62 575

L Lat ~~659~~
936

Ling. Latina.
Lexica.
Pg. 429.

Collegii Soc. Jesu Monachii 1751

UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS,

CONGESTUM

A

P. FRANCISCO WAGNER,

SOCIETATIS JESU SACERDOTE,

SECUNDIS CURIS

A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS

SALLUSTIANA, CÆSAREANA, LIVIANA, CORNELIANA &c.

PHRASEOLOGIIS

LOCUPLETATUM.

EDITIO NOVISSIMA, AUCTIOR ET EMENDATIOR.

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis, & Permissu Superiorum.

RATISPONÆ,

SUMPTIBUS EMERICI FELICIS BADERI,

A. P. C. N. MDCCXLVIII.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Privilegium Cæsareum.

Nos FRANCISCUS Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ & Hierosolymarum Rex, Dux Lotharingiæ & Barri, Magnus Hetruriæ Dux, Princeps Carolopolis, Marchio Nomenei, Comes Falckensteinei &c. &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cum NOBIS Noster & Imperii fidelis dilectus Emericus Felix Bader, Bibliopola Ratisbonensis, humillime supplicarit, ut Privilegium Impressorium a Prædecessore Nostro Imperatore CAROLO VI. piissimæ Memoriæ super P. Francisci Wagner, S. J. UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS congestum die decima nona Junii Anno Millesimo septingentesimo trigesimo octavo Imploranti impertitum, benignissime confirmare & ad alios decem annos, a lapsu priorum computandos, renovare dignaremur, Nos submissæ pariter ac æquæ eorum petitioni annuendum censuerimus. Ac proinde Authoritate Nostra Cæsarea omnibus & singulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis & aliis quibuscunque rem Librariam, seu negotiationem exercentibus, firmiter inhibemus, vetamus & interdicimus, nequis supra nominatum P. Wagner S. J. UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ CORPUS CONGESTUM, sub hoc aliove Titulo per decem annorum spatium, a lapsu priorum computandum intra sacri Romani Imperii fines recudere, vel aliis recudendum dare, aliorsumve impressum apportare, vendere, vel distrahere, citra præfati Impetrantis ejusque Hæredum ac successorum voluntatem & assensum, in scriptis obtentum ausit vel præsumat: Si quis vero secus faciendo Privilegium hoc nostrum Cæsareum seu Interdictum violare, contemnereque præsumpserit, eum non solum ejusmodi Exemplaribus, ubicunque locorum repertis, perperam quippe recusis seu apportatis (quæ dictus Emericus Felix Bader, sive propria authoritate, sive Magistratus illius loci auxilio, sibi vindicare poterit) de facto privandum, sed & decem Marcarum Auri puri poena Ærario seu Fisco Nostro Cæsareo & parti læsæ ex æquo pendenda, omni spe veniæ sublata, mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Nostri Privilegii in fronte libri impressus reperiatur, & consueta quinque Exemplaria Consilio Nostro Imperiali Aulico exhibeantur. Mandamus itaque omnibus & singulis Nostris & Sacri Romani Imperii subditis & fidelibus dilectis tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, cujuscunque Status, Gradus, dignitatis, aut Ordinis extiterint, præsertim vero iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel Superiorum suorum loco, aut nomine jus justitiamque administrant, ne quempiam Privilegium hoc Nostrum Cæsa-

reum impune violare, spernere, aut transgredi patiantur, sed si quos contumaces compererint, constituta a nobis mulcta eos puniri & quibuscunque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi gravissimam Nostram indignationem & prædictam pœnam evitare voluerint. Harum testimonio litterarum, manu Nostra subscriptarum, & Sigilli Nostri Cæsarei appressione munitarum. Quæ dabantur Viennæ, die undecima Decembris, Anno Millesimô septingentesimo quadragesimo quintô Regni Nostri Romani primo.

FRANCISCUS. (L.S.)

Vidit
S. Comes Colloredo.

Ad Mandatum S. C. Majestatis proprium

J. J. Hayeck de Waldstätten.

Concessio.

Ego infra scriptus per Provinciam Austriæ Societatis Jesu Præpositus Provincialis potestate facta ab Admod. R. P. Nostro, FRANCISCO RETZ, Præposito Generali, Facultatem concedo, ut Liber, qui inscribitur: UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS, congestum à Francisco Wagner, S. J. Sacerdote, secundis curis à quopiam ex eadem Societate Cæsareana, Liviana, Corneliana, Sallustiana Phraseologiis locupletatum &c. *& à Revisoribus memoratæ Societatis lectus & approbatus, typis mandetur. Quem in finem D. Emerico Felici Bader, Bibliopolæ Ratisbonensi, concedo Jus Privilegii Cæsarei, quo Typographi omnes & Bibliopolæ probibentur, ne ullos libros à quopiam è Soc. Jesu conscriptos imprimant, recudant, aut alibi impressos venum exponant intra S. R. Imperii fines absque Superiorum prædictæ Societatis permissione. In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas, & consueto Officii Sigillo munitas dedi. Viennæ 4. Jan. 1738.*

(L.S.) WILIBALDUS KRIEGER, S. J.

NOBILIBUS AC STRENUIS
VIRIS ATQUE DOMINIS,
DOMINIS
CONSULIBUS,
PRÆTORI,
CONSULTISSIMIS
SENATORIBUS
LIBERÆ AC IMPERIALIS
CIVITATIS WANGENSIS.

DOMINIS MEIS PLURIMUM OBSERVANDIS.

NOBILES, STRENUI, CONSULTISSIMI VIRI!

Equidem vitæ, quod complexus ſum, inſtitutô prohibeor, nequem Patrem, niſi communem illum mortalium omnium Satorem ac Parentem; nequos Neceſſarios, præterquam universô illô chriſtianò charitatis vinculô colligatos; ne Patriam aliam, quàm ſuperam illam, boníſque omnibus propoſitam regionem agnoſcam: Neque tamen, ùt exiſtimo, hactenus ea lex pertinet, ut vel grati animi lege ſolutos ſuos aut communi humanitatis ſensû exutos velit. Quantumvis devoti ſumus & ſacri, licet hominibus & gratis eſſe, & ſentire patrii dulcedinem ſoli, & beneficiis pro modulo officia rependere. Ad eam, quam omnium commodis impenditis, curam ac ſolicitudinem multùm debeo, quòd, cùm fortè poſt longum intervallum ad meos reviſerem, liberaliter ac perhonorificè publicô nomine acceptus ſum; plus etiam, quòd æquos vos meis bonóſque ſemper præbueritis; plurimùm, quòd petenti mihi veniam feciſtis, conatum hunc meum Phraſeologicum veſtris auſpiciis, veſtris inſignitum nominibus in publicum emittendi. Id quod magno mihi honori verto, ad vos vix alia laus redibit, niſi quòd

civem

eivem habeatis, qui exſcribendi laborem inſigniter faſtidioſum, cum non nulla tamen utilitatis publicæ ſpe conjunctum ſuſcipere & pertolerare potuerit.

Alia vobis ſuppetunt domeſtica decora, quæ oppido veſtro, cætera cum magnis Sueviæ urbibus nec opulentiæ, nec ditionis amplitudine, nec ædificiorum ſplendore, nec murorum ambitu aut munimentis comparando, numerum nihilominus aliquem & nomen conficiant. Eſt inprimis vetuſtas tanta, ut jam Trajani ævô Vemaniæ nomine noteſceret, dignáque videretur, quæ Romanorum Civium colonia deduceretur, iis regionibus poſt Campodunum diu celeberrima. Id nomen fortaſſe à Vangionibus, Vangionia [Vangena] commutatum eſt eà ætate, quâ cum plerisque Germaniæ populis, [qui Allemannorum vocabulum ex re ſibi ſumpſerant] poſt infelix ad Argentinam cum Juliano C. prælium, in Helvetiæ montes veſtrúmque agrum ex immani ſe ſtrage recepêre. Cujus rei argumentum eſt, quod idem Vangenæ, an Vangioniæ nomen, præter complura Sueviæ, tribus & viginti Helvetiæ locis hæſiſſe alias adnotavi. Ager porrò ille, quem de ſe Allemangoiam, quaſi Allemannorum terram, hodie Algoiam dixêre novi incolæ, novam Germaniæ univerſæ apud exteros Allemanniæ appellationem peperit;

nobis quidem gloriosé, nec immerito: Nuspiam enim veteris Germaniæ, qualem clari Scriptores pinxêre, imago luculentior, prisci moris vestigia certiora, quàm hîc vicináque Helvetiâ offendas. Patrum memoriâ vetus ille candor, simplicitas, fides, habitus, lingua originem suam olebant; quin hodiedum post tot peregrina vitia multiplicibus bellis haud parcè infusa, earum laudum summæ velut lineæ inviolatæ adhuc dum existunt.

Post extinctos, quibus exinde Vemania paruerat, Sueviæ Duces in magno illo tristis interregni naufragio libertatem cum plerisque Sueviæ oppidis nacta, ipsa nimirùm sibi eàdem cum cæteris Reipubl. legúmque formâ imperare; excussáque humiliore clientelà ab uno Cæsare jus petere cœpit, satis deinceps felix & fortunis usa percommodis. Ager etsi modi non maximi, lætus tamen & pascuus, & intercurrentium passim rivulorum beneficiò fœcundus, duo item, quibus includitur, flumina, supera inferáque Arga, non fertilitatem duntaxat, sed ad papyri telæque nitidissimæ mercatum, ad ferrarias officinas, ad ingentem civium quæstum, opportunitatem magnam præbentia, publicas, privatásque opes magnoperè auxerant. Per temporum injuriam multum equidem de pristina opulentia, ne latum quidem unguem, de integerrima in Cæsares, Austriacos præsertim,

fide

fide diſceſſum eſt. Id quidem cum cæteris Sueviæ urbibus majoribus noſtris commune fuit, ut Germanicæ Reipublicæ ſalutem Auſtriæ felicitate contineri exiſtimarent; in communi periculo præ cæteris Imperii Ordinibus primi in fœdus & arma irent, recederent poſtremi; primi ſtatum militem numeris integris in campo repræſentarent; ſocio nihilominus militi ſtativa perpetua ac tantum non domicilium præberent, hoc eſt, hyeme juxta & æſtate belli mala perferrent, maximis laudibus à Leopoldo M. litteríſque honeſtiſſimis ſæpiùs commendari mererentur.

Hanc, inquam, diviſam cum multis laudem habetis, propria illa & ad perpetuam Patriæ commendationem planè ſingularis eſt, quòd unam inter ac triginta Sueviæ imperiales civitates ſola propemodùm Vemania, in fatali illa latiſſiméque pervagata defectione, patrum Religionem, Sacra avita, ſummâ conſtantia tenuerit, nec Lutherana unquam dici, divorum Cœlitum ſigna ignibus, Sacerdotes cum Sacrificio exiliis damnari ſuſtinuerit; cùmque vicina circum oppida, Lindavia, Ravenſpurgum, Campodunum, Memminga, Leutkircha, Isnya, novi Evangelii contage vel affectæ jacerent, vel confectæ, una perſtiterit in gradu, idémque, quod ante mille annos, credere perrexerit. Eſt hæc tam illuſtris ad poſterorum memoriam pie-

tas, ut, talem mihi Patriam obtigiſſe, magnoperè gratuler, ut fidem tam raram cœleſtis Munificentia Numinis multis beneficiis remunerari ſit viſa; quòd è multis ſæpè, quibus planè haurienda videbatur, calamitatibus ſalva caput extulit; quòd, etſi in re tenui adoleſcentes magnò numerô liberalibus diſciplinis inſtituendos in extera Gymnaſia amittat, atque ubi cœlò utimini bonorum ingeniorum ferace, permultos cenſeatis viros egregios, ſacrorum Cœnobiorum Antiſtites, alios in utraque Republica ſpectatos.

Pergite hac pietate, Magiſtratus Sapientiſſimi, pergite hac fide, integritate, filios ad litteras, ad concordiam cives, ad probitatem avis dignam omnes adhibére, ruinas ſarcire, Rempublicam induſtriâ curísque veſtris augére, meos item, ſi digni videbuntur, veteri benevolentiâ & gratiis complecti. Ita Vos DEUS O. M. valentes integrósque diu ſervet. Viennæ ad D. Annô MDCCXIIX. 20. Febr.

Veſtro Nomini

Devotus Cliens,

FRANCISCUS WAGNER,

è Soc. JESU.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
HUMANIORUM SCHOLARUM PROFESSORES.

Cum nostrorum, qui ab Religiosi Tyrocinii biennio humaniores litteras pro more repetunt, domesticæ scholæ præfectus fuissem, id propositum habebam maxime, & eo industriam omnem convertendam existimabam, ut P. Juventii, harum litterarum hodie inter nos facile Principis, sapienti monito obtemperarem. Primus, ait ille, Magistri labor erit, Latinum stylum illis optimum demonstrare, & ut assequantur, adjuvare. Ergo putare mecum cœpi, quæ adjumenta offerrem præsentissima, queis viis Adolescentes non minus sciendi aviditate, quam ingenii præstantia, ad omnem hujus litteraturæ laudem paratissimos, ad Latinæ Linguæ Proprietatem, Elegantiam, Copiam quam celerrime commodissimeque perducerem.

Proprietatem ut condiscerent, hoc est, è barbarie vulgaris sermonis sordibusque emergerent, præter expositos barbararum vocum Indices multiplices, siquam vocem suspectam haberent, *Thesaurum Latinitatis* seu *Forum Romanum* consulerent, jussi. Ex eodem præcipuorum verborum syntaxin usumque Latinis proprium ipse exscripsi: quo labore perfunctus admoneor à Collega, dudum id à P. Pomæjo in suis Flosculis præstitum. Etsi dolerem, actum me egisse deque libello tam pervulgato ignorasse puderet, in eandem tamen cum viro egregio cogitationem, methodum ac prope verba incidisse, mihi gratulabar. Hos ergo flores transcribendos dedi meis; sepofui quot diebus quartam horulæ partem, qua suscitandos pertentarem singulos, constitutumque ejus diei pensum de memoria repeterem; si qua adhærerent, explicabam; difficiliora paradigmatis illustrabam; & fiebat, ut quotidianæ scriptionis argumento fere aliquid inserere possent. Atque hisce scriptitationis, auditionis, exercitationis industriis jam intra bimestre Latinum quid velut in herba efflorescere, non sine jucundo animi sensu animadverti

Ut

Ut vero ad *Elegantiam* quoque perpolirentur, Turſellini particulas ſingulis, Schorum illis, aut Doletum, Hadrianum aliis, aut Goclenium &c. ut copia erat, diviſi, monuique, ne legerent duntaxat, ſed lecta in chartam compendio referrent, quo memoriæ commendarent altius, quæ ab lectione ſæpe, ut fit, minus intenta facile devolatura erant.

Ut *Copiam* cum elegantia combiberent, Manutium à Buchlero auctum, & Schönslederum præbui, quos altera quavis periodo inſpicerent, quorum opibus ad ornatum, varietatemque nec timide & liberaliter tantisper uterentur, dum uſu non admodum diutino in jus ſuum aſſererent, quæ aliena fuerant, abjectisque centonibus de ſuo liberum quid & nativum contexerent; cogitarent autem præterea: hæc incipientium ſubſidia ad proritandum duntaxat, Latinoque aliquo ſapore imbuendum Tyronum palatum excogitata; cæterum germanæ Latinitatis ſpem omnem in aſſidua Ciceronis, bonorumque ex aurea ætate Autorum lectione collocandam; hos tanta cura pervolvendos, velut ſi nihil peractum paratumque accepiſſent à majoribus, ſed unis ipſis eruenda forent, quæ ex his venis tantis conatibus egeſſere, quidquid hactenus fuit Phraſeologorum.

Hæc agenti cum illud incommodum videbatur, quot tot libellorum, queis Diſcipulorum pluteos onerarem, turba mihi undeunde corradenda eſſet, tum quod iisdem, dum hinc Adverbia, Epitheta inde &c. faſtidioſe commendicant, plurimum utiliſſimi temporis volvendo revolvendoque inaniter elaberetur. Hoc tædio ut levaremur, utrinque optare cœpi, eſſet aliquis, qui ſparſas has operas, eademque apud diverſos repetita in unum quoddam corpus conflandi conſilium caperet. Tot jam extare Criticorum, Grammaticorum, Phraſeologorum Indices, Enchiridia, Gazophylacia, Theſauros, Elegantias obſervavi, ut felicem ſe reputare poſſet is, quem tantam, tam paratam materiam in unum volumen certo ordine ac methodo ædificandi animus inceſſeret, feliciores vero fore Diſcipulos, qui in magno viæ compendio progreſſiones tamen celeriores facerent, nec jam per rivulos concurſare deberent, quos in unum fontem Vir adeo beneficus corrivaſſet.

Externis vero noſtris ſcholaſticis quam ejusmodi opera, non opportuna modo, ſed neceſſaria foret omnino! *Ciceronem*, *Ciceronem* ex alto ſuggeſtus Juvenibus inclamamus magi-

ſtri,

ſtri, in hunc velut regulam omnisque Latinitatis exemplum reſpicere, hunc legere, imitari, & ſcribere jubemus, ſed iis juvenibus, quorum parti maximæ, præter fragmenta quædam ſuæ claſſis ſcholaſtico libro (quamquam & hunc quam pauci emant) inſerta, nullus domi, Cicero, plurimis Terentii, Livii, Saluſtii &c. ipſa nomina peregrina, plerique, quid Nizzolius aut forum Romanum hominis vel rei ſint, perinde ut maragnonius quispiam ignorent. Et hos ſtimulis fodiemus? hos Latinos Ciceronianos effici volumus? qua autem ope, ad quem lydium lapidem ſuſpectæ fidei voces explorent? barbaras ſecernant, melioribus commutent? unde colores, verasque pro adulterinis pigmentis elegantias petant? unde ad copiolam aliquam parandam vel Synonymiam exſugant? Huc certe flagitii vidi deveniſſe non nullos, ut Epiſtolam chriam, orationem ſcripturi *in Synonymis*, *Gradibus ad Parnaſſum &c.* habitarent, qua re quid horribilius & ad corrumpendum ſtylum aptius excogitari poſſit? quod ſi opulentiores quidam filii familias circumfluant etiam, natentqu- Ciceronibus, Terentiis &c. quam pauci iis urantur ignicuelis, ut formulas inde, phraſes, nexus &c. in adverſaria excerperent, juſtam animi contentionem ad exhaurienda principiorum ardua afferrent?

Eædem atque his majores difficultates, cum Poëticæ fores obſiderent, fuere, qui *Flaviſſas*, *Synonyma*, *Gradus ad Parnaſſum &c.* præclara adeo adjumenta elaborarent, ut brevi tempore Poëticum aliquem colorem inde caloremque trahere multos experiamur. Quid eſt igitur, quod nemo dum ad Oratoriam gradientibus de tali adminiculo de gradibus ad roſtra gratificatus eſt? quid? quod optarunt hoc multi, nemo optantibus morem geſſit? quid autem, (ajebam) quin tute hanc ſpartam occupas, & lexicon aliquod Phraſeologicum, aut quodvis demum nomen habeat, vel ipſe conficis, vel ſi per temporis anguſtias excludaris, typum denique & ſummas lineas deſignas, quas tali provocatione commoti alii depingant denique, & abſolvant.

Conſilii dubium duæ res magnopere retrahebant, magnitudo laboris & ignobilitas. Infida utebar parumque firma valetudine. Operoſæ Scholæ quotidianæ vacui utilisque temporis relinquebant minimum; & informaveram nonnulla, quorum Autor minimum dici poſſem, cum è præſenti opere præter diligentis ſcribæ nomen nihil ad me rediturum cernerem. Titubantem Collega meus, ex-

ter-

ternorum Rhetorum Magiſter, Vir, & morum & Latinitatis puriſſimæ candore longe ſuaviſſimus, *P. Gabriel Wimmert*, iteratis identidem hortatibus in propoſito retinuit, tantoque promptiorem habuit, quod ejusmodi, ut ego ſum, hominum genus, ab omni fumo alieniſſimum eſſe, idque pro honeſtiſſimo ducere debet, ſi, magno quidem ſuo impendio, quæſtu minimo, plurimorum commodis ſervire poſſit.

Re deliberata Phraſeologos, quos nanciſci poteram, omnes tres in claſſes partior; horum alii *Proprietatem* docerent, ut Nieſſii, Cellarii, Vorſtii, Voſſii, Borrichii Commentarioli; alii *Elegantiam* præſtarent, ut Hadrianus, Valla, Doletus, Turſellinus, Schorus, Fabri &c. *Copiam* denique nonnulli ſuppeterent, quorum chorum Manutius duceret & Schönslederus. Horum, inquam, operas omnes in unum Corpus cogendas, eximenda, quæ apud ſingulos præcipua eſſent, atque ſub unum conſpectum objicienda conſtitui, ea tamen adjecta conditione, ut ne voluminis moles ita excreſceret, quin ab juvenibus in ſcholam ad ſtatas ſcriptiones comportari poſſet. Hanc vero, quam vides, methodum mihi deſcripſi:

I. Nizzolium equidem pro ſolo operis ſtravi, ejusdemque ordinem alphabeticum ſum ſecutus, quin tamen iisdem me carceribus includerem, iisdem religionibus obligarem; neque enim in ea ſum hæreſi, ut vel Ciceronem de omnibus argumentis diſputaſſe, aut non iisdem cum Vitruvio, Varrone, Livio, Cæſare &c. ſi de iisdem rebus loqui voluiſſet, vocabulis uſurum fuiſſe, exiſtimem. Quare aliorum quoque ex aurea ætate Autorum voces adjeci, aſteriſco notatas, ut ab Ciceronianis ſecernantur, non quod fugiendæ eſſent. Totus enim in ea ſum ſententia, juvenes intra hujus ætatis limites conſtringendos, & à Plinianis, Senecianis &c. omnino abſtinendos. Intelligent autem, quam hic vocem non repererint, nullum habere idoneum Autorem: atque adeo meliore commutandam.

II. Vocabula nihilominus *ſacra* & *religioſa* ſuis locis, characterum forma diverſa intexui, eademque è Pontano, quo nemo melius chriſtiane ſimul & Latine loqui docet, Tympii opera collectis obſervationibus illuſtravi.

III. Cum

III. Cum ad linguæ puritatem Etymologiæ cognitio plurimum conferat, vocum origines ſ. *Radices* è Feſto, Iſidoro, Nonio &c. adjectas oportuit; ego hoc properantiæ indulſi meæ, ut Denzlero, diligenti, ut puto, Lexicographo, confiderem, ac præter ejus Radices, alias fodere non laborarem. Compoſitorum ac derivatorum Primigenia, nempe quorum notitia obvia, omnino præmiſi. Hæſi paululum, num alphabeti neglecto ordine ſuam Primitivis familiam Denzleri Exemplo ſubjicerem, cœptum tamen tramitem, ut quærentibus adoleſcentibus accommodatiorem retinendum decrevi. Qua causa per illud V. *vide*, paſſim, qua porro eundum foret, præſignavi.

IV. Synonyma, ut in Nizzolio ſunt, ſimpliciter adſcripſi.

V. Contraria ſigno)(notata, ut quæ ſe ipſis offerrent, non erat, ut multa veſtigatione conquirerem.

VI. Vocum, quas fere pro idem ſignificantibus uſurpat vulgus, elegantiores vero haud paulum notionibus inter ſe differre obſervant, *Differentias*, D. è Laurentio *Valla* dedi aliquas, ac revera cœpi potius, & quid voluiſſem oſtendi.

VII. Epitheta Ciceroniana, & Adverbia, quæ ex *Nunnio* & *Suſannæo* primis duabus editionibus adjeceram, omittenda cenſui, partim quod in his haud plurimum adjumenti ineſſe videretur, partim ne libri moles creſceret ultra, quam ut commode in Scholam ferri poſſet.

VIII. Suam vocibus ſingulis ſyntaxin ſeu *Uſum* peculiarem, ſententiis, formulisque lectiſſimis è Nizzolio, Pomæjo, aliisque multo diſcrimine decerptis attexui, quarum iterata lectio cum alias utilitates afferet, tum ſi quampiam atque ab his alienam conſtruendi formulam adhibuerint Diſcipuli, fere in Idiotismum ſe impactos admoneantur.

IX. Vulgatiores barbarismos ſeu Idiotismos Syntaxi Latinæ locis quibusdam è Schoro &c. ſubjeci; ut venia ſit ingenue confitenti, ubi minimum oportebat, præparcus fui; nec enim ſolum demonſtranda erat via, qua incederent, ſed infames quotidianis erroribus ſcopuli detegendi, ut ſuæ barbariei identidem admonerentur juvenes.

X. Ad

X. Ad Copiam ſeu Phraſeologiam quod attinet, nempe operis partem principem, ac diſcentibus deſideratiſſimam, primæ Editiones non niſi collectas Roterodami, Manutii, quique omnibus præſtat, Schönslederi Phraſes, paulum ad Juvenum captum deflexas habuere. In præſens opera cujusdam Collegæ mei, & tædii vere decumani labore, acceſſere Liviana, Cæſareana, Corneliana, Salluſtiana, cum Indice diffuſiore vocum barbararum, alioque Tyronibus admodum deſiderato Germanico-Latino; Opusque evaſit ejusmodi, ut detrahi nihil, addi perparum poſſit. Ab viri modeſtia obtinere non potui, ut ſuum de ſtudioſa Juventute tam præclare meriti nomen adſcribi pateretur.

Habetis hic RR. PP. Profeſſores & Magiſtri, quo conſilio primum cœptum ſit Opus, & quantum ad ejus abſolutionem recens acceſſerit. Si præterquam quid præſtiterimus, quantum inſuper voluerimus, apud vos exiſtimabitis, laboribus noſtris, veſtro veſtrorumque commodo benevoli utemini, fruemini.

A von. *Syn.* ab, abs, de, ex, per. *Usus.* Ager à filio emptus; conductus à Censoribus. Libri per Duûmviros aditi. Clientelæ per Cæsarem comparatæ. *Signif.* 1. *motum de loco*, aus, von. Redeo à villa. 2. *Servit tempori*, von. A, puero. A prima adolesentia, von Jugend auf. 3. *notat causam*, von wegen, vor. Caput à sole dolet. Ab odio furit. 4. *patriam*, Vaterland. Græcus à Phocide. Principum à Lavinio Liberi. 5. *viciniam*, Gegend. Ab theatro venit. 6. *cum ablat. personæ, ejus domum*, Behausung. A patre, ab amico, à nobis redit. 7. *Signif per*, durch. Salus nobis à bonis allata est. 8. *post*, nach. A morte. A cœna. A prælio, 9. *pro, cum verbis: Sto, sum, dico facio.* A senatu stat, er hält es mit dem Rath. Hoc totum à me est. das ist für mich. A nobis facit. A reo dicit. 10. *contra*, wider. A frigore, à sole se defendit. 11. *ex parte*, von Seiten. Ab Romanis tubæ cecinêre. 12. *munus aut procurationem*, Amt oder Verwaltung. A secretis. Ab epistolis Cæsari. A pedibus. 13. *quod attinet ad*, was anbelanget. A memoria bene instructus. Firmus ab equitatu. Inops ab amicis. 14. *ponitur pro: nomine alterius* an statt, im Nahmen eines andern. A fratre, ab Republica solvere.

Abactus, a, um. *particip.* von abigor, abgetrieben. *Syn.* abductus, ablatus, dejectus, pulsus, expulsus, remotus, fugatus, actus, exactus. *Usus.* Abactus grex pecorum. Cajus Magistratu abactus.

Abacus, i. m. Credentz-Tisch. *Syn.* mensa structorum, vasorum receptaculum & ad usum, & ad pompam instructum. *Usus.* Abacos complures ornavit argento, auróque cælato.

Abalienatio, nis, f. Entfremdung. *Usus.* Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio.

Abalienatus, a, um, *particip.* von abalieno, entfremdet. *Usus.* 1. Abalienatum vectigal, der entfremdete Zoll. 2. ungünstig. Abalienato esse animo. 3. beraubt, entsetzet. Abalienatus jure civium, des Burgerrechts beraubt.

Abalieno, as, avi, atum, are. entfremden. *Syn.* alieno, distraho, averto, disjungo, divello.)(*Concilio.* *Adv.* Celerrime, valde, vehementer. *Usus.* 1. *Jus rei in alterum transfero*, das Recht einer Sache einem andern übergeben. Vectigalia, agros populi vectigales, fundos, ædes abalienat. 2. *translat. ad Voluntates*, abwendig machen. Studia hominum, judices à se, à sua causa abalienavit.

Abavus, i, m. Ur-Anherr, Ur-An-Vater. *Usus* Jam duorum abavorum quàm est illustre nomen. *Epi.* Omnium sapientissimus.

Abbas, tis, m. Abbt. *Syn.* Cœnobiarcha, Archimandrita. Monachorum Præfectus seu Antistes, Monasterii Præsul, Cœnobii Præses seu Moderator.

Abbatissa, æ. f. Abbtißin. *Syn.* Antistita sacrarum Virginum, Ascetriarum Præfecta, Monachorum Mater Maxima, Moderatrix dicatarum Deo Virginum, Parthenonis Præses, Cœnobii Antistita, Virgo Maxima.

Abdicatio, nis, f. Abkündung, Absetzung. * *Usus.* Amotus abdicatione dictaturæ terror.

Abdico, as, avi, atum, are. **verstossen, ablegen, absetzen.** *Syn. abjicio*, rejicio: depono, exuo, privo, spolio. *Phras.* Abdica te honoribus; Missos fac honores, **lasse die Ehren-Aemter fahren.** Foro te subtrahe. Curiæ & honoribus multam vel longam salutem dicito. De provincia decede. Imperium depone. Magistratu abito, tutela, patrocinio, annonariæ rei procuratione te abdicato. De foro discede. Provinciam successori trade, concede. Civilibus abscede muneribus. A forensi strepitu te remove. Nuntium forensibus curis remitte. Delega provinciæ procurationem alteri. *Usus.* 1. Abdicare filium, generum, **verstossen, enterben.** 2. *magistratum ponere*, **Amt aufgeben.** Præturam, consulatum, vel se Prætura abdicare.

Abdico, is, ixi, ictum, ere. **versagen.**)(*addico. Usus.* aves abdixére, **die Vögel haben nicht zugesagt.**

Abditus, a, um, *partic.* **von** abdo. **verborgen.** *Syn.* Latens, latitans, opacus, latebrosus, obscurus, secretus, arcanus. *Adv.* penitus, penitissime, prorsus, plane. *Phras. locus abditus*, ab arbitris liber, remotus, **ein abgelegener Orth.** Res abstrusa, & à natura involuta; res magnis circumfusa tenebris. *Usus.* abditi ac penetrales foci. Auri venæ penitus abditæ. Homo hic sensus, consilia, voluntates abditas gerit & retrusas, **ein hinterhaltiger Mensch.**

Abdo, is, didi, ditum, ere. **verbergen.** *Syn.* occulo, occulto, condo, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego, obtego, contego, velo, involvo, operio, cælo.)(*pervulgo Palam. Phras. Abdo me*, **ich verberge, verstecke mich.** Conjicio me in latebram, tenebras. Latebrâ me ab hominum conspectu occulto, abstrudo me in latebram. Commendo me latebris. In occulto me contineo. Conspectum fugio. *Usus.* Abdere se ex conspectu. Abdere se rus, in Bibliothecam, in litteras, in scalarum tenebras vel tenebris, in scholarum pulveres. Abdere gladium sub veste. Arte quadam stultitiam abdere, **seine Narrheit listig verdecken.** V. *Abscondo*, *Tego.*

Abdomen, inis, n. **Schmer-Bauch.** *Syn.* Venter. *Epi.* turgens, insaturabile, inexpletum, obesum, unctum pingue. *Usus.* Homo abdomini natus, **Schlemmer.** Abdomini inservire, indulgere, operam dare. V. *Pinguis.*

Abduco, is, xi, ctum, ere. **hinwegführen.** *Syn.* amoveo, removeo, auffero, averto, abigo, tollo, abstraho.)(*adduco. Adv.* Cautè. *Usus.* Servum ab hero, discipulos à Præceptore, à Mario legiones, hominem à foro, rus in latomias per vim abducere. Clavem de sera abducere, **den Schlüssel abziehen.** 2. *transl. ad intelligendi vim*, **den Verstand betreffend.** Aciem mentis à consuetudine oculorum abducere, **nach Vernunfft, nicht nach der Augen Maß urtheilen.** Cognitionem à doloris sensu: animum a cognitione, commentatione, litteraria contentione &c. abducere, **die Gedancken abwenden.** 3. *Ad voluntatis studia*, **den Willen betreffend.** Dabo operam, ut miserum à vitio, licentiâ, libidine, irâ, turpi quæstu abducam, **von Lastern abhalten.** Respira, animum à molestiis, angoribus, solicitudine, curis, negotiis, amicum ex acie *(judiciis ac foro)* abducito. Multos avaritia à fide, ab officio, à vero & honesto ad nequitiam &c. abduxit. Cave, ne fallaciis â veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

Abeo, is, ivi vel abii, itum, ire. **hinweggehen.** *Syn.* discedo, recedo, excedo, concedo, exeo, migro, egredior, proficiscor, facesso.)(*adeo, accedo, maneo. Adv.* longè, longius, parumper, planè, intra, peregre, obviam, isthuc, hinc, illinc, isthinc, inde ab, vel ex oculis. *Phras. Ex Italia non abibo*, non decedam, **ich werde aus Welschland nicht weggehen.** non recedam, ne latum quidem digitum discedam. Ex Italia nulla ratione neque pelli, neque moveri potero. Nunquam inde me commovebo. Pedem ex Italia non egrediar: nusquam hinc vestigium movebo. Pedem ex Italia non efferam. *Absiste loco*, **packe dich hinweg.** aufer te hinc, facesse loco; age te hinc longiùs; amove, amolire, subduc te istis ex ædibus, apage te cum isto tuo socio. *Usus.* 1. Ex urbe, ad mercaturam, è medio abire. Viam abire. Animus est in discessu, **ich gedencke bald abzureisen.** 2. *Transl. negotium imperfectum relinquere*, **von einer Sach abstehen.** Ab inceptis, ab emptione, actione petitione abiit. 3. *ad tristia, cùm desinunt*, **belangend das Ende trauriger Dinge.** Nausea, pestilentia, timor, morbus serò demum abiit. 4. *ad Læta, cùm desinunt.* Spes victis, animi quies, memoria rei abiit: Salus exulatum abiit. Abierunt laudes meæ. Abit somnus, voluptas fluit, effluit, prona avolat. 5. *ad Tempus.* Abiit dies unus, alter: abit hora, annus, ætas. 6. *ad mutationem animi, morúmque*, **zur Gemüths-Veränderung.** Turpe est abire ad vulgi opinionem, ad pere-

peregrinos mores, ad ſententiam alienam. A ſenſibus, ab homine (*ab omni humanitate*) abiit. A propoſito ſermone longiùs abimus. Mos vetus in deſuetudinem; beneficia in oblivionem abiêre. Quid ad has ineptias abis? In quantos ſumptus abeunt vectigalia. 7. *ad pœnam.* Non tibi abibit ſic, es wird dir nicht alſo ablauffen. 8. *ad imprecandum*, übel zu wünſchen. Abi in malam rem, crucem, peſtem, cruciatum, ad corvos. 9. *ad mortem.* Vitâ abire, ad plures abire. 10. *ad incrementum rei*, erwachſen. Oppidum in urbem abiit. V. *Diſcedo, Muto.*

Aberceo, es, cui, itum, ere. abhalten.* *Syn.* arceo, prohibeo. *Uſus.* domo conjugem abercet.

Aberratio, nis, f. Irrung. *Syn.* digreſſio à recta via. *Epi.* Liberaliſſima, digniſſima. *Uſus. Tranſl.* avocamentum à dolore, Gemüths-Abwendung. Aberratio à moleſtiis, doloribus erudito homini quærenda, deligenda eſt.

Aberro, as, avi, atum, are. Irren. *Syn.* deflecto, devio, erro, deerro, vagor, recedo, declino de via, deducor à via. *Adv.* ab, de ad, longius, unde. *Uſus* 1. ab recta via per errorem deflecto. 2. *Tranſl. à fine propoſito*, des Vorhabens verfehlen. Conſilia tua à regula, & præſcriptione vitæ, à communi utilitate, a propoſito longiſſimè aberrant. Aberrat oratio, cùm extra fertur. 3. *in errore mentis*, Irrung des Gemüths. Conjecturà, verbo aberravi 4. *diſcrepo*, nicht zutreffen. Imago ab exemplari; filii vultus à matre, orationes à ſe aberrant. 5. *declino à mœrore*, entweichen. Scribendis epiſtolis, amicorum ſermonibus aberro a miſeriis. V. *Erro.*

Abhinc, vor, von jetzt an. *Accuſ. & Ablat. junctum refertur ad tempus præteritum; non item futurum.* Syn. Ex, ab hac die: biduo ante. *Uſus.* Annos abhinc, vel annis amplius viginti.

Abhorreo, es, ui, ere. Abſcheu haben. *Syn.* deteſtor, abominor, aſpernor, exhorreo, religioni habeo, averſor. *Phraſ. Abhorreo ab hoc*, ich hab ein Abſcheuen ob dieſer Sach. *Adv.* longe, longiſſime, multum, plane, plurimum, prorſus, valde, vehementer. refugit animus, atque reformidat. Aſpernatur animus ac reſpuit: ſpecie calamitatis perturbor. Hominem ùt peſtem aliquam fugio. Odio feror incredibili in hominem ſceleſtiſſimum. Abhorret animus, auris, ſtudium ac voluntas à nefaria ſocietate. Animo ſi quiſquam alius, alieno ſum ab his conſiliis, & averſo. *Uſus.* 1. Abhorret animus à nuptiis, litterarum ſtudiis, forenſi ſtrepitu, ich hab ein Abſcheuen. 2. *repugno, alienus ſum*, nicht übereins ſtimmen. Abhorret hoc facinus ab optimi viri moribus, conſtantiâ, gràvitate. Dictum hoc à veritate, ab hominum ſenſu, ac fide abhorret. Doctrina hæc à vulgi auribus, ab opinione generis humani admodùm abhorret. Abhorret oratio tua ab aurium comprobatione. V. *Diſſimilis, Alienus.*

Abjectè, verächtlich. *Syn.* Contemptim, abjecto animo. *Uſus.* Nec abjecte, nec ſine aliquâ dignitate caſum illum tulit.

Abjectio, nis, f. das Hinwerffen, Kleinmüthigkeit. *Syn.* rejectio, dejectio animi, defectio, & penè deſperatio, debilitatio, nimia trepidatio. Animi debilitas, remiſſio ac ſolutio, languor, imbecillitas.

Abjectus, a, um. *Particip.* von abjicio. *Syn.* deſertus, contemptus, neglectus, deſpectus, ſpretus, vilis, humilis)(*ſe efferens.* *Adv.* omnino, plane. *Phraſ.* abjecto es animo, du biſt von einem verzagt, verächtlichen Gemüth. animo ſanè es afflicto, fracto, humili, demiſſo, perculſo metu, molli, enervato, languido. Terreum quiddam in te eſt, & molle, quod ægritudine, quaſi tempeſtate quatiatur. Submiſſum, effœminatum, fractum geris animum. Cavendum tibi foret, ut ne quid timidè, ne quid ignavè, ne quid ſerviliter, muliebriterque facias, at tu animo es perculſo, & abjecto. Puſillus ille tuus animus, fractus & diſſipatus; debilitas, abjectio, timiditas humilis tui animi palam eſt omnibus. Quam nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum inſit, omnes vident. Ut te animo demittas, ut frangaris malis, ut animo conſterneris, quovis incommodo perturberis, neminem latet. Nota eſt mœſtæ, & abjectæ indolis tuæ inertia. Fractum, neſcio quid, puſillum, ac ipsâ malevolentiâ jejunum in te eſt. Fabula jamdudum vulgi eſt animi illa tui remiſſio ac ſolutio. Anguſtiæ pectoris tui, & egeſtas animi parvi, languentis ac debilitati in omnium ore ac ſermone ſunt, man redet überall von deiner Zagheit. V. *Vilis, humilis.* *Uſus.* Cauſam tuam abjectam excitavi. Oratio abjecta. Dii ad ſenſus, moréſque noſtros abjecti.

Abiegnus, a, um. aus Dannen. *Usus.* abiegnæ trabes.

Abies, etis, f. Dannenbaum. *Syn.* Alpina & procerior arbor. *Epit. Crispa.*

Abigo, is, egi, actum, ere. hinwegtreiben. *Syn.* Expello, pello, depello, ejicio, ago, exigo, amoveo, fugo. *Usus.* 1. Pecudes furto, & latrocinio abigere. Abigere muscas, delatores ab ædibus, anseres à vel ex frumento. Abigere partum medicamentis, die Leibs-Frucht abtreiben. 2. *Transl.* Membris lassitudinem, animo molestias vini haustu abigere, Mattigkeit oder Verdruß mit einem Trunck Wein vertreiben. V. *pello.*

Abjicio, is, jeci, jectum, ere. verwerffen. *Syn.* depono, rejicio, relinquo, contemno, sperno, aspernor, despicio, negligo, respuo cum contemptu ferè ac desperatione. *Adv.* libenter, negligenter, prorsus. *Usus.* 1. Abjicere se humi, ad pedes Principis, sich zu Füssen werffen. Abjicere insigne regium de capite; susceptum onus per imbecillitatem; in mare se abjicere. 2. *Transl. abrumpo cœpta*, das angefangene fahren lassen. Consilium profectionis, ædificationem, voluntatem discendi, omnem de republica curam sibi abjiciendam putavit. 3. *animi vitia, aut virtutes exuo*, gute oder üble Sitten ablegen. Nunc demum socordiam veterem, superbiam, timorem &c. abjicito. Ecquid spem, honestæ gloriæ studium, ingenii famam, hastam, teipsum, humanitatem omnem turpiter abjicis? V. *contemno, relinquo.*

Abitio, nis, f. Abschied. * *Syn.* abitus. *Usus.* propter te hæc abitio evenit.

Abitus, ûs, m. Abreiß. *Syn.* Discessus, excessus, recessus, profectio, abitio, migratio. *Usus.* post abitum importunissimæ pestis.

Abjudico, as, avi, atum, are. etwas rechtlich absprechen. *Syn.* judicio aliquid alteri, aut ab altero aufero.)(*adjudico. Usus.* Agros, causam, fundum Prætor Cajo abjudicavit. V. *judicium.*

Abjungo, is, xi, ctum, ere. zertrennen. *Syn.* disjungo, separo. *Usus.* lachrymas non teneo, cùm à me abjungeris, ich weine fast, da du von mir scheidest. abjunxit se ab illa factione V. *discedo.*

Abjuro, as, avi, atum, are. mit einem Eydschwur verlaugnen. *Syn.* nego, pernego, abnuo, inficior jurejurando. *Usus.* Creditum, depositum, pecuniam abjurare, er verschwört sich, daß er nichts empfangen. V. *ejuro, abnego.*

Ablegatio. nis, f. Abfertigung. * *Usus.* Ablegatione juventutis ad bellum, urbs levanda videbatur.

Ablego, as, avi, atum, are. absenden. *Syn.* amando, ejicio, pello, expello, dimitto, amitto, amoveo. *Adv.* aliquo, alio, foras. *Usus.* odiosum hominem rus, in villam ablegavi. ich hab ihn weiter geschickt. Consilium dimittit & ablegat. V. *Pello.*

Abligurio, is, ivi, itum, ire, verschlemmen, *Syn.* Ligurio, voro, helluor. *Usus.* patria bona abligurire. V. *Vorax, patrimonium.*

Abludo, is, lusi, lusum, ere. ungleich seyn. *Syn.* differo, discrepo, absum, abhorreo, dissimilis sum. *Adv.* multum, non multum. *Usus.* Hæc imago à te non multum abludit, dieses Bildniß ist dir nicht gar ungleich. V. *Discrepo, dissimilis, abhorreo.*

Abluo, is, lui, lutum, ere. abwaschen. *Syn.* lavo, purgo, eluo, rigo, expio, abstergo. *Usus.* 1. quin tu maculas, sordes eluis? 2. *corrigo*, verbessern. Superioris vitæ maculas egregiis factis abluit. Perturbatio animi placatione abluitur.

Abnego, as, avi, atum, are. verlaugnen *Syn.* nego, pernego, abnuo, retracto renuo, recuso. *Phras.* *Abnegare Deum ac fidem*, den Glauben verlaugnen: A vera Religione desciscere. Religionem omnem fidémque ejurare. A DEO & fide discedere, deficere. DEO fidem venerationem cultumque renunciare Ejurare quidquid sacrum, sanctumque est. Sacrorum, religionumque omnium vincula abrumpere. Religioni, Deoque nuntium remittere. *Usus.* abnegare depositum, pecuniam.

Abnormis, e. *comm.* ungeheuer. * *Syn.* vastus, immanis, enormis.

Abnuo, is, ui, nutum, ere. abschlagen *Syn.* renuo, recuso, nego.)(*annuo, aio concedo. Usus.* Jussa abnuit miles, der Soldat gehorchet nicht. Cognomen Bruti non abnuit. Nullum facinus abnuere solet. Tua erga me Voluntas nihil unquam studio meo abnuit du hast mir noch nichts abgeschlagen.

Aboleo, es, ui & evi, itum, & etum, ere. vertilgen. *Syn.* antiquo, rescindo, tollo, deleo,

dele, extinguo, oblitero. *Phraſ. Sylla Senatûs Conſulta, tabulas abolevit*, induxit, Sylla hat alle Geſatz vertilget und umgeſtoſſen. Legum ſanctiſſimarum memoriam obſcuravit. Imperia ſolo æquavit. Religiones diſſolvit. Auſpicia emovit, ac delevit. Senatûs authoritatem ſuſtulit ac peremit. *Uſus.* 1 Aquis aut igne abolere, durch Waſſer oder Feuer vertilgen. Homo perditus magiſtratum civibus, ſenatui libertatem, vires Reipublicæ, ac leges abolevit; Conſcientiam tamen generis humani, & infamiam ſempiternam abolere non poterit. Crimina, & nomina reorum abolevit, die Laſter ſamt den Nahmen der Beſchuldigten auslöſchen. 2. *Tranſl. ad animi effectus*, Gemüths-Sachen betreffend. Tempus iram, dolorem &c. abolet, Zorn und Schmertzen vergehet mit der Zeit. V. *Abrogo.*

Aboleſco, is, evi, ere. veralten, zu nichts werden. *Syn.* antiquor, reſcindor, obſoleſco, tollor, deleor, decreſco. *Uſus.* memoria rei propè jam aboleverat, die Sach wäre ſchier in Vergeſſenheit kommen. Conſtituta olim pœna penitus abolevit, die aufgeſetzte Straff iſt gänzlich in Abſchlag kommen.

Abolitus, a, um. *partic.* von aboleo. veraltet, ungebräuchlich. *Syn.* antiquatus, obſoletus, abrogatus. *Phraſ. mos abolitus eſt*, der Brauch iſt abkommen. ſublatus ac ſepultus eſt; obſolevit; conſenuit; ſepultus ac ſitu obſitus eſt; Summotus è republica; obliteratus; ſitu ac ſenio emortuus eſt. *Uſus.* mores abolitos unus retinet. Libros, accuſationes, leges abolitas protrahit. Ædes abolitas inſtaurat.

Abominandus, a, um. abſcheulich. *Syn.* deteſtabilis, deteſtandus, execrabilis, execrandus, horrendus, deteſtatione dignus. *Uſus.* Infelicitas abominanda.

Abominor, aris, atus, ſum, ari. verfluchen, Abſcheu tragen. *Syn.* Execror, deteſtor, fugio, horreo, abhorreo, *Phraſ. Quis non abominetur civilis belli autorem?* wer ſoll den Urheber eines bürgerlichen Kriegs nicht verabſcheuen? Cui non improbus, execrandus, & deteſtabilis videatur funeſti, ac conſcelerati belli author? quis non ùt conſceleratum ac contaminatum averſetur? quis non dignum pronuntiet, quem dira execratione, ac furiali carmine in ejus caput compoſito omnes proſequantur? ùt vomicæ quædam, ac carcinomata reipublicæ habendi ſunt peſtilentis hujuscemodi belli authores. V. *horreo, abhorreo. Uſus. cùm verbum aliquod veluti ſiniſtri ominis cauſâ refugimus*, da wir etwas verabſcheuen wegen übler Vorbedeutung. Regium inſigne aut proferendum tibi eſt, aut (quod abominor) in te ruet. Nominata inter epulas incendia fuſis aquis abominantur. *Formulæ abominantis.* O miſera vitæ ratio! O rem miſeram, & calamitoſam! O me perditum! O me afflictum! O meam calamitoſam ſenectutem! O rem odioſam! O factum malè! Hoccine ſæculum! O genera ſacrilega! O hominem, caput ſceleſtum & impium! Proh nefas! Væ ætati tuæ!

Aborior, reris, vel riris, ortus ſum, oriri. entſpringen, aufgehen, unzeitig gebohren werden. *Uſus.* Fœtus, arbores aboriuntur.

Abortio, onis, f. unzeitige Geburt. *Syn.* immaturi fœtûs ejectio. *Uſus.* abortionem perſuadere.

Abortivus, a, um. mißgebürtig. *Syn.* Abortu natus. *Uſus.* fœtus abortivus.

Abortus, ûs, m. Mißgeburt. *Syn.* partus intempeſtivus, abortio. *Phraſ. abortum procurare*, das Kind verthun. partum medicamentis abegit. Abortioni operam dedit. Fœtum abortione perdidit. *Abortum pati*, um das Kind kommen. abortum facere, partum immaturum, fœtum abortivum edere, eniti, egerere. *Uſus.* abortùm facere, pati, inferre. Uno abortu multa puerperia egeſta.

Abrado, is, raſi, raſum, ere. Abkratzen. *Syn.* rado, corrado, tollo, aufero, ſubripio. *Adv.* penitus. *Uſus.* 1. Barbam, ſupercilia abradere, abſcheeren. *Tranſl. elicio, extorqueo*, herauslocken. vidit ſe litium terrore nihil ab eo abradere (pecuniæ) poſſe.

Abripio, is, ripui, reptum, ere. wegnehmen. *Syn.* rapio, ſurripio, eripio, abſtraho, tollo, aufero. *Uſus.* 1. procul à terra tempeſtate abreptus eſt, er iſt durch Ungewitter weit vom Land getrieben worden. In vincula, ad quæſtionem abripi juſſus eſt. Filius à complexu matris, Senator à Complexu reipublicæ, Epaminondas ex ipſo victoriæ complexu abreptus eſt. A Conjuge, liberis, aris, focisque abripi. 2. *Tranſl. ad vehementes animi affectus.* belangend hefftige Gemüths-Bewegungen. Quaſi æſtus quidam ingenii, iracundiæ, doloris eum in altum abripuit. V. *aufero, fur.*

Abrodo, is, rosi, rosum, ere. abnagen. *Syn.* rodo, corrodo, exedo, dentibus abscindo.

Abrogatio onis, f. Aufhebung, Abschaffung. *Usus:* lex septa difficultate abrogationis.

Abrogo, as, avi, atum, are. abschaffen. *Syn.* rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, adimo, aufero, minuo, interdico, refigo, abdico, consensu publico irritum facio, tollo, oblitero.)(*rogare legem.* *Adv.* æqualiter. *Phras. abrogare leges,* die Gesetz abschaffen. solvere, extinguere, evertere; legum severitatem amputare, circumcidere, edicta revocare, rescindere, abolere. 2. *abrogare falsorum deorum cultum,* den Götzen-Dienst abschaffen. superstitiosum inanium deorum cultum emovere; demoliri fana; aras sacrilegis religionibus contaminatas diruere, exscindere; discutere nefandos cœtus; impia simulacra cum omni sacrificiorum apparatu obterere. 3. *abrogare imperium, magistratum,* die Obrigkeit absetzen. extorquere hominibus ambitiosis diuturnum regnum; magistratus solo æquare; reges tollere; regiam potestatem dissolvere; extinguere, delere senatûs authoritatem; movere magistratu; sacerdotium auferre. *Usus.* 1. potestatem, jurisdictionem abrogare. 2. legem, plebiscitum suffragiis, comitiis abrogare. 3. fidem homini abrogare, allen Glauben benehmen. V. *Aboleo.*

Abrumpo, is, rupi, ruptum, ere. abreissen. *Syn.* rumpo, avello, abscindo. *it.* libero. *Adv. Ex. Phras. abrumpo sermonem,* die Red abbrechen. sermonem, deliberationem incidit. Colloquium casus diremit. Segregemus Sermonem. Sermonis reliquum præcidere præstat, & amputare. *Usus.* 1. abrumpere vincula, cornua ex acie. 2. abrumpere se ab homine, latrocinio, absondern. 3. abrumpere rem inchoatam, otium, consilium, abbrechen. 4. venas sibi, vitam, lucem invisam desperatione sibi abrumpere, das Leben nehmen. 5. *Transl. ad animi affect.* belangend die Gemüths-Neigung. Spem, metum, medios amores, dissimulationem, fas omne, patientiam abrumpere, fahren lassen.

Abruptio, nis, f. Zertrennung. *Usus.* abruptio corrigiæ. Illa, quam scribis, abruptio non placet.

Abruptus, a, um. *part.* von abrumpo. abgerissen. *Syn.* disruptus, confractus, præruptus. *Usus.* 1. Vallis in ingentem altitudinem abrupta, ein sehr tieffes Thal. Loca abrupta & ob id invia, quòd descensum non habeant. 2. *ad hominem præfervidum,* betreffend ein hitziges Gemüth. Homo ingenii est præcipitis, & abrupti; Contumaciæ abruptæ. 3 *ad res impetu quodam effusas, aut inopinatas,* belangend unordentlich eingerichte, oder unverhoffte Ding. Orationis genere, initio, dictis, querelis abruptis utitur. Gavisus sum abrupto lucro. V. *abscissus.*

Abs re. *cum negat.* nicht uneben. **Syn.* non est alienum te interesse,

Abscedo, is, cessi, cessum, ere. hinweggehen. *Syn.* recedo, discedo, abeo.)(*accedo.* *Adv.* A, ab, de, procul, hinc, illinc, inde, retro, hac, aliquo, è. *Usus.* E conspectu, à Republica ne vestigium quidem abscessit, er ist keinen Tritt abgewichen. Sol, somnus abscedit. Incepto abscedendum. Humor noxius in apostema abscessit. V. *abjungo, discedo.*

Abscessio, nis, f. Abweichung. *Syn.* abscessus, discessus.

Abscessus, ûs, m. Abweichung. *Syn.* recessus. *Epi.* Longinquus. *Usus.* longinquo solis abscessu.

Abscindo, is, scidi, scissum, ere. abschneiden. *Syn.* Scindo, discindo, rescindo, seco, reseco, amputo, lacero, separo. *Adv.* A, ab, *Usus* 1. Caput cervicibus abscindere, enthaupten. 2. *Transl.* querelas, opera &c. abscindere, von Klagen abstehen. Abscindere sibi omnium rerum respectum, præterquam victoriæ, von nichts anderen, als dem Sieg gedencken.

Abscissus, a, um. *part.* von abscindo, abgeschnitten. *Syn.* abruptus præruptus, præcisus. *Usus.* 1. Aditus ad arcem abscissus, & præruptus, ein gäher Weg. Italiæ latus Siciliâ; insulæ à continenti abscissæ, abgesondert. 2. *Transl. ad res perditas,* zu verlohrnen Sachen. Res & spes abscissæ. Genus castigationis abscissum, durum & asperum. Oratio aspera & abscissa, rauh und übereilt.

Abscondite, *adv.* verborgen. *Syn.* occultè, clam. *Usus.* de voluptate nec acutissimè, nec absconditè differit.

Absconditus, a, um. *part.* von abscondo. verborgen. *Syn.* abditus, reconditus, abstrusus. *Usus.* Absconditæ insidiæ, jus Pontificium absconditum, *obscurum.*

Abscondo, is, di, ditum, ere. verbergen. *Syn.* occulto, cælo, abdo, abstrudo, oppri-

opprimo, condo.)(*aperio, resero, recludo, emineo, appareo.* *Phras. abscondit se* er versteckt sich. ùt cochlea se contegit, & retentat se tacitus. In latebras se abdit. Occultat & continet se domi. Nescio, quo latibulo se tegit. Ex conspectu se abdit, proripit. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. Tenebris se involvit. E conspectu se aufert; ab oculis removet. 2. *Consilia sua abscondit,* er verdecket sein Vorhaben. clausa habet consilia, voluntate est abditâ & retrusâ. Naturam suam tegit, & quasi quibusdam velis obtendit. Velat ingeniosâ dissimulatione consilia sua, tegit, premit, cælat, in latebris probè sita habet. Arte quadam cupiditatem suam, & mirâ simulatione occultat. V. *abdo, occulto, tego, clam.*

Absens, tis, *gen. om.* abwesend. *Syn.* remotus, non præsens. *Usus.* absentis desiderium epistolis leniamus. Absente altero secundum præsentem judicatum. Nulla absentis ratio est habita.

Absentia, æ, f. Abwesenheit. *Epi.* levior, longa, brevis, dura, mœsta, tristis. *Phras. absentiam molestè fero,* ich seh deine Abwesenheit sehr ungern. desiderium tui non fero. Acre mihi desiderium movet, commovet absentia tua. Magnum relinquis tui desiderium. Ipsa absentia desiderium accendit videndi tui. Omnis mihi mora te absente longa est & molesta. Dum præsentiâ careo, dum conspectu tuo non fruor, dies mihi annus videtur. *Usus.* vereor, ne absentia mea levior sit apud te, die Abwesenheit wenig achten.

Absilio, is, lii, ire. davon springen. **Syn.* Saltu alicunde recedo.

Absimilis, e, *com.* ungleich. Wird gemeiniglich mit diesen Wörtlein: non, haud, nec, neque, gesetzt. *Syn.* dissimilis, haud similis, dispar, impar. *Usus.* Non absimilis Tiberio. Vid. *dissimilis, discrepo.*

Absisto, is, stiti, ere. abstehen. *Syn.* discedo, abscedo, abeo: cesso, desino, desisto. *Usus.* 1. absistere à sole, aus der Sonne gehen. 2. *Transl. ab incepto desisto,* abstehen von einer Sach. absistere bello, pugnâ, furore, actione, obsidendo, peccando. Vid. *desino, desisto.*

Absolvo, is, solvi, solutum, ere. entledigen, lossprechen, vollenden. *Syn.* perficio, conficio, perago, transigo, finem impono, ad exitum perduco: *item* libero. *Adv.* aperte, benè, copiosè, honestè, honestissimè, perfectè, planè. *Phras. Opus nondum absolvisti,* du hast das Werck noch nicht vollendet. præclarè inchoatis tuis summa, extrema manus nondum accessit. Consilia tua & instituta nondum ad exitum adducta sunt; pervenerunt; exitum nondum habent; attigêre; longiùs adhuc absunt ab exitu. Nondum confectum, exactum opus est. Nondum ad calcem operis decursum, perventum est. 2. *Res brevi absolvetur,* die Sach geht schon zum Ende. res in exitu est; in extrema operis parte ac conclusione est; à perfectione operis non longè, non multùm abest; propediem metam attinget; exitum habebit; ad exitum provehetur; ad fastigium perducetur. Operis molitioni brevi tempore summa manus admovebitur, adjicietur, imponetur. Jam calcem operis video; lineas admoveri sentio. In eo sum, ut operi Colophonem addam, coronidem, fastigium imponam. 3. *absolvamus negotium,* laßt uns der Sach ein End machen. negotio tandem modum finémque faciamus, statuamus, constituamus. Extrema tandem rei persequamur. Finem inveniat tandem suum laboriosi operis institutum; supremam manum expectet. 4. *Bellum nondum absolutum est,* der Krieg hat noch kein End. Bellum hoc affectum est, *(propè confectum)* nondum confectum est; magna ex parte profligatum, nondum sublatum est. Nondum bello defuncti sumus. Nondum ad exitum belli ventum est. Belli reliquiæ adhuc persequendæ sunt. Belli extrema sunt delenda. 5. *Annus absolvetur brevi,* das Jahr wird bald zu Ende gehen. Annus in exitu est. Annus præcipitat. V. *perficio, finis.* *Usus.* 1. *perficio,* vollenden. opus, pensum absolvo. 2. *libero, solvo,* Fidem absolvere, solvere, liberare, sein Wort halten. 3. *judicio vinco.* Injuriarum, affectati regni suspicione multis, ac non dubiis Judicum sententiis absolutus est, losgesprochen werden. 4. *abire cupientem dimitto.* Absolve me tandem, ne me ultrà morare, entlasse mich doch endlich. 5. *Contineo* in sich halten, begreiffen. Honestas omnis quatuor partibus absolvitur. 6. *in rebus Sacris à peccatis, & Ecclesiæ pœnis absolvere,* vonSünden und Kirchen-Straffen lossprechen. Exsolvere criminum vinculis. Constrictos scelerum vinculis animos potestate divinitùs collata relaxare Expiare noxis, culpâ confitentes reos. Admissa superioris vitæ crimina pro tribunali sacro do-

donare, Ecclesiæ communioni restituere, von dem Kirchen-Bann auflösen. Pacem Ecclesiasticam reddere; Ecclesiæ reconciliare.

Absolutè, *Adv.* vollkommentlich. *Usus.* perfectè atque absolutè beatus.

Absolutio, nis, f. Vollkommenheit. *Syn.* perfectio. *Epi.* Perfecta, constans. *Usus.* 1. Ad hujus absolutionem operis multa desunt, zur Vollkommenheit dieses Wercks geht noch viel ab. 2. *in judicio*, gerichtliche Lossprechung. Ego meâ oratione absolutionem tibi confeci, ich habe dir die Lossprechung zuwege gebracht. V. *Absolvo.*

Absolutus, a, um. *partic.* von absolvo. vollkommen, ledig gesprochen. *Syn.* perfectus, peractus: liber, judicio dimissus. *Adv.* perfecte, plane. *Phras.* *Absolutus est à judicibus*, er ist gerichtlich ledig gesprochen worden. Judicio liberatus, absolutus, ereptus; supplicio exemptus est. Judicum sententiis insons, expers culpæ judicatus, pronunciatus, declaratus est. Judicio evasit, elapsus est. Senatorum urnâ, sententiâ absolutionem consecutus, adeptus est. Sententia de homine lata est ea, quæ insontem, neque culpæ affinem, nullo constrictum, adstrictum, contaminatum, aspersum scelere declaravit. *Usus.* 1. Culpâ, crimine absolutus, losgesprochen. 2. Orator omnibus numeris absolutus, vollkommener Wohlredner.

Absonus, a, um, übel lautend. *Syn.* dissonus, malè consonus, non consonans, repugnans, malê conveniens, discors, discrepans. *Usus.* 1. Vox absona, voce absonus. 2. *Transl.* absoni fortunis motus; dicta fidei absona; absoni mores & inconditi, übel übereins-stimmende, ungereimte Sitten. V. *inconveniens.*

Absorbeo, es, bui vel sorpsi, sorptum, ere, austrincken, verschlucken. *Syn.* Sorbeo, haurio, exhaurio, devoro, rapio, absumo, abligurio. *Usus.* Vide, ne te aut consuetudinis, aut gloriæ quidam æstus absorbeat. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam citò absorbere potuisset? verschlingen, von einem verschwenderischen Menschen. V. *haurio, abligurio.*

Absque, ohne, mit einem Ablat. **Syn.* Sine. *Usus.* absque eo esset, rectè mihi vidissem. *Ter. Phorm.* 1. 4. wann Antipho nicht wäre, wurd ich mir schon zu rathen gewust haben. Absque te foret, aliâ fortuna uterer, wann du nicht wärest, wurd ich glücklicher seyn.

Abstemius, a, um, der nicht Wein trincket. *Usus.* Vini abstemius, abstinens, Mulieres Romæ ætatem abstemiæ egerunt. Prandium abstemium. V. *bibo.*

Abstergo, is, tersi, tersum, ere. abwischen. *Syn.* tergo, detergo, purgo, deleo, abluo, diluo, *Adv.* plane. *Usus.* 1. frontem abstergere; frontem linteo effingere. 2. *Transl.* Sedo, tempero, fugo, besänfftigen, mäßigen, vertreiben. Epistola tua mihi metum omnem & luctum abstersit. Senectutis molestias, fastidia, ægritudinem blanda amicorum consuetudine astergito.

Absterreo, es, ui, itum, ere. abschröcken. *Syn.* terreo, deterreo, arceo, prohibeo, terrorem incutio. *Phras.* *Non absterrebis me à consilio*, du wirst mich von meinem Vorhaben nicht abschröcken. Minæ tuæ neutiquam à cœpto consilio me depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Ad terrorem istum facilè invictus ero. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. *Usus.* absterrere à se supplicem. V. *terreo prohibeo.*

Abstinens, tis, *partic.* von abstineo. enthaltend, mäßig. *Syn.* temperans, sobrius, moderatus, parcus, suo contentus, continens, modestus. *Adv.* Mirificè. *Usus.* Non manus duntaxat, sed & oculos abstinentes habet. V. *sobrius, jejunus.*

Abstinentia, æ, f. Enthaltung, Mäßigkeit. *Syn.* modestia, continentia, parcus victus, modicus cibus, sobrietas *D. per* abstinentiam *cohibemus nos ab alienis; per* continentiam *à voluptatibus.* *Epi.* admirabilis, incredibilis, provincialis, summa, parca, sana, longa, sancta, dura, *Usus.* 1. Nullâ re Prætor facilius Provincialium benevolentiam colligit, quàm abstinentiâ & continentiâ, durch Mäßigkeit sich beliebt machen. 2. Vini, ciborúmque abstinentiâ febris mitigatur, Mäßigkeit ist gut wider das Fieber. V. *Abstineo, Diæta, Sobrius.*

Abstineo, es, ui, tentum, ere. sich enthalten. *Syn.* prohibeo, tempero, contineo. *Adv.* facile, vix. *Phras.* 1. *abstinuit ab injuria*, er hat sich enthalten von Unbild. ab injuria & maleficio temperavit, se prohibuit. A cædibus & injuriis parcendum sibi duxit. Iram tenuit; manus ab injuria abstinuit. Iram in potestate habuit, ani-

animúmque à vindictæ dulcedine abduxit. 2. *abstinet multo cibo*, **sich von vielen Essen enthalten.** Multi cibi non est. Cibo utitur tenui. De cibi, potionísque mensura multum quotidie detrahit, minuit. Frugaliter ac parcè vivit. Minimè edax est. Arctè contentèque, sobriè, continenter; severè, miniméque molliter ac delicatè vivit. In cibi, potionísque modo egregiè sibi imperat, moderatur. Abdicat à se lautitias omnes; privat se multis suavitatibus cœnarum. Tenuissimo victu contentus est. Cibi, potionísque in eo est intra naturale desiderium usus. Continentiam in victu mirabilem tenet. Non modo delicias, sed & necessaria vitæ valetudinísque fomenta mira frugalitate restringit, finit, definit. In victu summam moderationem adhibet. Cibi potúsque ratio parcissima illi est, & à sumptuosis cœnarum apparatibus remotissima. Cùm in omni vita, tum in curando maximè corpore summa moderatione utitur. V. *Sobrius*, *Diæta*. *Usus.* 1. *à vitio se aut alios coërcere*, **von Lastern abhalten.** De maledictis, a culpa; mentem à scelere; manus ab alienis pecuniis; sermonem de re abstinere. 2. *arcere*, *prohibere* **abhalten, verhindern.** Ægrum cibo; pupillum ab hæreditate abstinere. Vim & bellum à finibus; vim ab inimico & manus; ignem ab ædibus abstinere. 3. pugna, bello, publico, urbe, mari abstinere, **sich entziehen, enthalten.** 4. Sermonem abstinere de civium discordiis, **die Red inne halten.**

Abstractus, a, um. *part.* **von** abstraho, **abgezogen, oder auch entzucket.** *Syn.* avulsus, disjunctus, abductus. *Phras.* abstractus à sensibus animus est, **er ist verzuckt.** abstractus à corpore animus, divinóque instinctu concitatus; abductus à consuetudine sensuum. Vis animi sejuncta à corporis sensibus. Animus ex cœlestibus suspensus. Animus spreto corporis vinculo evolat ac excurrit foràs. Expulsum repente sensibus oblata cœlestium species rapit, tenet. Quidam tanquam secessus mentis à corpore factus est. Mens à sensu corporis quasi emota, ac alienata est; divino impetu instincta & concitata; stupore ac silentio in contemplatione cœlestium defixa; à corporis sensu avocata. V. *Separo*. *Usus.* à conjuge abstractus, ac liberis. Abstractus à ratione sensus.

Abstraho, is, traxi, tractum, ere. **abziehen.** *Syn.* abripio, avello, avoco, abduco, removeo, dimoveo, divello. *Adv.* *à*, *ab*, *de*, *è*, *ad*, *valde*. *Phras.* *barbara & vulg.* *Abstrahendo ab impietate hominis, imperitissimus certò est.* Si impietatem etiam subtraxeris, semoveris; semota ea ratione; detracto, quod impius, rudis tamen est & imperitus, **nichts zu melden von seiner Gottlosigkeit, so ist er doch ungeschickt, und unerfahren.** *Usus.* 1. ob omni me solicitudine, à rebus gerendis, è conspectu aliorum abstraham, **sich entschlagen.** 2. Civitatem à moribus inquinatis, à servitute abstraxit, **befreyen.** 3. Incensos animos à certamine, à vincendi cupiditate abstraxit, avocavit, **abhalten.**

Abstringo, is, nxi, ctum, ere. **auflösen**)(*stringo*. *Usus.* nodum abstringere, **den Knopff auflösen.**

Abstrudo, is, si, sum, ere. **verbergen, verstossen.** *Syn.* abscondo, abdo, recondo, occulto. *Adv.* Penitùs, foris, inter. *Usus.* Natura veritatem penitus in profundo abstrusit, **die Natur hat die Wahrheit sehr tieff verborgen.** Tristitiam abstrudere sapientis est. V. *abscondo, occulto, abdo.*

Abstrusus, a, um. *Part.* **von** abstrudo, **verborgen.** *Syn.* Latens, occultus, abditus, reconditus. *Adv.* Penitùs. *Usus.* Diu reconditus, & abstrusus animi dolor. Homo abstrusus, & intra se abditus, **hinterhaltig.** V. *occultus.*

Absum, abes, abfui, esse. **abwesend seyn.** *Syn.* remotus, disjunctus sum, disto, desum.)(*adsum*. *Adv.* longe, longius, diutius, frustra, dolenter, haud procul, longe gentium, longissime, multum, non longe, paulisper, perpetuo, plurimum, procul, potius, prorsus nihil, nunquam, causa alicujus rei, biduo biduum, parumper, hinc. *Phras.* *Absit istud*, **dieses sey ferne. GOtt verhüte es.** Quod nolim; quod Dii (Superi) prohibeant; quod Dii (Superi) omen avertant; obruant; averruncent. Hæc absint, velim. Dii immortales faxint, ne sit! Dii meliora! Superi meliorem mentem illi! Detestabile omen avertat Jupiter! ne id Superi sinant, sinerint! Abest, absitque procul á Republica fortuna talis! Ne istud Dii, hominésque patiantur! Quod abominor; quod boni Superi prohibeant! *Usus.* 1. abesse domo, à foro, urbe, à suis; desiderari, **abwesend seyn.** 2. *alienus sum*, **weit entfernet seyn.** Nihil à me longiùs abest, quam avaritia. A laude boni civis, cogitatione, spe recuperandæ libertatis; à culpa, maleficio, infamia, officio boni civis longè abesse. 3. *desero*, *desum*. abesse amico in periculo

culo, verlassen. Quid huic abest, nisi res & virtus? was geht ihm ab. 4. *in loquendi modis sequentibus*. Abesse non potest, quin, qui hoc facit, sit improbissimus, es wird nicht fehlen, daß der nicht ꝛc. Tantum abest, ut hoc inficier, ut plurimum affirmem etiam; *vel* tantum abest, ut inficier; affirmo etiam. Ich laugne es nicht allein nicht, sondern bekräfftige solches.

Absumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verzehren. *Syn.* Consumo, contero, conficio, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. *Phras. Absumpsit opes suas*, er hat sein Geld verschwendet. adesâ, devoratâ pecuniâ opes pristinas abligurivit; per luxuriam effudit ac consumpsit. Rem veterem, recentémque comedit, ac devoravit; decoxit. Censum mersit. Opes luxu hausit. Laceravit rem domesticam, disperdidit, confregit. Pecuniæ ingentem vim in conviviorum luxum profudit. Opes attrivit & dissipavit. *Usus.* Fames hominem, & illuvies denique mors fortuita absumpsit, der Hunger ꝛc. hat ihn aufgerieben. V. *Consumo, perdo.*

Absurdus, a, um. ungereimt. *Syn.* ineptus, turpis, alienus, absonus, minime consentaneus, inconveniens.)(*Conveniens, aptus. Adv.* Plane, valde. *Phras absurdum est*, es ist ungereimt. pravum, atque alienum à moribus est; inconcinnum atque absonum. Rus quidem id merum est. Res est, quam omnium mentes aspernentur, ac respuant. *Usus.* Homo, sonus, vox absurda, atquè abhorrens, abgeschmackt.

Abundans, antis, *gen. om. Partic.* von abundo. überflüßig. *Syn.* affluens, circumfluens, copiosus dives, fertilis, uber, plenus, refertus.)(inops, *expers. Usus.* Abundanti doctrinâ vir, sed idem studio, otióque abundans. Supellex non quidem luxuriosi, sed tamen abundantis. Ex abundanti, zum Uberfluß. V. *divitiæ, pecunia.*

Abundanter, *Adv.* überflüßiglich. *Usus.* copiosè & abundanter loqui.

Abundantia, æ, f. Uberfluß. *Syn.* vis, numerus ùt *pecoris*, copia, ubertas, affluentia, magnitudo, acervus, fertilitas.)(*egestas, inopia. Epi.* Infinita, magna, vitiosa, larga, dives. *Usus.* Ingenii juxta, & otii, & rerum omnium abundantia felix. Est hæc quædam abundantia amoris erga me tui.

Abunde, *Adv.* überflüßiglich. *Syn.* abundanter, copiosè, affatim, largiter. *Usus.* abundè magna præsidia.

Abundo, as, avi, atum, are. überflüßig haben. *Syn.* Sum dives, affluo, circumfluo, redundo, magnam copiam habeo.)(*deficior, egeo, deest. Phras.* abundat opibus, er hat einen Uberfluß an Gütern. floret, circumfluit omnibus copiis. Redundat omnibus ornamentis. Omnium rerum affluentibus copiis ditatur. Abunde illi copiarum est. Magna rerum omnium copiâ, affluentia gaudet. Omnium rerum facultates illi suppetunt. In omnium rerum abundantia vivit. *Usus.* Otio, ingenio, consilio, copiis omnibus, familiaritatibus, propinquorum amore, ornamentis abundat, Zeit, Witz ꝛc. genug haben. V. *divitiæ, copia.*

Abvolo, as, avi, atum, are. abfliegen. *Syn.* fugio, fluo, evanesco. *Usus.* Fluit corporis voluptas, & prona abvolat.

Abusque, bis von, *cum Ablat.* * *Usus.* Abusque mane ad vesperum.

Abusus, ûs, m. Mißbrauch. *Syn.* malus usus.

Abutor, eris, usus sum, uti. mißbrauchen. *Syn.* Non rectè, non suo loco, malè, perversè utor. *Adv.* prorsus, immoderate, insolentius, eleganter, ingrate, impudenter, intemperanter, licentius, perverse, privatim, publice. *Phras. abuti fortunis*, sein Geld mißbrauchen. Rem ad pestem bonorum, ad fraudem, aut luxum convertere. Fortunis intemperantiùs, insolentiùs uti. Effundere copias. Perversè, improbe, immodicè, insolenter uti. Rem usu iniquo corrumpere. Fortunæ magnitudinem non capere. Fortunam per socordiam ac ignaviam corrumpere. *Usus.* 1. *in malam plerumque partem.* Tribunatu ad scelus; legibus, & Majestate judicum ad libidinem; alieno nomine ad suum quæstum; auribus, facilitate hominum, donatione, fortunis, gloriâ nominis & otio ad superbiam; Scelere & perfidia ad alicujus exitium abuti, zum Bösen mißbrauchen. 2. in *bonam partem interdum.* Omni tempore ad dicendum concesso abusus sum. Operâ in studiis abutor. Ignoratione tuâ ad salutem miseri abusus sum, zum Guten verbrauchen.

Ac, *Conjunct.* und, als. *Syn.* Et, que, atque, *vel* quam. *Eleganter periodum inchoat sequente Consonante. Usus.* 1. Ac primùm ex te quæro, und zwar anfänglich frag ich dich. 2. *quàm*, als. perinde doctus, ac pius. Aliter, secus, contra, ac existimabam, accidit, es ist anders, als ich vermeynt hab, geschehen.

Academia æ, f. hohe Schul. *Syn.* Gymnasium Athenis, Ceramicus, Lycæum. *Epi.* Adolescentior, antiqua, florens, media, nova, procax, recentior, recens, vetus, umbrifera, volatica, sui similis.

Academici, orum, m, die sich auf der hohen Schul aufhalten. *Epi.* Sapientes, novi, veteres, diserti, antiqui, quasi certa cogitatione certi. *Usus.* Academici & Peripatetici rebus congruentes, nominibus differebant.

Accedo, is, cessi, cessum, ere. hinzu gehen. *Syn.* Adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, addor, advenio, propinquo, adjungor, advento, advolo.)(*decedo.* *Adv.* callide, extrinsecus, intempestive, invitius magis & propius, maturrime, multum, fane post, omnino non, occultius, pressius, promptius, propius ad, proxime ad, eominus, huc, obviam, voluntate, temere, timide, tuto, proprius paulo, prudentius, quam proximè. *Phras.* *Accedere hominem est animus*, ich möchte gern zu ihm gehen. Aditum molior. Admoveo me lateri. Appello me ad hominem. Gradum, pedem confero. Congredior propius. Viam affecto ad hominem. Gradum molior. cursum capesso, aditum quæro ad senem. Aspiro ad locum, convolo, subeo. *Usus.* 1. In Apuliam, ad urbem, in oppidum, ad ludos accedere, hinzugehen. 2. *Suscipio* annehmen. ad causam alterius, ad conditiones certas, ad pactiones accedere. Ad dignitatem, ad amicitiam alicujus accedere. Ad periculum certum, ad Rempublicam gerendam accedere. 3. *Consentio*. beystimmen. Ciceronis sententiæ, Pompeji partibus accedo. 4. *Similis sum*, gleich seyn. Summa virtus proximè ad Deos, ad Deorum similitudinem accedit. Academici proximè ad nostram disciplinam accedunt. 5. *Additur*, hinzukommen. Ex ea re magnus dolor bonis viris accessit. Paulum roboris ætati; Vino ætas accessit. 6. *Transeundi ad alia, formula*, über diß, ferner, weiter. Huc, eò accedit, quòd &c. V. *appropinquo.*

Accelero, as, avi, atum, are. herzu eilen. *Syn.* maturo, celero, propero, festino, premo, urgeo.)(*tardare.* *Phras.* Accelero, ich eile. Celeritatem adhibeo, suscipio; celeritate, festinatione utor maximâ. Maximis itineribus advolo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Admatura negotium, beschleunige die Sach. Propera, quæ incepto usui esse possunt. Adde gradum. Moras tolle, eile. *Usus.* Mortem, opus, cœpta, gradum accelerare, beschleunigen. V. *propero, celer, festino.*

Accendo, is, cendi, censum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendo, uro, illumino, illustro.)(*extinguo.* *Adv.* Leniter, sensim contra, in aliquem. *Phras.* *Accendit domum*, er hat das Haus angezündet. Ardentes faces in tecta jactavit, injecit. Ignem tectis intulit; flammas injecit; faces ingessit, subdidit. Ignem ædibus subjecit, admovit. Incendium per domus fudit. V. *Incendium, inflammo.* *Usus.* 1. Deus solem ùt lumen quoddam accendit. GOtt hat die Sonne gleich als ein Licht der Welt angezündet. 2. *Transl. ad animi affectus*, belangend heftige Gemüths-Neigungen. Ea mentione commoveri videbatur & accendi. Luctu accensus & cupidine, von Begierd angeflammt.

Accensus, i, m. Stadt-Knecht. *Syn.* Minister publicus, præco, apparitor consulis. *Epi.* Conjunctus & proximus. *Usus.* Accensus eo fit numero, quo eum majores nostri esse voluerunt.

Acceptio, nis, f. Empfahung, Annehmung. *Usus.* 1. Nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi potest. 2. *Transl. sed barbarè.* *Sine acceptione personarum jus dicere*, ohne Ansehen der Person das Recht sprechen. Nullo hominum respectu, ratione, discrimine; nulla gratiæ habitâ ratione; nihil gratiæ dando, tribuendo, in judicio, causæ meritum, ac æquitatem spectare.

Acceptus a, um. angenehm. *Syn.* Charus, gratus, gratiosus; gratia valens, pollens. *Usus.* 1. Rumor in vulgus acceptus. Nihil Deo virtute acceptis, angenehm. 2. acceptum refero. das Empfangene in die Rechen-Bücher eintragen. Tabulis, vel codici acceptorum infero receptam à te pecuniam, in tabulas refero. 3. acceptum fero, refero, danckbar zuschreiben. Quod vivo, fortunas, liberos, Rempublicam, senectutis otium tibi acceptum refero. Nemo virtutem Deo acceptum refert. 4. *benè vel malè habitus*, gut oder übel gehalten. Inopiâ rerum omnium pessime accepti sunt, V. *gratus*, *gratia*, *gratiosus*.

Accersio *vel* Accerso, is, ivi, itum, ire, *vel* ere. hinzuberuffen. *Syn.* Advoco, voco, evoco, accieo, accio, appello. *Adv.* Aliunde, ultro *Usus.* Ex ultimis terris ad se, ad societatem laboris, ad negotium, ad bellum accersere, einen von weiten Landen zu sich ꝛc. beruffen. 2. Capitis aliquem, majestatis accersere, einen Hals-gerichtlich anklagen. Invidioso crimine aliquem accersere, accusare. V. *Voco*, *accuso.*

Accessio, nis, f. Vermehrung, Zusatz, *Syn.* Additamentum, incrementum.)(*de-*

)(*decessio.* *Epi.* digna, jucunda, legitima, nec ea vulgaris, libera, magna, maxima, permagna, probabilis, parva atque exigua, quantacunque. *Usus.* 1. *Vectigalia extraordinaria supra stata tributa.* ausserordentliche Anlage über den gewöhnlichen Zoll. Pendit Sicilia modiûm sex & viginti millia, accessionem bis mille sestertiûm. 2. Zusatz. Accessionem adjungere ædibus. 3. Zunehmen. Accessio febris, Anstoß vom Fieber. 4. Wachsthum. Magnæ tibi factæ sunt accessiones dignitatum & opum. Magna ad veteres clades, ad ægritudines priores eâ re accessio facta, allata est. Accessio annorum lentiores facit. V. *augeo, lucrum, quæstus.*

Accessus, ûs, m. Zutritt, Zugang, Hinzunahung. *Syn.* Appropinquatio, appulsus, adventus, aditus.)(*recessus.* *Epi.* Modicus, nocturnus ad urbem, popularis, ac tribunalis, proximus. *Phras.* *Accessum impedivit*, er hat ihm den Zugang verwehret. Aditum clausit, præclusit, intercluſit, obstruxit. Aditu, limine prohibuit, arcuit. 2. *Accessum facilè præbet*, er läst jedermann gern vor. Vir est congressu facilis, opportunus; aditu comis; in admittendo facilis; cujus comitas ad se cuivis aditum aperit; qui lenitatem, facilitatémque jucundam in congressu adhibet; neminem à congressu suo arcet, absterret, prohibet. 3. *Accessum difficulter præbet*, er läst nicht leicht wen vor. Durus & inhumanus est, ad quem obsepti undique aditus & perquam difficiles; qui vix ulli sui copiam faciat. *Usus.* Luna accessu & recessu lumen solis accipit, accessum & recessum marinum efficit. D. accessus *est aditio*, accessio *autem* additamentum.

Accidit, es hat sich begeben. *Imperf. pertinétque ad res tristes: uti* contingit *ad res lætas.* *Syn.* Evenit, usu venit, cadit. *Phras.* *Accidit fortè*, es ereignete sich. Casus incidit, intervenit. Fortè ita cecidit, ut. Fortè ita inciderat. Casu factum est. Casus, fortuna tulit. Factum est. Fortuna fecit. Fortunæ placuit, ut. 2. *Si acciderit*, wann es sich zutragen sollte. Si res, si tempus, occasio tulerit, postulaverit, exegerit. Si se offerret, se daret, ostenderet occasio. Si fortuna occasionem obtulerit, detulerit, præbuerit. Si tempus, facultas accidet. Si fortuna feret, si tempus incidat. V. *evenio, eventus.* *Usus.* Si quid mali, adversi; siquis dolor, si qua calamitas acciderit, animo esto firmo, wenn sich etwas widriges ereignet, lasse das Gemüth nicht sincken.

Accido, is, cidi, ere. widerfahren. *Syn.* evenio, obtingo, contingo, cado, fio. *Adv.* aliter ac, aliter atque, casu, contra, divinitus, fortuito, humanitus, incommode, inique, maturius, merito, opportune, optatius, percommode, perincommode, perraro, privatim, publice, separatim nihil, valde ex voluntate, permirum, acerbius ad, contra quam, sigillatim ad pedes. *Usus.* 1. *evenire*, ereignen. Si quid pupillo humanitûs accideret. Calamitates ipsæ mihi non ingratæ acciderunt. 2. *procumbere*, zu Füssen fallen, ad pedes, ad genua accidère. 3. Cadere juxta, zufallen. Missa à Gallis tela graviùs accidere. Nescio, quæ vox mihi ad aures, *vel* auribus accidit, zu Ohren kommen. V. *evenio, accidit.*

Accido, is, accidi, ere, abhauen. *Syn.* Cædo, circumcido, consumo, absumo, extenuo, affligo, haurio. *Usus.* *Transl.* uno prælio res, fortunæ, opes Carthaginis accisæ sunt penitùs, afflictæ, imminutæ, extenuatæ, V. *affligo.*

Accieo, es, civi, citum, ere. hinzu beruffen. **Syn.* accio.

Accinctus, a, um, *part.* von accingo, umgürtet. *Syn.* industrius, paratus.)(*discinctus, negligens.* V. *paratus.*

Accingo, is, cinxi, cinctum, ere. sich umgürten. *Syn.* paro, comparo. *Phras.* *accingit se ad prælium*, er rüstet sich zur Schlacht. Ultimæ dimicationi se instruit, comparat se ad pugnam. Nulla in eo mora est, quin in aciem procedat. Totus in eo est, ut in prælii casum quàm optimè comparatus descendat. *Usus.* Accingere se operi, prædæ. In discrimen accingi. Ad sordidum lucrum, magicas artes accingi. V. *paro.*

Accio, is, civi, citum, ire. hinzu beruffen. *Syn.* accerso, evoco, venire jubeo. *Adv.* Peregrè, ex ultro. *Usus.* 1. literis ex Italia in regnum accitus. beruffen 2. *Transl.* Solet virtus magnam voluptatem accire, erwecken. V. *accerso, voco.*

Accipio, is, cepi, ceptum, ere, bekommen, annehmen. *Syn.* Suscipio, capio, recipio, sumo, assumo, prehendo.)(*do.* *Adv.* Omnino, patienter, proxime publicè, rectè, repugnanter, separatim, seriùs, vesperi, vicissim, apertè, amicè, admirabiliter asperius, benè, clam atque extra ordinem clementer contra ac dicitur, durius, eleganter, extrinsecus, fortiter, graviter, hilarè, honorificè, libenter, leviter, libentissimè, liberalius, malè, male satis, mirabiliter, moderatè, sevre, vehementer. *Accepi* pessimè, planius, valde copiose, privatim. *Usus.* 1. *Suscipio*, annehmen. Rempublicam, provinciam, imperium, exercitum, leges à victoribus, jusjurandum à testibus, causam alicujus, satisfactionem, judicium accipere. Accipere conditionem, den Vertrag annehmen. admittere, non recusare, ad conditiones accedere, descendere; pacis leges subire; conditione uti. Nullam ex iis conditionibus non sequendam putare, ducere, censere. 2. *tracto*, exci-

cipio, gut oder übel halten. Conviviis, apparatis epulis, lautè, magnificè, familiariter, hilari lepidóque ingenio accipere. Male, indignis modis, multis verberibus, aspere accipere. 3. *fero*, *patior*. gedulten, übertragen. Animo æquo, moderate admonitionem meam accipit: pronis auribus, moderatione maximâ, animo lubenti admittit; summa voluntate complectitur. 4. *interpretor in bonam partem*, gut aufnehmen. accepit in bonam partem, in partem optimam, moderatè, amicè, sinè offensione; æquis auribus, animísque; animo, quo dictum est, optimo, in mitiorem, meliorem, dexteriorem partem accepit; *aliàs*: Boni consuluit; Æqui, bonique fecit. 5. *interpretor in malam partem*, übel aufnehmen. In malam partem accipis. In sinistram, pejorem, deteriorem partem; graviter; asperius; durius; in contumeliam; aliorsum; aliter; in aliam, ac dictum est, partem accipis. *Aliàs:* In contumeliam vertis. In contumeliæ loco ponis. Graviter; ægre; indignè fers, ac moleste: In deteriorem partem rapis. 6. *intelligo*, *audio*, vernehmen, hören. A tabellario, à majoribus auditione, famà id accepimus. Artes à Magistris, aliquid suo experimento, natura duce accipere, erlernen. 7. *assumo*, aufnehmen. In societatem, amicitiam, deditionem accipere. 8. *capio*, fassen. Animum in aliquem quietum, fiduciam, ignominiam, calamitatem, dolorem, offensionem, injuriam, metum, lætitiam, voluptatem de virtute alicujus. 9. *sustineo*, leyden. Plagam, detrimentum, repulsam accipere. V. *obtineo*, *acquiro*, *tracto*.

Accipiter, tris, m. Raub-Vogel. *ab accipiendo dictus*. *Epi*. Præceps, ferus velox, atrox, nulli avi satis æquus.

Acclamatio, nis, f. das Zuruffen. *Syn*. admurmuratio, exclamatio, plausus, applausus. *Epi*. Acuta, attenuata nimis, adversa, levior, magna, maxima, secunda, ingens, læta, canora. *Usus*. Non acclamatione tantùm, sed convitio & maledictis impeditus est Pompejus.

Acclamo, as, avi, atum, are. zuruffen. *dicitur de clamore populi rem probantis, vel improbantis*. *Phras*. *Acclamatur ab omnibus*. es rufft alles zu. admurmuratio omnium facta est. Conclamatur ab omnibus. Extollitur ab omni parte clamor. Clamore approbatur; adjuvatur ruentium in hostem impetus. Contumeliosissimo acclamationum genere reus laceratur. *Usus*. Oranti populus cum risu acclamavit. V. *clamo*, *applaudo*.

Acclino, as, avi, atum, are. hinzu neigen. * *Syn*. inclino, flecto ad aliquid. *Usus*. acclinavit se ad illum.

Acclivis, e. *comm*. steil, allgemach in die Höhe sich erhebend. *Syn*. arduus; fastigio leni subvexus; clementer, molliter assurgens. *Usus*. Pars viæ valdè acclivis.

Acclivitas, tis, f. Anhöhe. * *Syn*. Loci facilitas in ascensu. *Usus*. Ab eo flumine pari acclivitate collis nascebatur.

Accola, æ, m. einer, so nahe an einem Ort wohnet. *Syn*. vicinus, finitimus habitator. *Usus*. amnis vadosi accola.

Accolo, is, lui, ere. nahe dabey wohnen. *Syn*. juxta colo, habito. *Usus*. Lacum, fluvium, mare, sylvam, montem accolere.

Accommodatio, nis, f. Bequemlichkeit. *Epi*. conveniens, decens, aptaque dispositio & collocatio. *Usus*. Elocutio est idoneorum verborum, & sententiarum ad inventionem accommodatio.

Accommodatus, a, um. von accommodo. bequem, tauglich, zugeeignet. *Syn*. paratus, aptatus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus.)(*Adv*. consulto, vehementer. *Phras*. *Accommodatus est genio meo*, dieser Mensch ist trefflich nach meinem Sinn. Optimè convenit cum ingenio meo. Ad naturam meam mirè factus est. Vehementer ad vitæ meæ rationem, & consuetudinem est accommodatus. V. *aptus*. *Usus*. Oratio ad persuadendum accommodata. Verres ad vim, ad facinus accommodatus. Tempora ad res gerendas accommodata.

Accommodo, as, avi, atum are. bequemen. *Syn*. apto, comparo, concinno, commodo, applico. *Phras*. Me totum ad nutum tuum effingam & accommodabo, ich werde mich gäntzlich nach dir bequemen. totum me ad voluntatem tuam, nutúmque convertam; ad ductum me tuum applicabo; tibi serviam, tuam ad voluntatem meam conformabo; mores ex moribus formabo tuis; tibi me dedam penitùs; tuis obsequar studiis, subserviam; de studio tuo studia mea erunt omnia; voluntatibus ubique velificabor tuis; totum me ad arbitrium tuum, inque mores tuós fingam, formabo; cum tua voluntate mea facilè congruet, consentiet, conspirabit. *Nullo negotio se, suaµque fingit ad aliorum voluntates*, er schickt sich gar gern in anderer Willen. In aliorum arbitrium concedit, discedit, descendit; se ad aliorum nutum & arbitrium flectit; eorum voluntatibus obtemperat; arbitrio morem gerit; ad aliorum ingenium, mores, voluntates, mores com-

componit, conformat suos. *Boni civis est, voluntatem suam ad Rempublicam accommodare*, adjungere, conferre, aggregare, einem guten Burger stehet es zu, daß er seinen Willen mit dem gemeinen Wesen vereinige. conjungere voluntatem suam cum publicâ causa; In omni voluntate sua, quid rationes publicæ ferant, postulent, spectare, intueri, attendere; nihil unquam velle à publicâ re sejunctum, alienum, separatum, disjunctum, remotum; nihil agere suscipere, moliri, quod Reipublicæ non conducat, expediat, quod ejus commoda non postulent. *Rationes nostræ accommodandæ sunt tempori*, man muß sich in die Zeit schicken. temporibus est assentiendum, obsequendum cedendum, serviendum, inserviendum, rationes nostræ ad temporis rationes accommodandæ sunt; Populo subinde, & scenæ, ùt dicitur, serviendum est; Cujusvis temporis, *aut* temporum hominem te esse convenit. Temporis rationem ducere; ad tempestatem rem, consilia, actiones dirigere; consilia & actiones tempore moderari, res ad tempus accommodare; consilia ad rationem temporis componere, comparare te oportet. Decet nos in agendis rebus quasi ducem, aut consiliarium habere tempus. Fortunæ, tempori, necessitati parendum. Tempore utendum. Spectandum in omni re, quid res ac tempus ferat, postulet. *Usus*. 1. Ensem lateri, coronam capiti &c. accommodare, den Degen auf die Seiten; die Cron auf das Haupt setzen, daß es sich recht schickt. 2. sich bequemen. Fac animum literis; curam agriculturæ; voluntatem tuam ad Rempublicam, te ad aliorum nutum accommodes. 3. brauchen, anwenden. Nomen tuum, testimonium, jusjurandum, ad amicorum causas libens accommodabo. 4. Leyhen. Alicui de ædibus, suas amico ædes ad nuptias accommodare.

Accommodus, a, um, bequem. *Syn*. appositus, commodus, opportunus, aptus, idoneus.

Accresco, is, crevi, ere. zuwachsen. *Syn*. cresco.)(*decresco*. *Usus*. Flumen vehementer accrevit. Ex ea hæreditate patrimonio tuo non multum accrescet. Novi dolores, nova negotia veteribus accrevêre. Hæc consuetudo cœpta à parvis, tecum simul accrevit. V. *augeo, augesco, addo, cresco*.

Accretio, nis, f. Anwachsung. *Syn*. incrementum. *Usus*. Luna accretione, & diminutione luminis dies notat.

Accubatio, nis, f. Beylager. *Usus*. Status, incessus, sessio, accubatio quàm minimè indecorè fiant. *Epi*. Epularis.

Accubo, as, cubui, itum, are. dabey liegen. *Syn*. assideo accumbo, adjaceo. *Usus*. In convivio eodem lecto alicui *vel* apud aliquem accubare mit einem an Tisch sitzen. 2. nahe seyn. Theatrum Tarpejo monti accubat, imminet, adjacet.

Accudo, is, cusi, cusum, ere. zuschmieden. **Syn*. addo. *Usus*. Tres minas accudere potero.

Accumbo, is, cubui, cubitum, ere. zu Tisch sitzen. *Syn*. accubo, cubo, adjaceo, recumbo. Discumbo *semper de pluribus dicitur*. Adv. infra supra aliquem, in summo *situs erat epulantium*. *Usus*. Supra, intráque accumbunt.

Accumulo, as. avi, atum, are. anhäuffen, vermehren. *Syn*. augeo, adaugeo, addo, coacervo, congero, exaggero, construo, compono, colligo, cogo.)(*demo imminuo*. *Adv*. Acervatim. *Usus*. aliquem donis accumulare; alicui honorem accumulare. V. *augeo, copia*.

Accuratio, nis, f. Fleiß, Sorg. *Syn*. Studium, diligentia, cura. *Epi*. diligentior, mera, major, veteratoria, oratoria. *Usus* Accurationem adhibere, accuratione uti maximà, Fleiß anwenden. V. *diligentia, cura*.

Accuratus, a, um. mit Fleiß gemacht. *Syn*. meditatus, exquisitus absolutus, perfectus; Summo studio, summa industriâ elaboratus. *Usus*. Dicendi genus, sermo, commentatio accurata. Malitia accurata, eine außstudirte Boßheit. V. *diligens solicitus*.

Accuror, aris, atus sum, ari. fleißig versorget werden. *Syn*. curor, diligenter administror. *Adv*. melius. *Usus*. meliùs accurantur, quæ consilio geruntur.

Accurro, is, curri, cursum, ere. zulauffen. *Syn*. ad aliquem curro, aliquò contendo, advolo, me confero, concurro. *Adv*. cupide libenter. *Phras*. *Accurrere*, zulauffen. Gradum, cursum flectere ad aliquem. Concursus facere ad aliquem. V. *Curro*. *Usus*. 1. Romam accurre, quæso, eile doch geschwind nach Rom. 2. *Transl*. Istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut simul atque velimus, accurrant, zu Gemüth kommen.

Accusabilis, e, *comm*. klagwürdig. *Syn*. accusatione & reprehensione dignus. *Usus*. Quorum omnium accusabilis est turpitudo.

Accusatio, nis, f. Anklag. *Syn*. incusatio, nominis delatio. *Epi*. honesta, diligens, illustris, mala, nugatoria, manifesta, nobilis, gloriosa, vera, vetus, usitata, acris, intenta infans, muta, nova, opima, perpetua. *Usus*. Accusationem factitare, profiteri, einen Kläger abgeben. V. *actio*.

Ac-

Accusator, ris, m. **Ankläger.** *Syn.* actor)(*defensor. Epi.* acer, acerbus, vehemens, multum acrior, æmulus, amans, bonus, diligens & firmus, falsus, satis firmus, gravis & vehemens, iratus, odiosus & assiduus, ridiculus, molestus, frigidissimus, gravis, idoneus, imbecillus, melior, temerarius, voluntarius. *Usus.* accusatorem comparare in aliquem; alicui accusatorem ponere, opponere, **einen Ankläger bestellen.** Personam accusatoris, ùt temerè sumsit, ita celeriter posuit, **das Amt eines Anklägers ablegen.** V. *Actor.*

Accusatoriè, *Adv.* **anklägerisch.** *Usus.* Non hoc accusatorie, sed liberè dixit.

Accusatorius, a, um, **anklägerisch.** *Usus.* Spiritus, artificium, jus accusatorium. Animo accusatorio.

Accuso, as, avi, atum are. **anklagen.** *Rad. ex* ad *&* Causa. *Syn.* defero, postulo, arcesso, arguo. *item*: Causam & culpam in aliquem confero; redarguo, insimulo, criminor.)(*excuso, defendo. Adv.* acrius, aspere & acerbè, constanter, copiosè, diligenter, diligentissimè, dispositè, falso, graviter, gravius, gravissime, improbè, inhonestè, justè, justius, laboriosissime, leviter, libere, liberius, moderatè, nefariè, pie, præclare, probabilius, publicè, litteris, separatim, feverè, vehementer, vere. *Phras. Æmuli Catonem quinquagies accusarunt,* Catonem **haben seine Feind 50 mahl gerichtlich angeklagt.** Catoni æmuli quinquagies diem dixêre; litem intendêre, intulêre,; Catonem judicio persecuti sunt; criminis reum fecêre; in judicium, in crimen vocavêre; reum citavêre; in reos retulêre; ejus nomen detulêre. 2. *Periculosum est, alios accusare,* **es ist gefährlich, andere anzuklagen.** Res periculi plena est, judicio exagitare alios; in judicium adducere; in jus rapere, trahere; criminis reos agere, peragere; crimen inferre; dicam alicui scribere, impingere; actionem intendere; ambitûs, captæ pecuniæ &c. arcessere. 3. *Nihil sceleratius est, ac socium falso de crimine accusare,* **nichts ist gottloser, als seinem Freund fälschlich anklagen.** Immane facinus est, amico innoxio crimen affingere; accusationem conflare immerenti; innocentem in criminis suspicionem adducere; innoxium in culpam vocare, judicio exagitare; culpam, crimen conjicere, conferre in insontem, criminis expertem; Amico nullo ejus merito crimen inferre. 4. *Cicero Verrem crimine capitali accusavit,* Cicero **hat den** Verres **Hals-gerichtlich angeklagt.** Cicero Verrem capitis accusavit; judicio capitis arcessivit; Capitis reum egit, peregit; in judicium capitis vocavit, adduxit; rerum capitalium reum fecit; Capitale Verri crimen intendit. 5. *Manlius gravissimè accusabatur,* Manlius **wurde hefftig angeklagt.** Manlius in jus ire, ambulare; in judicio periculum capitis adire; causam capitis ex vinculis dicere cogebatur; Manlius judicio gravissimè conflictabatur; in judicio exagitatus reorum loco sedere; accusatorum impura maledicta, convitia audire; accusationis molestiam, judicium subire; tribunal adire compulsus est. Manlio periculosum negotium ab accusatoribus exhibebatur, ambitûs, ac majestatis postulato. *Usus.* 1. *in judicio*, accusare capitis, **gerichtlich anklagen.** 2. *extra judicium*, de epistolarum negligentia, voluptatem accusare, **beschuldigen.**

Acer, cris, cre, **scharff.** R. *ab* ἄκρος, *summus. Syn.* Vehemens, acutus, strenuus. *Adv.* longe. *Usus.* Homo acerrimo ingenio, consilio, memoriâ, **von scharffen Verstand und Gedächtniß.** In rebus agendis, pervestigandis solers & acer. Acerrima est libertatis recuperandæ cupiditas, **hefftig.** Acris oculorum acies. In acerrima & attentissima cogitatione tempus illud omne posui. Unguentum acerrimâ suavitate conditum. V. *Vehemens.*

Acerbè, *Adv.* **bitterlich.** *Syn.* asperè. *Usus.* accusationem acerbè tulit.

Acerbitas, tis, f. **Bitterkeit, Strenge.** *Syn.* 1. Ærumna, miseria, molestia, calamitas, tristitia. 2. Asperitas, feritas. *Epi.* diuturna, magna, subita, summa. *Usus.* 1. Nullam acerbitatem, dolorem, cruciatum recuso, **ich scheue keinen Schmertzen ɩc.** Lacrymas in tuis acerbitatibus plurimas profudi. 2. objurgatio tua multum habet acerbitatis. Multa uteris acerbitate. Ad summum imperium naturæ acerbitatem adjungis. In obvium quemque virus acerbitatis tuæ evomis. V. *Calamitas, asperitas.*

Acerbus, a, um, **bitter, streng.** R. *ex acer propriè de fructibus dicitur. Syn.* acer, asper. *Usus.* pomum acerbum; dolor, objurgatio acerba; homo in vituperando acerbus. V. *asper, difficilis, acerbitas.*

Acerra, æ, f. **Rauch-Faß.** *Usus.* ne Coronæ, ne acerræ prætereantur.

Acervatim, **Hauffen-weiß.** *Syn.* Summatim. *Usus.* Acervatim jam reliqua dicam.

Acer-

Acervus, i, m. Hauffen. *Syn.* Cumulus. D. Acervus *eſt minutiorum ferè rerum*, Strues *propriè lignorum aggeſta moles*. *Uſus.* Acervos tritici, nummorum conſtruit avarus; Acervos corporum victor miles.

Acetum, i, n. Eßig. *Uſus. Transl.* acetum habet in pectore; aceto hominem perfudit, bißig ſeyn, bißig zu reden.

Acidus, a, um, ſauer. * *Uſus.* Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.

Acies, iei, f. die Schärffe oder Schneide am Eiſen. R. *ab* ἀκὶς, *cuſpis*. *Syn.* pars acuta ferri. *Epi.* acris, hebes, obtuſior, parva. *Transl.* 1. Acies, die Schärffe des Geſichts. *Syn.* Viſio, vis oculi. *Epi.* hebes, obtuſior. 2. die Scharffſinnigkeit. *Syn.* acumen mentis, perſpicacia. *Uſus.* Ingenii acies diſputando exercetur ſimul & exacuitur; otio hebeſcit, & obtunditur. Rerum magnitudo aciem mentis perſtringit, præſtringit. Sapiens àb oculorum conſuetudine aciem mentis abducit. 3. Acies Schlacht-Ordnung. *Syn.* Exercitus, copiæ in certos ordines diſtributæ *Epi.* media, inſtructa. *Uſus.* 1. *Aciem inſtruere.* Schlacht-Ordnung machen. Aciem ſtruere, exornare, ſtatuere, inſtituere, dirigere; Legiones in aciem collocare; Copias ſuas in acie conſtituere; aciem ordine diſponere; *Aliàs:* in certos ordines militem cogere; in certos numeros, partes diſtribuere; ordines diſpertiri. 2. *In aciem procedere*, zur Schlacht gehen. prodire in aciem; *Aliàs:* Legiones in aciem deducere, educere, producere; prælium educere militem. 3. *Aciem variè formare*, die Schlacht-Ordnung unterſchiedlich einrichten. Aciem extendere, porrigere, ſeu extenuare; promovere; erigere in collem; firmare ſubſidiis; diſtrahere, diſtendere, laxare; jungere; mediam aciem exinanire; *alias:* explicare cornua, alas, ordines. 4. *acies turbatur, cedit*, die Schlacht-Ordnung wancket, weichet. Cornibus nutat acies; fluctuat; inclinatur; cornibus nudatur; perfringitur, impellitur, movetur. 5. *aciem primam perrumpere*, die erſte Linie der Schlacht-Ordnung durchbrechen. aciei principia disjicere; *aliàs:* frontem hoſtis urgere; prima ſigna, primam hoſtium coronam dividere; in mediam aciem prorumpere, invehi, impetum facere. 6. *aciem reſtituere*, die Schlacht-Ordnung wiederum herſtellen. Acieme ſiſter; *alias:* integrare ordines; ſuſtinere; colligere, inſtaurare. 7. *ex acie diſcedere*, aus der Schlacht hinweggehen. Acie, *vel* ex acie ex cedere, refugere, recedere. V. *pugna*, *prælium*.

Acinaces, is, m. ein Säbel. * *Syn.* gladius Medorum, aut Perſarum.

Acinus, i, m. Weinkörnlein. *Uſus.* acinus vinaceus.

Acipenſer, is, m. Stör, ein Fiſch. *Epi.* Decumanus. * *Uſus.* acipenſer iſte paucorum hominum eſt.

Aconitum, i, n. Wolffs-Kraut. * *Uſus.* fallunt aconita legentes.

Acquieſco, is, quievi, quietum, ere. ruhen, zu frieden ſeyn. *Syn.* quieſco, mihi requies eſt. *Adv.* aliquantum, facillime, libenter. *Uſus.* 1. Tres in itinere horas acquieveram, ruhen. 2. In ore tuo, & vultu: in libris, literis; in charitate erga me tua acquieſco ein Vergnügen finden. V. *quies*, *quieſco*.

Acquiro, is, ſivi, ſitum, ere. erlangen. *Syn.* obtineo, conſequor, adipiſcor, nanciſcor; paro, comparo, concilio, adjungo. *Phraſ.* 1. *acquiſivi dignitatem.* Ingenio duce, authore, virtute dignitatem nactus ſum, reperi, abſtuli; dignitate auctus ſum. Tribunatum mea virtute extorſi, non artibus expugnavi; ſuffragia non eblanditus ſum, ſed meritis aſſecutus. Laboribus meis dignitatem mihi peperi, conſecutus ſum; Vigiliis meis hanc dignitatem acceptam fero, refero, poſſideo, teneo, debeo. Bonis artibus honor mihi obtigit; data mihi ea eſt provincia; honorem inveni, impetravi, votorum compos factus ſum. Non obrepſi ad honores, ſed aſcendi. Laboribus, vigiliis meis in magiſtratum veni; dignitatem collegi, comparavi; ad honores perveni ich hab dieſes Ehren-Amt durch Verdienſt erhalten. 2. *Malis artibus non exiguas opes acquiſivit*, er hat ſich durch unerlaubte Mittel viel Geld gemacht. Malis artibus non exiguam pecuniam collegit, confecit, creavit, nummorum magnam vim expreſſit, abraſit, extorſit; rem acipecuniam reperit, corraſit, eblanditus eſt. 3. *Litterarum ſtudiis magnam ſibi famam acquiſivit.* er hat ſich durch Studiren einen groſſen Nahmen zuwege gebracht. Doctrinarum ſtudio famam ſibi ingentem ac dignitatem conciliavit; nomen adeptus eſt ingens; famam collegit non mediocrem & exiſtimationem; famam, exiſtimationem ſibi confecit, peperit; ſplendorem nomi-

mini accerfiit; in exiftimationem venit. *Ufus.* acquirere honorem, dignitatem, opes. V. *obtineo accipio fama, pecunia.*

Acrimonia, æ, f. Schärffe, *Syn.* Vir animi, impetus, vehementia. *Ufus.* fit in vultu pudor, & acrimonia. Oratio tua multum habet acrimoniæ.

Acriter, *Adv.* scharff, hefftig, *Syn.* acri animo, vehementer, fortiter. *Ufus.* Intelligit, dicitque acriter. Acutè videt, & acriter.

Acroama, atis, n. kurtzweilige Ergötzung. *Syn.* narratio jucunda. Mufica, fymphonia fabulæ actibus interponi folita. *Epi.* feftivum. *Ufus.* acroama Themiftocli jucundiffimum videbatur, quo fua cujúsque virtus prædicaretur. Fuifti in hac fabula non modò fpectator, fed actor & acroama.

Acroafis, is, f. *Syn.* auditio, aufcultatio, auditorum conventus, Auffmercken, oder Zusammenkunfft der Zuhörer. *Ufus.* Hæc vel in acroafi audeam legere, *in auditorio vulg.*

Ac, fi. als wann. *Syn.* ut fi; tanquam fi; pro eo, ac, fi, quafi; perinde quafi; fimiliter ac fi; juxta, ac fi; non fecus, ac fi *Ufus.* Tecum agam non fecùs, ac fi meus frater effes. V., *quafi fimiliter, æquè.*

Acta, orum, n. Thaten, Geschichten, *Epi.* firma, iirrita, multa, nefaria, præclara, publica, privata, rata & firma, reliqua urbana. *Ufus.* 1. *Aliquid in acta referre*, etwas in das Protocoll eintragen. Sui confulatus acta Cicero ipfe confecit; res fuas in actis habebat, numerabat. 2. *Acta refcindere*, eines Handlungen vor ungültig erklären. Acta Neronis fublata, refciffa funt; ejus actis authoritas eft derogata & fides. 3. *Acta rata habere*, eines Handlungen vor gültig erklären. Acta Cæfaris firma erant, fervabantur diligenter, cum laude commemorabantut.

Actio, nis, f. Handlung Geschäfft. *Syn.* actus, factum, negotium, lis, caufa, procuratio. *Epi.* aperta, ardentior, civilis, congruens menti, confiderata, crudelis & importuna, non tribunicia, fed regia, divina, facilior, honefta, integra, levis, levior & facilior, liberalis, maxima. perjucunda gratiarum, comes eloquendi, popularis, prima, prior. fingularis tota, tragica, tribunicia, turpis, varia, vehemens, plena animi, plena Spiritus, plena doloris, plena veritatis, vehemens & gravis, & copiofa, bona, certa, congruens virtutibus, confentanea appetitionibus conftantiffima, atque optima, honefta, multa, periculofa, perpetua, præclara, publica, ftultiffima, forenfis *Ufus* 1. Werck, Würckung. Contemplatio fine actione manca eft. Æqualitate vitæ, & omnium actionum nihil venuftius. Ea pueris ludèndi venia detur, quæ ab honeftatis actionibus non fit aliena. Actio mentis & agitatio. Virtutis actio & ufus. 2. Betreffend das Amt eines Wohlredners in der Ausspruch und äusserlichen Leibs-Stellung. *Epi.* Congruens & apta, ad animos promovendos accommodata. Demofthenes tribuit primas, fecundas, tertias actioni. 3. Gerichtliche Klag, oder Streit-Sach. *Syn.* Oratio accufatoria, jus perfequendi fibi debitum; judicium, quæftio forenfis, lis. *Ufus. Actionem inftituere,* gerichtlich klagen. Conftituere, informare, fufcipere actionem. 2. *Actionem habere*, eine Streit-Sach haben. actionem alicui intendere; actionem quærere, poftulare. 3. *Actionem relinquere*, von seiner Streit-Sach abstehen. actionem excludere, tollere.

Actor, oris, m. Thäter, Kläger. *item* Comœdiant. *Syn.* qui agit, accufator. *Epi.* Multum acrior, adverfus vehemens & fortis, fortiffimus, idoneus, non invenuftus, fed iners & inimicus fori. jucundus, optimus, fummus, diligentiffimus, induftrius, malus. *Ufus.* In theatro etiam mali actores perpetiendi funt. Actor fummus caufarum. Idem Inventor, compofitor, Actor.

Actuarium, ii. n. ringes Schiff. *Epi.* minutum. *Ufus.* actuaria minuta celeritate valent.

Actum eft, es ist schon geschehen. *Rem defperatam fignificat. Syn.* conclamatum eft; abfumpti fumus; ventum eft ad finem; deploranda in perpetuum libertas nobis eft; Res ad reftim rediit; pejore loco res mea effe non poteft, quàm quo nunc fita eft; perii, interii, nullus fum; occidi, mortuus fum; occifa res eft; nec falus mihi, fi velit, faluti effe poteft; Transactum eft de me; actum de falute mea; difperii; omnes fortunæ meæ perditæ funt, & everfæ; eò redactus fum, ut ipfa falus fervare me haud poffit; eam fortunam fubii, ut fpes melioris eventus relicta fit nulla; fepultus fum. V. *Defpero.*

Actuosè. geschäfftig. *Ufus.* leniter, remifsè, non actuosè agere.

Actuofus, a, um. geschäfftig. *Syn.* qui ab agendo non ceffat. *Ufus.* Virtus actuofa fit, oportet.

Actus, ûs, m. Handlung. *Syn.* actio, factum. *Epi.* extremus, perfectiffimùs & ornatiffimus, turpiffimus & flagitiofiffimus vitæ non folum rectus, fed etiam pravus, varius. *Ufus.* 1. pravitas animi in actum erumpit, die Boßheit des Gemüths bricht in das Werck heraus. 2. pars Comœdiæ vel Tragediæ, ein Theil eines Comœdi-Spieles. vitæ

 noftræ,

noſtræ, veluti fabulæ, mors extremus eſt actus.

Actus, a, um. *part.* von ago. geſchehen. *Uſus* Benè tecum actum eſt. Acta fermè tibi ætas eſt, *exacta*. Acto negotio ſerò venis. *Vulg. poſt feſta.*

Actutùm, behend, alſobald. *Syn.* Statim, illicò, ſubitò, mox, confeſtim.

Aculeatus, a, um. ſpitzig. *Uſus.* aculeatas ad me dediſti literas, ſcharff, bißiger Brief.

Aculeus, ei, m. Stachel. *Syn.* veſparum, vel apum ſtimulus, *item Transl.* de iis, quæ pungunt, irritant, angunt. *Epi.* Oratorii ac forenſes, reconditi. *Uſus.* 1. *dolor.* Domeſticarum ſolicitudinum aculeos occultare ſoleo, Schmertzen, Anliegen. 2. *Jocus acerbus*, empfindlicher Schertz. Genus facetiarum, in quo multi aculei, & contumeliæ inſunt. 3. *acerbitas.* Emittere aculeos ſeveritatis in aliquem, ſcharff anfahren. Oratio ſine forenſium ſententiarum aculeis. V. *acerbitas*, *contumelia.*

Acumen, inis, n. Scharffſinnigkeit. *Syn.* perſpicacia, ingenii vis, ſubtilitas. *Epi.* flebile, nimium, ſingulare, ſæpe ſtomachoſum, nonnunquam frigidum. *Uſus.* Acumen Dialecticorum. Styli acumen & argutiæ.

Acuo, is, cui, cutum, ere. ſpitzen, ſchärffen. *Syn.* exacuo, excito.)(*obtundo.* *Uſus.* Uſus prudentiam acuit, ſchärffen. Gloria ingenium acuit, alit, aufmuntern. Iram, metum acuere, anreitzen. Palatum acuere, Appetit zum Eſſen machen. palatum exacuere, famem obſonare, appetentiam cibi facere præſtare, excitare, incitare.

Acus, ûs, f. Nadel. *Phraſ.* Acu pingere, ſticken. Phrygio opere pingere, laborare; acu telam, aut pannum variare. *Uſus.* Vulnus acu punctum videbatur.

Acute. *Adv.* ſpitzfindig. *Syn.* ſubtiliter, ingenioſè, argutè, cum ingenio, non ſine acumine. *Uſus.* acutè colligere *in diſputando*, reſpondere, tractare; acutè, argutè conjicere.

Acutus, a, um. ſpitzfindig. *Syn.* ſubtilis, acer; perſpicax, argutus.)(*hebes, obtuſus. Adv.* valde. *Uſus.* 1. geſpitzt. culter acutus probè. 2. ſpitzfindig. Homo acutus, & naturâ perſpicax. Motus animi celer. & acutus ad excogitandum. Dicendi genus acutum. V. *ingenium.*

Ad, *cum Accuſ.* zu, bey. *Syn.* In, apud, circa &c. *Uſus.* 1. *Motus ad locum vel perſonam*, wohin. Ad Meſſanam; ad montem; ad Conſules venit. 2. *Interdum ſtatum in loco*, wo. Remanſit ad urbem; ſenatus habitus eſt ad Dianæ, Veneris, Caſtoris, *ſubaud. fanum, ædem.* 3. *Apud*, bey. Eſt mihi ad portum negotium. Hyeme ad exercitum manſit. Ad mulieres nihil obtineri potuit. 4. *Circa*, um dieſe Zeit. Expectabo te ad ea tempora. 5. *Contra*, wider. Herba ad morſum beſtiarum, ad oculos ſalubris. 6. *Poſt*, nach. Ad hæc otii nonnihil fuit. 7. Propter, wegen. Abactæ boves ad deſiderium relictarum immugiunt. 8. *Pro*, für. Argentum ad ſtatuam conferre. Adnotare rem ad memoriam poſteritatis. 9. *Ante*, *coram*, vor. Ad limen, ad pedes ejus adſtitit. 10. *Comparantis, vel præferentis*, nichts dergleichen gegen. Nihil ad tuam equitatum; nihil eſt ad Ciceronem Brutus. 11. *Secundùm*, nach. *ſimilitudinem ſignificat.* Ad arbitrium illius; ad nutum; ad exemplum; ad hunc modum, ad eandem normam; ad conjecturam alieni ſensûs; ad præſcriptum; ad naturam; ad rationem temporis; ad aliorum ſimilitudinem omnia gerere. 12. *Præter*, neben. Ad cæteros dolores etiam illo premor. 13. *Circiter*, gegen. Fuêre ad ducentos. 14. *usque*, biß auf. Ad hanc diem, horam; ad multam lucem, noctem; ad exactam ætatem; ad inſaniam concupiſcere. 15. *eleganter uſum aut finem ſignificat*, bedeutend den Gebrauch, Ziel und Ende. Erit hoc tibi ad privatum dolorem luctuoſum, ad Reipublicæ rationes glorioſum. Callidus ad fraudem. Ad pugnam fit utiliter. Eſt ad aſpectum venuſtum. Res varia & multiplex ad ſuſpiciones. Ad laudem illuſtre. Vir ad ſuſpicandum ſagax, ad reſiſtendum fortis. 16. *eleganter in his adhibetur.* Ad literam, ad verbum rem ediſcere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Ad hæc; ad extremum; ad unguem.

Adæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* æquo, exæquo, æqualem facio.)(*Superior, inferior ſum.* *Uſus.* Pompejus cum virtute fortunam adæquavit, Pompejus iſt gleich glückſeelig und tapffer geweſen. Memoriam nominis ſui cum omni poſteritate adæquavit. V. *exæquo.*

Adagium, ii, n. Sprichwort. * *Syn.* proverbium. *Uſus.* Vetus eſt adagium. V. *Proverbium.*

Adamas, antis, m. Demant. * *Uſus.* Genera adamantis ſex noſcuntur.

Adamo, as, avi, atum, are. ſehr lieben. *Syn.* valde amo, ardenter deſidero, percupio, concupiſco, exopto. *Uſus.* adamas, quod nunquam vidiſti. V. *amo.*

Adaugeo, es, auxi, auctum, ere. vermehren. *Syn.* augeo, cumulo.)(*extenuo, minuo.*

minuo. *Usus.* hæc indicia adaugent suspicionem. V. *augeo.*

Adbibo, is, bibi, bibitum, ere. trincken *Syn. bibo largius. *Usus.* adbibit plus paulò. V. *bibo.*

Addecet, addecuit, addecère. es gebühret sich wohl. * *Syn.* decet. V. *decet.*

Addico, is, dixi, dictum, ere. zusagen, übergeben. *Syn.* dedo, mancipo, destino, adjudico, licitanti rem auferendam permitto, trado.)(*libero.* *Usus.* Antonius regna, senatûs authoritatem exteris pecuniâ addixit, um Geld zusagen, verkauffen. Nemini me addixi. Judices corrupti sententiam suam, fidem, religionem pretio largitoribus addicere nil pensi habent. Amores suos, cupiditates, voluntates alterius libidini; juventutem suam omni intemperantiæ addicere. V. *trado, deditus.*

Addictio, nis, f. Zueignung, Ubergab. *Usus.* addictio & condonatio bonorum.

Addictus, a, um. *part.* von addico. zugeeignet, zugesagt, ergeben. *Syn* adjudicatus, mancipatus. *Usus.* Me addictum, deditum, obstrictum habés, ich bin dein gantz eigen. Homo in servitutem addictus, leibeigen. Pretio addictam habere fidem alteri, & mancipatam, seine Treu um Geld verkauffen. Urbs jam vastitati addicta. V. *deditus.*

Addisco, is, didici, ere. lernen. *Syn.* Disco; ad ea, quæ didici, aliquid adjicio.)(*dedisco.* *Adv.* velocius. *Usus.* orationem, carmina, novi aliquid addiscere. V. disco.

Additamentum, i. n. Zusatz. *Syn.* accessio, appendicula. *Usus.* Inertissimi Nobiles, in quibus præter nomen nihil est additamenti. V. *accessio.*

Addo, is, didi, ditum, ere. hinzusetzen. *Syn.* adjungo, adjicio, appono, adscribo; accessionem adjungo, facio, affero. *Adv.* gradatim, minutim, paululum, recte. *Phras.* 1. *Me quoque amicis tuis adde* setze mich auch unter deine Freund. amicis tuis aggrega, accense, admisce, adjice; fac, ut tuorum amicorum, additamentum sim; Novum & adscriptitium amicum me habeto. Adscribe me amicorum tuorum numero. Familiarium tuorum numero me quoque adjice. 2. *Ad injuriam addita est contumelia,* zur Unbild ist noch ein Verschimpffung kommen. ad injuriam accessit contumelia; ad injuriæ cumulum accessit contumelia; ad injuriam calumnia quoque admigravit; injuriæ auctarium adjectum est, contumelia; injuriæ cumulum attulit contumelia; injuriæ subjuncta, subtexta, mista, adnexa est contumelia; auxit injuriam contumelia nova. *Usus.* Addere aliquid de suo, etwas von dem Seinigen beyfügen. Aliquid in orationem addere. Eas litteras in fasciculum tuarum addas, beyschliessen. Laude stimulos, animos, alacritatem studendi discipulis addere, aufmuntern. Ad ornamenta nobilitatis doctrinæ laudem addere. V. *augeo, adjungo, accedo.*

Addoceo, es, docui, doctum, ére. lehren. *Syn.* doceo.

Addubito, as, avi, atum, are. etwas zweiffeln. *Syn.* Subdubito.)(*scio, certus sum.* *Usus* Addubitavi paululùm, num & quomodo ita evenerit, de fide tua nihil addubito.

Adduco, is, duxi, ductum, ere. hinzuführen. *Syn.* deduco, induco, contendo, contraho.)(*deduco, remitto.* *Syn.* *Transl.* invito, impello, pellicio, permoveo. *Adv.* Magnopere, ocyus, quamprimum. *Usus.* 1. Adducere vultum, habenas, lorum, arcum, das Angesicht rümpffen; den Zaum 2c. abziehen, *abstringere.* 2. *permovere ad iram &c.* bewegen, anreitzen. Aliquem in metum; ad iracundiam, indignationem, misericordiam, negligentiam, ad fletum; in dubitationem, dubium; in summam expectationem; in opinionem; ad nequitiam adducere: in Forcht, Zorn 2c. bringen. 3. *redigere.* treiben, bringen. Aliquem in angustum, in summas angustias, in discrimen, in odium, in invidiam; fidem, in suspicionem adducere, in Verdacht bringen. V. *Moveo, allicio, persuadeo.*

Adducor, eris, ductus sum. verleitet, dahin gebracht werden. *Syn.* inducor, invitor. *Adv.* facilè, fortuitò. *Usus.* *cum iis, quæ vim permovendi animos habent.* Non spe, non odio, non commendatione aliorum, non officio, nec pretio, nec oratione adduci potuit, ut à proposito discederet. er liesse sich um keines Dings wegen von seinem Vorhaben abwendig machen. Non adducar; adduci non possum, ut credam, ich kan es nicht glauben.

Adedo, is, adedi, adesum, ere. aufessen. *Syn.* Comedo. *Usus.* Non adesum, sed devo-

devoratum patrimonium. Jecur adesum. V. *abligurio.*

Ademptio, nis, f. **Hinnehmung.** *Syn.* ablatio. *Usus.* ademptio civitatis. V. *jactura.*

Adeò. **so, also.** *Syn.* Usque eò, tam, tantùm. *Usus* 1. *eò*, **so weit.** adeò jam res rediit. 2. *itaque*, **derowegen.** Propera adeò hinc tollere puerum. Unus adeò superfum. 3. *verò*, **aber** Id adeò judices considerate. 4. *imò quod plus est*, **so gar, ja was mehr ist.** Adolescens tuus, atque adeô noster. Túne, atque adeô vos geminæ voragines. Aliquid, atque adeò multa de suo addunt. Hostem intra mœnia, atque adeò in senatu videbis.

Adeo, is, ivi, & ii, itum, ire. **hinzugehen.** *Syn.* accedo, convenio, viso, inviso, visito, eo, venio.)(*abeo Adv.* Caste, ad Divos, intempestive ad aliquem, libentius, necessario. *Usus.* adire aliquem, ad aliquem, ædes, fores, locum. Vultum subire alterius, congredi. *Transl.* 1. *aggredior*, *incipio*, *suscipio*, **antreten, anfangen, onnehmen.** Nunc demum ad opus diu detrectatum; ad Rempublicam; ad pactiones adiit. 2. *Subeo*, **auf sich nehmen, aufstehen.** Nulli sunt labores, nulla pericula, quæ reipublicæ causâ non adeam. Inimicitias, odio improborum adire non vereor. 3. *Hæreditatem cerno*, **die Erbschafft antreten.** Adiit hæreditates multorum civium Romanorum. V. *Accedo*, *accessus.*

Adeps, ipis, m. & f. **Feiste, Schmer.** *Syn.* pingue intra carnem, & cutem. *Usus.* Num mihi Lentuli somnus, Cassii adeps, Cethegi temeritas pertimescenda est? V. *abdomen*, *pinguis.*

Adeptio, nis, f. **Erlangung.** *Usus.* Vita beata non in depulsione mali, sed adeptione bonorum sita est.

Adequito, as, avi, atum, are. **hinzureiten.** *Syn.* juxta, vel prope equito, equo citato advehor. *Usus.* urbi adequitare.

Adfero. *Vide* Affero.

Adhæc, **zu dem, darneben.** *Syn.* Præterea; accedit, quòd; adde, quòd.

Adhæreo, es, hæsi, hæsum, ére. **anhangen.** *Syn.* hæreo, adhæresco, nitor, infixus sum, adjungor, applicor, adjaceo, conjungor. *Adv.* Vix extremum, omnino. *Phras.* *Adhæret Platoni*, **dem Platoni anhangen.** Plato ut Magistro affixus est; nusquam ab ejus doctrina, nusquam à latere discedit; inhæret menti; in intimis animis insidet doctrina Platonis; Platonem arctè complectitur, à Platonis doctrina vel tantillum declinare, religio illi est. *Usus.* 1. Adhæret saxo, ad saxum navis, **stecken bleiben.** 2. *Transl.* In fræto æris alieni; in certo studiorum genere adhærescere, **in Schulden** 2c. **stecken.** Vide, ne fax illa seditionis & conjurationis ad hanc materiem adhærescat. Argumentum, oratio nusquam adhærescit. V. *Hæreo*, *Conjungo.*

Adhæsio, nis, f. **Anhang, hafft.**

Adhibeo, es, ui, itum, ére. **anwenden, brauchen, hinzuhalten.** *Syn* affero, adjungo, admoveo, adapto, *item* utor.)(*amoveo*, *removeo*. *Adv.* Alacriter, aperte, bene, extrinsecus, frequentius, liberaliter, nimirum, publice. recte, severius. *Phras.* 1. Adhibebo diligentiam, **ich werde Fleiß anwenden.** omni cura studióque enitar, elaborabo; omnes vires, studia, omnem curam, industriam eò conferam; omnia in adducendis ad exitum tuum rebus tuis experiar; operam dabo, navabo, dicabo maximam rationibus tuis; omni studio id contendam; omni ope, ac operâ adnitar; curæ mihi erunt res tuæ; quantuscunque mihi labor suscipiendus est, vincam studio naturæ vires. In hoc cura mea omnis, ac industria versabitur, excubabit, ut commodis tuis accuratiùs inserviam; omne studium in hoc ponam, consumam, collocabo; huic rei vigilias dabo, dicabo, tradam, addicam meas; in hanc curam unicè incumbam; in hoc vires contendam meas; in hoc curas figam, configam, infigam omnes; ad hoc operam profitebor meam, ut res tuas, rationésque omnes, quantâ maximâ possum, curâ complectar. 2. *Ut Aristotelem intelligas*, *ingenium abhibendum est*, **den** Aristotelem **zu verstehen, muß man seinen Verstand wohl aufbiethen**; ingenii vis omnis conferenda; ingenii acies intendenda; acuendum ingenium est. *Usus.* 1. *utor*, **brauchen.** Vir bonus præter curam & diligentiam, artem etiam & fidem adhibet in amicorum periculis. Idem gravitatem in dolore; modum moderationem in rebus secundis; studium & solertiam in negotiis adhibet. 2. *admoveo*, **zur Sach brauchen.** In convivium, atque adeò in consilium ad deliberationes, ad causas adhibere. Diis preces, equo calcaria, juventuti stimulos adhibere. Dicenti aures adhibere, **Gehör geben, zuhören.** 3. *gero*, *exhibeo*, **sich verhalten.** Ita se in imperio, ùt privatum adhibuit. 4. *Affero*, **beybringen.** Ægroto vinum, medi-

medicinam adhibere. Ad negotium, curam, rationem, mentem, animum, virtutem, gravitatem adhibere. Litteris tuis aliquam mihi consolationem adhibeto.

Adhinnio, is, ivi, itum, ire. anwiehern. *propriè equorum est.* *Usus.* *Transl.* Admissarius ille ad solum voluptatis nomen æstuat, adhinnit.

Adhortatio, nis, f. Ermahnung *Syn.* Exhortatio, invitatio.

Adhortor, aris, atus sum, ari, ermahnen. *Syn.* Hortor, exhortor, accendo, inflammo.)(*dehortor adv.* merito, antequam iret. *Usus.* Ad libertatem recuperandam, ad bellum faciendum vos etiam atque etiam adhortor. V. *Hortor, Moneo*

Adhuc. noch, biß jetzund. *Adv. temporis, q. ad hoc tempus.* *Syn.* Etiam nunc. ad hoc tempus. *Usus.* Unam adhuc epistolam à te acceperam. Quæ adhuc dicta sunt, constare sibi videntur.

Adjaceo, es, cui, ère. beyliegen. **Syn.* juxta vel prope jaceo, cubo propè. *Usus.* Tuscus ager Romano adjacet. V. *Vicinus, Prope.*

Adigo, is, egi, actum, ere. nöthigen, hineinzwingen. *Syn.* Vi impello *cuneum, clavum in lignum*; cogo, compello. *Usus.* 1. oves adigere in caulam, naves ad littus; telum ad destinatum locum adigere, hinzutreiben, hinzubringen. 2. *Transl. impello*, Ad insaniam, desperationem me adiges, in Verzweifflung bringen. *item.* Legiones sacramento, *vel.* ad sacramentum *jusjurandum vel* in verba Principis adigere. zum Eydschwur anhalten. V. *Cogo, impello.*

Adjicio, is, jeci, jectum, ere. hinzuwerffen. *Syn.* immitto, addo, applico, adhibeo. appello, adjungo.)(*adimo, detraho.* *Usus.* Adjicere tela in castra hostium. hinein werffen. 2. *addo*, hinzusetzen. Ad belli laudem doctrinæ gloriam adjecit. 3. *Transl. de animo & oculo.* Oculum adjecit hæreditati, die Augen auf die Erbschafft werffen. Animum adjecit ad Poeticam, sein Gemüth auf die Dicht-Kunst wenden. V. *addo, adjungo.*

Adimo, is, emi, emptum, ere. wegnehmen. *Syn* aufero, eripio, detraho, decido, tollo, extorqueo.)(*addo. Adv.* Improbius, in posteram libertatem, industrie, magnopere, mature, repente. *Phras. omnia amico ademit*, er hat seinem Freund alles weggenommen. Spoliavit rebus omnibus amicum; loco, fortunisque deturbavit; exuit facultatibus; agris, fundisque multavit. *Usus.* Dolor omnem mihi animi facultatem, somnum ipsum ademit. Pecuniam, libertatem, potestatem adimere. Civitatem alicui adimere, *jus Civitatis.* Das Burgerrecht einem benehmen. V. *tollo, eripio.*

Adinvenio, is, veni ventum, ire. erfinden, erdencken. *Syn.* invenio, comminiscor. *Usus.* adinventa animo, sensibus percepta. V. *invenio.*

Adipalis, e, com. feist, fett, *Usus.* opimum quoddam, & adipale genus dictionis.

Adipiscor, eris, adeptus sum. überkommen. *Syn.* Nanciscor, consequor, assequor, invenio, obtineo, acquiro, colligo. *Adv.* Aliquantum, mediocriter. *Usus.* Senectutem, honores adipisci nemo non exoptat V. *obtineo, acquiro, habeo.*

Aditus, ûs, m. Zugang. *Syn.* Via, introitus, accessus, vestibulum, ascensus, os, portus, gradus.)(*exitus, discessus.* *Epi.* difficilis, difficilor, diuturnus, facilis alicui, facilior, quam facillimus, interclusus, munitus mirificis molibus, obstructus, plenus atque integer, præclusus, primus, provincialis, unus, arduus, diurnus, atque nocturnus, illustris, inter se diversi. *Phras.* 1. *doctrina aditum illi fecit ad honores*, die Gelehrtigkeit hat ihm den Weg zu den Ehren-Aembtern gebahnet. doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit; viam stravit; gradum struxit ad honores, 2. *Aditum claudit omnibus*, er lässet niemand vor sich. aditu, limine omnes prohibet; aditum omnibus præcludit, intercludit, obstruit; à congressu suo arcet omnes; ædes suas omnibus obserat; ab ædibus excludit omnes; nemini sui copiam facit. 3. *Aditus patet omnibus*, es stehet allen das Thor offen. fores patent, apertæ sunt & expositæ; aditus cuique liber est; nemini difficiles sunt aditus; nemo est, cui ædium mearum aditus denegetur, qui non recipiatur, non admittatur. *Usus.* 1. difficiles sunt ad optimates aditus, zu grossen Herren ist hart zu kommen. duo sunt in Ciliciam ex Syria aditus. 2. *Transl.* den Weg bahnen. eloquentia ad cosulatum Ciceroni aditum aperuit. 3. den Weg beförderen. aditum ad hoc scelus sibi aliis sceleribus munivit. Primum velut aditum jecit. Pons iter hostibus dedit. 4. den Zugang verhindern. tuâmet temeritate aditum tibi ad honores intercludes. V. *accessus.*

Adjudico, as, avi, atum, are. rechtlich zusprechen. *Syn.* Aliquid alicui per judicium tribuo.)(*abjudico.* *Adv.* gratis *Phras.*

Phras. Spero fore, ut secundùm me judicetur, decernatur, judicium fiat; ut secundùm me possessio detur; pro me pronuncietur; lis & possessio secundùm tabulas mihi detur; mihi addicatur; ut ego in possessionem mittar, ich hoff, den Handel vor Gericht zu behaupten. *Usus.* Ea domus, ea causa mihi demum adjudicata est. Miser ille in servitutem mihi adjudicatus est. V. *Lis, judicium.*

Adjumentum, i, n. Hülff. *Syn.* Subsidium, præsidium, auxilium, perfugium, suppetiæ.)(*detrimentum*, *impedimentum.* *Epi.* Magnum, maximum, externum, adventitium, multum, multum magnumque, parvum, plurimum, proprium oratorum, *Usus. Adjumento illi fuit ad Victoriam,* verhülfflich seyn. A Philosophia omnia adjumenta beate vivendi petenda sunt. Honorum avido adjumenta undique petenda, conquirenda sunt. Tua authoritas maximo mihi ad res meos adjumento erit; maximum adjumentum afferet, importabit; multum habebit adjumenti ad res meas promovendas, dein Ansehen wird mir viel helffen. V. *auxilium, præsidium, juvo.*

Adjunctio, nis f. Zusatz. *Syn. Transl.* animi propensio *Epi.* similis. *Usus.* Beneficio, spe, adjunctione animi & voluntate ducuntur homines.

Adjunctor, oris, m. Zusammen-Füger. *Syn.* qui aliquid adjungit. *Usus.* Ille Galliæ ulterioris adjunctor.

Adjunctus, a, um, *part.* von adjungo. hinzugethan, zugefügt. *Syn.* continens, propinquus. *Usus.* summis viris quædam adjuncta est divinitus fortuna. Sunt hæc propria, & causæ adjunctiora. Ei Drusus proximè adjunctus fuit.

Adjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammenfügen, hinzusetzen. *Syn.* adjicio, addo, adnecto, attexo, applico, aggrego, adhibeo, adscribo.)(*disjungo adv.* Divinitus foris, honeste, omnino, proximè quamprimum, recte, rectissime, separatius, studiosius, valde. *Phras.* Adjunxisti me beneficio tibi, du hast mich durch deine Gutthat auf deine Seite gebracht. tuis beneficiis effecisti, ut me dem tibi; omnibus in rebus assentiar; voluntates meas ad tuam dignitatem aggregem; ut ad te transirem; ad te accederem; tuas partes tuendas susciperem; ad te me penitùs applicarem; me tibi contribuerem; tuis consiliis admiscear; tecum faciam; in tuorum numerum adscribi, in tuam familiam me conjicere gestiam; ut constrictum me tibi addixerim; in tuam consuetudinem me insinuârim; societatem tecum coierim; ad ductum tuum, ad familiaritatem omninò applicârim. Beneficia tua me tibi junxêre arctius; arctissimis amplexibus conjunxere. Beneficii tui is fructus fuit, ut in eadem tecum esse causa; tuis partibus misceri; vitæ periculum tecum sociare, consociare constituerem. *Usus.* 1. voluptatem ad virtutem adjungere insipienter cupis, hinzusetzen, vereinbahren, 2. *adjungere sibi alterum,* einen zum Freund machen. Beneficiis tibi plebem, Principes, civitates, multos socios adjunges. Urbanitate viros bonos ad tuam amicitiam, consuetudinem adjunges; benevolentiam, animos hominum auxilium tibi adjunges 3. *adjungere se alicui,* sich einem zugesellen. Est, ut me tibi, ut me ad tuas rationes, tuam causam, tuam factionem, ad senatus authoritatem adjungam. V. *addo, adjicio, faveo.*

Adjuro, as, avi, atum, are. hefftig schwören. *Syn*, juro. *Usus.* Adjurat ille sanctè, nullum esse periculum.

Adjuto, as, avi, atum, are. fort und fort helffen. **Syn.* juvo, adjuvo. *Usus.* An eum adjutem, dubito.

Adjutor, oris, m. Helffer. *Syn.* administer, particeps, socius, fautor. *Epi.* fortissimus, pragmaticus, improbus. *Usus.* Author in consiliis capiendis, adjutor in agendis. Sceleris esse adjutorem. In scelere perpetrando, *vel* scelus perpetrandum *vel* sceleri perpetrando adjutorem se præbere, dare, profiteri. Adjutorem te, quàm deprecatorem habere, capere, venire malo, ich will dich lieber zum Helffer, als Vorbitter haben. V. *Socius*, *administer, adjumentum.*

Adjutrix, icis, f. Helfferin. *Usus.* Minerva consiliorum meorum adjutrix. Conjugem adjutricem sibi cepit.

Adjuvo, as, juvi, jutum, are. helffen. *Syn.* juvo, opitulor, adminiculor, auxilior, adjumento sum, adjumentum affero, suffragor, sublevo, præsidio sum præsidium, opem, subsidium, suppetias fero, affero, adjutor sum alicui contra aliquem.)(*impedio. Adv.* aliquantum, multum, plane, nihil, plurimum, publice, vehementer. *Usus.* 1. velim me in petitione consulatûs adjuves; Dolorem meum & mœrorem consilio adjuva. 2. *augere.* Insaniam alterius, formam cultu adjuvat, die Narrheit, Gestalt vermehren. V. *juvo, opitulor, auxilium,*

Adla-

Adlaboro, as, avi, atum, are. ernstlich sich bemühen. *Syn.* valde laboro, elaboro. *Usus.* Alicui adlaborare.

Admetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* metior. *Usus.* Frumentum admetiri militi.

Adminiculor, aris, atus sum. helffen. *Syn.* adjuvo, fulcio. *Usus.* vites adminiculari, Stecken schlagen.

Adminiculum, i, n. Hülff. *Syn.* fulcrum, auxilium *Usus.* 1. Vites claviculis adminicula quasi manibus apprehendunt, der Rebstock haltet sich an den Wein-Stecken. Adminiculorum ordines. 2. *auxilium.* nullius adminiculo rem confecit, ohne Beyhülff eine Sache in Stand bringen. V. *adjumentum.*

Administer, tri, m. Mitgehülff. *Syn.* minister. *Usus.* Timarchides omnium rerum transactor, cupiditatum administer. Scelerum administri & satellites. *Adjective in gen. fœm.* Multæ sunt artes hujus virtutis comites & administræ. V. *administrator.*

Administratio, nis, f. Verwaltung. *Syn.* curatio, procuratio, gubernatio. *Epi.* communis cum aliquo provincialis. *Usus.* Disceptant Philosophi, an Dii ab omni curatione, & administratione rerum vacent. V. *Munus*, *gubernatio.*

Administrator, oris, m. Verwalter. *Syn.* Præfectus, curator, procurator, minister, gubernator, moderator. *Epi.* pulcher. *Usus.* Imperator est administrator belli.

Administro, as, avi, atum, are. verwalten, versorgen. *Syn.* curo, procuro, gero, obeo, guberno. *Adv.* accuratissime, admirabiliter, auspicato, bene, commode, diligentissime, lenius, melius, optime, quam commodissime, recte, temere, vigilanter. *Phras.* 1. *Ecquis hoc tempore Rempublicam administret?* wer wird bey diesen Zeiten das gemeine Wesen regieren? ecquis hac temporum calamitate Rempublicam attingat, capessat, suscipere, gerere, tractare audeat? quis sua studia ad Rempublicam conferat? operam det Reipublicæ, in Republica versari velit? 2. *Is nunc totam Rempublicam administrat*, er verwaltet anjetzund das gantze gemeine Wesen. Is nunc in procuratione Reipublicæ est; rempublicam summo cum imperio obtinet; tractat Reipublicæ gubernacula; summa ejus nunc est in Republica potestas; summum jus in curandis Reipublicæ rebus. Reipublicæ nunc præest, eo jure, quod amplissimum esse potest; ea potestate, quæ potest esse maxima. Summo nunc utitur in Republica imperio. 3. Res meæ melius haberent, si tu administrasses, es würde besser um meine Sachen stehen, wann du selbe verwaltet hättest. Si rerum mearum cura penes te fuisset; ad te pertinuisset si in his tuà operâ usus essem; si te curatorem, procuratorem habuissem. V. *rego*, *provincia*, *magistratus.* *Usus.* Rem familiarem, leges, judicia, provinciam, bellum, civitatem consilio ac ratione administrare.

Admirabilis, e. *gen. com.* wunderbar. *Syn.* admirandus, admiratione dignus, mirandus. *Usus.* vir in dicendo, & omnibus artibus admirabilis. Pro tua singulari & admirabili sapientia. Admirabilis fama virtutum. V. *mirus*, *mirandus*.

Admirabilitas, tatis, f. Wunderwürdigkeit. *Epi.* magna, maxima. *Usus.* Hæc tua rerum despicientia magnam admirabilitatem habet.

Admirabiliter. verwunderlich, trefflich. *Syn.* mirificè, mirum in modum, cum admiratione omnium, insigniter. *Usus.* Mundus consilio admirabiliter administratur.

Admiratio, nis, f. Verwunderung. *Syn.* miratio. *Epi.* familiaris, incredibilis, suavis, jucundissima, magna, major, maxima, mediocris, perspicua, popularis, similis, summa, multa. *Phras.* Res magnam admirationem excitavit, die Sache hat eine grosse Verwunderung erwecket. res ea non mediocrem movit, effecit admirationem; omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit. Res ea maximâ omnes admiratione affecit, defixit; stupore omnium animos complevit; non mediocrem sui admirationem injecit. Res ea in admiratione erat omnium; omnium oculos mentésque admiratio rei tenuit, suspendit. Id facinus miraculo rei omnes obstupefecit. *Usus.* Eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico, die Beredsamkeit, so nichts verwunderliches hat, halt ich vor nichts. V. *miror*, *stupeo*.

Admiror, aris, atus sum, ari. sich verwundern. *Syn.* suspicio, miror, demiror, admiratione afficior.)(*contemno.* *Adv.* communiter, recte, separatim aliquem, separatim in singulis, valde, vehementer. *Phras.* *Admiratus est eloquentiam*, er hat sich über die Beredsamkeit verwundert. Magna hominem tenuit eloquentiæ hujus admiratio; magna erat hominis ad tantam eloquentiam admiratio; incessit hominem admiratio tantæ eloquentiæ. Eloquentia tam singularis homini pro miraculo fuit; summæ admirationi fuit. Magna eloquentiæ admiratione tenebatur, capiebatur. V. *miror.* *Usus.* Platonem ex

ex ore tuo admiror. De Dionysio sum admiratus. V. *miror, stupor.*

Admisceo, es, cui, mixtum, ére. vermischen. *Syn* misceo, immisceo, confundo. *Usus.* Cave, ne vulgi erroribus te admisceas. Nolo, me illis admisceas, ich will nicht, daß du mich unter jene zehlest. *V. misceo.*

Admissarius, ii, m. Spring-Hengst. *Syn.* equus, qui ad sobolem servatur. *item:* homo effrenatæ libidinis.

Admissum, i, n. Ubelthat. **Syn.* delictum, crimen, peccatum. *Usus.* Admissum hoc graviter puniri solet. V. *crimen, peccatum.*

Admissus, a, um. *part.* von admitto. zugelassen. *Syn.* commissus. *item.* incitatus. *Usus.* 1. pudet me admissi dedecoris, verübte Schand-That. 2. equo admisso in mediam aciem irruit, spornstreich in das feindliche Heer einfallen.

Admistio, nis f. Vermischung. *Syn.* concretio. *Usus.* animus omni admistione corporis liberatus, purus & integer, die Seel, so von den Leibs-Banden aufgelöset.

Admistus, a, um. *part.* von admisceo, vermischt. *Syn.* Commixtus. concretus. *Usus.* Aquæ admistus color. Aër multo calore admistus. Nihil animis admistum, nihil concretum est.

Admitto, is, misi, missum, ere. zulassen. *Syn.* Recipio, excipio, suscipio adhibeo, intromitto.)(*prohibeo, arceo, repello.* *Phras.* 1. *Quoslibet ad me admisi.* ich hab jedermann vorgelassen. Neminem à congressu meo absterrui; exclusi neminem; audivi omnes. Nullum onus officii cuiquam reliquum feci. Admissionum mearum facilitatem omnes deprædicant. V. *accessus, aditus facilis.* 2. *si tempus admiserit*, wann es die Zeit zulassen wird. si ætatis tempus; si rationes vestræ eam facultatem præbebunt; si commodum ita feret vestrum; si ita tulerit fortuna. *Usus.* 1. aliquem in domum, ad *vel* in consilium. ad colloquium, ad causam dicendam, ad Principem admittere, in das Hauß ꝛc. lassen. 2 *pecco, committo*, begehen. Integer adeo, ut nullam unquam noxiam, flagitium fraudem, maleficium, culpam, facinus, dedecus in se admitteret. 3. *concito*, anspornen. Equum in hostem admisit.

Admodum. sehr. *Syn.* valdè, *item:* ferè. *Usus.* 1. Me tuæ literæ admodùm delectant, sehr erfreuen. 2. ferè, schier. Viginti admodùm annos natus. Nullus admodùm. Admodùm nihil literatum callet. 3 *in responsione affirmat.* Advenit? Resp. admodùm, dem ist also. 4. *cum adverbiis jungitur.* Nuper admodùm, unlängst. rarò admodum, gar selten. V. *Valde.*

Admolior, iris, itus sum, iri. hinzuthun. **Syn.* admoveo. *Usus.* Rupes præalta velut de industria natura admolita est.

Admoneo, es, ui, itum, ére. vermahnen. *Syn.* Commoneo, commonefacio, ad memoriam rei aliquem excito. *Adv.* Amice amicissime, breviter, præclare, obscure, recte, vulgo. *Usus.* Præclarè, amicè, eâ de re me admonuisti. Locus ipse, ipsum nomen me admonet, ut &c. V. *Hortor, moneo.*

Admonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* monitum, præceptum, hortatio. *Epi.* accurata, familiaris, major, medicoris, similis. *Usus.* Nec precibus, nec admonitioni locum relinquit, er höret weder Bitt, weder Ermahnung mehr an. V. *præceptum, hortor, incitamentum.*

Admonitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* hortator, impulsor. *Epi.* nimis, verecundus. *Usus.* admonitore non eges. Verecundus admonitor.

Admonitus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* admonitio, monitum, *Epi.* similis. *Usus.* amici hominis admonitú valde movemur.

Admordeo, es, mordi, morsum, ere. anbeissen. **Syn.* mordeo, abrodo. *Usus.* Habet argentum. hunc mihi admordere lubet.

Admotio, nis, f. Hinzuthuung. *Syn.* applicatio. *Usus.* admotione digitorum nervi sonum explorare.

Admoveo, es, vi, motum, ére hinzuthun *Syn.* appono, applico, adhibeo, porrigo, extendo.)(*amoveo.* *Adv.* propius se. *Usus.* 1. Applicare se, & propius admovere. Aurem admovere, & subauscultare, zuhören. Ignes alicui, cruciatus, aspidem ad corpus admovere, mit Feuer ꝛc. zusetzen. 2. *Transl.* Alicui stimulos, terrorem, preces, blanditias, vim adhibere, anspornen, bitten, mit Schröcken, Schmeichel-Worten, Gewalt zu setzen. Vultum, oculos ad rem admovere, die Augen dazuhalten. V. *adhibeo, applico.*

Admurmuratio, nis, f. das Brummen, Beyfall. *Syn.* approbatio, plausus, acclamatio, applausus murmure factus. *Epi.* divina, grata, multa & secunda. *Usus.* Grata, secunda concionis, senatus; aut adversa admurmuratio facta est, V. *plausus, applaudo.*

Admurmuro, as, avi, atum, are. murmelen. *Syn.* admurmurationem facio. *Adv.* valde. *Usus. senatûs aut concionis faventis.* Admurmurârunt universi. V. *Plaudo, assentior.*

Admutilo, as, avi, atum, are. abstümmlen. **Syn.* mutilo. *Usus.* Me usque ad cutem admutilâsti.

Adnecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpffen

ſen. *Syn.* alligo, connecto. *Uſus.* Naves littori adnectunt nautæ.

Adnitor, eris, niſus ſum. mit Gewalt ſich unterſtehen. *Syn.* nitor, molior, conor, adlaboro applico. *Uſus.* Vehementer Cæſar de triumpho adniſus eſt. Natura ſemper ad aliquid tanquam adminiculum adnititur. V. *conor*, *nitor laboro.*

Adnumero, as, avi, atum, are. zuzehlen. *Syn.* numero, connumero, ad numerum addo. *Phraſ. Tyro libertis Tullii adnumeratus eſt, Tyro* iſt unter die Freygelaſſene des Ciceronis gezehlt worden. in numerum libertorum adſcriptus, relatus, cooptatus, adſcitus, receptus fuit, in numero, *vel* de numero libertorum fuit; in numerum libertorum venit, pervenit; in numero libertorum habitus, poſitus, collocatus eſt. *Uſus.* age, ut cum canditatis adnumerere.

Adnuto, as, avi, atum, are. V. *annuo.*

Adoleſcens, tis, *gen, com.* Jüngling *Syn.* Juvenis, ephebus, pubes. *Epi.* abſtinens, acutus, bonus, bonus & eruditus, bonus & diſertus, bonus & prudens, dignus illo loco ac nomine, bonus & ſtrenuus, caſtus ac diligens, clariſſimus atque fortiſſimus, omnium præſtantiſſimus, ptinceps civitati, comicus, cupidus laudis, deditus mirifice alicui, deformis, delicatus, diſſertiſſimus. divivinus, incolumis, fortunatus, gratiſſimus, gravis & doctus, honeſtus in primis, ornatus in primis, honeſtiſſimus, humaniſſimus atque optimus, imperitus, bonus, non tam inſulſus, quam non verecundus, non acriter intelligens, lectiſſimus, modeſtiſſimus optimus, mihique chariſſimus, prætorius, pecunioſus, perditus ac diſſolutus, potens, potentiſſimus præditus ſumma ſpe & animi & ingenii, primarius, probus, propinquus, prudens, prudentiſſimus, ætate multo robuſtior duce, ſanctiſſimus, ſtudioſiſſimus, maxime familiaris, non ſolum indoctus, ſed etiam ruſticus; ingenioſiſſimus, & prope æqualis, locuples, loquax, miſer, perneceſſarius, & amicitia alicujus digniſſimus, plenus ingenio, ſegnior. *Adv.* admodum multum. *Phraſ.* 1, *Adoleſcens nobilis*, ein adelicher Jüngling. nobili loco natus; nobiliſſimus; princeps juventutis; florentiſſimus urbis; ornatiſſimus; familia ortus ampliſſima. V. *nobilis.* 2. *Adoleſcens ingenioſus & eruditus*' ein ſinnreich, und wohl geſtudirter Jüngling. acutus, & diſſertus; plenus ingenio. rectiſſimis ſtudiis, atque aptimis artibus præditus; ſumma ſpe & animi & ingenii, nec indoctus. V. *doctus.* 3. *Adoleſcens optimis moribus* ein Jüngling von beſten Sitten; honeſtus inprimis, humaniſſimus atque optimus; caſtiſſimus; ac modeſtiſſimus dignusque illo loco & nomine: ornatus omnibus rebus, & verecundus. V. *mos.* 4. *Admodum adoleſceus erat*, er ware noch in der Blühe des Alters. erat in flore ætatis primo; vixdum è pueris exceſſerat, *vel* ex ephebis; prætextatus etiamdum erat; propè puberem ætatem erat; primo ætatis flore pubeſcebat; anno adoleſcentiæ vix attigerat; ætas à puerili ſtudio vixdum exierat; pueritiæ annos vix egreſſus erat; utebatur etiamdum ætatis initio; integri ſanguinis adoleſcens; adultâ ætate puer, ſed adhuc imberbis erat. *Uſus.* Bonâ indole, ſummæ ſpei; aut perditus, diſſolutus adoleſcens. V. *Juvenis.*

Adoleſcentia, æ, f. Jugend. *Syn.* iniens ætas a 14. ad 25. vel 30, annum. *Epi.* impura liberior, libidinoſa, & intemperans, magna, modeſtiſſima, plena ſpei, prima. proclivior ad libidinem. proterva, tota turpis. *Phraſ. Ab adoleſcentia,* von Jugend auf. ab ineunte à prima à teneriore ætate; à puero. *vel* pueris; à pueritia; ab initio ætatis; à primis temporibus ætatis; à teneris. *Uſus.* libidinoſa, intemperans adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti· V. *Juventus*, *puer.*

Adoleſco, is, evi, ultum ere. erwachſen. *Syn.* augeor ætate, creſco. *Adv.* ſenſim. *Uſus.* uti ratio, ita cupiditas cum ætate ado leſcit. V. *creſco.*

Adoptio, nis, f. Aufnehmung. *Epi.* innumerabilis. *Uſus.* Adoptionem hæreditas nominis, pecuniæ, ſacrorum ſequitur. In adoptionem in alienam familiam dari; aſſumi in nomen familiæ alienæ.

Adoptivus. a, um. zur Aufnehmung gehörig. *Uſus.* ſacra adoptiva.

Adopto, as, avi, atum are, an Kinds-ſtatt aufnehmen. *Syn.* filium adſciſco, deligo, inſtituo. *Adv.* obſcure. *Uſus.* 1. Scipio Æmilium ſibi legibus adoptavit. 2. *deligo* erwählen, erkieſen. Adoptare aliquem defenſorem juris ſui, ultorem injuriarum, zu ſeinem Schützer einen erkieſen. V. *Adſciſco.*

Adorea, æ, f. Lob und Ehr. *Syn.* Laus. gloria.

Adorior, eris, *vel.* iris ortus ſum, iri. anfallen. *Syn.* aggredior, invado, irruo, involo. *Adv.* tumultuoſiſſime. *Phraſ. hominem repente adortus eſt*, er hat ihn gähling angefallen. impetum fecit in hominem; manus admolitus eſt; infeſto ſpiculo petiit; ferro appetiit; incurrit, involavit cœco in hominem impetu; primum impetum effudit in hominem; arma in obvium vertit, convertit. V. *aggredior, invado. Uſus.* aliquem jurgio gladiis, fuſtibus, à tergo adoriri.

Adorno, as, avi, atum, are. zieren, zu-

ſten. *Syn.* orno, inſtruo, paro, apparo, comparo. *Adv.* diligenter. *Uſus.* 1. Pompejus Italiæ duo maria maximis claſſibus adornavit. Bellum, claſſem, nuptias, petitionem conſulatûs, teſtium copiam adornare. bereiten, zurüſten, beſtellen. 2. *honore afficio*, beehren. Omnes in hoc adoleſcente adornando conſpirant. V. *paro*, *comparo*.

Adoro, as, avi, atum, are. anbeten. * *Syn.* Deum religione propitio. *Phraſ. Adorare Deum*, GOTT verehren und anbeten. Auguſtè, ſanctéque venerari Deum; divinum Numen caſtiſſime colere; venerabundum aris aſſiſtere, & adorantium more procumbere. Genua ponere, ac venerari Deum; religioſum Deo cultum adhibere, tribuere, impendere; Pio cultu, religioſa adoratione proſequi Deum. *Item : Indi adhuc plures Deos adorant*, die Indianer beten annoch mehrer Götzen an. cultum uni debitum Deo, ſimulacris, lapidibus, diisque vaniſſimis tribuunt, exhibent, impendunt; deorum inani ſuperſtitione tenentur; fictis numinibus divinos honores tribuunt, impertiuntur; ridicula falſorum numinum ſimulacra ſacrilegio cultu venerantur, proſequuntur. *Uſus.* Cæſar hoſtiâ pacem Deum adoravit. V. *oro*, *vereror*.

Adpromitto, is, miſi, miſſum, ere. für einem bürgen, verſprechen. *Syn.* promitto. V. *promitto*.

Adrepo, is, repſi, ere. hinzukriechen. *Uſus. Transl. inſinuare ſe in gratiam*, ſich zumachen, zuſchmeichlen. In amicitiam alicujus; in ſpem hæreditatis; animo alicujus adrepere.

Adſciſco, is, ivi, itum, ere. herzuruffen. *Uſus.* 1. Romanas leges ſibi adſcivêre Latini, die Lateiner haben die Römiſche Geſätz angenommen. 2. *adſcribo, adjungo, adjicio*, *annumero*, *ſeligo*, zugeſellen. Boni bonos ſibi adſciſcunt. Adſciſcere ſibi ſocios. Civem adſciſcere. In civitatem adſciſci, Bürger werden. 3. *Comparo*, Romani à Græcis leges, ritus, conſuetudines, ſacra adſcivêre. Cura, ut laudem tibi adſciſcas. 4. *arrogo*, *tribuo*, *ſumo*. Non mihi tantam ſapientiam adſciſco, ihme zumeſſen. V. *adopto*, *jungo*, *adjungo*.

Adſcitus, a, um. *Part.* von adſciſco. angenommen. *Adv.* publice. *Uſus.* adſcitus, non nativus color eſt.

Adſcribo, is, ſcripſi, ſcriptum, ere. dazuſchreiben, zumeſſen. *Syn.* appono, adjungo, addo, adſciſco, aſſigno. *Phraſ.* 1. *Victoria tibi adſcribenda eſt.* den Sieg muß man dir zuſchreiben. rei bene geſtæ decus tuo conſilio eſt aſſignandum; hæc victoria tui triumphi titulis accedat, oportet. Victoriæ decus omne ad te delegandum eſt; tuæ tribuendum virtuti. 2. *noli tibi adſcribere hanc laudem*, ſchreib dir dieſes Lob nicht ſelbſten zu. noli rei benè geſtæ tibi meritum uni inſcribere; facti laudem ſibi arrogare, aſſerere, vindicare; noli exiſtimare, tuam eſſe in his rebus unius gratiam; noli alienam laudem pro tua tibi vindicare; noli te offerre in ſocietatem alienæ gloriæ; noli quærere, ut præclare rei laus ac commendatio ad te perveniat. Quid tibi alieni facti gloriam adſciſcis, ſumis? 3. *Famulo adſcripſit culpam*, er hat die Schuld auf ſeinen Bedienten geſchoben. ad famulum delegavit culpam; in famuli ignaviam eam culpam contulit, retulit, conjecit; ejus rei culpam ignavia famuli ſuſtinet; culpam rei famulo tribuit, aſſignavit; ex ignavia famuli factum autumat; ignaviæ famuli vult eam eſſe culpam; culpam ſuam in famuli ignaviam trajicit ac deonerat. *Uſus.* 1. utinam ego tertius vobis amicus, *vel* in amicitiam veſtram adſcriberer! aufgenommen werden. 2. *aſſigno*, *acceptum fero*, zumeſſen. hanc cladem ſuæ ſocordiæ, hunc eventum fatis adſcribant. 3. in civitatem, *vel* civitati, adſcribi, Burger werden. Meam tuæ adſcribo ſententiam, eines ſeiner Meynung beyfallen. 4. aliquid ad epiſtolam adjicio, in den Brief noch was hinzuſetzen. Doleo, me hoc litteris non adſcripſiſſe.

Adſcriptitius, a, um. eingeſchrieben. *Syn.* adſcriptus. *Uſus.* Novi & adſcriptitii cives.

Adſcriptor, ris, m. *Syn.* ſubſcriptor. *Uſus.* Fuit is non modo defenſor, ſed adſcriptor dignitatis meæ. Author & adſcriptor honoris mei.

Adſtipulator, ris, m. *Syn.* confirmator, defenſor. *Uſus.* In tua cauſa, patrono me, & adſtipulatore utêris.

Adſtipulor, aris, atus ſum. verwilligen, eines Meynung ſeyn. *Syn.* aſſentior, V. *Faveo*, *aſſentior*, *adjungo*.

Adſum, ades, adfui, adeſſe. beyſeyn. *Syn.* præſens ſum, præſto ſum, interſum, coram adſum, copiam mei facio. *Adv.* frequenter in cauſa, multum, opportune, paulo ante, præſto, propius, publice, tardius. *Uſus.* 1 Pugnis omnibus affui. ich bin bey allen Schlachten geweſen. Ad portam adeſt. Tempore ad judicium affuit,

affuit, er ist zu rechter Zeit bey Gericht erschienen. 2. *faveo.* Difficillimis licet rebus semper adero beystehen. 3. *animo præsenti tribuitur.* Adeste animis, mittite timorem, seyet beherzt. V. *præsens, coram.*

Adveho, is, vexi, vectum, ere. hinzuführen. *Syn.* apporto, importo, comporto.)(*aveho. Usus.* Vis magna frumenti Romam advecta. Navi, an equo advectus es?

Advena, æ, m. Fremder. *Syn.* peregrinus, hospes, alienus, exterus, extraneus, alienigena.)(*civis domesticus, Usus.* In ipsa patriâ nostra peregrini videmur, & advenæ. V. *Peregrinus.*

Advenio, is, veni, ventum, ire. hinzukommen. *Syn.* accedo, appropinquo, pervenio, adeo, appello, contingo.)(*discedo recedo, abeo. Adv.* præsto. *Usus.* Malum, quodcunque advenerit, ferendum est. Senectus, cùm advenit, multa mala apportat. V. *appello, venio.*

Adventitius, a, um. Fremder, Angekommener *Syn.* Fortuitus, insperatus, non quæsitus.)(*innatus, insitus. Usus.* 1. Mithridates multis nationum adventitiis copiis juvabatur. fremde Völcker zur Beyhülff haben. 2. *externus, alienus, non innatus, adveniens.* auswärtig, zufällig. Transmarina, & adventitia Græcorum doctrina. Adventitiis adjumentis uti. Bona, pecunia adventitia, & assumpta.

Advento, as, avi, atum, are. ankommen. *Syn.* advenio, appropinquo, accedo.)(*procul sum. Usus. de tempore, persona, & re dicitur.* Adventat jam destinata dies. Legiones adventant.

Adventor, oris, m. fremdder Gast. *Syn.* externus, non domesticus. *Usus.* Vide, ne quis adventor auscultet.

Adventus, ûs, m. Ankunfft. *Syn.* accessus.)(*discessus. Epi.* minus aptus ad res multas, clarus, expectatissimus, gratus & honestus, gratior, gratissimus, maturus, matutinus, nocturnus, occultus optatissimus, primus, recens, repentinus, suavis, suavissimus, unus, gravis, improvisus, iucundus, modestus. *Usus.* Uti adventus tuus optatissimus fuit, ita discessus afflixit.

Adventus Domini. die H. Advent-Zeit. Dies sacri Dominico adventui; hebdomades, quæ anniversariam Christi nascentis memoriam præcurrunt; dies virginei partus expectationi sacri; tempus, quo expectati divini partûs memoria celebratur.

Adversaria, orum, n. Hand-Buch, wo man etwas obenhin verzeichnet. *Syn.* Præscriptiones, ephemerides, tabulæ, in quas utcunque memoriæ causa projiciuntur omnia, quæ posteà in justas fidei tabulas condicesque referuntur. *Epi.* Menstrua. *Usus.* Solertis est, in adversaria omnia minutim referre, der Fleißige schreibt ihme alles auf.

Adversarius, a, um. widerwärtig. *Syn.* adversus oppositus, inimicus, hostis.)(*amicus, defensor. Adv.* Maximè. *Usus.* Hic obtrectator laudum mearum, & adversarius semper fuit acerrimus. dieser ist allezeit mein Verläumder und Widersacher gewest. semper se adversarium in meam dignitatem intendit. Adversario te, & insectatore laudum mearum utor. V. *hostis, infensus, inimicus, adversor.*

Adversator, oris, m. Widersacher. **Syn.* adversarius.

Adversor, aris, atus sum, ari. zuwieder seyn, zuwider handlen. *Syn.* repugno, obsisto, contravenio, contra rem alicujus venio, contrà pugno, contrà facio, adversarius sum, in aliquem eo, resisto. reclamo, obtrecto; adversum me præbeo. oppono. objicio.)(*Suffragor. Adv.* Infensius, mediocriter, valdè, vehementer. *Phras. omnibus in rebus mihi adversaris,* du bist in allen Sachen wider mich. me oppugnas, quàm potes. acerrimè & gravissimè; nullam adversùm me injuriam prætermittis Tuis contra nos viribus uteris. Quidquid habes virium, in nos confers. Omnia conaris, nihil non agis moves, tentas, moliris, experiris, machinaris; moves omnes machinas; nihil non tentas ad perniciem nostram. Adversario te utimur nimis acerbo, nimis infenso. Agis contra nos, in nos; pugnas adversus nos nimis in estis odiis. Irruis in nos, quo potes impetu; quàm potes, maximo. Vim omnem in nos confers. Facis maximum impetum contra nos. Adversarius es nobis nimis infensus, infestus, vehemens, sævus, imminens in exitium nostrum; nostrum sanguinem nimis avidè sitiens; totus incumbens in perniciem nostram. Nimis à nobis discrepas; contra honorem nostrum niteris. Undique adversaris, refragaris; adversus nos tendis; contra nostrum, amicorumque studium stas. Perpetuum nobiscum bellum suscipis. V. *inimicitia, inimicus, pugno. Usus.* quibus ornamentis adversor tuis? Omnibus in disputando adversabere?

Adversùm & adversùs. wider. *Adv.* Syn contra.)(*pro Usus.* 1. homo adversùs Rempublicam, leges, salutem civium armatus. Adversùs hostem aciem struere. Adversùs clivum tendere. 2. *erga*, gegen. Adhibenda est adversùs Deos pietas, adversùs amicos humanitas, adversùs omnes officium. V. *contra erga.*

Adversus, a, um. widrig, zuwider. Syn. Contrariùs, incommodus, sinister.)(*prosper, secundus. Phras. Viri non est, adversis rebus tam citò frangi*, es steht einem Mann gar übel an, wann er in widrigen Zufällen gleich den Muth laßt sincken. ad omnem calamitatem animos submittere; rebus turbidis, grâvi fortunâ, casibus adversis; infortunio quovis nimiopere commoveri; rebus afflictis, tristibus, duris, asperis, perturbatis debilitari & exanimari; adversùs casus, quibus hominum vita subjecta est, exposita; adversus fortunæ vim, impetum, injurias, tela animo esse tam fracto & infirmo; in rebus trepidis, fractis, gravibus, incommodis statim animo contrahi; & succumbere dolori. V. *infelix*, *calamitas*, *fortuna mala*, *Usus.* 1. valetudo adversa, Unbäßlichkeit. Adversa Reipublicæ tempora, üble Zeiten. Bellum, prælium, fortuna, res adversa, unglücklicher Krieg, Schlacht &c. Homo adversà in vulgus fama, übler Ruff. 2. *oppositus*, *ratione loci.* Orts halber entgegen gesetzet. Antipodes adversis vestigiis. Adversum solem intueri. Adverso flumine navigare. Adversâ ire viâ. In adversam ripam evadere. 3. *In anteriore parte corporis.*)(aversus. *nempe in posteriore.* Cicatrices, vulnera adversa, *id est*, adverso corpore excepta. voran in dem Leib empfangene Wunden.

Adverto, is, verti, versum, ere. aufmercken, vermercken. Syn. aliquò, vel ad aliquid verto, observo, attendo, animadverto. *Adv.* Obscurissimè. *Phras. Adverto consilium tuum*, ich mercke schon deine Gedancken. subolet mihi consilium tuum; intelligo, quo istud pertineat; quid spectes; consilium tuum dudum introspexi; odoratus sum. Sentio sententiam tuam. Advertit me consilii tui ratio; obscurus quidam consilii tui sensus ad me pervenit; animo prospicio, quo res illa spectet. *Usus.* 1. In hanc plateam te adverte. wende dich in diese Gasse. Urbi agmen, navem littori, pedem ripæ, aures monitis, cursum aliquò advetere. 2. *Transl. ad res animi.* Advertere animum ad dicta, fleißig aufmercken *vel absolutè.* De re aliqua diligenter advertere, wohl acht haben. 3 *punio*, straffen. advertere in aliquem. V, *attendo*, *observo*, *converto.*

Advesperascit, *impers.* es wird Abend. *Phras.* vespertinum crepusculum adest; nox adventat; lucem tenebræ pellunt; vespera appropinquat; diei nox succedit; dies abit inclinante jam, vergente, prono in occasum sole; cedit jam nocti dies; præceps est in noctem diei tempus; obscura jam lux est; dies in vesperum inclinat. Cœlum vesperascit. V. *vesperi.*

Advigilo, as, avi, atum, are. fleißig wachen. *Syn.* vigilo, pervigilo, *Usus.* pro negotii gravitate advigilandum est. V. *Vigilo.*

Adulatio, nis, f. Schmeichlerey. Syn. Assentatio, blanditiæ. *Epi.* Amans dominorum. *Usus. Propriè adulantium heris canum est.* In amicitiis nulla major pestis est adulatione semper magnæ fortunæ comes est adulatio. V. *assentatia.*

Adulator, oris, m. Schmeychler. Syn. Assentator, palpator, divitum arrosor, & quod sequitur, irrisor, simulator, homo levis, & fallax, ad voluntatem loquens omnia, nihil ad veritatem. Qui ad alteriùs non modò sensum & voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. *Usus.* Nolo esse laudator, ne videar adulator V. *astutus.*

Adulor, aris, atus sum, ari. schmeichlen. *cum Accusat.* Syn. Blandior, assentor, auribus do; omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquor, palpo. *Adv.* apertè. *Phras. Adularis, ut gratiam à me ineas*, du schmeichlest mir, dich zuzumachen. Das hoc auribus meis, ut gratiam meam aucuperis. Auribus inservis. Blanda assentatione uteris. Assentationis artificio gratiam quæris. Blandè loqueris, ut me tibi adjungas, ut in meam te amicitiam insinues. Lenocinaris. Blanditiis in aures meas influere laboras. Absurdam in adulationem progrederis. Palpo me percutis. Supparasitandi artem tenes. Ad gratiam loqueris. Laudibus me conciliare, expugnare; in tuas partes, commoda, amicitiam pertrahere studes. In adulationem scite te componis; spem & animos solitâ vanitate in flore nûtri.

Pal-

Palpum obtrudis. Voluntati servis; aures scalpis, mulces, permulces. Blanditiis fallis, delinis. Assentationibus demulces animum, Assentatoris partes agis egregiè; blandimentis benevolentiam non inscitè colligis. *Usus*. Adulari fortunam alterius. Feræ Dominum adulantes. V. *assentor accommodo*.

Adulter, eri, m. **Ehebrecher.** *Syn.* Mœchus alienæ conjugis corruptor. *Epi.* Sororius, temerarius, obscœnus, nocturnus turpis.

Adulterinus, a, um. **falsch, erdichtet.** *Syn.* fucatus adumbratus, non verus, non genuinus.)(*verus, genuinus. Usus.* Nummi, gemmæ, moneta adulterina, **falsch Geld** 2c. adulterino signo, *annulo*, testamentum corrumpere. V. *falsus, adumbratus.*

Adulterium, ii, n. **Ehebruch.** *Syn.* Stuprum conjugis. *Epi.* Nefarium, quotidianum. *Phras. Adulterium committere*, **einen Ehebruch begehen.** admittere adulterium; thorum alicujus contaminare, violare; adulterari, mœchari, fœdus fidémque matrimonii frangere, derelinquere, deserere, fallere; involare in alienum matrimonium; nefariò alterius uxorem polluere; ad eam oculos impudicos, libidinis oculum adjicere; jura legitimi thori fallere, pudicitiæ uxoris vitium addere; impetere impudicitiâ alienam conjugem; ejus corpus stupri complere; consuescere cubilibus alienis; alienum cubile inire; capere usuram corporis. *Usus*. Adulterium committere, facere, inire, **einen Ehebruch begehen.** In adulterio deprehendi.

Adultero, as, avi, atum, are. **ehebrechen.** *Syn.* Corrumpo, stupro, alienum cubile ineo. *Usus.* 1. latrocinari, fraudare, adulterare turpe est. 2. *fallaciter imitor aliquid.* Judicium pecuniis, testamenti tabulas adulterat, **verfälschen.** V. *corrumpo.*

Adultus, a, um, partic. **von** adolesco. **aufgewachsen.** *Syn.* grandior, progressa ætas, magis confirmata, major. *Phras. Grandis jam, & adulta ætate,* **wohl erwachsen**; ætate provectus; matura, corroborata, confirmatâ ætate; In ea ætate, cui roboris tam multum accessit; Qui se jam corroboravit, vir inter viros; cujus ætas in medio virium robore; medio juventæ robore, flore; qui jam virilem togam sumpsit; ætatis nec primæ, nec ultimæ, in viridi ætate; cui primo florens vigore ætas; qui ætatem transcendit primæ juventæ, postremæ necdum attigit; qui juventam ingressus mediæ pollet ætatis nervo. V. *adolescens. Usus.* Adulta jam Roma; arbor adulta; adulta Reipublicæ pestis.

Adumbratio, nis, f. **Entwurff, Vorbildung.** *Syn.* rudior imago, & species. *Usus.* Alicujus rei, si non perfectio, at conatus tamen, & adumbratio.

Adumbratus, a, um, *partic.* **von** adumbro. **entworffen.** *Syn.* non absolutus)(*expressus. Usus.* 1. sunt in hoc juvene maximarum non expressa signa, sed adumbrata virtutum. Principio adumbratas quasdam intelligentias concipimus. 2. *fictus*, **falsch, leer.** Gloria est solida quædam res, expressa non adumbrata. Homo adumbratus; comitia, opinio virtutis, judicium, lætitia adumbrata, **nur auf den Schein gericht.**)(*vera.*

Adumbro, as, avi, atum, are. **entwerffen**, *lineari pictura, & umbratili aliquid fingo.* *Syn.* effingo, imitor, describo; rude specimen edo, exhibeo. *Usus.* conare Ciceronis, perfectæ eloquentiæ formam adumbrare. Facta alicujus dicendo, speciem & formam adumbrare, **wohl beschrieben.**

Aduncitas, tatis, f. **Krümme.** *Usus.* quædam aves aduncitate rostrorum cibum capiunt.

Aduncus, a, um, **krumm.** *Syn.* Curvatus, tortuosus. *Usus.* Adunci ungues, ferrula adunca.

Advocatio, nis, f. **das Fürsprechen.** *Syn.* patrocinium, advocati munus. *Epi.* Copiosa. *Usus.* Homo in re militari, quàm advocationibus cautior. Ea advocatio clamoribus, lapidatione discussa, perturbata, repulsa est.

Advocatus, i, m. **ein Fürsprecher.** *Syn.* qui alteri adest in causa, qui in judicio aut jus suggerit, aut præsens est amico. *Epi.* armatus, perpauci. *Phras. Advocatum fieri*, **ein Advocat werden.** Agendis causis se dare; industriam in agendis causis exercere; in forum venire, se conferre; vocem in quæstum forensem conferre; actorem fori litigiosi esse; causas in judicio agere; causidicum fieri; ad causas adire; in foro versari; causarum actorem, Patronum esse; operâ forensi ætatem terere; forum celebrare; forensi in munere: forensibus in causis, in causarum

patrociniis versari, ætatem agere; forensibus causis patrocinium præstare; causas orare; forum attingere. *Usus*. Invocare aliquem advocatum ad defendendam causam suam. Esse alicui advocatum. Alicui advocatum venire. V. *Patronus*.

Advoco, as, avi, atum, are. herzuruffen. *Syn*. Accerso, in auxilium voco, convoco.)(*avoco*. *Usus*. In cœtum, ad concilium, ad concionem advocare. Animum ad se ipsum à voluptate advocare, in sich gehen. Advocare sibi, causæ suæ aliquem, sich um Helffer bewerben. V. *voco*, *accerso*.

Advolatus, us, m. Zuflug. *Epi*. Tristis. *Usus*. Tristi advolatu aduncis lacerat unguibus.

Advolo, as, avi, atum, are. hinzufliegen. *Syn*. convolo, accurro.)(*avolo*. *Adv*. plane, repente, sublime. *Usus*. Romam, quam mox advolabo. Cùm primùm litteras recepero, in villam ad te advolabo. V. *accurro*.

Advolvo, is, volvi, volutum, ere. hinzuwälzen. *Usus*. ad genua Principis advolvi, zu Füssen fallen.

Aduro, is, ussi, ustum, ere. anbrennen. *Usus*. Barbam capillum adurere. V. *uro*.

Adytum, i, n. heimlicher Ort der Kirchen. *Syn*. Pars templi secretior, occultior, & remotior, penetrale.

Ædepol, fürwahr. *Jurandi verbum per ædem Pollucis*.

Ædes, is f. Kirch / Haus. R. ὰb ἕδος, *sedes*, *Syn*. Domus, domicilium. *Epi*. Bona, magnifica, ornatissima plena atque ornata, sacra, aliena, amœnissima, aurata, male materiata nobilissima in palatio, opima, pestilens, salubris, profana, regia. *Usus*. 1. ædes privatæ, magnificæ, prächtige Häuser. In intimis mediis ædibus. 2. Templum, *numero ferè singulari*, Kirch. Ædem consecrare, reparare. Ædium sacrarum & publicarum depopulatio. V. *ædificium*.

Ædicula, æ, f. Capelle, Häuslein. *Syn*. tempellum, parva domus. *Usus*. Eam aram, ædiculam, & pulvinar dedicavit.

Ædificatio, nis, f. Bau, Erbauung. *Syn*. constructio ædium. *Epi*. Immensa & intolerabilis. *Usus*. Ædificationem abjicere, deponere, vom Bauen abstehen. *Vulg. ac barbarum est: ædificationi esse*. zur Auferbauung seyn. *pro quo*, *Phras*. exempli esse optimi; eum esse, à quo exemplum petere, capere, sumere possint cæteri; qui exemplo vel exemplum esse possit cæteris qui virtutis germanæ exemplum cæteris præbeat, relinquat. V. *ædifico*.

Ædificator, ris, m. ein Bau-Herr. *Syn*. fabricator. *Epi* præstans. *Usus*. opifex & ædificator mundi Deus.

Ædificium, ii, n. Gebäu. *Syn*. structura, ædes, domus. *Epi*. malum, magnificum, privatum, publicum, sacrum & profanum. *Usus*. Extruere, vel deturbare in alieno ædificium. Ædificia in Tiberim versa, Gebäu, so an den Fluß hinaus schauen.

Ædifico, as, avi, atum, are. bauen. *Syn*. extruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono, colloco, facio parietem duco, fabrico, architector, muros tollo, attollo, erigo; ædificium struo, molior. *Adv*. bene, belle privatim publice, sceleratius strenue. *Phras*. *Ædificatur strenuè*, man bauet tapffer. excitata sunt jam ad aliquam altitudinem ædificia; saxo quadrato probè substructa surgunt, exsurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia; etsi nondum ad culmen perductum, ad tectum tamen domus pene pervenit. *Usus*. 1. ædificare porticum, atrium, urbem. 2. navim, classem ædificare. 3. *sed barbarè dicitur*: *ædificare alios*. andere auferbauen. *pro quo ista adhiberi possunt*: exempla edere virtutum, relinquere, præbere in quæ posteritas sera respiciat: exemplo esse aliis ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; exempli præclari facem præferre.

Ædilis, is, m. Baumeister. *Syn*. curatores urbis, annonæ, ludorúmque solennium. *Epi*. Curilis, designatus, religiosus.

Ædilitas, tis, f. Baumeister-Amt. *Syn*. Æditium munus. *Epi*. Curulis, furiosa, magnificentissima, præclara, ornatissima. *Usus*. Ædilitatem petere, obtinére, ædilitate fungi.

Ædilitius, a, um. das zum Baumeister-Amt gehörig. *Syn*. spectans ad ædilitatem. *it*. qui ædilis est, aut fuit. *Usus*. homo ædilitius.

Æditus, ui, m. Meßner. *Syn*. æditimus, sacræ ædis custos, qui custodiæ sacræ ædis præest.

Æger, ra, um. kranck. R. ὰb ἀιγρός, *tristis*: *Syn*. ægrotus.)(*valens* *Adv*. Graviter, mediocriter, maximè. *Usus*. 1. *de corpore*, Leibs-Kranckheit. corpore æger; ex

ex vulnere æger. Ægra Respublica, & deposita. Ægra & labans civitas. 2 *de animo mœrente*, *& afflicto*, Gemüths-Anliegen, Trauer. Animi vel animo æger, Amore vel ex amore æger. V. *infirmus*, *tristis*, *valetudo mala*.

Ægrè ungern, schwerlich. *Syn.* difficulter, vix, gravatè, molestè)(*moderatè*, *facilè*. *Usus*. Inveterata vitia ægrè depelluntur. Ægrè te careo.

Ægrè fero, fers, ferre. ungern sehen. *Phras.* Immoderatius, graviter, molestè, perindigne, animo valde iniquo tuli; stomachatus sum; animo periniquo passus sum; Pupugit me res ea; sanè asperè, duriûs accepi; subringebar, fremebam, momordit me haud modicè; discruciabar. Non leviter commotus, indignatus; ægrè, iniquo animo passus sum. Dolori mihi fuit, & ægritudini; torquebat me miserè, & cruciabat; stomachi inde, ac molestiæ non parum erat; acerbiùs mihi visum est; angebar confundebárque animo; gravia hæc erant auribus meis; invisa mihi erat rei memoria; offendit ea me res vehementer; magno me dolore affecit; omnia facilius, quàm illud perpeti poteram; æquo haud ferebam animo; animo æquo intueri haud poteram; gravissimè id dolebam; dolebat id mihi; magnus inde dolor incessit animo; urebat me, & lacerabat, quòd &c. &c. V. *Invitus*, *molestè*, *repugno*.

Ægresco, is, ere. kranck werden. *Syn.* ægrior fio.

Ægrimonia, æ, f. Kranckheit. *Syn.* ægritudo animi, dolor, mœror, solicitudo, cura. *Epi.* Nova. *Usus*. Ferrem graviter, si novæ ægrimoniæ locus esset. V. *ægritudo*.

Ægritudo, inis, f. Gemüths-Kranckheit, Betrübniß. *Syn.* ægrimonia, molestia, angor, animi contractio, animi perturbatio.)(*hilaritas Epi.* Acrior, amplificata, crucians, detestabilis, flebilis, inanis, laboriosa, levior, mœrens, maxima, misera, naturalis; nova sed ea modica, premens, simillima ægris corporibus, permanens, tetra, universa, acerba, anxia atque acerba, gravior, gravissima, incredibilis. *Us.* 1. *ægritudinem accipere*, betrübt, traurig werden. Parvis sæpe rebus movetur, oritur ægritudo. Res non maximæ ægritudinem afferunt, efficiunt; ægritudine afficiunt, premunt, opprimunt, conficiunt, Ex rebus minimis in ægritudinem incidimus, ægritudini nos dedimus, ægritudine debilitamur, quatimur. kleine Dinge machen offt grosse Betrübnuß. 2. *ægritudinem lenire*, den Unmuth lindern. Philosophia universam ægritudinem lenit, levat, sedat, extenuat, elevat. Levatio, sedatio, vacuitas ægritudinis consistit in avocatione à cogitanda molestia, & revocatione ad voluptates contemplandas. 3. ægritudine vacare, ohne Betrübnuß seyn. Ægritudinem Stoici, ùt terram, & immanem belluam fugiendam dicunt, exuendam, abjiciendam, exturbandam animo. Ægritudo vetustate tollitur, nobis eripitur, eximitur, repellitur. V. *dolor*.

Ægrotatio, onis, f. Kranckheit. *Syn.* Corporis mala constitutio functiones corrumpens, morbus. *Usus*. Velut ægrotatio in corpore, ita ægritudo in animo. *Hinc animadverte discrimen* morbi, vitii, ægrotationis. Morbum totius corporis corruptionem appellant; vitium, cùm corporis partes inter se dissident. V. *Morbus*, *valetudo infirma*, *infirmitas*.

Ægroto, as, avi, atum, are, kranck seyn. *Syn.* ægro corpore sum, morbo sum implicatus.)(*valeo Adv.* Graviter, gravius, gravissimè, leviter, periculosè, vehementer, diuque, viriliter. *Phras. gravissimè ægrotat*, er ist schwer kranck. in morbum incidit gravissimum; morbo afficitur difficillimo, dubiâ spe vitæ; morbo urgetur, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita prorsus agatur, in quo vita in dubium veniat. Affectus est graviter; morbo languet; malè se habet; valetudine utitur adversâ; decumbit morbo oppressus; morbo laborat gravi; pessimè valet; nequaquam illi bellè est. In morbo est sanè difficili ac periculoso; morbo impeditur, affligitur, conficitur, intabescit. Morbo vel in morbum implicatur; morbum nactus est perquam difficilem; morbo tentatur, torquetur, conflictatur, vexatur gravi & diuturno. In morbum incurrit cecidit, delapsus est gravem; adversâ valetudine prostratus est, impeditus, affectus; valetudo est illi perincommoda; adversa illi valetudo incidit; morbo correptus, circumventus est molestissimo; morbum, adversam valetudinem contraxit; morbo tenetur, constringitur, affligitur, cruciatur miserrimo; adversâ valetudine premitur, morbo occupatur, debilitatur, frangitur; inter ægrotos meret; lecto tenetur. V. *morbus*, *valetudo infirma*. *Usus*. 1. Graviter, periculosè ægrotare. Ægrotanti meliùs est factum, mit dem Krancken ist es besser. 2. *Transl. ad animum*. Ægrotant in te artes animi tui, deine gute Gedancken nehmen ab.

Ægrotus, a, um. **kranck.** *Syn.* æger. *Usus.* 1. Ægrotus corpore, **kranck am Leib.** 2. *Transl.* Ægrota Respublica, animus ægrotus, **schwach, betrübt.** V. *infirmus, ægroto.*

Æmulatio, nis, f. **Nacheiferung, Neid,** *Syn.* Rivalitas virtutis imitatio, invidia. *Unde laudis est & vitii. Epi.* Vitiosa *Us.* æmulatio est ægritudo animi, si eo, quod concupierit, alius potiatur, ipse careat. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. V. *invidia.*

Æmulator, ris, m. **Nacheiferer, Beneider.** *Syn.* Imitator, rivalis, æmulus. *Us.* Servilius æmulator Catonis. V. *invidus, imitor.*

Æmulor, aris, atus, sum, ari. **eiferen, neiden.** *Syn.* imitor, invideo. *Usus.* Æmulari alienam virtutem; obtrectare, alicui æmulari V. *invideo.*

Æmulus, i, m. **Nacheiferer, Beneider.** R. àb ἅμιλλα *certamen* *Epi.* non molestus, multi. *Us.* semper tu mearum laudum, meorum studiorum æmulus fuisti. V. *invidus, imitator.*

Æneus, a, um. **von Ertz.** *Syn.* æreus, aheneus, quod ex ære est. *Usus.* Signum æneum, equus æneus.

Ænigma, atis, n. **Räthsel.** *Syn.* quæstio obscurior & perplexa, oratio perpetuis verborum involucris texta. *Usus.* obscuritates & ænigmata somniorum.

Æquabilis, e, *com.* **gleich, eben.** *Syn.* æquus. æqualis, par, similis, qui semper sibi constat. *Usus.* Æquabilem juris rationem tenere, **unpartheyisch das recht sprechen.** Prædæ æquabilis partitio. Motus certus & æquabilis. Temperatum & æquabile genus orationis. V. *par, æquus.*

Æquabilitas, atis, f. **Gleichförmigkeit.** *Syn.* Constantia, tenor unus, moderatio.)(*levitas Epi.* Maxime decora, præclara. *Usus.* Æquabilitas universæ vitæ præclara est, & idem semper vultus eademque frons. In juris æquabilitate adhibenda est facilitas. Lenitas & æquabilitas orationis. V. *tenor constantia.*

Æquabiliter, **gleichförmig.** *Syn.* cum æquabilitate. *Usus.* oratio æquabiliter profluens. V. *æqualiter.*

Æqualis, e, *com.* **gleich.** *Syn.* par similis, æquus.)(*impar, dispar. Usus.* 1. stoici ajunt, peccata omnia æqualia. Oratio par & æqualis rebus ipsis. Æqualem verbis vitam agere, **wie reden, also leben.** 2. *Coævus, ejusdem ætatis,* **gleiches Alters seyn.** Est eorundem temporum æqualis. Livius Ennio æqualis fuit, Lælius Scipioni. V. *similis,* par, convenio.

Æqualitas tatis,. **Gleichheit.** *Syn.* æqualium & parium conditio, similitudo. *Epi.* Fraterna, legitima, usitata, summa. *Usus.* Est inter nos æqualitas propè fraterna. In Republica tuenda est civium æqualitas. Æqualitate judicandi offensio vitatur. V. *similitudo.*

Æqualiter. **gleich.** *Syn.* æquabiliter, æquè æquâ parte, æqua conditione, eodem tenore, constanter, æquo & pari jure, æquâ societate, æquato Marte. *Usus.* Æqualiter in suos, ac alienos ferox. Hæreditas æqualiter distributa. V. *similiter, æquè.*

Æquatio, nis, f. **eine Ebene, Gleichheit.** *Syn.* Adæquatio. *Usus.* æquatio juris, bonorum, gratiæ, dignitatis, suffragiorum.

Æquê **billich, gleich.** *Syn,* Tam. pariter, similiter, æqualiter, peræquê. *Usus.* Nemo æqué, atque ego, est occupatus, **niemand ist so sehr beschäfftiget, als ich.** Amicus æquè, utrique fidelis. Hoc ad meum æque, atque ad tuum officium pertinet. Velle & posse mihi in æquo positum est. Æquè ac si; juxta, ac si; nihilominùs; non minùs, quàm si frater esset. **gleich als wann er mein Bruder wäre.** V. *Similiter.*

Æquilibritas, tatis, f. **Gleichgewicht.** *Syn.* æquabilitas, æqualitas.

Æquinoctium, ii. n. **Tag- und Nacht-Gleiche.** *Usus* Æquinoctium navigationem nostram moratur.

Æquiparo, as, avi, atum are. **gleich halten, vergleichen.** *Syn.* Æquo, comparo compono.)(*excedo, supero. Usus. & Phras.* Nemo te factis æqui parare potest, **keiner kan dir es gleich thun.** nemo exæquandus, assimilandus est tibi; Nemo te virtute assequitur; tecum conferri; contendere nemo potest; Nemo est, qui tibi par sit, qui te vincat. V. *comparo, confero.*

Æquitas, tatis, f. **Billigkeit.** *Syn.* Æquum & bonum, justitia. *vel* propensus in aliquem favor, studium.)(*iniquitas Epi.* Humana, mira, propria maximè justitiæ, summa. *Usus.* 1. summa bonitas, & æquitas causæ. Perspice æquitatem animi mei **siehe mein ehrliches Gemüth.** Æquitatem rejicere; servare æquitatem. 2. Candor,

dor, probitas, tranquillitas, ruhig sanfft-müthiges Gemüth. Homo summâ moderatione, summâ animi æquitate. V. *justitia honestum*.

Æquo, as, avi, atum, are. gleichmachen. *Syn.* exæquo, parem facio, gradus tollo, affequor.)(*supero, excedo. Usus* cum Græcorum gloria Latinorum copia æquata est; cum aliquo æquari; tenuiores cum principibus temperamento aliquo æquantur. V. *æquiparo, confero*.

Æquor, oris, n. Ebene. *Syn.* Terræ aut aquæ planities. *Usus.* Babylonii in camporum patentium æquoribus habitant.

Æquus a, um, billich. R. *à* Dorico *αἶκος*. *Syn.* habens æquitatem, non iniquus verus, justus.)(injustus. *Phras.* 1 *æquum est*, es ist billich. jus & fas est; rationi consentaneum est; jure receptum, & approbatum est; jus merum est; jus bonum, optimum, æquissimum est, quod oras. 2. *æquum non est*, es gebühret sich nicht. haud par est; jus, fas non est; iniquum petis; nefas, flagitium est; non decet; honestum non est; contra æquum, jus & fas est; inique injustè; perperam agitur; rationi minime consentaneum est; non licet; decorum non est; non convenit. *Usus.* 1. Æquum me tibi semper præbui; æquus tibi semper fui; æquum me tibi habuisti; æquo me usus es, ich bin dir allzeit sehr günstig gewesen. Æquo cum civibus jure vivere. Æqua postulatio. 2. *planus*, eben. locus æquus. 3. æquum & bonum impetrare; ex æquo & bono statuere; æqui, bonique facere. billich und recht, für gut halten. V. *Justus, honestus, dignus, decet*.

Aër, eris, m. die Lufft. *Syn.* Cœlum, anima, spiritus, æther. *Epi.* adversus, crassus, cretus, crassissimus, finitimus, fusus & extenuatus, natura maxime frigidus, & minime expers caloris, calore admissus, Immensus & infinitus, purus ac tenuis, proximus terræ calidus, superior temperatus, nihil proni habens, effluens huc illuc. *Phras. Aër salubris*, gesunde Lufft. Cœlum tenue, purúmque, Cœli temperies salubris. Cœli temperies refovendis membris idonea. Cœlum temperatum; sincerum, mite, clemens, salubre. Grata, blanda; mitis, placida, mollissima auræ temperies, Cœli clementia, salubritas. Cœli mira temperies verno tempori maximè similis, sed quæ omnes anni partes pari salubritate percurrit. 2. *Aer gravis*. dicke Lufft. Crassus nobis aër offunditur, circumfunditur. Pingue & concretum. Cœlum. Palustre cœlum caput gravat. Vix sustineo gravitatem cœli. Aër piger, cœlum caliginosum, nebulosum. *Usus.* Aër alitur expirationibus terræ. Oritur ex respiratione aquarum. Terræ proximus crassus est, concretus in nubes cogitur. Aërem spiritu ducimus. V. *Cœlum*.

Ærarium, ii, n. Schatz-Kammer. *Syn.* pecunia publica; locus, ubi ea asservatur. *Epi.* inops atque exhaustum, sanctius, vetus ac refertum. *Usus.* Rationes conferre ad ærarium. Ærarii depeculator, hirudo. Pecuniam in ærarium sanctius referre. Ærarium exhaurire.

Ærarius, a, um. das zur Schatz-Kammer gehörig. *Usus.* Rationes ærariæ me solicitum habent.

Ærarius, ii, m. der des Burger-Rechts beraubet worden. *Qui præter æra, pro capite tributi nomine pendenda, cæteris civium juribus ignominiæ causâ multabatur. Usus.* Ærarium aliquem facere; in vel inter ærarios referre. Ex ærariis eximere, eâ ignominia solvere.

Æratus a um. verkupfferet. *Syn.* ære tectum. *Usus.* 1. Lecti ærati, candela, bra ærata, kupfferne Leuchter. 2. *obstrictus alieno ære*. mit Schulden behafftet. ærati milites, *alias* obærati.

Aërius, a, um, *vel* Aëreus, lüfftig. *Syn.* Spirabilis, flabilis, animalis *Usus.* aërii volatus avium.

Ærugo, inis, f. Ertz-Rost. *Syn.* quasi quædam scabies æs corrumpens. *Usus.* Æs Corinthium in æruginem incidit: ærugine consumptum, exesum, corruptum est.

Ærumna, æ, f. Mühseligkeit. *Syn.* calamitas, labor, ægritudo laboriosa. *Epi.* æterna, maxima. *Usus* graves, perpetuas ærumnas perpeti, superare. Ærumnis premi. V. *angustia, miseria*.

Ærumnosus, a, um. mühselig. *Syn.* miser, calamitosus. *Usus.* Qui se ægritudini dedêre, miseri sunt, afflicti, ærumnosi. V. *miser. calamitosus*.

Æs, æris, n. Ertz, oder Kupffer. *Epi.* alienum, circumforaneum. *Usus.* 1. Æs temperare; statuam ex ære facere. Leges, pacta in æs incidere. In ære varias figuras cælare. Æs signare, Geld prägen. 2. Æs alienum, Schulden. *Usus.* 1. *debita contrahere*. Schulden machen. æs alienum cogere, conflare. facere, ære alieno se obligare; nomina facere. 2. *debitis laborare*, Schulden haben. Æs alienum habere; in æs alienum incidere; ære alieno labo-

laborare, premi, opprimi, obrui, obstringi; esse in ære alieno, in nominibus; æs alienum crescere. 3. *debita expungere*, Schulden abzahlen. ære. alieno liberari, levari, exire; æs alienum dissolvere, relinquere, exonerare; nomina expedire, explicare, solvere, expungere. *Dicitur etiam:* æs alienum meum, Patris, filii, *quod à me, Patre vel filio contractum est, stipendio ignominiæ causâ privatus.* V. *debitum pecunia.*

Æstas, tis, f. der Sommer. *Syn.* anni pars serventior, tempus æstivum, calores æstivi. *Epi.* iniens, integra, media, proxima, summa, tota. *Usus.* Æstas iniens, propè affecta, exacta. Æstas præfervida, nimiis caloribus & inusitatis torrida, sævissimè candens.

Æstimabilis, e. *com.* schätzbar)(*inæstimabilis*, *Usus.* Æstimabile est, quod pondus aliquod habeat. Dignum æstimatione.

Æstimatio, nis, f. Schätzung. *Syn.* pretii judicium. *Epi.* æqua, æquior, communis, grata, mediocris, optima, non modo non incommoda, sed etiam grata, propria, remissior quam tolerabilis. *Usus.* 1. *facere æstimationem*, prædiorum census, possessionum, ein Land-Guth schätzen. Cæsar æstimatione factâ pecuniam pro præda solvit. 2. æstimationem dare, *accipitur pro re ab arbitris æstimata.* Accipiendæ sunt tibi æstimationes Cæsaris voluntate. Litis æstimatio tibi persolvenda est. 3. æstimationem permittere alteri; calculum de se permittere, porrigere; censendi potestatem facere.

Æstimator, oris, m. ein Schätz-Mann. *vulg. taxator.* *Syn* judex, arbiter. *Epi.* acerrimus, æquus, æquissimus, injustus, callidus. *Usus.* acerrimus rerum æstimator. Frumenti æstimator callidus & iniquus fuisti. V. *arbiter.*

Æstimo, as, avi, atum, are, schätzen. *Syn.* æstimationem habeo, magni facio. *Adv.* carius carè, largè, liberaliter, necessariò, severè, tenuissimè, valdè illiberaliter. *Phras. valde te æstimo*, ich halte sehr viel auf dich. Quem apud me locum teneas; quo apud me loco sis, nosti. Quanta sit mea in te observantia; quantum tibi tribuam, deferam; quæ mea sit de te opinio; quæ in te voluntas, quod studium; quam apud me locum obtineas, quo numero sis; quantum te demiret, & efferam, non ignoras. E virtute tuâ te pondere, pendo. De te pro merito tuo existimo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, duco, colloco. Gradum, charitatémque filii apud me habes. Inter clarissimos viros merito tuo te numero, annumero. Alter mihi Cicero &c. es. Magni te merito tuo dependo. Multum dignitatis tibi tribuo. In magno, summo pretio te habeo. Præclare de te existimo, sentio. Magnæ indolis speciem, verámque ex moribus tuis capio. Pluris facio neminem. Magnam tui rationem duco, habeo. Tecum paucos comparo, vel neminem. Summum tibi honorem habeo. Si quos in aliquo pono, existimo, habeo numero, principe tu loco es; inter eos es, qui principem apud me locum obtinent. 2. *Curandum tibi, ut ab omnibus æstimeris.* Du must dich befleissen, bey allen in Hochachtung zu seyn. ut eximium gratiæ locum apud omnes obtineas; ut apud omnes in ingenti sis gloria; in summa laude sis; magno in honore sis, ut egregium de te omnium sit judicium, opinio, existimatio; ut res tuæ fiant maximi; ut in te laus virtutis sit maxima; ut authoritas apud omnes magna habeatur; ut gravissimè de te judicetur; ut authoritate valeas plurimùm; ut authoritas tua magni sit apud omnes ponderis, ac momenti; ut singularis tua sit apud omnes authoritas; ut authoritatis habeas plurimum; ut virtutis tuæ apud omnes opinio sit singularis, habeatur, capiatur. 3. *Virtus ab omnibus gentibus æstimatur*, die Tugend wird bey allen Völckern hochgeachtet. Summus honos habetur virtuti; virtuti plurimùm defertur. Virtuti ubique honos est, persolvitur; Virtutis nomen apud omnes gentes magnum imprimis, & honestum est; Virtus in pretio, in honore est; Virtus inter ea est, quæ prima dicuntur. V. *judico, pretium.* *Usus.* 2. *de re venali, & bonis.* Æstimandis possessionibus præfectus. Frumentum, litem æstimare, das Getrayd schätzen. 1. *Judico, existimo, magni vel parvi facio.* urtheilen, hoch oder gering schätzen. Ex veritate, non opinione res æstimandæ sunt. De aliis æstimare difficile est. Statua hæc non è materia, sed ex artificio æstimanda est.

Æstiva, orum, n. Sommer-Haus, oder Quartier. *Syn.* Locus, in quo æstatis ardorem devitantes bestiæ, & milites se continent.)(*hyberna.* *Usus.* Æstiva attingere. In æstivis esse. Mediis caloribus militem in æstiva educere.

Æstivus, a, um. sommerlich. *Usus.* Menses, dies æstivi.

Æstuo,

Æstuo, as, avi, atum, are. erhitzt seyn. *Syn.* ardeo, ferveo; angor, irascor, tanger, vexor.)(*algeo. Usus.* 1. Aër caloribus æstuat, hitzige Lufft. 2. *Transl. ad animi affectiones.* Desiderio. dubitatione, irâ, cupiditate, invidia æstuat, exæstuat, vor Verlangen ꝛc. brennen. V. *calor, caleo.*

Æstuosus, a, um. hitzig. *Syn.* æsta & calore plenus. *Usus.* Æstuosa & pulverulenta via.

Æstus, ûs, m. Hitz. R. *ab* αἶθος, *ardor.* *Syn.* Fervor, agitatio fluctuum. *Epi.* magnus, marinus, maritimus. *Usus.* 1. æstus marini à luna commoventur, Der Ab- und Zulauff des Meers wird von dem Mond verursachet. Æstu, febríque jactatur. 2. *Transl. vis & vehementia,* Hefftigkeit. Consuetudinis æstus multos absorbet. Æstus quidam gloriæ, æstus ingenii multos abripit, transversum agit. Æstu abstractus. V. *calor, fervidus.*

Ætas, tatis, f. Alter. R. *ab ævo, q. ævitas dicta. Accipitur aliàs pro* sæculo; *alias pro* Anno; *aliàs universim pro* Tempore; *aliàs pro* tota Vita hominis; *aliàs pro* vitæ humanæ partibus, infantia, pueritia, adolescentia, virili tate, senectute: *quarum quælibet trifariam dividitur, ut alia sit* viridis; *alià* adulta; *alia* præceps. 1. *Ætas prima,* junges Alter. iniens, puerilis, infirma, tenerior; ætatis initium; ætatis prima tempora; ætatis primæ infirmitas, imbecillitas; ætas viridis, flexibilis, mollior. V. *pueritia.* 2. *Ætas media.* mittles Alter. progrediens, confirmata, corroborata, provecta, firmata, constans, adulta, integra, integerrima, matura; ætatis progressus, cursus; maturitas corroborata; ætas bona, optima, florens. 3. *Ætas deflexa,* hohes Alter. ingravescens, affecta, confecta, decrepita, decursa, exacta, demensa, grandior, præcipitata, valde provecta, deflectens; ætatis præcipitis flexus. & ingravescentis. V. *Senectus. Phras. ætate nostrâ,* zu unsern Zeiten. Nostrâ ac Patrum memoriâ; ad nostram memoriam; ad hanc ætatem; ante memoriam meam; majorum nostrorum ætate ac tempestate. 3. *Ætatem honestissimè transigere,* sein Leben ehrlich zubringen. optimis in studiis ætatem agere, degere, terere, conterere. consumere, exigere. *Usus.* Ætate progredi, procedere, provehi, älter werden. Ætate præcurrere, anteire, præstare, antecellere alios, im Alter vorgehen. Homo id ætatis, ein so alter Mann. V. *tempus.*

Ætatula, æ, f. Kindheit. *Syn.* tenera ætas vel prima. *Usus.* Cave. primam tuam ætatulam ad libidinem conferas.

Æternitas, tatis, f. Ewigkeit. *Syn.* tempus fine carens, immortalitas, perennitas *Epi.* immutabilis, incredibilis, naturalis. *Usus.* Æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. Immutabili æternitate veritas continetur. Mihi populus eâ die non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatémque donavit. Nomen tuum, & gesta immortalitati commendanda, consecranda sunt, Dein Nahme soll verewiget werden. V. *immortalitas.*

Æterno, as, avi, atum, are. unsterblich machen. *Syn. æternum, immortale facio.

Æternus, a, um, ewig. *Syn.* Sempiternus, immortalis, perpetuus, quod toto vitæ tempore, totâ æternitate continetur.)(*caducus, mortalis, Phras. Æternum nomen,* ein ewiger Nahme perenne, perpetuum, immortale; æterno tempore, perpetuò, in perpetuum; in omnium ætatum memoriâ duraturum; Nominis fama, quæ finem nescit; terminum non habet; famæ gloria sempiterna; immortalitati commendanda; cùm tota æternitate coæquanda; nomen, quod vigebit per omnium sæculorum memoriam; quod sæculis innumerabilibus; quod ipsa æternitate continebitur; quod nulla delebit unquam oblivio, quod posteritas alet, ipsa æternitas intuebitur. *Usus.* Causæ immutabiles, & æternæ. Æterno Deo æternum simulacrum mundus est.

Æther, eris, m. der Lufft, Himmel. *Syn.* Cœlestium orbium, ignium que regio. *item:* aër subtilior. *Epi.* æternus, ignifer, immensus, immoderatus, non satis aptus, tenuis, ac perlucens & æquabili calore suffusus. *Usus.* 1. Aërem complectitur Æther. In æthere astra volvuntur. Æther fragoribus resonat. 2. Cœlum, der Himmel. Omnia cingens, & coërcens cœli complexus, qui idem æther vocatur; extrema ora, & determinatio mundi.

Ætherius *vel* Æthereus, a, um. himmlisch, über-irrdisch. *Usus.* Æthereus ignis.

Ævum, i n. Ewigkeit, immerwährende Zeit. R. *ab* αἰὼν, *q.* ἀεὶ ὢν, semper existens. *Syn.* ætas æternum, duratura, sempiterna. *Epi.* æternum sempiternum. *Usus.* Beati in Cœlo ævo sempiterno fruuntur; æternum ævum agunt.

Affabilis, e, *com.* holdselig mit Worten. *Syn.* comis, placidus, mitis maximè in sermone. *Usus.* In omni sermone affabilem se præbebat. V. *facilis*, *comitas*, *humanus*.

Affabilitas. tatis, f. freundliche Ansprechung. *Syn.* comitas sermonis, facilitas in audiendo; alloquendi, audiendi lenitas. *Usus.* Difficile dictu est, quantum animos hominum conciliet affabilitas, lenitásque sermonis. V. *comitas*, *admitto*, *facilis*, *humanitas*.

Affabrè. künstlich. *Syn.* fabrè, pulchrè, artificiose. *Usus.* statua miro artificio affabrè facta.

Affaris, atus sum, affari. anreden. *Syn.* alloqui, compellare. *Usus.* liceat mihi te versibus affari. V. *alloquor*.

Affatim. reichlich. *Syn.* abundè. *Usus.* Affatim tibi satisfaciam. Satiaberis affatim. V. *satis*.

Affectio, nis, f. eine zufällige Bewegung des Leibs, oder Gemüths. *Syn.* perturbatio, commotio, incitatio animi, sensus, impetus, πάθος, animi quidam dolor, studium, cupiditas. *Epi.* constans conveniensque, non distorta nec prava, firma corporis, invita inconstans & à se ipsa dissentiens, laudabilis, interior, malitiosa animi, prima & optima, utilis, manens, recta. *Usus.* 1. ut ad primam, optimámque animi affectionem pervenias, perturbatio ratione pellenda est. Ea est animi mei affectio, commodi mei causâ neminem ut violem. O te extra omnes humanorum pectorum affectiones positum! quem non lætitia, mœror, ira, gaudium exagitent, jactent, incessant. 2 *status*, *vis*, *constitutio*, Beschaffenheit. Affectio astrorum varia multas res immutat. In puero refert, quâ cœli affectione primum spiritum duxerit. Affectio corporis firma.

Affecto, as, avi, atum, are. emsig begehren. *Syn.* appeto, quasi arcesso, nimis inquiro; ambio. *Usus.* Lumina quædam orationis non quidem affectanda sunt sed tamen adhibenda nonnunquam. Iter affectare. Munditiam non exquisitam affectare.

Affectus, a, um, *part.* von afficio. angethan, beschaffen. *Syn.* Paratus, comparatus, constitutus seu corpore, seu animo. *Adv.* malè. *Phras.* *Omnes sunt tibi bene affecti*, es seynd dir alle wohl zugethan, geneigt. Hoc animo animati sunt singuli, ut tuâ causa, gratia omnia velint; ingenium est illis rectum erga te; animum habent erga te optimum ac rectissimum; is habitus animorum est illis, ut omnia tibi secunda cupiant; ita animati, eo animo, eâ mente sunt præditi; ita animo comparati sunt; hunc erga te gerunt animum? is sensus est animorum; ea animi propensio, voluntas studium, ut cupiant tibi quàm optimè. *Usus.* 1. oculi indicant, ut animo sis affectus. die Augen zeigen an, wie du im Gemüth bestellet seyest. Nunc ita affectus sum, tecum ut vivere non possim. 2. *præditus*, *cumulatus*, angethan, beschencket. Honoribus, beneficio, præmiis abs te affectus sum. E litteris tuis magna molestiâ, lætitiâ, dolore affectus sum. Summis difficultatibus affectus. 3. *vexatus afflictus*, *tractatus* & *acceptus malè*, übel hergenommen. Affecta & prostrata Respublica. Urbs ab illo prædone miserè affecta. 4. *ad finem vergens* zu End gehend. Affectum est bellum, nondum perfectum. Æstas affecta, carmen, oratio, fast zu End gebracht. 5. *aptus*, fähig. Animus, oculus conturbatus non est probè affectus ad fungendum munus suum. 6. *ægrotus*, kranck. Cæsarem Neapoli reliqui graviter affectum.

Affectus. ûs, m. Gemüths-Neigung, Anmuthungen. * *Syn.* affectio *Epi.* laudabilis. *Usus.* Affectus animi sunt amor, odium, ira, invidia, misericordia, spes, lætitia, timor, molestia. V. *Perturbatio*.

Affero, fers, attuli, allatum, ferre. herbeybringen. *Syn.* apporto, importo, adhibeo, induco, infero, dico, nuncio, profero.)(*aufero*. *Adv.* divinitus, in perpetuum, nec ita multo post, repentè, similiter, serò, violenter, ultrò. *Usus.* 1. Ad id munus spiritus magnos, animos, authoritatem afferas, necesse est. Ad eam facultatem dicendi, industriæ multum afferendum est. 2. *Do*, *exhibeo*, *præbeo*, verursachen. Afferre alicui fastidium odium molestiam, satietatem, calamitatem, miseriam, detrimentum, angorem, perniciem, necessitatem, metum, dubitationem, dolorem, egestatem, luctum, errorem animi, & perturbationem. *item*: Id consilium magnam tibi laudem, authoritatem, dignitatem, voluptatem, solatium afferet. 3. *nuntio*, ankünden. Aliquid novi litteris affertur. Mandata odiosa, incerta afferre. Ex sermone rumor id attu-

attulit ad aures noſtras. 4. *vulg. allegare, vel citare*, anziehen, beybringen. Rationem facti, cauſam afferre. Scriptum, legem, exempla, ſimilitudinem afferre. 5. *infero*, anthun, anlegen, Vitæ alienæ, aut corpori vim afferre. Manus ſibi afferre, ſich umbringen. Senſibus vim afferre. Afferre conſulatum in familiam. 6. vorbringen, *propono*. Quæſtionem afferre, in medium afferre.

Afficio, is, feci, fectum, ere. bewegen. anthun. *Syn.* commoveo, permoveo. *Adv.* accommodatiſſimè, avidè, graviter, gravius, nominatim, optimè, probè, rectè, valdè. *Uſus.* 1. litteræ tuæ me variè affecêre. Variè animô affectus fui. 1. *benè vel malè afficio.* einem Gutes oder Ubels anthun. Aliquem ſummâ lætitiâ, voluptate; *vel contra:* morte, exilio; ſatietate, tædio, pudore, ignominiâ, moleſtiâ afficere.

Affigo, is, ſixi, fixum, ere. anhefften. *Syn.* Ad aliquid figo, infero, addo. *Adv.* maximè, penitus, vehementer. *Uſus.* 1. Minervæ talarium pinnas affigunt. 2. *Transl.* Animum litteris affigere, ſich gantz an das Studiren verdencken. Animo ſuo tenaciùs aliquid affigere. Num tu humi particulam divinitatis affiges? V. *Hæreo, adhæreo.*

Affingo, is, finxi, fictum, ere. dazu erdichten. *Syn.* Fingo non vera, adorno.)(*detraho.* *Uſus.* Peccat Poëta, qui probam orationem affingit improbo. Error multa, plus invidia affinxit. Rebus certis multa falſa affinguntur. V. *calumnior.*

Affinis, e. *gen. comm.* Schwager, verwandet. *Syn.* conjunctus affinitate. *Epi.* novus, ornatiſſimus omni virtute, officioſusque, amans alicujus. *Uſus.* 1. Affinem tuum à genibus repelles? 2. particeps, conſcius, theilhafftig, bewuſt. ſeyn. Sceleri illi, & flagitio, & turpitudini affinis judicatus eſt. Homines hujus affines ſuſpicionis, facinoris, aut facinori affines, Leut, ſo glaublich einen Theil an dieſer That haben. V. *propinquus.*

Affinitas, tatis, f. Verwandtſchafft. *Syn.* conjunctio affinitatis, neceſſitudo. *Epi.* gravior, impuriſſima, nova, *Phraſ.* *Affinitate junctus eſt Lentulo.* er iſt des Lentuli Schwager oder Verwandter. Eſt cum Lentulo maximis vinculis affinitatis & propinquitatis conjunctus; affinitate devinctus, junctus; Affinitate Lentulum attingit; ſanguinem cum Lentulo ſociavit; affinitatem junxit; affinitate cum Lentulo adſtrictus eſt; per affinitatem Lentuli familiæ immiſtur, innexus eſt, In affinitatem Lentuli pervenit, affinitate Lentulum contingit; ſuum cum Lentuli familiâ genus connubio miſcuit; vinculum affinitatis cum Lentulo nexuit; vinculo affinitatis Lentulo obſtrictus eſt. *Uſus.* Affinitatibus, amicitiis, vicinitatibus conjunguntur cives. V. *Neceſſitudo, cognatus.*

Affirmatè, ausdrücklich, vor gewiß. *Syn.* aſſeveranter. *Uſus.* quod affirmatè, quaſi Deo teſte promiſeris, id tenendum eſt. V. certe.

Affirmatio, nis, f. Beſtättigung.)(*dubitatio Epi.* gravior, religioſa. *Uſus.* Jusjurandum eſt affirmatio religioſa. Dubitationem illi omnem mea affirmatione exemi.

Affirmo, as, avi, atum, are. bekräfftigen. *Syn.* confirmo, aſſevero, ajo annuo, comprobo.)(*nego Adv.* facilè, nimis, temerè, verè valdè. *Phraſ.* *Affirmare id poſſum*, ich kan es vor gewiß ſagen. Confirmare hoc tibi liquidò poſſum; id planè profiteor; præ me fero; aſſeveranter teſtificor; id certum tibi, teſtatúmque volo. Narro tibi; omni aſſeveratione tibi affirmo, aſſeveranter loquor. *Formulæ affirmativæ*, Moriar, ni hæc planè contemnó. Ne vivam, ſi ejus dictis moveor. Ita vivam, ut hominis vanitatem derideo. Incredibile eſt, quàm iſta parùm curem. Ne ſim ſalvus, ſi fallo; pendens plectar, ſi tanti eum facio. Quid? illum curarem? an dubia eſt hominis ineptia? *Uſus.* 1 Ecquid tanta aſſeveratione rem affirmas? 2. *firmo, ſtabilio,* bekräfftigen, beſtättigen. Dicta tua rationibus affirmes, oportet, du muſt mir das probiren. Is rumor opinionem, ſpemque conceptam valde affirmavit. Animo te affirmes, cura.

Affixus, a, um. *partic.* von affigo. angeheft. *Syn.* infixus, adhærens, cohærens. annexus, connexus, adjunctus. *Uſus.* opinio hæc in animo meo penitùs affixa eſt, & inſita, ich bin gantz in der Meynung. Ut Magiſtro, ita mihi affixus es. Affixa iſta ſunt ad orationem tuam, non cohærent. V. *hæreo, adhæreo, jungo.*

Afflatus, ûs, m. Anblaſung. *Syn.* animi inflammatio, & quidam quaſi furor, inſtinctus, impetus, anhelitus, concitatio, incitatio mentis. *Epi.* divinus, *Uſus* Nemo vir magnus ſine afflatu divino, nemo Poëta ſine inflammatione quaſi furoris unquam fuit. Oracula divino afflatu funduntur.

Afflictatio, nis, f. Plag. *Syn*. Ægritudo cum vexatione corporis. V. *miseria*.

Afflictio, nis, f. Angst, Noth. *Syn*. angor. *Usus*. Habet ardorem libido, sed ægritudo majora quædam, tabem, cruciatum, fæditatem, afflictionem. V. *miseria*.

Afflicto, as, avi, atum, are. ängstigen, plagen. *Syn*. ango vexo, crucio, affligo, conficio. *Usus*. Tu me accusas, quod me afflictem. V. *affligo*.

Afflictor, aris, atus sum, ari. beängstiget, geplaget werden. *Syn*. angor, vexor, affligor, *Adv*. acerbissime, gravius, turpius, vehementius. *Phras*. *valde afflictatur*, er wird sehr geplaget. Malis conflictatur undique; calamitatibus infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur gravissimis; vitam ducit inter ærumnas miseram, infelicem, calamitosissimam; magnas quotidie acerbitates perferre, exhaurire cogitur; angoribus opprimitur; molestiis innumeris implicatur; malis ingentibus obruitur, oneratur. Multa sunt, ac gravia, quem hominem angunt. *Usus*. viden, quantum fratris morte afflictetur, squaleat. Vehementer afflictatur Respublica.

Afflictor, oris, m. Peiniger, Verfolger. *Syn*. qui affligit, & vexat. *Usus*. Odit te senatus afflictorem, & proditorem dignitatis, authoritatis, ordinis, ac nominis sui.

Afflictus, ûs, m. Peinigung. *Syn*. afflictatio. *Usus*. Effœminata virtus afflictu occidit.

Afflictus, a, um. *partic*. von affligo. bedrangt, geplagt. *Syn*. miser, prostratus, ærumnosus, calamitosus. *Phras*. Mœrore ac miseriis perditus; æger animi; æger & exulceratus animus; animus dolore, calamitate fractus; obrutus, oppressus malis; mœrore confectus, exanimatus, consternatus; calamitate vexatus, perturbatus, exagitatus V. *miser*. *Usus*. Afflictum erigere, perditum recreare.

Affligo, is, flixi flictum, ere. zu Boden werffen. *Syn*. vexo, perturbo, perdo, pessumdo, prosterno, deprimo.)(*levo, recreo, erigo* *Phras*. *Galliam hæresis graviter afflixit*, die Ketzerey hat in Franckreich sehr übel gehauset. Multa mala peperit hæresis; multa damna, detrimenta, incommoda, infortunia, attulit, intulit, invexit, importavit; Gallia multa ab hæresi damna tulit, pertulit, passa, perpessa est; multa detrimenta cepit, accepit; multis damnis affecta est; in gravissima mala incidit, incurrit. Gravissimis afflicta malis, vehementer vexata, exercita, debilitata, comminuta est ab novarum religionum sectatoribus. Iidem summis difficultatibus universam Galliam affecêre; in multas difficultates conjecere, impulêre. Magnæ ex hæresi calamitates extitêre, accidêre, evenêre, obvenêre, contigêre; illatæ, allatæ, oblatæ, sunt. Hæresis Galliæ exitiosa, perniciosa; exitio, damno, calamitati fuit; Galliam perdidit; fortunis omnibus evertit; in ultimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, miserrimámque conditionem adduxit. Hæresis Galliæ mala gravissima ingessit; multas solicitudines confecit; exitium, perniciem creavit, peperit; salutem afflixit; calamitatem summam ac pestem importavit. V. *torqueo, doleo, tristitia*. *Usus*. 1. Illius statuam perturbant, affligunt, comminuunt, dissipant, seine Bildnuß werffen sie zu Boden. Navim ad scopulos affligunt, sie treiben das Schiff an die Felsen. 2. *Transl*. Curæ animos; prava exempla juventutem affligunt, beängstigen, verderben. Quoties afflictum, eversum, perditum te; fractum & afflictum calamitate erexi, confirmavi? Luctu, mœrore, ægritudine, mœstitia afflictum; afflictam virtutem tuam, animum, salutem, fortunam, dignitatem levavi, restitui? afflicto, jacenti dexteram porrexi?

Afflo, as, avi, atum, are. anblasen. *Syn*. aspiro, spiro, exhalo. *Usus*. Afflaverat nescio quid rumoris, es hat sich ein Gerücht erhebt. Cave, ne quid mali tibi afflet sociorum importuna licentia. Poëtæ divino spiritu afflantur. Odor è floribus afflatur.

Affluentia, æ, f. Uberfluß. *Syn*. Ubertas, copia. *Usus*. Ex hac affluentia & copia omnium rerum arrogantia nascitur. V. *copia*.

Affluo, is, fluxi, ere. Uberfluß haben, hinzurinnen. *Syn*. abundo, circumfluo. *Usus*. Urbs voluptatibus, divitiis, opibus & copiis, hominibus, uberrimis ingeniis affluens, eine Stadt, so alles genug hat. Homo bonitate, unguentis, lepôre, ac venustate affluens. Domus omni scelere affluens. V. *abundo, copia*.

Affulgeo, es, fulsi, ére. anscheinen. *Usus*. Magna spes, magna nobis fortuna affulget, es zeigt sich eine grosse

Hoffnung, ein grosses Glück vorhanden zu seyn.

Age. wolan. *Interjectio hortantis, excitantis, consentientis.* *Usus.* Age porrò age verò, age jam. *Plurali numero dicitur:* agite porro.

Agedum. wolan. *Idem.* *Usus.* Agedum, conter hujus vitam cum illius moribus. *pro plurali numero*, agitedum, ite mecum.

Agellus, i, m. kleiner Acker. *Usus.* Dii nec agellos, nec viticulas persequuntur.

Agens, tis. *partic.* von ago. machend. *Syn.* efficax, vim habens. *Usus.* utendum est imaginibus acribus, agentibus, insignitis.

Ager, gri, m. Acker. R. ἀπ' ἀγρός. *Syn.* arvum, campus, solum, territorium. *Epi.* colonus, communis, compascuus, cultissimus, decumanus, fertilis, fructuosus, miser atque jejunus, optimus & fructuosissimus, privatus, pulcherrimus, vectigalis, universus. *Phras.* 1. *Ager bonus*, ein guter Acker. cultissimus; latus ac fertilis; qui plurimum efficit; optimus & fructuosissimus. Ager naturâ perbonus, & diligentiâ, culturâque melior, frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus, frugum, pabulique lætus. 2. *Ager malus*, schlechter Acker. deformis atque horridus; aridus & frugum vacuus. V. *fertilitas, sterilitas*. *Usus.* 1 *agrum colere*, Acker bauen. Ager, quantumvis fertilis, fructuosus non est, nisi colatur, conseratur, feratur, aratro perstringatur, aretur, exerceatur. 2. Agri facile emaciantur; ab hostibus infestantur, verderbt, verwüst. 3. *Agro exui*, exturbari, moveri. multari, des Ackers zur Straff beraubt werden.

Agger, eris, m. eine Schantz aufgeworffene Erd. *Syn.* tumulus ex terra, cespite congestus ad munienda præcipuè vel oppugnanda loca. *Epi.* maximus. *Usus.* aggere urbem cingere. Aggerem fluvii inundationi objectum interscindere. Aggerem jacere, exstruere; cuniculis subvehere.

Aggero, is, gessi, gestum, ere. zusammen tragen auffhauffen. *Syn.* congero, cumulo. V. *accumulo.*

Agglomero, as, avi, atum, are. zusammen wältzen. *Syn.* glomero, conjungo, implico. *Usus.* densis se cuneis agglomerant.

Agglutino, as, avi, atum, are, anleimen. *Syn.* adnecto.)(*dissolvo.*

Aggravesco, is, ere. zunehmen. *Syn.* gravior fio, ingravesco. *Usus.* Metuo, ne vulnus, aut morbus aggravescat.

Aggravo, as, avi, atum, are. beschweren *Syn.* valde gravo, onero, premo, exaggero. *Usus.* Res nostræ eò bellô valdè aggravatæ sunt. V. *onero, premo.*

Aggredior, eris, gressus sum. angreiffen *Syn.* invado, adorior. *Phras.* 1. *Latrones ex insidiis viatores aggrediuntur*, die Strassen-Räuber greiffen die Wanders-Leuth unversehens an. Ex occultis, subitò, improvisò, repentinò, nec opinatò impetû viatores adoriuntur, invadunt, petunt; in viatores irruunt, impetum, impressionem faciunt; incurrunt, insiliunt; in viatores sese inferunt, injiciunt, immittunt. Viatores assiliunt; iteratis aggressionibus retentant; superfundunt se viatoribus; arma iis inferunt V. *adorior, invado* 2. *Hostes strenuè aggressus est*, er hat die Feinde tapffer angegriffen. in hostium agmen strenuè irrupit; in hostes se incitavit; in cornua hostium invectus est, signa strenuè hostibus intulit; novissimum agmen moratus est; in hostem animosè proruit, incurrit, ivit; ordines hostiles magno animo invasit. V. *Impetus.* 3 *Rem aggreditur arduam*, er greifft eine schwere Sach an, er hat ein schweres Unternehmen. demittit se in causam ancipitem; ingreditur in causam multis obseptam difficultatibus; affectat viam ad rem factu arduam; molem capessit laboris improbi; rem suscipit arduo loco positam; magnis ille quidem animis ad rem vertitur, assilit, sed difficilem & inexplicabilem experietur. Animum adjicit adjungit, applicat ad negotium permolestum; operam ponit, industriam exercet in re quæ illi multum laboris dabit & curæ. V. *inchoo, incipio.* *Usus.* 1. Quis hominem importunum aggredi audeat, angreiffen. 2. *accedo, incipio*, anfangen. Antequam ad dicendum, ad negotium, ad rem quamlibet aggrediâre, adhibenda est præparatio diligens. 3. *audeo*, sich unterfangen. Aggrederis majora viribus.

Aggrego, as. avi, atum, are. sammlen. *Syn.* Adjicio, congrego, conjungo, addo. *Usus.* Studium suum, & voluntatem ad dignitatem alicujus aggregare, seinen geneigten Willen mit beytragen. Aliquem in amicorum numerum aggre-

aggregare. zum Freund annehmen. Eodem crimine aliquem aggregare., in societatem criminis vocare- V. *adjungo, annumero, addo.*

Aggressio, nis, f. Angriff. *Syn.* principium, exordium. *Epi.* contraria, prima. *Usus.* operam det Orator, ut animos primâ aggressione occupet.

Agilis, e, *com.* hurtig. * *Syn.* levi & expedito corpore. *Usus.* naves agiles. V. *celer.*

Agilitas, tatis, f. Behendigkeit. *Syn* Habilitas, agendi dexteritas. *Usus.* Agilitas, mollitiésque naturæ.

Agitatio, nis, f. Bewegung. *Syn.* Commotiò. *Epi.* æqualis, tanta, tam varia. *Usus.* 1. *corporis*, Leibs-Bewegung. Agitatione linguæ cibus depellitur. 2. *animi*, Gemüths-Bewegung. Nunquam animus motu, & mentis agitatione vacuus esse potest.

Agitator, oris, m. ein Roß-Treiber. *Syn.* Auriga, qui currum & equos agit. *Epi.* bonus, callidus. *Usus.* Bonus agitator equos vel in medio cursu sustinet.

Agito, as, avi, atum, are. bewegen. *Adv.* aliundè bellè celerrimè simul, copiosius, immoderatè, vehementer, mobiliter, celeriter, dissolutè populariter, severè. *Usus* 1 *verso, excito*, auftreiben, herumtreiben. Feras agitare, excitare, insectari, hetzen. Atomi agitantur concursu fortuito. 2. *vexo. disturbo*, ängstigen verwirren. impii sui sceleris furiis ut tædis ardentibus agitantur. Timidi curis perpetuis agitantur. Metu atque libidine diversùm agitari. Animo formidines agitare. 3. *inquiro verso in omnes partes, discutio.* durchsuchen, wohl bedencken. Hæc sententia multis diebus in senatu est agitata, jactata tum in senatu, tum ad populum. Agraria lex vehementer agitata. Animus semper agitatur. Agitare & exquirere rationes. Aliquid animo secum agitare, commentari, reputare. Quæstionem, consilia cum vicinis agitare. Res hæc omnium sermonibus agitatur, jactatur. 4. *ago*, wohnen, halten. Getuli in tuguriis agitant. Diem natalem, convivium agitare. Sacra, vigilias, vitam suavem, jocos, ludos, rem militarem agitare. V. *vexo, verso, ago.*

Agmen, inis, n. ein Hauff. *Syn.* multitudo armata, turma, copiarum ordo. *Epi.* medium, perpetuum, quadratum. *Usus.* Redeuntem Ciceronem perpetuum Italiæ agmen comitatum est. Agmen constituere. Agmen extremum sagittarii claudunt, cogunt, beschliessen. Agmen ultimum, novissimum hostes premebant, morabantur. V. *acies.*

Agnascor, eris, natus sum. nach gemachtem Testament gebohren werden. *Usus.* constat agnascendo testamentum rumpi.

Agnatio, onis, f. Bluts-Freundschafft vom Vatter. *Syn.* 1. sanguinis conjunctio, & familiarum. *Usus.* 1. lex agnationum; Gentilitatum & agnationum jura, die Rechte der Bluts-Freundschafft. 2. *communio & affinitas naturæ, sive societas & propinquitas*, Verwandschafft. Homines Deorum agnatione & stirpe tenentur.

Agnatus, i, m. Anverwandter. *Syn.* qui per virilis sexûs personas conjuncti sunt, gentiles V. *Affinis.*

Agninus. a, um, lämmern, vom Lamm. **Usus.* agnina caro, pellis.

Agnitio, nis, f. Erkänntnüß. *Syn.* cognitio. *Usus.* Res ad animi agnitionem pulcherrima.

Agnomen, inis, n. Zunahme. *Syn.* cognomen.

Agnosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Intelligo, nosco, sentio, audio, reperio; percipio, assequor, perspicio. *Adv.* facilè, leviter, libenter, nuper. *Usus* Quod mihi gratularis, agnosco humanitatem tuam. Deus ex operibus agnoscitur. V. *intelligo, percipio, adverto.*

Agnus, i. m. ein Lamm. *Syn.* agnellus, fœtus ove natus.

Agnus DEI. Syn. Ceræ Agni cælestis imagines, effigies. Agni è cera ritè consecrata ficti. Sacrata in cera effigies Agni cœlestis. Divinus Agnus in cerea effigie. Sacra Agni DEI imago. Sigillata Agni divini imagine cera.

Ago, is, egi, actum, ere. thun, machen. R. *ab* ἄγω. *Syn.* tracto, curo, procuro, tento, molior, gero, agito, contendò, transigo, aggredior.)(*cesso, quiesco. Adv.* acerbe, acriter, acrius, acerrimè, accurate, accuratius, accusatorie, actuosè, ambitiosè, apertè, apertius, astutè, atrocissimè, attentius, austerè, benè, benignissime, callidè, cautè, publicè, commodius. *Phras. agendum est mihi cum homine importuno*, ich hab mit einem unruhigen Kopff zu thun. Res est mihi cum homine ferrei oris, ac importuno. Negotium mihi est cum homine, cujus importunitatem oris non facilè quisquam sustineat. Miscendum est mihi negotium cum homine insigniter impudente. *Usus.* 1. censorem, civem, partes alicujus, causam amici, Lenonem agere, abgeben, abhandlen. Rem tuam, negotium egi optimâ fide. Egi cum

cum amicis de rebus tuis. 2. *litigo disceptio, judicio contendo* gerichtlich abhandlen, anklagen. Ego tecum non gladiis, sed ex jure, ex syngrapha, ex sponso agam. Agere aliquem injuriarum, furti *subintellige*, reum. Ad populum agere. 3. *admoveo*, hinzuthun. turres, vineas ad urbem. 4. *Impello, urgeo*, treiben, anreitzen. Agere asellum; aliquem in arma agere; in fraudem, in omnem libidinem agere. 5. *celebro*, begehen, halten. Agere ludos, diem festum, choreas, triumphum 6. *vivo*, leben. Agere in bona spe Inter homines agere. Ætatem desidiosè agere Hyemem sub pellibus agere. 7. *agito*, herumtreiben. Diris agitur. V. *Facio*. *Sunt & aliæ formulæ* ùt: animam agere sterben. Bene malè, præclarè tecum agitur, es stehet gut, übel, mit dir Alia omnia agis, *extra rem vagaris* du thust alles andere, aber nicht, was du thun soltest. Nihil agis, actum agis *frustra laboras*, du bemühest dich vergebens.

Agonia, æ, f. letzte Zügen. *Syn*. supremus morientis conflictus; suprema cum morte luctatio; ultimæ morientium angust æ. *Phras*. *in agonia est*, er liegt in Zügen. animam agit, cum morte luctatur, confligit; vitâ deficit: in supremo vitæ articulo versatur; in confinio mortis est; animam jam ægrè trahit; abest à morte proximè; in extremis est; extremo mortis discrimine tenetur; extremos ducit anhelitus extremum spiritum. In confinio vitæ mortisque versatur. Ad supremas mortis angustias redactus, adductus est. Ad mortem, obitum rectà fertur V. *morior*.

Agrarius, a, um. das zum Feld gehöret. *Usus*. Res, lex agraria.

Agrestis, e. *com*. bäurisch. *Syn*. Rusticus, incultus, asper, silvestris. *Phras*. *Homo agrestis est*, er ist ein bäurisch, unhöflicher Mensch. Homo est incultis moribus, agrestibus, incompositis; sub cœlo crasso; crassiore sub aëre natus est; homo è robore dolatus; à morum urbanitate alienus, rudis ac impolitus; agrestibus vivit institutis; asper est moribus, ac incultus; vultu, motûque corporis vastus est & agrestis; officii & humanitatis expers, ingenii illiberalis homo est; rusticitate, asperitate inter omnes insignitè impudens. V. *Rusticus*, *inhumanus*. *Usus*. Homines duri & agrestes. Fera & agrestis vita Vox rustica & agrestis. Vultu, motûque corporis vastus & agrestis.

Agricola, æ, m. Ackermann. *Syn*. Agri cultor, colonus. *Epi*. Affiduus, diligens, diligentissimus. *Usus*. Diligentissimus agricola, & pecuarius. V. *Rusticus*, *villicus*, *Agricultura*.

Agricultura, æ, f. Ackerbau. *Syn* Cultura agri, cultio agri. *Epi*. Bona, uber, dulcis, digna. *Phras*. *Agriculturæ operam dare*, *laudabile est*, löblich ist es, dem Ackerbau sich ergeben. Insudare, inservire agrorum cultui; dare, dicare, tradere se colendis agris; agricolam agere; ruri opus facere; exercere se opere rustico. V. *Rus*. *Usus*. Nihil agriculturâ melius, nihil libero homine dignius.

Agripeta, æ, m. der den Acker begehrt. *Syn*. agri competitor. *Usus*. Agripetas ejectos, concisos fuisse gaudeo.

Ajo, is. sagen, reden. *Syn*. affirmo, dico, loquor *Usus*. Quid ergo Ajus iste, *Deus loquutus*, ait? V. *affirmo*.

Ala, æ, f. Flügel, *quâ volant aves*. *Usus*. 1. alas extendere, protendere. ausbreiten. 2. *Transl*. *Turma*, *ordóque equitum* eine Reyh der Reiter-Ordnung Dextra, sinistra ala, rechter, lincker Flügel der Reuterey. Alam alicui committere; alæ aliquem præficere. Alam hostis sinistram fregimus, dissipavimus.

Alacer, *vel* alacris, e. frisch, muthig. *Syn*. Erectus, hilaris, paratissimus.)(*timidus*, *perterritus*. *Phras*. *Alacer*. *juvenis est*, er ist von munterem Gemüth. Lætus, erectus, inflammato animo juvenis est; fortis & animosus; impiger ad labores; vigor illi ingens juventæ inest. lætus illi, erectúsque animus est; celsus & spe propinqua animosior est juvenis; alacer est & planus spiritu; insigni alacritate juvenis est; strenuus suopte ingenio, celsus corpore, vultùque ita læto, ut quos in studiorum contentione nactus est æmulos vicisse jam crederetur; Alacri est, parato & expedito ad omnia animo. *Usus*. lætus & alacer ad tutandam Rempublicam; ad hostes invadendos. Animus; vultus alacer; Feræ bestiæ alacres, & erectæ ad nocendum. Vide hominem erecto, alacri, prompto, celso vultu huc illuc intuentem. V. *animus*. *fortis*.

Alacritas, tatis, f. Freudigkeit. *Syn*. Lætitia gestiens, animi vigor, studium cupiditas, nimia facilitas. *Phras*. *Alacritate summa in prælium eunt*, sie gehen mit größtem Lust zur Schlacht. inflam-

flammatis in prælium animis eunt; Feroces & suopte ingenio, & adhortantium pleni vocibus pugnam capessunt. Juvente vigore vividi, alacres & spiritu pleni in hostem irruunt. Hostem excipiunt celsi corpore, vultúque ita læto, ut vicisse jam crederes. *Usus.* 1. Inanis alacritas non multùm àb amentia differt. 2. *alacritatem afferre*, einen Muth machen. Frequentia auditorum miram alacritatem dicenti affert, addit, fert; in dicente excitat. 3. *alacritatem tollere*, den Lust und Muth benehmen. Contra infrequentia dicentis alacritatem omnem eripit, auffert, delet, extinguit.

Alarius, a, um. *vel* Alaris. e. Flügel eines Heer-Zugs. *Usus.* Alarios sociis remisit. Alariis utendum non duxit.

Alaudæ, arum, f. *Legio quædam Romana, àb Alauda, ave,* Lerchen, *dicta.* *Usus.* Alaudæ cæterique veterani rem strenuè gessere.

Albatus, a, um. weiß angekleidet. *Syn.* albo indutus.)(*atratus.* *Usus.* Ipse epuli Dominus albatus accumbebat.

Albescit, weiß werden. *Syn.* fit album *Usus.* mare à sole albescit; albescente die.

Album, i, n. Tafel, darinn Namen geschrieben seynd. *Syn.* Tabula, in qua nomina alicujus ordinis, vel res gestæ breviter notabantur, ut populo fieret copia. *Usus.* Album Senatorium, Judicum, Decurionum.

Albus, a, um. weiß. R. *àb.* ἀλφὸς. *Syn.* candidus.)(*ater, niger*, *Phras. Manibus est mire candidis*, er hat Schnee-weisse Händ. manibus est gypsatissimis; eximio est manuum candore. Albidis, cretatis, candidulis est manibus. *Usus.* Albus color Deo decorus. Ater, an albus sis, ignoro, *de homine ignoto, & parum curando*, Quasi albam avem, sic probum virum respiciunt.

Alea, æ, f. Würffel. *Syn.* omnis ludus, in quo temeritas & casus, non ratio, aut consilium valet, qualis est talorùm & tesserarum, alles Glücks-Spiel. *Usus.* 1. In lustris, popinis, aleâ, vinô tempus ætatis omne consumere. Aleâ ludere. Alios in aleam provocare. Aleæ multum tempus tribuere. De aleâ condemnari, *propter hunc ludum reddi infamem*, Würffel-Spiels halber übel verschreyt seyn. 2. *fortuna, casus*, Glück. Aleam universi certaminis adire, subire; aleam jacere, *rem fortunæ arbitrio committere*, sich oder ein Ding dem blinden Glück überlassen, eines wagen. Aleam sequeris, eventum fortuitum, non rationem. V. *Fortuna.*

Aleator, oris, m. Würffel-Spieler. *Syn.* Aleæ cupidus, aleæ lusor. *Usus.* Domus erat aleatoribus plena.

Aleatorius, a, um. das zum Würffel-Spiel gehört. *Usus.* Memorabuntur damna aleatoria; Ritus aleatorii; Forum Aleatorium.

Ales, itis, m. & f. grosser Vogel. *aut adjectivè*, geflügelt *Epi.* nuncius. *Syn.* volucris. *Usus.* Aves, alites & oscines, secundâ alite. glücklich. Aves, angues alites.

Alego, es, alsi, ere. frieren *Syn.* frigeo,)(*æstuo. Adv.* facilè. *Usus.* Militibus & alegendum est sæpe, & esuriendum. V. *frigeo.*

Algidus, a, um. kalt. *Syn.* frigidus *Usus.* Regio, loca algida.

Aliàs. ein andermal *Syn.* aliò tempore. aliquando. *Usus.* 1 *de præterito.* De his rebus & sæpe aliàs commoravi, & tum maximè, cùm &c schon ondersmal. 2. *de præsenti & futuro.* Homo aliàs beatus, aliàs miser, bald glückselig, bald unglückselig. Homo aliàs modestus & temperans, sonst. Hoc ad te scribam aliàs subtilius ich werde ein andersmal besser von der Sach schreiben. 3. *adhibetur à Livio pro unquam,* Non aliàs Dux militi familiarior. Non aliàs tanta ad spectaculum multitudo confluxit. 4. *Jungitur & cum interdum*, bisweilen. Geminatio verborum aliàs vim habet, interdum lepôrem.

Alibi, anderstwo *Syn.* in alio loco. *Usus.* 1. Nusquam alibi reperiri potuit, er hat anderstwo nirgend können gefunden werden. 2. *Aliâ in re,* in einer andern Sach. Nolo alibi, quàm in innocentia spem habere. Non alibi spes salutis est, quàm in innocentia.

Alicubi. irgendwo. *Syn.* uspiam, usquam.

Alicundè, etwanher. *Usus*. 1. *ab aliquo loco*, von einem Ort her. Alicundè discedere, venire. 2. *ab aliquo homine*. von einem Menschen. Non alicundè audivi, quàm ex te.

Alienatio, nis, f. Entfremdung, Abwendung des Gemüths. *Syn*. defectio, diductio. animorum diversio, disjunctio *Epi* nimia. *Usus*. subita amicorum defectio, cognatorum alienatio res meas admodùm perturbat.

Alienatus, a, um. *partic*. von alieno. abgewendet, entfremt. *Syn*. abhorrens, alienus, abalienatus. *Phras*. *Alienatus mente*, sensibus, *vel* à sensu est; er ist nicht wohl bey sich selber. Vix apud se est præ ira; vigilans dormit; vivus, sanùsque interit; animus illi abest: aberrat animus; aures, sensus, animus peregrinantur; Neque audit, neque prospicitsatis oculis. *Usus*. omnes sentiunt me ab illo alienatum. Animus alienatus & offensus.

Alienigena, æ, m. ein Fremder. *Syn*. Alienus, peregrinus externus, aliâ ex gente.)(*domesticus indigena*. *Usus*. Homo longinquus & alienigena. Dii religiones alienigenæ. Hostes domestici, quàm alienigenæ nocentiores.

Alieno, as, avi, atum, are. entfremden, abwendig machen. *Syn*. abalieno, vendo; disjungo, avoco. *Adv*. in perpetuum planè ab aliquo. *Phras*. *Invidi te à me alienârunt*, meine Beneider haben dich vom mir abwendig gemacht. mentem tuam à me averterunt; operâ suâ me à tua amicitia disjunxerunt; àtua me conjunctione avocârunt; offensionem tam gravem, tantam voluntatis commutationem attulêre; te mihi immutârunt; animo mirandum in modum alienato; animo non amico reddidêre, effecêre ut amici animum omnem deme ejiceres. Æmulorum artes tuum à me studium alienavêre; mentem tuam à me abjunxêre: à caritate veteris amici te diduxêre, distraxere. V. *infensus*; *inimicus*; *Amicitiam dissolvo*. *Usus*. 1. cur vectigalia, cur â majoribus accepta alienas, entfremden, verkauffen. 2. Juvenem illum non tam allicere volui, quàm alienare nolui, ungeneigt machen. 3. mente alienari. *delirare*, von Sinnen kommen.

Alienus, a, um. fremd, abhold, *quod alterius est*. *Syn*. abhorrens, aversus, non amicus, discrepans, alienatus. *Usus*. Alieni homines. Alieno more vivere. Alienæ domi esse. Alienum ab aliquo animum habere, gerere. Non alienum erit, *non absurdum*, de ea re disputare, es wird nicht uneben seyn. Alienum hoc est dignitate tua, Majestate Reipublicæ, alienum etiam tuis rationibus, & vivendi instituto, alienum ingenio tuo, es stehet dir nicht wohl an. Alienissimo Reipublicæ tempore, *minimè opportuno*, zu unbequemster Zeit. Aliena loqui, *delirare*, fantasiren, Aliena agere, curare, in fremde Sachen sich einmischen. ad alienam causam accedere, aspirare; negotiis alienis se illigare, immiscere, immittere, Aliena meliùs videre, quàm sua. V. *Disjunctus*, *discordo*.

Alimentarius, a, um. zur Nahrung dienlich. *Syn*. ad alimenta pertinens *Usus*. lex alimentaria,

Alimentum, i, n. Nahrung. *Syn*. Nutrimentum. *Usus*. Fruges & cœtera alimenta. V. *cibaria*, *annona*.

Alio, anderstwohin. *Syn*. In alium locum, ad aliam rem, in alium usum. *Usus*. Aliò sermonem transferre. Aliò responsionem derivare. Cupiditatem hanc tuam aliò serves.

Alioqui, alioquin. sonsten. *Syn*. aliàs, cæteroquin. *Usus*. magnum delectum abhibeto, alioquin fallêre.

Aliptes; æ, *vel* is, m. der die Kämpffer salbet. *Syn*. unctor. *Usus*. Aliptæ virium & coloris rationem habent.

Aliquà. etwa durch. *Syn*. per aliquam partem, *vel* locum. *Usus*. 1. cuperet aliquà evolare, evadere, si posset, er verlangte etwa durch zu kommen, so er konte. 2. *aliquô pactô*, *modô*, einiger Weis. Vereor, ne uxor aliquà rescifcat.

Aliduamdiu, eine Zeit lang. *Usus*. Athenis aliquamdiu restiti.

Aliquandò. einstens, bisweilen. *Syn*. Alias, nonnunquam, interdum; quodam, aliquo tempore, tàndem.)(*nunquam Phras*. *Erit aliquando*, ut me vindicem, es wird noch einmal der Tag kommen, da ich mich werde rächen können. Lucebit, illucescet ille dies; veniet illud tempus; lucem illam aliquandò videbimus; diem aliquando illum sol afferet mortalibus, quô pœnas de te sumam. *Usus*. Collegi me aliquando. ich hab mich endlich erhohlet. sit aliquandò discordiarum finis. Non diffido, fore aliquando, ut &c.

Aliquantò, ein wenig. *Syn.* Paulùm. *Usus.* Aliquantò ante diluculum profectus est.

Aliquantulùm, gar wenig. *Syn.* Paululùm, paulùm, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid. *Usus.* aliquantulum deflectere de itinere, de recto.

Aliquantùm, ein wenig. *Syn.* paulùm. *Usus.* lectis tuis litteris aliquantùm acquievi. V. *aliquantulùm.*

Aliquantus, a, um. ein wenig groß. *Syn.* mediocris. *Usus.* Timor aliquantus, sed spes amplior.

Aliquis, a, etwa einer. *Syn.* Quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus aliquis non nemo; *in plur.* aliquot, pauci.)(*nullus.* *Usus.* Alicui succensere aliquid. Exime unum aliquem ex mense diem. Confugere ad unum aliquem virtute præstantem. Quid mihi ùt alicui Græculo insultas?

Aliquò, etwahin. *Syn.* in aliquem locum. *Usus.* Aliquò profugit militatum.

Aliquot, etliche *Nomen numerale.* *Usus.* accepi a te aliquot epistolas.

Aliquoties, etlichmal. *Adv. numer.* *Usus.* Hanc causam aliquoties apud te egi; semel, atque iterum egi.

Aliter, anderst. *Syn.* secus, aliò modò, non eôdemmodô, non perinde, aliâ ratione, multò secus, paulò secus, longè secus, *Phras. Aliter se res habet,* die Sach ist anderst. commutata ratio est; versa sunt omnia; longè aliâ fortunâ, aliis initiis, ac ominibus agendum est; omnia contra opinionem acciderunt. *Usus.* 1. Aliter evenit, atque putaram. Eadem somnia aliis aliter evadunt. 2. *alioquin,* sonsten Aliter amicitiæ stabiles esse non possunt, sonsten können die Freundschafften nicht beständig seyn. Jus æquabile sit, oportet; aliter jus non esset,

Aliundè, anderstwoher. *Syn.* Ex alio loco, ex aliâ re. *Phras. Aliundè hoc descripsisti.* du hast dieses anderstwoher abgeschrieben. Ex alieno largiris; non ex tuo sensu deprompta est hæc oratio; ex alieno opere accersita; Hoc quidem tralatitium & adventitium auxilium est. Sermo tuus insititius est, & inductus. *Usus.* Non poteras scire aliundè. *Pro* Alioquin; *Barbarum est,*

Alius, a, ud. ein anderer. R. *àb* ἄλλος. *Syn.* Non idem, reliquus, alter, diversus. *Usus.* Aliud ex alio peccas, du begehest einen Fehler nach dem andern. Me quotidie aliud ex alio impedit. Alius aliô melior est. Res eadem aliis atque aliis effertur verbis. Ex alio alia nexa sunt. Alia solis lux est, & lychnorum. Aliud mihi respondes, ac rogo. Alium me esse censes, atque olim fui. Nihil aliud, ago, nisi ut cives mei salvi sint. Quæ est alia pœna, præter mortem?

Aliusmodi. anderst. *Syn.* rationis disparis, alterius, dissimilis. *Usus.* Res aliusmodi est, ac putatur.

Allabor, eris, lapsus sum. hinzufallen. *Syn.* Accedo, accido, adhæreo. *Usus.* Humor allapsus extrinsecus.

Allatro, as, avi, atum, are. anbellen. *Usus.* *Transl.* Aliquem alicujus magnitudinem allatrare, *per invidiam criminari.*

Allecto, as, avi, atum, are. locken. *Syn.* allicio, prolecto, blandè invito. *Usus.* Vani homines assentationem ipsi invitant, & allectant. V. *Allicio.*

Allegatio, nis, f. Bottschafft. *Syn.* privata legatio. *Epi.* difficilis *Usus.* Ad hunc hominem omnes allegationes difficiles omnes aditus ardui sunt, & occlusi.

Allego, as, avi atum, are. zu einem schicken. *Syn.* lego, mitto privati negotii causâ, *Usus.* Amicos allegare ad rem conficiendam.

Allegoria, æ. f. verwendte Red. *Tropus Rhetoric* *Usus* Multæ Allegoriæ obscurant, & enervant orationem.

Allevamentem, i, n. Leichterung. *Syn.* allevatio, remedium. *Usus.* E meis malis nullum allevamentum spero.

Allevatio, nis, f. Leichterung. *Syn.* allevamentum. *Usus.* In meis malis sine ulla allevatione permaneo. V. *Levamentum.*

Allevo, as, avi, atum, are. erleichtern, in die Höhe heben. *Syn.* Leve, facio, lenio, mitigo, levo, levamento sum, levationem affero. *Usus.* Allevor cum tecum per litteras loquor, es wird mir leichter, wann ich durch Brief mit dir rede. Tuæ litteræ meas sollicitudines allevant, leniunt, demulcent. V. *Levo, Recreo.*

Allex, icis, gen. *omn.* anreitzend. *Adjective.* *Usus.* Fœmina Viri allex.

Allicio, is, lexi, lectum, ere. verzureitzen. *Syn.* Allecto. invito, capio capto, prolecto, traho, duco, attraho, pellicio, permulceo, induco, excito, titillo, illicio.)(*alieno aveco. Phras. Invitat, atque allicit incautam juventutem voluptas*, die Wollust reitzet die unachtsame Jugend an. Suis illecebris voluptas ad omne dedecus trahit, rapit. Multa habet invitamenta libido, multas illecebras, quibus ad cupiditatem impellit juventutem. Quot juvenes voluptate, ut objectâ esca, pelliciuntur? Ad hanc illecebram quis non commovetur, non æstuat? Quis non inescatur delinimentis vitiorum. Illecta & inflammata cupiditate juventus facilè rapitur ad illicita. Voluptas in rudibus animis magnum commovet desiderium; cupiditatem vehementer incitat, ac inflammat. Ætatis primæ fervor cupiditati inprimis opportunus est, quam voluptas injicit. Voluptas mirum quantum illecebris suis juventutis animos afficit, ac incendit. Proritat hæc pestis rudes maximè annos, atque ad cupiditatem excitat & impellit. Irretit, delinit omnium quidem, sed juvenum præcipuè mentes voluptas. V. *attraho. Usus.* Hominum studia ad suas utilitates allicere.

Allido, is, lisi, lisum ere. anstossen. *Syn.* impingere, incurro, affligo. *Usus.* Navis in scopulos allisa. In amicorum damnationibus allisus. V. *impingo.*

Alligo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn.* adstringo, obstringo, stringo, ligo, devincio.)(*solvo. Usus.* 1. Alligare ad columnam, ad palum, anbinden. 2. *Transl.* Aliquem stipulatione, beneficio alligare, verbinden. Scelere se alligare, sich mit einer Laster-That verstricken.

Allino, is, levi, litum, ere. anstreichen *Syn.* lino, aspergo. *Usus.* His sententiis nullæ sordes videbantur allini posse.

Allium, ii. n. Knoblauch. *Usus.* Fessis messoribus allium medetur.

Allocutio, nis, f. das Anreden. * *Usus.* allocutione solari languentes.

Alloquium, ii, n. das Ansprechen. *Syn.* allocutio. *Usus.* blandò, benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiisque sibi aliquem conciliare.

Alloquor, eris, locutus sum. anreden. *Syn.* affari, compello, appello; sermonem cum altero jungo. habeo. *Phras. asperè alloquutus est hominem*, er hat ihn scharff angefahren. Verbis vehementioribus prosecutus hominem est; duris appellavit; asperius, verbis gravibus in hominem invectus est. Verbis in hominem incurrit. incursavit sane asperis; acriter, vehementer, acerbè hominem appellavit; multos severitatis aculeos emisit in hominem; multa dixit asperè, multa petulanter & contumeliosè: Verbis accepit hominem haud sanè mollibus, omni verborum importunitate in hominem se concitavit; acriter, acerbè inclamavit, interpellavit hominem. *Usus.* Te nunc alloquor, Africane. V. *loquor.*

Allubesco, is, lubui, lubitum, ere. gefallen. *Usus.* Nunc mihi allubescit primulùm. V, *libet.*

Alludo, is, lusi, lusum, ere. schertzen. *Syn.* ludere, & quod dictum, aliò referre, *Usus.* Galba variè & copiosè alludens, varias similitudines afferebat. Alludere ad mulierem.

Alluo, is, lui, ere. hinzufliessen. *Syn.* juxtà fluo. *Usus.* Fluvius mœnia alluit; marè terras.

Alluvio, nis, f. Uberschwemmung, *Syn.* Eluvies *Usus.* Alluvionum jura.

Almus, a, um. ansehnlich ernehrt. *Syn.* Sanctus, augustus. *Usus.* O fides alma! quo te terrarum recepisti?

Alo, is, alui, alitum, *vel* altum, ere. ernehren. *Syn.* educo, nutrio, pasco. D. Nutrire parvulorum, alere adultorum. *Adv.* copiosius. *Phras. E. prædiis alitur*, er nehret sich von seinen Gütern. Prædiorum fructibus sustinetur, spiritum & vitam ducit; vitam propagat. Habet quasi nutriculas prædia. Ager educator & altor illum nutricatur, Alimenta prædiis expedit. Lacte, atque pecore vivit, vitam tolerat. Curandis agnis victitat, victum sibi quærit. Prædiorum fructus alimenta illi subministrant; victum præbent; opportuna illi vitæ subsidia conferunt, adjiciunt. *Usus.* 1 Alere exercitum, magnas copias, ein Kriegs-Heer unterhalten. 2. *Transl. augere*, vermehren. Impunitate alitur hominum improborum audacia, spes, furor. Hominis mens discendo, ingenium exercitatione, dicendi assiduitate, verborum copia alitur & crescit.

Alpes, ium, f. die hohe Alpen-Berg. *Usus.* Alpium vallum, murum contra trans-

transgressionem gallorum natura objecit. V. *Mons*.

Alsus, a, um. kalt. *Syn.* frigidus. *Usus.* Antio nihil quietius, nihil alsius.

Altare, is, n. ein Altar. *Syn.* ara. *Epit.* religiosum, religiosissimum. *Usus.* Altaria religiosissima diis struere. Ab Altaribus abstrahere. *Altare portatile. Vulg.* Altar, so man tragen kan. *Syn.* altare temporarium, mobile.

Altè, hoch, tieff. *Syn.* sublimè. *Usus.* Altè extollere manum. Altè cadere.

Alter, rius; der ander. *Usus.* Una & altera dies intercessit, cùm &c. Numa alter à Romulo Rex. Alterius crudelitate oppugnor, alterius blanditiis. Necesse est, ut sit alterum è duobus, aut &c. Primo, altero, tertio die senatus habitus est. Alter adjutus ab altero. *De amico intimo*, von einem vertrautesten Freund. Ad te, tanquam ad alterum me proficiscar.

Altercatio, nis, f. Zanck, Hader. *Syn.* jurgium, iis, contentio, concertatio, disceptatio, forensis dimicatio. *Epi.* magna, inutilis. *Usus.* 1. Altercationem cum altero quærere, aucupari, Ursach suchen, mit einem zu zancken. 2. habere altercationem maximis clamoribus, mit einem Geschrey zancken. Orta est mihi cum illo gravis altercatio. Dies multi altercationibus consumpti. Fregi illum altercatione. V. *Controversia, dissidium, rixa.*

Altercor, aris, atus, sum, ari. hadern, zancken. *Syn.* Rixor, litigo, contendo. *Phras. altercatus sum graviter cum adversario*, ich hab hefftig gezancket mit meinem Feind. contentionem suscepi maximam; verborum rixa non levis contracta est; altercatio orta mihi gravis est; contentio non mediocris mihi erat. Enata est gravis altercatio mihi cum adversario; altercationem habui difficilem. Ex causa non magna altercatio ingens facta est. *Usus.* cum Vatinio altercari incipit. V. *contendo, dissideo.*

Alternus, a, um. einer um den andern. *Syn.* quod vicissim fit, *aut* vicissitudinem habet. *Usus.* Epigramma alternis vicibus longiusculis. Alterni pedes ex jambis sint. Alternis verbis, *altero quoque verbo.* Alterna capita sibi contraria. Alternis *absolutè subintell. vicibus, annis diebus.*

Alteruter, trius, einer unter zweyen. *Syn.* E duobus alter. *Usus.* si in alterutro sit peccandum, malim videri nimis timidus, quàm parùm prudens. Alterutrum tibi eligendum est, eines aus zweyen hast du zu erwählen.

Altitudo, inis, f. die Höhe, Tieffe. *Syn.* Celsitas, excelsitas. *Epi.* infinita, miranda, concava. *Usus.* 1 Arborum, montium altitudo. 2. Labes agri ad infinitam altitudinem descendit. Latumiæ opus ingens in mirandam altitudinem depressum, der Steinbruch ist zu einer wundersamen Tieffe kommen. Maris altitudo, die Tieffe des Meers. 3. *Transl.* Animi, fortunæ, gloriæ altitudo. Altitudo & elatio orationis. V. *altus.*

Altor, oris, m. Ernehrer. *Syn.* educator. *Usus.* Omnium rerum seminator & altor Deus.

Altrinsecus, von der andern Seiten. *Syn.* è regione, ex altera parte. *Usus.* assiste altrinsecùs.

Altrix, icis, f. Ernehrerin. *Syn.* nutrix, educatrix, alumna. *Usus.* Terra, patria, altrix nostra.

Altum, i, n. Tieffe des Meers. *Usus.* Tempestate in alto jactantur nautæ. Ex alto emergere.

Altus, a, um. hoch tieff. R. *àb* ἀλθέω, *cresco.* Syn. sublimis, excelsus, celsus, erectus, editus, excitatus humo.)(*abjectus, humilis. Phras.* 1. *Turris est altissima.* es ist ein sehr hoher Thurn. Turris in magnam altitudinem eminet. in eximiam, visendam altitudinem evecta; situ & opere multùm edita; in ingens fastigium elata. 2. *Vienna altissimis ædibus est conspicua.* Wien ist ansehnlich wegen Höhe der Häuser. Vienna cœnaculis sublata, atque suspensa latissimè eminet; ædibus editissimis, in altitudinem ingentem elatis, latè eminentibus constructa; ædibus ad eximiam altitudinem perductis, mirâ altitudine ædium urbes, cæteras superat, & excedit. 3. *Altè vir animò es,* & excellenti, ein Mann von einem hohen und trefflichen Gemüth. Vir sapiens es, & altâ quâdam mente præditus; nihil times, nemini cedis; altum quiddam spiras; invictum semper; & ad altiora quædam, & magnificentiora te natum memi-

minifti. Altum te Natura videlicet, & humana defpicientem genuit. Alta fpectas, virtutis gloriâ ad cœlum te effers. Animò es fuper humanum faftigium elatô; fupra fortunam animos geris. Ufus. 1. fuâ virtute pervenire in altiorem locum, in höhern Stand kommen. Virtus altiffimis defixa radicibus. Cœli altiffimus complexus. 2. *Transl. ad animum.* Alta mens; humanarum rerum alta quædam defpectio. Alta & ex aggegrata oratio. Altus & excellens vir. Nihil nifi altum & magnificum fufcipere, moliri. V. *excelfus*, *animus*.

Alvearium, ii, n. Bienen-Stock. *Ufus.* apes in alvearium conceffe- rant.

Alveolus, i, m. klein ausgehölet Geschirr, Schach-Töpfflein. *Syn.* Tabula, in qua tefferis, aut talis luditur. *Ufus.* ludum quærere, alveolum pofcere.

Alveus, i, m. Rinnen eines Wassers. *Syn.* Vas amplum, quo in balneis utebantur, *Ufus.* in alveum defcendere.

Alumnus, i, m. ein Erzogener. *Syn.* Qui alit, quique alitur; difcipulus. *Ufus.* Eloquentia beue coftitutæ civitatis velut alumna eft, & nutrix. Platonis, difciplinæ Platonicæ alumnus. V. *difcipulus.*

Aluta, æ, f. lind Leder. *Syn.* Pellis mollior. *Ufus.* Pellis pro velis, alutæque molliter confectæ.

Alutarius, ii. m. Weißgerber. *Syn.* Coriarius, pellium & coriorum concinnator.

Alvus, i, f. der Bauch. *Syn.* Venter, inteftina; uterus. *Epi.* multiplex, tortuofa. *Ufus.* 1. Mater alvô filium continet. die Mutter ist schwanger an einem Sohn. 2. Alvum ciere, medicamentis citare, movere. Stuhlgang machen. 3. Alvum laxare, folvere, purgare, dejicere, die Nothdurfft verrichten. 4. Alvum mollire, bonam facere. den Stuhlgang erleichteren. 5. Alvum fluentem fiftere, tardare, inhibere, den Durchbruch stillen. 6. Aftrictâ alvô effe. verstopfft seyn. Suppreffô ventre alvum confiftere; venter non reddit, non excernit. 7. Alvô effe fusâ, citatâ, refolutâ; *aliàs*; dejectionibus laborare, am Durchbruch leyden. citatâ alvô exerceri; accidere freqnentem alvi dejectionem; ventre effe liquidô. 8. Ire ad alvum fubtrahendam. *Aliàs*: ire ad requifita naturæ; ire, quo faturi folent; naturæ parere; ventris causâ de medio abire; ad neceffaria fecedere; ad reddenda ciborum onera fe fubducere, auf den Abtritt gehen.

Amabilis, e, *gen. comm.* holdseelig, lieblich. *Syn.* amore dignus, fuavis, omnibus jucundus. *Phraf. Amabilis eft; dignus qui diligatur, qui ametur*, er ist ein liebwerther Mensch. Sunt in eo multa, quæ amorem conciliant; poffidet, quæ ad colligendam benevolentiam valent. Ad alliciendas voluptates, ad animos adjungendos, ad comparanda hominum ftudia nihil defideres, nihil in eo requiras, nihil deeffe dicas. Cauffas amoris in eo plurimas, odii nullas invenio. Amandus eft propter multas fuavitates ingenii, officii, humanitatis. Ejus fuavitates, virtutes ipfi ftudium hominum adjungunt, pariunt gratiam comparant, adipifcuntur. Ferrens fit, qui illum non amet. Adverfus ab omni humanitate, expers humanitatis, prorfus homo non fit qui illum amore non profequatur. Nihil non eft in eo, nulla non recommendatur, quæ homines ad illum amandum alliciat, quâ ab omnibus gratiam ineat, quâ adjungere fibi hominum benevolentiam poffit. Nulla in eo defideres animi bona, ornamenta, quibus benevolentia colligitur. *Ufus.* Virtute nihil amabilius. Mores homines amabiles.

Amabiliter, holdseliglich. *Syn.* animô amicô, fuaviter, humaniter.

Amabô, mein, ich bitte dich. *Syn.* fi me amas, *rogantis eft. Ufus.* Expecta, amabo, dum te conveniam. Amabo te, incumbe in eam rem.

Amandatio, nis, f. Verschickung. *Syn.* relegatio, rejectio. *Ufus.* An hæc ruficana vita relegatio, atque amandatio appellabitur?

Amando, as. avi, atum, are. wegschicken. *Syn.* Ablego, relego, removeo, dimitto, mitto. *Ufus.* amandato Catone, Tullio expulfo.

Amans, tis *partic.* von *amo.* liebend *Syn* obfervans, ftudiofus, fautor, benevolus. *Ufus.* ad nos tui amantiffimos ve-

veni. Nemo me tui amantior. Leniſſimis, & amantiſſimis verbis accipere.

Amanter. liebreich. *Syn.* peramanter, ſtudioſè, prolixe. *Uſus.* Valde hoc velim, amanter, diligenterque conficias. Conjunctiſſimè & amantiſſimè vivere cum aliquo.

Amarus, a, um. bitter. *Syn.* Sapore præditus dulci adverſò. *Uſus.* 1. Senſus indicat dulce, & amarum. der Geſchmack zeigt an, was ſüß oder bitter ſey. 1. *Transl. calamitoſus, inſuavis,* moroſus, verdrießlich, unfreundlich. Amariorem me & ſtomachantem omnia ſenectus facit.

Amaſius, ii, m. ein Buhler. **Syn.* amator, *Uſus.* Miſerrimum hunc hodie habebo amaſium.

Amator, oris, m. Liebhaber. *Syn.* amicus, cultor. *Epi.* acer, antiquiſſimus, communis. *Uſus.* 1. *in bonam partem,* Sapientiæ me amatorem profiteor. Ciceronis amatores. 2. *in malam partem.* An tu amatorem, non adulterum dices? Amatores puerorum.

Amatoriè. buhleriſch. *Syn.* amatorum more. *Uſus.* Amatorie ſcripta, dicta.

Amatorius, a, um, buhleriſch. *Syn.* quod ad amorem pertinet, *vel* allicit. *Uſus.* Amatorius ſermo. Amatorium carmen.

Ambages, um, f. Umſchweiff. *Syn.* circuitio, anfractus, flexus, Mæandri, diverticula, inflexiones. *Uſus.* ambages fidei fallendæ exquirere.

Ambigo, is, ere. zweifflen. *Syn.* dubito, in controverſiam voco, adduco, diſcepto, in dubium traho, revoco. *Uſus.* Ambigunt agnati cum hærede, die Befreundte ſeynd mit dem Erben ſtrittig, *diſceptant.* Ambigere de re aliqua. Hoc inter nos ambigitur. Ex contrariis ſcriptis ambigere aliquid. V. *dubito, dubium, controverſia.*

Ambiguè, zweiffelhafftig. *Syn.* dubiè. *Uſus.* Ambiguè dicta ſcripta, poſita, dividenda ſunt & explananda.

Ambiguitas, atis, f. Zweiffel. *Syn.* anceps, dubia, incerta, multiplex verborum poteſtas; verba media & ſuſpenſa; quæ in duas vel plures ſententias trahi poſſint. *Uſus.* Nominum ambiguitas in multos errores inducit. V. *dubitatio.*

Ambiguus, a, um zweiffelhafftig *Syn.* anceps, dubius, incertus obſcurus, multiplex perplexus.)(*perſpicuus.* *Uſus.* Non habeo ambiguum, ich zweiffle nicht. Oracula obſcura, ambigua. Ex ambiguo dicta exiſtunt argutiſſima. In vidiæ nomen ambiguum. V. *dubius, perplexus.*

Ambio, is, ivi, itum, ire. umgehen, anhalten, ſich um etwas bewerben. *Syn.* Circumeo *vel* prenſo. *Adv.* valdè, vicatim. *Phraſ.* Conſulatum artibus parùm honeſtis ambit. prenſat, er will durch allen Gewalt zur Burgermeiſter-Stell gelangen. Quibus artibus ſibi viam ad conſulatum muniat. quod iter affectet, video Summâ ambitione, honoris contentione ambitû contendit. Circuit & prenſat Patres juxta, ac tribules. Eſt in illo ſumma honoris contentio; ambitus illi eſt in petendis honoribus incredibilis. Nullum in prenſando ſtudium prætermittit; in prenſandis, appellandis Patribus ſtudium adhibet maximum. In aucupandis magiſtratibus nullos ſcopulos, nullos caſus pertimeſcit; aureis; retibus venatur imperium. Honoribus operam dat, ſed artibus parum decores. Honorum in Republica nullus eſt, quem non appetat, ad quem non aſpiret, er bewerbet ſich mit ſondern Liſt um alle Ehren-Stellen. *Uſus.* 1. Lunæ curſus terram proximè ambit, der Mond gehet zunächſt um die Erd herum. 2. *prenſare, petere.* anhalten Si comitia in ſenatu haberi placet, petamus, ambiamus.

Ambitio, nis, f. Ehrgeitz. *Syn.* ambitus, ſtudium, cupiditásque honorum. *Epi.* levis, major miſerrima nimia perniciosa, popularis, ſumma, timida. *Uſus.* Ambitione labi, ardere. In tuo favore mea ambitio nititur.

Ambitioſè. ehrgeitzig. *Syn.* cum ambitione. *Uſus.* Provinciam ambitioſè petere. Facere aliquid, fovere aliquem ambitioſè.

Ambitioſus, a, um. ehrgeitzig. *Syn.* ambitione plenus honorum cupidus. *Phraſ.* *Vir eſt ambitioſus,* avaritia gloriæ, & honoris cupiditate inſatiabili, ein über die maſſen ehrgeitziger Mann. ambitioni ſervit perditè, ardet infinita honorum cupiditate, in honorum ſtudio penè modum neſcit, ad ambitionem toto pectore incumbit, fertur incredibili gloriæ cupiditate; honorum nusquam illi ſatis eſt, honoris eſt ſupra modum appetens. V. *ambio, gloria, ſuperbus, arrogans.* *Uſus.* Amicitiæ ambitioſæ, in quibus aſſentationis plurimùm, nihil rei. Homo minimè ambitioſus.

Ambitus, us, m. Umgang, Ehrgeiß. *Syn.* conversio, circuitus, orbis; ambitio, ambitionis crimen. *Epi.* contractus & brevis, & vehemens verborum, immanis, infinitus par, perfectus, completusque verborum, rotundus, totus verborum, argutus, certusque & circumscriptus verborum. *Usus.* 1. *Ambitus domûs*, der Umgang, Bezirck des Hauses. Rotundi stellarum ambitus. 2. *circuitus verborum* umschweiffige Red. comprehensio, & ambitus ille verborum, quem periodum vocamus. 3. *ambitio*, Ehrgeiß. Accusari, damnari ambitûs.

Ambulacrum, i, n. Umgang. *Syn.* Locus in ædibus ad deambulandam accommodatus.

Ambulatio, nis, f. Spaßiergang. *Epi.* aurea, meridiana, interior pomeridiana, compitalitia. *Usus.* 1. *ambulandi actio.* Spaßier-Gang. Constituimus inter nos, ut ambulationem ruri conficeremus. 2. *Locus ambulationis*, Spaßier-Orth. Nostram ambulationem, quæso, invisas. Hedera intercolumnia ambulationis convestit. Nondum absoluta est ambulatio, nondum sub tecto.

Ambulatiuncula æ, f. Spaßier-Gänglein. *Epi.* tecta. *Usus.* cum una ambulatiuncula, & sermone nostrô delicias urbis omnes non permutavero.

Ambulo, as, avi, atum, are. spaßieren. *Syn.* deambulo, inambulo, obambulo, deambulationem perago, spatior, eo, decurro, abeo, iter facio, contendo, pedibus peragro. *Adv.* artificiose contentius, rectè. *Usus.* Ambulare in sole. Ambulare lentè ut Philosophi. Intra diem plura passuum millia ambulare. Xerxes juncto classibus Hellesponto, Athôque perfosso maria ambulavit, terram navigavit.

Amburo, is, ussi, ustum, ere. anbrennen. *Usus.* Num tu ex ambustis fortunarum mearum reliquiis spolium petes? Vicina Cremona incendiô, ambusta, Mantua tamen salva evasit.

Amens, tis, *gen. om.* unsinnig. *Syn.* insanus, mente motus, perturbatus. *Phras.* Homo excors, omnibus consiliis præceps ac devius, mente captus, alienatus mente, amentiâ præceps, occæcatus; prolapsus in furorem, mente paulùm imminutâ, animô parùm validus, mente orbatus. *Usus.* Homo amentissimus, vecors, ac consiliis omnibus præceps, ac devius. V. *insanus.*

Amentatus, a, um. mit Riemen gebunden. *Syn.* Loris religatus ad acriùs feriendum. *Usus.* 1. Hastæ amentatæ 2. *Transl.* argumenta amentata. præclari oratoris lacertis, viribusque contorta, starcker Beweißthum.

Amentia, æ, f. Unsinnigkeit. *Syn.* insania. *Epi.* civilis, magna, mira, præceps, singularis, summa tanta. *Phras.* *Hic homo in amentiam incidit*, er ist zu einem Narren worden. à se, à mente discessit; ad insaniam redactus est; impulsus, prolapsus in furorem est: Mens reliquit hominem; injecta illi amentia est. Amentia incredibilis hunc hominem tenet, er ist starck im Kopff verwirret. Amentiâ flagrat, torquetur, rapitur, tenetur, excæcatur planè insolitâ, alienatâ penitùs mente est. V. *amens, alienatus. furor, insania, stultitia.* *Usus.* Amentia est animi affectio lumine mentis carens. Quâ amentiâ inductus hoc egisti?

Amica, æ, f. Bühlerin. *Syn.* mulier amata. *Usus.* Alcibiades amicæ amiculô tectus. Septem currus amicarum plenos secum trahebat Verres.

Amicè. freundlich. *Syn.* benevolè, familiariter, animô amicô, & conjunctissimô. *Usus.* Vivere simpliciter, vitæque hominum amicè. Quod tantum mihi tribuis, facis, fecistique sanè, amicè.

Amicio, is, ivi, ictum, ire. bekleiden. *Syn.* Vestio, operio. *Usus.* Amictus togâ purpureâ.

Amicitia, æ, f. Freundschafft. *Syn.* Benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo; vetus & assiduus inter æquales usus, ac vitæ consuetudo; jucunda vitæ, atque officiorum omnium societas; amabilissimus amicitiæ nexus; amoris vinculum arctissimum; omnes amicitiæ necessitudines; conjunctionis, ac necessitudinis vinculum: benevolentiæ conjunctio; familiaritatis nexus; summa voluntatem consensio, *Epi.* adjutrix virtutum, comes vitiorum, afflicta, non solum ampla, sed etiam jucunda, concors, conjunctior, consularis, desiderata, ditior, & affluentior, firmior, bona, gratuita, insignis, intempestiva, inveterata, justa veraque, magna, uber, jucundissima, molesta, naturalis, non brevis, & suffragatoria, sed firma & perpetua, pulcherrima & maximè naturalis, pyladea, remissior & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem facilitatemque proclivior, sancta, summa, vetus, vetusta, vulgaris, aut mediocris, vera & perfecta. *Phras.* 1. *Amicitiam contrahere*, mit einem Freundschafft machen. amicitiam cum aliquo appetere, expetere potentûm amicitias, gratiam & amicitiam petere; adrepere sensim, applicare se ad alterius amicitiam;

tiam; insinuare se inpotentûm amicitiam; adjungere se, conferre, aggregare ad alterius amicitiam; Amicitiam sibi parare, comparare, conciliare; in consuetudinem alterius se dare, insinuare, immergere; amicitiis multorum implicari; amicitias sibi parere, gignere, jungere, conjungere, instituere; consuetudine alterius se implicare, devincire, jungere; Amicitiæ fores sibi aperire; consuetudinem jungere cum altero; amicitiam conglutinare, conjugare, constituere; colligere, contrahere consuetudinem cum altero; amicitiæ & societatis vinculo se adstringere; incipere, conflare amicitiam; coire societatem cum altero; amicitiam sequi, ad amicitiam accedere; alterius amicitiæ se dedere ac devovere; sancire, ferire, percutere fœdus amicitiæ? amicitiæ fœdere se devincire. 2. *In amicitiam venire*, **in die Freundschafft kommen.** in amicitiam accipi, recipi, adjungi; infamiliaritatem alterius venire, pervenire; adscribi ad alterius amicitiam; inire cum altero societatem; jungi amicitiâ; incidere in improborum hominum amicitiam: familiaritatem alterius penitùs intrare, consequi; amicitiam adipisci; in familiaris amicitiæ jura adduci. 3. *Amicitiam habere cum altero*, **Freundschafft haben mit einem andern.** Necessitudo intercedit mihi cum illo, & vetus amicitiæ usus; necessitudo mihi cum illo constituta dudum est; est mihi amicitia, consuetudo, hospitium cum illo; amicitiam gero, habeo cum illo; intimè utor homine; societatem habeo cum illo firmam ac perpetuam; intimâ illi familiaritate conjunctus sum; locum amicitiæ non infimum tenet apud me; est mihi cum homine magnus usus, vetus conjunctio; conjunctissimè & amantissime inter nos vivitur arctâ familiaritate hominem complector; longâ consuetudine devinctum teneo hominem; mutuâ benevolentiâ implicatum habeo; conjunctus sum longô familiaritatis usû; inveterata mihi cum illo est amicitiæ fides; perpetua gratia atque amicitia mihi cum illo est. 4. *Amicitiam observare*, **die Freundschafft halten und beobachten.** amicitiam colere, servare, retinere; obsequiô amicitiam tueri; amicitiam præstare; necessitudinem colere; conservare; uno tenore fidem colere; in amicitia & fide manere, permanere. Par voluntas ab unoquoque nostrum redditur, & accipitur. Amicitiæ nostræ fides sanctior est, quam ut malevolorum sermonibus labefactetur. Amicitiam gerimus non modò officiosam, sed veram & concordem 5. *Amicitiam firmare & augere*, **die Freundschafft vermehren.** amicitiam confirmare; firmiorem facere, reddere; In amicitia provehi; firmare obsequio gratiam; concordiam in perpetuum firmare; consuetudinem facere majorem; id agere ut amicitia non modo vigeat, sed crescat, accrescat. 6. *Amicitia minuitur*, **die Freundschafft nimmt ab.** Claudicat amicitia nostra; labefactatur sensim malevolorum sermonibus, & elevatur. Vacillat, inclinat amicitiæ nostræ stabilitas. Satietas quædam amicitiæ subit. Multis rebus quotidie violatur amicitia nostra. Non respondet animus tuus in amicitia meo. Non eum præstas animum mihi, quem debes. Parem in me benevolentiam non commonstras. Tuus in me amor cum meo conferendus non est; longè inferior meô est; longè infra est. Non es mutuô erga me animo; non æquè, atque ego, animatus es. Conjunctio illa vetus, ac jucundum multum à te imminuitur, perfringitur, ac labefactatur. 7. *Amicitiam abrumpere*, **die Freundschafft zertrennen, aufheben.** Disrumpere, discindere, dissociare, dissolvere, diffuere, præcidere, extinguere, tollere, evertere amicitiam; deserere jus amicitiæ, spernere, negligere; extinguere necessitudinem pristinam; amicitiam dimittere, deponere, excludere; in inimicitiam convertere; ab amico se abrumpere; ab amicitia se removere; charitatem, conjunctionem dirimere; à conjunctione animos avocare; collectam diu gratiam momentô effundere; amabilissimum amicitiæ nodum tollere; renunciare alteri societatem, hospitium, amicitiam; finem gratiæ ponere; amicitias diducere cohærentes; gratiam alterius repudiare recusare; totum se ab amicitia alterius avertere; refugere à pristina consuetudine; ab amicitia deficere; sejungere se à veteri societate; conjunctionem solvere; amorem ex animo penitus ejicere. 8. *Amicitiam redintegrare*, **die Freundschafft erneuern.** redire cum altero in gratiam; renovare, redintegrare pristinam consuetudinem; gratiam novo beneficio redimere; ad gratiam & amicitiam receptum habere. V. *Amicus, familiaritas, necessitudo, inimicitia.* *Usus.* Amicitia est omnium divinarum, humanarùmque rerum cum benevolentia & charitate summa consensio. Amicitiâ nihil majus, uberius, jucundius. Hæc amicitia, hæc conjunctio hæc jucundissima vitæ, atque officiorum omnium societas fictis sermonibus, falsis criminibus, sæpè dirimitur.

Amictus, a, um. **bekleidet.** *Syn.* vestitus, indu-

indutus, tectus, opertus. *Usus.* Amictus lanâ, togâ purpureâ, palliô, amiculô.

Amictus, ûs, m. Kleidung. *Usus.* Imitari alicujus amictus statum, aut motum. V. *vestis.*

Amicula, æ f. Buhlerin. *Syn.* amica. *Usus.* De amicula rixari.

Amiculum, i, n. eine Gattung einer Kleidung. *Syn.* palliolum, vestis *Epi.* aureum, frigidum, grave. *Usus.* Dionysius aureum Jovi detraxit amiculum.

Amiculus, i, m. Freund. *Syn.* amicus.

Amicus, i. m. Freund. *Syn.* Necessarius, familiaris.)(*inimicus.* D. Amator *in malam*, Amicus *in bonam partem accipitur. Epi.* amans & observans, antiquior, antiquissimus, benevolus, blandus, bonus, communis. firmus & fidelis, fortior, fortis, gratissimus, satis honestus, indignus fortuna aliqua, infidus, insolens, lepidus, locupletior, magnus, mediocris, multò justior, officiosissimus, paternus, ac pernecessarius, præceps, privatus, prudens, recens, simplex & communis, & consentiens studiosus, observans, suavis, verus, vetus voluntarius. *Phras.* 1. *Amicus meus est*, er ist mein guter Freund. multis annis illo utor familiariter; est ex domesticis meis, & intimis familiaribus; necessarius meus est, & amantissimus mei; conjunctus mihi usû est in intimis; me planè suum numerat; sunt mihi cum illo omnes amicitiæ necessitudines; utor hominis amicitiâ diu, & concorditer; in meis familiarissimis est, ac planè meus; longè omnium amicorum charissimus est; in intima ejus familiaritate versor; conjunctissimus illi sum; omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis; arctissimo mihi est amicitiæ vinculo copulatus, colligatus, connexus; est mihi amicitia cum eo non vulgaris; utor illo intimè; est mihi intimus; nihil illo mihi conjunctius, charius, jucundius. V. *Familiaris, adjungo, Amicitiam habere.* 2. *Amicos sibi paravit plurimos*, er hat ihm viel Freunde gemacht. multos ille sibi beneficio adjunxit; multos sibi consuetudine devinxit, animos multorum sibi conciliavit multorum voluntates sibi obsequio demeritus est; amicitiam fecit cum plurimis; ex adversa factione suos sibi fecit quàmplurimos; necessitudinem constituit, fecit, conjunxit cum multis; ad amicitiam adscripsit aggregavit non paucos. V. *Amicitiam contrahere. Usus.* 1. Amici maximâ amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, charior, jucundior. 2. Amicum facere, deligere, eligere, acquirere; conciliare sibi alterius voluntatem, gratiam, studium. 3. Amico uti, & necessario, einen zum Freund haben. 4. Amico orbari, vitam ab amicis desertam & incultam agere, keinen Freund haben.

Amissio, nis, f. Verlust. *Syn.* Jactura, detrimentum. *Epi.* tanta rerum, turpis. *Usus.* Amissio omnium rerum, desperatio recuperandi.

Amita, æ, f. Baas. *Syn.* Soror patris.

Amitto, is, misi, missum, ere. hinweg schicken, verliehren. *Syn.* Dimitto, perdo, jacturam facio. *Adv.*. funditus, penitus, planè. *Phras.* *amisisti omnia*, du hast alles verlohren. jacturam fecisti fortunarum omnium. In hoc portu gloriæ, dignitatis naufragium fecisti. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactû periêrunt, occiderunt. Gratia omnis, ac gloria tibi defluxit. Cum fortunis fama te simul, ac fides deseruit. V. *Perdo, eripo, evanesco. Usus.* 1. Amittere occasionem. Prædam de manibus amittere, aus der Hand lassen. 2. Dignitatem, civitatem, jus imperii, memoriam, mentem, vitam. lucem amittere. Vires, & corpus ægritudine, vitam per dedecus amittere verliehren. 3. *Dimitto*, frey und ledig lassen. Captivum amittere. 4. *Abjicio.* ablegen. Assiduitate malorum omnem sensum humanitatis ex animo amittere.

Amnis, is, m. ein Fluß. *Syn.* fluvius. *Epi.* funestus, incitatior, sedatus, magnus, nobilis, obscurus, profluens, contortus, deflexus. *Usus.* Liquores perlucidi amnium, riparum vestitus viridissimi. Alter sine salebris amnis, alter incitatior fertur. Contortus & deflexus in alium cursum amnis. V. *flumen.*

Amo, as, avi, atum, are. lieben. *Syn.* diligo, charum habeo, studio prosequor, benevolentiâ complector, magno studio & amore sum in aliquem; faveo, cupio alicui maximè, honestissimè. *Adv.* admodum, æque atque certatim, fraternè, illustrius, maximè, meritô, mirabiliter, mirificè, multùm, nimium se; plus, plurimùm, præcipuè, rectè, turpissimè, valdè, vehementer, unicè, vulgò. *Phras.* 1. *Amo te plurimum*, ich liebe dich sonderbar. Sic te diligo, ut neminem magis, ne me ipsum quidem,

Singulari erga teamore ſum, ſingulari ſum in te benevolentia. Ego te, ut oculos, aut ſi quid oculis eſt charius, diligo. Nemo eſt omnium, in quem magis, quàm in te, mea ſit propenſa benevolentia; qui mihi te ſit charior; quam ego vehementiùs, quàm te, diligam; quem ego majore, quàm te, benevolentia complectar; quem ego magis ex animo, quàm te, diligam. Quo amoris vinculô adſtricti ſumus eô nihil poteſt eſſe arctius; id ejusmodi eſt, ut laxari nullô modô poſſit. Summè, vehementer, valdè, magnoperè, maximopere, maximè, etiam atque etiam, mirè, mirificè, incredibiliter, unicè, ſingulariter, egregiè, inſigniter, ex animo, ex intimo ſenſu, cumprimis, imprimis, apprimè, præcipuè, admodùm, oppidò, majorem in modum, mirum in modum, minimè vulgariter, non mediocriter te diligo. Omnibus tibi neceſſitudinis cauſis conjunctus ſum maximè. Ita multæ mihi tecum ſunt neceſſitudinis cauſæ, ut nihil poſſit eſſe jucundius. Omnes mihi neceſſitudines, neceſſitudinum cauſæ, omnia mihi neceſſitudinum ſumma jura tecum intercedunt. Mihi tecum omnia ſunt communia. Amo te ſingulariter omnibus de cauſis. Omnibus ad te amandum cauſis adducor, moveor impellor. Cauſam tui diligendi nullam non habeo. Arctiſſimô neceſſitudinis vinculô conjuncti ſumus. Nihil eſt noſtrâ neceſſitudine conjunctius. Pervenit ad ſummum amicitia noſtra. Benevolentia in te mea ad ſummum pervenit; aucta ſic eſt, ita jam crevit, ut nihil ad eam poſſit accedere. Amor in te meus is eſt, ita accumulatus eſt, ut addi nihil poſſit. Æquè. ſimiliter, pariter ac me ipſum; itidem ut me ipſum; non aliter, non ſecus, ac me ipſum te diligo. In te amando nemini concedo. Qui te vehementius diligat, concedo nemini. Amorem in te meum cogitatione fortaſſe conſequi, complecti poſſum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profectò non poſſum. Cùm te multi diligant, in amore tamen omnes vinco, principatum appeto, primas partes mihi vendico, principem locum obtineo. Fero te in oculis. Mihi es in amoribus. Nihil mihi eſt te charius. Secundùm DEum, poſt DEum, exceptô DEO, cùm à DEO diſceſſi, nemo mihi te eſt charior. Primum in amore DEum, te habebo proximum. Amor in te meus tantus eſt, quantus poteſt eſſe maximus. Hæres mihi in animo, in medullis, in intimis ſenſibus. Ut pater in filium, ita ego in te ſum animatus. Habeo te fratris loco. Quid eſt, cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum, quod ſtudii genus aut officii, quæ omninò res amori noſtro, amicitiæ, conjunctioni, neceſſitudini noſtræ deeſt, in amicitia noſtrâ requiri, ac deſiderari poteſt? Amorem in te meum verbis exprimere qui poſſum, quem cogitatione vix complector, cujus magnitudinem vix mente comprehendo? 2. *Tu ſi me amas, communem amicum dilige*, wann du mich gern haſt, liebe auch dieſen unſern Freund. Tu ſi me charum habes; ſi tibi cordi ſum; ſi animum mihi dediſti tuum; amicum omni benevolentiâ, charitate, officiô complectere. Sit tibi ille in pectore; hæreat in venis, animo, viſceribus. Tu ſi mei amore duceris; ſi totus ego tuus ſum; ſi ardes, cales, teneris ſtudiô complectendi mei; amicum in ſinu, in oculis geſta; hæreat ille tibi in medullis; gradum ac charitatem filii apud te habeat. Si amore tibi conjungor; ſi, ut tute affirmas, ita in oculis tuis habito; in medullis incluſus ſum; amicum totô animô, omni gratiâ, officiô charitate complectere. Si tanta propendes in me voluntatis inclinatione, quantam ſingularis in me tua benevolentia, eximia charitas, perpetua officia pollicentur; meâ potiorem vitâ communem amicum habe. Siquis amor mei in te reſidet; ſi amore mei caperis, incenſus es; ſi charitate flagras; chariſſimum tibi amicum habe noſtrum; magisque quàm oculos illum ama meos. Siquis amor penitùs hæret mei; ſi in medullis reſideo tuis; ſi in deliciis ſum; amicum oculis, animô, complexû tene; omni amore perſequere, dignum profectò ob multas ſuavitates ingenii, ut animo tuo charus ſit egregiè. 3. *Amat intemperanter, inhoneſtè*, er iſt unmäßig, ſchändlich verliebt. Amoribus ſervit; turpiùs, quàm par eſt, diligit; differtur amore; immodicô amore flagrat deperit hominem miſerè; amore occupatus eſt; animum amori deditum habet; in amores effuuditur; amore amens, maleſanus eſt; perdite amat; amore languet; cœcis maceratur ignibus; totus in amore eſt; in caſtris Veneris militat; verſatur in amoris rotâ; amore vadatus, ac vinctus attinetur; in hoſpitium divertit ad Cupidinem. *Uſus*. Quidam ſeipſos amant ſine rivali. Me aut amabis, aut, quô contentus ſum, diliges. D. Amare *plus eſt*, Diligere *minus*)(*odio habeo*.

Amœnitas, tis, f. Lieblichkeit. *Syn.* Suavitas locorum. *Epi.* summa. *Usus.* Hortorum & littorum amœnitates. V. *jucunditas.*

Amœnus a, um. lieblich. *Syn.* voluptuarius, jucundus. *Usus.* Amœnus sanè & arbitris semotus locus. Prædiola bellè ædificata amœnô locô, & salubri. V. *jucundus.*

Amor, oris, m. die Lieb. R. *ab* αἷμα, *sanguis, amoris nempe causâ. Syn.* benevolentia, gratiá, pietas, studium, charitas.)(*odium.* D. Amor *genus est ad omnia pertinens.*; Charitas *species ad homines tantùm. Epi.* gloria nimis acer, verumtamen honestus, communis, cultus, dulcis, & optatus, flagitii & levitatis auctor, fraternus domesticusque, honestus, humanus, tam improvisus ac repentinus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, tam pius, inauditus, non ignotus, sed tamen gratus, & optatus, incredibilis, & bonus, insitus, jucundus, magnus, mediocris, mirificus, muliebris, mutuus, naturalis, novus, vetus, patrius, perpetuus, præcipuus, princeps, pristinus, sævus, singularis, sollicitus atque anxius, summus, turpissimus, vetus & fictus, veterrimus, verissimus, vetustus. *Phras.* 1. *utinam excitare amorem patriæ in te possem!* wolte GOtt! ich könte in dir eine Lieb gegen das Vaterland erwecken. utinam te patriæ amore inflammare; pietatem in patriam intendere, excitare, gignere, conciliare possem! utinam efficere id possem, ut patriæ amor in te nascatur, oriatur, exoriatur! utinam ea mihi facultas sit, ut meis hortatibus pietas illa in Patriam rursus in te existat, emergat; ut ex natalis soli dulcedine amor ille effluat, emanet, progrediatur, proficiscatur, qui erga patriam optimè de te meritam extare, residere in animis civium debet. 2. *Amorem in te meum ubique declarabo,* ich werde dir meine Gewogenheit überall erweisen. Quem diu tecum constitutum habeo amorem, omnibus in rebus testificabor, demonstrabo. Respondebo profectò amori tuo, & omni officiorum genere tecum certabo. Recognosces non modò ex litteris, sed ex omnibus studiis, officiisque meum in te amorem. Amorem hunc meum, quem à puero suscepi, omnibus officiis colam, præstabo, reddam amori tuo. Meam in te singularem benevolentiam, summum, incredibilémque amorem quòvis officii genere testatum faciam; officiis ac studiis illustrabo, approbabo. Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam. Qui in me residet amor tui, eidem serviam semper; hunc fovebo, & augebo. Non est, quod vereare; in amore egregiè respondebo. Efficiam profectò, ut omnibus pateat, neminem ut fugiat, lateat, quæ mea sit in te benevolentia. Amorem tui, qui in animo insidet meo, non verbis modô præ me feram, sed rebus, factisque ostendam, patefaciam, confirmabo. 3. *Amorem in te meum semper conservabo,* die Lieb und Gewogenheit werd ich jederzeit erhalten. Amorem, quô semel tibi conjunctus fui, quo te adhuc prosecutus sum, fovebo semper, augebo, colam servabo, confirmabo. In amore tui semper provehar. Illa pietas, id studium, quò te semel complexus sum, incrementa capiet maxima. Ad eum amorem, quem adhuc præstiti, accessiones fient maximæ. Ut amandi causæ semper novæ, ita nova semper officia ad pristini amoris significationem accedent. Idem dies amorem tui mihi eripiet, qui vitam. Dum spirabo, spirabit simul in me amor tui. 4. *Amorem exuit,* er hat die Lieb gäntzlich aufgehoben. Amorem abjecit, excussit, deposuit omnem. Multum de vetere amore detractum, laxatum est. Amorem omnem ex animo ejecit. Nemo te, nisi tua illa inconstantia ab amore nostri avertit; illa amorem diremit, illa exhausit. *Usus.* Amor verus & fictus non facilè dijudicatur, die rechte Lieb ist schwerlich von der falschen zu unterscheiden. Honestus amor è virtute nascitur. Judicio labitur, qui fortunam in amore, non virtutem spectat. Amor flagitii & levitatis autor.

Amotio, nis, f. Hinwegnehmung. *Syn.* Remotio. *Usus.* Doloris amotio successionem efficit voluptatis.

Amoveo, es, movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* arceo, prohibeo, removeo. *Phras.* *Fames hostem ab urbe amovit,* der Hunger hat den Feind von der Stadt getrieben. à mœnibus hostem detraxit, depulit, dejecit. Fames hostilem impetum propulit, submovit, propulsavit; emovit hostium multitudinem; pestem illam a mœnibus urbis avertit. 2. *Amovet à se omnes,* er leydet niemand um sich. Abstinet procul homines; segregat à se omnes, removet, submovet; emovet domo salutantium multitudinem; hospitum ac clientum turbam suis ab ædibus amolitur. 3. *Amovet se à rebus publicis,* er schraubt sich völlig ab von den Geschäfften des gemeinen Wesens. Animum procul habet à Republica; animum abducit a forensi strepitu; publicæ rei curam à se in alios transfert. *Usus.* Libidinem, odium, invidiam, metum, cupiditates omnes ab aliquo amovere, einen abhalten von Ungebühr rc.

Segnitiem, crapulam, calumniam à se amovere, depellere. Moleſtiam à foribus; ſuſpicionem à domeſticis amovere. V. *repello*, *arceo*, *rejicio*.

Amphibolia, æ, f. zweiffelhafftige Rede *Vulg. amphibologia. Uſus.* Amphibolias aucupantur Dialectici.

Amphora, æ, f. eine Wein Kanne. R. *ab ἀμφω, quod duas habeant anſas. Uſus.* In ſingulas vini amphoras quaternos denarios portorii nomine exigunt.

Amplè, weit, herrlich. ampliſſimè. *Syn.* magnificè, honorificè, honeſtè.)(*abjectè humiliter. Uſus.* Amplè, elatéque dicebat Cicero; honores idem ampliſſimè ſibi decretos, magnificentiſſimè, ampliſſimè geſſit.

Amplector, eris, plexus ſum, cti. umfahen. *Syn.* amplexor, amplexû ſtringo. comprehendo. *Adv.* amiciſſimè, vehementer, ultrò & citrò, uſu, vel officiis, libenter, generatim, nequaquam ſatis. *Phraſ. Pater filium amantiſſimè amplexus eſt*, der Vater hat den Sohn auf das liebreicheſte umarmet. amplexatus eſt; brachia in collum filii injecit; pectus pectori commiſit, conjunxit, admovit; amplexû filium petiit, aggreſſus eſt, vinxit, arctè tenuit, continuit, fovit; apertis brachiis filium amplexurus, ad ejus caput advolavit; in ejus amplexus effuſus eſt, ruit; ejus cervicibus ſe innexuit, & arctiſſimis complexibus illigavit; Pater filii cervicibus iniecit manus, & totô pectore ſe adſtrinxit. Filii collum invaſit pater; ad complexum concurrit; tulit complexum filio, inque eum ſimul corpore, ſimul animô effuſus eſt, circumfuſus amplexibus filii pater, pectori collo eundem admovit. Recepit filium ſinû, complexûque pater; dexteram cervicem ejus manu ſtrinxit; amplexû filium cooperuit pater & pectus pectore conſtrinxit. *Uſus.* 1. Ille me amplexus, fallere prohibebat, er hat mich umfahend gewarnet, nicht zu betriegen. 2. *Tranſl. amo, colo*, lieben. ſich auf etwas begeben Autor tibi ſum, ut Rempublicam. bonas artes, jus civile amplectare. Cæſar me indies amicius amplectitur. Amplector animum in me tuum. 2. *comprehendo*, *ſtringo*, begreiffen. Non is eſt, qui res tantas conſilio amplectatur, animò, ac mente circumſpiciat. Paucis plurima; artem omnem paucis præceptis amplector.

Amplexor, aris, atus ſum. umfahen. *Syn.* amplector, amo, amplexibus excipio, foveo ſinû amplexû circumplico, circumplector. *Adv.* familiariter, hilarè, mirificè, rectè, vehementius. *Uſus.* Inimicum meum ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fovebant. Amplexari autoritatem ſenatûs. Certam ſententiam amplexari. V. *amplector*.

Amplexus, ûs, m. Umfahung. *Uſus.* pudici amplexus.

Amplificatio, nis, f. Vermehrung. *Syn.* Acceſſio, incrementum, cumulus, exaggeratio.)(*diminutio. Epi.* magna, nemini nocens, vehemens. *Uſus.* 1. Amplificatio gloriæ. honoris, pecuniæ, rei familiaris, Vermehrung der Ehr ꝛc. 2. *Amplificatio Rhetorica.* gravior quædam affirmatio, quæ motû animorum conciliat in dicendo fidem, weitläufftig- und nachdrückliche Red.

Amplifico, as, avi, atum, are. groß machen, erweitern. *Syn.* amplum facio, dilato; rem parvam, verbis majorem facio; augeo, multiplico, locupleto.)(*minuo, infirmo, Phraſ.* 1. *amplificare imperium*, das Reich erweitern. proferre imperium, imperii fines; ingentibus incrementis rempublicam augere; ampliare, dilatare, extendere, protendere imperium; imperii fines promovere, propagare; magnas imperio acceſſiones adjungere. 2. *amplificare, dicendo*, eine Sach mit Worten vergröſſeren. augere rem, & tollere altiùs dicendo; verbis exaggerare, extollere; rem ornare tragicè & rhetoricè; omnia dicendo anguſtiora, majora facere; verô majora jactare; in majus celebrare; verbis in majus ferre, extollere. *Uſus.* 1. ſemper ſtudui, tuam gloriam laudibus amplificare, ich hab mich allezeit befliſſen, deine Ehr mit Loben zu vergröſſern. Sermo tuus dolorem mihi meum amplificat. Urbs, fortuna urbis indies amplificatur, & augetur. 2. Amplificare atque ornare dicendo. V. *Augeo*, *amplus*.

Amplio, as, avi, atum, are. hinaus ziehen, aufſchieben. *Syn.* comperendino, differo, temporis plus concedo cauſam dicturo. *Uſus.* Hæc cauſa ſepties eſt ampliata. Quid hominem nefarium amplicatis?

Ampliter, herrlich, reichlich. *Syn.* amplè. *Uſus.* ampliter in cœna appoſuit. Ampliter mentiri.

Amplitudo, nis, f. Weite, Anſehen, Würde. *Syn.* Gloria, dignitas, ſplendor, authoritas, gravitas, pondus, claritudo, præſtantia, majeſtas, claritas *Epi.* cara, egregia, modica, ſumma

Uſus

Usus. Amplitudo est potentiæ, aut majestatis, aut aliquarum copiarum abundantia Ipsæ injuriæ tuam amplitudinem illustrabunt. Omne meum studium ad tuam amplitudinem amplificandam retinendam conferam, ich werde allezeit daran seyn, daß dein Ansehen vergrössert werde. Pompejus posteris suis amplitudinem nominis, quam non acceperat, tradidit. Pervenisti ad summam amplitudinem. V. *Splendor, Dignitas, præstantia. magnitudo.*

Amplius, mehr, länger, über dieses noch. *Syn.* Plusquam, plus, magis. supra, quod excurrit. *Usus.* Ampliùs sunt sex menses. Amplius est triennium, *vel* trienniô. Non amplius decem cohortes pugnavêre. Decem & amplius nummis, decem, & quod excurrit, nummis. Ita quidem Socrates; hoc amplius Theophrastus, quod &c. und noch vielmehr. Morem tibi geram, hoc ampliùs, ut Oraculum te audiam, um so viel lieber.

Amplus, a, um. weit.)(*Angustus parvus. Usus.* 1. Ampla domus, groß und weites Haus Theatrum magnitudine amplissimum, celebritate refertissimum. Locus, præter modum amplus, ingentis laxitatis & qui multorum millium multitudinem capiat. Ædes amplæ, spatiosæ & effusæ. Forum, quantumvis amplum laxandum videbatur. 2. Seges gloriæ ampla. Res ampla, & immensi operis Copiæ amplissimæ, militum is numerus, ut virium jam non pœniteat. 3. Amplissimus civis, in amplissima civitate, amplissimo loco natus. Id curo unicè, ut Respublica opibus firma, copiis locuples, gloriâ amplâ, virtute honesta sit. V. *Clarus, Magnificus, Magnus.*

Ampulla, æ, f. eine Flasche *Syn.* Vas vitreum ventre amplo & inflato.

Ampullor, aris atus sum, aufgeblasen seyn. *Syn.* Turgeo, inflor. V. *Superbus, jacto.*

Amputatio, nis, f. Abschneidung. *Usus.* sarmentorum amputatio.

Amputo, as avi, atum, are, abhauen. *Syn.* reseco, circumcido, rejicio. *Usus* Amputetur quidquid in Republica est pestiferum. Sit aliquid in adolescentis ingenio quod circumcidam, quod amputem V. *Præcido.*

An, ob. *Syn.* Ne, anne, utrum, num, ecquid? *Usus.* Multum refert utrum coram multis, an paucis dicatur. An licebit cunctis tibi non licebit? Patris partes suscipiam? an filii? Eloquar, an sileam?

Anagnostes, æ, m. Leser. *Syn.* Lector conductitius. *Usus.* Puer festivus anagnostes noster.

Analogia, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Proportio. *Usus.* Analogia ejus vocabuli me decepit.

Anas, atis, f. ein Ent-Vogel. *Usus.* Anatum ova gallinis supponimus.

Anatocismus, i, m. Wucher, Zins. *Syn.* Fœnus, quod ex fœnore capitur. *Usus.* Ille quidem ne centesimis, cum anatocismo contentus est.

Anceps, cipitis, *gen. om.* zweiffelhafftig. *Syn.* Dubius, incertus, ambiguus.)(*Certus. Usus.* 1. Incertus est exitus, & anceps belli fortuna. Cura, disputatio, causa anceps. Anceps fatorum via. Anceps & multiplex verborum potestas. V. *Dubius, ambiguus.* 2. Anceps gladius, zweyschneidiges Schwerdt.

Anchora, æ, f. Ancker. *Syn.* Ferrum aduncum ad firmandas naves. *Usus.* Ergo ille malum erigi, vela fieri, anchoras præcidi, solvi jussit.

Ancilla, æ, f. eine Dienst-Magd. *Syn.* Famula, pedissequa. *Usus.* An partus ancillæ in fructu sit habendus, disputant.

Ancillaris, e. der Dienst-Magd zugehörig. *Usus.* Ancillare ac sordidum artificium.

Ancillor, aris, atus sum. dienen. *Syn.* Servio. *Usus.* Nemini uni ancillatus sum, aut privatim me addixi. V. *Servio.*

Ancillula æ, f. Dienst-Mägdlein. *Usus.* Juris scientiam eloquentiæ tanquam ancillulam, & pedissequam adjungebant: contra nunc est.

Andabata, æ, m. blinder Fechter. *Syn.* Gladiatorum genus velatis oculis pugnantium. *Usus.* Quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus.

Androgynus, i. m. halb männlich, halb weiblich. *Usus.* Androgyni ortus pro fatali monstro habebatur. *Partus hominis, qui utrumque sexum habet.*

Anfractus, ûs, m. krummer Umweeg. *Syn.* circuitio flexus, ambitus. *Epi.* non longus, longus ad spiritum & aptus, annuus septenus. *Usus.* Figura, nihil habens in-

incisum angulis, nihil anfractibus. Longô anfractu circumscripta oratio. Ætas tuas septenos octies solis anfractus, reditûsque convertit, du bist 56. Jahr alt.

Angelus, i, m. ein Engel. *Syn.* Genius bonus, spiritus cœlestis, cœlestis internuncius, Minister DEI, & nuntius. *Phras.* 1. Angelus custos, Schutz-Engel. Genius humanæ salutis custos; cœlestis custos homini adjunctus, additus, addictus; præses vitæ nostræ spiritus; adjutor, defensor, patronus, auxiliarius vitæ nostræ genius; cœlestis genius, qui hominem ab ortu suo suscipit ac tuetur; qui defendit, custodit, incolumem servat traditum curæ suæ, custodiæ, tutelæ hominem; cui à DEO Parente optimo demandatum est hominis patrocinium, cura credita, tutela commissa & commendata. 2. Angelorum chorus, Chor der Engel. Spiritus cœlestes; cœlestes internuntii; mentes corporibus secretæ; beatæ & ab omni concretione mortali semotæ, segregatæ mentes; cœlestes animæ atque ab omni admistione corporum remotæ, puræ atque sinceræ. Numinis administri; DEI ad homines interpretes spiritus; spiritus discriminum & periculorum comites mortalium vitæ adjuncti; cœlestium spirituum cœtus, chorus.

Angina, æ, f. Hals-Geschwulst. **Usus.* Sues anginâ moriuntur.

Angiportus, ûs, & i, m. enges Gäßlein. *Syn.* Vicus, angusta via, & compendiaria inter domos *Usus.* Effusum frumentum vias omnes & angiportus constravit.

Ango, is anxi, ere. ängstigen. *Syn.* constringo, solicito, vexo, torqueo, premo; crucio, discrucio.)(*Recreo. Adv.* vehementer. *Phras.* 1. *Filii morbus vehementer me angit*, die Kranckheit meines Sohns macht mir grosse Aengsten. Solicitum habet, tenet, reddit, efficit; miseris me solicitat modis; morbus filii non mediocrem mihi affert, conficit, struit solicitudinem; Morbus filii solicitudinem acuit; auget, duplicat; solicitudine afficit ingenti; anxiis implet curis; metum, solicitudinem incutit. Solicitudini est non exiguæ repentinus filii morbus. Morbus filii animum meum intempestiva solicitudine turbat, perturbat, vexat, commovet. Morbus filii graviter me afficit; multum curæ, molestiæ, ægritudinis affert; acerbum animo vulnus infligit; curis me frangit, & solicitudine. Morbus filii molestissimè me exercet; gravi mœstitia, atque animi ægritudine afficit; gravem animo solicitudinem parit repentina filii invaletudo. 2. *Admissum à filio dedecus graviter angit patrem*, die von dem Sohn verübte Schand-That schmertzet und ängstiget den Vater nicht wenig. Susceptum à filio dedecus urit, mordet, pungit vehementer patrem. Ea labes filii acerba admodùm videtur patri; graviter eundem urget concepti facinoris probrum, macerat; concoquit, exercitum habet; ea dedecoris nota patri corpus, viresque exedit; cor, corpusque cruciat; ægritudine conficit. V. *Dolor, Tristis, Anxius, Cura, Affligo. Usus.* Illa me cura vehementer angit, & solicitat. Ea me res intimis sensibus, animis, dolore præcipuè angit, & solicitum habet.

Angor, oris, m. Angst. R. *ab.* ἄγχω, *Suffoco. Syn.* Ægritudo, solicitudo animum vexans, premens, discrucians. *Epi.* Utilis. *Usus.* 1. Noli angoribus te dare, dedere, ängstige dich nicht. Ecquid angoribus te implicas? ecquid te metu diurnô, nocturnòque tam miserè te conficis? Sæpè pro amico angor capiendus est. 2. *Angorem tollere*, die Angst benehmen. Tuæ littere angores meos levaverunt; àb angoribus me abduxêre; vacuitatem ab angoribus præstiterunt. V. *Ango, Mœror, Tristitia, Anxius.*

Anguinus, a, um, von Schlangen. *Usus.* Anguina cervix.

Aguis, is, m. Schlang. *Syn.* Serpens. *Epi.* Fœmina, mas, neuter, ingens volucris, *Usus.* Angues alites. Anguis ab ara extitit.

Angulatus a, um. geeckt. *Usus.* Corpuscula rotunda alia, alia angulata.

Angulus, i, m. ein Eck, Winckel. *Epi.* Summus, par. *Usus.* Angulum mihi provinciæ eligas reconditum, ac derelictum.

Angustè, eng. *Syn.* Arctè, strictè, presse, exignè exiliter, tenuiter, jejunè.)(*latè, fusè amplè. Usus.* Angustè urbem obsidere. Anguste, exiliter dicere. Presse, angustè definire. Angustè, tenuiter disputare.

Angustiæ, arum, f. Beängstigung, Enge. *Epi.* magna, incredibilis, summa. *Usus.* 1. *Fauces terræ, marique*, Land- und Meer-Enge. Corinthus in angustiis, & fa-

& faucibus Graeciae. *Phraf.* 1. *In angustias locorum redigi*, in die Enge getrieben werden. in exiguum gyrum compelli; tanquam in pristinum detrudi ac compingi; in angustum locum concludi, coangustari; in angustum contrahi & adduci; in exiguum orbem contrahi; in arcto stipari; ad colligendum breviori spatio orbem adigi; in arcto esse; in angustias locorum incidere; angustiis locorum claudi, premi. 2. *paupertas*, Armuth. Incredibiles angustiae aerarii, & pecuniae publicae. Ex meis rei familiaris angustiis ejus sustento tenuitatem. 3. *difficultas*, Beschwernuß, Kürtze der Zeit. Quid me in has verborum angustias revocas? cur me in Stoicorum, dumeta, & angustias tantas adducis, compellis? Angustiae temporis breviorem me fecere. 4. *Infirmitas*, Schwachheit. Non capiunt angustiae pectoris tui, non egestas animi tantam personam.

Angustus, a, um. eng. *Syn.* Arctus, brevis, *de loco praecipuè*. *Phraf.* *Angusta loca sunt*, es seynd enge Päß. angustae, fauces coarctant iter. Magnae sunt, & admodùm difficiles locorum angustiae. Impedimento sunt magnae locorum difficultates. Locus non capit tantam hominum multitudinem; loci angustiae non accipiunt, non patiuntur extendi copias. Angusta se loca crebrò objiciunt; difficilem ac laboriosam viam faciunt. Impeditissima ad iter faciendum loca sunt. Maximus hic labor ex locorum angustiis enascitur iter illac habentibus. Montium illae fauces multis locis arctissimè coëunt. Via multis locis constringitur, coangustatur. *Usus.* 1. In angustum locum concludi, in die Enge eingeschlossen werden. 2. Res angusta, geringe Habschafft. V. *Angustiae*.

Anhelitus, ûs, m. der Athem. *Syn.* spiritus, respiratio. *Usus.* 1. Vix anhelitum recipiebam, ich hab kaum Athem schöpffen können. Anhelitus latentem morbum indicat. 2. *terrae vapores*, Erd-Dunst. Anhelitus terrarum, cùm fluere coeperint, venti fiunt.

Anhelo, as, avi, atum, are. keichen. *Syn.* spiro, respiro. *Usus.* Catilinam furentem audaciâ, scelus anhelantem, ex urbe vel ejecimus, vel emisimus. Species hominis est crudelitatem ex imo pectore anhelantis.

Anhelus, a, um. keichend. *Usus.* Equus anhelus.

Anicula, ae, f. ein altes Weiblein. *Syn.* anus, mulier, vetula. *Epi.* minimè suspiciosa, indocta. *Usus.* Aniculae saepè inediam biduo, aut triduo ferunt.

Anilis, e. alten Weibern zuständig. *Syn.* quod aniculam potiùs, quàm virum decet. *Adv.* penè. *Usus.* Ineptiae, fabulae aniles. Omnis superstitio anilis est, & imbecillis.

Aniliter, nach alter Weiber-Arth. *Syn.* anicularum instar more. *Usus* superstitiosè, atque aniliter dicere aliquid.

Anima, ae, f. die Seel. R. *ab* ἄνεμος, *ventus*, *spiritus*, *Epi.* aeterna, infecta, particeps consilii, atque rationis, pura, tenuis, charissima. *Usus.* 1. *Anima vegetativa*, *vulg.* Anima altrix plantarum, cujus virtute eae vigent, crescunt, germinant, frondescunt, florent. 2. *Anima sensitiva*, *vulg.* Anima sensu praedita, quae sensû aliquô utitur, quae sentientis vitae beneficiô fruitur. 3. *Anima rationalis*, *vulg.* Anima rationis particeps, compos; ratione utens; ratione ac mente praedita. Sempiternarum rerum, ac sub intelligentiam cadentium compos, & particeps animus. Particeps consilii atque rationis anima. Immortalis mortali in corpore animus vernünfftige Seel. 4. *Anima à corpore separata*, Seel/ so von dem Leib ausgefahren. Animus à corpore sejunctus; corporis vinculis solutus; corporeis vinculis laxatus, relaxatus; qui ex vinculis, carcere corporis evolavit; Anima soluta legibus corporeae servitutis; è corpore dimissa; è corporis custodia in libertatem asserta. 5. *Animae defunctorum*, Manes; Mortuorum, vitâ functorum animae. 6. *Animae in purgatorio*, *vulg.* Animae piacularibus ignibus addictae; piaculari flammâ suas eluentes maculas; animae, quae purgantibus flammis torquentur; salutarium flammarum ignibus lustrantur. 7. *Animae in coelo beatae*. Animae coelo redditae; aeternâ jam in coelo felicitate potitae; donatae sempiternae mercede gloriae; infinitis, ac sempiternis in coelesti regno gaudiis perfruentes. V. *Beatus*, *Sancti*. 8. *Animae damnatae*. *vulg.* Impii manes; animae sempiternis suppliciis addictae; aeternis cruciandae flammis; perpetuis inferorum incendiis mactandae. V. *Inferi*. 9. *ponitur pro vita*. In unius hominis anima spes nostras positas omnes habemus, all unser Hoffnung hanget an dem Leben eines eintzigen Menschen. Aegroto, dum

dum anima, spes est. 10. *pro anhelitu.* Athem. continere, comprimere, animam, den Athem zurück halten. 11. *pro aëre*, Lufft. Inter ignem ac terram aërem Deus, animámque posuit. Anima, quæ spiritu in pulmones ducitur. 12. *pro causa & principio vitæ.*, Ursprung und Ursach des Lebens. Animam agere, edere, efflare, amittere, sterben. 13. *pro mente*, Gemüth. Ea causa in anima, sensûque meô penitus insita est, & infixa.

Animábilis, e. lebendig machend. *Usus.* Aër animabili, spirabilique naturâ.

Animadversio, nis, f. Aufmerckung, Bestraffung. *Syn.* Consideratio, attentio, notatio. *Epi.* censoria, humanissima liberalissima, paterna, mediocris. *Usus* 1. Notatio naturæ, & animadversio peperit artem. Nosse regiones, animadversionis est, aut consuetudinis. 2. *pœna*, *castigatio*, *reprehensio*, Straff, Züchtigung. Animadversio omnis, ac castigatio contumeliâ vacare debet. Continere improbos metu animadversionis. Uti in aliquem animadversione. Remittere, condonare animadversionem. V. *Pœna*, *objurgatio*.

Animadversor, ris, m. der ein Ding wohl beobachtet, merckt. *Epi.* acris, diligens. *Usus.* Si acres, & diligentes judices esse volumus, animadversorésque vitiorum magna intelligemus sæpè ex parvis.

Animadverto, is, verti, versum, ere. mercken. *Syn.* Animum adverto, noto, attendo, animum attendo, deprehendo, sentio, intelligo. *Adv.* curiosius, attentius, diligentius, facilè, graviter, maximè, planè, rectè, rectissimè, scientissimè, serius, vehementer, usque eò. *Phras.* *Animadvertit*, *quid velim*, er merckt wohl, was ich will. cernit, cernit animò, videt, quid velim. Quid agam, sentit. Præsentit, præsensione quâpiam capit; nonnullum sensum habet; subolet illi, quid consilii parem. Non fugit hominem, non latet, ambiguum non est, quò mea spectent consilia. V. *Noto, adverto,* *Usus.* 1. Animadverte, quæso, pro tua prudentia, quæ fiant, gibe acht, mercke auf. 2. *punio*, *castigo.* Crudeliter in aliquem animadvertere.

Animal, lis, n. Thier. *Syn.* animans.)(*inanimatus, inanimis.* *Epi.* aptissimum ad cultum, funestum, ac nefariis stupris concretum. *Usus.* Homo animal divinum, providum, sagax. Homo animal acutum, plenum consilii & rationis, sempiternum, particeps pudoris, ac verecundiæ. Animal funestum, ac nefariis stupris concretum. Animalium alia fugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt cibum.

Animalis, e. das ein Leben hat. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Usus.* 1. Natura animantis vel terrena, vel ignea vel animalis, vel humida. 2. *animæ proprium, vitale*, lebendig. Intelligentiam animalem quidam etiam astris tribuunt.

Animans, tis, f. & n. alles, das eine Seele hat *Syn.* animal. *Epi.* aquatile, dispar, divinum atque cœleste, mortale pennigerum & aëreum, terrestre. *Usus.* Animantes armatæ cornibus, obductæ plumis, hirsutæ spinis, tectæ coriis, vestitæ villis. Animantes aspiratione aëris sustinentnr. Quidam mundum ipsum animantem, sapientèmque dixerunt.

Animatio, nis, f. die Lebendigmachung. *Epi.* Divina. *Usus.* Divinæ animationis species ex igne.

Animatus, a, um. lebendig. *Usus.* 1. animatum est, quod motû cietur interiore. 2. *benè, vel malè affectus*, gut, oder übel gegen einen gesinnet seyn. Ut homines abs te affecti sunt, ita in te sunt animati. *Phras.* Erga te semper optimè animatus fui, ich bin allezeit gegen dir wohl gesinnet gewesen. Animos gessi non modò benevolos tibi, sed addictos. Egregia semper in te fuit animi mei propensio. V. *Affectus.*

Animo, as, avi, atum, are. das Leben geben, aufmuntern. *Syn.* vitam do, animatum facio, animâ dono: *vel** excito, stimulo, exstimulo, impello. *Phras.* *Juvenes identidem animandi sunt*, die Jugend muß alleweil aufgemuntert werden. Recreandi, excitandi, spei, animorúmque implendi sunt juvenes. Ad spem, & fiduciam erigendi sunt torpentes, demissi juvenum animi. Addendi identidem sunt juvenibus animi, & laude confirmandi. Augere animos juventuti oportet, & adhortatione firmare. Juventuti ut consulas, animum dare necesse est; stimulos ac spiritus subdere; fortitudinem inspirare? alacritatem accendere. Incalescant animi juventutis oportet, & alienô studiô incitentur. Arrigendi juvenum animi, accendendi, inflammandi. Opera imprimis danda est, ut animus juvenum se colligat, atque confirmet; ut ardor animis injiciatur; alacritas addatur; vigor mentium revocetur. Non desint, quæ juventuti incitamento esse possint;

possint; quæ calorem pristinum reddant animis; quæ animos novos afferant; mentes excitent; studium injiciant & alacritatem. Exemplis ac monitis spiritus identidem hauriat juventus; animos renovet; redintegret. Moderator juvenes animum habere bonum jubeat; ut animô forti sint; ut animis vigeant; ut spes languentes erigat, alacritas & fiducia incendat, curet. V. *Impello, excito, incito.* *Usus.* 1. Deus omnia animat, format, alit, auget, **beseelen.** 2. *Laude animandi sunt juvenes. **aufmuntern.**

Animosè, **beherzt.** *Syn.* Magnô animô, intrepidè. *Usus.* Non solùm id animosè & fortiter, sed consideratè etiam sapienterque fecerunt.

Animosus, a, um. **herzhafft.** *Syn.* Plenus ânimi, plenus roboris, intrepidus.)(*Timidus.* *Phras.* Homo ingentis spiritûs. **herzhafft.** Animæ prodigus; capax ingentis spei pectus. V. *Fortis, alacer,* *Usus.* Vir, fortis & animosus.

Animula, æ, f. **die Seele.** *Usus.* In unius mulierculæ animula, quæ tandem jactura sit?

Animus, i, m. **das Gemüth.** *Syn.* Mens, anima, ratio: *vel* benevolentia: *vel* consilium, cogitatio. *Epi.* Abjectus, abjectior, acer & magnus, præsens & acutus atque versatus, acrior, attentus, accusatorius, æger, æquus, atque fortis, paratusque, æquior, æquissimus, æternus, afflictus, agrestis ac durus, alacer, & erectus, alienus, altus, gloriæ cupidus, amicus, amplus & excelsus, & patiens incommodorum, non omnino integer, angustus atque demissus & jejunus, tamque parvus *Phras.* 1. *Animô magnô est, fortique,* **er ist großmüthig.** Animus illi magnus est, & ad omnes casus ferendos constans, atque paratus. Animô sanè est virili. Est in illo animus amplus, excelsus, incommodorum patiens, acer, præsens, robustus, omni libe curâ & angore. Est in illo viro animi altitudo, firmitudo, gravitas, constantia incredibilis. Quantum in ejus viri animo roboris & nervorum, quàm eximia virtus insit; quô sit animi robore, quâ virtutis indole, quâ animi & consilii magnitudine præstanti; quâ animi excelsitate & quasi exaggeratione, quis non videt? Animi firmitudine, gravitatéque est singulari. Animô est erectô, & minimè perturbatô. Animi robore incredibili septus. Stat animô; viget animô & celsitate quadam indolis incredibili. Plenus animorum est. Vigore animi est acerrimus. Vir est, cujus constantiam, vigoremque mentis res nulla labefactet. Vivit in vivido pectore ingenium plusquam pro ætate vegetum. Pectus est homini animorum plenum. Excellenti est animô præditus. Vigore animi inter suos excellit maximè. Est in illo animi excellentia quædam, & excelsitas singularis. Animum induit maximis rebus parem. V. *Fortis alacer.* 2. *Animô est pusillô & abjectô,* **er ist kleinmüthig, verzagt.** Homo est animô fractô, remissô, humili, & imbecillô. Est illi animus mollis, perturbatus, irritabilis. Videas in illo homine ridiculam animi debilitatem, summam animi remissionem, & dissolutionem, languorem, imbecillitatem. Minimus terror ejus animum frangit, minuit, effœminat; illi animum adimit. Ad minimum terrorem animus homini cadit; animum despondet, contrahit, inflectit; demittit; animô deficit, consternitur, concidit. Est quædam in eo homine animi humilitas, impotentia, contractio. Sensibus mirùm quàm angustis est. Ad primum fortunæ impetum animos submittit. Terroris siquid increpuit, animus mox concidit; frangitur metu; timere debilitatur, exanimatur. V. *Abjectus, timidus.* 3. *Animô est erga me benevolô,* **er ist mir wohl geneigt.** Animô in me est bonô optimô. Summâ in me fide est, & animô amicissimo. Summa ejus semper in me voluntas fuit. Quæ ille confert in me officia, ab optimo animo proficiscuntur. Secunda est ejus in me voluntas. V. *Affectus, a, um.* 4. *Animô est à me alieno* **er ist mir ungeneigt.** Alienum à me habet, gerit animum. Animô & voluntate à me diffidet. Armatum retinet in me animum. Animo est mirum in modum abalienato; aversissimo est à rebus meis animo. *Animô est invidô,* **er ist neidig.** Animo pravo est, & malevolentiâ suffusâ. V. *invidus.* 6. *Animum habeo discedendi,* **ich hab einen Lust wegzuziehen.** Animus est in discessu. In animo est; in animo habeo; cum animo, apud animum statui; deliberatum cum animo habeo. proximè migrare. Animus est in eo, ut proximè me hinc au'eram. Animum induxi *vel* in animum; animum hunc suscepi; animus mihi est, abire propediem. Id ago; in eo nunc sum, ut quamprimum discedam. 7. *Animum non habeo,* **ich hab keinen Lust.** Abhorret animus ab hoc consilio. Studio toto, ac voluntate abhorreo à re. 8 *Animi causâ ludit,* **er spielet für eine Zeitvertreibung.** Delectationis & otii consumendi causa; ad oblectandum tem-

temporis otium; fallendi otii gratiâ; animi remittendi ergò ludô utitur. 9. *Animô hæc eô facta sunt*, das ist der Ursach halber geschehen. Istô animô, atque eâ opinione; eâ mente & cogitatione, eâ voluntate; eô consiliô hæc gesta sunt. 10. *animô cado*. ich laß das Gemüth sincken. animô concedo; animô contrahor; animô succumbo; spes me deserit; animus cadit, deficit, deest; animô deficere; animum submittere; frangi animô, debilitari; mente consterni soleo. 11. *animum excitare*, das Gemüth ermuntern. animum erigere; à molestiis revocare; animum addere, augere, dare, renovare, afferre, reficere. 12. *animum recepi*, ich hab wiederum Hertz und Gemüth bekommen. Collegi me ex timore; recreavi me ex illo pavore, recepi me à timore; recuperavi me; redintegravi animum; ac collegi ex illo tumultu. Aberrationem ab iis molestiis nonnullam habeo; animus accessit novus; animos sustuli, cœpi animô stare rursus, ac vigere. Fregit se tandem, ac deferbuit æstus ille animi. V. *Remitto*. *Usus*. *Mens*, *anima*, *ratio*, Gemüth. Seel, Vernunfft. Animus est, qui viget, sentit, moderatur, & movet corpus, cui præpositus est. Cernere animô, comprehendere, complecti, tenere. Animum à negotio ad seipsum avocare, secum esse cogere, à corpore abducere. Animô excubare. Animi motus, perturbatio, contentio. 2. *ad benevolentiam refertur*. Ex animo diligo, vom Hertzen lieben. Quem tibi debeo animum, nunquam mutabo, die schuldige Gewogenheit niemahls verändern. 3. *pro consilio & deliberatione*, Vorhaben, Berathschlagung des Willens seyn. Animus mihi est. In animo est. Animô volvo, cum animo reputo. Animô perspicio. Cum animo constituo. Statuo apud animum; ex animi mei sententiâ; animô lustro, intueor. Animus is nunquam excidet, discedet. Defigo animum. 4. *ad mentis fortitudinem vel debilitatem refertur*, starckmüthig, kleinmüthig, seyn. Animô esse magnô, acri, ac præsente. Animò esse solutiore, fractô, jejunô, angustiore. 5. *animô bonô*, gut und treuhertzig. animô amicissimô, summâ fide ac voluntate. 6. *temeritas*, *ferocitas*, Keck- und Frechheit. Animos alicujus, ac impetus retardare.

Annales, ium, m. Chronick, Jahr-Bücher. *Epi*. maximi. *Usus*. Ex vetustate annalium eruenda est memoria nobilitatis. Ex annalium monumentis, & vetustis commentariis hæc petenda sunt.

Annalis, e. zum Jahr gehörig. *Usus*. Majores nostri leges annales non habebant, die Alten hatten dergleichen Gesatz nicht, so gewisse Jahr erfodertem, zu Antretung offentlicher Aembter. Lex annalis *est*, *quæ certos annos Magistratui cuivis capessendo præscribit*.

Annecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpffen. *Syn*. agglutino, necto.)(*avello*. *Usus*. stomachus ad linguam annectitur.

Annellus, i, m. Ringlein. *Syn*. annulus parvus. *Usus*. Epicuri imaginem in poculis, & annellis habebant.

Anniversarius, a, um. das jährlich geschicht. *Syn*. quod singulis annis recurrit, revertitur. *Usus*. Agere sacra anniversaria; festos dies anniversarios; anniversariæ cœli vicissitudines.

Annô Domini, von Christi Geburth an. Annô post Christum natum; Christi nati. Annô à salute hnmana hominum generi restitutâ datâ, recuperatâ. Annô à partu virginis; â partu virgineo; à puerpera virgine; à partu Matris semper virginis. Annô partûs virginei; salutis per Christum restitutæ, reparatæ, recuperatæ salutis humanæ.

Annona, æ, f. Nahrung. R. *ab anno*, *quasi anni proventus*. *Syn*. Res frumentaria, commeatus, cibaria. *Epi* cara, carior, carissima, durior. *Phras*. 1. *Annonæ penuria est*. es ist eine Theurung, Abgang der Nahrung. Annonæ summa est caritas; rei frumentariæ inopia. Annonæ difficultas ingravescit; premit urbem. Durior fit annona. Frugum est inopia; arcti, commeatus. Arctiorem annonam hostis, clausum mare facit. Annonâ laboratur graviter. Annus in summa caritate est. Gravi conflictamur annonâ. Clausa sunt annonæ subsidia. Consumptâ re frumentariâ magnis sumus in angustiis. Frumenti inopiâ, re frumentariâ premimur. Rerum omnium ad victum spectantium tantam inopiam sentimus; ut jam non charitas, sed fames timeatur. Copia frumenti deficit, Ad summam frugum inopiam adducti sumus. Annona crescit indies, *puta pretiô*. Res frumentaria in angusto est. Annonæ angustiis premimur. In difficultate nobis res est. Annonæ magnis incommodis conflictamur. Laboratur àb re frumentariâ. Angustè utimur re frumen-

mentariâ. Frumentum anguftiùs provenit. Anguftiis rei frumentariæ, ac cibariorum inopiâ in fummas difficultates incurrimus. 2. *Annonam interclufit hoftis*, der Feind hat uns das Proviant abgeschnitten. Hoftis re frumentariâ nos exclufit, interclufit; frumentô, commeatúque nos prohibuit; commeatû interclufit; annonam avertit; arctiorem annonam fecit. 3. *Annonam mittere*, Proviant schicken. commeatum mittere, fubminiftrare, portare, fupportare fubvehere, devehere, adducere, advehere, parare. Frumentum conferre; frumentô juvare: rem frumentariam comparare, expedire. explicare 4. *Annonæ difficultas non multum minuitur*, die Theurung nimmet nicht viel ab. annona haud multum laxaverat; nullum adeò momentum annonæ eô confiliô factum eft. 5. *Annonæ caritas imminuta eft*, die Theurung hat abgenommen. Secuta tandem eft annonæ levatio, vilitas. Confecuta eft ex fumma inopia fumma vilitas. Levavit, laxavit, præftitit annonam Magiftratuum folertia. Apertis horreis frugum pretia levata funt. Laxaverat tandem annona. Copia frumenti rurfum fuppetit. Utimur tandem expeditiore re frumentariâ; à commeatû meliùs inftructus, omnium rerum copiâ completus eft exercitus. Commeatû, omnium rerum copiâ abundamus.

Annofus, a, um. alt *Ufus*. annofa arbor. V. *Senex*.

Annoto, as, avi, atum, are. aufzeichnen. *Syn*. noto, obfervo. *Phraf*. Rei geftæ feries annotanda eft, diese Sache ist wohl aufzuzeichnen. monumentis mandanda, commendanda, confecranda, celebranda, Res ea in tabulas, in album eft referenda; prodenda, committenda litteris; fcriptô relinquenda; memoriæ prodenda. Rei geftæ memoria pofteris eft prodenda. *Ufus*. Et meminiffe & annotare oportet. V. *noto*, *configno*.

Annularius, ii, m. Ringelmacher. *Syn*. opifex annulorum.

Annulatus, a, um. der Ringe trägt. **Syn*. Annulis ornatus. *Ufus*. Incedunt cum annulatis auribus.

Annulus, i, m. Ring. *Epi*. Aureus, *Ufus*. Annulô in cerâ figillum imprimere.

Annumero, as, avi, atum, are. darzu rechnen. *Syn*. in aliquorum numero pono, in eundem numerum refero, adfcribo, adfcifco, coopto, recipio. *Ufus*. 1. His libris annumerandi funt illi de Republica, zu diesen Büchern seynd auch jene von dem gemeinen Weesen zu zehlen. in horum numerum librorum & ifti veniunt; de horum numero; in horum numero librorum & illi funt de Republ. in horum numero librorum & illi habendi, reponendi. collocandi de Republica. 2. *numerare fimpliciter*, zehlen. Pecuniam alicui annumerare. Difficile fit, omnes de finibus fententias annumerare. V. *adnumero*.

Annuncio, as, avi, atum. are. verkünden. *Syn*. nuncio, denuncio. *Ufus*. Ei falutem à me annunciabitis.

Annuo, is, ui, nutum, ere, verwilligen. *Syn*. nutû capitis affentio. *Ufus*. Id ille totô capite annuit. Si annuerit, fal vus fum.

Annus, i, m. Jahr. *Syn*. Tempus, fpatium annuum. *Epi*. abfolutus perfectúsque, egregius, exiens, fatalis, funeftus, graviffimus. & peftilentiffimus, integer, intolerabilis, judicialis, lenior magnus, memorabilis, perfectiffimus atque ornatiffimus, peftifer, plenus, pofterior, poftremus, proximus, recentiffimus, falubris. falutaris, fimilis, fuperior, totus, tranquillus aut certè munitiffimus, uberrimus, quæftuofiffimúsque, vertens. *Phraf*. 1. *Anni principio*, zu Anfang des Jahres. Annô ineunte; fe aperiente; anni initiô, exordiô, ingreffû. 2. *Sub finem anni*, zu Ende des Jahrs. Annô exeunte, vertente, circumacto, transacto. Dum annus fe circumagit; dum annus in exitu eft. Cùm jam anni pars major proceffiffet; cùm extremum jam anni effet. Cùm anni tempus circumactum effet. 3. *Anni duo abierunt*, es seynd zwey Jahre verflossen. anni duo interceffêre, interfluxêre. Biennium jam factum erat, poftquam &c. Tertius eft hic annus, ex quo &c. 4. *Annum agit tertium*, er gehet in das dritte Jahr. Tres habet annos. Quadrimô minor eft, Major eft annis duobus. Annorum eft trium. Nondum tertium egreffus eft ætatis annum. Annum agit tertium, annos natus eft, complevit tres. Trimulus eft puer. Ætas univerfa ad tertium proceffit annum. Ætas eft illi trium annorum. Hic annus eft illi tertius. Annum decurrit tertium. Annum tertium nondum explevit, excedit. Ad annum vitæ pervenit tertium. *Ufus*. Homeri & Virgilii ætates non annis, fed fæculis funt disjunctæ. Annus integer, folidus, qui curfû folis, folftitiali orbe cir-

circumagitur. Annus abhinc alter abiit, exiit, præteriit.

Annuus, a, um. jährlich. *Syn.* Quod unius anni ſpatiô continetur. *Uſus.* Curſus annuus finitur ad rationem ſolis. Annuum tempus propè emeritum habes.

Anquiro, is, ſivi, quiſitum, ere. Nachfrage halten. *Syn.* Inquiro, quæro. *Uſus.* Omnes artis locos anquirere. Judiciô anquirere. Capite, *vel* capitis anquirere, gerichtliche Nachfrage halten. *Vulg. contra aliquem criminaliter procedere.* V. *Inquiro.*

Anſa, æ f. eine Handhabe. *Syn.* Manubrium. *Epi.* plures. *Uſus. Transl. pro occaſione,* Gelegenheit. Dare anſam ad agendum. Capere anſam dicendi. Retinere anſam ad aliquem exagitandum. V. *Occaſio.*

Anſatus a, um. das eine Handhabe hat. *Syn.* Quod anſam habet. *Uſus.* Homo anſatus, qui ſubnixis alis ſeſe infert, einer, ſo ſich ſpreizt, oder beyde Hände an die Seiten ſetzt.

Anſer, eris, m. eine Gans. *Uſus.* Anſeribus in capitolio, & canibus cibaria publicè præbentur.

Ante, vor. *Syn.* Præ, pro, à fronte, in conſpectu, ob.)(*poſt.* *Uſus.* 1. *Loci ratione.* Ante tribunal, ante pedes, ante oculos; ante ſuum fundum Clodius Miloni inſidias parat. 2. *Ratione temporis.* Ante tempus conſulatum inis. Idem jam quatriduo antè cogitâram. Proximè tu dices, antè ego cenſueram. *Interdum omittitur.* Quartô (*ſubintell.* ante) Calendas, Idus, Nonas Novembres. 3. *Magis, in comparatione.* Te ante alios diligo. Virgo longe ante alias ſpecie inſignis. Numidæ ante omnes barbaros in venerem effuſi. Nulli mortalium armis, aut fide ante Germanos.

Anteà, zuvor. *Syn.* Antehac, ante hoc tempus, ſuperioribus diebus, ſuperioribus temporibus. *Uſus.* Ad te antea, atque adeo prius ſcripſi. Id magis nunc opportunum, quàm unquam antea.

Anteactus, a, um. vorgeſchehen. *Syn.* Superior. *Uſus.* Ex anteacta vita facere judicium de aliquo.

Antecaptus, à, um. vorgekommen. *Syn.* Ante conceptus, præceptus. *Uſus.* Antecapta quædam animô totius rei informatio, opinio.

Antecedo, is, ceſſi, ceſſum, ere. vorgehen. *Syn.* Anteeo, præeo; præcurro, prægredior, antegredior, anteverto.)(*Sequor.* *Adv.* Efficienter. *Uſus.* Biduô illum anteceſſi. Aliquem autoritate, ætate, uſû rerum antecedere. V. *Excello*

Antecello, is. cellui, ere. übertreffen. *Syn.* Excello, præſto, anteſto, præcedo, antecedo.)(*Inferior ſum.* *Adv.* Longè, longè & multum. *Uſus.* Chaldæi aſtrorum ſcientia aliis gentibus antecellunt. Eloquentiâ, ingenii gloriâ, humanitate, integritate, militari laude antecellere. V. *Potior.*

Anteceſſio. nis, f. Vorgang. *Syn.* Præcurſio. prægreſſio.)(*Conſecutio* *Uſus.* Vir ſapiens cauſas rerum videt, earúmque progreſſus, quaſi anteceſſiones non ignorat.

Anteceſſor, oris, m. Vorgänger. **Syn.* Qui præcedit. *Uſus.* Res per ſpeculatores, & anteceſſores equites enunciatur, durch die Vor-Trouppen der Reuter.

Antecurſor, oris, m. Vorlauffer. **Uſus.* Cum antecurſoribus Cæſaris prælium commiſit.

Antedico, is. dixi, dictum, ere. zuvorſagen. *Syn.* Prædico anteprædico. *Uſus.* Augurum eſt, antedicere ea, quæ vitari poſſunt.

Anteeo, is ivi, itum, ire. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, præeo, præcedo. *Uſus.* Præſtantia animi omnibus bonis corporis anteit. Si me amas, fortunam ipſam fortunis anteeo meis. Aliquem tempore, ætate, intelligentiâ, virtute anteire. V. *Superò, excello.*

Antefero, fers, tuli, latum, ferre. vorziehen. *Syn.* Antepono, præpono, præfero. *Adv.* Longè. *Uſus.* Iniquiſſima pax juſtiſſimo bello; bonus Imperator optimo Juriſperito anteferendus eſt. Catonis fortunam afflictam omnibus Cæſaris triumphis antefero. V. *Antepono.*

Antegredior, eris, greſſus ſum, gredi. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, anteverto, prægredior.)(*Sequor.* *Adv* Fortuitò. *Uſus.* Lucifer, cùm ſolem antegreditur; cùm ſubſequitur, Heſperus dicitur. Omnia. quæ fiunt, cauſis fiunt antegreſſis. V, *Præcedo.*

Antehac. vor dieſem. *Syn.* Anteà. *Uſus.* Antehac ſperare licebat, nunc etiam ſpes erepta eſt.

Antelucanus, a, um. vor Tag gemachet. *Syn.* Quod ante lucem eſt. *vel* fit. *Uſus.* Tempus antelucanum. Cœnæ antelucanæ. Litteratus antelucanâ opificum induſtriâ ne ſe vinci ſinat.

An-

Antemeridianus, a, um. das Vormittag geschicht. *Syn.* Quod fit ante meridiem.)(*Pomeridianus*, *Vespertinus*. *Usus.* Antemeridianus sermo. Antemeridianis litteris tuis me recreâsti?

Antenna, æ, f. Segelstand. *Syn.* Transversum in navi lignum ad malum, cui velum alligatur. *Usus.* Quid tam in navigio necessarium, quàm prora, puppis, antennæ, vela, mali?

Anteoccupatio, nis, f. Vorkommung. *Figura. Rhetorica.* *Epi.* Impulsio.

Anteoccupo, as, avi, atum, are. vor einnehmen. *Syn.* Præoccupo. *Usus.* Ut anteoccupet, quod putat opponi.

Antepilani, orum, m. *Soldaten, so vor der Schlacht-Ordnung hergiengen. *Usus.* Hoc agmen antepilanos vocabant.

Antepono, is, posui, positum, ere. vorsetzen. *Syn.* Præpono, præfero, antefero, præstabilius puto, primas do, primum & summum habeo. *Adv.* Longè, nimium, rectè, stultè. *Phras.* *Publica commoda privatis antepono*, ich ziehe das gemeine Beste dem gemeinen weit vor. Reipublicæ commoda privatis potiora habeo; mihi Reipublicæ prima est dignitas, vitâque potior. Majorem publicæ, quàm privatæ utilitatis rationem duco. Ad publica magis, quàm privata commoda, consilia mea, studia, ac cogitata refero. Pluris ego publica, quàm privata facio commoda. In quærendis commodis non tam meas, quàm Reipublicæ utilitates specto; non tam mei, quàm publici boni rationem habeò. In consiliis, ac cogitationibus ampliorem publicis, quàm privatis utilitatibus locum do, tribuo, relinquo. Reipublicæ mihi cura potior est ac antiquior, quàm privata rerum mearum commoda. *Usus.* Ego nec meum consilium, nec judicium tuo, nec laude probitatis me tibi antepono.

Antepraedico, is, dixi, dictum, ere. zuvor sagen *Syn.* Prædico. *Usus.* Itaque hoc apud vos testificor, denuncio, antepraedico.

Antequam, ehedann. *Syn.* Priusquam anteaquam. *Usus.* Scribam, antequam discedo.

Antesignanus, i, m. der vor dem Fähnlein gehet. *Syn.* Primipilus. *Usus.* Antesignanos constituêre judices. Fuerat in acie Pharsalica antesignanus.

Antesto, as, steti, statum, are. übertreffen *Syn.* Præsto, antecello, excello. *Adv.* Multùm. *Usus.* Crotoniatæ olim corporis viribus omnibus antestetêre.

Antevenio, is, veni, ventum ire. vorkommen. *Syn.* Prævenio, anteverto, præverto. *Usus.* Consilia & insidias hostium antevenire. Omnibus rebus, credo, amorem prævenire. V. *Præsto.*

Anteverto, is, verti, versum, ere. vorkehren *Syn.* Præverto, antecedo.)(*Subsequor.* *Usus.* 1. Itinere illum antevertit. Antequam tecum agerem, antevertisti. 2. vorziehen. Rebus aliis antevertam, quæ mandas mihi, deinen Befehl werde ich vor allen anderen vollziehen. V. *Prævenio.*

Anticipatio, nis, f. Vorkommung. *Usus.* Quis non habet sine doctrina anticipationem quandam Deorum? i. e. *anteceptam Deorum agnitionem*, eine vorläuffige Erkanntnuß der Götter.

Anticipo, as, avi, atum, are. vorkommen. *Syn.* Anteoccupo, anteverto. *Usus.* Quid anticipas molestias diu post secuturas? Anticipatum est mentibus nostris, Deum humanâ formâ concipere.

Antipodes, um, m. Leute, so ihre Füß gegen uns kehren. *Syn.* Gentes adversi orbis incolæ. *Usus.* Antipodes è regione nobis, adversis stant vestigiis, adversa urgent vestigia.

Antiquè, alt. *Usus.* Quædam antiquê, pleraque durè dicit.

Antiquitas, tatis, f. das Alterthum. *Syn.* Vetustas. *Epi.* Incorrupta, mutata, ultima. *Usus.* 1 Antiquitas proximè ad Deos. In exemplis autoritatem habet antiquitas. 2. *Priscorum mores.* Cato documentum virtutis antiquitatis, prudentiæ, Cato ein Beyspiel der Tugend, und Alter, löblicher Sitten.

Antiquo, as, avi, atum, are. abbringen. *Syn.* Abrogo. *Usus.* Legem, rogationem antiquarè. V. *Aboleo*, *abrogo*.

Antiquus, a, um. alt. *Syn.* Vetus, priscus.)(*Recens.* D. Senes, *quantum ad vitam privatam*; Veteres, *quantum ad publicum*

cum tempus. Antiqui *utrique dicuntur, sed magis* Veteres, *quàm* Senes. *Phras.* 1. *Quæ tu narras, antiqua sunt,* was du erzehlest, ist schon was altes. Horum non satis explicata recordatio est, quæ propter vetustatem obsoleverunt. Hæc jam diu gesta, & à memoria nostra sunt remota. perantiqua ista sunt, ex annalium monumentis, & Regum memoriis repetenda. Res sunt vetustate, seniô, & sitû obliteratæ; vetustate nimiâ obscuræ, ut quæ ex magno intervallo non cernuntur. Exoleta vetustate annalium ista sunt exempla. Exesa sunt vetustate monumenta; profundæ vetustatis caligine obducta; ex veterrimis commentariis eruenda, conquirenda. Res sunt vetustate obrutæ, vexatæ; vetustatis rubigine obsitæ. Monumenta sunt vetustatis injuriâ victa. 2. *Antiqua verba adhibes & obsoleta,* du brauchest gar alte und nicht mehr gebräuchliche Worte. Versus affers, quos Fauni olim, vatésque canebant. Prisca verborum vetustate uteris. Verba adhibes ex Faunorum, & Aboriginum sæculo repetita. Quasi cum Evandri matre loquereris, ita verborum quævis monstra aucuparis. Videris inter Menenios, & Appios litteras didicisse. Verba affers à Sabinis usque, ac curibus accita. Pacuvios sermone refers. Reconditæ istæ voces sunt, & exoletæ, quarum tibi in sermone usus est. 3. *Antiquarum rerum investigator est diligens,* er ist ein Liebhaber dessen, was vor Alters merckwürdig war. Cognoscendæ vetustatis avidus est; vir est morum & litterarum veterum studiosissimus; mirificô antiquitatis studiô tenetur. Diligentissimus est antiquitatis investigator. *Usus.* 1. Hæc nimis antiqua, & obsoleta sunt, diese seynd schon altvätterische Sachen. Hæc memoriâ nostrâ antiquiora sunt, Homo est antiquus, *simplex & antiqui moris,* qui ex sua natura cæteros fingat. In hoc homine vestigia antiqui officii remanent. 2. *comparat.* antiquior, *pro charior, melior, potior.* Nihil tibi sanctius sit, & antiquiùs, quàm &c. es soll dir nichts mehr anbefohlen seyn, als ꝛc. Nihil habui antiquiùs, quàm salutem publicam. Hæc mihi cura erit antiquissima. V. *potior.*

Antistes, stitis, c. Vorsteher. *Syn.* Præsul. *Usus.* Sacrorum antistites, religionum interpretes.

Antistita, æ, f. Vorsteherin. *Usus.* Fani Cereris Antistita.

Antrum, i. n. eine Höhle. **Syn.* Caverna, specus.

Anus, i. m. ein Ingeweid des Leibes. *Usus.* Anum appellas alienô nomine, cur non suô potius?

Anus, ûs, f. ein altes Weib. *Epi.* delira, excors; fatidica. *Usus.* Quæ anus ita, ut tu, deliret.

Anxiè, ängstig. **Syn.* Solicitè, curiosè, religiosè cum anxietate. *Usus.* Anxiè rem ferre videtur. Anxiè quærit.

Anxietas, tis, f. Angst. *Syn.* Solicitudo, dolor. D. Anxietas *ab* angore, *ut* ebrietas *ab* ebriositate. V. *afflictor.*

Anxius, a, um, angsthafft. *Syn.* Naturâ proclivior ad angorem, solicitus, *Phras.* 1. *Anxius sum,* ich bin in grossen ängsten. in angustiis sum; omnibus rebus urgeor; in summas angustias adductus, inclusus sum; valdè suspensô animô expecto, qui evadam. Angor animô; metû conficior & angore. In solicitudine sum; non mediocrem habeo, sustineo solicitudinem: hæret in me solicitudo illa; discrucior animô; solicitor plurimis modis; animô malè est, exedor, excrucior, emaceror. Nullum mihi tempus sine solicitudine intercedit: vehementer re ista commoveor. Angitur intimis sensibus. er ist voller Angst und Sorgen. Cruciatur, æstuat titubat, hæsitat; quo se vertat, nescit. Quis homini æstus, quis error, quæ tenebræ? quid ille, caput, sinistrâ perfricans, secum commurmurat? nocturnô metû, & diurnô vitam agit angore plenissimam. Æger animi, trepidus rerum suarum, nec satis certus quô locô res suæ sint; affligat se, manus supplices ad cœlum tendit; cogitationibus animum exedit; gravatum animi anxietate corpus ægre trahit. In angustum ejus coguntur copiæ. 2. *Anxiô te animô esse video,* ich mercke es, daß du in Aengsten seyest. Sentio, te ægritudine confici; multis curis urgeri; affligi mœrore & consumi. Non me fugit, quantis curarum fluctibus, quantis perturbationibus animus jactetur tuus. Video, te in molestissimis esse curis; mœrore contrahi; ægritudine contabescere. Tristibus vexatum curis; angoribus implicatum; solicitudine æstuantem te conspicio. Magnis mihi curis agi, magnis premi, angique

que solicitudinibus videris. Nisi me conjectura fallit, multum acerbitatis tibi exortum est; magnum mœrorem eo ex casu cepisti, suscepisti, hausisti; ingentem ea tibi res solicitudinem incussit; multas tibi curas dedit. Angorem capis, ùt video, nimium; angori te das, dedis, implicas nimio; speciem mali majorem anxiô animô tibi figuras; solicitudine exanguis es; in angustiis versaris maximis. Noctem, reor, cum perpetuis vigiliis, & magnô animi motû agis. Turbata magnoperè, quantum conjecturâ consequor, tibi mens est; gravis tibi injecta est cura; magnus te incessit metus. V. *afflige*, *solicitus*, *timeo*. *Usus.* Morosi sunt, iracundi, anxii & difficiles senes. Solicitus & anxius amor. Animô esse anxiô. V. *Scrupulosus.*

Apage, & apagete! hinweg! *abigentis vox est. & fastidientis aliquid.* *Usus.* Apage cum illô.

Aper, pri, m. Wild-Schwein. *Syn.* Sylvestris porcus, *Epi.* ingens. *Usus.* Hercules cum Erymanthio porco confligens.

Aperio, is, ui, ertum, ire. öffnen. *Syn.* patefacio, recludo, resero. *Adv.* Aliquando, breviter, diligentius, paullum, studiosius. *Phras.* 1. *Domum meam amicis aperio,* mein Hauß stehet meinen Freunden offen. domus mea patet omnibus; nemini clausa est amicorum. Adapertæ, expansæ fores sunt; angulos ædium mearum omnes amicis pervios facio, pando. resero. 2. *jussit vi aperiri portam,* er hat befohlen die Thür mit Gewalt aufzubrechen. militi negotium datum est, ut portas moliretur; feras, claustráque refringeret, revelleret; impetum in portas faceret. 3. *aperuit litteras,* er hat den Brief erbrochen. Litteras resignavit; vincula epistolæ solvit, laxavit. 4. *Animum aperire,* grave est, es ist nicht leicht, sein Gemüth zu entdecken. grave est, denudare judicia sua; animum pa efacere; occulta sua apud aliquem expromere. Res est periculi plena, significationem dare animi sui, sicut sensus, voluntates ac studia quisque intelligat, perspiciat, cognoscat; ut pateant, extent, perspecta sint studia nostra; ut ex signis quisque obviis de sensu nostro conjiciat. *Usus.* 1. Non ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire nesciat; nec ita reseranda, ut pateat omnibus, man muß nicht zu geitzig; aber auch nicht zu verschwenderisch seyn. 2. *declaro, indico, explico, differo, apertè, facile reddo,* erklären, an Tag geben, entdecken 2c. Studia, consilia, cogitationes, sententiam meam tibi aperire soleo. Philosophiæ fontes Socrates primus aperuit. Ego in senatu sceleratorum, consiliorum fontes omnes aperui. Virtus sibi reditum in patriam aperit. Fores amicitiæ; occasionem ad invadendum aperire.

Apertè, öffentlich. *Syn.* publicê, planè, palàm, non obscurè, non dissimulanter.)(*tectè, ex insidiis, clam.* *Phras.* *Res in aperto*, ac propatulo loco; in ore, atque oculis provinciæ; luce palàm, inspectantibus omnibus gesta, es ist eine Sach, so öffentlich geschehen. *Usus.* Apertissimè & planissimè rem explicare. Proferre aliquid apertè falsum. Simpliciter, candidè & apertè loqui. V. *Palàm.*

Apertura, æ, f. Oeffnung. **Usus.* contra eas cellas relinquantur aperturæ.

Apertus, a, um. offen. *Syn.* patens, manifestus, planus, ante oculos positus. *Phras.* *Homo est apertissimus*, er ist ein aufrichtig, offenhertziger Mensch. eô ingeniô natus est, ut amicitiam, & inimicitiam in fronte promptam gerat; animo simplici est & aperto; animum in vultu & lingua promptum habet. V. *Sincerus.* *Usus.* 1. Nihil tam clausum, tam reconditum, quod istius cupiditati non apertissimum, promptissimúmque foret. Apertam simultatem gerere. Apertum scelus. Nihil tam apertum, tam perspicuum. 2. *Facilis, perspicuus, sincerus,* leicht, klar, aufrichtig. Multus tibi apertus est ad laudem cursus. Homo apertissimus. Aperta, dilucida oratio.

Apex, icis, m. Gipfel, Spitz. *Syn.* Fastigium. *Usus.* 1. Apex senectutis est authoritas. 2. *Diadema regium* Kron. Aquila Tarquinio apicem imposuit.

Aphractum, i, n. ringfertiges Schiff. *Usus.* Morata est navigationem aphractorum imbecillitas. *genus est navigii Rhodiis usitati.*

Apis, is, f. Bienlein. *Usus.* Homines mollitiâ fluentes apis aculeum ferre non possunt. Apum examina, quibus plurimum Natura ingenii, atque artis tribuit.

Apologus, i, m. eine Fabel *Syn.* fabula, in qua bruta animalia inducuntur loquentia. *Usus.* Narrationes apologorum.

Apophthegma, tis, n. ein kurtzer Denck-Spruch.

 Apo-

Apostata, æ, m. ein Abtrünniger vom rechten Glauben, oder geistlichen Ordens-Stand. *Syn.* Datæ Christo fidei desertor impius; desertor sacri instituti. *Phras.* 1. Nuncium remisit Religioni veræ, er ist vom Glauben abtrünnig worden. ejuravit Christi sacra; à fide Christo datâ impiâ defectione descivit, ejuratô Christi nomine ad superstitiones pristinas se recepit; à vera Religione, ab recta sn DEum fide defecit; desertis Christi castris ad sacrilegas superstitiones revertit. 2. Defecit à sacri Ordinis instituto, er ist von dem geistlichen Orden abtrünnig worden. deseruit religiosum, quod professus erat, institutum; suâ voluntate a Religiosâ se militiâ segregavit spretâ votorum religione profanis se iterum curis, rebúsque reddidit; abruptis legum, religionúmque vinculis in nefariam se libertatem restituit; descivit à Religiosæ familiæ institutis. Obligatam sacramento fidem nefariâ instituti desertione impius fefellit.

Apostoli, orum, m. die Apostel. *Phras.* Primi Christianæ Legis Magistri, ac Doctores; duodecim Christianæ doctrinæ Præcones; Legati à Christo missi ad omnes terrarum nationes; Christianæ Reipublicæ Duodecim viri; Christianæ Religionis Signiferi; Primorum Ecclesiæ Principum Collegium.

Apotheca, æ, f. ein Behältnuß. *Syn.* Cella vinaria, penuaria &c. *Usus.* Domos omnium, & apothecas scrutari.

Apparatè. herrlich, köstlich. *Syn.* cum apparatu, magnificè. *Usus* Itaque edit, & bibit jucundè sanè, & opiparè, & apparatè.

Apparatio, nis, f. Zubereitung. *Usus.* Magnificentia, & apparatio popularium munerum.

Apparatus, ûs, m. Rüstung. *Syn.* apparatio. *Epi.* Epularum à magnificentia recedens, magnificus, non privatus, aut plebejus, sed patricius, & prætorius, major, maximus, minor, navalis, præclarus, regius, tantus, tam præclarus, tenuissimus. *Usus.* Delectant me magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia, & copia. Dies festus argentò, veste, omni apparatû, ornatúque visendo agitur. Regio epularum apparatû accipi. Nullô apparatû pure & dilucidè dicere. Hæc erat totius operis designatio, & apparatus. Apparatû nobis opus est, & rebus ex quisitis undique, & collectis, accersitis, comportatis.

Appareo, es, ui, ére. erscheinen *Syn.* Adsum, præstô sum, videor, compareo, in conspectum me do.)(*occulto.* *Adv.* Leviter, clarius, facile, nusquam, prorsus, plane serius. *Phras.* *Apparuit in somno.* er ist im Traum erschienen. in somnis obversata hominis species; repræsentatæ sunt illi species minarum, iræque cœlestes; Cœlô repente delapsa viri species se obviam dedit; in quiete visus divinâ specie juvenis; secundùm quietem oblata illi species est hominis; in somno spectabilem habuit virum. Erat in oculis species hominis incogniti; per speciem se oculis obtulit; spectandum se præbuit vir ad eum diem ignotus. *Usus.* 1. Nulla uspiam navis prædonum, equi nulli, nulli equites apparuêre. Deus ille sub anguis specie Syllæ apparuit. 2. *patet, liquet.*, augenscheinlich, klar seyn, erhellen. Ut apparet ex ejus orationibus, fuit vir doctus. Quo magis opprimitur, eò magis ejus virtus eminet, & apparet. Apparebunt demum fraudes tuæ, dilucebunt, detegentur. V. *Emineo.*

Apparitio, nis, f. Obrigkeitliche Bedienung. *Syn.* Apparitoris officium. *Epi.* Longa. *Usus.* In longa ejus apparitione fidem ejus, & abstinentiam cognovi.

Apparitor, ris, m. Diener, Stadt-Knecht. *Syn.* Satelles, stipator. *Epi.* Humilis & abjectus, necessarius, recens. *Usus.* Quis unquam apparitor tam humilis, & abjectus?

Apparo, as, avi, atum, are. zubereiten. *Syn.* comparo, paro. *Adv.* Omnino, opipare. D. Præparare *est anteà uti ia parare.*; apparare, *pertinet ad dignitatem quandam, ac verius pompam.* *Usus.* Bellum apparavit, suscepit, confecit. Convivium, cœnam, nuptias, prandium apparare, & ornare. Crimina in insontem apparare. Ludi apparatissimi. Instructa, & apparata domus rebus omnibus. V. *paro*, *instruo.*

Appellatio, nis, f. Beruffung. *Syn.* Compellatio. *Epi.* Improbissima, inanis, levis, venalis. *Usus.* Regum appellationes venales erant. Ea Tribunorum appellatio intercessit auxilii causâ.

Appellator, oris, m. der appellirt. *Usus.* Vix manus ab illo appellatore abstinebantur.

Appello, as, avi, atum, are. nennen, anreden. *Adv.* Asperius, blande, blandissime, comiter, commode, communiter,

ter, durius, græce, graviffimè, honorificentiffime, identidem, inutiliter, ita fane, latine, melius, nimirum, recte, nominatim, nusquam, omnino, omnino non, peffimè, prudenter, recte, rite, rectius, temere, valde, probe, vere, ultro, vulgo, *Ufus.* 1. *voco, compello, alloquor.* Rem fuo nomine appellare. Salutare benignè, comiter, hilariter appellare unumquemque. Blandô fermone milites appellare. Superbius, afperius, duriore verbo appellare quenquam, anreden. 2. *nomino, nuncupo,* nennen. Nunquam non Cæfar pompejum honorifice appellat. Nominatim, nomine aliquem, tertiô quoque verbô appellare. 3. *in jus voco,* vor Gericht fordern. debitum repofco, Schuld fordern. Cur me poft biennium primo appellas? Sponfores appellare. De pecunia quem appellare. 4. *Invoco,* & *confugio ad,* anruffen, zu einem seine Zuflucht nehmen. Quis mihi Deus appellandus, quæ hominum fides invocanda, imploranda? A Prætore ad Tribuos, *vel* Tribunos appellavit. *vulg. Majorem poteftatem imploro,* zur höheren Obrigkeit sich beruffen. V. *nomino voco.*

Appello, is, puli, pulfum, ere. anlånden. *Syn.* Applico, admoveo, accedo. *Adv.* valde, timide. *Phraf. Navim ad littus appulit,* er hat angelåndet. Littori admovit; terræ applicuit; navi ad portum fucceffit; in terram evafit; ad terram pervenit; littus attigit; aditum ad terram navibus habuit; portum tenuit; in portum delatus, invectus eft; portus hominem accepit; littore potitus eft; portum ingreffus eft, cepit, tenuit, fubiit; ad portum acceffit; in portum navim fudduxit; portum tetigit, affecutus eft, intravit. *Ufus.* 1. Claffem ad portum, ad littus appulit, anlånden. 2. *Transl.* animum ad litteras appellere, sich auf das Studiren begeben. animum ad uxorem, ad fcribendum appellere. 3. *paff.* claffis appulfa. Appulfi in navibus prædones. V. *accedo.*

Appendicula, æ, f. kleiner Zusatz. *Syn* corollarium, acceffio. *Ufus.* Eft hæc quafi appendicula ejus caufæ.

Appendix, icis, f. ein Anhang. *Syn.* additamentum, acceffio, corollarium. *Ufus.* Appendix animi corpus.

Appendo, is, di, penfum, ere. anhängen, *Syn.* Annecto, fufpendo, pendo. D. Perpendo, expendo, *ejusdem ferè fignificationis, rem exactè pondero:* appendo, *fufpendo ad lancem; vel ftaterâ pondero. Ufus.* Non adnumero verba, fed appendo, ich zehle nicht, sondern wäge die Wort. Omnia fua tibi conceffit, adnumeravit, appendit. Aurum appendere artifici.

Appetentia, æ, f. Begierd. *Syn.* Appetitus. *Epi.* Effrænata *Ufus.* Lætitia profufam hilaritatem, libido effrænatam appetentiam efficit. Appetentiam cibi præftare; famem obfonare, einen Appetit zu essen machen.

Appetitio, onis, f. Begierd. *Syn.* appetentia, impetus. *Epi.* Immoderata, nimia, naturalis. *Ufus.* Natura belluis dedit fenfum, & modum, & cum quodam appetitu acceffum ad res falutares. Appetitus rationi obediant, fubjecti fint. Contrahere & fedare omnes appetitus, ut tranquilli fint, & omni perturbatione careant. V. *Defiderium.*

Appeto, is, ivi, itum, ere. begehren. *Syn.* cupio, opto, defidero, expeto.)(*Refugio.* D. Appeto *cum affectu qualicunque*; expeto *cum ratione honefta,* & *bona. Adv.* ardentius, cupide, fruftra, magnificentius, plus femper, rabide, ultro, *Phraf. Aliena bona appetit,* er trachtet nach fremden Gut. oculos ad prædia illa adjicit, inhiat; imminet fundis illis. *Ufus,* 1. Non folùm non recufo; fed appeto, repofco, wünschen und begehren. Homo voluptatum, gloriæ appetentior, laudis appetens. 2 *invado, impeto,* mit Gewalt angreiffen. Vita ejus fæpè ferrô, infidiis appetita eft. Lapidibus fe appetitum, ac percuffum clamitat. 3. *appropinquo* herzunahen. Dies appetebat feptimus, der siebende Tag nahete an. V. *Peto, defidero, cupio.*

Appingo, is, pinxi, pictum, ere. zusetzen. *Ufus.* Novis femper aliquid appingitur.

Applaudo, is, plaufi, plaufum, ere. vor Freuden die Hände zusammen schlagen. *Syn.* Manuum vel pedum plausû favorem fignifico. *Ufus.* Cui civium generi maximè applauditur. V. *Plando, admurmuratio, gratulor.*

Applaufus, us, m. des Frolocken mit Händen. *Syn.* Favor popularis, fecunda populi admurmuratio, fefta acclamatio. *Epi.* Magnus. *Ufus.* Affentiente populô magnô applausû dixit. V. *plando, plaufus*

Applicatio, nis, f. Zufügung. *Syn.* adjunctio, adjectio. *Ufus.* Amicitia potiùs ex applicatione quadam animi cum fenfu amandi, quàm à cogitatione utilitatis fecuturæ oritur.

Applico, as, cui, itum, are. zusammenfügen. *Syn.* adjungo. *Adv.* Familiariter, maxime, ftudiofe. *Phraf. Ad bonas artes fe diligenter applicat,* er begibt sich fleißig auf die Wissenschafften. Mentem, animum, confilium, ftudium ad litterarum ftudia appellit; mentem

in bonarum artium ſtudiis figit, locat. Animum ad doctrinam ſtudia adjungit. Bonarum artium ſtudiis ſe addicit, operam dat; operam & ſtudium navat. Ad artes liberales animum applicat; operam, ſtudium, laborem, confert; ſe ad bonarum artium ſtudia transfert; in iis elaborat, deſudat; operam, tempus, curam, diligentiam ponit, conſumit; induſtriam ſuam exercet. Animum adjicit ad bonas artes; nullam in iis conſequendis induſtriam omittit; nulli parcit operæ; Totô pectore, omni ſtudiô, curâ, cogitatione in honeſtas artes incumbit; in honeſtiſſimarum artium ſtudio ac cultura omnes curas intendit. Uſus. 1. Applicare naves ad terram, terræ. Flumini caſtra; ſe ad arborem applicat, anländen, anfügen, anlehnen. 2. *adjungo.* zugeſellen, ſich begeben. Se ad aliquem præſidii causâ; ſe ad ductum alterius, ad fidem & amicitiam populi applicare, ſich wenden, begeben. Alii ad Jus Civile; ad Eloquentiam alii ſe applicant. Animum denique ad frugem applicuit. Ad deteriorem partem animum ægrotum applicare, das Gemüth lencken. V. *adjungo.*

Appono, is, poſui, poſitum, ere. zuſetzen. *Syn.* Addo, adjungo, admoveo, adjicio. appingo, adſcribo. *Uſus.* 1. Ad ignem apponere aliquid, etwas zum Feuer ſetzen. Notam alicui rei, ad rem aliquam, ad malum verſum adſcribere, apponere. Ad illa præcepta de ſuo aliquid appoſuit. Nec dies tuæ epiſtolæ, nec ſignum appoſitum eſt. 2. *pono,* ſetzen. Cuſtodem alicui apponere. Lucro apponere aliquid. 3. *ex compoſito adhibeo,* beſtellen. Accuſatorem alicui, calumniatorem apponere, einen Ankläger beſtellen. V. *addo, adjicio.*

Apporto, as, avi, atum, are. hinzutragen. *Syn.* affero. *Adv.* undique. *Uſus.* 1. Multos ſecum morbos ſenectus apportat. Clitellis frumentum eò apportandum eſt. 2. *nuncio,* ankünden. Quid apportas novi? gaudium apportas, an luctum. V. *affero.*

Appoſitè. wohl, eigentlich. *Syn.* aptè, accommodatè, convenienter. *Uſus.* Appoſitè ad perſuadendum dicere. Cætera appoſitè tibi mandabo.

Appoſitio, nis, f. Zuſatz. *Syn.* adjunctio. *Uſus.* obſcuriora ſunt præcepta ſine appoſitione exemplorum.

Appoſitus, a, um. tauglich. *Syn.* aptus, accommodatus. *Adv.* bene, maxime. *Uſus.* Locus minimè appoſitus ad pietatem. Forma ad dignitatem appoſita. Tempus ad bonarum artium ſtudia appoſitiſſimum amici eripiunt. V. *Accommodatus, aptus.*

Apprehendo, is, hendi, henſum, ere. ergreiffen. *Syn.* Accipio, arripio. *Uſus.* 1. alicujus manum apprehendere, einen bey der Hand nehmen. 2. *Transl.* quod ego apprehendebam, mox accuſator eripiebat è manibus,

Apprimè. überaus. *Syn.* valdè, multûm, perquàm, plurimùm. *Uſus.* Homo apprimè doctus, pius, nobilis.

Approbatio, nis, f. Gutheiſſung. *Syn.* comprobatio. *Epi.* inutilis, magna, popularis, tanta, turpis, *Uſus.* Id vulgi aſſenſione, populari approbatione, & plauſibus metiendum eſt.

Approbator, oris, m. Bewährer. *Syn.* comprobator. *Uſus.* Tu fuiſti ſuaſor, impulſor itineris mei, magis autem approbator.

Approbo, as, avi, atum, are. gutheiſſen. *Syn.* Comprobo, laudo, confirmo.)(*improbo.* *Adv.* honorifice, mirabiliter. neceſſario, temere, valde, vehementer. *Phraſ.* *Approbavêre omnes viri ſententiam,* es haben alle ſeinen Ausſpruch gutgeheiſſen. Summâ aſſenſione plebis, ſecundis admurmurationibus ſenatûs auditus eſt. Conclamavêre omnes, ita fieri oportere. Viri ſententiam laudaverunt omnes, & approbaverunt; ratam omnes habuêre; aſſenſu excepêre. Itum eſt, pedibus itum eſt in ejus viri ſententiam. In ejus ſententiam diſceſſio facta eſt; in ejus ſententiam diſceſſum eſt. Summâ aſſenſione ſenatûs. ſecundòque populô ſententia comprobata eſt. Una omnium, conſentiénsque vox erat: æquum eſſe, quod poſtularet; ſtandum eſſe eâ viri ſententia; ad ejus viri ſententiam, ſuam adſcribi voluêre; album calculum adjecêre. *Uſus.* Milites Ducis ſententiam magnô clamore, unâ voce approbârunt. Quod actum eſt, Dii approbent! Utinam tibi conſilium, officium meum approbem! wolte GOtt, ich konte machen, daß du meinen geneigten Willen und Dienſt gutheiſſeteſt. V. *Probo, aſſentior, adſtipulor.*

Approbandi formulæ: feſtivè, probè, optime! Non poſſum, quin exclamem; benè herclè factum eſt. Euge optime! o factum bene! beâſti! vir es! Eugepæ nunc places? *iron.*

Appromitto, is, misi, missum, ere. für einem bürgen. *Syn.* promitto *Usus.* Factum est, ut volui, quod decies sestertiûm appromisisti.

Appropero, as, avi, atum, are. hinzueilen. *Syn.* propero. *Usus.* ut approperent, adhortabor. V. *propero, festino.*

Appropinquatio, nis. f. das Hinzunahen. *Usus.* Senectus est appropinquatio mortis.

Appropinquo, as, avi, atum, are. hinzunahen. *Syn.* accedo, advento propè, propiùs, proximè; propè, propius, sum, adsum; vicinus sum, impendeo, pedem confero; in oculis, in conspectu sum; in conspectum me do.)(*absum.* *Adv.* valde. *Usus.* Ejus rei maturitas nondum venit, etsi appropinquet. Impendet fatum aliquod, planè instat, certè appropinquat. Alicui, ad aliquem appropinquare. V. *propinquus, vicinus, propè.*

Appulsus, ûs, m. Zulǎndung. *Syn.* accessus. *Epi.* nimius. *Usus.* 1. Tactus frigoris, & caloris omnes appulsus nimios sentit. 2. *Commotio.* Bewegen/ Antrieb. Tribus modis Deorum appulsû homines somniant. V. *adventus.*

Apricatio, nis, f. das liegen an der Sonnen. *Usus.* Unam in tua villa aprícationem omnibus istorum regnis antefero. Calescere apricatione, *vel* igni. Loci amœnitas libero sole fruentis; à tepore solis indefensi.

Apricor, acris, atus sum, ari. an der Sonnen seyn. *Usus.* Alexander Diogeni apricanti officiebat.

Apricus, a, um. am Sonnichtigen Orth gelegen. R. q. *apericus ab aperiendo.*)(*opacus.* *Usus.* Hortus, locus, vinea aprica.

Aptè. geschicklich. *Syn.* appositè, accommodatè, decorè, commodè, congruenter, eleganter. *Usus.* Aptè dicere & numerosè. Facilè judicamus, quid aptè fiat, quid ab officio, naturáque discrepet.

Apto, as, avi, atum, are. zusammen ordnen. *Syn.* accommodo, compono, paro. *Usus.* Hoc verbum ad hanc sententiam bene aptatur. Pugnæ se aptare, zum Streit sich rüsten. V. *accommodo.*

Aptus, à, um. geschickt. R. *ab* ἅπτω, *connecto.* *Syn.* accommodatus, appositus, conveniens, congruens, habilis, idoneus, consentaneus.)(*ineptus, solutus.* *Adv.* Bene, communiter, maximè, mirabiliter, vehementer, mediocriter, omnino. *Phras.* *Naturâ aptus ad omnia.* er ist von Natur zu allen geschickt und tauglich. Dederat hoc Natura, quidquid aggrederetur, ut egregiè conficeret. Natus ad omnia videbatur. Ingenium acceperat à natura ad omnes res appositum, atque accommodatum. Eô erat, eô utebatur ingeniô, quidvis ut exequi, præstare satis commodè posset. Præcipuô quôdam naturæ munere aptus erat, accommodatus ad omnia. Habebat hoc à natura, utquamcunque ad rem se conferret, quamcunque rem capesseret, eâ perfungeretur optimè, ex ea cum laude discederet. Nemo erat illô commodior ad res quaslibet. Factus à natura videbatur ad res omnes. In omni re, in omni judicio elegantissimus est. Nihil agit non commodè, non aptè, non eleganter, lautè, venustè, lepidè, egregiè. Lepores, elegantiam, venustatem habet in omni re. Quidquid agit, cum lepore agit, cum elegantia, sic ut gratiam ab omnibus ineat, ut aptior, accommodatior videatur esse nemo. Idoneus videbatur, & probè affectus ad fungendum munus suum; satis dexter; negotiis gerendis habilis; negotiorum haud quaquam rudis. Ingeniô erat commodô, & versatili; dignúsque, cujus opera ad res quaslibet adhiberetur. Egregio ad res gerendas judicio perpolitus erat. Ad sustinendam cum dignitate quamlibet in Republica personam omnem habebat aciem. V. *accommodatus.* *Usus.* 1. Ad dicendum natus, aptus, geschickt. Calceus habilis & aptus ad pedem. Homo non aptissimus ad jocandum. Aptum & consentaneum tempori & personæ. 2. *cohærens, consentiens.* an einander hangend/ übereins stimmend. Partes orationis omnes inter se aptæ, & connexæ. Faciliùs est, apta dissolvere, quàm dissipata connectere. Multa dixit, parum apta inter se & cohærentia. V. *accommodatus.*

Apud. bey *Syn.* propè, juxta, non procul. *Usus.* 1. *Propè* nahend bey. Apud Corfinium, apud Romam castra posuit. 2. *cum.* mit/ bey. Apud matrem erat. Apud Pompejum cœnavit. Apud me insidias sibi dixit esse factas. 3. *coram,* vor einem. Apud Pontificem, apud populum dixit. 4. *cùm citantur autho-*

res &c ùt apud Poëtam, ùt apud Terentium est, wie es bey dem Terentio zu lesen. Apud majores hoc erat in more positum. Apud priscos quæsitum est. Dicitur quoque: Non sum apud me, ich bin vor Zorn nicht bey mir selbsten.

Aqua, æ, f. Wasser. *Syn.* Unda. *Epi.* Alba, alumna, belle fluens, calida, dulcis, gelida, intercus, jugis, nigra, pluvia, profluens, & uber, summa, turbida, & cadaveribus inquinata uberior, marina, perennis, pulchra. *Usus.* Aqua frigore concrescit. Aquam deducere in villam. Aquam ducere per fundum. Aqua illi hæret, er bleibt stecken, kan nichts reden. Aquâ & igni interdicere, ins Elend jagen. Aquarum fluxiones, ductus, divortia. Aquæ perennes. Aqua imbribus aucta. Aquæ eô annô ingentes fuêre, es waren dazumahl grosse Wasser-Güß. Aquam frigidam suffundere, das gute Vertrauen hemmen.

Aqua benedicta. *Vulg.* das Weih-Wasser. *Syn.* aqua lustralis, consecrata. *Phras.* Aquâ lustrali frontem tingere, sich mit Weih-Wasser besprengen. Corpus aquâ consecrata aspergere; labeculas animæ aquæ lustralis aspersione abstergere. Aquâ consecratâ se lustrare.

Aqua intercus, tis. Wassersucht. *Syn.* Hydrops. *Usus.* Medicamentum dare ad aquam intercutem.

Aquæductus, us, m. Wasser-Leitung. *Usus.* de aquæductu probè fecisti.

Aquarius, a, um. zum Wasser gehörig. *Usus.* Provincia tibi obtigit aquaria, dir ist die Sorg über die Wasser-Leitung aufgetragen worden.

Aquarius, ii, m. Wasser-Mann. *Epi.* humidus. *Usus.* cum aquariis mihi pugnandum fuit, *scil. curatoribus*

Aquatilis, e, *com.* das im Wasser lebt. *Syn.* in aquis vivens, agens, degens, aquarum incolæ. *Usus.* Bestiæ terrenæ, aquatiles, volatiles.

Aquatio, nis, f. Wasserholung. *Usus.* Hac aquatione carere non possunt. Milites aquationis causâ longiùs progressi.

Aquator, oris, m. Wasser-Träger. *Usus.* Aquatores nostri ab hostibus pressi.

Aquila, æ, f. ein Adler. *Epi.* Argentea, ac omnibus perniciosa, ac funesta. *Usus.* 1. Nullâ avis aquilâ vehementius volat. 2. *signum militare*, gewisses Feld-Zeichen. Aquilam inferre in medios hostes. Inter prædam decem aquilæ relatæ.

Aquilinus, a, um. Adler-artig. * *Usus.* Homo milvinis, aut aquilinis unguibus.

Aquilo, nis, m. Nord-Wind. *Syn.* Ventus ex Septentrione, *vel* Septemtrionibus spirans; Septentrio; Ventus Septentrionalis; ventus Austro obversus, *item*: Pars ea mundi, quæ ad Septentriones spectat. *Usus.* Domus Aquiloni obversa; Aquilonis frigori obnoxia.

Aquilonaris, e. *com.* Nordisch. *Usus.* Regio Aquilonaris.

Aquilus, a, um. Adler-färbig, braun. **Syn.* fuscus & subniger. *Usus.* Homo colore aliquô corpore aquilus.

Aquor, aris, atus, sum. Wasser schöpffen. *Usus.* Oppidandi sine periculo aquari non poterant.

Aquosus, a, um. wässericht. * *Usus.* campus aquosus.

Aquula, æ, f. Wässerlein. *Syn.* aqua exigua.

Ara, æ, f. ein Altar. *Syn.* Altare, *Epi.* Illustris, infima, princeps vetus. *Usus.* Aram dedicare, consecrare. Ad aram confugere. Pro aris & focis certare, *pro religionibus*. Aram tenere.

Aratio, nis, f. das Pflügen. *Syn.* Agricultura, agri cultio; arvum. *Epi.* desertæ glandiferæ, & fructuosæ, magnæ, paternæ, relictæ, totæ, vacuæ. *Usus.* Per bellum multæ arationes, fructuosæ alioquin, desertæ, jacent. Vastatæ sunt arationes; & agri vectigales.

Arator, oris, m. ein Ackermann. *Epi.* Experientissimus, ac diligentissimus, fortis & experiens, invitus, nobilis, inimicus, laboriosissimus, locupletissimus, magnus, & gnavus, miser, optimus, summus, remotissimus â foro. *Usus.* Ex aratore oratorem fieri. Ager ille habuit aratores ducentos. V. *Rusticus*.

Aratrum, i, n. der Pflug. *Usus.* Aratrô terram perstringere. Circumducere aratrum. *Boum vires ad extrahenda aratra.

Arbiter, ri, m. ein Schiedsmann. *Syn.* Disceptator litis; præses, testis, *Epi.* honorarius, remotus. *Usus.* 1. ad disceptandas res meas te arbitrum adopto, statuo. Ad judicandas controversias meas cuperem te arbitrum mihi dari; te arbitrum postulo, capio, sumo; te arbitrô mearum rerum utor. 2. *testis*, Zeuge. Aliquid agere arbitris remotis.

Arbitratus, us, m. Will, Meynung. *Syn.* Sententia, opinio, judicium. *Usus.* 1. Meô arbitratû potiùs, quàm tuo agam 2. *libitum desiderium.* Wunsch, Verlangen. Illius arbitratû de pace agam 3. pote-

3. *potestas* Gewalt. In arbitratum, ditionem alterius se dare, dedere. V. *Arbitrium*, sententia.

Arbitrium, ii n. Meynung. *Syn.* arbitratus, voluntas, libido. *Epi.* Honorarium. *Usus.* 1. Ad alterius nutum & arbitrium fingere se totum & accommodare. Omnia sua ad alterius arbitrium conferre. Legum arbitrium penes principem est. Num id faciendum sit, tuum esto arbitrium. 2. *judicium arbitri sententia.* Ausspruch des Scheidmanns. Minos severa facit arbitria apud inferos. Arbitrium ad senatum rejicio; judicem senatum capio, ich lasse den Ausspruch dem Rath über.

Arbitror, aris, atus sum. urtheilen. *Syn.* judico, censeo, statuo, autumo, existimo, puto. *Adv.* Imprudenter, omnino, magis, necessario, nimirum, similiter, prorsus non, recte, similiter, usque eò. *Usus.* 1. Patris est, arbitrari de filii rebus, der Vater hat zu urtheilen von den Sachen des Sohns. 2. *æstimo*, schätzen. arbitrari facultates alterius; mores hominis, & facta arbitrari. V. *judico*, *existimo*, *puto*.

Arbor, oris, f. Baum. *Epi.* aurifera, novella, vetula, infelix, senescens. *Usus.* Arbores vivere & senescere dicimus. Directæ in quincuncem arbores. Ambulatio, à novellis arboribus opacata. Arbores serere, quæ alteri sæculo prosint. Proceritates arborum.

Arbustum, i, n. Baum-Garten. *Syn.* Arbores multæ ad fructum consitæ, solum arboribus consitum, convestitum. *Usus.* Arbusta foliorum tegmine ornata.

Arca, æ, f. ein Kaste. *Syn.* armarium, capsa, Cista. *Epi.* inanis, plena. *Usus.* Animus hominis dives non arca appellari solet. Argentum in arca positum. Arcæ alicujus confidere.

Arcanò. heimlich. *Syn.* Secretò, clam, remotis arbitris. *Usus.* arcanò paucula cum illo collocutus sum.

Arcanum, i, n. etwas heimliches.

Arcanus, a, um. heimlich. *Syn.* occultus. *Phras.* 1. *Non sunt ista arcana*, das ist nichts geheimes. non ex occulto aliquo genere litterarum quæsita, sed sumpta de medio. Non sunt ista interiora quæpiam; nihil est, quod non in concione rectè legi possit. Nihil hic mysteriorum; nihil, quod non committi omnibus possit. 2. *Arcana ista sunt*, das ist was geheimes. Siquid sancti est ad silentium, istud est. In secreto hæc cum amicis sunt volutanda; non foras efferenda. Tecum ista tibi habeto, quæ committi omnibus haud tutò possunt. *Usus.* Arcana, occultaque omnia foras extulit, er hat alle Heimlichkeiten ausgeschwätzt.

Arceo, es, ui, ére. abhalten. R. *ab* ἀρκέω, *propulso*. *Syn.* defendo, abigo, propulso, prohibeo. *Usus.* 1. Honestas, non pœna ab injuria homines arcere debet. Ferrô arcere contumeliam. 2. *prohibeo*, *pello*, *removeo*, *averto*, verhindern, abtreiben, abwenden. Hostem finibus, pauperes aditû arcere. Juventus à libidinibus arcenda. Frigora, nives, solem arcere; defendere solem, hyemem, ardorem, sich wider Hitz und Kälte schützen. 3. *coërceo*, zäumen. Servi custodiis arcendi sunt & vinculis.

Arcesso, is, ivi, itum, ere. beruffen. *Syn.* voco, evoco. *Usus.* 1. olim ab aratro arcessebantur consules. In senatum, in patriam arcessere aliquem. 2. *repeto*, wiederhohlen. A capite rem arcessere. Longiùs indè arcessere. 3. *accuso*, verklagen. Capitis, in judicium capitis, in periculum capitis arcessere quempiam. Judicio aliquem arcessere. 4. *concilio*, verschaffen. Orationi splendorem arcessere, der Rede eine Zierlichkeit geben, verschaffen.

Archetypus, i, m. das erste Modell eines Dings. *Syn.* Prima forma, typus, exemplar. *Usus.* Archetypus crebris locis refectus, & inculcatus.

Archipirata, æ, m. Haupt der Meer-Räuber. *Syn.* Princeps piratarum. *Epi.* Subdititius, terrestris, vetus. *Usus.* Archipirata à latrone productus.

Architector, aris, atus sum. bauen. *Syn.* fabricor, struo. *Adv.* optime. *Usus.* Mente quidlibet nobis fabricari possumus, & architectari. Voluptates invenire novas, & architectari. V. *Ædifico*.

Architectura, æ, f. Bau-Kunst. *Syn.* Architectandi ars. *Usus.* Honestæ artes sunt medicina, architectura.

Architectus, i, m. Baumeister. *Syn.* Machinator, princeps architectandi. *Epi.* bellus, malus. *Usus.* 1. Omnium architectorum, & machinatorum princeps Chrysogonus,

2. *Transl. Author, magister*, **Urheber.** Stoici, architecti verborum. Epicurus inventor voluptatis, & quasi architectus beatæ vitæ. Sceleris Architectus,

Arctè, eng beysammen. *Syn.* Strictè. *Usus.* Arctè & graviter dormire. Arctè complecti aliquem.

Arcto, as, avi, atum, are. zusammen drucken. *Syn.* Constringo, coangusto, coarcto, in angustum cogo. *Usus.* Naves arctatæ. V. *Angustiæ.*

Arctus, a, um, eng. *Syn.* Adstrictus, obstrictus, angustus.)(*Laxatus, laxus.* *Usus.* Arctissimum amicitiæ vinculum. Arctioribus laqueis tenetur, quam ut evadat. Arctiora somni tempora, quàm noctis. Arctus me somnus complexus est. V. *Angustus.*

Arcula, æ. f. ein Kistlein. *Syn.* Arca parva, capsa. *Usus.* Liber meus omnes Isocratis arculas consumpsit.

Arcuo, as, avi, atum, are. Gewölb machen. *Syn.* In modum arcûs curvo. *Usus.* Currû arcuatô vectus.

Arcus, ûs, m. Bogen. *Epi.* Coloratus, intentus, pulcher. *Usus.* 1. Animum tanquam arcum intentum habere. Arcum intendere, adducere; arcum remittere, laxare. 2. *Iris.* Regen-Bogen. Arcus ille è nubibus efficitur.

Ardenter, inbrünstiglich, hefftig. *Syn.* Vehementer, intensius, majorem in modum cupere aliquid.

Ardeo, es, arsi, ere. brennen. *Syn.* Flagro, conflagro, deflagro. *Adv.* Acerrime. *Phras.* 1. *Helenæ causâ Troja arsit*, wegen der Helena ist Troja verbronnen. Conflagravit; igne periit, absumpta, consumpta est; deflagravit, incensa est; in cineres abiit; in bustum conversa est. 2. *Domus ardere cœpit*, das Haus hat angefangen zu brennen. In ea domo non mediocre incendium excitatum est; domus igne correpta, absumpta, combusta est; gravis periculi, summi damni flamma exorta est. Domus ignem, flammam concepit; exarsit pars domûs, & collucet continenti incendiò; late fundit incendium; flammam differt; periit incendiô domus; incendiô hausta, deleta est. *Usus.* 1. Domus ardebat non fortuitò, sed oblatô incendiô. 2. *Transl.* Irâ & dolore ardet, er brennet vor Zorn. Bellô ardet Gallia. Ardent oculi. Ardet illi ad ulciscendum animus. Cupiditate, amore, invidiâ ardet. Omnium bonorum odia in te ardent. V. *Flagro, incendium, accendo.*

Ardor, oris, m. Hitze, *Syn.* Æstus, flagrantia, incendium. *Epi.* Acerrimus, & mobilissimus, cœlestis, clarus, expressus, imperatorius oculorum, integer & purus, & liber, restinctus, summus, nimius, temperatus, tenuis & nulla admixtione concretus, ultimus & altissimus, atque undique circumfusus, & extremus, omnia cingens, atque complexus. *Usus.* 1. Solis ardore torreri. Ardore conflagrare. Ardorem à vitibus pampini defendunt, *propulsant.* 2. *Fulgor, splendor*, Glantz, Strahl. Ille imperatorius ardor oculorum. Vide in eo ardorem vultûs, atque motûum. 2. *Vehementia, vis ingens*, Hefftigkeit. Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam. Ardorem, cupiditatem restinguere, reprimere. Consedit ille animi ardor & studium. V. *Fervidus, Calor.*

Arduus, a, um. hoch. *Syn.* Ascensû acclivi & asperô. *Adv.* Vehementer. *Usus.* 1. Oppidum difficili ascensû, & arduô. 2. *Transl. difficilis*, schwer. Arduum, longi temporis, magnæque cogitationis opus moliri. V. *difficilis.*

Area, æ, f. ein Platz. *Syn.* Locus sine ædificio in urbe; ruri ager, & ubi frumenta excutiuntur. *Epi.* Præclara, pulchra. *Usus.* Æstimatores magni æstimant tuas areas. In areis fraudare Decumanum, *Decimatorem*, so den Zehend nimmt. Nemo frumentum de area tollat.

Arena, æ, f. Sand. *Usus.* Arenam emere, aut paludem.

Arenosus, a, um. Sandicht. *Usus.* Terra littus arenosum.

Areo, es, arui, ére. fast dörr seyn. **Usus.* Fauces arent siti.

Aresco, is, arui, ere. dörr werden. *Syn.* Viriditatem amitto.)(*madesio.* *Usus.* Arescere herbæ, & interfici incipiunt. In alienis malis lachryma citò arescit.

Argentaria, æ, f. Wechsel-Banck, Wechsel. *Syn.* Argentariorum munus functio, *vel* taberna. *Epi.* Dissoluta, non ignobilis, maxima. *Usus.* Argentariam non ignobilem fecit. Dissolvere argentariam.

Argentarius, ii, m. Wechsler, *Syn.* Trapezita, collybista, qui argentariam facit. *Epi.* Gartiosus apud omnes homines. *Usus.* Augusti avus fuit argentarius. Vidi hoc in argentariorum tabulis

Argenteus, a, um. silbern. *Usus.* Aquila, signa argentea.

Argentum, i, n. Silber. *Epi.* Expositum, grande optimum, plenum artis, purum tam præclarum, tam nobile. *Usus.* 1. In illa insula ne scrupulus quidem argenti inventus est. 2. *Pecunia nummi argentei*, Geld. Navis erat plena argenti facti & signati. Argentum cælatum. Argentô aliquem emungere. V. *pecunia* Argentum infectum, silberne Blatten. *Cui opponitur*, Argentum factum, aut cælatum, Silber-Geschmeid; & Argentum signatum, Silber Müntz.

Ar-

Argilla, æ, f. weicher Lett, Leim. *Syn.* Terra tenax. *Usus.* Hic homulus ex argilla & luto fictus.

Argumentatio, nis, f. Beweisung. *Syn.* Ratio, argumentum, argumenti inventi artificiosa expolitio. *Epi.* Aptissima, ad judicationem, bipartita, expers artis firma, firmior, firmissima, necessaria, probabilis, vehemens, accommodata, contraria, longa & brevis, multa. *Usus.* Argumentatio est argumenti explicatio. Argumentationem quærere, invenire, concludere.

Argumentor, aris, atus, sum. Beweiß führen folgern. *Syn.* argumentis ostendo, probo; argumentis vel conjecturis prosequor. *Adv.* Sedulo. *Usus.* Sed quid ego argumentor, quid plura disputo? Tu quidem sedulò argumentaris, quò ista pecunia pervenerit, quid de ea sperandum. V. *Argumentum.*

Argumentum, i, n. ein Beweiß. *Syn.* Ratio. *Epi.* Accusatorium, probabile inventum, certius, certissimum, commune falsum, firmum grave, gravissimum, & firmissimum, magnum, majus, maximum, mediocre, molestum & difficile, multum, parvum, pertenue, præclarum, & nobile, premendum, propositum, proprium, simile, universum, aptum quoddam & paratum singulis causarum generibus, certum, clarum, clarius luce, consimile, expeditum, exquisitum, firmius, gravius, insitum, aut assumptum, leve, levissimum, medium, plurimum perfectum, probabile, & necessarium, utile. *Phras.* 1. *argumentis rem probare*, die Sach mit Beweißthum darthun. exquisitis rationibus confirmare; accuratè de re dicere; rationibus conquisitis disputare; argumentis uti gravibus & certis; rationibus concludere; rationes suggerere firmas, & certissimas; causam rationibus persuadere, ostendere, agere, tueri, sustinere. 2. *Argumentum hoc affirmandi non leve habeo*, dieses zu bejahen, habe ich keine geringe Ursach. rerum earum hæc maxima argumenta habeo; argumentum non leve mihi nascitur; pro argumento est mihi; argumentum est; argumentum duco, accipio, arripio; argumento magno est. *Usus.* 1. Argumentum est ratio, rei dubiæ faciens fidem. Argumentum excogitare, proponere, afferre. Argumentum ducere ab adjunctis; ex re obvia nancisci, arripere, accipere. Argumentum stoicorum more breviter adstringere, premere, in pauca conferre, das Argument zusammenziehen. Argumentum dilatare. 2. *Conjectura, signum, indicium, nota, causa, occasio*, Muthmassung, Zeichen, Ursach. Extant certissima argumenta, & indicia sceleris. Id magno argumento est, hominem innocentem esse. Id ego jam anteà multis argumentis indicaram. 3. *Poëmatis, Comœdiæ, Tragœdiæ materia*, die Materie, oder Inhalt eines Comœdi-Spiels ꝛc. Tragici, cùm explicare argumentum nequeunt, ad Deos confugiunt. 4. *Quæcunque res, de qua agendum, subjecta materia tractanda*, eine jede Sach, von der man handlen kan. Deest mihi argumentum scribendi. Argumentum epistolæ hoc erat. Audite concionis ejus argumentum. V. *Probo, confirmo, disputo.*

Arguo, is, ui, utum, ere. beschuldigen. *Syn.* accuso, incuso, insimulo.)(*defendo. Adv.* Suspiciose. *Usus.* 1. Aliquem gravis sceleris, de gravi scelere, facinoris reum arguere. 2. *Affirmo*, bejahen. Arguo, te pecunias in præmium sceleris accepisse. Tu arguis, ego nego. V. *Reprehendo, insimulo, accuso.*

Argutè. spitzfindig. *Usus.* Acutè mihi, & argutè respondit. Callidè, & argutè aliquid conjicere. De difficillimis argumentis argutè disputavit.

Argutiæ. arum, f. Spitzfindigkeiten. *Syn.* acumen, elegantia, jocus, urbanitas. *Usus.* Illa oratio multum argutiarum, acuminis, urbanitatis habuit. Argutiæ digitorum, *celeritas*, Geschwindigkeit. V. *Acumen, jocus.*

Argutor, aris, atus sum. schwätzen, klügeln. *Usus.* Totam diem argutatur quasi cicada.

Argutulus, a, um. spitzfindig. *Usus.* Perfeci libros sanè argutulos.

Argutus, a, um. sinnreich. spitzfindig. listig. *Syn.* Qui argutias habet, callet, festivus, urbanus, concinnus, elegans, acutus. *Adv.* Nimium, plane *Phras.* *Nihil illô argutius esse potest*, er ist sehr spitzfindig. multum argutiarum, & urbanitatis habet; insunt in eo homine argutiæ non inanes, ac frivolæ; acumen est singulari. *Usus.* 1. Poëma est ita argutum, concinnum, elegans, ut nihil suprà. Quis in sententiis subtilior? quis argutior? 2. *Mobilis*, beweglich. Oculi nimis arguti, ut affecti simus, arguunt. Manus minus arguta digitis. V. *Facetus.*

Aridus, a, um. dürr. *Syn.* Exsiccatus. *Usus.* 1. Folia arida. 2. *Transl. tenuis*, schlecht unannehmlich. In hac arida, & horrida rusticorum vita. Genus dicendi aridum, exile, concisum, minutum, Redens Arth, so nichts annehmliches an sich hat.

Aries, etis, m. ein Widder. *Animal, signum cœleste, machina bellica.* *Usus.* Pellis inau-

inaurata arietis. Ariete murum verberare, quatere, percutere.

Arietinus, a, um. das vom Widder ist. *Usus.* Arietinum jecur ad morbos utile.

Arieto, as, avi, atum, are. zustossen. *Syn.* Cornibus peto, impeto. *Usus.* Nisus est cornibus in me arietare.

Ariolatio, nis, f. das Wahrsagen. *Epi.* Superstitiosa. *Usus.* Superstitiosæ ariolationes Accii.

Ariolor, aris, atus sum. wahrsagen. *Syn.* Divino, prædico. *Usus.* Sunt, qui quæstûs causâ ariolentur. V. *Divino.*

Ariolus, i, m. ein Wahrsager. *Syn.* Divinationi deditus, divinus. *Epi.* Impudentes, aut inertes, aut insani. *Usus.* Aruspicum, ariolorum, augurum, vatum, conjectorum furiosæ prædictiones. V. *vates.*

Arista, æ, f. das Spitzlein am Aehren. *Usus.* Spica munitur vallô aristarum contra avium minorum morsum.

Arithmetica, æ, f, Rechen-Kunst. *Syn.* Ars numerorum. *Usus* Homo remotus à Dialecticis, in arithmeticis satis versatus.

Arma, orum, n. Waffen. *Syn.* Telum, ferrum. *Epi.* Aliena, aptissima, avita, civilia, domestica, firma, impia, justa, nefanda, prava, perniciosa, salutaria, scelerata, sempiterna, servilia. *Usus.* 1. *Arma parare,* Waffen bereiten, sich zum Krieg rüsten. arma capere, sumere, induere; armis se accingere, instruere, munire; arma raptim capere, galeam sumere, clypeô corpus protegere, hastam vibrare. 2. *ad arma vocare,* zum Gewehr ruffen. ad arma concitare, ciere, conclamare; arma dare imparatis. 3. *Ad arma descendere* zum Waffen greiffen, zum Krieg schreiten. ad arma venire, concurrere; arma expedire; in armis esse; ire ad arma; arma tentare; rem armis committere. 4. *armis decertare,* streiten. armis contendere, disceptare, decernere; arma movere, ferre, inferre, conferre. 5. *Ab armis discedere,* dem Streit ein Ende machen. arma vel conditionibus ponere, deponere, relinquere; aut defatigatione jactare, abjicere, projicere. 6. *defensio,* Schild, Beschirmung. Prudentiæ armis se tegere. Arma senectutis exercitationes virtutum. 7 *bellum,* Krieg. Res ad arma spectat, es schlaget in einen Krieg aus. V. *Bellum.*

Armamenta, orum. n. Rüstzeug. *Syn.* omnis generis instrumenta, ùt navis, plaustri, belli. *Usus.* cautè armamenta locare omnia.

Armamentarium, ii, n. Zeughaus. *Syn.* Locus, ubi armamenta armáque servantur; *item:* Navale. *Epi.* Publica. *Usus.* Ex armamentariis publicis arma populo dividuntur.

Armarium, ii, n. Behaltnuß. *Syn.* locus, in quo vestes, stragula, & id genus alia servantur. *Usus* Aurum ex armario proferre. Armarium perfringere.

Armatura, æ, f. Harnisch. *Epi.* levis, melior, varia. *Usus.* Levis armaturæ miles. Armatura Romana Transalpina melior.

Armatus, a, um. gewaffnet. *Syn.* armis instructus, ornatus. *Phras.* Succinctus armis est, er ist bewaffnet. Succinctus ferrô est; cum telo est; in armis est; arma fert; telo paratus. ornatúsque est)(*inermis, togatus.* *Usus.* 1. Armatos verè appellare possumus, qui scutis telísque parati, ornatíque sunt. 2. *Transl.* *Munitus, præditus,* versehen. Incredibili audaciâ armatus.

Armentum, i, n. ein Hauff grosses Viehes D. grex *minorum pecorum*; Armentum *majorum.* *Usus.* Bos armenta sui generis sequitur.

Armiger, eri, m. Waffen-Träger. *Usus.* Armiger Catilinæ, stipator sui corporis, signifer seditionis.

Armillæ, arum, f. Arm-Zierd, Arm-Bänder. *Usus.* Armillæ, quæ brachialia appellantur.

Armo, as, avi, atum, are. waffnen. *Syn.* arma do, arma induo, armis instruo. *Adv.* Justius in aliquem. *Usus.* 1. Multitudinem hominum cogere, armare, instruere. 2. *Transl.* *Munio, orno, instruo, confirmo,* stärcken, rüsten ꝛc. Perditos cives religione Deorum, temeritatem plebis authoritate publica; se eloquentiâ armare.

Aro, as, avi, atum, are. pflügen. *Syn.* Solum aratrô perstringo; terram proscindo, subigo; sulcum imprimo; solum opere renovo; aratrô terram verto, effringo, findo. *Usus.* Sulcum altiùs imprimere, ut ager aratus, novatus, iteratus, meliores fœtus possit, & grandiores. edere.

Arrepo, is, repsi, ere. herzukriechen. *Adv.* Moderate, sensim. *Usus.* sensim & moderâte arrepere ad amicitiam alterius.

Arrha.

Arrha, æ, f. *vel* Arrhabo, onis, m. Pfand-Schilling. *Syn.* Pignus. *Usus.* Ea relicta est arrhaboni,

Arrideo, es, risi, risum, ére. gefallen/anlachen. *Adv.* Facete, leniter, leviter, valdè, vehementius, urbane. *Usus.* 1. Arridere alicui, anlachen. 2. *Transl. placet* es gefallet. Quod mihi plurimùm arridet, tibi valdè displicet.

Arrigo is, rexi, rectum, ere. aufrecken. *Syn.* Erigo, excito. *Usus.* Arrigere aures animum advertere. Animos oratione suâ arrexit, ermuntern.

Arripio, is, ripui, reptum, ere. ergreiffen. *Syn.* Apprehendo, rapio, accipio, capio, eligo, assumo, aggredior.)(*Relinquo.* *Adv.* Aliunde, avide celeriter, sero, subito. *Usus.* 1. Arripere facultatem lædendi, maledictum ex trivio; causam ad incendia, & cædes arripere. Arripere sermonem. 2. *Disco, intelligo.* Litteras Græcas avidissimè arripui. Pueri celeriter res innumerabiles arripiunt. 3 *Prehendo,* fassen/ vernehmen. Medium arripere aliquem. Illum collô arripuit.

Arrisio, nis, f. das Anlachen. *Usus.* Exordiemur àb irrisione.

Arrodo, is, rosi, rosum, ere. nagen. *Syn.* Rodo, consumo, perdo. *Usus.* Rempublicam arrodere.

Arrogans, tis, *om. gen.* stoltz/ hoffärtig. *Syn.* Insolens superbus, temerarius, *Adv.* Stulte *Phras. Arrogas tibi plus, quàm licet,* du bildest dir mehr ein/ als du bist. Altiùs, quàm oporteat, te extollis, Nimium tibi tribuis, assumis. Nimium te effers, tibi places, assentaris tibi ipsi, & amas. Cùm de te judicas, non rationem consulis, non ueritatem. Largiris ipse tibi plus, quam veritas concedat, *vel* plusquam veritati. Plus tibi assumis, quam deceat, conveniat, æquum sit, ratio ferat, patiatur, concedat. Ita superbè agis, ut ferri non possis. Superbia est prorsus non ferenda. Parem tibi neminem vis, te cunctis antefers. Omnes despicis, te unum suspicis. Tibi ipsi magnus es, atque eximus. Amas ipse te sine rivali. Omnia putas in te uno collocata. Fortunam ipsam minùs esse te fortunatam putas. Persuasum habes, tuis te fortunis ipsam Fortunam anteire. Elati nimiùm animi es, & superbiâ tumes, turgescis, intumescis, turges, inflatus es nimiâ. Arrogantiam tibi sumis nimiam. Spiritus sumis nimis arrogantes. Animos effers insolentes. Spiritus tollis. Fastû turges & insolentiâ intolerabili. Superbè te circumspicis. Te unum miraris; neminem præ te hominem putas. V. *Arrogo superbus, insolens, fastus.*

Arroganter, hoffärtig. *Syn.* Superbé, contumaciter. *Usus.* Nihil aspere, nihil arroganter, turpitir, aut sordide quidquam ab illo dictum. Contumaciter & arroganter scribere.

Arrogantia, æ, f. Hoffarth. *Syn.* Superbia, insolentia, contumacia, intolerantia.)(*Modestia.* *Epi.* Desipiens, gravis, atque intolerabilis, inanis, molestissima, odiosa, summa. *Usus.* Sermo odiosæ arrogantiæ plenus. Ex arrogantia odium, ex odio arrogantia nascitur. Alterius arrogantiam deprimere. V. *Ambitio, superbia, insolentia.*

Arrogo, as avi, atum are. ihm selber zumessen. *Syn.* Temere mihi tribuo, mihi sumo.)(*Derogo. Phras. Non mihi tantum arrogo, tribuo,* ich bilde mir nicht so viel ein von mir; schreibe mir solches nicht zu. Non eam de me opinionem suscepi. Non sumo, assumo mihi tantum. Non ita mihi assentor. Non ita mihi placeo. Non ita me effero. Non in me tantum statuo, pono, loco; non ipse me tanti facio, æstimo, pendo, puto, duco. Ad hnnc me sapientiæ gradum pervenisse non puto. Eam mihi sapientiam contigisse non sentio. Fateor, eò me sapientiæ non pervenisse; eâ me sapientiâ non esse, non usqueadeò sapere. Non præcerpo mihi hunc laboris tui fructum; alienam hanc laudem mihi non appeto; nihil mihi ex ea laude decerpo. Alii ad se trahant omnia; assumant sibi in hoc præcipuam prudentiam; ego nihil istorum mihi vendico. Non istam adscisco mihi sapientiam; non eos tollo spiritus; non eam mihi sumo arrogantiam. *Usus.* Non hoc mihi sumo & arrogo. *Vulgo: non præsumo.* Multum tibi tribuo, illud mihi arrogo. V. *Vendico, sumo,*

Ars, tis, f. Kunst. *Syn.* Artificium, ratio faciendi, facultas, doctrina, scientia, disciplina. *Ep.* Amplissima, absoluta & perfecta, bona, difficilis, difficillima, divina, dux certior, quam natura, excellens, facils, facillima, fidelis, humilis, inaudita incompta, iners, intima, levis, loquax nimium, ludicra, magna & gloriosa, major & uberior, maxima, multa, mutua, nulla aut perennis, obscura & difficilis, opinabilis, optima, politissima, perfecta atque uber, plena delectationis, recondita, multiplex, subtilisque, rhetorica, solers, sordida, summa, tanta, tamque fructuosa, tamque operosa, & perinde fructuosa, tanta, tamque varia, tota. *Phras. Artes liberales discere* die freyen Künste erlernen. Artibus erudiri, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. Omnibus artibus liberalium studiorum excoli. Bonis, ingenuis artibus; studiis bonarum artium; omnibus doctrinis eru-

erudiri; omnium doctrinarum studiis, omnibus disciplinis imbui, institui. V. *Literæ, humanus, disco, doceo.* *Usus.* 1. Ars est præceptio, quæ dat certam viam, rationémque discendi. Ars à natura proficiscitur. Artem efficit, parit animadversio naturæ. Non omnia ad artem, & præcepta sunt revocanda. 2. *Artibus aliquem instituere,* in denen Künsten unterweisen. erudire, tingere, inficere. 3. *Homo artibus præditus,* in Künsten wohl erfahren. Qui disciplinas egregiè coluit. percepit penitùs, in arte multum versatus est. Ex omnibus ejus dictis ars extat. Quam quisque nôrit artem, in hac se exerceat. 4. *Artem abjicere,* von einer Kunst abstehen. se ab arte abducere. 5. *Artem exercere,* eine Kunst treiben, üben. artem facere, factitare, exercere, profiteri; operam dare.

Arteria, æ, f. Puls-Ader. *Epi.* Aspera, crebra, multa. *Usus.* Micat arteria velut igneô motû; palpitat, facilè læditur; abactis febribus acquiescit.

Arthriticus, a, um. Glieder-Gicht *Syn.* Qui articulorum dolores habet.

Articulatè, deutlich. *Syn.* clarè, apertè. *Usus.* Illam à me articulatè salutabis.

Articulatim, von Stuck zu Stuck. *Syn.* Separatim, seorsim. *Usus* quæ fusè olim, ac liberè, nunc articulatim, distinctéque dicentur. Membra articulatim dividit.

Articulus, i, m. ein Glied. *Syn.* Nodus, junctura. *Epi.* singuli. *Usus.* 1. Terentia magnos habet articulorum dolores. 2. *Momentum, occasio, opportunitas, punctum. temporis.* Augenblick Gelegenheit. In ipso articulo temporis supervenit. Omnes commoditatis articulos novit. 3. *Membra & intervalla orationis,* Abtheilung einer Red. Oratio sine nervis, sine articulis fluctuans, & dissoluta. Articulis, membrísque distincta Oratio. 4. *Articulus fidei Vulg.* Glaubens-Articel. Caput doctrinæ Christianæ, dogma Christianæ Religionis præcipuum.

Artifex, icis, m. ein Künstler. *Syn.* Opifex; *item:* Sciens, peritus.)(*inscius.* *Epi.* Callidus, egregius, politus, probus, summus, multus, scenicus. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Artificem non fortuitò, sed quem præcepta, & comprehensa tenere videmus, appellamus. 2. *Magister, Author;* Lehrer, Urheber. Græci dicendi artifices & doctores. Callidus comparandarum voluptatum artifex. DEUS mundi artifex. V. *Opifex.*

Artificiosè. künstlich. *Syn.* Scitè, venuste, summô artificiô; opere mirabili; politissimâ arte; arte exquisitâ, summâ, singulari; operâ & artificiô præclarô, *Usus.* Artificiosè rem digerere.

Artificiosus, a, um. kunstreich. *Syn.* Habens artem, & vim artificii.)(*naturalis.* *Usus.* 1. Natura non artificiosa modò, sed plane artifex. 2. *Artificio præditus.* Artificiosum & divinum opus, künstlich verfertigtes Werck. Artificiosa divinandi genera. Præsensio artificiosa)(*naturalis divinatio.*

Artificium, ii, n. Kunststuck. *Syn.* Artificis industria, opus, actio, præstantia, opera; ars ipsa. *Epi* Accusatorium, alienum antiquum, calidissimum, commodnm, dissimile aliorum, incertum, intimum, levius maximum, mirum, proprium, singulare, sordidum, ancillaréque, suburbanum, summum, tenue, & leve, urbanum, elegantius, magnum, necessarium, varium. *Usus.* 1. Omnia antiquô opere, & summô artificio facta. Non tam argenti illius, quàm artificii cupidus fuerat. 2. *Astus, dolus,* List, Betrug. Homo artificio simulationis eruditus. Non tantum consilio, sed antificio pugnare. 3. *Ratio, disciplina, institutio, affectata diligentia studium apparatus,* Weis, Manier, gar zu genauer Fleiß, nach der Kunst etwas zu richten. Orator in artificio accusatorio callidus. Suspicio artificii minuit dicentis authoritatem, & fidem. Non ex eloquentia artificium natum est, sed contra. V. *Ars.*

Artolaganus, i, m. Brod-Küchlein. *panis delicati genus, qualia sunt liba, & placentæ.* *Usus.* Dediscendæ sunt tibi sportellæ tuæ, & artolagani.

Artus, us, m. Glied. R. *ab* ἄρθρον, *membrum.* *Syn.* membrum. *Epi.* mollis, tremulus. *Usus.* 1. Vehementer omnes ejus artus laborant. Omnibus artubus cruciatur. 2. *Articulus, commissura, nodus,* Gliedlein, Zusammenfügung. Omnibus artubus contremisco. Nervi atque artus sapientiæ sunt, non temere credere.

Arundo, inis, f. ein Rohr. **Usus.* Arundine texta; stramentô intecta ædificia.

Aruspex, icis, m. Wahrsager. *Syn.* Extispex. *Usus.* Aurispices, augures, arioli, conjectores, vates prædicunt, quæ extis significentur.

Argu-

Aruſpicina, æ, f. Wahrſager-Kunſt. *Syn.* ars aruſpicum. *Uſus.* Aruſpicinam facere, colere, *exercere,* ſolche Kunſt treiben.

Aruſpicinus, a, um, zur Wahrſager-Kunſt gehörig. *Uſus.* Libri rituales & aruſpicini.

Arvum, i, n. Feld. *Syn.* ager, campus. *Epi.* Frugiferum & fertile. *Uſus.* Frugifera Aſiæ arva.

Arx, cis, f. Schloß, Veſtung. *Syn.* caſtellum. *Epi.* alta, communis, tota. *Uſus.* 1. Amiſsô oppidô arx munita retenta eſt. 2. *Perfugium, præſidium,* Zuflucht, Aufenthalt. Roma arx omnium gentium. Feciſti ex illo templo arcem improbitatis, caſtellum forenſis latrocinii.

As, aſſis, m. ein Heller. *nummus minimus,* die kleineſte Röm. Müntz von 2. oder 3. Pfenning. *Uſus.* 1. Negat, ſe vel aſſem daturum. 2. *totum, cujus diviſio eſt in duodecim aſſis partes.* Ex eſſe hæres, ein völliger Erb.

Aſcendo, is, di, ſum, ere. aufſteigen. *Syn.* Scando.)(*deſcendo.* *Adv.* alte, gradatim, omnino non, ſenſim in partem. *Phraſ.* 1. *Aſcendit in montem,* er iſt auf den Berg geſtiegen. gradum fecit ad montis faſtigium; in montem, in jugum montis aſcenſû arduô ac difficili evaſit. Eniſus eſt, & loci iniquitatem exſuperavit; montis jugum petii; per ardua niſus, horrentibus ſcopulis gradum intulit; in ſummum clivi jugum leni gradû ductus eſt; in ardua evaſit; montis faſtigium curſû ſubiit. 2. *Aſcendere in claſſem altiorem,* in eine höhere Schul aufſteigen. ingredi majorum ſtudiorum rationem; gradum ſtudiorum altiorem conſcendere; gradum facere ad ſuperiorem ſtudiorum claſſem; in ſcholam ſuperiorem adſciſci; abſolvi ab inferiore ſtudiorum claſſe, donari altiore. 3. *Non aſcendere ad claſſem altiorem,* nicht aufſteigen in eine höhere Schul. Prohiberi aditû ſcholæ ſuperioris; depelli de ſpe claſſis altioris; rejici, excludi, repulſam ferre, præteriri, cùm de evehendis in claſſem ſuperiorem litterarum alumnis ſententiæ feruntur. *Uſus.* Quibus veluti gradibus in Cœlum me aſcendiſſe credebam. Aſcendere in oppidum. Aſcendere, & in altiorem locum virtute pervenire.

Aſcenſio, nis, f. das Aufſteigen. *Syn.* Aſcenſus. *Uſus.* Quæ fuerit aſcenſio, dicam.

Aſcenſio Domini, Himmelfahrt Chriſti. Chriſti reparatoris in Cœlum aſcenſus. Triumphalis Chriſti in Cœlum reditus. Dies aſcendenti in Cœlum liberatori hominum Chriſto ſacra. Dies memoria triumphalis Chriſti in Cœlum reditûs celeberrima.

Aſcenſus, us, m. Aufſteigung. *Uſus.* Oppidum eſt arduo aſcenſu & difficili. Ad honoris amplioris gradum hic primus aſcenſus eſto.

Aſcia, æ, f. Beyl. *Syn.* dolabra. *Uſus.* Aſciâ polire lignum.

Adſciſco, is, ſcivi, ſcitum, ere. herzurufen, zueignen. *Syn.* appeto, approbo.)(*repudio.* *Adv.* Undique. *Uſus.* 1. Natura ipſa voluptatem aſciſcit, dolorem reprobat. Hæc ſenatus, populúsque aſcivit, gutheiſſen. 2. *adſcribo, adjungo, annumero,* darzunehmen, zugeſellen. Plurimos ad ejus ſceleris fœdus, ſocietatem aſcivit. Boni bonos ſibi aſciſcunt, & diligunt. In civitatem aſciſcere, quempiam. 3. *Retineo, comparo, ſeligo,* behalten, bekommen, erwehlen. Conſuetudinem aliquam, leges certas ſibi aſciſcere. Laudem ſibi aſciſcere. Me Patronum aſcivit. Ineſt in eo aſcitus quidam, ac minimè nativus lepor. Non eam mihi ſapientiam aſciſco. V. *adjungo.*

Adſcribo, is, pſi, ptum, ere. zuſchreiben. *Syn.* adjungo, aſciſco, aſſigno. *Adv.* Vulgo. *Uſus.* 1. Ad judicium tuum ſententiam aſcribo meam, ich halte es mit dir. Tu me tuis laudibus ſocium aſcribis. Quæſo in numerum tuorum, in tuam amicitiam me adſcribe. 2. *Aſſigno tribuo,* zueignen, zumeſſen. Bonos exitus Diis aſcribimus; *Vulg. imputàmus,* 3. *immatriculo*; *Vulgò : cooptо,* aufnehmen, einſchreiben. Homo Tarſenſibus aſcriptus. Smirnæ, Epheſo aſcriptus. 4. *Litteris aliquid inſerere,* dazuſchreiben. Cajus ſalutem tibi aſcribit, Cajus ſchreibet einen Gruß an dich dazu. V. *adſcribo.*

Aſcriptio, nis, f. Zuſchreibung. *Uſus.* Declarat iſta aſcriptio.

Aſinus, i, m. ein Eſel. *Epi.* Onuſtus auro. *Uſus.* 1. Longum eſt, perſequi mulorum utilitates, & aſinorum. 2. *Transl. ad hominem ſegnem,* fauler Menſch. Quid nunc te aſine literas doceam? non opus eſt verbis, ſed fuſtibus.

Aſo-

Asotus, i, m. der aller Wollust ergeben. *Syn.* Prodigus, in luxum effusus. *Epi.* Acerbus, mundus, & elegans, non religiosus. *Usus.* Asoti mundi, elegantes optimis cocis, pistoribus, aucupiô, piscatû, venatione.

Aspectabilis, e, *gen. com.* Beschauens-werth, sichtbarlich. *Syn.* Quod sub aspectum cadit. *Usus.* Corporeum & aspectabile, itémque tractabile est omne, quod natum est.

Aspecto, as avi atum, are. stets anschauen. *Syn.* Intueor, aspicio. *Usus.* Quid me aspectas?

Aspectus, us, m. das Anschauen, Angesicht. *Syn.* Acies. *Epi.* Acris, defixus, *Usus.* 1. Roma ad aspectum venusta. E primo tui aspectu voluptatem maximam cepi; curæ omnes consedêre. 2. *Præsentia, conspectus*, Gegenwart, vor Augen. Adducere copias in aspectum hostium. Aspectum, præsentiámque hominum vitare. Plura sub uno aspectu ponere. 3. *Acies oculorum*, Augen-Licht. Solem intuens aspectum amisit. Ista sub aspectum cadunt, veniunt Orator in contentione utatur aspectu acri.

Aspello, is, puli, pulsum, ere. hinweg-treiben. *Syn.* Pello, depello. *Usus.* Longè à patria aspellor. V. *Pello.*

Asper, a, um. rauh, hart. R. *ab* ἄσπορος, *Incultus non seminatus.* *Syn.* Scaber, durus, habens aliquid asperitatis.)(*Lenis, levis.* *Usus.* 1. Loca aspera, & insalubria. 2. *Transl.* Homo moribus asper & durus, ein rauher und grober Mensch. Aspera, tristis horrida oratio. V. *Agrestis, durus.*

Asperè. rauh, hart. *Syn.* Durè. severe. rigidè, acerbè.)(*Leniter.* *Usus.* Asperè & vehementer loqui, accusare. Asperè, ferociter, liberè dicta. Asperrimè eum tractavit.

Aspergo, is, spersi, spersum, ere. besprengen. *Syn.* Respergo. *Adv.* Leviter, temere. *Usus.* 1. Sale carnem, aras sanguine aspergere. Aspersa temerè pigmenta in tabula. 2. *Transl. Maculo.* bemackeln. Dignitati alicujus maculam, labémque aspergere. Hujus facti non modò infamiâ, sed ne suspicione unquam fui aspersus. 3. *Misceo, adjungo, tribuo,* einen Zusatz geben. Comitati gravitatem aspergere, sales orationi. Aliquid in litteris aspergere. Hæreditatis particulam homini aspergere. V. *Conspergo.*

Asperitas, tis, f. Rauhe. *Syn.* Salebra. *Epi.* Judicialis, rustica. *Usus.* 1. Viarum, saxorum asperitates, rauhe Wege. 2. *Transl.* In his rerum asperitatibus, temporum angustiis morem tibi tamen gero, bey diesen schweren Zeiten rc. Agrestem, inconcinnam, nativam asperitatem humanitate adsciti condire V. *Durus, inhumanus.*

Aspernatio, nis, f. Verwerffung. *Syn.* Cotemptio, contemptus. *Usus.* Perturbationes animi ex aspernatione rationis eveniunt. V. *Contemptus.*

Aspernor, aris, atus sum. verachten. verwerffen. *Syn.* Respuo, repudio, recuso, rejicio, fugio, abhorreo.)(*Appeto, amo consector.* *Adv.* Admodum, aperte, *Usus.* Hæ eorum querimoniæ aspernandæ non sunt. Nemo est, qui te non oculis fugiat, auribus respuat, recordatione ipsa perhorrescat, ac animô aspernetur. V. *Abhorreo, sperno, contemno.*

Aspersio, nis, f. Besprengung. *Syn* Respersio. *Epi.* Fortuita, sumptuosa. *Us.* Fortuitâ aspersione commaculatus.

Aspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen. *Syn.* Conspicio, intueor, contueor, aspecto, contemplor. *Adv.* Decore, furtim inter se, strictim *Phras.* *Hominem diu aspexi.*, ich habe diesen Menschen lang angeschauet. Conjeci in hominem oculos; obtutúmque in illo defixi. Oculos de homine nunquam dejeci; in ejus vultu diu habitârunt oculi mei. Os, oculósque in hominem converti. Hominem oculis probè collustravi. Aspectû ejus oculos diu pavi meos. Oculos adverti penitus. Oculos ad hominem adjeci illicò; intentâ, immotáque acie contemplâtus sum. Oculos à vultu hominis nunquam movi. Intendi in hominem oculos; obtutum fixi. Diu in ejus vultu moratus sum. 2. *Aspicio loci situm*, ich beschaue die Gegend des Orts. Perlustro oculis; oculis metior regionem omnem. Oculos collium, nemorúmque spectaculô, quæ locum coronant, impleo, Regionem loci omnem oculis obeo, usurpo. Ludentis eô Jocô tot naturæ spectacula oculis capesso. Oram omnem felicissimi littoris oculis mando, trado diligenter. 3. *Corpus tot vulneribus deformatum ab omnibus aspicitur*, der verwundete Leichnam wird von allen angeschauet. Ante omnium oculos versatur;

tur; in omnium oculos incurrit; spectaculo est omnibus; omnium in se oculos avertit. Omnium oculi in tam fœdum spectaculum sunt conversi. 4. *Torvô hominem oculô aspicere*, finster einen ansehen. Terribili vultû, limis oculis intueri; torvô lumine, acritérque intuente hominem obire. 5. *Nolo aspicere tam fœdum spectaculum*, ich kan diese Sache nicht ansehen. Contagionem aspectûs fugio; ne oculis quidem contingere sustineo tam fœdum spectaculum. Refugit oculus tam atrocis mali speciem; aspectum flagitii aversor. à conspectu tam indigni facinoris me averto; oculos removeo. *Usus.* Orationis vim, & incitationem aspexi. V. *Video.*

Aspiratio, nis, f. das Anhauchen. *Syn.* Exhalatio. *Usus* 1. Fiunt hæc ex cœli varietate, & disparili terrarum aspiratione. 2. *Spiritus.* Romani aspiratione in solis vocalibus utebantur 3. *Spiratio*, Lufft, Athem. Est ejus cœli aspiratio gravis, ac pestilens. Aëris aspiratione animantes sustinentur.

Aspiro, as, avi, atum, are. anwehen, nach etwas trachten. *Usus.* 1. *Spiro*, wehen. Aspirant auræ in noctem. 2. *Tendo connitor*, trachten. Nemo ad alienam causam nisi vocatus, aspirare debet. Nemo ad laudem bellicam Scipionis adhuc aspiravit. In curiam aspirare. Aspirare ad fortunam meliorem; animum ad spem liberalioris fortunæ adjicere, adjungere. 3. *Faveo*, günstig seyn. Labori fortuna aspiravit. In rebus difficillimis aspirare alicui. 4. *Accedo.* hinzukommen. Impedivi omnes aditus, ne hostes ad nos, ad urbem aspirent. Aspirare in curiam. V. *Desidero, ambio.*

Aspis, idis, f. eine Schlange. *Usus* Aspide ad corpus admotâ se sustulit.

Asportatio, nis, f. das Hinwegtragen. *Epi.* Perdifficilis. *Usus.* Earum statuarum demolitio, & asportatio difficilis videbatur.

Asporto, as, avi, atum, are. hinwegtragen. *Syn.* Aufero. *Usus.* Multa de suis rebus asportârunt. V. *Tollo, removeo.*

Aspretum, i, n. schroffigtes Orth. *Syn.* Locus asper & abruptus. *Usus.* Tabernacula statuere in aspretis, & inæquabili solo.

Assecla, æ, m. einer, so sich aller Orten zugesellet. *Syn.* Assectator. *Usus.* Assentatores omnium mensarum asseclæ. Legatorum, Prætorum asseclæ.

Assectatio, nis, f. Nachfolgung, Begleitung. *Usus.* Tenues homines divitum assentatione se sustinent.

Assectator, ris, m. Gleitsmann, Nachfolger. *Syn.* Assecla. *Epi.* Verus. *Usus.* Assidua eum assectatorum & amicorum copia obsidet.

Assector, aris, atus sum. embsig nachfolgen. *Syn.* Sector. D. comitari *in itinere*; assectari *ferè per urbem.* *Usus.* Aliquem assectari in petendo magistratu. V. *Comitor, sector,*

Assensio, nis, f. Bewilligung *Syn.* Assensus approbatio; applausus, plausus.)(*Dissensio.* *Epi.* Falsa, firma, & constans, imbecilla, popularis, voluntaria, crebra, vera, nec tacita, nec occulta. *Usus.* 1. Ea oratio omnium admiratione, approbatione populari, omnium assensione audita est. diese Rede haben alle mit Verwunderung und Beyfall angehöret. 2. *Sensatio, vulgò.* Assensio fieri non potest, nullâ re foris excitatâ. V. *Consensio, concordia.*

Assensor, oris, m. der bewilliget. *Usus.* Tu ex omnibus solus assensor non fuisti.

Assensus, us, m. Bewilligung. *Syn.* Assensio, approbatio. *Usus.* Ab assensu se sustinere. Assensum retinere, cohibere. nicht beyfallen. Assensû aliquid suô comprobare, gutheissen.

Assentatio, nis, f. Heuchlerey. *Syn.* Adulatio, blanditiæ. *Epi.* Adjutrix vitiorum, callida, faceta, molesta, nimia, non digna homine aliquo, perniciosa, turpis. *Usus.* Assentationibus, & blanditiis se in Cæsaris consuetudinem immersit, durch Heucheln hat er des Cæsars Gnade gewonnen. Assentatione ejus benevolentiam collegit gratiam aucupatus est. Homo ad assentationem eruditus. Amovenda est vitiorum adjutrix assentatio.

Assentatiuncula, æ, f. das Liebkosen. *Usus.* Assentatiunculâ quâdam aucupari gratiam.

Assentator, oris, m. Schmeichler. *Syn.* Adulator, homo ad assentationem eruditus, ad voluntatem dicens. *Epi.* Græculus, perniciosus. *Usus.* Cave, ne assentatoribus aurem patefacias, du must den Schmeichlern kein Gehör geben. Assentator græculus ad alterius non modo sensum & vo-

voluntatem, sed vultum etiam, atque nutum convertitur. Assentatores divitum levitatem voluptate quasi titillantes. V. *adulator.*

Assentatoriè, **schmeichlerisch.** *Usus.* Fraterne te, non assentatoriè admoneo.

Assentio, is, sensi, sensum, ire. **beyfallen.** *Syn.* assentior, cum aliquo sentio, approbo, concedo.)(*nego, dissentio.* *Usus.* Cave, ne multitudini temerè assentias.

Assentior, iris, sensus sum. **beyfallen. übereins stimmen.** *Syn.* assentio, cum aliquo sentio, probo, in sententiam alicujus eo, discedo, discessionem facio.)(*dissentio.* *Adv.* Apertè, arroganter, certè, facilè. falso, frequenter, imbecillius, libenter, omnino, paullum, plane, prorsus, rectè, temere, valde, vehementer. *Phras.* 1. *Senatus universus mihi assensus est*, **der ganze Rath ist mir beygefallen.** Senatum assensorem habui universum. Senatus assensû suo sententiam meam approbavit; adstipulatus mihi est; in meam sententiam discessionem fecit. Universi ordinis senatorii assensionibus nec tacitis, nec occultis sententiam peregi. Favit sententiæ meæ; probavit, totô capite annuit senatus, quæ dixi. Subscripsit orationi meæ, summâ voluntate acquievit; summô animô assensus est senatus. Accepta est sententia mea summâ approbatione senatûs. Senatus excepit assensû vocem meam; mihi accessit; in sententiam meam ivit. In sententiam meam senatorii ordinis omnes cursu vadere cœperunt. Sedére cœpit senatui mea opinio. Ad meum judicium certatim cæteri sententiam suam adscripsêre; sententiæ meæ se adscripsêre; calculum suum adjecêre. 2. *Assentior illis, qui cum Republica sentiunt*, **ich falle diesen bey, so es mit der Republic halten.** Eorum sententiæ sum; cum iis facio; iis accedo, qui &c. Meus cum iis sensus congruit; nihil ab iis mea dissentit, discrepat opinio; eorum sequor sententiam; meum judicium cum iis conjungo; meam ad illorum sententiam aggrego; ab illorum judicio non abhorret sententia mea, qui &c. Congruit cum illorum opinione sententia mea; dissensio inter me, & eos nulla est; controversia nihil est? controversia mihi cum iis nulla intercedit; convenit inter me, & eos; idem mihi atque iis placet, arridet; idem est meus, ac eorum sensus, qui cum Republica faciunt. V. *Consentio, sentio idem.* *Usus.* De ea re tibi assentior. Omnia tibi assentiar.

Assentor, aris, atus sum. **schmeichlen.** *Syn.* Adulor, blandior. *Phras.* *Non deerunt, qui tibi assententur*, **es werden allezeit einige seyn, die dir schmeichlen.** qui assentationibus, & blanditiis in tuam se consuetudinem insinuent; gratiam aucupentur; qui multa dent auribus; auribus serviant; omnia ad voluntatem dicant; qui laudes in te conferant ad colligendam gratiam; ad gratiam ineundam; qui laudes auribus largiantur, non veritati; qui id laudibus ingestis spectant, ac sequantur, ut amorem sibi tuum eô artificiô adjungant; qui spem tuam ac animum solitâ vanitate inflent; in omnem adulationem se componant; aurésque tuas blanditiis imbuant. *Usus.* Ne credas, me tibi assentari. Imperavi mihi, tibi assentari omnia. V. *Adulor.*

Assequor, eris, secutus sum, sequi. **erreichen, erlangen.** *Syn.* Consequor, nanciscor.)(*amitto.* *adv.* Amplius quid, celeriter, facile, gradatim, optime, prudentius, subtilius. *Usus.* 1. summos honorum gradus, laudem, immortalitatem virtute assecutus est. Maturitatem assequi. 2. *Æquo*, **erreichen.** Nemo illius prudentiam, eloquentiam, nemo ejus in Rempublicam merita assequetur, **es wird ihme niemand an Vernunfft, Wohlredenheit &c. gleich thun.** 3. *Intelligo, conjicio*, **errathen, verstehen.** Eam rem dudum conjecturâ & suspicione assequebar. Scriptum tuum obscurum, & cogitationem nemo assequitur. V. *Obtineo.*

Asser, ris, m. **ein Bret.** *Syn.* Tabula *Usus.* Asseres ferreô uncô præfigere. Querni asseres.

Assero, is, ui, ertum, ere. **beståttigen.** *Syn.* Affirmo, vendico. *Usus.* Aliquem in servitutem asserere. In causa liberali aliquem manû asserere, *è servitute eximere*, **von der Dienstbarkeit los machen.** Procurationem aliquam, nomen sapientis sibi asserere. V. *Assevero, affirmo.*

Assertio, nis, f. **Beståttigung.** *Usus.* Dicunt Academici, nihil oportere, neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertione approbare.

Assertor, oris, m. **Erretter der Freyheit.** *Syn.* Vindex alienæ libertatis. *Usus.* Assertorem puellæ vocat Claudium.

Asservio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Servio. *Usus.* qui volunt exclamare, totó corpore contentioni vocis asserviunt.

Asservo, as, avi, atum, are. behalten. *Syn.* Servo. *Adv.* Diligenter. *Phras.* Fruges asservo diligenter, ich behalte das Getraid fleißig auf. Sepositas & reconditas habeo; intentissimâ custodiâ servo, conservo; hyemi repono, condo. *Usus.* Asservari interim hominem jussit. Scriptum tuum sub signo habeo, & fideli custodia asservo, ich halte deine Schrifft verpitschirter.

Assessio, nis, f. Beysitz. *Usus.* Oblitúmne me putas, quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio.

Assessor, oris, m. Beysitzer. *Syn.* qui juris dicendi causâ Principi assidet. *Usus.* Lacedæmonii, Regibus suis augurem assessorem dedêre.

Asseveranter. vestiglich, gewißlich. *Syn* affirmatè. *Usus.* Asseveranter cum eo locutus sum. V. *certè.*

Asseveratio, nis, f. Bestättigung. *Usus.* Omni asseveratione tibi affirmo.

Assevero, as, avi, atum, are. bekräfftigen, betheuren. *Syn.* affirmo. *Adv.* firmissimè, pulchrè. *Usus.* Ego nec asseverare nec contendere ausim. Id sese facturum firmissimè asseveravit. V. *Affirmo.*

Assideo, es, sedi, sessum, ere. hinzusitzen. *Syn.* propè sedeo. *Usus.* simul ac assedisti, senatus omnis surrexit. Amicis in hortulo assidêre.

Assido, is, sedi, sessum, ere. hinzusitzen. *Syn.* consido, consideo, sedeo. *Usus.* simul assidamus, si videtur.

Assiduè. emsiglich. *Syn.* continentur, totos dies, quotidiè, omni tempore, dies & noctes, diem & noctem, nullo temporis punctò intermissò. *Phras.* 1 *Assiduè litteris vacas*, du studirest ohne Unterlaß. Assiduitate & consuetudine quotidianâ litteris das operam. Hora tibi à lectione nulla abit vacua. Libros de manibus nunquam deponis. Nullam tibi indulges intercapedinem laboris. Nec noctû, nec interdiù à litteris conquiescis. Perseverantissimô studiô ad libros hæres. In litteris volutaris. A litterarum tractatione nunquam animum remittis, abducis; à labore studiorum ne punctum quidem temporis respiras. Operam in litterarum studia sine intermissione confers. 2. *Assiduè causas agit*, er hat immerfort Gerichts Händel abzuhandlen. assiduus usque forum premit; per omnes dies forum calfacit; temporis omne otium forenses illi causæ eripiunt. V. *semper*, *Usus.* Assiduissimè mecum fuit.

Assiduitas, tis, f. Emsigkeit. *Syn.* perseverantia, opera quotidiana, diligentia. *Epi* nimia pergrata, præclara, quotidiana & summa. *Usus.* 1. Talis erat ejus in Rempublicam assiduitas, labor, dimicatio. Quotidiana amicorum assiduitas & frequentia. 2. *frequentia*, öfftere Wiederholung. Assiduitate potius litterarum, quam excusatione officium explêre stude. Assiduitate bellorum, malorum, sensum omnem humanitatis amisimus. V. *assiduè*, *diligentia.*

Assiduus, a, um. embsig. *Syn.* continuus, frequens, diligens. *Usus.* Assiduus mecum ruri est. Assidua & diligens scriptura. Ad incudem assidui. Febricula assidua.

Assignatio. nis, f. Verordnung. *Syn.* attributio. *Epi.* firma, nova, rata. *Usus.* Cæsar venditiones & assignationes Sullanas ratas habuit. Assignatio agrorum.

Assigno, as, avi atum, are. zuordnen. *Syn.* attribuo, tribuo, adscribo. *Adv.* æqualiter, publicè quoquo versus. *Usus.* Duo jugera colono assignavit. Meis occupationibus assignato, si rariùs scribo. Id non tam prudentiæ, quàm perfidiæ assignandum est. V. *adscribo.*

Assilio, is, ivi, & ui, ultum, ire. hinzuspringen. *Syn.* aggredior, invado. *Phras.* *Assilire in urbis mœnia*, einen Sturm, Anlauff, wagen, invadere urbem; impetum, impressionem facere in mœnia; irrumpere in mœnia; in mœnia cursu subire; crebris assultibus aditum urgére; extremam oppugnationem inferre; copias omnes ad expugnandam urbem admovere. *Usus* Non assiliendum statim est ad argutum illud genus. V. *impeto*, *invadò*, *aggredior.*

Assimilis, e, g. c. gleich. *Syn.* similis. *Usus.* assimilis spongiæ mollitudo in pulmonibus.

Assimilo, as. avi, atum, are. vergleichen. *Syn* confero, comparo, compono. *Usus.* colores assimilare.

Assimulatio, onis, f. das Gleichmachen.

Assimulo, as, avi, atum, are. verstellen. *Syn.* simulo. *Usus.* Non me capies assimulatâ

mulatâ illâ specie virtutis. Assimulata amicitia. V. *simulo.*

Assimulatio, nis, f. Verstellung.

Assis, is, m. ein Heller. V. *As.*

Assisto, is, stiti, stitum, ere. bey einem stehen. *Syn.* Adsto, assideo. *Phras.* *Assistere moribundo*, einem in Todes-Nöthen beystehen. confirmare aliquem supremô vitæ tempore, quô de salute anima disceptat; succurrere in extremo certamine: firmare in supremis; comparare ad supremum certamen; adjuvare morientem illa hora, quæ de omnibus annis fert sententiam; morienti adesse; animam agenti præstô esse; ad ultimum usque anhelitum assidere; quæ supremo vitæ tempori tribui solent, pietatis & charitatis officia præstare. *Usus.* Accede nate, assiste, aspice. Cocles contra omnes hostium copias unus in ponte astitit. Ad fores assistite. V. *juvô*, *opitulor*, *adjumentum.*

Assoleo, es, assolitus, ere, pflegen. *Syn.* Soleo. *Usus.* Ille, quod assolet, me convenit.

Assuefacio, is, feci, factum, ere. sich gewöhnen. *Syn.* usû doceo. *Usus.* In rebus, quibus me & natura, & voluntas, & consuetudo assuefecerat &c. Se labore quotidiano, se armis assuefacere. Legibus parere, & Rom. imperio cæteras gentes assuefecit. *Jungitur cum ablativo.*

Assuesco, is, suevi, suetum, ere. sich gewöhnen. *Syn.* Consuetudinem, exercitationémque capio.)(*desuesco.* *Phras.* 1. *Nondum laboribus assuevisti*, du bist der Arbeit noch nicht gewohnt. nondum laboribus assuetus, assuefactus es. Labores ferre nondum consuevisti; labores nondum satis expertus es, sensisti, tulisti. Nondum in laboribus es plene versatus, exercitatus. Rudis, insolens es in laboribus. Nondum manus tuæ opere concalluêre; labor nondum callum induxit. In laborandi te consuetudinem nondum adduxisti. 2. *Jam assuevi malis*, ich hab die Unglücke schon gewohnt. diuturna desperatione obduruit animus ad novum dolorem. Obdurui jam ad ista. Jam usû obduruit, & percalluit patientiâ. Diuturnâ malorum consuetudine jam callum obduxit stomachus meus. Assuetudine malorum efferatus jam est animus. Innutritus, insuetus sum à puero his malis. Duratus jam est animus malis & laboribus. Consueta habeo pericula jam omnia. 3. *Assuevi jam his negotiis*, ich hab diese Geschäffte schon gewohnt. in istarum rerum studio dudum versatus sum, consenui: familiaria mihi jam sunt negotia ista; jam in morem induxi earum rerum procurationem; jam in consuetudinem veni eorum negotiorum. *Usus.* Assiduitate quotidianâ assuescunt animi. Homo mendaciis assuetus. V. *consuetudo.*

Assuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Consuetudo. *Usus.* assuetudine mali efferaverant animos. V. assuesco.

Assula, æ, f. Bretlein, Schindel. *Syn.* asserculus. *Usus.* assulæ securibus excussæ.

Assulatim, Stück-weis. * *Syn.* minutatim, in assulas. *Usus.* pultando assulatim foribus exitium affero.

Assultus, us, m. Anlauff. * *Syn.* impetus, impressio assiliendo facta. *Usus.* variis assultibus aditum urgere.

Assumo, is, sumpsi, sumptum, ere. zu sich nehmen. *Syn.* accipio, sumo: *item:* coopto, recipio, adscisco. *Adv.* aliundè, extrinsecus, foris. *Usus.* 1. Ad studia noctis aliquantum assumo, ich verwende euch etwas von der Nacht zum Studiren. Quod alteri detrahis, tibi assumis. In senatum, consilium, societatem assumi, recipi, adscisci, cooptari. 2. *tribuo, arrogo* zueignen. Nihil mihi assumo, quod quenquam possit offendere. 3. *Argumentor, concludo.* Assumis, quod probare non potes, du gründest dich auf etwas, das du nicht beweisen kanst.

Assumptio, nis, f. Aufnehmung. *Ratio argumentandi.* *Epi.* Extrema, infirma, perspicua. *Usus.* Assumptio est, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur.

Assumtio B. M. Virginis. Mariæ Himmelfahrt. Assumptæ in cœlum virgineæ Matris festus dies; Augustissimæ DEI Parentis in cœlum commigratio; assumptæ in cœlum magnæ Matris annua memoria; lux festa, triumphalis dies totô orbe festus, ac celeberrimus evectæ in cœleste domicilium cœli Reginæ; sacer, sacratus memoria assumptæ in cœlum DEI genitricis dies.

Assumptivus, a, um. zu sich nehmend. *Usus.* Juridicialis partes duæ sunt; altera absoluta, altera assumptiva.

Assuo, is, ui, utum, ere annähen. *Syn.* suendo annecto. *Usus.* purpureum pannum assuere.

Assur-

Assurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen. *Syn.* honoris causa surgo. *Usus.* 1. nemo tibi assurrexit, decessit, nemo salutavit, es ist dir niemand Ehren halber aufgestanden, oder gewichen; es hat dich niemand gegrüsset. 2. *altius fio*, höher werden. Ædificium assurgit. V. *surgo.*

Assus, a, um. gebraten, *Syn.* torridus, aridus. *Usus.* Pro isto asso sole nitidum, unctumque repetemus.

Ast. aber. *Usus* crebrò scribis, ast ego. *sæpius.*

Astituo, is, ui, utum, ere. nebenzu stellen. *Syn.* juxta colloco, admoveo. *Usus.* Ollas ad ignem astituere.

Asto, as, stiti, stitum, are. dabeystehen. *Usus.* In meo conspectu intrepidus astat. V. *Assisto.*

Astrictè. streng zusammen. *Usus.* Oratio non astricte, sed remissius numerosa.

Astrictus, a, um. verbunden, verpflichtet. *Usus.* Non hæc tam arcta sunt, & adstricta, ut laxari nequeant. Nulla necessitate adstrictus. Verborum adstricta comprehensio.

Astringo, is, strinxi, strictum, ere. verbinden. *Syn.* alligo, obligo.)(*relaxo. Adv.* arctius, breviter. *Usus.* Aliquem sibi vel metu, vel spe, vel præmiis, vel armis, vel legibus, vinculis sempiternis adstringere. Magnô se scelere; voluptatibus, libidinibus astringere. Astringere suam fidem alicui, orationem numeris, mercede se astringere. *Jungitur cum Ablat.* V. *obligo, adjungo.*

Astrologia, æ, f. Sterndeut-Kunst. *Syn.* Astrorum scientia, astrorum cognitio, studium siderum; studium dimetiendi cœli. *Usus.* Cave Astrologiam divinantem contingas.

Astrologus, i, m. Sterndeuter. *Syn.* Interpres astrorum. *Epi.* novus, summus. *Phras.* Qui siderum cursus, & motus numeris persequitur, studiô siderum ducitur; unicus cœli, siderúmque spectator; qui siderum motus scite spectat; cœlestium notitia gloriatur; cœli ac siderum peritus; studiosus rerum cœlestium; qui siderum motus, ac status temporum vices ostendit; qui astrorum cognitione excellit, qui in studio dimetiendi cœli versatur. *Usus.* Astrologorum vanissimæ prædictiones.

Astrum, i, n. Gestirn. *Syn.* Sidus, Stella. *Epi.* clarum, conglobatum, cruentum, errans, rotundum. *Usus.* Astra suspicere. In aëre volvuntur astra, & se suo nixû conglobata continent.

Astus, us, m. List. *Syn.* Astutia. *Usus.* Non placuere majoribus nostris astus, V. *Astutus.*

Astutè. listiglich. *Syn.* Callidè. *Usus.* Nihil temere dicas, nihil callidè retineas, *callidè.*

Astutia, æ, f. List, Betrug. *Epi.* confidens. *Usus.* Ejus vel confidenti astutiæ, vel callidæ audaciæ resistes. V. *Dolus, Fraus, Malitia.*

Astutus, a, um, listig. *Syn.* callidus, vafer, veterator, veteratorius, malitiosus.)(*Apertus, simplex, Adv.* maxime. *Phras.* 1. Est homo ingenii occulti, multiplicis, & tortuosi, er ist ein listiger Mensch. Ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur. Peritissime & callidissime se obtegit. Homo est, qui cornicum oculos configat, qui plura astû, quam virtute perficiat. Colubrinô est ingeniô; expromtæ memoriæ & Astutiæ homo; veterator solertissimus. Versutior, quam rota figularis. *Comice.* Calliditate valet, dolos venditandi gnarus est; ingenium gerit callidum. Vir calliditatis est acerrimæ; emunctæ naris, *vel* purgatæ. Homo est, qui semper stropham inveniat. Vafritiè astutiâ, calliditate vincit, anteit reliquos. Astutiâ nemo illi conferendus, æquandus, componendus, comparandus; ad eam astutiam, qua iste utitur aspirare nemo potest. 2. *Astuti mihi displicent,* ich kan die listige Leut nicht ertragen. Non amo astus, artes simulandi, fraudem artificiô tectam; mores ab aperta quadam simplicitate alienos. Fucum, ac fallacias odi; vafritiem, nimiam calliditatem, astuta, vafra ingenia naturali odiô prosequor. V. *Fraus, malitiosus, decipio. Usus.* Homo versutus, obscurus; astutus, fallax, malitiosus, callidus, veterator, vafer.

Asylum, i, n. Freyheits-Ort. *Syn.* Locus perfugii, *Usus.* Asylum aperit. Plebs sub tutela inviolati templi aut libertatem, aut impunitatem adipiscitur. Eâ religione, & eo jure sancto, quo sunt templa, quæ Asyla Græci appellant. Aram sibi parare & Asylum.

At. aber. *Syn.* sed, atqui, verum. *Usus.* 1. honorifice loqueris, ac aspere agis. 2. *Cæterum*, aber doch, im übrigen. At mecum quomodo egit? At enim quæ-

rie Socrates, quid sit? 3. *Saltem, tamen*, jedoch, wenigst. Si non bonam, at aliquam rationem afferto. Si minus re, at verbis benevolus esto. Si minùs sapiens est, at amicus certe 4. *Amplificantis*, eine Sach zu erheben. Plato dixit, at quantus vir, Plato hat es gesagt; und was grosser Mann ware solcher. 5. *Sibi objicientis & respondentis.* At moribus commodis est? quis verò illô asperior? er ist aber vielleicht doch höflich? aber wer ist rauher, und ungeschlachteter, als er?

Atat, Aha. *Interjectio timentis.*

At enim, aber *Syn.* verùm, verùm enimverò.

Ater, ra, rum. schwartz. *Syn.* niger.)(*albus*. *Usus.* Atra bilis hominem agitat. Atrum panem apposuit.

Atheus, ei, m. Gottes-Verläugner. *Syn.* Homo sacrorum, religionùmque omnium hostis; homo sine ulla religione & fide; abjudicati, ejurati Numinis reus; omnis divini cultus, religionisque expers. *Usus.* Athei aperte naturam Deorum sustulerunt.

Athleta, æ m. Fechtmeister, Kämpfer. *Syn.* ad luctationem & certamen institutus. *Usus.* sine arte athletæ & gladiatores nec vitando faciunt cautè, nec petendo vehementer.

Athleticè, starck, kräfftig, wie es sich auf einen Kämpfer schickt. *Usus.* Athleticè, pancraticè, pugilicè valére.

Atomus, i, f. ein unzertheilig Ding, Stäublein in der Sonn. *Syn.* individuum corpusculum. *Epi.* errantes, innumerabiles. *Usus.* Infinita vis innumerabilium atomorum volitant, cohærescunt inter se. Atomorum corpusculorum concursio fortuita.

Atque, und. *Usus.* 1. Is à constantia, atque à se ipse discessit. 2. *quam*, als. contra agis, atque oporteret. Alia dicis, atque agas. Aliter, atque ominabar. res evenit. 3. *uti*, *ut*, gleichwie. Colitur æque, atque Deus. Similiter nos affectos esse convenit, atque illos. 4. *immò cum voce adeo*, ja auch, ja so gar. Consiliô, atque adeô amentiâ tuâ impulsus. Ego princeps in adjutoribus, atque adeò secundus fui. *vulg. immò, etiam.*

Atque etiam, und auch. *Syn.* Et verô.

Atqui und aber. *Syn.* sed, sed enim, verùm. *Usus.* 1. Atqui si tempus ullum est necandi hominis. 2. *at verò.* aber. Ita quidem cogitabam; atqui in mora erat valetudo, tentari cœpta. 3. *tamen.* dannoch. Atqui ne ex eo quidem tempore hoc egit Sextilius.

Atramentum, i, n. Dinte. *Epi.* sutorium. temperatum. *Usus.* Atramenti effusione sepiæ se tuentur.

Atratus, a, um. geschwärtzt; der in der Trauer geht. *Syn.* funebri vestimentô indutus. *Usus.* Quis unquam cœnavit atratus?

Atriensis, is, m. Pförtner. *Syn.* servus, cui atrii cura demandatur. *Usus.* servi atrienses.

Atriolum, i, n. Vorhöflein. *Syn.* atrium minus. *Usus* in porticu atriolum fiat.

Atrium, ii, n. Vorhof. *Syn.* primus intra ædes aditus. *Epi.* auctionarium majus. *Usus.* Atriolum non fere solet, nisi in iis ædificiis fieri, in quibus est atrium majus.

Atrocitas, tis f. Grausamkeit. *Syn.* diritas, immanitas, crudelitas. *Epi.* indigna rerum, invidiosa, tanta & tam indigna. *Usus.* Locus communis, per quem facti atrocitas, aut indignitas, aut culpa augeatur, vel levetur. Atrocitatem habere *dicitur* res atrox. V. *Immanitas*, *crudelitas*.

Atrox, cis, *g. o.* grausam. *Syn.* crudelis, dirus, atrô, horrendóque aspectû.)(*mitis*, *lenis*, *Usus.* Res scelesta, atrox, nefaria. Atrox suspicio; genus orationis vehemens & atrox. V. *Crudelis.* *Hinc per adverbium dicimus:* Atrociter minitari, atrociter respondere.

Attactus, us, m. Berührung. *Usus.* levi attactu demulsit.

Attamen, aber, jedoch. *Syn.* tamen, verumtamen. *Usus.* Si non æquabis ejus merita, attamen narra. Si non pari, at gratô tamen munere.

Attendo, is, di, tentum, ere. aufmercken. *Syn.* Animadverto, animum adverto, noto, diligenter percipio; attentô animô, summáque attentione audio; mentem, aurésque erigo, silentium tribuo; animum & mentem adhibeo; aures admoveo; attentum animum teneo, adsum animô,)(*remitto*, *negligo*. *Adv.* admodum, bellè, benè, commodius, diligenter, diligentius, paulô, magnopere, negligentius, parùm, paulisper, paululum postremô, rectè, studiosè. maximè. *Phras.* *Attendite*, gebt acht, merckt euchs wohl, Percipite quæso, quæ dicam, eáque penitus animis vestris, mentibúsque mandate. Perattentos vestros animos velim. Reficite vos ad ea, quæ dicturus sum. Adeste omnes animis, qui corporibus adestis. Adhibete animos, non solum aures ad orationem gravissimam. Audientiam mihi fieri deposco.

Causam totam, quàm maximè intentis oculis, ut ajunt, acerrimè contemplemini (nemo obstrepat. Hoc agite nunc jam; auscultate, operam date, mea dicta devorate. Aures vacuas advertite. Studete mihi hodie, favete; adeste æquô animô, & rem cognoscite per silentium. Attendite, intendite animos; id cuique spectatissimum sit Ad illa mihi pro se quisque intendat animum; id animo sequatur. Attentum animum præbete, tenete. Excipite, quæ memoraturus sum; intenti, & compressâ voce audite. Perpurgatis auribus operam mihi hodie date. Inservite negotio præsenti, & attentos vos præbete. Defigite in ista animum. Mentis cogitationes ad hoc convertite. Captate sermonem diligenter, & mentis aciem intendite. Benignis auribus, quæ dicam, accipite, & ad animum referte. Aurium mihi hodie operam date. V. *considero*, *adverto* *Usus*. Judex animum & aures diligenter attendat ad ea quæ dicuntur. Attendere aliquem studiose, & verba aucupari. Attendite stuporem hominis. *Vulg. attendere alicui*.

Attentè. aufmercksam. *Syn.* attento animo, silentio, diligenter. *Usus*. Peto, ut pro me dicentem benignè, contra illum attentè audiatis. Attentè, & benignitate, quâ soletis, me audite.

Attentio, nis, f. Aufmercksamkeit. *Usus*. cura, attentio, animi cogitatio, vigilantia, assiduitas, labor, uno diligentiæ verbo continentur. V. *Attendo*.

Attento, as, avi, atum, are. versuchen. *Syn.* tento, pertento. *Usus*. Animos aliorum cognoscere, attentare. Urbem insidiis, pudicitiam virginis, fidem alicujus attentare. V. tento.

Attentus, a, um. aufmercksam. *Syn.* intentus.)(*negligens*, *remissus*. *Phras.* 1. *Attentos reddere*, aufmercksam machen. audientiam sibi facere; arrectos, suspensósque animos in se avertere; attentionem captare. 2. *Attentum esse*, aufmercksam seyn. attentum se præbere; attento animo excipere dicentem; tempus omne in attentissimâ cogitatione, & acerrimâ ponere. V. *attendo*. *Usus*. Attendus est ad rem, *parcus*., sparsam seyn. Auditorem benevolum, docilem, attentum facito, teneto. Attentus in re aliqua, ad aliquid.

Attenuatè. kurtz, und satt. *Syn.* jejunè. *Usus*. attenuate, pressèque dicere.

Attenuatio, nis, f. Verminderung. *Syn.* extenuatio, imminutio. *Usus*. suspicionis attenuatione fidem facere.

Attenuatus, a. um. vermindert, ausgemergelt. *Syn.* Exilis, humilis, abjectus, demissus. *Usus*. Oratio nimis attenuata, ad usitatam quotidiani sermonis consuetudinem demissa.

Attenuo, as, avi, atum. vermindern, verringern. *Syn.* imminuo, extenuo.)(*amplifico*. *Usus*. Grandia illa attenuanda sunt. Bellum attenuatum, atque imminutum. Attenuatæ præliô legiones. V, *Imminuo*, *elevo*.

Attero, is, trivi tritum, ere. zerreiben. *Usus*. Postquam famam ejus, & pudorem attriverat.

Attestor, aris, atus, sum. einen zum Zeugen nehmen. *Syn.* Testor, testem facio, comprobo. *Usus*. Pompejum attestatus est.

Attexo, is, texui, textum. anweben. *Syn.* addo, adjungo. *Usus*. Immortali parti mortalem attexere.

Attineo, es, tinui, tentum, ére. halten, anhalten. *Usus*. Cultros attinet.

Attinet, ui, ere. es geht mich an. *Syn.* pertinet. *Phras. Ea res ad omnes attinet*, diese Sach gehet alle an. pertinet, spectat; id curandum ita, ut si res omnium ageretur. Ea res in rationem publicæ utilitatis cadit. Causa omnium eâ re contingitur, admiscetur. In eo causa omnium vertitur; conjuncta ejus rei causa est cum publica salute. Res omnium nostrûm in hoc agitur. Hoc ad nostrûm quemlibet. *Usus*. Quid sentiam, nihil attinet dicere. Quod ad me attinet. Quod ad abstinentiam attinet, ita me gessi. Quæ ad colendam vitam attinent. V. *pertinet*, *refert*.

Attingo, is, tigi, attactum. anrühren. *Syn.* tango, ago, accedo, assequor. *Adv.* breviter, cautius, diffidenter, leniter, leviter, omnino, paullô antè, perbreviter, propriè, prorsus non, serò ac leviter, sigillatim, strictim, timidè. *Usus*. 1, Extremis labris gustare, extremis digitis attingere. Insulam, portum attingere. Nihil de bonis meis, nihil de præda attigit. 2. *Transl.* Id ne suspicione quidem, aut conjecturâ attigi, ich hab nicht einmahl einen Argwohn gehabt. 3. *Specto*. zu etwas gehören. civitates, quæ officiis, fide,

vetustate, cognatione populum Romanum attingunt. Aliquem necessitudine, cognatione, sanguine attingere. Attingit me ea cura, solicitudo. Partem ejus sceleris nullam attigi. 4. *Tracto, indico,* berühren, obenhin andeuten. bonas artes ne attigisti quidem. Illud breviter, & strictim attigi & perstrinxi. 5. *Vicinus sum*, zunächst seyn. Cappadociæ pars Ciliciam attingit.

Attollo, is, ere. aufheben. *Syn* Erigo, *Usus.* cum se à gravi casu attollere, & levare vellet. Attollunt se montes ingentes. V. *erigo.*

Attondeo, es, attondi, attonsum, bescheren. *Usus.* Ulmos, virgulta attondére. Laudem alicujus attondére.

Attonitus, a, um. erschreckt. *Phras.* 1. *attonitos reddidit ea res*, diese Sach hat sie in die gröste Verwunderung und Schrecken gesetzt. Suspensos ea res tenuit omnium animos; stupor omnes admiratione defixit intentos ad hoc spectaculum. 2. *Attoniti sunt*, sie seynd gantz erstaunt. miraculò stupentes, & suspensi animo hærent. Stupent, & sibi penè excidunt; exanimantur terrore, aspectúque rei. Supini cœlum aspiciunt. *Usus.* Novitate, ac miraculo attonitus. V. *Obstupefacio, admiratio, miror.*

Attraho, is, traxi, tractum, ere. an sich ziehen. *Syn.* Allicio, invito, allecto, adduco. *Adv.* commodè. *Phras.* 1. Tuis blanditiis me ad te pertraxisti, traduxisti; me tibi planè adscivisti; me totum ad te redegisti. Honorum spe me ad tuam consuetudinem vocâsti, pellexisti. 2. *Totam administrationem ad se attrahere*, die gantze Verwaltung der Geschäfften auf sich bringen. Omnium partes corripere atque amplecti; omnia senatûs munia ad se trahere; arcessere sibi omnium curas, vigilias; adsciscere sibi totam provinciæ procurationem. *Usus.* Cur id tibi malum ultrò accersis, atque attrahis? Similitudo attrahit ad amicitiam. V. *allicio, adjungo.*

Attrecto, as, avi, atum, are. antrühren. *Syn.* Sæpe tracto, & quasi manibus tero. *Usus.* Libros, quos tu contaminatis manibus attrectas. V. *Tango.*

Attribuo, is, tribui, tributum, ere. zueignen. *Syn.* adscribo, tribuo, assigno, confero, conjicio, refero, addico, vendico, adscisco, destino, affingo.)(*demo.* *Adv.* propriè. *Usus.* Culpam, calamitatis causam mihi attribuis, & adscribis. Eam curam, provinciam, procurationem, negotium tibi attribuit populus. Certum pecuniæ modum, mancipiorum numerum alteri attribuere. V. *Adscribo, tribuo.*

Attributio, nis, f. die Ubergebung des Gelds. *Syn.* Assignatio. *Usus.* Scribit, se de attributione omnia fecisse.

At verò. aber. *plerumque adversantis est, & in principio periodi usurpatur.* *Usus.* 1. Virtutem nemo unquam Deo acceptam retulit. At verò honoribus, opibus aucti Diis gratias agimus. 2. *Concludentis est interdum.* Qui socium fallit, vir bonus non est: at verò tu &c.

Avarè. geitzig. *Syn.* Avidè, parcè, restrictè. *Usus.* Avarè, crudeliterque agere.

Avaritia, æ, f. Geitz. *Syn.* Sordes, aviditas, cupiditas.)(*liberalitas.* *Epi.* ardens, cæca, fœda, hians, atque imminens importuna, incredibilis, nimia, par, senilis, summa. *Usus* Omnium bona spe atque avaritia devorare. Homo avidô ingeniô, infinitâ rerum cupiditate, ardenti avaritiâ. Avaritia est alienorum appetitio injuriosa. Nullum officium tam sanctum, tam solenne, quod non violet avaritia, & comminuat. V. *Cupiditas.*

Avarus, a, um. geitzig. R. *avens aurum,* *Syn.* Alieni appetens, sui nimium tenax, astrictus, parcus, avidus, sordidus, qui omnia in pecunia ponit.)(*liberalis, munificus, effusus.* *Phras.* *Crassus Romanorum avarissimus putatur*, den Crassum haltet man für den allergeitzigsten aus den Römern. Avaritiæ nomine malè audiebat, suspectus erat. Avaritiæ crimen Crasso maximè objicitur, exprobratur. Crassus avaritiæ infamiâ flagrabat, graviter laborabatur. Crasso avaritiæ nota inuritur. Exagitatur, ut in avaritiam pronior; ad avaritiam proclivior; divitiarum plus æquô, justô appetentior; immoderate sitiens; supra modum cupidus; cupidior, quam satis est; in divitiarum cupiditate nimius. Auri sitientissimus putatur Crassus. Incumbere ad opes; opibus inhiare unus maxime existimatur; Avaritiæ labe infectus; propensus ad avaritiam, siquis alter

In re quærenda; in opibus congerendis; in divitiis colligendis, comparandis, contrahendis plus operæ posuisse, collocasse, quàm æquum sit, creditur. Crassi avaritia ad summum pervenisse: eò esse progressa dicitur, quò maximè potuit. Crassus homo erat summa avaritiâ, infinitâ rerum cupiditate; avaritia erat ardenti, inhiante ac imminente; homo erat avidi ingenii. Crasso nullus adversus immodicas cupiditates steterat terminus; nulla res Crassi avaritiam morabatur; avaras & insatiabiles manus ad omnia porrigebat; avaritia infinita aliorum bona devorabat, inexplebili auri cupiditate laborabat. Multi multa avarè faciebant; in aviditatem proni erant; avidiores aliquantò ad rem erant; sed Crassus unus omnium avaritiam, cupiditatèmque superabat. Nullum erat officium tam sanctum ac solenne, quod Crassi avaritia non violârit. *Usus.* Homo avarus & furax. V. *Avidus*, *sordidus*.

Auceps, cupis, m. **ein Vogelfänger.** *Syn.* venator avium. *Usus.* Peritissimus voluptatum anceps. Auceps syllabarum leguleius quispiam. Auceps concinnat aream, offundit cibum, aves allectat.

Auctio, nis, f. **Gant.** *Syn.* publica venditio, in qua pretium augetur. *Epi.* hæreditaria. *Usus.* Bona alicujus auctione constituta vendere. Facere auctionem, publicare bona, sub corona vendere. V. *Publicatio.*

Auctionarius, a, um. **zur Gant gehörig.** *Usus.* Tabulæ auctionariæ.

Auctionor, aris, atus, sum. **verganten** *Syn.* Auctionem facio, auctione vendo, per præconem vendo, sub hastâ vendere, præconis voci bona subjicio. *Usus.* Dejotarus Rex auctionatus est. V *Publico.*

Aucupium, ii, n. **Vogelfang.** *Syn.* Avium captatio, & venatio. *Usus. Transl.* Delectationis aucupium, elaborata concinnitas in oratione ne appareat. Aucupia verborum, litterarum tendiculæ, putidæ sunt.

Aucupor, aris, atus, sum. **Vögel fangen.** *Syn.* Capto, consector, quæro, venor.)(*repudio. Adv.* necessario. *Usus.* Ars dicendi plausus, & opiniones hominum aucupatur. Assentatione gratiam divitum, alienâ obtrectatione famam aucupari. Levitatis est, inanem aucupari rumorem, & umbras omnes etiam falsæ gloriæ consectari. Inanes rumusculos, verba aucupari. Tempus idoneum, & occasionem aucupatur. V. *quæro, capto.*

Audacia, æ, f. **Kühnheit.** *Syn.* confidentia, impudentia. *Epi.* aperta, callida, digna odio majori, effrenata, ficta, gemina, horribilis, humana, toleranda, immanis, impia, incredibilis, intolerabilis, levior, magna, manifesta, nimia, perspicua, scelerata, similis, singularis, summa, tanta, & tam perspicua, tam varia, & tam nova, vera, urbana. *Usus.* Incredibili importunitate, & projectâ ad omne facinus audaciâ. Audaciâ fretus, armatus. Nôsti os hominis, nôsti audaciam. Projectæ audaciæ, & confidentiæ homulus, V. *audax.*

Audacter, **kühn, tapffer.** *Syn.* fidenter, confidenter; summa audacia, inhumana audacia atque intoleranda; temeritate atque audacia incredibili: virili animo; vultu intrepido; confidentia singulari; alienatis â memoria periculi animis. *Usus.* Audacter loqui, ac liberè. Exultare audaciùs.

Audax, cis, *g. o.* **kühn, tapffer.** *Syn.* confidens, temerarius, impudens, petulans, projectus ad audendum.)(*timidus. Adv.* longè. *Phras.* 1. *Homo audax & protervus*; ferrei oris homo; promptissimæ vir audaciæ, **kühn, frecher Mensch.** Homo confidentiâ, ac temeritate incredibili; audaciæ projectæ, præruptæ, inhumanæ, intolerandæ; homo impotens, quem propter audaciam, ac importunitatem animi nemo tecto recipere velit; animal ex omnium scelerum importunitate concretum. Homo protervus ac petulans, cujus importunitatem oris nemo non reformidet; qui animo sibi & audacia publicam rem omnem sustinere videtur. Inflati homo animi, atque incitati; audacia ac temeritate insignis; projectus ad audendum quidlibet. Incredibili importunitate, & ad omne facinus audaciâ armatus, inflammatus. 2. *Quam audax homo sit, qui senatum ipsum criminetur?* **was muß das für ein frecher Mensch seyn, der den Rath selbsten darff lästern?** Quam ferrei oris hunc esse hominem necesse est, qui &c. cujus animi, cujus impudentiæ est, senatum ipsum criminari? Quantâ importunitate, quàm eminenti audaciâ eum esse necesse est, qui &c. quâ armatum confidentiâ, quâ animi insolentia inflatum ac incitatum necesse est eum hominem, qui senatum ipsum in crimen vocare audeat? 3. *Audax est imprimis*, **er ist über die Massen kühn und tapffer.** Audaciâ viget ma-

maximè plenus ſpei atque animi eſt; fiduciæ plurimum ac ſpiritus ineſt in eo homine. Animi non minus eſt ad mortem, quam ad cædem. Multum animorum ineſt, & temeritatis. Nullum non facinus, quantumvis fortuna majus, intrepidus adibit. *Uſus.* Audax ad omnia V. *animus*, *alacer.*

Audeo, es, auſus, ſum, ere. dörffen. R. *ab* αὐθάδης, *arrogans.* *Syn.* Non dubito; non vereor. *Adv.* aperte, fidenter, nimirum. *Phraſ.* 1. *Multum audes*, du getraueſt dir viel. Multum ſuſcipis; multum tibi ſumis; ingentis rem periculi aggrederis; aleam jacis periculi plenam; magnum in te facinus ſuſcipis; magnam tibi confidentiam ſumis; magnum erit, ſi rem tantam ſuſtineas; audacia ferri mihi videris, & temere facere. Vereor, ne modum non inveniat felix temeritas. Quid non cadet in hunc animum, quid non recipiet hæc temeritas, quæ tantum audet? vereor, ne hunc impetum temeritas effuderit. 2. *Tantum ego non auderem*, ich getraue te mir nicht ſo viel. religio mihi eſſet; animus deeſſet; metus me arceret; nefas haberem; tantum mihi non ſumerem; iſtos mihi ſpiritus non ſumerem; modeſtiùs ego mihi agendum putarem; animorum mihi ad iſta haud ſatis eſſet. *Uſus.* Tu me hoc rogare auſus es? Effecit, quod alius ne ſperare quidem auſit? V. *arrogo*, *ſumo*, *audax.*

Audientia, æ, f. günſtiges Gehör. *Syn* attentio audiendi. *Epi.* maxima. *Uſus.* Diſerta oratio ipſa ſibi audientiam facit. Rei pondus maximam audientiam mihi fecit dicenti, vulgi aures præparavit.

Audio, is, ivi, itum, ire. hören R. *ab* αὐδὴ, *vox*, *oratio.* *Syn.* Auribus accipio, exaudio, excipio, auditione accipio, aures do, ad aures venit, pervenit; auditor ſum, auſculto, operam do. *Adv.* admodum aliunde, aliquamdiu, aliquando, aliunde, amice, aſſidue, attentè, attentius, attentiſſime, benè, benigne, benignius, celeriter, clementer, commodè. commodò, coram, diligenter, diligentius, diutius, gratis, malè, hilarè, intelligenter, latinè, leniter, libenter, male, ſtudioſe, libentius, liberius, liquido, male, melius, merito, nunc primum, omnino non, nunquam, palam, pariter, perattente, perlibenter, perſtudioſe, propius, prorſus, nihil unquam, quam celerrime, quam tardiſſimè, ſtatim à principio, ſtudioſius valdè, verè, vulgò. *Phraſ.* 1. *De tuis rebus libenter audio*, ich höre gern von deinen Sachen. Ad tuas res mihi aures ſemper patent; res tuas libenter auribus percipio. Gaudeo, ſiquid de te ad aures meas perveniat, accidat, veniat, permeet. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus accipio, capto de te nuncios. 2. *Dicentem libenter audio*, ich höre dich gern reden. gaudeo, ſi vox tua ad aures advolet; nimis libenter edo ſermonem tuum. Cibus mihi eſt, quod fabulare. Orationem tuam placide perſequor. Sermo tuus haud invitò ad aures accedit. Aures tibi libenter dedo meas; pronis auribus admitto; in aures ac animos admitto; ſecundis auribus accipio. quæ dicis. Animo dicta recipio. Faciles tibi aures præbeo; libenter, haud iniquo animo accipio, quæ tu ad me. Dicenti libenter operam do; aurium operam dicare ſoleo. Siquid me vis, vacuas aures affero; aures adhibeo benevolas; aures meas in ditionem dedo; aures expetunt mea; ad advertendum animus adeſt, & opera eſt auribus; quidquid id eſt, aures commodo, accommodo non averſas; perpurgatis auribus operam do dicenti; facilem me præbeo in audiendo. 3 *Auditus ſum benevole*, ich bin gar gnädig angehört worden. uſus ſum auribus æquiſſimis; aures nactus ſum benevolas; in aures ſuaviter influxi; facilem habui in audiendo Principem. 4. *Non audio libenter obtrectationes*, ich höre nicht gern Fremder Verläumdungen. Aures reſpuunt, abhorrent, refugiunt obtrectantium voces; malediceæ linguæ graves ſunt auribus meis; haudquaquam gratæ ſunt auribus criminationes iſtæ: offenduntur aures maledictis; magnam in alienis obtrectationibus audiendis moleſtiam ſuſtineo; obtrectationum ſiquid auribus objectum eſt, ingens me tædium capit. 5. *Aſſiduè hoc audio*, ich höre dieſes immerfort. auribus iſta inculcantur quotidiè; aures mihi his vocibus calent aſſiduè; circumſonant; obtunduntur aures; frequenti auditione accipio iſta; aures his quotidiè nunciis celebrantur meæ. 6. *Audivi de morte fratris*, ich hab ſchon gehört von dem Tod deines Bruders. auribus accepi, percepi triſtem de fratris obitu nuncium; aures meæ jam fama & auditione acceperunt mortem fratris tui. De Morte fratris tui ad me jam perlatum erat. Ad aures jam venit, pervenit, acceſſit, permanavit mors fratris tui; fama, rumor jam in urbem allatus eſt de morte fratris. Fando accepi aliquid de morte fratris. 7. *Cujus vocem audio?* weſſen Stimm höre ich? quæ vox ad aures meas accidit? cujus vox aures tetigit meas? aures verberat; ad aures advolat? cujus vox objecta eſt auribus meis? cujus vocis

ſonum

sonum usurpant aures meæ: quæ vox immissa in aures meas est? cujus ista vox est, quam auribus gusto, degusto? cujus sermonem excipio? quem auditû percipio? 8. *Nihil audiri potest*, man kan nichts hören. nec aurium quidem usus superest; aurium usum intercipit fremitus; aurium usus aufertur, cessat *Usus*. 1. Potest fieri, ut quod te audiisse dicis, nunquam audieris. 2 *Exaudio* erhören. Dii preces meas audivere. 3. *assentior* beyfallen. Nec Homerum audio, qui &c. 4. *Sum discipulus*, Lehr-Jünger seyn. Plato Socratem audiebat. 5. *laudor, aut vituperor*, gut oder bösen Nahmen haben. Homo ingenuus vult bene audire. Malè audire. 6. *obtempero, obedio, morem gero*. Si me amicissime monentem audisses, aliter res tuæ haberent. Dicto audientem esse. V. *auris*.

Auditio, nis, f. das Hören. *Syn.* rumor, publicus sermo. *Epi.* Ficta, tenuis, tenuissima. *Usus*. 1. Nolite fictis auditionibus, aut disseminato, sparsóque rumori credere. De ea re ne tenuissimam quidem auditionem accepi. 2. *auditus*, Anhörung. Homines fabularum auditione ducuntur.

Auditor, oris, m. Zuhörer. *Syn.* discipulus. *Epi.* æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in jure civili non inferior, novus, æquus, attentus, benevolus, docilis, doctus, frequens alicujus indoctus, intelligens, mitior, stultus & credulus, bonus, certior, infestus, tardus, vetus. *Usus*. 1. Platonis auditor Aristoteles. 2. *Audiens*, Zuhörer. Facere attentum auditorem.

Auditus, ûs, m. das Gehör. *Syn.* sensus audiendi, auditio. *Usus*. Hoc non perinde auditu, quam cogitatione intelligi potest.

Ave Maria recitare. Salutationem Angelicam ad DEI parentem Virginem pronunciare, iterare. Voce Gabrielis Archangeli Virgineam Matrem salutare.

Aveho, is, vexi, vectum, ere. hinweg-führen. *Usus*. Puerum à patria avehit.

Avello, is, vulsi, vulsum, ere. hinwegreissen. *Syn.* Abstraho. aufero, abjungo, distraho, detraho. *Usus*. Avellere filium de matris complexu. Avulsus à meis, ab amicis summo cum dolore. V. *decerpo*.

Avena, æ, f. Haber. *Usus*. si avenam in segete uspiam videris.

Aveo, es, ere. begehren. *Syn.* Cupio; aviditas rei me tenet. *Adv.* prorsus, valde. *Usus*. Valdè aveo scire, quid agas. V, *Cupio*, *desidero*.

Ave runco, as, avi, atum, are. abtreiben. *Syn.* prohibeo, averto. *Usus*. Dii omen averruncent. V. *averto*.

Aversor, aris, atus sum. sich wegkehren. *Syn.* Refugio, abhorreo. recuso, me aliò averto. *Usus*. Ad quæstionem repentinam hærere, aversari, rubere. Preces, mores, sermonem aversari; defugere aditum, sermonem. V. *Alieno*, *Alienatio*, *Abhorreo*, *adversor*.

Aversor, oris, m. Abwender. *Usus*. Aversor pecuniæ publicæ.

Aversus, a, um. abgewendet. *Syn.* qui terga dat.)(*adversus*. *Usus*. Aversô corpore vulneratus, auf dem Rucken verwundt. Milites à prælio aversi, ad prædam conversi. Eo nuncio nihil à proposito aversus. Aversi Dii à salute populi Romani. Homo à litteris; sermo à vero aversus, *abhorrens*. V. *Alienus*.

Averto, is, verti, versum, ere. abwenden. *Syn.* arceo, removeo, abduco, prohibeo, propello.)(*converto*. *Adv.* manifeste, parumper, repente. *Phras.* 1. *Advertit animum à pristinis studiis*, er hat seine vorige Gedancken fahren lassen. abduxit animum, mentem, cogitationem à pristinis studiis; deduxit à consilio pristino mentem ac studium, & alio traduxit, transtulit. 2. *Avertit perniciem civium*. er hat den Untergang der Burgerschafft verhütet. Ille suô consiliô hostium furorem à pernicie civium repulit; cladem à cervicibus depulit; pestem ac exitium propulsavit. *Usus*. 1. Conatus improborum à Republica, hostes ab urbe, pestem à cervicibus avertere. 2. *verto*, wenden. Omnium oculos in se avertit. Aliò avertere flumen, 3. *Aufero*, hinwegnehmen, veruntreuen. Pecuniam publicam, hæreditatem, prædam in suos usus avertere. 4. *sejungo*, *segrego*. absondern. Se ab amicitia alicujus avertere.

Aufero, fers, abstuli, ablatum, ferre. hinwegnehmen. *Syn.* Eripio, abripio, averto, adimo, tollo, abduco, detraho, removeo, præcido.)(*do*, *affero*, *Adv.* gratis, impudentius, longè hinc, mordicus, occultè, omnino non, publicè, rectissimè, undique. *Phras.* 1. *Omnia et ab hostibus ablata*, detracta, erepta sunt, es ist ihm alles vom Feind hinweggenommen worden. Omnia per scelus erepta & asportata sunt. Omne instrumentum direptum, familia abducta, abactum pecus, convulsa suis ex sedibus omnia. Spoliatus, denudatus, rebus omni-

omnibus exutus est. Fortunæ cultus deletus omnis est, atque extinctus. Spoliata domus, denudati parietes. sanguinem adeò ipsum exsorbere visi sunt hostes. 2. *Tua oratio metum mihi omnem abstulit*, deine Red hat mir alle Forcht benommen. metum omnem ademit, exemit, præcidit; dempsit, detersit. Tua oratione metus omnis ablatus, & sepultus est; consedit, conquievit. Oratio tua metum omnem discussit, dissipavit, delevit, abstersit. V. *abduco*. *Usus*. 1. operis præstantia imitandi spem omnem abstulit. Aliquid judicio auferre; alicui jus suum; pecuniam de ærario; ab aliquo amorem auferre. 2. *obtineo, consequor*, erhalten, überkommen. Benignum responsum ab illo, decretum amplissimum, præmia, opem à senatu abstuli. Ex eo facto laudem & gloriam maximam abstuli. 3. *Abeo*, hinweggeben. Auferre se de convivio, è conspectu.

Aufugio, is fugi, ere. fliehen. *Syn*. fugio, fugâ me aufero, fugam capesso. *Usus* Furtò factò aufugit, non impunè laturus. V. *Fugio*.

Augeo, es, auxi auctum, ere. vermehren. R. *ab* αὔξω, *augeo Syn*. Majus facio, amplifico, addo, accessionem facio, axaggero, cumulo, multiplico.)(*Detraho*, *extenuo*, *diminuo*, *minuo*, *Adv*. copiosè, cumulatius, fusè, magnificentius, maximè, mirabilius, omnino privatim, rhetoricè, summè, valdè, vehementer. *Phras*. 1. *Pompejus valdè auxit Imperium*, Pompejus hat das Röm. Reich sehr erweitert. amplificavit, multùm protendit, produxit, protulit Imperii fines. Multum addidit, adjunxit ad ditionem Romani Imperii. Magna per Pompejum ad Imperii vires accessio facta est. Res Romanæ magnum incrementum ceperunt, acceperunt; multò deinceps auctiores fuère, quam antea. Pompejus magnam terrarum partem hostibus demptam, ademptam, detractam, Romano Imperio adjecit. Multæ provinciæ Pompejo victore Romani Imperii jura, potestatemque subiêre. Pompejus latissime protendit Imperii terminos. Pompejus magnam orbis partem in potestatem Imperii redegit, ad imperium adjunxit. 2. *Tuæ litteræ mihi dolorem auxere*, dein Brief hat mir mein Leyd vergrössert. majorem fecere commemorando, retractando antiquum vulnus; velut attrectatu, & quasi dolorem amplificaverunt; gravârunt, duplicârunt conceptam animi ægritudinem, & dolorem; onerârunt dolorem metu. 3. *Ipse sibi invidiam auget*, er vermehrt ihm selber Neid und Mißgunst. novam flammam invidiæ adjicit; materiem criminibus suggerit; & unde gloriam inde invidiam intendit. 4. *Non mediocriter auxit opes suas*, er hat seinen Reichthumb nicht wenig vermehret. cumulavit, adauxit, exaggeravit rem familiarem; auctarium non exiguum adjecit ad pristinas opes; lucrò quotidianò suas auctavit opes; ad rem familiarem, ad domesticas copias accessiones fecit ingentes; fortunis suis & copiis magnum incrementum attulit. 5. *Augetur malum indies*, das Ubel nimmt alle Tag zu. quotidiè ingravescit malum, corroboratur, cumulatur; longinquitate crescit malum, suis progressibus augetur. Res ab exiguis profecta initiis, eo crevit, ut &c, Malum ingentibus incrementis augetur; maximis auctibus crescit; tacitis augescit incrementis; serpit quotidiè malum & incrementum capit. Increbescit malum; majúsque jam est, quàm ut remedium possit afferri. In incremento malum est; robur quotidiè accipit; oneratur diuturnitate malum, & gravatur. Quantum tempori, tantùm mali acerbitati accedit. Accessit in cumulum mali, dolor novus. Nova quotidiè fit mali accessio; malum nova quotidie incrementa accipit. 6. *Augére cupiditatem, pretium, gloriam, formam, nequitiam, fortunam*, die Begierd, den Werth, die Ehr', Gestalt, Arglist, das Glück vermehren. Accendere cupiditatem; pretium rei; intendere gloriam; formam cultu, nequitiam præceptis, fortunam comitate adjuvare, *Usus*. Honore, dignitate, divitiis, commodis augere aliquem. Beneficium tuum magno cumulo auxisti Auxit ea res mihi dolorem. V. *Amplifico, cresco*.

Augesco, is, ere. wachsen. *Syn*. augeor, cresco. *Usus*. Semina temperatione caloris augescunt, aluntur, pubescunt.

Augur, uris, m. g. c. ein Weissager. *Syn*. Interpres auguriorum; peritus cœlestium prodigiorum *Epi*. bonus, optimus, perfectus, publicus, summus, verecundus, antiquissimus, interpres Jovis optimi maximi. *Usus*. Romulus ipse magnus augur fuit. Augurum ars, disciplina, jus, prædicta.

Augu-

Auguralis, e, g. c. zum Wahrsagen gehörig. *Usus.* Viri auguralis, libri augurales.

Auguratio, nis, f. Wahrsagung aus den Vögeln. *Syn.* Auspicium, divinatio. *Usus.* Quæ tandem auguratio ex passeribus? *it.* Auguratus, us. das Amt selbst.

Augurium, ii, n. Vogel-Wahrsagerey. *Syn.* Auspicium, authoritas rei bene gerendæ *Epi.* Addubitatum, contrarium, non tam artificiosum, quam superstitiosum, extremum, sinistrum, verissimum. *Usus.* Augurium in arce agebant augures. Certò salutis auguriò. V. *Divinatio,*

Augurius, a, um, zum Wahrsagen gehörig. *Syn.* Auguralis. *Usus.* Jus augurium.

Auguror, aris, atus, sum. wahrsagen, muthmassen. *Syn.* Augurium ago, auspicium ago, divino, auspicor, elicio ex mentibus divinis responsa. *Adv.* Fideliter, pulcherrime, rectè, vere. *Usus.* Quantum ego animô auguror, & conjecturâ, non despero. Bellum auguror, ich sehe es vor, es wird zum Krieg kommen. V. *Divino, prædico, vates.*

Augustè. heiliglich, herrlich. *Syn.* Piè, sanctè, feliciter. *Usus.* Augustè, sanctè venerari Deos, aliquem consecrare.

Augustus, a, um. heilig. *Syn.* Sanctus, plenus Majestate. *Usus.* Locus augustus. templum augustum. Augustior humanô visû species. Ex hoc sanctô, augustôque Platonis fonte omnis nostra manabit oratio. V. *Amplus.*

Avia, æ, f. Groß-Mutter. *Syn.* Parentis mater.

Aviarium, ii, n. Vogel-Käfig. *Syn.* Locus, ubi aves domi nutriuntur.

Avidè. begierig. *Syn.* Cupidè. *Usus.* Avidè expecto tuas litteras. Avidè litteras Græcas arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens.

Aviditas, tis, f. Begierd. *Syn.* Cupiditas desiderium. *Epi.* Infinita, inexhausta. *Usus.* 1. Infinita me gloriæ cupiditas tenet. Est in me summa aviditas; summâ cupiditate, aviditate gloriæ rapior. 2. *Avaritia,* Geitz. Mendicitas aviditati conjuncta in alienas fortunas imminet. V. *Avaritia, avidus.*

Avidus, a, um. begierig. *Syn.* Valdè appetens, cupidus. *Usus.* Appetentes gloriæ, præter cæteras gentes, atque avidi laudis fuère Romani. 2. *Avarus,* geitzig. valdè avidus in pecuniis locupletum est; auri, argentique studiô, supra, quam dici potest, tenetur; nemo minùs illô à pecuniæ cupiditate abest; auri hominem cupiditas ingens tenet; est in eo summa auri aviditas; ad divitias inflammatus aviditate rapitur. V. *Avarus, cupio.*

Avis, is, f. Vogel. *Epi.* Adversa, interpres, & satelles Jovis, postrema, excelsa, internuncia Jovis, minor, alba. *Usus.* Aves aliæ alites; aliæ oscines. Avium quædam ad imitandum humanæ vocis sonum sunt dociles. Aves libero fruuntur cœlo. Quasi avem albam bene sentientem civem intuemur.

Avitus, a, um. das von Vor-Eltern herrühret. *Usus.* Paterna & avita possessio. Patria & avita Philosophorum secta. *R.* *àb avo.*

Avium, ii, n. Abweeg. *Usus.* Avium dulcedo ducit ad avium.

Avius, a, um. abweegig. *Usus.* Nocturnis & aviis itineribus profectus. Sylvæ, valles aviæ.

Aula, æ f. ein Saal, eines Fürsten Hof. *Syn.* Atrium, regia. *Usus.* Ornamenta aulæ. Rex omni authoritate aulæ communitâ.

Aulæum, i, n. Tapeten. *Syn.* Aulæ ornamenta, peripetasmata, peristromata, stragula, vestis stragula.

Aulœdus, i, m. Pfeiffer. *Syn,* Tibicen.

Avocatio, nis, f. Abführung. D. Avocatio *à molestia cogitanda*; revocatio *ad contemplandas, voluptates.*

Avoco, as, avi, atum. are. hinwegruffen. *Syn.* Abstraho, abduco, arceo, removeo, traduco.)(*Voco adduco. Adv.* Sapienter. *Usus.* Ab ea re me non commodum ullum abstrahet, non metus avocabit non somnus retardabit. Aliquem à contentione, à discordiis, à vitiis avocare. V. *Abduco. averto.*

Avolo, as, avi, atum, are. hinwegfliegen. *Usus.* Experiar, ut hinc avolem, sich geschwind hinweg machen.

Aura, æ, f. Lufft. *Epi.* Minima, parva, popularis, clarisona, inferna, subita, valida. *Usus.* 1. Aura spirat melior. 2. *Favor popularis,* Gunst des Volcks. Illum popularis aura justô longiùs provexit. Fertur populari aurâ. Me honoris aura nunquam potuit à cursu dimovere. Totam opinionem parva nonnunquam rumoris aura commutat. V. *Aër.*

Auratus, a, um. verguldet. *Syn.* Inauratus, *Usus.* Aries Colchorum auratus.

Aureolus, a, um. Gold-färbig. *Usus.* Aureolus libellus, aureola oratio.

Au-

Aureus, a, um. gulden. *Syn.* Ex auro. *Uſ.* Stellæ aureæ, nummus aureus.

Auricula, æ. f. Ohr-Läpplein. *Syn.* Quod circa foramen auris eminet. *Epi.* Infima. *Uſus.* Sermo tuus adhuc mihi hæret ad auriculis. Auriculâ infimâ mollior *Adag. de effœminato.*

Aurifer, era, um. Gold-tragend. *Uſus.* Arbor aurifera.

Aurifex, icis, m. ein Goldſchmidt. *Uſus.* Aurificis ſtatera.

Auriga æ, m. ein Fuhrmann, *Syn.* Curruum rector, agitator. *Epi.* Indoctus. *Uſus.* Currum, cùm opus eſt, ſuſtinet bonus agitator; auriga indoctus è curru trahitur, deripitur, eliditur, laniatur. Frænos inhibet, qui equos agit. Eſſedarius, Rhedarius, ein Kutſcher.

Auris, is. f. das Ohr. *Epi.* Æquiſſima, aperta atque integra, avida & capax, elegans, erudita, hebetior, jejuna, inhumana & agreſtis, non obtuſa criminatione, ſed vacua, patientiſſima, teres, & religioſa, trita. *Phraſ.* 1. *Aures arrigere,* die Ohren ſpitzen. Erigere, aures præbere, patefacere, dedere, admovere, commodare, adhibere. 2. *Aures obſidere,* in Ohren liegen. Credulas aures implere, complere, imbuere; obtundere garritu; ſermonibus refercire, verberare. Neſcio quid in aures immittere, ſuſurrare; ad aures oggannire; auribus inculcare. 3 *Aurium judicio rem ponderare,* nach dem Gehör urtheilen. Aurem ſuam interrogare; conſilio & arbitrio aurium uti. *Uſus.* Aures dare, anhören. Auribus aliquid dare. ſchmeichlen. In aures influere, ſanfft in die Ohren einflieſſen Calent adhuc aures ſermonibus tuis, deine Wort liegen mir noch in denen Ohren. Aures tuæ peregrinantur, du giebſt nicht acht, was man redet. Auribus utor æquiſſimis, ich hab ein günſtiges Gehör gefunden. Aurium ſuperbiſſimum eſt judicium, die Ohren ſind in ihrem Urtheil ſehr Haiglich. Aliquid dignum hominum auribus efficere, etwas Hörens-würdiges verrichten. Aures his vocibus inconditis offenduntur, es thut einem in Ohren wehe. Aures claudere, die Ohren verſchlieſſen. V. *Audio.*

Aurora, æ, f. die Morgenröth. *Syn.* Diluculum. *Epi.* Humida, prænuncia clari ſolis. *Uſus.* Quamprimum aurora ſe oſtenderit. V. *Mane, dies, diluculum.*

Aurum, i, n. Gold. *Syn.* Metallum præcipuum. *Epi* Melius, præclarum. *Uſus.* Auri venæ reconditæ. Aurum cælatum, factum, ſignatum, coronarium. Pateram ab labris auro circumcludere.

Auſcultatio, nis f. Zuhörung. *Syn. Auditio. *Uſus.* Quæ hæc auſculatio eſt.

Auſcultator, oris, m. Zuhörer. *Uſus.* Aut auſcultator eſt tantùm, aut diſceptator.

Auſculto, as, avi, atum, are. zuhören. *Syn.* Aures admoveo, capto ſermonem. aures arrigo, orationem clam ſublego, ſermoni vaco. *Uſus.* 1. Sermonem meum auſcultando excepit. Ad fores ſuſpenſo gradu acceſſi, animam compreſſi, aurem admovi, ita animum cœpi attendere & ſermonem captare. 2. *Obedio.* gehorchen. Auſcultémne ſeni. *cum Dat,* V. *Audio, obedio.*

Auſim, is, it. ich dörffte. *Uſus.* Nec ſi ſciam dicere auſim.

Auſpex, icis, m. ein Weiſſager. *Uſus.* Latores & auſpices legis curiatæ. Auſpice Deo *duce.*

Auſpicatò, in einer guten Stund. *Syn.* Bono auſpicio, auſpicio capto, bonis ominibus. *Uſus.* Auſpicato urbem condidit Romulus. V. *Feliciter,*

Auſpicatus, a, um. glücklich. *Syn.* Auguratus. *Uſus.* Auſpicato in loco conſedit, Annus auſpicatus. V. *Felix.*

Auſpicium, ii, n. Weiſſagung aus den Vögeln. *Syn.* Augurium. *Epi.* Auguſtum, coactum conſulare, ementitum, extremum, optimum, præclarum, ſecundum, verum, ſalvum, bonum, divinum, juge, malum, militare, populare, ratum, ſiniſtrum. *Uſus.* Auſpicium facere, agere, habere. Obtemperare auſpiciis. Bono auſpicio aliquid agere. Ductû, imperiô, auſpiciô alicujus rem gerere.

Auſpicor, aris, atus, ſum. weiſſagen. *Syn.* De cœlo, terra auſpicium ago. *Uſus.* 1 Oblitus eſt auſpicari. 2. *Incipio.* anfangen. Annum, laborem, opus auſpicari. V. *Incipio, initium.*

Auſter, ri, m. Mittag-Wind. *Syn.* Ventus à meridie ſpirans. *Epi.* Adverſus, leniſſimus, ſummus, vehemens. *Uſus.* Belle nobis flavit ab Epiro mitiſſimus auſter. Auſtro vehementi rejectus ſum,

Auſtere, rauh. *Syn,* Dure. ſevere, duriter. *Uſus.* Severe mecum agit, & ſtoicè.

Auſterus, a. um. rauh. *Syn.* Severus, acerbus.)(*Dulcis, decoctus.* *Uſus.* Auſterô more. Suavitas auſtera, & ſolida. V. *Rigidus aſper, ſeverus.* Au-

Auſtralis, e, g, c. das gegen Mittag lieget. *Syn.* Ad meridiem, ad auſtrum. *Uſus.* Auſtrales regiones.

Aut, oder. *Syn.* Vel. *Uſus.* Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum ſpecie dicam: *Cave, huic particulæ particulam* vel *ſubjicias.*

Autem. aber. *Syn.* Sed, verò. *Uſus.* 1. Poëta numeris adſtrictior, verbis autem liberior. 2. *Et*, und, Cùm pecunia deeſſet, eſſent autem prædia, vendi ea juſſi. 3. *An*, ob. Cur conſurgitis? vultis autem horum audaciam reprimere? *pro: an vultis &c.* 4. *Præterea*, neben dem. Cùm ita eſſet, ſuſpicarer autem &c 5. *In interrogatione ſervit correctioni.* Meum eſt, providere, quid fiat. Fiat autem? immò verò quid futurum ſit. mir ſtehet es zu, zu ſehen, was man thue; aber was ſage ich, was man thue? ja wohl auch, was man thun ſollte.

Author, oris, m. Urſacher. *Syn.* Suaſor impulſor, hortator, machinator, architectus. opifex, adjutor, monitor. *Epi.* Amiciſſimus atque ſapientiſſimus, bonus inprimis, valde bonus, tam caſtus, tam religioſus, ſam ſanctus, divinus, domeſticus, egregius, gravis, conſtans, præſtans virtute, prudentiâ religione æquitate gravior, graviſſimus, idoneus, levis, locuples, locupletior, locupletiſſimus, luculentus, malus, melior, optimus, peritiſſimus, præclarus, præſens, privatus, recentior, religioſiſſimus, ſummus, certus, certiſſimus, eruditiſſimus, expers humanitatis. *Phraſ. Author malorum*, Urheber alles Ubels. Dux, architectus, machinator ac princeps ſceleris; tuba belli civilis; caput fax ſeditionum; impulſor, ſuaſor, ſtirps ac ſemen malorum omnium; ſeditionis ſtimulator ac concitator; litium ſator; ſignifer, pater, cujus opera civile bellum natum, conflatum, ſuſceptum eſt; ſcelerum caput; facinorum repertor, cujus ductû auſpicióque ſcelus conflatum eſt. *Uſus.* 1. Author tibi ſum, ut naviges, ich rathe dir, daß du zu Schiff gebeſt. Magnis authoribus inductus id feci. 2. *Magiſter, Doctor, Scriptor.* Livius rerum Romanarum author locupletiſſimus. Malus latinitatis author Apulejus. Utraque ſententia luculentos habet authores. 3. *Nuncius*, der eine Sach anfänglich erzehlet. Certis, & idoneis authoribus comperi. Quò authore hic rumor fluxit? 4, *Caput. princeps, dux.* Præbere ſe Senatui authorem. principem, ducem. Oberhaupt. Conſilii princeps & author ſanctiſſimi fœderis. Deditionis Author, hortator. Forenſis latrocinii author nefarius, Rädelsführer.

Authoramentum, i, n. Verbindung, Beſtallung *Syn.* Obligatio, & nexus. *Uſus.* In mercenariis ipſa eſt merces authoramentum ſervitutis.

Authoritas, tis. f. Gewalt, Anſehen. *Syn.* Exiſtimatio, fides, vis opinio, judicium, momentum, pondus, teſtimonium. *Epi.* Æterna, apex ſenectutis, clara, cenſoria, clariſſima, ſtabilis, conſularis, digna mutatione, divina, atque inaudita, domeſtica, equeſtris, excellens, gravis graviſſima. honeſta, & digna verecundia, & cultu & honore, illuſtrior, immortalis, imminuta, interpoſita, legitima ante, levior, magna & inprimis gravis major, maxima,, mediocris, minima, minor, naturalis, patria perdita antequam pontificialis publica, ſenatoria, ſumma, tenuis, vetus, contraria, certa, privata. *Phraſ.* 1. *Authoritatem ſibi facere*, ihme ein Anſehen machen. Conſtituere ſibi, colligere authoritatem; dignitatem ſibi conciliare; gratiam, dignitatemque amplificare; colligere magnam apud omnes famam, gloriam, exiſtimationem; conficere, ſibi nomen, famam ingentem; multum authoritatis conſequi. 2. *Non cani, non rugæ authoritatem dant*, ſed morum gravitas & conſpecta virtus, weder die graue Haar, weder die Runzeln geben einem ein Anſehen, ſondern die Tugend. Non cani, non rugæ authoritatem tribuunt, afferunt, attribuunt, conſtituunt faciunt, conciliant. 3, *Authoritatem habet magnam*, er hat ein groſſes Anſehen. Magna eſt ejus apud omnes authoritas. Non modo authoritatem, ſed & imperium in ſuos tenet, obtinet. Eſt in eo, reſidet in illo magna authoritas. Floret apud omnes authoritate. Multum eſt ejus nomen in iis locis. Inter ornatiſſimos homines eſt ſummô ſplendore. Venerabilis vir miraculô litterarum Ingens haberi cœptus eſt. Vis eſt in eo viro ingens ad ſocios, civésque. Magnam authoritatem conſtitutam habet apud omnes. Authoritate anteit cæteros. Magna in eo viro ineſt authoritas. Authoritate poteſt plurimùm. Authoritas ejus valet plurimùm; magna habetur. Vir genere eſt, famáque clariſſimus. Principem inter ſuos locum habet. In magna eſt authoritate. Excellit ejus authoritas. In æſtimatione magna habetur. V. *Gravitas* 4 *Auſus eſt authoritatem Magiſtratus violare*, er hat ſich unterſtanden, das hohe Anſehen der Obrigkeit anzugreiffen. Authoritatem frangere, abjicere, extenuare; authoritatem violare, infringere, imminuere; ſolvere majeſtatem, projicere conſulum imperia; famam, exiſtimationémque lædere, atterere. 5. *Authoritatem amiſit* er hat ſein Anſehen verlohren. Eô unô factô hebeſcere cœpit ejus authoritas; eô factô jacturam dignitatis fecit gratiam omnem & authoritatem effudit; victa jacet ejus au-

authoritas facti unius indignitate elevata. *Usus.* Senatus suam interposuit authoritatem. Intercessit Senatus authoritas, der Rath hat sich in diese Sache gelegt. Senatus authoritati parere. Consulis authoritatem sequi. Rationibus non authoritatibus pugnandum est. V. *Valeo multum, dignitas, honor.*

Authoro, as, avi, atum, are. verpflichten. verbinden. *Syn.* Militiæ sacramentô obligo. *Usus.* Ne authoraretur, profugit.

Autumnalis, e, *g. c.* herbstig. *Usus.* Autumnale frigus.

Autumnus, i, m. der Herbst. *Phras.* Tempus senescenti æstati adjunctum; autumnale æquinoctium instat; æstatis non multum superest; æstas in exitu est; æstas præcipitat, der Herbst kommet schon herzu.

Autumo, as, avi, atum, are. vermeynen. *Syn.* Opinor, censeo, puto. *Usus.* Ecquid autumas?

Avunculus, i, m. der Mutter Bruder. *Syn.* Matris frater. *Epi.* Divinus, ac singularis, magnus.

Avus, i, m. Groß-Vater. *Syn.* Patris, aut matris pater. *Epi.* Disertissimus, nobilis. sapientissimus.

Auxiliarius, a, um. hülfflich. *Phras. Milites auxiliarii,* Hülffs-Völcker. Auxiliares copiæ; adventitiæ copiæ; auxilia; conductitiæ cohortes; subsidiarius miles; milites in societatem armorum assumti; qui socia arma junxere; qui subsidio sunt legionibus. *Usus.* Miles, cohors auxiliaria.

Auxilior, aris, atus, sum. helffen. *Syn.* Juvo, adjuvo, opitulor; opem auxiliúmque fero, auxilio sum, succurro; subsidio eo, *vel* venio, præstò sum, subvenio, adsum, præsidium fero; adjumento, subsidio, præsidio sum. Suffragor, subsidio proficiscor. *Usus.* Auxiliari cuipiam. V. *Auxilium, faveo. opera, opitulor.*

Auxilium, ii, n. Hülff. *Syn.* Subsidium, præsidium, adjumentum, opis adminiculum. *Epi.* Adventitium, barbarum, bonum, certum, divinum, fidelissimum & gravissimum, & maximum, firmum, magnum, & varium, mediocre, multum, nefarium, novum, novissimum, præsens, summum, verum, voluntarium. *Phras.* 1. *Tu mihi auxilium tulisti,* du hast mir Hülff geleistet. Tu primus afflicto, & jacenti consularem fidem dexterámque porrexisti. Tu medicinam, præsidiúmque attulisti; te patronô usus sum diligente; tuô auxilio evasi. Tu summo semper studio mihi præsto fuisti. In te velut arcem rerum mearum habui; tu labentem, ac prope cadentem fulciebas. Te pro perfugio utebar, postquam amicorum consilia & auxilia mihi occidêre. Tu ad pericula mea propulsanda concurristi; meas ruinas tua virtute sustinuisti. Egregiam mihi operam navâsti; labentem excepisti, fortunis, fide fulcivisti. Amicum pendentem corruere non es passus. Patrocinium rerum mearum suscepisti. Tui auxilii umbrâ tectus; sub umbra tua latens, auxilium reperi. Tu adjutor meus, tu monitor, confectorque negotiorum meorum. Tu studium tuum saluti meæ dicasti unice; tu ope tua me defendisti. Te ego auctorem salutis, defensorémque habeo. In te opis mihi erat tantum quantum vix omnium studia conferre in me poterant; adminiculô hôc unô erectus sum, eôdem innixus principe steti. Tuô patrociniô nitebar unice, tuô præsidiô sustentabar. 2. *Auxilii nihil superest,* es ist keine Hülff mehr übrig. Omnia mihi præsidia amicorum, omnia auxilia civium, perfugia, jura, consilia occiderunt. Emortuum est mihi ad eam rem auxilium. Nihil mihi in quo quam opis est, nihil auxilii. Omnia mihi undique auxilia detracta sunt. Nullus est auxilio locus. 3. *Auxilio venire,* zu Hülffe kommen. Subsidio ire, proficisci; subsidium parare, comparare; adesse auxilio, suppetias ferre, adferre; suppetias advenire, adjutorem se profiteri ad rem; ad subsidium venire, suppetias venire. 5. *Auxilia mittere,* Hülff senden. Subsidiarias cohortes, subsidium mittere; submittere auxilia, subsidia, copias auxilio; subministrare auxilia. *Usus.* Auxilium ab aliquo petere, einen um Hülff ansprechen. Implorare, efflagitare. Auxilium ferre, adjungere. Auxilio esse, helffen. V. *Adjumentum, faveo, affectus, a, um.*

Axilla, æ, f. die Uchs. *Syn.* Locus subter brachium concavus.

Axioma, tis, n. ein Ausspruch. *Syn.* Enunciatio, effatum, pronunciatum sententia breviter enunciata. *Epi.* Falsum, verum.

Axis, is, m. eine Wagen-Axt, Mittel-Punct des Himmels gegen Mittag oder Mitternacht. *Syn.* Linea per mundi centrum ducta, circum quam Cœlum convertitur. *Usus.* Terra, altrix nostra, trajectô axe sustinetur.

B. Bac-

B.

Bacca, æ, f. Beerlein. *Fructus arborum, quales sunt corni, oleæ Epi.* Certæ, pulchellæ. *Usus.* Baccæ arborum, terræque fruges.

Bacchanalia, orum, n. Fastnacht. *Phras.* Hilaria, liberalia, quibus diebus bacchatur hominum effrœnata licentia, & temulentia; dies, quibus proni esse in licentiam homines, & diffluere in luxum ac lasciviam solent. *Usus* Bacchanalia vivere, in Fressen und Sauffen das Leben durchjagen. Bacchanalia agere, agitare, Fastnacht halten.

Bacchatio, nis, f. Unsinnigkeit. *Syn.* Bacchantium furor; insaniendi ratio varia. *Usus.* Nocturnæ bacchationes & vigiliæ. V. *Amentia.*

Bacchor, aris, atus sum. unsinnig seyn. *Syn.* Furo, insanio. *Usus.* Quibus gaudiis exultabas, quanta voluptate bacchabâre? V. *Furo.*

Bacillum, i, n. Stäblein. *Syn.* Baculus, virga. *Epi.* Incurvum, in summo inflexum. *Usus.* Lituus, id est, incurvum, & à summo leniter inflexum bacillum.

Baculus, i, m. Stab. *Usus.* Inniti baculô.

Bajulo, as, avi, atum, are. tragen. **Syn.* Porto. *Usus.* Ego bajulabo, tu inanis ante me ito.

Bajulus, i, m. ein Träger. *Syn.* Operarius, qui onera corpore suô victûs quærendi causâ portat. *Usus.* Operarii & bajuli.

Balbus, a, um. stammlend. *Syn.* Linguâ hæsitans. *Usus.* Demosthenes ita balbus erat, ut primam Rhetoricæ litteram non posset dicere.

Balbutio, is, ivi, itum, ire. stammlen. *Syn.* Linguâ hæsito. *Transl.* Ineptè dissero, male doceo, tracto, ago. *Vel:* Obscurè, ambiguè pronuncio, dico.)(*Apertâ, & clarâ voce loquor.* *Usus.* Vetustas de Naturâ Dei balbutiebat denique.

Balista, æ, f. ein Geschütz, Bogen mit Handhaben. *Syn.* Arcus magnus cum manubrio. *Usus.* Balistæ eô vehementius feriunt, quò sunt contentæ, & adductæ magis. V. *Catapulta.*

Balneæ, arum. f. Bad. *Duo ædificia conjuncta, in quorum altero viri, altero fæminæ lavabant.* *Usus.* Balneæ publicæ.

Balnearia, orum, n. Bad. *Usus.* Nihil restat præter balnearia, & ambulationem.

Balneator, ris, m. Bader. *Syn.* Balnearum præfectus. *Epi.* Temperans.

Balneum, *item:* Balineum, i, n. Bad. *Syn.* Locus, ubi domi privatim lavant. *Usus.* Balneum calefieri jussi.

Balo, as, avi, atum, are. blöcken. **Usus.* Balat ovis exclusa pascuis.

Balsamum, i, n. Balsam. **Syn.* Odorata Palæstinæ arbuscula. *Usus.* Balsamum est arbor ipsa; opobalsamum est succus collectus ex arbore.

Balteus, i, m. ein breiter Gürtel mit Spangen. **Syn.* Cingulum è corio bulliis ornatum. *Usus.* Auratæ vaginæ, aurata illis baltea erant.

Baptismus, i, m. die Tauff. *Phras.* 1. *Baptismum conferre*, teuffen. Sacrosanctô Christianorum ritû abluere; aquâ vitali abluere; sacrô fonte infantes aspergere. Salutari Christianorum lavacrô tingere; sacrô baptismate respergere; primis Christianorum sacris initiare. 2. *Baptismum accepit*, er hat die Heil. Tauff empfangen. Sacrô baptismate ablutus est; Sacrosanctô æternæ salutis fonte ablutus, tinctus, aspersus est. Baptismatis fonte authoratus est; Christianorum cœtui per sacrum baptisma insertus est, salutari aquâ; lustrali fonte lotus est; sospitalibus aquis ablutus est; sacrô Baptismatis rore tinctus est; sacrô fonte lustratus, expiatus est. 3. *Ex Baptismo levare*, aus der Tauff heben. E sacro fonte suscipere; ad sacrum fontem pro aliquo sponsorem fieri; quâ horâ pueris sacrâ aquâ ad salutem tingendis opera impenditur, sponsionem facere. *Vulg.* *Patrinum agere.*

Baratrum, i, n. ein tieffer Ort. *Syn.* Locus præceps, unde emergi non possit. *Transl.* Pro homine edace, potatore; *Item:* Pro meretrice omnia absorbente. *Usus.* Ex imo baratri emergere.

Bar-

Barba, æ, f. **Bart.** *Syn.* Viri villus ad mentum. *Epi.* Aurea, horrida atque intonsa, major, maxima. *Usus.* 1. *Barba crescit*, **der Bart wachset schon.** Jam lanuginem emittit; Lanugo per malas spergit; malas vestit. 2. *Barbam longam fert*, **er tragt einen langen Bart.** Barbam promittit; alit prolixam barbam; barbam nutrit profusam, submissam, prominentem, Benè barbatus; barbâ affatim instructus; spissâ, promissaque barbâ est conspicuus. Promissâ, & fluente in pectus barbâ est. 3. *Barbam deposuit*, **er hat sich barbiret.** Barbam totondit, dempsit, abrasit, posuit, rasit. 4. *Necdum habet barbam.* Ne primam quidem barbæ lanuginem induit; ne lanugo quidem mentum obduxit; ne prima quidem barba mento inducta est. *Usus.* Capillatior, quam ante, & barbâ majori.

Barbarè **barbarisch.** *Syn.* Inquinatè.)(*Purè, emendatè.* *Usus.* Grammaticum se profeßus, barbarè loquitur.

Barbaria, æ, f. **Barbarey.** *Syn.* Locus barbarus, *vel* fera gens. *Epi.* Agrestis, forensis, immanis atque intoleranda, inveterata, tota, vasta. *Usus.* 1. Tam atrox nullus in ulla Barbaria tyrannus fuit. 2. *Mores barbari, duri, feri, crudelitas, feritas*, **barbarische und grausame Sitten.** Cæsar inveteratam quandam barbariam ex Gaditanorum moribus delevit. Barbaria forensis.

Barbaricus, a, um. **barbarisch** *Syn.* Barbarus. *Usus.* Barbaricæ vestes, leges, mores.

Barbaries, ei, f. **Barbarey.** *Usus.* 1. Regiones feræ, & alienæ, Scythæ, Syri, & cuncta ferè Barbaries. 2. *Vitiosa, & à latinitate aliena locutio*, **mangelhaffte, und nicht lateinische Rede** Domestica aliqua barbaries eorum sermonem infuscavit, inquinavit. Barbara & solœca inspergunt.

Barbarismus, i, m. **eine Rede, so nicht recht nach Art der Lateiner lautet.** *Syn.* Vitium in locutione, cùm verbum aliquod vitiosè, effertur. *Usus.* In barbarismos incurrere.

Barbarus, a, um. **barbarisch.** *Syn.* Immanis, incultus, agrestis, ferus crudelis, atrox.)(*Humanus, cultus* *Phras.* *Homines barbari*, **barbarische Leut an denen Sitten.** Gentes immanitate barbaræ, moribus efferatæ. Homines immani & intolerandâ barbarie; immansueti, feri, omni diritate deterrimi; vultu, motúque corporis vasti, & agrestes; moribus, ritibusque efferati; magnâ ex parte latrociniis infames; homines naturâ immani & importunâ, inculti, asperi; quique contra studia naturæ agrestibus institutis obduruêre; expertes omnis juris ac conditionis, & linguæ propè humanæ; naturâ & moribus immites ac feri; agrestibus institutis vivere sueti; quorum terris nihil asperius; oppidis nihil incultius, indole ac moribus nihil immanius. V. *Agrestis, inhumanus*

Barbatulus, a, um. **der ein Bärtlein hat.** *Syn.* Ferè imberbis; cum rara barba, *aut* parva. *Usus.* Concursabant barbatuli juvenes.

Barbatus, a, um. **gebärtet.** *Usus.* Barbati illi veteres.

Barbula, æ, f. **Bärtlein.** *Usus.* Non hac barbulâ, quâ isti delectantur, usi sunt veteres.

Bardus, a, um. **plump, ungeschickt.** *Syn.* Stupidus, hebes. *Usus* Quis stupidum Socratem dicet, aut bardum?

Baro nis, m. **dummer Mensch.** *Syn.* Homo stupidus. *Usus.* 1. Hæc cùm loqueris, nos barones stupemus. 2. *Vir princeps.* **fürnehmer Mann.** Apud reliquos Barones te in gratiam posui.

Basilica, æ, f. **Königliches Haus, Rath-Haus.** *Usus.* Basilicam struere, ornare.

Basilicè, **prächtig.** **Syn.* Magnificè. *Usus.* Basilicè ornatus incedit.

Basilicus, a, um. **herrlich, prächtig.** **Syn.* Regalis, splendidus, magnificus. *Usus.* Basilicæ editiones Victus basilicus.

Basio, as, avi, atum, are. **küssen.** **Syn.* Osculor.

Basis, is, f. **Fuß, darauf etwas stehet.** *Syn.* Pes, pars ima, substructio *Epi.* Adversa, altior, excelsa, inanis index sui sceleris *Us.* Basi statuarum aliquid incidere, inscribere.

Basium, ii, n. **Kuß.** **Syn.* Osculum. *Usus.* Basium dare, figere. V. *Osculor.*

Beatè, **seelig.** *Syn.* Feliciter. *Usus.* Beatè vivere in una virtute positum est.

Beatifico, as, are. **in die Zahl der Seeligen übersetzen.** *Phras.* Beatorum in cœlo numero addere; Beatorum in cœlo ordinibus inserere, asserere; Beatis adscribere; ad numerum, in numerum Beatorum adscribere; Beatis annumera-

tare; in Beatorum numero locare, collocare, reponere, Beatorum numero aggregare; in Beatorum numerum referre; Beatorum cultum, honorésque alicui decernere, constituere.

Beatitas, tis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitudo, vita beata. V. *Beatus.*

Beatitudo, inis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* beatitas. *Usus.* Beatitatis, & beatitudinis verbum durum, sed usû mollitum est. V. *Felicitas*, *Beatus.*

Beatus, a, um. seelig. *Syn*, felix, cui benè est. *Adv.* absolutè, ardenter, perfectè, summè. *Phras.* 1. *Beatus sum*, ich bin glückseelig. Benè, beatéque est; in cœlo sum; cœlum digitô contingo: Deorum vitam adeptus sum; quis me homo fortunatior? fortunam ipsam anteeo. V. *felix.* 2. *Beati in cœlo*, die Seelige im Himmel. Felicissimi cœli incolæ; æternitatis felicissimæ lumina; in altissimum evecti cœlestium civium consessum cœlestis patriæ cives; cœlestis aulæ beatissimi Proceres; in augustissimo Numinis concilio collocati; qui eâ florent inter cœlites gloriâ, quæ mortalium apices transcendit, infra se positos habet universos. 3. *Beatâ sempiternâque vitâ jam in cœlo fruitur*, er geniesset schon die ewige Seeligkeit. Ejus vitam, virtutémque beata jam immortalitas excepit; piorum jam sedem ac locum est consecutus; magnis jam, & perpetuis fruitur voluptatibus, nullô metû nec impediente, nec impendente; ejus animus, postquam è corpore excessit, in cœlum jam, quasi in domicilium suum pervenit; in æternam, ac planè jam suam in domum immigravit, ubi ævô sempiternô fruitur. Æternæ salutis, beatitudinis particeps; hæres æternæ vitæ est; particeps æterni gaudii in unica felicitatis cognitione defixus est. Adêst illi cumulata bonorum complexio, secretis malis omnibus. Beatitudinis sempiternæ portum jam contigit; in illâ perenni felicitatis sede jam collocatus est. Vitâ cœlitum, quæ sola est vita nominanda; cœlesti gloriâ, & immortalitatis domiciliô jam perfruitur. Vitâ beatâ, & sempiternâ, quæ cumulatâ bonorum omnium, & nunquam interiturâ possessione gaudet, fruitur. Æternam gloriæ mercedem, à DEO mortalibus propositam, jam consecutus est. In beatissimam cœli regiam est deportatus; hæreditatem divinæ gloriæ adiit; evolavit jam in cœlestes orbes illos, ubi certus laborum finis, ubi vera & solida felicitas. Profectus jam est ad beatum illud sanctarum animarum concilium; & felicissimâ cœlitum sede est receptus. *Usus.* Beatus esse sine virtute nemo potest. Quem tu ægritudine, metû lætitiâ gestiente, & libidine liberum, solutum, vacuum videris, num dubitabis beatum dicere? Qui beatus est, tutus sit oportet, inexpugnabilis, munitus, septus sine timore, quem nulli metus terrent, nullæ ægritudines exedunt, nullæ libidines incitant, nullæ lætitiæ futiles languidis liquefaciunt voluptatibus. V. *Felix.*

Bellaria, orum n. Nach-Tisch, Confect. *Syn.* cibi ad irritandam famem compositi. *Usus.* Mellita bellaria.

Bellator, oris, m. Kriegsmann. *Syn.* miles, bellicosus. *Usus.* Is minùs vehemens orator, quâm bellator fuit. V. *Miles.*

Bellatrix, icis, f. ein streitbares Weib. *Usus.* Bellatrix iracunda.

Bellè, fein. *Syn.* benè, aptè, prosperè, commode, æquo animo. *Usus.* Bellè & festivè. Bellè cecidit, cùm &c. dolorem illum bellè fert. Aqua bellè fluens.

Bellicosè, kriegerisch. * *Usus.* Bellicosè Romam aggressus est.

Bellicosus, a, um. kriegerisch. *Syn.* armis & belli virtute valens.)(*imbellis.* *Phras.* 1. *Germani bellicosi sunt*, die Teutschen seynd ein kriegerisches Volck. belli gerendi peritissimi; longè omnes belli gloriâ & virtute superant; bellicis laudibus abundant; operum militarium periti sunt; bellô invicti; multis fortibus factis, gloriâ militari illustres; in armis exercitatissimi; pugnacissimi, promtissimi bellatores; bello acres sunt, strenui, & consilio boni; rem bellicam fortiter ac strenuè tractant, gerunt, administrant. 2. *Scipio bellicosissimus erat*, Scipio war über die massen im Krieg erfahren. Vir erat in arma natus; ferox viribus, & armorum arte; invictus bellô juvenis; Mars alter; primus bellator; magnum habebat usum in re militati; summam scientiam rei militaris habebat; erat bellô nobilis, manu strenuus, promptus; clarus militiæ; acer bellô juvenis; bonus militiâ, impiger manû; gnarus, non inglorius, acer militiæ; egregiæ erat militaris famæ. Sæpè se in armis strenuum, in bellis acrem, ac fortem probavit; for-

fortem ac strenuam in bello navavit operam? erat in eo laus rei militaris maxima; prudentia rei militaris clarus erat; in re militari versatus erat egregiè; florebat militaris rei gloriâ; militare munus præclarè functus erat. *Usus.* gentes bellicosæ. V. *fortis*, *audax.*

Bellicum, i, n. Kriegs-Feld-Music. *Syn* cantus ad arma vocans. *Usus.* Bellicum quasi canit Thucydides?

Belligero, as, avi, atum, are. kriegen. *Syn.* bellum gero. *Usus.* Cum fortuna nobis belligerandum est.

Bello, as, avi, atum, are. kriegen. *Syn.* belligero, bellum gero. *Usus* Gigantum more cum Diis bellare. V. *Bellum.*

Bellua, æ, f. ein wildes Thier. *Syn.* Bestia. *Epi.* audax & nefaria, fera & immanis, immanis & tetra, importuna & importunissima, impura, tetra & pestifera, teterrima, & vastifica, vasta & immanis. Belluæ fluitantes, immanes, & feræ, innantes & natantes. *Usus.* Ægritudo, ut tetra, & immanis bellua fugienda. Sed quid ego jus hospitii in hac bellua requiro?

Bellum, i, n. Krieg. *Syn.* Duellum, Mars, belli contentio, certamen belli, tempus belli, arma.)(*pax.* D. *Bellum* totum militiæ tempus; *prælium* solum armorum certamen est. *Epi.* bella acerba, ac diuturna, civilia, continua, domestica, externa, gravia, gravissima, hostilia, inutilia, justa, leniora, magna, majora, maritima, terrestriaque, maxima & periculosissima, pestifera, præclara, pristina, propria, superiora, varia, vetera bellis superioribus. Bello proximo. bellum acerbum diuturnumque, intestinum, acerbissimum & calamitosissimum, commune, crudele & exitiosum, crudelissimum, dubinm. fœdissimum, gravissimum, horribile ac nefarium impium, inexpiabile, indictum, infinitum, injustum, luctuosissimum, necessarium, periculosum, vehemens, merum miserum, fataleque, miserrimum, mortiferum, muliebre, naturale, navale & maritimum, occultum, oppressum, periculosum magnitudine, turpe, perniciosissimum, piraticum, privatum. proximum, prudens, regium, repentinum, sacrilegum, impiumque, sævissimum propè omnium, sceleratissimum, sempiternum, servile, tetrum, periculosumque, sociale, superius, tetrum miserumque, teterrimum periculosissimumque, tantum, tam crudele, tam nefarium, tam diuturnum, tam longè ateque dispersum diffusumque. *Phras.* 1. *Bellum imminet*, es steht uns ein Krieg bevor. Impendet nobis imminet bellum formidolosum, anceps, difficile. Exardescet, orietur, nascetur, existet ex his scintillis bellum calamitosum, exitiabile. Versamur in præsenti belli discrimine. Adventat, appropinquat, adest jam grave bellum. Res ad arma spectat. Bellum jam evitari non potest. Gliscit jam scintilla belli, quæ brevi in apertum incendium erumpet. Magna belli moles imminet. Magnum bellum in manibus est. Bellum incidet non dubitum. Bellum nobis jam propiùs admovetur. Grave bellum in metu est. Belli magni timor impendet; versamur in magno timore belli. Adesse jam grave bellum videtur. Bellum non dubium habemus. Bellum primô quoque tempore conflatum erit; natum jam est belli initium. 2 *Bellum excitare*, einen Krieg erwecken. concitare, suscitare, commovére, conflare, concire bellnm; bellicum canere; ad arma vocare; arma induere civibus; in arma populos agere: ab bellum omnem Europam armare; ad arma conclamare. stimulare, concitare; solicitare populos; bellum totô orbe consciscere; ad bellum inducere; quasi furiam quandam ac facem belli accendere, & impellere ad consilia tam funesta populos. Bella ex bellis serere. 3. *Bellum parare*, sich zum Krieg rüsten. bellum adornare, apparare, comparare, instruere; bellnm coquere, ostendere; ad saga ire; de bello cogitare; ad bellum animum intendere; in bellum mente & animo insistere; ad belli cogitationem se recipere; de bello consilium inire; belli consilium quærere; in bellum incumbere. *Omnia belli apparatû strepunt*, es rüstet sich alles zum Krieg. Saga sumuntur, arma promuntur, dantur civibus; arma raptim capiuntur, induuntur. Armis cives accinguntur, muniuntur, instruuntur. 4. *Bellum indicere*. Krieg ankünden. bellum denunciare. 5. *Bellum suscipere*, einen Krieg anfangen. movere. commovere, facere, inferre, sumere, incipere, inchoare. Belli initium sumere; arma tentare, ad arma descendere, concurrere. Belli initium facere; bellum consciscere, contrahere; bellum moliri, inire; bellum capessere, decernere; otium bellô interpellare bello experiri; rem ad arma deducere; ad vim & arma descendere, decurrere; belli fortunam tentare, experiri; in bellum converti. 6, *Bello aggredi aliquem*, einen mit Krieg überfallen. arma inferre, bello lacessere tentare, petere aliquem; armis invadere, infestare; bello premere, opprimere;

mere; armis, bello persequi; bellum inferre, movére, commovére, facere alicui. 7. *Bellum gerendum committere*, einen auftragen, den Krieg zu führen. bellum dare consulibus; præficere bello consules; bellum mandare consulibus; summam belli administrandi consulibus dare, permittere. 8. *Bellum gerere*, den Krieg führen. administrare, gubernare bellum; bellum suis viribus exequi. 9. *Bellum est in Italia*, es ist Krieg in Welschland. Ardet, flagrat, conflagrat atroci bello Italia; miscetur belli turbine; belli dissidio distracta gemit; interne cino bello premitur, affligitur, vexatur. Italia perculsa bello, ac prostrata jacet; belli flamma utitur, ac consumitur; magnâ belli contentione, terrâ marique infestatur; igne, ferróque vastatur; nefario ac durissimo bello inflammatur. Italia tota in armis est. Arma tota Italia concrepuêre; strepitus armorum totam Italiam concutit; in sagis est omnis Italia. Nulla calamitas, nullum exitium, nihil tam durum & acerbum in bello est, quod Italia non persentiscat. Bellum diuturnum totam perdit, corrumpitque Italiam. Nullum non mali genus Italiæ infert, importat bellum. Bellum magnas calamitates, ac graves creat Italiæ; multis & gravibus damnis Italiam afficit; nullius mali expers est; nulla vacat calamitate Italia bello lacessita. Bellum ex pulcherrima Italiæ parte solitudinem facit. Undique se pugna movet in Italia, ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur. 10. *Bellum adhuc anceps est*, der Krieg ist auf beyden Seiten noch gefährlich. Bellum ancipiti Marte geritur. Communis adhuc Mars belli est. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. Bellum adhuc gestum eâ fortuna est, quam belli casus ferunt, Marsque communis. 11. *Bellum protrahere*, den Krieg weit hinausziehen. bellum ducere, trahere, alere, prorogare; lentum bellum per oppida circumferre. 12. bello hostem circumducere. 13. *Bellum repellere*, den Krieg oder Feind abtreiben. propulsare bellum, defendere bellum illatum; illatas injurias propulsare; bellum depellere, profligare, repellere; vim omnem belli tempestatemque aliò convertere, avertere; bellum dividere, dispergere; in locum alium detrudere. 14. *Bellum remisit*, der Krieg hat schon etwas nachgelassen. Attenuatum, imminutum bellum est; senescit, consenescit bellum; affectum, non confectum bellum est. 15. *Bellum absolvere*, dem Krieg ein Ende machen. restinguere, delere, conficere, componere; belli reliquias extinguere; felici temeritate opprimere; bellum ad exitum perducere; bellum perficere, absolvere, perpetrare, victoriâ terminare; optatô exitû concludere; belli extrema delere; belli reliquias auferre, conficere; nullam partem belli relinquere; finem bello imponere, facere, statuere; nullam belli scintillam relinquere; belli reliquias persequi; bellum tollere; & sepelire. 16. *à bello cessare*, aufhören zu kriegen. bellum dirimere, ponere, deponere, componere; bellum pace mutare; arma ponere; ab armis discedere; ab armis absistere; bellum sedare; ab armis conquiescere. 17. *Bellum renovatur*, der Krieg gehet auf ein neues an. Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumptum, instauratum, redintegratum est, ut adeo bellum ex bello feratur. Redit, renascitur de integro bellum; jam extinctum denuò suscitatur. Novo iterum bello implicamur, involvimur. Novis fluctibus objicimur; in bellum denuô conjicimur. Ex præsenti tranquillitate novæ tempestates commoventur. Bellum integrum superest novis furoribus inflammatum. Bellum non finivit, sed mutavit. Omnia rursus in bellum consilia convertenda sunt. *Usus.* Bellum inferre, in Krieg offensive gehen. Bellum defendere, im Krieg defensivè gehen. Bellum accipere, non inferre, sich wider Feindes Gewalt beschützen wollen, nicht aber den Krieg selbsten wider den Feind vornehmen. Bello patrato, nach vollendtem Krieg. Bellum collatum est circa Corinthum, unweit Corintho haben sich die streitende Partheyen zusammen gezogen. Bellum ad Placentiam constitit, das Kriegs-Theatrum ware bey Placenz.

Bellus, a, um. fein. *Syn.* aptus, conveniens. *Adv.* plane, valde. *Usus.* 1. Erit hic locus pueris bellissimus. 2. *lepidus*, holdseelig. bellus puer, bellæ litteræ. 3. *urbanus*, *honestus*, höflich, ehrsam. Durius hoc accepit, quam homines belli soleant. V. *Pulcher*.

Bene, recht, wohl und gut. *Syn* Præclare, commode valdè, ratione. *Phras.* 1. *Bene mecum agitur*, es steht wohl um mich. Pulchre mihi est. Beatus sum. Perbono loco res sunt meæ. Præclare se res habet. Bene me habeo. Rectissime apud me sunt omnia. Optime, commodissime mecum agitur. Belle me habeo. Expedita mihi sunt omnia & explicata. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Pulcherrime stamus. Secundæ res sunt. Salva res est, integra, incolumis Res facili cursu procedunt; prosperum cursum tenent. Prospere, & ex sententia

tentia res eunt meæ. Vitam vivo feliciſſimam. Facilem ſe mihi præbet fortuna, & benignam. Optime mihi cum fortuna convenit. Nihil ad felicitatem deeſt. Vita mea omni felicitatis genere cumulata eſt. Omnia ad voluntatem fluunt; ex ſententia procedunt. Utor rebus ſecundis. 2. *Benè an malè*, gut oder übel. Rectè an perperam; recte an ſecus, probe an ſecus egeris, ignoro. 3. *Benè feciſti*, du haſt recht gethan. rectè & ordine; bellè, rectiſſimè & ſapientiſſimè; ritè, providentérque feciſti. *Uſus*. 1. Domus benè & ratione ædificata. 2. *Valde*. ſehr, ziemlich. Homo benè nummatus; bene multi, benè manè, benè magnus, longus &c.

Benedico, is, dixi, dictum, ere. wohl sagen, zierlich reden. *Uſus*. 1. Benedicere, eſt ſapienter, peritè, ornate dicere. 2. *Laudo*, loben, Gutes von einem reden. Cui benedixit unquam bono civi?

Benedico Deum, GOtt benedeyen. Laudo, extollo, deprædico Numinis Clementiam, ac largitatem. 2. *Benedicere populo*, *Benedictionem dare*, ſeegnen, Seegen geben. Benè precari; fauſtâ cum prece dimittere; pacem & veniam populo à ſuperis precari. Solenni precatione; fauſtis ad Deum precationibus populum proſequi. 3. *Benedicere menſam*, *cibos &c.* den Segen ſprechen über die Speiſen. cœnam â ſacris precibus auſpicari; Chriſtiano ritû, ſolenni precatione dapes luſtrare.

Benedictum, i, n. gutes Wort.)(*maledictum*. *Uſus*. Benedicta malè interpretari.

Benefacio, is, feci, factum, ere. gutes thun. *Syn.* beneficio afficio, benignè facio, beneficium tribuo, benè, optimè mereo, beneficiis orno, benè promereor, beneficium confero, beneficio complector; beneficiis augeo, proſequor. *Uſus*. Durum eſt, malè tractari ab iis, quibus benefeceris. V. *Beneficium confero*.

Benefactum, i, n. Gutthat. *Syn.* benè honeſtè factum, virtus.)(*malefactum* *Uſus*. Benefactorum jucundiſſima eſt recordatio. 2. *beneficium*, *meritum*. Verdienſt, Wohlthat. Benefacta malè locata, malè facta arbitror.

Beneficentia, æ, f. Gutthätigkeit. *Syn.* liberalitas, benignitas. *Epi.* divina, præſtans. *Uſus*. Quid præſtantius bonitate & beneficentia?

Beneficiarius, ii, m. einer, ſo eine Wohlthat empfangen. *Syn.* Cliens. *Uſus*. Petrejus cum paucis equitibus beneficiariis ſuis in hoſtem movit. *vulg*. *Vaſallus*.

Beneficium, ii, n. Wohlthat. *Syn* benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. *Epi.* æternum, ampliſſimum, divinum, immortaleque, excellens atquè divinum, inſigne & ſingulare, præclarum in Rempublicam, publicum, recens, ſummum. Beneficia ampliſſima, clariſſima, cœleſtia. Divina in aliquem, fructuoſa & grata alicui, immortalia, innumerabilia, jucundiora, mutua, paternà, plurima, proxima, vera, vetera, vilia. *Phraſ.* 1. *Beneficium peto*, ich begehre eine Gutthat. Hanc rem in beneficii loco à te depoſco; tuo beneficio ut is mihi honor obveniat, peto. V. *Rogo*. 2. *Beneficium confero*, ich erweiſe eine Gutthat. Contuli, quæ in illum officia potui. Quantum in me fuit, quantum efficere & conſequi potui, pro meo ſtudio, meâque induſtriâ complexus ſum hominem; auxi omnibus officiis. Nullum officii genus, aut ſtudii; nullam omninò rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem ſpectaret, omiſi, prætermiſi, infectam reliqui. Omnia, quæ quidem præſtare mihi licuit, profecta in illum ſunt beneficia. Meam in illum voluntatem & benevolentiam, quandocunque res tulit, ubi tempus & occaſio poſtulavit, oſtendi, ſignificavi, declaravi, patefeci, probavi. Benè meritus de illo ſum, quàm potui, ſtudioſiſſimè. *Nihil beatius eſt, quam beneficia multis conferre plurima*, es iſt nichts beſſers, als anderen viele Wohlthaten erzeigen. benigne facere plurimis; beneficiis devincire, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos; felicitatis pars magna eſt, beneficiis cumulare, obruere; officiis colere, afficere; beneficiis & officiis proſequi quàm plurimos; meréri, bene promereri de plurimis; in exhibendis, tribuendis, deferendis officiis, nullum benevolentiæ pignus, ac indicium omittere; emere ſibi beneficiis plurimos; eximiâ eſſe in omnes benignitate. Quæ iſta felicitas eſt, ſervire, commodare quàm plurimis? collocare, ponere apud gratos animos benefacta quam plurima; & quidquid facultas, in beneficii loco deferre. *Non magna in me beneficia contuliſti*, du haſt mir nicht viel Gutthaten erwieſen. Non valde de me meritus es. Beneficium à te vel nullum accepi, vel minimum. Exigua ſunt, quæ pro beneficio dediſti; quæ mihi detuliſti, dediſti beneficia; quæ apud me beneficia collocaſti, poſuiſti. Gravia non ſunt, exigui momenti, parvi pon-

ponderis ea sunt, quæ meâ causâ fecisti. Beneficia tibi debeo non ita magna. Obligasti, obstrinxisti me mediocribus officiis. 3. *Beneficium accipio.* ich empfange eine Gutthat. Plurima tibi debeo officia & beneficia; innumerabilia tua in me extant beneficia; in me profecta sunt. Innumera tua in me beneficia & promerita sustinere vix possum. Quod vivam, pro tuo beneficio habeo; in beneficii loco repono. 4. *Beneficium reddo*, Gutthaten erwiederen. Quis beneficiis tuis pro merito respondebit; quis parem referet gratiam; quis benefacta tot in me tua solvet, remunerabitur? quis officia tua paribus officiis æquet, compenset? cumulatis tuis in me meritis qui faciam satis? V. *Remuneror.* 5. *Beneficii memor ero*, ich werde dieser Gutthat allzeit ingedenck seyn. Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoriâ percepta beneficia retinebo. Hujus in me meriti æternum meminero. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo; singulare me beneficium tulisse credam; beneficii non vulgaris locum apud me obtinebit, ich werde es unter die grösten Gutthaten zehlen. V. *Gratus.* 6. *Beneficia præstita objectare*, die erwiesene Wohlthaten einem vorwerffen. Liberalitatem suam pudori alterius gravem facere. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis & sermonibus ambitiosius deprædicare. Beneficii gratiam invidiosâ prædicatione corrumpere.

Beneficium Ecclesiasticum. geistliches Amt, oder Pfründe. Sacerdotium opimum, opulentum; sacerdotium tenue, exile; sacerdotium curâ animarum præditum; sacerdotium ab animarum cura immune. *Beneficium Ecclesiasticum alteri cedere*, sein geistliches Amt und Einkommen einem abtretten. Abdicare se sacerdotio aliquo, vel sacerdotii munere ac censû; amico utendum, fruendum tradere; jus, possessionèmque sacerdotii sui alteri transcribere; cedere jure ac possessione sacerdotii.

Beneficus, a, um. gutthätig. *Syn.* benignè faciens, benignus. *Usus.* Beneficus est, qui non suâ, sed alienâ causâ, beneficia voluntate movetur. V. *amicus.*

Benemereor, eris, meritus sum, eri. wohlverdienen. *Syn.* beneficio afficio, beneficium colloco. *Usus.* De Republica, de nomine ac dignitate Rom. benemeritus civis. Benemereri de posteris; posteritati servire.

Benevolè. gutwillig. *Syn.* amicè. *Usus.* Præsto esse alicui benevolè, & fideliter.

Benevolens, tis, *g. o.* gutwillig. *Syn.* benevolus. *Usus.* Non sum molesta, sed benevolens. V. *affectus, a, um.*

Benevolentia, æ, f. Gutwilligkeit. *Syn.* gratia, studium.)(*odium.* *Epi.* æqualis ætati alicujus, bona, fidelis, firmissima, grata animi, impar, incredibilis in aliquem, & maxima, perfectissima, præstans in aliquem, insignis in aliquem, intemperata, major, mediocris, mirabilis, mutua, necessaria, non obscura, par & mutua, perpetua in aliquem & maxima, propensa & perpetua, sempiterna, singularis summa erga aliquem, summa & par. *Phras.* 1. *Benevolentiam captare*, eines Gutwilligkeit gewinnen. Benevolentia beneficiis capitur maximè, conciliatur, colligitur, contrahitur, movetur. Ad benevolentiam officia alliciunt. Benevolentiam tibi facilè beneficiis adjunges, conjunges. Gratiam amicorum expetis, & multorum civium amicitiam; voluntates tibi multorum conciliare; benevolentiam consequi, experiri, perspicere cupis; beneficiò consequeris. Gratiam aucuparis; in gratiam te insinuare; gratia crescere apud cives & optimates desideras; benevolentia tibi eorum animi sunt devinciendi. Inire optimatum gratiam, benevolentiam magnam consequi exoptas; officiis & beneficiis est colligenda. 2. *Benevolentiam exhibere*, allen Gunst und Wohlgewogenheit erweisen. Quam in te suscepi benevolentiam, semper tibi præstabo, servabo, tuebor, augebo. Quam semel in te contuli, declaravi benevolentiam, eâ te semper complectar! hanc in te semper navabo; hanc experière, perspicies plurimis indiciis. Qua in te semper eram benevolentiâ, eâ deinceps quoque ero propensissimâ. Favebam adhuc rebus tuis, & cupiebam optime; neque desinam, imposterum te favore fulcire meô. Secunda in te erat voluntas mea; studiisque in te inclinabat; sed animô nihilominus in te benevolô, optimóque esse pergam. Si unquam me tibi benevolum dedi, si voluntate eram bonâ ac propitiâ; deinceps in re tuâ totus ero, nullúmque pignus benevolentiæ, aut gratiæ officium omittam; studiô rerum tuarum agebar adhuc maximô, tuaque causâ cupiebam tibi omnia; quidni addictus sim deinceps quoque, tuisque commodis studeam unice? Optime affectum me tibi fuisse adhuc, tu ipse testis eris locuples; quæ igitur res est, quæ dubiam

biam reddere summam meam in te voluntatem possit. V. *Amicus.* 3. *Benevolentiam tollere*, die Wohlgewogenheit aufheben. adimere, extinguere, delere. V. *Amicitiam abrumpere. Gratia.*

Benevolus, a, um. wohlgewogen. *Syn.* amans, amicus, propendens in aliquem inclinatione animi, studiosus *Adv.* sanè, vere. *Phras.* ardentibus sum in aliquem studiis; amicissimus sum; summa mea est in illum voluntas; eximiæ benevolentiæ, ac benignitatis sum in aliquem; voluntate in aliquem bona sum; animo bono sum in aliquem. V. *Benevolentiam exhibeo. Usus.* Amicissimi, benevolentissimíque hominis officio semper sum functus. V. *Amicus, amicitia.*

Benignè, gütig. *Syn.* comiter, liberaliter. *Usus.* salutare benigne, comiter appellare aliquem, Alicui benigne facere, & liberaliter.

Benignitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* Clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas. *Epi.* grata, honesta, incredibilis in aliquem, jucunda aditu, major, nimia privata, propensa in calamitosos, quæstuosa, summa in aliquem, utilis alicui. *Usus.* Summâ benignitate audire dicentem. Nunquam tibi meam benignitatem claudam. Non exhaurietur mea benignitas. Benignitas naturæ, agrorum. V. *Lenitas. mitis, benevolentia.*

Benignus, a, um. gütig. *Syn.* comis, blandus.)(*asper Usus.* Benignus ad commodandum. Oratione benignâ uti. 2. *liberalis, munificus*, freygebig. Benignus, liberalísque dicitur, non qui fructum, sed officium sequitur. V. *Benevolentia.*

Beo, as, avi, atum, are. seelig machen. R. *à* βίος, *vita Syn.* beatum facio. *Usus.* Cœlo aliquem beare.

Bestia, æ, f. ein wildes Thier. *Syn.* bellua. *Epi.* immanis ac perniciosa, monstrosissima, præclara, valentissima. Bestiæ abditæ, terraque tectæ, agrestes, ancipites in utraque sede, viventes, aquarum incolæ, aquatiles, cicures, feræ, gradientes, liberæ, mutæ & nihil intelligentes, nantes, natantes, pravæ, serpentes, solivagæ, congregatæ, terrenæ, volatiles, volitantes, volucres. *Usus.* Aliæ bestiæ nantes, volucres, serpentes.

Bestiarius, ii, m. der in offentlichen Schau-Spielen mit wilden Thieren kämpffet. *Syn.* Qui cum bestiis pugnat in ludis publicis. *Usus.* Gladiatoribus, & bestiariis Rempub. obsidere

Bestiola, æ, f. klein Thierlein. *Usus.* Bestiolæ dissimillimæ communiter cibum quærunt. *vulg. animalcula.*

Beta, f. Mangoldt. *herbæ genus. Usus.* Beta & malva.

Biblia, orum, n. die Heil. Schrifft. *Syn.* Sacræ, sanctæ, Divinæ litteræ; libri Divini; Divinorum librorum, sacrorum scriptorum monumenta, instinctû, afflatúque cœlesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Cœlestis doctrinæ volumina. Scriptura sancta. Sacri Codices.

Bibliotheca, æ, f. Bücher-Saal. *Syn.* Librorum locus, multitudo. *Epi.* mirifica. *Usus.* De Bibliotheca tua supplenda, libris commutandis, aliis comparandis velim conficias.

Bibo, is, bibi, bibitum, ere. trincken. R. *à* πίνω, *bibo. Syn.* poto, perpoto, poculum exhaurio, potionem haurio, exhaurio, sorbeo. *Adv.* jucundius, plurimum. *Phras. Vinum intemperanter bibunt Græci*, die Griechen sauffen unmäßig. Vinum intemperantius hauriunt; avidè siccant pocula; lagenas exsiccant totas. Ingens est in Græcis potandi libido. Cyathos sorbendo diem producunt. Poscunt majoribus poculis, *provocant.* Totos dies perpotant; vinô se obruunt; furiosâ vinolentia, circumpotationibns inundantur; vino se onerant. Merum ex cantharis scitissime exantlant; vini multum exhauriunt; largiore utuntur vino; largiter se invitant; diem, noctémque potando continuant; multum vini absumunt; intemperantissimis perpotationibus indulgent; diem mero frangunt; nimio se vini potû ingurgitant; merô sopiuntur, vinô sepeliuntur: vinô ventrem distendunt; in potationibus sunt, agunt. assidui; compotationes celebrant assiduè; in potationibus assiduè versantur. *Usus.* 1. *Lex Græci convivii:* bibat, aut abeat. 2. *Vulg. bibere sanitatem*, Gesundheit trincken. libari alteri, *vel* alterius saluti poculum; bibere salutaria; bibere soteria.

Bibulus, a, um. der gern trinckt. *Usus.* Potores bibuli. V. *vinolentus, ebrius.*

Biceps, itis, g. *o.* das zwey Köpff hat. *Usus.* Biceps puella nata est.

Bicorpor oris, *g. o.* zwey-leibig.

Biduum, i, n. zwey gantze Tág. *Syn.* Duorum spatium dierum. *Usus.* 1. *de tempore, cum Acc, & Abl.* Biduo, *vel* biduum ibi fui, ich bin zwey Tág alldorten gewesen. 2. *de loco cum Gen. Acc. & Abl.* Castra bidui, biduum, *vel* biduô absunt ab urbe, das Feld Lager ist zwey Tág weit von der Stadt.

Biennium, ii, n. Zeit von zwey Jahren. *Syn.* spatium duorum annorum, *Usus.* Biennio domo abfuit.

Bi-

Bifariam. auf zweyerley Weis. *Syn.* bipartitò.

Biga, æ, f. Wagen mit zwey Pferd bespannet. *Syn.* Currus duorum equorum jugô actus. *Usus.* Citatis bigis vehi.

Bilis, is, f, Gall, Zorn. *Epi.* atra, secreta. *Usus.* 1. Mens sæpius iracundiâ graviore, *vel* dolore, *vel* timore, quam atrâ bile movetur. 2. *ira.* Zorn. Ea res mihi bilem movit, commovit, concivit.

Bimestris, e, g. c. zwey monathlich. *Syn.* duorum mensium. *Usus.* Consulatus bimestris.

Bimus, a, um. zwey jährig. *Syn.* duorum annorum. *Usus.* Bimus infans.

Binus a, um. zwey und zwey. *Usus.* Bis bina quid sint, Epicurus non didicit.

Bipartior, iris, titus sum, iri. entzwey theilen. *Syn.* In duas partes seco, distribuo. *Usus.* Prædam bipartiti sunt.

Bipartitò, in Zween Theile. *Syn.* Dupliciter, bifariam. *Usus.* Bipartito classis, acies distributa est.

Bipedalis, e, g. c. zween Schuhe lang. *Syn.* duorum pedum longitudine. *Usus.* Sol Epicuro bipedalis videtur.

Bipes, dis, g. o. zwey-füßig. *Usus.* Homo omnium non bipedum modo, sed & quadrupedum impurissimus.

Biremis, is, f. ein Schiff mit zweyen Ruder-Bäncken. *Syn.* Navis duobus remorum ordinibus instructa. *Epi.* præclara.

Bis, zweymahl. *Usus.* In eodem facto bis improbus fuisti.

Bivium, ii, n. Wegscheide. **Syn.* quod duas vias habet.

Blande liebreich, freundlich. *Syn.* comiter, suaviter, mansuete. *Usus.* Appellare aliquem blandissimè. Blandius aliquid petere.

Blandiloquentia, æ, f. liebliche Rede. *Usus.* Tanta illi blandiloquentia supplicavi.

Blandimentum, i. n. das Liebkosen, Schmeichlen. *Syn.* Blanditia. *Usus.* Multa blandimenta nobis natura ipsa peperit. Blandimentis corrupta juventus. V. *Blanditia.*

Blandior, iris, itum sum. liebkosen. *Syn.* Amplexor. *Adv.* mirificè, suaviter. *Phras. Solet omnibus blandiri*, er pflegt allen zu schmeichlen. Ubique se suppliciter se insinuat; aucupatur blanditiis omnium gratiam; blando sermone omnes delinire; lenocinari omnibus; palpum obtrudere solet. Blandissimè appellat omnes, demulcet omnes suis blanditiis; assentationis artificiô omnium animos sibi adjungit. V. *Adulor. Usus.* Voluptas suaviter sensibus blanditur. Prosperitas vitæ hujus alludit tibi suaviter & blanditur. V. *Blanditia.*

Blanditia, æ, f. das Liebkosen. *Syn.* blandimentum, illecebræ, assentatio.)(*minæ. Epi.* apertæ, flagitiosæ, malitiosæ officiorum. *Phras. Turpe est, blanditiis gratiam aucupari*, es ist gar schändlich, durch liebkosen sich wollen bey andern in Gnaden setzen. populari assentatione, blanditiis civium benevolentiam colligere; ad colligendam potentiorum gratiam blanditias admovére, adhibére; influere in aures populi blanditiis; optimatum animos blanditiis obsidere; blandimentis corrumpere; blanditiis & illecebris irretire. *Usus.* blanditiis nummos ab aliquo exprimere. Blanditiis in consuetudinem aliorum se immergere. Patris severitatem blanditiis & illecebris impedire.

Blandus, a, um. liebkosend. *Syn.* benignus. comis, lenis, suavis. *Usus.* blandâ voce vocare quempiam. Blandâ & supplici oratione fallere. Homo est minime blandus. V. *Oratio blanda.*

Blasphemia, a, f. Gottes-Lästerung. *Phras. blasphemias effutire*, Gottes-Lästerungen heraußstossen. Atroces in DEum voces jactare; impia verba in DEum profundere, jacere. Verborum impietate, scelesta lingua, quæ in cœlo, terrisque sunt sanctissima, violare. Scelesta lingua DEum lacessere. Impias in DEum voces mittere. Maledicta & nefarias exe:rationes in DEum & cœlites evomere; nefariis maledictis, insanis vociferationibus in DEum & superos insurgere.

Blatero, as, avi, atum, are. schwätzen. **Usus.* quid blaterat tanto cum clamore?

Bona, orum, n. äusserliche Güter. *Syn.* fortunæ, res, possessiones, divitiæ; fundi, prædia, voluptariæ possessiones; res familiaris; res patria & avita, facultates. *Epi.* aliena, angusta, breviora, diversa, divina & egregia, diuturna, externa, fraterna, magna & divina, quam maxima, multa, necessaria, nec opinata, opinata paterna & avita, patria, pauciora, perexigua, & minuta, plura, potiora, præsentia, præterita, propria alicujus, publica, publicata, summa & propria. *Phras.* 1. *bona parare*, sich um Güter bewerben. Multa sibi bona industria peperit; sua cum industria multis possessionibus cumulavit, auxit;

auxit; multas illi facultates paravit, tribuit. 2. *Bona adimere*, einem seine Güter hinweg nehmen. Imminet fortunis omnium & bonis. Id nunc agit, ut tua bona publicentur, & erepta tibi, acerbissimæ præconis voci subjiciantur. Agri parte multatos, mortales multos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. 3. *Bona luxû perdere*, Güter verschwenden. Ingluvie avita bona, rem familiarem, prædiola sua brevi abligurivit, dilapidavit, dissipavit, profudit, absumpsit. V. *prodigo*. *Usus*. 1. *Bona fortunæ*, Glücks-Güter. Ea sunt generis, propinquorum, amicorum, opum, valetudinis, formæ, virium ingenii. Res moventes, fahrende Güter. Fundi, prædia, liegende Güter. 2. *Bona Corporis*, leibliche Güter. Valetudo, firmitas, vires, pulchritudo, sensus integri, velocitas, dentium candor, venustas oculorum, coloris suavitas, linguæ solutio, vocis sonus, latera firma, conformatio quædam, & figura totius corporis, & oris. 3. *animi bona*, innerliche Gemüths-Güter. Virtutes, dotes ingenii, judicii, memoriæ, artes, scientiæ. V. *Copiæ*, *Opes*, *Divitiæ*, *Felix*, *benè*.

Bona Spiritualia. *Vulgò*: geistlich, und innerliche Güter. *Phras.* Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subjecta. Interiora hominis bona, quibus animus fit pulchrior, & ditior. Animi bonâ, quæ cœlum quodammodò ipsum continent. Vera & propria hominis bona, quæ hominem charum Deo efficiunt. 2. *Bona temporalia*, *vulgò*: zeitliche Güter. Res fluxæ fragiles caducæ, externæ. Bona, quæ fortunæ casibus sunt obnoxia. Peritura hominis bona, quæ fluxis hujus vitæ divitiis, honoribus & oblectationibus continentur. Corporis & fortunæ bona, quæ unà cum corpore intereunt. Rerum fluxarum blandimenta; res fugaces, inanes perituræ, mortales. Ea, quæ apud cœcos mortales prima putantur; opum, honorum, voluptatúmque illecebræ. Bona caduca & incerta, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Res humanæ, quæque rationem habent cum terra.

Bonitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* probitas, integritas, virtus, benignitas, clementia.)(*malitia*. *Epi.* divina, inusitata, non inhumana virtus, non superba, pristina, singularis, summa, vera. *Usus.* Quidam bonitate naturæ, alii institutione, & disciplinâ rectam sectantur viam, etliche seynd von Natur gut &c. Ejus fortunas tuæ bonitati commendo. Ingenii bonitate mirâ: singulari bonitate & modestiâ vir est. V. *Bonus*.

Bonus, a, um. gut. *Syn.* probus, frugi, integer, justus, præstabilis, salutaris. *Adv.* æque, planè, sanè, sat, valdè. *Phras.* 1. *Vir bonus est*, er ist ein überaus guter Mann. Vir est insigni bonitate; ita moderatus, ut præ se quandam probitatem, & ingenuitatem ferat. Vir est & sapiens, & legibus parens, officii non ignarus, utilitati publicæ plus, quam suæ consulens, intentus. Exemplum est innocentiæ; quô nemo integrior in civitate, nemo sanctior. Apertus, simplex, ingenuus, justus vir est, cujus fidem, bonitatémque omnes dilaudant. Probus est, & antiqui moris; antiquis moribus, antiqua homo virtute, & fide est. Vir est mira ingenii bonitate; singulari bonitate & modestiâ præditus. Frugi homo est, & quantivis pretii. Vir notæ est, & expertæ fidei, vitæque integerrimæ: vir, cujus multa sunt & illustria exempla probitatis, & candoris. Viri boni officium fungi solitus. 2. *Bona opera*. gute Werck. *vulg.* Piæ, sanctæque actiones; actiones cum pietate susceptæ; virtutis exercitationes; usurpatio piorum munerum; virtutum officia; pietatis studia præstare; virtutum officiô fungi. *Usus.* Bonum solum, quod honestum. Summum bonum in voluptate ponit Epicurus. Bonà fide agere. Bonô uti cæsare, *benignô*. *Vulg. bona nova*, læti nuncii, gute Zeitungen. *Bonam diem sibi* facere. *Vulg.* ihm einen guten Tag anthun. Diem sumere hilarem. V. *probus*.

Boo, as avi, atum, are. brüllen wie ein Ochs. * *Syn.* mugio.

Bos, bovis, *gen. com.* Ochs. *Epi.* opimus, sanctus, vivus, boves mollipedes, opimi. *Usus.* Boum cervices natæ ad jugum, & vires humerorum, & latitudo ad aratra extrahenda.

Bracca, æ, f. Nieder-Kleid. *genus vestis apud Gallos Transalpinos.*

Braccatus, a, um. der ein Nieder-Kleid anhat. *Syn.* braccis utens. *Usus.* Gallia braccata.

Brachium, ii, n. ein Arm. *Epi.* extremum, leve, molle. *Usus.* Brachii projectio decet in contentionibus, contractio in remissis. Brachium cohibére, projicere, contrahere. Molli brachiô aliquid agere, obenhin. Bras-

Brassica, æ, f. Köhl. *Usus*. Caules & brassicam ne contigeris.

Bractea, æ, f. ein dünnes Blech. *Syn*. Lamina tenuissima.

Brevi in kurtzer Zeit. *Syn*. Propediem, in brevi, brevi tempore, exiguô tempore, paucis diebus. *Usus*. 1. Respublica brevi respirabit. 2. *Breviter*, mit kurtzen Worten. Ad ea, quæ petis, brevi respondebo.

Breviloquens, tis, *g*. o. der kurtz von einer Sache redet. *Usus*. Breviloquentem me tempus ipsum facit.

Brevis, e, c. kurtz. R. à βραχὺς, *brevis*. *Syn*. Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, exiguus, præcisus temporis spatiô. *Phras*. 1. Exiguum, & breve vitæ curriculum. Contractiora sunt vitæ spatia, quàm ut &c. 2. *Oratione vel dictione brevis*, im Reden kurtz seyn. Ambitus verborum contractus, & brevis. Amputata oratio & abscissa.

Brevitas, tis, f. Kürtze. *Epi*. Amicissima alicui, concisa, distincta, exigua vitæ, nuda atque inornata, pura & illustris, summa. *Usus*. 1. Brevitas diei, temporis. 2. *Contractio*, Zusammenziehung. Brevitas non modô senatoris, sed & oratoris magna laus est. Multos imitatio decipit brevitatis.

Breviter, kürtzlich. *Syn*. Strictim, summatim, brevi, cum brevitate, paucis verbis.)(*Productè pluribus verbis*, *Phras*. *Rem dicam breviter*, ich werde es kürtzlich sagen. Rationem tribus versiculis comprehendam; ne multa; videamus nunc strictim; rem perstringam breviter; tribus verbis; paucis percurret oratio. Brevitate utar, ut satietatem longæ orationis effugiam; non obtundam pluribus; ne longam orationem suscipiam. paucis ista habe, summatim dicam. Ut in pauca rem conferam; ne longum sit, perbreviter attingam; coarctabo, & perangustè referciam dictionem; incidam media, ne nimis serô ad extrema veniam; celeriter, exiguéque dicam; paucis vos absolvam; quàm potero, in verba conferam paucissima; verba quam maxime ad compendium conferam; capita rerum strictim percurram; verbô me expediam. Compendia sequar. Paucis te volo; pauculis verbis, dictis compendium fieri volo. Paucis rem dabo; ad pauca ut redeam; ut plura mittam. Ut paucis rem concludam; unò verbô complectar; ne multis morer; teneam; ne longior sim, aut copiosior; ne multa multis; plura pluribus; quid multa? non vagabor longiùs summam complectar; ad pauca redigam; pluribus agere tecum non debeo; quid plura? quid pluribus?

Bruma, æ, f. der kürtzeste Tag im Jahr. *Syn*. Brumale tempus, brumalis dies; dies hyemis brevissimus. *V*. *Hyems*,

Brumalis, e, g. c. winterlich. *Usus*. Brumales dies.

Brutus, a, um. unvernünfftig. *Usus*. Fortuna bruta; fulmen brutum.

Bubile, is, n. Rinder-Stall. *Syn*. Locus, ubi boves stabulantur.

Bubo, onis, m. Stein-Eule. *Usus*. Rarò in conspectum bubones veniunt.

Bubulcus, i, m. Rinder- oder Küh-Hirt. *Syn*. Boum custos.

Bucca, æ, f. der Mund, Backen. *Syn*. Os ipsum, & interior malarum pars concava. *Usus*. Consul prodiit fluentibus buccis, gravibus oculis. Scribe quod in buccam venerit, Buccæ fluentes, cerussatæ, atque dignæ Capuâ vetere.

Buccina, æ, f. Posaune. *Syn*. Tuba belli. *Usus*. Signum datur buccinâ,

Buccinator, oris, m. Hornblaser. *Syn*. Præco, tubicen. *Usus*. Promittit, se fore buccinatorem existimationis meæ.

Bulla, æ, f. abhangende Hals-Zier, Bisem-Knopff. *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ in cordis figuram formatum*. *Epi*. Aureæ, multæ & graves. *Usus*. 1. Prætexta toga sine bulla. 2. *In valvis clavus*. Verres bullas aureas à valvis abstulit, *Bulla Pontificia*. *Vulg*. Litteræ Pontificiæ.

Bustuarius, ii m. Schwerdt-Fechter bey nahmhafften Leich-Begängnüssen. *Usus*. Si mihi cum illo bustuario gladiatore certandum fuisset.

Bustum, i, n. Brandstatt der verbrannten Leiber, Grab. *Syn*. Locus, ubi corpus hominis defuncti concrematum est; monumentum, sepulchrum. *Usus*. 1. Bustum violare. 2. *Transl*. Homo impius, bustum legum omnium, bustum Reipublicæ.

C.

Caballus, i, m. starcker Gaul * *Syn.* Equus.

Cachinnatio, nis. das Lachen, *Syn.* Risus solutior. *Usus.* Si ridere concessum, vituperatur cachinnatio.

Cachinnor, aris, atus sum, ari. über die Maas lachen. *Syn.* Solutius rideo, cachinnum tollo. V. *Rideo.*

Cachinnus, i, m. das Kuttern. *Syn.* Cachinnatio. *Usus.* Cachinnum sustulit; ad cachinnos commovit omnes. V. *Risus.*

Cacula, æ, m, Troß-Bub. **Syn.* Calo.

Cacumen, inis, n. Gipffel. **Syn.* Vertex cujuscunque rei. *Usus.* Cacumina arborum, montium.

Cadaver, eris, n, todter Cörper. *Syn.* Corpus exanime. *Epi.* Incruentum, informe, semiustulatum. *Usus.* Ab hoc ejecto cadavere quidquam opis mihi spondeam?

Cadaverosus, a, um. eingefallen. **Usus.* Cadaverosa facies.

Cadit, es fällt zu. *Syn.* Evenit, accidit. *Usus.* Belle cecidit.

Cado, is, cecidi, casum, ere, fallen. R à κατέω, *deorsum eo.* *Syn.* Concido, decido, labor, delabor, corruo *Adv.* Cadere aliter rem, altè, aptè comprehensionem, aptè verba, aptissime, belle, conciunius, commodius decore in pedes, fortiter, fortuito graviter, jam pridem consilia, jucunde clausulas, jucunde orationem. levius, malè melius, melius verba in syllabas longiores, numerosè & quadraté, omnino, optime in pedem pariter cnm Republ. percommode, peropportune, præclare inRempubl. teterrime, quid, venustè. *Phras.* 1. *Vulneribus exhaustus cecidit,* er ist von so viel Wunden entkräfftet niedergefallen. Ad terram defluxit; vulneribus ad terram datus est; de equo lapsus; præceps ad terram datus; miserabili casu, fœda prolapsione præcipitatus est; ictu ad casum datus, ad terram delatus, detractus procubuit. 2. *Fallente vestigio cecidit,* er ist zur Erden gefallen. In terram defluxit, procubuit, prolapsus, prostratus est. 3. *Cadebat* animo, er hat das Hertz verlohren; animò concidit defecit animò; frangebatur animò; animus hominem reliquit; relanguit animus; animo se demisit admodum. V. *Concido.* 4. *Cadere in pristina peccata,* in die vorige Laster fallen. Relabi, revolvi in mores pristinos & vitia; in eundem scopulum offendere, impingere; in idem vitiorum cœnum implicari; iisdem sordibus involvi; in eodem luto adhærescere *Usus.* 1. *Evenio,* widerfahren. Belle, opportune, commode. fortuito cecidit Verebar, quorsum illud casurum esset. 2 *Convenio,* angehen. Cadit in eum suspicio, man konte auf ihn einen Argwohn haben Hoc in virum bonum non cadit; in virum sapientem dolor non cadit. 3 *Venio,* kommen. Cadit sub aspectum, es fället unter die Augen; in deliberationem, in potestatem, sub imperium. & ditionem alicujus. Cadere in offensionem alicujus. 4. *Desino, remitto,* nachlassen, aufhören. Ira, venti cadunt. Arma de manibus cadunt. 5. *Pereo,* zu Grunde gehen. Legum authoritas, civitatis fides cecidit. 6 *mori* sterben. Duo millia cecidere. 7. *Vinci judicio.* Handel verliehren. Causa cadere. *Vulg. Litem perdere.* V. *Causa.* 8. kleinmütig, verzagt werden. Cadère animò, *vel* animis.

Caduceator, oris, m. Herold, Friede-Both. *Syn.* Legatus pacis causa.

Caduceum, i, n. das Stäblein Mercurii. *Syn.* Mercurii virga, & sceptrum,

Caducus, a, um. hinfällig. *Syn.* Facile cadens, brevis, fugax, fragilis, mobilis, mortalis, incertus.)(*Erectus, firmus, immortalis.* *Usus.* 1. Omnia alia falsa, incerta, caduca, mobilia sola virtus est altissimis defixa radicibus. Corpus fragile, & caducum. Magna imperia mortalia sunt, & caduca. 2. Bona caduca; hæreditas caduca, heimgefallene Güter, Erbschafft. V. *Incertus, inconstans, bona temporalia.*

Cadus, i, m. Weinfaß. **Usus.* Vinum de meliore cado.

Cæcitas, tis, f. Blindheit. *Syn.* Privatio sensus oculorum. *Epi.* Horribilis, misera, odiosa, *Usus.* 1. An tibi luminis cæcitas plus obest, an libidinis? 2. *Transl.* In furore animi, cæcitate & amentia.

Cæ-

Cæco, as, avi, atum, are **blind machen.** *Syn* Excæco; cæcum facio, efficio, reddo; oculis privo, oculis orbo. *Usus.* Voluptate cæcantur hominum animi. Vitiis & cupiditatis cæcatus adolescens. V. *Excæco.*

Cæcus, a, um. *Syn.* Captus oculis. *Phras.* 1. Lumina amisit; aspectum amisit; orbatus lumine; lumine casus, caligat ad omnia; cæcutit; extinctô oculorum lumine in tenebris contabescit; caret acie oculorum; usû oculorum destitutus est. *Transl.* Cæcus est furore, & cupiditate, **er weiß nicht, was er thut vor Zorn** *rc.* Cæca cupiditate rapitur; cæcus furore & scelere fertur; cæcus & amens furore est. Cæcitate animi rapitur incredibili; furor homini, lumen animi extinxit; eripuit consilium animo præceps amentiâ furor. Exercet miserum insolita caligo mentis; & animi luminibus magnoperè officit. *Usus.* 1. Catuli cæci nascuntur. 2. *Temerarius,* **vermessen, verblendet.** Cæca cupiditate rapi. Fortuna cæcæ cæcos efficit, quos complectitur. 3. *Obscurus, abditus, dubius,* **finster, zweiffelhafftig.** *Nox cæca. Res cæcæ, & ab aspectûs judiciô remotæ. Cur hoc ita obscurum est, & cæcum?

Cæcutio, is, ivi, itum, ire. **übel sehen.** *Usus.* Utrum oculi mihi cæcutiunt; V. *Cæcus.*

Cædes, is, f. **Mord, Todtschlag.** *Syn.* Occisio. *Epi.* Clara & recens, crudelissima omnium, cruenta, indignissima, infinita, magna, maxima, misera crudelisque, nefaria, nocturna, propinqua, quotidiana. *Phras.* 1. *Cædes multorum facta est* **es seynd viele erschlagen worden.** Multum sanguinis haustum est; omnia hostium cæde strata erant. Cædes ibi omnia obtinuit. Magna clades accepta est; fœdatus multorum cæde locus; cædibus hausti mortalium plurimi; multum sanguinis in promiscua omnium generum cæde fuit. Solitudinem facere in urbe videbantur. Edita, perpetrata multorum hominum cædes. 2. *Hic à cæde cessatum est,* **da hat man aufgehört zu morden.** Is finis sanguinis fuit; hic cædes constitit, conquievit. *Usus.* Res ad cædem spectare videtur, **die Sache zielet auf Mord und Todtschlag.** Cædem senatui moliuntur, quærunt cives improbi. Cædem facient, perpetrabunt, edent atrocem. Cædem quidem reprimient alii; at illi tanto acerbius instaurabunt, redintegrabunt, renovabunt. V. *Mors, occido, prælium.*

Cædo, cæcidi, cæsum, ere. **schlagen.** R. *à* καίνω, *Syn.* Verbero, percutio; occido, trucido, interficio. *Phras.* 1. *Servum dirimissime cæcidit,* **er hat seinen Bedienten entsetzlich geschlagen.** Multavit, accepit pessimè; verberibus dirum in modum affecit, laceravit; excruciavit. V. *Verbero.* 2. *Hostem cædere,* **den Feind schlagen.** Hostem fundere, profligere; armis opprimere; hostium copias cædere; ferrô prosternere; fundere præliô; armis sternere; delere. V. *Cædes. Usus.* Aliquem loris, vel virgis cædere. Sylvam, armenta, magnum numerum hostium cædere.

Cælebs, ibis, *g. o.* **unverehlicht.** *Syn.* Expers conjugii. *Usus* Mulier cælebs.

Cælo, as, avi, atum, are. **verbergen.** *Syn.* Occulto, obscure fero. *Phras. Cælat consilia sua,* **er verberget seine Gedancken.** Clam fert consilia; premit animi sui sensa; ab hominum conscientia solertissime removet. Ut cochlea abscondit, & retentat se tacitis. V. *Abscondo, taceo, tego. Usus,* 1. Si Deos omnes, hominesque cælare possemus, nihil injustè faciendum esset. Aliquem de consilio cælare. 2. **ausstechen.** Cælare aliquid argentô, *vel* in argento, **etwas in Silber stechen.**

Cæmentitius, a, um. **von Schopp, oder Bruchstein gemacht.** *Syn.* Quod cæmentô constructum est. *Usus.* Cæmentitiis parietibus extructæ altitudines.

Cæmentum, i, n. **Bruchstein.** *Syn.* Lapides rudes & fracti, quibus ædificia consurgunt. *Usus.* Materiam, cæmentum, calcem convexit.

Cæruleus, a, um. **Himmel-blau.** *Usus.* Oculos cæruleos esse Neptuni.

Cæsaries, ei, f. **long Männer-Haar.** *Syn.* Coma, quæ cædi solet. *Usus.* Vide, Cæsaries quam decet!

Cæsim, **hauender Weise.** *Syn.* Incisim. *Usus.* Membratim primò, dein cæsim diximus.

Cæsius, a, um. **bleich-blau, grau.** *Syn.* Cæruleus, glaucus; qualis color est oculi felium. *Usus,* Cæsiis oculis Minerva.

Cæstus, us, m. **ein Streit-Kolben mit Leder, und mit Bley gefüttert.** *Syn.* Clava ex corio & plumbo. *Usus.* Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem.

Cætera, orum, n. **das übrige.** *Syn.* Reli-

liqua, alia, aliud, reliquum, itèmque cætera, & quæ sequuntur; & alia hujus generis, hujusmodi; & siqua similia. *Usus.* In cætera vitâ satis splendidus. Avarus, cætera doctus vir.

Cæteroquin, sonsten, ohne das. *Syn.* Alioquin, *Usus.* Non Poëta solùm, verùm etiam cæteroquin doctus & sapiens.

Cæterùm, im übrigen, aber doch. *Usus.* Cæterum is mihi locus non displicet.

Calamister, ri, m. Haar-Eisen. *Syn.* Acus, quâ calefactâ capilli intorquentur. *Usus.* 1. Remove gemmarum ornatum, ne calamistri quidem adhibeantur. Frons calamistri notata vestigiis. 2 *Transl. Ornatus accersitus orationis* Orationem calamistris inurere, seine Rede gar zu viel auszieren.

Calamistratus, a, um. gekräuselt. *Usus.* Calamistrata coma, puella.

Calamitas, tis, f. Jammer, Noth. *Syn.* Miseria, ærumna, adversa *vel* incommoda fortuna, res incommodæ, offensio.)(*Prosperitas*, *Epi.* Civilis, communis, dissimilis, fatalis quædam, honestissima, improvisa, incredibilis & singularis, indignissima, injustissima, inveterata, magna, major, maxima, necessaria in re aliqua, nova, par, præsens, privata, publica, summa, tanta, tota, impendens. *Phras.* 1. *Calamitatem afferre*, in Jammer und Noth bringen. Inimici tui calamitatem tibi non exiguam machinantur; maximâ calamitate te afficient; calamitatem afferent, importabunt. Inimici tui, ni caveris, plagam facient, injicient, infligent luculentam. Inimici, facto, calamitate te affligent maximâ. vulnus tibi imponet, inuret, infliget luculentum; Pestem afferet certissimam, & importabit. Machinantur, nescio quam, in caput tuum pestem inimici tui; ad calamitatem maximam te tuósque depellent. Imminet rebus tuis, ac fortunis ab inimicorum fraudibus & insidiis magna calamitas; inimici tui in calamitatem gravissimam te, tuósque trahent; & jam nunc perniciem tibi comparant, & moliuntur. V. *Affligo.* 2. *In calamitatem incidere*, in Jammer und Noth fallen. Respublica hôc annô maximam calamitatem cepit, accepit, subiit, hausit. Calamitas Reipublicæ incidit, accidit maxima. Respublica in eam calamitatem venit, incidit; iis ærumnis premitur; cum iis difficultatibus conflictatur, quæ ferri tolerari vix possint. Respublica hôc annô plagam accepit luculentam; acerbô vulnere percussa est; vulnus accepit gravissimum. V. *Miser*, *affligo*, *fortuna mala*, *adversus*. 3. *Calamitate liberare*, aus der Noth helffen. Cæsar nos non à calamitate modò, sed & metu calamitatis defendet, prohibebit; calamitate nos, calamitatem levabit; nobis detrahet; efficiet, ut à nobis absit calamitas; ærumnis nos istis exsolvet; istis nos periculis & ærumnis explicabit; istis nos ærumnis expediet, V. *Libero.* *Usus.* In calamitate tabescere. Calamitas latiùs serpsit.

Calamitosus, a, um. voll Jammer. *Syn.* Ærumnosus miser, calamitatibus oppressus, affectus. *Adv.* Valdè. *Usus.* Magis fortunâ, quàm, culpâ suâ calamitosus. Fuga flagitiosa & calamitosa. Calamitosus ager cœlô, & locô. Tempestas calamitosa, Schauer-Wetter. V. *Miser*, *infelix.*

Calamitosè. jämmerlich. *Usus.* Calamitosè potius, quàm turpiter vivendum.

Calamus, i, m. Schreib-Feder. *Syn.* Frutex aquaticus ad scribendam aptus. *Epi.* Bonus. *Usus* Calamô & atramentô temperatô, chartâ etiam dentatâ res agetur.

Calantica, æ, f. Schleyer, Haube. *Syn.* Tegmen capitis muliebre. *Usus.* Clodius calanticam capiti suo accommodavit.

Calcar, aris, n, Sporn. *Syn.* Equi stimulus equitis calci alligatus. *Phras. Calcaribus urgere equum*, dem Pferd die Sporn geben. Calcaria admovére, adhibére. calcaria equo subdere. Calcaribus equum concitare, agitare. *Usus.* 1. Aliis calcaria adhibenda, aliis fræna. 2. *Incitamentum.* Ansporung. Currenti calcar addere.

Calceamentum, i, n. Schuh. *Syn.* Calceus.

Calceo, as, avi, atum, are. Schuh anziehen. *Usus.* Nec satis commodè calceati, nec vestiti.

Calceus, i, m. Schuh. *Syn.* Calceamentum, pedum vestitus & tegmen. *Epi* Habiles, viriles. *Usus.* Redivi cum calceis & togâ, nullis nec caligis, nec lacernâ.

Calcitro, as, avi, atum, are hinten ausschlagen *Syn.* Calce ferio. percutio. *Transl.* Renuo, resisto. *Usus.* Amicum eum non habebis, calcitrat, respuit.

Calco, as, avi, atum, are. mit Füssen treten. *Usus.* Calcare uvas; calcare clientem.

Calculus, i, m. Steinlein. *Syn.* Lapillus: ratio. *Usus.* 1. Demosthenes calculos in os

os injiciebat. 2. *Rationem inire*, ad calculos vocare; ad calculum reducere; calculos subducere, Rechnung machen. Turpe est, exiguè nimis, & exiliter amicitiam ad calculos revocare, ut par sit ratio datorum, & acceptorum. 3. *Consilium omissum resumere.* Revertamur ad calculos, quos abjecimus, kehren wir wiederum zuruck zu unsern Vorhaben.

Calefació, is, feci factum, ere. wärmen. *Syn.* Calfacio. *Transl.* Irrito, commoveo. *Usus.* Egregiè hominem suâ oratione calefecit. Forum calfacere. Parthi vos calfacient, die Parther werden euch heiß machen.

Calendarium, *ii*. n. Calender-Buch. *Syn.* Fasti, ephemerides.

Calendæ, arum, f. der erste Tag eines jeden Monaths. *Usus.* Hæc scripsi ad VIII. Calendas Decembris.

Caleo, ui, ere. heiß oder warm seyn. *Syn.* calidus sum. *Transl.* Vigeo. *Usus.* 1. Calent judicia ut cùm maximè, man haltet nun sehr embsig Gericht. Calent rumores. Dum res calet, insistendum est. Cùm calent omnes, ego in negotio frigebo? 2. *Fervére. dum res adhuc recens est.* Calentes adhuc recenti pugnâ, & victoriâ feroces, von dem frischen Fechten noch erhitzte Soldaten. 3. *Æstuare inflammari*, hitzig nach einer Sach trachten. Studiô scribendi, cupidine laudis calére. V. *Calor*.

Calesco, is, ere. warm werden. *Syn.* Calidus fio. *Usus.* Igni vel apricatione calescere.

Calidus, a, um. warm. *Usus.* Calidior est animus, quàm hic aër.

Caligæ, arum, f. Hosen, *Syn.* Tibiarum tegumentum.

Caliginosus, a, um. dunckel. *Syn.* Obscurus, caligine tectus. *Usus.* Obscurius, nebulosum, humidum, caliginosum cœlum.

Caligo, as, avi, atum, are. nicht heiter sehen. *Syn.* Cæcutio, *Usus.* In sole caligare.

Caligo, inis, f. Dunckelheit. *Syn.* Tenebræ. *Epi.* Cæca, obscura. *Usus. Transl.* Ex priore caligine temporum Respublica in lucem aliquam respexit, das gemeine Weesen hat sich aus voriger Verwirrung etwas erholet. Discussa nunc est caligo illa temporum & tetræ tenebræ. Videbam aliquid, sed quasi per caliginem. V. *Tenebræ.*

Calix, icis, m. Kelch, Becher. *Epi.* Calices maximi. Calix mulsi, vini.

Calleo, es, ui, ére. etwas wohl können wissen. *Syn.* Scio, teneo. *Usus.* Jura callet, V. *Scientia doctus.*

Callidè. listiglich. *Syn.* Astutè, non incallidè, cautè. *Usus.* Callidè, argutèque dicere.

Calliditas, tis, f. Arglist, Verschlagenheit. *Syn.* Malitia, astutia. *Epi.* Perversa, stulta, vetus. *Usus.* Pœni calliditate valent. Calliditas astuta prudentiam imitatur. V. *Astutia, fraus, dolus.*

Callidus, a, um. verschlagen, listig. *Syn.* Astutus, versutus, vafer, malitiosus, eruditus artificiô simulationis, veteratorius, veterator, non incallidus. *Usus.* Homo ad fraudem callidus. Astuta & callida interpretatio. V. *Astutus*, *dolosus.*

Callis, is, m. Fuß-Pfad. *Syn.* Semita.

Callum, i, n. Schwillen an Händen und Füssen vom Arbeiten. *Syn.* Cutis usû densior. *Usus. Transl.* Diuturna consuetudo diutinus dolor callum jam obduxit stomacho meo; malorum usus mihi sensum ademit; occaluit animus malorum usû.

Calones, um, m. Troß-Buben. *Syn.* Militum ministri.

Calor, oris, m. Wärme. *Syn.* Ardor, æstus.)(*Frigus. Epi.* Æquabilis, corporeus, maximus, nimius, salutaris & vitalis, similis sui *Phras.* 1. *Ecquid in iter te das caloribus summis?* warum begibest du dich auf die Reise bey solcher Hitze? ecquid hôc ardore; hôc æstû flagrantissimô; istâ caloris intemperie; istis cœli ardoribus; æstuante tantis caloribus aëre, solis radiis torrendum te præbes? ecquid hâc anni parte flagrantissimâ, hôc anni sidere itineri te committis? 2. *Calores sunt maximi*, es ist nunmehro die gröste Hitze. Caloris nunc vis est maxima; calores habemus nunc maximos. Æstus sunt immodici; æstivi cœli ardores nunc sunt maximi. Vapore solis omnia nunc torrentur, & accenduntur; fervore solis exæstuat anni tempus calidissimum; sol nunc omnia incendit; cœlum nunc fervet, æstuat ut cùm maximè. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. Æstivi calores æstatis ardores nunc sunt intentissimi. Æstuosum imprimis cœlum est; ab æstu fervet; æstûs intemperie flagrat; immodicis caloribus torretur pars anni hæc fervertissima. 3. *Calor crescit*, die Hitze nimmt zu.

in-

intendit se calor; ingravescit, increscit, invalescit. Æstivi sideris calores graviore æstû exardescunt, effervescunt, incalescunt. 4. *Calor remittit*, die Hitze läßt nach. Frangit se calor, mitescit; tempus anni gravissimum defervescit; deflagrant tandem æstivi calores; temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam æstas nimios solis ardores defendit; caloris incommoda propulsat; languescit jam flagrantis cœli ardor, & sensim defervescit. *Usus*. Frigora & calorum molestiæ viro ferenda sunt. Acquiesco in horto, dum se calor frangat.

Calvitium, ii, n. Kahlheit des Haupts. *Usus*. Calvitiô mœror non levatur.

Calumnia, æ, f. Verläumdung. *Syn*. Obtrectatio, maledictum, injusta criminatio, vexatio. *Epi*. Acerrima, nimis callida, frigida, jejuna, impudens, major, prætexta, calumniæ variæ *Phras*. *Calumniam struxit in innocentem*, er hat ihn unschuldig verläumdet. Integerrimi hominis laudem calumniis obterere satagebat; criminari non destitit innocentem; infamiam innocenti afferre; infamiâ innocentem aspergere voluit; calumnias in innocentem instruxit; calumniis opprimere innocentem; calumniis appetere satagebat. V. *Detraho*, *maledictum*, *Usus*. Frigidam, jejunamque calumniam adversus me adhibuit. Totus est in instruendis calumniis. Calumniam æquô animô fert. Coërcenda est calumnia, & contundenda. V. *Convitium*, *Famam lædo*, *Maledicus*,

Calumniator, oris, m. Verläumder. *Syn*. Qui falsum crimen objicit; malitiosus interpres. *Epi*. Egens, improbus. *Usus*. Bono viro improbum calumniatorem apposuit.

Calumnior, aris, atus sum, ari. verläumden. *Syn*. Calumniam adhibeo, vexo. *Usus*. Is aperte ludificari, & calumniari cœpit. V. *Calumnia*, *Detraho*.

Calvus, a, um. kahl. *Syn*. Rarô capillô, Calvitiô deformis.

Calx, cis, f. die Fersen. *Syn*. Pars pedis posterior. *Phras*. *Calcibus impetere*, mit Füssen stossen. Calcibus certare; premere, conscindere obstantes; calcibus cædere, ferire, contundere *Usus*. 1. Certare pugnis & calcibus. 2. *Finis ac meta*, Ziel und End. Ad calcem decurrit, pervenit opus. A calce ad carceres revocari; *à fine ad principium*, vom End bis zum Anfang. 3. *Lapis excoctus pro ædificio*. Kalck. Calx. cæmentâ materia. Calx viva, ungelöschter Kalck. Calx macerata, gelöschter Kalck.

Camelus, i, m. Kameel-Thier. *Usus*. Cameli adjuvantur proceritate collorum.

Camera, æ, f. Gewölb. *Syn*. Testudo, fornix, *Usus*. Cameras quasdam non probavi.

Caminus, i, m. Ofen, Camin. *Usus*. In hyeme, caminô luculentô utere.

Campester, ris, re. Feldichter Ort. *Usus*. Campestris exercitatio.

Campus, i, m. Feld. *Syn*. Ager, pratum, area, planities. *Epi*. Deformis atque obsitus, fœnicularius, ingens, immensusque, latior, magnus, sanctus, tantus. *Usus*. 1. Agros nostros cum suis uberibus campis conferri posse negant. 2. *Transl*. *Amplitudo*, *copia*, *ubertas*, grosse Gelegenheit. Magnus tibi campus patet in Republica, apertus ad gloriam cursus. In hoc tanto, immensoque campo exultet oratio. 3. *Planities*, Ebene. Camporum patentium æquora; camporum immensitates; immensa camporum spatia.

Canalis, is, m. Canal. *Usus*. Aquæ ductus fiunt tribus generibus, vel per canales structiles, aut fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus.

Cancelli, orum, m. Gitter, Schrancken. *Epi*. Forenses. *Syn*. Septa e lignis modicô intervallô disjunctis, quibus tribunalia & fenestræ muniuntur. *Usus*. 1. Applausum est à totis cancellis. *Transl*. *Terminus finis*, *limes*. End rc. Non egrediar ex iis, quos mihi ipse circumdedi, circumscripsi, cancellis. *Inde est Vulg*. *Cancellaria*, Cantzley, Tabularium sanctius; & *Cancellarius*, Cantzler. Tabularii sanctioris Præses, Custos; Magister Scriniorum,

Cancer, cri, m. ein Krebs. *Usus*. Rubentes urere focô cancros.

Candelabrum, i, n. Leuchter. *Epi*. Candelabra ænea. *Usus*. Candelabrum è gemmis clarissimis, & opere mirabili perfectum.

Candeo, es, ui, ere. weiß seyn. *Syn*. Candore fulgeo. *Usus*. Candens orbis, *Via lactea*, die Milch-Straß im Himmel. Candente carbone sibi capillum adurere. V. *Albus*.

Candesco, is, ere. glüend werden. *Syn*. Ignesco candidus fio. *Usus*. Ferrum candescit. Capillus, caput candescit.

Can-

Candidatorius, a, um. werbenden Person gehörig. *Usus.* Conditatorio fungi munere.

Candidatus, a, um. weiß bekleidet. *Syn.* Candidâ veste indutus; *quales erant, qui Magistratum petebant*, nomem professus. *Epi.* Consulares, gratuiti, pares, finguli, firmior, fapiens. *Usus.* Officiosissima Candidatorum natio.

Candide, ohne alle Bosheit, Betrug. *Syn.* Sincere, pure, benigne. *Usus.* Inimicitias simpliciter, & candide posuit.

Candidus, a, um. weiß. *Syn.* Albus, purus, sincerus. *Usus.* Purum & candidum dicendi genus. Candidum hominis ingenium. Candidæ vitæ homo, *innocentis*. V. *Sincerus*, apertus.

Candor, oris, m. Weiße. *Syn.* splendor, fulgor, lux. *Epi.* exiguus, extremus, illustrior solis, nimius, candidissimus. *Usus.* 1. vide speciem, candoremque cœli. 2. *albedo*, Weiße. Mixtus candore rubor. 3. *Simplicitas*, Aufrichtigkeit. Eximio morum condore vir. V. *apertus*.

Canesco, is, ere. grau werden, veralten. *Syn.* Senesco, inveterasco. *Usus.* Canescit jam oratio tua, habêtque suam jam maturitatem. & senectutem.

Cani, orum, m. graue Haar. *Syn.* albi senum capilli. *Usus.* Non cani, non rugæ authoritatem afferunt.

Canicula, æ f. Hündlein. Sidus *Cœleste.*

Caninus, a, um, hündisch. *Usus.* Cœna canina.

Canis, is, m. & f. Hund *Usus.* Canum fida custodia; incredibilis ad investigandum narium sagacitas; amans dominorum adulatio; alacritas in venando. Canis solicitum animal. Cane pejus & angue.

Canistrum, i. n. Korb. *Syn.* fiscina, cista, viminea. *Epi.* splendidissima. *Usus.* Lancibus & splendidis canistris nos pascis.

Canities, ei, f. graue Haar. *Usus.* ô turpem exactâ, dementique ætate canitiem!

Canna, æ, f. Rohr. *Syn.* arundo.

Cano, is, cecini, cantum, ere. singen. *Syn.* Canto, cantus edo. *Adv.* canere absurde, diligenter, flebiliter intus, intus sibi, modulate, præclare fidibus, similiter *Phras.* *Pauci rectè canerè norunt*, es seynd wenig, die wohl singen können. Pauci rectè canendi artem callent, tenent; canendo vocem rite nunc intendere, nunc remittere sciunt; canendi modos probe callent. Paucis contigit in canendo cum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Pauci vocem moderari; ita afferre; eâ ratione componere sciunt, ut aures nihil offendant, ut aures nihil respuant, rejiciant, improbent. *Usus.* 1 canere voce, singen. Canere fidibus, tibiis, geigen, pfeiffen. *pro vulg.* *Ludere fidibus, inflare fistulas, ludere instrumentis musicis.* Canere bellicum, Lermen blasen. Canere classicum, *idem.* Receptui canere, zum Abzug blasen. *Transl.* von einer Sach absteben. V. Musica, *modulor.*

Canon, onis, m. Regel. *Syn.* regula. *Usus.* 1. Tu canon es meorum scriptorum. 2. *Canon Missæ, vox Eccles.* Arcana verba Divini Sacrificii, & silentiô enuncianda. *Canones Sacri*, Scita Pontificum.

Canonicatus, ûs, m. Chor-Herren-Stell, oder Versammlung. *Syn.* Sacerdotium opulentum, amplum. Collegium, senatus sacratior sacerdotum authoritate præcipuorum. *vulg.* *Capitulum, Canonicorum.*

Canonizo, as, are. heilig sprechen. *Syn.* In sanctorum numerum referre; ad sanctorum ordinem adscribere, aggregare; Cœlestes honores, publicósque alicui decernere; inter cœlites referre, in album sanctorum cœlitum solenni ritu referre; inter cœlites annumerare, solenni ritû alicujus memoriam consecreare. In concilio cœlestium collocare; in numero sanctorum collocare; sanctorum ordinibus afferere. In cœlitum cœtu, ac numero reponere; ad immortalitatem & religione, & memoriâ consecrare. Cœlestes honores dare, habere; immortalitati consecrare; cœlitum honoribus cumulare. Superorum in censum referre. In *Divos* referre. Consecratæ immortalitatis authoritatem à Pontifice maximo accipere, canoniziret werden. cœlestium numerum augere.

Canorus, a, um. wohl thönend. *Syn.* ad cantum inflexus, clarus. *Usus.* Canora, suavis vox.

Canterius, ii, m. verschrittenes Pferd. *Syn.* equus castratus. *Usus.* Mulô vehare,, qui canterium comedisti.

Cantharis, idis, m. Spanische Mucken. *Insecti genus.*

Canticum, i, n. Gesang. *Usus.* Rhetorum epilogus penè canticum.

Cantilena, æ, f. Gesänglein. *Syn.* cantio. *Usus.* crebrò mihi cantilenam

illam suam insusurrat. Eandem cantilenam canere.

Cantio, nis, f. Gesang, Zauberey. *Syn.* Carmen veneficum. *Usus* Id veneficiis, & cantionibus Liciniæ factum.

Cantito, as, avi, atum, are. offt singen: *Usus.* Carmina in epulis cantitata.

Cantiuncula, æ, f. Gesänglein. *Usus.* Cantiunculis otium oblectare.

Canto, as, avi, atum, are. singen. *Syn.* Cano, cantus fundo, edo. *Usus.* Pueri lepidi cantare, & psallere docentur. V. *Cano-*

Cantor, oris, m. Singer. *Usus.* Legulejus præco actionum, cantor formularum.

Cantus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Symphonia, vocis inflexio. *Epi.* Dulcior, nauticus, obscurior, quotidianus vocum, lugubres, modici, remissiores. *Usus.* Tibicines cantus numerósque non suô, sed multitudinis arbitriô moderantur. Cantibus ipsæ bestiæ flectuntur, & consistunt. Fidium, nervorúmque cantibus ædes totæ personant. Suavitate modulorum aures tenére, cantibus animos impellere, incitare.

Canus, a, um. grau. *Syn.* Albus, candidus, canitie venerabilis, *aut* præmaturâ canitie deformis.

Capacitas, tis, f. Weite, oder Grösse. *Syn.* Amplitudo, spatium capiendi. *Epi.* Tanta. *Usus.* Theatri, vasorum capacitas. Utrum capacitatem in animo putamus esse? *ùt putat vulgus & loquitur.*

Capax, acis, g. *o.* fähig. *Syn.* Quod aliquid capere potest. *Usus.* Capax domus. Ita capaces sunt aures meæ, ut eas nec Demosthenes impleat.

Capedo, inis, f. Opffer-Geschirr. *Vasis genus. Epi.* Capedines gratæ. *Usus.* Capedines & fictiles urnulæ.

Capella, æ, f. Zieglein *Syn.* Parva capra. *Vulgus Capellam vocat* Sacellum, ædiculam sacram, Capell.

Caper, ri, m. verschnittener Bock. *Syn* Mas caprarum castratus.

Capesso, is, ivi, itum, ere. zu, oder an die Hand nehmen. *Syn.* Peto, capio. *Usus.* Rempublicam, Magistratum capessere, Staats-Aemter antreten. Quando meliora capesses? Cibum capessere. Fugam capessere, capere. Capessere se domum, sich nach Haus begeben.

Capillatus, a, um. Haarricht. *Adv.* Bene capillatus adolescens. *Usus.* Corpore incultô & squalidô capillatior, quàm antè.

Capillus, i, m. Haar. *Syn* Capitis pilus. *Epi.* Compti. *Usus.* Capillus compositus & delibutus, Capilli fluunt, defluunt post morbum, ausfallen. Capilli rari & cedentes, dünn, ausfallendes Haar. Capillum promittere, submittere, wachsen lassen. Capillis, crinibus passis, mit fliegenden Haaren. Capillus prolixus, promissus, langes Haar. *Capillus circa caput rejectus negligenter*, ungekämmtes Haar. Cincinnorum fimbriæ, Haar-Locken. Capillum pectere, comere, componere, ornare, nodo substringere, in nodum cogere, kämmen zieren, in einen Knopff zusammen binden. Capillum calamistris inurere aufkräusen. Capillum in gradus frangere, tormare, in Bucklen legen. Capilli ficti, adsciti, adventitii, Peruque, *aliis* galericulus.

Capio, is, cepi, captum, ere fassen, nehmen. *Syn.* Comprehendo, accipio.)(*Do-Adv.* Aliquando animum patrium, commode tempus adeundi aliquem, facillime conjecturam, invite, necessario consilium, strenue arma. Capi brevi crudelissimè prædam & fortunas mirificè facetiis, opportunè locum, planè navim suo onere, atque deprimi, rectè, sortito sacerdotem Jovis, vix gloriam cœlo. *Usus.* 1. Capere urbem, Stadt einnehmen; oppidi potiri. Cibum capere, Speis zu sich nehmen. Manum capere, einen bey der Hand nehmen. 2. *Transl. ad Intellectum* Capio rem, ich verstehe es; teneo. Capere conjecturam ex *vel* de re aliqua. Consilium, rationem agendi capere. Admiratio me capit, ich verwundere mich. 3 *Ad actus voluntatis & tum sumitur tam activè, quàm passive:* Cepit me voluptas; captus sum voluptate, ich hab mich ergötzet. Capere lætitiam ex re. Amore capi. *Aut contra:* Luctus ingens, cura, metus, pavor urbem cepit, bestürtzt werden. Respublica magnam calamitatem, detrimentum; dolorem, angorem, luctum, terrorem, miseriam, metum cepit, leyden.. 3. *Sumo,* nehmen. Magistratum, consulatum, provinciam capere; laborem inanem capere. Initia, primordia à Diis capienda sunt den Anfang nehmen. 5. *Delector*, Freude haben an einer Sach. Munditiis, argenti splendore &c. capitur. 6. *Decipio*, *delinio*, betrügen, gäntzlich einnehmen. Verborum laqueis judicem; aures velut per insidias cepit. 7. *Contineo*, begreiffen. Gloriam consecutus, quæ vix cœlô capi possit. Amentiam ejus civitas, regna capere non poterant. 8. Capere pœnam de aliquo; documentum, exemplum ex re capere. Locum castris capere &c. V. *Accipio, urbem capio, comprehendo, captivus.*

Ca-

Capistrum, i, n. Maul-Korb. *Usus.* Capistrô constringi.

Capitalis, e, *g. c.* des Tods werth. *Usus.* Rerum capitalium rei. Capitali odiô diffidére. Fraudem capitalem admittere. *Capitale*, *Vulg.* Capital. V. *Caput.*

Capito, nis. m. Groß-Kopff. *Syn.* magni capitis. *Usus.* Sili, Flacci, Frontones, Capitones.

Capitulum, i, n. Capitel in einen Buch. *Epi.* parvum, pulcherrimum. *Usus.* Primum capitulum optimum prodere.

Capitulum Ordinis. Ort, oder Zusammenkunfft derer Ordens-Genossenen, Capitel-Haus. Locus reprehendendis erratis destinatus. *item:* Comitium familiæ sacræ. *Capitulum Ordinis facere*, Capitel halten. Comitia habere creandis magistratibus, *seu* moderatoribus familiæ sacræ. Conventum celebrare; concilium habere instituendis novis Religiosi Ordinis magistratibus. *Capitulum Cathedrale.* Collegium, senatus Ecclesiastici Ordinis Præsulum.

Capra, æ, f. eine Geiß.

Caprificus. i, m. wilder Feigenbaum. * *Syn.* Ficus Silvestris.

Caprinus, a. um, von Geissen oder Ziegen. *Usus.* Pellis caprina.

Capsa, æ, f. Kiste. *Syn.* arca. *Usus.* Si te ad meas capsas admisero.

Captatio, nis, f. das Nachstellen. *Usus.* Disputandi prudentiam captatio verborum imitatur.

Captator, oris, m. Nachsteller. * *Syn.* qui venatur aliquid, aut ambit quovis modo. *Usus.* Plebicola repentè, omnisque auræ popularis captator.

Captio, nis, f. Fang. *Syn.* argutiæ, sophisma. *Usus.* Quasi præstigiis & captionibus à sententiâ suâ depulsus, in aliam inductus est. Captiones refellere.

Captiosè. betrüglich. *Syn.* vafrè, argutè. *Usus.* Captiosè interrogare.

Captiosus, a, um betrüglich. *Syn.* quod captiones habet. *Usus.* Fallaces & captiosæ quæstiones. Societas captiosa.

Captiuncula, æ, f. betrügliche Red. *Syn.* Captio. *Usus.* omnes captiunculas pertimescere.

Captivitas, tis, f. Gefangenschafft. * *Usus.* Is dies finem diuturnæ captivitatis, turpitudinis, servitutis attulit. V. *Captivus.*

Captivus, a, um. gefangen. *Syn.* Captus & vinctus. *Phras.* I. *Captivus tenetur*, er wird gefangener angehalten. In vincula conjicitur; custodiâ tenetur; in vinculis est; in vinculis cohibetur; in custodiam vinctus datur, conjicitur; in carcerem conditur; in vincula ductus, obnoxiam carnificis arbitrio ducit animam; in custodiam traditur; in carcere *vel* carcerem includitur; vinculis mandatur; in catenis tenetur. 2. *Captivos dimittere*, die Gefangene los lassen. eximere vinculis; libertate donare; exsolvere vinculis; in libertatem asserere; ergastula captivis solvere. *Usus.* Ducere aliquem captivum in triumphum. Captivos duriter habére. Captivos redimere; redditô pretiô liberare, recuperare, loskauffen. Captivos reddere, remittere, entlassen. V. *Custodia*, *Carcer*, *vincula*, *captus*,

Capto, as, avi, atum, are. etwa nachstellen. *Syn.* allicio, aucupor. *Adv.* mediocriter adventum. *Phras.* I. *Captare occasionem*, Gelegenheit suchen. imminére in occasiones omnes; intentum esse in occasionem; quærere locum injuriæ, insidiis; aucupari tempus; captare temporis momenta. 2. *Captare gloriam*, eine eitle Ehre suchen. plausum captare, aucupari omnes umbras falsæ gloriæ; consectari adumbratæ quamvis gloriæ imaginem. V. *Gloria. Usus.* I. Assentatione gratiam, aliquem objecta spe quæstus captare, einnehmen. 2. *Observo*, beobachten. Tempora, occasio, momenta captanda sunt. 3. *Consector, peto*, darnach trachten. Voluptatem, verba, plausum, benevolentiam populi captare. 4. Captare auram, frische Lufft schöpffen. 5. Captare aliquem, einen hintergehen. V. *Quæro*, *ambio*, *cupio.*

Captus, a, um. gefangen. *partic.* von capio. *Phras. Bellô captus est*, er ist ein Kriegs-Gefangener worden. jure belli captus est; in manus hostium venit, in potestatem hostium pervenit; hostium præda factus est. *Usus.* Mente, oculis, membris omnibus, auribus captus, unsinnig, blind, Gehör-los, an allen Gliedern erlahmet. Amore, misericordiâ captus, eingenommen. Bello capta præda, spolia, pecunia; captiva pecunia, das im Kriege geraubte Geld.

Captus, ûs, m. das Ergreiffen des Verstands. *Syn.* ingenium, intelligentia. *Usus.* Prudentes, ut est captus illorum hominum. Non malus, neque iners, ut est captus servulorum, *indoles*, Gemüths-Beschaffenheit.

Capularis e. ein Greiß. *Syn.* Senex capulo, mortique vicinus, proximus.

Capulus, i, m. ein Hefft, Handhabe. *Syn.* manubrium gladii. *Usus.* Quasi verò capulô esset occisus.

Caput, itis, n. Haupt *Usus.* I Caput aperire alicui, das Haupt Ehren halber entdecken. Salutare aperto capite. Caput tegere, operire, das Haupt bedecken. Caput cervicibus abscindere, das

 Haupt

Haupt abschlagen. Securi ferire, percutere; cervicem abscindere, secare collum; caput à cervicibus avellere; ferrô caput demetere; incidere cervices, præcidere; caput ense auferre; jugulum ferro resolvere; caput à cervicibus amputare, obtruncare, köpffen. *Vulg. decapito.* 2. *Vita, salus*, das Leben, das Heyl. Causa, judicium capitis agitur. De ordine, de civitate, de libertate, de capite contentio est. Caput tuum, & fortunas semper defendi. 3. *Crimen capitale*, Laster, so den Tod verwürcket. Capitis aliquem accersere, accusare. 4. *Initium, principium, pars præcipua, origo*, der Anfang, Ursprung, Rädelsführer, der vornehmste Theil. Ad consilium dandum caput est, nôsse Rempublicam. Et quod caput est novi hominem. Capita duntaxat orationis exposuit. Duo epistolæ capita. Caput factionum Timagenes fuit. Ad pontis capita castella sunt excitata, zu Anfang und Ende der Brücke. 5. *vulgò: Capitale*, Geld-Capital. De capite, de summa, de sorte aliquid detrahere, remittere, von der Haupt-Summa des angelegten Gelds etwas hinwegnehmen, oder zurücklassen. 6 *in aliis loquendi modis*: Capita conferre, offensare, die Köpffe zusammenstossen, mit einander sich heimlich unterreden. Capite sancire, unter Kopff-Straff etwas gebieten. Nec caput, nec pedes habet, es ist eine ungereimte, ungeschickte Sache.

Carbaseus, a, um. aus reiner Leinwath gemacht. *Syn.* ex lino optimo contextus. *Usus.* vela carbasea.

Carbasus, i, m. & *f. in plural. neut.* subtile Leinwath. *Usus.* velum è carbaso factum, *seu* linô miræ tenuitatis.

Carbo, onis. m. Kohlen. *Usus.* Candente Carbone sibi adurebat capillum.

Carbonarius, ii, m. Köhler. * *Syn.* qui carbones conficit. *Usus.* Carbonaria fornax.

Carbunculus, i, m. kleine Kohlen. *Syn.* parvus carbo. *Usus.* cum testa ambulans carbunculos corrogabat.

Carcer, ris, m. Kercker. *Syn.* custodia, vincula, locus, in quo asservantur rei. *Epi.* totus vindex nefariorum scelerum. *Phras.* 1. *In carcerem missus est*, er ist in den Kercker geworffen worden. in carcerem ductus, compactus, conjectus, conditus, contrusus est; in custodiam datus, traditus est; obtorta gula in vincula & tenebras abreptus; in ferrum & vincula conjectus; tenebris & vinculis mandatus; in carcerem, ergastulum datus, detrusus, raptus, tractus, inclusus est; carceri addictus est. 2. *In carcere asservare*, gefangen anhalten. detinère; in vinculis servare; custodia septum tenére; custodiis munire; in custodiis habere, tenére; in vinculis cohibere; carcere aliquem multare; vinculis ac compedibus coërcere. 3. *In vinculis obnoxiam tortorum arbitrio trahere animam*, gefangen sitzen. in vinculis esse; squalore carceris vexari; in catenis teneri. V. *Captivus, Custodia, Vinculum. Usus.* In carcerem mittere. E carcere emittere.

Cardiacus, i, m. deme ein Hertzen wehe ist. *Syn.* ore ventriculi affectus.

Cardinalis, is, m. Cardinal. *Syn.* Purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps; Vir sacræ purpuræ splendore conspicuus; Romanâ, Vaticanâ purpurâ ornatus; è senatu Pontificio; Christianæ Reipubl. senator. *Phras.* 1. *Cardinalem creare.* zum Cardinal machen. Aliquem in purpuratorum Patrum numerum cooptare, referre; Purpuratis Ecclesiæ Principibus adscribere; Purpuratorum Patrum ordini, cœtui aggregare; ad Romanam purpuram evehere; Vaticanæ purpuræ honore ornare, donare, decorare; Purpuratorum Patrum concilio adjungere; in Senatum Pontificium adlegere. 2. *Cardinalium Collegium.* Orbis Christiani summum Consilium; supremus Ecclesiæ Senatus; illustrissimum Purpuratorum PP. collegium; Sanctissimum, gravissimúmque orbis terræ Consilium; Sacrum Pontificis Consilium; Pontificii Senatûs Patres; amplissimus Ordo Purpuratorum Patrum. Romanæ Curiæ Patres.

Cardo, inis, m. Angel. *Epi.* altisonus, duplex. *Usus.* Postes cardinibus emovere. In eo cardo rei vertitur, von diesem hanget alles andere.

Carduus, i, m. Distel. * *Usus.* arva horrebant carduis.

Carè. theuer. *Syn.* magnô pretio, nimiô. *Usus.* Dimidiô cariùs emit domum.

Careo, es, ui, itum, ére. mangeln. *Syn.* vaco, deficior, vaceuus sum.)(*abundo, potior, fruor. Adv.* ægrè, ægrius, diutius sermone, dupliciter culpâ, facilè in perpetuum, necessariò, utilitate, nimium diu laude, omnino non voluptatibus, planè febri, sapienter rebus externis. *Usus.* Is non caret, qui non desiderat. wer nichts verlanget, dem mangelt nichts. Carere voluptatibus, culpa, dolore, febri. Pompejus foro, postea senatu caruit. Carere publico, sich nicht sehen lassen. Fide caret, quod dicis, es ist nicht glaublich, was du sagest. Illo homine carere non possumus, wir können dieses Menschen nicht entrathen. Caret prudentiæ laude; abest ab illo prudentiæ laus illa. V. *Pauper, privo, egenus.*

Ca-

Caries, iei, f. Holtz-Fäule. * *Usus.* cariem recipere, sentire; carie infestari,

Carina, æ. f. der Schiff-Boden. *Syn.* Navis dorsum, navis pars ima,

Caritas, tis, f. Theurung. *Syn.* inopia frumenti, *vel* alterius rei.)(*Vilitas. ubertas, copia. Epi.* admirabilior, diuturna, gratuita, humana, maxima, annona, naturalis, præsens. *Phras. Caritas annonæ est*, es ist eine Theurung. Sterilitas agrorum, inopia frugum, caritas & rerum omnium dificultas est; annonæ eæ sunt angustiæ; ita carè veneunt omnia, tanti pretii sunt, ut incommodis gravissimis premamur, vexemur; re frumentariâ admodùm angustè utimur. Gravi jamdiu annonâ conflictamur. Annonæ gravitas rerum pretia intendit. Caritate cibaria quotidie fiunt angustiora. V. *Annona*, *penuria. Usus.* Præsens caritas, futura fames, è fame cædes, direptio, incendia.

Carmen, inis, n. Gesang, Lied, oder Gedicht. *Syn.* versus; argumentum carmine tractatum, oratio adstricta numeris. *Epi.* absurdum, aptius, grande, grave, lugubre, mollissimum, necessarium, præclarum, totum, triste. Carmina blandissima, mala, nova, probrosa. *Phras. Carmina fecit sanè elegantia*, er hat sehr zierliche Verse gemacht. Carmen condidit, scripsit, composuit omnibus numeris absolutissimum. Ejus versibus, quos extemporali quôdam calore fudit, nihil tersius, nihil venustius. Luculentis sanè versibus lusit. Carmina, quæ panxit, texuit, venâ sanè facili profluxere. Versus illi nascuntur pulchri sanè, ac jucundi. Versus fecit, confecit. scripsit sanè lectissimos. V. *Versus, Poeta.*

Carnarium, ii, n. Fleisch-Banck. * *Syn.* Locus, ubi carnes venduntur, *vel* domi reponuntur. *Usus.* Cœnam è carnario emit.

Carnifex, icis, m. Hencker. *Syn.* Tortor, lictor. *Epi.* crudelissimus civium, internecinus. *Usus.* Advolat, ùt carnifex ad reliquias vitæ lacerandas. Non sicarius, sed crudelissimus carnifex.

Carnificina, æ, f. Richt-Platz, Peinigung. *Syn.* Supplicii locus, cruciatus, crudelitas. *Usus.* Carnificinam facere. subire. *Ægritudo* summa est carnificina.

Carnifico, as, avi, atum, are. peinigen. * Carnificor. aris, atus sum, peinlich umkommen. *Syn.* excarnificor.

Caro, carnis, f. Fleisch. *Epi.* multa, subrancida, putida, rancida, venenata. *Usus.* Caro piscium delicata.

Carpentum, i, n. hangender Wagen. * *genus vehiculi. Usus.* Carpentum agere. Matronæ Romanæ pilento ad sacra, carpentis festo, profestóque die utebantur.

Carpo, is, carpsi, ptum, ere. abbrechen, tadlen. *Syn.* Decerpo; *item:* reprehendo, lacero. *Adv.* undique & colligere. *Phras. Aliorum mores carpunt*, sie tadlen anderer Leute Sitten. In conviviis rodunt, in circulis vellicant; maledico dente alienam magnitudinem allatrant, famam lacerant, confodiunt; alienos mores malignis sermonibus exagitant; acerbè insectantur, criminantur; honestissimis etiam moribus notam inurunt; labem aspergunt. V. *Reprehendo*, *vitupero*, *infamia. Usus.* 1. Maledico dente carpere. 2. *Imminuo*, verschmälern. Aliquid de alienis laudibus carpere. 3. *insector*, nachsetzen, verfolgen. Ultimum agmen hostis carpsit. 4. *Vitupero*, tadlen. Carpere aliquem, alicujus facta.

Carptim. hie und dort etwas hinweg-zwackend. *Syn.* hinc atque illinc sine ordine decerpendo. *Usus.* Res gestas carptim perscribere.

Carus, a, um. theuer. *Syn.* Non vilis, magni pretii.)(*vilis. Usus.* Annona in macello solitô carior est; amplificatê pretiô vænit. V. *Caritas.*

Casa, æ, f. Bauren-Häußlein. *Syn.* Tugurium, mapale.

Cascus, a, um. altvätterisch. *Usus.* Prisci illi, quos cascos Ennius appellat.

Caseus, i, m. Käß.

Cassis, idis, f. Helm, Pickel-Haube. *Syn.* Galea.

Cassis, is, m. Jäger-Garn. *Syn.* rete.

Cassus, a, um. leer. *Syn.* Vacuus, inanis. *Usus.* Sanguine, luminibus cassus.

Castè. keusch. *Syn.* integrè, purè. *Usus.* Benè, ritè, castè Deos venerantur. In amicorum periculis castè & integrè versari. Excellentis formæ virginis castè habuit.

Castellanus, i, m. Schloß-Herr. *Syn.* qui castellum habitat. *Usus.* Decem millia cùm castellanis agrestibus in armis habuit. Multi ex Liguribus castellani triumphi, *de capto castello acti.*

Castellatim. von einer Vestung zur andern. * *Usus.* Hostes castellatim dissipati.

Castellum, i, n. Schloß. *Syn.* Munitio lignea, *aut* murô firmata ad arcendos hostes,

hoftes. *Epi.* Caftella multa munitiffima, caftellum munitum, neceffarium. *Phraf.* 1. Caftellum munire, defendere. Caftellis & aggeribus aditum hoftium prohibére. 2. Caftellum expugnare, capere, fuæ ditionis facere; diruere.

Caftigatio, nis, f. Züchtigung. *Syn.* objurgatio, reprehenfio. *Epi.* clemens. *Ufus.* Omnis animadverfio, & caftigatio contumeliâ carére debet.

Caftigator, oris, m. Beſtraffer. * *Ufus.* Caftigator minorum.

Caftigo, as, avi, atum, are. züchtigen. *Syn.* objurgo, mulcto. *Ufus.* 1. Matres filios verbis & verberibus caftigant. 2. ad unguem caftigare carmen, wohl ausarbeiten. Caftigati mores, züchtig und erbare Sitten. 3. Caftigatus animi dolor, mäßiger Schmertz. V. *Punio*, *alloquor.*

Caftimonia, æ, f. Reinigkeit. *Syn.* Caftitas. *Ufus.* Summâ corporis & animi caftimoniâ vir, virgo, adolefcens.

Caftitas, tis, f. Keuſchheit. *Syn.* Caftimonia, virginitas. *Ufus.* Caftitatem impensè colere. V. *Pudicitia*, *integer*, *verecundus.*

Caftra, orum, n. Lager. *Syn.* Tentoria, pelles, locus, ubi exercitus in tentoriis manet. *Epi.* æftiva, civilia, florentiffima, maxima, media, infirma, nefaria, plena curæ, præclara, ftativa. *Phraf.* 1. *Caftra metari*, Lager ſchlagen. Caftra ponere, difponere, locare, conftituere, habére, facere; metari, figere; tentoria erigere; pofita habére; tendere. Caftra in aperto pofuit. 2. *Caftra movére*, mit dem Lager aufbrechen. Caftra promovére; movére; conclamare vafa; vafa colligere. 3. *Caftra extendere*, das Lager ausbreiten. Caftra proterre. 4. *Caftra arctius collocare*, das Lager zuſammen ziehen. Caftra contrahere. 5. *Caftra defignare*, das Lager abſtecken. Caftris locum capere, locum deligere. 6. *Caftra propius admovére*, mit dem Lager näher hinzurücken. Caftra caftris opponere, objicere, conferre; caftra cum caftris jungere; caftra oppido conferre. 7. *Caftra mutare*, das Lager verändern. Caftra convertere. 8. *in caftris effe*, im Lager ſeyn. Sub pellibus agere, contineri, hyemare, in caftris agere. 9. *Caftra aggredi*, das Lager anfallen. Caftra tentare, invadere, adoriri, circumvenire. 10. *Caftra capere.* das Lager einnehmen. occupare, capere; caftris potiri; caftris hoftem exuere. 11. *Caftra referre*, mit dem Lager zurück ziehen. 12. *Caftra opere, & naturâ loci munita*, wohlbeveſtigtes Lager. Caftra aggeribus, propugnaculis munita. *Ufus.* Pro portis caftrorum, vor dem Lager. Caftrorum circuitus, limes extimus, Circumvallations-Linie umb das Lager. Caftris fe tenére, ſich im Lager halten. Caftris hoftium incidere, auf des Feinds Lager ſtoſſen.

Caftratus, a, um. verſchnitten. *Syn.* exfectus. *Ufus.* Nolo dicere, morte Africani caftratam effe Rempublicam.

Caftrenfis, e. das zum Lager dienet. *Syn.* militaris. *Ufus.* Difciplina caftrenfis.

Caftrum, i, n. Schloß, Veſtung. *Syn.* locus muris munitus; caftellum majus. *Ufus.* Valló & foſsâ circumdedi. fex caftellis, caftrísque maximis fepfi.

Caftus, a, um. keuſch. *Syn.* purus, integer, incorruptus. *Adv.* maximè. *Phraf.* corpore & animô integerrimus; infigni caftimoniâ; fumma caftimonia & integritate; à voluptatum illecebris alienus; expers labis; immunis à fœda libidinis contagione; caftimoniæ laude infignis; fpectatâ integritate, ac continentiâ; incorruptis, caftiffimísque moribus; pudore feptus. *Ufus.* Pompejus vir integer, caftus, gravis. Cafta domus. Vir caftus à cruore civili. V. *Purus*, *integer*, *verecundus*, *pudicus.*

Cafus, ûs, m. Zufall, Fall. *Syn.* fortuna, eventus, fors. *Epi.* acerbiffimus, cœcus, calamitofus atque funeftus, multis innocentibus communis, incertus, diffimilis, dubius, fatalis vel gloriofus, gravis & miferabilis, graviffimus atque acerbiffimus Reip. horribilis, repentinus, improvifus, incredibilis ac pene divinus, infeftus, iniquiffimus, mediocris, mirificus, fatalis nec opinatus, peffimus, triftior, voluntarius, ultimus. Cafus adverfi, alieni, ancipites, incertique dicendi, varii, barbari, bellici, conjunctiores Reip. converfi, dubii, gladiatorii, graves civitatis, graviffimi, horribiles miferique, humani, innumerabiles, multi, novi, plures, rariores, fimiles exitu, tanti tamque præcipites, tetri, triftes. *Phraf.* *cafu accidit*, es iſt ungefehr geſchehen. Fortè evenit, ut &c. Repentina aliqua voluntate, ac fortuito; non confulto, fed cafu in hoc iter incidi. Cafus me in hoc negotium induxit. Forté fortuna factum eft. Peropportunè te mihi fortuna obtulit, qui me adjuvares. Cafus hæc invexit. Fortè ita cafus tulit Temerè ac fortuitò incidi in rem. Cafus gubernabat confilium meum. V. *Accidit*, *Fortuna.* *Ufus.* 1. Cafus incidit mirificus, es hat ſich etwas wunderliches ereignet. Cafus intervenit. Multa is cafû potius & felicitate, quam virtute & confiliô geffit. Varii funt rerum huma-

humanarum casus. 2. *Infortunium*, **Unglück.** Meum illum casum gravissimum tecta ipsa urbis lugebant. Aliorum opibus casus meos sustento. 3. *Ruina*, **Untergang.** eô ictû me ad casum dedit. V. *Fortuna.*

Casus conscientiæ. **Gewissens-Sach, Zweiffel.** *Phras. Docere casus conscientiæ. Vulg.* Explicare quæstiones de moribus ad christianam vitam, conscientiámque moderandam; tradere officia hominis christiani; res ad officium christianum pertinentes exponere; doctrinam de officio christiani hominis tradere; explicare controversias, quæ ad conscientiam pertinent, quæ docentur de finibus bonorum ac malorum in re christiana. Controversias, quæ ad forum interius pertinent, tractare.

Catachresis, is, f. **Mißbrauch der Worte.** *Syn.* abusio verbi.

Catadupa, orum, n. **Oerter, wo der Abfall des Nil-Fluß mit grossem Getös geschicht.** *Syn.* Loco, ubi se Nilus ingenti sonitu præcipitat.

Catamitus, i, m. **Weichling.** *Syn.* meritorius puer.

Catapulta, æ, f. **Schnell-Banck.** * *Syn.* Machina bellica, quâ jaculum aut saxum longiùs torquetur. *Usu*, Catapultas, balistas, tormentáque alia oppugnandæ urbi comparata devehunt.

Cataracta, æ, f. **Schutz-Gatter.** * *Syn.* Fores pendulæ è ligno, ferróque, quæ demitti, ac attolli possunt. *Usus.* Dejecta cataracta porta clausa erat.

Catè. **listig.** *Syn.* astutè.

Catechismus, i, m. **Christliche Lehr.** *Phras. Catechismum tradere*, **die Christliche Lehr auslegen.** Christianis præceptis pueritiam imbuere, expolire, excolere; christianæ disciplinæ elementa, fidei christianæ præceptiones; dogmata, initia legis christianæ pueris exponere; doctrina christiana, christianis rudimentis, lege christiana imbuere, erudire rudem ætatulam; fidei nostræ mysteriis, christiana institutione populum formare; christianæ doctrinæ rudimentis instituere pueros. Instituere pueritiam christianis præceptionibus. Prima sanctioris doctrinæ rudimenta tradere, fidei nostræ præceptionibus pueritiam formare.

Catechumenus, i, m. **ungetauffter Lehr-Jünger des Glaubens.** *Syn.* sacri lavacri candidatus; primæ christianæ disciplinæ auditor, discipulus, alumnus; qui rudimentis doctrinæ sacræ, quæ salutari lavacro præmitti solet, imbuitur.

Catena, æ, f. **Ketten.** *Syn.* vinculum è connexis annulis. *Usus.* Legum catenis constringere, vincire, devincire aliquem. Innocenti catenas injicere.

Catenatus, a, um. **an Ketten gebunden.** *Syn.* Catenis vinctus.

Caterva, æ, f. **Kriegs-Schaar.** *Syn.* Turba, turma. *Epi.* Imminens, magna, benè magna, nova, tota, catervæ magnæ amicorum armatæ. *Usus.* Forum armatis catervis hominum improborum obsidere. Catervæ, atque conventus hominum. V. *Turba.*

Catervatim, **Schaar-Weis.** *Syn.* Turmatim, per catervas. *Usus.* Catervatim volant.

Cathedra, æ, f. **Kantzel.** *Usus.* de Cathedra surgere. De *vel* ex loco superiore.

Catholicus, a, um. **Catholisch.** *Phras.* 1. *Catholicum fieri*, **Catholisch werden.** Catholica sacra complecti; amplecti catholica dogmata; cum catholica religione reconciliari; se ad catholica sacra transferre, conferre. In Catholicorum communionem venire. Catholicorum castra sequi. Ad Romana Sacra transire. 2. *Catholica Ecclesia*, **Catholische Kirch.** Christi Ecclesia sanctissimis institutis fundata, & Orbis terrarum consensione mirabili nobilitata. Diffusa per omnes gentes, ætatésque Christi Ecclesia. Christianus populus universus, eâdem fidei doctrinâ, iisdem sacrorum, rituúmque cæremoniis totô Orbe terrarum mirabiliter consentiens, ac unô veluti fœdere devinctus. 3. *Catholica Fides*, **der Catholische Glaub.** orthodoxa religio, fides; Christiana fides, totô semper orbe mirâ credendorum consensione observata. Christiana regio toto orbe propagata. 4. *Homo Catholicus*, **ein Catholischer Christ.** orthodoxæ fidei sectator; vir catholici nominis; orthodoxæ professionis; catholicis institutis ac moribus vivens; rectè de Deo, rebúsque Divinis sentiens. Sacrorum communione cum Ecclesia Romana consentiens.

Catinus *vel* Catinum, i, m. *vel* n. **tieffe Schüssel.**

Catulus, i, m. **Hündlein.** *Epi.* catuli cæci. *Usus.* omnia in perfectis meliora, ut in equo,

equo, quam equulo, in cane, quam catulo.

Catus, a, um. listig. *Syn.* acutus, callidus, prudens. *Usus.* Prudens, & ut ita dicam catus.

Cauda, æ, f. Schweiff. *Epi.* levis, lubrica, pinnata, spumifera, summa.

Caudex, icis, m. der Stamm an einem Baum oder Stock. *Syn.* Stirps arboris. *Usus.* *Transl. pro homine stupido.* Caudex, stipes, asinus.

Cavea, æ, f. Grub, Käfig. *Syn.* Septum, quô aves & bestiæ includuntur. *item:* Locus, ubi populus sedens ludos spectabat. *Epi.* multa, tota, ultima. *Usus.* Cavea tota Plauto applausit. Qui clamores totâ caveâ; emissus è caveâ leo.

Caveo, es, cavi, cautum, ére. verhüten, Sorg haben. *Syn.* vito, fugito, cautionem adhibeo, declino. *Adv.* amplius populo, assiduè, diligenter, diligentius aliquem, diligentissime alicui, magnopere, nominatim fœdere cavere & excipere, sancire, perscribere, omnino omnia, studiosè ne, vigilantius aliquid. *Phras.* *Cave, ne malis confidas*, hüte dich, daß du nicht bösen Leuthen trauest. Vide, studium adhibe; consilio utere, diligenter animadverte; attende, quàm diligenter potes. Summa tua cautio sit & pro visio, ut ne temere confidas. Adhibe cautionem; provide ante, & præcave; disce, cui te credas, cui committas, à quibus caveas. Cautô est opus, ne ex ista massa unquam escam petas. Declina à personatis amicis. *Usus.* Cavere ab homine nefario, sich hüten vor bösen Leuten. Cave à veneno. Cave putes, cave existimes mihi quemquam te chariorem. Cave facias. Omnia cavebo, 3. *Prospicio, nequid detrimenti accipiatur*, Vorsehung thun vor frembden Schaden. Tu mihi, meisque multa sæpè cavisti. In jure cautum est. Hæredi testamento cavere. Agris, fœnori, ædibus cavére.

Caverna, æ, f. Höhle. *Syn.* Locus in terra cavus, antrum, spelunca, *Usus.* Terræ è cavernis ferrum eruimus.

Cavillatio, nis f. Gespött. *Syn.* Jocus amarior, dictum aculeatum; sermonis aculeus. *Usus.* Hæc quidem cavillatio est, illa dicacitas fuit.

Cavillor, aris, atus sum, ari. spotten. *Syn.* jocosè ludo, dicta aculeata jacere. *Adv.* familiariter. *Usus.* cum aliquo, *vel* in aliquem aliquid cavillari. In togam illius multo hominum risû cavillatus sum. Familiariter cum illo cavillari soleo.

Caula, æ, f. Schaaf-Stall. *Syn.* Stabulum.

Caulis, is, m. Kraut-Stengel. *Syn.* Brassica. *Usus* Vites à caulis & brassicis, ùt pestiferis, refugere dicuntur.

Cavo, as, avi, atum, are. höhlen, ausgraben. *Syn.* Excavo, fodio, evacuo. *Usus.* E ligno cavato navigium. Naves cavabant ex singulis arboribus.

Caupo, onis, m. ein Wirth. *Syn.* Tabernarius. *Usus.* Ad cauponem multorum hospitum divertere. Vinum à caupone petere.

Caupona, æ, f. Wirths-Haus. *Syn.* Taberna, cauponula, taberna diversoria.

Cauponor, aris, âtus sum, ari. wirthen, feil haben. *Syn.* Lucri causa aliquid facio. *Usus.* cauponari bellum, non belligerari.

Causa, æ, f. Ursach. *Syn.* caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. *Epi.* absoluta & perfecta per se, absurda, adjuvans aliquid, & socia quædam efficiendi, adversa, æqua, æquissima, æterna, Alexandrina, aliena, anceps & gravis, antecedens, antiquior memoria alicujus; antiquior & pulchrior, & magis à natura ipsa profecta, antiquissima, aperta, assumptiva, bona, bona immo optima, certa, certa definitaque, certissima, civilis, clarissima, communis, communis ambitus, communis civitatis & libertatis, conjecturalis & definitiva, translativa, consimilis, consularis & Senatoria, damnata, deliberativa, demonstrativa, judicialis, deterior, difficilis, manifesta, difficilior, difficillima, digna patrocinio alicujus, dispar, dissimilis, dubia, efficiens, expeditissima, externa, facilis atque explicata, facilior, falsa, firma, per se stabilis, firmissima, fœdissima, frumentaria, grata alicui, gratiosa arrogationis, gratissima, gravis, gravior, gravissima, honesta, necessaria, probabilis, honestior, honestissima, idonea quam maximè, tam illustris, tam gravis, tam impia, impudentissima, inferior, integra, infima, judiciaria, justa atque magna, justa atque maxima, justæ necessitudinis, etsi non justa, gravis tamen. *Phras.* 1. *Multas causas habebam*

te

te reprehendendi, ich hatte viel Ursachen, dich mit Worten zu bestraffen. justas, magnásque rationes habui; magna ratione factum; multa erant, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Multos titulos habebam; non longè quærenda erat materia reprehensionis. Non unô nomine; non unô ex capite; multis nominibus ea tibi reprehensio debebatur. Non una, nec temere oblata mihi causa erat te reprehendendi. Magno judicio, ac certo consilio ad istam reprehensionem descendi. 2. *Amici ipsi horum causa malorum fuere*, die Freunde waren selbsten Ursach an diesen Ubeln. in hanc me calamitatem induxere; ex illo fonte & seminario hæc mala fluxere. Ea calamitas ab amicis conflata; confecta est; eorum opera factum, ut miser sim; in hanc miseriam amicitia me detrusit. Ab his malum erupit: Hinc illæ lachrymæ; hanc segetem ac materiem ægritudinis meæ amici præbuere, illi viam patefecere hostibus meis. Horum persuasû ac inductû hæ mihi calamitates importantur. Ab iis est natum istud mihi incommodum; illi periculum invexere; hi quidquid malorum est, mihi conscivere; horûm amicitia me in hanc perditam causam imposuit. Horum omnium malorum fons unus amici sunt; hi mihi, quidquid malorum nunc sustineo, conflavere, contraxere. Principium malorum ex amicorum perfidiâ, velut pestilenti radice extitit, profectum est, prodiit, provenit, Hæ calamitates principia sua amicis debent; referenda in amicos est tota hæc malorum acerbitas; ii ansam præbuere; ii occasionem dedere; horum è perversa amicitia, hoc quidquid est, exstitit; manavit, emanavit, profluxit; amicorum corrupta fides ista nobis incommoda accersiit, peperit, attulit; his malis aditum aperuit. Horum inconstantiæ, ac levitati id, quidquid malorum mihi incubuit, tribuendum est adscribendum, assignandum. V. *adscribo, assigno. Usus.* 1. Ut semina arborum, ita tu hujus belli causa, ac autor fuisti. Helena Trojanis causa exitii fuit. Rerum causæ quærendæ, inveniendæ, exponendæ, explicandæ, aperiendæ sunt. Quam facti causam affert? Quis causam dedit? *occasionem?* wer hat Anlaß gegeben? causæ nihil est, quin abeas. Id faciendi nullas causas habui, *rationes*, keine Ursach haben. 2. *Lis, controversia*, Rechts-Handel: 1.) *Incipere causam*, einen Rechts-Handel anfangen. In causam se demittere; in causam descendere, ingredi; causam recipere, suscipere, accipere. 2.) *causam agere*, Rechts-Handel führen. tractare, actitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo; causam capitis dicam. Jus meum ipse persequar. 3.) *Causam perdere*, den Handel verliehren. causam amittere, causâ cadere; causam adversariis tradere. Cadere in judicio. 4.) *Causam obtinere*. den Rechts-Handel erhalten, gewinnen, Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est; secundùm illum judicatum est; pro illo pronunciatum. 5.) *Causam negligenter tractare*, den Handel sehr nachläßig fortsetzen. indormire causæ suæ. 6.) *Causa est valdè dubia*. es ist ein zweiffelhaffter handel. Fluctuat ejus causa. 7.) *Causam relinquere*, abstehen vom Rechts-Handel. causam deposuit. 8.) *Vulg. Amicabilem compositionem causæ facere*, sich des Handels halber freundlich vertragen. Causam cum altero componere, controversiam sedare, dirimere litem, tollere, transigere. 3. *Negotium, onus provincia*, Geschäfft ꝛc. Hanc mihi causam dedit, *negotium demandavit*, dieses Geschäfft hat er mir aufgetragen. suam causam, non Reipublicæ curat. Exeundum tibi illa causa, dum adhuc integra est. du must dich dieses Geschäffts entschlagen. 4. *Excusatio*. Entschuldigung. accipio causam, ich nehme diese Entschuldigung an. 5. *Propter*. mein, deinetwegen. Non meâ sed omnium salutis causa abfui. Tua causa debeo, cupióque omnia. *Autor*, Origo, Lis, *Negotium*.

Causarius, a, um. *Usus.* Causaria missio, ein aus billigen Ursachen ertheilter Abschied.

Causidicus, i, m. Redner, Fürsprecher. *Syn.* causæ patronus. *Epi.* non amplus atque grandis, subtilis tamen & elegans. *Usus.* Non causidicum nescio quem, nec proclamatorem aut rabulam; sed amplum, grandem, vehementem, & qui in forensibus causis possit præclare consistere, oratorem. V. *Patronus, advocatus*,

Causor, aris, atus sum, ari. eine Ausrede vorwenden, sich entschuldigen. *Syn.* causam affero. *Usus.* An ætatem causabitur? an ignorantiam? an morbum? *Vulg. pro prætextu afferre. V. Excuso.*

Caute behutsamlich. *Syn.* Callide, prudenter. *Usus.* Cautè dic.

Cautes, is, f. rauher Fels. *Syn.* saxum asperum & abruptum.

Cautio, nis, f. Versicherung, Behutsamkeit. *Syn.* provisio. *Epi.* communis, diligens, facilis, græcula, multa, summa. *Usus.* A malis naturâ declinamus, quæ declinatio, si cum ratione fit, cautio appellatur. Rebus tuis cautionem adhibe & diligentiam, habe wohl acht auf deine Sachen. Ita bonus divinator, ut ad prædictionem cautionem adhibeat. Cautio pecuniarum, Chirographi cautio, *vulg. Securatio*, *quietantia.* V. *Prudentia, Providentia, Caveo.*

Cautor, ris, m. Bürg. *Usus.* Cautor alieni periculi.

Cautus, a, um. behutsam. *Syn.* providus, prudens. *Phras.* Homo multæ cautionis, & providentiæ; qui nihil nisi cautè, & pedetentim, nihil non ex certa animi provisione suscipit. Quis illo consideratior? quis tectior? quis prudentior, qui nihil nisi exploratè agat. Alienis malis eruditus, aliena calamitate doctus, cautissimè omnia, omni cautione agit. V. *Providus, Prudens, caveo.*

Cavus, a, um. hohl. *Syn.* Concavus. *Usus.* Vêna cava.

Cedò. sag, gib. *Syn.* Da, dic, exhibe. *Usus.* Cedò tabulas; cedò, quid affers?

Cedo, is, cessi, cessum, ere. weichen. *Syn.* concedo, locum do, mé retraho.)(*maneo.* *Adv.* honestè, malè, non multum, aut nihil omninò. Cessisse omninò à gladiatore. *Phras.* 1. *Cessit denique hostium machinationibus*, er ist endlich den feindlichen Unternehmungen unterlegen und gewichen. ita tractus ac debilitatus est, ut succumberet fortunæ; tandem manus dedit fortunæ; victus, & abjecto scuto exterritus campo cessit. Defecit hominem constantia, & labascere cœpit. 2. *Hostes retrò cesserunt*, die Feind seynd zurückgewichen. pedem retulêre, se in castrâ recepêre; receptû fugæ simillimo in castra retro iêre, se abstulêre. 3. *Uni cedit Homero*, er weicht dem Homero allein. uni concedit Homero. Poëtarum, præterquàm Homero, nemini secundus est. Ab Homero proximus est. Homero collatus, haud ægré in secundo se gradu continet. 4. *Cedite omnes de via*, weichts aus, machts Platz. Abscedite, date viam, fugæ totæ plateæ pateant, ne quis mihi obstiterit obviam. Concedite, decedite de via. Illuc eſte; auferte vos hinc. Declinate paulùm extra viam; viam facite. 5. *Hoc consilium benè tibi cedat*, dieser Anschlag solle dir glücklich von statten gehen Res ea tibi bené, feliciter vertat, opto; res ex sententia tibi succedat; sub manus succedat; feliciter eveniat; procedat bené ac prospere, exopto; optatis votis fortuna subscribat, annuat, respondeat, faveat, aspiret; cadat feliciter, ut exoptas; ex animi sententia geratur, opto. 6. *Malè cessit conatus iste* dieser Anschlag ist übel von statten gangen. in perniciem vertit; abfuit fortuna cœpto; exitus non respondit; eventus non satisfecit; contra cecidit, aliter, secus cecidit, ac optabam; exitum res sortita à destinatione animi longè alienissimum; optatum exitum res consecuta non est; ad exitum optatum res non pervenit; pro voluntate non successit; non is, quem volebam, exitus consecutus est; speratum eventum sortita, nacta, adepta res non est. V. *Succedo*, *Evenio*, *Accidit.* 7. *Cedendum est tempori*, man muß sich nach der Zeit schicken. Consilii est, cedere tempori; temporibus servire; necessitati parére; rationem temporis habere; conformare se ad temporis rationem; consilia & actiones tempore moderari; res ad tempus accommodare; Temporibus assentiendum est; tempestati obsequendum. 8. *Cur ego cedam minori?* warumb solte ich einem weichen, so weniger ist als ich? Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? cur ei cedam, locô, *vel* locum cedam, qui nihil ad me est, qui comparandus, æquandus, conferendus, par omninò mihi non est? Quid est causæ, cur primas ei partes concedam; primas ad eum partes deferri sinam; præponi; priore eum loco statui; collocari ante me, anteire me patiar, quem nulla res mecum æquat; cujus meritis mea merita antecellunt? Quid est causæ, cur honore superior habeatur, qui virtute, ætate, rebus omnibus inferior est? V. *antepono.* *Usus.* 1. Nihil Græcis cedunt Romani. Cesseram invidiæ, tempori, armis, pactioni, Reipublicæ. Cessit tandem precibus, malis, oneri. *Succubuit.* Ingenii laude nemo est, qui cuiquam cedat. 2. *Abeo, discedo*, weichen von einem Ort. Forô, urbe, Italiâ cessit. E vita cessit, sterben. 3. *Remitto*, etwas nachlassen. Nihil de jure suo cedere, concedere, remittere.

Cedrus, i, f. Ceder-Baum.

Celeber, ris, e. berühmt. *Syn.* Præclarus, laudatus, clarus, honestus, honorificus. Quod celebratur, frequentatur, & colitur.)(*Desertus*, *ignotus*. *Phras.* 1. *Victoria celebris erat*, das war

war ein berühmter Sieg. Omnium sermonibus celebrata; in luce Asiæ, in oculis Europæ reportata; illustri laude celebrata; primi nominis erat victoria; victoria ea maximam inter cæteras tulit laudem; celebritatem habuit; clara apud omnes gentes fama erat. Victoria ea non terras solùm, sed mare etiam rerum gestarum famâ implevit; omnes provinciarum ac regionum finus famâ ejus victoria complevit. 2. *Vir est celeberrimus*, dieser ist ein hochberühmter Mann. Summo propter egregias virtutes honore & nomine; amplissimus vir, & clarissimus; summum splendorem sua virtute consecutus; vir est, cujus virtutes majoribus quasi theatris expositæ; qui fama nominis sui non terras solùm, sed & maria implet; omnium studiis celebratus; quem fama conspectissimum facit; quem rerum gestarum gloriam mirificè illustrat. Vir est, qui non modò honestis artibus, sed bellicis laudibus summum inter suos splendorem est affecutus; publicè, privatimque celebratus. Non sermonibus modò, sed omnium gentium litteris celebratus; clarus vir ac illustri laude conspicuus; spectatus vir, & primi inter suos nominis; fama inclytus, & claro inter suos nomine; vir, qui magnam rebus gestis celebritatem consecutus; qui in summa celebritate vivit; qui celebritate floret inter suos maximus; in gloria ingenti apud suos est; cujus ingens per omnes gentes nomen & gloria; celebritate nominis insignis; ingens haberi cœptus. V. *Gloria*, *fama*, *egregius*. *Usus*. Celeberrima & frequentissima urbis pars. Res celeberrima est, totáqne urbe notissima, In foro, concione celeberrima, frequentissima.

Celebratio, nis, f. Zusammenkunfft des Volcks, Lob. *Syn.* Laudatio. *Epi.* quotidiana. *Usus.* 1. Nihil equidem commemoravi in ea celebratione mearum rerum. 2. *frequentatio*, Zusammenkunfft. Quæ domus? quæ celebratio.

Celebritas, tis, f. Menge des Volcks. *Syn.* Hominum cœtus, concursus, frequentia.)(*solitudo*. *Epi.* domestica, frequentissima, magna, maxima, quinquennalis, tanta. *Usus.* 1. Odi celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum. Nunquam comitia tantâ omnis generis hominum celebritate floruêre. Mercatus celebratur summa totius Græciæ celebritate. Theatri, judiciorum, fori celebritas & frequentia. 2. *Fama*, *laus*, *splendor*, *dignitas*. Vir summa famæ celebritate. Summam celebritatem sermonis hominum consequi. Judiciorum celebritate distinéri. Funeris celebritate aliquem spoliare.

Celebro, as, avi, atum, are. rühmen. *Syn.* orno, honesto, laudo, comitor. *Adv.* celebrari maximè, privatim, publicè, vicatim, descriptionem servorum totâ urbe. *Usus.* 1. Celebrare nomen, memoriam alicujus post mortem. Celebrata hæc sunt omnium litteris. Vir publicè, privatimque celebratus. Populus magnâ frequentiâ me ad Capitolium usque celebravit. 2. *frequento*, offt besuchen. Est hoc omnium sermonibus celebratum. Viam illam suô comitatû celebrat. V. *Laudo*.

Celer, ris, e. geschwind. *Syn.* Velox, volucer, incitatus.)(*tardus*, *segnis*, *lentus*. *Phras.* *Celeres sunt*, sie seynd geschwind. Ea velocitate sunt, ut eos volare, non iter facere crederes; tanta incitatione feruntur, ut celeritas, quanta sit, ne cogitari quidem possit. Utuntur festinatione, pernicitate, & velocitate præpropera; maximo vigore ac levitate corporum veloces juvenes. Levium corporum, & multa exercitatione pernicium homines; juvenes summa agilitate corporum; ad summam celeritatem nihil reliqui sibi facere soliti; celeritates suscipiunt incredibiles.

Celeritas, tis, f. Geschwindigkeit. *Syn.* Velocitas, pernicitas, festinatio.)(*tarditas*. *Epi.* admirabilis, divina ingenii, expedita, & profluens quodammodo, gratior, ignea, incredibilis, ingens, major, maxima, mirabilis, præceps dicendi, prompta & parata in agendo & respondendo, summa. Celeritates dispares, & inter se dissimiles, nimiæ, pares. *Usus.* Expedita ac profluens in dicendo celeritas. Rapida & celeritate cæcata oratio. Homo volubili, præcipiti dicendi celeritate. Celeritate opus est; celeritas in eo negotio adhibenda, suscipienda; celeritate utendum est. V. *Celer*.

Celeriter. geschwind. *Syn.* citò, brevi tempore, maturè, quamprimùm, propediem. *Usus.* Celeriter de ea re scribam, transfigam. V. *Cito*.

Celero, as, avi, atum, are. eylen. *Syn.* Accelero, celeritate utor, celeritatem suscipio.

Cella, æ, f. Keller. *Syn.* Locus, ubi aliquid conditur, & asservatur, ut granum oleum,

oleum, vinum, carnes, & quidquid ad penum pertinet. *item:* sacellum, ædicula sacra. *Epi.* mellaria, olearia, penuaria, vinaria, cellæ plenæ *Usus.* Semper boni Domini referta cella vinaria, olearia. penuaria est. Sicilia cella penuaria Reipub. Romanæ. Frumentum in cellam emit. In cella Concordiæ. In cella Jovis. *Pro cella Monastica, Vulg.* **Zell**, Cubiculum, conclave.

Cellarius, ii, m. **Keller- oder Speis-Meister.** *Syn. qui præest cellæ, penui promendo, *vel* condendo. *Usus.* Cibus & potus sine fraude à cellariis præbeatur. Prome quodvis, te facio cellarum.

Celsitas, tis, f. **Hoheit.** *Syn.* altitudo, excelsitas. *Usus.* Celsitas animi & magnitudo. V. *altitudo.*

Celsus, a. um. **hoch.** *Syn* sublimis, altus, erectus, elatus, *Usus.* Vir celsus & erectus ad omnia, quæ accidere possunt. Celsa dignitatis sedes. V. *Altus, sublimis.*

Censeo, es, ui, censum, ére. **achten, schätzen.** *Syn.* Arbitror. puto, existimo, statuo, decerno. *Adv.* amplius, ita, uti è Republ. magnoperè, nominatim, videnda, planè, prorsus, ita, simpliciter. *Usus.* 1. Magnopere censes tibi abeundum. Quid senserim, quid censuerim, scis. 2. *Decerno*, **verordnen.** Consules censeant, quid agendum. 3. *Censum ago*, **schätzen an Gütern.** Quinto quoque anno Sicilia censetur, **die Sicilianer werden alle 5. Jahr geschätzet.** V. *Judico, puto, opinio, æstimo.*

Censor, oris, m. **Schätzmeister, Zuchtmeister der Sitten des Volcks.** *Syn.* Qui præest censui, & moribus populi; magister morum; præfectus moribus. *Usus.* Magister veteris disciplinæ, & severitatis censor.

Censorius, a, um. **das dem Schätzmeister zugehörig.** *Syn.* Quod censoris est. Qui censor est, *vel* fuit. *Usus.* Censorium judicium, notatio, animadversio. Censoria gravitas. Censoriæ severitatis nota aliquem inurere,

Censura, æ, f. **Verbesserung der Sitten.** *Syn.* Censoris dignitas, munus *Epi.* egregia, tota. *Usus.* Censura morum severissima magistra. *Censura Ecclesiastica.* V. *Pœna Sacra.*

Census, us, m. **Zins.** *Syn.* Bonorum æstimatio, & ipsa bona. *Usus.* In censum venire. In censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ censori permittitur. Aliquem spectare ex censu, *æstimare*, **schätzen.** Homo sine censu. Censum peragere, perficere. Aliquæ civitates censu liberatæ sunt. *Census annuus ex, mutuo, locatione.* V. *Fœnus, fructus.*

Centenus. a, um. **hundert.** *ferè plur. num. Usus.* Centena sestertia.

Centesimæ, arum, f. **das hunderste.** *Usus.* Centesimis contentus non est. Tributum ex centesima collatum.

Centies, **hundertmahl.**

Cento, onis, m. **Kotzen.** *Syn. Stragula crassiora filis passim pendentibus *Usus.* Centones injecerunt, ne tela contabulationem perfringerent.

Centrum, i, n. **Mittel-Punct.** *Syn.* Locus medius in sphæra. *Usus.* Terra in medio mundi sita centrum obtinet.

Centum, **hundert.**

Centuria, æ, f. **eine Rott von hundert Kriegs-Knechten.** *Syn.* Centum homines. *Ita erat populus Rom, in centurias distributus. Epi.* prærogativa, centuriæ cunctæ, paucæ. *Usus.* Omnium propè centuriarum voce Consul factus, creatus.

Centuriatim, **Rott-weis, je hundert, und hundert.** *Syn.* per centurias. *Usus.* Tributim, & centuriatim descripti ordines.

Centuriatus, a, um. **in eine Rott von hundert eingeschrieben.** *Syn.* In centurias distributus, descriptus. *Usus.* Centuriata & curiata comitia.

Centuriatus, us, m. **Hauptmannschafft über hundert.** *Syn.* Munus centurionis. *Usus.* Centuriatus in castris palam vendidit.

Centurio, as, avi, atum, are. **je hundert in einen Hauffen abtheilen.** *Syn.* In centurias distribuo, tribuo, describo, centurias conficio. *Usus.* Vidi conscribi homines, & centuriari.

Centurio, onis, m. **Hauptmann über hundert.** *Syn.* Centuriæ præfectus, dux, ductor; qui ordines ducit. *Epi.* nobilis sui generis. Centuriones pugnaces, lacertosi. *Usus.* Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus decerpit.

Cera, a, f. **Wachs.** *Epi* commutabilis, extrema, infamis & nefaria, legitima, mollissima. *Usus.* Mollem ceram ad nostrum arbitrium formamus & fingimus.

Cerarius, ii, m. **der mit Wachs umgehet.** *Syn.* qui ceram tractat.

Ceratus, a, um. **mit Wachs überzogen.** *Syn.* Cerâ inductus, illitus. *Usus.* Tabella cerata.

Cerebrosus, a, um. **Hirn-witzig.** *Syn.* cui durum & pertinax cerebrum. *Usus.* Senex hic cerebrosus est certò. V. *obstinatus, Pertinax.*

Cere-

Cerebrum, i, n. das Hirn. *Usus.* Alii dicunt in cerebro esse animæ sedem.

Cereus, a, um. wächsern. *Syn.* E cera fictus. *Usus.* Cereæ figuræ.

Cereus, i, m. Wachs-Kertzen. *Syn.* Fax cerea. *Usus.* Ad illas statuas thus & cerei adhibentur.

Cerimonia, æ, f. Gebrauch der Kirchen. *Syn.* Ritus sacer, cultus religiosus, religio sacrorum. *Epi.* Incredibilis, maxima, summa. *Usus.* Cerimonias prodere, vorschreiben. Cerimonias polluere, entheiligen. Cerimoniis præesse. Ea sacra maximis & occultissimis cerimoniis continentur. Sacra Cereris summâ religione, cerimoniaque conficiuntur. Cerimoniæ ludorum, sepulchrorum. Ceremonias sacras ex majorum instituto sanctè obire; sacros in rebus divinis ritus diligentissime tueri, retinere. In adhibendo ritè sacrarum cerimoniarum diligentem operam ponere. præceptas sacrorum cerimonias ritè colere,

Cerimoniale, Cerimoniarius, Vulg. Syn. Sacrorum rituum liber; liber, quo Sacræ religionis cerimoniæ continentur. Rituum, officiorum in divino cultu magister; sacrarum cerimoniarum moderator, sacris cerimoniis præpositus, præfectus. *Cerimoniæ politicæ.* V. *Officium, officiosus.*

Cerno, is, ere. sehen. *Syn.* Video oculis *sed sæpius* animo. *Adv.* Civiliter, sine armis, melius, planè, penitus, subtilius, tacite. Cerni bipertitò, extrinsecus. *Usus.* 1. Aut Superûm nihil, aut obscure admodum cernimus. Ne nunc quidem oculis cernimus. 2. *Cerno animo*, voraussehen. Cerno jam animô, mente video, quæ futura sint. Verecunde tu quidem, sed tamen ut cernerem tuum animum. 3. *Adeò, æstimo*, antretten die Erbschafft etc. Ex testamento hæreditatem hodie crevi. Sine me hanc alienæ gloriæ quasi hæreditatem cernere, die Erbschafft theilen. *Vulg. Dividere cum aliquo hæreditatem.* V. *Video,*

Cernuus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Inclinatus, *quasi quod terram cernat.*

Certamen, inis, n. Kampff. *Syn.* Contentio, pugna, certatio *Epi.* Æquum, difficile, extremum, forense, gladiatorium vitæ, grave belli, gymnicum, honestum, improbum, magnum, majus, mediocre, præsens. *Usus.* 1. Acre mihi tecum est pro aris & focis certamen. Descendam tecum in certamen honoris & dignitatis. Nihil me ab hoc certamine gloriæ removebit. In certamen & discrimen rerum omnium veniendum erit. 2. *Prælium,* Streit, Schlacht. Certamen instat, oritur, accenditur, es hebt sich die Schlacht an. Exardescunt prælii initia; pugna capessitur; ad certamen descenditur; in certamen venitur; pugna, certamen, manus conferuntur. Certamen tentat, experitur, dimicationem subit, er waget eine Schlacht. Ea res certamen præbuit, injicit, dieses hat einen Streit erwecket. Certamen serere, miscere, facere, miteinander streiten. Certamen extrahere, den Streit, die Schlacht hinausziehen. Certamen sedare, dirimere, den Streit beylegen, aufheben. Certamen abnuere, detugere, sich weigern zu schlagen. V. *Pugno, contendo, prælium, pugna,*

Certatim. Kampff-weis. *Usus.* Omnes certatim accurrent.

Certatio, nis, f. Zanck, Streit. *Syn. Contentio. Epi.* Honesta, iniqua, magna parva. *Usus.* Virtuti cum voluptate certatio est. Sit hæc inter eos honesta certatio. V. *Certamen.*

Certè. gewiß. *Syn.* Scilicet, certò, profectò, sine dubio, sine ulla controversia. *Usus.* 1. Si me tanti facis. 2. *Concedentis*, ja freylich. Epicurus parabiles dixit divitias, certè nisi &c. 3. At certè, certe, *i, e. saltem*, aufs wenigst. Res fortasse veræ, certe graves. Victi sumus, at fracti certe & abjecti.

Certò. gewißlich. *Usus.* Id certo scio; id sanè constat; id sine ulla dubitatione affirmem.

Certo, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, contendo, belligero certamen, certatio est mihi cum aliquo. *Adv.* Planè de sponsione pugnaciter. *Phras. Certet necesse est, qui victoriam cupit.* wer siegen will muß streiten. Victoriam non aufert, nisi qui fortiter dimicat; nisi qui certamen nullam fugit; nisi qui cum hostibus confligatur, depugnat armis disceptat; ferrum & manus cum hoste conserit, præliis utitur secundis; confligit, signa confert; ad manus venit; certamina serit; nisi qui in certamen venit, descendit; dimicationem subit; in dimicationem venit. V. *Pugno, prælium, pugna contendo, arma.*

Certus, a, um. gewiß. *Syn.* Non dubius, non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, minimè dubius, ratus, quod nihil habet dubitationis; in quo nulla dubitatio esse potest; quod manû tenetur; in manibus habetur; quod in præsentia est, atque ante oculos. *Phras. Certum est,*

rem ita eveniſſe, es iſt gewiß, daß ſich die Sache alſo zugetragen. Exploratum habeo, mihi pro vero conſtat; pro inquiſito & comperto habeo rei exitum. Certiſſimis indiciis comperi; ita animô video, quàm quæ oculis cernimus; perſuaſiſſimum mihi eſt, rem ita ſe habere. Perſpectum, exploratúmque habeo; perſpicuum, non obſcurum eſt; explorata res eſt; vocari in dubium non poteſt; venire in dubium, ambigi, dubitari non poteſt, nemini dubium eſſe poteſt, quin res ita evenerit. V. *Notus*, *manifeſtus*, *Uſus*. 1. Nihil certi & definiti habeo, quod nunciem. Pro certo habeo Pompejum abiturum. Certi cœlorum motus. 2. *Ratum & conſtitutum eſt*, es iſt veſt, geſtellet. Certum eſt, deliberatúmque, omnia palàm edicere. Certum mihi eſt, ad Brutum tranſire. 3. *Fidus, ſecurus*, treu, ſicher. Habebam certos homines quibus litteras dare poteram. *Vulg.* proprium nuntium, einen eignen Bothen. 4. *Quidam, definitus, peculiaris, proprius*, gewiß, eigentlich. Habet certos ſui ſtudioſos. Sunt certa vitia, quæ nemo libenter fugit. Rem aliquam in certas partes dividere. 5. *Commonefactus*, *in Comparativo*, zu wiſſen gemacht. Ut inam ejus rei certior factus eſſem. Fac me certiorem de conſiliis tuis, mache mir zu wiſſen, was du im Sinn haſt. Significa mihi, expone, aperi, explica, qui ſit rerum tuarum ſtatus, qui tuus animus, qui ſenſus, quæ tua ſint conſilia. Fac, ut de tuis conſiliis cognoſcam, intelligam, certior fiam, reddar; imaginem rerum tuarum, cogitationúmque litteris exhibe, oſtende. V. *Indico*, *declaro*, *ſignifico*, *nuncio*.

Cervicula, æ, f. Genicklein. *Uſus*. Cerviculam jactare.

Cervix, icis, f. Genick. *Syn*. Averſa pars colli; audacia. *Epi*. Anguina, dextera, longa, teres, cervices cruentæ, nefariæ, tumidæ, validæ. *Uſus*. Impoſuiſtis in cervicibus noſtris Dominum. Tyrannum à cervicibus noſtris avertit. Remp. veſtris cervicibus ſuſtinetis. Cladem à cervicibus omnium avertere, repellere, depellere. Siqui ſunt tantis cervicibus, ut audeant Prætori obſiſtere, wann einige ſo frech ſeynd ꝛc.

Cerula, æ, f. Wächslein.

Ceruſſa, æ, f. Bleyweiß. *Genus pigmenti ex ramentis plumbi compoſitum*. *Uſus*. Ceruſſa malas oblinere.

Ceruſſatus, a, um. angeſtrichen. *Syn*. Ceruſſâ illitus, fucatus.

Cervus, i, m. Hirſch.

Ceſpes, itis, m. Waaſen. *Uſus*. Arva aut ſunt ceſpites, aut glebæ.

Ceſſatio, nis, f. Müßiggang. *Syn*. Intermiſſio, otium. *Epi*. Libera atque otioſa. *Uſus*. Epicurus nihil ceſſatione melius exiſtimat. Petit ſibi libetam ceſſationem. Ceſſationem alicui dare. Damnare ſuam ceſſationem, *vel* excuſare. V. *Otium*.

Ceſſator, oris, m. Faullentzer, träg. *Syn*. Otioſus, qui ceſſat, nihil agit. *Uſus*. Non ſoleo eſſe ceſſator, præſertim in litteris. Nequam & ceſſator Davus. V. *Otioſus*.

Ceſſio, nis, f. Ubergebung eines Rechts-Handels. *Uſus*. Abalienatio eſt rei, quæ mancipi eſt, aut in jure ceſſio, aut &c.

Ceſſo, as, avi, atum, are, aufhören. *Syn*. Nihil ago, vaco, ceſſator ſum, conquieſco, langueo. *Phraſ*. 1. *Ceſſemus à ſcriptione*, hören wir auf vom Schreiben. Manum de tabula; conquieſcamus à ſcriptione; ſuperſedeamus tantiſper moleſtò ſcribendi labore; intermittamus paululùm cœptum ſcribendi laborem. A moleſta ſcriptione reſpiremus. Remittamus aliquantùm de ſcribendi contentione. Ceſſationem aliquam fatigatæ longâ ſcriptione dexteræ demus; otium concedamus. V. *Deſino*, 2. *Ceſſavit jam ea cura*, dieſe Sorge hat ſchon aufgehört. Defluxit jam ea cura; conquievit; habet jam animus aberrationem quandam à curarum moleſtiis; cura ea jam conſedit, reſedit; exempta jam animô eſt ea cura; ſollicitudo conquievit. V. *Quies*, *Uſus*. 1. Pueri, etiam cùm ceſſant, (vacant) exercitatione aliquâ delectantur. Scribo, ne tibi planè ceſſâſſe videar. *Vulg*. *Feriari*. 2. *Deſino*, *finem facio*, *deſiſto*, aufhören, abſtehen. Litteras ſcribere nec ceſſavi, nec ceſſo. In opere ac ſtudio nihil ceſſo. V. *Otior*, *deſino*, *deſiſto*, *piger*.

Cetarius, ii, m. Wallfiſch-Fänger. *Syn*. qui magnorum piſcium mercaturam exercet. *Uſus*. Cetarii, lanii, coqui, fartores, piſcatores.

Cetus, i, m. Wallfiſch. *Syn*. Piſtrix, bellua marina.

Character, eris, n. Mahl-Zeichen. *Syn*. Nota, figura, forma, genus dicendi. *Uſus*. Num te orationis meæ character delectat? Characterem optimi exponere

nere difficillimum, quod aliud aliis optimum videatur.

Charitas, tis, f. Liebe. *Syn.* Amor, studiosa propensio. *Usus.* Hominum charitas, amicitia, benevolentia gratuita esse debet. Charitas inter natos & parentes. Omnes omnium charitates una patria complectitur. Satage, ut charitatem civium tibi concilies, giguas, retineas, ut charitate jungare cum civibus, ne hanc charitatem tibi quisquam adimat, dirimat. V. *Amor, benevolentia. affectus, a, um.*

Charta, æ, f. Papier. *Syn.* Chartula, membranula, macrocolum. *Usus.* Num charta tibi deest, quod non scribas. Impensam feci in macrocola. *Charta, regia,* groß Regal-Papier. Scapus chartæ, ein Buch Papier. Chartæ pagina, plagula, ein Blat-Papier. Charta bibula, Fließ-Papier. Charta transmittit litteras, das Papier fliesset.

Charus, a, um. lieb. *Syn.* Acceptus, jucundus, antiquus, qui suavitatem filii apud aliquem obtinet. *Phras. Commendo juvenem tibi charissimum,* ich befehle dir diesen liebsten Jüngling. Mel meum, & delicias, mea desideria; nolim eum, dimittas è sinu tuo. Commendo tibi amores nostros, juvenem, qui mihi in oculis est, quem in oculis fero; qui mihi cordi est unicè, ocellum meum, & dextellam, die rechte Hand. Delicias, ac vitam meam. Qui mihi in medulis & visceribus hæret, qui in desiderio civitatis, in ore, in sermone omnium habitat. Hôc dimissô videbar mihi partem viscerum abrumpere, qui unico mihi, & unicô magis est unicus; pro cujus charo capite meum caput libenter offeram. Commendo tibi oculum meum, quô nemo charior meo animo, meo cordi. V. *Amo, cogito assiduò de te. Usus.* Comis, jucundus, & charus. Sibi quisque charus est. Paucos æquè, ac te charos habeo.

Charybdis, is, f. Wirbel. *Locus in mari Siculo periculosus, quòd ibi mare sit verticosum & præceps. Epi.* Immanis, Infesta, vorax. *Usus.* Charybdin bonorum voraginem potiùs dixerim; nulla charybdis tam infesta, quæ tot res tàm citò absorbére potuisset.

Chele, es, f. Krebs-Scheer.

Chirographum, i, n. Handschrifft. *Vulg. manu propriâ scriptum. Epi.* Chirógraphi falsi. *Usus.* Quò me teste convinces? an chirographô? Chirographum imitari. Misi tibi cautionem chirographi mei. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. Falsum chirographum scripsit.

Chirurgia, æ, f. Wund-Artzney. *Syn.* Medicinæ pars, quæ manû medetur. *Usus.* Chirurgiæ tædet, diætâ curari malo.

Chlamydatus, a, um. der ein solches Kleid trägt. *Usus.* Sylla Imperator chlamydatus.

Chlamys, idis, f. Rock. *Syn.* Vestis militaris & regia, paludamentum. *Usus.* Chlamys purpurea, coloribus variis intexta.

Choragium, ii, n. Rüstung zu einem Spiel. *Syn.* Scenicus apparatus & pompa. *Ponitur pro Thrasonica aliqua ostentatione, Usus.* Fragile falsæ gloriæ choragium comparat.

Choragus, i, m. Spielmeister. *Syn.* Dux chori, qui subministrat instrumentum ludicrum, & impensas. *Usus.* Ornamenta à chorago sumere.

Chorda, æ, f. Saiten. * *Syn.* Nervus *Usus.* Voces ùt chordæ sunt intentæ, quæ ad quemvis tactum respondeant.

Chorus, i, m. Chor. *Syn.* Corona, multitudo, sodalitium, numerus. *Epi.* Totus comessationis. *Usus.* Chorô juventutis stipatus, begleitet von einer Schaar Knaben. Epicurus è Philosophorum choro tollendus est. Chorus canentium, nisi numeris, & certis modis præeuntis magistri consentiat, dissonum quid, & tumultuosum canit; at si certis numeris, ac pedibus, velut factâ conspiratione consenlit, ac concinuit, &c. *Chorus musicus pro loco vulg. est: rectiùs dicitur* odéum, Musicanten-Chor, aut statio musicorum.

Christianus, i, m. ein Christ. *Syn.* Qui Christi nomen profitetur, Christo initiatus, addictus, authoratus, Christi disciplinam professus, Christi sectator, qui Christo nomen dedit; Christi cultor, Christianis sacris imbutus. *Phras. Christianus factus est,* er ist ein Christ worden. Christo nomen dedit; Christiana sacra suscepit; Christianam doctrinam amplexus est; Christianæ militiæ adscriptus; ad sanam Religionem ab impia superstitione traductus est; rejectô simulacrorum cultû ad Christi Ecclesiam se aggregavit; damnatis erroribus ad Christianæ veritatis lucem respexit; ad Christum se adjunxit; Chri-

Christi nomen professus est; Christo fide, professionéque authoratus est; Christianis mysteriis inauguratus, initiatus est sacris Christianis; Christiana sacra suscepit; ad Christi signa transivit; Christianorum cœtum auxit; Christianæ militiæ nomen dedit; signa secutus est; Christianæ militiæ castra secutus est; Christi legem professus est; Christô Duce stipendia merére constituit.

Christus JESUS, m. GOttes und Mariä Sohn. *Phras.* 1. Redemptor generis humani, mundi liberator, vindex ac servator; sequester noster, qui extra omnem culpam vixit, & humanorum delictorum nullâ contagione fœdari potuit; qui inter cœlum & terram, inter DEUM & homines placidissimam, firmissimámque pacem composuit; cujus dirâ morte, à sempiterna morte vindicati sumus; legatus, nuncius & sacerdos summi Patris, qui interclusum in cœlum aditum nobis aperuit, patefecit; qui, ut nos liberaret, durissimis cruciatibus excarnificandum sese, deridendúmque objecit; pro salute nostra vindicanda excarnificari se, ac dilaniari passus est; ut Patrem nobis propitiaret, concidi se & dilacerari, tanquam à feris immanissimis sustinuit; qui fusô pro nobis sanguine interceptam & interclusam ad cœlum viam aperuit; servile jugum à cervicibus nostris dejecit, hominum mentes expiavit; Patris Numen humano generi infensum placavit; qui Divinæ severitatis tela in homines intenta, unus pro universis excepit; sanguinéque suô omne humanum nefas extinxit. Mens Divinæ mentis, Filius DEI, Verbum Patris, speculum sine macula Majestatis DEI; fulgor sempiternus solis sempiterni; incorruptissimus judex, & flagitiorum, scelerumque vindex justissimus atque acerrimus; à quo exanimes ad vitam excitati, mutorum linguæ in sermones solutæ, surdorum aures ad audiendum patefactæ, claudis libera gradiendi data facultas, iis, qui omnibus capti membris, totius corporis firmitas restituta; in quo Christiani habent omne salutis præsidium constitutum. 2. *Christus Incarnatus*, Christi Menschwerdung. Mysterium augustissimum & arcanissimum, quô rerum universarum, adeóque hominum Rector ac opifex humanis se membris cooperuit, & salvis utriusque naturæ discriminibus tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio, Verbúmque & caro tam arctô ac indissolubili nexû in unam personam coierunt, ut quidquid ibi DEI est, non sit ab humanitate; quidquid autem hominis, non sit à Divinitate divisum. Mysterium, quô humana divinis, terrena cœlestibus, ima summis, pereuntia sempiternis nexû omnium arctissimô devincta & copulata sunt; interque nos ægros, ac miseros, & beatos, immortalésque spiritus, fœdus inviolabile percussum ac sancitum est; quô natura divina huminas se artubus vestivit, velavit; corpoream indutus naturam DEI Filius, humanis se artubus, humanâ se specie amicivit. 3. *Christus Natus*, Christi Geburt. Faustissimus post natos homines Christi Servatoris nostri ortus, quô idem reparationis nostræ autor, ac humanæ salutis restitutor, humanâ carne circumdatus, in has luminis auras prodiit; quô generis humani vindex, & salutis nostræ assertor, hominum parens DEUS, mortalibus artubus è virgine nasci voluit. 4. *Christus Passus*, das Leyden Christi. Funestissima Christi Servatoris cædes, qui, ut nos sempiternis apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum ac necem se obtulit; immanissimis cruciatibus excarnificandum se objecit, & divinæ severitatis tela, nostris jugulis intenta, in se unum avertit. Christi è cruce pendentis acerba supplicia, cruciatus, tormenta; mors pro genere humano obita. Singulare divinæ charitatis, humaníque sceleris certamen Christô DEO moriente editum. Afferta mortalium generi vita, & victoria per necem immeritam conditoris. V. *Passio Christi.* 5. *Christus Resurgens*, die Auferstehung Christi. Christi devictâ morte revivîscentis triumphus, Triumphalis Christi in vitam reditus. Redivivus à morte Servator noster. Christus ab inferis existens. V. *Pascha.* 6. *Christus ascendens in Cœlum*, Auffahrt Christi. Triumphi pompa, quâ Christus se in cœlestia templa transtulit, à nobis super astra in locum altissimum emigravit; in beatissimas illas sedes stupentibus Angelis ascendit, in oras felicissimas sese intulit. *Ascensio Domini.*

Cibaria, orum, n. Speis. *Syn.* Omnia, quibus animantes vescuntur, & aluntur.. *Epi.* Menstrua, uberiora. *Usus.* Cibaria coquere, conficere, petere, dare, præbére. Ex alienis cibariis liberaliter hospites tractare. V. *Annonæ.*

Ci-

Cibarius, a, um. **das zum Aufenthalt des Lebens dienet.** *Usus.* Cibarius panis.

Cibus, i, m. **Speis.** *Syn.* Esca, pastus, epulæ. *Epi.* Animalis, gràvis, divisus, modificatus, suavissimus, facillimus, terrestris. *Phras.* 1. *Cibum capere*, **essen.** Cibaria sumere; cibô curare corpora; liberaliore victû, obsoniô corpora firmare, vires firmare. Moderatô cibô naturæ desideria explére; cibô se reficere; corpora curare, reficere. V. *Edo.* 2. *Cibô se onerare*, **gar zu viel essen.** Cibô immodicô se ingurgitare, obruere; abdomen distendere; alvum degravare. V. *Vorax.* 3. *Cibos inferre*, **die Speisen hineintragen.** Mensam cibis instruere; ornare, adornare mensas; mensas exquisitis epulis extruere. 4. *Cibi parcus* V. *Abstineo*, *Usus.* Epicurus utebatur eô cibô, qui suavissimus esset, & ad concoquendum facillimus, qui inflationem nullam haberet. Cibò & potione onustum esse, **sich überessen.**

Cicada, æ, f. **Heuschrecke.**

Cicatrix, icis, f. **Wundmahl.** *Syn.* Signum relictum ex vulnere. *Usus.* Ne obductam Reipublicæ cicatricem refricem. Exceptæ adversô corpore cicatricis. Coit jam cicatrix.

Cicer, eris, n. **Weiß-Erbsen.** *Genus Leguminis.*

Ciconia, æ, f. **Storch.**

Cicur, ris, g. o. **heimisch.** *Syn.* Mansuetus, mansuetactus.)(*Ferus*, *immanis.* *Phras. Cicurem reddere hominem alioquin barbarum*, **einen wilden und barbarischen Menschen zahm machen.** Inveteratam barbariem ex hominis moribus delére; ex agresti, immanique vitâ ad humanitatem, mansuetudinémque traducere; ex feritate ad mansuetudinem transferre; ad humanitatem informare; mansuefacere hominis ingenium agreste & disciplinâ formare. *Usus.* Bestiarum immanes aliæ, aliæ cicures.

Cieo, es, civi, citum, ére. **bewegen.** *Syn.* Commoveo. *Usus.* Id venenum sævos cruciatus ciére folet. Animatum est, quod motû cietur interiore. 2. *Excito*, **erwecken, verursachen.** Bella, pugnam, motus, lachrymas ciére.

Cilicium, ii, n. **härines Kleid.** *Syn.* Vestis è pilis caprarum contexta. *Usus.* Coria, cilicia, saccos imperavit.

Cincinnatus, a, um. **kraus, härig.** *Usus.* Cincinnatus ganeo.

Cincinnus, i, m. **Haar-Locken.** *Syn.* Capillus ad ornatum intortus. *Usus.* Erant illi capilli compti, & madentes cincinnorum fimbriæ.

Cingo, is, cinxi, cinctum, ere. **umgürten.** *Syn.* Coërceo, circumdo, munio, tueor, contineo, sepio. *Adv.* Diligentius. *Usus.* Urbes diligentiùs religione, quàm mœnibus cingendæ. Ea septa porticû cingemus. Regio mari cincta & periculis. Mare montibus cingitur, continetur. V. *Circumdo.*

Cingulus, i, m. **Gürtel.** *Syn.* Zona. *Epi.* Australis, medius & maximus. *Usus.* Videmus terram quasi quibusdam cingulis redimitam, è quibus duo maximæ inter se diversi.

Cinis, eris, m. **Aschen.** *Usus.* 1. Cur hunc dolorem cineri & ossibus parentis inuris? videbitis miserandum Patriæ cinerem. 2. *Vulg. Cineres benedicti*, **geweihter Aschen.** Cineres sacri, lustrales, piaculares. 3. *Vulg. Dies Cinerum*, **Ascher-Mittwoch.** Dies, cui à sacris cineribus capiti aspersis nomen est, qui à sacro cinere frontibus aspergi solito nomen traxit, reperit. Postridiè Hilariorum, Dionysiorum.

Circa. **bey, herum.** *Ad locum refertur. Syn.* Circum. *Usus.* 1. Circa capuam. Circa omnes portus missi exploratores. 2. *Ad personas.* Multos circa se habebat, **er hatte viel um sich.**

Circenses, ium, m. **Ritterspiel.** *Usus.* Ludi Circenses.

Circiter. **ungefähr, bey, um.** *Syn.* Ad. non multò secùs, propè, ferè. *Usus.* 1. *Refertur ad tempus.* Horâ sexta circiter. Circiter noctem, meridiem. 2. *Ad numerum.* Pars tertia circiter, **bey nahe der dritte Theil.**

Circueo, is, ivi, itum, ire. **herumgehen.** V. *Circumeo.*

Circuitio, nis, f. **Umgang.** *Syn.* Circumscriptio, anfractus, periphrasis. *Usus.* Quid circuitione opus est & anfractu? rem palàm edicito.

Circuitus, ûs, m. **Umgang.** *Syn.* Conversio, periodus, comprehensio & ambitus verborum, continuatio, circumscriptio orbis. *Epi.* Brevior verborum, longior, sapientissimus, atque optimus, incitatior, naturalis, totus orationis. *Usus.* Circuitus solis cem & noctem efficit. Circuitus orationis, quem Græci periodum vocant.

Circulator, oris, m. Landstreicher. *Syn.* Circumforaneus vagus. *Epi.* Notissimus. *Usus.* Notissimus quidam circulator.

Circulo, as, avi, atum, are. umgeben. *Syn.* Caput ago in circulum, & verso. *Usus.* Oscitans judex cum alio colloquens, nonnunquam etiam circulans.

Circulus, i, m. ein Kreiß. *Syn.* Orbis, forma plana in orbem acta, gyrus, ambitus rotundus, corona hominum colloquentium. *Epi.* Exiguus vitæ, immensus gloriæ, lacteus. *Usus.* 1. Quidam circulis describendis delectationem capiunt. Circulum describere; orbem circumscribere, einen Kreiß machen. 2. *Conversio.* Umkreiß. Stellæ circulos suos & orbes mirabili celeritate conficiunt 3. *Cœtus, corona,* Zusammenkunfft, Versammlung. Circulo se subduxit. Sermo in circulis, & conviviis liberior.

Circùm. herum. *Syn.* Circa. *Usus. Refertur ad locum,* um ein Ort herum. Prætorem circum omnia fora sectabatur. Circum hæc loca morabor.

Circumago, is, egi, actum, ere. herumtreiben. * *Usus.* Equum frænô circumagere. Jam se annus circumegerat. Hostis se ad dissonos tumultus circumegerat.

Circumcido, is, cidi, cisum, ere. umschneiden. *Syn.* Amputo, reseco, demo, aufero. *Usus.* Multitudinem sententiarum circumcidere; luxuriem sermonis stylô depasci. Locus omni aditû circumcisus. *Hinc derivatur* circumcidaneus, a, um. * Mustum circumcidaneum, nachgekelterter Most. *Circumcisio Domini. vulg.* Beschneidung Christi. Dies circumcisi Infantis DEI memoriâ sacer Octavus à natali dies, quô nato servatori nostro nomen impositum est.

Circumcircà. herum. *Syn.* Ab omni parte, undique. *Usus.* Cœpi regionem circumcircà prospicere. Contra, citràque omnia hostium plena erant.

Circumcludo, is, clusi, clusum, ere. allenthalben umgeben. *Usus.* Veritus, ne duobus exercitibus circumcluderetur Mirâ diligentiâ circumclusus, ne commovére se posset. V. *Claudo.*

Circumcolo, is, colui, cultum, ere. herumwohnen. * *Usus.* Multi populi eam paludem circumcolunt.

Circumcurso, as, avi, atum, are. herumlauffen. * *Usus.* Obit, circumcursat villas suas.

Circumequito, as, avi, atum, are. herumreiten. * *Usus.* Duæ turmæ mœnia circumequitabant.

Circumdo, as, dedi, datum, are. umgeben. *Syn.* Cingo, sepio, vallo, stipo, circumsepio, circumfundo, vestio, circumplico, circumplector, circumjicio, circumligo, circumsisto, circumveho, circumvenio circumsideo, circumvallo, ambio, *Phras. Circumdare urbem*, die Stadt umgeben. Turmas circumfundere; circumjicere multitudinem mœnibus; circumplecti, circumvenire locum opere; circumvallare; medium àb utrôque latere concludere; sinû quôdam, flexúque frontem, aversámque oppidi partem circumire. V. *Obsideo. Usus.* Non egrediar cancellis, quos ipse mihi circumdedi, ich werde die mir vorgesetzte Schrancken nicht überschreiten. Milites ignem oppido circumdederunt. Oppidum fossâ circumdatum. Fossa oppido circumdata.

Circumduco, is, duxi, ductum, ere. herumführen. *Usus.* Aratrum circumducere. Aliquem ædes & conclavia circumducere.

Circumeo, is, ivi, itum, ire. herumgehen. *Syn.* Circueo, eo circùm. *Usus.* Circumit veteranos.

Circumfero, fers, tuli, latum, ferre. herumtragen. *Syn.* Circumgesto. *Us.* Vinum sanguine permistum pateris circumtulit. Sol circumfertur ad brumale signum.

Circumflecto, is, flexi, flexum, ere. herumbiegen. * *Usus.* Cursum circumflectere.

Circumflo, as, avi, atum, are. allenthalben anblasen. *Usus.* Ab omnibus ventis; à ventis invidiæ circumflari.

Circumfluo, is, fluxi, fluxum, ere. umherfliessen. *Syn.* Abundo. *Usus.* Circumfluit gloriâ, rebus omnibus, copiis abundat. Oratio circumfluens.

Circumforaneus, a, um. Marckt-Schreyer. *Syn.* Qui circum forum spatiatur, aliquid venditans. *Usus.* Pharmacopola circumforaneus; æs circumforaneum, non Corinthium, ein gemeines Ertz.

Circumfundo, is, fudi, fusum, ere. umgiessen. *Syn.* Ambio. *Adv.* Undique. *Usus.* Terra mari circumfunditur. Latent omnia tenebris circumfusa.

Circumgesto, as, avi, atum, are. umher tragen. *Syn.* Circumfero. Cir-

Circumjaceo, es, cui, ére. herumliegen *Usus.* Reliquæ regiones, quæ circumjacent Europæ.

Circumjectus, ûs, m. das Ringsherumwerffen. *Syn.* qui terram vastô circumjectu amplectitur.

Circumjicio, is, jeci, jectum, ere. umherwerffen. *Usus.* circumjecta muris ædificia, campi circumjecti.

Circumligo, as, avi, atum, are. umbinden. *Syn.* implico, complico. *Usus.* Anguis eum circumligavit.

Circumluo, is, lui, ere. ringsherumbefeuchten. **Usus.* peninsulæ in modum pars major circumluitur.

Circumluvio, nis. f. das Anlauffen des Wassers von allen Seiten. *Usus.* Jura circumluvionum, & alluvionum.

Circummitto, is, misi, missum, ere. herumschicken. **Usus.* Hostis suorum multos post montes circummisit. Circummissi senatores delectus habuere.

Circummunio, is, ivi, itum, ire. umher verschanzen. * *Usus.* Penè ùt fœminas, circummunitas se prohibéri aquâ fremebant.

Circummunitio, nis, f. Befestigung. *Usus.* Id ne fieret obsidione, oppidique circummunitione, cavebatur.

Circumpedes, um, m. Trabanten. *Syn.* servi à pedibus *Usus.* circumpedes formosi, & litterati.

Circumplector, eris, plexus sum. umfangen. *Syn.* circumplico.

Circumplico, as, avi, atum, *vel* cui, itum, are. umfangen. *Syn.* circumplector.

Circumpotatio, nis f. Umtrunck. *Usus.* omnis circumpotatio, quâ pocula in circulum redeunt, est sublata.

Circumrodo, is, rosi, rosum, ere. herum abnagen. *Syn.* arrodo. *Usus.* Dudum circumrodo, quod devorandum est.

Circumscribo, is, psi, ptum, ere. umschreiben. *Syn* Determino, constituo, definio, concludo. *Adv.* sceleratè Senatum. Circumscribi brevi, & definiri numerosè verba. *Usus.* 1. Natura exiguum vitæ curriculum nobis circumscripsit, æternum gloriæ. 2. *Constringo potestatem*, den Gewalt einschräncken. Senatus Prætorem circumscripsit. 3. *Concipio*, ausdrucken. Mente circumscribenda est prius sententia, & verba confestim concurrent. V. *Definio*,

Circumscriptè. kürtzlich. *Syn.* paucis definitè, breviter. *Usus.* Singulas res definimus, & circumscriptè complectimur.

Circumscriptio, nis f. Umschreibung. *Syn.* definitio, circuitio. *Epi.* aperta. *Usus* Æternitatem nulla circumscriptio temporis metitur,

Circumscriptor, oris, m. Betrüger. *Usus.* Quis testamentorum subjector! quis circumscriptor? quis ganeo?

Circumseco, as, secui, sectum, are. umschneiden. *Syn.* circumcido.

Circumsedeo, es; sedi sessum, ere. umlägern. *Syn.* circumsideo, obsideo, circumvenio, coronâ cingo, incingo. *Usus.* Urbs ab hostibus circumsedetur. Oppidum interclusum circumsedére. V. *obsideo*, *circumdo.*

Circumsepio, is, sepsi, septum; ire. umzäunen. *Syn.* *Circumdo.* *Usus.* senatus armatis circumseptus.

Circumsessio, nis, f. Belägerung. *Syn.* Obsessio. *Usus.* Circumsessionis causam in alium transtulit.

Circumsideo. es, sedi, sessum, ére. *Syn.* obsideo. V. *obsideo*, *circumdo.*

Circumsisto, is, stiti, stitum, ere. herumstehen. *Usus.* Circumsistunt eum lictores valentissimi.

Circumsono, as, nui, itum, are. allenthalben schallen. *Adv.* undique vocibus talibus. *Usus.* Vocibus tuis aures meæ circumsonant.

Circumspectio, nis, f. Beobachtung. *Syn.* accurata consideratio. *Usus.* circumspectione utendum est. V. *Cautio*, *cautus.*

Circumspecto, as, avi, atum, are. allenthalben herumsehen. *Syn.* circumspicio.

Circumspectus, ûs, m. das Wahrnehmen. *Usus.* Facilis est circumspectus, quo eam &c.

Circumspicio, is, spexi, spectum, ere. umsehen. *Syn.* adverto, perpendo, oculis obeo, collustro, accurate considero. *Adv.* celeriter animo, diligenter, diligentissimè, magnificè se, paulisper. *Phras.* Aciem mentis in omnes partes intendere, genau alles beobachten. circumferre oculos; oculis aliquem requirere. Prospectum in urbem & agros captare. *Usus.* Circumspicite paulisper mentibus vestris. Circumspicite procellas imminentes. Magnificè se circumspicere, *sibi placere*, an sich selbsten ein Wohlgefallen haben.

Circumsto, as, steti, are. herumstehen. *Syn.* circumdo, circumsisto. *Usus.* Noctes & dies omnia nos fata circumstant. Circumstant te summæ authoritates, quæ te obliviisci domesticæ laudis non sinant. Frequentes me circumstetêre. V. *Circumdo.*

Circumvado, is, erc. zu allen Seiten überfallen. **Usus.* Anceps terror circumvasit barbaros. hinc arce captâ, illinc urbem scandente hoste.

Circumvallo, as avi, atum, are. mit Bollwercken umgeben. *Syn.* Munio, vallo. *Usus.* Oppidum bidui labore circumvallârunt.

Circumvectio, nis. f. Herumfahrung. *Usus.* Solis circumvectio. Portorium circumvectionis

Circumvectus, ûs, m. das Herumfahren. *Epi.* tener. *Usus.* Æther circumvectû suo terram complectitur.

Circumveho, is, vexi, vectum, ere. herumführen. *Usus.* Equó circumvectus Dictator. Classe circumvehi insulam.

Circumvenio, is, veni, ventum, ire. hintergeben. *Syn.* decipio. *Adv.* acutè testes, indignè. *Usus.* subvenire alicui, qui potentum opibus circumveniri, urgerique videtur. Innocentem judicio circumvenire & opprimere. V, *Decipio.*

Circumvestio, is, ivi, itum, ire. umkleiden. *Usus.* Dictis circumvestire consilia sua, seine Anschläge vermänteln.

Circus, i, m. Schau-Turnier-Platz. *Syn.* Campus, in quo populus ludos spectans considebat. *Epi.* candens, elucens candore, magnus, maximus. *Usus.* ludi publici sunt caveâ, circóque divisi.

Cis. disseits. *Syn.* citra.)(*trans*, *Usus.* cis Euphratem.

Cisium, ii. n. Karn mit zweyen Rädern. *genus vehiculi velocis.*

Cista, æ, f. Kasten. *Syn.* arca, fiscina, canistrum. *Usus.* Cistas dejicit.

Citerior, oris, *g. c.* das näher disseits lieget. *Syn.* propinquior.)(*ulterior. Usus.* Atque ut ad citeriora, & notiora veniam.

Cithara, æ, f. Lauten, *Syn.* Lyra. *Usus.* Citharâ canere.

Citharista, æ, m. Lautenist. *Usus.* Saltatores, citharistæ. *De eo, qui tantùm pulsat citharam, non accinit.*

Citharœdus, i, m. Lautenist. *Syn.* Qui citharâ canit; pulsat citharam, & canit.

Citimus, a, um. der nächste. *Syn.* Proximus.)(*ultimus. Usus.* luna cœlo ultima, citima terræ.

Citiùs, geschwinder. *Syn.* Ocyùs, priùs. *Usus.* 1. Citius repentinus morbus oculorum, quam diuturna lippitudo sanatus. 2. *potius, verius, magis, aptius,* vielmehr, füglicher. Eum citius veteratorem, quam oratorem dixeris.

Cito. geschwind. *Syn.* celeriter, mature, quamprimum, sine mora, brevi tempore, mox, quam mox.)(*tarde. Phras. Cito rem conficiam,* ich werde die Sach geschwind ausmachen. Quamprimum, perceleriter, cititus quam æstimas; protinus, mature, momento rem confectam dabo; impigre, propere, præpropere rem festinabo. Quam ocyssime, quam maturrime; solertissime, temporis punctô conficiam; summam celeritatem adhibebo. Prius tuâ opinione, actutum, subito, prompte, strenue rem agam. V. *Celer, statim, Usus.* Puer cito arripit, der Knab fasset geschwind.

Cito, as, avi, atum, are. offt ruffen. *Syn.* In jus voco, adesse jubeo, diem alicui dico, laudo, nomino. *Usus.* 1. Testem citabo totam Siciliam. Aliquem capitis reum in judicium per præconem citare. Citavit testes, Zeugen ruffen. 2. Citato equo illuc contendit. er reutet Sporn-streichs dahin. 3. *Citare autores,* Zeugnüß der Scribenten anziehen. *rectius:* Laudare autorem testem; afferre testimonium autorum.

Citra. disseits. *Syn.* cis.)(*ultra. Usus.* 1. Exercitum habuit citra flumen. 2. citra fastidium, ohne Verdruß.

Citreus, a, um. von Citronen. *Usus.* Mensa citrea.

Citus, a, um. geschwind. *Syn.* celer, maturus, V. *Celer, propero.*

Civicus, a, um. bürgerlich. *Usus.* Corona civica.

Civilis, e. *g. c.* bürgerlich. *Usus.* Bellum civile, studium; jus civile; mos, consuetudo civilis. Pro civili parte Rempublicam salvam cupio.

Civiliter. höflich. *Usus.* civiliter vivere, Cum aliquo civiliter contendere.

Civis, is, c. Burger. *Syn.* Municeps, popularis. *Vulg. conterraneus, concivis, compatriota. Phras.* 1. *civem facere aliquem,* einen zum Burger machen. civitatem alicui dare, donare, largiri, impertiri; adscribere civitati, *vel* in civitatem; in civitatem suscipere, recipere; adsciscere civem; civitate donare; accipere in civitatem; ad civium numerum adscribere; referre inter cives. 2. *Civis factus est,* er ist Burger worden. civitate donatus est; jus civitatis consecutus est; civitatem impetravit; relatus est inter cives; particeps civilium munerum factus est; in civitatem receptus est; patuit illi Rom. civitas; virtutis præmium civitas Rom. fuit. 3. *civium jure excidit,* er hat das Burger-Recht verlohren. Civitatem amisit, perdidit; segregatus à numero civium est. Civitas ei adempta est; in ærarios relatus est; ex albo civium erasus est. *Usus.* Civem aliquem designare, facere, habere. Civis Reipublicæ amantissimus.

Civitas, tis, f. die Stadt. *Syn.* civium multitudo in unum locum congregata; jus civium, libertas. *Epi.* adjutrix scelerum, libidinum testis, fautorum receptrix, Aliena, amica alicui, amicissima & fidelissima, ampla, illustris, clara, nobilis, amplissima, beata, honesta, libera, bella, clara, commendatior, commentitia, communis, conjunctissima, antea copiosa, cuncta erudita, fidelis, fidelior, aut copiis locupletior, auctoritate gravior, fidelissima, firma, valens, florens, florentissima, consilio & armis fœde-

fœderata, grata, gravis & locuples, ornata, graviſſima, moderatiſſima, illuſtris, immunis, improba, incolumis, ingrata, inutiliſſima, lauta, libera, libertà, locuples, maledicentiſſima, maledicta, miſera atque inanis, benè morata, benè conſtituta, nobiliſſima quondam, & jam doctiſſima, nova, occupatiſſima, opportuniſſima ad aliquid, opulentiſſima & beatiſſima, orba, pacata & libera, parva, perdita, perparva & tenuis, potens, barbara, princeps omnium rerum, proxima alicui loco, pulcherrima, quieta, ſancta, ſocia factorum & flagitiorum, ſolicita, ſplendidiſſima, ſuſpicioſa & maledica, tenuis, vitioſa, univerſa. Civitates afflictæ, alternæ, ampliſſimæ, egentiſſimæ, fœderatæ, invictiſſimæ, marinæ, maximæ, minimæ, minores, benè moratæ, ornatæ, pacatæ, tranquillæ, perditæ, ſalvæ & incolumes, amplæ atque potentes, tantæ & tam graves, totæ, univerſæ. *Uſus.* 1. Concilia, cœtusque, & conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortû Tuſculanus eſt, civitate Romanus. Romam urbem civitas incolit, **die Burgerſchafft wohnet in der Stadt.** Dicavit ſe in civitatem Romanam 2. *Jus civitatis alicui impertiri*, **das Burger-Recht verleihen.** Civitatem dare, donare, largiri alicui; in civitatem recipere, ſuſcipere, adſcribere aliquem. 3. *Civitatis jus amittere*, **das Burger-Recht verliehren.** Civitatem perdere; civitatem adimere alicui. Civitatem nemo amittit, niſi ſuâ culpâ. 4. Civitate mutari, **an einem andern Ort Burger werden.** V. *Civis.*

Clades, is, f. **Niederlag.** *Syn.* calamitas, damnum, cædes. *Epi.* horribilis, importuna, ingens, luctifica, ſubita, tanta, vetuſta. *Uſus.* 1. Cladem facere, afferre, inferre, **Niederlage machen, Schaden bringen.** 2. Cladem accipere. **Niederlage oder Schaden leiden.** 3. Cladem reddere, **mit gleicher Niederlage bezahlen.** V. *Cædes, Cædo, damnum, prælium.*

Clam. **heimlich.** *Syn.* Furtim, occulte ex occulto ex inſidiis.)(*palam Phraſ.* 1. *Clam, neſcio, quid agitat*, **er hat weiß nicht, was für Anſchläge.** Clandeſtina conſilia miſcet; latenter, ex occulto, in occulto, neſcio, quid parat, machinatur; occulte cuniculis me oppugnat; ſecreto, arbitris remotis, clanculum, in operto, occultis ſermonibus, neſcio, quid ſerit. 2. *Clam diſceſſit*, **er iſt heimlich weggegangen.** Silentiô ex urbe egreſſus; imprudentibus omnibus; inſciis; inſcientibus omnibus; remotâ hominum conſcientiâ fuga ſibi conſuluit. V. *occulto, tego, cælo.*

Clamator, oris, m. **Schreyer.** *Uſus.* odioſi ac moleſti clamatores.

Clamatorius, a, um. **ſchreyeriſch.** *Uſus.* clamatorium genus.

Clamito, as, avi, atum, are. **offt ſchreyen.** *Uſus.* ſupercilia illa tua calliditatem clamitare videntur.

Clamo, as, avi, atum, are. **ſchreyen.** *Syn.* vociferor; clamorem edo, facio, profundo, voce contendo, perſono. *Phraſ.* *Ingentem clamorem tollunt*, **ſie machen ein entſetzliches Geſchrey.** Vociferatione utuntur maximâ, clamore profuſô; circumſonat hoſtilis clamor; truci cantu, clamoribus inconditis horrendô cuncta complent ſonô. Ululatus, cantusque diſſoni audiuntur. Clamoribus ſtrepunt, perſtrepunt; tumultu perſonant omnia. Terribilis inde ſonus accidit; incertis clamoribus, ſtridore horrendo omnia perſonant, aures fatigantur. Nemora, valléſque circumjectas terribili ſonô implent. Vocem emittunt, ſuſtollunt, efferunt, intendunt, contendunt, mittunt; indicem voluntatis, virtutisque clamorem efferunt; inconditum, trucemque clamorem edunt; incondito clamore perturbant omnia; clamor barbarô ululatû permiſtus præſentes terret. *Uſus.* Hoc me tuâ causâ feciſſe clamo, ac teſtor.

Clamor, oris, m. **Geſchrey.** *Syn.* vociferatio. *Epi.* acutiſſimus, cœleſtis, concionalis, incredibilis, infeſtus, atque inimicus populi, magnus, major, maximus, par, profundus. Clamores gladiatorii, magni, majores, maximi. *Uſus.* 1. Clamorem movere, excitare, **ein Geſchrey erwecken.** Clamorem edere, tollere, extollere, profundere. **ein Geſchrey machen.** Clamorem reddere, **hingegen ſchreyen.** Clamorem proximis tradere, **das Geſchrey von einem zu dem andern kommen laſſen.** Clamorem arctare. Clamore factô, ſublatô. 2. *Acclamatio, admurmuratio*, **zuruffen.** Hæc ſunt, quæ clamores & admirationem in oratione efficiunt. V. *Clamo.*

Clamoſus, a, um. **laut.**

Clanculum. **heimlich.** * *Syn.* clam. *Uſus.* Hæc clanculum dicta ſunto. V. *Clam.*

Clandestinus, a, um. heimlich. *Syn.* occultus. *Usus.* clandestinum scelus. Clandestina cum hoste colloquia miscere. V. *Occultus.*

Clangor, oris, m. Schall. *Syn.* Tubarum cantus, vox aquilæ, & aliarum avium. *Epi.* tremulus, vastus.

Clare, hell. *Syn.* clarâ voce. explicate, planè, apertè, dilucide, iuculenter, enodaté, manifestè. *Usus.* clarè gemuit. Semper id periculum clariùs apparet.

Clareo, es, ui, ere. hell seyn. *Syn.* emico.

Clarigatio, nis, f. Absag-Brief. * *Syn.* belli denunciatio.

Clarisonus, a, um. hell-lautend. *Syn.* clarè sonans, canorus.

Claritas, tis, f. Klarheit. *Syn.* splendor, amplitudo, splendor nominis, fortunæ, gloriæ, nobilitas. *Usus.* claritatem nominis aucupari, assequi, admittere. Claritas vocis. V. *Splendor.*

Claritudo, inis, f. Ruhm. * *Usus.* Artes, quibus summa claritudo paratur. V. *Splendor, Gloria, Dignitas, clarus.*

Clarus, a, um. hell, berühmt. *Syn.* 1. Planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus, evidens, pervulgatus, non obscurus.)(*obscurus.* 2. Insignis, nobilis, illustris, celeber. *Phras.* 1. *Vir est clarissimus*, es ist ein berühmter Mann. clara est eius viri virtus; inclyta religio. Magnum est ejus viri nomen & opinio; amplissima authoritas; claritate nominis insigni prædilus; magna est in civibus gloria; vir est omnis ætatis ac memoriæ clarissimus; est in eo viro laus virtutis maxima; famâ fertur in primis; maximum hujus viri in his regionibus nomen est; hu us viri clarissima virtus est, & insignis ad posteros. V. *Celeber, altus*, 2. *Rem clariorem reddere*, die Sach herrlicher machen. claram spectatámque facere; nobilitatem rebus dare; rei dignitatem facere, addere, conciliare; lucem rebus dare, splendorem afferre, illustrare rem; in bono lumine collocare. V. *Illustro.* 3. *Res clara est*, es ist eine klare Sach. res ipsa se aperit; explorata res est; præsentior jam res est, quam ut ignorari possit; liquida res est; & in medio posita. In luce res est. V. *Manifestus. Usus.* 1. Claris & illustribus exemplis usus sum. Clara hæc sunt, non immoror. Clara jam luce, bey hellen Tag. 2. *insignis*, berühmt. Vir clarus & nobilis ex doctrina. Claram mortem oppetere. V. *Præclarus, Honoratus, celeber.*

Classiarius, a, um. zur Flotte gehörig. * *Usus.* Classiarius miles.

Classicum, i, n. das Lermen-Blasen. *Syn.* Sonus tubarum. *Usus.* Advocare ad concionem, silentium facere classico; canere, concinere classicum.

Classis, is, f. Flotte, Schiff-Armada. *Syn.* Naves, navium multitudo. *Epi.* bella bene, magna & ornata, præclara in speciem, sed inops & infirma propter dissimilitudinem propugnatorum atque remigum, pulcherrima. *Usus.* 1. Classem ædificare, ornare, apparare, comparare, instruere, Flotte aufrichten. Classem deprimere, frangere, demergere, eine Flotte zu Grund richten. 2 *Ordo civium, & distributio pro modo censûs*, Eintheilung der Bürger. Tributim, & centuriatim describere ordines, ætates, classes. V. *Navis.* Classis Præfectus. V. *Præfectus.*

Clathrum, i, n. Gitter.

Clava, æ, f. Kolbe. *Teli genus. Usus.* Clavâ & fuste repulsus.

Claudicatio, nis, f. das Hincken. *Epi.* deformis. *Usus.* Apparet in eo claudicatio non deformis.

Claudico, as, avi, atum, are. hincken. *Syn.* altero pede nuto. *Usus.* 1. Num claudicat vir bonus? 2. *Transl. Titubo, vacillo, debilis, infirmus sum*, wancken. Claudicat hæc oratio. Claudicat amicitia nostra, vacillat & titubat. Claudicat in officio. Etiam summa felicitas semper ex parte aliquâ claudicat.

Claudo, is, clausi, clausum, ere. schliessen. *Syn.* obstruo, oppilo, obduro, intercludo, comprimo. *Phras. Urbs clausa est.* die Stadt ist gesperret. Fores portarum objectæ sunt; claustra urbis objecta sunt; obseptum est in urbem iter; interclusa ad urbem via est. Urbs nemini patet, non patet ad urbem aditus. V. *aditus. Usus.* Alicui exitum, viam, transitum; fugam hosti claudere. Consilia sua clausa habere. Claudere aures optimis consiliis, Ejus consuetudinem mihi adhuc meus pudor clausit. Mare clausum nuncios moratur. Nullius domus satis clausa tuæ libidini. V. *Includo.*

Claudus, a, um. krum, lahm. *Syn.* alterò pede læsus, *vel* captus.

Claviculus, i, m. Nägelein. *Syn.* Capreolus in vite. *Usus.* Vitis claviculis suis. quasi

quasi manibus, quidquid est nacta, amplectitur.

Clavis, is, f. Schlüssel. *Usus.* Alicui claves tradere, credere. *Vulg. Claves Imperii*, Schlüssel zum Reich oder Gräntz-Vestung *Latinè*: Claustra, portæque Imperii.

Claustrum, I. n. Schloß. *Syn.* Fores loca clausa. *Usus.* Claustra urbis, regionis hostibus committenda non sunt. Effringi fores, revelli claustra. *Vulg. Claustrum Monachorum*, Kloster. Cœnobium, *pro Vulg. Clausura*, Clausur, Claustra cœnobii.

Clausula, æ. f. Beschluß. *Syn.* Extrema cujusque rei pars, præsertim in oratione versu Verborum conclusio, exitus. *Epi.* difficilis, præclara. *Usus.* Clausula numerosè & jucunde cadens. Cùm argumentum scribendi non suppetit; utor consuetá clausulá Clausula edicti.

Clavus, i, m. Nagel, Steuer-Ruder. *Syn.* gubernaculum navis. *Epi.* tractabilis. *Usus.* Clavum Imperii tenère. tractare gubernacula Reipublicæ.

Clemens, tis, o. gnädig, gütig. *Syn.* Lenis, mitis, mansuetus, misericors, liberalis, humanus. *Phras. Princeps erat clementissimus.* er ware ein sonders gnädiger Fürst. Princeps erat ad cujus expertam clementiam nemini non tutus receptus erat; qui cives mirificè colebat; qui civium voluntati, ac gratiæ deditissimus erat; qui oblivisci nihil solebat, nisi injurias; cujus incredibilem mansuetudinem, inusitatam, inauditámque clementiam non æquare modo dicendo, sed ne adumbrare quidem quisquam possit; à quo nihil non benignè, clementérque factum; clementia tanta, ut nemini supplici non dextram, fidémque porrigeret, spem salutis ostenderet, indulgeret; nihil isto Principe clementius; nemo cum illo Principe clementiæ laude comparandus, æquandus, conferendus. Nemo illi hac clementiæ laude par, aut secundus; Princeps proprio quodam naturæ munere ad clementiam, liberalitatémque factus videtur. Præcipuâ quadam laude florebat clementiæ; Principum nemo est, in quo plus, quam in isto clementiæ esset ac humanitatis; clementiæ laude præstabat, antecellebat, anteibat, vincebat omnes. V. *Lenis. Usus.* Clemens & misericors judex, clemens castigatio.

Clementer, gütig. *Syn.* Mansuetè *Usus.* Clementer facere, audire.

Clementia, æ, f. Gütigkeit. *Syn.* Lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo, placabilitas. bonitas, moderatio animadvertendi. *Epi.* admirabilis, grata alicui, insidiosa, inusitata, inauditaque, jucunda auditu, popularis, singularis. *Usus.* Clementia est, per quam animi, temere in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinetur. V. *Lenitas*, *clemens.*

Clepo, is, psi, ptum, ere. stehlen. *Syn.* Furor, rapio, surripio. *Usus.* Pueri Spartæ, rapere & clepere discunt.

Clepsydra, æ, f. Wasser-Uhr. *Syn* Vas, è quo aqua paulatim effluens horas distinguit, horologium. *Usus.* Ad clepsydram declamare.

Cliens, tis, c. Vogt-Kind. *Syn.* qui in fide alicujus est, & clientela. *Epi.* proprius, vetus. Clientes novi, plurimi. *Usus.* Tibi nemo cliens esse, te nemo clientem habere volet.

Clientela, æ, f. Schirm, Schutz. *Syn.* Clientum defensio, tutela, procuratio. *Epi.* honesta, illustris, clientelæ maximæ, provinciales. *Phras. Se in fidem, ac clientelam tradere*, dare, conferre, dicare. sich unter eines Schutz begeben. alterius fidei se committere, mandare; in fidem alterius se permittere; tutelæ subjiicere & commendare. *Usus.* Esse in fide & clientela alterius. Clientelam ad se traducere.

Clitellæ, arum, f. Saum-Sattel. *Syn.* Ephippia, quæ jumentis imponuntur ad melius ferendas sarcinas, *Usus.* Ea onera clitellis sunt apportata.

Clitellarius mulus, i, m. Last-Thier.

Clivosus, a, um. bergicht. *Usus.* Clivosus locus.

Clivus, i, m. Hügel. *Syn.* Collis. *Epi.* plenus servorum.

Cloaca, æ, f. Mist-Grub, dadurch der Unflath von einem Ort hinweg laufft. *Syn.* Locus cavus, per quem sordes eluuntur. *Usus.* Cloacam maximam, receptaculum omnium purgamentorum urbis sub terram agi jussit.

Clypeus, i, m. Schild. *Usus.* abjectò clypeó fugit.

Coacervatio, nis f. Zusammenhäuffung. *Syn* Copia, cumulus, acervus. *Epi.* universa. *Usus.* Coacervatio argumentorum, & frequentatio.

Coacervo, as, avi, atum, are. zuſammen-häuffen. *Syn.* aggrego, accumulo, cogo, congero, cumulo. *Uſus.* Pecuniam immenſam cogere & coacervare.

Coacesco, is, ere. zu Eßig, oder ſauer werden. *Syn.* acidus fio, aceſco. *Uſus.* Vinum vetuſtate coaceſcit.

Coactio, nis, f. ein Hauffe, oder Zuſammenrottung. *Syn.* Congregatio, conſpiratio, conventiculum. *Uſus.* Nocturnis vigiliis & hominum coactione turbata civitas.

Coactor, oris, m. Zwinger. *Syn.* qui pecuniam cogit, & recipit officii nomine. *Vulg. Perceptor particularis.* *Uſus.* Non effugies noſtros coactores.

Coactus, a, um. *partic.* von cogo. gezwungen. *Syn.* expreſſus. *Uſus.* 1. Hæc non niſi coactus ſcripſi. 2. *Congregatus*, zuſammengezogen. Copiæ in unum locum coactæ. V. *Invitus*, *Nolo*, *ægrè.*

Coactus, us, m. Zwang. *Syn.* impulſus. *Uſus.* Hæc tuo coactu ſcripſi.

Coadjutor Epiſcopi. Mithelffer des Biſchoffs. *Syn.* Epiſcopus deſignatus.

Coadjutor, Converſus. Mithelffer in Haus-Sachen. *Syn.* Adminiſtrator rei domeſticæ, qui domeſtico opere exercetur; in re familiari adjutor; adjutor operum; ad domeſtica miniſteria adſcriptus.

Coædifico, as, avi, atum, are. zuſammenbauen. *Syn.* conſtruo.

Coæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* æquo. *Uſus.* Coæquare gratiam omnium difficile eſt. Coæquare omnia ad ſuas injurias. & libidines.

Coævus, a, um. zu einer Zeit lebend. *Syn.* æqualis, ætate cum aliquo conjunctus.

Coagitatio, onis, f. Zuſammentreibung. *Syn.* agitatio. *Uſus.* Coagitatio pulmonum.

Coagmentatio, nis, f. Zuſammenfügung. *Syn.* nexus, compoſitio, conſtructio, conjunctio. *Epi.* diſſolubilis. *Uſus.* Copulatio rerum, & quaſi conſentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ. Coagmentatio non diſſolubilis.

Coagmento, as, avi, atum, are. zuſammenfügen. *Syn* Compono conjungo, conſtruo, compingo.)(*diſſolvo.* *Uſus.* 1. Nihil tam aptum, tam compoſitum, ac coagmentatum inveniri poteſt. Struere verba, ac veluti coagmentare. 2. *Conficio, tracto,* abhandlen Pacem coagmentare. V. *Conjungo.*

Coagulum, i, n. zuſammengeronnenes Ding. * *Uſus.* Lactis coagulum.

Coaleo, es & Coaleſco, is, alui, alitum, ere. zuſammenwachſen. * *Syn.* Cohæreo, concreſco, *Uſus.* Concordia coaluerant animi.

Coangusto, as, avi, atum, are. eng machen. *Syn.* coarcto.)(*dilato.* *Uſus.* Hæc lex in cunctum ordinem dilatata coanguſtari poteſt.

Coarctatio, nis, f. Einſchlieſſung. *Uſus.* Coarctatio plurium in anguſto tendentium.

Coarcto, as, avi, atum, are. zuſammenzwingen. *Syn.* Conſtipo, coanguſto.)(*dilato, explico.* *Uſus.* Fac, ut quæ arctavit, & perangufte referſit, dilatet, & explicet. Coarctari in oppido. Anguſtæ fauces iter coarctant.

Coarguo, is, ui, utum, ere. beſchuldigen, überweiſen. *Syn.* arguo, redarguo, accuſo, convinco, detego, indico. *Uſus.* Coarguere aliquem; coarguere errorem, culpam, mendacium alicujus. Aliquem avaritiæ coarguere. Aliquem multis ſuſpicionibus, conjecturis coarguere; vitæ turpitudine ſeſe ipſe coarguit. V. *convinco, accuſo.*

Cochlea, æ, f. Schneck. *Epi.* domiporta, ſanguine caſſa. *Uſus.* Iſte tanquam cochlea abſcondit & retentat ſeſe tacitus.

Cochlear, *vel* cochleare, is, n. Löffel. * *Uſus.* Cochlearis menſura, ſo viel in einen Löffel gehet.

Cocles, tis, m. einaugig. *Syn.* Luſcus, altero captus oculo.

Coctus, a um. gekochet. *Syn.* *Tranſl.* maturus.)(*crudus.* *Uſus* Poma matura, & cocta. Sermo bene coctus & conditus.

Cocus, S. coquus i, m. Koch. *Syn.* qui cibos parat, & condit. *Uſus.* Mitto cocos, piſtores, lecticarios. Cocus viliſſimum antiquis mancipium æſtimatione, & uſu, in pretio eſſe cœpit. Majoris pretii nunc cocus eſt, quam villicus.

Codex, icis, m. ein Buch. *Syn.* Tabulæ accepti & expenſi; *item:* Liber, in quo acta publica ſcribebantur. *Epi.* falſus, interlitus. *Uſus.* In codicem referre, codicem obſignare; è codice delére. Non habére ſe hoc nomen in codice accepti, & expenſi fatetur.

Codicilli, orum, m. Schreib-Täfelein. *Syn.* tabellæ, libelli. *Uſus.* Exarare aliquid in codicillis, referre dicta in codicillos.

Cœlator, oris, m. Siegel-Gräber. *Uſus.* Artifices omnes, cœlatores, & vaſcularios convocat.

Cœlebs, ibis, c. unverehlicht. *Syn.* qui uxorem; quæ maritum non habet; expers conjugii. *Uſus.* Cœlibes eſſe, cœlibem vitam vivere prohibentur.

Cœleſtis, e. himmliſch. *Syn.* Divinus, immortalis.)(*humanus.* *Uſus.* Rem gel-

gessisti memorabilem, ac pene cœlestem. Cœlestes orbes. Fama Herculem in concilio cœlestium collocavit.

Cœlites, um, m. die Heiligen. *Syn.* Cœlicolæ. *Usus.* Cœlitum ira invectum est hoc malum.

Cœlum, i, der Himmel. *Syn.* altissimum DEI domicilium; regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium. *Phras.* 1. *Ad cœli gaudia pervenêre Sancti*, die Heilige seynd zu den himmlischen Freuden gelangt. Sancti corporibus laxati in cœlestia templa penetraverunt exuti corpore mortali ad superos migraverunt, ad bona nulla temporis longinquitate pereuntia; cum DEO beatissimam vitam ævo infinito vivunt; in beatorum domicilium accepti gaudiis omnibus affluunt & circumfluunt; cœlesti civitate donati, torrente voluptatum inundantur; hinc profecti recta ad concilium cœlestium, ad domum sempiternam DEI, ad regiones immortalitatis evecti sunt, ubi placidissima quies, & vita sempiterna vigent; ubi bona ea nos manent, ut neque aspectu oculorum comprehendi, neque auribus percipi, neque ulla cogitatione queant adumbrari; ubi nec visa cuiquam mortalium, nec auribus arrepta, nec mente unquam tractata vigent gaudia, & vigebunt spatiis sæculorum innumerabilium; ubi Divinæ majestatis aspectu in omnium sæculorum perpetuitatem sine satietate perfruentur. Sancti ab his locis ærumnarum plenis, in illam innumerabilibus felicitatibus redundantem, affluentemque regionem demigrârunt; in cœlestes domos, in consilium Superûm; in illam stabilem sedem ac domicilium Beatorum; in illam Regis æterni aulam; in illam cœlestem ac beatam domum felicitate æterna fruentium animorum; in cœlestem Regiam, ubi cum DEO æternum degent, ævoque beatissimo, ac sempiterno fruentur. 2. *Sæpe de Cœlo cogitandum*, man muß öffter auf den Himmel gedencken. In beatissimam cœlitum sedem, in augustissimam illam Divinitatis sedem omnes cogitationes conferre nos decet. Erigenda mens est identidem, & attollenda, ad illum æternæ felicitatis portum. Obeundæ identidem mente, cogitationeque oræ illæ cœlestes ac beatissimæ; in iisque mente ac animo habitandum. V. *Beatus. Usus.* 1. Omnibus idem cursus ad cœlum patet. Homo divinus de cœlo delapsus videbatur, ein Mann einer auserlesensten Tugend. *de præstantis virtutis viro.* Nocturna cœli formâ siderum ornatus. Celerrima cœli conversio. 2. *Aër, spiritus circumfusus*, die Lufft. Gravis & pestilens cœli aspiratio. Cœli gravitas, natura, & temperatio. 3. *Transl. summus locus & gradus*, der höchste Staffel, oder Ort. Aliquem laudibus in cœlum ferre. In cœlo sum. Cœlum digito attingô. *Hominis vox est, felicis admodum, & lætitiâ gestientis.*

Coëmo, is, emi, emptum, ere. zusammenkauffen. *Syn.* emo, coëmptionem facio. V. *Emo.*

Coëmptio, nis, f. Zusammenkauffung. *Usus.* Coëmptiones facere. V. *Emptio.*

Coëmptionalis, e. das zur Zusammenkauffung gehörig. *Syn.* qui frequens est in coëmptionibus.

Cœna, æ, f. Nachtmahl. *Usus.* Ad cœnam me vocavit, perduxit. Cœnam fecit, dedit lautam. Cœnâ me accepit lautissimâ. Condixi ad cœnam, promisi. Non soleo obire cœnas. Cœnæ adhibitus est.

Cœna Domini. Grün-Donnerstag, Abendmahl des HErrn. Dies sacer cœnæ Domini; sacrosanctæ Christi cœnæ memoriâ sacratus. Epulum Divinum.

Cænaculum, i, n. ein Saal zum Essen. *Syn.* triclinium. *Usus.* Roma cœnaculis sublata, & suspensa.

Cœnito, as, avi, atum, are. offt zu Abend essen. *Syn.* frequentiùs cœno. *Usus.* Foris apud alios cœnitare non soleo.

Cœno, as, avi, atum, are. zu Nacht essen. *Adv.* belle, frugaliter, honeste, libenter, male, melius, nequiter, grave, recte, turpiter. *Usus.* Cœnati discubuimus. Manus lava, & cœna.

Cœnula, i, f. ein kleines Nacht-Essen. *Syn.* Cœna parva.

Cœnum, i, n. Koth. *Syn.* lutum. *Usus.* 1. In cœno jacere. Cœno oblitus. 2. *Transl. pro homine sordido, aut insigniter improbo*, für einen unflätbig- oder gottlosen Menschen. Cœnum olet homo sordidus, das ist ein unflätbiger Mensch. O cœnum! O portentum!

Coëo, is, ivi itum, ire. zusammenkommen. *Syn.* Convenio, adjungor, congredior. *Usus.* 1. Cum hoc coire ausus es? Coivere amici. 2. *Jungo, contraho,* eingehen. Coire societatem cum aliquo sceleris, *vel* præmii. Coire de salute alterius. 3. *Coalesco,* zusammen wachsen. Vulnus, arteria coit; cicatrix obducta est.

Cœpi. anfangen. *Syn.* incipio, instituo, suscipio. *Usus.* Magis pœnitet cœpisse, quam desistere libeat.

Cœpto, as, avi, atum, are. offt anfangen. *Syn.* incipio.

Cœptum, i, n. das Anfangen, *Usus.* Ingentia cœpta pertexere.

Cœptus, a, um. angefangen. *Usus.* Cœpti sumus de Republica consuli.

Cœptus, ûs, m. Anfang. *Syn.* Cœptum, inceptum. *Usus.* Hi primi cœptus rationis fuêre.

Coëquito, as, avi, atum, are. zusammen reiten. **Usus.* Coëquitabant sex millia equitum.

Coërceo, es, cui, citum, ere. zäumen. *Syn.* Contineo, refreno, domo, reprimo, cohibeo. *Phras.* *Coërcenda est hominum licentia,* die Frechheit der Leute muß man zäumen. Frangendæ cupiditates, frenandæ libidines, audacia illorum, & conatus resecandi; reprimendi sunt improbi, domandi, & veluti fræni gestientibus eorum animis imponendi. Circumscribenda, contundenda est exultantium prædonum audacia, ferocitas, jactatio; delibitandi, comprimendi, exarmandi sunt penitus. Danda est opera, ut vis, & impetus eorum reprimatur, cohibeatur, cupiditatibus eorum eatur obviam, Metus, necesse est, aliquis contineat exultantes illorum animos, iracundiam teneat, incensam cupiditatem restinguat. Excutienda est importuna illa levissimorum hominum audacia; libertas illa nimia audendi quidlibet arctiorem in gyrum revocanda; castiganda petulantium hominum licentia, & compescenda. Retardandi perversorum impetus, & coërcitione, legùmque vinculis restringendi. Revocandi ardentes animi, ac incitati, & ab impiis consiliis, ad quæ cursû ruunt, reflectendi, ac retrahendi. V. *Cohibeo, compesco.* *Usus.* 1. Mundus omnia complexû suô coërcet & continet, begreiffen, zusammenhalten. 2. *Refreno, reprimo,* händigen, abhalten. Improbi vinculis, suppliciis, morte, exilio refrenandi & coërcendi. V. *Cohibeo. castigo.*

Coërcitio, onis, f. Straff. **Usus.*, Pronunciaverunt coërcitionem adversûs tribuni intercessionem.

Cœruleus, a, um. bleu. *Usus.* Cœrulêi oculi Neptuno, cœsii Minervæ.

Cœtus, us, m. Versammlung. *Syn.* Concilium, conventus. *Epi.* populares, occulti, nefarii, solemnes ludorum. *Usus.* Cœtum hominum dicendo tenere. Dimittere Cœtum. Cœtus hominum jure sociati.

Cogitate. bedachtsam. *Syn.* meditatò, consultò. *Usus.* Accuratè, consultò, cogitatè scribere. V. *Prudens.*

Cogitatio, nis, f. Gedancken, Betrachtung. *Syn.* Mentis sensus, mentis agitatio, animi motus, animi sensus, reconditus sensus, intimus sensus, meditatio, commentatio, cura. *Epi.* acerrima atque attentissima, deformis, diuturna, multò difficilior, multò obscurior, dignissima virtutis alicujus, inanis, melior, multa, reliqua, summa, tacita. Cogitationes acerbæ, bonæ, certæ, intimæ, liberæ, malæ conscientiæ atque animi, mollissimæ, graves, posteriores sapientiores, pristinæ, quietæ, quotidianæ, tacitæ. *Phras.* 1. *Sermo tuus cogitationem mihi injecit,* dein Discurs hat mich auf die Gedancken gebracht. in eam me cogitationem induxit, adduxit; ad eam me cogitationem deduxit; ex sermone tuo subiit animum cogitatio; injecta est animo cogitatio. 2. Cogitatione nostra quidlibet effingere nobis possumus, man kan ihm alles in seinen Gedancken vorstellen, und einbilden. 3. *Vulg. imaginor.* Quidlibet mens nostra cogitatione sibi depingere potest; mundum totum cogitatione percurrere, amplecti potest. Concipere rerum imagines quaslibet animo possumus. Fingere animo, cogitatione depingere, adumbrare quidlibet possumus. Speciem rei quamlibet animo informare; cogitatione consequi; animo comprehendere mens humana potest. 4. *Seriam tandem cogitationem suscipe,* gedencke doch der Sach recht nach. Suscipe cogitationem & curam te dignam; imperti, quæso, huic te cogitationi; pone in hac cogitatione tempus aliquod; versetur in animo tuo hæc cogitatio. In ea re cogitationem omnem loca, defige. Adverte tandem animum, cogitationemque hominis sobrii paulisper suscipe; intende animum; mente, animóque considera; mentis cogitationes aliquando tandem huc converte; animadverte tan-

tandem diligentius; meditare attentiùs; confidera cum animo tuo; intento animo intuere; diligenter eam rem animo agita; in animo tracta & versa. Refer ad animum; ante oculos tibi pone, propone, statue, constitue; mentem hùc intende tuam; mentis aciem in hoc contende. Ini tandem consilia cum animo tuo, studioséque cogita; versare in hujus meditatione rei. Cogita etiam atque etiam; ac cum animo reputa. 5. *Cogitationem eam abjeci*, ich hab diesen Gedancken fahren lassen.. cogitationem aliò averti, traduxi; avocavi animum à molesta rei cogitatione; cogitationem ab his molestiis; aberrat tandem animus à molesta rei cogitatione, méque mihi eripui; libero tandem ac soluto sum animo, & rei molestæ cogitatione vacuo. Nulla jam rerum molestissimarum cura vel solicitudo insidet animo; ejeci animo eam cogitationem; mentemque ac sensum avocavi. 6. *Hic erat cogitationum mearum scopus*, das war das Absehen meiner Gedancken. Consilium meum hoc erat; hoc spectavi, hoc volui, hoc secutus sum; id tum egi; hùc consilia mea, hùc cogitationes retuli; hùc animum, hùc mentem intendi; hùc spectabat animus meus; hùc mentem direxi & studia; eo consilia contuli; hoc animô agitabam; hic animo meo, meisque consiliis scopus fuit; hæc meta, quo intendebantur cogitationes meæ; hoc mihi propositum erat. 7. *Cogitationes meas explicare satis non possum.* Mentis consilia, sensus intimus non est, ut possim verbis consequi, sermone exprimere; exprimendis animi sensis omnis impar oratio est; verba desunt, quibus animi mei sensa foràs efferam. Mentem oratio non assequitur, non æquat. 8. *Cogitationibus distrahor variis.* perturbatis cogitationibus ab instituto itinere mens deducitur; aberras animus à re proposita; aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur; animus diversa agitat; alienato à re proposita sum animo; animus evagatur longius, ac peregrinatur, *Usus.* Cogitationes posteriores plerumque sunt sapientiores. Quid in res tam viles cogitationem abjicis?

Cogito, as, avi, atum, are. gedencken D. *Cogito* prius est, posterius *excogito.* *Syn.* Meditor, commentor, contemplor, mente contrecto, mente complector, animo agito, mente agito; mecum quæro; existimo; in animo habeo, mihi in animo est, cogitationem rei, alicujus habeo, omnem curam defigo in re aliqua; animo & cogitatione comprehendo; in aliqua re cogitationem pono, cogitationem in re defigo, memoriam meam ad rem aliquam excito, ratione, animóqué lustro, ante oculos meos propono, speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente & cogitatione versor, cogitationem alicujus rei capio, suscipio. *Adv.* cogitare acerbe de pernicie Reip. acrius, accuratius, acutissimè, altius, amabiliter, amantissimè, astutè, attentius quid, benè aliquando, callidè, crudeliter de exitio, crudelissimè, diligenter, divinè de Rep. diu de aliquo, diutius, etiam atque etiam, humaniter in aliquem, incondite, libidinosè, longius, monstruosè, multum secum, multum de aliquo, malè, multùm, nefariè de vita alicujus, obscurè, omninò, optimè de Rep. planè, parùm, plurimùm, præpostere, prudenter, sæpe, sæpe innumero, salutariter, sapienter de Rep. sensim, stultè, tantisper de reo, timidè de se, valdè, verè. *Phras.* 1. *Diu mecum cogitavi*, ich hab lang bey mir bedenckt. in animo volutavi; reputavi ipse mecum, cum animo meo. Acie mentis dispexi omnia; omnia mente complexus sum; circumspectavi observavi omnia; omnia mente peragravi, animo me, & cogitatione in omnes partes converti; diu in ea cogitatione versabar; omnia volvebam animo, omnia percurrebam. Diu, multùm. que versabam animo; mente agitabam, tractabam, revolvebam. His cogitationibus diu intentus eram; diu mentem implicatam habebam. Diu deliberavi mecum; diu cum animo perquirebam. 2. *Nescio, quid facinoris cogitat*, er hat, weiß nicht, was für einen gefährlichen Anschlag. Majus in animo facinus est; nescio, quod facinus molitur animo; nescio, quid facinoris in animo habet; magnum aliquid animo agitat; facinus. nescio quod, mente concepit; grandius aliquid animo parat; spes & ira tacitis sæpè cogitationibus volutat animum; oblata repentè rei gerendæ opportunitas animum ad cogitationem facinoris à desperatione avertit; grande aliquid, periculíque plenum animus agitat; ad grandius aliquod facinus omni cogitatione fertur; animum intendit. Majus aliquid animo ac mente concipit. Amplectitur animo, nescio quod majus facinus. 3. *Nibil, nisi prælium cogitat*, er denckt nur auf die Schlacht. Una prælii imago oberrat oculis; arma tantum, & acies, & universa discriminis facies in oculis sunt; arma tantùm, & pugnam cum animo cogitat; secretâ æstimatione pensat; arma animo, arma oculis obversantur assiduè. Pugnæ faciem omnem præcipit; atque animo secum ante peragit; destinatam in prælio mentem habet; suspensus animo in prælii eventu,

nullis aliis cogitationibus impediri potest. 4. *Cogitare cœpit de incertis fortunæ vicibus*, er hat die Unbeständigkeit des Glücks bey sich zu überlegen angefangen. Cogitatio incidit, injecta est de incertis fortunæ casibus; in mentem venit incertorum casuum; in eam cogitationem deductus est, venit, incidit, quam incertæ essent fortunæ vices; diem inter eam cogitationem absumpsit, quæ incertos fortunæ casus animo subjecerat. Ancipites fortunæ eventus assiduò tractabat animô, & noctes & dies cogitabat. Adjecit animum ad incertos fortunæ casus memoriâ repetendos. Institit reputare secum; his curis, cogitationibus animum agitabat; has assiduè cogitationes volvebat; reputabat cum animo suo, secùmque retractabat, quam essent incertæ mortalium vices; existimare cœpit, quam instabiles essent fortunæ vices. 5. *Hinc inde cogito*, ich gedencke bald da, bald dort hinaus. Nunc in hanc, nunc in illam partem mente atque animô trahor, feror; animus diversa agitat; variæ cogitationes animum commovent; animus in diversas partes distrahitur. Non una cogitatio mentem agitat; verso me ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, uti solet, cum prima damnamus, subjiciente animô. 6. *Cogito perpetuò de te*, ich gedenck allezeit auf dich. Nunquam de te non cogito; nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis. Meæ curæ omnes in te sunt. Te semper spectat animus meus. Meæ cogitationes ad te referuntur omnes. Nullum à me tempus prætermittitur de te, tuísque rebus cogitandi. In te, tuísque rebus animus perpetuò est. Excubo animô tuâ tuarúmque rerum causâ. Meæ cogitationes in te, tuísque rebus consumuntur omnes. Omnis mihi de te, tuísque rebus cogitatio est. 7. *De tuis commodis assiduè cogito*, ich bin jederzeit sorgfältig und ingedenck für dein Bestes. Totô animô de tuis commodis, ornamentísque cogito; valdè laboro de tuis commodis, & ornamentis. Tuus mihi honor, res tuæ, ac fortunæ vehementer mihi curæ sunt. Tuam utilitatem assidue specto. Hæret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio. Siquid è re tua est, id maxime laboro. Tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo. Meas curas ad tuum commodum omnes confero. Animus meus in tua utilitate fixus & locatus est. In hoc omnem meam cogitationem figo; in eo totus sum; hoc unum spectat industria mea; versor in hoc studio totus; ea in re atque cura mens mea versatur tota, ut quæ in rem tuam, *vel* è re tua sunt, eorum tibi desit nihil. V. *Cogitatio*, *considero, memini.* *Usu*. 1. Dies, noctésque cum animo meo cogito. 2. In Tusculanum, Romam cogito, ich gedenck auf Rom zu reisen. *subintell. proficisci.*

Cognatio, nis, f. Freundschafft. *Syn.* Conjunctio sanguinis, propinqnitas. *Epi.* Amplissima, continuata, materna, naturalis, propinqua, propior, certiórque, proxima. *Usus.* Cupio, mihi tecum cognationem esse, cognationc tecum jungi, conjungi, te attingere. Quæ cognatio propior, quam patriæ? V. *Affinitas.*

Cognatus, a, um. befreundt, ähnlich. *Syn.* Sanguine conjunctus, propinquus. *Epi.* Voluntarius, nobilissimus, optimè convenientes. *Phras. Ille cognatus meus est*, er ist mir befreundt. Propinquâ me cognatione attingit, contingit; sanguine me contingit; genere mihi est proximus; arctâ propinquitate mihi junctus est; sanguine mihi conjunctus est; cognatione stirpi meæ adnexus est; est mihi cum illo cognatio; cognationem habeo cum illo; necessitudine me attingit; cognatione mecum conjungitur; generis propinquitate, propinquitatis vinculo conjunctus est; eâdem mecum cognatione tenetur. *Usus.* Nihil est tam cognatum mentibus humanis, quàm numeri, ac voces. V. *Affinis*, *propinquus.*

Cognitio, nis, f. Erkänntnüß. *Syn.* Agnitio, intelligentia, notio, scientia. *Epi.* Divina, facilis, facilior, infinita, magna, satis magna, magna atque ardua, magna ac difficilis, manca quodammodo atque inchoata, naturæ necessaria, perfacilis, solivaga, jejuna, subtilior, summa rerum civilium, utilis, vulgaris. Cognitiones usitatæ perceptæque. *Usus.* 1. Ea res facilem habet cognitionem; in facili cognitione versatur, *facilè cognosci potest*, diese Sache kan man leichtlich erkennen. 2. *Judi ium*, gerichtliche Erforschung. Cum dies cognitionis adesset. Orbis terræ cognitionem quis uni sine consilio dederit? V. *Notio.*

Cognitor, oris, m. Gerichts-Beysitzer. *Usus.* Alicui in litem suam cognitorem dare. Nemo ejus causæ cognitor esse voluit. *Vulg. Procurator judicialis.*

Cognitus, a, um, bekannt. *Syn.* Spectatus, perspectus, perceptus, compertus, judicatus. *Usus.* Homo virtute cognita, & spectatâ fide, ein Mann

so von der Tugend und Treu bekannt. In utrâque fortunâ cognitus. Nec injuriâ, nec beneficiô mihi cognitus. Cognitum id, pervulgatum, compertum est. V. *Manifestus*, *Nosco*.

Cognomen, inis. n. Zunahme. *Syn.* Cognomentum. *Epi.* Hæreditarium. *Usus.* Gloriosum cognomen alicui addere. Magni cognomen à facto egregio traxit, invenit, tulit, sibi sumpsit, sibi peperit, habuit, reportavit. V. *Nomen*.

Cognomentum, i, n. Zunahmen. *Syn.* Cognomen.

Cognominatus, a, um. zugenannt. *Usus.* Verba cognominata, non vulgata.

Cognosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Nosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo, animadverto, cognitum habeo, intelligo, mihi notum est, perspectum, exploratum est, cerno, notitiam rei habeo, cognitionem rei capio. *Adv.* Cognoscere bene aliquem, bene leges, instituta, breviter rem totam, commode consuetudinem, diligenter caussas, verba, vim, naturam, explorate, facilè majorum accurationem, libentissimè ex litteris, maximè fidem, melius caussam, optimè, planè, penitius, prorsus non potuisse, quam primùm, quam sæpissimè, rectè bonitatem, prudentiam, sensim, separatim de agro, serò, summatim, tardè. Cognosci facillimè in partem optimam, modò, plenè percipi. Cognitus benè, modo, diu, diligenter, facilè, maximè, planè, penitus. *Phras.* *Animum tuum ex litteris tuis cognovi*, ich habe aus deinem Brief erkennet, wie du gesinnet seyest. Consilia tua planè mihi nota sunt ex litteris tuis; qui sit sensus tuus, quæ consilia, probè novi, præclare intelligo, non me latet. Cognitum habes, ac perspectum animum tuum; teneo consilia tua, animum tuum, sensus tuos. Patent mihi sensus animi tui; consiliorum tuorum nihil me fugit, latet, præterit. Mentis eas partes, quæ ab oculis remotæ sunt, introspexi, perlustravi, inspexi penitus. Cerno oculis mentis tuæ consilia; intimos animi recessus detexêre litteræ tuæ, aperuêre, patefecêre. Extat animus tuus illis in litteris; arguménta non dubia animi voluntatis tuæ præbuêre litteræ tuæ; animum, voluntatem, sensus tuos, ac consilia non dubiis indiciis illis ex litteris perspexi; litteræ tuæ non dubiam significationem dedêre, quis sit animus, qui sensus tui; litteræ tuæ consiliorum tuorum notionem in animo impressere; in cognitionem voluntatis tuæ adduxêre; odoratus sum facilè tuis ex litteris, & quid caperes, & quid sentires. Comprehendi animô consilia tua, illis mihi litteris declarata; argumentis, indiciisque non levibus patefactus est mihi aditus, apertus tuis litteris est introitus ad omnia intima animi tui consilia sine ullo errore perveniendi. V. *Intelligo, scio, nosco, notus*. *Usus.* 1. Cognovi è tuis litteris. Jus civile cognovit, *callnit*. 2. *Cognosco causam*, den Rechts-Handel durchsuchen. Verres causam cognovit. Designavit, qui causam cognoscerent, jus dicerent, de controversiis, *vel* controversias disceptarent, jus administrarent. V. *Judico*.

Cogo, is, coëgi, coactum, ere. zwingen, nöthigen. *Syn.* Impello, adigo, vim facio, vim adhibeo, vim affero, necessitatem affero, necessitatem impono, compello. *Adv.* Cogere celeriter in senatum, planè & imperare quam celerrimè pecuniam. *Phras.* *Coactus id feci*, ich hab dieses gezwungen gethan. Tuô coactû, atque efflagitatû hoc feci; imperiô, metû, vi adductus feci; necessitate impulsus; vi metúque subactus eam rem suscepi; expressa mihi necessitas est id agendi; impulsus, coactúsque hoc suscepi; necessitats adactus sum ad id agendum. Vis, metúsque me in eam necessitatem adduxit istud agendi; vis, metusque subegit me ad necessitatem facinoris. *Usus.* 1. Legis est persuadêre, non omnia vi, & metú cogere. 2. *Congrego, colligo*, versammlen, zusammenruffen. Senatum, multitudinem hominum, armatos cogere, omnem militarem ætatem excire. Pecuniam è decimis; à civitatibus stipendia cogere. Aër cogitur in nubem. 3. *Concludo*, schliessen. E tuâ argumentatione, quod volumus, efficitur & cogitur. Aliud, quam cogebatur, infers. 4. *Coarcto*, in die Enge bringen. In angustum cogi. In ordinem cogere, eines seinen Gewalt einschräncken. 5. *Appello*, anländen. Naves in portum cogere. 6. *Condenso*, dick machen. Lac cogere. V. *Violentus*, *Nolo*.

Cohærentia, æ, f. Vereinbahrung. *Syn.* Compositio, conjunctio. *Us.* Siderum circuitus ad mundi cohærentiam pertinet.

Cohæreo, es, hæsi, hæsum, ére. an einander hangen. *Syn.* Cohæresco, conjungor.)(*Disjungor*. *Adv.* Aptè, necessario, præclarè, quam aptissimè, vehementer, *Phras.* *Virtutes omnes inter se cohærent*, alle Tugenden hangen an einander. Mirabilis est virtutum contextus; omnes inter se aptæ sunt, nexæ & jugatæ. Est quædam admirabilis continuatio, seriesque virtutum, ut aliæ ex aliis nexæ, & omnes inter se aptæ, colligatæque videantur; aptissimè inter se implicatæ sunt.

Vir-

Virtutum omnium ſocietas eſt arctiſſima; virtutes omnes arctiſſimè copulantur. *Uſus.* Extrema cum primis aptiſſimè cohærent. Mundus ita cohæret, ut diſſolvi nullô modô poſſit. Non cohæret tua oratio. V. *Hæreo, conjungo.*

Cohæres, edis, c. **Mit-Erb.**

Cohæreſco, is, , ere. **an einander hangen.** *Syn.* Cohæreo. *Uſus.* Atomi inter ſe cohæreſcunt.

Cohibeo, es, ui, itum, ere. **zäumen.** *Syn.* Contineo, refræno. *Adv.* Ardentius aſſenſionem. *Phraſ.* *Cohibuit ſe ab alienis appetendis*, **er hat ſich eingehalten, und fremden Gut nicht nachgetracht.** Non revocavit ſe ipſe, ſed pænè refugit ab alienis appetendis; abſtinuit ſe, tenuit, continuit, repreſſit, manus abſtinuit ab alienis invadendis; nihil alieni usquam attigit; non manus ſolùm, ſed oculos etiam abſtinentes habuit; moderatione magnâ & modeſtiâ eſt uſus; mediocritatem ſectatus, cupiditati ſuæ modum conſtituit; aſpirare ad alienas opes, religio erat homini; cupiditati frænum continuò adhibuit, injecit. Nihil illis manibus ſanctius, atque ab omni cupiditate remotius; integras, puraſque, atque ab omni cupiditate intactas manus habuit. V. *comprimo coërceo, tempero. moderor.* *Uſus.* Niſi Cæſar furentis impetus & conatus, furorem, importunitatem cohibuiſſet, actum erat de pulcherrima provincia. Iracundiam cohibere, animum vincere. Cohibere à rebus incertis aſſenſionem, **ungewiſſen Sachen nicht beyfallen.**

Cohibitio, onis, f. **Verboth.** *Syn.* Interdictum.

Cohoneſto, as, avi, atum, are. **ehren.** *Syn.* Honeſto, decoro, orno, *Uſus.* Exequias cohoneſtare. Authoritate ſuâ, ac laude cohoneſtare aliquem. V. *Orno,*

Cohorreo, es, ui, ere. **erſchrecken.** *Syn.* horreo, percellor. *Uſus.* Sudore cum cohorruiſſem, in febrim incidi. Cohorrui ad id ſpectaculum. V. *Horreo.*

Cohors, tis, f. **ein Hauffen Kriegs-Volck.** *Syn.* Militum manus. *Epi.* Auxiliaria, impura. invita, nobilis, præclara, prætoria, ſtudioſa alicujus, tota. *Uſus.* 1. Quot potuit, cohortes contraxit, conſcripſit, inſtruxit. Completas cohortes ſucceſſori tradidit. 2. *Tranſl.* *Caterva, multitudo varia hominum.* Conferto hujus cohortem impuram, cum illius comitatu ſanctiſſimo.

Cohorticula, æ, f. **ein Häuflein Volck.** *Syn.* parva cohors.

Cohortatio, nis. f. **Ermahnung** *Syn.* Hortatio, hortatus. *Epi.* gravior, inanis, mirifica. *Uſus.* Incredibiliter me tua cohortatio commovit, incitavit, excitavit ad inquirendam veritatem.

Cohortor, aris, atus ſum, ari. **ermahnen.** *Syn.* Hortor, adhortor *Adv.* Ardentius ad virtutem. *Uſus.* Te ſemper ad ſtudium virtutis, ac ſummæ laudis cohortatus ſum. V. *Hortor, moneo.*

Coinquino, as, avi, atum, are. **beflecken.** *Syn.* Turpifico, commaculo. V. *Maculo.*

Coitio, nis, **Zuſammenkunfft.** *Syn.* Societas, ſodalitas, arcana pactio, & factioſa. *Epi.* Sylveſtris. *Uſus.* Coitionem facere; in candidatorum coitione interfui.

Colaphus, i, m. **Backenſtreich.** **Uſus.* Infligere, infringere, impingere, incutere colaphos; in os pugnos ingerere; pugnis operare, obtundere, concidere; pugnos obſerere; incurſare pugnis; pugnô percutere; pugnis conſcindere; pugnô icere, **Backenſtreich geben.**

Collabeſio, is, fieri, **verderbt werden.** * *Uſus.* Naves perfractô roſtrô totæ collabefactæ.

Collabor, eris, lapſus ſum, **zu Hauffen fallen.** **Syn.* Labor, corruo. *Uſus.* Ruina collabi. V. *Cado.*

Collachrymatio, nis, f. **das Mitweinen.** *Uſus.* Signa doloris vultu, voce, collachrymatione oſtendit.

Collachrymo, as, avi, atum, are. **mitweinen.** *Syn.* Lugeo. *Uſus.* Caſum meum toties collachrymavit.

Collatio, nis, f. **Vergleichung.** *Syn.* Comparatio, ſimilitudo. *Uſus.* Philoſophia ex rationum collatione conſtat. Quæ eſt in iſta collatione ſimilitudo? V. *Confero.*

Collato, as, avi, atum, are. **weitern.** *Syn.* Dilato.)(*Coanguſto.* *Uſus.* Oratio collatata & diffuſa. V. *Amplifico.*

Collaudatio, nis, f. **das Loben.** *Syn.* Laudatio. V. *Celebratio.*

Collaudo, as, avi, atum, are. **loben.** *Syn.* Comprobo, laudo. *Adv.* Indiſertè. *Uſus.* Cle-

Clementiam Cæsaris diserte collaudavit. V. *Celebro, laudo.*

Collecta, æ, f. Sammlung/ Steur. *Syn.* pecunia à multis colligi solet, ùt à convivis & aliis. *Usus.* Collectam à conviva exigere.

Collectio, nis, f. Zusammensammlung. *Syn.* Congregatio. *Usus.* Eorum collectio dispersa celeritatem insequendi retardavit.

Collectitius, a, um. gesammlet *Syn.* Recens collectus, tumultuarius. *Usus.* Cum tirone & collectitio exercitu signa contulit.

Collega, æ. m. Mitgesell. *Syn.* Qui ejusdem cum altero officii est, & potestatis. *Epi.* Custos & vindex cupiditatis, cupidus provinciæ, immanis & impurus, non indissertus, perhonorificus in aliquem & partium studiosus, ac defensor bonorum, studiosus alicujus. *Usus.* Habuit collegam in prætura Sophoclem.

Collegium. ii, n. Versammlung. *Syn.* Conventus, sodalitas, cœtus, ùt *Sacerdotum, opificum &c. Epi.* Amplissimum, Decemvirale, desperatum, frequens, maximum, prætorium, totum. Collegia innumerabilia, nova, vetera. *Usus.* Pontificum tribunorum, sacerdotum amplissimum collegium. Aliquem in collegium adoptare, cooptare. Nullum concilium, societas, consilium commune, collegium superest.

Collibet, collibuit, collibitum est. gefallen. *Syn.* Libet *Usus.* Simul ac mihi collibitum fuerit, adero. V. *Libet.*

Collido, is, lisi, lisum, ere. zerknitschen. *Syn.* Frango, contero. *Usus.* Humor facilè comprimi ac collidi potest.

Colligatio, nis, f. Zusammenbindung. *Syn.* Vinculum, connexio. *Epi.* Arctior, naturalis. *Usus.* Colligationem omnium causarum animô perspicere. Arctior colligatio est propinquorum. V. *Necto.*

Colligo, as, avi, atum, are. zusammenbinden. *Syn.* Necto, connecto constringo, ligo, vincio.)(*Dissolvo. Usus.* Corpora naturalibus vinculis colligata. Colligatæ inter se & aptæ virtutes; virtutes cognatione quadam inter se continentur. V. *Cohæreo, necto.*

Colligo, is, egi, ectum, ere. sammlen. *Syn.* Cogo, congrego, in unum conjicio cumulum, in unum redigo. *Adv.* Colligere, acutè crimina, aliquando se, amice, benevolè, breviter, commodius animo, copiose sententias, diligentius, divinitus omnia eleganter, exquisitius facere, memoriter, modicè, benevolentiam, præclare, propemodum rhetorice sententias, ridiculè, singulatim ac diu, tenuiter argumenta voluntatis, undique, undique omnes copias, undique omnes perditos. *Phras.* 1. *Quantum potuit hominum, collegit,* er hat einen grossen Hauffen Volck zusammen gebracht. magnam ex agrestibus manum effecit; magnam hominum multitudinem coëgit, contraxit; in unum locum compulit, ad belli societatem convocavit; ex agris, oppidisque congregavit; manum fecit, copias paravit non contemnendas; omnem ætatem militarem excivit; lecta armatorum manus, & ad signa convocata. 2. *Collegi me tandem ex pavore,* ich habe mich endlich wieder zusammen geklaubt. Respiravi, recreavi me â præteritis molestiis; recepi me ex illo terrore; animos collegi tantæ rei cogitatione confusos; collegi me tandem, & rationi, & consilio locum dedi; redii tandem ad me; animum à timore recepi; animus mihi rediit; animum ex mœrore refeci; animum tandem ad me advocavi; abduci â mœrore animum; a molestiis avocavi animum & cogitationem. V. *Respiro. Usus.* 1. Exercitum ex agris collegi. Argumenta multa in unum collegi. Res undique collectæ & comportatæ; lecti fructus, spolia, flores. 2. *Aucupor, acquiro, comparo* verschaffen, erlangen. Benevolentiam civium assentatione; ex labore magno gratiam & dignitatem colligere. Eo facto invidiam sibi collegit. 3. *Animum resumo,* das Gemüth erhohlen. Tu te collige. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere. 4. *Concludo,* schliessen. Ex eo colligere potes, quam te amem. Hic benè colligitur; rectè conficitur &c. 5. *Vasa colligere,* einpacken aufbrechen.

Collineo, as, avi, atum, are. abzielen/ den Zweck treffen. *Syn.* Dirigo, propositum assequor. *Vulgo: Scopum tango, album tango. Usus.* Collineas, oportet, quo propositum assequaris. Quis totâ die jaculans, non aliquando collineat? collineare hastam aliquò, *vel,* sagittam.

Collis, is, m. Berglein/ Hügel. *Syn.* Mons, clivus. *Epi* Colles excelsi, nitidissimi, viridissimi, deserti. *Phras.* Editus in saltu collis, aditu arduus impedito agmini, expedito haud difficilis, ein hoher Hügel. Collis in modum metæ, in acutum cacumen à fundo satis lato fastigiatus; collis leniter ab infimo acclivis; collis ex omni parte circumcisus; tumulus paulo editior; collis clementer & molliter assurgens; intercisus vallibus collis leniter editus. V *Mons.*

Col-

Collocatio, nis, f. Stellung. *Syn.* Dispositio. *Usus.* Collocationis est, componere & struere verba, ut ne asper eorum concursus, ne hiulcus, sed quasi coagmentatus sit. 2. Collocatio filiæ, die Ausheyrathung.

Colloco, as, avi, atum, are. an ein Ort legen. *Syn.* Loco, dispono, pono, statuo, accommodo. *Adv.* Aptissimè inter se, bene, benè pretia apud aliquem & munera, diligenter res electas, diligenter verba, longe se àb, melius pecuniam, mirifice, palam se ab invita, meretricla, penitus legiones in hybernis, propalam signa, recte, uspiam in solitudinem. *Usus.* 1. Domicilium in aliquo loco; suo quidvis loco collocare. Legiones in cervicibus nostris collocavit. In tuto eum collocavi. Insidias alicui collocare. 2. *Cum fructu aliquid impendo, aut secùs.* Beneficium bene apud hunc hominem collocabis. Male apud illum beneficium collocâsti. 3. *Nuptum do filiam*, ausheyrathen. Collocare alicui filiam, in matrimonium filiam collocare. V. *Nubo.*

Collocutio, nis, f. Gespräch. *Syn.* Colloquium, sermo. *Epi.* Familiarissima cum aliquo. *Us.* In familiarem collocutionem venire cum aliquo.

Colloquium, ii, n. Gespräch. *Syn.* Collocutio, sermo, congressus, dialogus, sermonis communicatio. *Epi.* Non incommodum, clandestinum. *Usus.* Rerum leviorum colloquia. Hostium duces ad colloquium evocavit. Venère illi in congressum & colloquium. Clandestina cum hostibus colloquia habére, facere. Colloquium amicorum absentium; *litteræ*, Brief. V. *Alloquor.*

Colloquor, eris, locutus sum, loqui. mit einander reden. *Syn.* Cum aliquo sermonem habeo, *vel* confero; communico, colloquium facio. *Adv.* Postremùm cum aliquo, quam sæpissime per litteras, secretò. *Phras.* *Velim sæpissime tecum colloqui*, ich möchte offt mit dir reden. Verbis agere tecum; in colloquium tecum venire perfæpe cuperem; nihil malim, quam tecum frequentissime sermonem sociare, conferre, multum sermonis invicem consumere; jucundum mihi esset, verba inter nos commetare; sermones cædere orationem tecum habere; sermones conserere. Velim tecum congredi sæpissime; collocutionem habére; colloquia serere, confabulari, conferre; volupe esset, horas quam plurimas suavissimô sermone consumere. In collucationem venire tecum opto; aditum sermonis habere cuperem; nihil exoptatius evenire posset, quam si loquendi tecum, si sermonis copiam & potestatem faceres amplissimam. Velim loquendi mihi locum dares frequentissime. Utinam mihi aditus esset ad te sæpissime! sermonis communicatione, quæ tecum mihi esse solet suavissima, ægerrime careo. Jungeres, utinam! misceres sermones mecum sæpius! vereor, ne me â congressione frequentiori prohibeas. Utinam frequentiùs inter nos fieret sermonis commerciùm! *Usus.* Velim sæpissimê mecum per litteras colloquâre, schreiben. Inter nos colloquimur de eo negot.o. V. *Sermo, Loquor.*

Colluceo, es, luxi, ére. scheinen. *Syn.* Luceo. *Adv.* Late, longè. *Usus.* Omnia tuis furtis collucent. Fulgore auri collucet & illustratur templum. Mate à sole collucet. V. *Luceo.*

Colludo, is, lusi, lusum, ere. kurtzweilen, heimlich sich mit einem andern verstehen. *Syn.* Cum aliquo ludo; clandestina consilia cum altero confero. *Usus.* Cum hoste collusisse compertus est.

Collum, i, n Hals. *Syn.* Cervici subjecta pars, cervix, cervices. *Epi.* Procerum & tenue. *Usus.* In collum alicui invadere, um den Hals fallen. Homini collum in laqueum inferenti subveni, ich bin einem zu Hülff kommen, der sich hencken wollen. Collô & cervicibus sustinére pœnam temeritatis, seine Vermessenheit mit dem Kopff bezahlen. Collum hominis secuit, Er hat ihm den Kopff abgeschlagen. Collum, jugulum pro tua salute præbui, seinen Kopff für einen andern auffsetzen.

Collusio, nis, f. Schimpff-Spiel. *Syn.* Dissimulatio in rebus agendis, tacita conspiratio. *Usus.* Hominum nequissima collusio. V. *Conjuratio.*

Collusor, oris, m. Mit-Spieler. * *Usus.* Compransores & collusores alicujus. Confessor & collusor.

Collustro, as, avi, atum, are. besichtigen. *Syn.* Aspicio, illumino. *Usus.* Pictura collustrata. Sol omnia clarissimâ luce collustrat. Cum omnia oculis collustrarem. V. *Orno.*

Colluvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sórdes, fæces, concursus sordium. *Usus.* Nempe in illa perditorum hominum colluvie regnabis?

Colluvio, nis, f. Schand-Buben. *Syn.* Colluvies *Usus.* Ille ex omnium scelerum colluvione natus. Discede ex hac turba, & colluvione.

Collybus, i, m. Wechsel. *Syn.* Fœnus illud, quod pro permutatione pecuniæ argentariis solvitur. *Usus.* Collybus esse qui potest, cum utantur unô genere nummorum?

Collyrium, ii, n. Augen-Salb. * *Syn.* Medicamentum oculorum.

Co-

Colo, is, colui, cultum, ere. ehren. *Syn.* observo, veneror, amo, diligo, honorem alicui habeo, aliquem dræcipuo in honore habeo.)(*negligo*, *Adv.* colere æquè atque obſervanter, æquè jus, aſſiduè, caſtiſſimè Deos, commodius inter ſe, maximè, ununquemque mirificè, omnino prædia, piè, privatim, religioſe, religioſiſſime templum, ſanctè neceſſitudinem, ſanctiſſimè amicitiam, ſanctiſſimè ſacra, auſpicia, ceremonias, ſtudiosè agros, ſuaviſſimè aliquem. Coli caſtiſſimè, frequentiſſimè partem urbis, vehementius ſtudia. Colendi Dii & retinendi. *Uſus.* 1. Me ille mirifice coluit, & amavit. Diligentiſſimè, ſuaviſſimè me colit. Memoriam tui beneficii colam benevolentia ſempiterna. Aliquem patris loco ſummâ obſervantiâ colere. V. *Honoro.* 2. *Diis tribuitur*, & *ſacris*, von göttlich- oder heiligen Dingen. venerari, & colere aliquem Deorum numero. DEum auguſte, ſanctè, pie; templa pie, ſanctéque colere. Religiones Deorum ſanctiſſime colere. 3. *Studium in aliqua re pono.* Virtutem, litterarum ſtudia, leges colere. Amicitiam, officium, fidem, jus & juſtum colere. V. *Virtutem colo*, *Juſtitiam colo.* 4. *Habito*, bewohnen. Terram, urbem, domum aliquam colere. 5. *Excolo*, anbauen. Agros prædia, rem ruſticam egregie colit; cultum, culturam adhibet; agros exercet; glebam ſubigit, *vel* terram; terram mollito & ſubacto gremio frugiferam reddit; terram ferro ſubjicit. V. *Agricultura*.

Colonia, æ, f. das Leben, Pflantz Stadt. *Syn.* populus ex urbe, aut regione alio abductus, & translatus. *Epi.* fidiſſima, fortiſſimaque, inprimis firma, illuſtris, ſplendidiſſima, florens, florentiſſima, nova. *Uſus.* Aliquos in coloniam conſtituere, collocare. Deducere novas colonias. Luſtrare, reficere veteres colonias.

Colonus, i, m. Bauers-Mann. *Syn.* Agricultor, agricola. *Epi.* frugaliſſimus, modeſtiſſimus, optimus, parciſſimus, coloni honeſtiſſimi, novi. *Uſus.* Coloni & aratores populi Rom. Colonis agros aſſignare. Colonos deducere.

Color, oris, m. Farb. *Syn.* pigmentum. *Epi.* albus, decorus, egregius, priſtinus, ſervilis, ſuavis, ſucco illitus, ſanguine diffuſus. Colores clari, diſpares, pauci. *Uſus.* 1. Formæ dignitas coloris bonitate tuenda eſt. Color defluit, die Farb ſchieſſt ab. 2. *Transl.* urbanitatis quidam color. Oratio quaſi colore & ſuccô quôdam ornatur. Orationis ornamenta & lumina totidem velut colores ſunt, quibus oratio ſe diſtinguit. 3. *Colorem aſſumo*, eine Farb annehmen. Colorem ducit, trahit, combibit.

Coloro, as, avi, atum, are. färben, anſtreichen. *Syn.* Tingo, colorem induco, colore imbuere, inficio. *Uſus.* Arcus è nubibus coloratus, ein Regenbogen. Oratio ipſa ſe colorat, & roborat.

Columba, æ, f. eine Taube. *Uſus.* plumæ verſicolores columbis.

Columbinus, a, um. das von Tauben iſt. *Uſus.* Pullus columbinus.

Columella, æ, f. kleine Säul. *Syn.* parva columna. *Epi.* eminens.

Columen, inis, n. Stütz, Pfeiler. *Syn.* fulcrum, princeps. *Uſus.* Columen Reipublicæ, amicorum, familiæ.

Columna, æ, f. Säul. *Epi.* aurea, excelſa, altior, execrata, nova, ſolida, ſumma. Columnæ æneæ, antiquæ, marmoreæ, rectæ, politæ. *Uſus.* Columnæ rectæ, & ad perpendiculum exactæ.

Columnarium, ii, n. die Steur, ſo auf die Zahl der Säulen eines Hauſes geſchlagen wurde. *Syn.* Tributum quod in ſingulas columnas domum ſuſtentantes exigebatur. *Uſus.* Vide, ne columnarium debeamus. *Hinc præfecti*, *ſeu coactores hujus tributi dicti ſunt:* Columnarii.

Colus, ûs, *vel* i, f. Spinn-Rocken. *Syn.* Bacilli, ex quibus penſa trahuntur. *Uſus.* Cum colo, & lana.

Coma, æ, f. das Haar. *Syn.* Capillus, Cæſaries. *Epi.* calamiſtrata, intonſa, madens. *Uſus.* Coma calamiſtrata, unguentis delibuta, unguentô madens.

Comatus, a, um. das Haar hat. * *Uſus.* Galliam comatam remitto.

Combibo, is, bibi, bitum, ere. trincken. *Syn.* bibo, haurio. *Uſus.* Infici debet his artibus puer, quas ſi combiberit, ad majora erit paratior. Colorem combibit lana, die Woll nimmet die Farb an.

Combibo, onis, m. Mitſauffer. *Syn.* Compotor.

Comburo, is, uſſi, uſtum, ere. verbrennen. *Syn.* Uro, cremo, inflammo, incendo, exuro. *Phraſ.* *Domus combuſta eſt*, das Haus iſt verbronnen. domus repentinò incendiô deflagravit, conflagravit; igni abſumpta, concremata eſt; in cineres redacta, igne deuſta eſt; incendio deleta, confecta eſt; incendio hauſta, conſumpta eſt; reſedit in cineres; Domus repentino incendio exarſit, & ad cineres rediit; in cineres redacta eſt. V. *Ardeo*, *Concremo*, *Incendium*, *Incendo*, *Flamma.* *Uſus.* Vivus combuſtus eſt; cadaver infelicibus lignis ſemiuſtulatum.

Comedo, is, edi, eſum, *vel* eſtum, ere. eſſen. *Syn.* edo, cibum capio, cibum ſumo. *Phraſ.* *Comede ſobrie*, eſſe mäſſig. Tantum cibi, potionisque adhibeatur, ut reficiantur vires, non opprimantur. Cibi, potionisque deſideriô naturali, non voluptate modus, finiatur. Cibô famem depelle, non ventrem diſtendito. Firmandæ cibô vires-

vires non onerandæ. Accumbe, cœna, epulare, vescere apparatè, & opiparè, dum cibus adversus famem fit, non ad voluptatem inflammandam. V. *Abstinentia*. *Usus*. 1. Muscæ te comedent. 2 *Prodigo, rapio*, **verschwenden, hinwegnehmen.** Rem suam familiarem omnem comedit, devoravit. Ego te jacente tua bona comedam? Quis tuos nummos comedit? V. *Edo cibum capio*.

Comes, itis, g. c. **Reis-Gefehrd.** *Syn*. Sectator, affectator, assecla, socius, deductor, *Epi*. Charus atque jucundus, idoneus, importunissimus, mercenarius, mirificus, non molestus. Comites extremi, nequissimi, veteres. *Usus*. Fuisti mihi comes, atque socius honoris, & calamitatis. Comitem se alicui præbére, adjungere. Comes furoris. Voluptatum extrema comes est saltatio.

Comessabundus, a, um. **prassend.** **Usus*. Temulento cum agmine comessabundus incessit. V. *Vorax*.

Comessatio, nis, f. **Schlemmerey.** *Syn*. Intempestivum convivium, præsertim nocturnum. *Usus*. Totus ille Antonianæ comessationis chorus. V. *Convivium, gula, bibo*.

Comessator, oris, m. **Schlemmer.** *Syn*. Intempestivis conviviis indulgens, abdomini natus.

Comessor aris, atus sum, ari. **prassen, schlemmen.** *Syn* Intempestivis conviviis indulgeo. *Phras*. Intempestivis conviviis dies pariter, noctésque cunsumo; liberalius vinó, cibóque corpus onero; ventrem cibó, potúque distendo. Omnem mihi in cibo modum, omne judicium, omnem prope rationem gula eripit, mihi vivere tuburcinari est. Quotidiana agito convivia. V. *Gula*.

Cometes, æ, m. **Comet.** *Syn*. Stella crinita; crinita siderum flamma, ardentes cœlô faces. *Adv*. Cometæ tremuli, magnarum calamitatum prænuncii. *Usus*. 1. Cometæ magnarum calamitatum prænuncii.

Comicè. **Comödiantisch.** *Syn*. More comicô. *Usus*. Tragica comicè tractat.

Comicus i. m. **der ein Comödie-Spiel machet.** *Usus*. Comicus ex artificio comico spectatur.

Cominùs, **in der Nähe.** *Syn*. Propius, de propinquo loco.)(*Eminus*. *Usus*, Cum hoste cominùs pugnare, Cominùs accedito.

Comis, e. **höflich, leutseelig.** *Syn*. Humanus, suavis, commodus, facilis, benignus, comitate præditus, præcellens.)(*Inhumanus*. *Phras*. *Comis unâ & gravis*, **er ist zugleich höflich und ernsthafft.** Comitatem cum gravitate conjungit; gravitatem comitate condit; gravitati comitatem aspergit. *Usus*. Læliô quis comior, modestior, simplicior? Comis erga omnes. V. *Humanus, urbanus, condimentum*.

Comitas, tis, f. **Höflichkeit.** *Syn*. Facilitas. benignitas.)(*Severitas, gravitas* *Epi*. Jucunda, multa, singularis, summa. *Usus*. Comitas, affabilitásque sermonis maximè conciliat animos hominum. In illo summa gravitas, cum summa comitate conjungitur. V. *Comis, humanitas facilis*.

Comitatus, ûs, m. **Gesellschafft.** *Syn*. Comitum multitudo, cœtus, numerus, chorus, caterva. *Epi*. Familiaris, improbissimus, flagitiosissimusque, maximus, ornatissimusque, muliebris, & delicatus ancillarum, puerorùmque, multus, magnúsque, optimus beatissimusque, pulcherrimus, regius, turpissimus. *Phras*. *Comitatum habet amplum*, **er hat eine grosse Geleitschafft mit sich.** Ingens lateri circumfusa turba ejus lateri est; comitatû septus, vallatus, stipatus, ingenti est; ingenti clientum coronâ cinctus est; septus coronâ militum est; multi eum deducunt, affectantur; multi se comites adjungunt; lateri adhærent. V. *Comitor*. *Usus*. Legatus cum magno comitatu ingrediebatur. Regem cum toto comitatu hospitiô recepit.

Comiter, **höflich.** *Syn*. Humaniter, humanè, benigè. *Usus*. Salutare benignè, comiter appellare singulos.

Comitia, orum, n. **Land-Tag.** *Syn* Conventus populi, commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges & alia cum populo agenda. *Us*. Consul edicit comitia, habet, gerit, obit; differuntur, extrahuntur comitia; sæpè largitione inquinantur, corrumpuntnr.

Comitialis, e. **das zu dem Land-Tag gehörig.** *Syn*. Ad comitia pertinens. *Usus*. 1. Mensis, dies comitialis. 2. Morbus comitialis, **hinfallende Kranckheit.**

Comitium, ii, n. **der Ort, da man Land-Tag hält.** *Syn*. Locus, in quo comitia habentur. *Usus*. Comitium armatis obsidere.

Comitor, aris, atus sum, ari, **begleiten.** *Syn*. Affector, sector, deduco *Phras*. 1. *In omni fortuna te comitabor*, **ich werde dich in Glück und Unglück begleiten.** Me tibi comitem adjungam, præbebo; in omni fortuna tibi comes ero; hærebo tibi; hærebo lateri tuo; tibi affixus ero; à te, à latere tuo non discedam, non divellar. Semper, nunquam non, in omni tempore, ac lo-

loco assiduus tecum ero; nunquam abs te sejungar; non digrediar; non recedam abs te; nulla me res abs te avellet, amovebit, sejunget, dispunget, abjunget. 2. *Honoris causâ me comitatus est*, er hat mich Ehren halber nach Haus begleitet. redeuntem deduxit; comitem se mihi dedit; comitatû suo me honestavit; intér deductores; assectatores meos fuit; cum laudibus, ac favore me domum prosecutus est. V. *Socius*, *Societas*, *cohæreo*.

Commaculo, as, avi, atum, are. besudlen. *Syn.* Maculo, turpifico, fœdo. *Usus.* Ambitû, avaritiâ se commaculare. V. *Macula*, *labes*.

Commeatus, ûs, m. sicher Geleit, Proviant. *Syn.* Cibaria ad alendam multitudinem aliquam. *Epi.* publicus & privatus. *Usus.* 1. Amici, socii annonam & commeatum parabunt, mittent, subvehent, devehent, portabunt, supportabunt, commeatus copiam subministrabunt. Commeatum recipiemus, commeatû abundabimus. Nisi hostis commeatû nos prohibeat; commeatus intercludat, intercipiat; à commeatu nos intercludat. V. *Annona*. 2. *Tempus*, *facultasque eundi*, *redeundi*, *manendi*, *alicui præscripta*. Commeatum dare, sumere, einen freyen Paß geben, nehmen. Ad diem commeatus non venit.

Commeditor, aris, atus, sum, ari. fleißig betrachten. *Syn.* Meditor, verso. V. *Cogito*, *meditor*.

Commemini, minisse. eingedenck seyn. *Syn.* Memini.

Commemorabilis, e. Meldens-werth. *Syn.* Memorabilis. *Usus.* Vir commemorabili pietate, ac virtute præditus. V. *Memorabilis*.

Commemoratio, nis, f. Erzehlung. *Syn.* Mentio, recordatio. *Epi.* assidua, illustrior, multa, necessaria, splendidior, supervacanea. *Usus.* Me commemoratio posteritatis ad spem immortalitatis rapit. Totus est in commemoratione tuæ virtutis. V. *Mentio*.

Commemoro, as, avi, atum, are. erzehlen. *Syn.* Memoro, dico, memini, refero, narro, alicujus rei memoriam usurpo, crebris usurpo sermonibus, laudo. *Adv.* breviter, creberrimè, libentius laudes, planius, veré. *Usus.* Commemorare breviter. Quid tota die egerim, vesperi commemoro. Omnes de virtute tuà commemorant. De te omnium celebratione commemoratum. est. V. *Memoro*, *narro*.

Commendatio, nis, f. ein Befehl, Lob. *Epi.* accurata. communis hominum, & inter homines, naturalis, diligens, diligentissima, dulcissima, gravissima, magna liberalitatis, major, non modo humana, sed etiam divina, obscura & incerta, perpetua, singularis, non vulgaris. *Usus.* 1. Effice, ut meam commendationem profuisse sibi sentiat. 2. *Laus celebratio*, *comprobatio*, Lob, Gutheissung. Magna est in vulgus opinio de te,, magna commendatio. Liber iste commendatione non eget. Per se cognitus vir nullâ commendatione majorum. Eô facinore magnam sibi commendationem comparavit. V. *Laus*, *commendo*.

Commendatitius, a, um. zur Fürdernuß dienlich. *Usus.* Litteræ commendatitiæ.

Commendatrix, icis, f. die da lobet. *Usus.* Lex est emendatrix vitiorum, commendatrix virtutum.

Commendo, as, avi, atum, are. anbefehlen. *Syn.* Fidei alicujus committo; in alicujus fide & religione depono; fidei alicujus trado; in fidem alicujus trado; alicujus fidei mando; permitto in fidem alicujus; alicujus virtuti, fidei, felicitati confido; alicui in fidem & custodiam concredo; alicujus tutelæ subjicio; in tutelam trado; in alicujus fide repono, colloco. *Phras.* 1. *Commendo tibi hunc magnopere*, ich will dir diesen aufs beste anbefohlen haben. Sic tibi eum commendo, ut majore curâ, studio, solicitudine animi commendare non possim. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, ut quos diligentissimè, valdéque ex animo soleo. Eum tibi commendo eâ commendatione, quæ potest esse maxima. Sic tibi eum commendo, ut neque majore studiô quenquam, neque justioribus de causis commendare possim. Maximopere ut meâ & tuà dignum amicitia tibi commendo. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione, quàm maximas, quam primùm, quàm sæpissimè gratias agat. Si me tanti facis quanti & ipse æstimat, & ego sentio, cures, quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse speraverit, nec ego dubitarim. Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimùm; si eum, quibuscunque rebus honestè, ac pro tua dignitate poteris, juveris, atque ornaveris. Cura, quæso, ut

ut is intelligat, hanc meam commendationem maximo fibi apud te adjumento fuiffe. Hanc commendationem, quam his itteris confignari volui, fcito, effe omnium graviffimam. Eum fi tibi commendo verbis iis, quibus, cum diligentiffimè agimus, uti folemus, vix tamen ftudio meo fatisfeciffe mihi videor. Quanti apud te fum, tantum valére apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirificô, planéque quod fit ex intimo depromptum animo, ufum me putato. Si ulla mea apud te commendatio valuit, hæc ut valeat, rogo. Velim, tibi perfuadeas, nihil me majori ftudio à te petere, nihil mihi gratius facere te poffe, quàm fi omnibus tuis opibus, omni ftudio eum juveris. Velim, eum omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tueâre. Velim, eum quam liberaliffimè complectare. Velim eum quàm honorificentiffime pro tuâ humanitate, & quàm liberaliffimè tractes. Peto à te majorem in modum, vel tuæ humanitatis, vel meâ causâ, ut eum auctoritate tuâ, quæ plurimùm valet, confervatum velis. Ita à te peto, ut majori ftudiô, magísque ex animo petere non poffim, ut omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & poteftate tua proficifci poterit, non modò re; fed etiam verbis, vultû denique ipsè exprimas. Peto à te majorem in modum, ut ei omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidésque patietur, commodes. Majorem in modum à te peto, ut cùm omnes meos, æquè ac tuos obfervare pro noftra neceffitudine debeas, hunc imprimis ita in fidem tuam recipias, ut ipfe intelligat, nullam rem fibi majori ufui, aut ornamento, quàm meam commendationem effe potuiffe. Vehementer mihi gratum erit, fi eum humanitate tuâ, quæ eft fingularis, complexus fueris. Eum, fi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me ipfum; commendo eum tibi de meliore notâ. 2. *Commendavi me tibi dudum*, **ich hab mich längst dir anbefohlen.** In fidem tuam me dudum contuli; me tibi commifi, & tuæ tradidi fidei; in tutelam & patrocinium tuum me dudum contuli; me, résque meas tuæ fidei dudum permifi, mandavi; tuæ me tutelæ dudum commendavi & fubjeci. Totum hominem tibi traditum de manu, ùt ajunt, in manum habes, tu modò fac tuearis, ut tua fides poftulabit; habes hominem mandatum fidei tuæ, ac in tutelam traditum. Dudum me tuæ fidei credidi. 3. *Commendabo negotium DEO in precibus*, **ich werde diese Sach GOTT im Gebet anbefehlen.** De ea re confulam per preces DEUM. Divinæ mentis confilium precibus explorabo. Negotii fucceffum à DEO fuppliciter exorabo. Ad explicandas ejus rei difficultates divinum præfidium implorabo. Cœlefte numen in fpem felicis fucceffus deprecabor. *Ufus.* 1. Filios fuos diis immortalibus; tutelæ populi Romani commendavit. Salutem fuam, rem familiarem fidei alicujus tradere, & commendare. Religiones, & facra facerdotibus commendantur. 2. *Laudo, comprobo, laudando extollo, & confirmo*, **loben, ansehnlich machen.** Eloquentiam vocis fuavitas commendat. Cura formam commendat. Nihil eum præter fimulatam triftitiam commendat. 3. *Mando*, aliquid litterarum monumentis, memoriæ; nomen fuum, & famam immortalitati; fe fugæ commendare. V. *Committo.*

Commentariolum, i, n. **klein Register, oder Auszug.** *Syn.* Libellus.

Commentarium, ii, n. *vel* Commentarii, orum, m. **Verzeichnuß-Buch.** *Syn.* Liber ad fubfidium memoriæ comparatus, in quo rerum & negotiorum capita notantur. *Epi.* paullò plenius, plurima. *Ufus.* Referre aliquid in commentarium fuum. *Vulg. Regiftrare.* Cæfar fcripfit, confecit commentarios rerum fuarum. Rerum urbanarum, Pontificum commentarii.

Commentatio, nis, f. **das Schreiben über ein Buch, Betrachtung.** *Syn.* meditatio, cogitatio. *Epi.* domeftica, multa, plurima. *Ufus.* Accuratæ, & meditatæ commentationes multi fudoris funt. Tantum poteft exercitatio, meditatio, confuetudo. Commentationibus quotidianis fe exercet. In commentationibus multum operæ ponit. Orator locos fuos multa commentatione paratos habeat, oportet, & expeditos. V. *Meditor, cogito, confidero, cogitatio.*

Commentitius, a, um. **erdichtet.** *Syn.* Fictus.)(*verus. Ufus.* Novum, commentitium, & futile crimen.

Commentor, aris, atus fum, ari. **erfinden, gedencken.** *Syn.* Meditor, cogito, confidero, mecum conficio; *item:* commentariis illuftro, explano, explico, expono locum fcriptoris. *Ufus.* 1. Aliquid fecum de re aliqua meditatur, & commentatur. Orationem commentari, *componere.* 2. *Difputo*, difputiren. Commentandi inter fe, & difputandi caufa

causa convenêre. Cum litteratis omnibus quotidie commentatur. V. *Meditor, Cogito, Mens.*

Commentum, i, n. **Erdichtung.** *Syn.* Res ficta, excogitatio, inventio. *Usus.* Opinionum commenta delet dies, **erdichtete Meynungen haben keinen Bestand.** Commenta sua, & scripta memorabat.

Commeo, as, avi, atum, are. **etwa hinreisen.** *Syn.* Venio, redeo, coëo. *Adv.* vicissim, retrò, undique. *Usus.* Crebrò illius litteræ ad nos commeant. Tabulariùs, navis ad insulas commeat. Animus per omnem rerum naturam commeat.

Commercium, ii, n. **Gewerb.** *Syn.* Usus, familiaritas, consuetudo. *Usus.* Voluptas nullum habet cum virtute commercium. Mihi cum illo nullius rei commercium est, **ich hab mit ihm nichts zu thun.** Nullius mihi rei cum illo est communitas; ne minima quidem societate mihi conjungitur. V. *Mercor.*

Commereo, es, ui, itum, ére. **verdienen.** *Syn.* Mereor. *Usus.* Quid de me commeruisti? V. *Mereo.*

Commetior, iris, mensus sum, iri, **messen.** *Syn.* Metior. *Usus.* Oportet tempus cum negotio commetiri. V. *Metior.*

Commigro, as, avi, atum, are. **etwa hinziehen zu wohnen.** *Syn.* Migro, domicilium muto, eo, redeo. *Usus.* In aliam domum commigrat. V. *Migro.*

Commilito, onis, m. **Spieß-Gesell.** *Syn.* In bello socius. *Usus.* Cæsar milites suos commilitones appellabat.

Comminatio, nis, f. **Drohung.** *Syn.* Minatio. *Usus.* Ne comminationibus quidem movetur. V. *Minor.*

Comminiscor, eris, mentus sum, nisci. **erdencken.** *Syn.* Fingo, excogito. *Usus.* Ne putes eum tantum scelus comminisci. V. *Excogito, fingo, commentor.*

Comminuo, is, ui, utum, ere. **verminderu, zerbrechen.** *Syn.* Minuo, frango, deturbo, affligo, dissipo. *Usus.* Hostem comminuere, **den Feind schwächen.** Spiritus alicuius, arrogantiam, audaciam frangere & comminuere. Opes luxû; vires ingenii desidiâ; rem familiarem convivando comminuit pessumdedit.

Commisceo, es, scui, mixtum, *vel* mistum, ére. **vermischen.** *Syn.* Misceo, permisceo. *Usus.* Nunquam sapientia cum temeritate commiscetur. Animum meum cum tuo commiscui, *vulg. unanimes sumus*, **wir seynd ein Hertz, eine Seel mit einander.** Consilium meum cum tuo; res meas cum tuis commiscui. V. *Misceo.*

Commiseratio, nis, f. **Mitleyden.** *Syn.* Miseratio, misericordia *Usus.* Commiserationem brevem esse oportet. V. *Misericordia, commiseror.*

Commiseror, aris, atus sum, ari. **Mitleyden haben.** *Syn.* Misereor, miseratione afficior, miserationem verbis, gestû exprimo. *Vulgo*, *Condoleo. Phras. Commiseror fortunam tuam*, **ich bedaure dein Unglück.** casû tuô vehementer commoveor; doleo vicem tuam; in tanto dolore tuo propè pari molestiâ afficior; casum tuum vehementer miseror; doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum; vicem tuam propè æquè doleo, ac tu. Animi dolorem propè eundem adhibeo; societas pænè ægritudinis mihi tecum est. Dolorem, quem ex tuo casu cepi, declarare verbis non possum; ad aspectum casus tui, lachrymas tenére non potui; misericordia movéri, commovéri, capi me sensi; ad misericordiam flecti, adduci me sensi; casus ille tuus mentem meam miseratione permovit; percussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Miseret me tui; tua causa vehementer doleo; commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ; dolorem ex acerbitate casus tui capio gravissimum; molestè, gravitérque fero casum tuum; excruciat me; tangit mentem meam propter naturæ cognationem, atque consensum ærumna tua; tuâ non minùs, ac meâ calamitate angor, crucior, affligor, vexor; solicitor infelici illô fatô tuô; & dolorem acerbissimum haurio; doleo dolore tuô, angoribus angor, infortunio tuo non tu magis, ac ego miser sum; par utriusque, communis, idem utriúsque in tuo infortunio dolor est; tua me torquent infortunia; tuis uror malis; tuæ me miseriæ miserrimum faciunt; dolor meus ex tuo dolore pendet; est mihi acerbus imprimis tristissimus casus tuus; socius ægritudinis sum, particeps mœroris tui. V. *Doleo misereor. Usus.* Num conqueri, & commiserari non licet?

Commissum, i, n. eine begangene That. *Syn.* Factum, facinus, delictum. *Epi.* audacius, sacrum. *Usus.* Enunciare commissa, prodere conscios. Audax commissum, & facinus.

Commissio, nis, f. zweyer, oder mehrer Zusammenlassung. *Syn.* Exhibitio plurium inter se concertantium. *Usus.* Commissio ludorum.

Commissura, æ, f. Zusammenfügung. *Syn.* Junctura. *Epi.* aptæ ad stabilitatem, & ad artus finiendos accommodatæ, mirabiles, moles digitorum. *Usus.* Ossium ac digitorum commissuræ.

Committo; is, misi, missum, ere. begehen, zusammenthun, übergeben. *Syn.* Admitto, patro, perpetro, pecco; *item*: patior, concredo, conjungo. *Phras.* 1. *Commisit magnum flagitium*, er hat ein grosses Laster begangen. Magnum admisit in se facinus; magnum in se scelus concepit; sequius admisit aliquid; immani se scelere obstrinxit, adstrinxit; summum dedecus, nefarium scelus admisit; detestabile facinus suscepit; nefariâ se culpâ devinxit; immane flagitium conscivit. V. *Pecco*, *peccatum*. 2. *Committo tibi hoc negotium*, ich übergebe dir die Sorg, dieses Geschäfft auszuführen. Id tibi negotii do; fidei tuæ eam rem concredo; curæ tuæ id negotii credo; legare tibi hoc negotium constitui; rerum omnium in eo negotio curam tibi demando, credo; tuæ fidei, ac potestati, hoc, quidquid est negotii, commendo; omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, transcribo; ejus rei gérendæ provinciam tibi, *vel* ad te delego. 3. *Quod tibi commisi, diligenter exequere*, was ich dir anbefohlen, das verrichte fleißig. Quod tibi munus imposui, quæ mandata dedi; quod negotium dedi, quod tibi mandavi; mandatum honoribus tuis volui; quod fidei tuæ, prudentiæque permisi; quam tibi mandavi provinciam, diligenter persice, confice. *Usus.* 1. Ingens flagitium, scelus, facinus; multa in Deos, multa in leges commisit. 2. *Patior, probo*, zugeben, zulassen. Non committam, ut tuis desim consiliis. Committendum non putavi, quin &c. 3. *Mando, credo, trado, do*, sich begeben. Se itineri, fortunæ, discrimini, fidei alterius; in aciem, in discrimen committere. Hyemi se, & fluctibus committere. Aliquid litteris, alicui negotium committere. 4. *Facio*, *ineo*, halten, eingehen. prælium committere cum hoste. 5. *vulgo* - *Confisco*, als verfallen einziehen. Hæreditas templo Veneris commissa. Bona commissa, *ad fiscum redeuntia*; mulcta commissa. 6. *Jungo*, zusammenfügen. duas inter se tabulas committere. Manus committere, 7. *Concitare unum adversus alterum*, einen wider den andern aufhetzen. unum cum altero committere; duos inter se committere.

Commode. füglich. *Syn.* Benè, rectè, commodum.)(*incommodè*. *Phras.* Scribe, si commodè potes; quod commodo tuo fiat; ex opportunitate; ex utriusque commodo scribes; cum erit commodum; cum se dabit, offeret rei opportunitas, commoditas; cum tempus, ratióque postulabit.

Commoditas, tis, f. Gelegenheit, Gemächlichkeit. *Syn.* Opportunitas; utilitas. *Epi.* idonea ad aliquid faciendum, imitatrix prava virtutis, magna. Commoditates externæ, multæ, primæ, & maximæ, tantæ. *Usus.* Amicitia plurimas habet, continet commoditates. Ista ad vitæ commoditatem, & jucunditatem plurimum faciunt. Commoditatis omnes articulos teneo, ich weiß alle und jede Gelegenheit. V. *opportunitas*.

Commodo, as, avi, atum, are. einem einen Dienst thun. *Syn.* Accommodo, utendum do; *item*: gratificor, prosum. *Usus.* 1. Ædes alicui, aurum, aurem commodare. Hæc à virtute donata, cætera à fortuna commodata videntur. 2. *Aliquem juvo*, *inservio*, *benignè facio*, *commodo sum*. Tibi ego omnibus in rebus libentissimè commodabo. V. *Opitulor*, *gratificor*, *auxilium*, *adjumentum*.

Commodùm. zu rechter Zeit. *Syn.* Opportunè, satis intempore. *Usus.* Commodùm in urbe eram, ich ware gleich dazumahl in der Stadt. Commodum ad me venit.

Commodum, i, n. Nutz. *Syn.* Utilitas, bonum, emolumentum. *Epi.* commune, magnum, majus, maximum, non mediocre, privatum, senatorium. Commoda communia, domestica, externa, majora, minima multa, non paria, parva, aut mediocria, plurima, provincialia, aut urbana, publica, tanta, terrena. *Phras.* 1. *Suum tantùm commodum quærit*, er suchet nur seinen Nutzen. Omnia ad suam tantùm utilitatem refert; utilitatem suam omnibus in rebus spectat, sequitur; rebus cunctis antefert; rerum omnium antiquissimam habet; primam ducit; omnes articulos commoditatis suæ captat; nullius rei, præterquàm com-

Commodi sui rationem habet, ducit; suo ubique obsequitur animo; suis tantùm consulit commodis; id unum spectat, unde multa in se congruant commoda; quid è re sit; quid in rem suam faciat; quid rebus suis expediat; quid sibi emolumento sit; omnia suâ causâ facit; commodi sui, ac privatorum rationum impendio studiosus est; commodis suis servit unicè. 2. *Commoda nostra ubique impedit*, er verhindert unsern Nutzen aller Orten. Commodâ nostra oppugnat, labefactat ubique; commodis nostris obstat, officit, adversatur ubique. 3. *Ea res magna illi commoda comparavit*. diese Sach hat ihme einen grossen Nutzen verschafft. Multas illi utilitates importavit: multa creavit commoda; multis eum commodis auxit, locupletavit; multa commoda attulit; ejus commodis egregiè servivit, consuluit; ex ea re non pauca illi commoda enata sunt; non pauca ille commoda cepit, adeptus est; ex ea re multa illi commoda fluxerunt, manaverunt; ea res multis eum commodis affecit. Ex ea re fructum tulit, messuit, cepit non contemnendum; emolumenta collegit, percepit, reportavit nec levia, nec pauca. Ea res non parvo fuit emolumento. V. *Utilitas*. *Usus*. Commodis frui. Alienis servire commodis. Quod commodo Reipublicæ fiat.

Commodus, a, um. nützlich. *Syn*. Opportunus, utilis.)(*incommodus*. *Usus*. 1. Commodior via; tempus commodius. Res nostræ satis sunt commodæ. 2. *facilis*, leutseelig. Homo commodis moribus. Catone nemo commodior, comior, moderatior fuit.

Commonefacio, is, feci, factum, ere. mahnen. *Syn*. Commoneo, admoneo. *Usus*. Aliquem etiam atque etiam de re commonefacere. V. *Moneo*.

Commoneo, es, ui, itum, ere. warnen. *Syn*. Admoneo. V. *Moneo*.

Commonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn*. Admonitio.

Commonstro, as, avi, atum, are. zeigen. *Syn*. Indico, ostendo. *Usus*. Viam commonstrare, digitum ad fontes intendere. V. *Ostendo*.

Commoratio. nis, f. Verweilung. *Syn*. Mora. *Epi*. diuturnior, urbana. *Usus*. Illa villæ amœnitas, diuturnioris commorationis est, non diversorii. V. *Mora*.

Commoror, aris, atus sum, ari, sich saumen verweilen. *Syn*. Maneo, subsisto, consisto. *Usus*. 1. Diem unum, triduum apud te commorabor. Ad oppidum commorabor diutius. Versare rem eandem, hærêre & commorari in eâdem sententiâ. 2. *Moror*. aufhalten. Commorari aliquem. V. *Moror*.

Commotio, nis, f. Bewegung. *Syn*. Motio, motus, perturbatio. *Epi*. suaves, contrariæ, vitiosæ. *Usus*. Temperantia moderatrix omnium commotionum. V. *Motio*.

Commotiuncula, æ, f. kleine Bewegung. *Syn*. Febricula. *Usus*. Tuis commotiunculis valdè afficior.

Commotus, a, um. bewegt. *Syn*. Perturbatus, affectus. *Usus*. Homo commotior paulò stomachari primum cœpit: Libidine, aut irâ commotus.

Commoveo, es, vi, motum, ere. bewegen. *Syn*. Moveo, perturbo, afficio, excito, concito, commuto, invito. *Adv*. acerrimè sensus, aliquantum, facilius conquestione, graviter, gravius rebus, incredibiliter, leviter, maximè auctoritate, maximè voce, magnopere, mediocriter, non minimè, parumper mentes, prorsus rectè ac meritò, sanè, sanè quam, similiter atque, tantulum, temere se alicundè, valdè, valdè commendatione, vehementer amorem multitudinis, vehementer animum, vehementer litteris, vehementer oratione, vehementius miseriâ. *Usus*. 1. Eâ re tumultum maximum, ac tantùm non bellum, odium certè, iram, invidiam, suspiciones commovit, excitavit. Miseriis aliènis, & querelis facilè animô commoveor. Ea res bilem aliis, aliis misericordiam commovit; certè multorum studia, expectationem magnam concitavit. 2. *Locum muto, proficiscor*, hinweg gehen. Ne te inde commoveas. V. *Moveo, causa*.

Communicatio, onis, f. Unterredung. *Epi*. suavissima sermonis, summa cum aliquo intermissa. *Usus*. Suavissima mihi tecum est sermonis, utilitatum. studiorum communicatio, societas & conjunctio. V. *Societas*.

Communico, as, avi, atum, are. mittheilen. *Syn*. Confero, credo, refero, participo. *Adv*. audacter cum aliquo, benignissime furta cum, coram, inter se, unà familiarissimè. *Phras*. 1. *Consilia tua mecum communica*, mache mir zu wissen, was du gesinnet seyest. Confer mecum tua consilia; participem me consiliorum tuorum facito; consilia tua

ad me defer; me expertem consiliorum tuorum amicum habe fidissimum. Fac me certiorem de consiliis tuis; fac, ut de rebus consiliisque tuis cognoscam, intelligam; imaginem rerum tuarum, cogitationúmque tuarum ostende aliquam; quis animus, quis sensus sit, quæ tua consilia, me edoce. 2. *Prædam tecum communicabo*, ich werde dir von dem Raub mittheilen. Prædæ mecum particeps eris; partem capies prædæ; communis erit inter nos præda; non mihi magis; quàm tibi; non minùs tibi, ac mihi; tibi pariter, ac mihi; æque utriúsque nostrum hæc præda erit. Utemur communi jure, æquô jure, pari potestate hostium spoliis; juris tibi tantùm, quantùm ipsi mihi, erit in prædam; prædam mecum communem habebis; in partem te spoliorum vocabo; ut periculi, ita prædæ nobis communio erit; in communionem prædæ venies; in commune conferam, quidquid est prædæ; promiscuus nobis erit prædæ usus. V. *Particeps*, *Participo*. *Usus*. 1. Multa familiarissimè inter se communicare. Utinam mihi homo sit, quicum omnia mea communicem. 2. *Partior. impertior. divido*, mit einem theilen. Cum amicis res adversas, commoda, gloriam, honores, laudem, pericula communicas. V. *Communis*, *communio*.

Communio, nis, f. Gemeinschafft. *Syn*. Communitas, consociatio. *Usus*. Literarum, vocum, conjugiorum, legum, juris, sanguinis communione junguntur homines. Ego fortunas meas in communionem temporum tuorum contuli. V. *Communitas*, *societas*.

Communio Sacra. Geniessung des allerheiligsten Leibs Christi. *Phras*. 1. *Sacram communionem dare*, die Heil. Communion reichen. Cœleste convivium populo præbere: divinâ dape pascere; cœleste epulum impertire; mensæ divinæ convivam aliquem adhibere; reficere cœlesti epulô; sacrosanctô Christi corpore pascere; ad mensæ divinæ communionem admittere. 2. *Sacram Communionem accipere*, die Heil. Communion empfangen. Sacrosanctô Christi corpore; divinô epulô vesci, pasci; epulo cœlesti accumbere; cœlesti dape refici; cœlesti pane sese pascere & communire; cœlesti mensæ accumbere; cœlestibus epulis refici; Christi corpus suscipere; ad divina mysteria accedere; cœlestis agni epulis; divinô pane recreari; cœlestis epuli sacræ mensæ convivam esse. V *Eucharistia*. 3. *Communio generalis*, General - Communion. Cœtus populi ad cœleste epulum celebrandum. Divinum epulum frequenti populo divisum. Conventus populi ad participandum sacrosanctum Christi corpus. Sacrum convivium frequenti populo datum.

Communio, is, ivi, itum, ire, bevestigen. *Syn*. Munio. *Usus*. Jus parum communitum. Autoritas aulæ communita. V. *Munio*.

Communitio, nis, f. Bevestigung. *Usus*. Aditus ad causam, & communitio.

Communis, e. gemein. *R*. à κοινόμενος. *Syn*. Conjunctus. *Phras*. 1. *Amicorum omnia sunt communia*, gute Freund haben alle das Ihrige ins gemein omnia sunt amicis cum necessariis suis consociata; sortem suam cum amicorum felicitate miscent. Honorum ac commodorum communio quædam inter amicos est; ut vitæ, ita fortunæ quædam communitas, societas, consociatio est; amici omnia communiter possident. 2. *Commune hoc vitium est*, das ist ein gemeines Laster. Hoc vitium omnium amicos occupat ac tenet; latissimè patet hoc vitium; in omnium animos irrepsit; ubique gentium viget, regnat, dominatur; nusquam non est hoc vitium; infecti sunt omnes hoc vitio, & irretiti; orbem terrarum est complexum hoc vitium; pauci sunt hoc vitio intacti, hujus vitii expertes; à paucis abest hoc vitium; in plerorúmque mortalium animis insedit, ac inveteravit hoc vitium; quem mihi dabitis hujus vitii contagione non aspersum? 3. *Commune hoc malum erit omnibus*, dieses Ubel wird über alle kommen. Omnibus hoc impendet malum, omnibus minatur; miserrimè cum omnibus, atque infeliciter agetur; expers malorum nemo erit; vexabit omnes eadem calamitas; pari omnes calamitate prementur; omnes manet, omnibus imminet ea calamitas; communis, eadem, par, consimilis erit omnium fortuna. Miseriis his nemo vacabit; urgebit omnes pertinax malum; vis ea malorum, ac tempestas, communis erit omnium. Nemo non communi hoc incendio deflagrabit. 4. *Communia sunt, & vulgaria, quæ affers*, was du erzehlest, ist schon was gemeines. Omnia posita sunt ante oculos; collocata in usu quotidiano; in congressione hominum, atque in foro décantata; ista posita sunt ante pedes; sita ante oculos; in medio sita; obsoleta, de medio sumpta; audita pervulgata, percelebrata, & contrita sermonibus, quæ affers; pervagata res est, in propatulo posita, quam

quam affers. *Usus*. 1. Erat hoc studium commune toti Græciæ. Scelera tibi cum illo communia sunt. Dolorem, & laudem tecum mihi communem esse volui. V. *particeps*. 2. *Vulgaris, contritus, pervulgatus, de medio sumptus, latè patens*. **gemeinsam, bekannt**. communis vita, & vulgaris hominum consuetudo. Communis omnium sensus, pervagatâ opinio. Præcepta communia, & contrita. De communibus, & pervulgatis rebus loqui. V. *Consuetudo communis, opinio communis*.

Commune, is, n. **gemein Wesen**. *Syn*. Respublica, civitas, universitas, collegium. *Usus*. Commune Siciliæ vexatum est atrociter. Ex nostro aliquid in commune contulimus.

Communitas, tis, f. **Gemeinschafft**. *Syn*. Communio, societas. *Epi*. apta naturæ, civilis, humana, immanis, magna, naturalis. *Usus*. Quæ nobis cum isto gladiatore conditionis communitas esse potest? Homines ad societatem, communitatémque humanæ vitæ nascuntur. Naturâ ad civilem communitatem conjuncti, ac consociati sumus. A communitate disjuncti videbimur.

Communiter. **gemeinsam**. *Syn*. promiscue.)(*Propriè, separatim*. *Usus*. Res cum aliis communiter gestæ; communiter alias tibi Arpinates commendavi, nunc peculiariter Cajum. Aliquid cum alio communiter possidére. Communiter inter nos consulemus, **wir werden uns mit einander berathschlagen**. V. *Simul*. *Communiter hoc fit, vulgare est*, **es geschicht gemeiniglich**. *Latinè*: Plerúmque fit, contingit ferè. V. *Ferè*.

Commurmuror, aris, atus sum, ari. **zusammen brummen**. *Usus*. Nescio, quid secum commurmuratus est.

Commutabilis, e. **wanckelbar**. *Syn*. Mutabilis, inconstans. *Usus*. Assentatoris animus varius, commutabilis, multiplex. V. *Varius*.

Commutatio, nis, f. **Aenderung**. *Syn*. Mutatio, conversio, vicissitudo. *Epi*. misera, varia. Commutationes annuæ, aptæ ad maturitatem frugum, & ad temperationem, civiles. *Usus*. Brevi tempore magna fit morum voluntatúmque commutatio.

Commuto, as, avi, atum, are. **verändern**. *Syn*. Muto, converto, commutationem affero. *Usus*. Maline hoc nihil est, si Religionem pecuniâ, jura omnia cum quæstu, leve compendium fraude maximâ commutent? Vitam morte commutavit. Commutavit se animô. Fabulam, sententiam, ordinem commutare. V. *Muto*.

Como, is, compsi, comptum. ere. **zieren**. * *Syn*. Orno, compono. *Usus*. Mulieres dum comuntur, annus est. V. *Orno*.

Comœdia, æ, f. **Schau-Spiel**. *Syn*. Fabula, comicorum ars. *Epi*. antiqua, vetus. *Usus*. Quô genere jocandi eleganti, urbanô, ingeniosô, facetô Plautus, & antiqua comœdia referta est.

Comœdus, i, m. **Comödiant**. *Usus*. Sæpè comœdum in Tragœdiis placére vidimus.

Compactio, nis, f. **wohlgesetzte Ordnung, veste Zusammenfügung**. *Syn*. Coagmentatio. *Usus*. Compactione membrorum valida.

Compactò. **mit Fleiß, abgeredter Weis**. *Syn*. Consulto, ex composito. *Usus*. Non committendum, ut compactò prohibiti videamur.

Compactus, a, um. **wohl zusammen gemacht**. *Syn*. Coagmentatus, compositus, vinctus.

Compages, is, f. **Hafft**. *Syn*. Commissura, vincula. *Usus*. Dum sumus in compagibus corporis.

Compar, aris, *gen. o*. **gleich**. * *Syn*. par.

Comparabilis, e. **das zu vergleichen ist**. *Syn*. Quod habet comparationem.)(*dissimilis*. *Usus*. Comparabile est, quod in diversis rebus similem aliquam rationem continet.

Comparatè. **in Vergleich, mit Vergleichung**. *Syn*. Cum comparatione. *Vulg*. *Comparativè, relative, respectivè*. *Usus*. Cùm quæritur, quid res sit; quæritur aut simpliciter, aut comparatè.

Comparatio, nis, f. **Vergleichung**. *Syn*. Collatio, contentio, similitudo, compensatio. *Epi*. æqualis, brevis, facilis, necessaria, utilis. *Usus*. 1. Duorum inter se bonorum comparationem facere. Duplicem lætitiam percepi in comparatione difficilem, utra major esset. Si contentio quædam, & comparatio fiat. 2. *Apparatus, præparatio, cautio*, **Zubereitung, Zurüstung**. Totum tempus in comparatione novi belli posuit. Nihil de mea comparatione diminuo. Comparationem criminis adornare, invenire. V. *Comparo*.

Comparativus, a, um. **damit man etwas vergleichet**. *Usus*. Oportebit ipsam illam comparativam judicationem exponere.

Compareo, es, ui, ére. erscheinen. *Syn.* Videor, adsum, palàm sum. *Vulg. sisto me Phras. Coram Prætore comparuit*, er ist vor dem Gericht erschienen. Prætoris vultum audacter subiit, & vadimonium obivit; dicta die, ad constitutam diem in judicium venit; prætori copiam sui fecit; ostendere, atque offerre os suum judicibus nihil dubitavit, die dictâ in conspectum prætoris prodiit; in conspectum se dedit; in conspectu judicum fuit; in jus adiit. *Usus.* 1. Comparére in illa multitudine bonorum. Pompejus nusquam comparet, ist nirgends zu finden. 2. *Appareo*, scheinen. Ita à fortuna deformata, ut tamen à natura inchoata compareant. *Appareo.*

Comparo, as, avi, atum, are. bereiten, erwerben, vergleichen. *Syn.* Paro, præparo. *item*: acquiro; confero. *Adv.* copiosè pastum, diligenter argumenta, argumentis, diligenter ex copia, diligentissime Ducem, idoneè animum ad, improbissimè quæstum, prædam, in perpetuum præsidium, inique aliquem cum aliquo, inscitè. largè pastum, occulte milites, magnifice convivium, magnopere, studiose tabulas pictas, studiosius supellectilem. *Phras. Nemo tibi comparari potest*, es ist dir keiner zu vergleichen. Nemo se tibi ullâ arte contulerit; nemo in contentionem adduci, venire tecum potest; tecum conferri nemo potest; contendere tecum nemo potest: Quæ contentio, comparatio te inter, & alios esse potest? quis par esse tibi potest? quis præstantem illam tuam indolem, quis doctrinæ studia, morèsque adæquare possit? quis aspirare ad pervulgatam virtutis tuæ laudem insanus audeat? Quis exæquari se tecum cupiat? V. *æquiparo. Usus.* 1. Convivium, insidias comparare. Ad iter se comparat. 2. *Acquiro*, überkommen. Labore suo, & industria supellectilem. laudem, virtutem, amicitias, auxilia, delectationem sibi comparare. V. *Acquiro.* 3. *Confero compono; comparationem, contentionem facio*, vergleichen, einen Vergleich anstellen. Quæso, hominem cum homine, tempus cum tempore compara, gegen einander halten. Ætatem filiorum comparare. Similitudines comparare. 4. *Ordino, constituo*, bestellen. More majorum, legibus, natura comparatum est, ut &c. Ita comparati natura, *vel* à natura sumus. Ita comparata est vitæ, naturæque nostræ ratio, ut &c. Ita comparaverunt Majores nostri, ut &c.

Compasco, is, pavi, pastum, ere. mit einander weiden. *Usus.* Jus est compascere.

Compascuus, a, um. zur gemeinen Weide gehörig. *Usus.* Ubi ager compascuus est, jus est compascere.

Compedes, um, f. Band, Fuß-Fessel. *Syn.* Soleæ ligneæ, quibus pedes captivorum constringi solent. *Usus.* Compedes alicui imponere, indere, induere impingere. In compedibus custodire, habere, retinere aliquem. V. *Carcer, captivus.*

Compellatio, nis, f. Anredung. *Syn.* Appellatio. *Epi.* crebræ, vel potius quotidianæ, præclaræ in laudatione. *Usus.* Edictô Ciceronem compellavit, cùm ipse quotidianus compellationes non ferens urbe abiret.

Compello, as, avi, atum, are. anreden. *Syn.* Appello, nomine alloquor. *Adv.* nominatim, vicissim aliquos. *Usus.* 1. Amicè, honore magno, nominatim me compellavit. 2. *In judicium voco*, vor Gericht fordern. Lege, edicto aliquem apud populum compellare. V. *voco, apello.*

Compello, is, puli, pulsum, ere. zusammen treiben. *Syn.* Cogo, congrego, impello.)(*dispello. Usus.* Aliquem ad mortem, ad graves angustias compellere. Dispersos in unum locum compellere. V. *Cogo, pello.*

Compendiarius, a, um. das nächste und kürzeste. *Syn.* Brevis. *Usus.* Est hæc brevis & compendiaria via ad gloriam. Notis compendiariis uti. *Vulgo: Abbreviare*, abbreviren.

Compendium, ii, n. kurtzer Begriff, Gewinn. *Syn.* Utilitas, quæstus, lucrum, *puta* viæ, pecuniæ, operæ, temporis.)(*dispendium. Usus.* Nihil agit compendii sui causâ. Mercatores in quæstu, & compendio versantur. Avaritia & egestas multos ad turpe compendium commovet. Magnum compendium facere, V. *Lucrum, quæstus, utilis.*

Compensatio, nis, f. Vergeltung. *Syn.* Comparatio, præmium, merces, remuneratio. *Usus.* Vitæ incommoda sapiens commodorum compensatione leniit. Compensatione uti.

Compenso, as, avi, atum, are. vergelten. *Syn.* Comparo, remuneror, repono, exæquo, assequor. *Phras.* 1. *Tua merita compensare non potero*, ich werde deine Verdienste nicht vergelten können. nullam tuorum meritorum partem assequar; nulla mihi est satis digna tot officiorum remuneratio; nunquam satis cumulate officium reddam; nullis officiis tuam humanitatem exæquabo; tuam voluntatem non satis ex æquo remetiar;

metiar; nunquam te dignam gratiam referam; nunquam pro meritis tuis satis dignam vicem reddam, referam; in reddenda meritorum vice, par pari nunquam referetur. Nunquam pro meritis in me tuis mutuæ tantum voluntatis a me tribuetur, ut non plura tibi debeam. Officia tua, nunquam paribus officiis æquabo, remunerabor; nunquam tuis in me meritis satisfaciam, respondebo; nunquam omnino tibi, quantum debeo, à me solvetur. Nunquam non modò referendâ, sed ne cogitandâ quidem gratiâ tua in me promerita consequar. Nunquam satis dignum officii ac benevolentiæ fructum à me feres. 2. *Quod à fortuna damnum accepisti, virtus compensabit*, dein Unglück wird die Tugend ersetzen. Resarciet virtus, quod à fortuna damnum retulisti. Quibus te calamitatibus implicavit fortuna, iis te virtus expediet. Medebitur iis malis virtus, quibus te afflixit fortuna. Ut acerbam fortunam sensisti, ita dulcem, ac suavem virtutem experiêris. Quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum à fortuna retulisti, tantos à virtute, atque adeò majores fructus capies, percipies, feres, colliges; præteritam fortunæ culpam virtus cumulatè redimet; quod à fortuna deminutum est, virtus industriâ facile exæquabit; fortunæ dispendia virtus farciet facilè. & compensabit. V. *Reddo, remuneror. Usus.* Maximis laboribus compensatur discendi voluptas. Auditorum patientiam brevitate, ingenii tarditatem virtute, socordiam fide compensare. Precibus compensatur pecunia.

Comperendinatus, ûs, m. Anstellung einer anderen Tagsatzung. *Usus.* Adimere alicui comperendinatum.

Comperendino, as, avi, atum, are. Frist geben, aufschieben. *Syn.* Amplio, profero, procrastino, differo, amplius pronuncio. *Usus* Reus comperendinatus. V. *Amplio.*

Comperio, is, peri, pertum, ire. erfahren. *Syn.* Deprehendo, certi aliquid reperio, compertum habeo. *Adv.* Manifestò pestem capitis sui, manifesto indicia mortis, maximè. *Usus.* Eam rem, de eà re certis autoribus, manifestis indiciis, oculorum testimoniò comperi. V. *Consto, certus.*

Compertus, a, um. erfahren. *Syn.* Certus, cognitus, exploratus. *Usus.* Facinus manifestò deprehensum & compertum. Nihil comperti aut cogniti habemus. V. *Certus, manifestus, consto, publicus.*

Compesco, is, scui, ere. zuruck halten, zähmen. *Syn.* Coërceo, cohibeo, frango. *Phras.* Audaciam ejus compescuit, er hat seine Frechheit bezähmet. præferocis animi cognatus compressit; petulantiam, furorem fregit; repressit, debilitavit feroces impetus; ferociam contudit; exultanti licentiæ frenum injecit; vim ac impetum cohibuit. V. *Coërceo, cohibeo, contineo, abstineo. Usus.* Iram, dolorem, gemitus, lachrymas, linguam, famem compescere.

Competitor, oris, m. Mitwerber um eine Stell. *Syn.* Qui cum alio in petitione concurrit. *Epi.* Certus, liberalis, nobilis, pares suffragiis, peregrini, urbani. *Usus.* Cum competitore certamen est honoris, & dignitatis. V. *Æmulus, rivalis.*

Compilatio, nis, f. Beraubung. *Syn.* Furtum, fraus.

Compilo, as, avi, atum, are. rauben. *Syn.* Diripio, spolio, furor, exhaurio. *Adv.* Apertissime provincias, ostiatim oppidum. *Usus.* Æraria exhaurire, templa, urbem, Rempublicam compilare. V. *Furor. Pro* congero exempla &c. *barbarum est.*

Compingo, is, pegi, pactum, ere. zusammenheften, drucken, packen. *Syn.* Constringo, coarcto. *Usus.* Servi in pistrinum carcerem, vincula compinguntur. Homo è luto & sanguine; scelere & ignorantiâ compactus.

Compita, orum, n. Oerter, wo die Weeg zusammen stossen. *Usus.* In triviis, & compitis auctionari.

Complaceo, es, ui, itum, ere. belieben, wohlgefallen. **Syn.* Placeo. *Usus.* Si Deo complacitum est.

Complano, as, avi atum, are. eben machen. *Usus.* Complanare domum, solo æquare, ein Haus niederreissen. Sp. Melii domus, quòd regnum appeteret, est complanata. V. *Planus.*

Complaudo, is, plausi, plausum, ere. frolocken. *Usus.* Stantes in re ficta complaudebant.

Complector, eris, plexus sum, plecti. begreiffen, umfangen. *Syn.* Complexû teneo; sinû, complexúque recipio, in collum invado; complexum alicui fero. *Adv.* Æque benevolentia, atque arctius, breviter memoriam rerum, celeriter, circumscriptè, extrinsecus, nimium multa, occulte viros amplissimos ad suum scelus, quam liberalissime aliquem, scientissime, etiam atque etiam officiis, liberalitate. *Usus.* 1. Complecti & lachrymis se aspergere. 2. *Amo, excipio. tracto amice, charum habeo, foveo, suscipio, defendo,* lieben, freundlich mit einem umgehen, aufnehmen 2c. Aliquem beneficiis, benevolentia, charitate eximiâ,

miâ, familiaritate, comitate maximâ complecti. Complectere quæso adolescentem. 3. *Comprehendo*, *circumdo*, *ambio*, umgeben, umfangen, einschliessen. Paucis multa, unô crimine complector omnia. Summum cœlum reliquos complectitur. 4. *Assequor*, *apprehendo*, *teneo*, begreiffen. Sapiens totum mundum mente, cogitatione, memoriâ complectitur. Tuas laudes oratione, ac memoriâ complecti vix possum. V. *Amplector*.

Complementum, i, n. Erfüllung. *Syn.* Supplementum. *Usus.* Inania quædam verba, velut complementa numerorum.

Compleo, es, vi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Impleo. *Adv.* Benè, perfectè, undique. *Usus.* 1. Aures sonô, pectus maximarum & plurimarum rerum suavitate complére. Terrore, metû animum complére. 2. *Absolvo*, *perficio*, *conficio*, vollenden, ausmachen. Promissum complére, das Versprechen halten. Complent hæc, & absolvunt beatissimam vitam. Annos sedecim complevit.

Complexio, nis, f. Begriff. *Syn.* Comprehensio, verborum periodus. *Epi.* Brevis negotii, longissima verborum, mira verborum, perspicua, vera vel falsa. *Usus.* 1. Longissima verborum complexio, quæ unô spiritû volvi vix potest. 2. *Argumenti conclusio, & summa rationum*, Beschluß, Inhalt beygebrachter Beweißthumer. Per complexionem, id, quod ex omni argumentatione conficitur, breviter exponimus. *Complexio pro* corporis constitutione, habitu, habitudine, seu humorum temperamentô *barbarum est*.

Complexus, ûs, m. Umfassung. *Syn.* Amplexus. *Epi.* Altissimus à domiciliis, extremus, omnia cingens, venereus, ultimus, indices falsi, summæ benevolentiæ. *Usus.* 1. Illam Respublica sinù, complexûque recipiet. Abstrahere filium de complexu Matris. Ferre obviæ matri complexum, umarmen. 2. *ambitus*, Begriff, Einschliessung. Mundus omnia complexû suô coërcet, & continet. V. *Amplexus*.

Complico, as, plicavi, & plicui, plicatum, & plicitum, are. zusammenlegen. *Syn.* Involvo, claudo. *Usus.* Epistolam complicare.

Comploratio, nis, f. das Weinen. *Syn.* Lamentatio. *Usus.* Comploratio eorum lamentabilis, flebilesque voces. V. *Gemo, fletus*.

Comploro, as, avi, atum, are. bedauren. *Usus.* Complorare mortem, fortunam amicorum. Complorati mortui totam urbem lamentis impleverunt. V. *Gemo, ploro, fletus*.

Compono, is, posui, positum, ere. zusammensetzen. *Syn.* Conjungo, coagmento, construo, conglutino, congrego, conflo, misceo; tempero. *Adv.* Cautius, diligenter, generatim, communiter, Græcè, scitè, jam diu composita & comparata, lepidè. *Usus.* 1. Componere & struere verba, & syllabas propemodùm dinumerare, & dimetiri. Vestem, crines componere. Os ori, manum manui componere. 2. *Dispono*, anordnen, anstellen. Aciem, causam, fallaciam in aliquem; orationem componere. 3. *Fingo* sich stellen. Ad modestiam, ad senatûs reverentiam se composuit. Se ad exemplum, vultum, mores alterius componere. 4. *Facio*, *conficio*, machen, vollenden. Carmen, poëma, librum, testamentum, historiam componere. 5. *Compositionem facio*, *concilio*, beylegen, vergleichen. Bellum, iras, aversos animos lenitate composuit. 6. *Comparo*, *confero*, in Vergleich ziehen. Sophoclem cum Euripide componere & conferre.

Comporto, as, avi, atum, are. zusammentragen. *Syn.* In locum unum confero, congero, porto, conveho. *Adv.* Palam arma. *Usus.* Res undique accersitæ, collatæ, exquisitæ, comportatæ. Arma, frumentum comportare. V. *Colligo*.

Compos, tis, *g. o.* theilhafftig. *Syn.* Particeps.)(*inops*. *Usus.* Homines rationis, consilii, virtutis compotes, beati sunt. Aliquem urbis compotem facere. V. *Fruor*, *Acquiro*, *Particeps*.

Compositè. ordentlich. *Syn.* Dispositè. *Usus.* Compositè & aptè dicere.

Compositio, nis, f. Zusammensetzung. *Syn.* Structura, constructio, dispositio, ordo, concordia, compages, coagmentatio, confectio. *Usus.* 1. Compositiones unguentorum, ciborum conditiones. Compositio membrorum conformatio lineamentorum. 2. *Concordia*, Vergleich. Spes compositionis me fefellit. Autor compositionis & pacis fuisti. V. *Pax*.

Compositor, oris, m. Setzer. *Usus.* Inventor & compositor.

Compositus, a, um. zusammengemacht. *Syn.* Conflatus, concretus, conglutinatus, factus, instructus. *Usus.* Oratio composita & ornata, & artificiô quôdam distincta. Certi homines compositi

ſiti me monuerunt. Quomodo compoſitis ſideribus homo oriatur. Nempe paratior, compoſitior unquam in judicium venit. V. *Modeſtus*.

Compotatio, nis, f. Zeche. *Uſus*. Græci convivium tum compotationem, tum concœnationem vocant. V. *Vinolentus, bibo*.

Compotor, oris, m. Zech-Bruder. *Syn* Combibo.

Compranſor, oris, m. der mit einem zu Mittag iſſet. *Syn*. Qui ſimul prandet. *Uſus*. Cum compranſoribus, colluſoribus, compotoribus agrum ſuum devorat.

Comprecatio, nis, f. Gebeth. * *Uſus*. Neceſſaria fuit ſolennis hæc Deorum comprecatio.

Comprecor, aris, atus ſum, ari. bitten. *Uſus*. Deos comprecari.

Comprehendo, is, di, ſum, ere. ertappen. *Syn*. Capio, deprehendo.)(*dimitto*. *Adv*. Aptè, ſententiam verbis, brevi, breviter, celeriter, firmo animo, graviter, manifeſte, penitus, ſolutè & facilè. *Uſus*. 1. Ecquid comprehenſum hoſtem emiſiſtis? 2. *Aſſequor, proſequor, explico, exprimo, abſolvo*, begreiffen, erklären. Verbis propriis rem comprehendere. Memoriâ aliquid comprehendere. 3. *Concipio, percipio, teneo, intelligo*, verſtehen, faſſen. Animô aliquid ratione aliquam opinionem comprehendere. Habère aliquid cognitum, & comprehenſum. Veſtris animis, & cogitatione rem totam comprehendite. Comprehendo animô, mente intelligentiam rei; conſequor rem omnem animô: animô, mente, cogitatione complector, ich begreiffe dieſe Sache. 4. *Amplector amore devincio* das Gemüth gewinnen. Multos amicitiâ, beneficiis comprehendere; humanitate, officiô aliquem comprehendere.

Comprehenſibilis, e. begreifflich. *Uſus*. Viſum comprehenſibile.

Comprehenſio, nis, f. Begreiffung. *Epi*. Aptè cadens, firma, longa, numeroſa, perfecta, plena, ſtabilis atque immutabilis, vera ac fidelis, univerſa. *Uſus*. 1. Comprehenſio reorum, animadverſio ſenatûs. 2. *Apprehenſio*, Ergreiffung. Ingreſſus, curſus, accubatio, inclinatio, ſeſſio, comprehenſio. 3. *Ambitus orationis*, Umgang der Red. Comprehenſio, & ambitus verborum, quem Græci periodum vocant. 4. *Agnitio*, Erkänntnuß der Sachen. Cognitiones, comprehenſionésque rerum appetitiones movent.

Compreſsé. eng zuſammen. *Uſus*. Rhetores latiùs loquuntur, Dialectici compreſſius.

Compreſſio, nis, f. Zuſammendruckung. *Uſus*. Oratores crebi ſententiis, compreſſione rerum breves.

Comprimo, is, preſſi, preſſum, ere. zuſammendrucken. *Syn*. Fræno, ſedo, coërceo, cohibeo, frango, reprimo, retardo. *Adv*. Arctè pugnum, vehementer planè in perpetuum. *Phraſ*. *Magiſtratus hominum audaciam comprimat*, die Obrigkeit ſoll die Kühnheit böſer Leuthe brechen und dämmen. Obviam eat improborum hominum audaciæ; impiorum conatus frangat; furentium impetus reprimat; effrænatos licentiâ animos in officio teneat, contineat. V. *Coërceo, cohibeo, compeſco*. *Uſus*. 1. Conatus furentium, furores, motus, turbas, iram, exultantem lætitiam comprimere. Comprimere ac reſtinguere cupiditatem hominis. Voluptates comprimere, & conſtringere. 2. *Abſcondo, occulto, tego, abdo*, verbergen. Multa tua delicta compreſſi. Frumentum comprimere. *Vulgò, apud ſe tenere, dum carius vendatur*, Getraid und anders dergleichen verſchloſſen halten, ſolche zu ſeiner Zeit theurer zu verkauffen. 3. *Conſtringo, ſtringo, claudo, adduco*. Digitos in pugnum comprimere, die Finger zuſammenziehen, ſchlieſſen.

Comprobatio, nis, f. Bewährung. *Syn*. Approbatio. *Uſus*. Quis non movetur, & offenſione turpitudinis, & comprobatione honeſtatis.

Comprobator, oris, m. Rühmer. *Syn*. Approbator. *Uſus*. Autoritatis ejus comprobatores.

Comprobo, as, avi, atum, are. billigen, wahrmachen, bekräfftigen. *Syn*. Approbo, laudo, collaudo, affirmo. *Adv*. Firmius acta, omninò, ſtudioſè, libenterque, vehementiſſimê ſententiam. *Uſus*. Si tu honorem meum ſententiâ tuâ comprobâris. Sententiam, decretum aliquod vehementer comprobare. Rem teſtimoniô ſuô, & judiciô comprobare. Eam fidem eventus affirmavit, comprobavit, der Ausgang hat es gezeiget, daß man nicht übel von der Sach geurtheilet habe. V. *Aſſentior, approbo, probo*.

Compromiſſum, i, n. einhellige Bewilligung auf einen Schieds-Mann. *Syn*. Facultas à litigantibus arbitro data, judicandi, & ſententiam ferendi. *Uſus*. Arbitrum ſumere, compromiſſum facere, interponere.

Compromitto, is, miſi, miſſum, ere. einen Schiedsmann nehmen. *Syn*. Compromiſſum facio. *Uſus*. Tribuni compro-

promiserunt, pecuniâ apud Catonem depositâ, petere ejus arbitratû, ut, qui contrà fecisset, ab eo condemnaretur.

Comptus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, compositus. *Usus.* Compti capilli, compta oratio.

Compungo, is, punxi, punctum, ere, stechen, stopffen. *Syn.* Pungo, figo. *Usus.* Dialectici ipsi se suis acuminibus compungunt, Barbarus Threiciis notis compunctus, nudatô ense anteibat. *Compungi animô, compunctus corde. Vulg. sunt pro:* argi, discruciari animô ex recordatione scelerum; dolore confusus.

Computo, as, avi, atum, are, überschlagen, ausrechnen, erwegen. *Syn.* Subduco rationes, ad calculos revoco, rationes confero. *Phras. Computemus nunc summam, totam,* laßt uns nun die gantze Summe zusammen rechnen. Putemus nunc rationes; summam ad calculos revocemus; subducamus nunc rationem; numerum ineamus; rationes conferamus; calculos, summam subducamus; supputemus nunc rationes; subductis rationibus summam faciamus, colligamus, conficiamus; rationes ineamus totius summæ; expediamus nunc rationes, & colligamus. *Usus.* Compellat hospitem, computat, pecuniam numerat, V. *Puto.*

Conatus, ûs, m. Unternehmung. *Syn.* Vis, impetus, studium, labor, opera. *Epi.* Gratus, magnus, crudelissimi, impii nefarii, occulti, optimi & præclarissimi, perditi. *Usus.* Id conatû omni, studióque egit, ut &c. omnem conatum suum in perniciem meam parat. Conatum refutare, prohibere, comprimere, frangere; conatibus obviam ire; à conatu aliquem repellere, eines seine Unternehmungen verhindern. V. *Studium, labor* Conatû summô adniti, sich äusserst befleissen. Manibus, pedibúsque; summâ ope,; omni ope, ac operâ; pro virili parte adniti, V. *Conor, adhibeo*

Concalefacio, is, feci, factum, ere. miterwärmen. *Usus.* Eum nos sermonibus concalefecimus.

Concalesco, is, ui, ere. erhitzt werden. *Syn.* Concalefio, concaleo.

Concallesco, is, ui, ere. erharten. *Syn.* Concalleo. *Usus.* Quorum manus opere, animus usû concalluit.

Concavus, a, um. hohl. *Syn.* Cavus. *Usus.* Speluncarum concavæ altitudines.

Concedo, is, cessi, cessum, ere. zulassen. *Syn.* Annuo, copiam facio, potestatem facio, permitto. *Adv.* Commodius, facetè adversario, facilè, honestè, libenter, multum perturbationi, necessariò, minus honeste. prorsus beneficia, rectè. *Usus.* 1. Sepulturæ locum alicui concedere. Primum illi locum concessit. Totô capite annuit, & postulata concessit. 2. *do, tribuo,* zugeben, *largior, facile patior; potestatem do; defero; summâ voluntate, & animi æquitate fero, causæ nihil dico, quin &c.* Date hoc, ac concedite pudori meo. Date hoc precibus, *vel* dolori concedite. 3. *ignosco, condono,* schencken, verzeyhen. Sæpè liberûm peccata parentum virtuti, & misericordiæ conceduntur. Cupio mihi hunc reum concedi. 4. *Abeo, eo,* hinweg gehen, gehen. Ab eorum oculis aliquò concessit. Apes in alvearium concessere; concessum in conditiones, man ist zu einem Vergleich geschritten. 5. *Cedo,* weichen. Magistro suo de arte nihil concedit. Nemini concedo in tuenda patriæ salute. 6. *morior,* sterben. Fato, *vel* naturæ concedere, V. *Permitto, do.*

Concelebro, as, avi, atum, are, begehen, halten. *Syn.* Celebro, frequento. *Adv.* Passim, tributim convivia. *Usus.* Convivia concelebrantur. V. *Celebro.*

Concentio, nis, f. das Zusammensingen. *Syn.* Concentus.

Concenturio, as, avi, atum, are. sammlen. **Usus.* Fraudes in corde concenturiare.

Concentus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Concentio. *Epi.* Major & melior, tantus, varii. *Usus.* 1. Concentus avium. 2. *Transl.* Concentus virtutum, doctrinarum. Concentum efficere. V. *Musica, cano.*

Conceptio, nis, f. Empfängniß. *Syn.* Conceptus. *Usus.* Mulæ conceptio contra naturam est. Conceptio judiciorum.

Conceptio immaculata. B. M. V. die unbefleckte Empfängnuß der Mutter GOttes. Singularis purissimæ Virginis conceptus, & ab originis labe illibatus. Divinæ Matris conceptus illibatus. Illibatæ Virginis conceptus purissimus, & ab originis labe remotissimus. Expers communis culpæ ab ortu nobis congenitæ purissimæ Virginis conceptio. Ortus Virginis beatissimæ sine labe conceptæ.

Conceptus, ûs, m. Empfängnuß. *Syn.* Conceptio. *Usus.* Ex hominum conceptu,

ceptu, & fatu editi gigantes. *Conceptus*, Concept, *vulg est*; *Latine*: Senſa mentis cogitatio informata.

Concerno, is ere. ſehen. *Syn.* Cerno, video. *Uſus*. Parata eſſe omnia, concerno. *Pro* attinet, *vulg. eſt*.

Concerpo, is pſi, ptum, ere. zerreiſſen. *Syn.* Diſcerpo, conſcindo, lacero. *Adv.* Ferventiſſimè. *Uſus*. Calet homo, nam ferventiſſime concerpitur. V. *Carpo*.

Concertatio, nis, f. Wort-Zanck *Syn.* Certamen, contentio. *Epi.* Jejunæ, indignæ philoſophia. *Uſus*. Verborum concertationes jejunæ. Concertationum plenæ diſputationes. Concertationis ſtudiô, æſtû abripi. V. *Diſputatio*, *Controverſia*, *certo*.

Concertatorius, a, um. mit einem ſtreitend. *Syn.* Contentioſus, vehemens. *Uſus*. Concertatorium dicendi genus, *judiciale*.

Concerto, as, avi, atum are. mit einander ſtreiten. *Syn.* Pugno, concerto, diſcepto. *Uſus*. Hercules cum Apolline de Tripode concertavit. Sæpiùs cum hoſte conflixit, quam quisquam cum inimico concertavit. V. *Certo*.

Conceſſio, nis, f. Erlaubnuß. *Uſus*. Conceſſiones præmiorum. Noſtra conceſſione hoc aſſecutus es.

Conceſſor, oris, m. der erlaubet. *Uſus*. Modo te conceſſore ſpectare liceat.

Conceſſus, ûs, m. Erlaubnuß. *Syn.* Permiſſio, permiſſus, poteſtas, conceſſio. *Uſus*. Deorum conceſsû, & munere Philoſophia nobis data eſt. Omnium conceſsû aliquid juventuti dandum eſt. V. *Venia*.

Concha, æ. f. Muſchel Fiſch. *Genus piſcis teſtâ contectum*. *Epi.* Patula, grandis. *Uſus*. Conchas ad littus legere.

Conchyliatus, a, um. mit Purpur gefärbt. *Syn.* Murice tinctus. *Uſus*. Periſtromata conchyliata.

Conchylium, ii, n. Meer-Schnecke. *Syn.* Murex. conchæ genus, purpura. *Uſus*. Oſtrea, & conchylia omnia cum luna creſcunt, & decreſcunt.

Concido, is, cidi, ere. niederfallen, einfallen. *Syn.* Cado, ruo, corruo. procido. *Adv.* Funditùs, indigniſſime, repentè, ſubitò, tardè nimium. *Phraſ.* *Animô concidit*, er iſt verzegt worden. Fractus animô, metû debilitatus eſt; defecit animô; animum contraxit, demiſit, deſpondit, inflexit; animos ſubmiſit; defecit hominem animus; ſpésque deſeruit. V. *Cado*, *Animus*. *Uſus*. Animus concidit. Animô concidere. Senatûs autoritas, fides, ſpes ipſa concidit; artes omnes concidunt, zu Grund gehen. Venti concidunt, die Wind legen ſich. Pompejus in optima cauſa concidit, den gerechteſten Handel verliehren.

Concido, is, cidi, ciſum, ere. zerhauen. *Syn.* Cædo, trucido, ſeco. *Uſus*. 1. Concidere nervos; cohortes, equites concidere. Virgis aliquem concidere, Concidere ſententias, ac delumbare. Infringere, ac incidere numeros. 2. *Tranſl.* Senatûs authoritatem, dictis aliquem, decretis, maledictis, ignominiis, judiciis concidere, das Anſehen der Obrigkeit zernichten; mit Schmach-Wort ꝛc. übel hernehmen. V. *Cædo*, *cædes*.

Concieo, es, ivi, citum, ere. bewegen. *Syn.* Convoco. concito. *Uſus*. Multitudinem ad ſe conciére. Lites alicui, turbas, ſeditionem, hoſtes conciére, V. *Excito*, *voco*, *acceſſo*.

Conciliabulum, i, n. heimliche Verſammlung. *Uſus*. Conciliabula obire.

Conciliatio, nis f. Verſöhnung. *Syn.* Communio, communitas, conſociatio. *Epi.* Civilis, communis. *Uſus*. 1. Communionem humani generis, conſociationem & conciliationem tuèri, colere debemus. Dii quaſi civili conciliatione ſunt conjuncti. 2. *Captatio*, *comparatio*, Herſtellung, Bewerbung. Dicere, facere aliquid ad conciliationem gratiæ, ſich um Gunſt bewerben.

Conciliator, oris, m. Verſöhner. *Uſus*. Interpres conciliatoris.

Conciliatricula, æ. f. Vermittlerin. *Uſus*. Nobilitas, blanda conciliatricula.

Conciliatrix, icis, f. Vermittlerin. *Uſus*. Virtutis opinio conciliatrix amicitiæ. Forma, conciliatrix gratia, & quaſi lena.

Concilio, as, avi atum are. verſöhnen, erwerben. *Syn.* Reconcilio, devincio, benévolentiam pario, charitatem inter aliquos jungo, aliquem ad amicitiam adjungo, amicitiam cum aliquo conſtituo.)(*Dirimo*, *disjungo*, *ſeparo*, *diſtraho* *Phraſ.* 1. *Illum mihi conciliavi*, ich hab mir dieſen zum Freund gemacht. Eum omnibus vinculis devinctum, & obſtrictum teneo: beneficiô mihi obligavi; benevolentiam officiis allexi, donis obſtrinxi; in ejus animum ſuaviter influxi; cum delinivi; deliniméntum beneficiis objeci; meum planè reddidi; obnoxium mihi feci; adduxi hominem ad amicitiam; adjunxi hominem

minem mihi beneficiô. 2. *Diffidentes inter se fratres conciliavit*, **er hat die uneinige Brüder verglichen.** Charitatem inter fratres junxit; fratres in concordiam adduxit, reduxit; ab odio ad gratiam reduxit; infensos fratrum inter se junxit animos; ut coalescerent distracti simultatibus animi, effecit; concordiam inter diffidentium animos redintegravit, reconciliavit; diffidentes odiô fratres concordiâ conjunxit; redegit in gratiam & concordiam alienatos longâ simultate fratrum animos; perfectum àb illo est, ut in gratiam redirent infensi dudum fratres. V. *Reconcilio*, *amicus*, *amicitia*, *jungo*, *adjungo gratia*. *Usus*. 1. Conciliare sibi voluntatem alicujus, amorem, benevolentiam gratiam, charitatem, animos, & ad usus suos adjungere, **ihm einen zum Freund machen.** 2. *Paro, comparo, procuro, acquiro*, **zuwege bringen.** Pacem inter cives conciliare. 3. *Adjungo*, **vereinigen, verknüpffen.** Oratio conciliat inter se homines, conjungitque naturali quâdam societate. Parentibus & patriæ nos natura; feras inter se conciliat. Largitione sibi potentiam, & legiônes conciliavit, adjunxit Cæsar. 4. Conciliare, arcessere splendorem. V. *Concordia*.

Concilium, ii, n. **Versammlung.** *Syn*. Cœtus, congregatio, conventus, consilium, numerus. *Epi*. Amplissimum, laudabile atque populare, privatum, publicum orbis terræ, summum. *Usus*. Concilia, cœtusque hominum jure sociati, qui civitâtes dicuntur. Concilium vocare, convocare. Concilium plebis habére. Aliquem in concilium adducere, adhibére, mittere. E concilio aliquem secludere, dimittere. Concilium, conventum solvere.

Concilium Sacrum Oecumenicum. **ein allgemeines** Concilium. Concilium ex universa Republica Christiana convocatum; coactum ex toto terrarum orbe. *Concilium Nationale*. Concilium ex universæ gentis, nationis Episcopis, Antistitibus, Præsulibus coactum, conflatum, habitum. Conventus Ecclesiæ Præsulum ex tota gente actus. *Concilium Provinciale*. Concilium, conventus coëuntibus ex tota Provincia Episcopis celebratus, collectus.

Concinnè. **hübsch.** *Syn*. Pulchrè, facetè. *Usus*. Concinnè, ut multa, Timæus. Concinnè, sed non peritè dicere, & scribere.

Concinnitas, tis, f. **Zierlichkeit.** *Syn*. Compositio lenis, & numerosa, concinnitudo, condecentia. *Usus*. Forma ipsa, & ornata verborum concinnitas.

Concinnitudo, inis, f. **Zierlichkeit.** *Syn*. Concinnitas.

Concinno, as, avi, atum, are. **zieren, zurichten** *Syn*. Adorno, aptè compono, *Usus*. Concinnare munusculum, vestem, epulas. V. *orno, como*

Concinnus, a, um. **zierlich.** *Syn*. Ornatus, numerosus, elegans, politus, facetus, aptus. *Usus*. Concinna, distincta, festiva elegans oratio. Concinnæ, acutæque sententiæ. Homo ad persuadendum concinnus. Concinnus heluo. V. *Elegans, aptus*.

Concino, is, cinui, centum, ere. **zusammensingen.** *Syn*. Simul cano. *Usus*. 1. Fressis, & flebilibus modis concinere. 2. *Convenio*, *consentio*, *quadro*, **sich schicken, reimen, zusammentreffen.** Omnia inter se mirè concinunt; respondent extrema primis. V. *Cano*.

Concio. nis, f. **Versammlung des Volcks.** *Syn*. Conventus, cœtus, multitudo populi, corona, concilium. *Epi*. Conciones accuratæ, acerbissimæ, celeberrimæ & gratissimæ, crebræ, furiosissimæ, graves, improbæ, lentæ; malæ, miseræ, molestæ, multæ magnæque, necessariæ, perditæ, quotidianæ, sceleratæ, secundæ, seditiosæ, temerariæ, timidissimæ, tumultuosæ, turbulentæ, vehementes. *Usus*. 1. In concionem prodire, procedere, **zum Volck herausgehen.** Concionem convocare, **das Volck zusammen ruffen.** Concionem submovére, semovére, dimittere, solvere, **das Volck entlassen.** 2. *Suggestum*, **Cantzel.** In concionem ascendere. 3. *Oratio ad populum*, **Rede an das Volck.** Conciones de me habuit luculentas & gravissimas. Legi concionem tuam. V. *Oratio*.

Concionalis, e. **was zur öffentlichen Versammlung oder Red gehört.** *Usus*. Clamor concionalis.

Concionarius, a, um. *idem*. *Usus*. Populus concionarius.

Concionator, oris, m. **Redner vor dem Volck.** *Syn*. Orator. *Usus*. 1. Multum interest inter levitatem concionatorum, & animum ferè popularem. 2. **Prediger.** Concionator, orator sacer; interpres, ac præco verbi divini.

Concionor, aris, atus sum, ari. **zum Volck reden, predigen.** *Syn*. Concionem habeo. *Adv*. Impunè de aliquo, sordidè. *Phras*. *De rebus divinis ad populum dixit*, **er hat geprediget.** De rebus divinis verba fecit; sermonem habuit; de religionibus nostris concionem habuit; in concionem ascendit; sacris concionibus populum exhortatus est; animos populi inflammavit, accendit; verbi divini sementem sparsit, fecit. Ex suggestu

verba

verba fecit; ex altiore loco ad populum dixit. *Usus.* Cato de religionibus concionatus est. V. *Dico, Oratio.*

Concipio, is, cepi, ceptum, ere. **fassen, empfangen.** *Syn.* Comprehendo, colligo, accipio, imbibo. *Adv.* Firmè, animò, jam diu. *Usus.* 1. Terra concipit semina. Mulier concepit. 2. *Suscipio,* **annehmen.** Ipsa senectus dedecus concipit. Materia facilè ignem concipit. Odium, iram, in aliquem concipere. 3. *Cogito, intelligo, percipio, nosco, assequor.* Concipere animô flagitium, mente nefas; opinionem concipere ac imbibere. Furorem ex maleficiis, maculam concipere. Voluptas animô concepta, ac comprehensa. V. *Accipio.*

Concisio, nis, f. **Zertheilung.** *Usus.* Concisio verborum.

Concitatio, nis, f. **Anstifftung, Bewegung.** *Syn.* Motus, commotio. *Epi.* Popularis, graves, vehementiores. *Usus.* 1. Vehementes animi concitationes, & perturbationes. Concitatio mentis. 2. *Tumultus,* **Aufruhr des Volcks.** Plebis concitatio & seditio.

Concitator, ris, m. **Anstiffter.** *Usus.* Seditionis concitator, & stimulator.

Concito, as, avi, atum, are. **antreiben.** *Syn.* Excito, incito, moveo, facio, conflo, solicito, inflammo, agito, ago.)(*Sedo.* *Adv.* Concitatæ conciones populariter, seditiosè, concitatus tumultus publicè, concitati animi temerè in odium. *Usus.* 1. Concitare misericordiam, risum, invidiam in aliquem, gravem offensionem, magnum odium in aliquem, **Erbarmnuß, Gelächter, Neid, Haß erwecken.** Bellam expectationem sui concitare, **grosse Hoffnung machen.** 2. Concitari in aliquem, **sich erzürnen über einen.** Aliquos inter se, alios cum aliis committere, & concitare, **aufwiegeln.** V. *Moveo, Autor sum, Impello.*

Concitus, a, um. **bewegt.** *Syn.* Commotus, compulsus. *Usus.* Ad rixam concitus.

Conciuncula, æ, f. *Diminut.* **kurtze Anred an das Volck.**

Conclamo, as, avi, atum, are. **zusammenschreyen.** *Usus.* 1. Conclamant omnes, & approbant. 2. Conclamare ad arma, **Lärmen machen.** 3. Conclamare vasa, signa convellere, **vom Lager aufbrechen.** 4. Conclamatum est de salute tuâ, **mit dir ist es geschehen.** V. *Actum est, clamo.*

Conclave, is, n. **Gemach, Wohn-Zimmer.** *Syn.* Cubiculum. *Usus.* Cubitum ivit in conclave. Conclave proximâ nocte corruit, concidit. Conclave optimè instructum. Pro *Conclave Pontificium,* **Päbstliches Wahl-Zimmer.** Sacrum Comitium Vaticani Palatii. Locus purpuratis Ecclesiæ Patribus, novum demortuo Pontifici suffecturis apparatus, adornatus.

Concludo, is, clusi, clusum, ere. **einschliessen.** *Syn.* Claudo, cogo, constringo. *item:* infero; finio, absolvo. *Adv.* Acriter, acutè, ad extremum, aliquando, angustius, apertè, numerosè, breviter, commodius, contortius, inconsiderate, probabiliter, rectissimè, vitiosè, similiter, subtiliter, *Phras.* 1. *Ex eo argumento nihil concluditur,* **aus diesem Beweißthum läßt sich nichts schliessen.** Nihil ex hoc conficitur; nihil ex ea argumentatione efficitur; nihil eorum infertur, colligitur, quæ tu volebas; nihil eorum sequitur, quæ tu inferebas. 2. *Concludam epistolam.* **ich werde dem Brief ein Ende machen.** Finem scribendi faciam; epistolæ hæc erit clausula; finem epistolæ faciam, imponam; absolvam epistolam, perficiam; institutæ narrationis exitum expediam. V. *finio.* *Usus.* 1. Ne bestiæ quidem concludi se, constringique patiuntur, **einsperren.** 2. *Peroro, efficio, conficio, infero, complector, colligo,* **beschliessen, daraus schliessen.** Argumentum concludere more Dialecticorum. Ratione concludere. Concludebas deinde, & colligebas. dolorem esse summum malum. 3. *Finio, termino, circumscribo, claudo, absolvo,* **vollenden.** Totum civilè jus in pauca capita concludi potest. In hoc singulare judicium omnis causa concluditur, **einschliessen, einschräncken.** Ut aliquando totam actionem concludam, **vollenden.** V. *Finis, absolvo.*

Concluse, **eingeschränckt.** *Syn.* Definite, circumscripte. *Usus.* Aptè, & conclusè dicitur.

Conclusio, nis, f. **Beschluß.** *Syn.* Complexio, clausula, peroratio, epilogus; argumentatio ipsa. *Epi.* Acuta, artificiosa verborum, necessaria, postrema, simplex, tota, non solum vera, sed perspicua, vetus & brevis. Breves & acutæ, innumerabiles, raræ. *Usus.* Conclusio est exitus, & terminatio totius orationis. Hæc conclusio, *argumentatio,* quam habeat vim, considera.

Conclusus, a, um. **eingesperret.** *Syn.* Clausus, cinctus. *Usus.* Urbs portû conclusa. Continenti agmine armatorum septi & conclusi. Sententia apte verbis conclusa.

Concœnatio, nis, f. **Abend-Gastmahl.** *Syn.* Symposion. *Usus.* Græci convivium tum compotationem, tum concœnationem vocant.

Con-

Concoquo, coxi, coctum, ere. däuen. *Syn.* Digero. *Usus.* 1. Cibum concoquere. 2. *Transl. perfero, fero,* übertragen. Concoquere hominem nequeo. Odium illud, injuria, ira, non submovenda modò sunt, sed & concoquenda. 3. *Expendo,* erwegen. Diu deliberandum, & concoquendum est, utrùm &c.

Concordia, æ, f. Einhelligkeit. *Syn.* Consensus, conspiratio.)(*discordia.* *Epi.* Communis, gratissima, incredibilis, magna, pristina, singularis. *Phras.* 1. *Summâ concordiâ provinciam administravimus,* wir haben mit gröster Einhelligkeit das Amt, oder Land verwaltet. Unâ voce, ac mente; consentientibus animis ac sensibus; communi sententiâ; sine studio dissensionis; unô ore, animô conjunctissimô, versati sumus in administratione rerum. Summè inter nos, pulcherrimè conveniebat; communiter, quasi unô animô, unâ mente viveremus, rem gessimus. Nunquam cum illo, nec ille mecum in gratiam rediit; concordibus animis; fraternâ unanimitate, ingeniô planè concorde in provincia viximus. V. *Consensus.* 2. *Animos in concordiam reduxit,* er hat die Gemüther wiederum vereiniget. Societate, & fœdere aversos studiis animos junxit; compulavit pristinam inter socios concordiam; definitos plebis animos patribus junxit; ejus operâ coaluêre cum patribus plebis animi; feroces animos ad pacem & concordiam adduxit; veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit. V. *Concilio, reconcilio. Usus.* 1. Equites senatui concordia conjuncti. 2. *Concordiam facio.* Id concordiam & pacem gignet gentibus; ad concordiam adducet gentes; concordiâ conjunget gentes. 3. *Concordiam dissolvo.* Vox una concordiam diremit. 4. *Concordiam renovo.* Concordiam reconciliare. in concordiam reducere. In concordiam redire.

Concorditer, einhellig. *Usus.* Cum illo concordissimè vixi. Congruere concorditer inter se. V. *Concordia.*

Concordo, as, avi, atum, are. übereinsstimmen. *Syn.* Congruo, consentio, idem sentio, cum aliquo sentio, concino.)(*dissentio, Phras. Dicta, factaque ejus mirè consentiunt, ac concordant,* Wort und Werck kommen wohl übereins. Dicta, factáque belle inter se consentiunt ac concinunt; dictis facta mirificè respondent; facta cum dictis mirum quam cohærent; à verbis facta non abhorrent, abludunt. Facta verbis sunt consentanea; à dictis facta non aliena sunt; verbis facta egregie congruunt; verbis cum factis bellissime constat. V. *Congruo, consentio, conformo. Usus.* Opiniones, ac judicia concordant.

Concors, cordis, *g. o.* einhellig. *Syn.* Consentiens, conjunctus.)(*discors.* *Usus.* Concordes sunt, quorum sensus in aliqua re congruunt. Senatus Principi concors. Moderatus & concors civitatis status. Mundus ipse se concordi quâdam amicitiâ, & charitate complectitur.

Concredo, is, credidi, creditum, ere. vertrauen. *Syn.* Credo, commendo, committo. *Usus.* Alicui rem suam; aliquem in custodiam alterius concredere. V. *Committo. credo, commendo.*

Concremo, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Exuro, comburo. *Usus.* Igni concremare. V. *Comburo.*

Concrepo, as, pui, pitum, are. krachen. *Syn.* Perstrepo. *Usus.* Scabella concrepant, aulæum tollitur, Digitis concrepare.

Concresco, is, crevi, cretnm, ere. zusammenwachsen. *Usus.* Aqua nivibus, pruináque concrescit.

Concretio, nis, f. Zusammenwachsung. *Syn.* Compositio. *Usus.* Deus mens libera, atque ab omni concretione mortali segregara. Concretionis & liquoris causas investigare.

Concretus, a, um. zusammengewachsen. *Syn.* Mixtum, conflatum, compositum, quasi conglutinatum, coagmentatum, copulatum, fictum. *Usus.* Corpus ex elementis concretum, zusammengefügt. Cœlum grave & concretum, ein rauh- und schwerer Lufft. In animis nihil mixtum est, nihil concretum. Animal ex nefariis stupris, ex civili cruore, ex flagitiorum impunitate concretum, ein geiler, blutdürstiger Mensch.

Concubina, æ, f. Beyschläfferin, Kebs-Weib. *Syn.* Amica, pellex. *Usus.* In concubinæ locum uxorem ducere.

Concubinatus, ûs, m. Beyschlaff. * *Usus.* Illam in concubinatu sibi emit.

Concubitus, ûs, m. unehliges Beylager. *Syn.* Conjunctio, complexus Venereus.

nereus. *Usus.* Concubitus Deorum cum humano genere.

Concubius, a, um. nächtlich, da alle ruhen. *Usus.* Nocte concubiâ domô egreditur.

Conculco, as, avi, atum. zertretten. *Syn.* Protero. *Usus.* 1. Proterere & conculcare aliquem. 2. *Transl.* verwüsten. Conculcari miseram Italiam proxima æstate videbis. V. *Vasto.*

Concumbo, is, cubui, cubitum. beyschlaffen. *Syn.* Concubo. *Usus.* Si peperit, cum viro concubuit.

Concupisco, is, cupivi, cupitum, ere. hefftig begehren. *Syn.* Cupio.)(*respuo.* *Adv.* infinite, summe, vehementer. *Phras.* *Vehementer rem concupivit,* er hat eine grosse Begierd nach der Sach. Cupiditatis oculos ad rem adjecit; rei desiderio vehementer æstuabat; flagrabat, exardescebat cupiditate rei. V. *Cupiditas, cupio, desidero.*

Concurro, is, curri, cursum, ere. zusammenlauffen. *Syn.* Convenio, convolo, fugio, concurso, confluo, concursus facio. *Adv.* aspere verba, confestim, obscœnius litteras, statim, temere, undique. *Usus.* 1. Undique ad eum summâ expectatione concurritur. Tota ad eum Italia concurrit. Multorum sententiæ concurrêre. 2. *Conflictum ineo*, das Treffen anfangen. Adversa signis, maximo clamore concurrere. 3. *evenio*, ereignen. Multa sæpe fortuito concurrunt *vulg. coincidunt*, Res concurrere plane contrariæ. Sæpe concurrit, ut eôdem tempore mihi multa agenda sint. V. *Congredior.*

Concursatio, onis, f. das zusammen- oder hin und her lauffen. *Usus.* Quid illa concursatio nocturna; Non est obscura hominis concursatio, & contentio.

Concursator, oris, m. der allenthalben umher laufft. **Usus.* Concursator, & levis hostis.

Concursio, nis, f. das Zusammenlauffen. *Syn.* Concursus. *Epi.* crebra verborum, fortuita, spirabilis, id est, animabilis, turbulenta, vitiosa. *Usus.* Concursio rerum fortuitarum. Crebior vocalium concursio. Corpusculorum concursio fortuita.

Concurso, as, avi, atum, are. zusammen lauffen, umher lauffen. *Usus.* Templa, domos omnes, fora concursare. Armati, noctes, diésque concursant. V. *curro.*

Concursus, ûs, m. das Zusammenlauffen. *Syn.* Effusio hominum, conclusio, conflictus. *Epi.* admirabilis, felix, fortuitus, gravis, incredibilis, magnificentissimus, magnus, maximus omnium, quotidianus. *Phras.* *Concursus fiebant magni ad illum*, es ware zu ihm ein grosser Zulauff. Confluxere in ejus domum omnium generum, ætatúmque homines; celebrabatur domus ejus maxima hominum multitudine & frequentia; effusiones hominum ex agris & oppidis sane erant ingentes; domus ejus frequentissimo hominum conventû celebrabatur; salutantium turba aditus omnes, viásque insidebat; ædium vestibulum continenti agmine erat septum. Complebatur domus ejus maxima hominum frequentia. V. *Celebris.* *Usus.* 1. Fiebant ad eum audiendum concursus maximi. Quid dicam effusiones hominum ex agris, concursus ad me. Constantia, calamitatum concursu labefactata. Studiorum honestissimus concursus. 2. *Conflictus.* Concursus asper litterarum, unliebliches Aufeinanderstossen der Buchstaben.

Concutio, is, cussi, cussum, ere. bewegen, schüttlen. *Syn.* Vehementer commoveo, perturbo. *Usus.* Rempublicam factionibus, urbem metu concutere. Concussa licentia, fractis cupiditatibus.

Condecentia, æ, f. Wohlanständigkeit, Zierlichkeit. *Syn.* Ornatus, decorum, concinnitas. *Epi.* apta. *Usus.* Verba ad compositionem, & condecentiam apta.

Condecet, decuit. es ziemet, gebührt sich. *Syn.* Decet.

Condecoro, as, avi, atum, are. aufputzen, zieren. **Usus.* Ludos condecorare.

Condemno, as, avi, atum, are. verurtheilen. *Syn.* Damno; *item*: arguo, coarguo.)(*absolvo*, *libero.* *Adv.* gratis, honeste reum. *Phras.* *Sæpius condemnatus est*, er ist öffter schon verurtheilt worden. Multis judiciis confossus; sua, ac sociorum damnatione ambustus; jugulatus à judicibus; atrocibus sententiis perculsus est. *Usus.* 1. Aliquem crimine aliquô condemnare. De alea, de vi condemnare. Capitis, injuriarum, pecuniæ publicæ turpissimô judicio condemnari. Insigni nota, & ignominia condemnare. 2. *arguo*, beschuldigen. Aliquem sceleris, intertiæ, impudentiæ condemnare. V. *Damno, Innocentem condemno.*

Condenso, as, avi, atum, are. dick machen. *Syn.* Cogo. *Usus.* Oves se in unum locum condensant.

Condensus, a, um. dick. **Usus.* Condensa turma, acies.

Condico, is, dixi, dictum, ere. zusagen, bestimmen. *Syn.* Dicto convenio, significo. *Usus.* Condicere ad cœnam, *vel* condicere. *Vulgò*: *Promittere se ad cœnam.* Alicui operam condicere.

Condignè. würdiglich. * *Syn.* Dignè.

Condignus, a, um. würdig, werth. *Syn.* Dignus.

Condimentum, i, n. Gewürtz. *Syn.* Conditio; sapor, qui cibos commendat. *Epi.* mediocre, aptum. *Usus* Optimum cibi condimentum fames. Sermonum suavitas amicitiæ condimentum. Humanitatis condimento temperare gravitatem.

Condio, is, ivi, itum, ire. würtzen, geschmackt machen. *Syn.* Tempero, præparo. *Usus.* Gravitatem comitate, orationem salibus, tristitiam hilaritate condire. Nemo unquam urbanitate, lepóre, suavitate conditior.

Condiscipulus, i, m. Schul-Gespann. *Usus.* Multos condiscipulos habet.

Condisco, is, didici, discere. erlernen. *Syn.* Disco. *Usus.* Condiscas quæso, paulò diligentiùs supplicare. V. *Disco.*

Conditio, nis, f. Würtzung. von *Condio.* *Syn.* Condimentum. *Usus.* Compositiones unguentorum, conditiones ciborum.

Conditio, onis, f. Zustand, Bedingnuß. *Syn.* Status, fortuna; modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. *Epi.* æqua, afflictior, valde bona, certa juris, commodior, quam commodissima, communis, deterior, difficilior, durior, gravis, incerta, infima fortunæ, iniqua pacis, vitæ iniquissima, invidiosa, justior, melior & honestior, misera & indigna, mortalis vitæ optima, perdita, præclara, regia, superior, tolerabilis, tota, tuta, valentior. Conditiones bellicæ & hostiles, æquæ ac verecundæ, duriores legum, malæ, bonæ. *Phras.* 1. *Hanc conditionem majores nostri statuère,* diese Bedingnuß haben unsere Voreltern gesetzt. Constituêre, instituêre; hanc victis conditionem imposuêre, obtulêre, tulêre, dedêre, proposuêre; his conditionibus onerârunt victos, & astrinxerunt; has pacis leges dixêre. 2. *Hanc conditionem facilè accipiet,* diese Bedingnuß wird er leicht annehmen. Ad has conditiones facilè accedet; libenter descendet; conditionem hanc non invitus subibit, sequetur, accipiet; hac conditione, his legibus libenter utetur, ad has conditiones facilè adducetur, veniet; in has leges facilè transiget, paciscetur; his pactionibus, ac conditionibus libenter stabit; in hac conditione ac pacto manebit. 3. *Conditionem non accipit,* er nimmet die Bedingnuß nicht an. Respuit, repudiat, recusat conditionem; his conditionibus, in has leges astringi se non patitur. V. *abhorreo, respuo.* 4. *Singularis est rerum mearum conditio,* der Zustand meiner Sachen hat was besonders. Ea est rerum mearum facies, ut conferri cum iis nihil possit; ea est fortuna, ut exemplum simile planè nullum extet; præcipua, propria, minimè communis fortuna mea est; singulari sum fatô; aliâ longè conditione sum, ac cæteri. *Usus.* 1. Nullâ conditione permoveri potuêre; sie haben auf keine Weis können bewegt werden. 2. *Pactum, Conventio,* Vertrag, Bedingnuß. Conditiones offerre honestissimas, ad pactiones, conditionesque accedere, descendere. Conditiones repudiare. A suis conditionibus ipse fugit; in conditione manere. Stare conditionibus, den Vertrag halten. 3. *Status, fortuna,* Stand, Beschaffenheit. Ea est temporum conditio. Meliore conditione es, ac ego, du hast ein besseres Glück, als ich. Hæc imperii conditio, & status. Conditio & fortuna servorum infima. Nascendi conditio. V. *Lex, pactum, fortuna.*

Conditor, òris, m. Gewürtzer. *Syn.* Cocus, qui cibos condit. *Usus.* Conditor & instructor convivii.

Conditor, oris, m. der etwas setzet, ordnet. **Syn.* Autor. *Usus.* Legum conditor.

Condo, is, didi, ditum, ere. verbergen, behalten. *Syn.* Abscondo, repono, recondo; *item:* instituo, constituo, construo. *Usus.* 1. Frumentum, pecuniam condere. Aliquid in visceribus, medullisque; aliquid animo condere. 2. *Constituo, instituo, construo,* eine Sach einsetzen, aufbringen, aufbauen. Urbem condere. Rempublicam condere, & constituere. 3. *Compono,* machen, verfertigen. Carmen, orationem, leges condere.

Condocefacio, is, feci, factum. abrichten, lehren. *Syn.* doceo, commoneo, V. *doceo.*

Condoleo, es, ui, ere. hefftig kranck seyn. *Syn.* Doleo. *Usus.* Si pes, si dens, si corpus totum condoleat, so der Fuß, ein Zahn 2c. wehe thut.

Condolesco, is, dolui, ere. *idem.* *Syn.* Condoleo.

Condonatio, nis, f. Verehrung. *Usus.* Possessionum condonatio, & addictio.

Condono, as, avi, atum, are. schencken. *Syn.* Dono, concedo, do, largior. *Usus.* 1. Bona aliena alteri condonare. Hunc tu mihi hominem condones, velim. Totum me vobis condono. 2. *indulgeo, ignosco, remitto,* nachlassen, verzeihen. Crimen suum alicui condonare. Supplicium, quô usurus eram in eum remit-

remitto tibi & condono. V. *Parco*, *Clemens*, *benignus*.

Conducibilis, e. erſprießlich. *Syn.* Utilis. *Uſus.* Amicum caſtigare utile eſt, & conducibile facinus. V. *Utilis*.

Conducit. es iſt nutz. *Syn.* Utile eſt, prodeſt. *Uſus.* Iſtud verò rationibus quidem tuis, non item Reipublicæ conducit. Ea maximè conducunt, quæ ſunt rectiſſima. Vide, num conducant iſta ad commoditatem, ad facultates rerum. V. *Proſum*.

Conduco, is, duxi, ductum, ere. zuſammenführen. *Syn.* congrego, cogo. *Adv.* breviter, in unum locum, magnè domum, maxime, rationibus. *Phraſ.* Conduxit exercitum ex Hiſpanis militibus, er hat ein Kriegs-Heer angeworben aus Spaniern. Conſcripſit milites, exercitum; delectum militum, quam acerrimum tota Hiſpaniâ habuit; conquiſitionem militum habuit per Hiſpaniam; copias conſcripſit in Hiſpania. *Uſus.* 1. Captivos unum in locum conduxit. 2. *Ad tempus redimo; operam alicujus emo*, auf eine Zeit etwas beſtellen; aufnehmen zur Arbeit. Domum, fundos conducere. Mercede conductus. Aliquod opus, ſtatuam, pontem faciendum, operas conducere. V. *Conſcribo*.

Conductio, nis, f. Dingung. *Syn.* Redemptio, collectio.

Conductitius, a, um. was zu dingen iſt. * *Uſus.* Operæ conductitiæ.

Conductor, oris, m. Verdinger. *Syn.* Redemptor. *Uſus.* Ejus operis trecentis nummis conductor fuit.

Conduplicatio, onis, f. *Figura Rhetorica.*

Conduplico, as, avi, atum, are. zweyfach legen. *Uſus.* Tenebræ conduplicatæ.

Confabulor, aris, atus ſum, ari. Geſchwätz treiben. * *Syn.* Colloquor.

Confectio, nis, f. Vollendung. *Syn.* Abſolutio, perfectio, compoſitio. *Uſus.* 1. Libri, belli confectio mihi jucunda fuit. 2. *Collectio*, Zuſammenſammlung. Confectio tributi. 3. Zermahlung. Ciborum confectio à dentibus ſimul, a lingua adjuvatur.

Confector, oris, m. Vollender. *Syn.* Qui conficit, & abſolvit. *Uſus.* Belli hujus confector erit, qui &c. Confector negotiorum.

Confero, fers, contuli, collatum, ferre. zuſammentragen, gegen einander halten. *Syn.* Comparo, collationem facio. *Adv.* expeditiſſime ſe ex loco, facillime cauſſam cum cauſſa, mature ſe in ſocietatem. Neceſſario ſe in fluctus, noviſſime ſe aliquo, plurimum benignitatis, potiſſimum ſe ad hoc ſtudium, rectiſſime parva magnis. Falſo quid in aliquem conferre, falſo cauſſam criminis, falſo verbum in aliquem, nunc primum ſuſpicionem, propria crimina in aliquem. Collatum divinitus, conferenda maximè extrema. *Uſus.* 1. Noſtra cum externis, bellum cum pace, inter ſe aliqua conferre. Rationes conferre accepti & expenſi, die Ausgab mit dem Einnehmen gegen einander halten. 2. *ſign. Motum.* In fugam ſe conferre. iter aliquo conferre, ſich etwah'n verfügen. Ad amicitiam Pompeji me contuli. 3. *transfero*, *rejicio*, auf etwas, auf einen ſchieben. Crimen, invidiam, culpam in aliquem conferre, Vitia tua falſo in ſenectutem confers. In filium cauſam confert. 4. *Adhibeo, adjicio*, *colloco*, *pono ſtudium & operam*. Fleiß auf eine Sache wenden, ſich auf etwas begeben. Conſilium, diligentiam, operam, officia, cogitationes, curas, ſtudium ad alicujus dignitatem, & amplitudinem conferre. Confer te, quæſo, ad eam curam. Omne ingenium, cogitationes omnes ad Philoſophiam contulit. Vocem ſuam in quæſtum contulit, er hat einen Ausruffer abgeben, *præconem egit*. Se ad autoritatem, ad ſocietatem, amicitiam alicujus conferre. 5. *miſceo*, *admoveo*. Manus, ſigna cum hoſte conferre, mit dem Feinde ſchlagen. Caſtra caſtris conferre, anrucken. 6. *Communico*, ſich unterreden, die Köpffe zuſammenſtoſſen. Capita conferre; ſermones inter ſe; ſolicitudines conferre. 7. *Contribuo*, zuſammen geben. Ex cenſu quotannis aliquid in commune conferre.

Confert, contulit. es nutzet, hilfft. *Syn.* Conducit. *Phraſ.* *Confert multum ad doctrinam*, es hilfft viel zur Gelehrſamkeit. Momentum magnum affert; momentum magnum habet; ad doctrinam multum adjuvet; plurimum refert ad doctrinam; multum commodi, emolumenti, utilitatis affert, præſtat ad doctrinæ uberioris fructum. V. *Utilis*. *Uſus.* Ea res ad bene vivendum nihil confert.

Confertim. Hauffen-weis. * *Uſus.* Acriter, & confertim pugnabatur.

Confertus, a, um. voll, gehäufft. *Syn.* Refertus, plenus. *Uſus.* Vita omnium voluptatum varietate conferta. V. *Plenus*.

Confeſſarius, *ii*, *m*. Beicht-Vatter. *Phraſ.* A confeſſionibus ſacris; conſcientiæ judex, arbiter; qui delicta confitentibus aures dat, præbet; commodat;

 que

quô ad sacras confessiones utimur; qui pro sacro tribunali assidet; confidentes reos suorum sordibus scelerum expiat; constrictos peccatorum vinculis animos divinâ quâdam potestate relaxat; quô moderatore conscientiæ utimur; qui solet operam dare peccata confitentibus; sacræ pœnitentiæ administer.

Confessio, onis, f, **Bekänntnuß** *Usus.* Sit erranti medicina confessio. Taciturnitas imitatur confessionem. Tuâ confessione convinceris, urgéris, tenéris. Suâ se confessione in laqueos induit, jugulavit.

Confessio Sacra. **Beicht.** Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio; noxarum conscientiæ expiatio; exomologésis sacra; animi per noxarum confessionem facta cum DEO reconciliatio. *Phras.* 1. *Confessionem facere*, **die H. Beicht ablegen.** Eluere animum peccatorum sordibus; sacra confessione perpurgare animum; patefacere sacerdoti conscientiæ labes, vulnera; superioris vitæ commissa in sacro animi judicio detegere; noxarum conscientiam deonerare; scelerum quasi sarcinam apud sacerdotem deponere; turpitudinis suæ virus apud sacerdotem evomere; expiare peccatorum sordes; purgare se salutari noxarum confessione; vitæ noxas sacrâ confessione delére; obire confessionis mysterium sacrum; crimina sua apud sacerdotem exponere; suorum se criminum apud arcanum judicem accusare; reum agere, peragere. Conscientiæ suæ maculas pœnitentiæ lavacrô eluere; sacerdoti se ritû Christianô aperire; peccata confessione deponere; confessione peccatorum sordes abstergere; maculas abolére; peccatorum confessione animum cum DEO reconciliare; pœnitentiæ sacramentô animum suo nitori restituere; susceptas in vitâ maculas confessione abluere; expurgare; exomologesi animum purgare; conscientiam emaculare; perpurgandi animi causâ pro sacro tribunali se sistere; animi vulnera Medico sacro, detegere. 2. *Confessionem generalem facere*, **eine General-Beicht ablegen.** Totius anteactæ vitæ noxas, ab ultimâ pueritiâ ducto initio in memoriam redigere, sacerdoti exponere, qui arctissimis iis vinculis, in quæ nos nostra sponte induimus, levatos dimittat; expiare superioris vitæ noxas omnes; omnis anteactæ vitæ, omnium annorum confessione expiari; aperire omnia peccata, quæ vel à pueritiâ meminimus; totius vitæ flagitia sacra confessione repetere; confiteri de peccatis tota vita admissis; animi labes, quas in omni vita contraximus, expiare; totius vitæ maculas confessione eluere; non reticére quidquam eorum, quæ per omnem vitam deliquerimus; ut alterius quasi ordiamur vitæ initium, veteris vitæ omnis crimina sacerdoti aperiendo repetere; annorum omnium culpas exponere; de criminibus vel ab ipsa pueritia admissis absolvi; noxis, quas à prima ætate contraximus, confessione se exonerare; commissas jam inde à puero culpas confessione delére; noxas ab ineunte ætate contractas, quoad repetere mens potest, in sacro judicio aperire; collectas longâ ætate animi sordes pœnitentiæ lachrymis apud sacerdotem eluere. 3. *Confessiones audire*, **Beicht hören.** Confitentibus de se reis pro sacro tribunali aures dare, præbere; confitentibus operam dare; judicem sedere in confitentes de se reos; de peccatis ad sacrum animi judicium allatis cognoscere; jus, potestatémque à DEO traditam cognoscendi & remittendi peccata in arcano judicio exercère; confitentibus peccata sua aures commodare, admovere; confitentes de criminibus suis reos audire; esse à sacris confessionibus; confitentes reos suorum vinculis criminum exsolvere, relaxare; animorum sordes eluere, expiare.

Confestim. **geschwind.** *Syn.* Sine ulla mora, illico, statim actum. *Usus.* Confestim huc advolavit. V. *Statim*, *breviter.*

Conficio, is, feci, fectum, ere. **endigen machen.** *Syn.* Facio, efficio, curo, præsto, exequor, compleo, expedio, transigo, absolvo. *Adv.* accuratè, amanter, benè cursum, benè dialogos, brevi, constantissimè, diligenter tabulas, gloriosissimè, jucundè, magnificentissime aliquid, nihilominus legationem, penè aliquem, planè animum, quam commodissimè negotia, rectè curriculum vivendi, strenuè rem suam. *Usus.* 1. Manû suâ vestem, pallium sibi confecit, **machen.** Exercitum, bibliothecam, pecuniam conficere. Ea res famam tibi, & opes maximas conficiet. Reditum in patriam, negotium alicui conficere. Nuptias, sacra, rem divinam conficere. 2. *Perficio, ad finem deduco*, **zu End bringen.** Negotium per alternum; rem è sententia confecit; bellum affectum confecit. Vitæ curriculum in litteris; diem otiô confecit. Longam viam conficere. In senatu nihil confectum est. Perpolire orationem, & conficere. 3. *Transigo*, **mit einem etwas ab-**

abhandlen. Confice cum eo de hortis. Velim id diligenter, ut de libris conficias. 4. *Concludo*, *efficio*, daraus schliessen. Ex hac argumentatione illud conficitur, fuisse te &c. *Vulgò* : *Consequentia deducitur*. 5. *Affligo*, *perdo*, *absumo*, *abligurio*, *pessumdo*, *vexo*, beängstigen, verzehren, verschwenden. Mœror, curæ, solicitudines, me conficiunt. Conficit se curis &c. Fame, frigore, senectute, morbô confici. Familiarem rem luxû confecit. Mœror animos exedit & conficit. Pudore conficior.

Confictio, nis, f Erdichtung. *Syn.* Machinatio. *Usus.* Criminis confictionem Cajus suscepit.

Confidenter, kühn. *Syn.* Animosè, audacter. *Usus.* Aliquid confidenter, malitiosè, flagitiosè gestum.

Confidentia, æ, f. Kühnheit. *Syn.* Impudentia, temeritas, audacia. *Arrogantis est.* *Usus.* Hæc quidem signa confidentiæ sunt, non innocentiæ. Magnam sibi sumit, magnam habet confidentiam. V. *Audacia.*

Confido, is, fidi, (fisus sum) fisum, ere. vertrauen sich verlassen. *Syn.* Audeo, non timeo: fido, spero, innitor.)(*despero, diffido.* *Adv.* confidere ferocius suæ causæ, magnopere & niti invidiâ, magnopere causæ legionibus, planè, plurimùm sibi, valdè litteris, malitiæ suæ, vehementer. *Phras.* 1. *Arcana mihi sua confidit*, er vertrauet mir seine Geheimnussen. Arcana, animum suum, consilia sua mihi credit omnia; animum suum mihi dat; summam rerum omnium fidem mihi habet; de fide mea sibi omnia pollicetur; meæ se fidei, suáque omnia committit; in mea unius fide, omnia statuit, ponit, collocat; nihil mihi consiliorum ejus clausum est; omnia in aperto sunt, omnia mecum communicata. V. *aperio abscondo*, *palàm* 2. *In opibus suis confidit plurimum*, er verlasset sich auf seine Reichthumen, In opibus positam spem habet omnem; fretus opulentiâ suâ; spem omnem in fortunis suis constitutam habet; spes suas fortunarum præsidiis delegat; omnia sibi de fortunis suis, ac copiis pollicetur. V. *Spes innitor*, *spero.* *Usus.* Nimium sibi, causæ suæ confidit. Virtuti, constantiæque tuæ plurimùm confido. De re aliqua, de alterius voluntate confidere. V, *Fido*, *spero.*

Configo, is, fixi, fixum, ere. durchstechen, anhefften. *Syn.* Figo, vulnero. *Usus.* 1. Hercules ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis. Cornicum oculos configere, wollen mehr wissen, als andere. 2. *Figo, pono*, setzen, hefften, Configere omnes curas, & cogitationes in salute Reipublicæ.

Confingo, is, finxi, fictum, ere. erdichten, bilden, gestalten. *Syn.* Fingo. *Adv.* credibiliter, suspiciosè facinus. *Usus.* Confingere, comminisci rumorem. Confingere, conflare crimen, aliquid criminis, accusationem. V. *Fingo.*

Confinis, e. angräntzend. *Syn.* Vicinus, finitimus. *Usus.* Est huic confine genus dicendi. V. *Vicinus.*

Confinium, ii, n. Marckt-Stein. *Syn.* Finis, limes; provinciæ extremum. *Usus.* Convenit in vicinitatibus, & confiniis, æquum & facilem esse, multa de suo jure concedentem. V. *Limes.*

Confio, fis fieri. geschehen. *Syn.* Conficior. *Adv.* facilius. *Usus.* Commodius cadere nihil poterat, quàm si res sine sanguine confieret.

Confirmatio, nis, f. Bestättigung. *Syn.* Fides. *Epi.* gravior. *Usus.* 1. Confirmatio est, per quam causæ fidem, autoritatem, & firmamentum adjungit oratio. 2. *Consolatio*, Trost, Stärckung. Non eget confirmatione virtus tua. 3. H. Firmung: *Vox Eccles.* V. *Confirmo.*

Confirmator, oris, m. Bürg. *Usus.* Confirmator, & sequester pecuniæ desideratur.

Confirmo, as. avi, atum, are. befräfftigen, bevestigen. *Syn.* Affirmo, assevero, promitto: Stabilio, corroboro. *Adv.* benè se fidenter, liquidò, magnopere, molestius, planè, præclarè, temerè. Confirmari impudentissimè caput legis, mediocriter, necessariò, vehementer, multùm confirmatus animus. *Phras.* 1. *Eventus rumorem confirmavit*, der Ausgang der Sache hat den gemeinen Ruff bestättiget. Fidem rei eventus affirmavit; rumori fidem eventus addidit; accrevit rumori fides rei eventû consecutô; ad suspicionem & rumorem certissimæ res accesserunt; opinionem adjuvit conscieus rumori eventus; rumorem ambiguum eventus rei ad certum redegit. 2. *Imperium sibi confirmavit*. er hat ihm sein Reich bevestiget. Imperium diuturnâ pace munivit; autoritate & consiliô roboravit; stabilivit Rempublicam; confirmatiorem reddidit, effecit; temporum iniquitate, fortuna, collapsam affirmavit, constabilivit; præclara regni initia, ratum Regis nomen, imperiúmque ei effecêre. 3. *Confirmavit decem hominum millia.* vulgò

vulg. er hat bis zehen Tausend gefirmet. Christianæ palæstræ oleo ad ineundum animorum certamen decem capitum millia imbuit, perunxit; sacro Chrisma-te, consecrato oleo Christianorum, decem millibus haud pauciorum, animos ad interiora certamina præparavit, corroboravit. Decem capitum millia sacro oleo delibuta, ad Christianæ palæstræ certamina ab illo sunt initiata; Christianæ militiæ authorata; uncta Christiano ritu ad sacra certamina sunt decem hominum millia; Chrismatis sacramento confirmata; ministrata decem millibus hominum unctio illa sacra, qua animi vires ad arcana certamina muniuntur. *Usus.* 1. Exemplis, rationibus, argumentis rem confirmare. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim. De hoc tibi planè confirmo. 2. *Consolor,* trösten. Erigere, confirmare afflictos bonorum animos. 3. *Corroboro, stabilio, firmum reddo, probo, comprobo, suffragor.* verstärcken, vest machen, bekräfftigen. Animum, se ad omnia confirmare. E morbo confirmari, wiederum zu Kräfften kommen. V. *Probo, consolor.*

Confiteor, eris, fessus sum, eri. gestehen, bekennen, beichten. *Syn.* Fateor, præ me fero, agnosco. (*inficior, celo.* *Adv.* apertè, ingenuè, impunè, liberè, necessariò, palam adulterium, planè, tandem, aliquando, timidè, verè. *Usus.* Apertè, & ingenuè confiteri de crimine; crimen alicui confiteri. V. *Fateor, Confessio.*

Conflagro, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Ardeo, exuror, comburor, concremor. *Phras. Prædia omnia conflagrârunt,* alle Land-Güther seynd verbronnen. incendiô hausta, consumpta, deleta sunt; incendio fumabant; igne corrupta, absumpta sunt; in cineres abiêrunt. V. *Concremo, comburo.* *Usus.* 1. Ardore flammæ conflagrare. 2. *Transl.*. Invidiæ incendio; irâ, odio conflagrare, vor Zorn brennen; oder fremden Neid und Haß unterliegen. V. *ardeo.*

Conflictio, nis, f. Zusammenschlagung. *Syn.* Conflictus, contentio, quasi concursus causarum. *Usus.* Rerum inter se pugnantium conflictio.

Conflictor, aris, atus sum, ari. in einem fort streiten. *Usus.* Multis, & magnis incommodis, duriore fortunâ, morbis, annonæ difficultate conflictamur. Cum his conflictari, & pro Reipubl. salute dimicare oportet. V. *affligo.*

Conflictus, ûs, m. Streit, Scharmützel. *Syn.* Conflictio. *Usus.* Lapidum conflictû, & tritû ignis elicitur. Nubium conflictus. Conflictû corporum magnæ acies pelluntur. V. *Certamen.*

Confligo, is, flixi, flictum, ere. mit einander kämpffen, streiten. *Syn.* Contendo, concurro, dimico, prælior, prælio decerto. prælium facio, prælium committo, signa confero, manus confero; certamen misceo. *Adv.* temerè cum aliquo. *Usus.* Manu cum hoste confligere. Armis cum hoste confligere, decertare. V. *Certo, Pugno.*

Conflo, as, avi, atum, are. zusammenblasen, giessen, schmeltzen. *Syn.* Cogo, conficio, paro, comparo, acquiro. *Usus.* Bellum tua opera natum, conflatum, susceptum est. Unde hoc ductum, & conflatum mendacium est? Ea res magnam invidiam, atque infamiam; plurimum suspicionis, negotii, ac periculi conflavit. Venus totam illam scenam, accusationemque conflavit.

Confluens, tis, m. Zusammenfluß. *Usus.* A confluente Rhodani copias movit.

Confluo, is, fluxi, ere. zusammenfliessen. *Syn.* Concurro, convenio, pervenio, fluo. *Usus.* Laus, honor, dignitas in domum tuam confluxit. Omnis Reipublicæ sentina in ea castra confluxit. Multi ex omni Orbe Romam confluunt.

Confodio, is, fodi, fossum, ere. durchstechen. *Usus.* Confodere aliquem multis vulneribus; tot judiciis confossus.

Conformatio, nis, f. Gestalt, Form. *Syn.* Forma, compositio, exornatio. *Epi.* insignita, impressa. *Usus.* Conformatio lineamentorum, compositio membrorum. Animantis figura, & conformatio totius oris, ac corporis. Conformatio & moderatio continentiæ, & temperantiæ. Vocis, sententiarum, verborum varietas, & conformatio.

Conformo, as, avi, atum, are. Gestalt geben, sich nach eines Willen schicken. *Syn.* Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. *Phras.* 1. *Conformare se ad ejus voluntatem studet,* er befleisset sich in seinen Willen zu schicken. ad nutum, voluntatem fingere; suas voluntates ad alienum nutum componere; ejus voluntatibus, studiis obsequi; suam ad alienam voluntatem adjungere, accommodare. Se ad nutum ejus flectere; ejus voluntatem, suam ducere; se suá-

suaque fingere, & dirigere ex aliena voluntate; totum se ad ejus voluntatem convertere; ejus voluntati morem gerere, obtemperare; cum ejus voluntate congruere, consentire; suam ad ejus voluntatem aggregare; pendere ex ejus consilio, ac voluntate; sua consilia, ac rationes omnes ex ejus præscripto moderari. V. *Accommodo.* 2. *Totum se divinæ voluntati conformavit*, er hat sich völlig in den Willen GOttes ergeben. Suam ad Divini Numinis voluntatem aggregavit; in DEI voluntate placidissime acquievit; totum se ad exequendam Numinis voluntatem contulit; arbitrii sui jus omne, in jus arbitriumque Numinis transtulit; a divina voluntate ne latum quidem unguem discessit; ad omnia Divinæ de se mentis consilia promptus descendit; Divinæ de se voluntatis rationem duxit unice; Divinæ se voluntati totum permisit. 3. *Ad Magistri se mores conformat*, er richtet sich gantz nach dem Beyspiel seines Lehr-Meisters. Ad magistri se mores fingit, componit; speciem quandam, ac imaginem magistri sui moribus exprimit; de magistri sui moribus mores informat suos; magistri mores imitatione exprimit; in magistri mores abit. V. *Imitor*, *Exemplum.* *Usus.* Ad majora nos genuit natura, & conformavit. Animum cogitatione excellentium virorum conformare. Conformare se ad voluntatem alterius. Ad illustre exemplum quoddam mores, vocem, animum conformare. V. *Accommodo.*

Confragosus, a, um. rauh, uneben. * *Usus.* Loca aspera, & confragosa.

Confringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, infringo. *Usus.* Rem, jura, consilia confringere, dissipare, consumere. V. *Frango.*

Confugio, is, fugi, fugitum, ere. fliehen, Flucht nehmen. *Syn.* Perfugio, perfugium, præsidium & auxilium quæro, concurro. *Adv.* levissime, privatim ad judices. *Phras.* *Miseri omnes ad te confugiunt* alle Mühseelige fliehen zu dir. In fidem tuam, & clientelam se conferunt, recipiunt; in æquitate tua paratissimum habent perfugium, confugium, receptum; non alius portus est, in quem mallent invehi miseri, te uno amico tecti ac beati; apud te velut arx, portus, ara miserorum; tu miserorum columen, receptaculum, adminiculum certissimum haberis. V. *DEI opem imploro.* *Usus.* Tot difficultatibus affectus, afflictus, in tuam fidem, veritatem, misericordiam confugio. Rebus meis diffidens, ad autoritatis tuæ aram confugio.

Confundo, is, fudi, fusum, ere. zusammenschütten. *Syn.* Misceo, conturbo, perturbo.)(*distinguo.* *Usus.* Verum cum falsis confundere. Græcos cum Romanis confundere & conferre. Vis divina toto mundo confusa. Confusa & perturbata oratio. Animo, dolore confusus. *Confundere aliquem*, einen schamroth, oder zuschanden machen. *vulg. est.* *Latinè effertur hoc modo;* aliquem in ruborem dare; ruborum incutere; verecundiam afferre; pudore suffundere. V. *Misceo*, *Turbidus.*

Confusè. vermischt, verwirret. *Syn.* Permistè; per tumultum, ac trepidationem.)(*distinctè*, *ordinatè.* *Usus.* Loqui permistè & confusè. V. *Turbidus.*

Confusio, nis, f. Vermischung. *Syn.* Perturbatio, permistio. *Usus.* Perturbatio vitæ, & magna confusio temporum Religionum, rerum omnium confusio. Conjunctio, confusióque virtutum à Philosophis distinguitur.

Confutatio, nis, f. Widerlegung. *Syn.* Dissolutio, reprehensio.

Confuto, as, avi, atum, are. widerlegen. *Syn.* Refello, refuto, reprehendo, diluo, coarguo, infirmo, dissolvo, redarguo, explodo, convinco, frango, ejicio, abjicio, adversaria everto, falsa esse doceo, tollo. *Usus.* Argumenta alicujus confutare. Audaciam hominis confutavit, contregit. V. *Refello.*

Congelo, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Conglacio, duresco in glaciem. *Phras.* Amnis congelat, der Fluß gefrieret. Amnem vis frigoris concreto gelu adstringit; amnis nive & pruina concrescit; duratus glacie amnis. *Usus.* Gaudebam illum otiò congelâsse. V. *glacies.*

Congeminatio, nis, f. Verdopplung. * *Usus.* Quid hoc congeminationis?

Congemino, as, avi, atum, are. verdopplen. * *Syn.* Gemino. *Usus.* Omnes congeminavimus.

Congemo, is, gemui, gemitum, ere. zusammen seufzen. *Syn.* Gemo simul. *Usus.* Congemuit senatus frequens. V. *Gemo.*

Congero, is, gessi, gestum, ere. zusammentragen. *Syn.* Congrego, accumulo, comporto.)(*dissipo.* *Usus.* 1. Pecuniam aliquò, res direptàs in regnum congerere. 2. *Transl.* *confero.* Maledicta, crimina in aliquem congerere. einen mit Schmachwort und falschen Anklagungen überhäuffen. V. *Congrego, colligo.*

Congerro, onis, m. Schwätz-Bruder. *Syn.* Cum quo familiariter, & facetè confabulamur.

Congestitius, a, um. gehäuffet. *Usus.* Locus congestitius, ad jacienda fundamenta ineptus.

Congestus, ûs, m. Hauff. *Syn.* Comportatio. *Usus.* Avium congestû, non humanis manibus.

Congiarium, ii, n. Ehren-Geschenck, aus Wein, oder andern Getranck bestehend. *Syn.* Imperatoris donum à congio, mensuræ genere vini, & similium sic dictum. *Usus.* Cæsar muneribus, monumentis, congiariis, epulis multitudinem imperitam lenierat.

Conglacio, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Congelo, duresco. *Usus.* 1. Aqua frigoribus conglaciat, nive & pruinâ concrescit. 2. *Transl.* Ejus consulatus consilia conglaciant, seine Amts-Verrichtungen bleiben stecken. V. *glacies.*

Conglobatim. hauffenweis. * *Usus.* Conglobatim, ac confertim pugnabant.

Conglobo, as, avi, atum, are. zusammenrollen. *Syn.* Cogo, colligo. *Usus.* Mare undique conglobatur æqualiter, Milites se in unum conglobarunt.

Conglutinatio, nis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Epi.* recens (inveterata) *Usus.* Conglutinatio recens ægrè divellitur. 2. *Transl.* Conglutinatio verborum.

Conglutino, as, avi, atum, are. zusammenfügen. *Syn.* Conjungo, copulo, conflo, compingo. *Usus.* Voluntates nostras consuetudo conglutinavit. Amicitias morum similitudo conglutinat. V. *Jungo, conjungo.*

Congratulatio, nis, f. Glückwünschung. *Usus.* Omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatio me commovet. V. *Gratulatio.*

Congratulor, aris, atus sum, ari, glückwünschen. *Syn.* Signis lætitiam ostendo, gaudeo cum aliquo. V. *Gratulor.*

Congredior, eris, gressus, sum, gredi. zusammentretten. *Syn.* Convenio; infestis armis concurro. *Adv.* coram. *Phras.* *Cum hoste congressus est*, er ist mit dem Feind Hand-gemein worden. Gradum, pedem, manum cum hoste contulit; infestis armis, animisque cum hoste concurrit; in hostem ivit, ruit, invectus est; manum cum hoste conseruit; signa contulit; ut arma increpuêre, micantèsque fulsêre gladii, concursus, impetus in hostem factus est. V. *Arma, pugno, prælium.* *Usus.* 1. Luna cum sole congrediens. 2. *Conferendi causa convenio*, Unterredungs halber zu einem gehen. Congredi cum aliquo, conferre gradum, pedem. Cùm congressi fuerimus, tum siquid res feret, inter nos conferemus. 3. *pugno*, mit dem Feinde sich schlagen. Contra Cæsarem armatus congressus est. Non is sum, qui tecum congrediar, & luctor. Congredere mecum criminibus ipsis, remove calumnias.

Congregabilis, e. gesellig. *Syn.* Quod facile congregatur, amans societatis. *Usus.* Apum examina naturâ congregabilia sunt.

Congregatio, onis, f. Versammlung. *Usus.* Nos ad conjunctionem, congregationémque hominum, & ad naturalem communitatem nati sumus.

Congregatio Mariana, Marianische Versammlung. Sodalitas, Sodalitium, cœtus, conventus Mariæ honoribus institutus; cœtus ex litteraria juventute collectus, conflatus ad Divinæ Matris honorem; sodalitium scholasticæ juventutis Virgineæ Matris nomine congregatum. *Congregationi inscribi se curavit*, *Vulg.* In numerum sodalium adscribi, adlegi, referri, cooptari voluit; sodalium cœtui; albo inscribi, inseri exoptavit; sodalitati nomen dedit; inter candidatos Mariani sodalitii nomen est professus,

Congregatio Romana Cardinalium, Cardinal-Versammlung zu Rom. *Congregatio rituum.* Concilium *vel* Consilium Patrum Purpuratorum sacris ritibus sanciendis constitutum. *Congregatio de propaganda* Sacer Vaticani Senatûs Conventus, de conservanda, *vel* propaganda per terrarum orbem Fide, agi solitus.

Con-

Congrego, as, avi, atum, are. versammlen. *Syn.* Colligo, contraho, convoco, coacervo, aggrego, cogo, conjungo, in unum locum compello.)(*dispergo, dissipo.* *Usus.* Homines libenter se cum æqualibus congregant. Paulum in eundem hunc numerum congregabimus. Tecum me & voluntas congregavit, & fortuna conjunxit. In unum locum congregata plebs. V. *Convenio, colligo, convoco.*

Congressio, onis, f. Zusammenkunfft. *Syn.* Congressus, colloquium, sermo. *Epi.* Acerba & misera, bellicosa, severa. *Usus.* Nemo illum aditu, congressione, sermone dignum putabat. Erat non modò familiaritate, sed congressione prohibendus. In congressionibus hominum. Familiaris congressio.

Congressus, ûs, m. Zusammenkunfft. *Syn.* Colloquium, conflictus. *Epi.* Mediocris, quotidianus. *Usus.* 1. venire in alicujus congressum. Sylla cum illis ne mediocri quidem sermone & congressu coniungebatur. Credebam, pacem fore non modò sermone & disputatione, sed conspectû ipsô, & congressu. V. *Conventus.* 2. *Pugna,* erster Angriff im Streit. Multa ante congressum fiunt. Nulli in eo congressu periêre.

Congruenter. gemäß. *Syn.* Convenienter. *Usus.* Congruenter naturæ, convenienterque vivere.

Congruo, is, grui, ere, übereinkommen. *Syn.* Convenio, consentio. *Adv.* Mirificè; valdè, vehementer. *Phras.* *Color iste cum luctu congruit,* diese Farb kommet wohl überein mit dem gegenwärtigen Leyd-Wesen. Non abhorret, non abludit luctu color; bellè sibi respondent luctus & color hic obscurus. Consentit, concinit hic color luctui. *Usus.* Cum suis moribus ac natura parùm congruere. Sententia mea congruit cum judicio senatûs. Dicta factis congruunt. Oratio sententia discrepans, verbis congruens. V. *Consentio, concino, convenio, similis.*)(*Discrepo, repugno, dissentio, dissideo.*

Conjectio, nis, f. Muthmassung, Wurff. *Syn.* Conjectura: conjectus. *Usus.* 1. Conjectione telorum hostis fusus est. 2. *Transl.* Conjectionem somniorum ita definit. V. *Divinatio.*

Conjecto, as, avi, atum, are. muthmassen, errathen. * *Usus.* Eventu aliquid conjectare. Quid dicam, aut quid conjectem, nescio. V. *Conjicio.*

Conjector, oris, m. Ausleger, Weissager. *Syn.* Interpres somniorum, portentorum; vates. *Usus.* Conjector somniorum, Traum-Ausdeuter. Vaticinationes, & responsiones aruspicum, conjectorum.

Conjectura, æ, f. Muthmassung, Anzeigung. *Syn.* Opinio, suspicio, divinatio, auguratio, provisio. *Epi.* Bona, crudelis, difficilis, domestica, facilis, infinita, levis, multa, perspicua, probabilis, vera, verior, certa. *Phras.* *Conjectura capi vix potest,* man kan hier kaum eine Muthmassung haben. Ea res conjecturâ judicari, sciri vix potest; conjectura de ea re capi, fieri vix potest; ad conjecturam ejus rei evadere vix humana mens potest; ad conjecturam propius accedere; conjecturâ assequi, augurari non licet; nullus hic conjecturæ locus; nihil hinc conjicias, conjectes. V. *Conjicio.* *Usus.* Conjecturâ, quæ in varias partes duci potest, nihil incertius. Conjecturâ ducor ad suspicandum. Quantum conjecturâ assequi, consequi possum. Scis, quo me conjectura ducat, quid odorer, quid conjecturâ augerer. Ex vultu conjecturam facio, capio. Vultus mihi conjecturam animi affert. Quantum conjecturâ percipio, coarguere possum; quoties conjecturis nostris aberramus, fallimur.

Conjecturalis, e. das man muthmasset. *Usus.* Causa, genus orationis conjecturale.

Conjectus, ûs. m, Wurff. *Syn.* Conjectio. *Usus.* Conjectus oculorum.

Conjicio, is, jeci, jectum, ere, werffen. schliessen, muthmassen. *Syn.* Conjecturâ assequor, *vel* consequor, conjecturam facio, conjecturâ prospicio, *vel* perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. *Adv.* Acutè, benè, bellè, malè, præclarè. *Phras.* 1. *Multa è facie conjici de homine possunt,* man kan viel von einem Menschen aus dem Gesicht abnehmen. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari, possunt; multa conjecturis assequi, consequi licet; multa ex vultu conjectando augurari possumus. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit; frons ipsa persæpè exprimit, demonstrat latentes animi morbos; è vultu, qui est index, & imago animi, nequaquam incerta conjectio;

jectio; dubia aut obscura divinatio sumitur. Frons ad animi faciem proxime accedit; haud aberrat conjectura, qui ex vultus indicio de animo suspicatur; ex Vultu conjectura haud temere duci, capi, fieri potest; ex vultus indiciis haud ægre ad conjecturam de animi sensu evadimus; non fallit conjectura, quæ ex vultu de animorum habitu judicat; ex vultu, oculis, fronte conjectura ducimur, propius accedimus ad animi sensum explorandum. 2. *Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidem quidquam possumus*, diese seynd Sachen, von denen man nicht einmahl muthmassen kan. Quæ positæ non sunt in conjectura; quæ extra conjecturam sunt; quæ à conjectura procul absunt; quæ à conjectura minime pendent; ad quas conjecturâ accedere; de quibus conjecturam facere, capere; certus vates, conjector esse nemo possit; de quibus difficilis admodum conjectura sit, incerta divinatio, obscurum augurium est; in quibus, quid futurum sit, quid eventurum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna possit, suspicari, divinare, conjectare, conjecturâ prospicere, providere, assequi nihil licet. V. *Conjectura. Usus.* 1. Se in fugam, in pedes, latebras, castra conjicere, sich begeben. Tela in aliquem conjicere, werffen. 2. *Confero*, zuwerffen, auf einen legen. Maledicta in aliquem; causam turbarum, crimen in aliquem conjicere. Flammam illorum temporum in me conjecit. 3. *Distribuo*, austheilen. Causam totam in certos locos; multa in unum librum, epistolam conjeci. 4. *Intendo, converto*, wenden. Oculos in eum conjecit. 5. *Affero, redigo*, bringen, stürtzen. Remp. in magnas difficultates conjecit. Ne me, quæso, in hanc tristitiam, hoc malum, has tricas conjicito. Cœli gravitas in morbum me conjecit. Conjecit se in nuptias. 6. *Divino, auguror, conjecto*, errathen, muthmassen. Argute, acute, hæc longe ante conjecerat. V. *Divino.*

Conjugatio, nis, f. Zusammenfügung, Bindung. *Syn.* Colligatio. *Usus.* Capitum conjugatio, & religatio, & propagatio vitium.

Conjugium, ii, n. die Ehe, Ehestand. *Syn.* Connubium, matrimonium. *Phras. In conjugio degit*, sie lebet in dem Ehestand. Est illi connubium cum viro cumprimis nobili; sanguinem genusque miscuit cum Patritii generis viro; domesticum fœdus junxit cum viro clarissimis natalibus orto; locata est in matrimonio; in manum convenit viro honestissimo; in matrimonium data, collocata est viro clarissimi generis. V. *Matrimonium, nubo. Usus.* Prima societas est in ipso conjugio.

Conjugo, as, avi, atum, are. zusammenfügen. *Syn.* Conjungo, copulo, socio. *Usus.* Jucundissima est amicitia, quam morum similitudo conjugavit. V. *Jungo.*

Conjunctè. zusammen. *Syn.* Simul, conjunctim.)(*separatim. Usus.* Conjunctissimè & amicissimè vivere cum aliquo.

Conjunctim. beysammen. *Syn.* Simul, conjunctè. *Usus.* Conjunctim de ea re poterit referri.

Conjunctio, nis, f. Verbindnuß, Freundschafft. *Syn.* Copulatio, necessitudo, societas, consociatio, cognatio, affinitas, consensio.)(*Disjunctio, alienatio. Epi.* Æterna, humana, incolumis, invidiosa, jucundissima, magna, maxima, mediocris, nova, paterna, perdiuturna, perpetua, proxima necessitudini liberorum, repentina affinitatis, sempiterna. Suavis inter aliquos, suavissima, summa, tanta, vera, vetus, infinita. *Usus.* Affinitatis, vicinitatis, benevolentiæ, naturæ, amicitiæ conjunctio. Conjunctionis mutuæ vinculum. Conciliare sibi conjunctionem multorum, ihme viel Freund machen. Veterem conjunctionem nostram labefactârunt, ac propè diremerunt malevolorum artes; à conjunctione nos propè avocarunt; de vetere conjunctione multum diminuêre, unsere Beneider haben unsere Freundschafft fast zertrennt. V. *Amicitia.*

Conjunctus, a, um. vereiniget. *Syn.* Junctus, copulatus, adjunctus, continens, cohærens, consentiens, sociatus, communis, connexus, habens societatem, conjunctionem gratiæ, quasi devinctus, necessarius.)(*divisus, disjunctus, solitarius. Usus.* Haberè aliquem usû, affinitate, consuetudine, officiis conjunctum, Cognatione, amicitiâ inter se conjuncti. Familiaris, & omnibus rebus conjunctus alicui, *vel* cum aliquo. Mea causa cum tua est conjuncta. Virtuti tuæ fortuna conjuncta est. Vitam agit cum honestate conjunctam. Vita flagitiis & probris conjuncta. Summa miseria cum summo dedecore conjuncta. Discessus tuus cum gloria potiùs erat conjunctus, quàm cum probro. V. *Amicus, concors.*

Conjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammenfügen, setzen, stellen. *Syn.* Copulo, conjugo, conglutino, consocio, congrego, coagmento, concilio, connecto.)(*Disjungo. Adv.* Conjungi maximè vetu-

vetustate lingua, societate, mirificè cum, quam maximè. *Usus.* Cum aliquo amicitias conjungere, mit einem Freundschafft stifften. Conjungere cum gravitate comitatem. Nos ab ineunte ætate usus, consuetudo, studiorum societas, & similitudo conjunxit. Cum aliquo necessitudinem conjungere. Sententiarum pondus cum elegantia verborum conjungere. V. *Jungo, adhæreo.*

Conjunx, jugis, g. c. Ehegatt, Ehemann, oder Eheweib. *Syn.* Particeps connubii, thori consors. *Epi.* Minimè avara, fidissima, fidelis, fidelissima, integra à petulantia alicujus, misera.

Conjuratio, nis, f. Zusammenschwörung. *Syn.* Conspiratio, consensio. *Epi.* Civilis, constricta exitiosa, impia, occulta, recens, scelerata, superior, vetus. *Usus.* Conjurationem facere, deprehendere, patefacere, aperire.

Conjuro, as, avi, atum, are, zusammenschwören. *Syn.* Conspiro, consentio. *Phras.* *Multis nobiles conjurârunt*, es haben viel Adeliche zusammengeschworen. Coitionem, conspirationem fecerunt; multi ex nobilibus conspirationem conflarunt; conjurationem fecerunt; facinoris societatem inierunt; conspiratum à non paucis nobilibus; coivêre in nefarii consilii societatem nobilium non pauci; conflata ex nobilibus nefarii fœderis societas, impiis religionibus devincta. *Usus.* Cognitum est eos conjurâsse. Hi, quibuscum conjurâsti, ubi sunt? Scito mihi æris alieni esse tantum, conjurare ut cupiam.

Connecto, is, nexui, nexum, ere. zusammenhefften. *Syn.* Conjungo, necto, colligo, nexû vincio, copulo,)(*separo.* *Adv.* Leviter. *Usus.* Amicitia cum voluptate connectitur. V. *Jungo.*

Connexio, nis, f. Zusammenfügung.

Connitor, eris, nixus, & nisus sum, niti. sich befleissen, bemühen, unterstehen. *Syn.* Nitor, operando conor, contendo, enitor, elaboro. *Usus.* Quantum conniti animo potes; Quantum labore contendere, tantum fac, ut efficias. V. *Conor, nitor, contendo.*

Conniveo, es, nivi, (nixi) ere. durch die Finger sehen. *Syn.* Dissimulo. *Usus.* 1. Dii sæpè in hominum sceleribuss connivent. Quibusdam in rebus conniveo, V. *Indulgeo.* 2. *Oculos nunc claudo, nunc aperio*, blinzlen. Oculi somnô connivente,

Connubium, ii, n. Ehestand. *Syn.* Conjugium. V. *Matrimonium.*

Conor, aris, atus sum, ari. sich befleissen, bemühen, unterstehen. R. à κονέω, *operor.* *Syn.* Enitor, conni-tor, molior; indago, experior, incumbo in, *vel* ad rem. *Phras.* 1. *Conandum tibi erit magnoperè*, du wirst dich sehr bemühen müssen. Magnô studiô enitendum, contendendum, elaborandum tibi erit; omni conatû id agendum, id moliendum; intentus tibi animus habendus, qui nulli unquam labori succumbat; in hoc tibi omni ope, ac operâ incumbendum; ad id omnes cogitationes intendendæ; totô pectore tibi ad hoc incumbendum erit; totô pectore, omni ope hùc annitendum; summâ ope in hoc elaborandum, desudandum erit; omni cogitatione ad id feraris, eò nervis omnibus contendas, necesse erit. 2. *Conare, quæso, ut solidam laudem consequare*, befleissige dich, ein rechtschaffenes Lob zu verdienen. Accinge te, quæso, ad eam cogitationem; da operam, id age, id molire, id unum machinare; contende nervis omnibus & facultatibus; omni ope annitere; totis viribus accingete; age pro virili parte, pro tua parte, totis viribus, omnibus nervis; omni studiô, quantum est in te positum; quantum in te situm est; quoad potes; quoad vales; quantum quidem præstare poteris, quantum viribus licebit consequi. Confer ad eam rem omnes vires, omnia studia; quidquid est in te industriæ, operæ, curæ, diligentiæ. Ne viribus peperceris; nequid studii prætermiseris; da operam pro eo, quod in te erit; ita contende, ut nihil magis. V. *Studeo, satago, contendo.* *Usus.* Multa efficere, plura conari. Scelus conari.

Conquassatio, onis, f. Erschütterung, Bewegung. *Syn.* Agitatio, commotio. *Us.* Morbus è corporis conquassatione & perturbatione ortus.

Conquasso, as, avi, atum, are, erschüttern, bewegen, zerknirschen. *Syn.* Commoveo, concutio. *Usus.* Omnes provinciæ bellis conquassatæ.

Conqueror, eris, questus sum, queri. sich klagen. *Syn.* Queror, deploro. *Adv.* Graviter, gravissimè, mediocriter, publice de factis, verissime. *Usus.* Nihil tecum de injuria fratris conqueror. Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet. V. *Queror, Querela.*

Conquestio, nis, f. eine Klag. *Syn.* Querela.

Conquiesco, is, quievi, ere. ruhen. *Syn.* Quiesco, consido, desino. *Adv.* Libentissimè, paullùm adventu alicujus. *Us.* Bella hyeme, litteræ bellô conquiescunt, darnieder

nieder liegen. Nunquam à bellis conquiescemus? Ut ætas noſtra gravior in charitate, atque adoleſcentia tua ex omnibus moleſtiis, & laboribus conquieſcat. Animus à forenſi ſtrepitu conquieſcat tantiſper. Aſpectû unô omnis cura conſedit, ac conquievit. In libris conquieſco, ich hab meinen gantzen Troſt in Büchern. V. *Quieſco, Relaxo.*

Conquiro, is, quiſivi, quiſitum, ere. mit Fleiß zuſammenſuchen. *Syn.* Inveſtigo, magnâ diligentiâ quæro. *Adv.* Curioſiùs, diligentiſſimè, ſtudiosè, undique pecuniam, undique ſuavitates. *Uſus.* Aliorum facta & eventa conquirere. Suavitates undique & delicias conquirit. V. *Quæro, Colligo.*

Conquiſitè. mit Fleiß zuſammengeſucht. *Syn.* Exquiſitè, diligenter, doctè. *Uſus.* Aliquid conquiſitè ſcribere.

Conquiſitio, nis, f. Zuſammenſuchung. *Uſus.* Exercitus duriſſimâ conquiſitione collectus. In conquiſitione orationis duriſſimum eſt exordium. Conquiſitionem habere, facere militum, Soldaten werben. V. *Delectus.*

Conquiſitor, oris, m. Werber. *Syn.* Cui aliquid conquirendum mandatur. *Uſus.* Nullus delectus, neque enim conquiſitores comparére audent.

Conquiſitus, a, um. ausgeſucht. *Syn.* Exquiſitus, inſignis. *Uſus.* Conquiſitiſſimi cibi, odores. Fictis, conquiſitisque vitiis deformare hominem.

Conſalutatio, nis, f. einhellige Begrüſſung. *Epi.* Forenſis, perhonorifica. *Uſus.* Forenſis conſalutatio.

Conſaluto, as, avi, atum, are. begrüſſen. *Syn.* Saluto. *Adv.* Amiciſſimè inter ſe. *Uſus.* Qui inter ſe amiciſſimè conſalutârunt. V. *Saluto.*

Conſaneſco, is, ſanui, ere, geſund werden. *Syn.* Sanus fio, ſanor. *Uſus.* Cùm conſanuiſſe videretur, recruduit vulnus. V. *Sano.*

Conſanguineus, a, um. Bluts-Freund. *Syn.* Sanguine conjunctus, ſanguinis communione, conjunctione proximus; conſanguinitate propinquus. V. *Cognatus, propinquus, affinitas.* *Uſus.* Nec intelligunt, eſſe ſe conſanguineos.

Conſanguinitas, tis, f. Bluts-Freundſchafft. *Syn.* Sanguinis conjunctio, communio. *Uſus.* Alteri conſanguinitate propinquus. V. *Cognatio.*

Conſaucio, as, avi, atum, are. verwunden, verletzen. *Syn.* Saucio, vulnero, V. *Vulnero.*

Conſceleratus, a, um. laſterhafftig. *Syn.* Sceleratus, V. *Sceleratus.*

Conſcelero, as, avi, atum are. bemacklen, beflecken. * *Uſus.* Conſcelerare aures paternas, *aures ſcelere implére.*

Conſcendo, is, ſcendi, ſcenſum, ere. beſteigen, in ein Schiff ſteigen. *Syn.* Aſcendo. *Uſus.* Conſcende, quæſo, & ad nos trajice, *ſubintell. navim.* V. *Aſcendo.*

Conſcenſio, nis, f. das Steigen in ein Schiff. *Uſus.* Conſcenſio in naves.

Conſcientia, æ, f. Gewiſſen. *Syn.* Recordatio, animi quædam ratio, vis, & lex, à qua & de rectè factis, & ſecùs admonemur. *Epi.* Comes, communis, jucundiſſima benè actæ vitæ, præclara, recta, ſcelerata, ſtabilis, digna ſupplicio. *Phraſ.* 1. *Conſcientia bona, vulg.* ein gutes Gewiſſen. Conſcientia benè actæ vitæ; conſcientia rectè factorum; mens benè ſibi conſcia; optimæ mentis conſcientia; conſcientia rectæ voluntatis; conſcientia recta, & præclara. 1.) *Eſt homo bonæ conſcientiæ, vulg.* er iſt ein gewiſſenhaffter Menſch. Vir eſt integerrimæ mentis; juſtus, integer, æqui ac recti amans; integer & bonus; cui religio ſit, quidquam præter fas & æquum agere; quidquam aggredi, quod cum recti, honeſtique legibus non conſentiat; vir eſt optimæ mentis conſcientiâ tutus; qui, quæ agere parat, omnia ad leges divinas, ad rectæ rationis præſcriptum exigit; qui nulla in re ab æqui, & recti legibus diſcedit; qui à rectâ conſcientia ne transverſum quidem unguem diſcedat; cui religioſum ſit, præter æqui, rectique leges quidquam agere. 2. *Conſolatur me bona conſcientia, vulg.* mich tröſtet mein gutes Gewiſſen. Optimæ mentis conſcientiâ me conſolor; præclarâ conſcientiâ ſuſtentor; conſcientiâ rectæ mentis recreor; nitor conſcientiâ meâ; non pertimeſco conſcientiam meam; fruor vitæ benè actæ conſcientiâ; nixus recte mentis conſcientiâ quid pertimeſcam? quæ me res perturbet, conſcium probè ſibi, à culpa me omni longiſſime abfuiſſe? V. *Probus.* 3.) *Hoc bonâ conſcientiâ fieri*

non

non poteſt, vulg. das kan mit gutem Gewiſſen nicht geſchehen. Salvô officio, ſalvis legibus, ſalvâ fide fieri non poteſt; hoc ſine ſcelere fieri nullô pactô poteſt; iſta facere religiô ſit, religioſum ſit, religione impedimur. 2. *Vulg. Conſcientia mala*, ein böſes Gewiſſen. Conſcientia ſceleris; facinorum conſcientia; mens male ſibi conſcia; impedita & oppreſſa mens ſcelerum conſcientiâ. 1. *Malam habet conſcientiam, vulg.* er hat ein übles Gewiſſen. Hominem ſcelus agitat; ſcelerum pœnis agitatur, & â mente, conſilioque deducitur; facinorum recordatione nunquam timore eſt vacuus; urit anxiam mentem facinorum memoria; agitatur & perterretur tædis ardentibus furiarum; conſcientia facinorum urgetur; flagitiorum ſuorum conſcientia cruciatur, ſtimulatur, vexatur, conſtringitur; peccatorum conſcientia oppreſſo pœna ſemper ante oculos verſatur, exortus è peccatorum conſcientia timor ſollicitudine exedit; angore conſcientiæ, & ſcelerum recordatione cruciatur; inſectantur hominem non furiæ, non ardentes, ut eſt in tabulis, tædæ, ſed impedita malefactorum conſcientiâ mens; ſed confuſa pœnarum metû ſcelerum conſcientia, quæ hominem æternis ſollicitudinibus dies & noctes exedit; conſcientiæ ſtimulis agitatur; ſcelerum obſtrepente conſcientiâ quieſcere non poteſt; tacitô conſcientiæ convitiô verberatur; angore conſcientiæ torquetur; flagitiorum memoriâ angitur, diſcruciatur. 2.) *Remorſus conſcientiæ, vulg.* Gewiſſens-Wurm, das Nagen des Gewiſſen. Inſunt in ſcelere aculei, quibus animi dies atque noctes confodiuntur, & cruentantur; ſtimuli, quibus mens diu noctúque compungitur, exeditur, dilaceratur; mentis angores, ſolicitudines, metus, cruciatus, tacita conſcientiæ convitia; quæ animum verberant, opprimunt, exedunt, excruciant. 3.) *Eſt homo nullius conſcientiæ, vulg.* der Menſch hat gar kein Gewiſſen. Homo impius, improbus, nefarius ſceleratus, conſceleratus, qui ſibi religioni nihil habet, ducit; qui religione non impeditur, quo minûs &c. cui ſanctum, religioſumque nihil eſt; in quo nullum nec recti, nec æqui ſtudium, aut veſtigium; homo ſine ulla religione & fide. 4.) *Facerem mihi conſcientiam, vulg.* ich machte mir ein Gewiſſen. Religio mihi foret; religioſum eſſet; religioni mihi ducerem; religioni haberem; religione impediri me putarem. 5.) *Rationem conſcientiæ reddere*, Gewiſſens-Rechenſchafft geben. Omnes animi latebras, ac receſſus aperire; arcana pectoris omnia alteri credere; vitæ ſuæ, rerûmque omnium rationem reddere; reconditos, & penitus abſtruſos animi ſenſus patefacere; intimos animi receſſus pandere; arcana pectoris expromere. 6.) *Conſcientiam examinare, vulg.* das Gewiſſen erforſchen. Suæ vitæ rationem a ſe repetere, repoſcere; in ſemetipſum deſcendere. V. *Examen conſcientiæ.* *Uſus.* 1. Magna vis eſt conſcientiæ, ut pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccârunt. 2 In conſcientia rectè factorum ſat magnus laboris fructus eſt. 3. *Notitia*, Wiſſenſchafft, Erkanntnuß. Conſcientia tenetur conjuratio tua. Remotâ hominum conſcientiâ quidlibet facturus videris, wann es die Leute nicht wüſten, würdeſt du dich auf alles einlaſſen. *In conſcientia obligatum eſſe, vulg. eſt*, im Gewiſſen verbunden ſeyn. *Lat.* Religione obſtrictum eſſe; quæ vox: *Religio*, plerúmque ponitur in his pro *conſcientia*. Religionem alicui offerre, einem ein Gewiſſen machen. Religioni habeo, mihi duco, ich mache mir ein Gewiſſen; religione impedior, ich kan mit gutem Gewiſſen nicht &c.

Conſcindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. in Stücken zerhauen, zerreiſſen. *Syn.* Diſcindo, ſcindo, diſcerpo. *Uſus.* 1. Epiſtolam tuam conſcidi innocentem 2. *Tranſl.* Aliquem ſibilis, maledictis; pugnis, calcibus conſcindere, einen mit Schmach-Worten &c. übel zurichten.

Conſciſco, is ſcivi, ſcitum, ere. begehen. *Syn.* Infero: admitto. *Uſus.* Mortem ſibi venenô; necem ſibi conſciſcere. Facinus conſciſcere.

Conſcius, a, um. mitwiſſend, bewuſt. *Syn.* Particeps, ſocius, teſtis.)(*Inſcius, ignarus.* *Adv.* Maximè ſtudiorum, officiorum. *Uſus.* Nullius mihi culpæ conſcius ſum, ich bin mir keiner Schuld bewuſt. Conſcius illi facinori eſſe putabar.

Conſcribo, is, ſcripſi, ſcriptum, ere. beſchreiben. *Syn.* Scribo, compono. *Adv.* Celeriter veterana, communiter editum, diligentius, nominatim, perſpicuè, perquiſitius & diligenter, publice, ſeparatim, ſubtilius, vicatim homines. Conſcribi palàm, & centuriari. *Phraſ.* Milites conſcripſit, er hat Soldaten angeworben. Novis delectibus militem contraxit; milites ſacramento rogavit; copias comparavit, paravit, coëgit, contraxit maximas; conquiſitionem

nem fecit, habuit acerrimam. V. *Conduco.* *Usus.* Exercitum, militem conscribere, werben. Librum, epistolam conscribere, schreiben. V. *Scribo.*

Conscriptio, nis, f. das Aufschreiben. *Syn.* Scriptio. *Usus.* Conscriptiones quæstionum.

Consecratio, nis, f. Weihung. *Syn.* Dedicatio. *Usus.* In consecrationibus statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

Consecro, as, avi, atum, are. weihen, zueignen. *Syn.* Dico, dedico, sacro, religiosum facio.)(*profano*, *profanum*, *facio.* *Adv.* Augustè, nefariè aram, sanctè, publicè, rectè. *Usus.* 1. *Dare, donare, dicare*, aufopffern. Consecrare aliquid Jovi. Aurum, argentum, agrum, ædem Deo consecrare. Se patriæ dedere, ac velut consecrare. 2. *Religiosum facio*, einweihen. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. 3. *Immortalitate dono*, verewigen, unsterblich machen. Urbes, in quibus tuas virtutes consecratas vides, & in Deorum numero collocatas. Virorum fortium memoria Deorum immortalium honore consecrata. V. *Sacro, Dedico.*

Consecro SS. Hostiam. in der Heil. Meß aufwandlen. Prolatis, enuntiatis Christi verbis sanctissimis, panem ac vinum, in ejus corpus, ac sanguinem converto; pronunciatâ divinæ consecrationis formulâ, arcanâ vi, ac obstupescendâ, carnem Christi, ac sanguinem efficio; arcanis ac traditis à Christo verbis, eundem in panis ac vini speciem transformo.

Consectarius, a, um. das aus einem Ding folget. *Usus.* Consectaria me Stoicorum brevia, & acuta delectant.

Consectatio, nis, f. Nachstellung. *Syn.* Captatio. *Usus.* In hujus concinnitatis consectatione princeps fuit Gorgias.

Consectatrix, icis, f. die da nachstellet. *Syn.* Auceps. *Usus.* Libidines sunt consectatrices voluptatis.

Consectio, nis, f. Zerhauung. *Syn.* Sectio. *Usus.* Consectio arborum.

Consector, atis, atus sum, ari. nachstellen. *Syn.* Quæro, sequor, aucupo, capto, imitor. *Adv.* Pueriliter, studiosè, studiosissimè, verè, verba f. rem. *Usus.* 1. Inanem rumorem, omnes falsæ gloriæ umbras; opes & potentiam consectatur. Alicujus benevolentiam largitione, assentatione consectari. Vitiosa, rivulos præ fontibus consectari. Multi verba præ rebus consectantur. Consectari genus dicendi abruptum. 2. *Insequor, urgeo, vexo, premo, insector*, verfolgen. Aliquem clamoribus, conviciis, sibilis, linguâ petulanti consectari. V. *Insector, sequor.*

Consecutio, nis, f. Folg, Erfolgung. *Syn.* Consequentia, connexum. *Epi.* Necessaria. *Usus.* Consecutiones, & caussas rerum perspicere. Ipsa detractio molestiæ, consecutionem affert voluptatis. Consecutio verborum in conjunctione servanda.

Consenesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Senex fio, annis & ætate ingravesco, inveterasco. *Usus.* 1. In mœrore & lachrymis consenuit. 2. *Transl. Deficio, imminuor*, abnehmen. Consenuit jam rumor ille. Consenuit ejus gloria, potentia. Partis illius autores nullò adversariò consenuêre. V. *Senectus, ætas præceps, desino.*

Consensio, nis, f. Einstimmung. *Syn.* Consensus, conjuratio. *Epi.* Major, major & aptior, maxima, mira, mirifica senatus, incredibilis totius provinciæ, singularis bonorum omnium, scelerata, summa. *Usus.* Vis amicitiæ, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Quorum societas, & sceleratæ consensionis, *conjurationis*, fides erupit. Bonorum omnium consensio. Nec ille consensionis globus, unius dissensione disjici potuit V. *Consensus.*

Consensus, ûs, m. Einhelligkeit. *Syn.* Consensio, conspiratio: concentus, convenientia, cognatio. *Epi.* Gravissimus, incredibilis, magnus, major, optimus præclarus judicum, privatus, publicus, singularis, summus, unus omnium, mirus. *Phras. Consensu omnium acta res est*, die Sache ist geschehen mit Genehmhaltung aller andern. Consensione omnium, omnium judiciô; omnium approbatione, omnium sententiâ; consentientibus, approbantibus cunctis; nemine prorsus dissentiente; nullâ cujusquam discrepante sententiâ res gesta est. Consensus omnium in re gerenda fuit idem; omnes omnium sententiæ, voluntates, opiniones judicia congruebant. Nemo dissensit; sententiarum varietas nulla fuit. In eandem omnes sententiam convenerunt; una fuit, eademque consentiens vox omnium; in eandem sententiam itum ab omnibus; suffragantibus omnibus; refragante nemine;

mine; nemine reclamante, adversante, obsistente, intercedente; lubentibus omnibus; concordibus animis, studiis, suffragiis. V. *Concordia. Usus.* Omnium consensus, naturæ vox est. *vulg. Vox populi, vox DEI.* Rerum natura unô consensû juncta est, atque continens. Omnium quasi consensus doctrinarum, concentúsque ordinum consensus divulsus est.

Consentaneus, a, um. gleichförmig, gemäß, einstimmig. *Syn.* Conveniens, consentiens, aptus.)(*Dissentaneus, repugnans. Usus.* Observa, quid tempori consentaneum, & personæ. Mors vitæ consentanea; quæ audivi tuis litteris sunt consentanea. Triste, & his temporibus consentaneum dicendi genus V. *Conveniens.*

Consentio, is, sensi, sensum, ire. übereinstimmen. *Syn.* Idem sentio, cum aliquo facio, sto judiciô, & opinione alicujus, in eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro.)(*dissentio. Adv.* Rectè, valdè, vehementer, undique, incredibiliter, consentiens voluntas. *Phras.* 1. *Consensit senatus*, der Rath ist beygefallen. Ad consulis sententiam, suam senatus adscripsit; in hanc sententiam discessionem fecit conjunctis propè sententiis; in eandem sententiam itum ab omnibus; pedibus in sententiam itum est; unô ore, unà voce senatus rem approbavit; secutus sententiam consulis senatus; sententiæ consulis subscripsit; senatus à consule stetit; ad consilium consulis senatus accessit; consilio huic suffragatus est; senatus ad omnia, quæ consules voluère, descendit; consiliô senatûs acquievit; vocem consulis senatus assensû excepit. V. *Concors.* 2. *Consensit tentationi vulg.* er hat in die Versuchung eingewilliget. Cessit præsentium voluptatum illecebris; succubuit fœdæ libidinis blanditiis; importunis voluptatum illecebris in præceps actus est; corruptelarum illecebris irretitus, implicatus, depravatus; ab amore virtutis, à continentia deductus est; ab imbelli voluptate vinci se passus est. *Usus.* 1. Ad Rempublicam conservandum Dii omnes consentiunt. Consentiunt, se urbem inflammaturos. 2. *Congruo, convenio, respondeo,* übereinskommen, zusammentreffen. Partes omnes inter se non sine lepóre consentiunt. Mens mea cum tua voluntate & sententia semper consensit. Oratio moribus, extrema primis mirè consentiunt. Unum si cognôris, omnes nôris, ita inter se congruunt concorditer, ac consentiunt. V. *Sentire idem, sententia, congruo, convenio, concordo.*

Consepio, is, sepsi, septum, ire. einzäunen. *Syn.* Sepio, claudo, munio. *Usus.* Ager conseptus, ac diligenter munitus.

Consequens, tis, g. o. Folg, folgend. *Syn.* Quod consequitur, futurus, sequens. *Usus.* Philosophi imprimis acuti, consequentia, & repugnantia videntes. Perspicere, quid in quoque consentaneum, quid consequens, quid repugnans.

Consequentia, æ, f. Folgung. *Syn.* Consecutio, consectarium, connexum. *Epi.* Præclara, contraria. *Us.* Cursum rerum, eventorúmque consequentiam notarunt.

Consequor, eris, secutus sum, sequi. folgen, erhalten. *Syn.* Adipiscor, assequor, obtineo, acquiro: sequor. *Adv.* Amplissimè, brevi, commodius, continuò, difficillimè sacerdotium, diligenter aliquid, facilè omnia, honestè, injustè similiter, confestim, studiosè, repentè, præclare. *Usus.* 1. Victoriam, potentiam, dignitatem, gloriam, magistra, tum, honorem consequi. 2. *Assequor*, erreichen. Si properaveris, itinere nos prægressus consequêris. 3. *Sequor.* Cornelium ætate consecutus est Cato, auf einen folgen. Consequitur, ut videamus. In eam tabulam magni risus sunt consecuti. 4. *Comprehendo*, begreiffen. Non possum omnia ejus facta memoriâ consequi, aut verbis complecti, Nullis id verbis consequor. V. *Acquiro, obtineo.*

Consero, is serui, sertum, ere. zusammenrichten, vermischen. *Syn.* Confero, conjungo, confligo. *Adv.* Leniter manus, quietè manus. *Usus.* Signa contulit, manum cum hoste conseruit. Manus inter se conserunt sanguine ac genere proximi.

Consero, is, sevi, situm, ere. ansäen. *Syn.* Sero, semino. *Usus.* Agros conserere.

Consertè. dick an einander. *Usus.* Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione, conserte, contextéque fiunt.

Conservatio, nis, f. Erhaltung. *Syn.* Custodia. *Epi.* Tuta atque integra salutis. *Usus.* Fructuum perceptio, & conservatio. Æquitatis, juris conservatio.

Conservator, oris, m. Erhalter. *Syn.* Servator, custos. *Usus.* Custos, & conservator urbis & patriæ. V. *Custos.*

Conservatrix, icis, f. Erhalterin. *Usus.* Omnis natura est conservatrix sui.

Conservo, as, avi, atum, are. erhalten. *Syn.* Custodio, tueor, servo, tutor, retineo, foveo, teneo. *Adv.* Benignè, comiter majestatem, constanter, facilius antiquitatem, proinde, diligenter studia, sanctissimè, saltem incolumes cives, studiosissimè aliquem, usque quaque religionem, maximè genus & nomen conservandum. *Phras.* 1. *Rem mihi à parente traditam conservare, satis est,*

est, mir ist genug, daß ich das väterliche Erbtheil erhalte. Incolumem tueri; non imminuere satis est; nullam patrimonii partem amittere satis habeo; nihil de patrimonio detrahere, id verò satis est. De augendo patrimonio nihil laboro, nihil cogito, curo; curam nullam suscipio; nulla me cura tenet; nulla solicitat, exercet cura; patrimoniô contentus sum. 2. *Arduum est, conservare autoritatem*, es ist nicht leicht, sein Ansehen wissen zu erhalten. Tueri ac sustinere autoritatem; expectationem de se concitatam alere, ac fovere; continere honorifica de se hominum judicia; æquabili rerum gestarum gloriâ, virtutis existimatione, autoritate florére; cavére, nequid detrimenti accipiat; nequid jacturæ faciat, ne quam jacturam subeat; nequod discrimen incurrat, subeat collecta diu hominum opinio, & existimatio; ne collecta apud homines gratia momentô effundatur. *Usus.* Ego hoc imperii domicilium sartum, tectum conservavi. Velim, tuam pristinam in me voluntatem, morem tuum conserves. Tuorum meritorum memoriam conservabo. Novissimos hos arborum fœtus conserva, conde, ac in hyemem repone. V. *Servo.*

Conservus, i, m. Mit-Knecht. *Syn.* Eidem domino cum alio serviens.

Confessor, oris, m. Beysitzer. *Syn.* Assessor, qui alteri assidet. *Usus.* Confessores convivæ. Confessores judices. Confessor & collusor.

Consessus, ûs, m. Versammlung. *Syn.* Homines in eodem loco considentes. *Epi.* Frequens theatri, magnus, maximus, turpior. *Usus.* In conspectu, consessuque senatorum frequentissimo.

Consideo, es, sedi, sessum, ere. niedersitzen. *Syn.* Assideo. *Usus.* 1. Judices vix consederant. 2. *Maneo, moror, sum*, verbleiben. Quædam religiones ex ultima India accersitæ apud nos consedere. In cujus mente justitia consederit. In Platonis labellis examen apum consedit. Consedimus ad Capuam, sich aufhalten. 3. *Minuor, sedor, conquiesco*, abnehmen. Consedit tandem animi ille ardor, furor. Omnis de Republica cura consedit.

Considerantia, æ, f. Bedachtsamkeit, *Syn.* Circumspectio. *Usus.* Tuam hac in re considerantiam laudo. V. *Providentia.*

Considerate. bedächtlich. *Syn.* Cogitate, consulto, meditate, prudenter, judiciô. *Usus.* Cum ira nihil fieri recte; nihil considerate potest. Consideratius consuluisses.

Consideratio, nis, f. Bedachtsamkeit. *Syn.* Circumspectio, animadversio. *Epi.* Accurata. *Usus.* Est enim animorum, ingeniorúmque naturale quasi pabulum, consideratiò, & contemplatio naturæ. Ex circumspectione, & accuratâ consideratione. V. *Prudentia, meditatio.*

Considero, as, avi, atum, are. betrachten. *Syn.* Reputo, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplor, intueor, attendo, expendo, pondero, ante oculos pono; propono; ratione, animóque lustro; animô & cogitatione complector; animum ad rem refero; mente circumspicio; animô intueor, animô contemplor; rationem habeo. *Adv.* Breviter communiter, coram, diu, diutius etiam atque etiam, diligenter, expeditius, facilius rationem ac viam, magnopere, mediocriter, ociosè, optimè, valde, vehementer, vere, bene. *Phras.* 1.) *Considerare rem studiosius*, die Sache besser betrachten, überlegen. Acie mentis dispicere; in omnem partem considerationem intendere; omni ingenii vi contemplari, inquirere; animô lustrare; omni cogitatione pertractare; percontari seipsum; circumspicere res omnes, rationésque subducere; totam causam quam maxime intentis oculis contemplari; omnia amplecti consiliô; animô, ac mente circumspicere; in animo secum versare, agitare rem secum reputare; rationes omnes secum deputare. 2. *Considera, quæso, tantisper periculi magnitudinem* betrachte nur ein wenig die Grösse der Gefahr. Refer, obsecro, tantisper ad animum; mentem intende tuam; mentis aciem; animum intende ad periculi magnitudinem; considera cum animo tuo; ante oculos statue, constitue; etiam atque etiam cogita, quæ sit periculi magnitudo; defige, quæso, in hoc mentem, ac cogitationem, ut, quantum discriminis subeundum sit, cognoscas; spectet hoc animus tuus, inque unâ hac cogitatione defixus sit; subeat animum; succurrat animo periculi magnitudo; perpende, quæso, periculi magnitudinem, & justâ æstimatione metire; animum, quæso, & mentem adhibe; animum adverte; cogitationem hominis sobrii paulisper suscipe, quóque in periculo sis,

sis, etiam atque etiam vide. 3. *Considera frequenter æternæ vitæ gaudia*, erwege öffters die ewige Freuden. Illâ animum frequenter cogitatione occupa; illa mentem subeat cogitatio; animo obverfetur; tibi proposita sit cogitatio, quæ beata immortalitatis sint gaudia. Veniat in mentem sæpe; animo altissimè infigatur, inscribatur, inhæreat cœlestium gaudiorum consideratio; tempus frequenter pone in acerrima, & attentissima cœlestium præmiorum contemplatione; ad hoc animum adjice; huc cogitationes converte; in hac una re cogitationes omnes consume; illa te teneat cogitatio, ut, quæ virtutis in cœlo sint præmia, animo præcipias. *Us.* Age nunc, animum refer sic ad veritatem, & considera. Velim, cum Pompejo de eo facto consideres. Mihi vivendi ratio considerata, atque provisa est. Hoc lenti, & considerati judicis est. Utitur considerata tarditate. V. *Meditor*, *commentor*, *cogito*, *perpendo*.

Consido, is, sedi, sessum, ere. sich setzen. *Syn.* Consideo.)(*Surgo*. *Adv.* Distinctè, variè. *Usus.* Considamus in umbra. In opinatione considere. Aspectû hominis cura omnis consedit.

Consigno, as, avi, atum, are. versieglen, aufzeichnen. *Syn.* Signo, obsigno, firmo. *Usus.* Litteris consignare monumentis mandanda. Ea acta publicis, privatisque monumentis consignata sunt. Harum rerum memoriam nullam publicis commentariis consignatam habemus. Tabulæ signis honestissimorum hominum consignatæ, *vulg.* *sigillatæ*, versieglet.

Consiliarius, ii, m. Rath. *Syn.* Autor, suasor, qui consilium dat. *Usus.* Tu me consiliariô non imperitô usus es. Memineris, te magno Regi consiliarium datum. V. *Suadeo*, *consilium*, *autor*.

Consilio, as, avi, atum, are. *item*: Consilior, aris, atus sum, ari. einen Rath geben, oder begehren. *Syn.* Consilium do, *vel* peto. *Usus.* Amicis consiliari. Difficilis ad consiliandum legatio. V. *Consulo*.

Consilium, ii, n. ein Rath. *Syn.* Deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, quod aliquis sequitur, aut spectat, consultum, sententia. *Epi.* Amantissimum, amplissimum, aptum ad facinus, arrogans, bellicum, bonum, callidius, cautum, certum, commune, consideratius, crudelissimum, cupidum & audax, temerarium, difficile, dispar vitæ, divinum & singulare, domesticum, extremum, fidele & salutare alicui, firmum, fixum, gratum, acceptumque, gravissimum, honestum, humanum, integrum, inusitatum, jucundum, magnum, majus, maximum, medium, minimè obscurum, non minimum, multum, necessarium, non gloriosum, sed tamen periculo vacuum, & dolore, non mediocre, novum, optimum, par, paternum, periculosum, perutile, sed minimè honestum, pium, plenum sceleris & audaciæ, plenum prudentiæ & fidelitatis, præclarum, præstans, privatum, puerile, salutare, sanctissimum, sapiens, secretum, sempiternum, senatorium, severissimum, singulare, sordidum, stultum ac demens, suavissimum, summum, superbum, tacitum, temerarium ac repentinum, triste, vacuum periculo, vetus, urbanum. Consilia acerrima, alterna, bona, cautiora, clandestina, clariora luce, digna laude, perdita, dolosa, amantissima, fortuita, gloriosa, idonea ad negotium aliquod, meritissima, intima, justa, languidiora, mala, maxima, mediocria, nova, nova & periculosa, turbulenta, occulta, occultiora, optima, perdita amicorum, periculosa & callida. splendidiora & majora, perniciosa, perspicua, plena prudentiæ, præpostera, privata, publica, puerilia, recta, vera, honesta, salva, Reipublicæ salutaria, Reipublicæ sceleratissima, senatoria, singularia, socia pacis & togæ, superiora, turbulenta, vetera. *Phras.* *Consilium petere*, einen um Rath fragen, Rath begehren. Exquirere consilium, sententiam alicujus; consulere, in consilium adhibére; alicujus consiliô uti; consilii causâ adire; deliberationem habére, instituere cum aliquo. V. *Consulo*. 2. *Consilium dare*, einen Rath geben. Consilii alicujus autorem, ducem, principem, moderatorem, adjutorem esse. Consiliô aliquem juvare; consiliô adesse; consilium promere; consiliô non deesse; consilium dare, afferre. V. *Consulo*. 3. *Consilium capere*, sich zu etwas entschliessen. Consilium ex animi virtute capere; consilium inire; ad consilium descendere; consiliô uti; animum inducere, constituere. 4. *Consilium sequi*, dem Rath nachkommen. De consilio alterius rem totam constituere; parére consiliis; morem gerere suadenti; ad consilium descendere; consiliis assentiri; consiliis uti; à consilio nusquam discedere; consilium non repudiare; pendére ab alienis consiliis; stare consilio; monentem audire; sequi consilii hujus ducem, & autorem; obtemperare monitis & consiliis. V. *Suadeo*, *obedio*. 5. *Alienis consiliis abduci se sinit*, er lasset sich durch fremden Rath verführen. In præcipitia agi consilia; auferri se aliorum consiliis; ducendum, regendum se alienis consiliis permittit; 6. *Consilia clandestina habuit*, er hat sich heim-

heimlich berathschlaget. Clandestina coxit consilia; consilia secretò ab aliis coxit; consilia in privato, & seducta à plurium conscientia habuit; ad consilia præter paucissimos adhibuit neminem; consilia clandestina miscuit; optimum quemque consiliorum expertem voluit, reliquit; participes habuit consiliorum paucissimos; paucos in consilium advocabat; cum paucis consilia contulit; paucos consilii sui conscios esse voluit; sedulò cavebat, ne quid consilii foras, in multorum conscientiam efferretur. 7. *Consilium mutare*, seinen Entschluß verändern. Abjicere consilium; desistere à consilio; depelli à consiliis; decedere de sententia, consilio; desistere de sententia; discedere à sententia; deduci de sententia, dejici, detrudi, moveri, deterreri. 8. *Consilii incertum esse*, *vel inopem*, nicht wissen, was Raths man sich zu erholen habe. Subitis trepidare consiliis; perturbari temeritate consiliorum; consilia torpent, labant, hærent; confusum esse, & consilii egentem. 9. *Consilium senile optimum*, die Alten rathen am besten. Sapienter ferè consulunt senes; non facilè peccant, errant, labuntur, offendunt in consilio; optimis & firmissimis rationibus fere semper nititur senilis opinio, sententia; quorum grandior est ætas, qui ætate longiùs processerunt, eorum is esse solet sensus, qui à ratione non discedat, recedat, non procul absit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, à quo ratio non discedat. 10. *Alienô potius consiliô, quàm judiciô tuô uteris*. Du willst lieber anderer, als deiner Meynung folgen. Video, te auferri aliorum consiliis; non tam tuô duci, quàm alienô abduci consiliô; non ipse te audis; non ipse tibi pares; morem geris; non ipse tibi obtemperas, obsequeris, assentiris, sed alienô uteris consiliô; sed aliena te consilia regunt; sed ab alienis consiliis voluntas tua pendet; non ipse tibi dux es, non princeps consilii, sed minister. *Usus*. 1. Consilii copiam facere, Rath ertheilen. Consiliô instruere. 2. Consilium petere, Rath fragen. 3. Consilium capere, suscipere; rationem salutaris consilii accipere, einen Rath annehmen. Consiliô uti. 4. Consilium exponere, sein Gutachten erklären. Consilium promere, ennunciare; consilii fontes aperire; consiliorum rationem repetere. 5. Consiliis interesse, denen Raths-Verfassungen beywohnen. 6. Consilia clausa habere, den Rath verborgen halten. 7. Consilium explicare, sein Vorhaben ausführen. 8. Consiliò labi, in seiner Meynung betrogen werden. 9. Consiliis hostium occurrere, consilia adversaria extorquére, das feindliche Vorhaben verhindern. Consilia impedire, frangere. 10. Consilia cum hostibus jungere, mit dem Feind sich heimlich verstehen. 11. Consilium abjicere, sein Vorhaben fahren lassen. 12. Consilii tui est, da magst du zusehen, was zu thun sey. 13. Consilii hæc sunt, das stehet einem frey nach seinem Gutachten. 14. De consilii sententia decretum est, dieses ist nach dem Schluß des gesammten Raths also verordnet worden. 15. Consilium sanctius, geheimer Rath. 16. Consiliô vires adjuvare, consilium viribus addere, sich zu der Kriegs-Macht noch eines Vortheils gebrauchen. 17. Fortunam in consilio habuit, das Glück hat gerathen. 18. Consilii magni res est, das ist eine wichtige Sache, die wohl Vernunfft braucht. V. *Incertus consilii*.

Consimiliis, e. gantz gleich. *Syn*. Similis.)(*Dissimilis*. *Usus*. Res gessit meis consimiles. V. *Similis*.

Consisto, is, stiti, ere. bestehen, still stehen. *Syn*. Sto. *Adv*. Diutius in hoc, multùm diu, nusquam, paulisper, planè, præclaré in caussis, rectè & in loco, usquam. *Usus*. 1. In loco consistere. Si semel constiteris, nunquam cades. Hodiè primò ex gravi morbo consistere cœpi. 2. *Moror, commoror*, sich aufhalten, verweilen. In Italia consistere & commorari. 3. *Desino*, aufhören. Labor ætatis flexû consistit. Atque hìc bellum constitit. Tibicen tacuit, ludus constitit. 4. *Consto*, *firmus sum* vest, beständig seyn. Ille non mente, non linguâ, non voce constitit. Impii animô tranquillô, mente quietâ consistere non possunt. 5. *Versari*, *positum esse in aliquo*, bestehen. Salus Reipublicæ in unius hominis anima consistit, posita est. Omne bonum in honestate consistit. Causa ejus belli in te consistit. Causidicus in foro præclarè consistit. Illo judice vix consistes.

Consitio, onis, f. Besäung. *Syn*. Satio, *Usus*. Non consitiones modò delectant, sed & insitiones.

Consitura, æ, f. Besäung. *Syn*. Consitio. *Usus*. Agri consitura.

Consobrinus, i, m. Schwester-Sohn. *Syn*. Ex fratre, *vel* sorore matris genitus.

Consociatio, nis, f. Vereinbahrung, Vergesellung. *Syn*. Societas, communio. *Epi*. Communis, humana. *Usus*. Communis hominum generis consociatio.

Con-

Consociatio hominum, atque communitas.

Consocio, as, avi, atum, are. zugesellen. *Syn.* Jungo, coniungo.)(*Dissocio. Us.* Consociare consilia cum malis civibus. Naturâ ad civilem communitatem consociati sumus. Nunquam populus cum senatu tam vehementer consociatus fuit. V. *Socio*, *jungo.*

Consolabilis, e. das man trösten mag. *Syn.* Quod consolationem admittit.

Consolatio, onis, f. Trost, Tröstung. *Syn.* Solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio. *Epi.* Firmissima & usitata, grata, gravior, levis, longior, annua, magna, mediocris, misera, modica, multa, necessaria, nonnulla, optima, pervulgata, stulta, tenuis, vera, vulgaris, propria. *Phras.* Hæc tibi cogitatio consolationi erit, dieser Gedancken wird dir zu einem Trost seyn. Hæc te cogitatio non mediocriter confirmabit. Hæc si tibi propones, si animô agitabis, animô spectabis, levabis luctum tuum; luctû, ægritudine, solicitudine te levabis; curam levabis; vulnus doloris tui ipse delinies. V. *Consolor*, *solatium.*

Consolator, ris, m. Tröster. *Usus.* Consolatores ipsi se miseros confitentur.

Consolatorius, a, um. tröstlich. *Usus.* A Cæsare accepi litteras consolatorias.

Consolido, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Firmo, corroboro, stabilio.

Consolor, atus sum, ari. trösten. *Syn.* Solor, levo, dolorem levo, mœrorem minuo, desiderium lenio, consolationem adhibeo, alicui perfugium, & solatium præbeo, animum consolatione permulceo, consolatione sustento, dolorem, luctum, fletum abstergo. *Adv.* Amicissimè, communiter, vehementer. *Phras.* 1. *Consolari afflictum*, den Betrübten trösten. Consolationem afferre afflicto; excitare, suis opibus sustentare casus miserorum; levationem afferre; levationi esse miseris; perculsos ægritudine levare; allevare jacentes; animum reddere; fomenta, oblectamenta dolorum præbere; diffidentes suis rebus confirmare; fulcire ruentes; afflictos erigere; perditos recreare; miserorum ærumnam dictis allevare. 2. *Nihil est, quod consolari me possit*, es ist nichts, was mich trösten könte. Nihil est, quod solatium afferre, parere mihi possit. Nihil est, quod solatio, consolationi mihi esse possit. Nulla est res, quæ animum meum possit recreare, relevare; vindicare dolore; liberare solicitudine; eximere dolore; abducere à cura; avocare à molestia; abstrahere à mœrore, afflictum mœrore, languentem jacentem animum erigere, excitare, confirmare nulla jam cogitatio potest. Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest. Laboranti animô, ægrotanti, pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet; parùm apta sunt remedia, quæ afferuntur; inutilis infirma, inanis, supervacanea omnis medicina est. Frustra in me consolando ponitur opera; inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat; nemo ut dolorem lenire; detrahere, depellere, adimere, levare ægritudinem; animum relevare; ægritudinem sedare; abducere ab angore contractum mœrore animum possit; ita dolore obruor, ut emergere nulla ratione possim. Respuit jam animus, quasi desperatâ salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera. Insitus, infixus in animo dolor ita penitùs est, ut velli nullâ ratione possit; ut nulla vis rationum evellere, extrahere, educere eum possit. Finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, dolorem moderari, neque homo est, neque res ulla, quæ possit. Non est, ut possim in dolore mihi temperare, dolorem sedare, abjicere; me ad hilaritatem, jucunditatem, quam dolor eripuit, ademit, revocare; referre me ad pristinam animi æquitatem; ad eum statum, unde dolor dejecit, deturbavit, depulit, detrusit, non possum. Quæ jam res, aut quis homo, animo meo virtutem dolore ereptam restituere possit? quis ea sanare vulnera? quis iis vulneribus mederi, medicinam adferre, remedium invenire possit, quæ mihi fortuna intulit, imposuit, inflixit? surdæ jam sunt ad omnia solatia aures; exulceratam ægritudine mentem ad sanitatem nemo revocabit; prostratum, jacentem beare jam nihil potest. 3. *Hoc unum consolari potest*, dieses kan mich allein trösten. Hoc unum relevare animum; erigere mentem ac confirmare; erigere in spem *vel* ad spem animum; detrahere ægritudinem; serenitatem mentis reducere potest. Hic unus relictus est consolationi locus; hac unâ consolatione utor, me sustento; hanc unam mens habet, suscipit consolationem, ac præterea nullam. *Usus.* Spe, eloquentiâ consolamur afflictos. Desiderium tui memoriâ commodorum consolabor. Dolorem, quem è Republica capio, consolari domus non potest. Hoc mi-

mihi non fumo, ut de communibus miseriis te, *vel* dolorem tuum confoler.

Confono, as, ui, itum, are. mitlauten, wiederschallen. *Syn.* Refpondeo, confentio, convenio. *Ufus.* 1. Vide, ut oratio moribus confonet, übereinstimmen. 2. Nemus confonat, der Wald gibt einen Wiederhall.

Confonus, a, um. übereinstimmend. *Syn.* Conveniens. *Ufus.* Confonum, confentaneum non eft, ut &c.

Confopio, is, ivi, itum, ire, einschläfern. *Syn.* Somnô obruo, opprimo. *Ufus.* Somno confopiri fempiternô. V. *Sopio.*

Confors, tis, g. o. Mitgenoß. *Syn.* Particeps, focius. *Ufus.* Socium & confortem te laboris, gloriæ habui. Confors alicui in lucris, & furtis. V. *Particeps*, *focius*, *communis.*

Confortio, nis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Confociatio. *Epi.* Humana. *Ufus.* Diffolvatur, neceffe eft, omnis humana confortio. V. *Communio.*

Confpectus, ûs, m. das Anschauen. *Syn.* Afpectus, præfentia. *Epi.* Dulcior patriæ, frequens, jucundiffimus. *Phraf.* 1. *Dare fe in confpectum alicui*, unter die Augen kommen. In confpectum venire; vultum alicujus fubire; populo fe dare, & coronæ; in populi confpefe dare... in populi confpectum fe committere; in oculis multitudinis, in ore omnium verfari; oftendere, & offerre os fuum; os præbére; in confpectum prodire. 2. *E confpectu abire*, aus den Augen gehen. Ab ore hominum concedere; vitare oculos hominum; hominum afpectum, lucémque vitare; ab oculis hominum aliquô concedere; hominum afpectum, præfentiámque vitare; è confpectu difcedere, evolare; hominum afpectum, lucémque defugere, fugere. *Ufus.* 1. Dare fe in confpectum, fich sehen lassen. 2. In confpectu effe, vor Augen stehen. Locô excelsô fita eft laus tua, in confpectu urbis pofita. 3. In confpectu ponere, vor Augen legen. 4. Animus non cadit in confpectum, unter die Augen fallen. 5. Confpectum fugere, aus den Augen gehen. 6. E confpectu amittere, jähling etwas aus den Augen verliehren. 7. Confpectû privare, seiner Gegenwart berauben.

Confpergo, is, fperfi, fperfum, ere. besprengen. *Syn.* Afpergo, refpergo. *Ufus.* 1 Lachrymis me confperfit. 2. Scripta quadam hilaritate confperge. Oratio, quafi quibusdam verborum floribus confperfa.

Confpicio, is, fpexi, fpectum, ere. ansehen, in Obacht nehmen. *Syn.* Afpicio, video. *Adv.* Procul, propè *Ufus.* 1. Infeftis omnium oculis confpici. 2. *Transl. Attendo*, *confidero*, betrachten. Confpicite eam mentibus veftris, quam oculis non poteftis. V. *Video*, *intueor.*

Confpicor, aris, atus fum, ari. anschauen. *Syn.* Video. *Ufus.* Occifum ut confpicatur.

Confpicuus, a, um. scheinbar. * *Syn.* Afpectabilis. *Transl.* Illuftris, clarus. *Phraf. Ea facti gloria eum confpicuum reddidit*, diese That hat ihn erst ansehnlich gemacht. Ea res illi dignitatem attulit, conciliavit; id factum illi dignitati fuit; dignitatem adjunxit; ea res clarum, fpectatúmque fecit hominem. V. *Celebris*, *clarus. Ufus.* Mons latè confpicuus.

Confpiratio, nis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Conjuratio, confenfio. *Epi.* Incredibilis, conflata, reftincta, magna, fceleratiffima, tanta. *Ufus.* 1. Confpirationem conflare, facere. Confpirationem reftinguere, dirimere. 2. *Confenfus*, Einhelligkeit. Summa erat inter eos animorum confpiratio. Summa eft confpiratio, confenfúsque virtutum. *Conjuratio*, *confenfio.*

Confpiro, as, avi, atum, are. zusammen verbinden. *Syn.* Confentio, conjuro. *Ufus.* 1. Mirabiliter omnium ordinum confenfus ad liberandam Rempublicam confpiravit. Omnes ad dignitatem tuam defendendam confpiràffe videntur. 2. *Conjuro*, sich verschwören. Mirum, ni fenes vicini in unum nidum confpiraverint. V. *Confentio*, *concors.*

Confponfor, oris, m. Mitbürg. *Syn.* Qui cum alio fpondet. *Ufus.* Communicabo rem cum confponfore tuo.

Confpuo, is, ui, utum, ere. bespeyen. * *Ufus.* Ab omnibus derifus, atque confputus.

Confputo, as, avi, atum, are. bespeyen. *Syn.* Sputô aliquem fœdo. *Ufus.* Clodiani noftros confputàrunt.

Conftabilio, is, ivi, itum, ire. bestättigen. **Syn.* Stabilem & firmum reddo. *Ufus.* Rem fuam conftabilire.

Conftans, antis, g. o. beständig. *Syn.* Firmus, ftabilis, gravis, perpetuus, æquabilis, moderatus, conftantiâ præditus.)(*Levis*, *inconftans*, *mobilis. Phraf. Animo eft gravi & conftanti*, er ist beständig in seinem Vorhaben, standhafft. Animô eft firmô, ftabili, immutabili, minimè levi, non fluxô, non variabili; animô minimè fluctuat, vacillat, claudicat, labitur; nihil in illo levitatis ineft, aut inconftantiæ; nunquam ille difcedit à feipfo. Nullam in illo animi infirmitatem, nullam confilii, mentisque

que mutabilitatem deprehendas; certum eſt illi, conſtantiam tueri in ſententia; ſeipſum ab omni perturbatione invictum præſtare; animi æquitatem, præſentiam ubique præ se ferre; conſtantiâ, animi firmitate eſt egregia; propoſiti tenax conſtantiam in inſtituto retinet, ſervat; ad res gerendas conſtantiam affert, adhibet ſingularem; abunde conſtantis animi eſt; nihil ex priſtina voluntate mutat; eadem conſtantia & florente, & ſiniſtro rerum ſtatu eſt; in conſiliis ad exitum perducendis animo præſenti eſt. V. *Conſtantia*. *Uſus*. Fortis animi eſt, & conſtantis, non perturbari rebus adverſis. Conſtans, & perpetua vitæ ratio. Rumores afferuntur, iique ſatis conſtantes. Firmus, ſtabilis, conſtans amicus. Conſtans lunæ motus. V. *Fortis*.

Conſtanter, **beſtändig**. *Syn.* Fortiter, æqualiter, perpetuo.)(*inconſtanter*, *Uſus*. Conſtanter, & liberè me geſſi. Conſtanter, & perpetuò placebit hoc conſilium.

Conſtantia, æ, f. **Beſtändigkeit**. *Syn.* Firmitas, ſtabilitas, gravitas, æqualitas, perſeverantia, firmitas animi, firmum conſilium, conſtans & perpetua vitæ ratio.)(*inconſtantia*. *Epi.* admirabilis, incredibilis, conveniens, & conjuncta, diuturna animi, humana, magna, perpetua, placida & quieta, ſingularis, ſumma. *Phraſ.* 1. *Novi tuam conſtantiam*, **ich kenne deine Standhafftigkeit**. Noſco animi tui firmitatem, firmitudinem; ſcio, te in ſententia conſtare, perſtare ſemper ſolitum; nec de gradu dejici, dimoveri; nec de ſententia depelli poſſe; ſcio, te in eodem conſiliorum tenore obſtinatum, perſtiturum firmiter; nihil de priſtina ſententia mutaturum; quàm æquali ſemper tenore ſis, novi; ſcio, quam non varius ſis in cauſa; quam firmitudinem animi obtineas; quàm conſtanter in ſententia permaneas; quàm nullâ vi labefactari conſtantia tua poſſit. 2. *Egregiâ conſtantiâ mihi eſſe videtur*, **es ſcheint mir ein Standhaffter Mann zu ſeyn**. is mihi ſemper viſus eſt, qui ſibi conſtet optimè; qui â ſententia ægrè diſcedat; ægrè mutet conſilium; ſuſceptam opinionem non temere abjiciat, ſenſus deponat, de ſuo ſtatu demigret; quem nulla res facilè abducat, avellat a ſententia; cujus mentem ægrè in diverſam partem traducas; huc illuc, in hanc vel illam partem non facilè flectas, eâ virum gravitate, eô animi robore ac conſtantiâ ſemper exiſtimavi, ut non magis ſolem a ſuo curſu, quàm ejus animum ab æquitatis ſtudio deflectas; idem illi vultus in omni re; eadem mens in omni fortuna videtur; is mihi videtur, cujus animum nec proſpera fortuna efferat, nec adverſa infringat; qui eodem vultû, & res ſecundas, & adverſas excipiat; qui pulcherrimè ſecundam & adverſam fortunam ferre, ſubire noverit; in quem fortunæ nihil juris ſit; qui nec proſperis rebus inſoleſcat; nec adverſis frangatur; quem nec in ſecundis rebus lætiorem quisquam viderit; nec in ſiniſtris triſtiorem; qui eundem vultum in omni fortuna retineat. V. *Animus fortis*; *Fortis*. *Uſus*. Cato gravitatem ſuam perpetuâ conſtantiâ roboravit. Fortis animus ſine æquabilitate & conſtantiâ nullus eſſe poteſt. Retinenda igitur eſt animi conſtantia, firmitas, perſeverantia, gravitas.

Conſternatio, nis, f. **Zaghafftigkeit**. *Uſus*. Pavore & conſternatione territa cohors. V. *Perturbatio*. Ingens ſolicitudo, ac pænè jam luctus eſt. V. *terror*.

Conſterno, is, ſtravi, ſtratum, ere. **bedecken, beſtreuen**. *Syn.* Sterno, tego, ſpargo, effundo. *Uſus*. Effuſum frumentum vias omnes conſtraverat.

Conſtipo, as, avi, atum, are, **zuſammenſchoppen**. *Syn.* Conſtringo, coërceo, coarcto, contrudo. *Uſus*. Ecqui tantus numerus hominum in eum agrum conſtipabitur. *Conſtipatus*, *vulg. eſt*, **an Verſtopffung leyden**. *Latine:* ex alvi duritie cubare, laborare. V. *Anguſtus*, *Stipo*.

Conſtituo, is, ui, utum, ere **beſtellen, fürnehmen**. *Syn.* Decerno, ſtatuo, delibero, cogito, ſancio, præſcribo, deſigno. *Vulg. propono mihi, propoſitum facio*. *Adv.* aliquando antè, benè de rebus domeſticis, breviter, communiter, coram, diligenter *jura, graviter de aliquo, impunè ſupplicium, inique, impoſterum legem, lentè, libenter conditionem, maturius ex re & tempore, obſcurè regnum, omnino cauſſam in verbo, optimè, publicè patronum, ſanctiſſimè, ſapientiſſimè, veriſſimè. Conſtitutum benè, divinitus, moderatiſſimè, providentiſſimè, publicè, præclariſſimè, prudenter. *Phraſ*, *Conſtitui abire*, **ich hab mir vorgenommen abzureiſen**. Animus erat in eo, ut hinc migrarem; in animo erat; cum animo ſtatui; apud animum ſtatui; deliberatum cum animo habebam; ſtabat jam ſententia, ut ſolum verterem; animus in diſceſſu erat; jam terras alias cogitabam; fixum & ſtatutum erat animô, patriâ diſcedere; abeundi, diſceſſus conſilium cepi; in animo habui; animum induxi, demigrare hac ex urbe; ratum jam erat migrandi conſilium. *Uſus*. 1. Ut conſtitui, ade-

adero. Conſtitui cum amicis, de profectione mea. Conſtitutum planè habeo. Conſtituendum denique tibi eſt, quod vitæ genus eligas. 2. *Præſcribo, deſigno, vulgò: determino*, beſtimmen die Zeit, Tag ꝛc. Diem, tempúsque colloquio conſtituere. Pactam & conſtitutam diem habére. Ad diem dictam, præſtitutam, præfinitam, conſtitutam adero. Provinciam alicui conſtituere. 3. *Decerno, deſtino, vulg. ordino*, verordnen. Accuſatorem, teſtes, quæſtionem, diſceptationem, vadimonium, actionem conſtituere. Judicium capitis in aliquem; maleficio ſupplicium, pœnam conſtituere. 4. *Facio, condo, confirmo*, machen, beveſtigen. A Diis omnia conſtituta ſunt. Neceſſitudinem cum aliquo, & amicitiam conſtituere. Conſtituere urbem, pacem, rem familiarem ſuam. 5. *Pono, propono*, ſetzen, vorſtellen. Monumentum in aliquo loco; ſibi aliquid ante oculos conſtituere. Aliquem in locum Prætoris conſtituere. V. *Decerno*; *delibero*.

Conſtitutio, nis, f. Beſtellung. *Syn.* Comparatio, inſtitutio. *Epi.* firma corporis, ſimplex, tota, quam plurima. *Uſus.* Quid ſentis de hujus belli conſtitutione? Conſtitutio Religionum Numæ debetur. 2. *Habitudo & compoſitio*, Beſchaffenheit. Corporis firma conſtitutio.

Conſtitutô. mit Fleiß. *Syn.* Conſultò, compoſito, compactô. *Uſus.* Conſtitutò experiri cum aliquo, mit Fleiß eines wagen mit einem.

Conſtitutum, i, n. Satzung. *Syn.* Propoſitum. *Uſus.* Ajunt, conſtitutum factum eſſe cum ſervis.

Conſtitutus, a, um, beſtellt. *Syn.* Inſtitutus, confirmatus, compoſitus, decretus. *Uſus.* Ad conſtitutam diem adeſſe. Conſtituta res eſt, & definita. Propoſitum, & conſtitutum iter. Corpus, animus benè conſtitutus.

Conſto, as, ſtiti, ſtitum, are. beſtehen. *Syn.* Componor, fio, conſtituor. *Adv.* conſtare certatim, mutuó ſtudia officii, gratis navim, melius ſibi, multùm, parùm ſibi, planè è numeris, plane non ſatis, præclarè ſibi, ſummè. *Uſus.* 1. Judiciorum ratio ex accuſatione, & defenſione conſtat. Hic ex fallaciis conſtat totus. Concio ex imperitiſſimis conſtat. Prudentia conſtat ex ſcientia rerum bonarum & malarum. 2. *Sum*, ſeyn. virtus ſine ratione conſtare non poteſt. Quæ in toto mundo moventur, & conſtant. 3. *Patet* es iſt bekannt, es iſt am Tag. Res, de qua conſtat. Quæ res cum conſtet; liquida ſit; pro: inquiſita & comperta ſit &c. V. *Pateo*. Conſtat inter omnes. Conſtant mea in te beneficia. 4. *Convenio, congruo, cohæreo*, übereinſtimmen, zuſammentreffen. Iſta ſententia cum priore non conſtat. Oratio iſta nec cum re, nec ſecum ipſa conſtat. Conſtare ſibi in vitæ perpetuitate; non conſtare ſibi. Mente vix conſtat. 5. *Perſevero, permaneo, perduro*, verbleiben, verharren. laudo, quod in ſententia conſtiteris. Conſtabit tibi fructus otii tui. 6. *Pretii ratione*, koſten. Dimidiô minoris tibi conſtabit. Magnô ſtetit cunctatio homini. Ea res multorum ſanguine ſtetit. V. *Pretium, Manifeſtus, Pateo*.

Conſtringo, is, ſtrinxi, ſtrictum, ere. zuſammenbinden. *Syn.* *Stringo, vexo, arcto, concludo*.)(*laxo, ſolvo*. *Uſus.* Rempublicam legibus conſtrinxit. Alicujus ſcelus ſuppliciô conſtringere. Dare ſe libidinibus conſtringendum. V. *Stringo*.

Conſtructio, nis, f. ein Bau, Zuſammenſetzung. *Syn.* Compoſitio, quaſi ſtructura quædam, conſecutio. *Epi.* apta & quaſi rotunda verborum, magna & ornata, minuta, tota. *Uſus.* Quantô artificiô natura conſtructionem hominis fabricata eſt!

Conſtruo, is, ſtruxi, ſtructum, ere. aufbauen. *Syn.* Conficio, ædifico, fabricor, coacervo.)(*deſtruo*. *Uſus.* Aves ſibi nidos conſtruunt. Acervos nummorum conſtruere. V. *Struo*.

Conſtupro, as, avi, atum, are. eine ſchänden. *Syn.* Stuprô contamino. V. *Stupro*.

Conſuaſor, oris, m. Rathgeber. *Syn.* Suaſor.)(*diſſuaſor*. *Uſus.* Autore, & conſuaſore Nævio.

Conſueſco, is, ſuevi, ſuetum, ere. gewohnen. *Syn.* Soleo, meæ conſuetudinis eſt, conſuetudinem habeo, multùm cum aliquo ſum; unà ſum, diem cum aliquo pono, cum aliquo conjunctiſſimè, & amiciſſimè vivo, in conſuetudinem me do, in conſuetudinem alicujus rei venio.)(*deſueſco*. *Uſus.* Equo, quo conſuevi, libentius utor. V. *Aſſueſco conſuetudo*.

Conſuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Mos, inſtitutum, uſus. *Epi.* altera natura, artifex ſuavitatis, non ſatis avida, bona, civilis, communis, conſularis, ſenatoria, diſſoluta, diuturna, domeſtica, elegans, familiaris. Immanis, barbara, indigna, jucunda, ſumma, judicialis fori, jucundiſſima cum aliquo, laſciva, libera peccandi, magiſtra non contemnenda, doloris ferendi, magna, mala & impia, mala ac moleſta, militaris, mirifica, notiſſima, nova judiciorum, perpetua, popularis, & forenſis dicendi, priſtina, quotidiana, regia, vetus,

vetus, vitiosa & corrupta. *Phras.* 1. *A consuetudine longissimè discedis*, du verlässest deine Gewohnheit. Recedis, desciscis, te removes, te abducis; alius planè es à te ipso; à temetipso discedis; tui dissimilem te præbes; tui te similem non præstas; eum, qui adhuc fuisti, te non præstas; tibi parum constas; consuetudinem tuam, & inveteratam agendi, vivendi rationem abjecisti, deposuisti, oblivioni dedisti. 2. *Consuetudo communis est*, dieses ist schon eine gemeine Gewohnheit. Mos hic omnium est; omnium hæc consuetudo est; institutum est; consuetudinis, instituti est; mos hic ubique obtinuit, invaluit: mos ita fert omnium; ita fert consuetudo; nemo non ita consuevit; omnibus hoc est à natura tributum, insitum; ita naturâ comparatum est; habent hoc omnes à natura; ita facti, ita instituti naturâ omnes sumus; id in more jam positum est; usû ac more comparatum est; moris est; veteri exemplô, & institutô inductus mos est; more fit; vetus hoc est. *Usus.* 1. Vetus consuetudo naturæ vim obtinet, Gewohnheit ist eine andere Natur. 1.) *Consuetudinem introducere*, eine Gewohnheit einführen. inducere, adsciscere, afferre, excitare, aperire. 2.) *Consuetudinem immutare*, Gewohnheit verändern. à vetere consuetudine recedere. 3.) *Consuetudinem servare*, Gewohnheit halten. Romani hac consuetudine utuntur. Consuetudo est Romanis. Veterum consuetudinem tenére, retinére, servare, præstare. Manet ea in præsens consuetudo, serpit, increbrescit. 4.) *Ad consuetudinem redire*, auf den alten Brauch kommen. omnia ad veterem consuetudinem longô intervallô revocata sunt, revertérunt. 2. *Vita communis*, *amicitia*, *familiaritas*, *convictus*, Gemeinschafft, Vertraulichkeit. 1.) In consuetudinem præstantium virorum se dare, se insinuare, se immergere. Cum iis consuetudinem jungere, facere, conjungere; consuetudine jungi, implicari, devinciri. Vetus mihi cum illo amicitia & consuetudo intercedit, Gemeinschafft machen, haben. 2.) Consuetudinem intermittere; à consuetudine refugere; omnium consuetudine privari, der Gemeinschafft entrathen. 3.) Ad consuetudinem redire; in, *vel* ad consuetudinem revocari, wiederum die Freundschafft pflegen. 4.) In consuetudine permanére, in guter Verständniß bleiben. V. *Mos.*

Consul, is, m. Burgermeister. *Syn.* Reipublicæ, publici consilii Princeps. *Usus.* Sine repulsa Consul factus, effectus, designatus, renunciatus.

Consularis, e. burgermeisterlich. *Syn.* Qui consulatû perfunctus erat, qui consulatû abiit, aliquando Consul fuit. *Epi.* disertus, maximus. Consulares clarissimi, constantes & nobiles, meliores & fortiores & constantiores, timidi, turpissimi. *Usus.* Consulare officium. Provincia consularis. Consulares, & prætorii viri.

Consulatus, ûs, m. das Burgermeister-Ambt. *Syn.* Amplissima potestas in Republica. *Usus.* 1. Consulatum sperare, cogitare, hoffen, verlangen. 2. Consulatum petere, begehren. 3. Consulatum demandare, auftragen. 4. Consulatum inire, antreten. 5. Consulatum gerere, vertreten. 6 Consulatû aliquem dejicere. von dem Burgermeister-Ambt ausspielen, absetzen. V. *Magistratus.*

Consulo, is, ui, sultum, ere. rathen, oder rathsfragen. *Syn.* Consilium peto, delibero, consulo; *item:* Consilium do: prospicio, provideo. *Adv.* bene Reip. bene de rebus, commodè, consideratius, diligenter agris, diligentissimè valetudini, gravius de se, gravius de salute, liberè Reip. male suis rebus, melius sibi, famæ, pudicitiæ, multum & diu, optimè alicui, sibi, plurimùm, serius maximè. *Phras.* 1. *Consulere dubiis in rebus amicos*, *sapientis est*, einem weisen Mann stehet es zu, in zweifelhafftigen Dingen seine Freunde um Rath zu fragen. Sapientis est, in ancipiti rerum statu, incertis in rebus, ambiguis, obscuris, aliquà in difficultate constitutis, in controversia positis amicos in consilium adhibére; ad amicos, ad amicorum arbitrium referre; amicorum judiciis stare; ad consilium amicorum confugere; amicorum consilio uti; amicorum sententiam exquirere; adire ad amicos consilii causâ; velle cognoscere, quid amicis videatur, quid amici sentiant, quid opinionis habeant, quod præbeant consilium; quid censeant, judicent, faciendum existiment; velle cognoscere, quis sit amicorum sensus, quæ mens, quæ sententia; referre ad consilium amicorum; dare se in consilium amicis; ab amicis consilium capere; amicos auctores, duces, principes consiliorum suorum habére; rogare, interrogare sententiam amicorum; ex amicis, quid sibi autores sint, exquirere; nihil constituere, suscipere, nisi de amicorum suasû, ductû, hortatû, consiliô, sententia, instinctû; sine amicorum consilio; nisi amicis suasoribus,

bus, consultoribus; autoribus, impulsoribus, ducibus persuasum, permotum, adductum; in neutram se partem dare, nisi de consilio amicorum; nisi consiliô nixum amicorum; nisi suadentibus, consulentibus amicis impulsum. V. *Consilium peto.* 2. *DEum precibus consulere*, *vulg.* sich mit GOtt in dem Gebeth berathschlagen. Divinæ mentis consilium precibus explorare; ad DEum consilia sua referre; cœleste lumen precibus exposcere; autorem, ducem, principem consiliorum suorum DEum habére; rebus in dubiis ad DEum confugere; consilii lucem à DEo suppliciter exorare; res suas, ac consilia cum DEO quodammodò conferre. 3. *Consulo tibi*, *vulg.* ich rathe dir. hoc tibi do consilii; tibi suadeo; autor tibi sum; consilium hoc meum est; mea hæc est sententia; meus hic est sensus; meum hoc est judicium; ita sentio; id mihi videtur, placet, probatur. V. *Autor.* 4. *Si me putas rectè tibi posse consulere, hoc facies*, wann du vermeynest, daß ich dir gut rathen kan, so thue dieses. si mea tibi sententia probatur; si me putas aliquid vidére; si meum consilium apud te habet aliquid ponderis, momenti; si me putas quidquam sapere; si audire me vis; si consiliis meis aliquid tribuere; si sequi consilium meum; si ad meum accedere vis consilium, hoc ages; me autore hoc tibi agendum putabis. V. *Consilium do.* 5. *Dignitati tuæ consule*, habe fleißige Acht auf deine Ambts-Würde. ducenda tibi ratio est dignitatis tuæ; serviendum dignitati tuæ; spectanda inprimis dignitas tua; cavendum, nequid detrimenti accipiat dignitas tua; nihil potius, nihil prius, nihil antiquius dignitate tuâ habendum: fac, ut dignitas tua tibi curæ sit; tuere dignitatem tuam; conserva dignitatem tuam. 6. *Haud satis rationibus tuis consulis*, du thust dir selbst nicht genugsame Vorsehung. non pro eo, ac par esset, tuis commodis prospicis; male per te tibi provisum est; non satis tibi curæ est, quid rationes tuæ a te postulent; rerum tuarum cura parùm te tangere videtur; abjecisse mihi videris rerum tuarum curam, aut in postrèmis habére. V. *Negligo. Usus.* 1. De hoc negotio te consulendum duxi, rathsfragen. Diu inter nos consuluimus, berathschlagen. 3. *Provideo, prospicio, rationem alicujus habeo, occurro, medeor.* Vorsehung thun, auf eine Sach acht haben. consulite vobis, prospicite patriæ. Famæ ac pudicitiæ consulite. Deorum providentiâ humanis malis consulitur. 3. Consulo, *pro* consilium do, ich gleb dir einen Rath. *vulg. est.* 4. Consulere in medium, sich unter einander berathschlagen. consulere in publicum. 5. Pessime in se, *vel* alium consulere, wider sich oder einen andern etwas schädliches vornehmen. 6. Boni consulere, etwas gut aufnehmen. V. *Prospicio, suadeo, delibero.*

Consultatio, nis, f. Berathschlagung. *Syn.* Deliberatio. *Usus.* Ea res venit in deliberationem, & consultationem. Expecto, quid respondeas consultationi meæ.

Consultò, mit Fleiß. *Syn.* Cogitatò, constitutò, compositò, compactò, deditâ operâ, de industria.)(*temerè, fortuitò. Usus.* Simulat, se consulto fecisse, quod vel inscitia, vel perturbatione animi factum. Id consilio factum. V. *prudens.*

Consulto, as, avi, atum, are. berathschlagen. *Syn.* Delibero, in medium, in commune, in publicum consulo, consilium ineo. *Usus.* Inquirere, & consultare de officio. Deliberationes consultandæ sunt. V. *Consilium.*

Consultor, oris, m. ein Rathgeber. *Syn.* Consulens. *Usus.* Consultoribus, quorum domus plena, respondere.

Consultrix, icis, f. Rathgeberin. *Usus.* Natura consultrix, & provida utilitatum, opportunitatúmque omnium.

Consultum, i, n. Satzung. *Syn.* Decretum, ùt senatus consultum. *Usus.* Facta, & consulta sapientum monumentis prodere.

Consummo, as, avi, atum, are. vollenden. *Syn.* Perficio. *Usus.* Gesta & consummata bella. V. *Perficio, Absolvo.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verbrauchen. *Syn.* Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipo, comedo. *Adv.* tranquillè, tempus. *Phras.* 1. *Consumere patrimonium suum*, sein våtterliches Erbtheil verschwenden. Adesâ pecuniâ, devoratâ, profusâ, patrimonium suum omne, fortunas suas abligurivit; res eum, & fides deficere cœperunt; dissipavit conviviis patrimonium; rem confregit. Res illi per luxum dissipata periit; in deliciis omnia sua disperdidit; per luxuriam effudit; attrivit opes; patrimonii censum mersit; lux. haufit,

haufit, dilapidavit; decoxit. V. *Absumo*, *belluor*, *prodigo*, *dissipo*, *Nepos*. 2. *Tempus otio consumpsit*, er hat die Zeit im Müßiggang verzehret. ætatem in otio exegit; tempus omne in luxu, ac otio posuit; diem per summam inertiam absumpsit; tempus omne in otio trivit, contrivit; otiosa in foro concursatio diem illi unum, ac alterum exemit; mensem illum in otio egit, confecit; dies non paucos otiô combussit; diem unum, alterum, tertium potando, nugando condidit; temporis bonam partem otiosâ concursatione traxit. *Usus*. 1. Aliqua in re plurimum operæ, studiique consumere. Operam, curam otium in rebus magnis, orationem facetiis consumere. 2. *absumo*, verzehren. Per luxuriam effundere & consumere bona omnia. Dolore confici, ac consumi. In castris, popinis, aleis, ganeâ tempus ætatis omne consumere.

Consumptio, nis, f. Verzehrung. *Usus*. Consumptione se hic, & senio alebat.

Consumptor, oris, m. Verzehrer. *Usus*. Ignis noster confector, & consumptor est omnium.

Consuo, is, sui, sutum, ere. zusammennähen. *Usus*. Dolos consuere. Consuta tapetia.

Consurgo, is, surrexi, surrectum, ere. mit einem aufstehen *Syn*. Surgo, assurgo. *Adv*. honorificè. *Usus*. Honorificè ei consurgitur. Consurrexit senatus cum clamore.

Consurrectio, nis, f. das aufstehen mit einander. *Usus*. Cepi maximum fructum ex consurrectione omnium, & comitatu.

Contabesco, is, tabui, ere. ausdorren. *Syn*. Consumor, extabesco, labesio. *Usus*. Luctû confectus contabuit; ad extremam tabem venit. V. *tabesco*.

Contabulatio, nis, f. Diele, Gaden. **Usus*. Ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem. Turris quinque tabulatorum. *Vulg*. *Contignationum*.

Contabulo, as, avi, atum, are. eine Diele machen. **Usus*. Totum murum turribus contabularunt. Turres contabulatas, aliáque machinamenta quatiendis muris portabant.

Contagio, nis, f. erbliche Krankheit. *Syn*. Fœditas, virus, venenum, pestis, lues. *Epi*. periculosa, servilis, interna. *Usus*. Contagiones malorum, quæ ab uno serpunt latiùs. Animus à contagione corporis sevocatus. Latet, patet illius sceleris contagio. Est quædam contagio sceleris, si proditorem defendas. Contaminavit se ejus prædæ contagione. Ad illum contagio conscientiæ non pertinet. Contactus corporum, *f*. contagio vulgabat morbos.

Contagium, ii, n. erbliche Krankheit. **Syn*. Contagio.

Contamino, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn*. Inquino, commaculo. *Phras*. Omnia suis sceleribus contaminavit, er hat alles mit seinen Lastern befleckt. Macula sui sceleris imbuit; flagitiorum cœno, & sordibus inquinavit; omnibus vitiis commaculavit; religiones omnes suô scelere violavit; aras, ac templa polluit, funestavit; omni dedecore maculavit, omni scelere obligavit; omnia intoleranda libidine, fœda, ac deformia effecit. V. *Macula*. *Usus*. Nullum est flagitium, quo se non contaminarit. Mortalium omnium post homines natos contaminatissimus, turpissimus. Contaminare veritatem mendacio, se omni scelere, stupris, flagitiis, contagione prædæ contaminare. Omni scelere coopertus, & contaminatus. Violatis sacris piaculum meritus. V. *sceleratus*.

Contego, is, texi, tectum, ere. zudecken. *Syn*. Tego. *Usus*. Natura eas partes contexit. Medicorum errores terra injecta contegit. V. *tego*.

Contemno, is, temsi, temptum, ere. verachten. *Syn*. Despicio, despicatui duco, sperno, abjicio, rejicio, inane ac leve existimo, pro nihilo puto, aspernor.)(*expeto*, *æstimo*, *effero*, *admiror*. *Adv*. apertè existimationem, constanter, magnopere, mirifice, omnino sententiam, penitus aliquem, plane, præclare res humanas, recte pecuniam, severissimè voluptatem, valdè elegantiam ludorum, vehementer hominem, vicissim, maxime, *Phras*. 1. Humana omnia contemnit, aspernatur & negligit, er verachtet alles Zeitliche. Humana omnia conculcat, levia ducit; nullô locô numerat; flocci facit, contemptim habet; despicatui habet; est in eo summa rerum omnium contemptio & despicientia; humana omnia proterenda, ac conculcanda ducit; alta quadam despectione intuetur; sordent ista illi, risui sunt; in summam contemptionem apud eum veniunt humanæ res omnes,

2. *Majores nostri divitias contemnebant*, unsere Vorfahrer verachteten die Reichthum. Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio; divitiæ apud majores nostros nullô locô, nullô numerô erant; majores nostri opes parvi pendebant, nihili faciebant, ducebant, reputabant, æstimabant; postremæ omnium rerum, divitiæ nostris erant majoribus; postremum locum obtinebant. 3. *Contemno omnia*, mir liegt an keiner Sach etwas. Omnia fastidio, respuo; trahantur per me pedibus, non laboro, nihil me tangit; nihil me afficit; nulla re moveor; nulla res in pretio est; nihili facio omnia; inania ac levia; nullius momenti, nullius ponderis apud me sunt; omnia despicatui, ludibrio habeo; nihili dependo; pro nihilo puto; pro nihilo duco; in minimis pono; risui sunt. 4. *Pygmæi contemnuntur*, die Zwergen verachtet man. Contemptui est pygmæorum brevitas; in contemptum, in contemptionem venit; brevitas sua pygmæis contemptum adfert; pygmæi opportuni injuriæ ducuntur; pygmæis brevitas contemptionem affert; despectui est pygmæorum brevitas; despicatui, ludibrio habetur; contempta & abjecta res est pygmæus; staturæ brevitas inertissimis etiam, in pygmæos licentiam facit; pygmæos brevitas sua in contemtionem adducit; pygmæi contemptu laborant apud mortales cæteros; pygmæorum brevitas pessimis habetur despicata modis; pygmæos obterere quisque audet; ludibrio, risui sunt omnibus pygmæi; contemptissimum pygmæi nomen est; pygmæi in magno contemptu vivunt; præbére ad contumeliam os coguntur; fabula sunt populo; nullo in honore sunt. 5. *Bonæ artes contemnuntur*, die freyen Künste werden verachtet. Jacent litterarum studia, ac nullô propè loco sunt; squallent bonarum artium studia, ac in postremis habentur; litterarum illa gloria in silentio, & oblivione jacet; exolevit illud in omnium animis pulcherrimarum artium studium; non obtinent eum, quem merentur liberales disciplinæ, honoris, dignitatis locum; nullum jam bonis artibus est pretium, nulla existimatio; artes honestissimæ nullo jam in numero ponuntur, habentur, ducuntur. *Usus*. Contemnere aliquem, ac pro nihilo putare. Irridére, ac contemnere alios præ se. Contemnere, despicere, non curare, infra se ducere, pro nihilo habére. V. *aspernor*, *sperno*.

Contemplatio, onis, f. Betrachtung, Besichtigung. *Syn*. Consideratio, cogitatio, mentis agitatio. *Epi*. diligens, magna ac diligens, manca naturæ, atque inchoata. *Usus*. Res magnâ contemplatione digna. Contemplatio naturæ est animi pabulum. V. *Meditatio*, *considero*.

Contemplator, oris, m. Beschauer. *Usus*. Homo cœli contemplator.

Contemplor, aris, atus sum, ari. betrachten, besichtigen. *Syn*. Meditor, considero, perspicio, intueor, animô intueor. *Adv*. acerrimè, ociosè, studiosè. *Phras*. *Contemplari res divinas*, himmlische Ding betrachten. In rerum divinarum contemplatione aliquantum temporis ponere; aliquid temporis cœlestium rerum contemplationi tribuere; ad rerum divinarum contemplationem exsurgere, mentem erigere; vitam agere cœlestium rerum contemplatione suavissimam; animo esse in cœlestium rerum meditatione suspenso. *Usus*. Rem quamvis otiosè & consideratè, summô otiô contemplatur. Intentis oculis rem contemplari. Cœli pulchritudinem oculis contemplari. V. *Considero*, *Meditor*.

Contemptio, onis, f. Verachtung. *Syn*. Contemptus, despicientia, despectio. *Epi*. firma, stabilis doloris, magna. *Usus*. Fortitudo est malorum, dolorúmque contemptio. Mortis, pecuniæ, rerum humanarum contemptio. Adversarios in contemptionem adduxit.

Contemptus, ûs, m. Verachtung. *Syn*. Contemptio, despectio. *Usus*. Contemptû laborabat apud socios. V. *Contemno*.

Contendo, is tendi, tentum, ere. spannen, zancken. *Syn*. Nitor, curo, conor, laboro, enitor.)(*remitto item*: altercor, rixor, litigo. *Adv*. civiliter, contra, copiosissimè, cupidissimè, diligentissimè, honestè, infestissimè, inimicissimè, magnoperè, mirificè ab aliquo, planè, prorsus, summè, valde, vehementer ab aliquo, de salute verecundius. *Phras*. *Cum vicinis contendere solet*, er pflegt mit seinen benachbarten zu zancken. Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur; jurgia, disceptationes, altercationes suscipit; in altercando multus est; controversias a manè in noctem sæpè ducit; novas identidem turbas, & rixas homo concitus, & ad jurandum litigiosus commovet; cum omnibus certationem suscipit; cum

cum vicinis bellum gerit, digladiatur; jurgiis contendit; omnibus obstrepit certatim; obloqui non desistit; certamina serit; verba omnia in altercationem vertit; vicinos in disceptationes perpetuas trahit; jurgantis ira sæpe ad manus pervenit; jurgia, discordias, iras cum vicinis exercet; manus simul intendit, simul probra vicinis ingerit; sæpè brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in animorum contentionem exardescit; res sæpè parva studiis in diversa trahentibus in magnum certamen excedit; frequens illi cum vicinis contentio; rixæ committendæ causâ altercatio illi quotidiana; sæpè parva res est, quæ in altercationem vertit; contentiones frequenter excitat; movet, ciet rixas; altercationes, jurgia concitat; serit certamina & rixas cum vicinis. 2. *Juvenes magna spectare debent, & vectis ad gloriam studiis contendere*, Jünglinge müssen nach der Ehre streben. Debent grassari ad gloriam virtutis viâ; niti, tendere ad gloriam; nervos omnes industriæ contendere, & eniti ad gloriam; elaborare, ac animô conniti; ut nihil à se prætermissum, quô veræ laudis fructum sibi comparent, videatur; illuc juventuti summa ope, pertinaciter tendendum, ut veræ virtutis gloriam consequatur. *Usus*. 1. Contende ac elabora, animô connitere, sich befleissen. 2. *Litigo*, *pugno*, *certo*, *luctor*, *confligo*, *digladior*, *contentionem facio*, *contentionis aliquid cum aliquo habeo*. streiten, zancken, strittig seyn. Cum aliquo, contra aliquem armis, vi, impetû, jure, verbis acerrimè, inimicissime contendere. Sacramentô contendas, mea non esse. Patere, quæso, rationem meam cum tua contendere. 3. *Transl. intendo*, *adduco*, allen Fleiß anspannen. Nervos omnes contendere. Nihil usquam remittam quin ætatis, industriæque meæ nervos omnes contendam, ut &c. 4. *Comparo*, *confero*, gegen einander halten. Contende inter te & leges, & confer. Accusationem nostram cum tua contendito. 5. *eo*, *festino*, eilen, schleunig reisen. Româ Brundusium contendit. 6. *Posco*, *flagito*, *peto*, *efflagito*, begehren, eiffrig um etwas anhalten. Summè, omni studiô, paulò impudentius contendo, ut mecum in gratiam redeas. Nihil ab invito contendam. V. *Conor*, *laboro*. *jurgo*, *litigo*.

Contentè. streng. *Syn*. Vehementer, magnâ contentione, acriter. *Usus*. Contentius ambulare. Aliàs contentiùs, aliàs submissiùs dicere.

Contentio, nis, f. Mühe, Fleiß. *Syn*. Certatio, controversia, luctatio, certamen, dimicatio, pugna: Vis animi, labor corporis. *Epi*. Accurata, acerrima, anceps, clarissima, commodior alicui, dispar, dissimilis, effusa, forensis, gravis, gravis meritorum in Remp. incredibilis, injusta, legitima, magna laterum, animi, parva vocis, major vocis, media, mediocris, minima verborum, mira, nimia vocis, par, parva, prima adversariorum sapiens. Similis animi, summa corporis, tanta, turpis, vehementissima, vera. Contentiones agrariæ, crebræ, gravissimæ, honestissimæ, inanes, inimicissimæ, magnæ, multæ & magnæ, periculosæ. *Usus*. 1. Accuratam, & inimicitiis incensam contentionem suscipere. Multæ & magnæ contentiones mihi tecum, *vel* inter nos erunt; contentionem tecum habeo, faciam. Zanck anstellen. 2. *Controversia*, Strittigkeit. Illud vero in contentione ponitur; in contentionem venit, incidit, an &c. 3. *Labor*, Mühe und Arbeit.. Omnem vitæ cursum in labore, ac contentione configere. A contentione quotidiana animum laxare. In id negotium magna animi contentio adhibenda erit. In arduam contentionem vocamur. Magna nobis de vita ac salute contentio impendet. 4. *Comparatio*, *collatio*, Vergleichung, Gegeneinanderhaltung. Hominum, fortunarum, bonorum contentionem facere. V. *Certamen*, *certo*, *pugna*.)(*Relaxatio*, *remissio*.

Contentus, a, um vergnügt. *Syn*. Quem non pœnitet; qui satis esse putet, qui facile patitur.)(*Cupidus*. *Adv*. Facilè ad liberaliter vivendum. *Phras*. 1. *Contentus sum meâ sorte*, ich bin mit meinem Stand zufrieden. Acquiesco in rebus meis; majora non appeto; plus a fortuna non postulo: satis, abunde est, sufficit, quod habeo. Continet se intra hos fines, non excurrit, non prolabitur animus meus; non se longiùs effert, non se altiùs tollit animus meus; non me pœnitet conditionis meæ; summâ voluntate, summâ animi æquitate fero hanc fortunam meam; mihi unicè satisfacio; his me abunde expleo; eo res meas loco esse lætus sum, satis habeo. 2. *Hac mutatione plebs non contenta fuit*, mit dieser Veränderung ware das Volck nicht zufrieden. Minimè læta erat; mutationem eam aspernata plebs est; ea rerum conversio haud satis placebat plebi; haud probabatur plebi; huic rerum mutationi haud æqua satis multitudo, fremere inter se occultè, obirata fortunæ

tunæ conqueri, Deos denique hominésque palam accusare cœpit. V. *Displiceo.* 3. *Quâlibet pœnâ contentus sum,* ich bin mit aller Straff zufrieden. Nullam deprecor pœnam; sententiam in me latam summâ voluntate suscipio; æqui, boníque facio, quidquid de me statuitur; stabo judicum decretis paratámque in omne supplicii genus voluntatem affero; acquiesco judicum sententiis; pœnam quamlibet in me constituant judices, placet, non repugno, haud refugio, admitto; conditionem quamlibet accipio; in potestate senatûs, judicum ero. *Usus.* 1. Cultû parvo contenta est natura. Minimô contentus. 2. *Intentus*, angespannt.)(*Remissus.* Contentô studiô, labore, operâ; cursû contentô; tormenta contenta, & vehementiùs adducta. Vox contenta. Fides contentæ.

Contero, is, trivi, tritum, ere. zerreiben. *Syn.* Tero, consumo. *Adv.* Frustrà tempus, melius diem. *Usus.* 1. In studiis litterarum, in litibus, in re quærenda totam ætatem, otium, tempus omne conterere, verzehren. Injurias omnes voluntaria oblivione contrivi, ich hab auf alle Unbild vergessen. 2. *Vinco*, überwinden. Cæsar cæteras nationes contrivit, domuit, pervicit. V. *Consumo.*

Conterreo, es, ui, itum, ere. erschrecken. *Syn.* Terreo. *Usus.* Vultû ipsô, aspectùque me conterruit. V. *Terreo.*

Contestatio, nis, f. Zeugnuß. *Syn.* Obtestatio. *Usus.* Maximâ contestatione â me petivit, ut &c.

Contestor, aris, atus, sum, ari. zum Zeugen nehmen. *Syn.* Obtestor, judicium committo, constituóque. *Usus.* Procuratores litem non contestabuntur. Cum eo litem contestatam habeo. Perennis & contestata virtus. Deos, hominésque contestari. V. *Testor.*

Contexo, is, texui, textum, ere. zusammensetzen. *Syn.* Texo, conjungo, compono. *Adv.* Conjunctè cum reliquis, facilè, festivè crimen, longius carmen. *Usus.* Carmen contexere. Extrema cum primis contexere. Crimen contexere.

Contextè. ohne Absonderung. *Syn.* Conjunctè. *Usus.* Omnia naturali colligatione confertè, contextèque fiunt.

Contextus, ûs, m. Zusammenheftung. *Syn.* Complexio. *Epi.* Mirabilis, totus. *Usus.* In toto contextu orationis hæc sunt servanda. Pennarum contextû corporis tegumenta faciunt. Mirabilis contextus rerum.

Conticeo, es, ui, ere. schweigen. *Syn.* Taceo, reticeo, obmutesco.)(*Loquor.* *Usus.* 1. Conscientiâ victus conticuit. 3. *Transl.* *Deficio*, aufhören. Studium nostrum subitò conticuit, & obmutuit. Senatus obmutuit, judicia conticuêre.

Conticesco, is, ticui, ere. schweigen. *Syn.* Taceo, obmutesco. *Adv.* Illico, parumper, repentè, subitò. *Phras.* *Omnes repentè conticuerunt,* es haben alle gähling still geschwiegen. Mœstum aliquamdiu silentium obtinuit; silentium repente consecutum est; tenuit silentium aliquot horis; suppressère, vocem adstantes; vocem mittebat nemo; altum erat ab omnibus silentium. Muta circum omnia, & elinguia videbantur. *Usus.* In bello artes nostræ conticescunt. Quando lamentatio urbis, & gemitus conticescent? V. *Taceo*, *silentium.*

Continens, tis, *g. o.* anstossend. *Syn.* Junctus, adjunctus, affixus, conjunctus, proximus, non interruptus. *Usus.* 1. Terræ continentes. Mari aër, Cappadocia Ciliciæ continens est. Natura rerum unô consensû continens est, & juncta. Uno pene. & continenti agmine. 2. *Terra mari vicina*, Land, so nahe am Meer. Mare dissimile est proximo ei continenti. 3. *Temperans*, mäßig, eingezogen. Vir continens, & temperans. V. *Pudicus*, *castus*.

Continenter. stets. *Syn.* Semper.)(*interrupte* *Usus.* 1. Continenter labuntur, & fluunt omnia, 2. *Temperanter*, mäßig. Parcè, sobriè, continenter vivere. 3. *Continuatè*, *conjunctè*, *perpetuò*, nach einander. Unô spiritû continenter multa dicere. V. *Semper*, *assiduè.*

Continentia, æ, f. Enthaltung, Eingezogenheit. *Syn.* Temperantia. D. Continentia *Voluptati*, Abstinentia *Avaritiæ resistit.* *Usus.* Valetudo sustentatur continentia in victu omni, & cultu, Nihil eum àb summa integritate, ac continentia deducere potuit. Nullâ re conciliatur facilius benevolentia populi, quàm continentiâ, & abstinentiâ. V. *Verecundia*, *Pudicus*.

Contineo, es, ui, tentum, ere. innhalten. *Syn.* Comprehendo, complector, includo, concludo, colligo: *vel* refræno, cohibeo, coërceo; *vel* conservo. *Adv.* Abscondite, arctius, consulto se domi, diligentissimè linguam, modeste insolentiam, patientius, & expeditius quæstionem, simpliciter quæstionem, vehementius, vix facilè sese regionibus officii. Contineri apte, diu, in cupiditate. *Phras.* 1. *Columna universô ambitû denos pedes continet*, die Säulen hat in der Runde zehen Schuh. Denos pedes colligit, complectitur; columnæ ambitus denûm pedum est. 2. *Equus* *Tre=*

Trojanus multos mortales continére non poterat, das Trojanische Pferd hat nicht viel Leute können fassen. Multos capere non poterat; paucorum erat capax; admittere, complecti, cohibére non multos poterat; latère, delitescere, tegi, condi in equo Trojano non multi poterant; unius equi lignei angustiis claudi, constringi, arctari non multi poterant. 3. *Continére iram non potuit*, er hat seinen Zorn nicht können innenhalten. Sustinére iram non potuit, quin erumperet; temperare sibi non poterat, quin iracundiâ longius auferretur; iracundiæ modum imponere, facere, statuere; frenos injicere; iracundiam reprimere, cohibére, coërcére, moderari non poterat. *Usus*. 1. Multa animô, ac memoriâ continére. Quæ vitam omnem continent. Continère aliquid animo inclusum. Hæc disputatio uberrimos virtutis, & doctrinæ fontes continet. Hac unâ virtute, cæteræ omnes, hoc facinore omnia flagitia continentur. Tuâ salute nostra salus continetur. Vita corpore continetur & spiritû. Omnis honestas quatuor virtutibus continetur. 2. *Coërceo*, *refræno*, *cohibeo*, innhalten, bezaumen. Continére cupiditates. Te contine, ut alios contineas. Iracundiam, conceptum odium, vocem, gemitum continére. A pluribus exemplis, à respondendo, ab assentando se continére. 3. *Conservo*, erhalten. Fides Rempublicam maximè continet. Continére aliquem in officio. 4. *Colligo*, zusammenbinden. Artes cognatione quadam inter se continentur.

Contingit. es geschicht. *Syn*. Evenit, accidit. *Usus*. Si mihi vita contigerit, wann ich das Leben soll haben, *prorogetur*. Id facilitate potiùs, quàm culpâ mea contigit. V. *Accidit*, *fortuna*.

Contingo, is, tigi, tactum, ere. berühren. *Syn*. Tango, attingo. *Usus*. Luna terram propiùs contingit, der Mond ist näher bey der Erden. Atomus alia aliam contingit. Hujus autoritatem loci contingere ausus non essem. Aliquam propinquitate, sanguine contingere, verwandt seyn. V. *evenit*.

Continuatio, onis, f. Beharrung. *Syn*. Perpetuitas. *Epi*. Admirabilis, fatalis quasi & immutabilis, non minus longa verborum, mirabilis, soluta, apta atque jucunda verborum, tota verborum. *Usus*. Mirabilis quædam continuatio, seriésque rerum, ut alia ex aliis nexa, & omnes inter se aptæ, colligatæque videantur. 2. *Sympathia*, natürliche Ubereinstimmung, oder Folg deren Dingen. Immutabilis continuatio ordinis sempiterni. Continuatio causarum. 3. *Periodus*. Continuatio est densa, & continens frequentatio verborum cum absolutione sententiarum.

Continuo, alsobald, von Stund an. *Syn*. Statim, illico. *Usus*. Non continuô, siquis peccavit, puniendus est. Continuô omnes surrexêre. Continuo te meæ voluptatis participem faciam. V. *Statim*.

Continuo, as, avi, atum, are. beharren. *Syn*. Perpetuò. *Usus*. Libertas hucusque contiunata permansit. Natura cohærens cum omnibus partibus. Ager latissimè continuatur. Atomi inter se nexû continuantur. V. *Continuus*.

Continuus, a, um. stets. *Syn*. Continens, perpetuus, perennis. *Phras*. *Continuus illi labor est*, er arbeitet beständig. Noctes, diésque laboribus jungit; rem propositam continuô, *vel* continenti lobore urget; in incepto labore perstat naviter; inceptum laborem naviter persequitur; assiduam rei navat operam; institutum suum in persequendo labore tenet naviter; assiduus est in opere; pertinaci studiô in rem incumbit; nullum illi à labore cœpto otium, quies nulla; à cœpto labore ne punctum quidem temporis respirat; infinitus illi labor est; id ille saxum perpetuò volvit. V. *Assiduus*. *Usus*. Tot dies continuos quid egisti? Continuis itineribus Romam veni.

Contor, aris, atus sum, ari. erforschen. *Syn*. Percunctor. *Usus*. Cum ex me contaretur.

Contorqueo, es, torsi, tortum, ere. krümmen. *Syn*. Convolvo, torqueo, jaculor, deflecto. *Usus*. Ut argumenta validè contorquet! aliquem aliàs ad lætitiam, aliàs ad tristitiam contorquère. Amnes in alium cursum contorquére. Contorta oratio. Contorta & aculeata sophismata.

Contortè. verwirret. *Syn*. Oblique. *Usus*. Perturbaté, & contortè dicere, concludere aliquid.

Contorsio, nis, f. Verwirrung. *Syn*. Flexio. *Usus*. Majus est, has orationis contorsiones, quam siderum flexus perdiscere.

Contortus, a, um. gekrümmet, gebogen. *Usus*.

Usus. Stoici contortis quibusdam, & minutis conclusiunculis utuntur.

Contra. wider, entgegen. *Syn.* Adversum, adversùs, in. *Usus.* 1. Facere contra aliquem, contra populi studium stare, wider einen seyn. 2. *E contrario; immò potiùs,* herentgegen, im Gegenspiel, vielmehr. Quæ bona sunt, mala putant; contrà quæ mala, bona. Non tua culpa est; contrà summa laus. 3. *Aliter, secùs,* anderst. Contrà faciam, ac in reliquis causis. Contrà, ac licet, factum est. Contrà faciunt, quàm pollicentur. 4. *Ex alia parte, quàm opposita parte,* auf der andern Seiten, gegen über. Insulæ latus unum contra Galliam est. Agrum habet contra eum locum, qui &c.

Contractio, nis, f. Verkürtzung, Zusammenziehung. *Syn.* Brevitas. *Epi.* Facilis. *Usus.* Meam parsimoniam contractio naturæ significat. Idem vitium est effusio animi in lætitia, ac contractio in dolore. Frontis, brachii, digitorum, supercilii contractio.)(*remissio, porrectio.* Contractio, & brevitas gravitatem non habet.

Contractiuncula, æ, f. ein kleines Trauren und Aengstigkeit. *Usus.* Morsus quidam, & contractiuncula animi reliquuntur.

Contractus, a, um. eng, kurtz, zusammengezogen. *Syn.* Brevis, adstrictus. *Usus.* 1. Res nostræ contractæ, & adductæ in angustum. Opus lucubratum contractioribus his noctibus. Studia in senectute contractiora esse debent. *Remissiora.* 2. *Admissus, patratus,* verübt, begangen. Molestè ferimus, quæ nostra culpâ contracta sunt. Consuetudines cum multis contractæ gemachte Vertraulichkeiten. V. *Brevis, angustus.*

Contradico, is, dixi, dictum, ere. widersagen. *Syn.* Reclamo, refragor, adversor. *Phras.* *Tibi ipsi contradicis,* du widersprichst dir selber. Tecum ipse pugnas; non modò non cohærentia loqueris, sed maximè disjuncta, contraria, dissentanea; contra te loqueris; contrariè simul procedentia, & inter se pugnantia dicis; non constas tibi; à te ipso diffides, discedis; tecum ipse dissentis, discrepas, discordas. *Usus.* Magnâ libertate palàm contradixit. V. *Contrarius, adversor.*

Contraduco, is, duxi, ductum, ere. entgegen führen. *Usus.* Exercitum contraduxit.

Contraho, is, traxi, tractum, ere. sammlen, zusammenbringen, Vertrag machen. *Syn.* Congrego, colligo, cogo: coarcto, coangusto, paciscor. *Adv.* Vocem inusitatius, malè. *Phras.* 1. *Cum navarcho contraxit.* er hat mit dem Schiff-Herrn einen Vertrag gemacht. Pactionem conflavit; pactionem fecit, confecit; ad pactionem venit cum navarcho; de pretio cum navarcho transegit; pactione se obstrinxit, obligavit; ad pactiones descendit. V. *paciscor.* 2. *Quæ priùs contraxit, postea rescidit,* er hat seinen Vertrag nicht gehalten. Non mansit in pactione; pactionem perturbavit; à pactione recessit; conventis non stetit; contra pactiones fecit; pacta conventa rescidit, infregit, violavit, labefactavit; à pactione abiit. *Vulg. Contractum non servavit.* V. *paciscor, conventum.* *Usus.* 1. Copias, cohortes in unum locum contrahere. Vela, orationem contrahere. Appetitus contrahere, & sedare. Amicitia omnia contrahit, discordia dissipat, zusammenziehen, versammlen. 2 *Coarcto, coangusto, in arctum, in breve cogo, constringo,* in die Enge bringen.)(*explico, dilato, diffundo.* Animum in dolore contrahere. Varius canendi modus, aliàs contrahit animos, aliàs remittit. Collum, frontem, digitos contrahere. 3. *Conflo.* Æs alienum, nomina contrahere, Schulden machen. 4. *Concilio, comparo, acquiro,* überkommen, verursachen. Suâ liberalitate multorum benevolentiam, amicitiam contraxit. Molestias sibi, odium, invidiam, negotium, offensionem, multum damni contraxit. Suâ temeritate bellum, certamen contraxit. 5. *Paciscor,* mit einem Vertrag machen. Cum aliquo rem, *aut* rationem contrahere. Felix, qui nihil cum aliquo contraxit. Cum aliquo contrahere. V. *Brevis, breviter, angustus.*

Contrariè. dagegen. *Syn.* Repugnanter. *Usus.* Contrariè scriptum, aut ambigue.

Contrarius, a, um. widrig. *Syn.* Adversus, adversarius, pugnans, diversus. *Adv.* Maximè, valdè. *Phras.* *Senatus contrarium sensit,* der Rath war einer widerigen Meynung. Contra censuit senatus; senatus in omnia alia ivit; contrà putavit; è transverso non idem erat senatui de re sensus; dissensit

sensit senatus; senatui adversa sententia placuit; senatûs judicia discrepabant, cum nostrâ sententiâ non congruebant: secùs visum est senatui. V. *Dissentio.* *Usus.* Omnis voluptas honestati est contraria. Nihil tam contrarium rationi, & constantiæ, quàm fortuna. Monstrum ex contrariis, diversis, ac inter se pugnantibus naturæ studiis conflatum. In contrariam partem dicere, disserere, contendere. V. *Adversor.*

Contrascriptum, i, n. Gegen-Schrifft. *Usus.* Antonii edictum legi, & horum contrascriptum.

Contravenio, is, veni, ventum, ire. darwider thun. *Syn.* Adversor. *Usus.* Ita faveo tuæ sententiæ, ut ne mentum quidem aliquid contravenerit. Quem contraveneris, causâ cadet.

Contrectatio, nis, f. Berührung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Taurus equæ contrectatione gestit.

Contrecto, as, avi, atum, are. betasten, berühren. *Syn.* Tracto, attrecto. *Usus.* 1. Librum contrectare. 2. *Transl.* Mente varias voluptates contrectare.

Contremo, is, ui, ere. erzittern. *Syn.* Tremo. *Usus.* Cœlum tonitru contremit. V. *Tremo.*

Contribuo, is, ui, utum ere. mittheilen. *Syn.* Confero, tribuo. *Usus.* Ad eam rem pecuniam contribuere. V. *Tribuo.*

Contristo, avi, atum, are. betrüben. *Syn.* Mœrore afficio, ægritudinem affero, ægritudine afficio; mœstitiam infero; solicitudinem alicui conficio, affero; angore implico. *Usus.* Contristavit hæc sententia Balbum. V. *Tristitia.*

Contritus, a, um. zerstossen. *Syn.* Pervulgatus, vulgaris, communis, pervagatus. *Usus.* 1. Communia & contrita præcepta. 2. *Consumptus*, verzehrt. Tota ætas in studiis contrita. *Contritus*, & *Contritio* barbara sunt, cùm ad dolorem animi de peccatis referuntur *Latinè reddi possunt:* Excruciatus dolore admissorum criminum, reumüthig, zerknirscht. Dolor animi ex criminum recordatione susceptus, dolor animi de admisso crimine, Reu und Leyd.

Controversia, æ, f. Strittigkeit. *Syn.* Disceptatio, contentio, dubium, lis. *Epi.* Brevis, civilis, conjecturalis, hereditaria, judicialis, magna, parva, plena dissensionis, privata ac singularis, recens, similis, summa, tota. Controversiæ civiles remotissimæque, forenses, graves, legitimæ, & civiles, plurimæ. *Phras.* 1. *Controversia Fidei*, *vulg.* Glaubens-Streitigkeiten. Fidei capita controversa; controversæ de Fide quæstiones; Fidei capita, quæ in controversiam vocantur, veniunt, adducuntur, deducuntur; quæ in controversia & contentione sunt, versantur; in quibus dissensionis aliquid inest; quæ in disceptationem veniunt, cadunt, vocantur; quæ in disceptatione versantur; quæ in dubium vocari, revocari àb errorum magistris solent; quæ dubitationis aliquid habére videntur novitiæ religionis autoribus, ac sectatoribus. 2. *Controversiam de jure prædii movit*, er hat mir das Land-Gut wollen streitig machen. Controversiam mihi intendit, fecit de jure prædii; in controversiam vocavit, adduxit, deduxit jura prædii nostri; contentionem excitavit, fecit de jure prædii; jus prædii in contentionem vocavit; controversia mihi orta, *vel* nata est de jure prædii. Litem intulit, intendit de jure prædii; controversiam habeo; causa mihi nata est de jure prædii; implicor litibus de jure prædiorum. 3. *Controversia decisa est*, die Streitigkeit ist endlich entschieden worden. Transacta, composita, sedata, dirempta, sublata, dijudicata est. *Usus.* 1. Alet ea res nostras controversias. Controversia mihi cum illo est. Certamen, causa, controversia mihi nascitur. Controversiam constituere, dirimere, componere. 2. Sine controversia optimè scripsit. Fundus sine controversia meus est, dieser Grund ist unstreitig mein. V. *Lis*, *contendo*, *certamen.*

Controversus, a, um. streitig. *Syn.* Litigiosus, dubius. *Usus.* Homo naturâ controversus. Jus, res, causa controversa, plena dissensionis. V. *Dubius*, *Anceps.*

Contrucido, as, avi, atum, are. greulich tödten. *Usus.* Rempublicam impiis armis contrucidârunt. V. *Cædo.*

Contrudo, is, trusi, trusum, ere. zusammenstossen. *Syn.* Constipo, coarcto, compingo. *Usus.* Multos homines in navim contrudi imperat. In carcerem contrusus est.

Contubernalis, is, m. Camerad, Stuben-Gesell. *Syn.* Domesticus, familiaris: Domesticus convictor. *Usus.* In militia, in consulatu contubernalis. Vicinus est meus, imò propè

contubernalis. V. *Socius*, *Familiaris*.

Contubernium, ii, n. Gesellschafft. *Syn.* Convictus, sodalitas. *Usus.* Consuetudo contubernii nos adeò conjunxit. V. *Convictus*.

Contueor, eris, tuitus sum, eri. steiff anschauen. *Syn.* Aspicio. *Usus.* Contuemini os hominis. V. *Intueor*.

Contuitus, ûs, m. Anschauung. *Usus.* Vester ille in me animorum, oculorúmque contuitus. V. *Aspectus*.

Contumacia, æ, f. Halsstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia, pervicacia, obstinatio, superbia. *Epi.* Libera, magna, par, singularis. *Usus.* Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Adhibuit liberam contumaciam à magnitudine animi ductam, non à superbia. Non fero hominis contumaciam. Fuit responsi contumaciâ. Fastidiô, & contumaciâ efferri. V. *Pervicacia, obstinatus, contumax*.

Contumaciter. halsstarrig. *Syn.* Superbè, præfractè, pertinaciter. *Usus.* Contumaciter, & arroganter solet scribere.

Contumax, cis, g. o. halsstarrig. *Syn.* Superbus, pertinax, obstinatus. *Phras.* *In moderatores contumax est*, er ist trotzig und widerspenstig wider seine Oberen. Inest contemptor animus; contumaciâ effertur; impunè eludit moderatorum imperia; est illi animus arrogantiâ subnixus; nescio, quibus opinionibus inflatus est: Supercilium, orísque & oculorum contumacia incredibilis; est ingenium ferox homini, & audaciâ stolidum; spiritus alit elatos, ac superbiâ tumidos: nullus satis æquus est imperiis; nullâ satis autoritate movetur; indomitum ingenium ac jugi impatiens; præferocis animi juvenis est, neque ullâ satis ratione tractabilis. V. *Superbus, ferox, asper*. *Usus.* In superiores contumax, in æquos, & pares fastidiosus, in inferiores crudelis. V. *Pervicax, obstinatus*.

Contumelia, æ, f. Schmach-Rede. *Syn.* Convicium, ignominia, injuria. *Epi.* Extrema, ac miserrima, insignis, & nova, maxima, quam minima, tanta. Contumeliæ gravissimæ, insatiabiles, maximæ, nefariæ, pertinaces, plurimæ, summæ. *Phras.* 1. *Contumeliam illi fecit*, er hat ihm Schmach-Reden gegeben. Maledicè & contumeliosè multa in illum dixit; contumeliis illum oneravit; multâ orationis acerbitate & iracundiâ usus est; asperrimis eum verbis accepit. Multo clamore, & conviciô illum jactavit, conscidit; omnibus probris oneravit; infandas contumelias in illum edidit; probrosis sermonibus absentem laceravit; quas non ad contumelias descendit homo improbè facetus? quid non dictum àb illo cum contumelia? Quas non contumelias in illum jecit? contumeliosissimè illi maledixit; voces àb illo emissæ sanè contumeliosæ; omnibus probris illum oneravit, laceravit; conviciô, contumeliâ illum verberavit; contumeliam homini dixit, imposuit, intorsit sanè gravissimam; contumeliis hominem operuit, vexavit atrocissimis; per obscœnam, turpémque dictu contumeliam violavit; plaustra conviciorum in illum jactavit; linguam contumeliosè in illum strinxit; contumeliam novo modo illi fecit. *Terent.* 2. *Gravi contumeliâ affectus est*, er hat eine grosse Schmach-Rede ausstehen müssen. Gravem sustinuit, accepit, passus est contumèliam; frequenti senatûs conviciô verberatus est; laceratus probris; contumeliis verberatus; jactatus conviciô, ac clamore est; multa de illo maledicè, contumelioséque dicta sunt. *Usus.* In epistola tua multi aculei contumeliarum insunt. Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibére, tutum reddere. V. *Maledictum, convicium, injuria, probrum*.

Contumeliosè. schmählich. *Syn.* Per contumeliam, injuriosè. *Usus.* De absentibus maledicè, contumeliosè detrahendi causâ dicere.

Contumeliosus, a, um. der ein bös Maul hat. *Syn.* Injuriosus. *Usus.* Litteræ, oratio, voces in aliquem contumeliosè emissæ. In edictis, in congressu contumeliosus. V. *Injuria*.

Contundo, is, tudi, tusum, ere. zerstossen. *Syn.* Obtero, frango. *Usus.* 1. Uxorem lapidibus, & fustibus debilitavit; manûs ictibus contudit. 2. *transl.* Audaciam exultantis prædonis, sævitiam, impetum frangere & contundere, brechen, bändigen. Calumniam obtrivit, & contudit. Animum contudi, & fortasse vici.

Conturbatio, nis, f. Betrübung. *Usus.* Conturbatio est metus excutiens cogitata.

Conturbo, as, avi, atum, are. verwirren, bestürtzen. *Syn.* Perturbo, contundo. *Adv.* Magnoperè, mirificè, valdè. *Usus.* 1. Multa conturbat animos

specie

specie utilitatis. Id me maximé conturbat, quòd. Frequentia hominum conturbat, & infirmat imaginum notas. 2. *Decoquo, dissipo pecuniam domini, rationes perturbo, commisceo,* verschwenden das Geld seines Herrns, die Rechnungen verwirren. Num igitur conturbare oportebat? Servus, postquàm conturbasset, profugit.

Contus, i, m. * eine Stange, mit welcher die Schiff-Leuthe das Wasser ergründen. *Syn.* Sudes, *seu* hasta longior sine ferro.

Convalesco, is, valui, ere. wieder gesund werden. *Syn.* Consanesco, valentior fio è gravi morbo recreor, sanor, ex morbo evado; morbô defungor, valetudine emergo, morbo levor. *Adv.* commodissimè, illicò, impune ad perniciem, tardius. *Usus.* 1. Non omnes, qui curantur, convalescunt. Si fatum est, convalescere è morbo, sine medico convalesces. 2. *Transl. Cresco, augeor,* zunehmen. Ut convalescere aliquando civitas, & sanari posset. V. *Confirmo, valetudo, morbus.*

Convallis, is, f. ein rund Thal mit Bergen umgeben. *Syn.* Planities ex omni parte septa montibus. *Usus.* Roma in montibus, & convallibus posita.

Convaso, as, avi, atum, are. * einpacken. *Syn.* Vasa colligo.

Conveho, is, vexi, vectum, ere. zusammenführen. *Syn.* Comporto. *Usus.* Materiem, lapides convexit.

Convello, is, velli, vulsum, ere. zerstöhren, ausziehen. *Syn.* Revello. *Usus.* 1. Simulacrum, gradus convellere. 2. *Transl.* Videbantur convulsuri statum Reipublicæ. Vires, potentiam, acta, gratiam alicujus convellere. Aliquem è suis hortis, de pristino statu convellere. Opinionem inolitam, mentibus dudum insitam convellere.

Convenæ, arum, m. zusammengelauffene Leute. *Syn.* Qui è diversis locis in unam civitatem conveniunt. *Usus.* Romulus pastores, & convenas consilio congregavit, & sapientiâ.

Conveniens, tis, *g. o.* das zur Sach dienet, bequem, übereins kommend. *Syn.* Consonus, consentaneus, congruens, concors, aptus, par, decorus, decens, dignus.)(*alienus. Usus.* Benè convenientes propinqui. Nihil naturæ tam aptum, tam conveniens ad res adversas, & prosperas, quam amicitia. Quid Philosopho minùs conveniens, quam Deos tollere? V. *decet, oportet.*

Convenienter. geschicklich, gleichförmig. *Syn.* Congruenter, secundùm, pro. *Usus.* Convenienter naturæ vivere.

Convenientia, æ, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Conjunctio, cognatio, quasi concentus. *Epi.* tanta. *Usus.* In amicitia est convenientia rerum, in ea stabilitas, in ea constantia. Pulchritudo, venustas, convenientia partium. V. *Amicitia.*

Convenio, is, veni, ventum, ire. zusammenkommen. *Syn.* Concurro, coëo, congrego.)(*dispergo. Adv.* aptè, clam inter se, maximè officio, mirificè, optimè cum aliquo, paullisper, præclare. *Phras.* Multi ad eum convenêre, es seynd viel bey ihm zusammenkommen. Sibi eo convento opus ducebant; cuncta nobilitas accurrit; unum in locum congregata est. Coitio hominum facta est; in ejus congressum & colloquium venére plurimi, convolârunt, concurrerunt, affluxêre. Concursus ad illum factus est maximus. Multi se ad eum salutandum conglobârunt. Ex tota urbe ad illum concursus fuit. *Usus.* 1. Copiæ omnes in unum locum convenêre. Romam tota Italia convenit. Multæ causæ in unum locum convenisse, & inter se congruêre videntur. 2. *Congruo, non abhorreo, aptus, conveniens sum,* sich schicken, übereins kommen. Puto rem conventuram. Aliquid, *vel* nihil inter eos convenit. Hi mores nostræ ætati non conveniunt, diese Sitten reimen sich nicht auf unser Alter. Vide, quid conveniat, quid deceat. Sunt in te aliqua, quæ in nullum convenire possunt. Mihi tecum convenit, wir kommen wohl übereins. Inter omnes convenit, ita esse, es kommen hierinnfalls alle übereins, daß die Sache sich also verhalte. Neminem adhuc convenisse tecum puto. 3. *Adeo, ad aliquem eo, venio,* zu einem gehen. Convenio quotidie plurimos. Nemo me convenit. 4. *Nubo,* verehliget werden. Uxores, quæ in manum viri convenerunt, matresfamilias sunt. V. *Conventio, societas.*

Convenit. es geziemet sich. *Syn.* Decet, æquum est. *Usus.* 1. Non convenit, ad referendam gratiam esse tardiores. 2. *par est,* es steht einem zu. Vos his malis mederi convenit. 3. *Constat,* gewiß, bekannt seyn. Nominis quæstio est, cum de facto convenit. Convenit id mihi cum adversariis, in diesem kommen wir übereins. V. *Decet, oportet.*

Conventiculum, i, n. Zusammenkunfft. *Usus*. Conventicula hominum, & quasi concilia quædam. Coitiones, & conventicula.

Conventum, i, n. Vertrag. *Syn*. Pactum. *Usus*. Stare conventis. Dictorum, conventorúmque constantia. Promissum, & conventum. V. *Pactum*.

Conventus, ûs, m. Vertrag. *Syn*. Pactum, conventum. *Usus*. Pacta aliqua sine legibus servantur ex conventu.

Conventus, ûs, m. Zusammenkunfft. *Syn*. Turba, concio, cœtus, multitudo hominnm in unum locum congregata. *Epi*. Celeberrimus virorum, mulierumque, dignissimus republicâ, elegans, honestus, honestissimus maximusque, magnus, meretricius, nocturnus, tantus. *Usus*. Conventus celebrare, facere, agere, peragere, habére. Conventum dimittere; in quibus oppidis Prætores conventum agere solent. Conventus ille Capuæ me patronum adoptavit.

Conversio, onis, f. Verkehrung. *Syn*. Circumvectio. *Epi*. annua, certa, definitaque, conveniens, constansque incitatissima, longa, maxima, quotidiana, rotunda. Conversiones absolutæ, cœlestes, continuæ, naturales Rerump. *Usus*. 1. Cœli conversio incitatior. Anni conversiones & commutationes. Perpetui cursus, conversionésque cœlestes. 2. *Mutatio*. *vicissitudo*, Veränderung, Abwechslung. Naturales sunt conversiones Rerumpubl. Conversio statûs, & inclinatio communium temporum.

Conversio à peccatis. Bekehrung von denen Sünden. *Phras*. 1. Correctio, emendatio morum; resipiscentis animi propositum; vitæ correctioris studium. 2. *Convertere se à peccatis*, *vulg*. sich von denen Sünden bekehren. Redire in viam; abstinére à sceleribus; resipiscere; ab improba peccandi consuetudine se revocare; ad frugem redire; ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire, sese traducere; ad bonam frugem se recipere; è flagitiorum cœno emergere; emergere è vitiis, & ad curam sempiternæ salutis se revocare; redire ad officium hominis Christiani; animum suum ab omni alia cogitatione ad curandam, tuendamque salutem traducere; animum ad melioris vitæ consilia appellere; ad frugem animum applicare; à malitia absistere; animum à vitæ pravitate abducere; ad sanam mentem redire; suos mores ad recti, honestique leges conformare; se à pravis moribus ad virtutis studium convertere. 3. *Convertere alium à peccatis*. *vulg*. einen andern von Sünden bekehren. E peccatorum, scelerum gurgite extrahere aliquem; errantem in viam reducere; à vitiis, à pravitate vitæ, à sceleribus avertere; ad bonam frugem adducere, reducere; ad melioris vitæ rationem à pravis moribus traducere; de vitæ pravitate deducere. Errantem ad bonam frugem, bonam mentem reducere, revocare. V. *Corrigo*, *melius*.

Conversio idololatræ. Bekehrung eines Abgötters. *Phras*. *Tota barbarorum natio ad Christi fidem conversa est*, dieses barbarische Volck ist gäntzlich zum wahren Glauben bekehret worden. Rejectis tenebris vanarum superstitionum, luce divinitus immissâ ad Christianam Religionem se applicuit; simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit; Christianis se sacris addixit; ad Christi cultum animum adjecit; Christo adjuncta est; ad Fidem adjuncta est; ad sanam Religionem, ac Fidem traducta; à dæmonum stipendiis ad Christi signa, ad Christi castra traducta; à superstitiosis ritibus; ab erroribus, ritibúsque sacrilegis; à dæmonum servitute, ad unius veri DEI notitiam, cultúmque est traducta; à dæmonum servitute in Christianam libertatem vindicata, asserta; ad Christum adducta, adjuncta; ad Christiani cœtûs communionem aggregata; Christo sacri fontis aspersione autorata est. V. *Baptismus*.

Conversio hæretici. Bekehrung eines Ketzers. *Phras*. 1. *Multi hæretici sunt conversi*, es seynd viele Ketzer bekehret worden. E summa caligine, ac tenebris in lucèm Catholicæ veritatis traducti, restituti; redditi Catholicæ Religioni; ad Ecclesiam Catholicam reducti, qui positâ contumaciâ suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecêre; ad sinum Catholicæ Ecclesiæ; ad Ecclesiæ autoritatem redierunt; Religionem Catholicam respexerunt; Ecclesiæ reconciliati sunt; de pravis occasionibus deducti; hæresim abjecerunt, ejurârunt; orthodoxam doctrinam hauserunt; Ecclesiæ se reddiderunt; perversarum opinionum venenum, virus ejecerunt; ejuratâ hæresi se cum Ecclesia Catholica conjunxerunt; se à pravis de religione opinionibus ejecerunt; è seditiosis sectis se extulerunt; ad cœtum rectè sentientium redierunt; ad imperium Romanæ Ecclesiæ se revocârunt; falsarum commenta opinionum repudiârunt; Romanæ Ecclesiæ manus dedêre;

re; pravas opiniones excusserunt; pestem, quam in animo habebant, ejecerunt; ab errorum caligine ad sinceræ fidei lucem pervenêre; suavissimo Ecclesiæ jugo cervices subdidêre, submisêre; cum Ecclesia Romana in gratiam rediêre. 2. *Ab hæresi aliquem convertere*, **von der Ketzerey bekehren.** In gratiam cum Romana Ecclesia reducere, restituere; Ecclesiæ Romanæ reconciliare; hominem pravis opinionibus addictum Catholicæ Religioni restituere; hæresûm erroribus abductum ad Catholicam Religionem revocare; ex hæresum tenebris ad lucem veritatis evocare; ad Catholica castra, signa traducere; cum Romana Ecclesia in gratiam constituere; depravato ab errorum doctoribus animo veritatis lumen accendere; errorem eripere, eximere, extorquére.

Converso, as, avi, atum, are. **hin und wieder kehren.** *Syn.* Sæpè converto. *Usus.* Animus seipse conversans.

Converto, is, verti, versum, ere. **wenden, kehren.** *Syn.* Commuto, traduco, refero. *Adv.* aliquando se ad sanitatem, male, repentè se, rectè, retrò, festinè. *Usus.* 1. Arma sua in perniciem patriæ; calamitatem aliquam ad salutem convertere. Animos ad crudelitatem, vim, religiones, risum & facetias convertere. Alienam rem in suam; omnia ad suum commodum convertere. Animos imperitorum à pravitate, ad Deorum cultum convertit. In eundem se habitum, coloremque convertit. Aliquò se animò, & cogitatione convertere. Se totum ad pacem, ad litteras convertere. 2. *Volvo, circumago*, **wälzen, herum treiben.** Terra circa axem se convertit, ac torquet. 3. *Interpretor*, **übersetzen** Græca in Latinum convertere, Græca Latinè reddere. Demosthenis quædam in Latinum converti, non ut verbum verbo redderem, sed vim verborum servavi, nec ea annumeranda lectori putavi, sed velut appendenda. V. *muto*.

Convestio, is, ivi, itum, iri. **bekleiden.** *Syn.* Vestio, tego, orno. *Usus.* Hederâ omnia convestivit. V. *vestio*.

Convexus, a, um. **allenthalben gewölbet.** *Usus.* Cœlum convexum.

Convictio, onis, f. **Gemeinschafft.** *Syn.* Convictus. *Usus* Jucundissima convictio.

Convictor, oris, m. **Tischgänger, Tischgenoß.** *Epi.* familiaris, quotidianus. *Usus.* Domestici convictores. *vulg. commensales.*

Convictus, ûs, m. **Beywohnung, ordentliche Nahrung.** *Syn.* Convictio. *Usus* Quin redis ad convictum nostrum. Is tollit convictum humanum, & societatem.

Convinco, is, vici, victum, ere. **überzeugen, überweisen.** *Syn.* Arguo, coarguo, redarguo, cogo, revinco. *Usus.* Flagitii aliquem testibus, testimoniis manifestis, indiciis convincere. Convictus, fractus, reprehensúsque discessit. Etsi causa tua non manifestissimis indiciis temeretur, mores tamen, & vita te convincerent. Convincam facilè, & elinguem faciam, reddam; tuâ te confessione induisti, & jugulâsti, **du kanst mit deiner eigenen Bekanntnuß überwiesen werden.** V. *Arguo*, *Revinco*.

Convitiator, oris, m. **Schmäher.** *Syn.* Maledicus. *Usus.* Huic convitiatori ego de mea vita respondeam?

Convitium, ii, n. **Schmähung** *Syn.* Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. *Epi.* ferreum, grande, grave, justissimum, honestissimumque, magnum, turpe, maximum, quotidianum, tacitum. *Phras.* 1. Convitium facere, **schmähen.** Probra ingerere; contumeliis agitare animos; maledicta in aliquem conferre, conjicere; maledictis opprimere, lacessere, appetere, vexare; contumeliis operire, opprimere; verbis violare, lacessere; maledictis figere, obruere; probrum objicere, objectare; maledicta in aliquem congerere; omnibus probris onerare; verbis obterere res cum laude gestas; nullis parcere verborum contumeliis; labem magistratui imponere; maledictorum notis inurere; probrum inferre; probris vexare. V. *Maledictum*, *probrum*, *contumelia*. 2. *Convitium pati* **Schmach-Rede aussteben müssen.** Convitiô jactari; convitiis urgéri; convitium sustinêre; contumeliam accipere, pati; convitiô verberari. *Usus.* Consectari aliquem convitiis. Convitiô aliquid flagitare. Urgeor omnium vestrûm convitiô. Respondebo hominis furiosi convitio. V. *Dedecus*, *Ignominia*.

Conviva, æ, m. **Gast.** *Syn.* Socius ad epulas, convictor. *Epi.* Consiliarii, consilii alicujus, hilari & benè accepti, singuli. *Usus.* Collectam exigere à convivis. Convivas benè hilaritérque accipere.

Convivalis, e. * zum Gastmahl gehörig. *Usus*. Convivalia ludionum oblectamenta addicta epulis.

Convivator, oris, m. * der Gast-Geber. *Syn.* Qui convivium facit, parat.

Convivium, ii, n. Gastmahl. *Syn.* Epulæ, accubatio epularis amicorum. *Epi.* Delicatum, flagitiosissimum, gladiatorium, gratum, jucundum, & gratum, maximum, mirificum, moderatum & honestum, præclarum, publicum, pudicum & sobrium, tempestivum, turpe. Convivia honesta, impura, intempestiva, moderata, modica, muliebria, nocturna. *Phras.* 1. *Convivium splendidum*, ein herrliches Gast-Mahl. Convivium opipare adornatum; omnibus rebus instructum, & paratum; ornatum magnifice & splendidè; epulum regiâ magnificentiâ dignum; lautum, exquisitum; mensa exquisitissimis dapibus exstructa. 2. *Convivium apparare*, ein Gast-Mahl zurichten. Parare, ornare, instruere; epulum dare; mensam exquisitissimis dapibus exstruere; convivio aliquem accipere; convivium magnificè, splendidè, apparatissime adornare. 3. *Convivio adesse*, zu Gast seyn. Convivium inire, celebrare, concelebrare; convivio accipi; ad convivium adhibêri; accubare in convivio; in convivio esse; convivio interesse; in convivio accumbere. *Usus.* Celebratur omnium sermone, lætitiáque convivium. Agitare convivia, Gasterey halten. Condicere, *intell. ad convivium*, versprechen, bey dem Gastmahl zu erscheinen. Convivium ad multam noctem variô sermone producere.

Convivor, aris, atus, sum, ari. Gastmahl halten. *Syn.* Convivium ago, agito, epulum do. *Usus.* Quotidie in publico, & de publico convivatur. V. *Convivium.*

Convocatio, nis, f. Zusammenberuffung. *Syn.* Conventus, congregatio. *Usus.* Nulla ad defendendam Rempublicam Populi convocatio.

Convoco, as, avi, atum, are. zusammenruffen. *Syn.* Voco, concieo, advoco, congrego. *Adv.* aliquando, omnino, serius, fusè. *Phras.* *Populum convocavit*, er hat das Volck zusammenberuffen. Concionem advocavit; concilium indixit; concilium plebis habuit; ad concionem vocavit plebem; conventum fecit, egit, celebravit; concivit multitudinem; juvenum manum collegit, comparavit; agmen coëgit; cœtus hominum sociavit; multitudinem coëgit, congregravit. V. *Colligo.* *Usus.* Convocare, & congregare dissipatos. In domos consulum senatum convocare, cœtum indicere. Concientur miraculo novæ rei homines, servitia edicto concitantur, arcessuntur.

Convolo, as, avi, atum, are. eilends zusammenkommen, zusammenfliegen. *Syn.* Concurro. *Adv.* statim. *Usus.* Convolant tota ex Italia nuntii. Vexillô elatô ocyus convolabunt. V. *Concurro.*

Convolvo, is, vi, volutum, ere. zusammenwinden. *Syn.* Involvo. *Usus.* Sol se convolvens elabitur, ut abeat.

Conus, i, m. die oberste Spitz auf einem Helm. *Figura metæ, vel pyramidis, aut Turbinis inversi.* *Usus.* Conum, ais, & cylindrum, & pyramidem pulchriorem, quàm sphæram videri.

Conisco as, are. mit den Köpffen stossen, wie die Widder. *Syn.* Arieto, fronte concurro. *Usus.* Caput opponis, cum eo coniscans.

Cooperio, is, ui, pertum, ire. * bedecken. *Syn.* Tego. *Usus.* Telis coopertum corpus. Homo sceleribus, miseriis coopertus. V. *Tego.*

Cooptatio, nis, f. Erwehlung. *Syn.* Constitutio. *Epi.* censoria. *Usus.* Cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur.

Coopto, as, avi, atum, are. erwehlen. *Syn.* Eligo, adscribo, recipio. *Usus.* Aliquem in amplissimum collegium, in senatum suâ nominatione cooptare.

Coorior, eris, ortus, sum, iri. sich erheben. *Syn.* Orior. *Usus.* Tum subitò coortæ tempestates sunt maximæ. Coorti ex insidiis hostes. V. *Orior.*

Copia, æ, f. Menge, Uberfluß, Erlaubnüß. *Syn.* Abundantia, ubertas, vis, facultas. *Epi.* accurata orationis, admirabilis, assidua, bona, digna gloriâ imperii, exilis. Copiæ adventitiæ, affluentes, amplissimæ patrimonii, domesticæ, desperatæ, equestres ac pares, exiguæ amicorum, extenuatissimæ, firmæ, innumerabiles, magnæ, bellicosæ, omnibus rebus ornatæ, nimiæ, pares, parvæ, pedestres, præclaræ, præsentes, veteranæ, veteres. *Phras.* 1. *Maxima frumenti copia advecta est*, man hat eine grosse Menge Getrayds zugeführt. Magna vis, innumerabilis frumenti numerus, ingens frugum modus comportatus est; urbs commeatûs copia ad satietatem instructa est. 2. *Tellus magnam copiam præbet frugum*, die Erde trägt eine Menge der Früchten. Abundantiam gignit, suppeditat id genus frugum; affluit frugum copiâ; magna soli est benignitas ad maturandas fruges; frugum eo loco abundè est; tellus copiâ rerum saginat accolas; tellus abundat frugibus; copiâ frugum, & ubertate anteit pleras-

râsque imperii provincias; lætissima ubique frugum ubertas est; nihil uberius ad fruges solo, ubertas frugum quanta potest esse maxima; ager est frugum inprimis fertlis. 3. *Vir copiis rei familiaris locuples*, er ist ein reicher Mann. Omnibus copiis floret, abundat, affluit, circumfluit; omnium rerum affluentibus copiis ditatus, præditus: in summa rerum abundantia vivit. V. *Dives*. 4. *Copias contrahere*, seine Soldaten zusammenziehen. Copias cogere, contrahere; vires suas in unum conferre; colligere ex dissipato cursu; castra castris conjungere. V. *exercitum parare*. *Usus*. 1. Dicendi, verborum, ornamentorum copia, varietas, ubertas. Frugum ubertas, & copia. 2. *Facultas*, *potestas*, *occasio*, Macht, Gelegenheit. Majori curâ, quam copiâ, & facultate rem gerere. Facere civibus omnibus sui consilii copiam. Hortensio summam copiam, facultatémque dicendi natura largita est. 3. *Opes*, *fortunæ*, Reichthum. Moderator Rempublicam faciat opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. 4. *Exercitus*, *manus*, *cohors militum*, Kriegs-Heer, Hauffen Soldaten. Copias conficere, comparare, parare, cogere, Völcker werben, zusammenziehen. Copias habet, copiis abundat, auf den Beinen haben. Copias producere, educere in aciem, exponere, zur Schlacht führen. Copias armare, instruere, bewaffnen. Copias profligare, in die Flucht treiben. V. *Exercitus*.

Copiosè häuffig. *Syn*. Uberrimè, largè, largiter, prolixè, abundanter. *Usus*. Pastum animalibus copiosè, & abundanter natura comparavit. Copiosè de aliqua re dicere, disserere, disputare.

Copiosus, a, um. überflüßig, reich, häuffig. *Syn*. Abundans, uber, dives. *Adv*. admodum, planè, & locuples. *Phras*. *Est orator admodum copiosus*, er ist ein beredsamer Wohlredner. Fusè, copiosè, rhetorice auget, & ornat, omnia; fusè, lateque disputat; tractat, pertractat uberrime omnia; est in eo flumen verborum; est oratio plurimi sanguinis; juvenili penè redundantiâ luxuriat; verbis effervescentibus, & pauló nimium redundantibus utitur. Sermonis plenus orator est, ac præ cæteris verbosus; ore pleniore disputat, & tractat omnia; velut in immenso campo liberius vagatur. *Usus*. Homo inter suos inprimis copiosus, reich. Omnibus rebus ornatus, & copiosus. Lautum & copiosum patrimonium. Homo ad dicendum copiosus. V. *Dives*, *Oratio*, *eloquentia*.

Copula, æ, f. * ein Band. *Syn*. Nexus, vinculum. *Usus*. Quæritant me, copulas gestant secum.

Copulatio, onis, f. Vereinbahrung. *Syn*. Conjunctio. *Usus*. Copulatio rerum, coagmentatióque naturæ. Congressus, copulationésque consuetudinum. Complexiones, adhæsiones, copulationes atomorum. *Conjunctio*.

Copulo, as, avi, atum, are. vereinbahren. *Syn*. Jungo, adjungo, compono,)(*Disjungo*, *divello*, *distraho*. *Usus*. Disjuncta conjungere, futura cum præsentibus copulare. Animi cum corporibus copulati: Equester ordo cum senatu copulatus, Ista cogitatione different, re copulantur. Nihil amabilius, nihil copulatius morum similitudine bonorum. *Jungo*, *adjungo*.

Coquo, is coxi, coctum, ere. kochen. *Adv*. benè. *Usus*. 1. Is, qui coxerat, condimenta addidit. 2. *Transl*. Vir bonus misere coquitur â curis. Sermone utitur benè cocto, & conditô.

Cor, cordis. n. Hertz. R. ἐ κῆρ. *Syn*. Pars in animante princeps, vitæ fons. *Phras*. 1. *Ex corde*, *vulg*. von Hertzen. Ex animo; ex intimo animi sensu, libenti animô; propensô studiô; propensissimâ voluntate; egregiâ animi alacritate; impensè, sincerè, optimô animô. 2. *Nihil sibi cordi sumit*, *vulg*. er nimmt ihm nichts zu Hertzen. Eorum nihil illi cordi est; nihil in animum descendit; eorum nihil in animum admittit; parùm, nihil his movetur, commovetur; nihil illi istorum curæ est, omisso, ac soluto ad hæc est animo; de his rebus minimè laborat. V. *Cura*, *solicitus*. *Usus*. Nec cor habet, nec palatum. Animus mihi ardet, cor cumulatur ira. Res tua valdè mihi cordi est. *Vulgus pro animo perperàm ferè usurpat* cor; *ut*; *non habet cor*. *Durô*, *bonô est corde*, er hat kein Hertz ꝛc.

Coràm, zugegen. *Syn*. Ad, apud, ante, in conspectu, ante oculos, ante pedes, in oculis.)(*absens*. *Usus*. Coràm, & absenti mihi promisêre. Sed hæc pluribus, & commodiùs coràm. V. *Conspectus*, *præsens*.

Corbis, is, f. & m. ein Korb. *Syn*. Canistrum, fiscina è vimine contexta. *Usus*. Messoria corbe se contexit.

Corbita, æ, f. ein Last-Schiff. *Syn.* Navis oneraria.

Corculum, i, n. ein Hertzlein. *Syn.* Cor parvum. *Vox amatoria.* *Usus.* Scipio corculum apellatus fuit.

Cordatè. *weislich. *Syn.* Sapienter, prudenter.

Cordatus, a, um. weis. *Syn.* Prudens, sapiens. *Usus.* Scaurus homo egregiè cordatus *Vulgus* cordatus, cordatè *adhibet pro* forti, generoso, fortiter. V. *Prudens.*

Cordolium, ii, n. Hertzwehe. *Syn.* Dolor cordis. *Usus* Rides ab cordolio. At mihi cordolium est.

Corigia, æ, f. ledernes Band. *Syn.* Lorum, seu cingulus è corio factus. *Usus.* Pedis offensio, & corigiæ abruptio erit cavenda.

Corium ii, n. Leder. *Usus.* Obvolutus, vestitus, tectus corio.

Corneolus, a, um. hart, wie ein Horn. *Syn.* Corneus *Usus* Aures duros, & quasi corneolos habeant introitus.

Corneus, a, um. hörnen. *Usus.* Corneum rostrum.

Cornix, icis, f. Krähe. *Epi* cursans, fusca, *Usus.* Cornicum oculos configere.

Cornu, u, n. ein Horn. *Epi.* dexterius, firmius, sinisterius. Hebetiora, acutiora. *Usus.* Lunæ nascentis cornua. Animantia cornibus armata.

Corolla, æ, f. *Kräntzlein. *Syn.* Corona.

Corollarium, ii, n. Zusatz. *Syn.* Appendix, accessio. *Usus* Ad solitos fructus orationum aliquod nummorum corollarium adjicere. V. *Addo.*

Corona, æ, f. Krantz, Cron. *Syn* Insigne regni, insigne regium, diadema sertum. *Epi.* aurea, civica, illuminata, laurea, longa, maxima, multiplex, publica, subita. *Usus.* 1. Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata, eine goldene Cron, mit schimmerenden Perlen besetzet. Habere, ferre, corronam auream in capite. Coronam civicam imponere. Ponere, deponere coronam. 2. *Circulus audientium, cœtus,* ein Kreis, oder Versammlung der Zuhörer. Frequentissimâ coronâ cingi & sepiri. Causa erit ad maximam coronam dicenda. Ita coronâ hominum, & consessu. 3. *Corona clericalis, vulg.* Cron derer Geistlichen. Sacri Ordinis insigne, attonsô in coronæ modum vertice. *Vulgo: Tonsura.* 4. *Coronam Marianam recitare, vulg.* den Rosen-Krantz betben. Statas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Preces coronarias ad Divinæ Matris Honorem persolvere. Corollam precariam pie, sanctéque volvere. Statis precibus Dei Parenti Virgini corollam texere. Piaculares sacræ corollæ globulos pie sanctéque precando volvere. Preces coronariæ, corolla precaria, globuli precarii, piaculares, Rosen-Krantz.

Coronarius, a, um. daraus man Cronen, oder Kräntzlein macht. *Syn.* Quod ad coronas pertinet. *Usus.* Aurum coronarium dabatur consulibus ex Provincia decedentibus ad decorandum triumphum.

Corono, as, avi, atum, are. crönen. *Syn.* coronam impono, corona dono, venerabilem insignibus Imperii facio, insignibus regni augustiorem reddo. *Usus.* Epulas coronati ineunt.

Corporatus, a, um. das einen Leib hat. *Usus.* Mundus cernitur, & tangitur, & undique est corporatus.

Corporeus, a, um. leibhafftig. *Syn.* Corporatus, concretus. *Usus.* Corporeum, & aspectabile omne necesse est esse, quod natum est.

Corporis Christi Festum. Fest des Fronleichnams Christi. Dies, quem anniversariò, augustissimóque ritû, sanctissimo Christi corpori sacrum voluit Ecclesia; qui sanctissimi Christi corporis honoribus à majoribus dicatus est; quô omni apparatus genere, triumphalem planè in modum, augustissimum mysterium celebrat Christianus Orbis.

Corpulentus, a, um. *wohl beleibt. *Syn.* Obesi corporis homo. V. *Pinguis, Abdomen.*

Corpus, oris, n. Leib. R. à *Corrumpo.* *Epi.* ægrum, bene constitutum, caducum & infirmum, castum, clarum, debile, externum, extremum, figuratum, firmum, fragile, grave, illustre, immane, immortale, imperfectum, impudicissimum, impurum, incultum, horridum, ingens, integrum, insipiens, inviolatum, maternum, mortale, mutabile, obliquum æqua-

æquabile, sanctissimum, sanum, semiferum, vitiosum. Corpora aspera, hamata uncinatáque, solida ac individua, terrena, concretaque, viva. *Usus.* 1. Corpus, quasi vas animi, & quoddam receptaculum. Corpus exercendum, & ita afficiendum est, ut obedire rationi possit, in exequendis negotiis, & in labore tolerando. Corporis infirmitas, & imbecillitas. Corpora recalescunt, confirmantur, allevantur, revocantur agitatione, & exercitatione. E morbo vires, & corpus amisi. Dandum est tempus corpori. Serviendum est corpori. Voluptate ad corpus pertinentes. Corpus vulgare, *meretricium.* 2. [*Transl.* *Corpus Reipublicæ.* Non modò partes, sed corpus Reipublicæ curâsti, die gantze Gemeinde. 3. *Opus, volumen,* ein Werck, ein Buch. Ex his medicum corpus confici posset. Corpus defensionis.

Corpuscula, orum, n. Leiblein. *Epi.* levia, rotunda, angulata & curvata, & adunca. *Usus.* Democriti corpuscula quædam lævia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam, & quasi adunca, ex his &c.

Corrado, is, rasi, rasum, ere. * zusammenscharren. *Usus.* Illi, credo, hæc pecunia corraditur.

Correctio, onis, f. Verbesserung. *Syn.* Temperatio, emendatio. *Usus.* Correctionem alicui adhibere. Hæc est veteris Philosophiæ correctio, & emendatio. V. *Emendatio, reprehendo, corrigo.*

Corrector, oris, m. Verbesserer. *Syn.* Censor, emendator. *Usus.* Corrector, & emendator civitatis.

Correpo, is, repsi, ere. schleichen. *Syn.* Irrepo.

Corrigo, is, rexi, rectum, ere. verbesseren. *Syn.* Emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore averto, compenso.)(*depravo.* *Adv.* ambitiosè orationem. *Phras.* 1. *Spero fore, ut se corrigat,* ich hoffe, er werde sich bessern. Ut se flectat, & majores suos respiciat, ut sanetur; ut ne exemplum in perniciem civitatis manet; ut frugi evadat; ut virtute culpam corrigat; nova gloria flagitii memoriam aboleat; ut se restituat; se ad frugem corrigat; ad frugem animum applicet; ut in viam redeat; ab errore revocetur; objurgando melior fiat; ut correctionem subeat, suscipiat, admittat; ut correctorem patiatur; monitoribus, & qui erranti viam monstrent, obtemperet, dicto audiens sit, morem gerat. 2. *Vix jam corrigi potest,* er kan fast nicht mehr gebessert werden. Nullum penè correctioni locum relinquit, reliquum facit; nullam propè melioris frugis spem facit; vix est, ut ad sanitatem flectatur; conclamatum videtur de ejus emendatione; insanabile penè malum est; is ut ad meliorem se frugem recipiat, sperari vix potest; deploranda in perpetuum videtur ejus emendatio; vix superest medicinæ locus; respuit jam inveterata vis mali, quasi desperata salute medicinam; frustra jam in emendandis ejus moribus opera ponitur; altius jam animo insedit vitium, quàm ut evelli ulla ratione possit. V. *Melius.* 3. *Correxit orationem,* er hat die Red verbessert. Ad ineptos locos notam apposuit; orationem limavit; multis lituris elimavit, perpolivit; menda non pauca lituris sustulit; demendo, mutando, interpolando multis locis sensum restituit. *Usus.* Aliquem, mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem pœnitendo correxit. Corrigere se, & reprehendere. V. *Melius.*

Corripio, is, ripui, reptum, ere. bestraffen, ergreiffen. *Syn.* Comprehendo: reprehendo. *Adv.* acerrimè, occultè, severè. *Usus.* 1. Hominem corripi, & suspendi jussit. Dolore, àmentia, irâ corripi: morbô subitò corripi. 2. *Reprehendo, arguo, incuso, accuso,* mit Worten straffen, Verweiß geben. Clamoribus maximis aliquem corripere. V. *Reprehendo, Objurgo, Impetus.*

Corroboro, as, avi, atum, are. stärcken. *Syn.* Firmo, confirmo, roboro, sancio.)(*infirmo, frango.* *Usus.* Spem alicujus lenitate; factionem indulgentiâ corroborare. Cùm se vox tua corroborârit. Corroborata jam vetustate audacia. Ætas corroborata, rerum cognitioni apta. V. *Firmus, confirmo.*

Corrodo, is, rosi, rosum, ere. zernagen. *Syn.* Rodo. *Usus.* Mures scuta corroserant.

Corrogo, as, avi, atum, are. zusammenlesen, und raspeln. *Syn.* Rogo, peto, precibus quæro. *Usus.* 1. Necessarios suos corrogat, ut sibi adsint. 2. *Congrego,* versammlen. Vestimenta, vasa, milites corrogare. V. *Collige.*

Corrugo, as, avi, atum, are. * runtzlicht machen. *Usus.* Frontem corrugare. Caperare, contrahere, adducere frontem. V. *Ruga.*

Corrumpo, is, rupi, ruptum, ere. **verderben, zerbrechen.** *Syn.* Depravo, vitio, in vitium impello, destruo. *Phras.* 1. *Cupiditates juventutem corrumpunt*, **üble Begierden verderben die Jugend.** deteriorem faciunt; à recto cursu, & ratione detorquent; nervos omnes virtutis elidunt; corruptelarum illecebris irretiunt; facilè in omnia vitia præcipitant. 2. *Juventus facilè corrumpitur, vulg. seducitur*, **die Jugend wird leicht verführt.** Contagione malorum juventus facilè evertitur; in errorem facilè inducitur; facilè transversùm agitur; malis moribus depravatur; ad mala consilia deducitur; ad nequitiam facilè inducitur; in fraudem illicitur; solicitando, & pollicitando juvenum animi lactantur, labefactantur. Juventus veluti contactû facilè recipit vitia, animi virus; morbi illi animorum facilè pervadunt juventutem; facilè serpunt contagiones malorum; morbi illi animorum veluti corporum contactû vulgantur; ætas illa flexibilis, pravis capta corruptelarum illecebris à continentia facilè deducitur; vitiis imbuitur; ad inertiam & voluptates corporis pessumdatur. 3. *Hoc in se facinus nunquam concepisset, nisi à pravis sociis corruptus esset*, **er hätte dieses niemahlen gethan, wann er nicht von andern wäre verführet worden.** Nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset; nisi sociorum exempla transversum egissent; nisi pravitate sociorum ad hæc consilia traductus; hæc cùm ageret, contagione quadam pestifera insaniit, sociorum pravitate auferri se passus; corruptelarum illecebris irretitus; contactus iis corruptelarum illiciis, quæ pravis à sociis sunt profecta. 4. *Bellicam laudem avaritiâ corrupit*, **er hat das Lob, so er im Krieg verdienet, durch seinen Geitz verderbet.** Partam bellô gloriam avaritiâ expunxit; avaritiæ sordes belli gloriam confregere; offecit bellicis laudibus, partóque armis decori avaritia importuna; armorum gloriæ avaritia labem imposuit, aspersit, illustrem bellis gloriam avaritiæ sordibus inquinavit. V. *Macula.* 5. *Corruptus est pecuniâ judex*, **der Richter ist mit Geld bestochen worden.** Judex magnâ vi pecuniæ à sententiæ æquitate deductus est; ob rem judicandam pecuniam accepit; pretio additam fidem habuit nummarius juris interpres; jus pecuniâ est adulteratum, spe & metu depravatum; judicis fides pretiô labefactata concidit; saturatus infinitâ largitione judex, pecuniæ magnitudine facilè ab instituto deductus est; mercenarius judex, cujus mens oppressa præmiô, lingua adstricta mercede, vero pretium, ac gratiam facile antetulit; judex venalem linguam, fidèmque habuit; judex mercede conductus; largitione cæcatus; pretiô delinitus; aurô corruptus est; adversarii mei infinitâ largitione adversum me usi sunt; judicem pretiò mercati sunt; judicum voluntates largitione redemerunt; corruptelam judicii magnâ vi pecuniæ moliti sunt; tantum donis, muneribúsque perfecerunt, ut à sententia facilè abiret, abduceretur; venalem pretiô hominem, & largitione devinctum magnitudine pecuniæ facilè à bono, honestóque abstraxêre. Judicem, à cupiditate auri haud intactum, qui adversus divitias haudquaquam invictum gerebat animum, facilè donis ad suam causam perduxerunt. *Usus.* Aliquem pecuniâ, judicem largitione, pretiô tribus corrumpere. Vitiosa & corrupta consuetudo. Corrupti ac depravati mores. Tabulæ publicæ lituris corruptæ. Oculi fletû, viæ lutô, vestes usû, ædes situ corrumpuntur. V. *Deterius*, *Destruo.*

Corruo, is, ui, utum, ere. **zu Hauffen fallen.** *Syn.* Ruo, cado.)(*Sto. Phras.* 1. *Vulneratus corruit*, **er ist vor Wunden zusammengesuncken.** præceps in vulnus abiit; inter manus suorum collapsus est, deficiens, ac jam vix spiritum ducens; moribundus labentibus super corpus armis ad terram defluxit; ruente equô saucius ipse, præceps ad terram datus est. 2. *Domus corruit*, **das Haus ist zusammen gefallen.** domus convulsa sedibus suis cum fragore ingenti procidit, ruit, procubit; diu quassata, ac labefactata ruinâ tandem oppressa est. V. *Cado. Usus.* Ædes exesæ corruêre. Uno meo fato tu, & omnes mei corruistis. Corruêre urbis opes. Ille timore, ego risû penè corrui.

Corruptè, **verderbter Weise.** *Syn.* Malè, pravè, nequiter. *Usus.* Depravatè, & corruptè de re aliqua judicare.

Corruptela, æ, f. **Verderbung.** *Syn.* Quod ad corrumpendum valet, *ut largitio*, *illecebræ*, *&c. Phras. Corruptelam judicii moliri*, **den Richter wollen bestechen.** solicitare judicem pecuniâ ad perniciem alterius; spe ac promissis prolectare; mercari pretiô judicem; pretiô ac largitione delinire; donis, muneribus tentare. V. *Corruptus judex. Usus.* Mores hâc dulcedine,

dine, corruptelâque depravati. Corruptela malæ consuetudinis. Aliquem corruptelarum illecebris irretire.

Corruptio, onis, f. Verderbung. *Usus.* Morbum appellant totius corporis corruptionem.

Corruptor, oris, m. Verderber. *Syn.* Largitor. *Usus.* Quis corruptor juventutis? Quem tu hujus tribus corruptorem, ac venditorem clamitas.

Corruptrix, icis, f. Verderberin. *Usus.* Corruptrix provincia.

Cors, tis, f. ein Hof in einem Haus. *Syn.* Area villæ, spatium intra maceriem. *Usus.* Villam habes cum corte.

Cortex, icis, m. & f. Rinden. *R. q. Corió tegens lignum.* *Usus.* Trunci obducuntur librô. aut cortice, quo sint à frigoribus, & caloribus tutiores.

Cortina, æ, f. Fürhang. *Usus.* Cortina theatri.

Corusco, as, avi, atum, are. blintzen. *Syn.* Splendeo, emico. *Usus.* Flamma inter nubes coruscat.

Coruscus, a, um. glänzend. *Syn.* Fulgens.

Corvus, i, m. Raab. *Usus.* Milvo est bellum naturale cum corvo.

Coryphæus, i, m. der Urheber. *Syn.* Dux, princeps. *Usus.* Zenonem Philo coryphæum Epicureorum appellat. V. *Autor.*

Cos, tis, f. Wetzstein. *Syn.* Lapis, quô cultri acuuntur. *Usus.* Iracundia cos est fortitudinis. Novaculâ cotem præcidere.

Costa, æ, f. * Rippe. *Usus.* Animalium, navium costæ.

Cotes, tium, f. Felsen. *Syn.* Aspera saxa. *Epi.* Scrupulosæ. *Usus.* à quibus tanquam à scrupulosis cotibus enavigavit oratio.

Cothurnus, i, m. Halb-Stiefel. Calceamenti genus tragœdis, & virginibus familiare.

Crapula, æ, f. Trunckenheit. *Syn.* Helluonum vitium, dissoluta victûs ratio. *Phras.* 1. *Crapulam habet*, er hat einen Rausch. Merô incalescit; sensus merô victi sunt; gravata ebrietate mens; vinô gravis est; merô oneratus; vinô, epulisque obrutus est; appotus probè; invitavit se plusculùm majoribus poculis; temulentus est; vinô rationem obruit; vinô mentem mersit; vinô sepultus est; vinô onustus, languidus, oppressus est; vinô madet; crapulâ ac capitis errore titubat; nec mens, nec lingua homini consistit; merô victus est; vini flore se complevit; vinô se ingurgitavit; crapulâ gravis & impos sui est. V. *Ebrius.* 2. *Crapulam edormivit*, er hat den Rausch ausgeschlaffen. Crapulam exhalavit; somnô concoxit; quies mentem reddidit; ebrietatem discussit. *Usus.* Edormi & exhala crapulam. V. *Bibo.*

Cras, morgen. *Syn.* Secundùm hanc diem, crastina die.

Crassè, * grob / dick. *Usus.* Crassè compositum aliquid.

Crassitudo, inis, f. Dicke. *Usus.* Crassitudo aëris mihi noxia.

Crassus, a, um. dick / grob. *Syn.* Densus, plenior, pinguis, concretus.)(*tenuis.* *Usus.* Crassus & concretus aër. Omnia crassis circumfusa tenebris. Cœlum crassum.

Crastinus, a, um. morgig. *Usus.* Nisi me in crastinum differre velis.

Crater, éris, m. Trinck-Schaalen. *Syn.* Poculum, cratera.

Cratera, æ, f. Trinck-Schaalen. *Syn.* Crater, vas ad hauriendam aquam. *Epi.* Fulgens, pucherrima. *Usus.* Crateræ ex ære pulcherrimæ.

Crates, is, f. Gitter. *Syn.* Tabula viminibus contexta. *Usus.* Locus conseptus cratibus.

Creatio, onis, f. Erschaffung. *Usus.* Creatio Magistratuum.

Creator, oris, m. Erschaffer. *Syn.* Procreator, genitor, effector. *Phras. Creator universi DEus*, GOtt der Erschaffer der Welt. Effector, & molitor mundi; opifex, generator, ædificatórque mundi DEus; rerum, quæ in tota naturâ constant, omnium opifex: universi conditor ac parens DEus; hujus immensi operis conditor, effector; mundi hujus architectus, ac fabricator; temporum, ac omnium rerum artifex. V. *DEus.* *Usus.* Creator urbis Romulus.

Creatura, æ. f. Geschöpff. *Syn.* Res creata; ex nihilo producta; res condita ab opifice, & ædificatore mundi DEO; res à summo conditore DEO procreata; summi conditoris, creatoris,

ris, procreatoris opus; res mortalis. Creata omnia.

Creber, bra, brum. **offtmahlig.** *Syn.* Frequens, densus. *Usus.* Thucydides creber est rerum frequentiâ. Crebræ venæ totô corpore intextæ. Per hos dies creberrimus mihi sermo de te. V. *Sæpè, frequento.*

Crebritas, tis, f. **Offtheit.** *Syn.* Frequentia. *Epi.* Pristina, tanta litterarum. *Usus.* Tanta erat crebritas litterarum. Crebritate officiorum priora errata sarciam.

Crebrò. **offt.** *Syn.* Frequenter. *Usus.* Crebrò litteras dare. V. *Sæpè.*

Credibilis, e. **glaublich.** *Syn.* Probabilis, verisimilis.)(*incredibilis. Phras.* 1. *Credibile est,* **es ist glaublich.** Fidem est propius; ad fidem pronius est; verisimillimum est; à ratione haud alienum est; par est credere. V. *Verisimile.* 2. *Rem credibilem reddidit,* **es hat die Sach glaublich gemacht.** Fidem ejus rei fecit allatus ab eo nuncius; suspicionem affirmavit rumor publicus; fidem rei addidit una, consentiénsque vox populi; ad suspicionem res certissimæ accesserunt; opinionem adjuvit constans rei fama. *Usus.* Narratio credibilis esse debet. Credibile est, quod sine ullo teste auditoris opinione firmatur. V. *Incredibilis.*

Credibiliter, **glaublich.** *Syn.* Verisimiliter, probabiliter. *Usus.* Quam non modô non credibiliter, sed ne suspiciosè quidem.

Creditor, oris, m. **ein Glaubiger.** *Syn.* Is, cui quácunque causa aliquid debetur.)(*Debitor. Epi.* Ceteri, familiares, universi. *Usus.* Fraudare creditores. Cùm omnibus creditoribus suis malè agit.

Credo, is, didi, ditum, ere. **glauben.** R. *q. cor do, id est, assensum. Syn.* Fidem habeo, tribuo; autoritatem tribuo, autoritatem & fidem adjungo, mihi persuadeo. *Adv.* Citô de aliquo, facile, firmius, prorsus, rectè de aliquo, stultè, temerè pecuniam, valdè, dementer. *Phras.* 1. *Ne temere cuivis credas,* **glaube nicht gleich einem jeden.** Ne cujusvis testimonio fidem tribuas; fidem adjungas; ne omnibus credulum te præbeas; ne omnibus credulitatem tuam addixeris; segnior ad credendum esto; caveas, ne fidem tibi quisque faciat, tibi aliquid persuadeat. 2. *Non cuivis est credendum,* **es ist nicht allen zu glauben.** Quibusdam fidem & autoritatem justa suspicio derogavit; quosdam leviores autores rei, culpa facit; sunt, quibus incerta, dubia, fluxa fides sit; quorum fide niti tutò haud possis; non cuivis adhibenda est fides. 3. *Crede mihi, rem ita se habere,* **glaube mir, daß die Sach sich also befinde.** Persuasum tibi habe; indue animum; induc in animum, ita esse, pro certo habe; pro certo existima; nihil dubita; exploratum, atque omninò certum habè; pro comperto habeas, velim; sit hoc apud te minimè dubium; sit exploratum; pro inquisito & comperto sit, rem hôc locô esse; velim, sic habeas; tibi persuadeas; cum animo tuo constituas, in hoc statu rem esse. 4. *Est vir, cui meritò credi possit,* **es ist ein Mann, dem man billig zu glauben hat.** Cujus conspecta fides & gravitas; est fide dignissimus; vir est suspectæ minimè fidei; non dubiæ fidei; spectatissimæ fidei; cujus ingens apud omnes autoritas, ac fides; cujus autoritas magni apud omnes est ponderis; qui autoritate valeat, floreat maximâ; cujus ingens inter testes nomen; cui vel injurato credas. V. *Autoritas. Usus.* 1. Ajunt, nervos, atque artus esse sapientiæ, non temerè credere. Adduci non possum, ut somniis credam. Non credo de numero militum. 2. *Concredo, committo,* **anvertrauen, verlassen.** Se alicui, sua consilia; res omnes alienæ fidei; arcana libris; nocti se credere. V. *Fides, Judico, Firmus, Certus.*

Credulitas, tis, f. **Leichtglaubigkeit.** *Syn.* Credendi facilitas, animus simplex, credulus. *Usus.* Credulitas error potiùs est, quàm culpa, & in optimi cujusque animum facillimè irrepit.

Credulus, a, um. **leichtglaubig.** *Syn.* Simplex, antiqui moris homo, qui facilè credit.)(*Prudens, sapiens, Usus.* Verba mihi dari facilè patior, méque libenter præbeo credulum. Creduli & improvidi juvenes. V. *Incautus.*

Cremo, as, avi, atum, are. **verbrennen.** *Syn.* Incendo, exuro, comburo, deuro, in ignem aliquid infero, flammis torreo.

Creo, as, avi, atum, are. **erschaffen, machen.** R. *à κραίνω, perago. Syn.* Procreo, gigno, facio. *Adv.* De integro censores, injustè periculum, ritè consules. *Phras.* 1. *Deus hunc mundum*

dum creavit, GOtt hat die Welt erschaffen. Ex nihilo procreavit; rerum omnium potentissimus, ac sapientissimus opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit; commune hoc DEI, ac hominum domicilium DEI consiliô, jussûque repente ex nihilo exstitit; rerum hanc universitatem, quâ omnia continentur, nullis ex elementis nullis ex principiis molitus est DEus; mundi hujus moles immensa non manibus hominum, sed DEI imperiô surrexit; quidquid hic videmus, de nihilô natum est DEo imperante; DEus est, qui cœlum, & omnia, quæ cœli ambitû continentur; qui supera, media, infima condidit, architectatus est, ex nihilo excitavit, formavit finxit. 3 *Regem creant*, sie machen ihn zum König. Regem appellant, regem jubent, regnum ei deferunt; regem renunciant; diadema ei imponunt; regem faciunt, dicunt; summam imperii ad eum deferunt. *Usus*. Artis proprium est creare & gignere. Periculum alicui creare. Luxuries in urbe creatur. Consules & Prætores creantur Errorem sæpè creat similitudo. V. *Facio*.

Crepida, æ, f. Pantoffel. *Calceamenti genus*. *Usus*. Statua Scipionis cum chlamyde & crepidis.

Crepidatus, a, um. der Pantoffel an hat. *Syn*. Soleatus.

Crepido, inis, f. Port am Gestatt *Syn*. Ora terræ, quæ alluitur aquâ *vel* ripâ paulò eminentior. *Usus*. Pyrata ad omnes urbis crepidines accessit.

Crepitus, ûs, m. Knall. *Syn*. Sonus collisione excitatus, *aut* percussione. *Epi* Honesti, liberi. *Usus*. Pallor, & tremor, & dentium crepitus consequitur Inter plagarum crepitum, doloremque. Stoici ajunt: crepitus æquè ac ructus liberos esse oportere.

Crepo, as, pui, pitum, are. kracken. *Syn*. Percrepo.

Crepundia, orum, n. Kinder-Spielwerck. *Syn*. Quæ pueris dantur oblectandi causâ.

Crepusculum, i, n. * Abends-Zeit. *Usus*. Primô crepusculô. V. *Vesper*.

Cresco, is, crevi, ere. wachsen. *Syn*. Augesco, accresco, adolesco, ingravesco, serpo, propagor, augeor, ætate procedo, surgo, ascendo.)(*decresco*. *Adv*. Incredibiliter, plurimùm, pariter cum ætate studia. *Phras* 1. *Herbæ è terra crescunt*, die Kräuter wachsen aus der Erd hervor. è terra nascuntur; è terra maturatæ pubescunt, & maturitatem assequuntur. Diffundit terra, & elicit herbescentem viriditatem; è terra germina omnia effunduntur; terra herbas gignit, creat, progenerat; herbæ proveniunt, prosiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur, exeunt. 2. *Malum indies crescit* das Ubel wachset täglich zu. Malum indies longiùs manat; serpit latiùs; magis vulgatur; augescit, ingravescit; longiùs progreditur, procedit; majora indies incrementa capit. V. *Augesco*, *augeo*. 3. *Postquam crevit puer*, nachdem der Knab erwachsen ist. Ubi adolevit ætate; ubi ætate processit; sumptô jam corpore, animique robore; ubi ad justum corporis modum adolevit; ubi ad justam corporis proceritatem; corporis habitum processit. 4. *Ira, dolórque crevit*. der Schmertz und Zorn hat zugenommen. Exarsit ira, vehementiùs effervbuit. V *Augeo*. *Usus*. Respublica privatis inimicitiis crescit. Expectatio rumore creverat. Eos elige, è quibus crescere possis. Locus præter modum crevit. V. *Augeo*, *Amplifico*.

Creta, æ f. Kreiden. *Syn*. Terra alba. *Usus*. Laudatio Asiatica illa creta obsignata.

Cretatus, a, um. bekreidet. *Syn*. Cretâ infectus. *Usus*. Cretatæ fasciæ.

Cretio, onis f Antrettung des Erbtheils. *Syn*. Hæreditatis capta possessio. *Epi*. Libera simplex. *Usus*. Puto cretionem simplicem fuisse.

Cribrum, i. n. Sieb. *Syn*. Vas pistorum ad grana, farinámque purgandam. *Usus*. Mures cribra arrosêre.

Crimen, inis, n. Laster. R. *à* κρῖμα, judicium. *Syn*. Criminatio infamia: *item*: facinus, peccatum, noxa, culpa, scelus, delictum, maleficium. *Epi*. Atrocissimum, certum, commentitium, commune, decumanum, domesticum ac vernaculum, fictum, falsum, fœdissimum, grave & vehemens, inane, incredibile, ingens, iniquum, integrum, invidiosum, levius, nefarium, novum, inauditum, obscurum, perspicuum, probrosum, suspiciosum, manifestum, vinarium, verum, vetus. Crimina certa propriaque, dissoluta, falsa, infinita, aboluta, permulta, quotidiana, relqua. *Phras* *Magnum crimen commisisti*, du hast ein grosses Laster begangen. Magnum crimen admisisti; in sce-

sceleratam, ac nefariam fraudem decidisti; fraudem capitalem admisisti; in hoc facinore omnes insunt culpæ maximæ; id, quod in te concepisti scelus, in maximo, nefario crimine, & capitali fraude ponitur; magnô te adstrinxisti scelere; grave piaculum admisisti; nullum scelus abest ab eo scelere, in illo scelere omnia insunt scelera, quod in te admisisti. V. *Committo, culpa, scelus,* *Usus.* 1. *Criminatio.* Beschuldigung. Crimen effugere, è crimine elabi, der Beschuldigung entgehen. Crimen dissolvere, die Beschuldigung widerlegen. 2. *Facinus, peccatum, fraus, noxa,* üble That, Sünd, Betrug, Verbrechen. Crimen in me quærit. Cædes ea illi crimini datur, vertitur. Proditionis crimen in te conjecit, contulit, tibi intulit, attulit, obtulit. Ista aut suspicionem afferunt, aut crimen. Isthoc tibi crimen adscribunt; hoc tibi in crimine ponunt. Crimine aliquem accersere; condemnare crimine. Imprudens in crimen incurrit, in crimen venit. Staret hoc illi crimen, nisi refelleret, dilueret, dissolveret. In alium derivare crimen, extenuare minimum, & elevare. Facilè effugies crimen. Non abes ab omni crimine, non cares omni crimine. Videtur condonandum illud crimen. V. *Scelus, criminatio, criminor.*

Criminatio, nis, f. Beschuldigung, Bescheltung. *Syn.* Crimen, accusatio. *Epi.* Acerrima, accusatorum falsa, inaudita, subita, tota. *Phras.* *Criminationem refutavit,* er hat die Beschuldigung widerleget. Oblatas ab adversariis criminationes depulit; crimen accuratâ confutatione dissolvit; meditatâ oratione diluit, refellit; inexpectatô responsô crimen effugit; è crimine elapsus est, è crimine se eripuit; oblatas criminationes, aut extenuavit, aut elevavit. *Usus.* Nihil adhuc in Cajum criminationis est. Oblatas criminationes depellere. V. *Accusatio, coarguo.*

Criminor, aris, atus sum, ari. beschuldigen, schmähen, beschelten, lästern. *Syn.* Criminationem, *vel* crimen offero, infero; culpæ, vitio do; crimini do, verto; criminatione utor, criminis loco pono, in crimen voco, revoco.)(*crimen dissolvo.* *Phras.* *Nescio, quid fraudis à me susceptum criminantur,* sie beschuldigen mich, weiß nicht, was, für eines Betrugs halber. Nescio, quid fraudis à me conceptæ in crimen vocatur; capitalis, nescio cujus, fraudis crimen in me conjiciunt, conferunt; nescio, quod fraudis crimen mihi inferunt, efferunt; fraudis incertum cujus, crimen in me quærunt; cùm alia, tum fraudis, nescio cujus, crimina in me ferunt; mihi adscribunt; fraus, nescio quæ, mihi in culpa ponitur, in crimine ponitur; crimini datur, fraudis, nescio, quid à me admissum; novum crimen afferunt, fraudem capitalem à me factam esse; fraudis crimine me accersunt, condemnant; fraudis conceptæ crimen in me derivant; in fraudis crimen, certè suspicionem ad populum incurro venio. V. *Accuso, insimulo, culpa.* *Usus.* Invidiosê meam potentiam ad populum criminantur. Non omnia libet criminari. De quibus illum criminatus es. V. *Detraho.*

Criminosè. lästerlich. *Syn.* Suspiciosè, accusatoriè, acerbè. *Usus.* Qui suspiciosiùs, ac criminosiùs diceret, audivi neminem.

Criminosus, a, um. lästerlich. *Syn.* Suspiciosus, quod criminis suspicionem affert, quod in crimine est, quod in crimine ponitur. *Usus.* Non credebam, hoc tibi criminosum fore. Orator acer, acerbus, criminosus. Officiosam amicitiam criminoso nomine inquinas.

Crines, ium, m. das Haar. *Syn.* Capilli.

Crinitus, a, um. haaricht. *Syn.* Capillatus, comatus. *Usus.* Gorgonis os anguibus crinitum. Stellæ crinitæ, *Cometæ.*

Crispus, a, um. kraus.

Crista, æ, f. Kamm, oder Strauß auf dem Kopff. *Usus.* Crista galeæ.

Cristatus, a, um. gekämt. *Usus.* Galea cristata.

Criticus, i, m Richter, der, so sein Urtheil in gerechten Sachen fället. *Syn.* Poëmatum, aut similium operum judex, Aristarchus. *Usus.* Ego tanquam criticus antiquus, ut Aristarchus quidam judicaturus sum.

Croceus, a, um. gelb, Saffran-färbig. *Usus.* Chlamys crocea.

Crocodilus, i, m. Crocodill. *Syn.* Lacerta Ægyptia magnitudinis immensæ.

Crocata, æ, f. ein gelbes Frauen-Kleid, bey denen Alten. Vestimenti muliebris genus croceum.

Crocus, i. m. Saffran. *Usus.* Meliora sunt unguenta, quæ terram, quàm quæ Crocum olent.

Crotalum, i. n. **Zimbel.** *Syn.* Instrumentum musicum e laminis quibusdam æreis. *Usus.* Nec collegæ tui crotala, & cymbala fugi.

Cruciamentum, i, m. **Peinigung.** *Syn.* Cruciatus. *Epi.* Gravia morborum. *Usus.* Cruciamenta morborum interdum sunt graviora, quam tormenta carnificum.

Cruciatus, ûs, m. **Peinigung.** *Syn.* Cruciamentum, tormentum, pœna, supplicium. *Epi.* Acerbissimus, mœstus, magnus, malus, summus, miseri, tetri. *Usus.* Magnô animi cruciatû vitam agere, **in grosser Betrübnüß leben.** Is se vel in cruciatum dari cupit. Cruciatû afficere aliquem. Confectus cruciatû summorum dolorum. Cui morbus tetros cruciatus ciet. Summô cruciatû, suppliciôque perii. V. *Dolor, Affligo.*

Crucio, as, avi, atum, are. **peinigen.** *Syn.* Cruciatû afficio, conficio, afflicto, torqueo, premo, exanimo; excrucio, vexo; angoribus, suppliciis, majori malô macto. *Adv.* Diu, impunè. *Phras.* 1. *Criminis insontem acerbè cruciavit*, **er hat den unschuldigen Menschen grausam gepeiniget.** Insonti barbarâ feritate tormenta admovit; omnia exempla cruciatûs in insontem edidit; crudelitate naturæ asperius fecit aliquid insonti; in summum cruciatum dedit hominem insontem; omnibus cruciatibus affecit; per ultimos cruciatus hominem insontem laceravit, excarnificavit. 2. *Ea res me vehementer cruciat*, **diese Sach ängstiget mich sehr.** Res me urit vehementer, & solicitat; animum discruciat, exercet; angor animo, intimis sensibus; eam ob rem gravis mihi solicitudo incumbit; acerba me solicitudo incessit; maximam solicitudinem sustineo; summam acerbitatem, ægritudinem, molestiam capio, sustineo; in acerba solicitudine in magno angore sum; magnâ premor, opprimor solicitudine; magna cura, ac solicitudo animo insidet, animum occupat, torquet, exagitat; gravi conturbor, æstuo solicitudine; suspensô & solicitô sum animô; ægritudine propè contabesco; curis penè conficior, ac consumor. V. *Ango, Angor, Cura, Solicitus.* *Usus.* Fame, & vigiliis cruciatur. Tuæ te ærumnæ premunt, ac cruciant. Dies noctésque tuæ te solicitudines torquent, ac cruciant. Dies, noctésque cruciaris, & consumeris. V. *Vexo, Torqueo.*

Crudelis, e. **grimmig, grausam.** *R.* à *crudus*, *q. cruore udus.* *Syn.* Durus, inhumanus, ferreus, ferus, teter, immanis, importunus, omnis humanitatis expers, naturâ asper, singulari immanitate, & crudelitate barbarus; barbarus atque immanis, inexorabilis, omni diritate, atque immanitate deterrimus, immemor humanitatis, immansuetus, qui maximâ asperitate, & immanitate naturæ est.)(*Clemens, misericors.* *Phras.* 1. *Homo crudelis est*, **es ist ein grausamer Mensch.** Ingeniô sanè est crudeli, quali nulla in barbaria quisquam tyrannus fuit; ejus immani, & fœdâ crudelitate omnis barbaria superata est; homo omni diritate deterrimus; cui volupe sit, fœdum in modum lacerare miseros; omnia exempla cruciatûs edere; omni sævitie, atrocitate plebem opprimere; optimum quemque per cruciatum necare, cum cruciatu interficere; omnibus tormentis excruciatos, omnibus cruciatibus affectos, laceratos interficere, necare; crudelitate utitur maximâ, multa superbè, multa crudeliter facit; credas, feræ rabiem occupâsse hominis animum, ita in quosvis sævus est, & immanis; immanitate & crudelitate præditus est; crudelitatem vultû, aspectûque horribili præ se fert; immanitate barbarus, sanguinarius, atrox, truculentus est; omnem humanitatem exuit; cum immanissimis feris crudelitate comparandus est; ab omni humanitate remotus, derelictus. Homo atrocis ingenii, animi trucis; ac implacabilis; omnes mortales crudelitate vincit; cujus immanitas brutorum animantium ferocitatem non modò adæquat, verùm etiam (horreo verba tam horrida) superat; est barbarie omni crudelior, expers omnis pietatis, ac humanitatis; eâ est morum, non asperitate, (levi enim illi vitium istud est) sed feritate, quàm ne immanissimæ quidem ferarum omnium feræ possint attingere; anhelat imo è pectore crudelitatem; eâ est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit; ut crudelitatem in omnes promiscuè expromat, exerceat, adhibeat; ut necare insontes crudelitate excogitatâ gaudeat. 2. *Severi, non crudeles in liberos esse debent parentes*, **die Eltern müssen zwar scharff, nicht aber grausam gegen ihre Kinder seyn.** Bonum est, imò necesse pueros in culpam lapsos à parentibus castigari, sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant; sicut parentum est, juveniles refrenare liberorum impetus, ita debent illi quoque manus,

imò ipſum animum ab omni ſævitiæ genere vindicare; ſævitiam adverſus liberos exercére, crudeliter agere cum filiis nunquam debent. Tanti eſſe nihil debet, ut crudeles in liberos ſimus; ut crudeles nos liberi experiantur. Siquid agitur cum filiis, crudelitas abſit; nunquam crudelitati locus ſit; dedecet parentes, pœnam de liberis ſumere exempli parùm memoris juſtæ ſeveritatis; adhibére ſævitiam in liberos; acerbè, crudelitérque in liberos ſævire. *Uſus.* Animus ferus, crudelis, inhumanus. Bellum crudele. Pater in liberos crudelis.

Crudelitas, tis, f. **Grauſamkeit.** *Syn.* Sævitia, inhumanitas, feritas, acerbitas, atrocitas animi, importunitas immanitas naturæ, morum acerbitas.)(*clementia.* *Epi.* Arrogans, domeſtica, gravior, crudelior, immanis & fera, importuna in aliquem, inaudita, incredibilis, inimica, inſatiabilis, nefaria, regia, ſingularis, ſumma, tanta, teterrima. *Uſus.* Miſericordià in ſpeciem crudelitatis labi; crudelitatis odio in crudelitatem ruere, **unter dem Vorwand einer Sanfftmuth in Grauſamkeit verfallen.** Iſte ſpumans ex ore ſcelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem, contorquet brachium. Ejus crudelitas nulla miſerorum calamitate expleri, ſaturari, ſatiari poteſt. Crudelitatem in omnes promiſcuè expromit, adhibet, exercet. Crudelitate excogitatâ necare inſontes gaudet, nec tam guſtare civilem ſanguinem, quàm exſorbére optat.

Crudeliter. **grauſamlich.** *Syn.* Durè acerbè; per cruciatum, cum cruciatu, omni cruciatu.)(*diſſolutè.* *Uſus.* Crudeliter animadvertere in aliquem. Crudeliſſime periit.

Cruditas, tis, f. **Unverdäulichkeit.** *Syn.* Stomachi affectio, cùm malè concoxit, ſtomachi redundantia ex ægra confectione ciborum. *Uſus.* Cruditas morbi cauſa eſt.

Crudus, a, um **roh, ungekocht.** *Syn.* Immaturus. *Uſus* 1. Poma ex arboribus cruda avelluntur, matura & cocta decidunt. 2. *Cruditate affectus*, **der die Speiſen nicht verkochen kan.** Crudior ad prandium venit. Roſcius, quia crudior, agere noluit. V. *Stomachus.*

Cruento, as, avi, atum, are. **blutig machen.** *Syn.* Sanguine imbuo, ſanguinem elicio. *Adv.* Impiè. *Uſus.* Nolebam propter me cæde civium cruentari Rempublicam. Scelere cruentare ſecures ſuas. Cæde nefariâ ſe cruentare.

Cruentus, a, um. **blutig, grauſam.** *Uſus.* Cruentus civium ſanguine.

Crumena, æ, f. ***Taſche.** *Syn.* Loculus.

Cruor, oris, m. **Blut.** *Syn.* Sanguis è vulnere. *Epi.* Jucundus, civilis, quam recentiſſimus inimici. *Uſus.* Cruorem inimici recentiſſimum oſtendere. V. *Sanguis.*

Crus, ris, n. **Schinbein.** *Syn.* Tibia, pars pedis, quæ à coxendice ad extremos pedis digitos pertinet. *Uſus.* Crura alicui frangere, ſuffringere.

Cruſta, æ, f. **Ranff, Rinde.** *Uſus.* Vaſis cruſtæ detrahebantur.

Crux, cis, f. **Creutz.** *Syn.* Patibulum. *Phraſ.* *Crucifigere*, *vulg.* **creutzigen.** In crucem agere, rapere, tollere; cruci ſuffigere, affigere; crucem alicui figere, defigere, conſtituere; patibulo affigere; in cruce figere; cruce afficere; cruci aliquem dare; infelici arbori ſuſpendere. *Uſus.* Verres civibus Romanis crucem minatus eſt. Crucem indemnatis fixit, conſtituit. Cruci hominem inſontem dedit. Multos in crucem egit, ſuſtulit. Multos cruciatû, cruce, morte affecit. *Crux pro* moleſtia, rebus adverſis, calamitatibus, *vulg. eſt*, **Creutz und Leiden.**

Crux SS. **das Heil. Creutz.** *Phraſ.* 1. Lignum, in quo ſalus noſtra, ingemiſcente rerum naturâ pependit; in quo tribus clavis mundi ſalus affixa pependit. 2. *Crucifixi imago*, *vulg.* **Crucifix-Bild.** Imago Chriſti cruci affixi; ſimulacrum Chriſti è cruce pendentis; ſignum pendentis in cruce Servatoris noſtri; ſimulacrum Chriſti in cruce morientis, in cruce exſpirantis; effigies Chriſti in cruce ſuffixi. 3. *Crucem facere*, *vulg.* **das Creutz machen.** Crucis ſignum in fronte pingere, formare; cruce ſe ſignare; ſignum crucis in fronte effingere, exprimere; ſalutari ſe crucis ſignô munire; ſignum crucis fronti, pectori imprimere. Signum crucis Chriſtianô more, Chriſtianô ritu ducere.

Cubicularis, e. **der Kammer zugehörig.** *Syn.* Quod ad cubiculum pertinet. *Uſus.* Lectus cubicularis.

Cubicularius, ii, m. **Kammerdiener.** *Syn.* Cubiculi miniſter. *Uſus.* Nihil per cubicularium, omnia per janitores.

Cubiculum, i, n. **Kammer.** *Syn.* Conclave. *Epi.* Alienum, altum, amplum, hybernum,

num, subgrande. *Usus.* Grande cubiculum, altum hybernum valdè probavi. In cubiculum introducere.

Cubile, is, n. Schlaff-Kammer. *Syn.* Lectus. *Epi.* Duplex. *Usus.* Cubilia ferarum. Inire alienum cubile, ehebrechen. Nemo tam miser, qui non cubile suum, aut lectum salvum velit. Omnes mortales non solùm vestigia, sed ipsa avaritiæ tuæ cubilia vidére possunt.

Cubitalis, e. *einer Ellen hoch. *Syn.* Cubitum altus.

Cubito, as, avi, atum, are. offt liegen. *Syn.* Sæpè cubo.

Cubitus, i, m. Ellenbogen. *Syn.* Mensura. quantum è cubito brachii ad extremam manum est. *Usus.* Levatô in cubitum corpore, suffultâ mento columnâ, nachdem er sich aufgeleinet. Trienniô ille tres cubitos non processit. Columna tribus cubitis alta.

Cubo, as, cubui, cubitum, are. liegen. *P. à* κύπτω, *cubo.* *Syn.* Recumbo, accumbo. *Phras.* Cubitum ivi, ich bin schlaffen gangen. Ad quietem ivi; quieti me tradidi; in lectum me recepi; cubitum discessi; conferre se cubitum parabat; strato se committere; lecto se commendavit; fessum diurnô labore corpus quieti mandabat; lectum petiit; ad quietem se compoſuit; *Us.* Deinde cubitum discessimus. Ægrotus in lecto cubans.

Cudo, is, di, cusum, ere. schlagen, schmieden. *Syn.* Ferio, percutio. *Usus.* Cudere nummos, *vel* argentum.

Cujas, atis, *g. o.* was Lands. *Syn.* Unde, qua ex gente. *Usus.* Socrates rogans cujas esset? mundanum se respondit totius mundi incolam, ac civem.

Cujus, a, um. welches. *Usus.* Cuja res cujum periculum. Cædes ei crimini detur, cuja interfuit.

Cujusdammodi. etlichermassen. *Usus.* Animus non esse solùm, sed cujusdammodi debet esse.

Cujusmodi. was oder wie, welcherley. *Usus.* Legem, cujusmodi sit, conservare.

Cujusquemodi. allerley Art. *Usus.* Homines cujusquemodi.

Culcita, æ, f. *rectiùs, quàm* Culcitra, æ. ein Beth. *Syn.* Pulvinus, lectulus, stragulum. *Usus.* Culcita plumea.

Culeus, i, m. lederner Sack. *Syn.* Saccus coriô, *vel* linô factus. *Usus.* Parricidæ in culeum insuti in profluentem deferuntur.

Culina, æ, f. Küche. *Epi.* Ingentes. *Usus.* Tua quidem Philosophia in culina est.

Culmen, inis, n. Gipffel. *Syn.* Fastigium. *Epi.* Parvum, tranversum.

Culmus, i, m. ein Halm, als von Korn. *Syn.* Frumenti calamus à radice ad spicam. *Epi.* Geniculatus. *Usus.* Herbescens viriditas sensim adolescit, culmóque nixa geniculatô vaginis jam quasi pubescens includitur.

Culpa, æ, f. Schuld, Mißhandlung. *R. à* χαλεπός, *noxius.* *Syn.* Causa, meritum, crimen, reprehensio. *Epi.* Aliena, magna, minor, paterna, perpetua, præterita, propria, similis, summa, turpis, varia. *Phras.* 1. *Tuâ culpâ hæc acciderunt*, du bist schuld daran, daß dieses geschehen. Tu unus ejus rei culpam sustines; tu ipse in culpa es; in te uno culpa ejus rei est; hujus rei culpa in te residet, hæret, consistit; tu ejus rei culpâ teneris; tuô vitiô perimus; omnes tibi culpam ejus rei attribuunt, assignant; tot malorum causas in te omnes conferunt, transferunt, derivant, inclinant, congerunt; penes te unum ejus rei culpam esse ajunt; te ejus culpæ coarguunt; te culpæ omnis reum faciunt; tuum hoc vitium est, de quo plectimur; in vitio tu es; in te injicitur ejus rei culpa; tibi vitio, & culpæ datur; te unum in culpa & suspicione ponunt; in te unum culpam conjiciunt, referunt; meritô tuô te accusant, ejus te mali fontem esse ac principium; tu unus in noxiâ es; te ipso jure optimô incuses, licet autorem omnium malorum; hujus rei culpam omnes in te rejiciunt, tibi adscribunt; te hujus mali fontem, originem, caussam esse prædicant; hanc in te culpam omnes impingunt; hujus culpæ notam tibi uni inurunt; hujus rei culpâ te condemnant. V. *Causa, Adscribo, criminor.* 2. *Gravem culpam admisit*, er hat eine grosse Mißhandlung begangen. Gravem culpam commisit, contraxit, suscepit; magnô se crimine adstrinxit; gravi culpâ se contaminavit; non levem culpam commeruit; in se suscepit; sequius admisit aliquid; graviter offendit, deliquit; in gravem culpam incidit; gravi se scelere commaculavit, inquinavit; gravi culpâ se obstrinxit. V. *Committo, Peccatum, Pecco, Crimen.* 3. *In culpa non est*, er ist nicht schuldig daran. Abest ab ea culpâ

pâ longissimè; extra culpam est; extra causam, culpámque positus est; nihil in eo culpæ hæret, residet; culpâ eâ non tenetur; hujus rei culpa penes illum non est; noxæ ejus reus non est; ejus vitium non est; ejus culpâ, vitiô id factum non est. 4. *Expers omnis culpæ est*, er ist unschuldig. Culpâ caret, vacat; àb omni culpa abest; àb omni culpa remotus est; culpa omnis procul abest àb eo; abhorret àb ejus integerrimis moribus, quidquid culpæ in eum confertur; purus àb omni culpa est. V. *Innocens*. 5. *Culpam à se facilè removebit*, er wird diese Schuld gleich von sich ableinen. Culpam haud ægrè â se amovebit, amolietur, dimovebit; eâ se culpâ facilè liberabit; eâ se ex culpâ facilè eximet; eam se extra causam, culpàmque facilè ponet; facilè effugiet hoc crimen; ex eo crimine facilè elabetur. V. *Criminatio*. 6. *Culpam in alium rejicio*, die Schuld auf einen andern schieben. Culpam in alterum confero, transfero, derivo, injicio, conjicio; in alium amolior, averto, inclino. 7. *Culpam fateri*, seine Schuld bekennen. Culpam agnoscere; culpæ se reum agere, peragere; de se ultrò confiteri; non defugere noxæ confessionem. 8. *Damna omnia, quæ culpâ meâ acciderunt, resarciam*, ich werde gutstehen für den Schaden, so dir durch meine Schuld zugewachsen. Præstabo culpam; culpam redimam; quidquid detrimenti meâ culpâ acceptum est, sarciam, compensabo. *Usus*. Nulla culpa subest. Senatus in culpa est. Ejus peccati culpam unus sustines. Omnes se culpæ insontes clamant. Tibi præstanda est ea culpa. V. *Crimen, Reprehendo*.

Culpo, as, avi, atum, are. schelten, tadlen. *Syn*. Culpæ do, culpæ eju- tribuo, in culpa pono, reprehendo. *Usus*. Sæpè patientiam ejus culpavi. V. *Reprehendo*.

Culter, tri, m. Messer. *Usus*. Cultros metuit tonsorios, cultrô succinctus, cultrum stringere.

Cultio, onis, f. Bau. *Syn*. Cultura. *Usus*. Cultio agri.

Cultor, oris, m. Ackersmann, der sich einer Sach befleisset. *Usus*. Agrorum cultores. Veritatis, justitiæ cultor, fraudis inimicus.

Cultrix, icis, f. emsige Arbeiterin.

Cultura, æ, f. ein Bau. *Syn*. Cultio, cultus. *Epi*. Multa, salutaris agrorum. *Usus*. Ager desertus a cultura hominum. Ager suapte bonus, diligentiâ & culturâ melior. Ager nihil ferens, nisi magnô labore, ac culturâ quæsitum.

Cultus, ûs, m. Lebens-Art, Tracht. *Syn*. Vitæ ratio. *Epi*. Communis atque usitatus vitæ, diligens, humanus, civilisque, optimus, Deorum castissimus, atque sanctissimus, plenissimusque pietatis, malus, mollissimus, necessarius, parvus, pius, quotidianus, saluber, moderatus, senior, tenuis, magnus, magnificus. *Usus*. 1. Idem nobis cultus, idem victus. Homines à fera, agrestique vita ad humanum cultum, civilémque traducere. Delectant magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia & copia. Cultus, & curatio corporis nobis adhibenda est. 2. *Cultura, cultio*, Bau. Ager ex se fructum nullum edit sine cultura hominum. 3. *Cura*, Sorg, Verehrung. Tribuere alicui officium, & diligentem cultum. V. *Colo, Religio*.

Cum. mit. *Præpositio. Vim habet conjunctionis, societatis, interdum instrumenti. Usus*. Cum magno labore, cum magna spe agit. Cum gladio cruento comprehensus est. Cum ferro invadere in aliquem. Cum magno fletu, cum voluptate auditur. Considerate cum animis vestris. Habeo statutum cum animo meo. V. *Simul*.

Cùm. dieweil. *Adverb. signif. Causam, occasionem, tempus. - Antiquis* quum. *Usus*. Nox una intercessit, cùm ille ita mutatus est. Aliquot sunt dies, cùm te amo. Fuit id quondam tempus, cùm &c.

Cùm, tum. *Præcedit illud, hoc consequitur. Syn*. Et, &; non solùm, sed etiam. Cum *minus quiddam*; tum verò gravius & *majus significat. Usus*. Hoc cùm utile, tum illud longè honestissimum est, quod. Cùm doctrina, tum inprimis pietate excellens. Id fecit cùm sæpè aliàs, tum verò hoc tempore frequentissimè. Cùm cætera, tum hoc dictum vitupero.

Cumprimùm. so bald. *Syn*. Ut primùm, ubi primum, simul atque. *Usus*. Cumprimùm posse ingredi cœpit, non recusabat &c.

Cumprimis. sonders, sehr. *Syn*. Inprimis. *Usus*. Homo cumprimis locuples, & honestus.

Cumulatè. häuffig. *Syn*. Plenè, abundanter, majori mensurâ. *Usus*. Cumulatè mihi gratias egit, satisfecit. Non modò liberaliter, sed ornate etiam, cumulatéque tractatus sum. Cumulatiùs augére munus aliquod.

Cumulo, as, avi, atum, are. aufhäuffen. *Syn*. Augeo, adaugeo, expleo, com-

pleo,

pleo, perficio.)(*detraho imminuo.* *Usus.* Scipio bellicam laudem eloquentia cumulavit. Alio ſcelere id ſcelus cumulâſti. Maximo gaudio, ira, voluptate cumulor. Mirabar, locum augendi in eo fuiſſe, quod dudum cumulatum videbatur. Homo omni laude cumulatus V. *Augeo, orno.*

Cumulus, i, m. ein Hauffe. *R. àb* ὅμιλος, *cœtus.* *Syn.* Acervus, acceſſio, ſumma. *Usus.* Ad ſummam ex illius reditu lætitiam cumulus gaudii acceſſit ex adventu tuo. Beneficium tuum magno cumulo auxiſti. Etſi alioquin illum amo, accedit tamen cumulus commendationis tuæ. Ad tua plurima de me merita maximus hoc facto cumulus acceſſit. De laudibus Dolabellæ cumulum deruam. Tua commendatione ad meam voluntatem cumulus accedit. Cumulos exſtruere.

Cunabula, orum, n. Wiegen, Vogel-Neſt. *Syn.* Cunæ. *Transl.* Rudimenta. *Usus.* An alia putas eſſe rudimenta, & cunabula virtutis?

Cunæ, arum, f. Wiegen. *Syn.* Incunabula, cunabula. *Usus.* Vagire in cunis.

Cunctabundus, a, um. * langſam, träg. *Syn.* Segnis, reſiſtens.

Cunctanter. * langſam. *Syn.* Lenté.

Cunctatio, nis, f. Verzug, Verweilung. *Syn.* Mora, tarditas. *Usus.* Studium ſemper adſit, cunctatio abſit. Sæpè cunctatione & tarditate, cùm otium volunt ſine dignitate retinére, utrumque amittunt. V. *Mora.*

Cunctator, oris, m. langſamer Menſch. *Usus.* Noſti, quàm Marcellus parùm efficax ſit, quàm tardus, quàm cunctator.

Cunctor aris, atus ſum, ari. verziehen. *Syn.* Remoror, retardo, differo.)(*propero.* *Adv.* diutius in vita. *Usus.* In curſu bonorum conſiliorum cunctandum non eſt, aut tergiverſandum? An etiam tum cunctabimini, quieſcetis, timebitis? V. *Remoror, differo, mora, tardus.*

Cunctus, a, um. alleſamt. R. q. *Conjunctus.* *Syn.* Omnis, totus, univerſus. *Usus.* Cuncta ſidera, cunctus populus, cuncta Ægyptus, cuncta terra.

Cuneatim. * von einem Häuffelein zu dem andern. *Syn.* Per cuneos. *Usus.* Cuneatim urbem oppugnabant.

Cuneolus, i. m. *dimin.* ein kleiner Keil. *Syn.* Parvus cuneus.

Cuneus, i, m. ein Keil. *Syn.* Quod inſeritur in ligno findendo. *Usus.* Hos ille cuneos inſerens prorupit artus.

Cuniculus, i, m. ein Gang unter der Erden. *Syn.* Foſſa ſubterranea. *Phraſ.* *Cuniculum fecerunt, vulg.* man hat unter der Erden einen Weeg gemacht. Cuniculum egerunt; cuniculis ſubtraxêre aggerem. *Usus.* 1. Quatuor homines cuniculus oppreſſit. Cuniculum agere. Cuniculis oppugnare. 2. *Transl.* *Dolus*, Betrug. Prius vi, nunc cuniculis me oppugnat.

Cupa, æ f. Wein-Kufe. *Syn.* Vas vinarium, ubi muſtum coquitur, & defæcatur. *Usus.* Vinum à propola. & de cupa.

Cupedia, orum, n. & Cupediæ, arum, f. Schlecker-Bißlein. *Syn.* Suaviores epulæ, *vel* earum cupiditas; deliciæ ciborum; gulæ irritamenta. *Usus.* Ægrotationi ſubjecta ſunt avaritia, liguritio, vinolentia, cupedia, mulieroſitas.

Cupedinarius, ii, n. * Paſtetenmacher. *Syn.* Eſculentarum rerum venditor.

Cupidè. begierig. *Syn.* Studioſè, avidè, calidè. *Sæpius in vitium.* *Usus.* Agros ſuos ſtudioſè colit, non alienos cupidè appetit. Moniti, ne cupidè quid agerent. Multa à ſenatu cupide, multa temerè fiebant.

Cupiditas, tis, f. Begierd, Begierlichkeit. *Syn.* Aviditas, ardor, amor, animi impetus, cupiditatis ſitis, libido, ſtudium, deſiderium, deſideratio. *Epi.* acerrima, fortiſſima, acrior, inſanior, apertior, cœca, atque temeraria, dominatrix animi, effrænata & furioſa, excellens laudis in omnibus rebus, flagrans, honeſta, impia, improbiſſima, inconſiderata, incredibilis, inexplebilis, infinita, inhoneſtiſſima, injuſta dominatûs, inſatiabilis, levis, liberalior, non mediocris, obſcura, occulta atque recta, lubrica, dominandi, projecta, ſacra, ſumma, ſingularis, ſollicita, turpior, vacua, tam varia, tam nova. Cupiditates contrariæ, diverſæ & inter ſe pugnantes extraordinariæ, faciles, & intolerabiles, immenſæ & innatæ, inanes adoleſcentiæ, indomitæ animi, inexplebiles, innumerabiles, multæ, quam variæ, quam infinitæ, naturales, & inanes, naturales & neceſſariæ. *Phraſ.* 1. *Cupiditatem alicui facere*, einem eine Begierd machen. Cupiditatem alicui injicere; cupiditate incitare, incendere, inflammare, afficere; in cupiditatem rei impellere; cupiditatem erigere. 2. *Cupiditatem habêre*, eine Begierd haben. magnâ cupiditate teneri; inflammari, rapi, ferri, efferri cupiditate; cupiditate flagrare; cupiditatem præ ſe ferre; magnô ſtudiô in rem ferri; eſſe in aliquo cupiditatem; incenſum eſſe deſiderio; ſtudio inflammatum magno rei deſiderio teneri, moveri, æſtuare, flagrare, exardeſcere. V. *Deſidero, Deſiderium.* 3. *Cupiditatem comprimere*, die Begierd innenhalten, unterdrucken. docemur, domitas habere cupiditates;

libidines coërcere, frangere, cohibére; restinguere cupiditates; imminuere certè, & debilitare; modum ponere cupiditati; imperare sibi; nec parére libidini, nec morem gerere cupiditati; regere consilii gubernatione cupiditatem; cupiditatem comprimere. 4. *Cupiditatem explere*, **seine unziemliche Begierde erfüllen.** Cupiditatibus suis servire, obsequi, parére, morem gerere; rapi cupiditatibus suis; inflammatâ ferri libidine; cupiditati fræna laxare; cupiditate longiùs procedere; efferri libidinis impetu; cupiditati suæ satisfacere, obtemperare. *Us.* Suffragari alterius cupiditati, **eines Begierde willfahren.** Cupiditate se devincire, **sich in eine Begierde einlassen.** V. *Avaritia, Desiderium, Libido.*

Cupido, inis, f. **Begierde.** *Syn.* Cupiditas. *Usus.* Bona pars hominum decipitur cupidine.

Cupidus, a, um. **begierig.** *Syn.* Studiosus, appetens, avidus, amans, observans.)(*moderatus. Adv.* nimium decedendi, valdè spectandi, vehementer. *Phras.* Minimè sum cupidus, **ich bin gar nicht begierig.** Remotus ab omni cupiditate sum; careo omni cupiditate; cupiditatem omnem abjeci; nulla me tenet cupiditas; nulla in me est cupiditas; procul absum à cupiditate. V. *Cupiditas. Usus.* Est ille perstudiosus tui, & cupidus. Homo nostri cupidissimus. Cupidus in perspicienda veritate. Græci contentionis quam veritatis cupidiores. V. *Avarus, Avidus.*

Cupio, is, ivi, itum, ere. **begehren, wünschen.** *Syn.* Opto, exopto, aveo, desidero, expeto, appeto, concupisco, cupidus sum, studiô & cupiditate ardeo, cupiditatem habeo, cupiditas me tenet, cupiditate flagro, inflammatus sum, cupiditate in aliquam rem immineo, desiderio teneor, studio efferor, alacer animo sum, aviditas me tenet, gestio, sitio, cupiditas alicujus rei est, studio trahor, incendor. *Adv.* diu, mirabiliter, nefariè, planè, summè, valdè, vehementer, vehementius. *Usus.* 1. Hoc nos vitare cupimus; ardenter aliquid cupere. 2. *Faveo, studeo, benevolus sum*, **günstig seyn.** Dolabellæ causâ cupio omnia, & debeo. Vehementer alicujus causâ cupere. Tibi uni maximè cupio. Faveo Curioni, Cæsari honestissime cupio, pro Pompejo emori volo. V. *Desidero, Cupiditas.*

Cur? **warum?** *Syn.* Quare? quamobrem? quid est, quod? quâ ratione? eccur? quid est causæ? quid est, quam ob rem? *Usus.* Quid est causæ, cur repudietur? causa, cur cuperes, non erat,

Cura, æ, f. **Sorge.** R. q. *Cor uro, vel ab* ὤρα, *solicitudo. Syn.* Diligentia, studium, cogitatio, meditatio, angor, metus, molestia, solicitudo, acerbitas. *Epi.* acris, anceps, antiquissima, assidua & perpetua salutis, difficilis alicujus rei, dignissima virtutis alicujus, divina, domestica, fixa, gratissima, gravis, incredibilis, magna, majuscula, non mediocris, minor, parva, reliqua, sagax, sempiterna, simplex, summa, vetus animi. Curæ anxiferæ, honestæ, incredibiles, magnæ, miserrimæ, optimæ, plurimæ. *Phras.* 1. *Ea res tibi magnam curam afferet*, **dieses wird dir eine grosse Sorg machen.** Magnam curam injiciet, dabit; ex ea re magnæ tibi curæ nascentur; ea res magnis te curis afficiet, conficiet, implicabit; ea res multis franget te curis; multis curis te macerabit, excruciabit; curâ ac solicitudine animum occupabit. 2. *Curam, quæso, Reipublicæ suscipe*, **nimm doch die Sorge für das gemeine Wesen auf dich.** complectere, quæso, Remp. tuis curis; curam omnem ad Remp. conferto; ad Reip. curam te, animúmque conferto; in maximis negotiis tuis etiam huic cogitationi tempus impertire, quam Reipublicæ cura injecerit; in his studiis omne studium tibi & cura ponatur, adhibeatur, consumatur; in ea re curas tuas omnes pone, fige, defige, infige, ut Resp. salva sit; in eam curam toto pectore incumbe; in eo cura tua versetur omnis; perpetua illa cura apud te excubet, ut Remp. salvam præstes; sustine, quæso, tantisper Reip. curam; animum ad publicæ rei curam converte; nullam aliam priorem, quam Reip. curam age; in eâdem, quæso, curâ Remp. habe, quâ privatam; curationem Reip. hoc maximè tempore age; publicis, quæso, negotiis inservi; nihil tibi potiùs, nihil antiquiùs sit Reipub. curâ; omnium rerum prima tibi sit, & antiquissima Reip. cura. V. *Curo.* 3. *Si tibi salus mea curæ est*, **wann dir an meinem Heyl was gelegen ist.** Si tibi salus mea cordi est; siqua salutis meæ cura te tangit, attingit, tenet; si tibi cura est de salute mea; si curæ habes salutem meam; si salutis meæ rationem ducis aliquam. 4. *Curam mihi exemit*, **er hat mich einer Sorg enthoben.** Magnâ me curâ levavit; curam meam levavit; multâ me curâ solvit, liberavit, laxavit; magnam curarum partem mihi ademit. 5. *Curam hanc dudum deposui*, **ich habe diese Sorge längst abgelegt.** Abjeci, dimisi; animum ab ea cura abduxi, traduxi; cura illa dudum consedit; curâ eâ me dudum expedivi. 6. *Cura mihi ange-*

augetur, die Sorge wird allezeit grösser. cura acuitur, cura in solicitudinem vertitur. 7. *Curis consumi*, von Sorgen gantz abnehmen. curis macerari, confici, absumi, exedi, frangi, discruciari. 8 *Alia ex alia me cura invadit*, es kommet mir eine Sorge über die andere. alia ex alia me cura excipit, mihi incumbit; mihi nascitur; me urget, premit, urit; animo insidet; animum obsidet, occupat, aggreditur, exagitat, discruciat, oppugnat, exercet; curarum agmine obsideor, oppugnor; curarum fluctibus occupor, obruor, crucior, alia ex alia cura me gravius angit, sauciat. 9. *Curas illas excute*, schlage doch diese Sorgen aus. abjice inanes has curas, ac solicitudines; mitte curas inanes; exue te his curis; animum avoca ab hac molestia; curas has infesta, ex animo ejice; absterge, & exclude istam ex animo ægritudinem; exspue hanc animo molestiam, & te tibi vindica. 10. *Jam sine cura sum*, ich bin anjetzo ohne Sorge. Curâ omni vacuus sum; cura omnis jam consedit; animo otioso sum, ac soluto; jam mihi in vado res est, timore expeditus, solutus à curis, expers curæ sum; nulla me cura coquit; nulla solicitudo mordet; nulla tristitia exedit. V. *Solicitudo*. *Usus*. Sit tibi mea dignitas curæ. Sit tibi cura de dignitate mea. Habeto curæ dignitatem meam. Fugere omnem de Republica curam.

Curantia, æ f. Sorge. *Syn*. Cura.)(*non-curantia*. *Usus*. Quod me admones de non-curantia rectè facis.

Curatio, onis, f. Verpflegung, Sorge, Heilung. *Syn*. Procuratio, administratio. *Epi*. agraria, regia, integra, periculosæ, ancipites, variæ. *Usus*. Cultus, & curatio corporis est adhibenda. An Dii ab omni curatione, & administratione vacent? Res annonaria est curationis meæ. Hæc curatio ad me delata est. Ejus Provinciæ curationem suscepi, egi. Inter primam curationem expiravit. Gravibus morbis ancipites & periculosæ curationes adhibentur, præscribuntur. Omni curatione vacare. V. *Administratio*.

Curator, oris, m. Verwalter, Schaffner. *Syn*. Procurator, præfectus. *Usus*. Curatores urbis, annonæ. Ludorum curatorem constituere, præficere.

Curia, æ, f. Rathhaus. *Syn*. Sedes, ac templum consilii publici; tribûs, privatæ domus pars. *Epi*. crudelis, elinguis, major, minor, multa, nova. *Usus* Curia vindex temeritatis, moderatrix officii. Curia templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii, caput urbis, ara sociorum, portus omnium gentium.

Curialis, is, m. Zunfft-genoß. *Syn*. Tribulis, municeps. *Usus*. Cimon in suos curiales hospitalis.

Curiatus, a, um. zur Zunfft gehörig. *Usus*. Lex curiata. Curiata, & centuriata comitia.

Curio, onis, m. *Zunfftmeister. *Usus*. Curio maximus.

Curiosè, sorgsamlich. *Syn*. Diligenter. *Usus*. Quærere, conquirere aliquem, aliquid curiosius.

Curiositas, tis f. vergebliche Sorge. *Syn*. Nimia diligentia, cura humani ingenii. *Usus* Sum in ejus curiositate.

Curiosus, a, um. sorgfältig. *Syn*. Nimium in quærendo diligens. *Adv*. bellè. *Usus*. Nihil de aliis inquirere, minimeque in aliena re curiosum esse. Homo curiosus, & plenus negotiis. Servulus percuriosus. Non sum in exquirendis juribus curiosus. Non ita latet, quin curiosis oculis perspici possit. V. *Cura*.

Curo, as, avi, atum, are. sorgen, heilen. *Syn*. Do operam, laboro, elaboro, studeo; curam, diligentiam adhibeo; curam in aliqua re pono; curâ ac diligentiâ complector, diligentiam in aliquam rem confero; mihi curæ est, procuro, tracto, administro: *item*: medeor, curationem adhibeo. *Adv*. diligenter aliquem, de aliquo, mandatum, valetudinem, perferendas litteras, diligentissimè, etiam atque etiam, fideliter mercedes prædiorum, honorificentissimè decernendum de rebus gestis, laxius, leviter ægrotantem, magnopere, mediocriter, omnino nihil, probe, prorsus, nihil aliud, studiosè omnia, maximè. *Phras*. 1. *Curabo res tuas diligenter*, ich werde fleißige Sorge für dich tragen. habebo rationem dignitatis tuæ; inserviam honori tuo; summa contentione pro te decertabo; suscipiam propugnationem, ac defensionem dignitatis tuæ; rerum tuarum rationem ducam; in negotia tua omni cogitatione, totô pectore curâque incumbam; rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit; de rebus tuis securus esto, curabo pulchrè omnia; curam de te geram diligentem, tua negotia, quidquid ad te pertinebit, uti debeo, diligenter agam; res tuas, negotia, rationes pro virili parte tractabo, administrabo, procurabo. 2. *Ille curat, tractâtque res meas*, er hat die Verwaltung meiner Sachen. procurator is rerum mearum est,

curator, & adminifter; ille fuftinet rerum mearum curam; curationem agit, curam habet rerum mearum; is eft, cui res meas tractandas, adminiftrandas, procurandas commifi, credidi, commendavi; cujus fidei, poteftatique res meas commifi, mandavi; in cujus fidem, tutelámque res meas tradidi, permifi. V. *Cura*, *committo*, *commendo*. 3. *Cura, quæfo, res meas diligenter*, **trage Sorg über meine Sachen.** Fac, ut meæ tibi rationes curæ fint; profpice, confule, provide rationibus meis; fufcipe me, refpice fortunas meas. Tuere me, fove, ac complectere. V. *Curam fufcipe*. 4. *Res alienas diligenter, tuas negligenter curas*, **du forgeft fleißig für andere, für dich felbften aber wenig.** De aliis plurimùm, de teipfo, rebúsque tuis minimè laboras; aliena tibi curæ funt, tua negligis; aliorum rationes pluris apud te funt, quàm tuæ; propenfior ad alios, quàm ad te ipfum tua voluntas eft; alienæ voluntati ut morem geras, obfequaris, te ipfum deferis, relinquis, deftituis; ut aliis fatisfacias, aliorum causâ te ipfum deftituis; quid aliis placeat, quid aliorum è re fit, attendis, at rerum tuarum ratio quid poftulet, minimè cogitas; alienæ caufæ patronus, tuæ penè prævaricator es; alienis commodis omni ftudio, curâ, labore infervis, invigilas, operam das, dicas, navas, præftas, tribuis; de tuis commodis nihil agis, tua commoda minimè tibi cordi funt; aliorum commoda dum captas, dum aliorum caufam foves, juvas, agis, fufcipis, tuam jacére, frigére, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihil facis; de aliena caufa folicitus, tuæ oblitus es; alienæ caufæ faves, tuam contemnis; quod tuæ caufæ ftudium dicare deberes, id alienæ dicas, in alienâ collocas. 5. *Nihil ille curat*, **er fragt nichts darnach.** Haud in magno ponit difcrimine; nec quidquam illi penfi eft; nihil penfi habet; nihil moratur; nullo loco id numerat; ab rerum fuarum fenfu jamdudum abalienavit animum; fe, libertatem, falutem dudum projecit; nihili hæc facit omnia; in minimis ponit, deputat. 6. *Curavit hominem*, **er hat den Menfchen geheilet.** Curationem illi adhibuit, admovit, attulit; morbum depulit, fuftulit, profligavit; fanitati hominem reftituit; ejus operâ recreatus à morbo eft; valetudinem, vires recepit. V. *Sano*, *Convalefco*. *Ufus*. 1. Funus ei faciendum curavit. Deos non curat. Signa, quæ mihi curâfti, reddita funt. Corpora curare milites juffit, *cibô reficere*. 2. *Valetudini reftituo*, **heilen, gefund machen.** Violentis medicamentis curare eum, qui graviùs ægrotat. Provinciam curavit, fanguinem mifit.

Curriculum, i, n. **Lauff-Platz, Wägelein.** *Syn.* Spatium, quô curritur; ftadium, curfus: currus. *Epi.* æternum, exiguum vitæ, æternum gloriæ, tam exiguum, tam breve vitæ, vetus. *Ufus.* Deflexit de curriculo mos majorum. Animum de curriculo litterarum negotii alicujus causâ deflectere. Vivendi curriculum honeftè conficere. Exiguum vitæ curriculum nobis natura circumfcripfit, æternum gloriæ. Hæ exercitationes ingenii, hæc curricula mentis. Curricula fermonum. Omne curriculum induftriæ meæ in amicorum periculis elaboratum eft. De propofito mihi curriculo nihil difcedam.

Curro, is, cucurri, curfum, ere. **lauffen.** *Syn.* Curfum conficio, curfum teneo, curfum curro. *Adv.* apertè eosdem curfus, certatim ad opus, furtim, longius, proclivius raptim in fententiam. *Phraf.* Ad aliquem currere, **zu einem lauffen.** Cursû tendere, contendere ad aliquem; cursû effusô aliquò ferri, provolare; curfim ad aliquem pergere; cursû ad aliquem ire. *Ufus.* Qui ftadium currit, eniti debet, ut vincat.

Currus, ûs, m. **ein Wagen.** *Syn.* Vehiculum, cifium, carpentum, pilentum. *Ufus.* Vifus eft fibi in fomniis curru quadrigarum vehi. Curru albis equis junctô invehitur. Cifio regionem pervolat. In rheda vehi. Aliquem de curru detrahere. De foro in Capitolium currum flexit. Vehiculô eripuit fe ex oppido. Curru fublimis ibat in regiam. Auratô eminens curru vehebatur.

Curfim. **im Lauff.** *Syn.* Cursû, effusô cursû, effufiffimis habenis, laxatis habenis. *Ufus.* Curfim impetum facere; curfim aliquò pergere. Quæ ego ferò, & curfim, & fuccifivis, ut ajunt, operis arripui. Curfim dicere.

Curfo, as, avi, atum, are. **hin und wider lauffen.** *Syn.* Frequenter curro. *Adv.* temerè, ultrô. *Ufus.* Curfare ultrò, citróque; huc, illuc.

Curfor, oris, m. **Lauffer.** *Ufus.* Curfores in ftadio, curfor ad Olympia profecturus.

Curfus, ûs, m. **Lauff.** *Syn.* Curriculum, iter, navigatio, lapfus. *Epi.* admirabilis orationis, æquus, æternus gloriæ, apertus ad laudem, affiduus, brevis & fempiternus, celerior ætatis, certus, concitatior, contentus, decorus, facilior ad gloriam, forenfis, incertus, incitatior, incredibilis, inufitatus verborum, legitimus, lunaris atque infimus, magnus, maritimus, maximus, olympiacus, otiofus vitæ, rectus, fecundus, fimil-

fimillimus totius vitæ, fummus, fufpectus honorum, tantus verborum. Curfus æquabiles, æterni, ætherii, annui, celeres, certi & conftantes, contrarii, difpares aftrorum, immoderati, immutabiles, maritimi, ordinati, perennes ac perpetui, ftati & immutabiles, vagantes, varii. *Ufus.* 1. Contentô curfu claffis Italiam petebat. Brevi tempore magnos curfus conficere. Secundo vento curfum tenere. Vivendi curfus. Solis, ftellarum curfus. 2. *Transl. Curfus animi, & induftriæ,* **das Gemüth belangend.** Vide, in quo curfu fimus. Vita brevis eft, curfus gloriæ fempiternus. Non omnibus idem curfus in cœlum patet. Per rectum curfum ad honores non pervenit. A genere curfuque meo vivendi nunquam defcifcam.

Curtus, a, um. **kurtz, klein.** *Syn.* Decurtatus, mutilus. *Ufus.* Nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans. Meæ aures completò verborum ambitû gaudent, & curta fentiunt, nec amant redundantia.

Curulis, e. **zum Wagen gehörig.** *Ufus.* Sella curulis; ædilitas curulis.

Curvo, as, avi, atum, are. * **krümmen.** *Ufus.* In arcum curvare.

Curvus, a, um. * **krumm.** *Syn.* Flexus, contortus.

Cufor, oris, m. * **Schmeltzer.** *Ufus.* Monetæ cufores.

Cufpis, idis, f. **die Spitz.** *Syn.* Acuta pars gladii.

Cuftodia, æ, f. **Wacht, das Auffsehen.** *Syn.* Carcer, præfidium, vigilia, excubiæ, confervatio. *Epi.* fida, infelix capitis, libera & non folicita, liberalis, optima, tutiffimaque, privata, publica, regia, horribilis, mirifica. *Phraf.* 1. *In cuftodiam dare,* **ins Gefängnuß werffen.** In cuftodiam tradere; in cuftodia includere; cuftodiâ feptum tenere. V. *Carcer.* 2. *Ex cuftodia dimittere,* **der Gefängnuß entlassen.** è cuftodia emittere, amittere, educere, eripere; vinculis levare, exfolvere. V. *Carcer, Vinculum.* 3. *In cuftodia effe,* **in der Gefängnuß seyn.** in cuftodiis haberi, teneri, retineri. *Ufus.* Exercitus præfidium populi Rom. cuftodia provinciæ. Urbis cuftodiam agere. In urbis cuftodia te fortuna pofuit, **du bist Burgermeister worden.** In hac cuftodia, velut in fpecula collocati fumus, ut populum metû vacuum noftrâ vigiliâ, & providentiâ fervemus. Illam coloniam ego meis vigiliis, & cuftodiis munivi. Advigilare ad cuftodiam ignis. Illæ tabulæ privatâ cuftodiâ continentur.

Cuftodio, is, ivi, itum, ire. **bewahren.** *Syn.* Affervo, tueor, feptum cuftodiâ teneo, in vigilia rei alicujus maneo, privatâ cuftodiâ contineo, incolumem fervo, obfervo, præfidio fum, cuftodias teneo, præfidiis firmo, cuftodiis munio, præfidium impono, diligenti cuftodiâ affervo, fpeculor, confervo. *Adv.* diligentiffimè librum, rectè, fanctiffimè figna & ornamenta urbis. *Ufus.* Me non folùm amicorum fides, fed oculi univerfæ civitatis cuftodiunt. Poffe percipere animô, & cuftodire memoriâ. Delecta juventus ejus corpus cuftodit. Cuftodire litteris magnorum virorum dicta.

Cuftos, odis, m. **ein Hüter, Wächter.** *Syn.* Confervator, vindex, defenfor. *Epi.* bonus, defenforque provinciæ, diligentiffimus pacis, & otii, præclarus ovium, malus, primus. Cuftodes certi, multi, feveri. *Ufus.* Cuftos, præfes, confervator urbis & libertatis. Malus cuftos diuturnitatis metus. Fani, urbis cuftodes. Sapientia cuftos, & procuratrix hominis. Præficere cuftodes alicui rei. In aliqua re cuftodes, ponere.

Cutis, is, f. **die Haut, Fell.** *Syn.* Pellis, corium. *Ufus.* Aliquid intra cutem ineft vulneris.

Cygneus, a, um. **eines Schwanen.** *Ufus.* Cygnea vox, & oratio.

Cygnus, i, m. **ein Schwan.** *Syn.* Olor. *Epi.* providentes. *Ufus.* Cygni non fine caufa Apollini dicati funt, fed quòd ab eo divinitatem habere videantur, quia providentes, quid in morte boni fit, cum cantu & voluptate moriuntur.

Cylindrus, i, m. **langer, runder Wältz-Stein.** *Syn.* Quod volubile eft, ut columna teres. *Ufus.* Cylindrum volvere, verfare.

Cymba, æ, f. **ein kleines Schifflein.** *Syn.* Scapha, parva navis. *Ufus.* Cymbarum multitudo.

Cymbalum, i, n. **Cymbel, oder Schelle.** *Ufus.* Domus cantû, & cymbalis perfonat.

D.

Dactylus, i, m. ein Vers=Glied. *Syn.* Pes carminis heroici.

Dactylicus, a, um. zum Dactylo gehörig. *Usus.* Numerus dactylicus.

Dæmon, onis, m. eine fälschlich vermeynte Gottheit. *Syn.* Lar, genius. V. *Diabolus.*

Dæmonium, ii, n. *idem.* *Syn.* Genius. *Usus.* Socrates ait, esse divinum quiddam, quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpè revocanti.

Dama, æ, f. Dämlein, oder Dam-Hirsch.

Damnatio, onis, f. Verurtheilung, Verdammnuß. *Syn.* Condemnatio. *Epi.* aliena, misera, invidiosa. Damnationes acerbissimæ, reorum quotidianæ. *Usus.* Omnes damnatione, ignominiaque digni. Reorum damnationes acerbissimæ.

Damnatorius, a, um. das verdammet. *Usus.* Judicium damnatorium.

Damnificus, a, um. das Schaden macht. *Usus.* Bestia damnifica.

Damno, as, avi, atum, are. verdammen. *Syn.* Condemno, improbo, suppliciô addico, damnatione afficio, vitam alicujus, aut sanguinem addico. *Adv.* damnari honestè, inique à civibus, palam, voce omnium. *Usus.* Aliquem sceleris, injuriarum, stultitiæ damnare. Mulier unius peccati damnata unô judiciô, multorum maleficiorum convicta putatur. Turpi judicio damnatus. Nomine conjurationis, de vi, de majestate damnatus. Capite damnatus. Causa judicata, convicta, damnata. V. *Condemno*, *Animæ damnatæ.*

Damnosè. schädlich. *Usus.* Damnosè bibere.

Damnum, i, n. ein Schade. *R. à demo,* *Syn.* Jactura, detrimentum, incommodum, malum, fraus, dispendium. *Epi.* magnum, majus, minus, novum, quæstuosum, tantum, damna aleatoria, maxima. *Phras.* 1. *Ea res non parva tibi damna inferet* diese Sache wird dir nicht geringen Schaden bringen. damna non levia dabit, afferet; multis, gravibúsque damnis te afficiet; damno erit, ac calamitati; gravia detrimenta inferet, importabit; detrimenta non pauca injunget, invehet; plagam rebus tuis gravissimam injiciet; imponet vulnus sanè gravissimum; ea res ad tuam perniciem pertinet; res tuas magnoperè labefactabit; pestem tibi, & exitium afferet; tibi noxæ erit; gravibus damnis te multabit; plus damni, ac mali datura est, quàm credi possit; ea res fraudi aliquando tibi futura est; malo tibi erit, ac calamitati; calamitatem inferet certissimam; exitium struet; damna non levia pariet, creabit. 3. *Magnum damnum passus sum,* ich habe einen grossen Schaden gelitten. Ob eam rem in maximam fraudem incurri, incidi; magna inde rei familiaris naufragia feci; plagam inde odiosam accepi; magnum meæ res vulnus acceperunt, & mortiferum; magnum mihi vulnus inustum, impositum est; plaga mihi injecta est maxima; multa detrimenta mihi sunt allata, importata; magnam inde jacturam feci, accepi; carpi me gravibus, quotidianísque damnis comperi; magna clades familiaris rei accepta est; accisæ admodum ea clade res meæ sunt; non parva clades rebus meis incidit; magnâ rerum mearum imminutione id accidit; existimatio mea graviter læsa, offensa est; magnum incommodum accepi; calamitatis aliquid acceptum est; fractæ eô casû res nostræ sunt; allisæ graviter; gravi vulnere afflictæ; damnum feci, contraxi maximum; detrimentum cepi, accepi, feci sanè gravissimum; damnis non levibus affectus, multatus sum; res meæ grave damnum subière; gravi ictû perculsæ sunt, ac penè prostratæ; grave vulnus rebus meis inflictum est. 3. *Damnum mihi minatur,* er drohet mir einen Schaden anzuthun. Machinam in caput meum comparat, intendit; caput meum oppugnat; exitium mihi parat; ad perniciem capitis mei incumbit; omnia ad perniciem meam instructa sunt; pestem mihi, & exitium denunciat. 4. *Damnum compensare*, den Schaden ersetzen. damnum præstare, illata damna sarcire, detrimenta resarcire. V. *Compenso.* *Usus.* 1. Damnis multis me affecit; multum damni dedit, Schaden zufügen. In mercatura magnum damnum fecit, contraxit, Schaden leiden. 3. Damna illata tibi præstanda, sarcienda sunt, du must gut stehn für den zugefügten Schaden. V. *Detrimentum*, *incommodum*, *noceo.*

Dapes,

Dapes, um. f. herrliche Speis. *Syn.* Epulæ in sacrificiis Deorum largiores, & opipari apparatus. *Usus.* Lautæ, opimæ, festæ dapes. V. *Convivium.*

Daps, pis, f. Speis. *Usus.* Sacerdotes ad ministerium, & dapem adhibiti.

Dapsilis, e. * herrlich. *Syn.* Abundans, largus, lautus. *Usus.* Sumptus dapsilis.

Dapsiliter, * herrlich. *Syn.* Opiparè, largè, magnificè, splendidè, abundanter, lautè, liberaliter.

De, *præpos.* von, aus. *Usus.* 1. *Ex*, *ad personam relatum.* Audivi hoc de parente. Emit agrum de socero, ich habe es von meinem Vater gehört, ꝛc. 2. *Ex*, *ad locum refertur.* De via me inclamat, er schreyet mich von dem Weeg her an. De Schola venit. De Sicilia provincia decedit. 3. *Ad tempus refertur.* Vigilat de nocte, er wachet bey der Nacht. Navigat de mense Decembri. 4. *Ad gentem*, *multitudinem*, *conditionem accommodatur.* Accusator de plebe. Unus de multis. Is orator sanè habeatur, sed de minoribus, er kan für einen Wohlredner gehalten werden, aber für einen aus den geringern. 5. *Alias ad materiam.* Misit de argento, quantum visum est, er hat von Geld geschickt, so viel er für gut befunden. Multa de suis rebus asportant. 6 *Super*, um, von. Regulus de captivis egit, Regulus hat von wegen den Gefangenen gehandlet. Legati de pace, de captivis redimendis. 7. *Propter*, von wegen, um. Irascitur de nihilo, er zörnet sich um nichts. Flebat de supplicio filii; maximis, gravibus de causis. 8. *Quod attinet ad*, was anbetrifft. De religione facilè concedam, was anbetrifft die Gottesforcht, will ich es gern zulassen, daß ꝛc. De pace aperta est simulatio. 9. *De Consilio*, *de sententia alicujus*, nach Rath und Meynung. De communi sententia. De tuo consilio hoc agam. 10. De industria, mit Fleiß, 11. De integro, vom neuen, vom Anfang. 12. De scripto, schrifftlich. 13. *De meo*, *de tuo*: *de suo*, von dem Meinigen ꝛc. auf meine Unkosten. Potat de meo, sumptum faciam de meo. 14. *Ab*, von. Jugera aliquot de filio emi. Agri de hostibus capti, Aecker, so man den Feinden hinweggenommen. De nuntiis hoc accepi.

Dea, æ, f. Göttin. *Usus.* Dii, Deæque immortales. Deæ vindices facinorum ac scelerum.

Dealbo, as, avi, atum, are. weiß machen. *Syn.* Tectorium induco. *Usus.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Deambulatio, onis, f. Spazier-Gang. *Usus.* Vel hæc me deambulatio, quamvis non laboriosa, ad languorem dedit.

Deambulo, as, avi, atum, are. spazieren gehen. *Syn.* Ambulo, inambulo, obambulo, spatior. *Usus.* Eamus deambulatum.

Deamo, as, avi, atum, are. * sehr lieben. *Syn.* Valdè amò. V. *Amo.*

Dearmo, as, avi, atum, are. * entwaffnen. *Syn.* Armis exuo. *Usus.* Dearmatum hostem, exercitum sub jugum misit.

Deartuo, as, avi, atum, are. * zergliedern. *Syn.* Quasi per artus concido. *Usus.* *Transl.* Deartuare opes.

Debacchor, aris, atus sum, ari. * wüthen. *Syn.* Præ ebrietate valdè furo. V. *Furo.*

Debello, as, avi, atum, are. * überwältigen, dem Krieg ein Ende machen. *Syn.* Expugno, victoriâ bellum finio. *Debellare est bellô expugnare*, *pugnando vincere.* *Usus.* Cum Antiocho uno prælio debellatum est. V. *Bellum finio*, *vinco.*

Debeo, es, ui, itum, ere. sollen, müssen, schuldig seyn. *Syn.* Oportet, convenit, opus est, faciendum est, ut &c. *Usus.* 1. Juvare nos & maximè debebat, & poterat. 2. *Refertur ad æs alienum*, Geld schuldig seyn. Multos mihi nummos debet. Talenta ducenta debet. 3. *Ad res alias*, etwas anderes schuldig seyn. Hoc tibi beneficium debeo. Debeo hoc necessitudini nostræ. Reipublicæ studia omnia, meipsum debeo. Summam tibi gratiam debeo. V. *Æs alienum*, *debitum.*

Debilis, e. schwach. *Syn.* Infirmus, imbecillus, fractus, debilitatus, levis, mancus.)(*firmus.* *Phras.* 1. *Intemperantia debilem te fecit*, dein Luder-Leben hat

hat dich schwach gemacht. Vires corporis tibi ademit vitæ ratio minimè moderata; vires corporis tibi minuit, diminuit, deminuit, comminuit, infirmavit, debilitavit, abstulit, afflixit tua incontinentia, nequitia, luxus, libido; vita intemperanter, immoderatè, incontinenter acta, vita dissolutè, nequiter, sine modô, luxuriosè tradućta ad infirmitatem, ad imbecillitatem, ad tenuitatem corporis te adegit, adduxit; minùs te firmum, validum, valentem, robustum, infirmiorem, imbecilliorem reddidit; longa intemperantia paulatim vires tibi carpsit, exhausit; corporis vires labefecit, labefactavit; robur enervavit. 2. *Debili est stomachô*, er hat einen schwachen Magen. Stomachus illi languet; stomachi vis debilitata est, jacet; stomachô est languente; stomachô laborat; stomachus parùm concoquit; ventriculô esse languenti, infirmô, imbecillô; stomachus parùm valet; marcescit cibi nondum concocti onere. V. *Stomachus*. 3. *Debili est valetudine*, er ist von einer schwachen Gesundheit. Valetudine utitur infirmâ, imbecillâ; viribus est parùm firmis; corpore utitur non satis firmô; valetudine utitur incommodâ, tenui, affectâ; valetudine est valdè imbecillâ; magna in eo est virium imbecillitas; fractæ sunt admodùm, ac imminutæ vires. *Usus*. Homo animô debilis, & corpore. Debilem præturam gessit. Mancus, membris omnibus captus, ac debilis. V. *Valetudo*, *infirmus*.

Debilitas, tis, f. Schwachheit, Mattigkeit. *Syn*. Infirmitas.)(*firmitas*, *integritas*. *Usus*. Tarditas ingenii, stupor, debilitásque linguæ. Hoc agunt, ut à se morbos, debilitates, dolores repellant. Bonum integritas corporis, miseria debilitas. V. *Infirmitas*.

Debilitatio, onis, f. Schwächung. *Usus*. Debilitatio, atque abjectio animi.

Debilito, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn*. Infirmo, frango, infringo, debilem facio, minuo, comminuo, exhaurio, nervos incido, corrumpo, enervo, affligo.)(*Confirmo*. *Phras*. *Debilitamur indies magis*, wir werden allezeit schwächer. carpuntur vires; exhauriuntur; fractæ fatiscunt opes, viresque; vis senescit, & propè ad nihilum venit; incisis, exsectis, solutis nervis vires paulatim defluunt. *Usus*. Tribunitios furores debilitare & reprimere. Ea mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit. Noli me, meam virtutem, spem luctû debilitare. Debilitatâ virtute, fractô animo. Afflictus, debilitatus, mœrens, dolore exanimatus. Urbs ipsa nervis omnibus exsectis debilitata, & soluta, abjecta metû, muta, fracta malis relinquitur. V. *Affligo*, *frango*, *debilis*.

Debitio, onis, f. Schuld. *Syn*. Debitum. *Usus*. Nihil de emendo cogitat, debitione dotis satis torquetur. Dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ.

Debitor, oris, m. ein Schuldner. *Syn*. is, â quo invito exigi pecunia potest.)(*Creditor*. *Usus*. Pecunias creditas debitoribus condonare. Levior plaga est ab amico, quàm debitore.

Debitum, i, n. Schuld. *Syn*. Debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen. *Adv*. jam diu. *Phras*. 1. *Debita magna fecit*, er hat grosse Schulden gemacht. æs alienum fecit, conflavit, contraxit; in æs alienum incidit; nomina fecit; nomina confecit plurima; æs alienum coëgit; ære alieno se obstrinxit; æris alieni vim magnam contraxit. 2. *Magna habet debita*, er steckt tieff in Schulden. laborat vehementer ex ære alieno; ære alieno graviter premitur; urgentibus semper sortem usuris, gravi obrutus est fœnore; ære alieno oppressus est; in nominibus est plurimis; in ære alieno est; multum debet; æris alieni magnitudine demersus gemit; animam debet; magno ære obstrictus est; est in nominibus ex pecunia satis multa; æris alieni habet plurimum; ære alieno gravatus, obligatus est; obæratus plurimùm. 3. *Debita reposcere*, die Schuld fordern. nomina exigere; convenire, appellare de credito debitorem; nomina urgére; appellare de pecunia; debitorem admonere de pecunia. 4. *Debita solvemus*. wir werden die Schulden bezahlen. nomina dissolvemus, expediemus, exsolvemus; æs alienum exsolvemus, solvemus; ex ære alieno exibimus, libráque & ære nos liberabimus; ære alieno paulatim nos levabimus, liberabimus; contracta nomina expungemus, explicabimus, solvemus. 5. *Debitum antiquum novô debitô expungere*, die alte Schuld zahlen, und eine neue machen. versuram facere; nomina transferre; versurâ solvere. 6. *Debita vix solventur*, die Schulden werden kaum bezahlet werden. in ære alieno vacillant debitores; nomina impedita sunt ùt plurimum; vix solvendo sunt debitores; vacillant nomina; inveterascit æs alienum. V. *Æs alienum*.

Usus.

Usus. Fidei conducit, in loco debitum solvere, retribuere. Turpe, debitô fraudare creditorem.

Debitus, a, um. schuldig. *Syn.* Meritus, justus. *Usus.* Debitam tibi justámque gratiam refero. Reddere officium alicui debitum. Mortem naturæ debitam patriæ impendit. Solvere justas, debitásque pœnas. Debito mihi honores sunt habiti. Non injusta; merita, debita iracundia fuit.

Deblatero, as, avi, atum, are. * herab- plaudern. *Syn.* Stultè loquor. *Usus.* Rem totam vicinis omnibus deblaterâ[?]i.

Decanto, as, avi, atum, are. herabsingen. offt widerhohlen. *Syn.* Canto, celebro, pervulgo. *Usus.* Decantata est fabula. Græcus Doctor pervulgata præcepta decantat. V. *Cano.*

Decas, dis, f. eine Zahl von zehen.

Decedo, is, cessi, cessum, ere. abweichen. *Syn.* Cedo, discedo.)(*accedo.* *Adv.* Alicundè, aliquando, de sententia planè *Phras. Alicui de via decedere,* einem Platz machen, ausweichen. De via concedere; dare viam; declinare se paulùm extra viam; deflectere â via; cedere, divertere, declinare de via; iter dare, præbere. *Usus* 1. Metellus de civitate, quàm de sententia, decedere maluit. Inimicorum amentiæ, tribunitio furori, ac violentiæ decessit Cicero. Ex, *vel* de provincia decedere. De possessione, de jure suo decedere coactus. 2. *Morior,* sterben. Tum omnes decesserant. De vita, de statione vitæ cùm decessero. V. *Cedo, Morior.*

Decem, zehen.

December, ris, m. Christ-Monath.

Decempeda, æ, f. Meß-Ruthe. *Syn.* Instrumentum, quô terram metiuntur metatores. *Usus.* Solis magnitudinem tanquam decempedâ metiuntur mathematici. Cum architectis, & decempedis villas multorum peragravit.

Decempedator, oris, m. Feld-Messer. *Syn.* Agri metator. *Usus.* Æquissimus agri publici, & privati decempedator Antonius.

Decemviri, orum, m. Zehen-Männer zu Rom, so die 12. Gesetz-Tafeln geschrieben. Qui duodecim tabulas perscripsere.

Decemviralis, e. was diesen zehen Männern zugehörig. *Usus.* Amplissimum collegium decemvirale.

Decemviratus, us, m. das Amt und Würde dieser Zehen-Männer. *Syn.* Decemvirûm magistratus, & manus.

Decenter, gebührlich. *Syn.* Decorè. *Usus.* Jura à majoribus decentissimè scripta.

Decentia, æ, f. Gebühr, Wohlanständigkeit. *Syn.* Convenientia, condecentia, venustas, decorum, ordo. *Usus.* Venustatem, ordinem, & ut ita dicam, decentiam oculi videant, judicent.

Decerno, is, crevi, cretum, ere. verordnen, beschlüssen. *Syn.* Statuo, constituo, in animum induco, destino; mihi certum, fixum, ratum, destinatum est, consilium est, consilium capio, judico, censeo, sancio, decretum facio, decretum interpono, sententiam dico, *vel* fero. *Adv.* Atrocius, amplissimè de salute, cautè, communiter, diligenter, fortiter de Rep. gratis honores, gravius, gravissimè, honorificentissimè, injuriosè, justè, liberè, maturè, nominatim de aliquo, ornatissimè, planè, rectè, sapienter, severè de religione, variè, verè. *Phras. Decrevi, me Philosophiæ dare,* ich habe mich entschlossen, auf die Welt Weisheit zu begeben. Certum mihi est; definitum est, decretum mihi est; animus est; stat sententia; stabile est, ita est sententia; animum obfirmavi; in animo mihi est; id mihi consilii est; animô proposui; Philosophiam mihi persequi certa res est. V. *Constituo, sententia, consilium.* *Usus.* 1. Honores alicui, triumphum, provinciam decernere. Contra, *vel* secundùm aliquem decernere, wider, oder für einen den Ausspruch machen. De eâdem re alius alia decernit. 2. *Pugno, decerto,* streiten. Uno judiciô de fortunis omnibus decernere. Fac, ne ferrô; ne armis decernatur. In ea pugna de salute Reipublicæ decernitur. V. *Constituo, volo, pugno, statuo.*

Decerpo, is, cerpsi, cerptum, ere abbrechen. *Syn.* Carpo, delibo, excerpo, aufero. *Usus* Nihil sibi de ista laude miles decerpsit. Cave, nequid, jocus de gravitate decerpat. Humanus animus deceptus è mente divina. V. *Minuo, Detraho.*

Decertatio, onis, f. Streit. *Syn.* Dimicatio, concertatio. *Usus.* Harum rerum decertatio Consulibus permissa est. V *Certamen.*

Decerto, as, avi, atum, are. kämpffen. *Syn.* Certo, depugno, dimico, concerto.

O 5 *Adv.*

Adv. Acerrimè, cominus, ferro inter se, confestim, felicissimè, pretiis. *Usus.* Jure & legibus disceptando, vi & armis contra vim decertare. Summâ contentione cum æmulis decertat. Inter se acerrimè decertant. V. *Certo.*

Decessio, onis, f. **Abreis, Abtretung.** *Syn.* Abitus, discessus. *Epi.* Matura, molesta, tarda. *Usus.* 1. Sæpè de tua mansione, & decessione communicat. Decessionis dies appropinquat. 2. *Detrimentum, diminutio,* **Schmälerung.** Nescio, an accessionem, vel decessionem de summa mihi attulerit. Nulla fieri accessio, vel decessio poterat.

Decessus, ûs, m. **Abzug, Tod.** *Syn.* Decessio, mors. *Usus.* Amicorum decessû valde me ango. Decessus è provincia.

Decet, cuit. **es gebühret sich.** R. *à* δίκη, *fas.* *Syn.* Convenit, decorum est, æquum est, par est, postulat jus, dignum est, aptum est.)(*dedecet.* *Phras.* 1. *Quod decet, sectare,* **thue, was billig ist.** Quod decorum; quod te dignum; quod è dignitate tua est; quod dignitati consonum; quod tuum est; quod jus, fásque est; quod tuarum partium est; quod ingenium, genus ætatem tuam addecet, sectare. Quod nec inhonestum, nec tibi indecorum est, age; quod jus, fásque concedit, nec præter decentiam est, id sequere. 2. *Sapientem decet, non temerè credere,* **einem weisen Mann steht es zu, daß er nicht leichtglaubig seye.** Sapientis est; sapientiæ istud est, non temere credere; sapientis hæ partes sunt; semper sapientis est habitum; sapientis officium est; pars magna prudentiæ est; ad sapientem pertinet, fidem non temerè quibusvis rumusculis habere. V. *Honestum est, Refert, Convenit.* *Usus.* Nihil decet, invitâ, ut ajunt, minervâ. Quid deceat, quid aptum personis sit, videat orator. Quem muliebris ornatus parùm decet. Caput artis est decére.

Decido, is, cidi, ere. **herabfallen.** *Syn.* Cado. *Phras.* *Ex equo decidit,* **er ist vom Pferd herab gefallen.** Ad terram defluxit; ad terram delatus est; ex equo dejectus est; equô excussus est; ruente equô ad terram datus est; ex equo lapsus est, decidit; sternacis equi successû ad casum datus est; equus hominem super caput effudit. *Usus.* De omnibus rebus decidimus. In miserrimam conditionem decidit Respublica. V. *Labor, cado.*

Decido, is, cidi, cisum, ere. **abhandlen.** *Syn.* Decisionem facio; transigo, pactionem facio; decerno. *Phras.* *Nihil decidit,* **er hat nichts beschlossen.** Rem in medio reliquit; sententiam dicere, ferre, pronunciare non est ausus; nondum illi stabat sententia; nondum explicatam habemus causæ nostræ rationem; hæret, pendet, suspensa etiamnum est causæ nostræ ratio. *Usus.* Transigere, & decidere, cum aliquo. De summa aliquid decidere. Talentis decem decidisti.

Decies, * **zehenmahl.** *Usus.* Decies dixi.

Decimo, as, avi, atum, are. * **den zehenden Theil nehmen.** *Syn.* Decimam partem accipio. *Phras.* *Decimare legiones,* **den zehenden Mann aus dem Regiment hinrichten.** Decimum quemque è legione suppliciô afficere.

Decimus, a, um. **der zehende.** *Usus.* Hora diei decima.

Decipio, is, cepi, ceptum, ere. **betrügen.** *Syn.* Capio, circumvenio, fraudo, circumscribo, alicui impono, fallo, supplanto, fucum facio, in fraudem impello, in errorem induco, verba do, errorem objicio, errorem incutio, in fraudem deduco, aucupor, induco, eludo. *Phras.* 1. *Non erat quod me deciperes,* **du hättest mich nicht betrügen sollen.** Spem falleres; per dolum, atque insidias ageres; meam imbecillitatem aucupareris; in fraudem impelleres; me ludificares, destitueres, adversariis traderes; omni fraude, & perfidiâ falleres, improbissimè fraudares. 2. *Sentio me à te deceptum,* **ich mercke es, daß ich von dir betrogen worden.** Sentio me tuis retibus captum, circumscriptum, illusum, destitutum, inductum, circumventum; captionibus tuis deceptum; tuis laqueis irretitum; fallaciis abductum, in fraudem inductum; fraude irretitum, circumventum, captum. 3. *Artes decipiendi omnes tenes,* **du bist ein betrogener Mensch, steckest voller Betrug.** Totus ex fraude & mendacio factus videris; ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare, confusus esse videris; ad omnem fraudem callidus; fallax, & omni artificiô simulationis eruditus; ingeniô ad fallendum paratô; qui nihil nisi dolos, fallacias, machinas, præstigias animo disponas; non nisi dolos nectas, intendas; non tam virtute, quam dolô contendas; insidiis nitaris. 4. *Facilè est, puerum decipere,* **es ist leicht, einen Knaben zu betrügen.**

gen. Facilè eſt, puerum in fraudem conjicere, deducere; puero errorem offundere; fucum facere; caliginem offundere puerorum mentibus; inſidiis captare; dolis ludere; dolis ductare; fallaciis irretire; fallaciis eludere; in fraudem illicere; lactare verbis fallacibus; verba dare puero; falſâ ſpe producere puerum; in errorem ducere; dolis inceſſere; circumducere puerum; facile eſt, obrepere imprudenti; verba ex inſidiis imprudenti dare; puerum dolô capere; in fraudem implicare. 5. *Graviter decepit*, er hat greulich betrogen. Fraudem concepit, ſuſcepit maximam; fraudem fecit, admiſit ſanè turpiſſimam; dolos conſuit non paucos; dolum commolitus eſt, adhibuit nefarium; fallaciam intendit dictu, auditúque fœdam; fraude ac dolô aggreſſus eſt nefariô; fraudem ſtruxit; commentus eſt ſanè atrocem. 6 *Deceptus ſum vehementer*, ich bin ſehr betrogen worden. Opinio me fefellit; falſa me opinio tenuit; ductus ſum falsâ ſpe; ſpes me fruſtrata eſt; in fraudem incurri, incidi; in fraudem delatus, deductus, inductus, conductus conjectus ſum, pro re vera falſam ſpem domum retuli; per imprudentiam, alienâ perfidiâ deceptus ſum; circumſcriptus, ac circumventus ſum; error eſt mihi objectus; dolô captus ſum; mendaciis oneratus ſum; ludificatus, & emunctus ſum probé; fucus mihi factus eſt; in fraudem illectus; in errorem implicatus; in fraudem impulſus ſum; in fraudem delapſus ſum. *Uſus*. Spem meam admodùm decepit. V. *Fallo*, *Fraus*.

Deciſio, onis, f. Beſcheid. *Syn*. Transactio. *Uſus*. Deciſionis arbiter Cæcilius.

Declamatio, onis, f. Ubung im Reden. *Syn*. Domeſtica & umbratilis exercitatio, quâ tirones eloquentiæ à magiſtro exercentur. *Epi*. Quotidiana, ſenilis, vulgaris, pervulgata. *Uſus*. Vulgaris, pervulgata declamatio.

Declamator, oris, m. ein Redner. *Uſus*. Quis eum declamator ad clepſydram latrare docuit? Videor mihi, cum aliquo declamatore diſputare. Declamator de ludo.

Declamatorius, a. um. zur Redens-Ubung gehörig. *Uſus*. Pueri declamatoriô illô genere delectantur.

Declamito, as, avi, atum, are. öfters eine Rede halten. *Uſus*. Græci annos plures ſedentes declamitant.

Declamo, as, avi, atum, are. eine offene Rede thun. *Syn*. In declamationibus exerceor, exercitatione quaſi ludicrâ prædiſco & meditor. *Adv*. Impunè in quemvis, vehementiſſimè *Uſus*. Inſanus ille contra me vehementer declamavit; cauſam declamare.

Declaratio, onis, f. Erklärung. *Epi*. Jucundiſſima. *Uſus*. Liber iſte quantam habet declarationem amoris erga me tui!

Declaro, as, avi, atum, are. erklären, kundbar machen. *Syn*. Significo, planum facio, demonſtro, oſtendo, indico; pronuncio. *Frequentius ad facta pertinet, quàm ad dicta*. *Adv*. Apertè, apertius literis, facilius benevolentiam, obſcurè, parùm, planè, maximè. *Uſus*. Populus univerſus me conſulem declaravit. Declaravit eô factô, quanti me faceret. Declarant iſta acumen ingenii tui. Abundantia, & ſatietas rerum copiam declarat. Mentem tuam illis litteris non ſatis declaraſti. V. *Aperio*, *ſignifico*, *explico*.

Declinatio, onis, f. Abweichung. *Syn*. Flexio. *Epi*. Honeſta periculi, naturalis, parva. *Uſus*. Nullum animal eſt, cui non ſua appetitio naturalis eſt & declinatio. Declinatio brevis à propoſito.

Declino, as, avi, atum. are. niederbiegen, abweichen. *Syn*. Deflecto, decedo, vito, de via deducor.)(*appeto*, *adſciſco*. *Adv*. Aliquantulùm à propoſito, diligentius à vitiis, naturaliter paullulùm, rectè, impetum declino. *Phraſ*. *Declinare ictum*, dem Streich ausweichen. Parvâ declinatione corporis ictum effugere; exire, excedere tela, intentos gladios. *Uſus*. 1. Declinat à propoſito, deflectítque ſententiam. De via declinavi paulùm, 2. *Fugio*, *devito*, entgehen, vermeiden. Laqueos judicii, vitia, periculum declinare. Declinare de ſtatu ſuo. V. *Vito*, *decedo*.

Declivis, e. *abwärts. *Syn*. Inclinatus, incurvus. *Uſus*. Collis à ſummo æqualiter declivis; præceps & declivis locus.

Declivitas, tis, f. Gähe. *Syn*. Inclinatio. *Uſus*. Exiguum loci ad declivitatem faſtigium magnum habet momentum,

Decoctor, oris m. Verſchwender. *Syn*. Qui ſuam rem confecit, dilapidavit, inficiator, fraudator. *Uſus*. Exercitus è ſenibus, mendicis, decoctoribus collectus.

Decolor, oris, g. *o.* abfärbig. *Syn.* Sine colore, quod colorem amisit. *Usus.* Sanguis decolor. V. *deformis.*

Decoloratio, onis, f. Entfärbung. *Syn.* Livor, pallor.

Decoloro, as, avi, atum, are. entfärben. *Usus.* Mortuum deformatum, tumore perditum, corpore decoloratô constat fuisse.

Decoquo, is, coxi, coctum, ere. verschwenden, einkochen. *Syn.* Male rem gero, conturbo. *Usus.* Fortunæ vitiô, non suô decoxit. Agrum suum intra annum decoxit. Aleâ, potatione, scortatione decoxit. V. *Nepos, consumo, abligurio, prodigo.*

Decor, oris, m. Zierd, Schönheit. *Syn.* Species, formæ gratia, quod decet. *Usus.* Metaphrastus virtutem decore suô spoliavit.

Decore, zierlich. *Syn.* Decenter. *Usus.* Loqui ad rerum dignitatem aptè, & decorè.

Decoro, as, avi, atum, are. zieren, Lob geben. *Syn.* Celebro, orno, honesto.)(*dedecoro.* *Usus.* Hos majores nostri omni laude, triumphô, honoribus decorârunt, auxerunt, honestarunt. V. *Orno, honesto, colo.*

Decorum, i. n. Ehrbarkeit, Zierde. *Syn.* Decus. *Usus.* Ut in vita, sic in oratione nihil est difficilius, quam quod deceat; πρέπον *appellant Græci, nos* decorum *dicamus.* Scio, quid gravitas vestra, quid hæc advocatio, quid ille conventus, quid dignitas populi Romani, quid periculi magnitudo, ætas mea, honos, decorum denique postulet. V. *Indecorum, Decet.*

Decorus, a, um. zierlich. *Syn.* Decens, conveniens, πρέπον, consonus. *Usus.* Mihi eò ire decorum visum non est. Aurum & ad usum aptum est, & ad ornatum decorum. Nihil magis decorum, quàm æqualitas universæ vitæ. Quod non decorum est, nec Diis dignum,

Decrepitus, a, um. gar alt. *Syn.* Senectute confectus, invalidus, qui summa senectute est. *Usus.* Tristis, ac decrepitus senex.

Decresco, is, crevi, ere, abnehmen. *Syn.* Subsideo, decedo. *Usus.* Conchylia omnia cum luna crescunt, & decrescunt, *seu exhauriuntur.*

Decretum, i, n. Rathschluß. *Syn.* Consultum, scitum, interdictum. *Epi.* Egregium, justum, interpositum, severum, liberalissimum, obsignatum, præclarum, stabile, fixum, ratum, vetus. Decreta amplissima, atque ornatissima, divina atque immortalia, falsa, firma, gravissima, honestiora, honorificentissima, magnificentissima, multa, nova, ornatissima, superiora. *Usus.* Decretum facere, interponere. Decreti tabulas figere. Quis consulum illorum decretum comprobabit; honestissimum à senatu decretum abstuli, obtinui, V. *Consilium, sententia.*

Decuma, æ, f. der zehende Theil. *Syn.* Decima pars, quam arator decumano dat. *Epi.* Certæ, magnæ, reliquæ. *Us.* Decumas conducere, exigere acriter. Dare decumas, & accipere. Decumis Rempublicam defraudare.

Decumanus, i. m. Zehend-Einnehmer. *Syn.* Publicanus, qui decumas exigit. *Epi.* Ministri ac satellites cupiditatum suarum, principes & quasi senatores publicanorum. *Usus.* Omnia consumis cum decumano.

Decumbo, is, cubui, cubitum, ere. niederliegen. *Syn.* Cubo, jaceo.)(*sto.* *Usus.* Honestè, turpiter decumbere. V. *Cubo.*

Decuplus, a, um. *zehenfältig. *Syn.* Decies tantum.

Decuria, æ, f. Rott von zehen Mann. *Syn.* Classis, ordo judicum Romæ, à decies centenis judicibus appellatus, qui in singulis curiis sedebant. *Usus.* Non suæ decuriæ munere, neque ex lege sedit. Lex promulgata est de tertia decuriâ judicum.

Decuriatio, onis f. Abtheilung in gewisse Rotten. *Syn.* In curias distinctio, & descriptio. *Usus.* Decuriatio tribulium, descriptio populi.

Decurio, as, avi, atum, are. in Rotten abtheilen. *Syn.* In curiam adscribo. *Usus.* Cùm vicatim decuriarentur servi, & conscriberentur. Decuriatos habere exercitus peditum.

Decurio, onis, m. Rottmeister. *Syn.* Quasi senator in municipio. *vel* conventu. *Usus.* Factus est Neapoli decurio.

Decurro, is, curri, cursum, ere. hinablauffen, vollenden. *Syn.* Conficio, transigo. *Adv.* Bellissimè, cupidè ad jura, breviter. *Usus.* Jam ad calcem decursum est, nec velim decursô spatiô ad carceres revocari. Propè acta ætate, & decursa. Quæ à te breviter decursa sunt, audire cupio, was du kürtzlich durchgangen, das möchte ich noch einmahl hören.

Decursio, onis, f. Lauff, Turnier. *Syn.* Excursio. *Usus.* Decursionibus equitum ea loca vastavit.

Decursus, us, m. Ablauff. *Syn.* Spatium, functio. *Usus.* Decursus mei temporis, Honorum decursus. *Curriculum.*

Decurto, as, avi, atum, are. kürtzer machen. *Usus.* Decurtata oratio.

Decus,

Decus, oris, n. Ehr, Lob, Zierde. *Syn.* Honor, laus, dignitas, honestas, ornamentum.)(*dedecus.* *Usus.* Decus, & ornamentum senatûs Cicero. Populi decus, & lumen Pompejus. Verum decus in virtute positum est. Nati sumus ad laudem, & decus. V. *decet.*

Decusso, as, avi, atum, are. Creutz-weis zertheilen. *Syn.* In formam litteræ X. diduco, divido, constituo, per medium seco.

Decutio, is, cussi, cussum, ere. abschlagen, abschütteln. *Syn.* Dejicio. *Usus.* Summa papaverum capita decussit.

Dedecet, cuit. es geziemet sich nicht. *Syn.* Indecorum est.)(*decet, decorum est.* *Phras. Nostris moribus nefas habetur,* bey uns geziemet es sich nicht. à decore alienum est; minimè decorum est; abhorret à nostris moribus; moribus nostris non est consentaneum; haudquaquam decorum est; præter decorum est; nefas est. *Usus.* Oratorem irasci dedecet, simulare decet. V. *Dedecus, indecorum, inhonestum.*

Dedecoro, as, avi, atum, are. schänden. *Syn.* Turpifico. *Usus.* Urbis, & magistri autoritatem dedecorâsti.

Dedecus, oris, m. Schand, Unehr. *Syn.* Turpitudo, nota turpitudinis, infamia, probrum, labes, macula, ignominia, labes turpitudinis, opprobrium, flagitium. *Epi.* Æternum, commune, detestabile, domesticum, maximum, sempiternum, summum, tantum. *Phras.* 1. *Vide, ne dedecori sis majoribus,* siehe, daß du deinen Vorfahren nicht zum Spott seyest. Ne vita tua insigni turpitudine notata, atque depressa dedecore, & infamiâ illis probro vertat; ne ignominiâ officias; ne macula turpissimâ genus tuum notes; generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia relinquas; ne sempiternam turpitudinis notam inuras; dedecus tuis imprimas; majorum famam probris, flagitiisque tuis violes; nomen familiæ tuæ iis maculis obscures quæ nullâ temporum longinquitate abstergi possint. 2. *Æternum dedecus incurristi,* du bist in eine ewige Schande gerathen. Æternam ignominiæ labem subiisti; sempiternam tibi ignominiam imposuisti; æterna tibi est inusta infamiæ nota; aspersisti, atque inquinasti te maculis infamiæ sempiternis; spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti; nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti; infamia eris sæculi tui; turpitudinis hanc labem, quâ te infecisti, dedecus consequetur sempiternum; contractam turpitudinis notam nulla temporum diuturnitas delebit; hærebit ea labes nomini tuo; insidebit macula, ac inveterascet, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. 3. *Dedecori sibi ducit,* er rechnet ihms für einen Spott. Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat; pudori esse sibi reputat; turpe putat; haud à vitio abesse censet; maculam inferri, labem aspergi, notam inuri eâ re sibi autumat; crimini, vitio sibi dandum; vertendum dedecori; fraudi fore existimat; dedecus, turpitudinem in ea re constitutam censet; nequa inde in se redundet infamia, nequod dedecus emergat, veretur. *Usus.* Vide, nequid dedecoris admittas, concipias, suscipias; ne in dedecus incurras; in dedecore voluteris. V. *Contumelia, infamia, labes, macula, nota.*

Dedicatio, onis, f. Weyhung, Zueignung, Zuschrifft. *Syn.* Consecratio. *Epi.* Religiosa, superstitiosa. *Usus.* Postem teneri in dedicationibus templorum oportet. Memoria consecrati solenni religione Templi, Kirchweyh.

Dedico, as, avi, atum, are. weyhen. *Syn.* Sacro, consecro, religiosum facio, religionem in aliquem locum infero, aliquem locum religione devincio. *Phras.* 1. *Templum dedicavit,* er hat die Kirch geweyhet. Sempiterna religione obligavit; religione devinxit; religiosô ritû consecravit; DEO sacravit; divino cultui addixit; dedicationem celebravit. 2. *Multis de causis hunc librum tibi dedicare volui,* um vieler Ursachen halber, habe ich dir dieses Buch zuschreiben wollen. Librum hunc nuncupare, inscribere, offere volui; multæ me impellunt causæ, multæ sunt causæ, quæ me moveant, ut has meas vigilias, sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore edam, emittam; ut has lucubrationes meas prodire, exire; in lucem prodere, in publicum edere, sub nomine tuo apparére velim. V. *Consecro.* *Usus.* Smyrnæ delubrum Homero dedicatum est. Ædes Castori & Polluci dedicata, dicata, consecrata. V. *Consecro, Dico.*

Dedignor, aris, atus, sum, ari. * unwürdig achten. *Syn.* Indignum habeo, con-

contemno. *Usus.* Amicum dedignari. V. *Contemno.*

Dedisco, is, dedidici, ere. entlernen, vergessen. *Syn.* Quæ didici, oblivi-scor. *Usus.* Juventus nostra dediscit penè docendo.

Deditio, onis, f. Ubergab. *Syn.* Subjectio, cùm quis se in hostium potestatem tradit. *Phras.* 1. *Ad deditionem obsessos invitare*, die Belagerten zur Ubergab bereden, antreiben. Spe honestarum pactionum, honestorum pactorum ad deditionem impellere, inducere; deditionem spe pactorum maturare. 2. *Ad deditionem cogere*, zur Ubergab zwingen. In deditionem redigere; ad deditionem subigere; ad deditionem trahere. 3. *Deditionem facere*, übergeben. Deditionem subire; in deditionem venire, concedere; in jus, ditionémque victoris dare obsessam urbem; potestatis alienæ facere; in hostium ditionem urbem, agros, divina, humanáque omnia dare; urbem, aquam, agros, terminos, divina, humanáque omnia in hostium ditionem dedere; libertatem suam fidei, ditionique victoris permittere; se victori hosti permittere; in potestatem victoris, fidémque permittere; ad conditiones descendere. V. *Conditio.* 4. *Per deditionem urbem capere*, eine Stadt durch Ubergab bekommen. In deditionem accipere, recipere; urbem in deditionem accipere. 5. *Deditionem omittere*, die Ubergab unterlassen. Deditionem abrumpere, deserere; à pacifcendi consilio abire, recedere. *Usus.* Ad deditionem invitare. Deditionem facere. Deditionem spectant, sie gedencken schon von der Ubergab. V. *Conditio, Dedo.*

Dediticius, a, um. die sich freywillig übergeben. *Usus.* Id decretum ad dediticios pertinet.

Deditus, a, um. ergeben. *Adv.* Mirificè. *Phras.* Homo litteris deditus, einer, so dem Studiren sehr ergeben. Litterarum studiô flagrans, unicus litterarum sectator. *Usus.* Puer his studiis maximè deditus. Autoritati senatûs, gratiæ alicujus, & voluntati deditus. Astrictum me tibi semper, magnoperè deditum, addictum penitùs habebis. V. *Obnoxius.*

Dedo, is, dedidi, deditum, ere. sich ergeben. *Syn.* Abdico, do, trado, mancipo, quasi consecro. *Phras. Dedere se victori*, sich dem Feind ergeben. Armis positis ad victoris fidem confugere; ditioni victoris se permittere; se, suáque omnia victoris arbitrio, potestatíque permittere; in victoris ditionem voluntaria deditione concedere; Rempublicam sine dimicatione in manum victori tradere. V. *Deditio. Usus.* Patriæ nos totos dedere, in ea nostra omnia ponere, & quasi consecrare debemus. Alicui arti se totum dedere. Totô animô libidini, desidiæ, ægritudini, luctui dedere. Mancinum hostibus dedidêre Romani. V. *Trado, deditio.*

Dedoceo, es, ui, doctum, ére. entlernen. *Syn.* Ab eo, quod quis doctus est, abduco, secùs doceo. *Usus.* Dedocendus illa potiùs fuerat, quàm docendus.

Deduco, is, duxi, ductum, ere. abführen. *Syn.* Abduco, revoco, removeo, detraho, deductionem facio. *Adv.* Necessariô, gradatim, de publico, auspicatò, omninò, sensim. *Usus.* 1. In campum aliquem, domum, ad judicium, ex provincia, de via deducere. Præsidia deducere oppidis. 2. *Adduco rem in locum aliquem, & statum*, eine Sache in Ort und Stand bringen. Eum in locum res deducta est; huc rem deduxit, ut &c. 3. *Transfertur ad animi motus*, abwenden, abwendig machen. Ab voluntate mente, consiliô, bonô, sententiâ, cœptô aliquem deducere, dimovére. Nunquam me divitiæ de fide; àb animi lenitate deducent. Oratione àb tristitia; de pravitate animi illum deduxit. 4. *Detraho*, abziehen. Centum nummos ei deduxi. Addendo, deducendòque vide, quæ summa fiat reliqua.

Deductio, onis, f. Abführung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* Admirabilis, crudelis, misera militum. *Usus.* 1. Mirabilis illa aquæ Albanæ deductio. Rivorum è fonte deductio. 2. *Detractio*, Abziehung. Certis nominibus deductiones fieri solent.

Deductor, oris, m. Begleiter. *Syn.* Qui honoris causâ aliquem deducit. *Usus.* Deductorum officium majus est, quàm salutatorum.

Deerro, as, avi, atum, are, sich verirren. *Syn.* Erro, aberro. *Usus.* Ne deerret orator ab eo, quod cœpit exponere. In itinere deerravimus. V. *Erro, aberro.*

Defæ-

Defæco, as, avi, atum, are. * säubern. *Syn.* A fæcibus purgo. *Usus.* 1. Vinum defæcatum. 2. *Transl.* Animus defæcatus, omni anxietatum, & dolorum sorde vacuus.

Defatigatio, onis, f. Abmattung. *Syn.* Lassitudo. *Usus.* Nequa possit defatigatio animum tuum retardare. Corpora defatigatione, & exercitatione ingravescunt, animi levantur.

Defatigo, as, avi, atum are. müde machen. *Syn.* Defatigationem, laborem, lassitudinem, languorem affero. *Usus.* Aliquem negotiô aliquô defatigare. Noli conservandâ republicâ defatigari. Non conquiescam, nec defatigabor, donec &c. V. *Fatigo.*

Defectio, onis, f. Abfall. *Syn.* Defectus. *Phras.* 1. *Defectionem suadére,* zum Abfall rathen. Ad defectionem sermonibus seditiosis trahere, invitare, solicitare. 2. *Defectionem parare,* vom Abfall gedencken. Defectionem moliri, attentare; ad defectionem spectare; defectionis tempus circumspectare. 3. *Defectionem facere,* abfallen. Apertè ad hostem desciscere; desciscere ad fortunam hostis; defectionem facere; defectionem inire; ad hostes deficere. *Usus.* 1. Solis, ac lunæ defectiones, Finsternuß. Defectio virium adolescentiæ vitiis tribuenda est potiùs, quàm senectuti. Defectio animi, Ohnmacht. Intemperantia est à recta mente defectio, a virtute defectio. 2. *Animi studiique abalienatio,* Abtheilung des Gemüths. Nescio, à quibus defectionis initium sit exortum. V. *Deficio, desciscio, seditio, rebellis.*

Defectus, ûs, m. Abnehmung. *Syn.* Defectio. *Usus.* Luna à defectu suo in initia recurrit. *Defectus pro* animi vitio, *vel* labe, Mangel. *vulg. est.*

Defectum, i, n. Laster, Uebelthat. *Syn.* Malum. *Usus.* Ille quotidie defecti aliquid afferebat ad eos, à quibus audiebatur.

Defendo, is, di, sum, ere. schützen, schirmen. *Syn.* Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo; pro aliquo dico, verba facio, causam alicujus suscipio, *vel* ago; tueor, injuriam prohibeo, calamitate *vel* periculô prohibeo, complector, sustineo.)(*oppugno.* *Adv.* Accuratè, acerrimè, animosè, audacter, benigne, constantissimè, copiosissimè, diligentissimè, diu, multumque, facillimè, feliciter, fortiter, gravissimè & verissimè, honestissimè, uberius, liberè, magnoperè, negligenter, ornatissimè, diligenter, præclarè, precariò, prudentissimè, publicè, pugnacissimè, religiosè, sanè, animosè, segnius, simpliciter, timidè, vehementius, verè, versutius, vix satis honestè, usque ad extremum caussæ, vulgò in judiciis, studiosè. *Phras.* 1. *Semper te defendam,* ich werde dich allezeit schützen. Pro tuis fortunis loquar; propugnationem, & defensionem tuæ dignitatis suscipiam; in meis castris, præsidiisque versaberis; inimicorum impetus propulsabo; meô patrociniô te sustentabo; tuam causam quàm accuratissimè tutabor; tela à cervicibus tuis depellam; tui patrocinium suscipiam; defensor periculi tui, & propugnator; ultor hostium tuorum, restitutor salutis tuæ ero; sub umbra meâ tutò delitesces; sub tutela meà acquiesces; innocentiam tuam protegam, fulciam; vim arcebo; propulsabo injuriam; àb injuria prohibebo; semper à te stabo; tuas partes sequar, tuebor; adero causæ tuæ; àb injuria vindicabo; vel capitis periculô tuebor; pro salute tua vel in capitis discrimen me offeram; vel corporis oppositû intenta jugulo tela prohibebo. 2. *Urbem strenuè defendit,* er hat die Stadt tapffer vor dem Feind beschützt. Oppugnationem urbis fortiter sustinuit; urbem oppositû corporum sustentavit; vim hostium feliciter prohibuit; urbem àb injuriâ hostium prohibuit, vindicavit; bellum illatum mœnibus fortiter sustinuit, propulsavit; nullum locum nocendi oppido dedit; pro nudata mœnibus patria corpora opposuit fortissimorum civium, urbémque è periculo eripuit; nihil ab illo prætermissum, quô vim hostium arceret; justitium indictum, custodiæ in portis, vigiliæ vicatim exactæ, arma, tela in muros congesta, juvenes sacramentô adacti, vires omnes ad salutem patriæ collatæ; patriæ acerrimus propugnator, ac defensor fuit; urbem àb exitio, interitu servavit, liberavit; urbem fortiter tutatus est; pro patriæ salute corpus suum hostibus strenuè opposuit, objecit; tela, faces a civitatis jugulo depulit, avertit; pro salute patriæ defendenda nervos omnes contendit; propugnator, ac custos urbis extitit, terror hostium, spes, subsidiùmque patriæ. 3. *Defendam me pro virili parte,* ich werde mich wehren, so gut ich kan. Jus meum armis exequar; partes has suscipiam strenuè; causam meam acturus sum fortiter; nullam nocendi mihi locum adversario dabo; impetum adversarii sustinebo fortiter, vimque armis repellam; injuriam vel capitis periculô propulsabo; honoris, dignitatis, fortunarum mearum defensionem

ſtrenuè ſuſcipiam V. *Tueor, foveo, complector, arceo, prohibeo.* *Uſus.* Pericula civium, injuriam prohibére, defendere. Uva veſtita pampinis ſolis ardores defendit. Nunquam quid defendit Carneades, quod non probârit. Defendere aliquem de ambitu. V. *Tueor, ſtudeo, faveo.*

Defenſio, onis, f. Schuß, Schirm. *Syn.* Propugnatio, patrocinium, tutela. *Uſus.* Defenſionem tui libenter ſuſcepi, in ſuſceptâ perſeverabo. V. *Defendo.*

Defenſito, as, avi, atum, are. offt verthädigen. *Syn.* Defendo. *Adv.* Studioſè. *Uſus.* Cauſas defenſitare.

Defenſor, oris, m. Beſchirmer. *Syn.* Propugnator, patronus, tutor, advocatus. adſtipulator, cuſtos, qui aliquem in fidem ſuam ſuſcepit, quem quis patronum adoptat, qui aliquem habet ſuæ fidei commendatum.)(*oppugnator, adverſarius.* *Epi.* Acerrimus, aſſiduus, conſtantiſſimus, diligentiſſimus fidelis, idoneus, nimium litigioſus conſuetus ad rixas, ineptus ac ſtultus inter viros, inter mulieres, peritus juris ac callidus, magnus. Defenſores ſtudioſiſſimi, multi, perpetui. *Uſus* Defenſor, cuſtóſque libertatis. Propugnator ſenatûs, patronus publici conſilii, defenſor veſtræ voluntatis. Defenſorem ſibi aliquem conſtituere. adoptare, repudiare. V. *Patronus, Advocatus.*

Defero, fers, tuli, latum, ferre. tragen bringen. *Syn.* Nuncio, affero, ſignifico. *Uſus.* 1. Ille ad ſenatum detulit. Res ad ſenatum delata eſt. Te valére, omnes ad nos deferunt. Acerbum mihi nuncium defert. 2. *Tribuo trado, credo, concedo, refero,* übergeben, anvertrauen, Ehren halber antragen. Univerſum ſtudium meum, & benevolentiam ad te defero. Regnum illi detulit. Voluntatem ei meam per literas detulit, ac ſtudium. Plura, quàm velim, mihi detulit ſenatus. Omnia illi defert. 3. *Adduco,* hinbringen. Munus ad aliquem deferre. Bona fortuna me ad hunc Magiſtrum detulit. 4. *Accuſo,* angeben. Meam nomen ad judices detulit. De ambitu, de parricidio me detulit. V. *Prodo.*

Defervesco, is, ferbui, ere. erkalten, abtoben. *Syn.* Refrigeror. *Uſus. Transl. ad animum.* Dum adoleſcentiæ cupiditates, dum ira deferveſcat. V. *Refrigero, remitto.*

Defeſſus, a, um. abgemattet. *Syn.* Fatigatus, laſſus, languens, fractus labore, in laſſitudinem datus. *Uſus.* Languentem, & defeſſum ad priſtinam virtutem revocavi. Animi negotiis defeſſi; aures convitiô defeſſæ; defeſſus labore & itinere, æſtû diſputationis. V. *Fatigo.*

Deficio, is, feci, fectum, ere. manglen, abnehmen. *Syn.* Deſum.)(*abundo.* *Adv.* Planè ab aliquo. *Phraſ.* 1. *Vires me deficiunt,* die Kräffte nehmen ab. Vires mihi deſunt; ætate oblanguêre; maturè nimiùm, & celeriter deflorescunt anni; defeſſus refrigeratus membrorum vigor decidit; defluit ætas ac velut longô intervallô viriditatem amittit; flacceſcit, claudicat valetudo; labitur, conſeneſcit, ad extremam tabem corpus venit; defluunt laſſitudine vires; effluunt laſſitudine, decidunt, dilabuntur; vires me deſerunt; vires ſeneſcunt; hebeſcit virtus; per ætatem vires & ingenium deflúxêre; vix ſpiritum duco, & inter manus ſociorum collabor; exareſcit vigor ille mentis; hebeſcit ingenii acies; corporis dignitas, ac oris gratia obſoleſcit. V. *Deſtituo, Debilis.* 2. *Multum defecit à ſeipſo,* er weichet viel ab von ſeinen Sitten. Multùm diſceſſit à ſeipſo, à fide, officio, mente, conſtantia; deſcivit à morum candore, à virtute; ab laudato vitæ curſu multùm deflexit; in alios longe mores abivit; multùm remiſit de laudato virtutis ſtudio; vix eundem hominem diceres, ita à ſe diſſidet; parùm jam conſtat ſibi. V. *Diſſimilis, muto.* 3. *Defecerunt à Romanis multi populi,* es ſeynd viel Völcker von denen Römern abgefallen. Deſcivere, detrectârunt imperium; abrupêre ſe àb Rom. Imperio; magna defectio facta eſt; ſolicitatis ad defectionem animis rebellionis crimen latè vagatum eſt. Provinciæ ingeniô feroces, ac rebellatrices apertè deſcivêre; jugum excuſsêre, ditioni populi Rom. ſe ſubtraxêre. V. *Defectio, infidelis.* 4. *Deficere à Fide,* vom Glauben abfallen, abtrinnig werden. Abrumpere ſe à rectè credentium cœtu; Eccleſiæ Chriſti jugum excutere; ejurare avitam Religionem; nuncium remittere ſacris avitis; à data Chriſto fide deſciſcere; Chriſti ſacra deſerere; ad impiorum caſtra transfugere. V. *Apoſtata.* *Uſus.* 1. Vires vox, ſolatia me omnia deficiunt. Spes me, non voluntas deficit. Tempus me citiùs, & dies, quàm oratio deficiet. *Deficit mihi aliquid. vulg.* 2. *Minuor, defectum patior,* vermindert werden, einen

einen Abgang leiden. Sol, luna deficiunt. Animo non deficiam. Calor nativus me deficit. Animo & consilio non deficiam. 3. *Descisco*, *alienus sum*, abfallen. Multi ab Imperio, & nomine populi Romani defecêre. Difficile est, amicitiam manére, si à virtute defeceris. Quantùm à te, à tua dignitate, & constantia defecisti. V. *Minuo*, *Defectio*, *Infidelis*.

Defigo, is, fixi, fixum, ere. anhefften. *Syn.* Colloco, pono, figo, intendo, immitto. *Usus.* 1. Sicam in consulis corpore defigere, dem Burgermeister den Stillet in den Leib stossen. Virtutes altissimis radicibus defixæ. 2. *Transl.* Omnes curas in salute Reipublicæ defigere. Sententiam suam in aliorum mentibus defigere, seine Meynung wohl in das Gemüth der andern eindrucken. In omnium fortunas oculos imprudentes spe, ac cupiditate defigere.

Definio, is, ivi, itum, ire. ein Ziel setzen. *Syn.* Definitione explico; quid aliquid sit, constituo; describo. *Adv.* accommodatius ad intelligentiam popularem benè, breviter, explanatius, generaliter, uberius, presse, & anguste, pressius, probè, similiter, squallidius. *Usus.* 1. Aliquid breviter illustrare, verbísque definire presse & anguste. Philosophorum more rem definire. 2. *Metior*, *terminis circumscribo*, *complector*, *termino*, messen, einschräncken, begreiffen, endigen. Mala dolore; bona voluptate definiunt Epicuræi. Potestatem illi definit in quinquennium. Quam vitæ rationem teneam, mihi, quæso, definias. Optimas sibi sedes, hortósque definiunt. Illi orbes cœlestes, qui aspectum nostrum definiunt. V. *Termino*, *Finio*.

Definitè. ausdrücklich. *Syn.* Apertè, finitè. *Usus.* Lex illa definitè Pompejo potestatem fecerat, civitatem donandi.

Definitio, onis, f. eine kurtze Beschreibung, was eine Sache eigentlich ist. *Syn.* Descriptio. *Epi.* aperta & apta, explicata, honesta, mala, subtilis, vera, utilis, definitiones conglobatæ, plures. *Usus.* Definitio est rerum opertarum patefactio, evolutio involutarum.

Definitivus, a, um. umschrieben. *Usus.* Definitiva constitutio.

Definitus, a, um. bestimmet, beschlossen. *Syn.* Certus, decretus, constitutus. *Adv.* fataliter, similiter, propemodum. *Usus.* Nondum certum & definitum est de itinere consilium. Definita animi moderatio.

Defit. es mangelt. *Syn.* Deest. *Usus.* Mihi nunc animus potiùs defit, quàm facultas. V. *Careo*.

Deflagratio, onis, f. Brunst. *Syn.* Exustio, flamma, incendium. *Usus.* Deflagratio olim futura est cœli, atque terrarum. Domus mea ardore suo deflagrationem urbi minabatur. V. *Incendium*.

Deflagro, as, avi, atum, are. verbrennen, *Syn.* Conflagro, comburor, ardeo. *Usus.* Quot templa tua manu deflagrarunt. Tuis facibus incensa domus mea deflagravit. V. *Comburo*.

Deflecto, is, flexi, flexum, ere. abwenden. *Syn.* Declino, detorqueo, averto. *Adv.* aliquantulum de spatio, tantulùm. *Usus.* 1. De via deflectere, abweichen. Contortus amnis, & deflexus. 2. *Transl.* De virtute, de curriculo, & consuetudine majorum deflectimus, von der Tugend, von der Gewohnheit der Alten abweichen. De amicitüs sapientum ad leves amicitias deflectis. De proposito actionum mearum cursu tuâ causâ deflexi. A veritate, à religione deflectere. Ætas à laboribus ad otium deflexa. V. *Inclino*, *Averto*, *Descisco*.

Defleo, es, evi, etum, ere. beweinen. *Syn.* Deploro, comploro. *Adv.* diu multumque. *Usus.* Civilis belli initia deflevi. V. *Lugeo*.

Defloresco, is, florui, ere. verblühen. *Syn.* Flaccesco, florem, venustatémque amitto, deficio. *Usus.* Formæ venustas, gratia principis, ingenium, opes, vires maturè, ac celeriter deflorescunt. V. *Deficio*.

Defloro, as, avi, atum, are. *Blumen abbrechen. *Syn.* Rei decus diminuo, corrumpo. *Usus.* Victoriæ gloria deflorata est. V. *Stuprum*.

Defluo, is, fluxi, ere. abfliessen. *Syn.* Labor, delabor. *Usus.* 1. Ipsæ corollæ defluebant. 2. *Cesso*. aufhören. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo. 3. *Accedo*, *Delabor*, von einer Sache weiter kommen. Nempe à vetere facundia ad elegantiora defluximus. 4. *Alienor*, abwendig werden. E multis amicis plerique defluxêre. 5. *Transeo*, übergehen. E sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit. V. *Delabor*.

Defodio, is, fodi, fossum, ere. vergraben. *Usus.* Thesaurum defossum commonstrare.

Deformatio, onis, f. Schmach, Verstaltung. *Usus.* Deformatio corporis, & coloris.

Deformatus, a, um. häßlich gemacht. *Syn.* Turpis, formâ atque ornamentis omnibus spoliatus, turpificatus. *Usus.* Deformatus corpore, fractus animô. Ludi deformati, inquinati, perversi, conturbati. Vitiis deformatus. Parietes nudos, & deformatos reliquit. V. *Deformis.*

Deformis, e. ungestalt. *Syn.* Turpis.)(*formosus. Phras. Valdè deformis es,* du bist sehr ungestalt. Inhonesta facie, turpi facie & invenusta es. Corporis pravitates in te sunt insignes. Forma tua vacat omni decore. Non parum offensionis habet illa tua deformitas corporis. Non pauca insunt in te, quæ formam extinguant, color exsanguis, latentes sub fronte oculi, vultus distortus, ater, maculosus. Hominis in te præter vocem vix quidquam agnoscitur. Non vulgari deformitate es insignitus. *Usus.* Me nunquam pœnitet, deformem esse natum. Motus statúsque deformis. Deforme est, de seipso prædicare. V. *Forma.*

Deformitas, atis, f. Unform. *Syn.* Pravitas, turpitudo.)(*dignitas. Epi.* summa. *Usus.* Cave, ne mala consuetudo ad aliquam te pravitatem, deformitatémque perducat. Nullum majus malum turpitudine; quæ si in deformitate corporis habeat aliquid offensionis, quanta illa depravatio, & fœditas animi debet videri. V. *Turpitudo.*

Deformo, as, avi, atum, are. ungestalt machen. *Syn.* Fœdo, turpo, maculo, turpifico, formam extinguo, ornamentis omnibus spolio.)(*orno, exorno. Usus.* 1. Fortunam honestam vitiis; plebem licentia deformare. Deformare aliquem, & omnibus ornamentis spoliare. Pœni Italiam deformarunt. 3. *Depingo, primas lineas duco,* abmahlen, Abriß machen. Tabulam, imaginem deformare. Suis aliquem coloribus deformare. V. *Maculo.*

Defraudo, as, avi, atum, are. betrügen. *Syn.* Decipio. *Usus.* Ne brevitas aures defraudet, ne longitudo obtundat. V. *Fraudo, Decipio.*

Defrico, as, fricui, frictum, are. abreiben. *Usus.* Cœpit in balneo defricari.

Defringo, is, fregi, fractum, ere. abbrechen. *Syn.* Decerpo, frango. *Usus.* Ramum arboris defringere.

Defugio, is, fugi, fugitum, ere. meiden. *Syn.* Refugio, recuso. *Usus.* Munus aliquod, disputationem defugere. V. *Vito, declino.*

Defungor, eris, functus sum, fungi, ausrichten, vollenden. *Syn.* Exantlo, fungor. *Usus.* Bellô, certamine, curis, periculis defunctus, nachdem er vom Kriegs-Sorgen 2c. los worden. Morbo, imperio defungi. V. *Fungor.*

Degener, eris, g. o. *übel gerathen. *Syn.* Qui majorum moribus non respondet, patrii moris expers; quod ex progenie parùm prosperum est. *Usus.* Degener animus. V. *Degenero.*

Degenero, as, avi, atum, are. abfallen, aus der Art schlagen. *Syn.* Deflecto, descisco, deficio, discedo à moribus, non respondeo generi. *Phras. Filius à paternis moribus degeneravit,* der Sohn hat recht aus der Art geschlagen. Filius virtutem patriam projecit, abjecit; non insistit paternis vestigiis; à paterna virtute abest longissimè; à parentis moribus discedit longissimè; à patriis institutis moribúsque abit, desciscit, alienus est; nullum paternæ virtutis in eô est vestigium; veteres majorum laudes ingenii asperitate obterit; paternæ indolis nihil refert; ingenio est patris moribus admodum dissimili; agendi ratio à ratione parentis distat longiùs; præter vultûs speciem, patris nihil habet, nihil refert; credas hominem alio parente satum, ita moribus dissimilis est; ita mores à parentis optimi moribus abludunt, abhorrent, abeunt, dissident, dissentiunt; nemo parentem in filio cognoscat, ita longe à paterna consuetudine recedit; patris moribus haud respondet filius; haud sane in mores parentis abit, se formatur; mores parentis persequi, vitam exprimere, consectari vestigia odiosum filio, nec jam pronum ingenio vitiis depravato. V. *Dissimilis, abludo, discrepo, imitor. Usus.* Utinam ejus filii non degeneràssent à virtute paterna; ab illa perenni, & contestata majorum probitate descivissent. V. *Descisco, Deterius fieri.*

Dego, is, ere. zubringen. *Syn.* Ago, transigo, traduco, vivo. *Usus.* Vitam, ætatem in exilio, egestate degere. Vitam cum virtute, sine molestia, in tranquillitate degere. V. *Vivo.*

Degravo, as, avi, atum, are. *beschweren. *Syn.* Premo, gravem & ponderosum reddo. *Usus.* Etiam peritos nandi lassitudo & vulnera degravant.

De-

Degredior, eris, greſſus ſum, gredi. * abſteigen. *Uſus.* Eques ad pedes degreſſus.

Deguſto, as, avi, atum, are. verſuchen. *Syn.* Delibo, guſto, attingo, agnoſco, conjicio. *Uſus.* Vellem, aliquid de his exercitationibus deguſtâſſes. Odorare hominem, deguſta convivam tuum. Vis deguſtare vitam, & fortunam meam? V. *Guſto.*

Dehinc, hinführo. *Syn.* Deinde, poſteà. *Uſus.* Primùm divertit, dehinc cœnavit. V. *Deinde.*

Dehiſco, is, ere. * ſich ſpalten. *Syn.* Diſcedo. *Phraſ. Diſcedit tellus,* die Erde ſpaltet ſich. Collabitur in immenſam altitudinem; in ingentem hiatum deſidit. V. *Hiatus. Uſus.* Tellus, mare dehiſcit.

Dehortor, aris, atus ſum, ari. abmahnen. *Syn.* Diſſuadeo, deterreo, avoco, revoco, abſtraho, abduco, abſtineo. *Uſus.* Res ipſa me invitabit, aut dehortabitur. V. *Deterreo, avoco.*

Dejectio, onis, f. Wegwerffung. *Syn.* Depulſio. *Uſus.* Qui illam vim, dejectionemque fecerit.

Dejectus, ûs, m. * Abwurff. *Uſus.* Viæ arborum dejectû impeditæ.

Dejero, as, avi, atum, are. ſchwören. *Syn.* Juro. *Uſus.* Oneratus aurô dejerat & clamat. V. *Perjurus.*

Dejicio, is, jeci, jectum, ere. niederwerffen. *Syn.* Deturbo, demolior, depello, diſturbo, exturbo, præcipito, dimoveo. dejectionem facio. *Phraſ.* 1. *De gradu ſuo hominem dejecit,* er hat den Menſchen von ſeiner Ehren-Stelle herabgeſtürtzt. De cœlo detraxit hominem honoris inſolentiâ elatum; magiſtratû hominem movit ſuperbia inflatum; abactum magiſtratû hominem in ordinem redegit. 2. *Statuas Deôrum dejecit,* er hat die Bild-Säulen der Götzen zerſtöhret. Simulacra Deorum depulit, evertit; Deorum ſtatuas deturbavit, afflixit, comminuit, diſſipavit; in terram præcipitavit; ad terram dedit; ad terram afflixit. Deorum ſimulacra demolitus eſt; disjecta, diſturbata ſubruit, evertit. *Uſus.* 1. Aliquem conſulatû, de gradu, de ſtatu vitæ, de poſſeſſionibus dejicere, einen vom Burgermeiſter-Ambt ꝛc. verſtoſſen. Magiſtratum à gubernaculis Reipublicæ; jugum cervicibus dejicere. Spe, amicisque dejectus. 2. *Adimo,* entnehmen, befreyen. Metum hunc Siciliæ dejeci. Vide, quantum Philoſophia de doloris terrore dejecerit. 3. *Averto,* abwenden. Nusquam à Republica oculos dejeci.

Dein. hernach. *Syn.* Deinde. V. *Deinde.*

Deinceps. hinführo. *Syn.* Deinde, poſtea, poſthac, rurſus. *Uſus.* Cavendum, ne quod ſemel diximus, deinceps dicamus. Primum eſt, ſe conſervare, deinceps &c.

Deinde. hernach, demnach. *Syn.* Dein, exinde, exin, dehinc, poſt, poſtmodò, poſtmodùm, tum, ſubinde, poſthac, deinceps, ſecundô locô, ſecundùm ea, poſteriùs, poſt hæc, inde, poſt id locorum. *Uſus.* Naturam primùm videte, deinde inventionem, denique conſtantiam.

De integro. vom neuen. *Syn.* Denuò. *Uſus.* In morbum de integro incidi. Eas leges de integro ferri placet. V. *Iterum.*

Dejungo, is, junxi, junctum, ere. von einander trennen. *Uſus.* Quæ dejuncta fuêre, ſociantur.

Delabor, eris, lapſus ſum, labi. hinabfallen. *Syn.* Defluo, devenio, deflecto. *Uſus.* 1. Aqua è tectis delabitur. Homo è cœlo delapſus. 2. *Transl.* Delabi in vitium, in turpitudinem, in morbum, in magnas difficultates. Ad alia ſermo delabitur. Quæ delapſa fluxerunt, ſeveris legibus vincienda ſunt. Rem familiarem delabi ſinere, flagitioſum eſt. V. *Labor.*

Delatio, onis, f. Anklag. *Syn.* Accuſatio. *Epi.* ſalutaris & diligens. *Uſus.* Delatio nominis ad judicem. Delationem dare alicui. V. *Accuſatio, criminatio.*

Delectamentum, i, n. Luſt. *Syn.* Oblectamentum. *Epi.* inane, permulta delectamenta. *Uſus.* Inania ſunt hæc, & puerorum delectamenta. V. *Delectatio.*

Delectatio, onis, f. Erluſtigung. *Syn.* Oblectatio, jucunditas, voluptas. *Epi.* aliena ab aliqua re, diurna, diuturna, ingenua, digna, leviſſima, mira, puerilis, ſumma, delectationes multæ, plurimæ, veteres. *Phraſ. Multa eſt in litteris delectatio,* in denen Wiſſenſchafften iſt eine groſſe Ergötzlichkeit. Mirâ me voluptate afficiunt litteræ; una ſenectutis meæ requies, & oblectamentum ſunt litteræ; cum ſplendore fructum quoque jucunditatis pariunt litteræ. Mirâ ſuavitate animum deliniunt litteræ. Habent aliquod tanquam pabulum bonarum

artium studia, ac doctrinæ, suavissimam voluptatem. Delectationem aucuparis, in litteris invenias & vitæ oblectamenta, & voluptates maximas. Mori videri possim in studio doctrinæ, adeò quæ usquam sunt remissionum suavitates, litterato in otio abundè consequor. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam suavitatem, & delectationem; titillant animum suavissimè, delectationémque honestissimam afferunt. V. *Delecto.* *Usus.* Delectatio est voluptas, suavitate sensûs animum deliniens. Quæ popularem admirationem habent, mihi delectationem nullam afferunt. Negotiis ab omni delectatione impedior. V. *Jucundus*, *Jucunditas.*

Delecto, as, avi, atum, are. **belustigen.** *Syn.* Oblecto, delectationem habeo, delectationem affero. *Adv.* admodum, incredibiliter, mirè, mediocriter, minus, diù, mirificè, planè, prorsus, plus, similiter, unicè. *Phras. Horti me delectant,* **die Gärten ergötzen mich.** Hortorum aspectus me delectat unicè; dolores meos levat; à molestiis animum avocat, abducit; in hortis acquiesco suavissimè; his oculos, animúmque pasco; hi animum voluptate maximâ perfundunt; hortorum specie exsaturari oculi, animúsque nunquam possunt; habent hortorum amœnitates oblectationem suavissimam; voluptate afficiunt; oculis blandiuntur; oblectat me verna hortorum species, plurimúmque voluptatis affert; est mihi in deliciis hortorum verna species; jucundus mihi est hortorum aspectus, animúmque mirificè reficit; recreat me suavissimè hortorum aspectus, ac voluptatem parit sincerissimam; animus mihi in hortis est, ii solùm placent, arrident, in iis acquiesco unicè. V. *Delectatio*, *delector*, *placeo*, *gratus.* *Usus.* Pulchritudo movet oculos, & delectat. V. *Delectatio*, *Delector.*

Delector, aris, atus sum, ari. **sich erfreuen, ergötzen.** *Syn.* Oblector, ducor, capior, teneor, delectationem capio, suavissimum jucund tatis fructum ex re capio, voluptate afficior, morior in studio faciendi aliquid, pascor, perfruor, gaudeo, lætor. *Phras. Libris delector magnoperé,* **ich habe eine besondere Freude in Büchern.** In libris, quasi in aliquo opportuno diversorio requiesco: libri mihi voluptati sunt; legendi studio teneor incredibili; è lectione librorum humanissimâ voluptate animus completur, ac veluti saginatur; genus hoc est voluptatis suavissimum, multa quotidie legere; voluptatem capio è lectione suavissimam; siquid usquam est sinceræ voluptatis, id abundè in libris reperio; expleri animus non potest lectione librorum; jucundissimo voluptatis sensû perfundor in antiquorum monumentorum lectione; legendi studiô incredibili ducor, ac teneor; his ego rebus pascor; his delector, his perfruor, quæ ex doctorum hominum monumentis ad nostram ætatem perveniunt. V. *Lætor*, *Delecto*, *Delectatio*, *Frequento*, *Rus*, *Ludus.* *Usus.* Delectatur multitudo, & oratione ducitur. Musis delectamur, & sapientiæ famâ. V. *Jucunditas.*

Delectus, ûs, m. **Wahl.** *Syn.* Discrimen, ratio, electio. *Epi.* Elegans, percautus, diligens, provincialis. *Usus.* 1. Verborum delectus origo est eloquentiæ. Populus non delectû aliquô, & sapientia judicat, sed impetû, & temeritate. Beneficiorum delectus est habendus. 2. *Delectus militaris,* **Soldaten=Werbung, Ausschuß.** Delectum mandare, decernere, edicere. Militum superbissimum delectum instituere, conficere, habére. Delectum impedire, intermittere.

Delegatio, onis, f. **gegebene Gewalt.** *Syn.* Mandatum, provincia.

Delego, as, avi, atum, are. **übergeben.** *Syn.* Mando, mitto. *Usus.* Hanc curam, provinciam, laborem alteri delegavi. Quæ ad me delegâsti, admodùm placuere.

Deleo, es, evi, etum, ére. **vertilgen.** R. à δηλέω, *noceo.* *Syn.* Tollo, extinguo, adimo, obruo, abstergo, induco *nomina*, *pacta*, *verba.* *Adv.* funditùs, omninò. *Usus.* 1. Delére epistolam lachrymis. 2. *Transl.* Delevit mihi omnem molestiam epistola tua. Oblivione beneficia, injurias delére. Is est, qui nummulis acceptis fas omne, & æquum, leges, religionem, patriam deleat, & extinguat. Hujus infamiam è judiciis, hanc maculam nunquam ex hominum animis delebis. Bella præsentia, & futura consilio delevit. Urbem, exercitum, ædificium delére. V. *Tollo*, *adimo.*

Deletrix, icis, f. **das, so etwas vertilgen kan.** *Usus.* Illa deletrix hujus imperii sica.

Deliberabundus, a, um. * **der in Gedancken herum geht.** *Usus.* Consules delibera

berabundi capita conferunt, diu colloquuntur.

Deliberatio, nis, f. Berathschlagung. *Syn.* Consultatio, consilium. *Epi.* difficilis, difficilior, difficillima, magna, turpis, plurimæ. *Usus.* Etsi tibi assentior, habet res deliberationem, obwohlen ich dir gern beyfalle, so braucht es doch eine Berathschlagung. Non oportebat eam deliberationem introducere, suscipere. Deliberationes de Republica habere. V. *Consilium.*

Deliberativus, a, um. davon man Rath hält. *Usus.* Causæ genus deliberativum.

Deliberator, oris, m. der sich berathschlaget. *Syn.* Qui de re deliberat.

Deliberatus, a, um. vorbedacht. *Usus.* Mihi certum est, & deliberatum. Nihil mihi deliberatiùs, quàm &c.

Delibero, as, avi, atum, are. rathschlagen. *Syn.* Consulto, consulo, consilior, deliberationem habeo, consilium exquiro, consilium capio, considero, video, inquiro. *Phras. Deliberandum est diu de vitæ genere deligendo*, man muß sich langsam besinnen, was man vor eine Lebens-Art erwählen solle. Diu deliberandum & concoquendum est, cui te vitæ generi addicas; consilii res est, & sanè ardui, deligere vitæ genus optimum; jure in consultationem, ac deliberationem venit vitæ genus, ad quod aspiras; diu multúmque consilia agitanda; conferendum sedulò cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo; comparanda diu, multúmque vitæ instituta, quorum ex numero aliquod amplectaris. Meritò in deliberationem cadit vitæ imposterum exigendæ modus; multos dies ea consultatio teneat, necesse est, quæ de toto vitæ genere sententiam ferat; in deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi; adhibendum virorum sapientum consilium; consilia conferenda sunt cum viris virtutis, ac sapientiæ laude clarissimis; in deligendo tam arduo vitæ universæ instituto nihil sine consilio sapientum statuendum est; deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum; eundum in consilium; capita conferenda in tam arduo vitæ rectè ordinando negotio; deliberatio capienda, habenda, diligens; ineundum consilium; ineunda via, ratio vitæ imposterum instituendæ. V. *Consulo*, *Consilium*, *Consulto*, *Consultatio*, *Cogito*, *Considero.*

Usus. Etiam cum hostibus deliberat. Tecum de capite, & fortunis meis deliberabo, & statuam.

Delibo, as, avi, atum, are. versuchen. *Syn.* Quasi libando minuo, decerpo, degusto, labris primoribus gusto, attingo. *Usus.* Vix delibaverat honorem novum. Nihil de laude tua, ac gloria delibabo, ich werde dir an deinem Lob und Ehre nichts benehmen.

Delibutus, a, um. geschmiert. *Syn.* Unctus, oblitus. *Usus.* Multis medicamentis delibutus. Compositus & delibutus capillus.

Delicatè. köstlich. *Syn.* Molliter. *Usus.* Molliter, & delicatè vivere, accubare.

Delicatus, a, um. zart. *Syn.* Mollis. *Usus.* Libidinosa, ac delicata juventus. Delicatæ, obscœnæ voluptates. Delicatum sermonem inferre convivio. Convivium delicatum. Muliebri, lepidô, delicatô comitatû stipatus.

Deliciæ, arum, f. Ergötzlichkeit, Wollust. *Syn.* Delectamentum, suavitas, voluptas, amores, mel; lenocinia, illecebræ, irritamenta, lautitiæ. *Epi.* magnæ, molestæ, multæ, pueriles. *Usus.* Sinamus illi pueriles voluptates, & delicias. Epularum exquisitæ deliciæ. Publicanos habeo in deliciis. Terentia mel meum, & deliciæ. Delicias me facit, *ludibrio me habet*, er schertzet, und spottet nur meiner. V. *Delectatio*, *voluptas*, *charus.*

Deliciolæ, arum, f. kleine Ergötzlichkeit.

Delictum, i, n. Ubertrettung, Mißhandlung. *Syn.* Peccatum, error. *Usus.* Quò delictum majus, eò gravior pœna. Homines sapientes delictô suô, non aliorum injuriâ commoventur. V. *Error*, *Peccatum*, *Crimen*, *Scelus.*

Deligo, as, avi, atum, are. binden. *Syn.* Ligo. *Usus.* Deligare ad palum. V. *Ligo.*

Deligo, is, legi, lectum, ere. erwählen. *Syn.* Lego, eligo, delectum habeo, delectum adhibeo.)(*Rejicio.* *Usus.* Bona deligere, rejicere contraria. Magistratus deligere. Castris locum, aliquem ad consilium deligere. V. *Eligo.*

Delinimentum, i, n. *Linderung. *Syn.* Delini-

linitio. *Usus.* Delinimentis aliquem capere.

Delinio, is, ivi, itum, ire. **besänfftigen.** *Syn.* Lenio, placo, mitigo, demulceo, allicio.)(*Irrito.* *Usus.* Blandô sermone milites, blanditiis, spe prædæ delinivit. Voluptatum illecebris delinitur. V. *Demulceo*, *placo.*

Delinitio, onis, f. **Erweichung.** *Syn.* Mitigatio. *Usus.* Delinitio multitudinis.

Delinitor, oris, m. **Erweicher.** *Usus.* Judicis delinitor est orator.

Delinquo, is, liqui, lictum, ere. **fehlen.** *Syn.* Pecco, errorem committo. *Usus.* Delinquere in vita, in re aliqua. V. *Pecco*, *Erro.*

Deliquesco, is, ere. **zerschmeltzen, zergehen.** *Syn.* Diffolvor, liquefio, diffluo. *Usus.* Ne alacritati usus futili, gestiensque deliquescat.

Deliquium, ii, n. ***Abgang.** *Syn.* Defectus, diminutio. *Phras.* *Deliquium passus est*, *vulg.* **er hat eine Ohnmacht gelitten.** animus eum defecit, destituit, reliquit, animô concidit; animô defecit; ita captus animi sensû est, ut vitâ discessisse videretur; exanimi similis corruit; inter suorum manus pro mortuo collapsus est, subitâ animi defectione in genua subsidit; exanguis & mortuo similis concidit; linqui animô, submitti genu cœpit; deficiens repentè vix spiritum ducebat; oculis caligine confusis collapsus est, ne mentis quidem compos; caligine oculis offusa veluti moribundus extendebatur; animô malè esse occœpit; repentina vis mali sensum animi expulit. *Usus.* Vereor, ne id mihi libertatis deliquio fit. V. *Concido*, *animus.*

Deliramentum, i, n. ***Thorheit.** *Syn.* Deliratio. *Usus.* Deliramenta loquitur. V. *Deliro.*

Deliratio, onis, f. **Thorheit.** *Syn.* Stultitia, error, insania. *Epi.* incredibilis, senilis. *Usus.* O delirationem incredibilem!

Deliro, as avi, atum are. **irren, von Sinnen kommen.** *Syn.* Desipio.)(*Sapio.* *Phras.* *Delirat* **er kommet von Sinnen.** Mens officium suum non facit; mens & ratio hominem relinquit; à mente discedit; desertus, destitutus à mente est; mente captus est; mentem amisit; mente motus est; mentis lumine obcæcatus est; mentis compos non est; mentis impos, inops, expers est; inops à mente est; à ratione aversus; ratione caret; deliramenta loquitur; mentis vertigine agitur; mentis errore affectus est; nihil pro sano agit; vigilans somniat. V. *Insania*, *Insanus*, *Furo*, *Mens.* *Usus.* Falli, errore labi, decipi tam dedecet, quàm delirare. Delirare in re aliqua V. *Stultus*, *stultitia.*

Delirus, a, um. **Thor.** *Syn.* Stultus, insanus, mente captus, demens, emotæ mentis homo. *Phras.* *Delirum vis morbi reddidit*, **die Kranckheit hat ihm den Verstand benommen;** de potestate mentis dejecit; mentis impotem fecit; delirationem attulit homini; de mentis statu deduxit hominem; erroris, & dementiæ complevit. V. *Stultus.* *Usus.* Quæ anus tam delira, ut ista timeat? V. *Demens.*

Delitesco, is, litui, ere. **verborgen liegen.** *Syn.* Lateo, abscondor. *Usus.* In alicujus autoritate delitescere. Delitescit, dein repentè prosilit. V. *Lateo*, *Abdo*, *Abscondo.*

Delubrum, i, n. **Götzen-Tempel.** *Syn.* Templum, fanum. *Epi.* communia, consecrata, patria, religiosissima. *Usus.* Delubra sanctissimis religionibus consecrata. V. *Templum.*

Deludo, is, lusi, lusum, ere. **betrügen.** *Syn.* Ludo, eludo, illudo, derideo. *Usus.* Num deludi, ac contemni majestatem senatûs patiemini? V. *Illudo*, *Desipio*, *Derideo*, *Ludifico.*

Delumbo, as, avi, atum, are. **lähmen.** *Syn.* Debilito, enervo. *Usus.* Ne minutior numerus delumbet sententias.

Demando, as, avi, atum, are. **befehlen.** *Syn.* Committo. *Usus.* Demandare curam legato; demandare curæ alicujus aliquid. V. *Mando*, *Committo.*

Demens, tis, *g. o.* **unsinnig.** *Syn.* De mente, ac sanitate deturbatus, delirus, emotâ mente, insanus amens.)(*Sanus.* *Usus.* Scelere suô demens. Tragicô illô Oreste dementior. V. *Insanus*, *Amentia.*

Demensum, i, n. **Maas der Speis etc.** *vulg.* *Portio.* *Usus.* De demenso suo demit, defraudans genium suum.

Dementer. **unsinnig.** *Syn.* Stultè.

Dementia, æ, f. **Unsinnigkeit.** *Syn.* Amentia, insania, stultitia. *Epi.* popularis, turbulenta, summa, utilis. *Usus.* Dementiâ aliquâ ex civibus hostes facti. V. *Amentia*, *Stultitia.*

Demereor, eris, itus sum, eri. ***sich um einen verdient machen.** *Syn.* Meritò aliquô mihi quempiam adstringo. *Usus.* Beneficiô civitatem demereri. V. *Concilio*, *Mereor.*

Demergo, is, mersi, mersum, ere. versenken. *Syn.* Mergo, immergo, obruo. *Phras. In mari demersus est.* er ist in dem Meer ersoffen. gurgitibus haustus periit; rapidò gurgite ablatus nusquam deinceps apparuit; fluctibus maris absorptus est; aquarum fluctibus obrutus est; aquis suffocatus, extinctus est. V. *Mergo. Usus.* Ære alieno demergi. Opibus leges demergere, *opprimere*, unterdrucken. Patriam demersam extuli. V. *Mergo.*

Demetior, iris, mensus sum, iri. ausmessen. *Syn.* Metior, dimetior, describo. *Usus.* Solis cursum demetiri. Ut verba verbis demensa, & paria respondeant. V. *Metior.*

Demeto, is, messui, messum, ere. abschneiden. *Syn.* Meto. *Adv.* tempestivè. *Usus.* Tempestivè demetere, & percipere fructus. V. *Meto.*

Demetor, aris, atus sum, ari. abmessen, auszeichnen. *Syn.* Distinguo, describo. *Usus.* Ita demetata signa sunt, ut in tantis cœlorum descriptionibus divina solertia appareat.

Demigro, as, avi, atum, are. wegziehen. *Syn.* Ad alias ædes, ad habitandum eò discedo. *Usus.* Nunquam de statu meo demigrabo. Demigrare, & focos relinquere. V. *Migro.*

Deminuo, is, ui, utum, ere. ringern, mindern. *Syn.* Imminuo.

Demiror, aris, atus sum, ari. verwundern. *Syn.* Valdè miror. *Usus.* Hæc te expectasse demiror. V. *Miror.*

Demissè, demüthig, niederträchtig. *Syn.* Humiliter. *Usus.* Suppliciter, & demissè agere gratias. Demissè & humiliter loqui.

Demissio, onis, f. Demüthigkeit, Zagheit, Erniedrigung. *Syn.* Animi abjectio, infractio, debilitatio; *item:* modestia animi. V. *Humilitas*, *Modestia.*

Demissus, a, um. nidergelassen, demüthig. *Syn.* Humilis, fractus, sordidus; *item:* modestus, minimè arrogans, ambitiosus. *Phras. Animo est perquam demissò*, er ist ein demüthiger Mensch. modestia animi est insigni; animô est modestissimô; præfert ubique insignem animi modestiam; à supercilio, fastuque abest longissimè; non elatus, non arrogans, non contumax est; non multum sibi defert, tribuit, arrogat; omni insolentia vacat; magna moderatione, modestia in omni officii parte utitur; submissè, modestè de se existimat; despicientia sui insignis est; nihil homine modestius, nihil ab omni fastu & arrogantiâ alienius. *Usus.* 1. Demissô capite perculsus domum abiit. 2. *Abjectus*, zaghafft, kleinmüthig. Sylla mœrens, demissus, afflictus. Fractô animô, & demissô, non acer, non pertinax, non litigiosus, non acerbus. V. *Humilis, Modestus.*

Demitigo, as, avi, atum, are. besänfftigen. *Syn.* Mitigo, lenio. V. *Lenio.*

Demitto, is, misi, missum, ere. hinablassen. *Syn.* Inclino, deprimo.)(*effero. Adv.* Se penitus. *Phras.* 1. *Nimium te demittis* du demüthigest dich gar zu viel. æquô submissius agis; nullâ decori ratione habita, plus quam par est, præter decorum te deprimis, abjicis, submittis; non sine summo dedecore animi tui magnitudinem plus æquô inflectis; dignitati tuæ parum consulis, dummodò infra omnium te pedes abjicere possis. Vix modum tenet animi illa tui demissio & abjectio. 2. *Demitte te, quantùm potes*, demüthige dich, so viel du kanst. Dejice, submitte, deprime arrogantes spiritus tuos, animi vel magnitudinem, vel tumorem inflecte; nulli te antepone; tibi ipse displice; noli de te prædicare quidquam; noli ad honores aspirare; delatos etiam invitus suscipe; elatos spiritus, inflatúmque sui admiratione animum comprime, & quasi equum exultantem, & lascivientem frænis, ac vinculis compesce; modestiam ubique, fac, præ te feras; nihil in te elatum, nihil inflatum ac tumidum resideat; animos illos, sese impotentiùs efferentes, comprime, edoma, ac sub jugum mitte; pone arrogantes illos spiritus, ac quidquid tumoris superest, ex animo ejice. V. *Modestia. Usus.* Eam rem alte in pectus demisit. Metû vultum dejicere, demittere. Victores efferunt se lætitia, victi debilitantur, animósque demittunt. V. *Abjicio*, *Deprimo*, *humilis.*

Demo, is, dempsi, demptum, ere. hinwegnehmen. *Syn.* Adimo, detraho.)(*addo Usus* Solicitudinem alicui, & metum demere. Fidem tabulis demere. Alicui de molestia demere. V. *Aufero, tollo.*

Demolior, iris, itus sum, iri. zerstören. *Syn.* Deturbo, dejicio, disturbo everto, diruo, destruo. *Usus.* Demoliri muros, parietem, ædes. V. *Destruo.*

Demolitio, onis, f. das Niederreissen. *Syn.* Eversio.

Demonstratio, onis, f. Beweis. *Syn.* Ratio validior, & apertior. *Epi.* necessaria, falsa, universa. *Usus.* Argumenti conclusio, *seu* demonstratio.

Demonstrativus, a, um. zur Lob-Red gehörig. *Syn.* Epidicticus. *Usus.* Genus orationis demonstrativum.

Demonstrator, oris, m. Beweiser.

Demonstro, as, avi, atum, are. erweisen. *Syn.* Commonstro, significo, declaro, præ me fero, non dissimulo, profiteor, digitum in rem intendo, testificor, indice digitô monstro, digitô ostendo, planum facio. *Adv.* breviter, cautè, commodius, diligentissimè, lucidè, necessariò, propriè. *Usus.* Demonstrare amorem in aliquem. Demonstravi hoc senatui, simul id ostendi. V. *Ostendo.*

Demorior, eris mortuus sum mori. absterben. *Syn.* Morior. *Usus,* Romæ demortuus est. V. *Morior.*

Demoror, aris, atus sum, ari. aufhalten. *Syn.* Detineo, remoror. *Adv.* diutius. *Usus.* Ne diutius te demorer. V. *Moror.*

Demoveo, es, movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* Removeo, dimoveo. *Usus.* Nunquam me de sententia, de cura, de recto demovebit. Alteros demovit, constituit alteros. V. *Moveo.*

Demulceo, es, mulsi, mulsum, ere. schmeichlen. *Syn.* Leniter mulceo, delinio, permulceo. *Usus.* Equi tergum demulcere. V. *Blandior.*

Demum, endlich. *Syn.* Tandem, denique, postremò, ad extremum, ad ultimum. *Usus.* Exilium, quantùm demum à perpetua peregrinatione differt? V. *Denique.*

Demuto, as, avi, atum, are. verändern. *Usus.* Mores ingenium demutant. V. *Muto.*

Denarius, ii. m. eine Römische Müntz so zehen, nachmahls aber 16. Asses galt, oder bey 14. Teutsche Creutzer. *Syn.* Decima pars aurei nummi *seu* coronati: & pondere drachmæ ferè respondens. *Usus.* Emere denariô, quod sit mille denariorum; sperabam me ad denarios deventurum.

Denego, as, avi, atum, are. versagen. *Syn.* Inficior, nego, recuso.)(*annuo.* *Usus,* Etiam jucunda naturæ denego. Jure denegare posset occupatio tua, quod peto. V. *Nego.*

Denique. endlich. *Syn.* Ad extremum, post omnia. *Phras.* *Nunc denique redivit. in patriam,* anjetzo ist er endlich in sein Vaterland zuruck kommen. tandem aliquando, diuturna mora interposita; aliquando tandem; denique ad extremum, demum, postremò; post diuturnum tempus; longô temporis intervallô; cùm tempus jam multum abiisset; transactô jam multorum annorum spatiô; longô post tempore; interjectô longô temporis curriculo revertit in patriam; ad sua se cunabula recepit. *Usus.* Urbes omnes, ac oppida, agri denique ipsi.

Denominatio, onis, f. Benennung. *Figura Rhetorica.*

Denomino, as, avi, atum, are. nennen.

Denoto, as, avi, atum, are. zeichnen. *Syn.* Designo, significo. *Usus.* Unâ epistolâ Mithridates Romanos in Asia omnes trucidandos denotavit. V. *Noto.*

Dens, tis, m. Zahn. *Usus.* Dente extenuare, mandere, molere cibum, die Speis zerkauen. Dentes evellere, eximere, Zähn ausbrechen. Dentes emittit, es wachsen ihm die Zähn. Dentes mobiles confirmare, vacillantes dentes confirmare; dentium mobilitates firmare, die wackelende Zähne befestigen. Dente maledico aliquem carpere, übel nachreden. Terrorem, dentium crepitus insequitur.

Densus, a, um. dick. *Syn.* Creber, crassus, confertus, spissus, stipatus, concretus.)(*rarus.* *Usus.* Sylva densa, atque aspera. Loca sylvestribus sepibus densa.

Dentatus, a, um. was Zähn hat. *Syn.* Mordax. *Usus.* Chartâ dentatâ res agetur.

Denudo, as, avi, atum, are. entblössen. *Syn.* Nudo, spolio. *Adv.* crudelissimè, *Usus.* Spoliare, & denudare aliquem suô ornatû. V. *Nudo.*

Denunciatio, onis, f. Verkündigung. *Syn.* Indicium, significatio, *Epi.* periculosa, præmatura. *Usus.* Denunciatio belli. Terrére aliquem denunciatione periculi. Quæ est illa à Diis profecta denunciatio calamitatum?

Denuncio, as, avi, atum, are. ankündem. *Syn.* Indico, palàm dico, testor, ostendo, significo, prænuncio. *Adv.* Ante, apertè, apertius, singillatim, multò antè, palàm. *Usus.* Inimicitias ille mihi denunciavit. Clodius metum, vim, terrores jacit, & denunciat. Judici, *vel* in judicium, *vel* judicium alicui denunciare. Expectanti litteras denunciavit, ne scriberem.

Denuo, aufs neue. *Syn.* De integro. V. *Iterum.*

Deni, orum, m. je zehen. *Syn.* Decem. *Usus.* Puer denûm annorum.

Deonero, as, avi, atum, are. entladen. *Syn.* Exonero, depono. *Usus.* Suæ invidiæ aliquid in me deonerare, & trajicere voluit, er hat die Schuld einiger massen auf mich schieben wollen. *Onus.*

Deorsum, herab.)(*Sursum. Usus.* Directè deorsum feror.

Depaciscor, eris, pactus sum, pacisci. Vertrag machen. *Syn.* Paciscor, spondeo. *Usus.* Tria prædia sibi depactus est. Ad conditiones alicujus; cum aliquo depacisci. V. *Pactum.*

Depasco, is, pascere, *vel* Depascor, eris, pastus sum, pasci. abfressen. *Syn.* Absumo, reseco. *Usus.* Pecora agrum depascunt; orationis luxuriem stylô depascere. Febris hominem miserè depascitur.

Depeculator, oris, m. der das gemeine Gut bestohlen. *Usus.* Depeculator, vexator provincialium. V. *Fur.*

Depeculor, aris, atus sum, ari. ausrauben. *Syn.* Furor, compilo. *Usus.* Civitates, regna, domos depeculatus est. Honorem alicujus, & famam depeculari. Eum omni argento depeculatus est.

Depello, is, puli, pulsum, ere. abtreiben. *Syn.* Pello, repello, propulso, expello, arceo. *Adv.* Facilè, ægriùs. *Usus.* Virgines voluntariâ morte nefariam turpitudinem a se depulere. Tribuni furor eam ad calamitatem, dolorem, suspicionem, mortem depulit. Cædem à vobis, vastitatem, incendia, furorem malorum, jugum à cervicibus, meis laboribus depuli. Aliquem de loco, consilio, sententiâ depellere V. *Pello, arceo, ejicio.*

Dependeo, es, pendi, pensum, ere. hinabhangen. *Syn.* Deorsum pendeo. *Usus.* Lychni è laquearibus dependent.

Dependo, is, pendi, pensum, ere. bezahlen. *Syn.* Pendo, solvo. *Usus.* Abjurare malo, quam dependere pœnas criminibus. Mercedem operis dependere. Quod spopondisti pro alio, dependendum est. V. *Pendo.*

Deperdo, is, perdidi, perditum, ere. verliehren. *Syn.* Amitto, perdo. *Usus.* Nihil de laude deperdidisti, aut honestate. V. *Perdo, amitto.*

Depereo, is, perivi, ire. verderben. *Syn.* Pereo. *Usus.* 1. Cave, ne servus depereat. 2. Deperire aliquem amore, einen unmäßig lieben.

Depingo, is pinxi, pictum, ere. abmahlen. *Syn.* Pingo, describo. *Adv.* Commodè, sanè. *Usus.* Mente, & cogitatione sibi aliquid depingere, ihm selber etwas im Gemüthe vorstellen. V. *Pingo.*

Deploro, as, avi, atum, are. beweinen. *Syn.* Lamentor, conqueror, defleo. *Adv.* Copiosè, dolentius, divinitus. *Usus.* Si ad saxa de injuriis tuis conqueri, & deplorare velim. Querelas deplorare. Quis pro rerum atrocitate tantas calamitates deploret? V. *Lugeo, gemo.*

Depono, is, posui, positum, ere. abthun, ablegen. *Syn.* Repono, colloco, abjicio, exuo, pono. *Adv.* Honestius inimicitias, honestissimè, humanissimè, paullisper, planè. *Phras.* 1. *Depone metum*, lege die Forcht ab. Mitte timores istos; missas fac solicitudines; omitte anxias de te curas; expedi mentem iis angoribus; respira ab his timoribus; abduc ab iis molestiis tantisper animum; ejice hos animô timores; animum confirma: facessant istæ nunc curæ, quæ animum excedunt; aufer intempestivas solicitudines. Animum curis depressum erige, excita. V. *Cura, metus, timor.* 2. *Depositus est à suo magistratu, vulg.* er ist von seinem Amt abgesetzt worden. Abactus magistratû est; magistratû abire, decedere jussus; spoliatus omni dignitate; honoris gradû dejectus, exauctoratus est, detractum, abrogatum est illi imperium; in ordinem est redactus; ad-empta sunt illi magistratûs insignia: motus est magistratû. V. *Abdico, Dejicio. Usus.* 1. In tuo sermone, & suavitate curas omnes depono. Studium pristinum, amorem, amicitiam deponere; timores, curas, spem, metum, offensionem;

nem, memoriam doloris deponere. Factas contumelias ex animo deponere. Omnes molestias deposui, & ejeci. 2. Imperium, provinciam deponere, die Regierung ablegen. V. *Abdico*. 3. Ægrum deponere, *desperare*, an eines Krancken zweifflen. deposita, & conclamata est Respublica. 4. Apud aliquem, in alicujus fide, causam suam, pecuniam deponere, einem seinen Handel, Geld 2c. anvertrauen. V *Abjicio.*

Depopulatio, onis, f. Verheerung. *Syn.* Vastatio, direptio, eversio. *Usus.* Quis excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem agris intulit; Non me honorum direptio, non tectorum excisio, non ædium sacrarum, publicorum operum depopulatio movet.

Depopulator, oris, m. Verheerer. *Syn.* Prædator, direptor. *Usus.* Depopulator fori, obsessor patriæ.

Depopulor, aris, atus sum, ari. verheeren. *Syn.* Vasto, diripiô, depopulationem infero, excindo, everto, inflammo, hostilem in modum prædas ago. *Usus.* Agros depopulari. V. *Diripio*, *Vasto.*

Deporto, as, avi, atum, are. hintragen. *Syn.* Exporto, porto, reporto, aufero; duco, deduco. *Adv.* Frugaliter, tutò, undique. *Usus.* Non opes modò, sed & humanitatem ex Italia deportâsti. Bellum in Africam, & exercitum deportavit Pompejus. Triumphum ex provinciâ deportare. Romam valetudinis causâ se deportare. Deportare aliquem in exilium, ins Elend schicken. V. *Porto.*

Deposco, is, poposci, ere. begehren. *Syn.* Omninò posco, appeto, flagito, expeto.)(*Recuso.* *Usus.* Hoc non modò non recuso, sed deposco. Has sibi partes depoposcit. Hunc imperatorem sibi ab bellum miles deposcebat. V. *Peto*, *Posco.*

Depositum, i, n. Hinterlag. *Syn.* Commendatum alicui, *vel* concreditum. *Usus.* Depositum non reddere, injustitiæ est.

Depravatè. verkehrt. *Syn.* Corruptè. *Usus.* Depravatè de re aliqua judicare.

Depravatio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Corruptio, distortio. *Usus.* Oris depravatio nobis indigna. Non te, sed depravatione verbi me urgebat. Depravatio, & fœditas turpificati animi si videri possit. Depravatio consuetudinum, opinionum vanitas, animorum imbecillitas multos aliò flectit. V. *Corrumpo.*

Depravo, as, avi, atum, are. verderben. *Syn.* Corrumpo, pravis moribus imbuo, àb officio abduco, averto, avoco. *Usus.* Mores juvenum nostrâ indulgentiâ, corruptelâque depravantur. V. *Corrumpo.*

Deprecatio, onis, f. Bitt, Abbitt. *Syn.* Precatio, postulatio. *Usus.* Deprecatio est, in qua non defensio facti, sed ignoscendi postulatio continetur. Deprecatione uti. Afferet illi deprecationem periculi ætas illa, in qua tum fuit.

Deprecator, oris, m. Fürbitter. *Syn.* Qui reo veniam, & impunitatem deposcit, & eximit periculô *Usus.* 1. Sperabam, me potiùs adjutorem tibi futurum, quam miseriarum deprecatorem. 2. *Defensor*, Beschützer. Deprecator fortunarum, ac salutis meæ fuisti. V. *Defensor*, *Patronus.*

Deprecor, aris, atus sum, ari. erbitten. *Syn.* Deprecatione impetro, supplico; removeo, recuso. *Adv.* Paulatim. *Phras.* 1. *Deprecare pro me*, bitte für mich, sprich für mich vor. *vulg. intercede pro me.* Iratos, quæso, animos deprecare, deprecatorem te in meo periculo præbeto; deprecatoris munus suscipe; deprecatoris partes age; pro capite, pro salute mea deprecare, in deprecanda principis ira studium tuum adhibe; operam, studium, autoritatem pro me interpone; precibus periculum averte. 2. *Iram divinam deprecari*, bitten um Abwendung des göttlichen Zorns. Pacem Superûm precibus exposcere; finem irarum cœlestium exposcere. 3. *Culpam suam deprecatus est*, *vulgò*, er hat seines Fehlers halber eine Abbitte gethan. *Latinè:* Erroris veniam petiit, rogavit; culpam precibus eluit; ut ejus delicti sibi venia daretur; ut delicti gratia fieret; ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur, oravit. V. *Venia.* *Usus.* Multorum vitam à Tyranno deprecatus est, er hat vielen das Leben ausgebetten. Pro reditu Ciceronis amici deprecati sunt, fürsprechen. Calamitatem à se, mortem, supplicium deprecari die Straff 2c. durch Bitten abwenden. Nullum periculum pro Republica; nullam pœnam, si fefellero, deprecor, *aut* refugio,

fugio, ich fliehe, entschütte mich keiner Gefahr; ich weigere mich nicht, alle Straffe auszustehen, wann ich mein Wort nicht halte.

Deprehendo, is, di, sum, ere. ertappen. *Syn.* Comprehendo, animadverto, agnosco, comperio, teneo. *Adv.* Itidem, manifestò. *Usus.* Aliquem in maleficio, in manifesto scelere, ipsis oculis facinus deprehendere V. *Manifestus.*

Deprehensio, onis, f. Ergreiffung, Ertappung. *Epi.* Manifesta. *Usus.* Manifesta veneni deprehensio.

Depressus, a. um. niedergedruckt. *Syn.* Demissus, abjectus, humilis. *Usus.* 1. Depressa domus. Voce sedatâ, & depressâ usus sum. 2. *Demersus,* versenckt. Ajunt hostium classem aut profligatam, aut depressam. V. *Abjectus, Humilis.*

Deprimo, is, pressi, pressum ere. unterdrucken. *Syn.* Affligo, proτero, conculco, demitto.)(*Extollo, erigo, effero, Phras.* 1. *Satis hominem depressit.* er hat diesen Menschen ziemlich gedemüthiget. Audaciam hominis egregiè contudit; vim, ac spiritus fregit; tumorem compressit; arrogantes hominis spiritus infregit, coërcuit, debilitavit. V. *Frango, Coërceo.* 2. *Quid ita te deprimis?* was verachtest du dich selbsten dermassen? Quid ad ista descendis; quid in humiles has, ac sordidas cogitationes te abjicis? cur nihil altum, nihil te dignum suscipis? cur ita adversus es ab omni honestæ gloriæ studio; cur nihil spectas in laude positum; cur animum ita dejiciis, demittis; cur animi magnitudinem ad infima hæc inflectis? Nimiùm mihi humilis abjectus, depressus videtur animus tuus; humi serpere, humi jacere animum tam sublimem, erectumque patière? cur ab animi præstantiâ adeò descivisti, V. *Humilis, abjectus. Usus.* Vos etiam meam fortunam deprimitis, vestram attollitis? Me vituperando affligitis, extinctum me vi, atque impressione cupitis? V. *Affligo.*

Depromo, is, promsi, promptum, ere. herfürnehmen. *Syn.* Expromo, protero, expono, eruo. *Usus.* Pecunia ex ærariò depromta. Argumentum ex intimo artificio deprompsi. V. *Promo.*

Depugno, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, dimico. *Adv.* Gratis, peregrè, valdè. *Usus.* Cum facinorosis depugnandum, aut serviendum est. V. *Pugno.*

Depulsio. onis, f. Vertreibung. *Syn.* Expulsio, inficiatio. *Usus.* Adeptio boni; depulsio mali, servitutis, doloris.

Depulsor, oris, m. Verstosser. *Syn.* Expulsor. *Usus.* Depulsor dominatûs, quàm particeps esse maluit.

Depurgo, as, avi, atum, are. säubern. *Syn.* Purgo. *Usus.* Crimen depurgare, iram deprecari.

Deputo, as, avi, atum, are. achten, halten. *Syn.* Puto, censeo, existimo. *Usus.* Vide, ne te hebetem esse deputes. Deputabo mecum rationes, atque excutiam. Se indignum re aliquâ; alterius operam parvi deputare. Eam rem in lucro deputavit, *pro* destino, zu etwas widmen, zueignen. *Barbarum est.*

Derelictio, onis, f. Verlassung. *Syn.* Contemptio, *Epi.* Injusta. *Usus.* Communis utilitatis derelictio contra naturam est. V. *Solitudo.*

Derelinquo, is, liqui, lictum, ere. verlassen. *Syn.* Desero, destituo. *Usus.* Causam communem derelinquere. Perditus, nec à fortunâ tantùm, sed & spe derelictus. Incultus, & derelictus ager. V. *Relinquo, Desero.*

Derepentè, unversehens. *Usus.* Derepente corruit.

Derideo, es, risi. risum, ere. auslachen. *Syn.* Eludo, irrideo. *Phras. Thrasones ubique deridentur,* die Praler lacht man überall aus. Thrasones fabula sunt vulgi; ubique ludibrio sunt; ludibrio habentur; risum movent omnibus; risum cient, excutiunt; deridiculo sunt omnibus. V. *Irrideo, Ludibrium. Usus.* Contemnite illos, & deridete. V. *Contemno.*

Deridiculum, i, n. Verspottung. *Syn.* Irrisio. *Usus* Verba alicui per deridiculum dare.

Derivatio. onis, f. Leitung. *Syn.* Deductio. *Usus.* Ductus aquarum, derivationes fluminum.

Derivo, as, avi, atum, are. leiten. *Syn.* Duco, deduco, traho, accerso. *Phras. Laudis partem in se derivare,* einiges Theils ihm das Lob zuschreiben. Transmovere in se alienam laudem; in societatem gloriæ alienæ se offerre; de aliena laude sibi aliquid decerpere, V. *Adscribo. Usus. Transl.* Crimen, culpámque in alium derivare, die Schuld auf einen andern legen. Partem curarum in aliud studii genus; rem aliquam

quam in suum usum derivare, convertere. V. *Adscribo*, *Confero*.

Derodo, is, rosi, rosum ere. abnagen. *Us.* Clypei à muribus derosi.

Derogo, as, avi, atum, are. benehmen, abthun. *Syn.* Detraho, delibo, minuo, adimo.)(*Arrogo. Adv.* Maximè. *Us.* Fidem somniis meritò derogant sapientes. Ea res multùm de dignitate populi, de virtutis existimatione derogavit. Suspicio inimicitiarum autoritatem & fidem ejus dictis derogavit. Legi, *aut* de lege aliquid derogare. Nimium tibi derogas, dum omnia arrogas. V. *Demo, adimo.*

Deruo, is, rui, rutum, ere. hinabstürtzen. *Usus.* De laudibus Dolabellæ cumulum deruam.

Desævio, sævii, vitum, ire. abtoben. *Syn.* Sævire desino. V. *Crudelis.*

Descendo, is, di, sum, ere. hinabsteigen. *Syn.* Delabor, è loco superiore venio, devolo, me demitto.)(*ascendo. Adv.* Obviam, omnino, pedetentim, proprie, timidè. *Phras.* 1. *Descendit ex equo*, er ist vom Pferd herab gestiegen. Ad pedes se dedit; in pedes desiliit; ad pedes degressus est. 3. *Ad certamen descendere*, sich in einen Streit einlassen. Certamini se offerre; dimicationem subire; in aciem, & certamen rem committere; rem in casum certaminis dare. V. *Certamen, pugna. Usus.* 1. Descendit de rostris in campum; in loca æquiora se demisit hostis. 2. *Accedo*, hinzugehen. Ad conditiones oblatas, *vel* in prælium tibi descendendum erit. Ad extrema consilia, ad dimicationem capitis descendi. Ad accusandum, causam agendam, ad animi remissionem descendere. Alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar.

Descisco, is, scivi, scitum, ere. abfallen. *Syn.* Deficio. *Adv.* Flagitiose. *Usus.* A senatu, à Republicâ desciscere. A virtute, à suis moribus, à seipso planè descivit. V. *Deficio.*

Describo, is, scripsi, scriptum, ere. beschreiben. *Syn.* Exscribo, transcribo, in scripta mea transfero. *Adv.* Commodius, decentissimè, fusè, generatim, mirificè, paullisper, summatim, variè. *Phras.* *Statum Reipublicæ egregiè mihi descripsit*, er hat mir die Beschaffenheit des gemeinen Wesens trefflich beschrieben. Formam Reipub. expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, deformavit, expinxit, oculis subjecit. *Usus.* 1. Librum describere. 2. *Exprimo*, vorstellen, entwerffen, abzeichnen. Crassum egregiè descripsit. Aliquem suis coloribus describere. Figuras in pulvere describere. 3. *Indico*, *designo*, andeuten, anzeigen, erklären. Rem definire breviter, & verbis describere. Tu mihi describe, quam viam ineam. Ille me latronem nimirum describebant. Neminem conscioruum sceleris describam. 4. *Decerno*, *designo*, *distribuo*, *constituo*, *destino*, verschreiben, verordnen, abtheilen. Singulis urbibus frumenti rationes, vectigalia, leges descripsit. Suum cuique jus, suum munus describere. Descripsisti urbis partes ad incendium. Descripsit pecuniam in bellum. V. *Explico.*

Descriptio, onis, f. Beschreibung. *Syn.* Designatio, figura, forma, distributio, definitio, dispositio. *Epi.* Æqua, æquabilis, brevis, cœlestis, falsa, similis, solers, subtilis, vetus, apta, tanta. *Usus.* Descriptio civitatis à majoribus sapienter constituta. Magistratuum descriptione omnis Reipubl. forma continetur. Regionum, rerum, ordinum descriptio. Urbis salubritas, descriptio, pulchritudo. Juris æquè descriptio, certáque vivendi disciplina.

Deseco, as, secui, sectum, are. abhauen. *Syn.* Seco.

Desero, is, serui, sertum, ere. verlassen. *Syn.* Destituo, relinquo, derelinquo: non adsum, desertum esse patior, prodo, negligo, prætermitto: â causa alicujus recedo. *Phras.* *Aliorum curam geris; te ipsum deseris*, du trägst Sorge über andere; dich aber selbsten lassest du ausser acht. De aliis plurimùm; de te ipso, tuisque rebus minimè laboras. Aliena tibi curæ sunt; tua negligis. Aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ. Propensior ad alios, quàm ad teipsum tua voluntas est. Alienam voluntatem ut sequaris, tuam deseris. Alienæ ut voluntati morem geras, te ipsum negligis, derelinquis. Ut aliis satisfacias, aliorum causâ te ipsum destituis. Quid aliis placeat, quid aliorum è re sit, attendis; ratio rerum tuarum quid postulet, minimè cogitas. Ut sequaris alios, discedis à te; deficis à te, desciscis à te ipso; alienis commodis omni studiô, curâ, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis; è tuis commodis nihil agis; tua commoda minimè tibi cordi sunt. Aliorum commoda

moda dum captas, tua negligis. Dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis; tuam jacére, frigére, neglectam jacere pateris; tuam abjicis, nihili facis, parvi pendis. De aliena causa solicitus es; tuam nihil curas; tuæ causæ oblitus es. Alienæ causæ faves, multò magis, ac tuæ. Causam tuam, ùt alienam; alienam ùt tuam tractas. Quod tuæ causæ dicandum erat studium, dicas alienæ; id ponis, collocas in aliena. V. *Relinquo*, *Deficio*, *Apostata*. *Usus*. Causam suam, vadimonium, virtutis viam deserere. Turpe, auxilium implorantes deserere. A voluptatibus, à malitia deseruntur. A mente, consilio, spe deseritur, **er weiß nicht mehr, was er solle anfangen.** A re familiari desertus, **arm.** V. *Destituo*, *relinquo*.

Desertor, oris, m. **Verlasser.**)(*Conservator*. *Usus*. An proditores salutis meæ estis, an desertores, quos propugnatores speraveram. V. *Apostata*.

Desertio, onis, f. **Verlassung.** *Usus*. Ista quidem velut desertio generis humani est.

Desertus, a, um. **verlassen.** *Syn*. Relictus, incultus, vastus, vastatus, nudus.)(*Celebris*, *frequens*. *Phras*. *Locus desertus erat*, **es ware ein öder Ort.** Locus erat humanô cultû vacuus; solitudine, & inopiâ vastus; locus inanis, ac vastus à natura, & humanô cultû; vasta erat in his locis solitudo. *Vulgò Desertum*. V. *Solitudo*. *Usus*. Ager àb hominum cultura desertus. Desertissima solitudo. Via deserta, inculta, frondibus inclusa. Desertus ab officiis amicorum, & abjectus. V. *Solus*.

Deservio, is, ivi, itum, ire. **dienen.** *Syn*. Servio. *Usus*. Officia mea, operæ, vigiliæ amicis deserviunt. V. *Servio*, *curo*.

Deses, idis, *g. o.* **faul, träg.** *Syn*. Otiosus, nil agens. *Phras*. *Desides sumus*, **wir seynd müßig allda.** Marcescimus otio, situque; senescimus otio; elanguescimus ignaviâ; socordiùs à nobis res agitur, geritur; luxuriantur animi otio; mulierum ritû sedemus desides, & cessamus; cessatores ignavi sumus. V. *Piger*. *Usus*. Sedemus desides domi, mulierum ritû inter nos altercantes.

Desideo, es, sedi, ére. **müßig sitzen.** *Syn*. Subsido. *Usus*. Terra ad infinitam altitudinem desedit.

Desiderabilis, e. **das man erlangen kunte, oder solte.** *Syn*. Expetendus. *Usus*. Nihil desiderabile concupiscunt.

Desideratio, onis, f. **das Verlangen.** *Syn*. Desiderium, cupiditas. *Usus*. In senibus nec tanta titillatio voluptatis est, nec desideratio. V. *Desiderium*.

Desiderium, ii, n. **Verlangen.** *Syn*. Cupiditas, studium, ardor, amor, sitis, igniculus desiderii.)(*satietas*. *Epi*. Diuturnum, gravissimum, incredibile, magnum, melius, minus, mirum, par, summum, tantum, triste. *Phras*. 1. *Desiderium magnum commovit*, **er hat ein grosses Verlangen erwecket.** Injecit magnum sui desiderium; magno omnes sui desiderio affecit; magnum sui desiderium reliquit; est in desiderio civium suorum; desideria hominum mirifice incendit, excitavit, inflammavit; ingens sui apud omnes desiderium commovit. 2. *Desideriò tui ardeo*, **ich hab ein grosses Verlangen nach dir.** Æstuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desiderio; tenet me desiderium ingens tui; teneor desiderio tui incredibili; summâ cupiditate inflammor; totus sum in desiderio tui; vehementer te expecto. Nihil mihi longiùs, quàm ut te videam; studio teneor acerrimo; admirabili studio concitor; dici non potest, ut immineam in adventum tuum. Revolvor animo identidem in te; inflammato studio rapior. Ad insaniam te vidére concupisco. Sitientissimum me tui profiteor, prægestit animus te vidére. Efferor studio te complectendi; discupio tecum esse quàmprimum. Ingens tui cupido incessit animum. Ingens ardor macerat, remordet animum cupido tui. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit, me tui conspectû explendi. Dudum me cupido cepit videndi tui; in desiderium venit amicissimi hominis conspectus; magno animi fervore feror ad te complectendum; desiderium me tui ingens cepit; macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra; jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio; ingens cupido animum stimulat videndi tui; accendi me incredibili cupiditate videndi tui persentisco. V. *Desidero*, *studium*. 3. *Desiderium urbis ferre jam non potest*, **er sehnet sich allzu starck nach seinem Vaterland.** Impar jam ferendo est desiderio patriæ; premitur, angitur desiderio patriæ; laborat ex desiderio patriæ suæ; elanguescit, contabescit, moritur desiderio patriæ; remordet animum patriæ desiderium; desi-

desiderio urbis maceratur. 4. *Desiderium absentis amici lenire litteris possumus*, das Verlangen unsers Freunds können wir doch durch Briefe in etwas besänfftigen. Minuere desiderium litteræ possunt, efficere, perficere tamen non possunt, ut omninò ponatur; litterarum subsidio consolari orbitatem nostram possumus; litteræ præstare possunt, ut intra modum amici desiderium se contineat; remittere, ac residere tantisper solet dolor ex amici absentia conceptus, ad conspectum litterarum. *Usus*. 1. Desiderium commovére, injicere, ein Verlangen erwecken. Desiderium sui relinquere, ein Verlangen hinterlassen. 2. Desiderium hominis non fero, ich kan ohne diesen Menschen nicht seyn. 3. Absentis desiderium lenire litteris, die Abwesenheit seines Freundes ihme erträglicher machen. 4. Desiderium renovare, instaurare, augére, inflammare, das Verlangen erneuern, vergrössern. V. *Studium*.

Desidero, as, avi, atum, are. verlangen. *Syn*. Desideriô rei flagro, in desiderio rei sum, desiderium me tenet, teneor studiô rei, omnibus votis expeto, requiro, postulo, sitio, quæro, cupio, concupisco, aveo, opto, exopto, cupidus sum, avidus sum, inhio, aspiro, anhelo; in votis habeo, efferor studiô; cupiditate ducor, rapior, inflammatus sum; studiô incensus sum, æstuo, flagro, ardeo, exardesco. *Adv*. Diutius, imposterum, magnoperè, manifestiùs, maximè, mediocriter, paullisper, planè, prorsus, valdè, vehementer, graviter. *Phras*. 1. *Nihil aliud, quàm cœlum desidero*, ich verlange nichts anders, als den Himmel. Animus meus in cœlo est; in desiderio cœlum est; æstuat animus, flagrátque incredibili patriæ cœlestis cupiditate; cœlum spectat animus, nec prætereà quidquam; tenet me beatarum in cœlo sedium ardor ingens, ac desiderium; efferor studiô, rapiórque cœlestis patriæ; ad cœlum acri animô tendo; incensus studiô sum; animus exardescit cœlestis illius civitatis desideriò; ad cœlum studiô inflammatô rapior; dici non potest, quàm flagrem desideriô patriæ cœlestis; quantô studiô tenear beatorum sedibus quamprimùm perfruendi; præter cœlum nihil aliud in desiderium venit. V. *Desiderium*. 2. *Mirum in modum tuam laudem desidero*, ich habe ein grosses Verlangen, dich gelobt, und geehrt zu sehen. Mirè, mirificè, mirabiliter, mirandum in modum, admirabili quôdam studiô tuam laudem, tuum decus specto, cupio, aveo, exopto. Percupio tuam laudem; sum in desiderio tuæ laudis. Tuæ laudis cupiditate incredibili teneor, ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior. Amore flagro tuæ laudis; studiò sum incensus laudis tuæ. Alacris animô sum, ut honestissimum te videam; ut te videam honoratum, laude florentem. Tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, inter primas ducitur, antiquissima est, in maximis est inter ea, quæ apud me summa. V. *Aveo*, *Cupio*. *Usus*. 1. Desiderant te oculi mei. 2. *Desum*, mangeln. Eo in negotio fidem tuam, & diligentiam desideravi. Nihil in Catone ad summam diligentiam desideres. Desiderata dicuntur tria militum millia. Tuam operam, & diligentiam desidero.

Desidia, æ, f. Trägheit. *Syn*. Inertia, ignavia, languor, socordia, segnities.)(*Virtus*. *Usus*. Desidiæ se dedere. Plenum esse desidiæ. Non in umbris, deliciis, otio, languore desidia animum affecimus. V. *Piger*, *inertia*.

Desidiosus, a, um. müssig. *Syn*. Ignavus, socors, iners, deses, otiosus. *Usus*. Desidiosam artem dicimus. Inertissimum otium, & desidiosissimum. V. *Deses*.

Desido, is, sedi, ere. sich setzen. *Usus*. Terra hiatû vastô desedit.

Designatio, onis, f. Verzeichnung. *Syn*. Descriptio. *Usus*. Requiro totius urbis designationem, & apparatum. Infinita quæstio sine designatione personarum, & temporum.

Designator, oris, m. der etwas ordnet. *Syn*. Qui ludis funebribus præest, quique locum, tempus personis designat ad agendum.

Designo, as, avi, atum, are. bezeichnen. *Syn*. Describo, noto, significo, constituo, destino, definio, animo concipio, animo metor *locum*, *regionem*. *Usus*. Notat, & designat oculis nos ad cædem. Facinus, consilium atrox designat. Castra, pontem, fabricam, operis totius formam designare. Designata sunt à DEO cuncta. Designatus, declaratus, decretus consul in annum sequentem.

Desilio, is, ii, *vel* ui, sultum, ire. hinab-springen. *Syn.* Celeriter, & quasi saltû descendo, devolo, dejicio me per *gradus* &c. *Usus.* Rejectâ penulâ de rheda desiluit.

Desino, is, sivi, *vel* ii, situm, ere. abstehen. *Syn.* Desisto, cesso, finem facio, conquiesco, prætermitto, intermitto, omitto, eado.)(*incipio Phras. Cur litterarum studia desinis?* Warum stehest du ab vom Studiren? Ecquid in litterarum studio, velut perfectâ re, conquiescis? Cur litteris desistis? rationes litterarias deponis? cur refrixit, defluxit, consenuit tam citò illud animi propositum ardens? cur exaruit tam citò illa vetus discendi cupiditas? Ecquid erat, cur â mente tua tam citò recederes? Ecquid litterarum studia tibi tam obsoleta? quâ vetustate, aut negligentiâ emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum litterarum studium? Ecquid tibi velut finitus labor constitit? Cur doctrinarum studia abjicis turpi cessatione? Cur cœptis absistis? Cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? V. *Deficio, cesso, finis. Usus.* Disputari desitum est. Libenter artem istam desinerem. Desine communibus iocis. V. *Desisto.*

Desipio, is, pui, ere, aberwitzig seyn. *Syn.* Demens sum, deliro. *Usus.* Nimio gaudio propè desipiebam. Populus Atheniensis propè jam desipiens vetustate. V. *Deliro, Insano.*

Desisto, is, stiti, stitum, ere. abstehen. *Syn.* Intermitto, cesso, demitto, discedo. *Phras.* 1. *Desiste à lachrymis*, höre auf vom Weinen. Missas fac istas lachrymas; mitte istas tandem querelas; aufer lachrymas; emove hanc pectore tristitiam; lachrymas cohibe, inhibe, tene; tempera tandem à lachrymis; sit modus lachrymis; impera tandem dolori tuo, & lachrymas reprime. V. *Lachryma.* 2. *Dudum à litterarum studiis destitit*, er hat das Studiren längst fahren lassen. Dudum litteris & scholæ multam salutem dixit; à musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit; divortium fecit cum musis; litterarum studia abjecit; operam à studiis aliò traduxit, transtulit; litterarum studia missa fecit; librorum usum dimisit, deposuit; à studio bonarum artium discessit, se abjunxit. V. *Desino.* 3. *Desistet spero, à petitione Consulatûs*, er wird abstehen von Begehrung des Burgermeister-Amts. Abibit, opinor, à petitione consulatûs; ambitiosa hæc consilia abjiciet; abducet animum ab ambitioso hoc consilio; incepto absistet; deponet, nisi me fallit conjectura, voluntatem petendi consulatûs; damnabit periculosa hæc consilia; voluntatem abjiciet. *Usus.* Causas tandem agere desiste. Auctionem facere destitit. Orare Pompejum non desisto. De sua sententia desistere, discedere. V. *Cesso, Desino, Abrumpo.*

Despectio, onis, f. Verachtung. *Syn.* Contemptio. *Usus.* Consolabitur eum magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam despectio. V. *Contemno.*

Despectus, ûs, m. Verachtung. *Usus.* Despectui, & ludibrio esse omnibus.

Despectus, a, um. veracht. *Syn.* Contemptus, abjectus. V. *Contemptus, Vilis.*

Desperanter. verzagt. *Usus.* Desperanter mecum locutus est.

Desperatio, onis, f. Verzweifflung. *Epi.* Diuturna, falsa, magna. *Usus.* Desperatio est ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. A desperatione ad spem me vocarunt. Tanta est rerum omnium amissio, & recuperandi desperatio.

Despero, as, avi, atum, are. verzweifflen. *Syn.* Diffido, spem perdo, in perditis ac desperatis habeo, animo cado, hastam abjicio, à spe absum.)(*spero, confido, spem habeo. Phras.* 1. *Desperatis medicina adhibenda non est*, bey verzweiffleten Leuten ist alle Artzney vergebens. Perditis jam, & in laqueum collum inserentibus; qui animo planè concidère; magnâ desperatione affectis; desperatione torpentibus, deploratis, ac propè depositis; conclamatis, animo labantibus; qui malis obruti animos despondère, ægrè medicinam adferas. 2. *Tametsi pauperrimus sim, non tamen desperabo*, ob ich schon arm bin, will ich doch nicht verzweifflen. Etsi me fortuna iis orbavit rebus omnibus, quæ carissimæ sunt in vita, non faciam tamen, ut omnem spem abjiciam. Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, non tamen committam, ut ipse me plane deseram, atque destituam;

ut ab omni spe animum abducam; ut ad desperationem adducar, redigar. Ut cætera eripuerit fortuna, spe tamen salutis orbare me non poterit. Fortunâ equidem adversâ premor, nec tamen nihil spero. Licèt exclusa spes omnis videatur, meliorum tamen rerum spe aliquâ nitor etiamnum, sustentor, fulcior. 3. *Desperârunt de magnis illis consiliis*, sie haben an ihren grossen Unternehmungen verzweiffelt. Ex alta spe deciderunt; ex magna spe deturbati, dejecti, detrusi, depulsi jacent; spem illam, quam susceperant ingentem, abjecerunt, deposuerunt; non, ut anteà, spe tenentur; non eos, quas anteà spes alit, fovet, pascit; spes omnis jam abiit, disceſſit, evanuit. Nulla prorsus jam spes est, quæ illos sustentet; firmâ se niti spe putabant, ea quàm sit imbecillis, nunc intelligunt. 4. *In tanta rerum iniquitate desperaret alter*, ein andrer würde bey so gestallten Sachen verzweiflen. Spe excideret; ad desperationem perveniret, adduceretur; animos aliorum desperatio incessseret; desperatione torperet alter; spem salutis damnaret; nullius salubris consilii patiens esset; spem amitteret; spem sibi ademptam; spei nihil superesse, reliquum esse lamentaretur. In tam perdita re spes alium tota desereret, destitueret: à spe decideret alius, spem in perpetuum amitteret; præcisam sibi spem omnem; abcissum omnium rerum respectum clamitaret; in tam perturbata temporum calamitate in exigua spe esset alius; in exigua spe traheret animam. 5. *Desperatum est*, es ist alles verzweifflet. V. *Actum est*. *Usus*. Nec temerè desperandum est propter ignaviam, nec nimis confidendum propter cupiditatem. Honores, vitam, salutem desperare. Desperatus morbus. Homo à seipso desperatus, à cæteris relictus. V. *Spes*.

Despicatio, onis, f. Verachtung. *Syn*. Contemptus, despicatus, despicientia. *Usus*. Odia, despicationes adversantur voluptatibus. V. *Contemptus*.

Despicatus, ûs, m. Verachtung. *Syn*. Despicatio. *Usus*. Siquis despicatui habetur, Mysorum ultimus dicitur.

Despicientia, æ, f. Verachtung. *Syn*. Contemptio. *Usus*. Totam vim benè vivendi in despicientia rerum externarum collocemus.

Despicio, is, spexi, spectum, ere. verachten. *Syn*. Contemno, negligo, despicatui habeo. *Usus*. 1. Omnes despicit, hominem præ se neminem putat. Omnia despicere, & pro nihilo putare. 2. *Video*, *cerno*, *animadverto*, voraus sehen, wahrnehmen. Res tot, tam varias in illa Reipublicæ tempestate sponte despexi. Despexit, quid illi moliantur. V. *Contemno*.

Despolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn*. Spolio. *Usus*. Templa despoliare. V. *Spolio*.

Despondeo, es, spondi, sponsum, ere. vermählen. *Syn*. Paciscor, promitto, destino, spondeo. *Usus*. Filiam suam alicui despondére. Lentulus Hortensii sibi domum despondit, gewiß verhoffen. Desponsam mihi laudem præripuit, & destinatam provinciam. Spes mihi nulla despondetur, es ist keine Hoffnung übrig. Animos despondére, verzagen.

Destino, as, avi, atum, are. verordnen. *Syn*. Designo, decerno, constituo, attribuo, despondeo. *Usus* Animô, animis, in animo aliquid destinare, & designare. Necem alteri destinare. Destinatâ horâ adero. V. *Propono*, *Statuo*.

Destituo, is, ui, utum, ere. verlassen. *Syn*. Desero. *Usus*. Roscius miseros socios induxit, decepit, destituit. Res suas, fortunas destituere. Viri boni sæpè illusi, & destituti. V. *Relinquo*, *desero*.

Destitutio, onis, f. Verlassung. *Syn*. Derelictio, desertio. *Usus*. Destitutione illâ perculsus hæsit.

Destruo, is, xi, ctum, ere. zerstöhren, zerbrechen. *Syn*. Tollo, deleo, diruo, everto, diripio, excido, exscindo, convello, vasto, opprimo, extinguo, dissolvo, disturbo, demolior, nullum vestigium relinquo, ruinam edo, extinguo & funditùs deleo.)(*construo*, *ædifico*, *coagmento*. *Phras*. 1. *Hostis urbem destruxit*, der Feind hat die Stadt zerstöhret. Diruit, afflixit, inflammavit, funestavit; saxis, ignibus, ferro vastitatem urbi attulit, intulit; muros ab imo subruit; ad solum diruit; sedes, tectáque convellit; urbem tectorum excisione dissipavit; dejecta murorum fundamenta, nequod urbis vestigium extaret; parietes cuniculis subrui jussi; templa minis, & ignibus deleta, aditus demolitione sublati,

lati, difturbata tecta, exfciffæ, & complanatæ domus; vici deufti; labefactata vectibus, & convulfa publica monumenta; urbs tota ab hofte excifa, ac everfa, fic ut præter famam nihil urbis in urbe duraret, permaneret. V. *Vafto, everto.* 2. *Pons destructus eft*, die Brücke ist zerrissen worden. Pontis compages crebris fluctibus verberatæ fe laxabant; nulla tam firma moles erat, quam non exederent undæ per operum nexus manantes; interruptus aquarum incursû pons ruinâ appreffus eft; impulfi in latus pontis ruinæ pendebant; pontium capita à fundamentis proruta jacebant; convulfis pontium monimentis tabulata, ac trabes in fluctus fparfæ funt. Pontis facta demolitio eft. 3. *Hannibal Italiam fœdè deftruxit*, Hannibal hat Welschland grausam verheeret. Hannibal Italiam, effufis ac diffipatis pulcherrimæ regionis fructibus, ad exitium, & vaftitatem vocavit. Italiæ terror, vexator, perditor, afflictor, everfor, exterminator. Hannibal Romanam rem graviter labefactavit; magnis editis ruinis, magnis plagis impofitis, ac inflictis Romanas opes vaftatione fregit, ac proftravit; cæde ac incendiô omnia complevit; Rempublicam multis cladibus attrivit, debilitavit, præcipitem dedit. Hujus crudelitate jacuit Italia proftrata, perculfa & abjecta, fummis calamitatibus fracta & afflicta; hujus rapacitate lacerata, exhaufta, exinanita; deleta fcelere, & exterminata; direpta ab Hannibale Italia, ac barbaris condonata; belli impetû perculfa, ac proftrata; omnibus partibus quaffata, ac labefactata. V *Vafto, Bellum Damnum, Populor. Ufus.* Navem, ædificium deftruit facillimè, qui conftruxit.

Defubitò. gähling. *Syn.* Subitò.

Defudo, as, avi, atum, are. sich starck bearbeiten. *Syn.* Sudo, nitor, laboro *Ufus.* Defudare, atque elaborare in re aliqua. V. *Laboro, contendo.*

Defuefacio, is, ere. entwöhnen. *Syn.* Confuetudinem tollo. *Phraf.* A dicendo propè defuefactus fum, ich bin schon gantz entwöhnet vom öffentlichen Redhalten. Propè oblivio me cepit dicendi; e orandi confuetudo propè mihi detracta eft; is dicendi ufus propè exolevit. *Ufus.* Multitudinem jam à concionibus defuefactam ad veterem confuetudinem revocavit.

Defuefco, is, fuevi, fuetum, ere. *entwohnen. *Ufus.* Res dudum defueta.

Defuetudo, inis, f. *Entwöhnung. *Ufus.* Populus defuetudine armorum mollior.

Defultorius, a, um. unbeständig. *Syn.* Qui ex equo in equum facilè defiliit: *item Tranfl.* inconftans, ingenii mobilis, levis. *Ufus.* E prætorio candidato confularis quafi defultorius &c. V. *Levis.*

Defum, es, defui, effe. mangeln. *Syn.* Abfum, deficio, non adfum.)(*adfum. Phraf.* Deeft, quod aliis largiar, es ist nichts da, was ich andern geben könte. Omnia me deficiunt; omnium inopi, quod largiar, non eft; in fumma penuria, ac egeftate dego; nihil præfto eft, nihil fupereft, nihil fuppetit, quô aliorum inopiam fuftentem. V. *Careo. Ufus.* Doctrina mihi non defuit, nec ingenium. Tibi nullum à me pietatis officium defuit. Nunquam occafioni, officio, caufæ defui.

Defumo, is, fumpfi, fumptum, ere. *nehmen. *Ufus.* Hoftem fibi certum defumere. V. *Eligo.*

Detego, is, texi, tectum, ere. entdecken. *Syn.* Denudo, aperio. *Ufus.* Infidias detegere. V. *Aperio, Manifeftus.*

Detendo, is, tendi, tenfum, ere. *ablassen. *Ufus.* Tabernacula detendere.

Detergo, is, terfi, terfum, ere. abwischen. *Syn.* Abftergo. *Ufus.* Jucundô fermone faftidia, dolorem, moleftias detergere.

Deterior, oris, *g. c.* bös, ärger. *Syn.* Pejor, nequiffimus. *Phraf.* 1. *Rem omnem fuâ importunitate deteriorem effecit*, er hat die Sache mit seiner Ungestümmigkeit nur schlechter gemacht. Diis, hominibúsque invitis negotium planè evertit; corrupit omnia, & profligavit. Omnia nunc deteriora funt; in ftatu, loco deteriore funt. Verfa & mutata in pejorem partem funt omnia, fic ut nihil offenfioni huic mederi jam queat. 3. *Deterior factus eft*, er ist noch ärger worden. Nimium quantum è priftina virtute deflexit; à feipfo degeneravit, difceffit. Nimium defcivit; nec gradû, fed præcipiti curfû in vitia tranfcurrit. V. *Corrumpo, Depravo, Difciplina folutior.*

Deterius. *adverb.* ärger.

Determinatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Terminus, conclufio, finis. *Ufus.* Cœli com-

complexus, extima ora, & determinatio mundi. Conclusio est exitus, & determinatio totius orationis.

Determino, as, avi, atum, are. Ziel setzen. *Syn.* Termino, concludo. *Usus.* Quod dicit, spiritû, non arte determinat.

Detero, is, trivi, tritum, ere. zerbrechen, zerreiben. *Syn.* Destruo, corrumpo. *Usus.* Calceos deterere. Laudes alicujus deterere, *imminuere*, das Lob schmälern.

Deterreo, es, ui, itum, ére. abschrecken. *Syn.* Dehortor, absterreo, revoco, avoco, deduco, repello, removeo, averto; studium alicujus retardo, *vel* restringo.)(*impello.* *Usus.* A dimicatione aliquem, à scribendo deterrére. Aliquem ab officio, injuria, proposito deterrére. V. *Absterreo*, *avoco*, *abduco.*

Detestabilis, e. abscheulich. *Syn.* Execrandus. *Usus.* Scelus detestabile. Res pestifera, detestabilis, execranda.

Detestatio, onis, f. Verfluchung. *Usus.* Pro detestatione tot scelerum unam aram consecravit.

Detestor, aris, atus sum, ari. Abscheuen tragen. *Syn.* Aversor, abominor. *Adv.* diligenter. *Usus.* Omnes te vitant, & tanquam auspicium malum, memoriam tui, faciem ipsam tuam, ac nomen detestantur. Belli exitum detestor. O Dii avertite, & detestamini hoc omen! V. *Abominor.*

Detexo, is, texui, textum, ere. wieder auflösen. *Usus.* Rem à summo exordio detexam. Detexta retexere.

Detineo, es, ui, tentum, ére. aufhalten. *Syn.* Teneo, moror, demoror. *Adv.* diutius, propé. *Usus.* Diu suspensum me detinet. In alienis feré negotiis detineor. Non te detinebo diutiùs. V. *Mora*, *Moror*, *Retineo.*

Detorqueo, es, torsi, tortum, ére. krümmen. *Syn.* Deflecto, averto. *Usus.* Voluptas animum à virtute detorquet. Voluntas testium facilè flecti, & detorqueri potest. Pars corporis imminuta, & detorta. V. *Flecto.*

Detractio, onis, f. Abwendung. *Syn.* Diminutio. *Usus.* Detractio, & appetitio alieni. Detractio confecti, & consumpti cibi.

Detraho, is, traxi, tractum, ere. abziehen. *Syn.* Minuo, delibo, derogo, detero, aufero, decerpo, detractionem facio.)(*addo.* *Adv.* facilè. *Phras.* 1. *Detrahi de summa nihil potest*, es lässet sich da an Geld nichts abziehen. Deduci, decidi de summa nihil potest; abesse à summa ne teruncius quidem potest; nulla hic decessio, nulla deductio ex præsenti ære potest. 2. *Detrahere de honore meo ubique nititur*, er sucht aller Ort Gelegenheit, mir die Ehre abzuschneiden. Famam meam detrimentô afficere; de fama mea detrahere; famam lædere; famæ obesse, nocére, officere ubique studet. Laudes meas ubique obterit; sermones de me habet maligniùs. Id agit, ut æternas mihi infamiæ notas inurat. In id unum incumbit, ut iis meum nomen sordibus inquinetur; ut iis maculis nomen meum afficiat; inspergat, quas nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, delére. Id unum ei studium est, id consilium, id spectat unicé, ut me in perpetuum infamem reddat; ut me perpetuâ notet infamiâ; ut æternæ me infamiæ tradat; ut perpetuò malè audiam; ut perpetuum in infamiam abducar; æterna ut infamiâ flagrem, laborem; ut in sordibus infamiæ nunquam non jaceam; ut perpetuâ verser in infamiâ. 3. *Ille non parum de me detraxit*, er hat mir nicht wenig übel nachgeredt. Infamiam non levem mihi conflavit, intulit; non levem nomini meo infamiam aspersit; laudem, siqua fuit, non parùm obtrivit, imminuit; de meis laudibus non parùm delibavit; laudibus non nullam obscuritatem attulit; nomini non parum offecit meo; in famam meam violentus incurrit; malevolentissimis obtrectationibus cumulum facilè de laudibus meis deruit; nihil non egit, quô virtutem meam obtereret; premendo, obtrectando, crimina serendo non parùm me læsit; labem non unam aspersit nomini meo; splendorem nominis, inustâ turpitudinis notâ non parum obscuravit; non parva me notavit ignominiâ; nominis famam non parùm læsit. 4. *Timeo, ne de fama mea detrahatur*, ich förchte, ich möchte in ein übles Geschrey gerathen. Ne fama mea â malevolis laceretur; ne sinistris rumoribus per urbem differar; ne per ora hominum tœdum in modum traducar; ne fabula vulgi fiam; ne in ora vulgi perveniam; ne sinistra de me fama spargatur; ne existimatio mea sinistris hominum sermonibus deformetur; infamiæ maculis inficiatur, asper-

aſpergatur, inquinetur; ne quædam probroſa nomini meo liberiùs diſſipentur, diſſeminentur, jactentur. V. *Calumnia*, *Fama*, *Obtrecto*, *Criminor*. *Uſus.* 1. Multum venuſtatis imagini diuturnitas detraxit. De ſuis commodis aliquem detrahere. Bona à fortuna data hominum perfidia tibi detraxit. Calamitatem alicui, damna, conſuetudinem detrahere. 2. *Obtrecto*, verleumden. Detrahere de aliquo, & in invidiam vocare. De honore, fama, honeſtate alicujus detrahere.

Detrectatio, onis, f. Weigerung. *Uſus* Juniores Romani ad edictum ſine detrectatione convenere. Detrectatio militiæ.

Detrectator, oris, m. Verweigerer. *Syn.* Qui renuit, recuſat. *Uſus.* Cato haud detrectator laudum ſuarum.

Detrecto, as, avi, atum, are. ſich weigern. *Syn.* Fugio, averſor, vito, reſiſto. *Uſus.* Pugnam detrectare. V. *Nolo*, *Invitus*, *Vito*, *Averſor*.

Detrimentum, i. n. Schaden. *Syn.* Damnum.)(*emolumentum*. *Epi.* magnum, majus, maximum, minus, ſummum, plura. *Phraſ.* Ea ſeditio Rempublicam gravi detrimentô affecit, dieſe Aufruhr iſt dem gemeinen Weſen zu groſſem Schaden kommen. Multa damna Reipubl. intulit, importavit, injunxit impoſuit, invexit; haud exiguum detrimentum Reſpublica ex ea ſeditione accepit, fecit. V. *Damnum*, *jactura* *Uſus.* 1. Detrimentum inferre, einen Schaden bringen. 2. Detrimentum accipere, facere, einen Schaden leyden. 3. Detrimentum ſarcire, reſarcire, reconcinnare, den Schaden einbringen, erſetzen.

Detrudo, is, truſi, truſum, ere. hinabſtoſſen. *Syn.* Deturbo, expello, depello. *Uſus.* Neceſſitas me ad illa tentanda detruſit. Aliquem regnô; in mendicitatem detrudere. De ſententiâ hominem detruſi. In priſtinum aliquem detrudere. In maximum mœrorem ſum detruſus. V. *Pello*.

Detrunco, as, avi, atum, are. *abhauen. *Syn.* Decido, ſeco. *Uſus.* Detruncatis arboribus ſtruem ingentem lignorum facit.

Devaſto, as, avi, atum, are, *verwüſten. *Syn.* Spolio, vaſto, depopulor. V. *Vaſto*, *depopulor*.

Deveho, is, vexi, vectum, ere. wegführen. *Syn.* Vebo, *Uſus.* Vel jam devectus Brutum vidi.

Devenio, is, veni, ventum, ire. ankommen. *Syn.* Venio, pervenio. *Adv.* neceſſario. *Uſus.* In qualem fortunam deveni? Nolebam has litteras in alienas manus devenire. V. *Venio*.

Devexus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Deflexus, inclinatus. *Uſus.* Ætas devexa ad otium. Sol paulùm à meridie devexus.

Devincio, is, vinxi, vinctum, ire. verbinden. *Syn.* Obſtringo, obligo, demereor concilio: conſtringo, alligo, comprehendo. *Phraſ.* *Beneficiô illum mihi devinxi*, ich habe mir ihn durch eine Gutthat verbunden gemacht. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi; beneficiô hominem mihi adjunxi; beneficiô gratiam ejus emi; officiô & beneficiô hominem comprehendi; liberalitate & officiô devinctum teneo; beneficiô meum feci. V. *Concilio*, *demereor*, *adjungo*, *amicitia*. *Uſus* Eum mihi fœdere, cautione omni, & execratione devinxi. Beneficiis aliquem, ſuavitate ſermonis, conſuetudine, affinitate ſibi devincire. Hic maximô ſe ſcelere devinxit. Fœderibus etiam cum hoſte fides devincitur. Largitione aliquem, vinculis, liberalitate, officiis devinctum tenere. V. *Obligo*, *obligatus*, *obſequor*.

Devinco, is, vici, victum, ere. überwinden. *Syn.* Vinco, ſupero. *Uſus.* Duillius Pœnos claſſe devicit. V. *Vinco*.

Devitatio, onis, f. Vermeidung. *Syn.* Fuga, vitatio. *Epi.* facilior & exploratior.

Devito, as, avi. atum, are. vermeiden. *Syn.* Vito. *Uſus.* Procellam temporis devitavi. Putat ſe à me devitari. Dolorem devitare. V. *Vito*.

Devius, a, um. Abweg. *Syn.* Qui de recta via deflexit, a via remotus, alienus, averſus *Uſus.* Itineribus deviis profectus. Homo amentiſſimus, omnibus conſiliis præceps, & devius. Oppidum devium.

Deunx, uncis. m. eilff Untzen. *Syn.* Undecim unciæ, *quaſi una de aſſe dempta*.

Devoco, as, avi, atum, are. ruffen, herabruffen. *Syn.* Voco, revoco. *Uſus.* Ad triumphum, ad gloriam te devocant.

cant. Socrates primus Philosophiam è cœlo devocavit. In suspicionem devocari. V. *Avoco.*

Devolo, as, avi, atum, are. **herabsteigen.** *Syn.* Avolo, diffugio. *Usus.* Ab una amicitia ad aliam devolas. Simul ùt fortuna defluxit, amici devolant. De tribunali, in forum devolat Prætor.

Devolvo, is, volvi, volutum, ere. **wälzen.** *Syn.* Præcipitem ago, impello. *Usus.* Omnes ad inanem spem pacis devoluti sunt.

Devoro, as, avi, atum, are. **verschlingen, auffressen.** *Syn.* Ligurio, abligurio. *Usus.* 1. Verbum ipsum voluptatis devorabat, **vor Lieb fressen.** 2. *Inhio,* **nachjagen.** Spe & opinione eam hereditatem jam devorârat. 3. *Consumo, dissipo,* **verschlemmen, verzehren.** Patrimonium omne, prædia, rem familiarem juvenis perditus devoravit. 4. *Fero, perfero,* **übertragen, ausstehen.** Erit ea molestia devoranda. Hominum ineptias, & stultitiam sæpè devorare oportet. V. *Consumo, comedo.*

Devotio, onis, f. **Verlöbnuß, Verwünschung, Verfluchung.** *Syn.* Dedicatio, consecratio, addictio. *Usus.* Deciorum devotione placati sunt Dii. Devotione capitis mei servandam Rempublicam putavi, **ich habe mit Aussetzung meines Lebens das gemeine Wesen erhalten wollen.** *Cum ad pietatis studia refertur, rectius dicetur:* Religio, Pietas in DEUM, & Superos, **Andacht.**

Devotus, a, um. **bestimmt, verlobt, verflucht.** *Syn.* Destinatus, constitutus. *Usus.* Milioni ea hostia devota videbatur. Devotus Orco, **ein verfluchter Mensch.**

Devotus, a, um. **andächtig, gottsförchtig,** *Phras.* 1. *Devotus est, vulg.* **er ist gar andächtig, und gottsförchtig.** Religiosus, pius, DEUm colens; pietatem & religionem colens; piè & religiosè vivens; ducem DEUM in omnibus sequens; animum ac cogitationes ad DEUM referens. Qui humana respuens ad divina solùm incumbit; deditus soli contemplationi rerum æternarum; nihil non postponens Christianæ pietati; qui exemplo vitæ, & sanctissimâ doctrinâ animos ad exitium ruentes retrahit, & ad salutem dirigit; præstanti religione in DEUM; cœlestis Numinis amore magnoperè devinctus; cujus mens omnium fluxorum immemor, ad sola immortalia, & cœlestia fertur; qui rationis imperio affectiones humanas subigit; cujus ratio cupiditati dominatur; qui lascivientes corporis motus ad rationis, divinarumque legum præcepta coërcet, atque comprimit; magnâ & antiquâ religione; maximâ cum religione, ardore in DEUM, pietatem colit; exemplar est religionis; vitam sanctè, piéque exigit; in quem tanquam in speculum intuentur, qui pietatem, qui religionem colunt; insigni pietate est erga DEUM; religiosus inprimis pietatis cultor est; miræ pietatis; raræ in DEUM religionis est; ad omne Christianæ pietatis, & officii decus mirè factus, compositus, incensus, animatus. 2. *Singulariter devotus est BB. Mariæ Virgini,* **er ist sonderbar andächtig gegen die Seeligste Mutter GOttes.** Præcipuô quôdam studiô, cultúque fertur in DEI Matrem; præcipuâ pietate ac religione DEI Matrem colit, veneratur; singulari cultû Matrem Virginem prosequitur; præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio est, & pietas; divinæ Matris præcipuâ quadam religione tenetur; ejus honoribus impensè studet, deditus, addictus, devotus est; ardentiorem cultum erga DEI parentem Virginem hausit; suavissimo quodam pietatis studio in Virginem DEI Matrem exardescit; præcipuam pietatis operam in colenda ritè, sanctèque Virgine DEI Matre ponit, collocat. V. *Religiosus. Usus.* Devota DEO Mens, **ein Gemüth, so sich GOtt gantz gewidmet.**

Devoveo, es, vovi, votum, ere. **verloben, widmen, verwünschen, verfluchen.** *Syn.* Voveo, destino, dedico, consecro. *Usus.* Devovére se pro ære alieno. Caput suum pro Republica Diis devovére. Te, tuumque caput hoc sanguine consecro, devoveóque. Diris omnibus aliquem devovére. Devovit Agamemnon Dianæ, se &c.

Deuro, is, ussi, ustum, ere. **abbrennen.** *Syn.* Uro, exuro.

DEUS, i, m. **GOTT.** *Syn.* Numen præpotens, æternáque Natura. Procreator mundi, mens æterna; ille, qui cœlum atque terras tuetur, & regit. Optimus, Maximus. Summi Rectoris, & Domini Numen. Opifex, ædificatórque mundi. Dominator rerum, ac omniâ nutû regens. Præsens, ac præpotens DEUS. Antiquissima, & rerum omnium princeps Natura. Parens rerum, mundi Fabricator, universi

Machinator ac Rector. Effector mundi, atque Molitor. Rerum summus Arbiter. Universi Auctor, Rectórque. Regnator omnium DEUS. Præpotens ille immensi hujus operis Effector, Princeps, ac Parens. Præses mundi, & Rector universi. Bonorum Fons, ac Oceanus omnium. *Epi.* æternus, beatus, certissimus, effector mundi atque molitor. Fortis, immortalis, mens soluta quædam & libera, prædicus summâ mente, opifex, ædificatorque mundi, omnia providens & cogitans. Præpotens, princeps ac præsens, pulcherrimus, sanctissimus, sapiens, sempiternus, summus, supremus, tantus, altissimus, atque undique circumfusus. *Phras.* 1. *DEUS est Creator omnium*, **GOtt ist ein Erschaffer aller Dinge.** Est omnium rerum Auctor, Conditor, Opifex, Effector. Nihil est in universo terrarum orbe, nihil amplissimis cœlestium orbium cancellis circumscribitur; nulla res, nulla virtus in cœlo ipso eminet, cujus auctorem DEUM fateri non debeamus. Ecquis spiritus, qui altissimum illum cœlestis regionis verticem incolit, quem non DEUS infinitâ vi sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium rerum protectiones uni divinæ Potentiæ referendæ sunt; divino Numini in acceptis referendæ. DEI unius à voluntate, potestatéque sunt omnia; ejus à nutu, imperio pendent omnia; is cuncta ex nihilo creavit, formavit, finxit, condidit, architectatus est. Auctor idem Rectórque. 2. *DEUS est Gubernator omnium.* **GOtt ist der höchste Beherrscher aller Dinge.** Summus est rerum omnium Arbiter ac moderator; qui omnia regit, temperat, gubernat; cui, ut Auctori ac Rectori rerum paret, servitque universitas; cujus potentissimo imperio natura tota obtemperat; in cujus potestate & arbitratu versantur omnia; qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat; à quo uno, cujus unius à voluntate, nutû, imperio pendent omnia; cujus potestas omnia complectitur; quem verentur omnia, cui parent omnia; cujus cœlesti providentiâ, divinô nutû, numine, voluntate gubernantur universa; qui rerum universitati præsidet; qui cœlum, & omnia, quæ cœli ambitu continentur, æternô regit imperiô, imperiô sempiternô moderatur; cujus vi, consiliô, voluntate moventur omnia, & gubernantur; qui nutû terram concutit; ad cujus aspectum natura universa contremiscit; cujus immensa potestate omnia continentur; cujus nutû & ditione sola terrarum gubernantur; qui omnia supera, media, infima sempiternô imperiô regit, ac tuetur. V. *Possum, potestas.* 3. *DEUS est benignissimus*, **GOtt ist der allergütigste HErr.** Amplissima est divina liberalitas. Patet omnibus latissimè, amplissimè patet divina benignitas. Cui non benefecit DEUS; Quis est, in quem DEI benignitas non extet? Quis est, qui divinam benignitatem non senserit, non expertus sit, non reipsâ cognoverit, non perspicuè viderit, non clarissimè perspexerit? Subvenit DEUS invocantibus se; præsto est, opem fert, opitulatur implorantibus se, confugientibus ad se. DEUS miseros sublevat; desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet; aberrantibus subsidio est. Nemo divinam opem frustra imploravit. Est DEUS tranquillitas in nostris calamitatibus, naufragium timentibus portus est. Afflictos facile divina pietas excitat. Perfugium, receptum habemus ad DEUM in nostris calamitatibus. 4. *DEUS in omni genere perfectissimus est.* **GOtt ist in allen unendlich vollkommen.** Bonitas in DEO tanta est, quanta potest esse maxima. Fons est bonorum omnium perrennis, & inexhaustus. DEI benignitas nullis finibus circumscribi, nullis spatiis includi potest. Clementia nullâ temporum, nullâ locorum immensitate terminatur, **unendliche Gütigkeit.** DEUS nullo initio temporis circumscribitur, nullô sæculorum fine concluditur. DEO æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. DEI imperium in res omnes immutabile æternitate continetur. Immortalem ejus dominatum ipsa æternitas intuebitur, **GOTT ist ewig.** DEI potentiæ nihil non subjectum est; quæ amplissimo cœli ambitu continentur, quæ totô terrarum Orbe sunt imperia, ejus nutibus serviunt, ejus voluntatibus famulantur. Evertit imperia, & instaurat; Reges de solio detrudit, & ad summum fastigium evehit; cumque infinitum in res omnes jus sit, ac imperium, una voluntas pro lege est, **GOttes Macht und Herrlichkeit.** Illa summa rerum potestas ac vis suprema semper, & ubique præsens est, cumque nullis locorum spatiis constringi possit, per omnia commeat, eáque etiam, quæ densissimis occulta sunt tenebris, intuetur. Ille eventura novit omnia, ac velut præsentia contemplatur; ille intimos animorum recessus, ac latebras contuetur; ille arcana mentis omnia inspicit, ac scrutatur; ille cogitationes nostras omnes exploratas

 ratas

ratas habet, GOTT ist allenthalben gegenwärtig, und allwissend. Ejus rectissima judicia manent inferi pertimescunt; ejus voluntas omnium legum lex est, & norma æquitatis, GOtt ist unendlich gerecht. Cumque idem & veritatis Parens, & justitiæ Tutor sit; cùm summus totius honestatis, decoris, ac virtutis Princeps, & Architectus; dignissimus est, cujus augustissimum Nomen omni sanctitate colatur, sempiternisque laudibus efferatur, GOttes Wahrheit, Gerechtigkeit, Heiligkeit.

DEI opem implorare. GOTT um Hülff anflehen. In molestiis, ac calamitatibus oportet ad DEUM confugere, perfugere, præsidium in DEO statuere; receptum ad divinam opem habere. Cùm ærumnis premimur, ad DEUM nos vertamus, convertamus, necesse est. V. *Auxilium*, *Perfugium*.

DEI Consiliô, aus Schickung GOttes. Divinô consiliô; non sine divino numine, DEI ductû, ac numine; DEI (*Deorum immortalium*) nutû, atque consiliô gesta hæc, & provisa videntur.

DEO favente, wann es GOtt also haben will. DEO benè opitulante; DEO juvante, approbante; si ita DEO cordi est; si ita visum superis; si ita cælitum voluntas tulerit; si DEUS annuerit; si DEUS nos respexerit; immortalis DEI benignitate, ductû, ac numine; DEO præsentiam suam declarante; DEO Auspice. *Olim in usu hæc erant:* Diis benè juvantibus; si Dii approbant; Deûm pace impetratâ; Deorum immortalium benignitate; Diis adjuvantibus; Divis præsentiam suam declarantibus.

DEUM adorare, invocare. GOtt anbeten, anruffen. Numen divinum precibus placare; DEUM (*Deos*) venerari; DEO supplicare, vota facere; à DEO Optimo Maximo opem, auxiliúmque petere; DEum ad auxilium devocare; DEO, quantum maximum possumus, honorem habere. *Olim in usu hæc erant:* A Diis immortalibus pacem, ac veniam petere; mentes Deorum immortalium precibus placare; pacem Deûm exposcere; Deos circa omnia pulvinaria obsecrare. V. *Adoro*.

In DEUM peccare. wider GOtt sündigen. DEUM scelere violare; verbis ferocibus DEUM increpare, lacessere; ulterem Religionum DEUM provocare; nefarium cum DEO bellum gerere; arma ferre in divinum Numen. V. *Blasphemia*.

DEUS avertat. GOtt verhüte es. V. *Absum*.

DEUS benedicat, GOTT gebe seinen Seegen darzu. DEUS eam tibi rem fortunet, tuis rebus consulat; DEUS suô præsens numine, atque auxiliô te defendat.

DEUS res humanas curat. GOtt waltet in der Welt. Humanis rebus præsens interest DEUS; interest rebus humanis cœleste Numen; nihil rerum humanarum sine divino numine agitur, geritur.

Dextella, æ. f. das rechte Händlein. *Syn.* Parva dextera.

Dexter, a, um. recht.)(*sinister*. *Usus.* Dextra manus. Dextrum cornu.

Dextera, æ, f. die rechte Hand. *Syn.* Dextra.)(*læva*. *Epi.* consularis, fida, firmior hostilis, impia, violatæ fidei testis. *Usus.* Jacenti, & supplici dexteram porrigere. Græcia dexteram tendit Italiæ, eique præsidium pollicetur.

Dexterè, recht, geschicklich. *Syn.* Aptè *Usus.* Dexterè obire officia, uti fortunâ.

Dexteritas, tis, f. * Geschicklichkeit. *Usus.* Naturalis ingenii dexteritas. Multa in eo & dexteritas, & humanitas visa.

Dextrorsum, rechterhandwärts. *Syn.* Ad dextram.

Diabolus, i, m. Teuffel. *Phras.* 1. Adversarius dolis instructissimus; mille artium summus ille artifex, qui olim esû pomi interdicti primos parentes, & per illos omnium sæculorum mortales in immensam calamitatum voraginem è celsissimo fastigio præcipitavit; impurus, immundus, inquinatus spiritus; malorum, quæ geruntur, auctor; perditor hominum, spiritus contaminatus, & perditus; nequissimus inimicus, ac vexator hominum; hostis perennis, ac juratissimus humani generis; machinator, seminator omnium malorum; omnis honesti osor, veritatis, & humanæ salutis sempiternus & infensissimus inimicus; qui nullam unquam

quam rationem hominibus insidiandi intentatam relinquit; veterator ille magnus, qui ex altissimo cœli domicilio dejectus, qui parentes primos primus corrupit, ac mentes eorum in transversum egit; cujus venenatissimis artibus quovis penè momentô appetimur. 2. *Diabolum expellere*, **Teuffel austreiben.** Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profligare; exturbare ex obsessis, correptis, occupatis hominum corporibus inquilinos, immundos spiritus; malos genios humanis è corporibus depellere, emovére; infernos inquilinos diuturnâ possessione dejicere, deturbare, movere, dimovére. 3. *Obsessus est à Diabolo*, **er ist vom Teuffel besessen.** Infessus est ab Orci genio; oppressus, occupatus à teterrimo humani generis hoste, ac vexatore; correptus à Tartareo hoste; à tortoribus Orci spiritibus agitatus vexatus; inquilino malo dæmoni ad pœnam datus.

Diadema, atis, n. **Cron.** *Syn.* Corona, regni insigne. *Usus.* Antonius collegæ diadema imposuit.

Diæta, æ, f. **Mäßigkeit.** *Syn.* Medicinæ pars, quæ victû morbos curat. *Phras.* Diæta nunquam oberit, **die Mäßigkeit wird niemahls schaden.** Diæta uti; vivendi regulam, & modum servare; in victu modô, & lege quâdam uti; certam quandam in victu rationem tenère, servare; in cibi delectu rationem valetudinis ducere, spectare, habére, haud inutile fuerit. *Usus.* Diætâ curari cupio, chirurgiæ tædet. V. *Abstineo à cibo.*

Dialectica, æ, f. Disputir-**Kunst.** *Syn.* Differendi ratio, & scientia; Dialecticorum scientia, prudentia disputandi; veri ac falsi disceptatrix scientia, & judex. *Epi.* dilatata, disceptatrix, judex veri & falsi, muta, loquax simi lis pugno. *Usus.* Zeno Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno comparavit. Dialectica contracta, & stricta eloquentia. In Dialectica exercebat. Dialectica cavet ratione, ne cui falso assentiamur, néve unquam captiosâ probabilitate fallamur.

Dialecticè, **nach der** Disputir-**Kunst.** *Syn.* Dialecticorum more, subtiliter, tenuiter. *Usus.* Multa dialecticè dicta.

Dialecticus, a, um. **das zur** Disputir-**Kunst gehörig.** *Epi.* valens. *Usus.* Dialecticæ captiones; acumen Dialecticorum; perversa, & præpostera Dialecticorum sapientia. Ambigua ad Dialecticum referenda sunt.

Dialògus, i, m. **ein Gespräch.** *Syn* Disputatio, sermo in personas distributas. *Epi.* mirificè. *Usus.* In iis sermonibus, qui dialogi appellantur. Nolunt personas viventes dialogis illigari.

Diarium, ii, n. **tägliches Essen.** *Syn.* Stipendium militibus in dies singulos propositum. *Usus.* Cæsar celeritatem militum iter facientium diariô incitat. *Pro* Ephemeride, **Tag-Buch,** *vulgi est.*

Diarrhœa, æ, f. **Bauch-Fluß, Durchlauff.** *Syn.* Ventris fluxio, alvus soluta, citata, profluens. *Usus.* Diarrhœa me arripuit tanta, ut vixdum cœperim consistere.

Dibaphus, i, m. **zweymahl gefärbet.** *Usus.* Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur.

Dica, æ, f. **Rechts-Handel.** *Syn.* Judicium, actio. *Usus.* Dicam alicui scribere. Dicas sortiri. V. *Causa.*

Dicacitas, tis, f. **Spötterey.** *Usus.* Salea, quorum duo genera: alterum facetiarum æqualiter in omni ratione fusum, ingenuum, & liberale; alterum dicacitatis scurilis, quæ oratori fugienda. V. *Facetiæ.*

Dicatio, onis, f. **Zueignung, Ergebung.** Cùm aliquis in civitatem aliquam se dicat, ac tradit. *Usus.* Non solùm dicatione, sed etiam postliminiô potest fieri civitatis mutatio.

Dicax, cis, g. o. **geschwätzig.** *Syn.* Paulo facetior, promptus, paratus ad dicendum quidlibet. *Adv.* impunius. *Usus.* Demosthenes non tam dicax, quàm facetus, illud acrioris ingenii, hoc majoris artis. Dicacibus & facetis difficile est, habére hominum rationem, & ea, cùm salsissimè dici possent, tenére. V. *Facetus.*

Dicis causâ. **Schein halber.** *Fortasse rectius scribatur*: dicæ causâ, *quasi: litis causâ. Syn.* In speciem, per simulationem; sic ut factum esse, dici possit.

Dico, as, avi, atum, are. **weyhen, widmen.** R. *à* δικάω, *judico, consecro*, *Syn.* Nuncupo, consecro, dedico, addico. *Usus.* Dicare se in aliquam civitatem. Totum ego me Crasso; totum me tuis commodis, & laudi dicavi.

dicavi. Dicare se in clientelam, in servitutem alicui. V. *Addico.*

Dico, is, dixi, dictum, ere. sagen, sprechen, reden. R. à δείκω, *ostendo*, *Syn.* Loquor, ajo, narro; verbum, *vel* verba facio; verba, sermonem, orationem habeo, commemoro, memoro, profero, expromo, in oratione mea pono. *Phras.* 1. *Ajunt, te hoc dixisse*, man sagt, du soltest dieses geredt haben. Te in sermonibus ista dictitare solitum; te illam conjecisse; hujus sermonis autorem te esse; tuam hanc fuisse, vocari; te hæc commemorâsse; te hoc sermone usum; ista effudisse te temerè, ac evomuisse; te autorem hujus sermonis faciunt; in te illa oratio confertur; jactatæ, emissæ, conjectæ à te eæ voces feruntur; ferunt, te ista effutiisse temerè; istas te voces protulisse, exprompsisse, usurpasse; his te vocibus personuisse palàm affirmant. V. *Loquor, sermo, mentio.* 2. *Possum pro certo dicere*, ich kan dirs für gewiß sagen. Narro tibi; istud tibi pro certo, comperto, explorato affirmo; pro vero & certo affevero; illud affeveratione omni confirmare audeo; omni affeveratione hoc tibi affirmo; affirmatè proferre non vereor. 3. *Dic quæso*, mein, sage mir. Cedo; ne isthoc celaveris; quin expromis, quid rei sit; edissere, eloquere; memora mihi; istud expedi; illud jam exequere. 4. *Sensum meum jam dixi*, ich habe meine Meynung schon gesagt. Quid de re tota sentiam, aperui; sententiam meam de re exposui, explicui, aperui; animi mei sensum expressi alias; deprompsi alias, quæ mea sit de re tota sententia; ex his, quæ à me disputata sunt, extabit animi mei consilium. V. *Aperio.* 5. *Clam in aurem dicere*, einem etwas in die Ohren sagen. In aures immittere, insusurrare; voce depressa & submissa in aurem loqui; in fide, ac silentio alicujus arcana quædam deponere. 6. *Quæ dicis, non possum credere*, mein, was sagst du? Monstra narras; monstro, portento similia sunt; quæ tu memoras; quæ tu hic prædicas, fidem superant. V. *Incredibilis.* 7. *Estne verum, quod dixisti?* ist es aber wahr, was du gesagt hast? Ain' tu, illum &c. vera memoras? Vera cantas? Veráne prædicas? 8. *Dicitur*, man sagt. ajunt, ferunt, perhibent; fertur, fama est, fama perhibet; exiit in vulgus rumor; fama percrebuit; vulgatur rumor; fama, opinio exit; manat totâ urbe rumor; fama fert; multus est sermo; in omnium ore, ac sermone est; fama ea in vulgus emanavit; sermo totâ urbe dissipatur; rumor, nescio quis, ad nos affluxit; nescio, quid rumoris afflaverat te &c. fama in urbem pervasit, penetravit; fama ea provinciam peragravit. V. *Fama, Rumor.* 9. *Omnes dicunt te hostem patriæ*, alle sagen, du seyst ein Feind des Vaterlands. Una omnium, consentiensque vox est; omnes fremunt, te hostem patriæ extitisse; omnes palam jam in foro personant, non jam, ùt antè, clàm mussitantes, proditorem te esse patriæ. Apertè id jam præ se ferunt cives omnes, te unum repertum esse, qui civitatis jugulo sicam admoveas. Nulla vox auditur civium frequentiùs, ac quæ te hostem, & proditorem patriæ proclamet; nulla jam dudum vox ex Reipublicæ ore missa crebrius; nihil frequentioribus jactatum sermonibus; ac, proditorem te esse patriæ, ac Reipublicæ hostem. 10. *De hoc multa dici possent*, man könte viel davon sagen. De hoc immensa fit oratio; de hoc verborum nunquam satis fit; dies me deficiat, omnia exequi si velim; nimiùm longus sim; otio abutar; finem non reperiat oratio; modum excedat oratio; fines, cancellos egrediatur oratio, omnia si persequar; istis explicandis quæ potest par oratio inveniri? *Usus.* Causam, sententiam dicere; salutem dicere. Diem alicui, *vel* mulctam dicere. Dicere ex superiore loco, predigen. Aliud est oratio, quam disputatio; nec idem dicere, & loqui.

Dicrotum, i, n. zweyruderiches Schiff. *Syn.* Navigium duplici serie remorum instructum. *Epi.* bona. *Usus.* Bonô dicrotô navigabam.

Dictator, oris, m. gebietender Herr, obrister Gewaltshaber. *Syn.* Summa Romanæ Reipublicæ potestas, Magister populi. *Epi.* perpetuus, perspicuus, invidiosus, proximus. *Usus.* Dictatorem facere, efficere, dicere.

Dictatorius, a, um. was zur Würde eines Dictator gehörig. *Usus.* Gladius dictatorius.

Dictata, orum, n. was man einem zu schreiben angiebt. *Syn.* Quæ magistri pueris dictant. *Usus.* Ipsa quasi dictata à te redduntur. Eadem dictata recantare.

Dictatura, æ, f. die höchste Gewalt zu Rom vor Zeiten der Kayser. *Syn.* Dictatoris munus. *Epi.* perpetua. *Usus.* Dictaturam exercere, abdicare.

Dicterium, ii, n. Stichel=Wort. *Syn.* Salsè dictum. *Usus.* Quæ salsè, breviter acutè dicimus, dicteria vocantur. V. *Jocus, Facetiæ.*

Dictio, onis, f. eine Rede. *Syn* Oratio, dicendi genus; actio. *Epi.* Attica, forensis, perpetua, popularis, reliqua, tota. Subitæ, oratoriæ. *Usus.* Se in dictionibus exercére. In forensibus causis mea dictio versatur. Dictionem totam in partes dividere oportet. *Pro:* Vocabulô unô, verbô unô, ein Wort. *Minùs Latinum est.*

Dictito, as, avi, atum, are. offt sagen. *Syn.* Sæpè dico. *Usus.* Causas dictitare.

Dicto, as, avi, atum, are. angeben. *Syn.* Dico, quæ alius excipiat. *Usus.* Orationem, epistolam dictare ad verbum.

Dictum, i, n. Spruch. *Usus.* Nullum petulans dictum in vita proferatur. In me ac meos dicta multa dixit. Commode, breviter, facetè, acutè dictum. Dictum Ennii. Ob dictum capite, & fortunis accusari. Quam vocem, quod dictum ad Catonem detulit. Dictum unum de melioribus.

Diduco, is, duxi, ductum, ere. zertheilen. *Syn.* Dispergo; aperio. *Usus.* 1. Pugnum diduxi. Aciem in cornua diducere, aquam in vias. 2. *Transl.* In varias curas diducitur animus. V. *Dilato, Separo.*

Dies, ei, m. & f. *Syn.* Lux, diecula, temporis diurni cursus, spatium: tempus. *Epi.* Acerbior, acerbissimus, æstivus, beatus, brevior, brumalis, calamitosus, certus, clarissimus, compitalitius, constitutus, dirus, extremus, faustus, festus, fœdus & flagitiosus, functus, gloriosissimus, gravissimus, gratissimus, gravis, honestissimus, horribilis, inclinatus, lætificus, lætior, lætissimus, legitimus, liberior, medius, natalis, notus, perendinus, optatissimus, posterus, præclarus, propinquus, religiosus, ignotus, pulcher, solstitialis, summus, supremus, totus, tristis, turbulentissimus, turpis, vacuus, utilis & gratus. Dies festus, Feyertag, sanctissimus & celeberrimus. Dies: æterna, annua, antiquior, certa, exigua, hesterna, hodierna, misera & infelix, satis laxa, perexigua, tota, utilis. Dies; acerbi, festivi, apti, breviores, lætissimi, comitiales, compitalitii, continui, ἐυχαρέςιμοι, anniversarii, non honesti, iucundi, illustres, justi, lætiores, longiores, odiosi, pauci, plurimi, lautissimi, præteriti, proximi, quieti, reliqui, superiores, toti, vacui. *Phras.* 1. *Vix dies erat*, es wurde kaum Tag. Vix lucescebat; appetente vix die; die vix albescente; aperiente se die; sub primum lucis exortum; sub primam auroram; albescente primùm cœlô; vixdum primâ se luce infundente; emergente vix sole. V. *Manè.* 2. *Adultâ die*, es ware schon heller Tag. Multa jam dies erat; procedente jam die; multum jam diei processerat; multâ jam luce; res ad multum diei; in multum diem processerat, extracta erat. 3. *Vergente jam die*, der Tag gienge schon unter. Inclinante in vesperum die; præcipitante jam die; abeunte jam in noctem die; cùm haud multum diei jam superesset; inclinatô in vesperam die; extabescente jam die; senescente jam die. V. *Vesper.* 4. *Ad certam diem*, am bestimmten Tag. Ad constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, certam, statutam, destinatam, præfinitam diem; ad diem *solvere*. 5. *Ubi constituta dies adfuit*, wie der bestimmte Tag ankommen. Dies ubi appetiit, illuxit, venit prælio constitutus; dies ubi adventavit; cùm jam in proximo esset destinata dies. 6. *Diem differre*, den Tag verschieben. Diem proferre, prorogare, prolatare, ampliare, producere. 7. *Diem mihi totum confabulando subtraxit*, er hat mir einen gantzen Tag mit seinem Schwätzen hinweggenommen. Diem mihi solidum confabulando exemit; dies mihi totus confabulando sublatus est; diem totum confabulando duxit, extraxit. 8. *Diem transigere in negotiis*, den gantzen Tag in Geschäfften zubringen. Diem in negotiis ponere, degere, consumere; diem negotiosis concursationibus terere, conterere, conficere necesse est. Dies & noctes laboriosa mihi operâ exeduntur. Dierum ac noctium vicissitudines laborantem me inveniunt. Dies, noctésque laborandum mihi est. Diu, noctùque; noctu, ac interdiu instandum operi est; nullum tempus mihi vacuum à laboribus fluit. Nullum tempus, neque diurnum neque nocturnum dimitto, quin laborem. V. *Tempus, Consumo.* *Usus.* 1. Sacri dies, & negotiosi, Feyertäge und Wercktäge. Dies sanctissimus, ac celeberrimus, ein grosser Feyertag. Dies àb exortu caniculæ proximi, die Hunds=Täge. Dies, qui à rerum omnium Domino nomen traxit, Sonntag. Dies jejunio sacratus, Fasttag. Dies omnium Sanctorum festa commemoratione sacer, Aller=Heiligen=Tag. 2. Diem sibi sumere ad deliberandum, ihme einen Tag nehmen zu Berathschlagung. Dare diem ad deliberandum, einen Tag geben,

geben, die Sache zu übergeben. Diem alicui dicere, scribere, einen Tag benennen. 3. Dies intercessit una, altera, tertia, es sind ein, zwey, drey Tage vorbeygegangen. Ea mysteria in unum diem incidunt, incurrunt, auf einen Tag einfallen. 4. Diem agere celebrare, obire, begehen. Diem unum intermittere, einen Tag aussetzen. 5. *Tempus*, die Zeit. Nullus dolor est, quem dies, quem longinquitas temporis non leniat. Dies quoque stultis mederi solet. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Invidiam dies mitigat, die Zeit mindert den Neid. V. *Feriæ*, *Festus*.

Differentia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio, intervallum. *Usus.* Magna est differentia inter principia naturalia. V. *Dissimilitudo*, *Discrimen.*

Differo, fers, distuli, dilatum, ferre. aufschieben; unterschieden seyn. *Syn.* 1. Rejicio, prorogo, reservo, produco, sustineo, profero, moram interpono, tardo, procrastino, moror, celeritatem de causâ detraho, cunctor, extraho. 2. Discrepo, disto, alius sum, dissimilis sum.)(*Similis sum.* *Adv.* Multùm, non fere multum, paullum, oppidò, plurimùm. *Phras.* 1.) *Res differri non potest*, die Sache kan nicht verschoben werden. Res extrahi, prorogari non potest; duci longiùs, suspendi non potest; trahi negotium sine dispendio non potest; res ista procrastinationem & tarditatem non fert; cunctationem non patitur; res illa moram & sustentationem non fert. 2.) *Nimium differtur transactio litis*, dieser Rechts-Handel wird schon gar zu lang hinausgezogen. Jacet jam biennium causa nostra; prolatatis comitiis tota jam elanguescit. Quis non damnet judicum lentitudinem, litem jam bienniò trahentium; me toties ampliantium; in aliud, aliùdque tempus protrudentium; rei exitum morantium; diem ex die ducentium; diem, tempùsque proferentium, extrahentium, producentium; nimium quantum ampliatur causa; tempus ducitur; dies protrahitur. 3.) *Vide ne meus è provincia discessus differatur*, schaue, daß meine Abreis nicht verschoben werde. Vide, nequid ad annuum in provincia commorationem, temporis accedat; nequa fiat accessio temporis; ne res longiùs ducatur *aut* in aliud tempus reservetur, nequid mihi temporis prorogetur, protrahatur, extrahatur; ne diuturnior, longior mihi fiat in provincia commoratio. 4.) *Differ rem in æstatem*, schiebe die Sache auf bis in Sommer. Confer rem in longiorem diem; conjice in æstivos menses, mensem unum, alterúmque interjice; morâ mensis unius illatâ, interposita in æstatem extrahe, rejice. V. *Mora*, *Expedio.* 5.) *Differt pœnam*, er schiebet die Straffe noch auf. In sumendo supplicio temporis gratiam facit; iræ spatium, & consilio tempus dat; supplici de reo sumendi diem laxius profert; inter culpam & pœnam moræ interjectum est aliquid. 2. 1.) *Quantum differt doctus ab indocto!* O wie weit ist ein Gelehrter, und Ungelehrter von einander! Quantum inter hos discriminis est! quantum inter hunc, & illum interjectum intervallum est! quanta inter hunc, & illum morum, studiorúmque est distantia! tanta certè, quanta maxima esse potest; quantum hunc inter, & illum interest! 2.) *Rationes meæ à tuis multum differunt*, es ist ein grosser Unterschied unter meinen und deinen Sachen. Admodùm discrepant, distant, dissentiunt; diversa inprimis rerum nostrarum ratio est; non idem est mearum, ac tuarum rerum ratio; meæ res aliter, dissimiliter, diversè, prorsus aliô modô, ac tuæ se habent. Aliô res meæ locô sunt, ac tuæ; non eôdem locô, non ejusdem loci sunt. Alia, diversa, non eadem rerum mearum ratio est. Nihil simile habet res mea cum tuis; nihil habet similitudinis; quid simile, quid non dissimile habent res nostræ? nulla similitudo, dissimilitudo magna, dissimilia prorsus omnia, alia prorsus sunt omnia inter res meas, tuásque. V. *Abludo*, *Dissimilis*, *Differre à parte* V. *Degenero.* *Usus.* 1. Differs me in aliud tempus. Differre vadimonium. Alii tempus differebant, aufschieben. 2. *Discrepo*, unterschieden seyn. Quantum inter se homines studiis, moribus, vestitû, tota vitæ ratione differunt! Hæc cogitatione quidem inter se differunt, re verò copulata sunt. 3. *Spargo*, ausstreuen. Ignem differunt in omnem locum.

Difficilè, schwerlich. *Syn.* Difficulter.

Difficilis, e. schwer. *Syn.* Laboriosus, operosus, habens multum difficultatis, arduus, habens difficultatem; in quo multum est negotii, *vel* operis; in labore multo est positus, magnus.)(*facilis* *Phras.* *Rem difficilem tentas*, du unterfan-

fangest dich einer harten Sache. Magnum est, quod moliris; rem magnam, & multis difficultatibus impeditam aggrederis; perarduum est, quod suscipis, negotium. Elaborandum tibi erit in ea re. Multô tuô labore id fiet. Incidisti in difficilem nodum, quem vix expedies. In rem difficilem, & inexplicabilem te conjecisti. Spissum sanè opus, lentum, & fastidiosum moliris. In quantas te dimicationes istô tuô consiliô immisisti! Viam sané arduam, asperam, confragosam, lubricam, plenam periculorum, & laborum ingrederis. Subeundæ tibi erunt magnæ tempestates; res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sanè asperas & confragosas. Arduum factu est; res in difficili est; multis difficultatibus conflictaberis. Multæ tibi difficultates, asperitates superandæ, vincendæ, supervadendæ erunt. Satis in ea re sudabis. Res hæc laboris, negotii, difficultatis habebit plurimum; non ea res est, quæ facili *vel* parvô negotiô, levi labore, non magnô studiô possit effici. Res erit magnæ difficultatis, multi laboris, non parvi negotii; non operis exigui. Magno tibi ea res stabit; in nodum incides sanè difficilem; res est, in qua sudandum sit; in qua sustinendi labores, in qua multum operæ ponendum; in qua sit vigilandum; animô excubandum; in qua non leviter sit laborandum, in quâ studii multum, industriæ plurimum sit adhibendum. Res hæc multæ erit operæ, ac laboris. Res ea quantas tibi dabit curas? eâ re susceptâ quantas in difficultates incurres, delaberis? quam ægrè eum nodum expedies, solves, explicabis; quoties ea te res in lassitudinem dabit; quantum oneris in humeros sustollis tuos? quam plenam periculi aleam tentas? quantum negotii tibi ipse facessis? V. *Arduus*, *Difficultas*, *Difficulter*. *Usus*. 1. Intelligo, quam locô difficili, & scopulosô verser. Contortas res, & difficiles discere. Difficillimis Reipublicæ temporibus. 2. *Asper*, rauh. Difficilis, & morosus senex. Parens illepidus, & in filios difficilis.

Difficultas, tis, f. Schwierigkeit. *Syn.* Labor, angustia, asperitas. *Epi.* Domestica, incredibilis, magna, nummaria, odiosa, pecuniaria, publica, summa, tanta. Majores, multæ, summæ, tot tantæque. *Phras.* 1. *Si hoc suscipis negotii, multum difficultatis senties*, wann du dieses Geschäffte auf dich nehmen wirst, wirst du grosse Schwierigkeit haben. Multum laboris habebis; in magnas difficultates incurres; feres laboris plurimum; magnus in te labor, grave in te onus incumbet; multum oneris, laboris, molestiæ sustinebis; si hoc aggrederis, rem difficilem, gravem, laboriosam; rem operosam, molestam inprimis, ac duram senties, experieris, cognosces; rem haud factu facilem, multis difficultatibus implicatam, obseptam, & quasi circumvallatam comperies. 2. *Vide, quid difficultatis res ista habeat*, betrachte es nur, wie schwer diese Sache sey. Etiam, atque etiam vide, quantum facinus conère; quid suscipias, quidve sustinere possis; quantum tibi oneris imponas; animadverte, cujus operæ, cujus difficultatis ea res sit; quas vires, quos nervos, quantam facultatem, quantum roboris postulet, id, quod moliris. V. *Difficilis*. *Usus.* Difficultas vecturæ, navigandi. Res habet multum difficultatis & laboris. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus, & afflictus.

Difficulter, schwerlich. *Syn.* Difficilè, ægrè, vix, tristiùs, duriùs. *Phras.* *Difficulter impetrabis*, du wirst es schwerlich erhalten. Haud parvò negotiô; haud levi brachiô agendum erit, hoc ut consequare. Magnam fortunæ debebis gratiam; ista si impetres; magno tibi stabit ejus rei gratia. Non sine difficultate ea re potieris. Perdifficilis & lubrica erit ejus rei consequendæ ratio. Hæret ea res adhuc in salebra; res in difficili erit, dum voti compos fias; haud ita promptum erit, ista consequi; haud ex facili ista impetrabis; vix, aut ne vix quidem id consequere.

Diffidenter, mißträulich. *Syn.* Timidè.

Diffidentia, æ, f. Mißtrauen.)(*fidentia.* *Usus.* Metus est diffidentia expectati mali. V. *Metus.*

Diffido, is, fisus sum ere. mißtrauen. *Syn.* Quasi despero.)(*Confido.* *Adv.* Penitùs, valdè, summè. *Phras.* *Diffidit civibus suis*, er trauet seinen eigenen Mit-Burgern nicht. In caritate civium nihil spei reponit; in exigua spe est etiam inter cives suos; ne civibus quidem se credit suis; ne civium quidem fidei se permittit, committit. Nusquam tutam sibi esse fidem queritur; neque in civium fide, caritatéque acquiescit. V. *Spero*, *despero.* *Usus.* Ita æger est, ut medicus diffidat. Ne defatigere, aut diffidas. Ingenio sanè meo diffido. De Othone diffido. Jacet, diffidit, abjecit hastam.

Diffindo, is, fidi, fiſſum, ere. zerſpalten. *Syn.* Findo, divido. *Uſus.* Saxum diffindere novaculâ.

Diffiteor, eris, eri. läugnen. *Syn.* Nego, inficior. *Uſus.* Non diffiteor, erràſſe me. V. *Nego.*

Difflo, as, avi, atum, are. * zerblaſen. *Uſus.* Tuô legiones ſpiritû difflâſti, ut ventus folia.

Diffluo, is, fluxi, ere. zerrinnen. *Syn.* Liqueſco, fluo. *Uſus.* Otiò, luxû, voluptatibus, ſudore, riſû diffluere.

Diffugio, is, fugi, ere. hin und her fliehen. *Syn.* Fugio, dilabor. *Uſus.* Metû perterriti diffugiunt. V. *Fugio.*

Diffundo, is, fudi, fuſum, ere. ausgieſſen. *Syn.* Diſpergo, diſſipo, ſpargo, effundo, diſtero. *Adv.* Latè, longè. *Uſus.* 1. Terra ſemen ſuô complexû diffundit. 2. *Transl.* Animum, vultum diffundere. Laudes alicujus; rumorem latè diffundere. Flendo dolorem, *vel* iram diffundere. V. *Spargo.*

Diffusè, weitläuffig. *Syn.* Diſpersè *Uſus.* Res diffusè dicta.

Diffuſus, a, um. ausgegoſſen, ausgebreitet. *Uſus.* Platanus ramis diffuſa. Jus civile diffuſum. Laus Pompeji latè diffuſa. Color ſanguine diffuſus.

Digero, is, geſſi, geſtum, ere. verdäuen. *Syn.* Concoquo. *Adv.* Diſcretè. *Uſus.* 1 Stomachus cruda digerens. 2. *Transl.* *ordino*, *diſtinguo*, *diſtribuo*, *divido*, abtheilen, in die Ordnung ſetzen. Tabulæ, acta, leges, argumenta in certa capita digeſta. Crines digerere.

Digeſtio, onis f. Verdäuung. *Syn.* Concoctio, Diſtributio. *Uſus.* Digeſtio, quæ exornatio eſt, ea eſt partitio.

Digitus, i, m. Finger *Syn.* Pars manûs, pedisque extrema. *Epi.* Extremi, transverſus. *Uſus.* Extremis digitis aliquid contingere. Non diſcedam digitum à ſententia. Digitum in aliquid intendere, & commonſtrare.

Digladior, aris, atus ſum, ari fechten, hadern, *Syn.* Decerto, contendo. *Uſus.* Digladientur per me Philoſophi inter ſe. V. *Certo.*

Dignatio, onis, f. Würdigung. *Syn.* Dignitas. *Uſus.* Nihil niſi de dignatione laborat.

Dignè, würdig. *Syn.* Pro dignitate. *Uſus.* Philoſophia nunquam ſatis dignè laudari poteſt.

Dignitas, tatis f. Würde. *Syn.* Honor, gradus, gradus dignitatis, gradus honoris, honoris amplitudo, ſplendor, autoritas, gloria, majeſtas, honeſtas, decentia, decor.)(*indignitas.* *Epi.* Admirabilis, admiranda, ampliſſima, chara, chariſſima, communis, conjuncta cum utilitate communi, conſularis, excellens, eximia, familiaris, imperatoria, jucundior, liberalis, magna, major, maxima, minor, nefaria, nova, otioſa, par, parva, præſtabilior, præſtans, præſtantiſſima, præſens, inſperata, priſtina, publica, ſingularis, ſumma, tota, vera, vetus, virilis, ſalva. *Phraſ.* 1. *Hoc ante omnia te moneo, ut præ cæteris dignitatis rationem habeas,* dieſes mahne ich dich vor allen, daß du ſonderbar auf die Ehre acht habeſt. Ut referas ad dignitatem omnia; ut propoſitum decus tibi ſit; ut ante omnia dignitati ſervias; dignitatem ſpectes, dignitatem ſequaris; ut nihil cogites à dignitate ſejunctum; ut nihil alienum à dignitate cogites; ut nihil non cum dignitate conjunctum cogites; ut conſiliorum tuorum finis omnium honor ſit; ut tuarum actionum terminus, ſcopus honor ſit; ut prima tibi ſit; præcipua, antiquiſſima dignitatis cura. 2. *Omnia ex dignitate feciſti,* du haſt alles nach Maas deiner Ehre und Würde gethan. Nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis; omnia tua facta cum dignitate vehementer conſentiunt. In omnibus tuis factis propoſita tibi dignitas fuit. Omnia tua facta ad dignitatem retuliſti. Quæcunque egiſti, ad dignitatem omnia ſpectârunt. Scopus tibi, ac finis in omni re dignitas fuit Tuarum actionum norma quædam, ac regula dignitas fuit. Tua ſunt ejusmodi facta, ut eximiis ornanda præconiis; ut divinis decoranda laudibus; ut tollenda ad aſtra; ut ad cœlum efferenda videantur; Tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debeantur. Gloriæ, & dignitatis ratio ſemper in actionibus tuis primum apud te locum obtinuit; ſummô apud te locô fuit; maximi tibi ſemper fuit. 3. *Rationem dignitatis tuæ habebo*, ich werde für deine Ehre jederzeit Sorge tragen. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem ducam. Semper mihi dignitas tua ante oculos erit; antiquiſſima erit; ſemper meæ cogitationes dignitatem tuam ſpectabunt. Animus meus in honore tuo fixus erit, & locatus. In omni

omni re, quid honor tuus poſtulet, requirat, ferat, attendam. 4. *Modo conſervem dignitatem meam, opum jacturam non curo*, **wann ich nur meine Ehre und Würde erhalte, um Geld und Gut frage ich nichts.** Divitias, divitiarùmque iacturam nihili facio, liceat modò tueri dignitatem meam. Adimi, detrahi de fortuna, fortunas comminui, fortunarum jacturam fieri, fortunæ detrimenta fieri non recuſo, nihili duco, in minimis pono, ſit modo dignitas incolumis; liceat modò incolumem ſervare dignitatem; modò permaneat dignitas in eo ſtatû; modò ne cogar de ſtatu dignitatis meæ demigrare; modò ſit eadem dignitas; modò ne mutetur, ne diminuatur, ne lædatur dignitas mea; modò nequâ injuriâ, nequô damnô, nequô detrimentô afficiatur dignitas mea; modò nequid damni faciat; nequid jacturæ faciat dignitas mea; modò nequam jacturam ſubeat, ſuſtineat, ferat, patiatur dignitas mea; modò nequid de dignitate detrahatur, adimatur, imminuatur. 5. *Dabo operam, ut is dignitatem tuam defendat*, **ich werde Sorge tragen, daß er deine Ehre und Würde beſchütze, und handhalte.** Dabo operam, ut ejus animum àb omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, convertam; ut is omnia ſtudia ad dignitatem tuam referat, conferat; ſuam ut operam in dignitate tua figat, locet, ſtatuat, ponat; ut induſtriam omnem ſuam dignitati tuæ dicatam velit, dedat, dicet; ut tueatur dignitatem tuam; ut honorem tuum defendendum, tuendúmque ſuſcipiat; ut honoris tui defenſionem, certamen, contentionem ſuſcipiat; ut pro honore ac dignitate tua pugnet, contendat, certet. 6. *Violari dignitatem tuam, moleſtè fero*, **mir fallet es gar ſchwer, daß deine Ehre und Würde verletzet werde.** Dignitatem tuam offendi, lædi, minui, oppugnari, vehementer doleo; detrahi de tua dignitate; jacturam fieri dignitatis tuæ; dignitatem tuam labefactari, deformari, damnô affici, fero moleſtiſſimè; dolorem capio ingentem animô, cùm deeſſe alios dignitati tuæ, alios invidére intelligo; cùm impugnari, minui, detrahi tibi dignitatem tuam; cùm dignitatem tuam contumeliâ attingi; ſpoliari te dignitate tua; cùm de dignitatis gradû dimoveri te accipio. 7. *Quærere dignitatem*, **nach Ehre und Würde trachten.** Honoribus operam dare; honores petere; venari, aucupari, captare, expetere, ambire honores; affectare ad honores iter. V. *Ambio*, *Ambitioſus*. 8. *Conferre dignitatem*, **eine Ehren-Stelle einem verleihen.** Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui; in dignitate aliquem locare; in dignitatis gradu aliquem ponere, collocare; honores alicui mandare, deferre; ad honores evehere, evocare; ad honorum faſtigia perducere; provehere ad ſummam dignitatem; efferre ad ſummos honores; collocare in ampliſſimo dignitatis gradu. V. *Honor*, *Magiſtratus*. 9. *Pervenire ad dignitatem*, **zu einer Ehren-Stelle gelangen.** Ad ampliſſimos dignitatum gradus aſcendere; emergere, evehi, efferri, extolli, provehi ad honores; augeri honoribus; dignitate creſcere, augeri, amplificari, ornari, cumulari; collocari in ampliſſimo honoris gradu; in Reipubl. cuſtodiâ, velut in ſpeculo collocari; in anni cuſtodia â fortuna poſitum eſſe; honoris gradum conſcendere, attingere, aſſequi, adipiſci; gradum facere ad honores; ad honores obrepere. 10. *Eſſe in dignitate*, **in hohen Ehren ſtehen.** Dignitate florére; honoribus fungi; honoribus uti; dignitate præditum eſſe; in fortunæ gradu poſitum eſſe; honoris gradum tenére, obtinére; in magno honore eſſe; honeſtum in Republica locum obtinére; cum imperio & poteſtate eſſe; magiſtratum gerere; honores adminiſtrare. 11. *Dignitatem amittere*, **ſeine Ehren-Stelle verliehren.** A ſummo dignitatis gradu dejici, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli, dimoveri; de faſtigio detrahi; capite diminui; gradû & ſtatû dejici. 12. *Dignitate ſe abdicare*, **ſeine Ehren-Stelle ablegen.** Dignitatem déponere; à dignitate diſcedere. V. *Abdico*, *Magiſtratus*, *Honor*. 13. *Dignitatis aditu impediri*, **von weiteren Ehren-Stellen verhindert werden.** V. *Honoris aditû impediri*. 14. *Dignitatem amiſſam recuperare*; **die verlohrne Würde wiederum überkommen.** Recipere priſtinæ dignitatis ſpeciem; ad priſtinæ dignitatis gradum revocari; reſtitui in priſtinæ dignitatis gradum; dignitatem alicui reddi, reſtitui. 15. *Dignitas tua augebitur*, **deine Ehre und Anſehen wird dir noch vermehret werden.** Dignitatis tuæ acceſſiones fient indies; multum ad dignitatem tuam accedet, addetur; creſcet, augeſcet, amplificabitur non parvis incrementis dignitas tua; dignitas tua illuſtrior evadet; honore, magis quàm unquam anteà florebis & abundabis; illuſtrabit amplitudinem tuam ea ipſa res, quæ obſcuratura atque extinctura videbatur; plus indies ſplendoris ad dignitatem tuam accedet; clarior

rior fiet dignitas tua, atque illuftrior; clariùs elucebit; illuftrius patebit. V. *Angeo.* *Ufus.* 1. Dignitas eft alicujus honefta autoritas, quæ & cultû, & honore, & verecundiâ digna eft. Ea res tibi dignitati erit. Dignitatem ea res tibi afferet, adjunget. Ea res dignitatem habet, **das ift eine anfehnliche Sache.** Civitatis dignitatem tueri, fuftinére, **die Stadt bey ihrem Anfehen handhaben.** Dignitati alicujus confulere, **für eines Ehre Sorge tragen.** Servire dignitati, **eines feiner Ehre gefliefſen feyn.** Alienæ dignitati fuffragari, favére, **etwas beytragen zu eines feiner Ehre.** Imaginem duntaxat, & reliquias priftinæ dignitatis retinére, **nur einen Schatten von dem vorigen Anfehen übrig haben.** 2. *Decor, pulchritudo, ornamentum, decus, forma, liberalis fpecies.* **Schönheit, angenehme Geftalt.** In formis aliis dignitas ineft, in aliis venuftas. Liberalis fpecies, & formæ dignitas. Formæ dignitas coloris bonitate defenditur. Tranquillitas animi affert dignitatem, **Zierde und Anfehen.** V. *Honor, Magiftratus.*

Dignor, aris, atus, fum, ari. **würdig achten, oder geachtet werden.** *Syn.* Dignum habeo, *vel* dignus habeor. *Uf.* Qui apud nos tali laude, obfervantiâ cultû, honore virtutis ergò dignantur. Vir probus fummâ exiftimatione dignandus.

Dignofco, is, novi, ere. * **unterfcheiden.** *Syn.* Difcerno. *Ufus.* Hoftem à cive dignofcere V. *Difcerno.*

Dignus, a, um. **würdig.** *Syn.* Honeftus qui meretur, meritus, dignitate præditus, plenus dignitatis, habens dignitatem, idoneus, par, egregius.)(*indignus* *Adv.* Omninò, maximè, parùm. *Ufus* Quod non decorum, nec Diis dignum eft. Majoribus fuis dignus. Odio dignus. Efficere aliquid expectatione publicâ, viribus fuis dignum. Hoc te non eft dignum.

Digredior, eris, greffus fum, gredi. **nebenabweichen.** *Syn.* Declino, difcedo deflecto, aberro à viâ, propofitô, diverto. *Adv.* Longius, parumper paullulùm. *Ufus.* Sed ad id, unde digreffi fumus, redeamus. Longiùs, quàm voluntas fuit, à propofito digreffa eft oratio. V. *Aberro.*

Digreffio, onis, f. **Abweichung.** *Syn.* Declinatio. *Epi.* Acerba & mifera, non longa, perjucunda, fuperior. *Phraf.* *Cavenda eft nimia digreffio in oratione,* **man muß verhüten, daß die Abweichung der Rede nicht gar zu lang fey.** Danda eft opera, ut unde aberrare cœperit, revocetur oratio; ne plus juftô, ab rerum ordine declinet; ne aliò longiùs excedat, effundatur; ne aliò longiùs aufferatur; ne liberiùs, latiúsque procedat. *Ufus.* Miferior fuit congreffio, quàm digreffio noftra. Digreffio à propofita oratione.

Digreffus, ûs, m. **Abweichung.** *Syn.* Digreffio, difceffus.)(*Congreffio, Congreffus.*

Dijudicatio, onis, f. **Entfcheidung.** *Syn.* Difceptatio, judicium, deliberatio. *Ufus.* Ifta quidem magna dijudicatio eft.

Dijudico, as, avi, atum, are. **entfcheiden.** *Syn.* Difcerno, diftinguo, difcepto. *Adv.* Callidè, diligenter, ferò. *Ufus.* Verbis controverfias, non æquitate dijudicas. Non facilè dijudicatur verus amor, & fictus. V. *Diftinguo.*

Dijungo, is, junxi, junctum, ere. **abfondern.** *Syn.* Disjungo. *Adv.* Longius, facilè, fæpè. *Ufus.* Dijungere me àb illo volo. V. *Separo.*

Dilabor, eris, lapfus fum, labi. **entfallen, vergehen.** *Syn.* Diffugio, diffluo. *Adv.* Malè, rapidè. *Ufus.* Fluvius rapidè dilapfus. Vide, ne ea res memoriâ dilabatur. Dilapsâ fortunâ amici devolant; vectigalia, fides, vires Reipublicæ dilabuntur. V. *Abeo, labor.*

Dilacero, as, avi, atum. are. **zerreiffen.** *Syn.* Lacero. *Ufus.* Diftractione humanorum animorum difcerpi, & dilacerari demum.

Dilanio, as, avi, atum, are. **zerhacken.** *Syn.* Lanio. *Ufus.* Cadaver canibus dilaniandum objicere.

Dilapido. as, avi, atum, are. **verfchwenden.** *Syn.* Decoquo, difperdo, confumo. *Ufus.* Dilapidare pecuniam, exhaurire ærarium, minuere vectigalia, confumere. V. *Confumo, Nepos, Luxus.*

Dilargior, iris, largitus fum, iri. **verfchencken.** *Syn.* Dono. *Ufus.* Omnia dilargiri. V. *Largior.*

Dilatio, onis, f. **Verzug.** *Syn.* Mora, prolatio, retardatio. *Epi.* Nimia. *Ufus.* Dilatio & expectatio comitiorum. V. *Differo.*

Dilato, as, avi, atum, are. ausbreiten. *Syn.* Collato, latè explico, propago,)(*Coangusto, coarcto, contraho.* *Phraf. Dilatavit imperium*, er hat sein Reich ausgebreitet. Fines imperii longissimè protulit; magnas ditioni suæ subjunxit provincias; amplissimas regiones imperii finibus adscripsit. V. *Augeo*, *Usus.* Argumenta, orationem dilatare, ac diffundere. Latè funditur, ac dilatatur nomen vestrum. V. *Amplifico.*

Dilaudo, as, avi, atum, are. loben. *Syn.* Prædico. *Usus.* Librum, quem dilaudas, emi. V. *Laudo.*

Diligens, tis, *g. o.* fleissig. *Syn.* Attentus, sedulus, assiduus, studiosus, diligentiam adhibens. *Phraf. Homo erat inprimis diligens*, er war ein fleissig und emsiger Mensch. Homo erat prudens & rerum suarum attentus, homo summi laboris, & industriæ; prorsus intentus in omnia, qui advigilaret sedulò, ac omnia accuraret; erat in omni officii genere navus, ac diligens; anteibat omnes diligentiâ; nihil in eo diligentiæ requires, nihil industriæ V. *Diligentia applico. assiduè opera.* *Usus.* Lentulus salutis meæ diligentissimus.

Diligenter. fleissig. *Syn.* Accuratè, exquisitè, studiosè, magnâ cum cura, ac diligentia.)(*negligenter.* *Phraf.* 1. *Diligenter litteris dat operam*, er studiret fleissig. Accuratissimâ diligentiâ, mirâ accuratione, non indiligenter, sedulò, quàm diligentissimè; summâ curâ, studióque; totô animô, atque omni curâ; perstudiosè, intentissimâ curâ; enixô studiô; summâ industriâ; totô pectore; impensè admodùm; impensâ operâ; contentè, industriéque; contentione maximâ litteras persequitur. 2. *Negotium tuum egit diligenter*, er hat deinen Geschäfften fleissig abgewartet. Solerti cura; cum curâ; summâ sedulitate; religiosè admodùm, studioséque tractavit. Nullum in causa tua studium, nullum officium prætermisit; nemo in curandis negotiis tuis illô diligentior; nemo religiosior; extat ejus in tractandis rebus tuis studium ingens, ac industria; in gerendis negotiis tuis studium adhibebat maximum; in tractanda negotia tua, quô maximè potuit, studiô incubuit, enixus est; in procurandis negotiis tuis nihil àb eo loci aut segnitiæ, aut socordiæ datum est; intentiore, quâ poterat, curâ res tuas agebat; summô studiô, maximóque opere; omnibus nervis, viribúsque; omni ope, ac operâ; summâ ope; omni conatû; totô pectore; tota mente in res tuas, ac commoda incubuit. V. *Diligentia.* *Usus.* Diligenter etiam, atque etiam facere aliquid.

Diligentia, æ, f. Fleiß. *Syn.* Assiduitas, sedulitas.)(*negligentia.* *Epi.* accuratissima, acerbissima, amplissima, artificiosa, cognita, crudelis, egregia, singularis, excellens, grata, inanis, incredibilis, inepta, magna, major, non medioeris, minuta, misera, miserabilis, molesta, nimia, nova, pergrata, plena, privata, summa, tanta. *Phraf.* 1. *Summâ diligentiâ rem tuam curabo*, ich werde deiner Sache mit grösstem Fleiß Sorge tragen. Omni meâ cura, opera, vigiliis, omni sedulitate, omni non modo contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summâ curâ complectar. Pugnabo, enitar, contendam, efficiam, operam omnem, ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ ritè curentur. Incumbam in tuam causam totâ industriâ. Operæ, studiíque plurimum in tuis rebus ponam, consumam. Vigilabo dies, atque noctes, & intentis oculis dispiciam, ut res tuæ salvæ sint; curam rerum tuarum suscipiam; operam sumam; nervos omnes, & industriam afferam. Ardore quôdam, ac studiô incitato tua procurabo. Summa ope nitar; animum intendam, adjungam, ut tibi benè sit. Non obscura erit contentio mea in rebus tuis; industria erit, quanta poterit, maxima. V. *Curo.* 2. *Majorem in scribendo diligentiam à te postulo*, ich verlange von dir einen grösseren Fleiß im Schreiben. Velim, te plus diligentiæ in scribendo ponere; velim, te plus operæ, curæ, industriæ, studii in scribendo locare, collocare, consumere. Plus diligentiæ ad scribendum conferri à te velim. Operam navari studio majori in scribendo expeterem. Tuis in scriptis diligentiam majorem desidero, requiro. Adderes, velim, ad sedulitatem aliquid; plusculum, velim, sedulitatis in scribendo susciperes. 3. *In parandis opibus nulli diligentiæ parcimus*, Geld und Gut zusammen zu bringen, sparen wir keine Mühe. Operam prætermittimus nullam; nulli operæ, labori nulli parcimus; exiguum ducimus, quidquid in parandis opibus, industriæ adhibemus; in consectandis opibus nullus labor est nimius nobis, nulla contentio difficilis; ad rem augendam nullum non lapidem movemus; nullam laboris partem prætermittimus; in re quærenda omni studiô, curâ, ac opera laboramus; omnibus nervis, ac viribus, omni ope, ac indu-

induſtriâ contendimus; ad parandas opes omnes vires, omnia ſtudia, quidquid eſt induſtriæ, conferimus; omnes curas, cogitationésque referimus; opes ut conſequamur, elaboratur pro viribus; quantum conſequi viribus poſſumus, enitimur; opibus accumulandis operam damus, navamus, ponimus non indiligentem; laborem, curam ac diligentiam adhibemus, impendimus maximam. In quærenda re omnes ſedulitatis nervos contendimus; multum operæ ponimus, multum laboramus, ac deſudamus. V. *Cura*, *Curo*, *Solicitudo*. *Uſus*. Conferre diligentiam ad aliquam rem. Diligentiam in rebus tuis adhibui maximam. Magnâ cum curâ, ac diligentia ſcripſi de re.

Diligo, is, lexi, lectum, ere. **lieben.** *Syn.* Amo charum habeo. *Adv.* Acrius, admodum egregiè, eximiè, conſtantiſſimè, facilè, gratis, libenter, magnificè, maximè, mirificè, multum, mutuò, planè plùs, plusque in dies. Præcipuè, plurimum, quam maximè, quodammodo, ſeparatim, ſingulariter, valdè, herclè, vehementer, vehementius, vehementisſimè, viciſſim, usquè eò, generatim, verè, unicè. *Uſus*. Hunc amo, quem antè diligebam. Me aut amabis, aut diliges ſaltem. Eum non amore tantùm, ſed perpetuô quôdam judiciô diligebam. V. *Amo*.

Dilorico, as, avi, atum, are. **zerreiſſen.** *Syn.* Diſcindo, aperio. *Uſus*. Diloricare tunicam.

Diluceo, es, luxi, ére. **erſcheinen.** *Uſus*. Res ſenatui planè dilucére viſa eſt.

Diluceſcit, ebat. **Tag werden.** *Syn.* Luceſcit, lucére incipit. *Uſus*. Diſcuſſa eſt illa caligo, diluxit. V. *Luceſcit, Dies, Manè, Diluculum.*

Dilucidè. **ſcheinbarlich.** *Syn.* Lucidè, perſpicuè, clarè, apertè, planè. *Uſus*. Dilucidè, planéque loqui.

Dilucido, as, avi, atum, are. **erklären.** *Syn.* Declaro. *Uſus*. Rei dilucidandæ causâ. V. *Explico, declaro.*

Dilucidus, a, um. **klar.** *Syn.* Apertus, evidens. *Uſus*. Quô brevior, eò dilucidior erit narratio. Dilucida & perſpicua expoſitio.

Diluculum, i, n. **Morgen-Röthe, anbrechender Tag.** *Syn.* Summum manè, prima lux. *Phraſ.* *Sub diluculum*, **vor anbrechendem Tag.** Sub galli cantum; albeſcente cœlô; appetente die, ſummo manè, benè manè, dubiâ adhuc luce, incertâ adhuc luce; cùm luceſcere, illuceſcere, lucére inciperet. V. *Manè, Dies.*

Diluo, is, ui, utum, ere. **ſpülen, widerlegen.** *Syn.* Confuto, abſtergo. *Adv.* Dilucidè, facilius. *Uſus*. Diluere objecta crimina; diluere & infirmare argumenta. Curas, moleſtias jucundô alloquiô diluere. V. *Refello, defendo.*

Dimano, as, avi, atum, are. **zerflieſſen.** *Syn.* Profluo. *Uſus*. Meus is labor diminavit ad æſtimationem hominum latiſſimè.

Dimenſio, onis, f. **Meſſung.** *Uſus*. Dimenſio quadrati.

Dimetior, iris, menſus ſum, iri. **meſſen.** *Syn.* Metior. *Uſus*. Ab illo dimenſa ſunt omnia, & deſcripta.

Dimetor, aris, atus ſum, ari. **abmeſſen.** *Uſus*. Siderum curſus dimetari.

Dimicatio, onis, f. **Streit.** *Syn.* Contentio, concertatio, diſcrimen. *Epi.* Extrema, infinita, parva, periculoſa, plena laudis, tanta, maxima, tot ac tantæ. *Uſus*. Dimicationem quærere. In dimicationem, & aciem venire. Mihi fortunarum omnium dimicatio ſubeunda erit. Dimicationem mihi pro te nullam defugiendam putavi. Nemo me ab ea dimicatione continebit, deterrebit. V. *Certamen.*

Dimico, as, avi, atum, are. **ſtreiten.** *Syn.* Confligo, certo. *Adv.* Paratius. *Uſus*. Prælio dimicare cum hoſtibus. De omnibus fortunis, de potentia dimicare. V. *Certo, confligo.*

Dimidiatus, a, um. **halbgetheilet.** *Syn.* Medius.

Dimidius, a, um. **halb.**)(*totus.* *Uſus*. Hæres ex parte dimidia. Diſcipulos ſuos dimidiô reddebat ſtultiores, quàm acceperat. Dimidiô cariùs emit domum, quàm æſtimata fuerat.

Diminuo, is, ui, utum, ere. **vermindern.** *Syn.* Minuo, imminuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo; diminutionem facio.)(*Augeo.* *Uſus*. Vide, nequid de bonis tuis diminuas. Sententia diminuta, & infirmata. V. *Minuo.*

Diminutio, onis, f. **Verminderung.** *Syn.* Imminutio.)(*Accretio* *Uſus*. Imperio magna diminutio facta eſt. Diminutio vectigalium.

Dimiſſio, onis, f. **Entlaſſung.** *Uſus*. Dimiſſio propugnatorum, relegatio amicorum.

Dimitto, is, miſi, miſſum, ere. **entlaſſen.** *Syn.* Amitto, miſſum facio; remitto, depono, omitto. *Adv.* Amantiſſimè, continuò, contumelioſè, libenter, multùm, prorſùs, nunquam. *Phraſ.* *Dimittere milites*, **die Soldaten abdancken.** Legiones miſſas facere; miſſionem dare militibus; exercitum purgare ſeditioſorum hominum miſſionibus; exauctorare milites; milites ſacramentô ſolvere; milites exauctoratos dimittere. *Uſus*. Dimittere ſenatum, concionem, **von ſich entlaſſen.** Dimittere

exer-

exercitum, legiones, remiges, abdancken. Facultatem rei gerendæ dimisit, aus der Hand lassen. Utinam de sua gravitate aliquid Pompejus; de cupiditate Cæsar dimisisset fahren lassen.

Dimoveo, es, movi, motum ére. verrucken. *Syn.* Depello, moveo, removeo, dejicio. *Usus.* Suspicionem à se in alium dimovére. Aliquem de suo cursu, sententia, institutis, more dimovére. De dignitatis gradu, & loco suo aliquem dimovere. V. *Amoveo, abstraho, absterreo.*

Dinumeratio, onis, f. Abzehlung. *Exornatio quædam verborum.*

Dinumero, as, avi, atum, are. abzehlen. *Syn.* Numero. *Adv.* propemodum. *Us* Dinumerare pecuniam alicui.

Diœcesis, eos, f. Verwaltung. *Syn.* Procuratio, *vel* gubernatio. *Usus.* Mirifica expectatio nostrarum diœcesium.

Diœcetes, is, m. Verwalter. *Syn.* Qui procurationem, & quasi dispensationem regiam recepit.

Diploma, atis, n. Gewalts-Brief, Freyheits-Brief. *Syn.* Principum, & aliorum Magistratuum codicilli, litteræque publicæ signô regiô munitæ, & sanctæ.

Diræ, arum, f. Verfluchung. *Syn.* Furiæ, tristia omina, minæ, execrationes, imprecationes. *Usus.* Diras obnunciare. Diræ, ùt cætera auspicia, omina sunt, non causæ malorum. Homo diris devotus, credebatur affici maximô infortuniô. V. *Furiæ.*

Directò. gerad zu. *Syn.* Directè. *Usus.* Directò deorsum ferri. Hæc ad fidem directò pertinent.

Directus, a, um. recht, gerad. *Syn.* Rectus. *Usus.* Arbores directo ordine consitæ. Directa via. Quid opus est circuitione, & anfractû potiùs, quàm directò? Directum iter, paries directus.

Direptio, onis, f. Plünderung. *Epi.* acerba, fœda, impunita, libera, tanta. *Usus.* Vexatio, & direptio urbis, sociorum. Impendebant fames, incendia, cædes, direptio.

Direptor, oris, m. Plünderer. *Usus.* Direptor urbis, & vexator.

Diribeo, es, ui, itum, ére. austheilen. *Syn.* Distribuo, dinumero, discerno, separo. *Usus.* Dum tabellæ diribentur.

Diribitio, onis, f. Zertheilung. *Syn.* Distributio. *Usus.* Populi diribitio jam non expectatur.

Diribitor, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor, qui populum in suas classes ad ferenda suffragia distribuit. *Usus.* Vos rogatores, diribitores, custodes tabularum fuistis.

Dirigo, is, rexi, rectum, ere. richten. *Syn.* Refero, constituo, ordino, dispono. *Phras.* *Omnia ad utilitates suas dirigit,* er richtet alles nach seinem Nutzen. Cursum vitæ suæ omnem ad seipsum refert. Utilitas illi vitæ regula est; studia sua utilitatis regulâ metitur; vitam suam ita gubernat, ita moderatur, ut ab utilitate ne usquam discedat. Nihil ille spectat, nisi utilitatem suam; eam ille longissimè antefert rebus omnibus; eam ille rerum omnium primam ducit, antiquissimam habet; omnem suum conatum ad opes parat, atque meditatur; actiones omnes ad unam utilitatis rationem exigit. *Usus.* 1. Omnia ad rationem & artem dirigere. Ad similitudinem pictor artem, manúmque dirigit. Ad illam cynosuram vitæ tuæ cursum dirigas. 2. *Metior, definio, describo, æstimo, circumscribo,* messen. Turpe est, officium utilitate dirigere, non honestate. Omnia voluptate dirigunt Epicuræi. V. *Moderor, Collineo.*

Dirimo, emi, emptum, ere. zertrennen. *Syn.* Divido, distraho.)(*Conjungo.* *Adv.* acerbè, impudenter. *Phras.* *Diremit amicitiam,* er hat die Freundschafft zertrennet. Disrupit amicissimam vitæ conjunctionem; suavissimam vitæ societatem disturbavit. V. *Amicitia.* *Usus.* Hanc nostram societatem, hanc suavissimam vitæ conjunctionem falsis criminibus diremêre malevoli. Nox prælium, iras, rixas diremit.

Diripio, is, ripui, reptum, ere. plündern. *Syn.* Prædor, aufero, rapio. *Phras.* *Urbs direpta est,* die Stadt ist geplündert worden. Direptioni & incendiis relicta; omnibus partibus disturbata, *aut* incensa; excisio, inflammatio, eversio, depopulatio, vastitas, agris, tectisque illata est; direptum auri, argentíque pondus ingens, detracta corporibus ornamenta, nihil in ædibus omni luxû, atque opulentiâ instructis intactum est relictum; expilata urbs, nudata, exhausta, depopulata; exspoliata fana, domus pecuniis spoliatæ, & exinanitæ. Discurrit ad prædam miles, fit aúri, argentíque fœda direptio, victores rapiunt, agúntque, quidquid à flamma intactum, prædas undique exsorbent. Populata urbs, vexatáque, compilatæ domus, præda improbissimè egesta. Oppidum prædæ datum, fortunis allatæ manus, miles rapto-

raptô vivere assuetus, & in præda, ac sanguine diu versatus, ferre, agerêque, quidquid ignis reliquum fecisset, cœpit, prædamque avertere. V. *Depopulor, depeculor, destruo, vasto, prædo.* *Usus.* Expilare, vexare, diripere socios, patrimonium alterius.

Diritas, tis, f. Grausamkeit. *Syn.* Crudelitas. *Usus.* Homo omni diritate, & immanitate teterrimus. V. *Crudelitas.*

Dirumpo, is, rupi, ruptum, ere. zertrennen. *Syn.* Dirimo, rumpo. *Adv.* repentè. *Usus.* Societatem, amicitiam dirumpere. Dolore propè se disrupit. Homo diruptus, dirutúsque, *infelix.* V. *Rumpo.*

Diruo, is, ui, utum, ere. niederbrechen. *Syn.* Excido, exscindo, everto. *Usus.* Diruere, ædificare. V. *Destruo.*

Dirus, a. um. grausam. *Syn.* Ferus, crudelis, immanis, infestus; infaustus. *Usus.* Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa, diráve edixerit, irrita, infectáque sunto. V. *Crudelis.*

Dis, tis, *g. c.* reich. *Syn.* Dives. *Usus.* Midas ditissimus.

Discedo, is, cessi, cessum, ere. hinweggehen. *Syn.* Abeo, proficiscor, cedo, solvo, migro, demigro.)(*accedo.* *Adv.* aliquantùm, commodum, ferè, nonnunquam, flagitiosissimè, honestè, impunè, longè, longius, nec verò, non libenter, nusquam, omninò, parumper, proximè, temerè, nunquam, tardissimè. *Phras.* *Discedere cogito*, ich gedencke bald abzureisen. Animus est in discessu; in animo est, mutare locum; de discessu, *vel* discessum cogito; in animo habeo longiùs me auferre; discessum specto, meditor; migrandi mihi consilium est; jam dudum profectionis volvo consilia. V. *Abeo, proficiscor.* *Usus.* 1. Româ, provinciâ, à foro discedere. 2. *Transl.* *Desino, deficio, mutor*, aufhören, abweichen. A sententia sua, ab officio, à consuetudine sua discedere. Febris quartana discessit. 3. *Alio me verto.* sich anderstwohin wenden. Discessit in alia omnia senatus. In aliam opinionem, partes, sectam discedere. 4. Cœlum bellô Marsicô discessit. Tellus discedit, sich spalten, eröffnen. 5. Vitâ discedere, sterben.

Disceptatio, onis, f. strittiger Handel. *Syn.* Causa, controversia, lis, judicium. *Epi.* extrema, forensis, simplex. Forenses, infinitiæ, legitimæ, liberæ. *Usus.* Disceptatio, & cognitio veritatis. Rem in disceptationem vocare, die Sache strittig machen. Venit hoc, cadit in disceptationem. Hoc quidem in disceptatione versatur. V. *Controversia, Disputatio.*

Disceptator, oris, m. Schiedsmann. *Syn.* Judex, arbiter. *Epi.* domesticus, severissimus. *Usus.* Populum Romanum disceptatorem non tantùm non recuso, non defugio, sed deposco. Hoc disceptatore, ac sententiæ moderatore uti statui.

Disceptatrix, icis, f. Entscheiderin. *Usus.* Dialectica veri & falsi disceptatrix, & judex.

Discepto, as, avi, atum, are. thädigen, disputiren, streiten. *Syn.* Contendo, decerto, disputo, dijudico, cognosco. *Adv.* justè, latius, sapienter. *Phras.* *De hoc disceptari potest*, das lässet sich noch disputiren. Hoc in disceptationem vocari potest; hoc cadit, venit in disceptationem; hoc in disceptatione versatur; hoc in controversiam venire, vocari, adduci, deduci potest; hoc in controversia est, versatur; hoc in contentione est. Disceptationi hic locús est; nonnulla de hoc disceptatio relicta est. V. *Controversia, Disputatio.* *Usus.* Illi quæstioni præpositus, quô æquô jure disceptet. Inter se, cum aliquo disceptare de controversiis. Armis disceptant. V. *Disputo, Contendo.*

Discerno, is, crevi, cretum, ere. unterscheiden. *Syn.* Dijudico, distinguo, dispicio, discrimen facio, internosco, divido. *Usus.* Animus discernit verum à falso. Alba & atra vix discernit. V. *Dijudico.*

Discerpo, is, cerpsi, cerptum, ere. zerreissen. *Syn.* Dilacero. *Usus.* Unguibus aliquem Baccharum more discerpere. Animus nec distrahi, nec discerpi potest. Divulsum, & discerptum genus dicendi. V. *Lacero.*

Discessio, onis, f. Abweichung. *Syn.* Abitus, abitio, abscessus, recessus, digressus, profectio, remotio. *Epi.* matura. *Usus.* Si in meam sententiam consules discessionem facerent. Sententia illa valuit, etsi discessio facta non est.

Discessus, ûs, m. Abreis.)(*Accessus.* *Epi.* acerbus, calamitosus, misericordia dignior, diuturnus, fœdus, ac perturbatus, fœdissimus, fructuosus, fructuosissimus,

ſimus, longinquus, longus, perhonorificus, præclarus, ſubitus, ſummus, voluntarius. *Uſus*. Longinquus inter nos diſceſſus. Solis acceſſus, & diſceſſus. O præclarum diſceſſum è vita! Subitus diſceſſus, *præceps*, *profectio*.

Diſcindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. **zerſchneiden.** *Syn*. Dilacero, dilorico. *Uſus* Veſtem diſcindere.

Diſcingo, is, cinxi, cinctum, ere. **aufgürten.** *Uſus*. Periculum prope eſt, ne diſcingere.

Diſciplina, æ, f. **Zucht, Unterweiſung.** *Syn*. Inſtitutum, ratio, inſtitutio, ars, mos, conſuetudo. *Epi*. acerrima & equeſtris, antiqua, bellica, bona, certa, dialectica, digna ſtudioſis ingenuarum artium, domeſtica, hetruſca, fortior, gravis, conſtans, indocilis, inops, expedita, magna, mala, melior, meretricia, mollis, navalis, nobilis, nota, nova, optima, perfacilis, perfectiſſima, præclara, præſtans, publica, ſanctiſſima, ſevera, ſeveriſſima, tota, vetus, vetuſta, voluptuaria, delicata, vulgaris. Clariſſimæ, conſentaneæ, domeſticæ, graviſſimæ, ingenuæ, optimæ, pueriles, variæ. *Phraſ*. 1. *Servat bonam diſciplinam*, **er hält eine gute Zucht.** arctè, contentéque ſuos habet; diſciplinam acerrimè exigit; diſciplinam ſeveriſſimè regit; diſciplinam rigidiùs adſtringit; diſciplinam ad antiquam ſeveritatem redigit, revocat. 2. *Diſciplina ſenſim periit*, **die gute Zucht hat abgenommen.** prolapſa, diſſoluta ſeverior illa diſciplina eſt; delapſa paulatim diſciplina procubuit; deflexit jam aliquantùm de ſpatio, curriculóque conſuetudo diſciplinæ veteris; labat jam diſciplina vetus, & paulatim diffluit; diſciplina cuſtodum ignaviâ labefactari cœpta eſt; de ſtatu ſuo declinavit; non gradû ſed præcipiti cursû à veteri legum ſeveritate deſcitum eſt; conſecuta non multò poſt ingens diſciplinæ depravatio; diſciplina vetus inertiâ præſidum quaſi conſenuit; diſciplinâ ſenſim fluere, ac inclinari cœpit. 3. *Diſciplinam inſtaurat*, **die alte ſcharffe Zucht wiederum einführen.** Omnia, quæ delapſa jam diffluxerunt, ſeveris legibus vincire; fluentem, procumbentémque diſciplinam reſtituere; labentem, ac ſeneſcentem diſciplinam erigere; depravatam corruptelis conſuetudinem ad priſtinam ſeveritatem revocare. *Uſus*. Senatores Rom. filios ſuos Hetruſcis in diſciplinam tradebant. Plerasque diſciplinas à Græcis traditas accepimus. Nemo bonus Imperator, qui non antè Philoſophiæ diſciplinam perceperit, coluerit. Ratio vetuſtæ diſciplinæ, quam à majoribus accepimus. Homo diſciplina juris civilis erudítiſſimus. Quidam parentum diſciplinâ meliores fiunt. Bonâ diſciplinâ exercitatus. Bellica diſciplina ſoluta, prolapſa reſtituenda eſt. Et horum nos hominum inſtitutionem, diſciplinam, ſectam perſequemur?

Diſciplinam facio, Diſciplin **machen, ſich geißlen.** *Phraſ*. Pœnæ nomine ſe acerrimè verberare; voluntariam de ſe pœnam verberibus ſumere; voluntariâ verberatione corpus coërcére; flagellis ſe cædere; voluntariò cruciatû ſe concidere; flagris, verberibúsque in ſuum corpus advertere; flagris ſe multare ſupplicium de ſe voluntariâ diverberatione ſumere; acerbiſſimis flagris caſtigare corpus; voluntariâ, afflictatione ſui divinæ juſtitiæ ſeveritatem prævertere; flagris ſe cruentare, tergum lacerare, in ſe ſævire; corpus ſuum flagris ad ſanguinem, ad languorem cædere.

Diſcipulus, i, m. **Schüler.** *Syn*. Auditor, qui accedit aliquem diſciplinæ causâ, qui ſe alicui in diſciplinam tradit. *Epi*. rudis, & integer. Diſſimiles, probabiles. *Phraſ*. *Demoſthenes fuit Platonis diſcipulus*, **der** Demoſthenes **iſt ein Lehrjünger des** Platonis **geweſt.** Sub diſciplina Platonis fuit; Platone uſus eſt magiſtrô; Platonem habuit præceptorem; è Platonis diſciplinâ, ſcholâ prodiit; à Platone ad diſciplinam eruditus eſt; à Platone eruditus fuit; excultus doctrinâ fuit; didicit; doctrinam hauſit; litteris excultus fuit; Platonis inter diſcipulos fuit; Platonis academiam frequentavit, trivit; Platonis præceptis imbutus, inſtitutus fuit; Platonem audivit; Platonis auditor fuit; apud Platonem litteris operam dedit; diſciplinæ Platonicæ alumnus fuit. *Uſus*. Rudem me diſcipulum, atque integrum accipe. V. *Doceo*, *Erudio*.

Diſco, is didici, ere. **lernen.** *Syn*. Percipio, diſciplinam accipio, cognoſco, perdiſco, condiſco, documentum accipio, exemplum ex aliquo capio, comprehendo, cognitionem accipio. *Adv*. aliundè diutiùs, facile, fortiùs, meliùs, multùm, præclarè, ſtudioſè, breviter, nimirum, perinde ut. *Phraſ*. 1. *Græcas litteras ab illo didici*, **ich habe die Griechiſche Sprache von ihm erlernet.** Illô magiſtrô Græcas litteras arte & cognitione comprehendi; litteras Græcas illô præceptore attigi, celeritérque arripui; annum unum in ejus diſciplina permanſi Græcis litteris excolendus, erudiendus, imbuendus; in ejus me diſciplinam tradidi, ut ejus inſtitutione Græcis in litteris

ris doctior evaderem; ut ab eo Græcas litteras haurirem. V. *Discipulus.* 2. *Experientiâ multùm discimus*, man lernet viel aus der Erfahrnuß. Ad scientiam multarum rerum experientiâ duce pervenimus. Erudimur valdè, instruimur, expolimur, ex ignorantiæ tenebris educimur, usû, ac experientiæ beneficiô. Multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientiâ docti. Experientiâ magistrâ multa cognoscuntur; multarum rerum scientia, cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia, & usu. Multarum rerum magister usus est. Multa docet, ostendit, patefacit experientia. Viam aperit usus ad multarum rerum scientiam. V. *Experientia.* 3. *Pauca admodum didicit*, er hat noch wenig gelernet. parùm attigit doctrinæ; cursim arripuit eas artes, nec omninò perdidicit; perfusus potiùs quàm tinctus est iis litteris; artes eas vix à limine salutavit; litteras degustâsse satis habuit; in litteris progressus fecit perexiguos; non ita longè provectus est à primo littore. Longè abest à perfecta litterarum cognitione; ex abditis litterarum fontibus nihil hausit, delibavit; tiro etiamnum est in ea arte. V. *Rudis*, *imperitus.* 4. *Memoriter discere*, auswendig lernen. edíscere, memoriter complecti; memoriæ mandare; memoriâ comprehendere, complecti. *Usus.* 1. Antiqui fidibus discebant. Discere apud aliquem Græcas litteras. 2. *Intelligo*, *percipio*, *accipio*, verstehen. E tuis litteris, è tabellario didici, &c.

Discolor, oris, *g. o.* vielfärbig. *Syn.* Diversus, dispar, dissimilis, varius. *Usus.* Discoloribus signis sententias notare.

Disconvenio, is, veni, ventum, ire. mißhellig seyn. *Syn.* Dissideo, discordo. *Usus.* Disconvenit inter nos, & te V. *Discordia.*

Discordia, æ, f. Uneinigkeit. *Syn.* Dissidium, dissensio, seditio, odium.)(*Concordia*, *amicitia.* *Epi.* civilis, major, magnæ, maximæ, multæ, perniciosæ, stultæ, tacitæ discordiæ. *Phras.* 1. *Discordias concitare*, Uneinigkeit stifften. excitare, in civitatem inducere; discordiam moliri; discordias serere; lites creare; amicitias diducere cohærentes; conjunctionem animorum dirimere, solvere; à conjunctione animos avocare; in discordiam agere; discordiam concitare. Animorum consensionem dissolvere, labefactare; concordes animos disjungere, dissociare. V. *Amicitia*, *Seditio.* 2. *Discordiam tollere*, die Uneinigkeit aufheben. discordiam dissipare, sedare, placare; dissensiones frangere & extinguere; discordiam in tranquillum conferre; pacem conciliare, coagmentare, reconciliare; pacis, concordiæ, compositionis autorem esse; aversos animos, iras, longa dissidia componere. V. *Pax.* *Usus.* E cupiditatibus seditiones, ac discordiæ oriuntur, impendent. Nullus discordiarum finis, nisi aut interitus, aut victoris dominatus. Urbs discordiis consumpta perit. V. *Dissensio*, *Discordo.*

Discordo, as, avi, atum, are. uneinig seyn. *Syn.* Diffideo, discrepo, dissentio, non consentio. *Phras.* *Discordant inter se cives*, die Burger seynd unter einander uneinig. opinionum dissensione inter se discrepant; contentione, & ambitione discordes diffident; magnas inimicitias agitant; intestinô flagrant odiô; nunquam à jurgiis conquiescunt; in alia omnia discedunt; urbs secum ipsa discors intestinis odiis laborat; inter cives magna discordiarum moles exorta est; dissensiones feruntur; intestinæ discordiæ fervent; consensus ordinum est divulsus; civitas secum ipsa discors intestino flagrat odio; civitas studiis divisa est, & distracta; dissidia fiunt plura indies, & graviora; discordia coire in unum cives non finit. V. *Dissentio*, *alienus*, *abhorreo.* *Usus.* Animus à seipso diffidens, & discordans. V. *Discrepo.*

Discors, dis, *gen. omnis.* uneinig. *Syn.* Dissentiens, discordans.)(*Concors.* *Usus.* Ambitione discordes. V. *Discordo.*

Discrepantia æ, f. Unterschied. *Syn.* Dissensio, discordia. *Usus.* Scripti, & voluntatis; rerum & verborum discrepantia.

Discrepo, as, are. mißhellig seyn *Syn.* Discrepans sum, abhorreo, abludo.)(*Convenio*, *congruo.* *Adv.* multùm ab humanitate, paulùm valdè. *Phras.* *Græcorum mores à Romana gravitate multùm discrepant*; longè absunt; pugnant cum Romana gravitate. Abhorret à Græcorum levitate Romana constantia; aliena est à Græcorum moribus; ingens discrimen est inter Græcorum levitatem, & Romanam constantiam. V. *Abhorreo*, *abludo.* *Usus.* Ego à tuis consiliis minimè discrepo. Hæc verba inter se discrepant, non cohæ-

cohærent. Hæc multùm ab humanitate discrepant. Cum aliquo, ab aliquo, in re aliqua, inter se discrepare. V. *Differo*, *discordo*.

Discretè. unterscheidentlich. *Syn.* Distinctè.)(*Conjunctè*, *confusè*.

Discretio, onis, f. Unterscheidung. *Syn.* Distinctio, sejunctio. *Usus. Barbar. pro* prudentia in discrimine faciendo, *pro* delectu & judicio, *pro* moderatione & temperatione, *pro* arbitrio victoris. *Phras.* 1. *Ad discretionem urbs se dedidit*, *vulg.* die Stadt hat sich auf Discretion an den Feind ergeben. se suáque omnia victoris potestati reliquit; deditionis conditionem quamvis subiit; accepit; armis positis ad victoris fidem confugit; victoris ditioni se permisit; nihil neque de vita, neque de libertate pacti cives in victoris fidem se permisêre, tradidêre. V. *Deditio*. 2. *Nullam planè habet discretionem*, *vulg.* er hat gar keine Discretion. In puniendis delictis nullam adhibet moderationem; moderatione, & temperatione sublatâ, promiscuè in omnes advertit; sine cura discriminis pœnas sumit; nullum adhibet in plectendo judicium; nemini ulla in re temperat. V. *Imprudens*. 3. *Ad benè regendam Rempublicam magnâ opus est discretione*, *vulg.* zu Verwaltung des gemeinen Wesens gehört eine grosse Discretion. Ad tractandam Rempublicam opus est prudentiâ in delectu bonorum; delectû atque judicio; prudentiâ, atque scientiâ opportunitatis idoneorum ad agendum temporum; moderatione ac temperatione; rerum omnium, hominúmque delectû, ac discrimine. In gubernanda Republica caput est, uti autoritatis præsidiis moderatè, ac scienter. V. *Prudentia*. 4. *Ludere pro discretione*, um eine Discretion spielen. ludere in spem lucri arbitrarii; ludere, spe lucri alterius arbitrio permissâ, delegatâ.

Discrimen, inis, n. Unterscheid, Gefahr. *Syn.* Differentia, delectus, judicium, moderatio. *Epi.* certissimum, externum, iniquum, magnum, majus, maximum, medium, pertenuè, propinquum, summum, totum, extremum. *Phras.* 1. *Respublica est in discrimine*, das gemeine Wesen stehet in Gefahr. versatur in discrimine; in summum discrimen adducta est, venit, incidit, vocatur, devenit. 2. *Discrimini se exposuit*, er hat sich der Gefahr ausgesetzt. sponte se in discrimen objecit, obtulit, contulit, intulit; discrimini caput obtulit, objecit. V. *Periculum*. *Usus.* 1. Discrimen omne, & delectum tollere. Est hoc discrimen inter gratiosos cives, & fortes. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Discrimine rectè, an perperam facti confusô, da man Recht von Unrecht nicht mehr unterscheiden konte. 2. *Periculum*, Gefahr. Discrimen totius belli in unius capite positum est. V. *Discretio*.

Discrimino, as, avi, atum, are. entscheiden. *Syn.* Distinguo. *Usus.* Hetruriam via Cassia discriminat.

Discrucio, as, avi, atum, are. übel plagen. *Syn.* Excarnifico. *Usus.* 1. Discruciatum aliquem necare. 2. *Transl.* Discrucior, talem fundum ab homine tam improbo possideri. V. *Crucio*, *ango*.

Discumbo, is, cubui, cubitum, ere. zu Tisch sitzen. *Syn.* Accumbo, cubo ad mensam. *Usus.* Cœnati discubuerunt.

Discupio, is, cupivi, itum, ere. wünschen. *Usus.* Te vidére, & omnia conferre discupio. V. *Cupio*.

Discurro, is, curri, cursum, ere. hin und wieder lauffen. *Usus.* Signô datô juventus Romana ad rapiendas virgines discurrit. *Pro* Differo, von einer Sache reden, *vulg. est.*

Discursus, ûs. m. Geläuff. *Usus.* Præcipiti discursû passim se fugæ mandant. *Pro* Sermone, *aut colloquio*, Unterredung, *vulg. est.*

Discus, i, m. eine Blatte. *Syn.* Patina.

Discutio, is, cussi, cussum, ere. vertreiben, untersuchen. *Syn.* Dispello, removeo, tollo, perturbo: disjicio. *Usus.* 1. Periculum consiliô, factionem armis discutere, & comprimere. 2. Captiones alicujus, & fraudes discutere, untersuchen.

Disertè. beredtsam. *Syn.* Doctè, peritè. *Usus.* Disertè & copiosè dicere. V. *Eloquenter*.

Disertus, a, um. wohlberedt. *Syn.* Doctus, peritus. *Usus.* Disertos novi multos, eloquentem neminem. Disertissima oratio. V. *Eloquens*.

Disjicio, is, jeci, jectum, ere. hin und wieder werffen. *Syn.* Dispergo. *Usus.* Res disjectas, & dispersas colligere. V. *Dissipo*.

Disjunctio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Separatio. *Epi.* falsa, molestissima, vera. *Usus.* Animorum disjunctio dissensionem facit. V. *Discordia.*

Disjunctus, a, um. abgesondert. *Syn.* Procul remotus, discrepans, distans. *Usus.* Vita à cupiditatibus maximè disjuncta, cum officio conjuncta. Mores ejus longè à tali scelere disjuncti; populus à senatu disjunctus. V. *Alienus, discors.*

Disjungo, is, junxi, junctum, ere. absondern. *Syn.* Separo, abalieno, distraho; dissidium, dissensionem, abalienationem, disjunctionem facio.)(*Conjungo.* *Adv.* longè, longissimè, maximè à cupiditate, procul. *Usus.* Hominem amicum à me, à mea familiaritate, amicitiâ disjunxisti. Disjungere jumenta. Ab oratoria me disjungo. V. *Alieno, Dirimo, Amicitia.*

Dispar, aris, g. o. ungleich. *Syn.* Disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar. *Adv.* multùm, longè. *Usus.* Varia, & dispar conditio; dispares mores, disparia studia sequuntur. Par dignitas, dispar fortuna. Disparibus ætatibus alia placent. V. *Dissimilis.*

Disparatum, i, n. entgegen gesetzt. *Vulgò.* Contradictorium. *Usus.* Disparatum est, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur; út: sapere, non sapere.

Disparilis, e. ungleich. *Syn.* Dispar.

Dispartio, is, ivi, itum, & Dispartior, iris, iri. zertheilen. *Syn.* Divido. *Usus.* Aliquid dispartire in minima. Jurisconsulti simplicia in infinita dispartiuntur. V. *Divido.*

Dispello, is, puli, pulsum, ere. wegtreiben. *Syn.* Discutio. *Usus.* Caliginem ab oculis dispellere. V. *Pello.*

Dispendium, ii, n. Verlust. *Syn.* Quod immoderatè, & inconsultè expenditur. *Usus.* Rem confeci sine sumptu, sine dispendio. V. *Detrimentum, Damnum.*

Dispensatio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Procuratio, administratio. *Usus.* Ærarii dispensationem suscipere, dare alicui, & committere. Senatus ei hanc dispensationem eripuit. *Pro* Solutione à legibus, Dispensation, *vulg. est.*

Dispensator, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor. *Usus.* Rationem à dispensatore accipere. V. *Promus condus.*

Dispenso, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn.* Dispono, procuro. *Usus.* Res domesticas dispensare. Inventa ordine dispensare, & disponere. *Dispensare cum aliquo, vulg. est,* mit einem dispensiren; *Latinè dicendum:* Legibus aliquem solvere; legis gratiam facere; sacramenti religione solvere, in einem Gelübd dispensiren.

Disperditio, onis, f. Verderbnuß. *Syn.* Ruina. *Usus.* Antonius ad disperditionem urbis venire conatur. V. *Damnum.*

Disperdo, is, perdidi, perditum, ere. verwüsten. *Syn.* Dissipo. *Usus.* possessiones à majoribus acceptas disperdere. V. *Perdo, consumo.*

Dispereo, is, perivi, & perii, ire. zu Grund gehen. *Syn.* Pereo. *Usus.* An pecuniam disperire patiêris? V. *Pereo.*

Dispergo, is, spersi, spersum, ere. zerstreuen. *Syn.* Disjicio, dissipo: inspergo, respergo. *Adv.* confusè, membratim, latè, longè, latéque. *Usus.* Cur Deus tot mortifera terra maríque dispersérit, &c. Bellum longè latéque dispersum. Dispersa cogere. V. *Dissipo.*

Dispersè. zerstreuet. *Syn.* Diffusè. *Usus.* Res dispersè & diffusè dictæ.

Dispersio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissipatio. *Usus.* Dispersione civium urbs infirmatur.

Dispertio, is, ivi, itum, ire, & Dispertior, iris, iri. zertheilen. *Syn.* Dispartio, divido, distribuo, distinguo. *Adv.* æqualiter, valdè. *Usus.* Dispertire orationem in membra. Tempora laboris, & otii dispertiri. Bona, pecunias dispertiri. Leges, & exempla civitatibus dispertiri. V. *Divido, partior.*

Dispicio, is, spexi, spectum, ere. entscheiden. *Syn.* Video, nosco, intelligo. *Usus.* Imbecillis animus verum dispicere non potest. Acie mentis futura dispicere. Siquid dispicere cœpero, scribam ad te. V. *Nosco.*

Displiceo, es, ui, itum, ere. mißfallen. *Syn.* Odiosus sum, injucundus sum.)(*placeo, arrideo.* *Adv.* vehementer, vehementius, vehementissimè. *Phras.* *Displicuit illi*, es hat ihm mißfallen. Malè id habebat hominem; concoquere id non poterat; eâ re offendebatur animus; vehementer ab eo reclamatum est; non delectabat hominem is sermo; haud probabatur; ægrè, graviter, molestéque ferebat id; molestiam haud parvam capiebat animo. *Usus.* Displicet mihi consilium tuum. V. *Odiosus, molestus.*

Displodo, is, plosi, plosum, ere. aufsprengen. *Usus.* Res Sicula displosa, ac disrupta.

Dispolio, as, avi, atum, are. berauben. *Syn.* Spolio, despolio, privo. *Usus.* Honore aliquem dispoliare. V. *Spolio.*

Dispono, is, posui, positum, ere. ordnen. *Syn.* Dispenso, distribuo, colloco, ordino.)(*confundo.* *Usus.* Aciem, classem, signa, tormenta suo quæque loco disponere. Præsidia undique disposuit.

Verba

Verba disponunt oratores, ùt pictores colorum varietatem. V. *Ordino.*

Dispositè, **ordentlich.** *Syn.* Distinctè. *Usus.* Non possum dispositè illum accusare.

Dispositio, onis, f. **Ordnung.** *Syn.* Distributio, ordo, collocatio, œconomia. *Usus.* Nihil pulchrius omni ratione vitæ, dispositione, atque ordine. Dispositio est ordo, atque distributio rerum. Dispositio locorum velut quædam est militum instructio.

Disputatio, onis, f. **Streit-Rede.** *Syn.* Disceptatio. *Epi.* copiosa, communis, decora, paulò abstrusior, exigua, magis facilis, quam necessaria, penè intima, joculatoria, longa, bene longa, & satis litigiosa, perpetua, meditata, puerilis, nova, perjucunda, probabilis, propensior, propria, similis, simplex, splendida, subtilis, tota, verior, ad similitudinem veritatis propensior, universa. Disputationes ancipites, angustæ & concisæ, eruditissimæ, infinitæ, latæ, eruditæque, multæ & variæ, plenæ, diversæ, voluptuariæ. *Usus.* Concertationum plenæ, & litigiosæ disputationes. Nolo ambigua, quæ disputationibus huc illuc trahuntur. Disputationi interesse. V. *Disputo*, *Disceptatio*, *Discepto.*

Disputator, oris, m. **Streit-Redner.** *Syn.* Dialecticus. *Usus.* Disputator subtilis, orator parùm vehemens.

Disputo, as, avi, atum, are. **einen Wort-Streit führen.** *Syn.* Dissero jure, & legibus, disceptando decerto, dico. *Adv.* acerrimè, accuratè, acutè, amanter, argutissimè, audacius, breviter, commodius contra, copiosè, coram, dialecticè, diligenter, eleganter, enucleatè, exiliter, exquisitè, facetius, fortissimè, fusè, fusius, graviter, uberius, jejunè, inscitè, insolenter, lentius, libenter, liberè, liberius, necessariò, omninò, optimè, prudenter, Rhetoricè, separatim, severe, subtiliter, subtilius, variè, latè, supra satis, multum. *Phras.* 1. *Multum de ea re disputavi*, **ich habe von dieser Sache viel disputiret.** Acriter eam disputationem ingressus sum; multum cum adversariis conflixi, contendi. Magna mihi fuit de ea re altercatio, certatio, contentio. Habui benè longam disputationem. Accuratè, & rationibus undique conquisitis; subtiliter, copiosè disserui. Multa in eam rem probabiliter argumentatus sum. Contentione dicendi, quantâ potui, maximâ decertavi. Res ea non mediocri contentione est agitata. 2. *Qua de re disputatur?* **was ist es, von dem man so hitzig disputiret?** Quæ tandem res illa est, de qua quæritur, ambigitur, dubitatur, contenditur, disseritur, disceptatur; de qua lis est; quæ in dubium vocatur; quæ in controversiam adducitur; de qua est contentio; de qua enata, exorta est controversia; quæ in medio est; de qua argumentis disputatur? V. *Disceptatio*, *Controversia*, *Discepto.* 3. *Disputabit ex universa Philosophia*, **er wird die gantze** Philosophie **defendiren.** Philosophiæ universæ capita disceptanda proponet; de controversis Philosophiæ universæ quæstionibus respondebit; Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipiet. Doctrinæ specimen, periculum facturis, ex universa Philosophia dabit, præbebit. Philosophiæ scita academico in consessu propugnabit. *Usus.* Disputare de omni re in contrarias partes. Multa in eam sententiam disputavi. Dum de singulis sententiis breviter disputo, quæso, attendite. Rationem cum aliquo expediendæ rei disputare, inquirere. V. *Discepto*, *controversia.*

Disquisitio, onis, f. **Umfrag.** *Syn.* Inquisitio, investigatio. *Epi.* magna. *Usus.* Pro argumento sumere, quod est in disquisitione, vitiosum est. Ad criminis disquisitionem par est adesse quam plurimos.

Disrumpo, is, rupi, ruptum, ere. **zertrennen.** *Syn.* Divido, rumpo. *Usus.* Disrumpuntur, qui invident. Disrumpor dolore. Disrumpitur eô pactô humani generis societas. V. *Rumpo.*

Dissemino, as, avi, atum, are. **ausbreiten.** *Syn.* Dispergo, spargo, dissipo. *Adv.* latius. *Usus.* Disseminato, sparsóque rumori ne fidem habeas. Latiùs opinione malum hoc disseminatur, manavit non solùm &c. V. *Sero.*

Dissensio, onis, f. **Uneinigkeit.** *Syn.* Dissidium, contentio. *Epi.* brevis, civilis, domestica. *Phras.* 1. *Dissensionem excitare*, **Uneinigkeit erwecken.** Commovere dissensionem; facere, constituere dissidium; discordiam inducere, concitare; dissensionem facere. 2. *Dissensionem sedare*, **die Uneinigkeit beylegen.** Extinguere tumultum, seditionem, dissensionem civium; tumultum comprimere; discordiam placare, dissipare, tollere. V. *Discordia.* 3. *Dissensiones civiles multas Respublicas perdiderunt*, **die bürgerlichen Uneinigkeiten haben viele Städte zu Grund gerichtet.**

multas Respublicas opibus admodùm florentes afflixerunt, exederunt, diruerunt, everterunt, solo æquârunt, sustulerunt domesticæ seditiones, intestina bella, variæ civium voluntates, controversiæ intra cives, civium discordiæ, partium contentiones. E civilibus discordiis, contentionibus multarum Reipublicarum pernicies fluxit, manavit, orta est. Multis urbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt; multis urbibus exitio fuere civiles seditiones. V. *Discordia, alienus. Usus.* Fuit inter illos sine acerbitate dissensio. Philosophi in magna varietate, ac dissensione constituti. Commovere, facere, extinguere dissensionem.

Dissentaneus, a, um. **nicht übereinstimmend.**)(*Consentaneus. Usus.* Vel similia, vel dissimilia; consentanea, aut dissentanea.

Dissentio, is, sensi, sensum, ire. **widrig gesinnet seyn.** *Syn.* Diffideo, discrepo, inter nos dissensio est, in alia opinione *vel* voluntate sum, in alia omnia eo, *vel* discedo. *Adv.* Honestè, longè, magnoperè, occultè, tantoperè, valdè, vehementer, vehementissimè, multum, gravissimè. *Phras.* 1. *Dissentiunt autores*, **Die Scribenten kommen nicht übereins.** Discrepant, discordant, diffident inter se autores; pugnant secum scriptores; tendunt in diversum autores, variant autores; autores in diversum trahunt, differunt inter se autorum sententiæ; magna est inter autores opinionum dissimilitudo. 2. *Opinione dissentimus, non voluntate,* **wir seynd einer widrigen Meinung, nicht aber eines widrigen Willens.** Non idem sensus est, eadem tamen voluntas; diversa sentimus, eadem tamen volumus; opinionum est inter nos dissimilitudo non est animorum. Animorum consensus est inter nos, opinionum tamen dissensio. Nostræ sententiæ non congruunt; cùm tamen animi nostri in amore consentiant. Discrepant sententiæ nostræ, cùm tamen æquè inter nos amemus, cùm mutuus inter nos amor sit. Non idem judicium inter nos est, eadem tamen benevolentia. 3. *Consulum alter dissensit,* **der andere Burgermeister war einer widrigen Meynung.** Non idem visum est, non idem placuit, non idem probabatur Consulum alteri; opinionum dissensione discrepabant Consules; non idem, sed aliter, diversè, variè sentiebant; in alia omnia ibat Consulum alter; consiliis obstitit, intercessit. V. *Congruo, consentio, discordo, discrepo, sententia. Usus.* Galli à cæterarum gentium more dissentiunt. Verba factis, vita orationi dissentit.

Dissero, is, serui, sertum, ere. **reden.** *Syn.* Disputo, dico. *Adv.* Abscondité, acerrimè, accuratè, accuratius, acutè, acutiùs, acutissimè, angustè, argutè, bene, brevius, commodius, copiosè, dialecticè, diutius, doctè, dupliciter, durius. Græcè, uberius, ineptè, latius, latinè, nervosius, præclarè, plurimum, prudenter, rectè, remissius, splendidius, subtiliter, subtilius, tenuiter, verissimè. *Usus.* Multa subtiliter de immortalitate animorum Socrates. Inter eos disseritur. V. *Disputo, Confero.*

Diffideo, es, sedi, ére. **uneinig seyn.** *Syn.* Dissentio, discordo.)(*Congruo. Adv.* leviter, paululum plurimum. *Usus.* Non cum homine, sed cum causa diffideo. Animis, & voluntate, moribus & studiis inter se diffident, & discordant Armis etiam, & castris diffidebamus. V. *Dissentio, Discordia, Altercor.*

Diffidium, ii, n. **Uneinigkeit.** *Syn.* Dissensio, divortium. *Epi.* justum, magnum, crudelissimum. *Usus.* Odia, diffidia, discordiæ inde enatæ sunt. Doce, quâ causâ diffidium factum sit. V. *Discordia.*

Diffilio, is, lui, lii, & livi, ire. **zerspringen.** *Syn.* Crepo, frangor, disrumpor. *Usus.* Nimiô diffiluere frigore corpora.

Dissimilis, e. g. c. **ungleich.** *Syn.* Dispar. cum aliquo dissimilitudinem habens. *Adv.* longè. *Phras.* 1. *Fratres sæpé inter se dissimiles sunt*, **Brüder seynd offt einander ungleich.** Quasi naturâ ac genere disjuncti sunt; ita animô, & voluntate diffident, moribus, ingenio dissentiunt, discrepant, moribus inter se longissime remoti; magnà naturarum differentiâ, diversis inter se voluntatibus, distractisque sententiis, dispari conditione, sermone, moribus dissoni; quibus non mos, non vultus, non lingua communis; alter ab altero abhorret. V. *Differo.* 2. *Non multum dissimilis est parenti*, **er ist dem Vater nicht viel ungleich.** Non multùm aberrat à moribus Parentis; non longè hunc à paternis moribus genus abstulit; non magna est morum dissensio, ac discrepantia; non longè à paternis moribus disjunctus est; non longè abest à parentis moribus; non multûm abludit à paternis moribus; parentem non vultû magis, quàm moribus reddit, repræsentat. V. *Degenero. Usus.* Aliquis mei dissimilis. Homo virtute, & vita illius longè dissimilis.

Dis-

Dissimiliter. ungleich. *Syn.* Dissimili ratione. *Usus.* Res dissimiliter radicatæ.

Dissimilitudo, inis, f. Ungleichheit. *Syn.* Varietas, distantia, discrepantia, differentia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Genus institutorum dissimilitudinem habet cum illius vivendi ratione. Locorum, morum, civitatum, legum dissimilitudo. V. *Varietas*, *Dissimilis*.

Dissimulanter. verstellter Weis. *Syn.* Obscurè. *Usus.* Non dissimulanter iratus.

Dissimulantia, æ, f. Verstellung. *Syn.* *Dissimulatio*.

Dissimulatio, onis, f. Verstellung. *Epi.* Perjucunda, urbana. *Usus.* Dissimulatio est, cum alia dicuntur, ac sentias. Dissimulatione uti. Aliquando evolutus es ex illis integumentis dissimulationis tuæ. Ex omni vita simulatio, atque dissimulatio tollenda est. V. *Dissimulo*.

Dissimulator, oris, m. Verheeler. *Usus.* Dissimulatores studiorum.

Dissimulo, as, avi, atum, are. verheelen. *Syn.* Occulto, conniveo. *Phras.* 1. *Cupiebam dissimulare dolorem animi mei.* ich habe gewunschen, daß ich meinen innerlichen Schmertzen verheelen könte. Animi vulnus vultû tegere, & taciturnitate celare; dissimulatione obtegere; plagam illam tacitus concoquere; fronte occultare, & quasi per dissimulationem premere, cupiebam; obscurè & dissimulanter ferre; conceptum animô dolorem premere satagebam; cavebam, nequô se indiciô latens animi dolor proderet; nequa frontis nubecula acceptæ in animo plagæ indicium faceret; omnem illam molestiam animi tacitus apud me devorare cupiebam. 2. *Dissimulavit ille injuriæ sensum*, er hat seinen Unwillen ob dieser empfangenen Unbild nicht zu erkennen geben. Animô magis, quàm vultû eam accepit injuriam, criminationem; ad tam atrocem injuriam vultus tamen constitit gravis & serenus; infracto ad criminationem animo, vultûs constantia non respondit. Vultum, quo minùs animi imbecillitati responderet, obsequeretur, in potestate habuit; vultum finxit hominis ab injuriæ sensu alieni. Injuriæ sensum ingenti compressit animô; tacitum tulit; fefellit intuentes oris species àb injuriæ sensu intacta, & aliena; injuriam tacitè habuit, passúsque est. *Usus.* Fingere, dissimulare, obtegere. Non id obscurè ferebat, nec dissimulare poterat. Aliquid silentio dissimulare. Occultant ac dissimulant appetitum voluptatis Epicuræi.

Dissipabilis, e. zerstörlich. *Usus.* Aër naturâ maximè instabilis, & dissipabilis.

Dissipatio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissolutio. *Usus.* Dissipatio pecuniæ publicæ.

Dissipo, as, avi, atum, are. zerstreuen. *Syn.* Disperdo, dispergo, dissolvo, diffundo, consumo, conficio, distraho.)(*Contraho*, *connecto*. *Phras.* *Rem tuam dissipas*, du verschwendest dein Haab und Gut. Rem tuam perdis, disperdis, consumis; in luxum erogas. Rem partam, quæsitam, comparatam, congestam summis laboribus majorum tuorum; quam majorum tuorum summa collegit industria, inaniter conficis. V. *Consumo*, *dilapido*, *prodigo*, *abligurio*, *nepos*, *helluor*.

Dissocio, as, avi, atum, are. absondern. *Syn.* Disjungo. *Usus.* Morum dissimilitudo dissociat amicitias. V. *Separo*.

Dissolubilis, e. auflößlich. *Syn.* Dissipabilis.)(*indissolubilis*. *Usus.* Coagmentatio dissolubilis.

Dissolvo, is, solvi, solutum, ere. auflösen. *Syn.* Solvo, ære alieno me libero, dirimo, disjungo, resolvo.)(*connecto*. *Adv.* Festivè, separatim, omnino, melius, prorsus. *Phras.* *Amicitia recens facilè dissolvitur*, eine neue Freundschafft wird leicht zertrennet. Perstringitur, divellitur, labefactatur, præciditur facilè conglutinatio recens animorum. V. *Amicitia*, *Dirimo*. *Usus.* 1. Pecuniam creditori dissolvere, abzahlen. 2. *Dirimo*, *disjungo*. auflösen, zertrennen. Amicitiam, societatem, dissolvere. Faciliùs est, apta dissolvere, quàm dissipata connectere. 3. *Resolvo*, auflösen. Dialectici multa inveniunt, quæ nec ipsi possant dissolvere. 4. *Tollo*, *infringo*, aufheben. Dissolvere potestatem, den Obrigkeitlichen Gewalt aufheben.

Dissolutè. liederlich. *Syn.* Remissè, indulgenter, negligenter, ignavè. *Usus.* Non quidem severe, sed nec dissolutè res confecta est. Nec crudeliter punire, nec dissolutè remittere.

Diſſolutio, onis, f. Auflöſung. *Syn.* Reſolutio, infirmatio, confutatio, rejectio.)(*Conſtructio.* *Uſus.* Mors eſt diſſolutio naturæ. An hæc lex, an legum omnium diſſolutio? An humanitas appellanda eſt in acerbiſſima injuria, remiſſio animi & diſſolutio?

Diſſolutus, a, um. aufgelöſt. *Syn.* Nimiùm remiſſus, negligens, effœminatus.)(*fortis, animoſus, intentus, diligens.* *Uſus.* 1. Diſſolutus, perditus, profuſus. Diſſoluto animo, impudenti licentià. Diſſolutus in re familiari, & negligens. 2. *Infirmatus, fractus, diſſipatus, afflictus,* geſchwächt, gebrochen, zerſtreuet. Ars, quæ rem diſſolutam coagmentaret. Leges diſſolutæ. V. *Negligens, mollis.*

Diſſonus, a, um. * mißhellend. *Uſus.* Diſſonum quid, & tumultuoſum canere videntur.

Diſſuadeo, es, ſuaſi, ſuaſum, ere. widerrathen. *Syn.* Deterreo, à ſententia avoco, diſſuaſor ſum.)(*autor ſum.* *Uſ.* Diſſuadere legem; de ſententia, de propoſito abducere. V. *Abſterreo, abduco, avoco, deduco, dehortor, deterreo.*

Diſſuaſio, onis, f. Widerrathung.)(*ſuaſio.* *Uſus.* Diſſuaſio legis.

Diſſuaſor, oris, m. Widerrather.)(*autor.* *Uſus.* Diſſuaſor conſilii mei.

Diſſuavior, aris, atus ſum, ari. mit Freuden küſſen. *Syn.* Cum voluptáte oſculor. *Uſus.* Te vel in medio foro diſſuaviabor. V. *Oſculor.*

Diſſuo, is, ui, utum, ere. auftrennen. *Syn.* Senſim, paulatim diſſolvo. *Uſus.* Diſſuendæ ſunt amicitiæ, non diſcindendæ. V. *Diſſolvo, ſeparo.*

Diſtantia, æ, f. Unterſchied. *Syn.* Differentia, diſcrimen. *Uſus.* Magna eſt inter eos morum, & ſtudiorum diſtantia. Diſtantia locorum. V. *Longè.*

Diſtentus, a, um. von diſtendo, is, ere. beladen, verhindert. *Syn.* Occupatus, impeditus. *Uſus.* Tot negotiis diſtentus ſum, ut reſpirare vix poſſim; ſum diſtentiſſimus. Operâ diſtentus ſum animo longè magis. V. *Occupo, diſtraho.*

Diſtermino, as, avi, atum, are. untermarcken. *Syn.* Separo, disjungo.

Diſtillo, as, avi, atum, are. * abtropffen. *Syn.* Paulatim fluo.

Diſtinctè. ordentlich, in gewiſſer Abtheilung. *Syn.* Diſpoſitè, diſtributè. *Uſus.* Diſtinctè, diſpoſitè, explicatè, articulatim dicere.

Diſtinctio, onis, f. Unterſchied. *Syn.* Diſcrimen, diſtributio, interpunctio, diſſimilitudo. *Uſus.* Facilis eſt diſtinctio ingenui & illiberalis joci. Diſtinctio veri, & falſi. Diſtinctio omnium ſiderum. Illam tuam diſtinctionem non probo.

Diſtinctus, a, um. unterſchieden. *Uſus.* Diſtincta alios intervalla, moræ, interpunctiones, reſpirationes delectant. Littora urbibus, pocula gemmis, cœlum ſideribus, oratio membris, & articulis diſtincta.

Diſtinguo, ſtinxi, ſtinctum, ere. unterſcheiden. *Syn.* Separo, ſegrego, disjungo, ſecerno, diſcerno, interrumpo, vario. *Adv.* Acute, dilucide, melius, ſevere. *Uſus.* Vera à falſis; quid inter naturam, & rationem interſit, diſtinguere. Orationem variare, & diſtinguere verborum, ſententiarúmque inſignibus. Rem ambiguam diſtinguere. Voluntatem à ſimulatione diſtinguere. Diſtinguere & ſegregare cauſam publicam à privata.

Diſtineo, es, ui, tentum, ere. aufhalten. *Syn.* Impedio, impeditum teneo.)(*Otioſus ſum, vaco.* *Adv.* Valde, vehementer. *Uſus.* Ex hoc colligas, quantâ occupatione diſtinear. Diſtineor tandem, & divellor dolore. V. *Impedio. Occupo.*

Diſto, as, are. entlegen ſeyn. *Syn.* Abſum: differo, diverſus ſum, intereſt. *Uſus.* Contraria ſunt, quæ plurimum diſtant, ùt vita mors; calor frigus. Mores hominis àb oratione, vultus àb animo diſtat. V. *Diſcrepo, Diſcordo, Diſſimilis, Longè.*

Diſtorqueo, es, torſi, tortum, ere. hinumbiegen. *Uſus.* Oculos diſtorquere.

Diſtortio, onis, f. Verruckung. *Uſus.* Diſtortio, & depravatio membrorum.

Diſtortus, a, um. verkrümmt. *Syn.* Contortus. *Uſus.* Sapientes, ſi vel diſtortiſſimi ſint, formoſi ſunt. Genus dicendi diſtortum. V. *Pravus.*

Diſtractio, onis, f. Zertrennung. *Syn.* Disjunctio. *Epi.* Summa. *Uſus.* Non eſt nobis ſocietas cum tyrannis, ſed potiùs ſumma diſtractio. *Pro* Evaga-

tione animi; aberratione mentis à proposito; animi tumultu, Ausschweiffung, Zerstreuung des Gemüths. *vulg. est.* V. *distractus.*

Distractus, a, um. zerreissen. *Syn.* Disjunctus, divulsus, alienatus. *Usus*, Vita à rei familiaris curâ, ambitionis labore distracta. Cæsar, & Pompejus malorum perfidiâ distracti, de imperio dimicant. *Sum distractus in oratione, vulgo est*, ich bin zerstreuet im Gebet; *Latinè efferas*: parùm attentus, animô vagus sum; à proposito aversus; inter precandum animus aberrat longiùs; evagatur liberiùs; cùm ad contemplandas res divinas me confero; animus peregrinatur longiùs; à suo proposito perturbatis cogitationibus abducitur. V. *Distraho*, *Cogitationibus distrahor.*

Distraho, is, traxi, tractum, ere. von einander ziehen. *Syn.* Avello, disjungo, dissipo, diduco.)(*Congrego. Usus.* 1. Naturâ cohærentia distrahere. Lacerare, & distrahere reliquias vitæ. Pugnam segregare, ac distrahere. 2. *Abstraho*, abziehen, absondern. A complexu matris filium distrahere. Non possum à te distrahi sine dolore. 3. *Transl. Animo ancipiti, & variis rebus occupato tribuitur*, von einem zweiffelhafftigen, oder beschäfftigten Gemüth. Industriam alicujus in plura studia distrahere. In deliberando animus in plures partes distrahitur. *Distrahere se*, sich distrahiren, eine angenehme Unterhaltung suchen, *vulg. est; Latinè dicas*: Animum à curis abducere; abstrahere à solicitudine animum; aberrationem â molestia quærere; à molestiis, curis aberrare; à feriis curis avocare animum; lenire curas aberratione animi; sibi se vindicare; respirare à negotiis.

Distribuo, is, ui, utum, ere. austheilen. *Syn.* Divido, partior, tribuo, dispenso, describo. *Adv.* Æqualiter, bipartitò, breviter, centuriatim, commode, commodissime, tributim, tripartitò. *Usus.* Pecuniæ maximæ distribuuntur. In tres distributa est sapientia. Regnum in provincias tribuere, describere, distribuere. V. *Divido, tribuo.*

Distributè. abgetheilt. *Syn.* Distinctè. *Us.* Nec distribute, nec ornate scribit.

Distributio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Divisio, partitio, descriptio. *Usus.* Temporum distributionem facere. Cœli distributio.

Distributor, oris, m. Austheiler. *Usus.* Distributores tabellarum.

Districtus, a, um. verstrickt. *Syn.* Strictus: occupatus, distentus. *Usus.* 1. Nunquam à laboribus districtior fui. Ejus vita ambitionis labore districta. 2. *Eductus è vagina*, aus der Scheide gezogen. Districti in Rempublicam gladii.

Distringo, is, strinxi, strictum, ere. verstricken. *Syn.* Constringo. *Adv.* Confestim. *Usus.* 1. Fraus distringit, non dissolvit perjurium. 2. Gladium distringere, den Degen ausziehen.

Disturbatio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Eversio. *Usus.* Disturbatio urbis.

Disturbo, as, avi, atum, are. zerstören. *Syn.* Dijicio, disjicio, demolior, dissipo, perverto.)(*Construo, compono, dispono. Usus.* Rem totam disturbavi. Judicium vi, & armis disturbare voluit. Vitæ societatem disturbat, qui fidem lædit. V. *Impedio, turbo.*

Ditesco, is, ere. reich werden. *Syn.* Dives fio. V. *Dives.*

Dithyrambus, i, m. *Genus carminis, in honorem Bacchi, quô Pindarus utitur.*

Ditio, onis, f. Gebiet. *Syn.* Imperium, potestas, jurisdictio. *Phras.* 1. *Urbs ea est sub ditione Cæsaris*, diese Stadt stehet unter Kayserlichem Gebiete. Urbs hæc sub tutela Romanæ magnitudinis acquiescit; In ditione & potestate Cæsaris tenetur; Romano paret Imperio; jura, legèsque à Rom. Imperatore accipit. 2. *Provinciam suæ ditioni subjicere*, ein Land unter seine Bothmäßigkeit bringen. Provinciam in ditionem suam redigere, sub ditionem subjungere; provincia potiri; ditione complecti; dominatum provinciæ occupare; armis sibi asserere, vindicare; subigere provinciam; ditionis suæ facere; ditioni suæ adjicere. V. *Imperium, Occupo. Usus.* DEI nutû, ac ditione omnia gubernantur. In ditionem redigere. Sub ditionem subjungere. In sua ditione ac potestate tenere. *Pro* regione, provincia, Land, *vulgi est.*

Dito, as, avi, atum, are. reich machen. *Syn.* Locupleto. *Phras. Rex ditavit hominem*, der König hat ihn bereichert. Divitiis auxit; fortunis cumulavit; amplificavit fortunas hominis; facultates auxit; fortunis locupletavit. V. *Divitiæ. Usus.* Urbs spoliis ditata, ac triumphis. V. *Locupleto.*

Diu. lang. *Syn.* Perdiu, multos annos, multos dies, magnam partem diei, per multas ætates, longô intervallô. *Phras.* 1. *Diu antè*, lang zuvor. Multô ante; permultum ante; jam pridem; dudum; multis ante tempestatibus. 2. *Diu post*, lang darnach. Longo ex intervallo; magno ex intervallo; post longam intercapedinem; post

poſt longum tempus; longo poſt tempore; cum temporis multum abiiſſet; tranſactô multorum annorum ſpatiô. *Uſus*. Quid eſt in vita hominis diu? V. *Duro*.

Divaricor, aris, atus ſum, ari. von einander ſpannen. *paſſ*. *Syn*. Cruribus diſtrahor. *Uſus*. Divaricari hominem, ac deligari jubet.

Divello, is, velli, vulſum, ere. hinweg-reiſſen. *Syn*. Diſtraho, ſeparo.)(*conjungo*. *Adv*. Ægrè. *Uſus*. Nemo eum à me divellet, ac diſtrahet. Magnô dolore à te divellor. V. *Separo*.

Divendo, is, vendidi, venditum, ere. verkauffen. *Uſus*. Bona ſua divendere, V. *Vendo*.

Diversè, unterſchiedlich. *Syn*. Variè, non unô modô, aliô atque aliô modô.

Diverſor, aris, atus ſum, ari. zur Herberg ſeyn. *Syn*. Apud hoſpitem ſum, verſor, utor hoſpitiô. *Uſus*. Tua in domo diverſabor. Vedius Romæ apud Pompejum diverſatus eſt admodùm lautè.

Diverſor, oris, m. Gaſt. *Syn*. Hoſpes, qui recipitur, qui divertit. *Uſus*. Caupo eum cum quibusdam diverſoribus aſſequitur.

Diverſoriolum, i, n. kleine Herberge.

Diverſorium, ii, n. Herberge. *Syn*. Hoſpitium. *Epi*. Aptum, peropportunum. *Uſus*. Varro villam illam ſtudiorum voluit, non libidinum diverſorium. Requieſcam in tuo ſermone, ut quodam opportuno diverſorio. Ex vita diſcedo, tanquam ex diverſorio.

Diverſus, a, um. unterſchiedlich. *Syn*. Varius, diſpar, non idem, diſtans, impar, diſſimilis, disjunctus, contrarius ferè, totus alter, alius, diſparilis.)(*Idem*. *Adv*. Longè, longiſſimè, maximè. *Uſus*. Hoc eſt diverſum à reliquis. Varia, & diverſa inſtituta, multum in ſe diſtantia. V. *Diſſimilis*, *alius*, *diſpar*.

Diverticulum, i, n. Weg-Scheide. *Syn*. Flexio viæ, anfractus. *Uſus*. Quæ diverticula, quas flexiones quæris? Fraudis diverticulum mox reperit. Ne diverticula peccatis darentur.

Diverto, is, verti, verſum, ere. einkehren, abweichen. *Syn*. Divertor, diverſor: de via decedo. *Uſus*. Apud hoſpitem, amicum divertere. Redeamus, unde divertimus. V. *Digredior*, *digreſſio*.

Dives, itis, *g. o.* reich. *Syn*. Locuples, copioſus, opulentus, pecunioſus, fortunatus, beatus, opibus affluens, omnibus copiis circumfluens, copiis præditus, omni copiarum genere abundans, divitiis affluens, benè nummatus, à re paratus, à re firmus, à divitiis inſtructus, omnibus rebus ornatus, copiis ampliſſimus, benè peculiatus; homo re amplâ, & prolixâ; pecuniâ princeps; cui ampliſſimæ fortunæ ſunt; cui effusè affluunt opes; divitiis potens, præpollens; qui copia argenti, aurique abundat; divitiis florens; opibus elatus; homo re, fortunisque auctior; cui fortunæ auctæ, & exaggeratæ; qui rem, qui copias, qui facultates habet; qui à fortuna inſtructiſſimus; à re familiari paratiſſimus; qui opibus valet, divitiis refertus, munitus; qui rem poſſidet ampliſſimam; opibus auctus eſt ampliſſimis; cui facultates, opes, copiæ ſunt maximæ; cui magnam bonorum copiam fortuna elargita eſt; qui fortunæ muneribus egregiè ornatus eſt; cui res domeſtica, familiaris ampla, & copioſa.)(*Pauper*. *Uſus*. Dives animus eſt, non arca. Soli ſapientes, divites. V. *Divitiæ*, *copiæ*, *pecunia*.

Divexo, as, avi, atum, are. plagen. *Syn*. Vaſto. *Adv*. Fœdè. *Uſus*. Omnia divexare, & diripere. V. *Vexo*.

Divido, is, viſi, viſum, ere. zertheilen. *Syn*. Diſtribuo, partior, diſpartior, diſpertio, in partes tribuo, ſeco, digero, diſtinguo, diſcrimino, diſtraho, ſegrego, excludo.)(*Conjungo*, *confundo*, *commiſceo*. *Adv*. Acutè, æqualiter, articulatim, ineleganter, infinitè, ſubtiliter, paſſim, ultro citroque, latè. *Phraſ*. *Dividere exercitum*, das Kriegs-Heer abtheilen. Bipertitò ducere; militem partiri; in multas, parvásque partes carpere; in diverſas regiones diſtrahere, diducere, latiùs diſtribuere; in duas partes abſcindere exercitum; dimittere plures manus; diducere militem; vires diſpartiri.

Dividuus, a, um. getheilt. *Syn*. Quod recipit diviſionem. *Uſus*. Diſſolubile, & dividuum eſt omne animal mortale. Materia dividua gignitur.

Divinatio, onis, f. Weiſſagung. *Syn*. Vaticinatio, augurium, prædictio, præſenſio, ſcientia rerum futurarum, auguratio,

ratio, ariolatio, oraculum, conjectura. *Epi.* Artificiosa, naturalis, opinabilis, vera. *Usus.* 1. Nescio, quâ animi divinatione hoc præsensi. Eò rem adducam, ut divinatione non sit opus. 2. *Genus causæ, quâ de accusatore constituendo quæritur.* Divinatio in Verrem. V. *Conjectura.*

Diviné. göttlich. *Syn.* Divinitùs. *Usus.* Multa diviné præsensa, & prædicta reperiuntur.

Divinitas, atis, f. Gottheit. *Syn.* Numen, summa præstantia. *Usus.* Aristotelis menti tribuit omnem divinitatem, astris alii. Ex divinitate sua animum genuisse DEUS credebatur. V. *DEUS.*

Divinitus. von GOtt, aus göttlicher Eingebung. *Syn.* Diviné, divinô numine. *Phras.* *Divinitùs id nobis auxilium oblatum est*, diese Hülffe ist uns von GOtt zukommen. Divinô munere, non humanô consiliô; donô deûm, velut cœlô dimissa illa auxilia venêre; velut divinâ virgulâ illa nobis bona suppeditata sunt. V. *Deô juvante.*

Divino, as, avi, atum, are. rathen, weissagen. *Syn.* Vaticinor, auguror, conjicio, futura significo, in posterum præsentio, præsagio, ariolor, oraculum edo, conjecturâ prospicio. *Adv.* Mirabiliter, naturaliter, prorsus. *Phras.* *Eam tempestatem multi antè divinârant*, dieses Ungewitter haben viele vorgesagt. Multis vaticinationibus, non sine instinctu aliquo, afflatúque divino, non sine mentis incitatione divinâ, ea prænuntiata sunt. Non tam aruspices, & fulguratores, nec tam interpretes ostentorum, augures, aut vates furiosi; sed viri sapientes, ac providi eam tempestatem augurabantur. Non somniorum conjectione, non variâ augurandi scientiâ, non prognosticis; non è fatidicorum, & vatum effatis incognitis; sed ex iis, quæ contra morem, ac leges fierent, impendentem Reipublicæ calamitatem, velut divinâ præsagitione præmonstrârunt, præcinuerunt, præsenserunt, præsignificârunt. *Usus.* Futura divinare. V. *Conjicio.*

Divinus, a, um. göttlich. *Syn.* Cœlestis. *Usus* 1. Homo divinum, ac cœleste animal à Philosophis quondam appellatus. Divina religio. Natura divina. 2. *Divinator*, *Magus*, Wahrsager. Falluntur sæpè divini, & Chaldæi. Melancholicos habére aliquid in animo divinum, & præsentiens, existimat Aristoteles. 3. *Excellens*, *illustris*, *minimè vulgaris*, trefflich, ungemein. Divinâ vir memoriâ, consilio, eloquentiâ, ingenio. Divinis me laudibus extulêre illæ cœlestes, divinæque legiones. Divina hominis autoritas.

Divisio, onis, f. Theilung. *Syn.* Distributio, partitio, divortium, dissidium, sectio. *Usus.* Causarum, orationis divisio in suas partes. Trium regnorum divisio, cœli, maris, inferorum.

Divisor, oris, m. Theiler. *Usus.* 1. Italiæ divisores. 2. *Qui tribubus candidatorum nomine pecunias dividit, ad suffragia corrumpenda.* Per quem sequestrem, quem divisorem tribus corrupta est? Pœna in divisores constituta.

Divitiæ, arum, f. Reichthum. *Syn.* Opulentia, ampla fortuna, magnæ fortunæ, atque copiæ; summa copia; opes & copiæ, omnium rerum abundantia.)(*summa inopia*, *paupertas.* *Epi.* Duces ad voluptatem & valetudinem bonam; inanes, ingentes, libidinosæ, maximæ, certissimæ, naturales, opportunæ, parabiles, veteres, illibatæque. *Phras.* 1. *Divitias quæris*, du wilst reich werden. In re familiari augenda totus es. Præter divitias nihil spectas. Totus in divitias incumbis. Tuum omne studium in quærendis opibus consumis, locas, constituis. Id unum agis, ut divitias tibi pares, compares, colligas, congeras. Eò tantum spectas, ut opes possideas; eò tuum studium dirigis, ut opibus abundes, affluas; eò studium tuum confers, ut divitiæ tibi abundent. Tuum consilium illud est, ut divitiæ tibi adsint maximæ; ut divitiæ tuam in domum omnes confluant; ut dives, ut copiosus, ut locuples, ut benè nummatus sis. Nihil tibi potius est, quàm ut sis multarum possessionum præsidiô munitus; ut à re familiari sis instructus, paratus, minimè inops; ut divitiis, copiis, opibus, fortunis abundes; ut cumulatè possideas, & uberrima sint omnia; ut omnium rerum ubertate floreas; ut fortunæ tibi sint amplissimæ. Opes aucuparis; opibus inhias; rem facere; facultates augére; amplificare fortunas, ea tibi cura est unica. Animus est opes parare, congerere, cumulare, accumulare, coacervare, corradere; conficere, rem familiarem magnis accessionibus augére; pervenire ad opes, colligere amplas facultates; omnibus vis ornamentis, omnibus præsidiis redundare; rem augére cupis; opes expetis fundatas

optimè, ac constitutas. 2. *Divitias habet amplissimas*, er hat sehr grossen Reichthum. Divitiis auctus, ornatus est amplissimis; opibus, ac fortunis viget, pollet, præstat, excellit; re utitur amplâ admodum, ac prolixâ; rem habet, tenet, possidet, nactus, indeptus est copiosam, uberrimam, benè magnam. Opes habet fundatas, atque optimè constitutas; pauci hominem excellunt opibus; opibus valet, præpollet. V. *Dives*. *Usus*. 1. Divitias expetere, quærere, parare. 2. Divitiis circumfluere; ad divitias perveni-re; divitiis augeri, ornari. V. *Bona, copia, abundo*.

Divortium, ii, n. Scheidung. *Syn.* Dissidium inter conjuges; discidium. *Epi.* Subitum. *Usus*. Quid audio, Lentulum fecisse divortium cum uxore? Multa doctrinarum divortia. Syria à Cilicia aquarum divortiis dividitur.

Diurnus, a, um. täglich. *Syn.* Quod ad diem pertinet, aut fit de die. *Usus*. Nullam partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis cepi. Annuum, menstruum, diurnum spatium. Diurni & nocturni metus & dolores.

Diutinus, a, um. langwürig. *Syn.* Diuturnus, longinquus. *Usus*. Errore, morbo diutino tenebatur. V. *Diuturnus*.

Diuturnitas, tis, f. Langwürigkeit. *Syn.* Longinquitas temporis, *vel* temporum; magnus numerus dierum. *Usus*. Diuturnitas pacis Rempublicam firmavit. Diuturnitas maximos luctus vetustate tollit. Diuturnitas gloriæ, memoriæ.

Diuturnus, a, um. langwürig. *Syn.* Diutinus, longus, longinqui temporis, longinquus. *Phras.* *Diuturnò morbò laboravit*, er ist lang kranck gelegen. Longinquo morbo implicatus jacuit; diutino morbo tenebatur; dolor morbi diuturnitate productus est; magnam anni partem ægrotabat. *Usus*. Nihil simulatum diuturnum. Diuturna sitis.

Divulgo, as, avi, atum, are. verkünden, unter die Leute bringen. *Syn.* Foràs effero, vulgo, pervulgo, in medium profero, edo, patefacio. *Phras.* *Rei fama ubique divulgatur*, die Sache wird aller Orten ausgebreitet. Fama rei totâ urbe discurrit; edocet vulgus. Fama rei omnium sermonibus teritur; celebratur; in vulgus effertur; vulgi rumoribus differtur, dissipatur; res in omnium ore, ac sermone, est, versatur. Manat per urbem rumor; non jam tacitè serpit per urbem rumor; percrebescit rei fama; crebris jactatur sermonibus. V. *Fama*. *Usus*. Librum divulgare. Inimici eam rem sermonibus divulgârunt. V. *Edo, fama, rumor*.

Divus, a, um. göttlich. *Syn.* Deus, homo divinus. *Usus*. Ad Divos castè adeundum. *Pro* Sancto, einen Heiligen, *minùs propriè adhibetur*.

Do, as, dedi. datum, dare. geben. R. *à* δῶ, *vel* δίδωμι. *Syn.* Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, trado, tribuo, dono.)(*accipio*. *Phras.* *Dat libenter*, er giebt gerne. In dando est admodùm munificus; omnia dilargitur; promit de suo; facilè erogat, concedit, annumerat, annuit, ministrat, præbet promiscuè, & benignè; cumulatè dat omnia. V. *Largus*, *dono*, *participo*. *Usus*. 1. Dare potestatem alicui, autoritatem. 2. *Verto*, ausrechnen. Dare aliquid laudi, honori, ignominiæ. 3. *Trado*, *dedo*, übergeben. Aliquem in caveam, pistrinum, custodiam, carcerem, mortem, laqueum, cruciatus dare. 4. *Committo*, ergeben, begeben. Se fugæ, labori, itineri, otio, deliciis, foro, somno dare. 5. *Confero*, sich begeben. Se in partes Cæsaris, in factionem, in consuetudinem, familiaritatem, amicitiam alicujus dare. Dare se ad lenitatem, ad dicendum, ad causas agendas. 6. Dare aliquid auribus; dare gratiæ alterius, *assentari*, heuchlen. 7. Dare pœnas, supplicium de se, Straffe bezahlen. 8. Impressionem, impetum dare, anfallen. Malum alicui, & incommodum dare, Ubel zufügen. 9. Dare verba, *decipere*, betrügen. 10. Pignori, fœnori aliquid dare, zu Pfand, auf Wucher geben. 11. Senatum alicui, actionem dare. erlauben, bey dem Rath zu erscheinen, einen Handel auftragen. Fabulam dare, eine Comœdie spielen. 12. Operam dare libris, litteris, magistro. Cœnam, solatium, negotium dare alicui.

Doceo, es, ui, doctum, ére. lehren. *R. à* δοκέω, *sentio*. *Syn.* Instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, disciplinam trado, informo. *Adv.* Diligenter, dilucidè, fideliter, ineptè, iracundius, laboriosius, latinè potissimùm, serò. *Phras.* *Docere adolescentes*, die Jugend unterweisen. Informare ad omnem humanitatem; rebus optimis instituere; imperitos condocefacere; scientiâ augére; optimis institutis imbuere; salubria monita tradere, disci-

disciplinæ assuefacere; artibus adolescentes instruere, erudire, tingere; ludum aperire juventuti litterarum; doctrinis adolescentes impertire; præceptis erudire; artes iis tradere; honestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare; doctrinis ingenia expolire; doctrinam, eruditionem suam in alios dispertire, transfundere; doctrinæ hæredes instituere, ac relinquere plurimos; ad bonas artes iisdem itineribus, quibus ipse ad summam eruditionis laudem perveneris, deducere. V. *Disciplina*, *Erudio*, *Instituo*, *Doctrina*. *Usus*. Quid te, asine, litteras doceam? Juventutem mercede docére. Docére, tradere, inculcare. Docére judicem de injuriis suis. Senectus adolescentes docet, & ad omne officii munus instruit.

Docilis, e. **gelehrsam.** *Syn.* Qui facilè, libenter, quæ docetur, arripit, intelligit, aptus ad disciplinas.)(*indocilis*. *Phras.* *Est docilis*, **er faßt leicht.** Ingenium nactus est facile; cereâ est indole, quam facile in quasvis figuras formes, fingas; quam nullô labore, nullô negotiô in omnem partem verses, flectas, inflectas; docilitatem habet; disciplinas omnes facilè arripit. *Usus*. Præbére se docilem ad aliquam artem, sententiam, disciplinam. Docilem facere auditorem.

Docilitas, tis, f. **Gelehrsamkeit.** *Syn.* Discendi facilitas. *Epi.* Humana. *Usus*. Qui docilitatem, memoriámque habent, ingeniosi vocantur. V. *Ingenium*, *ingeniosus*.

Doctè. **gelehrt.** *Syn.* Peritè, litteratè. *Us.* Satis doctè, ac peritè.

Doctor, oris, m. **Lehrer.** *Syn.* Magister. Præceptor, interpres. *Epi.* Intelligens, nobilis, summus, singularis, disjuncti, Rhetorici, summi, veteres. *Usus*. Græci dicendi artifices, & doctores. Sapientiæ doctores, & vivendi præceptores. *Doctor Ecclesiæ*, **ein Kirchen-Lehrer.** Religionis interpres, divinorum oraculorum interpres sanctissimus æquè, ac doctissimus; Christianæ sapientiæ princeps, ac magister. *Doctorem creare*, **einen zum** Doctor **machen.** Doctoris nomine, ac insignibus ornare, decorare; Juris, Theologiæ insignia tribuere; laureâ, cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare; Doctoris appellatione insignire; inter Juris Doctores; *vel* Doctoribus adscribere; in Doctorum Juris Ordinem referre, reponere, collocare; doctrinæ gradum, honores conferre eos, quos habet Philosophia amplissimos. *Doctorem fieri*, Doctor **werden.** Inter Juris Doctores cooptari; doctrinæ lauream, *vel* insignia capere, accipere; doctrinæ laureâ donari; doctrinæ insignibus decorari, cohonestari, potiri. Inter Sapientiæ Senatores admitti, adscribi; in Senatum Sapientum cooptari; in Juris Doctorum Ordinem adlegi; Jurium insignibus nobilitari; Juris Doctorum gradû, dignitate potiri; eorum insignibus exornari.

Doctrina, æ, f. **Lehre.** *Syn.* Eruditio, litteræ. *Epi.* Abundans, elegans, eximia, exquisita, facilis, fidelis, liberalis, magistra, vetus, mediocris, non moderata, multa, optima, perridicula, politissima, puerilis, reliqua, singularis, subtilior, summa, transmarina, uberior, vulgaris, ingenua, mala. *Phras.* Doctrinam sibi egregiam comparavit, **er hat es in der Gelahrheit weit gebracht.** Animum disciplinis omnibus egregiè excoluit; amplam rerum humanarum, divinarúmque cognitionem assecutus est; progressus in doctrinarum studiis fecit eximios; processus eos in artium cognitione fecit, nihil ut fugere ejus scientiam videatur posse; magnam rerum cognitionem mente complexus est; animô comprehendit; nullum doctrinæ genus est, quô ille pectus suum non conseverit; in doctrinarum studio multùm sanè promovit; processus in artium studio habuit sanè maximos. V. *Doctus*. *Usus*. In maximis occupationibus nunquam intermittit studia doctrinæ. Relaxare, recolere animum doctrinâ, & ad sapientiam præparare. Doctrinarum omnium studiosus. Homo omni virtute, & doctrinâ ornatissimus. V. *Litteræ*, *Disciplina*.

Doctus, a, um. **gelehrt.** *Syn.* Litteratus, eruditus, litterarum intelligens. *Phras.* I. *Est vir doctus*, **er ist ein gelehrter Mann.** Vir est doctrinâ egregiè excultus; litteris perpolitus; abundanti doctrinâ, atque optimarum artium studiis eruditus. Vir præclarâ ac reconditâ eruditione ornatus. Omnis antiquitatis peritus, Græcis & Latinis litteris institutus, à Philosophia instructior; omnibus artibus, quæ sunt liberô homine dignæ, omnibus ingenuis disciplinis, incredibili quâdam varietate rerum, ac copiâ præstans, doctrinâ nobilis & clarus; litteris impensè deditus, in bonarum artium studio præcellens; eleganti litteraturâ, à quo nemo nisi doctior redeat; doctrinâ liberaliter instructus; acerrimo

vir ingenio, exquisitáque doctrina; qui cum humanitate, & cum doctrina frequens habet commercium; vir omni liberali doctrinâ politissimus; vir cui multæ, & reconditæ sunt litteræ; in quo litteræ sunt plurimæ; litteris Græcis juxta, atque Latinis doctissimè eruditus. Illustris liberalibus studiis; egregius vir ingeniô, bonisque omnibus disciplinis ornatus; vir excellentis doctrinæ; in studiis doctrinarum egregius; litteris multis præditus, rerúmque variâ, ac plurima scientiâ; ingenio vir eleganti, & haudquaquam rerum, litterarúmque veterum indoctus; homo in omnium bonarum artium disciplinis impensè doctus; in studiis doctrinæ multi, atque celebrati nominis; vir in artium studiis liberalissimis, doctrinaque versatus; qui unus optimè norit, non nostra solùm; sed etiam Græciæ monumenta omnia; vir multarum litterarum; vir reconditæ, interioris, exquisitæ, singularis, non vulgaris doctrinæ, insignitè doctus. Venerabilis vir miraculo litterarum. 2. *Homo non admodùm doctus*, ein Mensch von geringer Wissenschafft. Litteris parcè aspersus, leviter tinctus; qui Musas vix à liminè salutârit; qui litteras vix primis, ùt ajunt, labris degustavit; qui in eruditorum natione nondum profiteri nomen audeat. 3. *Medicâ scientiâ doctus est*, er ist in der Artzney-Kunst sehr erfahren. Eruditus est medendi arte; sciens, peritus, intelligens est Medicinæ; longè processit in Medicinæ scientia. Medicinæ scientiam tenet, possidet, callet, ita est assecutus, ut paucos in ea arte pares reperias; Medicinæ scientiâ valet, floret, præstat, excellit. Medicinæ doctrinâ, cognitione, intelligentiâ cum paucis conferendus est, nemini est inferior. Nota ei præclarè Medicina est; patent ei, quæ multos latent ex Medicinæ scientiâ, ex medendi arte. Multum hausit ex iis libris, unde manat ejus scientiæ cognitio. Medicinæ scientiam planè complexus est, mente atque animo comprehendit; ingenio sibi aperuit, peperit, comparavit. V. *Peritus ingenium.*

Documentum, i, n. Beyspiel, Lehr-Stück. *Syn.* Admonitio, præceptum, exemplum, monumentum. *Epi.* Maximum. *Usus.* Cato documentum antiquæ virtutis, integritatis, prudentiæ. Hinc documentum cape, quid possit fortuna; documentum statuere, nequis imposterum &c. Jam àb adolescentia documenta dederas maxima, qui vir futurus esses. V. *Exemplum.*

Dodrans, antis, m. neun Untzen. *Syn.* Novem unciæ, seu rei integræ partes tres. *Usus.* Ejus fundi dodrantem emit.

Dogma, atis, n. Lehr, Meinung, Gebot. *Syn.* Decretum, scitum, præceptum; placitum. *Epi.* Commune, verum.

Dolabra, æ, f. Hobel. *Syn.* Instrumentum, quo dolantur ligna.

Dolenter. mit Schmertzen. *Usus.* Dolenter hoc magis dico, quam contumeliosè.

Doleo, es, dolui, ére. schmertzen, traurig seyn. *Syn.* Dolorem capio, *vel* accipio, condoleo, indoleo, mœreo, angor animô, dolore ardeo, ingemisco, acerbè fero, dolorem animô capio, molestiam capio, in dolore & mœstitia sum, dolor mihi accidit, in dolore sum, vel maximô mœrore potiùs. *Adv.* Graviter, impunè, intoleranter, levius, maximè, mediocriter, mirificè, pariter, postmodum, plus, proindè, valdè, præcipuè. *Phras.* 1. *Ea res valdè mihi doluit*, die Sache hat mich sehr geschmertzet. Ea res gravem mihi dolorem inussit; angebat animô mœrore necessariô & acerbô; sine acerbissimô animi sensû rem audire non potui; hausi dolorem acerbissimum, ferrémque graviùs, si novæ ægrimoniæ locus esset; dolor vocem mihi debilitat, atque intercludit; rei memoria animum mœrore opprimit; rei memoria meum pectus effodit; fixus animô hæret dolor; pungit, perfodit, pervellit animum dolor; sensi doloris vehementiam eam, ut vix consolabilis videretur ægritudo; quasi faces quædam doloris admovebantur animo. Tabescere, confici, macerari, disrumpi mihi dolore videbar. V. *Dolor*, *Crucio.* 2. *Doleo de tuis miseriis*, *vulg.* *Condoleo*, *compatior tibi*. ich habe ein Mitleiden mit dir. Doleo vicem tuam; commoveor miseriis tuis; gravissimè afficior casû tuô; miseriam tuam, meam puto; miseror fortunam tuam; doloris tecum sum particeps; misericordiâ tui capior, moveor, commoveor; calamitas tua in magnam me solicitudinem adducit; commiseror fortunam tuam; acerbe me angit, vexat, solicitat miseria tua. V. *Dolor*, *ango*, *solicitus*. *Usus.* De febricula filiæ tuæ valdè doleo. Tuum casum, luctúmque omnes doluimus.

Dolium, ii, n. Faß. *Syn.* Vas vinarium. *Usus.* De dolio haurire.

Dolo, as, avi, atum, are. hobeln. *Syn.* Dedolo. *Usus.* Homo è robore dolatus. Dolare orationem.

Dolor, oris, m. Schmertz. *R. à* δηλέω, *lædo.* *Syn.* Mœror, acerbitas, acerbus animi, *vel* corporis sensus, animi cruciatus. *Epi.* acerbus, acerbissimus, acris, alienus, apertus, asper, molestus, odiosus, difficilis, brevis, communis, conjunctior, vix consolabilis, diuturnus, domesticus, fictus, gravis, longus, gravior, gravissimus, humanus, instabilis, incredibilis, index profectionis suæ, ingenuus, intestinus, intolerabilis.)(tolerabilis. Inveteratus, justus, justissimus, lenis, levis, longinquus, longior, longissimus, longus, magnus, malus, major, maximus, mediocris, medius, minor, minimus, mirus, miserrimus, mœstus, mitior, molestus, muliebris, municipalis, naturalis, necessarius, nimius, novus, officiosus, perpetuus, pius, plebejus, præcipuus, præsens, præteritus, privatus, productior, sempiternus, stabilis, summus, tantus, verus, virilis, universus, asper, gravis, parvus, propior. *Phras.* 1. *Ea res mihi magnum dolorem attulit,* diese Sache hat mir einen grossen Schmertzen verursachet. magnum mihi dolorem dedit, fecit, inussit, incussit; ea res dolore me incendit; dolori mihi fuit maximo; magnô me dolore affecit, oppressit; magnum mihi dolorem peperit; perturbavit ea me res vehementer, afflixit, commovit; graviter ea res me pupugit, momordit, affecit. 2. *Gravis me invasit dolor,* es hat mich ein grosser Schmertz überfallen. Dolor me incredibilis incessit, incursavit; accepi ex ea re acerbissimum dolorem; mœrorem ex ea re hausi, suscepi, concepi gravissimum; dolor me arripuit, oppressit, vexavit molestissimus. 3. *Dolorem sustineo gravem,* ich leyde einen grossen Schmertzen. Dolorem acerbum patior. Dolorem ejusmodi fero, qui ferri vix possit. Dolorem incredibilem capio. sustineo, suscipio, traho, haurio; gravissimo dolore angor, conficior, exerceor, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frangor; acerbissimo dolore discrucior, divellor, disrumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, premor. Omnes mentis meæ partes dolor exagitat, divexat, perturbat, afficit. Concidit animus meus ictû doloris, vi curarum, ac solicitudinis, concursû molestiarum labefactatus, atque convulsus. Ita cecidit animus meus dolore perculsus, ut nulla res eum ad æquitatem possit revocare. Jaceo in mœrore, ac sordibus. Curis maceror; ægritudine contabesco. Vehementissimè solicitor, acerbissimè doleo; ægritudine animi ita laboro, ut sanari vix possim, *vel potius* planè non possim; ut spem salutis omnem amiserim, ut spes salutis omnino supersit nulla. Versor in summo dolore, ac mœrore; versor in mœrore, & sordibus. Mœrori me totum dedi; tristitiæ me totum tradidi; jacet animus mœrore oppressus; nihil me tristius; mœrore urgeor, laceror; dolore consumor; mœror meus non is est, quem ulla ratio mitigare, nedum exhaurire possit. Dolore intolerabili impedior, ardeo, tactus sum; dolori penè succumbo; æstuat animus dolore; dolore efferor, differor; doleo, ut nemo magis; incendor dolore. 4. *Morbi dolores sunt intentissimi* die Schmertzen der Kranckheit seynd sehr hefftig. Artus dolore ardent; artus vehementer laborant; morbi dolor me gravissimus arripit, excruciat, premit, opprimit; acer est doloris morsus; torqueor incredibilem in modum morbi doloribus; tanta est morbi acerbitas, tantusque dolorum æstus, ut animam me positurum credam; exedit, dilaniat viscera dolor intolerabilis; morbi summam sentio acerbitatem; in dolores incidi gravissimos; in summis doloribus jaceo; dolore correptus sum gravissimô. 5 *Ingenti mihi dolori est discessus tuus,* deine Abreise ist mir zu grossem Leydwesen. à te cum divellor, videor mihi partem viscerum abrumpere; desideriô amittendi sodalis tam amabilis immensum excrucior, affligor; gravior est omni suppliciô tuus mihi discessus; efferor dolore ex discessu tuo. 6. *Dolorem de peccatis habeo,* ich habe Reu und Leyd über meine Sünden. Præcipuo quodam dolore angor; lachrymas pœnitentis animi indices profundo; dolorem ex peccatorum memoria conceptum gemitû patefacio; dolore admissorum excrucior; ex recordatione criminum dolor animi nunc ingens nascitur; cum recordatione scelerum, dolor quoque animum subit. 7. *Dolorem ferre jam non possum,* ich kan den Schmertzen nicht mehr ertragen. Ferendo dolori jam non sum; impar dolori sum. Tantum doloris, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit; dolori succumbo; impares dolori vires meæ sunt; vires meæ dolore franguntur; vim doloris minimè sustinent; ad dolorem infirmæ sunt. Roboris in me tantum non est, ut acerbitatem tam gravem queam perpeti. 8. *Non decet virum, dolori se totum tradere,* es stehet nicht wohl auf einen Mann, wann er sich von dem Schmertzen gar zu viel

lässet einnehmen. Indulgére, parére, servire dolori; dolore auferri virô gravi indignum est; non decet virum, dolori ita fræna laxare; dolori ita cedere, ita se permittere; ita se totum dare, ut modum non reperiat. 9. *Quid dolorem tibi ipse renovas?* was erneurest du dir selbsten den Schmertzen? Quid dolorem tibi ipse refricas? sopitum excitas? quid dolorem, quem dies jam pæne sanaverat, renovas? quid dolorem, qui jam temporis longinquitate propemodùm evanuerat, extinctus erat, redintegras? quid obductam pæne cicatricem refricas? quid plagam, quæ in cicatricem jam propè coiverat, ipse renovas? quid ipse tibi unguis in ulcére es? 10. *Dolorem lenire,* den Schmertzen lindern. Dolorem exhaurire, mitigare, minuere, frangere, levare; dolorem detrahere; sermonis suavitate magnam alicui doloris partem abstergere, eripere, auferre. V. *Consolor.* 11. *Dolorem deponere,* den Schmertzen ablegen. Dolorem abjicere, depellere; à dolore tantisper aberrare; doloris oblivisci. *Usus.* Dolor me incessit, anfallen. Dolorem alicui dare, verursachen. Dolorem capere, empfangen. Dolori parére. nachgeben. Dolorem fovére, amplificare, vergrösseren. Dolore aliquem liberare, befreyen. V. *Mœror, angor, anxius, afflictus, tristis, consolor, doleo, contristor, solicitudo, cruciatus.*

Dolosè. betrüglich. *Syn.* Malitiosè, ex insidiis, ex occulto. *Usus.* Dolosè, malô dolô agere.

Dolosus, a, um. betrüglich. *Syn.* Malitiosus. *Usus.* Dolosis consiliis regnô pulsus. V. *Vultus astutus.*

Dolus, i, m. Betrug. *Syn.* Fraus, fallacia, machina, insidiæ, dolus malus.)(*bona fides.* *Phras.* *Dolum facere,* einen betrügen. Dolos commoliri, suere, consuere; adhibére dolos malos, & fallacias. Dolis aliquem ludere, ductare; circumvenire fallaciis, & præstigiis. V. *Decipio fraus, fallacia, astutia.*

Domabilis, e. * leicht zu zähmen. *Syn.* Qui domari potest.

Domesticus, a, um. Haußgenoß. *Syn.* Familiaris, intestinus, vernaculus, privatus, intimus.)(*externus, alienus.* *Usus.* Res familiaris, & domestica. Disciplina domestica. Domesticum, intestinum malum. Domestica exempla. V. *Familiaris.*

Domicilium, ii, n. Behausung. *Syn.* Domus, habitatio, sedes, tectum. *Epi.* amplissimum, aptum, divinum, honestissimum, pristinum, proprium, sacrum, stabile & certum, terrestre, universum. *Usus.* 1. Humana figura domicilium mentis. Domicilium Romæ collocavit, antè non habuit. 2. *Transl.* In hoc domicilio imperii & gloriæ. Urbs hæc domicilium superbiæ & luxuriæ. Domicilium in alterius auribus, *vel* humanitate collocare. V. *Domus.*

Domina, æ, f. Frau. *Syn.* Princeps, regina. *Epi.* dura, improvisa, vehemens, imperiosa, blandissima, gravis. *Usus.* Fortuna campi domina, & rerum humanarum. Prudentia domina & regina virtutum. Voluptates blandissimæ dominæ. Eine Frau im Hauß, *rectius dicetur* Hera.

Dominatio, onis, f. Herrschung. *Syn.* Dominatus, tyrannis, regnum. *Epi.* accommodatissima, aliena, non modo crudelis, sed ignominiosa etiam & flagitiosa, firma & moderata, jucunda & honesta, misera, nova, regia. *Usus.* Vita sub dominatione misera est. Quærere, sibi comparare, habére dominationem.

Dominator, oris, m. Herrscher. *Usus.* Rerum dominator DEUS.

Dominatrix, icis, f. Herrscherin. *Syn.* Domina. *Epi.* cæca ac temeraria. *Usus.* Dominatrix animi cupiditas.

Dominatus, ûs, m. Beherrschung. *Syn.* Dominatio, principatus. *Epi.* crudelis, impotens, novus, perpetuus, regius, superbus, deterrimus. *Usus.* Dignus dominatû omnium rerum. Dominatum Cæsar occupavit. Unius dominatû omnia tenebantur. Fortuna eum in summo dominatu locavit.

Dominor, aris, atus sum, ari. herrschen. *Syn.* Rerum potior, regno, dominatum teneo, populos dominatû premo, teneo, imperium in populos teneo, in ditione habeo; provinciam cum imperio obtineo; præsum eo jure, quod amplissimum esse potest; præsum eâ potestate, quæ potest esse maxima; imperito populis; imperiô urbem rego. *Usus.* Dominari in judiciis. Eloquentia in liberis urbibus dominatur, & floret. Dominari in suos. Ubi libido dominatur, modestia exulat. V. *Regno, Impero, Imperium, Ditio, Rego.*

Dominus, i, m. Herr. *Syn.* Imperator, Rex, Princeps, tyrannus.)(*servus.* *Epi.* agrestis & furiosus, amicior, amicissimus, bonus & assiduus, clarissimus, dispar, familiaris, ignarus, impudicus, invitus, molestus, novus, crudelis, sempiternus, summus, vetus, clemens, incolumis, improbus, justus. *Phras.* *Dominus est,* er ist gebietender Herr. Is est, penes quem summa potestas; qui omnia tenet; ad quem unum delata sunt omnia; qui tenet Rempublicam; in cujus potestate bona, fortunæque omnium; terrarum omnium rector. V.

Domi-

Dominor, *rego. imperium. Usus.* Senatus est Dominus publici consilii; Populus Rom. Dominus Regum, Victor, ac Imperator omnium gentium. DEUS animum, ùt dominum, & imperatorem præfecit obedienti corpori.

Domitor, oris, m. Bezähmer. *Epi.* facetior. *Usus.* Equorum domitores non verbera solùm adhibent, sed & pabulum subtrahunt.

Domo, as, ui, itum, are. dämmen, zähmen. *R. à* δομάω. *Syn.* Edomo, condocefacio. *Phras. Cupiditates domandæ sunt*, die Begierden muß man zähmen. Vitiosa natura comprimenda est; improbitas infringenda, frangenda, elidenda, ab feritate insita mitiganda est; effrænatæ libidines sub jugum sunt mittendæ; id agendum à quovis, ut effrænes cupiditates non frenos modò, sed & jugum accipiant. V. *Comprimo*, *coerceo*, *cohibeo. Usus.* Domuisti gentes immanitate barbaras. Equos domare verberibus. Domitas habére libidines. Animal ad mansuetudinem domitum. V. *Edomo.*

Domus, ûs, f. Hauß. *Syn.* Ædes, domicilium, tectum, penates, lares, sedes, focique patrii. *Epi.* æterna, aliena, ampla, angusta, antiqua, apertissima, & perhospitalis, cæca, cœlestis, ac divina, castissima, commune perfugium, communis, diligens, egregia, exornata, atque instructa.)(Nuda, atque inanis. Familiarissima, felix, fidelis, gratiosissima, honestissima, infamis, crudelis, facinorosa & libidinosa, plena integritatis, officii & religionis, inimica, instructior, & apparatior, lætissima, mœrens, locuples, & referta, locupletior, expers hujus injuriæ, locupletissima & amplissima, magna, pulchraque, ministra alicujus facinoris, modestior, naturalis, nota, notissima, & maximè hospitalis, operosa, optima, parva, paterna, pestilens, plena ornamentorum, plena signorum pulcherrimorum, plena dedecoris & flagitii, popularis, præclara, & plena dignitatis, prætoria, privata, pudica, pulchra, referta donis, Regia, religiosa, referta aleatoribus, plena ebriorum, stabilis, studiosissima, cupidissimaque salutis, superior, tota, vacua atque nuda, vacua suspicione, pura, venalis. Domus inanes, locupletissimæ, magnæ & nobiles. *Phras. Domum habebat Cicero lautam & elegantem*, Cicero hatte eine schöne Behausung. Utebatur domô cumprimis lautâ, & pereleganti; habitabat lautissimè; in ædibus Ciceronis neque lautitiam, neque elegantiam desiderares; erat in iis multum lautitiæ, & elegantiæ. Domus Ciceroni erat omnibus rebus instructa, atque exornata; domus ea non domino magis ornamento erat, quam civitati. *Usus.* 1. Domum ædificare plenam dignitatis, facere, convestire, reficere, restituere. 2. *Domo exire*, aus dem Hauß gehen. Excedere, emigrare, exulare, abesse. 3. *Domum ire*, nach Hause gehen. Domos inde discedunt; in sua tecta dilabi; domum se recipere; convertere se domum. 4. *Domi manére*, zu Hauß bleiben. Domò se tenére; non commovére se domô; expectare aliquem domum. 5. *Luxû domum exinanire*, exhaurire. Amico domum commendare. 6. *Familia*, Haußgenossenschafft. Offensam sibi domum reconciliavit.

Donatio, onis, f. ein Geschenck. *Syn.* Amicè, sponteque facta distributio. *Epi.* singulari impudentia prædita, nova, incredibilis, falsa. *Usus.* Donationem facere.

Donec. biß. *Syn.* Dum, quoad usque. *Usus.* Expectabo, donec ad locum venias.

Dono, as, avi, atum, are. schencken. *Syn.* Largior, munere afficio, munus do, affero; donum affero, muneribus orno; stipendiô afficio; condono. *Adv.* effusè, largè, sigillatim, publicè, consultè. *Phras. Ampliter illum, effusè, largèque donavit*, er hat ihn reichlich beschencket. Magna ei munera misit; amplissimis donis decoravit; opiparè hominem muneratus est; magnis muneribus eum sibi obligavit; magna præmia rei pecuniariæ ei tribuit; locupletem ex egente effecit; dono dedit ampla munera; munera illi amplissima condonavit; talenta aliquot illi muneri misit; donaria dedit non exigua; honorario, congiario illum impertivit, prosecutus est. Muneri amplum congiarium dedit; magnas largitiones fecit; amplas donationes contulit; magna fuit, magna usus est in illum liberalitate; magnis hominem muneribus sibi devinxit; quantamlibet hominis cupiditatem muneribus explevit. V. *Do*, *largior*, *munus. Usus.* Inimicitias suas Reipublicæ donare. Ciceroni populus Romanus immortalitatem donavit.

Donum, i, n. eine Gab. *Syn.* Munus. *Epi.* castum, regium, dignum, divinum, eximium, pulcherrimum, regale. *Phras.* 1. *Dona naturæ nactus est egregia*, er hat schöne Natur-Gaben. Egregia ei bona a natura, studio, fortuna data sunt; nihil non ei à doctrina, à fortuna delatum videtur; ita rebus habilis, ita liberaliter naturæ muneribus ornatus est, ut non natus, sed ab aliquo DEO fictus esse videatur; magnis dotibus ingenii, judicii, doctrinæ instructus est; quæ in eum natura ornamenta congessit, ea illum

apud omnes in magna laude, & gratia ponunt; magnis naturæ dotibus cumulatus; naturæ ornamentis ampliter instructus; egregiis, singularibus animi, corporisque dotibus præditus, ornatus. 2. *Dona naturæ perexigua sortitus est*, **er hat gar geringe Natur-Gaben.** à naturæ subsidiis pænè imparatus; naturæ donis præparce instructus; malè paratus à natura; nullis ornatus naturæ muneribus. V. *Natura. Usus.* Multa donis, muneribúsque conficiuntur. Donis Deorum iræ placantur. Philosophia donum Deorum.

Dormio, is, ivi, itum, ire **schlaffen.** *Syn.* Somnum capio, sopitus sum, quieti me trado, cubo. *Phras.* 1. *Dormitum se confert*, **er geht schlaffen.** Quieti corpus dat; quieti se tradit; somno operam dat; confert se cubitum; cubitum it; ad quietem se confert; lecto se commendat; corpus diurnis laboribus fatigatum, quieti mandat; strato se committit. V. *Cubo.* 2. *Totâ nocte dormivi*, **ich habe die gantze Nacht geschlaffen.** Altè & graviter dormivi, nec nisi cum sole experrectus sum; arctissimus me somnus complexus est; sopor graviter me oppressit; in lucem quievi; altè condormivi; stertebam in altum diem; artus languidos longô sopore placavi; gravatum animi anxietate corpus diuturnô somno refeci; gravi, altoque somno oppressus fui; somno liberalissimè acquievi; somno eam noctem indulsi liberaliùs; somno victus, quietem corpori haud parcè dedi. Nihilo arctiora erant somni tempora, quàm noctis; nox ea, quàm longa fuit, somni mihi copiam faciebat; corpus somno solutum sine curà totà nocte quievit; nox ea quieti data; alti quies erat somni; somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi; somnum in lucem extraxi; totam noctem somno transmisi; somno fessos artus pavi, irrigavi in multam diem. 3. *Hac nocte nihil dormivi*, **ich habe diese Nacht nichts geschlaffen.** Nihil erat somni; noctem hanc sine somno, vigilem, insomnem, somno vacuam, somnô expertem egi, peregi, duxi, traduxi. Nox ea mihi insomnis, inter insomnia abiit, effluxit; perpetuâ vigiliâ sum vexatus; insomnio laboravi; somni carpere nihil poteram; somnus nullus hac nocte ad oculos meos accessit; somnus hâc nocte effugit oculos meos; fugit ab oculis meis; nunquam se obtulit oculis meis; quietis nullam partem cepi; somnum hac nocte non vidi; hac nocte nunquam quievi; noctem totam pervigilavi; noctis partes mihi omnes, expertes somni fluxêre. Nox ea tota vigilem me habuit; somnum oculi non viderunt mei; somnum oculis non vidi meis; hac nocte oculi mei somno gravari, comprimi, claudi minimè potuerunt. V. *Somnus, obdormio, lectus, cubo. Usus.* Ex lassitudine dormire cœpi. Altè & graviter dormire.

Dormito, as, avi, atum, are. **schläffern.** *Syn.* Oscito, somnus me solicitat, somnus accedit, somnus instat, & deserit, in soporem identidem delabor. *Usus.* Dormitantem illam, & oscitantem sapientiam æstimo.

Dorsum, i, n. **der Rucken.** *Syn.* Aversa pars corporis.

Dos, dotis, f. **Heimsteuer.** *Usus.* 1. Multum torquetur debitione dotis. Dotem filiæ nubili conficere. Dotem dicere alicui. 2. *Ornamentum*, **Zierde.** Artem indotatam verborum dote ornavit, & locupletavit. V. *Donum.*

Dotalis, e. **zur Heimsteuer dienend.** *Usus.* Dotale matrimonium. Prædia dotalia.

Doto, as, avi, atum, are. **begaben.** *Syn.* Orno, dotem do. *Usus.* Virgo benè dotata.

Drachma, æ, f. 8. **nach anderer Meynung** $13\frac{1}{2}$. **Kreutzer.** *Syn.* Denarius, unciæ pars octava. *Usus.* Drachmas dare, petere.

Draco, onis, m. **Drach.** *Epi.* jubatus, lapideus, terribilis, tortus, torvus, totus. *Usus.* Patrimonium complexus, quasi thesaurum draco.

Dubie. **zweiffelhafftig.** *Usus.* Dubiè datum pro certo accipere.

Dubitanter. **mit Zweiffel.** *Syn.* Timidè, difficulter.)(*fidenter. Usus.* Verecundè, dubitantérque facere aliquid. Spe gloriæ sublata non dubitanter occidam.

Dubitatio, onis, f. **Zweiffel.** *Syn.* Hæsitatio, dubium, scrupulus. *Epi.* ignota, infinita, digna, minor, tenuissima. *Usus.* 1. *Dubitationem injicere*, & scrupulum, **einen Zweiffel machen.** Iter meum in dubitationem te adduxit; dubitationem tibi attulit, dedit, reliquit. 2. *Dubitatione æstuare*, jactari, **in Zweiffel stehen.** Id quidem dubitationem nullam habet. In illa re magna dubitatio est. 3. *Dubitationem tollere*, **den Zweiffel benehmen.** Dubitationem adimere, eripere; expellere omnem rei dubitationem;

nem; dubitationis nihil relinquere. Homo sine dubitatione deterrimus. Eum judices sine dubitatione absolvêre. V. *Dubito*, *Dubium*.

Dubito, as, avi, atum, are. **zweifflen.** *Syn.* Addubito, hæreo, ambigo, mihi in dubium venit, dubium mihi est, dubium habeo, animi pendeo, ambiguum habeo, in dubium venio: mihi diffido, timeo.)(*certo scio*, *confido*, *persuasus sum Adv.* diù, multùm, sanè, planè, rectè, valdè. *Phras.* 1. *Omnibus propè de rebus dubitat*, **er zweifflet fast in allen Sachen.** Nutat plerúmque animô; in contrarias sententias illi distrahitur in deliberando animus, affertque ancipitem cogitandi curam; implicatus ferè tenetur, nec firmum consilium capessit; suspensus suspicionibus, & dubitationibus tenetur. Aqua passim illi hæret; quid agat, dicat, respondeat, ipse nescit; titubantem, hæsitantem, labantem animô, & fluctuantem fere videas. Confusus animi & incertus, variis voluntatibus impellitur, & repellitur; sententiæ incertus perplexè fere de rebus judicat, omnia in incerto relinquit; non satis in promtu habet, quo se vertat, quid probet, quid rejiciat; non satis constat sibi; in dubio ponit omnia; animum in diversa versat. 2. *Quid agam dubito*, **ich zweiffle, was ich thun soll.** Ancipiti curâ distrahor, jactor, versor; animi pendeo, incertus animi sum; pendet animus; huc illuc inclinat animus, fluctuat, jactatur. Animus incertus est. Quid consilii capiam, utram in partem me dem, ignoro. Explicare consilium; expedire me ex hac deliberatione; exitum meæ cogitationis invenire non possum. Distrahunt me diversa consilia. In utrámque partem ita multa succurrunt, ut sit difficilis admodum, minimè expedita, minimè explicata, minimè explorata, minimè certa, perobscura, haud satis aperta deliberatio. Anceps valdè sum; dubius sum; teneor implicatus; dubitatio me tenet; difficilis mihi deliberatio est; variè distrahor; dubiâ cogitatione distrahor, in ancipiti curâ versor; nihil explico; explicare nihil queo; expedire me nequeo; valdè hæreo; exitum non reperio. Consilium capere nescio; consilium deest. Inops consilii sum; à consilio inops sum. Consilium diu frustra quæro; non dispicio; dijudicare nequeo, utram in partem me dem, utrum sit rectius, utrum conducibiliùs, utrum sit eligendum consilium; exploratum, apertum, certum non habeo, utri parti assentiam; lubricus mihi est ad deliberandum locus; in utramque partem animus inclinat; animus in consilio labat, nutat, non consistit; nihil habet explorati; explicata, explorata mihi non est consilii ratio; impedita mihi est consilii ratio; ancipitem gero animum; animô fluctuor; suspensus, & incertus cæca expectatione pendeo; animo sum suspenso; ancipiti deliberatione distrahor; quid consilii capiam, in incerto est; in dubio est animus; in hac causa mihi aqua hæret; incertus sententiæ sum; animi dubius sum; mihi in incerto relictum est; non satis constat animo; in incerto habeo; in dubio pono; huc atque illuc diversus, fluctuans agitor; inter fugæ, pugnæque consilium trepido; sententia nondum stare mihi potuit. *Usus.* Ille nihil tam veritus quâm ne dubitare videretur. In senatum venire non dubitavit. Illud, cave dubites. Non dubito, quin &c.

Dubius, a, um. **zweiffelhafftig.** *Syn.* Incertus, anceps, controversus, lubricus, ancipiti cogitatione distractus. Habens dubitationem.)(*Certus. Phras.* 1. *Dubium est, quis sit belli eventus futurus*, **es ist zweiffelhafftig, wie der Krieg ausschlagen wird.** In dubio est; est, cur dubitetur; dubitationem res habet; ambiguum est; in dubio versatur; in ambiguo, in ancipiti positum est; planè non constat; non patet, non liquet; apertum, perspicuum, dilucidum non est; dilucidè non patet; divinare non licet; certè conjicere, augurari, affirmare non licet; certa conjectura non est; exploratum non est, quis sit belli exitus futurus. Belli exitus suspensum adhuc habet animum; animum expectatione suspendit; suspensum me tenet, detinet. De belli eventu potest ambigi. In dubium vocari potest eventus belli; in dubium venire potest exitus belli. Exitus belli in dubitationem adduci potest. In utramque partem judicari de belli exitu potest. Anceps, dubia, ambigua, incerta, difficilis, admodum obscura, quæ obscuritatis & erroris habet plurimum, de belli eventu divinatio est; de belli eventu conjectura est non aperta, non simplex, non perspicua; de belli eventu parùm certa opinio est. Conjecturam de belli exitu facere cui licet? quò res belli casura sit; utram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit, intelligit, novit. Exitum belli certa ratio non ostendit, non promittit. V. *Incertus*, *Dubito*. 2. *Dubius est amicus*, **ein Freund, von dessen Treu man zweifflen konte.** Du-

bius, suspensæque ex fortuna fidei amicus; cujus incerta, ambigua, nec explorata satis fides; cui amicitia ex fortuna pendet; cujus fide niti haud tuto possis; cujus amicitia in casu posita est; fortunæ amicus, non hominis. *Usus*. In ea re minimè dubia tricatur. Eorum, quæ dubia sunt, rationes; quæ certa, exempla afferentur. Dubium non habeo.

Dubium, ii, n. Zweiffel. *Syn.* Dubitatio, difficultas, controversia. *Phras.* 1. *Dubium movit de ea re*, er hat von dieser Sache einen Zweiffel erwecket. Dubium fecit; rem in dubium vocavit, revocavit; rem in dubitationem adduxit; dubitationem injecit, attulit; scrupulum injecit; incertam rem effecit; rem in controversiam vocavit, adduxit, deduxit. 2. *Dubium de re exortum est*, es ist von dieser Sache ein Zweiffel entstanden. In dubium adducta res est; res in dubium venit; in controversiam, in contentionem venit; res in disceptationem venit; orta est de re controversia; de ea re controversia extitit; dubitari cœptum de re; res in dubium, in contentionem vocata, revocata est. 3. *Dubium esse de re potest*, man kan zweifeln von der Sache. Res dubitationem habet; in contentione posita est; in controversia versatur; in disceptationem cadit; res in conjectura posita est; in dubium, contentionem vocari potest; in disceptationem venire potest; res in disceptatione versatur. 4. *Rem in dubio relinquo*, ich lasse die Sache in Zweiffel. Rem in medio relinquo; in opinione relinquo; rem ùt incompertam, & in opinione positam in medio relinquo; rem ùt in incerto positam, & parùm exploratam affirmare mihi religio est. 6. *Sine dubio*, ohne Zweiffel. Sine dubitatione; dubitatione sublatâ; nullâ interpositâ dubitatione. 6. *Est in ea re magnum dubium*, es ist in dieser Sache ein grosser Zweifel. Nihil vidi, quod minùs explicari possit; residet ea de re non tenuis scrupulus; o rem odiosam, & inexplicabilem, in qua summa obscuritas! Ea res, cùm in consultationem venit, mihi tenebræ sunt, expedire non possum; ea res in diversum me trahit; suspensum me tenet, detinet; incertus sententiæ sum; animus mihi pendet, dubitatione æstuat. V. *Dubito*. *Usus*. Rem in dubium vocare. Dubium facere. Dubium non habere. Res in dubium venit; in dubio est; sine dubio tibi accedam. V. *Dubitatio*, *Dubius*.

Dubitantis formulæ. Manier, seinen Zweiffel vorzutragen. Quid ergo est? nondum satis constat, molestiæne plus, an &c. Age jam, molestiæ plus id afferet, an &c. Quid faciam, aut quô me pacto geram? Nunquam in majori dubitatione fui. Tria sunt autem: Arpinum eam, an Romam, an Tusculum? Quid igitur est? Romæ manebo, an Arpinum abeam? Utrum molestiæ plus, an periculi subibo? Molestiæ plus, an discriminis instet, incertum habeo, hæreo, res mihi in incerto est.

Ducenti, æ, a, orum. zweyhundert.

Ducenties. zweyhundertmahl. *Usus*. Sestert um ampliùs ducenties retuli.

Duco, is, duxi, ductum, ere. führen. *Syn.* Deduco, sumo. *Adv.* Extrinsecus, omnino, publicè, rectè, bipertitò, maximè, nimium, diù. *Phras.* *Duxit uxorem*, er hat geheyrathet. Uxorem sibi adjunxit; matrimonio sibi junxit virginem; domesticum fœdus junxit cum virgine. V. *Matrimonium*. *Usus*. 1. Viri fortes, qui ordines, exercitum duxère. 2. *Adduco*, *induco*, einführen. Ita me tua oratio ad credendum ducit. 3. *Judico*, *censeo*, *existimo*, davor halten. Ducere aliquem in hostium numero. Parvi, despicatui ducere; neminem præ se hominem ducere. Humana omnia infra se ducit. 4. *Produco*, *profero*, *protraho*, *traho*, verlängeren. Ducere tempus, ducere bellum. 5. *Derivo*, leiten. Ducere aquam per fundum alterius. 6. *Concipio*, schöpfen, fassen. Ducere, trahere, sumere opinionem, suspicionem in aliqua re. 7. *Obtineo*, nehmen, bekommen. Similitudinem ex aliquo ducere. Commendationem è scelere ducit. 8. *Abeo latenter*. heimlich sich hinweg machen. à gradibus, à domo se duxit. 9. *Rapio ad supplicium*, zur Straffe ziehen. Hominem duci jussit. 10. *Nuptiis aliquam mihi adjungo*, eine zur Ehe nehmen. Duxit Terentiam. 11. sich einnehmen lassen. Duci opinione, errore, laude, gloria. 12. *Promiscuè*, in verschiedener Bedeutnuß. Nomen à regione duxit. Spiritum & vitam ducere. Initium è re ducere. Vires ducere. Gloriæ, dedecori sibi aliquid ducere.

Ducto, as, avi, atum, are. betrügen. **Usus*. Ductare aliquem dolis. V. *Decipio*.

Ductor, oris, m. Führer, *Syn.* Dux, qui ordinem ducit. *Usus*. Quoties ductores

res nostri ad mortem non dubiam cucurrerunt.

Ductus, ûs, m. Leitung. *Usus.* Ductus aquarum. Ductus oris. Alterius ductû aliquid facere.

Dudum. vor längsten. *Syn.* Jam pridem, multis antè tempestatibus. *Usus.* Dudum circumrodo, quod devorandum est.

Duellum, i, n. Krieg. *Syn.* Bellum. *Epi.* justum, grave. *Usus.* Antiqui nomina contrahebant, ùt duellum, bellum. *Pro* Certamine singulari inter duos, ein Duell. *vulg. est.*

Dulcedo, inis, f. Süßigkeit. *Syn.* Dulcitudo. *Epi.* concepta, maxima. *Usus.* Dulcedine quadam gloriæ moti, commoti, capti, depravati juvenes. Voluptas maximâ dulcedine sensum movet. Pecuniæ dulcedine non capior. Ingenti dulcedine, summâ suavitate me tua oratio perfundit.

Dulcesco, is, ere. süß werden. *Usus.* Uva maturata dulcescit.

Dulcis, e, *g. c.* süß. R. à γλυκὺς. *Syn.* Suavis, charus, jucundus.)(*amarus. Adv.* valdè. *Phras. Dulce mihi est audire*, es ist mir sehr angenehm zu hören. cantus is sensui suaviter blanditur; sensus dulciter ac jucundè movet; dulcedine quâdam capior, perfundor, ista cùm audio. *Usus.* Epistola dulcissima. Ingenium ejus tam dulce, quàm acetum Ægyptium. V. *Suavis, jucundus, charus.*

Dulciter. süßiglich. *Syn.* Jucundè, suaviter.

Dulcitudo, inis, f. Süßigkeit. *Syn.* Dulcedo. *Usus.* Dulcitudo orationis. Gustatus præter cæteros sensus dulcitudine commovetur.

Dum. bis daß, da, so lang. *Usus.* 1. Hæc dum Romæ geruntur. 2. *Donec.* bis daß. Mane tantisper, dum redeam. Nihil ei longius videbatur, quàm dum nuncius rediret. 3. *Adhuc, nondum*, noch, noch nicht. Nihil dum audieram. Neque dum is locus satis. 4. *Dummodò*, wann nur. Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. Nihil mea curo, dum Rempublicam conservem. 5. *Quamdiu*, so lang. Utere rebus meis, dum velis.

Dumetum, i, n. ein Dorn-Wald. *Syn.* Locus dumis consitus, spinis abundans. *Usus.* Septum undique, & vestitum vepribus & dumetis locum quæsivi.

Dummodò, wann nur. *Syn.* Dum, dum tamen, si modo, dum ut, modo ut. *Usus.* Omnia negligunt, dummodò potentes evadant.

Dumosus, a, um. Dorn-ächtig. *Syn.* Spinosus, vepribus plenus. *Usus.* Locus, rupes dumosa.

Dumus, i, m. eine Dorn-Hecke. *Syn.* Spina.

Duntaxat. allein. *Syn.* Tantùm, solùm. *Usus.* Animô duntaxat vigeo.

Duo, æ, o, orum. zwey.

Duodecies. zwölffmahl.

Duodecim. zwölff.

Duodeni, æ, a. je zwölff. *Usus.* Duodena jugera.

Duodeviginti. achtzehen. *Syn.* Decem & octo.

Duplex, icis, *g. o.* zweyfach. *Syn.* Geminus. *Usus.* Duplices pupillas habet. Duplex est hominum genus.

Dupliciter. zweyfach. *Syn.* Bipertitò. *Usus.* Dupliciter me tuæ litteræ delectarunt. Ista dupliciter accipi possunt.

Duplico, as, avi, atum, are. doppeln. *Syn.* Gemino, itero. *Usus.* Duplicantur mihi curæ. Duplicatâ ex eo facto gloriâ discessi. Duplicata verba, & iterata.

Duplus, a, um. doppelt, noch so viel. *Syn.* Alterum tantum. *Usus.* Subire pœnam dupli. Duplô major, & alterô tantô major. Duplum, & triplum intervallum. Mulcta in duplum ibit, du wirst noch einmahl so viel zur Straffe geben.

Dupondius, ii, m. eine Müntz von ungefehr 4. Pfenning; nach anderer Meynung bis 6. Pfenning. *Syn.* Asses duo, libræ æris duæ.

Duresco, is, ere. hart werden. Durus fio. *Usus.* Humor aquilonibus durescit.

Duritas, tis, f. **Härte.** *Syn.* Severitas, duritia, acerbitas.)(*Lenitas*, *Comitas*. *Usus.* Duritas, severitas, mœstitia orationis. Quanta in hoc duritas, in illo comitas!

Duriter. **härtiglich.** *Usus.* Verba duriter translata. Duriùs accipere videris. Nihil dixi duriùs.

Duritia, æ, & Durities, ei, f. **Härtigkeit.** *Syn.* Firmitas, asperitas. *Epi.* immanis, virilis. *Usus.* Animi duritia, sicut corporis stupor. Duritia & patientia virilis. In summa parsimoniâ, & duritiâ vivere. V. *Severitas*, *asperitas*.

Duro, as, avi, atum, are. **verharren.** *Syn.* Maneo, diuturnus sum, stabilis permaneo, persevero. *Phras.* 1. *Tua hæc gloria non diu durabit*, **diese deine Glorie wird nicht lang dauren.** perpetua non erit, non stabit, non consistet. Vetustatem, ætatem non feret; æterna non erit; ad longinquum tempus non permanebit; non erit diuturna; fluxa nimium est, & caduca. 2. *Hæc si bella durabunt*, *actum est de salute patriæ*, **wann diese Kriege anhalten solten, so ist es mit unserm Vaterland geschehen.** Hæc si bella perpetua, diuturna, fixa erunt, si, quò cepere cursû, bella procedent; si longius producentur bella; nisi bello finis imponatur, nisi bella ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est. 3. *Tempestas totâ nocte duravit*, **das Wetter hat die gantze Nacht gedauret.** tempestas noctem totam tenuit, obtinuit; tempestas non nisi inclinatâ jam nocte posuit, remisit; tempestas non nisi aperiente se die conquievit, appetente die se fregit; à tempestate quies tota nocte non erat. *Usus.* Sensus moriendi ad exiguum tempus durat. V. *Persto*, *persisto*, *persevero*, *diuturnus*.

Durus, a, um. **hart.** R. *à.* δϱ́ύϊνος, *ligneus*. *Syn.* *Transl.* Crudelis, asper, inhumanus, incultus, ferreus, horridus, agrestis, vehemens, inexorabilis, implacabilis, importunus, naturâ asper, inclemens, immitis, animô agresti & durô.)(*mollis*. *Phras.* 1. *Homines duris assueti sunt*, **es seynd Leute, so eines rauhen Lebens gewohnet seynd.** durati usû armorum, invictô ad laborem corpore; in patientia laboris & periculi, ferrei propè corporis & animi; à parvulis duritiei & labori student; vitæ cultû sunt asperô; fatigatis humus cubile est, cibus eos, quem occupant, satiat; tempora somni arctiora, quam noctis sunt; multùm ab omni luxu abhorrent. 2. *Est homo durus*, **es ist ein rauher Mensch.** mollitiem dudum animô ejecit omnem; benignitas in eo clausa est; duritiæ se à puero dedit; ut vita, sic oratione durus est, & horridus; animô est inexpugnabili; asperi procul dubio animi est, ingeniô durô est, & inexorabili, quod nulla res frangat, nulla commoveat; durus est, & ferreus; duriter omnia, inclementérque agit. V. *Agrestis*, *asper*. *Usus.* Durum se & agrestem præbere. Durissima Reipublicæ tempora. Verbum durum, insolens. Moribus asper & durus. Dura servitus. V. *Inhumanus*.

Duúmviri, orum, m. **Obrigkeit, aus 2. Männern bestehend.** *Usus.* Duumvirûm judicium.

Duumviratus, ûs, m. **das Amt solcher 2. Männer.** *Usus.* Duumviratum gerere.

Dux, ducis, m. **Führer.** *Syn.* Qui ducit exercitum, ductor, imperator; signifer, præfectus, qui ducit ordines; autor. *Epi.* clementissimus, certior, diligentissimus, idoneus, illustris, major, memor aliorum, oblitus sui, novus, paratior, præstantissimus, summus, togatus, verus. Duces acerrimi, adversarii, audaces, boni, clarissimi, desperati, experti, firmi, fortes, improbi, improvidi, innumerabiles, nefarii, negligentes, nobilissimi, notissimi, parati atque armati, præstantissimi, publici, summi, non solum veteres, sed etiam recentes, vivi & incolumes. Dux certissima, nocturna, optima, molesta, mirifica. *Phras.* 1. *Universa civitas eum ducem sequebatur.* **die gantze Stadt hat ihm, als ihrem Anführer, gefolget.** Universa civitas ei regendam se dederat; ad ejus ductum se applicaverat; ad ejus ductum se cives omnes contulerant, adjunxerant. *Cæsar dux erat præstantissimus.* Cæsar **war ein vortrefflicher Feld-Fürst.** Cæsar præfuit exercitibus summa cum laude; imperator, rector exercituum, ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus. Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientiâ. Cæsar gessit bella suô ductû eâ virtute, ac vigilantia, non modò, ut non superiorem, sed nec omninò parem habuerit; nemo ut præstantior illô haberi posset. Cæsar erat, in quo tum summa rei bellicæ ponebatur. Cæsar erat belli artibus clarissimus; bellica laude, bellica virtute, altitudine animi, felicitate ante alios conspicuus. V. *Imperator*. *Usus.* Natura optima vivendi dux. Ducem se præbere facinoris. Dux & magister ad faciendum aliquid. Rationem ducem sequor.

Dysuria, æ, f. **Harn-Strenge.** *Syn.* Urinæ difficultas.

E, vel

E.

E, *vel* Ex. von, aus. *Usus.* 1. *Origines*, Herkommen. Eunuchi è Syria. Quidquid habuit, è disciplina habuit. 2. *Commodi usûs. utilitatis*, Nutzen. Erit id ex usu, erit è Republica. Decretum è Republica factum.

E regione. gerade gegen über. *Syn.* In conspectu, ex adverso. *Usus.* Luna cùm est è regione solis, deficit. Occurrunt sibi velut è regione contraria.

Eâ re. deßwegen. *Syn.* Propterea, ideò, ob eam rem. *Usus.* Is metuit, & eâ re fugit. Id quia turpe, eâ re non est faciendum.

Eatenus. in so weit. *Syn.* Hactenùs, usque dum, usque ad eum finem, usque eò, quoad; usque eò, ne. *Usus.* Ferre aliquem eatenùs, quoad ipse negligat. Jus eatenus exercuere, quoad valuere.

Ebibo, is, bibi, bibitum, ere. austrincken. *Syn.* Exhaurio. *Usus.* Ebibere sanguinem alicui.

Eblandior, iris, itus sum iri. etwas abschwätzen, herauslocken. *Syn.* Blanditiis extorqueo. *Usus.* Effice, eblandire, ut &c.

Ebrietas, tis, f. Trunckenheit. *Usus.* Inter ebrietatem, & ebriositatem multùm interest.

Ebriositas, tis, f. Vertrunckenheit. *Syn.* Habitus ebrietatis, *vel* affectio ebrietatis.

Ebriosus, a, um. vertruncken. *Syn.* Facilis ad ebrietatem. *Phras. Ebriosus est*, er ist ein versoffener Mensch. Gurges atque helluo est; qui vinô se ingurgitare, replère, obruere, devincire soleat; vini pernicies, vini nimius; vini immodicus; ebrietati deditus; in potationibus assiduus; natus ad vina perdenda; cui tempus nullum sobrio relinquitur; temulentiæ nota infamis. *Usus.* Stilponem ferunt & ebriosum, & mulierosum fuisse. V. *Vinolentus, ebrius.*

Ebrius, a, um. truncken. R. *ab* ὄμβριος, *humidus.* Syn. Temulentus, vinolentus, vinô languidus, vinô obrutus, vinô madens, languens, confectus.)(*sobrius, siccus. Phras. Vinô mersus jacet*, er ist betruncken. Nondum hesterni convivii crapulam exhalavit; crapulâ gravis & impos est; vini adhuc plenus est, vinô obrutus, vinô sopitus, vinô gravatus est; sensus merô adhuc victi jacent; gravata ebrietate mens est; mero incaluit; appotus probè est; invitavit se in cœna largiùs; Bacchus hominem irritavit; vino rationem obruit; vino mentem mersit, sepelivit? vino se oneravit intemperantius; crapulâ, ac capitis errore titubat; vino oppressus, sepultus est; vino gravis est; vino madet; plenus crapulæ est. V. *Vinolentus bibo. Usus.* Apud se ebrium factum esse dixit.

Ebullio, is, ivi, ire. aufwallen. *Syn.* Effervesco. *Transl.* Jacto, ostendo. *Usus.* Solent illud ebullire Stoici; virtutes ebulliunt, & sapientiam.

Ebur, oris, n. Helffenbein. *Syn.* Dens elephantis. *Epi.* Castum, donum Deo gratum, non inutile, crebrum. *Usus.* Tecta ebore, & auro fulgentia.

Eburneus, a, um. helffenbeinern. *Syn.* Ex ebore. *Usus.* Signum æneum, eburneum, marmoreum.

Ecce. siehe. *Syn.* En. *Usus.* Ecce litteræ de Varrone. Ecce autem nova turba, & rixa! Ecce miserum hominem!

Ecclesia, æ, f. die Kirche GOttes. Rectè credentium cœtus, congregatio; Respublica Christiana. *Ecclesia Romana*, die Römische Kirche. *Phras.* Ecclesia Orbis terrarum Princeps, & Magistra. Arx Reipublicæ Christianæ. Religionis Christianæ arx, ac sedes. Ecclesiarum omnium Princeps, ac Mater. Veritatis Magistra, ac morum custos Ecclesia; Princeps Religionis, ac divinæ mentis interpres Ecclesia; Pontificum Sedes. *Ecclesia nascens*, die erste Kirche. Primordia Christianæ Reipublicæ. Nascentis Ecclesiæ incunabula; aureum nascentis post Christum pietatis sæculum; Ecclesiæ orientis, lactentis sæculum. *Vulg. Primitiva Ecclesia. Ab initio Ecclesiæ*, von Anfang der Kirchen. Ab exortu nascentis Ecclesiæ; ab ipsis Ecclesiæ incunabulis; ab institutis Christianis sacris; à Christianæ Religionis

exordio. *Ecclesia Cathedralis*, Dom-Kirche. Ædes sacra primaria; Episcopi sedes; templum summum. *Ecclesias visitare*, die Kirchen besuchen. Religionis causâ ædes sacras obire; pietatis causâ ad loca sanctimoniâ nobiliora contendere; urbis templa veteri religione sacra obire. Sacra loca venerari, veneratione prosequi. V. *Templum*.

Echo, *ûs*, *f.* Widerhall, Echo. *Syn.* Saxa, & solitudines voci respondentia; vox aut sonus repercussæ; valles clamoribus repercussæ. *Phras.* *Hic est Echo*, da giebt es einen Echo. Redditur clamor jugis montium, vastísque saltibus repercussus; circumjecta nemora, petræque, quam accepêre, vocem multiplicatô sonô referunt; vocibus juga montis, collésque resonant; montis anfractû repercussæ redduntur voces; montium flexus, & concavi vallium sinus voces reciprocant; saxa, rupésque voci respondens.

Eclipsis, is, f. Finsternuß. *Syn.* Obscuratio, defectio solis, aut lunæ; defectus, deliquium solis; labor lunæ. *Phras.* 1. *Eclipsis lunæ est*, Monds-Finsternuß. Luna incidit in umbram terræ; luna, è regione solis interpositu, interjectúque terræ deficit; luna laborat; deficitur lumine; sole premitur; nitorem sideris condit; lumen omne fœdat; luna languescit, hebescit. 2. *Eclipsis solis erat*, es war eine Sonnen-Finsternuß. Solis orbis minui visus est; nox interdiu visa intendi; nox interdiu Cœlo obtenta.

Ecquando. wann. *Syn.* Quando.

Ecquis, æ, od. ? wer? *Usus.* Ecquo de homine hoc ais? ecquid narras? ecquid animadvertis horum silentium?

Ecquisnam, ænam, odnam. und wer?

Ecstasis, *is*, *f.* Verzuckung. *Syn.* Mentis, animi à corpore secessus, alienatio; mentis à sensibus evocatio. *Phras.* A se, à sensibus secedere, discedere; abstrahi à sensu mentis; in contemplationem cœlestium tota mente rapi; à sensibus avocari, verzuckt werden. V. *Abstractus*, *Alienatus*.

Eculeus, i, m. Folter. *Usus.* Ponite vobis ante oculos vincula, verbera, eculeum, carnificem, tortorem.

Edacitas, tis, f. Fräßigkeit. *Syn.* Vitium ventris, & gutturis. *Usus.* Morbus edacitatis.

Edax, acis, *g. o.* fräßig. *Syn.* Vorax. *Usus.* Edacem hospitem amisisti. V. *Vorax*, *gula*.

Edera, æ, f. Epheu. *Usus.* Omnia convestivit ederâ.

Edico, is, dixi, dictum, ere. aussagen, angeben. *Syn.* Indico. *Usus.* Consul senatum, comitia, conventum sociis, justitium edixit. Prætor edixit.

Edictum, i, n. Befehl. *Syn.* Decretum, interdictum. *Epi.* Æquum, atrox, improbum & inhumanum, inimicum, novum, peculiare, præclarum, provinciale, recens, repentinum, severum, totum, translativum, uberrimum & quæstuosissimum, urbanum. Edicta acerba, duriora, jucunda, molesta, nova & inaudita, præclara, prætoria, superiora. *Usus.* Qui Romæ edictum totum, omnia decreta evertit. Ex edicto in possessionem veni. Edictum edicere, scribere, componere, proponere. Edictô aliquid sancire. Edictum nequis cum telo servus sit. Pronunciat pœnam in armatos servos, & ne cum armis incedant, vinculorum minis, mortísque edicit. V. *Decretum*.

Edisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Syn.* Memoriæ mando. *Usus.* Homerum ediscat, habeat in ore puer suavissimus. V. *Disco*, *memoriter*.

Edissero, is, serui, ere. auslegen, heraussagen. *Syn.* Expono. *Usus.* Non edisseram, quis rei finis fuerit. V. *Dissero*.

Editio, onis, f. an Tag-Gebung. *Usus.* Ista editio summam habet acerbitatem.

Edititius, a, um. durch Stimmen erwählt. *Usus.* Edititios tantùm judices secutus sum.

Editus, a, um. hervorgeben. *Phras.* 1. In vulgus editus. 2. *Altus*, hoch. Locus editus, atque præcelsus.

Edo, is, edidi, editum, ere. herausgeben. *Syn.* Facio, profero, divulgo. *Adv.* Magnificè, libenter. *Phras.* *Librum edam*, ich werde ein Buch ausgeben lassen. Librum emittam; faciam, ut id opus tandem appareat; forâs dabo; faciam, ut exeat liber meus; in publicum dabo librum; pervulgabo, divulgabo; in vulgus edam; in lucem prodam; exire, prodire lucubrationes meas patiar; in lucem dabo, edam, committam luci; juris publici faciam, vulgabo. *Usus.* 1. Edere clamores, magnam ruinam, facinus atrox. Edere exemplum severitatis. 2. *Divulgo*, kundbar machen. Libros edere. Apollo Oraculô edidit. Voluit, ut ipsi tuum nomen ederem; ut facti socium ederem. 3. Animam edere, sterben. Partum edere, gebähren. Ager molliores fœtus edit, hervorbringen.

Edo, is, edi, esum, ere, essen. *ab* R. ἔδω, essen. *Syn.* Comedo, cibum capio, cibum sumo, cibô utor; famem depello, expleo, sedo; cœno. *Usus.* Jucundè, opiparè, apparatè edit, & bibit. V. *Comedo*, *Cibus*, *Vorax*, *Dapes*.

Edoceo, es, ui, doctum, ere lehren. *Syn.* Doceo, patefacio, certiorem facio. *Us.* Id magis verisimiliter, quod usus reâpse experiendo edocet. V. *Doceo*.

Edolo, as, avi, atum, are. aushobeln. *Syn.* Dolo. *Usus.* Orationem edolavi.

Edomo, as, ui, itum, are. meistern. *Syn.* Domo. *Phras.* *Carnem edomare*, das Fleisch bezähmen Corpus vigiliis, *vel* labore frangere; corpus atterere; corpus pœnis spontè susceptis affligere, divexare, macerare, subigere; corpus asperè, contentéque habere; duriter accipere; inclementer tractare V. *Domo* *Disciplinam facio*, *Mortifico*. *Usus.* Vitiosam naturam, oppressam & edomitam habere.

Edormio, is, ivi, itum, ire. ausschlaffen. *Syn.* Ope somni conficio. *Phras.* *Edormivit crapulam*, er hat den Rausch ausgeschlaffen. Emôvit crapulam; somnum unâ & crapulam sepelivit; mentem gravatam ebrietate quies illi reddidit; crapulam exhalavit; ebrietatem somnô discussit. *Usus.* Edormi crapulam, & exhala.

Educatio, onis, f. Auferziehung. *Syn.* Institutio, disciplina. *Epi.* Non dissimilis animantium, puerilis. *Usus.* Institutus liberaliter educatione, puerilique doctrina. V. *Educo*.

Educator, oris, m. Ernehrer. *Syn.* Altor, nutritius. *Usus.* Omnium rerum sator, altor, educator DEUS.

Educatrix, is, f. Ernehrerin. *Syn.* Nutrix. *Usus.* Harum rerum educatrix, & nutrix est sapientia.

Educo, as, avi, atum, are. auferziehen. *Syn.* Alo, nutrio, instituo. *Adv.* Ingenuè, liberaliter. *Phras.* *A me educatus est*, er ist von mir erzogen worden. Me educatorem habuit; mea in familia educatus ingenuè, & institutus est. Omni industriâ eum, non humili cultû, in gremio veluti meo, & sinu educavi. Amavi pro meo, ingenium ejus enutrivi, præceptis utilissimis & saluberrimis finxi; claram ei ad omnem virtutem lampadem accendi. Puerum à parvo eductum habui pro meo. Eductus in manibus meis est; educationi ejus ipse præfui, optimísque moribus imbui. Ex mea institutione, disciplina ille prodiit. V. *Alo*. *Usus.* Non est boni parentis, quem procreârit & educârit, non vestire & ornare.

Educo, is, duxi, ductum, ere, ausführen. *Syn.* Extraho, duco, libero. *Usus.* 1. Educere in aciem copias. Grandem molem, turrim educere. Educere aliquem in jus. 2. *Educare*, auferziehen. Qui puerum me sibi eduxerunt. V. *Extraho*.

Effari, effatus sum, sagen. *Syn.* Loquor, enuntio. *Usus.* Nullum verbum effari potuit.

Effatum, i, n. Spruch. *Syn.* Pronunciatum. *Epi.* Verum, aut falsum, incognitum. *Usus.* Effata Philosophorum.

Effectio, onis, f. Das Werck. *Syn.* Effectus, efficientia.

Effector, oris, m. Ursacher. *Syn.* Perfector, architectus, molitor, creator, autor. *Epi.* Optimus, præstantissimus, *Usus.* Stylus optimus dicendi effector, parens, magister. DEUS mundi molitor, omnium rerum effector.

Effectrix, icis, f. Ursacherin. *Syn.* Pecunia est effectrix multarum voluptatum.

Effectus, ûs, m. Würckung. *Syn.* Quod effectum est. *Usus.* Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Radicum vim & effectum ignoramus.

Effero, fers, extuli, elatum ferre. hinaustragen. *Syn.* Edo. *Adv.* Aliquando se, altius se, insolenter, insolentius, amplissimè, supremo die, foras, longissimè, membratim, conjunctè. *Usus.* 1. Ager uberiores fructus effert. 2. *Profero*, *educo*, hinaussetzen, hinausführen. Pedem domo extulit. Filius patrem extulit *ad sepulchrum*. Demersam patriam efferre, begraben, zum Grabe tragen. 3. *Extollo*, *celebro*, erheben, loben. Laudibus aliquem in Cœlum efferre. Ad summum imperium, ad summam gloriam aliquem efferre & extollere. Quos fortuna evexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem, ne insolenter se efferant. 4. *Afficio*, sich lassen einehmen. Dolore, ira, gaudiô, lætitiâ efferri, extra se ferri. Cupiditatibus efferri. 5. *Promo*, *pronuncio*, vorbringen. Efferre sententiam gravem verbis inconditis. 6. *Vulgo*, *divulgo*, fundbar machen. Cave, hæc foras efferas, ut ad vulgi aures perveniant. Ne has meas ineptias efferatis.

Effero, as, avi, atum, are. wild machen. *Syn.* In iram accendo, rabiem accendo. *Usus.* Homines non patiuntur, terram immanitate belluarum efferari.

Gen-

Gentes immanitate efferatæ. In hominis figurâ animô efferatô. Barba promissa speciem oris efferârat.

Effervesco, ferbui, ere. aufwallen, aufbrennen. *Syn.* Ebullio, erumpo. *Adv.* Vehementius. *Usus.* Nimium efferbuit hujus ferocitas, & in gerendis inimicitiis pertinacia. Undæ comitiorum, ut mare profundum effervescunt. Effervescere in aliquem, & erumpere. V. *Praeceps, impetus, ira.*

Efficacitas, tis, f. Krafft, Nachdruck. *Syn.* Virtus, efficientia, efficiendi facilitas, facultas. *Usus.* Tantum habet in libidine artis, & efficacitatis. V. *Facultas.*

Efficax, cis. *g. o.* kräfftig. *Syn.* Qui multum habet efficacitatis. *Usus.* Nôsti, quàm tardus, quàm parùm efficax, quàm cunctator sit.

Efficienter. würcklich. *Usus.* Quod cuique efficienter antecedat.

Efficientia, æ, f. Würckungs-Krafft. *Syn.* Vis efficiendi. *Usus.* Causæ in se continentes efficientiam naturalem. Cùm solis pulchritudinem, & efficientiam miraretur.

Efficio, is, feci, fectum, ere. auswürcken. *Syn.* Facio, re ipsâ efficiens sum, effector sum, effectûm do, aliquid præsto, persequor, concludo, conflo, effero. *Adv.* Æqualiter, artificiosius, cautius, difficilius, facilius, funditus, libidinosè, mirabiliter, necessariò, perturbatè, plurimum, planè, politè, propemodum, quamprimum, subtiliter, latenter, maximè, meliùs, omninò. *Phras.* *Utinam in tuâ causa aliquid efficiam!* wolte GOtt, ich könte in deinem Handel etwas ausrichten! Utinam in causa tua quoquô modô aliquid conficiam; rem è tua sententia conficiam; negotium tuum benè geram; in rebus tuis aliquid proficiam; operæ pretium faciam; exitum aliquem reperiam; eniti aliquid, & navare liceat; aliquid momenti faciam; irritô inceptô ne cogar abscedere; rem ad effectum adducam; in causâ tuâ aliquid promoveam; rem tibi explicatam dem; efficacitatis aliquid habeam; rem tibi effectam reddam, tradam; de negotio utinam aliquid extricem! *Usus.* 1. Nihil hominum auribus, nihil posterorum memoria dignum effecit. Admirationes, & clamores efficere. Enitere, labora, effice, ut &c. Mandata efficere. Mirabilia facinora effecit. Usus progrediens familiaritatem effecit. Magnos progressus efficiebat. 2. *Concludo,* daraus schliessen, beschliessen. Efficere, & concludere orationem. Minutis interrogatiunculis, quod proposuit, effecit. Argumentis & ratione assensum effecit. V. *Autor.*

Effictio, onis, f. Abbildung. *Usus.* Effictio corporis cujusdam figuram verbis exprimit.

Effigies, ei, f. Bild. *Syn.* Species, imago, simulacrum. *Epi.* Eminens virtutis, expressa, polita summis ingeniis, solida, germana. *Usus.* Filius effigies moris, sermonis, animi mei humanitatis & probitatis tuæ. Eminens virtutis effigies. Virtutum effigiem posteris relinquere, summis ingeniis expressam & expolitam. V. *Imago.*

Effingo, finxi, fictum, ere. abmahlen. *Syn.* Exprimo. *Usus.* Formam alicujus, & mores effingere. Oris lineamenta in tabula effingere. Effingere animô, quæ memoriâ tenere velis. V. *Fingo.*

Efflagitatio, onis f. Begehren. *Syn.* Petitio, postulatio. *Epi.* Infulsa. *Us.* Omnium efflagitatio una fuit. V. *Flagito.*

Efflagitatus, ûs, m. Begehren. *Syn.* Efflagitatio.

Efflagito, as, avi, atum, are. hefftig begehren. *Syn.* Vehementer, magnoperè flagito. *Usus.* Auxilium efflagitare & misericordiam. Cùm epistolam à me convitiô efflagites. V. *Peto.*

Efflictim. * hefftig. *Syn.* Valdè, vehementer. *Usus.* Efflictim deperire aliquem.

Efflo, as, avi, atum, are. hinausblasen. *Syn.* Emitto, flo. *Adv.* Graviter. *Usus.* Agere animam, & efflare, V. *Flo.*

Effloresco, is, florui, ere. ausblühen. *Syn.* Splendesco, eluceo, eniteo, exisito, mano. *Tribuitur iis, quæ cum copia quadam & venustate, ex alio, ut flores ex caliculis se exerunt, & evolvunt.* *Adv.* Penitus. *Usus.* E multa rerum cognitione oratio efflorescit; è familiaritate amor, ex asperitate vitæ castimonia efflorescit. Efflorescere laudibus ingenii. V. *Floreo.*

Effluo, is, fluxi, ere. ausfliessen. *Syn.* Elabor, excido, abeo.)(*Influo.* *Adv.* Planè. *Phras.* *Rhenus in mare effluit,* der Rhein-Strohm fliesset in das Meer. In mare editur; in mare se evol-

evolvit; mari miscetur; in mare se exonerat; in mare præcipitat; mare Rheno flumine augetur; in mare lapsu suô profluit, & infertur Rhenus; in mare devolvitur. V. *Flumen*. *Usus*. Animô, memoriâ dudum illa effluxêre, quæ tu arcana putabas. Vita, ætas, tempus, voluptates effluunt, & momentô dilabuntur. Cum sanguine vita effluxit. Nihil mihi deest, nec abundat, aut effluit. V. *Fluo, elabor, tempus*.

Effodio, is, fodi, fossum, ere. **aushöhlen, ausgraben.** *Syn*. Eruo, terram altiùs molior. è cavernis terræ metalla elicio. *Usus*. Marcelli memoria meum pectus effodit. Aurum effodere. V. *Fodio*.

Effœminatè. **verzagt.** *Syn*. Muliebriter.)(*fortiter*. *Usus*. Cave, nequid effœminatè facias.

Effœminatus, a, um. **verzagt, weibisch.** *Syn*. Qui animum gerit muliebrem.)(*fortis, virilis, durus*. *Usus*. Homo effœminatus, impudicus, mollis, fractus, abjectus, humilis, submissus. V. *Mollis, Voluptas*.

Effœmino, as, avi, atum, are. **weibisch machen.**)(*corroboro*. *Phras*. *Sic effœminantur homines*, **so werden die Leute weibisch gemacht.** His rebus animi relanguescunt, & virtus remittitur; animi emolliuntur; vigor animi otii dulcedine, & variis voluptatum delinimentis extinguitur; sic robur animi elanguescit; muliebres animi induuntur. *Usus*. Effœminârunt aërem, quem Junoni tribuerunt Poëtæ.

Effœtus, a, um. **ausgemergelt.** *Syn*. Exhaustus, confectus, debilis. *Usus*. Intemperans adolescentia senectuti corpus effœtum tradit.

Effrænatè. **freventlich.** *Syn*. Temerè. *Us*. Effrænatè in hostem irrupit legio.

Effrænatio, onis, f. **Unbändigkeit.** *Syn*. Impotentia, insolentia. *Usus*. Quæ effrænatio impotentis animi. V. *Licentia*.

Effrænatus, a, um. **ungezähmt.** *Syn*. Projectus, præceps, indomitus, furiosus, impotens.)(*Domitus*. *Usus*. O libidinem! O cupiditatem effrænatam! Homines secundis rebus effrænatos, sib præsidentes, in gyrum rationis ducere oportet.

Effrænus, a, um. ***ungezäumt.** *Usus*. Effrænô equô in medios ignes infertur.

Effringo, is, fregi, fractum, ere. **zerbrechen.** *Syn*. Frango, perfringo, revello, convello. *Usus*. Fores effringere. Convulsis repagulis, effractis valvis, revulsis claustris demum compilant.

Effugio, is, fugi, fugitum, ere. **entfliehen.** *Syn*. Evito, elabor, evolo.)(*incido, occurro*. *Phras*. *Periculum effugit*, **er ist der Gefahr entgangen.** Eripuit se instanti periculo; ex communi exitio unus evasit; periculum fugâ declinavit; idem, qui tot cives afflixit, casus hunc unum transiit. V. *Periculum, Fugio, Vito, Evado*. *Usus*. Vix omnem offensionem, crimen, maledictum, suspicionem effugies. Mori, & tanquam ex incendio effugere fortunæ. Nihil te effugiet, rescies omnia. V. *Vito*.

Effugium, ii, n. **Ausflucht.** *Syn*. Refugium, profugium. *Usus*. Effugium quærere, consequi, habére. Patet tibi effugium.

Effulgeo, es, fulsi, ére. ***glänzen.** *Usus*. Sol inter graves imbre nubes effulgens. V. *Fulgeo*.

Effundo, is, fudi, fusum, ere. **ausgiessen.** *Syn*. Profundo, emittò.)(*infundo*. *Phras*. *Iram suam in me effudit omnem*, **er hat seinen Zorn recht ausgegossen.** Odium omne & furorem in me effudit; evomuit in me virus acerbitatis suæ; stomachum erupit in me. *Usus*. 1. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Ætas hanc copiam effundit. 2. *Magnæ hominum multitudini tribuitur*. Tota civitas se effundebat. E carcere reos omnes effundere. Tota ad me effusa Italia. 3 *Prodigo, consumo*, **verschwenden.** Patrimonium, fortunas omnes, ærarium per luxuriam effundit. Multos in aliquem honores effundere. 4. *Animi motus prodo*, **seine Gemüths-Neigungen an Tag geben.** Se in lachrymas, questus, vota effundere. Se in aliquâ libidine effundere. Odium & furorem in me effudit. 5 *Effutio*, **herausplaudern.** Effudi, quæ habui, omnia. 6 *Amitto*, **verliehren.** Collectam gratiam momentô effundere, **die Gnade verliehren.** V. *Gratia*.

Effusè. **weitläufftig.** *Syn*. Largè, prolixè. *Usus*. Homo effusè petulans. Effusè donare, laudare. Inaniter, & effusè exultat.

Effusio, onis, f. **Ausgiessung, Verschwendung.** *Syn*. Largitio. *Epi*. Facilis, honesta. *Usus*. 1. Liberalitatem effusio imitatur. Quas pecuniarum effusiones factas putatis? 2. *Concursus populi*, **das Zusammenlauffen des Volcks.** Quis concursus ex agris, quæ effusiones populi? 3. Animi effusio in lætitia, contractio in dolore, **Ergiessung des Gemüths.** V. *Liberalis*.

Effu-

Effutio, is, ivi, itum, ire. ausplaudern. *Syn.* Temerè effundo. *Usus.* Quidam temerè multa effutiunt. V. *Garrio.*

Egenus. a, um. * dürfftig. *Syn.* Pauper, egens. *Usus.* Egenus consilii. V. *Pauper.*

Egeo, es, ui, ére. Mangel haben. *Syn.* Indigeo, mihi opus est, quæsitô opus est.)(*abundo.* *Adv.* Indignè, magnoperè, vehementer. *Phras.* *Non egeo tuis consiliis*, ich brauche deines Raths nicht. Non indigeo tuis admonitionibus, consiliis; tuis mihi monitis nequaquam opus est. Tuis carére monitis facilè possum. Supervacanea, parùm utilia, nullius emolumenti, minimè necessaria sunt mihi præcepta tua. Tua monita apud me locum non habent. Non requiruntur, non exiguntur, non expectantur à me præcepta tua. *Usus.* Incredibile, quàm egeam tempore. Consiliô, auxiliô, consolatione egére. Nihil illô locò egentius, nihil spoliatius. Servi & egentes concurrunt. V. *Inopia, pauper.*

Egero, is, gessi, estum, ere. * ausleeren. *Us.* Egerere prædam ex hostium tectis.

Egestas, atis, f. Armuth. *Syn.* Inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas.)(*Abundantia, Copia.* *Epi.* Indignissima, summa. *Usus.* Ista paupertas, vel potiùs egestas. Egestatem, & luxuriem domesticô latrociniô sustentavit. Non capiunt angustiæ pectoris tui, non egestas mentis tantam personam. Egestatem affert luxus. In egestate esse. V. *Paupertas, Inopia.*

Ego. ich. *Syn.* Ipse. *Usus.* Ego sum ille Consul.

Egredior, eris, gressus sum, gredi. hinausgehen. *Syn.* Exeo, prodeo. *Adv.* Tardius. *Usus.* 1. Certos mihi fines, terminos, cancellos describam, extra quos egredi non possim. Ex provincia, urbe, navi egredi. 2. *Exerro*, abweichen. Suô officio; à proposito egredi. V. *Exeo.*

Egregiè. fürtrefflich. *Syn.* Benè, valdè, præclarè, bellè. *Phras.* *Egregiè causam dixit*, er hat für seinen Handel stattlich geredet. Divinitùs, luculenter, gloriosissimè, magnificentissimè, festivè, avitè, compositè, excellenter, cumulatissimè, summâ facundiâ dixit. V. *Valdè.*

Egregius, a, um. ausbündig. *Syn.* Excellens, præstans, præclarus. *Adv.* Medius fidius, omninò. *Phras.* *Est vir egregius*, er ist ein fürtrefflicher Mann. Est vir egregiâ, mirificâ, incredibili, singulari virtute; acerrimus vir & industrius; summa in eo gravitas, & animi altitudo. Magnus, clarus, amplissimus; insignis ad laudem, ingenui animi, summam integritatis laudem consecutus; omnibus rebus vir ornatus; in quo summa probitas, innocentia; genere, honore, copiis, existimatione facilè princeps; in quo summa probitas, dignitas & splendor; flos, robur, lumen Reipublicæ, & nobilitatis. Homo pene divinus, ornamentum & arx amicorum, decus urbis; in quo eximia & præstantia omnia; ab omni laude felix; excellenti animô & virtute; divinis quibusdam bonis instructus & ornatus; luculentus homo; quô nihil nobilius, sapientius; cumprimis honestus; summô honore & pudore, summô officiô; spectatissimus ordinis sui, probatissimus, prudentissimus, frugalissimus, integerrimus, velut de cœlo delapsus; justitia, & religione inclytus; vir exempli recti, ingentis spiritûs; longè ante alios eminens; sanctus & innocens, virtute conspicuus; columen, ac sidus Reipublicæ; inclyta justitia, religióque viri est; vir exempli recti, domi, militiæque; vir ingentis spiritûs; multa morum elegantia, & ingeniô illustri; viri quantæcunque fortunæ capax est ingenium; vir raræ & acerrimæ indolis; vir, quem viderim in vita optimum; flos nobilitatis; lumen Reipublicæ. V. *Præclarus.* *Usus.* Egregia indoles. Egregius civis. In procuratione sua egregius. V. *Perfectus.*

Egressus, ûs, m. Ausfahrt. *Usus.* Magnâ frequentiâ meum egressum celebravit.

Eheu! ach! *Doloris nota.*

Eho! o ho! *Vox admonentis.* *Usus.* Eho! tu me non noscis?

Ejectio, onis, f. Vertreibung. *Usus.* Mortem timemus, & ejectionem.

Ejero, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejuro.

Ejicio, is, jeci, jectum, ere. vertreiben. *Syn.* Expello, exturbo, extrudo, detrudo, dejicio, extermino, effundo, profundo, emoveo. *Adv.* Nominatim, tandem, aliquando, funditus. *Usus.* 1. E domo illum ejecére. Ex numero hominum ejiciendus, ex finibus humanæ naturæ exterminandus. 2. *Transl.* Ejicere ex animo amorem insanum, dolorem,

rem, memoriam alicujus. 3. Ejicere partum. V. *Pello.*

Ejulatio, onis, f. das Heulen. *Epi.* Lugubris. *Usus.* Lessus quasi lugubris ejulatio.

Ejulatus, ûs, m. das Heulen. *Syn.* Ejulatio. *Epi.* Acerbus, miser. *Usus.* Ejulatus ne mulieri quidem est concessus.

Ejulo, as, avi, atum, are. heulen. *Syn.* Ploro, lamentor, ploratus edo, effundor in planctus indecoros. *Usus.* Magnitudine doloris ejulans. Gemere, ejulare, lamentari, frangi, delibitari dolore. V. *Gemo, Ploro.*

Ejuro, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejero, detestor. *Usus.* 1. De me querebantur, me ejurabant. 2. *Abdico,* absagen, ablegen. Magistratum ejurare.

Ejusdemmodi. dergestalt. *Syn.* Ejusdem generis. *Usus.* Ejusdemmodi furias Orestes est expertus.

Ejusmodi. dergleichen. *Syn.* Ejus generis, talis. *Usus.* 1. Genus belli est ejusmodi, ut &c. Reliqua sunt ejusmodi, quæ &c. 2. *Adeò tam,* so. Ejusmodi cupidus est. V. *Similis.*

Elabor, eris, lapsus sum, labi. entgehen. *Syn.* Excido, evado.)(*teneo, complector.* *Phras.* 1. *Mensis elapsus est,* ein Monath ist verflossen. Mensis abiit, fluxit, mensis actus, exactus est, præteriit, mensis unus se circumegit. 2. *Elapsus est è carcere,* er ist aus dem Kercker entronnen. Vinculis elapsus est; elusit excubitorum vigilantiam; clam se custodibus subduxit; ex custodum manibus se eripuit; effugit, fefellit intentam excubitorum in se aciem; è carcere clam se proripuit. V. *Evado.* *Usus.* Criminibus, suspicione elapsus. Sol elabitur, & abit. Elapsus est è prælio. V. *Dilabor.*

Elaboratio, onis, f. Verfertigung. *Syn.* Cura, labor. *Usus.* Id non sine elaboratione, & operæ consumptione.

Elaboro, as, avi, atum, are. ausarbeiten. *Syn.* Laboro, curo, operam do, contendo, enitor, elucubro, excudo.)(*negligo.* *Usus.* Qui in una tantùm re elaborant. Contende, quæso, & elabora. Nullum tam asperum saxetum, in quo rusticolæ non elaborent. Diligenter elaborata, summâ industriâ, curâ & vigiliis ornata, elucubrataque oratio. Omni non modò contentione, sed dimicatione elaborabo. V. *Laboro, Perficio, Curo.*

Elanguesco, is, langui, ere. kraftlos werden. *Syn.* Languore conficior, contabesco, infirmor. *Usus.* Elanguit cura hominum. Differendo res elanguit. Alienâ invidiâ elanguescendum erit. V. *Langueo.*

Elargior, iris, itus sum, iri. ausschencken. *Syn.* Largior. *Usus.* Multa tibi fortuna elargita est. V. *Largior.*

Elatè. hochmüthig. *Usus.* Elatè & amplè loqui, & dicere.)(*submissè, humiliter, demissè.*

Elatio, nis, f. Hochmuth. *Syn.* Præstantia,)(*Submissio.* *Epi.* Voluptuaria. *Usus.* Ex hac elatione, & magnitudine animi facilè pertinacia nascitur. Lætitia quasi gestientis animi elatio voluptuaria. V. *Superbia, arrogantia, ambitio.*

Elatus, a, um. hochmüthig. *Usus.* Hoc animô elatô, & amplô factum est. Vi naturæ, & ingenii elatus. Cupiditate elatus, & gaudiô. V. *Superbus, arrogans, altus.*

Electè. auserlesen. *Syn.* Distinctè, discretè. *Usus.* Electè gerere.)(*permistè.*

Electio, onis, f. die Wahl. *Syn.* Lectio, selectio, delectus.)(*neglectio, contemptus, rejectio.* *Usus.* Judicium, & electio verborum.

Elector, oris, m. Erwehler. *Usus.* Boni electores existimari volunt. V. *Eligo.*

Eleemosyna, æ. f. Allmosen. *Phras.* 1. *Libenter do eleemosynam,* ich gebe gerne Allmosen. Liberaliter panem præbeo mendiculis; invitus ista hominum mendicabula à me inania dimitto; in egentes benignè stipem confero; tenuiorum fortunis succurro; impensè misereor egentium, eorúmque rationibus paternè succurro, *vel* provideo; egentes miseratione prosequor; iis pro facultatibus benignè facio; alienâ liberalitate victitantibus penum gratuitò suppedito. Adolescentes idoneos, erogata grandi in sumptum pecuniâ, ad mercatum honestatis, optimarúmque artium transmitto; pauperum inopiæ liberaliter consulo; vitæ subsidia prolixè, religioséque tribuo; eorum egestatem liberali stipe consolor, sustento. 2. *Eleemosynam petere,* Allmosen sammlen. Stipem corrogare, petere; vitæ subsidia precariò efflagitare; victum, panem ostiatim quærere; vitæ alimenta ostiatim rogare, flagitare, colligere.

Elegans, tis, *g. o.* zierlich. *Syn.* Luculentus, concinnus, politus.)(*inelegans, contemptus, abjectus. Phras. Est orator admodum elegans*, er ist ein sehr zierlicher Wohlredner. Scitus, quô nihil potest esse pictius; in singulis verbis florentissimus; venustissimus, & politissimus; limatulô sanè, & politulo judiciô; quô nil venustius, limatius, lepidius, concinnius, nitidius. *Usus.* In omni judicio, in dicendo elegans. In epulis parandis elegans. Epistola elegantissima.

Eleganter. zierlich. *Syn.* Scitè, ornatè, politè.)(*ineleganter. Phras. Eleganter dixit*, er hat zierlich geredet. Doctè & delicatè; blandè, & concinnè; cum multa venustate, & omni sale; aptè & rotundè; cum dignitate & venustate; festivè, cum multa munditia, & luce verborum; facetè, jucundè, lepidè, mundè, subtiliter verba fecit. *Usus.* Cæsar omnium ferè oratorum Latinè loquitur elegantissimè.

Elegantia, æ, f. Zierlichkeit. *Syn.* Munditia, lautitia, venustas, lepor, festivitas, concinnitas. *Epi.* Accurata & sine molestia, diligens latinè loquendi, inanis, sermonis necessaria, politior, summa. *Usus.* Eloquentia àb elegantia doctrinæ segregari non potest. Politior elegantia, & munditia scribendi. Scriptorum tuorum subtilitas, & elegantia.

Elementum, i, n. Element. *Syn.* Initium; principia rerum, è quibus omnia constant, omnia oriuntur. *Epi* Prima naturæ. *Usus.* Dialectica tradit elementa loquendi. Puerorum elementa. Quatuor principiorum genera, *seu* elementa, ex quibus terra infimum tenet locum; hanc inundat aqua; superior aëri; ignibus altissima ora redditur.

Elephantus, i, & Elephas, antis, m. Elephant. *Usus.* Elephantô belluarum nulla est prudentior. Manus est data elephantis.

Elevatio Sacræ Hostiæ. Aufwandlung in der Heil. Meß. *Phras.* Actio, quâ sacerdos Cælestem Hostiam supra verticem attollit; quâ sublimem tollit Sacrosanctam Hostiam; quâ Divinam Hostiam populo adorandam proponit, ostendit.

Elevo, as, avi, atum, are. vermindern. *Syn.* Minuo, levo, sublevo.)(*augeo. Usus. Minuo*, verringern. Fidem adversarii, autoritatem, famam victoriæ, gloriam elevare, & minuere.

Elicio, is, licui, licitum. hinauslocken. *Adv.* Curiosius. *Syn.* Educo, extraho, allicio, adduco. *Usus.* Ignem conflictu lapidum elicere. Elicere aliquem præmiô, ut agat aliquid. Lachrymas, arcana, alicujus sententiam elicere, exprimere. Elicere, invitare ad certamen. Elicere, & evocare mercede solertiam; blanditiis ad disputandum elicere. V. *Adduco, allicio.*

Elido, is, lisi, lisum, ere. ausschlagen. *Syn.* Frango, incido. *Usus.* Poëtæ nervos omnes virtutis elidunt. Ipsæ stirpes ægritudinis elidendæ sunt. Alicujus consilia elidere, funditùs evertere. V. *Everto.*

Eligo, is, legi, lectum, ere. erwehlen. *Syn.* Lego, deligo, carpo, excerpo, opto, adopto.)(*negligo, contemno. Adv.* Diligenter, parùm diligenter. *Phras.* 1. *Quem tandem consulem eligent?* wen werden sie endlich zu einem Burgermeister erwehlen. Adoptabunt; consulem esse volent, jubebunt? quem Consulem legent, dicent, desument? cui imperium suffragiis mandabunt? quem præcipuè consulem designabunt, nominabunt, optabunt? in quem tandem electorum suffragia inclinabunt? conspirabunt? ad quem summa Reipublicæ deferetur? cui summa rerum demandabitur? 2. *Optimam partem elegisti, cum te DEO addixisti*, du hast den besten Theil erwehlet, wie du dich GOTT geschenckt. Sapienter vitam instituisti; rectum cursum cepisti; optimô judiciô usus es; sapienter judicâsti; exordium vitæ præclarum fecisti; optimum cepisti cursum; optimam rationem iniisti; egregiô vitam principiô inivisti, cùm tua omnia, téque ipsum DEO consecrâsti. 3. *Diem sibi & locum quilibet eligat*, suche ihm ein jeder Zeit und Ort aus. Locum sibi quisque capiat, diémque sumat; locum, tempúsque circumspiciat quisque; tempus, locúmque petat, statuat, deligat, carpat sibi quisque ex multis optimum. *Usus.* Eligere è malis minimum oportet. Elige de duobus, quem velis.

Elimino, as, avi, atum, are. * ausrotten. *Syn.* Ejicio, extra limen trado. *Usus.* Extra ædes eliminatur. V. *Ejicio.*

Elimo, as, avi, atum, are. ausfeilen. *Syn.* Perpolio, limo. *Usus.* Velim aliquid

quid elimes ad me. Elimata oratio. V. *Polio.*

Elinguis, e. *gen. com.* Zungen-los. *Syn.* Mutus, indisertus. *Usus.* Convicit hominem, elinguem reddidit. V. *Mutus, Infans.*

Elixus, a, um. * gesotten. *Syn.* Quod aquâ coctum est. *Usus.* Elixus cibus, quàm assus suavior.

Eloco, as, avi, atum, are. verdingen. *Syn.* Loco. *Usus.* Fundum elocare.

Elocutio, onis, f. Ausspruch. *Syn.* Explicatio ornata, & elaborata. *Epi.* commoda & perfecta, inanis, & penè puerilis. *Usus.* Elocutio est idoneorum verborum, & sententiarum ad inventionem accommodatio.

Elogium, ii, n. Lob-Spruch. *Syn.* Dictum, *seu* sententia laudem alicujus, *vel* aliud quidpiam declarans. *Epi.* censorium, unicum. *Usus.* Quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid elogia admonent, nisi nos morituros? Solonis elogium.

Eloquens, tis. *g. o.* wohlberedt. *Syn.* Rhetor, copiosus ad dicendum, copiosè, sapientérque dicens, in dicendo suavis, ornatus; non infans. *Adv.* perfectè. *Phras. Vir est admodùm eloquens*, er ist sehr wohl beredt. Divinus in dicendo; perfectus in docendo, & perpolitus; dicendi gloriâ præstans; disertissimus, ad dicendum paratissimus; omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsidiis ad dicendum paratus; eâ facundiâ, ut nemo linguâ promptior in civitate haberetur; vir acer, nec infacundus; celebratæ eloquentiæ; claræ vir facundiæ. Multùm dicendo valet; multùm eloquentiâ valet; magnam oris commendationem habet, cui resistere nemo possit; dicendi veneres habet summas, principatum eloquentiæ tenet; juris, ac eloquentiæ consultus est; cujus eloquentiam curia nulla capit; florentis homo facundiæ; vir, qui mentis suæ cogitata eloquenter, copiosè, eleganter explicet, efferat, enunciet; qui afficiat audientium animos multa suavitate; qui de quacunque re aptè, prudenter, explicatè, abundanter, illuminatè, numerosèque dicat, disserat. V. *Eloquentia. Us.* Is est eloquens, qui possit humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperatè dicere. V. *Moveo.*

Eloquentia, æ, f. Wohlredenheit. *Syn.* Eloquendi vis, dicendi gravitas & copia, summa copia, & singularis facultas dicendi, divinum, atque incredibile genus orationis, copiosè loquens sapientia.)(*infantia. Epi.* abundans sermonibus, verbis, accommodatior ad motus animorum, & ad vulgi sensum, admirabilis, artificiosa, brevis, comes pacis, sociaque otii, & quasi alumna quædam constituta civitatis, excellens, forensis, inanis quædam & puerilis, incredibilis, justa, laudabilis, magna, major, mediocris, orba, perfecta, popularis, præclara, præstabilis, res una omnium difficillima, sapientia loquendi, summa, uberior atque latior, vera & absoluta, universa. *Phras. Qui vult eloquentiam sibi comparare, Ciceronem legat*, wer die Wohlredenheit zu erlernen verlangt, der lese den Ciceronem. qui eloquentiâ valére, præstare, excellere cupit; qui orationis divitiis abundare; qui concinne, appositè, singulari eloquentiâ mentis suæ cogitata vult explicare; qui cum Pericle fulgurare, tonare, permiscére omnia, operam det Ciceroni. Qui non tenui dicendi venâ aridus fluere, sed ingenti latè copiâ, torrentis more redundare cupit; qui suavi, & conspersâ quasi verborum, sententiarúmque floribus oratione vult placére; qui acutis, conceptisque ingeniosè sententiis auditorem excitare; qui agere raperéque obnitentes quantumvis animos in quamvis partem cupit; qui tenére dicendo animos; qui obfirmatos frangere & expugnare; qui ardentes, flagrantésque restinguere, frigidos, ac remissos subjectis veluti facibus inflammare; qui impellere inertes ac desides, præfervidos contra, ac confidentes orando coërcére; qui verbis allicere, pertrahere, movére, commovére, flectere; qui afficere audientium animos, ac delectare; qui ab audientibus benevolentiam, & attentionem venari, captare, elicere; qui eos, apud quos dicit attentos, dociles, & benevolos sibi vult reddere; qui de re quâcunque, eloquenter, ornatè, numeroséque rebus ac verbis vult dicere, is velim existimet, sibi Ciceronis lectionem non tam utilem, quàm necessariam. V. *Oratio, moveo.*

Eloquenter. wohlredentlich. *Syn.* Disertè, eleganter.

Eloquium, ii, n. * Sprach. *Syn.* Sermo. *Usus.* Dulci, ac blandô eloquiô amicum solatur.

Eloquor, eris, locutus sum, loqui. heraus-sagen. *Syn.* Dico, effero, enuncio, exprimo. *Adv.* compositè, copiosè, ornatè, politè, præclare, prudenter. *Usus.* Præclare eloqui cogitata mentis. Multi præclarè sentiunt, nec id, quod sentiunt, politè eloqui possunt. V. *Effero.*

Eluceo, es, luxi, ére. herausleuchten. *Syn.* Appareo, exto, emineo, excello, vigeo. *Adv.* densius, rarius. *Usus.* In ipso

ipso joco aliquid probi ingenii elucet. Amicitia magis elucet inter æquales. Tenuitas tua magis occultatur, magis elucet. Nemo eloquentiæ studet, nisi in foro eluceat. V. *Appareo, emineo.*

Eluctor, aris, atus sum, ari. * sich losmachen. *Usus.* E tot, támque validis manibus, è quibus eluctandum erat, sese eripuit. V. *Evado.*

Elucubror, aris, atus sum, ari. beym Licht machen. *Syn.* Elaboro, excudo. *Usus.* Epistolam elucubratus sum. Elucubrata oratio.

Eludo, is, lusi, lusum, ere. verlachen. *Syn.* Irrideo, fallo, fraudem facio. *Adv.* facetius, impunè. *Usus.* Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facetè eludimur. Ille legi fraudem fecit, Consulémque elusit. V. *Irrideo, decipio.*

Elugeo, es, luxi, ére. austrauren. *Syn.* Lugeo, defleo. *Usus.* Patriam eluxi graviùs, quàm ulla mater filium.

Eluo, is, ui, utum, ere. auswaschen. *Syn.* Diluo, deleo, abstergeo. *Usus.* Maculam hanc nemo eluet. V. *Lavo.*

Eluvies, ei. f. Wasserguß, Ausguß. *Syn.* Macula, labes, contagio. *Usus.* Labes, & eluvies civitatis.

Eluvio, onis, f. Wasserguß. *Syn.* Terræ hiatus, vorago aquarum vi facta, aquarum intemperies. *Usus.* Eluviones pestilentiæ. V. *Inundo.*

Emacio, as, avi, atum, are. * ausmerglen. *Syn.* Macie conficio. V. *Macies.*

Emancipo, as, avi, atum, are. frey lassen. *Syn.* Patriâ potestate libero, quasi manû mitto. *Usus.* Liberos proprie emancipari, servos manumitti dicimus.

Emano, as, avi, atum, are. ausfliessen. *Syn* Exeo, effluo. *Usus.* Metuo, ne ea fama, ne mala nostra emanent. Ex Philosophia eloquentia emanat. Vereor, ne is sermo emanet. V. *Effluo.*

Emax, acis, *g. o.* krämlerisch. *Syn.* Qui libenter emit. *Usus.* Non esse emacem, vectigal est.

Emblema, atis, n. Zierde an Trinck-Geschirren, eingelegte Arbeit. *Syn.* Signa & ornamenta vasorum &c. quæ detrahi possunt. *Usus.* Vasis crustas, & emblemata avellenda curavit. Illigare, & includere emblemata in aureis poculis. Emblema vermiculatum, *de pavimento*, ein Boden von eingelegter Arbeit.

Emendatè. ohne Fehler. *Syn.* Castigatè. *Usus.* Purè, & emendatè loqui.

Emendatio, onis, f. Verbesserung. *Epi.* felicior. *Usus.* Correctio Philosophiæ veteris & emendatio. V. *Correctio.*

Emendator, oris, m. Verbesserer. *Syn.* Corrector. *Usus.* Sisenna quasi emendator sermonis usitati esse volebat.

Emendatrix, icis, f. Verbesserin. *Usus.* Lex est emendatrix vitiorum.

Emendo, as, avi, atum, are. verbessern. *Syn.* Corrigo. *Adv.* leviter. *Phras.* 1. *Emendavit se*, er hat sich gebessert. In viam rediit; ad frugem applicuit animum; in rectam redivit semitam; ad frugem bonam se recepit; de pravitate deductus est; à scelere, cupiditate revocavit semet ipse; emersit è cœno vitiorum; salutem dixit supremam cupiditatibus suis; ad mores, vitámque continentem se dedit; à pristinæ vitæ licentia sese ipse coërcuit, sibique fræna injecit; animum ad meliora consilia applicuit, appulit; à malitia abstitit; animum à vitæ pravitate ad meliora convertit; vitia posuit; inivit meliorem vitæ rationem; emersit è vitiis; è corupta adolescentia in bonam frugem emersit; ad sanitatem mentis rediit; vitiosas animi partes sanavit; vitiosam consuetudinem & corruptam, purâ & incorruptâ emendavit. V. *Corrigo, Conversio.* 2. *Orationem emendavit*, er hat seine Rede in bessere Form gebracht. Elimavit, mendis expurgavit; correctionem adhibuit; castigavit; menda, errata sustulit; limam adhibuit; ad limam revocavit; ad castigationem errata vocavit; detersis maculis formâ meliore donavit. V. *Corrigo, Melius.* *Usus.* Vitium cutis, dolorem capitis pharmacô emendare. Principum continentiâ emendantur mores civitatis.

Ementior, iris, itus sum, iri. lügen. *Syn.* Mentior. *Usus.* Æschines legationem ementitus est. Genus suum ementitur. V. *Mentior.*

Emereor, eris, meritus sum, eri, verdienen. *Syn.* Mereo, stipendia facio. *Usus.* Annuæ mihi operæ emerentur. Emeritis stipendiis ambitionis quiescit.

Emer-

Emergo, is, merſi, merſum, ere. **aus-ſchwimmen.** *Syn.* Exeo, evado, exiſto. *Adv.* aliquando, altè, commodè. *Uſus.* E ſervitute, mendicitate, valetudine ſiniſtra, ære alienô emergere, reſpirare. Stellæ ſtatis temporibus emergunt. Veritas è calicibus emergit. E corrupta adoleſcentia in bonam frugem emergere. Homo emerſus è cœnô vitiorum. V. *Evado*, *libero*.

Emetior, iris, menſus ſum, iri. **ausmeſſen.** *Syn.* Metior. *Uſus.* Ego voluntatem tibi emetiar, **ich werde dir ein Genügen thun.**

Emico, as, cui, are. * **herfürſcheinen.** *Syn.* Effulgeo, reſplendeo. *Uſus.* Ex oculis quaſi radii emicant. Pectus emicat, *ſubſultat*, **aufſpringen.**

Emigro, as, avi, atum, are. **wegreiſen.** *Syn.* Diſcedo, migro, excedo. *Uſus.* E vita velut è domo emigrare. V. *Migro.*

Eminens, tis, *gen. om.* **fürtrefflich, herfürſtehend.** *Syn.* Editus. *Uſus.* 1. Oculi eminentes. Genæ leniter eminentes. Eminens, porrecta in altum columna. 2. *Præſtans*, *Præclarus*, **fürtrefflich.** Vir eminenti litteraturâ. V. *Altus.*

Eminentia, æ, f. **Erhöhung.** *Uſus.* Multa vident pictores in umbris, & eminentiis, quæ nos non videmus.

Emineo, es, ui, ére. **herfürragen: fürtrefflich ſeyn.** *Syn.* Exto, excedo: Præcello, Duco familiam, claſſem. *Adv.* foras, leviter. *Uſus.* 1. Fiſtula aquam, *vel* ex aqua eminens. 2. *Appareo*, *eluceo*, *mniteo*, **herfürſcheinen.** E fronte ipſa pudor eminet. Ex ore crudelitas, è voce atrocitas eminet. 3. *Præcello*, **übertreffen.** Demoſthenes unus eminet inter omnes in omni genere dicendi. V. *Excello*, *Præſtantia.*

Eminùs. **von fern.** *Syn.* E longinquo.)(*Cominus.* *Uſus.* Eminùs haſta, cominùs gladiô uti.

Emiſſarius, ii, m. **heimlicher Ausſpäher, Uberreuter.** *Syn.* Excurſor; vexator, calumniator. *Uſus.* Hunc præcurſorem habère ſolebat, & emiſſarium, & excurſorem omnium deterrimum.

Emiſſio, onis, f. **Auslaſſung.** *Syn.* Jactus, ictus, conjectio. *Epi.* mortifera, gravior. *Uſus.* Tormentorum emiſſiones ſunt graviores, quò pluribus ea pulveribus onerantur.

Emitto, is, miſi, miſſum, ere. **auslaſſen.** *Syn.* Dimitto, mitto. *Adv.* repentè, temerè. *Uſus.* 1. Emittere, conjicere telum. Nullum verbum emiſit. Emittere oculos in omnem partem. Aculeum, maledictum in aliquem emittere, & contorquére. Emiſſus è carcere, è vinculis. 2. *Edo*, **herausgeben.** Emittere librum V. *Edo*, *Dimitto.*

Emiſſitius, a, um. **ausgelaſſen.** *Syn.* Quod emittitur. *Uſus.* Circumſpectatrix emiſſitiis oculis.

Emo, is, emi, emptum, ere. **kauffen.** *Syn.* Coëmo, mercor, paro, comparo, emptionem facio, nundinor.)(*Vendo.* *Adv.* æqualiter, apertiſſimè, bene, carius, impunè, libentius, malè melius, porro, publicè. *Phraſ.* *Magnô hortum pretiô ſum mercatus*, **ich habe den Garten theuer gekaufft.** Difficulter hortum comparavi; non niſi magnô ære addictus eſt, veniit mihi hortus; magnô ſtetit, conſtitit mihi hortus; impensô paratus eſt pretiô; haud benigne, haud liberaliter emptus eſt hortus. *Uſus.* Emere parvô, *vel* magnô. Emere præſenti ære. Emi de illo domum dimidiô cariùs, quàm æſtimaretur. Ea emptione emiſti benè. V. *Comparo*, *mercor.*

Emollio, is, ivi, itum, ire. * **weich machen.** *Syn.* Effœmino. *Uſus.* Hoſtis Campaniæ amœnitate emollitus. V. *Mollio.*

Emolumentum, i, n. **Nutz.** *Syn.* Acceſſio, utilitas, commodum.)(*Detrimentum.* *Epi.* magnum, parvum. *Uſus.* Erit hoc vobis honori, amicis utilitati. Reipublicæ emolumento. Sine præmio & emolumento quidpiam facere. Afferet ea res magna emolumenta, magno emolumento erit. V. *Utilitas*, *Commodum.*

Emorior, eris, mortuus ſum, mori. **ſterben.** *Syn.* Morior. *Adv.* libenter, miſerabiliter, piè. *Phraſ.* *Emoritur*, **er ſtirbt würcklich dahin.** Ejus vita in deſperatis numeranda eſt; in articulo diſceſſus ex hac vitâ eſt; ad mortis limen perductus eſt; animam in momenta aget; frigeſcunt pedes; frons expalleſcit; livent labia, oculi hebetantur, os vultúsque immutatur, venæ micare deſinunt, mors per artus ſerpit lethali frigore adſtrictos; ſudor lethalis prorumpit, verbô, diſturbatur domicilium, anima exturbatur. V. *Morior.* *Uſus.* Pro amico emori poſſum. V. *Agonia.*

Emporium, ii, n. **Gewerbſtadt.** *Syn.* Mercatus. *Uſus.* Emporium Puteolanum, Maſſilienſe.

Emptio, onis, f. Kauff. *Syn.* Coëmptio. *Epi.* acerbior, falsa & simulata, præclara. *Usus.* Post hanc emptionem factam pecuniam dissolvit.

Emptor, oris, m. Kauffer. *Epi.* malus, multi. *Usus.* Venalem urbem dicebat, si emptorem haberet. Bonorum emptores. V. *Mercator.*

Emungo, is, munxi, munctum, ere. schneutzen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* 1. Tuus pater cubitô emungere se solebat. 2. *Furari, pecuniam fraude extorquere, vel blanditiis.* vortheilhafftig einen um das Geld bringen. Argentô aliquem naviter emungere. V. *Furor*, *eripio.*

Emunio. is, ivi, itum, ire. * vest machen. *Syn.* Munio. *Usus.* Emunitus in modum arcis. V. *Munio.*

En. siehe da. *adv. demonstr. Usus.* En crimen, en causa!

Enarro, as, avi, atum, are. erzehlen. *Syn.* Explano, narro, propere expromo. *Usus.* Somnium suum enarravit. V. *Narro.*

Enascor, eris, natus sum, nasci. herauswachsen. *Syn.* Nascor. *Usus.* E multis curis una enata est. V. *Nascor.*

Enato, as, avi, atum, are. ausschwimmen. *Syn.* Eno, evado, emergo. *Usus.* Ex ære alieno tandem enatavi. V. *Nato.*

Enavigo, as, avi, atum, are. entrinnen. *Syn.* Evado. *Usus.* E logicis, velut scopulosis cotibus tandem enavigavit oratio.

Eneco, as, cui, nectum, are. tödten. *Syn.* Interficio. *Usus.* Enecta fame, sitique provincia; frigore, squalore, illuvie enecti. V. *Interficio.*

Enervo, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn.* Debilito, frango, effœmino. *Us.* Non te enervat, non debilitat senectus. Homo fractus, enervatus, muliebris, infirmus, afflictus. V. *Debilito.*

Enim. dann. *Syn.* Nam, namque, etenim. *Usus.* Vos enim &c. *Ponitur subinde in principio orationis.* Enim volo te adesse. Enim mihi morem geri æquum est.

Enimverò. hingegen. *Syn.* At enim, profectò, & verò. *Usus.* Enimverò ferendum non est. Ille enimverò negat.

Eniteo, es, ui, ére. scheinen. *Syn.* Clareo, emineo, eluceo, emico.)(*obscurus sum jaceo.* *Usus.* In bello ejus virtus enituit. Nemo in omnibus eloquentiæ partibus enitére potest.

Enitesco, is, ui, ere. hervorscheinen. *Usus.* Vetustate semper magis enitescit.

Enitor, eris, nisus, *vel* nixus sum, niti. sich unterstehen. *Syn.* Elaboro, connitor, contendo. *Adv.* vigilantius. *Usus.* 1. Tu enitere, labora viribus omnibus. Consilio in ea re pugna, & enitere. Omni opera, & ope enitere, ut quàm plurimis prosis. 2 Eniti ad consulatum, honores, magnas opes, gelangen. 3. Eniti partum, fœtum, filiam, gebähren. V. *Conor.*

Enixe. nach Vermögen. *Syn.* Cupidè, conatû maximô. *Phras.* *Enixè rogavit me,* er hat mich aufs höchste gebeten. Multis, & supplicibus verbis; precibus omnibus; infimis precibus; majorem in modum; etiam atque etiam, obnixè, magnopere, maximoperè, impensè, summoperè; summâ curâ; quàm studiosè, quàm suppliciter potuit; singulari studiô; ex animo valdè hoc oravit, à me petiit; precibus mecum egit, quàm potuit, diligentissimis. *Us.* Meam causam omnes enixè susceperunt. V. *Valdè, vehementer.*

Eno, as, avi, enatum, are. herausschwimmen. *Syn.* Enato.

Enodatè. hell und klar.

Enodo, as, avi, atum, are. auswicklen. *Syn.* Explico. *Usus.* Verba, voluntatem legis enodare.

Ensis, is, m. Schwerdt. *Syn.* Gladius.

Enthymema, atis, n. Schluß-Rede. *Syn.* Contentio, conclusio ex repugnantibus sententiis.

Enubo, is, nupsi, nuptum, ere. * aus dem Geschlecht freyen. *Syn.* Nubo. *Usus.* Quod è Patriciis enupsisset nobilis, reprehenditur.

Enucleatè. klar. *Usus.* Pressè, & enucleatè de re aliqua dicere.

Enucleo, as, avi, atum, are. auslegen. *Syn.* Explico, enarro, aperio. *Usus.* Genus dicendi enucleatum. V. *Explico.*

Enumeratio, onis, f. Zehlung. *Epi.* falsa, iniqua, necessaria, oratoria, reliqua, tota, vitiosa, utilis. *Usus.* Enumeratio res fusas, & dispersè dictas in unum cogit.

Enumero, as, avi, atum, are. zehlen. *Syn.* Numero, recenseo, percenseo, oratione percurro, persequor, consequor. *Adv.* copiosè, memoriter. *Usus.* Quis tua beneficia enumerare, & consequi possit?

Enunciatio, onis, f. Ausspruch. *Syn.* Effatum, pronunciatum, axioma, enunciatum, pronunciatio. *Epi.* vera ac falsa. *Usus.* Explicanda est vis, ratióque enunciationum.

Enunciatum, i, n. Ausspruch. *Syn.* Effatum.

Enuncio, as, avi, atum, are. **ausfündigen.** *Syn.* Pronuncio, propono, effero, dico. *Adv.* repentè. *Usus.* 1. Si quærit, quid sentiam, planè enunciabo. Enunciare mysteria Religionum. 2. *Patefacio, Significo, Aperio,* **offenbahren, andeuten.** Sociorum consilia aliis enunciavit. V. *Assero.*

Eo, is, ivi, itum, ire. **gehen.** *Syn.* Vado, iter facio, iter habeo, iter mihi est, aliquò proficiscor, pergo, concedo, iter persequor, iter confero. *Phras.* 1. *Paucis horis multa passuum millia ivit,* **er ist in wenig Stunden viel tausend Schritt gegangen.** multa passuum millia decurrit, pervolavit; progressus est mirabili alacritate ad multa passuum millia; emensus itinere est multa passuum millia; multorum millium iter confecit. 2. *Quo is?* **wo gehest du hin?** quò te agis? quò te rapis? quò te capessis? quò te nunc corripis? quò te pedes? quò tendis? quò citato cursû concedis, pergis, ambulas? quò te nunc ducis? quò contendis? quem locum petis? quò tam celeri passû te confers? quò gressum dirigis? 3. *Ivit per postam, vulg.* **er ist auf der Post gangen.** per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit; cisiis in urbem advolavit; meritoriis equis citatô cursû ad urbem contendit. Citatis equis; equis publicis contentô cursû ad urbem festinavit. 4. *Pedetentim ire,* **Schritt vor Schritt gehen.** pressô gradû incedere; sedatô gradû; tardiùs, segniùs incedere, progredi. 5. *Tacitè ire,* **still daher gehen.** suspenso gradu; suspenso vestigio; tacitè adrepere; placidè, libratis ita vestigiis incedere, aures ut fallat. Laneo pede oberrare. Gradu clementi, & silentio incedere. Furtivo pede adrepere. V. *Abeo, accedo.* *Usus.* 1. In exilium ire, **in das Elend gehen.** Inficias ire, **laugnen.** In possessionem ire, **Besitz nehmen.** Ire in hominem, **einen anfallen,** *invado.* 2. *Progredior,* **fortgehen, von statten gehen.** Incipiunt res meliùs ire. Prorsus res ibat. *Eo celeriter.* V. *Celer, Festino.*

Eò. **darum, so weit.** *Syn.* Idcircò: usque eò. *Phras.* *Eò res venit, ut propè desperandum sit,* **die Sache ist so weit kommen, daß schier zu verzweifflen sey.** Eò rem produxêre; ad id loci ventum est; in eum locum res adducta, reducta, deducta est; eò progressi sumus. Res eò loci est. Id illorum hominum malitia effectum est; huc recidêre illa; in eum casum venimus: ea tela texitur; eò devoluta res est; eò decursum est; in eo sumus; huc processum est, in id loci redacti sumus; eò res rediit; huc res nostræ evasêre, ut pro desperatis habendæ sint. *Usus.* 1. Eò feci, non quòd te egere putarim, sed quod &c. Eò hæc dicta sunt, in eam partem disputata, ut &c. 2. *Tantò,* **desto.** *Cùm Comparativis Nominum & Adverbiorum.* Ille confidebat, & eò magis, quòd &c. 3. *Ad illum terminum,* **bis dahin.** Si non ad extremum, sed usque eo, quò opus erit.

Ephebus, i, m. **Jüngling.** *Syn.* Adolescens: Puer nobilis ex Regia cohorte. *Usus.* Postquam ex ephebis excessit, **nachdem er über 14. Jahr alt worden.** E gregibus epheborum vix singuli pulchri.

Ephemeris, idis, f. **Tag-Buch.** *Syn.* Liber, commentarius, in quem quotidiana acta referuntur. *Usus.* In ephemeridem referre.

Ephippia, orum, n. **Sattel.** *Syn.* Stragula, quibus insternuntur equorum ornamenta, præsertim sella. *Usus.* Puto, concedi nobis oportére, ut Græco verbo utamur, siquando minùs occurreret Latinum, ne hoc solis ephippiis concedatur.

Epicus, i, m. **ein** Poët, **der Helden-Thaten beschreibet.** *Syn.* Heroicus. *Usus.* Ennius Poëta epicus.

Epigramma, atis, n. **Uberschrifft.** *Usus.* Epigramma in aliquem facere.

Epilogus, i, m. **Beschluß-Rede.** *Syn.* Peroratio, conclusio, orationis exitus, pars operis extrema. *Epi.* lenior, miserabilior, sanè disertus. *Usus.* Extat ejus peroratio, quæ epilogus dicitur. Conclusio est exitus, & determinatio totius orationis, quæ à Græcis epilogus nominatur.

Epiphora, æ, f. **Haupt- oder Augen-Fluß.** *Syn.* Humoris destillatio. *Epi.* tanta. *Usus.* Tanta epiphora oppressus, ut loqui non posset.

Episcopus, i, m. **Auffseher.** *Syn.* Custos, speculator. *Usus.* Pompejus me Campanæ oræ Episcopum voluit.

Episcopus, i, m. **Bischoff.** *Syn.* Antistes Sacrorum, Præsul. *Phras.* 1. *Episcopus creatus est,* **er ist Bischoff worden.** ad Episcopi Gradum, Ordinem, Honorem evectus est; in Antistitum Sacrorum Ordinem adscriptus, adlectus, cooptatus

tus est. 2. *Episcopatum Albanensem accepit*. er hat das Albanesische Bißthum überkommen. Ad infulas Albanenses evocatus est; Albanensis Ecclesiæ cura illi demandata est. Rerum sacrarum Princeps apud Albanenses; Albanensium Antistes renunciatus est. Jus summum Sacrorum apud Albanenses obtinuit; summò apud Albanenses Sacerdotiô auctus, ornatus est. Albanensium Ecclesiæ præfectus, præpositus est; Præsul datus est. Mitrâ, pedóque in Albanensium Antistitem est inauguratus. 3. *Episcopus suffraganeus, vulg.* ein Weyh-Bischoff. Episcopi Vicarius; qui vicariam Ecclesiæ procurationem, administrationem habet; Episcopi partes agit; munus sustinet, peragit, exequitur, præstat. 4. *Episcopatum erigere*, ein Bißthum aufrichten. Urbem Episcopi sede ornare; Episcopi sedem in urbe collocare.

Epistola, æ, f. Brief. *Syn.* Litteræ. *Epi.* antiquissima, valdè bella, brevis, brevior, brevissima, disertissima, dulcissima, elegantissima, extrema, falsa, grandis, gratissima, gravis, plena rerum, hodierna, inscripta patri suo, paulò gravior, inanis, innocens, tempestiva, interior, jucundior, levior, liberior, longior, longissima, maxima, minuscula, modestior, objurgatoria, optima, perhumana, pervetus, pervulgata, plena consilii, summæque benevolentiæ, plena festinationis, & pulveris, plena jucunditatis, plena stomachi, & querelarum, plenior, πολιτικὴ, ponderosa, plena omnium non modo actorum, sed etiam opinionum, præclara, propior, proxima, pusilla, recens, recentior, recentissima, suavis, & gravis, superior, tantula, verbosior, vetus. Epistolæ crebræ, longæque, dignæ, primùm iniquæ, deinde contrariæ, postremò in aliquem contumeliosæ, jucundæ, molestæ, multæ, odiosæ, plenæ omnium probrorum, quotidianæ, selectæ, cùm sparsæ sale humanitatis, tum amoris notis insignes, suavissimæ, subtiles. *Usus.* 1. Epistolam scribere plenam festivitatis, & leporis; exarare, elucubrare, Dictare, texere epistolam plenam stomachi, & querelarum; epistolam benè longam, sparsam sale humanitatis, & amoris notis insignem mittere. Brief schreiben. 2. Epistolam elicere, herauslocken. 3. Lacessere epistolâ, obtundere, mit Briefen überlauffen. 4. Afferre; reddere epistolam, Brief einhändigen. 5. Epistolam requirere, expectare, Brief erwarten. 6. Epistolam accipere, Brief bekommen. 7. Epistolam complicare, obsignare, Brief zusammen machen. 8. Epistolam resignare, solvere, aperire, vinculum epistolæ solvere, Brief eröffnen. 9. Epistolæ rescribere, respondere, auf den Brief antworten. 10. Epistolam dilacerare, conscindere, Brief zerreissen. 11. Epistolam comprimere, supprimere, premere, den Brief vertuschen. V. *Litteræ*, *Scribo*.

Epitaphium, ii, n. Grabschrifft. *Syn.* Sepulchri inscriptio.

Epitome, es, f. Auszug. *Syn.* Compendium capita libri, & summam complectens. *Usus.* Epitomen Bruti mihi mittas.

Epoto, as, avi, potum, are. austrincken. *Usus.* Venenô epotô concidit.

Epulæ, arum, f. Gastmahl. *Syn.* Cibi præstantes, exquisiti. *Epi.* conquisitissimæ, funestæ, horribiles, moderatæ, profusæ, pulcherrimæ, quotidianæ, solemnes. *Usus.* Epulis exquisitis mensas exstruere. Apud vos nec libidinum, nec epularum modus est. Mens cogitationum epulis saturata. V. *Convivium.*

Epularis, e. gastmahlig. *Usus.* Epularis accubatio amicorum.

Epulatio, onis, f. Gasterey. *Usus.* Quæ ad mensam, & epulationem attinent. V. *Convivium.*

Epulo, onis, m, Schlemmer. *Usus.* Epulones Jovis maximi. *Præfecti epularum, qui epulas Diis instituendi potestatem habebant.*

Epulor, aris, atus sum, ari. prassen. *Syn.* Convivor, epulas do. *Adv.* modicè, opiparè. *Usus.* Opipare, hilarem in modum cum sodalibus epulabamur. V. *Convivium.*

Epulum, i, n. Gastmahl. *Syn.* Convivium publicum. *Epi.* funebre, magnificum. *Usus.* Epulum dare populo. Sepulchrum alicujus cantibus, & epulis celebrare.

Equa, æ, f. Stutte. *Usus.* Greges nobilissimarum equarum abacti.

Eques, itis, m. Ritter. *Syn.* Qui equò meret, vir equestris Ordinis. *Usus.* Equitum turma; equitum manus. Equites Ordini senatorio proximi. Equites desultorii, dimachi, Dragoner. loricati, Küraßirer.

Equestris, e. *item:* Equester, ris, e. reuterisch. *Syn.* Quod equitum est. *Epi.* Dignus contumeliâ, honestus, cumprimis honestus, eruditissimus & Græcis litteris, antiquitatisque nostræ, scriptorum veterumque litteratè peritus. Amicissimus, locuples, ornatissimus, spectatus, splendidus, gratiosus, splendidissimus. Auxiliarii, boni, & locupletes, conjunctissimi concordiâ, cupidi alicujus rei, graves, non obscuri, neque ignoti, illustres, non optimi, veteres, nudi,

nudi, plurimi, lautiffimi & honeftiffimi, proximi dignitate ordinis Senatorii. *Ufus.* Equeftres, pedeftrésque copiæ. Equeftris fplendor, Statua equeftris. Cicero equeftri locô natus. Equeftris pugna. Equeftris procella. ein gäher Einfall der Reuter.

Equidem. zwar. *Syn.* Ego quidem, ego verò, & quidem, quidem. *Ufus.* Equidem doleo, quòd malè habeas. Veftræ equidem cœnæ jucundæ funt.

Equinus, a, um. was von einem Pferd ift. *Ufus.* Seta equina.

Equitatus, ûs, m. die Reuterey. *Syn.* Equitum turmæ; equitum manus, agmen equeftre; alarii, equeftres copiæ. *Ufus.* Ita paratus ab equitatu, & peditatu, ut &c.

Equito, as, avi, atum, are. reiten. *Syn.* Equô vehor, *vel* vector, equô iter facio, in equo fedeo, vehor. *Ufus.* Equitabat cum fuis delectis equitibus. V. *Equus.*

Equuleus, ei, m. Füllen. *Syn.* Equulus. *Ufus.* 1. Equulorum vis effrænata fame debilitatur. 2. Folter. Ex equuleo fufpendi, an der Folter hangen. equuleô torqueri.

Equulus, i, m. Rößlein. *Syn.* Junior equus, equuleus. *Epi.* nobilis, argenteus.

Equus, i m. Pferd. *Epi.* æneus, alacer, ferocitate exultans, fortis, victor, inanis, intractatus, & novus, melior, nobilis, pretiofus, publicus. *Phraf.* 1. *In equum afcendere*, auf das Pferd fteigen. in equum infilire; confcendere, infcendere equum. 2. *Equo imponi*, auf das Pferd gehoben werden. in equum fublatus, illatus, impofitus, fubjectus eft. 3. *Equo infidere*, zu Pferd fitzen, equô vehi, vectari, in equo federe, vehi, equô fublimem ire. 4. *Equô proficifci*, zu Pferd reifen. equô expeditum provolare, flumen transmittere; equo fe conferre aliquo; advehi equo; citato equo ferri. 5. *Equum concitare*, dem Pferd die Sporen geben. admittere equum in hoftem, equo calcaria fubdere, adhibere, admovere. Citare equum; equum calcaribus incendere; incitare; equum in hoftem agere; jumentum calfacere; curfum equi incitare; equum calcaribus concitare. 6. *Equô celerrimè provehi*, Sporn-ftreichs fortreiten. citato equo; equo calcaribus incenfo; fubditis calcaribus effufo curfu ire, ruere, proruere, provolare; laxatis habenis invehi; effufis habenis evehi; detractis frænis equum concitatum calcaribus permittere; effrenatum equum, equum effrenum in hoftem immittere. 7. *Ex equo defcendere*, vom Pferd herabfteigen. defilire in pedes; defilire, defcendere ex equo. 8. *Equites juffit ex equis defcendere*, er hat die Reuter geheiffen abfteigen. equitem ad pedes deduxit. 9. *Ex equo decidit*, er ift vom Pferd herabgefallen. jam dudum ægrè hærens in equo, ad terram defluxit; ex equo cecidit, decidit; de equo lapfus eft. 10. *Ex equo præcipitatus eft*, er ift von dem Pferd herabgeftürtzt worden. effufus in præceps eft; equô dejectus eft. V. *Cado*, *Decido*. 11. Circumagere frænis equum, das Pferd mit dem Zaum umwenden. 12. Frænos inhibere, das Pferd einhalten. 13. Circumire, circumvehi equô, herumreiten. 14. Prævectus equô, voranreiten. 15. Prætervehi equô, vorbeyreiten. 16. *Equô advehi*, adequitare equô, advolare, hinzureiten. 17. Equos jungere currum tracturos, Pferd einfpannen. 18. Equos abjungere, ausfpannen.

Eradico, as, avi, atum, are. *ausreuten. *Syn. Evello.* V. *Deftruo.*

Erado, is, rafi, rafum, ere. *auskratzen. *Syn.* Ex animo cupidinem eradere.

Erectus, a, um. aufrecht. *Syn.* Stans, celfus. *Ufus.* Is vagatur lætus, & erectus toto forô. Alacri animo, & erecto. Erectior hac oratione fenatus. V. *Alacris.*

Ereptio, onis, f. Raubung.

Ereptor, oris, m. Rauber. *Syn.* Direptor. *Ufus.* Ifte bonorum poffeffor, ereptor, expulfor. Civitatis, libertatis ereptor.

Erga. gegen. *Syn.* Adversùm, adversùs. *Ufus.* Tua voluntas erga me, meáque erga te par & mutua. Habére benevolentiam erga aliquem. Summa Pompeji merita erga me, meámque falutem. Tuum erga meam dignitatem ftudium.

Ergaftulum, i, n. Gefängnuß. *Syn.* Mancipiorum carcer. *Ufus.* Compingere aliquem in ergaftulum. Ergaftula folvere, *captivos liberare.*

Ergò, darum. *Syn.* Igitur, causâ. *Ufus.* Ergò nemo non mifer eft. Virtutis ergò præmiô donare, Tugend halber belohnen. Funeris ergo ne plangant mulieres.

Erigo, is, rexi, rectum, ere. aufrichten. *Syn.* Tollo, extollo, excito.)(*inclino. abjicio.* *Adv.* altè, paululùm fe. *Ufus.* 1. Natura cùm cæteras animantes abjecit ad paftum, folum hominem erexit, & ad cœli confpectum excitavit. 2. *Excito*, *confirmo*, *confolor*, *invito* auf-

aufmuntern, Hertz, oder Hoffnung machen. Erigere animum demissum, & depressum, & respirare è metù. Erigere, & recreare afflictum. Ad audiendum aures erigere, & animum attendere. Quem fortuna erexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem. Erigere rectum, constituere, levare, attollere. Erigere se, & in pedes excipere. Erigere se, & corpus in cubitum levare. V. *Confirmo*, *consolor*.

Eripio, is, ui, reptum, ere, aus den Händen reissen. *Syn.* Aufero, adimo, extorqueo.)(*do*, *confero*. *Adv.* ad extremum è manibus, crudeliter, impunè, planè, planè alacritatem animi, privatim, publicè, indignissimè civitati, nominatim, penitus, subitò, undique. *Phras. Vide, ne tantum tibi bonum eripiatur*, sehe zu, daß dir ein so grosses Gut nicht aus den Händen gerissen werde. è manibus extorqueatur; è manibus elabatur; tibi excutiatur; ne tantô bonô frauderis; ne alius id bonum occupet, præcipiat. V. *Amitto*, *jactura*, *perdo*. *Usus*. 1. Eripere sibi tempus aliquod ex summis occupationibus. Facultatem, simul ac voluntatem gerendæ rei mihi eripuit. Lucem alicui, vitam, conspectum rei optatissimæ eripere. 2. *Libero*. Aliquem è miseriis; alicui timorem eripere. E morte tuus te pudor eripuit. V. *Libero*, *privo*, *furor*.

Erodo, is, rosi, rosum, ere. zernagen. *Syn.* Arrodo, derodo.

Erogatio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Distributio. *Usus*. Erogatio pecuniæ.

Erogo, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn.* Distribuo. *Adv.* privatim, publicè. *Usus*. Erogasti pecunias ex ærario. Pecunia in classem erogata. V. *Largior*.

Errabundus, a, um. * umschweiffend. *Usus*. Errabundi domos pervagabuntur.

Erraticus, a, um. irrig. *Usus*. Vitis erraticô & multiplici lapsû serpens.

Erratio, onis, f. Irrung. *Syn.* Error. *Usus*. In cœlo nec fortuna, nec erratio, nec vanitas inest.

Erratum, i, n. Fehler. *Syn.* Mendum, error. *Epi.* commune, fabrile, intolerabile, minimum. *Usus*. Agnoscere erratum; errato veniam petere. Defendas velim tolerabile erratum. Non hoc meum erratum est, sed tuum. V. *Error*.

Erro, as, avi, atum, are. fehlen, irren. *Syn.* Labor, pecco, offendo, prolabor, per errorem labor, errore ducor, in errore versor, error mihi objectus est, consiliò labor, errore captus sum, in errorem rapior, in culpa sum; vagor, evagor. *Adv.* diutius, latius, licenter, longè, multùm, pariter, propemodum, valdè, vehementer. *Phras.* 1. *Errare cujusvis hominis est*, ein jeder Mensch kan fehlen. Imprudentiâ labi; titubare aliquando, & hallucinari; vulgi opinione in errorem rapi, omnium est. Nemo est, qui non offendat sæpiùs, & aliquò incurrat; qui nihil peccati admittat; qui semper consistat; qui ab officii religione interdum non declinet; qui nihil peccet; cujus nullum sit delictum, lapsio, titubatio; cui nullus usquam error objiciatur, offendatur; qui de via, de recto non aberret; quem nullus error implicet. V. *Labor*, *pecco*. 2. *Multùm erras*, du fehlest weit. Totâ erras viâ; toto cœlo aberras; à januâ aberras; à viâ digrederis, deflectis, declinas, divertis. 3. *In portu impingis*, du fehlest gleich anfänglich. In limine offendis. *Usus*. Cujusvis hominis errare, nullius nisi insipientis, in errore perseverare. Errare malo cum Platone, quam cum his sapere. V. *Error*, *aberro*.

Error, oris, m. Fehler. *Syn.* Peccatum, erratum, erratio, lapsio, prolapsio, falsa opinio; culpa, flagitium. *Epi.* communis, diuturnus, humanus, longus, magnus, maximus, mediocris, obscurus, perniciosus, similis, summus, tantus, turpis, magni, maximi, multi, privati, turbulenti, varii. *Phras.* 1. *In errorem conjicere aliquem*, einen in einen Irrthum bringen. in errorem inducere; errorem alicui objicere; errorem gignere, creare; errorem alicui offundere; erroris complere aliquem; erroris implere. 2. *In errore esse*, fehlen, betrogen werden. Errore capi; falsâ opinione duci, imbui, affici; errorem cum lacte sugere; in errore versari; error me tenet, & veri ignoratio; error, & caligo in animo effusa est; errores me implicant; erroribus cæcari; in errorem labi, mente labi. 3. *Errorem deprehendere*, den Fehler erkennen. Erratum agnoscere; caliginem discutere; è tenebris in lucem emergere. 4. *Errorem alicui adimere*, einem den Fehler benehmen. Errorem eripere, depellere, tollere, eximere; extorquere. Deducere aliquem ab errore, avertere. Errore alterum exsolvere, levare. Errorem corrigere. 5. *Errorem deponere*, den Fehler ablegen. Redire rectam in semitam; veram in viam redire. 6. *Errore carere*, keinen Fehler haben. 7. *Errori alterius calculum adjicere*, eines Fehler gut heissen. V. *Peccatum*, *flagitium*.

Erubesco, is, rubui, ere. sich schämen. *Syn.* Rubeo, pudet. *Phras. Ad criminis suspicionem erubuit*, er ist gantz scham-

schamroth worden. Suffusus illi rubor est; rubore suffusus fuit; rubor consecutus est; capite demissô terram intuitus est; in ruborem datus est. V. *Pudet, verecundus. Usus.* Non erubuit ille ora vestra. Pudici etiam de pudicitia loqui erubescunt. Digna res est, in quâ omnes erubescant.

Eructo, as, avi, atum, are. görpsen. *Syn.* ructo, jacto, crepo, erumpo. *Adv.* Turpissimè. *Usus.* In convivio eructant cædem bonorum.

Erudio, is, ivi, itum, ire. unterweisen. *Syn.* Doceo, instituo, imbuo, instruo; ad humanitatem informo, expolio, operum initia trado. *Adv.* Egregiè. *Usus.* Erudire juventutem laboribus; aliquem in jure civili. Erudire liberos ad pietatem ad majorum instituta. V. *Doceo.*

Eruditio, onis, f. Geschicklichkeit. *Syn.* Doctrina, institutio. *Epi.* Digna, liberalis, perfecta, præclara, summa. *Usus.* Vir præstans ingeniô, præclarâ eruditione, doctrinâ perfectâ. V. *Litteræ, eruditus.*

Eruditè. gelehrt. *Usus.* Eruditiùs disputare.

Eruditus, a, um. gelehrt. *Syn.* Doctus, perpolitus, Philologus. *Adv.* Leviter, liberaliter, maximè, perfectè, planè. *Usus.* Eruditus, qui omnibus bonis artibus politus est. Doctrinâ & optimarum artium studiis eruditus. Socraticis disciplinis, & institutionibus eruditus. Homo de schola, & à magistro, & Græcis litteris eruditus; animus eruditus, qui semper aliquid ex se promat, quod delectet. Græci diutinâ servitute ad nimiam assentationem eruditi. Eruditus in Philosophia. V. *Doctus, peritus, discipulus, ingeniosus.*

Erumpo, is, rupi, ruptum, ere. ausbrechen. *Syn.* Exeo, evado, eruptionem facio: exardeo, effervesco. *Adv.* Aliquandò, undique, fortiter. *Phras.* 1. *Erumpet tandem hoc malum ad perniciem civitatis*, es wird endlich dieses Ubel zum Schaden der Stadt ausbrechen. Emerget, ebulliet, prorumpet latens malum; vincula, claustráque omnia perfringet tecta eatenùs, & dissimulata perfidia; consilia illa nefaria, compressa ad hunc diem, & constricta subitò se profundent, & ejicient. Fiet quædam velut vitiorum eruptio; effundet se ad urbis perniciem pestilens id malum. 2. *Erumpunt ex captâ urbe*, sie dringen Hauffen-weis aus der Stadt hinaus. Effundunt se portis; ejiciunt se ex urbe; evolant ex urbe; projiciunt se ex urbe; erumpunt se portis foràs; profundunt se portis; proripiunt se portis foràs; eruptionem ex urbe faciunt; refractis portarum claustris ex urbe provolant, effunduntur. V. *Impetus. Usus.* Erupit tandem è latebris conceptus dudum furor. Vis improborum diu collecta, & inveterata compressô odiô erumpebat in actum; in fortunas civium. Venus, risus erupit; vitia erumpunt.

Eruo, is, ui, rutum, ere. herausreissen. *Syn.* Eligo, eripio, extraho, protraho. *Usus.* Aliquid indagare, invenire, è tenebris, ex abdito eruere. Eruere obruta. Hoc nunquam mihi erues, das wirst du mir niemahlen aus dem Kopff bringen. V. *Extraho.*

Eruptio, onis, f. Ausfall. *Epi.* Præclara, salutaris. *Usus.* Fecêre acrem eruptionem obsessi, einen Ausfall machen. Fortiùs obsidentes eruptionem sustinuêre, repulêre, repressêre.

Esca, æ, f. Speise. *Syn.* Cibus. *Epi.* Contemptissima, temperata. *Usus.* Voluptas esca malorum, quâ capiuntur, ùt hamô pisces. Tenuissimô victû, contemptissimis escis & potionibus vivere. Escam cuidam objicere, spargere.

Esculenta, orum, n. Eß-Waaren. *Syn.* Escæ, cibi. *Usus.* Ea pars oris, quâ esculentis, & poculentis natura iter patefecit.

Esculentus, a, um. eßbar. *Syn.* Escas redolens. *Usus.* Frusta esculenta. Eligere, quæ sunt esculenta.

Essedarius, ii, m. Kutscher. *Syn.* Auriga essedi.

Essedum, i, n. Wagen. *Usus.* Vehebatur essedô tribunus. *Vehiculi genus.*

Esto. es kan seyn. *Vox concedentis. Usus.* Esto hoc imperitè. Esto, concedatur hæc quoque acerbitas.

Esuries, ei, f. Hunger. *Syn.* Fames. *Usus.* Miserebar ejus esuriei. V. *Fames.*

Esurio, is, ivi, ire. hungerig seyn. *Syn.* Fame fatigor, conficior, famem tolero. *Usus.* Nostri milites esurire, & algere consueverunt. V. *Fames.*

Et. und. *Syn.* Que, etiam, jam verò etiam, item, itémque. *Usus.* Ille tamen, & alacer

alacer venit. Agrum ei dedisti, & immunem.

Etenim. denn. *Syn.* Nam, enim, sed enim, quippe. *Usus.* Etenim rem totam breviter recognoscite.

Etesiæ, arum, f. Lüfftlein in Hunds-Tägen. *Syn.* Venti stati, qui quotannis post Caniculæ exortum flant diebus quadraginta. *Usus.* Venti etesiæ tempestivi, & salutares hominibus juxta ac pecudibus, quorum flatû nimii temperantur calores, & maritimi cursus celeres, & certi diriguntur.

Ethnicus, *i*, *m.* ein Heyd. *Phras.* Qui nullam Christianæ Religionis disciplinam acceperunt; quos DEUS vera sui cognitione non efflavit; quorum animi densissimis errorum tenebris involuti eâ, quæ nobis divinitùs affulsit, veritatis luce carent; homines à verâ DEI cognitione alieni; expertes doctrinæ divinioris; falsorum numinum cultores; antiquæ superstitionis sectatores; oppressi superstitionum tenebris, verique cultûs divini expertes.

Etiam. auch. *Syn.* Et, item, vel. *Usus.* Nobis etiam illa cognitio, nihil hoc proderit, etiam nocebit gravissime. Voce, motû, formâ etiam magnificâ.

Etiamnunc. noch. *Syn.* Nunc etiam, etiamnum, adhuc, etiam tum. *Usus.* Sed tota res etiamnunc fluctuat.

Etiamsi. obwohl. *Syn.* Etiam ut, quamvis, licet, quantumvis, tametsi, ùt, utut, etsi. *Usus.* Etiamsi periculum foret nullum. Etiam, ut periculi nihil sit. Ut res sit minimè periculosa, tamen &c.

Etiam atque etiam. sehr, nochmahl. *Syn.* Magnoperè; magis ac magis; magis magisque, majorem in modum.

Etsi. obwohlen. *Syn.* Etiamsi, tametsi. *Us.* Etsi non dubitabam, quin &c.

Etymologia, æ, f. Ursprung eines Worts. *Syn.* Notatio, etymon vocabuli. *Usus.* Verborum interpretationem, & etymologiam inquirere.

Etymon, i, n. Ursprung eines Worts. *Syn.* Etymologia.

Evado, is, evasi, evasum, ere. entgehen. *Syn.* Effugio, elabor, emergo, exeo. *Phras.* *Qui tandem ex hoc periculo evadam?* wie werde ich endlich dieser Gefahr entgehen? Qua tandem ratione è discrimine emergam? Ex ista flamma; ex hoc labyrintho elabar, evolabo? ex hoc judiciô me eripiam? Quæ mæ salus hoc è periculo servabit? Quâ vi, quâ ope ex his laqueis me exuam? His vinculis me explicabo? Has insidias, hæc tela effugiam? ex his angustiis enatabo? ex scopulis his enavigabo? Nullum exitum reperio, adeò res tota vacillat, & claudicat. Ex hac nassâ non exibo, nisi occultè surripiam me. Diverticulum nullum reperio. Non modò non effugiam, sed ne moram quidem mali assequar. Ni anguilla sim, non elabar. V. *Effugio.* *Usus.* 1 Summus vir, orator inclytus, ex humili evasit. Indies asperior evasit. 2. *Evenio*, *cado*, ausschlagen, widerfahren. Videbo, quò hæc evasura sint; quorsum hæc evadant. Aliquando id, quod somniamus, evadit. Id, sicut prædictum fuerat, evasit. 3. *Erumpo*, *exeo*, *aufugio*, *evolo*, durchkommen, ausgehen. Ægrotus evasit ex morbo, navis è periculo, exercitus ex insidiis. Cùm animus hic è corpore evaserit. V. *Elabor.*

Evagor, aris, atus, sum, ari. ausschweiffen. *Syn.* Vagor, decedo viâ. *Adv.* Longius. *Usus.* Appetitus longiùs evagantur, finemque & modum transeunt. V. *Vagor.*

Evanesco, is, vanui, ere. vergehen. *Syn.* Vanesco, ad nihilum recido, in nihilum occido; exaresco, obsolesco, è conspectu me aufero, oculis subducor. *Phras.* *Evanuit vigor tuus pristinus*, deine vorige Krafft ist vergangen. Consenuit tuus ille ardor; vix, ac ne vix quidem de veteri vigore tuo apparet, superest, reliquum est; diuturnitate, vetustate vigor ille tuus contabuit, obscuratus est, exolevit; abiit vis illa corporis, & defluxit; dilapsus est animi vigor, ut jam vix eundem agnoscamus. *Usus.* Spes nostra extenuatur, evanescit. Jam prope evanuerat Hortensius, des Hortensii Ruhm hatte schon abgenommen. Omnis gloria ejus, & memoria evanuit.

Evangelia, orum, n. Bothen-Brod. *Syn.* Præmia ob jucundum nuntium dari solita. *Usus.* Epistolis tuis evangelia quæ reddam, nescio. *Evangelium prædicare.* *vox Eccles.* das Evangelium predigen. Evangelium promulgare; Evangelii lumen terris barbaris inferre; legem JESU Christi promulgare; monumenta Christi DEI res gestas, institutionésque complexa populo exponere, explicare. Christianæ disciplinæ fontes

tes ex Evangelii libris ostendere, detegere, aperire.

Evasto, as, avi, atum, are. *verwüsten. *Syn.* Vasto. V. *Vasto.*

Eucharistia, æ, f. das Heiligste Sacrament des Altars. *Phras.* 1. Sacrosanctum Christi corpus; cæleste convivium; Epulum divinum; Hostia divina; augustissimum Christi corporis mysterium; corporis ac sanguinis Christi divina mysteria: arcanum latentis sub panis specie Christi DEI mysterium. V. *Communio S. Cœna Domini. Consecro S. Hostiam.* 2. *Eucharistiam suscipere,* die Heil. Communion empfahen. Ad mensam divinam accedere; cœlesti excipi convivió; divinum convivium celebrare; percipere sacrosancta mysteria; ad sacram synaxin accedere; inire divinum convivium; à cœlesti convivatore cœlestibus, & immortalibus epulis ad aram accipi; divinô pane sese reficere. V. *Communio sacra. Viaticum sacrum.*

Eveho, is, vexi, vectum, ere. erheben. *Syn.* Tollo, effero. *Usus.* Signa plaustris evecta, & asportata.

Evello, is, velli, *vel* vulsi, vulsum, ere. ausrauffen. *Syn.* Extirpo, convello.)(*infigo. Adv.* Difficilius, penitus, radicitùs, timidè. *Usus.* Novas opiniones evellere. Hunc mihi ex animo scrupulum; has spinas è memoria non evelles. Omnia mala e Republica funditùs evellit. V. *Adimo, libero.*

Evenio, is, veni, ventum, ire. wiederfahren. *Syn.* Evado, obvenio, cado, fio, obtingo, exitum habeo, accidit, usuvenit, intercedo. *Adv.* Benè, casu, contra, facilè, faustè, feliciter, malè, nec opinatò, optimè, perraró, profluenter, prosperè, rarè ac insolenter, temerè, vulgò. *Phras.* 1. *Verebar, ne res ita eveniat,* ich habe gefördten, es möchte die Sache also ausschlagen. Ne ita cadat; ita contingat; eò evadat, ne ea, quæ prædixi, consequantur; ne ex illo consilio hæc emanent; ne id, quod usuventurum opinione præceperam, incidat. 2. *Res ea mihi feliciter evenit,* die Sache ist mir glücklich von statten gangen. Faustè, bellè, prosperè cecidit; ex sententiâ cessit; prosperè processit; lepide sub manus successit, exitum optabilem habuit. V. *Cedo.* 3. *Id consilium malè evenit,* dieser Rath ist nicht von statten gangen. Malè cessit; secùs cecidit, ac ominabamur; bona initia non similes exitus habuere; haudquaquam prosperè, cúm ad effectum operis ventum est, cœptis successit; secùs omnia processêre, nec quod intendebamus, effecimus; haudquaquam ad consilium eventus respondit. V. *Cedo, accidit, fortuna, successus. Usus.* Nihil nobis adversi evenit. Multa improbis incommoda eveniunt. Recta consilia haud benè evenerant. Mihi omnia, quæ ago, lepide prosperéque eveniunt.

Eventum, i, n. Ausgang. *Syn.* Eventus, exitus, casus, res, fortuna. *Epi.* Commune, dubium. *Usus.* Eventa magis quàm causas quæri oportet. Plerique consilia eventis ponderant. Causæ eventorum magis movent, quàm eventa ipsa. Conscribe historiam eventorum meorum.

Eventus, ûs, m. Ausgang. *Syn.* Exitus, casus, eventum. *Epi.* Dubius, fatalis, humanus, incertus, adversus, secundus, prosper, varius. *Phras.* 1. *In omnem eventum pugnam committere,* auf Glück und Unglück sich in eine Schlacht einlassen. Rem in casum pugnæ ancipitis committere; rem in prælii casum dare; ad incertum casum & eventum acie confligere; rem omnem in incerto pugnæ eventu collocare; in pugnæ casum demittere; ad casum objicere; rem communi Marti relinquere. 2. *In omnem eventum aliquid peculii reservare,* auf allen Fall etwas Gelds zurück behalten. Ad incertum casum, & eventum: ad subita rerum; ad incertos rerum exitus; ad omnes casus subsidia parare. V. *Casus. Usus.* Eventus est alicujus exitus negotii. Consilia primùm deinde acta, postremò eventus. In omnem eventum forti animô, & paratum esse. V. *Accidit, successus.*

Everriculum, i, n. Zug-Garn, Kehrwisch. *ab everrendo dictum, Usus.* Everriculum malitiarum omnium.

Everro, is, verri, ere. *auskehren. *Usus.* Omnes domos everrit.

Eversio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Ruina, casus, pernicies, excisio, excidium, *Usus.* Rerumpublicarum eversiones. Omnis vitæ eversio.

Eversor, oris, m. Zerstörer. *Usus.* Eversor civitatis, Regnorum.

Everto, is, ti, versum, ere. zerstören, umkehren. *Syn.* Deturbo, destruo, eversionem infero.)(*statuo, constituo, confirmo. Adv.* Funditùs, penitus planè, sigillatim. *Phras.* 1. *Regnum evertit,* er hat das Reich zerstöret. Delevit, sustulit; ejus viribus labefactus regni status concidit, extinctus est, periit; ejus armis ac potentiâ fractæ sunt regni opes; vires afflictæ; oppressa libertas; obtriti populi jura; urbes armorum vi perculsæ atque prostratæ. 2. *Domum evertit,* er hat das Haus zerstöret. Ædes diruit, dissolvit, demolitus est, disturbavit; tectis solo æquavit, adæquavit; ab imo subruit; ad solum diruit. V. *Destruo.* 3. *Evertit consilia hominis,* er hat seine Rathschläg alle umgestossen. Consilia dissolvit.

solvit, disturbavit; consilia fregit; consiliis intercessit, occurrit. *Usus.* Sua confirmare, adversarii evertere. Vi me decrevit, & impressione evertere. Aliquem fortunis omnibus evertere. Virtutis lumen extinxit, virtutem penitùs evertit. V. *Destruo, Vasto, Ruina, Populor.*

E vestigio. **von Stund an.** *Syn.* Mox, repentè. *Usus.* E vestigio eò sum profectus. V. *Statim, continuo.*

Euge! **wohlan!** *Interject. laudantis, gratulantis.*

Evinco, is, vici, victum, ere. **überwinden.** *Syn.* Vinco, pervinco, multâ importunitate impetro. *Usus.* Verres tot testibus evictus.

Evidens, tis, *g. o.* **scheinbar.** *Syn.* Clarus, certus, perspicuus.)(*obscurus, occultus, dubius.* *Usus* Evidens est, de quo inter omnes convenitur. Narratio evidens. Res evidentes, & perspicuæ. Argumentis agam evidentibus, & signis omni luce clarioribus. V. *Perspicuus.*

Evidenter, * **klärlich.** *Usus.* Harum rerum tam evidenter pœnituit.

Evidentia, æ, f. **Gewißheit.** *Syn.* Perspicuitas. *Usus.* Græci energiam, nos evidentiam appellamus. Nulla oratio illustrior est evidentia.

Evigilo, as, avi, atum, are. **erwachen.** *Syn.* Vigilo, elaboro, incumbo.)(*indormio.* *Phras.* *Hòc manè maturius evigilavi,* **heut bin ich früher erwacht.** Temporiùs experrectus; ex somno excitatus; somnô excitus; somnô solutus sum; maturiùs me somnus reliquit. *Usus.* In tuo negotio curæ meæ omnes, & cogitationes evigilant. V. *Vigilo, Dormio, Somnus.*

Evincio, is, vinxi, vinctum, ire. * **umbinden.** *Syn.* Vincio. *Usus.* Coronâ tempora evincire.

Eviscero, as, avi, atum, are. **ausweiden.** *Syn.* Viscera eximo, confodio, discerpo, *Usus.* Ut tu unquam saxis fixus asperis evisceratus latere penderes.

Evitatio, onis, f. **Vermeidung.** *Syn.* Declinatio. *Usus.* Evitatio incommodorum.

Evito, as, avi, atum, are, **vermeiden.** *Syn.* Vito, effugio.)(*expeto.* *Usus.* 1. Dolores omnes evitari non possunt. 2. *Vitam* evito, *vitam eripio,* **das Leben benehmen.** V. *Vito.*

Eumenides, um. f. **Höll-Furien, Rach-Göttinnen.** *Syn.* Furiæ. *Usus.* Speculatrices, & vindices facinorum, & sceleris Eumenides.

Eunuchus, i, m. **ein Verschnittener.** *Syn.* Exsectus, castratus.

Evocatio, onis, f. **das Hinausruffen.** *Us.* Evocationes hominum.

Evocator, oris, m. **Herausruffer.** *Usus.* Evocator servorum, & civium perditorum, **Aufrührer.**

Evocatus, a, um. **ausgeruffen.** *Syn.* Miles, auxiliarius. & externus, ex diversis locis coactus. *Usus.* 1. Evocatorum firma manus. 2. E patria evocatus, non expulsus, *arcessitus,* **beruffen.**

Evoco, as, avi, atum, are. **hinausruffen.** *Syn.* Elicio, invito. excito, exsuscito. *Adv.* Magnoperè. *Usus.* Misericordiam oratione evocare. Mercede probitas evocatur. Nulla turpitudo, nullum damnum est, quod non eliciatur, & evocetur voluptate. V. *Voco, Provoco, Cieo.*

Evolo, as, avi, atum, are. **entrinnen, abfliegen.** *Syn.* Avolo. aufugio. *Adv.* Altius, impunè. *Usus* 1. E vinculis corporis tanquam ex carcere evolare. Evolavit jam è conspectu nostro; evolavit è judicum severitate, ex illa judicii flammâ. Tantus cursus verborum fuit, & adeò evolavit oratio. 2. *Ascendo,* **aufsteigen.** Consultum non est, ut ille altiùs evolet. 3. *Vito, effugio.* **entgehen.** Pœnam vix evolabit.

Evolvo, is, volvi, volutum, ere. **auswickeln.** *Syn.* Explico, expono.)(*Complico.* *Adv.* Accuratius. *Usus.* 1. Hujus rei nec principium reperire, nec exitum evolvere possum. Involutam animi sui notionem evolvere; incubantes alienis thesauris ex præda clandestinâ evolvere. 2. *Expendo animô,* **bey sich erwegen.** Evolvere naturam omnium rerum. V. *Explico.*

Evolutio, onis, f. **Auswickelung.** *Syn.* Lectio. *Usus.* Poëtarum, librorum evolutio.

Evomo, is, ui, itum, ere. **sich erbrechen.** *Syn.* Foràs projicio, vomitù egero. *Adv.* Verius. *Usus.* Odium, virus acerbitatis suæ in me evomuit. Evomet hanc pestem Patria. Quas devorârat pecunias; luxû evomet. V. *Vomo.*

Euripus, i, m. **Meer-Strudel.** *Usus.* Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas, ac tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quot iste &c.

Evulgo, as, avi, atum, are. * **offenbar machen.** *Syn.* Vulgo. *Phras.* *Evulgare rumorem,* **ein Geschrey von der Sache machen.** Defferre famam, rumorem; dissipare sermones, rumorem; efferre alterius ineptias. V. *Differo, Vulgo, Divulgo.* *Usus.* Civile jus evulgavit, **er hat das burgerliche Recht herausgeben.** V. *Edo, spargo, rumor.*

Evul-

Evulsio, onis, f. Ausreissung. *Usus.* Æsculapius primus dentium evulsionem invenit.

Ex. aus. *Usus.* 1. *Notat causam efficientem, & occasionem, ex quâ, à quo quocirca, unde.* Peperit è Pamphilo. Gaudium tibi ex me præstabo. Nunquam ex me doluisti. Ex te duplex me sollicitudo afficit. Ex lege, ex decreto, è formula, è testamento. 2. *Materiam designat*, von oder aus was für einer Materie. Populum ex auro; è gemma. Simulacrum ex ære. 3. *Parti jungitur*, an einem Theile des Leibes. Laborat è renibus, ex oculis, capite. 4. *Ad numerum, seu multitudinem refertur*, unter vielen. Ex intimis unus. Unus ex plebe. Homo ex disertis. 5. *ab*, von. Ex illo scivi; ex te totum negotium pendet. 6. *Post*, nach. Diem ex die expectare. Ex intervallo regustare litteras. Ex qua ætate, qui exerceri solent, laudantur. 7. *Propter*, wegen. Ex Cnei litteris te in amicitiam recipio. Ex doctrina clarus. 8. *Secundùm, juxta*, nach 2c. Hic status maximè est è naturâ. Vita è Philosophiæ præceptis acta. E sua natura alios fingere. E communi hominum opinione hoc dixit. 9. *Modum significat*, auf was Weis. Ex insidiis; ex improviso; ex insperato hoc mihi gaudium oblatum est; ex occulto. 10. Ex animo, ex animi sententia, nach Wunsch. 11. Ex tempore capere consilium; effutire aliquid, gähling. 2c.

Exacerbo, as, avi, atum, are. verbittern. *Syn.* Irrito, ad iracundiam provoco. *Usus.* Exacerbata superbia. V. *Ira*, *Irrito.*

Exactio, onis, f. Anforderung. *Syn.* Vectigal, tributum, pensio, stipendium. *Epi.* Acerbissima, extrema, perfecta, superior, publica. *Phras.* *Exactiones facere*, Geld-Anlagen machen. Pecunias describere; pecuni s imperare. *Usus.* 1. Exactio capitum & ostiorum acerbissima, Kopff-Steuer. Exactio pecuniarum, nominum. 2. *Expulsio*, Austreibung. V. *Vectigal.*

Exacuo, is, ui, acutum, ere. wetzen, anspornen. *Syn.* Acuo, cohortor.)(*deterreo.* *Usus.* 1. Mucronem exacuere in jugulum Reipublicæ. 2. *Incito*, anspornen. Industriam alicujus, mentem hortatibus, stimulis exacuere. V. *Stimulo.*

Exadversùs. gerad herüber. *Syn.* è regione, ex adverso.

Exædificatio, onis, f. ausgemachter Bau. *Syn.* Constructio, compositio.

Exædifico, as, avi, atum, are. ausbauen. *Syn.* Ædifico. *Usus.* Opus institutum exædifica. Templum, navim exædificare.

Exæquatio, onis, f. * Vergleichung. *Us.* Hanc exæquationem dignitatis non ferebat ille.

Exæquo, as, avi, atum, are. schlichten. *Syn.* Æquo, æqualem *vel* parem reddo, facio. *Usus.* Amici superiores se cum inferioribus exæquare debent. Pecunia omnem dignitatem exæquat. Pauci pluribus exæquari non possunt. V. *Æquo, Æquiparo.*

Exæstuo, as, avi, atum, are. aufwallen, aufbrennen. *Usus.* Mare exæstuat. V. *Ira.*

Exaggeratio, onis, f. Aufhäuffung. *Syn.* Elatio. *Epi.* Altissima, maxima animi. *Usus.* Animi quàm altissimi exaggeratio.

Exaggeratus, a, um. aufgehäufft. *Syn.* Erectus, cumulatus, amplus. *Usus.* Animus excelsus, auctus virtutibus, exaggeratus. Exaggerata oratio. V. *Amplus.*

Exaggero, as, avi, atum, are. groß machen. *Syn.* Amplifico, augeo; verbis rem extollo, magnum facio.)(*extenuo.* *Usus.* Beneficium tuum complector, exorno, exaggero. Rem familiarem omni ratione exaggerare, augére, amplificare. Exaggerare, & amplificare orationem. V. *Amplifico.*

Exagitator, oris, m. hin und her Treiber. *Syn.* Vexator. *Usus.* Plato exagitator omnium Rhetorum.

Exagito, as, avi, atum, are. vexiren. *Syn.* Vexo, divexo, insector, jacto, exerceo. *Adv.* Scitè, palàm. *Usus.* 1. Exagitare aliquem. Exulceratus primùm plebis sermonibus, dein palam à Consulibus exagitatur. 2. *Tracto, commemoro, disceptando excutio*, abhandeln, scharffsinnig untersuchen. Ea causa, ea dissensio diu fuit exagitata. Fraudes alicujus, & fallacias exagitare. Errorem suum exagitare, commovendo augére. V. *Vexo, agito.*

Exalbesco, is, ere. erbleichen. *Syn.* Expallesco, extimesco. *Usus.* Tremere metu, & exalbescere. Exalbesco in prin-

principio dicendi; objectâ re horribili.

Examen, inis, n. Erforschung, Bien-Schwarm. *Syn.* Apum congregatio. *Usus.* Examen apum in scenam venit.

Examen conscientiæ. Erforschung des Gewissens. *Syn.* Recognitio sui, ac erratorum suorum; arcana disquisitio factorum, dictorúmque; quotidiana perscrutatio intimorum animi recessuum. *Phras.* *Examen conscientiæ facere*, Erforschung des Gewissens machen. *Excutere* conscientiam; in semetipsum diligenter inquirere; mente omni aliâ cogitatione solutâ recognoscere delicta sua; recolere errata sua non sine acri doloris morsu, discutere cogitationes, sermones, & actiones suas; sua dicta, factáque diligentissimè recognoscere; seipsum excutere; explorare quotidiè latebras conscientiæ, & diurna facta, ad Christianæ legis, pietatísque rationem exquirere; quotidiana perscrutatione intimos animorum recessus inspicere; totum diem secum scrutari, & excutere; facta, dictáque omnia noctu remetiri; cognoscere de moribus suis; quid dixeris, quid egeris, commemorare vesperi; excutere se, & accusatoris primùm partibus fungi, deinde judicis; in semetipsum descendere; suæque vitæ rationem à se repetere; dicta, facta, cogitata coram DEO quam diligentissimè reputare; seipsum ad calculos vocare; quotidianarum actionum cognitionem exercére.

Examino, as, avi, atum, are. erwegen. *Syn.* Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. *Phras.* 1. *Examinanda est diligenter hominis doctrina*, man muß dieses Menschen Lehre untersuchen. Momentis suis ponderanda; cognoscenda accuratè; cum rationis, ac Religionis legibus conferenda; revocanda ad rationis, ac Religionis leges; lentè & fastidiosè probanda; ad hujus doctrinæ disquisitionem magnam adhiberi attentionem necesse est; omnia ad rationis leges sunt dirigenda, & ad solidæ disciplinæ præcepta sunt æstimanda. 2. *Examinare sub finem anni studiosos*, die Studenten zu Ende des Jahrs examiniren. Quem in litteris progressum fecerint, explorare, perscrutari; periclitari doctrinam; periculum doctrinæ facere: quam studiosè didicerint, inspicere, excutere. *Usus.* Rem suis ponderibus examinare. Rem non populari quâdam trutinâ, sed artificis staterâ examinare. V. *Inquiro, tento.*

Examussim. * Schnur-richtig. *Usus.* Hic examussim rem narrat.

Exsanguis, e. erbleichet. *Syn* Pallidus, decolor. *Usus.* Aridum & exsangue genus dicendi. Aliquis supremô spiritû exsanguis, enervatus, confectus.

Exanimis, e. *vel* Exanimus, a, um. todt, halb-todt. *Usus.* Ictu exanimem equô præcipitat.

Exanimatio, onis, f. Forcht. *Epi.* Fracta. *Usus.* Exanimatio est metus subsequens, & quasi comes palloris. In perturbationes, & exanimationes incidere.

Exanimatus, a, um. erschrocken. *Syn.* Consternatus, metû conturbatus. *Usus.* Exanimatus sum tuis litteris. Exanimatus metû, abjectus, perterritus, mutus, vix vivus relinquebar.

Exanimo, as, avi, atum, are. erschrecken. *Syn.* Perturbo, perterrefacio. *Usus.* Me quidem exanimant, & interimunt hæ voces. Tulliæ meæ morbus metû me exanimat. V. *Terreo.*

Exantlo, as, avi, atum, are. ausstehen. *Syn.* Excipio, exhaurio, perfungor. *Usus.* Omnes labores exantlare. V. *Perfero.*

Exardesco, is, arsi, ere. entbrennen. *Syn.* Inflammor. *Adv.* Acrius, subitò, graviter. *Usus.* 1. Materia facilis ad exardescendum. 2. *Transl.* Amore, libidine, iracundiâ, libertatis desideriô, cupiditate exardescere. Mira in eum populi benevolentia exarsit. Ingenia multorum contra Stoicos exarsère.

Exaresco, is, arui, ere. ausdorren. *Syn.* Exsiccor, exhaurior.)(*reviresco.* *Usus.* Exaruère omnes. 2. *Transl.* *Consumor*, abnehmen. Exaruit in me penitùs illa dicendi facultas. Vetus illa mea urbanitas planè exaruit, & vereor, ne revirescat.

Exaro, as, avi, atum, are. auspflügen. *Syn.* Aro. *Adv.* Omninò. *Usus.* Plus frumenti colligunt, quàm exarârunt. 2. *Scribo*, schreiben. Hoc epistolium in senatu exaravi.

Exaspero, as, avi, atum are. rauh machen. *Syn.* Asperiorem facio: exacerbo, exulcero, irrito, accendo, commoveo. *Usus.* Animô exasperatus. Comprimere, ac sedare animos exasperatos.

Exautoro, as, avi, atum, are. **abdancken.** *Usus.* Milites omnes exautoravit. V. *Dimitto.*

Exaudio, is, ivi, itum, ire. **hören.** *Syn.* Audio. *Phras. DEUS preces nostras exaudiat, vulg.* **GOTT erhöre unser Gebet.** *Latinè*: DEUS ne aversetur; ne respuat; ne contemnat; ne despiciat; DEUS admittat; æquis auribus accipiat, suscipiat, perficiat; ne aversis auribus audiat preces nostras. DEUS nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat DEUS; pateant aures DEI obsecrationibus nostris. DEUS nostris precibus aures det, præstet, præbeat; DEUS votis nostris, precibúsque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris; relinquat locum; DEUS exorari se precibus nostris patiatur. *Usus.* Dicam voce clarissimâ, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulùm, subitò exaudit hinnitum. *Exaudio igitur,* **erhören,** *vulgi est.* V. *Audio.*

Excæco, as, avi, atum, are. **verblenden.** *Syn.* Sensu videndi orbo, privo; oculis orbo, privo; oculos alicui eripio, eruo, effodio, excludo, exsculpo, exturbo. *Phras. Palustris cœli vitiò excæcatus est,* **er ist bey so feuchtem Wetter erblindet.** Oculorum sensû destitutus est; oculis captus est; aspectum amisit; oculorum aciem amisit; cæcitatem contraxit, conscivit; cæcitate affectus; videndi sensû, luminibus orbatus est; extincta est illi oculorum acies; adempta, erepta videndi facultas; usû oculorum privatus est. V. *Cæcus.*

Excandescentia, æ. f. **hitziger Zorn.** *Syn.* Ira nascens, repentina.

Excandesco, is, candui, ere. **zornig werden.** *Syn.* Exardesco. *Usus.* Excanduit, & me inimicitiarum causam quærere clamavit. V. *Impetus, erumpo.*

Excarnifico, as, avi, atum, are. **peinigen.** *Syn.* Discrucio, lacero omnibus, quæ pati corpus ullum potest, suppliciis. *Usus.* Democritus a Cyprio Tyranno dirè excarnificatus. V. *Crucio, Torqueo, crudelis.*

Excavo, as, avi, atum, are. **aushöhlen.** *Usus.* Trulla excavata cum manubrio aureo.

Excedo, is, cessi, cessum, ere. **austretten.** *Syn.* Emineo, præsto: abeo, emigro. *Adv.* Celerius. *Usus.* 1. Ejus virtus modum virtutis humanæ excedit. Partium nulla extrà excedit. 2. *Abeo,* **hinweggehen.** Cùm animus è corpore excesserit. Cùm primùm è pueris, ex ephebis excessit. Qui è vitâ excessêre. Id mihi nondum è memoriâ; nondum cura è pectore excessit. V. *Exeo.*

Excellens, tis, *g. o.* **vortrefflich.** *Syn.* Præstans, præstabilis, præcellens, eximius, egregius, excellenti animô, & virtute.)(*Vulgaris. Usus.* Vir excellens omni genere laudis. Excellenti animô, & virtute vir. Pulchritudine excellens formæ muliebris. In arte illa excellens. V. *Egregius, Præclarus.*

Excellenter. **vortrefflich.** *Syn.* Magnificè, excellenti quàdam ratione. *Usus.* Quæ magnô animô, & fortiter, & excellenter facta sunt.

Excellentia, æ, f. **Vortrefflichkeit.** *Syn.* Præstantia. *Epi.* Magna. *Usus.* Animi excellentia & magnitudo. Personam nobis natura imposuit magnâ cum excellentiâ & præstantiâ reliquorum animalium. V. *Præstantia, Virtus.*

Excello, is, lui, ere. **übertreffen.** *Syn.* Præsto, antecello, emineo, eniteo, princeps sum, præcello, antesto.)(*inferior sum. Adv.* Jam diù, longè, maximè, mirabiliter, quam maximè. *Phras. Longè excellit inter æquales,* **er übertrifft seine Gespann sehr weit.** Ingeniò præstat; multùm ad honorem antecellit; ingeniò exsuperat; animi viribus antestat; eminet inter omnes; ingeniô primus habetur. Nobilis inter æquales fertur, clariúsque exsplendescit, quàm condiscipuli ferre æquô animô possint. Quem longe ingeniosissimum ætas nostra tulit; qui ingeniô priorem neminem patiatur, pleró sque anteveniat. Haud dubiè ingenii palmam possidet. *Usus.* In arte pictoria Zeuxis omnibus excellit. Excellere ingeniô, doctrinâ; in aliquo genere virtutis.

Excelsè. **hoch.** *Syn.* Magnificè. *Usus.* Excelsiùs dicere.

Excelsitas, tis, f. **Hochheit.** *Syn.* Celsitas, altitudo. *Usus.* Excelsitas animi, & magnitudo.

Excelsus, a, um. hoch. *Syn.* Altus, sublimis.)(*humilis.* *Usus.* Excelsi colles. Vir magnus & excelsus. & humana despiciens. Animi excelsi invictum robur. Excelsô & illustri locô sita est laus tua. V. *Altus, egregius.*

Exceptio, onis, f. Ausnehmung. *Epi.* Absurda, quæstuosa, vetus atque usitata, prætoria, tacita. *Usus.* Est inter nos rerum sine exceptione communitas. Quid attinet, hominibus luxuriosis exceptionem, privilegium dare? Non patiar, te cum exceptione laudari. Præcisè, & sine exceptione, id mihi, quod petebam, negavit. Quædam tacitis exceptionibus caventur.

Excepto, as, avi, atum, are. herausnehmen. *Syn.* Excipio, extraho.

Excerpo, is, cerpsi, cerptum, ere. ausziehen. *Syn.* Decerpo, deligo. *Usus.* Non solùm ex malis minima eligenda, sed ex his etiam excerpendum est, si quid boni inest. V. *Colligo.*

Excessus, ûs, m. Abschied. *Syn.* Abitus. *Usus.* Romulus post excessum suum, nach seinem Tod. *Excessum facere in vino vulg. est*, die Maas überschreiten; *Latinè:* intemperantiùs bibere, se ingurgitare vinô, largiùs se invitare. *Pro* Excessu, Unmäßigkeit, immoderatio, immoderatus usus in re, aberratio à modo, *à Latinis adhibetur.*

Excetra, æ, f. Brand-Schlange. *Usus.* Mactare excetram.

Excidium, ii, n. Zerstöhrung. *Syn.* Eversio. *Usus.* Excidiô urbis magnum cæteris terrorem injecit. V. *Destruo.*

Excido, is, excidi, ere. ausfallen. *Syn.* Elabor, fluo, defluo. *Adv.* Fortuitò, omninò, repentè. *Usus.* 1. Gladius excidit, delapsus est de manibus. Nullum probum verbum ex ore hujus unquam excidit. Victoria excidit de manibus. 2. *Obliviscor*, vergessen. Ista mihi dudum exciderant. Ex animo, è memoria mihi ista exciderant. V. *Obliviscor.* 3. Spe planè omni excidi. Mens illi & oratio excidit, effluxit; non constat sibi, er weiß nicht, wie ihm ist. V. *Amitto, perdo.*

Excido, is, cidi, cisum, ere. aushauen, zerstöhren. *Syn.* Cædo, exscindo, excisionem, excidium infero. *Adv.* Penitus. *Usus.* Lucum, urbem, tectum excidere. Urbes excidit, expugnavit, incendit. V. *Everto, destruo.*

Excindo, *vel* Exscindo, is, cidi, scissum, ere. ausschneiden, zerstöhren. *Usus.* Scipio Numantiam excidit. V. *Everto.*

Excio, is, civi, citum, ire. herausruffen. *Syn.* Evoco. *Usus.* Juventutem ad arma excire.

Excipio, is, cepi, ceptum, ere. ausnehmen, aufnehmen. *Syn.* Excludo, secerno: accipio, suscipio, recipio. *Adv.* Extrinsecus, fortiter, humanè, nominatim, nusquam, simillimè, planè. *Phras.* 1. *Ille quoscunque benignè excipit*, er pflegt alle gar gütig anzunehmen. Summâ lætitia, benignô vultû, incredibili honore, ac amore; ingenti favore, hospitaliter, perhumaniter accipit, complectitur, quicunque illum honoris causâ adeunt, accedunt; omni genere humanitatis, quod vultû, ac verbis exprimi potest, quàm fieri potest, humanissimè; incredibili comitate; eô vultû, qui facilè gratiam ineat; benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat; hominum animos ad amandum alliciat, excipit, recipit; dexteram porrigit; lautè indulgentérque habet; laute prolixéque; liberaliter, indulgentérque colit. V. *Tracto, Hospes, Accessus, Aditus.* 2. *Exceptô Lælio omnes affuêre*, ausser des Lælii seynd sonst alle zugegen gewesen. Si Lælium removeris; si à Lælio discesseris; exceptô Læliô; præter unum Lælium; Lælium si demas, excipias, omnes affuére; nemo nisi Lælius; præter Lælium abfuit; omnes præstò erant, exceptô, quod Lælium morbus impediret. 3. *Malè verbis excepit hominem*, er hat ihn übel ausgemacht. Asperiùs hominem appellavit; graviore verbô appellavit; acerbè invectus est; contumeliosiùs, vehementiùs invectus est in hominem; indignis modis hominem accepit. *Usus.* 1. Ille ita edixit, ut me, & Lælium nominatim exciperet, & secerneret. Præter Xenophontem excipio neminem. 2. *Sustineo*, unterstützen. Labentem aliquem excipere. Se à lapsu in poplites; in pedes poplitibus excipere. 3. *Suscipio*, auf sich nehmen. Amicorum causâ magnos labores, molestias, luctus excepit. 4. *Sequor, succedo*, darauf folgen. Una calamitas alteram excipit. 5. *Intercipio*, auffangen. Litteras hostium; aliquem in fuga excipere. 6. *Recipio, capio, arripio*, aufnehmen. Herculis virtutem immortalitas excepit. Dicta mea omnia magnâ gratiâ excepit. Omnia magistri verba excipere, & litteris mandare. Beatam patriam, quæ hunc virum exceperit! Rumores, ultimum filii spiritum excipere, auffangen.

Omnia tela, omnem vim improborum meo corpore excepi. Aliquem è fuga excipere & confirmare.

Excisio, onis, f. Zerstöhrung. *Syn.* Excisio tectorum. V. *Excidium.*

Excito, as, avi, atum, are. aufmunteren. *Syn.* Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo, stimulos admoveo: soporem discutio. *Adv.* coram, omninò, sensim, valdè, vehementius, aliquando, acriter, extrinsecus, maximé, facilius, improvisò, latiùs, obscœnius, populariter. *Phras.* 1. *Epistola tua me ad litteras vehementer excitavit*, dein Brief hat mich sehr zum Studiren aufgemuntert. Ignes mihi subjecit, admovit; miram in me litterarum cupiditatem inflammavit. Calefecerunt me tuæ litteræ; faces admovêre; discendi studia in me vehementer commoverunt; me ad discendum accenderunt; litterarum cupiditatem mihi moverunt, injecerunt; ingens mihi stimulus erat ad labores studiorum omnes superandos; acuêre meam industriam; discendi ardorem, qui resederat, innovârunt; litteræ tuæ magno mihi incitamento fuêre; animos meos arrexêre, intendêre ad litterarum studia ardentiùs persequenda; omnem mihi segnitiem, & socordiam excussêre; industriam mirifice auxêre; ex torpente incensum me, ex desidioso acrem ac industrium fecêre. 2. *Præfectorum rapacitas seditionem excitavit*, der Geiz derer Vorsteher hat diese Aufruhr erwecket. Ejus seditionis fax erat Præfectorum rapacitas; rapacitas ignem, ac materiam seditioni subdidit; hæc illa fax erat, quæ tam triste excitavit incendium; quâ tanquam flabello seditionis, furentis illa populi concio est ventilata; quæ armatas jam in cædem manus, ardentesque animos inflammavit. Irritatio animorum prima Præfectorum rapacitas fuit; hanc tanquam furiam facemque hujus tumultus principia habuêre; his irritamentis evocata est plebis audacia; hæc acriores ad ciendum tumultum faces subdidêre. 3. *Excitare mortuos*, die Todten auferwecken. Excitare ab inferis mortuos; à morte in vitam revocare; vitæ reddere, restituere mortuos; mortuis vitam reddere, restituere; revocare ab inferis; vitam donare mortuis; mortuos ad vitam revocare. *Usus.* 1. Dormientem excitare. Cunctantem & diffidentem laude, monitis, præmiis ad virtutem excitare. Memoriam alicujus ad recordationem priorum calamitatum excitare. 2. *Confirmo*, *erigo*, *sublevo*, *consolor*, trösten. Confirmare & excitare animos; afflictos, abjectos, jacentes excitare, & ad pristinam dignitatem revocare. 3. *Concito*, *occasionem præbeo*, veranlassen, erwecken. Risum ea res, clamorem, admirationem excitavit. Incendium excitare. Sapientia si videretur, magnos sui amores excitaret. Bellum, tempestatem, tragœdias excitare. Fletum, dolorem, iram excitare alicui. V. *Hortor*, *Impello.*

Exclamatio, onis, f. Geschrey. *Syn.* Acclamatio, clamor. *Usus.* Exclamatio vel admirationis est, vel conquestionis.

Exclamo, as, avi, atum, are. aufschreyen. *Adv.* majus, nominatim, temerè. *Usus.* Non possum, quin exclamem.

Excludo, is, clusi, clusum, ere. ausschliessen. *Syn.* Arceo, prohibeo, extendo, portus alicui claudo.)(*includo*, *recipio*, *admitto*. *Adv.* apertè, nominatim, undique. *Phras.* 1. *Exclusit hostem mœnibus*, er hat den Feind ausgesperret. Aditu prohibuit; aditum præclusit hosti; submovit hostem, eliminavit, foras exegit. V. *Arceo*, *prohibeo.* 2. *Exclusit è scholis*, er hat ihn aus den Schulen ausgeschlossen. Ex eorum, qui ludum frequentant, numero ejecit, sustulit, sejunxit; numero scholasticæ juventutis exemit; è scholis exegit; ex albo litterariæ juventutis erasit, delevit; è scholis exturbavit. 3. *Solicitus eram, ne excluderêris consulatû*, ich bin sorgfältig gewesen, daß du nicht von dem Burgermeister-Amt ausgeschlossen würdest. Ne civitatis gubernaculis excluderêre; ne spe honoris dejicerêre; ne consulatus à te abiret; ne honoris ille aditus tibi præcluderetur. *Usus.* 1. Aliquem mœnibus, à Republica excludere. Supplicem â se absterrére, & excludere. Ratio vitia, culpàmque excludat. Aliquem præmiis, honoribus, hæreditate excludere. 2. *Excipio*, annehmen. Legati recepti, nec Pompejus exclusus. 3. Tempore excludor, quin, &c. keine Zeit haben.

Excogitatio, onis, f. Erfindung. *Epi.* difficilis, diligens, & considerata. *Usus.* Ea res non habet excogitationem difficilem.

Excogito, as, avi, atum, are. ausdencken. *Syn.* Cogitando invenio, machinor, fingo, meditor, ineo viam, rationem; consilia struo. *Adv.* callidè, cautè, diligenter, improbè, ingeniosè, omninò, verè.

verè. *Phras. Multa præclara excogitâsti,* du hast viele fürtreffliche Dinge ausgesonnen. Præclara sunt inventa tua; rara multa pertinaci studio eruisti; meditatione reperisti; commentatus es. V. *Meditor, invenio. Usus.* Excogitare mira furandi genera. Igitur cogita, vel potiùs excogita.

Excolo, is, lui, cultum, ere. auszieren. *Syn.* Colo, exorno, expolio. *Adv.* vehementer. *Usus.* 1. Animum doctrina excolere. 2. *Diligo,* lieben. A propensis vehementer excolimur, & amamur.

Excommunico, as, avi, atum, are. in die geistliche Acht thun. *Phras.* Proscribere, ac Romanis sacris, societate, commerciô, consuetudine, usû, communione, convictû piorum alicui interdicere; à piorum societate secludere, excludere, removére, arcére; ab Ecclesiæ communione repellere; extra Ecclesiæ septa ejicere; sacro fulmine percellere, jugulare; communione sacrorum depellere, secernere, semovere, spoliare, dejicere; sacrorum communionem alicui interdicere; anathemate sacro persequi; anathema dicere; abdicare aliquem; à corpore Ecclesiæ segregare; dirum, grave anathema in aliquem contorquere; à sacris amovere, submovere; execratione devincire; sacrificiis alicui interdicere; in numero impiorum, ac sceleratorum habere, quibus pii omnes decedant, quorum aditum, sermonemque defugiant; cœtû, communione rectè credentium aliquem movere, arcere, ejicere; usû sacrorum prohibére; ex cœtu piorum, & communitate exterminare, extrudere, exturbare; sacrô fulmine ferire; sacrum fulmen in aliquem vibrare; sacrorum usû, sacro, civilique congresû alicui interdicere; à piorum cœtu, communioneque sejungere, disjungere, arcere.

Excommunicatio, onis, f. geistlicher Bann. *Syn.* Sacrum Ecclesiæ fulmen, piorum cœtû aliquem moventis. *Phras. Ab excommunicatione absolvit,* er hat ihn von dem Kirchen-Bann losgesprochen. Piorum communioni restituit; Ecclesiæ reconciliavit; pacem illi Ecclesiasticam reddidit; diris, & execrationibus solvit, exsolvit.

Excommunicatus, a, um. mit dem Kirchen-Bann belegt. *Phras.* Diro carmine nominatim in ejus caput composito inferis devotus; communione piorum ejectus; facer, sacra detestatione jugulatus; piorum communione exterminatus; diris devotus; Ecclesiæ castris, horrendo execrationis carmine expulsus.

Excoquo, is, coxi, coctum, ere. * auskochen. *Usus.* Excoquere malum alicui.

Excors, cordis, *g. o.* unbesonnen. *Syn.* Amens, vecors. *Adv.* admodum. *Usus.* Quæ anus est tam excors? Qui hoc non videt, sentit, excors est. V. *Amens.*

Exscreo, as, avi, atum, are. ausspeyen. *Syn.* Vi quàdam, ac cum tussi exspuo.

Excrucio, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Crucio, conficio, exanimo, interimo. *Adv.* mirabiliter. *Usus.* Non me meæ miseriæ magis excruciant, quàm tuæ. V. *Crucio.*

Excubiæ, arum, f. Wacht. *Syn.* Diurnæ nocturnæque vigiliæ. *Epi.* miseræ. *Usus.* Excubias, & custodias capitis mei cognovi. Excubias agere.

Excubitor, oris, m. Wächter. *Usus.* Castra excubitoribus, & firmis præsidiis tenebantur.

Excubo, as, ui, itum, are. Wacht halten. *Syn.* Vigilo, vigilans sum, excubias ago. *Usus.* Animo hic semper excubandum est, ut nihil improvisum possit accidere. Ego excubo pro salute vestra, nec partem ullam quietis capio. V. *Vigilo.*

Excudo, is, di, sum, ere. schmieden. *Syn.* Compono, elucubro. *Usus.* Excudam tibi aliquid commentarii de gloria.

Excultus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, decoratus, præditus, institutus. *Usus.* Ingenia disciplinis exculta. Græcorum litteris, & inventis; legibus & institutis omnem vitam excultam, constitutámque habemus.

Excurro, is, curri, cursum, ere. auslaufen. *Adv.* longius, pariter, immoderatius. *Usus.* Excurrere ex Africa. Campus, in quo excurrere virtus, & cognosci possit. Oratio producta, & excurrens.

Excursio, onis, f. Ausfall. *Syn.* Decursio, incursio. *Epi.* moderata, nocturna. *Usus.* Tueri fines suos ab excursionibus hostium, & latrociniis. Nocturnam excursionem facere, populabundi magis, quam justi belli more. Latrocinii modo procursare.

Excur-

Excursor, oris, m. Parthengänger. *Syn.* Emissarius.

Excusatio, onis, f. Entschuldigung. *Syn.* Purgatio, satisfactio, causa.)(*Accusatio. Epi.* facilis, justa, justa & idonea, legitima, magna, misera quidem, sed tamen justa, sapiens, & probabilis, similis, turpis. *Phras.* 1. *Excusationem afferre*, Entschuldigung beybringen. Excusatione justâ, & idoneâ uti; probabili excusatione rem defendere; excusationem afferre legitimam. V. *Excuso.* 2. *Excusationem tuam accipio*, ich nehme deine Entschuldigung an. Probo excusationem tuam; admitto excusationem tuam; honesta oratio est; excusationem suo loco relinquo. V. *Causa, causor. Usus.* Excusationem quærere, parare. Excusationem audio, non accipio. Excusationem ùt parùm probabilem refellere, rejicere. Ignosco illi, qui vel pietatis, vel ætatis, vel necessitatis excusationem affert. Pravorum consensio amicitiæ excusatione tegenda non est. Officii prætermissi, vel cessationis culpa, imprudentiæ vel negligentiæ excusatione defenditur. Stultitiæ peccatum excusationem non habet.

Excuso, as, avi, atum, are. entschuldigen. *Syn.* Purgo, excusatione utor, excusationem affero, satisfacio, crimen removeo, culpâ libero, à culpâ eximo, excusatione rei tego.)(*Accuso. Phras.* 1. *Excusat absentiam suam per invaletudinem*, er entschuldiget sich durch eine Unpäßlichkeit, daß er nicht erscheinet. Excusat valetudinem, quin unà veniat; causam in valetudinem confert; morbi excusatione absentiæ crimen depellit; purgat ille se, & firmissimo propugnaculo utitur, quod valetudine retineretur; morbum suæ absentiæ prætendit, prætexit, in morbum noxam suam avertit; titulum morbi suæ desidiæ præfert, prætexit; etsi sexcentas causas colligere possit, morbi excusatione se purgatum cupit; quominùs præstò sit, morbum causatur; morbi excusatione absentiæ crimen amoliri, diluere cupit; culpam de se demoliri satagit; absentiæ culpam morbi excusatione defendit; absentiæ suæ excusationem hanc dat, affert, quòd morbô esset impeditus. Absentiæ culpam ut levet; absentiæ noxam ut purget, morbi excusatione utitur; absentiam culpæ ut eximat; ut eam à se culpam dimoveat, ut ea se culpa liberet, morbi speciosus titulus præfertur. 2. *Res non facilè excusari potest*, die Sache läßt sich so leicht nicht entschuldigen. Res excusationem non habet facilem; non est facile id expurgatu, atrocitatem facti non facilè verbis lenias; purgare factum, facinus id levare; colore quôdam diluere; honestâ aliquâ specie tegere, non tam pronum est, aut expeditum; haud in promptu est, quô rem tantam à culpa eximas; de ea re haud facilè satisfacies? in re tam ancipiti non video, quid excusationi tibi esse possit; quô excusationem tuam judici probare modô possis; culpam eam non facilè præstabis; novam difficulter elues. 3. *Non est, cur te excuses*, es ist nicht noth, daß du dich entschuldigest. Excusatione, satisfactione, expurgatione, purgatione minimè opus est. Non opus est, ut excusatione apud me utaris; ut mihi te purges, ut excusationem proponas; expurgationem afferas; satisfactionem pares. Supervacanea est apud me tua excusatio; excusandi officium sine causa suscipis. Causam excusandi nullam habes; minimè necessaria est excusatio tua; tuam excusationem non desidero, non requiro, non exigo, non expecto. *Usus.* Atticæ ita me excuses, ut omnem culpam in te transferas. Quod te excusat, tuas causas nosco. Excusare tarditatem litterarum. Propinquitatem excusavit, antequam sententiam diceret.

Excutio, is, cussi, cussum, ere. ausschlagen, ausklopffen. *Syn.* Agito: exploro, examino: depello, rejicio. *Adv.* radicitùs. *Usus.* 1. Scrutari, & excutere singillatim omnes. 2. *Examino*, ausfragen. Decemviri nostros magistratus excutiant. Non metuo, non excutio te. Explicare & excutere aliquod verbum, erwegen. V. *Discepto.* 3. *Rejicio*, verwerffen. Excutiamus omnes eorum delicias, & ineptias. 4. *Excito*, aufmuntern. Explica, & excute intelligentiam tuam, ut videas. 5. *Aufero, eripio, abigo, depello*, benehmen, vertreiben. Excutiam hanc tibi opinionem, jactationem. Omnem tibi mœrorem ex animo; studia è manibus excutiam. V. *Eripio.*

Execo, vel Exseco, as, cui, sectum, are. aushacken, ausschneiden. *Syn.* Seco, reseco. *Usus.* Qui execant pestem aliquam tamquam strumam civitatis. Medicina vitiosas partes execat.

Execratio, onis, f. Verfluchung. *Syn.* Diræ, imprecatio. *Usus.* Pompejus omni cautione, fœdere, execratione me devinxerat. Exierunt malis ominibus, & execrationibus duo vulturii. V. *Execror.*

Execror, aris, atus sum, ari. **verfluchen.** *Syn.* Imprecor, malè precor, abominor, deteſtor. *Phraſ.* *Omnes illum exe-crati ſunt*, **ſie haben ihn alle verflucht.** Omnes illi peſtem optârunt; omnibus precibus deteſtati ſunt; diris omnibus devoverunt; diras, exitium illi imprecati ſunt; infauſtis vocibus illum proſecuti ſunt; infauſtas voces in illum jactârunt. V. *Abominor. Odium.* *Uſus.* 1 Omnes te oderunt, tibi peſtem optant, te execrantur, tibi malè precantur. 2. *Execro*, *Execratio*, **entweyhen, Entweyhung**, *vulgi ſunt*; *Latinè:* Exauguro, exauguratio. Exaugurare ſacella ſtatuit.

Exectio, onis, f. **Ausſchneidung.** *Syn.* Exciſio. *Uſus.* Exectio linguæ.

Executio, onis, f. **Verrichtung.** *Syn.* Perſecutio. *Uſus.* Quæritur, an actionem, petitionem ejus rei, & executionem habeat. V. *Efficio.*

Exedo, is, edi, eſum, ere. **zernagen, zerfreſſen.** *Syn.* Conſumo, conficio, corrodo. *Uſus.* Ægritudo lacerat, exedit animum, planèque conficit. Mœrores animum exedunt, conficiúntque curis.

Exedra, æ, f. **ein Ort voller Stühle.** *Syn.* Locus, ubi ſedes multæ paratæ. *Uſus.* Oſtendi eum ſedentem in exedra. Tamen illâ moveor exedrâ.

Exemplar, is, n. **ein Form, Vorbild.** *Syn.* Exemplum, imago, ſpecies ad imitandum propoſita. *Uſus.* Homo exemplar antiquæ religionis. Fabricator magni operis perfectiſſimum ſibi exemplar proponat, in illud intueatur, ne ab illo deficiat; ut illud ſequatur, exprimat, curet, ſi præclarum opus efficere velit. V. *Exemplum.*

Exemplum, i, n. **Beyſpiel.** *Syn.* Exemplum, imago, factum, documentum, ſpecimen, clariſſimis monimentis teſtata, conſignatáque antiquitas. *Epi.* acerbum, breviſſimum, domeſticum, facile ac pervulgatum, generatum, æternum, illuſtre, inſigne, laudabile, præſtans, novum, maximum, peſſimum, perditum, pernicioſum, perſpicuum, præclariſſimum, rarum, recens, ſuperius, vetus. Aliena, antiqua, glorioſa, grandiora, graviſſima, honeſta, innumerabilia, majora, maxima, mirabilia, notiora, oratoria, optima, perpauca, perſpicua, grandi vitio prædita, plena dignitatis & antiquitatis, plurima, præſentia atque viva, tot, tanta ac tam nova, vetera. *Phraſ.* 1. *Cato exemplum innocentiæ*, *virtutis &c.* Cato **ware ein Beyſpiel eines unſträfflichen Wandels.** Specimen, documentum fuit virtutis; quem ſibi omnes documento ſumant; imitatione exprimant, in cujus vitam, ut in ſpeculum, omnes intueantur. Cato viri præſtantis ſimulacrum; ſpecimen honeſtatis; documentum virtutis poſteritati. 2. *Exemplum bonum dare*, *ſeu ædificare alios*, *vulg.* **ein gutes Beyſpiel geben, auferbauen.** Documentum, in documentum, documento eſſe aliis; exemplum præbére, relinquere aliis antiquæ virtutis; exempla edere virtutum, in quæ poſteritas omnis reſpiciat; exemplo eſſe ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucére aliis; præclari exempli facem præferre; diſciplinæ eſſe aliis; documenta dare virtutis ſingularis. Exemplum eſſe ſalubre juventuti; exemplô ad virtutem præire cæteris; exempli eſſe rectiſſimi; hominem eſſe, in quo multa adhuc antiquæ pietatis veſtigia remanſerint. V. *Ædificatio. ædifico.* 3. *Multa exempla extant inconſtantis fortunæ*, **es ſeynd noch viel Beyſpiel übrig von dem wanckelbaren Glück.** Documenta humanorum caſuum proferri multa poſſent; nobilia maximè ſortis mortalium exempla ſpectantur plurima; nova, identidem, inauditáque rebus humanis aperiuntur exempla; humanorum caſuum exemplis abundamus; multi ſunt, qui exemplo ſuo, ac exitio humanum genus doceant fortunæ inconſtantiam. 4. *Exemplum ſumere*, **ihme ein Beyſpiel nehmen.** Exemplum capere, ſumere; documentum capere; documento ſibi habere; exempla ſibi ab aliis petere; imitatione alterius ſe erudire; inſpicere tanquam in ſpeculum, in mores aliorum; ſtudio ſibi habere, ad aliorum exemplum ſeſe componere; mores ex moribus fingere; ante oculos ſibi conſtituere aliquem, ejusque exemplum ad imitandum ſibi proponere; imitatione exprimere. 5. *Malo exemplo eſſe*, **ein übles Beyſpiel anderen geben.** Ætati maximè lubricæ, & incertæ exempla nequitiæ præbére; offenſionem præbére; periculoſam exempli imitationem reliquis prodere; peſſimo exemplo alios corrumpere; perniciem creare exemplo ſuo; exemplum pernicioſum prodere; vitia ſua in civitatem infundere; exemplo aliis nocere. V. *Scandalum.* 6. *Exemplum ſtatuere in improbos*, **ein Exempel der Schärffe vorſtellen.** Impoſterùm documentum ſtatuere, ne quis &c. inſigne documentum mortalibus dare vindicis ſcelerum juſtitiæ; exemplum edere, prodere, conſtituere in improbos. *Uſus.* 1. *Refertur ad ſupplicium*, & *animadverſionem*, **gehöret zur Straffe.** Severitatis exemplum edere, prodere, ſtatuere. 2. *Ad litteras*, **zu Briefen.** Exemplo eodem duas epiſtolas ſcribere,

re, dare, zwey Briefe in gleich-lautenden Worten schreiben, *eadem formâ, vulg.* Epistolæ exemplum mittere, eine Copie von dem Brief schicken, *vulg. Copiam epistolæ.* 3. *Suâ peculiari significatione.* Exemplum rem ornatiorem reddit. Exempla clara & illustria à summis viris petam, ut ego sim liberis meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Vitiosi Principes, quòd non solùm vitia concipiant ipsi, sed ea etiam infundant in civitatem, plus exemplo, quàm peccato nocent. Exemplum capere, expetere ab antiquitate. Exemplum prodere. Exemplo non probabili factum est. Quod exemplo fit, jure fit, Res in exemplum ibit, es werden es mehrere thun. V. *Imitor.*

Exentero, as, avi, atum, are. * ausweiden, ausseckeln. *Usus.* Seni Marsupium exenteravit.

Exeo, is, ivi, itum, ire. ausgehen. *Syn.* Egredior, prodeo, progredior, pedem effero; foras me do, procedo, excedo, emergo, erumpo, emano, mano, evolo, evado, orior, nascor. *Adv.* commodius, similiter, tutò. *Phras. Repentè domô exivit,* er ist schnell aus dem Haus gegangen se domo proripuit; pedem limine extulit; domo se ejecit; in publicum processit; è domesticis tenebris emersit; ex latebris erupit; portis egressus est; extra ædes, *vel* ex ædibus se dedit, movit; duxit eduxit se foras; foras se proruit; ex ædibus se penetravit. V. *Prodeo. Usus.* Exire legatum in provinciam. Consideratum nihil ex tuo ore exit. Exire urbe, patriâ, de navi, ex Patritiis. Exiit de potestate mentis, er ist gantz unsinnig worden.

Ex eo daher. *Syn.* Inde, ideò, idcirco, eâ re, quia. *Usus.* siquid in me est, ex eo est, quia. Ex eo, quòd multa committeret, sæpè in judicium vocabatur.

Exequiæ, arum, f. Leichbegängnuß. R. *extra sequi. Syn.* Funus, pompa, justa, justa funeris, supremi diei celebritas, parentatio. *Phras. Exequias facere,* die Leichbegängnuß halten. Funus facere; funeris exequias celebrare; cohonestare exequias; exequias ducere, prosequi; parentare, justa funebria solvere; funus ducere. V. *Funus. Usus.* 1 Funeris exequias celebrare. 2. *Exequiis privare,* der Leichbegängnuß einen berauben. Exequiarum honore, laudatione, pompâ spoliare, orbare aliquem. 3. Exequiarum honore carere, kein Leichbegängnuß haben.

Exequor, eris, secutus sum, sequi. verrichten. *Syn.* Sequor, observo, præsto, perficio. *Adv.* usque ad extremum. *Phras. Executus est imperium,* er hat den Befehl verrichtet. defunctus est imperio, injunctum negotium transegit, perfecit, expedivit; effectum reddidit, confecit, absolvit; mandatum exhausit; mandatum nec moræ, nec molestiæ sibi habuit, dum exhauriret. V. *Perficio, efficax, facio, efficio. Usus.* 1. Exequi officia, *aut,* mandata. 2. *Imitor,* nachfolgen. Cur non factum illius executi sumus? 3. *Perficio,* vollenden. Quod semel cœpisti, quod ingressus es, exequere. Fugam exequi non omnes potuere. 4. *Explico, expono, attingo,* erklären, Meldung machen. Multa sunt præterea, quæ verbis exequi non possum. Non exequar peccata juventutis tuæ. 5. Jus suum exequi, sein Recht ausführen. 6. Egestatem exequi, die Armuth übertragen.

Exerceo, es, cui, itum, ere. üben. *Syn.* Colo, excolo, exercitatione utor, versor in aliqua arte, consuetudinem atque exercitationem capio, artem facio. *Adv.* acerrimè, familiariter, nimium, scienter, vehementer, vehementissimè, latinè studiosè, studiosissimè. *Phras.* 1. *Demosthenes se exercendo clarus Orator evasit,* Demosthenes ist durch stete Ubung ein vortrefflicher Redner worden. Meditando, quasi ludicrâ exercitatione prædiscendo inclaruit; dum industrius est, ac diligens in exercitationibus, dum in quotidianis commentationibus multum operæ ponit, ad summam laudem pervenit; exercitatione, usu discendi, consuetudine, agitatione mentis, litterarum tractatione assiduâ tantus Orator evasit. 2. *Munus suum egregiè exercet,* er verrichtet sein Amt stattlich. munus præclarè gerit; munere suo magnâ cum laude fungitur; personam suam, partes suas egregiè sustinet; eo in munere pro dignitate elaborat. V. *Munus, fungor, Usus.* 1. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus, Quotidianis se commentationibus exercere. Armis exerceri. In arte se studiosè exercere, sich üben. 2. *Affligo,* plagen. Fortuna variis illum casibus exercet. Me litteræ tuæ; me fatum Reipublicæ valdè exercent. 3. *Affectibus malis tribuitur,* von üblen Neigungen des Gemüths. Iracundiam in victos, inimicitias cum civibus, crudelitatem suam cum aliquo exercere. 4. *Ago, facio, factito, tracto,* thun, machen, üben exercere jus civile. Vectigalia exercere, & exigere. Judicium, quæstionem exercere. Exercere, facere piraticam, argentariam, medicinam.

Exercitatio, onis, f. Ubung. *Syn.* Usus, tractatio, actio, meditatio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, curriculum, studium. *Epi.* Acerbior, bona, campestris, communis, domestica, egregia, elegans, facilis, forensis, honesta, laboriosa, ludrica, magna, major, maxima, multa, non inutilis, parva, magna, perfecta, plurima, popularis, propria, penè puerilis, quotidiana. Accuratæ, crebræ atque magnæ, laboriosæ, maximæ, modicæ, oratoriæ, rhetoricæ, subitæ. *Usus.* Ingenii, corporis exercitatio. Consuetudo, exercitatio & intelligendi acuit prudentiam, & eloquendi incitat celeritatem. Nec Medici, nec Imperatores, nec Oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidquam sine usu, & exercitatione, magnâ laude dignum consequi possunt. Exercitatione scelerum assuefieri.

Exercitatus, a, um. geübt. *Syn.* Versatus, exercitatione præditus.)(*Rudis.* *Usus.* Homo in Dialecticis, Arithmeticis, in rebus maximis gerendis probè exercitatus. In maritimis rebus exercitatissimus.

Exercitium, ii, n. *Ubung. *Phras.* 1. *Exercitia spiritualia dare*, einem die geistliche Exercitia geben. Sacris exercitationibus aliquem excolere, perpolire; sacris commentationibus instituere, munire; adversus pravas animi affectiones, & vitia piis exercitationibus munire; pias commentationes alicui tradere; sacris commentationibus aliquem exercére. 2. *Exercitia spiritualia facere*, die geistliche Exercitia machen. Sacras commentationes obire; à negotiis avocare sese, & ad divinarum rerum commentationem mentem traducere; rerum divinarum commentationi operam dare; sacris commentationibus excoli, perpoliri; in divinarum rerum contemplatione sese exercere, temporis aliquantum ponere.

Exercitus, ûs, m. Kriegs-Heer, Armee. *Syn.* Copiæ, manus. *Epi.* Amplissimus, certus, clarus, consularis, cunctus, exiguus firmitate, fidelissimus & constantissimus, firmissimus, florentissimus, magnus, imbecillis, incolumis infirmus, instructus, invictus, magnus & amplus maximus & fortissimus melior, novus, vetus, optimus, ornatissimus, parvus, periculosus, pessimus, pulcherrimus, robustus & victor, tyro, & collectitius, veteranus, universus. Boni, sed rudes, clari & magni, contrarii, optimi, parati, paratiores, & fortiores, permagni, proprii, regii, valentes, veterani *Phras.* 1. *Exercitum parare*, eine Armee zusammenbringen. Scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, facere, conficere, exercitum. Contrahere copias, cogere, comparare; militarem manum facere, cogere; milites facere, scribere, conquirere; ingentes peditum, equitûmque copias contrahere. 2. *Exercitum complere*, recroutiren. Exercitum reficere, recreare, confirmare, supplere, augere, multiplicare; exercitui supplementum scribere; legiones explere; legiones supplementis integrare, reficere. 3. *Exercitum habemus egregium*, wir haben ein treffliches Kriegs-Heer. Probe ornatum auxiliis; copias habemus, & genere, & numerô, & fidelitate præstantissimas; exercitum censemus superbissimô delectû, durissimâ conquisitione collectum, veteranum, robustum, valentem, victorem; magnam manum pedestrium, & equestrium copiarum. 4. *Cæsar exercitum habebat genere potiùs, quam numero firmum*, der Cæsar hatte ein Kriegs-Heer, so mehr tapffer, als zahlreich war. Frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant. Erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat; numero exiguus Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus erat. Non militum copiâ, frequentiâ, numerô, sed eorum virtute, robore, fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar. 5. *Ingentem quidem habet exercitum, sed temerè collectum*, er hat zwar ein grosses Kriegs-Heer, aber aus zusammen gerafften Leuten. Peditum, equitûmque nubes jactat, & consternit maria suis classibus, sed exercitus est tiro, & collectitius; numerosam quidem trahit, sed naufragorum ejectam, ac debilitatam manum. Asiam quidem in nos omnem effundit, sed rarus in tanto exercitu miles, pauci, quibus arma, quibus belli disciplina, nullus. *Usus.* 1 Exercitum scribere, werben. 2. Exercitum lustrare, recensére. mustern. 3. Exercitum ductare, ducere führen. 4. Exercitum adducere, herzuführen. 5. Exercitum deducere, abducere, deportare de provincia, hinwegführen. 6. Exercitum castris continere, im Lager halten. 7. Exercitum distribuere in stativa, einquartieren. 8. Exercitum collocare, exponere, instruere, aussetzen, ordnen. 9. Exercitum trajicere, über einen Fluß führen, übersetzen. 10. Exercitum permutare, deponere, dimittere. verwechslen, abdancken. 11. Exercitum dissipare, dilabi, aus einan-

einander geben. 12. Exercitum reficere, recreare, supplere, supplementa exercitui scribere, recroutiren. V. *Bellum*.

Exero, is, erui, ertum, ere. *hinausstrecken. *Syn.* Extraho. *Usus.* Humeros exerere.

Exhæredo, as, avi, atum, are. enterben. *Syn.* Hæreditate privo, abdico, submoveo ab hæreditate, jure hæreditatis privo; hæreditate excludo. *Usus.* Pater filium exhæredare cogitabat.

Exhæres, edis, *g. c.* enterbt. *Syn.* Hæreditate exclusus, in nullam sortem bonorum natus. *Usus.* Egit lege in hæreditatem paternam testamentô exhæres filius.

Exhalatio, onis, f. Dunst. *Syn.* Vapor, anhelitus terræ, afflatus ex terra, exspiratio, aspiratio. *Usus.* Cœlum humidum, & caliginosum propter exhalationes terræ, cujus exspirationibus aër alitur. Vapores, qui à sole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur.

Exhalo, as, avi, atum, are. dämpffen. *Syn.* Spiro, exspiro, emitto. *Usus.* Crapulam exhalare, den Rausch ausschlaffen. Flores exhalant odorem; afflantur è floribus odores.

Exhaurio, is, hausi, haustum, ire. ausschöpffen, erschöpffen. *Syn.* Aufero, minuo, exinanio, perfero, absumo.)(*repleo. Adv.* facilè *Phras. Provinciam totam exhausit*, er hat das gantze Land erschöpfft. Quidquid potuit, sanguinis detraxit, & nudam, consumptam, enectam successori tradidit provinciam; quantas prædas exsorbuit? quot fana spoliavit, domos exinanivit, quot tributis civium vires attenuavit, opes egessit? V. *Vasto*, *spolio*. *Usus.* 1. Ex Africa quas opes, quas ex ærario exhausit? 2. *Minuo*, vermindern. Malim meas laudes omnes ad te transferre, quàm de tuis minimum exhaurire. 3. *Exequor*, verrichten. Mandata mea exhaurias. 4. *Exinanio*, *spolio*, ausleeren. Dilapidat pecuniam, ærarium exhaurit, minuit vectigalia. Sentinam exhaurire. Civitates omnibus rebus exhaustæ. 5. *Profero*, *sustineo*, übertragen. Labores omnes, ærumnas, solicitudines, tædia, sumptus tuâ causâ exhausi. 6 *Voro*, *ingurgito*, sich anfüllen. tantum vini exhausit, ut necesse esset vomere.

Exhibeo, es, ui, itum, ére. darthun, erweisen. *Syn.* Protero, ostendo: gero, præbeo.)(*occulto. Phras. Semper me tibi exhibui amicissimum*, ich habe mich allezeit gegen dir aufs freundlichste aufgeführet. Omnibus te rebus ita tractavi, ut intelligeres me tibi amicissimum; æquissimum me tibi semper præbui; eum me tibi præstiti; eô in te animo fui, quò solent amicissimi; talem me adhibui tuis in rebus, ut mihi pro intimo esses. Ita me tractavi, ita gessi, nemo ut, quin amicissimus tibi essem, dubitaret. Optimè semper ostendi me, ich habe mich allezeit gut gegen dir erzeigt. V. *Præsto*. *Usus.* 1. Exhibe, cedò tabulas, aufweisen. 2. *Fac ſ-ſo*, verursachen. Exhibere molestiam, curam alteri. 3. *Gero me, ago*, *præbeo*, sich erweisen, erzeigen. Autorem salutis; supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem egit, se gessit, se exhibuit. Affectum patris alicui exhibere. 4. *Ostendo*, zeigen. Artis specimen exhibere, artes edere.

Exhilaro, as, avi, atum. are. erfreuen. *Syn.* Hilaro, *Phras. Exhilarat me aspectus vester*, eure Gegenwart erfreuet mich. Recreat me, reficitque aspectus vester; mirâ me lætitia, suavitate, voluptate perfundit; in lætitiam me conjicit incredibilem; lætitiam objicit mihi nullis verbis exæquandam; lætitiâ me onerat aspectus vesper; ad hilaritatem traducit; lætitia, hilaritate animum complet, liberalissima & honestissima voluptate cumulat; voluptati mihi est; voluptatem affert. V. *Gaudium. lætitia*, *recreo*.

Exhorresco, is, horrui, ere. sich entsetzen. *Syn.* Horrore perfundor. *Phras. Exhorrui ad hoc spectaculum* an diesem Schauspiel bin ich gantz erschrocken. animô perculsus sum; horruit, cohorruit animus ad id spectaculum; pavore concussus sum; sensus mihi erepti sunt, vultus expalluit, lingua obtorpuit, corpus contremuit; subitô pavore pectus mihi perculsum est; commotus, exterritus, perterritus, consternatus sum. V. Terreo. *Usus.* Exhorrescere metu.

Exhortatio, onis, f. Ermahnung. *Usus*, Tua exhortatione impulsus feci.

Exhortor, aris, atus sum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, adhortor, cohortor, autor sum alicui, incito, impello, inflammo, solicito, cohortatione utor. *Usus.* Exhortari aliquem ad virtutis studium. V. *Hortor*, *Excito*, *Moneo*.

Exigo, is, egi, actum, ere. **erfordern**. *Syn.* Ad dissolutionem cogo, postulo, flagito, extorquco, de pecunia appello. *Adv.* acerbè, acerbius, amplius, facilius, planè, præclare. *Usus.* 1. Non urgeo, neque exigo, quæ polliceris. Tributa, vectigalia, pensionem, mercedem, benefacta, nomina acerbius exigere. 2. *Profligo, pello, ejicio*, **austreiben, vertreiben**. Reges civitate, uxorem thorô exigere. *Transl.* Mœrorem ex animo, lassitudinem ex membris exigere. 3. *Absolvo, perficio*, **vollenden**. Opus, ærumnam exigere. 4. *Transadigo*, **durch und durch stechen**. Ferrum per medium corpus exegit. 5. *Transigo*, **zubringen**. Ævum, ætatem, annos, dies per desidiam exigere. 6. *Dispono, dirigo*, **richten**. Actiones suas ad normam rationis; columnas ad perpendiculum exigere.

Exiguè. **wenig**. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Usus.* Epistola, oratio exiguè scripta. Exiguè & exiliter ad calculos revocare amicitiam. Exiguè tibi à Principe tributum est.

Exiguitas, tis, f. **Wenigkeit**. *Syn.* Exilitas, *Usus.* Exiguitas copiarum recessum magis, quàm pugnam suadebat.

Exiguus, a, um. **wenig**. *Syn.* Exilis.)(*ingens*. *Adv.* valdè, sanè. *Usus.* Exiguis finibus provincia. Tenui & exiguô sermone disputare. Exiguô & angustô tempore aliquid absolvere. Tenues opes, facultates exiguæ, nullæ amicorum copiæ. V. *Parvus*, *Paucus*.

Exsilio, is, silii, & silivi, sultum, ire. **aufspringen**. *Syn.* Prosilio, evado, me projicio, me proripio. *Usus.* Perlectis tuis litteris gaudio exsilii. Exsiliit conscientiâ sceleris excitatus. Repentè exsilit, & in publicum se proripit; in forum se projicit.

Exilis, e. **gering**. *Syn.* Tenuis.)(*Plenus*, *nitidus*. *Adv.* sanè. *Usus.* Solum exile, & macrum. Genus orationis exile, aridum, concisum, minutum. Spinosa, & exilis oratio. V. *Parvus*.

Exilitas, tis, f. **Wenigkeit**. *Syn.* Tenuitas, jejunitas. *Usus.* Qui discernes horum copiam, & ubertatem ab illorum exilitate, & penuriâ?

Exiliter, **gering**. *Syn.* Tenuiter, jejunè. *Usus.* Exiliter, & jejunè disputare.

Exilium, ii, n. **Elend**. *Syn.* Patriæ, *vel* civitatis privatio, exterminatio, pœna exilii, proscriptio. *Phras.* 1. *In exilium mittere*, **in das Elend schicken**. In exilium ejicere, projicere, pellere, mittere; in exilium agere; patriâ extorrem expellere; exiliô mulctare; in exilium expellere; exilio afficere; projicere in exilium; amandare aliquem in ultimas terras; aquâ & igni alicui interdicere; ex urbe ejicere, exterminare; urbe, regnóque expellere, pellere, exigere. Relegare aliquem. 2. *In exilium proficisci*, **ins Elend ziehen**. Ire, abire, proficisci in exilium; exulatum abire; in exilium deportari, exportari; in ultimas maris, terrarúmque oras devehi; urbe cedere, excedere, egredi, migrare; solum vertere, mutare; patriam relinquere exilii causâ. Exilium sibi consciscere; exiliô se multare; in voluntarium exilium secedere, **freywillig ins Elend gehen**. 3. *De exilio redire*, **aus dem Elend zurück kommen**. De exilio reduci; exilium patriâ sede mutare; in patriam revocari. 4. *Cicero in exilium missus est*, Cicero **ist in das Elend geschickt worden**. Exilii causâ solum vertere jussus est. Fluctibus Reipublicæ expulsus, in terras alias exportatus exulavit. Extorris patriâ, expulsus, ejectus, finium interdictione multatus est; urbe, domô, penatibus, forô, luce, congressû æqualium prohibitus, relegatus est; damnatus exilio Thessalonicam habitatum concessit. V. *Exul*, *exulo*. *Usus.* 1. In exilium mittere, pellere, ejicere. Exiliô mulctare, **ins Elend schicken**. 2. In exilium ire, proficisci, exportari, **in das Elend ziehen**. 3. In exilio esse, **im Elend seyn**. 4. De exilio reduci, **aus dem Elend zuruck kommen**.

Eximiè. **vortrefflich**. *Syn.* Egregiè. *Usus.* Eximiè me dilexit. V. *Valdè*.

Eximius, a, um. **vortrefflich**. *Syn.* Egregius, præstans. *Usus.* 1. Ea, quæ eximia aliis, ac præclara videntur, parvi ducere. Pompeji singularis ac eximia virtus. Eximium ingenium. Eximia pulchritudo. 2. *Exceptus*, **ausgenommen**. Tu unus eximius es? Eximium facient neminem, *nemo exemptus erit*, *neminem excipient*, **man wird niemand ausnehmen**. V. *Egregius*, *Summus*, *Clarus*.

Eximo, is, ere. **herausnehmen**, *Syn.* Excludo, excipio: libero, absolvo. *Phras.* 1. *Hominem eô onere exemit*, **er hat diesen Menschen von solcher Schuldigkeit befreyet**. Immunitatem homini dedit civilium munerum; vacationem a mu-

à muneribus dedit; legibus eum solvit; legum vinculis exsolvit; gratiam legis homini fecit; eximium eo onere fecit; eô onere levavit. 2. *Exemptus erat muneribus publicis*, er ware befreyet von öffentlichen Verrichtungen. Immunis erat muneribus; muneribus vacabat; immunitatem habebat; vacationem habebat, nactus erat munerum publicorum; vacabat à publicarum rerum curatione & administratione; solutus erat ac liber àb iis muneribus. V. *Immunis*, *privilegium*, *Usus*. 1. Exime è rebus humanis amicitiam, urbs nulla stare poterit. 2. *Libero*. befreyen. Aliquem è vinculis, è culpa, miseriâ, servitute eximere. Nomen alicujus de tabulis, ex reis, ex ærariis eximere. Curas alicui, suspicionem, opinionem scrupulum, lassitudinem eximere. Rem miraculo exemit, er hat erwiesen, daß es nicht unglaublich seye. 3. *Consumo*, *produco*, *protraho*, verzehren, die Zeit vertragen. Diem, horam, tempus dicendo exemit, ne ad negotii caput perveniri posset. V. Libero.

Exin. darnach. *Syn.* Exinde.

Exinanio, is, ivi, itum, ire. zunichte machen. *Syn.* Exhaurio.)(*impleo*, *repleo* *Usus*. Agros, domos vastare, & exinanire. V. *Exhaurio*, *nihilum*.

Exinde. darnach. *Syn.* Exin, deinde.

Existimatio, onis, f. Meinung, Achtung. *Syn.* Autoritas, fama, honestas, opinio, commendatio. *Epi.* Bona, mala, cara, communis, facilior, gravis, honesta, incertissima, integra, magna, optima, perpetua, popularis, præclara, sanctissima, summa, tacita, turpis. *Usus*. 1. Existimationem colligere. ihm einen Nahmen und Ansehen machen. Bonis artibus in magnam existimationem venire, in ein Ansehen kommen. In existimatione esse, in Ansehen stehen. Mei labores ad hominum existimationem dimanant, in ein Ansehen gerathen. Existimationi consulere & dignitati servire, auf sein Ansehen acht haben. Omnium existimationi satisfacere, der von sich geschöpfften Meinung ein Gnügen thun. Agitur existimatio ingenii, es geht um die Ehre und Hochachtung meines Verstands. In discrimen existimationis venire, in Gefahr seiner Ehre gerathen. 2. Alterius existimationem oppugnare, imminuere; venire, facere contra existimationem alterius, wider die Ehre und Ansehen eines andern handeln. Existimationem omnem amittere, perdere, alles Ansehen verliehren. 3. Existimationem reconciliare, die Ehre wiederum hereinbringen. Existimationem conservare, die Ehre erhalten. Suam existimationem alteri committere, seine Ehre und Ansehen einem andern anvertrauen. Existimationi hominum se venditare. eitle Ehre suchen, sich vor andern selbst hervor streichen. V. *Fama*, *opinio*, *Honor*.

Existimator, oris, m. Richter, Schätzer. *Syn.* Judex, arbiter, opinator. *Epi.* Acerrimus, doctus & intelligens. *Usus*. Existimator alicujus artificii; acerrimus, non stultus existimator.

Existimo, as, avi, atum, are. vermeinen. *Syn.* Puto, reputo, sentio, æstimo, opinor, duco, judico, persuasum est animo. *Adv.* Benè, contra, falsò, longè, aliter, longè secus, male, melius, minus, optimè, pejus, prorsus, rectè, secùs, valdè, verè, usque eò, invidiosè, privatim, vulgo, publicè. *Phras.* *Existimo potius errorem, quàm culpam fuisse*, ich meyne, es seye vielmehr aus einem Fehler, oder Bosheit geschehen. Magis adducor, ut errorem credam, quàm culpam fuisse; in opinionem venio; in eam opinionem adducor; in opinione ea sum, id factum errori magis, quàm culpæ tribuendum. V. *Opinio*, *judico*, *puto*. *Usus*. Rem malè; de aliquo minùs benè existimare, nicht viel halten auf einen. Quid ex istis malim, non facilè existimare possum. Alios suis moribus existimare, urtheilen. Ex eventu de consilio existimare. In existimando prudens.

Existo, is, stiti, ere. entstehen, seyn. *Syn.* Sum, appareo, prodeo, emergo. *Adv.* Parumper, repentè, subitò. *Usus*. 1. Tua in me summa beneficia extiterunt. Metuo, ne in filium existam crudelior. Ex luxuria existit avaritia. E vultu animi magnitudo existit, *elucet*. hervorscheinen. 2. *Prodeo*, *exeo*, *emergo*, hervorgehen, hervorkommen. Utinam ille àb inferis existat! E virtutibus beata vita solet existere. Anguis repentè ex ara extitit. E silice ignis existit. Lignum ex aqua extitit.

Exitiabilis, e. schädlich. *Usus*. Bellum exitiabile. V. *Noxius*.

Exitialis, schädlich. *Syn.* Mortifer, calamitosus. *Usus*. Exitus exitiales.

Exitiosus, a, um. schädlich. *Syn.* Perniciosus. *Usus*. Exitiosum consilium.

Exitium, ii. n. Untergang. *Syn.* Pernicies. *Epi.* crudelissimum, publicum, commune, summum, luctuosissimum. *Phras.* *Ille multis exitio fuit*, er ist vielen zum Untergang gewest. Multos in casum traxit; ejus ruinâ multi concidêre; multorum ille salutem afflixit, perdidit; multos ejus ruina involvit, oppressit; in hanc omnium deterrimam, mise-

miserrimámque conditionem adduxit; multis exitium peperit; perniciem attulit; calamitatem ac pestem importavit V. *Ruina, affligo, destruo.* *Usus.* Qui de hujus urbis exitio, de nostro interitu, de Reipublicæ pernicie cogitant. Exitium alicui comparare, dare; exitio esse.

Exitus, ûs, m. **Ausgang, Endschafft.** *Syn.* Eventus, casus; finis, terminus.)(*initium.* *Epi.* Calamitosus, difficilis, dignus vitâ ac factis, dubius rerum, facilis, felix, perniciosus judici, fortunatus, gloriosus, incertus, iracundus, lautus, maritimus, molestus, notabilis, optabilis, perspicuus, prudens, similis, simillimus principio. Adversi, secundi, boni, contrarii, difficiles, diversi, exitiales, extremi, exitiosi. Fatales, gravissimi, improvisi, incerti, innumerabiles, maritimi, meliores, mirabiles, plurimi, prosperi, recentes, similes, spissi, & producti, tristes, necessarii, utiles. *Usus.* 1. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus; bonum exitum, & felicem habuit hæc æstas. Fugam quærebamus, quæ tamen exitum non habebat. Belli exitus semper incerti. Consulatus tuus in exitu est. Exitum expectare debemus. 2. *Finis,* **Ende.** Vitam turpem honesto exitu conclusit. Quæ pollicitus es, exitu præsta. V. *Eventus, Finis.*

Exlex, legis, *g. o.* **ohne Gesatz.** *Syn.* Qui lege aliqua non tenetur. *Usus.* Non quod Syllam exlegem putarent. V. *Dissolutus.*

Exolesco, is, evi, ere. **verwalten.** *Syn.* Quasi inveterasco. *Usus.* Ætas tua jam exolevit.

Exsolvo, is, vi, utum, ere, **auslösen.** *Syn.* Solvo, dissolvo, libero, absolvo. *Adv.* Planè. *Usus.* Nomina mea exsolvi, expedivi, **abzahlen.** Aliquem religione, religionum nodis, metû, pœnâ, **befreyen.** Se suspicione, pudore aliquem liberare, & exsolvere; fidem, votáque exsolvere, **sein Versprechen erfüllen.** V. *Solvo.*

Exonero, as, avi, atum, are. * **erleichtern, entladen.** *Syn.* Allevo, onus detraho. *Usus.* Exonerare aliquem. V. *Levo.*

Exopto, as, avi, atum, are. **wünschen.** *Syn.* Opto. *Usus.* Ut ea res tibi laudi sit, exopto. V. *Opto.*

Exorabilis, e. **erbittlich.** *Syn.* Placabilis.)(*inexorabilis.* *Usus.* Exorabilis iracundia.

Exsorbeo, es, ui, orptum, ere. **ausschludern, aussaugen.** *Syn.* Haurio, helluor. *Usus.* Civilem sanguinem exorbueras. Quæ unquam Charybdis tantos gurgites haurire posset, quantas ille prædas exorbuit? Multas difficultates exorbére.

Exorcismus, i, m. **Teuffels-Beschwörung, Austreibung.** *Phras.* *Dæmones exorcismis è corporibus pellere,* **Teuffel austreiben.** Malos Dæmones ex corporibus exturbare, exigere, profligare; correptos, vexatos à malo Dæmone liberare; ex obsessis corporibus malum genium depellere; sacris carminibus malos genios ex miserarum corporibus ejicere, fugare. V. *Diabolus.*

Exordior, iris, orsum, iri. **anfangen.** *Syn.* Ordior, exordium capio, principium capio, duco.)(*Perficio.* *Adv.* Bene caussa, gloriosè, potissimum. *Us.* Ab alio principio exorsus sum dicere. Exordiri â re ipsa. Pertexe, quod exorsus es. V. *Initium, inchoo.*

Exordium, ii, n. **Anfang, Eingang.** *Syn.* Principium, exorsus, procœmium, dicendi initium, vestibulum & aditus ad causam. *Epi.* Commune, commutabile, difficillimum, exile, nugatorium, vulgare, facillimum, separatum, longum, translatum, vehemens. pugnans. *Phras.* *Exordium longius petam.* **ich will den Eingang zur Sache etwas weiters herhohlen.** Altiùs repetam rationem consiliorum meorum; longinqua repetam, ut apertiùs exponam consilia mea; longè repetam mei sermonis initium, quò pateant illustriùs consilia mea. Longinquum exordium capiet hic sermo, quem de meis consiliis habiturus sum. *Usus.* Difficillimum est in omni conquisitione exordium. Exordium àb aliqua re capere, ducere. Longum, & altè petitum procœmium.

Exorior, eris, ortus sum, oriri. **entstehen, entspringen, aufgehen.** *Syn.* Orior, existo, erumpo.)(*occido.* *Adv.* Longius, paulùm, repentè, planè, perrarò. *Usus.* 1. Ante extinctum sidus, quàm planè exortum, natúmque esset. Repente exorta est Catilinæ nefaria libido. 2. *Sumo animum, recreor, levo,* **sich erhohlen.** Ego nunc paulò exorior è litteris Româ allatis. Quâ gloriâ commotus Epicurus exoritur.

Exòrnatio, onis, f. **Auszierung.** *Syn.* Ornamentum, ornatus, conformatio, lepor, concinnitas, festivitas. *Epi.* Egregia. *Usus.* Sine exornatione aliquid simpliciter exponere.

Exornator, oris. m. **Auszierer, Ausschmucker.** *Usus.* Cæteri non exornatores, sed tantummodò narratores fuère.

Exorno, as. avi, atum, are. **auszieren.** *Syn.* Expolio, illumino, illustro.)(*de-*

deformo. *Adv.* Amplè, dilucidè, magnificè, plané, privatim, publicè. *Usus.* Exornare orationem. Pythagoras Italiam artibus exornavit. Exornare triclinium magnificè. Aliquem magistratû; urbem munimentis exornare. V. *Orno.*

Exoro, as, avi, atum, are. ausbitten. *Syn.* Impetro. *Adv.* Semel. *Usus.* Ajunt Stoici, viri non esse exorari, aut placari. Exoravit me frater, ut huc venirem. V. *Preces*, *deprecor.*

Exsors, ortis, *g o.* * nicht theilhafftig. *Syn.* Non particeps. *Usus.* Amicitiæ, culpâ exsors.

Exorsus, us, m. Anfang. *Syn.* Exordium.

Exosus, a, um. * gehäßig, verhaßt. *Syn.* Qui odio habet, *aut* habetur. *Usus.* Jupiter Trojanis exosus. Omnibus exosum esse. V. *Odium.*

Exoticus, a, um. * ausländisch. *Syn.* Peregrinus, peregrini moris homo, adventitius. V. *Peregrinus.*

Expallesco, is, ui, ere. erbleichen. *Syn.* Exalbesco, pallore suffundor. *Usus.* Expalluisse, erubuisse, titubâsse. V. *Pallesco.*

Expavesco, is, pavi, ere. erschrecken. *Usus.* Ensem expavescit muliebriter. V. *Metuo*, *Timor*, *paveo.*

Expectatio, onis, f. Hoffnung, das Warten. *Syn.* Spes. *Epi.* Acerba, adversaria, brevis, cæca, diuturna supplicii, firma, gravis, incredibilis, indigna homine libero, longa, magna, major, maxima, mirabilis, mirifica, non parva, quotidiana, sollicita, summa, suspensa, tacita, ultima, crebra. *Phras.* 1. *Vereor ne, quam tuis expectationem concitasti, hanc sustinêre ac tueri non possis,* ich fürchte, daß du die hohe Meynung, so du bey andern von dir erwecket hast, nicht gnugsam erhalten werdest. Vereor, ut studia tua expectationi hominum respondeant. Timeo, ne studiorum tuorum eventus ab expectatione hominum dissentiat. Timeo, ne tuis studiis non is, qui expectatur, sit exitus. Magna me dubitatio tenet, an eum quem homines expectant, studia tua fructum latura sint. Timeo, ne studia tua cum hominum opinione non consentiant; alium, atque expectatur, exitum habeant; qui expectatur, fructum non pariant; fallas hominum spes de te conceptas. Timeo, ne studiorum tuorum eventus alius, atque expectatur, existat. 2. *Expectationem de te egregiam movisti*, du hast eine grosse Hoffnung von dir erwecket. Expectationem apud omnes, omnibus de te magnam commovisti, concitâsti, fecisti, dedisti, attulisti; magnam in expectationem omnes adduxisti. 3. *Magna de te expectatio est*, man erwartet von dir nichts geringes. Scito, te in summa expectatione esse; summam esse tui expectationem; omnes expectant à te, quæ à summa virtute, summóque ingenio expectanda erant; nihil humile, nihil vulgare, nihil angustum à te expectatur; magnum quiddam, & excellens; excelsa omnia, ampla, divina sibi de te pollicentur: civitas omnis expectatione suspensa, in expectationem erecta est. 4. *Expectationem de te concitatam egregiè sustinuisti,* du hast der von dir geschöpfften Hoffnung ein Genügen gethan. Expectationem de te factam tuitus es præclarè; explevisti, quin vicisti, superasti desiderii nostri expectationem; conceptæ de te opinioni egregiè respondisti. 5. *Expectationi non respondisti* du hast unserer guten Meynung kein Genügen geleistet. Fefellisti, decepisti expectationem nostram; id quod à te præstitum, longè infra expectationem est; non æquâsti spem de te conceptam; longe absunt à præclara expectatione studiorum tuorum fructus. V. *Opinio, spes.*

Expecto, as, avi, atum, are. erwarten. *Syn.* Præstolor, spero. *Adv.* Acriter, acerrimè, admodum, amanter, amplius, avidè, avidissimè, commodissimè, jam diû, maxime, melius, mirificè, omninò, privatim, prorsus, publicè, quotidiè, summè, valdè, vehementer, recte, foris. *Phras.* 1. *Diu te jam expecto,* ich erwarte dich schon lange. Diu te operior; in diuturna expectatione est adventus tuus; acerrimè, valdè suspenso animo te præstolor; magna tui est expectatio; vix fero jam desiderium tui; animus jam præstolantem deficit; angor singularum horarum expectatione. 2. *Omnes expectabant exitum rei*, es erwarteten alle den Ausgang der Sachen. Omnes erecti expectatione stabant; in expectatione civitas erat universa; civitas in rei expectationem erecta erat; tot mortalium animi spe, metûque pendebant; expectationes ea res non exiguas commovebat; angebantur, cruciabantur, torquebantur omnes expectatione rei. Civitas omnis cæca expectatione suspensa tenebatur; in eventum fortis intenta erat; multiplici expectatione commota erat. 3. *Cùm omnes expectarent*, da alle warteten. In tanta expectatione rerum; tot mortalium animis spe, metûque pendentibus; intentis in rei eventum omnium animis, oculísque; adversis in unius prælii casum mentibus, oculisque. *Usus.* Reditum tuum spe expecto, absentem memoriâ colo. Omnia volo à me postules & expectes. Diem ex die expectare. Charus omnibus & expectatus venies.

Expe-

Expectatus ad summam dignitatem. V. *Expectatio.*

Expectoro, as, avi, atum, are. das Hertz ausgiessen, aus dem Hertzen treiben. *Syn.* Pectore ejicio, expello. *Usus.* Pavor mihi omnem ex animo sapientiam expectoravit. V. *Apertus.*

Expedio, is, ivi, itum, ire. entledigen, auflösen. *Syn.* Libero; explico, extrico.)(*impedio, induo me in laqueos. Adv.* Brevi, breviter, elegantissimè, facilè, perspicuè, planè, vehementer, celeriter. *Phras. Expediendum tibi sine cunctatione id negotium est.* du must dieses Geschäffte geschwind verrichten. Cunctandum non est in eo negotio; producenda, differenda, proferenda prorogranda, protrahenda, longiùs ducenda res non est; immorandum non est; facienda mora non est; omnis in ea re abjicienda mora est; languor omnis abjiciendus est; sine mora tentanda res est, sine cunctatione, sine ullo temporis intervallo aggredienda res est; immorari, cunctari, lentè agere indormire huic negotio non oportet. *Usus.* 1. Se omni molestiâ, occupatione, curâ, suspicione expedire. Animum metû, mœrore expedire. sich frey machen. 2. *Absolvo*, vollenden, auflösen. Negotia, rei institutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. 3. *Promtum facio, impedimenta abjicio.* beschleunigen, alle Hindernuß hinwegraumen. Peto à te, ut eam expedias. Me aliud ex alio impedit, sed si me expediero &c. Expedire se, & evolvere negotiis. V. *Explico.*

Expedit. es nutzet, es ist vorträglich. *Syn.* Utile est, conducit. *Usus.* Cæsaris id consilium ad diuturnitatem dominationis non expedit. Dubitat, quid sibi expediat. V. *Emolumentum, commodum, utilis.*

Expeditè. leichtlich, fertig. *Syn.* Planè promptè. *Usus.* Expeditè explicat quæstionem.

Expeditio, onis, f. Vollziehung, zu Werck-Richtung. *Syn.* Absolutio. *Usus.* 1. Habes hic breviter comprehensam multarum rerum expeditionem. 2. Kriegs-Unternehmung. Educere exercitum in expeditionem.

Expeditus, a, um. fertig, rüstig, *Syn.* Promtus, paratus, facilis, nullâ re implicatus. *Usus.* Aditus ad Cœlum bonis expeditissimus est. Expeditô, & promtô homine nobis opus est. A natura satis aptus & expeditus ad dicendum. Credebat ille viam sibi expeditiorem ad honorem. Expedita oratio. Clodius obviam fit expeditus in equô Provinciam quam expeditissimam tradere. die Verwaltung also übergeben, daß nichts mehr von den vorigen Streit-Sachen zu schlichten übrig. V. *Paratus, Promtus.*

Expello, is, puli, pulsum, ere. austreiben. *Syn.* Ejicio, exigo, detrudo, exturbo, amoveo, submoveo, locô moveo. *Phras. Parentem nefarium cum liberis improbis expulit*, er hat den gottlosen Vater mit samt seinen Kindern ausgetrieben. Parentem nefarium cum scelerata stirpe omni executus est; evomuit pestilentem eam familiam è foro; sceleratam eam stirpem forô submovit; forô exesse jussit. V. *Pello. Usus*, Ejici exterminari, expelli àb urbe, prædiis.

Expendo, is, pendi, pensum, ere. überlegen. *Syn* Perpendo. exquiro, examino. *Adv.* Diligenter. *Phras. Expendendum est sedulo.* die Sache muß wohl überleget werden. Versanda res in animis, sermonibus agitanda; ad calculos vocanda, reducenda; cum animo, in cordè agitanda est; calculus ponendus; subducendi sunt calculi; ejus rei consilia animô probè circumspicienda sunt; pensanda sunt ista, ac mente agitanda crebriùs; res est animo volvenda, volutanda diligenter; res ejusmodi est, in qua animus se ad omnes cogitationes verset; quam animus secreta æstimatione penset. V. *Examino, cogito. Usus.* 1. Omnia diligenter expendere. seligere, æstimare. 2 *Dopendo*, Pœnas alicui expendere, die Straffe bezahlen. 3. *Pondero*, *metior*, wägen. Aurum expendere.

Expensus, a, um. ausgelegt, überlegt. *Syn.* Datus.)(*Acceptus Usus.* Expensum ferre; *scribere, se alicui pecuniam dedisse.* Quis tibi mille nummûm ferret expensum? Cur iis, quibus credebas, expensum non ferebas?

Expergefacio, is, feci, factum, ere. aufwecken. *Syn*, Somnô excito. *Usus.* Hic Italiam tumultus terrore subitô expergefecit. V. *Excito, Evigilo.*

Expergiscor, eris, perrectus sum, gisci. erwachen. *Syn.* A somno, de somno excitor, somnô solvor.)(*dormio Phras. Ad Gallorum cantum expergisceris*, du erwachest, wann der Hahn krähet. Gallorum cantus te suscitat; tibi soporem discu-

discutit; somnô te excire solet; somnô te solvit. V. *Evigilo.*

Experiens, entis, g. o. erfahrend. *Syn.* Expertus. *Usus.* Homo navus, experientissimus, ac diligentissimus.

Experientia, æ, f. Erfahrnuß. *Syn.* Periclitatio, usus, exemplum. *Phras. Est homo magnæ experientiæ, vulg.* es ist ein Mann von grosser Erfahrnuß. Vir, quem longa vita, usúsque rerum maximarum plurimùm docuit; quem usus in plurimis rebus erudivit; magnâ prudentiâ, magnô usû est, atque experientiâ præditus; quem usus reapse experiendô docuit; multùm imbutus usû; ætate, & usû doctus. Non promptus ingeniô tantùm, sed usù etiam exercitatus; magnæ solertiæ & usûs; in rebus admodum versatus & experiens; magnum habet usum in rebus; longo usû edoctus; qui multa usû, ac tractatione cognovit; magno rerum usû in rebus agendis exercitatus. V. *Disco.* *Usus.* Experientia patrimonii amplificandi. V. *Usus*, *Peritus*, *discipulus.*

Experimentum, i, n. eine Probe, Versuch. *Syn.* Argumentum. *Usus.* Sed hoc experimentum est maximum, quod &c. V. *Experior.*

Experior, iris, pertus sum, iri. erfahren. *Syn.* Periclitor, periculum facio, usû tractando cognosco, tento. *Adv.* Maximè, paulisper. *Phras. Omnia experiar,* ich werde alles probiren. Omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volo, perveniri posse. Usû, tractando cognoscam; gustabo omnia; nihil non tentabo; nihil inexpertum, & intentatum relinquam. Periclitabor omnia; periculum faciam; experimentum capiam rerum omnium, quibus optata consequi possim; ultima experiar; nullum non movebo lapidem. V. *Tento.* *Usus.* Experiri noli, quod assequi te posse diffidas. Vim veneni in cane experiri. Cum periculo experiri. Par est eum multa experiri, qui res magnas animo volvit. Ultima experiri malo, quàm &c. V. *Experientia.*

Expers, tis, g. o. der keinen Theil hat an etwas. *Syn.* Non particeps, vacuus, immunis.)(*Particeps.* *Usus.* Consilii, ingenii, eruditionis expers. Nulla pars vitæ summæ turpitudinis expers.

Expertus, a, um. erfahren. *Syn.* Qui habet usum multarum rerum, multarum rerum peritus, experiens.)(*rudis.* *Usus.* Hoc experti scimus. Nec hoc conjecturâ, sed expertus dico. In aliqua re expertus; virtus præsens, experta, perspectáque.

Expeto, is, ivi, itum, ere. erfordern. *Syn.* Opto, cupio, peto, ascisco.)(*Vito.* *Usus.* Expetere pœnas àb aliquo, einen zur Straffe ziehen. Vitam alicujus expetere, appetere. Probat Epicurus, voluptatem naturâ expeti. V. *Peto*, *Cupio*, *Desidero.*

Expiabilis, e. was abzubüssen.

Expiatio, onis. f. Versöhnung. *Syn.* Procuratio. *Usus.* Diis violatis expiatio debetur. Scelerum & impietatis quæ tandem erit expiatio?

Expilatio, onis, f. Plünderung. *Syn.* Direptio. *Epi.* Tanta. *Usus.* Expilationes, & direptiones sociorum. V. *Furtum.*

Expilo, as, avi, atum, are. ausplündern, berauben. *Syn.* Diripio, exinanio, exhaurio; ago, feróque res. *Usus.* Expilare socios, diripere provincias. V. *Fur.*

Expingo, is, pinxi, pictum, ere. abmahlen, beschreiben. *Syn.* Pingo *Usus.* Motus hominum, & terarum expingere. V. *Describo.*

Expio, as, avi, atum, are. aussöhnen, abbüssen. *Syn.* Procuro. *Phras. Sua scelera expiare,* seine Sünden abbüssen. Debitam Deo expiationem facere; placamina cœlestis iræ, & piacula conquirere; ipsum se cruciatibus offerre, piaculáque dare; abolére superioris vitæ maculas; piaculo diluere contractas in vita sordes. V. *Pœnitentia.* *Usus.* Expiare religiones; forum à vestigiis sceleris. Hoc scelus expiari nisi supplicio tuo nequit. Tua scelera Dii in nobis expiàrunt. Expiare DEum, *f. placare*, versöhnen.

Expiratio, onis, f. Ausdunstung. *Syn.* Exhalatio. *Usus.* Terræ expirationibus aër alitur.

Expiro, as, avi, atum, are. * aushauchen, ausdampffen. *Syn.* Spiritum emitto. *Usus.* Animam expirare. Inter primam curationem expiravit, sterben, den Geist aufgeben. V. *Morior.*

Expiscor, aris, atus sum, ari. ausfragen, ausforschen. *Syn.* Indago, inquiro. *Usus.* Omnia àb illo expiscatus sum.

Explanatè. deutlich. *Usus.* Definire aliquid explanatiùs, & uberiùs.

Explanatio, onis, f. Auslegung, Erläuterung, Erklärung. *Syn* Explicatio, enodatio, interpretatio. *Epi.* Illustris. *Usus.* Dii nobis objiciunt, quorum neque scientiam, neque explanationem habemus. Explanatio, quæ reddit apertam, planámque orationem Ad obscura, & ambigua explanatio adhibetur.

Explanator, oris, m. Ausleger. *Syn.* Interpres, explicator. *Usus.* Grammatici Poëtarum explanatores.

Explano, as, avi, atum, are. auslegen, erklären, erläutern. *Syn.* Interpretor, interpretationem, *vel* explanationem facio; interpretatione explico, illustro, *aut* expono, planum & perspicuum facio, explico, aperio, patefacio. *Usus.* Diligentiùs, apertiùs aliquid explanare. V. *Explico.*

Explebilis, e. * leicht zu erfüllen. *Usus.* Libido non explebilis.

Expleo, es, evi, etum, ére. erfüllen, ersättigen. *Syn.* Impleo, compleo, saturo, satio; absolvo.)(*exhaurio, exinanio. Adv.* Aptiùs nihilo, cumulatè, insaturabiliter. *Usus.* Avaritiam suam pecuniâ, libidinem voluptatibus explére. Inimicitias, odium, diuturnam sitim satiare & explére. Mortalitatem, supremum diem explére. Legiones supplementis explére. Sic explevit, quod utrique defuit. Res perfecta, expletáque omnibus numeris suis, & partibus. Vita virtutibus expleta.

Explicabilis, e. leichtlich zu erklären, aufzulösen. *Usus.* Difficilis res est, & vix explicabilis.

Explicatè. deutlich. *Syn.* Enodatè, explanatè.)(*implicitè, abscunditè. Usus.* Explicatè, & distinctè dicere.

Explicatio, onis, f. Erklärung, Auslegung. *Epi.* Brevis quædam & circumscripta, facilis, facilior, illustris, perpolitáque, mira, suspiciosa. *Usus.* Explicatio illustris, ac perpolita. Explicatio fabularum. V. *Explico.*

Explicator, oris, m. Ausleger, Dollmetscher. *Epi.* Gravior, commodior. *Usus.* Prudens, severus, gravis explicator.

Explicatrix, icis, f. Auslegerin. *Usus.* Oratoria, explicatrix perpetuæ orationis.

Explicatus, a, um. ausgelegt, erkläret, deutlich gemacht. *Syn.* Apertus, definitus. *Usus.* Veterum rerum non satis explicata recordatio. Litteræ tuæ, quibus nihil explicatius, illustrius. Explicata salutis ratio.

Explicatus, ûs, m. Erklärung. *Usus.* Natura Deorum obscura est, & difficiles explicatus habet.

Explico, as, avi, & cui, atum, are. auswickeln, auswirren; erklären. *Syn.* Expono, explano, in medio pono, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, verbis rem complector; exitum reperio. *Adv.* Accuratè, accuratius, acutè, apertissimè, brevi, breviter, commodius, copiosè, diligenter, diligentissimè, dilucidè, eleganter, enodatius, expeditè, facetè; facilè, facilius, graviter, uberius, latinè, levissimè, magnificè, ornatius, planè, planius, planissimè, præclarè, ridiculè, similiter, singillatim, subtilius, valdè, variè, verè, facilè, omninò, propè, sanè, non satis. *Phras.* 1. *Ille locus difficulter explicatur*, diese Stelle wird hart erläutert. Difficilis explicationis locus est; res est obscura, & difficiles explicatus habet; locus est inenodabilis, vix explicabilis; verba desunt, quibus loci hujus explicatam notionem exequar, evolvam; vix satis enucleate, aperte, ac plane exponi, exprimi potest; explanatione opus est subtili. Loci hujus non est satis explicata ratio. V. *Obscurus.* 2. *Nondum me explicare & expedire ex his negotiis potui*, ich habe mich noch nicht können losmachen von diesen Geschäfften. Nondum mihi explicata & expedita est ejus negotii ratio; nondum evolvere me iis ex negotiis potui; nondum explicare id negotium. Hæret adhuc, pendet negotii imperfecti moles; affectum, non confectum id negotium est. V. *Exprimo. Usus.* 1. Explicare se dicendo; mentem suam & cogitationem litteris. Factum, sententiam suam explicare. 2. *Absolvo, libero, expedio*, losmachen. Urbem hostibus cinctam explicavit. Negotia, quæso, mea explica. Explica te, ut ad nos quamprimùm venias. Se laqueis, insidiis, periculis explicare. Provinciam alicui explicatam tradere. 3. *Excutio, enarro*, beybringen. Vitam alterius totam explicare, & sub conspectum ponere. 4. *Produco*, ausbreiten. Ædificium ad aliquem locum usque explicare. Aciem, ordines explicare.

Explodo, is, plosi, plosum, ere. höhnisch verlachen, spöttisch abfertigen. *Syn.* Ejicio, exsibilo. *Adv.* Jam pridem. *Phras. Explodunt hominem meritò clamoribus ac mannum collisione*, man hat ihn billig ausgelacht. Conviciis, sibilis, strepitû, fremitû consectantur; sibilis excipiunt, conscindunt; haud intactus à sibilo abibat; explodebatur non modò sibilis, sed etiam convició; refrigeratus sibilis, conviciis exanimatus,

matus, communi explosione ejectus, expulsus, extrusus, exturbatus est. *Usus.* Crates comœdus non modò sibilis, sed etiam convició e scena explodebatur. Tam explosam & ejectam sententiam sequeris.

Explorate. ungezweiffelt, kundig. *Syn.* Certe, plane. *Usus.* Explorate percepta res est, & cognita. Explorate navigare.

Explorator, oris, m. Kundschaffter. *Usus.* Misit exploratores, qui observarent.

Exploratus, a, um. erkundiget, gewiß, ausgemacht. *Syn.* Certus, explicatus.)(*Dubius. Usus.* Exploratum, perspectum, cognitum habére aliquid. Cui exploratum est, se ad vesperum victurum? Explorata nobis est victoria. Magnâ spe, & prope exploratâ. Cùm mihi erit exploratum, scribam. Exploratus illi, & velut domi conditus videbatur consulatus.

Exploro, as, avi, atum, are. erkundigen, erforschen, kundschafften. *Syn.* Indago, exquiro, observo, omni curâ investigo. *Adv.* Diligenter, maxime, plane. *Usus.* Explora rem totam. Africam exploravit. V. *Observo, indago.*

Explosio, onis, f. Auslachung, Verspottung. *Usus.* Ludorum explosiones.

Expolio, is, ivi, itum, ire. poliren, glätten. *Syn.* Excolo, exorno, perpolio. *Usus.* Doctrinis omnibus vir expolitus. Nihil omni ex parte perfectum natura expolivit. Expolire partitiones, carmen, & castigare.

Expolitio, ónis, f. Polirung, Glättung, Schmuckung. *Syn.* Exornatio, explicatio. *Epi.* Artificiosa alicujus inventi, urbana. *Usus.* Argumentatio, & inventi artificiosa expolitio. Numerorum expolitio.

Expono, is, posui, positum, ere. auslegen. *Syn.* Edissero, exprimo. *Adv.* Absolutè, aperte, breviter, apte, brevissime, diligenter, diligentissime, dilucide, humanissime, indiligenter, memoriter, ornate, perbreviter, planius, planissime, probabiliter, prudenter, simpliciter, summatim, vere. *Phras. Omnibus periculis se exposuit,* er hat sich allen Gefahren ausgesetzt. Ad omnes casus subitorum periculorum objecit; invidiæ malevolorum se dedidit; pro Republica se in plurimas dimicationes, ac profligatorum hominum quotidianos impetus objecit; vitam suam hostium telis objecit; periculis se omnibus opposuit, exposuit; nudus ac expositus ad omnes ictus stetit; caput imperterritus discrimini obtulit; in omnem casum se demisit; in omne discrimen se obtulit. V. *Periculum, fortis. Usus.* 1. Rem, ùt gesta est, exponam. Artem Rhetoricam exponere. Eam sententiam Cato in suis originibus exponit. 2. *Narro,* erzehlen. Summam cogitationum suarum; mandata alicujus alteri exponere. Quod ut planiùs exponam, paulò altius repetam. Reddere, & exponere rationem facti. 3. *Propono, exhibeo, palàm pono, in conspectu pono,* auslegen. Frumentum, merces, vasa Samia exponere, in conspectu ponere, numerare, vendere. Copias in terram exponere. Infantem exponere, aussetzen. V. *Explico, Exprimo.*

Exporrigo, is, rexi rectum, ere. * ausstrecken, hervorrecken. Extendo. *Usus.* Munitiones exporrigere, extendere. Frontem exporrigere, das Angesicht ausheitern, frölich aussehen.

Exportatio, onis, f. Austragung, Ausführung.)(*invectio. Usus.* Earum rerum, quibus abundamus, exportatio; & quibus egemus, invectio.

Exporto, as, avi, atum, are. austragen, ausführen.)(*inveho. Usus.* Frumentum in fame exportare ausus est.

Exposco, is, poposci, ere. erfordern. *Syn.* Posco, flagito. V. *Peto.*

Expositio, onis, f. Auslegung. *Usus.* Perspicua, & dilucida expositio sententiæ.

Expositus, a, um. ausgelegt, ausgesetzt. *Syn.* Explicatus, declaratus. *Usus.* 1. Capita multa exposita, nec explicata. 2. Obnoxius, objectus, ausgesetzt. Domus patens, & adeò cupiditatibus exposita.

Expostulatio, onis, f. Zanck. *Syn.* Criminatio, quædam accusatio.)(*purgatio. Usus.* Flagitatur bonorum expostulatione. Cùm esset expostulatio facta. V. *Accusatio.*

Expostulo, as, avi, atum, are. fordern. *Syn.* Expostulationem facio, queror; exposco. *Adv.* Iracundius, vehementius. *Usus.* De injuriis expostulare iracunde, & vehementer. Expostulare cum aliquo injuriam. Auxilium expostulare. V. *Queror.*

Expressè. ausdrücklich. *Syn.* Plane, aperte, diserte, dilucide, sine circuitione. *Usus.* Expresse conscripta ponere licebat exempla.

Expressus, a. um. ausgedruckt. *Syn.* Firmus, confirmatus, apertus. *Usus.* Expressa sceleris vestigia extant. Expressa signa

signa virtutis. Imago nostræ vitæ in alienis moribus expressa. Bellum Mithridaticum totum àb Archia expressum est.

Exprimo, is, pressi, pressum, ere. ausdrucken. *Syn.* Expono, eloquor, oratione complector, declaro, imitor, effingo,)(*obscuro.* *Adv.* Amplius, breviter, diligenter, latè, necessariò, subtiliter, planius, præclarè, putidius, facilius. *Phras.* *Exprimere non possum, quæ sentio*, ich kan es nicht genugsam erklären. Mentis cogitata, animi sensa, sensus animi explicare; sermone depromere; oratione concipere, exequi, efferre non possum. Exprimendis animi sensibus omnis impar est oratio; oratio non sufficit; verba desunt; non suppetunt; evolvere mentis cogitata non satis possum. Oratione mentem assequi, æquare; exprimere nequeo. Verbô satis dignô, ùt velim maximè, appellari ea res non potest. *Usus.* 1. Exprimere similitudinem, mores, vultum alicujus dictione. Aliquem imitando effingere, & exprimere. Expressa, & polita effigies. Expressum & illustre exemplum. Sonus nec expressus, nec oppressus. 2. *Aufero, extorqueo, cum labore obtineo*, erpressen/ herauszwingen. Nummulos aliquot, vide, ut àb illis exprimas. Risum alicui, *vel* gemitum exprimere. Vitam exprimere tormentis V. *Extorqueo, aufero.*

Exprobratio, onis, f. das Fürwerffen. *Us.* Hæc commemoratio quasi exprobratio est immemoris beneficii.

Exprobro, as, avi, atum, are. verweisen. *Syn.* Objicio; probro, vitio, culpæ do, verto. *Phras.* *Nihil tibi unquam exprobravi*, ich habe dir niemahls etwas verwiesen/ oder vorgestossen. Nullum tibi probrum objectavi, objeci; non in calamitate insultavi, nec adversam fortunam objeci. Nullum tibi probrum intuli, impegi, inussi. Nunquam vecordiam tuam culpavi; vitio & culpæ dedi. Nullum in te exprobrationis telum ejeci; nihil in te criminis congessi. Non vecordiam probris increbui. Nihil in te criminis, nec mea in te merita commemoravi; nullum in te probrum jeci. V. *Objicio, culpa.* *Usus.* Exprobrare languorem alicui; odiosum hominum genus officia exprobrantium.

Expromo, is, prompsi, promptum, ere. herfürziehen. *Syn.* Profero, expono.)(*Occulto.* *Adv.* Audacius. *Usus.* Odium, crudelitatem suam expromere. Leges, sententiam suam expromere. Causa hæc est, in qua omnis vis eloquentiæ possit expromi. V. *Profero.*

Expugnator, oris. m. Eroberer. *Us.* Urbis expugnator. Pudicitiæ expugnator.

Expugnatio, onis, f. Eroberung. *Epi.* Luctuosa, sani alicujus & acerba, clara apud omnes, hostilis. *Usus.* Nocturnæ expugnationes.

Expugno, as, avi, atum, are. erobern. *Syn.* Vi capio. *Usus.* Sperabat, se ejus adolescentiam, & fortunas expugnare posse. Sapientis animus nunquam vincitur, aut expugnatur. V. *Urbem capio.*

Expulsio, onis, f. Austreibung. *Us.* Expulsiones vicinorum.

Expulsor, oris. m. Austreiber. *Usus.* Iste bonorum possessor, expulsor, direptor.

Expultrix, icis, f. Austreiberin. *Usus.* Philosophia expultrix scelerum.

Expungo, is, punxi, punctum, ere. ausstreichen. *Usus.* Expungere nomen debitoris. V. *Debitum.*

Expuo, is, pui, putum, ere. ausspeyen. *Syn.* Cum fastidio rejicio, expello.

Expurgo, as, avi, atnm, are. säubern. *Syn.* Expio, quasi purgo. *Usus.* Expurgare suspicionem, dimovêre crimen. V. *Purgo, Excuso, Causor.*

Exputo, as, avi, atum, are. aussinnen. *Syn.* Excogito, reputo. *Usus.* Quid illi in mentem venerit, exputare non possum. V. *Puto.*

Exquiro, is, quisivi, quisitum, ere. aussuchen. *Syn.* Quæro, inquiro, requiro, perquiro, investigo, perscrutor. *Adv.* Accuratius, diligenter, diligentissimè, magnoperè, quam diligentissimè, studiosè, undique. *Us.* Omnibus autoritatibus in ipsa re, & ratione exquirere veritatem. Exquirere de aliquo causam facti. V. *Inquiro.*

Exquisitè auserlesen. *Syn.* Accuratè, diligenter. *Us.* Accuratè & exquisitè aliquid facere. Rationes exquisitius colligere.

Exquisitus, a, um. auserlesen. *Syn.* Accuratus, lectus, excellens. *Usus.* Tua exquisita & singularis doctrina. Verba exquisita. Dicendi genus exquisitum. Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum. Reconditæ & exquisitæ sententiæ. Munditia odiosa, & exquisita nimis. Exquisita supplicia. V. *Diligens, accuratus.*

Exsatio, as, avi, atum, are. *ersättigen. *Syn.* Satio, exsaturo. *Usus.* Ne morte qui-

quidem Scipionis exſatiantur. V. *Satio.*
Exſaturo, as, avi, atum, are. erſättigen. *Syn.* Exſatio. *Uſus.* Paſcere oculos, exſaturare animum cruciatu alicujus. V. *Satio.*
Exſcendo, is, di, ſum, ere. * ausſteigen. *Syn.* Exſcenſionem facio. *Uſus.* Navi in terram exſcendo.
Exſcindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. zerſtöhren. *Syn.* Ad internecionem redigo, ad internecionem funditùs deleo. *Uſus.* Urbs exſcindi ſe potiùs pateretur, quàm &c. V. *Everto, Vaſto, Deſtruo.*
Exſcribo, is, pſi, ptum, ere. heraus-ſchreiben. *Uſus.* Tabulas exſcripſit. V. *Deſcribo.*
Exſibilo, as, avi, atum, are. auszischen. *Syn.* Explodo. *Uſus.* Hiſtrio infacetus exploditur, exſibilatur, ejicitur. V. *Explodo, irrideo.*
Exſicco, as, avi, atum. austrocknen. *Adv.* furtim. *Uſus.* Lagenas furtim exſiccare. Exſiccatum genus dicendi.
Exſpolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn.* Exhaurio. *Phraſ.* *Exſpoliavit provinciam*, er hat das gantze Land geplündert. Provinciam eam frumento, &c. exinanivit; prædas ex omnibus locis egit; prædæ loco eam provinciam habuit; quidquid ferri, agique potuit, avertit. V. *Spolio, diripio.* *Uſus.* Exſpoliare Pompejum exercitû, & provinciâ.
Exſuſcito, as, avi, atum, are. aufwecken. *Syn.* Expergefacio. *Uſus.* Hæc cura animos exſuſcitat. Memoriam, ſe exſuſcitat.
Exſuſcitatio, onis, f. Erweckung. *Syn.* Commotio.
Exta, orum, n. Därm/ Eingeweid. *Syn.* Præcordia. *Epi.* argutiſſima, bona, prima, ſecunda, triſtiſſima. *Uſus.* Præſenſio per exta. Exta pecudum interpretari.
Extabeſco, is, tabui, ere. mager werden/ ausdörren. *Syn.* Contabeſco, lentâ tabe conficior. *Uſus.* Corpus macie; ſententia illa diuturnitate extabuit. V. *Tabes.*
Extemplò. alſobald. *Syn.* Illicò. V. *Statim.*
Extemporalis, e. eilfertig.
Extendo, is, tendi, tenſum, ere. ausſtrecken. *Syn.* Projicio. *Phraſ.* 1. *Latè ſe extendit tua induſtria ad alienas utilitates*, dein Fleiß erſtrecket ſich weit zu Nutzen der andern. Latè ſe porrigit & explicat; latè patet, fluit, manat; urbem totam complectitur tua induſtria; ad exteros etiam porrigis, profers tuam induſtriam; non conſtringi, contineri ſe patitur tua induſtria; certis finibus includi, circumſcribi ſe non ſinit, egreditur extra fines, quos muneris tui ratio conſtitutos habet. 2. *Peninſula latè extenditur in mare*, die Halb-Inſul erſtrecket ſich weit in das Meer. Excurrit latè in mare; porrecta eſt in mare multis paſſuum millibus; peninſula latè in mare projecta. 3. *Arbor ramos late extendit*, der Baum breitet ſeine Aeſte weit aus. Diffunditur vaſtis ramis arbor; in omnes partes funditur; latè ramos promittit, paſſis latè ramis; projectis brachiis procera arbor. *Uſus.* Extenſis brachiis aliquid de geſtu addidit. V. *Dilato, Explico.*
Extenuatio, onis, f. Verringerung. *Epi.* conciſa. *Uſus.* Diſtinctè conciſa brevitas, extenuatioque.
Extenuo, as, avi, atum, are. verringern. *Syn.* Minuo, attenuo, deprimo, elevo.)(*augeo, exaggero, amplifico.* *Adv.* ſingillatim voluptates. *Uſus.* Amor omnes moleſtias extenuat. Munus ſuum, & beneficium verbis extenuare. Extenuatur ſpes noſtra, & evaneſcit. Extenuare atrocitatem facti, levare, elevare. Extenuabant anguſtiæ gradientium agmen. Extenuare ſuſpicionem, offenſionem, ignominiam, & elevare. V. *Minuo.*
Exterebro, as, avi, atum, are. durchbohren. *Syn.* Perterebro, exterebrando extraho. *Uſus.* Nummulos, aurum exterebrare ex aliquo.
Extergeo es, *vel* Extergo, is, terſi, terſum, ere. auswiſchen. *Syn.* Tergendo purgo, ac mundum facio. V. *Tergo.*
Exterminator, oris, m. Vertreiber. *Syn.* Expulſor.
Extermino, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Expello, ejicio. *Adv.* contrà. *Uſ.* Exterminare ab urbe. Reipublicæ autoritatem. Rempublicam exterminare. Peregrinos urbibus exterminare. V. *Pello, ejicio.*
Externus, a, um. äuſſerlich. *Syn.* Extrarius, extraneus, exterus, alienigena, extrinſecus accedens, adventitius, peregrinus, advena.)(*Domeſticus.* *Uſus.* Externa commoda, & ad corpus pertinentia. Canum amor in dominos, odium in externos. Animos externâ & adventitiâ viſione pulſare. Adjumenta externa & adventitia.
Extero, is, trivi, tritum, ere. ausreiben. *Syn.* Comminuo, digero, conficio. *Uſus.* Calor ſtomachi ad exterendum cibum.
Exterreo, es, ui, itum, ere. erſchröcken. *Syn.* Perterreo. *Adv.* præter modum. *Uſus.* Admotis dolorum facibus exterrentur plerique. V. *Terreo.*
Exterus, a, um. auswendig. *Syn.* Externus.)(*Domeſticus.* *Uſus.* Exteræ nationes. V. *Peregrinus.*

Extimesco, is, ui, ere. fürchten. *Syn.* Pertimesco. *Usus.* Unum extimescendum est, nequid turpiter faciamus. V. *Timeo.*

Extimus, a, um. äusserst. *Syn.* Extremus. *Usus.* Orbis cœlestis extimus.

Extinctio, onis, f. Auslöschung. *Syn.* Interitus. *Usus.* Supremus ille dies non extinctionem, sed loci commutationem affert.

Extinctor, oris, m. Auslöscher. *Usus.* Non extinctor, sed autor incendii, belli, seditionis. Extinctor patriæ, & proditor.

Extinguo, is, tinxi, tinctum, ere. auslöschen. *Syn.* Restinguo, opprimo.)(*incendo.* *Adv.* omninò, animum plane, maturius, simul, funditus, jam pridem. *Usus.* 1. Vir egregius maturè extinctus. Belli reliquias extinguere. Memoria tanti sceleris non extincta quidem, sed repressa vetustate. 2. *Deleo, interitum affero,* aufheben, vertilgen. Extinguere senatum, leges, Rempublicam, imperium, judicia. Alicujus salutem extinguere, gloriam infringere. Furorem alicujus & audaciam opprimere, extinguere. V. *Deleo.*

Extirpo, as, avi, atum, are. ausrotten. *Syn.* Extraho, evello: stirpem tollo, interficio, funditùs deleo. *Usus. Transl.* Nisi omnem humanitatem ex ejus animo extirpatam credimus. Vitia funditùs extirpari non possunt.

Extispex, icis, m. Wahrsager aus dem Eingeweid der Opffer. *Syn.* Aruspex. *Usus.* Ars extispicum.

Exto, as, titi, titum, are. herfür gehen. *Syn.* Appareo, consto, sum. *Adv.* aliunde, nusquam, repentè, subitò, divinitus. *Usus.* 1. Extant multa fortitudinis exempla. Multa tua in me merita extant. 2. *Emineo* herfürstehen. Navis ab aquis extat. Quod est illuminatum magis, extare & eminere videtur. V. *Existo.*

Extollo, is, tuli, elatum, ere. erheben. *Syn.* Effero, erigo, animos tollo, insolentem facio.)(*deprimo.* *Usus.* Aliquem laudibus in cœlum; rem verbis in majus extollere. Extollere jacentem & erigere. Libertas pressa tandem caput extollere, erigere, se recreare incipit. Opes illum admodum extollunt. Oculos, manus, caput extollere. *Cave. addas*: suos oculos &c. V. *Laudo, illustro.*

Extorqueo, es, torsi, tortum. abdringen. *Syn.* Exprimo, aufero, eripio. *Adv.* ingratis, serò. *Phras. Nummos aliquot extorsit,* er hat ihm etwas Geld abgedrungen, abgeschwäzt. Vi pecuniam ex me expressit; invito, atque ingratiis nummos aliquot extorsit; peculii sibi aliquid expugnavit; nummorum aliquid à me exterebravit, exsculpsit; argento me emunxit. *Usus.* Vi ferrum, arma de manibus alicui extorquére. Sententiam alicui extorquere. Hic mihi error, dum vivo, non extorquebitur. V. *Eripio.*

Extorris, is. Vertriebener. *Syn.* Exul. V. *Exul, exilium.*

Extra. auswärts, ausser. *Syn.* Extrinsecus, foris. *Vim exprimit remotioris loci.*)(*intra.* *Usus.* 1. Extra urbem, ostium eminere foras. Ea, quæ extra sunt, contemplari. In corpore, & extra, quædam bona sunt. 2. *Præter,* neben. Extra tumultum Gallicum multis armorum vacatio est. Sunt hæc extra modum absona. Extra culpam se ponere. Extra hanc causam, nemo arma ferat.

Extraho, is, traxi, tractum, ere. herausziehen. *Syn.* Extirpo, evello: produco, differo. *Adv.* penitus, radicitùs, stirpitùs. *Phras. Res variis modis extrahitur,* die Sache wird auf verschiedene Weise hinausgezogen, verlängert. Res trahitur; dies producitur; res protrahitur, ducitur, differtur; mora rebus alia & alia injicitur, intercedit; dies unus, alter, tertius agendæ rei eximitur. V. *Differo.* *Usus.* 1. Epicurus ex hominum animis radicitùs extraxit religionem. Extrahere ex animo sententiam alteri. 2. *Libero, eripio,* losmachen. Extrahere se è negotio. Rempublicam periculis extrahere. 3. *Produco, differo,* aufschieben. Res variis calumniis extracta est. Diem, senatum, judicium extrahere. Certamen in noctem extrahere, verlängern, in die Nacht hinausziehen.

Extraneus, a, um. äusserlich. *Syn.* Extrarius *Usus.* Res, bona extranea. V. *Externus, peregrinus.*

Extraordinarius, a, um. ungewöhnlich. *Syn.* Extra ordinem.)(*Legitimus.* *Usus.* Extraordinarios honores accipere. Pecunia extraordinaria. Cupiditatibus extraordinariis adeò non indulgeo, ut vix quotidianis satisfaciam.

Extrarius, a, um. äusserlich. *Syn.* Externus.)(*interior.* *Usus.* Extraria defensio.

Extremitas, atis, f. das Aeusserste. *Syn.* Ora. *Usus.* Cœli nulla ora, nulla extremitas.

mitas. Omnem infinitatem peragrabat, in nulla extremitate consistens.

Extremò. letztlich. *Syn.* Ad extremum, postremò.

Extremùm. zum letzten. *Syn.* Ultimùm, finis. *Usus.* 1. Quod non habet extremum, infinitum est. 2. *Adverb.* Tandem, *cum* ad, bis zuletzt. *Usus.* Non illi animus, non fides ad extremum defuit.

Extremus, a, um. letzter. *Syn.* Postremus, ultimus, novissimus.)(*infimus, primus.* *Phras. Res ad extremum venit,* es ist auf das äusserste kommen. Ad ultimum dimicationis ventum est. Ad ultimum laboris ac periculi ventum est. Res est in extremum deducta casum. Ad ultima propellimur; omnia extrema, ultima tentanda nunc sunt, & audenda. V. *Finis, periculum, despero. Usus.* Coelum extremum atque ultimum mundi. Extremum discrimen; in extremo libro. Extrema in oratione. In extremis litteris erat.

Extrico, as, avi, atum, are. auswickeln. *Syn.* Explico, expedio, evolvo. *Usus.* De negotio tuo nihil adhuc extrico. V. *Expedio, explico.*

Extrinsecus. auswendig. *Syn.* Extra, foris. *Usus.* Pulmones adducunt spiritum extrinsecus. Extrinsecus inaurata columna. Re extrinsecus terribili objecta. V. *Extra.*

Exstructio, onis, f. Aufbauung. *Usus.* Exstructiones tectorum.

Extrudo, is, trusi, trusum, ere. hinausstossen. *Syn.* Ejicio, exturbo.)(*retineo.* *Adv.* quamprimùm. *Usus.* Domô aliquem, quin amicitiâ extrudere. V. *Ejicio.*

Exstruo, is, xi, ctum, ere. aufbauen. *Syn.* Ædifico. *Adv.* accuratè, verè. *Usus.* 1. Immortale monumentum exstruere. Ad coelum exstruxit villam. 2. *Cogito,* gedencken. Age, exstrue animo altitudinem, & excellentiam virtutis. 3. *Onero,* überhäuffen. Mensam exquisitis epulis exstruere. V. *Ædifico.*

Extundo, is, tudi, tusum, ere. ausschmieden. *Usus.* Labor extundit artes; extundit fastidium. V. *Exprimo.*

Exturbo, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Per vim ejicio, expello, dejicio, everto. *Adv.* nominatim. *Usus.* 1. Exturbari domô, fortunis, numerô vivorum. 2. *Transl.* Ægritudinem ex animo, lassitudinem ex membris exturbare. V. *Pello, ejicio.*

Exuberantia, æ, f. * *rectius.* Exuperantia, Uberfluß. *quod vide.*

Exubero, as, avi, atum, are. Uberfluß haben. *Syn.* Abundo. *Usus.* Annus pomis exuberat. V. *Copia.*

Exsudo, as, avi, atum, are. ausschwitzen. *Usus.* Laborem exsudare.

Exsugo, is, suxi, suctum, ere. aussaugen. *Usus.* Sanguinem, fortunásque omnium exsugere.

Exul, is. m. Verwiesener, Vertriebener. *Syn.* Extorris, ejectus, relegatus.)(*civis. Phras. Multi egregii viri exules facti sunt,* viel wackere Männer sind aus dem Vatterlande vertrieben worden. Complures viri insignes iniquè relegati; è patria amandati, expulsi, ejecti, ablegati sunt; exulaverunt; exilio multati, damnati sunt; patrium solum vertere compulsi, coacti sunt; patriam exules reliquerunt; urbe, domô, Penatibus, foro, congressû civium extorres fuerunt; patria cedere coacti sunt; in exilium projecti sunt; patriæ finibus prohibiti; in ultimas terras deportati; in ultimum penè rerum humanarum terminum relegati, amandati sunt. *Usus.* Vagus, exul errabat undique. Reducere, restituere exules. V. *Exilium, Exulo.*

Exulcero, as, avi, atum, are. wund machen. *Syn.* Ulcus facio, corrumpo.)(*Concilio. Adv.* clàm. *Usus.* Animus suspicionibus exulceratus. Non modò non exulceràsti ejus gratiam, sed conciliasti.

Exulo, as, avi, atum, are. im Elend seyn. *Syn* Exul sum; exilii causa solum verto, *vel* muto; in exilio sum. *Phras.* 1. *Sponte suâ exulat,* er ist freywillig in das Elend gegangen. Voluntarium conscivit exilium; spontè urbe cessit, migravit, excessit; exulatum iit, abiit; in exilium profectus est; patriam reliquit; solum vertit, mutavit; exilio patriam sedem mutavit. 2. *Tarquinii meritò Româ exulàrunt,* die Tarquinii sind billich in das Elend geschicket worden. Meritò urbe pulsi; Româ exacti, extrusi, ejecti, exterminati sunt. Româ abire, egredi, cedere, migrare, recedere, exire; in exilium ire; exulatum abire jussi sunt; Romam relinquere coacti sunt. V. *Exul, Exilium.*

Exultatio, onis, f. Frolockung. *Usus.* Illa exultatio Athamantis.

Exulto, as, avi, atum, are. frolocken. *Syn.* Efferor gaudiô; gaudiâ triumpho; voluptate, *vel* lætitiâ nimiâ gestio.)(*Lamentor. Adv.* audacius, effusè, immoderatè, inaniter, palàm lætitiâ, palam luctu, juveniliter. *Usus.* Alacris exultat improbitas in victoriâ. Otiô, rebus secundis, gaudiô exultare, & triumphare. Exultaret & triumpharet oratio. Elatus gaudiô, animi lætitiâ exultans. Temerè gestiens, furens, & exultans. Furor exultans. V. *Gaudium lætor.*

Exuo, is, ui, utum, ere. **ausziehen.** *Syn.* Spolio corpus, corpus nudo, vestem detraho, ornatû denudo.)(*induo.* *Usus.* 1. Omnem humanitatem, fidem, obsequium, jus, fásque exuere. Arrogantiam exuere; hominem exuere, **den Hochmuth, alle menschliche Sitten ablegen.** 2. *Extrico*, **herauswickeln.** Laqueis se exuere. 3. *Vestem pono, depono*, **Kleider ablegen.** Vestem, se veste exuere.

Exsperantia. æ, f. **Uberfluß.** *Usus.* Populus omnem exuperantiam virtutis odit.

Exspero, as, avi, atum, are. **überwinden.** *Syn.* Supero. *Usus.* Dum animâ exuperabo meâ. V. *Supero, excello.*

Exsurgo, is, surrexi, surrectum, ere. **aufstehen.** *Syn.* Surgo, erigor. *Adv.* honestissimè, paulisper. *Usus.* Exsurge & erige te. Recreatus morbo, ut exsurgere & erigere se posset. V. *Surgo.*

Exuro, is, ussi, ustum, ere. **ausbrennen.** *Usus.* Mihi ex animo exuri non potest, esse DEUM. V. *Comburo, Concremo, Ignis.*

Exustio, onis, f. **Verbrennung.** *Usus.* Exustiones, eluviones terrarum.

Exuviæ, arum, f. **Kleider, Beute vom Feind.** *Syn.* Spolia. *Usus.* Locus exuviis nauticis, & classium spoliis ornatus. Exuviæ leonis, asini, serpentis; bubulæ exuviæ. Exuvias defuncti terræ demandare, **den todten Leichnam beerdigen.**

F.

FAba, æ, f. **eine Bohne.** *Syn.* Legumen maximum. *Usus.* Faba abstinuêre Pythagorici, quasi eorum cibô mens, non venter infletur. Faba inflationem magnam habet.

Fabella, æ, f. **Mährlein, Fabel.** *Syn.* Fabula. *Epi.* tota, vetus, anilis, commentitia, Latina. *Usus.* Vetus fabella narratur. V. *Fabula.*

Faber, ri, m. **Handwercksmann.** *Syn.* Opifex, artifex. *Epi.* lignarius & optimus. *Phras. Faber est admodùm peritus*, **er ist ein wohlerfahrner Handwercksmann.** Inventor, & machinator bellicorum operum; qui miri artificii machinationes summa celeritate promoveat; fabrilium operum magister excellens est. *Usus.* Adhibére non modò ut architectos, sed ut fabros ad ædificandam Rempublicam.

Fabre. **künstlich.** *Syn.* Affabre, artificiose, scite, mirô opere, summô artificiô. *Usus.* Argentum fabrè factum.

Fabrefacio, is, feci, factum, ere. **künstlich ausarbeiten.** *Syn.* Artificiose compono, ædifico. *Usus.* Astutiam fabrefacere. Vasa fabrefacta.

Fabrica, æ, f. **Werckstatt, Gewerck, Arbeit.** *Syn.* Fabricatio, ars fabrilis. *Epi.* admirabilis, crudelis, diligens, divina, incredibilis. *Usus.* Incredibilis illa naturæ fabrica. Quàm solers, subtilisque descriptio, quamque admirabilis fabrica membrorum. Vulcanus Lemni fabricæ præest.

Fabricatio, onis, f. **Gewerckschafft, das Zimmern.** *Syn.* Fabrica. *Usus.* Si erit tota hominis fabricatio perspecta.

Fabricator, oris, m. **ein Künstler.** *Syn.* Architectus, artifex, ædificator. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Ille fabricator tanti operis DEUS.

Fabrico, as, avi, atum, are. **schmieden, zimmern, bauen.** *Syn.* Fabricor, architector. *Adv.* incredibiliter. *Usus.* Fabricemus verba. Vim esse aliquam cum prudentia, & consilio, quæ finxerit, & fabricata sit hominem. V. *Ædifico.*

Fabrilis, e. **zur Hand-Arbeit eines Zimmermanns gehörig.** *Usus.* Erratum fabrile.

Fabula, æ, f. **Fabel, Mährlein.** *Syn.* Res commentitia, apologus, scenæ argumentum. *Epi.* decantata, falsa, ficta, commentitia, incredibilis, nova, obscœnissima. *Usus.* 1. Lupus in fabula. Decantata fabula. Num fabulis credam? 2. *Comœdia, Tragœdia*, **Schau-Spiel.** Festive fabulam egisti. Fabulam ætatis peregit. Fabulam dare, exigere, conficere. *v. Deridiculo sum*, **ich bin zum Gespött der Leute worden.** Fabula sto. Vulgi fabulam fieri.

Fabulosus, a, um. * **fabelhafft.** *Syn.* Fabulis poëticis decorus; de quo multa finguntur. *Usus.* Fabulosa antiquitas.

Facesso, is, ivi, itum, ere. **hinweg sich packen.** *Syn.* Abeo. *Adv.* paulisper. *Usus.* 1. Facessant homines importuni. 2. *Creo, exhibeo*, **verursachen.** Periculum alicui, molestiam, negotium facessere, **in die Gefahr setzen, viel zu thun geben.** V. *Abeo.*

Facete. **artig, höflich.** *Syn.* Concinne, venuste, ridicule, salse. *Usus.* Facete, venuste, breviter, acute dicere.

Facetiæ, arum, f. **Schertz-Worte.** *Syn.* Jocus, sales, lepor, argutiæ, suavitas, urba-

urbanitas, festivitas; cavillatio, dicacitas. *Epi.* asperiores multæ, perpetuæ, politissimæ. *Phras.* *Facetiis suis multos oblectat*, **er ist bey vielen gar wohl daran, seiner Scherß-Reden halber.** Ita bellè, scitè, venustè; ita argutè, ingeniosè, festivè, lepidè jocatur, ut audientes mira voluptate perfundat; facetiis ita valet, ut singulis penè verbis risum commoveat, excitet; ejus facetiis, & jocationibus mirè capiuntur multorum animi; multæ, politissimæque sunt in eo facetiæ. Nihil illo est festivius, lepidius; lepore, festivitate, elegantiâ morum conferendus cum illo nemo est. Lepores tot habet, ac loquendi suavitates, multorum ut amorem sibi conciliet. V. *Jocus.* *Usus.* Libandus est omni genere urbanitatis, facetiarum quidam lepor. Sale conditus, & facetiis Cæsar. Sale tuo, & lepore, & politissimis facetiis multos erexisti.

Facetos, a, um. **scherßhafft.** *Syn.* Jucundus.

Facetusus, a, um. **kurßweilig.** *Syn.* Festivus, argutus, concinnus, scitus, urbanus, venustus, elegans, salsus, acutus, dicax.)(*insulsus.* *Phras.* *Homo est mirè facetus*, **er ist ein überaus kurßweiliger Mensch.** Quô nemo lepore, & festivitate conditior; qui nusquam non urbanum, & venustum sermonem inducat; qui persalsè unà & perhumaniter jocatur; longè à scurrili dicacitate remotus; cujus joci nihil de gravitate decerpant. Homo est, jocosa dicta scitè admodùm in quoslibet jactare gnarus; ingenio nec rusticô, nec absurdò; minimè omnium severô, & tetricô: qui jocum movére, sermone uti vel molli, vel pervicaci queat; cui leporis plurimum inest; cujus facetiæ prorsus venustæ; qui ridiculus omninò, ac festivus vultû adjuvante & voce, & ipso genere sermonis; homo sale conditus, & facetiis. Homo dulcis, festivique sermonis, ac perfacetus; in quo multus lepos, multæque facetiæ; qui dicendi sale, & acutè, facetéque dictis plurimùm valet; ex quo rusticum nihil exeat, sed venusta multa, & perfaceta; natura dicax & festivitate conditus, ac ne inter seria quidem risû satis temperans. V. *Jocor.* *Usus.* Ante facete dictum emissum hærere debet, quàm cogitari potuisse videatur. Faceti narratores quidam, vultû adjuvante, & voce, & ipsô genere sermonis. Cavillator facetus, & ridiculus.

Facies, ei, f. **das Angesicht.** R. à φάσις. *Syn.* Species oris, vultus. *Epi.* clara, crebra, egregia, eximia, illustris, nova, pulchrior, formidolosa. *Usus.* 1. Quas nobis fingere non possumus, facies, vultus, sonus. 2. *Forma*, *Status*, *Species*, *Conditio*, **Gestalt und Beschaffenheit.** Formam & tanquam faciem honesti videt. Faciem præsentis Reipublicæ describere. V. *Vultus.*

Facilè. **leichtlich.** *Syn.* Libenter, nullò negotiô, nullô labore, citò.)(*ægre tristiùs*, *difficulter*, *vix.* *Phras.* *Sapiens facilè fortunæ resistit*, **ein weiser widerstehet dem Glück oder Unglück gar leicht.** Non difficulter; haud gravatim; non laboriosè; parvo negotiô; nullô negotiô fortunæ resistit. Sapienti difficile non est; laboriosum non est; nihil negotii est impetum fortunæ sustinére. Difficultatis non est; laboris non est, siquis sapientiâ valet, tueri se ab injuriis fortunæ. Difficilis operæ non est, siquis mente, ac consiliô præstet, secundam æquè, ac adversam fortunam ferre. *Usus.* Homo facile deterrimus; ordinis hujus facilè princeps. Qui sperant, faciliùs ad laudem nobilitatis perveniunt. V. *Facilis.*

Facilis, e. **leicht, gutmüthig.** *Syn.* Proclivis, expeditus, explicatus, promptus.)(*difficilis.* *Phras.* 1. *Facilis est causa, & explicata*, **das ist ein leichter Handel.** Quid negotii est hic vincere? Facillimè, nullô negotiô, nutu impelles judices; ludus erit, judices flectere, Facilis est, & pervulgata causa, non laborabis admodum; perlevi momentô rem efficies; nutû, quod velis, consequêre; omnia ludibundus, dormiens etiam; per ludem perficies; si vel digitis concrepueris, rem perficies? non posset esse facilior, & solutior causæ ratio. Omnia tibi in hac causa æqua erunt & plana, proclivia, prona, in proclivi erunt omnia; omnia in expedito; non ægerrimè, non maximâ contentione rem perficies, ad exitum perduces. Causæ exitus in facili erit; in promptu erit; dormienti id beneficium deferetur, ut à te stent judices; ex facili victoria tibi continget. 2. *Facile tibi erit*, *res meas curare*, **es wird dir nicht hart fallen, meine Sachen zu versorgen.** Negotium tibi res meæ aut nullum, aut minimum exhibebunt, facessent; labori aut molestiæ haud quaquam erunt; res meas optimè constitutas, satis aptas, explicatas, expeditas, nullis difficultatibus implicatas offendes; haud ægrè res meas curabis; facilem, & solutam deprehendes rerum mearum rationem. V. *Facilè*, *Usus.* 1. Mihi in causa facili & explicata per-

perdifficilis, & lubrica defenſionis ratio eſt. Facilis, & expeditus ad dicendum. Materia facilis ad exardeſcendum. 2. *Lenis, comis, indulgens, exorabilis.*)(*faſtidioſus*, **ſanfft, milde, gütig.** Facilem ſe omnibus præbére. Comes, benigni, faciles homines. Facilis parens, & indulgens.

Facilitas, tis, f. **Leichtigkeit, Gutwilligkeit.** *Syn.* Lenitas, humanitas, comitas, indulgentia.)(*difficultas. Epi.* admirabilis, nimia. *Uſus.* Qui dignitate principibus antecellit, facilitate par infimis videtur. Exercenda eſt facilitas, & altitudo animi. Quis congreſſum ejus, quis facilitatem ſermonis, & humanitatis deſideravit?

Facinoroſus, a, um. **laſterhafftig.** *Syn.* Sceleſtus, flagitioſus. *Uſus.* Cum facinoroſis, audacibus, injurioſis hominibus verſari. V. *Malus, Sceleſtus.*

Facinus oris, n. **eine gute oder böſe That.** *Syn.* Factum: ſcelus, flagitium, nefas. *Epi.* civile, commune, crudeliſſimum, teterrimum, dignum, ferum ac immane, improbum, inauditum, indigniſſimum, indignum, magnum, malum, manifeſtum, maximum, miſerum, nefarium, nobile, multis ſæpè locis commemoratum, tetrum, turpiſſimum, voluntarium. *Phraſ. Facinus atrociſſimum admiſit*, **er hat eine greuliche Ubelthat begangen.** Indignum, nefarium facinus fecit, commiſit; tetrum ac turpiſſimum facinus patravit; facinus in ſuos fœdum, ac immane conſcivit. Facinus flagitii plenum, ac, dedecoris ab illo admiſſum eſt. V. *Scelus, flagitium. Uſus.* 1. Ad ſceleſtum, ac nefarium facinus aliquem adducere, impellere, incendere, **antreiben zur Laſter-That.** 2. *Egregium factum* **lobwürdige That.** Facinus præclariſſimum, pulcherrimum, rectiſſimum ſuſcipere, obire, conficere, efficere. V. *Factum.*

Facio, is, feci, factum, ere. **thun, machen.** *Syn.* Ago, efficio, conficio, perficio, præſto, creo, tranſigo, conflo. *Adv.* abjectè, abſurdè, accuratè, ambitiosè, amicè mentionem alicujus, amplius, animoſe, aperte, arrogantius, aſpere, aſtute, atrocius, audacter, belle, hercle, benigne, breviter, callide, caute, celeriter, clementer, commode, communiter, conſiderate, conſtanter, conſultò, copioſe, coram, crebrius, cumulate, cupide, curioſiùs, decore, de integro, difficilius, diligenter, diſſimulanter, diu quid, dolenter, effœminate, egregie, eleganter, enucleate, etiam atque etiam, faciliter, fallacius, familiarius, feliciter, fortiter, fraterne, furiosè, furtim, gratè, graviter, hoſtiliter, honeſte, honorifice, humane, jam dudum, ignave, immoderate, impenſius, impie, improbe, improbius, imprudenter, impune, incontinenter, incaute, indecore, indocte, inepte, indulgenter, inhumane, inimice, inique, injuſte, inſcienter, inſidioſe, intemperanter, iracunde, juſtiſſime, libenter, prolixe, celeriter, liberaliter, libere, libidinoſe, liquidius, longe, magnifice, magnopere, male, malitioſe, maturius, maxime, melius, modice, moderate, moleſte, muliebriter, mutuò, neceſſariò, omnino, optime, ornate, palam, parce, perbelle, peritè, perperam, perpetuò, petulanter, planè, libenter, poſtremo, præclare, preſſe, pridem, probe, prolixe, prudenter, publice, pueriliter, pulcherrime, quam diligentiſſime, rabioſe, recte, ridicule, ruſtice, ſapienter, ſcelerate, ſcite, ſedulò, ſerviliter, ſimiliter, ſimulatè, ſortitò, ſplendidè, ſtatim, ſtudioſe, ſtulte, ſubarroganter, tarde, temere, teterrime, timide, turbulenter, turpiter, vafrè, vehementer, verè, vitioſe, vulgo, ſerò. *Phraſ.* 1. *Fac diligenter, quod imperatum eſt,* **thue es fleißig, was dir befohlen iſt.** Rem age, pro virili parte confice; quas tibi impoſui partes, ſuſtine; mandata noſtra exhauri; noli committere, ut honoris noſtri cauſa non libenter, & celeriter efficias; quod ſuſcepiſti onus officii, ſuſtinendum eſt; poſtquam ſubiiſti hanc conditionem, promiſſa tibi implenda ſunt; ſtandum pactis, ac promiſſis. 2. *Hanc rem optimè facies,* **du wirſt dieſe Sache am beſten verrichten.** Rem optimè tuô ductû geres; in negotii tractatione, geſtione ſolertiam unus adhibebis maximam; prolixè reor, cumulateque facies; rem pro dignitate adminiſtrabis, curabis, effectam dabis. A te res iſta optimè proficiſcetur, & ad exitum perducetur. 3. *Omnia, quæ vis, faciam,* **ich werde alles thun, was du verlangeſt.** Omnia cupio, quæ tu imperas; obſequar voluntati tuæ; omnibus in rebus fore me in poteſtate tua ſcito; vincam meis officiis cogitationes tuas; mandata exhauriam; quæ vis, quæque imperas, prolixè, cumulatéque faciam, perficiam, exequar; poſtulata peragam; quod mandas, factum, & curatum dabo. 4. *Rerum geſtarum gloria odioſum me fecit*, **die Herrlichkeit meiner Thaten hat mich bey vielen verhaßt gemacht.** Invidiam mihi fecit, confecit, conflavit, peperit, concitavit, attulit; in invidiam me adduxit. V. *Odium, Odioſus.* 5. *Quis hoc fecit?* **wer hat das gethan?** Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus iſtud conſcivit, patravit? Quis dux, princeps, caput ſceleſti conſilii? Quæ fax nefarii hujus incendii, belli, ſeditionis?

tionis? Quô fonte profluxit, profectum est immane hoc facinus? V. *Causa.* 6. *Ille est fac totum, vulg.* er ist, und vermag bey ihm alles. Omnium rerum actor, & administer est; idem omnia est, per quem, quæ volumus, omnia auferemus; princeps est in amicitia, & gratia Regis; heri sui dextella est. 7. *Omnia facit arbitratû suô*, er macht alles nach Belieben. Suô utitur consiliò; sibi uni obtemperat; præter se audit neminem; se unum adhibet in consilium; ad arbitrium libidinemque agit omnia; ut libido fert; ut quæque in mentem, *aut* libidinem venerint, ita exequitur. *Usus.* 1. Facere aliquid humaniter, turpiter, studiosè, libenter, consultò, contra leges. Sumptus, cœnam, impetum, sui copiam, injuriam, poëma, versus facere. 2. *Æstimo, judico*, darfür halten, schätzen. Parvi, magni aliquem facere. 3. *Fingo, induco*, einführen. Plato facit Socratem disputantem. 4. *Colligo, cogo*, versammlen, zusammenbringen. Pecuniam facere; manum facere, copias facere. 5. *Affero, infero*, anthun, erweisen. Convitium, plagam, cædem, favorem, honorem, timorem, vim facere. 6. *Exerceo*, treiben. Pyraticam, argentariam, mercaturam, præconium, quæstum facere, Meer-Rauberey, Wechsel ꝛc. treiben. 7. *Sacrifico*, opffern. Junoni Consules facere debent. Rem divinam ad aras facere. 8. *Patior*, leiden. Detrimentum, naufragium, jacturam gloriæ, rei facere. 9. *Procuro*, verschaffen. Facere judicium, funus, justa. 10 *Fingo, simulo*, sich auf den Schein verstellen. Facio me dormire. 11. *Convenio, partes alicujus sequor.* es mit einem halten. Mecum facit; à me facit. 12. *Promiscuè*, zu verschiedenen Bedeutungen. Compendium, conjecturam, conjurationem, contumeliam, convitium; discessionem, executionem, fallaciam, fidem, fœdus, frugem, fugam; gratiam, indicium, metum, medicinam, operæ pretium, obnoxium sibi aliquem, pactionem, pacem, periculum, verba, vim facere.

Factio, onis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Partes, secta. *Epi.* contraria. *Phras.* 1. *Civitas divisa est in duas factiones*, die gantze Stadt ist in 2. Factionen, oder widrige Partheyen abgetheilet. In duas partes discessit, scissa est; dissociati civium animi sunt aliis has, aliis illas partes sequentibus. Diducta est civitas in duas factiones, aliis has, aliis illas partes foventibus. 2. *Factioni se adjunxit*, er hat sich zu dieser Parthey geschlagen. Illarum partium est; partibus infectus est; partibus illis studet, favet; sectam illorum secutus est; illorum partes fovet; illorum partibus addictus, deditus est. *Usus.* Provinciam per vim & factionem obtinuisti. Respublica coitionibus, factionibúsque oppressa est. Adversariæ factionis duces. V. *Pars.*

Factiosus, a, um. aufrührisch. *Syn.* Seditiosus. *Usus.* Siquis potens, & factiosus. V. *Seditiosus.*

Factito, as, avi, atum, are. thun, treiben. *Syn.* Exerceo, usurpo. *Adv.* vafrê omnia. *Usus.* Accusationem, versus factitare.

Factum, i, n. eine That. *Syn.* Facinus. *Epi.* ambitiosum, avarum, audacius, commune, crudele, turbulentum, tranquillum, clementissimum, egregium, extremum, gloriosissimum, gratum, honestum, illustre, improbissimum, laudabile, luculentum, obscurum, plenum flagitii atque dedecoris, præclarum, necessarium, protervum, rectum, simile, singulare, tetrum, crudele, nefarium & tyrannicum, tantum, tamque præclarum, turpe, utile, honestum, versutum & callidum. *Phras.* 1. *Factum sanè egregium edidisti*, du hast eine herrliche That gethan. Gloriæ plenum & fortitudinis facinus patrâsti; facinus nobile, & commemorandum conscivisti; facinus edidisti, fecisti luculentum planè ac divinum. 2. *Multa extant & egregia hominis facta*, es seynd noch viel herrliche Thaten von ihme vorhanden. Vigent etiamnum multa strenuè, fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus; ex clarissimis & amplissimis rebus; ex maximis rebus gestis; ex ingentium rerum monumentis, quibus magnam Orbis partem complevit, multa adhuc in memoria hærent hominum. Ex tantis rebus gestis, quantas audére vix hominis, perficere penè nullius sit, non paucæ etiamnum in ore, ac sermone hominum sunt. Extant hominis non pauca fortitudinis exempla; monumenta virtutis; partarum, gestarum rerum; maximorum in Rempublicam meritorum; editorum bellô, pacèque operum æquatus cœlo cumulus. *Usus.* Factum illud per se præclarum est, & divinum. Illud pulcherrimum factum, quod ex autoritate senatûs gessi. V. *Facinus.*

Facultas, tis, f. Vermögen, Gewalt: Kunst. *Syn.* Commoditas, facilitas, occasio, ansa. *Epi.* absoluta & perfecta, agraria, aliena, bona, communis, grata & ornata, gravis dicendi & plena dignitatis, jejuna atque nuda, incredibilis, levior, magna, major ac maturior dicendi, maxima, oblata, optabilis, oratoria, perpetua, poetica, popularis, propria, non communis, quantulacunque, singu-

singularis dicendi. *Usus.* 1. Facultatem lædendi expetere, comparare, largiri, suppeditare. Opes superbiæ materiem dant, & facultatem. 2. *Facultatem adipisci*, **Gewalt, Vermögen überkommen.** Magnam in re difficillima facultatem consecutus, assecutus. Erit tibi, non deest facultas benefaciendi. Habes facultatem maximam. Est in te facultas maxima ad rem perficiendam. 3. Facultatem alicui adimere eripere, **einem den Gewalt benehmen.** 4. Prætermittere scribendi facultatem, **Gelegenheit unterlassen.** 5. *Ars*, *scientia*, **Kunst, Wissenschafft.** Facultas differendi; excellere in arte aliqua & facultate. 6. *Divitiæ*, **Reichthum.** Facultates magnas corradere, habére, augére. Tantæ facultates ingenii, gratiæ, consilii.

Facundè. **beredt.** *Syn.* Disertè. *Usus.* Hostem sibi facunde eloquendo conciliare.

Facundia, æ, f. **Beredsamkeit, Wohlredenheit.** *Syn.* Facultas differendi cum gratia. V. *Eloquentia.*

Facundus, a, um. **beredtsam.** *Syn.* Disertus, qui ea, quæ mente concepe rit, facilè atque ornatè profert. V. *Eloquens.*

Falcarius, ii, m. **Mäder, Schnitter, Soldaten mit Sensen bewaffnet.** *Syn.* Milites falcibus armati.

Fallacia, æ, f. **Betrug, Falschheit.** *Syn.* Fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ. verbi laqueus. *Usus.* Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare videtur. Fallaciam intendere aliquem. Fallaciis circumvenire. V. *Decipio*, *Fallo*, *Dolus.*

Fallaciter. **betrüglich.** *Syn.* Dolosè, malitiosè, fictè, insidiosè, simulatè. *Usus.* Fallacissimè se alicui venditare.

Fallax, acis, *g. o.* **falsch, betrüglich.** *Syn.* Dolosus, fraudulentus, simulator.)(*Verax.* *Usus.* Viciniam cupio non fucatam, non fallacem, non eruditam artificiô simulationis. Malitia est versuta, & fallax nocendi ratio. Astrologi vani, fallaces. Spes falsa & fallax. V. *Astutus*, *Decipio*, *Fraus.*

Fallo, is, fefelli, falsum, ere. **betrügen.** *Syn.* Decipio, induco, fraudo. *Adv.* dupliciter homines, longè opinione, multùm opinionem, occultè, omninò, planè, vehementer. *Phras.* 1. *Ubi falli se sensit*, *manus sibi afferre conatus est*, **wie er vermerckt, daß er betrogen seye, hat er sich selbst wollen umbringen.** Ubi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude irretitum; circumventum, captum, deceptum; fictis verbis inductum; fallaciis à veritate abductum sensit, vidit, cognovit, intellexit, voluntariam sibi mortem adferre conatus est; ubi fraus illi patuit; ubi manifestæ fallaciæ fuerunt; ubi dolus illi patefactus est, voluntariam mortem sibi consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere conatus est. 2. *Fallere non soleo*, **ich pflege nicht zu betrügen.** Nihil in me odiosum, ac fallax; absum ab omni dolo, animique fraude; nectendis fraudibus, parandis dolis, struendis insidiis assuetus non sum; alienus sum ab arte simulandi; non sum is, qui fraudulenter agam; in fraudem impellam; fucum faciam; in fraudes illiciam; verba dem; dolis circumveniam. V. *Decipio*, *fraus*, *expectatio.* *Usus.* Tempus, curas, litteris, lusû fallere. Spem de te meam, fidem fefellisti. Opinione falleris. Nisi me fallit animus. Nisi me fallunt omnia. Roscius socios induxit; decepit, destituit, adversariis tradidit, omni fraude, & fallacia fefellit. Fallit me amor suscepti operis. Fallunt me oculi, ac frustrantur.

Falsè. **fälschlich.** *Syn.* Falsò. *Usus.* Falsè alicui assentiri.

Falsitas, tis, f. **Falschheit.** *Syn.* Vanitas.)(*Veritas.* *Usus.* Falsitas nihil virium habet.

Falsò. **verlogen. unrecht, falsch.** *Syn.* Falsè, fallaciter. *Usus.* Hoc falsò memoriâ proditum est.

Falsus, a, um. **betrüglich falsch.** *Syn.* Adulterinus, vanus, inanis, mendax.)(*Verus.* *Adv.* apertè, perspicuè. *Phras.* *Vana*, *falsa*, *fallentia naturâ odimus*, **was eitel, falsch, und betrüglich, das hassen wir von Natur.** Falsam, fucatam, adulterinam virtutem quis amet! Vana, supposita, supposititiva virtutis species quem caperet? Quod procul à vero, quod â veritate remotum, quis æstimet? V. *Vanus*, *mendax.* *Usus.* In quo nihil est, nisi falsum, & imitatione simulatum, **betrüglich, und auf den Schein gestellet.** Complexus falsæ benevolentiæ extiterunt in amore simulato. Falsus rumor. Spes falsa. Falsis & mendacibus visis homines conciliare. Quæ ratione vacant, & mentita, & falsa, & erroris plena sunt.

Falx, cis, f. **Sensen, Sichel.** *Usus.* Ille arma misit, cornua, tubas, falces.

Fama,

Fama, æ, f. gemeine Rede, Gerücht. Φήμη. *Syn.* Opinio, existimatio, nomen, sermo, prædicatio, commemoratio, nominis celebritas, sermonis celebritas; rumor, ventus quidam popularis. *Epi.* Admirabilis, antiquior, bona, calamitosa, communis, constans, falsa; forensis, frequens, grata, gravis, illustris, incolumis, integra, perennis, popularis, temeraria acque inconsiderata, præclara, summa. tristis. *Phras.* 1.) *Fama est*, es ergehet die Rede, es kommt ein Geschrey aus. Emanat fama; in vulgus exit; emanat rumor; in omnium ore, ac sermone est; rumoris aliquid ad nos affluit; serpit latiùs etsi perobscura fama; differtur, dissipatur, convalescit rumor; audimus, sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuncio; multus est sermo. Res sermonibus celebratur. 2.) *Fama de re vulgata est*, man hat viel Redens von der Sache ausgestreuet. Constante famâ, omniúmque sermone celebratum est; multa pertulit ad nos rumor; fama ea, nescio, unde nata, mox totum imperium pervasit, peragravit; fama de re percrebuit; communi famâ atque sermone accepimus; fama erat; rumoris, nescio, quid nos afflavit; calent etiamnum, ferventque crebri de re rumores, qui ad nos emanârunt; dissipatus latè sermo, disseminatus, dispersus eâ de re est; ea fama antè aliquando in urbem penetraverat; ad nos pervenerat, venerat, manaverat; incerta, multa vulgò jactabantur; nuncii varios sermones excitârant; res ea dudum est agitata sermonibus; dissipatus tota urbe rumor est; discurrit totâ urbe rumor; fama ea diu tenuit; vulgatus latè rumor est. V. *Rumor*, 3.) *Famam eam puto non fore diuturnam*, ich glaube, dieses Geschrey wird bald aufhören. Refrigescet, opinor, brevi ea fama; evanescet; famam eam spero, propediem reprimendam, sedandam, restinguendam; morituram brevi eam famam existimo, nec ævum laturam; extinguetur, spero, rumor iste brevi; certe raucus fiet. 2. Fama *pro* Existimatione, Ansehen, Nahmen. 1.) *Famam captare*, nach Ruhm und Ehre trachten. Famam aucupari; inanem aucupari rumorem, & umbras omnes, etiam falsæ gloriæ consectari; nomen captare; famam expetere; colligere ventos omnes rumorum; avidum esse præter modum gloriæ; ferri incredibili cupiditate gloriæ, V. *Ambio*, *ambitio*, *capto.* 2.) *Famæ suæ curam gerere*, seines guten Nahmens halber Sorge tragen. Famæ ac dignitati servire; famæ suæ parcere, consulere; famam non abjicere; famam tueri, conservare, tenêre; famæ rationem antiquissimam ducere. V. *Curo.* 3.) *Famam consecutus est nonnullam*, er hat ihm einigen Nahmen gemacht. Paucorum dierum studiô consecutus est, ut aliquô apud homines locô esset; ut memoriæ ac nomini ejus honos haberetur; ut famam, noménque colligeret, sibi conficeret; ut aliquô numerô esset; ut aliquid existimationis haberet apud homines; ut aliquem inter homines locum obtineret; ut aliquam sibi adsciscerct existimationem; ne prorsus jaceret; ne prorsus ignobilis, vilis, abjectus, nullius honoris, ac nominis esset; ne ullô planè locô esset; ne ejus esset inter homines obscura, aut infima conditio. Parumper illum honestavit; aliquo in numero constituit; aliquem illi locum tribuit, comparavit, peperit paucorum dierum studium. 4.) *Fama honesta cuivis exoptanda est*, es ist einem jeden ein guter Nahme zu wünschen. Id est cuique optandum, ut benè audiat; ut honestam famam, ut egregium nomen, ut bonam apud homines opinionem consequatur; ut ejus nomen fama divulget, circumferat, circumgestet, per Orbem terrarum dissipet; ad ultimas terras provehat; ut nominis ejus fama celebretur; sit in ore omnium; ad exteras terras perveniat, pervadat. 5.) *Dux erat famâ inclytus*, er ware ein Feld-Fürst, so weit und breit berühmt ware. Terras ac mare famâ nominis sui implebat; vagabatur nomen ejus longe latéque per omnes gentes; illustris erat, & pervagata nominis ejus fama; in ore atque sermone omnium præclara ejus virtus versabatur; per omnes gentes fama virtutis ejus volitabat; in ingenti gloria apud omnes gentes erat. V. *Celebris.* 6.) *Si tuis scriptis ultimam manum impones*, *famam immortalem habebis*, wann du deine Schrifften zu Ende wirst gebracht haben, wirst du ein unsterbliches Lob überkommen. Si tua scripta ad exitum perduces, immortalis erit fama tua; perpetua, æterna erit; nunquam deficiet; nunquam consenescet, nunquam peribit; nunquam obscurabitur; nullô tempore extinguetur; nullâ temporis diuturnitate obscurabitur; nulla dies famam tuam terminabit; nullum temporis spatium circumscribet; nulla temporis vetustas corrumpet. Vigebit in omnium temporum memoria nominis tui fama; omnis te posteritas agnoscet; tuas laudes excipiet, ac tuebitur

 omnis

omnis posteritas; de te posteritas omnis audiet, & loquetur; immortalitatis præmia consequeris; non simul cum corpore nomen tuum mors extinguet, delebit, auferet; nomen tuum immortalitati commendabis; immortalitati donabis; ab interitu vindicabis; in hominum memoriâ retinebis; æterna laude illustrabis; nomen tuum nulla delebit oblivio; nulla ætas, nulla posteritas de tuis laudibus conticescet. V. *Gloria.* 7.) *Multum de boni viri fama amisit*, er hat viel von seinem guten Nahmen verlohren. Hæret ad metas fama boni viri; non parùm de fama illi est detractum; non defuère, qui famam ejus detererent, attererent, depecularentur, læderent; qui famâ eum spoliarent; qui inconstantiæ famam ei, notamque inurerent; qui nomini ejus officerent; labem inferrent, aspergerent; dedecus inurerent; existimationem ejus deformarent. V. *Detraho, Calumnia.* 8) *Famam restituere*, den guten Nahmen ersetzen. Inustam famæ maculam detergere; insontis famam vindicare; violatæ existimationi satis facere; violatæ famæ injuriam sarcire, resarcire. *Usus.* Conficienda est fama bonorum, quæ verè sola gloria nominari potest. Hominis inconstantis famam subire. Fama illius agitur, es gehet um seine Ehre. Omnis ingenii fama mihi abjicienda est, ich muß den Ruhm eines sinnreichen Manns fahren lassen. V. *Opinio*, *Existimatio.*

Famelicus, i, m. *hungerleidig. *Syn.* Qui edendi cupiditate agitur.

Fames, is, f. Hunger, Hungers-Noth. *Syn.* Appetitus cibi, esuries: *item*: annonæ caritas. *Epi.* Integra, vetus. *Phras.* 1. *Fames me vexat*, der Hunger plagt mich. Fame premor, conficior, suffocor; fessus inediâ sum; inediam vix jam fero; fames me urget; fame maceror; vacuus mihi venter crepitat; medullam ventris perrepsit fames; stomachus exinanitus turbas dat; præ fame vix spiritum traho; exinanitum ventrem, sed famem integerrimam affero, apporto; demensum suum venter flagitat; extremam sustento famem. 2. *Fame mortui sunt*, sie seynd vor Hunger gestorben. E vitâ per inediam discesère; confecti fame, necatique sunt; enecti fame sunt, jugulati, suffocati; fame absumpti, consumpti periêre; fame extincti sunt, extabuêre 3. *Famem sedabimus*, wir werden uns den Hunger stillen Famem lacte tolerabimus, depellemus; famem lacte propulsabimus; famem cibô explebimus, saturabimus; desideria naturæ explebimus. 4. *Longa siccitas famem invexit*, die langwürige Tröckne hat die Hungers-Noth verursachet. Arctiorem civibus annonam fecit; cœlestium aquarum inopiâ laboratum est annonâ. Per longam siccitatem frumenti erat cum summa caritate inopia. Longâ siccitate factum est, ut laxior annona necdum rediret; ut annonâ premente in urbe trepidatum sit. V. *Annona*, *Usus.* 1. Cibi condimentum fames. Obsonare famem, den Lust zum Essen erwecken. 2. *Caritas annonæ*, Hungers-Noth. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

Familia, æ, f. Haus-Gesind, Haus-Wesen, Stamm-Haus. *Syn.* Agnatio, cognatio, stirps, domus. *Epi.* Abjecta & obscura, acerrima, equestris, severissima ad judicandum, ægra, amplissima, clarissima, consularis, diversa, florentissima, funesta, gladiatoria, speciosa, nobilis, gloriosa, honesta, magna, maxima, nobilissima, patricia, prætoria, pura, summa, tanta tota, vera, vetus, universa, urbana. *Usus.* 1. Unus homo familia non est. Familiæ constans & gravis disciplina. In Lælios, *seu* Læliorum familiam insitus. Vetus, illustris, ampla familia. In familiam alicujus se conjicere; in familiam venire, adoptari, recipi, inseri, in ein anders Geschlecht und Stamm-Haus einverleibt werden. Nasci familia antiquissimâ. 2. *Secta*, Sect, Parthey. Peripatetici in plures quasi familias divisi sunt. 3. *Servorum numerus*, Haus-Gesind. Homines conjugum, liberorum, & familiarum suarum causâ frumentum condunt. Arbiter familiæ. Familiam ducere, vorangehen. Pater, mater, filius familias, Haus-Vater.

Familiaris, e. vertraut. *Syn.* Familiaritate conjunctus, necessarius, intimus, domesticus, qui in intima alicujus familiaritate versatur, usu conjunctus. *Epi.* Familiares domestici, infimi. *Adv.* Maximè, valdè, omninò. *Phras.* *Familiaris mihi est*, wir seynd sehr vertraut unter einander Multos annos utor eô familiariter, isque me vicissim. Valdè familiariter eô utor; ut nec familiariùs ullô nec libentiùs. Nihil est nostrâ familiàritate conjunctius. Quotidiana mihi cum eo conjunctio est, & consuetudo; arctissima necessitudine, vinculis arctissimæ familiaritatis conjuncti sumus; alter alteri familiares admodum sumus; mutua est inter nos, eâque summa familiaritas. Multos annos magna mihi cum eo familiaritas, summus mihi cum eo usus, summæ mihi

cum

cum eo familiaritatis consuetudo intercessit; multis abhinc annis amicitia nostra summam ad familiaritatem pervenit. V. *Amicus, Amicitia, Consuetudo, Usus, Intimus, Necessitudo. Usus.* Homo familiarissimus, & mihi omnibus rebus conjunctus. Familiares cum altero conferre sermones. Res familiaris & domestica benè statuta. Fieri familiarem alicui.

Familiaritas, tis, f. **Vertraulichkeit.** *Syn.* Usus, consuetudo, necessitudo. conjunctio. *Epi.* Egregia, eximia, intima, magna alicujus cum aliquo, maxima, memorabilis, nimia, notissima, pervetus, summa, tanta. *Phras.* 1. *Familiaritatem cum illo feci, vulg.* **ich habe eine vertraute Freundschafft mit ihme gemacht.** Familiaritatem cum illo contraxi, conflavi; magna familiaritate me cum illo conjunxi. V. *Amicitiam contrahere.* 2. *In familiaritatem alicujus venire*, **in vertraute Freundschafft kommen.** In familiaritatem penitùs intrare; ad alicujus familiaritatem se applicare; se dare; se insinuare; se immergere in consuetudinem. V. *In amicitiam venire.* 3. *In familiaritate alicujus versari*, **mit einem in Vertraulichkeit leben.** Est mihi intima cum eo familiaritas; Familiaritatem cum illo habeo; Familiaritas mihi cum illo, cùm officiis ejus multis, tum consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil sit hac nostrâ familiaritate conjunctius. Recepi hominem in familiaritatem; Familiaritate devinxi. Familiaritate conjunctus sum illi; cum eo familiariter vivo; Familiaritate implicitus sum tantâ, ut revocare me non possim; intimè illô utor, nec ab illo unquam recedam; nemo mihi charior; nemini magis studeo; eum omnibus in familiaritate antepono; dudum àb eo in amicitiæ familiaris jura adductus sum; dudum familiaris haberi, & in arcanos sermones trahi cœptus sum. V. *Amicitiam habère cum altero. Usus.* Consuetudo familiaritatem inducit, conflat, affert. V. *Necessitudo, Usus, Conjunctio.*

Familiariter. **vertraut.** *Syn.* Liberè, amicè. *Usus.* Cum aliquo licentiùs, liberiùs, familiarius, amicissimè, solutiore animò vivere.

Famosus, a, um. **verschreyt.** *Syn.* Infamis. *Usus.* Mulier famosa; libelli famosi. Sparsa epigrammata, in aliquem vulgata, famosa, probrosa, contumeliosa. V. *Infamis. Ad laudem perperàm adhibetur.*

Famula, æ, f. **Magd, Aufwärterin.** *Syn.* Ancilla. *Usus.* Virtus famula fortunæ.

Famularis, e. **zum Dienst gehörig.** *Syn.* Servilis. *Usus.* Famularis vestis.

Famulatus, ûs. m. **Dienstbarkeit.** *Syn.* Servitus. *Usus.* In famulatu alicujus esse. Miser virtutis famulatus, servientis voluptati.

Famulor, aris. atus sum, ari. **dienen.** *Syn.* Servio. *Usus.* Qui præesse deberent, famulantur. V. *Servio.*

Famulus, i, m. **Diener, Bedienter, Aufwarter.** *Syn* Pedissequus. *Usus.* Adhibeant heri sævitiam in famulos, si aliter teneri non possunt. V. *Servus.*

Fanaticus, a, um. **unsinnig.** *Syn.* Delirus, furens. *Usus.* Homo superstitiosus, & fanaticus. V. *Insanus.*

Fanum, i, n. **Tempel.** *Syn.* Templum, locus religiosus. *Epi.* Antiquum, antiquissimumque; religiosum. *Usus.* Pro fanis & delubris pugnare, Athenienses fanum contumeliæ, & impudentiæ fecêre. V. *Templum.*

Far, farris, n. **Korn, Dünckel.** *Syn.* Quidquid frugum terra fert. *Usus.* Farris seges.

Farcio, is, farsi, fartum, ire. **füllen.** *Syn.* Impleo. *Usus.* Pulvillus rosis fartus. V. *Impleo.*

Faris, fatur, fatus sum, fari. **reden, sprechen.** *Syn.* Loquor. *Adv.* Probè. *Usus.* Ajunt ex oraculo ita fatam Pythiam. Tum ad Deos ita fatur.

Fartor, oris, m. **Wurstmacher, Füller.** *Syn.* Qui lucanicas facit, & farcit, *sive* qui aves farcit, & saginat. *Usus.* Cellarii, lanii, coqui, fartores. Fartor scelerum.

Fas. **Recht, Billigkeit.** *Syn.* Jus, quod licet. *Usus.* Jus & fas omne delére. Si hoc dictu fas est. Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat. Quoad fas est, quoad licet. Per fas & nefas, seu jure, seu injuria; per æqua, per iniqua V. *Honestum.*

Fasciolæ, arum, f. **kleine Binden.** *Syn.* Fasciæ, crurum integumenta. *Epi.* Purpureæ. *Usus.* Purpureæ fasciolæ, muliebres soleæ.

Fa-

Fascia, æ, f. eine Binde. *Syn.* Fasciæ. *Usus.* Pedes vincire fasciis.

Fasciculus, i, m. Büschlein. *Usus.* Fasciculus litterarum. Aliquid in fasciculum addere.

Fascino, as, avi, atum, are. * verzaubern. *Us.* Oculis, linguâ fascinare aliquem.

Fascis, is, m. Bürde, Büschel, Bändel. *Epi.* Fasces cruenti, ordinarii, formidolosi, laureati. *Usus.* Fasces prætoribus præferebantur.

Fasti, orum, m. Calender, Tag-Buch. *Syn.* Libri, in quibus diei cujusque, & anni res gestæ continentur. *Vulgo, Calendaria Diaria.* *Usus.* In fastis Bruti nomen adscribendum curavi. Gratissimæ victoriæ memoria in fastis ut esset nota, feci. Consules non modô ex memoria, sed & fastis eximendi.

Fastidio, is, ivi, itum, ire. Verdruß haben, verschmähen. *Syn.* Fastidiô afficior, fastidium ad rem habeo.)(*Delector.* *Phras.* *Fastidio assentatorum officia*, ich kan die verstellte Höflichkeit derer Heuchler nicht ertragen. Molestiam capio; molestiâ afficior ex assentatorum officiis; molestiam mihi exhibent; satietatem pariunt, dant, faciunt, afferunt repetita assentatorum officia; oneri sunt, ac tædio; fastidium, tædium pariunt, afferunt; stomachum, fastidium movent inania verborum officia; molestiam aspergunt, creant, facessunt tot assentatorum officia; tædium me capit tot inanium officiorum. V. *Tædium*, *odiosus.* *Usus.* Non solùm improbitati irasci, sed & in rectè factis fastidire. V *Satietas.*

Fastidiosè. mit Verdruß. *Syn.* Ambitiosè, lentè.)(*cupidè, libenter.* *Usus.* Prudentius, vel invitiùs, vel etiam fastidiosiùs facere aliquid. Tum ego stomachans fastidiosè. Diligenter, ac propè fastidiosè judicare aliquid.

Fastidiosus, a, um. verdrossen, feindseelig. *Syn.* Difficilis.)(*appetens*, *cupidus.* *Adv.* Sanè. *Usus.* 1. Crassus in incipiendis causis fastidiosior. 2. *Abhorrens*, der einen Abscheu hat. Homo litterarum fastidiosus. 3. *Insolens*, stolz und übermüthig. In equos & pares fastidiosus. V. *Arrogans.*

Fastidium, ii, n Verdruß, Unwillen. R. ex Fastus, & Tædium. *Syn.* Offensio, tædium.)(*appetentia cupiditas.* *Epi.* Delicatissimum, ingenuum liberumque, insolens, minimum. *Usus.* Magna insolentia hominis, magnum fastidium. Magnum horum, si arrogantes essent, non possem ferre fastidium. Ab aliquo celeriter & satietate, & fastidiô abalienari. Cibi satietas & fastidium. Depellere, *seu* levare fastidium. V. *Fastidio*, *tædium*, *satietas.*

Fastigio, as, avi, atum, are. * oben zuspitzen. *Syn.* in fastigium erigo. *Usus.* Collis in modum metæ in acutum cacumen fastigiatus.

Fastigium, ii, n. Gipffel, Spitze, *Syn.* Conus, culmen. *Phras.* *Ad fastigium domûs evasit*, er ist zu höchst des Haus entronnen. Fugâ se abripuit ad summas ædes; abdidit se in summas ædes; Fugâ se contulit in summas ædes; fugâ evasit ad superiores ædium partes. *Usus.* 1. Capitolii fastigium. Tectum multorum fastigiorum. 2. *Finis*, Ende. Imponere fastigium operi inchoato.

Fatalis, e. unumgänglich. *Syn.* Ex omni æternitate definitus & constitutus.)(*voluntarius*, *Usus.* Causæ fatales, fatalis necessitas, vis, casus, eventus. Hic annus fatalis videtur ad interitum Reipublicæ. Clodius fatale portentum Reipublicæ. V. *Necessitas.*

Fataliter. unumgänglich. *Syn.* Necessariò. *Usus.* Omnia, quæ fiunt, ea ab omni æternitate definita fataliter existimant.

Fateor, eris, fassus sum, eri. bekennen. gestehen.' *Syn.* Confiteor.)(*nego*, *inficior.* *Adv.* Acutê, satis apertè, planè *Phras.* *Tandem fassus est delictum*, endlich hat er seine Missethat bekennet. Expressa tandem ex eo sceleris confessio; adductus est ad facti confessionem; fassus est de suo crimine; patefactum indiciis, ipsiusque confessione crimen est; tandem sese ipse indicavit; patefactus est indiciis, & confessionibus suis; illud jam non obscurè præ se tulit, admissum à se facinus. *Usus.* Non solum fateri, sed profiteri aliquid, & præ se ferre.

Fatidicus, a, um. Weissager. *Usus.* Anus fatidica. Fatidicorum, & vatum effata incognita.

Fatigo, as, avi, atum, are. müd machen. *Syn.* Defatigo. *Phras.* *Fatigatus oppido miles est*, der Soldat ist sehr abgemattet worden. Vires militem lassitudine defecerunt; fessum cursû corpus trahit miles; de via fessus procubuit; effluxêre jam lassitudine vires; cursû exanimatus,

matus, & lassitudine confectus; longa via lassum reddidit militem; longâ defatigatione militi genua succidere; lassitudo militem tenet; militi longâ lassitudine membra fluunt, arma labant; itineris longitudo militem in languorem dedit; miles in opere longinquo, & itinere sese trivit; miles viribus exhaustus est; quidquid virium erat militi, in longitudine itineris prostratum est; defatigatione continuati itineris miles graviter affectus est; itineris labore fractus est miles. *Usus.* Igne fatigatus.

Fatisco, is, ere. * erliegen. *Syn.* Deficio, vitium facio, labem facio. *Usus.* Natura ætate fatiscit. Murus fatiscit, labem facit, vitium facit. V. *Fatigo.*

Fatuitas, tis, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Stultitia. *Usus.* Ostendit, non hanc imprudentiam, aut casum, sed inscitiam, negligentiam, fatuitatem nominari debére.

Fatum, i, n. Verhängnuß, Schicksal. *Syn.* Vis fatalis, fortuna, fatalis necessitas; series causarum sempiterna; causæ æternæ rerum futurarum; causæ immutabiles, & æternæ; causæ inclusæ in rerum naturâ. Fati vis inexsuperabilis, cujus lege immobilis rerum ordo feritur. Æterna constitutio.)(*Consilium.* *Epi.* Extremum Reip. grave, miserum, funestum, perniciosum, publicum, singulare, supremum, totum. *Usus.* 1. Fati necessitas, quod à DEO designatum, & constitutum est, ut eveniat. Fatô ajunt fieri omnia. Fati vis inexsuperabilis. Fuit hoc fatum meum. Hôc sum fatô natus, ich bin schon in einem solchen Himmels-Zeichen gebohren. Illud fati est, hoc consilii. Fatum illius fuit demergi. Dii omni ratione fata flexissent, mutâssent. 2. *Infortunium*, Unglück. Jam fatum Reipublicæ extremum impendet. Meô fatô omnes corruistis. 3. *Vaticinium*, Weissagung. Fata Sibyllina. V. *Necessitas.*

Fatuus, a, um. närrisch. *Syn.* Stultus. *Adv.* Diutius, cum periculo, planè. *Usus.* Non modò nequam, & improbus, sed fatuus & amens. Puer fatuus, & non gravis, nec continens. V. *Sultus.*

Fauces, ium, f. Schlund. *Syn.* Angustiæ gutturis. *Epi.* Impurissimæ. *Usus.* 1. Prædam lupo ex faucibus eripere. 2. *Locus angustus*, enger Ort. Corinthus posita in angustiis atque in faucibus Græciæ. 3. *Periculum*, Gefahr. Urbem ex hostium impetu, ac totius belli ore, ac faucibus ereptam restituit. 4. *Aditus*, Zugang. Sedens in faucibus macelli. Patefactis Orci, terræ faucibus. V. *Angustiæ.*

Faveo, es, favi, fautum, ére. gönnen, gewogen oder geneigt seyn. *Syn.* Studeo, amo, complector; æquus sum alicui, æquum me præbeo.)(*invideo, odi.* *Adv.* Apertè, mirabiliter dignitati, mirè, validissimè alicui, verè. *Phras.* 1. *Favet tibi tota civitas*, die gantze Stadt ist dir sehr geneigt. Mirabilis te bonorum virorum benevolentia comitatur; ardent omnes studiô tui, & amore; tuâ causâ volunt, cupiúntque omnes; uteris populô planè tuô; existimationis tuæ cupidissimum, studiosissimúmque habes populum totum; honori tuo omnes velificantur; divinô omnes studiô, constanti benevolentiâ existunt; tui honoris fautores habes plurimos; honestissimè tibi cupiunt; tuorum studia ardentia habes; gratiosus es omnibus; animô in te sunt singulari; benevolentiâ te summâ complectuntur, inclinatione voluntatis in te propendent; omnium animi ad dignitatem tuam sunt propensi; plebs omni te favore complectitur; tui sunt omnes, tibi gratificari cupiunt; in te civitas versa est tota; ita effusi sunt in te omnes, tantâ & tam secundâ in te voluntate, ut studia omnium in te unum inclinent, respiciant; firmissimâ hominum benevolentiâ munitus es; cives omnes unicè tibi sunt dediti. 2. *Plebs tibi favebit*, das gemeine Volck wird dir günstig seyn. Plebis gratiam unus maximè feres; civitas omnis in tua dignitate studia sua figet omnia; ejus studium honori tuo nullô locô deerit; omnem illa industriam, curam, operam, diligentiam ad honorem, ac dignitatem tuam conferet; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus; nullum studii, officii, observantiæ genus prætermittet; præsens tibi ubique auctoritate, studiô, gratiâ aderit. V. *Gratiosus*, *favor*, *gratia*, *acceptus.* *Usus.* Saluti, dignitati, honori, laudi, industriæ & gloriæ tuæ mirabiliter faveo. Favere linguis. Favére alicujus voluntati, & adjutorem esse.

Favilla, æ, f. * Funcke. *Usus.* Contectus ignis è se favillam discutit.

Favonius, ii, m. West-Wind. *Syn.* Zephyrus, ventus àb occasu flans.

Favor, oris, m. Gunst, Gewogenheit. *Syn.* Gratia, studium, aura, cursúsque popu-

popularis, prosper flatus fortunæ, benevolentia.)(*Invidia. Phras.* 1. *Est in maximo favore apud Principem*, er ist ein Favorit bey Hofe, er gilt alles bey seinem Fürsten. Summa apud Principem gratiâ valet; floret præ aliis gratia Principis; in amore & deliciis est Principi; primum in gratia Principis locum obtinet; in magna apud Principem charitate est. V. *Gratiosus*. 2. *Ille hoc pro favore habet, vulg.* er hält dieses für eine besondere Gunst und Gnade. In summi beneficii loco ponit; inter maxima beneficia refert, numerat; ea res apud illum non vulgaris gratiæ locum obtinet. 3. *Populi favorem captat*, er sucht die Gunst des Volcks. Aucupatur gratiam populi; ventum popularem quærit, ubique colligit; captat auram popularem; in gratiam se populi insinuare nititur; in gratiam populi se ponere; vulgi gratiam inire, quærere; benevolentiam colligere studet. V. *Gratia, faveo, benevolentia. Usus* Eum amorem, & ut hôc verbô utar, favorem ad consilia advocabo.

Favorabilis, e. * günstig. *Usus.* Auram favorabilis populi ex Dictatoris invidia petiit.

Faustè. glücklich. *Syn.* Fortunatè. *Usus.* Faustè, feliciter, prosperè.

Faustus, a, um. glückhafft, beglückt. *Syn.* Fortunatus. *Usus.* O nox fausta Orbi! Quod bonum, felix, faustum, fortunatúmque sit, veterès præfabantur. V. *Felix, Fortuna prospera.*

Fautor, oris, m. Gönner, geneigter Patron. *Syn.* Studiosus, Patronus. *Epi.* Improbissimus. *Usus.* Multi sunt cupidi tui, multi fautores laudis tuæ. Ei semper fautor & adjutor extiti. Ego consiliorum tuorum autor, dignitatis fautor, & amplificator. V. *Patronus, benevolus.*

Fautrix, icis, f. Gönnerin, Patronin. *Usus.* Amicitiæ fautrices fidelissimæ voluptatum.

Favus, i, m. Bienen-Korb, Bien-Gewirck. *Usus.* Apes favos fingunt.

Faux, cis, f. Rachen, Schlund. V. *Fauces.*

Fax. cis, f. Fackel. *Syn.* Tæda, funale. *Usus.* Ardentes faces ad Reipublicæ incendium furiis Clodianis ministrabat, in vicinorum tecta jactabat. Malleolos ad incendendam urbem, facesque comparabat. Non sunt parvis in rebus adhibendæ hæ dicendi faces. Dolorum faces admovére. Ad libidinem facem præferre. Antonius omnium Clodii incéndiorum fax.

Febricito, as, avi, atum, are. * das Fieber haben. *Syn.* Febri corripior, *vel* tentor. *Usus.* Febricitavit aliquis, *vel* inhorruit. V. *Febris.*

Febricula, æ, f. Fieberlein. *Syn.* Commotiuncula. *Epi.* Assidua, & satis molesta. *Us.* In febriculam incidi satis molestam.

Febris, is, f. Fieber. *Syn.* Febricula, tertiana, quartana. *Phras.* *Febri laborat*, er hat das Fieber. Febri jactatur, afflictatur; in febriculam incidit, lentis febribus detinetur; febribus corripitur, tentatur; febrim habet; febrim nactus est; quartanam patitur. *Us.* Incommodâ valetudine emersit febris; in quartanam conversa est vis morbi, es ist ein 4. tägiges Fieber daraus worden. Cum febri domum redii. In tertium diem febris incurrit, alle dritte Täge kommt das Fieber zurück. Febris accedit, desinit, pares accessiones habet, levatur, continuat, per accessiones increscit, per discessiones mollitur, circuitum habére solita finitur. Febris assiduè inhæret; se inclinat, & jam sine horrore est, das Fieber nimmt ab. Febris decessit, das Fieber hat aufgehöret. Febri caruit. A febre relictus, liberatus est.

Februarius, ii, m. der Hornung. *Syn.* Mensis intercalaris. *Epi.* Sterilis. *Usus.* Februarius mensis extremus anni *olim apud Romanos.*

Fecialis, is, m. Herold, Schliesser der Bündnissen. *Us.* Fœderum, pacis, belli, induciarum feciales judices sunto.

Fecialis, e. das dem Herold zustehet. *Syn.* à feciali factum, constitutúmque. *Usus.* Belli æquitas jure feciali sanctissimè perscripta est.

Fel, lis, n. Galle. *Syn.* Flava bilis.

Felis, is, f. eine Katze. *Syn.* Domestica bestia muribus infesta. *Us.* Qui canem, & felem ut DEOS colunt. Felis quô silentiô, quàm levibus vestigiis avibus obrepit?

Felicitas, tis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitudo, prosperitas, res secundæ)(*afflicta fortuna. Epi.* Incredibilis, par, perpetua, summa. *Phras.* 1. *Nemo perpetuam hic felicitatem habet*, allhie hat niemand eine beständige Glückseeligkeit. Nemo fortuna utitur perpetuò bonâ; nemo est, cui prosperè omnia

omnia ſuccedant, cui ad voluntatem fluant omnia; cui nihil contra voluntatem eveniat; cui nullum accidat infortunium; cui ſecunda ſint omnia; cui optata omnia contingant. Quis eſt, qui nihil unquam mali in vitâ videat? qui nihil ſuſtineat incommodi? qui nullam ferat calamitatem? cujus felicitas ſit perpetua, & nullis interrupta malis? V. *Fortuna.* 2. *Felicitate omnibus es ſuperior*, du gehest allen bevor an Glückseeligkeit. Tuas fortunas nemo ſuperat; eâ uteris fortunâ, quæ poteſt eſſe maxima; tam beatus es, quàm qui maximè; ita beatus es, ut nemo magis; iis vel ornamentis, vel præſidiis redundas, quibus majora nulla eſſe poſſunt. Nihil ad felicitatem tibi deeſt; nemo te potior iis rebus, in quibus ſita eſt felicitas; ita proſperè tecum agitur, ut invidére poſſis nemini; felicitate tecum conferri poſſunt aliqui, præferri, anteferri, præponi, anteponi tibi certè nemo poteſt. Æquas omnium fortunas; rebus omnibus affluis; non eſt, quod quidquam deſideres; nihil non optabile conſecutus es; ea poſſides, quæ, qui poſſidet, fortunam accuſare nullô pactô poſſit, nullius fortunam ſibi exoptare debeat; ea poſſides, ac tenes, quæ vitam beatam efficiant; quæ ſunt in vita expetenda. Optimus eſt rerum tuarum ſtatus; animi & fortunæ bona ſic in te ſunt, ut in nullo magis; tibi ſatis eſt vel ingenii, vel fortunæ ad benè, beatéque vivendum. V. *Fortuna proſpera Eventus, Succeſſus bonus, felix.*

Feliciter. glücklich. *Syn.* Proſperè, fortunatè, fauſtè: bonis avibus, ſecundis avibus, ſecundô omine; non invitâ Minervâ; ſecundâ fortunâ; dextrô Marte. *Phraſ.* *Res feliciter ſucceſſit*, die Sache iſt glücklich von ſtatten gegangen. Res ſecundiſſimè proceſſit; res planè ex ſententia geſta eſt; res ſupra votum fluxit; rerum initia ſatis proſpera fuêre; non ancipiti fortunâ res geſta eſt; ſecunda omnia cadebant; ſecunda admodùm fortuna rerum fuit. V. *Cedo, Succedo, Evenio, Benè, fortuno.* Uſ. Reſpublica benè & feliciter geſta.

Felix, icis, *g. o.* glückhafft. *Syn.* Beatus, fortunatus, florens, cui benè eſt. *Phraſ.* 1. *Te amicô felix ſum & beatus*, ich bin glückſeelig, indem ich dich zum Freund habe. Digitô cœlum attingo; in cœlo ſum; ſecundum mihi vitæ ſine ulla offenſione curſum polliceor; tranquilla & pacata habeo omnia; fortunam ipſam anteibo fortunis meis; rebus utar ſecundiſſimis; rebus omnibus florebo; nemo hominum me vivet fortunatior. 2. *Felix ad id tempus erat*, biß dahin war er glückſeelig. Ad eam diem fortuna ei nihil non tribuit; fortuna indulgendo illi nunquam fatigata erat; fortunam in poteſtate habuit; ſecundâ fortunâ; magnâ felicitate uſus erat; fortunâ illi ubique præſtò erat; nusquam illi aberat; perpetuâ felicitate florebat; ad eum diem felicitatis nihil illi defuit, proſperâ fungebatur fortunâ; ſecundæ illi res erant; vitam vivebat omni felicitatis genere cumulatam; ab omni moleſtia remotam, ſejunctam; merſus erat felicitate; merſus ſecundis rebus; luxuriari felicitate, atque indulgentiâ fortunæ videbatur; Divorum vitam adeptus videbatur. V. *Beatus. Uſ.* Felix ad caſum, fortunàmque.

Femen, inis, n. die Hüffte, die Weiche. *Syn.* Coxendicis pars interior. *Uſus.* Redundas pedibus, feminibus, cruribus.

Femur, oris, n. die äuſſere Dicke am Schenckel, Hüffte. *Syn.* Coxendicis pars exterior.

Feneſtra, æ, f. Fenſter. *Syn.* Locus apertus ad lumen accipiendum, ad admittendum ſolem, diem. *Uſus.* Feneſtrarum anguſtias reprehendis. Latis luminibus feneſtræ. Oculi quaſi feneſtræ animi.

Fera, æ, f. ein Wild. *R. ab Æol.* Φὴρ. *Syn.* Beſtia. *Uſus.* Feræ rationis & orationis expertes.

Feralia, orum, n. Aller-Seelen-Tag. *Dies erant Diis manibus conſecrati, quod ad tumulos epulas ferrent ibique cœnas agitarent.* *Uſus.* Feralibus præfecta eſt.

Ferax, acis, *g. o.* fruchtbar. *Syn.* Uber, fœcundus, fertilis, frugifer. *Uſus.* Nihil feracius ingeniis. V. *Fertilis.*

Ferculum, i, n. Tracht, Speiß-Trachten. *Uſus.* Pomparum ferculis ſimilis, ita lentô greſsû ingreditur.

Ferè ſchier, faſt. *Syn.* Fermè, prope modùm, propè. *Phraſ.* 1. *Similitudo ferè me fefellit*, die Gleichheit hatte mich faſt betrogen. Propius factum eſt nihil, ac ut alterum pro altero compellarem. Propè erat; non multùm aberat; parum aberat, ut me ſimilitudo veſtra falleret; haud procul; minimùm abfuit, quin ſimilitudine veſtrâ fallerer; penè, proximè me ſimilitudo veſtra fefelliſſet. 2. *Seditio ferè orta eſſet*, es wäre ſchier ein Aufruhr entſtanden.

Propè feditionem res erat; quid propius fuit, quàm ut omnia difcordiis mifcerentur. Res ad feditionem fpectabat. Jam in eo res erat, ut feditionibus omnia arderent. 3. *Quingenti quatuor ferè faucii fuére*, es feynd bey 504. verwundt worden. Ad quatuor & quingenti faucii fuêre. *Ufus*. 1. Probabile eft, quod ferè fieri folet. Nihil ætate, aut ferè nihil differunt. 2. *Tantùm*, allein. Hæc ferè dicenda habui. 3. *Profectò*, fürwahr. E victoria non ferè, quàm invidia eum fecuta eft 4. *Potiffimùm, maximè*. sonderbar. Ad hunc ferè modum, ad hunc maxime modum locutus eft. V. *Quafi*.

Feriæ, arum, f. Feyertag. *Syn*. Dies fefti Cœleftium, dies quietis. *Epi*. Forenfes, novendiales, publicæ. *Ufus*. Feriarum, feftorúmque dierum ratio in liberis requietem habet litium & jurgiorum; in fervis operum & laborum. Imperare ferias forenfes. Feriæ quantum mihi temporis indulferint.

Feriatus, a, um. müßig. *Syn*. Otiofus, vacans. *Ufus*. Epicuræi Deum feriatum volunt otiô torpére. Non putes me feriatum à ftudiis futurum. V. *Otiofus*.

Ferinus, a, um. wilder Art. *Syn*. Feris communis. *Ufus*. Ferinus victus.

Ferio, is, ire, schlagen. *Syn*. Percutio. *Phraf*. *Securi feritur*, er wird enthaupt. Securi percutitur; fecuris in caput dejicitur; ferrô caput demetitur; caput cervicibus abfcinditur; jugulum ferrô refolvitur; cervix abfcinditur; præciditur, inciditur; caput à cervicibus avellitur, amputatur; caput enfe aufertur; collum fecatur; obtruncatur. *Ufus*. 1. Feriunt hæc aures hominum. Oculi fpectris feriuntur. Hoftem ferire, niederhauen. 2. Ferire fœdus cum aliquo, ein Bündnuß machen.

Feritas, atis, f. Grausamkeit, Unbändigkeit, wilde Art. *Syn*. Immanitas.)(*manfuetudo animi*. *Epi*. Humana. *Ufus*. Pars animi, in qua feritas fit, & agreftis immanitas. Ex feritate aliquem ad humanitatem, & manfuetudinem transferre. V. *Crudelitas*.

Fermè. schier, fast. *Syn*. Ferè. *Ufus*. Mihi fermè acta eft ætas. V. *Ferè*.

Fermentum, i, n. * Sauerteig. *Syn*. Portio farinæ fubactæ acida. *Ufus*. Uxor tota in fermento jacet, *vehementer irata eft*, ist voller Zorn.

Fero, rs, tuli, latum, ferre, tragen. R. *à* φέρω. *Syn*. Porto, gero. *Adv*. Abjectè, acerbè, acerbiffimè diffidium, ægrè, æquè, adverfam fortunam, apertè, apte, atrociter, clam, clementer, conftanter, continenter, de integro difficilius, diutius, egregiè, facile, familiariter, fortiter, graviter, humanè, humaniter, jam dudum, immoderatè, indignè, infolenter, lætè, lentè, levius, leviter, libenter, mediocriter, mirabiliter, moderatè, modicè, moleftè, molliter, negligenter, nominatim, obfcurè, obviam fe fe, omninò, pariter, patienter, placatè, placidè, planè pulcherrimè, quam humaniffimè, quam leniffimè, quietè, rectè, remiffius, fanè, fapienter, fedatè, ftultè, fubmoleftè, tacitè, toleranter, tranquillè, valdè, graviter, verè, vitiosè. *Phraf*. *Ferre non poffum hanc injuriam*, ich kan diese Unbild nicht ertragen. Concoquere hanc injuriam non poffum; grave eft, hominis tot ineptias, ac injurias devorare; acerbe me accipere hanc injuriam quid mirùm? cujus indignitatem nullius nec oculi, nec aures ferebant. V. *Patior*, *Suftineo*. *Ufus*. 1. Terra fert fruges. 2. *Opinor*, *conjicio*, *fpero*, vermeynen, muthmassen. Ut mea fert opinio; ùt conjectura fert. 3. *Conftituo*, *nuncio*, *decerno*, ankünden. Ferre ad populum de re aliqua. Ferre legem. 4. *Patior*, *tolero*, *perfero*, übertragen. Æquo, *vel* iniquô animô; modefte, *vel* parùm modefte; leviter, graviter; molliter, indigne; fortiter, fapienter, quietô animô; immoderate adverfos cafus ferre. 5. *Requiro*, *poftulo*, *volo*, *jubeo*, erfordern. Uti natura, confuetudo tulerit. Si tuum commodum ita fert. Ita credebam Reipublicæ tempora ferre. Ut amor tuus fert, perfcribe. 6. *Reporto*, *percipio*, davon tragen, überkommen. Palmam, primas, prædæ partem tulit; refponfum tulit; fructum ex ea re maximum tulit. 7. *Affero*, *do*, beybringen, geben. Opem, auxilia, præfidium, fuffragium ferre. Hæc ætas primum Oratorem tulit. 8. *Obtineo*, *confequor*, erhalten. Quot fuffragia tulifti? 9. *Amo*, lieben In oculis aliquem fero. 10. *Celebro*, *laudo*, erhöhen. In cœlum te omnes laudibus ferunt. 11. *Dico*, *prædico*, sagen, ausgeben. Homo, ùt ferunt, ùt fertur, acerrimus. 12. *Attribuo*, *adfcribo*, zuschreiben. Ferre alicui expenfum.

Ferocia, æ, f. Frechheit, Ungestümmigkeit. *Syn*. Ferocitas. *Epi*. Effrænata, intoleranda, tanta. *Ufus*. Quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam, quam intolerandam arrogantiam fuiffe putatis? V. *Infolentia*.

Ferocitas, atis, f. Hochmuth, Frechheit. *Syn*. Ferocia. *Ufus*. Ferocitatem illius, & audaciam frangere, reprimere.

Ferociter, frech, übermüthig. *Ufus*. Maledicta

lediċta in aliquem aſperè, ferociter, & liberè diċta.

Ferox, ocis, g. o. frech, keck. *Syn.* Vehemens.)(*humanus. Phraſ. Homo viribus ferox, & efferatis longâ militiâ animis,* ein frecher Mensch. Atrox ingenium, & accendi facile; homo truci ingenio; præferocis animi; irarum, & animorum plenus, indomitus, & implacabilis; homo ingenio aſper; vultû truci, voce accuſatoriâ, ſtolidâ audaciâ ferox; homo vehemens, feróxque naturâ; ferox & indomitum ingenium; ingenio violentus, & inexorabilis; torvus & minax, voce, vultû, oculis ardeſcens. V. *Audax, inſolens, agreſtis. Uſus.* Viċtoria reddidit hominem ferociorem, ac impotentem.

Ferramenta, orum, n. Eiſen-Werck. *Syn.* Ferrea inſtrumenta. *Epi.* bona. *Uſus.* Dicebat ſe bonorum ferramentorum ſtudioſum. Quæ ferramenta, qui veċtes?

Ferraria, æ, f. * Eiſen-Grube. *Syn.* Montis caverna, ex qua ferrum extrahitur. *Uſus.* Apud eos magnæ ſunt ferrariæ.

Ferratus, a, um. * mit Eiſen beſchlagen. *Syn.* Ferrô devinċtus. *Uſus.* Haſtæ ferratæ.

Ferreus, a, um. eiſern. *Syn.* Durus. *Uſus.* 1. O durum te, ferreum, ac inhumanum, qui ejus periculis non moveris! 2. *Impudens,* unverſchämt. Os tuum ferreum.

Ferrum, i, n. Eiſen. *Metalli genus durisſimum. Epi.* civile, impium. *Uſus.* 1. E terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros neceſſariam. 2. *Arma, gladius,* Waffen, Schwerdt. Patriæ igni, ferróque minatur. Homines certis locis cum ferro collocati.

Fertilis, e. fruchtbar. *Syn.* Ferax, fœcundus, uber, frugifer, fruċtuoſus, opimus. *Adv.* maximè. *Phraſ. Terra fertilis,* eine fruchtbare Erde. Tam uber & pingue ſolum eſt, ut repelli à paſtu pecora dicantur, ne ſatietas perimat; ſolum pinguiſſimum, & pabuli fertile, idemque crebris fontibus rigatum. Uberrimum gignendis uvis ſolum; copioſus ager, & opimus, quique & ubertate & varietate frugum facile omnibus terris antecellat; ager frugum fertilis, quem cum obſitum videas, annonæ caritatem non vereâre; ager nobilisſimæ fertilitatis; abundans omnium copiâ rerum regio. *Uſus.* Agri opimi, maximéque fertiles. Aſia tam fertilis eſt, ut ubertate agrorum, varietate fruċtuum, magnitudine paſtionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, facilè omnibus terris antecellat.

Fertilitas, atis. f. Fruchtbarkeit. *Syn.* Ubertas agrorum, rerúmque abundantia omnium; bonitas agrorum & fœcunditas.)(*ſterilitas agrorum. Epi.* barbara. *Uſus.* Quæ ſit vel ſterilitas agrorum, vel fertilitas. V. *Ager.*

Ferventer, eifferig. *Syn.* Vehementer. *Uſus.* De damnatione ferventer agi cœptum.

Ferveo, es, bui, ére. ſieden, braten. *R.* à φέρβω, *paſco, nutrio. Syn.* Ebullio, caleo.)(*Frigeo. Uſus.* Fervet æſtû pelagus. Usque eò fervet, & fertur, & exæſtuat avaritiâ. Lites fervent, calent judicia.

Fervidè. eifferig. *Syn.* Ferventer.

Fervidus, a, um. eifferig, hitzig. *Syn.* Ardens.)(*frigidus. Phraſ. Juvenis eſt naturâ fervidus,* er iſt ein hitziger Jüngling. Magnum ardorem vultû præ ſe ferens; animô ferventior; fervore quôdam ætatis incitatior; effervefcens ſæpiùs; in verba effervefcentia facilis; animo ardenti; ardore quodam, & impetû ferox; præproperum & fervidum eſt ingenium. V. *Præceps, vehemens, ferox. Uſus.* Oratio ſeria, fervida. Fervida ingenia prudenti & moderatô viro adjunċto temperanda ſunt.

Fervor, oris, m. Hitze, Eiffer. *Syn.* Ardor, calor.)(*frigus. Epi.* purior, perlucidior, nobiliorque, multo ob eas cauſas aptior ad ſenſus commovendos. *Uſus.* Iracundia eſt fervor mentis. Fervor ætatis, maris, pelagi. V. *Impetus, Zelus.*

Ferus, a, um. wild, grauſam, unbändig. *Syn.* Barbarus, immanſuetus, immanis.)(*mitis, manſuetus, cicur. Uſus.* Homo ferus & agreſtis; ferus ac ferreus. Gentes feræ, & omni diritate, atque immanitate teterrimæ. Mores feri, immanis natura Scytharum. V. *Crudelis, Barbarus.*

Feſſus, a, um. müd, matt. *Syn.* Defeſſus, languens, de via laſſus, defatigatus. *Uſus.* Feſſus plorando, de via; feſſus inedia. V. *Fatigo.*

Feſtinanter. geſchwind, eilends. *Syn.* Omni feſtinatione; equis, veliſque;

equis & quadrigis. *Usus*. Nimium festinanter tacere aliquid, proficisci, abire. V. *Celeriter*.

Festinatio, onis, f. das Eilen. *Syn*. Properatio. *Usus*. In festinationibus ne suscipiamus nimias celeritates. Habes epistolam plenam festinationis & pulveris.

Festino, as, avi, atum, are. eilen. *Syn*. Propero, maturo.)(*moror*, *commoror*. *Adv*. valdè. *Phras*. *Festinandum est*, man muß eilen. Maturato opus est; res non recipit cunctationem; abjicienda omnis cunctatio est; summa celeritas adhibenda, suscipienda est; acriter instandum & urgendum; mora nulla interponenda est. V. *Accelero*, *celeritas*, *propero*. *Usus*. Jam ad reliqua festinat animus, oratio. Plura scripsissem, ni festinarent nuncii.

Festinus, a, um. behend, eilend, hurtig. *Syn*. Properans. *Usus*. Festino simillimus decurro.

Festivè. zierlich, fein. *Syn*. Bellè, aptè. *Usus*. 1. At, quàm festivè crimen contexitur! 2. *Accuratè*, genau. Bellè & festivè dicere. Dialectica festivè tradit elementa loquendi.

Festivitas, atis, f. Holdseeligkeit, Zierlichkeit. *Syn*. Lepor, jucunditas. *Usus*. Festivitas, splendor, concinnitudo, lepos hominis, orationis. Habet ea res festivitatem. V. *Jucunditas*, *lepor*. *Pro* Die festo, Feyertag, *vulg*. *est*.

Festivus, a, um. zierlich, holdseelig. *Syn*. Lepidus, facetus, venustus, omni lepore & venustate affluens; omni urbanitate, lepore, suavitate conditus. *Usus*. 1. Festivus matterculæ suæ filius. Puer festivus. 2. *Egregius*, *eximius*, *magnus*, herrlich, ansehnlich. Habeo festivam librorum copiam. Festivum acroama. V. *Facetus*, *lepidus*. *Festivus concionator*, *vulg*. ein Feyertags-Prediger, qui festis diebus pro concione dicit.

Festus, a, um. feyerlich. *Syn*. Sacer, religiosus; dies festus, feriæ. *Phras*. 1. *Festum est*, *vulg*. es ist ein Feyertag. Festus dies est; dies religiosus, & à laboribus feriatus. Dies festa, quæque summâ religione ac cerimoniâ celebratur; dies Sancti N. aut Sanctæ N. memoriâ sacer; dies Sanctorum N. N. honoribus consecratus, dicatus. Feriæ Natales Servatoris nostri JESU Christi, Weyhnacht-Feyertäge. Feriæ redivivi à morte Servatoris nostri memoriâ solennes, Oster-Feyertäge. Feriæ divini Spiritûs adventû nobis celebres, Pfingst-Feyertäge. Dies Virgineæ Matris ortû; in cœlum transitû nobis religiosus, Geburts-Himmelfahrts-Tag der Seeligsten Mutter GOttes. 2. *Festum instituere*, ein Fest einsetzen. Ferias imperare; diem festum instituere, constituere; solemne instituere; diem festum, indicere; solemnem esse velle; festâ religione, ac cerimoniâ observandum præcipere; ferias indicere. 3. *Festum celebrare*, ein Fest begehen. Ferias agere, celebrare; festum diem anniversarium agere, agitare; celebrem omni cerimoniarum genere diem esse populo; diem religioni consecrare. 4. *Festum observare*, den Feyertag halten. Feriatum ab opere, dies festos agere, peragere, celebrare; ferias agere; per otium, sacro in otio agitare; vacuum ab opere diem religioni consecrare; rebus divinis tribuere; statâ religione, & solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. 5. *Festum violare*, den Feyertag nicht halten. Festæ diei sanctitatem violare; diem festum, Christianô ritû religiosum ac sanctum non habére; diei religione non impediri, quò minus servili in opere tempus omne exigatur; indictam ab opere vacationem pensi nihil habére. Manus ab opere solemni die non abstinére; diem servili opere ex sacro profanum facere; diem festum, profestúmque promiscuum habére.

Fex, ecis, f. Hefen. *Syn* Subsidens purgamentum. *Transl*. Sentina, sordes, eluvies, labes. *Usus*. Perditissima, infima fex populi. Sordes urbis, & fex. Fex vulgi, ac urbium purgamenta. V. *Vilis*.

Fiber, ri, m. Biber. *Syn*. Castor. *Usus*. Fibri redimunt se eâ corporis parte, propter quam maximè appetuntur.

Fibra, æ, f. Härlein, Fäserlein an Wurtzlen. *Fibræ sunt veluti capilli in extis animalium, radicibus stirpium, & aliis rebus*. *Usus*. Non ramos solùm amputare, sed & radicum fibras evellere.

Fibula, æ, f. Spange. *Ornamentum cinguli ad vestem subligandam*. *Usus*. Prætor fibulis aureis donavit milites.

Fictè. fälschlich, erdichtet. *Syn*. Simulatè.)(*verè*. *Usus*. Fictè, fallaciter conciliata gratia.

Fictilis, e. aus Erden, irden. *Syn*. Quod ex

ex terra, aut alia materia fictum est. *Usus.* Vasa fictilia. Urna fictilis.

Fictor, oris, m. Häfner, Töpffer. *Syn.* Qui signa ex ære, vel alia materia fabricat. *Usus.* Pictores, fictores ex cera.

Fictrix, icis, f. Erfinderin. *Usus.* Divina providentia, fictrix & moderatrix naturæ.

Fictus, a, um. erdichtet, falsch, unwahr. *Syn.* Commentitius, simulatus, adumbratus. *Phras.* *Ficti homines non diu placent*, Leute, so sich nur stellen, gefallen nicht lang. Homines fictè & fallaciter virtutem professi; fictæ & adumbratæ virtutes hominum non diu in pretio sunt; ficta illa virtutis species ut flosculus decidit; virtutis ille color facilè defluit; virtutis illa simulacra, vana utique, & ostentationi parata, ætatem non ferunt; personatam illam virtutis speciem dies delet; quorum in vita nihil nisi fictum, compositum, coloratum, eorum fama, & gratia facilè extinguitur. *Usus.* Ficti & commentitii Dii. Hæc causa à te per summam malitiam & fraudem ficta est. Res fictæ, & fabularum commenta. V. *Vanus*, *simulatio.*

Ficulneus, ea, um. * vom Feigenbaum. *Usus.* Ficulneum lignum.

Ficus, i, f. Feigen *Syn.* Pomum fici.

Ficus, ûs, f. Feigenbaum. *Syn.* Arbor fici. *Usus.* Suspendit se de ficu.

Fidelia, æ, f. Hafen, Krug. *Syn.* Vas Samium ad plurimos usus. *Usus.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Fidelis, e. treu. *Syn.* Fidus, qui fidem suam præstat, fide præditus. *Adv.* egregiè, maximè. *Phras.* *Famulus fidelis esse debet*, ein Bedienter muß treu seyn. Fide, officióque singulari esse debet; oportet, ut famulus non sit ambiguâ fide, non fluxâ, non levi; sed notâ & exploratâ; sed optimâ, & præstantissimâ; ut fidem colat; ut is sit, cui omnia credi possint. In famulo probo, ac frugi fides potissimum requiritur; in famulo fidelitas præcipuè spectatur; is sit famulus, in quo fidelitatem nemo desideret. Famulus ea fide sit, cui permittere se herus tutò possit; fidem colere vel cum periculo capitis famulum decet; famuli cavére debent, ne fluxam fidem gerant. Famulus frugi, studiô ac fide erga dominum cedat nemini, oportet. Famulus in fide stet, oportet; fidem ad ultimum conservet; inviolatam fidem præstet; fide ad ultimum invictâ sit; ultima pro fide experiatur. Famulus magna, eximia, præcipua in herum fide sit, oportet; famulus ejusmodi sit, in quo fides sita sit egregia. V. *Fidem servare.* *Usus.* 1. Firmus, & fidelis amicus. 2. *Transl.* Ager, domus, doctrina, ars fidelis. *Pro* Christi legem ac disciplinam professo, Glaubiger, *Fidelis, vulg. est.*

Fidelitas, atis, f. Treue, Glaube. *Syn.* Fidei sanctior observatio.)(*perfidia, infidelitas.* *Epi.* perutilis, summa. *Usus.* Amicorum me fidelitas & benevolentia custodit. Nunquam iis fidelitas erga me defecit. Quantum studio ac fidelitate consequi possunt, nutui præsto sunt. Nunquam eorum operam, & fidelitatem requisivi, desideravi. V. *Fides*, *fidelis.*

Fideliter. treulich. *Syn.* Summâ, constanti, integrâ, integerrima fide. *Usus.* Prædia tua fideliter curabuntur.

Fidens, tis, g. o. keck, kühn. *Syn.* Audens.)(*dubius*, *timidus.* *Usus.* Animus prudentia, & consilio fidens. Fidenti animo ad mortem gradi. Dubitans magis de suis rebus, quàm iis fidens.

Fidenter. sicherlich, beherzt. *Syn.* Audacter.)(*timidè*, *dubitanter.* *Usus.* Fidenter respondére; fidenter agere, aggredi, colloqui.

Fidentia, æ, f. Zuversicht. *Syn.* Securitas, fiducia, confisio,)(*diffidentia.* *Usus.* Fidentia est firma animi confisio. Fidentia est scientia quædam, & opinio gravis non temerè assentiens, per quam magnis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ certâ cum spe reponit. V. *Securitas.*

Fidissimè. aufs treulichste. *Usus.* Fidissimè & amantissimè te horum admonitum volui.

Fides, ei, f. Treu, Glaube. *Syn.* Constantia, promissum.)(*perfidia*, *fraudatio.* *Epi.* alma, apta, bona, clara, communis, consularis, egregia, singularis, incredibilis, infirmior, insignis, jucunda auditu, magna, mala, melior, mira, optima & speratissima, præstans ac singularis, prompta, publica, sancta. *Phras.* 1. *Fidem dedi nemini*, ich habe mich keinem verbunden; meine Treue und Glauben zugesaget. Fidem nemini obstrinxi, obligavi; in eam pactionem fidem meam non interposui; nemini fidem dedi; vadem me nemo habuit. 2. *Fidem, quam dedi, servabo*, ich werde die versprochene Treue halten. Fidem, quam dedi, præstabo; bona fide agam; stabo, perstabo in fide; tenebo, retinebo fidem; fidem meam liberabo solvam; fidem, quam

quam dedi, colam integerrimè; salvam præstabo; fides, quam dedi, constabit mihi; fidem integrè exsolvam, exonerabo; promissis stabo. 3. *Qui fidem publicam violat, humanam societatem convellit,* der, so die öffentliche Treu und Glauben bricht, der zerstöhret alle menschliche Gemeinschafft. Qui fidem publicam frangit, prodit, violat, mutat, per scelus abrumpit; is, per quem stat, ut fides civitatis concidat, labefactetur; fluxa, ac vana sit; ut fides publica labet, fluctuet, fluitet; infirmetur, concutiatur, angustior sit; commercium generis humani tollit, omnium commune præsidium oppugnat. 4. *Fidem alicujus minuere,* eines seinen Credit vermindern. Fidem infirmare, elevare; vanam facere alicujus fidem; fidem alicui abrogare; imminuere labefactare, derogare, concutere. 5. *Fidem non habet,* man glaubt ihm nicht. Fundata leviter ejus fides est; fidem non facit; fides illi non habetur; fluxâ fide est: testis est haud sanè locuples, haud fide dignus; non is est, quo satis certo autore stetur; fluxa & vana hominis fides est; angustior illi fides est, subleſtâ fide est. 6. *In fidem alicujus se dare,* sich unter eines Schutz begeben. In alicujus se fidem conferre, tradere, permittere; alicujus se fidei mandare; in tutelam se tradere; tutelæ se commendare, se subjicere. V. *Commendo, Cliens.* 7. *Fidem Christianam negare,* den Christlichen Glauben verläugnen. A Christo desciscere; Religionem omnem ejurare; Christo fidem, cultúmque renuntiare. V. *Apostata.* *Usus.* 1. Fides, dictorum, conventorumque constantia, & veritas. Fidem dare, Treu und Glauben geben. Fidem servare, præstare, die Treu halten. Fidem violare, frangere, Treu und Glauben brechen. 2. *Autoritas, firma opinio, persuasio, confirmatio,* Ansehen, veste Meynung, Bestattigung. Fidem facere, bekräfftigen. Fidem alicui habére, Glauben beymessen. Fidem & autoritatem afferre; fidem affirmare, etwas bekräfftigen. Fidem infirmare, abrogare, den Glauben und Credit schmälern, benehmen. 3. *Tutela, patrocinium, clientela, defensio,* Schutz, Schirm. In alicujus fidem se tradere, unter eines Schutz begeben. In fidem accipere, recipere, unter seinen Schutz annehmen. In fide & clientela alicujus esse, unter eines Schutz stehen. V. *Fido, Fidelis.*

Fides, ium, f. Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra. *Epi.* contentæ, plurimæ. *Usus.* Dicere, canere fidibus; fidibus scire; fides pulsare.

Fidicen, inis, m. Geiger, Lautenist. *Syn.* Qui fidibus, lyrâ canit, lyricus. *Epi.* nobilissimus. *Usus.* Nobilissimus fidicen.

Fidicula, æ, f. klein Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra parva. *Usus.* Fidiculæ numerosè sonantes, & tibiæ modulatè canentes.

Fiducia, æ, f. Vertrauen, Zuversicht. *Syn.* Spes certa. *Epi.* stabilis. *Phras. In te fiduciam habeo,* auf dich setze ich all mein Vertrauen. Quidquid est fiduciæ, in te uno certâ cum spe repono; spes mea, quantacunque est, in te recumbit, in te sita est; fiduciam omnem in te locatam habeo; spem omnem in te collocatam habeo; præcipuam spem, ac propemodùm unicam in te habeo. V. *Spes.* *Usus.* 1. Artis suæ fiduciâ insolescit. Hominis præpotentis fiduciâ; tuâ fiduciâ ita se effert. 2. *Pactum cum conditione redimendi, redhibendique, quod venditum est, vulgò obligatio,* ein Vertrag mit der Bedingnuß, das Verkauffte wiederum auszulösen. Qui fiduciam accepit, debet præstare fidem. Commissam fiduciam tenere, & possidére.

Fido, is, fisus sum, ere. * trauen, glauben. *Syn.* Credo, confido. *Phras. Fortunæ ne nimium fidas,* traue dem Glück nicht zuviel. Spem certam in fortuna ne reponas; fortunæ ne nimium credas, confidas; fidem ne habeas; ne te fortunæ credas, committas; ne multum in fortuna ponas; à fortuna expectes; ut caute agas cum fortuna; minimum tibi de fortuna pollicearis; spem nullam in fortuna constituas; ne fidam, stabilem, firmam, constantem, certam fortunam ducas; auctor tibi sum, ut fortunæ instabilitatem, levitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem pertimescas, extimescas; fortunæ fidem ne habeas; salutem, résque tuas non credas. V. *Credo, Confido.* *Usus.* Somniis, amicorum præsidiis fidere.)(*Diffido, dubito.*

Fidus, a, um. aufrichtig, treu. *Syn.* Fidelis. *Phras. Fidissimus amicorum est,* er ist ein sonders getreuer Freund. Rara inter paucissimos est fidelitate; is est, quem secundæ, adversæque res mecum copulârint, cujus fidelitas nunquam erga me defecit; qui datam fidem, & colere nôrit, & tueri; cujus fidei subnixus tutus mihi esse videar. V. *Fidelis.* *Usus.* Fidæ familiaritates amantium.

Figo, is, fixi, fixum, ere. vest machen, annaglen. *Syn.* Affigo. *Adv.* omnimodo. *Usus.* Beneficium trabali clavô figere. 2. *Po-*

2. *Pono*, **verlegen, setzen.** Mentem totam, cogitationem omnem, operam, industriam, studia in consulatu tuo fixi & locavi. Garrulitati, cupiditati modum figere. 3. *Configo*, **verwunden.** Maledictis aliquem figere, vulnerare, perfodere.

Figura, æ, f. **Figur, Gestalt, Form.** *Syn.* Forma, species. *Epi.* apta, conglobata, dissimilis, divina, habilis, humana, miranda, muliebris, mira, optima, pulchra, reliqua, tacita, tota, vastior. *Usus.* Delectabant illum figura & lineamenta hospitæ. Tacita corporis figura conjecturam affert. Conformatio quædam & figura totius oris, ac corporis. Corporis partes, forma, statura figura. In hominis figura belluæ feritas. Formæ figura.

Figuro, as, avi, atum, are. **gestalten, formiren.** *Syn.* Formo, effingo. *Usus.* Terga boum non sunt ad onus ferendum figurata. Ita figuratum est hoc corpus, ut aliis excellat. Deus mundum hac formâ figuravit. V. *Fingo.*

Filia, æ, f. **Tochter.** *Epi.* charissima, grandis, nubilis, major, optima, singularis, vetula, multarum nuptiarum unica. *Usus.* Filiam suscipere, **erzeugen.** Filiam habere. Filiam spondere alicui, pacisci, collocare; viro dare, mandare, committere, **versprechen, verehligen.**

Filicatus, a, um. **dem Farn-Kraut ähnlich.** *Syn.* Quod filicis, herbæ, speciem refert. *Usus.* Pateræ filicatæ.

Filiola, æ, f. **Töchterlein.** *Epi.* amabilis, charissima, dulcior, nostra vita, parva, jucunda, tristicula.

Filiolus, i, m. **Söhnlein.**

Filius, ii, m. **Sohn.** *Syn.* Stirps virilis, natus, gnatus: liberi, soboles virilis. *Epi.* assiduus, bellissimus, blandus & gratiosus, charus, consularis, delicatior, dignus tanto patre, disertus, dissolutus, festivus, gnavus, prudens, probus, grandis, honestissimus, imago animi, & corporis paterni, imbecillus, immanis, impurus, innocens, avarus, non amans suorum, præditus patriâ virtute, probus, pupillus, rusticus, simillimus patris, studiosus, eruditus, modestus, suavissimus, venustissimus, unicus. *Usus.* Filius effigies probitatis paternæ, imago animi & corporis. Est is in me pietate filius, consiliis parens, amore frater. Filium gignere, suscipere, procreare, **erzeugen.** Filium adoptare, **an Kindes-statt annehmen.** Filium supponere, **ein frembdes Kind unterschieben.** Filium exponere, **auf die Gassen heimlich legen.** Filium efferre, **zur Grab-statt bringen.** Filii charitate aliquem diligere, **lieben, wie sein Kind.**

Filum, i, n. **ein Faden.** *Syn.* Linum. *Transl.* Orationis contextus. *Usus.* Munusculum levidense crassô filo. Argumentandi tenue filum; filum orationis.

Fimbriæ, arum, f. **Gebräme.** *Syn.* Vestium, aut aliarum rerum extremitas. *Epi.* madentes. *Usus.* Cincinnorum fimbriæ.

Findo, is, fidi, fissum, ere. **zerspalten.** *Syn.* Diffindo, aperio, divido. *Usus.* Hoc quasi rostrô finditur flumen. Paries finditur, & rimas agit.

Fingo, is, finxi, fictum, ere. **gestalten, erdichten.** *Syn.* Formo, informo, creo. *Adv.* omnimodò, commodè, extemplò, præclarè. *Phras.* 1. *Alium se fingit*, **er verstellet sich, und gibt sich für einen andern aus.** alium se, quàm sit, ementitur, venditat; alium se gerit, alius est; novum sibi ingenium induit; nobilem se fert clarô locô natum. V. *Simulo.* 3. *Multa finxerunt*, **sie haben vieles erdichtet.** Rem multis mendaciunculis adsperserê; multa veris falsa affinxerunt; res magnam partem commentitiæ sunt; multa in his, fabulis similia, & composita videntur; fabulam dedêre, qui ista commenti sunt. V. *Fictus*, *Affingo.* *Usus.* 1. E cerâ, è materia, è marmore suos avos fingere. Natura te ad honestatem finxit. Se totum ad nutum, arbitrium, voluntatem alicujus fingere. 2. *Simulo*, *imitor*, **verstellen.** Fingere sibi vultum, & incessum. Fingere, dissimulare, obtegere. 3. *Comminiscor*, **erdichten.** Fingere crimen. 4. *Æstimo*, **schätzen.** Alios ex sua natura fingere. 5. *Concipio animo*, **ihme etwas vorbilden.** Fingere animo, ac cogitatione aliquid.

Finio, is, ivi, itum, ire. **zum End bringen.** *Syn.* Perficio, conficio, absolvo, finem facio, claudo, concludo, termino, modum statuo, finem affero, compleo, fastigium impono, perfungor, extrema persequor, modum facio, modum *vel* finem constituo, ad exitum perduco.)(*Exordior*, *fundamenta jacio.* *Phras.* 1. *Bellum pace finiit*, **er hat den Krieg geendet.** Ad belli exitum pervenit; bello defunctus est; bellum delevit; exitum bello imposuit; bellum restrinxit; victoriâ ac pace terminavit; belli reliquias confecit, sustulit, delevit; belli ne scintillam quidem reliquit; bellum pace conclusit; belli reliquias persecutus est, ac confecit; à diurnis belli contentionibus conquievit. V. *Absolvo*, *Bellum.* 2. *Negotium brevi finiam*, **ich werde dieses Geschäffte bald enden.** Negotio propediem supremam manum

 impo-

imponam; negotium propediem ad finem deducam; operi finem statuam; res propediem confecta erit; ad exitum perveniet, provehetur; negotio brevi finem afferam; negotium optato exitu concludam, terminabo. 3. *Finitæ jam erant induciæ*, der Waffen-Stillstand ware schon zu Ende gegangen. Exierant, abierant jam induciæ. V. *Absolvo. Perficio. Finis. Usus.* Omnia utilitate finire, *definire*, abmessen.

Finis, is, m. Ende, Schluß. *Syn.* Modus, terminus, exitus, ultimum, extremum.)(*Initium*, *principium*. *Epi.* Similis, optimus, simplex, teterrimus, vetus. *Phras.* 1. *Non multum deest ad finem*, *vulg.* es gehet nicht viel ab bis zum Ende. Parùm abest à fine; parùm abest, quin ad exitum res perveniat; res ab exitu non longè abest, in exitu res est; summam manum expectat; affecta, nondum perfecta, confecta, absoluta res est. V. *Absolvo.* 2. *Sub autumni finem*, zu Ende des Herbsts. Extremo jam autumno; autumno vertente, præcipitante, exeunte; propè exacto, circumacto. Cùm in exitu jam autumnus esset; in extrema parte, ac conclusione autumni; autumno jam senescente; definente in hyemem autumno; inclinante jam autumno. 3. *A principio usque ad finem*, von Anfang bis zu Ende, A capite ad calcem; à carceribus ad metam. 4. *A fine ad principium redire*, von dem Ende bis zu dem Anfang zuruck gehen. A calce ad carceres revocari; à meta ad carceres revocari; redire ad fontem; iter remetiri ad caput rei. 5. *Finis principio non respondet*, das Ende ist nicht gleich mit dem Anfang. Extrema primis non respondent; extrema primis non congruunt; res exitum habet principio dissimilem; abludit à principio exitus. *Usus.* 1. Non faciam finem rogandi. Illa victoria finem bello attulit, præscripsit. Finem statuere, constituere, reperire, habére. 2. *Causa, cujus* gratia, Ziel und Absehen. Cur? quem ad finem? Finis causâ aliquid facimus. Finis bonorum, quo referuntur, & referenda sunt omnia. 3. *Locorum, provinciarum extrema*, unde *finitimi*, die Gräntzen. Lingua Latina finibus sanè exiguis continetur. Imperii fines proferre, die Gräntzen erweitern. Fines tueri, defendere ab incursionibus. V. *Extremus.*

Finitè. mit Maas. *Syn.* Definitè *Usus.* Avarus erit, sed finitè; adulter, sed habebit modum.

Finitimus, a, um. nahe gelegen. *Syn.* Vicinus, propinquus, confinis, proximus. *Usus.* Finitimus Oratori Poëta est. Falsa veris, ægritudini finitimus est metus. Vitia propinqua inter se, & finitima. Regnum, gens finitima. V. *Vicinus.*

Finitor, oris, m. Feld-Messer. *Syn.* Decempedator, metator, qui agrorum terminos constituit. *Usus.* Delecta finitorum juventus.

Fio, fis, factus sum, fieri. werden. *Syn.* Evenio, accido; evado, consto, confior. *Adv.* acriter, acrius, acerrimè, amantissimè, animosè, aptè, arrogantius, atrociter, bellissimè, benignè benevolè, casu, cautè, clarius, cogitatò, commodè, consideratè, constanter, consultò, crebrò, cumulatius, cupide, difficile, diligenter, divinitus, diutius, duplicius, faciliter, fortè, fortuitò, frequentius, honorificè, honestè; humànè, improbè, improvisò, ineptè, injustè, insulsè, iracundè, lepidè, limatius, longius, maturè, melius, modestissimè, necessariò, obscure, occultius, omnino, petulantissimè, piè, privatim, publicè, ritè, sedulò, severiùs, simulate, suaviter, tardius, temerè, turpiter, variè, vehementer, verè viriliter, vitiosè, utiliter. *Phras.* 1. *Vide, ne inde seditio fiat*, schaue, daß davon kein Aufruhr entstehe. Ne seditio existat, conficetur; ne tumultûs aliquid enascatur; contentiones gignantur, consequantur; ne in seditionem res vertatur; ne tumultus hic in seditionem evadat, degeneret, delabatur. V. *Facio.* 2. *Si fieri potest*, wann es seyn kan. Si fortuna daret; si res & locus permittit; si confieri res potest; si integrum tibi est; si facultatem causa dat, præbet; si res facultatem habitura tibi videtur; si videris id, quod peto, posse te consequi; si rem confici, effici ad exitum deduci posse putas: si eventum speras cum animo meo congruentem; non alienum, non abhorrentem à voluntate mea. 3. *Tribunus factus est*, er ist ein Obrister worden. Creatus, renunciatus est Tribunus; Ordines ducere jussus est; Tribunitia dignitate auctus; Tribunis adscriptus; in Tribunorum Ordinem adlectus est. *Usus.* Sæpè fit, ut &c. Fatô fiunt omnia. Si ita factum esset, ut senatus haberetur, nobis magno usui fuisset. V. *Facio.*

Firmamentum, i, n. Stärcke, Veste. *Syn.* Robur, vires. *Epi.* contrarium, gravissimum, *Usus.* Hic ordo est firmamentum cæterorum. Flos Italiæ, firmamentum Imperii, ornamentum civitatis. Est hoc firmamentum disciplinæ. Firmamentum, & robur totius accusationis.

Firmè. kräfftig. *Syn.* Firmiter. *Usus.* Habére aliquid benè cognitum, & firmè conceptum animô. Graviter, firmissimè aliquid asseverare.

Firmitas, tis, f. Beständigkeit)(*infirmitas.* *Usus.* Constantia & firmitas animi.

Firmiter, steiff, starck. *Syn.* Firmè.

Firmitudo, inis, f. Stärcke, Standhafftigkeit. *Syn.* Firmitas. *Epi.* gladiatoria. *Usus.* Firmitudo, gravitásque animi. V. *Constantia.*

Firmo, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Stabilio, firmum facio. *Usus.* Firmare Imperium, & augére. Nondum pro firmato jus stetit, dieses Recht ware noch nicht vest gestellt. Aliquid rationibus firmare. Corpora juvenum labore firmantur. V. *Confirmo.*

Firmus, a, um. vest, beständig. *Syn.* Stabilis, ratus, fixus, constans, immortalis, quod multum firmamenti, & virium habet; quod nulla vi labefactari, nunquam dimoveri locô potest. *Adv.* benè. *Phras.* *Id quidem firmum teneo,* ich glaube es vestiglich. Mihi id confirmatissimum est; hoc penitùs mihi persuasum, ut adeò animo insitum, innatúmque videatur, nec convelli possit. Ab illa opinione nullâ unquam conditione discedam; nemo me deducere, amovere poterit. Firmo concepta est animo ea opinio, quam nulla dies evellet, convellet, extrahet, excutiet. *Usus.* Firma, stabilis, perpetua amicitia. Senatus tua autoritate firmior. Tenére aliquid firmum. Firmus ab equitatu. Civitas firma, & valens. Jam sum paulò firmior. Firmiore corpore esse. V. *Certus, fixus.*

Fiscina, æ, f. Korb. *Syn.* Canistrum.

Fiscus, i, m. Geld-Sack. *Syn.* Sacculus ad majoris pecuniæ summam capiendam, & pecuniam publicam. *Phras.* *Bona fisco addicta sunt, seu confiscata vulg.* die Güter seynd verfallen, und eingezogen worden. Bona in publicum redacta sunt, publica sunt; hastæ præconis voci subjecta sunt, pecuniâ in ærarium relata. *Usus.* Reperi fiscos complures cum pecunia Siciliensi.

Fissio, onis, f. Zerspaltung. *Usus.* Terræ subiguntur fissione glebarum.

Fissum, i, n. Spalt, Ritz. *Syn.* Fissio. *Epi.* familiare & vitale. *Usus.* Fissum jeceris; quid fissum in extis, quid fibra valeat.

Fistuca, æ, f. Stempfel. *Syn.* Machina, qua trabes in terram, *vel* fluminis alveum panguntur.

Fistula, æ, f. eine Flöte. *Musicum instrumentum diversum à tibia*; item: *Tubus.* *Epi.* eburnea, pastoritia. *Usus.* Fistula canere, modulari, *fistulare, vulg.* pfeiffen.

Fistulator, oris, m. Pfeiffer. *Usus.* Fistulatorem domi relinque.

Fixus, a, um. geschlossen. *Syn.* Decretus, statutus, stabilis, firmus, ratus. *Usus.* Illud maneat, ac fixum sit. Fixum in animo suo tenere. V. *Firmus, Decretum.*

Flabellum, i. n. Fliegen-Wedel. *Instrumentum, quô æstate ventum excitamus refrigerandi causâ.* *Usus.* Cujus lingua quasi flabello seditionis est concio ventilata.

Flabilis, e. lüfftig. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Usus.* Nihil est in animis flabile, humidum, igneum.

Flaccesco, is, ere. schlampicht werden. *Syn.* Languidus fio. *Usus.* Cùm eum motus omnis animi, tanquam ventus deficeret, flaccescebat oratio. V. *Langueo.*

Flacci, orum, m. die hangende Ohren haben. *Syn.* Qui aures habent magnas, & languidas. *Usus.* Sili, flacci, frontones, capitones.

Flagellum, i, n. Geissel, Peitschen. *Syn.* Lorum, flagrum. *Phras.* 1. *Flagellis hominem atrociter cædi jussit,* er hat den Menschen grausam geißlen lassen. flagellis conscindi, lacerari hominem jussit; depromi ad flagra hominem; lora in alterum expediri; flagris hominem excipi, mulctari violari jussit. V. *Disciplina.* 2. *Si falsa dixeris, flagella senties,* wann du die Wahrheit nicht gestehen wilst, so wirst du gepeitschet werden. Si me celaveris, ferventem te flagris faciam; loris te flagrísque depexum dabo; loris excruciabere; dorsum liberaliter flagrorum vibicibus conscribetur, exarabitur; pro commeritâ noxâ flagris castigabere; loris vapulabis; verberatio te manet. *Usus.* Flagellis, loris aliquem cædere.

Flagitator, oris, m. * der da fordert. *Syn.* Qui assiduè flagitat. *Usus.* Video flagitatorem fore, non quidem molestum, sed assiduum & acrem.

Flagitiosè. lästerlich, *Usus.* Flagitiosè ac turpiter.

Flagitiosus, a, um. schändlich. *Syn.* Flagitiis contaminatus, fœdus, ac turpis. *Usus.* Homo flagitiosissimus, libidinosi-

nefiffimus, nequiffimus. V. *Turpis*, *Scelestus*, *Sceleratus*, *Flagitium*.

Flagitium, ii, n. **Schandthat**. *Syn.* Crimen cum dedecore, ac turpitudine conjunctum. *Epi.* inceftum, turpe, alienum, domefticum, fraternum, inauditum, manifeftum, occultum. *Phraf.* *Multa flagitia commifit*, **er hat viele Schandthaten begangen**. Flagitia multa fecit, admifit; commifit, fufcepit; diu multúmque in flagitiis verfatus, volutatus eft; plurimis flagitiis contaminatus, inquinatus, coopertus eft; flagitiis tantùm nobilitatus eft; multa in flagitia fe ingurgitavit; nulla propè pars vitæ turpitudinis expers eft. Quæ libido ab oculis, quod facinus à manibus ejus, quod flagitium à toto corpore abluit? V. *Crimen*, *fcelus*, *facinus*, *fceleratus*. *Ufus.* Flagitium facere, fufcipere, admittere, committere.

Flagito, as, avi, atum, are. **stets bitten**. *Syn.* Ardenter peto. *Adv.* admodum, privatim. *Ufus.* Vide, quid acta vita, quid ftudia tua à te flagitent? Poftulatur à te dudum, vel potiùs flagitatur hiftoria. Poftulo, non flagito. V. *Peto.*

Flagrantia, æ, f. **Brunst, Brend**. *Syn.* Ardor. *Ufus.* Flagrantia oculorum.

Flagro, as, avi, atum, are. **brennen**. *Syn.* Conflagro, ardeo. *Ufus.* Flagrare odiô, amentia; infamiâ & odiô publicê, **verhaßt seyn**. Flagrare ftudiô dicendi, defideriô. Convivium ftupris flagrans. Flagrant in illo libidines. V. *Ardeo.*

Flagrum, i, n. * **Peitsche**. *Syn.* Flagellum. *Ufus.* Veftalis flagrô cæfa. V. *Flagellum.*

Flamen, inis, m. **Götzen-Priester**. *neut.* **Wind**. *Syn.* Flatus, fpiritus. *Ufus.* Flamen Quirinalis. Flaminem prodere, *creare*, **einen Götzen-Diener erwählen**. Ad flamen auftri inclinatior.

Flamma, æ, f. **Flammen**. *Syn.* Mobilior, & fplendentior pars ignis. *Epi.* fœdiffima, perniciofiffima, peftifera, nefaria, recens, tanta, inveterata, tremula, vehemens, flammæ innumerabiles. *Ufus.* *Transl.* Sulpitius in eadem vitæ flamma. V. *Ignis.*

Flammeus, a, um. **feurig, röthlich**. *Ufus.* Stellæ naturâ flammeæ.

Flammula, æ, f. **Flämmlein**. *Ufus.* Duæ è lucerna flammulæ vifæ funt.

Flatus, ûs, m. **Wind, Blase**. *Syn.* Spiritus, flamen. *Epi.* profper. *Ufus.* Eô vela do, unde aliquis flatus oftenditur. Cùm profperô flatû fortunæ utimur.

Flaveo, es, ere. * **gelb werden**. *Syn.* Auri colorem refero, fulgeo.

Flavus, a, um. **gelb**. *Syn.* Color fulvô clarior, & albior. *Ufus.* Flavi capilli.

Flebilis, e. **der zu beweinen**. *Ufus.* O flebilem fpeciem, & miferam!

Flebiliter. **kläglich**. *Syn.* Miferabiliter. *Ufus.* Flebiliter lamentatur. V. *Lachrymæ.*

Flecto, is, xi, xum, ere. **biegen, bewegen**. *Syn.* Inflecto, torqueo, detorqueo, intorqueo. *Ufus.* 1. Membra, quò vult, flectit, contorquet, porrigit, contrahit. Genu, caput leviter flectere, inflectere. Verfare fuam naturam, & ad tempus regere, atque huc illuc torquere, & flectere. Flectere aliquem oratione, precibus. Flectere animum à virtute ad vitium, in ambitionem; mentem fuam ad alicujus dignitatem. Flectebar animo, & frangebar. 2. *Vito*, *caveo. muto*, **verändern**. Iter, confilium, fententiam flectere. V. *Inclino*, *moveo*, *genu.*

Fleo, es, vi, tum, ere. **weinen**. *Syn.* Lachrymor, lachrymas effundo, profundo; lachrymis me dedo, trado; in muliebres me fletus projicio. *Adv.* uberius, mifere. *Ufus.* Omnes de morte filii flebant, lamentabantur. V. *Lachrymor*, *Lugeo*, *Fletus.*

Fletus, ûs, m. **das Weinen**. *Syn.* Ejulatus, ploratus, planctus, lachrymæ, lamentatio. *Phraf.* 1. *Ea res me ad fletum impulit*, **diese Sache hat mich weinend gemacht**. Fletum movit; lachrymas commovit; lachrymas mihi expreffit, vultum lachymis implevit. 2. *Hæc inter fletus dixit*, **dieses hat er mit weinenden Augen gesagt**. Manantibus lachrymis; obortis, profufis lachrymis hæc profatus eft. Hæc inter gemitus, & ploratus dixit; loquenti ifta os lachrymæ, finúmque implevêre; hæc dicenti gemitus & lachrymæ vocem inclufere. V. *Luctus*, *lachrymæ*. *Ufus.* Fletus totâ urbe, gemitúsque fit. Non poffum præ fletu fcribere, loqui.

Flexanimus, a, um. **Hertz-bewegend**. *Syn.* Suadens. *Ufus.* Flexanima, atque omnium regina oratio.

Flexibilis, e. **leicht zu biegen**. *Syn.* Tener, mollis. *Ufus.* Materia omnium rerum flexibilis, commutabilis. Tenerum, flexibile, quod facilè fequatur, quocunque ducas, quod tuo arbitriô fingas. Mollis, tenera, flexibilis oratio.

Flexiloquus, a, um. **zweiffelhafftig im Re-**

Reden. *Usus.* Oracula flexiloqua, & ambigua.

Flexio, onis, f. Biegung. *Syn* Flexus, anfractus, conversio. *Epi.* Virilis. *Usus.* Flexio vocis, laterum. Quos tu mæandros, dum omnes solitudines persequeris, quæ diverticula, flexionésque quæsiisti?

Flexuosus, a, um. gekrümmet. *Syn.* Tortuosus,)(*rectus.* *Usus.* Flexuosus introitus aurium.

Flexus, ûs, m. Krümme. *Syn.* Anfractus. *Epi.* Multus. *Usus.* In hoc quasi flexu ætatis. Flexus viæ, fluminis.

Flo, as, avi, atum, are. blasen, wehen. *Adv.* Bellè. *Usus.* Suavissimus auster nobis àb Epiro flavit.

Floccifacio, is, feci, factum, ere. verachten. *Syn.* Contemno, nihili facio.)(*Magnifacio.* *Usus.* Neque tamen floccifacio.

Floreo, es, ui, ere. blühen. *Syn.* Vigeo, floresco: eniteo, emineo, excellens sum. *Adv.* Honestissimè. *Phras.* *Arbores florent,* die Bäume blühen. Arbores frondent, frondes induunt; in florem se induunt; folia, gemmas agunt; gemmant, fruticantur, luxuriant. *Usus.* 1. Hæc arbor floret. 2. *Transl.* Florére omni genere virtutis, ingenii laude, acumine ingenii, lepore, honoribus, rerum gestarum gloriâ, existimatione innocentiæ, laudibus, amicitiis, gratiâ, autoritate. Tu beatum te, & florentem, & potentem existimas. Fortunâ utor florentissimâ. V. *Egregius*, *vigor*, *fama.*

Floresco, is, ui, ere. anfangen zu blühen. *Syn.* Floreo. *Adv.* Quotidiè magis, nunc primum. *Usus.* Sulpitius ad summam gloriam eloquentiæ florescens moritur. V. *Floreo.*

Floreus, a, um. *von Blumen. *Usus.* Corona florea.

Floridus, a, um. blühend. *Usus.* Floridior Cicerone, at minùs gravis.

Flos, oris, m. Bluhme, Blüthe. *Syn.* *Transl.* Lux, decus, honor, ornamentum. *Epi.* Flores lectissimi *Usus.* 1. Flores carpere, abbrechen. Legere, decerpere. Florum omnium varietas. Suavitates odorum, quæ afflantur è floribus. 2. *Transl.* Gratia non virtutis specie, sed ætatis flore conciliata. Flos nobilitatis, & juventutis. Flos equitum, senatûs, Italiæ.

Flosculus, i, m. Blümlein. *Usus.* Ficta omnia celeriter út flosculi decidunt. Flosculos in oratione aucupari.

Fluctuatio, onis, f. Schwänckung. *Usus.* Fluctuatio animorum.

Fluctuo, as, avi, atum, are. Wellen machen, hin und her wancken. *Syn.* Fluctibus jactor, vacillo, fluito. *Usus.* Tota res etiamnum fluctuat, im Zweifsel stehen. In decreto non decet fluctuare. Oratio fluctuans, ac dissoluta, eò quod sine nervis & articulis fluctuet huc illuc.

Fluctus, ûs, m. Wellen, Fluth. *Syn.* Unda, procella. *Epi.* Fluctus cani, magni, maximi, præsentes, sedati. *Usus.* Jactari, allui fluctibus. Fortunam tanquam fluctus à saxo frangi oportet. Sedatis Reipublicæ fluctibus, & tempestate commutatâ. Omnes tempestates, & procellas in illo concionum fluctu subire. Motus, agitatio, fremitus fluctuum, & undarum sævientium fragor.

Fluito, as, avi, atum, are. hin und her schwimmen. *Syn.* Fluctuo. *Adv.* Immoderatè. *Usus.* Reipublicæ navis ereptis senatui gubernaculis fluitans in alto, tempestatibùsque seditionum.

Flumen, inis, n. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, amnis, profluens. *Epi.* Aureum, frigidius, illustre, magnum, maximum, publicum, universum. *Phras.* 1. *Flumen profundum est*, es ist ein tieffer Fluß. Fluvius est profundô alveô; agit undas, magnâ vi, ac mole; præaltô alveô defluit; vastâ altitudine fluvius, ac navium patiens. 2. *Flumen non profundum*, ein seichter Fluß. Vadosum. Flumen tenui fluens aqua; fluvius, qui vadô nonnullis locis transitur; qui pedibus transiri, transmitti potest; haud difficili transitu flumen. Tenue flumen, nedum navium capax, aut ad comportanda, quæ necessaria sunt opportunum. 3. *Flumen rapax est*, ein reissender Fluß. Citatum fertur flumen; violentus invehitur fluvius, & magnâ celeritate defluit. Undas agit magnâ vi, & mole; rapidè fluit, delabitur; cursû in mare profluit; vires suas concitat; rapidô impetû decurrit. 4. *Flumen in monte oritur*, dieser Fluß entspringet auf dem nächsten Berg. Ex ipsis montis radicibus effunditur; ex monte decurrit, editur, devolvitur; præalto è monte defluit; fluvius oritur fonte ad radices montis conspicuo; visendis ad montis pedem fontibus profluit, erumpit; originem in monte habet; excurrit ex summo montis; fontes vastissimi fluminis in montis jugo sunt; mons ille flumen non unô ore emittit; flumini duobus fontibus iter aperit. 5. *Flumen in mare fluit*, der Fluß fliesset ins Meer. In mare præcipitat; mari miscetur; lapsû suô & cursû in mare profluit, infertur; multis capitibus in Oceanum influit; se exonerat; se evolvit; aquas in mare defert; mare præceps subit; in mare cadit; in mare de-

decidit; mari excipitur, accipitur, mergitur; Oceanô exforbetur; non unô oſtiô in mare devolvitur. 6. *Flumen agros præterfluit*, der Fluß fliesset vor denen Aeckern vorbey. Propter agros fluit; agros fecat, alluit; agros præfluit, fubluit; agros difpefcit; agros pervagatur, prælabitur, interfluit; circumjectos agros rigat; agros dividit, dirimit, diftinguit, oberrat. 7. *Flumen altiſſimas habet ripas*, der Fluß hat ein hohes Gestad. Fluvium præaltæ coërcent ripæ; præruptis undique ripis clauditur, cingitur fluvius; inter præaltas utrinque ripas decurrit. 8. *Flumen inundat*, der Fluß ist hoch angeschwollen. Magnis commotus tempeſtatibus fluvius, ita magnus, & vehemens factus eſt, nullis ut ripis coërceri poſſet; fluvius fuper ripas effufus, fine ullis cœleſtibus aquis in altitudinem infolitam crevit; fluvius agros inundavit cum magna ſtrage tectorum, pecorúmque & hominum pernicie; amnis latè reſtagnavit; amnis continuis auctus imbribus, extra ripas diffluxit. excurrit; alveum exceſſit; ripis fe fuperfudit; fupertufus ripis torrens aggeres fubruit, armenta, tecta, arborum truncos impulit, & fe fuper ruinas evexit, atque extulit. 9. *Flumen tranſire*, über den Fluß setzen. Superare, trajicere, tranſire flumen; in adverfam ripam transmittere; flumen transgredi; milites fluvium traducere. *Uſus*. 1. Flumine fecundô, den Fluß hinunter. Flumine adversô, den Fluß hinauf. Flumen graviſſimas naves perferens. Propter [illegible] [illegible]iditatem, altitudinem fluminis [illegible] penè aquis. Per tortuofi fluminis finus, flexúsque devolvebantur. Urbem à caſtris flumen dirimit, der Fluß fliesset zwischen der Stadt, und dem Lager. Flumen urbem mediam interfluit, fliesset mitten durch die Stadt. 2. *Tranſl*. Flumen ingenii; flumen orationis.

Fluo, is, fluxi, ere. rinnen. *Syn*. Labor, mano, excurro, defluo. *Adv*. Incitatius, liberè, longe, latèque, longius orationem. tardius numerum, æqualiter. *Uſus*. 1. Quæ natura fluunt, atque manant, ùt aqua. 2. *Diffluo, dilabor*, vergehen, zerfliessen. Fluit voluptas corporis. Fluunt omnia, nec diutiùs unô, eôdemque ſtatû perdurant. Mollitia fluere. Quæ delapfa fluxerunt, feveris legibus funt vincienda. 3. *Orior*, herkommen. Inde malum omne fluxit. Hæc ex eodem fonte fluunt. 4. Fracta quædam & fluens oratio. V. *Flumen*.

Fluviatilis, e. vom Fluß. *Uſus*. Beſtiæ aquatiles, ùt fluviatiles teſtudines.

Fluvius, ii, m. ein Fluß. *Syn*. Flumen, amnis, profluens. *Epi*. Atratus, magnus, jucundus. *Uſus*. Fluvius fanguine fluxiſſe dicitur. V. *Flumen*.

Fluxio, onis, f. das Fliessen. *Syn*. Curfus. *Uſus*. Fluxiones aquarum.

Fluxus, a, um. unbeständig. *Syn*. Incertus, inconſtans. *Uſus*. Res noſtræ ut in fecundis fluxæ, ita in adverfis bonæ.

Foculus, i, m. Camin. *Uſus*. Poſitô in roſtris foculô.

Focus, i, m. Heerd. *Syn*. Locus, ubi ignis fovetur. *Epi*. Foci adyti penetrales, patrii, privati, publici. *Uſus*. Pro aris, & focis pugnare. Ejicere aliquem domô nudum, ac focis patriis, Diisque penatibus, fedibus, aris exturbare. V. *Ignis*.

Fodico, as, avi, atum, are. grübeln. *Uſus*. Res fodicantes, quas malas arbitramur.

Fodio, is, fodi, foſſum ere. graben. *Syn*. Effodio, perfodio. *Phraſ*. *Fodere terram*, die Erde umgraben. Humum moliri; humum altè egerere; vertere terram. *Uſus*. Fodit, invenit auri aliquantum. Pungit dolor, imò fodit. Vin' te ſtimulis fodiam? Altiùs fodienti, ſilex ferro impenetrabilis occurrit. V. *Cuniculus*.

Fœcunditas, tis, f. Fruchtbarkeit. *Syn*. Ubertas, fertilitas.)(*ſterilitas*. *Epi*. Calamitofa. *Uſus*. Cœli temperatio, fœcunditas terrarum, agri uberrimi, maximéque fertiles, in quibus multa propter fœcunditatem fingi, gignique poſſunt. O miferam mulieris fœcunditatem! V. *Fertilis*.

Fœcundo, as. avi, atum, are. * fruchtbar machen. *Syn*. Fructiferum facio, fœcunditatem do. *Uſus*. Nilus Ægyptum fœcundat.

Fœderatus, a, um. verbunden. *Syn*. Fœdere, & amicitia conjunctus; armorum focii, fœdere illigati. *Uſus*. Fœderati populi, civitates. V. *Socius*, *Fœdus*.

Fœdiſſimè. häßlich. *Syn*. Turpiſſimè.

Fœdifragus, a, um. Bund-brüchig. *Syn*. Qui fœdus frangit. *Uſus*. Pœni fœdifragi.

Fœ-

Fœditas, tis, f. Unflätbigkeit. *Syn.* Turpitudo macula, *Epi.* Flagitiosa, intolerabilis. *Usus.* Depravatio & fœditas turpificati animi. V. *Turpis*.

Fœdo, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn.* Maculo. *Usus.* Romam fœdavit adventus tuus. Templa omni turpitudine; aliquem nefariò scelere fœdare. V. *Maculo*, *commaculo*.

Fœdus, a, um. garstig, schändlich. *Syn.* Turpis, flagitiosus.)(*Purus*. *Usus.* Luxuria omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. V. *Turpis*.

Fœdus, eris, n. Bündniß. *Syn.* Pactio, fides, amicitia Regum & populorum, lege & religione sancita. *Phras.* 1. *Fœdus cum aliquo facere*, ein Bündnuß machen. Fœdus ferire, icere, percutere, peragere; societate ac fœdere se illigare; aliquem sibi adjungere; fœdus cum aliquo jungere; fœdus sancire, pacisci cum aliquo; fœderibus cum hoste devincire fidem; fœdus agere; fœdus conflare, armorúmque societatem cum altero; fœdus ac societatem inire; armorum societatem data atque accepta fide confirmare; fœdere conjungi. 2. *Ad fœdus accedere*, zum Bündnuß zutretten. Societatem cum aliquo coire; in fœdus transire; in amicitiam & societatem venire; societatem facere; fœdus pangere cum aliquo; accipi in jus æquum; inter socios, amicósque pacto fœderis adscribi. 3. *Fœdus servare*, die Bündnuß halten. Fœdere stare, in fide perstare; ultima pro fide experiri. V. *Fidelis*, *Fidem servo*. 4. *Fœdus frangere*, die Bündnuß brechen. Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere; contra fœdus facere; fidem prodere; conventiones, pactionésque perturbare; pacta ac conventa convellere, rescindere, irrita ac vana facere; pactis, conventis non stare. 5. *Fœdus renovare*, confirmare; publicas fœderum religiones instaurare, die Bündnuß erneuern. V. *Amicitiam renovare*. *Usus.* Adversus fœdus stare. Fœdus scribere, tabulis incidere. V. *Societas*.

Fœmina, æ, f. Weibsbild. *Syn.* Mulier.)(*Mas*. *Epi.* Bona & locuples, sanctissima, optima, præstantissima, primaria, probatissima, & summo loco nata. *Us.* Prudentissima, diligentissima, eximia forma, & summô locô nata fœmina. V. *Mulier*.

Fœmineus, a, um. weiblich. *Usus.* Fœmineus plangor.

Fœnebris, e. * wucherisch. *Syn.* Ad fœnus pertinens.

Fœneratio, onis, f. Wucher. *Syn.* Fœnoris exercitatio, pecuniæ nundinatio. *Usus.* Non hoc beneficium habendum est, sed fœneratio. Fœneratio pecuniæ publicæ.

Fœneratò. * Wucherisch. *Usus.* Pallam fœneratò abstulit.

Fœnerator, oris, m. Wucherer. *Syn.* Qui fœnus exercet. *Usus.* Fœneratorum quæstus odia hominum incurrit.

Fœneror, aris, atus sum, ari. wucheren. *Syn.* Fœnori do, fœnori loco. *Usus.* Non fœneramur beneficium. Pecuniam centesimis fœnerari.

Fœneus, a, um. * aus Heu gemacht. *Usus.* Fœnea hominum simulacra.

Fœnum, i, n. Heu. *Usus.* Fœnum secare, demetere: furcillis versare, colligere, construere, in striam coarctare, in manipulos colligere, in metas exstruere, sub tectum congerere, in tabulata componere.

Fœnus, oris, n. Wucher. *Syn.* Usura. *Epi.* Grave, grande, iniquissimum, perpetuum, renovatum, tolerabile. *Usus.* Fœnori dare, locare argentum, auf Wucher anlegen. Pecuniam gravissimô fœnore sumere; fœnori accipere, Geld auf Interesse nehmen. Fœnore iniquissimô trucidare cives, grossen Wucher treiben. V. *Usura*.

Fœteo, es, ui, ére. stincken. *Syn.* Malè oleo. *Usus.* Anima illi fœtet, er stincket aus dem Maul. V. *Fœtor*.

Fœtidus, a, um. stinckend. *Usus.* Os fœtidum.

Fœtor, oris, m. Gestanck. *Syn.* Putidus & malus odor. *Phras.* *Fœtet ex ore*, *vulg.* er stincket aus dem Maul. Anima illi fœtet; fœtente est spiritû; ne quidem animam conservare puram potuit; ore fœtidô teterrimam nobis pestem inhalat; homo contaminatô spiritû, qui omnes abs se odoris gravitate ac fœditate depellat; qui aliorum naribus maximam exhibeat molestiam; animâ fœtidâ senex. *Usus.* Jacebat in suo fœtore, & fimo.

Fœtus, a, um. trächtig. *Syn.* Gravidus. *Usus.* Terra fœta frugibus.

Fœtus, ûs, m. Frucht, Leibes-Frucht. *Syn.* Partus, proles, soboles, fructus. *Epi.* Majores, multiplices, uberiores & grandiores. *Usus.* Fœtum procreare, fundere, edere, erzeugen, gebähren. Nullâ ætate Poëtarum uberior fœtus est. Edit meliores fœtus ager aratus, innovatus.

Fœtura, æ, f. das Tragen des Viehes. *Usus.* Libertas lactis, & fœturæ.

Folium, ii. n. ein Blatt. *Epi.* Aridum. *Phras. Folia decidunt,* die Blätter fallen ab. Folia defluunt; arbor folia dimittit; foliis exuuntur, nutantur arbores. *Usus.* In arboribus truncus, rami, folia.

Folliculus, i, m. ein ledernes Säcklein. *Saccus, quô parricidarum caput involvebatur. Epi.* Lupinus. *Usus.* Os folliculô obvolutum.

Follis, is. m. Blasbalg. Instrumentum ad ignem excitandum. *Usus.* Id sine follibus, & incudibus effici non potest. Admotis follibus, flatû ignem accendere.

Fomentum, i, n. warmer Uberschlag. *Syn.* Delinitio. *Usus.* Hæc sunt solatia, hæc fomenta humanorum malorum. Fortitudinis fomentô mitigatur dolor. V. *Remedium.*

Fons, tis, m. *Epi.* Dulcis atque plenissimus piscium, perennis, sanctus augustusque, fontes recentes, reconditi. Brunn. *Usus.* 1. Fons ex summo montis excurrit, & magnô aquarum strepitû cadit, entspringen. Lucum fons perenni rigabat aqua, befeuchten. Fontis venas intercidere; venas avertere, abgraben. Fontem exhaurire, erschöpffen. Fons aquæ dulcis. Fontium gelidæ perennitates. Summa loci salubritas & copia, pluribus circumjectis fontibus perennium aquarum. 2. *Principium, Origo, Caput.* Ursprung, Haupt-Ursach. E fontibus potiùs hauriant, quàm rivulos doctrinæ consectentur. Philosophiæ fontes aperire. Consiliorum, calamitatum omnium fontes.

Foramen, inis, n. Loch. *Phras. Foramen in muro facere,* ein Loch in die Mauer machen. Parietem perfodere, perforare, perrumpere; murum terebrare, transverberare, pertundere. *Usus.* Foramina illa, quæ patent ad animum à corpore. *Sensum.*

Foràs. hinaus. *Syn.* Extra. *Usus.* Foràs projicere, extrudere. Scripta foràs dare. Accessio ædium foràs projecta, foràs eminens.

Forensis, e. gerichtlich. *Syn.* Judicialis, publicus. *Usus.* Oratio judicialis, forensis, concertatoria. Negotia forensia, & extranea.

Fores, ium, f. eine Thür. *Syn.* Janus, ostium, aditus. *Usus.* 1. Fores aperire, claudere, effringere, pulsare. 2. *Ingressum, initium.* Eingang, Anfang. Amicitiæ, & familiaritatis fores alicui aperire, patefacere.

Fori, orum, m. Gang im Schiff. *Syn.* Tabulata navium à puppi ad proram per mediam navium. *Usus.* Alii malum scandunt, alii per foros currunt.

Foris. draussen. *Syn.* Extrà, extrinsecus, in luce atque oculis civium.)(*Domi, intùs. Usus.* Consilium domi, arma foris. Foris delatæ merces.

Forma æ, f. äusserliche Gestalt. *Syn.* Figura, species. *Epi.* Certa, magna, maximè sibi cognata, duplex, egregia, eximia, formosior, generosa, magnifica, globosa, humana, ignea, impolita, rudis, insita in mentibus nostris, muliebris, mutabilis, nova, perfecta, rotunda, similis, tota, virilis, ultima, una & consentiens Philosophiæ. *Phras.* 1. *Formâ est non admodum venustâ*, er ist nicht gar schön von Gestalt. Figurâ & lineamentis non est admodùm pulchris; habitû, formâque corporis non optimâ; corporis & lineamentorum conformatio, membrorum compositio in eo non est venustissima; aspectû ac specie paulùm horridiore est; multum abest àb elegantia, formæque dignitate: nihil in illo est ad aspectum venusti ac præclari; honestâ magis, quàm liberali, atque egregiâ formâ est; nulla in eo oris dignitas ac ne honestas quidem. V. *Deformis.* 2. *Formâ est plenâ dignitatis ac majestatis*, er ist von einer ansehnlichen Gestalt. Habitus, formâque viri, aliquantulum amplior, augustiórque humanâ. Habitudo corporis ea est, quæ facilè indicaret, quantus animus lateret; mira in eo oris dignitas, ac forma planè regia. Vir est specie ac pulchritudine insignis; eximia homini corporis species est. V. *Pulcher. Usus.* 1. Omnium animantium formam vincit figura hominum. Imago, forma, nota, simulacrum. Liberali formâ adolescens. 2. *Character, notio,* Beschaffenheit. Exprimere formam Reipublicæ horum temporum. Forma ædificii. Forma & figura dicendi; officii, honesti forma.

Formica, æ, f. eine Ameis. *Us.* In formica non modô sensus, sed etiam mens, ratio, memoria videri possit.

Formido, inis, f. Furcht. *Syn.* Timor, pavor. *Epi.* Horribilis, subita, improvisa, summa, tanta. *Usus.* Minas jactare, formidines, fugas, terrores. Formidinem injicere, imponere. V. *Metus.*

For-

Formido, as, avi, atum, are. fürchten. *Syn.* Metuo, paveo. *Usus.* Formidare omnia. Unus ausus est, quod omnium fugisset, formidassetque audacia. V. *Timeo.*

Formidolosè. furchtsam. *Syn.* Timidè. V. *Timidè.*

Formidolosus, a, um. erschrecklich. *Syn.* Horribilis. *Usus.* Dubium, & formidolosissimum bellum. V. *Terribilis.*

Formo, as, avi, atum, are. gestalten. *Syn.* Figuro, fingo, effingo.)(*deformo.* *Adv.* Decorè. *Usus.* Formare orationem, eámque variare, ac distinguere. Nos verba, & ceram fingimus, & formamus. Ut temperatus est aër, ita pueri animantur, & formantur. Juventutem præceptis; consuetudinem, mores formare, conformare. Se ad alterius mores fingere, formare. V. *Fingo.*

Formositas, atis, f. Schönheit. *Syn.* Pulchritudo, forma. *Usus.* Decorum positum est in tribus rebus, formositate, ordine, ornatû ad actionem apto. V. *Pulchritudo, Forma.*

Formosus, a, um. schön, hübsch. *Syn.* Pulcher, qui eximiâ facie est, ad aspectum venustus.)(*deformis.* *Usus.* Formosissimæ virgines. V. *Pulcher.*

Formula, æ, f. Vorschrifft. *Syn.* Præscriptum, norma. *Epi.* Augustissima, antiquissima, certa, plena, consentanea rationi. *Usus.* 1. Testamentorum, sponsionum, postulationum, judiciorum, Jurisconsultorum formulæ. 2. *Norma, regula,* Weis, Regul. Formula quædam constituenda, quam sequentes, àb officio nunquam aberremus. Erit hæc formula Stoicorum disciplinæ maximè consentanea.

Fornax, acis, f. ein Ofen. *Usus.* Ardentes fornaces.

Fornicatus, a, um. gewölbt. *Syn.* Qui fornicem habet. *Usus.* Paries fornicatus. *Fornicor, Fornicatio, vulg. sunt,* Unzucht treiben. V. *Scortor.*

Fornix, icis, m. Schwibbogen. *Syn.* Testudo, camera, arcus. *Usus.* Fornix vitium fecit, das Gewölbe hat Schaden gelitten.

Fors, f. Glück. *Syn.* Fortuna. *Usus.* Fors domina campi. Ut fors tulerit, wie es sich schicken wird.

Forsitan. vielleicht. *Syn.* Fortassis, fortasse. *Usus.* Forsitan quæratis, quid sit?

Fortasse. vielleicht. *Syn.* Forsitan. *Usus.* Puer fortasse fatuus.

Fortassis. vielleicht. *Syn.* Fortasse.

Fortè. ungefehr. *Syn.* Casû, fortunâ; fortasse, forsan. *Usus.* Fortè evenit, ut Puteolos venirem. V. *Casus.*

Fortifico, as, avi, atum, are. starck machen. *Usus.* Animum fortificare.

Fortis, e. starck, mächtig. *Syn.* Magnanimus, acer, strenuus, constans, potens, robustus, valens, invictus, animosus, multum roboris habens, in quo multum est roboris, & virtutis, maximi animi, qui omnia in se esse posita ducit, & humanos casus virtute inferiores putat.)(*Ignavus.* *Adv.* Egregiè, maximè, sanè, verè. *Phras.* 1. *Est vir fortis,* er ist ein starckmüthiger Mann. Vir est singulari animi magnitudine, qui humana omnia premat; casus contemnat humanos; omnia, quæ in hominem cadere possunt, subter se habeat, & despiciat. Est celsus, & erectus, quique ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducat; est stabili, firmô & magnô animô; animô præditus firmô, ac constanti. Vir altus, & excellens, verè fortis, infra se omnia humana ducens; robustô animô, & invictâ constantiâ; cui suppetunt animi ad invidiam sustinendam; quem nullus terror unquam dejiciat; cui magnitudo animi, ne fortunâ quidem infracta; cui tantum roboris animô; tanta animi præsentia, nihil ut eum frangere, debilitare nihil posset. 2. *Fortis animô, viribúsque,* er war zugleich starck und großmüthig. Ingens animi, viriúmque; prævalidus pari viribus animô; viribus ingens, bellatórque primus; vigebat animô, corporéque, vix ut robur ejus, virésque sustinére vis ulla posset. V. *Animus, Robustus, Expositus.* *Usus.* Viri fortes, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit. Vir fortis, acris animi, magnique. Animi impetû fortissimô. V. *Fortitudo, assuesco malis.*

Fortiter. männlich. *Syn.* Animosè, viriliter, constanter, nervosè, acriter, strenuè, magnô animô, fortíque; magnô, præsentíque animô. *Phras.* *Fortiter tulit injuriam,* er hat die Unbild großmüthig übertragen. In atroci calumnia virtus ejus nihil contremuit; magnô, elatóque animo; nullo trepidationis signo; animo strenuo ac impavido casum acerbissimum excepit. V. *Animus.*

Fortitudo, inis, f. Stärcke. *Syn.* Magnitudo animi, & robur; animi excelsi, atque invicti magnitudo; animi excellentia; elatio, magnitudóque animi, animi excellentis præstantia; animi præsentia, robur, vis, excelsitas, & magnitudo; acer animus & præsens, magnâ vi & incredibili animus.)(*Ignavia, inertia, timiditas.* *Epi.* Custos dignitatis, incredibilis, jucunda auditu,

tu, præsens, princeps, propria viri, rabiosa, robusta & stabilis. *Phras.* *Ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, animi fortitudine me defendo*, ich bin starckmüthig in allen widrigen Begebenheiten. Ad humana omnia, quibus vita humana subjecta est, fortis sum; contra fortunam firmus, paratus, armatus, validus, firmissimis animi præsidiis munitus sum; minimùm laboro de humanis casibus; súsque, déque res humanas facio; contemno, negligo, despicio, aspernor; humanis casibus animi præstantiâ, virtute, fortitudine resisto. Fortunæ conatibus obviam eo, occurro; objicio me, oppono me fortiter atque acriter. Sperno fortunam fretus conscientiâ. Adversa, infesta, infensa, iniqua mihi est fortuna, valet tamen; seipsô nititur; sua in seipsô præsidia ponit; à se ipsô præsidium omne petit animus meus adversùs fortunæ vim, impetum, conatus, injuriam, tela omnia. Mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat, auget viribus, validiorem reddit; mihi animos, virtutem, vires, fortitudinem, firmitatem addit. Acerbè me exagitat fortuna, tamen minimùm res me humanæ movent, afficiunt, perturbant. *Usus.* Fortitudo est considerata periculorum susceptio, laborum perpessio, dolorum, laborumque contemptio. Fortitudinis proprium est, nihil extimescere; omnia humana despicere: nihil, quod homini accidere potest, intolerandum putare. Fortitudo præcipuè in mortis, ac doloris contemptione spectatur? Fortitudo est scientia perferendarum rerum; *vel* affectio animi in patiendo, humanæ legi parens sine timore. Ejus comites, magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia. Venientibus malis obstat. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, rerum humilium contemptio, laboris cum utilitatis ratione perpessio.

Fortuitò. ohngefehr. *Syn.* Fortuitù, casû, temerè, forte.)(*Consultò.* *Usus.* Casû & fortuitò factum est. Repentinâ aliquâ voluntate, & fortuitô incidere in aliquid agendum. V. *Casus.*

Fortuitû. ohngefehr. *Syn.* Fortuitò. *Usus.* Id tibi non excidit fortuitù, sed scriptum, meditatum, cogitatum attulisti. Temerè ac fortuitù, inconsideratè, negligenter aliquid facere. Casû & fortuitù navis in portum delata est.

Fortuitus, a, um. unversehen. *Syn.* In fortuna positus, non provisus. *Usus.* Fortuita bona. Fortuita atomorum concursio; fortuita & subita oratio.

Fortuna, æ, f. Glück, Fall. *Syn.* Sors, Fors, Casus, Temeritas, Eventus, Hora, Conditio.)(*Consilium*, *ratio.* *Epi.* Adversa, aversa, afflicta, perdita, aliena, amplissima, anceps, cœca, communis, dispar, dissimilis, diuturna, domina rerum humanarum, dubia, dura, crudelis, egregia, excellens, exigua, eximia, externa, extrema, falsa & volucris, fatalis, florentissima, fluxa, fortunatior, fragilis, gravis acerbáque, inclinata, & propè jacens, incolumis, incredibilis, interior, infesta, infima, insana, integra, levis, magna, mala, moralis, multa, optabilis, optima, particeps, perdita, popularis, præcipua, præstans, florensque, pristina, propitia, prospera, æquabilis, perpetuaque, singularis, spoliata, stabilis, summa, tanta, tota, tranquillaque, turpis, vaga, volubilísque, vetus, volucris. *Phras.* 1. *Fortunam suam sibi quisque ipse parat*, sein Glück verschafft ihm ein jeder selbst. Fortunæ quisque suæ faber est; mores cuique sui fortunam fingunt, conciliant; fortunam sibi quisque facit; sibi quisque, non fortunæ, incrementa sua debet. 2. *Quæcunque fortuna fuerit*, *tentabo rem*, ich werde es wagen, wie es immer ausschlage. Fortunæ periculum faciam; fortunam tentabo; fortunæ me committam; sorti rem committam; in aleam quamvis dubiam ibo; rem in casum eventus, quamvis ancipitis, committam; fortunam, quæcunque oblata mihi fuerit, amplectar; quemcunque cursum fortuna dederit; utcunque res cadet; quidcunque fors obtulerit; quemcunque fors casum tulerit; quòcunque fortuna rem dederit; quiscunque casus negotium gubernârit. 3. *In hoc bello partes sequar*, *quibus fortuna faverit*, in diesem Krieg werde ich mich zu denen schlagen, so besseres Glück haben werden. Ad fortunam inclinabo; fortunæ mea consilia applicabo. Quò fortuna rem dederit, inclinârit; quibus partibus se fors dederit, quibus affulserit fortuna; quibus aspirârit; cum quibus ratio ac fortuna steterit, ad eas me aggregabo. 4. *Fortuna in bello multa potest*, das Glück vermag viel zu Kriegs-Zeiten. Fortuna rerum quidem humanarum, sed maximè campi domina. Magna est vis fortunæ in utramque partem, seu ad res secundas, seu adversas. Bellicis in rebus sæpè fortuna plus, quàm ratio potest. 5. *Fortunâ modò prosperâ, modo adversâ utimur*, wir haben bald Glück, bald Unglück.

Unglück. Ferè conjunctio est secundæ, dubiæque fortunæ. Ab excitata fortuna, ad inclinatam ferè desciscimus; jam florentissimâ utimur, jam duriore conflictamur. Varietate fortunæ jactamur, prosperis nunc rebus, nunc ambiguis. 6. *Fortunâ prosperâ moderatè utitur*, er gebraucht sich seines Glücks sehr mäßig; er übernimmt sich nicht in seinem Glück. In rebus secundis, & ad voluntatem fluentibus minimè elatus est; in secundissimis rebus; etiam res maximas fortunâ suffragante consecutus, minimè insolescit; modum etiam secundis rebus novit imponere, nec nimis credere serenitati præsentis fortunæ. Prudens homo, & meritò felix, qui cùm præstò habeat ubique fortunam, eandem tamen veretur, quâ aspirante res maximas gessit. Quanquam omnia illi à fortuna data, tributa sint, nunquam tamen superbum se præbet in tanta fortunâ; fortunam etiam secundam pulcherrimè ferre novit; ejus animum non magis prospera effert fortuna, quàm adversa dejicit. Virtute fortunam adæquat, nec secundâ insolens, nec adversâ dejectus. 7. *Fortunâ utor adversâ* ich habe kein Glück. Fortuna mihi undique adversatur; nihil usquam secundi est; tempestates, procellæque aliæ ex aliis mihi subeundæ sunt. Fortunæ fulminibus unus petor; undique me infestat, oppugnat, exagitat, vexat, premit; consilia mea evertit, discutit, profligat adversa fortuna. Pertinax me fortuna urgére; se mihi objicere non desinit. Inimicam ubique experior fortunam; malè mihi cum fortuna convenit; percussus fortunæ vi jaceo; jacent res meæ, ac fortunæ; alius ex alio casus rerum mearum tranquillitatem perturbat; fortunâ utor infestâ, infensâ, iniquâ, durâ, acerbâ, asperâ, difficili; novis semper fortunæ telis, ac ictibus expositus, subjectus sum; alius ex alio casus me affligit, pessumdat; novum identidem vulnus à fortuna accipio; fortunâ afflictâ opprimor; in novas semper difficultates, calamitates incurro; novis calamitatibus involvor, implicor; in maximas me difficultates fortuna conjicit; sempiterna nox fortunis meis offunditur; omnium, qui vivunt usquam gentium sum miserrimus; quis me homo est miserior; Omnes felicitates mihi adversantur; ærumnas omnes omnium supero ærumnis meis. V. *Miser.* 8. *Vita humana multis est exposita fortunæ injuriis*, das menschliche Leben ist vielen Unglücks-Fällen unterworffen. Innumeris fortunæ telis patet hominum vita; innumera fortunæ tela impendent, imminent vitæ nostræ; casus plurimi, eventus rerum varii singulis propè horis extimescendi. Quisquis vitam ingreditur, quisquis in hanc lucem prodit, quisquis spiritum è cœlo ducit, quisquis hujus lucis usurâ fruitur, eum casus innumerabiles manent; ei, & quæ velit, & quæ nolit, expectanda multa sunt; ejus animus ex vario rerum eventu perpetuò fluctuet, necesse est. Omnium rerum humanarum vicissitudo est, nulla nobis non timenda, non excitanda. Dum in terris sumus, degimus, ætatem exigimus; dum inter vivos agimus, est vicissitudo, est fortunæ inclementia, est fortunæ vis in utramque partem. Quàm vaga, volubilisque fortuna, tam varia, commutabilisque vitæ nostræ ratio est; in casu atque fortunâ bona corporis, & quæ extra corpus sita sunt & collocata. 9. *Fortuna est inconstans*, das Glück ist veränderlich. Varietas est propria fortunæ; volubilis ejus rota versatur semper; varii sunt, incertique casus; usque variat fortuna; momentô temporis vertitur; lubrica est, & versatilis, nec invita teneri potest. Crebra fortunæ est varietas; jactamur invicem per ludibria fortunæ; nihil tam contrarium constantiæ, quam fortuna; fortuna amica varietati constantiam respuit; fortuna ab inconstantia sejungi non potest; vaga est, volubilisque fortuna; nunquam eôdem diu vestigiô stat fortuna. 10. *Fortuna se vertit*, das Glück wendet sich. Fortuna retrò volvitur; hic casus vertenti nos præbet fortunæ; fortuna se inclinat; consiliis obstat & adversatur; à fortuna derelicti sumus; fortuna vertitur; variat nunc, dilabitur fortuna; fortuna nos destituit. *Usus.* 1. Fortuna prospera, æquabilis, perpetuáque, beständiges Glück. Fortuna inclinata, & prope jacens, schlechtes Glück. Fortuna adversa, aversa, afflicta, perdita, acerba, Unglück. Fortuna varia, commutabilis, vaga, volubilis, fluxa, anceps, dubia, ein unbeständiges, zweiffelhafftes Glück. Fortuna utraque, Glück und Unglück. Fortunam belli tentare, periclitari, das Glück wagen. Ferre, subire pulcherrimè secundam & adversam fortunam, sich in Glück und Unglück schicken. Fortunæ obsequi, cedere, dem Glücke weichen, nachgeben. Omnis spes, ratio & cogitatio illi ex fortuna pendet, er verlässet sich einig und allein auf das Glück. Fortunæ consilia sua applicare, sich nach dem Glück richten. Cum virtute fortunam adæquare, nicht weniger glück- als tugendhafft seyn. 2. *Conditio*, Stand, Beschaffenheit. Homines

mines infimâ fortunâ, schlechte gemeine Leute. Num versor tecum in eâdem fortuna? V. *Felix*, *felicitas*. *Calamitas*, *Miser*, *Miseria*.

Fortunæ, arum, f. Reichthum. *Syn*. Bona, copiæ, opes, divitiæ; dona fortunæ; res, quas fortuna tribuit; bona, quæ alicui à fortuna data sunt, res familiaris. *Phras*. *Fortunis aliquem privare*, seiner Güter einen berauben. Fortunas alicujus prodere; in fortunas invadere; fortunis aliquem exuere, orbare, spoliare, evertere; deturbare aliquem de fortunis. *Usus*. Aliquem fortunis augére, cumulare, bereichern. Alicujus fortunis imminére, nach eines seinen Reichthümern trachten. Fortunas dissipare, verschwenden. Fortunas amittere, verliehren. Fortunas cum morte dimittere, verlassen müssen. Fortunas suas ac dignitatem obtinére. Fortunis frui. Per fortunas! *formula obtestantis*. V. *Divitiæ*, *Opes*, *Bona*.

Fortunatè. glücklich. *Syn*. Feliciter. *Usus*. Fortunatè, beatéque vivere. V. *Feliciter*.

Fortunatus, a, um. beglückt. *Syn*. Felix, cui venti valdè secundi; cui fortuna ubique præstò est; incredibili fortunâ cumulatus; cui ad felicitatem nihil deest; cui rectè res omnes sub manus succedunt.)(*infelix*, *miser*. *Adv*. Verè. *Usus*. Nobilis, fortunatus homo. V. *Felix*.

Fortuno, as, avi, atum, are. segnen. *Syn*. Servo, augeo. *Phras*. *DEUS te fortunet*, GOtt gebe dir Glück und Seegen. Tu quod agis, id velim DEus approbet; DEus inceptis tuis successus det prosperos; DEus tibi optata ferat omnia; DEus faxit, ut felicia faustáque sint, quæ suscipis; faveat, aspirétque consilio tuo; felix adsit inceptis tuis; benè vertat DEus, quod agis; DEus votis tuis, optatísque cumulatè respondeat; faveant Superi tuis conatibus; fortunet DEus, quod tibi in manibus est; Divi te omnes adjuvent, ut bonis avibus cœpta res melioribus exeat; ut quod Superis fortunantibus instituisti id propitiô Numine absolvas; ut, quod aggressus, quod auspicatus es, id succedat optimè, id faustè ac feliciter eveniat, cadat; prosperum eventum sortiatur; ad felicem exitum perducatur; DEum tibi hæc consilia fortunare cupio. V. *Precandi formulæ*. *Usus*. Tibi patrimonium Dii fortunent! Honorem tibi DEos fortunare volo.

Forum, i, n. Marckt. *Epi*. Celeberrimum, commune, iniquum, maximum, medium, molestum, mutum, plenum, refertum militibus, totum, transversum, non modo vacuum à bonis, sed etiam à liberis inane. *Usus*. 1. Forum boarium, olitorium, piscarium. 2. *Judicia publica*, öffentliche Gerichte. Forum egit in provincia. Postquam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenum dignitatis. Forum colere. Forum refrixit.

Fossa, æ, f. Grube, Graben. *Epi*. Abundans gurgitibus, lata. *Phras*. 1. *Fossam facere*, einen Graben machen. Fossam deprimere; fossam obducere, ducere. 2. *Fossâ munire oppidum*, mit einem Graben umfangen. Oppidum fossâ ac valló circumdare, munire, circummunire, sepire. *Usus*. Fossæ pluribus locis objectæ iter abruperant. Rheni fossa gurgitibus abundans.

Fossio, onis, f. das Graben. *Epi*. Recens. *Usus*. Agri fossiones, & repastinationes. Terra recenti fossione fumans.

Fossor, oris, m. * Graber. *Syn*. Qui fodit.

Fovea, æ, f. eine Grube. *Syn*. Fossa, scrobs. *Usus*. In foveam incidit.

Foveo, es, vi, fotum, ére. warm halten. *Syn*. Tego, alo, tueor, retineo. *Usus*. Inimicum meum ita fovebant, ita in manibus habebant, ita osculabantur. Fove amorem, & auge, quô in me ferebaris. Semper te fovebo, & quibuscunque rebus potero, augebo. Omnibus me rebus semper fovit, & ornavit. Hoc enimverò est alere vitium, & fovére. V. *Alo*, *Tueor*, *faveo*.

Fractus, a, um. zerbrochen. *Syn*. Infractus, debilitatus, afflictus. *Usus*. Qui me animô nimis fractô esse, atque afflictô loquebantur.

Fragilis, e. gebrechlich. *Syn*. Caducus.)(*firmus*, *stabilis*. *Usus*. Corpus fragile, caducum, animus sempiternus. Quis stabile futurum, & firmum confidat, quod fragile & caducum sit? V. *Infirmus*, *humanus*, *debilis*.

Fragilitas, tis, f. Gebrechlichkeit. *Usus*. Fragilitatem naturæ communis, & imbecillitatem, & casus humanos, & incertos eventus valetudinis pertimesco.

Fragmentum, i, n. ein abgebrochenes Stück. *Syn*. Rei fractæ pars, frustum. *Usus*. Fragmenta lapidum, lignorum.

Fragor, oris, m. das Krachen, Knall. *Syn*. Rei fractæ sonitus, strepitus.

Fra-

Fragio, as, avi, atum, are. * ſtarck rie- chen *Syn.* Odorem reddo, odorem efflo.

Frango, is, fregi fractum, ere. zerbrechen. *R. à* Φράγνυμι. *Syn.* Infringo, confringo, perrumpo, comminuo, infirmo, contundo. *Adv.* facilè, vehementius. *Phraſ.* *Frangere munimenta oppidi*, alles, was zu Befeſtigung des Orts dienlich ware, zerbrechen und zernichten. Convellere, laxare, comminuere muros; compages operum interſcindere; mœnia lacerare, pinnas detergere; repagula, valvas demoliri, valla quaſſare, vellere; clauſtra infringere; decutere portas, exſcindere. *Uſus.* 1. Fores frangere. Remos frangere & detergere. 2. *Cohibeo*, *coerceo*, innenhalten, zähmen. Animos alicujus, ſpiritus, impetum, audaciam, furorem, cupiditates, libidines frangere & contundere. Pertinaciam frangere & expugnare. 3. *Debilito, infirmo*, ſchwächen. Metû, dolore, morbo, animo frangi; malorum diuturnitate frangi, & dolori ſuccumbere. 4. *Violo*, brechen, nicht halten. Eidem, fœdus frangere. 5. *Remitto*, nachlaſſen. Frangit ſe calor. V. *Deſtruo.*

Frater, tris, m. Bruder. *Syn.* Germanus. *Epi.* amantiſſimus, chariſſimus, impius, levis, major, minimus, miſer, optatiſſimus, optimus, ornatiſſimus, præditus pari pietate & induſtriâ, ſuaviſſimus, fratres amantiſſimi, & conjunctiſſimi. *Uſus.* Volo, mi frater, fraterculo tuo credas. Concordiſſimi fratres.

Fraterculus, i. m. Brüderlein. *Syn.* Frater.

Fraternè. brüderlich. *Syn.* Germanè. *Uſus.* Epiſtolæ non fraterne ſcriptæ. Fraterne debes ignoſcere.

Fraternus, a, um. brüderlich. *Uſus.* Fraterna neceſſitudo. Fraternum amorem demonſtrare in aliquem.

Fratricida, æ. m. Bruder-Mörder. *Uſus.* Parricida, fratricida.

Fraudatio, onis, f. Betrug, Untreu.)(*Fides.* *Uſus.* Inter bonos benè agier oportet, & ſine fraudatione.

Fraudator, oris, m. Betrüger. *Syn.* Inficiator. *Uſus.* Fraudator creditorum.

Fraudo, as, avi, atum, are, betrügen. *Syn.* Fraudem facio, fallo, deſtituo, ludifico. *Adv.* improbiſſimè, palam. *Uſus.* Fraudare creditores. Qui ſocium pecunia fraudaverit. V. *Decipio.*

Fraudulentus, a, um. voll Betrugs. *Syn.* Fallax, doloſus, mendax, malitioſus. *Phraſ.* *Fraudulentus homo eſt*, er ſtecket voller Betrug. Ad fraudem acutus; fallaciis totus conſtat; fallaciis totus, ac fraudibus conſutus eſt. V. *Aſtutus, fallax, fallo.*

Fraus, dis, f. Betrug, Liſt. *Syn.* Dolus, malitia, fallacia, machina, inſidiæ, error, præſtigiæ, circumſcriptio. *Epi.* capitalis, familiaris, impia, minima, præſens, ſcelerata & nefaria, ſumma, valentior. *Phraſ.* 1. *In fraudem homines impellere*, betrügen, unter das Licht führen. In fraudem deducere, agere, conjicere; fucum, fallaciam facere; ludificare homines; tenebras iis offundere; dolis eos circumvenire, circumducere. V. *Decipio, fallo.* 2. *In fraudem inductus eſt*, er iſt betrogen worden. In fraudem delatus, delapſus eſt; in fraudem incidit; fraude irretitus, captus, circumventus eſt. V. *Fallo.* *Uſus.* 1. Filio pietas erga Patrem fraudi eſſe non debet. Hoc mihi ne fraudi ſit, aut noxæ, zum Nachtheil ſeyn 2. *Fraudem admitto*, einen Betrug begehen. Fraudem ſuſcipere, concipere, facere. Fraudem capitalem auſus. Fraudem creare alicui. V *Decipio.*

Fremebundus, a, um. zornig. *Syn.* Furens, indignatione plenus.

Fremitus, ûs, m. Getös. *Syn.* Strepitus horribilis. *Uſus.* Fremitus armorum.

Fremo, is, ui, itum, ere. brummen, murren. *Syn.* Perſtrepo. *Uſus* Fremuit ereptum ſibi conſulatum. Fremunt gaudio erecti. Frem ant omnes, dicam, quod ſentio. V. *Rabies.*

Frendeo, es, ui. ére. mit den Zähnen kirren. *Syn.* Fremo, ſævio. *Uſus.* Leo frendens.

Freno, as, avi, atum, are. zäumen. *Syn.* Reprimo, domo, cohibeo. *Uſus.* Furores alicujus frenare; voluptates frenare. V. *Cohibeo, coerceo, comprimo, domo.*

Frenum, i, n. Zaum. *Syn.* Inſtrumentum, quo equum moderamur. *Epi.* novum. *Uſus.* Alteri calcaria adhibenda, alteri freni; frenos furenti injicere. Frenum recipere, mordere, ſich in Dienſtbarkeit einlaſſen. Frena ubi equus receperit.

Frequens, tis, g. o. emſig, viel. *Syn.* Multus,)(*infrequens*, *rarus.* *Uſus.* 1. Frequentes fuimus ad ducentos. 2. *Numeroſus*, zahlreich. Frequens regio, municipium. Frequens ſenatus. Frequentiſſimum theatrum. 3. *Creber*, & *crebo*. offt. Frequens in ſenatum venio. V *Copia ſæpè.*

Frequentatio, onis, f. Häuffung. *Syn.* Crebritas, multitudo, coacervatio. *Epi.* denſa & continens, univerſa. *Uſus.* Denſa, & continens verborum frequentatio.

Frequenter. offt, ſtetig. *Syn.* Frequens, crebro. *Uſus.* Frequenter & aſſiduo. V. *Sæpe.*

Frequentia, æ, f. Meng. *Syn.* Crebritas, multitudo.)(*Paucitas, solitudo.* *Epi.* gravis & plena rerum, incredibilis, magna, similis, solida, tanta, usitata. *Usus.* Maximâ frequentia domum deducebar. Summa hominum, assidua amicorum frequentia me celebrat & ornat. V. *Celebritas, Multi.*

Frequento, as, avi, atum, are. offt besuchen. *Syn.* Celebro, sæpè adeo.)(*desero.* *Adv.* acervatim, summè. *Phras.* 1 *Maritima loca libenter frequento* ich halte mich gerne auf nahe an der See. Utor frequenter, nec sine voluptate maritimâ regione; maritimæ regionis aspectû libenter ac frequenter pascor; frequens ad maritimas regiones venio, accedo, quòd eorum locorum aspectus mirificè me capiat, teneat, oblectet; frequenter & jucundè versor in locis maritimis; ût nihil jucundius est oculis meis maritimæ regionis aspectû, ita nusquam frequentior sum, quâm in locis maritimis. Frequens sum in ora maritima quòd ex ejus aspectu miram hauriam voluptatem. V. *Adeo.* 2. *Jam in tertium annum frequentat scholam,* er gehet schon in das dritte Jahr in die Schul. Jam in tertium annum magistro operam dat; in scholam itat; scholam terit; ea in schola versatur; in ludum commeat; scholam obit; magistrum audit. *Usus.* Maritima loca cum voluptate frequento, offt besuchen. Vocem aliquam frequentare, wiederhohlen, im Mund führen, *in ore habere.* Regionem aliquam coloniis, populis frequentare, bevölckern.

Fretum, i, n. Meer-Enge. *Syn.* Locus angustus in mari, maris æstus. *Epi.* horrisonum, medium. *Usus.* Fretô ad Messanam transit. Quid de fretis, aut maritimis æstibus plura dicam.

Fretus, a, um. sich verlassend. *Syn.* Confisus, nixus, fultus. *Usus.* Partim innocentiâ fretus, partim gratiâ potentûm nixus, partim amicitiis fultus.

Frico, as, cui, ctum, are. kratzen. *Usus* Dentes fricare.

Frigeo, es, frixi, ére. Frost leiden. *Syn* Algeo, conglacio.)(*Caleo.* *Adv.* planè, valdè. *Usus.* *Transl.* Sine Baccho & Cerere Venus friget. Studia populi, judicia frigent. V. *Frigus.*

Frigesco, is, ere. * kalt werden. *Usus.* Nos hic frigore frigescimus.

Frigidus, a, um. kalt. *Syn.* Gelidus, algidus. *Usus.* Acumen frigidum; jejuna & frigida calumnia; lentus in dicendo ac propè frigidus Orator. V. *Languidus.*

Frigus, oris, n. Frost, Kälte. *R.* à ῥῖγος, *vel* Φρίκη, *rigor.* *Syn.* Vis frigorum.)(*Calor.* *Epi.* gelidum, intolerabile, maximum, tantum, tremulum. *Phras.* *Ingens est regionis ejus frigus,* dieses ist ein sehr kaltes Land. Regio est propinquitate Alpium prægelida; infames frigoribus Alpes; incolarum corpora rigentia gelu torpent; torpentibus frigore nervis vix artus possunt flectere. Nunquam non humus illic gelu riget. Frigoris vis imbres concretô gelû adstringit; acrior ubique vis frigoris afflat è montibus; acrior ibi vis est frigoris; magnitudo frigorum tanta, ut corpora incolarum, quamvis patientia algoris, obrigescant; artus sæpè vi frigoris amburantur. *Usus.* Frigus impendebat intolerabile. Vix in tectis ipsis frigus declinatur. Frigore obriguimus. Vis frigoris depellitur, pellitur. Frigus se remittit.

Frivolus, a, um. unnütz. *Syn.* Nugatorius. *Usus.* Frivolus sermo, & illiberabilis. V. *Ineptus.*

Frondes, ium, f. grüne Zweige. *Syn.* Arborum folia. *Usus.* Via deserta, & frondibus, & virgultis interclusa.

Frondesco, is, ere. grün werden. *Syn.* Frondes emitto. *Usus.* Arbores vernô tempore tepefactæ frondescunt.

Frondosus, a, um. * laubicht. *Syn.* Frondibus abundans. *Usus.* Montes frondosi.

Frons, tis, f. Stirn. *Syn.* Pars illa vultûs ab oculis ad capillos. *Epi.* bella, familiaris, pristina, verissima. *Usus.* Frons est animi janua. Frontis contractio gravitatis indicium. Túne ausus es, istâ fronte te ostendere? Fronte & oratione magis, quàm ipsò beneficiô capiuntur homines. Frontem contrahere, sich zornig erzeigen. Frontem corrugare, caperare, obducere. Frontem ferire, vor Zorn sich auf die Stirn schlagen. Frontem explicare, porrigere, exporrigere, die Stirn ausheitern, sich freundlich erweisen. V. *Vultus.*

Fronto, onis, m. der eine grosse Stirn hat. *Syn.* Tumidâ, magnâque fronte præditus.

Fructuarius, a, um. zur Frucht oder Nutzen gehörig. *Usus.* Agri fructuarii, vectigales, Zins-Aecker.

Fructuosus, a, um. fruchtbar. *Syn.* Frugifer, utilis. *Usus.* Ager fertilis naturâ, cultû fructuosa. Res rustica benè culta & fructuosa. Beneficia iis, â quibus proficiscuntur, fructuosa. V. *Fertilis, utilis.*

Fructus, ûs, m. Obst, Frucht. *Syn.* Fruges, fœtus, partus; utilitas, commodum; voluptas, delectatio. *Epi.* amplissimi, annui, desperati, extremi, integri, læti, uberes, mirifici, novi, præsentes. *Phras.* *Magnum inde fructum habui*, ich habe daraus eine grosse Frucht geschöpffet. Lætos & uberes consilii, laboris, & vigiliarum mearum fructus cepi, percepi, messui; fructus mihi amplissimos id consilium tulit, reddidit, genuit. Hoc consilium maximo mihi fructui fuit; consilii fructus nec unus, nec vulgaris erat. Consilii, ac laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli, qui longè omnium pulcherrimus. Usus ex consilio nihil minor, quàm ex labore capiebatur. V. *Utilitas.* *Usus.* Liberalitas pecuniæ fructus est pulcherrimus. Arbor fructus reddit annuos. Magnum gloriæ fructum è rebus gestis percepi. Honestissimæ voluptatis fructus in virtute inest.

Frugalis, e fromm, mäßig. *Syn.* Frugi.)(*nequam.* *Phras.* *Frugalis sum*, ich bin mit wenig und gemeiner Speiß zufrieden. Ventrem affero parabili victû contentum; exquisitas delicias non appetentem; inimicus sum luxuriosis epulis; vini, cibique parcissimus; singulari sum frugalitate; cibô utor, victûque honesto magis, quam splendido. *Usus.* Optimus colonus, parcissimus, frugalissimus. Frugalis homo & moderatus. V. *Parcus, abstineo.*

Frugalitas, tis, f. Mäßigkeit.)(*nequitia, intemperantia.* *Epi.* singularis & admiranda. *Usus.* Singulari vir, & admiranda frugalitate. Frugalitas, ùt opinor, a fruge. V. *Abstinentia.*

Frugaliter. mäßiglich. *Syn.* Modestè, moderatè.)(*nequiter.*

Fruges, um, f. Erd-Früchte. *Syn.* Fructus terræ. *Epi.* certæ, inimicissimæ, minutæ, uberiores. *Phras.* *Magna fuit frugum ubertas*, es ware eine grosse Menge an Erd-Früchten. Expedita fuit res frumentaria; egregia frumentatio fuit. Ingentes frumenti acervos sustulerant coloni. Demessis segetibus summa annonæ vilitas extitit. V. *Annona.* *Usus.* 1. Terra fœta frugibus. Frugum ubertas, copia, perceptio, conservatio. Fruges, & alimenta custodienda sunt claustris. Terra fruges fundit; natura fruges ad spicam producit. 2 *Melior vitæ ratio*, besserer Lebens-Wandel. Ad bonam frugem se recipere. V. *Fructus.*

Frugi. gut, nützlich, sparsam. *Syn.* Moderatus, modestus, temperans, abstinens, innocens.)(*Nequam.* *Usus.* Frugi homo. Vita frugi, honesta, sobria, serena. V. *Probus, bonus.*

Frugifer, a, um. fruchtbar. *Usus.* Tota Philosophia frugifera, & fructuosa est. V. *Fertilis.*

Frumentarius, ii, m. Korn-Händler. *Usus.* Mercatores frumentarii.

Frumentarius, a, um. zum Korn gehörig. *Usus.* Lex frumentaria, lucrum frumentarium. Res frumentaria.

Frumentatio, onis, f. Korn-Sammlung. *Syn.* Frumenti collectio. *Usus.* Omnes nostras pabulationes, frumentationésque observabat.

Frumentator, oris, m. Fouragirer, Proviant-Meister. *Usus.* Improviso impetû cum frumentatoribus est circumventus.

Frumentor, aris, atus sum, ari. Getreyd sammlen. *Syn.* Frumentum colligo. *Usus.* Milites frumentatum missi.

Frumentum, i, n. allerley Korn. *Syn.* Triticum. *Epi.* copiosum, decumanum, multum, privatum & publicum, unum & idem. *Usus.* 1. Frumentum serere, metere. Frumentum pulcherrimè provenit, maturat. Frumentum supportare, importare, in loca tuta comportare, convehere, Getreyd einbringen, eine Vorsehung von Getreyd machen. Frumentum imperare dedititiis, auferlegen, gewisses Getreyd zu liefern. Frumentum condere, comprimere, das Getreyd verstecken. Frumentum corrumpere, hosti intercludere.

Fruor, eris, itus sum, frui, geniessen. *Syn.* Potior; fructum, voluptatemque percipio. *Phras.* *Fruere rebus meis*, gebrauche dich meiner Sachen. Utere rebus meis; quos ex me capere potes fructus, tibi patent; mea omnia utenda tibi, & possidenda dedi. Rebus meis ùt tuis lætare & perfruere. Qui fructus, quæque utilitates è rebus meis percipiuntur, tuas existima. Quem ex

rebus meis usum habére potes, fidenter decerpe. Patent tibi fontes mei, unde haurias pro arbitratu. *Usus.* Tuô beneficio incredibili fruor lætitiæ voluptate. Summo bono, pace, gratia opibus, libertate frui. Utatur suis bonis & fruatur oportet, qui beatus est. V. *Utor, possideo.*

Frustrà. vergebens. *Syn.* Sine causa, necquidquam. *Phras.* 1. *Frustra tantos labores suscepi*, ich habe so grosse Arbeit umsonst auf mich genommen. Tantam operam profudi plane, ac perdidi; omnia agendo, nihil demum egi, nihil profeci; oleum & opera perdita est; quam navavi operam, planè periit; actum egi; necquidquam, incassùm tantum tempus contrivi. Irritus, vanúsque est omnis labor meus; frustrà operam contrivi; nugas egi; operam lusi; omnis labor incassum cecidit; opera abusus sum. Frustra operam insumpsi; inanem sumpsi operam; operam malè posui, locavi; tanta cura, ac labore momenti nec quidquam factum est; tanto labore nullum operæ pretium factum est; actum & laboratum strenuè, sed destituta expectatio est. 2. *Frustra rogavi*, ich habe ihn umsonst gebeten, bin nicht erhöret worden. Incassum missæ preces; surdas aures pulsavi; mortuo verba facta sunt; surdo fabulam cecini. In dolium pertusum dicta ingessimus; è pumice aquam postulavimus. 3. *Vide, ne frustrà tantùm gestias*, siehe zu, daß deine Freude nicht umsonst seye Vide, ne lætitia hæc luxuriet tibi, ac vana evadat? ne spem tuam fractam, atjectamque fcrè lugeas; ne fortuna spes tam lætas destituat. V. *Labor inanis*, *Irritus*. *Usus.* Frustra & sine causa Deus nihil agit.

Frustratio, onis, f. Betrug. *Syn.* Vanus conatus, labor inanis, error. *Usus.* Frustratio mihi majorem dolorem intulit.

Frustror, aris, atus sum, ari. betrügen. *Usus.* Provinciæ & honoris spes eum frustrata est. Amicus, vide, ne frustretur. V. *Labor inanis, irritus, frustrà.*

Frustum, i, n. ein Stuck. *Syn.* Fragmentum. *Usus.* Frusta esculenta.

Fruticor, aris, atus sum, ari. ausprossen. *Syn.* Surculos emitto, revivesco. *Usus.* Excisa est arbor, non evulsa, quam fruticari vides.

Fucatus, a, um. geschminckt, falsch. *Syn.* Fallax, fucosus, eruditus artificiô simulationis.)(*Naturalis*. *Usus.* Naturalis nitor inerat, non fucatus. V. *Fictus.*

Fuco, as, avi, atum, are. färben, anstreichen. *Syn.* Coloro. *Usus.* Formare, fucare, colorare, animare non possunt.

Fucosus, a, um. gefälscht. *Syn.* Fucatus. *Usus.* Amicitiæ ambitiosæ & fucosæ. Merces fallaces, fucosæ.

Fucus, i, m. Betrug, Anstrich. *R. à* φῦκος. *Syn.* Pigmentum, ornatus peregrinus, & accersitus; fallacia, fraus, simulatio. *Epi.* puerilis. *Usus.* In his inest quidam sine fuco veritatis color. Fucum facere alicui, fraudémque comparare. Sine pigmentis, fucóque puerili. Color sanguine diffusus, non fucô illitus. Vitia corporis fucô occulere. V. *Fallacia, Simulatio.*

Fuga, æ, f. Flucht. *R. à* φυγή. *Syn.* Aversio, omissio. *Epi* acerbissima, communis, desperata, flagitiosa, calamitosa, nobis gloriosa, patriæ calamitosa, incerta & periculosa, misera, mœsta, nefaria, miserabilis, miserrima, molesta, nefaria, remotissima, repentina, scelerata, tota, turpissima. *Usus.* 1. Fuga litterarum, laboris, doloris. 2. *Fugam parare*, sich wollen in die Flucht begeben. Fugam adornare, ornare, quærere, consciscere, moliri, comparare. *In fugam se conferre*, die Flucht nehmen. In fugam se dare, se conjicere; fugæ se mandare, dare, committere; fugam facere, petere, capessere. *Hostem in fugam dare*, in die Flucht treiben. In fugam vertere, fugam facere hostium. *Fugam reprimere*, die Flucht einstellen. Suos à fuga revocare, reducere. Ex fuga aliquò se recipere, sich etwohin flüchten. *Ex fuga ad conflictum redire*, von der Flucht abstehen. Fugam in impressionem acerrimam mutare; è fuga pugnam redintegrare, instaurare. *Hostibus fugam intercludere*, intercipere, excipere ex fuga hostem, die Flucht abschneiden. V. *Fugio, Fugo.*

Fugax, acis, *g. o.* flüchtig. *Syn.* Fluxus, ignavus, timidus, qui libenter fugit. *Usus.* Pedes fugaces. Bona brevia, fugacia, caduca. V. *Timidus, Caducus.*

Fugio, is, fugi, itum, ere. fliehen, meiden. *Syn.* Vito, declino, abhorreo, aspernor.)(*Sequor*. *Adv.* consultò multitudinem, libentissimè, magnoperè conspectum, superbiam, dicacitatem, perverse, valdè urbem, maxime, vehementer. *Phras.* 1. *Mala naturâ fugimus*, wir fliehen von Natur,

Natur was übel ist. Temporum, & fortunæ procellas summâ cautione devitamus, declinamus. Naturalis nobis est declinatio & vitatio malorum. Naturâ defugimus res adversas. 2. *Miles noster fœde fugit*, unsere Soldaten seynd schändlich geflohen. Miles noster terga vertit; effusè loca tuta petiit; fugam capessivit, quæ sisti non poterat; militem fuga abstulit; qua cuique proximum fuit, in fugam effundebantur milites nostri, velut apium agmina ad primum missilium crepitum avolavere. Effusè ac sine respectu fugæ se dedêre; fugâ salutem petiêre; in fuga sibi præsidium posuêre. Metû præcipites, qua cuique via patebat, erupêre; in pedes se conjecêre; in fugam conversi sunt; in fugam se dederunt, conjecerunt; fugam arripuêre; fugâ salutem petiêre; fuga sibi consuluêre; fugam fecere; fugæ se mandarunt, commiserunt. Fuga distracti, dispersi, disjecti, dissipati sunt, in fugam declinarunt, se contulerunt; fuga se eripuêre; terga hostibus dedêre; clam se subduxêre ex acie; à signis discessêre; præsidium sibi fugâ cepêre; in fuga sibi subsidium posuêre; in fugâ spem salutis collocavêre; fugæ se commendavêre; terga hosti præbuêre; fugam effusis habenis capessivêre; ne conspectum quidem hostis sustinuêre. 3. *Hostes quaquaversùs fugerunt*, die Feinde seynd bald da, bald dorthin geflohen. Distraxit hostes fuga, dissipavit, disjecit; diversi, dissipatique in omnes partes fugerunt; perterriti huc, illuc feruntur; dispersi ac dissipati discesserunt; spatium ingens fugâ emensi sunt; fugam ac vastitatem latè fecerunt; dilapsi quocunque aut error, aut fortuitus animi impetus tulit; per vias, inviáque, quà quemque aut consilium, aut terror tulit; quacunque via ad fugam patebat, dissipato cursu erupêre, se effudêre; fuga se abripuêre; ubi fugâ, aut turba fugientium acti, ac ablati sunt; retrocedere in montes; petere rupes, saltúsque montium occultos, proxima quæque perfugia occupare consilium fuit. 4. *Fugientes sistere*, die Flucht einstellen. Fugam reprimere, recessum fugientibus non dare; cedentibus circumfundi; spem omnem fugæ tollere; fugam impedire, intercludere. 5. *Fugientibus institit*, er hat den Flüchtigen nachgesetzt. Aversos protrivit; fugientes concidit; in tergis fugientium hæsit; imminebat fugientium tergis; fugientes persecutus est; aversis institit; terga cæcidit; quantum vires ad persequendum, dexteræque ad cædendum valuêre, tantum cædis fuit; fusis fugatisque nulla â victore requies fuit; fugientes periculum mutarunt, non evitârunt victore vestigia premente. Fuga explicari sine magna cæde non potuit. 6. *Fugit clam ex urbe*, er ist heimlich aus der Stadt geflohen. Dilapsus per intermissa munimenta, neglectásque custodias ex urbe est; fugam ex urbe conscivit, comparavit; foras se ejecit; fugam ex urbe molitus est; clam se ex urbe ejecit, subduxit; ex urbe clam se proripuit; fugâ ex urbe elapsus est. *Usus.* 1. Vitium longa animi provisione fugiendum est. Inertiâ vituperationem fugere. 2. *Lateo*, verborgen seyn. Nulla res est, quæ hujus viri scientiam fugiat. Non fugit Catonem. Nisi fortè illa me fugiunt. 3. Vinum fugiens, Wein, so absteher. V. *Vito*, *Declino*, *Fuga*.

Fugitivus, a, um. flüchtig. *Syn.* Servus, qui à Domino fugit. *Usus.* Athenio princeps fugitivorum.

Fugito, as, avi, atum, are. sehr fliehen. *Usus.* Qui quæstionem fugitant.

Fugo, as, avi, atum, are. verjagen, in die Flucht jagen. *Syn.* Fugam facio, pello, repello. *Phras. Fugavit hostes*, er hat den Feind in die Flucht getrieben. Hostium fugam fecit; hostes in fugam vertit; hostibus fugam ac terrorem injecit; in fugam hostes conjecit, dedit, avertit; in fugam compulit; terrorem, fugamque fecit hostium; in fugam hostes impulit; in fugam egit; fudit hostes, profligavit, in fugam dedit. *Usus.* Armis, lapidibus, & ferro fugâre hostem. Fusi, fugatique hostes, die Feinde seynd geschlagen, und in die Flucht getrieben worden.

Fulcio, is, fulsi, fultum, ire. unterstützen. *Syn.* Sustineo, sustento. *Adv.* undique. *Usus.* Rempublicam consiliis; amicos litteris fulcire. Labentem, & cadentem corruere non sinit, fulcit, sustinet re, fortuna, fide. Labefactam Rempublicam, consulum ruinas humeris fulcio. V. *Tueor*, *sustineo*, *faveo*.

Fulcrum, i, n. * eine Stütze. *Usus.* Lecti fulcrum aureum.

Fulgeo, es, fulsi, ere. schimmern. *Syn.* Splendeo, fulguro. *Adv.* latè. *Usus.* Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit de cœlo. Jupiter tonans & fulgens. Tecta aurô & ebore fulgentia.

Fulgor, oris, m. Schein, Glantz. *Syn.* Splendor. *Epi.* eximius, micans, prosper &

& salutaris generi hominum, rutilus, horribilisque, dexter. *Usus.* Auri fulgore facilè oculi perstringuntur.
Fulgur, uris, n. Blitz. *Syn.* Fulgor. *Usus.* Fulgura interpretari.
Fulgurator, oris, m. der aus dem Blitz weissaget. *Syn.* Fulgurum interpres.
Fulguritus, a, um. * vom Blitz getroffen. *Syn.* Fulmine, aut pestifero sidere icti.
Fulguro, as, avi, atum, are. blitzen. *Syn.* Corusco. *Phras. Fulgurat,* es blitzt. Cœlum discedit; fulgura ab omni parte emicant. *Usus.* Jove tonante, & fulgurante.
Fulguralis, e. der vom Blitz handlet. *Usus.* Hetruscorum fulgurales libri.
Fuligo, inis, f. Ruß am Ofen. *Syn.* Fumi nigra materies. *Usus.* Fuligine os alicui sublinere.
Fulix, icis, f. Taucherlein, Wasser-Huhn. *Avis aquatilis.*
Fulmen, inis, n. Donner-Strahl. *Syn.* Aëris ardor, fulgur. *Epi.* igneum, sinistrum, terribile, crispisulcans. *Phras.* 1. *Fulmine periit,* er ist vom Donner erschlagen worden. Fulmine ictus concidit; tactus de cœlo est; afflatus fulmine est, nubium conflictu expressus ardor hominem exanimavit; cœlesti igne exanimatus est; de cœlo percussus; ex cœlo ictus est; ictû fulminis deflagravit. 2 *Fulmina aliquot ceciderunt,* es hat etlichemahl eingeschlagen. Domos aliquot fulminibus tempestas deformavit; ædes aliquot de cœlo tactæ sunt; fulmine ictæ, discussæ sunt; cœlesti igne deflagrarunt; fulmine ictæ conflagrarunt. *Usus.* Ictû fulminis deflagrare. Jupiter fulmen jacit, emittit; fulmine icit, percutit. Scipiones belli fulmina. Dolores, & fortunæ fulmina contemnere.
Fulmino, as, avi, atum, are. * donnern. *Syn.* Fulmen emitto, fulmine percutio, fulmine afflo.
Fulvus, a, um. dunckel-roth. *Syn.* Aureus.
Fumo, as, avi, atum, are. rauchen. *Syn.* Fumum emitto, ardeo. *Usus.* Ita domus fumabat, ut multa ejus sermonis indicia redolerent.
Fumosus, a, um. rauchig. *Usus.* Fumosæ imagines.
Fumus, i, m. Rauch. R. à. τύφομαι, *fumo.* *Usus.* Fumô aliquem excruciare. In illo ganearum nidore, & fumo. Fumus ingens velut quadam nube cœlum absconderat, es ware ein grosser Rauch.
Funale, is, n. Fackel, Wind-Licht. *Syn.* Fax.
Functio, onis, f. Amt. *Syn.* Actio. *Epi.* jucundior. *Usus.* Labor est functio quædam vel animi, vel corporis. Gravioris operis, & muneris functio.
Funda, æ, f. Schläuder *Usus.* Balearica funda.
Fundamentum, i, n. Grund-Veste. *Syn.* Solum, sedes, gradus, aditus.)(*perfectio.* *Usus.* Tantum abes à perfectione magnorum operum, ut ne fundamenta quidem jeceris. Sunt hæc fundamenta firmissima pacis & libertatis, quibus nititur Respublica. Fundamenta & robur quæstionis, defensionis. Aream occupare fundamentis.
Funditor, oris, m. Schläuderer *Usus.* Expedita funditorum, & sagittariorum manus.
Funditùs. gantz und gar. *Syn.* Prorsus. *Usus.* Funditùs evertere, perdere, tollere fidem, amicitiam, religionem. V. *Penitus.*
Fundo, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Stabilio, constituo: fundamentum jacio, pono, ago. *Adv.* accuratè, vere, præclare. *Usus.* Magnis laboribus fundatum Imperium, multâ virtute stabilita libertas. Illud maximè vestrum fundavit Imperium. Status Reipublicæ fixus & fundatus. Fundatæ opes, atque optimè constitutæ. *Fundare Ordinem, Fundatorem esse,* einen Orden stifften, *vulg. Latinè:* Condere Familiam sacram, autorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti. V. *Servo, conservo.*
Fundo, is, fudi, fusum, ere. giessen. *Syn.* Emitto, edo. *Adv.* æqualiter, latè, inconditè, latius, latissimè, numerosè, volubiliter orationem. *Usus.* 1. Quæ te belluam, non hominem ex utero fudit? 2. *Profero, cano, enuncio,* vorbringen, singen, aussprechen. Fundere verba, versus, vocem. 3. *Gigno,* hervorbringen. Terra flores, fruges, baccas fundit. 4. *Dissipo, dispergo,* zerstreuen. Magnas hostium copias, exercitum fundere. 5. *Diffundo,* sich ausbreiten. Funditur malum latissimè. Vitis funditur in omnes partes.
Fundus, i, m. Grund, Boden. R. à βόθυνος. *Syn.* Possessio, Prædium. *Epi.* antiquus, communis, extremus, fructuosissimus, incertus, maritimus, melior, ornatissimus, paternus, avitusque, privatus, proximus, publicus, pulcherrimus, suburbanus, venalis. Fundi alieni, nobilissimi, privati, optimi, fructuosissimi. *Usus.* Fundos suos, aut res rusticas obire vel fructus causa, vel delectationis. His fere rebus fundi fructus, & cultura continetur. V. *Bona.*
Funebris, e. traurig. *Syn.* Lugubris. *Usus.* Laudatio ad funebrem concionem. Epulum, vestimentum funebre. V. *Funus.*

Funero, as, avi, atum, are. *begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Ictu arboris funeratus. V. *Sepelio.*

Funesto, as, avi, atum, are. verunreinigen. *Syn.* Quasi funere inquino, fœdo. *Usus.* Humanis hostiis Deorum aras funestare. Curiam inflammari, incendi, funestari.

Funestus, a, um. tödtlich. *Syn.* Inquinâtus, perniciosus. *Usus.* Pestifer, & funestus magistratus. Funesta Reipublicæ pestis. Dies non funesta.

Fungor, eris, functus sum, fungi. ein Amt verwalten. *Syn.* Præsto, exerceo, facio, efficio, colo. *Usus.* Fungar officio, quô tu functus es in meo luctu. Munere, omni fortuna prosperè fungi. V. *Facio.*

Fungus, i, m. Erd-Schwamm.

Funiculus, i, m. ein kleines Seil. *Usus.* Funiculus è puppi religatus.

Funis, is, m. ein Strick. *Usus.* Convellere, religare, incidere funes.

Funus, eris, n. Begräbnuß. R. *à* Φόνος, *Jon.* Φοῦνος, *cædes. Syn.* Exequiæ, supremæ diei celebritas, exequiæ funeris. *Epi.* acerbissimum, amplum, aptum, familiare, funestum, justum & indictum, miserum atque acerbum, paternum, perluctuosum. Funera acerba, magna, sumptuosa & lamentabilia. *Phras.* 1. *Funus ei satis amplum faciendum curavi.* ich habe ihm eine ansehnliche Begräbnuß halten lassen. Funere ut honestissimo efferretur, curavi; justa illi facta, persoluta sunt pompa maxima; parentatum est illi honestissimè; supremô die quàm amplissimè ut efferretur, operam dedi. 2. *Funus comitati sunt plurimi,* die Leiche haben sehr viele begleitet. Exequias funeris prosecuti sunt plurimi; exequias ejus plurimi cohonestârunt; funus ejus ducebant, deducebant plurimi; funeri ejus operam dedêre plurimi; supremum mortuo honorem persolvêre; ad ejus funus curandum, efferendum; ad ejus exequias celebrandas; ad justa ei solvenda, facienda, peragenda convenere plurimi; in funus ejus venere plurimi, accessere; exequias funeris, pompam duxere, ad tumulum prosecuti sunt plurimi. V. *Effero, Exequiæ, Sepelio. Usus.* Funus curare, ducere, efferre; funus facere; funeri operam dare; in funus venire, accedere. Funere efferri. Funeris pompa privare, orbare, spoliare, unbegrabner hinwerffen.

Fur, ris, m. ein Dieb R. *à Dor.* Φὼρ, *à* Φέρω, *fero. Syn.* Homo furax. *Epi.* nocturnus. *Phras. Fur est,* er ist ein Dieb. Rapinis, furtis vivit; furari, rapere, compilare aliena solet; trium litterarum homo est, quem si semel ad capsas admiseris, multis custodibus opus sit; cui non plus auri, quàm monedulæ committas, qui omnium domos furacissimè scrutetur. Nullum hujusmodi tota provincia est everriculum. *Usus.* Fures earum rerum, quas ceperint, signa commutant.

Furacissimè, diebischer Weise. *Usus.* Domos scrutatur furacissimè.

Furax, acis, g. o. diebisch. *Syn.* Qui facilè furatur; qui furtis faciendis animum applicat. V. *Fur.*

Furca, æ, f. Galgen, Gabel. *Usus.* Hunc sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? Furcam ferens.

Furcifer, ri, m. ein Schelm. *Syn.* Scelestus. *Usus.* Id tu furcifer tibi sumes?

Furens, tis, *g. o.* wüthend, tobend. *Syn.* Furibundus, maximo furore inflammatus, concitus, insanus, vesanus, effrenatus, præceps, mente motus, violentus, qui mentis compos non est, cui mens è sede sua, & statione demota est, præcipite amentiâ homo, qui de potestate, de mente, de consilio exiit. *Usus.* Furentis, & violenti impetus. Furens audacia, scelus anhelans. Furentem & exultantem comprimere. V. *Insanus, mente motus.*

Furenter, unsinnig. *Syn.* Furiosè. *Usus.* Furenter irasci.

Furia, æ, f. Plag-Teuffel, Furie. *Epi.* teterrima, assiduæ; domesticæque. *Usus.* Illa furia, & pestis patriæ. Furiæ speculatrices, & vindices facinorum. Furiæ agitant, & insectantur impios, non ardentibus tædis, sed angore conscientiæ, & fraudis cruciatu. V. *Conscientia mala.*

Furialis, e. toll, unsinnig. *Syn.* Furens. *Usus.* Furialis illa vox.

Furibundus, a, um. wüthig, rasend. *Syn.* Mens alicujus furibunda. Crudeles, & furibundos impetus latronis retardavit. V. *Furiosus.*

Furiosè. unsinnig. *Syn.* furenter.

Furiosus, a, um. wüthig, rasend. *Syn.* Furens, furibundus, vesanus mente incitatus. *Phras.* *Homo furiosus*, ein rasender Mensch. Furore captus, repentinò ictus furore; amens agitantibus furiis; cui furoris, nescio, quid objectum; qui furiis agitatur, perterretur, vexatur, torquetur, rapitur, præceps fertur, incitatur. *Usus.* Furiosa vis cupiditatis quò te rapuit? Mulier non jam morbo, sed scelere furiosa. Fervidum, petulans, furiosum dictum. V. *Insanus*, *Furens*, *Furo*.

Furo, is, ere. rasen, wüten, toben. *Syn.* Insanio, bacchor, furore inflammor, abstrahor à sensu mentis; à me ipso discedo. *Adv.* acerrimè. *Phras.* 1 *Quid ita furis?* was wütest und tobest du also? Quæ te tanta pravitas mentis tenet, quis furor? Homo amentissime, & in omnibus consiliis præceps, & devie! quæ tibi res, quæ causa istam rabiem, nec enim audaciam appellare velim, accendit? Quis te furor, quæ mentis ad omnia cæcitas exagitat? Quo inflammatò istô furore præceps raperis? Quô effrenatus, ac propè amens furore ruis? Cujus feræ rabies occupavit animum tuum? Nullúmne furori, & effrenatæ violentiæ modum impones? 2. *En! ùt furit*, sehet nur wie er wütet und tobet. En, ut, velut lymphatus, *aut* Bacchi sacris commotus, ardentibus oculis rabiem ostendat! ùt incitatà, & væcorde mente, ùt inusitata rabie in omnes invadat promiscuè! ùt agitantibus furiis velut lymphatus & attonitus; ira in rabiem versa, rabie accensus, fanaticô furore percitus, in rabiem efferatus omnia conturbat! En, ut acriter exardescit! ùt furore ardet & scelere! ùt eum agitant furiæ, neque consistere usquam patiuntur! En, ùt netariô furore instinctus rabide omnia appetat; nec ruere demens, nec furere desinat! En, ut in rabiem, furorémque conversus, nec jam mentis potens discurrat improbus! V. *Furiosus*, *furor*. *Usus.* Qui valetudinis vitiô furunt, melancholici dicuntur. Luctû furere, & dolore injuriæ.

Furor, oris, m. Raserey. *Syn.* Insania rabies.)(*Sanitas* *Epi.* comes sceleris & audaciæ, consceleratus, consularis, credibilis, divinus, effrenatus, exultans, incredibilis, inflammatus, infractus, libidinosus, magnus, maximus, mirus, nefarius, notissimus, perniciosus præceps, similis, summus; tantus totus, tribunitius, vetus, vinolentus. *Phras.* *Quia litem perdidit, furere cœpit*, weil er seinen Handel verlohren, ist er gantz rasend worden. Quia causa cecidit, ad insaniam, dementiam, amentiam, furorem redactus est; mente captus est; mentem amisit; mens eum defecit, destituit; incidit in insaniæ morbum; in furorem prolapsus est; à mente, à seipso discessit; de potestate mentis exiit. V. *Furens*. *Usus.* Furorem esse ajunt mentis ad omnia cæcitatem. Furore occæcari. Furor hominem invadit. Furorem improborum comprimere, sedare, mitigare, stillen. Furor consedit, remisit, detonuit, consenuit, sich legen, aufhören.

Furor, aris, atus sum, ari. stehlen. *Syn.* Furtum facio, compilo, expilo, surripio, averto, interverto, bonis alienis manus affero, aliena in rem meam converto, clàm eripio. *Phras.* 1. *Nisi attenderis, furabitur*, wann du nicht acht gebest, wird er stehlen. Nisi attentus ad rem eris, furtum faciet; pecuniam avertet; domum compilabit; prædam faciet; quidlibet, nunc hoc, nunc illud subducet; furti se adstringet; furti se alligabit; viscatis manibus quidquid obvium fuerit, leget, manus ærario afferet; à rebus tuis manum haud abstinebit; qui manus steriles ad te attulerit, gravidas foràs reportabit; pecuniam fraude subtrahet. 2. *Ex illo libro multa furatus est*, er hat aus diesem Buch viel herausgestohlen. Ab eo autore multa furatus est, ex illo libro multa sumpsit; quos non ille rivos ex aliorum fluminibus, ex illo fonte in suum agellum deduxit, duxit, derivavit? Hos ille ingenii partus in suam rem convertit. *Usus* Furatur aliquid, aut clam eripit, emisse se dicit. Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres.

Furtim. heimlich, verstohlner Weiß. *Syn.* Clam)(*Palàm*, *libere*. *Usus.* Furtim facere aliquid.

Furtivè. heimlich, diebisch. *Syn.* Furtim.

Furtivus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Usus.* Furtivum iter facere.

Furtum, i, n. Diebstahl. *Syn.* Compilatio, rei alienæ fraudulenta tractatio. *Epi.* apertum, improbissimum, impudens, impudentissimum, manifestum, maximum Furta minora, magis occulta, illustriora, mira, multò plura & majora, notissima, sordidissima, tanta, tam aperta. *Usus.* Furtum facere. Furti se alligare; furti damnari. V. *Furor*.

Furunculus, i, m. kleiner Dieb. *Usus.* Olim furunculus, nunc verò etiam rapax.

Fuscina, æ. f. Fischer-Gabel. *Syn.* Tridens.

Fuscus,

Fuscus, a, um. braun. *Usus.* Purpura plebeja, & penè fusca.

Fusè. weitläufftig. *Syn.* Diffusè. dispersè.)(*articulatè*, *distinctè*. *Usus.* Fusè, latéque disputare, & dicere.

Fusio, onis, f. Guß. *Epi.* Universa. *Usus.* Fusiones autem Deorum.

Fustis, is, m. ein Prügel. *Phras. Fustibus vapulavit*, er ist geprügelt worden. Fuste malè mulctatus, malè acceptus, percussus est; impactus non levi manû ac repetitis ictibus illi fustis est; fustis vim, pondusque sustinère, ferre, pati cogebatur; fustuar ô malè acceptus, multatus est; fustibus malè contusus est, ac dedolatus; onustus fustibus penè exanimis concidit. *Usus.* Fustum alicui impingere; fustibus implére caput, fuste aliquem coërcére.

Fustuarium, ii, n. das Prügeln. *Syn.* fustium castigatio, verberatio. *Usus.* Fustuarium meritus.

Fusus, a, um. gegossen. *Syn.* Dispersus. *Usus.* Genus sermonis fusum, ac profluens. Aër fusus, & extenuatus.

Futilis, e. liederlich. *Syn* Vanus, levis.)(*gravis.* *Usus.* Quis non odit vanos, futiles, sordidos, leves? Futilis lætitia V. *Vanus*, *levis*, *ineptus*.

Futilitas, atis, f. Leichtfertigkeit *Syn.* Vanitas. *Usus.* Hæc sunt plena futilitatis, & summæ levitatis. V. *Vanus*, *levis*, *ineptia*.

Futurus, a, um. künfftig. *Syn.* Consequens, posterior, reliquus, impendens, eventurus, venturus. *Phras. Quid futurum sit*, *nemo scit*, was ins künfftige geschehen wird, weiß niemand. Futura quis divinet? Reliqui temporis eventus in incerto est; consequentis, posterioris temporis ratio incerta est; quid dies ferat, planè latet; quid vesper ferat, incertum est. *Usus.* Prospicere, providére, quod futurum sit.

G.

GAlea, f. Helm. *Syn.* Capitis armatura. *Epi.* Ænea. *Usus.* Loricæ, galeæque æneæ. Alii galeas, bucculásque tergere.

Galeatus, a, um. der einen Helm hat. *Usus.* Minerva galeata.

Gallina, æ, f. eine Henne, Huhn. *Usus.* Anatum ova gallinis supponimus.

Gallinaceus, a, um. von Hühnern. *Usus.* Galli Gallinacei.

Gallinarius, ii, m. Hühnerwärter. *Syn.* Qui gallinas curat.

Gallus, i, m. ein Hahn. *Epi.* Gallinaceus. *Usus.* 1. Galli victi silére solent, canere victores. Te gallorum, illum buccinarum cantus exsuscitat. 2. *Oriundus è Gallia*, ein Frantzos. Galli robore, Pœni calliditate, Græci artibus valent.

Ganeæ, arum, f. ein Sauff- und Huren-Haus. *Syn.* Loca libidini, & helluationibus apta, lustra. *Usus.* Ganearum fumus & nidor.

Ganeo, onis, m. Huren-Wirth. *Syn.* Helluo. *Epi.* Facinorosissimus, egentissimus, cincinnatus. *Usus.* Quis ganeo, quis nepos? V. *Nepos.*

Gannio, is, ivi, & ii, ire. bellen wie ein Fuchs. *Us.* Quid ille gannit, quem vult?

Garrio, is, ivi, itum, ire. schwätzen. R. ἀ γηρύω. *Syn.* Loquor sine delectu, garrulus, loquax sum. *Phras.* 1. *Libenter garrit*, er schwätzt gern. Homo loquax est, & odiosus; garrit, quidquid in buccam venit; totis diebus tinnit; linguæ immodicæ est, & garrulus; futili & importunâ loquacitate omnibus obstrepit; linguam gerit impensè liberam & expeditam. 2. *Ineptè garrit*, er redet alles heraus ohne Maaß und Vernunfft. Quidquid in buccam venit, deblaterat, effutit; garrit, quô neque pes, neque caput compareat; rimarum plenus est; hac, illac perfluit. V. *Loquor.* *Usus.* Garrimus, quidquid in buccam venerit.

Garrulus, a, um. schwätzig. *Syn.* Loquax. *Usus.* Garrulus, ventosæ & immodicæ loquacitatis. V. *Garrio.*

Gaudeo, es, gavisus sum, ere. sich freuen. *Syn.* Lætor, exulto, triumpho; lætitiâ, gaudiô exulto; gaudiô triumpho; lætitiâ afficior. *Phras.* 1. *De prosperô rerum tuarum successû immortaliter gaudeo*, ob dem glücklichen Fortgang deiner Sachen habe ich eine unsterb-

liche Freude. Lætitiâ exulto; gaudiô efferor, & exſilio. Res tuæ ſecundæ mihi ſummæ jucunditati ſunt; capio ex illis voluptatem non mediocrem; res tuas eô eſſe locô cum intueor, ſummâ lætitia perfundor; omnibus lætitiis incedo; nimiô gaudiô penè deſipio. Vix capio eam voluptatem, quæ ex rerum tuarum proſpero ſucceſſu enata mihi eſt. Ex florentiſſimo rerum tuarum ſtatu lætitiam capio, voluptatem haurio incredibilem. Res tuas tam florentes cùm aſpicio, cumulor gaudiô ingenti; lætitiâ efferor, & triumpho. 2. *Mirè gaviſus ſum*, ich habe mich über die maſſen erfreuet. Tantâ lætitiâ auctus ſum, penè ut non conſt rem mihi; incredibili gaudiô ſum elatus; manus ſuſtuli ego & amici, tuumque gaudium gaudebamus. Etſi turpis eſt effuſio animi, & lætitia exultans, geſtiens, immoderata, comprimere tamen vim gaudii non potui; vix præ gaudio mei compos fui; ſuperfundenti ſe lætitiæ non temperavi; lachrymæ mihi gaudiô manarunt; tanta mihi lætitia oborta eſt, ut in vultum erumperet; ut voce, manibúsque lætitiam animi ſignificarem. V. *Lætus, lætor, jucundus, gaudium.*

Gaudium, ii, n. Freude. *Syn.* Lætitia, voluptas. *Epi.* Commune, exile, falſum, incredibile, inſatiabile, maximum, nimium, ſummum. Gaudia perpetua, plena, vera. *Phraſ. Novus is honor magnum mihi gaudium attulit.* dieſe neue Würde hat mir eine groſſe Freude gebracht. Ingenti me gaudiô complevit, implevit; lætitiâ me extulit; animum gaudiô explevit; in lætitiam inſolitam me conjecit; delibutum gaudiô me reddidit; lætitiam incredibilem mihi objecit; voluptate liquidiſſimâ me perfudit; lætitiam mihi præbuit; liberaliſſimâ me voluptate cumulavit; ſuaviſſimæ mihi voluptati fuit. V. *Delectio. Uſus.* Gaudio affici, compleri, perfundi, cumulari, ſich erfreuen. Gaudiô efferri, exſilire, exultare, triumphare, ſich ohnmäßig erfreuen. Gaudium erumpit. Infauſtô nunciô publica gaudia contaminare. V. *Lætitia.*

Gaza, æ, f. Schatz, Reichthum. *Vox Perſica.* *Syn.* Ærarium, pecunia, theſaurus, regiæ opes, bona, fortunæque. *Epi.* Maxima, regia. Gazæ pacatiſſimæ atque opulentiſſimæ. *Uſus.* Ab auro, gazáque regiâ manus abſtinuit. Omnium locupletum fortunæ; omnium provinciarum fructus; omnium Regum bona, vectigalia, divitiæ Perſicam gazam non adæquant. V. *Divitiæ, Copia.*

Gelidè. *kalt. *Uſus.* Res omnes gelidè, timidéque miniſtrare.

Gelidus, a, um. Eiß-kalt. *Syn.* Frigidus. *Uſus.* Gelidæ fontium perennitates.

Gelu. *Eiß. *Syn.* Glacies. *Uſus.* Hyems rura gelû claudit. Perpetuô gelû locus riget. V. *Frigus, Hyems.*

Geminatio, onis, f. Verdoppelung. *Figura*, ſeu *Exornatio verborum.*

Gemino, as, avi, atum, are. verdoppeln. *Syn.* Duplico.

Geminus, a, um. zweyfach. *Syn.* Similis. *Uſus.* 1. Par eſt avaritia, ſimilis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia. 2. *Duplex*, zwey. Vos geminæ voragines Reipublicæ. Gemini fratres, Zwilling.

Gemitus, ûs, m. das Seuffzen. *Syn.* Suſpirium, vox dolore expreſſa. *Epi.* Lamentabilis, imbecillus, abjectus, flebilis, liber, magnus, maximus, tantus. Gemitus acerbi, miſeri. *Uſus.* Totâ urbe gemitus factus, & fletus; lamentatio, ejulatio totô forô.

Gemma, æ, f. Edelgeſtein. *Syn.* Lapillus pretioſus. *Epi.* Prægrandis, gemmæ clariſſimæ, duriſſimæ, fulgentes, magnæ, multæ, plurimæ. *Phraſ. Veſtis ornata gemmis*, ein mit koſtbaren Steinen beſetztes Kleid. Veſtis diſtincta gemmis; fulgentibus gemmis illuminata; quam internitentes gemmæ diſtinguunt; veſtis incluſis auro gemmis ornata. *Uſus.* 1. Corculum ex auro gemmis diſtinctum clariſſimis. 2. *Oculus in ſtirpibus*, Reb-Auge. Gemma in vitibus ineunte vere.

Gemmo, as, avi, atum, are. ausſchlagen. *Uſus.* Gemmare vites ruſtici dicunt, ſitire agros, lætas eſſe ſegetes, luxuriem eſſe in herbis.

Gemo, is, ui, itum, ere. winſeln. *Syn.* Gemitum facio, ingemo, ingemiſco.)(*lætor.* *Phraſ. Turpe eſt viro forti gemere*, es ſtehet nicht wohl auf einen Mann, daß er über ſein Elend ſeuffze. Malis ſuis ingemere; ejulatus, comploratione, voces indecoras edere; miſerum ſe, & infelicem lamentari, appellare. Turpe eſt miſeros crebros edere gemitus; lamentis & ſuſpiriis ſe conficere. V. *Lugeo, luctus. Uſus.* Gemere tuam fortunam non deſinam, & lugere.

Genæ, arum, f. Wangen. *Syn.* Malæ. *Epi.* Exſangues, ſubjectæ, leviterque eminentes, piloſæ. *Uſus.* Piloſæ genæ. Muliebres lacerationes genarum.

Genealogi, orum, m. Geſchlecht-Beſchreiber, *Syn.* Qui de originibus ſcribunt. Huc pertinet: 1. *Arbor Genealogica*, Stamm-Baum. Gentis in ſtirpes & capita deſcriptio, tributio. Cognationum ſingularum ab uno ſtipite ducta deſignatio. Cognationis univerſæ in ſingula familiæ ca-

capita facta partitio. 2. *Genealogiam facere*, einen Stamm-Baum machen. Generis seriem describere, explicare; generis seriem à capite accersere, ac persequi. Generis stipes & capita à primo stipite deducere, recensére, percensére. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, deducere, evolvere, explicare.

Gener, eri, m. Tochtermann. *Syn.* Maritus filiæ.

Generalis, e. allgemein. *Syn.* Communis, universus, confusus, latè manans, ad multa pertinens, latè patens. *Phras.* 1.) *Generalissimus*, *vulg.* der obriste Feld-Fürst; *Exercitûs Imperator summus.* Cui summa belli administrandi permissa est; penes quem in gerendo bello summa imperii est; bello gerendo cum summa potestate Præfectus. Princeps Ducum militarium; Dux delectus ad bellum gerendum; cui summa imperii bellici delata, mandata est; ad quem summa imperii bellici rediit, translata est. 2. *Generalis Marescallus*, *vulg.* Feld-Marschall. Supremus castrorum Præfectus. 3. *Generalis armorum Præfectus*, Feld-Zeug-Meister. Rei tormentariæ cum imperio Præfectus. 4. *Generalis vigiliarum Magister*, *vulg.* General-Wachtmeister. Supremus vigiliarum Præfectus; vigiliis cum summa potestate præfectus; aciei structor. 5. *Generalis Auditor*, *vulg.* General-Auditeur. Prætor, judex causarum militarium supremus. 6. *Generalatus*, *vulg.* das Generalat. Imperium armorum. Imperii summa, bellique administrandi; *aut*; Præfectura suprema legionis. 7. *Generalitas vulg.* die Generalität. Delecti Ordinum militarium Præfecti; Ordinum militarium Duces, Principes. 2. *Generalis Ordinis*, *vulg.* ein Ordens-General. Summus Religiosæ Familiæ Præfectus, Moderator. Religiosæ Familiæ summo cum imperio Præfectus. Penes quem Religiosi imperii summa est. *Usus.* Generale quoddam decorum est, quod in omni honestate versatur.

Generaliter. insgemein. *Syn.* Communiter, unâ comprehensione. *Usus.* Generaliter aliquid definire. *vulg.* *Universaliter.*

Generatim. überhaupt. *Syn.* Generaliter, universè. *Usus.* Non nominatim, sed generatim instituta proscriptio. Quid singillatim potiùs, quàm generatim loquar; sed generatim quæritur, an?

Generator, oris, m. Gebährer. *Syn.* Genitor.

Genero, as, avi, atum, are. gebähren, zeugen. R. *à* γείνω, *quod* de maribus *solum dicitur*; *abusivè* de fœminis. *Syn.* Gigno; creo, procreo. *Usus.* Hominem generavit, & ornavit DEUS. An mundus nullô sit generatus ortû, unde sit generatus, ortus, concretus. Liberos generare, procreare, gignere.

Generosus, a, um. edel, tapffer, großmüthig. *Syn.* Qui altiore animô est; magnanimus, præstans, magnificus, clarus. *Phras.* *Qui generosâ stirpe natus est, is magis bonis artibus, ac virtuti studére debet*, der, so adelich gebohren ist. Quicunque locò honestô natus, ei major, quàm cæteris colendi præclara studia necessitas imponitur. Quicunque claro, non obscuro, summo loco natus est; quicunque claris parentibus natus est; qui ex nobili familiâ, clara stirpe ortus est; qui præcipuæ inter cives conditionis est; qui egregiâ, nobili, illustri domo natus est, majori, quàm quivis alius, urgetur virtutis exercendæ necessitate. Ad honestissimos quosque, ad honoratos, primarios inprimis pertinent bonarum artium ac virtutis studia. Quem familiæ nobilitas, natalium splendor commendat, eum ad liberalium doctrinarum studia, ad studium summæ laudis, ad omnem laudem, & decus eò studiosius incumbere; ad excellentem omnium rerum cupiditatem eò vehementiùs incitari oportet. Habet hoc nobilitas, familiæ splendor, ut vitæ laudabiliter, & cum virtute traducendæ, non modò occasionem, verùm etiam causam; neque causam tantùm, sed etiam necessitatem afferat. V. *Nobilis.* *Usus.* Civili & generosâ stirpe profectus. Formâ magnificâ, & generosâ. Generosus equus umbrâ quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem conciatur. V. *Animus magnus*, *Expositus*, *Fortis.*

Genialis, e. der Wollust ergeben. *Syn.* Voluptuarius, nuptialis. *Usus.* Lectus genialis.

Geniculatus, a, um. voller Knoten. *Syn.* Geniculis distinctus. *Usus.* Culmus geniculatus.

Genitalis, e. zum Gebähren dienlich. *Syn.* Gentilitius.

Genitor, oris, m. Vater, Urheber. *Syn.* Generator. *Epi* Optimus & præstantissimus. *Usus.* Imitari genitorem, & effectorem suum.

Genitrix, icis f. Mutter. *Syn.* Mater, procreatrix.

Ge-

Genius, ii. m. * angebohrne Neigung. *Usus.* Curare genium, indulgére genio. ihme lassen wohl geschehen. Defraudare genium. ihme einen Abbruch an seinen Gelüsten thun.

Gens, tis, f. ein Volck. *Syn.* Natio. *Epi.* Acuta, & controversa, barbara aut immanis, fallacissima, vera, fortis, humana, docta, mansueta, fera, sæva. Gentes antiquæ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ, omni copiarum genere abundantes, bellicosæ, efferatæ, extremæ, atque ultimæ, armatæ, finitimæ, immanissimæ, inimicæ, infidæ, incognitæ, integræ, integerrimæ, pacatissimæ, majores, maximæ, minores, multæ, plurimæ, tantæ, ultimæ, universæ. *Usus.* 1. Gentes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ. Cæteræ nationes & gentes. Propior est ejusdem gentis, nationis, linguæ. Ubi gentium sumus? 2. *Genus, familia*, Geschlecht, Stamm. Gens Valeria, Cornelia, majorum, *vel* minorum gentium Patritii. Dii minorum gentium.

Gentilis, e. aus eben dem Geschlecht, oder Völckerschafft gebohren. *Usus.* Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine àb ingenuis oriundi. Homines Deorum quasi gentiles sunt. Degere in gentilium, & agnatorum potestate.

Gentilitas, tis, f. Freundschafft, oder Verwandtschafft. *Syn.* Gentilium jus, conditio, ratio, habitudo, nexus. *Usus.* De toto gentilitatis jure disputandum fuit.

Gentilitius, a, um. das zu einem Stamme gehörig. *Syn.* Genti & generi communis. *Usus.* Gentilitia sacra.

Genu, u. n. Knie. *Syn.* Nodus, in quo femora desinunt, cujus pars posterior poples. *Epi.* Dextrum, flexum, inflexum, sinistrum. *Phras.* 1. *Ad genua advolvi*, einem zu Füssen fallen. Se ad pedes alicujus projicere; ad pedes accidere; genibus alicujus advolvi; ad genua alicujus jacere, volutari, ad pedes alterius se provolvere, prosternere, abjicere; ad alicujus pedes procumbere; ad genua se submittere. 2. *Genua flectere*, die Knie biegen. In genua subsidere, procumbere; genua ponere, submittere; in genua provolvi. V. *Flecto.* *Usus.* A genibus supplicem repellere. Genû flexo, positis in terrâ genibus, mit gebogenen Knien. Genû innixus.

Genuinus, a, um. eigentlich. *Syn.* Proprius. *Usus.* Dentes genuini dicti.

Genus, eris, n. Art, Geschlecht. *Syn.* Familia, stirps, *Phras.* 1. *Utrique illustre genus est.* sie seynd beyde von gutem Adel. Ambo summo loco nati; prosapiâ sunt illustri; genere inter suos clarissimo orti; ad illustrissimos majores genus suum, & originem referunt; familiam suam â primâ stirpe ad hanc ætatem ordine enumerare possunt; ambo sunt vetustæ prosapiæ, & multarum imaginum; summo honoratissimóque genere nati; claritudine generis præcellunt; claritate natalium sunt insigni. V. *Nobilis*, *Generosus.* 2. *Genere humili & obscurô natus est*, er ist von geringem Herkommen. Ipse sui generis est initium; videtur ex se natus; est unus de multis; terræ filius. V. *Ignobilis.* *Usus.* 1. Genus est notio ad plures differentias pertinens. Genus humanum. 2. *Ratio*, *modus*, *discrimen*, *res*, *ordo*, Manier, Weis, Unterscheid, Sache, Ordnung. Tuum consilium de toto genere belli; Prudentia tua in omni genere singularis. Varia furandi genera. In omni genere & varietate artium excellere. 3. *Familia, stirps*, Geschlecht, Stamm. Genus ab aliquo ducere, ementiri. Nobili genere ortus, natus.

Geographia, æ, f. Erd-Beschreibung.

Geometra, *vel* Geometres, æ, m. Erd-Messer. *Usus.* Geometræ, Musici, Grammatici.

Geometria, æ, f. Erd-Messerey. *Usus.* In Geometria lineamenta, formæ, intervalla, magnitudines. Geometriam discere, tractare, in summo honore habére.

Geometricus, a, um. zur Erd-Messerey gehörig. *Usus.* Geometricum quid explicare.

Germanè. brüderlich. *Syn.* Fraternè.

Germanitas, tis, f. Bruderschafft *Syn.* Communio sanguinis, *vulgo.* *Fraternitas.* *Usus.* Moveat te horum pietas, moveat germanitas.

Germanus, a, um. eines Stammes. *Syn.* Ex eadem stirpe, & genere orti, præsertim fratres & sorores. *Usus.* 1. Hic cùm mutilum nescio, quid locutus est, germanum se Thucydidem arbitrabatur. Frater germanus, soror germana. 2. *Verus*, *sincerus*, aufrichtig, wahrhafft. Num hoc germanum esset? Veteres illi, & germani Latini. Veræ & germanæ justitiæ effigies. 3. *Similis*, gantz, ähnlich. Homo Stoicis germanissimus

Germen, inis. n. * der Saamen. *Usus.* Alieno ex sanguine germen.

Gero, is gessi, gestum, ere. thun, verhalten. *Syn.* Facio, administro, servo. *Adv.* Abstinenter se, acerbè bellum, aptè, auspicatò, benè negotium, constanter se, excellentius, felicius, felicissi-

cissimè, fortiter, fortuitò, graviter consulatum, honestè, justè bellum, libenter negotium, liberè se, magnificentissimè consulatum, malè negotium, malitiosius rem mandatam, modestè se, negligentius, omnino nihil jure. Optimè Rempublicam, otiosè negotium suum palàm rem, perditè se, piè bellum præclarè negotium, privatim, publicè, sanctissimè se, severè consulatum, submissius se, teterrimè se in provincia, truculentius se, turpissimè se, tutò magistratum, valdè benè, valdè honestè. Geri benè obscurè quid, pulcherrimè. *Phras.* 1. *Benè se gerit*, er haltet sich wohl. Eximia ejus in rebus gerendis opera existit. Ejus labor in Reipublicæ negotiis castè, integréque versatur. Egregia ejus in totâ vitæ ratione virtus enitet; excellenter, sanctissimè & prudenter se gerit. In rebus tractandis præcipua est ejus gloria, virtus eximia; operam dat, nequis civium virtute præstet. Exemplo ac spectaculo est omnibus. In eo munere ita se tractat, ut venire in contentionem cum laudatissimis possit. 2. *Malè se gerit*, er haltet sich nicht wohl. Turpissimè, flagitiosissimè se gerit; res libidine gerit, non ratione; admodùm degeneravit; veteres suas laudes imminuit; nihil fortiter, nihil moderatè gerit; ejus opera non sat castè in eo munere versatur; multa superbè, multa libidinosè facit. 3. *Munus suum benè gerit*, er verrichtet sein Amt recht und wohl. Munus suum, provinciam cum laude sustinet; partes officii omnes egregiè tuetur, colit; muneri suo satisfacit; nihil in eo officii ad exequendum munus suum desideres, expectes; nihil in muneris functione curæ aut diligentiæ prætermittit; muneris sui partes non languidè aut indiligenter præstat. 4. *Pro Rege se gerit*, er regieret alles, als wann er König wäre. Partes sibi Regis sumit; personam Regis in Republica tuetur. *Usus.* 1. Susceptum negotium pro tuâ fide & diligentia ex voluntate Cæsaris gerito. Benè, sapientérque Rempublicam gerere. Inimicitias, bellum, personam, rem alicujus gerere. Ingenium muliebre, animum laude dignum gerere. 2. Vivo, me exhibeo, *cum vocibus:* me, te, sich verhalten. Turpissimè, malè; prudenter se gerere. Gerere se pro cive, sich aufführen als wie ein Burger. 3. Morem gerere, *obtemperare*, gehorsamen.

Gestio, is, ivi, & ii, ire. frolocken. *Syn.* Gestû corporis desiderium rei ostendo; prægestio: studio, lætitiâ efferor; tantâ lætitiâ affectus sum, ut mihi vix constem.)(*Mæreo, afflictus sum.* *Adv.* Temerè *Phras. Nimiâ voluptate gestio.* ich weiß vor Freuden nicht, was ich thue. Exulto gaudio; onustum lætitiâ pectus apporto; vix apud me sum, ita gaudio animus colliquescit; gaudio penè desipio. V. *Gaudeo.* *Usus.* Gestio scire omnia: lætitiâ gestire.

Gestio, onis, f. Verrichtung. *Syn.* Actio, tractatio. *Usus.* Gestio negotii.

Gesto, as, avi, atum, are. tragen. *Syn.* Fero, porto, sustineo. *Usus.* Malè sustinenti arma scutum quoque, quod gestabat, excidit.

Gestus, ûs, m. Gebehrden. *Syn.* Actio, motus corporis. *Epi.* Imminens, scenicus, venustus. *Usus.* Gestum agere: gestû decenti moveri; gestum elegantem habére. In gestu nimium esse. Nimiô gestû uti. Histrionum aliqui gestus ineptiis non vacant.

Gigas, antis, m. ein Riese. *Usus.* Gigantum more pugnare cum Diis. V. *Magnus.*

Gigno, is, genui, genitum, ere. *R.* à γίγνομαι. *Syn.* Genero, creo, procreo, suscipio: *Transl.* pario. *Adv.* Aliundè. *Usus.* Ad majora quædam nos natura genuit. Inde pax extraneis gignetur. Liberos genuit, sustulit.

Glacies, ei, f. Eiß. *Epi.* Liquefacta, dilapsa. *Phras.* 1. *Glacies fit*, es wird ein Eiß. Aquæ gelû durantur, constringuntur; aquilonibus durescit humor. Aquæ gelû clauduntur, adstringuntur. Aqua nivibus, & pruina concrescit. 2. *Per glaciem ingredi*, auf dem Eiß daher gehen. Per nudam glaciem, fluentémque labem liquescentis nivis ingredi. 3. Lubricô vestigiô per glaciem decurrere, sese agere, se invehere, auf dem Eiß schleiffen. Per glaciem labi; fluente vestigio ferri, deferri; glaciem fluente vestigiô decurrere, emetiri. 4. *In glacie prolabi*, labi, prolabi in lubrico; fallente vestigiô cadere; fallente pede prolabi, auf dem Eiß fallen. 5. *In glacie pedem figere non possum*, ich kan auf dem Eiß keinen Fuß sicher setzen. Gradienti planta nusquam consistit, constat; fugiente fluxô, instabili gressû inceditur; pedes insistere nusquam possunt; viâ lubricâ pedes fluunt. *Usus.* Glacies calore liquefacta & dilapsa diffunditur. Glacies tepefacta tabescit. Indurata glacies. V. *Hyems, frigus, gelu.*

Gladiator, oris, m. Fechter. *Syn.* Lanista, mirmillo. *Epi.* Amens, bonus, rudis, bustuarius, certissimus, confectus, saucius, crudelissimus, dictatorius, furiosus,

fus, importuniſſimus, mediocris, nefarius, nequiſſimus, nobilis, ſceleratus, ſceleratiſſimus, timidus, vetus, vetulus. Gladiatores nobiles, nobiliſſimi, theatrales. *Uſus.* Ex mirmillone dux, è gladiatore imperator. Plurimarum palmarum vetus, & nobilis gladiator.

Gladiatorius, a. um. **fechterisch.** *Uſus.* Certamen gladiatorium. Gladiatoria corporis firmitas.

Gladius, ii, m. **Schwerdt, Degen.** *Syn.* Sica, pugio, enſis. *Epi.* Cruentus, fulgens, plumbeus, reconditus in vagina, ſtrictus, vacuus vagina. *Phraſ.* 1. *Gladium evaginare*, **das Schwerdt ausziehen.** Gladium nudare, ſtringere, diſtringere, è vagina educere; gladium educere. 2. *Gladium in vaginam recondere*, **den Degen einſtecken.** Vaginæ reddere; gladium condere. *Uſus.* Gladiô plumbeô jugulare aliquem, *levi, futilique argumentô oppugnare*, **mit ſchlechten Beweisthümern wider einen aufziehen.** Suô gladiô ſe jugulat, **er ſchlagt ſich ſelbſten.** *Suô dictô ſe capiendum præbet.* Gladiis rem gerere, **die Sache mit Degen ausmachen.** In gladium incumbere, **ſich ſelbſt erſtechen.** Gladiô confici, **erſtochen werden.**

Glandifer, a, um. **das Eicheln tragt.** *Uſus.* Glandifera quercus.

Glans, dis, f. **eine Eichel.** *Syn.* Nux è quercu. *Uſus.* Sues glande paſcuntur.

Glarea, æ, f. **grober Sand.** *Syn.* Arena, *vel* lapides minutiſſimi cum arena.

Gleba, æ, f. **Erden-Kloß.** *Uſus.* Injecta gleba tumulis.

Gliſco, is, ere. **glimmern, wachſen.** *Syn.* Creſco. *Uſus.* Ad juvenilem libidinem copia voluptatum gliſcit, ut ignis oleô.

Globoſus, a, um. **rund, kugelich.** *Syn.* Rotundus. *Uſus.* Stellæ globoſæ. Globolus mundus.

Globus, i, m. **runde Kugel.** *Epi.* Cœleſtis, eminens, extimus, habitabilis, cultus, medius. *Uſus.* Terræ globus, ſtellarum globi.

Glomero, as, avi, atum, are. **über einander wicklen.** *Uſus.* Glomerare clades. Venæ inter ſe glomerantur.

Gloria, æ, f. **Lob, Ehre.** *Syn.* Claritas, ſplendor, lux, amplitudo. (*turpitudo, probrum.*) *Epi.* Abjecta, admirabilis facti, æterna, non æterna, ſed ne diuturna quidem, aliena, ampliſſima, antiqua, antiquior, bellica, pura, comes mortis, comes rectè factorum, communis cum aliquo, continuata, divina, dulcior, dulcis, eximia atque immortalis, falſa, ficta, frequens de aliquo, illuſtris & pervagata, illuſtrior, immenſa, intemperans, non inſolita adoleſcentibus, juſta, merita, magna, major, maxima, militaris, minor, muliebris, navalis, neceſſaria, ſalutaris alicui, nota, nova, par, paterna, avita, popularis, præſtantior omni patrimonio, virtutis præſtantiſſima, priſtina, propria ingenii, ſempiterna, ſingularis, ſolida, veraque, ſtabilis, ſumma, perfecta, tanta bonorum, ſibi neceſſaria & ſalutaris, gravis, ſolida, veriſſima, univerſa. *Phraſ.* 1. *Gloriæ appetens eſt admodum*, **er ſtrebet gar ſehr nach Lob und Ehre.** Fertur ille vir gloriâ; flagrat, volitat, ardet cupiditate laudis; ſummus ardor mentis ad gloriam eum rapit; in concupiſcenda gloriâ modum non novit; gloriæ ſtimulis æſtû ingenti agitur. Mirum in modum dulcedine gloriæ tangitur, capitur, excitatur. 2. *Gloriam etiam inanem cupidè quærit*, **er trachtet auch ſogar nach eitler Ehre.** Inanem etiam venatur, aucupatur gloriam; popularis auræ captator eſt; umbras etiam falſæ gloriæ conſectatur; adumbratam etiam gloriæ imaginem conſectatur; laborem nullum refugit, ut aliquod falſæ choragium gloriæ comparet. 3. *Quàm ſis gloriæ cupidus, non ignoro.* **ich weiß es wohl, wie Ehr-begierig du ſeyeſt.** Omnes tuos ad laudem impetus novi. Quàm ſis ad laudem propenſus, inclinatus; quanti ſit apud te laus; quantùm labores de laude; quam vehementer in laudem incumbas; quàm laudi ſervias, ſtudeas; quô ſtudiô laudem ſequaris; qua tua ſit laudis cupiditas, præclarè novi, habeo cognitum. 4. *A puero gloriæ cupidus eras*, **du wareſt von Jugend auf Ehr-begierig.** Jam inde à pueritiâ gloriæ ſtudio, atque amore flagrabas; inflammatus ad gloriam à puero fuiſti. Spectâſti gloriam ante omnes res à primis annis; àb ineunte ætate erat tibi gloria omnium rerum antiquiſſima; tibi gloria in animo erat; tibi gloria in oculis erat; in amoribus erat; in deſideriis erat. A puero laudis cupiditate, ſtudio gloriæ ferebâre; gloriâ ducebaris; laudis ſtudio trahebaris; ad gloriam ferebaris; laudis amore tenebaris, capiebaris; ex laude pendebas; æſtû gloriæ percitus eras; gloriæ ſtimulis agitabaris. 5. *Ex laboribus tuis gloriam immortalem conſequêris*, **deiner Unternehmungen halber wirſt du ein unſterbliches Lob erhalten.** Quos nunc ſuſcipis labores, ii te apud poſteros æternâ gloriâ donabunt, afficient, illuſtrabunt, ornabunt, decorabunt; tuum nomen immortalitati commendabunt; àb hominum oblivione, & interitu vindicabunt; tui nominis famam in omnes tem-

temporum ætates dissipabunt; tuum nomen posteritati tradent omnium sermonibus & scriptis exornandum, extollendum, celebrandum, honestandum, tuendum. Editis tot immortalibus operibus id consecutus es, nequa dies tui nominis famam delére possit, ut omnis de te posteritas loquatur, ut tuas laudes litteræ ac monumenta loquantur; nullæ ut litteræ de tuis laudibus conticescant; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum susceptos labores tuos debitis laudibus ferat. 6 *Nihil aliud, quàm divinam gloriam intendo*, ich habe kein anderes Absehen, als die Ehre GOttes. Ad DEI gloriam omnia refero; divinam unicè gloriam in omnibus specto; nihil ago, quod non sit cum divina gloria conjunctum. Prima mihi, præcipua, antiquissima est divinæ gloriæ propagandæ cura. Meorum consiliorum, actionum mearum finis est major DEI gloria. Omnibus in rebus divinus mihi honor propositus est. Ante omnia mihi divinus honor est; summo apud me loco divinus honor est; is primum apud me locum obtinet; actionum mearum norma quædam, & regula est; semper est ante oculos. Huc mentem intendo; huc animum refero; huc specto; ad hunc finem consilia; cogitationes, mentis aciem intendo. V. *Fama* *Usus*. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude; illustris & pervagata multorum, & magnorum in suos, patriam, humanum genus fama meritorum; consentiens laus bonorum, incorrupta vox benè judicantium de excellente virtute, cujus gradibus videntur homines in cœlum ascendere. Ex omnibus virtutis præmiis amplissimum est gloria. 1. *Gloriam appetere*, nach Ehre trachten. Quærere, aucupari, venari, captare, consectari; gloriæ servire; ad gloriam virtutis viâ grassari. 2. *Gloriam acquirere*, Ehre erlangen. Párere sibi amplissimam gloriam, capere, consequi, adipisci; in gloriam venire, gloriam sibi comparare. 3. *Gloriam augére*, ihme die Ehre vermehren. Alere, multiplicare, duplicare, amplificare. 4. *Gloriam minuere*, die Ehre vermindern. Imminuere, infringere. 5. *A gloriæ studio aliquem revocare*, refrenare, einen abhalten von der Ehrsucht. 6. Gloriam abjicere, die Ehre fahren lassen. 7. *Gloria florere*, circumfluere, in Ehre stehen. 8. Gloriam in se transmovére, die Ehre ihme zuschreiben, zueignen. V. *Fama, Honor, Laus, Amplitudo, Existimatio, Arrogans, Ambitiosus, Superbus.*

Gloriatio, onis, f. Rühmung. *Usus*. Gloriatione digna est beata vita.

Gloriola, æ, f. kleiner Ruhm. *Usus*. Etiam hisce cum gloriolæ insignibus ornemus.

Glorior, aris, atus, sum, ari sich rühmen. *Syn*. Prædico, gloriâ me & prædicatione effero. *Adv*. Honestè, benè, insolenter, intolerantissimè de divitiis, quodammodò, rectè. *Phras*. *De sua nobilitate valdè gloriatur*, er rühmet sich sehr seines Adels halber. De majoribus se jactat insolentiùs; venditat genus suum; sublatiùs de se, deque natalium splendore ascìscendæ laudis causâ prædicat, dicit, loquitur; est in hoc homine summa venditatio generis, ac ostentatio. Martem ipsum sui generis conditorem fert; immodicus sui æstimator, præ se ignobiles omnes, & plebejos prædicat; laudat, venditátque genus suum homo ineptè gloriosus; jactatio generis, ac venditatio contessa in hoc homine vitia sunt. V. *Jacto, ostentatio*. *Usus*. De divitiis, de rebus gestis insolenter gloriaris.

Gloriosè. prächtig. *Syn*. Magnificè, elatè. *Usus*. De seipso gloriosiùs prædicare.

Gloriosus, a, um. ruhmredig. *Syn*. Ostentator; clarus, amplissimi nominis. *Phras*. *Gloriosum id ducebat*, er hielte ihms für eine Ehre. In gloria id ponebat; amplum, & ad memoriam insigne id putabat; pulcherrimum id sibi fore ratus; decus id suum arbitratus est. *Usus*. 1. Militem gloriosum imitaris. 2. *Præclarus, qui in maximâ gloriâ est, & gratiâ*, glorwürdig. Mihi exilium ad Reipublicæ rationes gloriosum fuit. Facta illustria, & gloriosa. Magnifica & gloriosa ostentatio civitatis. V. *Clarus, Gloria, Ostentator, Fama.*

Glutinator, oris, m. Leimer, Buchbinder. *Usus*. Librorum glutinatores.

Gnarus, a, um, erfahren. *R. à* γνώριμος. *Syn*. Peritus, sciens. *Usus*. Gnarus Reipublicæ. Gnarus malorum impendentium. Gnari, prudentes locorum. V. *Peritus*.

Gnatus, i, m. Sohn. *Syn*. Filius.

Gnaviter. * fleißiglich. *Syn*. Diligenter. *Usus*. Gnaviter pugnare, agere.

Gnavus, a, um. * fleißig. *Syn*. Strenuus, celer. V. *Diligens*.

Grabatus, i, m. Faulbett. *Syn*. Lectulus.

Gracilis, e. * mager, rahn. *Syn.* Tenuis corpore, macilentus. *Uſ.* Virgo gracilis.

Gracilitas, tis, f. die Dünne des Leibs. *Syn.* Corporis habitudo tenuior, ſubtilitas.)(*craſſitudo.* *Epi.* Summa. *Uſus.* Eſt in illo ſumma gracilitas, & infirmitas corporis.

Gradatim. Staffel-weis. *Syn.* Gradibus, per gradus. *Uſus.* Ab humilibus ad ſuperiora, ad honores gradatim aſcendere. Minutatim, & gradatim interrogare.

Gradatio, onis, f. das Aufſteigen. *Figura. Rhetorica.*

Gradior, eris, greſſus ſum, gradi. gehen. *Syn.* Ambulo, eo, ingredior.)(*ſerpo.* *Uſus.* Fidenti animô gradi ad mortem. V. *Eo.*

Gradus, ûs, m. Staffel, Stiege. *Syn. Tranſl.* Locus, dignitas, momentum, progreſſus, ordo, aditus. *Epi.* Altus dignitatis, altior, altiſſimus, ampliſſimusque dignitatis, facilis, inferior, famosus, facilior, infimus, plenus, primus, ſenatorius, ſtabilis, non expers dignitatis. Gradus beati, malè hærentes, multi, novi, pares honorum, diſpares gloriæ, plures, reliqui. *Phraſ.* 1. *Ad eum, quem volebas, gradum evectus fuiſti*, du biſt ſo hoch geſtiegen, als du verlanget haſt. Ad eum, quem volebas, gradum aſcendiſti, evolâſti, perveniſti, pervaſiſti, elatus fuiſti; eum gradum, ad quem aſpirabas attigiſti, adeptus, aſſecutus es; in eo, ad quem tendebas, gradu poſitus, locatus, collocatus es; gradum eum obtines, quem optabas. *Uſus.* 1. Sunt certi gradus officiorum, ut prima charitas Diis, ſecunda Parentibus, tertia Patriæ debentur. 2. Aſſequi gradum altiſſimum civitatis, den höchſten Ehren-Staffel erhalten. Conſequi, aſcendere, obtinére; pervenire ad ſummum honoris gradum; poni, locari, collocari in altiſſimo gradu. 3. De gradu dejici, dimoveri, von ſeiner Ehren-Staffel abgeſetzt werden. V. *Promoveo.*

Græcè. Griechiſch. *Uſus.* M. Cicero ſenex dicebat, ùt quisque optimè Græcè ſciret, ita eſſe nequiſſimum.

Græcia, æ, f. Griechenland. *Epi.* Magna Princeps eloquentiæ, vera, integra, vetus. *Uſ.* Interdum verborum inops Græcia.

Græculus, i, m. Griechlein. *Uſus.* Græculus aſſentator; Græculi contentionis cupidiores, quàm veritatis. Quid mihi tanquam Græculo otioſo, & loquaci quæſtionem ponis?

Græcus, a, um. Griechiſch. *Epi.* Græci leves, immanes atque barbari, ſacrilegi, & jam pridem improbi. *Uſus.* Homo levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Eruditiſſima Græcorum natio. Græcæ litteræ. Latina lingua tam copioſa eſt, quàm Græca. Libri Græcô ſermone confecti.

Gramen, inis, n. Gras. *Syn.* Herba.

Gramineus, a, um. grasicht. *Uſus.* Etiàmne gramineas haſtas?

Grammatica, æ, f. Sprach-Kunſt. *Syn.* Grammaticorum inſtituta.

Grammaticus, a, um. zur Sprach-Kunſt gehörig. *Uſus.* Ars Grammatica.

Grammaticus, i. m. der die Grammatic lehret. *Uſus.* Grammatici eſt Poëtarum tractatio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam ſonus.

Granarium, ii, n. * Korn-Haus. *Uſus.* Adſtringere, & laxare granaria.

Grandævus, a, um. * wohlbetaget. *Uſus.* Grandis ævi, provectioris ætatis. V. *Senex.*

Grandeſco, is, ere. groß werden. *Syn.* Creſco V. *Creſco.*

Grandiloquus, a, um. prahleriſch. *Syn.* In oratione grandis, gravis, plenus, copioſus, amplus. *Uſus.* Nam & grandiloqui fuerunt amplâ ſententiarum gravitate, & majeſtate verborum. V. *Thraſo.*

Grandis, e. groß, wichtig. *Syn.* Magnus, ingens, immanis. *Uſ.* Jam grandis puer. Grandis, & tragicus Orator. Perſpicuum, & grande vitium. Ætate provectus, non tamen grandis natu.

Granditas, tis, f. die Größe. *Uſ.* Id apparet ex genere, & granditate verborum.

Grando, inis, f. Hagel, Schloſſen. *R. à granis*; pluvia congelata in granorum formâ decidens. *Epi.* Minuta, ſubita, præcipitans. *Phraſ. Grando cecidit*, es iſt ein Hagel gefallen. Concreta in nubibus aqua, magnam vim nivoſæ grandinis dejecit; grandinem venti glomeratam in terras egerunt; procella cœli fragore ingenti effuſa eſt; imber grandinem incutiens torrentis modô effuſus eſt. Excuſſa è nubibus grandinis procella. *Uſus.* Grando miſta imbri cadit.

Granum, i, n. ein Körnlein. *Uſus.* Tritici grana.

Graphicè. * meiſterlich, zierlich. *Syn.* Eleganter, ſcitè. *Uſus.* Graphicè ornatus, graphicè facetus.

Graſſator, oris, m. Straſſen-Rauber. *Syn.* Latro. V. *Latro.*

Graſſor, aris, atus ſum, ari. * ſchwärmen. *Syn.* Sævio. *Uſus.* Graſſari in poſſeſſionem agri publici. Jure graſſari, non vi. Graſſari ad gloriam virtutis viâ.

Gratè. danckbarlich. *Syn.* Animô gratô. *Uſus.* Quid pie, quid grate, quid humaniter ab illo factum unquam?

Grates, um, f. Danckſagung. *Syn.* Gratiæ. *Uſus.* Grates tibi ago. V. *Gratia.*

Gratia, æ, f. Danck, Gunst, Gnad. *Syn.* Grates: favor popularis: beneficium. *Epi.* Æquabilis, bona, excellens, fidelissima, illustris, non invidiosa, justa & debita, magna, major, mala, maxima, merita Diis immortalibus, muliebris, mutua, nimia, par, permagna, popularis, præclara, præsens, reconciliata, subita, summa, tanta, vetus, equestris. Gratiæ bonæ, multæ, excellentes, immortales, incredibiles, justissimæ, magnæ, majores, maximæ, meritæ, miræ, mirificæ, plurimæ, reliquæ, singulares. *Phras.* 1. *Gratias tibi ago*, ich sage dir Danck. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam, debitamque gratiam refero, reddo, habeo, persolvo, tribuo; etsi tanta, quantam debeo, referri gratia non potest, habeo tamen, quantam maximam capere animus meus potest; pro tuo isto in me studio gratiam & habeo, & habiturus sum immortalem; gratias tibi ago maximas, quandoquidem pares referre non possum. 2. *Gratiam alicujus quærere*, eines seine Gunst suchen. Gratiam alicujus aucupari; locum gratiæ quærere apud aliquem; gratiam sibi conciliare; benevolentiam alicujus captare; in gratiam & amicitiam sese insinuare; inire gratiam ab aliquo velle; admitti in gratiam alicujus cupere. 3. *Est in gratia apud illum*, er stehet bey ihm in Gnaden. Principem apud illum gratiæ locum tenet, obtinet; amplissimam sibi apud illum collegit, peperit gratiam; magna apud illum positus est in gratia; floret Principis sui gratia, excellit, magnam iniit apud illum, ab illo gratiam. V. *Favor.* 4. *Non tua, sed aliorum culpa excidisti e populi gratia*, du bist aus fremder Schuld aus der Gnad gefallen. Non tua, sed aliorum culpa, vitio, injuria studium populi amisisti; populi gratiam & benevolentiam perdidisti; e studio & benevolentia excidisti; aliena culpa factum est, non tua, ut populus non amplius tibi faveat, suffragetur; ut populus nec tam benè in te animatus sit, nec tam tui honoris studiosus; ut, qua florebas hominum gratia, eam amitteres; ut ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres; ut amitteres hominum studia; ut ex animis, atque favore hominum excideres; ut gratiosus apud populum minimè sis; ut charus populo non ampliùs sis; ut nullum populi studium teneas; nullam ut populi gratiam obtineas; ut populum tui studiosum, benè in te animatum, tibi amicum non habeas; ut favente, benigno, tibi æquo, amico populo non utaris; ut ex amore populi effluxeris; ut perierit, quod habebas gratiæ. Studium populi, gratiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, afflixit; non tua, sed aliorum culpa veterem gratiam exulceravit; benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa delevit, tibi eripuit, abstulit, ademit. Non tuum aliquod factum gratiam apud populum extinxit, effudit, sed aliorum invidentia. 5. *In gratiam cum adversario redii*, ich bin mit meinem Widersacher widerum gut Freund worden. Ego & adversarius meus voluntates rursum copulavimus; reconciliata inter nos ex inimicitiis gratia est; simultatem humanissimè deposuimus; placatæ inter nos sunt iræ, discordiæque nostræ; oblivione præteritorum discordias finivimus; ad amicitiam, consuetudinemque pristinam nos traduximus. Gravi odio & simultate, qua diu conflictati sumus, deposita complexi sumus inter nos, conjunctisque jam voluntatibus amicissimè vivimus. V. *Reconcilio.* *Usus.* 1. Gratia, in qua amicitiarum & officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur. Maximam tibi gratiam debeo. Maximam tibi gratiam habere, & agere debeo. Gratiam memori mente persolvere, gratiæ aliquid apponere, für eine Gnad halten. Gratiam repetere, eine Danckbarkeit erfordern. 2. *Favor, amicitia, amor*, Gunst, Freundschafft, Lieb. Gratiam alicujus sequi, aucupari, assequi, consequi. Aliquem in magna gratia apud alterum ponere. Gratiam inire ab aliquo, cum aliquo, apud aliquem. Aliquo facto veterem gratiam exulcerare; effundere collectam gratiam, die Gunst und Gnad verliehren. In gratiam redire. In gratiam admittere, recipere aliquem. Aliquem in gratiam reducere, restituere; gratiam componere inter aliquos, & reconciliare. 3. *Authoritas, plausus, favor popularis*, Ansehen, Gunst bey dem gemeinen Mann. Gratiam aucupari, quærere; gratiam colligere, acquirere, consequi; gratiâ florere. Gratiam debilitare, extinguere. 4. *Causâ* wegen. Prolis, quæstus, oblectationis gratia aliquid facere.

Gratificatio, onis, f. Dienst-Erweisung. *Syn.* Gratia, beneficium.)(*injuria.* *Epi.* Imprudens. *Usus.* Gratificationem & benevolentiam ponere. V. *Favor.*

Gratificor, aris, atus sum, ari. willfahren. *Syn.* Beneficium, gratiam facio. *Adv.* honesto. *Phras.* 1. *Gratificare mihi in ea re*, thue mir dieses zu Gefallen. Obsequere voluntati meæ; studiis nostris servias velim; da

da hoc mihi, da amicitiæ noſtræ; non eſt, cur non velificeris nobis; obſequere amico; in juſtam hanc meam cupiditatem incumbe, quæſo; da hoc generi, da nomini noſtro; pro tuo in me officio, pro meo in te ſtudio, largire hoc voluntati meæ. 2. *Volo tibi, amicisque tuis gratificari*, ich will dir und deinen Freunden gern willfahren. Volo non ſolùm tuâ, verùm etiam tuorum amicorum causâ veſtris commodis ſervire; cupio, ſtudeo agere, quod tibi, amicisque tuis gratum ſit; quod tibi tuisque gratum ac jucundum accidat; quod tibi tuisque placeat, lætitiam, ac voluptatem afferat; inire gratiam officiis meis non à te modo, verùm etiam àb amicis tuis velim. Opto rem gratam tibi, tuisque facere. Opto aliquid præſtare, navare tuâ, tuorumque causâ. Ad id unum mea ſtudia converto, ut aliquid efficiam, ex quo tu & amici tui voluptatem capiant. Servire non ſolùm tibi, ſed etiam amicis tuis cupio. Servire voluptati, & commodo non ſolùm tuo, verùm etiam amicorum tuorum volo; tuam, amicorumque tuorum gratiam officiis meis quærere ſtudeo. V. *Faveo*. *Uſus*. Gratificari cuiquam aliquid, quod ei obſit. Cur tibi de ea re non gratificer, neſcio.

Gratioſus, a, um. angenehm. *Syn*. Qui gratiâ multum poteſt apud alios. *Phraſ*. 1. *Illi gratioſi nunc ſolùm ſunt, qui opibus valent*, anjetzo ſeynd nur die Reiche angenehm. Qui magis àb opibus firmi, parati ſunt, qui magis inſtructi ſunt copiis, illi gratiâ excellunt; gratiâ florent; gratiam ineunt apud populum; in eos ſua ſtudia liberaliùs homines conferunt; iis favent, ſuffragantur, ſtudent, præſtò ſunt. V. *Gratia*. 2. *Aſſentatores gratioſi ſunt apud illum*, die Schmeichler gelten viel bey ihm. Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratiâ valent, poſsùntque plurimùm; hi ſummos quosque gratiâ adæquant apud illum; hi pollent plurimùm, hi largiter poſſunt apud illum; horum nomen apud illum eſt in gratia; in his omnia apud illum ſunt ad gratiam. *Uſus*. Homo potens, gratioſus, diſertus. Homines in civitatibus ſuis apud omnes ordines gratioſi. V. *Charus, acceptus*.

Gratis. umſonſt. *Syn*. Gratuitò, ſine mercede, ſine præmio, pecuniâ. *Phraſ*. *Gratis omnibus ſervit*, er dienet allen umſonſt. Sine ullo munere opem ac operam præſtat omnibus; ejus officia minimè ſunt mercenaria; gratuita eſt ejus comitas, nec præmiorum mercedibus evocata; gratiis, non pretio officioſus eſt; gratuito ſervit; non exigit gratiam, nec beneficium fœneratur. *Uſus*. Habitare gratis in alieno. Gratis mihi res conſtat.

Gratuitò. ohne Gewinn. *Syn*. Gratis.

Gratuitus, a, um. freywillig. *Syn*. Sine præmio, & mercede.)(*mercenarius, conductus*. *Uſus*. Innata eſt homini probitas gratuita, non præmiorum mercedibus evocata; liberalitas gratuita, non mercenaria.

Gratulatio, onis, f. Glückwünſchung. *Syn*. Communis gaudii demonſtratio, lætitia publica.)(*lamentatio*. *Epi*. Celeberrima, exigua, exoptatiſſima, jucunda, maxima, multa civium, nova, præpoſtera, probatiſſima, recens, ſera, ſumma. Gratulationes gratæ, maximæ, innumerabiles, tantæ. *Uſus*. 1. Nos in hominum cœtibus, gratiis agendis, & gratulationibus habendis, & omni ſermone celebramur. Maxima illi gratulatio facta eſt. Diana ſummâ civium lætitiâ, & gratulatione reducta. 2. *Supplicatio ad fana*, eine Proceſſion zu allen Götzen-Tempeln. Decernere, facere alicui ſervatæ Reipublicæ gratulationem.

Gratulator, oris, m. Glückwünſcher. *Uſus*. Sæpè gratulator lætior eſt, quàm is, cui gratulatur.

Gratulor, aris, atus ſum, ari. Glück wünſchen. *Syn*. Congratulor, gratulationem facio; gratulatione utor. *Adv*. Publicè, ſeriùs, tardius, valdè, vehementer, verè, verecundè, nimis. *Phraſ*. *Suum Ciceroni reditum omnes gratulabantur*, dem Cicero hatten alle ob ſeiner Zurückkunfft Glück gewunſchen. Ejus ad urbem acceſſus incredibili hominum multitudine, & gratulatione florebat; omnibus optimis eundem omnes perſequebantur; Cicero non ſine magnis gratulantium clamoribus Romam repetiit; Ciceronem Romani ovantes, ac gratulantes accepêre; feſtis vocibus excepere. Non ferè quisquam fuit, qui non complecteretur, exoſcularetur, laudibus ejus reditum cumularet; Ciceroni in urbem reduci auditi omnes unô ore omnia bona dicere, & laudare fortunam Reipublicæ, quæ talem virum recepiſſet. *Uſ*. Quod mihi de filia gratularis, agnoſco humanitatem tuam. Gratulor Reipublicæ recuperatam libertatem, & gaudeo. Alacres, & læti inter ſe gratulantur.

Gratus, a, um. danckbar, angenehm R. ex χαρίεις. *Syn.* Officii memor, non ingratus, qui meritam alicui gratiam memori mente persolvit, qui beneficii accepti meminit: *item:* acceptus, jucundus, charus. *Phras.* 1. *Gratum te esse decet erga Patronum*, es geziemet sich, daß du dich gegen deinem Gutthäter danckbar erweisest. Memorem te animum præstare decet; decet, ut spectata tua sit in referenda gratiâ pietas; ut perpetua tibi sit referendæ gratiæ voluntas; ut viro optimè de te merito referas, quod debes; ut meritam gratiam memori mente persolvas; ut gratus in te sit animus, & beneficii memor; ut grati animi fidelis memoria plurimùm apud te valeat; ut parem, & cumulatissimam gratiam referas Patrono tuo. 2. *Tuis beneficiis semper gratum me exhibebo*, ich werde mich allezeit danckbar erweisen für die mir erwiesene Gutthaten. Tua in me beneficia nunquam obliviscar; tua erga me merita, magnitudinem tuorum erga me meritorum semper meminero; memoriâ tenebo; perpetuâ memoriâ tuebor, custodiam, conservabo. Nulla dies, nulla temporis vetustas, non casus ullus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet; ex animo delebit, tollet, auferet; oblivione delebit, obruet, obscurabit, extinguet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria. Nunquam apud me tuum beneficium intermoriturum existima. Tuam in me singularem benignitatem, tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo, semper in oculis habebo; perire apud me, evanescere non patiar. Hærebunt mihi in animo, mente, memoriâ tua beneficia. Fixa permanebunt, impressa in animo, ac mente parebunt, extabunt tua beneficia. Vitæ par, & æqualis erit recordatio meritorum tuorum. Dies non nisi ille, qui vitam mihi adimet, tuorum officiorum memoriam terminabit; finis mihi, ac terminus & vitæ, & memoriæ benignitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est. Semper memoriâ tenebo; tuebor mente atque animô; nunquam obliviscar, nunquam apud me delebit oblivio beneficia, officia, merita erga me tua; memorem me tibi, quæcunque se occasio dederit, obtulerit, probabo. Gratum me tibi, memorémque præstabo; præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meritorum tuorum. Gratum me nullô non locô, nullô non tempore memorem, nunquam non gratiæ referendæ memorem, & studiosum senties, experiêris, cognosces. Grati animi laudem in me non requires, non desiderabis. Non committam, ut ingratum me appellare possis; ut in illo officio, quod benè merentibus debetur, jure me, ac meritô quisquam reprehendat. Enitar, ut in ingrati animi vitium, crimen non incidam; ne quis mihi turpem ingrati animi notam possit inurere; nequis mihi ingrati animi culpam objicere possit. Enitar, ut ab ingrati animi vitio, crimine, culpâ, turpi infamiâ longissimè sejungar, discedam, absim; ut ea culpa vacem, vacuus sim, caream; ejus culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt; qui de referenda gratiâ minimùm laborant; enitar, &c, ut spero, consequar, ut de me optimè esse meritum læteris, ut officia erga me tua voluptati, ac lætitiæ tibi sint; ut ex tuis in me officiis voluptatem capias; ut officiorum tuorum fructum feras, percipias, colligas; ut gratiæ tuæ gratiam à me feras; ut parem tibi referam gratiam; ut par pari referam; ut officia tua omnibus officiis æquem, compensem, remunerer. Quam amanter me tractaveris, quam benignè mihi feceris, quàm studiosè in omni re me commendaveris; quam humaniter, ac beneficè, quibus officiis amicitiam nostram colueris, prosecutus sis; quibus me rebus auxeris, ornaveris, honestaveris, ipse mihi, atque etiam aliis commemorabo; ita diu recordabor, ut vita me prius defectura sit, quàm tuorum in me beneficiorum recordatio; Beneficia tua, dum vivam, gratâ memoriâ prosequar; quoad vixero, dabo operam diligenter, id agam omni studio, id curabo, contendam; in eam curam, in id studium incumbam; id mihi propositum erit in omni vita; eò spectabit animus, eò curæ cogitationésque meæ referentur; eò consilia mea referentur, dirigentur, ut me gratum tibi esse sentias. 3. *Gratum me non verbis modò, sed rebus ipsis experiêre*, du wirst es erfahren, daß ich mich nicht allein in Worten, sondern auch im Werck selber werde danckbar erzeigen. Fœneratum hoc beneficium tibi pulchrè dices; efficiam, ut ad te non sinè fœnore redeat id beneficium; pro isto tuo in me officio omnia vicissim à me officia exspecta; in omni vitæ meæ cursu nihil mihi prius, nihil antiquius erit, quàm

ut officia tua paribus à me officiis compenſentur; commoda viciſſim tua meis quantiscunque occupationibus anteponam; meus animus viciſſim erga te is erit, quem tu jure poſtulaveris; qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, colliges, metes, feres; paribus officiis tuis in me meritis cumulatè ſatisfaciam; quibuscunque officiis potero, tuam erga me humanitatem exæquabo. V. *Compenſo.* 4. *Non poſſum tibi ſatis gratus eſſe pro beneficiis tuis*, ich kan dir nicht genug danckbar seyn für deine Wohlthaten. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Qui reſpondebo tuæ tam liberali in me voluntati? Utinam tua in me merita, referendâ gratiâ conſequi aliquo modo poſſim! Vellem, officium iſtud officiis meis exæquare liceret, ſed quis tandem eſt, qui non intelligat, tuis me muneribus in omne conſequentis ævi ſpatium teneri obſtrictum; arctiore me tibi vinculo obſtrinxiſti, quàm ut exſolvere beneficiorum tuorum partem ullam poſſim; vivendum mihi, ac moriendum erit ingrato. Studium tibi quidem meum vel agnoſcendo, vel prædicando beneficio lubens declarabo, ſed eo me nomine plus tibi debere ſentio, quàm ut ſolvendo unquam eſſe poſſim. Mea quidem in te omnia vel ſtudii, vel obſervantiæ officia conſtabunt integra, ſed tuorum in me promeritorum partem in referenda gratia nullam aſſequar. Incredibile tuum in me ſtudium ſtudio quidem colam ſempiterno, ſed tuorum in me meritorum tanta eſt magnitudo, exæquari ut nullâ grati animi ſignificatione poſſit. *Uſus.* 1. Benè de me meritis gratum me præbeo reipsâ, atque animo gratiſſimum. Nomen alicujus & beneficii gratâ memoriâ proſequi. Erga ſalutis ſuæ authores gratus. Gratus eſt, qui in referenda gratia non commodum, ſed eum ipſum, cui refert gratiam, cernit. 2. *Acceptus, jucundus, optatus*, angenehm. Officium tuum, judicium, mihi pergratum fuit. Rebus grata, gratiora verbis facere. Officium mirè gratum. V. *Jucundus, charus.*

Gravatè. ungern. *Syn.* Difficulter, ægre.)(*benignè, comiter.* *Uſus.* Benignè, non gravatè.

Gravedinoſus, a, um. ſchnuppicht. *Syn.* Ad gravedinem proclivis. *Uſus.* Gravedinoſos quosdam dicimus, quosdam herinioſos, non quia jam ſint, ſed quia ſæpè ſint.

Gravedo, inis, f. Schnuppe, Haupt-Fluß. *Syn.* Deſtillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, ſiccam tuſſim movens. *Epi.* moleſta. *Uſus.* Gravedine tentari, laborare. Gravedini ſubvenire, occurrere, obſiſtere. Gravedinem removére, abigere, repellere.

Graviditas, tis, f. Schwangerschafft. *Uſus.* Graviditates & partus affert luna, à ſole illuminata.

Gravido, as, avi, atum, are. schwängern. *Syn.* Gravidam facio. *Uſus.* Terra ſeminibus gravidata.

Gravidus, a, um. schwanger, voll. *Syn.* Prægnans, fœtus, plenus. *Phraſ.* *Gravida eſt*, sie iſt schwanger. Fert uterum; geſtat uterum; fert ventrem, partum. *Uſus.* Ubera gravida vitali rore.

Gravis, e. ſchwer, wichtig. *Syn.* Ponderoſus.)(*levis.* *Uſus.* 1. Gravia omnia ſuo pondere in terram feruntur. 2. *Arduus, difficilis, moleſtus*, hart, ſchwer. Vereor, ne tibi gravis ſim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi, ich hab ihm kein ſchlimmes Wort geben. Tempus Reipublicæ, anni graviſſimum. 3. *Magnæ authoritatis, ponderis, dignitatis*, anſehnlich, wichtig. Vir prudens, & authoritate gravis. Nomen veſtrum mihi grave & ſanctum eſt. 4. *Severus*, ernſthafft. Gravis ſine arrogantia. Cato omnium graviſſimus, & ſeveriſſimus. 5. *Depreſſus*, tieff. Vox gravis.)(*acuta.*

Gravitas, tis, f. die Schwere, Ernſthafftigkeit. *Syn.* Pondus: authoritas.)(*levitas.* *Epi.* Acrior verborum, admirabilis, ampla ſententiarum, cenſoria, digna exſpectatione, divina orationis, plena antiquitatis, incredibilis & inaudita, major, naturalis ac neceſſaria, paterna, perpetua orationis, ſingularis ac pene divina, ſumma, tanta, vetus judiciorum. *Phraſ.* *Cato vir erat maximæ gravitatis.* Cato war ein anſehnlich- und ernſthaffter Mann. Vir erat divinâ quâdam gravitate, morum majeſtate incredibili; nihil unquam niſi ſeveriſſimè & graviſſimè fecit. Erat in illo gravitas condita comitate; in ejus non ſententia ſolùm, ſed nutu reſidebat authoritas; erat in eo viro ſumma authoritas & amplitudo; Cato priſci moris vir, & ſanctus, in quo nihil ſolutum, leve, inconſideratum. Catoni incredibilem natura tribuit gravitatem; Cato admirabili vitæ gravitate præſtabat; in Catonis vultu inerat priſca ſeveritas, in verbis fides. V. *Authoritas.* *Uſus.* 1. In omni-

omnibus rebus adhibére, tenére, servare, tueri gravitatem. 2. Cœli gravitas tanta eſt, quantam vix ſuſtineo, *vulg. Non eſt bonus aër,* es iſt keine gute Lufft.

Graviter. beſchwerlich, hart. *Syn.* Ægrè, moleſtè. *Uſus.* 1. Graviter aliquid ferre, accipere. Graviter queri, ægrotare. 2. *Severè,* ernſthafft. Graviter narrare, dicere, ſe gerere.

Gravor, aris, atus ſum, ari. ſich weigeren. *Syn.* Gravatè aliquid facio, grave mihi duco, pigror. *Uſus.* Non gravabor dicere, quod ſentio. Non ſum tam inhumanus, ut eô graver, quod vobis expedit.

Gregalis, e. zur Heerd gehörig. *Syn.* Sodalis ex eodem grege. *Uſus.* Gregales Catilinæ & conſiliarii.

Gregarius, a, um. gemein. *Syn.* Collectitius, vulgaris. *Uſus.* Gregarii milites.

Gregatim. Hauffen-weis. *Syn.* Per greges. *Uſus.* Gregatim in ſupplicium rapti cives.

Gremium, ii, n. die Schoos. *Syn.* Sinus, complexus. *Uſus.* E ſinu, gremióque patriæ abſtractus Cicero. Filius in gremio matris educatus.

Greſſus, ûs, m. Gang, Schritt. *Syn.* Inceſſus, ingreſſus.

Grex, gis, m. Schaar, Heerd. *R. ab* ἀγείρω, *congrego.* *Syn.* Congregatio, cœtus, turba. *Epi.* Impuriſſimus prædonum, medius, totus, vetus. Greges flagitioſi hominum, magni amicorum, mercenarii, ſordidiſſimi. *Uſus.* Greges armentorum, equorum, amicorum, Philoſophorum. Unus è grege. In grege patronorum annumerer?

Grunnitus, ûs, m. Gruntzen der Schweine. *Syn.* Vox porcorum.

Grus, uis, f. Kranich. *Uſus.* Grues in tergo prævolantium capita reponunt.

Gubernaculum, i, m. das Steuer-Ruder im Schiff. *Syn.* Clavus. *transl.* Adminiſtratio, procuratio, gubernatio. *Uſus.* 1. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare; ad gubernacula admoveri, ſedére. 2. A gubernaculis aliquem repellere, dejicere. Recedere à Reipublicæ gubernaculis.

Gubernatio, onis, f. Regiment. *Syn.* Adminiſtratio, procuratio. *Epi.* Facilis, magna. *Uſus.* Cupiditas conſilii gubernatione regitur. Gubernationi præficitur. A gubernatione removere quempiam. V. *Poteſtas, adminiſtratio.*

Gubernator, oris, m. Regierer. *Syn.* Rector. *Epi.* Bonus, ſcientiſſimus. *Phraſ.* *Eſt gubernator provinciæ,* er iſt Land-Pfleger über dieſe Provintz. Provinciæ præeſt; provinciæ procurationem gerit; ad provinciæ clavum, gubernaculum ſedet; provinciæ procuratio, adminiſtratio penes illum eſt; provinciam obtinet cum imperio. V. *Guberno, Præſum.* *Uſus.* Cuſtos & gubernator Reipublicæ. Probô navigiô, gubernatore peritô, ſummâ tranquillitate navigare.

Gubernatrix, icis, f. Regentin. *Epi.* Præclara. *Uſus.* Eloquentia gubernatrix civitatum.

Guberno, as, avi, atum, are. regieren, ſteuren. *R. à* κυβερνάω, *navim rego.* *Syn.* Adminiſtro, procuro, rego, gero, moderor, clavum teneo, gubernaculum teneo, ad clavum, ad gubernacula ſedeo.)(*Everto.* *Adv.* Benè, directius, pulcherrimè. *Phraſ.* 1. *Ad gubernandam rempublicam admotus eſt,* er hat die Regierung des gemeinen Weſens auf ſich nehmen müſſen. Ad gubernacula Reipublicæ admotus eſt; Reipublicæ gubernacula prendere, tractare juſſus eſt; delata ad illum rerum ſumma eſt; ejus fidei, poteſtati Reipublicæ procuratio commiſſa, commendata, demandata eſt; ad lucem Reipublicæ evocatus eſt; præeſſe Reipublicæ cum imperio, cum poteſtate juſſus eſt; ad capeſſendam Rempublicam evocatus eſt; Reipublicæ operam dare; Reipubl. gubernaculis manum admovére; Rempubl. attingere, ſuſcipere; ad Rempubl. accedere, ſe conferre juſſus eſt. 2. *Rempublicam optimè gubernavit,* er hat das gemeine Weſen ſtattlich verwaltet. Rempublicam cum laude geſſit; præclarè rexit; vigilanter ac ſapienter adminiſtravit; magnâ virtutis & innocentiæ famâ Reipubl. præfuit; in adminiſtratione Reipubl. ſumma virtus enituit; in gerenda provincia laudes eorum æquavit, quorum nomina vivunt, vigéntque rerum geſtarum famâ in animis hominum; quorum memoria viget multis teſtata, expreſsáque rectè factorum monumentis; quorum memoriam æternitas alit, ac intuetur. V. *Imperium.* 3. *Gubernandi tempus annuum abſolvit,* er hat ſeinen Obrigkeitlichen Gewalt vollendet. Annuum munus decurrit, confecit, abſolvit; annuô munere perfunctus eſt; annui imperii tempus explevit; annui imperii finem attigit; ad finem annuæ adminiſtrationis pervenit; annuum

 munus

munus in exitu eft; emeritæ funt illi annuæ operæ. Annum ipfum in Republica verfatus eft. V. *Abdico*, *Honor*, *Magiftratus*, *Imperium*. *Ufus*. Sed hæc Deus aliquis gubernabit. Fortunæ motum, dolorém ratione gubernare. Rem totam ita gubernes, ut nemo queri poffit. V. *Rego*, *Moderor*.

Gula, æ, f. der Schlund. R. *à* γύαλον, *cavum*. *Syn*. Collum, guttur: *item*: edacitas. vitium ventris & gutturis. *Epi* Immenfa, infulfa, obtorta. *Phraf*. 1. *Non facile convalefcunt, qui gulæ indulgent*, die dem Fraß ergeben seynd, die genesen nicht leicht. Quibus nec quid comedant, nec quantum comedant, curæ eft; qui, quod comedunt, neque quantum, neque quale fit animadvertunt; quibus omnem in cibis modum, omne judicium, omnem propè rationem gula eripuit; quibus neque modus edendi, neque ulla deligendi cibi ratio eft; qui & plus appetunt in menfa, quàm fatis fit, & ex eo genere, quod obfit. 2. *Multos gula occidit*, viele bringt ihre Gefräßigkeit um. Multos perdit immoderata victus ratio; multos conficit; immaturâ morte afficit cruditas, crapula, diffoluta victus ratio; multis gulæ deditis immaturæ mortis caufam affert, quod largiore, uberiore cibô utantur, quàm ut vitæ conducat; quàm ut ftomachus digerere, ferre, fuftinere poffit. V. *Vorax*. *Ufus*. 1. Gulam alicui elidere, ftringere, frangere, erwürgen. Obtortâ gulâ aliquem in vincula rapere, mit Gewalt herreissen. 2. Gulam irritare. einen Appetit zum Essen machen. Gulæ indulgere, deditum effe, gefräßig seyn.

Gurges, itis, us, m. Wasser-Wirbel. R. *quafi in gyrum agens*. *Syn*. Vorago. *Epi*. Helluatus, immenfus, profundiffimus, rapidus. *Ufus*. Gurges, & vorago patrimonii, & libidinum, ein Schlemmer. Immenfa vitiorum vorago, turpitudinum omnium gurges. Gurges eft natus abdomini fuo. V. *Gula*.

Gurguftium, ii, n. Sauff-Herberg. *Syn*. Locus, *feu* taberna obfcura, & angufta. *Ufus*. Nefcio, è quo gurguftio prodiit.

Guftatus, um. der Geschmack, Kostung. *Syn*. Guftus. *Epi*. Jucundus. *Ufus*. Guftatus eft fenfus ex omnibus maximè voluptuarius, qui dulcedine præter cæteros fenfus commovetur. Pomorum jucundus non guftatus folùm, fed odoratus & confpectus.

Gufto, as, avi, atum, are. kosten, versuchen. R. *à* γευςὸς, *guftabilis Syn*. Degufto, guftatu exploro, libo, cibos attingo, delibo. *Adv*. Paullùm, perpaululùm, fummatim caufas & genera. *Ufus*. Primoribus labris vix guftavit Philofophiam. Aliquam partem voluptatis guftare.

Guftus, us, m. Der Geschmack. *Syn*. Guftatus. *Ufus*. Uva guftui peracerba. Libidinofi veræ guftum laudis non habent.

Gutta, æ, f. ein Tropff. *Epi*. Guttæ cadentes, cruentæ, liquatæ. *Ufus*. Guttæ imbrium quafi cruentæ.

Guttur, uris, n. Gurgel, Kehle. *Syn*. Gula. *Epi*. Tremulum. *Ufus*. Vitium ventris & gutturis.

Gymnafiarchus, i, m. Vorsteher der Schul. *Syn*. Gymnafio Præfectus.

Gymnafium, ii, n. Schul. *Syn*. Locus ad exercendum, ùt palæftra, fchola. *Epi*. Ampliffimum, nobiliffimum, fuburbanum, fuperius, totum. *Ufus*. Sæculis multis antè gymnafia inventa funt, quàm in his Philofophi garrire cœperant, qui nunc omnia gymnafia tenent. V, *Schola*.

Gymnicus, a, um. zu gewissen Schau-Spielen gehörig. *Ufus*. Ludi gymnici.

Gynæceum, i, n. Frauenzimmer-Gemach. *Syn*. Locus ædium fepofitus, ubi folæ mulieres verfantur.

Gypfatus, a, um. gegypset, geweisset. *Syn*. Candidus, tenax, *quale gypfum eft*. *Ufus* Medea manibus gypfatiffimis.

Gyrus, i, m. ein Ring, Creyß. *Syn*. Circulus, ambitus. *Epi*. Exiguus. *Phraf*. *Aliquid in gyrum agere*, im Creyß herumführen. In gyrum ducere, in orbem agere, verfare, circumagere, flectere. *Ufus*. Homines fecundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet.

H. Ha-

H.

Habenæ, arum, f. Zügel, Zaum. *Syn.* Lora, quæ frenô utrinque alligantur ad equum regendum. *Epi.* Laxissimæ. *Usus.* Commodissimum est, quàm laxissimas habenas habére amicitiæ, quas vel adducas, cùm velis, vel remittas. Moderandi sui habenas ac potestatem alicui tradere.

Habeo, es, ui, itum, ere. haben, besitzen. *Syn.* Possideo, utor, est mihi, mihi non deest, penes me est.)(*careo. Adv.* Accuratè orationem, acerrimè delectum, amplius centum cives, angustiùs, bellè, bellè se, benè, commodius se, rem, copiosè & diligenter constitutam disciplinam, diutius sollicitos, deterius se, diligenter rationem, diligentius prædam notatam, descriptam, diligentissimè delectam, extrinsecùs rationes suspensas vivendi, generatim honores, graviter se, jam pridem multa, aliquem in promptu, liberius mulierem, meliùs se, memoriter orationem, nauci, non necessariò, omninò non locum, optimè se, palàm decretum in aliquem, planè inimicum, planè nihil, quod scribas, præcipuè hoc juris, præclarè se, publicè honores, quam plurimùm secum aliquem, quaquaversus pedes quinque, rectè, satis superque, tutò, liberè senatum, verè, quod narres, vitiosè se, ultro, citroqûe verba. Haberi commodissimè, de integro quæstionem, quam liberalissimè victu, prudentissimum, sapientissimumque. *Phras.* 1. *Amicos multos, & opes habet*, er hat viele Freund, und grossen Reichthum. Beatissimus est àb opibus; nummorum plurimum possidet; copiosus est àb opibus; summâ rerum abundantiâ potitur; amicis & fortunis floret, præditus est; amicis utitur potentissimis; plurimorum amicitias tenet, obtinet; & opibus ornatus est & amicis; facultas nummorum ingens illi est, suppetit, nec amicitiæ pauciores. V. *Dives*, *Amicus*. 2. *Habemus totam Italiam*, wir haben gantz Welschland. Tota Italia in potestate nostra est; Italia nostra est; omnes Italiæ fines, oræ, atque litora claustris imperii nostri continentur; Italiam tenemus totam; Italiâ potimur. Italiam totam obtinemus; Italia imperio nostro paret. 3. *Habeo hominis chirographum*, ich hab seine eigene Handschrifft. Ad manum est, in manibus est hominis chirographum; in manibus habeo ejus chirographum. 4. *Habebatur pro pigro*, *vulg.* man hat ihn für einen faulen Menschen gehalten. In ejus nomine insedit penitùs, atque inveteravit pigritiæ macula; in desidum numero ducebatur; pigritiæ nota illi inurebatur aliàs; haud intactus erat à pigritiæ vitio; pigritia ejus nomini labem nonnullam asperserat. V. *Infamia*. *Usus.* 1. Habere animum magnum; habére aliquem, *vel* aliquid in potestate sua; habére cum aliquo commercium, inimicitias. 2. *Scio*, *possum*, können, wissen. Nihil habeo scribere; tantum habeo polliceri; sic habeto, quod. 3. *Tracto*, *facio*, machen. Habére verba, sermonem. 4. *Judico*, dafür halten, urtheilen. Aliquid in bonis, in perditis, in desperatis habére. Aliquid in beneficio, pro derelicto; aliquem in loco aliquo, & numerô habére. 5. *Tracto arctè, duriter*, scharff halten. Parcè aliquem, arctè, contentéque habére. Habere aliquem in deliciis. 6. *Notat statum rei*, anzuzeigen, wie es stehet. Præclarè se res habet. Ego me bellè habeo, *vulg. res bene stat*, es stehet gut um mich. 7. *Cum participiis passivis.* Ita persuasum, perspectum, exploratum habeo, für gewiß halten. 8. *Promiscuè*, zu verschiedenen Gebrauch. Habere in votis, etwas wünschen. Religioni habere. ihm ein Gewissen machen. Honorem alicui, gratias habére, Ehr oder Danck erweisen. Rationem absentis habére, auf den Abwesenden ein Bedencken machen.

Habilis, e. geschickt. *Syn. aptus*, *accommodatus*.)(*ineptus*. *Usus.* Res habiles, accomodatæ ad naturam. Habilis ad pedes calceus. V. *Aptus*.

Habilitas, tis, f. Geschicklichkeit. *Syn.* Agilitas. *Usus.* Omitto habilitates, opportunitatésque reliqui corporis.

Habitabilis, e. wohnbar. *Usus.* Regio habitabilis.

Habitatio, onis, f. Wohnung. *Syn.* Usus domicilii. *Usus.* De habitatione alicui accommodare. V. *Domus*.

Habitator, oris, m. Einwohner. *Syn.* Incola.

Habito, as, avi, atum, are. wohnen. *Syn.* Colo, domicilium habeo, incolo, habeo, sum. *Adv.* Frequentissimè. *Phras.* *Romæ habitare constituit*, er will hin für zu Rom wohnen. Domum Romæ conduxit, comparavit; sedem Romæ, & domicilium comparavit, collocavit; sedem omnium rerum, ac fortunarum suarum Romæ collocavit; Romam incolere, colere statuit; Romæ se-

dem perpetuam ſtatuere, figere decrevit. *Uſus.* 1. Laxè, & magnificè habitare. 2. *Moror, aſſiduus ſum,* ſich aufhalten. Habitare in foro, in libris. In vultu illius mei oculi habitant.

Habitudo, inis, f. des Leibs Beſchaffenheit. *Syn.* Habitus. *Epi.* Bona. *Uſus.* corporis habitudo.

Habitus, us, m. Beſchaffenheit, Geſtalt. *Syn.* Affectio manens, conſuetudo, exercitatio, confirmatio. *Epi.* Conſentaneus naturæ, moderati æquabiléſque opimi corporis, præclarus, ſolidus. *Uſus.* 1. Habitus eſt animi, aut corporis conſtans, & abſoluta in re aliqua perfectio, ùt virtutis, *vel* artis. Juſtitia eſt habitus animi. Quidam ſine doctrina, naturæ ipſius habitu propè divino, moderati extitêre, & graves. 2. *Forma, figura, habitudo, ratio corporis,* Beſchaffenheit, Geſtalt. Metellus integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus corporis. Oris, & vultus habitus. Orationis ejus habitus non erat inurbanus. *Pro habitu pravo*, üble Gewohnheit der Sitten, *rectius dicitur:* Corroborata jam ſtudio, & conſuetudine, *vel* uſu ac vetuſtate malitia.

Hactenus, bis hieher. *Syn.* Hucusque, ad hunc locum. *Servit* loco *rectiùs, quam* tempori. *Phraſ.* *Hactenus nihil de his auditum eſt,* von dieſer Sach hat man bishero nichts gehört. Ante hoc tempus, ad hunc diem, usque ad hoc tempus, ad id locorum; adhuc locorum inaudita hæc ſunt & peregrina; adhuc iſta nos fugerant. *Uſus.* Hoc hactenus; redeo ad urbana. Hæc artem duntaxat hactenus requirunt, ut certis dicendi luminibus ornentur. V. *Eatenùs.*

Hædus, i, m. Bock. *Syn.* Capræ fœtus.

Hædinus, a, um. von Böck- oder Geiſſen. *Uſus.* Hædinæ pelliculæ.

Hæreditarius, a, um. erblich. *Uſus.* Controverſia hæreditaria. Jure hæreditariô.

Hæreditas, tis, f. Erbſchafft, Verlaſſenſchafft. *Syn* Bona hæreditaria, patrimonium. *Epi.* Communis, falſa, fraterna, magna, major, optima, paterna, permagna, moleſta, reliqua, tanta, hæreditates caducæ, non honeſtæ, privatæ *Phraſ.* 1. *Hæreditatem obtinere,* eine Erbſchafft erhalten. Hæreditatem adire, cernere, capere, tenere; hæredem in alicujus bona ſuccedere; in rei poſſeſſionem per hæreditatem venire; hæreditatem obtinere, adipiſci. 2. *Hæreditatem alicui adimere,* einem die Erbſchafft benehmen. Hæreditatem aliò avertere, detorquere; hæreditatem eripere alicui; hæreditate aliquem excludere; ab hæreditate ſubmovere; paternis bonis ex hæreditate obvenientibus aliquem orbare, ſpoliare, evertere. 3. *Hæreditatem meam ſedulo conſervabo*, ich werde Sorg tragen, daß ich von meiner Erbſchafft nichts vergebe. Rem à parente traditam cuſtodire, ſervare, tueri mihi curæ erit; de patrimonio nihil patiar mihi detrahi, minui, imminui; quæ ex paternorum bonorum hæreditate ad me jure devenere, ea ut integra conſervem, ea ut conſtent; ne qua pars inde detrahatur, minuatur, providebo ſedulò. Hæreditatem mihi à parente relictam, ſartam tectam tuebor ſemper & conſervabo. v. *Hæres, Exhæredo.* *Uſus.* Hæreditas eſt pecunia, *aut* res quælibet, quæ morte alicujus ad quempiam jure devenit. In partem hæreditatis vocare aliquem, einen zum Mit-Erben machen. Hæreditatem paternorum bonorum tradere. Hæreditatis particulam homini aſperſit, er hat ihm gar wenig von der Erbſchafft geben.

Hæreo, es, hæſi, hæſum, ere. hafften, kleben, anhangen. R. *àb* αἱρέω. *Syn.* Adhæreo, adhæreſco, defixus ſum, habito. *Adv.* Communiter, malè. *Phraſ.* *Hæret animò ea opinio*, ich laſſe mir dieſe Meynung nicht nehmen. In animis omnium inſedit; inſitum eſt in natura, & ingenitum, ut ita ſentiamus; ingenerata eſt omnibus ea ſententia; in ipſa natura poſita eſt, & infixa; omnibus innata eſt, & in animis quaſi inſculpta ea opinio. V. *Adhæreo.* *Uſus.* 1. In medullis, in viſceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. Memoria tuorum factorum hærebit in omnium gentium ſermonibus, ac mentibus. 2. *Dubito,* zweifflen. Hærere in aliqua re. Aqua illi hæret, hæret in ſalebris, er weiß nicht, was er ſagen, oder thun ſoll. Cavendum eſt, ne implicatus hæream. V. *Dubito.*

Hæres, edis, c. ein Erb. *Syn.* Bonorum dominus àb alicujus morte. *Epi.* Extraordinarius, proximus, repentinus, ſecundus, verus. *Phraſ.* 1. *Hæredem fecit nepotem*, er hat den Enckel zum Erben eingeſetzt. Hæredem inſtituit, ſcripſit, reliquit nepotem. Hæreditatem teſtamentô nepoti tradidit; nepotem ad hæreditatem vocavit; bonis ſuis hæredem fecit; in bona avita ire juſſit. 2. *Cicero fuit plurium*

rium amicorum hæres, Cicero **wäre ein Erb vieler verstorbenen Freunde.** Multorum factus, relictus est hæres; multorum bonorum successor ex testamento fuit; multorum bona ex hæreditate adeptus est. Ciceroni contigerunt, venerunt, obvenerunt, obtigerunt multorum bona; Ciceroni testamento relictæ sunt fortunæ multorum. Multorum res, hæreditatem adiit, cepit, tenuit, obtinuit Cicero; multorum bona ad Ciceronem hæreditate venerunt, pervenerunt; multis amicis hæres successit Cicero; multorum hæreditate auctus est Cicero. V. *Hæreditas. Usus.* Aliquem hæredem facere, scribere, instituere, **zum Erben machen.** Hæredem alicui esse, succedere, **erben.** Hæres ex asse, ex parte dimidia.

Hæresis, is, f. **eine** Sect. **Ketzerey.** *Syn.* Secta, opinio à vera doctrina aberrans, prava de Religionibus opinio; impium dogma. *Phras.* 1. *Hæreses suas sparsit*, **er hat aller Orten Ketzereyen ausgesprengt.** Latè in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit; Christianæ Reipublicæ partes præcipuas pravis Religionibus turbavit; hæresis venenum ad populorum perniciem evomuit; dissidentium opinionum procellis Ecclesiæ navem jactavit; hæresium pestem variam, ac luem in populos diffundere; perniciosis erroribus animos hominum implicare cœpit. 2 *Hæresis indies latiùs propagatur*, **die Ketzerey nimmet täglich mehr und mehr zu.** Serpit indies latiùs hæreticæ pravitatis lues; quotidiè magis novis errorum maculis veræ Religionis doctrina polluitur; novæ Sectæ scelere quotidie magis vera Religio premitur, & affligitur; impii errores latiùs indies disseminantur, diffunduntur; errorum contagiones pestiferæ indies latiùs serpunt; & jam sinceras etiam Ecclesiæ partes inficiunt. 3. *Magnô animô hæresi resistit*, **er setzet sich hertzhafft wider die Ketzerey.** Id agit strenuè, ut quæ pestilentes hæresis magistri edocuêre, dedoceantur populi; ut hæresûm errores ex animis evellantur; ut, quæ in populo hæresum contagione contracta sunt, summâ ope amputentur; ut errores impii Religionum, rudium populorum è mentibus exturbentur; ut exscindantur deliræ Religiones, atque sacrilegæ, ut iis doctoribus resistatur, à quibus regno universo pestem, & exitium comparatum videmus. Egregio est animô ad propulsandos Religionis errores; ad exscindendas pravas de Religionibus opiniones; ad expurgandas noxiis erroribus provincias; ad præcidendas errorum omnium fibras; ad infelices errorum propagines amputandas, resecandas. 4. *In hæresim prolapsus est*, **er ist in eine Ketzerey gefallen.** Ad pravas in fide opiniones descivit, deflexit; sinceræ Religionis castra deseruit; à veteri, avitâque majorum Religione ad Sectam novitiam transfugit, ac devolavit; novitiæ Sectæ erroribus implicari se passus est; novarum opinionum fluctibus involutus, abreptus est; pravarum opinionum commentis in errorem inductus est; àb avita Religione ad Sectam novitiam infelix transfuga descivit; pestiferum pravarum opinionum virus hausit. 5. *Hæresim palàm ejuravit*, **er hat die Ketzerey öffentlich abgeschworen.** In æde sacra, maximâque hominum frequentia hæresim abjuravit; impios Religionum errores execratus, detestatus, cum Ecclesia in gratiam rediit; hæresûm erroribus palam nuncium remisit; ejuratis hæresis erroribus piorum communioni se reddidit. V. *Conversio hæretici. Usus.* Cato est in ea hæresi, Cato **ist in der sonderbaren Meynung.**

Hæreticus, i, m. **Ketzer.** *Phras.* 1. Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus; alienus à sincera Religionis doctrina; depravatæ Religionis erroribus imbutus. 2. *Hæreticorum antesignanus, hæresiarcha*, **Ertz-Ketzer.** Impii dogmatis architectus. Novæ fabricator hæresis; falsæ, impiæque opinionis author, ac propagator. Erroris impii procreator.

Hæsitantia, æ, f. **Zweiffel, Stammlung.** *Syn.* Hæsitatio, titubatio. *Usus.* Hæsitantia linguæ.

Hæsitatio, onis, f. **Zweiffel, Anstoß.** *Syn.* Dubitatio. *Usus.* Quæ hæsitatio, quæ dubitatio, tractùsque verborum? V. *Dubitatio.*

Hæsito, as, avi, atum, are. **zweiflen, bangen.** *Syn* Dubito, titubo, timeo. *Phras.* *Ad testis conspectum hæsitavit*, **als er den Zeugen gesehen, wuste er nicht, was er sagen solte.** Ad testis conspectum consilia torpuêre; titubatum est aliquantulùm; titubanter, & inconstanter locutus est; subita titubatione, ac offensione impediri visus est. *Usus.* Dubitant, hæsitant, revocant se interdum. Cùm hæsitaret, cùm teneretur, quæsivi, an? V. *Dubito, fluctuo.*

Halitus, ûs, m, **der Athem.** *Syn.* Spiritus, anima.

anima. *Epi.* Extremus. *Usus.* Extremum halitum efflare.

Hallucinor. aris, atus sum. ari. fehlen, irren. *Syn.* Aberro. *Usus.* Epistola hallucinatur. V. *Aberro.*

Hamatus, a, um. krumm wie ein Angel. *Syn.* Aduncus.

Hamus, i, m. eine Angel. *Usus.* Plato escam malorum voluptatem appellat, quòd eâ capiantur homines, ùt hamò pisces.

Hara, æ, f. Sau-Stall. *Syn.* Stabulum porcorum. *Usus.* Epicurus ex hara productus, non scholâ.

Harmonia, æ, f. Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus. *Usus.* Harmoniam ex intervallis sonorum noscere.

Hasta, æ, f. Spieß. *Syn.* Telum, hastile. *Usus.* 1. Hastam torquere, jactare; hastis ora hostium fodere. Hastam abjicere, verzweifflen. 2. *Venditio*, *publicatio*, Vergantung. Hastam venditionis in foro posuit, fixit. Hastæ subjicere bona alicujus.

Hastatus, a, um. Piquenirer. *Syn.* Hastâ armatus.

Hastile, is, n. Wurff-Spieß. *Usus.* Hastili niti.

Haud. nein, nicht. *Syn.* Non. *Usus.* Quem haud scio, an rectè compellarim.
Haudquaquam. gantz und gar nicht. *Syn.* Nequaquam. *Usus.* Haudquaquam id est difficile.
Haurio, is hausi, haustum, ire. schöpffen. *Syn.* Traho. *Usus.* E re aliquâ magnam voluptatem, dolorem, calamitatem haurire. E fontibus Stoicorum abditis, & reconditis, quoquô modô videbitur, hauries potiùs, quàm consecteris rivulos. Artes, & scientias ab Græcis hausimus. Animi nostri è divinitate hausti, accepti, libati. V. *Traho.*
Haustus, us. m. das Schöpffen. *Usus.* Purioris cœli haustus, eine frische Lufft.
Hebdomas, adis, f. eine Woche. *Syn.* Septem dies. *Phras.* *Hebdomas sancta, seu major,* die heilige Char-Wochen. Hebdomas Christi patientis cruciatibus recolendis sacra; solemnes feriæ, quibus cœlestes iras in omne genus humanum olim intentas Christus suô potissimùm capite excepit; sanctior anni hebdomas. *Usus.* Vide, ne in quartam hebdomadem incidas.

Hebes, etis, g. o. grob, tölpisch. *Syn.* Tardus, pinguis, obtusus, retusus, naturâ tardior.)(*acutus*, *acer.* *Usus.* Hebes æque, ac pecus. Sensus hebetes, tardi, & pingues. Erat aliquis dolor, sed hebes. Ingeniô est hebetiore. V. *Stupor*, *Stupidus*, *indoctus.*
Hebesco, is, ere. stumpff werden. *Syn.* Obtundor, retundor, hebetor. *Usus.* Hebescere, & languere in otio. An patiemur hebescere aciem authoritatis nostræ?

Hebeto, as, avi, atum, are. stumpff machen. *Syn.* Obtundo, retundo. *Phras.* *Nimiâ luce hebetantur oculi,* das einfallende Licht schwächet die Augen. præstringit oculorum aciem lux nimia; aciem oculorum obtundit lux velo non castigata. *Usus.* Gladii hebetati. Hebetare & obtundere ferri aciem.

Helluatio, onis, f. das Schlemmen. *Usus.* In lustris & helluationibus vitam degere. V. *Convivium*, *Vorax*, *Bibo*, *Comessor.*

Helluo, onis, m. ein Schlemmer. *Syn.* Gurges, comessator, natus abdomini suo, ventri deditus, decoctor. *Epi.* Concinnus, musicus, immanis, impurus, nequissimus, spurcissimus. *Usus.* Helluo patriæ, patrimonii. Helluo librorum Cato. V. *Nepos*, *Vorax*, *Comessor.*

Helluor, aris, atus, sum, ari. fressen, prassen. *Syn.* Comessor, pergræcor, epulis & potationibus inservio; crapulæ, gulæ, comessationibus indulgeo; rem intempestivis conviviis confringo, devoro, absorbeo, abligurio. *Usus.* Ille gurges helluatus est simul tecum Reipublicæ sanguinem. V. *Consumo*, *Prodigo*, *Comessor.*

Hem! Ey! ach, siehe da! *Vox indignantis.* *Usus.* Hem! nos homuli indignamur!

Hera, æ, f. Frau im Haus. *Syn.* Domina, materfamilias.
Herba, æ, f. Gras, Kraut. *Usus.* Quarundam herbarum utilitates longinqui temporis usu, & periclitatione percepimus. Herbas arescere, & interfici videmus.
Herbesco, is, ere. grün werden. *Usus.* Herbescens viriditas.
Herbeus, a, um. *Gras-grün. *Usus.* Color herbeus.
Hercifcor, eris, sci. theilen. *Syn.* Partior, divido. *Usus.* Nescit, quibus verbis hercisci

cifci oporteat. Arbiter familiæ hercifcundæ.

Herclè. beym Hercules. *Usus*. Benè herclè faciunt. Meherclè.

Herculè. beym Hercules. *Syn*. Herclè. *Usus*. Nam herculè, inquit. *Vox jurantis per Herculem.*

Heri. gestern. *Syn*. Hesternô die.

Heroicus, a, um. heroisch. *Syn*. Herous. *Usus*. Heroicis temporibus, ætatibus, fæculis.

Heros, ois, m. ein Held. *Syn*. Princeps. *Usus*. Ignari quantum in illo heroë esset animi. Heroum veteres casus, fictique.

Herous, a, um. ritterlich. *Syn*. Heroicus.

Herus, i, m. Haus-Herr. *Syn*. Dominus, Paterfamilias.

Hesternus, a, um. gesterig. *Usus*. Hesternus dies.

Heu! Ey! ach! *Syn*. Eheu! *Usus*. Heu me!

Heus! Holla, hör! *Vox vocantis, & attentionem postulantis*. *Usus*. Heus tu!

Hiatus, us, m. Spalt, Klufft. *Syn*. Labes, eluvio *Phras*. 1. *Terræ hiatus ex pluvia factus est*, die Erd ist von vielem Regen eingangen. Terra imbribus difceffit; in ingentem finum, hiatum defedit; in immenfam altitudinem collapfa eft; in ingentem hiatum confedit; labes facta eft multis locis, terráque ad infinitam altitudinem defedit. 2. *Murus hiatum habet*, die Mauer ist zerspalten. Paries labem, aut vitium fecit; labem duxit; rimas agit. V. *Labes*. *Usus*. Repentini terrarum hiatus. Cœlum findi vifum velut magno hiatû. Patentes murorum hiatus, qui expleri non poffent. V. *Dehisco*.

Hic, hæc, hoc. der, die, das. *Usus*. Hunc pacis hoftem.

Hic. *adverb*. da, hie. *Usus*. Hic tu miraris?

Hilarè. frölich, lustig. *Syn*. Hilariter.

Hilaris, e. frölich, muthig. *Syn*. Hilarus, promtus.)(*tristis*, *mœstus*. *Phras*. *Hilaris est*, er ist frölich. Hilaritas in eo multa eft; plenus eft hilaritatis; frontem hilariter explicat, porrigit, exporrigit; fronte eft lætâ, hilari, exporrectâ; vultu, oculisque animi alacritatem prodit; animô eft erecto, plenô lætitiæ, & alacritatis; omnium mœrorem ac triftitiam abftergere, condire hilaritate fuâ poffit; mirifice femper hilaritate redundat. V. *Jucundus*, *lætus*, *jocus*. *Usus*. Vultu, animô hilari ad jocandum.

Hilaritas, tis f. Frölichkeit. *Syn*. Festivitas, jucunditas.)(*mœstitia*, *tristitia*. *Epi*. Multa, perpetua, profufa, fumma. *Usus*. Hilaritate condiamus temporum triftitiam. Erepta eft mihi omnis illa hilaritas, & fuavitas, quæ te adeò oblectabat. Eft in illo multa hilaritas, lepor, gratia. V. *Jucunditas*, *festivitas*.

Hilariter. freudig. *Syn*. Hilarè.

Hilaro, as, avi, atum, are. erfreuen. *Syn*. Exhilaro. *Usus*. Acceffus folis lætificat terram, ut cum cœlo hilarata videatur. V. *Recreo*.

Hilarus, a, um. frölich. *Syn*. Hilaris. *Usus*. Vita hilara.

Hilum, i, n. ein nichtswürdig Ding. *Syn*. Res minimi pretii.

Hinc. von hinnen. *Syn*. Ex hoc loco. *Usus*. 1. Via, quæ hinc eft in Indiam. Hinc in cœlum profectus. 2. *Transl*. Hinc odium, hinc offenfio, hinc ficæ, hinc venena nafcuntur. 3. Hinc & illuc exhibent mihi negotium, bald da, bald dort. *Hinc inde*. *vulg*.

Hinnio, is, ivi, itum, ire. * wiehern wie ein Pferd.

Hinnitus, us, m. das Schreyen derer Pferde. *Syn*. Vox equi.

Hio, as, avi, atum, are. klaffen. *Syn*. Apertum effe, disjunctum effe, malè hærere, laxatis operum compagibus. *Usus*. Verfus hiantes. Afperô vocalium concurfû hians oratio.

Hircus, i, m. * ein Bock. *Syn*. Caper. *Usus*. Hircum olet.

Hirsutus, a, um. haaricht. *Syn*. Afper, horridus.)(*glaber*. *Usus*. Animalia fpinis hirfuta.

Hirudo, inis, f. ein Egel. *Usus*. Hirudo ærarii, *vulg*. *Sanguisuga*.

Hirundo, inis, f. eine Schwalbe. *Usus*. Hirundines æftivo tempore præftô funt, frigore pulfæ recedunt.

Hisco, is, ere. * das Maul aufthun. *Usus*. Refpondebisne ad hæc, aut hifcere audebis?

Hispidus, a, um. rauch, bartig. *Syn*. Setofus, horridus. *Usus*. Facies hifpida.

Historia, æ, f. Geschicht-Erzehlung. R. *ab* ἱςωρία. *Syn*. Rerum geftarum expofitio, annales, memoria publica, memoria rerum veterum; monumenta tem-

temporum, locorum, hominum, rerum gestarum; omnium sæculorum memoria; monumenta rerum gestarum, & vetustatis exempla; res veterum gestæ, & litteris consignatæ. Publica famæ monumenta litteris tradita, prodita; monumenta rerum, quæ in litteris extant; antiquitatis memoria. *Epi.* Finitima, mendacior, multa, plena exemplorum, testis temporis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veritatis, perpetua, pura & illustris. *Phras.* 1. *Historia diligenter legenda est*, **man muß fleißig die Geschichten lesen.** Veterum monumenta volutanda sunt identidem; annales rerum gestarum versandi sunt continenti opera; adeunda sunt frequenter antiquitatis monumenta; evolvenda identidem sunt publicæ famæ monumenta; tenenda est omnis antiquitas, & exemplorum vis. Res gestæ superiorum temporum legendæ identidem, & in memoriam revocandæ; animus crebrò ad vetera est referendus; excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria; antiquitatis species ex priscis monumentis animo est repræsentanda. V. *Memoria.* 2. *Historiam scripsit*, **er hat eine Geschicht-Verfassung gemacht.** Res gestas ad memoriam perscripsit; monumentis consignavit; litteris complexus est; memoriæ ac litteris mandavit; litteris prosecutus est; historiam condidit; annalium monumentis res gestas commendavit; res gestas litteris prodidit; memoriæ prodidit. 3. *In Historia legitur*, **man lieset in denen Geschichten.** Annales memorant, perhibent, loquuntur, memoriæ proditum est; annalium monumentis celebratur; litteris consignatum novimus; ex annalium fide constat. *Usus.* Historiam scribere, tenere, legere; aliquid historiæ mandare. Historia testis temporum, vita memoriæ.

Historicus, i, m. **Geschicht-Schreiber.** *Syn.* Rerum gestarum, & memorabilium scriptor. Rerum Rom. florentissimus auctor.

Histrio, onis, m. **Schau-Spieler.** *Syn.* Actor scenicus, comœdus, tragœdus. *Epi.* Exterior, pessimus, facetus, histriones exercitati, novissimi. *Usus.* Histrionum levis ars. Roscius & Æsopus histriones clari. Histrio motû corporis amorem sibi àb omnibus conciliat, qui omnem personam in scena tractat.

Hiulcè. **geborsten.** *Usus.* Asperè, vastè, hiulcè, rusticè loqui.

Hiulcus, a, um. **aufgespalten.** *Syn.* Hians.)(*Concinnus.* *Usus.* Hiulcus & asper verborum concursus.

Hoc. **desto.** *Syn.* Eò. *Usus.* Consilio tuo utar hoc libentiùs, quòd. Hoc scribo parciùs, quo.

Hodiè. **heut.** *Syn.* Hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

Hodiernus, a, um. **heutig.** *Usus.* Disputatio hodierni & hesterni diei.

Homicida, æ, m. **Todtschläger.** *Syn.* Sicarius.

Homicidium, ii, n. **Todtschlag.** *Syn.* Cædes. *Usus.* Homicidii reus.

Homo, inis, m. **Mensch.** *Syn.* Mortalis; vir: caput. *Phras.* 1. *Homines fugit*, **er fliehet die Leute.** Odit celebritatem, fugit homines, lucem aspicere vix potest: celebritas illi odio est, qui lucem ipsam, si possit, fugiat; nunquam ille inter homines est, nunquam cum homine colloquitur, nunquam in oppido consistit, sed solitudines captat & secessus. 2. *Homo est raræ & insolitæ virtutis*, **er ist ein Mann von ungemeiner Tugend.** Divina hominis virtus est & authoritas; tanquam de cœlo lapsus, delapsus homo est. 3. *Homo vilissimus*, **ein gar verächtlicher Mensch.** Ignotum ac vile caput; terræ filius; emptus de lapide: unus de multis; homulus ex argilla, & luto factus. *Usus.* Homo, animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis, & consilii; ad cœli, quasi domicilii sui conspectum excitatum. Homo ortus ad mundum contemplandum, ad imitandum DEum. Homo Deorum immortalium quasi gentilis, omnium animantium principatum tenens, ad intelligendum & agendum ortus.

Homulus, i, m. **Menschlein.** *Syn.* Homuncio.

Homuncio, onis, m. **Menschlein.** *Syn.* Homulus.

Homunculus, i, m. **kleiner Mensch.** *Syn.* Homuncio.

Honestas, atis, f. **Zucht, Ehrbarkeit.** *Syn.* Honestum, dignitas, decus, laus.)(*turpitudo.* *Usus.* In officio colendo pulchrum atque decorum, atque adeò tota honestas vitæ sita est. Ubi dignitas, nisi ubi honestas? Virtus, honestas, pudor me in Pompeji partes traxêre. Unâ honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ùt hominem cum bellua copulare. Honestas dictorum & factorum. Homo honestate omni privatus, spoliatus. T. *Virtus*, *Pudor.*

Honestè. **ehrlicher Weise.** *Syn.* Decorè, laudatè, rectè, laudabiliter, graviter.

Phras.

Phras. *Honestè vixit*, er hat gar ehrlich gelebt. Vitam egit cum summa integritate, & elegantiâ morum; vitam vixit integerrimam; vita illi cum laude acta est; vitam degebat cum virtute honestissimam; vitæ curriculum famâ integerrimâ decurrit; nihil ejus vitæ, nihil moribus labis adhæsit. V. *Probus.* *Usus.* Honestè se gerere. Honestè acta vita.

Honesto, as, avi, atum, are. zieren, Ehre erweisen. *Syn.* Orno, decoro, honoro.)(*contamino.* *Usus.* Laude, decretis honorificis aliquem honestare. Beneficium honestare, augere. Commendat faciem pudor, & honestat. V. *Orno, honoro.*

Honestus, a, um. ehrlich, zierlich. *Syn.* Decorus, honoratus.)(*inhonestus*, *turpis.* *Usus.* 1. Cæsarem honestum, honoratum cupio. Ampla, honesta civitas. Is mihi dies honestissimus fuit. Nihil, nisi quod honestum, decorumque sit, expetere. Homo honestus, ingenuus, liberaliterque educatus. 2. *Modestus*, *moderatus*, mäßig. Convivium honestum, ac moderatum. V. *Honoratus*, *Probus*, *Moderatus.*

Honestum, i, n. Ehrbarkeit. *Syn.* Decens, fas, æquum, rectum, decorum. *Adv.* Mirifice, verè. *Usus.* Nihil utile, nisi quod rectum, honestúmque est. Tanta vis est honesti, ut utilitatis speciem obscuret. Honestum etiam detractâ omni utilitate, sine ullis præmii fructibus, per se potest laudari. Illud honestum, quod ex animo celso, magnificoque quærimus.

Honor, oris, m. Ehr, Ruhm. *Syn.* Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas.)(*Ignominia.* *Epi.* Ambitiosus, amplior, communis, contumeliosus, debitus, diuturnus, extraordinarius, falsus, honestissimus, incredibilis, infimus, jucundus alicui, justus, magnus, paternus, popularis, pristinus, senatorius, singularis, summus, tantus, utilior, usitatus, pervulgatúsque. Honores amplissimi, divini, immortalesque, eximii, leves, meriti & debiti, necessarii, tanti, viles, vulgares. *Phras.* 1. *Majoribus honorem tribuere decet*, man muß denen, so mehr, als wir seynd, Ehr erweisen. Decet majores colere; honore, observantiâ, studiô prosequi; convenit, ut majores honore afficias; observantiâ colas; ut iis honorem habeas, præstes, exhibeas; ut observantiam iis, ac studium præstes. Majores revereri, observare, honorare necesse est; oportet unumquemque erga majores esse reverentem; se gerere cum majoribus reverenter; reverenter cum iis agere. Debet quisque majoribus piè reverentiam, quam merentur, atque observantiam præstare, exhibere, deferre. Majoribus debetur honos, observantia, reverentia, veneratio; majores in honore sint, necesse est; æquum est, ut majores omni officii genere prosequamur; decet nos, majoribus reverenter assurgere; majorum rationem summam ducere; eos in parentum loco habere; præcipuo in honore habére; omni genere honoris pro merito prosequi, producere; multum deferendum est majoribus; summâ erga majores observantiâ esse te velim; majores summâ observantiâ complecti convenit; honorificos nos esse in majores decet. 2. *Honorem amplissimum consequeris*, du wirst zu hohen Ehren gelangen. Si cursum institutum tenebis, omnia, quæ sunt in Republica amplissima, consequéris; præmium feres tuæ virtutis eximios honores; ad summos honores viam tibi aperies; patefacies, strues, munies; honorem in Republ. nullum frustrà petes, multi etiam non petenti deferentur; optima consequetur fama, hominum existimatio; ad ea, quæ summa sunt in Republica, tua te virtus efferet; merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas; in magno apud omnes honore eris; summam dignitatis gradum tenebis, obtinebis; gloriâ circumflues; ad summum gloriæ fastigium eveheris; amplâ honorum accessione augebere; locaberis, collocaberis in amplissimo dignitatis gradu; amplissimi honores in te conferentur, effundentur; honoribus procedes in dies amplioribus; honores omnes in te confluent; plus indies honoris ad dignitatem tuam accedet; auctam dignitatem tuam amplificatámque intuebere; cumulaberis gloriâ, & ad altissimos honorum gradus provehêre; omnes honorum gradus assequêre; ad amplissimum honoris gradum ascendes, evolabis; summum honoris, & amplitudinis culmen conscendes. V. *Dignitas*, *altus.* 3. *Honori tuo favebo*, ich werde deine Ehr auf alle Weis befördern. Omnia in te ornamenta à me proficiscentur; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus prætermittam; favebo tuæ dignitati, existimationi, honori nullô non locô, nullô non tempore, quibuscunque

que rebus potero; conferam, referam, intendam ad honorem, ac dignitatem tuam omnia mea studia, officia; omnem meam industriam, curam, operam, diligentiam configam in amplificanda dignitate tua; omnia mea studia in tua dignitate figam & locabo; augebitur meo studio dignitas tua; tuæ dignitatis accessiones meô studiô consequeris; meum studium tuo honori nullô locô deerit; serviam, ubicunque res feret, dignitati, & existimationi tuæ; rationibus tuis, nominisque amplitudini pro virili parte consulam; omnia in te ornamenta congeram; ampliabo honorem, amplificabo authoritatem tuam, quibuscunque rebus potero; siquid gratiâ, *vel* autheritate possum, ut ad summam dignitatem pervenias, perducaris, satagam; nervos omnes, ac vires contendam, dabo operam diligenter, enitar omni studio, ac industriâ, nequis in Republ. honoris gradus sit, ad quem aditus tibi non patescat. 4. *Hæc lædunt honorem tuum*, dieses schadet deiner Ehr. Hæc honori tuo adversantur; dignitati tuæ adversa sunt; hæc tuis laudibus nocent, officiunt; labem inferunt; maculam aspergunt; hæc splendori nominis tui tenebras offundunt; damno sunt; jacturam afferunt; notam inurunt; hæc lædunt, imminuunt, turpi labe inficiunt, obscurant honorem tuum; tua dignitas hæc non patitur. 5. *Nihil potest nocere honori tuo*, es kan deiner Ehr nichts schaden. Nihil potest nominis splendori officere; nihil potest nominis tui splendorem perstringere; tui nominis lumini officere; nomen tuum obscurum reddere; tui nominis splendori tenebras obducere, offundere; tuo nomini lucem eripere; tuo nomini obscuritatem afferre. 6. *Hoc unum cura, ne honori tuo ipse officias*, gebe wohl acht daß du deiner Ehr nicht selber schadest. Incumbe totô pectore, tuasque huc vires omnes confer, nequid adversi tua dignitas patiatur; ne de tua dignitate detrahatur; nequod in tua dignitate damnum facias; nequid in honore tuo feras detrimenti; ne jacturam facias dignitatis tuæ; ne quâ labe aspergatur, inficiatur, ne quam labem suscipiat, contrahat honor tuus; ne splendor dignitatis tuæ obscuretur; nequid agas unquam, quod contra tuam existimationem esse queat. 7. *Aggreditur honorem meum*, er greiffet hierinn meine Ehr an. Existimationem oppugnat meam; impugnat dignitatem meam; venit contra existimationem meam; existimationem meam violat, imminuit. V. *Detraho*. 8. *Honor meus periclitatur*, meine Ehr stehet in Gefahr. In discrimen existimationis venio; agitur existimatio mea; in eo fama, atque existimatio mea vertitur; ad famam nominis mei hoc pertinet, ne &c. V. *Periclitor*. 9. *Paupertas aditum multis ad honores intercludit*, die Armuth verhindert manchen von weiteren Ehr-Beförderungen. Inopia sæpè in causa est, ut honoribus procedere non liceat; ut cursum tenere in honorum via, ut honores consequi, ut emergere, atque ad altiorem honoris gradum progredi, ascendere non possint. Prohibet, submovet, arcet àb honoribus rei familiaris inopia. Impedimento egestas est, quò minùs ad ea, quæ sunt in Republ. amplissima liceat pervenire; aditum ad honores intercludit rei domesticæ difficultas. Euntibus ad honores magnas difficultates objicit, magna impedimenta opponit, viam obstruit inopia. Imparatis à re domestica honores obtinére non facile est, multi negotii, magni operis est. Repulsam ùt plurimùm pauperes ferunt, accipiunt in petitione honorum; non patent honores inopiæ. 10. *Honoribus spoliatus est*, er ist von seinen Ehren entsetzet worden. Honore dejectus; honoris insignibus, ornamentis, titulis spoliatus est; sublata eidem sunt omnia dignitatis ornamenta, vel certè minuta; honoribus privatus est, & in ordinem redactus. V. *Dignitas*, *Depono*, *Abdico*.

Usus. 1. Honoris mei causa id feci; honoris causa illum nomino. 2. *Honores deferre*, eine Ehren-Stell auftragen. Viris fortibus merito honores decernuntur, deferuntur, tribuuntur, mandantur. In viros fortes meritò honores amplissimi conferuntur, effunduntur. 3. Honores petere, affectare, nach Ehren trachten. 4. *Honores consequi*, zur Ehren-Stell gelangen. Ad honores ascendere; ad honores obrepere, durch unzuläßige Weg zu Ehren gelangen. Honorem consequi, recipere. 5. *Honores administrare*, eine Ehren-Stell vertreten. Honoribus fungi, uti, florere. 6. Honoribus augeri, abundare, procedere, zu grössern Ehren-Stellen gelangen. 7. Honores missos facere. seine Ehren-Stell fahren lassen. 8. Honore dejici, abgesetzt werden. 9. Honorem alicujus imminuere, depeculari, honore privare, einem seine Ehr benehmen. 10. Honorem præfari. *Cum aliquid obscœni dicendum est*. V. *Dignitas*, *Magistratus*, *Ornamentum*, *Existimatio*, *Fama*.

Honorabilis, e. ehrwürdig. *Usus*. Hæc ipsa sunt honorabilia. Ho-

Honorarium, ii, n. Ehren-Geschenck. *Syn.* Munus, honoris causâ datum. *Usus.* Vi extortum non potest dici honorarium.

Honorarius, a, um. was einem zu Ehren geschicht. *Usus.* Honorarius arbiter. Honorariam operam alicui accommodare.

Honoratè. ehrlich. *Syn.* Honorificè. *Usus.* Honoratè de aliquo loqui.

Honoratus, a, um. geehrt, in Ansehen. *Syn.* Qui in honore, & pretio est.)(*inglorius.* *Adv.* Valde. *Phras.* *Vir honoratus*, ein ansehnlicher Mann. Vir honestus & honoratus amplissimâ dignitate, semper in laude versatus, insolens infamiæ; circumfluens gloriâ; omnibus præsidiis ornatus, florens in urbe, cui omnes exhibeant levia quidem illa, sed honorabilia; salutare, appetere, assurgere, deducere, reducere, consulere: de quo omnes mirabiliter loquuntur & sentiunt. Vir communi omnium laude, magnificentissimis sæpè decretis honestatus. Vir in maximis muneribus spectatus, cui præcipuus honor habetur; qui magna cum dignitate vivit; qui splendore vitæ, ac dignitate plerosque superat; summis functus honoribus; cui nullus honor defuit; quem pauci honore antecedunt. *Usus.* Clarus & honoratus vir. *Clarus.*

Honorificè. mit Ehren. *Syn.* Honoratè. *Phras.* *Honorificè de te sum locutus*, ich hab gar lobwürdig von dir geredt. Mea in te honorifica fuit oratio; verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum; laudavi, extuli, ornavi te; laudes haud parcè in te contuli; iis verbis usus sum, quæ ad te honestandum valerent plurimùm; honorificis te verbis prosecutus sum absentem. V. *Laudo.* *Usus.* Liberaliter aliquem, & honorificè tractare. Ornatè & honorificè de aliquo prædicare.

Honorificus, a, um. ehrsam. *Syn.* Decorus, dignus. *Usus.* Honorificus in aliquem. Verba honorifica.

Honoro, as, avi, atum, are. Ehr erweisen. *Syn.* Honorem habeo, adhibeo, honesto, honorificis verbis prosequor, honorem debitum præsto, honore augeo, orno. *Usus.* Nusquam non virtus honoratur. V. *Honor.*

Hora, æ, f. Stund. *Epi.* Antecedens, consequens, calamitosior, vacua periculis. *Usus.* Horam consumere, terere. Hora abit. In horam vivere. Horâ ampliùs ludunt. Suis horis uti. Horæ subcisivæ, & quod à negotiis necessariis subtrahitur, tempus, verstohlene Zeit. Horæ dimidium, eine halbe Stund. Horæ dodrans. 3. Viertel-Stund.

Horæ Canonicæ. das Brevier. *Syn.* Preces horariæ, horarium sacerdotis pensum, divini officii pensum certas in horas distributum, statæ certis horarum intervallis sacerdotum precationes ex Ecclesiæ ritu præscriptæ. *Phras.* *Orare ex Breviario horas Canonicas*, das Brevier beten. Ex libro precum horariarum sacerdotale pensum persolvere; imperatum sacerdotibus precum diurnarum pensum conficere, absolvere; preces, quæ statô horarum intervallô distinguuntur, fundere, peragere; divini officii pensum exolvere. V. *Oro.*

Horizon, ontis, m. Gesicht-Creis. *Syn.* Finiens. *Usus.* Illi orbes, qui cœlum quasi medium dividunt, & aspectum nostrum definiunt, quos Græci ὁρίζοντας nominant, à nobis finientes rectè nominari possunt.

Hornotinus, a, um. heurig, jährig. *Syn.* Hujus anni, hornus. *Usus.* Frumentum, vinum hornotinum.

Hornus, a, um. * heurig. *Syn.* Hornotinus, hujus anni. *Usus.* Vinum hornum.

Horologium, ii, n. Sonnen-Uhr. *Syn.* Solarium.

Horrendus, a, um. greulich. *Syn.* Horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, pertimescendus, res multæ trepidationis. V. *Horribilis.*

Horreo, es, ui, ére. sich fürchten, erzittern. *Syn.* Metuo, cohorreo, formido, timeo. *Adv.* Imbecillius. *Phras.* 1. *Naturaliter horremus, & formidamus dolorem*, wir scheuen uns natürlicher Weis vor dem Schmertzen. Horrore nos dolor perfundit; nomen ipsum doloris horrori est; abhorrent omnes, & ùt immanem quandam, ac perniciosam bestiam, pestemque refugiunt dolorem; mortis instar putant dolorem; ùt ab inimico hoste refugiunt plerique à dolore. 2. *Horruerunt*

ruerunt omnes ad impii hominis conspectum, es haben sich alle an ihme entsetzt. Horror omnes perstrinxit ingens; jamque decedere ab eo, aditumque ac sermonem ejus defugere, nequid ex ejus contagione incommodi acciperent, velle videbantur. 3. *Horreo ad tam atrox spectaculum*, ich erschrecke gantz an solcher Sach. Horresco totus; tremo totus; totis artubus contremisco; capilli horrent; horror me perstringit; refugit animus ac reformidat. V. *Timeo*, *Terreo*. *Usus*. Horrere minas alicujus. Horreo, quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

Horresco, is, ere. erschrecken. *Syn.* Perhorresco. *Usus*. Injecto terrore mortis horrescunt. V. *Horreo*.

Horreum, i, n. Scheuren. *Syn.* Cella. *Usus*. Neque in segetibus, neque in areis, neque in horreis.

Horribilis, e. erschrecklich. *Syn.* Horrendus, horrificus, formidabilis. *Usus*. Hanc tam tetram, tam horribilem, tam infectam, ac pertimescendam Reipublicæ pestem effugimus. Horribiles, & miseri casus aliorum. V. *Horreo*.

Horridè. unlieblich. *Syn.* Asperè, duriter. *Usus*. Incultè, horridè dicere, vivere.

Horridulus, a, um. etwas unlieblich. *Us.* Orationes horridulæ.

Horridus, a, um. garstig, rauh. *Syn.* Incultus, asper, durus.)(*nitens*, *nitidus*. *Adv*. Omnino, semper, planè. *Phras.* *Quam teter incedebat*, *quam truculentus*, *quam terribilis aspectu*! wie grausam hat er ausgesehen! Quam agrestis homo, & inurbanus! Natura asper, & iniquus omnibus, doctrina asperior, & durior. V. *Efferare*, *agrestis*. *Usus*. Cum eum incultum, horridum, mœstumque vidissem. Horridioribus verbis uti.

Horrifer, a, um. das zittern macht. *Syn.* Horrificus. *Usus*. Horriferum portentum.

Horrificus, a, um. erschrecklich. *Usus*. Horrificum bellum. V. *Horridus*.

Horrisonus, a, um. das ein greuliches Getös macht. *Usus*. Horrisonum fretum.

Horror, oris, m. Erzitterung. *R.* ὀρρωδέω, *excito*. *Usus*. Quis me horror perfudit? V. *Metus*, *timor terror*.

Hortatio, onis, f. Ermahnung. *Syn.* Cohortatio. *Epi.* Grata, maxima, necessaria. *Usus*. Non hortatione neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago. V. *Monitio*.

Hortator, oris, m. Anreitzer. *Syn.* Suasor, consuasor, author. *Epi.* Assiduus. *Usus*. Author, adjutor, hortator ad agendum aliquid. Hortatore non eges, sponte enim exardescis ad litterarum studia. V. Author.

Hortatus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* Hortatio. *Usus*. Id feci aliorum consilio, authoritate, hortatu. V. *Monitum*.

Hortor, aris, atus sum, ari. anmahnen. *Syn.* Adhortor, suadeo, author sum, cohortor, excito, impello, acuo.)(*dehortor*, *deterreo*. *Adv*. Aliquando, amicè, etiam atque etiam, jam dudum, magnoperè, separatim, vehementer. *Phras.* 1. *Non opus est*, *te hortari*, es ist nicht vonnöthen, daß ich dich anmahne. Hortatione mea non indiges; currentem quid incitem? Hoc non eò dico, ut te oratio mea dormientem excitet, sed potiùs currentem incitet, atque ad majorum tuorum imitationem cohortetur; cùm ad omnem laudem tua sponte properes, non impulsu meo, non est, quod te exhorter ad virtutis studium; quod adhortatione animum firmem, quod ad virtutem arrigam; frustrà sim, si longa cohortatione utar, si cohortationem suscipiam, si acri cohortatione ad virtutis studium incitare te velim; si pluribus rationibus ad virtutis studium te impellam; hortatore non egit virtus tua. 2. *Parentes filios hortari ad bonas artes debent*, die Eltern müssen ihre Kinder zu Erlernung guter Künste antreiben. Impellere filios parentes debent ad eas artes, quarum est æterna possessio; debent incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes; ostendere filiis parentes debent bonarum artium fructum; debent hortatores esse filiis, laudare eas artes; id consilii dare, ita consulere, ut eas artes complectantur; authores filiis parentes esse debent, ut ad eas artes, ut ad earum artium studia sese conferant, applicent, animum adjungant, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquet, quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio, quâ impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitû tantùm vitæ, nullâ re prætereà terminetur. Decet parentes illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facilè, nullo negotio, arbitratu suo tum largitur, tum eripit fortu-

fortuna, verùm ad eas artes, quarum vitæ par usus, & possessio est. V. *Excito, moneo; stimulo.*

Formulæ hortantis: Weis und Manier, einen anzumahnen. Age, age vero, agedum; studia, amabo, prosequere. Macte virtute; persequere cœpta, si vir es; sodes, *si audes*, age, siquid agis.

Hortulus, i, m. Gärtlein. *Epi.* Jucundior, hortuli propinqui. *Usus.* Democriti fontibus Demetrius hortulos suos irrigavit.

Hortus, i, m. ein Garten *Epi.* Apricus, horti paterni, pretiosi, venales. *Usus.* Deliciarum causâ, & voluptatis quosdam in hortis suburbanis suis cum Mitrella sæpè videmus.

Hospes, itis, *g. c.* Gast, oder so einen zu Gast nimmt. *Syn.* Qui divertit, *aut* apud quem aliquis divertit. D. Hospes, Wirth, *qui gratis & amicitiæ causâ alium domô recipit*; Caupo, *qui pretiô, aut lucri causâ. Epi.* Antiquus, edax, minimè edax, tam inimicus cœnæ, & sumptuosus, gravis, nobilis, nobilissimus, sanctissimus, splendidissimus, ornatissimus, vetus, & amicus. *Phras.* 1. *Hospitem me in ædibus suis habuit*, er hat mich als einen Gast in sein Haus aufgenommen. Hospitii jus, & amicitiæ officium præstitit; commodô hospitiô hospitali mensa blandè & benignè me accepit; domus ejus mihi, sociisque hospitibus patuit; hospitem me admisit; suis me ædibus hospitem excepit; hospitiô me humanissimè excepit; hospitium lautissimum mihi præbuit; hospite usus sum perhumanô. 2. *Hospes meus, cum Viennæ essem, affinis tuus fuit*, so lang ich zu Wien ware, hab ich bey deinem Schwager eingekehret. Hospite usus sum affini tuô; ad affinem tuum summâ illius voluntate diverti; apud affinem tuum lautè admodum diversatus sum; deductus sum ad affinem hospitem; apud affinem tuum collocatus sum; cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. V. *Excipio. Usus.* 1. Ad hospitem divertere. 2. Hospites admittere, accipere, recipere. 3. Orator nulla in re rudis aut tiro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeone tu hospes hac in urbe?

Hospita, æ, f. Wirthin. *Epi.* Vetus. *Usus.* Ego ipsa sum, inquit, hospita.

Hospitalis, e. gastfrey. *Syn.* Qui libenter recipit. *Usus.* Domus omnibus apertissima, & hospitalis. *Hospitale*, Spital, *vulg. est*; *rectius dicetur*: Diversorium publicum peregrinorum, *aut Græco vocabulo* Xenodochium; *aut si ægrotis is locus destinatus sit*, Valetudinarium publicum, *Græce* Nosocomium, *aut* Nosodochium, Krancken-Spital.

Hospitalitas, atis, f. Gastfreygebigkeit. *Usus.* Valdè à Theophrasto laudatur hospitalitas. V. *Excipio.*

Hospitaliter. * gastfrey. *Usus.* Invitati hospitaliter per domos.

Hospitium, ii, n. Gast-Haus. *Syn.* Diversorium, domus, quæ gratis amicis patet, sedes hospitalis; *item*: familiaritas, amicitia. *Epi.* Agreste, avitum, liberale, magnificentissimum, publicum, vetus, vetustum. *Usus.* Hospitium facere cum aliquô. Hospitiô jungi. Hospitiô accipere, recipere quempiam. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renunciare. V. *Hospes.*

Hostia, æ, f. Schlacht-Opffer. *Syn.* Victima. *Epi.* maxima, proxima, hostiæ balantes, decoræ, gratæque, humanæ, majores. *Usus.* Diis hostias immolare; humanis hostiis DEum placare. Præbere hostias ad sacrificandum; hostias adducere, ducere, cædere. V. *Consecro, Eucharistia.*

Hosticus, a, um. * feindselig. *Syn.* Hostilis. *Usus.* Vagi milites in hostico errabant. Ensis hosticus.

Hostilis, e. feindlich. *Syn.* Inimicus, infestus, hosticus. *Usus.* Hostilem in modum vexare quempiam. Hostili in Rempublicam animo.

Hostiliter. feindseliger Weise. *Syn.* Inimicè, hostilem in modum, infestè, iniquô animô. *Phras. Hostiliter agere*, Feindseligkeit verüben. Hostiliter facere; hostilem in modum vexare; hostiles spiritus gerere, & nullum non genus calamitatis, contumeliæque in aliquos edere.

Hostis, is, c. ein Feind. *R. ab* ὅστις, *quicunque peregrinus est*, *cujus nomen ignoratur. Syn.* Inimicus, perduellis, qui contra Rempubl. arma fert, qui patriæ bellum indicit, qui adversus, qui contra arma fert. *Epi.* Acerbissimus, acerrimus atque infestissimus, amentissimus, profligatissimus, antiquus, antiquissimus, armatus, capitalis, certus, crudelis, domesticus, externus, ferus & immanis, fœdissimus, importunissimus, impurus, impius, justus & legitimus, nefarius, perditus, perpetuus, potens, præsens, sceleratus, teter, teterrimus, togatus. *Usus* 1. *Ad hostes deficere*, zum Feind übergehen. Transire, se conferre, confugere, transfugere. 2. *Hostem arcere*, den Feind abtreiben. Hostem submovere, prohibere vim hostium, bellumque defendere, hostes rejicere. 3. *Hostes dissipare*, zerstreuen. fundere,

fundere, obterere, profternere, occidere, delére. schlagen. V. *Inimicus, adversarius, infestus.*

Huc. da, hieher. *Syn.* Ad hoc, ad hanc rem. *Usus.* 1. Huc te pares, hæc cogites. 2. *Horsum,* dahin. Huc hominem, & illuc rapere. Rem huc adduxi.

Hui, huy, ey! *Admirantis & optantis vox. Usus.* Hui, quam hoc velim fcire!

Hujusmodi. dergleichen. *Syn.* Id genus, hujus exempli.

Humanè, freundlich. *Syn.* Humaniter, benignè. *Usus.* Fecifti humanè, quòd.

Humanitas, tis, f. Höflichkeit. *Syn.* Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, fuavitas morum, morum atque fermonum lepos, benignitas, placabilitas, manfuetudo; *item:* eruditio, doctrina; *item:* natura humana, indoles, ingenium humanum. *Epi.* Communis, digna fcientiâ, in aliquem excellentior, mira, multa, politior, fingularis, fumma, tanta. *Phraf.* *Cæfar rarâ erat erga omnes humanitate,* Cæfar war von einer sonderlichen Höflichkeit. Cæfar præter multas virtutes, quibus floruit, eâ fuit humanitate, ut nihil fupra poffet; ejus humanitatis fuit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus effet; eâ præditus fuit humanitate, ut nemo par illi fuiffe videatur. Humanitate Cæfar excelluit; omnibus antecelluit, præftitit; omnes vicit, fuperavit. Nihil Cæfare humanius. Humanitatem Cæfar ita coluit, ut nemo magis. Cæfare nemo fuit ad humanitatem propenfior. Cæfar propriô quôdam naturæ munere factus ad benignitatem videbatur. Singularem in comitate morum, ac præcipuâ quâdam laude dignum jure Cæfarem duxeris. Laudem fuaviffimæ comitatis præter cæteros Cæfar tulit. Laus humanitatis & comitatis uni maximè Cæfari debetur. Qui fit Cæfari humanitate præferendus; qui plus habeat, oftendat humanitatis; in quo plus, quàm in Cæfare humanitatis fit, refideat; Cæfare qui magis ad humanitatem propendeat; qui humanitatis laude fit Cæfare præftantior; qui præftaret, antecelleret humanitati Cæfaris, neminem reperiri poffe puto, neminem adhuc novimus. Nemo Cæfarem humanitate vincere potuit. Nemo unquam Cæfare humanitate magis abundavit. Nemo fuit Cæfare humaniore fenfû. V. *Humani mores. Usus.* 1. Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis, & morum fuavitatem; humanitatem alicui tribuere, habere. Difficillima eft illa focietas gravitatis cum humanitate. 2. *Natura humana, ingenium, indoles humana,* menschliche Art, angebohrne Art menschlicher Sitten. Humanitatem omnem exuere, abjicere, extirpare. Petere veniam errato, ex humanitatis communis jure & mifericordia. Omnem humanitatis fenfum amittere. 3. *Eruditio, doctrina, artes politiores,* die freyen Künste. Artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem erudiri folet. Homo humanitate politus, neque communium litterarum, & politioris doctrinæ expers. V. *Humaniores litteræ.* *Pro* Humanitatem affumere, die Menschheit annehmen, *rectiùs dices:* Humanam induere naturam; hominum fe naturâ, formâque induere. V. *Humanus.*

Humaniter. höflich. *Syn.* Humanè, benignè, vultû benignô, omni genere humanitatis, quod vultû ac verbis exprimi poteft, quàm licet, humaniffimè; eô vultû, qui facilè gratiam ineat, benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat, ad amandum alliciat. *Usus.* 1. Humaniter fecit, quod ad me venit. 2. *ut hominum conditio pofcit.* wie es sich auf einen Menschen geziemet. Sin aliter acciderit, humaniter feremus.

Humanitus. menschlich. *Syn.* Humanâ more, ùt folet, ùt ferè fit. *Usus.* Siquid humanitùs acciderit.

Humanus, a, um. menschlich, höflich, leutseelig. *Syn.* Ad hominem pertinens.)(*inhumanus.* Affabilis, benignus, comis, blandus; facilis, commodus, urbanus. *Phraf.* 1. *Humanæ res omnes fragiles, caducæque funt,* die menschliche Ding seynd alle gebrechlich und zergänglich. Humanarum rerum imbecillitatem, fragilitatémque quis non extimefcat? Summa eft humanarum rerum infirmitas; incerta omnia, & mobilia, & caduca. Cafus humanos, & eventus incertos valetudinis, & naturæ communis fragilitatem quis non extimefcat? Incerta funt omnia, pofita non tam in noftris confiliis, quàm in fortunæ temeritate. Nihil humanis in rebus certi eft; vice fortunarum humanarum quis non commoveatur? Humanæ forti quis non illachrymetur? Humanæ res omnes fluxæ funt, ac mobiles; mortalia omnia fortuita funt, & peritura. 2. *Moribus eft perhumanis,* er ist gar von höflichen Sitten. Nihil illo amantius, fuavius, comius jucundius; in omni fermone eft affabilis; benignô alloquiô, comitate invitando, beneficiis, quos poteft,

potest, conciliando, vultu ac sermone in omnes placatô, omnium sibi amores colligit; summâ omnes comitate complectitur; facillimum se præbet omnibus, eosque familiariter ac hilariter amplexatur; mira in eo suavitas, mira comitas, affabilitasque sermonis. Moribus est suavissimis, cultissimisque. Morum elegantiâ, ac suavitate est mirabili; mirâ facilitate, ac venustate morum est præditus, conspicuus. V. *Humanitas.* 3. *Hoc ex humanitate fecisti*, das hast du Höflichkeit halber gethan. Egisti hoc humanitate adductus, impulsus, incitatus; dedisti hoc humanitati tuæ; debet hoc humanitati tuæ referri; ad hoc te incitavit naturæ tuæ ad humanitatem propensio; agnosco in hoc humanitatem tuam; fructus hic est humanitatis tuæ. Mirifica in hoc elucescit urbanitas tua. 4. *Humanioribus litteris à pueritia eruditus es*, du bist von Kindheit auf in freyen Künsten unterwiesen worden. A teneris annis humaniores disciplinas studiosè amplexus es; à puero floruisti artibus iis, quæ ab humanitate nomen acceperunt; jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur; ab ætatis initio humanitatis studia complexus es. A teneris ad eas artes animum adjunxisti, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet; quæ repertæ sunt, ut puerorum mentes ad humanitatem fingerentur; quæ ad humanitatem pertinent; à puero in doctrinarum ac humanitatis studio versatus; humanitate perpolitus es; communium litterarum, & politioris doctrinæ studiis excultus es. V. *Litteræ.* *Usus.* 1. Aliquem à fera, & agresti vita ad humanum cultum, civilemque traducere. 2. *Elegans moribus, comis, urbanus*, höflich. Vir humanissimus, & facillimus. V. *Officium.*

Humatio, onis, f. Begräbniß. *Syn.* Sepultura.

Humecto, as, avi, atum, are. * befeuchten. *Syn.* Humidum facio, humore aspergo. *Usus.* Vultum lachrymis humectare.

Humerus, i, m. Schulter, Achsel. *Syn.* Suprema pars brachii. *Epi.* Lævus, levis, sinister. *Usus.* Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium unus ille gubernat, & humeris suis sustinet; in humeros aliquem efferre.

Humesco, is, ere. * feucht werden. *Syn.* Madeo, madidus, humidus fio. *Adv.* Modicè. *Usus.* Terra humescens.

Humidus, a, um. feucht, naß. *Syn.* Humorem habens. *Usus.* Ligna viridia & humida.

Humilis, e. niedrig. *Syn.* Demissus, jacens, abjectus.)(*Altus, alacer, clarus, præstans.* *Phras.* *Homo est animô humili & abjectô*, er ist ein Mensch von einem verächtlichen Gemüth. Summam in eo homine animi humilitatem; summam animi abjectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem deprehendas; summas animi angustias in eo expertus sum. Hominem esse video exigui admodùm animi, nihil spectantem in laude positum, nullius laudis cupiditate flagrantem, aversum ab omni gloriæ studio; in humiles, ac planè sordidas cogitationes dejectum, tanquam humi serpentem. V. *Abjectus, Vilis.* *Usus* 1. *Ratione loci*, niedrigen Orts halber. Vites, & quæ humiliora sunt, se attollere à terra non possunt. 2. *Transl.* *Conditione, statû, fortunâ demissus, mœrens, afflictus*, schlecht am Stand, verächtlich. Humilis, imbecillis, infirmus, minimè generosus animus. Qui altiore animô sunt, nihil humile, nihil abjectum captant, cogitant. 3. *Judicio, voluntate, artificiô, consiliô abjectus*, gering am Verstand, Kunst rc. Fracto atque humili animo, supplicare. Mens angusta & humilis. *Humilis*, demüthig, *vulg. est; Latinè*: modestus homo, animi submissi. V. *Demissus.* *Pro* Humiliare se, *quod est vulg.* sich demüthigen, *Latinè*: submittere se, submissè se gerere, submittere animos. V. *Demitto.*

Humilitas, atis, f. Niedrigkeit. *Syn.* *Transl.* Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. *Phras.* *Humilitas ista nimia est, & abjectio*, dieses ist eine verächtliche Aufführung. Animos nimiùm submittis; infractos animos geris; fractos esse video spiritus tuos; eâ humilitate dignitati tuæ haud consulis; præter modum te humilem præbes, & abjectum reddis V. *Demitto, Abjectus, Vilis, Animus abjectus & imbecillis.* *Usus.* 1. *Ratione loci*, Orts halber. Sidera inter se altitudine & humilitate distantia. 2. *Abjectio, ignobilitas*, Verächtlichkeit, Niedrigkeit. Despicere humilitatem alicujus. Propter humilitatem & obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. *Humilitas*, Christliche Demuth, *vulg. Latinè*: Modestia animi, submissio animi, demissio animi.

animi, sui despicientia, sui contemptio; moderatio animi modestè de se existimantis. V. *Modestia.*

Humiliter. niederträchtiglich. *Syn.* Submissè, demissè, animò humili, & imbecillò. *Cùm de virtute sermo est,* so man aber von der Tugend der Demuth redet: magnâ animi modestiâ, submissione, demissione.

Humo, as, avi, atum, are. begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Humare corpora. V. *Sepelio, Funus, Effero.*

Humor, oris, m. Feuchtigkeit. *Syn.* Aqua, liquor. *Epi.* Non inutilis ad aliquid depellendum, mollis. *Usus.* Frigoribus durescit humor. Humor infusus in corpore.

Humus, i, f. Erdboden. *Syn.* Tellus, gleba, terra. *Usus.* Humus subacta.

Hyberna, orum, n. Winter-Läger. *Syn.* Loca, in quibus milites hyemant. *Usus.* In hyberna ducere, dimittere; ex hybernis educere exercitum. In hyberna deducere; in hybernis collocare milites.

Hybernaculum, i, n. * Winter-Quartier. *Usus.* Communia hybernacula.

Hyberno, as, avi, atum, are, überwintern. *Syn.* Hyemo.

Hybernus, a, um. winterisch. *Syn.* Hyemalis.)(*æstivus.* *Usus.* Hyberni menses.

Hydra, æ, f. Wasser-Schlang. *Syn.* Excetra, anguis.

Hydria, æ, f. Wasser-Krug. *Syn.* Urna.

Hydrops, opis, m. * Wassersucht. *Syn.* Aqua intercus.

Hyemalis, e. winterlich. *Syn.* Hybernus. *Usus.* Nudi hyemalem vim perferunt.

Hyemo, as, avi, atum, are. überwintern. *Syn.* Hyberno. *Adv.* Jucundè. *Usus.* Ubi hyemabis.

Hyems, is, f. Winter. R. *ab* ὕω, *pluo.* *Syn.* Hybernum tempus, hyemale tempus, durum anni tempus.)(*æstas.* *Epi.* Extrema, maxima, summa, teterrima. *Phras.* *Aspera hoc anno hyems fuit,* es ist dieses Jahr ein rauher Winter geweest. Hyems hoc anno nive sæva, & omni tempestatum genere fuit; insignis erat hic annus hyeme gelidâ, & nivosâ, adeò ut viæ clausæ, flumina innavigabilia fierent; tempus brumæ erat asperrimum, prægelidum, nivale; hyems erat teterrima & fœdissima. Hyeme usi sumus injucundâ tristi, & odiosâ; hyeme hujus anni nihil fœdius erat, nihil horribilius: arbores, quæ frigoribus obnoxiæ erant, decussit omnes; nivis altitudo inexuperabiles montes fecit, vimque frigorum vix urbis tectis sustinére, defendere potuimus. V. *Frigus.* *Usus.* Hyems præcipitat, senescit, conficitur, abit. geht zu Ende. Hyemem tolerare. Hanc vim frigorum, hyememque vix urbis hujus tectis sustinemus. Propter hyemis magnitudinem navigare non potui.

I.

JAceo, es, ui, ére. liegen. *R. ab* ἴα κέω, *vi positus sum.* *Syn.* Prostratus sum, procumbo.)(*vigeo, floreo.* *Adv.* In perpetuum, longè, obscurè, sæpè & diu stratum ad pedes, sigillatim, tam diù, turpiter, valdè. *Phras.* *Vix erat, ubi jacerent,* es ware kaum ein Ort, wo sie liegen könten. Vix erat, ubi sternerent corpora; quò se conjicerent; cui incubarent, ubi acquiescerent; vix erat, ut fusi in herba recubarent. *Usus.* 1. Mater diu ad pedes miserè strata jacuit; mœrens jacebat in loco. 2. *Negligor,* verlassen, verachtet seyn. Jacent litteræ, ingenia, religiones, leges, studia. Absens in tenebris, in oblivione diu jacuit, dum in lucem Reipublicæ extraheretur. In sordibus & luctu jacere.

Jacio, is, jeci, jactum, ere. werffen, legen. R. *ab* ἴα σείω, *vi quatio.* *Syn.* Immitto, objicio, conjicio. *Phras.* *Tela jacere,* Pfeil werffen. Emittere, conjicere in hostem; tela effundere, intorquere, ingerere in subeuntes; missilibus incessere hostem; quidquid sors in manus dedit, jaculari, mittere in hostem. *Usus.* Saxa, tela jacere; jacere contumeliam, probra, injurias; terrores, minas, pericula in aliquem jacere, *denunciare,* androhen. Is casus me in mediam contentionem jecit. Jacere funda-

fundamenta, suspicionem, gradum, aditum ad gloriam. V. *Conjicio.*

Jactatio, onis, f. Rühmredigkeit. *Syn.* Favor, aura popularis: ostentatio: concitatio. *Epi.* Magna, inanis, modica, multa. *Usus.* 1. Non jactatione populari, sed dignitate, & innocentiâ se tuetur. 2. *Ostentatio*, Pralerey, oder Bedrohung. Jactatione verborum, & periculorum terrére aliquem. 3. *Concitatio*, Bewegung. Jactatione maris fessus. Jactatio corporis exigua. V. *Glorior*, *ostentatio.*

Jacto, as, avi, atum, are. rühmen, prahlen. *Syn.* Magnifice loquor; glorior, verbis me magnum facio, gloria me & prædicatione effero, me ostento, de me prædico. *Adv.* Dupliciter se, gravissimè, inconstanter, insolentius, intolerantius, leniter primas hastas, magnificentissimè, non ita diù, sumtuosius, turbidè, valdè, vehementius, vehementissimè. Jactari facetius, gravius, immoderatè, petulantius, vulgò, inique. *Phras. Solet se insolenter jactare*, er pflegt sich recht unverschämt zu prahlen. Insolenter gloriari de rebus suis; res suas inflatiùs commemorare; de suis laudibus verbosiùs prædicare; plenas ostentationis voces mittere; facta sua prædicando extollere; sese verbis insolenter efferre; magnificis verbis de se, suisque rebus loqui; agere suarum rerum ambitiosum ostentatorem; laudis suæ buccinatorem; sui, suarúmque rerum odiosum prædicatorem; agere ubique militem gloriosum, & insolentius de se prædicare; ostentare, ac venditare res suas putidè; nullum sui ostentandi finem facere; omnia naturæ, ingeniique instrumenta ad laudis jactationem convertere; gloriæ, ac existimationi suæ falsâ etiam laudis commemoratione servire. V. *Glorior*, *superbus.* *Usus.* 1. Magnificè se, & insolenter de re aliqua jactare. 2. *Jacio*, *agito*, *commoveo*, bewegen, schütteln. Oulos, caput, cerviculam jactare. 3. *Injicio*, *infero*, androhen. Terrorem, minas, pericula jactare. *Exagito*, einem starck zusetzen. Conviciis, clamore aliquem; æquitatem multis modis jactare. Æstu, febribus, labore forensi, tempestate populi jactari. 5. *Huc illuc impelli*, hin und her geworffen werden. Turbatô mari jactatur navis, ventoque rapitur.

Jactura, æ, f. allerley Verlust. *Syn.* Damnum. *Epi.* Immanis, magna, mediocris, minima, tanta, tolerabilis, turpis. *Usus.* Rei familiaris jacturam facere. Magna jactura pecuniæ, vel in pecunia est facta. V. *Damnum*, *Detrimentum.*

Jactus, ûs, m. Wurff, Streich. *Syn.* Conjectus. *Usus.* Fulminum jactus.

Jaculator, oris, m *ein Schütz. *Syn.* Qui jaculum emittit, telum mittit. *Usus.* Sæpè optimi jaculatores errant.

Jaculor, aris, atus, sum, ari. schiessen, werffen. *Syn.* Torqueo, conjicio, jacio. *Phras. Jaculari*, schiessen. Jaculo petere ferire; jacula in hostem ingerere; telorum ingentem vim effundere; hostibus injicere. *Usus.* Jaculari ad metam. V. *Jacio.*

Jaculum, i, n. Wurf-Pfeil. *Syn.* Telum. *Usus.* Murum jaculô trajicere.

Jam, jetzund. *Usus.* Jam illô tempore, cùm; jam à principio belli; jam inde àb adolescentia; jam à Socrate; jam usque àb heroicis temporibus; jam, jámque pluit; jam delector. Jam verò.

Jam diu. schon längst. *Syn.* Jam pridem, jam dudum, aliquot jam per annos, multorum jam dierum intervallô. *Usus.* Res jam diu gestæ.

Jam pridem. schon längst. *Syn.* Jam diu. *Usus.* Jam sum pridem tuus.

Jambus, i, m. Vers-Glied. *Pes carminis.* *Epi.* Duplex, extremus, frequentissimus. *Usus.* Jambus in oratione vitiosus, si extremus ponatur.

Jambicus, a, um. zur gewissen Vers-Gattung gehörig. *Usus.* Jambicus versus orationi simillimus.

Janitor, oris, m. Thor-Hüter. *Syn.* Januæ custos, *seu* præfectus.

Janua, æ. f. die Thür. *Syn.* Ostium, aditus. *Epi.* Consularis, effracta & evulsa. *Phras.* 1. *Januam claudere*, die Thür zusperren. Fores adducere, obserare, occludere; foribus pessulum obdere; fores firmare pessulis. 2. *Januam effringere*, die Thür aufbrechen. fores arietare; postes, limina securibus comminuere; moliri fores; foribus protervè injuriam facere; exitium ferre; impetum facere in januam; januam refringere. 3. *Ad januam multi expectant.* Multi assistunt ad fores; obversantur vestibulo; ejus janua & vestibulum magnâ hominum frequentiâ celebratur.

Januarius, a, um. zum Jenner gehörig. *Usus.* Calendæ Januariæ.

Januarius, ii, m. der Jenner. *Usus.* Mensis primus Januarius.

Ibi daselbst. *Syn.* In eo loco, eo loci, inibi, in illisce ædibus. *Usus.* 1. Nemo est, qui non ubivis, quàm ibi, ubi est, esse malit. 2. *Eâ occasione*, bey dieser Gelegenheit. Ibi Cecinna postulare cœpit.

Ibidem. eben da. *Syn.* In eodem loco. *Usus.* Ibidem, in quo læsi, solabor. Ibidem te operiar.

Iccircò, darum. *Syn.* Idcircò, ideò, ob eam rem, eâ re.

Ico, is, ici, ictum, ere. schlagen. *Syn.* Ferio, ictum do. *Usus.* In pactione fœdus icere.

Ictus, us, m. Streich, Wurff. *Syn.* Percussio, petitio. *Epi.* Contrarius, flammatus, levis, non tribunitius sed consularis, validus. *Phras.* *Multis & gravibus ictibus concidit*, er ist nach vielen Streichen zu Boden gefallen. Pugnis, calcibusque fœdè conscissus, multis plagis confectus interiit; inter dolorem, crepitúmque plagarum; multis ictibus acceptis, datisque corruit; acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis lividô, semianimis procubuit. *Usus.* Ictû fulminis deflagravit. Ictû & conjectione telorum cominùs magnæ sæpe copiæ pulsæ sunt. Eôdem tecum ictû concidi.

Id das, dieses. *Syn.* Hoc, istud. *Usus.* Venit ad me, & quidem id temporis. Id ætatis vir.

Idcircò. derohalben. *Syn.* Ideò.

Idea, æ, f. Gestalt, Muster. *Syn.* Forma, species, species rerum, prima & inchoata intelligentia. *Phras.* *Concepit animo eloquentiæ quandam ideam*, er hat ihme in seinen Gedancken ein Muster der Wohlredenheit vorgebildet. Insidebat in ejus mente species eloquentiæ; habuit comprehensam animô quandam formam eloquentiæ; simulacrum quoddam, & exemplar eloquentiæ apud se informârat. V. *Imago*, *Usus.* Has rerum formas Plato appellat ideas.

Idem, eadem, idem. eben dasselbige. *Syn.* Hic ipse, is ipse, unus, par, perpetuus, geminus.)(*Alius.* *Phras.* 1. *Idem ferè dicebat*, *quod alter*, er sagte fast eben das, was der ander. Rebus congruentes, nominibus differebant; nulla in re discrepabant; non abhorret, non abluit ab ejus dictis hujus sententia. V. *Congruo*, *convenio.* 2. *Eadem utriusque est causa* es ist eines sein Handel, wie des andern. Hujus causa, & illius sejungi non potest; eodem revolvitur; eandem cum illo incudem tundit. V. *Similis.* *Usus.* Amicus tanquam alter idem. Hoc unum & idem videtur esse. Fuêre, qui idem ornatè, idem graviter dixêre. Causæ inter se simillimæ, vel potiùs eædem. Vir bonus, idemque eruditus.

Identidem. immerfort. *Syn.* Frequenter. *Usus.* Hoc identidem dicitis.

Ideò derhalben. *Syn.* Idcirco; eò quòd; eâ re, quod; digna causa. cur; ob hasce res; eâ gratiâ, quòd; ei rei; id quòd; hòc, quod; eâ de causa; ejus rei gratia; ob id; eam ob causam. *Usus.* Hæc ideò diligentiùs pertracto. V. *Ex eo.*

Idiota, æ, m. ein Ungelehrter. *Syn.* Rudis, imperitus, illiteratus. *Usus.* Illi idiotæ, ùt tu appellas. V. *Rudis.*

Idolum, i, n. Bild, Götz. *Syn.* Simulacrum, imago. *Usus.* Imagines, quæ idola nuncupantur, Götzen-Bild. *rectiùs* simulacrum ficti, ac commentitii numinis *appellatur.*

Idololatra, *æ*, *m.* Abgötterer. Cultor falsorum numinum; inanium Deorum cultor; qui inanibus & commentitiis Diis divinum cultum tribuit; divinos honores adhibet, impertit; qui cultum uni debitum DEO simulacris impiorum hominum, lapidibusque exhibet; inanes & commentitios Deos adorat; religiosô cultu veneratur; qui Deorum inanium simulacra impio & sacrilego cultû veneratur; qui superstitionum teterrimâ caligine mersus; qui superstitionum tenebris altissimis obsessus & sepultus cultum uni DEO debitum, in plures impiâ & sacrilegâ partitione distribuit. Huc spectat: *Idololatria*, *æ*, *f.* Götzendienst. Cultus falsorum numinum.

Idoneè. bequemlich. *Syn.* Aptè, commodè. *Usus.* Exordio idoneè comparatur auditor ad reliquam orationem.

Idoneus, a, um. tauglich. *Syn.* Aptus, commodus, tempestivus, dignus. *Usus.* Non est idoneus author. In deligendis idoneis hominibus, judicium & delectum adhibere. Idoneum tempus, locus opportunus. Idonea verba. Imagines ad monendum idoneæ. V. *Accommodatus*, *aptus.*

Idus, uum, f. der 13. oder 14. Tag eines Monats. *Syn.* Dies, qui singulis mensibus nonas sequuntur. *Usus.* Idibus Martiis.

Jecur, oris, m. die Leber. *Syn.* Hepar. *Epi.* Nitidum, plenum, horridum, & exile, opimum. *Usus.* Cerebrum, cor, pulmones, jecur.

Jecuscu-

Jeculculum, i, n. ein Leberlein.

Jejunè. schlecht. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Usus.* Jejunè dicere, agere.

Jejunitas, atis, f. Mangel, Abgang. *Syn.* Tenuitas.)(*Ubertas, copia.* *Usus.* Cavenda Oratori jejunitas, siccitas inopia. Verborum jejunitatem ac famem, quàm ubertatem nimiam malo.

Jejunium, ii, n. * Fasten. *Syn.* Inedia: indicta, stata à certo ciborum usu abstinentia. *Phras.* 1. *Jejunium Quadragesimale, vulg.* die 40. tägige Fasten. Feriæ esuriales; verni jejunii quadragin a dies; jejunium quadragenûm dierum; hebdomades, quæ anniversariam Christi morientis, reviviscentisque memoriam præcurrunt; solemnis jejunii quadraginta dies; jejunium maximum, quadragenarium. 2. *Jejunium servare,* fasten, die Fasten halten. Abstinere se certò ciborum usu, parciusqué, ac frugaliùs vivere; esuriales ferias agere; quadraginta continenter dies vescendi voluptatem reprimere, coërcere, cibis contentum inanimis; interpositô quadraginta dierum jejunio corpus exhaurire; jejunium servare; inediâ voluntariâ se macerare; inediâ, jejuniô corpus affligere; gulæ, ventrique bellum indicere; jejunium sanctè colere; adhibére inediam; certò ciborum usu sibi interdicere; parcô, inopique victu corpus domare, frangere; avidum ventrem jejuniis domare: corpori cibos lautiores subtrahere; voluntariam inediam in plures dies tolerare, sustinére, proferre; corpus arctiùs, contentiusque certorum obsoniorum abstinentiâ habere. V. *Abstineo.*

Jejunus, a, um. nüchtern. *Syn.* Qui nihil edit; aridus, siccus, tenuis. *Phras.* *Biduò jejunus sum,* ich hab schon 2. Tag nichts gegessen. biduô nihil cibi cepi; jejunum, tellúmque mihi corpus est bidui inediâ; biduum sine alimento traho; bidui abstinentiâ siccus & languens; biduô impransus, incœnatus persto; esuriales ferias ago biduum. V. *Jejunium, Tenuis.*

Jentaculum, i, n. Frühstück. *Syn.* Cibus, qui ante prandium sumitur.

Igitur, nun, demnach. *Syn.* Ergo. *Usus.* Jejunas igitur aures affers.

Ignarus, a, um. unwissend. *Syn.* Imprudens, inscius, rudis, imperitus, indoctus, nec opinans; in re peregrinus, & hospes; in re aliqua tiro. *Usus.* Quid agatur, ignarus sum. Ignarus rerum mearum. Facundæ orationis ignarus. V. *Rudis, ignorans.*

Ignavia, æ. f. Faulheit. *Syn.* Inertia.)(*Fortitudo.* *Epi.* moderata, summa *Phras.* *Causam hujusce rei in ignaviam conferebant.* dieses hat man seiner Faulheit zugeschrieben. Ad ignaviam, inertiam, desidiam, languorem referebant; hoc ignavi esse hominis ajebant; in hoc omnibus negligentiæ nomine suspectus erat; hoc ignaviæ adscribebant, assignabant; hic verò ejus diligentia desiderabatur. V. *Animus imbecillus, Negligentia.* *Usus.* Fortitudini contraria est ignavia. Ignaviam suam, inertiam, desidiam parietum custodiis tegere. Ignaviæ se dedere. Ignaviâ oblanguêre. V. *Ignavus.*

Ignavè, faul, träg. *Syn.* Per summam inertiam, desidiam.)(*Contentè.* *Usus* Vide, nequid ignavè, muliebriter, abjectè, serviliter facias. V. *Negligenter.*

Ignaviter. * faul, träg. *Syn.* Ignavè.

Ignavus, a, um. verzagt. *Syn.* Iners.)(*fortis, audax.* *Phras.* *Hic omnes ignavi sunt,* da seynd alle träg. Hic omnes pigritiæ morbô laborant, omnes languent; omnes torpent, omnes frigent; hic omnia jacent; hic veternus omnes occupat; hic ignaviâ oblanguent omnes; hic nemo est, in quo diligentiam non requiras; cui satis sit animorum. V. *Piger. Negligens.* *Us.* Ignava, iners, somniculosa senectus.

Ignesco, is, ere. feurig werden. *Syn.* Ardeo, candeo, conflagro. *Usus.* Ad extremum omnis mundus ignescet.

Igneus, a, um feurig. *Usus.* Ignea dixit sidera Cleanthes. Igneô motû arteriæ micant.

Igniculus, i, m. klein Feuer. *Syn.* Parvus ignis: *transl.* facilitas ingenita. *Epi.* Matutini igniculi, parvuli, viriles. *Usus.* Virtutum igniculi, & semina. Igniculos viriles jacere.

Ignis, is, m. Feuer. *Syn.* Flamma, incendium. *Epi.* Æthereus, æternus, artificiosus, clarus, confector & consumptor omnium, exiguus, hybernus novus, perpetuus & sempiternus, vitalis salutaris. *Phras.* 1. *Ignem excitare,* Feuer aufschlagen. Ignem lapidum conflictû atque tritu elicere; ignem conflictu lapidum excutere, elidere; flammam ciere, suscitare; ignem è silice elicere. 2. *Ignes injice-* ra

re tectis, Feuer einwerffen. Ignes jacere; ignes tectis inferre, admovére. *Usus.* Ignem extinguere; arefacta materia ignem concipere facilè solet. Ignis omnibus rebus vitalem impertit calorem. Hic noster ignis, quem usus vitæ requirit, confector est, & consumptor omnium. Vicina domus nihil ab igne passa est.

Ignitus, a, um. feurig. *Usus.* Inflammatus atque ignitus furor.

Ignobilis, e. schlecht, unedel. *Syn.* Humilis, ignobili loco natus; infimo loco natus, obscuris ortus parentibus, unus de multis, unus è populo, humili & obscuro loco natus, inferiore genere ortus, ex infimo genere, & fortunæ gradu; homo tenuis, cujus vis, & fortunæ conditio infima est; cujus stirps & genus ignoratur, qui natus parentibus est humilibus; homo ignotus, & sordidus, obscurus, abjecta & obscura familia; nulla commendatione majorum; homo per se cognitus; humilis sanè, & minimè generosus; terræ filius, minorum gentium; homo tenui loco, obscuris majoribus ortus; nulla sanguinis claritate commendatus, honestatus, nobilitatus. *Phras. Virtus multos etiam ignobiles evexit altius*, die Tugend hat viele, auch Unedle, zu Ehren gebracht. Multos infimæ conditionis extulit, atque illustravit virtus; multos humillimæ sortis, obscuri loci, nulla parentum aut majorum laude commendatos, obscuro loco natos; ignobili, obscurô, infimo genere editos nobilitavit; multos generis humilitate jacentes virtus erexit; multi genere ignobiles & obscuri virtute honestantur, ac nobilitantur. V. *Vilis, humilis, abjectus.*)(*Nobilis, clarus.*

Ignobilitas, atis, f. unedle Geburt. *Syn.* Humilitas generis, obscuritas, conditio, atque fortuna hominum infimi generis.)(*Nobilitas. Usus.* Aderit paupertas, ignobilitas, humilitas. V. *Humilitas.*

Ignominia, æ, f. Schand, Schmach. *Syn.* Infamia, dedecus, contumelia, macula, nota, probrum, labes. *Phras. Ignominia me affecit*, er hat mir eine Schmach angethan. Ignominiâ me appetiit, notavit, deformavit; ignominiam mihi inussit, imposuit; ignominiam ab eo gravem accepi. V. *Dedecus, Contumelia, Probrum. Usus.* Ignominia aliquem afficere, anthun. Ignominiam accipere, leyden. Ignominiam graviter ferre, starck empfinden. Ignominiam alicui & flagitium demere, von einer Schand befreyen.

Ignominiosus, a, um. schimpfflich. *Usus.* Dominatio ignominiosa.

Ignorabilis, e. unbekannt. *Syn.* Quod ignorari potest. *Usus.* Quod non ignorabile, non fortuitum.

Ignorans, tis, *g. o.* unwissend. *Syn.* Ignarus. *Phras. Turpe est, in patria rebus esse ignorantem*, es ist schändlich, dieses nicht wissen, was eines sein Vaterland betrifft. Turpe est imprimis hospitem esse in iis rebus, quæ ad patriam pertinent; in patria peregrinari; dedecus est, ea non tenére, ea scientiâ non comprehendere, ea usu doctrinâque non percipere, in quibus res patriæ agitur; turpe imprimis est, in ea re rudem, ac tironem; hospitem ac peregrinum esse; in ejus rei ignoratione versari; ejus rei inscitiâ laborare, quæ cum patriæ rebus est conjunctissima. V. *Rudis, imperitus. Usus.* Ignorantem superbire, flagitiosum est. V. *Ignorantia.*

Ignorantia, æ, f. Unverstand. *Syn.* Ignoratio, inscitia, inscientia. *Phras. Non est mirum, errare eum, cujus tanta est ignorantia*, was Wunder ist es, daß der so offt fehle, dessen Unwissenheit so groß ist. Non est, cur miremur, si sæpò labitur is, qui est omnium imperitissimus; cujus ignorantia, inscitia summa est; qui omnes inscitia vincit; cui neminem inscitia parem invenias; quem omnia latent; qui nihil prorsus novit, qui nullam partem doctrinæ tenet; qui doctrinæ expers, in maxima rerum omnium ignoratione versatur. V. *Ignorans. Usus.* Ignorantia litterarum.

Ignoratio, onis, f. Unwissenheit. *Syn.* Ignorantia.)(*scientia. Usus.* Versari in summa rerum ignoratione. Nescio, quis nos teneat error, & misera veri ignoratio.

Ignoro, as, avi, atum, are. nicht wissen. *Syn.* Sum ignarus, sum nescius, nec usu, nec ratione cognitum habeo. *Adv.* Diutiùs, impunè, omninò, ne quid, turpiter, aliquid, vehementer causam. *Phras. Quid eventurum sit, ignoro*, was geschehen wird, das weiß ich nicht. Quò res casura sit, quid consequi possit, nescio; non dispicio, quid allatura sit dies; explorata non habeo, latent me, quæ inde nasci possunt, incommoda; quid futurum sit, me fugit; non assequor; conjecturâ assequi non possum; divinare non possum, quæ dies ipsa feret, patefaciet; mente percipere non possum, quò res, quem in locum res evasura sit; futuri casus mihi non patent, non aperti sunt. V. *Nescio. Usus.* Ignoro planè de filio.

Ignosco, is, novi, noscere. verzeihen. *Syn.* Parco, veniam do, remitto. *Phras. Ignosco tibi*, ich verzeihe dirs.

Omnium

Omnium, quæ alia super alia ausus es, veniam facio; voluntariâ oblivione injurias contero; gratiam injuriarum omnium facio; condono præterita; condono amici precibus vitam tuam; dolorem meum amici voluntati ac precibus condono; iracundiam meam amicorum charitati dimitto, impunitatem injuriæ do, concedo; remitto culpam, ejusque memoriam abjicio. V. *Parco*, *Venia*, *Condono*. *Usus*. Sceleris pœnam prætermittere, ignoscere vocatur. Præteritis ignoscere. Hoc mihi, quæso, ignosce.

Ignotus, a, um. **unbekannt.** *Syn.* Obscurus, qui in hominum ignoratione versatur. *Phras. Homo est ignotus*, **es ist ein unbekannter Mensch.** Omnibus incognitus; quem nemo viderit unquam; nemo, qui mortalis esset, audiverit. Albus aterve homo sit, ignoramus; cujus omnis ætas propter humilitatem in hominum ignoratione versatur; cujus nomen, famaque in obscuro est; quem generis humilitas arbitrantium judiciis subduxit. V. *Nescio*. *Usus*. Homo ignotus. Res in vulgus ignota.

Ilia, orum, n. **das Gedärm.** *Syn.* Molles & cavæ ad latera partes, & ad lumbos. *Usus*. Inflata dolore ilia rumpere.

Illabor, eris, lapsus sum, labi. **hinein-fliessen, oder fallen.** *Syn.* Influo. *Usus*. Sensim pernicies illapsa in civium animos, sensim avaritia immigravit. Voluptas ad sensus affluit, & illabitur.

Illachrymor, aris, atus sum, ari. **beweinen.** *Usus*. Socratis morti semper illachrymor. V. *Lachrymor*.

Illaqueo, as, avi, atum, are. **verstricken.** *Syn.* Irretio, implico, capio. *Usus*. Illaqueatus legum periculis. V. *Implico*.

Ille, a, ud. **der, die, das.** *Usus*. Ipsum quidem illud. Ego ille ipse sum. Illa ista virtus. Homines minimè mali illi quidem.

Illecebra, æ, f. **Anreitzung.** *Syn.* Incitamentum, invitamentum, lenocinium, stimulus, blandimentum, blanditia, illicium. *Epi.* Maxima, tanta. *Usus*. Vitiorum, corruptelarum & libidinum illecebris juvenum animos invitare, delinire, irretire, capere, excitare, trahere. Illecebris se dedere. V. *Blanditiæ*, *Voluptas*.

Illepidè. * **unlieblich.** *Syn.* Injucundè, infacetè. *Usus*. Crassè, & illepidè conquisitum aliquid.

Illepidus, a, um. **unholdseelig.** *Syn.* Infacetus, putidus.)(*Lepidus*. *Usus*. Parens avarus, illepidus, in liberos difficilis. V. *Ineptus*.

Illibatus, a, um. **unberührt.** *Syn.* Intactus, purus, integer, intaminatus, intemeratus, inviolatus, incorruptus. *Usus*. Flos illibatus populi. Veteres, & illibatas majorum divitias profundere. V. *Purus*.

Illiberalis, e. **unhöflich.** *Syn.* Ignobilis, sordidus, avarus.)(*liberalis*. *Usus*. Genus jocandi illiberale; quæstus illiberalis. V. *Parcus*, *sordidus*, *illiberalitas*.

Illiberalitas, tis, f. **Kargheit, Unhöflichkeit.** *Syn.* Sordes, avaritia.)(*liberalitas*, *humanitas*. *Phras. Illiberaliorem hôc homine vidi neminem*, **ich hab keinen so unhöflichen Menschen nicht gesehen.** Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate; qui tam longè abesset ab humanitate, qui ita expers esset humanitatis, vidi unquam. Humanitatem, liberalitatémque ignorare videtur; ita nihil agit liberaliter, ut illiberalitatem esse virtutem existimare videatur. Ille, si quisquam alius, inofficiosus est maximè; de humanitate minimè laborat; officii tam negligens est, ut nemo magis. V. *Agrestis*, *inhumanus*.

Illiberaliter. **karg, unhöflich.** *Syn.* Sordidè, avarè, ingratè. *Usus*. Neque indiligenter, neque illiberaliter.

Illic. * **dort.** *Usus*. Illic sum.

Illicet, * *vel* Ilicet. **alsobald von Stund an.**

Illicio, is, exi, ectum, ere. **anreitzen.** *Syn.* Allicio, induco, allecto. *Usus*. Similitudo illicit ad amicitiam. V. *Allicio*.

Illicitum. **verbotten, unziemend.** *Syn.* Nefas, non licitum.

Illicium, ii, n. **Anreitzung.** *Syn.* Invitamentum, incitamentum. *Usus*. Profectionis meæ frater illicium fuit. V. *Illecebra*.

Illicò. **alsobald.** *Syn.* Continuò. *Usus*. Simul atque bellum cœpit, artes nostræ illicò conticescunt. V. *Statim*.

Illido, is, lisi, lisum, ere. **anstossen.** *Syn.* Contundo, confringo. *Usus*. Serpens illisus, & compressus morietur.

Illigo, as, avi, atum, are. mit hinein binden. *Syn.* Implico, irretio. *Adv.* ſcitè, commodiſſimè. *Uſus.* In oratione aliqua omnes illigare dicendi lepores. Bello aliquem, ſermoni illigare.

Illinc. von dannen. *Syn.* Inde, *loci & perſonæ ratione.*)(*Hinc. Uſus.* Omnem amorem ejecit illinc, atque in hanc transfudit.

Illino, is, levi, litum, ere. anſtreichen. *Syn.* Induco, inungo, inficio. *Uſus.* Color fucô illitus. Sordes illinere.

Illiteratus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Idiota, litterarum ac doctrinæ expers.)(*litteratus. Uſus.* Incidunt in ſermone varia, nec illiterata, nec inſulſa. V. *Rudis, imperitus.*

Illò. dorthin. *Uſus.* Illò facilè venies.

Illotus, a, um. ungewaſchen. *Syn.* Sordidus. *Uſus.* Sermone illoto uti, & inhoneſto.

Illuc. an das Ort. *Uſus.* Huc atque illuc intueri, *vulg. hinc inde,* hin und her.

Illuceo, es, luxi, ere. Tag werden. *Syn.* Eluceo, appareo.

Illuceſco, is, luxi, ere. die Sonn bricht an. *Syn.* Illuceo, exorior, appareo. *Adv.* Aliquandò, repentè. *Uſus.* Hic lætus tibi dies illuceſcit. Tantæ perturbationi repentè vox & authoritas Conſulum illuxit. Ut dies illuxit.

Illudo, is, luſi, luſum, ere. verſpotten. *Syn.* Ludo, ludificor. *Adv.* d'utius, viciſſim, meritò, planè, ultrò. *Uſ.* Carneades Rhetorum præcepta, & nimium acumen illudere ſolebat. Miſeriis alicujus, authoritati ſenatus illudere. Dialecticam totam illudere. In aliquem illudere. V. *Irrideo.*

Illuminatè. klärlich, hell. *Syn.* Ornatè.

Illumino, as, avi, atum, are. erleuchten, erklären. *Syn.* Lucem, *vel* lumen affero, lumen præfero, colluſtro, illuſtro: orno: colorum varietate diſtinguo.)(*obſcuro. Uſus.* Quod tanquam ſtellis quibusdam notat, & illuminat orationem. V. *Orno, Illuſtro.*

Illuſio onis, f. Verſpottung. *Syn.* Irriſio.

Illuſtratio, onis, f. Erleuchtung. *Syn.* Fulgor, ſplendor. *Uſus.* Solis illuſtratio.

Illuſtris, e. edel, tapffer. *Syn.* Nobilis, clarus.)(*obſcurus. Uſus.* Homo illuſtris honore, & nomine. Illuſtris, ac nobilis domus. Teſtatum, & glorioſum, & illuſtre factum. Hoc erit tibi ad laudem illuſtre. Erunt hæc tantò expreſſiora, & illuſtriora. V. *Clarus, Nobilis, Summus.*

Illuſtro, as, avi, atum, are. erklären. *Syn.* Illumino, colluſtro, orno.)(*obſcuro. Adv.* Breviter, maximè, valdè. *Phraſ.* 1. *Illuſtrabit tuam amplitudinem inimicorum injuria.* die feindliche Unbild wird dein Anſehen ſcheinbarer machen. Quò magis obſcurare, atque extinguere tuam dignitatem inimici conabuntur, eò plus ad eam ſplendoris accedet; eò clarius elucebit, eò apparebit illuſtriùs, eò fiet clarior & illuſtrior. 2. *Oratoris eſt, obſcura illuſtrare,* ein Wohlredner muß jenes, was dunckel iſt, wiſſen zu erklären. Obſcuris dare lucem; lumen afferre; ſplendorem afferre; in bono lumine collocare obſcura. *Uſus.* Patefacere, & illuſtrare veritatem, obſcura. Illuſtrare laudibus aliquem.

Illuvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sordes. *Uſus.* Pectus illuvie ſcabrum. V. *Sordes.*

Imago, inis, f. Bildniß. *Syn.* Simulacrum, ſpecies, exemplar. *Epi.* Larvata, expreſſa, multa. *Phraſ. Juvat, præſtantiorum virorum imagines intueri,* es nutzet nicht wenig, wann man die Bildniſſe groſſer Männer anſiehet. Simulacra magnorum virorum; monumenta formæ ac nominis; effigiem clarorum hominum identidem reſpicere; picturæ, tabulæ, imagines ex ære, *vel* marmore præclarè factæ ad virtutem adhortantur. V. *Idea.*

Imaginari, *vulgò.* einbilden. *Phraſ.* 1. Vos ante oculos, animóſque veſtros proponite; vultum ejus, & inceſſum animis intuemini; id animô contemplemini, quod oculis non poteſtis; cogitatione vobis hominis mores depingite, conſtituite; cogitatione, animô fingite; exſtruite animô altitudinem, præſtantiámque virtutum quamlibet; ſumatur vobis vir præſtans, & ante oculos ponatur; concipite, comprehendite animô quantamlibet virtutis magnitudinem; reputate apud vos, atque animis repræſentate; obverſetur ante oculos, animóſque divina vir virtute; ſpeciem tantæ virtutis animô informate, adumbrate; virtutis tantæ imaginem, ſi poteſtis, animo fingite, comprehendite, deſcribite; mente concipite. 2. *Imaginor mihi facilè, vulg.*

vulg. ich bilde mirs wohl ein. Persuasum habeo; animô rem assequor; speciem rei facilè animô mihi repræsento; facilè animum induco, in animum induco; in eam opinionem facilè adducor; in ea opinione sum; facilè mente concipio. V. *Opinio*, *Cogito.*

Imbecillis, e, *vel* Imbecillus, a, um. schwach. *Syn.* Infirmus, debilis, enervatus, exanguis; parum firmamenti, ac virium habens, fractâ & tenui valetudine.)(*Valens.* *Usus.* Homo à valetudine, & naturâ infirmior. Omnis superstitio animi imbecillis, & anilis est. Imbecilla ad pugnandum Respublica. V. *Infirmus*, *Debilis.*

Imbecillitas, tis, f. Schwachheit. *Syn.* Infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas. *Epi.* Humana, maxima. *Usus.* Nosti imbecillitatem hominis, luxum, mollitiem. Susceptum onus propter animi imbecillitatem deponere. Ætatis & virium imbecillitas illum moratur. V. *Debilitas*, *infirmitas.*

Imbecilliter, kraftlos. *Syn.* Languidè.

Imbellis, e. furchtsam. *Syn.* Ignavus. *Usus.* Nunquam periculi fugâ faciendum est, ut imbelles & ignavi videamur. V. *Timidus.*

Imber, bris. m. Platz-Regen. R. *àb* ὄμβρος, *imber*, *Epi.* Lapideus, sanguineus, maximus, assiduus, magnus. *Usus.* Magnos & assiduos imbres habuimus. Maximô imbri ad locum pervenimus. Ingentibus procellis fusus imber. V. *Tempestas*, *Pluvia.*

Imberbis, e. ohne Bart. *Usus.* Imberbis adolescentulus.

Imbibo, is, bibi, itum, ere. hineintrincken. *Syn.* Haurio, concipio. *Usus.* Malam animô opinionem de aliquo imbibere.

Imbrex, icis. m. Hohl-Ziegel. *Syn.* Tegula curta & obtorta, quæ tectis applicari solet.

Imbuo, is, ui, utum, ere, eintuncken, unterweisen. *Syn.* Inficio, tingo; instituo. *Usus.* Tela venenô, lanam colore imbuere. Pueri animum bonis opinionibus, ingenium artibus, pectus pietate imbuere. Bellum odiô, gladium scelere imbuere. Errorum pravitate imbui. V. *Doceo.*

Imitabilis, e. leicht nachzumachen. *Syn.* Quod imitatione aliquis assequi potest. *Usus.* Imitabilis orationis sublimitas.

Imitatio, onis, f. Nachfolgung. *Syn.* Æmulatio. *Epi.* Depravata, fallax, nimia, periculosa. *Usus.* Excellentium hominum virtus est imitatione digna. Periculosam exempli imitationem posteris prodere. Imitatione consequi virtutem alicujus. Comœdia est imitatio vitæ.

Imitator, oris, m. Nachfolger, Nachahmer. *Syn.* Æmulator, æmulus. *Epi.* Imitatores faceti, multi, permulti. *Usus.* Æmulus, & imitator studiorum meorum. Majorum suorum, veterum facinorum imitator.

Imitatrix, icis, f. Nachfolgerin. *Epi.* Prava, temeraria & inconsiderata. *Usus.* Gloriæ imitatrix fama popularis.

Imitor, aris, atus sum, ari. nachthun. R. *à* μιμητής, *Syn.* Adumbro, exprimo; imitatione exprimo; exemplum àb aliquo transfero; sequor, exequor; Simulo, fingo. *Phras.* 1. *Decet te majores imitari*, es gebühret sich, daß du deinen Voreltern nachahmest. Majorum laudem cupidissimè persequi; vitam avorum, & consuetudinem exprimere; imitando consequi; è majoribus similitudinem ducere; majorum vestigia persequi, ad majorum facta te exercere; in majorum, velut unici exempli, mores & instituta abire; pedem in majorum vestigiis ponere; per calcatam a majoribus semitam incedere; rationes tuas ad majorum rationes adjungere, ad æmulandum patrum decus accendi te convenit; majorum insistere, ingredi vestigia; facta eorum, & consulta sectari, adumbrare. 2. *Non deest ex majoribus tuis, quem imitêre.* du hast noch wohl aus deinen Voreltern einen, dem du nachfolgen kanst. Non deest ex majoribus, unde tibi, quod imitere, capias; quem sequâre; cujus teras vestigia; cujus vestigia sequaris; cujus vestigiis inhæreas, insistas; à quo tibi exemplum capias, sumas, habeas; quem tibi exemplar proponas; cujus exemplô vivas; cujus exemplum sequâre; qui tibi exemplo sit; cujus ad imitationem vivas; cujus sis imitator, discipulus; quem auctorem habeas; cujus exempla intueâre; à quo vivendi normam & exempla petas; in cujus vestigia incurras; cujus imaginem, morum, vitæque imitatione referas. V. *Exemplum*, *conformo*, *sequor.* *Usus.* Heroum veteres casus imitari & exprimere.

Immanis, e. grausam *Syn.* Ferus, importunus.)(*mitis*, *mansuetus.* *Phras.* Homo

Homo immanis, ein Unmensch. Homo, in quo nec hominis quidquam est præter figuram & speciem, neque Romani, præter habitum & sonum linguæ; pestis, ac bellua immanis; homo omni diritate, & agresti immanitate teterrimus. V. *Barbarus*. *Usus*. Immanis & fera natura, audacia; immane facinus. V. *Crudelis*.

Immanitas, tis. f. Grausamkeit. *Syn.* Feritas, diritas. *Epi.* Sylvestris, barbara, detestabilis, nefaria, nova, singularis, tanta, vetus. *Usus*. Omni diritate, & immanitate teterrimus, efferatus. V. *Barbaries*.

Immansuetus, a, um. unbändig. *Syn.* Ferus, barbarus.)(*Mansuetus*. V. *Atrox*.

Immaturitas, tis, f. Unzeitigkeit. *Syn.* Nimia celeritas, acerbitas, importunitas. *Epi.* Tanta. *Usus*. Quid hæc festinatio hæc tanta immaturitas?

Immaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Crudus, acerbus, acerbitate permistus, intempestivus, præposterus, qui à maturitate longè abest.)(*maturus*. *Usus*. Mors immatura, & alienissimò tempore nunciata.

Immedicabilis, e. *unheilbar. *Usus*. Malum immedicabile. V. *Despero*.

Immemor, oris. *g. o.* vergeßlich. *Syn.* Oblitus. *Usus*. Mandati immemor. V. *Oblivíscor*.

Immensitas, atis, f. Unermeßlichkeit. *Syn.* Infinitas. *Usus*. Immensitates camporum.

Immensus, a, um. sehr groß. *Syn.* Infinitus, profundus.)(*Finitus*, *dimensus*. *Usus*. Ingens, immoderata, infinita, immensa cupiditas, vitiorum vorago.

Immerens, tis, *g. o.* *unverdient. *Usus*. Innocentem, & immerentem premis.

Immergo, is, mersi, mersum, ere. eintuncken. *Syn.* Ingurgito. *Adv.* Penitus. *Usus*. In alicujus se consuetudinem immergere. V. *Mergo*.

Immeritò. unbillich. *Syn.* Injuriâ, de nihilo. *Usus*. Immeritò, & de nihilo irasceris. V. *Injuria*.

Immigro, as, avi, atum, are. einziehen. *Syn.* Migro, commigro, solum colonis occupo. *Usus*. Immigrare in aliam domum; in mores alienos. Avaritia & luxuria pedetentim in Rempublicam immigrat. V. *Migro*.

Immineo, es, ui, ere. nahe seyn. *Syn.* Impendeo. *Phras.* 1. *Hostis nobis imminet*, der Feind ist schon nahe. Bellum non in animis modò, sed propè in oculis est; bellum nos, *vel* nobis manet, & jam impendet; hostes in capite ac cervicibus nostris hærent; in tergis nostris hærent hostes; supra caput est hostis. 2. *Infortunium nobis imminet*, wir haben ein Unglück zu fürchten. Fatum nobis aliquod impendet, aut instat jam planè, aut certè appropinquat; eadem in nos fortuna ingruit quæ alios afflixit; in propinquo est malum. Faba aliqua in nos cuditur; haud longè aberit infortunium. *Usus*. Carthago diu Romæ imminebat. Cupiditate imminere in alienam hæreditatem, nachstellen. Animis in spem propinquam, in occasionem hostis evertendi imminere. V. *Insidiæ*, *Prope*.

Imminuo, is, ui, utum, ere. mindern. *Syn.* Diminuo, attenuo. *Usus*. Imminuere de voluptate alicujus; opes accisæ & imminutæ. V. *Minuo*, *Detraho*.

Imminutio, onis, f. Verminderung. *Syn.* Diminutio. *Usus*. Sine imminutione dignitatis tuæ id fiet.

Immisericos, dis, *g. o.* unbarmhertzig. *Syn.* Immansuetus, superbus, infestus. V. *Durus*, *superbus*.

Immissio, onis, f. Einpflantzung. *Usus*. Sarmentorum aliorum amputatio, aliorum immissio.

Immitis, e. unbarmhertzig. *Syn.* Asper, sævus, crudelis, immansuetus. *Usus*. Princeps immitis, ac sævus. Uva immitis, cruda, ac immatura. V. *Asper*, *Crudelis*.

Immitto, is, misi, missum, ere hineinschicken. *Syn.* Mitto, facio, impello.)(*emitto*. *Usus*. Jacere, & immittere injuriam in aliquem. Immittere se in armatos hostes, in voluptates.

Immò. ja, ja auch. *Syn.* Etiam atque etiam, jam vero etiam, citiùs dixerim; quin etiam; haud scio, an non etiam. *Usus*. causa igitur non bona est? immò optima.

Immobilis, e. unbeweglich. *Syn.* Torpens. *Usus*. Terra immobilis, manens, imâ sede semper hærens.

Immoderatè. unmäßig. *Syn.* Immodicè, immodestè, extra modum, non moderatè.)(*moderatè* *Usus*. Adversas res ut secundas immoderatè ferre, levitatis est.

Immoderatio, onis, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Procacitas, petulantia. *Usus*. Efferri immoderatione verborum.

Immoderatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immode-

modestus, intemperans, nimius, modum egressus. *Usus.* Alexander superbus, immoderatus, crudelis. Immensa, infinita, immoderata cupiditas; lætitia immoderata & nimis luxuriosa. V. *Immodestus.*

Immodestè. unbescheiden. *Syn.* Immoderatè.

Immodestia, æ, f. *Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, intemperantia. *Usus.* Incogitantia excors, immodestia summa.

Immodestus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immoderatus.)(*modestus. Phras. Immodestus est*, er ist gar ausgelassen. Parùm modestus est; non satis modestè vivit; ratione non utitur, modestiam ignorat; longè abest à modestia; parùm modestis est moribus; de modestia nihil laborat; nullum illi modestiæ studium est; expers est modestiæ, judicii, prudentiæ, rationis; temerè, imprudenter, sine ratione, sine modo agit; immoderatè, immodicè, inconsideratè, inconsultè agit; inconsultus est, imprudens, temerarius, inconsideratus, immoderatus.

Immodicè. über die massen. *Syn.* Immoderatè.

Immodicus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immoderatus. V. *Immodestus.*

Immolator, oris, m. der opffert.

Immolo, as, avi, atum, are. opffern. *Syn.* Sacrifico. *Adv.* studiosius, crebrius. *Us.* Hostias immolare. V. *Sacrum, sacra.*

Immorior, eris, mortuus sum, mori. *über ein Ding sterben. *Usus.* Conjurationi immortuus est.

Immortalis, e. unsterblich. *Syn.* Indissolubilis, sempiternus.)(*mortalis. Us.* Quorum vivit immortalis gloria & fama. Immortalem fructum ex re aliqua capere.

Immortalitas, tis, f. Unsterblichkeit. *Syn.* Immortalis memoria nominis; sempiterna, immortalis gloria; perpetuitas, immortalis vitæ conditio, memoria hominum sempiterna, æternitatis memoria.)(*mortalitas. Phras. & Usus.* 1. *Facta alicujus & famam immortalitati tradere*, eines seinen Nahmen verewigen. Nominis memoriam sempiternæ gloriæ ac immortalitati commendare; facta nomenque immortalitati mandare, donare; ad immortalitatem consecrare; immortalitatem alicui donare. 2. *Ea res immortalitatem nominis tibi pariet*, diese Sach wird dir einen unsterblichen Nahmen machen. Te ad posteros sempiternâ gloriâ donabit, afficiet, illustrabit; laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit; nomen tuum posteritati tradet, omnium scriptis & sermonibus exornandum, extollendum, celebrandum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adæquabit; ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit; memoriam tui reddet immortalem; eâ re id consequêris, nequa res tui nominis famam delére possit; ut omnis de te posteritas loquatur; ut fama tua nunquam consenescat; nunquam obscuretur; nullô unquam tempore extinguatur; nulla temporis diuturnitate deleatur; ut nomen tuum vigeat memoriâ sæculorum omnium; ut de te posteritas omnis audiat, & loquatur; ut memoriam tui excipiat, alat, & tueatur æternitas. V. *Fama, Posteritas.*

Immortaliter. unsterblich, trefflich. *Syn.* Incredibiliter, maximopere. *Usus.* Immortaliter gaudére.

Immotus, a, um. *standhafft, steiff. *Usus.* Firmum, immotumque animô sedet.

Immundus, a, um. unsauber. *Syn.* Impurus, illotus, sordidus, contaminatus. *Us.* Humus immunda.

Immunis, e. Dienst-frey. *Syn.* Vacuus à munere, qui munere vacat. *Phras. Immunis est à tributis & publicis oneribus*, er ist frey von Steuer und Anlagen. Virtute id consecutus est, nihil ut publicè penderet; ut vectigalis non esset; ut ex eorum numero, qui publicè aliquid pendunt, eximeretur; ut esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur; ut nullam pecuniam in commune conferret; ut publicis oneribus vacaret; tributarius ne esset; tributum ut nullum conferret. *Usus.* Agri, civitates immunes. V. *Privilegium.*

Immunitas, atis, f. Freyheit. *Syn.* Vacatio, libertas. *Epi.* infinita. *Usus.* Dare alicui immunitatem munerum.

Immunitus, a, um. unbewahrt. *Syn.* Apertus, non septus.)(*Munitus, septus.*

Immutabilis, e. unveränderlich. *Syn.* Immobilis, perennis.)(*Mutabilis. Usus.* Res stabilis, & immutabilis. Æternum & immutabile fatum.

Immutabilitas, tis, f. Unveränderlichkeit.

fcit. *Syn.* Neceffitas.)(*mutabilitas.*

Immutatio, onis, f. Abwechselung. *Epi.* Crebra, parva.

Immuto, as, avi, atum, are. wechseln. *Syn.* Muto. *Usus.* Nequid move, & immuta. Quibusdam in rebus me immutavi. Ille te mihi immutavit: Cave, nequid de prioribus inftitutis immutes. V. *Muto, vario.*

Impar, aris, *g. o.* ungleich. *Syn.* Difpar.)(*Par. Usus.* Ab hoc impari certamine, atque injuftâ contentione avocabat. Numerus par, impar.

Imparatus, a, um. unbereitet. *Syn.* Non paratus, incautus, immunitus. *Usus.* A militibus, & pecuniâ imparatus. Imparatus in paratos inciderat. Inermem, & imparatum aggredi, adoriri.

Impartio, is, ivi, itum, ire. mittheilen. *Syn.* Impertio, impertior, do, tribuo. *Usus.* Sua impartire civibus, communicare cum proximis. V. *Largior, Participo.*

Impatibilis, e. unleidlich. *Syn.* Quod ferri non poteft.)(*Patibilis, tolerabilis. Usus.* Dolor impatibilis malis, bonis tolerabilis.

Impavide. * herzhafftig. *Syn.* Audacter. *Usus.* Nullo trepidationis fignô datô impavidè poculum haufit. V. *Intrepidè.*

Impavidus, a, um. * unerschrocken. *Syn.* Qui nihil timet, audax, intrepidus. V. *Audax.*

Impedimentum, i, n. Hindernuß. *Syn.* Impeditio, mora. *Phraf.* 1. *Timeo, ne tibi impedimento fuerim ad res tuas,* ich förchte, ich möchte dir eine Hindernuß verursacht haben in deinen Geschäfften. Timeo, ne tua negotia difturbaverim, interruperim, impediverim, interturbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ, aliquid impedimenti attulerim; ne tibi, rebusque tuis moleftus fuerim; ne tibi moleftiam exhibuerim; ne me tibi intempeftivè obtulerim. 2. *Nolo tibi impedimento effe.* Ich will dich nicht verhindern. Nolo tuas occupationes interpellare; nolo jam tibi occupato moleftus effe; moleftiam adhibere; nolo obftrepere; nolo tuorum negotiorum curfum impedire; nolo avocare te à tuis negotiis, curis, occupationibus V. *Impedio. Usus.* 1. Inferre moram alicui & impedimentum. 2. *In re Bellica,* Kriegs-Bagage. Impedimenta abdere, in tuto collocare. Impedimenta diripere. Impedimentis hoftem exuere; hoftium impedimentis potiri.

Impedio, is, ivi, itum, ire. verhindern. *Syn.* Impedimento fum, impedimentum affero, infero; interpello, intercedo, obfto, excludo, me interpono.)(*Permitto. Adv.* foris, præclare. *Phraf.* 1. *Ego nolui hominem impedire,* ich hab ihn nicht verhindern wollen. Rem propè explicatam perturbare difturbare nolui; ego reprimendum hominem; cœpta ejus perimenda non putavi; ego cœpta pertexendi facultatem illi eripere; à cœptis eum prohibere, obftare illi & officere; rationes ejus conturbare; ejus cœpta præcidere, disjicere nolui; ejus commoda labefactanda, aut jura oppugnanda non cenfui; ejus confilia difcutere, comprimere, retardare; ejus rebus obftrepere, intercedere nolui. 2. *Crebræ amicorum falutationes me à ftudiis impediunt,* die öfftere Heimsuchungen meiner Freunde verhindern mich sehr in meinem Studiren. Crebræ amicorum falutationes ita me interpellant, ut prorfus me à ftudiis avocent, abftrahant, abripiant, avellant, amoveant; omnem prorfus colendi ftudii facultatem eripiunt; nullam mihi ftudiorum copiam; nullam ad colenda ftudia, ad tractandas litteras horam vacuam; nullum ad colendas artes noftras liberum tempus relinquunt. Fit falutationibus amicorum adeuntium ad me; ad me ventitantium; fit amicorum officiô, ut fpatii nihil habeam ad animum litteris excolendum, ad ingenium ftudiis exercendum. Ita fum occupatus, occupationis habeo tantum in excipiendis iis, qui ad me officii causâ adeunt, ut otii nihil fuperfit ad ftudia litterarum tractanda; ut nullam diei partem arbitratu meô in ftudiis ponere, ad ftudia conferre liceat. 3. *Ego progreffus tuos non impedio,* ich verhindere dich in deinem Glück nicht. Ego luminibus tuis non obftruo, non officio; viam tibi ad honorem non præcludo; non remoror commoda tua, & progreffus; ego honorum curfus non moror; aditum tibi ad honores non intercludo; per me non ftat, quò minùs expeditus tibi honorum curfus fit; quò minùs curfum tuum teneas, non intercedo; ad honores viam tibi non obftruo; iter tibi ad honores per me interfeptum non erit; non eft, quod viam tibi ad honores per me obfeptam querâre. 4. *Casû impedita res eft,* die Sach ist unversehens verhindert worden.

Cœptis

Cœptis casus intervenit; turbatum est rei initium, nescio, quô casû; ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit; casus rem interpellavit, disturbavit; res improvisa tempora rei gerendæ exemit; morem cœptis attulit; rei consilium casus conturbavit, discussit, compressit; casus, qui fortè tum incidit rebus moram invexit. 5 *Prava hominis consilia amicus impedivit*, **einer seiner guten Freund hat seine böse Unternehmungen verhindert.** Pravis ejus consiliis amicus intercessit, se interposuit; ejus cupiditatibus amicus se objecit, opposuit; improba consilia & conatus amicus infregit; pravis consiliis amicus obviam iit, & facultatem unâ, voluntatemque homini eripuit, intercessor rei malæ, amicus fuit; materiem furori amicus subtraxit; prava hominis consilia amicus discussit, depulit, repressit; ne iniquè cogitata perficeret; ne improba consilia ad exitum perduceret; ne pravô cupiditatem impetû longiùs auferretur, amicus præpedivit. *Usus.* Ea mentio mentem dolore impedivit. Curis se & negotiis impedire. Me quotidiè aliud ex alio impedit. Impedire se in plagas. V. *Impedimentum.*

Impeditio, onis, f. **Verhinderung.** *Syn.* Occupatio. *Usus.* Animus ab omni impeditione curarum liber.

Impello, is, puli, pulsum, ere. **antreiben.** *Syn.* Urgeo, adduco, induco, incito.)(*revoco. retardo. Adv.* gravissimè, leviter, minimè. *Phras.* 1. *Ad gloriæ studium te impellere non desinam*, **ich werde nicht nachlassen, dich zur Begierd der Ehr anzutreiben.** Incitare, incendere animum; ad gloriam sectandam folicitare, instigare te non desistam; animum tuum gloriæ stimulis concitare, atque admonere non desinam. 2. *Muliebres blanditiæ virum ad id facinus impulerunt*, **das Liebkosen seiner Ehefrau hat ihn zu dieser That verleitet.** Maxima illecebra ad audendum facinus muliebres erant blanditiæ; prima invitamenta ad audendum facinus in uxorio homine conjugis erant lachrymæ ac blanditiæ; stimulatrix improbi facinoris uxor erat; conjugis lachrymæ ingens ad audendum incitamentum, non mediocre telum, haud parvum irritamentum ad rem tentandam muliebres lachrymæ erant ac preces; quod suscepit facinus, muliebribus instinctus illecebris, an furiis suscepit; muliebres illecebræ hominem ad id facinus egerunt, perpulerunt; uxor hominem ad id audendum suis illecebris compulit, & perpulit; uxor virum implevit temeritatis suæ. V. *Excito. Usus.* In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me, & authoritas impulit, ut crederem. Impellere præcipitantem, perditum prosternere. V. *Allicio, stimulo, incito.*

Impendeo, es, di, sum, ere. **vorhanden seyn.** *Syn.* Immineo, jamjam adsum, appropinquo, insto, maneo. *Usus.* Magnæ Reipublicæ formidines, procellæ, calamitates, terrores ab improbis civibus impendent. V. *Immineo. Propè.*

Impendiò. **sehr.** *Syn.* Multò. *Usus.* Nunc impendiò magis odit senatum.

Impendium, ii, n. **Unkosten.** *Syn.* Impensa. *Usus.* 1. Quæstum sibi instituit sine impendio. 2. *Usura*, **Wucher.** Fœnus, & impendium recusare.

Impendo, is, di, sum, ere. **an ein Ding wenden.** *Syn.* Insumo, impensam ago, facio; pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. *Phras.* 1. *Totum se Eloquentiæ impendit*, **er wendet allen Fleiß an zu Erlernung der Wohlredenheit.** Totum se dat Eloquentiæ, tempus dat omne Eloquentiæ; plurimum studii in Eloquentia comparanda consumit; nihil non temporis Eloquentiæ studiis tribuit; animum, mentem, cogitationem, curas omnes in Eloquentiæ studiis defigit; operam, industriam, mentemque denique omnem in paranda Eloquentia figit, locat, collocat; ad Eloquentiam curas omnes, ac cogitationes refert; Eloquentiæ tempus omne ac studium impertitur; huic uni operam, studiumque navat; in hoc uno curam omnem ac operam conterit, & consumit. 2. *Beneficium benè impensum est*, **diese Gutthat ist wohl angelegt gewesen.** Benè, utiliterque locata est opera; bene collocatum beneficium est; operam hic locâsse, fœnerari, beneficium fuit. *Usus.* Postquam aliquid impendit, mediocri quæstû contentus non erat. Laborem & sumptum impendere in rem aliquam. V. *Sumptus.*

Impenetrabilis, e **unzulänglich, wo man nicht durchdringen kan.** *Usus.* Stagnum impenetrabile.

Impensa, æ, f. **Unkosten.** *Syn.* Sumptus. *Usus.* Ne molestiam tibi cum impensa exhibeam. Impensas facere, agere in rem aliquam. V. *Sumptus.*

Impensè. **fast, überaus.** *Syn.* Vehementer, valdè. *Usus.* Impensè rogare. Id eo facio impensiùs. Eò impensius accendor. V. *Valde.*

Impe-

Imperator, oris, m. oberster Feld-Fürst. *Syn.* Dux, qui exercitui præpositus est: quem penes summa imperii est: princeps Ducum: Bello præfectus: omnibus copiis præfectus. *Epi.* Acutus, ambitiosus, invidus, bonus, fortis, certus, clarissimus, dignus aliquo nomine, egregiè fortis & bonus, gravis, ignavior, infelicissimus, invictissimus, liberalissimus, magnus, melior, nobilis, novus, optimus, præclarus, præposterus, rudis, severus, singularis, summus atque perfectus, vetus. *Usus.* Imperatorem exercitui præficere Ducem veteranum, bello fortissimum. In summo Imperatore quatuor has res inesse oportet: Scientiam rei militaris, virtutem, authoritatem, felicitatem. Imperatorem ac belli gerendi Administratorem eum esse oportebat, qui patriæ consuleret, vitæ non parceret. Universi exercitus acclamatione Imperator salutatur. Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus à bellis abduxit, avocavit Imperator. V. *Imperium, Generalis.*

Imperatorius, a, um. Fürst-mäßig. *Usus.* Imperatorius ardor oculorum. Laus Imperatoria.

Imperatrix, icis, f. Regentin, Herrscherin.

Imperfectus, a, um. unvollkommen. *Syn.* Inchoatus, pendens, non absolutus, præcisus, impolitus, adumbratus, affectus. *Phras.* *Opus est imperfectum*, das Werck ist noch nicht in vollkommenen Stand. Multum abest ab operis perfectione: operis fundamenta jacta sunt, sed à fastigio longè abest: rem institutam quidem, sed necdum perpolitam habemus. V. *Absolvo.* *Usus.* Imperfectum, & rude, nec absolutum.

Imperiosus, a, um. der immer meistert. *Syn.* Superbus, imperii nimius. *Usus.* Cupiditas honoris, quàm dura, quàm imperiosa! Imperiosi populi & illustres. V. *Superbus, insolens.*

Imperitè. ungeschickt. *Syn.* Inscitè, indoctè, imprudenter.

Imperitus, a, um. unerfahren. *Syn.* Inscius, rudis, ignarus, indoctus.)(*peritus.* *Phras.* *Homo omnium rerum imperitus Rempublicam audet attingere?* ein Mensch, so in allen Sachen unerfahren, darff sich unterfangen, das Stadt-Regiment zu führen? Homo non ætate modò, sed & usû rerum tiro ad Rempublicam veniat nudus & inermis: nullâ cognitione rerum, nulla scientiâ ornatus? Rerum indoctus & ignarus: qui inscitè faciat omnia, dicatque: omnis eruditionis expers, hebes, inexercitatus, impolitus: litterarum, ac humanitatis expers; rabula indoctus, inurbanus; dicendi arte rudis, moribus agrestis; in quo litterarum nihil; homo remotus à dialecticis, sine ulla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, sine litteris ad Rempublicam se conferre audet? V. *Rudis.* *Usus.* Homo dicendi juris, rerum omnium imperitus & rudis.

Imperium, ii, n. Gewalt, Herrschafft. *Syn.* Potestas, ditio; dignitas, magistratus provinciæ: dominatio: mandatum. *Epi.* annuum, clarissimum, commune, consulare, cruentum atque funestum, diligens, moderatum, divinum, domesticum, extraordinarium, honorificum, illustre, infinitum, justum, legitimum, magnum, majus, maritimum, maximum, militare, molestum, necessarium, novum, populare, præclarum, prætorium, regium, severum, summum, vetus. *Phras.* 1. *Imperium alicui decernere*; einem die höchste Gewalt übergeben. Imperium alicui deferre; imperii summam tradere alicui & committere; imperium mandare; imperio præficere; summam imperii ad aliquem transferre, deferre; summam rerum alicui dare; summam potestatem alicui permittere; Imperatorem, ac Rectorem generis humani salutare aliquem. 2. *Imperium capere*, accipere, obtinere den obersten Gewalt auf sich nehmen. 3 *Imperium administrare*, den obersten Gewalt haben. Imperii summam in suos tenere, gerere, habére; cum imperio esse. 4. *Pompejus imperium ampliavit*, der Pompejus hat das Römische Reich sehr erweitert. Romanum imperium victoriis fundavit, dilatavit, propagavit; multa regna ad imperium adjunxit; fines imperii latissimè protulit; Pompejô Duce multi populi sub imperium & ditionem Romanæ gentis venere. V. *Amplifico.* 5. *Optabile est, imperium in multos habére*, es ist doch eine erwünschliche Sach, mehrern zu befehlen haben. Habere multos, qui pareant imperanti; quorum operâ jure tuô, pro tuo jure, pro potestate, tuô arbitratu uti possis; multis dominari, multis præesse; paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos. 6. *Gessi maxima imperia*, ich hab öffters den höchsten Gewalt geführt. Summis rebus cum potestate præfui: summa mihi commissa, credita, mandata,

data, tradita sunt imperia; mea cura ac vigilantia maximis sæpè in rebus imperii est spectata. *Usus.* 1. Imperium alicui mandare. Imperium gerere. Ab imperio removere; imperium alicui abrogare, adimere. 2. *Mandatum, jussum,* Befehl. Imperium observare, revereri, exequi, persequi; imperio parere.

Impero, as, avi, atum, are. gebieten, befehlen. *Syn.* Leges alicui impono, præscribo.)(*Pareo. Phras. Audio, provinciæ te imperare,* ich höre, du beherrschest das gantze Land. Audio, provinciam te summo cum imperio obtinére; tuam esse summam ea in provincia potestatem; tuam esse summam in administrandis provinciæ rebus potestatem; præesse te provinciæ eô jure, quod amplissimum esse potest; præesse te provinciæ eâ potestate, quæ potest esse maxima; regere te provinciam, sic ut summô utaris imperiô. V. *Rego, Potestas, Dominus. Usus.* Cupiditatibus suis imperare. Imperare frumentum, stipendium.

Imperterritus, a, um. *unerschrocken. *Syn.* Qui nullâ re terretur. V. *Audax.*

Impertio, is, ivi, itum, ire. theilhafftig machen. *Syn.* Impertio, impertior, do, tribuo. *Adv.* gratuitò. *Usus.* Studium suum, laborem suum hominum periculis sublevandis impertire; alicui suum dolorem, multam salutem, laudem & misericordiam impertire. V. *Do, Largior, Communico, Particeps, Do, Dono.*

Impertior, iris, itus sum, iri. mittheilen. *Syn.* Impertio.

Impeto, is, ivi, itum, ere. *anfallen. *Syn.* Invado. V. *Impetus, Invado.*

Impetrabilis, e. leicht zu erlangen. *Syn.* Quod facilè impetrari, & obtineri potest. *Usus.* Votum impetrabile. Omnia impetrabilia & tuta.

Impetratio, onis, f. Erwerbung. *Usus.* Impetrationes nostræ nihil valent.

Impetro, as, avi, atum, are. erbitten, erhalten. *Syn.* Exoro, exigo, aufero, induco, ut fiat aliquid; invenio, fero, voti compos fio, voti damnor. *Adv.* libenter. *Usus.* Impetrare vitam, salutem alicui. Omnia in hac gratia, ac potentia tua me impetraturum confido. Nec fas esse arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare. V. *Acquiro.*

Impetus, ûs, m. Anlauff, Anfall. *Syn.* Impressio, vis, violentia, incursio, incursus, ferocia, conatus. *Epi.* acerrimus, cæcus, crudelis, furibundus, fortissimus, hostilis, immanis, inconsideratus, justus, magnus, nocturnus, par, perceler, rectus, regius, repentinus, sceleratus, similis, singularis, subitus, tantus, totus, tribunitius. *Phras.* 1. *Impetum in ejus fortunas fecêre hostes,* die Feinde haben einen Anfall auf seine Güter gemacht. In fortunas ejus invaserunt; agros incursavêre; opes eius vexârunt; infestis propè signis in eum inferebantur; incursio atque impetus armatorum in eum factus est; in eum homines concitati irruêre; eum impetu perculêre; in ejus domum irrupêre; impressionem gravem dedêre; in eum ivêre; in ejus fortunas impetum dedêre; in ejus fortunas magnâ violentiâ incurrêre; cœcô impetû grassati sunt. 2. *Impetum in hostes fecêre,* sie haben den Feind angegriffen. Magnum in hostes impetum dedere; in hostem se concitavêre; illati primô impetû signa hostium turbavêre; adversùs hostiles cuneos equestrem procellam effudêre; subitô incursû fudêre hostem; ferociter citatô agmine invecti, infestis hastis provolârunt; summâ vi se in medios hostes intulêre; omnibus repentè copiis provolârunt; confertissimô agmine incurrêre, incursum fecere. 3. *Adversarii tui sæpiùs impetum in te facient,* deine Gegner werden dich öffter anfallen. Multum studii ad te oppugnandum conferent; evertere te, ac tua commoda conabuntur; frequentius in te incurrent; irruent, impressionem facient; mucrones in te exacuent; jugulum ferro, vitamque petent. V. *Adorior, aggredior.* 4. *Impetus hominis aut frangere, aut retardare,* des Feindes Gewaltthätigkeit entweder brechen, oder doch aufhalten. Impetus hominis aut comprimere, cohibere, propulsare; aut impetum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinére, petitiones ejus eludere, vitare, effugere, declinare. *Usus.* Impetus quidam, & commotio animi. Multi multa faciunt temeritate quâdam, sine judicio, *vel* modo, impetû quôdam mentis & voluntatis. Impetû ferri in aliquem. Impetum dare, facere in hostes. Impetum perferre, reflectere. Impetum frangere, comprimere. Impetum capere. Impetum effundere.

Impexus, a, um. *ungekämmt. *Usus.* Barba impexa.

Impiè. gottloß. *Syn.* Barbarè, nefariè, sceleratè.

Impietas, tis, f. Gottlosigkeit. *Syn.* Impia fraus. *Usus.* Nihil tam miseros facit, quàm impietas, & fraus.

Impiger, ra, um. fleißig, emsig. *Syn.* Diligens.)(*Piger.* *Usus.* Impiger ad labores belli. Patientem & impigrum se præbere. V. *Diligens.*

Impigrè. hurtig. *Syn.* Alacriter, diligenter.

Impigritas, tis, f. Emsigkeit. *Syn.* Diligentia.

Impingo, is, pegi, pactum, ere. wider etwas werffen. *Syn.* Jacio, impello, objicio, allido, obtrudo. *Phras.* *Improvidi in multos scopulos impingunt.* die Unvorsichtige kommen offt sehr übel an. In multis periculis offendunt; in multa pericula incurrunt, inferuntur. Quis est ex imprudentum horum genere hominum, qui nihil offendat, nusquam incurrat? V. *Labor, eris, i.* *Usus.* Fustem alicui, culpam in aliquem impingere.

Impius, a, um. gottlos. *Syn.* à pietate remotus, alienus, consceleratus.)(*Pius.* *Adv.* admodum. *Phras.* *Est homo impius,* es ist ein gottloser, GOttes-vergessener Mensch. Impurus homo est, religionumque omnium, ac sacrorum hostis; in hoc homine perfidia est plusquam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; homo est, qui unus omnium impurissimè, teterriméque religionem violet. V. *Sceleratus, malus, nequam, mores mali.* *Usus.* Sunt suæ impiis assiduæ furiæ. In consceleratos, & impios certæ à Diis immortalibus pœnæ sunt constitutæ.

Implacabilis, e. unversöhnlich. *Syn.* Inexorabilis. *Usus.* Durum se, & implacabilem alicui præbère. V. *Durus.*

Impleo, es, evi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Compleo, expleo, augeo.)(*Exhaurio.* *Usus.* Demosthenes non semper implet aures meas. Profiteri, quod non possis implere, imprudentiæ est. Numeros omnes boni Principis; officia & munia consulatus implere. Aliquem spei, formidinis implére. V. *Plenus.*

Implicatio, onis, f. Einwicklung. *Us.* Nervorum implicatio in toto corpore.

Implicitè. heimlich, verborgener Weiß. *Syn.* Abscondité.)(*explicatè.*

Implico, as, avi, *vel* ui, atum, *vel* itum, are. verwickeln. *Syn.* Irretio, illaqueo.)(*explico.* *Adv.* penitùs. *Phras.* *Multis periculis implicatus tenetur,* er stecket in grossen Gefahren. In multos se laqueos induit, quorum ex nullo se explicare possit; imprudens eò, quò minimè vellet, revolvitur, nihil expedit; ita res contractas habet, & inexplicabiles, tot controversiis implicatas, ut exitum non videat: irretitus est multis periculis & litibus. *Usus.* Homo multis familiaritatibus, officiis, occupationibus implicatus. Aliquem responsis incertis; molestiis, religionibus implicare. Reipublicæ procuratione implicari & adstringi. Maleficiô aliquô, severitate judiciorum, morbô implicari.

Imploratio, onis, f. klägliche Bitt. *Usus.* Si te illius acerba imploratio, & vox miserabilis non inhibebat, ne civium quidem fletû commoveberis?

Imploro, as, avi, atum, are. kläglich anruffen. *Syn.* Invoco, exposco, flagito, posco, appello, obtestor, voce miserabili opem peto, ad aliquem confugio, ad alicujus opem confugio. *Adv.* etiam atque etiam. *Usus.* Deûm, hominúmque fidem, auxilium, jura civitatis implorare. V. *Peto, Preces, Auxilium.*

Implumis, e. *ohne Federn. *Usus.* Implumes pulli.

Impluvium, ii, n. Regen-Sarg. *Syn.* Locus sine tecto in ædibus, quo descendere imber possit.

Impolitè. gröblich. *Syn.* Inornatè, incultè.

Impolitus, a, um. unausgeputzt. *Syn.* Rudis. *Adv.* admodum. *Usus.* Genus hominum rude, ac impolitum; forma dicendi impolita. V. *Rudis, agrestis.*

Impono, is, posui, positum, ere. auflegen. *Syn.* Pono super aliquid. *Usus.* 1. Diadema alicui; victori coronam imponere. Leges alicui per vim imponere. 2. *Injungo*, auflegen. Magnum onus alicui, multos labores, negotia imponere, injungere. Has mihi partes, hanc personam, hanc necessitatem Cæsar imposuit. 3. *Mando, impero,* anschaffen. Frumentum, pecuniam in remiges imponere. 4. *Præficio,* vorsetzen. Villicum pecori, agro imponere. 5. *Infero,* anthun. Vulnera alicui, plagam mortiferam Reipublicæ, injurias & contumelias imponere. 6. *Decipio,* betrügen. imponere alicui.

Importo, as, avi, atum, are. hineintragen, verursachen. *Syn.* Infero, affero, præ-

præbeo, exhibeo.)(*Exporto. Usus.* Ea res magnam nobis calamitatem, multa odia, suspiciones, pericula importavit. V. *Affero.*

Importunè. ungelegentlich. *Syn.* Molestè, minùs idoneo tempore.

Importunitas, tis, f. Ungestümmigkeit. *Syn.* Immanitas, violentia. *Epi.* incredibilis, molesta, tanta. *Usus.* Quem propter audaciam, & importunitatem animi nemo tectô vellet recipere. Animal ex omni scelerum importunitate concretum.

Importunus, a. um. unruhig. *Syn.* Immanis, infestus.)(*opportunus. Usus.* Immanis & importuna natura. Incommoda, & importuna clades civitatis. V. *Odiosus, Molestus.*

Impos, tis, *g. o.* * unvermögend. *Us.* Adolescens animi impos, *animi parum sani.*

Impotens, tis, *g. o.* übermüthig. *Syn.* Effrenatus, qui in sua potestate non est, qui dolori, *vel* iracundiæ paret, obsequitur, qui iracundiâ &c. effertur. *Usus.* 1. Victoria feroces reddit, & impotentes Effrænatio impotentis animi. Iratus fecit, & impotenti animô. Lætitiâ impotenti efferri. 2. *Invalidus, infirmus,* schwach, krafftlos. Valeant hæc ad salutem impotentium. V. *Ferocia, Præceps, Immoderatus.*

Impotenter, * tyrannisch. *Usus.* Impotenter se gerere. Impotentiùs regi.

Impotentia, æ, f. Unvermöglichkeit, Hochmuth. *Syn.* Animi effrænatio. *Usus.* Dictorum, atque factorum impotentia. V. *Insolentia.*

Imprecor, aris, atus sum, ari. * übel wünschen. *Syn.* Precor. *In malam ferè partem accipitur.* V. *Maledictum.*

Impressio, onis, f. Nachdruck. *Syn.* Efficientia, effectio, vis, violentia, incursio, impetus. *Epi.* explanata. *Usus.* Impressionem in hostes facere, dare; impressione aciem hostilem fundere, evertere. V. *Impetus.*

Imprimo, is, pressi, pressum, ere. einpressen. *Syn.* Signo, inscribo, quasi informo; in animo, *vel* in animum altè defigo. *Adv.* similiter, subtiliter. *Usus.* In omnium animis Deorum notitiam impressit natura. Aliquid altè in mente & animo imprimere. Dedecus Reipublicæ, vestigia flagitiorum omnibus provinciis imprimere. Hæc cùm viderem tot vestigiis impressa.

Improbabilis, e. verwerfflich, unwahrscheinlich. *Syn.* Non probabilis. *Us.* Nos alia improbabilia, alia probabilia dicimus.

Improbatio, onis, f. Verwerffung.)(*approbatio. Usus.* Hæc ad improbationem testium pertinent.

Improbè. ungerecht, übel, verkehrter Weiß. *Syn.* Injustè, iniquè, perversè, nequiter. *Usus.* Præda improbè parta.

Improbitas, tis, f. Boßheit, Gottlosigkeit. *Syn.* Perversitas. *Epi.* alacris, aperta, insignis, mirifica, perspicua, robustior. similis, singularis, summa, varia. V. *Malitia.*

Improbo, as, avi, atum, are. verachten, nicht gut heissen. *Syn.* Vitupero, rejicio, damno.)(*approbo. Usus.* Ego ista studia non improbo. V. *Dissentio.*

Improbus, a, um. boßhafftig. *Syn.* Impius, sceleratus.)(*Probus. Phras.* 1. *Est homo improbus* er ist ein boßhafftiger Mensch. Homo est perditis, profligatis, impuris, turpissimis moribus; scelere corruptus, & omni impuritatis genere contaminatissimus; homô est ingeniô malô, pravôque; omnibus vitiis, & flagitiis coopertus. V. *Malus, Nequam, Sceleratus. Usus.* Homo post natos homines improbissimus. V. *Impius, Gerere se malè, Conscientia mala.*

Impropero, as, avi, atum, are. fürwerffen. *Syn.* Crimen objicio.

Improvidè. unvorsichtig. *Syn.* Incautè. *Us.* Non pro veteri prudentia se, & Rempubl. improvidè in præceps dederat.

Improvidus, a, um. unvorsichtig. *Syn.* Incautus.)(*Providus, Prudens. Usus.* Improvidus & credulus senex. Ætas improvida. V. *Imprudens.*

Improvisò. unversehens. *Syn.* Ex improviso, ex inopinato, de improviso, derepentè, subitò, repentè, repentinò, insperatò. *Phras. Improvisò hoc mihi accidit,* dieses ist mir unversehens widerfahren Præter opinionem, insperanti mihi accidit; fuit hæc vis sanè inexpectata, inopinata; inscio, ignaro, nec opinanti oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

Improvisus, a, um. unversehen. *Syn.* Inopinatus, novus, repentinus, nec opinatus, fortuitus, subitò & improvisò natus.)(*Provisus. Usus.* Malum improvisum gravius. Fortuna efficit multa improvisa nobis.

Imprudens, tis, *g. o.* unweiß, unbehutsam. *Syn.* Insciens, inscius, ignarus, errore lapsus, lapsus per imprudentia-

 tia.

tiam.)(*Sciens.* *Adv.* benè, insigniter, naviter. *Phras.* *Nimium te imprudentem cognovi*, ich weiß es, daß du gar zu unbehutsam seyest. Nimiùm te inconsideratum, expertem consilii, rationis; inopem consilii, rationis; a ratione aversum; præcipitis consilii; nimis in agendo præcipitem cognovi; scio, quam facilè a ratione discedas, decedas, deducâre; quam multa temerè, imprudenter, inconsultè, sine ratione, sine consilio agas; scio, tibi deesse rationem, ac consilium; consilium, ac prudentiam dudum in te desidero; scio, quam longè absis a prudentiæ maturitate; quoties per imprudentiam incurras aliquo, ac offendas; quantâ judicii inopiâ labores; quam infirma tibi sit a prudentia ætas; quam parùm videas, dispicias, ac intelligas. V. *Temerè.* *Usus.* 1. Id imprudenti mihi, ac invito excidit. Imprudens feci, quod maximè nolebam. 2. *Ignarus*, unwissend. Imprudentes legis vitulum immolârunt nautæ.

Imprudenter, unweißlich. *Syn.* Per imprudentiam, per ignorantiam, inscienter.)(*scienter, prudenter.* V. *Temerè.*

Imprudentia, æ, f. Unvorsichtigkeit. *Syn.* Inscitia, inscientia.)(*Scientia, prudentia.* *Usus.* 1. Id non imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum. *Error*, Fehler. Imprudentia in purgationem confertur, cujus partes sunt inscitia, casus, necessitas. Emissi teli imprudentia. V. *Error, Temere, Aberro.*

Impuber, eris, m. unmannbar. *Syn.* Adolescentulus.

Impudens, tis. g. o. unverschämt. *Syn.* Inverecundus.)(*Pudens.* *Phras.* 1. *Homo est plane impudens*, er ist ein unverschämter Mensch. Homo est, qui audacter, impudenter dicat, faciatque omnia; dudum os perfricuit; pudorem dimisit; homo est præmortui jam pudoris; præfrictæ frontis; ingeniô inverecundô, incredibili importunitate, & audaciâ insignite impudens; qui verecundiæ fines omnes transilierit; os hominis, insignemque impudentiam quis ignorat? Ore est durissimô, ac planè ferreô; homo est, qui verecundiam dudum abjecerit; pudorem exuerit; frontem perfricuerit; exhausti pudoris homo est; homo est pudoris expers, ac modestiæ; qui verecundiæ repagula refregerit omnia; qui omnem a se verecundiam removit, longissimeque projecit; qui pudorem omnem absterserit; qui pudorem omnem dedidicit, proscripsit; qui verecundiæ septa, finesque transilivit. 2. *Impudens es in petendo*, du bist recht unverschämt im Begehren. Quæ, malum! ista tua est in petendo confidentia? quàm inverecundum animi ingenium? Nihil te pudet, non vereris, non erubescis, res tantas toties a me petere. Petitiones tuæ omni rubore carent; oris impudentis es, ac aversi a pudore animi in petendo; tanta cùm petas, pudore nullô suffunderis. *Usus.* Qui verecundiæ fines semel transierit, eum naviter oportet esse impudentem.

Impudenter, unverschämter Weiß. *Syn.* Confidenter, audacter.

Impudentia, æ, f. Unverschämtheit. *Syn.* Confidentia, os impudens, durum, ferreum.)(*Verecundia.* *Epi.* admirabilis, impudica, incredibilis, insignis, non minor, mira, perspicua, similis, singularis, summa, tanta, tam varia. *Usus.* Os hominis, insignémque impudentiam agnoscite. Audaciâ fretus, & impudentiâ in omnem licentiam effunditur. V. *Impudens.*

Impudicitia, æ, f. Unkeuschheit. *Usus.* Impudicitiæ se dedere. V. *Luxuria.*

Impudicus, a, um. unzüchtig. *Syn.* Lascivus, libidinosus, luxuriosus.)(*Pudicus.* *Phras.* *Homo impudicus*, ein unzüchtiger Mensch. Homo petulans, ac protervus, qui eò semper trahitur, quo libido rapit; plenus stupri, sceleris, flagitii; quem non modò nequitia, sed vel ipsum nequitiæ nomen oblectet. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta vitæ est? Quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiæ? Quæ libido oculis, quod facinus a manibus, quod flagitium a toto corpore abfuit? Homo omnis turpitudinis, exemplum, probrum juventutis, senectutis ludibrium. Homo perditâ nequitiâ, libidine, intemperantiâ; quem nec pudor ab infamia, nec generis macula a turpitudine avocare possit; qui omnia pudoris, ac honestatis repagula perfregerit. V. *Luxuria, libidinosus.* *Usus.* Impudica loqui. Mulier impudica.

Impugnatio, onis, f. Bestreitung. *Syn.* Oppugnatio.

Impugno, as, avi, atum, are. bestreiten. *Syn.* Oppugno. V. *Oppugno.*

Impulsio, onis, f. Antrieb. *Syn.* Impulsus, commotio. *Epi.* vehemens. *Usus.* Impulsio est, quæ sine cogitatione

tione per quandam affectionem animi facere aliquid hortatur, ùt amor, iracundia.

Impulsor, oris, m. Anhetzer. *Syn.* Suasor, author.)(*Dehortator.*

Impulsus, ûs, m. Antrieb. *Syn.* Impulsio, inductus. *Epi.* alienus, externus, primus, similis, summus. *Usus.* Non alienô impulsu, sed suâ sponte moveri. 2. *Impetus.* Sonus impulsû, & motû efficitur.

Impunè, ohngestrafft. *Syn.* Sine pœna, *vel* periculo, tutò, tranquille. *Phras.* *Hoc factum impunè non feres*, diese Unthat wird nicht ungestrafft bleiben. Impunè tibi non abibit; non dimittam inultam, impunitámque hanc injuriam; non tibi impunè dilabetur atrox hæc injuria; nondum assecutus es sceleris hujus impunitatem. V. *Impunitas*, *impunitus.*

Impunitas, tis, f. Verzeyhung, Gnad. *Syn.* Licentia, venia. *Epi.* diuturna, juvenilis, sempiterna, summa, tanta. *Phras.* *Impunitatem consecutus est*, er ist ungestrafft davon kommen. Pœnam effugit, elapsus est; impunè fecit; evasit ex judicio; absolutus est; impunitas sceleri data est. V. *Impune*, *impunitus.* *Usus.* Errorem suum deponentibus veniam & impunitatem dandam existimo. Juvenilis impunitas, & licentia dicendi. Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi. Garriendi tanta est impunitas.

Impunitus, a, um. ungestrafft. *Syn.* Inultus.)(*punitus*, *mulctatus.* *Phras.* *Nocentes sæpè impuniti manent*, die, so am meisten schuldig seynd, bleiben offt unbestrafft. Supplicium de nocentibus sæpè nullum sumitur; sæpè non animadvertitur in homines nocentes; sæpè homines improbi judiciô liberantur judicum sententiis; pœnâ eximuntur; pœnas vitant; evadunt ex judicio; meritâ pœnâ non coërcentur; pœnas non dant; pœnas non luunt; pœnas non pendunt; debitas pœnas non persolvunt; debitô suppliciô non mulctantur; debitâ pœna non afficiuntur; à supplicio vindicantur; pœnam effugiunt; debitâ improbitati pœna non plectuntur; pœnas factis, moribúsque dignas non ferunt, non sustinent, non patiuntur, non sentiunt. V. *Impunè*, *impunitas.* *Usu* Possumusne hanc injuriam inultam*s*.permittere? Num hæc tanta injuria impunita discedet? Num impunitam feremus tantam audaciam?

Impurè; schändlich. *Syn.* Spurcè, fœdè, obscœnè, turpiter. *Usus.* Impurè, flagitiosè, intemperanter multa facere.

Impuritas, atis, f. Unreinigkeit. *Syn.* Flagitia, turpitudines. *Usus.* Cùm omnes impuritates tuâ in domo susciperes. V. *Luxuria.*

Impurus, a, um. unrein, wüst. *Syn.* Contaminatus, lutulentus, spurcus: improbus, sceleratus.)(*Purus.* *Usus.* Omnium non modò bipedum, sed quadrupedum impurissimus. V. *Luxuria*, *impudicus.*

Imus, a, um. der unterste. *Syn.* Infimus.)(*summus.* *Usus.* A summo, a medio, ab imo. Ab imis unguibus ad summum verticem.

In, an, in, auf. *Præpositio.* *Usus.* 1. Actio constituta in diem posterum; in annos multos solis defectiones prædicuntur. 3. *In dies*, von Tag zu Tag. In singulos dies vitium crescit. In dies opinio magis invalescit. 3. *In diem* vivere barbari solent, für heunt allein. 4. *In posterum*, *in perpetuum*, ins künfftig, auf ewig. Aliquem à se in perpetuum alienare. 5. *Distributioni servit*, in Austheilung der Dinge. Pretium in capita statuere; singulas in militem tunicas imperare. 6. *Ad pretium rei statuendum*, den Werth der Sach anzuzeigen. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. 7. *In modum*, auf die Art, Weiß, Manier. Ornatus peregrinum in modum; servilem in modum; miserandum in modum; mirandum, mirabilem in modum. 8. *In hanc sententiam*; in eandem sententiam cùm multa dixisset. 9. *In speciem*, dem Schein nach. In speciem validus exercitus, re verâ infirmus & inops. 10. *In manibus esse*, gewiß seyn, in Händen stehen. Victoria est in manibus. 11. *In manibus habére*, vor Handen haben. Omisi ea, quæ in manibus habebam. 12. *In orbem*, Wechsel-weiß. Senæ horæ in orbem operi attributa; pro *per vices*. 13. *Contra*, wider: in aliquem peccare. 14. *Juxta*, *secundum*, nach. In hanc formulam omnia judicia conclusa sunt. 15. *Supra*, über. In humeros puerum extulit. 16. *Ante*, vor. Cædes facta in oculis hominum. 17. *Inter*, unter. In magnis viris non est habendus. 18 *Pro*, für. Pecunia decreta in rem frumentariam. 19. *Per*, durch. Sanguis à corde in totum corpus diffunditur. 20. *Erga*, gegen.

 Amor

Amor in patriam, Religio in DEUM. 21. *In ante* diem XV. Calendas, *vel* Calendarum distulit, auf den 17. Tag des Monaths e. g. Jenner.

Inaccessus, a, um. *unzugänglicher Ort. *Syn.* Ex omni parte clausus, obstructus, præclusus, qui adiri non potest, qui aditus habet difficiles. *Usus.* Aditus inaccessi. V. *Angustus.*

Inædifico, as, avi, atum, are. auf etwas bauen. *Usus.* In domo tua est inædificatum sacellum.

Inæquabilis, e. uneben, ungleich. *Usus.* Inæquabilis varietas.

Inæqualis, e, ungleich. *Usus.* Annus inæqualis.

Inæqualiter, * bald so, bald anderst. *Usus.* Inæqualiter eminentes rupes scandere.

Inæquo, as, avi, atum, are. * eben machen. *Syn.* Complano.

Inæstimabilis, e. unschätzbar.)(*æstimabilis.* V. *Pretium.*

Inambulatio, onis, f. das hin und her Gehen. *Syn.* Ambulatio.

Inambulo, as, avi, atum, are. spatzieren. *Syn.* Deambulo. V. *Ambulo.*

Inanimatus, a, um. leblos. *Syn.* Inanimis, expers vitæ.

Inanimus, a, um. leblos. *Syn.* Inanimatus. *Usus.* Inanimum est omne, quod pulsû agitatur exteriore.

Inanis, e, leer, vergeblich. *Syn.* Vacuus, supervacuus, levis, cassus, vanus, sine causa.)(*Plenus. Phras. Inania sectaris*, du begiebest dich nur auf eitle Sachen. Levioribus rebus tuum studium dicas; amas, colis, sequeris ea, quæ non consistunt; quæ nihil habent firmitatis, nihil gravitatis, nihil ponderis; quæ levia, nullius ponderis, infirma, minimè solida sunt. V. *Levis, vanus. Usus.* Inanissimarum cupiditatum nullus modus. Consilium prudentiæ inanissimum. Inanis elocutio, & puerilis.

Inanitas, tis, f. Leere, Eitelkeit. *Syn.* Vanitas, inane. *Epi.* summa. *Usus.* In summa inanitate versamur. V. *Levitas.*

Inaniter, ohne Ursach. *Syn.* Falsò, frustrà, sine causa. *Usus.* Inaniter sæpè animus exultat.

Inapparatio, onis, f. Unfleiß. *Syn.* Nullus apparatus.

Inaudibilis, e. nicht zu hören. *Syn.* Qui non est audiendus, qui audiri non meretur. *Usus.* Fidem infirmare alicui inaudibili.

Inaudio, is, ivi, itum, ire. genau hören. *Syn.* Audio, exaudio *de rebus ferè occultis.* *Usus.* Erupit tandem vox illa, de qua ego aliquid inaudieram. V. *Audio.*

Inauditus, a, um. unerhört. *Syn.* Inusitatus. *Adv.* omninò, ante hoc tempus. *Usus.* Nihil dicam inauditum, novum, insolens. Res in omni memoria inaudita. V. *Novus, Rarus.*

Inauguro, as, avi, atum, are. weyhen, einseegnen. *Syn.* Initior, consecro, dedico. *Usus.* Templum inaugurare. V. *Dedico.*

Inauris, is, f. Ohren-Ringlein. *Syn.* Ornamentum aurium, quo mulieres utuntur.

Inauro, as, avi, atum, are. vergulden. *Syn.* Aurô tego, illino, obduco, aurum rei induco. *Adv.* extrinsecùs. *Usus.* Pallâ inauratâ inductus. Malo consuli à Cæsare inaurari.

Inauspicatô, unglücklich. *Syn.* Vitiô, auspiciô non captô, malis ominibus.

Incalesco, is, calui, ere. erwärmen. *Usus.* Vinô incalescere.

Incallidè, einfältig. *Syn.* Incautè. *Usus.* Non incallidè tergiversari.

Incallidus, a, um. einfältig. *Syn.* Simplex, incautus, antiquus, credulus. *Usus.* Servus non incallidus, sed frugi, & integer. V. *Simplex, Apertus.*

Incandesco, is. dui, ere. * glüend werden. *Usus.* Æstû, irâ, furore incandescere.

Incanesco, is, nui, ere. * grau werden. *Syn.* Canus fio.

Incanto, as, avi, atum, are. *verzaubern. *Syn.* Carmine magicô veneficium affero. Animum magicis illecebris pellicio, fascino, magicis sacris utor, nefaria mysteria nuncupo.

Incassùm, * vergeblich. *Syn.* Frustrà. *Usus.* Incassùm tela jactantur. V. *Frustrà.*

Incautè, unvorsichtiglich. *Syn.* Incallidè, imprudenter, temerè. V. *Temerè.*

Incautus, a, um. unbehutsam. *Syn.* Improvidus. V. *Imprudens, Simplex.*

Incedo, is, cessi, cessum, ere. gehen, dahertreten. *Syn.* Ingredior, ambulo. *Adv.* sensim. *Phras. Modestè incedendum*, man muß züchtig dahergehen. Non utamur aut tarditatibus in gressu mollioribus, ne pomparum ferculis similes videamur; nec in festinationibus nimias suscipiamus celeritates. Plenô,

Plenô, modeſtoque gradu ingrediamur; alacriter, ſed modeſtè ſe inferat, oportet, qui decorum amat. *Uſus.* Quàm teter incedebat! Inceſſi repentè omnibus lætitiis.

Incendium, ii, n. eine Brunſt. *Syn.* Ardor, flamma. *Epi.* acerrimum, commune, domeſticum, fortiſſimum, impium, malum, præſens, tantum, univerſum. *Phraſ. Ortum eſt ingens incendium*, es iſt eine groſſe Brunſt entſtanden. Incendium deflagrationem toti urbi minatur; exuruntur tecta, templa incendiô fumant; latiùs usque funditur incendium; propè abeſt, ut urbs tota incendiô hauriatur, deleatur. Non fortuitô, ſed oblatô incendiô tecta conflagrant; urbs tota conjectis ignibus inflammata ardet; conceptô igne urbs tota continenti incendiô collucet. Urbs tota ignibus, ac ruinis miſcetur. V. *Ardeo, Comburo, Flamma. Uſus.* Incendium facere, excitare, erwecken. Incendiô conflagrare, verbrennen. Incendium ruinis extinguere, auslöſchen. Ex incendio effugere, entfliehen. Ab incendio eripere, liberare, befreyen.

Incendo, is, di, ſum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendium facio; ignem, *vel* faces infero, admoveo, ſubjicio; concremo, uro, exuro, ignem injicio, conjicio, V. *Accendo, Comburo. Adv.* vehementius. *Uſus.* 1. Naves incendi juſſit. 2. *tranſl. Hortor, incito, excito,* antreiben, erwecken. Aliorum in ſe odia; cupiditatem, deſideria alicujus incendere. Gloriæ ſtudiô incendi. V. *Excito, impello.*

Incenſio, onis, f. Anſteckung. *Syn.* Incendium. *Uſus.* Incenſione urbem, internecione cives, vaſtitate Italiam liberavi.

Incenſus, a, um. angeflammet. *Uſus.* Mulier incenſa odiô. Imperator incenſus ad Rempublicam benè gerendam. V. *Fervidus.*

Incertus, a, um. ungewiß. *Syn.* Obſcurus, fallax, dubius; in dubia opinione, in caſu poſitus, non conſtans. *Phraſ.* 1. *Incerta res eſt*, es iſt eine ungewiſſe Sache. Res eſt in incerto poſita; in incerto relicta; in caſu res eſt; res etiamnum fluctuat; quid nox, diesque ferat, incertum eſt; ejus rei ratio explicata, explorata, expedita nondum eſt. 2. *Quid me futurum ſit, incertum eſt*, was ſich mit mir ereignen wird, iſt noch ungewiß. Suſpenſas habeo vivendi rationes; ſuſpenſo animo ſum; metu & exſpectatione ſuſpenſus hæreo; fluctuat animus, pendet, jactatur; ancipiti cura diſtrahor. V. *Dubito, Dubius.* 3. *Quod vitæ genus amplectar, incertus ſum*, ich weiß nicht, was ich für eine Lebens-Art ergreiffen ſoll. Nulli fortunæ adhæret animus; per omnia vitæ genera errans; jam dudum inquiro, ſiqua ad portum via fluctuantem ferat; nondum ſtat ſententia, quam in partem ſuſpenſæ vitæ rationes inclinaturæ ſint; conſiliis diſtrahor magis, quam feror. *Uſus.* Incerti animi hominum, & exitus præliorum. Ætas puerilis maxime lubrica, & incerta. Suſpenſus & incertus obſcura ſpe pendeo; omnia in dubium, incertumque revoco. V. *Dubius, Dubito, Inconſtans.*

Inceſſo, is, ceſſi, ceſſum, ere. *anfallen. *Syn.* Invado, adorior. *Uſus.* Jaculis hoſtes inceſſere. Inceſſit omnes admiratio, cura, cupido, religio. V. *Invado, impetus.*

Inceſſus, us, m. der Gang, Tritt. *Syn* Ingreſſus, greſſus. *Epi.* Equeſtris, gravis, acutus, rarus, nec ita longus. *Uſus.* Fingere ſibi vultum & inceſſum. Muliebris ornatus, & inceſſus.

Inceſtè, Blut-ſchänderiſch. *Syn.* Fœdè, nefariè, turpiter.

Inceſtum, i, n & Inceſtus, us, m. Blut-Schande. *Uſus.* Facere inceſtum; inceſto aliquem liberare.

Inchoo, as, avi, atum, are. anfangen. *Syn.* Incipio, exordior, attingo, informo.)(*Pertexo, finio, perficio. Phraſ. Inchoatum potius, quam perfectum opus eſt.* das Werck iſt vielmehr erſt angefangen, als zu Ende gebracht. Tantum abeſt, ut opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium proceſſeris; ut in ipſis pæne principiis conſiſtat, hæreat. Tantum abes a perfectione operis, ut principia vix appareant; vix opus inſtituiſti; vix operis initium feciſti; rem tu quidem habes inſtitutam, informatam, ſed perfectam, perpolitamque non habes. Operis tu quidem fundamenta jeciſti, faſtigium adhuc nullum videmus. V. *Incipio. Uſus.* Si idem extrema perſequitur, qui inchoavit, jam perfecta omnia videbimus. Inchoare & informare oratorem perfectum. Natura hominem inchoat, ſapientia perficit.

Incido, dis, cidi, ere. hineinfallen. *Syn.* Accido, contingo, evenio, incurro. *Phraſ.* 1. *Incidit in hoſtes.* er iſt unter die Feinde gerathen. In hoſtem imprudens præcipitavit; in manus hoſtium

ſtium delatus eſt; in hoſtes incurrit; medios in hoſtes delapſus eſt. 2. *Incidit mihi ea cogitatio,* mir iſt eingefallen. Subiit animum ea cogitatio; occurrit animo; incidit in mentem illud; ſuccurrit mihi; In mentem venit. *Uſus.* 1. Si caſus inciderit, nec mori recuſabo. Tales caſus ſæpè fortiſſimis viris incidunt. Incidit ætas mea in illa tempora. Nihil mali incidit civitati. Quocunque mens & oculi inciderint. 2. *Incurro,* in eine Kranckheit ꝛc. fallen. In morbum, in febriculam, in inſaniam, furorem, peccatum incidere. In manus hoſtium, in ſcopulos vitæ incidere. 3. *Venio,* kommen, gerathen. In æs alienum, in amorem, contentionem, in mentionem alicujus rei, in ſermonem incidere, ac velut improviſo venire. Homini ſanè præter opinionem incidi. V. *Accidit.*

Incido, is, cidi, ciſum, ere.* abhauen. *Syn.* Cædo, reſeco, præcido, amputo, ſecurim injicio. *Adv.* æqualiter, conſultò, crudeliſſime, de improviſo, de integro, divinitus, fœdiſſimè, fortuitò, improvisò, planè, retrò. *Uſus.* Alicui nervos, pennas incidere. Deliberationem omnem, ac ſpem incidere. V. *Abrumpo.*

Incipio, is, cepi, ceptum, ere. Anfang machen. *Syn.* Cœpi, inſtituo, ingredior; initium facio, duco, ſumo, do, affero: introduco, principium do, capio, duco, habeo: primordium, exordium capio; exordior, ordior, inchoo, informo, fundamenta jacio, rudimentum pono, tyrocinium pono. *Phraſ.* 1. *Nunc demum ſperare incipio,* jetzt fang ich erſt an zu hoffen. Nunc demum ingredior in ſpem; in ſpem inducor; nunc demum ſpes aliqua mihi naſcitur, affulget; nunc demum in ſpem venio. 2. *Unde dicere incipiam?* wo werd ich den Anfang meiner Rede machen? unde mihi naſcetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficiſcetur oratio? Unde exordium ducam, capiam? Unde initium ducetur? 3. *Reſpublica bellum incipiet,* die Staaten werden den Krieg anfangen. Initium bello è Republica dabitur; quod conceptum Reſpublica bellum parturit, propediem naſcetur; Reſpublica bellum ſuſcipiet; naſcentis belli primordia à Republ. capientur; bellum grande propediem exſurget à Republica commovendum. 4. *Inceptum bellum brevi ſopietur,* der angefangene Krieg wird bald beygelegt werden. Vim naſcentis, orientis, exſurgentis belli, noſtri facilè conſilio diſcutient, & comprimient. Quanquam, qua noluimus, janua ingreſſi ſumus in bellum, facilè tamen exitum reperiemus. V. *Bellum.* *Uſus.* Bellum gerere noſtri duces incipiunt. V. *Inchoo.*

Incisè. Stück-weiſe. *Uſus.* Incisè, membratimque dicere.

Inciſim, Stück-weiſe. *Syn.* Cæſim, inciſè.

Inciſio, onis, f. Zerſchneidung. *Uſus.* De membris & inciſis, *vel* inciſionibus.

Inciſum, i, n. Einſchnitt. *Syn.* Inciſio.

Incita, æ, f.* höchſte Armuth. *Syn.* Paupertas, indigentia. *Uſus.* Ad incitas redactus. V. *Paupertas.*

Incitamentum, i, n. Anreitzung. *Syn.* Invitamentum, illecebra. *Epi.* ſummum. *Uſus.* Hoc hominibus maximorum laborum, & periculorum incitamentum eſt. V. *Excito, animo.*

Incitatè, ſchnell, eilend. *Syn.* Incitatiùs ferri.

Incitatio, onis, f. Antreibung, Behändigkeit. *Epi* acris, vehemens, divina. *Uſus.* Acri & vehementi incitatione inflammare animum. Incitatio languentis, moderatio effrænati populi.

Incitatus, a, um. angetrieben, ſchnell. *Adv.* planè, vehementius. *Uſus.* Totius mundi incitatiſſima converſio.

Incito, as, avi, atum, are. anreitzen. *Syn.* Impello, exacuo, excito, ſuſcito, incendo, irrito, ſtimulos admoveo, cohortor. *Adv.* effrænatè, temerè. *Phraſ.* *Ad præclarum facinus incitare,* zu einer ſo Lob-würdigen That aufmuntern. Ad audendum animos addere, augére: alacritatem addere, afferre; animos dare, erigere, excitare, afferre; ſpei ac fiduciæ implere; incitamento eſſe: deſiderium rari decoris admovere. V. *Excito, impello, hortor, animo.* *Uſus.* Incitare aliquem ſpe laudis ad aliquid agendum. Mentem alicujus incitare. Incitata odia, ira; ſtudium ad inveſtigandum incitatum. Incitat ſe vis aquæ. Naves ſe incitant.

Inclamo, as, avi, atum, are. anſchreyen. *Syn.* Voco, altiore voce clamo. *Uſus.* Expeditus, facito, ut ſis, ut, cùm inclamavero, advoles. V. *Voco.*

Inclemens, tis, *g. o.** unbarmhertzig. *Syn.* Aſper. V. *Durus.*

Inclementer.* unbarmhertziglich. *Uſus.* Inclementer in aliquem dicere.

Inclementia, æ, f. * Unmildigkeit. *Syn.* Duritas. V. *Inhumanitas.*

Inclinatio, onis, f. Neigung. *Syn.* Conversio statûs, mutatio, conatus, flexio, inflexio. *Epi.* Divina, magna, repentina, tanta, maxima, parva. *Usus.* Minimis momentis maximæ inclinationes temporum fiunt. Inclinatio quædam ad meliorem spem visa est fieri. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. Conversio statûs, inclinatio Reipublicæ.

Inclino, as, avi, atum, are. hängen, neigen. *Syn.* Vergo, propendeo.)(*sto, erectus sum. Phras.* 1. *Inclinat ad lenitatem.* er ist zur Sanfftmuth geneigter. Ad lenitatem se dat; proclivior est ad lenitatem; ad lenitatem suâ sponte propendet; summâ propensione in leniora fertur; inclinatissimo est ad lenitatem animo. 2. *Inclinat ex natura ad avaritiam,* er ist von Natur zum Geitz geneigt. naturâ propensus est ad execrabile vitium avaritiæ; ad avaritiam naturâ propendet; ad avaritiam natura illum sua ducit; naturâ hortante, naturali quodam studio ad avaritiam fertur, rapitur; naturali quadam inductione animi avaritiam sequitur; suôpte ingeniô, impetu quodam naturæ, naturali quadam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur. *Usus.* Sententia senatûs inclinat ad pacem. In vitium, in fugam inclinare. 2. *Deficio.* abnehmen. Eloquentia, opes, forma Reipublicæ inclinat. Inclinat acies, animi militum. 3. *Flecto,* sich wohin neigen. Inclinat se ad Stoicos. Inclinare omnia ad suum commodum.

Includo, is, si, sum, ere. einsperren. *Syn.* Claudo, comprehendo.)(*Excludo. Adv.* Aptè, intùs, argutè, divinitùs, diutiùs. *Phras. Certis finibus orationem includam,* ich werde meine Rede in gewisse Schrancken einschliessen. certis finibus circumscribam; cancellos, quibus me ipsum circumscripsi, non egrediar. Certos mihi fines, terminósque constituam, extra quos egredi non possim, si maximè velim. V. *Termino. Usus.* Imaginem alicujus in clypeo aureo includere. Orationem in epistolam inclusi. Dolor mihi, & admiratio vocem inclusit. V. *Carcer, Claudo.*

Inclusio, onis, f. das Einschliessen. *Usus.* Inclusione contentus non eras, interficere volueras.

Inclytus, a, um. berühmt. *Syn.* Clarus, nobilis, insignis. V. *Clarus, Nobilis.*

Incœptio, onis, f. Anfang. *Syn.* Initium, principium.

Incognitus, a, um. unbekannt. *Syn.* Ignotus.)(*notus. Usus.* Condemnare aliquem causâ incognitâ. V. *Ignotus.*

Incogitans, tis, *g. o.* unbedacht. *Usus.* Incogitantem, imprudentem oppressit.

Incogitantia, æ, f. Unbedachtsamkeit. *Syn.* Imprudentia. V. *Imprudentia.*

Incola, æ, m. Einwohner. *Syn.* Habitator. *Usus.* Socrates totius mundi civis & incola.

Incolo, is, ui, cultum, ere. einwohnen. *Syn.* Habito, incola sum. *Usus.* Qui earum civitatum fines incolunt. V. *Habito, Domus.*

Incolumis, e. gesund, frisch. *Syn.* Salvus, integer. *Adv.* Aliquamdiu. *Phras. Incolumes tibi sunt adhuc res tuæ,* dein Haus-Wesen ist noch unbeschädiget. Salva sunt apud te omnia: nihildum perdidisti; status idem est, qui antea rerum tuarum. Eodem loco sunt quo antea, fortunæ tuæ; nihil detractum est de fortunis tuis; nullam res *aut* fortunæ tuæ jacturam fecêre; nullum res tuæ damnum tulere, detrimentum cepêre, accepêre, passæ sunt. Nihil adversi res tuæ subierunt; nihil tibi eripuit, abstulit, ademit, detraxit, avertit fortuna; incolumitatem obtinent res, rationes, fortunæ tuæ; nihil secus, nihil contra, quàm velles, rebus tuis factum est. Nulla rerum tuarum facta est imminutio; sarta, tectáque tua sunt omnia, & ab omni incommodo sincera, integráque sunt conservata. V. *Salvus, Sanus. Usus.* Domum suam incolumem à calamitate servare non potuit. Cives integros, & incolumes servavi.

Incolumitas, tis, f. Wohlstand. *Syn.* Salus. *Epi.* Explorata. *Phras. Quamdiu Reipublicæ sua constabat incolumitas,* so lang das gemeine Wesen aufrecht stunde. Dum Reipublicæ salus erat integra; salvis rebus; rebus nondum perditis; ante Reipublicæ inclinationem; stante, vigente, incolumi Republica; cùm Resp. suum jus obtineret; cum suo jure uteretur; cùm salvus esset Reipubl. status; ante casum Reipubl. antequam Resp. concideret, occideret, periret. V. *Salus, status bonus. Usus.* Incolumitas est salutis tuta, atque integra conservatio.

Alicujus salutem, & incolumitatem deserere.

Incomitatus, a, um. unbegleitet. *Syn.* Sine comite, solus. *Usus.* Ars indotata, incompta, incomitata. V. *Solus.*

Incommodatio, onis, f. Ungelegenheit. *Syn.* Incommodum.

Incommodè. ungelegen. *Syn.* Molestè. *Usus.* Cum illo actum optimè, mecum autem incòmmodè.

Incommoditas, tis, f. Unbequemlichkeit. *Syn.* Incommodum. *Usus.* In hac incommoditate illud inest commodi. V. *Incommodum.*

Incommodo, as, avi, atum, are. hinderlich seyn. *Syn.* Officio, incommodum affero. *Phras.* *Incommodare tibi nolo,* ich will dir keine Ungelegenheit machen. nolo incommodo tibi esse: incommodo te afficere; incommodum tibi afferre, parere, præbére; nolo tibi molestiam exhibére; nolo commodis tuis officere; commoda tua oppugnare, labefactare; nolo tibi negotium facessere; nolo tibi gravis, molestus esse; nolo tibi importune obstrepere; nolo, tibi per me incommodi quidquam accidat. V. *Noceo, Molestia, Molestus. Usus.* Qui alteri nihil scientes incommodant, nihil ipsis jure incommodi accidere potest.

Incommodum, i, n. Schade, Nachtheil. *Syn.* Damnum, detrimentum.)(*Commodum. Epi.* Alienum, commune, domesticum, insperatum, magnum, parvum, præcipuum. *Phras.* 1. *Id ego concedam, modò sine tuo incommodo fiat,* ich will es gern geschehen lassen, wann es nur ohne deinen Nachtheil geschehen kan. Facilè id patiar, modò ne tibi incommodes, modò ne contra tuum commodum sit; modò ne tuis commodis adversetur; modò ne commodis tuis officiat. Dabo id perlibenter, quod sine incommodo tuo facere possis; quod commodè, quod sine molestiâ tuâ fiat. 2. *Multa patior incommoda,* ich muß viel Ungemach überstehen. Multa me incommoda circumveniunt; undique oppugnantur, labefactantur commoda mea; incommoda non pauca capio, accipio; multis incommodis & difficultatibus angor, premor; quotidie novis incommodis afficior; quotidie nova mihi incommoda dantur, invehuntur, importantur; alia ex aliis accedunt incommoda; nova quotidie incommoda mihi nascuntur. V. *Damnum, Molestia. Usus.* 1. Incommodum invehere, ferre, dare; afficere incommodis, Schaden bringen. 2. Incommodum capere, accipere, Schaden leyden. 3. Incommodum propulsare, rejicere, refutare, den Schaden abwenden. 4. Incommodum levare, diminuere incommodis mederi, dem Schaden abhelffen. 5. Incommodum sarcire ersetzen. 6. Incommodum devitare, entgehen. 7. Incommodi expers; ab incommodo integer, sincerus, schadlos. Illud etiam in incommodis est; illud quoque accessit incommodum unter andern ist auch dieser Schaden. V. *Detrimentum.*

Incommodus, a, um. ungelegen, schädlich. *Syn.* Adversus, alienus, molestus, iniquus. *Usus.* Valetudine uti incommodâ. Pater alioquin facilis, sed filio incommodus. In rebus incommodis sublevare aliquem. V. *Alienus.*

Incompertus, a, um. * unbekannt. *Usus.* Res vetustate incomperta. Quid rei fuerit incompertum est. V. *Ignotus.*

Incompositè. * unordentlich. *Us.* In hostem negligenter & incompositè occurrunt.

Incompositus, a, um. unordentlich. *Usus.* Agmen incompositum. V. *Dissolutus.*

Incomprehensus, a, um. unergriffen. *Syn.* Non perceptus, incognitus.)(*Comprehensus.*

Incomptus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inornatus, incultus.)(*Concinnus. Usus.* Oratio incompta, & horridula.

Inconcinnus, a, um. ungereimt. *Syn.* Molestus, inurbanus, præposterus, absurdus, ineptus. V. *Ineptus.*

Inconditè. ungeschicklich. *Syn.* Insulsè. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrose dici potest, quod non possimus somniare.

Inconditus, a, um ungestaltet. *Usus.* Inconcinnus, insulsus, non compositus. *Usus.* Inconditum Jus, orator, oratio. V. *Odiosus.*

Inconsiderans, tis, *g.* o. unbesinnt. *Syn.* Inconsideratus.

Inconsiderantia, æ, f. Unbesonnenheit. *Syn.* Inconsulta ratio, temeritas. V. *Temere.*

Inconsideratè. unbedächtlich. *Syn.* Inconsultè, temerè, leviter, negligenter, temere, dicere, *aut* facere aliquid.

Inconsideratus, a, um. unbedachtsam. *Syn.* Inconsiderans, inconsultus, amentissi-

tissimus, temerarius.)(*Consideratus*. *Usus*. Inconsideratissima, & dementissima temeritas. V. *Incautus*, *Imprudens*.

Inconstans, tis, *g. o.* wanckelbar. *Syn.* Mobilis, levis, volaticus, qui à seipso desciscit, levissimus transfuga, qui sibi non constat, neque in hac, neque illa parte fidem habet.)(*constans* *Phras.* *Inconstantes sunt hominum voluntates*. der menschliche Willen ist unbeständig. Homines mobili sunt in omnem partem animô, & fluctuante; mobilia sunt hominum ingenia; plumâ *aut* foliô faciliùs moventur; vagâ & mutabili ratione, summâ levitate, & inconstantiâ huc illuc feruntur; parùm constanter in cœpto permanent. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quàm hominum consilia. V. *Levis*, *Mutabilis*. *Usus*. Ridiculè mihi visus es inconstans.

Inconstanter. unbeständiglich. *Syn.* Leniter. *Usus*. Inconstanter, & turbidè jactari.

Inconstantia, æ, f. Wanckelmüthigkeit. *Syn.* Levitas, mutabilitas. mobilitas, varietas.)(*Constantia*. *Epi.* Maxima, tanta. *Phras.* 1. *Non puto meam inconstantiam reprehendendam*, ich verhoffe, es werde mich niemand einer Wanckelmüthigkeit halber beschuldigen. Non puto mihi famam inconstantiæ pertimescendam; non vereor, nequis inconstantiæ, levitati tribuat, adscribat, assignet, si &c; nequis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi vitium conferat; nequis mihi notam inconstantiæ inurat; inconstantiæ maculam aspergat nomini meo; ne inconstantiæ nomine malè audiam, suspectus sim; nequis me accuset, quasi discesserim à pristinâ consuetudine, à me ipso. 2. *Tantam in te inconstantiam non expectassem*, ich hätte nicht geglaubt, daß du so wanckelmüthig seyn soltest. Tam mobili in me animó te esse non putabam; tantâ levitate & inconstantia, tantâ mutabilitate mentis te esse non putabam. Tam fluxâ fide; tam mobili ingeniô te esse quis putâsset? *Usus*. Fortuna ab inconstantia & temeritate sejungi non potest. Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit.

Inconsultè. unbedachtsam. *Syn.* Inconsiderate, impudenter, ac imprudenter, temere dicere aliquid, *aut* facere.

Inconsultus, a, um. unvorsichtig. *Syn.* Inconsideratus, temerarius. V. *Imprudens*.

Incontaminatus, a, um. * unbefleckt. *Usus*. Nequid sinceri, nequid incontaminati sit. V. *Integer*, *purus*.

Incontentus, a, um. ungespannet. *Syn.* Remissus.)(*Contentus*. *Usus*. Fides omnes æquè incontentæ.

Incontinens, tis, *g. o.* unkeusch, geil. *Syn.* Libidinosus.

Incontinenter. unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter, dissolute, libidinosè.

Incontinentia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperantia.)(*Continentia*. V. *Luxuria*.

Inconveniens, tis, *g. o.* ungereimt.)(*Conveniens*. *Phras.* *Nihil inconveniens egit*, er hat nichts ungereimtes gethan. Nihil odiosum, aut à moribus suis alienum; quod à moribus ejus abhorreret; quod non reliquæ ætati ejus responderet; quod absonum; quod indecorum suo generi, admisit. V. *Absurdus*. *Usus*. Hæc nostra facta sunt nec subita, nec inconvenientia.

Incoquo, is, coxi, coctum, ere. * einkochen. *Usus*. Radices vino incoquere.

Incorporeus, a, um. Leib-los. *Syn.* Quod corpore caret. *Usus*. Rerum incorporearum æstimatio.

Incorruptè. unverfälscht *Syn.* Castè.

Incorruptus, a, um. unversehrt. *Syn.* Integer, purus, inviolatus, sanus, sincerus, castus, naturalis, non fucatus, religiosus.)(*Vitiosus*, *corruptus*, *fucatus*. *Usus*. Sanitas, latinitas, vestis incorrupta. Sanguis, testis incorruptus. V. *Integer*, *Sanctus*.

Increbresco, is, bui, ere. zunehmen. *Syn.* Percrebresco, pervagor. *Usus*. Hæc consuetudo dudum jam increbuit. Numerus Oratorum; sermo, fama, rumor increbrescit.

Incredibilis, e. unglaublich. *Syn.* Inauditus, monstro *vel* portento similis, singularis, humanam fidem excedens, ultra fidem.)(*Credibilis*. *Adv.* Prorsus *Phras.* *Incredibile est*, es ist unglaublich.. Non est, ut credi possit; non est ut habeatur fides; fidem superat; abhorret à fide; verisimile non est; ejusmodi est, ut fide careat,

reat, ut adjungi fides nulla possit; mendacii speciem habet; mendacium præfert; veritatis imaginem nullam ostendit; fidem excedit; alienum est à ratione; vero, rationi consentaneum non est; suprà, quàm credi possit. *Usus.* Singularis & incredibilis virtus, audacia; agere alicui gratias incredibiles.

Incredibiliter. unglaublicher Weise. *Syn.* Immortaliter.)(*credibiliter.* *Usus.* Incredibiliter gavisus sum.

Incredulus, a, um. * unglaublich, mißtrauisch.

Incrementum, i, n. Zunehmung. *Syn.* Accessio. *Usus.* Incrementum afferre. Maximis incrementis augetur hostium potentia. V. *Accessio*, *Augeo.*

Increpo, as, ui, itum, are, beschelten. *Syn.* Redarguo, accuso. *Usus.* Alicujus ignorantiam increpare. Quidquid increpuerit, jam ille pertimescit. R. *Reprehendo.*

Incresco, is, crevi, ere. * wachsen. *Usus.* Increscit audacia; increscente certamine. V. *Cresco.*

Incruentus, a, um. * unblutig. *Usus.* Victoriam incruentam referre.

Incrusto, as, avi, atum, are. * übertünchen, vertäflen. *Syn.* Crustam duco, crustâ obduco, applico crustam.

Incubo, as, ui, itum, are. auf etwas liegen. *Syn. Transl.* Inhio. *Usus.* Spe atque animis thesauro incubare. Litteris incubare.

Inculco, as, avi, atum, are. eintretten. *Syn.* Ingero, intercedo. *Usus.* Animis aliquid, auribus inculcare. Versus leviores inculcat identidem.

Incultè. ohne Zierd. *Syn.* Inornatè.)(*Concinnè, nitidè.* *Usus.* Inornatè, horridè, incultè dicere.

Incultus, a, um. ungezieret. *Syn.* Horridus, incomptus, squallidus, inornatus.)(*Cultus.* *Usus.* Inhabitabilis terræ regio, & inculta, & derelicta; inculta & sylvestris vita; homo durus, horridus, incultus.

Incumbo, is, cubui, itum, ere. sich auf etwas legen. *Syn.* Innitor; operam do, applico animum ad rem, curam, studium confero, studia, curas in re figo, loco, consumo; animum adjicio, adjungo ad aliquid; operam dico, navo; confero operam ad rem; operam in re pono, figo, consumo; mente & animo totus in rem insisto. *Adv.* Acrius, eo maximè, gravius, *Usus.* 1. Murus in lævam incumbit. 2. *Transl.* In perniciem alicujus; in salutem Reipubl. incumbere. Totô pectore, omni studio, omni cogitatione, curâque, totô animô ad litteras incumbere. Voluntatum inclinatio in illum incubuit. V. *Inclino*, *Impendo.*

Incunabula, orum, n. Kinds-Wiegen. *Syn.* Cunabula, cunæ; rudimenta. *Usus.* ab incunabulis nostræ veteris doctrinæ.

Incuria, æ, f. Liederlichkeit. *Syn.* Negligentia, *Epi.* tanta.)(*Cura.* V. *Negligentia.*

Incurro, is, curri, cursum, ere. in etwas gerathen. *Syn.* Incido. *Adv.* necessario. *Usus.* In eadem vestigia incurris. In hastas incurrere, hastis se induere, an die Lantzen selbst lauffen. Incurrere in apertam perniciem, in odia hominum, morbos, difficultates, varias reprehensiones. Quis est, qui nihil offendat, nusquam incurrat. In oculos aliorum, & invidiam incurrere. V. *Impingo.*

Incursio, onis, f. feindliches Einfallen. *Syn.* Excursio, incursus. *Epi.* Sempiterna. *Phras.* *Incursiones facere*, einen Einfall thun. Incursare agros; vexare incursionibus; in agros hostiles impetum dare. V. *Impetus.* *Usus.* Incursio atque impetus armorum; incursio seditionis, vis multitudinis. In hostes incursionem facere; hostium incursionem sustinere.

Incurso, as, avi, atum, are. anfallen. *Syn.* Incurro, excurro, infesto, invado. *Usus.* Incursare in fortuna omnium. Incursabit in te dolor meus. Agros incursare. V. *Impetus.*

Incursus, ûs, m. Einfall. *Syn.* Incursio.

Incurvesco, is, ere. krumm werden. *Usus.* Rami solent incurvescere.

Incurvo, as, avi, atum, are. biegen. *Usus.* Bacillus de industria incurvatus.

Incurvus, a, um. gebogen. *Syn.* Incurvatus.

Incus, ûdis, f. Amboß. *Usus.* Eandem incudem noctu, diuque tundere.

Incuso, as, avi, atum, are. anklagen. *Syn.* Accuso, reprehendo, crimini do aliquid; aliquem in crimen voco; crimen in aliquem confero, conjicio; crimine accerso; crimen alicui infero. V. *Accuso.*

Incusatio, onis, f. Anklag. *Usus.* Loci communes incusationem habent, aut querelam.

Incutio, is, cussi, cussum, ere. hineinschlagen. *Syn.* Defigo, injicio. *Usus.* Errorem, terrorem, metum, dolorem incutere alicui.

Indagatio, onis, f. Nachforschung. *Syn.* Investigatio, inquisitio.

Indagatrix, icis, f. Nachsucherin. *Usus.* Philosophia virtutis indagatrix, expultrix vitiorum.

Indago, as, avi, atum, are. nachforschen. *Syn.* Vestigo, investigo, inquiro. *Adv.* Acutissimè. *Phras.* 1. *Philosophia veritatem indagat,* die Welt-Weißheit forschet nach der Wahrheit. omnibus vestigiis, diligentissimis disquisitionibus verum perscrutatur; pertentat, vestigat omnia, ut verum perspiciat; omni contentione verum invenire, summa cura, studioque veritatem exquirere, protrahere in lucem adlaborat; rimatur omnia; velut odore verum, aut aliquo leviter presso vestigiô persequitur; scrutatur omnia & excutit; odoratur omnia, & è tenebris eruere nititur. 2. *Hostem indagare,* den Feind aufsuchen. è tuto hostem speculari; discurrere circa vias, & oculis perlustrare omnia; conquisitores emittere. *Usus.* Initia exitii indagavi. Agitata occultis conjurationibus consilia necdum vulgata indagavi, patefeci. Acutissimè indagare, odorari omnia, e tenebris eruere. V. *Inquiro, Quæro.*

Indago, inis, f. Gespühr. *Syn.* Investigatio, inquisitio. *Usus.* Saltum indagine cingere.

Inde. von dannen. *Syn.* Illinc. *Usus.* Jam inde à principio, ab ortu hujus imperii. Inde has litteras dedi.

Indecenter. * ungebührlich. *Usus.* Indecenter obstrepunt.

Indecore. häßlich. *Syn.* Præter decorum. *Usus.* Cave, nequid indecore, aut effœminate facias.

Indecorus, a, um. übel anständig. *Syn.* Turpis, inhonestus, pravus, quod non decet. *Usus.* Indecorum de rebus parvis amplissime dicere. V. *Turpis.*

Indefensus, a, um * unbeschirmt. *Usus.* Indefensi, inulti peribitis?

Indemnatus, a, um. unverurtheilet. *Syn.* Non damnatus, judicio elapsus.)(*Condemnatus.* *Usus.* Indemnatum, innocentem civem occidere.

Index, icis m. Anzeiger. *Syn.* Qui aliquid indicat. *Epi.* Neque obscurus, neque incertus, falsus, verus. *Usus.* Vox index stultitiæ. Animi indices oculi. Indices detulerunt, rei confessi sunt.

Indicium, ii, n. Anzeigung. *Syn.* Signum, argumentum, documentum, vestigium, nota, specimen, insigne. *Usus.* Certissima indicia, & argumenta sceleris ostendere, afferre, deferre, patefacere, Anzeigung geben. Indicium sceleris habere, accipere, Anzeigung haben. V. *Signum, indico.*

Indico, as, avi, atum, are. anzeigen. *Syn.* Indicium facio, do, affero, ostendo, defero: indicio sum, ostendo, monstro, coarguo, innuo, signa patefacio, loquor. *Adv.* Ridiculè, apertè, aliquandò, aliter. *Phras.* *Puer omnia dominæ indicavit,* der Knab hat die gantze Sach der Frau angedeutet. rem omnem ad dominam retulit, pertulit; heræ exposuit, proposuit; quid facere cogitares, demonstravit; rei indicium edidit; ad dominam rei indicium detulit; protulit omnia, & detexit; enunciavit, prodidit; dominam de re tota certiorem fecit; rem omnem dominæ aperuit, patefecit; indicium rei totius puer fecit; rem omnem ad dominam detulit, attulit. 2. *Cædis factæ indicia certa sunt,* man hat grosse Anzeigungen von der verübten Mordthat. Locus ipse, impressa loco cruenta vestigia cædem loquuntur; peractæ cædis indicio sunt vestigia cruenta sabulo impressa; cædem factam hæc testantur, ostendunt, coarguunt, cædis peractæ fidem faciunt; index cædis ipse locus est, & impressa solo cruenta vestigia. V. *Prodo, ostendo, defero.* *Usus.* Vultus indicat mores. Ut apertissimus est, indicavit, quæ alii celata volebant.

Indico, is, dixi, dictum, ere. ankünden. *Syn.* Denuncio, promulgo. *Adv.* omnino. *Usus.* Bellum voluptatibus, justitiam foro, funus Reipublicæ indicere. Cœnam, tributum, legem, mortem indicere.

Indictus, a, um. ohne, daß man es anzeiget. *Syn.* Non indicatus. *Usus.* Indictâ causâ civem condemnare, nefas.

Indidem. von dannen. *Syn.* Inde, ex eodem loco.

Indifferens, tis, g. o. gleichgültig. *Phras.* *Plane indifferens sum,* mir gilt es gleich. Neutram in partem moveor, inclino; suspensam teneo sententiam; neutris me partibus addico; neutram in partem propendeo; nec in bonis, nec in malis rem pono; in utrumque paratus sum. *Usus.* Quod Græci adiaphoron dicunt,

id mihi occurrit, ut indifferens dicerem. V. *Neuter*.

Indigena, æ, m. Lands-Kind. *Usus*. Majores eorum non indigenæ, sed advenæ fuerunt.

Indigentia, æ, f. Mangel/ Abgang: *Syn*. Egestas. *Usus*. Indigentia est libido inexplebilis. V. *Paupertas*.

Indigeo, es, ui, ére. bedörffen. *Syn*. Egeo, indigus sum.)(*Habeo, abundo*. *Adv*. Separatim. *Usus*. Tu mei ad illud negotium non indiges. Consolatione meâ indiget. V. *Egeo, opus est*.

Indignabundus, a, um, * unwillig. *Syn*. indignans, obiratus.

Indignatio, onis, f. Zorn, Unwillen. *Syn*. Stomachus, ira. *Epi*. male. *Phras*. *Indignationem ex ea re concepi*, ich hab einen Unwillen gefaßt. Stomachum movit ea res; stomachum mihi fecit; majori, quam credi potest, res ista mihi stomacho fuit; bilem mihi ea res concivit, commovit. V. *Ira*. *Usus*. In aliquem gravem offensionem, & indignationem concitare, concipere.

Indigne. unbillig. *Syn*. Miserabiliter: inique; moleste. *Usus*. 1. Indignissime necari. 2. *Ægrè, molestè*, beschwerlich. Indigne pati.

Indignitas, tis, f. Unbilligkeit. *Syn*. Turpitudo, atrocitas. *Epi*. summa. *Usus*. Nequeo verbis consequi indignitatem rei. Non satis severe pro indignitate rei decretum est.

Indignor, aris, atus, sum, ari. sich erzürnen. *Syn*. Graviter fero, stomachor, mihi indignum videtur, pro indignissimo habeo. *Usus*. Eum periisse sane indignor. V. *Irascor*.

Indignus, a, um. unbillig, unwürdig. *Syn*. Turpis, iniquus: non dignus, alienus.)(*Dignus*, *Adv*. valde. *Phras*. 1. *Res est planè indigna*, dieses ist fürwahr eine unbillige Sach. Quæ, malum! ista est indignitas? Quod portentum? Quid hoc acerbius, quid iniquius proferri potest? Res enimverò ista indigna plane est & intolerabilis; res est ejusmodi, quæ indigna atque nefaria; quæ indigna, atque intoleranda videatur omnibus; ut nihil indignius ferendum videatur; res est acerba, indigna, luctuosa; pro indignissimo haberi id potest; quis indignitates has diutius ferat? Facti atrocitate impensiùs rei indignitas crescit. 2. *Indignus est amore ac benevolentiâ filius tuus*, dein Sohn ist nicht werth, daß man ihn liebe. indignus est, qui ametur; non est, qui ametur; nullâ re præditus est, quæ amorem conciliet; nihil non eorum animi bonorum, & ornamentorum in filio tuo desideratur, quæ ad colligendam, comparandam benevolentiam faciunt, valent, spectant; idonea sunt, & apposita; nihil est in filio tuo, quod homines ad se amandum alliciat; quod aliorum benevolentiam invitet; nullâ re commendatur filius tuus, quæ inire gratiam àb hominibus queat; non ita natus, ita educatus est filius tuus, ut adjungere sibi homines aliquâ benevolentiâ possit. 3. *Indignus es eo beneficio*, du bist dieser Gnad nicht werth. Non is es, in quem tanta gratia conferatur; non ita meritus, non ea merita sunt tua, ut hôc affici beneficiô debeas; ut ferre tantum beneficium debeas; Non is est animus tuus, qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo tua merita vincit; impar es tanto beneficio. *Usus*. Hoc te indignum est. Indignum est, à pari vinci; indignius, àb inferiore.

Indigus, a, um. bedürfftig. *Usus*. Opis indigus. V. *Egeo, pauper*.

Indiligens, tis, *g. o.* liederlich. *Usus*. Homo nimiùm indiligens. V. *Piger*.

Indiligenter. unfleißiglich. *Syn*. Negligenter. *Usus*. Rem non indiligenter exposui.

Indiligentia, æ, f. Hinläßigkeit. *Syn*. Negligentia.)(*Diligentia*.

Indisertè. unberedt. *Syn*. Inornatè.

Indisertus, a, um. unberedt. *Syn*. Inornatus, parùm eloquens, infans.)(*Disertus*.

Indissolubilis, e. unauflößlich. *Syn*. Qui dissolvi non potest.)(*Dissolubilis*.

Indissolutus, a, um. verknüpfft. *Syn*. Non dissolutus.

Individuus, a, um. unzertheilig. *Syn*. Simplex.)(*Dividuus*. *Usus*. 1. Atomi, corpuscula scilicet individua. 2. *Quod dirimi, distrahique non potest*, was nicht kan abgesondert werden. Individua comes corporis umbra.

Individuum, i, n. ein unzertheilig Ding. *Usus*. Species ex individuis innumerabilibus existens.

Indo, is, didi, ditum, ere. hineinlegen. *Syn*. Impono. *Usus*. Nomen, cognomen alicui indere. V. *Impono*.

Indocilis, e. ungelehrsam. *Syn*. Tardus, hebes; crassi, stolidi, plumbei ingenii.

Indoctè. ungelehrt. *Syn.* Imperitè.

Indoctus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Rudis, ineruditus, imperitus.)(*Doctus. Adv.* planè. *Phras. Valdè indoctus est*, er verstehet gar wenig. Expers eruditionis est; nullis bonis litteris excultus est; longè abest à doctrina; litteras vix attigit; vix primoribus labris degustavit; litteris aspersus potiùs, quàm tinctus est; litteras vix à limine salutavit. V. *Doctus, Imperitus, Rudis. Usus.* Indoctus homo, & agrestis; rudis & indocta oratio.

Indolentia, æ, f. Unempfindlichkeit. *Syn.* Vacuitas doloris. *Epi.* Major, maxima.)(*dolor. Usus.* Num voluptas idem est, quod indolentia?

Indoleo, es, ui, ére. trauren. *Syn.* Doleo. *Usus.* Quis non indoluit te tam ferè cognitum? V. *Doleo.*

Indoles, is, f. Natur, Gemüths-Art. *Syn.* Indicium animi, specimen futuræ virtutis, spes summæ virtutis. *Epi.* Bona, egregia, magna, mirifica, præclara, summa. *Phras. Præclaræ indolis puer*, ein Knab von einer trefflichen Gemüths-Art. Puer ad decus natus; altâ mente præditus; puer præcipuô quôdam munere naturæ ad summa quæque natus; ad laudem & decus à natura factus; optima indole præditus puer. V. *Ingenium. Usus.* Bona spes, magna indolens in adolescente. Summa ingenii indoles, summáque virtus. V. *Natura, bona.*

Indomabilis, e. * der sich nicht bändigen läßt.

Indomitus, a, um. unbändig. *Syn.* Qui imperium recusat, effrænatus, intractatus, novus, ferocitate exultans, insociabilis.)(*Domitus.* V. *Ferocia.*

Indormio, is, ivi, itum, ire. einschlummern. *Usus.* Malis suis, negotio, legationi, causæ indormire, *rem segniter tractare*, die Sach wenig ihm lassen angelegen seyn. V. *Negligo, Dormio.*

Indotatus, a, um. unausgesteuert. *Syn.* Sine dote, sine ornatu.)(*Dotatus.*

Induciæ, arum, f, Stillstand der Waffen. *Syn.* Belli ad tempus cessatio. *Phras. Hostis inducias iniit*, der Feind ist den Stillstand der Waffen eingangen. Hostis inducias fecit, pepigit, pactus est; quies aliquantùm àb armis fuit; aliquantùm in induciis res erat; induciæ petitæ dierum aliquot, dataeque hosti sunt; pari consilio in certas leges ad tempus àb armis discessum est; agitari dies aliquot induciæ sunt cœptæ; actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, & à belli injuriis temperatum. *Usus.* Inducias petere, dare, facere, pacisci.

Induco, is, xi, ctum, ere. bewegen, anreitzen, einführen. *Syn.* Adigo, impello, adduco: introduco. *Adv.* Diligentius, paullisper animum, porrò, rectè, subtiliter. *Usus.* 1. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hæreditatis ad aliquid inducere. 2. *Affero, introduco*, einführen. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere. 3. *Obduco*, überziehen. Parietes marmore; scuta pellibus inducere. 4. *Deleo*, auslöschen. Inducere nomina, imaginem, scripturam. 5. *Applico, vulg. me resolvo*, sich entschliessen. Animum inducere non potui. Induxi animum, divitias contemnere. Nunquam in animum inducam. V. *Persuadeo.*

Inductio, onis, f. Einleitung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* ficta. *Usus.* 1. Aquarum inductionibus terris fœcunditatem damus. 2. *Introductio*, Einführung. Personarum ficta inductio. 3. *Applicatio*, Gemüths-Entschluß. Tantum firma animi inductio valet.

Inductus, ûs, m. das Uberreden. *Usus.* Alienô inductû feci.

Indulgenter. zärtlicher Weise. *Syn.* Leniter, molliter, familiariter. *Usus.* Ne nimis indulgenter, sed potiùs cum gravitate aliqua loquâre.

Indulgentia, æ, f. Nachlassung. *Syn.* Obsequium, patientia, lenitas *præsertim in filios. Epi.* maxima, naturalis, nimia, patria, similis. *Usus.* Homines naturali quôdam inter se indulgentiâ, & benevolentiâ continentur. Animô à corporis obsequio, indulgentiáque discedendum est. Multi filii patrum indulgentiâ depravantur. *Indulgentia plenaria, vulg.* vollkommener Ablaß. *Rectiùs appellatur:* plena noxarum, pœnarumque condonatio; noxarum venia, expiatio.

Indulgeo, es, dulsi, dultum, ére. nachsehen. *Syn.* Obsequor, facilis sum in aliquem. *Phras.* 1. *Nimium indulget filio*, er gestattet dem Sohn allzu viel. Peccatis indulgens præcipitem filium ferri sinit; nimia ejus in filium indulgentia ad perspicientia pericula eum minùs sagacem facit; malè consulit filio, qui solutè, & negligenter eum habet; qui laxiore imperiô habet; qui solùm lenitate utitur; omnibus in rebus connivet;

nivet; illius libidini omnia malefacta condonat; ejus amoribus obsequitur; delicti cujusvis gratiam facit; animum explére finit; ineptâ lenitate, pravâ facilitate ad vitia invitat. 2. *Indulget genio suo,* er läßt ihm nicht übel geschehen. Obsequitur animo suo; animo suo morem gerit; voluptatibus obsequitur; quæcunque animo libitum est, facit; animum explet suum; genium suum curat; genio indulget; nulla in re defraudat genium suum; molliter se & indulgenter habet. *Usus.* Genio, animo, lusui, amori, dolori, iræ indulgére. Indulgére se alicui, ejusque voluntati & gratiæ deditum esse. Indulgens in aliquem. V. *Facilis, Lenis, Venia.*

Indumentum, i, n. Kleid. *Syn.* Vestimentum V. *Vestis.*

Induo, is, ui, utum, ere. anlegen, anziehen. *R. àb* ἐνδύω. *Syn.* Vestio, induco.)(*Exuo. Phras.* 1. *Hispanorum more indutus erat,* er ware auf Spanische Art gekleidet. Speciem Hispani vestitû referebat, præferebat; Hispaniensi ornatû visendus erat; cultû corporis utebatur, ornabatur, quô Hispani solent; ùt Hispaniæ mos fert, & consuetudo. 2. *Pallium induit,* er nimmt den Mantel um. Pallium humeris injicit; humerum palliô onerat; palliô se tegit, amicit. 3. *Calceos induit,* er legt die Schuh an. Calceos pedibus inducit; calceat sese. *Usus.* 1. Talaria sibi induit. 2. *Transl. Assumo,* añehmen. Exuere amici personam, judicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, Philosophi personam, hostiles spiritus induere. 3. *Implico,* verwickeln. Se in laqueos, magnas difficultates, fraudes, negotia induere. Suâ se confessione induit, & jugulavit.

Induperator, oris, m. Kriegs-Obrister. *Syn.* Imperator.

Induro, as, avi, atum, are. verharten. *Usus.* Indurata glacies.

Industria, æ, f. Fleiß. *Syn.* Solertia, diligentia, sedulitas, labor. *Epi.* Aliena, antelucana, aperta, forensis, illustris, incredibilis, major, multa, par, probabilis, singularis, summa, tanta. *Phras.* 1. *De industria id fecit,* er hat es mit Fleiß gethan. Compactô rem gessit; consulto, compositò, deditâ operâ. *Usus.* Ingenium alitur industriâ. Industriam in re aliqua ponere. Illius industria latè manat. Languescit ejus industria. De industria aliquid facere. V. *Diligentia, Cura, Labor.*

Industriè. fleißig. *Syn.* Diligenter, artificiosè.

Industrius, a, um. emsig, witzig. *Syn.* Ingeniosus, laboriosus, solers, navus, vigilans, in rebus gerendis acer, diligentissimus, experientissimus. V. *Practicus, Sedulus.*

Inedia, æ, f. Hunger, das Fasten. *Syn.* Fames, esuries. *Usus.* E vita per inediam discedere; inedia necari, consumi. V. *Fames.*

Inelegans, tis, g. *o.* unzierlich. *Syn.* Impolitus; inconcinnus.)(*Elegans.*

Ineleganter. häßlich, wüst. *Syn.* Impolitè, inconcinnè.)(*Eleganter.*

Inenodabilis, e. gantz verwirrt. *Syn.* Inexplicabilis, inextricabilis.

Ineo, is, inivi, initum, ire. hineingehen. *Syn.* Adeo, ingredior.)(*Exeo. Usus.* 1. Convivia inire. 2. *Incipio,* anfangen. Prælium, magistratum inire. 3. *Invenio,* Gnad finden. Inire gratiam àb aliquo. 4. *Suscipio, aggredior,* annehmen, ergreiffen. Societatem cum aliquo, connubium, rationem facinoris, vitæ societatem, consilia inire. Ineunda est ratio & via.

Ineptè. ungeschickt. *Syn.* Insulsè.)(*benè, aptè. Us.* Ineptè, odiosè, putide dicere.

Ineptiæ, arum, f. Narren-Werck. *Syn.* Nugæ. *Epi.* Aniles, innumerabiles. *Phras.* 1. *Quæ istæ sunt ineptiæ?* Was ist das für Narren-Werck? Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quàm frigida, jejuna, levia, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt, quàm puerilia, quæ effutis? O licentiam jocularem! quàm plena futilitatis sunt, summæque levitatis, quæ à te dicuntur stultissimè? 2. *Quis ineptias hominis toleret;* wer kan diese ungereimte Possen übertragen. Hominis intemperiem, fastidium, insulsitatem quis ferat? Quis aniles ineptias ferat, hominis portenta & miracula non differentis, sed somniantis? Quis otiô ita abutatur, operam ut det homini, qui puerilibus fabulis sermonem implet. V. *Nugor. Usus.* Summa ineptia de quacunque re, quocunque in loco argutissimè disputare.

Ineptio, is, ivi, ire. * närrisch thun. *Usus.* Non desines ineptire? V. *Nugor.*

Ineptus, a, um. ungeschickt. *Syn.* Stolidus, inconcinnus, insulsus; qui aut tempus quid postulet, non videt, aut plura loquitur, ut se ostendat, aut eorum,

rum, quibuſcum eſt, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere vel inconcinnus, vel multus eſt. *Phraſ.* 1. *Quem tu hominem hoc ineptiorem vidiſti?* haſt du wohl einen ungeſchickteren Menſchen geſehen? Quem futiliorem, intolerabiliorem, ſtultiorem vidiſti unquam, qui ita pueriliter faciat; tantas turbas, cùm tam nugax eſſet, commoverit? Dii quàm ineptus, quàm ſui amans eſt ſine rivali! Quem mihi dabis fatuum, ridiculum, inconditum, inſolentem, unum omnium loquaciſſimum, quem nugator iſte ſtolidus, ac inſcitus ſuis ineptiis non ſuperet? 2. *Oratio inepta*, eine ungereimte Rede. Oratio nec caput, nec pedes habens; oratio diffluens, diſſoluta, neque perfecta, neque concluſa; àb auribus vulgi abhorrens, & incondita; imperitiſſimè elaborata. V. *Oratio.* *Uſus.* Ineptus ad ſummam impudentiam. Interdum ineptè ſtultus es. V. *Inurbanus, Stolidus.*

Iermis, e. unbewaffnet.)(*Armatus.* *Uſus.* Perterritos, inermes, ſaucios, nudos, armis exutos duces perſecuti non ſunt.

Inermus, a, um. Wehr-los. *Syn.* Inermis.

Iners, tis, *g. o.* faul. *Syn.* Ignavus, piger, deſidioſus, ſomniculoſus, vecors, languidus.)(*Operoſus, ſemper agens aliquid, & moliens.* *Uſus.* Artes, quibus qui carebant, inertes à majoribus dicebantur. Iners otium V. *Piger.*

Inertia, æ, f. Faulheit. *Syn.* Ignavia, deſidia, ſegnities, negligentia, pigritia, fuga laboris. *Epi.* Singularis, turpis. *Uſus.* Condemnare aliquem inertiæ. V. *Pigritia.*

Ineruditus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Indoctus, rudis.)(*Eruditus.* V. *Rudis, imperitus.*

Ineſco, as, avi, atum, are. * betrüglich locken. *Syn.* Illecebris quibusdam animos invito, irretio, traho; decipio. *Uſus.* Eô ſucceſsû ineſcata eſt conſulis temeritas. V. *Allicio.*

Inexercitatus, a, um. ungeübt. *Syn.* Rudis, tiro, qui uſum non habet. *Uſus.* Miles promptus, nec inexercitatus.

Inexhauſtus, a, um. unerſchöpflich. *Uſus.* Aviditas immenſa, inexhauſta.

Inexorabilis, e. unerbittlich. *Syn.* Implacabilis, inexpugnabilis, inexplebilis.)(*Exorabilis, placabilis.* *Uſus.* Vehemens, inexorabilis in alios. V. *Durus.*

Inexpectatus, a, um. unerwartet. *Syn.* Inſperatus, repentinus. V. *Improviſo.*

Inexpertus, a, um. unerfahren. *Uſus.* Nihil inexpertum relinquere. Miles inexpertus.

Inexpiabilis, e. unverſöhnlich. *Syn.* Quod expiari, purgarique non poteſt. *Uſus.* Fraus, ſcelus, bellum inexpiabile.

Inexplebilis, e. unerſättlich. *Syn.* Inſatiabilis, inſaturabilis. *Uſus.* Inexplebilis cupiditas.

Inexplicabilis, e. unauflöslich. *Syn.* Inenodabilis, difficilis.

Inexpugnabilis, e. das nicht zu erobern iſt. *Syn.* Tutus, munitus, invictus.

Inexſuperabilis, e. * unüberwindlich. *Uſus.* Vis fati, alpes inexſuperabiles.

Inextricabilis, e. gar verwirrt. *Syn.* Inexplicabilis.

Infacetus, a, um, unhöflich. *Syn.* Inurbanus, inconcinnus. *Uſus.* Mendacium infacetum.

Infacundus, a, um. * unberedt. *Uſus.* Vir acer, nec infacundus.

Infamia, æ, f. Schmach, Unehr, übler Nahme. *Syn.* Dedecus, nota, macula, probrum, labes, ignominia, nota turpitudinis. *Epi.* Communis, gravis, falſa, inſignis, magna, ſempiterna, ſumma, tanta, vera, vetus. *Phraſ.* 1. *Infamiam alicui creare*, eines ſeinen guten Nahmen angreiffen. Conflare infamiam alicui; infamiâ aliquem aſpergere; notam infamiæ alicui inurere; labem inferre nomini; labem aſpergere; maculam inurere; maculâ afficere, aſpergere aliquem; turpitudine nomen alicujus fœdare; ignominiæ labem inurere; notam inurere ad ignominiam ſempiternam; infamiæ nomen ſubjicere. V. *Labes, Macula, Fama, Detraho, Infamo.* 2. *Infamiam purgare*, den üblen Nahmen wiederum auslöſchen. Effugere, levare, ſarcire infamiam; labem eluere; turpitudinem delére. 3. *Infamiam habère*, einen üblen Nahmen haben. Laborare, flagrare infamia; in infamia eſſe; infamiam ſubire; venire in ſermonem, & vituperationem hominum; notam ſubire, ac turpitudinem;

nem; in turpitudinem venire; turpitudine notari; traduci per ora hominum; infamiâ aspergi. V. *Infamis*, *Infamo*, *Dedecus*. *Usus*. Infamiam conflare. Infamiâ aspergere, inurere. Infamiam magnam concipere.

Infamis, e. verschreyt, Ehr-los. *Syn*. Turpis; omnium scelerum, libidinumque maculis notissimus; sceleribus notatus, omni dedecore coopertus, tristi notâ insignis; ignominiâ notatus; insignis omnibus notis turpitudinis; oppressus dedecore, & infamiâ; infamiâ flagrans; omni dedecore infamis. *Usus*. Turpis adolescentia, vita infamis, omni dedecore cooperta. V. *Dedecus*.

Infamo, as, avi, atum, are. verläumden. *Syn*. Noto; ignominiam, notam, maculam inuro; ignominiâ noto; existimationem offendo, deformo; famæ detraho; infamiam affero; maledictorum notis inuro. *Phras*. 1. *Non leve crimen est, alios infamare*. es ist kein geringes Laster, andere verläumden. Infamiam inferre; crimen in alicujus vitam, morésque jacere, conjicere; sempiternam alicui ignominiam imponere; in alienam famam involare; existimationem offendere; alicujus honori labem inferre. V. *Infamiam creare*; *Detraho*. 2. *Infamatus est graviter*, er ist sehr schwer verläumdet worden. Infamiam magnam subiit; inusta illi nota est ad ignominiam sempiternam; dedecore & infamiâ pressus, oppressus est; infamiâ gravi aspersus; gravi ignominâ notatus. V. *Infamiam habére*; *Detraho*, *Labes*, *Macula*. 3. *Illi magis*, *quam tu*, *infamabuntur*, sie werden mehr an ihrer Ehr leyden, als du. Plus illi subibunt dedecoris, quàm tu; plus illis afferet ea res infamiæ, quàm tibi; majori illi infamiâ, quàm tu, flagrabunt; gravior ad eos redundabit infamia, quàm in te; hoc illis potiùs fraudi erit, quàm tibi; plus illi ferent ignominiæ, quàm tu. V. *Infamia*. *Usus*. Tua moderatio aliorum infamat injuriam.

Infandus, a, um. unsäglich, abscheulich. *Syn*. Nefandus, execrandus.

Infans, tis, m. Kind, unmündig. *Syn*. Vagiens puer. *Usus*. Nutrices omnia mansa pueris infantibus in os inserunt. Infantum incunabula.

Infans, tior, tissimus. unberedt. *Syn*. Indisertus.)(*Eloquens, disertus*. *Usus*. Dialectici infantissimi. Nihil illô accusatore infantius. Oratio neque nimis infans, neque perfectè diserta.

Infantia, æ, f. Unberedtsamkeit. *Syn*. Jejunitas orationis, orationis inopia.)(*Eloquentia*. *Epi*. incredibilis, naturalis. *Usus*. Infantia ejus, & inscitia causam perdidit.

Infatuo, as, avi, atum, are. bethören. *Syn*. Fatuum, stultumque reddo. *Adv*. Magis. *Usus*. Aliquem mercede infatuare.

Infector, oris, m. Färber. *Usus*. Infector me moratur.

Infectus, a, um. ungemacht; *item*: gefärbt. *Usus*. 1. Habére aliquid factum pro infecto. Re infectâ abire, irritâ re abire, unverrichter Sachen. Irrita sunt, infectáque, quæ augur nefasta dixerit & otiosa. 2. *Tinctus*, gefärbt. Infectus purpurâ. 3. *Vitiatus*, verderbt, angesteckt. Animi hominum infecti partibus.

Infelicitas, tis, f. Unglück. *Syn*. Adversa *vel* incommoda fortuna; res sinistræ, res incommoda, calamitas. *Usus*. Infelicitatem omnem in dolore ponunt. Sit hæc infelicitatis tuæ. V. *Miseria*, *Adversus*, *Fortuna*, *Infortunium*.

Infelix, icis, g. o. unglückselig. *Syn*. Miser, calamitosus, dejectus ad calamitatem, durâ & crudeli fortunâ usus, infortunatus, funestus, inauspicatus. *Phras*. *Infelix sum*, ich bin unglückselig. Omnes felicitates mihi adversæ sunt; homo sum durô fatô, & in pœnam genitus; omnium, qui vivunt usquam gentium, sum miserrimus; quas in procellas fortuna me conjecit? Sempiterna nox meis fortunis offusa est; aliud ex alio vulnus à fortuna accipio; omnibus fortunæ telis sum expositus; quidquid usquam malorum est, in me incurrit; nihil ad voluntatem fluit; nihil ex sententiâ succedit; fortunâ utor periniquâ. V. *Miser*. *Usus*. Siquis Reipublicæ est infelix, is felix esse non potest. V. *Fortuna, adversa*.

Infensè. feindselig. *Usus*. Nemo mihi infensiùs est adversatus.

Infensus, a, um. erzürnt, ungünstig. *Syn*. Inimicus. *Adv*. vehementer. *Usus*. In te concitati, infensique sunt. Esse infensum

feusum fortunis alicujus. Civibus suspectus, graviterque infensus. V. *Inimicus, alienus.*

Infercio, is, ire. **einstoffen, stopffen, füllen.** *Syn.* Infarcio, inculco. *Usus.* Ne infierciens verba, quasi rimas expleat.

*I*nferi, orum, m. **die Höll.** *Syn.* *I*nferorum carcer; impiorum à morte sedes, locus pœnarum, & cruciatuum æternorum, ubi impii seclusi à concilio cœlestium in perpetuis miseriis versabuntur: Dii manes. *Phras.* 1. *Ad inferos detrusus est,* **er ist in die Höll kommen.** Eum inferi excepere æternis exurendum ignibus; ad cruciatus nullô ævô finiendos, ad sempiternos ignes deturbatus est; ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda; ad inferos præceps actus, sceleratorum sedem, ac regionem. 2. *Ad inferos pœnas luit scelerum,* **er leydet in der Höll.** Pœnas dat apud inferos in omnem æternitatem; supplicia luit in omne ævum duratura; nullius ævi longinquitate finienda; æternis apud inferos suppliciis mactatur. V. *Animæ damnatæ.* *Usus* Ab inferis revocare, excitare, elicere testem veritatis. Apud inferos impiorum supplicia perferre. Ad inferos pœnas parricidii luere.

*I*nferiæ, arum, f. **Seel-Amt.** *R. ab inferis, quo mortui apud Gentiles descendere credebantur.* *Syn.* Justa, feralia, mortuorum sacra. *Usus.* *I*nferias alicui dare, afferre.

*I*nferior, oris, *g. c.* **niedriger.**)(*Superior.* *Usus.* Prudentiâ & usu me non est inferior. *I*nferioris ordinis amici. *In* inferiores crudelis, in superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus. Superior ordine, inferior fortunâ.

*I*nfernus, a, um. **das unten ist.** *Usus.* *I*nferna sedes.

*I*nfero, fers, tuli, illatum, ferre. **hinein-bringen.** *Syn.* *I*nveho, importo, induco, intrudo.)(*Effero.* *Adv.* Maturè, posteriùs, ultrò. *Usus.* Terrorem, metum cladem, calamitatem alicui inferre, **Schröcken bringen.** *I*nferre sermonem de re aliqua, **die Red einführen.** Vim alicui, manus, periculum capitis inferre **Hand anlegen, ein gefährliches Spiel zurichten.** Pedem inferre; inferre se in senatum, **hineingehen.** Inferre facinus in famam & fortunas alterius, **einen schwerlich anklagen, oder verläumden.**

*I*nferus, a, um. **das unten ist.** *R. ab infra.* *Syn.* *I*nfernus.)(*Superus.*

*I*nfeste **feindselig.** *Syn.* *I*nimicè, hostiliter, hostilem in modum.

*I*nfestus, a, um. **feindlich, gefährlich.** *Syn.* *I*nfensus, inimicus, adversus, molestus.)(*Propitius.* *Adv.* Maximè. *Usus.* 1. Fortuna mihi olim propitia, nunc infesta est. Omnia mihi summam per injuriam sunt infesta. *I*nfestis omnium oculis conspicior. Fertur infestus in omnes. *I*niquô, infestoque animô intueri aliquem. 2. *Plenus discriminis,* **voll Gefahren.** Viæ excursionibus infestæ. Saltus latrociniis infestus. Agrum Rom. hostes infestum reddidêre. V. *Alienus, Inimicus, Vexo.*

*I*nficiatio, onis, f. **Verneinung.** *Syn.* Negatio, depulsio. *Usus.* Crimina plerumque inficiatione defendimus.

*I*nficiator, oris, m. **Laugner.** *Usus.* Una eademque est fraudatoribus, & inficiatoribus impudentia.

*I*nficio, is, feci, fectum, ere. **färben.** *Syn.* *I*mbuo. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Teneros, & rudes inficere & flectere. 2 *Corrumpo, vitio,* **verderben.** Opinionum pravitate, languore, otio desidiâ infecimus, & corrupimus. V. *Corrumpo.*

*I*nficior, aris, atus sum, ari. **laugnen.** *Syn.* Nego.)(*Confiteor.* *Adv.* Verè. *Usus.* Cùm posset inficiari crimen, cùm in a ios derivare, confessus est. V. *Nego.*

*I*nfidelis, e. **meineydig.** *Syn.* *I*nfidus.)(*bonus, fidelis.* *Phras.* *Sunt infideles,* **sie seynd untreu, und meineydig.** *Improbi* sunt & perfidiosi; est in iis perfidia plusquam Punica; omnia in iis insidiosa sunt, & fallacia; nihil in iis veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; fidem non præstant; in fide non maneut; fluxa iis est fides. *Usus.* Non do, non dedi cuiquam infideli fidem. V. *Perfidus, Perjurus.* *I*nfidelis, **ein Unglaubiger,** *vulg. est; rectiùs dicitur:* Religionum nostrarum mysteriis non initiatus. V. *Idololatra.*

*I*nfidelitas, tis, f. **Meineyd.** *Syn.* Perfidia. *Phras.* *Suspectus eris de infidelitate,* **man wird dich einer Untreu halber im Verdacht haben.** Erit, cur de fide tua non benè homines existiment; venies in suspicionem infidelitatis, parùm bonæ, parùm rectæ fidei; fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur; causam afferes de tua fide secùs existimandi. *Usus.* Quantæ infidelitates in amicis!

Infideliter. untreuer Weise. *Syn.* Perfidiosè.

Infidus, a, um. Treu-los. *Syn.* Infidelis.)(*fidus.* *Usus.* Nihil enim stabile, quod infidum est. V. *Infidelis.*

Infigo, is, fixi, fixum, ere. hineinstossen. *Syn.* Impingo.)(*Evello.* *Adv.* Fidenter. *Usus.* Hæc cura semper mihi erit, animóque meo infixa. Infixus animo hæret dolor. Infixum in patriæ charitate animum gerit. V. *Imprimo.*

Infimus, a, um. der Unterste, Geringste.)(*Summus.* *Usus.* Ex infimo genere, & fortunæ gradu. Infima fæx populi. Infimo cuique gratissima animadversio. Infima conditio servorum.

Infinitas, atis, f. Unendlichkeit. *Syn.* Immensitas, infinitio, innumerabilitas. *Usus.* Infinitas locorum, rerum, atque naturæ. Infinitatem omnem mente peragrare.

Infinitè. unendlich, ohne Maas und Ziel. *Syn.* Sine modo & fine. *Usus.* Divitias infinitè concupiscit. Materia infinitè dividi & secari potest.

Infinitio, onis, f. Unendlichkeit. *Syn.* Infinitas.

Infinitus, a, um. unendlich, unbeschränckt. *Syn.* Immensus, innumerabilis, inexhaustus, interminatus, cujus nulla est ora, nulla extremitas.)(*definitus.* *Usus.* Immensa, infinita, immoderata cupiditas. Infinitam potestatem alicui permittere. Infinita posteritas.

Infirmatio, onis, f. Schwächung. *Syn.* Debilitatio, confutatio, refutatio. *Epi.* Conjecturalis, comparativa. *Usus.* Infirmatio rerum judicatarum.

Infirmè. sehr blöd. *Syn.* Parùm. *Usus.* Videbam infirmè animatos.

Infirmitas, tis, f. Schwachheit. *Syn.* Imbecillitas, debilitas. *Usus.* Me conficit solicitudo, ex qua etiam infirmitas corporis. Infirmitatem corporis animi virtute superate. Infirmitas laterum, virium, animi, ætatis, valetudinis. V. *Debilitas.*

Infirmo, as, avi, atum, are. krafftlos machen. *Syn.* Infirmum facio, debilito, frango.)(*Confirmo.* *Usus.* Infirmare fidem alicujus, & convellere. Pacta infirmare. Legem, senatum, veritatem infirmare. Infirmare objecta, & diluere. V. *Debilito, frango.*

Infirmus, a, um. schwach, krafftlos. *Syn.* Imbecillis, debilis, enervatus, fractus, carens viribus.)(*Firmus.* *Adv.* Omninò. *Phras.* 1. *Corpore est admodum infirmô,* er ist sehr schwach und krafftlos. Corpore est effœto, fractô & debilitato; parùm firmamenti, parùm in eo virium est; quâ imbecillitate, quâ macie? Summâ gracilitate, atque infirmitate corporis. V. *Debilis, Valetudo.* 2. *Animo adhuc est infirmo,* er ist noch schwach im Hirn. Animô est nondum consilio ac ratione firmatô; pectoris ejus angustiæ nondum capiunt tantam consilii firmitatem; non recipit levitas ista, non egestas animi; non infirmitas ingenii sustinet personam tam gravem, tam severam. V. *Animus.* *Usus.* Homo ætate affectâ, infirmis viribus, afflictus, caducus.

Inflammatio, onis, f. Entzündung. *Syn.* Ardor. *Usus.* Inflammatio animi, & quidam quasi afflatus furoris.

Inflammo, as, avi, atum, are. anzünden. *Syn.* Incendo, ignem infero, faces admoveo.)(*restinguo, extinguo.* *Adv.* Necessario. *Usus.* 1. Templa inflammare. 2. *Hortor, incito, impello,* antreiben, anmahnen. Animos inflammare. Inflammare populum; inflammare motus animorum, *vel* extinguere. Inflammatus irâ. V. *Impello, excito.* inflammatus odiô, furore, scelere. Inflammatur & exardescit in dicendo. V. *Hortor, Excito. Impello;* item: *Ignis, Incendo, Accendo, Flamma.*

Inflatio, onis, f. Anblehung, Geschwulst. *Syn.* Tumor. *Epi.* Magna. *Usus.* Fabæ magnam inflationem habent.

Inflatus, a, um. aufgeblasen. *Syn.* Tumidus. *Adv.* Vehementiùs, graviùs. *Usus.* 1. Serpens inflatô collô. 2. *Superbus, elatus,* hoffärtig. Hostes spe, animisque inflati. Lætitiâ inflatus & insolens. Errore, opinionibus inflati. V. *Superbus, Arrogans.*

Inflatus, ûs, m. das Einblasen. *Syn.* Afflatus. *Epi.* Divinus, primus. *Usus.* Primô tibicinis inflatu. Instinctu, inflatuque divinô.

Inflecto, is, flexi, flexum, ere. biegen. *Adv.* Leviter, obliquè. *Usus.* Jus civile non gratia inflectitur, non potentia perfringitur. Ne injuria animi tui magnitudinem inflectat. Inflexa, mollis, & tenera oratio.

Inflexio, onis, f. Biegung. *Syn.* Flexio. *Epi.* Fortis ac virilis. *Usus.* Inflexio laterum.

In-

Infligo, is, flixi, flictum, ere. einen Streich geben. *Syn.* Infero. *Usus.* Mortiferam plagam Reipublicæ infligere. Id tibi dedecus turpitudinem sempiternam infliget. V. *Impingo.*

Inflor, aris, atus sum, ari. aufgeblasen werden. *Syn.* Efferor, intumesco. *Phras.* 1. *Ex re tantilla inflaris?* wirst du so aufgeblasen einer so geringen Sach wegen? Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus? Ex re tantilla tollis animos? Res tantilla adeò effert animum? Ex re tantilla adeò te extollis? V. *Superbus. Usus.* Insolentiâ, timore, spe, lætitiâ inflari.

Influo, is, fluxi, fluxum, ere. einfliessen. *Syn.* Illabor.)(*Effluo. Phras.* 1. *Savus in Danubium influit*, der Sau-Strom fließt in die Donau. Savus Danubio flumini miscetur; in Danubium præcipitat; se evolvit; in Danubium devolvitur, Istrô flumine excipitur; leni aquarum tractû Istro se insinuat; Danubium auget. V. *Flumen. Usus.* In animos, in aures concionis blanditiis orationis influere. Ex illa lenitate ad hanc vim influat aliquid, oportet. Influunt in urbem hostes.

Infodio, is, fodi, fossum, ere. * eingraben. *Usus.* Corpus terræ infodere.

Infœcundus, a, um. * unfruchtbar. *Syn.* Sterilis.

Informatio, onis, f. Unterricht. *Syn.* Notio. *Epi.* Antecepta, insita in animo. *Usus.* Antecepta quædam animô rei informatio. Habemus in animo insitam informationem quandam DEI. In unius verbi imagine sæpè totius sententiæ informatio est.

Informis, e. ungestaltet, häßlich. *Usus.* Cùm res muta & informis fit eloquens & formata.

Informo, as, avi, atum, are. entwerffen, unterrichten. *Syn.* Adumbro, formo, instituo. *Usus.* 1. Consilium quoddam, cogitationem, judicium informare, *rudi modò adumbrare.* 2. *Imbuo*, unterrichten. Juventutem artibus informare. V. *Doceo.*

Infortunatus, a, um. * unglückhafftig. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus. V. *Miser, infelix.*

Infortunium, ii, n. * Unglück, Unfall. *Syn.* Calamitas, ærumna, adversi casus. *Phras.* 1. *Invidia in hoc infortunium me conjecit*, fremder Neid hat mich in dieses Unglück gebracht. In eum me casum demisit; hôc me malô, hôc infortuniô mactavit; aliena me invidia, non culpa mea me perculit, afflixit; in eam me calamitatem traxit; hoc mihi vulnus inflixit; hanc mihi plagam imposuit; hac me ruinâ involvit; tantum mihi malorum importavit; me in ruinam impulit. 2. *Duo infortunia mihi accidere*, zwey Unglück haben mich getroffen. Duo fulmina per hos dies me perculere; calamitatem unam, quam casus infestus tulit, alterâ crudeliùs aggravavit fortuna; cùm vix primus turbo immani fragore detonuisset, secunda mox procella in me desæviit; vix ex ea fortunæ sævitia emersi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbitatem casus haud paulo infestior cumulavit. V. *Calamitas, Miseria, Adversæ res. Usus.* Magnum sibi infortunium invenit.

Infra. unten. *Syn.* Sub.)(*Supra. Usus.* Non modò ex numero vivorum, sed infra mortuos amandandus. Humanas res infra se ducere.

Infractio, onis, f. Zaghafftigkeit, Kleinmuth. *Syn.* Abjectio. *Usus.* Infractio quædam animi, & demissio.

Infractus, a, um. verzagt, kleinmüthig. *Syn.* Fractus, demissus. *Usus.* Non modò non infractô, sed etiam confirmatô erat animô. V. *Animus, abjectus.*

Infreno, as, avi, atum, are. aufzäumen. *Syn.* Equis frenum impono.

Infrequens, tis, g. o. selten geschehend, nicht zahlreich. *Syn.* Parùm frequens. *Usus.* Senatus infrequens, wobey nicht viele erscheinen. Et Romæ, & in prædiis sum infrequens. V. *Rarus.*

Infrequentia, æ, f. schwache Versammlung. *Syn.* Paucitas, solitudo.

Infringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, concido, debilito. *Usus.* Animos alicujus, spem, audaciam, vires, dignitatem authoritatem infringere. Elanguescit, debilitatur, infringitur tua industria. Palmam in manibus infringere, den Sieg wiederum aus der Hand lassen. V. *Frango.*

Infucatus, a, um. geschminckt. *Syn.* Fucatus, coloratus. V. *Sincerus.*

Infugio, is, fugi, itum, ere. Zuflucht nehmen. *Syn.* Confugio. *Usus.* Ne in tribunatus portum infugeret.

Infula, æ. f. Inful. *Syn.* Mitra, diadema. *Usus.* Sacerdotes cum infulis & verbenis. Venditis imperii infulis.

Infumo, as, avi, atum, are. räuchern. *Usus.* Carnes infumatæ.

Infundo, is, fudi, fusum, ere. eingiessen. *Syn.* Fundo, instillo.)(*effundo.* *Usus* Luxum, vitia in civitatem infundere; se in stirpem, genus alienum infundere; in memoriam, ut in vas, ea, quæ discimus, infunduntur. Infusa in urbem barbaries, peregrinitas.

Infusco, as, avi, atum, are. schwärtzen. *Syn.* Inficio. *Usus.* Quos aliqua barbaries domestica infuscat. Vicinitas non infuscata malevolentiâ. V. *Inficio.*

Ingemino, as, avi, atum, are. * mehren, doppeln. *Syn.* Gemino.

Ingemisco, is, gemui, ere. seuffzen. *Syn.* Gemo. *Usus.* Pueri Spartani non ingemiscunt verberum dolore laniati. V. *Gemo.*

Ingenero, as, avi, atum, are. einpflantzen. *Syn.* Ingigno. *Usus.* Natura amorem in filios parentibus ingenerat; ei familiæ ingenerata frugalitas videtur.

Ingeniosè. künstlich, sinnreich, geschicklich. *Syn.* Solerter, acutè, subtiliter.

Ingeniosus, a, um, sinnreich. *Syn.* Multum habens ingenii, acutus, solers, eximiô, acerrimô ingeniô.)(*Hebes, tardus.* *Phras.* *Vir ingeniosus est, & peracutus*, es ist ein scharffsinniger Mann. acer investigator rerum est, quæ à natura involutæ videntur; mira quædam, & nova excogitare solitus; vir est, quô nihil solertiùs; qui solertissimè perspiciat omnia; sagax, providus ad futura prospicienda; mente acri & perspicaci prudentia præditus; egregiâ est ingenii acie: in quo multa docilitas, & memoria, quæ ferè ingenii nomine appellantur; animi motibus celeribus, ad inveniendum acutis, ad memoriam firmis, ad explicandum, ornandùmque expeditis; quem summum excellensque ingenium armavit ad omnia; vir summâ indole, abundantiâ quadam ingenii præstans; incredibili ingenii magnitudine; singulari, ac propè divina quâdam vi ingenii; indoles in illo magna, ingeniúmque versatile sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret; floret ingenii acumine; acri & perspicaci pollet ingeniô; ea est homini ingenii acies, ea intelligendi acrimonia, is vigor, id acumen, ea mirifica vis ingenii, nihil ut non videat, nihil non scientiâ comprehendat; est in eo, non quale multis contigit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare, ac propè divinum; dotibus ingenii instructus est eximiis. V. *Ingenium.* *Usus.* Aristoteles docet, omnes ingeniosos melancholicos esse.

Ingenium, ii, n. natürlicher Verstand. *Syn.* Vis ingenii, ingenii acies, acumen, perspicacitas mentis, solertia, ingenii celeritas: indoles. *Epi.* Acre, acutum, bonum, dignum immortalitate, divinum, elegans, excellens, exiguum, eximium, fidum, hebes, humanum, illustre, immemor, inverecundum, lene, magnum, mediocre, mirum, miserum, muliebre, multiplex, optimum, oratorium, par, parvum, peracre, præstans, sanè probabile, probum, singulare, splendidissimum, summum, tantum, tardum. *Phras.* 1. *Ingenium sentio in te esse summum*, ich halte davor, du habest einen trefflichen Verstand und Fähigkeit. Ingenium in te sentio esse eximium, non mediocre, non vulgare, non quale multis contigit, sed exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum & plane divinum; acutissimam esse aciem ingenii tui; egregiô te à natura instructum esse ingeniô, minime te esse hebetem ad id, quod melius sit, intelligendum judico. Eam esse ingenii tui aciem judico, nihil ut non videas, assequaris, facile intelligas, mente comprehendas. Ingenii tantum in te esse duco, quantum potest esse plurimum; de ingenii tui præstantia, vi, acie ita statuo, neminem antеferri tibi, paucos admodùm conferri posse; præstare, excellere, valère florere te ingeniô; ingeniô te vel omnibus antecellere, vel certe nemini concedere judico; ingenii tui præstantiæ tantum tribuo, ut paucos comparem, neminem tibi anteponam; omnibus te ingenii laudibus efflorescere; extra omnem ingenii aleam esse positum judico; mentem sagacem, ingenium acerrimum in te esse sentio. 2. *Hoc ingenium meum superat*, das ist mir zu hoch. Non hoc ingenii est mei; non capiunt rem tantam ingenii mei angustiæ; vires ingenii hoc superat; hoc ingenii

ingenii facultatem excedit; hæc illi disputent, quibus vires ingenii pares, arctiores ingenii mei fines sunt; modus ingenii contractior; haud adeo patent ingenii mei fines, ut ista comprehendant. 3. *Totum ingenium ad causam cognoscendam impendere*, seinen ganzen Verstand auf Erkänntniß eines Handels verwenden. nervos omnes ingenii contendere; ingenium exacuere; omnes ingenii vires ad causæ cognitionem conferre; toto pectore in causæ cognitionem incumbere; nihil ingenii, nihil industriæ prætermittere in causis cognoscendis. 4. *Præstanti est indole atque ingenio*, er ist von einer trefflichen Gemüths-Art. rara hominis, summáque indoles; alta animi indoles, rectum ingenium, vis naturæ pulcherrima. V. *Indoles*. *Usus*. 1. Industria alit, suppeditat, acuit ingenium. Abundat, valet, floret ingenio. Effulget, elucet in rebus omnibus ejus ingenium. Ingenii opinio. 2. *Natura, Indoles*, Gemüths-Art. Inverecundum animi ingenium; minus in bono constans, quàm navum in malitia ingenium; ferox, mutabile, servile ingenium. Suo vivere ingenio. Ad ingenium redire, se recipere, in die alte Gewohnheit wiederum fallen. V. *Ingeniosus Natura*.

Ingens, tis. *g. o.* sehr groß. *Syn*. Immanis, grandis, immensus. *Usus*. ingens, immanis præda, pecunia. V. *Magnus*.

Ingenuè. aufrichtig. *Syn*. Candidè, liberè, sincerè. *Usus*. Cupere me laudari, apertè & ingenuè fateor.

Ingenuitas, tis, f. Aufrichtigkeit, Ehrbarkeit. *Syn*. Liberalitas, honestas, probitas. *Usus*. Præ se ferre probitatem quandam, & ingenuitatem. Vitandâ verborum turpitudine ingenuitatem suam & ruborem præstare. V. *Honestas, decet*.

Ingenuus, a, um. aufrichtig, ehrbar. *Syn*. Liberalis, liber, honestus. *Adv*. inprimis, maximè. *Usus*. Nihil in eo apparet moderatum, pudens, pudicum, ingenuum. Homo ingenuus, liberaliter educatus. Vita, animus, artes ingenuæ, & liberales. V. *Honestus*.

Ingero, is, gessi, gestum, ere. hineinthun. *Syn*. Infero, intrudo. *Usus*. Sed quid ego ingero præterita?

Ingigno, is, genui, genitum, ere. einpflanzen. *Syn*. Ingenero. *Usus*. ingenita naturæ virtus. Veri inveniendi cupiditatem nobis natura ingenuit.

Inglorius, a, um. unberühmt. *Syn*. Inhonoratus.)(*Honoratus*. *Usus*. Vita inhonorata, ignobilis, ingloria. V. *Contemptus*.

Ingluvies, ei, f. * Fraß. *Syn*. Voracitas. V. *Gula, Vorax*.

Ingratè. undanckbarlich. *Syn*. Animo ingrato, illiberaliter. *Usus*. Ingratè nostra facilitate abutuntur.

Ingratiis. * wider eines Willen, ohne Danck. *Usus*. Tuis ingratiis abibo. *Te invitò, ac repugnante*. V. *Invitus*.

Ingratis. ungern. *Syn*. Invitò, cum mala gratia.)(*cum bona gratia*. *Usus*. Extorquendum est invito, & ingratis, quod debet.

Ingratus, a, um. undanckbar. *Syn*. Immemor beneficii, gratiæ.)(*Gratus*. *Adv*. Crudeliter, impiè. *Phras*. 1. *Ingratus es*, du bist undanckbar. Ingratum te præbes; ingratè agis; gratiam non refers; gratiam non reddis; gratiam à te non fero; officium in te requiro, desidero; officium non præstas; meis in te meritis non respondes; mea in te officia non rependis; officia officiis non compensas; memorem beneficii animum non præstas; in vitium animi ingrati incidisti; turpem ingrati animi culpam sustines; de referenda gratia parum es solicitus, parum laboras, parum cogitas; referendæ gratiæ haudquaquam studiosus es. 2. *Nihil pejus odi, quam animi ingrati vitium*, *vulg. ingratitudinem*, ich hasse nichts mehr, als die Undanckbarkeit. nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpâ; nullum hominum genus acerbius odi, acerbiore insector odio, quàm qui gratiam benè meritis non referunt; qui de gratia referenda minimùm cogitant, parùm laborant; cùm omne crimen, tum vero prætermissæ gratiæ, neglecti officii culpa gravis admodùm, molesta, & odiosa mihi est; odi immemorem beneficii animum; & ingrati animi crimen detestor. *Usus*. 1. Nihil cognovi ingratius, in quo vitio nihil non mali inest. Ingrati animi crimen horreo. Ingratus animus. 2. *Molestus, odiosus*, unangenehm. Si ingrata tibi sunt officia mea, non committam, ut tibi insanire videar. V. *Odiosus, Molestus*.

Ingravesco, is, ere. schwerer werden. *Syn.* Glisco, cresco, gravior fio. *Adv.* Vehementius. *Usus.* Ingravescit indies malum. Annona ingravescit. Corpora defatigatione ingravescunt. V. *Augeo.*

Ingredior, eris, gressus sum, gredi. eingehen, hineingehen. *Syn.* Intro, introeo, me infero, ineo, pedem infero, pedem pono, adeo, accedo. *Adv.* Audacius, æqualiter, paullo secius, pedetentim, penitùs, similiter, tardè, timidè. *Usus.* 1. Iter, causam, vitam honestam ingredi. Hoc die primùm in spem libertatis, ad dicendum ingressus sum. Vestigiis majorum ingredi. 2. *Aggredior, incipio.* anfangen. Id nunc facere ingredimur. De iis dicere ingressus sum. Consilium, rationem vivendi, bellum ingredi. 3. *Gradior, eo.* gehen. liberè ingredi. Hanc viam vix sine casu aliquo, aut prolapsione ingrediêre. V. *Incedo, Aditus.*

Ingressio, onis, f. Eingang. *Syn.* Introitus, aggressio: incessus. *Epi.* Obscura, antiqua, moderata. *Usus.* Interdum orationis cursus est incitatior, interdum ingressio moderatior.

Ingressus, ûs, m. Gang, Eingang. *Syn.* Incessus. *Usus.* Vestigiis odorari ingressus cujuspiam. Orationis vestigia, ingressúmque non vidi.

Ingruo, is, ui, ere. einfallen. *Syn.* Impendeo. *Usus.* Periculum, metus, morbus ingruit. V. *Immineo.*

Ingurgito, as, avi, atum, are. in sich schlucken. *Syn.* Infero, immitto. *Usus.* Se in copias alicujus; in multa flagitia ingurgitare. V. *Immergo.*

Inhabilis, e. ungeschickt, unbequem. *Syn.* Ineptus.

Inhabitabilis, e. unbewohnt. *Syn.* Vastus, incultus, desertus.)(*habitabilis.*

Inhabito, as, avi, atum, are. * wohnen, bewohnen. *Syn.* Habito.

Inhæreo, es, hæsi, sum, ére. anhangen. *Syn.* Hæreo, insideo. *Adv.* penitùs. *Usus.* Animi corporibus inhærentes. Inhæret visceribus dolor. Inhæret id in mentibus omnium. V. *Hæreo, Adhæreo.*

Inhalo, as, avi, atum, are. anblasen. *Syn.* Exhalo, afflo. *Usus.* Teterrimam nobis popinam inhalabas.

Inhibeo, es, ui, itum, ére. verhindern. *Syn.* Cohibeo, coërceo. *Usus* Inhibere remos, remiges. An te non inhibet vox miserorum? V. *Cohibeo, Comprimo, Coërceo.*

Inhibitio, onis, f. Verboth, Aufhaltung. *Usus.* Inhibitio remigum.

Inhio, as, avi, atum, are. hefftig nach etwas trachten. *Usus.* uberibus puer inhians. V. *Desidero, aspiro, capto, aucupor.*

Inhonestè. schändlich. *Syn.* Spurcè.

Inhonestus, a, um. unehrbar. *Syn.* Turpis.)(*Honestus.* *Phras.* *Patrem senió confectum deserere, inhonestum est,* es ist schändlich, den alt-erlebten Vater verlassen. non decet, non convenit, haud æquum est; nefas est, iniquum est, flagitium est; minimè honestum, minimè rationi consentaneum est. V. *Dedecet, Turpis.* *Us.* Quæ honestè nominari non possunt, inhonestissima sunt.

Inhonoratus, a, um. verachtet. *Syn.* Inglorius.)(*Honoratus.* V. *Vilis.*

Inhorresco, is, rui, ere. schaudern, wüten. *Usus.* Inhorrescit mare, tenebræ conduplicantur. V. *Horror.*

Inhospitalis, e. * wild, wo nicht zu wohnen ist, ungastfrey. *Syn.* Desertus, incultus, asper.

Inhospitalitas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Epi.* Domestica, molesta, impudens, crudelis, moderata. *Us.* Inhospitalitas est opinio vehemens, fugiendum esse hospitem.

Inhumanè. unmenschlich, gröblich. *Syn.* Inhumaniter.

Inhumanitas, tis, f. unmenschliche Art. *Syn.* Immanitas, crudelitas. *Us.* Mansuetudinem in inhumanitatem convertere. V. *Crudelitas.*

Inhumaniter. unmenschlich, gröblich. *Syn.* Inhumanè.

Inhumanus, a, um. unmenschlich, unfreundlich. *Syn.* Crudelis, communi hominum sensu carens, asper, ferus, durus, difficilis, agrestis, morum insuavium, vitæ communis ignarus; humanitatis expers, immemor, nunquam particeps; inops humanitatis, & inurbanus; ab humanitate derelictus. *Phras.* 1. *Homo ferus & inhumanus est,* er ist von einer rauhen, grausamen Natur, und Gemüths-Art. Nihil tam ferum, ac inhumanum, quàm hominis hujus indoles asperrima; humanitatem exuere videtur, ita difficilis aditus, gravis vultus, superba responsa, insolens est vita; summa morum acerbitate, & immanitate naturæ omni humano generi insociabilis; ùt feræ quædam nunquam mitescunt, sic immitis & implacabilis est ejus hominis animus, & a cultu ac humanitate longissimè remotus. V. *Barbarus, Durus, Crudelis.*

delis. 2. *Brasiliæ populi planè inhumani sunt,* die Völcker in Brasilien seynd gar unmenschlich. Brasiliæ gentes humanitatis immemores sunt; humanitatem omnem exuerunt, abjecerunt; omnem humanitatis sensum amisêre; ab humanitate derelicti sunt; humanitatem à se omnem extirpârunt. *Usus.* In hoc animo nihil inhumanum, nihil agreste est. V. *Agrestis.*

Inhumatus, a, um. unbegraben. *Syn.* Insepultus. *Usus.* Diogenes se inhumatum projici jussit.

Inibi. eben daselbst. *Syn.* Ibidem.

Injicio, is, jeci, jectum, ere. hineinwerffen. *Syn.* Objicio, immitto. *Usus.* Dubitationem alicui, & scrupulum injicere. Cogitationem alicui, ardorem, spem, metum, religionem, cupiditatem injicere. Frænos furori; alicui manus injicere. V. *Impono.*

Inimicè. feindlich. *Syn.* Infestè, inimicô animô.)(*Amicè. Usus.* Infestissimè, inimicissimè agere, contendere cum aliquo, insectari aliquem.

Inimicitia, æ, f. Feindschafft. *Syn.* Simultas, alienatio, disjunctio. *Epi.* aperta, summa. *Phras.* 1. *Graves inimicitias inde habebis,* du wirst davon grosse Feindschafften haben. Graves inimicitias suscipies, subibis, adibis; grandes tibi inimicitiæ erunt, nascentur; ad inimicitias graves venies, descendes; intercedent tibi cum aliis graves inimicitiæ; grave odium adversus te concitabis; odium subibis, incurres acerbissimum; habebis tibi infensos multos; gerendæ tibi erunt, exercendæ capitales inimicitiæ; ab amicitia tua eam ob rem deficient plurimi, & societatem dissolvent; in simultate non cum paucis eris; plurimos à te avertes; alii ex aliis se à conjunctione tua avellent; non pauci alienô in te erunt animô, seséque à te disjungent; infestis deinceps animis diffidebitis; inimicitias graves contrahes; alia ex aliis simultas incidet, atrocioribus inimicitiæ certaminibus exercenda. V. *Amicitiam dissolvo, odium.* 2. *Ponite tandem inimicitias,* legt doch einmal die Feindschafft ab. Inimicitias tandem candidè, & simpliciter ponite, deponite; extinguite veteres simultates; inimicitias diuturnas charitati patriæ condonate; discedite tandem ab inimicitiis & odiis inveteratis; vosque ex inimicitia in gratiam revocate. V. *Amicitiam redintegro, concilio. Usus.* 1. Inimicitias *appetere,* gern Feindschafft machen. Indicere, concipere, denunciare; ad inimicitias vocare. 2. Inimicitias *capere,* Feindschafft tragen. Suscipere, adire, subire, habére, exercere, gerere; ad inimicitias venire, descendere; inimicitiæ mihi tecum sunt, intercedunt. 3. Inimicitias *deponere,* ablegen: Ponere, patriæ concedere inimicitias; ab inimicitiis discedere. V. *Odium.*

Inimicus, a, um. feindlich. *Item:* Inimicus, i, m. Feind. *Syn.* Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus obtrectator. *Epi.* acer, acerbus, communis, gravis, incolumis, innocens, magnus, odiosus, paternus, pecuniosus, potentissimus, valêns, verecundus, voluntarius. *Adv.* acriùs, apertè, crudeliter, graviter, valdè, usque eò. *Phras. Inimicus est perpetuus,* er ist mein ewiger Feind. Alienissimô est à me animô; dudum se à me abalienavit; inimicissimum se mihi reddidit; animum ostendit mihi crudeliter inimicum; immortales in me gerit, exercet iras; infestissimus est meis fortunis & laudibus; inimicitias jam diu susceptas, &, ut videtur, posteris tradendas, pertinacissimè persequitur; resident etiamnum in animo ejus graves, atrocésque inimicitiæ; sunt mihi cum eo homine inimicitiæ, & veteres, & atrocibus celebratæ certaminibus; odiô me insectatur capitali; adversariô illô utor, gravi sanè, ac infensô, qui, quidquid virium habet, & acerbitatis, id totum in me confert, ac effundit; qui adversatur mihi acerrimè, & gravissimè; qui mihi pestem, ac perniciem molitur; exitium machinatur; qui totus incumbit in meam perniciem; me ubique, meaque commoda oppugnat; nullam adversus me injuriam prætermittit. V. *Hostis, odium, injuria. Usus.* Aspicere te non potest, adeò inimicò in te est animô.

Iniquè. unbillig. *Syn.* Injustè. *Usus.* Ita iniquissimè comparatum est; iniquissimè expulsus. Iniquè, contra jus, fasque agere.

Iniquitas, tis, f. Unbilligkeit. *Syn.* Injuria. *Epi.* tanta.)(*Æquitas. Usus.* Æquitas certat cum iniquitate. Habet ea res magnam iniquitatem. In tanta hominum perfidia, & iniquitate vivimus. V. *Injuria.*

Iniquus, a, um. ungerecht. *Syn.* Injustus, injurius, inimicus, non habens æquitatem. *Adv.* obscuriùs, valdè.)(*Æquus. Usus.* Quæ res iniquissima, & acerbissima est, nec ferenda?

Homo naturâ asper, & omnibus iniquus; iniquo, infestoque animo intueri aliquem; iniquo loco ad hostes subire, durch üble ungleiche Wege auf den Feind loßgehen. V. *Injustus*, *inhonestus*.

Initia, orum, n. Fest der Göttin der Früchten. *Syn.* Sacra Cereris.

Initior, aris, atus sum, ari. eingeweyhet werden. *Syn.* Inauguror, consecror, devoveor, sacris imbuor. *Usus.* initiari sacris. Sacra initiata & devota.

Initium, ii, n. Anfang. *Syn.* Principium, fundamentum, elementum. *Epi.* Accommodatum naturæ, falsum. *Phras.* 1. *Hæc erant initia nostræ doctrinæ*, das wäre der Anfang unserer Lehre. Hæc erant incunabula doctrinæ nostræ; hæ primæ origines, & elementa studiorum nostrorum; ab his profecta initiis est doctrina nostra; hæc principia erant, & quædam quasi semina doctrinæ nostræ; hæc doctrinæ erant primordia, hæc rudimenta; hæc prima velut vestigia, ac lineamenta erant doctrinæ nostræ. Hoc à fonte omnis nostra doctrina manavit. 2. *Adhuc inter initia hæremus operum*, wir seynd noch nicht weit gekommen. Adhuc in operum primordio stamus; non in exitu, sed in limine operum nostrorum stamus; vestibulum magni operis ingressi sumus; longè absumus à metis, vix è carceribus digressi; informatam habemus operis totius molem, non perfectam. 3. *Ab initio mundi*, von Anfang der Welt her. Ab orbe condito; ab ultima mundi origine; post hominum memoriam; post natos homines. 4. *Belli initium satis fortunatum fuit*, der Anfang des Krieges hat sich sehr wohl angelassen. Lætissima erant armorum principia; initia belli se dabant optimè; primo belli progressu satis felices fuimus; belli primordium satis lætum erat; in limine, exordio, ingressu belli res nostræ habebant satis bellè; principio belli res ex sententia gesta; sub belli primordia optatis fortuna respondit. V. *Successus*. *Usus.* Belli initium ducere, capere, sumere à levibus præliis. Belli initium inde profectum est, quòd; levi ex principio magnum bellum conflatum est, sed ût initia inchoavimus, ita persequenda sunt cœpta. Bonis initiis orsus malè finiit. Ut malè posuimus initia, sic cætera sequentur. Ut se dant initia, wie sich die Sache anläßt. V. *Incipio*, *Inchoo*, *Exordium*.

Injucunditas, atis, f. Unlieblichkeit. *Syn.* Asperitas.

Injucunde, unangenehm.)(*Jucunde*.

Injucundus, a, um. unlieblich, unlustig. *Syn.* insuavis, acerbus. *Usus.* Labor mihi minimè injucundus. V. *Odiosus*, *Molestus*.

Injungo, is, xi, ctum, ere. auflegen. *Syn.* impono, affero, importo. *Usus.* Aliquid damni Reipublicæ; servitutem alicui; onus, necessitatem injungere.

Injuratus a, um. unbeschworen, unbeeydet. *Syn.* Qui non juravit, sine jurejurando. *Usus.* Tibi vel injurato credendum. Linguâ juravi, mentem injuratam gero.

Injuria, æ, f. Unrecht, Unbild. *Syn.* iniquitas.)(*Jus*, *Beneficium*. *Phras.* 1. *Injuriam alicui facere*, einem eine Unbild zufügen. injuriam alicui inferre, afferre, imponere, conflare; injuriâ aliquem afficere, onerare, lacerare, lacessere, vexare, exagitare, insectari; injuriam jacere, mittere in aliquem; injuriosius tractare aliquem; patientiam alicujus tentare; ejus patientiâ abuti; injuriam alicui contexere; injuriis aliquem, & maledictis proscindere, lædere, configere; injuriis ac maledictis appetere aliquem, incessere, jactare, violare, provocare. 2. *Gravem à te passus sum injuriam*, ich habe eine schwere Unbild von dir erlitten. injuriam à te accepi gravissimam; à te orta, nata est mihi illa injuria; gravi injuriâ à te afflictus sum; hæc mihi à te oblata, imposita est injuria; iniquius à te mecum est actum; injuriosus sanè in me fuisti, & iniquior; injuriose me tractâsti; injurium, injuriosum, iniquum, gravem te sensi; expertus sum; gravem abs te pertuli injuriam; graviter læsus, offensus sum; gravem à te molestiam accepit animus meus; gravi à te injuriâ affectus, lacessitus, provocatus sum; appetitus injuriâ sum nullo meo merito, nullâ meâ culpâ, nihil tale meritus; injuriose, acerbe, inique, contra jus omne, contrà, quàm meritus sum, immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis culpæ expertem, ab omni vacuum culpâ me tractâsti; 3. *Injuriam ulciscar*, ich werde mich dieser Unbild halber rächen. Persequar tot tuas in me injurias; parem brevi pro inju-

injuriâ gratiam referam; par pari referam; merita meritis compensabo; erit propediem, cùm idem tibi reponam; cùm pari te munere remunerabor; is sum, qui injuriam facile referre possim; feres à me, quod intulisti; impune tibi non erit, non abibit sic, quod injuriâ me affeceris; impunita non erit; inulta non relinquetur injuria tua. Memorem me injuriæ sentient, experiêris. V. *Ulciscor*, *impunè*. 4. *Adversus injuriam se defendit*, er hat sich tapffer gewehrt wider solche Unbild. Injuriam magnô animô propulsavit; ab injuriâ hominem deterruit; injuriis restitit animô præsenti; eâ injuriâ ut se levaret, nihil non egit; eam ut à se injuriam prohiberet, depelleret; àb injuriâ hominem ut detraheret; ut illa is injuriâ abstineret, præsentiâ animi effecit. 5. *Injuriam æquô animô pertulit*, er hat diese Unbild standhafftig übertragen. Plagam illam eô animô accepit, par ut injuriæ videretur; injuriam eô animô tulit, passus, perpessus est, tanquam ad se nihil ea pertineret. V. *Patior, fero*. 6. *Injuriarum omnium obliviscor*, ich vergiß auf die Unbilden. Injurias omnes oblivione contero; omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo deleo; animus ultionem non spectat; ultionis consilium omne libenter abjicio, omitto, depono; ab ulciscendi consilio animum abduco; non persequar injurias meas; injuriæ eæ omnes in amicitiæ gremio sunt sepultæ. V. *Obliviscor*. *Usus*. 1. Injuria est, quæ aut pulsatione corpus, aut convitiô aures, aut aliquâ turpitudine vitam alicujus violat. Injuria duobus modis fit, vi & fraude. 2. *Immeritò*, unbillig. Non injuriâ suspectus es. V. *Convitium*, *Contumelia*, *Ignominia*.

Injuriosè. schimpfflich. *Syn*. Per contumeliam, contumeliosè.)(*jure*. *Usus*. Temerè, atque injuriose de aliquo suspicari.

Injuriosus, a, um. unbillig. *Syn*. Injurius. *Usus*. Injuriosa, & facinorosa vita. V. *Injuria*.

Injurius, a, um. *unrecht, unbillig. *Syn*. Iniquus.

Injussus, ûs, m. ungeheissen, ohne Befehl. *Syn*. Sine jussu, authoritate, concessu.)(*jussus*. *Usus*. Injussû populi hoc fecisti.

Injustè. wider Recht, unbillig. *Syn*. Iniquè, injuriosè, contra fas. *Usus*. Injustè in quemquam impetum facere.

Injustitia, æ, f. Ungerechtigkeit. *Syn*. Iniquitas. *Epi*. capitalior, moderata.)(*Justitia*. *Usus*. Injustitiæ duo sunt genera, alterum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, non propulsant injuriam.

Injustus, a, um. ungerecht. *Syn*. Iniquus, injurius, injuriosus: immeritus, non debitus.)(*justus*. *Adv*. dupliciter. *Usus*. Qui perniciosa, & injusta populis jussa describunt. Vir maleficus naturâ, & injustus. Ira non injusta, sed merita, & debita. Injustum onus alicui imponere. V. *Injuria*.

Innascor, eris, natus sum, nasci. eingepflantzt werden. *Syn*. Ingignor. *Usus*. Quibus recta ratio, constansque innascitur.

Innato, as, avi, atum, are. schwimmen in etwas. *Usus*. Pisciculi in concham innatant. V. *Nato*.

Innatus, a, um. angebohren. *Syn*. Insitus, ingenitus, ingeneratus.)(*Assumptus*, *Adventitius*. *Usus*. Innata est homini probitas, vel potiùs insita.

Innavigabilis, e. *unschiffbar.

Innecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpffen. *Syn*. Necto.

Innitor, eris, nisus, *vel* nixus sum, niti. sich anlehnen. *Syn*. Inclinor, reclinor. *Phras*. *In te uno Respublica innititur*, das gemeine Wesen steiffet sich allein auf dich. Tuum est, fulcire labefactatam Rempubl. In te uno nititur salus civitatis; in te uno, atque in spe consilii tui requiescit; fortunæ omnium nostrûm tuæ fidei innituntur; Respublica omnis in tuis humeris innititur. *Usus*. Fortuna hostium uni viro innititur. Respublica in tuis humeris innititur.

Inno, as, avi, atum, are. *schwimmen in etwas. *Syn*. Innato.

Innocens, tis, *g. o*. unschuldig. *Syn*. Qui nihil nocet, qui nulli injuriam facit, integer, culpâ vacans, ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat, àb omni culpæ suspicione remotissimus, nullius probri compertus, à culpa vacuus, crimine innoxius. *Phras*. 1. *Innocens sum in ea causa*, ich bin unschuldig in dieser Sach. Longè remotus à culpa sum; procul absum ab ejus rei culpâ; culpâ careo; culpâ vaco; culpam ejus rei non sustineo; expers culpæ sum; affinis culpæ non sum;

ſum; purus à culpâ ſum; tam abſum à culpa, quàm qui maximè; culpæ ejus mihi non ſum conſcius; extra culpam ſum; in culpa non ſum; in me conferri culpa non poteſt; culpa ea in me conferenda; mihi affignanda, adſcribenda attribuenda non eſt; ejus rei culpa hærere in me non poteſt; abeſt à me ea culpa longiſſimè; abhorret àb ea culpa vitæ meæ, inſtitutique ratio; procul à me hæc culpa eſt; èxtra noxiam ſum; is ſum, quem nulla ejus culpæ ſuſpicio violârit. 2. *Innocentem accuſas*, **du klageſt mich unſchuldiger Weiß an.** Inſontem, immerentem, nullo meô meritô, injuriâ, injuſtè, iniquè, contra jus & æquum in crimen vocas; nihil peccavi, nihil admiſi, nullô me ſcelere adſtrinxi, abs te tamen accuſor; expertem criminis, innoxium me exagitas; vacuum à culpa in judicium vocas, reum facis, perſequeris; tu me ſine cauſa, immeritò in culpam vocas, infamiam adducis. V. *Accuſo.* 3. *Multi innocentes condemnantur*, **viele werden unſchuldig bey Gericht verdammt.** Sæpè, qui culpam non admiſerunt, judicio, judicum ſententiis damnantur; multi falſo ſcelere damnantur; multi oblato falſo crimine inſontes opprimuntur; multi nullius probri comperti, in quibus nullius ineſt peccati infamia, innoxii damnantur; multi immeritâ damnatione afficiuntur; iniquis judiciis circumveniuntur, opprimuntur; expertes culpæ criminis pœnas luunt. *Uſus.* Innocens dicitur, non qui leviter nocet, ſed qui nihil nocet. Vir innocens, integer, religioſus. V. *Integer.*

Innocenter. * **unſchuldiglich.** *Uſus.* Vita innocenter acta.

Innocentia, æ, f. **Unſchuld.** *Syn.* Integritas vitæ, & morum. *Epi.* par, ſingularis, vetus, ſumma. *Uſus.* Innocentia eſt talis affectio animi, quæ noceat nemini. Vir ſummâ integritate & innocentiâ. V. *Integer.*

Innocuus, à, um. * **unſchädlich.** *Syn.* Innocuus.

Innovo, as, avi, atum, are. **erneueren.** *Syn.* Renovo, novum facio.

Innoxius, a, um. * **unſchuldig.** *Syn.* Innocens. V. *Innocens.*

Innumerabilis, e. **unzählbar.** *Syn.* Innumerus, infinitus numero, quod omnem excedit numerum. *Uſus.* Infinita vis innumerabilium atomorum. V. *Multi.*

Innumerabilitas, tis, f. **Unzahlbarkeit.** *Uſus.* Innumerabilitas atomorum.

Innumeri, æ, a. **unzahlbare, unzehlige.** *Syn.* Innumerabiles.

Innuo, is, ui, ere. **wincken.** *Syn.* Nutû aliquid ſignifico, nutû capitis loquor. *Uſus.* Huic aditum modo patefacio, & innuo.

Innuptus, a, um. **unverehlichet.** *Syn.* Non nuptus.)(*Nuptus.* *Uſus.* Paris Helenam innuptis junxit nuptiis.

Inobſcuro, as, avi, atum, are. **verfinſtern.** *Syn.* Infuſco.)(*Declaro, illuſtro.*

Inoffenſus, a, um. * **unverletzt.** *Uſus.* Pedem inoffenſum referre.

Inofficioſus, a, um. **unhöflich.** *Syn.* inhumanus, illiberalis. V. *Illiberalis.*

Inopia, æ, f. **Armuth, Mangel.** *Syn.* Egeſtas, indigentia.)(*Copia. Epi.* magna, ſumma, tanta. *Phraſ.* 1. *Cæſar Hiſpanienſi bellô Pompeji copias ad ſummam inopiam redegit*, Cæſar **hat im Spaniſchen Krieg das Kriegs-Heer des** Pompeji **in die gröſte Noth gebracht.** In ſummas anguſtias compulit; in maximas omnium rerum difficultates conjecit; copias eò redegit, ut omnium rerum penuriâ laborarent; ut inopiâ premerentur, & conficerentur, extremâ; ut rerum omnium inopiâ peſſimè acciperentur; ut in maximis anguſtiis ac difficultatibus verſarentur; ut nullis non incommodis afficerentur; ut plurima incommoda ſuſtinerent; ut ſummis cum incommodis conflictari cogerentur. CæſarPompeji copias ad rerum omnium egeſtatem adduxit; non ſolùm ad ſummam rerum bellicarum indigentiam, ſed ad extremas quotidiani victûs anguſtias redegit. Cæſar Hiſpanienſi bello id egit maximè, ut Pompeji copiis arctiora indies fierent omnia. V. *Annona.* 2. *Inopiam ſublevare*, **dem Mangel aller Sachen abhelffen.** Mederi inopiæ; rebus mature occurrere; tutari inopiam; incommodum novis commodis ſanare; inopiâ levare. *Uſus.* Aliquem ad inopiam redigere. Inopiâ conſilii laborare. Inopiam æquo animo ferre, ac tolerare. Inopia Oratoris & jejunitas. V. *Egeo, Pauper.*

Inopinans, tis, *g. o.* * **nicht vermuthend.** *Uſus.* Multos in agris inopinantes deprehendit.

Inopinatè. * **unverſehens.** *Uſus.* Inopinatè, præter ſpem accidit. V. *Caſu.*

Inopinatus, a, um. **unvermuthet.** *Syn.* Nec opinatus, improviſus. *Uſus.* Omnia

Omnia repentina, & inopinata, graviora. Dictu inopinatum, atque mirabile. Ex inopinato observare aliquem. V. *Improvisò.*

Inopportunus, a, um. ungelegen ungereimt. *Syn.* Alienus, incommodus)(*opportunus.* *Usus.* Sedes eo in loco non inopportuna sermoni nostro.

Inops, is, g. o. arm, bedürfftig. *Syn.* Pauper, nudus, impotens.)(*abundans.* *Usus.* Inops rei alicujus, *vel* à re aliqua. Inops ærarium, & exhaustum. Humanitatis inops, & inurbanus homo. V. *Pauper, inopia.*

Inordinatus, a, um. ungeordnet. *Syn.* Perturbatus, confusus.)(*ordinatus.* *Usus.* Ex inordinato in ordinem reducere.

Inornatè, unzierlich. *Syn.* Incultè, ineleganter.

Inornatus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inconditus, incomptus, agrestis, rudis, horridus, fine nitore, & palæstra.)(*Ornatus.* *Usus.* Inornata mulier, oratio. Nuda, & inornata inventio. V. *Incultus.*

In præsentia. anjetzo. *Syn.* In præsenti, in præsens tempus, in hoc tempore præsenti.)(*In posterum.* *Usus.* Periculum in præsentia atque ante oculos positum est. *Impræsentiarum,* in Gegenwart, *vox est merito suspecta.*

Inprimis. fürnemlich. *Syn.* Cumprimis. *Usus.* Inprimis te amo. Argumentum inprimis firmum.

Inquam. ich sage. *Syn.* Dico, ùt dixi, ùt institui dicere. *Usus.* Hoc, inquam, dico.

Inquies, tis, g. o. * unruhig. *Syn.* Inquietus. *Usus.* Humanum genus inquies, & indomitum. V. *Inquietus.*

Inquietatio, onis, f. * Beunruhigung.

Inquieto, as, avi, atum, are. * beunruhigen. *Syn.* Turbo. V. *Inquietus.*

Inquietus, a, um. * unruhig. *Syn.* Turbulentus. *Phras.* 1. *Homo est inquietò planè ingeniò*, er ist ein unruhiger Kopff. Sine furore, ac amentia consistere ejus animus non potest; nec vigilans, nec in somnis mente consistit; acer, ad vim promptus, ad seditionem paratus; turbulenter & turbidè facit omnia; vir moribus turbidus, & ingenio minimè otium patiente; homo impiger, factiosus, & novarum rerum avidus; cui solenne nihil; cujus ea una agendi ratio, nihil neque intactum, neque quietum pati, omnia agitare; qui moveri omnia, quàm senescere malit. 2. *Curæ hominem inquietum reddunt,* die Sorgen lassen ihme keine Ruhe. Inopia rerum, & scelerum conscientia indies magis ejus animus agitatur; agitant hominem imminentium rerum tristes imagines; nec somnum capere, nec pati quietem potest. V. *Cura.* *Usus.* Ingenio inquietò, & ad novas res avidô.

Inquilinus, i, m. Einwohner. *Syn.* Qui in ædibus alienis habitat, præsertim conductis. *Usus.* Non inquilini solum, sed & mures ex ædibus migrarunt. Philosophia inquilina.

Inquinatè. unflätig. *Syn.* Barbarè, incomptè, pravè.

Inquino, as, avi, atum, are. besudeln, bemackeln. *Syn.* Contamino, fœdo. *Usus.* Vitiis se, flagitiis, omnibus scelerum sordibus, libidinibus inquinat. Famam alicujus criminibus; humanitatem civitatis sævitia inquinare. Voluptatibus inquinari. V. *Maculo.*

Inquiro, is, quisivi, quisitum, ere. nachforschen, erkundigen. *Syn.* Perquiro, indago. *Usus.* In se, in civium mores, in rerum inquirere. Inquirere in ea, quæ memoriæ sunt prodita. V. *Indago.*

Inquisitio, onis, f. Nachfrag, Nachforschung. *Syn.* Disquisitio, investigatio veri. *Epi.* Prænuntia, propria. *Usus.* Reus absens contra inquisitionem accusationis est defensus.

Inquisitor, oris, m. Ausforscher. *Syn.* Quæsitor. *Usus.* Reorum inquisitorem sapientem esse decet.

Insanabilis, e. unheilbar. *Syn.* Desperatus; quod curationem, medicinam non admittit. *Usus.* Morbus, plaga, contumelia insanabilis. V. *Desperatus.*

Insane. gar sehr, hefftig. *Syn.* Vehementer, cum impetu.

Insania, æ, f. Unsinnigkeit, Tollheit. *Syn.* Furor. *Epi.* non mediocris, molesta, naturalis, præstans, ridicula, tolerabilis, utilis. *Phras.* 1. *Vi doloris in eam insaniam incidit, ut mentem inde nunquam receperit,* er ist vor Schmertzen so unsinnig worden, daß er hiervon nicht mehr zu sich selbst kommen. Vi doloris ita à mente discessit; ita mentem perdidit; ita sibi excidit; insaniæ morbo ita affectus est; ita de potestate mentis exiit; ita mente motus est; ita de mente deturbatus est; ita à mente desertus est, ut rationem in perpetuum amiserit; ut ad sanitatem inde nunquam redierit; ùt

furorem deinceps nunquam depofuerit; ut ad bonam mentem revocari nunquam potuerit; ut à furore, & dementia nunquam fe ad fanitatem retulerit; ut illum poſteà nemo ratione præditum viderit, ut nunquam poftea convaluerit. 2. *Lis amiſſa eum ad inſaniam adegit*, der verlohrne Handel hat ihn unſinnig gemacht. Mentem illi exturbavit; de fanitate illum, ac mente deturbavit; in rabiem hominem egit; ad infaniam impulit, adegit, redegit; mentem illi emovit omnem. *Uſus*. Infania eft mentis ægrotatio, & morbus. In infaniam incidere. Aliquem ad infaniam adigere. Infaniâ, & dementiâ deflagrare. V. *Furor, Deliro, Delirus, Amens*.

Infanio, is, ivi, itum, ire. unſinnig ſeyn. *Syn*. Defipio, furo, mentem amitto, mente captus fum, fanus non fum, deliro. *Adv*. Apertiffimè. *Uſus*. Inter omnes, qui infaniunt, infaniffimus. In alienos infanus infaniifti. V. *Furo, Deliro*.

Infanus, a, um. unſinnig, thöricht. *Syn*. Non fanus, amens, furens, fanaticus, vefanus, alienus a mente; a fanitate, a fe ipſo difcedens; remotæ mentis; mentis impos. *Phraſ. Inſanus eſt*, er iſt unſinnig. Præceps amentiâ fertur; mente captus eft; tragicô Orefte & Athamante dementior, & vinculis conftringendus; a mente defertus; lymphato fimilis; a ratione averfus; mens eum reliquit; mens a fua illi fede, locóque dejecta eft; in poteftate mentis non eft; de poteftate mentis, de confilio, de ratione, de mente exiit; de fanitate, de ftatu mentis deturbatus eft; a mente difceffit; mens illi fua a fede dimota eft. V. *Furioſus, Delirus, Deliro, Inſania*. *Uſus*. Homo fraternis flagitiis, fororis ftupris infanus.

Infatiabilis, e. unvergnüglich, unerſättlich. *Syn*. Infaturabilis. *Uſus*. Infatiabili gaudiô complectur. Infatiabilis voluptas, cupiditas.

Infaturabilis, e. unerſättlich. *Syn*. Infatiabilis. *Uſus*. Infaturabile abdomen.

Infaturabiliter. unerſättlich. *Syn*. Sine fatietate.

Infcendo, is, di, fum, ere. * aufſteigen, einſteigen. *Uſus*. Infcendere in arborem.

Infciens, tis, *g. o*. unwiſſend. *Syn*. Imprudens.)(*ſciens*. *Uſus*. Infciens fecifti, an fciens? V. *Imprudens*.

Infcienter. unwiſſentlich. *Syn*. Imprudenter.

Infcientia, æ, f. Unwiſſenheit, Unverſtand. *Syn*. Infcitia, ignorantia.)(*ſcientia*. *Epi*. Multa. *Uſus*. In maximis mihi erroris, & infcientiæ tenebris lumen prætulifti. Infcientia multa verfatur in vitio. V. *Ignorantia*.

Infcitè. ungeſchicklich. *Syn*. Imperitè.)(*ſcitè*. *Uſus*. Infcitè nugari.

Infcitia, æ f. Unwiſſenheit. *Syn*. Infcientia, imprudentia, ftultitia. *Epi*. Miferabilis, fumma. *Uſus*. Ineuntis ætatis infcitia fenum prudentiâ eft regenda. Magna eft in illo infcitia.

Infcitus, a, um. ungeſchickt. *Syn*. Inelegans, malè compofitus, abfurdus. V. *Ineptus*.

Infcius, a, um. unwiſſend. *Syn*. Infciens, rudis, imperitus; imprudens. *Uſus*. Tu me ignarô, infciô, nec opinante hoc aufus es? Non fum infcius, magnam effe Hiftoriæ utilitatem. V. *Ignarus*.

Infcribo, is, pfi, ptum, ere. einſchreiben, zuſchreiben. *Syn*. Incido, imprimo, mando litteris, in codicem refero. *Uſus*. Veftris monumentis, in veftris monumentis nomen fuum infcripfit. Libellum meum Oratorem infcripfi. Epiftola patri infcripta. Sibi aliquid in animo infcribere. V. *Scribo*.

Infcriptio, onis, f. Uberſchrifft, Inſchrifft. *Syn*. Titulus. *Epi*. Plenior, præclara, falfa. *Uſus*. Decernere alicui ftatuam cum infcriptione præclarâ.

Infculpo, is, pfi, ptum, ere. eingraben. *Syn*. Incido, imprimo, infcribo. *Uſus*. Res animo infculptas habere. Omnibus infita eft, & infculpta Deorum notitia. Natura infculpfit in mentibus noftris. V. *Scalpo*.

Infeco, as, cui, ctum, are. einſchneiden. *Syn*. Incido, feco. *Uſus*. Aliquem dentibus infecare.

Infectatio, onis, f. * Verfolgung. *Uſus*. Abftinére aliorum infectatione.

Infector, aris, atus fum, ari. nachſetzen, verfolgen. *Syn*. Confector, infequor; peto, agito exagito. *Adv*. Inimicè, infolenter, petulantiffimè, vehementer. *Uſus*. Clamore aliquem, contumeliis, minis, maledictis infectari. Infector ultrô, & inſto accufatori, & urgeo. Miferorum for unam infectari. V. *Agito, Vexo, Inimicus*.

Infedatus, a, um. ungeſtillet. *Syn*. Commotus.)(*ſedatus*. *Uſus*. Grave, turbulen-

bulentum, insedatum genus hominum.

Insepultus, a, um. unbegraben. *Syn.* Inhumatus.)(*sepultus.* *Usus.* Miseri & insepulti acervi civium.

Insequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, nacheilen. *Syn.* Insector, sequor, persequor, subsequor, excipio. *Adv.* acriter, longius, undique, necessariò. *Usus.* Insequor fugientem. Insequi aliquem strictò gladiò. Quæ non insequens hora antecedente populo Rom. illuxit? V. *Sequor.*

Insero, is, serui, sertum, ere. hinein thun, einmischen. *Syn.* Impono, immitto. *Usus.* 1. Pueris cibum in os inserere. Collum in laqueum; manum in peram inserere. 2. *Immisceo,* einmischen. Deos minimis rebus; falsa veris; se negotiis inserere.

Insero, is, sevi, situm, ere. einsäen, einpflanzen. *Usus.* Inserere oleam vitibus.

Inservio, is, ivi, itum, ire. dienen, zu etwas Nutz seyn. *Syn.* Servio, operam do, *vel* navo. *Adv.* fideliter, studiosè. *Usus.* A quo plurimum sperant, huic plurimum inserviunt. Inservire suis commodis, Reipublicæ, commodo, alterius honori, voluptati, auribus. V. *Servio.*

Insideo, es, sedi, sessum, ere. auf etwas sitzen. *Syn.* Hæreo, inhæreo. *Adv.* penitùs. *Usus.* Macula in Republica insedit penitus, & inveteravit. Ita tibi insidet suspicio, ut penitùs evelli non possit. Insidet in animo dictum, opinio, dolor.

Insidiæ, arum, f. Hinterlist, Nachstellung. *Syn.* Fraus. *Epi.* abstrusæ, clariores luce, crudeles, domesticæ, fictæ, manifestæ, mediæ, multæ, nefariæ, occultæ, præsentes, quotidianæ, tantæ ac tam absconditæ, urbanæ. *Phras.* 1. *Insidias illi struxit,* er hat ihm heimlich nachgestellet. Insidias fortunis ejus tetendit, molitus, machinatus est; laqueos ejus fortunis non paucos tetendit; dolum ejus capiti alium ex alio nexuit; insidias in ejus caput ac fortunas non semel comparavit; caput ejus non semel clandestinis consiliis petiit, appetiit; aditum nefariis ad ejus direptionem consiliis præparavit; capiti ejus & fortunis imminuit. V. *Insidior, Observo.* 2. *Ejus insidias vix effugit,* er ist seinen Nachstellungen schwerlich entkommen. Propè aberat, quin in ejus insidias præcipitaret; ægrè ejus tot petitiones, ac laqueos declinavit; vix tot ejus ex insidiis elapsus est; vix periculum, quod capiti impendebat, depulit; vix occultas, quibus petebatur, insidias vitavit. *Usus* 1. Insidias *facere,* Nachstellung machen. Insidias alicui tendere, ponere, instruere, parare, collocare. 2. In insidias incidere, venire, intrare, in die Hinterhalt verfallen. 3. In insidiis confidere, subsidere, auf einen heimlich lauren. 4. In insidiis ponere, locare, collocare milites, eine heimliche Hinterhalt zuruck lassen. 5. Ex insidiis consurgere, aus der Hinterhalt gählings hervor gehen. 6. Insidias cavere, denen Nachstellungen entgehen. Insidias antevenire, vitare, patefacere, detegere.

Insidiator, oris, m. Nachsteller. *Usus.* Insidiator bonorum.

Insidior, aris, atus sum, ari. heimlich nachstellen. *Syn.* Insidias facio, pono, tendo; periculum intendo; insidias adhibeo, molior, paro, comparo, instruo, machinor, loco, colloco, oppono; observo, vim *vel* arma intendo. *Phras.* *Quibus plurimum fidebam, ii mihi insidiati sunt,* denen ich am meisten getrauet hab, die haben mir nachgestellt. Quorum ego fide nitebar plurimum, quorum esse minime dubiam, & infirmam fidem existimabam, quorum in fide ponebam plurimùm, ii mihi insidias fecerunt; ii me insidiosè tractàrunt; insidiis me petiverunt, obsederunt, oppresserunt, prodiderunt; ii mihi insidias collocàrunt, comparârunt; ex insidiis caput meum petiverunt; insidiis jugulum meum petiverunt; ii mihi insidias, periculum, pestem, perniciem moliti sunt; ii in perniciem meam incubuêre; ii vitam ferrô, atque insidiis appetivêre; illi nefarios in caput meum homines subornârunt; multis me insidiis captavêre; fraude ac insidiis de vita nefariè cogitârunt. V. *Insidiæ.* *Usus.* Catilina insidiatus est.

Insidiosè. hinterlistig. *Syn.* Fraudulenter, ex insidiis. *Usus.* Insidiosissimè & perfidissimè tractare aliquem; insidiosè redire in gratiam.

Insidiosus, a, um. hinterlistig. *Syn.* Fraudulentus, dolosus, perfidiosus, simulator, fallax. *Usus.* Apertis inimicis resistere, insidiosis amicis non credere. V. *Insidior.*

Insigne, is, n. Zeichen, Kenn-Zeichen. *Syn.* Signum, indicium, nota, monumentum, ornamentum. *Epi.* clarissimum, obscurum, oppressum, regium, singulare. *Usus.* Fasces, & secures dignitatis insignia. Bulla ornamentum pueritiæ, insigne fortunæ. Omnia honoris,

noris, imperii insignia & ornamenta cecidere. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Toga pacis insigne, & otii. Insignia & lumina orationis.

Insignio, is, ivi, itum, ire. * zeichnen. *Syn.* Signis noto, distinguo. *Usus.* Insignitæ notæ veritatis.

Insignis, e. gezeichnet, vortrefflich, berühmt. *Syn.* Manifestus, clarus, apertus; nobilis, nobilitatus, conspiciendus, egregius, præstans; notatus. *Usus.* Vir genere insignis. Res ad laudem & gloriam insignis. Vir notis turpitudinis insignis. Insigne indicium mei in te amoris habes. V. *Egregius.*

Insignitè. überaus, ausbündig. *Syn.* Insigniter, apertè. *Usus.* Homo insignitè improbus.

Insigniter, überaus. *Syn.* Insignitè. *Usus.* Insigniter impudens. Insigniter aliquem diligere. V. *Egregiè.*

Insilio, is, lui, & lii, sultum, ire, * auf etwas springen. *Usus.* Insilire in equum.

Insimulatio, onis, f. * Beschuldigung. *Syn.* Accusatio.

Insimulo, as, avi, atum, are. beschuldigen, zeihen. *Syn.* Accuso, criminor, arguo. *Adv.* communiter, falsò. *Usus.* Probri, flagitii insimulare aliquem. V. *Culpa, culpo.*

Insinuatio, onis, f. Einschleichung. *Syn.* Circuitio. *Usus.* Insinuatio ejusmodi esse debet, ut occultè per dissimulationem benevolum faciat auditorem.

Insinuo, as, avi, atum, are. sich einschleichen. *Syn.* Influo, irrepo. *Adv.* familiariter, penitùs. *Usus.* Insinuare se, & immergere in familiaritatem, consuetudinem aliorum. In sermonem, in causam se insinuare. Ut se insinuat improbus. Dolorem animis insinuare. Sol æstum per tecta insinuat.

Insipiens, tis, *g. o.* Thor, unweiß. *Syn.* Stultus, excors, vecors, sine corde & palato. *Usus.* Animus insipiens. Nihil insipiente fortunato intolerabilius. V. *Stultus.*

Insipienter. thöricht. *Syn.* Stultè.

Insipientia, æ. f. Thorheit. *Syn.* Stultitia. *Usus.* Nullum insipientiâ majus malum est. V. *Stultitia, ineptia.*

Insisto, is, stiti, stitum, ere. auf etwas steiff stehen. *Syn.* Consisto. *Adv.* importunè. *Usus.* 1. Donec ad finem perveniat oratio, & insistat. Exercitus non referet pedem, sed insistet. Insistere singulis gradibus. 2. *Urgeo,* fortsetzen, verharren. Curæ, rebus magnis, vestigiis majorum insistere. Munus suum, negotia, iter insistere. 3. *Firmiter sto,* vest stehen. Via lubrica, in qua insistere vix possis.

Insitio, onis, f. Einzweigung, Einpfropffung. *Syn.* Consitio.

Insitivus, a, um. eingesetzt, eingeimpffet. *Syn.* Insitus, non nativus.

Insitus, a, um. eingepflantzt. *Syn.* Innatus, ingenitus, naturalis, ingeneratus; inhærens, inustus.)(*Assumptus, adventitius.* *Usus.* 1. Quod est penitùs insitum in moribus. Quod in animo penitus insitum est, & infixum. Huic populo libertas est insita. Insitæ, & cognatæ in animo notiones. 2. *Insertus,* eingemischt. In Læliorum gentem subito insitus. V. *Hæreo.*

Insociabilis, e. ungesellig. *Usus.* Homo omnibus insociabilis.

Insolens, tis, *g. o.* frech, seltsam, ungewöhnlich. *Syn.* Superbus, elatus: insolitus; imperitus. *Phras.* 1. *Homo est ex honoribus admodum insolens,* der Mensch ist seiner Ehren halber sehr frech und stoltz. Honores ei multam verborum jactationem excutiunt; insolentia dominatûs animos ei extulit; nemo hominem exultantem honoribus, sibi præfidentem, insultantem in omnes, insolenter se efferentem satis contineat, aut legum laqueis constringat. Quanta insolentia hominis, quantum fastidium? Qui ejus animi, quis impetus, quæ ferocia, quæ intemperies? Non privati insaniam, sed Regis insolentiam diceres; unius animos, ac spiritus vix urbs capit, adeò jam diu per summam licentiam leges eludens magistratibus insultat. Ferocem honores faciunt, quóque impunitiorem, eò effrenatiorem. Nimius animis omnes spernit; ingeniô ferox, & amicis fretus, secundis rebus immodestus & intolerabilis tantam sibi arrogantiam, tantos spiritus sumit, ut ferendus non videatur. Incedit per ora vulgi magnificè, seséque circumspicit. Animos mirum quantùm tollit ex perpetuis honorum insignibus; insolentia est incredibili; insolentiâ effertur tantâ, neminem ut præ se hominem putet; non jam civiliter nimiis opibus, ac continuatis magistratibus utitur; eò insolentiæ progreditur, quam diuturnâ impunitate munivit, nullæ ut legum habenæ reprimere exultantem possint; ut alacer, lætúsque per medium forum volitet: quanta hominem ex secundis rebus insolentia cepit? *Usus.* 1.

Homo

Honores insolentem te faciunt. 2. *Insolitus*, ungewöhnlich. Nullum verbum insolens ponere audebat. 3. Imperitus, insuetus, unerfahren. Harum rerum planè sum insolens & ignarus. 4. *Cupidus*, begierig. Insolens in pecunia. 5. *Molestus*, überlästig. In re pervulgata multus sum, & insolens.

Insolenter. vermessen, hoffärtig. *Syn.* Immoderatè, arroganter, superbè. *Usus.* Efferre se, gloriari insolenter.

Insolentia, æ, f. Ubermuth, Hoffart, Ungewöhnlichkeit. *Syn.* Intolerantia. *Epi.* Singularis. *Usus.* Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Tanta insolentia, ut neminem liberum ducat. 2. Moveor loci insolentiâ, ich erschrecke ob der Ungewöhnlichkeit des Orts. V. *Arrogantia*, *superbia*.

Insolitus, a, um. ungewöhnlich, unerhört. *Syn.* Insolens, insuetus, novus, inusitatus, minimè tritus, inexpertus. *Phras.* *Insolitô more*, auf eine ungewöhnliche Weise. Præter morem; non ex more; non ad exemplum aliorum; non ùt mos erat; non ùt mos fert. *Usus.* Insolitam lucem aspicere. Insolita gloria mihi advenit. V. *Novus*.

Insomnium, ii, n. Traum, Traum-Gesicht. *Syn.* Somnium. *Usus.* Hæc metuo, ne insomnia sint.

Inspectio, onis, f. Besichtigung. *Usus.* Nos nunciationem solùm habemus, consules etiam inspectionem.

Inspecto, as, avi, atum, are. besichtigen. *Usus.* Me inspectante hoc fecisti.

Insperans, tis, *g. o.* der nicht hoffet. *Usus.* Salutem insperantibus reddidisti.

Insperatus, a, um. unverhofft. *Usus.* Insperatum gaudium. Occasio insperata, nec opinata. V. *Improvisus*.

Inspergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, respergo. *Usus.* Inspergere aliquem linguâ. Molam ac vinum extis inspergere.

Inspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen, beschauen. *Syn.* Aspicio, conspicio, inspecto. *Usus.* Hortos, ædes, tabulam, agros inspicere. Quid discat puer, inspiciam sæpissimè. V. *Lustro*.

Inspiro, as, avi, atum, are. * einblasen. *Usus.* Venenum inspirare. V. *Instinctus*.

Instabilis, e. unbeständig. *Syn.* Mutabilis. V. *Inconstans*.

Instans, tis, *g. o.* gegenwärtig, vorhanden. *Syn.* Præsens tempus, punctum temporis, vestigium temporis. *Usus.* 1. Fit ad punctum temporis, quod dicunt, in instanti. 2. *Imminens*, annahend. Instans periculum.

Instar. gleichwie. *Syn.* Quasi. *Phras.* 1. *Instar supplicis ad pedes ei accidit*, er ist ihm zu Füssen gefallen, gleichsam als wollte er ihn bitten. Fortunâ & specie supplicis; supplicis more ejus se pedibus advolvit; salutatio prima proximè formam supplicantis venerat. 2. *Patruus illi instar parentis fuit*, er hat den Vettern gleichwie seinen Vater geehret. Patruus illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit; pro parente fuit. *Usus.* Navis instar urbis. Tu mihi es instar omnium. Latere est mortis instar. V. *Quasi*.

Instauratio, onis, f. Erneuerung, Wiedereinrichtung. *Syn.* Renovatio.

Instaurativus, a, um. wiederum erneuert. *Usus.* Ludi instaurativi.

Instauro, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Renovo, redintegro, itero. *Phras.* *Ut animum instauravit*, wie er sich wiederum zusammen geklaubt. Ut animum refecit, redintegravit; ùt se collegit paullulùm; ùt animum paulisper revocavit. *Usus.* Instaurare animum collapsum. Aciem, bellum, cædem instaurare.

Instigatio, onis, f. Anhetzung, Anreitzung. *Syn.* Permotio, impulsio.

Instigo, as, avi, atum, are. anreitzen, anhetzen. *Syn.* Solicito, impello, incito, stimulo; stimulos animis subdo; stimulis concito; calcaria addo, admoveo; incendo; tanquam quibusdam verborum tædis, ac facibus inflammo; lacesso. V. *Impello*, *incito*, *concito*, *excito*.

Instinctus, a, um. angereitzt, angehetzt. *Syn.* Instigatus, plenus adhortantium vocibus. *Usus.* Homo nefariô furore, irâ audaciâ instinctus.

Instinctus, ûs, m. Einsprechung. *Syn.* Instigatio, afflatus, impulsus. *Phras.* *Id non sine cœlesti afflatu, atque instinctu divino factum est*, dieses ist nicht ohne göttliche Einsprechung geschehen. Non sine cœlesti admonitu, non sine arcana, cœlestique mentis incitatione; non sine Numinis certo afflatu factum est. Divinô tactus spiritû; divinô instinctus Numine; divinô afflatus spiritû id consilium arripuit. DEUS illi eam mentem objecit; DEUS eum in eam mentem impulit; divini afflatus is spiritus fuit, qui ei hanc

mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit. *Usus.* Instinctû divinô, afflatúque.

Institor, oris, m. * Krämer. *Syn.* Negotiator. *Usus.* Institorum & opificum multitudo. V. *Mercator.*

Instituo, is, ui, utum, ere. fürnehmen, Anschlag machen, unterweisen. *Syn.* Decerno, constituo: incipio: erudio. *Adv.* Occultè, sapienter, malè, benè, liberaliter, non ita, optimè, parum. *Usus.* 1. Portorium, pœnam instituere. Institueram ad te scribere. Iniquam legem, & conditionem instituit. 2. *Incipio.* anfangen. Picturam, sermonem instituere. Perge, ut instituisti. Adhibe diligentiam, quam instituisti. 3. *Compono, ordino, dispono,* anstellen, anordnen, aufrichten. Actionem, rationem rei peragendæ, litem instituere; civitates, collegia opificum conflare & instituere. Officinam instituere. 4. *Facio,* machen, einsetzen. Instituere hæredem, tutorem, testes, accusatores. 5. *Erudio,* unterweisen. Instituere filios ad majorum instituta. Vir litteris, omnibus disciplinis institutus. Vita instituta præceptis Philosophorum. V. *Incipio, Ordino, Doceo, Erudio, Propono.*

Institutio, onis, f. Vorhaben, Anordnung, Unterrichtung. *Syn.* Institutum, disciplina, educatio *Epi.* Antiqua, firma, præclara, puerilis. *Usus.* Institutio doctoris ad cujuscunque naturam accommodanda est. Iisdem præceptis, eâdem institutione formatur. Ratio & institutio gubernandæ Reipublicæ. Stoicorum sectam, & institutionem persequi. V. *Disciplina.*

Institutum, i. n. Gesetz, Anstalt, Vorhaben. *Syn.* Instituta, ratio, mos, consuetudo. *Epi.* Meretricium, nefandum atque inauditum, novum, nefarium, patrium, vetus. *Usus.* Civitatis leges, Juris publici instituta, mores, consuetudinem nôsse. Tenére idem institutum & servare. Non naturâ, sed institutô moderatus. Suô institutô uti. Ab instituto aliquem abducere. Ad institutum redire, reverti. V. *Consuetudo, mos.*

Insto, as, stiti, stitum, are. antreiben, anhalten. *Syn.* Urgeo, pertinaciter tendo. *Adv.* Cupidiùs, planè, remissius, vehementius. *Usus.* 1. Victis ferociter instare. Operi, vestigiis majorum instare. Cupidè instare alicui de re quâpiam. 2. *Immineo, impendo,* annahen. Fatum aliquod impendet, aut instat jam planè. Iter, bellum instat. V. *Immineo, insisto, urgeo.*

Instrenuus, a. um. * saumselig, träg. *Syn.* Indiligens ad res gerendas, minimè promptus. *Usus.* Est hoc signum animi prudentis, & non instrenui. V. *Timidus.*

Instrepo, is, ui, itum, ere. * rauschen. *Usus.* Siquid terroris instrepat.

Instructio, onis, f. Ausrüstung. *Syn.* Apparatio, dispositio. *Usus.* Instructio militum, rei bellicæ. *Instructio,* Lehr, Unterweisung, *vulg. est.*

Instructor, oris, m. Zurüster, Zubereiter. *Syn.* Structor, qui convivii, & mensæ instruendæ curam habet. *Us.* Instructores & conditores convivii. Instructores legionum.

Instructus, ûs, m. * Zurüstung. *Syn.* Apparatus. *Usus.* Eôdem instructu, ornatuque comitatus.

Instrumentum, i, n. Werckzeug. *Syn.* Supellex, apparatus, subsidium ad aliquid agendum. *Epi.* Forense, litigiosum, acre, tractum ex vulgi opinione, exiguum sanè atque modicum, magnum, præclarum, tantum, vulgare. *Usus.* Homo multa instrumenta habet ad discendum. Æs & ferrum belli instrumenta. Arationes magnâ impensâ magnoque instrumentô tueri. Eloquentiam graviorum disciplinarum instrumento locupletare.

Instruo, is, xi, ctum, ere, zubereiten, anordnen, unterrichten. *Syn.* Paro, apparo, molior, orno, adorno, comparo, armo, instituo, ordino, compono. *Adv.* Diligenter, magnificè, scitè, auguftiùs, benè, mediocriter, separatim. *Usus.* Domum, hortos, convivium instruere & ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Actionem, calumniam alicui, bellum, consilia instruere & apparare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere, & comparare. Accusator instructus, & subornatus. Homo ab historia instructus. Provincia copiis & exercitu instructa. Exercitu ita ornatô, atque instructô. V. *Doceo.*

Insuavis, e. unlieblich. *Syn.* Injucundus, insulsus.)(*suavis.* *Usus.* Insuavis sine litteris vita. V. *Odiosus.*

Insuefacio, is, feci, factum, ere. * gewohnen. *Syn.* Assuefacio. V. *Assuefacio.*

Insuesco, is, suevi, suetum, ere, * gewohnen. *Syn.* Assuesco. V. *Assuesco.*

Insuetus, a, um. ungewohnt. *Syn.* Insolens, imperitus.)(*assuetus.* *Usus.* Insuetus

fuetus belli, insolens armorum. V. *Imperitus.*

Insula, æ, f. eine Insul, Eyland. *Syn.* Terra undique aquis cincta. *Epi.* Extrema, inculta, magna, media, parva & referta divitiis, plena atque ornata, sacra, tenera, tota, venalis. Insulæ fructuosissimæ, multæ. *Usus.* Fabulæ ferunt, in beatorum insulis eos, qui castè ætatem egerint suam, immortale ævum degere.

Insulsè, ungeschickt. *Usus.* Ineptè, frigidè, insulsè loqui.

Insulsitas, tis, f. Ungeschicklichkeit. *Syn.* Stultitia, ineptia. *Usus.* Quis ejus insulsitatem ferat? V. *Ineptia.*

Insulsus, a, um. ungereimt, ungeschickt. *Syn.* Ineptus, frigidus, absurdus. *Usus.* Adolescens non insulsus. O Gulam insulsam! V. *Ineptus.*

Insulto, as, avi, atum, are. ungestümm über einen herspringen, anschnarchen, spotten. *Syn.* Irrideo, illudo, irruo. *Adv.* Vehementiùs. *Usus.* In miserias alicujus, in omnes, in Rempublicam insultare. In calamitate insultare. V. *Insolens.*

Insum, es, esse. darinnen seyn. *Syn.* Sum, insideo. *Usus.* Nullum dedecus reperiri potest, quod in hoc non insit. Inest in Oratore perfecto omnium scientiarum absolutio. In hac vita nihil inest, nisi miseria.

Insumo, is, psi, ptum, ere. verbrauchen, verthun. *Syn.* Consumo, impendo. *Usus.* Insumere laborem, aut sumptum in rem aliquam. V. *Consumo, Impendo, Sumptus.*

Insuo, is, sui, sutum, ere. einnähen. *Syn.* Includo. *Usus.* Insui in culeum.

Insuper. überdiß, ferner. *Syn.* Prætereà.

Insuperabilis, e. * unersteiglich, unüberwindlich. *Usus.* Insuperabilis Alpium transitus.

Insurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen, empor kommen. *Phras. vulg. Insurgere in autorem consilii*, aufstehen, sich zusammenrotten wider einen. Contra autorem nefarii consilii ausi consistere; coorti in autorem consilii; in autorem consilii eorum subitò ingenia exarsêre; in eum hominem consurgere universi cœpêre. V. *Adversor, resisto.* *Usus.* Insurgere altiùs, die Stimm mehr und mehr erheben.

Insusurro, as, avi, atum, are. in das Ohr blasen. *Syn.* In aurem loquor. *Adv.* Familiariter, simulatè. *Phras. Insusurrabo, si quod verbum memoriæ non occurrerit*, ich werde dir schon einsagen, wann dir ein Wort nicht einfallen soll. Dissimulanter suggeram; in aurem dicam, subveniam depressâ & submissâ voce, ubi te memoria fugerit, ubi memoria vacillarit; suggerendo hærentem in salebris expediam. *Usus.* In aurem ejus quædam insusurravit. Insusurrare eandem cantilenam.

Intabesco, is, bui, ere. verdorren. *Syn.* Extabesco. *Usus.* Diuturnô morbo intabescere.

Intactus, a, um. unberührt. *Syn.* Integer, inviolatus. *Usus.* Intactus à sibilo Hortensius pervenerat ad senectutem. Provinciæ bellô intactæ. V. *Integer.*

Intaminatus, a, um. unbefleckt. *Syn.* Incontaminatus, intactus, integer.

Integer, a, um. unversehrt, gantz. *Syn.* Incorruptus, inviolatus, intactus, castus; solidus, plenus, incolumis.)(*contaminatus, vitiosus.* *Adv.* Diutissimè, planè. *Phras. Tibi omnia eô bellô manebunt integra*, dir wird in diesem Krieg alles schadlos und unversehrt bleiben. salva ac integra tibi erunt omnia; sincera omnia, sanctáque; integra, inviolatáque servabuntur; in vastatione omnium possessiones tuas sacrosanctas futuras tibi promitto; tuta tibi omnia sanctáque fore polliceor; incolumes manebunt fortunæ tuæ, & illibatæ; intactæ à bello, & quòd ajunt, sarta tecta restabit fortuna domûs tuæ. Integræ, florentésque, nusquam libatis opibus, erunt fortunæ tuæ. *Usus.* 1. Quô nemo integrior, nemo sanctior. Exemplum innocentiæ, vitæque integerrimæ. Integerrimas gentes, belloque intactas aggressus est. Dum valetudo, dum existimatio est integra. 2. *Liber*, frey, völlig, gantz. Omnem causam alicui integram reservare. Rem ad meum reditum integram esse jussi. Rem ad senatum integrum referre. Recipe me rudem & integrum discipulum. 3. *Quod licet*, erlaubt. Si mihi libera essent omnia, ac integra. Mihi integrum est facere, vel non facere. Viderint, quibus integrum est. 4. In integro res est, die Sache steht noch gut. 5. De integro homini gratulare, wünsche ihm nochmahl Glück. 6. In integrum restituere, in den vorigen Stand wiederum setzen. V. *Innocens, Totus.*

Integrè, rein, keusch, unversehrt. *Usus.* Vita integerrimè acta. In amicorum periculis castè ac integrè versari.

Integritas, tis, f. Unschuld, unsträfflicher Wandel. *Syn.* Innocentia. *Epi.* Cautior & diligentior, gratissima, incorrupta, par, provincialis, singularis, spectata, summa, tanta. *Usus.* 1. Integritas corporis, valetudinis, Gesundheit und Wohlstand. 2. Singularis integritas & continentia, fidesque magnis in rebus spectata. Integritas incorrupta Latini sermonis. V. *Innocentia, Virtus, Honestus, Probus.*

Integro, as, avi, atum, are. erneuern, ergänzen. *Syn.* Reficio, recreo. *Usus.* Animus defessus audiendo, risû vel admiratione integratur.

Integumentum, i, n. Decke, Kleid. *Syn.* Involucrum. *Usus.* Frontis integumentô uti ad occultanda vitia. Aliquando evolutus es integumentis dissimulationis tuæ. Per quædam involucra, & integumenta perspicere aliquid.

Intellectio, onis, f. Verstand. *Usus.* Intellectio est, cùm totum de parte, *vel* contra intelligitur.

Intelligens, tis, *g. o.* verständig, gelehrt. *Usus.* Teretes aures habet, & intelligens judicium. Existimatur doctus, & cujusvis generis intelligens.

Intelligenter. verständlich. *vulgò: Intelligibiliter. Usus.* Intelligenter auditur.

Intelligentia, æ, f. Verstand, Erkänntnuß. *Syn.* Prudentia, scientia, notio, cognitio. *Epi.* Animalis, communis, difficilis, magna, mediocris, popularis, præstans, propria, vitiosa, vulgaris. *Usus.* Homines principio rerum omnium adumbratas intelligentias animô ac mente concipiunt. Ratione aliquid ac intelligentiâ comprehendere. Honestum in nostram intelligentiam cadit. Intelligentiam suam intendere, infigere in aliquid. Intelligentiâ præstare, & aliis anteire. Pars animæ, intelligentiæ & rationis particeps. Commune judicium & popularis intelligentia.

Intelligo, is, lexi, lectum, ere. verstehen. *Syn.* Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio; mente complector, perspicio; cogitatione comprehendo, complector; animadverto, intelligentiam rei habeo; accipio, disco, animô percipio; intelligentiâ & ratione comprehendo. *Adv.* Acriter, diligenter, haud, sanè, malè, meliùs, non tere; non tam optimè, penitiùs, planè, præclarè, prorsùs, prudenter, pulchrè, quamprimùm, rectè. *Phras.* 1. *Omnia se intelligere arbitratur,* er meynet, er verstehe alles. Præcipuâ se intelligentiâ esse; solertissimè se perspicere omnia; nihil suæ intelligentiæ vim & notionem fugere; omnia se vidére; intelligere & sapere plusquam cæteros arbitratur; omnia se comprehendere animô; omnia intelligentiâ complecti; unum se eruditos habére oculos, superbè existimat. 2. *Quantùm è litteris intelligere potui,* so viel ich aus dem Brief verstehen habe können. Quantùm conjecturâ consequi; quantùm assequi, conjicere, sentire; quantùm ex litteris percipere, colligere, animadvertere potui; ùt animô, mente, cogitatione comprehendere potui; quantùm quidem è litteris interpretari potui. 3. *Dialecticam præclare intelligit,* die Disputir-Kunst verstehet er wohl. Dialecticam animô, menteque comprehensam habet; disceptandi artem tenet, callet penitissimè; acri mente, cogitationéque complectitur; in dialecticis, etiam quæ à vulgari intelligentiâ remotiora sunt, solertissime perspicit. V. *Calleo. Usus.* Cernere & intelligere aliquid animô. Intellexi ex epistolis tuis.

Intemperans, tis, *g. o.* unmäßig. *Syn.* Immoderatus, libidinosus, impurus, cupidus, in libidinem effusus.)(*Temperans. Adv.* Valdè. *Usus.* Intemperans in rei alicujus cupiditate. Libidinosa, intemperans adolescentia. V. *Immodestus.*

Intemperanter. unmäßiglich. *Syn.* Intemperatè, insolenter, immoderatè.

Intemperantia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperies, incontinentia, insolentia.)(*Temperantia Epi.* immoderata, impudentior, impura, inimica, moderata, multa, tanta, turpior. *Phras. Quæ ista hominis est intemperantia?* was ist das für eine Unmäßigkeit? Quæ est ista immoderata vitæ ratio? Quæ ista est vita, quàm immoderatè, intemperanter, luxuriosè traducta! Quis iste luxus est, quàm profusæ libidines, quàm intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit; fortunis, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? modum cupiditatibus nullum ponere, nihil non libidinosè, nihil non incontinenter audére? V. *Luxuria. Usus.* Intemperantia est à tota mente, & rectâ ratione defectio, omnium eadem perturbationum mater. Explére alicujus intemperantiam.

Intemperatè, unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter.

Intemperatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Intemperans, immoderatus. *Usus.* Intemperatissimæ perpotationes. V. *Immodestus, immoderatus.*

Intemperiæ, arum, f. höllische Plag-Geister. *Usus.* Quæ te intemperiæ agitant? V. *Furiæ.*

Intemperies, ei, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, procacitas. *Usus.* Intemperiem hominis ferre non possum. V. *Immodestus.*

Intempestivè. ungelegen. *Syn.* Præposterè.

Intempestivus, a, um. unbequem, ungelegen. *Syn.* Præposterus, perversus. *Usus.* Intempestivum convivium, intempestiva loquacitas, epistola.

Intempestus, a, um. stiller Nacht-Zeit eigen. *Syn.* Concubius. *Usus.* Nocte intempestâ adfuit.

Intendo, is, di, tentum, & tensum, ere. ausspannen, anspannen. *Syn.* Porrigo, extendo; intento.)(*Remitto. Adv.* Longiùs, malitiosè, quam maximè. *Usus* 1. Intendere oculos, mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. 2. *Contendo,* anspannen. Intendere arcum. Intendere, & remittere vocem. 3. *Cogito, enitor,* dencken, im Sinn haben, verwenden. Quid intendit, quid cogitat? Aliquo suam cupiditatem intendere. Curam rei alicui intendere. Animos intendere aliquo, ac defigere. 4. *Infero, paro. molior,* anzünden, sich hervorthun. Litem, crimen, actionem in aliquem intendere; se adversarium in magistratum alicujus intendere. 5. *Constipo,* sich zusammen ziehen. Intendunt se cœlo nubes. V. *Cogito, conor.*

Intensè. ernstlich. *Syn.* Ardenter, vehementer, acriter, magnò studiò, magna cupiditate. *Usus.* Illud longè intensius concupiscimus, quod &c.

Intentio, onis, f. das Anspannen, Absicht, Meynung. *Syn.* Contentio; consilium, finis, scopus, animus. *Phras. Hoc eâ intentione feci. vulg.* das hab ich der Meynung halber gethan. Id eâ mente, cogitatione, eô consilio à me factum est; id tum contendebam, id volebam, spectabam, destinabam; eò consilia nostra spectabant; id animô designabam; huc ferebar cogitatione; propositum mihi id unum erat. Ea mens erat, id consilium eô in facto. V. *Scopus, finis, propositum. Usus.* 1. Mentem à cogitationum intentione ad tranquillitatem revocare. Animi intentio, *seu* contentio. 2. *Mens, consilium, scopus, animus,* Absicht, Ziel, Meynung. Facti vel intentionis adversariorum cum scripto contentio.

Intento, as, avi, atum, are. drohen. *Syn.* Minor. *Usus.* Arma, crimen, vim, faces, periculum capitis intentare alicui. V. *Minor.*

Intentus, ûs. m. das Ausspannen. *Syn.* Porrectio, projectio.

Intentus, a, um. aufmercksam. *Syn.* Attentus. *Phras.* 1. *Intenti erant omnes ad id spectaculum,* es waren aller Augen auf dieses Schauspiel verwendet. Mentem omnes oculósque intentos, defixósque habebant in id spectaculum; erecti, suspensíque in spectaculum animô intendebantur; deditæ eò mentes cum oculis erant; intenti in id unum toti se avertebant; intentis oculis acerrimè rem omnem contemplabantur; ea res omnium oculos, mentésque in se avertebat. V. *Attentus. Usus.* 1. Animus intentus ad faciendum. Dux intentus recipiendo exercitui. 2. *Vehemens,* hefftig. Sermo paulò intentior. 3. *Intentatus,* angedrohet. Tela jugulis civium; in patriam intenta.

Inter. unter. *Phras.* 1. *Inter doctos numerari potest,* er kan unter die Gelehrten gezehlet werden. In numerum doctorum hominum referri, conferri; in doctis censeri; in doctorum hominum numero reponi; ad doctos aggregari potest. V. *Adnumero. Usus.* 1. Galba inter tot æquales unus excellens. Inter me & te multa sæpè disceptatio. 2. *Vicissim,* unter einander. Homines inter se amant: loquuntur inter se. Mirum, quod vos inter vos risum tenere possitis.

Intercalaris, e. einzuschaltend, einzuruckend. *Usus.* Annus intercalaris, Schalt-Jahr. Mensis intercalaris, Schalt-Monath, Februarius. Dies intercalaris, Schalt-Tag.

Intercalarius, a, um. darzwischen kommend. *Syn.* Intercalaris.

Intercalo, as, avi, atum, are. zwischen einsetzen, einrucken, einschalten. *Syn.* Interpono, adjungo, prorogo. *Usus.* Num Romæ intercalatum sit, ad me perscribe. Cura, ut simus annui, ne intercaletur.

Intercapedo, inis, f. geraume Zeit. *Syn.* Intervallum, intermissio. *Usus.* Non pœnitet me, intercapedinem scribendi, studendíque fecisse.

Intercedo, is, cessi, cessum, ere. darzwischen seyn, darzwischen kommen. *Syn.* Intervenio. *Phras. Inter urbem colliculi aliquot intercedebant,* zwischen der Stadt waren etliche Hügel. Intercurrebant colliculi; urbi interjecti erant colliculi; inter urbem flumenque

que colliculi intererant, interjacebant. *Usus.* 1. Gaudiis ferè ægritudo, læta tristibus intercedunt. Inter nos vetus usus, consuetudo, amicitia, magna officia, & paria intercedunt. Inimicitiæ mihi cum illo intercedunt. Nox una intercesserat. 2. *Obsto, adversor, refragor,* sich widersetzen, darwider seyn. Sententiæ, legi, autoritati alicujus intercedere. Meæ rogationi nemo tribunorum intercessit. 3. *Rogando impetro,* aut, *fidem meam interpono,* Bitt-weis etwas für einen andern erhalten; oder, für einen Bürgschafft leisten. Intercessi pro eo magnam pecuniam. *Intercedo,* fürsprechen. *vulg. est. pro quo dicendum:* supplico, deprecor pro &c.

Interceptio, onis, f. Auffahung. *Usus.* Interceptio poculi, prædæ, manubiarum.

Interceptor, oris, m. * Auffänger. *Usus.* Prædæ interceptor, & fraudator.

Intercessio, onis, f. Widerstand. *Epi.* Pestifera. *Usus.* Intercessio stultitiam intercessoris arguebat. *Intercessio,* Vorbitt, *vulg. est, pro quo dicendum:* Deprecatio.

Intercessor, oris, m. Verhinderer. *Epi.* Gravissimus, iniquissimus. *Usus.* Nullô intercessore legem pertuli. Intercessorem parare. *Intercessor,* Vorbitter, *vulg. est, pro quo dicendum:* Deprecator.

Intercido, is, cidi, cisum, ere. zerschneiden. *Syn.* Interscindo. *Usus.* Meæ ædes intercisæ. V. *Cædo.*

Intercido, is, cidi, ere. verfallen. *Syn.* Cado. *Usus.* Pereant amici, dum unà intercidant inimici. V. *Cado.*

Intercipio, is, cepi, ceptum, ere. auffangen. *Syn.* In itinere capio, aufero. *Usus.* Litteras intercipere, & aperire.

Intercisè. zerschnittener Weis. *Usus.* Intercisè dicere.

Intercludo, is, clusi, clusum, ere. verhinderen, hintertreiben. *Syn.* Prohibeo, nego. *Usus.* Iter, fugam, commeatum, adversæ fortunæ perfugium, libertatem alicui intercludere. Aditus ad aliquem omnes intercludere. Locum præsidiis interclusum tenére. Legio à reliquo exercitu interclusa. Locus frondibus interclusus. Animam alicui intercludere. V. *Impedio.*

Interclusio, onis, f. Verhinderung. *Syn.* Impedimentum, occupatio. *Usus.* Animæ interclusio, atque spiritûs angustiæ.

Intercolumnium, ii, n. Weite zwischen zweyen Säulen. *Syn.* Columnarum intervallum. *Usus.* Signa omnibus intercolumniis disposita.

Intercurro, is, curri, cursum, ere. darzwischen lauffen. *Syn.* Intercedo, intervenio. *Usus.* Pugnantibus intercurrere civitatis Principes. V. *Intervenio.*

Intercursus, ûs, m. * Vermittelung, Darzwischenkunfft. *Syn.* Interventus, intercessio. *Usus.* Consulum intercursû rixa sedata est.

Intercus, cutis, g. o. das zwischen Haut und Fleisch ist. *Usus.* Aqua intercus est morbus, quem Græci hydropem vocant, Wassersucht. Medicamentum dare ad aquam intercutem.

Interdico, is, dixi, dictum, ere. verbiethen, untersagen. *Syn.* Prohibeo, veto, decretum interpono. *Usus.* Aquâ & igni interdictus. Prætor de fossis; minimísque rebus interdicit. Huic fune vox interdicatur. V. *Prohibeo, interdictum, veto.*

Interdictio, onis, f. Verbiethung, Untersagung. *Syn.* Interdictum.

Interdictum, i, n. Verboth. *Syn.* Prætoris edictum, vetandi formula. *Epi.* Tyrannicum, quotidianum. *Phras.* *Tota urbs sub interdicto est,* der gantzen Stadt ist durch ein Päbstliches Verboth der Gebrauch der gewöhnlichen Kirchen-Verrichtungen untersagt worden. Urbs tota divinis interdicta est; cives omnes sacrorum aditû arceantur, prohibentur. Interdictum est Pontificiâ autoritate, nequa divina fierent in templis ejus urbis. Pontificium interdictum, Pontificia interdictio cives omnes ab officiis divinis arcet; civitas omnis Pontificiô interdictô affecta, perculsa, mulctata est; Pontificiâ autoritate divinorum usû privata, sacris interdicta est. Pontificiô edictô triste silentium aris, templísque indictum est; sacris, sacrorum usû, templorum adytis cives omnes Pontificio edicto excluduntur. *Usus.* Cum aliquo interdicto contendere. Interdicta respuere.

Interdiu. des Tags über. *Usus.* Noctu, an interdiu?

Interductus, ûs, m. Zwischen-Zug. *Syn.* Distractio, *vel* nota. *Usus.* Oratio non spiritû pronunciantis, nec interductû librarii, sed numerô coacta debet insistere.

Interdum. bisweilen. *Syn.* Est, cùm; non

non nunquam. *Usus.* Geminatio verborum interdum vim habet, aliàs leporem.

Intereà. **unterdessen.** *Syn.* Interim, tantisper, mediis diebus, hôc interim spatiô, inter hæc.)(*Postea.* *Usus.* Hæc dum Romæ geruntur, Quintius intereà. Tu intereà cessabis.

Intereo, is, ivi, itum, ire. **sterben, untergehen.** *Syn.* Morior, pereo. *Adv.* Funditùs. *Phras.* 1. *Multi cives peste interiére,* **viele Burger seynd in der Pest umkommen.** Magna civium interitio facta est; peste civium plurimi sunt confecti, deleti; peste velut incendiô civitas deflagravit; res civitatis, viresque pestilentiâ admodùm sunt accisæ; peste, perinde ac si internecinô bellô certatum esset, exhausta est civitas. 2. *Omnia interitura videntur,* **es scheint, es werde alles zu Grund gehen.** Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia; ad interitum ruunt omnia; pessum ire videntur omnia; propè absunt àb exitio res urbis; omnia nobiscum moritura videntur; omnia labi, fluere, occidere videntur. V. *Pereo.* *Usus.* Sine dolore interire. Tabulæ illæ incendio interière.

Interequito, as, avi, atum, are. ***darzwischen reiten.** *Usus.* Dux interequitans suos alloquebatur.

Interest. **es liegt daran.** *Syn.* Refert. *Phras.* 1. *Hoc tua minimum interest,* **das geht dich wenig an.** Hoc tuâ nullam in partem interest; hoc ad te nihil; tua res in hoc nulla agitur; hoc ad res tuas parùm pertinet; hoc tuâ nihil refert; hoc ad res tuas momenti nihil habet; vim nullam habet. 2. *Meâ hoc multum interest,* **mir liegt viel daran.** Meâ hoc multùm refert; res in hoc agitur mea; hoc ad me valdè pertinet; hoc ad res meas valet in omnem partem, in omnes partes plurimùm; ad res meas multùm interest, refert; permagni ponderis, maximi momenti ad res meas est; momenti, ponderis habet plurimum. Inest in ea re momenti plurimum ad causam meam. *Usus.* 1. Tuarum rerum multùm interest. Omnium interest. Plus, multùm, permagni interest, quibus modis res fiant. 2. *Differt, differentia est, discrimen est,* **es ist ein Unterschied.** Inter doctum & rudem multùm interest. Inter Zenonem & Aristotelem præter verborum novitatem nihil interest. Hoc inter dignitatis, fortunæque gradus interest, interlucet. V. *Refert.*

Interfari. ***in die Rede fallen.** *Usus.* Tum Appius interfatur.

Interfector, oris, m. **Mörder, Todtschläger.** *Syn.* Percussor. *Usus.* Hostes & interfectores Reipublicæ.

Interficio, is, feci, fectum, ere. **tödten.** *Syn.* Neco, eneco, occido, ferrô vitam eripio, morte mulcto, interimo, mortem affero. *Adv.* impunè, nefariè, apertissimè, publicè. *Phras.* 1. *Multi sane interfecti sunt,* **es seynd viele ums Leben kommen.** Cædes maxima est facta; internecio civium est consecuta; cives occisione deleti; mors allata, oblata multis; acerbissimâ morte affecti; numerò viventium exturbatí; jugulati, trucidati, de medio sublati; interempti, perempti, luce privati plurimi; multi cervices, jugulum ferro præbuêre; ferrum corpore recepere; lux erepta multis; multi vitâ expulsi ferrô concidêre; obtruncati multi; magna cædes perpetrata; multi mortiferis vulneribus icti cecidêre; multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi; securi percussi procubuêre; magna strages, magna cædes est edita; ingenti cæde prostrati sunt plurimi; internecioni dati; morti dediti; pecoris modô confcissi. 2. *ipse se interfecit,* **er hat sich selbst umgebracht.** Mortem sibi ipse conscivit; vim, manus sibi attulit; suâ sibi manû vitam exhausit; ipse sibi ferrô pectus trajecit; suô sanguine manus ipse suas imbuit; liberum mortis arbitrium occupavit; voluntariam mortem occupavit, sibi conscivit; occupavit fati diem ipse adactô in pectus gladiô, infelici dexterâ, suoque ictû mortem invenit; ferrum ipse sibi in pectus demisit; in ferrum pectore incubuit; suâ manû cecidit; haustô venenô; intercisis venis; abruptis venis, misso per venas sanguine longæ ætatis cruciatus antevertit, effugit; infamem vitam turpissimo exitu fœdavit; sibi mortis diem admovit; vitam sibi abrupit, extorsit; vitæ finem fecit; vim, manus sibi intulit. *Usus.* Per insidias eum interfecisti. V. *Cædes, interimo, occido.*

Interjaceo, es, cui, ere. **darzwischen liegen.** *Usus.* Interjacebat campus, colles imminebant.

Interjectio, onis, f. **Einwurff.** *Syn.* Interpositio. *Usus.* Interjectio verborum.

Interjectus, us, m. Zwischenlegung. *Syn.* Interjectio. *Usus.* Luna terræ interpositu interjectúque deficit.

Interjicio, is, jeci, jectum, ere. darzwischen werffen. *Syn.* Interpono, *Usus.* Nasus quasi murus oculis interjicitur. Inter illorum ætates interjectus Cato. In voluptatibus nullô intervallô interjectô dies noctésque versari. Alii aliis interjecti.

Interim. unterdessen. *Syn.* Intereà, tantisper, inter hæc. *Usus.* Interim Varus Uticam venit.

Interimo, is, emi, emptum, ere. umbringen. *Syn.* Interficio, interitum affero. *Phras. A furioso homine interemptus est*, er ist von einem unsinnigen Menschen getödtet worden. Furiosi hominis manu percussus interiit, sublatus est; lux, vita illi erepta est; furiosi hominis manu ictus occubuit, mortem oppetiit; eum homo furiosus ab jugulo, ita ut per costas ferrum emineret, terræ affixit; strictô gladiô pectus transfegit; cultrum illi in corde defixit; gladium supernè jugulo defixit; mortiferô vulnere furiosi manu ictus præceps in vulnus obiit; prolapsus in vulnus cecidit exanimis; ejus latus homo furiosus gladiô hausit; ejus pectus strictô gladiô homo furiosus semel, iterúmque percussit. V. *Interficio.* *Usus.* Lucretia seipsam interemit.

Interior, oris, *g. c.* innerer.)(*exterior.* *Usus.* Nihil mente interius. Interior ædium pars. Interiores litteræ, & reconditæ.

Interitus, ûs. m. Untergang, Verderben. *Syn.* Occasus, obitus. *Epi.* Acerbus, crudelis, immaturus, justus, optatissimus, paternus, perceler, repentinus, similis, universus, voluntarius. *Usus.* Natura omnium rerum interitus atque obitus conficit. Nihil non aliquando ad interitum redigetur. Ea res interitum Reipublicæ afferet. Interitus, & dissipatio. V. *Ruina*, *excidium.*

Interloquor, eris, locutus sum, loqui. * zwischen reden. *Usus.* Siccine mihi interloqueris?

Interluceo, es, luxi, ere. dazwischen scheinen. *Syn.* Eluceo, emineo. Inter dignitatis fortunæque gradus hoc interlucet, *hoc discrimen est*, ist dieser Unterschied.

Intermedius, a, um. mittelster. *Syn.* Medius, interjectus, intermissus. *Usus.* Planities intermissa collibus, urbemque inter & flumen intermedia. Est quidam interjectus intermedius, & quasi temperatus, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque potius expers. V. *Medius.*

Interminatus, a, um. ohne End seyend. *Syn.* Infinitus, immensus, æternus.)(*Terminatus.*

Interminor, aris, atus sum, ari. * sehr drohen. *Syn.* Minor. V. *Minari.*

Intermissio, onis, f. Unterlassung, Stillstand. *Syn.* Intervallum, intercapedo, relaxatio. *Usus.* Nunc propter intermissionem forensis operæ sine ulla intermissione temporis dies noctésque litteris vaco.

Intermitto, is, misi, missum. ere. unterlassen. *Syn.* Interdum conquiesco, intermissionem facio)(*Retineo.* *Adv.* Jam diu. *Usus.* 1. In maximis occupationibus non nunquam intermitto studia doctrinæ, consuetudinem pristinam. 2. Planities intermissa collibus. Paucis diebus intermissis, darzwischen lauffen.

Intermorior, eris, mortuus sum, mori. ersterben. *Syn.* pereo, morior. *Usus.* Nullum apud te officium intermoritur.

Intermundia, orum, n. die Weite, so zwischen einer und anderer Welt liegen solte. *Syn.* Spatium inter mundos Epicuri interjectum. *Usus.* Tanquam modò ex Epicuri intermundiis descendisset.

Internecinus, a, um. verderblich, höchstschädlich. *Syn.* Crudelis, inexpiabilis, ubi necesse sit, omnes necari. *Usus.* Bellum internecinum.

Internecio, onis, f. Tödtung, gäntzliches Verderben und Untergang. *Syn.* Exitium, interitus, extinctio. *Epi.* Magna. *Usus.* Internecionem facere. Internecione cives liberare. V. *Cædes.*

Interneco, as, cui, nectum. are. alles niedermachen, ermorden. *Usus.* Hostibus internectis. V. *Interficio.*

Internosco, is, novi, ere. unterscheiden. *Syn.* Secerno, discerno. *Adv.* Difficulter, perdifficiliter. *Usus.* Verum à falso; dignúmque, an indignum sit, internoscere. V. *Discerno.*

Internuncius, ii, m. Unterhändler. *Syn.* Interpres. *Epi.* Assiduus. *Usus.* Assiduis cum illo internunciis egi.

Intero, is, trivi, tritum, ere. * einbrocken. *Usus.* Tu intrivisti, tibi exedendum est.

Interpellatio, onis, f. Verhinderung. durch Widerspruch. *Syn.* Interventus. *Usus.* Interpellatione mei familiaris interrupta est mea epistola.

Inter-

Interpellator, oris, m. Verhinderer, Widersprecher. *Syn.* Interventor. *Epi.* minùs molestus. *Usus.* In litteris sine interpellatoribus molestis versor.

Interpello, as, avi, atum, are. verhindern, darunter reden. *Syn.* Interrumpo, impedimento sum. *Adv.* odiosè, paullùm. *Usus.* Tu verò ut me interpelles & appelles, ut obloquâre & colloquâre, velim. Ab aliquo interpellari. V. *Impedio.*

Interpolo, as, avi, atum, are. verbessern, ausbutzen, hineinflicken. R. *à* πηλέω, *verto*. *Syn.* Renovo. *Usus.* Togam prætextam quotannis interpolare. Ædes interpolare. Demendo, mutando, curando, ne littera appareat, interpolando.

Interpono, is, posui, positum, ere. zwischen einsetzen. *Syn.* Interjicio, in medio colloco. *Adv.* facetè. *Phras.* 1. *Mediæ orationi leviora argumenta interponimus*, die geringere Beweißthümer setzen wir in die Mitte der Rede. Leviora argumenta mediæ orationi inteximus, includimus, inserimus, interjicimus; in mediam orationem conjicimus, conferimus, levioribus argumentis in media oratione locum damus. 2. *His me causis non interponam*, ich werde mich in diese Händel nicht legen. In res tam ancipites & tumultuosas me non immittam; non inferam, non intrudam, non efferam, non implicabo, non miscebo; curando aliena non me eò sciens prudénsque demittam, unde exitum videam nullum. V. *Implico.* *Usus.* Sæpè etiam versus interponitur. Se, suam fidem in aliquam rem interponere. Autoritatem suam, ac operam, studium, laborem pro aliquo interponere. Non interpono meum judicium. Audaciæ alicujus se, legem, Religionem interponere.

Interpositio, onis, f. Unterhandlung. *Epi.* difficilior. *Usus.* Cum personarum certarum interpositione.

Interpositus, us, m. Zwischensetzung. *Syn.* Interjectio. *Usus.* Interpositus terræ.

Interpres, etis, m. Dollmetscher, Ausleger. *Syn.* Explanator, internuncius, conjector. *Epi.* præclarus, religiosus, vaferrimus. Interpretes exercitatissimi, fallaces, indiserti, molles, prudentissimi, publici, veteres. *Usus.* Interpretes Poëtarum Grammatici. Astrologus cœli interpres. Per interpretem agere, loqui. Per amicos, sequestres, & interpretes judicium corrumpere.

Interpretatio, onis, f. Auslegung, Dollmetschung. *Syn.* Notatio, Etymologia. *Epi.* satis acuta, nimis callida, indigna, magna, malitiosa, mendax, non molesta. *Usus.* Juris, verbi, scripti vis & interpretatio. Somnia interpretatione explicare.

Interpretor, aris, atus, sum, ari. verdollmetschen, auslegen. *Syn.* Interpretationem facio; expono; interpretatione explico, expono; rem obscuram declaro. *Phras.* 1. *Interpretari Græcos Platonis libros*, die Griechischen Bücher des Platonis verdollmetschen. Platonem de Græcis convertere: Græca propè iisdem verbis Latinè versa dicere. Quæ Plato Græcô sermone tractavit, Latinis litteris mandare. Græca latinè reddere; in Latinum convertere; de Græcis Latinè dicere; in Latinum transferre; Latino sermoni, Latinæ consuetudini tradere. 2. *Eam rem variè interpretabantur homines*, diese Sach hat man unterschiedlich aufgenommen und ausgelegt. Eam rem alii aliò trahebant; alii civile id rebantur, quidam ad sævitiam trahebant; ea res non unô modô ab omnibus accepta est; aliis in superbiam vertentibus, ac per ambitionem factam memorantibus; aliis benigniùs interpretantibus; res accepta asperè à plerisque omnia pravè æstimantibùs; in deterius referentibus; in deterius recta detorquentibus; molliùs contrà ab aliis, ex indole mitiore, facta æstimantibus. V. *Accipio in bonam vel malam partem.* *Usus.* Legum, verborum vim interpretari. Interpretari voluntatem alicujus ex facto. Dicta malè, *vel* mitiorem in partem interpretari.

Interpunctio, onis, f. Unterscheidung. *Syn.* Interpunctum, interductus. *Usus.* Res parvæ propè in singulis litteris, atque interpunctionibus verborum occupatæ.

Interpunctum, i, n. Unterscheid. *Syn.* Interpunctio, distinctio. *Usus.* Interpuncta verborum.

Interpunctus, a, um. unterzeichnet, unterschieden. *Syn.* Distinctus. *Usus.* Interpuncta aliàs, & distincta intervalla orationis delectant.

Interquiesco is, quievi, etum, ere. darzwischen ruhen. *Syn.* Requiesco. *Adv.* paullùm.

Interregnum, i, n. Zwischen-Regiment bey verledigten Thron. *Syn.* Tempus, quô Rege vacat regnum, dum novus creetur. *Usus.* Res ad interregnum spectat, venit, deducta est,

Interrex, regis, m. Interims-Verweser bey

ben verledigten Thron. *Syn.* Qui demortui Regis locum tenet. *Usus.* Interregem facere, creare, eligere, prodere.

Interrogatio, onis, f. eine Frag. *Epi.* Interrogationes captiosæ, fallaces, faciles, aptæ, paucissimæ, stultissimæ.

Interrogatiuncula, æ, f. eine kleine Frag. *Epi.* Interrogatiunculæ angustæ, minutæ. *Usus.* Cato minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quod proposuit, effecit.

Interrogo, as, avi, atum, are. fragen, forschen. *Syn.* Quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitor, rogito. *Phras. Multis eum interrogavi*, ich hab ihn öffters gefragt. Interrogando ursi, quæsivi de eo, quid egisset; requirebam ex eo, sciscitabar, captiosô etiam interrogationis genere utebar; percontabar solicitè, rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exsculpere poteram. *Usus.* Interrogari ab aliquo de aliqua re.

Interrumpo, is, rupi, ruptum, ere. unterbrechen. *Syn.* Interpello, dirimo. *Usus.* Pontem interrumpere. Amicitiam interruptam instaurare. Interruptis ac morientibus vocibus.

Interruptè. zertheilt.)(*Continenter. Syn.* Intercisè, incisim.

Interscindo, is, scidi, scissum, ere. zerschneiden. *Usus.* Pontem ei à tergo interscindi jussit.

Interscribo, is, psi, ptum, ere, zwischen schreiben. *Usus.* In litteris tuis aliquid interscripsi.

Interseco, as, cui, ctum, are. zerspalten. *Syn.* Seco.

Intersepio, is, psi, ptum, ire. *unterzäunen. *Usus.* Urbem vallô intersepire.

Interseptus, a, um. verzäunet, verlegt, vermacht. *Syn.* Interclusus, obstructus, vallatus, munitus. *Usus.* Iter ad gloriam nemini est interseptum.

Interspiratio, onis, f. Athem-Holung. *Syn.* Respiratio. *Usus.* Æqualibus interspirationibus uti.

Intersum, es, esse. dabey seyn. *Syn.* Adsum.)(*Absum. Usus.* 1. Consiliis, in consiliis aliorum interesse. Ipse interfui, præsens vidi. 2. *Intercedo*, darzwischen seyn. Inter eos Tiberis & pons interest. V. *Præsens*, *coram.*

Intertrimentum, i, n. Verlust, Schade. *Syn.* Detrimentum.

Interturbatio, onis, f. *Beunruhigung. *Usus.* Animi interturbatio.

Interturbo, as, avi, atum, are. *irre machen, beunruhigen. *Syn.* Valdè turbo.

Intervallum, i, n. Weite, Zwischen-Raum. *Syn.* Spatium, discrimen. *Epi.* infinitum, longum, majus, minimum, perlongum, latum, tantum. Intervalla æqualia, certa, distincta, interpuncta, dupla & tripla, imparia; modica, multa, reliqua, sesqui altera. *Usus.* 1. Temporum, locorùmque intervallô longô disjuncti sumus. Dolor si longus, est levior; dat enim intervalla, & relaxat. Intervalla vocis, sonorum in loquendo. 2. *Temporis spatium*, Zeit. Tantô intervallô ad te revisi. Longô intervallô te non vidi. Atticissimus mihi ex intervallo regustandus est. V. *Spatium.*

Intervenio, is, veni, ventum, ire. darzwischen kommen. *Syn.* De improvisô venio, intercurro, intercedo, intersum. *Usus.* Vereor, ne molesti quidam loquentibus nobis interveniant. Casu interventum est,

Interventor, oris, m. Verhinderer. *Usus.* Vacuô ac ab interventoribus liberiore die.

Interventus, us, m. Darzwischenkunfft. *Syn.* Inopinatus adventus. *Usus.* Interventu ejus & interpellatione jurgium discussum est.

Interverto, is, verti, versum, ere. vervortheilen, wegstehlen. *Syn.* Præripio, intercipio. *Usus.* Dona, pecunias, ædilitatem intervertere alicui, atque ad se transferre.

Interviso, is, si, sum, ere. heimsuchen. *Syn.* Inviso. *Adv.* crebro. V. *Viso.*

Intestabilis, e. * untüchtig zum Zeugen. *Syn.* Qui nec testem agere, nec testimonium facere potest. *Usus.* Homo sacer, sceleratus, & intestabilis.

Intestatô, ohne Testement. *Syn.* Nullô factô testamento. *Usus.* Intestatô mortuus est.

Intestatus, a, um. der kein Testament gemacht. *Syn.* Intestatò mortuus.

Intestinum, i, n. ein Darm. *Syn.* Ilia, viscera. *Epi.* medium. *Usus.* Graviter ex intestinis laborabam. Tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus.

Intestinus, a, um. einheimisch. *Syn.* Domesticus, interior.)(*Extraneus. Usus.* Occultum, intestinum bellum. Intestinum, inclusum malum. Intestinus timor, dolor.

Intexo, xui, textum, ere. mischen. *Syn.* Contexo, interpono, implico. *Adv.*

Adv. Prudenter. *Usus.* Aliquid in causa prudenter intexere. Vestis coloribus variis intexta.

Intimè, inniglich. *Syn.* Enixe, ex animo. *Usus.* Intime aliquem commendare.

Intimus, a, um. der innerst. *Syn.* Reconditus, arcanus, familiaris. *Phras. Intima sua mihi concredit*, er vertraut mir alle Heimlichkeiten. Ad intima ejus consilia perveni; arcana omnia, abditosque sensus speculor; arcana omnia vel ipso prodente cognosco; arcana ejus omnia elicio. Intimus sum ejus consiliis; nihil consiliorum ejus me latet. V. *Arcanus.* *Usus.* 1. Intimi sensus animi, consilia intima. Ex intima arte & Philosophia multa disputavi. 2. *Domesticus*, *familiaris*, Vertrauter. Antonius Clodio intimus. Est in meis intimis. Tectissimus ad alienos, intimis apertior sum.

Intingo, is, tinxi, tinctum, ere. *naß machen. *Syn.* Madefacio, humecto.

Intolerabilis, e. unerträglich. *Syn.* Non ferendus, intolerandus.)(*Tolerabilis.* *Adv.* Admodum. *Phras. Intolerabilis est ejus arrogantia*, sein Hochmuth ist unerträglich. Res est indigna, acerba, & omnibus intoleranda; immensa est ejus, nec ferenda insolentia. Quis hominem cum ea superbia & insolentia ferat? *Usus.* Dolor, fœditas intolerabilis.

Intolerandus, a, um. unerträglich. *Syn.* Intolerabilis. *Usus.* Intoleranda licentia.

Intolerans, tis, *g. o.* *der etwas nicht ertragen kan. *Syn.* Impatiens, impotens. *Usus.* Corpora laboris intolerantissima. V. *Impatiens.*

Intoleranter, unleidentlich. *Syn.* Insolenter. *Usus.* Intoleranter dolere, se jactare.

Intolerantia, æ, f. Unerträglichkeit. *Syn.* Insolentia. *Usus.* Hæc non privati insania sed Regis intolerantia est.

Intono, as, ui, are. donnern. *Syn.* Tono, sono. *Us.* Hesterna concione vox ejus intonuit.

Intonsus, a, um. unbeschoren.)(*Tonsus.* Coma intonsa.

Intorqueo, es, torsi, tortum, ere. umdrehen. *Syn.* Immitto, jacio, jaculor. *Usus.* Telum, calumniam intorquere in aliquem.

Intra, innerhalb. *Syn.* Inter, in interiore parte. *Usus.* 1. Intra muros. Hæc intra decem annos sunt gesta. 2. *Minùs, quàm necesse sit*, weniger, als vonnöthen wäre. Intra modum loqui. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem.

Intractatus, a, um. unabgerichtet. *Usus.* Equus intractatus, indomitus.

Intremo, is, ui, ere. *erzittern. *Syn.* Tremo.

Intrepide. *unerschrocken. *Syn.* Sine pavore, audacter, posito metu.

Intrepidus, a, um. *unerschrocken. *Syn.* Impavidus, timore solutus. V. *Audax.*

Intricor, aris, atus sum, ari. verwirren.)(*Extrico.* V. *Implico.*

Intrò, hinein. *Usus.* Ire, ferre intro.

Intro, as, avi, atum, are. hinein gehen. *Syn.* Introeo, ineo, subeo, ingredior, accedo.)(*Exeo.* *Adv.* Penitus. *Phras. Tu meam domum intrare ausus es?* du hast dörffen in mein Hauß hinein gehen? Tu meas ædes penetrare; tu in ædes accedere; tu vestigium in ædes facere; tu intro te conjicere ausus es? Tu eo pedem inferre; tu vestigium ibi ponere; eo te inferre; pedem ibi ponere ausus es? V. *Ingredior.* *Usus.* Intrare limen, domum, regnum. In alicujus familiaritatem intrare. V. *Ineo.*

Introduco, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn.* Induco, facio, adduco, fingo. *Usus.* Consuetudinem, ambitionem in urbem introducere. Illum reprehende, qui initium introduxit. Introducere aliquem loquentem.

Introductio, onis, f. Einführung. *Usus.* Adolescentium nobilium introductiones judicibus pro præmio fuère.

Introëo, is, ivi, itum, ire. hinein gehen. *Syn.* Intro.)(*Exeo.* *Adv.* Honestè. *Usus.* In urbem, in vitam introire. V. *Intro*, *ingredior.*

Introferor, ferris, ferri, hinein getragen werden. *Usus.* Noctu introferri solitus est ad mulierem.

Introitus, us, m. Eingang. *Syn.* Aditus. *Epi.* Apertus, clandestinus, desertus, nocturnus, primus. *Usus.* 1. Ad omnes portas & introitus armatos homines opponit. 2. *Ingressio, initium*, Anfang. Hic fit introitus defensionis.

Intromitto, is, misi, missum, ere. einlassen.)(*Emitto.* *Usus.* Limen patefactum

ctum eft, ut intromiffus me in lecto trucidaret.

Introrfum, *vel* Introrfus. einwärts. *Ufus.* Introrfum turpis.

Introfpicio, is, fpexi, fpectum, ere, einsehen. *Syn.* Infpicio. *Adv.* penitùs. *Ufus.* Agite, inferte oculos in curiam, introfpicite omnes Reipublicæ partes, perfpicite omnium mentes. V. *Confidero.*

Introvoco, as, avi, atum, are. hinein ruffen. *Syn.* Accerfo, advoco.)(*Evoco.*

Intrudo, is, trufi, trufum, ere, eindringen. *Ufus.* Ipfe fe inferebat, intrudebat. V. *Implico, interpono.*

Intueor, eris, tuitus fum, eri. ansehen. *Syn.* Video, contueor, contemplor, afpicio. *Adv.* acriter, benè, paulifper, ftudiosè. *Phraf.* 1. *Hic mos eft hominum, ut in repentinis adverfisque cafibus cœlum intueantur,* die Leute pflegen in gähen widerwärtigen Zufällen nach dem Himmel zu schauen. Ut fiquid præter opinionem, & contra voluntatem accidit, cœlum fufpiciant, afpectent; ad cœlum fpectent, oculos tollant, aciem oculorum intendant. 2. *Immotis oculis me intuetur,* er schauet mich beständig an. Aciem in me intendit, exacuit, exercet; oculos in me defigit; hæret in vultu meo; oculos à vultu non movet. V. *Afpicio. Ufus.* Intuebamur, nec tuendi fatietas nos capere poterat. Intueri aliquid oculis, animô complecti. Animô aliquem infeftô, iniquô, infensô intueri. Aliquid acriter intueri. V. *Video.*

Intumeo, *vel* Intumefco, is, tumui, ere. *geschwellen. *Syn.* Inflor, in tumorem convertor. V. *Tumeo.*

Intùs, darinnen.)(*fortis. Ufus.* Intus inclufum periculum, intus equus Trojanus.

Invado, is vafi, vafum, ere. angreiffen, anfallen. *Syn.* Adorior, impetum facio, involo, irruo, irrumpo, peto, vim facio, incurro in aliquem, incurfo, invehor. *Phraf. Invafit hominem terror,* dem Menschen ist ein Schrecken ankommen. Incidit terror animo hominis; inceffit hominem terror; repentinô terrore perculfus eft. V. *Terror. Ufus.* Invadere aliquem, in alicujus nomen, in prædam. Mirus hominem furor, dolor, terror invafit. In arcem caufæ invafi. V. *Aggredior, impetus, Adorior.*

Invalefco, is, valui, ere. starck werden. *Syn.* Novas vires fumo, corroboror, confirmor, firmior fio. *Ufus.* Invaluit, potentiùs jam malum eft, quàm ut fedari poffit. Invaluit adeò ejus audacia, & vetuftate corroborata eft. V. *Crefco.*

Invaletudo, inis, f. Unpäßlichkeit. *Syn.* Valetudo infirma. *Ufus.* Invaletudine tuâ valdè commoveor, & conturbor.

Invalidus, a, um. * schwach, blöd. *Syn.* Infirmus. *Ufus.* Invalidi milites. V. *Debilis, infirmus.*

Invectio, onis, f. Einführung.)(*Exportatio. Ufus.* Rerum, quibus abundamus, exportatio; quibus egemus, invectio.

Inveho, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn.* Importo. *Adv.* acerbiùs, apertè, afperiùs, contumeliofiùs, copiosè, graviter, liberiùs, paratius, petulanter, rhetoricè, vehementiùs. *Ufus.* 1. Pecuniæ in ærarium invectæ. Quemcunque cafum fortuna invexerit, feram. 2. *Infurgo in aliquem, objurgo,* einen anfahren mit Worten. Acerbè in aliquem invehi, maledicere, infectari. Vehementiùs in illum nugatorem invehebat. Invehens in Catonem Cæfar. V. *Objurgo.*

Invenio, is, veni, ventum, ire. erfinden. *Syn.* Reperio, deprehendo, pervestigo, nancifcor, excogito. *Adv.* acutè, planè, fapientiùs, fubdolè, verfutè. *Phraf. Plerasque artes Græci invenêre,* die meisten Künste seynd von denen Griechen erfunden worden. Græcia inventrix doctrinarum; primi artes peperêre, protulêre Græci; artium plerarumque cognitionem Græcia aperuit; artium incunabula plurimarum in Græcia funt. V. *Excogito. Ufus.* Facinus, aftutiam, crimen, remedium, rationem invenire & comminifci. Invenio, te in culpa effe.

Inventio, onis, f. Erfindung. *Ufus.* Illa vis, quæ inveftigat occulta, inventio & excogitatio dicitur.

Inventor, oris, m. Urheber, Erfinder. *Syn.* Autor. *Ufus.* Cicero Princeps & autor copiæ verborum, inventor, compofitor, architectus.

Inventrix, icis, f. Urheberin, Erfinderin. *Ufus.* Inventrix & magiftra legum Philofophia.

Inventum, i, n. ein erdacht Ding. *Epi.* probabile, neceffarium, antiquis divinum. *Ufus.* Tot artes, tot fcientiæ, tot inventa. Eorum inventis & legibus omnem Rempublicam conftitutam habemus.

Invenuftus, a, um. unholdseelig. *Ufus.* Quod

Quod propoſuit, explicat expeditè non invenuſtus actor.

Inverecundus a, um. unverſchämt. *Syn.* Impudens, non verecundus.)(*Verecundus.* *Uſus.* Inverecundum animi ingenium poſſidet. V. *Impudens.*

Inverſio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Ironia. *Uſus.* Inverſio verborum.

Inverto, is, verti, verſum, ere. verkehren. *Syn.* Immuto, verto, perverto. *Uſus.* Pompejus totum nobis negotium invertit. Quàm citò ſe invertit! V. *Verto.*

Inveſtigatio, onis, f. Erkundigung. *Syn.* Inquiſitio, indagatio, conquiſitio veri. *Epi.* facilior, propria.

Inveſtigator, oris, m. Erforſcher. *Epi.* acer & diligens. *Uſus.* Varro diligentiſſimus inveſtigator antiquitatis.

Inveſtigo, as, avi, atum, are. nachgrübeln. *Syn.* Exquiro, indago, ſcrutor, perſcrutor, perquiro, perſequor, veſtigiis odoror. *Adv.* diligentiùs. *Uſus.* Perquirere, patefacere, inveſtigare conjurationem. V. *Indago, Quæro.*

Inveteraſco, is, veteravi, atum, are. veralten. *Syn.* Conſeneſco. *Uſus.* Nihil inveteraſcere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, in quibus beata vita conſiſtit. Inveteravit jam ea opinio. Macula hæc inſedit, & inveteravit in nomine populi Romani. Inveterata noſtra amicitia.

Inveteratio, onis, f. Veraltung. *Uſus.* Ut in corporibus inveteratio ægrè pellitur, ſic in animis perturbatio.

Invicem, beyeinander, voneinander. *Syn.* Mutuò, viciſſim. *Uſus.* Totos dies eramus ſimul invicem.

Invictus, a, um. unüberwindlich. *Syn.* Qui vinci non poteſt, inexpugnabilis, inſuperabilis.)(*Devictus.* *Uſus.* Quibus viris Reſpublica invicta ſtat? Nomen invictiſſimi Imperatoris conſecutus. Animi excelſi atque invicti magnitudo. V. *Fortis, Facta egregia.*

Invidentia, æ, f. Neid.)(*Miſericordia.* *Uſus.* Invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas, quæ nihil nocent invidenti. V. *Invidia.*

Invideo, es, di, ére. neiden. *Syn.* Alienis bonis mœreo.)(*Faveo.* *Adv.* apertè, maximè, obſcurè, occultè, paullulùm, vehementer, valde, ſane. *Phraſ.* *Multi mihi invident,* viele ſeynd mit neidig. Sunt, quos meus in hac Republ. ſplendor offendat, lædat, pungat, angat, ſolicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, graviùs afficiat. Non deſunt, quos mea dignitas, mea amplitudo malè habeat; quibus dolori ſit meus honor. Florere me dignitate, exiſtimatione, honore; tantum honoris mihi haberi nonnulli moleſtè, graviter, acerbè, ægrè, iniquô animô, non ſatis æquô animô ferunt. Angit animos quorundam hic ſplendor meus; ſolicitos habet quosdam hæc dignitas mea. Valdè me multorum invidia exercet; multum eſt mihi cum invidis negotii; novi multorum animos in me malevolentiâ ſuffuſos; invident multi mihi, mordent clanculùm. V. *Invidus.* *Uſus.* Alterius honori, virtuti, fortunis præſtantibus & florentibus invidere.

Invidia, æ, f. Mißgunſt, Abgunſt, Neid. *Syn.* Malevolentia, offenſio. *Epi.* aliena, communis, deteſtanda, falſa, imbecilla, iniquiſſima, inveterata, juſtiſſima, magna, par, popularis, recens, ſenatoria, ſingularis, ſumma, tribunitia, vehemens. *Phraſ.* 1. *Invidiam alicui conflare,* einen in Mißgunſt bringen, verhaßt machen. Invidiam alicui concitare, commovére, facere, parare; in invidiam rapere, vocare, adducere; invidiam facti conferre in alterum; invidiâ gratiæ externæ onerare aliquem; lacerare invidiâ clariſſimum quemque; invidiæ mactare. 2. *Invidiam incurri,* ich bin in Mißgunſt kommen. In invidiam veni; invidiam ſubii; in invidiam adductus ſum; invidiam contraxi. 3. *In invidia ſum apud omnes,* ich bin bey allen verhaßt, und in Mißgunſt. Invidiam omnem omnium habeo, ſuſtineo; in invidia ſum; ex invidia laboro; invidiâ premor, flagro, conflagro, ardeo alienâ. Invidiâ ſum præcipuâ inter omnes. V. *Odioſus, Invidioſus, Odium.* 4. *Modeſtia invidiam lenit,* die Demuth, und Eingezogenheit pflegt den Neid und Mißgunſt zu lindern. Invidiam modeſtia ſedat, comprimit, reſtinguit, extinguit; modeſta vivendi ratio multum de invidiâ opum deonerat; invidiâ levat, liberat; efficit, ut invidia ponatur, deponatur, decedat; ut invidiæ quaſi ſanguis mittatur. *Uſus.* Invidiam alicui conflare. Invidiam augere, inflammare. die Mißgunſt vermehren. Invidiam à ſe transferre, das, was einen verhaßt kan machen, auf einen andern von ſich ſchieben. Alienâ ſplendere invidiâ, durch Verläumdung der andern ſich bey andern in Gunſt und Anſehen ſetzen. Disrumpi, æſtuare invidiâ, vor Neid zerſchnellen.

Invidiola, æ, f. kleine Mißgunst, Neid. *Usus.* Nescio, quid inter eos invidiolæ exortum est.

Invidiosè. mißgünstiglich. *Syn.* Odiosè. *Usus.* Invidiose aliquem criminari.

Invidiosus, a, um. verhaßt. *Syn.* Odiosus, invisus, invidiam habens. *Phras.* 1. *Invidiosa est ea dignitas*, diese Würdigkeit ist sehr beneidet. Magnam habet ea dignitas invidiam; multorum luminibus officit; multorum luminibus obstruit ea fortunæ meæ amplitudo; invidiæ est; in invidia est ea dignitatis amplitudo; urit animos multorum dignitatis ista species. V. *Invideo.* 2. *Invidiosus est, multisque invisus*, er ist bey vielen verhaßt. In summam plurimorum invidiam incidit; nulla fruitur hominum benevolentiâ; premitur odiô multorum; in odio, in invidia est apud multos; pauci sunt, qui illi faveant; qui benè sint in illum animati; qui benè de illo existiment. V. *Odiosus*, *Invisus.* *Usus.* Invidiosæ possessiones. Erit hoc tibi invidiosum. Aliquis invidiosus, ac multis offensus.

Invidus, a, um. neidisch. *Syn.* Obtrectator, niger, malevolus, lividus, iniquus, maledicus, inimicus, alienis bonis mœrens. *Phras.* 1. *Multi sunt tibi invidi*, es seynd dir viel neidig. Multi sunt tuæ laudis inimici; multos habes obtrectatores malevolentissimos; multorum de te minùs commodi sermones à malevolentia profecti volitant; lacerant te, famamque tuam invidi non pauci; magna invidiæ pestis tibi imminet, in te conflata est. 2. *Nunquam desunt invidi*, es geben niemals ab, die andere beneiden. Nunquam desunt pestes quædam hominum alienâ laude dolentium, alienis bonis mœrentium; ubique incurras in homines malevolos, lividos, & ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia? qui invidiam non experiatur? quem non mordeat aliorum invidentia? V. *Invideo, invidia.*

Invigilo, as, avi, atum, are. *fleißig wachen. *Syn.* Cum cura & solicitudine vigilo. *Phras.* *Scito, me quieti publicæ invigilare*, du must wissen, daß ich auf die allgemeine Ruhe müsse acht haben. Scito, me in speculis esse; in specula collocatum, constitutum; scito, mihi quietem publicam curæ esse; meæ curæ, ac vigilantiæ esse demandatam; excubare me animô; curas meas omnes, consilia, cogitationes in tuenda quiete publica evigilare. V. *Solicitus.*

Inviolatè, unverschrt. *Syn.* Integrè, incorruptè.

Inviolatus, a, um. unverletzt. *Syn.* Integer, incorruptus.)(*Violatus.* *Usus.* Inviolata stabit vestra amicitia.

Inviso, is, visi, visum, ere. heimsuchen. *Syn.* Viso, visito. *Usus.* Sæpiùs domum nostram invisas, rogo. V. *Viso.*

Invisus, a, um. verhaßt. *Syn.* Odiosus, quem æquô animô videre, ferre, intueri non possumus; qui in odio est apud aliquem. *Usus.* Quò quis callidior, & versutior, hôc invisior, & suspectior est. V. *Odiosus.*

Invitamentum, i, n. Einladung. *Syn.* Invitatio, incitamentum. *Epi.* multum. *Usus.* Multa habet invitamenta urbis & fori. Invitamentum afferre. V. *Illecebra.*

Invitatio, onis, f. Einladung. *Epi.* crebra, liberalis. *Usus.* Invitationes, adventùsque nostrorum hominum.

Invitatus, ûs, m. das Einladen. *Syn.* Invitatio. *Usus.* Primó meâ sponte, deinde invitatû tuô hoc egi.

Invitè. ungern. *Syn.* Repugnanter, invitò.

Invitò. ungern. *Syn.* Invitè.

Invito, as, avi, atum, are. einladen. *Syn.* Voco, allicio.)(*deterreo*, *dehortor.* *Adv.* aliquoties, benignè, honorificentissimè, liberaliter, magnoperè, passim, publicè, studiosè, valdè, vulgò. *Phras.* *Ad cœnam me invitavit*, er hat mich zur Tafel geladen. Ad cœnam me devocavit; adhibuit ad convivium; convivam sibi esse me voluit; vocatû ejus cœnandum mihi erat apud illum; ad cœnam me vocavit; cœnam dedit; cœnâ me accepit. *Usus.* Tu invita mulieres, ego viros accivero. Quis est, qui eum tectô, domôque non invitet? Invitare aliquem, & allicere præmiis ad agendum aliquid. Gloriâ invitari ad magna audenda. V. *Voco.*

Invitus, a, um. ungern. *Syn.* Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus, contra voluntatem, repugnans, repugnanter, coactus, dolens, perinvitus. *Phras.* 1. *Invitus illum adii*, wider meinen Willen bin ich endlich zu ihme gangen. Cum magna mea molestia illum compellavi; adversante, & repugnante naturâ; contra voluntatem meam; cuncta-

cunctabundus, diuque reluctans, ac tergiversatus; propè resistens ad eum pertractus fui; ingratiis & coactus ad illum attrahendus fui. 2. *Quanquam invitus, munus tamen in Republica suscepi*, **ich hab endlich dieses Amt, wiewohl ungern, angenommen.** Quanquam gravatus, accessi tamen ad Rempublicam; quanquam abhorrerem Reipublicæ tractationem; quanquam mihi nihil inimicius, nihil molestius forensi illô strepitû, tamen, ingratiis licèt meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli; non sine aliqua molestia, & resistenti similis dignitatem eam admisi; commovebar equidem oblato eô honore, onusque impositum fremens, mœrénsque accepi; extorquendum erat invito, atque ingratiis, ut honorem eum admitterem; propè restitanti munus id injunctum est; ad honoris ejus insignia frontem cùm adducerem, vultum averterem, jugum tamen ad extremum, quanquam invitus, recepi. V. *Abhorreo, Nolo.* *Usus.* Invitus, per vim, & imperium feci. Sapiens nihil facit invitus, dolens, coactus. Ex molestiæ, dudum enim circumrodo, invito devorandæ sunt.

Invius, a, um. * **unwegsam.**)(*Pervius.* *Usus.* Invii saltus.

Inultus, a, um. **ungestrafft.** *Syn.* Impunitus. *Usus.* Inultum aliquid pati, relinquere. V. *Impunitus.*

Inundo, as, avi, atum, are. **überschwemmen.** *Syn.* Alluo, obruo. *Phras.* 1. *Aqua inundat latè omnia*, **das Wasser überschwemmet alles.** Effert aqua se alveo; alveum exit; extra alveum effunditur; littora superat, transgreditur; diffunditur unda, camposque circumjectos rigat; fluctibus terram occupat; effusus super ripas amnis campos, segetesque operit. *Usus.* Terram inundat aqua.

Invoco, as, avi, atum, are. **anruffen.** *Syn.* Imploro. *Usus.* Lucinam in pariendo invocant. Sociorum subsidium invocare. V. *Imploro.*

Involatus, ûs, m. **das Fliegen.** *Syn.* Volatus avium.

Involo, as, avi, atum, are. **anfallen.** *Syn.* Invado. *Usus.* Involare in aliena. V. *Impetus.*

Involucrum, i, n. **Decke.** *Syn.* Integumentum. *Epi.* involucra multa. *Usus.* Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur hominis natura. Clypei involucrum.

Involvo, is, vi, utum, ere. **einwicklen.** *Syn.* Circumplico.)(*Evolvo.* *Usus.* Litteris me involvo. Virtute suâ se involvere. Occulta, involuta, latentia aperire. Videbam pacis nomine involutum fore bellum.

Inurbanè, **bäurisch.** *Syn.* Insulsè, inconcinnè.

Inurbanus, a, um. **unhöflich.** *Syn.* Insulsus, infacetus, inhumanus, inops humanitatis, ineptus, odiosus, putidus.)(*Urbanus.* V. *Ineptus.*

Inuro, is, ussi, ustum, ere. **einbrennen.** *Syn.* Infligo, imprimo. *Usus.* Æternas alicujus nomini maculas, famam superbiæ alicui, dolorem ossibus & cineri alicujus inurere. Censoriæ severitatis notam alicui inurere. Odium inustum penitùs hominum mentibus.

Inusitatè. **ungewöhnlich.** *Syn.* Insolenter.

Inusitatus, a, um. **ungebräuchlich.** *Syn.* Insolens, inauditus, præter consuetudinem novus.)(*usitatus.* *Usus.* Inusitata sunt, prisca ferè & vetusta, ac ab usu quotidiani sermonis intermissa. Ecquid in rebus inusitatis Græcorum more verbis etiam utamur inauditis. V. *Insolitus, Novus.*

Inutilis, e. **unnutz.** *Syn.* Ad nullam rem utilis, ad nullam partem utilis, qui nulli usui est.)(*utilis.* *Adv.* summè. *Usus.* Perniciosus & inutilis civis.

Inutilitas, tis, f. **Schade.** *Syn.* Damnum.

Inutiliter. **unnützlich.** *Syn.* Frustrà. *Usus.* Frustrà aliquid proferre, & inutiliter. V. *Frustrà.*

Invulneratus, a, um, **unverletzt.** *Syn.* Integer, inviolatus.)(*Vulneratus.*

Jocatio, onis, f. **Schertzhafftigkeit.** *Syn.* Jocus, urbanitas, cavillatio. V. *Facetiæ, jocus.*

Jocor, aris, atus sum, ari. **schertzen.** *Syn.* Cavillor, ludo, jocô aliquid dico, *vel* facio. *Adv.* familiariùs, humanissimè, liberè. *Phras.* *Jocatur interdum* **er schertzet bißweilen.** Ludit interdum, ac familiariter per risum & jocum facetè cavillatur; jocos interdum cum familiaribus miscet; jocosè satis ludit interdum; jocularia interdùm fundit; multa ridicula dicit; salibus utitur interdum; facetiarum & urbanitatis leporibus amicos exhilarat; sales non nunquam orationi aspergit. V. *Nugor.*

Nugor. *Usus.* Familiariter cum ipso cavillor & jocor. Homo in jocando suavis.

Jocosè. schimpfflich. *Syn.* Facetè, urbanè. *Usus.* Hominem lusi jocosè satis.

Jocosus, a, um. schertzhafft. *Syn.* Facetus, urbanus.)(*Serius.* V. *Facetus*, *Jocus.*

Jocularis, e. lächerlich. *Syn.* Ridiculus, ludicrus. *Usus.* O licentiam jocularem! V. *Ineptus.*

Joculator, oris, m. Possenreisser. *Syn.* Nugator, narrator facetus, ad jocandum aptus. V. *Facetus.*

Joculatorius, a, um. schertzhafft. *Syn.* Jocosus, festivus. *Usus.* Joculatoria disputatio.

Jocus, i, m. Schertz, Schimpff. *Syn.* Ludus, risus, facetiæ, lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavillatio. *Epi.* comis, dignus, familiaris, ingenuus, oratorius, scurrilis, suavis. *Phras.* 1. *Ex joco fecit*, er hat es Schertz-weis gethan. Per jocum; per ludum & jocum; per risum ac jocum; animi causâ; joci causâ; joci gratiâ; jocô; ridiculi causâ hæc facta sunt. 2. *Sine joco*, ohne Schertz. Extra jocum; remotô jocô; aufer nugas, & rem seriò edissere. 3. *Jocum ex re facere*, *vulg.* aus der Sach einen Schertz machen. In jocum vertere, trahere, convertere; rem jocô accipere; in risum vertere. 4. *Nemo ad jocos faciendos illô est aptior*, es ist niemand tauglicher zum Schertzen, als er. Gratiæ hominem finxerunt, lepores Attici educârint, necesse est; adeo promptô est, ac extemporali ad jocationes ingeniô; à Gratiis videtur fictus, adeò multus est in eo lepos, adeò venustæ sermonis facetiæ; sale facetiisque omnibus antestat; oratio omnibus salibus, facetiisque abundat; nihil est illô homine festivius, facetius; sermonis festivitate; ingenuisque salibus nemo cum illo est conferendus; ejus festivè dictis ac facetiis mirè capiuntur omnes; ita scitè, ita venustè, lepidè, argutè sermonem condit, ut audientes mirâ voluptate perfundat; ita facetiis valet, ut verba propè singula audientium risus consequatur; comis in eo verborum urbanitas, jocáque facetiarum plena. 5. *Fugiendi obscœni verborum joci*, man muß sich von schändlichen Schertz-Reden enthalten. Omnis verborum obscœnitas vitanda; abstinendum prætextatis verbis; joca ne infra soccum libera sint, ac soluta; genus jocandi illiberale, ac petulans; Atellanæ fabulæ, versúsque Fescennini nostro in sermone locum ne habeant. Omnis verborum lascivia procul à congressu nostro arceatur. *Usus.* Dicere aliquid per jocum, extra jocum. Non hilaritate, non lasciviâ, nec risû, nec jocô, qui levitatis comes, beati sumus; nec enim ad ludum & jocum facti sumus.

Ipse, a, um, er selbst.)(*Alter.* *Usus.* Illô ipsô tempore. Ille ipse Cæsar. Decem ipsos dies ibi fui. Istud ipsum miserrimum puto. Hoc quid sit, per se ipsum non video, sed ex sequentibus.

Ira, æ, f. Zorn. *Syn.* Iracundia, indignatio, stomachus, excandescentia. *Epi.* acerbior, inveterata, naturalis, recens. *Phras.* 1. *Atrox calumnia ad iram me concitavit*, diese Schmach-Red hat mich in Harnisch gebracht, hat mich zum Zorn bewegt. Bilem mihi movit, commovit, concivit; iram concivit; ad iracundiam me adduxit; stomachum mihi movit; stomachum mihi fecit; ad iram me impulit, induxit, incitavit; calumniæ indignitas movit animum; iram mihi movit; animum vehementer solicitavit, accendit; animum exasperavit; odium exacerbavit, irritavit; iram provocavit; animum indignatione accendit atrocis calumniæ injuria, irâ me implevit; iram exacuit; stomacho fuit atrocis calumniæ indignitas. 2. *Gravem iram concepi*, ich hab einen grossen Zorn gefaßt. Iram imbibi vehementem & acerbam; ira animum cepit; ingentem molem irarum alto ex animo ciebam; exarsi graviter iracundiâ; excandui; stomachabar, commovebar vehementiùs; exarsi iracundiâ & stomacho; ingentes jam dudum iras in pectore volvebam; irâ repentè efferbui. V. *Irascor.* 3. *Iram suam in aliquem effundere*, seinen Zorn wider einen auslassen. Vertere iram in aliquem; factis simul, dictísque odium explére; iracundiæ in aliquem indulgére; iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, paréré; iram, odiumque profundere in aliquem; omne virus acerbitatis in aliquem evomere, effundere; stomachum in aliquem erumpere; fremere, sævire, furere, nec iræ modum reperire. 4. *Ira jam deficit*, der Zorn nimmt schon ab. Defervescit ira; remittit, decedit, abscedit; mollitur ira; deflagrat paulatim;

latim; animorum ille ardor residet; ira cadit. 5. *Iram deposuit*, **er hat seinen Zorn abgelegt.** Iracundiam omisit, dimisit; iram repressit, compressit, sedavit, coërcuit, continuit; iram expedivit; missam fecit; ex animo ejecit. 6. *Iram sedavit*, **er hat den Zorn gestillet.** Leniter permulsit iram; iras lenivit; iracundiæ faces extinxit; impetum animi delinivit; ardorem animi compressit. *Usus.* Ira est libido puniendi ejus, qui videtur læsisse injuriâ, cum qua nihil rectè, aut consideratè fieri potest. Facere aliquid per iram. Iram gerere, concire, evomere. Irâ incendi, ardére. Orta est inter illos ira. Ira decessit.

Iracundè. **zornig.** *Syn.* Per iram, cum iracundia, cum stomacho.)(*leniter, quietè. Usus.* Vehementer ago, non iracundè. Iracundè, & intemperanter facere.

Iracundia, æ, f. **Zornmüthigkeit.** *Syn.* Ira, acerbitas quædam naturæ, & rabies.)(*Lenitas. Epi.* bellatrix, effervescens, gladiatoria, gravior, inimica, injusta, justa, præsens, vehemens, utilis. *Usus.* Aliquem ad iracundiam adducere, **zornig machen.** Iracundiâ & stomacho effervescere, efferri, inflammari, ardére, furere, **zornig werden.** Iracundiam exercére; iracundiæ servire, obsequi, parére, **den Zorn auslassen.** Iracundiæ resistere, **dem Zorn wiederstehen.** Iracundiam continere, **den Zorn innen halten.** Iracundiam omittere, dimittere, **den Zorn sincken lassen, ablegen.** Iracundiam sedare, **den Zorn stillen.**

Iracundus, a, um. **zornmüthig, zum Zorn geneigt.** *Syn.* Qui facilè & citò irascitur, proclivis ad iram, irritabilis. *Phras.* 1. *Naturâ iracundus est*, **er ist gar leicht zu erzörnen.** Animi quôdam impetû dolori ferè, & iracundiæ paret, summâ est naturæ acerbitate; nullum animo spatium dat, nec indignationem intra se premit, aut continet, sed irâ ac cupiditate, pessimis consultoribus, grassatur; ingeniô præceps in iram est; ægritudinem animi non facilè dissimulat; præcipitis in iram animi est; iræ potens non est; iram nec premere novit, nec tenére; iracundia illi præfervida; naturâ præceps in iram; iram in promptu gerit; naturâ stomachosior est, & facilè excandescit. V. *Ira.* 2. *Naturâ non adeo iracundus sum*, **ich bin nicht gar zu viel geneigt zum Zorn.** Non adeò pronus, propensus ad iram sum; iræ non admodum deditus sum; juris in me parùm habet ira; non admodùm inclino, propendeo ad iram; ira mihi minimè dominatur: alienus, remotus, intactus ab ira sum; animus is est meus, in quo nulla pars iracundiæ locum habeat, resideat. *Usus.* Morosi, anxii, iracundi & difficiles senes sunt. Iracundus est factus.

Irascor, eris, iratus sum, irasci, **zornig seyn.** *Syn.* Incendor; irâ incendor, iratus fio, succenseo, animô incitor, excandesco; stomachô & iracundiâ excandesco, *vel* effervesco. *Adv.* admodùm, facilè, furenter, justiùs, occultè, omninò, temerè. *Phras.* 1. *Non facile irascor amicis*, **ich erzörne mich nicht leicht über meine Freunde.** Non temerè excandesco, commoveor, animô incitor, tametsi læsus ab amicis. Non facilè indignatio oboritur; indignatione non facilè accendor; non facilè stomachô effervesco, iram gero in amicos; etiam in stomacho ridere soleo. 2. *Irascor etiamnum*, **ich bin noch voller Zorn.** Iracundias adhuc recentes habeo; ira etiamnum, & tacita indignatio animum stimulant; necdum ira resedit; nondum ira mihi cecidit; nondum deflagrârunt conceptæ in hominem iræ; frustrà indignationem premo; frustra animi ægritudinem dissimulo; clausæ etiamnum aures sunt opstrepente irâ; nondum rabies consedit; suis adhuc ardet ignibus concepta indignatio. Ardet adhuc irâ, & dolore animus; erumpere adhuc ira gestit, & in nefarium hominis caput effundi; non mediocri etiamnum incedo iratus iracundiâ; adhuc totus in fermento sum. 3. *En, ùt irascitur homo improbus!* **schaue nur, wie sich dieser Mensch erzörnet!** En, ùt ira implacabilis implicat animum; en, ùt in rabiem ira degenerat; ùt exardescit homo improbus iracundia! quàm commotus, quàm incensus est! ùt irâ inflammatus est, ùt excandescit, ùt furit, ùt stomachatur! En, quis furor hominem invasit! quâ irâ, quô furore percitus, quàm iratô animô, quàm percitô agit omnia! En, quæ hominem intemperies agitat! Vide, ùt stomachô effervescat; ut iracundiâ efferatur, inflammetur, ardeat, excandescat! ùt vultum adducat, supercilia contrahat, ùt scintillet oculis, spumet ore, rabiem, furoremque totô pectore anhelet! En, quas animô iras ingentes concipiat! ùt irâ ac dolore confusus, præceps amentiâ feratur! ùt bile turgeat, ac intumescat! ùt iram animô capere vix possit! *Usus.* Peripatetici virum negant esse, qui nesciat irasci.

Iratus, a, um. zornig. *Syn.* Incensus, irâ incensus; iracundiâ percitus, incitatus, inflammatus; in aliquem infestus, infensus, qui animô alienô, & aversô est ab aliquo.)(*Propitius.* *Adv.* dissimulanter, meritò. *Phras.* *Illud iratus dixit,* das hat er im Zorn geredt. Irâ incensus, animô iratô, & percitô; incensus odiô; iracundiæ permittens dominatum animi; irâ flagrans, occæcatus, tumens; impotens iræ: in eas contumelias erupit; irarum plenus; irâ intensus; efferatus odiô; irâ motus: victus, percitus; ardens irâ; furens, inflammatus irâ; accensus irâ, tam inclementer locutus est; elatus iracundiâ sic stomachum erupit. *Usus.* Irati proprium est, cupere, à quo læsus videatur, ei quàm maximum dolorem inurere. Iratum propriè dicimus, exisse de potestate. V. *Ira, Irascor.*

Ironia, æ, f. Spott-Rede, verstellte Redens-Art, da man anders verstehet, als man redet. *Syn.* Inversio, dissimulatio, dissimulantia. *Usus.* Libenter usus est dissimulatione, quam ironiam Græci vocant.

Irrauceo, es, cui, ere. heischer werden. *Syn.* Raucus fio. *Usus.* Æsopus, si paulùm irraucuerit, ridetur.

Irreparabilis, e. * unersetzlich. *Usus.* Tempus irreparabile.

Irrepo, is, psi, ptum, ere. einschleichen. *Syn.* Adrepo, obrepo, influo, illabor. *Usus.* In gratiam, familiaritatem, in sensus alterius, in testamenta irrepere. Credulitas in optimi cujusque mentem facilè irrepit.

Irretio, is, ivi, itum, ire. verstricken, ins Netz bringen. *Syn.* Implico, illaqueo, impedio laqueis. *Usus.* His se erratis irretiit ætate improvidâ. Disputationum laqueis aliquem irretire. Irretitus odiô bonorum omnium. Adolescentulos illecebris corruptelarum irretire. V. *Implico.*

Irretortus, a, um. * unverwendt. *Syn.* Rectus. *Us.* Oculô irretortô aliquem spectare.

Irrevocabilis, e. * unwiderrufflich, unwiderbringlich. *Usus.* Ætas irrevocabilis.

Irrideo, es, risi, risum, ére. verlachen, auslachen. *Syn.* Derideo, rideo. *Adv.* facetè, turpiter, maximè. *Phras.* 1. *Hominem irrident omnes,* es verlachen ihn alle. Est ejusmodi, quem omnes per risum, ac jocum contemnant; cujus levitati ac imprudentiæ illudant omnes; quem pueri sectentur, & derideant; qui irrisionibus omnium sit subjectus; qui ludibrium sit cæterorum; qui ludibrio sit omnibus; quem omnes eludant, ludificentur; qui in ora hominum pro ludibrio abeat; quem omnes ludibrio habeant; qui risui sit omnibus; qui omnibus civibus spectaculo sit; per ora hominum traducatur; cui convicium facere, quem ludibriô lædere; in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impunè quisque audeat; qui ostentui, deridiculo sit omnibus; quem pro ridiculo ac delectamento habeant cæteri; omnes illum idoneum arbitrantur, quem ludos faciant; quem albis dentibus derideant; quem deridendum propinent; quem deridiculi gratiâ indignis modis ludificent. 2. *Ille ipse præbet ansam irridendi sui,* er giebt selbst Gelegenheit zu seiner Verlachung. Sese ipse deridendum propinat; risui, ludibrio, sibilisque aliorum os præbet, sese offert, objicit. *Usus.* Irridens insontes, olim vicissim irridebitur. V. *Explodo.*

Irrigatio, onis, f. Wässerung, Anfeuchtung. *Usus.* Agrorum irrigationes.

Irrigo, as, avi, atum, are. wässeren, befeuchten. *Syn.* Rigo. *Usus.* Ægyptum Nilus irrigat.

Irriguus, a, um. * was allzeit frisches Wasser hat. *Syn.* Quod facilè irrigari potest. *Usus.* Hortus irriguus.

Irrisio, onis, f. Verlachung. *Syn.* Ludibrium. *Usus.* Cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.

Irrisor, oris, m. Spötter *Usus.* Irrisores orationis.

Irritabilis, e. zornmüthig, leicht zu reitzen. *Syn.* Iracundus, qui facilè irritatur, & accenditur.

Irritamentum, i, n. * Reitzung. *Usus.* Certaminum irritamentum.

Irritatio, onis, f. * Reitzung. *Usus.* Animorum irritatio.

Irrito, as, avi, atum, are. anreitzen. *Usus.* Irritare & lacessere aliquem. V. *Excito.*

Irritus, a, um. nichtig, ungültig, vergeblich. *Syn.* Vanus, inanis.)(*Ratus.* *Phras.* 1. *Irritus fuit omnis labor meus,* alle meine Mühe war vergeblich. Quæ geste-

gesseram, concidêre omnia; ad nihilum recidêre; ad irritum cecidere; vana atque irrita evasere. Labor meus omnis in irritum redactus est. 2. *Spes irrita fuit*, die Hoffnung ware umsonst. Incisa spes erat; spes erat in irritum redacta, ad irritum spes cecidit; spes ea luxuriaverat, & vana evaserat; vana atque irrita ea spes fuit. 3. *Acta mea irrita declaravit senatus*, meine gerichtliche Abhandlungen hat der Rath für ungültig erkläret. Acta mea senatus rescidit, irrita fecit; irrita esse jussit; sustulit; radicitus evellit; dissolvit, infirmavit, labefactavit, evertit, subvertit. V. *Frustrà, labor inanis*. *Usus*. Irritum & infectum facere aliquid. Testamentum irritum.

Irrogatio, onis, f. Auferlegung. *Usus*. Irrogatio mulctæ.

Irrogo, as, avi, atum, are. auferlegen. *Syn*. Legem fero, constituo. *Usus*. Irrogare leges, pœnas, mulctam.

Irrumpo, is, rupi, ruptum, ere. einbrechen. *Syn*. Irruo, invado.)(*Erumpo*. *Adv*. *Æ*quabiliter, temerè, cursim, derepentè, effrenatiùs, extrinsecus, improvisò. *Phras*. *Irrumpere in latus hostium*, den Feind in die Flancken fallen. In cornua impressionem facere, irruptionem facere; impetum, vim facere; irrumpere cornua; permittere se in medios hostium cuneos; incursù petere; impetu oppugnare nuda peditatù cornua, incursionem in dextrum latus facere. V. *Impetus*. *Usus*. Hostis in castra irrupit. Invidi in meas fortunas irrupêre. V. *Impressio*.

Irruo, is, ui, ere. anfallen, einbrechen. *Syn*. Impetum in aliquem facio, invado, in aliquem me permitto, irrumpo. *Usus*. In alienas possessiones irruit. V. *Impetus*, *Adorior*, *Invado*.

Irruptio, onis, f. Einfall. *Syn*. Incursio.)(*Eruptio*. *Usus*. Irruptionem facere. V. *Irrumpo*.

Is, ea, id. derselbe. *Syn*. Ille, talis. *Usus*. Is tu vir es: neque enim is eras, qui &c.

Iste, a, ud. derselbe, dieser. *Usus*. Atque ego ex istis sæpe audivi.

Isthic. da, daselbst. *Usus*. Ubi malis esse, quàm isthic?

Isthinc. dorther. *Usus*. Qui isthinc veniunt.

Istiusmodi. dergleichen. *Usus*. Delectatur disputationibus istiusmodi.

Isthuc. eben das. *Syn*. Istud. *Usus*. Idem isthuc dicunt, quod dictum à te est.

Ita. also. *Syn*. Sic, ita enimverò, præclarè, certè, sicut dicis, dici aliter non potest, verò quidem, admodùm, ùt maximè, næ, profectò. *Usus*. 1. Ita est; ita censeo. 2. *Valdè*, sehr. Simulacra quidem præclara, sed non ita antiqua. 3. *Adeò*, so gar, so sehr. O Dave, itàne contemnor abs te?

Itaque. derohalben. *Syn*. Idcircò, quam ob rem, *Usus*. Itaque ex me quærunt.

Item. ingleichen. *Syn*. Similiter, etiam quoque, non minùs. *Usus*. 1. Solis defectiones, itemque lunæ. 2. *Ita, sic*, also. Fecisti item, uti prædones solent. Si è meo capite natus sis item, ùt ajunt Minervam. 3. *Vicissim*, herentgegen. Tu meas epistolas concerpito, ego item tuas.

Iter, ineris, n. Weg, Reise. *Epi*. alienum, devium, difficillimum, festivum, flexuosum, gloriosum, ineptum, longum, medium, molestum, necessarium, nefarium, reliquum, simplex, solenne, subitum, totum, tritum, tutum, verum. *Phras*. 1. *Iter aliquò suscipere*, eine Reise vor sich nehmen. Iter aliquo apparare, suscipere, petere, habére, ingredi, facere, dirigere, convertere, maturare; itineri se committere; committere se viæ; in viam se dare; iter aggredi. V. *Proficiscor*. 2. *Iter prosequi*, seine Reise fortsetzen. Pergere iter cœptum; iter insistere; cursum perseverare, *seu* exequi; iter conficere. 3. *Iter suum suspendere*, seine Reise wiederum einstellen. Iter supprimere; profectionis consilium abjicere, omittere, dimittere; itinere desistere. 4. *Iter molestum habui*, ich hab eine schwere Reise gehabt. Iter conficiebam æstuosâ & pulverulentâ viâ; profectio ea fuit, in quâ & luctandum mihi cum tenacissimo sabulo & vestigiis cedente; & cum via inepta, quâ ægrè moliuntur pedes. Iter parum commodè explicui, iniquitate locorum, viæ errores ubique implicante. 5. *Romam iter mihi faciendum est*, ich muß gar auf Rom reisen. Roma mihi terrestri itinere petenda est; longum iter, graveque instat, Italia percursanda, emetienda, peragranda. Romam terrestri itinere contendendum est. Romam iter suscipiendum, pedibusque conficiendum. V. *Proficiscor*. *Usus*. Iter gubernare, anordnen. Iter equò, pedibus conficere, Reis zu Pferd, zu Fuß machen. Iter aliò flectere, die Reise anderstwohin wenden. Iter impedire, intercludere, verhindern. Iter bellè processit, von statten gehen.

Iteratio, onis f. Wiederholung. *Syn.* Geminatio, repetitio, redintegratio.

Itero, as, avi, atum, are. wiederholen. *Syn* Gemino, repeto, duplico. *Usus.* Verbum iterare.

Iterum, wiederum. *Syn* Rursum. *Phras.* *Dicta iterum dicenda fuere* ich hab es wiederholen müssen, was ich gesagt hab. Locus ille de integro retractandus fuit; ad prius dicta redeundum mihi erat; eodem devolvi oratio debebat: ad priora reverti; priora recolere debebam; decursô jam spatio tanquam a meta ad carceres revocanda erat oratio; novus mihi renascebatur labor, novus erat de integro exsudandus labor, & quæ dixeram, repetenda. V. *Repeto.* *Usus.* Iterum atque iterum te rogo. Iterum ac tertium Consul.

Itidem. gleichfalls. *Syn.* Similiter, pariter, item. *Usus.* Vinctus itidem a Saturno filius. V. *Item.*

Itio, onis. f. Gang, Reise. *Syn.* Iter, itus incessus. *Usus.* De obviam itione faciam, ut suades. *Illi domum itio concessa est, ac data.*

Ito, as, avi, atum, are. offt gehen. *Syn.* Frequenter eo. *Usus.* Ad cœnas itare.

Itus, ûs, m. Gang, das Gehen. *Syn.* *Itio.* *Usus.* Quis noster itus, incessus, vultus?

Juba, æ f. die Mähnen, oder lange Haar am Hals der Pferd, und Löwen. *Syn.* Crines leonum, aut equorum collo fluentes. *Usus.* Equus jubam quatiens.

Jubatus, a, um, was Mähnen am Hals hat. *Syn.* Juba ornatus. *Usus.* Jubatus draco.

Jubeo, es, jussi, jussum, ere. heissen, befehlen. *Syn.* Impero, mando, præcipio, edico, in mandatis do, mandata do, negotium do.)(*Veto.* *Adv.* liberaliter, publicè, valdè, apertè. *Phras.* *Rem imperas difficilem* du befiehlest mir eine schwere Sach. Mandata das ardua; negotium das difficile; fieri, præstari a me vis, quæ vires meas exsuperant; magni negotii est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ est, quod mandas; rem in mandatis das, quam exequi efficere, præstare, sustinere vix possum; jubes, ut mandata tua digeram, exequar, persequar, conficiam, ad exitum perducam, sed ea ejusmodi sunt, quæ vires meas exsuperent: quæ in mandatis a te habeo, non istarum sunt virium V. *Impero, Mando, Præscribo.* *Usus.* Jubeo te benè sperare, salvere. Populus hanc legem jussit. Senatus decrevit, populus jussit.

Jucundè, freundlich, lieblich, lustig. *Syn.* Suaviter, dulciter. *Usus.* In convivio comiter, & jucundè fuimus.

Jucunditas, atis, f. Belustigung, Annehmlichkeit. *Syn.* Festivitas, lepor, hilaritas, fructus suavissimæ jucunditatis.)(*Molestia.* *Epi.* firma, major, multa, summa, tanta. *Usus.* Relaxare animum, & dare se jucunditati. Ex re aliqua jucunditatem, fructûmque percipere. Delectatio, tranquillitas, jucunditásque animi. Hoc conducit ad vitæ commoditatem, jucunditatémque. Urbani agri jucunditas. V. *Jocus.*

Jucundus, a, um. lustig, lieblich. *Syn.* Amœnus, dulcis, suavis, gratus. *Adv.* magnoperè, maximè, summè, vehementer. *Phras.* *Jucundus erit mihi reditus tuus*, deine Zurückkunfft wird mich sehr erfreuen. Dulcissimus erit mihi reditus tuus; omnes amœnitates in te uno habebo; gratiæ omnes tecum remigrabunt; plurimum suavitatis habebit reditus tuus; optatissimus erit reditus tuus. Hilariora mihi tecum erunt omnia; adventû tuo læta mihi erunt omnia & candida. 2. *Te præsente convivium jucundius erit* wann du zugegen seyn wirst, wird das Gastmahl noch so lustig seyn. Te præsente non magis epulis corpus, quam animus jucundissimæ consuetudinis tuæ voluptate explebitur; tu si conviva accesseris, epulæ ipsæ plus suavitatis accipient, habebunt; quâdam hilaritate consperfa erunt omnia. Tali convivâ, in quo tantum lepóris est, luculentè hunc habebimus diem. *Usus.* Est mihi jucunda, & grata in malis meis voluntas tua. Comes alicui charus, & jucundus. Ager, conspectus, odor jucundus. V. *Hilaris.*

Judex, icis, m. Richter. *R. à.* Jus dico. *Syn.* Arbiter, disceptator, animadversor, recuperator, cognitor, existimator, æstimator, censor, quæsitor. *Epi.* acer, æquus, attentus, benevolus, bonus, cupidus, durus, erectus, fortis, gravissimus, satis idoneus, immanis, iniquus, integer, iratus, juratus, misericors, nequam, obscurus, sapiens, severus, tristis, verissimus. *Usus.* Judicem sortiri, legere, accipere, sibi sumere, einen Richter ihme erwählen. Judicem alicui decernere, dare, constituere, ponere, einen Richter bestellen. *Is mihi obvenit judex.* V. *Judico, judex.*

Ju-

Judicatio, nis, f. Urtheilung. *Syn.* Disceptatio, quæstio. *Epi* comparativa, dubia, simplex. *Usus.* Quæstio in conjecturali eadem, quæ judicatio.

Judicatum, i, n. End-Urtheil. *Syn.* Res judicata. *Epi.* difficilius, majus, solitarium, rarius. *Usus.* Judicatum est, de quo jam antè sententia constituta est. Judicatum facere, das End-Urtheil erfüllen. Judicato stare, mit dem Urtheil zufrieden seyn. Judicatum solvere, rescindere, infirmare, irritum facere, negare, das End-Urtheil aufheben, oder entkräfften.

Judicialis, e. gerichtlich. *Syn.* Forensis, pertinens ad judicium. *Usus.* Judiciali jure, & consuetudine. Judiciale dicendi genus.

Judiciarius, a, um. gerichtlich. *Syn.* Judicialis. *Usus.* Lex, quæstio, controversia judiciaria.

Judicium, ii, n. Gericht, Urtheil. *Syn.* Judicum deliberatio legitima, cognitio, controversia causarum; *item:* Sententia, opinio, existimatio. *Epi.* acerbum, acre, admirabile, æquum, alienum, amplum, certum, civile, commune, corruptum, damnatorium, divinum, domesticum, exquisitum, gratum, grave, honestum, incertum, inclytum, infinitum, iniquum, insolitum, integrum, invidiosum, leve, liberum, singulare, sociale, stabile, usitatum. *Phras.* 1. *In judicium vocare*, vor Gericht fordern. In Judicium accersere, adducere, deducere; periculum iudicii alicui intendere; in jus adducere; diem alicui dicere; causæ dictionem denuntiare; in jus rapere; obtortô collô ad Prætorem rapere; in jus adducere; legibus experiri; lege cum aliquo agere; jure experiri; ex jure agere cum aliquo. 2. *In Judicium venire*, vor Gericht erscheinen. Judiciô conflictari; judicio certare; jure, legibus experiri; in jus adire; vadimonium obire; descendere in ambiguam litem. 3. *Judiciis iniquis vexari*, bey Gericht mehr und mehr herum gezogen werden. Judiciis conflictari; judicii laqueis stringi, irretiri, teneri; in majores identidem plagas incidere. 4. *Judiciô iniquô opprimi*, bey Gericht durch einen ungerechten Ausspruch den Handel verliehren. Judiciô iniquo jugulari; circumveniri; iniqui judicii procella everti; judiciis iniquissimis exsorberi sanguinem; turpi judicio vinci, condemnari; litem amittere; causam perdere; causâ cadere; iniquis judiciis interire. 5. *Judicium corrumpere*, die Richter mit Geld bestechen. Judicium contaminare, constuprare. 6. *In Judicio absolvi*, dem Gericht entgehen. Judiciô liberari, evadere, elabi. 7. *Judicia non exercentur*, bey Gericht geht es gar kaltsinnig her. Judicia frigent, silent conglaciant, conticescunt. 8. *Judicia exercebat*, das Recht sprechen. In ea causa judex sedebat, judicium exercebat; sellâ positâ jus dicebat; cognitionem causæ per se solus exercebat; summâ æquitate res constituebat; jus petenti reddebat; arbitria de summa rei agebat; de ea controversia constituebat; judicia reddebat; jura in quoslibet distribuebat; judicium de reo legibus faciebat; sententiam ferebat. V. *Judico.* 9. *Judiciô vir acerrimô* er ist ein Mann von reiffen Verstand und Urtheil. Judiciô valet, utitur optimô; judiciô præstat, excellit, abundat inter omnes unus maximô. Est in eo viro mira quædam judicii præstantia, excellentia, vis, subtilitas. Multum videt vir ille judiciô, si quisquam alius, gravissimô; inest in eo homine mira ingenii perspicacia. V. *Ingenium. Usus.* 1. Judicia domi conflare. Judicia calent. Judicia tollere, dissolvere, disturbare, das Gericht aufheben. Judicia extrahere, comperendinare das Gericht auf die lange Bank schieben. Judicia sistere. Judicia rescindere. 2. *Opinio, Sententia*, Gutachten, Meynung. Tui judicii est, quid faciendum censeas. Alterius judicium exquirere. Suum judicium interponere, dicere, edere. Ferre judicium. Mutare, flectere judicium suum; alieno judicio, quam suo stare præstat. Judicio meo, meiner Meynung nach. Quantum quidem judicio assequi meo possum. V. *Opinio, Sententia.*

Judicii extremi dies, letztes Gericht, Jüngster Tag. *Phras.* Extremus sæculorum dies; dies ille formidolosus, quo universi mortales in Judicium vocabuntur, totius vitæ rationem redditurí; dies ille, quo hominum corpora è somno mortis ad lucem alterius vitæ excitabuntur; dies, quo ad Christi severum judicium omnes sistemur; quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius è cœlo ad judicium exercendum, sententiámque pronunciandam descendet. Dies ab omni æternitate præstitutus, quo in vitam genus humanum revocabitur, & pro se quisque apud divinum tribunal causam dicet. Dies ille novissimus, quo omnium sæculorum mortui reviviscent; dies ille omnibus annis nostris, & transacta vitâ sententiam laturus. Extremus-

tremus volventium sæculorum dies, cùm animæ vitâ functæ rursum corpora induerint; cùm DEUS ipse Judex in celeberrimo superûm, inferúmque conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis advenerit.

Judico, as, avi, atum, are. urtheilen, richten. *Syn.* Judicium facio, cognosco, disceptro; litem decerno, statuo, constituo; sententiam dico, fero; jus dico, dijudico. *Adv.* apertè, acriùs, acutiùs, benè, corruptè, diligenter, dissolutè, exploratè, fortiter, gratis, honestè, incorruptè, liberè, longè, malè, optimè, perperam, publicè, rectè, religiosè, ridiculè, severè, temerè, verè. *Phras.* 1. *Vestrum est, de hac controversia judicare*, euch stehet es zu, von diesem Handel zu urtheilen. Vestrum est, qui in hac controversia judices consideatis, de hac causa judicium pronunciare; jus dicere; causam cognoscere; controversiam disceptare; de controversia constituere; judiciô decernere; jus administrare; forum agere; judicium exercere. V. *Judicium.* 2. *Ex æquitate causæ judicandum est*, man muß das Urtheil nach Billigkeit der Sach sprechen. Rectum animi sensum in judicio sequi nos oportet; illud demum rectum judicium est, quod ratio dirigit, ac moderatur; quod ratio præscribit, ac probat. Judicium cum ratione & æquitate congruat, necesse est; qui sententiam fert de causa, in consilio habeat, necesse est, legem, æquitatem, fidem; qui judicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum, & quidquid eripere rectè judicandi facultatem potest, procul habeat. In sententia dicenda summa habenda est æquitatis ratio; una spectanda est causæ æquitas; de una justitia laborandum est. In causis forensibus dijudicandis consilia omnia, actionesque ad justitiam referenda sunt. Justitiæ serviendum; ne tantillum, ne latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. 3. *Rem totam tibi judicandam relinquo*, ich lasse dir das Urtheil von dieser Sach gantz und gar über. Id omne arbitrium ad te justum æstimatorem defero; rem omnem ad arbitrium tuum confero; rem tuo ingenio, & conjecturæ committo; tu, velim, de re tota existimes; tua erit de re tota æstimatio; ejus rei arbitrium ad te rejicio; ejus causæ cognitio penes te erit; tua æstimatione res metienda est; tu, velim, causam hanc omnem arbitrêre; propter infirmitatem mei consilii tuô judiciô stabo; malo tuæ prudentiæ confidere, quàm meæ; è judicio tuo judicium pendebit meum; ad judicium tuum sententiam aggregabo meam. *Usus.* Judicare de re inter aliquos ex vero & bono. Serviendum est iis judicibus, qui multis post seculis de nobis judicabunt. Judica & perpende. Tu de re à certô sensu judicas.

Jugatus, a, um. zusammen gespannt; aneinander hangend. *Syn.* Junctus. *Usus.* Omnes virtutes inter se jugatæ, nexæque sunt.

Jugerum, i, n. ein Juchart, Acker von einem Tagwerck. *Syn.* Agri modus, quantum uno boum jugô uno die exarari potest. *Usus.* Ut aratores jugera sationum suarum profiterentur.

Jugis, e. stets, immerwährend. *Syn.* Perennis. *Usus.* Juges putei; aqua jugis.

Jugiter, * stets, ohne Unterlaß. *Syn.* Semper, continenter.

Juglans, dis, f. die Nuß, Nuß-Baum. *Syn.* Nux arbor & fructus.

Jugo, as, avi, atum, are. * ins Joch spannen. *Usus.* Virtutes inter se jugatæ.

Jugulatio, onis, f. * Erwürgung.

Jugulo, as, avi, atum, are. erwürgen. *Syn.* Jugulum ferio, neco. *Usus.* Se, suam causam, suô gladiô, suô argumentô & confessione jugulare. V. *Interficio.*

Jugulum, i, n. die Gurgel. *Pars colli anterior.* *Usus.* Dare, ostentare jugulum hosti. A jugulo civitatis crudelitatem hostis avertere. Jugulum alicujus petere.

Jugum, i, n. das Joch. R. *à* jungo, *vel* ζυγός. *Epi.* crudelissimum servitutis, commune, grave, nefarium, servile. *Us.* 1. Boum cervices natæ ad jugum. Multis jugis arare. 2. *Dominatus*, Bothmäßigkeit. Hostes sub jugum mittere; victis jugum imponere. Jugum excutere, dejicere. 3. *Montis vertex*, Gipffel des Bergs. Constitit in summis jugis.

Jumentum, i, n. Zug-Vieh, Last-Thier. *ut*: Equus, mulus, bos. *Usus.* Age jumentum, quò velis. Jumenta dorso onera portantia.

Junctio, onis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Usus.* Partes junctione aliquâ tenentur.

Jungo, is, xi, ctum, ere. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo: committo,

mitto, coagmento.)(*Disjungo. Phras.* 1. *Omnia membra aptè inter se junguntur*, alle Glieder seynd wohl zusammen gefügt. Inter se implicata & connexa sunt; inter se cohærent, coalescunt; aptas commissuras habent; ipsa secum, & inter se ex commissuris junguntur; alia ex aliis nectuntur, arcteque inter se continentur. 2. *Libenter me tibi jungam*, ich werde mich gern zu dir gesellen. Libenter ad tuas rationes me adjungam; acclinabo me libenter ad tuas partes; tuis, tuorumque necessitudinibus misceri me libenter feram; tecum me & voluntas congregat & fortuna conjungit; res meas cum tuis libenter consociabo; ad te unum omnia mea conferam; societatem tecum, & fœdus inibo; summa conjunctione tecum agam. V. *Amicus*. *Conjungo*. *Usus*. Prudentiam jungere cum Eloquentia. Consuetudinem cum aliquo, & amicitiam jungere. Puellam matrimonio jungere. Dies, noctesque fletibus jungere, Tag und Nacht weinen.

Junior, oris, *g. o.* jünger. *Syn.* Adolescentior, natu minor, ætate posterior, aliquot annis minor.

Jure, mit Fug und Recht. *Syn.* Rectè, non injuriâ, meritò; superis, hominibusque approbantibus; jure optimo; merito & optimo jure; haud secùs, ac par est; Jure meritoque; Jure ac merito, meritissimo.)(*Immeritò*. *Usus.* Jure optimo ridemus. Jure occidi potuit. Jure, an injuria; rectè, an perperam.

Jurgium, ii, n. Zanck, Hader. *Syn.* Contentio, rixa. *Usus.* Existet ex ea re ingens jurgium. Jurgio contendo. Jurgiis & litibus abstinere se. V. *Lis*, *Contentio*.

Jurgo, as, avi, atum, are. zancken, hadern. *Syn.* Jurgio contendo, rixor. *Usus.* Vicini inter se jurgant, non litigant. V. *Contendo*.

Juridicialis, e. zum Recht gehörig. *Usus.* Juridicialis constitutio vocetur, quamvis molestum hoc nomen sit.

Jurisconsultus, i, m. ein Rechtsgelehrter. *Syn* Jureconsultus, interpres Juris, interpres Legum, Jurisperitus, Legum peritus. *Phras.* *Jurisconsultus præstans erat*, er ware ein berühmter Rechtsgelehrter. Consultissimus ea ætate omnis divini atque humani juris erat; vir erat juris scientissimus; divini, humanique juris auctor celeberrimus; legum, jurisque Romani apprimè doctus; in disciplina juris, atque legibus interpretandis auctoritate illustri fuit; vir erat, qui, simul ac toga, forumque placere cœpit, Oraculum civitatis habebatur. *Usus.* Jurisconsulti domus est oraculum civitatis. Jureconsultorum ingeniis pleraque corrupta sunt.

Jurisdictio, onis, f. Gebiethe, Herrschafft. *Syn.* Facultas & potestas Juris dicendi. *Usus.* Jurisdictionem absolvere. Subigere gentem sub Jus, Jurisdictionem, ac potestatem suam. Venalem Jurisdictionem habere. V. *Ditio*, *Potestas*.

Jurisperitus, i, m. Rechtsgelehrter. *Syn.* Jurisconsultus, Causidicus. *Usus.* Jurisperitorum eloquentissimus, eloquentium jurisperitissimus.

Juro, as, avi, atum, are. schwören, einen Eyd thun. *Syn.* Jurejurando me devincio, juratus testor, adjuro, jusjurandum do. *Phras.* 1. *Juravi, rem esse meam*, ich habe geschworen, die Sache seye mein. Sacramentô contendi, rem esse meam; juratus testabar; jusjurandum interposui; DEUM testem feci; DEUM obtestatus sum, *i. e.* testatus sum; conceptis verbis juravi; DEUM testem laudavi, rem, uti dixeram, esse meam. 2. *Juravit, se in fide mansurum*, er hat geschworen, treu zu verbleiben. Jurejurando se, suamque fidem obstrinxit; Jurejurando fidem firmavit; Sacramentum dixit de perpetua sua in Rem publicam fide. Per genium, per nomen Cæsaris dejuravit, perstiturum se in fide. DEUM testem esse voluit perpetuæ suæ in Rempublicam voluntatis. Testem DEUM advocavit, appellavit integerrimæ suæ in Rempublicam fidei; execratione se, caput suum devinxit, si datam unquam violaret fidem. De constanti in Rempublicam fide jusjurandum dedit; fidem in Rempublicam sacramento sanxit; sacramenti religione se adstrinxit, ad præstandam Reipublicæ fidem; Jurejurando se alligavit, ad servandam Reipublicæ fidem. V. *Jusjurandum*. *Usus.* In certa verba, ex animi sententia, non linguâ tantùm jurare. Jurare conceptis verbis majorum more. Jurare Jovem lapidem. Magna voce pulcherrimum jusjurandum juravi.

Jurandi Formulæ: Ita me Deus amet! ita mihi propitius sit Deus! ita mihi benefaciat, faveat, adsit Deus! ita me Deus adjuvet! ita propitium mihi Deum velim! ita me Deus respiciat, juvet, tueatur! ita mihi à Deo prospera contingant omnia! ita mihi optata contingant omnia! ita, quæ opto, feliciter eveniant! ita mihi bene sit! ita rebus meis feliciter eveniat! ita vivam! ita diu, feliciterque vivam! ita ad voluntatem cuncta fluant! ita diuturnâ lucis usurâ fruar! ita mihi cùm diuturnus vitæ cursus, tum facilis contingat! ita meis optatis fortuna respondeat! ita sim incolumis, felix, beatus, malorum expers, ignarus adversæ fortunæ! ita nihil adversi videam in vita! ita nunquam adversam fortunam experiar! ita fortunâ utar perpetuò prosperâ! *Contrà:* Ita malè mihi faciat Deus! ita perdat me Deus! moriar, si; peream, si; ne vivam! ne sim salvus! dispeream! sentiam iratum Deum! malè mihi sit! nihil mihi ex animi sententia succedat! adversa mihi sint omnia! cadat infeliciter, quidquid ago! infensa, iniqua, adversa omnia experiar, si sciens fallo!

Jus, juris, n. das Recht. *Syn.* Æquum, æquitas, justitia.)(*Injuria. Epi.* Accusatorium, æquum, bellicum, callidum, civile, consulare, equestre, feciale, firmum, hæreditarium, imperatorium, iniquum, patrium, pontificiale, prætorium, regium, tribunitium. *Usus.* Jus postulare, begehren, daß einem das Recht gesprochen werde. Jus dare, tribuere, das Recht wiederfahren lassen. Jus dicere, das Recht sprechen. In Jus vocare, adducere, vor Gericht fordern. In Jus adire, vor Gericht erscheinen. Jus suum persequi, exequi, ein gerichtliches Begehren fortsetzen, weiter treiben. Jus suum obtinere, adipisci, tenere, retinere, das Recht erhalten. Jure agere, decertare cum aliquo, jure experiri, vor Gericht etwas abhandeln. De suo jure aliquid concedere, detrahi sinere, decedere, etwas von seinen gerechten Ansprüchen fahren lassen. A jure abire, den Rechts-Handel fahren lassen. Id Jus, ratumque est. Meo jure hoc dico, facioque. Jus & æquitas vincula sunt civitatis. V. *Æquum, Jure.*

Jusjurandum, jurisjurandi, n. Eyd-Schwur. *Syn.* Sacramenti fides, sacramenti religio, jurisjurandi religio, fides. *Phras.* *Jusjurandum à militibus exegit*, er hat ihme die Treue schwören lassen. Milites ad jusjurandum adegit; milites sacramento rogavit; in sua verba adegit; jurejurando adstrinxit; sacramentum sibi dici à militibus jussit; sacramento teneri; religione constringi, adstringi milites voluit. V. *Juro. Usus.* Ad jusjurandum adigere, ihme schwören lassen. Jusjurandum dare, schwören. Jusjurandum negligere, violare, den Eyd brechen. Religio jurisjurandi est metus Deorum immortalium in testimonio dicendo. Jurejurando devincta autoritas. Aliquid jurejurando firmare, affirmare Diis interpositis. Jurejurando nullum vinculum ad stringendam fidem arctius esse, voluerũt majores.

Jussum, i, n. Befehl. Mandatum.)(*Vetitum. Epi.* Ratum atque firmum. *Usus.* Injusta jussa populis describere. Jussa nostra comprobat populus.

Jussus, ûs, m. Befehl. *Syn.* Imperium. *Usus.* Meô jussu. V. *Imperium.*

Justa, orum, n. Leich-Begangnuß. *Syn.* Inferiæ, exequiæ. *Usus.* Paterno funeri justa solvere, peragere, facere.

Justè, billig, mit Fug und Recht. *Syn.* Jure, rectè, legitimè.)(*Iniquè. Usus.* Justè & legitimè imperare.

Justitia, æ, f. Gerechtigkeit. *Syn.* Æquitas, Jus, fas, justum. *Epi* Germana, jucunda, magna, necessaria, optabilis, summa, vera, utilis. *Phras.* *Justitia virtutes omnes complectitur*, die Gerechtigkeit begreifft in sich alle andere Tugenden. Virtutes omnes continet, comprehendit. Omnes insunt in una justitia virtutes; omnes virtutes ab una justitia pendent; in una justitia includuntur. Nulla virtus abesse à justitia potest; conjunctæ sunt, colligatæ sunt cum justitia virtutes omnes. *Usus.* Justitia, quæ suum cuique tribuit, societatem humanæ conjunctionis magnificè tuetur. Fundamentum justitiæ est fides. In laude justitiæ sunt fides & æqualitas.

Justitium, ii, n. Gerichts-Anstand, oder Feyer. *Syn.* Jurisdictionis intermissio. *Usus.* Justitium edici, jurisdictionem intermitti, claudi ærarium, judicia tolli oportet.

Justus, a, um. gerecht, billig. *Syn.* Æquus, verus, meritus, debitus, legitimus.)(*Iniquus. Adv.* Verè. *Phras.* *Justus est*, er ist ein gerechter Mann. Justitiæ laude floret; vir est, qui Juris civilis rationem ab æquitate nunquam sejunxerit; in testimonio religiosus, in judicando seve-

ſeverus; vir eſt, qui immortalem ſibi famam æquitate, fide, miſerorum defenſione comparavit; qui licere ſibi nihil putat, niſi quod cum æquitate conjunctum; qui in ferenda ſententia legem, æquitatem, fidem unicè in conſilium adhibet; apud quem unum maximè juſtitiæ locus eſt. V. *Judico ex æquitate.* *Uſus.* Juſtum id eſt, debitumque. Juſtum & Jus alere.

Juvenilis, e. jung, der Jugend gemein. *Uſus.* Juvenilis libido, redundantia, licentia. V. *Levis.*

Juveniliter, nach Art junger Leute. *Syn.* More juvenum. *Uſus.* Juveniliter exultare.

Juvenis, is, *g. c.* Jüngling. *Syn.* Adoleſcens. *Epi.* Nobilis. *Uſus.* Infirmitas puerorum eſt ferocia juvenum.

Juventus, tis, f. Jugend. *Syn.* Ætas florens, medium juventæ robur, ætas injuriæ opportuna; flos ætatis. *Epi.* Delicata, formoſa, libidinoſa. *Phraſ.* *Adhuc intra juventutis annos tua verſatur ætas*, du biſt noch jung. in ea es ætate, quæ valet viribus quidem, ſed à prudentia infirma eſt; ea es ætate, quæ viribus floret, ſed a prudentiæ maturitate procul abeſt; juventutem nondum egreſſus es, quæ, cùm ætatis quoddam veluti ver ſit, caret uſû rerum, & experientiâ, a prudentia diſtat, vacua eſt conſiliô, inopia judicii laborat, expers eſt prudentiæ & gravitatis; ætatem agis, in qua prudentiæ illa maturitas locum nondum habet. V. *Adoleſcentia.* *Uſus.* Omnem ſobolem juventutis ad arma vocat.

Juvo, as, juvi, are. helffen. *Syn.* Adjuvo, opem fero. *Phraſ.* 1. *Pauperes libenter juvat*, er hilfft denen Armen gar gern. Afflictis fidem, manumque libenter porrigit; inopiam eorum facultatibus ſublevat; egeſtatem eorum ſubſidiis & liberalitate ſuſtentat, & recreat; egentibus libenter ſubſidio venit; opem porrigit, affert; præſidio eſt. V. *Auxilium.* 2. *Alter alterum juvat*, es hilfft einer dem andern. Alter alteri operam commodat; mutuâ ſe opera juvant; mutuam ſibi operam præſtant; alter alteri præſidium eſt, ac dubiis in rebus lumen. 3. *Philoſophia eloquentiam juvat*, die Welt-Weisheit dienet ſehr zur Wohlredenheit. Philoſophia Eloquentiæ adjumento eſt; ad gravem illam, moratamque Eloquentiam adjumenta habet, affert, importat non pauca rerum naturalium cognitio. V. *Adjuvo, conduco, faveo.* *Uſus.* 1. Juvare, ornare quempiam, quibuscunque rebus poſſis. 2. *Delectat*, es gelüſtet mich. Juvat, in parte operis præfari.

Juxta, neben. *Syn.* Propè, propter. *Uſus.* 1. Sepultus juxta viam Appiam. 2. *Non ſecus*, *tanquam*, *ſimiliter*, nicht anderſt. Juvit me, juxta ac ſi meus frater eſſet. 3. *Pariter*, *unà*, zugleich. Juxta boni, malique, armati, ac imbelles obtruncati ſunt.

L.

Labefacio, is, feci, factum, ere. ſchwächen, entkräfften, fällen. *Syn.* Labefacto, corrumpo, perfringo, diſſolvo, conquaſſo, concutio, ſolvo, enervo, frango, debilito, infirmo.)(*Suſtento*, *reſtituo.* *Uſus.* Virum fortem nulla unquam vis, nullæ minæ, nullæ invidiæ labefecerunt. Is pugnis mihi omnes dentes labefecit. V. *Labefacto.*

Labefacto, as, avi, atum, are. ſchwächen, entkräfften. *Adv.* Mediocriter, vehementer. *Uſus.* 1. Homo improbus Rempublicam, Jura, Leges, vitam hominum, probè ab aliis conſtituta, ſocietatem, & conſpirationem bonorum, dignitatem, conſulatum vehementer labefactavit. Ecquid commoda mea, ecquid oratores labefactas, & oppugnas? 2. *Commoveo*, *à propoſito averto*, abwendig machen. Firmus ſum, non me labefactabis. Ne crede, te fidem meam pecuniâ; cogitationem, ſententiam, amicitiam inſidiis labefactare poſſe.

Labes, is, f. Fall, Fleck, Mackel, Gebrechen, Schande. *Syn.* Ruina, pernicies; macula, dedecus, ignominia, infamia: vitium, nævus. *Epi.* Domeſtica, nefaria & pernicioſa. *Uſus.* 1. Multis locis labes agrorum facta, terræque deſederunt, die Erd iſt an vielen Orten eingangen. 2. *Macula*, Schand-Fleck. Labem ejus dignitati aſperſit, intulit. Vide, nequa labes integris, probrum caſtis, infamia bonis inferatur.

tur. 3. *Vitium*. Laster. Num tu hanc conſcientiæ, animique labem, & vulnera perferre diutiùs potes? 4. *Pernicies*, *Peſtis*, *Lues*, Verderben. Hunc hominem Reipublicæ, Provinciæ labem fore prævideo. V. *Macula*, *Dedecus*.

Labium, ii, n. Leffze, Lippe. *Syn*. Labellum.

Labo, are. *caret Præt. & Sup.* niedersincken, wancken. *Syn*. Ruo, repentè concido, vacillo, nuto, in caſum vergo; caſum, ruinam minor; corruo, cado, ruinæ proximus ſum. *Uſus*. 1. Refice ædes labantes. 2. *Transl.* Vides conſilium tuum, animos militum labare, atque deficere. Sana, confirma Rempublicam, fortunam civitatis labantem magnopere & inclinantem.

Labor, eris, lapſus ſum, labi. fallen, fehlen. *Syn*. Prolabor, cado, ruo. *item*: dilabor, deficio; *item*: erro, fallor, decipior. *Adv*. Continentèr, longiùs, procliviùs, turpiſſimè, tutò. *Phraſ*. *Quis in tam lubrica, tam difficili rerum humanarum via non labitur?* wer fehlt nicht zuweilen? wer thut nicht zuweilen einen Fehltritt? Quis non offendit? Quis vitat, effugit omnem offenſionem? quis eſt, qui nusquam incurrat imprudens? quis dc, ſe præſtare offenſionem omnem poſſit? *Uſus*. 1. Labuntur omnia, fluunt, occidunt. Res cùm ſemel labi cœperit, proclivis eſt in perniciem. 2. *Deficio*. fallen. Mores civitatis in perniciem lapſi. Cave, ne ad illorum opiniones delabaris. 3. *Erro*, *fallor*, irren, fehlen. Imprudentiâ, conſilio, opinione mea lapſus ſum. Ambitione labi. Si me audies, nunquam laberis.

Labor, oris, m. Arbeit, Mühe. *Syn*. Opera, opus, ſudor, vigiliæ, aſſiduitas, contentio animi, ſtudium, induſtria. *Epi*. Alienus à noſtra ætate, & dignitate, aſſiduus & quotidianus, continuatus, certus, clarus & nobilitatus, gravior, medius, vitæ tolerabilis, domeſticus, glorioſus, incredibilis, major, extremus, facilis, jucundus, maximus, forenſis, ſummus, illiberalis, gravis, oratorius, tum infinitus, tum puerilis, injucundus, levis, magnus, parvus, ſuperior induſtriâ, tantus, durus, juſtus, honeſtus, militaris, minor, multus, minimè neceſſarius, plurimus, priſtinus, utilis, ſollicitus, inſomnis. Labores nocturni, officioſi, patibiles, quotidiani, reliqui, tanti, veteres. *Phraſ*. 1. *Magnos habeo labores*, ich habe schwere Arbeit. Multis oneribus ſuſceptarum rerum premor; aſſiduis laboribus & vigiliis conficior; multum mihi oneris impoſui, injunxi; deprimit me laborum moles; quæ res operam exercet meam? immenſi eſt operis, multique certaminis; operam, quam ſumpſi, ſuſcepi, multi ſudoris eſt, ac contentionis non mediocris; onus, quod in me recepi, ſuſcepi; onus, quod ſuſtuli, quod ſuſtineo, grave ſanè eſt, ac multiplex; multis, magnisque perfungor laboribus; magnæ mihi quotidie in iis, quos ſubeo, laboribus moleſtiæ ſunt exſorbendæ. V. *Laboro*. 2. *Fruſtrà laboravi*, ich habe mich vergebens bemühet. Laborem inanem ſumpſi, ſuſcepi; ſpes meæ infirmis, & labantibus fundamentis nitebantur; ſpem ſecutus ſum cæcam & incertam; arido ſolo, campo infructuoſo, arenæ ſemina mandavi, commiſi; oleum ac operam perdidi; operam inutiliter conſumpſi; inani ſtudiô ductus operam luſi; tanto labore nihil egi, nihil profeci; irato genio in rem ingreſſus ſum; nullus mei laboris fructus extat; ſtudium omne, ac operam inutiliter locavi. *Uſus*. Suſcipere, ferre, ſuſtinere, finire laborem. Multum laboris ac operæ in Latinitatem, in his ſtudiis inſumpſi, impendi, conſumpſi, exantlavi.

Laborioſè, mühsam. *Syn*. Diligenter.

Laboro, as, avi, atum, are. arbeiten, sich bemühen. *Syn*. Elaboro, contendo, laborem ſuſcipio, opus facio, labore me exerceo, laboribus me frango, operam do. *Adv*. Æquè ut, graviter, magnopere, mediocriter, non ita valdè, præcipuè, vehementer, vehementiùs. *Phraſ*. 1. *Improbè laborat*, er arbeitet gar zu viel. Infinitum laborem ſuſcipit; naturam pænè ſtudiô vincit; ſemper operis aliquid facit, ac improbo labore pænè ſe conficit; laborem unum ex alio capit; noctes adeò totas operi dat; quotidianâ operâ pænè ſe frangit. 2. *Nunquam deerit, quod labores*, es wird an der Arbeit kein Abgang seyn. Non deerit, in quo operam quotidianam edas; in quo operam præbeas aliis; in quo nervos omnes ætatis induſtriæque contendas; in quo omne vitæ tuæ curriculum conficias; in quo ſtudium, atque opera elaboret tua; in quo operam utiliter ponas, conſumas; in quo induſtriam, ac vigilandi laborem expromas tuum; in quo novus de integro exſudetur labor. 3. *Viden', quantùm laborem?* siehest du, wie ich mich bearbeite? Viden', ùt ſudem? ùt diligentiâ omni enitar? quantum certamen mihi exſudandum ſit? quantum laboris ſumam, ſubeam, exhauriam? quantum ope-

operæ his rebus tribuam? quot curis angar ac vigiliis? quantum laborem capiam, quantum molestiæ assumam? ùt in iis studiis me conteram, ut laboribus frangam? 4. *Diu jam in hoc laboro*, **ich bemühe mich schon lang.** Satis diu hoc saxum volvo; diu jam in hoc pistrino hæreo; diu jam in his desudo atque elaboro; diu, multùmque jam labor is me exercet; magnos jam in hoc opere exantlavi labores & diuturnos. V. *Labor*. *Usus*. 1. Quid enim laboravi? quid egi? 2. *Curo*, *solicitus sum*, **sorgfältig seyn.** De Republica magis, quam de tuis rebus laboras. Nihil de me, de fama mea laboro. Nunc in minimis habeo, de quibus anteà maximè laborabam. 3. *Afficior*, *vexor*, *discrucior*: *relatum ad morbos corporis*, **leyden an Leibs Kranckheit.** Ex intestinis, renibus, pedibus, stomachô laborare. 4. *Vexor*: *relatum ad morbos animi*, **übel behafftet seyn an dem Gemüth.** Inscitiâ, ambitione, animô, ex desiderio alicujus laborare. Ex invidia laborat, **er wird beneidet.** 5. *Affligor*: *relatum ad mala aliundè provenientia*, **betrübt werden.** Alienâ injuriâ laboro, *commoveor*, *afficior*. Domesticâ crudelitate, intestinis hostibus laborat. 6. *Inopiâ premor*, **einen Abgang leyden.** Re frumentariâ laboramus. V. *Conor*.

Laboriosus, a, um. **arbeitsam, geschäfftig.** *Syn*. Industrius, sedulus, solicitus, assiduus operosus studiosus; *item*: molestus, difficilis. *Phras*. 1. *Laboriosus homo est*, **er ist ein arbeitsamer Mensch.** Quid eô homine solicitum magis, ac exercitum fingi potest; Homo est multæ industriæ, & magni laboris. Operosus, & semper aliquid agens, aliquid moliens; homo, cui ne communi quidem otiô otiosum esse licet. 2. *Laboriosa res est*, **das ist ein mühsames Ding.** Res est multi sudoris; non mediocris contentionis; magni certaminis; magni laboris; multæ operæ; res est immensi operis *Usus*. 1. Quid nobis laboriosius, quid magis solicitum, magis exercitum fingi potest? 2. Laboriosa exercitatio, deambulatio. V. *Diligens*, *difficilis*.

Labrum, i, n. **Leffze, Lippe.** *Syn*. Labium, labellum. *Epi*. Tremens. *Usus*. 1. Oris humani extrema labra sunt. Summis, primoribus labris gustavit Philosophiam, *leviter attigit*. Versatur mihi in primoribus labris, **es liegt mir auf der Zung.** 2. *Extrema ora fontis*, *lacus*. *Vasis genus ad lavandum aptum*. Labrum si in balneo non est, fac, ut sit.

Lac, ctis, n. **Milch.** *Epi*. Lætum, dulce, pingue, primum. *Usus*. Lacte fœtum depellere.

Lacer, era, um. * **zerrissen.** *Usus*. Artus laceri.

Laceratio, onis, f. **Zerreissung.** *Syn*. Laniatio. *Usus*. Muliebres lacerationes genarum. Tui corporis laceratio mihi dolori fuit.

Lacerna, æ, f. **Kleid.** Vestis virilis ac ferè militum.

Lacero, as, avi, atum, are. **zerreissen, zerfleischen.** *Syn*. Concerpo, conscindo, discindo, dilacero, dilanio, carpo, dirumpo. *Usus*. 1. Laceratum fœdè corpus abjicere. Virgis tergum lacerare. 2. *Transl*. *Graviter lædo*, **schwer verletzen.** Meus me mœror, animum ægritudo, patriam improbi cives omni scelere, ac injuriâ lacerant, exedunt, conficiunt. Verborum contumeliis, oratione virulentâ laceravit illum, & cruentavit. Num & vitæ, quæ superest, reliquias lacerabis, & distrahes?

Lacertosus, a, um. **starck von Gliedern.** *Syn*. Robustus, nervosus. *Usus*. Pugnaces & lacertosi Centuriones. V. *Robustus*.

Lacertus, i, m. **der Obertheil des Arms.** *Syn*. Vires, nervi, robur: torus. *Epi*. Obesior, carnosus. *Usus*. Oratoriis lacertis, viribúsque argumenta torquere.

Lacesso, is, ivi, itum, ere, **anreitzen, verbittern.** *Syn*. Provoco, irrito, tento.)(*respondeo*. *Adv*. Ultrò, mediocriter. *Usus*. Neque te ferrô, nec maledictis, nec injuriâ, ne verbô quidem unquam lacessivi. Non sum ad lacessendum procax.

Lachryma, æ, f. **Zähre, Thräne.** R. à δάκρυον. *Syn*. Fletus. *Epi*. Diuturnæ, gratæ, invidiosæ, multæ & assiduæ, plures, plurimæ, populares, pueriles, quotidianæ. *Phras*. 1. *Ad lachrymas me movit*, **es hat mir die Zähren aus den Augen getrieben.** Lachrymas mihi commovit, excivit; lachrymas nolenti excussit ea commemoratio; fletum movit ea commemoratio; lachrymas expressit, extorsit; in lachrymas me solvit. 2. *Eccur tot lachrymas fundis?* **was vergiessest du so viel Zähren?** Ecquid te lachrymis adeò dedis, tradis? Lamentis te conficis? Ecquid tot lachrymas effundis, profundis? Quid istas tot eduxit lachrymas? Quid est, quòd totus lachry-

chrymis diffluas? Quid ita vim tantam profundis lachrymarum? Quid ita totus abis in lachrymas? 3. *Viri est, comprimere lachrymas* ein Mann muß die Zähren wissen einzuhalten. Viri est, tenere lachrymas, cohibere, reprimere; imperare dolori, temperare lachrymis. 4. *Præ lachrymis scribere vix possum*, ich kan vor Weinen kaum schreiben. Fletû impedior, quò minus pleniores dem ad te litteras; epistolam lachrymis propè deleo; defluentes ex oculis lachrymæ scribendi facultatem eripiunt; perfusus fletû vix pauculos hos versus exarare sine litura possum. Fletû reprimor, ne scribam reliqua; non queo reliqua scribere, tanta vis lachrymarum est. V. *Fleo*, *fletus*. *Usus*. Lachrymis nihil citiùs arescit. Consumitur lachryma in alienis malis.

Lachrymo, as, are, & Lachrymor, aris, atus sum, ari. weinen. *Syn.* Illachrymor, ploro, fleo, lugeo. *Phras.* 1. *Cœpit lachrymari*, er hat angefangen zu weinen. Obortæ repentè lachrymæ; manare ab oculis lachrymas; effusæ oculis lachrymæ os totum opplere; fluere ex oculis lachrymæ; decurrentes ex oculis lachrymæ vultum omnem humectare cœpere. 2. *Non cessat lachrymari*, er hört nicht auf zu weinen. Modum lugendi nullum facit; in lachrymis jacet; totus in luctu versatur; luctû consumitur, & contabescit; lachrymis finem nullum imponit; lachrymis usque indulget; lachrymis oculos terit, corrumpit; lachrymis debilitatur & conficitur; lachrymæ illi vocem pænè & spiritum intercludunt; lachrymis totus diffluit. 3. *Ad hoc spectaculum omnes lachrymabantur*, bey diesem Schauspiel weinten alle. Omnium in ore erant lachrymæ; ingens comploratio àb omni turba exorta erat; eum casum lamentabilis omnium comploratio excepit; rei atrocissimæ species omnia misto puerorum ac mulierum ploratû complebat; hæc cum aspicerent, omnium ex oculis lachrymæ se subitò profuderunt; omnibus lachrymæ cecidere, prosiliere, prorupere. *Usus*. Lachrymâsse te in discessu meo, molestè ferebam. Ecquis erat omnium, quin lachrymaretur? V. *Gemo*, *Fleo*, *Tristitia*, *Luctus*.

Lachrymabilis, e. * das zu beweinen ist. *Usus*. Lachrymabile bellum.

Lachrymabundus, a, um. weinend.

Lachrymosus, a, um. kläglich. *Usus*. Poëmata lachrymosa.

Lactens, tis, *g. o.* Säugling, saugend. *Syn.* Lac sugens. *Usus*. Lactens puer.

Lactesco, is, ere. zur Milch werden, Milch bekommen. *Syn.* In lac convertor: lacte impleor. *Usus*. In iis animantibus, quæ lacte utuntur, omnis ferè cibus lactescere incipit.

Lacteus, a, um. milchhafft, milchähnlich. *Usus*. Orbis lacteus, circus lacteus.

Lacto, as., avi, atum, are. säugen. *Syn.* Lac præbeo, mammam submissam præbeo.)(*lacte depello*, entwöhnen. *Usus*. 1. Lactare fœtum. 2. *Transl. Per blanditias circumduco, decipio* einen durch allerhand Schmeichleley betrügen. Lactâsti nempe me, & falsâ spe produxisti.

Lacuna, æ, f. Pfütze, Graben. *Syn.* Fossa; *item:* Vacuitas, hiatus. *Epi.* Cæca. *Usus*. Vide, ut illam rei familiaris lacunam expleas, *damnum sarcias*.

Lacunar, aris, n. Vertäflung eines Gemachs. *Syn.* Laqueare. *Usus*. Gladius à lacunari equina setâ pendens.

Lacus, ûs, m. See, Sumpff, R. à λάκκος.

Lædo, is, læsi, læsum, ere. verletzen, beleydigen. *Syn.* Offendo. violo, injuriam facio, mali aliquid infero. *Adv.* Apertè, contumeliosè gravissimè, imprudenter, injustè. *Phras.* 1. *Tu te ipse læsisti*, du hast dir selbst geschadet. Tuo, ut dicitur, gladio te jugulâsti; in tuum ipse mucronem incurristi; siquid offensionis, incommodi oblatum est, à temetipso id accidit; causa tua à temetipso graviter vulnerata est. 2. *Eo lapsû se læsit*, er hat sich durch den Fall verletzet. Ex illo lapsu crus vitiatum, perstrictum, afflictum est; à vexatione non intactum fuit; crus fœdè multatum, saxisque laceratum est, sauciatum, cruentatum. 3. *Verba illa me graviter læserunt*, diese Rede hat mir sehr wehe gethan. Hæc me oratio, siqua superest pars sensûs, nunquid laceret, & cruentet? Vox ea me graviter violavit; verborum eâ asperitate graviter vulneratus sum; confectus mihi, ac trucidatus videbar eâ verborum contumeliâ. 4. *Ejus maledicta parùm lædent honorem tuum*, diese Schmach-Reden werden deine Ehr wenig verletzen. Ejus maledicta nomini tuo non officient; labem inferent, maculam injicient, & aspergent; maledicta ea nominis existimationi jacturam afferent; detrimento non

non erunt; non obscurabunt honorem tuum: splendorem nominis non perstringent; nomini tui obscuritatem non afferent; tenebras non obducent; lucem non eripient; ejus ex maledictis nihil adversi patietur tua dignitas; nihil de tua dignitate detrahetur; dignitatis damnum non facies; dignitas tua nullâ labe afficietur; nullam maculam tuus honor contrahet. V. *Offendo, Detraho*. *Usus*. Perjuriô, dictis aut tactis, ludibriis aliquem lædere.

Læna, æ, f. **Ober-Rock, Regen-Mantel.** *Syn*. Amiculum.

Læsio, onis, f. **Beleydigung, Verletzung.** V. *Offensio*.

Lætabilis, e. **erfreulich.** *Syn*. Lætitiâ dignus. *Usus*. Ut ea res lætabilis tibi sit & gloriosa, opto. V. *Lætus*.

Lætè. **lustig, freudig.** *Syn*. Jucundè, hilariter.

Lætifico, as, avi, atum, are. **Freud bringen.** *Syn*. Lætitiam affero, lætitiâ afficio, hilaro, exhilaro, oblecto, recreo. *Usus*. Solis accessus terram, agros lætificat. V. *Lætitia*.

Lætitia, æ, f. **Freud.** *Syn*. Voluptas, hilaritas, gaudium. *Epi*. Ingens, insolens, insolita. *Phras*. 1. *Is nuntius magnam mihi fecit lætitiam*. **diese Post hat in mir eine grosse Freud erweckt.** Magnam mihi lætitiam attulit, dedit, objecit; insolitam in lætitiam me conjecit; magnâ lætitiâ me affecit; magnæ voluptati fuit; animum mira voluptate perfudit. V. *Gratus, jucundus*. 2. *Lætitiam inde percepi magnam*, **ich hab hieraus eine grosse Freud geschöpfet.** Lætitiam cepi non mediocrem; actus sum inde lætitiâ non mediocri, & voluptate; omnibus lætitiis incessi accepto hoc nuntio; efferebar lætitiâ; exsilii, exultavi lætitiâ ad eum nuntium. V. *Lætor, gaudeo*. 3. *Hominis adventus lætitiam omnem ademit*, **seine Ankunfft hat mir alle Freud zerstöhret.** Omnem lætitiam mihi detraxit, ademit, labefactavit. V. *Gaudium*.

Lætor, aris, atus, sum, ari. **sich erfreuen.** *Syn*. Exulto, triumpho, lætitiâ efferor, omnibus lætitiis incedo. *Adv*. Magnoperè, mirabiliter, valdè, vehementer, vehementissime. *Phras*. *Tuis rebus valdè lætor*, **ich erfreue mich ob dem Fortgang deiner Sachen.** Lætitiam sumo, haurio, suscipio ex rebus tuis; gaudium mihi res tuæ pariunt, præbent; gaudio me afficiunt res tuæ; magna mihi è rebus tuis voluptas, jucunditas, delectatio oritur; lætitiâ me res tuæ secundæ complent, cumulant, perfundunt; magnam hilaritatem colligo ex secundis rebus tuis. V. *Gaudeo*. *Usus*. De tua fortuna lætor. Tuis præclaris operibus, in tuis progressionibus magnopere mihi lætandum est. Lætanti animo & erecto fortunam subiit.

Lætus, a, um. **freudig, lustig.** *Syn*. Alacer, hilaris, jucundus. *Usus*. Vultus lætus; lætissimi fructus. V. *Hilaris, jucundus, gaudeo*.

Lævigo, as, avi, atum, are. **glatt machen, poliren.** *Usus*. Parietes tectorio lævigantur.

Lævis, e. **glatt.** *R*. à λεῖος. *Syn*. Quod tactû asperum non est, lubricus, glaber.

Lævus, a, um. **linck.** *R*. à λαιός. *Syn*. Sinister. *Usus*. Læva manus, auris. Lævus homo, *ineptus*. Lævum tonitru, *fausti ominis*.

Lagena, æ, f. **Flasche.** *Genus vasis*.

Lambo, is, bi, ere. **lecken.** *Usus*. Bos lingua se lambit. Mel mihi lambere videor.

Lamentatio, onis, f. **Weheklag.** *Syn*. Querimonia, questus; lessus, plangor, gemitus, querela. *Epi*. Mœrens, lugubris. *Us*. Lamentatione forum complevere. Fletus mulierum, & lamentationes fieri solitæ. V. *Gemitus, luctus, querela*.

Lamentor, aris, atus sum, ari. **weheklagen.** *Syn*. Deploro, lamentationem facio. *Adv*. Flebiliter, modice, temere. *Phras*. *Miserè lamentatus est*, **er hat wehemüthig geklaget.** Clamore ac fletu omnia complevit; lamentis, querelis se totum dedidit; lamentis omnia, lamentis cœlum complevit; in questus effundebatur totus. *Usus*. Lapides ipsi cæcitatem tuam flevissent, & lamentati essent. V. *Gemo, queror, luctus*.

Lamentum, i, n. **Weheklag.** *Syn*. Lamentatio. *Usus*. In lacrymis, lamentis, sordibus jacuisti. Num lamentis, querelisque te dedes. V. *Luctus, querela, gemitus*.

Lamina, æ, f. **Blech, oder dünn geschlagene Blatte von Metall.** *Usus*. Titulus laminæ aureæ inscriptus.

Lampas, adis, f. **Ampel, Lampe.** *Syn*. Lucerna, lychnus. *Usus*. Templum multis lampadibus illustratum. Cœli lampades stellæ.

La-

Lana, æ, f. Wolle. *Epi.* Candidior, alba, tenera. *Usus.* Lanam carpere; lanam tacere; lanæ manus admovere; lanæ deditum esse, mit der Woll-Arbeit umgehen. Lana colorem ducit, die Farb annehmen.

Laneus, a, um. wüllen, von Wolle. *Usus.* Pallium laneum injecit.

Languefacio, is, feci, factum, ere. matt/oder kraftlos machen. *Syn.* Languorem affero.)(*incito.* *Usus.* Incitare languentes, & languefacere excitatos.

Langueo, es, gui, ere, *vel.* Languesco, is, ere. matt seyn, erliegen. *Syn.* Flaccesco, languidus fio, torpeo, torpesco, marcesco. *Adv.* Plane. *Phras.* *Languet juventus nostra.* der Fleiß unserer Jugend liegt gantz darnieder. Ut pulcherrime calebat, ita ignaviter nunc facit omnia; indormit juventus nostra restincto studiorum ardore; ita frigide agit, ut nolle existimetur; juventute utimur frigidissima; ardor omnis refrixit penitùs, & obriguit; elanguescit fractis jam dudum animis, & noxia cessatione torpet; veternus quidam invasit, occupavit juventutem nostram, tam leviter, tam solute, tam oscitanter agit omnia; nisi faces admoveamus, nisi calefaciamus, frigore conglaciant eorum studia; otio senescere, hebescere videmus juventutem nostram; juventus non gloriâ movetur, non utilitate; non jam eadem est juventus nostra, ita tarde commovetur, ita rarò incalescit; socordiùs aguntur omnia, sic ut incisos industriæ nervos esse nemo non intelligat; industria elanguit, ardor animi restinctus est; dormit juventus nostra, *aut* nescio, quæ torpedo animos oppressit. Frigore frigescunt plurimi; dici non potest, quam jaceant omnia & torpescant; paucis ad studia litterarum animus, segniores plerique, & qui ab honestis consiliis plurimùm refugiant. *Usus.* Otio, senectute, corpore languescit. Ne patere, industriam languére tuam. Lanquet tua oratio, & jacet.

Languide. langsam, träg, saumselig. *Syn.* Cunctanter, negligenter.

Languidus, a, um. matt, kraftlos. *Syn.* Languens, tardus, debilitatus, mollis, enervatus, remissus, solutus, frigidus.)(*operosus, strenuus.* *Usus.* Senectus, oratio, studia languida. Languidiore studiô in causa fuistis. Nos etiam languidiores facti sumus, & pene frigidi. V. *Langueo, debilis.*

Languor. oris, m. Mattigkeit, Trägheit. *Syn.* Torpor, desidia. *Epi.* Gravis, segnis, lentus. *Usus.* Expectatio diutina, otium, & solitudo magnum affert languorem. Languori se dare, permittere, dedere.

Laniatio, onis, f. Zerreissung. *Syn.* Laniatus.

Laniatus, ûs, m. Zerreissung. *Usus.* Quid mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?

Laniena, æ, f. * Fleisch-Banck, Schlacht-Banck.

Lanio, as, avi, atum, are. zerreissen, zerfleischen. *Syn.* Dilanio, lacero.

Lanista, æ, m. Fechtmeister. *Syn.* Gladiatorum magister.

Lanius, ii, m. ein Metzger. *Syn.* Carnarius.

Lanugo, inis f. * Milch-Haar. *Prima pilorum eruptio: ita dicta a lanæ similitudine, qualis in adolescentum genis, & pomis quibusdam.* *Epi.* Prima.

Lanx, cis, f. Schüssel, Waag-Schaal. *Syn.* Patina; statera, libra. *Usus.* Lancibus, & canistris esculenta interre. Virtutis amplitudo, lanci imposita, terram, mihi crede, & maria deprimat.

Lapicidina, æ, f. Stein-Bruch. *Syn.* Latomia. *Alii* lapidicina *scribunt, sed perperam.*

Lapidatio, onis, f. das Stein-werffen. *Syn.* Lapidum jactus. *Usus.* Inde fit saxis magna lapidatio. Lapidatione, & hominum concursû prohibitus est à nostris.

Lapidator, oris, m. Steiniger. *Syn.* Percussor. *De homine improbo & seditioso.*

Lapideus, a, um. steinern. *Usus.* Murus lapideus.

Lapido, as, avi, atum, are. steinigen. *Syn.* Lapidibus obruo, cooperio, operio. V. *Lapis.*

Lapidosus, a, um. steinig. *Usus.* Terra, ager, loca lapidosa.

Lapis, idis, m. Stein. *Phras.* *Lapides in eum jacti sunt.* man hat mit Steinen auf ihn geworffen. Lapides in eum missi; saxa conjecta sunt; lapidibus appetitus, ictus, percussus est; vis ingens lapidum grandinis modô in eum effusa est; non defuere, qui lapidibus eum incesserent; qui saxa in eum jacerent; lapidum conjectu arcerent; lapidum, saxorúmque nimbô operirent. *Usus.* Fracta domus conjectû lapidum. Homo de lapide emptus, è quo

quo præco venalia mancipia prædicabat; de capite quoque vilissimo dicitur. Ad tertium, quartum lapidem, drey oder vier Meilen von der Stadt. *Nam lapidibus per intervalla defixis milliaria designabant veteres.*

Lapsus, ûs, m. Fall. *Syn.* Prolapsio, lapsio, casus. *Epi.* Certus, multiplex, præceps, vetustus. Multi, populares, variique. *Usus.* Lapsus fluminis, & cursus. Continere temeritatem in lapsu, arduum est. V. *Error.*

Laquear, aris, n. * Gewölb. *Syn.* Lacunar. *Usus.* Tecti laquearia.

Laqueus, i, m. Strick, Strang. *Syn.* Vinculum, restis, funis: *item:* dolus, *& res quæcunque, quâ irretiri, aut capi possumus. Usus.* Disputationum, legum, verborum laqueis irretire, tenere, constringere. Laqueos alteri tendere. In laqueum collum inseruit. Laqueo vitam finivit. Judicii laqueos solertiâ declinare, evitare.

Laqueatus, a, um. vertäfelt. *Usus.* Laqueatum auro templum.

Lar, is, m. Haus-Götz. *Syn.* Penates: focus, ædes. *Epi.* Familiaris. *Usus.* Relinquere, redire ad larem suum.

Largè. reichlich, überflüßig. *Syn.* Largiter, liberaliter, copiosè, munificè, effusè. *Us.* Largè dare, largè promittere; largè parare convivium.

Largior, iris, itus sum, iri. schencken, vergünstigen. *Syn.* Dono, gratificor, largitionem facio. *Adv.* Apertissimè, inconsultò, liberalissimè. *Usus.* Natura tua facultatem insignem, & copiam dicendi largitur. Largire hoc amori nostro. V. *Do, Dono.*

Largitas, tis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Liberalitas. *Usus.* Terra fruges maxima largitate fundit. V. *Liberalitas.*

Largiter. reichlich. *Syn.* Largè.

Largitio, onis, f. reichliche Beschenckung. *Syn.* Effusio, corruptela. *Epi.* Agraria, frumentaria, infinita, maxima, modica, intolerabilis, necessaria, perniciosa, popularis, regia, salutaris, singularis, turpis, maxima. *Usus.* 1. Largitione quendam corrumpere, emere, animos conciliare. 2. *Concessio.* In largitione civitatis haud difficiles fuêre Romani, die Römer haben gern das Burger-Recht ertheilet. V. *Corruptelæ.*

Largitor, oris, m. Geber, der gern schencket. *Syn.* Corruptor. *Epi.* Factiosus, prodigus.

Largus, a, um. freygebig, reichlich. *Syn.* Liberalis. *Usus.* Duo genera sunt largorum, quorum alteri prodigi, alii liberales. Larga compensatio. V. *Beneficus, Liberalis.*

Larva, æ, f. * Gespenst. *Usus.* 1. Num hunc hominem larvæ, intemperiæ, furiæ agitant? 2. *Persona,* Masque, Larve. Non illa larva opus est. Larvam deponere, aufhören sich zu stellen.

Larvatus, a, um. * verlarvet, vermummet. *Syn.* à larvis exterritus, furiosus; *item:* personatus.

Lascivia, æ, f. Frechheit, Geilheit. *Syn.* Petulantia, procacitas. V. *Luxuria.*

Lascivio, is, ire. * meisterlos, frech, ausgelassen, geil seyn. *Usus.* Petulanter agere, lascivire. Longo otio plebs lascivire cœpit.

Lascivus, a, um. geil, meisterlos, frech, ausgelassen. *Syn.* Petulans, procax. V. *Petulans, luxuriosus, impudicus.*

Lassitudo, inis, f. Müdigkeit. *Syn.* Defatigatio. *Usus.* Vino, interpositâ quiete lassitudinem abstergere, abigere, membris eximere.

Lassus, a, um. müd, matt. *Syn.* Laborè tum animi, tum corporis fatigatus. *Phras. Lassus sum,* ich bin müd. a viribus deficior; vires lassitudine me deficiunt; labori succumbo; labore fractus sum. V. *Fatigo, Fessus.*

Latè. breit. *Syn.* Laxe. *Phras. Malum latè se extendit,* das Ubel hat sich weit ausgebreitet. Longè, lateque dispersum est; latiùs opinione disseminatum; latè diffusum est malum; latiùs serpit, quàm credatur; ad plures pertinet; latissimè fluxit, manavit. *Usus.* Vagabitur nomen tuum longè latéque. Fusè, latèque dicere.

Latebra, æ, f. Schlupff-Winckel. *Syn.* Recessus, locus, in quo latère quis possit. *Epi.* Malefica, parva, tanta. *Usus.* 1. Multæ sunt animorum latebræ, multi recessus. Erupit è latebris, tenebrisque conspiratio. 2. *Transl. Excusatio, declinatio rei objectæ,* Entschuldigung. Quære latebram tuo perjurio. Suspicionum, obscuritatis latebræ.

Latebrosus, a, um. voll Schlupff-Winckel. *Usus.* Via latebrosa.

Latens, tis, *g. o.* verborgen. *Syn.* Obscurus, involutus.

Latenter. heimlich. *Syn.* Clàm, occultè.

Lateo, es, ui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Delitesco, latesco, clam sum. *Adv.* Abditè, occultò, utiliter. *Phras.* 1. *Latuit homo improbus,* der gottlose Mensch ist verborgen blieben. Fefellit quæsitorum industriam; occultorum locorum latebulis delituit; latitavit in tenebris abditus & retrusus; nequitiam suam tenebrarum, ac parietum custodiis texit, condidit, occuluit, occultavit. 2. *Scelera latère diu non possunt,* die Laster können nicht lang verborgen bleiben. Nullum crimen diu esse potest, quin indicio se prodat aliquo;

aliquô; quin in lucem prodeat; quin emanet: nullum scelus tegi, premi, tenebris involvi perpetuò poteft. 3. *Latere optat*, er will verborgen, und unbekannt seyn. Abstinet publico; latebris se involvit; latebris se commendat studiosè; id agit studiosè, ut ex hominum se conspectu subducat. V. *Abdo, abscondo*. *Usus*. Non latebat me tuum flagitium. Sub nomine pacis bellum latet. Non id abditum latebat in tenebris, sed in oculis erat positum. V. *Ignoro*.

Laterna, æ, f. Latern.

Latibulum, i, n. Schlupff-Winckel, Höhle. *Usus*. Latibula quærere. Latibulis se tegere. V. *Latebra*.

Latinè. Lateinisch. *Usus*. Planè, ac Latinè loqui. Græca Latinè reddere. Latinè scire; non pessimè Latinè loqui.

Latinitas, tis, f. Latinität. *Syn*. Sermonis Latini puritas. *Phras*. *Latinitate utitur optimâ*, er hat ein zierliches Latein. Incorruptâ utitur Latini sermonis integritate; castè, puréque utitur Latinâ linguâ; elucet in ejus sermone mira Latinæ linguæ elegantia; in ejus dictione inest mirus Latini sermonis candor; stilô, dicendique genere utitur tersô & castigatô; quod in Latina lingua cultissimum, ac ornatissimum, id totum in ejus sermone ita deprehendas, ut per manus tradita, ac velut testamentô legata illi Latinitas videatur; casti, incorruptique sermonis laude floret; nemo illô puriùs, ac emendatiùs Latinô sermone utitur; inest in ejus sermone nativa & omnibus numeris absoluta Latinitas; hunc tu cùm audies, Musas ipsas Latinè loqui putabis. *Usus*. Latinitas est, quæ sermonem purum conservat, & àb omni vitiô remotum. Cæcilius non bonus autor Latinitatis. Epistolam Græcam Latinitate donare.

Latinus, a, um. Lateinisch. *Usus*. Probè Latinus es; Latinas litteras præclarè calles, tenes, exhausisti.

Latio, onis, f. Tragung, Bringung. *Usus*. Expectabo legis lationem.

Latito, as, avi, atum, are. verborgen seyn. *R. à Dor.* λάθω. *Usus*. Non latitabis diutiùs.

Latitudo, inis, f. Breite.)(*angustia*. *Usus*. Tuarum latitudinem possessionum tueri non poteris.

Lator, oris, m. Uberbringer, Träger. *Usus*. Quis talis latorem legis perferret?

Latratus, ûs, m. Das Bellen.

Latro, as, avi, atum, are. bellen. *Usus*. Latrant hi Oratores, non loquuntur. *Transl*. vociferari.

Latro, onis, m. Mörder, Strassenrauber. *Syn*. Grassator, prædo, excursor, sicarius. *Epi*. Funestus, demens, paratissimus ad omnia, expeditus, perditus abjectusque, fortis, impurus, maleficus, sceleratus, egens, sceleratissimus, deterrimus, impunè latrocinans, turpissimus. Latrones armati, conscelerati, fœdissimi, furentes, importunissimi, noti ac insignes, nefarii, perditissimi. *Phras*. *Latronem agit*, er giebt einen Strassenrauber ab. In cæde atque ex cæde vivit; maleficiô & scelere pascitur; per latrocinia & rapinas vitam tolerat; latrociniis se alit; in latrocinium versus vias insidet & itinera, prædásque agit. V. *Prædo*.

Latrocinium, ii, n. Mörderey, Strassenrauberey. *Syn*. Excursio. *Epi*. Apertum, castrense, civile, domesticum, forense, honestum, impium, intolerabile, intestinum, nefarium, nocturnum, novum ac singulare, sceleratissimum ac deterrimum. *Usus*. Hoc equidem latrocinium est, non judicium. Tueri fines àb excursionibus, & latrociniis. Per latrocinium hunc hominem despoliâsti; latrociniô oppressisti innocentem.

Latrocinor, aris, atus, sum, ari. rauben, morden. *Syn*. Prædor, excurro, grassor. *Us*. Duo millia latrocinari dicuntur.

Latumiæ, *vel* Latomiæ, arum, f. Steinbruch; *item*: Carcer Syracusanus.

Latus, a, um. breit, weit. *Syn*. Amplus, laxus.)(*angustus*. *Usus*. 1. Satis lato à Sicilia mari. 2. *partic. à fero*. Nulla rogatio, nulla lex est lata.

Latus, eris, n. Seite. *R. à* πλατύς. *Syn*. Pars dextra *vel* sinistra corporis, *vel* regionis. *Epi*. Bonum, valens. *Usus*. 1. Latus ei condoluit. Lateris dolore consumptus est. Ad Cæsaris latus affedit. Per alicujus latus petere, ferire alterum. Latera cingebant filii. 2. Provincia altero latere mari alluitur.

Lavatio, onis, f. Bad. *Syn*. Balneum. *Usus*. Cura, ut, cùm venero, lavatio parata sit.

Laudabilis, e. löblich, rühmlich. *Syn*. Laudandus, probabilis, prædicabilis, prædicandus, laude dignus. *Usus*. Honestum, etsi à nullo laudetur, laudabile est natura & prædicabile.

Laudabiliter. lobwürdig, rühmlich. *Syn*. Rectè, laudatè, honestè, cum laude.

Laudatio, onis, f. Preisung, Lob, Anrühmung. *Syn*. Præconium, commendatio.)(*Vituperatio*. *Epi*. Gravis & honesta. *Usus*. Laudatio alicui data.

Lau-

Laudator, oris, m. Lobsprecher. *Syn.* Præco virtutis, testis innocentiæ. *Usus.* Te mihi laudatorem mearum rerum, testem, autorem cupio. Habebis in me tuæ virtutis præconem, laudatorem ac probatorem rerum tuarum.

Laudatrix, icis, f. Lobsprecherin. *Usus.* Vitiorum laudatrix fama popularis.

Laudatus, a, um. belobt, gerühmt. *Syn.* Spectatus, probatus.)(*obscurus. Phras.* *Laudatissimum te omnes sciunt*, es wissen alle, wie belobt du seyest. Cumulatum te omni laude; omnibus laudibus abundantem; illustri laude florentem, celebratum omnes nôrunt; neminem fugit, quàm excelsô, illustrique locô sita sit laus tua; quanta in te sit commendatio virtutis; quanta in laude sis apud omnes. V. *Laudo. Usus.* Homo omnium consensione laudatus.

Laudo, as, avi, atum, are. loben, rühmen, preisen. *Syn.* Commendo, celebro, laudem tribuo, impertio *vel* impertior; eximiâ laude orno, nomen orno; verbis amplissimis, maximis laudibus orno; laudibus effero, afficio; in cœlum laudibus tollo, extollo, fero; nobilito, laudem alicujus celebro; in majus celebro; laudibus onero; gloriâ & prædicatione efferc; in aliquem laudes confero; aliquid verbis probo, approbo. *Adv.* Aperte, commode, copiose, copiosissime, egregie, graviter, honorificentissime, merito, mirifice, nimis, valde, nominatim, ornatiùs, plane, privatim, publice, recte, valde, vehementer, vere, verissime, unice. *Phras.* 1. *Vir dignus est, qui àb omnibus laudetur*, er ist würdig, daß er von allen gelobt werde; qui omnium vocibus, scriptisque decoretur; qui omnium laudibus ornetur, cumuletur; cujus fama æternis laudibus floreat; quem semper omnes in ore, animisque habeant. Vir est, cujus laudes nemo consequitur; cujus virtus satis extolli nequit; quem omnes laudibus ad cœlum ferant; laudibus æternis prosequantur; qui famâ & litteris celebretur; cujus mentionem cum honore inferant omnes posteri; de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum, instituat; cujus nomen cum æternitate conjungatur; cujus virtutes & res gestas posteritas omnis æternis laudibus exornet, prosequatur: cujus virtutem omnium sermones, monumentáque illustrent. 2. *Laudatur in eo mira erga omnes charitas*, man lobet in ihm seine verwunderliche Liebe gegen alle. Præcipuâ laude fertur; magnis in laudibus est; magnis in cœlum laudibus effertur; in summa apud omnes laude est ejus charitas; egregia adversus omnes charitate magnam adeptus est gloriam; laudem præcipuam habet ejus charitas; præcipuâ in laude ponitur ejus charitas; præcipua laus ejus charitati tribuitur; præcipua in eo est charitatis commendatio; æterna in laude versatur; charitas ejus ad summam laudem pervenit; fertur in primis ejus charitas, omniumque sermonibus celebratur; plenô ore laudatur. V. *Laus, Illustro. Usus.* Hunc pro dignitate laudare nemo satis potest.

Lavo, as, lavi, lotum, are. waschen, baden. *Syn.* Abluo; *item*: perfundor vivô flumine, perluor flumine. *Usus.* Ubi nos laverimus, tu, si voles, lavato.

Laurea, æ, f. Lorbeer-Krantz. *Syn.* Corona laurea, laureola. *Usus.* Quem currum, quam lauream cum laudatione tua conferam?

Laureatus, a, um. mit Lorbeer gecrönet. *Usus.* Lictores, fasces laureati; litteræ laureatæ.

Laureola, æ, f Lorbeer-Kräntzlein.

Laurus, i, f. Lorbeer-Baum. *Usus.* Sed incurrit hæc laurus nostra in oculos malevolorum. Lauri baccæ.

Laus. dis, f. Lob, Ruhm, Preiß. *Syn.* Præconium, commendatio, gloria, splendor, decus. *Epi.* Summa, divina, domestica, publica, admirabilis, æqua, aliena, amplior, antiquior, bellica, communis, consimilis, immortalis, egregia, eximia, exigua, forensis, gratissima, honesta, satis idonea, illustris, imperatoria, inanis, infinita, jucunda, magna, digna, media, non mediocris, militaris, mira, modica, nova, oratoria, par, perennis, perfecta, popularis, præcipua, præclara, propria, sempiterna, singularis, solida, summa, tenuis, vera, falsa, una, regia.)(*dedecus, vitium. Phras.* 1. *Laudem quærere*, ein Lob suchen. Laudem petere; totô pectore totis animis incumbere in laudem; duci laude, gloriâ; gloriæ studiô atque amore flagrare; spectare laudem unam; nihil habere antiquius laude & gloriâ. Servire laudi atque gloriæ; nihil in vita magnoperè expetere, nisi laudem, ac honestatem; in ea persequenda omnia pericula parvi ducere; laudis studiô efferri; inflammatô rapi ad laudem studiô. 2. *Laudi inhiare*, gar zu begierig dem Lobe nachtrachten. Laudes venari; aucupari opinionem; auram popularem captare; æstû gloriæ esse percitum; gloriæ stimulis agitari. V. *Gloria.* 3. *Laudem sibi parare* ihm ein Lob zuwegen bringen. Laudem sibi comparare, colligere, parere;

re; sibi adsciscere, nancisci, consequi; existimationem colligere; in existimationem venire. V. *Gloria*. 4. *Laudem habere*, ein Lob haben. In laude esse; laudibus florere, abundare, procedere, cumulari; præcipuâ laude ferri. V. *Laudo*. 3. *Laudem alteri tribuere*, einem andern das Lob geben. Laudes suas in alterum transfundere, transmovère; servire, subservire, suffragari, favére alterius laudibus; laudes cum altero communicare; in alterum omnia laudum ornamenta congerere, conferre, transferre. 6. *Laudem alterius sibi vendicare*, fremdes Lob ihme zueignen. De alterius laudibus deliberare; alienas laudes in se transmovére; offerre se in societatem, communionem alienæ laudis; laudem alteri præripere; ex alienis laboribus suo nomini libare laudem. 7. *De laude detrahere*, eines sein Lob schmälern. Laudes alterius obterere, minuere, imminuere, obscurare. V. *Detraho*.

Lautè. herrlich. *Usus*. Lautè vivere, & curare se molliter.

Lautia, orum, n. Ehren-Geschenck. *Syn.* Munera, quæ Legatis exteris per Quæstores præbebantur à Romanis. V. *Donum*.

Lautitia, æ, f. Pracht, Herrlichkeit. *Syn.* Munditia, elegantia. *Epi*. Nova.

Lautus, a, um. prächtig. *Syn.* Elegans, splendidus, dives, mollis, delicatus. *Us*. Lautus victus & elegans. Villa lautiùs ædificata, in qua nihil non lautum, exquisitum, magnoperè sumptuosum. Patrimonium sanè lautum, copiosum, splendidum luxû dissipavit. Lautus homo, & urbanus.

Laxamentum, i, n. Erweiterung. *Syn.* Dilatatio. *Transl.* Remissio, relaxatio. *Usus*. A curis paulùm laxamenti nactus sum. Causæ tuæ nihil laxamenti datum est.

Laxitas, tis, f. Weite. *Syn.* Amplitudo, dilatatio. *Usus*. In ædibus adhibenda cura laxitatis.

Laxo, as, avi, atum, are. erweitern, erquicken. *Syn.* Dilato, solvo, remitto. *Phras. Disciplina laxatur*, die Hauß-Zucht nimmet ab. Diffluit, dilabitur, remittit disciplinæ severitas; disceditur à pristina consuetudine, & legum severitate; disciplinæ frena laxantur, remittuntur. *Usus*. 1. Quàm te à libidinum vinculis laxatum vellem! Animi corpore laxati in cœlum evolant. 2. *Remitto*, nachlassen. Curis & molestiis; animum à contentione laxa; *laxamenti aliquid indulge*. V. *Relaxo*.

Laxus, a, um. weit. *Syn.* Amplus.)(*adductus*, *angustus*. *Usus*. 1. Laxæ ædes, Amicitiæ fræna laxissima sint, opportet, quæ ex usu adducas, & remittas. 2. *Longus*, lang. Diem tibi statuo satis laxum; *tempus sat longum*. V. *Amplus*.

Lectica, æ, f. Sänffte, Trag-Sessel. *Syn.* Lecticula, hexaphorus, octophorus. *Epi*. Aperta, operta. *Usus*. Lecticulâ in curiam illatus, delatus est.

Lecticarius, ii, m. Sessel-Träger. *Syn.* Qui lecticam fert.

Lectio, onis, f. Lesung. *Syn.* Legendi actus; *item*: electio. *Usus*. Hac tali judicum lectione grande Reipublicæ inustum est dedecus.

Lector, oris, m. Leser. *Syn.* Recitator, anagnostes.

Lectus, i, m. Bett. *Syn.* Lectulus, cubile, torus, stratum, grabatus. *Epi*. ligneus, ceratus, genialis, cubicularis. *Usus*. In lecto collocare; lecto se commendare, zu Bett gehen. In lecto est; in lecto pellibus constrato jacet, im Bett liegen. Dolor eum in lectulo affixit. Lectum sternere, ornare, componere, aufbetten.

Lectus, a, um. auserwählt. *Usus*. Adolescens lectissimus. Fœmina lectissima, & ornatissimis moribus.

Legatio, onis, f. Gesandtschafft. *Epi*. Libera, quæ honoris causa, tituloteaus deferebatur, alioquin, sua negotia agendi in Provincia. Votiva, voti prætextu suscepta. *Usus*. Legationem accipere, suscipere, gerere, habere, obire, perficere, Gesandtschafft verrichten. In legatione esse. Legationem renuntiare, *referre acta legationis*. Legatio benignè audita.

Legatus, i, m. Abgesandter. *Syn.* Orator, Nuntius pacis & belli. *Epi*. Consularis, dignus Imperatoribus, clarissimis exercitibus, ornatissimis provinciis, improbissimus, quæstorius, regius, temperatissimus. *Phras. Est Legatus apud Turcas*, er ist Kayserlicher Gesandter an die Pforte. Est Orator Cæsareus apud Turcas; in legatione Turcica est; Legati apud Turcas locum obtinet; legatione fungitur; legationem obit, gerit apud Turcas. *Us*. Legatos adhibuit, & deprecatores.

Legio, onis, f. Regiment Soldaten. *R. à legendo milite dicta*. *Dividitur in* 10. *cohortes*; *cohors in* 60. *manipulos*; *manipulus in* 10. *milites*: *quibus adduntur equites* 600. *Centuriones* 66. *Epi*. Acris, aut pugnax, avida, cœlestis, & divina, digna Imperatore, hiberna, luculentissima, martia, veterana, universa, aliena, firma, fortis. Legiones frequentes, inimicissimæ idoneæ, invictæ, honestæ, paratissimæ, ad liberandam patriam. *Usus*. 1. Legiones scribere, conscribere, legere, conficere, werben. 2. *Complere legiones*, recroutiren. Supplementa legionibus scribere, legiones implere. 3.

Legionibus præesse, legiones accipere, habere, Regimenter unter sich haben. V. *Exercitus.*

Legionarius, a, um. zum Regiment gehörig. Miles, *aut* res ad legionem pertinens.

Legislator, oris, m. Gesetzgeber. *Syn.* Lator legis; legis scriptor, autor, conditor; qui legem dat, leges fert, jura statuit, præscribit.

Legitimè, rechtmäßig. *Syn.* Justè, jure, more majorum. *Usus.* Nihil legitimè, nihil jure, nihil legibus actum.

Legitimus, a, um. rechtmäßig. *Syn.* Justus, verus, æquus, secundùm legem. *Usus.* Justa & legitima potestas, concio, quæstio. Dies habendis Comitiis legitimus. Jus legitimum.

Lego, as, avi, atum, are. Gesandtschafft schicken. *Syn.* Legatum mitto. *Usus.* 1. Siculi Andronem ad senatum legârunt. 2. Testamento, *aut* codicillo aliquid alteri relinquo, vermachen. Usumfructum omnium bonorum uxori legavit.

Lego, is, gi, ctum, ere. lesen. *Syn.* Recito, volvo, voluto, evolvo, verso. *Adv.* Attente, diligenter, diligentius, libentius, nihil, studiose, curiose, atque contente, cursim, suavissime, & peritissime, clare & intente, de plano. *Phras. Ciceronem unum lego,* ich lese nur allein den Ciceronem. Ciceronis libros unicè legendo contero; in his acquiesco unicè; hos inexhausta aviditate volvo; in his volutandis tempus omne pono, consumo; hos assidua lectione evolvo; Cicero mihi assiduè in manibus est; est mihi voluptas plurima in ejus commentationibus identidem regustandis, accuratè lectitandis, assidue tractandis; Ciceronis libros semper in sinu circumfero, circumgesto. Unius Ciceronis lectio animum meum pascit; unus Cicero mihi placet; me delectat, me tenet; in uno Cicerone studium omne colloco; uni Ciceroni studium meum omne dicavi; ad unum Ciceronem operam omnem confero; meas uni Ciceroni vigilias do, dico, trado, addico; ab hoc avelli non possum. Ciceronis lectioni ita affixus sum totis animis, ut &c. Unus sibi horas meas omnes vendicat, rapit Cicero. *Usus.* 1. Omnium bonarum artium autores legendi sunt, & pervolutandi. 2. *Colligo,* sammlen. flores, nuces, poma legere. 3. *Seligo,* erwählen. Senatum, milites legere. Aliquem in demortui locum legere.

Legulejus, i, m. Gesetz-Verständiger. *Syn.* Formularum Cantor, Præco actionum. *Formularum duntaxat forensium & albi gnarus. Epi.* lautus & acutus.

Legumen, inis, n. Hülsen-Frucht. *Quod legitur è terra: ut pisa, fabæ, ciceres, lentes, phaseoli, milium, panicum, sesama, lupinum, linum &c.*

Lembus, i, m. * Schifflein. *Syn.* Navicula brevis & velox.

Lemma, tis, n. ein unwidersprechlicher Spruch oder Satz. *Syn.* Assumptum.

Lena, æ, f. Kupplerin, Huren-Wirthin. *Syn. transl.* Conciliatrix. *Usus.* Vide, ut blanda conciliatrix & veluti lena natura sit.

Lenio, is, ivi, itum, ire. lindern, mildern, besänfftigen. *Syn.* Placo, mitigo, flecto, sedo.)(*inflammo, Phras.* 1. *Furor populi appositâ oratione lenitur,* die Aufruhr des Volcks wird durch eine wohlgesetzte Rede besänfftiget und gestillet. placatur, sedatur, componitur; plebs permulcendo, sensimque aliò trahendo mansuescit; ad mansuetudinem traducitur; seditio, ac furentis populi tumultus appositâ oratione comprimitur. 2. *Iratum Principem tandem lenivit,* er hat den erzörnten Fürsten endlich besänfftiget. permulsit tandem blandâ oratione efferatum Principis animum, & quas daturus erat, tempestates eloquentia discussit; tranquillum fecit, ac placabilem Principis animum: placatum effecit; permulcendo, tractandoque mansuefecit; iram sedavit, permulsit; animum mollivit; animi intemperiem omnem in tranquillum contulit; faces omnes irarum restinxit. 3. *Lenita tandem est hominis ira,* es ist endlich der Zorn dieses Menschen besänfftiget worden. Dedit se tandem ad lenitatem homo iracundiâ præceps; remisit indomitos spiritus; compressit animum; ira relanguit; ætas, dies intemperiem illam mitigavit; vehementes illi impetus consenuere; omnisque iræ impetus, quasi ventus hominem defecit; sedata est ac restincta diuturna illa perturbatio animi; resedit, deferbuit, refrixit æstus ille animi; impetus ille animi, ardorque tandem remisit. 4. *Temporis diuturnitas dolorem leniet,* die Zeit wird den Schmertzen lindern. Dies dolorem minuet, *vel* exhauriet; temporis longinquitas multum de dolore detrahet; medicinam dolori dies afferet; longa dies malorum memoriam ex animo delebit; dolori medebitur tempus; dolorem animo infixum tempus evellet, atque ejiciet; vetustate inflicta à fortuna vulnera sanabuntur. *Usus.* Cæsar irritatos muneribus lenivit. Incommoda commodorum compensatione lenienda sunt. Desiderium

tui litteris accipiendis leniam. V. *Lenio, placo.*

Lenis, e. gelind, mild, sanfft geschlacht. *Syn.* Facilis, mitis, indulgens, clemens, placidus, mansuetus. comis, humanus, minime austerus.)(*Asper, severus, durus. Phras. Leni homo est animo*, er ist gar sanfftmüthig. Leni est animo natus; natura lenissimus; nonnullis ad lenitatem propensior; nonnullis ejus lenitas solutior est visa; est in eo summa lenitas, mollisque ad accipiendam & deponendam offensionem animus; omnibus se placabilem, exorabilemque præbet; summâ placabilitate summa animi facilitate est; nihil illo lenius, aut mitius. V. *Mitis, mansuetus. Usus.* Romani in hostes lenissimi. Tractus orationis lenis, & æquabilis.

Lenitas, atis, f. Sanfftmuth, Milde. *Syn.* Lenitudo. *Epi.* Æquabilis, grata, nova, perpetua, pristina, soluta. *Usus.* Lenitatem mollitia quædam animi imitatur. Nostrum est, mentes ad lenitatem & misericordiam revocare, traducere. Asperitate tua hominem de lenitate sua deduxisti. Profluens oratio æquabili lenitate. V. *Mansuetudo.*

Leniter, lind, mild, sanfft. *Syn.* Molliter, suaviter, molli manu, molli brachio.)(*Asperè. Usus.* Leniter sentire & dicere. Leniter arridere alicui. Sensim ac leniter accendere animos. Remisse ac leniter dicere, procedere, *minimè festinanter.*

Lenitudo, inis, f. Milde, Gelindigkeit. *Syn.* Clementia, suavitas. *Epi.* Nimia. *Usus.* Lenitudo orationis, mollitudo corporis.

Leno, onis, m. Kuppler, Huren-Wirth. *Syn.* Minister libidinis, minister improbissimæ cupiditatis. *Epi.* Impudentissimus, improbissimus, perjurissimus, turpissimus, impurissimus.

Lenocinium, ii, n. Kuppleren, Schmeichleren, Lockung. *Syn.* Delinimentum, allectamentum. *Epi.* Domesticum. *Usus.* Nempe lenocinio se sustentat. Lenocinium facit; cupiditatum lenociniis se dediderunt.

Lenocinor, aris, atus sum, ari. kupplen, schmeichlen, liebkosen, locken. *Syn.* Blandior, allicio. *Usus.* Tibi serviet, tibi lenocinabitur. V. *Assentor, Allicio.*

Lentè träg, langsam, gemach. *Syn.* Remisse. *Usus.* Lente aliquid ferre, lente respondere.

Lentitudo, inis, f. Langsamkeit, Trägheit. *Syn.* Tarditas. *Epi.* Semper viridis. *Usus.* Quod nos lenitatem dicimus, illi vitioso lentitudinis vocabulo appellant. Hoc alias gravitatis est, alias lentitudinis.

Lentus, a, um. träg, langsam, biegsam. *Syn.* Tardus, frigidus, remissus, lentulus, flexibilis. *Usus.* Lentior fuit pugna; lentum negotium; lentus homo, ac propè frigidus. Lenta salix; lentiora vincula. V. *Tardus.*

Leo, onis, m. Löw. *Epi.* Magnus. *Usus.* Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Lepidè, holdselig, fein. *Syn.* Venuste, eleganter, festive. *Usus.* Lepide hoc tibi effectum dabo.

Lepidus, a, um. holdselig, fein, zierlich. *Syn.* Venustus, festivus, elegans. *Phras. Nihil illo lepidius*, es könnte nichts holdseliger seyn, als er. Nemo illo est urbanitate, lepore, suavitate conditior; agnoscas in eo homine imaginem germanæ festivitatis; Atticis, & urbanis salibus, omni venustate & lepore mire affluit; summa est in ejus moribus festivitas, lepor, concinnitudo. V. *Facetus.*

Lepor, oris, m. Holdseligkeit, Lieblichkeit. *Syn.* Festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas. *Epi.* Admirabilis, eximius, inusitatus, magnus, major, multus, oratorius, tantus, vetus. *Usus.* Sunt in oratione tua omnes verborum, omnes sententiarum lepores. Elucet in ea species humanitatis, suavitatis, leporis. Facetiarum oratorius non scurrilis lepor.

Lepra, æ, f. *Aussatz. *Syn.* Morbus elephantiacus.

Lepus, oris, m. Haas. *Usus.* Lepus tute es, & lepores quæris.

Lessus, i, m. Trauer-Lied. *Syn.* Lugubris cantus. *Usus.* Mulier genas ne carpito, ne lessum funeris ergo habeto.

Lethalis, e. tödtlich. *Syn.* Mortifer. *Usus.* Vulnus lethale.

Lethargus, i, m. Schlaffsucht. *Syn.* Veternus, torpor. *Usus.* Gravi lethargo oppressus.

Lethum, i, n. Tod. *Syn.* Mors. *Usus.* Vide, quam turpi letho pereamus.

Levamen, inis, n. Hülffe, Erleichterung. *Us.* Siquod esset levamen, esset in te uno.

Levamentum, i, n. Erquickung, Erholung. *Syn.* Allevamentum, levamen, allevatio, levatio, fomentum. *Usus.* Erit ea res tibi levamento. V. *Foveo, auxilium.*

Levatio, onis, f. Erleichterung. *Syn.* Levamentum, levamen. *Epi.* Magna, summa. *Usus.* Id majorem, quam expectas, tibi levationem afferet. Reperies malis tuis, dolori, ægritudini levationem maximam. V. *Auxilium.*

Levis,

Levis, e. glatt, leicht. *Syn.* Lævis, glaber, politus: minimè gravis, ponderosus; *item:* Vanus, inanis, futilis, parvi momenti. *Phras. Homo est levissimus,* es ist ein leichtfertiger, nichtswerther Mensch. Homo est ventosissimus; ventosi est ingenii; summâ est mobilitate, vanitate, animi levitate; de grege nugatorum est; mirè est leviculus; vanus homo, & mobili ingenio; nihil in eo gravitatis: homo est, qui neque dicere, neque facere quidquam pensi habeat; qui nunquam sibi constet; quô vaniorem, inaniorem vidi neminem. V. *Inanis, Vanus.* *Usus.* 1. Democriti corpuscula levia alia, alia rotunda. 2. *Minimè ponderosus, gravis,* gering, nicht schwer. Levis armaturæ milites. 3. *Vanus, futilis,* leichtfertig. Hoc minimè grave iis videtur, qui ipsi leves sunt.

Levitas, tis, f. Geringheit, Leichtfertigkeit. *Syn. transl.* Inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas. *Epi.* Aliena, nimia, perpetua, popularis, propria, sublimis, sui similis, summa, amatoria, comica. *Usus.* 1. In ipso tactu est modus & mollitudinis & levitatis. 2. *Vanitas,* Leichtfertigkeit. Amatoriis levitatibus deditus. Levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Quid levitate & inconstantiâ turpius? V. *Inanis, Vanus.*

Leviter. leicht, gering. *Syn.* Tenuiter, leniter, molliter, levi manu, & brachio.)(*graviter.* *Usus.* Leviter ægrotare. Leviter eruditus, saucius. Mala mea levissimè fero. Leviter pauca tangam. Leviter succensére. Ut levissimè dicam, *obiter.*

Levo, as, avi, atum, are. ringern, erleichtern. *Syn.* Allevo, relevo, sublevo, minuo, lenio, levationem facio *vel* affero, laborem detraho, levationi sum.)(*affligo, aggravo.* *Adv.* Magnopere, mitius, multum, valdè, sensim, paulum. *Usus.* 1. Curas animi, & angores, laborem, dolorem, calamitatem, sumptum mihi sermo tuus, tuæ litteræ, tua liberalitas levârunt. Ægritudine me sæpè levâsti. Uti levavit me adventus tuus, ita afflixit discessus. Is sum, qui levari non possum, *consolationem non admitto.* Caritatem annonæ, annonam suppeditato frumento levare. Animi levantur exercendo. 2. *Elevo, minuo,* verminDern. Studuit levare suspicionem, atrocitatem rei. Autoritatem ejus inconstantia levat, *leviorem facit.* V. *Anxilium, Tueor, Minuo.*

Lex, gis, f. Gesetz. *Syn.* Juris & æqui regula, quæ vel est *Privata, & continetur* pactis, conditionibus, jure; vel est *Publica, quâ Respublica constituitur,* rogatione, scito, senatûsconsulto, privilegio, decreto, judicis sententiâ. *Epi.* Acerbissima, acerrima, commodata alicui, accusatoria, æqua, agraria, alimentaria, annalis, apta, bona, mala, censoria, certa, civilis, publica, contraria, communis, curiata, consularis, sancta, diligentissima, divina, fecialis, frumentaria, grata populo, gravis, improba, multo impudentior, iniqua, invidiosa, justa, nefaria, naturalis, perfecta, popularis, princeps, & ultima, recens, sancta, salva, non scripta, sed nata, sempiterna, tribunitia, viaria, utilis. *Annales,* antiquæ, censoriæ, fatales, necessariæ, honestæ, militares, perniciosæ, præclaræ, proximæ, rariores, sacratæ, salutares, tyrannicæ, usitatæ. *Phras.* 1. *Legem dare,* Gesetz geben. Legem perferre, sancire, rogare, sciscere, condere, facere, scribere, edere; legis autorem fieri; legem civitati dare, imponere, injungere, ponere, constituere, instituere, promulgare; aliquid sub legis superbissimæ vincula conjicere; tabulas figere; jura dare, legem in æs incidere; legibus munire urbem; describere jussa populo; legibus constringere, adstringere, devincire populum. 2. *Legem accipere,* Gesetz annehmen. jurare in legem; lege se obstringere; legi se subjicere; legibus se devincire. 3. *Lex est de eare,* wir haben ein Gesetz. Lege tenemur; lege sanctum habemus; lege cautum est. 4. *Legem servare,* Gesetz halten. Legi cedere, parére; obtemperare legi; legem observare, servare, sequi; legi satisfacere; implére officii partes, quas lex jubet, poscit, imperat. 5. *Legem violare,* Gesetz brechen. fraudem legi facere; contra legem facere; jus, legem violare; leges perfringere, perrumpere; à legibus discedere; legem conculcare; in *vel* contra leges committere; legi non parére. 6. *Legem abrogare,* Gesetz abschaffen. Legem infirmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delére, rescindere. 7. *Dispensare in lege, vulg.* im Gesetz dispensiren, von Gesetzen entbinden. Gratiam legis facere; lege aliquem solvere. V. *Dispenso.* *Usus.* Lege agere, *jure constituto certare;* vel *judicis sententiam exequi,* nach den Gesetzen verfahren. Legem promulgare.

Libatio, onis, f. Opfferung, Kostung. *Syn.* Libamentum. *Usus.* Libationes epulæque ludorum. Sacrificiorum libamenta.

Libella, æ, f. kleine Waage, eine Art Gewicht. *Syn.* As. *Usus.* 1. Quis illi vel libellam unam dedisset? 2. *Norma, perpendiculum,* Bley-Waage.

Libellus, i, m. ein Büchlein, kleine Schrifft. *Syn.*

Syn. Commentarius, codex, parvus liber, Commentariolus, Codicillus, chirographum. *Epi.* Parvus, exilis, non magnus, pusilli, contemptique, Rhetorici. *Usus.* Libellum componere; in libellum memoriæ causâ referre. Libellum tradere supplicem, eine Supplique eingeben.

Libens, tis, *g. o.* willig. *Syn.* Lubens. *Us.* Libenti animô hæc tolerabo. Libentissimis omnibus hoc munus consequêre. V. *Libenter.*

Libenter. willig, gern. *Syn.* Libenti animô, magna voluntate, studiosè, non repugnanter, non gravatè; non modò non recusans, sed ultrò etiam, & sponte offerens; non repugnans; sine excusatione, summô studio, summâ voluntate, egregiâ animi alacritate.)(*invitus*, *Phras.* 1. *Libenter tibi gratificabor*, ich werde dir gern dienen. Animo libenti, prolixóque; non gravatè, benignè, studiosè, perlibenter, animo lubenti, æquo, imò verò gaudenti; propensè; pronis animis; effuso studio, utraque manu, alacritate summa; animo libentissimo; animo non invito dabo omnia. 2. *Reducem te libenter videbo*, ich werde gern sehen, wann du zuruck kommest. delectabit me tuus reditus; cupidè expecto reditum tuum; lætabor, acquiescam tuo reditu; est in optatis, te coram amplecti; lætus te videbo; latè, ac hilarè te accipiam.

Liber, era, um. frey, ledig. *Syn.* Non impeditus, expeditus, solutus, nullâ re implicatus; nullius dominationi parens ingenuus; qui sui juris est, & mancipii; qui in sua potestate est; suo Jure, libertatéque utitur; jus suum retinet; nemini mancipatus, addictus; vacuus, purus, integer.)(*servus*, *impeditus*, *implicatus*. *Phras.* 1. *Liber sum*, ich bin frey. nullius imperio contineor; juris mei sum; arbitrii mei sum; arbitrio meo utor; nullius dominatû teneor; libertate utor integerrima; omnia mihi integra sunt, ac libera; in potestate mea sum; nullis neque imperii, neque juris inclusus sum angustiis, quo minùs meo arbitratu vivam; in nullius jure, aut ditione sum; non ea conditione natus sum, ut legibus quidquam debeam. 2. *Liber est a publicis oneribus*, er ist frey von allen Dienst und Gaben. rerum omnium vacatione commodissimâ utor, operum immunis agito; immunitatem rerum omnium habeo. V. *Immunis*. *Vacatio*. *Liberum legibus esse voluit*, er hat wollen, er solle Gesetz-frey seyn. nullis legibus alligatum, constrictum, impeditum esse voluit; legibus solutum; liberum, exsolutúmque legum vinculis; nullis adstrictum legibus; extra legem esse voluit; nullis legibus teneri; nullis legum angustiis inclusum esse voluit. *Usus.* Integro, soluto, expedito ac libero animo vivere, agere. Homo à cupiditatibus animi, ac perturbationibus liber ac solutus.

Liber, ri, *m.* Buch. *Syn.* Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus. *Epi.* Auguralis, extremus, gravissimus, improbus, magnus, notior, optimus, plenus, refertus sententiis, suavissimus, superior. *Phras.* *Multos libros scripsit*, er hat viele Bücher geschrieben. composuit, contexuit, scriptos reliquit; grandia variarum commentationum, eadémque utilissima monumenta reliquit; chartis ad posteros transmisit; copiosos in omni genere libros emisit, edidit, foràs dedit; in lucem emisit; cogitationes suas litteris, monumentisque explicuit, consignavit, mandavit, commendavit, vulgavit, evulgavit; publici juris fecit; eo autore multi libri exivêre. *Usus.* 1. Librum evolvere, percurrere, pervolutare, durchlesen. 2. Librum scribere, facere, absolvere, perpolire, verfertigen. 3 Liber imprudenti excidit, in lucem prodiit, ausgeben. Liber vetustate corruptus, situ exesus, blattas passus & tineas, à tineis corrosus, & fugientibus litteris malè deformatus, ein alt, von Schaben zerfressenes Buch.

Liberalis, e. freygebig. *Syn.* Largus, munificus, beneficus, prolixus.)(*avarus*, *parcus*, *sordidus*. *Phras.* *Erga omnes æque liberalis es*, du bist gegen alle freygebig. Totum te in alios effundis, profundis; benignè facis omnibus; est in te benignitas incredibilis; prolixior ferè voluntas est, quam res patitur; nemo non à te liberalissimè tractatur; naturâ ad beneficentiam propensus es, nihil ut suprà. Fructus liberalitatis tuæ uberrimi ad omnes pertinent, perveniunt. Nulli fides tua, nulli opera, nulli res familiaris deest; liberalitate uteris in omnes effusissimâ; liberalitate tibi omnes devincis, intactus es àb avaritiæ sordibus; nemo est, qui non beneficiis ornetur tuis. V. *Beneficium*. *Usus.* 1. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. 2. *Ingenuus*, *honestus*, ehrbar. Artes, quæstus, artificia liberalia & ingenua. V. *Litteræ*, *Ars.*

Liberalitas, tis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Benignitas, beneficentia, largitas, benefica voluntas, voluntas benè merendi de aliquo. *Epi.* Cautior, dissolutior, moderata, divina, præstans, commemoranda.)(*avaritia.* *Usus.* Liberalitate uti, liberalitate sibi alios devincire. Liberalitatem exercere, maximus est divitiarum fructus. V. *Beneficentia*, *largus*, *dono*.

Liberaliter, freygebig, ehrbar. *Syn.* Largè, munificè, benignè: ingenuè. *Usus.* 1. Benignè, liberalitérque dedit. 2. Homo liberaliter educatus.

Liberatio, onis, f. Erledigung, Befreyung, Errettung. *Syn.* Absolutio. *Usus.* Liberationem culpæ simul, & errati veniam impetravi. Liberatio & vacuitas omnis molestiæ.

Liberator, oris, m. Erretter, Erlöser. *Syn.* Vindex libertatis. *Usus.* Patriæ liberatores urbe carebunt, qui à cervicibus jugum servile dejecerant?

Liberè. frey, ledig. *Syn.* Solutè. *Phras.* *Liberè locutus sum*, ich hab frey heraus geredt. Libertate, animôque maximô erupit ex me vox, & sine cunctatione dixi, quod senseram; tum primùm memorem libertatis vocem misi; incurri enimverò magnâ libertate verborum, fidentérque locutus sum; liberô ore, & pro causa fidenter locutus sum. *Usus.* Licenter peccat, & liberè. Constanter se gerit, & liberè.

Liberi, orum, m. Kinder. *Syn.* Filii, proles, soboles, nati. *Epi.* Suavissimi, charissimi. *Phras.* 1. *Liberos gignere*, Kinder erzeugen. Liberos suscipere, tollere ex uxore; liberis operam dare; sobolem stirpis parare; liberos procreare; augeri liberis; liberos gignere. *Usus.* Liberos mater generis præsidia, fortunarúmque omnium socios peperit complures. Oro te, per quæcunque jura liberos parentibus jungunt, ich bitte dich durch die kindliche Treu. V. *Pario.*

Libero, as, avi, atum, are. erlösen, erretten, befreyen. *Syn.* Vindico, libertatem do; in libertatem vindico, restituo; in integrum restituo; expedio, solvo, laxo, relaxo, levo. *Phras.* 1. *Liberabo vos hostili vi & metû*, ich werde euch von aller feindlichen Gewalt erretten. Ex cæde, & vinculis eripiam; jugum à vestris cervicibus depellam, removebo; ex improborum faucibus, ac manibus eripiam; ab hostili terrore vindicabo; metum vobis omnem dejiciam; laqueos servitutis abrumpam; metum animi abstergam; faciam, ut ex illo metu reviviscat; ut curâ omni relevetur, ut emergat; ut metû defungatur Respublica; explicabo urbem periculô, & ex ærumna extraham. 2. *Illo metû sensim liberor*, ich werde endlich der Forcht nach und nach befreyet. Metus mihi adimitur; metû me sensim exonero; metû me exolvo; à longâ formidine respiro; metum sensim amoveo; expedio me tandem curâ, & metû; curis solvitur animus. 3. *Libera me, quæso, hôc metû*, benimm mir diese Forcht. Metû me longô exime; metum hunc mihi exime, deme, absterge; expedi hac me solicitudine; exolve me istâ solicitudine; leva animum hac molestiâ; scrupulum mihi istum exime; istis me molestiis relaxa; exonera animum hôc metû. V. *Libertas.* *Usus.* Aliquem metû, solicitudine, crimine, suspicione cupiditatis; molestiis animum liberare. Aliquem ære alienô liberare.

Libertas, tis, f. Freyheit. *Syn.* Immunitas: licentia.)(*servitus.* *Epi.* Carissima, dulcissima, non infesta, acerbitate suppliciorum jucundior, licita, præclara, sancta, summa, otiosa, tacita, tranquilla, equestris. *Phras.* 1. *In libertatem se vindicârunt*, sie haben sich in die Freyheit gesetzt. In libertatem se asseruere; expedivere se è servitute; jugum exuère, excussêre; servitutem exuêre; in libertatem se restituêre. *Usus.* 1. Libertatem dare, die Freyheit schencken. Largiri, concedere libertatem; libertatem, *vel* libertate donare. 2. Libertatem habere, accipere, recipere, tenere, die Freyheit haben, bekommen. 3. Libertatem adimere, præcidere, occludere, die Freyheit benehmen. 4. Libertatem amittere, se libertate abdicare, sich der Freyheit entschlagen. 5. Libertatem recuperare, vindicare; se in libertatem restituere, die Freyheit wieder herstellen. 6. *Licentia*, Frechheit, Ausgelassenheit. Libertate immoderatâ & concionum licentiâ Romana res concidit.

Libertinus, i, m. der von einem Freygelassenen her ist. *Syn.* Liberti filius.)(*ingenuus.* *Usus.* Patre libertinô natus.

Libertus i, m. ein Freygelassener. *Syn.* justâ servitute manumissus, manû assertus; ad pileum vocatus. *Epi.* Gratiosus, paternus, & probatissimus, nequam, improbus.

Libet, uit. es beliebet, oder gefällt. *Syn.* Placet, delectat, non displicet, volo, juvat. *Phras.* *Si ita libet*, wann es dir also beliebet. Si collibitum est; si ita

ita commodum tibi eſt; ſi cordi eſt; ſi ita fert libido. V. *Placeo. vulg. pro Libitu*, nach Belieben, *vide: Libido.*

Libidinosè. geil, üppig, muthwillig. *Syn.* Intemperanter, luxuriosè. *Uſus.* Cave, ne quid per libidinem, libidinosè, nefariè dicas, aut cogites.

Libidinoſus, a, um. geil, muthwillig. *Syn.* Intemperans, mulieroſus, laſcivus, impudicus, procax. ſalax, voluptarius.)(*Temperans*, *Caſtus*. *Phraſ. Eſt homo libidinoſus*, er iſt ein geiler Menſch. Homo turpiſſimâ libidine incenſus; qui parùm honeſtè pudicitiam habeat; qui vitam intemperanter, diſſolutè, nequiter, luxuriosè traducat; voluptatibus deditus; mollitiâ & luxû diffluens; qui omnia ad libidinem, & voluptatem referat; in voluptate omnia ponat; in quo flagrant libidinum vitia; qui cupiditate, libidine impeditus; luxû perditus; unâ libidine capiatur; luxuriâ & laſciviâ diffluat; homo intemperantiſſimæ libidinis; in Venerem effuſus. V. *Luxurioſus*, *impudicus*.

Libido, inis, f. Geilheit, Begierlichkeit. *Syn.* Furor, impetus non rectus, effrenata cupiditas. *Epi.* Effuſa, nefaria, non mediocris, profana, indomita. *Phraſ.* 1. *Turpe eſt*, *libidinem ſuam ſequi* es iſt ſchändlich, ſo ſich einer in die Geilheit einläßt. Turpe eſt, parere libidini, & indulgere; abripi cupiditate; libidinem voluptatibus explere; volutari in voluptatibus, & cœno libidinum; ſervire, inſervire libidini; in Venerem ſe effundere; libidinum incendiis ita exæſtuare, ut non libido àb oculis, non facinus à manibus, non flagitium à toto corpore abeſſe videatur; turpe eſt, ferarum ritû vulgare concubitus; pecorum ritû promiſcuè in concubitus ruere. 2. *Caſti etiam animi libidine tentari poſſunt*, auch keuſche Gemüther können zur Geilheit angereitzet werden. Caſtæ etiam mentes libidine concitari; ſtimulis libidinum compungi; fervore libidinis inflammari poſſunt; caſtis etiam mentibus cum formis animo ſe per oculos inſinuantibus continens ſæpè bellum gerendum eſt; flammæ libidinis per caſtas etiam mentes ſerpere, eásque depaſci poſſunt; caſtas etiam mentes afflare peſtilens is ſpiritus poteſt. 3. *Libidinem comprimere naſcentem*, die aufſteigende Begierlichkeit unterdrucken. Coërcere cupiditatem; gliſcentem in animô cupiditatem reſtinguere; impuros igniculos, antequam mentem depaſcant, ex animo amovere. 4. *Pro libidine agit omnia*, *vulg. pro libitû*, er thut alles nach ſeinem Belieben, wie es ihm in Kopff kommet. Ad arbitrium, libidinémque agit omnia; arbitratû ſuo agit omnia; quæ in mentem, aut libidinem venerint, exequitur; ut animô lubet, collibitum eſt; ex libidine ſua agit omnia; una illi agendi lex eſt ſua cujusque rei libido. V. *Impudicus*, *voluptas*.

Libo, as, avi, atum, are. verkoſten, verſuchen. *Syn.* Delibo, deguſto: carpo, decerpo. *Adv.* Publice. *Uſus.* 1. Libanda ſunt ex omnibus, quæ veritatis ſpecie maximè moveant. Libavimus ex maximis ingeniis excellentiſſima quæque, & excerpſimus optima. 2. *Sacrifico*, opfferen. Sacerdotes fruges libant. V. *Guſto*.

Libra, æ, f. eine Waage. *Syn.* Statera, trutina, lanx. *Epi.* Anceps. *Uſus.* In altera libræ lance ponere.

Libramentum, i, n. das inſtehende Gewicht. *Uſus.* Libramenta plumbi.

Libraria, æ, f. * Bücherey, Buch-Laden. *Syn.* Taberna libraria, Bibliotheca.

Librarius, ii, m. Abſchreiber der Bücher. *Epi.* Librarii plurimi, accurati. *Syn.* Scriba, qui exſcribit, deſcribit libros. *Uſus.* Legem illam per plures librarios ſcribi feci.

Libro, as, avi, atum, are. wägen. *Syn.* Pondero, ſtaterâ examino. *Uſus.* Terra ſuis librata ponderibus.

Licenter, frech, verwegen. *Syn.* Immoderatè, nimis liberè, audacter, fidenter, confidenter. V. *Liberè*.

Licentia, æ, f. Frechheit, Freyheit. *Syn.* Libertas immoderata, impunitas: intemperantia, protervitas, improbitas; *item:* venia. *Epi.* Infinita, intoleranda. *Uſus.* 1. *Licentiam dare*, einem etwas zuſtehen, zulaſſen. Magiſtratus improbus his ſceleribus licentiam dat, permittit, largitur, concedit. 2. *Licentiam habere*, gar zu groſſe Freyheit haben. Summam licentiam nanciſci, adipiſci; patére alicui licentiam omnem, quam ſibi arrogat, quidlibet audendi. V. *Audeo*. 3. Licentiam morum compeſcere, die Ausgelaſſenheit der Sitten einſtellen. Severis edictis tollere, præcidere, comprimere; populum à licentia arcere. V. *Impunitas*, *Audax*.

Liceo-

Liceo, es, cui, itum, ere. feil seyn. *Syn.* Æstimor. *Usus.* Quanti licet is hortus, wie theuer wird der Garten feil gebotten.

Liceor, eris, itus sum, eri, darauf bieten, ein Gebott darauf legen. *Syn.* Licitationem facio, pretium defero. *Usus.* Liceri contra aliquem. Hæredes liceri cogitant.

Licet, uit, itum, ére. es ist erlaubt. *Syn.* Licitum est, jus est, integrum est, jus habeo, fas est, datur hæc venia; datur; legibus conceditur; copia est. *Usus.* Hoc tibi per leges non licet. Nefas est, violare hospitem, neque Romano homini licet.

Licèt, wiewohl. *Syn.* Quanquam, quamvis, etsi, quantumvis.

Licitatio, onis. f. ein Gebott auf ein Ding, Feilschung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Licitationem facere.

Licitator, oris, m. Steigerer, der auf ein Ding mehr bietet. *Syn.* Qui rei sub hasta positæ pretium auget.

Lictor, oris, m. Scherg, Büttel, Stadt-Knecht. *Syn.* Apparitor. *Lictores duodecim virgas, fascésque præferebant Consuli, Usus.* I, Lictor, colliga manus. *Vetus formula.*

Lien, nis, n. *das Miltz. *Syn.* Splen.

Lignatio, onis, f. * das Holtzmachen. *Syn.* Lignorum sectio, deportatio. *Usus.* Lignationis causa Cæsaris milites egressi castris sunt.

Lignator, oris. m. * Holtzhacker. *Usus.* Oppressis subitò lignatoribus.

Ligneus, a, um. höltzern. *Syn.* Quod est ex ligno. *Usus.* Signum ligneum.

Lignor, aris, atum, ari. *Holtz machen, Holtz hauen. *Syn.* Cædendæ materiæ causa silvas peto, ad ferenda ligna eo; lignationis causâ exeo; ligna colligo; ligna, materiam cædo. *Usus.* Pars cohortum lignatum ac pabulatum missa est.

Lignum, i, n. Holtz. *Syn.* Materia, lignea materia. *Epi.* infelicissima, humida, viridis. *Usus.* Struem lignorum ingentem faciunt.

Ligo, as, avi, atum, are. binden, zusammen binden. *Syn.* Vincio, constringo.)(*dissolvo. Usus.* Catenis ligo. V. *Vincio*, *Vinculum.*

Ligo, onis, m. Haue, Hacke, Karst. *Instrumentum rusticum ad culturam hortorum, agrorum, vinearum.*

Ligurio, is, ivi, ire. prassen, schlemmen, durch die Gurgel jagen. *Syn.* Helluor. *Usus.* Non liguriunt pecuniam, sed devorant. V. *Nepos*, *Abligurio.*

Liguritio, onis, f. Schlemmung, Prassung. *Syn.* Helluatio.

Limatus, a, um. abgefeilet. *Syn.* Perpolitus, elimatus, limatulus. *Usus. Transl.* Judicium limatum. Vir urbanitate multâ limatus. Limata oratio.

Limbus, i, m. Saum am Rock. *Syn.* Pars vestis extrema; vestis ora.

Limen, inis, n. Thür-Schwelle. R. à λιμὴν, *aditus. Syn.* Introitus, janua, ostium. *Epi.* sanctissimum. *Usus.* Limine aliquem, aditu & vestibulo prohibere. Pedem limine, extra limen efferre; pro limine adstare.

Limes, itis, m. Schrancken. Gräntz-Stein. *Syn.* Finis, terminus. *Phras.* 1. *Limites provinciæ constituere*, die Marck-Steine setzen in Abtheilung der Länder. Definire regionibus limites; ponere limites, circumscribere; provinciam suis finibus describere, circumscribere; fines provinciæ designare; certis spatiis, terminis finire, terminare, circumscribere. 2. *Limites sibi figere*, gewisse Schrancken setzen. Cancellos sibi circumdare; cancellis certis rem omnem circumscribere; fines sibi præscribere, statuere, constituere; modum finire, definire, statuere, constituere, adhibere. 3. *Limites transgredi*, die Schrancken überschreiten. Modum transire; finem prætergredi; lineas transire; egredi præscriptum limitem, cancellos. *Usus.* Limes agro positus.

Limo, as, avi, atum, are. ausfeilen. *Syn.* Elimo, polio, expolio. *Usus.* Animi acumen arte limandum est. Limare se ad causas dicendas. Stilus omnia polit, ac limat.

Limosus, a, um. * leimicht, schlammicht, kothig. *Syn.* Limô plenus, cœnosus.

Limus, a, um. * scheel, überzwerch. *Syn.* Transversus, obliquus. *Usus.* Limis oculis aliquem intueri. V. *Torvè, obliquè.*

Limus, i, m. Leim, Lette, Schleim, Koth. *Syn.* Lutum.

Linea, æ, f. eine Linie, Strich, Richtschnur. *Filum, quô fabri materiarii utuntur ad signandam materiam. Epi.* recta. *Usus. Transl.* In dicendo, agendo lineam teneto, *non exerrato.* Peccare, est tanquam lineas transire. *Vix lineam scri-*

scribere potui, *vulg.* ich hab kaum eine Zeile schreiben können. *Latinè dicendum*: Vix versum unum exarare potui.

Lineamentum, i, n. Strich, Zeichnung, Zug, Gestalt. *Syn.* Linea, figura, ductus linearum. *Epi.* Extremum, pulchrum. *Usus.* Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. Oris lineamenta. Numerus orationi velut extrema lineamenta affert.

Lingo, is, ere. * lecken, schlecken. R. à λείχω. *Usus.* Mel mihi lingere videbar.

Lino, is, livi, litum, ere. * salben, überstreichen. *Usus.* Sagittas venenô linere. *Alias etiam* Linio, is, ire, *reperitur.*

Lingua, æ, f. Zung, Sprache. R. *à Lingendo.* *Syn.* Sermo. *Epi.* Hæsitans, titubans, volubilis, celer, impigra, exercitata. *Usus.* 1. Linguam comprimere, adstringere, compescere, die Zung im Zaum halten. Lingua adhuc dum illi constitit, er kan noch reden. Lingua soluta est, er hat angefangen zu reden. Linguâ hæsitavit, titubavit, er hat mit der Sprach nicht fortkommen können. Favete linguis, *silete.* 2. *Sermo*, Sprach. Lingua Latina inops est, uberior Græca. Cura, ut Latinam linguam probè noris, luculenter calleas, teneas, scias. Hujus commercio linguæ ad discendi aviditatem excitetis. V. *Latinitas.*

Linter, tris, c. Fischer-Kahn, Nache. *Syn.* Navicula ex arbore cavatâ.

Lineatus, a, um. * mit Leinwand angethan. *Syn.* Linteô indutus. *Usus.* Ea legio linteata dicta est.

Linteum, i, n. leinen Tuch, Leinwand. *Epi.* purum, tenuissimum. *Usus.* Linteis inductus.

Linteus, a, um. leinen. *Usus.* Vestis lintea.

Lippio, is, ire, trieffende Augen haben. *Usus.* Cùm leviter lippirem, has litteras dedi.

Lippitudo, inis, f. trieffende Augen. *Epi.* diuturna, molesta, odiosa, perodiosa. *Usus.* Non occupatione, sed parvulâ lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam.

Liquefacio, is, feci, factum, ere. zerlassen. *Syn.* Mollio. *Usus.* Cave, ne voluptates liquefaciant animum.

Liquefio, fis, factus sum, fieri, zerrinnen, zerfliessen, weich werden. *Syn.* Liquesco, fluo. *Usus.* Glacies liquefacta.

Liquesco, is, ere. zerfliessen. *Usus.* Liquescere voluptate.

Liquet, es ist offenbar. *Syn.* Constat. *Usus.* Dicebant judices non liquere.

Liquidè, *vel* Liquidò, klärlich, offenbar. *Syn.* Certò, manifestò. *Usus.* Confirmare hoc possum liquidò.

Liquidus, a, um. weich, fliessend.)(*siccus, aridus* *Usus.* Liquida voluptas. Genus orationis liquidum, profluens, profusum.

Liquo, as, avi, atum, are. schmeltzen, zerlassen. *Syn.* Liquefacio, liquidum facio. *Usus.* Guttæ solis ardore liquatæ.

Liquor, oris, m. flüßig Ding, Safft. *Syn.* Humor.)(*Concretio.* *Epi.* Vivens, inamœnus, jucundus, purus. *Usus.* Liquores amnium. Causæ concretionis & liquoris.

Lis, tis, f. Zanck, Streit-Handel. *Syn.* Controversia, concertatio, causa, disceptatio. *Epi.* Intestata, insolita, nova, privata, tota, lites privatæ, reliquæ. *Phras.* 1. *Litem intendit homo improbus*, er fündet mir einen Streit-Handel an. Litem mihi infert; causa mihi nascitur cum homine improbo; jure experiri vult homo improbus; controversiam infert; dicam impingere audet; in contentionem, disceptationem vocat; in controversiam vocat, adducit, deducit; controversiam mihi facit, intendit; controversia mihi oritur, existit cum illo; litibus implicor; lege agere; legibus experiri audet homo improbus. V. *Causa, Controversia.* 2. *Litem perdet*, er wird den Handel verliehren. Litem amittet; causa cadet; causam amittet; causam adversariis tradet. 3. *Lites semper novas excitare*, allezeit neue Handel erwecken. Lites ex litibus serere; movere rixas; litibus identidem lacessere; lites & contentiones excitare. 4. *In litem se immittere*, sich in einen Handel einlassen. In causam descendere, ingredi, demittere se; in dimicationem descendere; dimicationem subire. 5. *Litem componere*, den Streit-Handel beylegen. Litem transigere; tollere, componere, dirimere, sedare controversiam. *Usus.* Litem contestari, *rem in judicium adducere*, den Handel vor Gericht bringen, gerichtlich vortragen. Litem dare secundum tabulas, das Urtheil und Ausspruch der Sache nach denen Rechten machen. Litem æstimare, litis æstimationem facere. *Expensarum in litem factarum, totiúsque damni rationem inire*, die Unkosten eines Procefs taxiren. Litem suam facere, *tanquam suam suscipere*, den Handl agiren,

ren, gleichsam als ob er sein eigen wäre. Litem in rem suam vertere. den frembden Handel ihm selbsten zum Gewinn machen. V. *Judex, judicium.*

Litaniæ, arum, f. Litaney. Supplicationes religiosæ quibus Sanctorum suffragationes exposcimus.

Litatio, onis, f. * Opfferung. *Usus.* Hostiæ sine litatione cæsæ.

Litatò. * mit GOtt versöhnt. *Syn.* Auspicatò.

Litigator, oris, m. Zäncker, der gern rechtet. *Usus.* Rusticus, illiteratúsque litigator.

Litigiosus, a, um. zänckisch. *Syn.* Litium cupidus. *Usus.* Litigiosus homo, Litigiosum prædium.

Litigium, ii, n. * Gezänck, Streit-Handel. *Syn.* Lis. *Usus.* Nunquid ego litigii inter vos contrahere cupio? V. *Lis.*

Litigo, as, avi, atum. are. zancken, hadern. *Syn.* Discepto, contendo, altercor. *Usus.* Litigare cum aliquo, & judicio conflictari. V. *Contendo.*

Lito, as, avi, atum, are. opffern. *Syn.* Sacrifico, Deum placo. *Usus.* Molâ salsâ litant, qui thura non habent.

Litor, aris, atus sum, ari. durch Opffer eine gute Vertröstung erhalten. *Usus.* Qui fit, ut litetur uni, alteri non litetur.

Litoreus, a, um, zum Gestad oder Ufer gehörig. *Usus.* Arbores, aves litoreæ.

Littera, æ, f. Buchstab. *Syn.* Nota, scriptura, elementa litterarum. *Epi.* brevis, longa, forensis, insuavissima, nulla, prima, salutaris, vastior, tristior. *Usus.* Una & viginti sunt formæ litterarum. Epistola vacillantibus litteris exarata. Litteras venustè pingere, formare. Figuras litterarum fœdè, & inscitè effingere. Nomen grandibus litteris in marmore incisum. Litteræ compositissimæ.

Litteræ, arum, f. Wissenschafft. *Syn.* 1. Eruditio, doctrina, bonæ artes & ingenuæ. 2. Memoria, monumenta. 3. Epistola. *Epi.* non vulgares, reconditæ, interiores, exquisitæ, disertæ. *Phras.* 1. *Litteris humanioribus me impendam,* ich werde mich auf die freyen Künste legen. Ingenuas artes colam; in studiis humanitatis, tanquam in mercatura bonarum artium diligenter versabor; cum Musis me delectabo; cum omnibus Musis rationem habere cogito; totum me ad studia doctrinæ conferam; ad studium doctrinæ atque humanitatis, quo teneor, me applicabo; in humanioribus studiis omne curriculum meæ industriæ elaborabitur; mansuetiores artes, Musas totis animis persequar; in his bonarum artium studiis ætatem omnem ponam, agam, exigam; in has politiores artes toto pectore incumbam. V. *Humanus.* 2. *Litteras mittis amoris plenas,* deine Brief seynd voller Liebs-Erweisungen. Litteras mittis multo officio refertas; litteræ tuæ insignes multis amoris notis; amor tuus ex omnibus sese partibus ostendit in tuis litteris. V. *Epistola.* *Usus.* 1. *Bonæ artes,* Wissenschafft. Totum se ille ad litteras abdit, litteris involvit. Sunt in eo multæ litteræ; litteris est egregiè politus, eruditus. 2. *Monumenta,* schrifftliche Gedächtniß, Urkund. Mandare litteris, ac memoriæ posterorum cogitationes suas. Litteris artes omnes continentur. 3. *Epistola,* Brief. 1. *Litteras scribere,* Brief schreiben. Exarare, conficere; appellare aliquem; obstrepere alicui litteris; per litteras colloqui. 2. *Litteras mittere,* Brief schicken. Dare alicui, *latori;* ad aliquem, *cui scribimus.* Committere fido homini litteras. 3. *Litteras perferre,* Brief überbringen, einhändigen. Afferre ad aliquem; dare alicui, reddere litteras. 4. *Litteras accipere,* Brief empfangen. Commeârunt ad me celeriter; volarunt tuæ; crebræ mihi ab amicis veniunt litteræ. 5. *Litteras intermittere,* des Briefschreiben unterlassen. Ecquid oblanguit, conquievit tuus ardor scribendi. 6. *Litteras expectare,* Brief erwarten. Diu tuas litteras requiro, desidero; multum jam temporis ab his litteris mutuum esse doleo. 7. *Litteras intercipere,* Brief auffangen. In alienas manus incidêre litteræ. 8. *Litteris rescribere,* auf den Brief antworten. respondére; litteras persolvo; litterarum officium reddere. 9. *Litteras aperire,* Brief eröffnen. resignare litteras; solvere epistolam; vincula epistolæ laxare. 10. *Litteras claudere,* den Brief versiegeln. litteras obsignare, signare. 11. *Post-Scriptum litterarum,* vulg. In extremis litterarum; in extrema parte epistolæ adjungere aliquid. V. *Epistola.*

Litteratè, gelehrt. *Syn.* Scitè, doctè, elegan-

ganter. *Usus.* Litteratius cæteris loquitur.

Litteratura, æ, f. Geschrifft, Gelehrsamkeit. *Usus.* 1. Memoria litteraturæ velut germana soror est. 2. *Varia eruditio,* Gelehrtigkeit. Erat in Cæsare ingenium, ratio, litteratura, cogitatio.

Litteratus, a, um. gelehrt. *Syn.* Liberaliter eruditus, doctus & sciens, omnibus artibus liberalium studiorum excultus; litteris instructus; in omni bonarum litterarum, artiúmque genere versatus; doctrinâ, atque optimarum artium studiis perpolitus; ornatus iis artibus, quibus ingenia ad doctrinam excoluntur. *Usus.* Litteratum otium. Senectus litterata. V. *Doctus, Applico.*

Litura, æ, f. Auslöschung, Durchstrich, Durchstreichung. *Syn.* Linea inducta ad aliquid delendum. *Epi.* flagitiosa. *Usus.* Menda lituris corriguntur. Hoc nomen in litura est.

Litus, toris, n. Gestad, Ufer. *Syn.* Ora, ripa. *Epi.* Delicatissimum, desertum. *Usus.* Delectat me orarum, ac litorum amœnitas.

Lituus, i, m. Bischoffs-Stab, Feld- und Heer-Horn, Trompete, Schalmay. *Syn.* Bacillum leniter incurvum à litando dictum. *Epi.* auguralis, insignis, clarissimus. *Usus.* Lituus auguralis, ab ejus litui, quô canitur, similitudine nomen accepit. Lituus auguratûs insigne.

Liveo, es, *vel* Livesco, is, ere, * schwartzblau werden. *Usus.* 1. Digiti livescunt. 2. *Invidus fio,* neidig werden. Livescere fas non est.

Lividus, a, um. blau-gelb, neidig. *Syn.* Invidus, malevolus.

Lixa, æ, m. Sudel-Koch, Feld-Koch. *Usus.* Impedimenta subsequi jussit, & calones, lixásque, & invalidos senes.

Locatio, onis, f. Setzung, Miethung, Verdingung. *Epi.* scelerata, falsa, inanis. *Us.* Porticus, quæ ex locatione reficiebatur. Postulârunt, ut induceretur locatio.

Loco, as, avi, atum, are. setzen, an ein Ort stellen. *Adv.* publicè. *Syn.* Repono, colloco. *Usus.* 1. Locare aliquem in amplissimo dignitatis gradu. Civitatem in fide alicujus locare. Membra suo locata loco. 2. *Eloco; curandum do mercede constitutâ, conductori trado,* ausleihen, etwas einem um Lohn zu machen übergeben. Fundum locavi. Statuam, opus, viam sternendam alicui locare. 3. *In matrimonium colloco.* Filiam suam alicui locare, ausheyrathen.

Locuples, etis, *g. o.* reich, begütert. *Syn.* Dives, copiosus, abundans.)(*Egens. Adv.* maximè, parum, quidem, certe, sane. *Us.* Locuples domus, oratio locuples, Cicero locuples testis & autor. V. *Dives.*

Locupleto, as, avi, atum, are. bereichern. *Syn.* Dito, divitiis augeo, orno, fortunis augeo, cumulo; fortunis amplifico. *Us.* Orationem locupletâsti graviorum artium instrumento. Villam picturis, civitatem fortunis locupletâsti. V. *Dito, Dives, Divitiæ.*

Locus, i, m. ein Ort, Stelle. *Syn.* Status, conditio: pretium, æstimatio, amor, gratia: occasio, tempus: genus. *Epi.* opacus, frigidus, amœnus, remotus ab arbitris, opportunus, commodus, saluber. *Usus.* 1. (1. *Locus sacer,* ein heiliger Ort. Locus vetustâ Religione inclytus, celeberrimus. (2. *Locus solitarius,* ein einsamer Ort. Locus ab omni turba interpellantium vacuus, abditus certè, & ab arbitris liber ac remotus. Loci secessus à strepitu, clamore, turba vacuus. (3. *Locus amœnus,* ein annehmlicher Ort. Locus ædificiis frequens, uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis. (4. *Locus munitus,* ein vester Ort. Locus natura & arte munitus; natura & opere munitus; arcis in modum emunitus. (5. *Locus horridus,* ein wilder Ort. Locus asper & incultus; latronum occultator & receptator locus; furiarum quoddam castrum; locus septus densis sentibus, virgultis obsitus; arduus, iniquus, in una parte præceps. Avius commeatibus locus; difficilis aditu; loca confragosa, implicata vallium flexibus, & difficilis exitûs, tetra, inculta, formidolosa. Asperitas, squalor locorum. (6. *Locus spaciosus,* ein weiter Ort. Locus in amplam camporum planitiem explicatus; locus, ubi se laxant montium sinus, & immensam planitiem aperiunt; loci amplitudo tanta, ut subjectos campos terminare oculis haud facile posses. Ex superiore loco dicere, *ex rostris.* 2. *Status, conditio,* Stand, Beschaffenheit. In eum locum res rediit, venit, adducta, reducta est, die Sach ist so weit kommen. Quo loco res tuæ sunt? wie stehet es mit dir? Pessimo loco res nostræ ac fortunæ sunt. Optimo loco stat Respublica, es gehet übel: es gehet gut. 3. *Pretium,*

tium, gratia, Werth, Gunst, Ansehen. Est magno loco; summum tenet, primum principem apud Cæsarem locum, er stehet sehr wohl in Gnaden bey dem Kayser. 4. *Dignitas*, Ehren-Stelle. Ascendit in summum civitatis locum. Summum locum tenet, obtinet. Loco motus, deturbatus, dejectus est. 5. *Occasio, tempus*, Gelegenheit, Zeit. Lenitati locus non est; nihil loci est dubitationi. Locus gratificandi nullus est. Priore loco dicere: posteriore loco causam dicere. 6. *Genus*, Geschlecht, Adel. Homo honesto, equestri, summo, clarissimo; *aut contrà*: ignobili, obscuro, infimo loco natus. 7. *Loci Rhetorici* proprii, communes, sedes ac domicilia argumentorum. 8. *Locus autoris*, vel *libri*, Schrifft-Stelle. Platonis hunc locum tangendum non putavi; integrum reliqui. Eum locum fuse persequitur in suis libris Carneades.

Locò, an statt. *Syn.* Vice. *Phras.* 1. *Loco parentis te colo*, ich ehre dich gleich als meinen Vater. Parentis mihi numero es; duco, numero, habeo te in parentis loco; locum parentis, charitatemque tenes, obtines; pietatem filii tibi præsto. 2. *Tui loco negotium agam*, ich werde die Sache an statt deiner verrichten. Tuis vicibus fungar; vicariam tibi operam præstabo. Tuis curis, tuo muneri quasi vicarius succedam; solicitudinem tuam in negotio præstabo; tuam vicem supplebo; tuas partes sumam, suscipiam, agam; tuam vicem hoc in negotio præstabo; vicem implebo; operæ ego tuæ vicariam supponam fidem. 3. *Loco parentis filius successit in consulatu*, an statt des Vaters ist der Sohn Burgermeister worden. Filius in parentis locum substitutus est; parenti a filio successum est; in demortui parentis locum suffectus, sublectus, subrogatus est filius; parentis fortuna in filium transiit. V. *Succedo.*

Locutio, onis, f. die Rede. *Syn.* Sermo. *Epi.* Emendata & Latina. *Usus.* Sermo est oratio remissa, & finitima quotidianæ locutioni.

Logi, orum, m. Possen, eitle, lächerliche Reden. *Syn.* Dictum ridiculum, nugæ, fabulæ.

Logica, æ, f. Disputir-Kunst. *Syn.* Dialectica. *Usus.* Logica, quam rationem disserendi voco.

Logodædalus, i, m. der nichts dann zierliche Worte brauchet in seiner Rede. *Syn.* Verborum artifex & auceps. *Epi.* Exaltantes.

Lolium, ii, n. * Unkraut, Lulch. *Herbæ genus segetibus inimicum.*

Longe, fern, weit. *Syn.* Procul.)(*Propè. Phras.* 1. *Longè distamus*, wir seyn weit von einander. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; locorum longinquitate nimia disjungimur; in iis locis sum, quò propter longinquitatem tarde omnia perferuntur; regiones amplæ, & maria inter nos intersunt, interjacent, interjecta sunt. 2. *Longè remotus es*, du bist weit von uns entfernet. Devectus es in ultimas marium, terrarumque oras; ablegatus eò, unde ad nos nec nomen, nec fama de te accedere possit; iis locis agis, eas regiones colis, quas natura longe submovit. *Usus.* 1. Longe, *Loci*. Longe hinc Romam est. Longe a nobis, a domo abes. 2. *Temporis*: *Diu*, lang. Tempus muneris dandi longe abest. 3. *Multùm*, sehr, weit. Longe talleris opinione. Longe omnes superas. Longe prospicis; a vitio abes longissime. *Cum Superlativo.* Longe optimus. 4. Longe rem petere; *Rei seriem ab ultimis principiis repetere.* V. *Procul.*

Longinquitas, atis, f. Entfernung, Weite. *Syn.* Diuturnitas: locorum intervallum, distantia.)(*Propinquitas. Phras. Longinquitas temporis dolorem minuit*, die Länge der Zeit mindert den Schmertz. Dolorem mollit, minuit dies; diuturnitas dolorem animi vetustate tollit; morâ oblanguescit animi dolor. *Usus.* 1. Dolor corporis longinquitate productus vehementius torquet. Nihil est, quod longinquitas temporis non efficiat. 2. *Loci.* Nil audio de te ob locorum longinquitatem.

Longinquus, a, um. weit entfernet. *Syn.* Longe remotus: longus, diuturnus.)(*Propinquus. Usus.* 1. Longinquus locus & reconditus. 2. Longinqui temporis usu multa discuntur. Rem differre in longinquum.

Longitudo, inis, f. Länge. *Syn.* Diuturnitas, longinquitas; proceritas. *Usus.* Longitudo orationis. Longitudo itineris me retardavit.

Longus, a, um. lang. *Syn.* Procerus, longinquus, diuturnus, temporis longinquitate productus.)(*Brevis. Phras. Longus homo*, ein langer Mensch. Est in eo proceritas corporis ingens; est proceritatis eximiæ; corpore excelso est, ut ejus humeri, aliorum vertices æquare facile possint; est staturæ præcipuæ; corporis magnitudine eximia; statura illi longior & productior, ut ad do-

domus limen caput ei demittere necesse sit. *Usus.* Breve tempus ætatis satis est longum ad bene, honesteque vivendum. Nihil mihi longius fuit, ac te videre. Nihil illi longius, ac argento illo potiri, die Zeit ist ihm allzu lang, so lange er das Geld nicht haben kan.

Loquacitas, atis f. Geschwätzigkeit. *Epi.* Insolita, perennis, & profluens, quotidiana, rudis & indiserta. *Usus.* Facit non loquacitas mea, sed benevolentia epistolas longiores.

Loquaciter, geschwätzig. *Usus.* Homo loquaciter litigiosus.

Loquax, acis, *g. o.* geschwätzig. *Syn.* Multus in loquendo, garrulus. *Usus.* Malo indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem. V. *Loquor.*

Loquor, eris, cutus sum, loqui, reden. R. *à* λόγος, *Sermo.* *Syn.* Sermonem habeo, commemoro, dico, ajo, verbum facio, vocem mitto, sermonem confero; mihi oratio est cum aliquo. *Adv.* Abundanter, accuratius, accusatorie, acute, amicissime, ample, aspere, asseveranter, belle, commode, confuse, copiose, desperanter, dilucide, gloriose, græce, graviter, hiulce, honorifice, humane, improbe, indulgenter, inquinate, imprudenter, Latine, eleganter, libere, liberalissime, magnifice, obscure, ornate, placide, plane, populariter, propediem, pulchre, splendide, sincere, suaviter, vere, verecunde, usitate, vulgo. *Phras.* 1. *De te frequenter loquimur*, wir reden offt von dir. De te frequenter sermocinamur; frequens nobis est de te sermocinatio; multum nobis sermonis dant res tuæ; sæpe in sermonem veniunt; de rebus tuis nunquam nos oratio deficit; in rebus tuis nec infacundi sumus, nec imprompti. Res tuæ nobis in ore sunt frequenter; res tuas frequenter in sermone habemus; res tuas, laudesque crebris sermonibus usurpamus, agitamus; nullus nobis crebrior infertur sermo, ac de te; res tuæ crebris sermonibus feruntur; sæpe inter nos de tuis rebus verba facimus. Sermones, qui inter nos feruntur, fere de rebus tuis sunt. 2. *Vix loqui poterat præ stupore*, er hat vor Erstaunung fast nicht reden können. Lingua non suppetebat animo; vocem prope admiratio incluserat; vocem adeo suppresserat stupor; hærebat homini lingua, vox, oratio; effari verbum nullum potuit; infantissimus erat; diu vocem mittere non poterat; vix hiscere poterat, *vel* audebat; vix mutire ausus; intercepta homini vox est; vocem emittere nullam potuit. 3. *Nihil insolentius locutus est*, es ist ihm kein ungereimtes Wort entfallen. Nihil neque insolens, nec protervum ex ore ejus exiit; verbum nullum durius imprudenti excidit *vel* elapsum est; nihil durius disseruit; nihil linguæ intemperantia temere jactum; nihil temere, nihil inconsiderate, nihil contra, ac fas erat, dicere auditus est. 4. *Ut insolenter locutus est!* wie frech hat er geredet! ut temere effutiit multa; ut incondita multa ebulliit; ut nihil pro sano homine locutus est! quanta efferebatur verborum immoderatione! quoties vox ejus stolida, ac prope vecors audita est! quam insolenter vox ejus intonuit! quoties emissæ voces sunt stultitiæ indices, ac insolentissimæ temeritatis. 5. *Loquere cum illis*, rede mit ihnen. Da te in sermonem; infer te in circulos; aptos tempori sermones fere; socia sermonem; veni in sermonem illorum. V. *Colloquor.* 6. *Omnes de tuis laudibus loquentur.* De te semper omnes gentes loquentur; nulla unquam vetustas obmutescet; nunquam de tuis rebus gratæ posteritatis sermo conticescet. Versaberis in ore hominum & sermonibus; tuæque illæ laudes per omnes temporum ætates cantabuntur. V. *Laudo.* 7. *Tandem post longum silentium loqui cœpit*, endlich hat er angefangen zu reden. Obstinatum tantum silentium rupit; constrictam diu mœrore linguam resolvit, liberique hominis ore sermonem executus est. 8. *Frustrà loquimur de hac re*, wir reden umsonst von der Sache. Frustra de re verba consumimus; frustra sermones cædimus; verba commutamus; sermones conterimus; sermonem miscemus. *Usus.* Inter nos locuti sumus. Tu quidem hæc ex ore alterius, tuo tamen sensu loqueris. Mulsa loqui, süsse Worte geben.

Lorica, æ, f. Brust-Harnisch. *Syn.* Ferreum pectoris adversus tela munimentum. *Epi.* Firmissima, ferrea, insignis, ænea. *Usus.* Cum lorica descendit in campum.

Loricatus, a, um. geharnischt. *Usus.* Loricati milites, quos cataphractos vocant.

Loripes, dis, *g. o.* krumm-füßig. *Usus.* Distortis pedibus in modum loripedis.

Lorum, i, n. Rieme. *Usus.* Loris aliquem cædere.

Lubens, entis, *g. o.* willig. *Syn.* Libens. *Usus.*

Usus. Non me lubente hoc facies. V. *Libenter.*

Lubenter. gern. *Syn.* Libenter.

Lubet, uit. es beliebet. *Syn.* Libet. V. *Libet.*

Lubido, inis, f. Begierde. *Syn.* Libido. V. *Libido.*

Lubricus, a, um. schlupfferig. *Syn.* Præceps, periculosus, in proclive labens.)(*stabilis, planus. Phras. Solum lubricum,* ein schlupfferiger Boden. Solum non recipiens vestigium; solum, quod vestigia fallat facilè; cui insisti sine prolapsione haud facile potest; ubi fallente vestigiô proclivis in lapsum gradus; ubi gradum firmare nemo possit. *Usus.* Ætas puerilis maximè lubrica est, & incerta. Natura oculos fecit lubricos & mobiles. Viæ adolescentiæ lubricæ, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo, *aut* prolapsione vix potest.

Lucellum, i, n. kleiner Gewinn. *Syn.* Lucrum exiguum.

Luceo, es, luxi, ére. leuchten. *Syn.* Splendeo. *Adv.* fere, jam, nihilominus. *Us.* Imperii nostri splendor illis gentibus lucet. Æquitas, virtus per se ipsa lucet. Ornamenta in virtute & industria posita lucent.

Lucerna, æ, f. Leuchte. *Syn.* Lumen, lychnus. *Usus.* In sole lucernam adhibére.

Lucescit. Tag werden. *Syn.* Dilucescit, lucere incipit. V. *Dies, Aurora.*

Lucet. es taget. *Usus.* Nondum satis lucebat; exivi, antequam luceret.

Lucidè. licht, klar. *Usus.* Dilucidè & breviter definire.

Lucifer, eri, m. Morgen-Stern. *Syn.* Stella Veneris.

Lucifugus, a, um. Licht-scheu. *Usus.* Ecce autem alii minuti & angusti & omnia semper desperantes, alii malevoli, invidi, difficiles, lucifugi, maledici.

Lucrifacio, is, feci, factum, ere. Gewinn machen, Vortheil bekommen. *Syn* Lucror. V. *Lucrum, quæstus.*

Lucror, aris, atus, sum, ari gewinnen. *Syn.* Lucrifacio, lucrum facio, quæstum facio compendium facio. *Adv.* impunè.)(*Perdo. Phras. Causidici multi fiunt, ut plurimum lucrentur.* viele werden Rechtsgelehrte, damit sie einen Gewinn haben. In forum se multi conferunt, ut lucri plurimum faciant; ut quæstus faciant maximos; lucri spe & cupiditate adducti; lucelli dulcedine illecti; lucrum dum spectant, dum sequuntur, in forum veniunt. Multos ad agendas causas lucri cupiditas, impellit. Facit augendæ rei cupiditas, spes ditescendi, ut multi vocem in quæstum conferant; multi agendis causis se dant, ut compendii ex iis faciant aliquid; Multi industriam suam in agendis causis exercent, ut lucri inde aliquid colligant, ut pecuniæ aliquid inde redigant. *Usus.* Auri pondo decem lucrari.

Lucrum, i, n. Gewinn. *Syn.* Quæstus, compendium: fœneratio. *Epi.* Immensum, atque infinitum, invitum, non magnum, præclarum, præsens. *Phras.* 1. *Homo est uni lucro intentus,* er geht nur auf den Gewinn. Omnia ad quæstum, & nundinationem traducit; ut lacunam rei familiaris expleat, audet, agitque omnia; rem quærit omnibus modis; dum quæstum ex re faciat, omnia honesta, atque inhonesta perinde habet; quovis lucellô capitur, ducitur. Id unum spectat, & sequitur, ut quæstus faciat maximos; nihil turpe putat, modo cum quæstu conjunctum sit; rem ut faciat; lucrum ut consequatur; nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernatur. Tanti lucrum putat, ut expetendum sibi vel cum dedecore existimet; eâ cupiditate ad lucrum incumbit, ut quærendum sibi vel cum infamia ducat. 2. *Ex ea re nihil lucri habeo,* da hab ich keinen Gewinn darbey. Nihil ad me redit ex his; isthic mihi neque seritur, neque metitur; nihil inde pecuniæ redigitur; nihil inde lucri ad me derivatur; nihil lucri in me redundat. *Usus.* Plerique quæstû ducuntur, & lucrô. De lucro vivere. Omnia ad lucrum revocare. Hoc in lucro, in lucris ponendum. V. *Quæstus.*

Luctatio, onis, f. Streit. *Syn.* Concertatio. *Epi.* incerta, magna. *Usus.* Sine adversario nulla est luctatio. V. *Certatio.*

Luctator, oris, m. Kämpffer.

Luctificus, a, um. traurig, trübseelig. *Usus.* Clades luctificæ.

Luctor, aris, atus sum, ari. ringen. *Syn.* Concerto, contendo. *Adv.* ampliùs. *Usus.* Luctari cum aliquo. V. *Contendo.*

Luctuosus, a, um. traurig. *Syn.* Funestus, luctû plenus, quod habet luctum. *Usus.* Afflicta, & prostrata virtus maxi-

maximè luctuosa est. Dies populo acerbus, & luctuosus. V. *Tristis.*

Luctus, ûs, m. **Trauer.** *Syn.* Mœstitia, mœror, squalor; sordes, lachrymæ, fletus. *Epi.* acerbissimus, continuatus, domesticus, gravissimus, impudens, magnus, publicus, summus, tantus, tristis. *Phras.* *Civitas universa in luctu erat*, **die gantze Stadt war in Trauer.** In squalore erat civitas; in sordibus, lamentis, luctûque jacebant omnes; luctû occupati erant omnium animi; luctû conficiebantur; squalebat urbs tota; in luctu erat, versabatur; luctus non continebatur parietibus unius domûs, sed totam urbem pervadebat; quem luctum hauserint, perceperint cives omnes, sordidâ, scissáque veste alii, alii lachrymis ac querelis testabantur; concessum in omnem formam luctûs est; jacebant alii in squalore & sordibus, alii lachrymis propè ac gemitibus contabescebant. V. *Lugeo, lachrymor, gemo, mœror, tristitia.* *Usus.* Luctus est ægritudo ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu. Habet ea res luctum. Nolo te in eundem luctum vocare. Incidere in maximos luctus. Luctum levare, sedare, tollere. Luctum deponere.

Lucubratio, onis, f. **Arbeit, oder Studiren bey dem Licht.** *Syn.* Vigiliæ nocturnæ, commentatio.

Lucubro, as, avi, atum, are. **zu Nacht studiren.** *Syn.* Elaboro, elucubro. *Usus.* Accipe opusculum his contractioribus noctibus lucubratum. V. *Compono.*

Luculentè. **hell, deutlich.** *Syn.* Copiosè, splendidè. *Us.* Luculentè scribere, dicere.

Luculenter. **hell.** *Syn.* Luculentè, egregiè.

Luculentus, a, um. **ansehnlich.** *Syn.* Elegans, præstans, insignis, grandis. *Usus.* Luculentus scriptor. Luculentam plagam mihi inflixit. Homo luculentus.

Lucus, i, m. **Wald.** *Syn.* Nemus sacrum. *Epi.* Sanctus.

Ludibrium, ii, n. **Verspottung.** *Syn.* Irrisio. *Phras.* *Ludibrio aliis esse nolo*, **ich will andern nicht zum Gelächter werden.** Ludibrio, irrisui, despectui esse nolo; nolo ad contumeliam os præbére aliis; nolo spectaculo esse aliis, & traduci per ora hominum; ludibrio habéri nolo; nolo vulgi ludibria experiri. *Us.* Ludibria fortunæ expertus. V. *Contemptus, irrideo.*

Ludibundus, a, um. **spielend, munter.** *Syn.* Alacer, per jocum & ludum. *Us.* Omnia ludibundus perficies.

Ludicrus, a, um. **kurtzweilig.** *Syn.* Jocularis. *Usus.* Sermo ludicrus. Armorum exercitatio ludicra.

Ludificatio, onis, f. **Betrug.** *Usus.* Omni ludificatione senatum remoratur. Ludificatio in usum verterat.

Ludifico, as, avi, atum, are. **betrügen, verlachen.** *Syn.* Illudo, decipio. *Usus.* Si quis latére, & ludificare diutiùs velit. V. *Decipio.*

Ludius, ii, m. **Gauckler.** *Syn.* Histrio.

Ludo, is, lusi, lusum, ere. **spielen.** *Syn.* Ludô utor, animi causâ exerceor. *Adv.* jocose, satis, familiariter, lautissime, lepide, studiose, multum ac diu. *Phras.* 1. *Non libenter ludo*, **ich spiele nicht gern.** Ludô non delector, non capior; non soleo libenter ludo indulgere; ludis operam dare; non libenter me ludendo exerceo; non multum reperio in ludendo voluptatis: exiguam ex ludo voluptatem capio: magnam ex ludo non haurio voluptatem. *Usus.* 1. Pilâ ludere. 2. *Deludo*, **auslachen.** Lusit in me, ùt solet. 3. *Jocor*, **schertzen.** Ludens id dixeram. 4. Operam in re ludere, **vergeblich sich bemühen.**

Ludus, i, m. **Spiel.** *Syn.* Munus, spectaculum, ludicrum; *item:* Schola; jocus. *Epi.* Campestris, compitularius, gladiatorius, jucundus, novus, talarius. Ædiles, amplissimi, antiquissimi, apparatissimi, magnificentissimi, casti, solennes, castissimi, lætiores, magni, grati, maximi, mediocres, plebeji, primi, publici, Romani, sanctissimi, scenici, summi, sumptuosi, votivi. *Phras.* 1. *Ludi magnifice sunt curati*, **es seynd herrliche Schau-Spiele gehalten worden.** Ludi dati sunt magnificentissimi; ludi more, institutoque habiti, editi, commissi sunt apparatissimi. Maxima fuit ludorum celebritas, apparatus, splendor; maxima munerum fuit magnificentia; spectacula præbita sunt luculenta; ludi opulentiùs, instructiusque, quàm antehac, sunt celebrati. *Usus.* 1. Ludos publicos apparare, curare, edere, committere, **Schau-Spiel halten.** Ludos instaurare, intermittere. Ludos spectare. 2. *Exercitatio ludicra*, **Spiele.** Detur aliquis ludus illi ætati; exercitatione, ludóque campestri uti. 3. *Jocus*, **Schertz.** Per jocum & ludum aliquem evertere. Ista perdiscere ludus est. 4. *Schola*, **Schul.** Ludum aperire. Ex eo ludo, ac pueritiæ disciplina multi clari viri profecti sunt. Ludus & officina discendi.

Lues, is, f. **Seuch.** *Syn.* Pestis. *Epi.* impura. *Transl.* morum contagio. V *Pestis, Contagio.*

Lu-

Lugeo. es. luxi, ere. bedauren, trauren. R. à λοιγὸς, pernicies. Syn. In luctu sum, squaleo, mœreo.)(Lætor. Phras. Mortuum meritò omnes lugebant, seinen Tod haben alle billig bedauret. Flebant de morte tanti viri; mortuum lugubri lamentatione & fletû prosequebantur: mœrebat senatus, tota civitas confecta seniô, squalebant municipia, afflictabantur coloniæ, agri denique tam mansuetum, tam beneficum civem desiderabant. Propter unum hic totus civium squalor, hic luctus, hæ sordes susceptæ sunt. Eluxere eum graviùs, & diutiùs, quàm ulla mater unicum filium. Tanti luctus, gemitùsque fiebant, ut acerbissimus totâ urbe luctus versari videretur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Nemo unquam dolentiùs deploratus est; mœrebant boni omnes, & in luctu vivebant; accepto ejus mortis nuncio nemo erat, qui lachrymas teneret; qui lamentis non se dederet; qui in questus se flebiles non profunderet; lachrymis, justóque comploratû mortuum non prosequeretur; auditâ ejus morte lamentis, ploratûque urbs tota personabat; ubique comploratio & flebiles voces exaudiebantur; coortæ ubique lachrymæ, & voces doloris indices; nec deerant, qui muliebres in fletus se projicerent; qui lachrymis, querelis, sordidâ scissâque veste totam urbem planctû, lamentisque implerent; concessum in omnem formam luctûs, nec lamentis parcebatur. V. Luctus, Mœror. Usus. Lugere mortem filii, fortunam Reipublicæ.

Lugubris, e. traurig. Syn Funebris. Usus. Fratris mei lachrymæ, sordesque lugubres. V. Tristis.

Lumbus, i, m. Hüfft. Usus. Lumborum tenus.

Lumen, inis, n. Licht. Syn. Lux.)(tenebræ. Epi. æternum, altum, autumnale, bonum, clarum, dilucidum, breve, probabile, illustre, suave, divinum, gravissimum, honestum, lætum, magnum, mediocre, obscurum, perpetuum, plenum, rutilum, summum, superum, tenue, tenuissimum, varium, vernum, certum, fervidum, vitale, volitans. Usus. 1. Lumen alicui in tenebris præferre. Tabulæ pictæ in bono lumine collocatæ. Animi, consilii, ingenii lumen porrigere ac tendere. Luminibus alienis obstruere, das Licht, die Fenster verbauen. Luminibus officere, idem. 2. Fenestra, Fenster. Credebat ab ædium venditore mutata luminâ. 3. Oculus, Aug. Amissis luminibus.

Luminare, is, n. Licht. Syn. Lumen. Usus. Incolumi senatû, nondum tot luminaribus Reipublicæ extinctis.

Luminosus, a, um. hell, licht. Usus. Partes maximè luminosæ & quasi actuosæ.

Luna, æ, f. Mond. Epi. major, nova. Phras. 1. Luna nova, der Neumond. Luna nascens; luna cùm se curvat in cornua; cùm cornua lunæ eminent. 2. Luna plena, Vollmond. Luna, cùm totum orbem sidere impleret; cum orbem sidus impleverit; cùm recessû, digressû longissimô à sole lumen accipit plenissimum. 3. Luna crescens, aufnehmender Mond. Luna adolescens; luna se reficiens; luna cùm fluxû modicô sinum facit. 4. Luna decrescens, abnehmender Mond. Luna senescens; cùm exiguo jam cornû fulget luna. Luna deficiens. 5. Eclypsis lunæ, Monds-Finsternuß. Lunâ laborante; luna deficiens, cùm primum nitorem sideris sui conderet; cùm sanguinis colore suffusô lumen omne fœdaret. Lunæ defectio. V. Eclypsis. Usus. Luna summa humilitate fertur, propè contingens terram. Accessû suô & recessû solis lumen accipit. Solis annuam lustrationem menstruô spatiô consequitur. Ortus & obitus lunæ. Luna crescens & decrescens. Luna ortus nascentium moderatur; maritimorum motuum accessus & recessus motibus suis gubernat; accretione, & diminutione luminis fastorum dies notat, & significat.

Lunaris. e. dem Mond eigen, Usus. Lunaris & infimus cursus.

Luo. is, lui, ere. büssen. R. à λύω, solvo. Syn. Persolvo pœnas, pœnas do; item: expio, abstergo. Phras. 1. Unus ille luet culpam pro omnibus, er wird diese Schuld an statt aller büssen. Ille pro omnibus pœnas pendet, persolvet; de unius tergo satisfiet populo; pro omnium peccato unus ille supplicium sufferet; omnes omnium pœnæ in eum expetunt; unius pœnâ defungendum erit senatui; unus ille piaculum fiet pro cæteris. 2. Statim luit temeritatem suam, er hat seine Vermessenheit bald gebüsset. Non celeriùs quàm timeri poterat, fortuna deprehendit ejus temeritatem. Non effugit pœnam temeritas; erroris sui mox pœnas dedit, dependit, solvit. V. Pœna, punio.

Lupa, æ, f. Ertz-Hure. Syn. Meretrix, scortum.

Lupinus, a, um. was vom Wolff ist. Usus. Folliculus lupinus.

Lupus, i, m. Wolff. R. à λύκος, Usus. Lupus in fabula.

Lurco, onis, m. Praffer. Usus. Lurco Tribunus plebis.

Luridus, a, um. *Bley-farbig. Syn. Supra modum pallidus. Usus. Corpus luridis maculis detorme.

Luscus, a, um. halb blind. Syn. Unô captus oculô, cocles.

Lusio, onis, f. Kurtzweil. Epi. Laboriosæ, multæ. Usus. Pueri lusionibus laboriosis delectantur; senibus ex tot lusionibus tali demum relinquuntur.

Lusor, oris, m. Spieler, Betrieger. Syn. Qui ludit, aut decipit. Usus. Lusorem suum deludere.

Lustralis, e. * zur Reinigung gehörig. Usus. Sacrificium lustrale.

Lustratio, onis, f. Durchzug. Syn. Peragratio. Usus. Peragratio itinerum, lustratio municipiorum.

Lustro, as, avi, atum, are. besichtigen. Syn. Inspicio: peragro. Phras. Exercitum lustrare, die Armee mustern. copias recognoscere; legiones recensere; numerum copiarum inire; delectum agere, habere militum. Usus. Lustrare oculis, animô totam terram. Lustrare exercitum, populum.

Lustrum, i, n. Zeit von 5. Jahren. Syn. Quinquennale spatium, Olympias. Epi. infelix, superius. Usus. 1. Lustrum condere. Superioris lustri nomina extinguere. 2. Ganea, popina, liederliches Hauß. Emersus è tenebris lustrorum. In lustris ac popinis tempus ætatis omne consumpsit.

Luteus, a, um. kothig. Syn. Nullius pretii aut ponderis, levis, ineptus, homulus ex luto & argillâ factus. Usus. Luteum negotium est, nec dignum, in quo &c. Homo luteus.

Lutulentus, a, um. kothig. Syn. Impurus; lutô cœnóque oblitus, lutô plenus. Usus. Lutulenta vitia. Humus lutulenta. Ut sus lutulenta in cœno volutatur.

Lutum, i, n. Koth. Syn. Terra humore soluta & putris. Usus. O lutum! o sordes! Homulus ex luto & argilla factus.

Lux, cis, f. Licht. R. à λύξ. Syn. Lumen.)(Tenebræ. Epi. aliena, centesima, clara, communis, dulcis, forensis, illustris, insolita, larga, suavissima, supera, tenuis, varia, verissima. Phras. Lux iterum rediit serenior, es ist wiederum lichter worden. Lucem caliganti mundo reddidit dies, & spissas cœlo tenebras serenitate discussit; liquidior lux apparuit. Reddita terris dies est. Usus. 1. Communem lucem accipere. In lucem proferre. Luce privari. 2. Perspicuitas, Deutlichkeit, Klarheit. Authoris sententiæ lucem desiderant. 3. Dignitas, honor, Ansehen. Lucem Reipublicæ afferre. In clarissima luce versari. In Asia luce degit. Lucem fugere. 4 Dies, Tag. Luce palàm in foro saltare. Ad eum ante lucem veni. 5. Vita, Leben. Lucis usuram alicui eripere.

Luxuria, æ, f. idem: Luxuries, ei, f. Unmäßigkeit, Unzucht. Syn. Luxus, libido. Epi. Agrestis, nova, & inaudita, privata, profusa, singularis, vitiosa. Phras. Turpe est, luxuriæ se dedere. es ist schändlich, sich gantz dem wollüstigen Leben ergeben. Turpe est, luxuria diffluere; luxuria solvi; vitio ventris & corporis indulgere; molliter, luxuriosè vivere; vitam mollem & confertam voluptatibus vivere; per luxum & lasciviam in Venerem effundi; fortunæ indulgentia ad lasciviam abuti; marcere luxuria, vinô, scortis, lustrisque confectum. V. Libido, impudicitia. Usus. 1. in urbe luxuries creatur è luxuria avaritia, ex avaritia erumpat audacia, necesse est. Per luxuriam sua bona profundere, consumere, effundere. Luxuria cùm omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. 2. Inutilis sine fructu redundantia, Uberfluß. Herbarum, frondium, styli luxuries.

Luxurio, as, avi, atum, are. * wollüstig seyn. Syn. Lascivio, abundo. Usus. Depositô periculorum metû luxuriaverant animi. Mersus secundis rebus luxuriaverat animus.

Luxuriosè. unmäßig.

Luxuriosus, a, um. unmäßig. Syn. Intemperans. Phras. Est luxuriosus, er ist in Geilheit gantz ersoffen. Effusus in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur; molitia & lascivia diffluit; pudoris profanandi nulla illi est verecundia; in castris Veneris veteranus miles. V. Libidinosus, impudicus.

Luxus, ûs, m. Pracht, Verschwendung. R. à λύσις, solutio. Syn. Intemperantia profusioque in victu & cultu cor-

corporis; cultus opulentia. V. *Consumo*, *Nepos*. *Usus*. Luxû fluentem, & liberalius sibi indulgentem repentè calamitas oppressit.

Lyceum, i, n. Schul Aristotelis.

Lychnuchus, i, m. Licht-Stock. *Syn*. Quod lucernam sustinet. *Usus*. Ad lychnuchum ligneolum scripsi.

Lychnus, i, m. Lampe. *Syn*. Lucerna. *Usus*. Alia solis lux, & lychni.

Lymphaticus, a, um. unsinnig. *Syn*. Furiosus. *Usus*. Pavor lymphaticus.

Lymphatus, a, um. unsinnig. *Syn*. Furens, insanus. *Usus*. Velut lymphati & attoniti munimentis se continebant. V. *Furens*.

Lynceus, a, um. scharffsichtig. *Syn*. Perspicax. *Usus*. Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

Lyra, æ, f. Geigen, Leyer. *Syn*. Fides. *Us*. Lyrâ canere.

Lyricus, a, um. zur Leyer dienlich. *Usus*. Poëta lyricus.

M.

MAcellum, i. n. Speiß-Marckt. *Syn*. Locus, in quo venduntur omnia, quæ in urbem vescendi causâ afferuntur.

Macer, a, um. mager.)(*pinguis*. *Phras*. *Valdè macer est*, er ist sehr mager. Macie extenuatus, ac propè confectus est; macie exesus est; macie deformatus; umbra hominis videtur, fame ac illuvie enecti; facie luridâ, refugientibus introrsum oculis habitum refert corporis pallore & macie perempti. V. *Macies*. *Usus*. Solum exile, & macrum.

Maceria, æ, f. Mauer aus Stein und Erde. *Syn*. Murus in agro, *aut* vinea.

Macero, as, avi, atum, are. aushungern. *R. à* μακρός. *Syn*. Attenuo, contero. *Usus*. Aliquem solicitudine, fame, macerare. Curis, invidiâ confici & macerari.

Machina, æ, f. Gebäude, Gerüst. *Syn*. Machinatio. *Usus*. 1. Hæc tota lex ad te evertendum quasi machina comparatur. 2. *Astutia, dolus, ars*, Betrug, List. Adhibere, comparare, commoliri dolum, machinam, fallaciam, præstigias.

Machinamentum, i, n. * Gerüst. *Syn*. Machina. *Usus*. Varia quatiendis muris machinamenta.

Machinatio, onis, f. Gerüst, List, Erfindung. *Syn*. Artificium. *Usus*. Judex velut machinatione quâdam, & solertiâ in rei partes est flectendus.

Machinator, oris, m. Erfinder. *Syn*. Architectus, fabricator.

Machinor, aris, atus sum, ari. aussinnen. *Syn*. *Transl*. Struo, molior, excogito. *Phras*. *Machinatur dolum*, er gehet auf einen Betrug um. Dolum comparat; fraudem molitur; monstri aliquid alit; flagitii aliquid conficit; fallaciam portat homini. V. *Fraus*, *Dolus*, *Decipio*. *Usus*. Sibi ipsi pestem, aliis necem, *vel* calamitatem machinari. *Adv*. jamdiu, sceleftissime.

Macilentus, a, um, * mager. *Syn*. Macer, macie extenuatus. V. *Macer*.

Macies, ei, f. Magerheit. *Syn*. Corporis siccitas, gracilitas, tenuitas. *Epi*. grandis. *Usus*. Equi macie corrupti. Homo macie torridus. Corpus macie contabuit, extabuit, consenuit. Macie tabescere & consenescere.

Macrocollum, i, n. eine Art von Papier. *Syn*. Charta, membranula.

Mactè! wohlan! frisch auf! *Vox hortantis*. *Usus*. Mactè virtute & hâc pietate in patrem, patriamque! Mactè virtute milites estote! Mactè animô!

Macto, as, avi, atum, are. umbringen. *Syn*. Neco, interficio. *Usus*. Æternis suppliciis mactabuntur improbi. Quam Lentulo victimam gratiorem mactabis? Majori aliquem malô mactare, *afficere*. V. *Hostia*.

Macula, æ, f. Mackel. R. *à* μίακος, *macula*. *Syn*. Labes, probrum, dedecus, vitium.)(*splendor*. *Epi*. insignis, magna, minuta, maculæ æternæ. *Phras*. 1. *Maculâ afficere*, einen Schand-Fleck anhängen. Maculam alicui & notam inurere; maculâ aliquem, *vel* maculam alicui aspergere; labem inferre, aspergere; labe afficere, fœdare. 2. *Maculam delére*, den Schand-Fleck auslöschen. Maculam eluere & delére; abolére novâ gloriâ flagitii memoriam; turpitudinem delére; sarcire infamiam; flagitium, incom-

incommodum expiare; maculam abstergere. 3. *Maculam contrahere*, Schand oder Unehr aufheben. Maculam ex re aliqua concipere, suscipere; labem contrahere. V. *Dedecus*, *Ignominia*.

Maculo, as, avi, atum, are. bemacklen. *Syn.* Maculâ officio, contamino, commaculo, inquino, polluo, fœdo, labem infero, maculis aspergo. *Usus.* Omni dedecore maculare splendorem alicujus. V. *Macula*, *commaculo*.

Maculosus, a, um. befleckt. *Syn.* Maculis aspersus, respersus. *Usus.* Maculosa vestis. Maculosi senatores.

Madefio, fis, factus sum, fieri. naß werden. *Syn.* Perfundor, respergor.

Madeo, es, ui, ére. naß werden. *Syn.* Madefio.

Madidus, a, um. naß. *Syn.* Perfusus. *Us.* Fasciculus ille totus aquâ madidus redditus est.

Magicus, a, um. zauberisch. *Usus.* Carmen magicum.

Magis. mehr. *Syn.* Plus, plusque, magè.)(*minus*. *Usus.* Semper magis, magisque suspicor. Annos natus magis quadraginta. Magis est, quod lugent, quàm quod &c.

Magister, ri, m. Lehrmeister. *Syn.* Præceptor, doctor, author.)(*Discipulus*. *Epi.* bonus & eruditus, familiaris, gratissimus, imbecillis, magnus & sapiens, molestus, novus, præstantissimus, perfectior, senior, summus, exquisitus, germanus, ineptus, Rhetoricus. *Usus.* Magistrum habere: aliquô magistrô uti. Apud magistrum pueri exercentur. Dux & magister ad faciendum aliquid. Plato author & magister intelligendi, virtutis, animi. Stylus perfector dicendi & magister. Timor non diuturni magister officii. Sub haud pœnitendo magistro litteras didicit. V. *Doctor*.

Magisterium, ii, m. Meisterschafft. *Syn.* Magistri munus, officium, cura, dignitas. *Epi.* novum, nequissimum. *Usus.* Magisterium morum; magisteria à majoribus instituta me delectant.

Magistra, æ, f. Lehrmeisterin. *Usus.* Legis æternæ vis, quasi dux & magistra vitæ & officiorum.

Magistratus, ûs, m. Obrigkeit. *Syn.* Dignitas, honor, potestas, fasces, procuratio muneris publici; qui cum potestate est; qui potestatem gerit.)(*Privatus*. *Epi.* Æquus, amplus, annuus, certus, furibundus, levissimus & divulgatus, mutus, lex loquens, patricius, provincialis, sanctissimus, summus. Amentes, annui, avariores, egregii, improbi & rapaces, inepti, liberi, maximi, ministri, minores. *Phras.* 1. *Magistratus honorem, cui vult, tribuit*, die obrigkeitliche Würden theilt er nach seinem Belieben aus. Honores, quibus vult, mandat; imperii summam, quibus vult, tradit, committit; imperium, quibus vult, mandat, defert; magistratum, quibus vult, dat, committit, mandat; Reipublicæ, quos vult, præficit; summam rerum, quibus vult, permittit; summum imperium, potestatemque rerum omnium, quibus vult, committit; summam rerum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert; summam rerum dat; Reipublicæ principatum iis concedit; principes in Republica ponit; in summo imperio locat, quos non merita, sed privata necessitudo commendat. 2. *Multos magistratus gessit*, er hat schon viele obrigkeitliche Aemter getragen. Multos honores gessit; imperii summam sæpè tenuit, imperium gessit sæpè; sæpiùs cum imperio fuit; in magistratu fuit sæpiùs; summa rerum sæpè ad ejus arbitrium rediit; sæpiùs summô magistratû Reipublicæ præfuit; non rarò summa imperii ad hunc virum respexit; principatum suæ civitatis sæpè obtinuit. 3. *Ad summum magistratum pervenies*, du wirst zur höchsten obrigkeitlichen Stelle gelangen. Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis; ea consequeris, quæ in Republica sunt amplissima; honestissimô locô, summô locô tuâ in civitate futurus es; in magistratum venies; in summo imperio locabere. 4. *Quis in tanta perturbatione temporum magistratum suscipere audeat?* wer solte bey so gestalten Sachen die Stelle einer Obrigkeit vertreten wollen? Quis magistratum capere; Rempublicam capessere; quis attingere Rempublicam; magistratum inire impendentibus tot periculis audeat, animum inducat? *Usus.* Munus est magistratûs intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejusdem decus, & dignitatem sustinere, servare leges, jura describere, eaque fidei suæ commissa meminisse. Magistratum *petere*. Magistratum *creare*, ordinare, constituere. Magistratum alicui *mandare*. Magistratum *assequi*, adipisci, accipere. Magistratum *gerere*. Magistratum *deponere*, magistratu abire. V. *Dignitas*, *Honor*, *Officium*, *Imperium*.

Magna-

Magnanimitas, tis, f. Großmüthigkeit. *Syn.* Magnitudo animi, animi celsitas, amplitudo, præstantia, altitudo; magnus animus & excelsus. *Phras.* *Novi magnanimitatem tuam*, ich kenne deine Großmüthigkeit. Novi animi tui firmitatem, constantiam, vim, fortitudinem, excellentiam, sublimitatem; novi, quàm non humili, & fractô sis animô; quàm ad omnem eventum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, omnes temporum motus, ac vicissitudines stabili ac paratô sis animô; quæ in te sit indoles virtutis, quæ amplitudo animi, ac consilii. Novi, quod animi tibi robur sit; nihil esse tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non alto quodam aggrediaris animo, aut consilii præsentiâ non perfringas. V. *Animus fortis.*

Magnanimus, a, um. großmüthig. *Syn.* Magni animi vir & excellentis. *Usus.* Vir fortis & magnanimus. V. *Animus, Altus.*

Magnes, etis, m. Magnet-Stein. *Syn.* Lapis ferrum ad se alliciens.

Magnifacio, is, feci, factum, ere. hoch schätzen. *Syn.* Magni æstimo. *Phras.* *Tui libri passim magnifiunt*, deine Bücher werden sehr hoch geschätzt. Tui libri apud omnes in pretio & honore sunt; egregia de tuis libris opinio, existimatio est; præclarè de tuis libris omnes existimant, sentiunt, judicant; tui libri omnium judicio probantur; omnium laudibus ornantur; omnium in manibus versantur; omnium manibus teruntur; omnium sinû foventur, circumferuntur, circumgestantur; assiduè tractantur, & lectitantur. V. *Æstimo.*

Magnificè. herrlich. *Syn.* Splendidè. *Usus.* Magnificè ac splendidè convivium ornare; laudari ab aliquo. Ample, laxe, magnifice habitare. Magnifice loqui, se jactare.

Magnificentia, æ, f. Herrlichkeit. *Syn.* Splendor. *Epi.* Laudanda, publica. *Usus.* Magnificentia, apparatio & sumptus epularum. In omnibus rebus magnificentiam abhibere. V. *Splendor.*

Magnifico, as, avi, atum, are. erheben, groß machen. *Syn.* Te unum ex omnibus magnificare voluit. V. *Laudo.*

Magnificus, a, um. stattlich. *Syn.* Lautus, splendidus, amplus, gloriosus, summo splendore præditus. *Usus.* Magnificus ornatus, munera, cœna, oratio, animus. V. *Splendidus.*

Magniloquentia, æ, f. Wort-Pracht. *Usus* Homeri magniloquentia.

Magnitudo, inis, f. Grösse. *Syn.* Amplitudo, granditas, moles. *Epi.* Admirabilis, singularis, immensa, excellens, eximia, incredibilis, interminabilis, insignis, inusitata, mirabilis, multa, nova, par, paterna, præsens, subita, summa, tanta, tenuis, vera & sapiens. *Usus.* Magnitudinem animi tui ne inflecti sinas. Amoris, odii, frigorum magnitudo. V. *Magnus.*

Magni esse, facere, habére &c. hoch schätzbar seyn, hoch schätzen. *Usus.* Magni erunt mihi tuæ litteræ.

Magno. theuer. *Syn.* Magnô pretio. ✗ *parvô.* *Usus.* Agros illos magnô emit.

Magnôperè. sehr. *Syn.* Majorem in modum, vehementer, nimiô opere. *Phras.* *Magnopere*, sehr, über die massen. Summè, etiam atque etiam, vehementer maximè, mirè, valdè mirificè, incredibiliter, singulariter, insigniter, præcipuè, unicè, egregiè, apprimè, admodùm, oppidò, eximiè, cumprimis, inprimis, majorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, non vulgariter, non mediocriter, non parùm, non ad aliorum exemplum, non ex more, exemplóque aliorum; non, ùt solet; non, ùt mos est; sic, ut nihil magis; sic, ut nihil suprà; sic, ut conferri nihil possit; sic, ut par, æquale nihil. V. *Valde.*

Magnus, a, um. groß. *R.* à μέγας. *Syn.* Amplus, grandis, non mediocris, non parvus, longè, latéque patens, immanis, vastus. *Adv.* Æque, plene, plane, hercle, ita mirifice, sane, valde. *Phras.* 1. *Res magnas aggreditur*, er unternimmt grosse Ding. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit; nihil medium, nec spem, nec curam, sed immensa omnia volvit animô; res immensæ molis animô non minore suscipit; ad ea se servat, ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiant; in moliendis rebus vires animô metitur. 2. *Magnus est corpore*, er ist groß vom Leib. Corporis magnitudine est inusitatâ; eximia illi corporis species & magnitudo; ingens illi corpus; species corporis ampla & magnifica; egregiâ est corporis amplitudine & specie; vastâ corporis mole, & humanæ magnitudinis formam propemodùm excedente; multùm inter omnes corporis specie eminet. V. *Longus.* 3. *Magnus authoritate inter homines*, groß von

von Macht und Ansehen. Vir summus, potentissimus, florentissimus; ornamentum ac lumen Reipubl. Vir amplissimus & clarissimus. Omnium gentium, omnium sæculorum, omnis memoriæ facilè princeps.

Magus, i, m. ein Weiser, Zauberer. *Phras. Magus est*, er ist ein Zauberer. Est magicæ artis professione celebris; magicis carminibus, veneficiis, & incantationibus utitur; inaudita & nefaria sacra exercet; diris carminibus inferorum umbras, manésque elicere; puerorum extis Deos manes placare solitus. *Usus.* In Persis Magi augurantur, & divinant. Magi genus sapientum & doctorum habebantur in Persis.

Majalis, is, m. Borck, verschnitten Schwein. *Syn.* Verres castratus.

Majestas, atis, f. Majestät, Herrlichkeit, Hochheit. *Syn.* Summa amplitudo, dignitas, summa gravitas. *Usus.* Majestas est amplitudo, & dignitas civitatis, quam qui solvit, *aut* imminuit, capitis pœnâ afficiendus est. Magnum nomen, magna dignitas, magna majestas consulis. Majestatem conservare. V. *Dignitas, amplitudo, magistratus.*

Major, oris, g. c. grösser. *Usus.* Majora omnia re, quam famâ videbantur.

Majores, um, m. Vorfahren, Voreltern. *Syn.* Patres, avi.)(*Posteri. Epi.* nostri, obscuri. *Usus.* Patres, majorésque nostri, optimi & probatissimi.

Majus, ii, m. May-Monath. *Usus.* Mensis Majus. Idus Majæ.

Mala, æ, f. Wange. *Syn.* Genæ, Maxilla.

Malacia, æ, f. Meer-Stille. *Syn.* Maris tranquillitas. *Usus.* Tanta repente malacia extitit, ut se movere locô non possent.

Male. übel. *Syn.* Flagitiose, prave, nequiter, turpiter, improbe incommode, duriter, aspere: perperam, perverse. *Phras.* 1. *Malè res nostræ habent*, es steht übel mit unsern Sachen. Male, pessime agitur mecum; claudicant res nostræ; res nostræ pessimo loco sunt; incommode mecum agitur; parùm recte res nostræ sub manus succedunt. 2. *Malè ageres*, du würdest nicht recht thun. Pessime publico facturus esses; neque recte, neque pro bono feceris: male tibi, nobisque consuleres. 3. *Malè illos habuit*, es hat sie verdrossen. Acerbum, indignúmque visum id est omnibus; incommodè id accidit omnibus; ea res offensionem attulit; molestiam illi eâ ex re cepere non exiguam; res accepta est non æquis animis; graviter id illi, molestéque tulere. 4. *Malè me tractavit*, er hat mich gar übel gehalten. Graviter in me consuluit; asperè admodum, ac duriter me accepit; arctè, contentéque habuit; indignis modis me accepit. 5. *Malè vertit ea res*, die Sach ist übel von statten gangen. Res in magnum malum evasit; minùs prosperè res processit; consiliis obstitit fortuna, resque in perniciem vertit, die Sach hat übel ausgeschlagen. 6. *Malè precandi formulæ:* Dii te eradicent! Magnus te perdat Jupiter! Superi, inferique malis te exemplis perdant, interficiant! Quod tuo capiti malè fit! Ea res tibi malè vertat! in perniciem vertat! Abi in malam crucem! Abi in malam rem! *Usus.* O factum malè! Malè agere, audire, loqui.

Maledicè, schmählich. *Usus.* De absentibus maledicè, contumelioséque loqui.

Maledico, is, dixi, dictum, ere. übel reden, verfluchen. *Syn.* Maledictis figo, carpo, rodo, vellico, petulanti linguâ inscitor, maledictis onero; maledicta in aliquem confero; probris & maledictis vexo, lacero, lacesso; maledictorum notis inuro; convicium facio; conviciis consector; maledicta in aliquem congero; inclementer, injustè dico in aliquem; maledictis, conviciis aliquem prosequor, configo, proscindo, concido; maledicta in aliquem evomo, conjicio. *Adv.* contumeliosissime, petulanter, turpissime. *Usus.* Siquis alteri maledicit, petulans videtur. V. *Maledictum, Blasphemia.*

Maledictio, onis, f. Schmähung. *Syn.* Maledictum.

Maledictum, i, n. Schmäh-Wort. *Syn.* Convicium, probrum, contumelia. *Epi.* pervulgatum, commune, volucre. *Phras.* 1. *Maledictis se mutuò impetunt*, sie schmähen einer den andern. Certatur maledictis inter eos; gravissimè sibi obtrectant; maledictis se mutuis appetunt, onerant, proscindunt, lacerant, vellicant; omne virus acerbitatis in se mutuò evomunt, erumpunt; liberrime mutuis in se conviciis invehuntur. V. *Maledico, Detraho, Convicium, Blasphemia.* 2. *Maledictis aliquem devovere*, verfluchen. Diras alicui imprecari;

cari; diris devovére aliquem; diris precationibus defigere; diris execrat omnibus profequi, devovére. *Ufus.* Maledictum arripere de trivio. In maledicti loco objicere. Maledictis appetere, obruere, opprimere. Maledicta in aliquem conjicere, conferre. Omne maledictum effugere, extinguere. V. *Contumelia.*

Maledicus, a, um. **Läſterer, der gern ſchmähet.** *Syn.* Obtrectator, mordax, petulans. *Ufus.* Conviciator maledicus. Quis in maledicentiſſima civitate crimen omne effugiat? V. *Maledictum.*

Malefacio, is, feci, factum, ere. **übel thun.** *Syn.* Malè mereor de aliquo.)(*Benefacio.* *Phraf.* 1. *Nulli malefeci,* **ich hab niemand was Leid zugefügt.** Neminem oppugnavi; cum nullo hominum improbitate certavi; nulli unquam aut dictô protervô, aut tactô nocui; ab omni femper injuriâ & maleficio manus abſtinui, temperavi; nullum meum extat in quemquam maleficium; nulli moleſtiam attuli; nulli ægrè feci. V. *Moleſtia, Injuria* 2. *Quid malefeci unquam?* **was hab ich jemals Ubels gethan?** Quodnam concepi tantum fcelus? Quod in me facinus admiſi? Quid unquam petulanter, fuperbè, flagitiosè à me factum? Quid unquam turpiter, aut nequiter à me factum? Quod tantum dedecus admiſſum eſt? Quid ego peccavi unquam, aut fcelerate feci? Quod tantum facinus malô exemplô à me commiſſum? Quid factum improbè, aut nefariè? V. *Delictum. pecco.* *Ufus.* Dii homini huic malefaciant!

Malefactum, i, n. **Ubelthat.**)(*Benefactum.* *Ufus.* Beneficia malè locata, malefacta arbitror.

Maleficiosè. **boßhafftig.** *Syn.* Malitiosè, nefariè.

Maleficium, ii, n. **Ubelthat, Beleidigung.** *Syn.* Malefactum, damnum. *Epi.* cogitatum, levius, majus, manifeſtum, minimum, præfens, recens, fimile, tantum, tam atrox, tam fingulare, vehementiſſimum, voluntarium, vulgare. *Ufus.* Sine ullo maleficiô iter per provinciam facere. Committere, admittere, fufcipere, facere maleficium. Contaminare fe maleficiô. A maleficiô temperare. Prohibére maleficium.

Maleficus, a, um. **Ubelthäter, ſchädlich.** *Syn.* Reus. *Ufus.* In maleficorum fceleratorúmque cuſtodias hominem innocentem includere aufus es? Homo naturâ r[illegible]ficus & injuſtus.

Malemeritus, a, um. **übel verdienet.** *Ufus.* Ulcifci oportet malemeritos.

Malemateriatus, a, um. **übel zugericht, und gebauet.** *Ufus.* Ædes malemateriatæ.

Malevolentia, æ, f. **Ungunſt.** *Syn.* Livor. *Epi.* abſcondita, non infufcata, non affueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita artificio fimulationis. *Uf.* Malevolentiæ voluptas ex malo alterius fine emolumento fuo. Novi animum tuum malevolentiâ fuffufum, infufcatum. V. *Invidia.*

Malevolus, a, um. **mißgünſtig.** *Syn* Malevolentiâ fuffufus, infufcatus.)(*Benevolus.* *Adv.* turpiter. *Ufus.* Sermones malevoli. Homo malevolus, & cujus voluntas in me offenfa eſt. V. *Invidus, æmulus.*

Malignè, * **boßhafftig, bößlich.** *Syn.* Perversè. *Ufus.* Ager malignè divifus.

Malignitas, tis, f. * **Boßheit, Kargheit im Geben.** *Syn.* Perverſum & depravatum ingenium, ingens parfimonia, dandi difficultas. V. *Malitia.*

Malignus, a, um. * **boßhafft, geſperrig.** *Syn.* Invidus: difficilis, avarus, parcus. *Ufus.* Mente malignâ aliquid facere.

Malitia, æ, f. **Boßheit.** Fraus, calliditas, nequitia. *Epi.* fumma, vetus, ufitata. *Ufus.* Malitia eſt verſuta & fallax nocendi ratio. Difcedere à malitia.

Malitiosè. **boßhafftig.** *Syn.* Callidè, fubdolè, verfutè, vafrè, dolosè, nequiter.

Malitiofus, a, um. **boßhafftig.** *Syn.* Verfutus, callidus, aſtutus, fallax, tectus, obfcurus, veterator, dolofus, vafer. *Ufus.* Nimis callida, & malitiofa juris interpretatio. Num malitiofum te negas, & fraudulentum? V. *Nequam, malus, improbus.*

Malleus, i, m. * **Hammer.** *Inſtrumentum fabrile.*

Malleolus, i, m. **ein Rebſchoß.** *Surculus utrinque capitatus, præſertim vitis.* *Ufus.* 1. Malleoli plantæ. 2. *Manipulus ſparteus pice confectus,* **Pech-Krantz.** Malleolorum plena omnia ad urbem incendendam.

Malo, mavis, malle. **lieber wollen.** *Syn.* magis volo. *Adv.* omnino, plane. *Phraf.* *Malo ſolitudinem, quam fori frequentiam,* **ich will lieber in der Einſamkeit bleiben, als unter den Leuten.** Solitudo mihi quâvis populi frequentiâ eſt optatior, potior; folitudinem

nem fori frequentiæ libenter antepono; animus inclinat potiùs in solitudinem, quam fori strepitum; solitudinem præ omni frequentia & celebritate præopto; latere mihi satiùs est, quàm in urbis luce versari. Forum libens cum solitudine commutavero; non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo; citiùs, æquiùs foro, quàm solitudine caruero; nullo pretio solitudinem dimisero. *Usus.* Multis partibus id malo, quàm &c. Malo cum Pompejo vinci, quàm vincere cum Cæsare.

Malum, i, n. **Apffel.** *Syn.* Pomum.

Malum, i, n. **das Ubel.** *Syn.* Damnum, incommodum, pestis, detrimentum. *Phras.* 1. *Malum ingens minatur nobis,* **er drohet uns ein grosses Ubel.** Magnam mali molem meditatur; ad veteres nostras ruinas, quibus oppressi sumus, multum acerbitatis addet; malum ab homine improbo nobis ingens imminet; insanabilis pernicies ab hoc homine nobis impendet; nulla facies mali est, quæ ab hujus importunitate hominis non sit pertimescenda; multis non malis onerabit; multa nobis mala afferet; mali nobis multum dabit hominis improbitas; mali nobis plurimùm hoc authore subeundum, exhauriendum erit; erumpet ex hujus importunitate furiæ malum ingens, & indies ingravescet. 2. *Quis malum hoc à nobis avertet?* **wer wird dieses Ubel abwenden?** Quis pestem hanc avertet? Quis pestem hanc, & perniciem à cervicibus nostris depellet? Quis pestem hanc comprimet, reprimet, exsecabit, extinguet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? V. *Libero. Usus.* Malum *imminet*, impendet, **bevorstehen.** Erumpet malum, ac latè manabit, **über uns kommen.** Serpit, crescit, ingravescit malum indies, **zunehmen.** Malum afferre, dare; malis aliquem onerare, & urgere, **zufügen.** Malum contrahere, **aufklauben.** Malum sustinére, subire, exhaurire, **übertragen.** Esse, jacére in maximis malis, **zu leiden haben.** Malum cavére, depellere, sanare, **abhelffen.** E malis emergere, liberari, **loß werden.**

Malum! **pfuy!** *Vox indignantis. Usus.* Quæ, malum! ista est dementia?

Malus, a, um, **böß, übel.** *Syn.* Improbus, perditus, perversus, facinorosus; *item*: incommodus, molestus. *Phras. Homo est insigniter malus,* **er ist ein ertz-böser Mensch.** Insigniter improbus; portentum hominis perditissimi; labes ac flamma Reipublicæ; homo est unus omnium nequissimus; hostis bonorum omnium; jam pridem ad pœnam & exitium præceps. Homo est omnibus flagitiis coopertus, contaminatus; singulari cupiditate, audacia, scelere, cui nil divini, nihil humani sanctum; homo post hominum memoriam turpissimus; unus post natos homines deterrimus; impurus helluo vita turpis, existimatione damnatus; homo perditâ nequitiâ, effusè petulans; homo scelere amentissimus; homo ex omnium scelerum importunitate concretus; pravæ mentis homo; nihil illo levius, nihil inquinatius; labes sæculi, & incommodum; caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum; funesta fax Reipublicæ. V. *Nequam, improbus, sceleratus. Usus.* Philosophi non illi mali quidem, sed parum acuti. Malo dolo agere.

Malus, i, m. **Mast-Baum.** *Epi.* celsi, alti. *Usus.* 1. Malum erigere, scandere, incidere. Malus vento quassatur. 2. Pomus, arbor pomifera, **Apffel-Baum.**

Mamma, æ, f. **Brust, Dutte.** *Syn.* Uber. *Usus.* Puer lactens, mammam appetens. Lupa submissas infantibus adeo mitis præbuit mammas.

Manceps, cipis, m. **Pachter, der einen Zoll, Zehend ꝛc. an sich erkauffet.** *R. Manu capiens, dum publicum aliquid emit. Syn.* Qui conducit, aut emit publicum aliquid. *Usus.* Mancipes à civitatibus pecunias pro frumento exegère.

Mancipi, **ein eigenthümlich Gut.** *Usus.* Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri facta, aut in jure cessio.

Mancipium, ii, n. **Leibeigener, Eigenthum.** *Syn.* Res mancipi: Servus. *Epi.* aliena, honestissima, pauca, plurima, pretiosissima, sordidata, frequentia. *Usus.* 1. Ager ille meus est mancipio & nexu, tuus antem usû & fructû. Sui jam juris, & mancipii est Respublica. Mancipio aliquid alteri dare. Mancipio accipere. 2. *Servus, Captivus,* **Leibeigener.** Italia à mancipiis conculcatur. V. *Servitus.*

Mancipo, as, avi, atum, are. **zueignen, Leibeigen machen.** *Syn.* Subjicio, in alicujus potestatem trado. *Usus.* Senectus honesta est, si nemini mancipata.

Ven-

Venditum ac mancipatum tribunatum plebi addixit.

Mancus, a, um. mangelhafft, schadhafft. *Syn.* Cui ad summam aliquid deest, imperfectus, curtus, mutilus. *Usus.* Cognitio naturæ sine actione manca est. Mancus, & membris omnibus captus.

Mandatum, i, n. Geboth, Befehl. *Syn.* Res mandata, imperium, voluntas, jussum. *Phras.* 1. *Mandatum dedit centurioni, ut milites plecteret*, er hat dem Hauptmann befohlen, die Straff vorzunehmen. Pœnæ capiendæ ministerium centurioni imposuit; centurioni in mandatis dedit, ut pœnam de militibus reposceret; mandatis oneravit centurionem; mandata dedit; mandata edidit; triste edidit imperium de supplicio militum à centurione sumendum. V. *Impero*, *jubeo.* 2. *Mandata fecit*, er hat gethan, was ihm befohlen ware. Mandata egit, curavit, confecit, exhausit, executus est; mandatis satisfecit; imperata fecit. V. *Pareo, obedio. Usus.* Cum mandatis mittere, mandata dare, Befehl geben. Mandata accipere, recipere, habere, Befehl bekommen, haben. Mandata alicujus perferre ad aliquem, deferre, afferre, exponere, Befehl überbringen. Mandata exequi, persequi, digerere, Befehl vollziehen.

Mando, as, avi, atum. are, befehlen. *Syn.* Jubeo, impero, impono, præscribo, mandatum do, in mandatis do, præcipio. *Adv.* Accuratissimè litteris, diligenter, nominatim, penitus, plane, privatim, probe, publice. *Usus.* 1. Mandavi filio, quæ fieri velim. 2. *Commendo*, *committo*, *trado*, *consigno*, anvertrauen. Honores alicui, magistratum, sacerdotium mandare. Vitam suam solitudini, & tenebris; se fugæ; mortui cadaver humo mandare. Res gestas scriptis, litteris, monumentis, historiæ, versibus mandare. Rem posteris, annalibus mandare, in Büchern aufzeichnen. V. *Impero*, *Jubeo*, *Mandatum.*

Mando, is, di, sum, ere. käuen. *Syn.* Dentibus conficio. *Usus.* Dentibus manditur, extenuatur, mollitur cibus.

Mané. frühe. *Syn.* Diluculo, primo diluculo, prima luce, cum prima luce, antelucano tempore, matutino tempore, cùm luceret, simul atque luceret, cùm nondum luceret, ad primam auroram, sub noctis extremum, luce appetente, ante ortum solis, sole oriente, ¡orta luce, sub lucem, albente cœlo, sub diei ortum, ubi dies cœpit, cum ortu solis, dubia adhuc luce, dubio adhuc die, lucis principio, ubi illuxit; circa lucis ortum; sub lucis ortum, aperiente se die; albescente cœlo, primo manè, illuscente die; multò manè, benè manè; cum ipsa luce; vergente ad lucem nocte; simulac dies illuxerit. V. *Aurora*, *diluculum.*

Maneo, es, mansi, sum. ére. bleiben. *R.* à μένω. *Syn.* Remaneo, commoror, resto, sto, hæreo.)(*abeo*, *discedo. Adv.* Constanter, diutius, firmius, in perpetuum, perpetuo, propemodum, rectè, benè. *Phras.* 1. *Domi libenter maneo*, ich bleibe gern zu Haus. Domi me ùt plurimum teneo; tectis & tenebris me contineo; domi assiduè hæreo; parietum umbris me occulto; domo pedem non facilè effero; parietum præsidiò à fori strepitu me tueor; publico ùt plurimùm abstineo. 2. *Manebo apud te*, ich werde bey dir bleiben. Semper præsto tibi ero; adero ubique, assiduumque comitem me tibi præbebo, adjungam; hærebo lateri tuo; à latere nusquam discedam; nulla me res à te avellet, divellet, abjunget; nusquam abs te recedam, digrediar; affixus ero lateri tuo; nulla me dies à te disjunget. 2. *Manet in sententia sua*, er bleibt vest auf seiner Meynung. Stat in eadem sententia; perstat in sententia; propositum tenet; antiquum obtinet; deduci de sententia non potest; à sententia non discedit; flecti, depelli, dimoveri à sententia non potest; animum obfirmat in sententia; in dicendo sententia egregiè sibi constat. V. *Sententia.* 2. *Mansit idem color*, es ist die Farb blieben, wie zuvor. Ori color suus constitit; nihil mutavit oris color; perstitit idem in vultu color. 5. *Mansit incolume patrimonium mihi*, das Erbtheil ist mir gantz verblieben. Stetit mihi tutorum præsidio patrimonium integrum; nihil de paterna hæreditate libatum, imminutum est; paterna hæreditas nihil detrimenti accepit. *Usus.* In vita, in voluntate, in officio, in conditione, in sententia manére. Id animo fixum manet. Manet mihi vetus cum illo contentio; illud maneat, fixúmque sit, bey dem soll es bleiben. Idem te fatum manet du hast eben dieses Unglück zu erwarten.

Manes, ium. m. Abgestorbene. *Syn.* Animæ vitâ defunctorum. *Usus* Mortuorum manes re aliqua expiare. Dii manes.

Manica, æ f. Ermel. *Usus.* Antonius solet accipere manicas.

Manicatus, a, um. das Ermel hat. *Usus.* Manicatæ & talares tunicæ.

Manifestè. augenscheinlich. *Syn.* Manifestò, palàm, apertè, perspicuè, clarè non obscurè. *Usus.* Aliquid manifestè deprehensum.

Manifesto. offenbahr. *Syn.* Manifestè: ex confesso.

Manifestus, a, um. offenbahr. *Syn.* Clarus, perspicuus, non obscurus, apertus, testatus, contestatus, de quo constat, de quo liquet, quod luce clarius, quod patet, quod notum est omnibus. *Phras. Res manifesta est*, die Sach ist offenbahr. Res est ante oculos; ante oculos posita; in medio posita; res non conjecturâ, sed oculis tenetur; res ipsa certa, & majoribus quasi theatris proposita; in clara res luce est; comperta sunt omnia; omnis res palàm est; in confesso res est; manu res tenetur: hoc quidem minimè latet; tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis; tam ea aperta sunt, quasi ea, quæ oculis cernuntur; non obscura res est, neque abscondita; illustrata, patefacta, comperta sunt omnia; res ipsa loquitur; sole ipso clariora sunt & illustriora; manifesta, confessa res est; nonne vobis hæc oculis cernere videmini; illustria sunt omnia & in aperto; patescit res tota, & in forum ac lucem prolata est; è tenebris in lucem extracta est. *Usus.* Scelus manifestum, & deprehensum.

Manipularis, e. zur Rotte gehörig. *Syn.* Qui de manipulo, seu parva militum manu est. *Usus.* Doleo me Pompejum, tanquam manipularem quendam, secutum.

Manipulatim. * von Rotte zu Rotte. *Syn.* Per manipulos. *Usus.* Acies manipulatim structa.

Manipulus, i, m. Garben, kleiner Kriegs-Hauffe. *Syn.* Fasciculus, quem metentes manu comprehendunt: exigua manus militum, pars cohortis. *Usus.* Armatos manipulos ad signa convocat.

Mano, as, avi, atum, are. fliessen, sich ausbreiten. *Syn.* Fluo, redundo: fundor, dissèminor, dispergor, latiùs dissipor, serpo, percrebresco. *Adv.* Late, communiter, longe. *Usus.* Serpit malum, rumor, sermo, & manat latiùs. Non patiar eam rem ad urbis perniciem manare. Omnis honestas è quatuor fontibus manat. Hoc consilium è tuo capite manat. Rem à capite arcessere, & videre, unde cætera manent. Manat in omnes partes virus, & per omne corpus funditur; manavit ea pestis latiùs nec jam obscuré serpens totas provincias occupat. V. *Fluo.*

Mansio, onis, f. Herberg.)(*Decessio. Epi.* Cautior. *Usus.* Mansio in vita.

Mansuefactus, a, um. zahm gemacht. *Syn.* Domitus. *Us.* Mansuefacti & exculti ad elegantiora defluximus. V. *Mansuetus.*

Mansuefacio, is, feci, factum, ere. zahm und mild machen. *Syn.* Mansuetum reddere. *Usus.* Plebs mansuefacta & exculta. V. *Mansuetus.*

Mansuetè. sanfft. *Usus.* Mansuetè facere aliquid.

Mansuetudo, inis, f. Sanfftmuth. *Syn.* Lenitas, facilitas.)(*atrocitas. Epi.* Incredibilis. *Usus.* Omnia plena clementiæ, mansuetudinis, liberalitatis.

Mansuetus, a, um. sanfftmüthig, zahm. *R. manu assuetus. Syn.* Mitis, lenis, facilis, homo mitis ingenii.)(*ferus, immanis, atrox. Phras.* 1. *Equus mansuetus*, ein zahmes Pferd. Animal ad mansuetudinem domitum, mansuefactum, condocefactum; insuefactum; à ferocitate ad mansuetudinem traductum. 2. *Jam mansuetiores sunt barbari illi*, diese wilde Völcker seynd schon etwas zähmer worden. à ferocitate ingenita ad humanum cultum deducti; ad humanitatem, mansuetudinem traducti sunt; ferocitatem exuerunt; resedit jam barbara illa ferocitas in illorum animis; cultum jam, & mores humanos induère; mitius ingenium induère. *Usus.* Mansuetus civis. Hominem te cognovi naturâ, consuetudine, disciplinâ lenissimum & mansuetissimum. Oratio placida, submissa, lenis, mansueta. V. *Lenis.*

Mantica, æ, f. * Felleisen, Rantze. *Syn.* Pera viatoria. *Usus.* Non videt, manticæ quod à tergo est. *Phædr.*

Manubiæ, arum, f. Raub. *Syn.* Præda, spolia ex hostibus capta. *Epi.* Imperatoriæ, tantæ. *Usus.* Manubias Marti consecrare. Manubiis rostra ornare

Manubrium, ii, n. Handhabe. *Syn.* Capulus. *Epi.* Aureum.

Manufactus, a, um. mit der Hand gemacht. *Usus.* Opera manufacta.

Manumissio, onis, f. Freylassung.

Manumitto, is, misi, missum, ere. frey lassen. *Syn.* Libertatem do.

Manus, ûs, f. Hand. *Syn.* Dextra. *Epi.* Adversa, antiqua, apta, arguta, contracta, contaminata & cruenta, dextra, facinorosissima, firma, hostilis, impia, importuna, sancta, sinistra, tremebunda, victrix. *Usus.* 1. Sumere in manus aliquid; in manu tenére; de manibus extorquére; è manibus rem non dimittere, deponere. Disciplina per manus tradita, *vulg. de manu in manum.* Per manus demitti. Cedo manum, gieb die Hand her. Deligatis, vinctis post terga manibus. Manû abnuit. Litteræ tuâ, meâ manû scriptæ, *vulg. propriâ manû.* Manus porrigo. 2 *Facultas*, *potestas*, Macht, Gewalt. Est hoc in manu tua. Manibus victoria excidit. 3. *In promptu est, suppetit*, die Sach lässet sich leicht thun. Res est in manu. In manu tenemus, habemus victoriam. Præ manibus habére aliquid, vor der Hand haben. Sub manu, sub manus, unter der Hand 4. *Vis*, *arma ferrum*, Gewalt, Waffen. Manus afferre alicui; manum abstinere, continére. Ad manus ventum est; manum conferre, conserere. 5. *Copiæ*, Kriegs-Hauffen. Militarem manum cogere, facere, habere. 6. *Cedere*, weichen, einem etwas gewonnen geben. Manus do.

Mappa, æ, f. * Tischtuch.

Mapale, is, n. * Häuslein, Hüttlein. *Syn.* Casa agrestis.

Mare, is, n. Meer, R. *àb Hebr.* Mara. *amarum. Syn.* Æquor, altum, pontus, pelagus, salum. *Epi.* Portuosum, scopulosum, infestum, inflatum, murmurans, purpureum, refertum, præclarum, tempestivum, tranquillum, tutum, vastissimum, universum. *Phras.* *Mare erat turbatum*, das Meer ware ungestümm. Horrescebat mare, crebrosque fluctus in littus evolvebat; exæstuabat mare quóque arctiùs intra faucium angustias claudebatur, eo acriùs furebat; exterrebat nos fremitus murmurantis maris, vix ut in altum evehi auderemus; levabatur inhorrescens mare, ventóque acriori concitatum fluctus ciebat, nautarúmque ministeria turbabat. *Usus.* Turbatum, agitatum mare. Mare cœlô miscére. Terra, maríque conquirere aliquid.

Marceo, es, *vel* Marcesco, is, marcui, ere. * verwelcken. *Syn.* Torpesco, putresco. *Usus.* Luxuriâ, vinóque marcére. Desidia & otiô marcescere.

Margarita, æ, f. Perle. *Syn.* Unio. *Usus.* Nego, ullam margaritam fuisse, quin abstulerit.

MARIA, die Mutter GOttes, die Hochgebenedeyte Jungfrau Maria. *Phras.* Mater DEI; Virgo Mater; Cœlitum Regina; mundi Domina; generis humani Decus ac Præsidium; Parens Authoris sui, æterni Regis Mater; Templum augustissimum Divinitatis; mortalium, immortaliúmque Regina.

Marinus, a, um. was vom Meer ist. *Syn.* Maritimus. *Usus.* Æstus marini.

Maritimus, a, um. was am Meer ist. *Usus.* In maritimis sum.

Maritus, i, m. Ehemann. *Syn.* Vir. *Epi.* Carior. *Usus.* Ut maritus quàm optimæ sis mulieris, & hæc quàm optimo viro nupta sit.

Marmor, oris, n. Marmorstein. *Usus.* Simulacrum, signum è marmore.

Marmoreus, a, um. marmorsteinern. *Usus.* Columnæ, signa marmorea.

Mars, tis. m. Kriegs-Gott bey den Poeten. *Usus.* Mars belli communis, & incertus casus. Suô rem Marte gerit. V. *Bellum.*

Martyr, *is*, *g. c.* Christlicher Blut-Zeug. *Phras.* 1. Purpuratus suô sanguine Fidei testis; invictus Christi athleta; laureatus Fidei pugil; qui sanguinis sui pignore Christum testatus; pro veritate Fidei supplicium mortis subiit; propter Christum carnifici collum præbuit; mortem pro Christi nomine fortiter obiit; qui inter ultimos cruciatus ad extremum usque spiritum in veræ Fidei confessione permansit; qui pro Christo per summos cruciatus vitam cum sanguine profudit. 2. *Sancti Martyres*, Heilige Märtyrer. Qui pro Christi confessione strenuè dimicarunt, & summa alacritate variô lethi genere animas liquerunt; qui vita & sanguine Fidei nostræ sanctitatem commendarunt, confirmarunt; qui plantatam suis sudoribus fidem, fusô etiam sanguine rigarunt; qui per vulnera & mortes Regi suo Christo præclarum testimonium dederunt; qui DEI causa quæcunque cruciamenta, ipsámque mortem, cujus imaginem oculis fugimus, mentionem auribus respuimus, quam animis aversamur, & sola recordatione perhorrescimus, constantissimè oppetivêre; qui tormentis immanissimis excarnificati; qui dirissimos Christi causa cruciatus exhauserunt, seseque in mortem acerbissimam obtulerunt; quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit; qui direptis facultatibus

bus in exilium ejecti, fustibus ad mortem contusi, sagittis confixi, qui compressis laqueo faucibus elisi, gladio desectis cervicibus in mortem dati, de impiis superstitionibus, de barbara immanitate moriendo triumphárunt.

Mas, maris, m. **Mannsbild.** *Usus*. Deos mares, & fœminas esse dicitis.

Masculus, a, um. **männlich, starck.** *Syn*. Virilis, fortis. *Phras*. *Prolem masculam habuit*, **sie hat einen männlichen Erben.** Virilis stirps e matrimonio fuit; virilem sexum reliquit.

Massa, æ, f. * **Teig.** *Usus*. Auri, ferri, picis, farinæ massa.

Mater, tris, f. **Mutter.** *R. à* μήτηρ. *Syn*. Parens, genitrix. *Epi*. Cæca, conscelerata, egregia, gravida, præclara, infesta, libera, magna, misera, lamentansque & abjecta, plena pietatis, victrix, optima. *Usus*. Sapientia mater omnium bonarum artium. Matris terræ sinus & gremium.

Matercula, æ, f. **Mütterlein.** *Usus*. Materculæ suæ festivus filius.

Materfamilias, Matrisfamilias, f. **Haus-Mutter.** *Usus*. Matremfamilias secùs, quàm matronarum sanctitas postulat, nominamus.

Materia, æ, f. **Materie, Zeug.** *Syn*. Res, ex qua fit aliquid: apparatus, argumentum. *Phras*. 1. *Materia scribendi non deest*, **es manglet nicht an dem, was ich schreiben könnte.** Semper est aliquod epistolæ argumentum; copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res, ad scribendum potest; silva se mihi rerum ad scribendum objicit; materiem scribendi amplam dat, præbet dies quælibet. *Usus*. 1. Plato ex materia in se omnia recipiente esse mundum factum censet. 2. *Lignorum, lapidum &c. apparatus*, **unterschiedlicher Bau-Zeug.** Materiam comportare milites jubet. Ex insula materiam, calcem advexere. 3. *Id, de quo ajunt artes, leges &c.* **jenes, von deme man handelt.** Materia artis est, in qua ars versatur. Quid illum odisset, segetem, & materiem gloriæ suæ? Scribendi materies. Deformitas corporum apta ad jocandum materies. 4. *Facultas*, **Gelegenheit.** Opes libidini materiem dant, præbent. Moderatio subtrahit, adimit materiam furori. V. *Occasio*.

Materiarius, ii, m. * **Zimmermann, Werckmeister.** *Syn*. Faber.

Materiatus, a, um. **was von Holtzwerck ist.** *Syn*. Quod ex materia constat. *Usus*. Domus male materiata.

Materior. aris, atus, sum, ari. * **Holtz zuführen.** *Syn*. Lignor. *Usus*. Eodem tempore & materiari & frumentari necesse erat.

Maternus, a, um. **mütterlich.** *Usus*. Nomen maternum amantius, & indulgentius.

Matertera, æ, f. **der Mutter Schwester, Muhme.** *Syn*. Matris soror.

Mathematicus, a, um. **zur Mathesi gehörig, darinnen erfahren.** *Epi*. Magnus, sapiens, sempiternus. *Usus*. Mathematicæ artes, scientiæ. Pulvis Mathematicorum eruditus. Mathematici magnâ in obscuritate rerum, & reconditâ in arte, in arte multiplici, subtilique versantur.

Matricida, æ, m. **Mutter-Mörder.** *Syn*. Qui matrem occidit, parricida. *Epi*. Certissimus, crudelissimus, impius.

Matricidium, ii, n. **Mutter-Mord.** *Usus*. Matricidii accusatur Orestes.

Matrimonium, ii, n. **Ehestand.** *Syn*. Conjugium, connubium. *Epi*. Dotale, stabile & certum. *Phras*. 1. *Matrimonium inire*, **in den Ehestand treten.** Contrahere, inire matrimonium; nuptias facere; nuptiis jungi; inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam, dissolvendam; ad rem uxoriam animum adjungere; thori consortem accipere; uxorem ducere; in sanctum connubii fœdus, & indissolubilem vitæ, thorique societatem convenire; in matrimonium ducere; matrimonio, conjugio se alicui devincire; matrimonio aliquam sibi conjungere; matrimonii fœdere, vinculis conjungi. 2. *In matrimonio habere conjugem*, **zum Eheweib haben.** Habere conjugem, matrimonii fœdere junctam; vinculis socialibus sibi junctam; vivere cum aliqua in matrimonio, conjugio; nuptiis junctam, conjunctam habere thori sociam & consortem. 3. *Ad secundum matrimonium transire*, **zur andertem Ehe schreiten.** Ad alteras nuptias procedere; ad secundos thalamos procedere. Conjugio secundo se devincire. 4. *Copulare matrimonium*, **die Eheleute zusammen geben.** Nuptias solenni precatione conjungere; matrimonio sponsos conjungere, copulare; indissolubili fœdere sponsos copulare; nuptiarum pompam sacris cærimoniis augustiorem reddere. *Usus*. Collocare aliquàm in matrimonium. Aliquam in matrimonio habere. V. *Loco, nubo*.

Matrimus, a, um. **der die Mutter noch im Leben hat.** *Usus*. Puer matrimus.

Ma-

Matrona, æ. f. ehrbare Frau. *Syn.* Materfamiliâs, mulier, uxor. *Epi.* Opulentæ, optimates. *Usus.* Matronarum dignitas & sanctitas.

Matronalis, e. ehrbaren Frauen zuständig. *Us.* Matronalis gravitas, pudor, decus.

Maturatio, onis, f. Eilung. *Syn.* Festinatio, properatio.

Maturè. frühzeitig / ungesäumt. *Syn.* Citò, celeriter, tempori, sine mora, tempestivè. *Usus.* Eò, quò intendit, maturè perveniet.

Maturesco, is, ere. zeitig werden. *Syn.* Perficior, absolvor. *Phras. Fruges maturescunt*, die Früchte werden zeitig. Maturitatem assequuntur; arborum fructus jam mitescunt; maturitatem suam propediem habebunt; propè maturitatem sunt; ad maturitatem perveniunt.

Maturitas, tis, f. Zeitigung. *Syn.* Tempestivitas, tempus maturum. *Epi.* Prima dicendi, tanta. *Usus.* Hæc studia in adolescentia tanquam in herba significant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Canescit jam tua eloquentia, & quandam maturitatem est assecuta. Ejus rei maturitas nondum venit. Videtur id jam perfectum, & maturitatem habére suam. Usus maturitatem dat, affert.

Maturo, as, avi, atum, are. eilen / befördern. *Syn.* Maturitatem affero, accelero, propero. *Usus.* Maturare mortem alicui. Quæso, matures venire.

Maturus, a, um. reiff / zeitig. *Syn* Coctus, tempestivus, mitis.)(*præcox, immaturus. Usus.* Poma matura & cocta decidunt. Ætas matura. Maturus Orator. Vitæ satietas maturum adfert mortis tempus.

Matutinus, a, um. morgentlich.)(*Vespertinus. Usus.* Matutina tempora lectione consumo.

Maxilla, æ, f. Wange. *Syn.* Mala.

Maximè. meistens. *Syn.* Summmè, potissimùm, magnoperè. *Usus.* 1. Ut quisque maximè indigus, ita ope dignissimus. Tam sum amicus Reipublicæ, quàm qui maximè. Domus celebratur ùt cùm maximè. 2. *Præsertim, cumprimis*, sonderlich. Eos amo maximè, qui &c. Eo maximè te amo, quòd &c.

Maximoperè über die Maas. *Syn* Summoperè, maximè, potissimùm. *Usus.* A te maximoperè peto.

Maximus, a, um. Grösseter. *Syn.* Amplissimus, summus, singularis, ingens, incredibilis; divinus, immortalis. *Phras. Maximum habet luxum*, er ist über die massen verschwenderisch. Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse; nihil ut addi ad tantas opum effusiones posse videatur; ut eum ne tota patrimonia capere, sustinere, aut explére possint.

Meatus, ûs, m. * Gang / Lauff. *Usus.* Solis cursus & meatus.

Mecum. mit mir. *Usus.* Mecum sum; mecum vivo.

Medeor, eris, eri. heilen. *Syn.* Sano, curationem adhibeo, medicinam affero, facio, adhibeo; remedium affero, adhibeo. *Adv.* Facilè. *Phras.* 1. *Temporis longitudo malis medetur*, die Zeit heilet allen Schaden und Ubel. Quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, levantur, sanantur vetustate; vis doloris temporis morâ languescit; detrahit de dolore dies, aut etiam penitùs tollit & extinguit. Quôvis malô affectis, laborantibus medicinam dies affert. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi altè in animo insitum evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat. 2. *Medendum est huic malo*, man muß diesem Ubel abhelffen. Occurrendum est huic malo; remedium dandum est huic malo; præsidia comparanda sunt ad istos casus; comparanda, quærenda sunt remedia huic malo; facienda medicina malo est; curatio diligens adhibenda. *Usus.* Afflictæ Reipublicæ, capiti, oculis mederi; mederi ægris.

Mediastinus, i, m. Hausknecht. *Syn.* Mancipium vilissimum.

Medicamen, inis, n. Artzney. *Syn.* Medicamentum. *Epi.* Violentum.

Medicamentum, i, n. Artzney. *Syn.* Medicamen, medicina, remedium. *Epi.* Multa, salutaria, violenta. *Usus.* Medicamentis delibutus. Medicamentis partum abigere. Fucata candoris medicamenta. Medicamentum dare ad aquam intercutem. V. *Remedium.*

Medicina, æ, f. Artzney. *Syn.* Medicamentum, remedium: ars medendi. *Epi.* Consularis, animi grata, & multis probata, pluribus suspecta & invisa, imbecillior, major, perpetua: tarda, sed magna, tempestiva. *Phras. Medicina operatur*, *vulg.* die Artzney hat seine Würckung. Medicina venis concipitur; in venas diffundit se medicamentum, sic, ut sensim totò

totô corpore ejus salubritas percipitur. *Usus.* 1. Facere, afferre medicinam alicui. Accipere, sumere medicinam. Nulla tot incommodis medicina reperietur. 2. *Ars medendi*, Artzney-Kunst. Medicinam exercére, facere. V. *Remedium.*

Medicor, aris, atus, sum, ari. * heilen. *Syn.* Medeor.

Medicus, i, m. Leib-Artzt. *Syn.* Medicinæ peritus, medicinæ cognitione clarus; medicinam professus. *Epi.* Callidus, jam incognitus, & sæpe victor, diligens, ignobilis, index, nobilissimus, optimus, studiosior, suavis, summus. *Usus.* Ad morbos difficillimos nobilissimus Medicus quæritur. Medicum adhibére. Medicô uti. Medico honos habendus. Medico non solum morbus, sed consuetudo valentis, & natura corporis cognoscenda. Medici ex quibusdam signis & advenientes, & crescentes morbos intelligunt.

Medietas, tis, f. Helffte, halbe Theil. *Syn.* Media pars, medium. *Usus.* Bina media, vix enim audeo dicere medietates.

Medimnum, i, n. eine Maas. *Genus mensuræ sextûm modiorum.*

Mediocris, e. mittelmäßig. *Syn.* Nonnullus, modicus. *Usus.* Ingeniô, prudentiâ est mediocri. Mediocris est in dicendo.

Mediocritas, tis, f. Mittelmäßigkeit. *Syn.* Modus, nec patùm, nec nimiùm. *Epi.* Inhabilis. *Usus.* Virtutes omnes mediocritate quâdam esse moderatas constat. Mediocritas dicendi. Certus est villarum modus, & ad mediocritatem revocandus.

Mediocriter. mäßig. *Syn.* Modicè. *Usus.* Injurias mediocriter ferre. Possum mediocriter lacessitus leviter repungere. Mediocriter à natura instructus, angustiùs etiam à labore, & disciplina.

Mediterraneus, a, um. mitten am vesten Land gelegen. *Usus.* Mediterranei mare esse non credunt. Enna mediterranea est maximè.

Meditatè. bedächtlich. *Usus.* Rem perquàm meditate tenes.

Meditatio, onis, f. Betrachtung. *Syn.* Commentatio, exercitatio. *Epi.* Multa, stulta, quotidiana, pia. *Usus.* Multi naturæ vitium meditatione, atque exercitatione sustulerunt.

Meditor, aris, atus, sum, ari. betrachten, bedencken. *Syn.* Attentè cogito, commentor, contemplor. *Adv.* Maxime, multo antè. *Phras.* *Semper cœlestia meditatur*, er betrachtet allezeit von himmlischen Dingen. In perpetua rerum cœlestium meditatione versatur; animum in rerum cœlestium contemplatione defixum habet; semper aliquid de rebus cœlestibus cogitat, secum volvit; in res cœlestes ferè semper animum intendit; tempus omne in acerrima, atque attentissima rerum cœlestium meditatione ponit; cœlestium rerum spectator, & contemplator est assiduus; consideratione, ac contemplatione rerum cœlestium animum pascit, oblectat; mentem, cogitationémque per omnes cœlestium rerum species circumducit. V. *Cogito.* *Usus.* Accusationem meditatur. Quæ in foro agenda sunt, exercitatione quasi ludicrâ perdisco & meditor. Nihil fecit non diu ante meditatum. Meditatus ad dicendum accesseram. Accurata & meditata commentatio. Meditatum scelus. V. *Cogito, cogitatio.*

Medius, a, um. der Mittlere. *R. à* μέσος. *Syn.* Interjectus inter duos, dimidiatus, intermedius. *Phras.* *Mediam viam amplecti in re quapiam*, in einer Sache den mittleren Weg ergreiffen. Mediam consequi consilii viam; mediâ viâ consilium capere; mediis consiliis stare; consiliô neutri parti acerbô rem expedire. *Usus.* Oratione vel oriens, vel media, vel cadens. In medio jure civili versari. Qui se medium esse vult, (*neutralem*, *vulg.*) in patria manet; qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte vindicat. In mediam turbam se injecit. Interjectus inter duas ætates, mediusque. Inter bellum & pacem nihil est medium. In mediam dimicationem se offerre. De medio tollere, removére; recedere. Res est in medio posita. Res de medio sumptæ, vom nächsten, besten Ort her.

Mediusfidius. bey meiner Treu. *Jurandi formula apud veteres.*

Medulla, æ, f. das Marck. *Syn.* *Transl.* Intimus animus. *Usus.* Venis & medullis insidet malum. In medullis mihi & visceribus hæret.

Mel, mellis, n. Honig. *R. à* μέλι. *Usus.* Villa abundat lacte, caseô, melle. Sermo melle dulcior.

Melancholia, æ, f. Melancholey, Traurigkeit. *Syn.* Atra bilis. *Usus* Quem nos furorem, Græci melancholiam vocant, quasi atrâ solùm bile mens moveatur.

Melan-

Melancholicus, a, um. **melancholisch, traurig.** *Syn.* Naturâ tristi & reconditâ. ingenitâ affectus tristitia; indole, ingeniô subtristi. *Usus.* Aristoteles ait, omnes ingeniosos melancholicos esse, ut ego me tardiorem esse, molestè non feram.

Melior, oris, *g. c.* **besser.** *Syn.* Potior, commodior, præstabilior.)(*deterior.* *Phras.* *Nemo doctus ու nquam se meliorem arbitratur*, **kein Gelehrter haltet jemand besser, als sich selbsten.** Neminem se potiorem ducit; aliis se præfert omnibus; superiorem se cæteris; nemini inferiorem se existimat doctus. Doctus præcipuam putat suam esse doctrinam, nec communem ulli; doctrina se omnibus præcellere, præstare, antecellere certissimum habet; doctrinam suam longè anteponit cæterorum scientiis, V. *Potior.* *Usus.* Res meliori in loco est. Incipit res meliùs ire, quam putaram.

Meliùs. **besser.** *Syn.* Commodius, satius, potius, præstabilius. *Phras.* *Meliùs habet civitas ejus operâ*, **durch seine Obsorg stehet es nun besser mit der Stadt.** Species est adeò reviviscentis Reipublicæ; surrexit ejus opera ex intolerabili statu Respublica; fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur; ad sanitatem revertitur civitas; authoritate ejus & opera emergit tandem civitas, & in tolerabili statu consistit; lux quædam affulgere videtur civitatis rebus; meliùs jam res civitatis ire incipit; correxit urbem ejus industria, & affectis partibus medicinam attulit; Rempublicam velut in sedes, ac statum suum revocavit; in antiquum statum restituit; urbem consiliô recreavit, perditámque ac afflictam erexit; reperta demum ejus opera est medicina tot incommodis civitatis; rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inque veterum dignitatem Rempublicam vindicavit ejus industria; convalescere ac sanari, reviviscere ac recreari postliminiô civitas ejus opera videtur. V. *Emendo*, *Corrigo.* *Usus.* Philosophia & ad meliùs vivendum, & ad commodiùs disserendum vim habet maximam.

Meliùsculè. **etwas besser.** *Syn.* Aliquantò meliùs. *Usus.* Cùm meliusculè tibi erit, fac, ad nos quamprimùm redeas.

Mellarius, a, um, **zum Honig gehörig.** *Usus.* Mellaria cella.

Mellitus, a, um. **süß, Honig-süß.** *Syn.* Suavis jucundus. *Usus.* Mellitus puer.

Me'os, n. *indecl.* **Gesang.** *Syn.* Cantus. *Usus.* Dulce melos.

Membrana, æ, f. **Pergament.** *Epi.* Tenuissima, pellucida. *Usus.* Natura oculos membranis tenuissimis sepsit.

Membrum, i. n. **Glied.** *Pars corporis*, transl. *aliarum quoque rerum.* *Syn.* Artus. *Epi.* Proximum, turbidum, turgidum, tumidum. Membra commutabilia, humana, imbecilla, minutiora, reliqua, tenuissima. *Usus.* Membrorum alia videntur à natura donata ad usum, alia ad ornatum. Partes & membra Philosophiæ.

Memini. **gedencken.** *Syn.* Memoria teneo, memoria repeto, commemini, recordor, reminiscor; commemoro.)(*obliviscor.* *Adv.* Diligentissimè, gratè, jucundè, meliùs, omninò, probè, rectè, suaviter. *Phras.* 1. *Semper tui meminero*, **ich werde jederzeit auf dich gedencken.** Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria meà penitùs insedisti; semper in memoria hærebis; erit infixa menti meæ tui imago; complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas gratâ semper memoria persequar; memoriam tui in me officii colam benevolentia sempiterna. V. *obliviscor, memoria.* 2. *Memini eorum*, *quæ dixeras*, **ich gedencke noch wohl darauf, was du gesagt hast.** In memoria habeo; in memoria sunt; memoria teneo; memoriæ infixa sunt; hærent, insident in memoria; memoria repeto, complector ea, quæ dixeras. *Usus.* Memini, nec obliviscar noctis illius. Memini mandata tua.

Memor, oris, *g. o.* **eingedenck.** *Syn.* Qui non obliviscitur. *Usus.* Memorem in benè meritos animum præstare. V. *Memoria.*

Memorabilis, e. **merckwürdig.** *Syn.* Memorandus, memoria dignus, commemorabilis, dignus memoratu, ad memoriam insignis. *Adv.* Maximè. *Phras.* *Memorabile facinus*, **eine merckwürdige That.** Facinus, cujus memoriam posteritas alet; quod vivet in omnium pectoribus; cujus memoriam nulla dies obscurabit; cujus memoria apud posteros nunquam morietur; facinus ad memoriam posteritatis insigne; commendandum hominum memoriæ sempiternæ; celebrandum memoriâ sæculorum omnium; prædicandum posteris; omnis

omnis posteritatis memoriâ dignissimum; facinus, quô annalium memoriâ nullum conspectius. *Usus.* Memorabilis & divina virtus. Res à te gesta memorabilis, & penè cœlestis. V. *Clarus.*

Memoria, æ, f. Gedächtnuß. R. à *μνάομαι*, *recordor.* *Syn.* Facultas animæ, rerum perceptarum custos, recordatio; monumentum. *Epi.* Acris, acerba, æqualis, æterna, altior, bona, brevis, clara, custos rerum, digna, divina, diuturna, excellens, fidelis, grata, germana, hebes, immortalis, infinita, non ingrata, insignis, mira, jucunda, naturalis, nimia, præsens, publica, recens, singularis, suavis, superior, tanta, thesaurus omnium, vetus, viva, ingratissima, ultima pueritiæ. *Phras.* 1. *Ab hominum memoria nemo illi similis erat*, von Manns-Gedencken wäre ihm keiner gleich. Vir post hominum memoriam; post natos homines; post genus hominum natum rerum gestarum gloriâ maximus. 2. *Memoriam sibi immortalem comparavit*, er hat ihme eine unsterbliche Gedächtnuß gemacht. Eô factô immortalitatem sibi donavit; nomen suum ad immortalitatem consecravit; ab oblivionis injuriâ nomen suum vindicavit; memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit; memoriam sui reliquit immortalem. V. *Fama*, *Gloria*. 3. *Memoriam tanti viri litteris consignavit*, er hat dieses grossen Manns Gedächtnuß in seine Bücher eingetragen. Res tanti viri posteritatis memoriæ tradidit, prodidit, consecravit; res tanti viri ad memoriam posteritatis propagavit; litteris firmavit; immortalitati, scriptis ac monumentis mandavit, commendavit. 4. *Est adhuc in memoria factum hominis improbum*, seine schändliche That ist noch in frischer Gedächtnuß. Memoriam facti improbissimi etiamnum servo, conservo, usurpo, teneo; hæret etiamnum in memoria factum improbum; memoriâ teneo, retineo facti improbitatem; memoriam improbissimi facti nondum deposui, abjeci; nondum abolevit, excidit facti improbissimi memoria; non dilapsum est è memoria factum improbum. V. *oblivifcor.* 5. *Juvat interdum, tempora superiora in memoriam revocare*, es nutzet zuweilen, wann man auf die vorige Zeiten zuruck siehet. Juvat, superiorum temporum memoriam commemorando renovare: superiorum temporum res gestas recognoscere; memoriâ repetere; excitare antiquitatis memoriam; mentem ad antiqua revocare; animum ad vetera referre; antiquitatis speciem repræsentare animis; superiorum temporum memoriam refricare, redintegrare; in memoriam reducere. 6. *In memoriam sæpè venit ætatis primæ petulantia*, mir kommet offt zur Gedächtnuß das freye Leben meiner Jugend. In mentem venit mihi petulantia adolescentiæ meæ; in memoriam redeo ætatis primæ petulantissimè exactæ; in memoriam nunc demum regredior adolescentiæ per summam petulantiam exactæ. Versatur mihi in mente cum acerba recordatione ætatis primæ petulantia; subit persæpè animum ætatis primæ memoria in jocum & petulantiam effusæ. 7. *Memoriâ es bonâ*, du hast eine gute Gedächtniß. Fideli es memoriâ, præsenti, non vulgari, singulari, incredibili, tenacissimâ; memoriâ mirum quantum vales; memoriâ præstas, excellis; eximia in te est vis memoriæ; memoriâ tenes, quæcunque legis, vel audis; nihil è memoriâ effluit. 8. *Memoriâ est imbecillâ*, er hat eine schwache Gedächtniß. Fallit hominem sæpè memoria; memoriâ vacillat; memoria illi haud satis constat; memoria homini segnis admodùm est, & lenta; memoriâ offendit sæpiùs; fluxa homini memoria est, & infida; memoria labat interdum; facilè è memoria, quæ dixerit, vel audierit, homini excidunt, effluunt, elabuntur. V. *Oblivio-sus.* *Usus.* Bella nostrâ & patrum memoriâ gesta. Memoriæ studere, die Gedächtnuß-Krafft suchen zu vermehren. Memoriam remittere, die Gedächtnuß vernachlässigen. Memoriâ aliquid comprehendere, & complecti. In memoriâ habere aliquid. In memoria res est, hæret, infidet. Memoriâ aliquid repetere. In memoriam rei redire. Memoriam beneficii obscurare, abstergere, delere. Memoriâ aliquid deponere. In memoriam redire; revocare alteri. Fortium virorum memoriam honore prosequi, amplissimis monumentis consecrare.

Memoriter. auswendig. *Syn.* è memoria, sine scripto. *Phras.* 1. *Memoriter didicit*, er hat auswendig gelernet. Memoriæ mandavit; edidicit; memoriâ complexus est; memoriâ comprehendit; memoriter complexus est. 2. *Memoriter dicere*, auswendig sagen. Ex memoria recitare, proferre, exponere, reddere, pronuntiare. *Usus.* Memoriter pronunciavit.

Memo-

Memoro, as, avi, atum, are. melden, gedencken. *Syn.* Commemoro, narro, refero. *Adv.* nimis, obſcurè. *Uſus.* Clarorum virorum laudes memorare. V. *Loquor, mentio, narro.*

Mendacium, ii, n. Lug, Unwahrheit. *Syn.* Falſitas, orationis vanitas. *Epi.* magnum atque impudens, modeſtum & non infacetum, honeſtum ac miſericors, craſſum, perniciofum, officiofum, jocoſum, turpiſſimum, infeſtum, ſplendidum, triumphale. *Uſus.* Improbi hominis eſt mendacio fallere, mendacium dicere, Sermonem mendaciis aſpergere. V. *Mentior.*

Mendax, cis, g. o. Lügner. *Syn.* Vanus, fraudulentus.)(*Verax. Phraſ. Homo mendax eſt,* er iſt ein Lügner. Ex fraude & mendacio conſtare totus videtur; ex fraude & mendacio compoſitus; qui omnia mendaciunculis aſpergit; qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur; qui inſignem orationis vanitatem adhibet; qui compoſitis ad fraudem mendaciis ſemper eſt inſtructus; qui mendacia ſtruit alia ex aliis; qui mera fundit mendacia. *Uſus.* Mendaci homini ne verum quidem credere ſolemus.

Mendicitas, tis, f. höchſte Armuth. *Syn.* Paupertas, inopia. *Epi.* aviditati conjuncta, ſummæ. *Uſus.* Ad mendicitatem redigi. In ſumma mendicitate eſſe, vivere. Mendicitatem perpeti. E mendicitate emergere. V. *Paupertas, inopia.*

Mendico, as, avi, atum, are. bettlen. *Syn.* Vitæ alimenta oſtiatim quæro; ſtipem peto, colligo; precario victum conquiro, corrogo.

Mendiculus, i, m. ein geringer Bettler. *Uſus.* Exercitus è mendiculis ruſticis collectus.

Mendicus, i, m. Bettler. *Syn.* Pauper, qui pedem in ſuo ponere non poteſt. Cui res ad manticam rediit, qui manum ad ſtipem porrigit; qui in ſumma mendicitate eſt, vivit. *Epi.* beatus, dives, ſapiens. *Uſus.* 1. Si paupertas malum eſt, nemo mendicus beatus. 2. *Adjectivè.* Hoc genus forenſe exiguum eſt, & mendicum. V. *Pauper.*

Mendosè. voller Fehler. *Uſus.* Libri mendosè & vitiosè ſcripti.

Mendoſus, a, um. voll Fehler. *Syn.* Vitioſus. *Uſus.* Hiſtoria mendoſa, in qua pars aliqua deeſt.

Mendum, i, n. Fehler. *Syn.* Vitium, erratum libri &c. *Epi.* magnum. *Uſus.* Mendum liturâ corrigere. Menda tollere.

Mens, tis, f. Gemüth. *Syn.* Ratio, princeps animi pars, intelligentia. *Epi.* acrior, humilis, conſcelerata, conſtans, divina, domeſtica, civilis, effrenata, præceps, firma, fons ſenſuum, humana, impia, imbecilla, incredibilis, infinita, integra, intenta, liberalis, provida, ſagax, præſtans, tranquilla, vegeta, demens, improvida, nefaria, ſingularis, ſancta, tarda. *Phraſ.* 1. *Mente motus eſt,* er iſt verruckt im Hirn. Mentis errore affectus eſt; à mente diſceſſit; mente captus eſt; emotâ mente eſt; de mente dejectus; de ſtatu mentis deturbatus; à mente deſertus eſt; mentis impos eſt; mente non conſiſtit. V. *Inſania.* 2. DEUS *tibi hanc mentem indidit,* GOtt hat dir dieſes in Sinn gegeben. DEUS tibi hanc mentem dedit, injecit, indidit; in eam mentem te impulit; à DEO factum eſt, eam ut mentem ſuſciperes; eò ut mentem appelleres; conſilii hujus Dux, Autorque DEUS fuit. 3. *Ab hoc conſilio mentem nemo avertet,* von dieſem Entſchluß wird mein Gemüth niemand mehr abwendig machen. Nemo me ab hac mente deducet, avocabit; nemo mentem meam flectet, mutabit; ab hac mente nullius ſuasû aut conſilio deflectam, deſiſtam. V. *Conſilium.* *Uſus.* 1. Mente totâ, omnique animi impetû in rem incumbere. 2. *Conſilium, ſententia, propoſitum,* Rathſchluß, Vorhaben. Dii tibi illam mentem injecêre. Ab hac mente nihic me deducet. 3. *Memoria,* Gedächtnuß. Venit mihi in mentem illius temporis.

Menſa, æ, f. Tiſch. *Epi.* argentea, exſtructa, hoſpitalis, maxima, publica, ſancta, ſana, ſecunda, extrema, ſolemnis. *Uſus.* Menſam exquiſitiſſimis epulis exſtruere, ornare, conſtruere, Speiſen auf den Tiſch tragen, den Tiſch mit Speiſen beſetzen. Menſæ accumbere, accubare, zu Tiſch ſitzen. Menſam tollere, removere. Secundam menſam apponere. Cibos menſæ inferre. Manum in menſam porrigere. De menſa aliquid alteri mittere. Menſarum aſſecla, Schmarotzer. Quæ ad menſam quotidianam atque epulationem pertinent. V. *Convivium.*

Menſarius, i, m. Wechsler. *Syn.* Argentarius, trapezita, qui argentariam facit. *Uſus.* Menſarii à diſpenſatione pecuniæ appellantur, q. *Rei nummariæ publicæ curatores.*

Menſio, onis, f. Meſſung. *Syn.* Dimenſio.

Menſis, is, m. Monath. *R.* à μὴν, μηνὸς. *Uſus.* Menſis, quando luna ſolem luſtrato ſuo curſû conſecuta eſt. Lunæ curſus, quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominatur.

Menstruus, a, um. monathlich. *Syn.* Quod mensem unum durat, & singulis mensibus fit. *Usus.* Menstrua cibaria. Menstruum spatium. Solis annuam lustrationem luna menstruo spatio conficit.

Mensura, æ, f. Maaß. *Syn.* Modus. *Epi.* cumulatior, evidens, major. *Usus.* Quæ acceperis utenda, majore, si possis, mensurâ reddito. Cumulatiore mensurâ uti.

Mentha, æ, f. Garten-Müntz. *Herba.*

Mentio, onis, f. Meldung. *Syn.* Sermo, commemoratio. *Epi.* fatua, honorifica, indigna. *Phras.* *Mentio de illa re nulla fuit,* man hat keine Meldung von dieser Sach gemacht. Intermissa rei mentio; mentio ejus rei in perpetuum finita videbatur; nemo mentionem ea de re fecit; altum ab omnibus eâ de re silentium fuit; nemo verbum injecit ea de re; mentionem ejus rei nemo intulit; nec memoria ejus rei cuiquam præsentium fuit; in oblivione jacuit ea res; nec quisquam eâ de re meminit; nulla de re ferebatur mentio; nulla tum agitata est ejus rei mentio. *Usus.* Mentionem facere Cæsaris, de Cæsare. Mentio illata est; intermissa est. Casû incidi in eam mentionem.

Mentior, iris, itus sum, iri. lügen. *Syn.* Ementior, mendacium dico, orationis vanitatem adhibeo, temporis causâ fingo; vera falsis involvo, rumoribus affingo, mendacia struo, mendacii religione me obstringo. *Phras.* *Mentiris, quidquid loqueris,* was du sagst, ist erlogen. Quidquid loqueris, à vero abest longissime; alienum à veritate est; abhorret à veritate. Quidquid loqueris, mendaciis aspergis. Mera fundis mendacia; falsa est omnis oratio tua. Quidquid loqueris, falsò loqueris. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nullum non modô verum, sed ne verisimile quidem dictum extat in longissima oratione tua; omnia veritati adversantur. V. *Mendax.* *Usus.* Mentiri in aliqua re, de re aliqua.

Mentum, i, n. das Kinn. *Pars subjecta ori.* *Epi.* paulo attritius. *Usus.* Mentum in dicendo intorquere. Sinistrâ mentum sublevare.

Meracus, a, um. lauter, wenig. *Syn.* Merus. *Usus.* Vinum meracius sumere.

Mercator, oris, m. Handelsmann, Kauffmann. *Syn.* Negotiator, qui mercaturam facit. *Epi.* callidus, peritus. *Usus.* Sordidi putandi sunt, qui mereantur à mercatoribus, ut statim vendant.

Mercatura, æ, f. Handelschafft. *Syn.* Negotiatio, nundinatio. *Epi.* æqua, certa, iniqua, magna, parva, pauca, publica, fucosa, fallax. *Phras.* *Mercaturam exercet,* er treibt die Handelschafft. Mercaturam facit; mercaturis faciendis rem quærit; mercaturæ operam dat. *Usus.* Ad Gymnasium tanquam ad mercaturam bonarum artium profectus.

Mercatus, ûs, m. Kauff. *Syn.* Nundinæ, emporium. *Epi.* domesticus, tantus, turpissimus. *Us.* Domi suæ turpissimo mercatû omnia habet venalia. Mercatum instituere, edicere.

Mercenarius, a, um. taglöhnerisch. *Subst.* Taglöhner. *Syn.* Conductus cum mercede, operarius, qui manuum mercede inopiam tolerat.)(*gratuitus.* *Usus.* Liberalitas mercenaria non est. Illiberales & sordidi quæstus mercenariorum, quorum opera, non artes emuntur. V. *Merces.*

Merces, edis, f. Lohn. *R. à* merendo ære. *Syn.* Pensio, præmium, pretium, fructus. *Epi.* æqua, iniqua, magna, parva, pauca, publica. *Phras.* 1. *Nihil agit sine mercede,* er thut nichts umsonst. Non nisi mercedulá adductus, evocatus, quidquam officii præstat; venalis illius opera est, non liberalis; mercede agit, quidquid agit; cessat opera ejus sine manupretio. 2. *Magnam mercedem petit,* er begehrt einen grossen Lohn. Magnum suæ arti pretium statuit; magnum operæ suæ pretium petit, exigit; laboris præmium non exiguum petit. 3. *Mercedem tuam accipies,* du wirst deinen Lohn bekommen. Laboris præmia feres, capies largè, cumulatéque; extabit operæ tuæ merces sanè cumulata; dabitur merces operæ, persolvetur; pretium feres operæ tuæ; operæ pretium habebis; mercede donaberis promissâ. *Us.* Mercedem laborum constituere, promittere, proponere. Mercedem exigere. Mercedem dare, tribuere, solvere, persolvere. Mercedem accipere, recipere. In loco mercedis numerare. Mercede docére.

Mercimonium, ii, n. Gewerb. *Syn.* Merx.

Mercor, aris, atus, sum, ari. kauffen. *Syn.* Mercor, nundinor, emo. *Usus.* Pretio aliquid mercari de aliquo. V. *Emo.*

Mereor, eris, meritus sum, eri, *item:* Mereo, es, ui, ere. verdienen. *Syn.* Commereo, promereor. *Adv.* malè, meliùs. *Phras.* 1. *Non mereor tantum,* ich verdiene nicht so viel. Non id est meritum meum, ut &c. Nullum extat in te officii tanti meritum, ut &c. Qui mereri tantum de te potui? Majus id est

est meritis in te meis. 2. *Quid male de te merui?* was hab ich verschuldet bey dir? Quid feci, quid commerui, quid peccavi? Quam in me culpam commerui? Quod crimen in te meum est? V. *Delinquo, pecco.* *Usus.* 1. Diurnâ operâ decem nummos meretur. Benè de aliquo, malè, perniciosè merere. Pro eo, ac quisque meretur, gratiam referre. 2. *Milito*, im Krieg dienen. Equô, pedibus merere. Bina stipendia in bello meruit. V. *Meritum, obligatus.*

Meretricius, a, um. hurisch. *Usus.* Meretricia vita, quæstus, mores.

Meretrix, icis, f. Hure. *Syn.* Scortum, lupa vulgato corpore; prostibulum, quæ corpore quæstum facit; quæ pudicitiam in propatulo habet; quæ venalem habet cum forma pudicitiam; quæ copiam sui corporis facit omnibus; mulier prostituti pudoris; præmortui pudoris; prostituti corporis. *Epi.* Publica. *Phras. Meretrices conversæ sunt*, viele öffentliche Huren haben sich bekehret. A meretricio quæstu sunt abductæ; è cœno libidinis extractæ; è cœno turpitudinis emerserunt; ad vitæ honestatem sunt traductæ, ad amorem pudicitiæ sunt revocatæ; à flagitiosa consuetudine sunt abstractæ; vitam turpem cum honesta mutarunt. Multæ, quæ corpus vulgârant anteà, ad frugem redierunt; ad bonam mentem sunt reductæ; è vago concubitu se ejecerunt; à turpi quæstu deserta nequitiâ ad bonam frugem se receperunt. V. *Converto.*

Mergo, is, mersi, mersum, ere, versencken. *Syn.* Demergo, submergo: haurio.)(*emergo.* *Phras. Mersus est aquâ*, er ist im Wasser ersoffen. Voraginibus submersus periit; in præruptum gurgitem haustus est; haustus est fluctibus; in profluentem mersus statim ad ima ferebatur, ima petiit, ad ima delatus est; in aquam mersum, in mare excussum, præcipitem gurgites hauserunt; infestô gurgite procella circumegit, atque hausit. *Usus.* Quæ se in mari mergunt & emergunt. Mergere in aquam. Mersa navis, & depressa omnes destituit.

Meridianus, a, um, mittäglich. *Syn.* Tempus meridianum.

Meridiatio, onis, f. Mittag-Schlaff. *Syn.* Somnus meridianus. *Usus.* Nunc valetudinis causâ, quod non solebam, & lucubrationes detraxi, & meridiationes addidi.

Meridies, ei, m. Mittag. *Syn.* Tempus meridianum, diei tempus fervidissimum. *Phras. Meridies erat*, es ware Mittags-Zeit. Medium ferè diei erat; priùs sol meridie se inclinaverat; appetente jam meridie; pronô, devexô jam in meridiem sole. Dies jam ad umbilicum erat. *Plaut.* *Usus.* 1. Ante meridiem, post meridiem. Ambulatio antemeridiana, sessio pomeridiana. 2. *Australis mundi regio*, Süde. Sol ad meridiem devexus.

Meritò, billig. *Syn.* Jure, optimô jure, non injuriâ, perinde, ac debuit; haud secùs, quam par erat; haud injuria; pro eo, ac merebatur.)(*immeritò.* V. *Jure.*

Meritorius, a, um. einträglich, was man miethet. *Usus.* Meritoria taberna, Gar-Küche. Meritorium vehiculum, ein Mieth-Wagen. Meritorius puer, Schand-Bube.

Meritum, i, n. Verdienst. *Syn.* Promeritum, beneficium. *Epi.* Amplissimum, divinum, egregium, immortale, innumerabile, magnum, perpetuum, præcipuum, singulare, summum, præstantissimum. *Usus.* Nullam tuorum meritorum partem non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tot tua extant, constant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient. Nullis suffragantibus meritis consulatum est consecutus. Hoc meô meritô peto. Ejus meritò Pisonem amo.

Meritus, a, um. billig, verdient. *Syn.* Justus, debitus. *Adv.* Omnino, populariter, rectè. *Usus.* Merita iracundia.

Merula, æ, f. Amsel. *Usus.* Merula fusca.

Merus, a, um. lauter. *Syn.* Purus liquidus. *Usus.* Mera monstra nuntiat. Merum bellum loquitur. Meræ nugæ. Merus veterator, purus putus sycophanta est.

Merx, mercis, f. Waar. *Syn.* Res venalis. *Usus.* In eam insulam omnes cum mercibus & oneribus commeant. Proba merx facilè emptorem reperit.

Messis, is, f. Erndte. *Usus.* Messis eô annô nulla fuit. Messem facere.

Messor, oris, m. Schnitter. *Usus.* Messores videris imitari.

Messorius, a, um. zur Erndte gehörig. *Usus.* Corbis, falx messoria.

Meta, æ f. Ziel. *Syn.* Conus, terminus. *Usus.* Umbra terræ, quæ est meta noctis. Fama ejus paulùm ad metas hæsit.

Metallum, i, n. * Ertz. *R à μεταλλάω, scrutor.* *Epi.* Perfectum. *Usus.* Metallum gignitur, torretur, uritur.

Metator, oris, m. Fourier, der das Lager absticht. *Usus.* Castrorum antè metator, nunc urbis, quam decempedâ divisit.

Metior, iris, mensus sum, iri. messen. *R. à μετρέω.* *Syn.* Dimetior, permetior, definio, normâ, *seu* regulâ describo; pondero. *Phras. Metiebatur hominem ex se* er hat ihn nach seinem Schuh abgemessen. Animum hominis ex suo spectabat; suo illum metiebatur pede; exquirebat hominis indolem non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos; e suis moribus, non ejus vita hominem spectabat, metiebatur. *Usus.* Sua omnia voluptate metiri. Pecuniæ fructum utilitate metiri; non brevitate orationis, sed rerum magnitudine Orator metiendus est. E sua natura cæteros metiri.

Methodus, i. f. Weise, Lehr-Art. *Syn.* Via, ars, ratio.

Meto, is, messui, messum, ere. erndten. *R. à ἀμητός, messis tempus.* *Syn.* Demeto, frumentum succido, deseco segetem, messem facio. *Usus* Ut sementem feceris, ita metes. Serio beneficium, ut metere possis fructum.

Metor, aris, atus, sum, ari. ausmessen. *Usus.* Castra metari, Lager schlagen. Unô locô metari.

Metuo, is, ui, ere. förchten. *Syn.* Timeo, vereor, in metu sum, metum habeo.)(*spero.* *Adv.* diligentiùs, magnoperè, planè, valde. *Usus.* Non tam de vita sua quàm Republica metuit. V. *Metus, Timeo.*

Metus, ûs, m. Forcht. *Syn.* Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. *Epi.* amplior, communis, consularis, diurnus ac nocturnus, falsus atque inanis, finitimus, instinctus furore, magnus, non mediocris, novus, parvus, permanens, præcipuus, præsens, quotidianus, reliquus, subsequens, summus, tantus, temerarius, inanis. *Phras.* 1. *Magnum ea res mihi metum incussit*, diese Sach hat mir eine grosse Forcht eingejaget. Metum attulit, obtulit, injecit, objecit, incussit; magnum me in metum adduxit; metû me affecit ingenti; non parvam formidinem injecit; metû me exanimavit; percussit animum graviter ea res, & perculit. V. *Terreo* 2. *In metu eram*, ich bin sehr in Forcht gewesen. Ingens me incesserat metus; metû suspensus eram; metu frangi, debilitari, exanimari me sentiebam; cecidêre animi vultu ipsô timorem ex conscientia facinoris significante. 3. *Sermo tuus mihi metum omnem sustulit*, deine Rede hat mir alle Forcht benommen. Metu me levavit; metu animum exoneravit; metum removit; metum dempsit; metû me solvit, liberavit; metum mihi levavit, ademit, depulit, absterſit; ex metu me exemit; metum amovit. 4. *Metum omnem posui*, ich habe alle Forcht beyseits gelegt. Metum omnem deposui; formidinem posui; metum abjeci; à metu respiravi. *Usus.* Metus est mali expectatio. Metum habere förchten. Metu vacuum esse, sich nicht förchten. In metu esse, in Forcht seyn. Unum in metu est, eines ist noch zu förchten. In metu aliquid ponere, etwas für schröckbar halten. In metu habeo Quintilem, ich förchte den Heu-Monath. V. *Timeo, Terror.*

Meus, a, um. mein. *Us.* Nihil addo de meo.

Mico, as, cui, are. scheinen, leuchten. *Syn.* Vibro. *Usus.* 1. Venæ & arteriæ micant. 2. *Digitis jactis ludo*, grad oder ungrad spielen. Dignus est, quicum in tenebris mices. *Est, cui tutò possis fidere*, ein aufrichtiger Mensch.

Migratio, onis, f. Wanderung. *Syn.* Loci mutatio, discessus. *Epi.* Multæ in alienum solum. *Usus* Mors est quasi migratio, commutatióque vitæ.

Migro, as, avi, atum, are. wandern. *Syn.* Alio ad habitandum eo, solum muto, verto.)(*maneo.* *Phras. Ex urbe migrat*, er wandert. In alia loca demigrat; urbe emigrat; aliud domicilium, alias sedes petit; hujus civitatis solum mutatione vertit; domicilium, solum mutat; alias sedes quærit; alio se confert, recipit; sedem omnium rerum, & fortunarum suarum alibi collocat. *Usus.* 1 Migrare de vita. In cœlum migrare. Hospitium alicui renuntiare, & alio migrare. 2. *Negligo, transgredior* vernachläßigen, übertretten. Qui jus conservat, justus; qui migrat, injustus est. V. *Abeo, Discedo.*

Miles, itis, m. Soldat. *Syn.* Bellator. *Epi.* Ignavus, timidus, inexercitatus, prudens, veteranus, non legionarius, ne auxiliarius quidem, fortissimus, gloriosus, horridus, nocturnus. Milites acres, boni, crudelissimi, sanctissimi, firmi ad tuendum aliquid, optimi, paratissimi, fame & egestate perditi, egentes, permulti, veteres. *Phras.* 1. *Milites conducere*, Soldaten werben. Milites scribere, facere, conquirere, lege-

legere; copias cogere; legiones scribere, conscribere, conficere; exercitum scribere, conscribere, cogere, colligere, parare, comparare, conflare, facere, conficere. Legiones explere, legionibus supplementa scribere. Delectum instituere, conficere, habere; delectû acerbô juventutem agitare; conquisitionem per agros habere. 2. *Milites fieri*, **Soldaten werden.** Nomina dare in militiam; inter milites nomina dare, edere, profiteri: ad nomina danda præstô esse. 3. *Milites dimittere*, **die Soldaten abdancken.** Milites sacramentô solvere, exauctorare; exercitum dimittere. 4. *Milites præclari*, **tapffere Soldaten.** Durum in armis genus; longâ militiâ efferati; omni disciplinâ militari eruditi; usû belli præstantes; magnorum exercituum animos gerentes; bello, armísque unicè facti; bellô florentes, ac impigri; militari indole feroces; egregia bellô manus, cujus virtuti committi nihil non posset; flos, robúrque exercitûs. 5. *Miles egregius*, **ein erfahrner Soldat.** Incredibili virtute, atque exercitatione in armis est; magnum in re militari usum habet; summam scientiam rei militaris habet; vir præstans animi magnitudine, & rei militaris scientiâ; vir bellô spectatissimus; disciplinâ militari nobilitatus; qui in re militari floret; in armis multum studii consumpsit; vetus miles, manû strenuus & per tot annos omnes militiæ artes edoctus. *Usus.* Miles tiro, veteranus, auxiliarius, legionarius. Milites imperare. Milites conscribere. Milites à signis dimittere. Milites dilabuntur.

Militariter, **kriegerisch.** *Syn.* More militari. *Usus.* Oratio militariter gravis.

Militaris, e, **kriegerisch, zum Krieg gehörig.** *Syn.* Bellicus, castrensis. *Usus.* Militaris labor, ratio. Res militaris. Militaris ætas *eorum, qui arma ferre possunt.*

Militia, æ, f. **Kriegs-Wesen.** *Syn.* Res militaris, bellum *Epi.* communis, muliebris, plena solicitudinis, prima, vetus, urbana. *Phras. Militiam sequi*, **in Krieg gehen.** In militiam nomen dare; proficisci in militiæ disciplinam; Rei militari se dare; ad militiam animum adjungere. *Usus.* Obligare aliquem militiæ sacramentô. Militiam subterfugere, detrectare, **im Krieg nicht dienen wollen.**

Milito, as, avi, atum, are. **kriegen, im Krieg dienen.** *Syn.* Mereo sub signis alicujus, stipendia facio, stipendia mereo. *Usus.* In Catonis exercitu juvenis militârat.

Mille, **tausend.** *Usus.* Quid illa fortissimorum virorum millia.

Millesimus, a, um. **der tausende.** *Usus.* Millesima pars.

Milliare, is, *vel* Milliarium, ii, n. **Meile.** *Syn.* Mille passus, millium. *Usus.* Ad quintum milliare tibi occurram. A tertio milliario.

Millies, **tausendmal.** *Usus.* Mori millies præstat, quam hæc pati.

Millium, ii, n. **Meile.** *Syn.* Milliare. *Usus.* Quot millia tuus fundus abest àb urbe; *Romani millia explicabant sæpè per lapides, ut:* ad tertium lapidem, **bey 3. Meilen.**

Milvius, a, um. **dem Weyhen eigen.** *Usus.* Pullus Milvinus.

Milvus, i, m. **Weyhe, Geyer.** Avis rapax & gallinis infesta.

Mima, æ, f. **Gaucklerin, Comödiantin.** *Epi.* comis. *Usus.* Omnia mimæ condonavit.

Mimicus, a, um. **gaucklerisch.** *Usus.* Scurrilis jocus & mimicus.

Mimus, i, m. **Gauckler, Comödiant, Possenreisser.** *Syn.* Qui dicta, factáque aliorum gestû quôdam cum lascivia & obscœnitate imitatur. *Epi.* communes, Ethologi. *Usus.* Alter mimos commentatur, tragœdias agit alter.

Mina, æ, f. **eine Gattung Griechischer Müntz bey 20. und mehr Gulden.** *Usus.* Aquæ sextarium minâ emere.

Minaciter, **bedrohlich.** *Syn.* Minis asperè.

Minæ, arum, f. **Bedrohungen.** *Syn.* Minatio, comminatio, terror, terror verborum.)(*blanditiæ.* *Epi.* facetæ, inanes, magnæ. *Usus.* Minæ, quæ jactantur, parùm me tangunt. Alicujus minis & terrore commoveri. Clamore & minis insectari aliquem. Non ultrà minas processum est. V. *Minor.*

Minatio, onis, f. **Drohung.** *Syn.* Comminatio.

Minax, acis, g. o. **droherisch, trotzig.** *Syn.* Horrificus. *Usus.* Minaces & acerbæ litteræ. Homo minax & arrogans.

Miniatus, a, um. **mit Mennig bestrichen.** *Syn.* Ruber, miniatulus.

Minimè, **wenigst, mit nichten.** *Syn.* Minimùm minimè omnium, nequaquam, nullô pactô, nullis conditionibus, nullâ ex parte.

Minimùm, **wenigstens.** *Syn.* Perparum. *Phras. Minimum res meas curas*, **du sorgest dich gar nichts um meine Sachen.** In minimis res meas ponis;

in extremis habes; nullô apud te numerô res meæ sunt; ne digitô quidem res meas attingis. *Usus.* Præmia apud me minimùm valent.

Minimus, a, um. der kleinste, geringste. *Syn.* Tenuissimus, tantulus. *Usus.* Omnia minima, maxima ad me scribas, velim.

Minister, ri, m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Administer, administrator, qui a latere est. *Epi.* impurissimus, publicus. *Usus.* Minister ac satelles cupiditatum. Manus multarum artium ministræ. Magistratus legum ministri. Ministrum se præbere ad aliquid.

Ministrator, oris, m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Minister.

Ministratrix, icis, f. Dienerin. *Syn.* Ministra.

Ministro, as, avi, atum, are. dienen, aufwarten. *Syn.* Servio. *Adv.* diligenter, commodiùs. *Usus.* Ministrare alicui pocula. Formosi pueri ministrabant.

Minitabundus, a, um. *bedrohend. *Syn.* Minax, minitans.

Minitor, aris, atus sum, ari. dräuen, drohen. *Syn.* Minor. *Adv.* atrociter. *Usus.* Horribilia nobis omnia ferrò ignéque minitatur.

Minor, aris, atus sum, ari. drohen. *Syn.* Minitor, terreo, vim, periculum intendo; periculum, judicium denuntio.)(*promitto benignè.* *Adv.* acerrimè, crudeliter, gravius, mediocriter, vehementer, quotidie. *Phras.* *Minari atrociter cœpit*, er hat auf das schärffeste zu drohen angefangen. Cœpit jam, non per ambages minas jacere; minas jactare; terrores, & pericula denunciare; clamore, & minis insequi; denunciatione periculi terrere; periculum capitis ostendere; vim denuntiare; periculi metum inferre; terrorem injicere; terrores jactare & opponere; terrorem inferre; minas admovere; minas, periculum intendere; minacibus verbis perstringere; periculum capitis ostentare; minaciter fremere; minis territare; formidines opponere; clamore & minis insectari. *Usus.* Hostis teterrimus omnibus bonis tormenta & cruces minatur.

Minuo, is, ui, utum, ere, mindern, verringern. *Syn.* Diminuo, detraho, derogo, delibo, exhaurio, extenuo, levo, elevo, debilito, frango. *Phras.* 1. *Homo improbus gloriam meam, opésque minuit*, der boßhaffte Mensch hat mir Ehr und Gut sehr geschmälert. Pennas mihi, facultatésque meas incidit; de laudibus æquè, ac fortunis cumulum deruit; de opibus, ac amplitudine multùm detraxit; de fortunis, & honorum præsidiis multùm deripuit. 2. *Minuere dignitatem meam satagit*, er trachtet, mir mein Ansehen zu benehmen. Deformandi mei causâ, detrahendæ, spoliandæque dignitatis gratiâ multa molitur. Non modo ad salutem meam extinguendam, sed & gloriam infringendam contendit; invidiâ laudem virtutis meæ obterit, gloriam eludit; id spectat unicè, ut meam elevet autoritatem, gloriam, dignitatémque infringat. 3. *Res tua indies minuitur*, deine Haabschafften werden alleweil weniger. Res tua indies deterior fit, deficitur, consumitur; minor evadit; in deterius ruit; corroditur, dilabitur; non solùm non augetur, verùm etiam aliquid deperdit; fortunæ tuæ indies aliquid detrimenti capiunt, comminuuntur, diminuuntur; fortunarum indies aliqua fit diminutio. 4. *Oratio tua mirifice mihi dolorem minuit*, dein Zureden lindert meinen Schmertzen. Dolorem lenit; levationem doloris affert; magna de dolore diminutio facta est ex sermone tuo; decrevit dolor, ac propè evanuit; sublata, ac sepulta est omnis tristitia. Tuæ orationis fomentis mitigatus dolor est, attenuatus, imminutus, doloris ille æstus deferbuit, subsedit, consenuit, infractus est & debilitatus; levare dolorem, luctum oratio tua sic visa est, ut penè exhauriret. 5. *Res meas, & merita, quantum potest, minuit*, er verkleinert meine Verdienste, so viel er kan und mag. Laudem meritorum meorum verbis elevat, verbis extenuat; eludit; de meritorum meorum laudibus cumulum deruit; de meritorum meorum amplitudine multum detrahit, decerpit. V. *Detraho.* *Usus.* Minuere vectigalia, sumpsit.

Minus, weniger.)(*plus.* *Usus.* Præstitimus patriæ non minùs, quàm debuimus. Quatuor mensibus, sex diebus minùs navigavimus. Sæpè, quæ prædicta sunt, minùs eveniunt.

Minutatim, Stuck-weise. *Syn.* Gradatim, tenuiter, parcè, exiliter, jejunè. *Usus.* Minutatim interrogare.

Minutè, fast klein. *Syn.* Exiliter, jejunè, angustè, tenuiter. *Usus.* Grandia minutè dicere.

Minutus, a, um. klein. *Syn.* Angustus, parvus.)(*grandis* *Adv.* sanè. *Usus.* Genus

Genus orationis minutum, exile, aridum, concisum, fractum. Animus minutus & angustus. Orator præstat minutis imperatoribus. Minuta diligentia utitur, & anxia.

Mirabilis, e. wunderbarlich. *Syn.* Admirabilis, mirus, mirificus, mirandus. *Usus.* Hæc non modò mirabilia sunt, sed prodigiis simillima. Re & dictu inopinatum & mirabile. Mirabilis copia dicendi. V. *Mirandus.*

Mirabilitas, atis, f. Wunderbarlichkeit. *Syn* Admiratio. *Usus.* Hæc tanta rerum despicientia mirabilitatem magnam facit.

Mirabiliter, wunderlich. *Syn.* Admirabiliter, mirandum in modum, mirè, mirificè. *Usus.* Omnes mirabiliter de te loquuntur, & sentiunt.

Miraculum, i, n. Wunder. *Syn.* Prodigium, portentum. *Phras.* 1. *Miracula patrat*, er würcket Wunderwercke. Res supra naturæ vim & ordinem multas efficit; miranda quædam opera, & humanis viribus majora efficit; miracula edit; majora naturæ viribus exequitur; multa ejus extant opera, non humana, sed divina virtute perpetrata. 2. *Vir miraculis clarus*, *vulg. miraculosus*, ein wunderthätiger Mann. Vir, per quem divina virtus admiranda multa patravit; operibus supra vim, ordinemque naturæ patratis; miraculorum gloriâ, multis supra naturæ vim editis operibus clarus. *Usus.* Miracula edere. Miraculo illud mihi erat.

Mirandus, a, um. verwunderlich, wunderwürdig. *Syn.* Mirabilis, admirabilis, quod multum habet admirabilitatis. *Phras. Miranda res visa est omnibus* es ist allen verwunderlich vorkommen. Miraculo erat omnibus; nulli non admirationem movit rei insolentia; omnium in se oculos convertit; admirabilitatem magnam ea res habuit; res humana major visa est omnibus; res ea omnes stupore ac silentio defixit. V. *Admiratio.* *Usus.* Opus mirandum in altitudinem exstructum.

Miratio, onis, f. Verwunderung. *Syn.* Admiratio.

Mirè, wundersam. *Syn.* Mirabiliter. *Usus.* Omnes tibi mirè favent.

Mirificè, wunderlich. *Syn.* Mirè, admirabiliter. *Usus.* Mirificè me delectat hoc.

Mirificus, a, um. wunderlich. *Syn.* Mirus, admirandus, admirabilis. *Usus.* Mirificam cepi voluptatem.

Mirmillo, onis, m. Kämpffer. *Syn.* Gladiator.

Miror, aris, atus sum, ari. sich wundern. *Syn.* Admiror, demiror, obstupesco; mirum, mirandum, mirabile mihi videtur. *Adv.* Admodum, magnoperè, vehementer, maximè. *Phras. Miror de ea re vehementer*, es wundert mich sehr über diese Sache. Magna me tenet admiratio hujus rei; magna hujus rei capior admiratione; magna me incessit eo de negotio admiratio; admirationi mihi ea res est; admiratione afficior, cùm intelligo &c. movet admirationem ea res. V. *Admiror*, *obstupesco*, *stupor.* *Usus.* Non dubito, quin mireris, & stomacheris etiam. Miror, quid causæ sit, ea de re. Id vehementer miror. V. *Mirandus.*

Mirus, a, um. wunderbar. *Syn.* Mirabilis, mirificus. *Phras. Mira sunt*, *quæ narras*, du erzehlest Wunder. Portento similia narras; mera monstra nuncias. Quid tam novum, tam præter consuetudinem, quid verò tam inauditum, tam inusitatum, tam singulare, tam incredibile, ac illud, quod memoras? Non hæc mirabilia modò, sed prodigiis similia sunt, quæ commemoras. *Usus.* Mirum, ne videas. Mirum me desiderium tenet. Sales in dicendo mirum quantùm valent. Nec mirum, si &c. V. *Mirandus.*

Misceo, es, ui, mistum, *vel* mixtum, ere, mischen, mengen. *Syn.* Permisceo, turbo, confundo, perturbo. *Phras. Miscere se negotiis*, sich in frembde Händel einmischen. Immiscere se, se ingerere; se inserere negotiis; offerre se negotiorum tumultui; implicare se alienis negotiis. 2. *Miscebuntur omnia, & turbabuntur*, es wird alles unter und über sich gehen. Ingens inde perturbatio rerum omnium, & confusio consequetur; Confuse omnia agentur; omnia in motu, conversione rerum, confusione & perturbatione versabuntur. V. *Turbo.* *Usus.* Miscere venenum, potionem. Rempublicam turbare & miscere.

Misellus, a, um. elend, Erbarmniß-würdig. *Syn.* Miser.

Miser, era, erum. elend, Erbarmniß-würdig. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflictus, prostratus, jacens.)(*Beatus.* *Phras. Miser sum*, ich bin elend und Erbarmens-würdig. In magna cala-

calamitate versor; in summa infelicitate versor; premor, circumventus sum, conflictor, afficior maximis calamitatibus; jaceo in calamitate; vitam vivo, ago, duco, exigo calamitosam; miserrima cum conditione; ea videor conditione natus, nihil ut boni videam in vita, nihil ut mali non sustineam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me est, & infortunatior. Meas miserias nulla æquat infelicitas. Mea est miserrima conditio. Omnibus vexor, perturbor, exagitor, infortunii casibus, calamitatibus, miseriis, malis. Omnes me premunt miseriæ. Infesta, infensa, adversa, iniqua mihi sunt omnia. Nulla est tam misera fortuna, quam mea fortuna non superet; quæ sit cum mea fortuna conferenda; quæ non infra meam fortunam sit. Miserrimè sum fatô natus; nemo, qui in terris degunt, mortalium, deteriore fato est, ac ego. Fatum hoc meum est, ut miserrima quæque subeam, sustineam. Hæc mihi nascenti dicta lex est; ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secunda fortuna uterer; nunquam ut miser non essem; perpetuis ut vexarer miseriis; perpetuis ut angerer, cruciarer, torquerer, afficerer malis. Infausto nimium, adversoque sidere natus sum. Mecum infeliciter agitur. Prorsus infeliciter ago. Suas in me vires fortuna nunquam non exercet. Nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnibus me fortuna machinis, omni me telorum genere, suis me fortuna, quantascunque habet, opibus ac viribus oppugnat. Non adversa tantùm, sed eversa penitùs est mea fortuna. Sortem meam fortuna crudelius aggravat; eò redactus sum, ut melioris spei nullus mihi relictus locus sit; morte graviorem vitam exigo. V. *Actum est*, *affligo*. *Usus*. Nihil tam miserabile, quàm è beato miser.

Miserabilis, e. **erbärmlich, Erbarmens-würdig**. *Syn.* Miserandus. *Adv.* Mirè. *Phras.* Miserabilis est, **er ist Erbarmens-würdig**. Homo fractus, ac propè dissipatus; gravissimo fortunæ vulnere percussus; circumventus morbo, & inopia; afflictus, debilitatus, & omni spe salutis orbatus; afflictus atque eversus; mœrore ac miseriis perditus; fractus malis, debilitatus, & abjectus metû; malis confectus; deformatus ærumnis; coopertus miseriis; ad summam infelicitatem redactus. *Usus*. Casus fortunæ miserabilis. V. *Miser*, *Miseria*.

Miserabiliter, **elendig, erbärmlich**. *Syn.* Miserandum in modum. *Usus*. Miserabiliter emori. Epistola miserabiliter scripta.

Miserandus, a, um. **erbarmend, Erbarmens-würdig**. *Syn.* Miserabilis. *Usus*. Oratio tua omnibus miseranda est visa. V. *Miser*, *Misericordia*.

Miseratio, onis, f. **Erbarmnuß, Mitleiden**. *Syn.* Commiseratio, misericordia. *Epi.* Multa, flebilis. *Usus*. Miseratio nascitur, odia concitantur. Ad miserationem permovere judices. V. *Misericordia*.

Miserè, **elendiglich, erbärmlich**. *Usus*. An pace turpiter, an bello miserè vivendum esset, nondum sciebamus.

Misereor, eris, misertus sum, eri, **sich erbarmen**. *Syn.* Me miseret, miseror, misericordia me tenet alicujus; misericordia commoveor. *Phras.* *Misereor egentium*, **ich erbarme mich derer Noth-leidenden**. Frangor sæpè misericordia egentium; egentium misericordia me cepit; miseror illorum fortunam; egentium subit me sæpe miseratio; moveor egestate hominum; eorum inopia & egestate ad misericordiam adducor; misericordiam in egentes verto. V. *Commisereor*. *Usus*. Supplicum tandem miserere.

Miseret, **es erbarmet**. *Usus*. Miseret me tui. V. *Misericordia*.

Miseria, æ, f. **Elend, Armseligkeit**. *Syn.* Calamitas, ærumna.)(*Felicitas*. *Epi.* Diuturna, insignis, perennis, præsens, sempiterna, summa, summo dedecore conjuncta, voluntaria, afflicta, aliena, communis, maxima, tanta. *Phras.* 1. *In summis miseriis versatur Respublica*, **das gemeine Wesen stecket in grösten Elend**. Res ubique asperæ sunt, & turbidæ; durissima sunt Reipublicæ tempora, in discrimen extremum venimus. Nihil est, unde nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. In fortuna miserrima & luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! quæ flammæ quassatæ Reipublicæ! quæ pestes, quæ bonorum omnium naufragia! quot incommodis conflictamur? in quas miserias projecti sumus, & præcipitati? quibus in angustiis res est? quibus difficultatibus premimur? quibus undique miseriis obsidemur? Ita sunt debilitata omnia & propè extincta; tanta malorum impendet Ilias; adeò nihil consilio, nihil ordine, nihil ratione agitur, ut nihil possit esse miserius, perditius, fœ-

fœdius. 2. *In tantis miseriis quæ potest esse consolatio reliqua?* unter so grossem Elend was kan für ein Trost übrig seyn? In tantis tenebris; tam turbidis in rebus; in hac flamma rerum, & perturbatione temporum; in his asperitatibus rerum, acerbitatibus temporum; in hac orbis terrarum perturbatione; in tanta rerum omnium amissione, & desperatione recuperandi; in fortuna adeò afflicta; in hac iniquissima vitæ conditione; in his, quibus jactamur, fluctibus; in hac injustissima temporum calamitate; in tanta vi, ac acerbitate; in hac temporum iniquitate; in ista caligine ac tenebris, quæ totam Rempublicam occuparunt; in tanta difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum; tam dubiis in rebus quid in æternam mihi impositam ærumnam arbitrarer; In tanto Reipublicæ vulnere; in tam ægra, & propè deposita Reipublicæ fortuna: in hac vexatione, in hoc squalore & lachrymis Reipublicæ; cum patriæ eversiones exilia civium, liberorum orbitates propè in oculis sint, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius esse potest? cum tam multiplici clade fœdetur annus; cum amissio meorum, interitus patriæ, exilium, servitus impendeant, jaceo sine sermone, sine cogitatione, inque lachrymis & sordibus tabescendum mihi video. *Usus.* In maximam miseriam *incidere*, in grôstes Elend gerathen. In miseriis esse, versari. Miseriis premi, cooperiri, in Elend stecken. Miseriam levare, lenire, lindern. E miseriis eripere, a miseria vindicare, erretten. Tantisper à miseria aberrare, die traurige Gedancken ausschlagen.

Misericordia, æ, f. Erbarmnuß, Barmhertzigkeit. Syn. Miseratio, clementia. *Epi.* Aliena, grata, jucunda, magna, maxima, mira, pristina, similis, singularis. *Phras.* 1. *Est misericordia dignus*, er ist wohl werth, daß man ihm Barmhertzigkeit erweise. Dignus est, qui perfugium in vestra misericordia habeat; cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur; is est, qui misericordiam moveat merito suo; qui facilè alliciat ad misericordiam quemlibet; dignus est, cujus misericordia quemlibet teneat; cujus calamitas perspecta misericordiam concitet, commoveat; ad misericordiam quoslibet adducat; qui receptum ad vestram misericordiam habeat. 2. *Misericordiam tuam implorat*, er bittet dich um Barmhertzigkeit. Misericordiam tuam exposcit, requirit, captat, implorat; ut ignoscas, ut miserearis sui, orat; ut ex ista se ærumna extrahas, rogat, atque obsecrat; orat, obsecrat, ut misericordia sui te capiat; ut vicem ejus misertus misericordiam tribuas, impertiaris. *Usus.* Misericordiam alicujus implorare, anflehen. Misericordiam movere, commovere, concitare, erwecken. Ad misericordiam allicere, vocare, revocare, adducere, zur Barmhertzigkeit bewegen. Misericordiâ capi, teneri, moveri, commoveri, bewegt werden. Misericordiam tribuere, impertiri, adhibere, Barmhertzigkeit erweisen.

Misericors, ordis, *g. o.* barmhertzig. *Syn.* Clemens, propensus ad misericordiam, cujus animus alieno incommodo facilè commovetur.)(*Severus. Crudelis. Usus.* Misericordem se vir bonus mitemque præbuit. V. *Misericordia.*

Miseror, aris, atus sum, ari. sich erbarmen. *Syn.* Commiseror. *Usus.* Non queo satis hujus eventum, fortunamque miserari. V. *Misereor.*

Missa, æ, f. Meß-Opffer. *Syn.* Sacrificium divinum, Res divina, Res sacra. *Epi.* Sacrosancta, celebrata pro defunctis. *Phras.* 1. *Missam facere*, Messe lesen. Sacrificare; Sacrificium, Sacrum, Rem divinam facere, conficere, peragere; Sacris operari; Rem sacram perpetrare; cœlestem hostiam immolare; cœlesti victima litare. 2. *Missam solennem celebrare, vulg.* das Amt der Heil. Messe halten. Apparatissimâ pompâ Rem divinam facere; angustiori ritû, pompâ, cerimoniâ Sacris operari; divinam hostiam offerre; maximis cerimoniis inter symphoniacos *vel* musicos concentus Rem divinam conficere. 3. *Ad Missam ministrare*, zur H. Messe dienen. Sacerdoti Sacris operanti ministrare; Sacrificanti, Rem sacram peragenti inservire. 4. *Missam audire*, Messe hören. Interesse divinis, sacris, divino sacrificio; Rem divinam obire; divinis assistere; sacrificio adesse. 5. *Parare se ad sacrum Missæ officium*, sich zur Messe zubereiten. Ad Rem divinam se comparare; se ornatû sacrificantis induere 6. *Missam pro defunctis legere*, Messe für die Verstorbenen lesen. Sacrum piaculare facere; funebre sacrum facere; Rem divinam in subsidium piorum manium facere; offerre cœlestem hostiam in subsidium vita functorum. 7.

Intra Missam, unter der Meß. Inter sacrificandum; inter rem divinam; sub sacrificio divino. 8. *Post Missam*, nach der Messe. Re divina peracta; perpetratis rebus divinis; secundùm rem divinam; perpetratis sacris; peracto sacrificio; ab re sacra; à sacris.

Missilis, e. * zum Wurff dienlich. *Usus.* Saxa, tela missilia.

Missio, onis, f. Sendung, Schickung. *Usus.* 1. De litterarum rariore missione frustrà accusor. 2. *Dimissio*, Entlassung. Missione militem donare. *Sacra Missio*, eine Apostol. Mission, *vulg. Latinè:* Expeditio sacra.

Missus, ûs, m. Schickung, ein Wurff. *Syn.* Missio. *Usus.* Balbus ad me venit, missû Cæsaris. Missus telorum, lapidum.

Mitesco, is, ere. mild werden. *Syn.* Mitior fio. *Usus.* Uvæ à sole mitescunt.

Mitigatio, onis, f. Milderung. *Syn.* Delinitio, excusatio. *Usus.* Licentia, si nimium acrimoniæ habuerit, multis mitigationibus lenietur.

Mitigo, as, avi, atum, are. besänfftigen, mildern. *Syn.* Mitiorem facio, lenio, placo, sedo, flecto. *Adv.* Facilè. *Usus.* Eum ordinem tibi reconcilies, multisque humanitatis condimentis mitiges. Dolor vetustate mitigatur. Ætas omnia, & dies mitigabit. Ex agresti vita ad humanitatem mitigatus. V. *Lenio.*

Mitis, e. mild. *Syn.* Moderatus, placatus, lenis, mansuetus.)(*Asper, durus, ferus, immanis.* *Usus.* Homo mitissimus & lenissimus. Est ille mite, ac tractabile ingenium. V. *Lenis*, *Mansuetus.*

Mitra, æ, f. Haupt-Zierde. *Syn.* Rediculum, muliebre capitis ornamentum in coronæ modum.

Mitto, is, isi, missum, ere. schicken, senden. *Syn.* Ablego.)(*Accipio.* *Phras.* *Hominem statim mitte*, schicke alsobald den Menschen. Hominem, si nondum profectus est, quamprimùm fac extrudas; dimittas, submittas, amandes in Græciam; ad illum alleges. *Usus.* 1. Mitto tibi, ad te litteras. Nullam pro Republica vocem misit, er hat kein Wort gesaget, kein Wort verlohren. 2. *Omitto*, beyseits legen, auslassen. Certamen, iram, lacrymas mitte. 3. *Invado*, anfallen. Mittere se in hostem. 4. *Educo*, heraus lassen. Mittere sanguinem, zur Ader lassen.

Mixtus, a, um. vermischt. *Syn.* Confusus, concretus. *Usus.* Voluptate & molestia mixtus amor.

Mobilis, e. beweglich. *Syn.* Volaticus, volubilis, instabilis, inconstans, fluxus, quod modò huc, modò illuc transfertur.)(*Constans*, *Stabilis.* *Usus.* 1. Oculus mobilis, & lubricus. 2. *Levis, caducus, mutabilis, fluxus*, veränderlich. Te tam mobili in me animo fore non putabam. V. *Inconstans, varius.* *Mobilia, vulg.* unterschiedlicher Hausrath. *Latinè:* Res moventes, supellex, instrumentum domesticum, quæ moveri possunt. Præda, quæ rerum moventium fit.

Mobilitas, tis, f. Beweglichkeit. *Syn.* Inconstantia.)(*Constantia.* *Epi.* Celeberrima. *Usus.* Quid inconstantia, mobilitate, levitate turpius? V. *Inconstantia.*

Mobiliter, beweglich. *Usus.* Animus mobiliter agitatus.

Moderatè, mäßig, bescheidentlich. *Syn.* Modestè, modicè, temperatè, temperanter, parcè, restrictè, abstinenter. *Phras.* *Dignitate moderatè usus est*, er hat sich mäßig seiner Würde gebraucht. Modicè & scienter usus est; modicè & modestè; modestè & abstinenter se in prætura gessit; parcè & molliter potestate usus est; in jubendo parcus erat, & verecundus; temperatè magistratu suo usus est; parcè ac restrictè potestate sua usus est.

Moderatio, onis, f. Mäßigung, Bescheidenheit. *Syn.* Modestia, modus, temperantia, mediocritas, temperatio, gravitas.)(*Superbia*, *Libido*, *Incitatio.* *Epi.* Certa, continens, divina, facilis, magna, singularis, summa. *Usus.* Etiam in jocando adhibenda, tenenda, servanda est moderatio. Ad usum nostrum definita moderatio rei familiaris. V. *Moderatus.*

Moderator, oris, m. Verwalter, Auffseher. *Syn.* Rector, gubernator. *Usus.* Tu eris moderator omnium consiliorum meorum. Divina providentia fictrix & moderatrix materiæ.

Moderatus, a, um. bescheiden, mäßig. *Syn.* Temperatus, æquabilis.)(*Asper, Durus.* *Phras.* *Vir est moderatissimus*, er ist ein gar bescheiden- und eingezogener Mann. Vir est summa æquitate, temperantia, & bonitate naturæ; qui rebus in omnibus mediocritatem sectatur; in quo summa verecundia & quidam quasi ornatus vitæ temperantia & modestia; quo justiorem, temperantioremque habemus neminem; vir est moderationis expertæ; medii & modera-

derati consilii; qui & temperare suos impetus, & severitatem comitate miscere pulchrè nôrit. Vir est, qui & iram tenere, & in ordinem sese ipse nôrit cogere; qui in rebus omnibus consilium & modum adhibeat; in quo nihil materiæ neque ad cupiditatem, neque ad audaciam esse videtur; qui acerbiore in neminem imperiô, præterquam in se utatur. V. *Modestus.* *Usus.* Vir castus, moderatus, sanctus. Nihil in eo nisi ingenuum, moderatum, pudens, pudicum. Convivium moderatum & modestum.

Moderor, aris, atus sum, ari. **meistern, Aufsicht auf etwas haben.** *Syn.* Modum adhibeo, rego, tempero, guberno, moderationem adhibeo, metior. *Adv.* Diligenter, vehementer, magnoperè. *Phras.* 1. *Moderari sibi novit*, **er weiß sich einzuhalten.** Novit imperare animo sibi, cupiditatibus; continere linguam, manus à præcipiti impetu; dare spatium iræ; continere dolorem, odium &c. cohibere iram, libidinem; modum figere effrenatæ cupiditati; effrenatos animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. V. *Cohibeo*, *coërceo*, *frænum*, *domo*. 2. *Vix moderari mihi possum, quin &c*, **ich kan mich kaum enthalten, daß ich nicht &c.** Vix me teneo; vix teneri possum, quin &c. vix tempero manibus, vix me retineo; temperatum ægrè est. *Usus.* Te hortor, ut omnia gubernes, & moderere prudentiâ tuâ. Sententiam suam non suâ, sed Reip. utilitate moderari. Auditorum aures moderantur Oratori.

Modestè. **bescheiden, ehrbar.** *Syn.* Moderatè. *Usus.* Modestè, temperanter & graviter se gessit. V. *Moderatè.*

Modestia, æ, f. **Eingezogenheit.** *Syn.* Modus, moderatio, pudor. *Epi.* Singularis, summa, virginalis. *Usus.* Modestia est in animo continens moderatio cupiditatum omnium, per quam pudor honestus claram & stabilem comparat autoritatem. V. *Modestus.*

Modestus, a, um. **bescheiden, eingezogen.** *Syn.* Pudens, minimè ambitiosus; commodus. *Phras.* 1. *Homo est perquam modestus*, **er ist gar eingezogen.** Modestissimis est moribus; summô pudore ac temperantiâ; ad omnem modestiam compositus; ita compositis est moribus, ut nec manum, nec oculum sine causa moveat, & decorum in statu ac incessu teneat; motû omni, ac statû pudorem, ingenuitatemque præstat; modestiæ speciem præ se fert pulcherrimam; commendat hominem verecundus pudor, index probitatis, virtutumque custos. 2. *Homo est animo perquam modestô*, **er ist gar nicht stolz oder aufgeblasen in seinem Gemüth.** Minimè ambitiosus est; animo egregiè imperare novit; is est, qui & fortunæ magnitudinem possit capere, nec insolentius se efferre; qui fortunam utramque modestè ferat; qui à cupiditate remotissimus; cujus ex ore nunquam neque insolens, neque gloriosum quidquam exire soleat; qui à fastu omni, ac supercilio absit quàm longissimè. *Usus.* Modestus, & frugi vir. V. *Moderatus.*

Modicè. **mäßiglich.** *Syn.* Moderatè, mediocriter, modestè. *Usus.* Modicè & scienter honore usus est. Modicè illum laudabo, aut etiam intra modum.

Modicus, a, um. **mäßig, wenig.** *Syn.* Mediocris, paucus. *Adv.* Valdè. *Usus.* 1. Pecunia mea est ad vulgi opinionem mediocris, ad meam modica. 2. *Mediocris, temperatus*, **mittelmäßig.** Genus dicendi modicum. Esca modicâ uti. V. *Paucus.*

Modificatus, a, um. **auf gewisse Art und Weise eingerichtet,** *Syn.* Ad certum modum traductus. *Usus.* Verba àb Oratore modificata & inflexa quodammodo, **Gesang-weis eingerichtet.**

Modius, ii, m. **Korn-Maaß.** *Syn.* Sexta pars medimni. *Epi.* Multi, plani.

Modò. **bald, nur.** *Syn.* Paulò antè, memoriâ nostrâ; nunc; solùm. *Usus.* 1. Modo uno tempore tot viri clari interiere. 2. *Saltem.* **aufs wenigste.** Qui hæc mediocriter modo consideraverit. 3. *Nunc*, **anjetzo.** A studiis antè solatium, modo salutem petimus. 4. *Tantummodo.* **nur allein.** Hæc omnibus, si ea mediocriter modò considerentur, pertractata esse possunt.

Modulatè. **nach dem Tact eingerichtet.** *Syn.* Concinnè, numerose, compositè. *Usus.* Fidibus mudulatè canere.

Modulor, aris, atus sum, ari. **auf den Tact singen.** *Syn.* Metior, moderor. *Usus.* Aves hominum vocem naturâ modulantur ipsâ. Ipsa natura quasi modulatur hominum orationem. V. *Cano.*

Modu-

Modulus, i, m. Maaß, Leist. *Syn.* Parvus modus. *Usus.* Metiri se quemque suo modulô, ac pede, par est.

Modus, i, m. Weise, Art. *Syn.* Mensura. *Epi.* Amabilissimus, antiquus, aptus, austerus, bonus, certissimus, florentior, gravis, humanus, magnus, bonus, naturalis, novus, simplex, varius. Hostilis, incredibilis, major, mirandus, miserandus, saliaris, servilis, multi, pressi, flebiles, tardiores, toti, *Phras.* 1. *Perge, quô cœpisti, modò*, fahre fort auf die Weise, wie du angefangen. Quam eatenùs viam, quam rationem rerum gerendarum secutus es, persequere: quam viam, quam rationem rerum tuarum inivisti, instituisti, ingressus es, tene; quô tenore res tuæ fluere cœpère, eôdem ut decurrant, vide. Quæ tibi ratio, viáque principiò tentata est in rebus tuis, eâdem procedant reliqua. Perge tenere viam, quam instituisti. 2. *Nunc primum intelligo, quô modô ad honores sit contendendum*, jetzt verstehe ich erst recht, auf was Weise man zu Ehren gelangen könne. Quâ ratione via munienda sit ad honores; qua via grassandum ad honores; quo artificio, quibus artibus aditus ad honores recludendus. Nunc tandem vias teneo, nosco quibus ad honores pervenitur. 3. *Modus omnibus in rebus servandus est*, man muß in allen Sachen Weis und Manier halten. Omnibus in rebus tenendus, servandus modus est; modum unicuique rei statuere, constituere, finire, definire, terminare necesse est; ordo in rebus omnibus adhibendus est, & modus. Omnibus in rebus modum retineas; lineam teneas, necesse est. 4. *Cave, modum excedas*, schaue, daß du nicht über die Schnur hauest. Cave, lineam transeas; fines transeas; modum transgrediaris; modum transeas, excedas; extra modum prodeas. V. *Transeo.* *Usus.* 1. Id more & modo fecit. Tristitiæ modum res ipsæ terminabunt. Magnum agri modum possidet. Extra, præter, supra modum sumptû prodire. Homo mirum in modum, mirandum, admirabilem in modum, servilem in modum patiens. Modum finire. Modum transire. 2. *Finis*, End. Modum tandem orationis faciamus. Quare faciam modum lugendi. 3. *Conditio*, Stand. Homines cujusquemodi. Ejusdemmodi labor. Jus Prætorum uniusmodi & simplex. 4. *In Musicis*, Manier in der Music. In Musicis numeri, & voces, & modi.

Mœchus, i, m. Ehebrecher. *Syn.* Adulter, V. *Adulterium.*

Mœnia, ium, n. Stadt-Mauer. *Syn.* Muri urbis. *Epi.* Extrema. *Usus.* Urbes mœnibus sæpire, circumdare, cingere, vallare. Mœnia quatere.

Mœreo, es, ere. trauren. *Syn.* Doleo, lugeo, gemo, in mœstitia sum; in mœrore jaceo; voce & querelis dolorem indico, significo. *Usus.* Filii mortem, de filii morte graviter mœrebat. V. *Lugeo, Mœror, Tristis, Gemo.*

Mœror, oris, m. Traurigkeit, Betrübnuß. *Syn.* Mœstitia, tristitia, luctus, squalor, ægritudo. *Epi.* Assiduus, communis, dignus, domesticus, incredibilis, infinitus, luctuosus, magnus, novus, major, patrius, quotidianus, summus, tantus. *Phras.* *In magno mœrore sum*, ich bin in grosser Betrübnuß. In maximo mœrore jaceo, versor; mœrori me dedi; mœrore laceror, urgeor, conficior, affligor; in mœstitia sum; in squalore & luctu sum; sordibus & squalore obsitus sum. V. *Luctus, Tristitia, Lachrymæ.* *Usus.* Mœrorem suscipere, in Traurigkeit kommen. Mœrorem minuere, diminuere, deponere, die Traurigkeit ablegen. à mœrore recreari, sich erholen von seiner Betrübnuß.

Mœstè. traurig. *Syn.* Cum mœrore.

Mœstitia, æ, f. Traurigkeit *Syn.* Mœror, tristitia.)(*hilaritas.* *Epi* Præsens, tanta. *Usus.* Severitas & quasi mœstitia orationis Graves modi mœstitiam inferunt. In mœstitia esse. Mœstitiæ resistere. V. *Mœror.*

Mœstus, a, um. traurig, betrübt. *Syn.* Tristis, mœrens, sordidatus, incultus, horridus, capillatus, squalidus.)(*hilaris.* *Usus.* Vultù mœsto conturbato. Mœstum senem excitavi, in spem erexi. V. *Tristis.*

Mola, æ, f. Mühl, Mehl. *Syn.* Far tostum & sale respersum, libatio. *Usus.* 1. Extis molam simul, & vinum inspergunt. 2. *Lapis, quô frumentum frangitur*, Mühl-Stein. Rhodi molis potius, quàm Moloni operam dedit.

Moles, is, f. Last. R. à. μῶλος, *pondus.* *Epi.* Tanta, major, insana, mirifica. *Usus.* Moles oppositæ fluctibus. Ad utrumque portûs cornu moles jecimus. Molem injuriæ vix sustineo. Molem mali à cervicibus Reip. depellere. Quas aras ille cæsis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat. Moles superba, magnifica.

Molestè. beschwerlich, mit Verdruß. *Syn.* Graviter. *Phras.* *Molestè fero nonnullorum*

lorum stultitiam, ich kan etlicher Thorheit nicht leicht übertragen. Ægrè sustineo; haud satis æquô animô fero; adduci non possum, impetrare à me non possum, dementiam nonnullorum ut animo non iniquô feram. V. *Ægrè*. *Usus*. Rem molestè tulit.

Molestia. æ, f. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn*. Cura, solicitudo, angor, ægritudo; negotium. *Epi*. Consequens, honestissima, incredibilis, ingens, judicialis, magna, minor, par, propria, provincialis, vetus. Undique confusæ, diuturniores, maximæ, inultæ, magnæ, variæ, tantæ. *Phras*. 1. *Nolo te molestiâ afficere*, ich will dir keinen Verdruß machen. Nolo molestiam tibi afferre, exhibere, aspergere; molestiæ causam dare; molestiâ afficere; pluribus molestiis implicare; nolo tibi negotium facessere, exhibere; nolo tibi ægrè facere; litteris aut querelis aures tuas obtundere; nolo importunis his querelis sæpiùs tibi obstrepere. 2. *Magnam molestiam capio ex perfidia amicorum*. ich hab einen grossen Verdruß ob der Treulosigkeit meiner Freunde. Magnam molestiam traho, contraho, suscipio, habeo ex perfidia amicorum; in magna molestia sum; magnis molestiis conflictor; vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia. V. *Ango*. 3. *Epistola tua omnem mihi ademit molestiam*, dein Brief hat mir allen Verdruß und Unlust benommen. Omnem mihi delevit molestiam; omni me molestia expedivit, liberavit; omnem molestiam laxavit, diluit, dimovit, depulit, dempsit, sedavit; omni à molestia me vindicavit; animum àb omni molestia abduxit; omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. V. *Levo, adimo*. 4. *Molestiâ istâ me tandem liberavi*, ich hab mich endlich dieser Verdrüßlichkeit entschüttet. Expui tandem hanc animô molestiam; molestiam omnem deposui; à molestiis tandem aberrare cœpi; aberrationem à molestiis tandem reperi. *Usus*. Hoc molestiæ ea res aspersit. Molestias omnes devoravi; à molestiis absum; vacuus sum molestiis. Ea res mihi renovat, refricat, auget molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum. V. *Molestus*.

Molestus, a, um. überlästig, beschwerlich. *Syn*. Gravis, intempestivus, odiosus, laboriosus, negotiosus. *Adv*. Omninò, valdè, magnoperè, sanè, diuturnè. *Phras*. 1. *Molestum mihi illud est*, jenes ist mir beschwerlich. Illud me pungit; mordet me illud; illud grave mihi est; oneri mihi illud est; odio mihi illud est, & fastidio; negotium illud facessit, conflat, exhibet; urit me illud gravissimè. 2. *Non ero tibi molestus litterarum crebritate*, ich werde dir nicht überlästig seyn mit mehrern Briefen. Non obtundam sæpiùs aures tuas crebritate litterarum; non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas; litterarum frequentia multum molestiæ tibi non adspergam; non obstrepam multis epistolis; non obtundam de pluribus epistolis. 3. *Non ero molestus pluribus querelis*, ich werde dir nicht beschwerlich seyn mit Beybringung mehrerer Klagen. Non obturbabo, neque aures crebritate querelarum violabo; non offendam aures; non gravis ero auribus tuis; non onerabo aures tuas pluribus querelis; non pergam, aures tundere querelis odiosis; non obtundam ea de re sæpiùs; non committam, ut importunitatem meam accusare possis. V. *Interpello*. *Usus*. Nihil negotiosius, aut molestius hac provincia. Amicitia nunquam molesta est. V. *Odiosus*.

Molimen, inis, n. * Unternehmung, Beginnen. *Syn*. Molitio. *Usus*. Res suô ipsa molimine gravis.

Molior, iris, itus sum, iri. etwas unternehmen. *Syn*. Ago, struo, conor, machinor, paro, comparo. *Adv*. Aliquandò, ampliùs, maximè, nefariè occultè, obscurè, palàm. *Phras*. *Molitur magnum aliquid*, er hat etwas grosses in Vorhaben. Nihil medium, sed immensa omnia volvit animô; rem suscipit, aggreditur, sibi sumit plenam periculi, & laboris. V. *Magnus*. *Usus*. Moliri alicui calamitatem, bellum, periculum, insidias, pestem, corruptelam judicii. Moliri semper aliquid, & agere. Moliri è terra naves. V. *Conor, contendo*.

Molitio, onis, f. Unterwindung, Fürnehmen. *Syn*. Machinatio, fabricatio. *Epi*. Nova, tanta. *Usus*. Quanta molitio, qui vectes, ferramenta.

Molitor, oris, m. Urheber, Werckmeister, Schöpffer. *Syn*. Machinator, fabricator, architectus. *Usus*. Effector mundi, & molitor DEUS.

Mollio, is, ivi, itum, ire. weich und lind machen. *Syn*. Mitigo, mulceo.)(*durum facio*. *Usus*. Poëtæ molliunt animos, & effœminant.

Mollis, e. weich, gelind, gediegen. *Syn*. Tener, tractabilis, flexibilis; effœminatus.)(*Durus*. *Adv*. Nimis. *Phras*. *Homo est nimiùm mollis*, & *effœminatus*, er ist ein Zärtling, und wollüstiger Mensch.

Mensch. Homo est mollitia liquescens, & fluens; unguentis oblitus; vino, luxuque languidus; coma calamistrata quique omnia ad voluptatem corporis referat; qui unguentis niteat; cui capilli compti, madentes cincinnorum fimbriæ, fluentes, cerussatæque buccæ; cujus domus cantu & cymbalis semper personat; homo cogitationibus mollissimis effœminatus; enervatô animô, ac muliebri; mollis natura, cultû mollissimô; cujus animus umbris, deliciis, otiô, languore, desidia dudum infectus. V. *Voluptas*. *Usus*. Philosophus mollis, enervatus, languidus. Infima auricula mollior. Oratio mollior. Modestior & ad præcepta capienda mollior adolescens.

Molliter. weich, zart, gelind. *Syn*. Cum luxu.)(*duriter*. *Usus*. 1. Molliter ac delicate vivere. Molliter recubare. 2 *Leniter*, sanfft, gedultig. Id sapienti ferendum est molliter.

Mollitia, æ, *vel* mollities, ei, f. Weichlichkeit. *Syn*. Mollitudo, teneritas.)(*duritia*. *Usus*. Civitatis mores lapsi ad mollitiem. Quæ ista animi est mollities. Ejicienda enimvero hæc mollities animi. Liquescimus, fluimusque mollitia. V. *Mollis*.

Mollitudo, inis, f. Zärtlichkeit, Lindigkeit. *Epi*. Spongiæ similis. *Usus*. Mollitudo corporis, vocis, pulmonum.

Momentum, i, n. Augenblick, Zeit-Punct: Wichtigkeit. *Epi*. Magnum, parvum par, perleve. *Syn*. Punctum temporis: pondus, vis. *Phras*. 1. *Momento evanuit*, es ist im Augenblick vergangen. Ad punctum temporis; momento temporis; punctô temporis; è vestigio temporis evanuit. 2. *Res est magni momenti*, es ist eine wichtige Sach. Res est, in qua existimatio agitur; multum in ea re momenti est; magnum habet ea res momentum; agitur salus multorum, aguntur vectigalia &c. ea in re; agitur, geritur negotium anceps, & periculosæ plenum aleæ. V. *Gravis*, *magnus*. *Usus*. 1. Minimis momentis maximæ sunt temporis inclinationes. Observare omnia temporis momenta. 2. *Pondus*, Gewicht Res æstimare, suisque momentis ponderare. Siquid habet momenti commendatio mea. Magno momento est ad beate vivendum. Nihil in his est momenti. Rei alicui momentum facere, einen Nachdruck geben. Id certum, punctô temporis maximarum rerum momenta verti.

Monachus, i, m. Mönch. *Phras*. *Monachus factus est*, er ist ein Ordens-Geistlicher worden. Rebus humanis & caducis; vitæ hujus commodis ac voluptatibus nuncium remisit; omnia vitæ hujus blandimenta abjecit, deseruit, despexit, conculcavit; rebus mortalibus valere jussis, DEO se in sacra Familia devovit; in sacram, ac religiosam se Familiam dicavit; sacræ Familiæ instituta professus est; ad Religiosorum virorum Ordinem animum appulit; Christianæ militiæ sub vexillo ac nomine Sancti N. nomen dedit; religiosa castra secutus est; in Ordinem, sacram Familiam S. N. adscitus, adscriptus, cooptatus est. Religiosæ Familiæ se addixit, sacramentô se obligavit, autoratus est. In Familiam sacram, in cœnobium se contulit Religionis causâ; in Religiosorum domicilium se inclusit; in cœnobium se conclusit; ad Christi vexilla confugit, convolavit; Religiosæ militiæ sacramento se obligavit, Christô Duce stipendia meriturus. In Familiam se sacram abdidit; inter sacri Ordinis homines nomen professus est; in Familiam DEO dicatam aggregatus est.

Monedula, æ, f. Dole. *Avis monetæ cupida*, & *sic dicta*, *quod aurum furetur*. *Usus*. Non plus aurum tibi, quam monedulæ committebant.

Moneo, es, ui, itum, ére. warnen, ermahnen, erinnern. *R. à.* μνάω. *Syn*. Admoneo, suadeo, hortor, præcipio, prædico, autor sum *vel* fio. *Epi*. Acrius, accuratissime, amicè, diligenter, identidem, magnoperè, prudenter, rectè, sapienter, sero, temere, varie. *Phras*. 1. *Monére non desistam*, ich werde nicht aufhören, dich zu ermahnen. Monitis, consiliis perurgebo; officii te commonére, commonefacere non desistam; autor, hortatorque tibi ubique adero; instabo monitis, consiliis, hortatibus; non deero, monebo, prædicabo, denunciabo, testabor DEUM ac homines. 2. *Monuit me amicus deviséndo patruo*, mein Freund hat mich gemahnet, meinen Vettern heimzusuchen. Amicus in eam mentem me impulit; eam mentem dedit; mentem injecit, ut patruum inviserem; amicus autor mihi fuit, ut patruum salutarem. Amici admonitû, & invitatû patruum accessi. *Usus*. Accuratissime me de re monuit. V. *Hortor*, *impello*, *incito*, *excito*.

Moneta, æ, f. Müntz. *Usus*. Juno moneta.

Monetalis, e. zur Müntz gehörig. *Syn.* Qui monetam cudit.

Monialis, is, f. Nonne, Kloster-Jungfrau. *Phras.* Virgo Christo consecrata; virgo DEO sacra, *vel* dicata; quæ virginitatis sponsione DEO sese obligavit; virginitatem suam in perpetuum DEO consecravit; quæ se in sacrarum virginum Collegium abdidit; quæ se à profanarum rerum strepitu, amore, abstractam uni DEO sacras inter virgines devovit; quæ virginitatem suam uni DEO consecratam religiosos inter parietes conclusit. V. *Monachus.*

Monile, is, n. Hals-Band. *Usus.* Monile ex auro & gemmis.

Monimentum, i, n. Merckmahl, Denckzeichen. *Syn.* Memoria, litteræ, commentarii; moles, opus publicum, trophæum. *Usus.* Cupio, res meas monimentis litterarum commendari, mandari. Amplissimis monimentis consecrare memoriam nominis. Monumentis proditum, testatumque reperimus. Publicis monumentis rerum gestarum; annalium monumentis celebrare. Monimentum statuere, relinquere. Testimonium & monimentum virtutis.

Monitio, onis, f. Ermahnung, Erinnerung. *Syn.* Admonitio, monitum. *Usus.* Monitio acerbitate, objurgatio contumelia vacare debet.

Monitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* Admonitor. *Epi.* Fatuus. *Usus.* Cæsar autor & monitor hujus sententiæ.

Monitum, i, n. Warnung, Mahnung. *Syn.* Præceptum, monitio. *Phras.* *Monitis tuis parui,* ich habe deinen Ermahnungen gefolgt. Meæ aures tuis monitis semper patuere; præcepta nequaquam surdis auribus cecinisti; tuis monitis ac præceptis ducendum me præbui; tuis monitis auscultavi. V. *Obedio.* *Usus.* Tuis monitis & consiliis nitar. V. *Consilium.*

Monitus, ûs, m. Warnung, Vermahnung. *Syn.* Monitio. *Usus.* Divinô monitû.

Mons, tis, m. Berg. *Syn.* Alpes. *Epi.* Communis, altus, apricus, sacer, altissimi, impendentes, patrii, sylvestres, vestiti. *Phras.* 1. *Regio tota undique montes habet,* die gantze Gegend ist um und um mit Bergen umgeben. Perpetuis montibus continetur; perpetuo jugo montis asperi & prærupti includitur; regio cincta, circumvallata montibus; regio circumjectis montibus tanquam vallo septa. 2. *Mons altus,* ein hoher Berg. Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis; jugum montis cœlo junctum; mons in ingentem altitudinem exsurgens, surgens. 3. *Mons in acutum cacumen desinens,* ein gespitzter Berg. Mons in angustum dorsum cuneatus; mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit. 4. *Mons rupibus horridus,* ein felsichter Berg. Mons præruptus, saxisque & cotibus impeditus; mons vastus ab natura & humano cultu. *Usus.* Infimæ radices montis, der Fuß des Bergs. Jugum montium cepit, quorum perpetuum jugum in Persidem excurrit. Edita montium occupat. Quà se montium jugum paulatim demittit. Dorsum ejus montis æquum satis, sed angustum. Danubius molli & clementer edito montis iugo effusus.

Mons Calvariæ. Calvari-Berg. *Phras.* Mons morientis in cruce Servatoris nostri memoriæ consecratus. Mons obitâ acerbissimâ Christi morte ad memoriam insignis.

Monstro, as, avi, atum, are. zeigen. *Syn.* Demonstro, commonstro, ostendo, doceo, patefacio, digitum ad rem, in aliquem intendo. *Adv.* Benigne, comiter, non gravate. *Usus.* Viam erranti comiter monstrare. Monstrabis, quæ non intelligo. V. *Ostendo.*

Monstrosus, a, um. abentheuerlich, wunderlich. *Syn.* Portentosus. *Usus.* Monstrosus partus. Vitâ, scriptisque monstrosus.

Monstrosè. seltsam, abentheuerlich. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrosè cogitari potest.

Monstrum, i, n. Mißgeburth, Abentheur. *Syn.* Portentum, ostentum, prodigium, errantis in alienos fœtus naturæ partus. *Usus.* Fœdissimum monstrum, naturæque ludibrium.

Montanus, a, um. von Bergen herstammend. *Usus.* Ligures montani, duri & agrestes.

Montosus, *vel* Montuosus, a, um. bergicht.)(*Planus. Phras.* *Montosa regio,* ein bergicht Land. Regio præaltis montibus intersecta, distincta, intersepta; impendentibus ubique montium jugis; interjectis montibus coarctata. *Usus.* Aspera & montuosa regio.

Monumentum, i, n. Ehren-Gedächtnuß, Grabmahl, Denckmahl *Syn.* Monimentum. *Epi.* Adversum, æternum, amplissimum, celeberrimum, clarum, gloriosum, gratum, illustrissimum, immortale, marmoreum, antiquissimum, Atticum,

cum, certum, gravissimum. Pauca, plena, præclara, publica, pulcherrima, religiosa, sempiterna, summa, tecta, vetera. *Usus.* Honoris, virtutis, gloriæ, rerum gestarum monumenta.

Mora, æ, f. **Weile, Verzug.** *Syn.* Cunctatio, dilatio, prolatio, procrastinatio, tergiversatio, retardatio, tarditas.)(*celeritas.* *Epi.* Justa, longa, minima, multa, parva, utilior, probabilis. *Phras.* 1. *Moram non faciam*, **ich werde niemand verweilen.** Neminem morabor, remorabor; moram non injiciam; moram non interponam; non retardabo, non extraham vestra consilia; cunctationem non injiciam; tempus longiùs non ducam; moram non producam; non distinebo longiùs; moram non afferam; non demorabor vos diutiùs. 2. *Res moram non patitur*, **die Sache leidet keinen Verschub.** Res dilationem non recipit; cunctationem non recipit; dilationem non patitur. 3. *Moram res postulat*, **die Sache braucht Weil und Zeit.** Res ipsa locum, tempusque dari sibi aptum postulat; res ipsa quodammodo manum injicit, & paulisper consistere cogit; res ipsa moram cunctationem injicit; res ipsa, ut aliquid esset moræ, interpellat; intervalli aliquid sibi dari postulat; moram consiliis creat. 4. *Ego ipse non ero in mora*, **ich werde nicht verweilen.** Mora in me nulla erit; moras non traham; nihil erit in me moræ; sine mora, abjectâ omni cunctatione adero; non cunctabor. *Usus.* Ista legatio moram bello afferet. Non modò non effugium, sed ne moram quidem mortis assequi potuit.

Moralis, e. **sittlich.** *Usus.* Decet augentem Latinam linguam, Philosophiam moralem appellare, quæ de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis & malis quærit.

Morator, oris, m. * **Zauderer, Verhinderer.** *Usus.* Adversus unum moratorem publici commodi &c.

Moratus, a, um. **gesittet, ehrbar.** *Syn.* Moribus præditus, perpolitus, constitutus, institutus. *Adv.* Benè, mirabiliter. *Us.* Benè morata civitas. Institutus, ac benè moratus adolescens. V. *Mores boni.*

Morbidus, a, um. * **ungesund, kräncklich.** *Syn.* Morbosus. *Usus.* Morbidum corpus. pecus. V. *Debilis, morbosus.*

Morbosus, a, um. **ungesund.** *Syn.* Morbis obnoxius. *Usus.* Majores nostri iracundos solos morbosos nominârunt.

Morbus, i, m. Kranckheit. *Syn.* Invaletudo, malum corporis, ægrotatio. *Epi.* Difficillimus, gravis, perniciosus, diuturnus, ingravescens, miser, mortifer, novus, perpetuus, relevatus, senescens, tantus, vetus. Alieni, insanabiles, odiosi, opinabiles, voluntarii. *Phras.* 1. *In morbum incidit*, **er ist in eine Kranckheit gefallen.** In morbum cecidit, delapsus est; morbô oppressus, correptus, implicitus est; valetudinis quodam genere tentatus est; in morbum injectus est; eum ingens vis morbi adorta est; in morbum implicitus est; morbum nactus est; morbô infestari cœpit. 2. *Ex morbo decumbo*, **ich liege kranck.** Morbo urgeor, impedior, implicor, teneor, afficior, affligor, opprimor; morbô intabesco; in morbo cubo; ex gravi diuturnoque morbo infirmus sum; graviter æger sum; morbô exerceor; incommoda mihi valetudo est; morbo conflictor. 3. *Morbus augetur*, **die Kranckheit nimmt zu.** Crescit morbus & ingravescit indies; ad morbi vehementiam nova indies fit accessio. 4. *Morbus decrescit*, **die Kranckheit nimmt ab.** Laxatur vis morbi; senescit vis morbi, & remittit; morbi fit inclinatio ad sanitatem. 5. *Ex morbo nondum plenè convalui*, **ich bin noch nicht völlig von meiner Kranckheit hergestellet.** Etsi contra vim, gravitatemque morbi contendam, redeunt tamen commotiunculæ aliquæ, ut malo me liberatum, aut omnino confirmatum dicere non possim; levari morbo me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari. 6 *Ex morbo convalui*, **ich bin gäntzlich wiederum hergestellt von meiner Kranckheit.** Morbo defunctus sum; morbum medicamentis depuli, removi; è morbo evasi; recreor ex gravissimi morbi longinquitate. 7. *Morbi latius serpunt*, **die Kranckheiten greiffen weiter um sich.** Vulgantur contactu in homines morbi; cœlestis ira urbes morbis populatur; morbi in agrestes irruunt; ingruunt morbi, & vis mali latissimè vagatur. *Usus.* Senescentis morbi remissio profuit. VI morbi consumptus est, morbo extinctus est, **an der Kranckheit sterben.**

Mordax, acis, *g. o.* **bißig.** *Syn.* Aculeatus, dentatus. *Usus.* Mordax solicitudo; homo mordax.

Mordeo, es, momordi, morsum, ere. **beissen.** *Syn.* Morsû, dente peto, appeto; perstringo, carpo. *Usus. Transl.* Valdè me momordit epistola tua. Si ignominia pupugit, par pari referam, nec deerit, quod te mordeat.

Mordicus. mit Beissen, vest. *Syn.* Arctè, tenaciter. *Usus.* Auriculam mordicùs abstulit. Perspicuitas, quam mordicus tenére debemus.

Moribundus, a, um. sterbend, dem Tod nahe. *Syn.* in exigua spe trahens animam, moriens. *Usus.* Moribundum vidistis illum. V. *Afflio.*

Morigeror, aris, atus sum, ari. folgen, gehorsamen. *Syn.* Morem gero, obsequor, satisfacio, obsecundo. *Usus.* Voluptati aurium morigerari debet oratio. V. *Obedio.*

Morior, eris, mortuus sum, mori. sterben. *Syn.* Emorior, occido, intereo, decedo: animam ago, mortem obeo, mortem oppeto, de vita decedo; è vita discedo, recedo, migro, emigro, demigro, excedo; vitam cum morte commuto; vitam amitto; extremum vitæ spiritum edo; vitam defero; ab hominibus demigro; ago supremum vitæ diem; extremum vitæ diem morte conficio; mortem occumbo; diem obeo; de vita exeo; naturæ concedo, satisfacio; è corpore excedo, emigro; morte occumbo; finem vitæ facio; animam efflo; vitæ cursum, vitæ curriculum conficio; morte deleor; animam, vitam edo; vitâ fungor; fatô, morte fungor; naturæ cedo; è vita cedo; fato concedo; mortalitatem, supremum diem expleo; fatô perfungor; ex conspectu hominum morte decedo; rebus humanis eripior; ad DEUM excedo; de medio excedo; vitam pono; mortem cum vita commuto; vitam reddo; spiritum reddo; è vita tanquam ex theatro exeo; è vita, è medio abeo; ex his tenebris ad sempiternam lucem excedo; morti occumbo; occido & extinguor; istis corporis custodiis liberor; animus corporis se vinculis relaxat; vita me deserit; anima me relinquit; lethum oppeto; morte defungor; naturæ debitum reddo; mors me occupat; mors me aufert. *Phras.* 1. *Ex morbo mortuus est*, er ist an der Kranckheit gestorben. Morbô absumptus est; vis morbi hominem consumpsit; vitam homini ademit; vitam abstulit; vi morbi oppressus vitam amisit; morbô extinctus est; morbô naturæ debitum reddidit. 2. *Ex vulnere mortuus est*, er ist an der Wunden gestorben. Prolapsus in vulnus, moribundus cecidit; multis vulneribus confectum anima, ultimus spiritus defecit; receptô altiùs ferrô exspirans corruit; vitam in vulnere posuit; sauciatum telô, spiritus pariter ac sanguis liquit; acceptô vulnere animam deposuit; linquente spiritû pariter, ac sanguine moribundus in arma procubuit. Vulnus vitæ finem attulit; sub oculis hostium vitam profudit, vitam finivit. 3. *Mortuus est senex admodum*, er ist in einem hohen Alter verschieden. Naturæ modum explevit; naturæ cessit, concessit; naturæ satisfecit; naturæ debitum reddidit; natura ipsa hominem consumpsit; corpus senectus solverat; naturæ dissolutione extinctus est; diem suum non immaturâ morte obiit; mortalitatem explevit; vivendi curriculum à natura concessum confecit. 4. *Piè, sanctéque mortuus est*, er ist gar gottselig gestorben. Plenus rectè factorum gloriâ ad DEUM excessit; ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem excessit; de vitæ statione discessit; in cœlum migravit; in vivis, inter vivos esse desiit; ad beatam immortalitatem demigravit; è custodia corporis evolavit; ereptus, exemptus rebus humanis in cœlum abiit; amorem hujus lucis immortalium spe bonorum lætus projecit, & ad divinum illud animorum concilium plenus meritis migravit; diem supremum, omnibus morientium præsidiis comparatus ad vitæ exitum, sacris mysteriis ritè procuratus & expiatus, ritè munitus & confirmatus, piè, religioséque confecit. 5. *Repentè mortuus est*, er ist gähling gestorben. Mors hominem repentè occupavit, abstulit; subitâ morte correptus est; supremus eum dies antè occupavit, quàm instare crederet; morte repentinâ oppressus, ereptus est; nihil cogitantem vita deseruit; anima reliquit; vis repentinæ mortis sustulit. 6. *Si mori sors ante contingeret*, wann ich vielleicht ebender sterben solte. Si quid me fieret; si quid humanitùs accideret; si me fatum præriperet. Siquid mihi accideret; si mors antè obreperet. 7. *Libenter pro patria moriar*, ich will gern für das Vaterland sterben. Libenter pro patria vitam profundam; vitam reddam; spiritum, quem naturæ debeo, patriæ reddam; pro patria morti occumbam; libenter pro patria fatum excipiam; patriæ sanguinem meum largiar; impendam libenter meum patriæ spiritum; pro patria ingenti animô lethum oppetam. 8. *Cupio mori*, ich verlange zu sterben. Cupio è vinculis corporis elabi, evolare; cupio relictis rebus mortalibus ad exoptatam immortalitatem discedere; cupio ad vitæ metas pertingere, ex hoc carcere emitti; è vitæ hujus ærumnis, ac calamitatibus morte abduci; de vita exire; lucis hujus usuram reddere; ab hoc exilio ad illam bonis omnibus affluen-

affluentem regionem tranſire. 9. *Omnibus moriendum eſt*, alle müſſen ſterben. Mors omnibus impendet; omnia hâc lege creata ſunt, ut morte deleantur, extinguantur; mortem nemo effugiet; omnibus ad mortem irrevocabili decretô decurrendum eſt; ſuprema neceſſitas omnibus eſt ſubeunda. *Uſus.* Sapientiſſimus quisque æquiſſimô animô moritur.

Moror, aris atus ſum, ari. ſich weilen, aufhalten, verziehen. *Syn.* Cunctor, in mora ſum: maneo, commoror. *Adv.* Diutius, parum, valdè. *Phraſ.* 1. *Neſcio, quamdiu Venetiis moraturus ſim*, ich weiß nicht wie lang ich mich zu Venedig werde aufhalten. Neſcio, quantum temporis poſiturus ſim; quot menſium mea Venetiis commoratio futura ſit; quantam moram Venetiis facturus ſim; quanto tempore Venetiis detinendus ſim. 2. *Alia ex aliis me morantur*, es verweilet mich eines nach dem andern. Moram injiciunt; diſtinent me alia ex aliis; alia ex aliis me tenent, remorantur. V. *Mora.* *Uſus.* 1. Brutus valdè moratur, non tergiverſans, ſed expectans. 2. *Impedio, retardo, moram affero*, aufhalten, verhinderen. Non morabor te, quin mox conſcendas. V. *Differo.*

Moroſè. unfreundlich. *Syn.* Faſtidioſe, importunè. *Uſus.* Piſo iracundius reſpuebat ineptias hominum, ſivè moroſè, ſive ingenuô, liberôque faſtidiô.

Moroſitas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Syn.* Difficultas.)(*Comitas, humanitas.* *Epi.* Inutilis, odioſa. *Uſus.* Ne iraſcamur importunè petentibus, ne in moroſitatem inutilem, & odioſam incidamus.

Moroſus, a, um. unfreundlich. *Syn.* Difficilis, inhumanus, importunus.)(*facilis, comis.* *Uſus.* Senes anxii ſunt, moroſi, iracundi, difficiles. Mulier ſtomachoſa, & ſubmoroſa. V. *Durus, Aſper, Inhumanus.*

Mors, tis, f. Tod. *R.* à μόρος. *Syn.* Interitus, occaſus, fatum, lethum, exitus, diſceſſus, ſupremus alicujus dies, exceſſus è vita, diſſolutio naturæ. *Epi.* Acerba, atrocior, beata, bellica, peregrina, bona, certa, communis, conſentanea vitæ, crudelis, miſerabilis, divinior, dubia, extrema, fatalis, fœda, glorioſa, fortunata, fraterna, matura, honeſta, indigna, immatura, levior, media, melior, miſera, nefaria, paterna, pernicioſa, propinqua, repentina, teterrima, ſtabilis, ſubita, turpis, voluntaria, vulgaris. *Uſus.* Mortem alicui minitari, drohen. Mortem alicui afferre, offerre; morte afficere, multare, umbringen. Ad mortem mittere, dare aliquem, zum Tod übergeben. Mortem ſibi accelerare, mortem ſibi conſciſcere, ſich ſelbſt umbringen. Mortem oppetere, obire, cum vita commutare, morte deleri, ſterben. V. *Morior.*

Morſus, ûs, m. Biß. *Epi.* Acer, immanis, viperinus, ulceratus. *Uſus.* Acer morſus doloris.

Mortale peccatum. Tod-Sünd. Crimen mortiferum, lethiferum, capitale, lethalis noxa, lethalis noxæ piaculum, peſtifera animi macula. V. *Pecco.*

Mortalis, e. ſterblich. *Syn.* Morti obnoxius, diſſolubilis.)(*immortalis.* *Uſus.* Mens ſoluta & libera, ſegregata àb omni concretione mortali. Pro mortali conditione vitæ immortalitatem eſtis conſecuti. Sciebam, me genuiſſe mortalem. V. *Homo.*

Mortalitas, atis, f. Sterblichkeit. *Syn.* Mortalis vitæ conditio, naturæ communis fragilitas. *Uſus.* Omne, quod ortum eſt, mortalitas conſequitur. Multa illi ſupra mortalitatem ſunt attributa.

Mortarium, ii, n. * Mörſer. *Uſus.* Contundere in mortario.

Mortifer, a, um. tödtlich. *Syn.* Peſtifer, pernicioſus, lethalis, mortem afferens.)(*Salutaris.* *Uſus.* Morbus, plaga, vulnus mortiferum.

Mortificatio, onis, f. Abtödtung ſeiner ſelbſten. Corporis afflictatio, aſperitas vitæ voluntaria.

Mortifico, as, are. abtödten. Corpori ægrè facio, acriter mihi impero; arctè & contentè me habeo; cupiditates comprimo; mihi vim infero; noxias frango cupiditates; duriter ac inclementer me tracto; genium defraudo. V. *Domo, Edomo, Diſciplina.*

Mortuus, a, um. todt, geſtorben. *Syn.* Morte deletus, conſumptus; fatô perfunctus, ſenſu ac vitâ carens. *Adv.* Brevi, inteſtatô, omnino, proximè, repentinô, acerbè. *Uſus.* A mortuis excitare. Infra mortuos amandare.

Mores, um, m. Sitten. *Phraſ.* 1. *Eſt optimis moribus Adoleſcens*, es iſt ein Jüngling von beſten Sitten. Moribus eſt gratiſſimis & humaniſſimis; naturâ ſanctis & religioſis; modeſtis, & ad capienda præcepta mollioribus; ſummâ facilitate & comitate; mirâ facilitate, & jucunditate naturæ. Mitis ingenii juvenis eſt, moribus placidis, liberalibus, ſummâ ſuavitate temperatis *vel* conditis; ingenui, placidi, & comiter facilis multa documenta ſunt; ſingulari eſt morum

morum elegantiâ; cultiſſimis eſt moribus, & omni humanitate perpolitis. 2. *Moribus eſt malis*, er iſt von üblen Sitten. Pravis eſt moribus & protervis; barbaris & immanibus; corruptis & perditis; violentô eſt ingeniô, & indomitô; ſummâ eſt ingenii aſperitate; homo eſt effusè petulans, nequam & improbus; protervus, petulans, ignavus; homo ſemiſſis, nichts-werther Menſch. 3. *Ad mores ſuos citò rediit*, er hat geſchwind wiederum umgeſattlet zu ſeinen üblen Sitten. Citò rediit ad ingenium; recepit ſe ad ingenium ſuum; in eandem vitam revolutus eſt; ad priſtinam vitæ conſuetudinem revertit, ſe retulit, revocavit. 4 *Mores deficiunt*, die Sitten nehmen ab. Deſidens mores, labuntur; ire cœperunt præcipites, diſciplina morum paulatim fluere, ac inclinari cœpit. V. *Diſciplina*. *Uſus*. Aliquem in ſuos mores formare, einen auf ſeinen Schlag abrichten.

Mos, ris, m. Brauch, Weis, Gewohnheit, Sitten. *Syn.* Conſuetudo, inſtitutum, ritus, diſciplina, uſus: modus. *Epi.* Accuſatorius, antiquus, auſterus, civilis communis, conſcius, perverſus, uſitatus, vetus, novus, patrius, domeſticus, regius, Rhetoricus. Amabiles, boni, modeſti, commodi, corrupti, diſpares, extremi, faciles, feri, grati, immanes, improbi, imperiti, barbari, juſti, integri, religioſi, timidi, mali, moleſti, perditi, ruſtici, ſuaves, ſeveri, temperati, feri. *Phraſ.* 1. *Moris eſt*, es iſt der Brauch. In more eſt: in more poſitum eſt; more comparatum, confirmatum eſt; conſuetudo fert; conſuetudinis hoc eſt; conſuetudo eſt; mos eſt; mos obtinuit; mos fert; more receptum eſt; jam inde à majoribus conſuetudo tenet, obtinet, ita fert: vetus hoc eſt, ut &c. 2 *Morem ſuum ſervat*, er bleibt bey dem alten. Inſtituô ſuô utitur; inſtitutum ſuum tenet, ſervat; ſolemne ſuum ſervat; morem ſuum obtinet, tenet, retinet; propoſitum ſuum tenet; inſtitutum ſuum ſequitur; antiquum obtinet. *Uſus.* Hoc factum eſt more & modô. In more majorum id non fuit. Meô more agam. More barbarorum fungi, barbariſch hauſen. Abhorret id à more noſtro, das iſt bey uns nicht der Brauch Decedere de more & inſtitutô, abweichen von ſeiner Gewohnheit. Revocare veterem morem, den alten Brauch wiederum einführen. Morem inducere, in morem aliquid inducere, transferre, perducere, eine Gewohnheit einführen. Morem eum poſteri acceperunt, einen Brauch annehmen. Tenues reliquiæ priſtini moris hærent, es iſt noch etwas weniges übrig von dem vorigen Brauch. Mos ille ac conſuetudo inveteravit, der Brauch iſt faſt abkommen. Non recedam à more & conſuetudine, ich werde es bey dem alten laſſen. V. *Conſuetudo*.

Motio, onis, f. Bewegung. *Syn.* Motus, commotio. *Epi.* Continuata, perennis, transverſa, diſpar, ſuavis. *Uſus.* 1. Orbium cœleſtium motio. 2. *Affectus*, Neigung. Motiones animi.

Motus, ûs, m. Bewegung. *Syn.* Motio, agitatio, impulſus.)(*ſtatus*. *Epi.* Acerrimus, alienus, aſper, celer, certus, neceſſarius, conſtans, deformis, divinus, dulcis, externus, igneus, inanis, incertus, incredibilis, interior, jucundus, magnificus, minimus, naturalis, novus, opinabilis, oratorius, pronus, obliquus, ſupinus, repentinus, ſempiternus, ſolutus, temerarius, turbidus, venuſtus, voluntarius. Accomodati, admirabiles, averſi, uberes acuti, conſtantes & rati, diſpares, diſſimiles, finiti, æquabiles, inimici, non temperantes, liberi, magni, odioſi, palæſtrici, mediocres, ſoluti, vagi, turbulenti, volucres. *Uſus.* 1. DEUS motum dedit cœlo. Animalia motû cientur interiori. In maximis motibus, & mutationibus cœli. 2. *Affectus, perturbatio, commotio*, Gemüths Bewegung, Verwirrung. Magnos animorum motus efficere. Motus animi rationi obtemperantes. Motus cogitationis celeriter agitatus. Nunquam animus agitatione, motuque vacuus eſt. 3. *Concurſus, turba, tumultus*, Zuſammenlauff, Tumult. In quo motu temporum, quantâ converſione rerum verſamur! Catilinæ inſanos motus cohibuit, compreſſit. Motum concitare, moliri. Motus Reipublicæ afferre. Magno res in Motu eſt. *Motû propriô, vulg.* von freyen Stücken; *Latinè:* ſuâ ſponte.

Moveo, es, movi, motum, ére. bewegen. *Syn.* Cieo, agito, impello, pello, verſo, ago: efficio, excito: allicio, pellicio, induco. *Adv.* Conjunctè, leviter, longiùs, magnoperè, mirabiliter, neceſſario, per multùm, valdè, vehementiùs, acutè, conſtanter, dulciter, facilè, fortuitò, immoderatè, inaniter, jucundè, liberè, mediocriter, non ita placidè, ſolutè, peracutè, tardiùs, vehementer, velociter, verè. *Phraſ.* I. *Movit oratione ſuâ hominum animos*, er hat die Leute beweget. Animos flexit; animos incendit, accendit; motum animis attulit; mentes hominum allexit, voluntates impulit, quò volebat. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, & quò vellet, ducendas; valebat ad motus inflammandos.

dos. Motus animorum ita miscuit; sensus, mentésque hominum ita pertractavit, nemo ut resisteret; flexit mentes hominum, fregitque ejus oratio; unô sermone animos omnium, quò vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio, & in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio; ita percussit, ac quatefecit hominum animos, tanquam in ejus manu omnium voluntates essent; ad sententiam suam populi animos deduxit; in suam sententiam omnium mentes oratione convertit. 2. *Motus sum ejus precibus*, ich bin durch sein Bitten bewegt worden. Adductus precibus, impulsus lachrymis, invitatus, inductus precibus cessi. *Usus.* 1. Ursere illi, ut nos locô moverent. 2. *Abduco.* abwenden, abtreiben. Movére aliquem de sententia. Senatû movére. 3. *Muto*, verändern. Tot annorum possessiones movére in tutum. 4. *Discedo*, sich von einem Ort wegziehen. Ne te Româ moveris. 5. *Sollicito, ango*, ängstigen. Multa me movent in discessu. 6. *Allicio, invito, hortor*, anreitzen. Illa me causa movet. 7. *Efficio, excito*, verursachen, erwecken. Clamores, risus, lachrymas, hominum studia, suspicionem movére. V. *Persuadeo.*

Mox. bald. *Syn.* Quàm mox, ocyùs, statim. *Usus.* Mox revertor. V. *Statim.*

Mucro, onis, m. Spitze an einer Klingen, Degen. *Epi.* Cruentus, tribunitius. *Usus.* Hic est mucro defensionis meæ. Censorii styli mucro. Mucrones jam in civium jugulis fixos rejecimus.

Muginor, aris, atus, sum, ari. zaudern, verziehen. *Syn.* Cunctor, moror, dissimulo. *verb. antiq.*

Mugio, is, ii, itum, ire. brüllen wie ein Ochs. *Syn.* Boo.

Mugitus, ûs, m. das Brüllen. *Usus.* Terræ mugitus & tremitus. Mugitus ciere, edere. Mugitibus implére viciniam.

Mula, æ, f. Maul-Eselin. *Usus.* Mulæ partus mirabilis, quia rarus.

Mulceo, es, mulsi, sum, ére. sanfft machen, streicheln, begütigen. *Syn.* Permulceo, lenio. *Usus.* Carmina mulcent mentes. Cervix mulcetur dexterâ. Cantû cervi mulcentur.

Mulcta, *vel* Multa, æ, f. Geld-Straffe. *Syn.* Pœna. *Usus.* Mulctam alicui dicere, irrogare, àb aliquo petere, auferlegen. Mulctam remittere, condonare, mulctæ gratiam facere, nachlassen. V. *Pœna.*

Mulctatio, onis, f. Auferlegung einer Geld-Straff, Entziehung der Güther. *Syn.* Direptio. *Usus.* Misera mulctatio bonorum, exilium civium.

Mulctatitius, a, um. * zur Geld-Buß gehörig. *Usus.* Mulctatitia pecunia.

Mulcto, as, avi, atum, are. straffen. *Syn.* Mulctâ afficio, punio, mulctam irrogo. *Adv.* Crudelissimè, malè. *Usus.* 1. Morte mulctare reos, exiliô. 2. *Male accipio, malè tracto*, einen übel hernehmen, übel mit einem verfahren. Discessit àb oppugnatione malè mulctatus. Mulctatus virgis, fustibus. V. *Punio.*

Mulgeo, es, mulsi, mulsum, ére. * melcken. *Syn.* Lac è mammis exprimo. *Usus.* Mulgere oves. Mulgere hircos; *de re palam absurda.*

Muliebris, e. weibisch. *Syn.* Fœmineus, mollis, effœminatus. *Usus.* Mundus, muliebris. Forma muliebris. Sententia muliebris & enervata.

Muliebriter. weibisch. *Syn.* Effœminatè. *Usus.* Lamentis se, & lacrymis muliebriter dedere. Nequid muliebriter & serviliter faciamus.

Mulier, eris, f. Weib. *Syn.* Fœmina. *Epi.* Ægra, ærumnosa, aliena, amens, avara, audax, beata, nobilis, consularis, copiosa, locuples, crudelis, importuna, deterrima, digna, dives, felix, furiosa, gravida, ignota, immoderata, imperita, ingeniosa, insana, libera, libidinosa, misella, misera, molesta, nefaria, nobilis, nota, optima, pecuniosa, propinqua, proterva, seditiosa, suavis, temeraria, procax, irata, timida. Beatissimæ, castiores, miseræ, formosæ, inornatæ. *Phras.* 1. *Mulier importuna est*, sie ist ein böses Weib. Mulier abundat audaciâ, consilio & ratione deficitur; mulier est proterva, seditiosa, parvis rebus sæpè mobilis; mulier est ex earum numero, quæ impotenti naturæ frænos dant, nullúmque licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ & animi impotes feruntur. 2. *Mulier est præstans*, sie ist eine stattliche Frau. Fœminarum præstantissima, spectatissima, primaria, lectissima; virilis animi fœmina; matrona gravis & spectata. *Usus.* Mulierum famam ut multorum oculis lux clara custodiat, diligenter sanciendum est. Mulieres omnes propter infirmitatem concilii, majores in tutorum potestate esse voluêre.

Mulierarius, a, um. feig, weibisch. *Usus.* Manus mulieraria.

Muliercula, æ, f. Weiblein. *Epi.* Impura, deterrima, publica. *Usus.* Bellum cum mulierculis gestum. Ista quidem pueris, & mulierculis grata sunt.

Mulierositas, tis, f. Weibersucht. *Syn.* Amor mulierum, *seu* in mulieres.

Mulierosus, a, um. weibersüchtig. *Syn.* Mulierum appetens. *Usus.* Homo & ebriosus, & mulierosus.

Mulio, onis, m. Eselstreiber. *Syn.* Qui mu-

mulos agit, agaso. *Usus.* Mulionem agere.

Mulionius, a, um. eseltreiberisch. *Usus.* penula mulionia.

Mullus, i, m. Barben, Barmen. *genus piscis. Usus.* Mulli barbati in piscinis sunt.

Mulsum, i, n. Wein-Meth. *Syn.* Potio è melle, vinóque confecta. *Usus.* Calicem mulsi ei impingamus, ut plorare desinat.

Multifariam. vielfältig. *Syn.* Multis locis. *Usus.* Aurum multifariam defossum.

Multiformis, e. mancherley Gestalt. *Syn.* Varius, diversus. *Usus.* Principis qualitates sunt variæ, & quasi multiformes.

Multijugis, e, *vel* Multijugus, a, um. mancherley, vielerley. *Syn.* Multus & varius multiplex. *Usus.* Multijugas epistolas simul accepi.

Multimodis, mancherley. *Syn.* Multis modis. *Usus.* Multimodis sum circumventus.

Multimodus, a, um. *vielerley. *Usus.* Multimoda ars.

Multiplex, icis, *g. o.* vielfältig. *Syn.* Multus, varius, copiosus. *Usus.* Varia, multipléxque natura. Genus orationis vagum & multiplex. Anceps & multiplex verbi potestas. Multiplex & tortuosum ingenium.

Multiplicabilis, e. das zu vermehren tüchtig. *Syn.* Multiplex.

Multiplico, as, avi, atum, are. vermehren. *Syn.* Augeo. *Usus.* Auctô exercitu, multiplicatis auxiliis, multiplicatâ cum gloriâ redii.

Multitudo, inis, f. Menge, Vielheit. *Syn.* Frequentia, celebritas, turba, cœtus, caterva, populus, vulgus, corona, manus, chorus, colluvies. *Epi.* Armata, concitata, congregata, domestica, egens, imperita, incredibilis, indocta, infima, infinita, innumerabilis, magna, miranda, repentina, splendidior, tanta, turpis, urbana, universa. *Usus.* Hominum multitudinem congregare, cogere. Quanta multitudo, quanta vis hominum! Multitudo beneficiorum, *copia*, *numerus.*

Multò. viel. *Syn.* Longè, multis *vel* omnibus partibus, non paulò, haud paulò, impendio, longo intervallo. *Usus.* Multò doctior. Meo judicio multo stare malo, quam aliorum.

Multum. viel. *Syn.* Valdè, sane, non parùm, sanè quàm; nescio, quid.)(*parùm. Usus.* Res diu, multùmque agitata. Multum ad salutem alicujus conferre.

Multus, a, um. viel. *Syn.* Multiplex, frequens, non pauci. *Adv.* Ita, ut, non ita, non parùm, quam minimè, nimis, fortassè, valdè, minus. *Phras.* 1. *Multi affuêre*, es seynd viel zugegen gewesen. frequentes, conferti aderant; magnus numerus erat eorum, qui præsentes interfuêre; multitudo hominum forum inundaverat, impleverat. 2. *Multa & varia erant consilia*, es waren vielerley Räth und Meynungen. Mille indies nova consilia; sexcenta erant de re consilia. Longum sit explicare, quot in sententias abierint Senatores; plura, quàm pro numero Senatorum, erant consilia; quot capita, tot erant sententiæ; plura pæne consilia, quàm capita numerabantur. *Usus.* 1. Multæ & magnæ res. 2. *Præclarus*, berühmt. Tuum nomen multum est in his locis. 3. *Prolixus, longus, nimius*, langwährig, weitläufftig. Multus est in laudando. Multus sermo, ad multum diem extractus. Ne in re tenui multus, ac insolens sim.

Mulus, i, m. Maul-Thier, Maul-Esel. *Usus.* Mulus clitellarius. Mutuum muli scabunt. *Prov.*

Mundanus, a, um. der in der Welt wohnet. *Syn.* Mundi cives & incola. *Phras.* 1. *Res mundanæ, vulg.* weltliche Dinge. Res caducæ, perituræ, fugaces, profanæ, inanes, infimæ, mortales, humanæ; fluxæ res, & fragiles. 2. *Homo mundanus, vulg.* eitles Welt-Kind. Homo rerum fluxarum blandimentis implicitus; humanæ vitæ deliciis, ac commodis impensè deditus; illecebris vanarum oblectationum captus, & irretitus; qui res fugaces, & caducas ardenti studiò persequitur; omnibus humanæ vitæ voluptatibus obsequitur. *Usus.* Socrates rogatus, cujas esset? mundanum se dixit, nempe mundi civem & incolam. V. *Mundus.*

Munditia, æ, f. Reinigkeit, Sauberkeit. *Syn.* Elegantia, lautitia. *Epi.* Non odiosa. *Usus.* Adhibenda est munditia, non odiosa, nec exquisita nimis.

Mundus, a, um. rein, sauber. *Syn.* Elegans, lautus.)(*Sordidus. Usus.* Vir mundus, & elegans.

Mundus, i, m. die Welt. *Syn.* Orbis terrarum, Orbis universus, rerum universitas; pulcherrimum naturæ regnum; Orbis theatrum; universitas rerum, quâ omnia continentur; natura universa; mundi moles; civitas communis mortalium, atque immortalium. *Epi.* Æternus, amens, sapiens, aptus, beatus, bonus, pulcher, salutaris, ornatus aspectu, constans, communis, disertus quidem, & mathematicus & musicus, omnium doctrinarum eruditus, postremò Philosophus, expers consilii, globosus, immensus, immundus, parum mundus, levis undique, æquabilis & a medio ad summum par, perfectus & absolutus, litteratus, melior, mortalis, sempiternus,

ternus, prædítus animo & fenfibus, rotundus, ardens, pulcher, quietus, fimilis, fingularis, unigenus, omnium rerum, quæ naturæ adminiftrantur, feminator & parens & educator atque auctor, univerfus, ftabilis, volubilis. *Phraf.* 1. *Sic agitur in mundo, vulg.* alſo gebt es auf der Welt. Sic eft vita hominum; fic vivitur; fic natura comparatum eft; ita fert hominum confuetudo; fic funt homines. 2. *Quamdiu mundus ftetit*, ſo lang die Welt geſtanden. Poft natos homines; poft hominum memoriam; poft natum hominum genus. 3. *Quamdiu mundus ftabit*, ſo lang die Welt wird ſtehen. Dum genus hominum erit. 4. *Quidquid in mundo eft*, alles, was in der Welt iſt. Quidquid cœlum fuô ambitû complectitur; quidquid in fe continet Orbis terrarum; quidquid in Orbe terrarum eft. 5. *Egregiè fe accomodare novit mundo, vulg.* er ſchicket ſich wohl in die Welt. Mores ex hominum moribus feliciter effingit; vitæ rationem ad communem vivendi modum bellè exigit; vitam ex ufu hominum agit; ex communi lege metitur, ad communem vivendi morem, mores exigit, fingitque fuos. V. *Sæculum.* *Ufus.* Naturam mundi, & pulchritudinem contemplari. Democritus ait, innumerabiles effe mundos. Mundi ætates, partes.

Munero, as, are, *vel* Muneror, aris, atus fum, ari. beſchencken. *Syn.* Largior. *Adv.* Opiparè. *Ufus.* Opiparè me muneratus eft. V. *Remuneror.*

Munia, orum, n. Ambt, Verwaltung. *Syn.* Munera, onera. *Ufus.* Suis cervicibus publica munia fuftinere. Obire munia. V. *Officium*, *Munus*, *Magiftratus.*

Municeps, cipis, m. Landsgenoß. *Syn.* Civis, popularis, qui è municipio eft. *Epi.* Honeftiffimus, ornatiffimus. *Ufus.* Municipes funt cives Romani fuo jure & legibus fuis utentes, muneris tantùm cum populo Rom. honorarii participes, à quo munere capeffendo apellari videntur.

Municipalis, e. burgerlich. *Syn.* Ex municipio. *Ufus.* Homines municipales, & rufticani.

Municipium, ii, n. Mitgenoſſenſchafft, Stadt, Flecken. *Syn.* Conventus, colonia. *Epi.* Antiquiffimum, clariffimum, fideliffimum, frequentiffimum, frequens mœftumque, gratum, grave, firmum, honeftum, illuftre, immune, integerrimum, rufticanum, totum. Reliqua, rufticana, vetera. *Ufus.* Scis, cujus municipii fim.

Munificè. freygebig. *Syn.* Liberaliter, largè, prolixè. *Ufus.* Munificè & largè dare aliquid.

Munificus, a, um. freygebig. *Syn.* Liberalis, largus. V. *Liberalis.*

Munimen, inis, * *vel* Munimentum, i, n.* Schantz, Beveſtigung Bollwerck. *Ufus.* Illa quoque foffa haud parvum urbis munimentum.

Munio, is, ivi, itum, ire. beveſtigen, umſchantzen. *Syn.* Firmo, confirmo, obvallo, fepio, obfepio; paro, adorno. *Adv.* Præclarè. *Phraf.* 1. *Urbem munire.* eine Stadt beveſtigen. Firmiffimis præfidiis, munimentisque firmare; vallo, foffaque cingere; quafi fepimento aliquo vallare; foffam & alia munimenta urbi circumjicere; aditus omnes foffis aggeribúsque præfepire; novo munimenti genere impedire, fepire. 2. *Caftra egregie munita habemus*, wir haben ein wohlbeveſtigtes Lager. Caftra ita firmavimus, ut nihil tam claufum ad exitus, tam feptum undique, tam tutum ad cuftodiam nec fieri, aut cogitari poffit; caftra ex omni parte præmunita, præfidiis militum tecta; probè obvallata; munitionibus valida habemus; caftra vallo, vallum congeftis arboribus feptum habemus, nequa intrare in munimenta hoftis poffit. V. *Munitus.* *Ufus.* 1. Munite communem arcem bonorum, obftruite perfugia improborum. 2. *Sterno, facio*, machen, zubereiten. Munire viam fibi ad honores. 3. *Reparo, reficio*, erneuern, ausbeſſern. Munire alveum, ripam, aditum. 4. *Transl.* Viam & aditum ad aliquem fibi munire. Tueri & munire fe adverfus incumbentia difcrimina; benevolentiâ multorum fe munire.

Munitio, onis, f. Schantz, Bollwerck, Beveſtigung. *Ufus.* Operibus, & munitionibus fepire urbem. Operis munitione, & concurfu militum, & telorum repulsâ fubmotus hoftis.

Munitor, oris, m. * Schantzgräber.

Munitus, a, um. beveſtiget, umſchantzet. *Syn.* Septus, vallatus; armatus, ftipatus. *Phraf.* 1. *Locus naturâ munitus.* ein von Natur beveſtigter Ort. Oppidum pofitu munitum; locus ipfo fatis pofitu defenfus; oppidum loci natura tutum à periculo; defendit fe ipfe locus; ipfa loci natura facile repellit periculum; in ipfo loco fatis eft ad firmitatem præfidii; oppidum ingenio fitus, locique natura firmum. 2. *Locus arte munitus*, ein von Kunſt beveſtigter Ort. Munitum manu oppidum. Munitus opere locus. Locus munitionibus obfeptus; objectis aggeribus à periculo tutus. V. *Munio.* *Ufus.*

Usus. 1. Munitus firmissimâ hominum benevolentiâ. Urbs naturâ, ac locô munita, succincta portubus, armata muris. Regulus virtutum præsidiô munitus. Munitus ad vitæ custodiam. 2. *Transl.* Sapientiâ munitum pectus gerere.

Munus, eris, n. Geschenck, Gabe. Amt, Pflicht. *Syn.* Donum, beneficium, largitio: Officium, Provincia. *Epi.* Ædilicium, amplum, gratum, annuum, candidatorium, consulare, dignum, expletum, divinum, exiguum, extraordinarium, latum, magnificum, mediocre, perfectum, præclarum, provinciale, proprium, publicum, servile, sordidum, pristinum, senatorium, certum. *Phras.* 1. *Muneribus corrumpi se sinit*, er läßt sich mit Geld bestechen. Muneribus facilè delenitur; pretio sollicitari, atque etiam labefactari fides ejus solet; pretio addictam fidem gerit; est, quem pecuniâ non oppugnes modò, sed expugnes; venalem habet pretiô fidem; quæstui omnia in illo sunt venalia, fides, jusjurandum, æquitas. 3. *Munus alicui imponere*, einem ein Amt auftragen. Muneri aliquem præficere, præponere; munus alicui assignare; partes Judicis, Quæstoris &c. dare, imponere; imponere alicui personam Judicis &c. provinciam alicui decernere, dare, tradere; provinciæ, procurationi præficere; procurationem committere. 3. *Munus aliquod gerere*, eine Amts-Verwaltung führen. Munus sustinere, obire, exequi; muneri præesse; munere fungi; Provinciam habere, sustinere, obire, administrare; liberaliter, dextereque munia obire; procurationem habere; personam Judicis &c. sustinere, gerere, tenere, tueri; partes Judicis agere. 4 *Munus mihi obtigit*, ich habe ein Amt bekommen. Munus mihi obvenit; mihi mandatum est; ad procurationem ejus muneris vocatus sum; Provincia mihi obvenit, obtigit; Provinciam cepi, accepi. 5. *Munere hoc orbatus est*, es ist ihm das Amt weggenommen worden. Munus illi ereptum est; à procuratione amotus; procuratione privatus; munere exutus est; ea Provincia illi abrogata est; ejus muneris partes illi ereptæ sunt. 6. *Muneri suo satisfecit*, er hat sein Amt wohl verrichtet. Munere egregiè perfunctus est; munus pro sua & Reipublicæ dignitate gessit; partes eas egregiè sustinuit, egit, tuitus est; nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentiæ desiderari passus est; summam ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit; sibi peperit, comparavit; officium integrè, cumulateque præstitit. 7. *Hoc tui muneris est*, das steht dir zu. Hæ partes tuæ sunt; id tuum est; tui officii est; tuum id munus est; tuarum id partium est; ad te, ad tuum officium pertinet; tuæ curationis res ista est; tua ista curatio est. *Usus.* Munera dare, largiri, mittere, afferre. Munera sua apud aliquem benè collocare. Munus concinnare. Munus verbis ornare. Muneribus populum delinire. 2. *Officium, Provincia*, Amt, Pflicht. Ad munus aliquem instruere. Muneri præficere aliquem. Munus, partes, personam Consulis suscipere. Muneri succedere. Munus defugere. Munerum immunitatem alicui dare. V. *Donum, Officium, Magistratus.*

Munusculum, i, n. ein kleines Geschenck. *Syn.* Donum exiguum, tenue munus. *Epi.* Tenue. *Usus.* Munuscula non ingrata misit.

Muralis, e. zur Mauer gehörig. *Usus.* Tormentum murale; muralis corona.

Muria, æ, f. Saltz-Lacke, oder Wasser. *Syn.* Aqua multo sale condita. *Usus.* Caro muriâ condita. Piscis muriæ incoctus.

Murmur, uris, n. Geräusch, Gemurmel. *Syn.* Fremitus, mugitus, strepitus. *Usus.* Murmur ortum aliorum cum assensu, aliorum assentientes increpantium.

Murmuro, as, avi, atum, are. rauschen, murmeln. *Usus.* Fremitus murmurantis maris.

Murus, i, m. Mauer. *Syn.* Mœnia, paries. *Epi.* Firmissimus. *Phras.* 1. *Muri pars tormentis dejecta est*, es ist ein Theil von der Stadt-Mauer durch Breche-Schiessen zusammen gefallen. Pars muri tormentis labefacta est; murorum pinnæ frequentibus tormentorum ictibus detersæ sunt; pars mœnium tormentis prostrata, diruta, deturbata aditum hosti patefecit; verberata crebris tormentorum ictibus mœnia ruinam traxêre; disjecta tormentis mœnia; pars una muri tormentis diruta continentibus ruinis urbem nudavit; murus cum ingenti fragore procidit; oppidum ruinis mœnium est patefactum; tormentorum tot ictus secuta murorum strages; murorum hiatus; mœnium ruina; quassati muri labes; imposita muris plaga ruinam impulit. Quassata pars muri ruinam dedit, ruinâ collapsa est,

eft, ruinam fecit; crebri tormentorum ictus muri ruinam, ftragem edidêre. Convulfa tormentorum ictibus mœnia & disjecta funt. 2. *Muros tormentis ferire*, Breche ſchieſſen. Muros tormentis quatere, labefactare; munimentorum ruinâ aditum in urbem moliri; crebris tormentorum ictibus mœnia verberare; in muros impreffionem facere. 3. *Murorum hiatum reparare*, die Breche repariren / ausbeſſern. Quaffatam muri partem objectis faxis reficere; mœnium ruinam inftaurare; muri labem obductâ raptim loricâ defendere; pinnas, loricasque ex cratibus attexere; pluteos vallo addere; defidentem murorum labem pluteis, cratibusque reficere, farcire. 4. *Hostes ex murorum ruina depellere*, den Feind von der Breche abtreiben. Ad proftrati muri ruinas; ad ruinofam muri labem; ad quaffatum muri hiatum; ad labefactam muri partem hoftes irruptionem molientes arcére; hoftem impreffionem in munimentorum ruinas facientem depellere; ex ipfis mœnium ruinis hoftem fubmovere. *Ufus*. Leges propugnacula & muri funt tranquillitatis & otii. Murô urbem fepire, cingere, circumdare. Murum ingentis altitudinis duximus. Facilè fubruitur ex imo murus, quod cæmenta non calce durata funt, fed interlita lutô, ftructuræ antiquæ genere. Murus humilior, & fcalis facilè fuperabilis.

Mus, muris, m. eine Maus. *Ufus*. Platonis Politiam nuper mures apud me corroferunt. Clypei à muribus derofi.

Mufa, æ, f. Geſang / Kunſt. Mufæ, arum, f. Göttinnen der freyen Künſte. *Epi*. Agreftiores, manfuetiores, proximæ, pulchellæ, fuperiores. *Ufus*. Cum omnibus Mufis rationem habere cogito. Quis tam averfus a Mufis? wer iſt dem Studieren ſo abhold? Quis cum Mufis, id eft, cum humanitate ac doctrina non habet commercium? Cum Mufis commercium habet unicè. Manfuetiores Mufæ. Cum Mufis fe delectare. V. *Litteræ*.

Mufca, æ, f. eine Fliege / Mucke. *Ufus*. Puer, abige mufcas. Depellere mufcas. Ne mufca quidem.

Mufcofus, a, um. mooſigt / wo viel Moos iſt. *Ufus*. Nihil alfius, nihil mufcofius.

Mufcus, i, m. * Moos / Mies. *Ufus*. Saxum fæpiùs volutum non obducitur mufcô.

Mufica, æ, f. Muſic / Singe-Kunſt. *Syn*. Cantus, Symphonia. *Phraf*. 1. *Muficâ valdè delector*, die Muſic ergötzet mich ſehr. Muficæ ftudiô teneor; ftudiô fonorum capior; nervorum, vocumque cantibus delector; fidibus, tibiis modulatè canentibus; fidiculis numerosè fonantibus, varietate fonorum; molliffimis & delicatiffimis in cantu flexionibus mirificè delector; pulfis fcienter fidium nervis, vocum gravitate, ac varietate concitari animum vehementer fentio. 2. *Ille Textum fecit, ego Muficam*, vulg. er hat den Text, ich aber die Muſic darzu gemacht. Ille materiam fubjecit; ego modulatè illam defcripfi; ille verba, modos ego, ac numeros adinveni; voces ille fubjecit, ego modis muficis illigavi. 3. *Interea Mufica inftrumentalis fuit*, vulg. unterdeſſen hat man mit muſicaliſchen Inſtrumenten eine Muſic gemacht. Interea tibiis, fidibusque modulatè canebatur; fub hæc cantus nervorum & tibiarum perfonabat; cantatum interea tibiis, fidibusque; interea Symphonia, pulfis fcienter fidium nervis, canebat. *Ufus*. Leges Muficæ. Muficam Damon & Ariftoxenus tractaverunt. V. *Cano*.

Muficus, i, m. Singer. *Syn*. Muficis eruditus, Symphoniacus, qui voce, fidibus &c. canit. *Ufus*. Mufici, qui erant quondam iidem Poëtæ.

Muftaceum, i, n. Kuche / Flade. *Cibi genus*. *Ufus*. Laureolam in muftaceo quærere, mit geringen Sachen groß Lob erlangen wollen.

Muftela, æ, f. Wieſel. *Ufus*. Muftela catulos fuos quotidie transfert.

Muftum, i, n. Wein-Moſt. *Epi*. Novum, dulce. *Ufus*. Nova ifta quafi de mufto, & lacu fervida oratio.

Mutabilis, e. veränderlich. *Syn*. Quod habet mutationem. *Phraf*. *Valdè mutabilis homo eft*, vulg. er iſt ein veränderlicher Menſch. Animum ex levibus fortunæ momentis fufpenfum gerit; parùm fibi conftat. V. *Varius, inconftans*. *Ufus*. Omne corpus mutabile. Mutabile vulgus. Polypo mutabilior. Sidera mutabili ratione labuntur. V. *Varius*, *inconftans*.

Mutabilitas, atis, f. Veränderlichkeit. *Ufus*. Inconftantia & mutabilitas mentis.

Mutatio, onis, f. Veränderung / Abwechslung. *Syn*. Permutatio, motus, con-

conversio, inclinatio. *Epi.* Crebra, magna, manifesta, misera, suspiciosa, imbecillis, minuta, varia. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. Coloris, morum, officiorum mutatio. Mutationes quatuor temporum. Mutationem moliri, facere, subire. Magnam voluntatis mutationem afferre.

Mutilo, as, avi, atum, are. stümmlen. *Syn.* Diminuo. *Usus.* Mutilatum exercitum in Galliam duxit. Nasô, auribus, membrorum parte mutilati.

Mutilus, a, um. gestümmelt. *Syn.* Diminutus, mutilatus.)(*Integer. Usus.* Mutila quædam & hiantia loqui. Cornibus mutilus.

Muto, as, avi, atum, are. verändern. *Syn.* Mutationem facio, permuto, inverto, converto, immuto, commuto, vario. *Adv.* Turpissimè, leviter, paulatim, repentè, valdè. *Phras.* 1. *Locum mutavit, non ingenium,* er hat den Ort verändert, nicht aber seine Lebens-Art. Nihil de suis institutis immutavit; mores antiquos non exuit, non correxit; novum ingenium non induit; nec in diversum, animum mutavit; nihil de actionum suarum cursu deflexit; loci mutatione nihil aversus à prioribus institutis, nec ad alia se consilia contulit; in alios mores non abivit; commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. 2. *Fortuna mutata est,* das Glück hat sich verändert. Fortuna jam verterat; fortuna jam variaverat; fortunæ inclinatio quædam facta erat; eam rem conversio rerum, & inclinatio temporum secuta est; fortunæ mutatio in contrarium facta est; paucis diebus magna erat rerum facta commutatio, ac se fortuna inclinaverat. Res in contrarium verterat. 3. *Mutare consilium,* seinen Entschluß verändern. Calculum reducere; decedere de sententia; discedere à sententia. 4. *Mutare ferociam,* die Keckheit fahren lassen. De asperitate multùm lenire, atque submittere; in mores à veteri asperitate alienos verti; supercilium remittere, ponere. 5. *Tempus concedere ad mutandam sententiam,* einem Zeit geben, seine Gedancken zu verändern. Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ. *Usus.* Pactiones, consilium, genus dicendi, mores, vestem, sententiam mutare. Civitatem, solum mutare, wandern. Nihil mutavit odor, *nihil mutatus est.*

Mutuatio, onis, f. Entlehnung. *Usus.* Multos minutis mutuationibus defraudavit.

Mutuè, gegen einander, Wechsels-weise, hinwiederum. *Syn.* Vicissim, mutuò. *Usus.* Officiis mutuè respondere, Dienst mit Gegen-Dienst vergelten.

Mutuò, Wechsels-weise, hinwieder. *Syn.* Mutuè. *Usus.* Fac valeas, meque mutuò diligas.

Mutuor, aris, atus sum, ari. entlehnen, auf Borg nehmen. *Usus.* Mutuam sumo pecuniam, utendum aliquid accipio. *Adv.* Aliundè. *Usus.* Orator subtilitatem è Philosophia mutuatur, & vicissim reddit ubertatem orationis, & ornamenta dicendi.

Mutus, a, um. stumm. *Syn.* Elinguis, tacitus.)(*Loquens, eloquens. Usus.* Civitas fracta malis, muta, debilitata metû. Curia elinguis, mutum forum. Tempus mutum à litteris. V. *Obmutesco.*

Mutuum, Wechsels-weise, hinwiederum. *Usus.* Pecuniam sumere mutuum.

Mutuus, a, um. geborgt, geliehen, eins ums andere. *Syn.* Par, æqualiter respondens. *Usus.* Pecuniam dare mutuam, sumere mutuam. Mutuas operas tradere, so einer dem andern einen Dienst erweiset. Beneficentia mutua esse debet. Voluntas mutua. Mutua inter nos officia. In mutua benevolentia amici conquiescunt.

Myoparo, onis, m. Raub-Schiff. *Syn.* Navis pyratica, lembus pyraticus. *Epi.* Perennes, inopes, relicti. Egregius, pulcherrimus.

Mysterium, ii, n. Geheimniß. *Syn.* Sacra, res occulta. *Epi.* Augustum, tantum. *Usus.* Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mysteria aperire, enunciare, nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

Mystagogus, i, m. oberster Priester. *Syn.* Rex Sacrorum.

N. Na.

N.

Næ, fürwahr, allerdings. *Syn.* Profectò, valdè, *Usus.* Næ illi vehementer errant.

Nænia, æ. f. Trauer-Gesang, Klag-Lied. *Usus.* Næniæ nomine Græci lugubres cantus appellant.

Nævus, i, m. Mangel, Gebrechen, Mackel. *Syn.* Corporis macula. *Usus.* Farina decocta in aceto nævos tollit.

Nam, dann, denn. *Syn.* Enim, namque, etenim, siquidem, quippe, nimirum, videlicet, sanè.

Namque, sintemahlen. *Syn.* Siquidem.

Nancifcor, eris, nactus sum, nancisci, erlangen, habhafft werden, überkommen. *Syn.* Invenio, adipiscor, consequor, assequor, mihi obvenit, offertur mihi. *Usus.* Siquid firmitatis, virium, laxamenti nactus fuero. V. *Acquiro.*

Naris, is; Nares, ium, f. Nasen-Loch. *Syn.* Foramen nasi geminum. *Usus.* Nares semper patent. Fasciculum ad nares admovere.

Narratio, onis, f. Erzehlung. *Syn.* Rerum gestarum expositio. *Epi.* Aperta, ficta, brevis, probabilis, dilucida, jucunda, longa, obscura, perspicua, suavis, verisimilis, breves, incredibiles, indoctæ, molestæ. *Usus.* Narrationes non historicô modô, sed propè quotidiano sermone exponere, explicare.

Narrator, oris, m. Erzehler. *Usus.* Imitator, & narrator facetus.

Narro, as, avi, atum, are. erzehlen. *R. à* gnarus, *aut à* γνωρίζω, *notum facio,* *Syn.* Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. *Adv.* Benè, herculè, breviter, diligenter, dilucidè, enodatè, graviter, sanè & probè, jucundè, malè, memoriter, multùm, novissimè, probabiliter, venustè, interruptè, ornate, palàm, pervariè. *Phras.* 1. *Narratur,* es wird erzehlet. Traditum memoriæ est; tenet fama; incorruptis rerum gestarum monumentis traditur; fama est; variorum sermonibus jactatur; fama nascitur, surgit, manat, percrebrescit, dissipatur, peragrat, pervadit urbem, venit, pervenit ad aures; fama exit de re; memoriæ proditum est. 2. *Res dupliciter narratur,* man erzehlet es auf zweyerley Weise. Duplex inde fama est; duplex inde de re prodita est memoria; variat fama. 3. *Rem omnem ex ordine narrabo,* ich werde die Sache nach der Ordnung her erzehlen. Dicam, eloquar, aperiam, significabo, exponam, explicabo rem omnem, ùt gesta est. Scies, cognosces, audies ex me, quæ facta sunt. 4. *Rem eandem sæpissimè narrat,* er erzehlet die Sache gar offt. Rei gestæ narratione aures complet, implet, obtundit; rem eandem sæpè auribus inculcat. *Usus.* Plurima de tuis narrantem multa voluptate audivi.

Narthecium, ii, n. Artzney-Büchse, Würtz-Lade. *Syn.* Myrothecium. *Us.* Medicamenta illa tanquam de narthecio promebat.

Nascor, eris, natus sum, nasci. gebohren werden. *Syn.* Orior, in vitam venio, introëo, ingredior; ortum habeo, in lucem edor, suscipior; primam lucem aspicio, lucem accipio; alicujus fatû edor, procedo; vitæ lumen adeo; in lucem prodeo.)(*Morior.* *Adv.* De integro, improvisò, similiter. *Usus.* Suapte sponte nasci. Pestis homini ab homine nascitur. V. *Orior.*

Nassa, æ, f. Fischer-Reusse. *Syn.* Vas vimineum ad capiendos pisces. *Usus.* Ex hac nassa exire cupio, non ad fugam, sed in spem mortis melioris.

Nasturtium, ii, n. Garten-Kreßig, Kressen. *R. à* nasi tormento *ex acri ejus odore.* *Usus. transl.* Nasturtium sermonis.

Nasus, i, m. die Nase. *Usus.* Nasus ita locatus, ut quasi murus oculis interjectus videatur. Naso suspendere aliquem, einem eine Nase drehen, *illudere aliquem.*

Nasutulus, a, um. Nase-weiß. *Usus.* Uxor didacula, & nasutula.

Nasutus, a, um. Nase-weiß, groß-näsig. *Usus.* Homo nasutus, ein verschlagener Kopff.

Natalis, is, m. Geburths-Tag. *Usus.* Agere diem natalem. Scripsi hæc natali meo.

Natalis, e. zur Geburth gehörig. *Usus.* Natale solum, *Patria.* Natalis dies.

Natalitia, orum, n. Geburths-Fest. *Usus.* Natalitia dare, celebrare.

Natalitius, a, um. zur Geburth gehörig. *Syn.* Ad natalem diem pertinens. *Usus.* Natalitia sidera, omina. Natalitia in hortis dedi.

Natatio, onis, f. das Schwimmen.

Natio, onis, f. Geschlecht, Nation. *Syn.* Gens. *Epi.* Eruditissima, levissima, magna, officiosissima, religiosa, tota, acerrimæ, bellicosissimæ, ceteræ, communes, deditæ scientiis, exteræ, externæ, conquassatæ, immanes, inimicissimæ, mise-

miseræ, multæ, sociæ, ultimæ. *Usus.* 1. Cæsar natione Romanus. Erudita Græcorum natio. 2 *Ordo.* Schaar, Geschlecht. Tota natio Candidatorum. Natio Optimatûm.

Nativitas Domini, Geburts-Tag Christi. *Phras.* Augustissimus, & omnium, qui post homines natos illuxerunt orbi, faustissimus dies, quô rerum universarum Opifex DEUS, humanis indutus artubus, ex Matre Virgine natus est. Ortus natalis Christi Servatoris nostri.

Nativus, a, um. natürlich. *Usus.* Hujus gentis domesticus, & nativus sensus est. Malum nativum. Verba nativa & simplicia *quasi spontè nata.*

Nato, as, avi, atum, are. schwimmen. *Syn.* Trano. *Phras.* 1. *Trans flumen natavit* er ist über den Fluß geschwommen. Flumen natando trajecit; in adversum littus natatione evasit; flumen tranavit; incubans cortici nando in littus evasit; secundô primum flumine delatus, brevi pôst trajectû, utribus innatans in tutum pervenit; inflati utres eum transvexere; subivit aquam, & fluctus diverberando in littus enatavit; utribus incubans in adversum littus deferebatur. 2. *Sub aqua natavit ad urbem*, er ist unter dem Wasser biß zur Stadt geschwommen. Aquam subivit, & occultô lapsû ad urbem usque penetravit. *Usus.* Natabant pavimenta vinô.

Natrix, icis, f. Wasser-Schlange. *Serpentis genus.*

Natu, der Geburt nach. *Syn.* Ætate. *Usus.* Grandis natu matrona. Natu major, minor. Natu maximus, minimus, *stirpis maximus &c.*

Natura, æ, f. Natur. *Syn.* Communis hominum parens, DEUS ipse; provida, solérsque mater rerum omnium; vis ingenita, causa intima in rebus universis; mundi moles, rerum universitas; *item:* Ingenium, indoles: conditio, status. *Epi.* paulo acrior, admirabilis, angusta, animalis, antiqua, apta, aspera, beata, mortalis, sempiterna, blanda, cœlestis, communis, commutabilis, conservatrix, congrua, continuata, depravata, deterrima, eximia, expers rationis, fera, immanis, fervida, generata, humida, idonea, ignea, ignota, imbecilla, importuna, impurissima, inanima, infensa, intelligens, sapiens, invicta, locupletior, quasi lena sui, mira, mitis, clemens, mortalis, multiplex, firmior, obscura, præstans, parens, patibilis, perfecta, perpetua, plenior, præpotens, prolixa, benefica, propria, provida, solers, pulcherrima, recta, simplex, singularis, socors, spirabilis, superior, tacita, terrena, tristis, recondita, vana, varia, vitiosa, universa. Dissimiles, divinæ, multæ, optimæ *Phras.* 1. *Natura parùm in te benigna fuit*, die Natur ist gegen dir nicht allerdings freygebig gewesen. Naturam expertus es parùm liberalem; satis angustè natura te suis copiis instruxit; suis te bonis abundare natura noluit; natura sic tecum egit, ut noverca potiùs, quàm mater fuisse videatur; non optimè de te merita est natura; non multum naturæ debes. Non est, cur naturæ gratias agas. Possum in te quidvis potius, quàm naturæ subsidia laudare. Naturæ bona, quibus abundant alii, in te desiderantur, requiruntur, non agnoscuntur. Inops es à natura bonis; desunt ea, quæ natura alioquin impertit, largitur præsidia. 2. *Nescio, quam nunc naturam sibi assumat, vulg.* ich weiß nicht, was er itzme jetzt für eine Art und Natur annimmt. Nescio, quod novum induat nunc ingenium; in quos mores abeat; in quos mores se formet; quæ instituta sequatur. V. *Degenero.* 3. *Naturam nactus est bonam*, er hat ein gutes Naturell. Naturæ bonitas in eo eximia, præclara indoles, humanitas singularis; naturam nactus est eximiam atque illustrem; naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus; naturæ habitus in eo singularis, ac propè divinus; animus illi à natura benè informatus; animi ingenium magnarum rerum capax & appetens; iis bonis, quæ naturâ data sunt, naturæ donis, naturæ muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi naturâ duce posse videatur. 4. *Natura tetricus est*, er ist von Natur unfreundlich. Ea est asperitate naturæ, tam acerba indole ac intractata, nihil ut fingi difficilius ac morosius possit; tristi est ingenio, ac illepido; asper moribus ac natura, quæ consuetudinem reddit difficilem. 5. *Natura mea talis est*, *vulg.* es ist meine Natur also. Ita natura fert mea; in hos mores me natura finxit; ingenio hoc sum, ac indole; ita natura factus sum; sic homo sum. *Usus.* 1. Ad majora nos genuit natura. Natura est, quæ mundum omnem continet, ac tuetur. 2. *Vis ingenita, & potestas rerum*, die angebohrne Krafft derer Dinge. Natura ipsa nos admonet. Ita naturâ comparatum. Naturæ speculator. 3. *Rerum universitas mundus*, die gantze Welt. Naturæ fabrica incredibilis. In rerum natura quærenda sunt, quæ materia, quæ forma. 4. *Essentia vulg.* Wesenheit. Cujus rei ea vis est, ea natura.

ra. Vis & natura justitiæ. 5. *Ingenium, mores*, Art, Sitten. Victoria naturâ insolens. Natura in pueris, ùt in spectaculis, cernitur. Homo optimâ, tristi, reconditâ naturâ. Naturæ asperitas. Ad naturam eximia quoque ars accedit. 6. *Judicium, ratio naturalis*, natürliches Vernunfft-Licht. Naturâ duce errari non potest. 7. *Temperatio, habitudo*, Beschaffenheit. Corporis natura in ægroto cognoscenda est. 8. *Ortus, origo, principium*.)(*ars, institutum*, Ursprung. Non naturâ, sed instituto quodam id fit. Naturâ ita erat factus, ut &c. Hæc vitia a naturâ habes. 9. *Status, conditio, cursus*, Stand, Beschaffenheit. Ea erat natura temporum illorum, is cursus &c.

Naturalis, e. natürlich. *Syn.* Nativus, innatus; insitus, à natura profectus, *vel* ortus; secundùm naturam, naturæ congruens, quod à natura est, quod homini naturaliter insitum est.)(*fucatus, artificiosus. Adv.* maximè. *Usus.* Naturalis, non fucatus nitor. Milvo naturale bellum est cum corvo. Quæstiones, res naturales; *physicæ*.

Naturaliter, natürlich, von Natur. *Syn.* à natura, secundùm naturam, naturâ, ipsius naturæ habitû. *Usus.* Quod homini naturaliter insitum est, eô uti decet.

Natus, i, m. Sohn, Kind. *Syn.* Filius.)(*Parens, procreator. Usus.* Naturaliter à procreatoribus nati diliguntur. *Vox alioquin poëtis frequentius in usu, quam Oratoribus.*

Natus, a, um. gebohren, erzeugt, *Syn.* Ortus, editus, procreatus, progenitus, prognatus, alicujus fatû, *vel* partû editus, in lucem editus. *Adv.* fortuitò, necessariè, optimè, ex improviso. *Usus.* Honestô, amplô, obscurô locô natus; patriciô sanguine natus. Scipio ad excidium Carthaginis natus. Aptus, factus; aptus, natus ad omnem Eloquentiam. Quidam ita habiles, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti videantur. Natus servituti, abdomini.

Navale, is, n. Arsenal, Schiff-Zeughauß. *Syn.* Armamentarium; locus, in quo naves, ac opera navalia fiunt, & servantur. *Usus.* Muri, portus, navalia.

Navalis, e, zum Schiff gehörig. *Usus.* Pugna, disciplina navalis, bellum navale.

Navarchus, i, m. Schiff-Herr. *Syn.* Gubernator & magister navis, navicularius.

Nauci, nichts werth. *Syn.* Juglandis putamen, res nihili. *Usus.* Nauci facio, nauci habeo.

Naufragium, ii, n. Schiffbruch. *Syn.* Jactura, quæ fit nave fracta. *Epi.* æterna, maxima, missa, extrema. *Phras.* *Naufragium passus est*, er hat Schiffbruch gelitten. Navem fregit, naufragium fecit; naufragiô interiit; fractæ navis, & fortunarum jacturam fecit; naufragiô periit; navis onere suô plane capta, atque depressa est. Navis expulsa atque ejecta fluctû, fracta est, elisa est; navis hausta mari est; confracta illi navis est, navis procellis diu quassata, postremò demersa est; navis jactata ventis, tempestatibus vexata, postremò fluctibus cessit. *Usus.* 1. Naufragium facere. Naufragium reficere, colligere. Naufragiô projici, expelli. 2. *Transl. Calamitas*, Mühseeligkeit. In naufragio Reipublicæ, fortunarum, rerum, rei familiaris, patrimonii. Hæc una è naufragio tabula mihi superest. Tot clarissimorum Regum, Ducúmque naufragia considera. V. *Navis.*

Naufragus, a, um. schiffbrüchig. *Syn.* Naufragiô ejectus, mari haustus, qui naufragium facit. *Epi.* natans, sapiens. *Usus.* Corpora, saxa naufraga.

Navicula, æ, f. Schifflein. *Syn.* Parva navis, lembus, navigiolum.

Navicularia, æ, f. Schiff-Kunst. *Syn.* Ars nautica. *Usus.* Naviculariam facere.

Navicularius, ii, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator, navarchus, navis gubernator.

Naviculator, oris, m. Schiffmann *Syn.* Navicularius.

Navigabilis, e. Schiffreich. *Usus.* Flumen navigabile.

Navigatio, onis, f. Schiff-Fahrt. *Syn.* Navigationis cursus, cursus navalis. *Epi.* bona, hiberna, odiosa, longa, hyemalis, portuosa, perdifficilis, vehementior. *Usus.* Tandem è diutina navigatione in portum veni.

Navigium, ii, n. Schiff. *Syn.* Navis. *Usus.* Proficisci probo navigio, bono gubernatore, ac tranquillitate. V. *Navis.*

Navigo, as, avi, atum, are. schiffen. *Syn.* Navi, in navi vehor, navem ago. *Adv.* bellissimè, benè, cautè, commodè, consideratè, diligenter, expeditiùs, exploratè, feliciter, incommodè, omninò, periculosè, prospere, quam cautissimè, rectè, strenuè, tardè, tardiùs, temerè, tutò, ultro, citróque. *Phras.* 1. *Tempus est navigandi*, es ist Zeit, zu Schiff zu gehen. Non solùm nauta significat, sed etiam favonius ipse insusurrat, navigandi tempus esse. Anni tempus! navigabile jam præbet mare; nacti idoneum tempus & ventum, è portu exeamus. 2. *Vix navigabimus e portu.*

portu, kaum seynd wir von dem Gestad abgeschiffet. Vix navim solvimus; vix oras resolvimus, anchoras præcidimus, vellimus; vix conscendimus; vix anchoras præcidimus; vix e portu exivimus; vix è conspectu terræ ablati sumus; vix malum ereximus, vela pandimus; vix navi profecti sumus; vix in altum vela dedimus; vix in altum provecta navis; vix anchoras sustulimus; à terra solvimus; vento nos dedimus. 3. *In Græciam navigat*, er schiffet nach Griechenland. In Græciam transmittit; in Græciam flectit; in Græciam cursum dirigit; in Græciam transportatur, cursum tenet, navibus proficiscitur, trajicit; in Græciam transvehitur, vela dat, vela facit. 4. *Ex Austria in Ungariam navigavit*, er ist aus Oesterreich in Ungarn geschiffet. Secundo Danubiô descendit, defluxit in Ungariam; secundô flumine in Ungariam delatus est; secundô flumine bellissimè in Ungariam decurrit. 5. *Cum prope Africæ littora navigarem*, da ich neben dem Gestad von Africa vorbey schiffete. Cum oram Africæ legerem; navi prætervcherer; Africæ littus raderem; cùm præter Africæ littus velis ferrer; cùm Africæ littus prætervcherer. 6. *Genuam navigavi*, ich bin nach Genua geseegelt. Ad Genuam navibus accessi; in portum Genuensem descensionem feci; exscensionem feci; navim adverti Genuensem in portum; navim appuli; navi appulsus sum Genuensem ad portum. V. *Appello.*

Navis, is, f. Schiff. *R. à* ναῦς. *Syn.* Navigium. *Epi.* Bona, constrata, magna, idonea, inanis, instructa, ornata, longa, maxima, oneraria, onusta, optima, parva, plena, postrema, pulcherrima, referta, recta, rostrata, salva, tuta ac fidelis. *Usus.* Navim ædificare, comparare, instruere, fabricare, ornare, zurüsten. Navim conscendere; in navem ascendere, se collocare, zu Schiff gehen. Navem ex portu educere, abseegeln. Navem subducere, an das Gestad bringen. Navim ad littus appellere, anländen. E navi egredi, desilire, se projicere, aus dem Schiff springen. Navem frangere, in ipso portu evertere, ex maximis turbinibus ereptam in portu amittere, scheitern, Schiffbruch leiden. Navis tormentis hostilibus depressa interiit, zu Grund geschossen werden. Navis in vadum illisa est, ist gestrandet. Naves in vadis affligantur, eliduntur, werden beschädiget. Navim reficere laceratam colligere de integro, & ornare, ausbessern. Naves firmare, & anchoris infrenare, anckern. Naves in anchoris expectant, commorantur, vor Ancker liegen.

Navitas, tis, f. Fleiß, Emsigkeit. *Syn.* Industria, opera.)(*Ignavia.* *Usus.* Navitas tua, & animus in Rempublicam est admirationi. V. *Diligentia.*

Naviter. fleißig, emsig. *Syn.* Strenuè. *Usus.* Naviter dicere, pugnare. V. *Diligenter.*

Navo, as, avi, atum, are. befleißigen. *Syn.* Præsto, exhibeo. *Usus.* Operam alicui, & studium navare. Suffragia alicui, benevolentiamque navare. Navare atque venditare suam operam alicui.

Nausea, æ, f. Eckel. *Syn.* Stomachi fastidium. *Usus.* Navigavimus sine timore & nausea. Ne nauseæ molestiam susciperes æger.

Nauseo, as, avi, atum, are. einen Eckel oder Grausen haben. *Syn.* Stomachi fastidio laboro, abhorreo. *Phras.* *Nauseo pisces*, ich habe einen Eckel an Fischen. Fastidiente stomacho pisces respuo; fastidio sunt pisces; fastidium stomacho movent, generant pisces; nauseam movent, afferunt, generant pisces. *Usus.* Sudat, pallet quidlibet, modò ne nauseet, faciat.

Nauta, æ, *vel* Navita, æ, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator, Navicularius, remex. *Epi.* Inviti, timidi. *Usus.* Nautarum alii malos scandunt, alii sentinam exhauriunt, gubernator clavim tenens ad puppim sedet quietus.

Nauticus, a, um, zum Schiff gehörig. *Usus.* Nauticarum rerum scientia. Nautica impedire ministeria.

Navus, a, um. emsig, fleißig. *Syn.* Strenuus, impiger, industrius.)(*Ignavus.* V. *Diligens*, *applico.*

Ne, damit nicht. *Syn.* Ut ne, quò ne, neque. *Usus.* 1. Quidvis age, dumne abieris. 2. *Non*, nicht. Illud ne quis admiretur. 3. *Neque*, weder. Ne istius quidem laudis sum cupidus. Nullas à te litteras habeo, ne famam quidem. 4. *An, utrùm*, ob. Flumine, an sublimè putrescat, nihil interest.

Nebula, æ, f. *Nebel. *Usus.* Quasi per nebulam aliquid videre. Depulsa nebula diem aperuit.

Nebulo, onis, m. Lotterbube, Bößwicht. *Syn.* Nugator, nequam, qui mendaciis & dolis nebulas offundit, & tenebras. *Epi.* Certior, magnus. *Usus.* Hærebat nebulo, quô se verteret, non habebat. V. *Nequam*, *malus.*

Nebulosus, a, um. nebelicht. *Syn.* Caliginosus. *Phras.* *Nebulosum erat*, es ware nebelicht. Humidi montes effunde-

debant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ prospectum oculorum auferebat; quæ liberum oculorum prospectum prohibebat. Nebulosum erat cœlum, & caliginosum; nebula erat ad multum diei, densa adeò, ut lucis usum eriperet, non prospectû modò extra vallum ademptô, sed propinquô etiam congredientium inter se conspectû; orta ex lacu nebula campo, quàm montibus densior sederat; primâ luce densa nebula saltum omnem, camposque circa intexuit. *Usus*. Caliginosum, nebulosum cœlum.

Nec. nicht, weder, noch. *Syn*. Non, neque. *Usus*. Nec bona, nec mala.

Necdum. noch nicht. *Syn*. Nondum.

Necessariè, *vel* Necessariò, nothwendig. *Syn*. Necessitate, ex necessitate, necessariis & maximis de causis.

Necessarius, ii, m. Befreundter. *Syn*. Conjunctus, intimus, familiaris, necessitudine conjunctus, aliquem necessitudine attingens. *Epi*. Cari, honesti, paterni, communis, conjunctus, inferior. *Usus*. Inter necessarios mihi conjunctissimus. Eos necessarios habêre oportet, quos ineunte ætate diliximus. Necessarius, & propinquus meus. V. *Familiaris*.

Necessarius, a, um. nothwendig. *Syn*. Opus; fatalis.)(*voluntarius*. *Adv*. Æquè, maximè, eò magis, vehementissimè, summè. *Usus*. Necessarium est, quod imperatur; voluntarium, quod permittitur. Leges fatales & necessariæ. Necessaria consecutio. V. *Necessitas*.

Necesse. nothwendig. *Syn*. Necessum, necessarium, opus. *Adv*. Planè, quodammodo, valdè. *Phras*. *Necesse era id facere*, dieses zu thun ware nothwendig. Casus erat fatalis & necessarius; imposita mihi fuit necessitas id agendi; parendum erat necessitati; serviendum erat necessitati; necessitas me ad ea detrusit; ista experiri necessitas subigebat; coactus rerum necessitudine id suscepi; necessitudo, quæ timidos etiam, fortes reddit, eò me adegit; necessitate adductus, compulsus id egi. Necessitas ultimum ac maximum telum huc me adegit; ultima necessitas, id ut facerem, admonuit, expressit; invitus hoc feci, & necessitate pressus, adstrictus, coactus. Id factum, quod sic tempus & necessitas flagitaret, quod sic usus posceret, quod sic ratio postularet; consilium necessitas subjecit. Id facere necesse habui. *Usus*. Comitas omnibus necesse est. Necesse non habui scribere. Necesse puto. V. *Opus*, *Decet*, *Necessitas*.

Necessitas, tis, f. Nothwendigkeit. *Syn*. Necessitudo, fatum, vis. *Epi*. Crudelis, divina, fatalis, honesta, magna, multa, nimia, nova, probabilis, summa, tanta. *Usus*. 1. Necessitatem alicui imponere, afferre. Necessitate pressus. Ea mihi necessitas obvenit. Necessitati parere, servire. Necessitatem effugere. In rationem versa necessitas, man hat aus der Noth eine Tugend gemacht. 2. *Vinculum, conjunctioque amoris*, Liebs-Verbindung. Necessitatem, amicitiamque violare. V. *Necesse*.

Necessitudo, inis, f. freundschafftliche Vereinigung, Nothwendigkeit. *Syn*. Familiaritas, amicitia intima, consuetudo, conjunctio: necessitas. *Epi*. Absoluta, certissima, communis, conjuncta, fraterna, justa, levissima, magna, paterna, privata, recens, sanctior, simplex, singularis, summa, tanta, vetus, magna, nova, simplices & absolutæ. *Phras*. *Necessitudinem cum aliquo facere*, vertrauliche Freundschafft mit einem machen. Conjungere necessitudinem cum aliquo; ad suam necessitudinem adjungere aliquem; cum aliquo necessitudinem constituere; aliquem in necessitudinem recipere. V. *Amicitia*. *Usus*. 1. Quos natura, *aut* voluntas necessitudine, *aut* benevolentia conjunxit. Vetus mihi cum illo necessitudo intercessit. Necessitudinem cum aliquo habere; colere conservare necessitudinem. Necessitudine me attingit, er ist mir befreundt. 2. *Necessitas*, Nothwendigkeit. Necessitudo est, cui vi nullâ obsisti potest. In necessitudinem causam conferre, sich mit der Nothwendigkeit entschuldigen.

Nec ne. oder nicht. *Syn*. An non. *Usus*. Sit missum, nec ne, nescio.

Neco, as, avi, atum, are. umbringen. *Syn*. Necem affero: occido, interficio. *Adv*. Manifestò, rectè, acerbè, crudelissime. *Usus*. Fame, verberibus aliquem necare. V. *Interficio*, *occido*.

Nectar, aris, n. Götter-Tranck. *Syn*. Deorum immortalium potus.

Necto, is, nexui, nexum, ere. flechten, knüpffen. *Syn*. Connecto, colligo. *Usus*. Videtis, quanta sit rerum series, ut aliæ ex aliis nectantur.

Nedum. zu geschweigen, nicht allein, noch viel weniger. *Syn*. Non modo, ne dicam, ut ne addam. *Usus*. Optimis temporibus non potuere, nedum istis miseris.

Nefandus, a, um. schändlich zu sagen. *Syn*. Nefarius, detestabilis.

Nefariè. lästerlich, schändlich. *Syn*. Turpiter, sceleratè. *Usus*. Nefariè, libidinosè, crudeliter egit.

Nefarius, a, um. lasterhafft. *Syn*. Sceleratus,

ratus, conſceleratus, ſceleſtus, impius. *Adv.* maximè. *Uſus.* Scelus nefarium facere. V. *Sceleratus.*

Nefas. Schand, Ungebühr. *Syn.* Scelus deteſtandum: non fas.)(*licet.* *Uſus.* Nefas dictu. Ajebat, id ſibi nefas eſſe. Tu nihil mihi nefas cenſes.

Nefaſtus, a, um. unziemlich. *Syn.* Nefarius, impius, infelix. *Uſus.* Quæ augur injuſta, nefaſta, dura, vitioſa dixerit, irrita, infectaque ſunto.

Negantia, æ, f. Laugnung. *Vox technica.* *Uſus.* Deinde addunt conjunctionum negantiam ſic: Non, ſi hoc eſt, & illud; hoc autem non, igitur illud.

Negatio, onis, f. Verneinung, Abſchlagung. *Syn.* Inficiatio. *Uſus.* Negatio, & inficiatio facti.

Neglectio, onis, f. Verſäumung, Vernachläßigung. *Syn.* Neglectus.)(*Curatio.*

Neglectus, ûs, m. Verachtung, Hintanſetzung, Vernachläßigung. *Syn.* Neglectio. *Uſus.* Rem neglectui habére. V. *Negligo.*

Negligens, tis, *g. o.* nachläßig. *Syn.* Socors, indormiens, diſſolutus.)(*ſedulus, diligens.* *Phraſ.* *Negligens eſt in rebus ſuis,* er iſt gar nachläßig in ſeinen Verrichtungen. Rebus ſuis planè indormit; ſegnis eſt ad imperata; dormitat in rebus ſuis; ſolute, indiligenter, oſcitanter agit omnia; cùm maxima illum negotia circumſtent, ſedet & oſcitatur; ſegniter, otioſè, negligenter agit omnia. Negligentia, inertiâ, pigritiâ eſt incredibili. V. *Negligo.* *Uſus.* Eum ſocors & negligens natura tardavit.

Negligenter. liederlich, nachläßig. *Syn.* Indiligenter, oſcitanter, pro cætera ſocordia.

Negligentia, æ, f. Nachläßigkeit. *Syn.* Indiligentia, pigritia, ſocordia, inertia, incuria.)(*Diligentia.* *Epi.* agreſtis & inhumana, diligens, diſerta, non ingrata, mira, plena, ſumma, turpis. *Uſus.* Negligentia corrumpit animum. Fugere agreſtem, & inhumanam negligentiam. Negligentiæ ſe dedere. Negligentiâ languere, obtorpeſcere. V. *Pigritia.*

Negligo, is, exi, lectum, ere. verſäumen, vernachläßigen, hintanſetzen. *Syn.* Mitto, non curo, curare omitto; leviter fero, diſſimulandum puto, contemno.)(*curo.* *Adv.* omninò, maximè, neceſsè, planè crudeliter. *Phraſ.* I. *Litteras olim diligenter cultas nunc planè negligit,* er ſetzet nunmehr das Studiren gantz hintan. Litteras jam ad ſe nihil pertinére arbitratur; non laborat jam de paranda doctrinæ famâ; nec progreſſus ſui in litteris rationem ullam ducit; nulla illum de litteris cura jam tangit; obduruit planè ad litteras. Famam ingenii planè abjecit; ſolutô & quietô in tantis æmulantium ſtudiis agit animo; animo ad litterarum ſtudia eſt omiſsô; nihil de ſtudiis litterarum ſolicitus eſt. Litteras nil penſi habet. Jacet, refrixit ille diſcendi labor. Oblivio litterarum eum cepit; ſumma apud eum rei maximè neceſſariæ incuria. Motam jam dudum remiſit induſtriam. 2. *Negligit officium ſuum,* er kommet ſeinem Amt nicht nach. Ceſſat in officio; claudicat in officio; deeſt officio, occaſioni, ſibi; cauſam ſuam ipſe prodit; cauſam ipſe ſuam damnat; abeſt illi cura, diligentia; remiſsô ac languidô eſt animô in rebus ſuis: languidiùs verſatur in opere. 3. *Hæc omnia ſunt ab iis neglecta,* das iſt alles vernachläßiget worden. Nihil obedienter curatum; id totum pro cætera ſocordia actum; dimiſſa maximarum rerum opportunitas; res tanta ex omnium cura eſt omiſſa. 4. *Negligent, per me licet, iſti commoda publica,* meinetwegen laſſen dieſe alles fahren, was zum gemeinen Beſten dienet. Neglectui, per me licet, ſint iſtis commoda publica; pedibus, per me licet, iſta trahantur; fiat jactura iſtorum omnium, & ſalutis communis oblivio capiat leviſſimorum hominum pectora. Diſſolvantur inſtituta omnia, quibus ſaluti publicæ cavetur; obterantur, & conculcentur. Jaceant leges, inſtituta majorum obſoleſcant, frigeant bonorum civium ſtudia, langueant, ſeneſcant: ego iſta nec moveo, nec curo. Vilia habeantur, ſusque deque habeantur publica commoda, ego ne manum quidem verterim. 5. *Adeone negligis ſiniſtram famam?* ſo achteſt du dann ſo wenig, was man Ubels von dir redet? adeone parùm abhorres ſiniſtram de te famam? adeone parvi facis? adeone parum penſi tibi eſt? nihil igitur penſi habes, nihil laboras; nihil ad te pertinere arbitraris, quis hominum de te ſermo ſit? adeone famam abjeciſti? adeo nec bonæ, nec ſiniſtræ famæ cura, cogitatioque te tangit ulla? *Uſus.* Exempla majorum, leges, autoritatem ſenatus, religiones, jura publica neglexiſti. V. *Piger.*

Nego, as, avi, atum, are. laugnen, abſprechen, verneinen. *Syn.* Inficior, abnuo, denego, recuſo.)(*affirmo, fateor, promitto.* *Adv.* ad extremum, bellè, jucundè, liquidò, omninò, moleſtiùs, palam, planè, præciſè, prorſus rectè, valdè, veriùs, uſquam, vulgò. *Phraſ.* I. *Negat*

Negat, se à te quidquam accepisse, er verneinet es, daß er etwas von dir bekommen habe. Pernegat, se quidquam à te accepisse, inficias it, præcisè negat; plane sine ulla excusatione præcidit; pari animi, vultusque constantiâ abnuit, tibi à se quidquam deberi. 2. *Negat sibi omnes delicias*, er versaget ihm selber alle Ergötzlichkeit. Genium ubique defraudat; deliciis se fraudat omnibus; ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet. 3. *Negat opem*, er versaget ihm seine Hülff. Spe auxilii rogantem frustratur. V. *Nolo.*

Negotialis, e. zum Geschäfft gehörig. *Usus.* Pars negotialis eâ constitutione contenta.

Negotiatio, onis, f. Handlung, Gewerbschafft. *Syn.* Mercatura. *Epi.* vetus.

Negotiator, oris, m. Handelsmann. *Syn.* Mercator. *Epi.* Germanus, obscurus, improbus. V. *Mercator.*

Negotiolum, i, n. Geschäfftlein. *Usus.* Erit aliquid negotioli.

Negotior, aris, atus, sum, ari. handlen, Gewerb treiben. *Syn.* Negotium gero: mercaturam facio, exerceo. V. *Mercator.*

Negotiosus, a, um. geschäfftig. *Syn.* Plenus negotiorum. *Usus.* Provincia est molesta & negotiosa.

Negotium, ii, n. Geschäfft, Gewerb, Beschwernuß. *Syn.* Res, munus, cura, labor, provincia, molestia. *Epi.* audax, certum, jucundum, dignum, facetissimum, impudens, ineptum & græculum. fortunatum, lautum, lentum, luteum, odiosum, salubre & honestum, suspiciosissimum, turbulentum, vulgare & notum, molestum & operosum, invidiosum, plenum laboris & periculorum, assiduitate molestum, à dignitate alienum, expeditum, forense. *Phras.* 1. *Multa habeo negotia*, mir liegen viele Geschäffte auf dem Hals. Multa me circumstant negotia; res mihi multæ tractandæ sunt, & curandæ; maxima onera in Republica sustineo. Multis distineor laboribus; negotiorum mole obruor; procuratio quædam multis officiis implicatum me tenet, & constrictum; pluribus nunc curis sum adstrictus; res suscepi plurimas & maximas; multis negotiis implicor; tument, ùt cùm maximè, negotia; occupatissimus sum; multæ ad me quotidie maximarum rerum procurationes deferuntur; multis quotidie urgeor, impedior negotiis. 2. *An tibi negotium facesso?* bin ich dir dann überlästig? an molestiam tibi exhibeo? an molestiâ te afficio? an tibi mecum res est? an tibi negotium præbeo, exhibeo? an gravis auribus tuis, an fastidio sum? num quæ tibi ægritudo à me objecta est? an negotii tibi aliquid à me feritur, conflatur? an alienô tempore incommodus obversor? num sermonis insolentiâ aures tuæ offenduntur? V. *Molestus. Usus.* 1. Nullô negotiô rem efficiam. Id non magni negotii est, das ist leicht. Negotium alicui mandare, imponere, dare, deferre; in negotium mittere; negotio aliquem præficere, præponere, ein Geschäfft auftragen. Negotium suscipere, negotium attingere, contrahere, auf sich nehmen. Negotium administrare, curare, tractare, agere, obire, gerere, sustinere, führen. Negotium expedire, explicare, conficere, transigere cum aliquo, ausführen, zu Ende bringen. Multis negotiis implicari, impediri, detineri, obrui, distineri, überladen seyn. E negotiis emergere, herauskommen. Negotio præesse, vorstehen. In negotio versari, in Geschäfften seyn. Negotia tueri, versorgen. Negotia fugere, se à negotiis removere, negotia deponere, fliehen, aufgeben. Negotium invertere, umkehren. Est mihi tecum aliquid negotii, ich hab mit dir etwas abzuhandlen. 2. *Molestia*, Beschwernuß. Negotium alicui facessere, præbere, exhibere, überlästig seyn. V. *Res, occupo.*

Nemo, inis, m. niemand. *Syn.* Nullus, nemo omnium, quis omnium?)(*Aliquis. Adv.* omnino. *Usus.* 1. Nemo de Senatoribus affuit. Te amo, ut neminem. Magis te idoneum scio neminem. 2. *Ullus* jemand. Contigit tibi, quod haud scio, an nemini.

Nempe. nemlich. *Syn.* Scilicet, videlicet, nimirum, quippe, certè. *Usus.* Quibus autem hostibus? nempe, qui &c. Nempe igitur ea restant.

Nemus, oris, n. Lust-Wald. *Usus.* Agros & nemora peragrare.

Nemorosus, a, um. *waldig. *Usus.* Insula nemorosa.

Neo, es, evi, etum, ére. nehen, spinnen. *Syn.* Fila duco, deduco, torqueo, pensum carpo, manus lanæ admoveo, lanam in fila attenuo.

Nepos, otis, m. Enckel. *Syn.* Qui ex filio vel filia natus; *item* Prodigus. *Phras.* *Est in patrimonio nepos*, er ist ein rechter Verschwender seines Erbs. Gurges est atque helluo, natus abdomini suo. Patrimonium ejus profundæ libidines devorant. In vino, ac luxu, in suo fœtore ac vino jacet; patria bona lacerat, abligurit; totos dies bibit,

ludit, vomit. Totos dies in caupona delitescit, ad vesperum perpotat, pergræcatur, voluptati obsequitur. V. *Consumo, luxuria.*

Neptis, is, f. Enckelin. *Syn.* Ex filio *vel* filia nata.

Neptunus, i, m. Meers-Gott. *Syn.* Maris Deus.

Nequam, g. o Schalck, Lotter-Bube, Böß-wicht. *Syn.* Homo nihili, improbus, impurus.)(*frugi. Phras. Homo nequam & improbus*, ein boßhaffter Mensch. Bipedum nequissimus, quo inertior nemo, nemo ignavior proferri potest. Nemo est unquam inventus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modò honestate, sed etiam simulatione honestatis remotus, relictus. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta est vitæ ejus? Nequissimus omnium, qui sunt, quique unquam fuêre, mortalium. Officina nequitiæ, diversorium omnium flagitiorum. V. *Malus, Nequitia, Improbus.*

Nequaquam. keinesweges, gar nicht, mit nichten. *Syn.* Nullo pactô, nulla ex parte, minimè, haudquaquam, neutiquam: minimè gentium, minimè verò: fabulæ. *Usus.* Illud nequaquam præterire possum, quod &c.

Neque. weder, noch. *Syn.* Nec. *Usus.* Neque tunc peccavi, neque modo.

Nequeo, is, ivi, ire. nicht können. *Syn.* Non queo, non possum, non habeo, quemadmodum & integrum mihi non est. *Us.* Istud præterire nequeo. V. *Possum.*

Nequidquam. vergeblich, umsonst. *Syn.* Frustrà. *Usus.* Ea res mihi nequidquam angorem attulit.

Nequiter. boßhaffter Weise. *Usus.* Ille pravè, turpiter, nequiter egit.

Nequitia, æ, f. Schalckheit, Muthwillen, Boßheit. *Syn.* Flagitium, malitia, inertia.)(*frugalitas. Epi.* insignis, perdita, singularis, summa, victrix. *Usus.* Homo singulari nequitiâ præditus. Summa nequitiâ & libidinum infamiâ. Officina nequitiæ. V. *Malus, Nequam, Improbus.*

Nervosè. kräfftig, nachdrücklich. *Syn.* Enixè, fortiter, validè, firmiter. *Usus.* Nervosè disserere.

Nervosus, a, um. kräfftig. *Syn.* Fortis, robustus.)(*dissolutus. Usus.* Quis Aristotele nervosior?

Nervus, i, m. Spann-Ader, Nerve. *Syn.* Torus, vis, vires, robur. *Epi.* forenses, honesti. *Usus.* 1. Nervi in omne corpus ducuntur. Nervorum implicatio toto corpore pertinens. 2. *Nervi Musici*, Saiten. Nervi fidium ita sonant, ut à digitis sunt pulsi. 3. *Virtus, vis, robur, Transl.* Kräfften. Quantum in tuo animo roboris est, & nervorum! Contendere, intendere, adhibêre nervos omnes in re aliqua, alle Kräfften anspannen. Incidere nervos virtutis Reipublicæ, alle Kräfften benehmen. Pecunia belli nervus. Pecunia nervus rerum, die Seele vom Handel und Wandel.

Nescio, is, ivi, itum, ire. nicht wissen. *Syn.* Ignoro, sum ignarus, inscius sum & rudis, id scientiam meam fugit, id latet me, juxta cum ignarissimis ignoro. *Phras.* 1. *Quis vero id nescit?* wer weiß es nicht? quis in ea re adeo hospes? cujus aures ita peregrinantur? quis omnium tam est ignarus, tam rudis in Republ. tam nihil de se cogitans? quem præterit, fugit? quem id fallere potest? Quis in sua patria tam peregrinus est, & advena, ut rem adeo vulgatam ignoret? Quis in tanta ignoratione rerum omnium versatur? Quis tantâ laborat inscientiâ, cui id incompertum esse possit? 2. *Quid agam, nescio*, ich weiß nicht, was ich zu thun habe. Hæret aqua; nondum habeo exploratam, *aut* explicatam rationem consilii mei; res necdum est ad liquidum ratione perducta; sententia mihi necdum stare potuit; incertum mihi est, quid fieri conveniat. 3. *Nesciente me factum est.* dieses ist geschehen, mir unbewust. Me ignaro, nec opinante; me insciô; imprudente me; insciente me, me inconsultô factum est. V. *Ignoro. Us.* Nemo in eo, quod nescit, disertus esse potest. Homo nescio quis. Nescio quid timere videtur.

Nescius, a, um. unwissend. *Syn.* Inscius. *Usus.* Non eram nescius quantùm is &c. ich wuste es wohl. V. *Ignarus.*

Neuter, ra, um. keiner aus beyden, keinem Theil zugethan. *Syn.* Indifferens, nullarum partium, qui in neutram partem movetur, medius, neutrius factionis partis; qui medium quendam cursum tenet, qui ancipitem se & medium gerit; qui nihil magnoperè ad ullam partem inclinatur, qui ex ancipiti temporum mutatione pendet, à studio partium alienus. *Neutralis, vulg.*)(*Alter, uterque. Usus.* In neutram partem commoveri. Neuter vestrum mihi carior est. Neuter anguis, *nec mas, nec fœmina.*

Neutiquam. mit nichten, gar nicht. *Syn.* Nequaquam.

Neutrò. auf keinen Theil, oder Seiten. *Syn.* In neutram partem. *Usus.* Tempus teritur neutro inclinatâ spe.

Nex, necis, f. gewaltthätiger Tod. *Syn.* Mors violenta. *Usus.* Necem sibi consciscere, sich selbst ermorden. Necem alteri afferre. V. *Mors, Interficio, Occido.*

Nexum, i, n. *vel* Nexus, ûs. m. Band, Verbundenheit. *Syn.* Obligatio quædam civilis. *Usus.* Nexorum & mancipiorum multa sunt jura. Nexû obligari alicui. Nexum inire, *se & corpore, & bonis devincire creditori,* sich mit allem, was man ist, und hat, verbindlich machen. Nexû solutus, *post dissolutum æs alienum,* nachdem die Schuld bezahlet worden.

Ni. wo nicht, wann nicht. *Syn.* Nisi. *Usus.* Mirum, ni domi est.

Nidor, oris, m. Geruch von etwas. *Syn.* Odor rerum præsertim assarum. *Usus.* In illo nidore ganearum tuarum.

Nidus, i, m. Nest. *Usus.* Aves cubilia, nidosque fingunt, construunt, eosque, quam possunt, mollissime substernunt. Nidos ponere, texere.

Niger, ra, um. schwartz. *Syn.* Ater, atratus, fuscus.)(*albus.* Quæ alba sunt, nigra dicere.

Nigror, oris, m. Schwärtze. *nigredo, vulg. Usus.* Noctis excæcat nigror.

Nihil. nichts. *Syn.* Nihilum, nequidquam, non quidquam, nihil quidquam, nulla pars, ne pilus quidem. *Phras.* 1. *Nihil penitus reliquit,* er hat nichts übergelassen. Ne vestigium quidem rei est reliquum; tegulam in urbe nullam reliquit; ne minimam quidem rem fecit reliquam; nec argenti scrupulum, nec umbram quidem; non modo granum nullum, sed ne paleam quidem, non glebam ulli reliquit; ne imago quidem veteris opulentiæ nobis relicta est; nihilô minus habemus ex tantis opibus. 2. *Nihil de virtute habet,* er hat gar nichts tugendliches an sich. Virtutem ne de facie quidem noscit; ne pilum quidem viri boni habet; ne umbram quidem honesti unquam vidit; pristinæ virtutis ne vestigium quidem ullum superest. *Usus.* Nihil potest fieri nec commodius, nec melius. Nihil tibi obligor. Illâ nocte nihil aliud, præterquam vigilatum est. Nihil ad Persium Lælius, er ist mit dem andern nicht zu vergleichen. Hostes nihil aliud, quàm abeunt. Hominem nihil amplius, quàm urbe submovit. Tene ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, selbst nichts haben.

Nihildum. noch nicht. *Syn.* Nihil adhuc, non adhuc, nondum quidquam.

Nihili. nichts, nichts-würdig. *Usus.* Homo nihili. Nihili facere.

Nihilominùs, Nihilô minùs, nichts destoweniger. *Syn.* Nihilo seciùs.

Nihilum, i, n. nichts. *R. ex* ne & hilum. *Phras.* *Omnia interibunt* es wird alles zu Grunde gehen, gäntzlich vernichtet werden. Omnia in nihilum occident, recident; ad nihilum venient; in nihilum redigentur. *Usus.* Ex nihilo orta sunt omnia; nihilo majori in discrimine es, ac ego. Nihilô magis, quàm tu, certus sum. Pro nihilo ducere hominem, *præ se hominem non putare,* verachten.

Nil. nichts. *Syn.* Nihil.

Nimbosus, a, um. regnerisch. *Usus.* Ventus, sidus nimbosum.

Nimbus, i, m. Platz-Regen. *Syn.* Imber, pluvia. *Usus.* Nimbi, nives, grandines. V. *Imber.*

Nimirum. nemlich. *Syn.* Nempe, scilicet, videlicet. *Us.* Hoc nimirum est illud &c.

Nimioperè. gar sehr. *Syn.* Maximoperè. *Usus.* Nimioperè ædificia me delectant.

Nimio. als zu viel. *Usus.* Nimiô plus te diligo.

Nimis, *vel* Nimiùm, gar zu viel. *Syn.* Immoderate, extra modum, præter modum, ultra quàm satis est, ultra justum, plus æquô, nimioperè, nimiô plus.)(*Parum.* *Phras.* 1. *Nimis in dicendo longus es,* du bist gar zu weitläufftig im Reden. Nimius es in dicendo; præter modum profusus es in dicendo; nimis progrederis in dicendo; satietate enecas audientes; est quædam in te dicendi exuberantia; immoderatione verborum efferris; immoderata, immensa, infinita est tua oratio; modum excedis, egrederis in dicendo; profusum dicendi genus sequeris; abuteris patientiâ auditorum; styli luxuriem depascas, nimia resecces, oportet. 2. *Potentia nimis magna,* eine gar zu grosse Macht. Magnitudine jam laborat suâ; vires præpotentis populi sese ipsæ conficiunt. *Usus.* Magis offendit nimiùm, quàm parùm. Sed hæc nimis requiro. Ne quid nimis. *Prov.* Nimis insidiarum. Nimis valdè.

Nimius, a, um. gar zu viel, übermäßig. *Syn.* Immoderatus, immodicus, intemperans,

perans, plus æquô, nimiô plus, nimis magnus &c.)(*Modicus*. *Usus*. Nullum ego in re tanta diligentiam nimiam puto. Nimius animi, imperii. Nimiô plus mobilia ingenia. Nimius in decernendis præmiis, & tanquam prodigus. V. *Nimis*.

Ningo, is, ninxi, ere. *vel Ningit*, es schneyet. *Usus*. Totô ningit æthere. V. *Nix*.

Nisi. wo nicht, wann nicht. *Syn*. Ni, si non, nisi si, quòd nisi; præter, præterquam. *Usus*. Veniam, nisi impeditus fuero. Nisi si se forte jactat. Quem civem senatus, nisi me commendavit? Cur id respuis, nisi quod turpe est? Si nihil aliud fecerunt, nisi rem retulerunt, nonne satis fuit, illis gratias agi?

Nisus, ûs, m. Bemühung, Vorhaben, Unterwindung. *Syn*. Conatus, gressus. *Usus*. Pedetentim ire, & sedatô nisû. V. *Conor, labor*.

Nitedula, æ, f. Feld-Mauß. *Muris genus agreste*.

Niteo, es, ui, ére. glänzen, schimmern. *Syn*. Splendeo, nitesco, floreo.)(*squaleo, obsolesco*. *Adv*. Valdè. *Usus*. Nitet oratio. Unguentis nitet. V. *Splendeo*.

Nitesco, is, ere. glänzen. *Syn*. Niteo. *Usus*. Cœlum nitescit.

Nitidè. schön. *Syn*. Splendidè, eleganter.

Nitidus, a, um. schön, sauber, glänzend. *Syn*. Nitens, cultus.)(*Incultus, horridus, agrestis*. *Usus*. Verba, oratio nitida. Pexô capillô nitidus. Nitidi colles, campi. V. *Cultus*.

Nitor, oris, m. Zierde, Glanz. *Syn*. Cultus, munditia.)(*squalor*. *Epi*. Naturalis, non fucatus, nimius, parilis. *Usus*. Inest in eo naturalis nitor, non fucatus. Ejus nitor urbis Italiam illustrat. Intuens ejus purpuram, & nitorem corporis.

Nitor, eris, nixus, *vel* nisus sum, niti, sich bemühen, unterfangen, an etwas sich halten. *Syn*. Enitor, connitor, adnitor: fulcior, confido, pendeo, innitor. *Phras*. *Salus nostra in illo nititur*, unser Heyl gründet sich auf ihn. Salus publica unius hominis incolumitate continetur; ex unius vitâ vita pendet omnium; unius consiliô ac præsidiô Respublica nititur. Ex unius viri consilio, autoritate, gratiâ suspensæ sunt omnium nostrum rationes. V. *Innitor*.

Usus. 1. Ad immortalitatem nominis niti. Consilio, studio, labore omni nitebar. 2. *Innitor sustentor*, sich an etwas halten. Egone hujus pecudis consilio, aut præsidio niterer? Divinatio conjecturâ nititur. Sustentabimus nos, ac omni spe nitemur. V. *Conor, labero*.

Nivalis, e. schneyicht. *Syn*. Nive plenus. *Usus*. Tumuli nivales, dies nivalis.

Niveus, a, um. Schnee-weiß. *Usus*. Candor niveus.

Nivosus, a, um, * schneyicht. *Usus*. Nivosa grando.

Nix, nivis, f. Schnee. *Phras*. *Omnia erant plena nivibus*, es ware alles voller Schnee. Densam procella nivem effuderat; nives omnia oppleverant; iter perpetuis oblitum erat nivibus, quas frigoris vis gelû adstrinxerat; prata erant altâ nive obruta; cumulatâ nive tecta laborabant. *Usus*. Risi nivem atram. Nix ventô cumulata ingredientes fatigabat.

Nixus, ûs, m. Bemühung. *Syn*. Nisus. *Usus*. 1. Magnô nixû aggredi aliquem. 2. *Partus*, gebähren, Kindes-Wehe. Fœtum acerbô nixu edere.

No, as, are. schwimmen. *Syn*. Nato. *Usus*. Natura bestias nantes aquarum incolas esse voluit. V. *Nato*.

Nobilis, e. edel. *Syn*. Clarus, insignis, genere nobili natus, honestô, summô locô natus, bonô locô natus, clarissimô patre satus, *vel* natus; non ignobili, equestri locô, nobilissimâ familiâ, inclytis avis, *seu* majoribus natus; stirpe antiquissimâ, in summa familia ortus; natus in antiquissimâ, amplissimâque familiâ; bonis parentibus, amplâ & honestâ familiâ editus; generosâ stirpe protectus; honestissimi, & nobilissimi generis; generosus, non ignobilis, non obscurus, in veteri dignitate, fortunâque natus; genere insignis; vir honestissimæ imaginis, veteris prosapiæ, multarum imaginum; de summo loco; prognatus genere summô, & summis, divitiis; clarus genere; inclytus nobilitate; nobilitate florens, præcellens; regali sanguine creatus; regio semine ortus; vir honoratissimæ imaginis.)(*obscurus, ignobilis*. *Phras*. 1. *Nobilis est*, er ist von gutem Adel. Domesticô summô genere est; inter populares nobilitas illi & opes eminent; nobilitatem generis summam habet; antiquô genere in spem magnæ fortunæ genitus est; antiquitate generis,

ris, & gloriâ majorum floret; multas, insignésque familas paternâ nobilitate complexus est; multâ claritudine generis, illustri sanguine est; majorum commendatione insignis est. 2 *Maternâ stirpe non est nobilis*, **er ist von mütterlicher Seite nicht von Adel.** Maternô genere impar est; paterno summo genere, materno humili atque obscuro. 3. *Nobilis novus, vulg.* **ein neuer Edelmann.** Homo novus; unâ imagine nobilis; per se cognitus, nullâ majorum commendatione; nullis imaginibus decorus; qui sibi omnia fortunæ incrementa, *vel* ornamenta debet; qui nobilitatis insignia primus in familiam invexit; splendorem generi suo accersiit; natales suos novo dignitatis splendore illustravit. 4. *Nobilibus adscriptus est*, **er ist in den Adel erhoben worden.** In nobilium ordinem adscriptus, adscitus, adlectus, cooptatus est; inter nobiles lectus est; nobilitatis jure, ac prærogativâ donatus, ornatus, est; collata est illi dignitas equestris. *Usus.* Vir inter suos illustris, ac nobilis. Nequaquam tam genere insignes, quam vitiis nobiles. Ex pietate nobilis & clarus. V. *Familia, Genus, Generosus.*

Nobilitas, tis, f. **der Adel.** *Syn.* Claritas, antiquitas, dignitas generis; vetustas familiæ; splendor, claritudo generis.)(*Ignobilitas. Epi.* Excellens, clarissima, gloriosa, inimica, integra, innocens, major, notior, par, præclara, præstans, summa, tanta, vera, insignis, princeps, illustris, antiqua, nulli secunda, ingenua, obscurior. *Usus.* Nobilitate florere, præcellere. Ad memoriam laudum domesticarum, & illustrandam nobilitatem tuam. V. *Genus, Nobilis.*

Nobilito, as, avi, atum, are. **berühmt machen.** *Syn.* Illustro, orno, celebro. *Usus.* Poëtæ, & opifices post mortem nobilitari volunt. Nobilitatus multitudine rerum gestarum. Spectata & nobilitata viri virtus. V. *Illustro, Nobilis.*

Nocens, tis, g. *o.* **schädlich, schuldig.** *Syn.* Noxius.)(*innocens. Usus.* Reus nocens. Libido hominum pestiferorum, & nocentissimorum. V. *Reus.*

Noceo, es, ui, itum, ére. **schaden, schädlich seyn.** *Syn.* Officio, obsto, fraudi sum, damnum affero, infero, detrimento sum, detrimentum affero, incommodo afficio, calamitatem importo, mali aliquid inveho. *Adv.* Ineptè, leviter, mediocriter, quam minimùm. *Usus.* Non licet, sui commodi causâ nocere alteri. Nihil nocuerit, si cum Balbo fueris locutus. V. *Damnum, detrimentum, incommodum, incommodo.*

Noctua, æ, f. **Nacht-Eule.** *Syn.* Noctuam Athenas mittere, *Prov.*

Noctu, **nächtlicher Weile.** *Syn.* Nocturno tempore, in tenebris, nocte. *Usus.* Noctu, an interdiu. V. *Nox.*

Noctuabundus, a, um. **zu Nacht herum wanderend.** *Syn.* De multa nocte ambulans.

Nocturnus, a, um. **nächtlich.**)(*diurnus. Usus.* Nocturni, diurnique labores. Fur nocturnus.

Nodosus, a, um. * **knoticht, knorricht.** *Syn.* Quod multos habet nodos.

Nodus, i, m. **Knote, Knopf.** *Syn.* Colligatio, vinculum. *Epi.* Æternus, difficilis, magnus, cælestis. *Usus.* I. Amabilissimus nodus amicitiæ. Adstrictum pluribus nodis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. Solvere, explicare nodum, cujus nexus, unde inciperet, quove se conderet, nec ratione, nec visû percipi poterat. 2. *Difficilis ad explicandum locus, res, quæstio*, **eine Frag, oder Sache, aus welcher hart zu kommen ist.** Incideramus in nodum difficilem. Dum hic nodus expediatur. Inopia rei frumentariæ magnus in Republica nodus.

Nolo, non vis, nolui, nolle. **nicht wollen.** *Syn.* Non volo, non libet, negligo. *Adv.* Minimè, omninò, planè, prorsus, valdè. *Phras.* I. *Nolo in hoc negotio ultrà progredi*, **ich will in dieser Sache nicht weiter fortfahren.** Totum simul consilium abjeci; non committam, ut magis eo negotio implicer; studeo effugere, quod malè cœptum est, negotium; parcam longiori labori; animum posthac talibus curis vacuum, & integrum servabo; ejusmodi negotiis ultrà me non dabo; aversatur planè animus, abnuit, detrectat illam procurationem. Nego me progressurum, atque in hoc perstabo, neque restitantem quisquam, ac tergiversantem ad aliud consilium traduxerit. Tædet me illorum laborum, ac pœnitet. 2. *Pactiones tam inhonestas nolo*, **ich will einen so schändlichen Vertrag nicht eingehen.** Non recipit pactiones tam absonas honestas mea, aspernatur, repellit; àb his pactionibus infamia me rejicit; sibi habeant, quibus istæ probantur, pactiones, ego animum non inducam, ut ad eas conditiones descendam. Absum à tam turpi pactione longissimè, neque me unquam ad paciscendum dabo. *Usus.* Noli putare, cave existimes, **glaube es nur nicht.** V. *Invitus.*

Nomen, inis, n. **Namen, Ruhm, Ursach, Vorwendung, Schuld.** *Syn.* Vocabulum, appellatio: causa, titulus: debitum: fama, existimatio. *Epi.* æternum, alienum, ambiguum, amantius, amplissimum, aureum, carum, certum, clarum, bonum, commune, consulare, contrarium, divinum, divulgatum, dulce, durius, falsum, fatale, finitimum, frumentarium, geminum, gratissimum, gravans, grave, honestum, hostile, illustre, inane, inauditum, incolume, infimum, inimicum, invidiosum, invisum, leve, magnum; miserum, molle, molestum, nobile, notum, novum, obscurum, paternum, patrium, perditum, plenum, populare, pulchrum, recens, regale, regium, sanctum, splendidum, triste, tutum vitiosum, usitatum, vulgare. Aptiora, læta. *Phras.* 1. *Nomen à victa Africa habet Africanus*, Africanus Scipio **hat seinen Namen von dem überwundenen Africa bekommen.** Africanus à sua victoria nomen traxit, invenit, reperit, adeptus est; cognomen ex victoria invenit, cepit; appellationem à victa Africa traxit; Africano nomen à victoria inditum est; à victa Africa sumpsit, consecutus est; cognomen Africani cum victoriæ insignibus ex Africæ spoliis induit; cognomen Africani ex Africa devicta adscitum est; Africani nomen à victa Africa obtinuit, meruit; Africa devicta Scipioni nomen dedit; cognomen fecit; titulum Africani adscripsit, adjecit. 2. *Hoc nomen habet*, **also heisset er.** Hoc nomine est; hoc illi nomen est; hoc illi nomen inditum; hoc illi cognomentum est; hoc nomine salutatur, nuncupatur, appellatur. V. *Nomino.* 3. *Saluta illum meo nomine*, **grüsse ihn in meinem Namen.** Verbis meis dic salutem homini; ex me saluta hominem; salvere illum verbis meis jube. 4. *Nomen sine re habent*, **sie haben den Titul solcher Würden, nicht aber die Sache selber.** Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia; in amplissimis honorum nominibus, non modo dignitas nulla est, sed & summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solidô, quam speciosô nomine Consules appellantur. *Usus.* 1. Nomina nova rebus novis ponenda, imponenda, danda. Res novæ nomine etiam novô appellandæ, signandæ, notandæ. Hôc, puto, nomine est. Meô illum nomine roges velim. 2 *Causa, titulus*, **Ursach, Titul, Vorwendung.** Græci multis nominibus reprehendendi. Nomine Reipubl. nullum laborem defugere. Voluptatis nomine omnia facere. Eo nomine nihil de fortuna queri possum. Justæ severitatis nomen barbaris tuis moribus prætendis. 3. *Debitum*, **Schuld.** Nomina facere. Nomina exigere. Nomen solvere, expedire, explicare, expungere, de tabula tollere. **Schulden zahlen.** Decem millia in nominibus habeo, in numerato nihil; **ich hab** 10000. **Gulden in Schuld-Briefen, in baarem Geld nichts.** 4. *Fama, existimatio, autoritas*, **Ansehen, Ruhm, grosser Nam.** Clarum nomen captare. consequi, adipisci, obtinere, habere. Viget, floret invictum ejus nomen. Ejus nomen nulla vetustas delebit, extinguet, obscurabit. 5. *Ad rem bellicam*, **in Kriegs-Sachen.** In militiam nomen dare. Nomina profiteri. Ad nomen respondere. Nomen alicujus accipere, **sich unterhalten lassen.** V. *Debitum*, *Æs*, *Fama*, *Detraho*, *Gloria.*

Nomenclatio, onis, f. **Benamsung.** *Syn.* Appellatio, nominatio.

Nomenclator, oris, m. **Benenner.** *Syn.* Servus, monitor, qui civium nomina tenebat, *seu* noverat.

Nominatim, **mit Namen, namentlich.**)(*generatim.* *Usus.* Nominatim honore aliquo excludi. Nominatim appellare.

Nominatio, onis, f. **Benamsung.** *Usus.* Facere nominationem alicujus, **einen zu einem Amt benennen.**

Nomino, as, avi, atum, are. **nennen, benamsen.** *Syn.* Appello, nuncupo, voco, nomen pono, impono; nomine appello, compello; verbo noto, certo nomine noto. *Adv.* acerrimè, benè, brevi, imperitè, iterum, melius, præclarè, vere. *Phras.* 1. *Filium suum Ascanium nominari voluit*, **er hat wollen, sein Sohn solle** Ascanius **heissen.** Parens Ascanio filio nomen dixit, edidit; Ascanio nomen dedit, indidit; Ascanii nomine filium prædicari & nominari voluit; Ascanium nuncupari voluit; Ascanio ut nomen esset filio, *vel* Ascanius ut illi nomen esset; Ascanium salutari voluit; Ascanium filio nomen dixit, edidit. 2. *Virgilius opus de agrorum cultu Georgica nominavit.* Virgilius **hat sein Buch von dem Acker-Bau** Georgica **genennet.** Georgica inscripsit, nuncupari voluit; Georgicorum titulum ferre, habere voluit; Georgicorum appellationem dedit, indidit libris suis; Georgicorum nomine insignivit; Georgicorum nomine prodire, circumferri, legi voluit. *Usus.* Rem suô certô, ac propriô nomine nominare. Brutus, quem ego honoris causâ nomino. V. *Nomen.*

Non, nicht, nit. *Syn.* Haud, neutiquam, handquaquam, minùs.)(*Etiam Phras. Non est opus tibi monitore*, du hast keines Mahnens vonnöthen. Nihil admonendus es; nihil est, quod te admoneam; nefas est, te monere; facies, etiamsi nullus moneam; quis est tam demens, quin sentiat, monitore tibi haud opus esse. *Usus.* Non enim, si mundus non erat, DEUS non erat. Non ita valde cupio.

Nonagesimus, a, um. der neunzigste.

Nonæ, arum. f. der fünffte, oder siebende Tag im Monath.

Nonagies, neunzigmal.

Nonaginta, neunzig.

Nondum, noch nicht. *Syn.* Necdum, neque dum, neque etiam dum, nihildum, etiam nunc non, non adhuc. *Usus.* Nondum scit rem pater.

Nongenti, æ, a. je neun hundert.

Nonne? ob nicht? *Syn.* An non? *Usus.* Nonne ita est? nonne oportuit præscisse me?

Nonnihil, in etwas, etlicher massen, zum Theil. *Syn.* Aliquantum. *Usus.* Nonnihil commoveor.

Nonnullus, a, um. einiger, etlicher. *Usus.* Nonnullus honor. Nonnulli dicunt.

Nonnunquam, bißweilen. *Syn.* Aliquando, interdum; est, cùm &c.

Nonus, a, um. der neundte.

Norma, æ, f. Richtschnur, Regel, Winckelmaaß. R. à γνώρισμα. *Syn.* Lex, regula, præscriptum. *Epi.* acerrima, certa, naturalis. *Usus.* Non hæc sunt Philosophorum acerrimâ regulâ, ac normâ dirigenda. Natura est norma legis. Non est Epicurus ad istam normam sapiens. Plura homines judicant odiô, aut amore, quam veritate, aut præscriptô, aut rationis normâ aliquâ. V. *Regula.*

Nosco, is, novi, notum, ere, kennen, erkennen. R. à γινώσκω. *Syn.* Cognosco, cognitum, notum perspectum habeo, notitiam rei habeo, perspicio, comprehendo. *Adv.* benè, funditùs, omninò, paululùm, modò, planè, penitùs, probè, pulchrè, rectè, satis. *Phras. Nosco perbenè adolescentem illum*, ich kenne ihn gar gut. Ita mihi notus est, ut sensum ejus, & naturam planè perspexerim; petractatas penitùs, perceptásque res illius habeo; percalleo res ejus omnes ac rationes; pulchrè novi hominem; nihil ignoro rerum ejus; sensus ejus omnes cognitos habeo, & perspectos; ingenium hominis, & mores probè optimè teneo; animi ejus ignarus non sum. V. *Notus, intelligo, Usus.* Jubet nos Pythius Apollo noscere nos ipsos. Non leges civitatis, non jura novit. Si Cæsarem benè novi, is est, qui &c.

Noster, a, um. unser. *Usus.* Noster est. Noster socer, video, venit.

Nostras, atis, *g. o.* unserig. *Syn.* Nostræ gentis, consuetudinis, artis, sectæ. *Usus.* Capior facetiis maximè nostratibus. Nostratia verba.

Nota, æ, f. Zeichen, Anmerckung. *Syn.* Signum, insigne, vestigium; infamia, dedecus, ignominia. *Epi.* certa, falsa, insignis, justa, melior, quasi naturalis, propria, sempiterna, turpis, certæ, inscriptæ, insignitæ, optimæ, tenues, obscuræ, verisimiles, verissimæ. *Phras.* 1. *Notam incurrit*, er ist übel ankommen. In dedecus incurrit; notâ inustus est; in reprehensiones hominum incurrit; reprehensionem non effugit. V. *Reprehensio. Usus.* 1. Nomina sunt tanquam rerum notæ. Ego illum de meliori nota commendavi. Optimæ notæ homo. 2. *Infamia, ignominia, dedecus*, Schand-Fleck, übler Name. Quæ nota domesticæ turpitudinis non est inusta, vitæ tuæ? quod dedecus hæret infamiæ? Notam inurere alicui. Censoriæ severitatis notâ inustus. 3. *Signum, cifra, vulg.* Zeichen, Ziffer. Notam apponere ad malum versum. Epistolis notam apponam, quæ mihi tecum convenit. V. *Signum.*

Notabilis, e. merckwürdig. *Syn.* Insignis, conspicuus, conspiciendus. *Usus.* Si exitû notabili concluduntur.

Notatio, onis, f. Bezeichnuß, Gemerck. *Syn.* Etymologia, interpretatio nominis, observatio. *Usus.* 1. Notatio naturæ peperit artem. Diligens notatio imaginum. 2. *Castigatio*, Bestraffung. Notatio censoria.

Notitia, æ, f. Kundschafft, Wissenschafft. *Syn.* Notio. cognitio, prudentia. *Epi.* dura, nova. *Usus.* Nullum animal præter hominem DEI notitiam habet. Natura ingenuit nobis notitias rerum plurimarum. Notitia rerum definiendo aperienda est.

Notio, onis, f. Kundschafft, Bedeutung. *Syn.* Cognitio, intelligentia, notitia: significatio. *Epi.* certa, complicata, naturalis atque insita. Communes, informatæ, consignatæ. *Usus.* Notiones rerum animis imprimuntur; è quibus non principia solùm, sed latiores quædam ad rationem inveniendam viæ aperiuntur. Notionem rei capere, ac intelligentiam. Insitæ, & quasi consignatæ in animis notiones. Informata, impressa est in animo DEI notio. Rerum omnium quasi adumbratas intelligentias, seu notiones mente concipi-

cipimus. Huic verbo *Beatus* subjecta est notio gravissima, dieses Wort Seelig hat eine sehr wichtige Bedeutung.

Noto, as, avi, atum, are. merken, bezeichnen. *Syn.* Observo, animadverto: signo. *Adv.* Asperè, insigniter, maximè, scienter, turpiter, serò, separatim. *Phras.* *Notanda sunt, quæ in Autoribus leguntur*, man muß es aufschreiben, was man in Büchern lieset. In adversaria referenda sunt; notatis autorum locis memoriæ consulendum est; exscribenda quædam ex autoribus sunt, & in adversaria transferenda; excerpenda quædam & in chartis consignanda. *Usus.* 1. Hæc vulgus ipse notat, dieses merckt der Pöbel selbst. Notare locum, tempus. Multa diutiùs usus notavit. 2. *Signo, indico*, andeuten, bezeichnen. Notare res novis nominibus. Id præcipuè notavi, & descriptum tibi misi. 3. *Ignominiâ afficere, reprehendere*, zu Schanden machen. Aliquem dedecore, maculâ, ignominiâ notare. Eum Censores furti nomine notârunt.

Notus, a, um. bekannt. *Syn.* Cognitus, pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus, quod omnibus patet, quod tenetur, omnium sermone celebratur.)(*Ignotus.* *Adv.* Maturiùs, penitùs, sanè. *Phras.* 1. *Nihil nisi notum afferam*, ich werde nichts beybringen, als was ohne dem bekannt ist. Quæ minimè sunt obscura, quæ pervulgata, ac toti populo testata, quæ planè perspecta, cognita, explorata habemus, afferam. Ea, quæ jam decantata, quæ in medio posita, de quibus inter omnes constat, commemorabo. Res, quæ in omnium sermone versantur, hoc loco afferam. 2. *Res est nota*, die Sache ist Weit-bekannt. Res est tam illustris, & ante oculos posita, ut ne recensenda quidem videatur. Res in confesso est; pro explorato habetur; res est omnium sermone celebrata, & quasi majoribus theatris proposita; res est constante famâ notissimâ; res est confessa & manifesta; decantata fabula est, & tota urbe celeberrima. In re versamur celebratissima sermone omnium. *Usus.* Clara res est, & tota Sicilia notissima. Notus est tractatusque locus. Res nota est, atque apud omnes pervulgata. V. *Nosco.*

Novacula, æ. f. Scheermesser. *Syn.* Culter tonsorius. *Usus.* Versari in acie novaculæ, *in præsentissimo discrimine*, in augenscheinlicher Gefahr seyn.

Novè, neu. *Usus.* Nequid ambiguè, nequid novè dicamus.

Novellus, a, um. neu.)(*Vetulus.* *Usus.* Arbores novellæ.

Novem, neune.

Novendialis, e. neun-tägig. *Usus.* Sacrum novendiale. Feriæ novendiales.

Noverca, æ, f. Stief-Mutter. *Usus.* Noverca filii.

Novissimè, unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimè, postremò. *Usus.* Primùm deinde, novissimè. V. *Nuper.*

Novissimus, a, um. der letzte, neulichste. *Syn.* Postremus.)(*Primus.* *Usus.* Novissimus ego in castra veni.

Novitas, atis, f. Neuigkeit. *Syn.* Novæ rei ratio, conditio.)(*Vetustas.* *Phras.* *Novitatem amas*, du hast gern eine Neuigkeit. Novitatis amans, studiosus es; rerum novarum cupidus es; novitati studes; novis rebus studes; delectat te status hic novus. *Usus.* Magnam cupiditatem hominibus injicit novitas. Novitate ad causas inquirendas excitamur. Commovit me ea novitas.

Novitius, a, um. Neuling, Anfänger. *Syn.* Novus. *Phras.* *Novitius Sacri Ordinis*, ein Ordens-Novitz, *vulg.* Tyro religiosus; in tyrocinium nuper cooptatus; qui nuper nomen dedit in religiosam militiam, in sacram Familiam; nuper inter S. Ordinis tyrones adscriptus, adlectus. V. *Tyro*, *Tyrocinium.* *Usus.* Syrus, nescio quis, de genere novitiorum factus Consul.

Novo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Innovo. *Usus.* Verba novamus ipsi. Multa novare volebant. V. *Reparo.*

Novus, nova, novum. neu. *R.* à νέος. *Syn.* Recens, inauditus, insitatus, per se cognitus, à se ortus, monstri similis, peregrinus, inopinatus, præter consuetudinem, nuperus.)(*Vetus.* *Adv.* Planè, omninò. *Phras.* 1. *Bona nova affero*, ich bringe dir gute Zeitung. *vulg.* Læta apporto omnia; exoptatum nuncium affero; læta narro, ac prospera. 2. *Tristia nova affers*, du bringst üble Zeitung. Tristes affers nuncios; malum apportas; narrando enecas. 3. *Sunt nova incerta*, *vulg.* es seynd ungewisse Zeitungen. Rumores sunt incerti; rumor sine auctore; rumores temerè sine

nullis auctoribus orti; nuntii non optimis auctoribus; rumores temerè, incertis auctoribus vulgati. 4. *Nova affers incredibilia*, das seynd unglaubliche Zeitungen, so du erzählest. Monstra narras; ficti sermones, conficti rumusculi sunt, quos tu nuncias; res narras fidem non habituras; monstri simile est, quod narras; portenta narras. V. *Nuncius*. *Usus*. Novum id, & admirabile. Hoc mihi planè novum accidit, ac præter opinionem. Numquid processit ad forum hodie novi. Rebus novis studere. *Nova*, *vulg.* Zeitung, geschriebene Zeitung. Commentarii rerum novarum, commentarii rerum urbanarum, *vel* publicarum; Ephemerides rerum novarum.

Nox, noctis, f. Nacht. *R. à* νύξ, νυκτός. *Syn*. Tenebræ. *Epi*. Acerbissima, cæca, propè extrema, hyberna, obscura, atra, serena, fausta, funesta, luctuosa, intempesta, præceps, longa, proxima, media, multa, sempiterna, socia, stellans, noctes contractiores, kurtze Nächte. *Phras*. 1. *De nocte ad me venit*, er ist bey der Nacht zu mir gekommen. Multâ nocte, intempesta nocte, concubia nocte, media nocte, medio noctis silentio, provecta jam nocte, adulta jam nocte ad me venit; cùm jam multùm noctis processisset; noctis silentio, quod tempus mortales altissimo somno premit, ad me accessit; intempestæ noctis silentio, profunda jam nocte ad me venit. 2. *Nocte ingruente*, bey eingehender Nacht. Nocte appetente, nocte prima; sub primam facem; intendentibus se primis tenebris; primoribus noctis tenebris; cùm jam terras nox opacâsset; primæ noctis silentio. 3. *Studere in seram noctem*, in die späte Nacht hinein studieren. Producere ad multam noctem litterarum studia; in serum noctis lucubrare aliquid operis; lucubrationes in multam noctem extrahere; bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios assumere; bonam noctis partem in litterarum studiis ponere, collocare. 4. *Nox me obruit proficiscentem*, die Nacht hat mich auf der Reise überfallen. Proficiscentem nox oppressit; itineris pars magna in noctem conjecta est. 5. *Tota nocte profectus est*, er ist die gantze Nacht gereiset. Nullam partem noctis iter intermisit; ea nocte continenter profectus est: iter totam eam noctem tenuit. *Usus*. 1. Ipsa terra umbrâ soli officiens noctem efficit. Sermo in serum noctis extractus. Noctes atque dies. Nocte ad me venit. 2. *Transl.* Noctem rebus etiam claris offundere, das, was klar ist, verdunckeln.

Noxa, æ, f. Schuld, Schade. *Syn*. Culpa, noxia. *Epi*. Minima. *Usus*. In noxa esse; extra noxam esse. Eximere noxæ aliquem. Noxæ dedere aliquem, einen zur Straffe ziehen. Sine noxa esse. V. *Culpa*, *Crimen*.

Noxia, æ, f. Mißhandlung, Unthat. *Syn*. Noxa, culpa, crimen. *Usus*. Castigare aliquem ob meritam noxiam. Noxiæ pœna par esto.

Noxius, a, um. schädlich. *Syn*. Malus, perniciosus. *Usus*. Noxius civis coërceatur.

Nubecula, æ, f. Wölcklein. *Usus*. Frontis tuæ nubeculam pertimescam?

Nubes, is, f. Wolcke. *R. à* νεφὸς, νεφέλη, *Nubes*. *Syn*. Concretus in aëre vapor. *Epi*. Opacæ, atræ, acres, cæcæ, densæ, cœlestes, cæruleæ. *Phras*. *Cœlum nubibus obducitur*, der Himmel überziehet sich mit Wolcken. Intendunt se spissæ in cœlo nubes; concreti in aëre vapores se in nubes induunt; cœlum nubibus obscuratur; obductæ cœlo nubes solem condunt, lucem eripiunt; aër in nubes cogitur. *Usus*. Aër concretus in nubem, humoremque colligens terram auget imbribus. Conflictû nubium ardor exprimitur. Cùm illi anhelitus se in nubem induerent. In illis Reipublicæ tenebris, nubibus, ac procellis. Objicere nubem fraudibus, den Schalck verdecken.

Nubilis, e. mannbar, erwachsen. *Syn*. Apta viro, matura viro. *Usus*. Grandis & nubilis filia.

Nubo, is, nupsi, *vel* nupta sum, nuptum, nubere, einen Mann nehmen, heyrathen. *Fœminis proprium*. *Syn*. Locor, collocor in matrimonium. *Phras*. *Filia nupsit viro nobili*, die Tochter ist an einen Adelichen Mann verheyrathet worden. Collocata est in matrimonium; juncta matrimonio est viro nobili; cum viro nobili conjuncta est; in nobilem familiam nupsit; in manum convenit viro nobili; in matrimonium data, locata, mandata est viro nobili; filia domesticum fœdus junxit cum viro nobili; nuptum data, collocata, locata est viro nobili. V. *Matrimonium*. *Usus*. Venerem Adonidi nuptam tradunt. Nubere in amplam familiam. V. *Nuptiæ*.

Nudius tertius, vorgestern. q. d. *Nunc est dies tertius*.

Nudo,

Nudo, as, avi, atum, are. blössen, entblössen. *Syn.* Spolio.)(*vestio, tego. Usus.* Aliquem omnibus præsidiis nudare. & exuere. Flagitii principium est nudare inter cives corpora. V. *Privo.*

Nudus, a, um. nackend, bloß. *Syn.* Nudatus, spoliatus, vacuus.)(*Vestitus. Usus.* Urbs nuda præsidio, ab omnibus rebus vacua. Decore nuda mulier. Nudus ab amicis.

Nugax, acis, *g. o.* schwätzhafftig, der voll Possen steckt. *Syn.* Nugator.

Nugæ, arum, f. Possen, Mährlein. *Syn.* Ineptiæ.)(*Res graves, seriæ. Epi.* Meræ, tantæ. *Phras. Omitte nugas*, lasse diese Possen bleiben. Nuces tandem relinque; mitte has ineptias: nugas auter. Quid ad has ineptias abis? *Usus.* Nugas agit; næ illa magnas nugas dixerit. Delectari nugis. V. *Facetiæ, ineptiæ.*

Nugator, oris, m. Schwätzer. *Syn.* Nugax. V. *Ineptus.*

Nugatoriè. unnütz. *Syn.* Inaniter, inepte.

Nugatorius, a, um. geschwätzig. *Syn.* Ineptus, levis, futilis. *Usus.* Nugatoria argumentatio.

Nugor, aris, atus sum. ari. schwätzen, Possen treiben. *Syn* Jocor, ludo, nugas ago, nugas garrio, nugas dico, nugax sum, ad ineptias abeo, aures ineptiis obtundo. *Adv.* Inscitè, omninò. *Usus.* Democritus non inscite nugatur. V. *Ineptus.*

Nullus, a, um. keiner. *Syn.* Non ullus, nemo, nec quisquam unus, ne ullus quidem; nemo unus, nemo quisquam.)(*omnis, aliquis. Adv.* Omnino. *Usus.* I. Res, quæ nulli usui sit. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli res familiaris defuit. Nullâ re unâ magis Orator commendatur. 2. *Levis, irritus*, gering, nichts-werth. Homo nullâ memoriâ. Argumentum hoc nullum est. 3. *Non*, nicht. Nullus dubito. Exinde vir ille summus nullus est.

Num? ob? *Syn.* An, ecquid, numquid, utrùm. *Usus.* Num quod vestigium, num quæ trepidatio?

Numen, inis, n. göttliche Macht und Herrlichkeit. R. *à* Nuo, *vel Græc.* νεῦμα, *nutus, quô* DEUS *omnia peragit. Syn.* Divina vis, potestas, providentia. *Epi.* Divinum, grave, sanctum, ingens lætum, magnum, summum, vetustum. *Usus.* Omnes naturæ divino Numini parent. Vos, qui apud me vim, & Numen Deorum tenetis. Numen honore, precibus placare. Accidit id non sine Numine. Numen Senatûs, *Auctoritas & Potestas.* Vis cœlestis, Numenque divinum. V. *Deus.*

Numero, as, avi, atum, are. zehlen. *Syn.* Dinumero, adnumero, numero, ineo, numerando percenseo, numerô commetior. *Adv.* Rectè, adstrictè, numerosiùs. *Usus.* I. Numerare pecuniam de suo. 2. *Censeo, judico, existimo*, darfür halten, schätzen. Voluptatem nullo loco numerant. Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Propè alter Cicero numeratur. Hostem te numero, non amicum. Prodigii id simile numeratur. V. *Computo.*

Numeratò, baar bezahlt. *Usus.* Placet conditio, sed numeratò malim, quàm æstimatione, ich bin zufrieden, aber ich will lieber mit baarem Geld, als Gelds-Werth bezahlet werden.

Numerosè, nach dem Tact, zahl-reich. *Usus.* Fundere orationem numerosè, volubiliter, aptè, circumscriptè. Numerosè cadit sententia.

Numerosus, a, um. Zahlen-weise, Zahl-reich. *Syn.* Aptus numeris, copiosus. *Usus.* Numerosum est in omnibus sonis, ac vocibus, quod metiri possumus intervallis æqualibus. Oratio numerosa. Quæstus numerosior; exercitus numerosus.

Numerus, i, m. die Zahl. *R. à* μείρω, *Divido. Syn.* Multitudo, vis, summa, copia. *Epi.* Absolutus, perfectus, accommodatior, magniloquentior, adstrictus, solutus, æquus, aptus, certus, difficilis, exiguus, frequens, grandior, jambicus & dactilicus, impar, incolumis, ingens, innumerabilis, integer, legitimus, longior, mollis, musicus, oratorius, par, plenus, poëticus, procerior, proprius, repentinus, simillimus, verus, vitiosus, tantus, magnus, novus, invidiosus. *Usus.* I. Frumenti, mellis, vini maximus numerus, eine Menge Wein 2c. Classis mille numerô navium. Aliquem in amicorum numerum adscribere, referre; in amicorum numero ponere, existimare, putare, habere, colere, unter seine Freunde zehlen. Is aliquô numerô erit; nullò numerô est; aliquem numerum obtinebit, in einer oder keiner Hochachtung seyn. Opus omnibus numeris absolutum; omnibus partibus & numeris expletum, quod omnes numeros habet, vollkommen Werck. Ex numero amicorum sejungere, tollere, eximere, ejicere aliquem 2. *Musicæ ac Oratoriæ modus ac mensura*, Maaß und Manier in der Music und Redner-Kunst. Nume-

rus in cantu, in soluta oratione. Attici maximè numero serviunt. Oratio adstricta certa quadam numerorum ratione, & pedum.

Nummarius, a, um. zum Geld gehörig. *Syn.* Quod ad nummos pertinet. *Usus.* Esse in summa difficultate nummaria. Rem nummariam benè constituere.

Nummatus, a, um. reich am Geld, bemittelt. *Usus.* Homo benè nummatus.

Nummus, *vel* Numus, i, m. Geld=Müntze, Pfenning. *Syn.* Pecunia. *Usus.* Adventus noster de nummo quidem sumptui fuit. Nummos cudere, Geld prägen, müntzen. Ad nummos pervenire. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Subducere ad nummum. Nummos adulterinos pro veris dare. Nummos corrogare. V. *Pecunia.*

Nunc, jetzt. *Syn.* Hoc tempore, in præsentia, hodiè, per hæc tempora.)(*Tunc.* *Usus.* Erat tunc excusatio, nunc nulla est. Nunc autem; nunc vero ea vis est in homine, ut &c.

Nuncio, as, avi, atum, are. verkündigen, Bothschafft bringen. *Syn.* Affero, ab aliquo alicui nuncium perfero. *Adv.* Pertumultuosè, quam primùm, verè, longè, non dubiè, obscurè, vesperi. *Phras.* *Nunciatum est nobis*, man hat uns Bothschafft gebracht. Perlatum, allatum est ad nos; renunciatum nobis est; nuncius citatis equis ad nos allatus, perlatus est; certis auctoribus accepimus; certos nuncios accepimus; nuncii ad nos venêre, qui paulò certiùs aliquid in rebus attulêre; fama ad nos, ad aures nostras pervenit; fama perlata est ad nos. *Usus.* Pompejo in hortos nunciavit. V. *Narro, Nuncius.*

Nuncius, ii, m. Bothe, Bothschaffter. *Syn.* Tabellarius, cursor, internuncius: rumor. *Epi.* Acerbus, certior, domesticus, exoptatus, verus, falsus, gravis, jucundus, malus, optatissimus, superior, volucer. Adversi, boni, fallaces, proximi, quotidiani, tristes, varii, universi. *Phras.* *Tristem nuncium accepi*, ich habe eine traurige Post bekommen. Adversi, tristes, parùm commodi, minimè læti, parùm secundi venerunt mihi nuncii; allatus est gravis ad me nuncius; gravior ad me fama pervenerat; duriores de re rumores erant, qui fœdum nuncium incussêre: graves nuncii ad nos delati, perlati sunt. V. *Nuncio, Novus, Fama.* *Usus.* 1. Per nuncium me certiorem fecit. Nuncios in omnem partem dimittere. Epistolam hanc multi nuncii, & fama ipsa celeritate superabunt. 2. *Rumor*; *res allata, narrata*, Gerücht, Zeitung. Nuncios accepimus lætissimos. Nuncium apporto tibi lætum sanè, & exoptatum. 3. *Divortii & repudii ratione*, abdancken, fahren lassen. Nuncium uxori, nuncium virtuti, litteris remittere.

Nuncupo, as, avi, atum, are. nennen. *Syn.* Appello, nomino. *Adv.* Pleniùs. *Usus.* Nuncupare aliquem suo nomine. Nuncupare vota pro imperio, ein Gelübd thun.

Nundinæ, arum, f. Jahrmarckt. *Syn.* Mercatus. *Epi* Domesticæ, flagitiosissimæ, mutæ. *Usus.* In hujus ædibus totius Reipublicæ nundinæ.

Nundinatio, onis. f. Krämerey. *Epi.* Plena, referta, nova. *Usus.* Nundinatio juris.

Nundinor, aris, atus sum, ari. kramen, handeln, Kauff schlagen. *Syn.* Mercor, emo, cauponor. *Usus.* Senatorium Ordinem pretio nundinari.

Nunquam, niemahlen. *Syn.* Nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria; post natos homines, ex omni memoria nihil unquam. *Usus.* Frigidum, ùt nunquam anteà. Nunquam pertinaciùs dimicatum, sic ut contra omnia vetustatis exempla nemo victor ex arena discesserit.

Nunquis, quæ, quod? ist einer? Nunquis fundus venalis est?

Nunquid? ob denn? *Syn.* Anne, num, ecquid. *Usus.* Nunquid duas habetis patrias?

Nuper, neulich, jüngst. *Syn.* Paucis ante diebus, horis; paucis abhinc annis; nostrâ, patrum memoriâ; novissimè. *Usus.* Nuper, quid dico nuper? imo vero modò.

Nuptiæ, arum, f. Hochzeit, Heyrath. *Syn.* Matrimonium, nuptiarum dies. *Epi.* Diuturnæ, innuptæ, legitimæ, maritimæ, multæ, nefariæ, terrenæ. *Usus.* Nuptias apparare, adornare, conficere, facere, parare, Hochzeit anstellen. Nuptias conjungere; nuptiis jungi, heyrathen. Nuptias conciliare, nuptiarum conciliatorem esse, Heyrath stifften. Nuptias disturbare, die Heyrath umstossen. Nuptias fugere, effugere; entgehen. Nuptiæ plenæ dignitatis & concordiæ, gute Heyrath. Nuptiæ non matrimonii dignitate, sed sceleris societate conjunctæ, eine gottlose Heyrath. V. *Matrimonium*, *Nubo.*

Nuptialis, e. hochzeitlich. *Usus.* Faces nuptiales; dona nuptialia.

Nurus,

Nurus, us, f. **Schnur.** *Syn.* Filii uxor.

Nusquam. **nirgend.** *Syn.* Nullo in loco.)(*usquam.* *Usus.* 1. Sive scripta est uspiam lex illa, sive nusquam. 2 *Nulla in re*, **in keiner Sache.** Sumptus nusquàm meliùs potest poni.

Nuto, as, avi, atum, are. **wincken, mit dem Haupt nicken, wancken.** *Syn.* Vacillo. *Usus.* Democritus nutare videtur in natura Deorum. Statua nutabat. V. *Dubito.*

Nutricius, ii, m. * **Ernährer.** *Usus.* Nutricius ejus pueri.

Nutricor, aris, atus sum, ari. **nähren, pflegen.** *Syn.* Nutrio. *Usus.* Mundus omnia nutricatur, & continet. V. *Alo.*

Nutricula, æ, f. **Ernährerin.** *Usus.* Nutricula seditiosorum.

Nutrimentum, i, n. **Nahrung.** *Syn.* Cibus, alimentum. *Usus.* Educata suis nutrimentis Eloquentia. V. *Cibus.*

Nutrio, is, ivi, itum, ire. **nähren, ernähren.** *Syn.* Alo, educo. V. *Alo.*

Nutrix, icis, f. **Säug-Amme.** *Syn.* Alumna. *Usus.* Cum lacte nutricis errorem suxisse videtur.

Nutus, us, m. **das Wincken.** *Syn.* Vis, nisus: gravior significatio, voluntas. *Epi.* Regius. *Phras.* *Ad nutum paret*, **auf einen Winck gehorchen.** Ad illius nutum se fingit, & accommodat; ad ejus nutum ac voluntatem se convertit totum; ejus nutus observat, intuetur omnes. *Usus.* 1. Gravia suo nutu, ac pondere deorsum feruntur. 2. *Voluntas*, **Will, Augenwinck.** Ejus nutu, ac arbitrio omnia fiunt, reguntur, gubernantur. Nutu aliquid ab aliquo consequi.

Nux, nucis, f. **eine Nuß.** *Usus.* Nucem frangere. Nuces legere.

O.

O! **O**! *Interj. dolentis, gaudentis, vocantis.* *Usus.* O post hominum memoriam fortissimi Consules! O rem odiosam! O gratum adventum!

Ob. **wegen, um willen.** *Syn.* Propter: ante. *Usus.* 1. Ob eam causam. Ob delictum pœnas a te repetam. 2. *Ante*, **vor.** Mors mihi semper ob oculos versatur. V. *Propter.*

Obæratus, a, um. * **mit Schulden beladen.** *Syn.* Ære alieno obligatus, obstrictus, ære alieno demersus, debitor. *Usus.* Ex omni colluvie exules obærati. V. *Æs.*

Obambulatio, onis, f. **das Spatzieren auf und ab.** *Syn.* Inambulatio. V. *Ambulatio.*

Obcæco, as, avi, atum, are. **verblenden.** *Syn.* Occæco, excæco, obscuro. *Usus.* Stultitiâ obcæcatus.

Obdo, is, didi, ditum, ere. **fürlegen, fürschieben.** *Usus.* Obdere pessulum ostio.

Obdormio, is, ivi, itum, ire. **entschlaffen, einschlaffen.** *Syn.* Dormio, obdormisco; somnô consopior; sopore opprimor. *Usus.* Endymion in Latmo obdormivit. Quid meliùs, ac in mediis vitæ laboribus obdormiscere, & ita conniventem somnô consopiri sempiternô. V. *Dormio.*

Obduco, is, xi, ctum, ere. **fürziehen, zudecken.** *Syn.* Obnubo, obtego: obstruo: oppono.)(*detego.* *Usus.* Rebus clarissimis tenebras obducere. Labor callum obduxit dolori, manibus. Consuetudo obduxit callum stomacho. Obducta jam Reipublicæ cicatrix. Aliquem alicui obducere, *competitorem alicui opponere*, **einen Mit-Werber an die Seiten setzen.** V. *Tego.*

Obductio, nis, f. **Uberzug.** *Usus.* Obductio capitis absit à cive Romano.

Obduro, as, avi, atum, are. **überstehen.** *Syn.* Constanter, æquo animo perfero, tolero, fero. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Obduretur hoc triduum. V. *Perfero.*

Obduresco, is, durui, ere. **hart werden, erhärten.** *Syn.* Callum obduco. *Usus.* Jam ad illa obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Usû ac consuetudine obduruit, ac percalluit incredibilis nostra patientia. Desperatione animus ad dolorem, contra dolorem obduruit. V. *Durus*, *Occalesco.*

Obedienter. * **gehorsamlich.** *Usus.* Spondent se sub imperio obedienter, fideliterque futuros. Id obedienter est curatum.

Obe-

Obedientia, æ. f. Gehorsam, Folge. *Syn.* Obtemperatio. *Usus.* Abjiciunt obedientiam, nec rationi parent, cui sunt subjecti lege naturæ. Servitus & obedientia animi sunt arbitriô carentis suô.

Obedio, is, ivi, itum, ire. gehorsamen, folgen. R. *ex* ob & audio. *Syn.* Pareo, audio, obtempero, obsecundo, assentio, dicto pareo, imperium non recuso, monita sequor, dicto audiens sum; mandata facio, exequor; imperata facio; alienæ voluntati morem gero; sequor; meam voluntatem ad alienam aggrego; cum alienâ voluntate meam conjungo. *Phraf.* 1. *Obediendum DEO,* man muß GOtt gehorsamen. Intenti ad DEO parendum simus oportet; DEO nos obedientissimos esse decet; DEI imperia animô non invitô exequamur; morigeros nos DEO esse decet; aggreganda est voluntas nostra ad divinam voluntatem; DEum auctorem sequamur, oportet; DEI imperia sequamur, persequamur, necesse est. 2. *Negat se obediturum senatui,* er sagt er wolle dem Stadt-Rath nicht gehorchen. Negat se in authoritate, in potestate senatus futurum; senatus imperio morem gesturum; imperata facturum; imperio pariturum; minatur se ab officio discessurum; obedientiam abjecturum; jugum excussurum; negat se porrò legitima imperia pati posse; negat se senatus decretis staturum; imperium senatus abnuit. *Usus.* Ad verbum obedire alteri. Obedire tempori. V. *Pareo.*

Obeo, is, ivi, itum, ire. herumgehen, verrichten. *Syn.* Peragro, lustro: Perago, tracto. *Adv.* Audacius, diligenter, flagitiosè. *Usus.* 1. Urbem, regionem, provinciam pedibus obire. 2. *Perago, ago, tracto,* verrichten. Munus suum obire; facinus, rem privatam & publicam, sacra obire. Diem edicti; vadimonium obire neglexit. 3. *Morior.* sterben. Diem, mortem obire. V. *Fungor, administro, facio.*

Obequito, as, avi, atum, are. * herumreiten. *Usus.* Castris, *vel* castra obequitare.

Obex, icis, m. * Riegel. *Usus.* Moliri obices. V. *Impedimentum.*

Obfirmo, as, avi, atum, are. * beständig verharren. *Usus.* Obfirmare animum.

Obfirmatus, a, um. beständig. *Usus.* Pertinax & obfirmatus in iracundia. V. *Pertinax.*

Objaceo, es, ui, ere. * davor liegen. *Usus.* Cumulus sarcinarum objacet.

Objectatio, onis, f. Vorwurff. *Usus.* Exprobratio.

Objecto, as, avi, atum, are. vorwerffen. *Syn.* Objicio *Usus.* Objectare probrum, falsum crimen alicui. V. *Objicio.*

Objectus, ûs, m. Fürwurff. *Usus.* Objectû lateris aliquem defendere.

Objectus, a, um. fürgeworffen. *Syn.* Oppositus. *Usus.* Objecta species voluptatis. Objectus fortunæ. Ad omnes casus subitorum periculorum objectus, & oppositus.

Objicio, is, jeci, jectum ere. fürwerffen. *Syn.* Oppono, objecto: exprobro, crimini do, jacio, conjicio, culpam impingo. *Adv.* Falsò, verè, variè. *Usus.* objeci caput meum in tot & tantas dimicationes, atque in tot impetus perditorum civium. Alicui religionem objicere, einem ein Gewissen machen. Objicere spem, metum, solicitudinem, moram; laborem, molestiam. Aliquid alteri in criminis loco objicere. Feris corpus objicere. Objici insidiis. Objiciuntur sæpè formæ, vorstellen. *Ego omnium objectum, vulg.* mich wollen alle durchlassen. Materia sum omnium jocorum; idoneus videor, quem omnes merito ludos faciant, in quo omnes illudant.

Obiter. * obenhin. *Syn.* Leviter, tenuiter, mediocriter.)(*Perfecte. Phraf.* 1. *Scientias obiter didicit,* er hat die Wissenschafft nur obenhin gelernet. Litteras primoribus duntaxat labris gustavit; extremis, ùt ajunt, digitis attigit; litteras leviter attigit; litteras quasi præteriens, quasi per nebulam, quasi per transennam præteriens strictim aspexit; litteras vix primoribus labris attigit; de litteris vix cursim aliquid arripuit. 2. *Hæc tantùm obiter tractavi,* dieses habe ich nur obenhin abgehandlet. Leviter hæc tantùm egi; levi brachio, molli brachio hæc acta sunt; indiligenter hic eram. Leviter hæc transii, attigi; his quasi præteriens satisfeci? strictim hæc tractavi & tanquam in transcursu. Cursim hæc transmisi.

Obitus, us, m. der Tod, Untergang. *Syn.* occasus, mors. *Usus.* 1. Siderum ortus & obitus. Obitus Consulum vulgatus, das Hinscheiden. V. *Mors.*

Objurgatio, onis, f. Ausscheltung. *Syn.* Castigatio. *Epi.* Longior, lenis, necessaria, plena, mediocris, utilis.

Usus.

Usus. Objurgatio ne multum acerbitatis habeat. Objurgatio contumeliâ vacare debet. In objurgationibus interdum vocis contentione majori utendum. V. *Reprehendo.*

Objurgator, oris, m. Ausschelter. *Syn.* Severus admonitor. *Epi.* Benevolus. *Usus.* Non est terendus objurgator, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipse deprehenditur.

Objurgo, as, avi, atum, are. Verweis geben, ausschelten. *Syn.* Castigo, asperiùs appello, asperiùs admoneo. *Adv.* Vehementer, mediocriter. *Usus.* Cæsar meam in rogando verecundiam; de mea me verecundia objurgavit. V. *Alloquor, perstringo, reprehendo.*

Oblanguesco, is, langui, ere. müd werden. *Usus.* Litterulæ meæ tui desideriô oblanguerunt. V. *Langueo.*

Oblectamentum, i, n. Ergötzlichkeit. *Syn.* Oblectatio, delectatio. *Epi.* Longius. *Usus.* Oblectamenta, & solatia senectutis. V. *Delectatio.*

Oblectatio, onis, f. Ergötzlichkeit. *Syn.* Oblectamentum. *Epi.* Honesta, libera, ingenua. *Usus.* Interdum oblectatio quæritur animi, requiésque curarum. V. *Delectatio.*

Oblecto, as, avi, atum, are. ergötzen. *Syn.* Delecto. *Usus.* In libris, in hortulis se oblectare. V. *Delecto.*

Oblector, aris, atus, sum, ari. sich erlustigen. *Syn.* Delector, ducor, capior. *Adv.* Commodè. *Usus.* Ludis oblectamur, & ducimur. V. *Delector.*

Obligatio, onis, f. Verpflichtung, Verbindung. *Syn.* Authoramentum. *Epi.* Gravis & difficilis. *Usus.* Difficilior est animi, ac sententiæ, quàm pecuniæ obligatio. *Est mea obligatio, vulg.* es ist meine Schuldigkeit. Est id officii mei; meæ hæc sunt partes. *Obligationem scriptam accepi, habeo, vulg.* ich habe eine schrifftliche Obligation, eine Verschreibung empfangen. Fiduciam accepi; fiduciam teneo. *Obligationem de se dare,* eine Verschreibung von sich geben. Nomina facere.

Obligatus, a, um. verbunden, verpflichtet. *Syn.* Obstrictus, devinctus. *Phras. Magnoperè tibi obligatus sum,* ich bin dir hoch verbunden. Tantum tibi debeo, quantum persolvere difficile est; incredibilem tibi amorem quendam, & omnia in te summa, ac singularia studia debeo. Vix, aut ne vix quidem solvendo sum; tanta sunt tua in me officia, ac merita. Verbis non patitur res satisfieri, adeò me in perpetuum devinxisti. Maximis me beneficiis, obstrictum tenes. Mancipiô & nexû tuum me fecisti. Multis me beneficiis ac pignoribus velut authoratum habes. Agere mecum potes tanquam ex syngrapha; ita me tibi devinctum tenes. Maximis me beneficiorum vinculis obstrinxisti. V. *Obnoxius, Beneficium, Officium. Usus.* Tenere aliquem beneficiis obligatum.

Obligo, as, avi, atum, are. verbinden, verpflichten. *Syn.* Obstringo, in perpetuum obligo, devincio, adstringo: religo, alligo. *Adv.* In perpetuum, nusquam, valdè. *Phras.* 1. *Magnoperè me tibi obligabis,* du wirst mich dir sehr verbinden. Magnam à me inibis gratiam; hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo; me tibi in perpetuum devincies, obstringes. V. *Obligatus.* 2. *Obligo me,* ich verbinde, verpflichte mich hoch und theuer. Omnî me execratione devincio; fidem meam do, interpono; obligo fidem meam & obstringo. 3. *Obligator ex promisso, legibus,* er ist nach seinem Versprechen, nach den Gesetzen schuldig. Tenetur promisso, legibus; legum, promissorum vinculis obstringitur. *Usus.* Obligare aliquem militiæ sacramentô, pactionibus. Sibi aliquem beneficiô obligare. Domum alicujus religione, populum scelere obligare. Legum & judiciorum pœnis obligatur. Obligare vulnus.

Obligurio, is, ivi, ire. verprassen, durch die Gurgel jagen. *Syn.* Ligurio, devoro. *Usus.* Fortunas suas obligurire, patrimonia profundere. V. *Consumo.*

Oblimatus, a, um. mit Leimen überzogen. *Syn.* Limô pinguis. *Usus.* Nilus oblimatos agros relinquit.

Oblino, is, levi, litum, ere. anstreichen, überstreichen. *Usus.* Vita hominis libidine oblita. Unguentis, cœno oblitus. Eloquentia Asiæ moribus oblita.

Obliquè. krumm, überzwerch.)(*rectè.* *Usus.* Rectè, obliquè ferri.

Obliquus, a, um. krumm, zwerch. *Syn.* Transversus. *Usus.* Motu corporis obliquô. In obliqua, & transversa hostium latera invectus.

Oblitesco, is, litui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Delitesco. *Usus.* Stellæ à nostro aspectu interdum oblitescunt.

Oblittero, as, avi, atum, are. auslöschen, durchstreichen, in Vergessenheit bringen. *Usus.* Beneficii memoriam oblitterare. V. *Obliviscor, oblivio.*

Oblivio, onis, f. Vergessenheit. *Syn.* Memoriæ lapsus. *Epi.* Exigua, perpetua, sempiterna, voluntaria. *Phras.* 1. *Clades ea jam in oblivionem venit*, diese Niederlag ist schon in Vergessenheit kommen. Clades ea jam oblivioni data est; obliterata in animo est; memoriâ intercidit; in oblivionem venit; ejecta ex animo memoria ejus cladis est; recens dolor proximæ cladis transiit; cladis ejus memoria cessit; clades è memoria excessit; animô excidit; ex animô deleta est; clades ea jam ex memoria deposita est; è memoria dilapsa, elapsa est; in oblivionem adducta est; clades ea jam animô effluxit; excidit memoria ejus cladis; clades ea jam oblivione contrita, obruta, tecta est; cladis ejus acerbitatem oblivio jam delevit. 2. *Tot summorum virorum nomina in oblivione sunt*, so viel vornehmer Männer Nahm und Thaten seynd in Vergessenheit. Tot summorum virorum memoria cessit; abiit vetustate memoria; nomen vetustate abolevit, memoria abolevit; tot viri summi in oblivione jacent. 3. *Lætiores indies nuncii oblivionem tandem inducunt tot malorum*, diese gute Zeitungen machen, daß man des vorigen Elends vergesse. Lætiores nuncii expellunt memoriam tot malorum; oblivionem afferunt tot malorum; tristes superiorum temporum imagines ex memoria detergunt, evellunt; oblitterant in animo superiorum temporum clades; animum à conspectu tot malorum avertunt; tot malorum memoriam ex animo delent. *Usus.* Omnem memoriam injuriarum sempiternâ oblivione delére, obruere, extinguere, conterere. Tuas laudes nulla unquam obscurabit oblivio. Erunt semper, qui tuas laudes àb oblivione, & silentio hominum vindicent. V. *Obliviscor, memoria imbecilla.*

Obliviosus, a, um. vergessen. *Syn.* Immemor.)(*Memoria.*

Obliviscor, eris, oblitus sum, visci. vergessen, aus der Acht lassen. *Syn.* Mihi excidit, ex animo meo excidit, effluit; oblivio me capit; ex memoria depono; alicujus rei memoriam depono, oblivione perpetuâ deleo; aliquid è memoria elabitur, dilabitur; rei memoria ex animo discedit. *Phras.* 1. *Nunquam tui obliviscar*, ich werde deiner niemahls vergessen. Ita mihi imago tam chari capitis insedit, ut excidere, effluere ex animo nunquam possit; memoria tui nullâ temporis longinquitate abibit; nulla ætas tui memoriam ex animo obliterabit meo. V. *Memor, Oblivio.* 2. *Obliviscere tandem calamitatum tuarum*, vergesse doch einmahl auf dein Unglück. Casus tuos tandem ex animo tuo, mente tua, memoria tua dele, evelle; omitte temporum tuorum memoriam; depone & abjice calamitatum tuarum memoriam; malorum tuorum tristes imagines voluntariâ oblivione depone, contere; deleat tandem, auferat calamitatis sensum sempiterna oblivio. *Usus.* Depone memoriam doloris tui, & injurias, *vel* injuriarum obliviscere.

Oblongus, a, um. länglicht. *Usus.* Figura oblonga.

Obloquor, eris, locutus sum, loqui. widersprechen. *Syn.* Obstrepo. *Phras.* *Totus ei senatus oblocutus est*, der gantze Rath hat ihme widersprochen. Reclamatum à toto senatu, nec sine convicio; fremitus universi senatus obortus est; obstrepebat senatus universus, carpebátque sententiam. *Usus.* Tu me appelles licet, & interpelles, & obloquaris.

Obluctor, aris, atus sum, ari. widerstehen. *Syn.* Obnitor, repugno. *Usus.* Hosti obluctari. V. *Repugno.*

Obmolior, iris, molitus sum, iri. aus dem Weg räumen. *Usus.* Omnes ad obmolienda, quæ ruinis strata erant, concurrerunt.

Obmutesco, is, mutui, ere. erstummen. *Syn* Conticesco. *Adv.* Planè. *Phras.* *Præ stupore obmutuit*, er ist vor Verwunderung gantz erstummet. Admiratio tam novæ rei, ac subitæ homini incluserat vocem; rei insolentia animum pariter & silentium defixit; mutum & elinguem reddidit; insolitum rei spectaculum hominem ita defixit, ut neque animo, neque lingua constaret; rei spectaculo defixus & attonitus silentium tenuit, stupenti lingua constitit. *Usus.* Nulla unquam vetustas de te obmutescet. Homo disertus & loquacissimus repentè obmutuit.

Obnitor, eris, nisus sum. niti. widerstehen, widerstreben. *Syn.* Obsisto, occurro; adversum rem, contra rem tendo. V. *Repugno.*

Obnoxius, a, um. unterworffen. *Syn.* Subjectus. *Usus.* Vivat, qui obnoxius & subjectus vivere cupit. Supplex & obnoxius.

Obnubo, is, psi, ptum, ere. verhüllen. *Syn.* obtego.

Obnunciatio, onis, f. Ankündung eines Ubels. *Syn.* Auguris significatio de periculo imminente. *Usus.* Dirarum obnunciatio neglecta.

Obnuncio, as, avi, atum, are. böse Zeitung bringen. *Syn.* Nuntio, prænuntio. *Usus.* Legem tulit, ne obnunciare comitiis liceret.

Oborior, eris, ortus sum, iri. entstehen. *Syn.* Exorior. *Usus.* Quanta mihi lux oboritur. V. *Orior.*

Obrepo, is, repsi, reptum, ere. herbeyschleichen. *Syn.* Irrepo. *Adv.* Extrinsecùs. *Usus.* Sensim tibi obrepit senectus. Obrepere ad honores, in animos hominum. In animos dormientium multæ imagines obrepunt.

Obrigeo, es, ui, ere. erstarren. *Usus.* Nive & pruinâ obriguêre. V. *Frigus.*

Obrogo, as, avi, atum, are. ein neues und widriges Gesetz aufbringen. *Syn.* Aliam legem rogo, qua prior àb alio lata infirmetur.

Obruo, is, ui, itum, ere. überschütten, bedecken. *Syn.* operio, sepelio.)(*eruo.* *Us.* Magnitudine negotii tanquam fluctu obruor. Homo ære alieno obrutus. Criminibus & testibus aliquem obruere.

Obscœnè. schändlich, unflätbig. *Syn.* Turpiter.

Obscœnitas, tis, f. Wust, Unflath. *Syn.* Turpitudo. *Usus.* Verborum, rerumque obscœnitas vitanda.

Obscœnus, a, um. unflätbig. *R. ex* ob & cœnum. *Syn.* Turpis. *Usus.* Genus jocandi illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. V. *Turpis, Petulans, Libido, Impudicus.*

Obscuratio, onis, f. Verfinsterung. *Syn.* obscuritas. *Epi.* Magna, tanta. *Usus.* Obscuratio solis. Inde mentis obscuratio consequitur.

Obscurè. dunckel, düster. *Syn.* Per nebulam, per caliginem.)(*aperte.* *Usus.* Non agam obscurè. Malum serpit non obscurè.

Obscuritas, atis, f. Dunckelheit, Finsterniß. *Syn.* Obscuratio, tenebræ, caligo, ænigma.)(*Lux.* *Epi.* Diuturna, maxima, involuta. *Usus.* Causa latet obscuritate naturæ involuta. Habet ea res magnam obscuritatem. Oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, sæpè obscuritatem & tenebras affert.

Obscuro, as, avi, atum, are. verdunckeln, finster machen. *Syn.* Lucem eripio, noctem rebus, *vel* tenebras offundo, obscuritatem affero, tenebras obduco, obcœco, luminibus officio, inobscuro, caliginem offundo, luminibus obstruo, tenebris involvo, tenebris circumfundo. *Adv.* Negligenter, sensim, plenè. *Phras.* 1. *Cœlum obscuratur*, der Himmel verfinstert sich. Spissæ intendunt se cœlo nubes, ut lucem condant; cœlum unâ & continenti nube involvitur; aër totus in nubes cogitur; obductæ cœlo nubes solem, diemque eripiunt, tenebris omnia involvunt, circumfundunt. *Usus.* Lumen lucernæ obscuratur, & offunditur luce solis. Obscurata & evanescens memoria.

Obscurus, a, um. dunckel, finster. *Syn.* Habens obscuritatem, tenebricosus, spissus, cæcus: tortuosus, involutus, latens, opertus, à naturâ involutus.)(*apertus, illustris.* *Phras.* 1. *Homo obscurus & ignotus*, ein verächtlicher schlechter Mensch. Homo re nullâ nobilis; cujus fama in obscuro; ex cœno, nescio quo, & tenebris extractus. V. *Humilis, ignobilis.* 2. *Liber est nimis obscurus*, dieses Buch ist nicht leicht zu verstehen. Multa sunt in hoc libro tenebris circumfusa; abstrusa multa, & crassis occultata tenebris; longissimè àb imperitorum intelligentia, sensuque disjuncta; materia, argumentum libri non satis puerili ingenio æqua; nihil ibi in medio positum, nihil non abstrusum & reconditum. 3. *Obscurus Orator est*, ein Wohlredner, so aber kaum zu verstehen ist. Orator, qui ita loquitur, ut non intelligatur; cujus millesimam partem vix intelligas; qui in tenebris, quam luce causam suam versari malit; qui compressione rerum totam obcæcat orationem; cujus sermo Oraculis similior, quam orationi; qui ænigmata loquitur; cujus orationi Oedipo conjectore opus sit. *Usus.* Multa erant obscura, ambigua, involuta, ut explanationes interpretum essent adhibendæ. Homo obscuris natalibus.

Obsecratio, onis, f. Bitte. *Syn.* Preces, deprecatio, obtestatio. *Epi.* Gravis, humilis, superba. *Usus.* obsecratione uti. Obsecrationem repudiare.

Obsecro, as, avi, atum, are. bitten. *Syn.* Ro-

Rogo, oro, obteſtor. *Adv.* Amantiſſimè, magnoperè, verè. *Uſus.* Ille pro ſalute mea populum obſecravit. Obſecro te per fratris mortui cinerem, per nomen propinquitatis. V. *Rogo.*

Obſecundo, as, avi, atum, are. folgen, gehorſamen. *Uſus.* Cui cives aſſenſerint, hoſtes obedierint, venti obſecundàrint. V. *Obedio, pareo.*

Obſepio, is, pſi, ptum, ire. verzäunen. *Syn.* Sepio, intercludo. *Uſus.* Vias ad honores alicui obſepire. V. *Munio.*

Obſequioſus, a, um, *folgſam. *Syn.* Qui facilè obſequitur. V. *Officioſus.*

Obſequium, ii, n. Willfahrung. *Syn.* Indulgentia: officium. *Epi.* Moleſtum. *Uſus.* Obſequiô ſuô mitigare hominem. Multa in homines obſequia. Animus àb indulgentia, & obſequio corporis diſcedat. Obſequium amicos, veritas odium parit. V. *Officium.*

Obſequor, eris, ſecutus ſum, ſequi. willfahren, folgen, gehorſamen. *Syn.* Morem gero, morigeror, gratificor, indulgeo.)(*Repugno. Phraſ.* 1. *Obſequi genio ſuo,* ſeinem Luſt nachkommen. Morem gerere animo ſuo; ſervire cupiditatibus; curare genium; indulgere genio. 2. *Homini improbo per omnia obſequitur,* er folget dieſem gottloſen Menſchen in allen. Totum ſe dat homini; nutus ejus omnes obſervat, intuetur; ad nutum hominis improbiſſimi ſe convertit; nutû ejus regitur; ex ejus nutu & arbitrio ſuſpenſas habet omnes vitæ ſuæ rationes, *Uſ.* Tempeſtati navigantes obſequuntur. De ea re tibi obſequor. Conſuetudini libenter obſequor. V. *Indulgeo, gratificor.*

Obſero, as, avi, atum, are. *verriegeln, zuſchlieſſen. *Syn.* Serâ impoſitâ occludo. *Uſus.* Ædes, aures obſeratæ. V. *Claudo.*

Obſero, is, ſevi, ſitum, ere. beſäen. *Syn.* Sero, conſero. *Uſus.* Terra frugibus obſerebatur. Loca virgultis, tenebris obſita.

Obſervans, tis, g. o. ehrerbietig. *Syn.* Studioſus, cupidus. *Uſus.* Homo mei obſervantiſſimus. V. *Studioſus.*

Obſervantia, æ, f. Ehrerbietung. *Syn.* Veneratio. cultus, reverentia. *Epi.* Diligens, perpetua, præſens, ſumma. *Uſus.* obſervantia eſt, per quam aut ætate, aut dignitate antecedentes colimus & veneramur. Mea tibi obſervantia nunquam defuit. Amicos obſervantiâ retinére. V. *Officium, Revereor.*

Obſervatio, onis, f. Beobachtung, Anmerckung. *Syn.* Animadverſio. *Epi.* Diuturna, conſtans, longinqua, ſumma, ſupina. *Uſus.* Obſervatio diuturna peperit artem.

Obſervo, as, avi, atum, are. beobachten, anmercken; in Ehren haben. *Syn.* Animadverto, noto: ſpeculor, aucupor, ex inſidiis capto, in ſpeculâ ſum: legibus obtempero, pareo: colo, veneror, amo. *Adv.* Æquè, aſſiduè, diligentius, peramanter, perofficiosè, ſanctiſſimè ſtrictè, valdè, vehementer. *Phraſ. Ubique obſervat me,* er giebt überall acht auf mich. Ejus oculi aſſiduè in me intenti ſunt; in me unum oculos conjicit; ex inſidiis, clanculùm ſermones meos captat; velut è ſpecula obſervat mores meos; aures & oculi ejus aſſiduè ſpeculantur me, & cuſtodiunt; omnia odoratur; ſubauſcultat, aucupatur ex inſidiis ſermones omnes, meque omni in loco infenſus ſervat. *Uſus.* 1. Motus ſtellarum obſervare. Obſerva, quæſo, hominis conſilia. 2. *Colo, veneror,* verehren. Peramanter me obſervat. Obſervare, & colere aliquem, ùt alterum parentem. V. *Colo, veneror.*

Obſes, idis, m. Geiſſel. *Epi.* Præcipuus, incolumes, multi. *Uſus.* Obſides victis imperare. Obſides dare, habere, mittere, accipere.

Obſeſſio, onis, f. Belagerung. *Syn.* Obſidio. *Uſus.* Obſeſſio tori, occupatio templorum, oppreſſio curiæ.

Obſideo, es, ſedi, ſeſſum, ére. umgeben, belagern. *Syn.* Circumſideo, obſeſſum teneo, foſsâ & vallô ſeptum teneo; oppugno. *Adv.* Omnino. *Phraſ.* 1. *Romani Numantiam obſedére,* die Römer haben Numantiam belagert. Obſidione, munitionibusque preſſere; coronâ circumdedere, cinxere; vallo, aggere, operibus oppugnavere. Romani obſidionem intulere Numantiæ; Numantiæ mœnia àb omni parte aggreſſi ſunt; Romani exercitum ad urbem Numantiam admovere; coronâ militum cinxere; circumplexi ſunt opere ac munitione; in obſidione tenuere. 2. *Obſeſſa urbs eſt, & vehementer oppugnata,* die Stadt iſt ſehr ſcharff belagert worden. Circumſeſſa urbs eſt, & circumvallata, arx opere circumventa, circumjecta mœnibus peditum multitudo, peditatui circumfuſæ equeſtres turmæ, quaſſata muralibus tormentis mœnia, & ſumma ope

ope oppugnata. Totius belli instrumentis, & apparatû actum, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. Urbs aggeribus oppugnata, tormentis verberata, nudata pars magna mœnium, pars muralibus machinis decussa: urbi externa vis ingruit, castra ad urbem posita sunt; urbs obsidione clausa est; viæ omnes, aditusque insessi, & admotô totius bellici apparatûs instrumentô quati, feriri, arietibus percuti urbs cœpta est. V. *Oppugno.* *Usus.* Obsidere urbem. Armis senatum obsidere.

Obsidio, onis, f. **Belagerung.** *Syn.* Obsessio. *Phras.* 1. *Urbem obsidione liberavit,* **er hat die belägerte Stadt entsetzet.** ab obsidione vindicavit; obsidione exemit; ex obsidione eripuit; urbem hostilibus armis obseptam, hostium copiis septam, cinctam, oppressam in libertatem restituit, libertate donavit, incolumem servavit, incolumitate donavit. Hostes urbem obsidione prementes, castris positis ad urbem sedentes, urbis libertati imminentes expulit, ejecit, in fugam convertit, submovit, fugavit. 2. *Obsidio sustinenda erit,* **man wird eine Belägerung müssen ausstehen.** De tectis, mœnibusque dimicandum erit; mœnibus bellum propulsandum erit. *Usus.* In obsidione esse; in obsidione tenere; obsidionem continuare. Obsidionem solvere, omittere. Obsidione urbem liberare.

Obsidionalis, e. * **zur Belagerung gehörig.** *Usus.* Corona obsidionalis.

Obsignator, oris, m. **Versigler.** *Usus.* Litterarum obsignatores, & testes.

Obsigno, as, avi, atum, are. **versiglen, unterzeichnen.** *Syn.* Signo, consigno, signum appono, signum imprimo. *Usus.* Epistolam, decretum, tabulas obsignare. Judicum signis testamentum obsignatum est.

Obsisto, is, stiti, stitum, ere. **widerstehen.** *Syn.* Resisto, repugno, occurro, conatum refuto, prohibeo, conatibus obviam eo; conatum comprimo, frango; à conatu repello. *Adv.* Audacter, malitiosè, perniciosè, vehementer. *Usus.* Audacter alicui; dolori, vitiis obsistere. Multorum odiis nullæ opes obsistere possunt. V. *Resisto.*

Obsolesco, is, solevi, ere. **veralten, in Abgang kommen.** *Syn.* Inveterasco, tenebris vetustatis opprimor.)(*Splendeo.* *Usus.* Vetustate istâ, *vel* propter vetustatem jam obsoleverant.

Obsoletè, * **altväterisch.** *Usus.* Homo obsoletissimè vestitus.

Obsoletus, a, um. **altväterisch, abgegangen.** *Syn.* Antiquus, inusitatus, insolens, sordidus. *Usus.* Obsoletus vestitus. Hæc vulgaria sunt, abjecta & obsoleta. Obsoletus Numitor.

Obsonium, ii, n. **Kost, Zugemüß.** *R.* ὀψώνιον. *Syn.* Quidquid cibi ad panem, vinumque adjicitur. V. *Cibus.*

Obsono, as, avi, atum, are. **Speis einkauffen.** *Syn.* Obsonium comparo. *Usus.* Famem ambulando obsonabat Socrates, *appetentiam cibi excitabat.*

Obstaculum, i, n. * **Widerstand, Hindernuß.** *Syn.* Impedimentum. *Us.* Opposita obstacula perrumpere. V. *Impedimentum.*

Obstetrix, icis, f. * **Hebamme.** *Epi.* Fida, peritissima, felix. *Syn.* Quæ opem fert parienti.

Obstinatè. * **hartnäckig, halsstarrig.** *Usus.* Obstinatè negavit omnia.

Obstinatio, tionis, f. **Halsstarrigkeit.** *Usus.* Ille omnia obstinatione quâdam sententiæ repudiavit. V. *Pertinacia.*

Obstinatus, a, um. **hartnäckig, halsstarrig.** *Syn.* Pertinax, pugnax, durus. *Phras.* *Nimis es obstinatus,* **du bist allzu halsstarrig.** Quod temerè suscepisti, præfractè tueris; nimiùm tenax es sententiæ tuæ. Non animi judiciô, sed pertinaciæ studiô in sententia perstas. Ubi animum semel obstinaveris, depellere de suscepta voluntate non vis, non ratio ulla potest. V. *Pertinax.* *Usus.* Illius voluntas obstinatior est.

Obsto, as, stiti, stitum, are. **entgegen stehen, widerstehen** *Syn.* Obsisto, officio, impedio. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Quid obstat, quin facias? officere & obstare commodis alterius. V. *Resisto, imperio.*

Obstrepo, is, ui, ere. **widerstreben.** *Syn.* Obloquor. *Usus.* Litteris tibi obstrepere ausus non sum.

Obstringo, is strinxi, strictum, ere. **verbinden.** *Syn.* Devincio, obligo.)(*solvo.* *Adv.* In perpetuum. *Phras.* *Obstrinxere se invicem,* **sie haben sich unter einander verbunden.** In hæc data & accepta fides est; fidem obligavêre suam; promissionem vim fœderis habere voluêre; hæc fide sanxerunt; datâ ultro, citroque fide pre-

promissa confirmarunt; fide interposita sanxerunt. *Usus.* Ære alieno obstrictus. Obstrictus voluptatibus tenetur. Maximis beneficiorum vinculis obstrictus. Religione civitatem obstrinxit. V. *Obligo.*

Obstructio, nis, f. Verstopffung. *Syn.* Interclusio. *Epi.* Diuturna. *Usus.* Obstructionibus ventris obnoxius.

Obstruo, is, xi, ctum, ere. verstopffen, vermachen. *Syn.* Obsero, obsepio, occludo, oppilo. *Phras.* *Aditus omnes hostibus obstruximus*, wir haben den Feinden allen Zugang abgeschnitten. Vias omnes dejectu arborum, saxorumque ingentium clausas, septasque habemus; arborum truncos, saxaque, qua via ruinis patefacta est, admoliti sumus. *Usus.* Luminibus alicujus obstruere, einem das Licht verbauen. Vias omnes, & perfugia obstruere.

Obstupefacio, is, feci, factum, ere. erschrecken, erstaunend machen. *Syn.* Stupefacio. *Phras.* 1. *Res inopinata obstupefecit omnes*, diese Sache hat alle in Erstaunung gebracht. Nulli non admirationem movit; omnibus pro miraculo fuit; stupor omnes admiratione rei tam insolitæ defixit; stupor ac silentium defixit omnes; ad conspectum rei silentio defixi stetimus. 2. *Malorum assuetudo sensus obstupefacit*, wann die Unglück gar zu offt über einen kommen, so benehmen sie ihm endlich alle Empfindlichkeit. Sensus adimit; sentiendi vim aufert; stuporem inducit, affert, injicit. Quorum animus malorum assuetudine occalluit; quorum animis callum obduxit malorum consuetudo; quorum animi malorum usu ac consuetudine obduruerint, percalluerint, callum contraxerint; non ita recentes ad infortunia; malorum non insolentes sunt; qui secundis rebus raro usi, res adversas minime sentiunt; malorum tandem sensum amittunt. V. *Miror, Stupor.* *Usus.* Obstupefactus, ac perterritus meâ diligentiâ.

Obstupesco, is, stupui, ere. erstaunen. *Syn.* Stupeo, stupesco. *Usus.* Sic obstupuerant, sic terram intuebantur. Obstupescent posteri rerum gestarum magnitudinem. V. *Obstupefacio, stupor, admiratio,*

Obsum, es, esse. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Officio, noceo.)(*Prosum.* *Phras.* *Obest sibi ipsi*, er schadet ihm selber. Salutem affligit, deserit; suæ ipse saluti deest. *Usus.* Non modo non oberat, sed sua commendatione plurimum proderat. V. *Adversor.*

Obsurdesco, is, ere. Gehör-los werden. *Syn.* Sensum audiendi amitto. *Usus.* Hoc sonitu completæ aures obsurdescunt. Obsurdescimus, nec ea, quæ monemur, audimus. V. *Surdus.*

Obtego, is, xi, ctum, ere. verdecken, zudecken. *Syn.* Contego, obduco.)(*Detego.* *Usus.* Fingere, dissimulare, obtegere. Vitia multis postea virtutibus obtecta. Adolescentiæ turpitudo, obscuritate & sordibus tuis obtegatur. V. *Tego.*

Obtemperatio, onis, f. Folgung, Gehorsamung. *Usus.* Justitia est obtemperatio legibus.

Obtempero, as, avi, atum, are. folgen, gehorsamen. *Syn.* Obedio, pareo, obsequor. *Adv.* Diligenter, multum. *Usus.* Cupiditati alicujus obtemperare. V. *Obedio, Pareo.*

Obtendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum, ere. fürziehen, fürspannen. *Syn.* Obduco, prætendo. *Usus.* Uniuscujusque natura tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur. V. *Prætendo, Prætexo.*

Obtero, is, trivi, tritum, ere. zertretten, zerreiben. *Syn.* Contundo, contero. *Adv.* Aperte. *Usus.* Veteres majorum laudes obterere. Senescentem populi majestatem obtrivit, ac contudit. Prosternere, & obterere obtrectationes malevolorum.

Obtestatio, onis, f. angelegentliche Bitte. *Syn.* Imploratio, obsecratio, deprecatio.

Obtestor aris, atus sum, ari. ernstlich bitten, beschwören. *Syn.* Testor, appello, imploro. *Usus.* Deos omnes imploro, & obtestor. Obtestor vos Judices, ut misericordiam huic tribuatis. Flens flentem te obtestor, & salutem viri tibi commendo. Quæso, oro, obtestor, ne me perditum omnino velitis. V. *Rogo.*

Obticeo, es, ui, ére. * schweigen. *Syn.* Conticeo. *Usus.* Turpiter obticuit chorus. V. *Taceo.*

Obtineo, es, ui, tentum, ére. erlangen, erhalten. *Syn.* Impetro, consequor, adipiscor: teneo, vinco. *Adv.* Diutius, in perpetuum. *Phras.* 1. *Obtinui tandem, quæ volebam*, ich habe endlich erhalten, was ich verlangte.

Consecutus sum tandem, teneo, quæ cupiebam. Extudi tandem, quæ volebam; optata teneo; optati compos factus sum; instando perpuli, evici, quæ volebam. V. *Acquiro*, *assequor*. *Usus*. 1. Obtinere provinciam cum imperio. Honoris gradum, jus suum, causam obtinere. 2. *Retineo*, *conservo*, *custodio*, **behalten, bewahren**. Morem suum, veterem consuetudinem obtinere. 3. *Habeo*, **haben**. Parentis locum apud me obtinet. Quem aqud me locum obtinuisti?

Obtingo, is, tigi, ere. **begegnen, widerfahren, zukommen**. *Syn*. Obvenio. *Usus*. Provincia mihi sorte obtigit. Quidquid obtigerit, æquo animo feram. V. *Evenio*.

Obtorpesco, is, torpui, ere. **erstarren**. *Syn*. Torpeo, obstupesco. *Usus*. Miror, ei non & linguam obmutuisse, & manum obtorpuisse.

Obtortus, a, um. **umgedrehet**. *Usus*. obtortâ gulâ in carcerem abripere quempiam.

Obtrectatio, onis, f. **Verläumbdung**. *Syn*. Calumnia, reprehensio, vituperatio. *Epi*. Domestica, occulta, communis. *Usus*. obtrectatio invidiæ solet lacerare plerosque. Hæc res habet obtrectationem. V. *Calumnia*.

Obtrectator, oris, m. **Verläumbder**. *Syn*. Calumniator, maledicus, invidus, iniquus. *Usus*. Adversarius, & obtrectator laudum mearum. Quid sperem potentissimô inimicô, infidelibus amicis, pluribus invidis, nullô sociô & consorte laboris, omnibus obtrectatoribus. V. *Maledicus*.

Obtrecto, as, avi, atum, are. **schmähen, verläumbden**. *Syn*. Maledico, vitupero calumnior, dente maledico carpo. *Usus*. obtrectare vitiosâ æmulatione, quæ rivalitatis similis est. Obtrectans angitur alienô bonô, quod idem etiam alius habet. V. *Detraho*, *Maledico*, *Vitupero*, *Calumnior*.

Obtrunco, as, avi, atum, are. **enthaupten, in Stücke zerhauen**. *Phras*. *Hominem obtruncari jussit*, **er hat ihn lassen enthaupten**. Securi percuti, feriri hominem jussit; caput homini abscindi; collum secari, abscindi; caput auferri; caput gladiô demi jussit. V. *Caput*. *Usus*. Puerorum obtruncat membra, articulatim dividit.

Obtrudo, is, trusi, sum, ere. **aufdringen** *Phras*. *Antonium Dominum obtrusit*, **er hat uns den** Antonium **als unsern Herrn aufgedrungen**. Antonium in cervicibus collocavit; cervicibus Antonium Dominum imposuit. *Usus*. Eâ, quia nemini obtrudi potest, itur ad me.

Obtundo, is, tudi, tusum, ere. **stumpff machen**. *Syn*. Retundo, perstringo onero.)(*Acuo*, *exacuo*. *Usus*. Multa, quæ mentem obtundant. Non obtundam aures tuas sermonibus, non epistolis longioribus. Homo ad omnia hebes, & obtusus. Aures obtusæ. V. *Molestus*.

Obturbo, as, avi, atum, are. **Unruhe stifften, Verwirrung anrichten**. *Usus*. obturbare solitudinem alicujus. V. *Impedio, turbo*.

Obtutus, ûs, m. **das Anschauen**. *Syn*. Aspectus, conjectus oculorum. *Usus*. Figere obtutum oculorum aliquo. V. *Aspectus*.

Obvallo, as, avi, atum, are. **umschantzen**. *Syn*. Circumvallo, munio, firmo. V. *Munio*.

Obvenio, is, veni, ventum, ire. **begegnen, auffstossen, zu Handen stossen**. *Syn*. Obtingo. *Usus*. Hæreditas ei opulenta obvenit. V. *Evenio*.

Obversatio, onis, f. **das Hin- und Her Gehen**. *Syn*. obambulatio.

Obversor, aris, atus, sum, ari. **vor Augen schweben**. *Syn*. Versor, occurro. *Usus*. obversatur mihi ante oculos Reipublicæ dignitas. V. *Versor*.

Obverto, is, verti, versum, ere. **entgegen halten, kehren**. *Usus*. Os alicui, navem aliquò obvertere. V. *Verto*.

Obviam. **entgegen**. *Phras*. 1. *Obviam ivit parenti*, **er ist seinem Vater entgegen gegangen**. Obviam se tulit, obviam processit, prodiit, venit; obviam profectus est; obviam properavit; in complexum parentis venit. 2. *Latro obviam factus est proficiscenti*, **da ich reisete, begegnete mir ein Mörder**. Obviam se dedit latro proficiscenti; obtulit se proficiscenti latro; obviam se obtulit; adversus me ivit; oculis meis se obtulit; obviam fuit proficiscenti; proficiscenti latronem casus obtulit; in

conspectum dedit; incidit in latronem; latro in conspectum incurrit; occurrit mihi latro. *Usus.* 1. Obviam mittere, egredi; obviam effundi. 2. *Contra,* wider. Obviam ire conatibus improborum.

Obvius, a, um. begegnend, ungefehr aufstossend. *Syn.* occurrens. *Usus.* Fac, ut litteræ tuæ veniant obviæ; obviæ mihi fiant. Classis hostibus in obvio est.

Obumbro, as, avi, atum, are. * überschatten, beschatten. *Usus.* Arbor vestibulum obumbrat.

Obvolvo, is, volvi, volutum, ere. verwicklen, verhüllen. *Syn.* Tego, obduco. *Us.* obvolutus & obligatus corio.

Occæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* obcæco. *Usus.* Cupiditate occæcatus. V. *Cæcus.*

Occallesco, is, callui, ere. erharten. *Syn.* Percallesco, obduresco. *Adv.* Prorsus, non dubitanter, planè. *Usus.* Jam prorsus ad omnem dolorem occallui.

Occasio, onis, f. Gelegenheit. *Syn.* Locus, tempus, opportunitas, facultas, ansa, campus, causa, tempus oblatum. *Epi.* Tanta, ampla, amissa, bona, mirifica, oblata, quantæ, præclaræ. *Phras.* 1. *Occasionem egregiam habes rem bene gerendi,* du hast eine trefliche Gelegenheit, dich zu zeigen. Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Locus tibi aperitur rei strenuè agendæ. Munita tibi via est ad ingentem laudem; patefactus cursus virtutis; materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Non deest tibi materia crescendi. Ansa hoc loco tibi datur; materia præbetur; facultas offertur, præbetur, datur magnorum in Rempubl. meritorum. Nactus es egregiam opportunitatem; nactus es hac re aditum ad præclara in omnes merita. Locus hic est de Republ. optimè merendi. 2 *Occasionem ne negligas,* vernachlässige diese Gelegenheit nicht. Quem ad maxima quæque nactus es aditum, quam rei benè gerendæ facultatem habes, ne amitte. Loco ne desis & tempori. Quid dubitas, uti hâc temporis opportunitate? Tempus rei benè gerendæ ne prætermittas. Offerentibus se rebus è manibus ne omittas, dimittas, quæ mox repeti non possunt. Ne pereat tibi hæc occasio; ne è manibus elapsa effluat, abeat, prætereat, fugiat, evolet, vide. 3. *Utere occasione oblatâ,* brauche der Gelegenheit. Oblata opportunitate, facultate, occasione utere. Occasionem, quæ se offert, non omitte, non amitte. Complectere, quam nactus es, occasionem; arripe, quam oblatam tenes, temporis opportunitatem; tene hanc horam, urge opportunitatem. Quin tu urges istam occasionem & facultatem? Noli, quod ultro offertur, fastidire. Hoc aditu, januaque patefacta noli tempus amittere; occasionem, quam casus aperuit, è manibus dimittere; facultates, quæ tibi multæ dantur, temporisque opportunitates corrumpere. Oblata facultate ne tibi ipse desis. 4. *Nullam occasionem omittam tibi gratificandi,* ich werde keine Gelegenheit aus der Hand lassen, wo ich dir dienen werde können. Nullum locum prætermittam, relinquam tuis commodis serviendi; nullo loco tibi deero; inter meas tot curas, etiam de te cogitandi locus erit. 5. *Si occasio erit,* wann es sich wird thun lassen. Ubi res & causa postulabit; ubi res feret; si occasio se offeret; ubi commodum erit; si occasio tulerit. 6. *Tuâ bonâ occasione vulg.* mit deiner guten Gelegenheit. Oblata facultate; quod commodo tuo fiat, fieri possit. 7. *Ex occasione rei,* aus Gelegenheit der Sachen. Pro re nata; è re nata. *Usus.* Teneo, quam captavi, occasionem. Ea res illi occasionem maximæ laudis dedit, peperit, obtulit. Habeo, nactus sum occasionem ad agendum aliquid. Occasionem omittere, amittere. Occasione privari. In occasionem imminere. Si occasio tulerit. V. *Opportunus, materia, facultas.*

Occasus, ûs, m. Abgang, Niedergang, Untergang. *Syn.* obitus, interitus. *Usus.* Sol ab ortu ad occasum commeans. Senectus est quasi occasus vitæ. Reipublicæ interitus & occasus immminet.

Occatio, onis, f. das Egen.

Occo, as, avi, atum, are. egen. *Syn.* Crate occulto, & deprimo jacta in agrum semina.

Occidens, tis, m. Niedergang, Untergang. *Syn.* occasus.)(*Oriens.* *Usus.* In orientis, aut occidentis solis partibus. Vitæ alicujus occidenti opem ferre.

Occido, is, di, sum, ere. tödten, umbringen, schlachten, metzeln. *Syn.* Interficio, interimo, cædo, neco, macto, jugulo, trucido, perimo, vitam eripio, de medio tollo, luce communi privo, vitam aufero, necem affero, mortem a fero,

fero, vitâ privo; morte mulcto, afficio; vitam adimo, vitâ expello, vitam violo, exhaurio; victimam per me ad inferos mitto; alienô me sanguine respergo. V. *Interficio. Adv.* Vulgò, nefariò, palam. *Phras.* 1. *Multi occisi sunt*, **es seynd viele erschlagen worden.** Multi homines morte deleti; è numero vivorum exturbati sunt; atrox facta, commissa, edita, perpetrata mortalium multorum cædes est; multorum civium sanguine cruentatæ manus; multorum sanguine asperſæ sunt; arma multorum cæde imbuta sunt; multi gladiô icti, obtruncati cecidêre; barbara militum crudelitas vix multorum sanguine est expleta. Multi ferrô consumpti sunt; multum civilis sanguinis fusum est. Militum manus multorum sanguine rubuêre. Multis oblata, illata mors est; multi ad mortem missi, deducti sunt. 2. *Occidendum se præbuit*, **er hat sich selbst lassen umbringen.** Jugulum hosti, inimico dedit; hauriendum sanguinem præbuit; ferro jugulum præbuit; cervicem gladio subjecit; in suam ipse perniciem incurrit. 3. *Sese ipse occidit, vulg.* **er hat sich selbst umgebracht.** *Rectius:* Mortem sibi conscivit; in gladium incubuit; manus sibi attulit, intulit; vitæ usuram sibi eripuit; fati diem manû ipse suâ occupavit; liberum mortis arbitrium occupavit; vitam sibi ipse voluntariâ morte abrupit; latus gladiô hausit, mortisque diem antevertit. *Usus.* Hostium copias occisione occidit.

Occido, is, di, casum, ere. **untergehen.** *Usus.* Vitæ occidenti opem ferre. In nihilum occidere. Nondum omnium dierum sol occidit. Memoria occidit. V. *Pereo.*

Occidio, onis, f. * **Niedermetzlung.** *Usus.* Occidione occidere, *ad internecionem delére*, occidione occumbere.

Occino, is, ui, centum, ere. * **ansingen, zusagen.** *Usus.* Si avis occinuerit.

Occipio, is, cepi ceptum, ere. * **anfangen.** *Syn.* Incipio. V. *Incipio.*

Occiſio, onis, f. **Mord.** *Syn.* Cædes, occidio. *Usus.* Tu vim negabis esse factam, cùm cædes & occisio facta sit? V. *Cædes.*

Occludo, is, si, sum, ere. **zuschliessen.** *Syn.* Claudo. V. *Claudo.*

Occulo, is, lui, cultum, ere. **verbergen, verstecken.** R. àb ἐγκυλίω, *involvo. Syn.* Occulto, abscondo. *Usus.* Parietum se umbris occulere. V. *Occulto, tego.*

Occultatio. onis, f. **Verbergung, Versteckung.** *Usus.* Aliæ feræ fugâ, aliæ morsu aliæ occultatione se tuentur. Turpis occultatio sui.

Occultator, oris, m. **Verberger.** *Syn.* Receptor. *Usus.* Occultator, & exceptor latronum locus.

Occultè. **heimlich, verborgener Weise.** *Syn.* Abditè, tectè, ex occulto, ex insidiis: per ambages, circuitione.)(*apertè. Usus.* Quæ res apertè petebatur, ea nunc occultè cuniculis oppugnatur. V. *Clam.*

Occulto, as. avi, atum, are. **verstecken, hinterhalten** *Syn.* Tego, obtego, contego, celo, recondo, supprimo, involvo, tenebris obscuro, àb oculis removeo, dissimulo. *Usus.* Occultare sententiam suam; animi sensus. Quæ natura occultavit, eadem omnes àb oculis removent. V. *Abdo, Abscondo.*

Occultus, a, um. **heimlich, verborgen.** *Syn.* Latens, abditus, absconditus, reconditus, involutus, abstrusus, tectus, obscurus, tacitus, clandestinus, furtivus, penetralis.)(*apertus, manifestus. Adv.* Consultò, mirabiliter. *Usus.* Occultum & intestinum malum. V. *Lateo.*

Occumbo, is, cubui, itum, ere. **erliegen, umkommen.** *Syn.* Obeo, oppeto, fatò cado, vitam pono, acquiesco, naturæ concedo, vitâ excedo; è vita discedo. V. *Morior. Adv.* Honestè. *Usus.* Pro patria mortem non dubitavit occumbere. Ictus clavâ, fidem pastorum nequidquam invocans morte occubuit.

Occupatio, onis, f. **Geschäfft, Beschäfftigung.** *Syn.* Impedimentum, negotium. *Epi.* Assidua, magna, summa, tanta, vetus, recondita, exquisita, molesta. *Phras. Occupationes quædam morabantur iter meum*, **es haben mich einige Verrichtungen von der Reis aufgehalten.** Occupationes quædam, quibus assiduè impedior, implicor, distineor; quibus vix me relaxare, minùs evolvere, expedire, explicare poteram, iter morabantur. Quo minùs in viam me darem, in causa erant negotia, quibus assiduè implicor, impedior, oneror; gravissima rerum susceptarum onera, quibus premor assiduè & obruor; occupationes, quibus urgeor assiduè, & opprimor. V. *Occupatus, negotium. Usus.* Vix mihi tempus erat, ad hanc

hanc epistolam scribendam, idque summis occupationibus ereptum. Occupationibus impediri, implicari, distineri. Occupationibus relaxare se, & expedire,

Occupatus, a, um. **beschäfftiget.** *Syn.* Distentus, districtus, impeditus, distractus, implicatus. *Adv.* Æquè, honestè. *Phras.* 1. *Occupatus sum,* **ich bin sehr beschäfftiget.** Multis, gravibusque occupationibus sum implicatus; gravissimis rerum susceptarum oneribus premor; multarum rerum cura animum destinet; noctes, & dies non uno in opere urgeor; animum habeo non uno in opere occupatum; occupatissimus sum; nunquam à laboribus districtior fui; privatis, publicisque curis sum implicitus; multis occupationibus distineor, distringor. V. *Negotium, Occupatio.* 2. *Occupatus jam non sum,* **ich bin anjetzt nicht beschäfftiget.** Otii habeo plusculum; vacui temporis aliquid habeo; vacuus nunc à labore sum; otii nunc aliquid nactus sum; expedivi me molestis occupationibus, aut certè relaxavi; confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulùm, & acquiesco. V. *Otium.* *Usus.* Id me occupatum habet. Habere animum occupatum in opere. Animus occupatus. Quid dicam de occupatis meis temporibus? Tot occupati rebus, in ministeria sua discursu trepidant.

Occupo, as, avi, atum, are. **erobern, einnehmen; innhaben, besitzen.** *Syn.* Obsideo, præsidiis interclusum teneo, præsidiis devincio; teneo, usurpo, possideo. *Phras.* 1 *Provinciam totam occupavit,* **er hat das gantze Land eingenommen.** Provinciam totam suæ ditionis fecit; in ditionem suam redegit; sub ditionem subjunxit; ad imperium adjunxit; in potestatem redegit; sub imperium redegit; provinciam confecit; ad singula oppida arma circumtulit, & *Latinum* nomen omne domuit. 2. *Aliena bona vi occupavit,* **er hat fremde Güther mit Gewalt eingenommen.** In rem suam vertit; in bona & possessiones alienas invasit; aliquem de suis fortunis deturbavit; bonis, fundísque patriis exturbavit; de sua possessione dejecit; se in alicujus copias ingurgitavit; in eorum fundos armatos immisit; armatos in possessionem fundi misit; patrimonia illorum circumplexus quasi thesaurum draco, possessiones insedit; in fundis illorum violentus consedit. *Usus.* Cæsar præsidiis Italiam omnem obsidet, atque occupat. Regnum, tyrannidem occupare. Tanta Religio eorum mentes occupaverat.

Occurro, is, curri, cursum, ere. **entgegen gehen, begegnen, aufstossen.** *Syn.* Obviam eo, obviam fio: obsisto, repugno, resisto: in mentem venit. *Adv.* Abundantiùs, angustiùs. *Phras.* 1. *Nihil mihi tum occurrit,* **mir ist damahls nichts eingefallen.** Diu cogitanti nihil succurrit; nihil in mentem venit; idonei consilii nihil suppetebat; nihil in mentem inciderat. 2. *Id unum occurrit mihi,* **dieses ist mir allein eingefallen.** Ea subiit animum cogitatio unica: illud unum in animo versabatur; animo obversabatur; id unum succurrebat. Illud unum in buccam venerat; illud unum se obtulit, ostendit. *Usus.* 1. Malevolentiæ hominum, consiliis improborum occurrere, & obsistere. 2. *In mentem venit,* **zu Gemüthe kommen.** Nihil te effugiet, atque omne, quod erit in re, occurret, & incidet. Inquirentibus nobis, omnique acie ingenii contemplantibus ostendent se, atque occurrent. Occurrunt mihi aliqua, sed ea coram. 3. *Obviam fio,* **entgegen kommen.** Scripsi illi, ut mihi occurrat, Misericordia tua supplicibus occurrit, nullis precibus evocata. V. *Obviam, Incidit.*

Occursatio, onis, f. **Begrüssung, Entgegengehung.** *Syn.* Studium salutandi & prensandi eos, à quibus honorum suffragia expectantur. *Epi.* Facilis. *Usus.* Vestras occursationes, studia, blanditias populares secum ablata esse ait.

Oceanus, i, m. **das grosse Welt-Meer.** *Græc.* ὠκεανὸς. *Syn.* Mare magnum. *Usus.* Oceanus Atlanticus, Oceani freta. Terra circumfusa illo mari, quod magnum, quod Oceanum appellatis. Oceani fervor constantissimus. Oceano fines terminemus, qui orbem terrarum amplexu finit. V. *Mare.*

Ocellus, i, m. **Aeuglein, kleines Aug.** *Syn.* Parvus oculus. *Usus.* 1. Ocelli radices. 2. *Transl.* ocelle mi.

Ocrea, æ, f. * **Stiefel.** *Usus.* Sinistrum crus ocreâ tectum.

Ocreatus, a, um. * **gestieflet.**

Octo. **acht.** Octavus, a, um. **der Achte.** octies, **achtmohl.** octingenti, æ, a. **achthundert.** Octingentesimus, a, um. **der achthunderste.** *Octodecim, vulg. Latinè:* Duodeviginti, **achtzehen.** Octogesimus, **der achtzigste.** Octogesies, **achtzigmahl.** Octoginta, **achzig.** Octoni, æ, a. **je acht.** Octuplus, a, um, **achtfach.**

Octophorus, a, um. **Sänffte, Trag-Sessel.** *Syn.* Lectica, quæ ab octo servis gestatur.

Ocula-

Oculatus, a, um. * scharfsichtig. *Usus.* Testis oculatus, der etwas mit Augen gesehen.

Oculus, i, m. Aug. *Syn.* Lumen, acies, quâ cernimus. *Epi.* Abstinentes, perspicaces, acres, acuti, aperti, integri, nimis arguti, cæci, cærulei, perversi, non solum curiosi, sed etiam errantes, licentiores, eminentes, lubrici, mobiles, venusti, tenebricosi, in cernendo subtiles, emissitii, in aspectu micantes, variantes, testes & indices animi, humanitatis & benevolentiæ plenissimi, ampli, protuberantes, tumidi, blandientes, lucidi, albicantes, læti & quasi gaudio toti, dolis circumsepti, parvi, concavi, subnigri, maculosi, sanguinei, truces, ignei, flavescentes. *Usus.* Oculorum est in nobis sensus acerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum conjectû, tum hilaritate motus animorum significamus. Oculos attollere, die Augen aufheben. Oculos dejicere, niederschlagen. Oculos in aliquem conjicere, die Augen auf einen werffen. Oculos in se omnium avertere, aller Augen an sich ziehen. Cupiditatis oculos ad aliquid adjicere; rei, *vel* ad rem oculos adjicere, die Augen auf etwas werffen, und selbiges verlangen. Scelus alicujus ante oculos ponere, statuere, vor Augen legen. In oculis atque auribus omnium gentium aliquid proponere, constituere, vor aller Welt Augen legen. Ea res oberrat oculis; versatur ante oculos, vor Augen liegen. Ad rem investigandam oculos habere advocatos, die Augen zu Zeugen nehmen. Oculos ab aliquo nunquam dejicere, aciem nunquam abducere, abwenden. Res palàm est omnium oculis, das ist eine offenbahre, augenscheinliche Sache. Oculorum acies hebescit, præstringitur, perstringitur, splendore obruitur, geblendt werden. Oculos effodere, exsculpere, elidere, ausgraben, ausschlagen. Oculis capi, blind werden. In oculis aliquem gerere, ferre, lieben. In oculis habitare, geliebt werden. Oculos rei conspectu pascere, die Augen weiden. Oculi perspicaces, acres, acuti, arguti, exploratores, scharffe Augen. Oculi humanitatis ac benevolentiæ plenissimi, blandientes, læti, & quasi gaudio toti circumsepti, testes & indices animi propensi, liebreiche Augen.

Ocyùs. geschwind. *Syn.* Citiùs.)(*tardius.*

Odéum, i, n. Sing-Ort. *Syn.* Locus musicis cantibus destinatus.

Odi, isti, isse. hassen. *Syn.* Odio habeo, odium rei habeo, odio in aliquem feror, animum habeo alienum. *Adv.* Acerbè, apertè, clàm, impendiò, magis, libenter, malè, palàm, pejùs, penitùs. *Usus.* Quem metuunt, oderunt. V. *Odium.*

Odiosus, a, um. gehäßig. *Syn.* Molestus, odio dignus, invisus, invidiosus. *Phras.* *Odiosa est consuetudo tua*, deine Aufführung ist gar zu unangenehm, und verhasset. Nimium difficilis, durus, asper, acerbus es. Abest consuetudo tua àb omni suavitate. Non ea est consuetudo tua, quæ propter suavitatem expetatur; minimè jucunda est consuetudo tua. Asperitatis tantum habent mores tui, quantum in consuetudine ferri vix potest. Usus tibi nullo cum homine diuturnus intercedat, ita difficilis, ac morosus es; iis moribus, eo ingenio præditus es. His tuis moribus, hâc agendi ratione fit, ut nemo tibi valdè cupiat, nemo te ferat. Quis istam ingenii tui morositatem in consuetudine ferat? Quis te uti velit homine omnium difficillimo, & asperrimo; Quis tuam consuetudinem expetat carentem omni solatiô, omni suavitate, nullâ re jucundam. V. *Molestus*, *Morosus.* *Usus.* Omnis arrogantia odiosa. In fragili corpore odiosa est omnis offensio. V. *Odium, Invidiosus, Invidia.*

Odium, ii, n. Haß, Feindschafft, Groll. *R. àb* ὀδύσσω, *irascor.* *Syn.* Invidia, offensa, offensio. *Epi.* Acerbum, acre, apertum, capitale, diuturnum, inveteratum, civile, grave, hostile, immane, incredibile, infestum, infinitum, injustum, insigne, penitùs, insitum, intimum, justum, leve, magnum, majus, mediocre, mirificum, nefarium, obscurum, populare, pristinum, privatum, proprium, publicum, singulare, Venenum amicitiæ, totum, universum, vetus, utile. *Phras.* 1. *Arrogantia tibi odium parit*, dein Hochmuth macht dich verhaßt. tibi invidiæ est; offendit animos hominum; invisum te plerisque facit; multorum mentes, sensusque vulnerat; odium tibi creat, gignit. Arrogantiæ debes, quòd odio atque acerbitati sis plurimis; quòd odium publicum sis populi; quòd omnes oderint, nemo videre velit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit; omnium voluntates à te alienat. 2. *Ille ubique odium in te excitat, odiosum reddere satagit*, er sucht dich überall verhaßt zu machen. Odium in te concitat, struit, excitat; odium ac invidiam tibi conflat; conciliat ubique grave tibi odium; in odium ac invidiam te vocat; quærit ubi-

ubique in te invidiam; invidiam in te commovet, concitat; in invidiam adducere ac odium laborat. In invidiam trahere, rapere nititur; magna tibi invidiæ tempestas ex illo imminet. 3. *Magnum odium incurri*, ich bin sehr verhasset. Magnam subii, habui, sustineo invidiam; magnâ sum apud omnes in invidiâ; multorum premor odiis; odiô laboro; multorum incurri odia ac reprehensiones hominum; odiô flagro publico; alienâ invidiâ conflagro; invidiâ premor, flagro, ardeo; in odium veni, perveni multorum; odia subii multorum; in multorum odia, offensionésque irrui, & incurri; multorum odia in me converti; invidiâ opprimor; magnam mihi ex re collegi invidiam; in multorum odia ac invidiam perveni; multorum invidiæ eâ me re obtuli. 4. *Odia hominum sensim restinxi*, ich habe endlich den Haß, so man wider mich getragen, in vielen gestillet. Invidiam lenivi; invidiæ sanguinem misi; de invidia multum deoneravi; invidiam magna ex parte restinxi, extinxi; compressi & levavi; mitigavi odia hominum, sedavi, placavi, restinxi; odia vetustate jam exoleta depuli, propulsavi. 5. *Odium grave in me concepit*, er hat einen grossen Haß wider mich gefasset. Grave in me odium cepit, suscepit; gravi est in me odio; gravi odiô à me dissidet; grave in me odium habet, profitetur, exprømit; gravi in me odiô fertur; odiô tenetur; grave ejus in me flagrat, & ardet odium; grave illum tenet nominis mei odium; est illi mecum odium grave & diuturnum; odio sum illi; in odio sum apud illum. 6. *Omnes boni te odio habent*, alle rechtschaffene Leuthe hassen dich. Omnes te boni oderunt; te inexpiabili odiô detestantur & execrantur; quis te aditû, quis ullo honore, quis communi luce dignum putat? omnes conspectum, facta, nomen detestantur; omnes aditum, sermonem, aspectum fugiunt ac horrent; publicum es populi odium; nomen tuum bonis omnibus odio est, & acerbitati; omnes boni capitali à te odio dissident, te execrantur, tibi pestem, ac perniciem precantur. 7. *Odium remittere*, den Haß sincken lassen. Odium concoquere, sorbére, deponere; odium mittere, & finire; offensionem deponere, oblitterare. 8. Odium renovare, incendere; augere, inflammare, cumulare invidiam, den Zorn und Haß vermehren. 9. *Odium effundere*, den Haß ausgiessen. Omne odium inclusum nefariis sensibus in aliquem profundere; explere odium, ac saturare. V. *Ira*, *inimicitia*, *invidia*. *Usus*. Odium est ira inveterata. Odium alicui creare. Ad odium revocare judices. Odia suscipere. Odia subire. Odio esse. Odium precibus sublevare.

Odor, oris, m. Geruch. *Syn*. Afflata suavitas odoratû percepta. *Epi*. Suavis, jucundus, teterrimus, nonnullus. *Usus*. Suavitates odorum afflantur à floribus. Odores incendere. Odoribus capi. Odorem non ferre.

Odoratus, ûs, m. Geruch, das Riechen. *Syn*. Odoratio.

Odoratus, a, um. mit Geruch angefüllt. *Us*. Lauri nemus odoratum.

Odoror, aris, atus sum, ari. riechen. *Syn*. Olfacio. *Adv*. Coram, diligentiùs, festivè, sagacius. *Usus*. 1. Canes venatici odorantur omnia, & pervestigant. 2. *transl*. *Animadverto*, *quæro*, *investigo*, *conjecturâ aliquid assequor*, heimlich nachforschen. Diligenter, sagacissimè odorabor, quid sentiant judices. V. *Conjectura*, *Adverto*.

Oeconomia, æ, f. Haushaltung, Hauswesen.

Oeconomicus, a, um. zur Haushaltung gehörig. *Usus*. Liber, qui œconomicus inscribitur, de tuenda re familiari.

Oeconomus, i, m. Schaffner, Haushalter. *Syn*. Administer rei familiaris, curator rei familiaris, qui rei familiari præest, qui rei familiaris curam gerit, qui rem familiarem, domesticam administrat.

Oenophorum, i, n. Wein-Gefäß, so man tragen kan. *Syn*. Vas vinarium.

Offa, æ, f. allerley dick Gemüs, Brey, Bissen. *Cibi genus formâ & figurâ orbiculatâ*. *Usus*. In offam pultis invadere.

Offendo, is, di, sum, ere. beleidigen, aufstossen, verletzen, fehlen. *Syn*. Offensionem affero, injuriam facio, offensioni sum: incurro in rem: pecco: lædo. *Adv*. Graviter, vehementer, paullum, tantulum. *Phras*. 1. *Non volui illum graviter offendere*, ich habe ihn nicht wollen schwerer beleidigen. nihil in illum paulo graviùs cogitavi; commovére hominem leviter, & calefacere volui, non acerbiùs lædere. Nolui hominem injuriosius lacessere, tractare; non volui hominem asperiùs accipere. 2. *Non parùm offendi apud illum*, ich habe ihn nicht wenig

wenig vor den Kopff gestossen. Non parvam in offensionem incurri apud hominem; non parvam offensam subii; offensioni non mediocri fui; non parvam cecidi in offensionem; non levem offensionem mihi concitavi. *Usus.* 1. Neminem unquam non re, non verbô, non vultû denique offendi. Graviter mihi videris offensus. Offendit aures insolentia sermonis. 2. *Incurro,* anstossen, sich verstossen. Quis tam lynceus, ut in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat. *Vulgò impingo.* In arrogantiam incurrit. 3. *Pecco, delinquo,* fehlen, mißhandlen. In quo ipse offendis, ne alium reprehenderis. 4. *Invenio,* finden. Non offendes eundem, qui olim fuit. Offendes vastatas urbes, laceratam Italiam. 5. *Lædo*, verletzen. Lapsus brachium offendit. Existimationem meam id dictum gravissimè offendit. V. *Lædo.*

Offensa, æ. f. Beleidigung, Verletzung, Ungnad. *Epi.* magna. *Usus.* Magna in offensa sum; magnam offensam subii apud Pompejum, in Ungnad seyn, kommen.

Offensio, onis, f. Beleidigung, Verletzung, Schaden. *Syn.* Incommodum, detrimentum, damnum, molestia, calamitas: odium, simultas, diffidium, inimicitia. *Epi.* acerba, non dissimilis, gravis, magna, odiosa, periculosa, popularis, privata, vitiosa, contraria. *Usus.* 1. Graves solent esse offensiones è gravibus morbis. Corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Præstabo, nihil ex eo te offensionis habiturum. Non offensionibus belli, sed victoriis ad scientiam militarem eruditus. 2. *Odium, simultas, inimicitia.* Ungnad, Haß. Ea res illi magnam offensionem concitavit, fecit, attulit; offensioni fuit. Justa inde offensio nata est, & exorta. In offensionem populi incurrit, cecidit. Offensionem sublevare, lenire, omittere; deponere, ac oblitterare pristinas offensiones omnes, alle Feindseeligkeiten ablegen und vergessen. V. *Odium, offendo.*

Offensiuncula, æ, f. kleine Beleidigung, Verletzung. *Syn.* Offensa.

Offensum, i, n. Anstoß. *Us.* Offensum est, quod eorum, qui audiunt, voluntatem lædit.

Offero, fers, obtuli, oblatum, ferre. antragen, anbieten. *Syn.* Polliceor, profiteor, defero;)(*Recuso.* *Usus.* 1. Ille pecunias pollicitus, & quod carius, se ipsum obtulit. Offerre se in discrimen pro salute patriæ. Quod sors obtulerit, hoc agem. Morti se, ad mortem pro patria offerre. Os importunum non ostendere modò, sed offerre. Ultrò se offerre, se projicere, & potestatem sui facere hostibus, sich dem Feind überlassen. 2. *Præbeo, affero,* geben, überbringen. Alicui spem, metum, luctum, mœrorem, gaudium, religionem, mendicitatem, incendium, injuriam offerre. 3. *Expono*, sich aussetzen. Periculis caput suum offerre; invidiæ se offerre. 4. *Resisto*, *me oppono*, sich widersetzen. Sceleri Antonii & dementiæ me obtuli.

Officina, æ, f. Werckstatt. *Syn.* Locus operis, & quæstûs quotidiani. *Usus.* Officinas armorum instituere, instruere. Hæc domus officina nequitiæ. Philosophi quasi ludum quendam, atque officinam sapientiæ instituère. Ludus & officina dicendi. Officina chirographorum, Schreib-Stube. Officina ferraria, ein Eisen-Hammer. *Officina mercatorum,* Kram-Laden; *rectiùs.* Taberna institorum. Officina libraria, Ort, wo man Bücher einbindet. *aliàs* Taberna libraria, Buchladen.

Officio, is, feci, ere, schaden, schädlich seyn. *Syn.* Noceo, obsum, obsto, obsisto, obscuro. *Usus.* Cur meis commodis officis? Nec mentis luminibus officit altitudo fortunæ. Umbra terræ soli non officit. Alii laude suâ famæ nostræ obstant, & nomini officiunt. V. *Obsum, lædo.*

Officiosè, dienstwillig. *Syn.* Amanter, amicè.

Officiosus, a, um. bereitwillig, dienstfertig, dienstgeflissen, höflich. *Syn.* Plenus officii, in quo inest liberalis gratificandi voluntas, humanissimus, in officio diligens, qui cupit omnium inservire studiis. *Adv.* summè. *Usus.* Homo summè in omnes officiosus.

Officia sua deferentis Formulæ, Weiß und Manier, seine Dienst anzutragen. Nihil non agam tuâ causâ, ich will dir zu Lieb alles thun. Tuâ causâ subibo omnia, nullum pro te laborem, nullum onus, aut officium recuso. Tuis in rebus totô pectore, cunctis viribus contendam. Nervos omnes, ubi res tuæ postulabunt, intendam. Omnia mihi pro te suscepta nec difficilia, nec injucunda erunt. Ubique mea tibi studia, atque officia præstò erunt. Omnem operam, curam, studium in tuis rebus ponam, consumam. Omne meum tempus tuis temporibus transmittam. Officium meum nunquam, nusquam requires. Mea studia nusquam desiderabis. Quibuscunque in rebus tibi commodare potero,

nusquam deero, Res tuas omnes omni cura ac diligentiâ complectar. Quæ tibi intelligam esse commoda, omni studio persequar, diligenter præstabo. Quæ te velle, quæque ad te pertinére arbitrabor, studiosè, diligenterque curabo. Meum in te studium iis maximè rebus declarabo, quas te velle cognovero. Tuam mihi dignitatem esse clarissimam; studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ & amplificandæ, summum esse, omnes intelligent. Nihil tibi erit tam promptum, aut paratum, quàm in omnibus, quæ ad commodum, vel amplitudinem tuam pertinent, operâ, curâ, diligentiâ uti meâ. Profiteor, atque polliceor eximium, & singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, ad decus, ad gloriam, ad rem tuam & commodum pertinet. Nulla tibi in re, neque studium, neque benevolentia mea deerit, præstò non erit. Qui anteà fui, idem semper futurus sum in te amando & amplificando. Quæcunque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit, aut in ipsa re, aut in honore verborum. Nunquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntas deerit. Polliceor tibi studium meum, ac operam sine exceptione ullâ aut temporis, aut occupationis. Universum studium ac benevolentiam ad te defero. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Dabo operam, ut intelligas, me neminem esse officiorum studiosiorem, in officio diligentiorem.

Officium, ii, n. **Dienst, Höflichkeit, Amt.** *Syn.* Humanitas, studium, benevolentiæ significatio: munus, partes, muneris officium. *Epi.* antiquum, civile, commune, consulare, debitum, diuturnum, domesticum, egregium, fictum, gratum, humanum, inchoatum, integrum, interruptum, justum, pium, liberale, necessarium, magnum, maximum, mediocre, medium, melius, mirificum, multum, novum, obscurum, perpetuum, perfectum, pristinum, privatum, proprium, provinciale, publicum, quæstorium, quotidianum, recens, rectum, salvum, sanctum, simplex, singulare, summum. *Phras.* 1. *Omnia tibi humanitatis officia debeo*, **ich bin schuldig, dir alle Dienst und Höflichkeit zu erweisen.** Præstare tuâ causâ debeo, quidquid possum. Quantum viribus possum consequi, tantum conferre studii in te debeo. Tua in me beneficia meum omne studium, omne officium, omnes à me curas, omnem industriam à me non solùm postulant, sed exigunt. Quid est, quod tuâ causâ non debeam? Tuis inservire studiis, tuæ voluntati morem gerere omnibus in rebus debeo. Par est, ut omnia à me studia ac officia in te proficiscantur. 2. *Omnia amoris officia illi exhibui*, **ich habe ihm alle Liebes-Dienst erwiesen.** Omnibus eum officiis prosecutus, amplexus, complexus sum; omnibus eum officiis mihi devinxi; omnia illi officia præstiti, tribui, in eum contuli; omnia à me officia in illum collata sunt, profecta sunt; amici officium integrè explevi; egregiè tuitus sum. Multa extant, constant mea in illum officia. 3. *Officium officii reddidi*, **ich habe ihm seine gute Dienst wohl ersetzet.** Officium cumulatè solvi, persolvi, reddidi; officiis cumulatè respondi; vici studiis meis amici officia. 4. *Officium nullum neglexi*, **ich habe keinen Liebs-Dienst unterlassen.** Tibi nullum à me amoris, studii, pietatis officium defuit; nullum officium prætermisi, intermisi. Officio amici nunquam defui; nunquam cessatum in officio est. *Usus.* 1. Non committam, ut meum officium desideres. Multa mihi tecum officia intercedunt. Officia sua aliis polliceri. 2. *Partes*, **Pflicht, Schuldigkeit.** Officiò fungi boni viri. In officio esse, manére, **in guter Zucht bleiben.** Ab officio boni viri discedere, recedere, abduci, **einen Mißtritt thun.** 5. *Munus*, **Amt, Amts-Verrichtung.** Officio præesse; officium suscipere, exequi. Alienum aliquid ab officii dignitate admittere. V. *Munus, Magistratus, Honor, Dignitas.*

Offundo, is, fudi, fusum, ere, **aufgiessen, entgegen giessen.** *Syn.* Objicio, offero. *Usus.* Tu majoribus tuis magnas offudisti tenebras. Errorem alicui offundere & noctem.

Olea, æ, f. **Oelbaum.** *Epi.* sempiterna. *Usus.* Agricola, cum florem oleæ videt, baccam quoque se videre putat.

Olearius, a, um. **zum Oel gehörig.** *Usus.* Cella olearia.

Oleaster, ri, m. **wilder Oelbaum.**

Oleo, es, olui, olitum, ére. **riechen, Geruch geben.** *R. ab* ὀλεϱὸς, *fœtidus.* *Syn.* Redoleo, odorem spiro, spargo, fundo, afflo. *Adv.* benè, malè. *Usus.* Benè olent, qui nihil olent. Oratio peregrinum aliquid olet.

Oleum, i, n. **Oel.** *Usus.* Ignis gliscit oleô. Aristæus inventor olei. Oleum & operam perdere, **Hopffen und Maltz verliehren.**

Olfa-

Olfacio, is, feci, factum, ere. riechen, den Geruch empfinden. *Syn.* Odoror, odorem percipio. *Usus.* Olfacere aliquid.

Olim, vor Zeiten, weyland. *Syn.* Quondam, patrum memoriâ, aliquando; jam dudum.)(*Nunc.* *Usus.* Sic olim loquebantur.

Olitor, oris, m. Gärtner. *Usus.* Olitorem pro horto conducere.

Olitorius, a, um. zum Kraut gehörig. *Usus.* Forum olitorium, Kraut-Marckt.

Oliva, æ, f. Oelbaum, Oelbeer, Oliven. *Syn.* Olea.

Olivetum, i, n. Oelgarten. *Syn.* Collis olivis consitus.

Olla, æ, f. Hafen, Topff. *Syn.* Denariorum implere ollam.

Olusculum, i, n. Kräutlein, Salat. *Syn.* Olus minutum.

Olus, eris, n. * Kraut, Küchel- und Garten-Kräuterwerck. Syn. Herba sativa, quæ est in usu cibario. *Usus.* Olera fastidire.

Omen, inis, n. Vorzeichen, Anzeichen. *Dictum aut factum casû exceptum, quô rei cujuspiam eventus portendi posse videatur.* *Epi.* Clarum, detestabile, prærogativum, paganum, bonum, funestum, triste, malum. *Usus.* Bonis *vel* tristibus ominibus abeuntem prosequi. Omen capio. Accipio omen. Quod dii omen avertant, obruant, prohibeant! Nullis auspiciis, funestis ominibus omnium, & execrationibus rem aggressus est. Territis omnibus, velut fœdo omine incipiendæ rei. Id à plerisque in magni terroris omen acceptum est. In omen vertere.

Ominator, oris, m. * Zeichendeuter, Wahrsager. *Syn.* Qui capit omina.

Ominor, aris, atus sum, ari. weissagen, muthmassen. *Syn.* Auguror. V. *Augurium.*

Omitto, is, misi, missum, ere. unterlassen. *Syn.* Mitto, missum facio, prætermitto, relinquo, prætereo. *Adv.* omninò, planè. *Phras.* 1. *Negotium hoc meliùs omittes*, du wirst besser daran seyn, so du dieses Geschäfft unterlassen wirst. Negotium id meliùs prætermittes; consultiùs erit, supersedere totô huic negotiô; negotium hoc, si sapis, repudiabis; tutiùs cœptum negotium abrumpes, missum facies, de manibus depones. 2. *Omitte contumelias*, lasse diese Spott-Reden bleiben. Aufer contumelias & probra; mitte cavillationes; missas fac contumelias. 3. Ut *omittam cætera*, daß ich von mehrern schweige. Ut prætercam, ut prætermittam, relinquam; ut mittam; ut missa faciam cætera; ut supersedeam pluribus. *Usus.* Omitte timorem, iram, solicitudinem, spem inanem. Nihil omisi pietatis & humanitatis. V. *Relinquo, Negligo, Prætermitto.*

Omninò, gäntzlich, allerdings. *Syn.* Planè, prorsus, funditùs, usquequaque. *Phras.* 1. *Malum illud vix omninò tolletur*, dieses Ubel wird kaum gäntzlich gehoben werden. Vix radicitùs, ab ipsa stirpe extrahetur; vix funditùs extirpabitur; rami fortasse amputabuntur, radicum fibræ non item evellentur. Malum illud vix auferetur, removebitur ex integro. 2. *Res est omninò necessaria*, die Sache ist gäntzlich nothwendig. Res est in omnes partes necessaria. Res est planè atque omninò necessaria; per omnia, sine dubio, omnibus modis, omnium rerum causâ necessaria. *Usus.* Vix aut omnino non potest fieri.

Omnipotens, tis, g. o. allmächtig. *Verb. Poëtic.* V. *Penitus.*

Omnis, e. all. *Syn.* Cunctus, universus, quisque, quivis, quis non? summi, infimi, ad unum omnes: totus.)(*Nullus.* *Adv.* omnino. *Phras.* *Omnes de victoria sibi gratulantur*, alle erfreuen sich ob diesem Sieg. Omnium generum, ætatum, ordinum homines, omnis fortunæ ac loci homines; omnes populi, cunctæque gentes; quantum est hominum in orbe, singuli & universi de inaudita hac post hominum memoriam victoria lætantur. Omnes sibi viri, mulieres, cives ac peregrini, servi ac liberi de tam illustri victoria gratulantur. Cùm à summis, mediis, infimis, tum denique àb universis victoria hæc ingenti lætitiâ celebratur. Omnes certatim, alius luculentiùs aliô hanc sibi victoriam gratulantur. *Usus.* Omnia minima, maxima per se agit. Nemo omnium. Ubi hæc omnia prima, postrema recitata sunt.

Omnivagus, a, um. hin und her schweiffend. *Usus.* Diana omnivaga dicitur.

Onager, ri, m. Wald-Esel. *Syn.* Asinus silvestris.

Onerarius, a, um. mit Last beladen. *Usus.* Navis oneraria, Last-Schiff.

Onero, as, avi, atum, are. beladen, beschweren. *Usus.* Aures alicujus onerare mendaciô. V. *Onus.*

Onerosus, a, um. beladen, schwer. *Syn.* Gravis, ponderosus. V. *Gravis.*

Onus, eris n. Last, Bürde, Beschwerde. R. *ab* ὄνος, *asinus.* *Epi.* commune, grave, leve, magnum, tantum. *Phras.* 1.

Onus habeo gravissimum, ich habe eine schwere Last auf mir. Onus mihi impositum est gravissimum; onus laboris maximum in me recepi, suscepi; onus suffuli, sustineo sanè grave; onere premor, ac penè opprimor gravissimò; onus mihi incumbit; onus cervicibus meis impositum est immensum; plura simul in me onera inclinata sunt. Non unum mihi injunctum est onus; non leve onus subivi. 2. *Sub onere fatiscere*, unter der Last erliegen. Oneri succumbere; onere opprimi, sub onere concidere. *Usus*. Onus alicui addere. Onere levare, onus allevare. Onus deponere, abjicere, propter infirmitatem animi detrectare. Onus ferre, perferre.

Onustus, a, um. beladen. *Usus*. Asellus aurò onustus.

Opaco, as, avi, atum, are. dunckel machen, schatticht machen. *Syn*. Obscuro, *Usus*. Terras nox opacat. Platanus patulis diffusa ramis ad opacandum locum aliquem. V. *Obscuro*.

Opacus, a, um. dunckel, schatticht. *Syn*. Obscurus, umbrosus.)(*Apricus*. *Usus*. Opaca nubes. Locus opacus & frigidus in silvis.

Opera, æ, f. Fleiß, Mühe, Arbeit. *Syn*. Studium, labor, cura, industria. *Epi*. egregia, forensis, fortis, fidelis, gratior, insignis, non mediocris, melior, militaris, mirifica, multa, magis opportuna, par, patria, publica, singularis, summa, tenuis. Annuæ, gratiosissimæ, mercenariæ, pulcherrimæ, successivæ, urbanæ *Phras*. 1. *Græcis litteris multam operam impendi*, ich habe auf die Griechische Sprache einen grossen Fleiß verwendet. Græcis litteris multum operæ dedi; multam curam, operámque ad Græcas litteras contuli, *vel* in Græcas litteras; multùm laboris & operæ in Græcis litteris posui, consumpsi; multum operæ tribui Græcarum artium magistris. V. *Diligentia*. 2. *Omnis opera mea frustrà fuit*, mein Fleiß ist aller umsonst gewesen. In ea re operâ abusus sum; operam omnem lusi, perdidi. Opera mihi omnis periit; oleum ac operam perdidi; operæ pretium nullum feci; spes & opera me frustrata est; nequidquam omni operâ, ac diligentiâ, summâ vi, ac ope enisus sum. Nihil tantâ contentione profectum est. V. *Frustrà*. *Usus*. Operam suam profiteri. Majorem operam suscepi, quàm res posceret; operam dare, navare rei. Operam amicis locare, dicare. Operâ illi meâ diligenter utuntur. Operam dare rebus divinis, sapientiæ. Operæ non peperci, ich habe keine Mühe gespahret. De priore opera multum detraxi, viel nachlassen von vorigem Fleiß. Operam à Græcis litteris removi, ich habe die Griechische Sprache stehen lassen. Datâ, deditâ operâ id fecit, er hat es mit Fleiß gethan. Vix erit operæ pretium, es wird der Mühe nicht werth seyn, es zahlet sich nicht aus.

Operæ, arum, f. Taglöhner, Handlanger. *Syn*. Operarii, qui in fabrorum ministeriis, & servili in opera habentur; homines ad operas conducti. *Usus*. Mercenariæ operæ. Venditat se operis.

Operarius, a, um. was zur Arbeit gehörig. *Usus*. Operarius homo, Handwercker.

Operarius, ii, m. Taglöhner, Arbeiter. *Syn*. Operæ, bajulus. *Usus*. Operarii, qui in tabernis sunt, amantissimi sunt otii. V. *Merces*, *Mercenarius*.

Operatio, onis, f. Werck, Würckung. *Syn*. Opera.

Operculum, i, n. Deckel. *Usus*. Arteria tegitur quòdam quasi operculò. Dignum patellâ operculum. *Prov*. auf einen solchen Topff gehört eine solche Stürtze.

Operimentum, i, n. Decke, Uberzug, Futeral. *Syn*. Integumentum, operculum.

Operio, is, rui, ertum, ire. bedecken, überziehen. *Syn*. Tego, obvolvo. *Usus*. Capite est ferè operto.)(*aperto capite*. Operire ostium.

Operosè, mühsam. *Syn*. Laboriosè, multâ curâ, & operâ. *Usus*. Ne fiat operosè.

Operor, aris, atus sum, ari. * arbeiten. *Syn*. In opere faciundo laboro. *Usus*. Operari rei divinæ, opfferen. *Medicina operatur*, *vulg*. die Artzney hat seine Würckung. *Latine*: Venis concipitur; in venas se diffundit medicamentum. V. *Laboro*.

Operosus, a, um. arbeitsam, mühesam. *Syn*. Laboriosus, actuosus.)(*Iners*, *languidus*. *Phras*. *Res est operosa*, es ist eine mühsame Sache. Res est ejusmodi, quæ curam, ac diligentiam non mediocrem postulet; res est non molli brachiò tractanda; in quâ sudandum, & multum operæ ponendum. Exudandus hic non levis labor est. V. *Laboriosus*, *Difficilis*, *Labor*. *Usus*. Opus spissum & operosum. Senectus non modo languida & iners non est, verùm operosa, sempérque aliquid agens. Molestus ac operosus labor.

Opes, um, f. Reichthum, Vermögen.

Syn. Divitiæ, facultates, copiæ; *item:* Potentia. *Epi.* alienæ, divinæ, exiguæ, firmiores, incredibiles, invidiosæ, magnæ, mediocres, nimiæ, novæ, præstantes, pristinæ, regiæ, tantæ, tenues, violentæ, urbanæ, utiles. *Usus.* Opibus affluere, abundare, præditum esse, reich seyn. Opes consectari, augere rem, pecuniam facere, ihme Geld machen. Opes evertere, frangere, das Vermögen schmälern. Omnibus opibus ac viribus repugnare, mit aller Gewalt sich widersetzen. Fundatæ ac benè constitutæ opes, reichliche Habschafft. Affectâ re familiari, accisisque, opibus, ac domesticis copiis, nachdeme seine Reichthümer zerronnen. Pro habitu opum, pecuniarum, nachdem einer vermöglich ist. V. *Divitiæ, copia, fortuna, pecunia.*

Opifex, icis, m. Handwercksmann. *Syn.* Artifex. *Usus.* Opifex, & ædificator mundi DEUS. Opifices ac tabernarios, ac fecem omnem civitatis concitare. Omne opificum instrumentum, omnis opera, ac quæstus frequentia sustinetur, alitur otiô.

Opimus, a, um. feist, mastig, fett. *Syn* Pinguis, amplus.)(*tenuis strigosus, sterilis. Usus.* Spolia opima. Præda opima. Terra opima & fertilis. Opimum & adipale dicendi genus.

Opinabilis, e. glaublich, muthmaßlich. *Syn.* Quod in opinione positum est. *Usus.* Artes, quæ conjecturâ continentur, sunt opinabiles.

Opinatio, onis, f. Meynung, Muthmassung. *Syn.* Opinio.

Opinato, vermeyntlich, vermuthlich.)(*Præter opinionem, improvisò. Usus.* Nec opinatò eum offendi.

Opinator, oris, m. Muthmasser, Wähner. *Usus.* Magnus opinator sum, non enim sum sapiens.

Opinio, onis, f. Meynung, Muthmassung. R. *à* πινύω, *intelligo. Syn.* Sententia, sensus, existimatio, conjectura. *Epi.* Adversaria, æterna, bona, censoria, certa, communis, conciliatrix amicitiæ, dubia, effrænata, errans, ementita, falsa, firma, gravis, stabilis, honesta, imbecilla, improba, incommoda, incorrupta, penitùs insita, jucunda, longior, magna, mala, necessaria, obscura, perniciosa, popularis, publica, recens, tacita, tanta, varia, vehemens, vera, vetus, vulgaris, vitiosa, brevis, depravata, gloriosa, humana, laudabilis. *Phras.* 1. *Una est omnium opinio,* es ist aller Meynung. Eodem concurrunt omnes sententiæ; idem omnes spectant, probant, sequuntur. Una est, consentiensque vox omnium; opinionum nulla est varietas; una eademque omnium est sententia; opiniones nihil variant; omnium firmata consensû opiniô est; eadem est omnium sine varietate opinio. Eadem est omnium, nullô prorsus dissentiente, opinio. 2. *Plerique sunt in ea opinione,* die mehreste seynd der Meynung. Plurimorum hæc est opinio, fert opinio; in eam opinionem adducti, eâ opinione imbuti sunt plerique; ea opinio plerosque tenet; pervasit; eam opinionem plerique imbibêre, in plerorúmque mentibus inveteravit hæc opinio. V. *Sententia.* 3. *Nemo me ab ista opinione amovebit,* es wird mich keiner von dieser Meynung bringen. Ab ista opinione deducet; istam opinionem ex animo mihi extrahet; nemo mihi opinionem eam evellet ex animo, excutiet; de sententia me dimovebit, depellet, abducet. *Usus.* 1. Ea opinio urbem implevit. Ea opinio edita in vulgus est. In eam opinionem plerique discessêre. In eam opinionem veni. In ea opinione sunt cives. Eam de te opinionem accepere. Multa erant, quæ eam opinionem confirmarent. Opinionem nemo deponet. Sed hæc sunt in opinione, darvon mag ein jeder urtheilen, wie er will. 2. *Sententia,* Ausspruch, Lehr-Satz. Opiniones antiquas convellere, excutere; novas inserere, tradere. 3. *Existimatio, fama,* gute Meynung, Hochachtung. Conceptæ de se opinioni respondere; opinionem de se præbitam superare, vincere; opinione meliorem se ostendere. V. *Sententia Existimatio.*

Opiniosus, a, um. voll Einbildung, einbildisch. *Syn.* Magnus opinator. *Usus.* Homo omnium opiniosissimus.

Opinor, aris, atus sum, ari. meynen, vermeynen, muthmassen. *Syn.* Opinionem habeo, in opinione sum; opinio mea est; puto, existimo; animus in eam partem inclinat. *Adv.* falsò, temere. *Usus.* Homines multa in vita falsò opinantur. V. *Puto, judico, existimo.*

Opiparè, herrlich, stattlich. *Syn.* Lautè, apparatè, splendidè.

Opiparus, a, um. * herrlich, stattlich. *Syn.* Magnarum opum.

Opis, is, f. Hülff, Vorschub, Beystand. *Syn.* Auxilium. *Usus.* 1. Opis indigere. Opem petere, implorare, expectare. Salutem indigentibus, & opem ferre, afferre, porrigere, tendere. Quâcunque ope potero, te juvabo. 2. *Omni vi,* mit aller Gewalt. Summâ ope conniti. V. *Auxilium, Juvo, Opitulor.*

Opitulor, aris, atus, sum, ari. helffen, beyspringen, beystehen. *Syn* Opem fero; subvenio. *Phras.* 1. *Laborantibus amicis opitulari,* denen nothleidenden Freun-

Freunden beyspringen. Amicis præsto esse; auxilium, opem ferre; auxilio esse; subsidio esse; adesse; miseriis oppressos levare, erigere jacentes; eorum miseriis occurrere, subvenire. V. *Auxilium.* 2. *Patriæ ruenti opitulare*, hilff doch deinem Gefahr-leidenden Vaterland. Fer opem occidenti patriæ; cadentem patriam excipe; eripe ex his miseriis laborantem gravissimè patriam; patriæ tuæ deesse noli; noli committere, ut auxilium tuum patria in tam adversa fortuna, in tantis malis ac calamitatibus desideret. *Usus.* Homini oppresso jam, & desperato opitulatus sum. Ut quisque opis maximè indiget, ita opitulari decet. V. *Adjuvo, auxilium, succurro.*

Oportet, uit, ére, es ist vonnöthen. *Syn.* Convenit, decet, necesse est. *Adv.* Omninò, contra, jam pridem. *Usus.* Contra, ac oportet, egisti. Ex rerum cognitione efflorescat oratio, oportet. V. *Necesse.*

Opperior, iris, iri, warten. *Syn.* Expecto. *Usus.* Ibi te opperiar. V. *Expecto.*

Oppessulo, as, are, * verriegeln. *Usus.* Fores oppessulatæ. V. *Janua.*

Oppeto, is, ivi, itum, ere, sterben. *Syn.* Morior, occumbo, obeo. *Adv.* millies. *Usus.* Mortem pro Republica oppetere.

Oppidanus, a, um. was zu kleinen Städten gehörig. *Us.* Oppidanum dicendi genus.

Oppidò, sehr, über die massen. *Syn.* Sanè, valdè. *Usus.* Homo oppidò ridiculus.

Oppidum, i, n. Stadt, Marcktflecken. *Syn.* Municipium, urbs modica. *Epi.* antiquum, celebre, clarum, frequens, nobile, ornatum, devium, lautissimum, locuples, honestum, munitum, non maximum, vetus, sanum, tenue, vacuum à bello, florentissimum, miserrimum, prostratum ac dirutum. *Usus.* Constituere oppidum, anrichten.

Oppignoro, as, avi, atum, are. versetzen, verpfänden. *Syn.* Do pignori, relinquo pignori, pignori oppono.

Oppilo, as, avi, atum, are. verstopffen. *Syn.* Obstruo, claudo. V. *Obstruo.*

Oppleo, es, evi, etum, ére. anfüllen, zufüllen. *Syn.* Impleo.

Opploro, as, avi, atum, are. in eines Angesicht weinen, vorweinen. *Syn.* Ploro. *Us.* Non desines opplorare auribus meis?

Oppono, is, posui, positum, ere, widersetzen. *Syn.* Objicio, contrà statuo. *Adv.* falsò, formidolosè. *Usus.* Sed quid oppones tandem? Autoritatem tuam invidiæ opponere. V. *Resisto.*

Opportunè, zu rechter Zeit. *Syn.* In loco; in tempore; non incommodè, locô, tempore.)(*alienô locô, tempore.* *Usus.* Opportunè adest.

Opportunitas, tis, f. Gelegenheit, Bequemlichkeit. *Epi.* Divina, idonea, major, maritima, melior, magna, maxima, plurima. *Usus* 1. Opportunitas idoneorum ad agendum temporum. Tenendam hanc horam puto, urgendam opportunitatem. Loci opportunitatem credo, secutus est. 2. *Usus, utilitas,* Nutz, Bequemlichkeit. Magnæ sunt fluminum opportunitates. Natura provida utilitatum, opportunitatúmque omnium. V. *Occasio.*

Opportunus, a, um. bequem, wohl gelegen. *Syn.* Commodus.)(*importunus.* *Adv.* maximè. *Phras.* *Opportunus fuit adventus tuus*, deine Ankunfft ist gar zu gelegener Zeit geschehen. Commodùm advenisti; tempestivis sanè temporibus nobis advenisti. Ades planè in tempore; peropportunè venisti; planè per tempus advenisti; optima opportunitate venisti. *Usus.* Opportunum actionis tempus. Nihil post hominum memoriam opportunius accidere vidi. Opportunum diversorium. V. *Commodus, aptus.*

Oppositio, onis, f. Gegen-Satz, Gegen-Stand. *Usus.* Oppositio negationis.

Oppositus, ûs, m. Gegen-Satz. *Usus.* Non modò excubias, sed oppositus nostrorum corporum tibi pollicemur.

Oppositus, a, um. entgegen gesetzt. *Syn.* Diversus, adversus, aversus, contrarius, è regione situs. *Usus.* Propugnaculum hostibus oppositum & objectum. Moles oppositæ fluctibus. In oppositâ, aversâ urbis parte. V. *Contrarius.*

Oppressio, onis, f. Unterdruckung. *Syn.* Obsessio, oppugnatio. *Epi.* tetra, detestabilis. *Usus.* Oppressio curiæ, legum, libertatis.

Oppressor, oris, m. Unterdrucker. *Usus.* Vindex & oppressor conjurationis.

Opprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken. *Syn.* Obruo, pondere affligo: subigo, servitute oppressum teneo. *Adv.* maximè, miserè, improvisò, studiosiùs, funditùs, indignissimè, planè, jam pridem. *Usus.* Onere, dolore opprimi. Circumveniri te dicis, & opprimi. Hostes imparatos opprimere. Sopitos lux oppressit. Proficiscentem nox oppressit. Contumeliis opertus, & oppressus. Captus, obrutus, oppressus malis. V. *Affligo.*

Opprobrium, ii, n. Schmach-Rede. Beschimpffung. *Syn.* Dedecus, ignominia. V. *Ignominia.*

Oppugnatio, onis, f. Bestürmung.)(*Defensio.* *Epi.* publica. *Usus.* Oppugnationem inferre, sustinére.

Oppugnator, oris, m. Bestürmer, Bestreiter. *Syn.* Qui fert arma contra.)(*Defensor.* *Usus.* Patriæ, salutis meæ oppugnator. V. *Adversarius.*

Oppugno, as, avi, atum, are. bekriegen, bestürmen. *Syn.* Impugno, arma contra fero: oppugnationem infero. *Phras.* *Urbem oppugnavit*, er hat die Stadt mit aller Gewalt belagert und bestürmet. Admovit urbi exercitum; castra ad urbem posuit; urbem exercitu circumdedit; circa muros hæsit; vineas & aggeres muro injunxit; muros tormentis quassatos, omni instrumenti bellici apparatu labefactavit; cuniculis, aliisque operibus oppugnavit. V. *Obsideo.* *Usus.* Oppugnare urbem & labefactare. Clandestinis insidiis, cuniculis caput alicujus oppugnare. V. *Adversarius, inimicus, hostis, murus.*

Optabilis, e. Wünschens-werth. *Syn.* optandus, expetendus. *Usus.* Quæ vulgò optabilia & expetenda videntur.

Optabiliter. nach Wunsch. *Syn.* Optatò.

Optatio, onis, f. Wunsch, Wahl. *Syn.* Optatum: optio. *Usus.* Cùm ei tres optationes dedisset, optavit primum.

Optatò. nach Wunsch. *Syn.* Optabiliter. *Usus.* Optatò veneris.

Optatum, i, m. Wunsch. *Syn.* Desiderium, votum. *Usus.* Fortuna optatis respondit. Illud præter optatum accidit. Est mihi in optatis proficisci.

Optimas, atis, m. einer aus den Fürnehmsten. *Syn.* Vir primarius, princeps, nobilis, homo optimarum partium, unus ex Viris summis & principibus civitatis. *Epi.* gravissimi, nocentes. *Usus.* Contra voluntatem omnium optimatum. Optimates matronæ. V. *Princeps.*

Optimè. sehr gut. *Syn.* Præclarè.

Optimus, a, um. der beste. *Syn.* Lectissimus, præstantissimus. *Phras.* *Vir est omnium optimus*, er ist der beste und vortreflichste Mann. Flos Reipublicæ, Princeps senatus; ornamentum, ac firmamentum Reipublicæ; in quo omnia summa; columen rerum nostrarum; omnis ætatis, omnis memoriæ princeps; vir, quantum terra tegit hominum, optimus. *Usus.* In omnibus rebus difficilis est optimi perfectio & absolutio. *Est optimus in schola. vulg.* er ist der beste in der Schul; *Latine:* unus inter omnes eminet; primus inter condiscipulos, & litterarum laude præcipuus. V. *Perfectus.*

Optio, onis, f. Wahl. *Syn.* Potestas eligendi, electio. *Epi.* misera. *Usus.* Tua sit optio. Optionem eligendi alicui dare, deferre, facere.

Opto, as, avi, atum, are. wünschen. *R. ab* ὀπτομαι, *dispicio.* *Syn.* Cupio, desidero, exopto, expeto, votò expeto, vota facio; specto: eligo. *Adv.* valdè, falsè, amicè, maximè suavissimè. *Phras.* *Opto tibi bonum successum rei.* ich wünsche dir, daß die Sache wohl ausschlage. Hanc rem feliciter evenire cupio; velim tibi prosperè evenire, quæ facta sunt; tu quod egeris, id velim DEUS approbet; id tibi DEUM fortunare velim. *Usus.* Quod ut tibi proprium sit, ac perpetuum, velle, & optare debemus. V. *Desidero, cupio.*

Opulentia, æ, f. Reichthum, Vermögen. *Syn.* Opes.)(*Inopia.* *Usus.* Opulentiam parâsti ex sanguine civium.

Opulentus, a, um. reich, bemittelt. *Syn.* Dives.)(*Inops.* Opulentissima & beatissima civitas. Castra opulenta, ac omnium rerum plena. V. *Dives, pecuniosus, bona.*

Opus, eris, n. ein Werck. R. *ab* ἕπω, *facio.* *Syn.* Opera, artificium. *Epi.* antiquum, artificiolum, bonum, censorium, declamatorium, egregium, grave, inchoatum, ingens, magnificum, arduum, difficile, menstruum, mirabile, multum, nimium, operosum, optimum, oratorium, perfectum, elegans, elaboratum, singulare, spissum, summum, supervacaneum, totum, vitiosum, urbanum. Annua, divina, florentissima, grata, humana, inculta, rustica, sacra, tanta. *Usus.* 1. Magnum opus est, & fortè de humanis maximum. Opus vel in hac urbis magnificentia conspiciendum. Opus magnum & arduum perfecisti, confecisti, concinnâsti, absolvisti. 2. *Munitio,* Befestigung. Arcem magnis operibus sepsit. 3. *Artificium*, künstliche Arbeit. Vas antiquô, præclarô opere, summô artificiô. Galeæ opere Corinthiô celatæ. Opera manufacta. *Bona Opera, vulg.* gute Wercke. Actiones sanctæ, virtutum officia, pietatis studia.

Opusculum, i, n. Wercklein. *Epi.* lucubratum, parvum, minutum. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Opusculum his contractioribus noctibus lucubratum.

Opus est. es ist vonnöthen. *Syn.* Necesse est, convenit. *Adv.* multum, planè, valdè, vehementer. *Phras.* *Si ita opus est*, wann es also vonnöthen ist. Si ita factô opus; si ita res feret; siquid causæ fuerit; si ita rationes tuæ postulabunt; si ita res coget. Si rerum ordo postulabit; si res desiderat; si ita cogit necessitas; si res tuæ ita flagitent; si res,

si res, rationesque tuæ sic ferunt ac postulant; si ita necesse fuerit; si satis causæ putaveris; si ita usus est; siqua res necessitatem imposuerit; siquid fuerit, cur &c. Si operæ fuerit, referre &c. *Usus.* Opus quidem est, minus tamen necessarium. Facto properato, maturato opus est. Omnia mihi pollicitus est, quæ mihi opus forent. Acuto & expedito homine opus est. V. *oportet necesse.*

Ora, æ, f. Bort, Grentze, Marckung. *Syn.* Regio, pars terrarum, extremitas, *Epi.* altissima, australis, externa, latior, maritima, prima. *Usus.* Æther extrema ora, & determinatio mundi. Ora maritima.

Oraculum, i, n. Weissagung, Göttliche Antwort, Ausspruch. *Syn.* DEI responso, vaticinium. *Epi.* celebre, gratum, proprium, verax, verum. *Usus.* Ab Apolline Oraculum petebant. Oracula funduntur, dantur, eduntur. Discordia responsa velut ex ancipiti Oraculo dabantur. Oraculi sortem vel elusit vel implevit. Oracula instinctu divino, afflatuque funduntur.

Oratio, onis, f. eine Rede. *Syn.* Sermo, concio. *Phras. Oratio laudata,* eine wohlgestellte Rede. Oratio scripta elegantissimè sententiis, & verbis; copiosissima & ornatissima; bonis artibus instituta, curis, & vigiliis elaborata; diu, & multis lucubrationibus commentata; puris & electis verbis composita; sapientissimis sententiis, & gravibus verbis ornata, atque perpolita; composita, ornata, & artificio quodam, ac expolitione distincta; fortis, lenis, placida, submissa; plena, teres, docta, erudita, admirabilis; conspersa verborum & sententiarum floribus; luminibus verborum, & sententiarum conspersa; sententiis arguta; verbis sonans; incitata, vibrans, accurata; plena litteratæ senectutis; acris & contorta; cohærens, æquabiliter fluens; pugnax & incitata; oratio, in qua omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores; quæ mirâ verborum ac rerum copiâ efflorescit; quam multa verborum & sententiarum lumina distinguunt. 2. *Oratio vitiosa* eine ungeschickte Rede. Diffluens, dissoluta; turgens & inflata; jejuna, arida, spinosa, exilis, exanguis; priscis, aut duriter translatis verbis composita; abhorrens ab auribus vulgi; tristis, horrida, aspera, inculta; rapida, & celeritate cæcata; angusta, neque perfecta, neque conclusa. 3. *Non opus est longâ oratione,* es ist nicht vonnöthen, viel davon zu reden. Longiorem orationem tua non expectat, non patitur humanitas. Respuit, recusat, renuit, rejicit, reformidat tua humanitas longiorem orationem. Pluribus tecum agere non debeo, ne importunus videar, aut tuam nescire humanitatem. V. *Breviter. Usus.* Orationis flos, copia, lumen, facultas. Orationem habere, dicere, instituere. Oratio huc delabitur. Hic tandem consistit oratio. *Oratio, vulg.* Gebet. *Latine;* precatio. *Oratio mentalis, vulg.* ein innerliches Gebet; *Latine*: Tacita, *vel* mente concepta precatio.

Oratiuncula, æ, f. kurtze Rede. *Syn.* Oratio. *Epi.* aureola.

Orator, oris, m. Wohlredner. *Syn.* Orator: Legatus. *Epi.* accommodus ad probandum, mediocris, bonus, præstans, simplex, gravis, acer, acerbus, incensus, canorus, acutus, ornatus, amplus, copiosus, argutus, verbis dulcis, volubilis, vehemens, perfacetus, industrius, clarus, compositus, mollis, deterrimus, magnificus, suavis, exercitatus, politus, sapiens, intermedius, quasi temperatus, magnus, mirabilis, uber, fœcundus, aptus ad erudiendum, fortis, grandis, tragicus, ardens, subtilis, miserabilis, callidus, jejunus, illustris, modicus, pressus, levis, remissus, sanus, singularis, sermonis plenus, tardus, humilis, elegans, audax, infacundus, verecundus in transferendis verbis, parcus, demissus, tardus, immemor, tenuis, non vulgaris, disertus, operarius, perfectus, inurbanus, inops urbanitatis, locuples oratione, dignus, otiosus, tolerabilis, vitiosus, concinnus, grandiloquus. *Phras. Orator est inprimis elegans,* er ist ein trefflicher Wohlredner. Orator est, cui summam copiam, facultatemque dicendi natura largita est; in dicendo copiosus; hominum disertissimus; si causa oranda est, eloquentissimus; qui Eloquentiâ in notitiam primum populi, post in honorem pervenit; Orator, in quo plus curæ, an naturæ sit ad omnem Eloquentiam, non facilè dixerim; in quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ exorquet, impetrare eum credas; ut auditorem dissentire pudeat, ut illectus tantâ suavitate auditor non rapi videatur, sed sequi. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus & candidus Orator, & quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam. Orator, quem in numero veterum locare non timeas; quo non alius contra veteres Oratores dignius nominaretur. *Usus.* Orator plenus, atque perfectus is est, qui

qui de omnibus rebus possit variè, copioséque dicere.

Oratoriè. wohlrednerisch. *Syn.* Ornatè, copiosè, splendidè.

Oratorius, a, um. was zur Wohlredner-Kunst gehörig. *Usus.* Oratoria ars, vis, ornamenta.

Oratus, ûs, m. Bitte. *Usus.* Oratû tuô scripsi.

Orbiculatus, a, um. rund, wie ein Teller, Kugel-rund. *Usus.* Mala orbiculata.

Orbis, is m. Crayß, Circkel, Ring, Welt. *Syn.* Circulus, ambitus, mundus. *Epi.* angustus, brevis, brumalis, cœlestis, certus, conversus, expers, exterior, immobilis & constans, immutatus, rectus, inferior, insitus, latus, magnus, parvus, perpetuus, proximus, saltatorius, signifer, solstitialis, summus, tardior, superus, totus, dispares, finientes. *Usus.* Circuitus, & quasi orbis verborum. Citiùs quàm putâram, conversus est orbis hic Reipublicæ. Orbis Terræ. Ab orbe condito. Orbem facere, in orbem consistere, in orbem se recipere, einen Circkel machen.

Orbita, æ, f. Wagen-Geleis. *Syn.* Rotæ currentis vestigium.

Orbitas, tis, f. Wäysen-Stand, Mangel. *Epi.* maxima, misera. *Usus.* Filiorum orbitati egregium tutorem instituit.

Orbo, as, avi, atum, are. berauben, (absonderlich der Eltern.) *Syn.* Privo, spolio, nudo. *Usus.* Omni spe, auxiliô orbata Respublica. Hæc Philosophia spoliat nos judiciô, orbat sensibus. V. *Privo.*

Orbus, a, um. beraubet, verwäyset. *Syn.* Privatus, desertus. *Usus.* Orba ab optimatibus civitas. Orbus rebus omnibus.

Orchestra, æ. f. Sitz in Schau-Platz. *Syn.* Locus in theatro *vel* scena Senatoribus destinatus.

Orcus, i, m. Holle, Höllen-Gott. *Syn.* Dis pater, Pluto. *Epi.* niger, formidabilis. *Us.* Verres, ùt alter Orcus venit Ennam.

Ordinatè. ordentlich. *Syn.* Ordinatim, ordine, ex ordine, compositè, distinctè, distributè. *Us.* Ille passim, ego ordinatè.

Ordinarius, a, um. ordentlich. *Usus.* Ordinaria consilia.

Ordinatim. ordentlicher Weise. *Syn.* Ordinatè.

Ordino, as, avi, atum, are. ordnen. *Syn.* Compono, constituo, in ordinem adduco *vel* redigo, digero, ratione dispono. *Phras.* 1. *Aciem ordinare*, *vulg.* eine Schlacht-Ordnung richten. Aciem constituere, dirigere, componere; struere, agmen componere; in ordinem redigere; in certum ordinem milites cogere; in certas partes distribuere; in certos numeros distribuere, ac suo quemque loco statuere; ordines instruere. 2. *Rempublicam habemus optimè ordinatam*, wir haben einen wohl eingerichteten Staat. Omnia suis ordinibus moderata; ex inordinato, in ordinem adductam, pulcherrimè digestam; suis momentis, atque summô judiciô dispensatam, ac dispositam habemus. 3. *Ordinatus est Sacerdos*, *vulg.* er ist zum Priester geweyhet worden. Sacris, *vel* sacerdotio initiatus, inauguratus est; sacerdos creatus est. *Usus.* Cùm omnia ordinarentur, instruerentur, pararentur.

Ordior, iris, orsus sum, iri. anfangen. *Syn.* Incipio.)(*Finio.* *Usus.* Unde orsa est, inde terminetur oratio. Ordiri à facillimis. V. *Inchoo, incipio.*

Ordo, inis, m. Ordnung. *R.* à ὀρθός, *rectus.* *Syn.* Ratio, dispositio, collocatio: classis hominum, natio. *Epi.* accommodatus, admirabilis, alienus, amplus, magnus, pergratus, singularis, florentes, directi. *Phras.* 1. *Nihil ordine actum est*, es ist nichts in Ordnung hergangen. Confusiùs acta res est; perturbata & confusa erant omnia; gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbatô ordine; perturbatè, confusè agebantur omnia. 2. *Milites sine ordine in hostem ivere*, die Soldaten seynd zerstreuet, und ohne Ordnung wider den Feind gegangen. Sparsi & inconditi; dispersi & inordinati, sine ducibus certis, sine imperio hostem invadunt; incompositô agmine hostem aggrediuntur; effusi, & contemptim; negligenter, & incompositè; acriori impetû, quàm compositiori ordine pugnam inivêre; dispersi & palantes in hostes incurrunt. *Usus.* 1. Ordo est compositio rerum aptis & accommodatis locis. Præcepta suum habent ordinem. Domesticâ ordine administrantur. In omnibus rebus ordinem adhibére, tenére, sequi, servare, conservare. Ad ordinem se referre. In ordinem adducere, redigere. Ordinem immutare, perturbare. Hoc rectè atque ordine & è Republ. factum Ex ordine rogare sententiam. Extra ordinem; præter ordinem. 2. *Hominum classis, cætus, gradus, natio*, Stand, Gattung. Ordo senatorius, equestris. Ordo pecuariorum publicanorum. Omnium ordinum consensus. Ordines ducere, *Præfectorum militarium est*, Ober-Officier-Stell vertreten. Altiorem Ordinem assignare, adipisci. In ordinem cogere, redigere. V. *Religio.*

Orichalcum, i, n. Meßing. *Æris genus auri colore.*

Oriens, tis, m. Aufgang, Orient. *Syn.* Ortus.)(*occasus.* *Usus.* Qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt.

Origo, inis, f. Ursprung, Beginn. *Syn.* Principium, initium, causa, ortus, stirps, semen, fons, caput, autor. *Phras. Hæc origo erat omnium malorum*, das war der Ursprung alles Ubels. Stirps, fons omnium calamitatum; hæc erant malorum fibræ; hoc caput mali; inde natum omnium malorum principium; inde malum omne profluit, dimanat, oritur, se diffundit; inde ducta est illa malorum series & catena; inde ortum, exortum, enatum est, quidquid est mali; ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot mala nobis peperit, progenuit; inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundárunt, in nos profecta sunt; inde tot mala extitere, manavere. V. *Causa.* *Usus.* Originem rei quærere, persequi, reperire. Verborum delectus est origo Eloquentiæ. His vestigiis ad mali caput & originem pervenimus.

Orior, iris, ortus sum, oriri. entstehen, entspringen, aufgehen. *R. ab* ὄρομαι, *excitor, surgo.* *Syn.* Nascor, exorior, proficiscor, mano.)(*occido.* *Phras. Ex asperitate vitæ oriatur castimonia, necesse est*, aus dem rauhen Leben muß die Keuschheit entspringen. Ex asperitate vitæ efflorescat, existat, proveniat, manet, enascatur, necesse est. *Usus.* A se oritur illa herba, *suâ sponte nascitur.* Hoc solum, in quo tu ortus & procreatus es. Satu nobili ortus. V. *Origo.*

Oriundus, a, um. gebürtig, abstammend. *Syn.* Ortus, ortum habens, originem trahens, ducens, deducens; autorem generis ciens. *Usus.* Ab ingenuis oriundus.

Ornamentum, i, n. Zierde, Schmuck. *Syn.* Decus, insigne, honor, dignitas, lumen. *Usus.* In animis vestris ego omnes triumphos meos, ornamenta omnia honoris, monumenta gloriæ condi volo. Cato decus & ornamentum civitatis. Plurima in aliquem ornamenta conferre, congerere. Ornamentis aliquem afficere. Multa à me in illum ornamenta profecta sunt. Aliquem ornamentis spoliare. Tollere alicui vetera ornamenta, & minuere. Recuperare dignitatis ornamenta. V. *Honor, Dignitas.*

Ornatè. zierlich, geschmückt, aufgeputzt. *Syn.* Eleganter, politè, splendidè, compositè, non inornatè, non incultè.

Ornatus, ûs, m. Zierde, Schmuck. *Syn.* Ornamentum: lux verborum, flos orationis. *Epi.* acerbus & lugubris, admirabilis, amplus, aptus, non dignus, elegans, insignis, magnificus, magnus, militaris, mirabilis, muliebris, novus, oratorius, perpetuus. *Usus.* 1. Ornatus orationis tanquam vestis. Removere, negligere omnem ornatum. Hæc quasi lumina magnum afferunt ornatum orationi. 2. *Vestitus* Kleidung. Statua ornatû militari. Ornatus regalis.

Orno, as, avi, atum, are. zieren, butzen, schmücken. *Syn.* Exorno, illustro, decoro, honesto, ornatum affero, ornamenta congero, ornamentis afficio, ornamento sum: paro, adorno, instruo. *Adv.* magnificè, mirabilius, rhetoricè, tragicè, splendidè, vehementer, justissimè, meritò, copiosè, leviter, probè, maximè, amplissimè. *Phras.* 1. *In te ornando omnes conspirant*, es suchen dich alle ansehnlich zu machen. Omnia in te ornamenta honoris certatim conferunt, congerunt. In amplificanda dignitate tuâ, in cumulandis honorum insignibus certatim omnes elaborant. Nemo es, à quo non ornamenta quædam honoris in te profecta sint; qui tibi non mirificè cupiat; qui, quæ sunt in Republicâ amplissima, tibi deberi non fateatur. 2. *Litteræ maxime hominem ornant*, die Wissenschafften zieren einen Menschen. Maximum homini accedit ex litteris ornamentum; litteræ homini maximum afferunt, conferunt ornamentum; maximo ornamento sunt; hominem exornant, illustrant, honestant; honestum & ornatum reddunt, efficiunt. *Usus.* Classem, convivium ornare, & apparare, zurüsten, zurichten. Beneficiis, laudibus, honorum insignibus ornare. Locus ad dicendum ornatus. Domicilium, signis, tabulis, rebus omnibus necessariis ornatum. Autoritate, præsidiis & studiis aliquem ornare.

Oro, as, avi, atum, are. bitten, eine Rede halten. *Syn.* Rogo, obsecro, obtestor. *Adv* etiam, meliùs, planè, vehementer. *Phras.* 1. *Orare, vulg.* beten, sein Gebet verrichten; *Latinè:* precari, preces fundere; precibus sollicitare, votis supplicibus fatigare DEUM; DEUM precibus quam religiosissimè colere, venerari. DEUM per preces suppliciter consulere; ad preces, precibus se dare; in vota & preces, in ardentissimam precationem se effundere; ad DEUM confugere; divinum præsidium, auxilium, divinam opem implorare; DEO ardenter supplicare; dies, noctésque in precando ponere. 2. *Devote orare, vulg.* andächtig beten. Junctas manus ad cœlum attollere, & animum ad DEUM transferre; conjunctis manibus, versisque in cœlum oculis statas precationes distin

distinctè, citra festinationem, cum ardentissimâ cogitatione, & pietate pronunciare. *Usus.* 1. Peto igitur à te, vel, si pateris, oro. Multis & supplicibus verbis orat. DEUM orare, & precibus placare. GOtt bitten, und versöhnen. 2. *Orationem habeo*, eine Rede halten. Nemo capitis causam meliùs oravit. *Oro*, beten, *sine casu verbi, vulg. est.*

Ortus, ûs, m. Ursprung, Anfang. *Syn.* Exortus: oriens.)(*occasus. Epi.* Gravior, verior, moderatus & constans, præclarus, similis & minimè generosus, clari, nitidi. *Usus.* Multæ sectæ à Socrate ortum habent. Siderum ortus, & obitus. Cato ortu Tusculanus, dem Herkommen nach. Ortus omnium artium rudis fuit & exilis. V. *Origo.*

Os, oris, n. der Mund, das Maul. *Epi.* Alacre & promptum, aptissimum, ardens, coruscum, durissimum, ferreum, ferum, fœtidum, importunissimum, impurissimum, incolume, infame, infestum, intimum, plenius, pulcherrimum, supinum, tacitum, pristinum. *Usus.* 1. Cibum alicui in os ingerere. 2. *Conspectus, vultus, præsentia,* Angesicht, Gegenwart. Tu, cujus os mihi ante oculos versari solet. In ore vulgi versabatur. Frequens in foro, in ore, in oculis. 3. *Sermo* Rede. Id tibi frequens in ore est. Brutus in ore, & desiderio omnium est, offt von einem reden. 4. *Introitus, aditus,* Eingang. In ore portus. 5. *Impudentia*, Unverschämtheit. Nostis os hominis & audaciam. Os tuum ferreum senatum convitio verberavit. Dudum os perfricuisti. Ore pleno, in os laudare aliquem.

Os, ossis, n. Bein. *Usus.* Quid dicam de ossibus, quæ subjecta corpori mirabiles commissuras habent, & ad stabilitatem aptas, & ad omnem corporis actionem. Cineri & ossibus mortui illudere, maculam inurere.

Oscen, inis, m. Sing-Vogel. *Syn.* Avis ore *vel* cantu auspicium faciens. *Usus.* Aves & alites, & oscines.

Oscitans, tis, g. o. gähnend, giehnend. *Syn.* Negligens, ignavus, segnis. *Usus.* Illa oscitans & dormitans sapientia. V. *Piger.*

Oscitanter, hinlässig, saumseelig. *Syn.* Negligenter, indiligenter. *Usus.* Tam solutè, tam leniter, tam oscitanter.

Oscitatio, onis, f. das Gähnen, Giehnen.

Oscitor, aris, atus sum, ari. gähnen, giehnen. *Syn.* Dormito, otior. *Usus.* In tanta calamitate oscitaris adhuc dum? V. *Cesso, otior.*

Osculatio, onis, f. das Küssen.

Osculor, aris, atus sum, ari. küssen. *Syn.* Suavium do, dissuavior, osculum do, osculum fero. *Phras.* *Terram religione inclytam osculatus est*, er hat die geheiligte Erde daselbst andächtig geküsset. Pio osculo terram contigit; terram pio osculo appetivit; terræ osculum tulit, dedit; terram dissuaviatus est. V. *Basium.* *Usus.* Complexus filium, osculatúsque dimisit.

Osculum, i, n. Kuß. *Syn.* Suavium. *Usus.* Osculum dare, *vel* ferre matri.

Ostendo, is, di, sum, ere. zeigen, weisen. *Syn.* Demonstro, indico, planum facio, declaro, propono, doceo. *Adv.* Apertè, contra, insidiosè, nequè, opinatò, optimè, palam, paulùm, probabiliter, quam brevissimè, ultrò, vulgò. *Phras.* *Rem clarè ostendi*, ich habe die Sache klar gezeiget. Digitum in rem intendi; exposui, planum feci; rationes, demonstrationes, quæ vim afferrent, quæ ad id cogerent, congessi; ut se res haberet, clarè exhibui, explicui, demonstravi. *Usus.* Os tuum non modò ostendis, sed offers. Bellum ostendere potiùs, quam inferre. V. *Perspicuus.*

Ostentatio, onis, f. Prahlerey. *Syn.* Venditatio, jactatio, simulatio, vanitas. *Epi.* gloriosa, inanis, insolens, magnifica, popularis, puerilis. *Usus.* Vitanda est ingenii, ostentationisque suspicio. Qui simulatione, & inani ostentatione stabilem se gloriam consequi posse arbitrantur, vehementer errant. V. *Jacto, Glorior.*

Ostentator, oris, m. Prahler, Aufgeblasener. *Syn.* Gloriosus. *Epi.* Pecuniosus. V. *Superbus.*

Ostento, as, avi, atum, are. sich prahlen. *Syn.* Vendito. *Adv.* Apertè. *Usus.* 1. Venditare ingenium, prudentiam ostentare. 2. *Præ me fero, expono,* vorgeben, zeigen. Bellum ex altera parte ostentat, ex altera cædem. Aliud moliri, aliud specie simulationis ostentare. V. *Glorior.*

Ostentum, i, n. Abentheuer, Vorzeichen. *Syn.* Portentum. *Epi.* Grave, triste. *Usus.* Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Appius ostenta facit de signis, & tabulis. V. *Omen.*

Ostentus, ûs, m. * Verspottung. *Usus.* Egone Jugurthæ ostentui essem?

Ostiatim, von Hauß zu Hauß. *Usus.* Ostiatim panem quærere.

Ostiarium, ii, n. * ein gewisser Tribut von denen Häusern. *Syn.* Tributum in singula domorum ostia imperatum. *Usus.* Frumentum, ostiaria, arma, vecturæ imperabantur.

Ostium, ii, n. Haußthür. *Syn.* Janua. *Usus.* Portûs, fluminis ostium & aditus.

Ostrea, orum, n. Meer-Schnecke. *Usus.* Ostreis & conchy..bus abstinére.

Otior, aris, atus sum, ari. müßig gehen, faullentzen. *Syn.* Nihil ago, cesso, vaco, otiô abutor.)(*Negotior. Phras.* 1. *Non otiabor*, ich werde nicht müßig seyn. Non cessabo; non ero feriatus à nostris litteris; non ita complectar, sequar otium, ut desidiæ me dedam; non committam, ut otiô diffluam, tabescam, langueam, hebescam; non committam, ut, quod solet, animus otiô luxuriet, lasciviat, aut senescat; etsi nihil est, quod agam, non tamen indormiam. 2. *Turpe est otiari*, es ist schändlich, allezeit müssig gehen. Turpe est, compressis, quod ajunt, manibus sedére; otiô, sitû, desidiâ marcescere, otiô se tradere; otiô, segnitie demittere animos; otium ac tempus conterere, terere; cessatione torpescere. *Usus.* Otiandi, non negotiandi causâ Siracusis abest. V. *Pigritia.*

Otiosè, müßig, faul. *Syn.* Per otium, vacuô animo & solutô.

Otiosus, a, um. müßig, nachläßig, faul. *Syn.* Cessans, nihil agens, feriatus, vacuus, laxatus curis; qui animo vacuo, ac soluto; qui curâ vacat, & negotio; iners, languidus, vacuus ab opere, solutus ab opere; qui in otio est; in otio desidet.)(*operosus, semper aliquid agens. Adv.* Nimium, nunquam. *Usus.* Cessatio libera, & otiosa. Nihil otiosâ vitâ jucundiùs, si quoddam doctrinæ atque studiorum pabulum habeat. Alienæ calamitatis otiosus spectator. V. *Piger.*

Otium, ii, n. Arbeit-freye Zeit; Faulheit. *Syn.* Tempus, spatium, vacuum tempus, laxamentum, cessatio libera atque otiosa, remissio, vacatio à labore, quies, vacatio ætatis, tranquillitas vitæ, facultas vacui & liberi temporis. *Epi.* Commune, domesticum, forense, honestum, inertissimum & desidiosissimum, jucundum, litteratum, luxuriosum, majus, moderatum, multum, nimium, nimis otiosum, præparatum, primum & summum, tantum, urbanum. *Phras. Siquid otii nactus fuero, litteras ad te dabo*, wann ich eine freye Zeit haben werde, werde ich dir schreiben. Si otium erit; si vacabit; si per occupationes licebit; siquid habebo vacui temporis; si è negotiis emersero, respiravero; si occupationibus vacui temporis aliquid eripere licebit; si liber à negotiis fuero; si me iis rebus, quibus nunc implicatus teneor, explicavero; si ab occupationibus me expedivero; siquid otii dabitur, præstabitur, tribuetur à negotiis; si occupationibus relaxatus fuero; si vinculum illud occupationum, quo & assiduè adstringor, & arctissimè, non dicam exolvetur, sed paululùm modò, paulisper, aliquantulùm, aliquantisper, nonnihil, aliquâ ex parte laxabitur, litteras à me quamprimùm accipies. *Usus.* Raro otium nanciscor, & id, quod datur, ferè in Philosophia consumo. Otiô affluere, abundare, Zeit genug haben. Per otium aliquid facere, mit gelegener Zeit etwas thun. Si otium fuerit, ad scribendum me conferam. Referre se in, *vel* ad otium & quietem. Otium & solitudo languorem afferunt hominibus. Inertissimo & desidiosissimo otio frui, perfrui. Otium perturbare, die Ruhe zerstöhren. In otii portum confugere. In otio considere.

Ovans, tis, *g. o.* sich erfreuend, gleichsam in einem Triumph prangend. *Syn.* Propè triumphans. *Usus.* Ovantes urbem introibant. Ovanti urbem ingredi concessum est.

Ovis, is, f. ein Schaaf *R. ab* ὄϊς. *Syn.* Pecus. *Usus.* Ovium villis contextis homines vestiuntur. O præclarum custodem ovium, ùt ajunt, lupum! Ovium usus nullus, ubi pastor deest. Ovem lupo committere, *Prov.* den Bock zum Gärtner machen.

Ovum, i, n. ein Ey. *R. ab* ᾠόν. *Epi.* recens, hypenemium, Zephyricum, seu irritum, durum, molle, tremulum seu sorbile, geminum, frixum. *Usus.* Anatum ova gallinis supponimus. Pisces ova, cùm genuerint, &c. Ova parere, Eyer legen. Ovis incubare, brüten. Ex ovis pullos excludere, ausbrüten. Integram famem ad ovum afferre. Ovum ovo tam simile, *vel* similiùs non est, *Prov. de rebus simillimis.*

P. Pa-

P.

Pabulum, i. n. Futter, Weid. *Syn.* Pastio. *Epi.* naturale, pingue. *Usus.* Consideratio pabulum animi. Pabuli à terra procreati ubertas, *vel* tenuitas. Magna est hôc annô pabuli copia. Frumenta in pabulum missa.

Pabulatio, onis. f. Sammlung des Futters. *Usus.* Hostes pabulatione prohibere.

Pabulator, oris, m. Futter-Sammler. *Usus.* Missi pabulatores.

Pabulor, aris, atus sum, ari. auf die Futter-Sammlung ausgehen. *Syn.* Pabulum quæro. *Usus.* Pabulandi causâ: pabulatum missa cohors.

Pacatus, a, um. ruhig, gestillet. *Syn.* Quietus, tranquillus.

Pacificatio, onis, f. Friedenmachung. *Usus.* Ne te in hanc pacificationem interposueris. V. *Conditio.*

Pacificator, oris, m. Friedens-Stiffter. *Syn.* Qui pacem facit.

Pacificatorius, a, um. zur Friedenmachung gehörig. *Usus.* Legatio pacificatoria.

Pacificus, a, um. friedsam. *Syn.* Quietus.

Paciscor, eris, pactus, sum, cisci, einen Vertrag machen. *Syn.* Pango, depaciscor, pactum *vel* pactionem facio, pactionem cum aliquo conflo, pactionem *vel* fœdus facio, fœdus cum aliquo ferio. *Adv.* inique. *Usus.* Pacisci sibi præmium, mercedem ab aliquo. V. *Pactum*, *Pactio.*

Paco, as, avi, atum, are. befriedigen, in Ruhe setzen. *Syn.* In tranquillum redigo, sedo, pacatum reddo. *Phras.* *Nondum penitus pacati erant hi populi*, diese Völcker waren noch nicht völlig ruhig. Populorum istorum animi mentesque à superiore bello nondum resederant; nondum quiescebant, acquiescebant, conquiescebant populorum istorum feroces animi; nondum penitùs illorum turbæ, ac seditiones compressæ erant, ac cohibitæ. V. *Tranquillus.* *Usus.* Civitates pacatæ. V. *Concilio*, *conjungo*, *amicitiam redintegrare.*

Pactio, onis, f. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactum, conventum, conditio, fœdus. *Epi.* Nefariæ, bellicæ, hostiles, iniquæ, non modo publicæ, verum etiam privatæ oratorum. *Usus.* Ad pactionem venire, adire, accedere, einen Vertrag eingehen. Pactionem conflare cum aliquo, facere, conficere, Vertrag machen. Pactione aliquem sibi obstringere, obligare, durch Versprechen ihme einen verbinden. In pactione manere, bey dem Vertrag bleiben. A pactione recedere, den Vertrag umstossen, nicht halten.

Pactor, oris, m. der einen Vertrag stifftet, Unterhändler, Schiedsmann. *Usus.* Societatis pactores.

Pactum, i, n. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactio, conventum, conventio, decisio, conditio. *Phras.* *Quæ è pacto tibi debeo, fideliter præstabo*, was ich dir durch Vertrag schuldig bin, das werde ich treulich bezahlen. De quibus inter nos convenit; quâ pactione obstrictus teneor, quâ conditione tecum pepigi, decidi, integrè & summâ fide à me servabitur. Stabo conventis, pactis; à pacto & constituto pretio non recedam; quod inter nos pactum, transactum, decisum est, præstabo. V. *Pactio.* *Usus.* Pacta, conventa, stipulationes. Pacta & promissa nec vi, nec malô dolô facta, præstanda & servanda sunt. Pactô stare. In conditione atque pactô manere. Nescio, quô pactô fiat.

Pædagogus, i, m. Zuchtmeister, Lehrmeister. R. à παῖς, & ἀγωγός, *pueri dux.* *Syn.* Pueri custos. *Phras.* *Est Pædagogus illius*, er ist sein Lehr- oder Zuchtmeister. Ejus moribus regendis, aut formandis præfectus est; pueritiam ejus format; hunc moderatorem pueritiæ suæ habet.

Paganus, a, um. der auf einem Dorff ist. *Usus.* Nullum est hac in urbe collegium, nulli pagani, nulli montani. *Paganus*, eine Heyde. *vulg. Latinè*: priscæ superstitionis sectator, falsorum Numinum cultor.

Pagella, æ, f. ein Blätlein im Buch. *Usus.* Extrema pagella pupugit me.

Pagina, æ, f. ein Blat im Buch. *Epi.* Extrema, postrema, prior. *Usus.* Quasi in extremâ paginâ. Meam parsimoniam hujus paginæ contractio significat. Pagina tua me perturbavit, magnæ molestiæ fuit.

Pagus, i, m. ein Dorff. R. à pago *obsol.*

seu pango, & conjungo; *aliis à* παγὴ, *fons*; *quòd ad fontes ædificabantur ad aquanda pecora. Syn.* Villa. *Usus.* Pagorum & vicinitatum omnium collegium.

Pala, æ, f. das Blätlein an einem Ring. *Syn.* Annuli pars latior, cui gemma inseritur, aut signum insculpitur.

Palæstra, æ, f. Fecht-Schul, Kampff-Platz. R. *à* πάγη, *luctuatio. Syn.* Gymnasium. *Usus.* Palæstræ dare operam. Istuc palæstræ multum habet, & olei. V. *Schola.*

Palæstricè, fechterisch. *Syn.* Palæstritarum more.

Palæstrita, æ, m. Fechter, Ringer.

Palàm: öffentlich. *Syn.* Manifestè, apertè, in conspectu omnium; in oculis omnium; in ore atque oculis omnium; sub oculis; inspectantibus omnibus; luce & palàm.)(*clàm, ex occulto, & insidiis. Usus.* Luce & palàm, in foro. Nondum palàm factum erat scelus. V. *Conspectus, Præsens.*

Palatium, ii, n. Pallast, Fürstliches Hauß. R. *à* Φαλὸς, *splendidus. Usus.* Descendit de palatio.

Palatus, i, m. Goume. *Syn.* Pars oris interior, in quâ sensus est gustatûs. *Epi.* Extremus, infimus, varius. *Usus.* Voluptas, quæ palatô percipitur. Non sequitur, ut cui cor sapit, ei non sapiat palatus.

Palea, æ, f. Spreu. *Usus.* Paleam, aurúmve portet navis, ad benè gubernandum nihil interest.

Palimpsestum, i, n. Schreib-Täfelein. *Usus.* Laudo, quòd in palimpsesto scripseris, in chartula mallem.

Palinodia, æ, f. Widerruff. *Syn.* Retractatio. *Phras. Palinodiam cecinit* er hat alles widerruffen. Retexuit orationem suam; juravit, nolle esse dicta, quæ in me protulisset; non difficulter permotus est ad receptum pertinacis sententiæ: ea, quæ in me jecerat, ùt indicta esse voluit; revocavit omnia, quæ intemperanti linguâ in me effuderat. *Usus.* Palinodia subturpicula mihi esse videbatur.

Palla, æ, Frauen-Mantel. *Vestis muliebris genus.*

Palladium, ii, n. Bildnuß der Pallas. *Syn.* Signum Palladis. *Usus.* Libros ex medio incendio velut Palladium sustulit.

Palleo, es, ui, ere, erbleichen, bleich werden. *Syn.* Expallesco, exalbesco. *Phras. Palluit ad conspectum militis*, er ist gantz erblasset, da er den Soldaten gesehen. Pallor homini suffusus est, & totum corpus vitalis color reliquit; exspiranti similis fuit; oris exanguis notas pallor confuderat; exanguis, ac pallore deformis constitit ad conspectum militis. *Usus.* Sudat, pallet, erubescit, titubat.

Palliatus, a, um. mit einem Mantel angethan. *Usus* Græcus judex modo palliatus, modò togatus.

Pallidus, a, um. * bleich, blaß. *Usus.* Pallidô cortice arbor.

Palliolum, i, n. ein Mäntelein. *Epi.* sordidum. *Usus.* Sæpè est sub palliolo sordido magna sapientia.

Pallium, ii, n. ein Mantel. *Syn.* Amiculum vestibus injici solitum; *quod Græcorum proprium fuit, ut toga Romanorum. Epi.* Aptum ad omne tempus, laneum, purpureum. *Usus.* Pallium in collum conjicere; collo injicere; onerare humerum palliô, den Mantel umnehmen. Pallium alicui detrahere. Palliô tegere. Iste cum pallio purpureo. Collecto quidem est Palliô, den Mantel aufheben.

Pallor, oris, m. bleiche Farbe. *Usus.* Terrorem pallor, & dentium crepitus consequitur. Magnô cum tremore, & pallore aliquid dicere; pallorem traho, contraho, in pallorem verti; pallore infici. V. *Palleo.*

Palma, æ, f. die flache Hand: Palm, Palm-Baum. R. *à.* παλάμη, *vola explicata. Syn.* Manûs pars interior: victoria, principatus. *Phras. Ille de omnibus palmam tulit*, er hat alle übertroffen, überwunden. Palmam retulit; omnibus palmam eripuit. V. *Supero, Vinco. Usus.* 1. Dialectica pugno, Rhetorica palmæ similis est. 2. *Arbor palma*, Palm-Baum. *Epi.* Lemniscata, procera & tenera, urbana. Palmæ agrestes, multæ, plurimæ. Palma nobilissima illa arbor, nulli cedit ponderi, sed contra assurgit, & reluctatur. 3. *Transl. Victoria*, Sieg, Palm-Zweig. Eloquentiæ palmam alicui dare, deferre. Palmam alicui dubiam facere.

Palmaris, e, zur Gedächtnuß des Siegs gehörig, hauptsächlich. *Usus.* Statua palmaris. Palmaris illa Philosophorum sententia.

Palmarius, a, um. hauptsächlich, fürnehmste.

nehmste. *Usus.* Id est, quod palmarium puto me reperisse.

Palmus, i. m. * einer Hand breit. *Mensuræ genus.*

Palor, aris, atus sum, ari, * umberschweiffen und streiffen. *Syn.* Vagor, dispergor. *Usus.* Vagi per agros palantur milites. Exercitus per silvas fuga palatus. V. *Vagor, erro.*

Palpo, as, are; Palpor, aris, atus sum, ari, tätschlen, heucheln. *Syn.* Adulor, blandior, assentor. *Adv.* planè. *Usus.* Palpari aliquem.

Palpebræ, arum, f. Augbraun. *Syn.* Tegumenta oculorum mollissima. *Epi.* resectæ.

Palpito, as, avi, atum, are. zittern und klopffen. *Syn.* Tremore concutior. *Usus.* Cor animantis evulsum ita mobiliter palpitabit. V. *Trepido.*

Palpum, i, n.* das Schmeichlen, Streichlen. *Syn.* Blanditiæ. *Usus.* Palpum alicui obtrudere. Aliquem palpô percutere. V. *Adulor.*

Paludamentum, i, n. * Leib-Rock der Feld-Fürsten. *Syn.* Insigne & ornamentum militare, præcipuè Imperatorum.

Paludatus, a, um. der einen Leib-Rock eines Feld-Fürsten trägt. *Syn.* Paludamento ornatus.

Palus, i. m. ein Pfahl. *Syn.* Lignum in terra infixum, depactum. *Usus.* Damnati producuntur, ad palum alligantur.

Palus, udis, f. eine Pfütze, Sumpff, Morast. *R.* à πηλὸς, *lutum.* *Usus.* Paludes siccare. E paludibus emersit.

Paluftris, e, * sumpffig, moßächtig. *Usus.* Locus palustris.

Pampinus, i, m. Reb-Blat. *Syn.* Folium vitis. *Usus.* Uva vestita pampinis nimios foliis defendit ardores.

Panchrestus, a, um, zu allen Kranckheiten heilsam. *Usus.* Panchrestum medicamentum.

Pandiculor, aris, atus sum, ari * sich recken, strecken. *Usus.* Oscitans pandiculatur.

Pando, is, pandi, passum, ere, aufthun, ausbreiten. *Syn.* Aperio. *Adv.* longè se, latè se. *Usus.* Orationis vela pandere. Passis velis provehi. V. *Aperio.*

Panegyricus, i, m. Ehren- und Lob-Rede. *R.* à πᾶν & ἀγείρω. *Syn.* Laudatio, *sive* oratio & concio in conventu habita.

Panegyris, is, f. eine feyerliche Zusammenkunfft. *Syn.* Solennis, & publicus conventus, seu celebritas. *Usus.* Erat illô ipsô die nundinarum Panegyris.

Pango, is, pepigi, pactum, ere, einschlagen, einstecken. *Syn.* Figo, defigo: compono, condo, scribo. *Usus.* Carmen; societatem, pacem pangere. V. *Paciscor, pactum.*

Panis, is, m. Brod. *R.* à πάω, *vescor*; *vel* à πᾶν, *omne, quòd cum omni cibo apponatur*; *vel* à pascendo. *Usus.* Pistor domi nullus, panis cibarius nullus, nulla cella.

Pannosus, a, um, übel gekleidet, zerlumpt. *Syn.* Pannis oblitus, malè vestitus, sordidatus.

Pannus, i, m. ein Tuch. *Usus.* Pannis annisque obsitus.

Panthera, æ, f. Panther-Thier, Leopard. *Bestia maculosa.*

Papaver, eris, n. * Magsaamen.

Par, aris, g. o. gleich. *item neutr.* ein Paar. *Syn.* Parilis, æqualis, similis: socius alicujus rei.)(*Dispar, impar.* *Adv.* planè, omninò, nequaquam, propè, pares absolutè, æquè inter se, perfectè. *Phras.* 1. *Omnibus ferè rebus pares sumus*, wir seynd fast in allem gleich. In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus; ejusdem fortunæ consortes; in communi fortunâ sumus; maxima est inter nos æqualitas, & similitudo; institutis, animísque nihil inter nos diffidemus; maxima est inter nos rerum omnium exæquatio. Omnia propè mihi paria sunt tecum; institutis, animísque summè congruimus; æquas habemus partes; æquâ fortunâ utimur. 2. *Par pari referam*, ich werde gleiches mit gleichem vergelten. Scito, paratam tibi pestem, ut participes parem; ùt merueris, habebis; par pari reddam. *Usus.* 1. Par nobile gladiatorum. Par est, quod inter omnes æquale est. Neminem in dicendo habuit parem. Tot hostibus pares non sumus. Hoc mihi par tecum est. 2. *Decet, æquum est,* sollen, sich geziemen. Dubito, quid me facere par sit. V. *Similis, æqualis.*

Parabilis, e, das leicht zu bekommen ist. *Syn.* Facilis inventu & paratu. *Usus.* Parabilis victus, convivium, divitiæ.

Paradoxa, orum. n. seltsame Ding. *Usus.* Paradoxa Græci, nos admirabilia dicamus, & contra opinionem.

Paralysis, is, f. der halbe Schlag. *Syn.* Resolutio nervorum.

Parasceve, es, f. Char-Freytag. Dies quô se pro nobis Christus in cruce victimam obtulit. Dies redempti orbis memoriâ sacer; dies, quô cœlestes

iras in omne genus hominum intentas suô olim capite excepit. Consecrata, dicata, sacra Christo morienti dies. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ parenti, autori, vindici sanguinis pretio stetit.

Parasitus, i, m. Schmarotzer, Tellerlecker. Syn. Mensarum assecla.

Paratè, bereit, geflissen, *Usus*. Sumptô spatiô ad cogitandum paratè, ornatéque dicere.

Paratus, a, um. fertig, bereit, willig. *Syn.* Promptus, expeditus, instructus, qui præstò est.)(*Imparatus*. *Adv.* benè, benè ad fortitudinem, jam pridem ad cædem, omninò est armatus contra fortunam, præclarè. *Phras.* 1. *Probè paratus, & instructus adero*, ich werde wohl bereit mich einfinden. Nemo me paratior, expeditior erit; exercitatus, erectus, armatus animis adero; ita dimicationi instructus intentúsque; ita paratis, compositisque rebus, ita alacri animô adero, ut nihil in me moræ sit, ut per me non stet, quin res tota extemplo conficiatur. Non est, ut currentem incites, ita ad omnia præstò sum. 2. *Parata erunt omnia, quæ ad usum sunt necessaria* es wird alles in Bereitschafft stehen, was dazu vonnöthen ist. Rerum omnium paratam, expositámque copiam invenies; in promptu; ad manum erunt omnia. *Usus*. Paratus ab exercitu, è rebus necessariis. Ad omne facinus paratissimus. Paratus, ac bene meditatus in forum venit. Omnibus naturæ, & artis præsidiis ad dicendum paratus. V. *Expeditus*.

Parcè. sparsam, genau. *Syn.* Restrictè, sobriè, parùm, continenter.

Parco, is, peperci, parcitum, ere, verschonen. *Syn.* Ignosco, remitto, condono, veniam do, impunitatem do, impunitum scelus fero; tempero.)(*Perdo, spolio. Adv.* gratis alicui, omnino alicui, omninò non parùm valetudini. *Phras.* 1. *Dignus es, ut tibi parcatur*, du bist würdig, daß man deiner verschone. Veniam, impunitatem mereris; dignus es veniâ, impunitate; dignus es, ut tibi condonetur, remittatur, ignoscatur, venia detur; delicti gratia fiat; ut ad hanc culpam conniveatur; ut impunè feras; ut id delictum impunè abeat. 2. *Templis tamen parcebat hostis*, der Feind hat doch denen Kirchen verschonet. Templis tamen temperatum; ira belli à templis abstinuit; à templis tamen manum hostis abstinuit. 3. *Nobis planè non parcitur*, man verschonet unser gantz und gar nicht. Nihil aut laxamenti, aut veniæ habemus; nihil laxamenti datur nobis; nulla nobis à labore vacatio datur, conceditur; otii à nobis à labore nihil datur. *Usus*. Non parcam operæ. Mihi, quæso, parce, ac dignitati meæ. Hic nec suæ unquam, nec alienæ pudicitiæ pepercit. V. *Venia, Impunitus, Indulgeo.*

Parcus, a, um. sparsam. *Syn.* Parvô contentus, frugalis, attentus ad rem.)(*Prodigus, luxuriosus*. *Phras. Parcus es nimium*, du bist gar zu sparsam. Nimiùm attentus ad rem es; durus, difficilis, tenax es; restrictior ad largiendum, ac propè rusticanâ quadam parsimoniâ es: attentior ad rem es, quàm sat est; maximum vectigal in parsimonia reponis; parce nimium sumptum facis; parsimonia illa tua non longè abest à sordibus, & malignitate; in faciendo sumptu parcus es, & restrictus; sumptui parcis, sed restrictè nimiùm, ac pænè sordidè. V. *Avarus, Sordidus. Usus.* Parcus pater & tenax.

Parens, tis, *g. c.* Vater oder Mutter. *Syn.* Pater aut mater, procreatores. *Epi.* antiquior, antiquissima, sanctissima, bonus & liberalis, communis omnium, grandis natu, iners, impurus atque improbus, justus, optimè meritus, miserrimus, optimus, mitissimus. Parentes chari, charissimi, humiles, miseri, multi, perpetui. *Usus.* Parentes non alere, nefarium est. Parentes, propter quos suavissimam hanc lucem aspeximus, charissimos habére debemus. Me sicut alterum parentem diligit, & observat. Horum ego operum parens, & effector sum.

Parentalia, orum, n. Todten-Mahl. *Syn.* Justa, & convivia funebria.

Parento, as, avi, atum, are, der Eltern Leich-Begängniß halten. *Syn.* Justa solvo, facio, perago, funus facio. *Usus.* Alicui parentare.

Pareo, es, ui, ère. gehorchen. *R. à* παρέω, *vel* πάρειμι, *adsum.* *Syn.* Obedio, obtempero, dicto audiens sum, morem gero.)(*Impero. Adv.* diligentissimè, molestè, occultissimè, proximè legi. *Phras. Parére tandem coactus est*, er ist endlich genöthiget worden, zu gehorchen. Jugum tandem accepit; frenum recepit, frenum accepit; in potestate, in autoritate senatûs futurum se recepit; imperata facturum; in officio futurum se recepit. V. *Obedio. Usus.* Dolori, iracundiæ parére. Necessitati, tempori parére & servire. Alicujus consiliis, cupiditati suæ parére.

Paries, etis, m. Wand, Mauer. *Syn.* Murus, ma-

maceria. *Usus.* Parietem ducere, vestire, dealbare. Parietem perfodere, disturbare. Nihil mihi intra parietes meos tutum, nihil insidiis vacuum video. Parietum præsidio à furore hominis me tutatus sum Duos linire parietes. *Prov.* auf beyden Achseln tragen.

Parietinæ, arum, f. baufällige Wand. *Syn.* Parietum rudera, reliquiæ. V. *Ruina.*

Parilis, e. gleichförmig. *Syn.* Par, similis. *Usus.* Parilis ætas, vox, honor.

Pario, is, peperi, partum, ere. gebähren. *Syn.* Partum edo, partum enitor, partum facio, partû levor: *transl.* gigno, profero, procreo. *Adv.* Aliquando. *Usus.* Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, ægritudinem ea res mihi maximam peperit. Fruges, quas terra parit & procreat. V. *Causa.*

Pariter. gleichfalls, ebenmäßig. *Syn.* Similiter, æqualiter, æquè, simul, vicissim. *Usus.* Crescunt pariter & decrescunt cum luna conchylia. Pariter cum vitâ sensus abit. Pariter, æqualiterque inter se amare. Ille mecum pariter molestè fert.

Parma, æ, f. * runder und kleiner Schild. *Syn.* Breve scutum peditum.

Paro, as, avi, atum, are. bereiten, zurüsten, zuwegen bringen, erwerben. *Syn.* Comparo, apparo, orno, adorno, instruo, instituo, molior, viam munio. *Adv.* Repentè, sensim omnia, turpissimè eloquentiam, utrobique hospitium. Acerrimè bellum, diligenter, meliùs, publicè convivia. *Phras.* *Parat se ad iter*, er richtet sich auf die Reis. ad iter accingitur, itineri se accingit; itineris apparatû distinetur; ad iter se comparat; iter adornat; in procinctu stat. V. *Instituo, instruo, comparo.* *Usus.* Instruere & parare convivium. Huc te para.

Parochus i, m. Wirth, so Frey-Tafel hält für Fremde. *Syn.* Publicus minister, curatórque, qui peregrinis publicô nomine necessaria procurat. *Epi.* Publicus. *Parochus*, ein Pfarr-Herr. Curio sacer. *Parochia, vulg. rectius:* Parœcia, Pfarre.

Parricida, æ, m. Vater- oder Mutter-Mörder, Verräther des Vaterlands. *Syn.* Parentis interfector. *Epi.* Certissimus patriæ, importunus, impius, impurissimus, teterrimus, audacissimus. *Usus.* Parricidas insui voluerunt in culeum, atque in flumen dejici.

Parricidium, ii, n. Vater- oder Mutter-Mord, Verrath des Vaterlands. *Epi.* Fœdissimum, fraternum, manifestum, nefarium, familiare. *Usus.* Nefariô se patriæ parricidiô obstrinxit.

Pars, tis, f. Theil, Stück. *Syn.* Portio, membrum: species, forma: factio, secta. *Epi.* Absoluta & assumptiva, negotialis, alicujus viæ adversa, æqua, æqualis, aut altero tanto major, dimidia, diversa & dissimilis, exigua, extrema, gravior, honestior, inchoata, inferior, interior, interna, vehemens, intima urbis, læva.)(*Dextra.* Laudabilis orationis, lenissima animi, levissima, libera, logica philosophiæ, magna bonorum, urbis, noctis, maximè ægra & prope deposita Reip. maritima provinciæ, necessaria, optima, princeps rationis & intelligentiæ, turpis calamitosaque, vitæ tenuissima, contraria. Partes certæ, cæteræ, communes, generales constitutionis, honestiores corporis, præcipuæ, primæ, posteriores, priores, similes principio, sui similes, singulæ, sinistræ, superæ, superiores, ultimæ, utiles. *Phras.* 1. *Pompeji partes contra Cæsarem secutus est*, er hat des Pompeji Partie angenommen. Pompeji partes fovit; in Pompeji partibus stetit; Pompeji partibus studebat, favebat; Pompejanarum partium erat; a Pompejo stetit; cum Pompejo stetit ac sensit; ad causam Pompeji se acclinabat; ad Pompeji rationes se adjunxit; suas cum Pompeji rationibus conjunctas habuit; Pompeji partibus infectus est. 2. *Nulli partium est addictus*, er hält sich neutral. Integrum se servat; nullis partium studiis infectus est; nullarum partium est; inter utramque partem medius manet. V. *Neuter.* *Usus.* 1. Genus est, quod plures amplectitur partes. 2. *Membrum, portio*, Antheil, Portion. In partem prædæ vocare, venire. Patrimonii partem legare, dare; partem prædæ, exigere, condonare, remittere. 3. *Regio, locus*, Ort, Gegend. Ab orientis partibus advenit. Multas in his partibus copias censemus. 4. *Officium, munus*, Amt, Schuldigkeit. Videntur etiam hic aliquæ meæ partes. Personam aliquam, & partes sibi deposcere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens suscepi, sumpsi; volens sustineo, ago, habeo, obtineo. 5. *Factio, secta*, Parthey. Cæsaris partes deserere, oppugnare. Partes senatûs sequi. Nullius partis esse. 6. *Magnam partem*, die meiste Zeit über. magnam partem tui consulatûs abfui. Majorem diei partem desideo. Magnam partem tuis rebus occupor. Noctis magnam partem vigilavi. 7. *Primas, secundas, tertias partes alicui dare*, id est, *primum &c. locum, gradum, laudem*, das erste, anderte, dritte Ort einem geben. Primas alicui dare, cedere, tribuere, concedere (*scil.* partes.) Horten-

fius facilè primas tenebat, ferebat (*fcil.* partes.) 8. *In utramque, in optimam partem &c.* Multa mihi in utramque partem occurrunt. Magna vis eft fortunæ in utramque partem, auf beyden Seiten. Hæc accipias in optimam partem, aufs beste aufnehmen. In eam partem decretum factum eft. In eam partem potiùs peccant, quæ cautior eft, diſſeits. Pro virili parte, so gut, als ich kan. Pro illa tenui, infirmáque parte Rempubl. defendi. Ex magna parte, ex aliquâ parte affentior, grossen Theils, eines Theils. In omnes partes intentus, allenthalben. Ab omni parte beatus, allerseits. Ex omnibus partibus, von allen Seiten her.

Parfimonia, æ, f. Sparſamkeit. *Syn.* Frugalitas, moderatio, mediocritas fumptuum. *Epi.* Ruftica atque inculta, fumma, apta. *Ufus.* Parfimoniâ rem tueri. Parfimonia fumma, fumma eft diligentia, quâ res familiaris confervatur, & augetur. V. *Parcus.*

Particeps, ipis, *g. o.* theilhafftig. *Syn.* Confors, focius, non expers.)(*Expers, carens.* *Adv.* Maximè. *Phraf.* 1. *Fac me participem tuarum laudum,* mache mich auch theilhafftig deines Lobs, in focietatem me tuarum laudum admitte, adfcribe, venire patere; ne me expertem tuarum laudum finas; partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove; in partem me tuorum decorum voca; confocia, participa mecum tuas laudes; focium me tuarum laudum adjunge, adfcribe; patere, ut aliquid ex ifta laude mihi decerpam; in focietatem laudum tuarum me quoque accipe. 2. *Participes fceleris, pœnæ quoque participes fint,* die ſich theilhafftig gemacht der Schuld, müſſen auch theilhafft werden der Straff. Eôdem fcelere contacti, in parte quoque pœnæ fint; fceleris contagione violati, in partem etiam pœnæ vocentur; qui fe fceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam focietas pœnæ fit; focii culpæ, focii etiam pœnæ fint. *Ufus.* Homo mentis & rationis particeps. Hujus confilii ego & particeps & adjutor fui. V. *Socius.*

Participo, as, avi, atum, are. theilhafftig machen, mittheilen. *Syn.* Impertior, communico, participem facio; *item:* particeps fio, partem capio, fructum capio, aliquid decerpo. *Phraf. Prædam mecum participa,* mache mich auch theilhafftig deiner Beute. partem prædæ mecum communica; effice, ut in parte prædæ fim; ut de tua præda, *vel* prædam participem; ut prædæ partem capiam; ut in partem prædæ veniam. V. *Particeps, Communico.* *Ufus.* Parem peftem participabit.

Particula, æ, f. kleiner Theil, Stücklein, Particul. *Syn.* Articulus, appendicula. *Epi.* Parva urbis, breviores, longiores, imminutæ, impares, æquales, minimæ, fimiles inter fe, tenuiffimæ. *Ufus.* Omne animal quafi mundi particula eft. Particulam tuarum litterarum legi. Hæc particula tantum eft fcelerum tuorum.

Particulatim. Stuck-weis, von Stuck zu Stuck. *Syn.* Articulatim, membratim, fingillatim. *Ufus.* Multum refert, fummatim, an particulatim hæc narrentur.

Partim. theils. *Syn.* Ex parte quâdam. *Ufus.* Eorum partim in pompa, partim in acie illuftres fuêre. Ex quibus partim tecum fentiebant, partim adverfabantur.

Partior, iris, itus fum, iri. theilen, zertheilen. *Syn.* Divido, partitionem facio, communico. *Adv.* Æqualiter, noviter, commodè, paulò fecùs. *Ufus.* Bona fua cum fociis partiri. V. *Divido.*

Partitè. getheilt, ausgetheilt. *Syn.* Diftributè, diftinctè, ordinatè.

Partitio, onis, f. Theilung, Zertheilung, Eintheilung. *Syn.* Divifio. *Epi.* Æquabilis, commodior, generalis, iniqua, utilis, utilior & aptior, ad bene, beatéque vivendum. *Ufus.* Partitio bonorum, urbis, Italiæ, ærarii. Mihi pecunia e participatione debetur.

Partitor, oris, m. Theiler, Zertheiler. *Ufus.* Non te cuftodem ad continendas fed partitorem ad partiendas merces miffum putato.

Parturio, is, ivi, ire. in Kinds-Nöthen liegen, gebähren wollen. *Syn.* E dolore partus laboro, enitor. *Adv.* Jamdiu. *Ufus.* Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jam diu parturit.

Partus, ûs, m. Geburt. *Ufus.* 1. Luna fole illuminata graviditates, & partus affert. Jam appropinquat, inftat partus. Partu levari. 2. *Fœtus,* Leibs-Frucht. Partum herbis & medicamentis abigere. Aureus matris fuæ partus.

Parvitas, tis, f. Kleinigkeit, Kleinheit. *Uf.* Cerni non poffunt propter parvitatem.

Parùm. wenig. *Syn.* Perparùm, minimùm, parcè, malignè, modicè, leviter, reftrictè. *Phraf. Parùm diligens eft,* er iſt gar wenig fleiſſig. parcè, timidè, & molliter laborem aggreditur; tenui diligentiâ eft & propè nullâ; fi punctum temporis laboret, emori fe autumat. V. *Piger.* *Ufus.* Sunt hæc parùm firma. Parùm abfuit, quin &c. Violare parùm habuit, atrociffimis fuppliciis affecit.

Parumper. auf eine kleine Zeit. *Syn.* Paulifper, tantifper, aliquantùm, ad breve tempus, ad punctum temporis, ad exigui brevitatem temporis, paulùm, tantulùm, perpaulùm. *Ufus.* Abduco parumper animum à moleftiis.

Parvulus, a, um. sehr klein. *Syn.* Pusillus, perparvulus.

Parvus, a, um. klein. R. *à* παῦρος, *paucus.* *Syn.* Pusillus, exiguus, modicus; brevis, angustus, tenuis, minutus, modicâ magnitudine.)(*Magnus.* *Adv.* Admodum. *Phras.* *Parvum est beneficium,* es ist eine kleine Gutthat. Exile, tenue, leve & contemptum munus est ; perexiguum pertenue, minutum munus est ; propter suam exiguitatem, & parvitatem vix memoratu dignum. *Usus.* Parva exigui temporis usura. Parvô contentus esse possum.

Pascha, *tis*, *n.* Oster-Fest, Ostern. *Phras.* Dies, qui Christo post devictam mortem gloriosissimus illuxit; quô memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur, ac celebratur; princeps anni dies, quô victor ab inferis Christus ad vitam immortalem rediit. Augustissimum anni tempus, sanctisque gaudiis refertissimum, quô Christi de morte, inferísque triumphantis memoria per orbem terrarum celebratur.

Pasco, is, pavi, pastum, ere. weiden. R. *à* βόσκω, *pasco.* *Adv.* Benè satis. *Usus.* Pascere equos, greges, sues. Oculos cruciatû pascere; animum picturis. Pasci, delectari, perfrui pacis fructibus.

Pascua, orum. n. Weide. *Epi.* Læta, herbosa. *Usus.* Utrum tandem hanc sylvam in relictis possessionibus, an in censorum pascuis invenisti?

Passer, eris. m. Spatz, Sperling. Ex passeribus augurari.

Passim, hin und her; hin und wider. *Syn.* Undique, ubique, dispersè, sine ordine. *Usus.* Passim per forum volitare. Aves huc illuc passim vagantes.

Passio Domini. die Passion unsers Herrn. Historia Servatoris nostrâ causâ cruciatus ac mortem passi. Das Leyden Christi betrachten. Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus, mortémque pro genere humano obitam; funestissimam dolorum, ac cruciatuum, quos Christus nostrâ causâ pertulit, perpessionem gratâ recordatione recolere; in Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus, ac morte cogitationem defigere. De Christi acerbis cruciatibus, & excessu; de funestissimâ Servatoris nostri cæde ad populum verba facere; eine Passions-Predigt halten. *Creaturæ etiam rationis expertes Passionem Domini luxerunt*, *vulg.* die unvernünfftig und leblose Geschöpfe haben das Leyden des HErrn bedauret. Mutæ quoque res, & sensibus orbatæ mortem Christi luxerunt. Dies in noctem concessit, elementa turbata sunt, saxa, quasi doloris vim non ferentia crepuere, tumulis apertis cadavera redeuntibus animis jam olim efflatis prodiere. Rectore suô ac Domino sic agitato, concusso, raptato, tota tellus cohorruit, atque contremuit, petræ diffiluerunt, tenebræ terris incubuerunt, sol caligine obtectus, velum Templi disruptum est.

Passus, us, m. Schritt. *Syn.* Gradus, gressus. *Epi.* Perpauculi. *Usus.* Disjunctissimas terras passibus peragrare. Urbs aberat mille passus.

Pastio, onis, f. Weidung des Viehes. *Syn.* Pastus, pabulum. *Usus.* Alia regio fertilior est magnitudine pastionis.

Pastor, oris, m. Hirt, Vieh-Hirt. *Syn.* Pecoris magister, ùt bubulcus, subulcus, opilio. *Epi.* Cupidi litterarum.

Pastoralis, e. einem Hirten zustehend. *Syn.* Pastoritius.

Pastoritius, a, um. einem Hirten zuständig. *Usus.* Pastoritius cantus.

Pastus, us, m. Weide. *Syn.* Pastio, locus pascuus; cibus. *Epi.* Aptus, ferus, immoderatus, præsens, suavissimus: Diversi, novi oratorum, tetri, varii, abundantes, veteres oratorum. *Usus.* Pastum natura largè animantibus comparavit. Animalia inquirunt pastum & latibula. Partes corporis ad pastum capessendum & conficiendum. Oblectatio industriæ, suavissimus animorum pastus.

Patefacio, is, feci, factum, ere. eröffnen, aufthun, offenbahren. *Syn.* In lucem profero, divulgo, aperio. *Usus.* Hostibus portam patefacere. Is & scelerum indicia ostendit, & periculorum signa indagavit, patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitiam; latam avaritiæ viam patefecit. Patefacere, & illustrare veritatem. Iter hostium internecione patefacere. V. *Prodo*, *Manifestus*, *Aperio.*

Patefactio, onis, f. Offenbahrung. *Syn.* Evolutio & explicatio rerum opertarum.

Patella, æ, f. Schüssel, Pfanne, Topff. *Syn.* Vas fictile, sacrificiis faciendis aptum. *Epi.* Argentea, grandis.

Patenter. öffentlich. *Syn.* Apertè.)(*abscondità.*

Pateo, es, ui, ere. offen stehen, kund seyn. *Syn.* Apertus sum.)(*clausus sum.* *Usus.* 1. Patet janua. Huc tibi aditus patere non potest. Patent hæc, & in promtu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. 2. *Non negor*, nicht versagt werden, erlaubt seyn. Velim, ut mihi libri tui; reditus in gratiam; omnia mihi tua pateant. 3. *Pertineo, me extendo*, sich weit erstrecken. Hæc

ars latissimè patet, & ad plurimos pertinet. Ejus beneficia latè patent. V. *Aperio.*

Patet, uit, ere. **es ist am Tag, es ist klar.** *Syn.* Constat. *Phras.* *Patet manifestò ejus odium*, **sein Haß ist offenbahr.** Cui non apparet ejus odium? Odium hominis tenetur; odium ejus pro inquisito & comperto est; satis exquisitum est mihi hominis odium. V. *Constat*, *Manifestus.* *Usus.* Discussa est caligo, diluxit, patet, videmus omnia.

Pater, tris, m. **Vater.** R. à πατήρ. *Syn.* Parens, genitor, procreator, generator, sator, educator, altor. *Epi.* Ærumnosus, altitonans, (Deus) amans, amicissimus, beatior, quam &c. blandus, certus, clarissimus, consularis, doctus, dulcis, durus, vehemensque, facilit & liberalis, felix, ferox & arrogans, infestus, fortissimus, grandis natu, honestus, humanissimus, charissimus, humilis, crudelis, importunus, improbus, innocentissimus, levis, mendax, avarus, amans suorum, miser, naturalis, negligens, dissolutus, nobilissimus, parcus ac tenax, paratus, severus, parùm splendidus, turpissimus, fidelissimus. *Usus.* 1. Patre natus est sapiente, sanctô, severô. Vehemens pater, durus, ferreus, qui sine causâ oderit, quem procreârat. 2. *Senator, majores, conservator*, **Raths-Herr, Voreltern, Erhalter.** Patres conscripti. Patrum nostrorum ætate, memoriâ. Patriæ Pater.

Paterfamilias, Patrisfamilias, m. **Haus-Vater, Haus-Herr.** *Usus.* Rei familiari tantum operæ dabat, quantum attentus, & non indiligens paterfamilias.

Patera, æ, f. **eine Taß, Trinck-Schaale, Becher.** *Poculi genus latum ac patens.* *Epi.* Aurea, gravis, molesta. *Usus.* Excipere sanguinem paterâ.

Paternus, a, um. **våterlich.** *Syn.* Patrius. *Usus.* Paterna necessitudo.

Patesco, is, ere. **weit werden, sich aufthun.** *Syn.* Pateo.

Patheticus, a, um. **beweglich.** *Syn.* Genus dicendi, quô perturbantur animi, & commoventur.

Patibilis, e. **leidentlich, leidlich.** *Usus.* Omne animal patibilem habet naturam. Dolor non patibilis me invasit.

Patibulum, i, n. **Galgen.** *Syn.* Crux. *Usus.* Patibulo affigi.

Patiens, tis, g. o. **leidend, gedultig.** *Phras.* *Patiens est admodum*, **er ist sehr gedultig.** Omnes perfert injurias, & acerbitates; ultima omnia animô non solùm æquô, sed magnô fortìque sustinet, fert; singularia sæpè edidit patientiæ exempla; qui hilari animô dura omnia devorat, concoquit; cujus in doloribus patientiam, in injuriis tranquillitatem, in contumeliis moderationem omnes demirantur. *Usus.* Nimimiùm patiens, lenis, lentúsque sum.

Patienter. **gedultiglich, mit Gedult.** *Syn.* Placidè, sedatè, moderatè, tranquillè, æquo animo, leniter ac leviter, non repugnanter, toleranter, fortiter, constanter. *Usus.* Placidè, patienterque dolorem ferre.

Patientia, æ, f. **Gedult.** *Syn.* Tolerantia. *Epi.* Expetenda, incredibilis, mira ac singularis, præclara famis ac frigoris. *Usus.* Patientia honestatis causâ rerum arduarum, ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio. Ostendere suam patientiam famis, frigoris, inopiæ, rerum omnium. Patientiâ & obsequiô mitigare aliquem. Nescio, quomodò usu obduruerit, & percalluerit tua patientia. Tentare alicujus patientiam, eáque abuti. Brutus usus est incredibili patientiâ.

Patina, æ, f. **eine Schüssel.** *Syn.* Lanx, quâ dapes in mensam inferuntur. *Usus.* Animus in patinâ est. *Prov.*

Patior, eris, passus sum, pati. **leiden, dulden, übertragen.** R. ex ἔπαθον verbi πάχω. *Syn.* Fero, perfero, suffero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, haurio, capio: permitto, sino, quiesco. *Adv.* Ægrè, demissè, difficillimè, diutius, graviter, iniquo animo, indignè, molestè, tolerabilius dolores, toleranter dolorem, turbulentè humana. *Phras.* 1. *Quis porrò ista patiatur?* **wer soll das leiden können?** Quis ultra perpeti, & sufferre possit? quis non stomachetur, acerbè ferat? quis in tanta perpessione dolorum tot plagas silentiô ferat? tot molestias tacitus, *vel* silens devoret, concoquat? quis animis ista æquis toleret? quis ad ista sileat? quis dissimulet? quis patientiam in tantâ insolentiâ non abrumpat? quis animô sit tam obfirmatô, ut ista fortiter, fronte & vultù nihil variatô perferat? quis est animô aut tam remissò, aut tam ferreô, ut tam atroci calumniâ non moveatur. 2. *Non est calamitas, quam passus non esset*, **es ist keine Drangsal, so er nicht ausgestanden hätte.** Tentata omnibus modis est ejus patientia; nulla est calamitas, in qua ejus patientiam, *vel* illum fortuna non exercuisset; non est calamitas, quæ ejus aut corpori, aut fortunis non esset importata; perfunctum unâ calamitate, alia rursus ac alia excepit.

cepit. V. *Fero.* *Usus.* Non feram non patiar, non finam. Non modò facilè patior, sed etiam gaudeo te abire. Quantum meus pudor, & dignitas patiebatur. Non patitur, se illigari negotio.

Patria, æ, f. **Vaterland.** *Syn.* Sedes natales, natale solum, terra parens, altrix; patriæ solum, patrium solum. *Epi.* Afflicta, chara, multo charior, communis, deformis, germana, ingrata. *Phras.* *Patriam igitur relinquis?* **so wirst du dann das Vaterland verlassen?** Domesticâ igitur hac sede, quâ nihil jucundius, migrabis? Terram hanc deseres, quæ te genuit & aluit, quam matrem appellas? Cœlum hoc, sub quo natus es, & educatus, patrium hoc solum relinques? nihil adeò te tenet solum patriæ & hæc terra, in qua genitus es, ut migrandum tibi inde putes? ergò ratum, fixúmque tibi est, hoc commune patriæ solum cùm omnibus charum, tum vero tibi dulcissimum, nescio quibus exteris regionibus posthabere? *Usus.* Hæc germana mea patria est.

Patriè, **väterlich.** *Syn.* Paternô jure, amore. *Usus.* Non inimicè corripere, sed patrie monere.

Patritius, a, um, **Geschlechter, aus einem edlen Geschlecht derer Römer.** *Syn.* Ex Patrum Ordine.)(*Plebejus.* *Usus.* Tu ais, nisi qui patritius sit, neminem bono genere esse natum. Patritii minorum gentium.

Patrimonium, ii, n. **väterliches Erb.** *Syn.* Hæreditas. *Epi.* Satis amplum, lautum, copiosum, luculentum, magnum, ornatissimum, publicum, tantum. *Usus.* Patrimonium constituere, relinquere, **Erb hinterlassen.** Patrimonium per scelus & luxum comedere, devorare, conficere; consumere; effundere, dissipare, dilapidare, **verschwenden.** Alicui patrimonium eripere; patrimonio dejicere, spoliare; è patrimonio expellere, **entziehen, entwenden.** Filio meo satis amplum Potrimonium relinquam, memoriam nominis mei. Patrimonium obtinere. V. *Hæreditas.*

Patrimus, i, m. **der noch den Vater im Leben hat.** *Syn.* Cujus pater adhuc in vivis est.

Patrius, a, um. **väterlich.** *Syn.* Paternus. *Usus.* 1. Patrius animus in litteras. Res patriæ & avitæ. 2. *Patriæ proprius aut communis*, **was dem Vaterland eigen oder gemein ist.** Est hic mos patrius.

Patro, as, avi, atum, are. **begehen, verüben.** *Syn.* Committo, perficio. *Usus.* Quæ non Verres in Asia patravit? Bellô patratô, **nach vollendetem Krieg.**

Patrocinium, ii, n. **Schutz und Vorsprechung.** *Syn.* Defensio, advocatio. *Epi.* Nec opinatum, repentinum. *Usus.* Deserti alicujus patrocinium suscipere, arripere. Patrocinium repudiare, recusare. Itaque illud patrocinium criminis veriùs, quàm hominis videri poterat. V. *Defensio*, *Tueor.*

Patrocinor, aris, atus sum, ari. * **vertheidigen, vorsprechen.** *Syn.* Protego, tueor. V. *Defendo*, *Tueor.*

Patrona, æ, f. **Beschützerin.**

Patronus, i, m. **Vorsprecher, Vertheidiger, Schirmer, Förderer.** *Syn.* Defensor, custos, tutor, propugnator, in cujus fide & clientela aliquis est.)(*cliens.* *Epi.* Deterrimus, obscurissimusque, dignus, indignus consulatu, minime diligens in causis cognoscendis exponendisque, diligentissimus, disertissimus, fervidior paullò toto genere atque commotior, diligentia tamen, virtute animi atque vitæ bonis auctior in senatu. Maximè incautus, luculentus, asper, maledicus malus mercenarius, optimus, quidam perillustris, tolerabilis, nec rudis in jure civili. Patroni æquales, consulares, amplissimi, antiquissimi, certissimi, iidemque acerrimi, ingeniosi, multi, novi, pertinaces, principes, veteres. *Phras.* *Cicero causarum patronus optimus fuit*, Cicero **war der beste Vorsprecher in bürgerlichen Händeln.** Patronus Ciceroni conferri nemo potuit neque eloquentiâ, neque studiô, neque fide. Ad causas, ad tribunalia tantum eloquentiæ, studii, fidei nemo attulit; in judiciis, in foro, in forensibus causis, in forensi munere, in tractandis causis, in causarum patrociniis nemo par Ciceroni fuit. V. *Advocatus.* *Usus.* Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere. Patronum alicui dare, & constituere.

Patruelis, is, m. **der Sohn von des Vaters Bruder.** Patrueles, **Söhne von zweyen Brüdern.** *Syn.* Fratrum duorum filii. *Usus.* Cognatione patruelis, amore germanus.

Patruus, i, m. **des Vaters Bruder, Vetter.** *Syn.* Mei patris frater. *Epi.* Amplissimus, clarissimus, pertristis.

Patulus, a. um. **offen, ausgebreitet.** *Syn.* Patens. *Usus.* Patulis ramis diffusa platanus.

Paucitas, tis, f. **Wenigkeit, Mangel.** *Syn.* Exigua quantitas, parvus numerus, inopia. *Epi.* Mira, summa, magna. *Usus.* Magna semper fuit præstantiorum Oratorum paucitas.

Paucus, a, um. **wenig, nicht viel, in geringer**

geringer Anzahl. *R. à* παῦϱος. *Syn.* Rarus, modicus, exiguus; perpauci, minùs multi.)(*multus. Adv.* Admodùm, oppidò, valdè, quàm. *Phraſ. Paucos nunc viros egregios numerat Respublica,* das gemeine Weſen zehlet nunmehro ſehr wenig vortreffliche Männer. Magna eſt penuria, maxima orbitas virorum in Republica præſtantium; minimè multi; parùm multi, perpauci, nequaquam ſatis multi præſtantes viri ſunt; paucis, atque ad modùm paucis egregiis civibus inſtructa eſt civitas; quotusquisque eſt, qui emineat? ſumma eſt infrequentia, mira paucitas; exiguus numerus præſtantium virorum; infrequentes, rari ſunt, & perpauculi viri egregii. Virorum præſtantium minima copia eſt; haud quisquam ferè eſt excellentium in Republ. virorum; ad paucos redactus eſt virorum præſtantium numerus; virorum præſtantium multò minor pars ſupereſt; præſtantium virorum arctior eſt, quàm pro tanta multitudine civium, numerus. *Uſus.* Paucis te volo, Paucis abſolvo; ad pauca redigo; in pauca confero.

Paveo, es, pavi, ére. zittern, und beben, erſchrocken ſeyn. *Syn.* Timeo. *Phraſ. Pavebant omnes,* es zitterten alle vor Schrecken. Pavor occupaverat animos; pavor omnes invaſerat; pavore concuſſi, ſubitò pavore perterriti, voce per metum ſuppreſſâ, exangues, attonitisque ſimiles ſtabant; altiùs animum pavor intraverat, quàm ut conſilio locus eſſet. V. *Timeo. Uſ.* Pavet animus ad memoriam rei. V. *Timor.*

Pavidè. * forchtſamlich. *Syn.* Timidè.

Pavidus, a, um. * erſchrocken, forchtſam, ſchüchtern. *Uſus.* Urbs formidine pavida. V. *Timidus.*

Pavimentatus, a, um. gepflaſteret. *Uſ.* Porticus pavimentata.

Pavimentum, i, n. Boden, Eſtrich, Pflaſter. *Syn.* Solum arte factum, ſtratum aliquâ materiâ. *Epi.* Marmoreum. *Uſ.* Natabant pavimenta vinô. Facere pavimentum, ein Eſtrich ſchlagen.

Pavio, is, ire. eben machen, gleich ſchlagen. *Syn.* Ferio, tundo. *Uſus.* Pulli terram paviunt.

Paulatim, allgemach, langſam. *Syn.* Senſim, leniter, pedetentim, gradatim.

Pauliſper. eine wenige Zeit lang. *Syn.* Aliquantùm, paulùm, ad breve tempus, ad punctum temporis.)(*in perpetuum. Uſus.* Abeſſe à domo pauliſper. Expecta pauliſper.

Paulò. wenig, ein klein wenig. *Syn.* Haud multò. *Phraſ. Paulò poſt,* ein wenig darnach. poſt paulò; interjectô haud magnô ſpatiô; intermiſſô brevi tempore; haud multum interim temporis fuit; haud multum proceſſit horæ, cùm &c. *Uſus.* Paulò liberiùs, etwas freyer. Paulò plus; paulò ampliùs. Paulò antè, kurtz vorher. Paulò poſt, bald darnach. Paulò minùs, paulò nimiùm, paulò ſecùs. Si paulò rideas, extra decorum.

Paululùm. in etwas, ein wenig. *Syn.* Paulùm. *Uſus.* Nihil ferè, aut admodùm paululùm. Sol paululùm à meridie devexus.

Paulùm. ein wenig, in etwas. *Uſus.* Reſpicè paulùm. Iſta me paulùm recreant.

Pavo, onis, m. ein Pfau. *Uſus.* Cauda pavoni à natura ad ornatum additur.

Pavor, oris, m. groſſer Schrecken, oder Forcht. *Uſ.* Pavor metus eſt mentem locô movens. Pavor me cepit. V. *Timor.*

Pauper, eris, g. o. arm, dürfftig. *Syn.* Inops, egens, parvis copiis, ac facultatibus præditus, cui parva eſt res familiaris, qui in paupertate eſt. *Phraſ. Pauperrimus eſt,* er iſt ſehr arm. ſummâ egeſtate eſt; tenuiſſimis, ac ferè nullis opibus eſt; nihil habet præter miſeram animam. Summâ conflictatur inopiâ; omnia eum deficiunt; ſummâ premitur inopiâ; circumventus eſt inopiâ; rerum omnium inopiâ laborat; in maximis rei domeſticæ difficultatibus verſatur; ab omnibus rebus inops; à fortunæ bonis imparatus; in ſummis rei familiaris anguſtiis verſatur; inopia conficitur; nihil illo ſpoliatius, nihil egentius; gravi inopia vexatur; in mendicitate eſt. V. *Paupertas, Egeo. Uſus.* Hic non modò non copioſus, & dives, ſed etiam inops, & pauper eſt cenſendus.

Pauperculus, a, um. * arm. *Syn.* Pauper, tenuis.

Pauperies, ei, f. * Armuth. *Syn.* Paupertas.

Paupertas, tis, f. Armuth. *Syn.* Tenuitas anguſtia rei familiaris, inopia, penuria, egeſtas, mendicitas, domeſtica difficultas. *Epi.* Summa, tolerabilis. *Phraſ. Vir bonus ad ſummam paupertatem eſt redactus,* der gute Mann iſt in die gröſte Armuth gerathen. In

In eum locum adductus eft; in eas redactus eft anguftias; eò redactæ funt fortunæ ejus: eò eft à fortuna dejectus, detrufus, deturbatus, ut unde viveret, non haberet; ut ei ad victum neceffaria deeffent, non fuppeterent; ut inopiâ premeretur earum rerum, fine quibus vix, ac ne vix quidem hominum vita fuftentatur. Eò redactus eft inopiæ, ut iis rebus deftitueretur, careret, ut earum rerum effet inops, ut àb iis rebus effet imparatus, fine quibus ægrè vivitur, vel potiùs nullô modô vivitur. Ita in anguftum res ejus funt coactæ, ut ad incitas redigi videatur. Tanta eft hominis tenuitas, tanta implicatio rei familiaris; copiis familiaribus adeò eft exiguis; domefticis malis ita eft impeditus; tanta inopiâ vexatur, ut inter miferrimos, & defertiffimos numerari poffit; ut ad raftros; quod ajunt, illi res rediiffe videatur. V. *Inopia.* *Ufus.* Paupertas cujus onus difputando levamus, docentes, quàm pauca fint, quæ natura defiderat. Si paupertas momordit; cogita, multos fortunæ injuriâ lapfos, fuftentari tamen, & rurfus erigi. V. *Pauper.*

Pauxillùm. * **gar wenig.** *Syn.* Parùm admodùm.

Pax, cis, f. **Friede, Einigkeit, Ruhe.** *Syn.* Concordia, otium, tranquillitas, compofitio.)(*Bellum.* *Epi.* Certa, civilis, communis, diuturna, explorata, externa, fraterna, nondum fatis firma, honefta, iniqua, injufta, magna, maritima, opinabilis, optatiffima, periculofa, perpetua, peftifera, pia & æterna, placidiffima, præfens, fempiterna, ftabilis, fumma, turpis, tuta, tranquillaque, vera, utilis. *Phraf.* 1. *Pacem petere,* **Friede begehren.** Pacem orare, expofcere, tentare; de pace agere; Legatos de pace mittere; deprecatores, difceptatores de pace mittere. 2 *Pacem facere,* **einen Frieden machen, ftifften.** Conciliare, reconciliare pacem; pacem conficere, conftituere; pacem jungere cum alio; fœdus icere; datâ dexterâ fidem amicitiæ fancire; fœdus facere; àb armis difcedere; bellum pace componere. 3. *Pacis conditiones non funt acceptæ,* **man hat die Friedens-Vorfchläge nicht angenommen.** Pacis conditionem nullam accepere; ad pacis conditiones adduci non potuêre; ad has conditiones ut defcenderent, perpelli non potuêre; pacis conditiones, quafcunque hoftis tulerat dimifere, refpuêre; in has leges pax coalefcere non poterat; in has conditiones pax non convenerat; non convenêre pacis conditiones; pax in has leges coagmentari non potuit. 4. *Pacem conciliare inter diffidentes fratres,* **unter denen uneinigen Brüdern einen Frieden ftifften.** In gratiam reducere; ad pacem, concordiamque revocare; pacem & concordiam inter diffidentes conftituere; difcordiam dirimere, fedare. V. *Concordia.* 5. *In pacem & concordiam cum altero venire,* **in Fried und Einigkeit mit einem kommen.** Redire cum aliquo in gratiam; fimultates, inimicitas, odia deponere, abjicere, dimittere; voluntariâ oblivione conterere; omnem injuriarum memoriam ex animo delére; depofitis odiis in priftinam concordiam & gratiam redire. 6. *Id pace meâ facere potes,* **meines theils kanft du diefes thun.** Id quidem facere integrâ gratiâ meâ potes; id tu fi feceris, in bonam partem acceptum iri exiftima; non ingratiis meis feceris; me non invitô id egeris. 7. *Cum externis nobis pax fuit,* **wir haben mit äufferlichen Staaten Friede gehabt.** àb externis armis otium fuit; foris nihil turbatum eft; diuturna àb armis quies fuit; firmâ fatis pace adhuc ufi fumus; àb externis bellis filentium erat. *Ufus.* Pacem dare; pacem jacturâ aliquâ redimere. Pacem impetrare. Pace terrâ marique partâ. Ad conditiones pacis adducere. Pacem accipere, fervare, firmare, confirmare, habere. Pacem turbare, eripere, excludere; pacem irritam, infectam facere. **den Frieden ftöhren.** Pace Magiftri dictum fit.

Paxillus, i, m. **Pfahl, Pflock.**

Peccatum, i, n. **Sünde, Ubelthat, Verbrechen, Fehler.** *Syn.* Delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficium, animi labes: erratum, error.)(*recte factum.* *Epi.* Commune, levius, majus, manifeftum, non mediocre, par. *Phraf.* 1. *Peccatum mortale committis,* *vulg.* **du begeheft eine Tod-Sünde.** Lethali noxâ te obftringis; maximô te fcelere aftringis; nefarium fcelus fufcipis; morttferum facinus in te admittis; grave piaculum contrahis, committis; nefas contrahis; fceleratè agis; immane fcelus perpetras; capitali te crimine obftringis; grave delictum in te admittis; noxam lethiferam incurris. 2. *Venialia peccata jufti etiam perfæpe committunt,* *vulg.* **läßliche Sünden begehen auch die Gerechten offt.** Minora piacula, leviores noxas ne jufti quidem penitùs effugiunt; errata leviora, quæ pauciores quafi numero-officii prætereunt, crebra magis funt, nec juftis infrequentia; noxarum mini-

nima-

nimarum fordes aliquas vel jufti etiam contrahunt; juftorum pauci, atque admodùm pauci funt, qui in vita nihil offendant, incurrant nusquam; qui fe quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquinent, contaminent; levioris culpæ labe polluant; qui piæ etiam vitæ labem nullam afpergant; nævos nullos contrahant; levi offenfione non femel ac iterum àb officio difcedant. 3. *Peccatum Originale, vulg.* Erb-Sünde. Nativa animorum labes; infitum naturæ crimen; peccati inhærentis contagio; hæreditarium hominis malum; primi hominis crimen in pofteros omnes lethali contagione transfufum. 4. *Nullum peccatum eft, quod non commiferit,* es ist keine Sünde dero er sich nicht schuldig gemacht hätte. In omni fcelerum, flagitiorumque genere volutatus eft; in omnem improbitatem incurrit; nullum culpæ genus eft, quô non prolapfus effet; omnia ille flagitia, omnes impuritates fufcepit; in omnia fe flagitia ingurgitavit; nullum facinus tam fceleftum eft, tam cum dedecore, ac turpitudine conjunctum, quô fe ille non contaminaffet. V. *Improbus, flagitiofus, fceleratus.* 5 *Hoc peccatum non admifi,* diese Sünde habe ich nicht gethan. Integrum me àb hac culpâ præftiti; abeft à me hoc maleficium longiffimè; àb hujus criminis labe intactus perftiti; hac fceleris labe nunquam infectus fui; hac culpâ vaco. V. *Innocens, integer.* 6. *Hoc peccatum in me fumo, vulg.* diese Sünde nehm ich auf mich. Hanc culpam ego præftabo; hanc labem in me recipio; hanc ego noxam in me transmoveo. Meum id effe volo, quodcunque id crimen eft. *Ufus.* Præter culpam & peccatum nihil homini accidere poteft pertimefcendum. Multis noftris peccatis in has ærumnas incidimus. Peccatô carere. Peccatum corrigere. V. *Error, Crimen, Scelus, Vitium.*

Peccatus, ûs, m. *das Sündigen. *Ufus.* In manifefto peccatu tenebatur.

Pecco, as, avi, atum, are. sündigen, freveln, mißhandlen. *Syn.* Delinquo, aliquid admitto, committo, fcelus admitto, fcelere me aftringo, obftringo, devincio, rem nefariam committo; fceleftum facinus edo; flagitium committo; fcelera facio; culpam fufcipio, contraho, committo; vitium, fcelus concipio.)(*Recte facio. Adv.* Confultò, impunè, vehementiùs. *Phraf.* 1. *Quid peccavi?* was habe ich Ubels gethan? quod ego concepi fcelus? quod nefas contraxi? quod in me admifi fcelus? quod in me crimen hæret? quam ego fufcepi culpam? quam concepi maculam, quam culpam? quam noxam, quod maleficium admifi? quod in me delictum admifi? quod ego facinus inexpiabile admifi? quid adverfus leges, Rempublicam, magiftratus factum? quâ ego parte àb officio difceffi? quid factum impiè, aut fcelerate? 2. *Siquid peccabis, perpetuum dedecus confequetur,* wann du was Ubels thun wirst, wird dir solches ein ewiger Spott seyn. Siquid offendes, errabis; fiquam in culpam incideris; fi lapfus fueris; fiquâ prolapfione offenderis; fiquid culpæ fufceperis; fiquod nefas contraxeris, infectum id fieri nunquam poterit; animi illa labes nec diuturnitate vanefcere, nec ullis amnibus ablui poterit; luendam tibi fempiternâ infamiâ fcias offenfionem quamlibet. V. *Committo, peccatum, erro. Ufus.* Semper eft turpe peccare. Siquid in te peccavi, ignofce. In hoc eodem, in eandem partem tu quoque peccâfti. Multa peccare folemus indies. Peccare eft tanquam tranfilire lineas.

Pecten, inis, m. *Weber-Blat, Kamm, Hechel. *R.* à πεκτέω, *pecto.*

Pecto, is, xui, xum, ere. kämmen. *Ufus.* Pexô capillô nitidus.

Pectus, oris, n. Brust. *Syn.* Anterior pars corporis à gula usque ad ventrem; *item:* animus, nervi, vires. *Epi.* Apertum, avidum, clarum, jucundum, latum, fcabrum, fordidum, validum. *Ufus.* Totô aliquem pectore amare; totô pectore in laudem incumbere; totô pectore de re aliqua cogitare. Onerare, complere pectus rerum plurimarum copiâ.

Pecuaria, orum, n. Heerde Viehes. *Syn.* Pecorum greges & armenta. *Ufus.* Cui præfidio pecuaria noftra credemus.

Pecuarius, a, um. zu der Heerd und Vieh-Zucht gehörig. *Syn.* Quod ad pecora pertinet. *Ufus.* Pecuaria res ampla, res ruftica fatis culta.

Pecuarius, ii, m. ein Vieh-Hirt. *Syn.* Magifter pecoris. *Ufus.* Aratores, pecuarii, coloni.

Peculator, oris, m. ein Dieb des gemeinen Guts. *Syn.* Depeculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

Peculatus, ûs, m. Diebstahl des gemeinen Guts.

Guts. *Syn.* Crimen ejus, qui publicam pecuniam avertit; pecuniæ publicæ furtum. *Epi.* Certiſſimus. *Uſus.* Peculatûs (*ſcilicet* crimine) accuſari, damnari.

Peculiaris, e. eigenthümlich, ſonderlich. *Syn.* Singularis, præcipuus. *Uſus.* Hoc illis peculiare eſt. Edictum peculiare.

Peculiatus, a, um. reich am Geld. *Syn.* Nummatus, pecunioſus. *Adv.* Plane, benè. *Uſus.* Balbus planè benè peculiatus.

Peculium, ii, n. Eigenthum an Vieh, eigen erworbenes Gut. *Syn.* Lucrum proprium, præſertim ſervorum. *Uſus.* Cupiditate peculii nullam ſervitutem recuſant.

Pecunia, æ, f. Geld. *R. à* Pecus; *olim enim ſigno bovis, ovis &c. ſignabatur, & apud antiquos omnes in pecudibus ſitæ erant divitiæ.* *Syn.* Nummi, argentum: opes, divitiæ, fortunæ, copiæ. *Epi.* Abundans, adventitia, aliena, ampliſſima, antiquior, ſuavior aliquâ re, certa, cruenta, dux ad rem aliquam, effectrix multarum & magnarum voluptatum, expeditiſſima, extraordinaria, grandis, ſatis grandis, & ſatis impudens, hereditaria, immanis, patula, honeſta, ſordida, munda, acerba, propriâ in causâ & in judicio collocata, inanis, incerta, infinita, ingens, innumerabilis, invidioſa, jucunda, acerba, leviſſima, magna, mediocris ad opinionem vulgi, tenuis, minor, modica ad opinionem alicujus, neceſſaria, parva, patria, pergrandis, permagna, tam plena, tam præclara, præſens, publica, privata, ſumma, tanta, vectigalis, univerſa. Pecuniæ alienæ, deſperatæ, funeſtæ, ingentes, innumerabiles, inoperatæ, repentinæque, publicæ, reſiduæ, tantæ, tam infinitæ. *Phraſ.* I. *Pecuniæ multum ſibi corrogat*, er machet ihm viel Geld zuſammen. Multum pecuniæ ex commercio facit; multum illi ex metallis redit, nunc hac, nunc illâ hæreditatis portiunculâ aſpergitur, quanquam ſat amplas opes fortuna ex dote conjugis ad eum transtulerit. Multum ille nummorum ex quæſtu quotidiano conficit; ingentem pecuniam conflat, cogit, congerit, conſtruit, coacervat. Permagnam pecuniæ vim ex quæſtu quotidiano redigit, capit, conciliat, parat ſibi, domum avertit. 2. *Multum habet pecuniæ*, er hat viel Geld. Argenti ſignati, argenti formâ ſignati vis illi ingens eſt; ad magnam pecuniam venit; affluit, abundat pecuniâ; benè nummatus eſt; benè à pecunia paratus, inſtructus; re ampla, prolixâ utitur; opibus floret, viget, pollet. V. *Dives.* 3. *Omnes artes novit pecuniam cumulandi*, er weiß alle Griffe, ſich zu bereichern. Omnes pecuniæ parandæ rationes perſpectas habet, & exploratas; vias omnes emungendi argentô homines probè tenet; conficiendæ pecuniæ articulos novit omnes. 4. *Pecuniæ publicæ valde parum eſt*, die gemeinen Gelder ſeynd jetzt ſehr wenig. Incredibiles anguſtiæ ſunt pecuniæ publicæ; ſumma eſt difficultas ærarii; vix ullum in numerato argentum habemus. In arcto res eſt propter ærarii anguſtias. 5. *Qui ſuas pecunias jam diſſipavit, mox alienas adorietur*, der ſein eigen Geld ſchon verſchwendet, wird bald das fremde angreiffen. Qui pecuniam ſuam per luxum effudit, dilapidavit, devoravit, comedit, adedit, exhauſit, profudit; mox etiam publicam avertet, corripiet, depeculabitur; mox in fortunas alienas invadet. 6. *Ex cenſu ſolvit pecuniam, ex capitali nihildum accepit*, *vulg.* er zahlet alles aus dem Intereſſe, das Capital greifft er noch nicht an. De lucro, de ſorte dat, nihil detrahit de vivo; nihil de vivo reſecat; de capite nihil detrahit. *Uſus.* Pecunia ſignata, proba, notæ legitimæ, gut Geld. Pecunia, numi adulterini, falſches Geld. Pecunia præſens, numerata, baares Geld. Pecuniæ, numi omnis notæ, allerley Gattung Gelds. Pecuniam fœnori dare; occupare, auf Zins Geld ausleihen. Pecuniam fœnori ſumere, accipere, Geld auf Zins aufnehmen. Pecuniam implicitam habeo, & quæ cohæret cum aliorum pecuniis, mein Geld laſſe ich im Wechſel herum lauffen. Pecuniam repræſentare, das Geld baar auszahlen. Pecuniam permutatione repræſentare, Geld durch Wechſel übermachen. Pecuniæ rationem conjunctim habere, das Geld gemeinſchafftlich haben, oder anlegen. Pecuniam ſupprimere, das Geld vor ſich behalten. Pecuniam civitatibus imperare, à civitatibus exigere, Gelder auflegen, einfordern. Pecuniam ſolvere, diſſolvere, zahlen. Pecuniam erogare, ausgeben. Pecuniam credere, leihen. Pecuniam numerare ab aliquo, Geld durch einen andern zahlen. Pecuniam ex re aliqua redigere, Geld ihm zuſammen machen. Effuſio & diſſipatio pecuniæ, Geld-Verſchwendung. Pecuniam numeratam in præſentia non habeo; argentum in numerato non habeo, ich habe das baare Geld jetzo nicht. V. *Divitiæ.*

Pecuniarius, a, um. zum Geld gehörig. *Uſ.* Inopia rei pecuniariæ.

Pecuniosus, a, um. reich am Geld. *Syn.* Benè nummatus, peculiatus, qui multum habet in arca, qui in numerato multum habet. *Usus.* Vir copiis rei familiaris locuples, & pecuniosus. V. *Dives.*

Pecus, oris, n. & Pecus, udis, f. Vieh. *R.* à πέκος, *pellis.* *Syn.* Armentum. *Epi.* Apta hominibus ad vescendum, impurissima & intemperantissima, languida & tarda. Pecora æqualia, aliena, magis crebra, propè quotidiana, innumerabilia, leviora, magna, minora, multa, parva, propria, reliqua, tolerabilia. Pecudes expertes rationis, mutæ, multæ, reliquæ. *Usus.* Multitudo pecorum, partim ad vescendum, partim ad corpora vestienda. Agri depascuntur à pecoribus. Hæc impurissima, & intemperantissima pecus, *de homine improbo.*

Pedalis, e. eines Schuh breit, oder lang. *Syn.* Pedis unius mensuram habens. *Usus.* Sol pedalis videtur.

Pedarius, a, um. Ja-Herren, so nur anderer Stimmen beyfallen. *Syn.* Qui sententiam in senatu ipsi non dicunt, sed in aliorum sententiam pedibus eunt. *Usus.* Pedarii in eam sententiam summâ voluntate iverunt, cucurrerunt.

Pedes, ditis, m. Fußgänger. *Phras.* Peditem agere, Musquetier-Dienst thun. Pedibus stipendia facere; pedestria stipendia facere; pedibus merére. *Usus.* Peditum, equitumque turmæ.

Pedester, ris, e. zu Fuß dienend. *Usus.* Pedestres copiæ, Fuß-Volck. Pugna, statua pedestris.

Pedetentim. Schritt für Schritt, allgemach, nach und nach. *Syn.* Sensim, gradatim, sensim sine sensu, lentô gradû. *Usus.* Sensim erit, & pedetentim mutatio facienda.

Pedissequa, æ, f. Nachtreterin. *Syn.* Famula, ancilla. *Usus.* Divitiæ virtutis pedissequæ.

Pedissequus, i, m. Nachtreter, Laquey. *Syn.* Famulus.

Peditatus, ûs, m. Fuß-Volck. *Syn.* Pedestres copiæ. *Usus.* Equitatû, peditatû, & pecuniâ instructus.

Pedor, oris, m. übler Gestanck an Menschen, Bauch-Wind. *Syn.* Fœtor. *Usus.* Capillus, barba, vultus pedore ac illuvie horridus.

Pegma, atis, n. höltzernes Gerüst, so leicht fortzurucken. *Syn.* Machinæ ligneæ.

Pejero, as, avi, atum, are. falsch schwören. *Syn.* Fidem, & jurisjurandi religionem violo, negligo, relinquo; fidem jurejurando datam fallo; mendacii religione me obstringo. *Usus.* Conceptis verbis pejerare. Qui pejerat, ei credi postea, vel per plures Deos juranti, non oportet. V. *Juro.*

Pejor, oris, g. c. ärger, böser, schlimmer. *Syn.* Deterior. *Usus.* Turpitudo pejor est, quàm dolor.

Pelagus, i, n. das Meer. *Syn.* Mare.

Pellex, icis, f. Kebs- oder Neben-Weib, Beyschläfferin. *Syn.* Concubina, quæ cum alienô maritô corpus miscet.

Pellicatus, ûs, m. Schand-Leben eines Neben-Weibs. *Syn.* Pellicis flagitium. *Epi.* Nefarius matri. *Usus.* Uxor pellicatûs dolore concitata, pellicatum non ferens.

Pellicio, is, lexi, lectum, ere. betrüglich anlocken. *Syn.* Allicio, induco, invito, capio, delinio. *Usus.* Adolescentis animum pellexit omnibus iis irritamentis, quibus ætas illa capi ac deliniri solet. V. *Allicio, traho.*

Pellis, is, f. Haut, Fell. *Epi.* Caprina. *Usus.* Pellis arietis inaurata. Sub pellibus hyemare.

Pellitus, a, um. mit Peltz bekleidet. *Usus.* Pelliti patres.

Pello, is, pepuli, pulsum, ere. treiben, verjagen, verstossen. *Syn.* Depello, arceo, fugo, moveo, submoveo. *Adv.* Acriter, vehementius, privatim. *Phras.* 1. *Meretur urbe pelli*, er verdient, daß man ihn aus der Stadt treibe. Dignus est, quem urbe pellamus, exterminemus, ejiciamus; quem tanquam pestem civitas evomat, ac foràs projiciat; qui è civium numero tollatur; urbe vi expellatur, extrudatur; aras ac focos relinquere cogatur; de statione demoveatur. V. *Exilium.* 2. *Hostem pepulimus*, wir haben den Feind vertrieben. Hostes locô pulsi; statione dejecti; periculum audaciâ discussum est, ferrô dejecti hostes, & præcipites campô exacti. Vim oblatam vi fregimus & refutavimus; impetum ruentium retudimus, trepidos ex præsidiis deturbavimus; hostem

primum

primum in ruinam muri expulimus, dein impeditum, & trepidantem deturbavimus, postremò fusum, fugatumque in castra redegimus. *Usus.* Mœstitiam ex animo pellere. Species utilitatis ejus animum pepulit. Id aures hominum, animosque pepulit. Nulla me insignis injuria pepulit.

Pellucens, tis, *g. o.* durchsichtig, durchscheinend. *Syn.* Pellucidus.

Penarius, *vel* Penuarius, a, um. zu Kuchen und Keller gehörig. *Usus.* Cella penuaria. Speiß-Kammer, Vorrath-Speicher.

Penates, ium, m. Hauß-Götter. *Syn.* Dii patrii, lares, foci. *Epi.* Patrii familiaresque, penetrales, incurvi. *Usus.* Penates patrii, ac familiares mei. Exterminare aliquem à Diis suis penatibus.

Pendeo, es, pependi, pensum, ére. hangen. *Syn.* Suspensus sum: hæreo. *Adv.* Aliundè, diutiùs, vehementer, valdè. *Phras.* 1. *Ex hoc pendent omnia,* hievon hanget alles, hierauf bestehet die gantze Sach. Cardo rei in hoc volvitur, vertitur; hoc caput rei est; ex hoc suspensæ sunt totius consilii rationes. *Usus.* 1. Qui ex imperitorum sermone pendet, in magnis viris non est habendus. Salus nostra spe exiguâ pendet. Ex unius vitâ vita pendet omnium. E Bruto pendet Respublica. Ex alieno consilio, nutu, levitate, ex fortuna pendére. Suspensum incertúmque obscurâ spe, & cæcâ expectatione pendére. Aptas habere à DEO, suspensásque vitæ rationes, neque ex incertis hominum consiliis pendére, auf GOtt allein acht haben, nicht aber auf die irrige Meinungen derer Menschen. 2. *Hæreo, dubito,* starck zweifflen. Vehementer animi pendeo de te. Expectando & desiderando vehementer animis pendemus, cruciamur, angimur.

Pendo, is, pendi, pensum, ere. wägen, zahlen. *Syn.* Æstimo; solvo. *Usus.* 1. Rem vobis proponam, vos eam suis ponderibus penditote. 2. *Solvo, do,* zahlen, geben. Pendere alicui pecuniam, vectigal, usuram. 3. *Luo,* büssen. Maximas pœnas meæ temeritatis pendo.

Pendulus, a, um. * abhangend. *Syn.* Pensilis.

Penè, schier, fast. *Syn.* Propè; nihil propiùs est factum, quam ut &c. Parùm aberat, quin &c. *Usus.* In hoc Oratori Poëta penè par.

Penes, bey. *Syn.* In manu, in potestate. *Phras. Penes te est,* es stebt bey dir. In tua positum est diligentia & autoritate; tui est arbitrii; per te stat; in tua manu, ac potestate est. *Usus* Rerum omnium potestas penes Cæsarem est. Penes illum est laus summa Eloquentiæ.

Penetrabilis, e. * durchdringend. *Syn.* Quod facile penetrat. *Usus.* Penetrabile boreæ frigus, eine schneidende, grimmige Kälte.

Penetrales, ium, *g. c.* alles, was inwendig im Hauß ist. *Syn.* Loca interiora domûs, *vel* templi. *Usus.* Abditi & penetrales foci.

Penetro, as, avi, atum, are. hineindringen, durchdringen. *Syn.* Pervado, pertingo, permano, serpo. *Phras.* 1. *Rerum tuarum gloria ad remotissimas gentes penetravit,* der Ruff deiner herrlichen Thaten hat sich bis zu denen weit-entlegensten Völckern erstrecket. Oras omnes pervasit; ad gentes orbis terrarum ultimas permanavit. Nulla est remotissimarum gentium, quæ rerum tuarum gloriam famâ non acceperit. V. *Fama. Gloria.* 2. *Ea res altè in animum penetravit,* diese Sache ist mir tieff zu Hertzen gegangen. Ea res altè in animum descendit; perculit graviter animum ea cogitatio; effodit animum ea cogitatio. *Usus.* Ad urbes, sedésque barbarorum penetravimus. Nulla est tanta ingenii acies, quæ in cœlum penetret. Nulla res magis penetrat in animos. Per angustias faucium penetravit.

Penicillus, i, m. Pinsel. *Usus.* Pingam rem coloribus, & penicillo meo.

Peninsula, æ, f. Halb-Insul oder Eyland.

Penitus, gäntzlich, gantz und gar. *Syn.* Prorsus, omnino, plane, ex omni parte, perfectè, usquequaque, funditùs, ab imis unguibus usque ad verticem summum. *Usus.* 1. Me tibi totum penitùs commendo, & trado. Penitus rem intelligo. 2. *Interius,* zu innerst. Aurum penitùs abditum. Ea penitùs animis vestris mandate. Periculum inclusum penitùs in medullis & visceribus Reipublicæ. Penitus reconditum, defixum, defossum. V. *Omninò.*

Penna, æ, f. Feder. *Syn.* Pinna. *Epi.* Levissima, geminæ, tremebundæ. *Usus.* Aves pullos pennis fovent.

Pennatus, a, um. geflügelt, gefedert.

Pensilis, e. * abhangend. *Syn.* Pendulus.

Pensio, onis, f. gangbare Zins. *Syn.* Merces, vectigal. *Epi.* Exigua. *Usus.* Erat ea pecunia tribus pensionibus solvenda. Pensio prima est Kalendis Januarii. Pensio exoluta est ante diem. Pensionem debére, exigere.

Pensito, as, avi, atum, are. offt und fleißig erwegen, zahlen. *Syn.* Pendo. *Usus.* Vectigalia nobis pensitant.

Penso, as, avi, atum, are. vergelten, erwiederen. *Usus.* Pensare officiis, & operis id, quod violatum est. V. *Compenso.*

Pensum, i, n. Tagwerck, tägliche Arbeit. *Usus.* 1. Pensum exigere, conficere, absolvere. 2. Pensi nihil esse; pensi nihil habere, *nihil curare*, nichts achten.

Pentecoste, es, f. Pfingst-Fest. Dies Divini Spiritûs adventû ad memoriam celebris, ac festa. Dies a triumphali Christi in vitam reditu quinquagesima. Dies Divini Spiritus in terras delapsi memoria venerabilis. Dies quam Divini Spiritus, ignitarum linguarum specie delapsi, adventus augustam, totoque orbe celeberrimam reddidit.

Penula, æ, f. Reise-Mantel. *Syn.* Pallium pro itinere.

Penulatus, a, um. mit einem Reise-Mantel bedeckt. *Syn.* Penula indutus, amictus.

Penuria, æ, f. Abgang, Mangel.)(*Copia.* *Usus.* Penuria magna est doctorum virorum. V. *Pauper*, *Paupertas.*

Penus, us, *vel* i, f. & m. allerley Vorrath, Proviant. *Usus.* Penates a peno ducto nomine. Est enim omne, quo vescuntur homines, penus.

Per. durch. *Usus.* 1. *Ratione modi, auxilii.* Per scelus, vim, metum, amicitiam, simulationem aliquid agere. Per malitiam, fraudem, impudentiam: per ludum & negligentiam: per risum & jocum. Per se per amicos aliquid efficere. Per litteras colloqui, supplicare. 2. *Ratione loci & spatii.* Quasi per caliginem ea videbam. Per tuum latus me petebant. 3. *Ratione concessionis.* Hoc neque per leges, neque per naturam fas est, per me quidem licebit. 4. *Culpâ* vel *gratiâ.* Si per valetudinem potes, naviga. Per auspicia non licebit. Gratiam per hanc causam mihi conciliavi: per gratiam contendere aliquid ab aliquo. Per beneficium concedere aliquid. 5. *Prætextû.* Per fidem fallere; per simulationem amicitiæ prodere aliquem. 6. *Jurandi modô.* Per omnes DEOS; per fortunam pupuli Romani jurare. 7. *Ratione temporis.* Per idem tempus. Per hyemem iter facere. Per ætatem nondum satis firmus. Per somnum curis solutus animus.

Per se. durch sich, vor sich selbst. *Syn.* Ex se, suo nomine, suis viribus, sua sponte, sua natura, a natura, propter se: suo marte. *Usus.* Per se, nullo adjuvante rem confecit. Amicitia per se, & propter se est expetenda.

Peractio, onis, f. Vollendung. *Syn.* Finis, extremum. *Usus.* Senectus peractio ætatis est, tanquam fabulæ.

Perago, is, egi, actum, ere. vollenden, vollbringen. *Syn.* Perficio, perpetro. *Usus.* Consulatum, fabulam peragere. Peracto ac perpetrato sacrificio, prælio, conjugio. V. *Perficio.*

Peragratio, onis, f. Durchreisung. *Syn.* Percursatio. *Usus.* Peragratio itinerum.

Peragro, as, avi, atum, are. durchwandern. *Syn.* Pedibus obeo, lustro, concurso. *Usus.* Infinitas regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas, mente peragrare. Peragrare orbem terrarum. V. *Iter*, *proficiscor.*

Perambulo, as, avi, atum, are. durchwandern, durchgehen. *Usus.* Rura perambulare.

Peramo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Usus.* Homo nostri peramans.

Perbacchor, aris, atus sum, ari. toll und voll sich sauffen, im Luder liegen. *Syn.* Bacchor.

Percalleo, es, ui, ére. *item:* Percallesco is, ere. sehr erharten, hart werden. *Syn.* Obduresco.

Percelebro, as, avi, atum, are. allenthalben ausbreiten, kund machen, sehr rühmen. *Syn.* Maximè divulgo. *Usus.* Audita pervulgata, & percelebrata sermonibus res est. V. *Celebro.*

Percello, is, culi, culsum, ere. zu Boden schlagen, niederstossen, hefftig erschrecken. *Phras.* *Is nuntius vehementer me perculit*, diese Zeitung hat mich sehr erschrecket.

schrecket. Ejus rei mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit; acceptô eo nuntiô frangi animum, affligi, debilitari sentiebam; nec linguâ, nec mente consistere poteram; exanimatus dolore; alienatus metû, luctûque; mutus, fractúsque malis ingemui. V. *Terreo*. *Usus*. Hæc te vox non perculit, non perturbavit? Quos repentina aliqua vis, ac tempestas perculit, afflixit, avertit exultantes. Perculsis instare. Purculsa jam diu, & afflicta Græcia.

Percenseo, es, ui, sum, ere. zehlen, erzehlen. *Syn*. Recenseo, percurro. *Usus*. Quis tua merita numerando percenseat?

Perceptio, onis, f. Empfahung, Genuß, Einsammlung. *Syn*. Collectio, comprehensio. *Epi*. Firma animi ad aliquid, inchoata. *Usus*. Fructuum perceptio.

Percipio, is, cepi, ceptum, ere. genau fassen, und begreiffen. *Syn*. Capio. *Adv*. Benè, celeriter, diligenter, expeditè, extrinsecus, plane, rectè, summatim, tardè, penitus, assiduè, necessariò. *Usus*. 1. Luctum percipere. Omnia nomina percipere. Percipere & condere fructus. Disciplinas omnes percipere. 2. *Assequor, intelligo*, erreichen, verstehen. Aliquid animò percipere, memoriâ custodire. Artis præcepta, consilium cognoscere atque percipere. V. *Intelligo, Capio*.

Percitus, a, um. sehr bewegt, und aufgebracht. *Syn*. Concitatus, incitatus. *Usus*. Animô iratô, ac percitô aliquid facere.

Percommodè. sehr gelegen. *Syn*. Valdè commodè, opportunè. *Usus*. Sive casu accidit, sive consiliô, percommodè factum est.

Percrebresco, is, crebui, ere. überall kund werden. *Syn*. Increbresco, divulgor; in ore & sermone omnium esse incipio. *Adv*. Omninò. *Usus*. Ea opinio sermone omnium percrebuit. Fama de tua egregiâ in Rempublicam voluntate percrebrescit. V. *Rumor, Fama*.

Percunctatio, onis. f. Nachfrage, Ausfrage, Ausforschung. *Syn*. Interrogatio. *Epi*. Finitima alicui, servilis. *Usus*. Aliquid non percunctatione quæsitum, sed dolore expressum.

Percunctor, aris, atus sum, ari. nachfragen, erforschen. *Syn*. Quæro, sciscitor. *Usus*. Deinde illa ex me de Republica percunctatus est. *Alii malunt scribere*: Percontor. V. *Quæro*.

Percupio, is, ivi, itum, ere. inständig begehren. *Syn*. Valdè cupio. V. *Cupio*.

Percurro, is, curri, cursum, ere. durchlauffen. *Syn*. Percenseo, obeo, strictim attingo, breviter decurro. *Adv*. Brevi, valde, breviter. *Usus*. Oratione aliquid percurrere. Multa animô, plura legendo percurrit.

Percursatio, onis, f. Durchwanderung. *Syn*. Peragratio. *Epi*. Præclara.

Percursio, onis, f. Durchzug, Durchmarsch. *Usus*. Propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.

Percurso, as, avi, atum, are. * offt durchlauffen. *Usus*. Latronum modô percursant totis finibus nostris.

Percussio, onis, f. Zerschlagung. *Usus*. Digitorum percussione hæres fieri possum. Aptæ numerorum percussiones.

Percussor, oris, m. Mörder, Bandit, Todtschläger. *Syn*. Interfector. *Usus*. percussorem immittere in aliquem.

Percutio, is, cussi, cussum, ere. schlagen. *Syn*. Ferio, cædo. *Usus*. 1. Aliquem lapide, gladiô, securi percutere. Fulmine percussus interiit. 2. *Transl*. Percussit animum ea cogitatio. Percutere fœdus cum aliquo, einen Bund machen. V. *Verbero, ictus, fustis*.

Perdisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Adv*. Diligenter, necessario res controversas, omninò nunquam. *Usus*. Hic locus totus est perdiscendus. V. *Disco*.

Perdite. verderblich. *Syn*. Flagitiosè, nequiter. *Usus*. Perditè se gerere.

Perditor, oris, m. Verderber, Verwüster, Zerstöhrer. *Usus*. Perditor, & vexator Reipublicæ, qui servator & custos esse debuerat.

Perditus, a, um. verdorben, verlohren. *Syn*. Profligatus. *Usus*. Nihil potest fieri miserius, perditius, fœdius. Homo profligatissimus perditissimus, dissolutissimus. Obrutis, adversis, amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere & egestate perditus. V. *Sceleratus, Nequam*.

Perdiu. sehr lang. *Syn*. Valdè diu. *Usus*. Si in Epirum irem, perdiu nihil eram auditurus. V. *Diuturnus*.

Perdo, is, didi, ditum, ere, verderben, verliehren. *Syn.* Amitto, deperdo, jacturam rei facio, damnum facio, detrimentum facio, *vel* accipio, damni aliquid contraho.)(*lucror*, *sustineo*, *recipio*, *recupero*. *Phras.* 1. *Omnia perdidi*, ich habe alles verlohren. Naufragium feci rei familiaris; nihil mihi est reliqui; fortunæ omnes meæ afflictæ, eversæ, profligatæ sunt; omnes & industriæ, & fortunæ fructus consumpti sunt; nihil ex omnibus commodis & ornamentis retineo; nihil jam fortuna opum mihi reliquum fecit; evertit me bonis omnibus fortuna; oppressæ jacent fortunæ iniquitate opes meæ omnes; libertas veniit, pristinæ fortunæ status concidit; omnia ad perniciem profligata sunt, atque perdita. 2. *Patriam ipse suam perdere ac evertere molitur*, er trachtet nur, wie er sein Vaterland könne ins Verderben stürtzen. Labes est, ac pernicies civitatis, pestisque importunissima; ad excisionem, inflammationem, eversionem patriæ sua consilia dirigit omnia; exitum patriæ comparat; ad disperditionem urbis se accingit; vastitati ista omnia jam dudum addixit: depopulationem, ac vastitatem tectis nostris omnibus, agrisque illaturus videtur. Hunc, tam tetram, tam horribilem, tamque infestam Reipublicæ pestem urbs hæc præclarissima vix effugiet. Hunc tam infestum patriæ suæ civem per omnes Reipubl. partes, tanquam aliquam calamitosam tempestatem, pestémque pervasurum video, qui statum civitatis funditus evertat, Rempublicam profliget, bona, fortunásque omnium nostrum dissipet, ac disperdat. V. *Amitto*, *Everto*, *Evanesco*, *Destruo*. *Usus.* 1. Operam perdere, umsonst sich bemühen. Filium, oculos, causam, tempus perdere. 2. *Everto*, *disperdo*, *profligo*, zu Grund richten. Jupiter urbes delevit, fruges perdidit. Patriam, cives suos perdere.

Perdoceo, es, ui, doctum, ere. gründlich lehren. *Syn.* Edoceo. V. *Doceo*.

Perduco, is, duxi, ductum, ere. durchführen. *Usus.* Vallum, murum in certam altitudinem perducere. Aliquem ad suam sententiam, ad conditiones certas perducere. Vitam ad centesimum annum perduxit. Hæc vitæ ratio facilè ad honores perduxit. Ajacem contemptus ad furorem, & mortem perduxit. V. *Duco*.

Perductor, oris, m. Durchführer. *Syn.* Qui vel invitum ducit. *Usus.* Lenones perductores.

Perduellio, onis, f. eine Verletzung oder Beleidigung der Obrigkeit. *Syn.* crimen imminutæ Majestatis. *Usus.* Actionem, judicium perduellionis alicui intentare. V. *Rebellis*, *Seditiosus*.

Perduellis, is, m. Verletzer oder Beleydiger der Obrigkeit. *Syn.* Hostis patriæ, qui Majestatem minuit. V. *Hostis*.

Perduro, as, avi, atum, are. *ausdauren. *Syn.* Usque ad finem duro. V. *Duro*.

Peredo, is, edi, esum, ere. durchfressen, durchbeissen. *Usus.* Lachrymæ genas peredunt.

Peregrè. über Land, in der Fremde. *Syn.* In peregrinatione, foris.

Peregrinabundus, a, um. *herum wanderend. *Usus.* Nec peregrinabundum, neque circa amœnas oras vagantem ducem.

Peregrinatio, onis, f. Wanderschafft, das Reisen. *Usus.* Omne tempus in peregrinatione consumsit.

Peregrinator, oris, m. Wandersmann. *Syn.* Peregrinabundus.

Peregrinitas, tis, f. Fremdlingschafft, fremde Art und Weise. *Usus.* Infusa in urbem, morum, linguæ, vestium, verborum peregrinitas. V. *Novitas*.

Peregrinor, aris, atus sum, ari. wandern, in die Fremde reisen: Wallfahrten. *Syn.* Peregrinus sum, peregrè ago. *Adv.* Delicatè, ineptè, latè, longè. *Phras.* 1. *Libenter peregrinatur*, er reiset gern in der Fremde herum. Volupe est homini, terras incognitas adire, obire; terras alias, atque alias lustrare; terrâ marique vagari; terras ultimas peragrare; cœlum crebris peregrinationibus mutare; orbem omnem crebris itineribus pererrare. 2. *Lauretum peregrinatus est*, er hat eine Wallfahrt nacher Maria-Loreto vorgenommen. Religionis causa Lauretum profectus est; sacram peregrinationem obiit; ædem DEI Parentis Virginis, quæ Laureti summâ religione colitur, voti solvendi causâ adiit. V. *Locus*. *Usus.* Tu solus hospes in hac urbe versaris? an aures tuæ, & oculi peregrinantur in hoc tam pervagato civitatis sermone? Longe, lateque Asiâ totâ peregrinari. V. *Iter*, *Proficiscor*.

Pere-

Peregrinus, a, um. fremd. *Syn.* Advena, hospes, externus, alienus.)(*Civis, incola.* *Phras. Peregrinos benignè excipere convenit*, die Fremde soll man höflich empfangen. Advenas, exteros, hospites; eos, qui absunt à patriâ, domô; qui procul àb amicis, & affinibus; qui non sunt populares, cives nostri; qui non sunt ejusdem linguæ, gentis, nationis, comiter accipere, & amplecti decet. *Usus.* Homo peregrinus ex ultimis terris deductus. Orator in nulla facultate rudis, tiro, peregrinus, & hospes esse debet. Verba ista peregrinum aliquid olent, redolent, sonant.

Perendiè. übermorgen. *Syn.* Perendinô die. *Usus.* Hodiè, cras, perendiè.

Perendinus, a, um. übermorgentlich. *Usus.* Statuere non possumus, utrum diem tertium, an perendinum dici oporteat.

Perennis, e. stetig, immerwährend, fortdaurend. *Syn.* Perpetuus, continuus, jugis, continuatus. *Usus.* Idem pristinus, ac perennis meus erga te est animus. Perennis ac profluens loquacitas. Sermo nullus unquam de ullo perennis fuit. Fons perennis. V. *Æternus.*

Perennitas, tis, f. Langwierigkeit, Stetigkeit. *Syn.* Perpetuitas. *Usus.* Fontium gelidæ perennitates. V. *Æternitas.*

Pereo, is, ivi, ire. zu Grunde gehen, verderben. *Syn.* Intereo. *Adv.* Certè, crudelissimè, fœdè, funditus, necessario, planè, præclarè, prorsus, tacitè, occulteque, turpiter. *Phras.* 1. *Perimus omnes*, wir seynd alle hin. Capti & deleti sumus; absumpti sumus; occidimus; conclamata salus est; conclamatum est de nobis. V. *Actum est.* 2. *Pereant, necesse est, omnia, nisi succurras*, wann du nicht hilffest, so muß alles zu Grund gehen. Omnia ad exitium præcipitia sunt; omnia ad interitum ruant, necesse est, nisi succurras. Tabescendum nobis in ista calamitate est; ruere, ac deflagrare omnia, necesse est, nisi opem feras. 3. *Res mortales omnes citò pereunt*, alles Zeitliche geht bald zu Grunde. Fides, artèsque concidunt; voluptates corporis fluunt; forma corporis fluxa est, atque fragilis; mores ipsi eunt præcipites, defluunt declinant. 4. *Pereant opes, dum virtus salva sit*, meinethalben gehe das Geld zu Grunde, wann nur die Tugend übrig bleibt. Res istæ pedibus trahantur, concidat autoritas, cætera fortunæ præsidia fluant, occidant, dilabantur, dum virtus salva sit. 5. *Rei gerendæ opportunitas periit*, die gute Gelegenheit ist uns aus der Hand gegangen. E manibus emissa est, dilapsa est; rei gerendæ occasio amissa, dimissa est. *Usus.* Tuô vitiô peribis. Tanta pecunia; oleum ac opera nobis periit. V. *Intereo, Perdo.*

Pererro, as, avi, atum, are. * umher schweiffen, in der Irre herum gehen. *Usus.* Omnem locum pererrat.

Perfectè. vollkommentlich, völlig. *Syn.* Absolutè, plenè, cumulatè, ex toto. *Usus.* Oratio perfectè erudita & diserta. Nihil nisi perfectè, nisi cum summa venustate agebat Roscius.

Perfectio, onis, f. Vollkommenheit einer Sache. *Syn.* Absolutio.)(*Inchoatio, adumbratio, susceptio.* *Usus.* Tantum abes a perfectione magnorum operum, ut fundamenta nondum jeceris. Hanc ego absolutionem, perfectionémque in oratore desidero. Virtus à susceptione prima, non à perfectione est judicanda.

Perfector, oris, m. Vollender, Vollbringer. *Usus.* Stylus perfector dicendi & magister.

Perfectus, a, um. vollkommen. *Syn.* Absolutus, plenus, completus, expletus, cumulatus, elaboratus, expolitus perpolitus, maturus, expletus omnibus partibus, quod habet omnes numeros, cui nihil deest, cui addi nihil possit; quod omnes numeros obtinet, continet; omnibus numeris absolutus; perfectus; expletúsque omnibus numeris. *Phras. Est vir perfectus*, vulg. er ist ein vollkommener Mann, ein Mann von vollkommener Tugend. Vir est perfectæ, cumulatæque virtutis; cujus vita omnibus virtutibus expleta; vir est, in quo summa sunt omnia, in quo videas expletam formam virtutis ac honestatis; exemplum Fidei, Religionis, pietatis, cujus virtus omnibus numeris, partibúsque perfecta & expleta est. *Usus.* Perfectus Orator, cui nihil deest. Præclarè inchoata multa, nondum perfecta, & maturitatem adepta. Illud, cui addi nihil possit, summum & perfectissimum judico.

Perfero, fers, tuli, latum, ferre. überbringen, übertragen, ausstehen. *Syn.* Perpetior, tolero. *Adv.* Diligentiùs, attentiùs, placidissimè omnia. *Usus.* 1. Im-

petum & crudelitatem hostium, molestias amicorum perferre. 2. Legem aliquam perferre. 3. Litteras, jussa, nuncium, mandata alicujus ad aliquem perferre. V. *Patior*, *Tolero*.

Perficio, is, feci, fectum, ere. vollbringen, vollenden, ausführen. *Syn.* Absolvo, conficio, transigo, efficio, perago, extrema persequor, absolutionem rei alicujus perficio, perpolio. Munus susceptum expleo.)(*Attingo, incho0.* *Adv.* Callidè, castè, nihil, perspicuè, omninò, nihil, ritè nihil, aliundè, commodiùs rem, planè. *Phras.* 1. *Librum nondum perfeci*, ich habe das Buch noch nicht gar vollendet. Nondum operi ultima manus accessit; affectum habeo librum, nondum perfectum. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi rudem adhuc, & informem ingenii partum. 2. *Nondum perfeci, quæ cogitaveram*, ich habe meine Gedancken noch nicht ausgeführt. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea: nondum exædificavi, quod institui; nondum pertexui, quod exorsus sum. V. *Absolvo, finio.* *Usus.* Cogitata, instituta, inchoata, poëma perficere.

Perfidia, æ, f. Untreue, Meineyd, Betrug. *Syn.* Fraus, destitutio. *Epi.* Similis, summa, tanta. *Usus.* Illius perfidia deceptus, circumventus sum. Perfidiæ suspicionem fugere. Illud non ejus imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum est. V. *Infidelitas.*

Perfidiosè. treuloser Weise. *Syn.* Fallaciter.

Perfidiosus, a, um. treulos, meineydig, Eydbrüchig. *Syn.* Perfidus, infidiosus, fallax, improbus. *Adv.* *Æquè* & nefarius.

Perfidus, a, um. treulos. *Syn.* Perfidiosus, qui fidem & officium prodit. *Usus.* Si fide societas colitur, perfidus est, qui socium prodit. Aliud agentes, aliud simulantes perfidi, improbi, malitiosi sunt. V. *Decipio, infidelis.*

Perflabilis, e. lüfftig. *Usus.* Locus ventô perflabilis.

Perflo, as, avi, atum, are. * durchwehen. *Usus.* Venti terras perflant.

Perfluo, is, fluxi, ere. durchfliessen, durchrinnen. *Usus.* Charta perfluit, schlägt durch, das Papier fliesset. Plenus est rimarum, hac illac perfluit, er kan nichts verschweigen.

Perfodio, is, di, fossum, ere. durchbohren, durchgraben, aushöhlen. *Syn.* Perforo, pertundo, perfringo. *Adv.* Impunè. *Usus.* Parietes perfodere.

Perforo, as, avi, atum, are. durchbohren, durchlöchern. *Syn.* Perfodio, patefacio. *Usus.* Navem, murum perforare.

Perfrico, as, cui, frictum, are. sehr zerkratzen, zerreiben. *Usus.* Frontem perfricare, pudorem ponere, unverschämt werden. Perfrictæ frontis homo. V. *Impudens.*

Perfringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen, zertrümmern, zerstücken. *Syn.* Infringo, effringo, labefacto. *Phras.* *Portas perfringere*, die Pforten aufsprengen. moliri obices portarum; portarum claustra effringere, refringere. Moliri portas; foribus exitium afferre. V. *Janua.* *Usus.* Leges devincere, ac perfringere. Obstantes hostium cuneos vi, ac virtute perfregit. Perfringere ac labefactare bonorum conspirationem. V. *Frango.*

Perfruor, eris, fruitus sum, frui. gäntzlich und wohl geniessen. *Syn.* Fruor, utor, potior. *Adv.* Mirificè. *Usus.* Otiô, lætitiâ, sapientiæ laude perfrui, pasci, delectari. V. *Fruor, delector.*

Perfuga, æ, m. Uberläuffer. *Syn.* Transfuga. V. *Desertor.*

Perfugio, is, fugi, ere. überlauffen, irgendwohin fliehen, sich aus dem Staub machen. *Syn.* Transfugio ad hostes: confugio.

Perfugium, ii, n. Zuflucht in der Noth. *Syn.* Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. *Epi.* Commune, desperatissimum, honestum, melius, paratum, paratius, postremum, præsens, sanctum, tutum, oratorium, unum. *Usus.* Fortunæ alicujus jactatæ, ac naufragæ perfugium præbére. Hoc unum nobis perfugium, hæc spes, hoc solatium omnium laborum, ac sollicitudinum nobis superest. Perfugiô uti. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugiô malos excludere. V. *Præsidium, Confugio.*

Perfunctio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. *Usus.* Laborum, honorum perfunctio.

Perfundo, is, fudi, fusum, ere. begiessen. *Syn.* Respergo. *Usus.* Hæc res animum meum summa suavitate, voluptate, horrore, religione perfudit. Quis me horror perfudit?

Perfungor, eris, functus sum, fungi. verrichten, vollenden, vollbringen. *Syn.* Exantlo, fungor, utor, defungor. *Usus.* Laboribus, bellô, magistratû, muneribus, periculis perfungi. V. *Fungor, facio.*

Pergo, is, perrexi, ere. fortfahren. *Syn.* Eo, iter facio, tendo, peto, contendo, sequor, continuo, insisto, cursum teneo.

neo. *Adv.* curſim, longiùs, porrò, protinùs, rectà. *Uſus.* Perge, confice, quod ſupereſt viæ. Pergam, & inſequar longiùs. Perge porrò. Perge ad reliqua. Perrexit illi obviam.

Pergræcor, aris, atus ſum, ari. *praſſen, ſchlemen, im Sauß und Schmauß leben. *Syn.* Epulis, & potationibus inſervio.

Perhibeo, es, ui, itum, ére. vorgeben, vorwenden. *Syn.* Dico, ajo, fero. *Adv.* Vulgò. *Uſus.* Summa, ut vos quidem perhibetis, injuria affecti eſtis. Plato Socratis auditor fuiſſe perhibetur.

Perhorreſco, is, horrui, ere. erſchrecken, in Schrecken gerathen. *Syn.* Exhorreſco, pertimeſco. *Adv.* Valdè. *Uſus.* Nemo eſt, qui hos non oculis fugiat, auribus reſpuat, animo aſpernetur, recordatione ipſa perhorreſcat. Non ſolum animo commoveor, ſed perhorreſco. V. *Horreo.*

Periclitatio, onis, f. Verſuch, Probe. *Syn.* Experientia. *Uſus.* Multarum herbarum utilitates longinqui temporis uſu, ac periclitatione percepimus. V. *Experior.*

Periclitor, aris, atus ſum, ari. in Noth und Gefahr ſeyn, einen Verſuch thun, wagen. *Syn.* In diſcrimine, in periculo ſum, periculum adeo, in diſcrimine verſor: periculum facio, experior, tento. *Phraſ.* 1. *Periclitaris graviter,* du ſtebeſt in groſſer Gefahr. Grave tibi impendet, imminet periculum; res tua, ſalus tua hic agitur; fortunæ tuæ periclitantur; res tua periculum ſubit; in periculum adducitur, venit graviſſimum; in diſcrimen venit ſalus tua; in diſcrimen adducitur. 2. *Res tuæ non minùs, quàm meæ periclitantur,* deine Sache ſtehet ſowohl in Gefahr, als die meinige. Eodem loco res tuæ ſunt, ac meæ; in eadem fortuna verſantur res utriusque noſtrûm; in eadem mecum navi es; partem periculi ſuſtines; eadem tuis, quæ meis fortuna imminet, impendet; eadem utrumque noſtrûm fortuna manet, urget. Pari ſumus conditione; par, ſimilis, eadem, non diſſimilis, non diſpar, utriusque noſtrûm eſt conditio; non minùs de tua re agitur; haud meliùs tecum agitur; haud meliore res tuæ, fortunæque loco ſunt, ac meæ. *Uſus.* 1. Non eſt in uno homine periclitanda ſalus Reipublicæ. Periclitantur jura, & vita omnium. 2. *Experior,* einen Verſuch thun. Belli fortunam periclitari. Omnia circumſpicere, vires ſuas periclitari. V. *Periculum.*

Periculoſè, gefährlich. *Syn.* Cum periculo. *Uſus.* Periculoſè ægrotare, navigare.

Periculoſus, a, um. gefährlich. *Syn.* Lubricus, anceps, non procul à periculo, formidoloſus. *Uſus.* Periculoſa, turbulenta, ac temeraria conſilia. Periculoſa res, plena aleæ, anceps, ac cum præſentiſſimo diſcrimine conjuncta. V. *Periculum.*

Periculum, i, n. Gefahr. *Syn.* Diſcrimen, dimicatio: experimentum. *Epi.* Alienum, certum, commune, incertum, domeſticum, extremum, gravius, honeſtiſſimum, non legitimum, magnum, minimum, perſpicuum, præſens, proprium, publicum, perpetuum, ſimile, ſordidiſſimum, ſummum, tantum. Pericula aſperrima, dubia, vitæ graviſſima, integerrima & maxima, levia, magna & imprudentia, minora, multa, plura, præcipua, propria, quotidiana, recentia, repentina, ſubita, ſumma, tanta, tamque improviſa. *Phraſ.* 1. *In ſummum periculum me conjecit,* er hat mich in die gröſte Gefahr geſetzt. In capitis periculum me vocavit, adduxit, arceſſivit; periculum mihi comparavit, creavit, ſtruxit, conflavit, molitus eſt maximum; periculum ea res mihi ingens faceſſivit, procreavit, injecit, attulit, intulit, intendit; ingens me in diſcrimen vocavit; ad caſum extremum res meas adduxit; in ſummum periculum rem deduxit. 2. *In ſummo periculo res noſtræ ſunt,* unſere Sache ſteht in gröſter Gefahr. Rebus noſtris periculum eſt; res in diſcrimine eſt; propè exitium res venit; propiùs metum res noſtra eſt; ad ultimam dimicationem res venit; omne diſcrimen adeſt; ultima vis paratur. Res in ſummum diſcrimen adducta eſt; in ſummo diſcrimine verſatur; res noſtræ in præcipiti ſtant, & lubrico: in periculo hærent. 3. *Undique pericula impendent nobis,* es nahen von allen Seiten neue Gefahren herzu. Periculis undique cingimur, premimur, includimur; inſtant ab omni parte; impendent, imminent nova pericula; non unum certamen, non una dimicatio adeſt; periculi plus ſatis contractum eſt, ut in ſingulas horas capite dimicandum ſit noſtro; inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum eſt. 4. *Quid times, objicere te periculo?* was fürchteſt du dich, in die Gefahr zu gehen? Ecquid non ſemel rem fortunæ inclinandam das? quid dubitas in incertam ire aleam? tendere in quemcunque caſum? rem in caſum ancipitis eventûs committere? aleam jacere? ad caſum res tuas fortunasque objicere? in caſum demittere? in diſcrimen te offerre? periculum ſummæ rerum facere? tem-

pestatem hanc, hanc dimicationem forti animô subire? periculo corpus offerre? caput periculis objicere? in periculum se conjicere; periculum adire? in media te pericula immittere, inferre? periculum fortunæ facere? casum subire? res fortunásque in casum dare? 5. *Non est sapientis Ducis, copias temerè periculo exponere*, ein weiser Feld-Fürst muß seine Kriegs-Macht umsonst nicht in die Gefahr aussetzen. Discrimini bellorum universas vires offerre; sub unum fortunæ ictum omnia cadere non patitur sapiens Imperator; non est sapientis Ducis, sese, fortunásque suas in dubium devocare; ruere cæcum in certamina periculô ingenti, fructu nullo. Sapiens Imperator non debet temerè copias in tam præcipitem locum committere, ut de vita, salutéque tot Regnorum decernendum sit, & summa rerum in periculum veniat. Sapientis Imperatoris non est, committere in aleam incerti casûs universum exercitum. Non committendum sapienti Duci, ut in aleam casûs ancipitis se, Regnúmque det. 6. *In magnum periculum incidi*, ich bin in grosse Gefahr gerathen. Ingens periculum, discrimen adii; incurri in magnam difficultatem; in ipsam flammam veni; in periculum veni, deveni, incidi; oblata mihi est tempestas formidolosissimi temporis. 7. *Nondum es extra periculum*, du bist noch nicht ausser der Gefahr. Periculô nondum es defunctus; nondum abes à periculo; summum discrimen nondum effugisti; periculum nondum à capite propulsâsti, depulisti; nondum vacuus es à periculo; nondum expers es periculi; nondum in vado navis est; nondum in portu navigas; non desunt scopuli, ad quos offendas. 8. *In periculis est intrepidus*, er ist unerschrocken in den Gefahren. Pericula adit non dubitanter, in extremo discrimine, & dimicatione fortunæ, in quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis, in locum quemvis præcipitem non dubitat se committere. De vita & ornamentis suis fortissimè decernit; in quemcunque casum tendit alacer, omnem periculi procellam in se unum avertit. Non equidem cæcus ruit in certamina, nec rerum summam in periculum fructu nullo revocat, aut in incerti casûs aleam committit; quidquid tamen urget periculi, minimè exhorrescit. V. *Periclitor*, *Discrimen*. *Usus*. 1. Maximum ab universo naufragio periculum est. Periculum dudum denunciatum. Negligere suum periculum. Periculum declinare, defugere, subterfugere. A periculo prohibére, è periculo eripere, extrahere, periculis liberare. Partem periculi sustinére. Meô, tuô, suô periculo, sumptúque rem exequi. Meô periculô Respubl. vivit. 2. *Experimentum*, Versuch, Probe. Facere periculum innocentiæ alicujus.

Peridoneus, a, um. * sehr bequem. *Syn*. Valdè commodus, opportunus. *Usus*. Locus castris peridoneus.

Perimo, is, emi, emptum, ere, tödten, zu Grund richten. *Syn*. Interimo, deleo. *Usus*. Siquæ vis meum reditum, honorem peremisset. Alicujus consilium, curas perimere. V. *Interficio*.

Perinde, also, gleich viel, eben also. *Syn*. Similiter, juxta, eô locô. *Usus*. Perinde est, ùt putas. Perinde, ac si jam vicerint, triumphant. Quod ego perinde rebar, ac si, *vel* quasi jam peractum. V. *Similiter*.

Periocha, æ, f. kurtzer Begriff. *Syn*. Argumentum, brevis totius rei summa, ac complexio.

Periodus, i, f. eine vollkommene Rede, Umgang. *Syn*. Ambitus, circuitus. *Usus*. Circuitus orationis, quem Græci periodum, nos ambitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem dicimus.

Peripateticus, a, um, der Peripatetischen Secte zugethan. *Syn*. Lycæi studiosus.

Peripetasma, atis, n. Umhang, Fü hang. *Syn*. Peristroma, stragulum, stragula vestis, aulæum.

Peristroma, atis, n. Fürhang. *Usus*. Peristromata conchyliata.

Peristylium, ii, n. mit Säulen umgebener Ort. *Syn*. Locus columnis undique clausus & ornatus. *Epi*. amplissimum.

Peritè, verständiglich, weißlich, künstlich, meisterlich. *Syn*. Scienter, callidè.

Peritus, a, um, erfahren, verständig, gelehrt. *Syn*. Sciens, gnarus, exercitatus, intelligens, in aliqua re artifex.)(*Imperitus*. *Adv*. benè juris, antiquitatis, litterarum, scriptorum veterum, sanè, valdè, litteratè. *Phras*. *Est rei militaris peritus*, er ist in der Kriegs-Kunst wohl erfahren. In bellicis rebus summô studiô, & intelligentiâ; à natura, usúque callidus & acutus; magnam habet rei bellicæ prudentiam; militiæ scien-

scientissimus; cui in bello nihil novum, peregrinum, improvisum accidere possit; nihil, quod non usû diu, ac multâ periclitatione didicisset; rei militaris prudentissimus. Quis hôc homine militaris rei scientior, qui è ludo, atque pueritiæ disciplina bellô maximô, atque acerrimis hostibus in militiæ disciplinam profectus est; qui àb ineunte adolescentia miles fuit summi Imperatoris, cujus adolescentia ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperiis; non offensionibus belli, sed victoriis est traducta? Nulla res est in usu militari posita, quæ hujus viri scientiam fugere possit, quando genus nullum belli est, in quo illum non exercuerit fortuna. *Usus.* Peritus ad usum, & disciplinam belli, juris, legum, antiquitatis, belli gerendi peritissimus. Doctus & usû peritus. V. *Doctus*, *scio*, *intelligo.*

Perjurium, ii, n. Meineid, Eyd-Bruch. *Syn.* Perfidia. *Epi.* illustre atque insigne, manifestum, nimium. *Usus.* Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus. In perjurio fides, & jusjurandum negligitur. V. *Juro.*

Perjurus, a, um. meineydig, eydbrüchig. *Syn.* Qui fidem & jusjurandum violat, negligit; perfidus, qui sacramenti religionem negligit. *Usus.* Quid interest inter perjurum, & mendacem? V. *Infidelis.*

Perlabor, eris, lapsus sum, labi, durchfallen, durchfahren. *Usus.* Perlapsus est ad nos Hercules.

Perlego, is, legi, lectum, ere. durchlesen. *Usus.* Perlegi tuum librum. V. *Lego.*

Perluceo, es, luxi, ere. durchscheinen, durchstrahlen. *Syn.* Eluceo.

Perlucidus, a, um. durchsichtig, durchscheinend, hell. *Syn.* Pellucidus, illustris. *Adv.* maximè. *Usus.* Membranæ oculorum perlucidæ.

Perlustro, as, avi, atum, are. durchsehen, durchsuchen. *Syn.* Diligenter, & attente lustro. *Usus.* Oculis, animô perlustrare omnia. V. *Lustro.*

Permaneo, es, mansi, ere. beharren, verbleiben. *Syn.* Consto, maneo. *Adv.* constanter, parum in causa. *Usus.* In mea erga te voluntate, in mea sententia pristina stabilis & firmus permaneo. Opto, ut tua fortuna semper florentissima permaneat. V. *Maneo.*

Permano, as, avi, atum, are. durchfliessen. *Syn.* Mano, pervenio, penetro, permeo. *Adv.* latentius in venam, usque eò in animum. *Usus.* Permanârunt hi sermones ad aures nostras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non permanant. Venenum potum permanat in venas. V. *Mano*, *penetro.*

Permansio onis, f. Beharrung, Verbleibung. *Epi.* Perpetua, stabilis. *Usus.* Permansio perpetua in eadem sententia.

Permeo, as, avi, atum, are. durchgehen, durchwandern. *Syn.* Permano, penetro. *Usus.* Intelligentia per omnia permeat & transit.

Permetior, iris, mensus sum, iri, messen, abmessen. *Syn.* Dimetior. *Usus.* Solis magnitudinem quasi decempedâ permensus est. V. *Metior.*

Permisceo, es, ui, mixtum *vel* mistum, ere. vermischen, durcheinander mengen. *Syn.* Commisceo, confundo aliud alio, in unum confundo. *Usus.* Ne tuas sordes cum clarissimorum virorum laudibus permisceas. Non modo illa permiscuit, sed in his etiam turbavit. Implicata, & mista oratio. Permisti tot populi in unum corpus coaluere. V. *Misceo.*

Permissio, onis, f. Bewilligung, Erlaubnuß, Zulassung. *Syn.* Permissus, concessus. *Epi.* grata. *Usus.* Quod tibi mea permissio tuæ mansionis grata sit, gaudeo. V. *Venia.*

Permissus, ûs, m. Gestattung, Verwilligung, Erlaubnuß. *Syn.* Permissio. *Usus.* Meo permissû abiit.

Permistè, vermischt, durcheinander vermengt. *Syn.* Confusè.)(*separatim.*

Permistio, onis, f. Vermischung, Vermengung. *Syn.* Admistio, confusio. *Epi.* superior.

Permitto, is, misi, missum, ere, zulassen, verwilligen, gestatten, erlauben. *Syn.* Concedo, sino, patior, potestatem facio *vel* concedo, do.)(*Veto.* *Adv.* in posterum potestatem. *Phras.* *Permissum homini, ut in patriam rediret*, man hat ihn lassen in sein Vaterland zuruck gehen. Facultas oblata, concessa, data est homini in patriam redeundi; repetendæ patriæ facultas fuit; facultatem adeptus, consecutus, assecutus est, habuit patriæ repetendæ. Datum id homini tributum, concessum, remissum, ut patriam repeteret suam. Id quoque homini largitus est Princeps; hanc illi facultatem largitus est, ut suos in patria inviseret. Facta homini copia, potestas suos revisendi. Principis permissû, concessû repetendæ patriæ copia fuit. V. *Con-*

V. *Concedo, Facultas.* *Usus.* Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate fore, dixi. Judicis potestati rem permisi. Permitto aliquid iracundiæ tuæ, do adolescentiæ, cedo amicitiæ, tribuo parenti. Inimicitias tecum susceptas Reipublicæ permitto, in Ansehen des Vaterlands eines seine Feindschafft beyseits setzen. Hostibus se, vitam rei judicum sententiis permittere. V. *Concedo.*

Permotio, onis, f. Bewegung. *Syn.* Motus, perturbatio. *Epi.* divina, intima. *Usus.* Permotio animi. Quæ permotione mentis maximâ sentimus. V. *Perturbatio.*

Permoveo, es, movi, motum, ere, bewegen. *Syn.* Commoveo, perturbo, percello. *Adv.* quam maximè mentes, vehementer. *Phras. Ad hoc me humanitas tua permovit*, deine Höflichkeit hat mich dahin bewegt. Ad hoc me non utilitatis spes aliqua, sed tua humanitas adduxit; adductus sum multis officiis tuis, nulla spe commodorum; hos mihi stimulos tua humanitas admovit; his me stimulis multa tua in me officia concitârunt; ago hoc non spe præmii impulsus, sed tuâ incitatus humanitate; debes hoc, quidquid est, humanitati tuæ; debes hoc, quantulumcunque est, acceptum referre totum humanitati tuæ. *Usus.* Siquem hæ calamitates permovent. *Moveo, persuadeo.*

Permulceo, es, mulsi, cere, liebkosen, streichlen, schmeichlen. *Syn.* Mulceo, delinio, mitigo. *Usus.* Animum voluptate, aures leni sonô, senectutis tædia consolatione aliquâ permulcere.

Permulti, æ, a, sehr viele. *Usus.* Permulti imitatores Principum. V. *Multus.*

Permunio, is ivi, itum, ire, *wohl bewahren, bevestigen. *Syn.* Munio.

Permutatio, onis, f. Aenderung, Wechsel, Tausch, Verwandlung. *Syn.* Mutatio. *Epi.* magna, publica, quadrantaria. *Usus.* Virtus nec temporum, nec tempestatum permutatione permutatur. V. *Mutatio.*

Permuto, as, avi, atum, are. ändern, verwechseln, vertauschen. *Syn.* Muto. *Usus.* Sententiam permutare. Permutatum solvere cum quæstu. Permutare pecuniam. Vereor, ne id, quod tecum permutavi, versurâ solvendum mihi sit. *Muto.*

Perna, æ, f. *Schincke, Hamme. *Epi.* fumosa.

Pernego, as, avi, atum, are. durchaus, oder beständig laugnen. *Syn.* Prorsùs nego. V. *Nego.*

Pernicies, ei, f. Verderben, Schad, Untergang. *Syn.* Exitium, labes, pestis, calamitas.)(*salus. Epi.* aperta, communis, conjuncta cum magna calamitate Reipl. intestina, major. *Usus.* Reipubl. perniciem moliri, comparare, den Untergang des gemeinen Wesens suchen. In perniciem alicujus incumbere, einen wollen ins Verderben stürtzen. In perniciem ipse suam incurrit, er laufft seinem Unglück selbsten zu. Communi pernicie oppressus est, er ist mit allen andern ins Verderben gerathen. Perniciem à capitibus omnium depellere, alle vor dem Untergang erretten. V. *Ruina, Calamitas, Exitium.*

Perniciosè, schädlich, höchst-nachtheilig. *Syn.* Pestiferè. *Usus.* Quàm dissolutè, quàm turpiter, & perniciosè.

Perniciosus, schädlich, verderblich, höchst-nachtheilig. *Syn.* Exitiosus, pestifer, noxius. *Phras. Perniciosus patriæ civis*, dieser Burger ist seinem Vaterland höchst-schädlich. Qui semper stat adversus patriæ commoda; perniciei est civibus; nihil non confert ad perniciem civitatis; qui perniciem patriæ non obscurè comparat, molitur; qui in patriæ perniciem ubique incumbit, qui pestem patriæ nefariè molitur. V. *Noxius, Noceo. Usus.* Consilium non modò inutile, sed etiam perniciosum Reip.

Pernicitas, tis, f. Geschwindigkeit, Behändigkeit. *Syn.* Magna celeritas, velocitas.

Pernix, icis, g. o. * schnell, behend. *Usus.* Canis pernix. V. *Celer.*

Pernocto, as, avi, atum, are. übernachten. *Syn.* Noctem ago, traduco. *Usus.* Pernoctant venatores in nive. Amœniora studia pernoctant nobiscum, & rusticantur.

Pernosco, is, novi, ere. gründlich erkennen *Usus.* Mores hominum penitùs pernoscere. V. *Nosco.*

Pernox, ctis, g. o. * die gantze Nacht wachend, oder während. *Syn.* Noctem totam vigilans. *Usus.* Pernox luna erat.

Peroro, as, avi, atum, are. ausreden, die Rede zu Ende bringen. *Syn.* Perorationem habeo; concludo. *Adv.* brevi, vehementiùs, graviter, ornatè. *Usus.* odiô & strepitû senatûs coactus est aliquando perorare. Perorare causam. Totum hoc crimen decumanum perorabo.

Perosus, a, um. * sehr hassend, auffätzig. *Usus.* Plebs Consulum nomen perosa. V. *Odium.*

Per-

Perpello, is, puli, pulsum. ere. antreiben, anstrengen, zu etwas vermögen. *Syn.* Impello, permoveo. *Usus.* Vultus ejus, oculique te perpulerunt. V. *Impello.*

Perpendiculum, i, n. Bley-Waag, Bley-Schnur, Senckel, Richtschnur. *Usus.* Si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non regulis, non normis. Columnas exigere ad perpendiculum. Ferri suo pondere deorsum ad lineam.

Perpendo, is, pendi, pensum, ere. betrachten, erwegen, und überlegen. *Syn.* Expendo, dirigo, cogito, examino. *Adv.* Diligentissimè. *Phras. Perpende, quæso, quàm vana sint ista, & inania,* erwege es nur fleißig, wie eitel dieses alles seye. Attende, quæso, intentoque animo intuere; mente, animoque considera; animum tantisper adverte; animo, cogitationéque percurre ista, ac vide, quam vana sint ista, & inania. Curas tuas, ac cogitationes, punctum temporis in hoc defige, ut, quàm vana sint ista, ac inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer; animo, cogitationéque depinge, istarum rerum vanitatem; expende, quæso, suisque ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisque rationum momentis expende, quàm vana hæc sint, & inania. Seriam paulisper cogitationem suscipe, & quàm inania hæc sint, cum animo reputa. V. *Considero. Usus.* Hæc si ad utilitatem dirigas, recta sunt; si ad honestatem perpendas, pravissima. Amicitia veritate perpenditur.

Perperàm. unrecht, fälschlich. *Syn.* Malè, pravè, perversè, præposterè, nequiter, vitio. *Usus.* Seu rectè, seu perperàm agas. Perperàm Consules dicuntur, qui vitio creati sunt.

Perpessio, onis, f. das Erleiden, Ausstehen, Erduldung, Uberstehung. *Syn.* Perpessus. *Epi.* Considerata laborum, facilior, indigna homine libero, voluntaria, diuturna. *Usus.* Dolorum, laborum perpessio. Dolor difficilis perpessu.

Pepetior, eris, pessus sum, peti. erleiden, erdulten, ausstehen, ertragen. *Syn.* Suffero, patior, fero, tolero. *Usus.* Dolorem fortiter perpeti, V. *Patior.*

Perpetro, as, avi, atum, are. * vollbringen, verüben, begehen. *Syn.* Patro, perficio. *Usus.* Perpetrare cædem. Bello, pugna, sacrificio perpetrato. V. *Perficio.*

Perpetuitas, tis, f. Ewigkeit, Immerwährigkeit. *Syn.* Perennitas, continuatio, diuturnitas. *Usus.* Amicitia ad perpetuitatem fidelis est, & constans. Sibi ipsi in vitæ perpetuitate constare. Perpetuitas sermonis, orationis.

Perpetuò. stets, immerdar, unaufhörlich, ohne Unterlaß. *Syn.* In perpetuum. V. *Semper.*

Perpetuo, as, avi, atum, are. ohne Unterlaß beharren, immer anhalten. *Syn.* Continuo.)(*Mitigo. Usus.* Magistratuum potestas perpetuanda videtur.

Perpetuus, a, um. stetig, immerwährend, beharrlich. *Syn.* Perennis, constans, æternus, sempiternus, universus, continens. *Usus.* Hilaritatem illam in perpetuum amisi. Perpetuis, & contextis voluptatibus fruitur. Oratio, historia, disputatio perpetua. Agmen perpetuum, nunquam interruptum.

Perplaceo, es, ui, ére. sehr wohl gefallen. *Usus.* Ea lex mihi perplacet. V. *Placeo.*

Perplexè. * undeutlich, verwirret, zweifelhafft. *Usus.* Perplexè agere, respondere.

Perplexus, a, um. * verwirret, zweiffelhafft, undeutlich. *Syn.* Intricatus, implicatus, tortuosus. *Usus.* Responsum perplexum. Dubii, ambigui, perplexi sermones. V. *Implico.*

Perpluo, is, ui, ere. durchregnen. *Usus.* Amor in pectus perpluit meum.

Perpolio, is, ivi, itum, ire. wohl auspoliren, glätten, ausbutzen. *Syn.* Expolio. *Usus.* Opus imperfectum perpolire & absolvere. Extremum perpoliendi operis laborem adhibére.

Perpolitio, onis, f. Auspolirung, Ausschmückung. *Syn.* Expolitio.

Perpotatio, onis, f. stetiges Sauffen, und Luder-Leben. *Epi.* Intemperantissima. *Usus.* Intemperantissimæ perpotationes. V. *Bibo.*

Perpoto, as, avi, atum, are. allezeit sauffen. *Adv.* Similiter. *Usus.* Totos dies perpotare. V. *Bibo.*

Perpurgo, as avi, atum, are. säubern, ausfegen, wohl reinigen. *Usus.* Nunc illud crimen mihi perpurgandum est. V. *Purgo.*

Perquàm. sehr, fast, gar, über die massen. *Syn.* Valdè. *Usus.* Illud perquàm puerile, ridiculum, ineptum. V. *Valdè.*

Per-

Perquiro, is, quisivi, situm, ere. fleißig suchen, genau erkundigen, nachforschen. *Syn.* Exquiro, inquiro. *Usus.* Res occultas perquirere ab aliquo. V. *Quæro*, *indago*.

Perquisitè, genau untersucht, mit sondern Fleiß. *Syn.* Exquisitè, diligenter.

Perquisitor, oris, m. * Durchsucher, Nachforscher. *Usus.* Malevoli actionum perquisitores.

Perrumpo, is, rupi, ruptum, ere. durchbrechen. *Syn.* Disrumpo, perfringo, vi aperio, perseco. *Phras.* I. *Ipsas Alpes perrupit Hannibal*, Hannibal hat die Alpen selbst durchbrochen. Cupiditate ac furore invadendæ Italiæ perfregit; omnia claustra alpium refregit; objectas montium altitudines vi ac virtute perfregit; cum tot, támque difficiles viæ eluctandæ essent, per invias alpes audacissimè penetravit. Hannibale duce, corporibus, armisque nixi Pœni cuneô viam rupêre. 2. *Romanus miles hostium aciem perrupit*, die Römer seynd durch das feindliche Heer durchbrochen. Ferrò atque audaciâ per confertos hostes sibi viam fecit; se inter tela volantia intulit, infestámque aciem diremit; perfregit hostium cuneos, & disjecit; per medios hostes audacissimè perrupit; objectos hostium cuneos vi ac virtute perfregit. *Usus.* Insidias, legum pœnam perrumpere. V. *Perfringo*.

Persæpe, gar offt. *Usus.* De hoc genere persæpe Senatûs-Consulta fiunt. V. *Sæpè*.

Persalutatio, onis, f. fleißige Begrüssung. *Syn.* Salutatio.

Persaluto, as, avi, atum, are. fleißig grüssen. *Syn.* Saluto. V. *Saluto*.

Perscindo, is, scidi, scissum, ere. * durchschneiden. *Usus.* Omnia perscindente ventô.

Perscribo, is, psi, ptum, ere. überschreiben. *Syn.* Scribo; in tabulas refero. *Adv.* Accuratè omnia, apertè, cautè, diligentissimè, enucleatè, intra, nominatim, parciùs, planè, spurcissimè, summatim, variè, copiosè, verè, separatim, divinitûs, litteratè, scitè, sanctissimè, honorificentiûs triumphum. *Usus.* Tu ad me explorata omnia perscribas. Falsum nomen perscribere, die Schuld falsch aufschreiben. Pecuniam ad ædem sacram reficiendam perscripsi, Geld zu Ausbesserung der Kirchen einem verschreiben. V. *Scribo*.

Perscriptio, onis, f. das Aufschreiben. *Usus.* Suarum perscriptionum adversaria proferre. Controversia de tabulis & perscriptionibus.

Perscriptor, oris, m. Schreiber. *Usus.* Perscriptor fœnerationis.

Perscrutor, aris, atus sum, ari. erforschen, nachgrüblen, ergründen. *Syn.* Exquiro, inquiro, indago, exploro. *Adv.* Penitùs. *Usus.* Speculari, investigare, perscrutari omnia. V. *Indago*, *inquiro*, *quæro*.

Perseco, as, cui, sectum, are. zerschneiden, zerspalten. *Usus.* Naturas rerum ecquid persecare, aperire, dividere possumus.

Persecutio, onis f. Nachsuchung, Nachsetzung. *Syn.* Extraordinaria juris actio. *Usus.* Persecutionum, cautionûmque præceptio in Jure Civili. *Persecutio*, *Persecutor*, Verfolgung, Verfolger der Christen, *vulg. sunt; Latine rectiùs:* Vexatio, vexator & hostis nominis Christiani.

Persentisco, is, ere. empfinden, mercken. *Usus.* Nisi essem lapis, hæc persentiscere debui. V. *Sentio*.

Persequor, eris, secutus sum, sequi. nachstellen, nachsetzen, verfolgen, nachjagen. *Syn.* Sequor, insequor, insector; colo, imitor: prosequor, exequor. *Adv.* Acriter, commodissimè res aliquas, crudelissimè, cupidissimè, deinceps reliqua, dignè injuriam, diligenter mandata, diligentissimè, gravissimè versibus, nominatim, publicè bellô, sapienter extrema, severè, studiosissimè, subtiliter, subtilissimè, vehementissimè injurias, usque eò ducem. *Phras.* I. *Hostem fugientem persequi*, dem flüchtigen Feind nachsetzen. Insectari, in tergis fugientium hærére; fusos agere hostes; extremos agminis carpere, & morari; novissimos carpere & premere, vestigiis cedentium insistere; hostibus instare, neo sui colligendi spatium dare; acerrimô impetû in fugientes hostes invehi. V. *Fugo*. 2. *Non cessat me persequi*, er lässet nicht nach, mich zu verfolgen. Vexandi, oppugnandi, exagitandi, omnique me injuriâ lacessendi finem nullum facit. Infensum, gravem, infestum mihi adversarium etiamnum experior; nusquam desinit mihi adversari, perniciem moliri, machinari exitium, ad perniciem nostrum incumbere; nusquam me consistere patitur; incitandi mei ac premendi; in me grassandi finem non faciet, donec odium suum meô sanguine satiârit, expleverit. V. *Adversor*, *odium*, *inimicus*. *Usus.* I. Sectam Academicam, mores patris persequitur. Eô pervenisti, quò ego persequi ægrè potero. Diverticula, simitudines, flexiones persequi. 2. *Tueor*, verfechten, fortsetzen. Persequi jus suum. Bona sua lite & judiciô persequi, repetere. *Exequor*, vollziehen. Tua mandata persequor diligenter. 4. *Ulciscor*, rächen. Inimicitias suas, injurias persequi & ulcisci. Aliquem bellô persequi. 5. *Complector*, *comprehendo*, verfassen. Rem totam publicis jam litteris est perse-

secu-

ſecutus. Pharſaliam verſibus eſt perſecutus Lucanus. Nec reliquorum ætates ſcrupuloſiùs perſequamur. V. *Sequor.*

Perſeveranter, *beſtändig, unabläſſig, fort und fort. *Syn.* Conſtanter.

Perſeverantia, æ, f. Beſtändigkeit, Beharrung. *Syn.* Aſſiduitas, conſtantia. *Epi.* grata alicui & jucunda, nimia, ſtabilis & perpetua. *Uſus.* Retinenda igitur vobis eſt conſtantia, gravitas, perſeverantia. V. *Conſtantia.*

Perſevero as, avi, atum, are. verharren, ſtandhafft bleiben. *Syn.* Perſto, perſiſto, permaneo, obfirmo animum in aliqua re. *Adv.* fortiſſimè, ſtultè & diù in parum cognito. *Uſus.* 1. In ſententia, in vitiis perſeverare. Cujusvis eſt errare, nonniſi inſipientis perſeverare in errore. 2. *Abſolvo, exequor,* fortſetzen. Quod turpiter ſuſceperas, perſeverare, & transigere non debuiſti. V. *Maneo.*

Perſiſto, is, ſtiti, ere. ſtehen bleiben. *Syn.* Perſto, perſevero, in eodem veſtigio hæreo. *Uſus.* In eo perſtitiſti.

Perſolvo. is, vi, utum, ere. bezahlen, abſtatten. *Syn.* Solvo. *Adv.* cumulatè. *Uſus.* 1. Perſolvi, quod debui. Promiſſa cumulatè perſolvere. 2. *Præſto,* erweiſen. Perſolvere officium, gratiam, rationem officii ſui. Perſolvere pœnas judicio. V. *Solvo.*

Perſona, æ, f. Beſchaffenheit, da ein Menſch Amts, Leibs oder Gemüths wegen von dem andern unterſchieden wird. *Syn.* Partes, munus, officium: larva. *Epi.* aliena, apta, aptior, certa, communis, extrema, fœda, gravis, magnifica, præſtans, tam gravis, tam ſevera, graviſſima, idonea, improba, impuriſſima, levis, luculenta, muta, pacifica, quæſtoria, ſtultiſſima, turpiſſima, vehemens & acris. Perſonæ antiquæ, difficillimæ, diſſimillimæ, fictæ, heroicæ, graves, innumerabiles, obſcuræ, propriæ. *Uſus.* 1. Perſonam Principis egregiè ſuſtinuit, geſſit, tenuit, tuitus eſt, die Stelle eines Fürſten wohl vertreten. Magiſtratus gerit perſonam civitatis. Perſonam magiſtratus alicui imponere, *vel* detrahere. Non capiunt anguſtiæ pectoris tui perſonam Conſulis tam gravem, tam ſeveram. 2. *Hominis conditio,* die Perſon eines Menſchen. Cæſar Pompejum nunquam niſi honorificentiſſime appellat; at in ejus perſonam multa fecit aſperiùs. Muſica à Principis perſona abeſt. Ea age, quæ digna ſunt perſonâ tuâ. 3. *In Comœdiis, & Tragœdiis.* Perſon auf einer Comödie. Medea & Atreus heroicæ perſonæ. 4. *Larva, facies ficta, hiſtrionica,* Larve, Vermummung. Ex perſona mihi ardere oculi hiſtrionis videbantur. Perſonam tragicam fortè vulpes viderat. *Vulg. tamen eſt: Quinque perſonæ in navi fuere &c.* fünff Perſonen waren in dem Schiff ꝛc. *Latinè rectius dixeris:* Homines quinque in navi erant. *In Divinis Myſterii ſanctitas, & neceſſitas hanc vocem approbavit.*

Perſonatus, a, um. vermaſquirt, vermummet, verſtellet. *Syn.* Qui geſtum, vultumque alium capit. *Uſus.* Ne Roſcium quidem perſonatum laudant ſenes noſtri. Perſonatus cur ambulem? parumne fœda perſona eſt ipſius ſenectutis?

Perſono, as, ui, itum. are. erſchallen, lauten, Schall oder Klang von ſich geben. *Adv.* acerbiſſimè. *Uſus.* Tota vicinia cantibus perſonabat. Aures noſtræ vocibus adhucdum illis perſonant.

Perſpectus, a, um. wohl bekannt. *Syn.* Cognitus, exploratus, pertractatus, certus. *Uſus.* Quorum vita perſpecta eſt in magnis rebus. Homo perſpectæ virtutis. Tua in me perſpecta benevolentia. V. *Notus.*

Perſpergo, is, ſi, ſum, ere. beſprützen. *Syn.* Reſpergo, aſpergo.

Perſpicacia, æ, f. Scharffſinnigkeit. *Syn.* Acumen, acies mentis. V. *Ingenium.*

Perſpicacitas, tis, f. Scharffſinnigkeit. *Syn.* Acumen, ſolertia. *Uſus.* Qua es perſpicacitate, facilè hæc intelliges. V. *Acies, Ingenium, Acumen.*

Perſpicax, acis, *g. o.* verſtändig, ſcharffſinnig. *Syn.* Solers, acutus, ingenioſus. *Uſus.* Homo naturâ perſpicax, & acutus. V. *Ingenioſus, Sagax.*

Perſpicientia, æ. f. genaue Betrachtung und Nachſinnung. *Syn.* Conſideratio, contemplatio, cognitio, intelligentia. *Uſus.* Quod honeſtum eſt, in perſpicientia & ſolertiâ veri verſatur.

Perſpicio, is, ſpexi, ſpectum, ere. eigentlich erkennen, wohl betrachten. *Syn.* Animadverto, animô comprehendo, mente comprehendo; mente conſequor, cogitatione complector. *Adv.* acutiſſimè, altiùs, dilucidè, etiam atque etiam, optimè, planè, penitùs, præclarè, ſolertiſſimè, ſtudioſè, maximè, facilè, planè. *Uſus.* Rem cum conſilio & curâ perſpicere non potui. Perſpicere, quid in quâque re verum ſit; perſpicere rerum naturam. V. *Adverto, intelligo, Cognoſco.*

Perſpicuè. klar, verſtändlich, deutlich. *Syn.* Manifeſtè, apertè, dilucidè. *Uſus.* Res perſpicuè falſa, turpis.

Perſpicuitas, tis, f. Klarheit, Deutlichkeit. *Syn.* Evidentia.

Perſpicuus, a, um. durchſichtig, klar, hell. *Syn.*

Syn. Clarus, evidens, apertus, manifestus, minimè dubius. *Phras. Doctrina hæc non satis est perspicua*, diese Lehr ist nicht klar genug. Res istæ non ita sunt in medio positæ, sed à vulgi sensu, intelligentiaque disjunctæ. Doctrina paulo magis est recondita, & puerili ingenio non satis æqua; abhorrent ita ab adolescentum intelligentia, neque satis sunt obvia. V. *Obscurus. Usus.* Hoc perspicuum est, constatque inter omnes. Rem suspiciosam, perspicuam facere. Ivit ad perspicuam mortem. V. *Evidens.*

Persto, as, stiti, stitum, are. beständig bleiben, beharren. *Syn.* Persisto, persevero. *Usus.* Perstat in sententia, in consilio. V. *Duro.*

Perstrepo, is, ui, itum, ere. *ein grosses Geräusch machen.

Perstringo, is, strinxi, strictum, ere. hart oder vest binden: mit wenigen anmelden: obenhin etwas berühren. *Syn.* Vincio: percurro, leviter tango, strictim attingo, breviter, strictimque dico, delibo, non longiùs persequor. *Adv.* breviter, celeriter, leviter, impunè, perquàm breviter. *Usus.* 1. In animo est, transire celeriter, breviter perstringere rem unamquamque. 2. *Carpo, pungo, reprehendo*, ausmachen, tadlen, bestraffen. Summâ libertate, verbis asperioribus, nec sine contumeliâ aliquem perstringere. 4. *Obcæco*, verblenden. Voluntas rationi inimica mentis oculos perstringit. Dignitas mea, & splendor perstringit aciem oculorum tuorum. 4. *Sulco*, ackern. Terram aratro perstringere. V. *Reprehendo.*

Persuadeo, es, si, sum, ére. überreden, bereden. *Syn.* Fidem facio; probo, ad credendum duco. *Adv.* penitùs, prorsùs, planè, temerè quidquam. *Phras.* 1. *Philosophiæ studium mihi persuasisti*, du hast mich beredet, daß ich die Philosophie höre. Tuô suasù & instinctû; te autore, duce, & consuasore adductus ad Philosophiam me contuli; tuis consiliis ac hortatibus animum ad Philosophiæ studium adjunxi, adjeci, applicui; tuæ vis orationis animum meum ab omni alia cogitatione ad Philosophiæ studium traduxit; illa ex intimis animis illum Philosophiæ horrorem evellit. In Academiam me totum compulisti. 2. *Non possum mihi persuadere, ut hominem alloquar*, ich kan mich nicht darzu bewegen, daß ich den Menschen anredete. Inducere animum non possum; adduci non possum; in animum inducere non possum; imperare mihi non possum; impetrare à me non possum; inferre vim animo eam non possum, ut cum illo sermonem jungam; ut vultum ejus subeam, sermonemque conferam, neque adduci meâ sponte, neque ullâ impelli, perpelli ratione possum. 3. *Suam sententiam nunquam mihi persuadebit*, er wird mich niemals bereden können, daß ich seiner Meynung beyfalle. In suam sententiam nunquam me adducet, perducet; sibi ut assentiar, nunquam me adducet; hujus persuasû, & inductû ad aliam sententiam nunquam deducar; in suam sententiam nunquam me trahet, flectet; de meâ sententia nunquam me deducet. V. *Moveo, induco. Usus.* Hoc persuasum sit omnibus. Persuasus est animus auditorum. De paupertate nunquam persuadebis.

Persuasio, onis, f. gefaßte Meynung, Uberredung. *Syn.* Persuasus. *Usus.* Dicere apposité ad persuasionem.

Persuasus, ûs, m. gefaßte Einbildung. *Syn.* Persuasio.

Persulto, as, avi, atum, are. *durchspringen. *Us.* Memores, quoties hostis ipsorum agrum persultâsset.

Pertædet, pertæsum est, es verdreußt. *Usus.* Pertæsum est levitatis Græcorum.

Pertæsus, a, um. *überdrüßig. *Usus.* Pertæsus sum sermonis, *vel* sermonem.

Pertendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum, ere. ausstrecken, ausdehnen. *Syn.* Contendo. V. *Contendo.*

Pertento, as, avi, atum, are. unterstehen. *Syn.* Tento, exploro, attento. V. *Tento, periclitor.*

Perterebro, as, avi, atum, are. durchbohren. *Syn.* Exterebro, perforo.

Perterrefacio, is, feci, factum, ere. in Schrecken setzen. *Syn.* Perterreo. V. *Terreo.*

Perterreo, es, ui, itum, ere. erschrecken, einen Schrecken einjagen. *Syn.* Terreo, conterreo, exterreo, perterrefacio, exanimo, metum affero, obstupefacio. *Adv.* vehementiùs, subitò. *Usus.* Vultû alicujus perterreri. V. *Terreo.*

Petexo, is, xui, xtum, ere. ein Geweb ausmachen. *Syn.* Perficio. *Adv.* graviter, valdè, graviter. *Usus.* Pertexe modò, quod exorsus es.

Pertica, æ, f. Stangen, langer Stecken.

Pertimesco, is, timui, ere, sich befahren, fürchten. *Syn.* Perhorresco. *Adv.* graviter, magnoperè, non mediocriter, vehementiùs invidiam, incredibiliter. *Us.* Pertimescere de honore, & fama. V. *Timeo.*

Pertinacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrigkeit.

rigkeit. *Syn.* Pervicacia, obstinatio. *Epi.* nefaria, perseverantiæ finitima. *Usus.* Nec pertinacia, nec cum iracundiâ disputari rectè potest. Libertas non in pertinacia, sed moderatione sita est. V. *Obstinatio.*

Pertinaciter, halsstarriger Weise. *Syn.* cum pertinacia, parvâ animi contentione. *Usus.* Pertinaciter illi infensus est.

Pertinax, acis, *g. o.* hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Obstinatus, obfirmatus, pervicax. *Adv.* valdè. *Phras. Pertinax est in sententia,* er bleibt hartnäckig auf seiner Meynung. Ille, ut præceps sortitus ingenium, pertinaciter adversus ista tendit; pravâ animi contentione provectus, negat sibi integrum de sententia decedere; obstinato unus animo resistit; contumax ille, & ad repugnandum obstinatus perstat in sententia; pervicacis ad omnia, quæ agitat animi; nimiumque sui juris, ac sententiæ est; obstinatione quâdam sententiæ cum aliis pugnaciter certat; à sententia deduci nullius persuasu, ac inductu potest. V. *Obstinatus.* *Usus.* Sermo lenis, non pertinax.

Pertineo, es, ui, ere, an etwas reichen, sich ausstrecken, erstrecken. *Syn.* Permano, permeo, penetro. *Adv.* eo orationem; magnopere ad dicendum, omnino nihil ad se, nunc certè, publicè ad civitatem, valde ad rem, vehementer. *Usus.* Vis cœlestium corporum ad plantas pertinet. Vis per totum corpus pertinens. Nervi totô corpore pertinentes. DEUS pertinens per omnes naturas, per terras, per mare. Romani imperii ditio ad Rhenum pertinet. Silva pertinet à flumine ad summas Alpes. Ad montes usque ea planities pertinet, sich erstrecken. *Vulgò pertingit.*

Pertinet, uit, ere, es gehört zu etwas. *Syn.* Attinet, spectat, attingit; partes meæ sunt, officium hoc præcipuè meum est. *Phras. Hoc ad me non pertinet,* dieses gehet mich nicht an. Meâ causâ nihil eo facto contingitur; ejus rei culpa aut infamia me non attingit. Nihil istud ad me; mea res hic non agitur; mihi isthic neque seritur, neque metitur. *Usus.* Intelligere, quò quidvis pertineat. Summa illuc pertinet, ut sciatis. Ea opinio eodem pertinet recidit, revolvitur, diese Meynung gehöret eben dahin. Pertinet hoc non modò ad dignitatem, sed ad salutem, da liegt nicht allein meine Ehre, sondern auch das Leben daran. Hoc ad me pertinet, das gehet mich an. V. *Attinet, munus, officium.*

Pertractatio, onis, f. Abhandlung, Durchlesen. *Syn.* Usus, evolutio. *Epi.* multa rerum publicarum. *Usus.* Multarum rerum pertractatione multa discimus. Diligens Poëtarum pertractatio.

Pertracto, as, avi, atum, are, unter den Händen haben, abhandlen, berühren. *Syn.* Tracto, verso, pervolvo. *Adv.* diligenter narrationem, molliùs, penitùs. *Usus.* Orator sensus mentésque hominum pertractare debet. Gesti negotii rationem diligenter & sæpè pertractare. V. *Tracto.*

Pertundo, is, tudi, tusum, ere, * durchstossen. *Usus.* Cave, nequis crumenam pertundat.

Perturbatè, unordentlich. *Syn.* confusè.

Perturbatio, onis, f. Verwirrung, Bestürzung. *Syn.* Motus animi turbidus, affectio animi, confusio; fluctuatio animorum)(*serenitas, consilium, judicium.* *Epi.* brevis animi, diuturna, fœda, gravis ægritudinis, magna animi, opinabilis, tanta, vehementior, vitiosa, universa, voluntaria. Perturbationes cœlestes, & maritimæ & terrenæ, hilariores, magnæ animi, moderatæ, naturales, rationis expertes, novæ, pestiferæ, tabificæ mentis, vitiosæ, voluntariæ. *Phras.* 1 *Perturbationes animi compescendæ sunt* die unordentlichen Gemüths-Regungen, oder Verwirrungen muß man bezähmen. Opera danda, ut mens turbidô animi motû semper vacet; ne condolescat, concupiscat, extimescat, efferatur lætitia, ne voluptate, libidine, metû, aut quavis aliâ animi ægrotatione jactetur; absint tabificæ mentis perturbationes, motus turbulenti, jactationésque animorum incitatæ, & impetû inconsideratô elatæ, rationem omnem repellentes. Sit animus vacuus, liber, solutus à gravibus illis concitationibus, tam inter se dissentientibus, atque distractis. Frangendi sunt, ac comprimendi motus illi turbidi iræ, cupiditatis &c. contrarii inimicique rationis. Fervor ille, concitatióque animi, ac commotio, motus denique omnes rationi non obtemperantes coërcendi ac reprimendi. V. *Motus.* 2. *Magna est perturbatio temporum, rerúmque,* es ist eine grosse Verwirrung aller Sachen. Impeditissima sunt Reipublicæ tempora; omnia sunt tumultûs, timoris, fugæ plena; omnia divina, humanáque jura permiscentur; magno in motu temporum, magnâ conversione rerum, magnâ confusione & perturbatione versamur. Quis est, qui non misceat in Republica aliquid? qui has temporum inclinationes suis consiliis opportunas non ad patriæ perniciem convertat. *Usus.* 1. Perturbatio-

bationes sunt turbidi animorum motus, aversi à ratione, inimici mentis, vitæque tranquillæ. Nulli perturbationi animi, aut fortunæ succumbere. Cavendum, ne in perturbationes exanimationésque incidamus. In maxima perturbatione sum, versor, jaceo. Magnâ perturbatione commotus sum, Impetû quôdam animi, & perturbatione potiùs, quàm consiliô regi, incitari. Sapiens omni perturbatione vacat. 2. *Confusio*. Verwirrung. Quid est tumultus, nisi perturbatio Reipublicæ. V. *Turbidus*.

Perturbatrix, icis, f. Betrüberin.

Perturbo, as, avi, atum, are, verwirren, verstöhren, unruhig machen. *Syn.* Turbo, perturbationem affero, concito: misceo, permisceo, confundo. *Adv.* valdè, vehementiùs. *Phras.* *Perturbatus est animô*, er ist gantz verwirrt in seinem Gemüth. Contusus ex recenti morsu animi, nec linguâ, nec mente consistit. Metû luctûque alienatus animus perturbationi succumbit; in maxima perturbatione est, versatur, jacet. V. *Turbidus*. *Usus*. Non me clamor tuus iste commovet, aut perturbat. Civitas seditionibus perturbata. Perturbato ordine ætatum, *seu* confuso. V. *Turbo*.

Pervado, is, vasi, ere, durchgehen. *Syn.* Pervenio, permano. *Usus*. Nequid in aures, quod noceat, possit pervadere. Rumor, fama, clamor urbem, *vel* per urbem pervasit. Incendium per sata, tempestas per vineta pervasit. Ea opinio, is pavor omnium animos pervasit. Quaquà iter faceret, calamitas quædam pervadere videbatur.

Pervagatus, a, um, aller Orten ausgebreitet, und bekannt. *Syn.* Divulgatus, pervulgatus, vulgaris. *Usus*. In re tam clarâ, tam testatâ, tam illustri & pervagatâ. Vulgare, quotidianum, pervagatum. Res est notissima, & pervagata. V. *Notus*, *Rumor*.

Pervagor, aris, atus sum, ari, durchwandern. *Syn.* Erro. *Adv.* similiter, longè & latè. *Usus*. Lætitiæ, timores animos hominum pervagantur. V. *Vagor*.

Perveho, is, vexi, ctum, ere, fortführen. *Syn.* Perduco, eveho. V. *Veho*.

Pervello, is, ere, rupffen. *Syn.* Vello, Vellico.

Pervenio, is, ni, ventum, ire, an ein Ort kommen, gelangen. *Syn.* Devenio, perineo, mano, permano, perducor, accedo. *Adv.* commodius ad exitum, gradatim, maturè, occultè ad, ocyùs ad summum, penitùs in disputationem, procliviùs in laudem, spissè, tuto, tardiùs ad fructum laborum, volubiliter ad extremum. *Usus*. Non potui, quo contendebam, pervenire. Jacta in me convicia ad animum meum non pervenerunt. Sensus rei ad omnes non pertinuit, pervenit. Ad paucos licentia, culpa, infamia, pœna, pecunia, pervenit. Virtus sine fortunæ præsidiis, labore & constantiâ, quô vult, pervenit. In laudem, ad exitum, ad fructum laborum pervenit. V. *Venio*.

Perversè, verkehrt, boßhafftig. *Syn.* Præposterè, perperam. *Usus*. Perversè beneficio, re aliquâ abuti.

Perversitas, tis, f. Boßheit. *Syn.* Pravitas, improbitas. *Epi.* incredibilis hominum, magna, summa opinionum, tanta. *Usus*. Est incredibilis hominum perversitas, improbitas, amentia. Summa opinionum perversitas. V. *Malitia*.

Perversus, a, um, verkehrt, boßhafftig. *Syn.* Pravus, improbus, præposterus. *Usus*. Strabonum perversi oculi. Perversa sapientia. Ludi contaminati, perversi, deformati. V. *Malus*, *improbus*, *pravus*.

Perverto, is, ti, sum, ere, verkehren, umkehren. *Syn.* Inverto, subverto. *Usus*. Jura omnia divina, & humana labefactare & pervertere. Omnia rapinis, incendiis; Sacra inexpiabili scelere pervertere. Nunquam illo me opprimet consilio, nunquam artificio pervertet.

Pervestigatio, onis, f. Nachfrage, Nachforschung. *Syn.* Inquisitio. *Epi.* diligentissima.

Pervestigo, as, avi, atum, are, nachfragen, nachforschen, durchsuchen. *Syn.* Invenio, reperio. V. *Quæro*.

Pervicacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia.

Pervicax, acis, g. o. * hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Durus, contentiosus, nulli cedens, contumax. V. *Pertinax*, *Obstinatus*.

Pervideo, es, di, sum, ére, durchsehen. *Syn.* Video. *Adv.* Penitùs.

Pervigilatio, onis, f. das lange Wachen. *Syn.* Vigilia. *Epi.* nocturna.

Pervigilo, as, avi, atum, are, immer wachen. *Syn.* Pernocto. V. *Vigilo*.

Pervinco, is, vici, victum, ere, behaupten, überwinden. *Syn.* Vinco.

Pervius, a, um, durchgängig. *Syn.* Apertus.

Perungo, is, xi, ctum, ere, beschmieren, übersalben. *Syn.* Ungo.

Pervolo, as, avi, atum, are, durchfliegen. *Adv.* Velociùs. *Usus*. Unâ horâ sex passuum millia pervolavit.

Pervolvo, is, volvi, utum, ere, durchblättern, durchlesen, wältzen. *Syn.* Verso. V. *Lego*.

Pervoluto, as, avi, atum, are, wältzen, durchblättern. *Syn.* Pertracto, evolvo, voluto V. *Lego*.

Peruro, is, ussi, ustum, ere. durchbrennen. *Usus.* Hominem perustum gloriâ magis, magisque incendere, einem noch mehr Sporn machen.

Pervulgatus, a, um. sehr gemein. *Syn.* Jactatus, pervagatus, vulgaris. *Usus.* Clarum, notum apud omnes, testatum, pervulgatum est. V. *Notus.*

Pervulgo, as, avi, atum, are. gemein, ruchbar oder bekannt machen. *Syn.* Divulgo. *Usus.* Librum pervulgare, edere. Mulier, quae se omnibus pervulgat.

Pes, dis, m. Fuß. *R. à.* πȣ̃ς, ποδὸς. *Epi.* Dexter, sinister, extremus. Pedes contaminati, durissimi, extremi, heroi, liberiores, medii, minuti, rudes, posteriores, primi & postremi. *Usus.* Pedibus iter facere, conficere, ingredi, ire, reverti, venire, zu Fuß reisen. Pedibus mereri, stipendia facere, zu Fuß im Krieg dienen. Ad pedes desilire, se dare, vom Pferd herab springen. Ad pedes alicujus supplicem accidere, jacere, volutari, se abjicere, proiicere, sternere, zu Füssen fallen. Pedibus flumen transmittere, durchwaden. Pedem conferre, ac propius accedere, näher hinzutreten. Pedem referre, zuruck weichen. Pedem in alieno solo ponere, eine fremde Erden betreten. Trahantur per me pedibus ista, schleppen. Pede terram percutere, supplodere, mit den Füssen stampffen. Ex pedibus laborare, Fuß-Schmertzen haben. Pedum officiô carére, lahm seyn. Pedem in Italia nullum video, qui non sit in illius potestate, es ist keine Spann-breite Erden im gantzen Land, so nicht sein wäre. Pedem a te discessi nunquam, ich bin keinen Tritt von dir gewichen. Hoc negotium, haec oratio nec caput, nec pedes habet, diese Sache hat weder Händ, noch Füß.

Pessulus, i, m. Riegel. *Usus.* Foribus obdere pessulum.

Pessundo, as, dedi, datum, are, mit Füssen treten. *Syn.* Protero, conculco. V. *Perdo*, *Destruo*, *Everto.*

Pestifer, ra, um. tödtlich, schädlich. *Syn.* Perniciosus.)(*salutaris.* *Usus.* A pestiferis, nocentibus, funestis rebus refugere.

Pestiferè, schädlich, tödtlich. *Syn.* Perniciosè.

Pestilens, tis, *g. o.* höchst-schädlich, tödtlich. *Syn.* Pestifer.)(*salubris.* *Usus.* Locus pestilens, cœlôque calamitosus. Annus pestilentissimus.

Pestilentia, ae, f. Pestilentz, giftige Seuche.)(*salubritas.* *Phras.* *Pestilentia tum gravissimè saeviebat*, es ware dazumal eine grausame Pest. Grave tempus, annúsque pestilens erat urbi, agrisque; pestilentiâ gravissimè laboratum erat; annus erat gravissimus, ac pestilentissimus; annus erat fœdus intemperie cœli, maximéque pestifer; saeviebat tum pestilentiae vis maximè; gravis eô annô inciderat pestilentia; multiplici clade fœdatus erat annus, urbem, agrosque urente pestilentiâ; exorta pestilentia fœda homini, fœda pecori; contagio vulgabat morbos, urbs assiduis exhausta funeribus, multae & clarae lugubres domus; urbs tota gravi pestilentiâ conflictabatur; flagrabat pestilentiâ urbs tota; annum illum pestilentiâ infamem mors multorum fecerat; vis pestilentiae ingens urbem depasta, depopulata erat; multos eô annô mortales pestilentia absumpsit, consumpsit. *Usus.* Abiit de loco pestilentia, sed me non attigit. Ager propter pestilentiam vastus, atque desertus.

Pestis, is, f. ein allgemeines Verderben: Pest, Seuche. *Syn.* Pernicies. *Epi.* Adulta, calamitosa, capitalis, communis, detestabilis, funesta Reip. immanis, importuna, magna, mala, miserrima, nefaria, perniciosa, praesens, tetra, horribilis & infesta. Pestes anxiae, naturales, nefariae, publicae sociorum, reliquae. *Usus.* Nulla tam detestabilis pestis est, quae non homini ab homine nascatur. Pestem alicui ac perniciem machinari, afferre, importare, einen ins Verderben setzen wollen. Pestem à Republica depellere, avertere, das Unheil von der Gemeinde abwenden. Pestem eam civitatis comprimere, reprimere, exsecare, extinguere, dieses allgemeine Unheil bey Zeiten dämpffen. Pestis ac pernicies civitatis; funesta Reipublicae pestis; illa furia, ac pestis patriae, lasterhaffte Burger. Pestes hominum laude aliena dolentium, heillose Leute, so nur andere beneiden. V. *Pernicies.*

Petasatus, a, um. mit einem breiten Hut bedeckt. *Syn.* Petasô tectus.

Petasus, i, m. * breiter Schaubhut. *Syn.* Latus pileus, capitis tegmen.

Petitio, onis, f. Bitte, Anwerbung. *Syn.* Rogatio, rogatus, preces. *Epi.* Aliena, angusta, apta, extraordinaria, integra, plena pompae, illustris, splendida, popularis, tota. *Usus.* 1. Petitionem consulatûs adornare. Petitionem alicujus oppugnare. 2. *Percussio*, *ictus*, *conjectio teli*, Angriff. Has petitiones ita conjectas, ut vitari non posse viderentur, parvâ corporis declinatione effugi, elusi.

Petitor, oris, m. der Ansprecher vor Gericht. *Syn.* Actor, ambiens. *Epi* Bonus. *Usus.*

Usus. Personam petitoris suscipere, accusatoris deponere.

Peto, is, ivi, itum, ere. begehren, bitten, ersuchen, erlangen. *R. à.* ποθέω, *desidero.* *Syn.* Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. *Adv.* æquè, aliundè copiam dicendi, altè procemium, altiùs initium rei, amantissimè, apertè exercitum, assiduè, diligenter, audacter, blandiùs, breviter, contrà, deinceps magistratum, diligentiùs quid, etiam atque etiam, majorem in modum peto & contendo. Jam pridem, imprudenter, magnoperè, maximo opere, necessario, negligenter ædilitatem, nominatim tribunatum, ordinatim honores, paulò quidem post, perspicuè pacem, proximè consilium, prudentissimè, similiter quid, summoperè sapientiam, tamdiù nihil, valdè, vehementer. *Usus.* 1. Singulari studiô, majorem in modum à me petebat. A Philosophia consolationem peto. Veniam, honorem petere. 2. *Appeto, invado,* angreiffen, anstellen. Contumeliis, lapidibus, fraude, insidiis petere. Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. 3. *Quæro,* suchen. Fugam petere. Fuga salutem petere. 4. *Eo proficiscor,* etwohin reisen. Romam petere. Loca calidiora petere. V. *Rogo.*

Petra, æ, f. * Felsen. *R. à.* πέτρα. *Syn.* Rupes.

Petulans, tis, *g. o.* muthwillig, frech, ausgelassen. *Syn.* Protervus, audax. *Adv.* Effusè. *Phras.* *Nihil illô juvene petulantius,* nichts frechers, dann dieser Jüngling. Nihil immodestius, aut minùs ingenuum; temerarii ac procacis adolescentis furor & protervitas frangi satis non potest. Effrenata juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest; non minùs, non blanditiis ad officium redigi se patitur. *Usus.* Petulans & furiosum dicendi genus. Jocus illiberalis, petulans, obscœnus. Homo petulans, & planè insanus. V. *Audax.*

Petulanter, muthwillig, frech. *Syn.* Licenter. *Usus.* Petulanter in aliquem invehi.

Petulantia, æ, f. Muthwillen, Frechheit, Ausgelassenheit. *Syn.* Procacitas, protervitas.)(*Modestia, pudor.* *Epi.* Aperta, tolerabilis, inimicissima. *Usus.* Hinc pudor pugnat, inde petulantia, & furor. In petulantiam incidere. Petulantiam alicujus frangere.

Petulcus, a, um. muthwillig, geil, stössig. *Syn.* Lascivus.

Phalanx, gis, f * ein Kriegs-Heer von 8000. Fuß-Knechten. *Syn.* Agmen militare Macedonicum.

Phaleræ, arum, f. Pferds-Aufbutz. *Syn.* Equorum ornamenta. *Epi.* Nobiles.

Phaleratus, a, um. geschmückt. *Syn.* Phaleris ornatus.

Phantasia, æ, f. Einbildung. *Usus.* Ex impulsione extrinsecùs oblata, quam phantasiam vocamus.

Pharetra, æ, f. * Köcher, Pfeil-Gesteck.

Pharmacopola, æ, m. Apothecker. *Syn.* Unguentarius. *Epi.* Circumforaneus.

Phaselus, i, m. kleines Schifflein. *Syn.* Myoparo.

Philologia, æ, f. Liebe der freyen Künste, sonderlich der Sprachen. *Syn.* Studium, *vel* amor sermonis.

Philologus, i, m. Liebhaber der Künste und Sprachen. *Usus.* Homines nobiles, sed nullô modô Philologi.

Philosophia, æ, f. Welt-Weißheit, Liebe zur Weißheit. *Syn.* Studium, *vel* amor sapientiæ. *Epi.* Acutior, antiqua, antiquissima, nobilissimáque ars vitæ, commentatio mortis, cultura animi, frugifera & fructuosa, intima, magna, media, medicina animi, molesta, orba, patria & avita, referta, quædam procreatrix & quasi parens laudatarum artium, præpotens & gloriosa, similis alicujus, tota, vera, vera & antiqua, verissima, elegans, vetus, universa. *Phras.* 1. *Velim, Philosophiæ studeas,* ich wollte gerne, daß du dich auf die Philosophie begebetest. Velim, ad Philosophiam animum adjungas; studium tuum applices; te conferas; Philosophiæ operam des; studium dices. Velim, rerum humanarum, atque etiam divinarum cognitionem studiose colas; totô pectore complectaris. Velim, te ad ejus studium scientiæ adjungas, unde nascitur, atque alitur moderatio vitæ; unde omnis ordo, ac tota rectè vivendi ratio manat. Tu velim juris, ac honestatis omnis parentem Philosophiam, quantô poteris studiô, complectare. Tu velim omnes animi vires ad Sapientiæ studium conferas. 2 *Philosophia utilissima ad res humanas scientia,* die Welt-Weißheit ist eine Wissenschafft, so dem menschlichen Geschlecht über die massen ersprießlich. Philosophia omnium mater artium, donum & inventum Deorum; laudandarum omnium artium parens & procreatrix; ars vitæ, mater omnium benè factorum ac dictorum; medicina animi, cultura animi, quæ vitia extrahit radicitùs; officii & benè vivendi disciplina; commentatio mortis, miseriarum portus, quô bonô nullum optabilius, neque præstantius datum est hominibus Deorum munere & concessû. *Usus.* Triplex Philosophia Platonis: Moralis, Physica, Dialectica. Studium Sapientiæ, quæ Philosophia dicitur.

Philosophicus, a, um. zur Welt-Weißheit gehörig.

Philosophor, aris, atus sum, ari. der Welt-Weißheit sich ergeben. *Syn.* Philosophiam colo. *Adv.* ad extremum, omninò. *Usus.* Admirabili quodam ad philosophandum studio concitatus.

Philosophus, i, m. Welt-Weiser. *Syn.* Naturæ interpres, Philosophiæ sectator, Sapientiæ studium professus. *Epi.* Elegantissimus omnium & eruditissimus, gravissimus, non ignobilis, imperiosus, magnus, mollis, & languidus, enervatus, nobilissimus & clarissimus prudentissimus, optimus, politissimus & acutissimus omnium, præstantissimus, severus, gravis, summus, Philosophi absoluti & perfecti, antiqui, auctores rerum, non fabularum, non contemptissimi, sed clari & acuti, minimè contemnendi, discrepantes, vulgo imperiti & similes imperitorum, non inepti, minimè mali, innumerabiles, satis acuti, minuti, nobilissimi longè, atque principes, perfecti, plebeji, præstantissimi, superstitiosi & penè fanatici, veteres, voluptuarii. *Usus.* Inventa Philosophorum. Philosophus is est qui omnium rerum divinarum, & humanarum causam, naturámque no scit, omnem benè vivendi rationem tenet, ac persequitur.

Physica, æ, f. Natur-Kündigung. *Syn.* Explicatio naturæ; investigatio naturæ.

Physica, orum, n. Bücher, so von denen natürlichen Dingen handlen. *Syn.* Res naturales.

Physicè. natürlicher Weise. *Syn.* Acutè Physicorum more.

Physicus, i, m. Natur-Kündiger. *Syn.* Speculator venatórque naturæ, qui se ad investigationem naturæ totum contulit. *Epi.* politior, obscurus.

Physiognomus, i, m. Natur-Deuter. *Usus.* Physiognomus profitetur, se hominum mores, naturasque ex corpore, oculis, fronte, vultû pernoscere.

Physiologia, æ, f. Kunst von der Natur-Beschaffenheit. *Syn.* Naturæ ratio. *Epi.* tota.

Piacularis, e. * zum Versöhnen dienlich. *Syn.* Quod ad expiandum peccatum pertinet. *Usus.* Sacrificia piacularia. Egóne ob tuam stultitiam piacularis fiam?

Piaculum, i, n. Söhn-Opffer, Buß, Sünd. *Usus.* Porco piaculum pati. Piaculum committere. Aliquos alienæ iræ piacula dedere, dem Zorn auffopffern.

Pictor, oris, m. Mahler. *Epi.* summus, malus. *Usus.* Protogenes perfectus pictor. V. *Pingo.*

Pictura, æ, f. Gemählde. *Syn.* Tabula. *Epi.* Antiquissima, non egregia, vetustate evanescens, nobilis, placidissima, textilis, vetus. Picturæ egregiæ, novæ, veteres. *Usus.* In picturis alios horrida, inculta, abdita, opaca; alios nitida, læta, collustrata delectant.

Piè. fromm, gottsförchtig. *Syn.* Religiosè, sanctè.)(*sceleratè.* *Usus.* Memoriam mei piè, inviolatéque servato.

Pietas, tis, f. Gottesforcht, Frömmigkeit. *Epi.* *Epi.* clara & in omnibus grata, commemorabilis, divina, eximia, immunis, incredibilis, insignis, jucunda, magna, mira, nimia, par, præsens, singularis, summa, tacita. *Usus.* Pietas est justitia erga Deum & parentes. Pietas est, per quam sanguine conjunctis officium, & diligens tribuitur cultus. Pietas, Sanctitas, Religio. Vir summâ pietate. Pietatem præstare alteri. Pietate pectora omnium imbuit. Vultû sæpè læditur pietas. Pietas fundamentum omnium virtutum, Deum placatum efficit. Gravissimum, ac sanctissimum pietatis nomen.

Piger, ra, rum, faul, träg, nachlässig. *Syn.* Segnis ad aliquid agendum. *Phras.* *Pigerrimus est,* er ist über die massen faul. Nihil illô homine pigrius, nihil remissius; inertissimæ segnitiæ homo. Somni plenus, cessator, naturâ socors & negligens; ventri deditus & somno; bonum otium socordiâ, atque desidiâ conterit; mollitiâ diffluit, ac inertiâ; otiô hebescit, & languet; cessator ignavissimus, & qui metû laboris obtorpescat; languori deditus, & desidiæ; in socordiam effusus; is est, in cujus vultû pigritia, desperatióque meliorum emineat, atque adeò anima ipsa esse oneri videatur; deses est, ac ignavus, & qui operi, ac negotio indormire facile soleat; desidem otio dimittit animum; ignaviæ se dedit; languori se totum dat, dedit; fugiens laboris, in otio consenescit: otiô ac ignaviâ marcescit; pigritiâ tabescit. V. *Otium.* *Usus.* Ad litteras scribendas pigerrimus.

Piget, uit, es verdreußt. *Syn.* Tædet, pœnitet. *Usus.* Me non solùm piget stultitiæ tuæ, sed etiam pudet. Inductus ad pigendum. V. *Tædet, pœnitet.*

Pigmentarius, ii, m. Farben-Bereiter, oder Verkauffer.

Pigmentum, i, n. Anstrich, Schminck. *Syn.* Fucus, color, ornatus. *Usus.* Sententiæ sine fuco, & pigmento puerili. Pigmentum aspergere. V. *Fucus.*

Pignerator, oris, m. der Pfand nimmt.

Pigneror, aris, atus sum, ari. pfänden. *Syn.*

Syn. Pignus aufero, fiduciam accipio. *Uſ.* Mars fortiſſimum quemque ex acie pignerari ſolet.

Pignus, oris, n. Pfand. *R. à* πηγνύω, *confirmo.* *Syn.* Fiducia, hypotheca; obſes. *Epi.* magna & multa. *Phraſ.* 1. *Librum pro pignore do,* ich gebe das Buch zum Pfand. Pignus do librum hunc; pro pignore trado; pignori do, pono, oppono, oppignoro. 2. *Pignus accipio*, ein Pfand nehmen. Pignus capio librum; pignus aufero, accipio; fiduciam capio; vadem, prædémque habeo virtutem rerum, quas geſſiſtis; pigneror librum &c. *Uſus.* Pignora cædere. Pignoribus cogere. Multis magnísque pignoribus me ſibi obligatum tenet.

Pigritia, æ, f. Faulheit, Trägheit. *Syn.* Ignavia, inertia, negligentia. *Uſus.* Pigritia metus eſt conſequentis laboris. Pigritiæ ſe dedere. Pigritiâ tabeſcere. V. *Ignavia, Otium, Piger, Negligentia.*

Pigror, aris, atus ſum, ari. faul und verdroſſen ſeyn. *Syn.* Gravo. *Uſus.* Scribere ne pigreris.

Pila, æ, f. Ball. *Uſus.* Pila, tali, teſſeræ. Pilâ ludere; pilam retorquére.

Pilentum, i, n. * Kutſche. *Vehiculi genus.*

Pileus, i, m. * Filtz-Hut. *R. à* πῖλος. *Syn.* Tegmen capitis. *Uſus.* Servi ad pileum, *ſeu libertatem*, vocati.

Piloſus, a, um. rauh, haaricht.

Pilum, i, n. * Wurff-Spießlein *genus teli.* *Uſus.* Sparorum, pilorúmque multitudo.

Pilus, i, m. Haar. *Uſus.* Vallô pilorum munitæ palpebræ.

Pingo, is, xi, pictum, ere, mahlen. *Syn.* Picturâ exprimo. *Adv.* benè, egregiè, variè locum, præclare, pulcherrimè. *Phraſ.* 1. *Apelles Veneris caput elegantiſſimè pinxit*, Apelles hat das Haupt der Göttin Venus überaus ſchön gemahlet. Singulari expreſſit, atque exornavit artificiô; politiſſima arte perfecit; coloribus illuſtravit, effinxit, adumbravit. 2. *Pingendi artifex erat egregius*, er ware ein trefflicher Mahler. Pictor erat egregius; pingendi arte præſtantiſſimus; penicillô nihil non imitabatur feliciſſimè; naturam ipſam non modò adæquare, ſed etiam ſuperare pingendi artificio videbatur. In adumbranda cujuscunque rei ſpecie & forma nemini ſecundus erat. 3. *Hominem ad vivum depinxit*, er hat dieſen Menſchen recht lebhafft abgemahlet. Veri ac ſpirantis vultûs ſpeciem effinxit, expreſſit; ex vero vultum hominis reddidit; imaginem dedit ad nativi oris formam mirificè expreſſam; effigiem ad germanam oris ſpeciem feliciſſimè expreſſit. *Uſus.* Britanniam pingam tuis coloribus, meo penicillo.

Pinguis, e, f. fett, feiſt. *Syn.* Opimus, craſſus; rudis. *Phraſ.* *Pinguis eſt*, er iſt fett. Habitus corporis illi opimus eſt; is eſt, cui ſagina feliciter ceſſerit; vaſta homini corporis obeſi moles, párque abdomini inexpleto. *Uſus.* Thebis craſſum cœlum, itaque Thebani pingues & valentes. Pingui Minerva.

Pinna, æ, f. Flügel, Feder. *Syn.* Penna. *Epi.* patula.

Pinnatus, a, um. geflügelt, was Federn hat. *Syn.* Pennatus, penniger.

Pinſo, is, ui, piſtum, ere. * ſchrotten, mahlen: backen.

Pio, as, avi, atum, are. verſöhnen. *Syn.* Expio. *Uſus.* Oſtenta piare. V. *Expio.*

Pirata, æ, m. See-Rauber. *Syn.* Prædo: latrociniis maritimis infamis; qui piraticam facit; prædas maritimas agit; maritimis excurſionibus littora populatur; piraticam exercet: gens navigiorum ſpoliis quæſtuoſa, *piratæ*. *Epi.* barbarus, conſceleratus, nefarius, nobiliſſimus. *Uſus.* Pirata non eſt ex perduellium numero definitus, ſed communis hoſtis omnium.

Piratica, æ, f. See-Rauberey. *Uſus.* Neceſſitate coactus piraticam fecit.

Piraticus, a, um. See-rauberiſch.

Piſcator, oris, m. Fiſcher.

Piſcatorius, a, um. * zum Fiſchen gehörig. *Uſus.* Navis piſcatoria.

Piſcatus, ûs, m. Fiſch-Fang. *Uſus.* Hic piſcatus mihi lepide evenit.

Piſcina, æ, f. Fiſch-Teich. *Uſus.* Piſcina publica.

Piſcinarius, a, um. der viele Fiſch-Teich hat. *Syn.* Qui piſcinis delectatur.

Piſcis, is, m. Fiſch. *Epi.* ſquammoſi. *Uſus.* Piſces hamo capiuntnr. Quot genera, quàm diſparia piſcium, partim ſubmerſorum, partim fluitantium, partim ad ſaxa nativis teſtis inhærentium!

Piſcor, aris, atus ſum, ari, fiſchen. *Syn.* Piſcatû me oblecto.

Piſculentus, a, um. * Fiſch-reich.

Piſtor, oris, m. Beck, Pfiſter. *Syn.* Qui panes conficit.

Piſtrinum, i, n. Stampff-Mühle. *Syn.* Locus, ubi frumentum tunditur mola verſatili. *Uſus.* Aliquem in piſtrinum contrudere, compingere, dare, dedere, tradere.

Pi-

Pituita, æ, f. das schleimige Wasser im Geblüt, Rotz. *Usus* Cùm pituita, aut bilis redundat in corpore.

Pituitosus, a, um. rotzig, voll-wässerig, und schleimigen Geblüts.)(*Exsiccatus, aridus*. *Usus*. In aliis locis sunt homines pituitosi, & quasi redundantes, in aliis aridi, atque exsiccati.

Pius, a, um. gottsförchtig. *Syn*. Qui pietatem colit, religiosus. *Phras*. *Non satis pius es*. du bist nicht gottsförchtig genug. Sunt qui pietatem in te desiderent majorem; non eam pietatem, religionem, quæ DEO debetur, præstas; minùs religiosè, quàm conveniat, sacris operam das; abest à te pietatis ille ardor, quem divini cultûs ratio à nobis postulat; parùm piè in iis versaris, quæ ad religiosum Numinis cultum pertinent. V. *Probus*, *Religiosus*, *Pietas*. *Usus*. Ne pius quidem sine scelere esse potuit Orestes.

Pix, icis, f. *Pech. *Epi*. liquida.

Placabilis, e. versöhnlich. *Syn*. Exorabilis. *Usus*. Placabilem se præbére, & æquum.

Placabilitas, tis, f. Versöhnlichkeit. *Syn*. Clementia, lenitas, mansuetudo. *Usus*. Nihil magno virô dignius placabilitate.

Placatè, sänfftlich, gütlich. *Syn*. Sedatè, placidè, patienter, humaniter, remissè. *Usus*. Omnia placatè, & moderatè feramus.

Placatio, onis, f. Aussöhnung, Versöhnung. *Syn*. Pax, tranquillitas. *Epi*. tanta Deorum. *Usus*. Perturbatio animorum placatione abluatur. Placatione Deorum pestis avertenda est.

Placatus, a, um. versöhnt, gestillet, befriediget. *Syn*. Pacatus, tranquillus, quietus.)(*iratus, turbulentus*. *Usus*. Homo in aliquem mitis & placatus.

Placeo, es, ui, ere. gefallen, gefällig seyn. *Syn*. Non displiceo, satisfacio, arrideo: jucundum est, videtur, probatur, cordi est.)(*displiceo*. *Adv*. admodum, constanter, egregiè, perpetuò, planè, prorsùs, rectè, valdè, vehementer. *Phras*. *Placuêre mihi multùm, quas ad me dedisti, litteræ*. dein Brief hat mir sehr gefallen. Mihi perjucundæ fuêre; maximoperè me oblectârunt; maxime jucundæ acciderunt mihi; vehementer mihi probabantur; mirificam ex litteris tuis voluptatem cepi; plane mei stomachi fuere; ut perfectæ epistolæ speciem adamavi tuas litteras; devorabam epistolam tuam, ita arrisit; tam grata fuit, quàm quæ gratissima; multum te amo, quod ita scripseris; non parùm voluptatis præbuêre tuæ mihi litteræ. V. *gratus*. *Usus*. Scribe, quid tibi de ea re placeat. Senatui placuit, Cæsarem proficisci. Nunquam mihi minùs, ac heri placui.

Placet, cuit, citum est, es gefället, ist gefällig. *Syn*. Scitum est. *Usus*. Non placet Stoicis. De Provinciis ita placitum est, ut Pompejus mitteretur.

Placidè, sanfft. *Syn*. Leniter, pacatè. *Usus*. Placidè ac sedatè dolorem ferre.

Placidus, a, um, sanfft. *Syn*. Pacatus, tranquillus. *Usus*. Semper in animo sapientis placidissimam esse pacem &c. Oratione placidâ submissâ, leni. Ex irato placidum; placidum & mollem aliquem reddere. V. *Tranquillus*.

Placo, as, avi, atum, are. stillen, besänfftigen, befriedigen. *Syn*. Lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, expio, procurro.)(*ulciscor*. *Adv*. aliquandò. *Phras*. 1. *Placavi hominem facilè*, ich habe ihn bald besänfftiget. Iram hominis mollire: animum hominis permulcère perfacilè fuit. Nullô negotiô effectum est, ut ira homini caderet; ira defervesceret; iram hominis facilè repressi; nihil laboris erat, mollire hominis animum. V. *Reconcilio*. 2. *Prima cura erat, placare Deos*, die erste Sorg war, daß man die Götter besänfftigte. Pacem Deûm cæsâ hostia adorare; ea, quæ ad pacem Deûm pertinent, cæsis victimis expiatoriis, sacris perpetratis, rite peragere; Divinum Numen sceleribus violatum precibus placare. V. *Lenio*, *Gratia*. *Usus*. Animos concordiâ placare. Odia improborum, iras judicum placare.

Plaga, æ, f. Jäger-Garn, Netz: Wunden, Striemen. *Syn*. Rete, Laquei: vulnus, percussio. *Epi*. gravissimæ, majores. *Usus*. 1. Si ex his laqueis te explicueris, in illas plagas incides. Tendere, texere plagas. Conjicere aliquem in suas plagas. 2. *Vulnus*, Wunden. Plagam alicui imponere, injicere, infligere, facere. Plagam accipere. 3. *Regio*, Landschafft. Cœli plagas scrutari

Plagiarius, a, um, Menschen-Dieb. *Syn*. Qui liberum hominem, *aut etiam* servum nesciente domino vendit, emit, avertit.

Plane, gäntzlich, gantz und gar. *Syn*. Clare, aperte, perspicue: omnino, prorsus. *Usus*. Perfecte, planeque eruditus.

ditus. Res penitùs perſpectæ, planèque cognitæ. V. *Omnino.*

Planeta æ. m. Planet/ Irr=Stern. *R à* πλάνη, *error. Syn.* Stellæ errantes.

Plango, is, xi, ctum, ere. *ſchlagen/ be=dauren. *Syn.* Tundo, percutio; ploro, defleo. *Uſus* Littora procellæ plangunt. V. *Lachryma.*

Plangor, oris, m. Klag/ Schlag. *Syn.* Ejulatus, ploratus. *Uſus.* Plangore, & lamentatione opplevêre forum. V. *Lamentatio.*

Planities, ei, f. Ebene/ ein eben Feld. *Syn.* Campus, æquor. *Phraſ. Planities ampla.* ein weites Feld/ in der Ebene. Campeſtris regio, in qua ne ſtirpes quidem operiant ſolum, & liber proſpectus oculorum ad eam etiam, quæ procul receſsêre, permittitur; intermiſſa collibus planities; ſub radicibus montium ſpatioſa planities procumbit; laxant ſe montium ſinus, & majus ſpatium aperiunt. In æqua ubi deſcenditur, velut vaſti maris, ſic immenſa panditur planities, ut ſubjectos campos terminare oculis haud facilè queas. Montes inter vaſta porrigitur planities. *Uſus.* In ſummo eſt æquata agri planities.

Planta, æ, f. Pflantze/ Zweige. *Syn.* Surculus, ſtirps. *Uſus.* Malleoli, plantæ, ſarmenta, vites, traduces, propagines.

Planus, a, um, eben/ gleich/ flach. *Syn.* Æquus, æquabilis.)(*Montoſus, præceps. Uſus.* 1. Capua planiſſimo in loco explicata. Quid tam planum, quàm mare? 2. *Apertus,* klar/ offenbar. Id objicis, quod planum facere non poſſis. Oratio plana, & evidens.

Platanus. i, f. Masholder=Baum. *Arboris genus umbriferæ, & patulis ramis diffuſæ.*

Platea, æ f. Gaſſe. *Epi.* ampla, frequens. *Uſus.* In hac platea habitat.

Plaudo, is, ſi, ſum, ere, klatſchen mit Händen/ vor Freuden die Hände zu=ſammen ſchlagen. *Syn.* Approbo, aſſentior, plauſum alicui do, *vel* tribuo. *Adv.* Valdè, effuſé. *Uſus.* Omnes ei effuſé plausêre.

Plauſtrum, i, n. Laſt=Wagen. *Syn.* Currus.

Plauſus, ûs, m. frolocken/ das Klatſchen mit Händen. *Syn.* Applauſus, admurmuratio; vox clamor index lætitiæ; judicium, teſtimonium, ſtudium populi aut ſpectatorum.)(*Plangor. Epi.* æquabilis, facetus, incredibilis, infinitus, magnus, multiplex, perpetuus, popularis, ſimilis. *Phraſ. Cum plauſu dixit,* er hat ſeine Rede mit allgemeinem Froh=locken gehalten. Magno plausû accepta eſt ejus oratio; dicentem conſecutus eſt ſtrepitus; & grata concionis admurmuratio; omnes orationem ejus plausû proſecuti ſunt. *Uſus.* Plauſum quærere, captare. Plauſum alicui dare, tribuere, impertiri. Emoritur, refrigeſcit priſtinus ille plauſus.

Plebecula, æ, f. Völcklein. *Syn.* Plebs, vulgus.

Plebejus, a, um. einer aus dem gemeinen Volck/ ſchlecht/ gemein.)(*Patritius. Epi.* importunus. *Phraſ. Plebeji maximè ex peſtilentia ſunt mortui,* es ſeynd die meiſten nur aus dem gemeinen Volck an der Peſt geſtorben. Per ignota capita evagata vis morbi eſt; ſordidiſſimus quisque opportunior cladi fuit, quam peſtilentia civibus intulit. Infimum genus hominum, turba obſcuris certius à peſtilentia periculum adiit. V. *Ignobilis. Uſus.* Plebejo ſermone uti. De plebeja fæce ſellulariorum. V. *Plebs, Vilis.*

Plebicola, æ, m. dem gemeinen Volck günſtig. *Syn.* Qui plebem colit, qui plebi ſervit. *Uſus.* Pro truci inſectatore plebis, repentè plebicola, atque omnis auræ popularis captator evaſit.

Plebiſcitum, i, n. Satzung/ die vom gemeinen Volck gemacht wird. *Syn.* Populi ſcitum, tribunitia rogatio. *Uſus.* Plebiſcitô vetare fieri aliquid. Hoc plebiſcitum eſt? hæc lex? hæc rogatio?

Plebs, is, f. das gemeine Volck/ Pöbel. *R. ex* πλῆθος, *multitudo. Syn.* Plebes, vulgus, turba, infima multitudo, infima fæx populi, miſera plebecula.)(*optimates. Epi.* aliena, infima, optima atque modeſtiſſima, orba tribunis, ſuſpenſa, & incerta, urbana & perdita. *Uſus.* Plebs ſuſpenſa & incerta, orba Tribunis. V. *Plebejus.*

Plecto, is, xui, xum, ere, ſtraffen. *Syn.* Punio, in aliquem animadverto, pœnas peto. *Uſus.* In ſuo quisque vitiô plectatur, vis capite, avaritia mulctâ, honoris cupiditas ignominiâ ſanciatur. Culpa plectatur ſine invidia. V. *Punio.*

Plectrum, i, n. ein Fiedelbogen/ Harpff=Eiſen oder Hämmerlein. *Syn.* Inſtrumentum,

mentum, quô citharœdi chordas lyræ feriunt.

Plenè völliglich. *Syn.* Planè, perfectè, cumulatè. *Usus.* Homo non plenè sapiens, & perfectè.

Plenitudo, inis, f. Völle.

Plenus, a, um. voll. *R.* à πλέος, *refertus.* *Syn.* Refertus, confertus, completus, repletus, oppletus, cumulatus, redundans, affluens: frequens, frequentatus: integer, perfectus.)(*Jejunus, imminutus, exilis.* *Phras.* *Militum plena sunt omnia,* es ist alles voll von Soldaten. urbes militibus complentur, onerantur; referta militibus omnia & inundata; nulla regionis pars à militibus vacua: nullum in provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus præsidiis non obsessa: omni in loco præsidia sunt posita; dispositâ sunt per omnia urbis loca firma militum præsidia; imposita ubique oppidis præsidia; præsidia in urbes collocata; oppida omnia præsidiis militaribus sunt occupata, firmata; præsidiis loca urbis omnia tenentur. *Usus.* Homo vini, stuprique plenus. Plenum & confertum ornamentis dicendi genus. Ratio belli gerendi plena fidei & pietatis. Pleno ore laudare aliquem.

Plerique, æque, aque. die meisten. *Syn.* Major pars, plerique omnes.

Plerumque. mehrentheils. *Syn.* Magnâ, *vel* majori ex parte; majore parte; majorem partem, maximam *vel* magnam partem; persæpè, ferè; multò maxima ex parte; ex parte magna, ex majori parte.)(*Nonnunquam, rarò.* *Usus.* Fortuita sunt, quæ plerumque, non semper eveniunt. V. *Ferè.*

Ploratus, us, m. Beweinung. *Syn.* Planctus, ejulatus. *Epi.* Virginalis, turpissimus. *Usus.* Ploratum edere. V. *Gemo.*

Ploro, as, avi, atum, are. weinen, flennen. *Syn.* Ploratum edo. *Usus.* Senatum plorare, & supplicare prohibuerunt. V. *Gemo, Lachrymor.*

Pluit. es regnet. *R.* à πλύνω, *Antiq.* πλύω, *lavo.* *Syn.* Imber effluit, funditur. *Adv.* Sanè. *Phras.* *Vehementer pluit.* es hat starck geregnet. Procellæ largum imbrem excussere; imber torrentis modò effusus est maximus; denso operuit campum nimbô fœda tempestas; nubes sollicitata procellâ imbrem dedit, effudit; sollicitatis procellâ nubibus densus imber in terram demittitur. V. *Pluvia.* *Usus.* Sanguinem pluisse senatui renunciatum est.

Pluma, æ, f. Pflaum-Feder. *Syn.* Rutila, versiculor. *Usus.* Plumâ, *aut* folio faciliùs movetur.

Plumatus, a, um. befedert. *Syn.* Pinnatus.

Plumbeus, a, um. bleyern. *Usus.* Homo in physicis planè plumbeus. Illum plumbeo gladio jugulavit.

Plumbum, i, n. * Bley *Metalli genus.*

Plumeus, a, um. von, oder aus Federn. *Syn.* Plumis refertus. *Usus.* Collocemus in culcitra plumea.

Plurimùm. sehr viel, am meisten. *Syn.* Multùm.)(*minimum.* *Usus.* Plurimùm ingenio tribuo, longèque plurimùm industriæ.

Plus, ris, n. mehr. *Syn.* Magis, ampliùs, ultra, præter. *Phras.* 1. *Nolo tibi pluribus molestus esse,* ich will dich nicht mit mehrern plagen. Non progrediar longiùs; non plus negotii facessam. Non exequar rem uberiùs; non excedam modum; non fatigabo te suprà, quàm velis. Nimiô jam multò plus te detineo, aliàs de tota re agam abundantiùs. V. *Breviter.* 2. *Plus etiam faciam, quàm expectes,* ich werde dir mehr thun, als du verhoffest. Expectationem tuam mea diligentia vincet. Plus quàm pro virili parte, oneris ac muneris suscipiam. Paulò etiam longiùs, quàm officii fines postulent, progrediar. Plusquàm pro virili parte annitar. Ampliùs etiam, quàm officii ratio postulet, à me expecta. Plus etiam, quàm pars virilis postulat, oneris subibo; supra vires se extendet mea industria. *Usus.* Plus, plusque te indies diligo. Nunquam Romæ plus triduô fui. Tantundem, & plus etiam nunc vales gratiâ. Quæso ne plus sit annua provincia. Annos sexaginta natus, aut plus eô. Plus hostium fuga, quàm prælium absumpsit.

Plusquàm. mehr, als. *Syn.* Suprà, quàm; ultrà, quàm; ampliùs.

Pluteus, i, m. * ein Sturm-Dach. *Machinæ bellicæ genus.*

Pluvia, æ, f. der Regen. *Syn.* Imber, cœlestes aquæ. *Phras.* 1. *Pluvia erat maxima,* es war ein grosser Regen. Repentè ingentibus procellis effusus est imber; ingenti fragore cœli procella effusa est; nimbus cum fragore cœli decidens repentè obstrepebat; imber ingens grandine mistus omnia turbârat. Procella ingens imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit. Imber violentiùs, quàm aliàs fusus campos lubricos fecit. Tanta vis aquæ dejecta fuerat; tanta repentè cœlô missa vis aquæ, ut itinera abrumperet. 2. *Assiduæ erant pluviæ,* es war ein steter Regen. Magnos & assiduos imbres habebamus. Imbres continui, campis omnibus inundantes,

iter propè intercluserant. Aër concretus in nubes cogebatur, humorémque colligens terram augebat imbribus. Tanta erat continuatio imbrium, ut campi nimbô obruti, cœlestibus aquis restagnarent. V. *Pluit.*

Pluvialis, e. * vom Regen. *Usus.* Venti pluviales.

Pluvius, a, um. vom Regen. *Usus.* Aqua pluvia arceatur.

Poculentus, a, um. was gut zu trincken ist. *Syn.* Quod in potum sumi potest. *Usus.* Ea pars oris, quâ esculentis & poculentis iter natura patefecit.

Poculum, i, n. Trinck-Geschirr, Becher. *Syn.* Scyphus. *Epi.* Exhaustum, mortiferum, aureum, frequens, immane, magnum, minutum, rorans, non pauca. *Usus.* Poculorum magnitudine, bibendoque cunctos Græci superant. Poscunt majoribus poculis, *seu provocant.*

Podagra, æ, f. das Podagra, Zipperlein an Füssen. *Syn.* Dolor artuum, dolores pedum. *Phras. Podagrâ laborat,* er leydet am Podagra. Podagræ doloribus ardet maximis; ex pedibus laborat; articulorum dolores habet maximos; podagræ doloribus cruciatur maximis; pedum doloribus afficitur maximis, qui nihil omninò remittunt. *Usus.* Cùm podagræ doloribus arderet.

Poëma, atis, n. Reimen-Gedicht. *Epi.* Electum, recens. *Usus.* Poëma facere, componere, condere.

Pœna, æ, f. Straff. *R. à.* ποινὴ, *Varroni à* puniendo. *Syn.* Supplicium, animadversio, mulcta: damnum, incommodum.)(*Præmium, beneficium, commodum. Epi.* Acerbissima, certa edicti, communis, crudelis, digna scelere alicujus, divina, humana, dulcior, gravis, iniqua, injusta, insignis, justa, legitima, maxima, levior, nimis magna, minor, nova, par, præsens, recens, sempiterna, singularis, tanta, tardior, tristis. Pœnæ certissimæ, dispares, justæ & graves, patriæ, præpetes, feræ. sed justæ tamen ac debitæ. *Phras.* 1. *DEUS graves pœnas de perjuris sumet,* GOtt wird die Eydbrüchige sehr scharff abstraffen. Graves de perjuris pœnas expetet, petet, repetet; perjuris graves pœnas irrogabit; gravibus pœnis perjuros afficiet, perjuros gravibus suppliciis addicet; perjurium gravi suppliciô vindicabit; de perjuris grave supplicium sumet; perjuros gravi pœna mulctabit. V. *Punio, supplicium.* 2. *Perjuri graves pœnas subibunt,* die Eydbrüchige werden schwere Straffe müssen ausstehen. Pœnas dabunt, luent, ferent, subtinebunt gravissimas; pœnas DEO solvent, pendent, dependent gravissimas; gravissimas ad pœnas & supplicia trahentur, rapientur; pœnas dedent, capient suscipient gravissimas. 3. *In transfugas gravis pœna constituta est,* wider die Uberlauffer ist eine schwere Straffe aufgesetzt. Pœna statuta, comparata est; supplicium grave constitutum, inventum, excogitatum, exquisitum est. 4. *Non eris liber à pœna,* du wirst von der Straffe nicht frey seyn. In pœna eris; in pœnis hærebis; pœnam non effugies; e pœna non elaberis; pœnâ non liberaberis; pœnam persolves integram; supplicium non condonabitur, non remittetur. V. *Impunitus. Usus.* Pœnas persequi judiciò ab aliquo. Pœnâ teneri. Judiciorum pœnis obligari. Pœnas alicui expendere. Judicio & legibus dare pœnas.

Pœnitens, tis, *g. o.* den etwas gereuet. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. V. *Pœnitentia.*

Pœnitentia, æ, f. * Reue, Busse. *Syn.* Dolor ob admissa peccata. *Phras.* 1. *Pœnitentiam agit,* er hat Reue hierüber, er thut Busse. Serio de admissis à se criminibus dolet; ex flagitiorum suorum recordatione dolore afficitur gravissimô; sera illum erratorum pœnitentia subit; pœnitens consilii impii, factisque seriò resipiscit; pœnitet nunc hominem impii consilii, stultitiæ piget, pudetque; semet nunc ille acriter, dolenterque incusat; magnum ex flagitiorum suorum recordatione dolorem capit, suscipit; ex scelerum suorum memoriâ dolorem haurit acerbissimum. 2. *Pœnitentiam facit de peccatis suis, vulg,* er thut nun scharffe Buß über seine Sünden. Voluntariâ castigatione corporis propitiando Numini dat operam; præteritæ vitæ labem piaculô aliquô diluit; præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicat; vitæ licentiùs actæ supplicia à semetipso exigit; voluntariis suppliciis scelera sua expiat. Pœnas nunc à semetipso repetit vitæ liberiùs actæ; dignas nunc peccatis suis pœnas suscipit; voluntariis corporis afflictationibus, susceptisque spontè cruciatibus DEO, quas debet, pœnas dependit; corpus crebris & voluntariis afflictatum suppliciis, & nocturnis ægrum pervigilationibus pœnas nunc sustinet vitæ liberè, intemperantérque actæ; durissimô vitæ genere, inediâ, nuditate, frigoris, æstusque tolerantiâ semetipsùm discruciat: omnia vitæ incommoda, famem, sitim, æstum, frigus, vigilias, labórésque admirabili patientiâ tolerat, & ab omni

se

se corporis voluptate abstinet. V. *Mortifico.* 3. *Pœnitentiam in confessione injunctam peregi, vulg.* ich habe die in der Beicht mir aufgelegte Buß verricht. illo, quod à Sacerdote mihi impositum est, piaculo peccata dilui; pœnas à conscientiæ arbitrò statutas persolvi; pœnas in sacro tribunali mihi irrogatas dependi; id quod in mulctæ irrogatione præscriptum est, exegi; preces pœnæ nomine, loco, causâ indictas, *vel* mulctæ, piaculi nomine indictas persolvi. *Usus.* Sera pœnitentia Regem subiit.

Pœnitet, uit, es gereuet. *Syn.* Tædet, piget me, dolore afficior. *Adv.* Vehementer intemperantiæ, vitæ valdè. *Us.* Suæ quemque fortunæ pœnitet. Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitére possit, facere. Si liceret, ùt iis, qui in itinere deerrârunt, sic vitam deviam secutos, corrigere errorem pœnitendo, felicior esset emendatio temeritatis Non me consilii mei pœnitet. V. *Pœnitentia.*

Poësis, is, f. Dichtung, Dicht- oder Reimen-Kunst. *Syn.* Poëtica; poëma. *Epi.* Amatoria, tanta. *Usus.* Claris coloribus picta vel poësis est, vel oratio.

Poëta, æ, m. ein Poet, Dichter. *Syn.* Poëticæ peritus; autor, conditor carminum; fabularum conditor. *Epi* Astrictior versu orator, bonus, non inutilis, clarissimus, disertissimus, divinus, durissimus, egregius. Epicus, summus, facetissimus, familiaris, gravis & ingeniosus, iners, ineptus, liber, magnus, malus, obscurus, rudis, prudens, sapiens, suavis, tragicus. Poëtæ veterrimi, æquales, comici, frequentiores, liberiores in re aliqua, nobiles, novi, sancti, veteres, veri. Finitimus oratori, numeris adstrictior paullò, verborum tamen licentia liberior. Multis generibus ornandi socius, ac penè par. *Usus.* Poëtam ajunt neminem bonum esse posse, sine inflammatione animorum, & sine quodam afflatu velut furoris. Poëta virtutes Oratoris persequitur, cùm sit numeris adstrictior, verborum autem licentiâ uberior. Poëta naturâ ipsâ valet, & mentis viribus excitatur, & quasi divinô quodam spiritû afflatur; quare sancti appellantur Ennio, quasi Deorum aliquo dono, & munere commendati nobis esse videantur. Plurimarum fabularum Poëtria, eine Poetin.

Poëtica, æ, f. Reimen-Kunst, Dicht-Kunst. *Syn.* Ars & ratio faciendorum carminum. *Usus.* O præclaram emendatricem vitæ Poëticam!

Poëticè. nach Art der Poeten. *Syn.* Poëtarum more, *vel* modo.

Poëticus, a, um. Poetisch, Reimenmäßig. *Usus.* Numerus, verbum poëticum.

Pol. fürwahr. *Vox jurandi.*

Polio, is, ivi, itum, ire, glatt machen, politen, ausschmücken. *Usus.* Polire, expolire orationem. Absolvere & perpolire aliquid imperfectum. Polire, lævigare gemmas.

Politè. zierlich, glatt, polirt. *Syn.* Ornatè, eleganter, splendidè.

Politia, æ, f. Policey, gemein Wesen, oder gemein Regiment. Institutum civile. *Usus.* In Platonis politia.

Politicus, a, um. burgerlich, politisch. *Usus.* Philosophi, libri politici.

Politus, a, um. schön ausgebutzt, glatt gemacht, geschliffen, polirt.)(*Impolitus.* *Usus.* Vir omni liberali doctrina politissimus. Homo ad persuadendum concinnus, perfectus, scitus, politus è schola. Politus, urbanus, elegans. V. *Elegans.*

Polleo, es, ui, ére. vermögen, gelten. *Syn.* Possum, valeo. *Usus.* Filius plus pollet, potiórque est patre. Pollére scientiâ & virtute. Ejus judicium, & voluntas plurimùm apud eum pollet. V. *Valeo.*

Pollex, icis, m. Daume.

Polliceor, eris, citus sum, eri. verheissen, zusagen, versprechen. *Syn.* Promitto, profiteor, defero, offero. *Adv.* Cumulatissimè omnia, benignè, celeriter, gratis, liberaliter, liberalissimè, prolixè, studiosè, ultrò. *Phras.* *Polliceor tibi pro certo*, ich verspreche dir dieses für gewiß. Hoc promitto ac spondeo, nec constantia, fidésque deerit promissis. Pro certo hoc tibi polliceor, ac confirmo, me eam rem perfecturum. Promisso hoc teneri volo, & summam promissi mei complebo. Non frustra te spe, ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissa faciam. Promisso fides existet. Qua me obstrinxi sponsione; quo me vinculo sponsionis obligavi, teneri me volo. Fidem tibi

tibi do, me tuâ causâ omnia factum. Non te pluribus promissis, ac pollicitationibus onerabo, quàm quæ solvere sit animus. V. *Promitto.* *Usus.* Ego tibi profiteor, ac polliceor singulare studium meum. Polliceor tibi hoc bona fide. Quæ pollicaris, expectabo ego, nec exigam, sed grata erunt, si solveris. Ultrò, benignè, liberaliter pollicetur, imò recipit. Græcia dextram tendit Italiæ, eique suum præsidium pollicetur.

Pollicitatio, onis, f. Verheissung, Zusage, Versprechung. *Syn.* Promissio. *Epi.* Finitæ. V. *Promissum.*

Pollicitor, aris, atus sum, ari. * offt verheissen, theuer versprechen, heilig zusagen. *Usus.* Solicitando, & pollicitando eorum animos lactas.

Pollinctor, oris, m. * Todten-Salber. *Syn.* Unctor cadaverum, funerum curator.

Pollinctura, æ, f. * Salbung der Todten. *Syn.* Curatio funeris.

Polluo, is, ui, utum. ere. beflecken, besudlen, verunreinigen. *Syn.* Maculâ afficio, inquino, contamino, maculo, fœdo; violo, perverto, conturbo. *Usus.* Divina & humana jura inexpiabili scelere, omni flagitiô polluit labes illa impura.

Polus, i, m. der Angel, oder Spitze und Gipffel des Himmels. *R. à* πολέω, *verto. Circa polos enim cœlum vertitur.* *Syn.* Vertex.

Pomarium, ii, n. Baum-Garten. *Syn.* Hortus arboribus consitus.

Pomeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Postmeridianus. *Usus.* Tempus, somnus, deambulatio pomeridiana.

Pomœrium, ii, n. Zwinger, eine Weite inn, und ausser den Stadt-Mauren herum. *R. quasi* ponè mœnia. *Syn.* Locus circùm mœnia vacuus. *Us.* Jura pomœriorum.

Pompa, æ, f. Pracht, Gepräng, Pomp. *Syn.* Spectaculum, apparatusque solennis cum ostentatione & magnificentia quadam, qualis fieri solet in publicis supplicationibus, & triumphis. *Epi.* Acerba, molesta, tota. *Usus.* In dicendo speciem, & pompam adhibére. Cadaver exequiis, pompâ, laudatione spoliatum. Tota petitio illustris, splendida, pompæ plena, summam speciem, ac dignitatem habuit.

Pomum, i, n. Baum-Frucht, als Apffel rc. *R. à* πῶμα, *seu* πόμα, *potio: antiquitus enim ex pomis fiebat potio.* *Epi.* Crudum, maturum & coctum. *Usus.* Pomorum jucundus non gustatus solùm, sed odoratus etiam & aspectus.

Pondero, as, avi, atum, are. wägen, erwägen. *Syn.* Pendo, appendo; expendo, examino, æstimo. *Usus.* Causæ ratione, non vocibus ponderari debent. Quo animo fecerit, inprimis ponderandum est. Judicio certo aliquid ponderare. Fides ex fortuna non est ponderanda. Rem non suis ponderibus, sed populari quadam trutinâ examinare, non convenit Judici, cujus est, causas quaslibet suis momentis ponderare. V. *Examino, Expendo.*

Ponderosus, a, um. wichtig. *Usus.* Ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modò actionum, sed etiam opinionum.

Pondo, n. *plur. indeclin.* Pfund. *R. à* Pendo. *Syn.* Libra. *Usus.* Auri pondo centum.

Pondus, eris, n. Gewicht, Schwere. *Syn.* Gravitas, momentum. *Epi.* Contrarium, dignum æstimatione, inæstimabile, grande, grave, infinitum, innumerabile, magnum auri, majus argenti, permagnum argenti, naturale, par. *Usus.* 1. In terram omnia feruntur suo pondere. Magnum auri, majus argenti pondus. Suis rem ponderibus examinare. 2. *Vis, autoritas, gravitas, momentum,* Macht, Ansehen, Werth. Tuæ litteræ maximi sunt apud me ponderis. Verborum pondera. Singula verba, singula pondera.

Pone, nahend, nahe dabey. *Syn.* Post. *Usus.* Ante, ponè, ad dextram, ad lævam, sursum, deorsum.

Pono, is, posui, positum, ere. setzen, legen, stellen. *R. à* πονέω, *tolero, sustineo.* *Syn.* Propono. *Usus.* 1. Rem in medio conspectu ponere. Ponere alicui quæstionem. 2. *Depono,* ablegen. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. 3. *Adhibeo, adjicio,* anwenden. In aliqua re multum operæ, curæ; totum animum, curam, diligentiam ponere. 4. *Consumo,* verzehren. Diem, multum temporis in aliquo negotio ponere. Ponere longam orationem in re aliqua. 5. *Figo, statuo, repono, censeo, reputo, colloco, judico, puto,* darfür halten, darauf halten. Ponere mortem in malis; aliquid in laude, vitio ponere; in beneficii loco, in minimis, in lucro ponere. Multum in alicujus fide, ac prudentia ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. In una celeritate posita salus est. Salutem pa-

patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror. Ponere beneficium apud ingratum. Se extra culpam ponere, alle Schuld völlig von sich ablei-nen. 6. Rem in medio ponere; ponere ante oculos, vor Augen stellen. Ponere in loco testimonii aliquid; locô sceleris aliquid ponere. In te positum est, es steht bey dir. Ponamus, satis in eo fuisse orationis & ingenii, gesetzt, es sey ꝛc. Finge, rem ita habere; fac, ita esse; puta, statim interrogari te.

Pons, tis, m. Brücke, Steg. *Epi.* Angustus, aureus. *Phras.* 1. *Ex Insula pontem ad urbem fecit*, *vulg.* er hat von der Insul über den Fluß zu der Stadt eine Brücke geschlagen. Insulam ponte factô conjunxit urbi; pons lapideus fluminí impositus jungit urbem. Urbs angustô ponte adjungitur & continetur. 2. *Pontem facere*, eine Brücke schlagen. Fluvium ponte jungere; ripas committere; pontem sternere; pontem inducere; pontem consternere; flumen ponte consternere; pontem in flumine facere; fluvio pontem imponere; fluminis aut fossæ transitum ponte conjungere. 3. *Pontem rescindere*, die Brücke abtragen, abwerffen. Pontem à tergo interscindere; rescindere, dissolvere, rumpere, interrumpere, disturbare, intercidere. *Usus.* Pontem facere, efficere. Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere, die Brücke herablassen.

Pontifex, icis, m. Obrister Priester. *Syn.* Antistes Sacrorum, Religionis; qui sacris præest & publicis sacerdotiis. *Epi.* Magnus, maximus, peritissimus, veteres, minores. *Phras.* 1. *Pontifex Romanus*, Römischer Pabst. Summus DEI in terris Vicarius; Christianæ Religionis summus Antistes, *vel* Interpres; Christianæ Reipublicæ Moderator & Rector; supremus Christianæ rei Arbiter; summus Ecclesiæ Pastor; Christianæ Reipublicæ Caput ac Princeps. 2. *Pontificem creare*, einen Pabst erwählen. Summum alicui Pontificatum deferre; summum, augustissimumque sacerdotium alicui conferre; ad summi Pontificatus fastigium aliquem evehere; vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere; Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre; ad Pontificii imperii principatum aliquem evocare; aliquem eligere, qui DEI vice in terris fungatur. 3. *Pontifex nunc est Clemens XII.* der Zeit ist Römischer Pabst Clemens der Zwölffte. Christianæ Reipublicæ clavum tenet; gubernacula moderatur; vicariam Christi in terris potestatem obtinet; Christianæ Reipublicæ præest, præsidet; Christianæ Reipublicæ Principatum tenet; Christi vices, personamque in terris gerit, sustinet; Pontificatum gerit Clemens XII. *Usus.* Metellus Pontifex diu ei sacerdotio præfuit. Pontificis partes, munia gerere, agere, sustinere.

Pontificalis, e. das zum Amt eines Obristen Priesters gehörig. *Usus.* Autoritas, jus Pontificale.

Pontificatus, ûs, m. das Amt eines Obristen Priesters. *Phras.* Summi Pontificis dignitas; supremi pontificatûs honores; Pontificia potestas nullis terrarum finibus circumscripta; sacerdotalis. Imperii Majestas; Ecclesiæ universæ, Christianæ Reipublicæ Principatus. Vicaria Christi in terris potestas; summum augustissimumque sacerdotium. *Usus.* Statæ Cæremoniæ Pontificatu continentur.

Pontificius, a, um. zum Amt eines Obristen Priesters gehörig. *Syn.* Pontificalis. *Usus.* Jus Pontificium.

Pontus, i, m. das Meer. *Usus.* Pontus Euxinus.

Popina, æ, f. eine Gar-Küche, Zehr-Hauß. *Syn.* Ganea, culina. *Epi.* Teterrima, tenebricosa. *Usus.* In lustris, popinis, aleâ, vinô tempus ætatis omne consumere.

Poples, itis, m. Knie-Scheibe. *Syn.* Pars genu posterior.

Populabundus, a, um. * alles raubend, und verwüstend. *Usus.* Populabundi magis in fines excurrerunt, quam justi belli more.

Popularis, e. gemein, des gemeinen Volcks eigen. *Syn.* Vulgaris. *Adv.* Maxime, vere, fallaciter, ficte, sapienter, vehementer. *Usus.* 1. Verba popularia; ad popularem modum, sensumque accommodata. 2. *Populi studiosus*, dem gemeinen Volck zugethan. A gravitate Patrum desciscere, & popularem fieri. Qui ea faciunt, dicuntque, quæ multitudini jucunda, populares dicuntur. Causa plausibilis & popularis. Rumusculos populares aucupari. Auræ popularis captator evasit. 3. *Civis conterraneus vulg.* Landsmann. Socrates non popularis alicujus loci, sed civis mundi. Solon popularis meus.

Populariter, nach des gemeinen Volcks Weise. *Usus.* Populariter vivere, loqui.

Populatio, onis, f. Plünderung, Verheerung. *Usus.* Illa gens populationibus, incursionibusque melior est, quàm

justâ

justâ pugnâ. Latè populationem facere. Hostem populatione prohibere.

Populor, aris, atus, sum, ari. **verwüsten, öd machen, verheeren.** *Syn.* Vasto, vastitatem infero. *Phras. Hostis latè populatus est omnia*, **der Feind hat alles weit und breit geplündert.** Incursiones fecit in agrum Romanum; prædas egit; agrum depopulationibus & incendiis deformavit; populatione fines eos peragravit; cum agris, vicisque urendo, populandoque bella gessit; cum ferro ignique excursiones fecit in agrum Romanum; agrum excursionibus depopulatus est; omnis ira belli ad populationem agri vertit; fœdati agri, terror injectus oppidis; per expeditiones parvas nocturnis incursionibus vastitatem agris intulit; prædas ex villis, vicisque egit ingentes, nulla incolumi relictâ re, cui ferrô, aut igni noceri posset; vicos expugnavit, inflammavit tecta, hominum, pecudumque prædas egit; vicos per devastationem deussit; incursavit in fines Rom. populationem fecit; vastati agri, ustique, nec solum modò vastum Romanis relictum, sed vicis quoque illatus ignis est; populabundus in agrum Rom. incidit, eumque ferret passim omnia, atque ageret, cædes ac incendia faceret, nihil intactum bellô reliquit; infestô exercitû populabundus ivit, multiplicamque prædam cepit; agrum populabundus iniit, neque latiùs unquam actæ prædæ sunt. V. *Vasto*. *Usus*. Noctu agros populabatur.

Populus, i, m. **das Volck.** *Syn.* Multitudo, civium multitudo, plebs, vulgus, plebecula urbana. *Epi.* Absens, amicissimus, appetens omnium bonorum, desipiens, diversus, exorabilis, fidelis & illustris, fœderatus, fortis, frequens, gratus, ingratus, invictus, invitus, languens, effrænatus, liber, levissimus, orbus, peculiaris, sollicitus, terribilior, virtute, justitiâ charior, vacuus metuum, vanus, urbanus, universus, omnium gentium dominus atque rector. Populi procerissimi, boni, firmique, externi, florentes atque integri, immensi, immunes, imperiosi, parati, opulenti, potentes, privati, non solum conscii libidinis, sed etiam injusti. *Usus.* Populus Romanus victor omnium gentium. Populus ex incertissimo sumit animos.

Porcus, i, m. **ein Schwein, eine Sau.** *Syn.* Sus. *Epi.* Femina. *Usus.* Villa abundat porcô, hædô, agnô. Porco anima pro sale data est, ne putresceret.

Porrectio, onis, f. **das Ausstrecken.** *Epi.* Facilis. *Usus.* Brachiorum, digitorum porrectio, *vel* contractio.

Porrigo, is, exi, ectum, ere. **ausstrecken, darreichen.** *Syn.* Tendo, intendo, extendo, admoveo.)(*Contraho.* *Adv.* Aliquandò. *Usus.* Porrigere suam fidem, dextram supplici, jacenti, afflicto. Manus in mensam porrigere. Urbs in longum porrecta.

Porrigo, inis, f. * **Erb-Grind.** *Genus morbi inter pilos.* *Usus.* Impexâ porrigine fœdum caput.

Porrò, **gewißlich, weiter, ferner, forthin.** *Syn.* Sed, igitur. *Usus.* 1. Vide porrò cætera. 2. *Sanè*, **fürwahr.** Restant plura, sed exigua porrò, & minima.

Porta, æ, f. **Thor, Pforte.** *Syn.* Janua. *Epi.* Triumphalis. *Phras. Portas perfringere*, **die Thür einsprengen.** Moliri obices portarum; portarum claustra effringere; feras, claustraque refringere; portas exscindere; portis vim afferre. *Usus.* Bibulus pedem portâ non extulit. Porta cataractâ dejectâ clausa erat; eam partim vectibus levant, partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut recti subire possent.

Portendo, is, di, tum, ere. **vorbedeuten, Anzeichen geben.** *Syn.* Prænuncio, prædico, præmonstro. *Usus.* Significationes rerum futurarum, quæ tum vigilantibus, tum dormientibus portenduntur. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Quod ostendunt, portendunt, monstrant, prædicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. V. *Omen.*

Portentosus, a, um. **seltzam, wunderlich.** *Syn.* Monstrosus, prodigiosus.

Portentum, i, n. **ein Anzeichen, Vorbedeutung, Wunderzeichen; Zeichen, so etwas vorbedeutet.** *Syn.* Monstrum, prodigium. *Epi.* Certissimum, maximum, fatale. *Usus.* Clodius fatale portentum Reipublicæ. V. *Prodigium.*

Porticus, ûs, f. **Schwibbogen, ein bedeckter Gang.** *Syn.* Ambulatio, xystus. *Epi.* Excelsa, interior, minus onerosa, & multò quidem facilior. *Usus.* Pavimentata porticus, in quâ inambulavimus. Porticû ædes cingere.

Portio, onis, f. **Antheil, Portion.** *Syn.* Pars. *Usus.* Omnes Asiæ civitates pro portione in provincias descripsit. Frumentum Mamertinis pro portione imperatum.

Portitor, oris, m. **ein Mauthner, Zollner: der die Leute überführet.** *Syn.* Publicanus, exigendis portoriis præfectus. *Usus.*

Portitorum quæstus in omnium odium incurrit.

Porto, as, avi, atum, are. tragen. *R. à* φόρτος, *onus, quod à* φέρω, *fero.* *Syn.* Fero, comporto, defero, deporto, conveho. *Adv.* Undique furta. *Usus.* Ad Antonium frumentum omne portatur. Omnia mea mecum porto.

Portorium, ii, n. allerley Zoll, Fahrgeld, Fuhrlohn, Schifflohn. *Syn.* Vectigal, quod in portu exigitur pro mercibus &c. *Epi.* Certum. *Usus.* Portorium imponere; portorii nomine aliquid exigere; portorium dare; portorium locare alteri, *vel* conducere. Omnia Italiæ portoria sublata sunt. V. *Vectigal.*

Portuosus, a, um. voll Schifflånden, Anfuhren. *Usus.* Mare minimè portuosum.

Portus, ûs, m. ein Port, See-Haven, Schifflånde. *Syn.* Locus in littore tutus appellendis navibus, portûs claustra. *Epi.* Celeberrimus, pleniſſimus navium, optimus, propior, tranquillus & tutus, clausus, ultimus. Manufacti, munitiſſimi. *Phras. Portum contingere propter ventum non potuimus,* wir haben den Port widrigen Winds halber nicht erreichen können. Portum reflante ventô tenere non potuimus; rejecti sumus à portu reflante ventô; portum ventus eripuit; summovit nos à portu ventus; ne portum obtinere, ingredi, subire liceret, ventus effecit; portum reflante ventô inire, assequi non licuit; venti vis adversi portû nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit; portum subire conantes vis adversa venti repulit, rejecit. *Usus.* Ex portu prodire, progredi, vom Land abseegen. In portum invehi, deferri, venire, se recipere; portum capere, portum tenere, an Port gelangen. Naves in portum cogere, conjicere, compellere, die Schiffe an einen Port anlånden. In Portu esse, in portu navigare, *in tuto esse, extra periculum esse,* in guter Sicherheit stehen. Fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis. Portus ac perfugium, eine sichere Zuflucht.

Posco, is, poposci, ere. fordern, ernstlich begehren. *Syn.* Peto, flagito, requiro. *Usus.* Non desinit à me litteras poscere. V. *Peto.*

Positio, onis, f. Lager und Gegend des Orts. *Usus.* Urbis positio pulcherrima.

Possessio, onis, f. Besitzung, Innhabung. *Syn.* Jus possidendi: bona, prædia, fundi. *Epi.* Caduca, vacua, certa, stabilis, flagitiosa, incerta, infinita, libera & immanis, major, perpetua, privata propria, pulcherrima, tota, vetus. Possessiones alienæ, diuturnæ, ineptæ, in casu positæ, innumerabiles, invidiosæ, paternæ atque avitæ reliquæ, relictæ, sacrosanctæ, variæ & multæ, venales proscriptæ, voluptuariæ, urbanæ, rusticæ. *Usus.* Dare possessionem secundùm tabulas; in possessionem ex edicto mittere, einem den Besitz geben. In possessionem alienam irruere; in possessionem proficisci, venire, ire; in possessionem quasi vacuam, & caducam involare; pedem in possessionem ponere; possessionem occupare, fremde Güther in Besitz nehmen. Possessionem habere, tenere; in possessione aliquid retinere; in possessione esse, consistere, manere, den Besitz haben und behalten. Possessione aliquem pellere, depellere, deturbare, exturbare, movere, dimovere, dejicere, einen aus dem Besitz vertreiben. Possessione cedere, decedere, den Besitz abtreten. Possessionem recuperare, wiederum zum Besitz kommen. Possessionem restituere, den ruhigen Besitz wiederum einraumen.

Possessor, oris, m. ein Besitzer, Innhaber. *Epi.* Acerrimus, turpiſſimus. *Usus.* Possessores suis ædibus pelluntur. Virtutum possessores num pauperes nominabimus?

Possideo, es, sedi, sessum, ere. besitzen, innhaben. *Syn.* Teneo. *Adv.* Honestius, communiter, longè aliter, precario, pro rie, verè, imprudentiſſimè, publicè, rectè. *Usus.* Plus fidei, quàm artis in se possidet. Magnam vim, & religionem possidet paternus sanguis. Forum armatis possidet.

Possum, potes, potui, posse. können, mögen, vermögen. *R. Potis sum.* *Syn.* Licet, queo, valeo, polleo, potestas est, potestatem habeo, potestate valeo, facultas est, facultatem habeo, potis sum; facultas, potestas datur; mihi liberum est, optio est & potestas; facultas fert. *Adv.* Amplius nihil, amplius quid, commodiſſimè, fortaſſe, cumulatiſſimè, facillimè, meliùs, multum auctoritate, multum ingenio, nusquam, omninò, nihil, parum usu, perridiculè, planè, planè non, nullo modo, plurimum apud aliquem, plurimùm in dicendo, multum mari, opibus, pecuniâ, viribus, pulchrè, non curatè, rectè, quam maximè, quoquo modo, suprà nihil, tutò non. *Phras.* 1. *Si possem, libenter onus hoc subirem* wenn ich könnte, wolte ich gern diese Mühe auf mich nehmen. Si tantam rem efficiendi facultatem haberem; si res mihi integra foret, & libera; si liceret; si copia esset, & facultas; si facultatem res tempusque concederet; si soluta mihi essent omnia; si in manu esset; si meorum esset nervorum; si ferendo essem, libenter hoc onus subirem. 2. *Hoc tibi possum promittere.* dieses kan ich dir versprechen. Tantum polliceri habeo; affirmare istud pro certo habeo, mihi nec animum, nec industriam desu-

defuturam; istud, quin promittam, nihil prohibet. 3. *Non potui me ultrà defendere*, ich habe nicht länger können Widerstand thun. Non reperiebam, quemadmodum me defenderem; nihil erat, quó me tuerer; jam me omnis defensio defecerat; erepta mihi jam erat, & adempta omnis potestas me tuendi; necquidquam mihi porrò consulere; rerum mearum jam planè eram impotens; nec fugæ, nec pugnæ satis jam potens eram deprehensus in medio; eò processeram, ut receptum ad tutiora consilia non haberem; ad ulteriorem defensionem, loci & virium infirmitas me impediebat; copia jam non erat, nec facultas ultrà hosti obsistendi; non jam erat defendendi mei locus; præcisa mihi erat omnis porrò defensio; effugere jam hostis manus non poteram. 4. *Ego prodesse tuæ causæ non multùm possum*, ich kan dir zu deinem Handel nicht viel helffen. Minimum tibi in me momentum est ad causæ tuæ patrocinium; parùm in me præsidii est ad causam tuam defendendam. 5. *Loqui præ lachrymis non potuit*, er hat vor Weinen nicht reden können. Dicenti lachrymæ simul spiritum, simul vocem intercluserе; nec jam natura ferebat, ut cœptum sermonem pertexeret lachrymis impeditus. 6. *Defendam te, quantùm possum, vel pro posse te defendam, vulg.* ich werde dich nach äussersten Vermögen beschützen. Defendam te pro virili parte; quoad feret facultas; quoad ejus fieri poterit; quoad ejus facere potero; si quô pactô potero, strenuè tuas partes agam. *Usus*. Ego usu parùm, nec ingeniô satis possum. Quod fieri poterit, non negligam. Quantum valeo, quantúmque possum. Non possum, quin exclamem. V. *Valeo, Potestas*.

Post. nach, hinterwärts. *Syn.* Posteà, posthac, post id tempus, sub, secundùm.)(*Antè, à fronte, initiò, primò. Phras. Paucis post illum prælium annis*, wenig Jahr nach jener Schlacht. paucis annis, quàm pugnatum erat; secundùm atrocissimum illud prælium; paucis interjectis annis; paucis àb illo prælio annis. *Usus*. Aliquot post menses. Consul post urbem conditam felicissimus. Paucis post diebus. Paucos post annos.

Posteà. darnach, hernach, nach diesem. *Syn.* Post, posthac, posteriùs, præthereà, deinceps, tum inde, secundùm ea, reliquô tempore. *Usus*. Cedò, quid posteа?

Posteaquàm. nachdem. *Syn.* Postquàm. *Usus*. Posteaquàm ego veni. Postea vero, quàm ego veni.

Posteri, orum, m. Nachkömmlinge. *Syn.* Posteritas, qui inferioris sunt ætatis. *Usus*. Horum posteri degenerârunt. Ut esset ad posteros miraculi ejus monimentum. Maxima pars ejus gloriæ in posterorum memoriam promineat.

Posterior, oris, *g. c.* folgende, nachkommende.)(*Superior. Usus*. 1. Posteriores cogitationes, ut ajunt, sapientiores esse solent. Posteriùs ista videamus. 2. *Minùs charus*, weniger werth und angenehm. suam salutem utilitati Reipublicæ posteriorem ducere. Omnia libertate posteriora ducere.

Posteritas, tis f. Nachwelt, Nachkommenschafft. *Syn.* Posteri. *Epi.* Immemor, infinita. *Phras.* 1. *Gloria tua ad posteritatem perveniet*, deine Glory wird sich bis auf deine Nachkömmlinge erstrecken. Ad feros nepotes usque propagabitur; ad eos, qui ex te nascentur, orientur; ad tuos successores; ad eos, qui abs te originem, genus ducent; qui abs te descendent, dimanabit: posteritas tuæ gloriæ particeps erit. 2. *Posteritas omnis de te loquetur*, es wird die Nachwelt von dir reden. Nulla de te posteritas conticescet; gloriam tuam posteritas alet; commemoratio nominis tui non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria sæculorum omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet. V. *Famagloria. Usus*. Optimus quisque posteritati maximè servit.

Posterus, a, um. nachgehend, folgend. *Syn.* Consequens.)(*primus. Usus*. Die posterô. Illud verò posterum est, & consequens. Ita præsentit in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur. Longè in posterum prospicere, providere.

Posthabeo, es, ui, itum, ere. nachsetzen, minder achten. *Syn.* Postpono, negligo, posteriorem duco. *Usus*. Omnibus rebus posthabitis se Philosophiæ dat totum. Privatum dolorem post communem causam habere.

Posthac. hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde, deinceps.)(*antehàc, hôc tempore. Usus*. Nihil posthac mihi tecum erit.

Posthæc. hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde.

Posthumus, i, m. nach des Vaters Tod gebohren. *Syn.* Natus post humatum patrem.

Postica, æ, f. die hintere Thür. *Usus*. Posticâ recedere dicitur, qui furtim abit, aliis insciis se subducens.

Postis

Postis, is, m. Pfoste, Hinter-Pfoste der Thür. *Syn.* Januæ tabula, latus portæ. *Usus.* Postem teneri in consecratione templi oportet, ibi enim postis est, ubi templi aditus, & valvæ ambulationis.

Postliminium, ii, m. Recht der Wiederkunfft. *Usus.* Postliminio redire.

Postmeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Pomeridianus.

Postmitto, is, misi, missum, ere. unterlassen, nicht achten. *Syn.* Postpono, omitto. *Usus.* Quod in hominis agrestis periculo non postmitteret, id in viri doctissimi insidiis dissimulandum putavit.

Postpono, is, posui, positum, ere. nachsetzen, minder achten. *Syn.* Posthabeo, post aliquid habeo, posterius duco. *Usus.* Omnia postposui, dum patri obedirem.

Postmodo. & postmodum. * hernach, darnach. *Usus* Postmodo gaudebis, te iræ moderatum fuisse.

Postquam. nachdem, demnach. *Syn.* Ubi, simul, simul ac, simul ut, simul atque. *Usus.* Postquam mihi proposui.

Postremo, letztens, zuletzt. *Syn.* Postremum, novissime, ad ultimum. *Usus.* Quæro igitur primum, deinde &c. postremo.

Postremus, a, um. der letzte. *Syn.* Ultimus, extremus, novissimus, qui agmen claudit, *vel* cogit.)(*Primus.* *Usus.* 1. Alia prima ponet, alia postrema. 2. *Pessimus,* übleſt. Homines postremi. Servitus est postremum malorum omnium.

Postridie, einen Tag darnach. *Syn.* Postero die. *Usus.* Postridie ejus diei; postridie Bacchanalium.

Postulatio, onis, f. das ernstliche Begehren, Anforderung. *Syn.* Postulatum. *Epi.* Æqua & honesta, brevis, impudens, turpis, valentior opinione. *Usus.* Concessit senatus postulationi meæ. Si vobis æqua & justa postulatio videtur.

Postulatum, i, n. Forderung, ernstliches Begehren. *Syn.* Postulatio. *Epi.* Commune, gravissimum in aliquem, intolerabile, novum, ridiculum. *Usus.* Reliquum est ut remittantur postulata per literas. Postulata interponere, edere, ad aliquem deferre, accipere. Postulata Geometrarum.

Postulatus, ûs, m. * Forderung, ernstliches Begehren. *Usus.* Matris postulatû.

Postulo, as, avi, atum, are. fordern, ernstlich begehren. *Syn.* Peto, posco, desidero, requiro.)(*Recuso.* *Adv.* Acrius, amplius, arroganter, impudenter, nominatim, plane, præclare, vehementius, nimirum, stultè. *Usus.* 1. Omnia a me postulas, & expectas. Ut temporis ratio, ut tua fides postulavit. Postularunt me de fœdere. Postulare fidem publicam. 2. *Accuso,* anklagen. Ego Appium eadem lege de majestate postulavi. V. *Peto, Desidero.*

Potatio, onis, f. das Zechen und Sauffen. *Syn.* Perpotatio. *Epi* Modica. *Usus.* Hesterna potatione oscitans.

Potator, oris, m. * Säuffer. *Syn.* Potor. *Phras.* *Potator est magnus, vulg.* er ist ein grosser Säuffer. Intemperantissimis perpotationibus deditus; diem mero frangere, obruere se vino, vino sepeliri solitus; temulentiæ notâ infamis est; vini pernicies, gurges & helluo vini est; qui se vino intemperantius ingurgitat; patrimonium suum, facultates suas potationibus intemperantissimis lacerat; potationibus insanum in modum indulget; natus ad pocula exsiccanda; qui, si vino incaluerit, poscere majoribus poculis, & Græco more bibere solet; largiore vino uti solitus; non modo invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. V. *Bibo, Ebrius.*

Potens, tis, g. o. vermögend, mächtig. *Syn.* Qui in magna potentia est, qui magnas vires, magnas opes habet; summa potestate præditus, magnis copiis & opibus affluens; firmus opibus; armis opibusque præpotens. *Usus.* Ampla & potens civitas. Is potens, ac florens per medium forum volitabat. V. *Magnus, Potestas, Possum.*

Potentia, æ, f. Macht, Gewalt. *Syn* Opes, vis, potestas, nervi, vires. *Epi.* Aliena, gratiosa, intolerabilis, invidiosa, inutilis, levis, inops, magna, nimia, nova, perniciosa, senatoria, singularis, summa, periculosissima. *Usus.* Potentia est ad sua conservanda, & alterius obtinenda, idonearum rerum facultas. Magnam potentiam consequi. Intolerabilis est ejus potentia. V. *Potestas.*

Potestas, atis, f. Macht, Gewalt, Vermöglichkeit. *Syn.* Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio, vis potestatis, manus. *Epi.* Incredibilis, infinita, integra, justa, legitima, libera, magna, nimia, par, patria, pestifera, prætoria, privata, regalis, regia, sempiterna, summa, tenuis, tota, tribunitia, amplissima, extraordinaria. *Phras.* 1. *Virtutis maxima est potestas,* die Tugend hat eine überaus grosse Gewalt. Omnia sunt in potestate, ac ditione virtutis. Plane rerum omnium domina virtus est. Virtus late dominatur. Virtus una regnat ubique locorum; summum jus, summum imperium habet in res omnes; vim habet infinitam; omnes superat difficultates; durissima quæque perrumpit; nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimescit; omnia jure

jure, ac poteſtate complectitur; præeſt cunctis rebus humanis; imperium habet in omnia; virtuti cuncta parent, cedunt; virtuti ſubjecta ſunt humana omnia. Quid eſt quod aſſequi virtus non poſſit? 2. *Cæſar habuit ſummam poteſtatem*, der Cæſar hat die höchſte Gewalt und Macht gehabt. Cæſaris infinita erat Romæ poteſtas, nec ullis legibus circumſcripta; Cæſar ſub jus ſuum, ac poteſtatem terrarum orbem ſubjunxit; omnia ſuis armis obtinebat; orbem terrarum in ſua poteſtate, ac ditione tenuit; fortuna ſummam rerum ad Cæſarem detulit; penes Cæſarem poteſtas & dominatus erat rerum omnium; omnia in unius Cæſaris poteſtate vertebantur; Cæſar unus omnia Romæ poterat; Cæſar unus omnium maxime opibus, armis, potentia valebat. 3. *Hoc in tua poteſtate eſt*, das ſteht in deiner Macht. Per te ſtat, quo minus &c. in tua voluntate id totum vertitur; tua in manu eſt; integrum tibi eſt; ejus rei arbitrium penes te eſt. Eſt hoc in tua poteſtate ſitum; ejus rei penes te poteſtas eſt; in tua poteſtate poſitum eſt; poteſtas ejus rei tota tua eſt. 4. *Poteſtatem alicujus reſtringere*, eines ſeine Gewalt und Macht enger einſchlieſſen. Habenas adducere; in ordinem cogere; alicujus poteſtatem arctioribus cancellis concludere, circumſcribere, conſtringere. 5. *Poteſtatem ampliare*, einem eine gröſſere Gewalt zulaſſen. Habenas remittere; ampliorem poteſtatem facere, dare, concedere, permittere, deferre. 6. *Eſt ſub poteſtate mea*, er ſtehet unter meiner Gewalt. In mea illum poteſtate habeo, teneo, contineo; in mea poteſtate ac ditione hominem teneo; meo imperio obnoxius eſt, ac ſubjectus. *Uſus.* Magiſtratuum poteſtatem obſidere; redigere aliquem in ſuam poteſtatem ac ditionem; ſub alterius ſe poteſtatem ſubjicere. Iram in poteſtate habere, wiſſen den Zorn zu mäßigen. Judices cum ſui poteſtatem non facerent, ſich nicht ſehen laſſen; niemand vor ſich laſſen. Se in poteſtate ſenatus futurum dixit, gehorſamen, ſich dem Rath unterwerffen. De poteſtate exire, unſinnig werden. Pro poteſtate aliquid imperare. Loquendi poteſtatem facere. Liberum ſpiritum ducendi nullam habeo poteſtatem. E ſua poteſtate dimittere aliquem. Eſt mihi ejus rei ampliſſima poteſtas, ich habe alle Gewalt. Poteſtatem nocendi adimere, præcidere, eripere; poteſtate nocendi exuere, privare, alle Gewalt zu ſchaden benehmen. V. *Poſſum.*

Potio, onis, f. Tranck. *Syn.* Potus. *Epi.* Dulcicula, media, prima, modica, contentiſſima. *Uſus.* Medicus prima potione mulierem ſuſtulit.

Potior, oris, *g. c.* der beſſer, lieber, fürträglicher iſt. *Syn.* Antiquior, charior, melior, prior. *Phraſ. Cives potiores eſſe debent peregrinis*, die Burger gehen den Fremdlingen vor. Civium in urbe partes ſunt præcipuæ; cives anteferendi ſunt exteris; potior habenda eſt ratio civium, quam advenarum. Primum officium civibus, alterum exteris ac peregrinis debetur. *Uſus.* Mors mihi ſervitute ſemper erit potior. Nihil mihi mea fama potius. V. *Præfero.*

Potior, iris, itus ſum, iri. erlangen, bemächtigen. *Syn.* Impetro, teneo, poſſideo, fruor.)(*Careo.* *Adv.* Abunde rebus. *Uſus.* Rerum, civitatis, regni potiri. Pace potimur. V. *Fruor, habeo, poſſideo.*

Potiſſimum. hauptſächlich, fürnehmlich. *Syn.* Maxime, quam maxime, præcipue. *Uſus.* Quærenti mihi, quid ad te potiſſimum ſcriberem.

Potius. ehender. *Syn.* Citius, prius, magis. *Uſus.* Magnus homo, vel potius ſummus.

Poto, as, avi, atum, are. trincken. *R. à* πότος. *Syn.* Bibo, perpoto. V. *Bibo, Potator.*

Potor, oris, m. * Trincker, Säuffer. *Uſus.* Aquæ potores. V. *Potator.*

Potus, ûs, m. Tranck. *Syn.* Potio. *Epi.* Immoderatus. *Uſus.* Immoderato potu, paſtuque obſtupefactus animus.

Præ. vor, gegen, vorher. *Syn.* Propter. *Uſus.* 1. Non poſſum præ lachrymis ſcribere. 2. *Comparando*, da man einen Vergleich machet. Hominem præ ſe neminem putat. Præ nobis felix & beatus.

Præbeo, es, ui, itum, ere. darreichen, überreichen. *Syn.* Impertio, do, præſto, exhibeo. *Adv.* Libenter ſe credulum, minutatim, perexigue, publice victum, viciſſim ſe auditorem præbere. *Uſus.* Leniſſimum ſe, duriorem alicui, æquum ſe judicem præbere. Os ſuum ad contumeliam præbere.

Præbitor, oris, m. Außgeber, Verweſer, Außſpender. *Uſus.* Macedones non te Regem, ſed miniſtrum ſuum, & præbitorem putant.

Præcaveo, es, cavi, cautum, ere. verhüten, vorbiegen. *Syn.* Declino, vito. *Adv.* Diligentiſſime peccata, difficillime. *Uſus.* Peccata diligentiſſime præcavere. V. *Caveo.*

Præcedo, is, ceſſi, ere. * vorhergehen, übertreffen. *Syn.* Præeo, præcurro, prægredior,

dior, antecedo. *Usus.* Agmen præcedere. Præcedere aliquem autoritate. V. *Præeo*, *Antecedo*, *Excello*.

Præcellens, tis, *g. o.* vortrefflich. *Syn.* Excellens, præstans. *Usus.* Vir animô, virtute, rebus omnibus præcellentissimus. V. *Egregius*.

Præcentio, onis, f. das Vorsingen. *Syn.* Cantus, qui aliquid præcedit. *Epi.* Firma animi, similis, propria, diversa, tribunitia.

Præceps, cipitis, *g. o.* schnell, unbesonnen, übereilig. *Syn.* Inconsideratus, periculosus. *Adv.* Jam pridem ad pœnam. *Phras.* 1. *Locus præceps*, ein gäher Ort. Rupes abscissa undique & abrupta; collis ascensu, aditu minimè molli, ac clementi. 2. *Homo præceps*, ein unbesonnener, gäher Mensch. Vitiô ingenii vehemens, & impotens; in omnibus consiliis præceps & devius; ferox, rapidusque in consiliis, ac linguâ immodicus; impotens iræ, animi; amentiâ cæcus & præceps; qui nullô consiliô fertur; qui auferri se sinit impotentis animi vitiô. V. *Inconsideratus*. *Usus.* Dignus, qui præceps ex urbe exturbetur. In præcipitem se locum, ac lubricum committere. Hominem conscientiæ suæ præcipitem agunt. V. *Inquietus*.

Præceptio, onis, f. Lehre, Lehr-Satz. *Syn.* Præceptorum explicatio, doctrina. *Usus.* Propria ea est Stoicorum præceptio.

Præceptor, oris, m. Lehrmeister. *Syn.* Doctor, magister. *Epi.* Fortis. *Usus.* Præceptorem aliquem habere; præceptore uti aliquô. Vivendi præceptores, atque dicendi.

Præceptum, i, n. Lehre, Geboth. *Syn.* Monita, admonitio, institutum, jussum, via, ratio, præceptio. *Epi.* Acutum, breve, commune, dissimile, extremum, majus, necessarium, vetus. Præcepta certa, contraria, communia, firma, stabilia, conjuncta naturæ, historica, magna, mortifera, salutaria, multa, oratoria, peracuta, pervulgata, plurima, præclara, propria, reliqua, summa, superiora, vetera. *Usus.* Præcepta de re militari alicui dare, tradere; præceptis aliquem erudire. Hoc præceptum diligenter noscendum, discendum, tenendum, servandum. His præceptis te obtemperare oportebit.

Præcerpo, is, psi, ptum, ere. von einem andern nehmen, zuvor abreissen. *Syn.* Præripio. *Usus.* Non præcerpo fructus officii tui.

Præcertatio, onis, f. Vorspiel zum Streit.

Præcido, is, cidi, cisum, ere. abhauen. *Syn.* Incido, seco, amputo, præcludo. *Adv.* Plane aliquid, plane sine ulla exceptione. *Usus.* Amicitiam magis sensim dissuere decet, quàm repentè præcidere. Spem alicui omnem; sibi ipsi licentiam, libertatémque præcidere. Sermonem præcidere, & abscindere. Præcide semel, & statue, quid velis.

Præcingo, is, xi, ctum, ere. umgürten. *Syn.* Cingo.

Præcino, is, cinui, centum, ere. vorsingen. *Syn.* Prænuncio, prædico, antecapio. *Usus.* Eâ re magnum aliquid Dii præmonstrant, & præcinunt.

Præcipio, is, cepi, ceptum, ere. vorher hinweg nehmen; voraus nehmen, ebender verstehen. *Syn.* Prænosco, præsentio. *Adv.* Accuratius, amicissime, benè, commodissimè, deinceps, leviter, pro autoritate suâ, male, rectè, sapienter, communiter, præclarè multa, separatim. *Usus.* 1. Cogitatione præcipere, quæ futura sunt, ihme voraus einbilden, was geschehen wird. Spem victoriæ tentatô paulatim certamine præcipere. Præcipere gratiam publici beneficii. Gaudia animis præcipere. Pecuniam præcipere, *id est*, prius capere. 2. *Mando*, befehlen. Idem ille hortatur & præcipit. V. *Jubeo*, *mando*, *impero*.

Præcipito, as, avi, atum, are. gähling herabstürtzen. *Syn.* Præcipitem ago, dejicio, exturbo, deturbo; *item*: ruo, descendo.)(*Sustineo*, *jaceo*. *Phras.* 1. *E ponte se in fluvium præcipitavit*, er hat sich von der Brücke in das Wasser gestürtzt. Præcipiti saltû se in profluentem immisit; præcipitem se jactavit è ponte; è ponte in præceps se dedit; præcipitem se dedit. 2. *E mœnibus præcipitatus est*, er ist von der Ringmauer hinabgestürtzet worden. Ex præcipiti mœnium loco devolutus est; detrusus in proclive; de muro deturbatus, devolutus; in præceps datus est; è muro præceps actus est; in præceps delatus est. *Usus.* Hoc quidem præcipitare est, non descendere. Sol, hyems præcipitat. Præcipitantem Rempubl. sustinére, retinére. Jacentem non erigere, inofficiosum est; præcipitantem impellere inhumanum. Ubi Nilus in mare præcipitat.

Præcipuè, fürnehmlich, insonderheit. *Syn.* Potissimùm, maximè.)(*Communiter.* *Usus.* Omnes Brutum præcipuè observant.

Præcipuus, a, um. der Fürnehmste. *Syn.* Peculiaris, proprius.)(*Commune. Item:* Primarius, singularis. *Phras.* 1. *Præcipuus in aula est*, er ist der Führnehmste bey Hof. Princeps est Nobilitatis, aulicæ juventutis; flos est aulicæ juventutis, nobilitatis; primas partes habet apud Regem. Secundas à Rege est. 2. *Præcipuus erat inter Latinos*, er ware unter den Lateinern der Fürnehmste. Longè tum princeps erat Latini nominis. Qui jam dudum venerat in dignationem principum, tum etiam inter omnes in omni genere laudis eminebat. Primus longè Latinæ juventutis habitus erat. Principem locum inter Latini nominis populos tenebat; Latinos omnes, autoritate ac potentiâ anteiit. 3. *Præcipuum illud est inter omnia*, das Fürnehmste aus allen ist jenes. Caput est; illud in maximis rebus, & maximè necessariis, velim, habeas. Illud primum, ac summum est; labor in hoc præcipuè vester sit; nihil priùs, quàm de illo agendum; id caput, & arx est totius controversiæ; opera vobis princeps, ac propè omnis in hoc collocanda erit; antiquissimum illud est habendum. V. *Excellens.* *Usus.* 1. Quod mihi præter cæteros præcipuum fuit, nunc cum cæteris est commune. 2. *Insignis*, absonderlich. Præcipuô quôdam dolore angi; amore in eum fertur singulari, ac studiô præcipuô.

Præcisè, kürtzlich, ohne Ausnahm. *Syn.* Breviter.)(*Plenè*, *perfectè.* *Usus.* Præcise alicui negare aliquid, ac sine exceptione ullâ præcidere.

Præcisio, onis, f. Abschnitt. *Figura Rhetorica.*

Præclarè, stattlich, fürtrefflich. *Syn.* Rectè, probè, optime. *Usus.* Præclarè cum iis agitur, si habeant vel simulacrum virtutis. Præclarè aliquid dicere, facere.

Præclarus, a, um. stattlich, vortrefflich. *Syn.* Eximius, egregius, commemorandus, rarus, præcipuus, insignis.)(*Vulgaris.* *Phras.* *Vir præclarissimus*, ein sehr vortreflicher Mann. Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir; omnibus rebus ornatus; in quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina; genere, honore, copiis, existimatione facilè princeps; Reipublicæ columen, ac sidus; seculi sui decus egregium; vir exempli rectissimi domi, militiæque; longè ante alios eminens; sanctus, innocens, ac diviná quâdam virtute præditus; vir cumprimis honestus, summô honore & pudore, & summô officiô spectatissimus Ordinis sui. V. *Egregius.* *Usus.* Multi in Philosophia præclari, ac nobiles. Egregia & præclara indoles. V. *Præcipuus*, *excello.*

Præcludo, is, si, sum, ere. die Thür für einem zumachen. *Syn.* Claudo, intercludo; præcido.)(*Aperio.* *Adv.* In perpetuum sibi curiam, curiæ aditus præclusit. *Phras.* *Spem veniæ suâ sibi pertinaciâ præclusit*, er hat ihm alle Hoffnung zur Verzeihung durch seine Halsstarrigkeit selbst benommen. Miserationem omnem suâ pertinaciâ exemit; de spe veniæ sua illum pertinacia depulit; spem omnem veniæ suâ sibi pertinaciâ præcidit, incidit ipse; ut spes veniæ extenuaretur indies; ut evanesceret; ut spes jam reliqua esset nulla, suâ ipse pertinaciâ effecit. *Usus.* Omnem tibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclusisti. Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. V. *Tollo.*

Præco, onis, m. Ausruffer, Herold, Verkündiger. *Syn.* Prædicator, buccinator, qui præconium facit. *Epi.* Humanus, publicus, verecundus. *Usus.* Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Curtium. Præconis voci bona alicujus subjicere. Per præconem sibi audientiam facere.

Præcognosco, is, novi, gnitum, ere. zuvor erkennen. *Syn.* Præsentio.

Præconium, ii, n. Ausruffung, Verkündigung. *Syn.* Præconis actio. *Epi.* Acerbum, æternum suorum laborum, domesticum, miserum. *Usus.* 1. Præconium facere, alicui deferre. 2. *Laudatio*, Lob. Non præconium mihi solùm tributum, sed grave etiam clari hominis testimonium impertitum.

Præcordia, orum, n. Häutlein um das Hertz: Gemüth. *Syn.* Pectus, intestina: animus. *Usus.* 1. Iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit. Annulus in præcordiis piscis inventus est. 2. *Animus*, Gemüth. Cùm jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

Præcox, ocis. *g. o.* frühzeitig. *Syn.* Præmaturus.

Præcurro, is, cucurri, cursum, ere, vorlauffen. *Syn.* Anteeo: supero, excello. *Us.* Appetitus rationem præcurrere, ac prævertere non debet. Lingua præcurrit mentem. Socratis ætatem præcucurrit. Aliquem ætate, virtute, moribus præcurrere. V. *Excello.*

Præcursio, onis, f. das Vorlauffen. *Syn.* Antecessio, prægressio. *Usus.* Non fieri assensiones sine præcursione visorum.

Præcursor, oris, m. Vorlauffer. *Syn.* Prodromus, emissarius, excursor.

Præda, æ, f. Raub, Beute. *Syn.* Rapina, spolium, manubiæ. *Epi.* Certissima, communis, frumentaria, ingens, immanis, integra, magna, mediocris, opima, optima, præclara, parta, popularis, præsens, prætoria, tanta, universa. Prædæ judiciales, novæ. *Phras. Prædas maximas fecère milites nostri*, unsere Soldaten haben sehr grosse Beute gemacht. Prædas egère ingentes ex agris; omni clade belli pervastârunt agrum, & diripuerunt; quidquid ferri, agique potuit, id totum prædæ fuit militibus nostris; præda ingenti potiti, locupletati sunt ex hostium agro; prædæ tantum fuit, ut prædantium tot manus iis spoliis vix sufficerent; auri, argentique pondus ingens diripuêre milites nostri; prædæ captum est plus, quàm credi possit. V. *Populor, Diripio. Usus.* Prædas facere, agere, agitare, Beute machen. Prædæ fuêre hostium castra. Prædam captam inter se dividere, condonare. Militem à præda cohibère, repellere. Prædæ pars major irâ corrupta. V. *Prædor.*

Prædamno, as, avi, atum, are. * voraus verdammen. *Us.* Prædamnata spe dimicant.

Prædator, oris, m. Rauber, Plünderer. *Syn.* Prædo, direptor.

Prædatorius, a, um. rauberisch. *Usus.* Navis prædatoria.

Prædiator, oris, m. der sich auf liegende Güter wohl verstehet. *Syn.* Juris prædiatorii peritus.

Prædiatorius, a, um zu den liegenden Gütern gehörig *Syn* Quod ad prædia, possessionésque pertinet. *Usus.* Jus prædiatorium.

Prædicabilis, e rühmwürdig, preißwürdig. *Syn.* Prædicandus. *Usus.* In misera vita nihil est prædicabile, aut gloriandum.

Prædicatio, onis, f. Preisung, Ausruffung. *Syn.* Celebratio, commemoratio, laudatio. *Epi.* Acerba & luctuosa, grata, non grata potiùs, quam arrogans beneficiorum, veteres, furibundæ. *Usus.* Grata hæc beneficiorum prædicatio. Prædicatio de laude alicujus. Philosophorum est, prædicationem fugere. V. *Laus.*

Prædicator, oris, m. der öffentlich etwas rühmet, ausruffet. *Syn.* Laudator, præco, buccinator. *Usus.* Te ipso prædicatore & teste, & autore facti.

Prædico, as, avi, atum, are. preisen, rühmen, ausruffen. *Syn.* Celebro, commemoro, glorior, canto, decanto. *Adv.* Falso de aliquo, honorificè gloriosiùs, graviter, ornatè, optimè. *Phras. Ille ex hoc facto mire ubique prædicabatur*, er ist dieser That halber sehr aller Orten gerühmet worden. Ille ex eo facto magnam gloriam apud omnes gentes consecutus est; ejus facti memoria in omnium ore, sermonéque versata est; res ea famâ celebratissima erat; ejus facti prædicatione aures omnium tum personabant. V. *Lando, Jacto. Usus.* Mihi licet ista de me cum vera gloria prædicare. Multa de aliquo graviter & honorificè prædicare. Omnes de se prædicari volunt.

Prædico, is, xi, ctum, ere, vorsagen, weissagen, vorher verkündigen. *Syn.* Antedico, cano, præcino, prænuncio, denuncio, præsignifico, præmonstro, oraculum edo; moneo, testificor. *Adv.* Multò ante defectiones solis & lunæ, non obscurè temerè, divinè. *Usus.* Prædicere futura. Prædicere solis defectionem. V. *Divino Vates.*

Prædictio, onis, f. Weissagung, Vorsagung. *Syn* Prædictum, divinatio, vaticinatio, præsensio, significatio. *Epi.* Divina. *Usus.* Prædictiones, & præsensiones rerum futurarum debent habere fidem.

Prædictum, i, n. Weissagung, Vorsagung. *Syn* Prædictio. *Epi* Divinum, natalitium. *Usus.* Aliqui Chaldæorum, Astrologorum prædicta defendunt.

Prædiolum i, n. Land-Gütlein. *Usus.* Prædiola nostra bellè ædificata sunt.

Prædisco, is, didici, ere. zuvor lernen. *Usus.* Prædiscere & meditari dicenda.

Præditus, a, um. der mit etwas begabt ist. *Syn.* Ornatus, decoratus, instructus. *Adv.* Maximè virtute. *Usus.* 1. *In laude.* Adolescens optimis artibus, summa spe ingenii, autoritate, virtute præditus. 2. *In vitiis.* Homo singulari audacia, amentia &c. præditus.

Prædium, ii, n. liegend Gut, Land-Gut. *Epi.* Deterius par, parvum, præclarum, propinquum. Prædia aliena, colenda, continentia fundo, dotalia, immunia, libera, mediocria, nobilissima, paterna, plurima & pulcherrima, pretiosa, propria, propinqua, pulchra, fructuosa, rustica, urbana, vacua. *Usus.* Prædia colere.

Prædo, onis, m. Rauber. *Syn.* Prædator; pirata, grassator. *Epi.* Amantissimus, barbarus, immanis, communis, felix, frumentarius, improbissimus, maritimus, nefarius, domestici, multi. *Usus.* Omnium templorum, tectorum, totius urbis prædo.

Prædor, aris, atus sum, ari. rauben. *Syn.* Prædam facio, prædas ago, rapto vivo, diripio, vasto, infesto regionem, regionem damnis afficio. *Adv.* Apertè, palámque, improbè, imprudentissimè, variè. *Usus.* Spes rapiendi, & in omnibus rebus prædandi illorum animos excæcat. V. *Præda.*

Præeo, is, ivi, ire. vorangehen. *Syn.* Anteeo. *Usus.* Huc natura præeunte ducimur. Præire sacramenti verba, den Eyd-Schwur vorsagen.

Præfari, fatus sum. vorreden. *Usus.* Veteres omnibus rebus agendis, *quod bonum faustùmque esset*, præfabantur. Honorem præfari, *cum quid turpicule est dicendum.*

Præfatio, onis, f. Vorrede. *Syn.* Exordium.

Præfectura, æ, f. Vogtey, Pflege. *Usus.* Dare, deferre præfecturam alicui, petere præfecturam. V. *Magistratus.*

Præfectus, i, m. Amtmann, Amts-Verweser. *Syn.* Præpositus negotio alicui; rei alicui præfectus. *Phras.* *Classis Præfectus est creatus*, er ist zum Admiral über die Schiff-Flotte gemacht worden. Rei maritimæ Prætor renunciatus est; cum imperio classi est præpositus; rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est; classi præfectus est; classi præesse jussus est; oræ maritimæ summum imperium illi datum est; imperium classis obtinet. *Usus.* Classis, urbis Præfectus. Præfectus moribus.

Præfero, fers, tuli, latum, ferre. vortragen. *Syn.* Antefero; præ me fero. *Adv.* Apertè sensus. *Usus.* Cui non ad libidinem tacem prætulisti; Præferre salutem Reip. omnibus commodis suis. Eum sensum præfert. V. *Antepono, Potior, Excello, Præpono.*

Præferratus, a, um. vornen mit Eisen beschlagen. *Syn.* Ferrô præfixus.

Præficio, is, feci, fectum, ere. vorsetzen. *Syn.* Præpono. *Adv.* Nominatim rei maximæ. *Usus.* Huic procurationi certum magistratum præfecerat. Aliquem curatorem, custodem exercitui, negotio, regioni præficere. V. *Præfectus, Præsum.*

Præfido, is, di, sum, ere. zu viel trauen. *Syn.* Confido. *Usus.* Homines secundis rebus elatos, sibíque præfidentes, legum habenis comprimere. V. *Audax.*

Præfigo, is, xi, xum, ere. * vorstecken, vorbezeichnen. *Usus.* Lineas itineri præfigere. Jacula ferrô præfixa.

Præfinio, is, ivi, itum, ire. vorschreiben, vorbestimmen. *Syn.* Præstituo, præscribo. *Adv.* Restrictè. *Usus.* Præfinire diem alicui. Cætera ego non tam strictè tibi præfinio.

Præfractè. zu hart, trotziglich. *Syn.* Pertinaciter, pugnacissimè.

Præfractus, a, um. vornen abgebrochen. *Syn.* Pertinax, pugnax, ferreus. *Usus.* Thucydides præfractior, nec satis rotundus. V. *Pertinax, Obstinatus.*

Præfulcio, is, fulsi, fultum, ire. vor dem Fall unterstützen. *Syn.* Præmunio, sustento. V. *Fulcio.*

Præfulgeo, es, fulsi, ére, vorleuchten, vorglänzen. *Syn.* Præter modum fulgeo.

Prægestio, is, ivi, ire. inbrünstig, und mit einer Freude begehren. *Syn.* Valdè cupio, gestio. *Us.* Prægestit animus videre quamprimùm.

Prægnans, tis, *g. o.* schwanger seyn. *Syn.* Gravida sum, ventrem fero, plena, gravidata sum. *Us.* Cùm illum prægnans mater alvô contineret.

Prægravo, as, avi, atum, are. * überladen. *Us.* Usus multitudine urbem prægravante.

Prægredior, eris, gressus sum, gredi, vorgehen. *Syn.* Præeo, antecedo.

Prægressio, onis, f. Vorgang. *Syn.* Præcursio.

Prægustator, oris, m. ein Credentzer, der vorher verkostet. *Syn.* Qui cibos Principis prægustat. *Us.* Clodius prægustator libidinum tuarum.

Prægusto, as, avi, atum, are. * vorher versuchen. *Us.* Cibos prægustare.

Præjudicatus, a, um. vorher geurtheilet. *Us.* Res semel, iterumque præjudicata. Tantùm opinio præjudicata potest, ut etiam sine

sine ratione valeat autoritas. Pro præjudicato aliquid ferre, für eine ausgemachte Sache halten,

Præjudicium, ii, n. Vorurtheil. *Syn.* Exemplum judicii facti in simili causa, judicii conceptum specimen. *Epi.* Proximum, grave in aliquem ordinem. *Usus.* Cur non ejus damnatione aliquid ad hoc judicium præjudicii, comparasti. Duobus jugulatus præjudiciis. Eos tot præjudiciis confossos, prædamnatosque venire ad populi judicium?

Præjudico, as, avi, atum, are. ein Vorurtheil ergehen lassen. *Syn.* Præjudicium facio. *Adv.* Arroganter, semel atque iterum. *Usus.* Quod senatus nondum censuit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum.

Prælabor, eris, lapsus sum, labi. vorher fallen.

Præligo, as, avi, atum, are. vornen anbinden.

Prælior, aris, atus sum, ari. eine Schlacht thun. *Syn.* Prælio dimico, pugno, certo; prælium facio, committo, cieo; acie certo; dimicationem facio; manus confero; ad certamen descendo; prælium ineo. *Adv.* Acriter, vehementer. V. *Certo, pugna, prælium.*

Prælium, ii, n. eine Feld oder See-Schlacht. *Syn.* Pugna dimicatio, certamen. *Epi.* calamitosum, difficile, magnum, fatale, firmissimum maximum, rectum secundum. Prælia acerrima, multa, plurima, præclara. *Phras. Prælium committere.* eine Schlacht halten. totis copiis cum hoste contendere; instructa acie confligere; arma conferre; acie, *vel* armis contendere; manus conferere; signa, manus, pedem conferre; armis concurrere; armis, ferro, acie decernere; prælium conserere; prælium facere; prælio decertare, contendere, confligere. V. *Pugna, certamen, pugno.* *Usus.* Prælium in certum diem pronunciare, den Tag benennen zur Schlacht. Prælio hostem lacessere; ad prælium elicere hostem; prælium ciere, zur Schlacht den Feind herauslocken. Prælium inire, incipere, conserre; prælium inferre; in prælium ruere, die Schlacht anfangen. Prælium facere, edere, committere, pugnare; contendere, confligere, decertare prælio, Schlacht thun. Prælium conficere; prælio defungi, die Schlacht endigen. Prælium sustinere, die Schlacht aushalten. Prælium dirimere, die Schlacht unterbrechen. Prælium intermittere; prælio abstinere, supersedere, die Schlacht vermeiden. Prælio excedere, aus der Schlacht hinweg gehen. Elabi e prælio, aus der Schlacht entrinnen. Prælium renovare, redintegrare, restituere, & rem proclinatam adjuvare, die Schlacht wieder auf das neue anheben, und dem verliehrenden Theil aufhelffen.

Præloquor, eris, locutus sum, loqui. zum ersten reden.

Præluceo, es, luxi, ere. vorleuchten. *Syn.* Lucem *vel* lumen præfero. *Adv.* Inposterum. *Usus.* Majoribus meis virtute præluxi.

Præludium, ii, n. Vorspiel. *Syn.* Præcentio.

Præmando, as, avi, atum, are. vorher befehlen.

Præmaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Præproperus, immaturus, intempestivus.

Præmeditatio, onis, f. Vorherbetrachtung. *Syn.* Meditatio; prævisio. *Epi.* Diuturna. V. *Meditatio.*

Præmeditor, aris, atus sum, ari. zuvorbetrachten. *Syn.* Meditor, cogito, domo affero, paro, præparo. *Adv.* Optime, jam. *Usus.* Ex qua forma me fingere possim & præmeditari, quo animo accedam ad urbem. Sapientis est, quidquid homini accidere possit, præmeditari. V. *Meditor.*

Præmefero, fefers, fefert, feferre. vorgeben, von sich blicken lassen. *Syn.* profiteor, confiteor, indico, vultu promptum habeo & lingua. *Usus.* Sapientiæ speciem; probitatem quandam præseferre. Id me consecutum non profiteor, secutum esse præmefero. V. *Species.*

Præmitto, is, misi, missum, ere. voraus schicken. *Usus.* Præmittere in locum aliquem.

Præmium, ii, n. Belohnung, Verehrung. *Syn.* Merces, fructus, beneficium)(*Pœna, supplicium.* *Epi.* Alienum, amplissimum, eximium sceleris, invidiosum, satis magnum, mercenarium, meritum, novum, par, pervulgatum, erectum, summum. Præmia humana, juncta, & casta virtutis & officii, moderata, infinita, permagna, tanta. *Phras. Bene merentibus præmia danda sunt.* man muß den Wohlverdienten ihre Belohnung geben. Oportet, ut bene de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, capiant; ut præmiis donentur; extare omnibus debent laborum suorum præmia; præmio afficiendi, honestandi sunt, qui laborem alterius gratia sustinuerunt; bene merentibus pretium, præmiumque debetur; susceptus alterius causa labor præmio decorandus est; præmia tribuenda, deferenda, persolvenda sunt recte de alio merentibus. 2. *Recte agentibus magna præmia constituta sunt.* denen, so da gut leben, ist eine grosse Belohnung bestellet.

Summa recte agentes manent præmia; fructum certum, uberrimum, præstantissimumque ferent, capient, percipient, qui vitam cum virtute agunt; vitæ laudabiliter actæ præmium est earum rerum copia, quas qui possidet, optimé cum illo agi existimatur. Præmiorum spe magna, admodumque firma niti possunt ii, quorum vita cum virtute traducitur. Egregia præmia pro certo expectare; sine dubio sibi polliceri; plane sperare licet iis, qui virtutem colunt, qui vitam vivunt, ducunt, peragunt cum virtute. Mercedem actionum suarum, virtutis suæ, suæ probitatis, officii sui, optimorum consiliorum, atque factorum expectare certissimam possunt, qui virtutem in vita non vulgari studio colunt, quibus in vita virtus erat in pretio. Præclaram, honestamque vitam magna præmia manent, consequuntur. V. *Remuneror Merces. Usus.* Duabus rebus continetur Respubl. præmio, & pœna. Præmiis invitare virtutem. Militibus præmia solvere, persolvere. Legibus & virtuti proposita sunt præmia, & peccatis supplicia. Nullum ego á vobis præmium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo, præterquam hujus diei memoriam sempiternam.

Præmoneo, es, ui, itum, ere. **vorerinnern, vorher warnen.** *Usus.* Me magnopere, ut caverem, præmonebat.

Præmonstrator, oris, m. **Vorzeiger.** *Usus.* Hic adjutor meus, & monitor, & præmonstrator.

Præmonstro, as, avi, atum, are. **vorher weisen.** *Syn.* Prænuncio, monstro.

Præmorior, eris, mortuus sum, mori. * **ehe sterben.** Ante tempus morior.

Præmunio, is, ivi, itum, ire. **vorbewahren** *Syn.* Præfulcio, præparo.

Præmunitio, onis, f. **Vorbewahrung.** *Syn.* Præparatio. *Usus.* Sine præmunitione acerbe in aliquem invehi.

Prænomen, inis, n. **Vor-Nahmen.** *Epi.* Vetus. *Us.* Aliquis, cui prænomen sit Decio.

Prænosco, is, novi, ere. **zuvor wissen.**

Prænotio, onis, f. **das Vorwissen.** *Syn.* Prima notio, antecapta animo rei informatio. *Usus.* Hanc habemus seu anticipationem, seu prænotionem Deorum.

Prænuncio, as, avi, atum, are. **zuvor verkündigen.** *Syn.* Præmonstro, prædico. V. *Nuncio.*

Prænuncius, a, um. **Vorboth.** *Usus.* Stellæ magnarum calamitatum prænunciæ.

Præoccupo, as, avi, atum, are. **vorher einnehmen** *Syn.* Occupo, anteoccupo, anteverto, anticipo. *Usus.* Quas partes mihi sumpseram, præoccupasti.

Præopto, as, avi, atum, are. * **lieber wünschen.** *Usus.* Mortem in certamine, quam vinci, præoptantes.

Præparatio, onis, f. **Vorbereitung.** *Syn.* Prævisio, præmeditatio. *Epi.* Diligens. *Us.* In omnibus negotiis, priusquam aggrediáre, adhibenda est præparatio diligens. Provisio animi, & præparatio multum prodest ad minuendum dolorem.

Præparo, as, avi, atum, are. **vorbereiten.** *Syn.* Præparationem adhibeo, præmunio, paro, comparo. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Ad vitam agendam præparare res necessarias. Præparato animo, auribus præparatis, ad concionem accedere. Literis ante excoli animos & ad concipiendam sapientiam imbui, ac præparari decet. V. *Paro, paratus.*

Præpedio, is, ivi, itum, ire. **verhindern.** *Syn.* impedio, irretio. *Usus.* Morbo præpeditus. V. *Impedio.*

Præpes, pitis, g. *o.* **schnell.** *Syn.* Celer. citus. *Usus.* Avis præpes. V. *Celer.*

Præpondero, as, avi, atum, are. **das Vorgewicht haben.** *Syn.* Ponderis plus habeo. *Usus.* Qui omnia metiuntur utilitate, neque eam honestate præponderari volunt.

Præpono, is, posui, positum, ere. **fürsetzen.** *Syn.* Antepono, præfero, antefero; antiquior, potior mihi est. *Adv.* recte, longe. *Phras. Latina lingua omnibus aliis est præponenda,* **die Lateinische Sprache ist allen andern vorzuziehen.** Latina Lingua principem inter alias locum tenet; primas tenet; principatum tenet, obtinet; in tanta linguarum varietate princeps est; primas fert; principatum fert. Latinæ linguæ principatus dandus, deferendus, tribuendus est; nemo tam iniquus causæ judex est, quin primas Latinæ linguæ deferat, det, concedat. Prima in tot linguis habenda est Latina; cum Latina nulla aliarum linguarum venire in contentionem potest. Latina lingua una inter omnes eminet; longô intervallo reliquas post se relinquit. V. *Potior. Usus.* Præponere amicitiam pa-

Patriæ.

triæ. 2. *Præficio.* für eine Obrigkeit fürstellen. Aliquem legioni præponere.

Præpositio, onis, f. Vorsatz. *Pars Orationis.*

Præpositus, a, um. vorgesetzt. *Syn.* Præfectus. *Epi.* turpissimus. *Usus.* Negotio, navibus præpositus.

Præpostere, umgekehrt, das hinderst zu vorderst. *Syn.* Perverse, perperam)(*Ordine.* *Usus.* Præpostere tecum agam mox ad ordinem me referam.

Præposterus, a, um. verkehrt, das hinderst zu vorderst gekehrt. *Syn.* Perversus. *Usus.* Ut erat semper perversus, & præposterus. Præposteris consiliis utimur.

Præpotens, tis, *g. o.* sehr mächtig. *Syn.* Valde potens. *Usus.* Clarus vir, ac præpotens. Præpotentium virorum amicitiæ infidæ. V. *Potens.*

Præproperus, a, um. übereilt. *Syn.* Præmaturus, nimis celer. *Usus.* Præpropera festinatio. V. *Præceps.*

Præripio, is, ui, reptum, ere. vor dem Maul wegnehmen. *Syn.* Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. *Usus.* Cui desponsam jam, & destinatam laudem præripere iniquum est. Non præcerpam fructum consilii tui, nec præripiam victoriam. V. *Eripio, præcerpo, præoccupo.*

Prærogativa, æ, f. Vorzug, Rang. *Syn.* Dictum aut factum liberaliter ab eo, qui nobis benefacturus est, ante præstitum beneficium; specimen, & præjudicium benevolentiæ. *Usus.* Suæ voluntatis prærogativam dare.

Prærogativus, a, um. des einen Vorzug hat. *Usus.* Centuria prærogativa, quæ prima fert suffragium. Omen prærogativum.

Prærogatus, a, um. erstens gefragt. *Syn.* Primùm rogatus.

Præruptus, a, um. gäh, übel zu ersteigen. *Usus.* Prærupti montes, saxa.

Præs, prædis, *m.* Bürge. *R. ex* Præsum: *Festo ex* Præsto. *Syn.* Sponsor, qui pro altero se obligat, in causa præsertim pecuniaria. *Epi.* bonus. *Usus.* Prædem dare, accipere; prædem pro aliquo esse. Prædibus & prædiis cavere.

Præsagio, is, ivi, ire. weissagen, vorher bemercken. *Syn.* Præsentio. *Phras.* *Dudum id futurum præsagiebam*, ich habe es längst vorgesagt. Divina quadam præsagitione id præsenseram; nescio quâ permotus animi divinatione futurum prævidebam; animus meus, maximus ad hoc tempus vates, id mihi præsagiebat; præsagientis animi divinatione, id ita eventurum prævideram. *Prævideo, divino, conjicio.* *Usus.* Præsagiebat mihi animus.

Præsagitio, onis, f. Weissagung, Vorhersagung. *Epi.* divina. *Usus.* Inest in animis præsagitio extrinsecus injecta, & inclusa divinitus.

Præsagus, a, um. * vormerckend, vorsagend. *Usus.* Mens malorum, futuri præsaga.

Præscio, is, ivi, itum ire. vorwissen. *Syn.* Ante scio. *Usus.* Nomne hoc præscisse oportuit. V. *Præsagio.*

Præscius, a, um. * vorwissend. *Syn.* Præsagiente animo. *Usus.* Vates futuri præscius.

Præscribo, is, psi, ptum, ere. vorschreiben. *Syn.* Definio, præfinio, præstituo, voce præeo. *Adv.* commode, diligenter, ante, nominatim alicui. *Phras.* *Nihil tibi præscribo.* ich schreibe dir hierinnfalls nichts vor. Leges tibi nullas impono; agendarum rerum modum tibi non præscribo; tuo arbitratu ages, nihil tibi certum præfinio; nihil præstituo, quid te agere velim; non ad meum præscriptum, sed tuum arbitrium vives; nihil imperabo, ages, ut voles. *Usus.* Natura homini præscripsit. Ita majorum mores, legesque, ratio ac doctrina præscribunt. Jura civibus præscribere. V. *Jubeo.*

Præscriptio, onis, f. Fürschreibung, Maßgebung. *Syn.* Præscriptum. *Usus.* Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio est naturæ. Præscriptio vitæ, moderatioque tenenda. Intemperantia a præscriptione rationis aversa.

Præscriptum, i, n. vorgeschriebene Ordnung. *Syn.* Præscriptio, formula, norma, regula, certa quædam, & definita lex. *Epi.* commune, certum. *Usus.* Ex communi præscripto civitatis rem administrare. Plura homines affectu judicant, quam veritate, aut præscripto & juris norma.

Præsens, tis, *g. o.* gegenwärtig. *Syn.* Testis, arbiter; instans.)(*absens.* *Adv.* impostérum. *Phras.* 1. *Ipse præsens fuit*, er ist selbst gegenwärtig geweßt. Adfuit ipse, interfuit, præsto fuit; præsentem habuimus; illic in re præsenti fuit; coram fuit, adfuit. 2. *Ea quæ præsentia sunt, non curamus*, wir achten jenes nicht, was uns doch gegenwärtig ist. Quod ante oculos est; quod ante pedes

des eſt; quod in manibus eſt; quod præ manibus habemus; quod in oculis noſtris hæret; quod ſub oculis habemus; quod in oculis eſt omnium; quod in oculis habemus; quæ inſtant in præſentiâ; quod præſens, tanquam in manus datur; quæ in oculis ſita ſunt; quæ ad manum ſunt, ad ea animum advertit nemo; ea, quæ noſtra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent. 3. *Me præſente hæc facta ſunt*, in meiner Gegenwart iſt dieſes geſchehen. Præſente me & inſpectante; ſub oculis meis; ante oculos, ante pedes meos; me teſte ac arbitro; in meo multorumque civium conſpectu; cum ab oculis meis abfuiſſet nunquam; cum in oculis eſſet omnium noſtrum; cum in ore omnium verſaretur, hæc ab eo geſta ſunt. 4. *Præſentem videre cupio.* ich will ihn gegenwärtig ſehen. Præſentem habere, cum præſente agere cupio; mentem ejus, ſenſus, os intueri libet; in aſpectum adducatur, proferatur, velim; in conſpectum veniat, os ſuum ferreum ac importunum oſtendat nobis; audaciam ſuam in oculis noſtris, mentibusque defigat; in conſpectum ſe noſtrum det, committat, velim. V. *Conſpectus*. 5. *Præ dolore vix mihi præſens ſum.* ich bin mir vor Leid kaum gegenwärtig. Dolor me ipſum mihi adimit; vix mentis compos ſum; dolor animi ſenſus prope omnes obſtupefacit; vix animus mihi conſtat; mens pene excidit dolore alienata. 6. *Importuni homines ubique nobis præſentes ſunt.* dieſe unruhige Köpffe liegen einem immer über den Hals. Homines ſordidi ac leviſſimi in capite, ac cervicibus noſtris; in oculis, atque ſi liceat, in faucibus hærent; conſiliis omnibus, *vel* in conſilia interſunt; imminent rebus noſtris omnibus, ac conſiliis. *Uſus*. 1. Ipſe interfuit, & præſens vidit. Si facultas mihi tui præſentis eſſet. Hæc ad te in præſens, in præſenti ſcribenda habui. 2. *Magnus, alacer*, munter, hertzhafft. Animus acer, & præſens. Præſentes ad nocendum vires habere. Præſente DEO ac propitio. 3. In rem præſentem venire, *nempe in locum vel fundum, de quo lis eſt.* den Augenſchein des Orts einnehmen. Placuit de amicorum ſententia conſtituere, quo die in rem præſentem veniretur. V. *Coram*.

Præſenſio, onis, f. Vormerckung, Ahndung. *Syn*. Præſagitio. *Epi*. artificioſa, divina, non fortuita, innumerabilis. *Uſus*. Præſenſiones, & prædictiones rerum futurarum.

Præſentia, æ, f. Gegenwart. *Syn*. Conſpectus, aſpectus. *Uſus*. 1. Alicujus præſentiam & aſpectum vitare. Præſentiæ tuæ deſiderium meô labore minuam. 2. *Vis, Virtus*, Starckmüthigkeit. Præſentia animi & fortitudo.

Præſentio, is, ſenſi, ſenſum, ire, voraus empfinden. *Syn*. Præſagio, præno co, præcognoſco. *Phraſ*. *Præſentio rei eventum.* ich mercke es ſchon voraus, was geſchehen wird. Rei eventum cogitatione præcipio; omen aliquid futurorum inſidet animo; præcipio animo rei exitum, ac provideo; quanquam divinandi diſciplinam haud teneam, exploratum mihi tamen eſt, pro explorato habeo, quid futurum ſit. V. *Præſagio*. *Uſus*. Furore divino incitatus animus futura præſentit. V. *Prævideo*.

Præſepia, orum. Viehſtall, Krippe.

Præſepio, is, ſepſi, ſeptum, ire. * umzäunen. *Uſus*. Maximis defixis trabibus aditus omnes præſepit.

Præſertim, ſonderlich, inſonderheit. *Syn*. Cumprimis, maxime, præcipue. *Uſus*. Admiror, & te præſertim.

Præſes, idis, m. Land-Vogt, Statthalter, Vorſteher. *Syn*. Cuſtos, vindex antiſtes. *Uſus*. Cuſtos, præſes, propugnator libertatis.

Præſideo, es, ſedi, ere. vorſtehen, verwalten. *Syn*. Cuſtos, præſes ſum, præſum, in cuſtodia urbis, provinciæ, tanquam in ſpecula collocatus ſum; ad gubernacula ſedeo. *Uſus*. Dii huic loco, temploque præſident.

Præſidium, ii, n. Beſatzung in der Veſtung: Hülffe, Zuflucht. *Syn*. Statio: manus militum: auxilium, perfugium. *Epi*. bonum, certiſſimum, tutiſſimum, civile, commune, extraordinarium, firmum, fortiſſimum, graviſſimum, honeſtum, improviſum, inſperatum, & repentinum, leve, maximum, neceſſarium & voluntarium, nocturnum, populare, publicum, ſtativum, ſummum, tenue, terreſtre. Præſidia aliena, contraria, firmiſſima, gratiora alicui, multa ac firma, neceſſaria, parva, publica, regia, ſalutaria, tanta, urbana, utiliora alicui. *Uſus*. 1. Armati in præſidiis collocentur. 2. *Cuſtodia, numerus militum, comitatus armatorum.* zahlreiche Menge Soldaten. Magna & firma præſidia parare, comparare; præſidia ponere, diſponere, collocare. Præſidium urbi imponere; militem in præſidium mittere, in præſidiis collocare; urbem præſidiis obſidere, intercludere, intercluſam tenere. Præſidiis firmare; regionem ſepire, munire, confirmare. Præſidia dimittere, præſidiis nudare

nudare provinciam. De provincia decedere, abire; præsidium relinquere. 3. *Auxilium, spes, securitas, perfugium.* Hülffe/ Zuflucht. Alicui laboranti præsidium afferre, ferre; præsidio esse. Ego amicorum, virtutis bellicæ præsidiô tectus, hostem repressi. Is magnum sibi præsidium & adjumentum ad beatè vivendum comparat, qui &c.

Præsignifico as, avi, atum, are. vorher anzeigen/ und bedeuten. *Syn.* Prænuncio, cano, præcino, præmonstro, portendo.

Præstabilis, e. vortrefflich. *Us.* Nihil virtute homini præstabilius, nihil pulchrius.

Præstans, tis, *g. o.* vortrefflich. *Syn.* Excellens, præstabilis, egregius, eximius, præclarus. *Us.* Vir ingeniô, virtute præstans. In Poëtica præstans. V. *Egregius, præclarus, optimus.*

Præstantia, æ, f. Vortrefflichkeit. *Syn.* Excellentia. *Epi.* cœlestis & divina, excellens, major & divinior, minima, singularis. *Us.* Dii omnium rerum præstantiâ excellentes. Præstantiam aliquam doctrinæ & virtutis consequi.

Præstat, es ist besser. *Syn.* Melius est. *Us.* Emori præstat, quàm servire. V. *Expedit.*

Præstigiæ, arum, f. Bezauberung/ Verhexung/ Verblendung. *Syn.* Incantamenta. *Us.* Doli, machinæ, præstigiæ, fallaciæ, captiones, verborum præstigiæ. V. *Decipio.*

Præstigiator, oris, m. ein Leut-Verblender/ Zauberer/ Hexenmeister.

Præstino, as, avi, atum, are. * kauffen. *Usus.* Pisces in macello præstinare.

Præstituo, is, ui, utum, ere, vorher bestimmen/ verordnen. *Syn.* Præfinio, præscribo, dico. *Us.* Tempus alicui præstituere.

Præsto, as, stiti, stitum, are, übertreffen/ geben/ leisten. *Syn.* Excello, antecello, supero, præcurro. *Adv.* longè, multúmque, longè inter æquales suos, longè lepore, humanitate multùm, gloriâ ceteris hominibus, nimirum omnibus ingenio, fortunâ, plurimùm æqualibus virtute. *Usus.* 1. Longè inter æquales humanitate præstat. Contemplatio rerum longè omnibus studiis præstat. Multùm ingeniô, plurimùm virtute præstat æqualibus. V. *Excello.* 2. *Exequor, perficio, officio, præbeo, exhibeo, facio, servo,* erweisen/ leisten. Fidem, officium, benevolentiam, memorem animum alicui præstare. Promissa præstare, & persolvere. Præstare suum munus. Gratum se, sapientem, gravem præstare. 3. *Fidejubeo, vulg.* für etwas gut stehen. Vitium venditæ rei, si scit venditor, præstare debet. Communes illos casus præstare nemo potest. Quis præstare poterit, nullos fore prædones. Culpam ejus rei præstare quis velit? Horum dicta omnia, ac facta nobis præstanda sunt, wir müssen alles auf uns nehmen.

Præstò, gegenwärtig/ bereit. *Syn.* Paratus, in promptu. *Usus.* De mea autem voluntate sic judices, me opera & consilio, studio quidem certè, rei, famæ, saluti tuæ præstò futurum. Amicis ad præsidium præstò esse.

Præstolor, aris, atus sum, ari. warten. *Syn.* Expecto. *Us.* Ego tibi, spei illi, & expectationi diu præstolabor. V. *Expecto.*

Præstringo, is, strinxi, strictum, ere, vest zusammen binden. *Syn.* Hebeto, fallo. *Usus.* Horum utrumque præstringere aciem mentis solet.

Præstruo, is, xi, ctum, ere, vorhin bauen. *Us.* Sibi fidem præstruxit, luminibus aliorum præstruere.

Præsulto, as, avi, atum, are. * vortantzen. *Us.* Ferox hostium signis præsultans Gallus.

Præsultor, oris. m. Vortäntzer. *Syn.* Princeps Saliorum.

Præsum, es, fui, esse, vorstehen. *Syn.* Præsideo, præpositus, præfectus sum. *Adv.* crudelissimè consiliis, omninò Reip. ædificandæ navis, negotio, sacris. *Usus.* Quæstioni, negotio, provinciæ præesse. V. *Præsideo, Administro, Magistratus.*

Præsumptio, onis, f. Vornehmung. *Usus.* Præsumptio, quam Græci Prolepsin vocant. *Pro* Arrogantia, Ubermuth/ *vulg. est.*

Prætendo, is, di, tum *vel* sum, ere, vorwenden/ vorspannen. *Syn.* Prætexo. *Usus.* Hominis integerrimi speciem, turpissimis suis moribus prætendere. V. *Contendo.*

Prætento, as, avi, atum, are. vorhin versuchen. *Usus.* Tota causa prætentata, & perspecta.

Præter, neben/ ausgenommen. *Syn.* Supra, extra. *Phras. Præter minas etiam vim intulêre,* neben den Drohungen haben sie auch Gewalt gebraucht. Præterquàm quod minarentur, etiam violenti erant; supra minas etiam facta

cta addidêre. Super quàm, quod minas primò jactàrunt, etiam manus attulêre; super cæteras minas etiam vis accessit. V. *Excipio*. *Usus*. 1. Hoc nemini præter me videtur. Id videris præter ætatem facere. Id præter modum, præter spem accidit. 2. *Supra*, über. Quæ me res præter cæteras impulit. 3. *Ante*, vor. Præter domini oculos hæc omnia ferebant servi.

Prætereà, über dieses, noch darzu. *Syn*. Tum etiam, ad hoc, insuper. *Phras*. *Prætereà addendum*, man muß beyneben auch dieses hinzu setzen. Accedit etiam, quod &c. huc accedit, quod &c. quin & illud accedit, quod &c. Adde eodem & illud; adde ad hoc; adde, quod &c. illud insuper adde. Nam quid ego de illo dicam? Quid? quod etiam; quid multa? aliud quid etiam? quid est prætereà? quid aliud? nihil nisi illud? quod reliquum est; videte jam porrò cætera; cæterùm, deinceps & illud dicendum; quid jam de illo? exinde & illud non tacendum. Quid est prætereà? nihil sanè, nisi illud. De reliquo. Accedit ad cumulum. Jam verò nec illud committendum. *Usus*. Addebant prætereà, Remp. salvam fore.

Prætereo, is, ivi, itum, ire, vorbey gehen. *Syn*. Omitto, missum facio, prætermitto, reticeo. *Adv*. consultò multa, omninò neminem, tacitè, temerè, turpiter, penè autoritatem. *Phras*. Vide, ut nihil prætereas, lasse nichts aus. Ne quid transiliat oratio tua; nequid in præteritis relinquatur; nequid nos fugiat, aut prætervolet; nequid prætermittas; vide, nequid præterfluat, præterlabatur. *Us*. 1. Ut reliqua tua scelera prætercam, & missa faciam, illud præterire non possum. 2. *Negligo* vernachläßigen. Populus sæpè dignos præterire solet. 3. *Fugit*, nicht wissen. Non me fugit, non præterit, quàm sit difficile. V. *Prætermitto*.

Præterequito, as, avi, atum, are. * vorbeyreiten. *Syn*. Equô prætervehor, equô prætervolo, equô præterlatus sum.

Præteritus, a, um. vergangen. *Syn*. Transactus, antè actus. *Phras*. *Juvat præteritorum meminisse*, hier wollen wir über das verflossene erinnern. Juvat hic, quoad longissimè mens potest respicere, spatium præteriti temporis repetere; vetera illa & jam penè oblitterata commeminisse placet; juvat hic superioris ætatis memoriam; vetustatis imaginem & reliquias repetere. *Usus*. Præterita mutare non possumus. Præteritorum memoria, providentia futurorum.

Præterfluo, is, fluxi, ere, vorbey fliessen. *Syn*. Præterlabor, elabor, prætergredior. *Us*. Animus præsentem voluptatem percipit, venientem prospicit, nec præteritam præterfluere sinit.

Prætergredior, eris, gressus sum, gredi, vorüber gehen. *Syn*. Præterlabor.

Præterlabor, eris, lapsus sum, labi, vorbey schleichen. *Syn*. Præterfluo, prætervolo.

Prætermissio, onis f. Auslassung. *Usus*. Formæ, in quas genus dividitur sine ullius prætermissione.

Prætermitto, is, misi, missum, ere, unterwegen lassen, bleiben lassen. *Syn*. Prætereo, relinquo, omitto, negligo. *Adv*. necessariò, omninò. *Phras*. *Ut ista prætermittam*, von diesen zu geschweigen. Ut silentiô id prætercam; ut missum faciam; ut silentiô involvam; ut silentiô premam illud, ut verbum de hoc non faciam; ut silentiô partem hanc totam prætervehar; ut silentiô percurram cætera; ut de re tota taceam, sileam; ut rem omnem tacitam relinquam; ut de hoc nihil. V. *Prætereo*. *Usus*. Nihil prætermisi. Quantum eniti potui, nullum hominis amantissimi officium prætermisi. Diem nullum, quin de te cogitarem, prætermisi. V. *Omitto*.

Præterquam, ausgenommen. *Syn*. Præter, extra, extraquam. *Usus*. Hæc, præterquam tibi, omnibus fuère jucunda. Videris id mihi facere, præterquam res tua postulat. Campanos omnes liberos esse jussit extraquàm *seu* præterquam, qui hostes essent. Extra unam mulierem, prætérque ejus prolem, nulli, præterquàm tibi, hostis pepercit. Præterquàm, quòd fieri non potuit, ne fingi quidem valebat.

Prætervectio, onis, f. Fürüberfahrt. *Syn*. Vectio.

Præterveho, is, xi, ctum, ere. fürüberfahren. *Usus*. Sirenes morabantur eos, qui prætervehebantur. Insulam totam est prætervectus. Non est prætervecta aures vestras oratio, sed animis totis insedit.

Prætervolo, as, avi, atum, are, fürüberfliegen. *Syn*. Prætereo, præterfluo. *Usus*. Prætervolat oratio. Id me fugit & prætervolavit. Non prætervolabo ista, sed dilatabo.

Prætexo, is, xui, xtum, ere, vorwenden, vorspannen. *Syn*. Prætendo. *Phras*. *Valetudinis causam inertiæ prætexit*, er wendet vor, er seye kranck, da er doch

nur zu faul ist. Per causam curandæ valetudinis inertiæ suæ patrocinatur; valetudinem obtendit, prætendit, causatur, sed inertiam esse, nemo non intelligit; per simulationem, speciem, causam valetudinis curandæ, inertiæ se dat; causam interponit, interserit, valetudinem tentari; obtentû, simulatione, specie, nomine valetudinis inertiæ suæ servit. *Usus.* 1. Nemo exercitum petit, nisi triumphi cupiditatem prætexat. 2. Omnia, quæ fiunt, natura lenioribus principiis prætexuit. V. *Causor, excuso.*

Prætexta, æ, f. ein Rock mit Purpur untenher verbrämt, Ehren-Kleid. *Syn.* Toga prætexta. *Usus.* Pueri togam iumentes prætextam abjiciunt.

Prætextatus, a, um. der einen solchen Rock träget. *Syn.* Adolescens, qui nondum virilem togam sumpsit. *Epi.* Grandis, magnus. *Usus.* Scin', te prætextatum decoxisse? Prætextatus pupillus.

Prætor, oris, m. Feld-Herr, Schultheiß, Land-Pfleger. *R. q.* Præitor *à* præeundo. *Syn.* Qui cum imperio prætorio est. *Epi.* Æquus & sapiens, cupidus bonæ existimationis, gravissimus, improbus, infestus alicui, integerrimus, honestissimus, fortissimus, laboriosus ac diligens, mediocris, mercenarius, nequissimus, inertissimus, palæstricus, proximus, pulcher ac beatus, sapiens, severus, turpissimus, improbissimus, urbanus. Prætores amicissimi, innocentes, justissimi, jurati. *Usus.* Prætores jus dicunt, exercent judicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

Prætorianus, a, um. das dem Prætor eigen ist, oder gebühret. *Usus.* Comitia prætoriana.

Prætorium, ii, n. Hauß des Land-Pflegers, Richt-Hauß, Haupt-Quartier. *Syn.* Domus prætoria. *Epi.* Certum.

Prætorius, a, um. das dem Prætor zustehet. *Usus.* Cohors, Provincia, classis prætoria.

Prætura, æ, f. Land-Pflege, Schultheissen-Amt. *Syn.* Prætoris munus, dignitas. *Epi.* Acerba, multis indigna, misera, innocentissima, diligentissimáque.

Prævaricatio, onis, f. das Tragen auf beyden Achseln; untreue Handlung bey Gericht. *Usus.* Prævaricatio est accusatoris corruptela àb reo. V. *Falsus.*

Prævaricator, oris, m. ein untreuer Ankläger. *Syn.* Accusator pecuniâ corruptus; *item:* Reus, corrumpens pecuniâ judicium. *Usus.* 1. Prævaricatoris nomen significat eum, qui in contrariis causis quasi variè positus. Prævaricator causæ publicæ. 2. *Corruptor*, Verführer. Piso prævaricator Catilinæ.

Prævaricor, aris, atus sum, ari. vor Gericht untreu handlen. *Syn.* Colludo. *Adv.* Turpissime. *Usus.* Non defendere, sed prævaricari accusatione videbatur.

Præveho, is, xi, ctum, ere. * fürüber führen. *Usus.* Equites per obliqua campi prævecti fugientibus se obtulêre.

Prævenio, is, veni, ventum, ire. vorkommen. *Syn.* Præverto, anteverto; præripio. *Phras.* *Malum prævenire oportet*, man muß dem Uebel vorkommen. Occurrendum malo est; malum *vel* malo prævertere convenit; præoccupanda est vis mali; occupanda malorum remedia; præmoliendum est aliquid, quô malum avertatur; præcipere consiliô, prudentiaque debemus, quæ arcendo malo opportuna erunt. *Usus.* Fecisset, ni casus aliquis, aut occupatio consilium prævenisset.

Præverto, is, ti, versum, ere. vorkommen, vorbiegen. *Syn.* Anteverto, prævenio. *Usus.* Fugâ supplicium prævertere. Pietatem omnibus rebus præverti decet. V. *Prævenio.*

Prævideo, es, di, sum, ére, vorher sehen. *Syn.* Prospicio: animô prospicio, cogitatione præcipio, præsentio, præcaveo. *Adv.* Multò antè, maximè. *Phras.* 1. *Dudum hæc prævideram*, ich hatte es längst vorgesehen. Conjecturâ, mente, cogitatione prospexeram; res tota mihi prævisa, & præcauta fuerat; dudum ista præsenseram; dudum cogitatione præceperam; animus mihi divinatione quâdam ista suggesserat; horum præmeditatione malorum dudum adversus dolorem me præmuniveram; odorabar ego ista dudum, & mente augurabar. V. *Præsagio.* *Usus.* Qui semper animô excubat, multa prævideat, necesse est.

Prævius, a, um. vorgehend. *Usus.* Stella auroræ prævia.

Prævolo, as, avi, atum, are. vorfliegen. *Usus.* Grues in tergo prævolantium colla reponunt.

Præuro, is, ussi, ustum, ere. * vornen anbrennen. *Usus.* Hastæ, sudes præustæ.

Pragmaticus, a, um. des Handels erfahren, geübt. *Syn.* Vir in agendis rebus versatus, expertus. *Usus.* Pragmatici homines cavére jubent. Tu siquid pragmaticum habes, scribe. V. *Actuosus.*

Pran-

Prandeo, es, di, pransum, ére. zu Mittag essen. *Usus.* Caninio Consule neminem ajunt prandisse. V. *Cœno.*

Prandium, ii, n. das Mittag-Essen. *R.* à πρὸ, *antè*, & ἔνδιον, *meridianum*, *vel ex Dor.* πρὰν *pro* πρωΐ, *manè* & ἔδω, *edo.* *Usus.* Aliquem ad prandium vocare, invitare, einladen. Alicui ad prandium condicere, die Einladung zum Mittag-Essen annehmen. Prandium parare, præbere, dare, apparare, anteponere, auffsetzen. Prandió aliquem accipere lautò & magnificò, zu Gast haben.

Pransor, oris, m. * der zu Mittag isset. *Usus.* Prandium anteponere pransoribus.

Pratum, i, n. eine Matte, Wiese. *R.* à. *Dor.* πράτιος, *viridis.* *Usus.* Pratorum viriditas. Prata herbis convestita.

Pravè, ungerathen, krumm, böslich. *Usus.* Ille verò, pravè, malè, nequiter.

Pravitas, atis, f. Krümme, Ungestaltigkeit, Bosheit. *Syn.* Vitium, deformitas, perversitas. *Epi.* Tanta, perinsignis. *Usus.* Ne malâ consuetudine ad aliquam deformitatem, pravitatémque veniamus. Alieni oris pravitatem, & distortionem imitari. Quæ te tanta pravitas mentis tenet? Quô pravitatis errore imbutus es? quis hominem de hac pravitate deducet? *Malitia*, *pravitas.*

Pravus, a, um. ungleich, krumm, ungestalt, böß. *Syn.* Perversus, distortus.)(*Rectus.* *Usus.* Siquæ in membris prava, debilitata, imminuta sunt. Recti, pravique partes. Ut inter rectum ac pravum; sic inter verum & falsum interest. V. *Malus*, *nequam.*

Precariò, Bitt-weiß, bittlich. *Syn.* Prece, *vel* precibus. *Usus.* Precariò aliquid possidere.

Precarius, a, um. was man erbittet. *Usus.* Petere salutem precariam ab aliquo. Facere quæstum precarium.

Precatio, onis, f. Bitt. *Epi.* Externa, similis, solennis, summa. *Usus.* Illa solennis comitiorum precatio. Simili precatione Agamemnon usus est. Precationem peragere. V. *Preces*, *precor.*

Precator, oris, m. * Vorsprecher, Vorbitter. *Usus.* Ne tibi precatorem, aut aram paraveris.

Precis, *vel* Preces, cum, f. Gebeth. *Syn.* Precatio, obsecratio, obtestatio, rogatus, rogatio. *Epi.* Diuturnæ, faciles, fraternæ, justæ, longæ, miseræ atque luctuosæ, quotidianæ, sceleratæ. *Usus.* Nec prece, nec gratiâ. Sceleratæ preces, & nefaria vota. Precibus agere cum populo. Precibus aliquid petere. Preces audire; precibus cedere. Preces superbè repudiare.

Precor, aris, atus sum, ari. bitten, bittlich ersuchen, wünschen. *Syn.* Precibus peto, preces adhibeo, peto, imploro, deprecor, supplico, quæso; precibus veneror, imploro. *Adv.* Malè alicui. *Phras.* 1. *DEUM precemur, ut Reipublicæ in hac perturbatione temporum sit propitius*, laßt uns GOtt bitten, daß er uns bey so verwirrten Zeiten beystehe. Vota pro communi salute nuncupemus; vota faciamus ad DEUM; ad vota nos vertamus; supplicatum eamus, pacemque Superùm exposcamus; precibus à DEO petamus; obsecrationes in templis faciamus; manus ad cœlum tollentes precemur; strati ante aras veniam irarum cœlestium, finemque malorum exposcamus; ad preces, obtestationesque convertamur; supplicationibus, votisque DEUM fatigemus; ut exitium ab urbis tectis, ac mœnibus avertat. V. *Oro.* 2. *Non frustrà DEUM precatus est*, er hat nicht umsonst zu GOtt gebethet. Non incassum missæ ad DEUM preces; non frustra vota pro salute suscepta sunt; non frustra ad Deum vota vertit; non frustra rem tantam DEO precibus commendavit; annuit precationi DEUS; votáque rata habuit. 3. *Iter tibi benè vertat*, *precor*, ich wünsche, daß dir die Reise wohl bekomme. Istud tibi iter feliciter evenire volo; iter tibi DEUM fortunare volo; proficiscere optimis ominibus; quod tibi bene vertat; quod bonum, felix, faustúmque sit; iter ingredere! Superi approbent, quod agis, quodque acturus es, benè ac feliciter eveniat, quod nunc ingrederis iter! proficiscere bonis auspiciis. Superique omnes omnia tibi optata adferant. 4. *DEUS te diu incolumem conservet*, *precor*, GOtt schencke dir ein langes Leben. DEUS te longissimô tempore salvum ac sospitem præstet; precor cæleste Numen, ut te quàm diutissimè superstitem ac sospitem esse jubeat; ut ætatem quàm longissimè extendat; DEUM ego vehementer oro, ut incolumem te clementissimè conservet; DEUM quæso, ut vitæ meæ superstes sis; ut te sospitet ad ultimam usqué senectutem; servet te DEUS; DEUM oro, ut incolumem te, superstitemque diu habeamus. 5. *Malè precandi formulæ*, Weiß und Manier übel zu wünschen. Quod tuo capiti malè sit! Dii te perdant! Dii tibi malè faciant! Dii tibi irati sint! Jupiter te, tuósque pessimè lethô afficiat; pessimis exemplis inter-

interficiant! Abi in malam rem! Quin abis in malam crucem, pestem, cruciatum! Iratis Diis omnibus abito! Abi malis ominibus, & execrationibus omnium! 6. *Omnes tibi male precantur*, es wünschen dir alle alles Ubel über den Hals. Tibi pestem omnes exoptant, te execrantur; diris omnibus omnes te prosequuntur; perire de malis modis omnes volunt; caput tuum diris devovent. *Usus.* Quid precamur Deos? Utinam eveniant, quæ precaris. Omnes tibi cives salutem, atque incolumitatem precantur. A DEO bona precari. Si unquam vobis mala precarer &c. V. *Rogo.*

Prehendo, is, di, sum, ere, ergreiffen, erhaschen. *Syn.* Capio, prendo. *Usus.* Crassum manu prehendit.

Prehenso, as, avi, atum, are. rupffen, starck anwerben. *Syn.* Prenso.

Premo, is, pressi, pressum, ere. drucken, pressen. *Syn.* Urgeo. *Adv.* Mordicus caput, valde causam, vehementius, probe aliquem, leniter. *Usus.* 1. Quæ necessitas te premebat? Bello, inopia, ære alieno premi. Odio communi, & invidia premi. 2. *Occulto*, verbergen. Odium dolorem, iram premere.

Prendo, is, di, sum, ere, greiffen, fassen. *Syn.* Prehendo, prenso.

Prensatio, onis, f. das Anwerben, angelegentliches Ersuchen. *Syn.* Ambitio. *Epi.* aliena, præpropera.

Prenso, as, avi, atum, are. werben, um etwas starck ansuchen. *Syn.* Ambio. *Phras.* *Nullum in prensando studium prætermittit*, er höret nicht auf, sich um dieses Amt zu bewerben. Tam prehensat diligenter, quam qui maxime; diligentissima ejus est prensatio; in prensandis hominibus nemo est te diligentior; imminet tantæ spei adeo, ut nullum in prensando officium intermittat; in prensandis, rogandis, appellandis civibus studium ac diligentiam adhibet, quam licet, maximam; agit de ea re cum civibus diligenter & assidue. V. *Ambio.* *Usus.* Prensat sine fallaciis, sine fuco, more majorum.

Presse, kurtz, ohne Umschweiff. *Usus.* Presse, anguste, breviter dicere, definire. V. *Breviter.*

Pressus, ûs, m. das Drucken, Pressen. *Syn.* Compressio. *Usus.* Ipso pressu oris, & sono.

Pretiose, köstlich, theuer. *Syn.* Magno pretio, eleganter, artificiose, operose. *Usus.* Vasa magnifica, pretiose cælata.

Pretiosus, a, um, köstlich, theuer. *Syn.* Magni pretii, multorum sumptuum. *Phras.* 1. *Pretiosam Bibliothecam habeo*, ich habe eine kostbare Bücherey. Magni pretii libris refertam bibliothecam habeo; caro constant, qui bibliothecam meam efficiunt, libri; bibliotheca mihi est à rari operis libris, & multo pretio commendata; care emi, qui bibliothecam meam ornant, libros. 2. *Pretioso ornatu induta erat*, sie war köstlich gekleidet. Auro & purpura insignis, gemmis adornata incedebat; vestis illi erat auro, gemmisque distincta; aureas armillas magni ponderis, gemmatosque magna specie annulos habuit; nihil ei deerat eorum, quæ hominibus sancta, caraque, ac magni pretii esse solent, & prima ducuntur. *Usus.* Pretiosa vestis, horti, vasa.

Pretium, ii, n. Werth. *Syn.* Merces, præmium. *Epi.* Certum, incertum, magnum, pactum, parvum, summum, tantum. *Usus.* Certum labori, seu merci pretium statuere, constituere. Certum pretium pacisci. Habet ea res maximum pretium. Maximi est pretii. Mercari aliquid magno pretio. Pretio & mercede duci ad faciendum aliquid. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere, enumerare, pendere. Jacent agrorum pretia, tanta est annonæ vilitas. Nullo pretio me induci sinam. Operæ pretium facere. V. *Æstimo.*

Pridem, längst. *Syn.* Dudum.

Pridie, am vorigen Tag, einen Tag zuvor. *Syn.* Ante eum diem.)(*postridie.* *Usus.* Pridie, quam has literas dedi, usque ad pridie calendas Septembres. Ad pridie idus Maji. Pridie ejus diei venit.

Primarius, a, um, einer aus den Fürnehmsten. *Syn.* Principum aliquis.)(*posterior.* *Phras.* *Primarius civis Romanus*, einer aus den fürnehmsten Römern. Romani nominis longe princeps; inter primores, optimates, & capita civium, autoritate atque opibus longe primus; lumen & ornamentum

tum suæ civitatis; princeps senatus Romani; qui excellentem apud suos dignitatis gradum tenet; qui inter capita rerum erat Romæ. V. *Princeps, primus.* *Usus.* Vir, Senator, locus primarius.

Primigenius, a, um, Erstling.

Primipilus, i, m. ein Hauptmann der ersten Rotte. *Syn.* Primæ cohortis Centurio.

Primo, erstlich. *Syn.* Primum, initio, principio.)(*post.* *Usus.* A primo visum est.

Primordium, ii, n. Anfang, Ursprung. *Syn.* Principium, causa præcurrens. *Epi.* majus, princeps. *Usus.* A Diis capienda sunt agendi primordia.

Primores, um, *g. c.* die Fürnehmsten, Vördersten. *Syn.* Summæ *vel* extremæ quæque res. *Usus.* Primoribus labris aliquid degustare. V. *Optimates.*

Primum, erstlich. *Syn.* Primo, a primo. *Usus.* Ut primum attigi forum. Cum primum veni. Ut modo, primumque nascentia.

Primus, a, um, der erste. *Syn.* Primarius, princeps.)(*postremus.* *Adv.* facile municipii, longe civitatis. *Phras.* 1. *Primus filiorum*, *vulg. primogenitus*, der Erstgebohrne. Maximus stirpis; maximo natu filius; liberorum natu maximus. 2. *Primus ille sit, qui reliquis senior est,* der, so älter ist, soll auch der erste seyn. Priores partes, primas partes, primum locum habeat, teneat, obtineat; primas partes agat; agmen ducat, qui ætate potior; princeps ac signifer ille sit, qui natu major inter cæteros. *Usus.* Genere, nobilitate, opibus sui municipii facile primus. Primus in suam familiam consulatum intulit. Vir magnus in primis, cum primis locuples. Primas tibi sapientiæ defero. Primo quoque tempore te expecto.

Princeps, ipis, *g. c.* Fürst, Fürnehmster. *R. q.* Primum caput. *Syn.* Primus, primarius, dux, caput, autor, inventor, qui principatum tenet; obtinet; qui primos ordines ducit, qui honestissimum dignitatis locum tenet. *Phras.* 1. *Est Princeps hæreditarius*, er ist Erb-Printz. In spem Imperii genitus; Regni hæres; regiæ juventutis princeps. 2. *Creatus est S. R. Imperii Princeps*, er ist zum Reichs-Fürsten gemacht worden. In Principum dignationem pervenit; in amplissimum S. R. Imperii Principum Ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est: ad amplissimum Imperii Principum Ordinem aggregatus est; Principatus titulos in familiam suam intulit; auctus est honore S. R. I. Principum. *Usus* 1. Rerum caput, & orbis princeps Roma. Princeps Philosophiæ. Cicero in Eloquentia princeps. Principem locum tenere. Profiteri se principem & autorem senatui. 2. *Primus ordine, temporeque*, der Erste, der Zeit und Ordnung nach. Sicilia princeps se ad Romanos applicuit. Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ. Herodotus princeps hoc genus ornavit.

Principalis, e, fürstlich, fürnehmlich. *Syn.* Princeps. *Usus.* Causæ principales aliæ, aliæ adjuvantes.

Principatus, ûs, m. Ober-Herrschafft. *Syn.* Dominatus, primæ. *Epi.* Divinus, præstans, regius. *Usus.* Principatum *petere*, concupiscere, appetere. Principatum Eloquentiæ alicui *deferre*, dare, tribuere. Principatum *tenere*, obtinere, ferre. Delere principatum, & auferre. V. *Potestas, guberno, ditio.*

Principio, anfänglich, erstlich. *Syn.* Primo, initio, primum omnium. *Usus.* Principio omnibus animantibus est insitum, ut &c.

Principium, ii, n. der Anfang. *Syn.* Initium, primordium, origo.)(*exitus, finis.* *Epi.* Accuratum, immortale, naturale, ultimum, acutum, breve & longum, optimum, parvum, non bene provisum, & diligenter exploratum, solidum & expressum, suspiciosum, tardum, verecundum, non elatis intensum verbis sed acutum sententiis. *Usus.* 1. Omnium rerum magnarum principia à Diis sunt petenda, ducenda. Hujus rei ego nec principium invenire, nec evolvere exitum possum. Omnium rerum principia parva suis progressionibus augentur. A principio instituere aliquid, idque perficere. Principium natum est à me. 2. *Causa efficiens*, *autor*, Ursach, Urheber. Principii nulla est origo. Omnium causarum unum est naturale principium. 3. *Rudimentum*, *elementum*, *seminarium*, erste Grund-Regul, Anfang, Pflantz-Schule. Nunc juris principia videamus. Naturæ principia, quibus parendum. Fuit hoc principium, & velut seminarium urbis. V. *Initium, inchoo, incipio, origo.*

Prior, oris, *g. c.* der Erstere.)(*posterior.* *Syn.* Primus. *Usus.* 1. Posterius priori non convenit. Priore loco causam dicere. 2. *Superior*, *transactus*, gleich vorher. Priore ætate, anno.

Prisce, auf alte Manier. *Syn.* Antique, horride, aspere, prisco more. *Usus.* Severe, graviter, prisce agere cum aliquo.

Priscus, a, um, alt, aus der alten Zeit. *Syn.* Antiquus. *Usus.* Verba prisca & obsoleta. Veteres & prisci viri. V. *Antiquus.*

Pristinus, a, um, der zuvor gewesen. *Syn.* Vetus, antiquus, prior. *Usus.* Ut pristinam tuam gloriam consequare.

Privatim, für sich selbst, in Besonderheit *Syn.* Proprie, clam; seorsim à reliquis.)(*publice.* *Phras.* *Privatim de re agemus*, wir werden die Sache unter uns in geheim abhandeln. Inter parietes domesticos disceptator adero; privato consilio de re statuemus; privata, seductaque à conscientia plurium consilia miscebimus; in secreto, inter parietes nos continebimus, nihil ut in publicum effluat. V. *Clam.* *Usus.* Beneficia singulis privatim dare. Privatim se tenuit. V. *Privatus.*

Privatio, onis, f. Beraubung. *Usus.* Dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio.

Privatus, a, um, für sich eigen, und besonder. *Syn.* Domesticus, suus, proprius.)(*Publicus*, *seu qui cum potestate & imperio est.* *Epi.* Furiosus, opulentus, potens, plurimus. *Phras.* *Est privatus civis*, er ist ein gemeiner Bürger: er lebet für sich selbst. Æquo cum cæteris jure in civitate vivit; suarum rerum est; est unus multorum, *vel* de multis; in magistratu non est; omni curatione publicæ rei vacat. *Usus.* Res privata, & publica. Bellum in privatam curam, privata arma versum est.

Privigna, æ, f. Stief-Tochter.

Privignus, i, m. Stief-Sohn. *Usus.* Mulier in privignorum funus nupsit.

Privilegium, ii, n. besonders Gesetz; Begnadigung, Befreyung von den Gesetzen. *vulg.* *R. q.* privum legis. *Epi.* Tyrannicum, injustum, nefarium. *Phras.* *Privilegium habet ab oneribus publicis*, *vulg.* er hat eine sondere Freyheit und Erlaß von burgerlichen Anlagen. Omnium rerum onerumque publicorum immunitatem habet; immunis est à publicis vectigalibus; immunitate nominatim effectus, donatus est; exsolutus legum earum vinculis, quæ vectigalia imperant; data est illi immunitas à publicis vectigalibus; legum earum omnium facta est illi venia, quæ de vectigalibus latæ sunt. V. *Eximo*, *Dispenso.* *Usus.* Leges privatas hominibus irrogare; in privatos leges ferre; *id est enim privilegium.* Privilegia irrogare. Privilegium tulit, ut si Sacra Bonæ Deæ accendisses, exulares. Tyrannica privilegia. *Unde* Privilegium, *pro* gratia legis facta, Gesetz-Befreyung. *vulg. est.* *Pro Privilegiatus*, *vulg.* privilegirt, *Latine dices*: exsolutus legum vinculis; solutus legum verecundia.

Privo, as, avi, atum, are, berauben. *R. à* πρίω, *divido.* *Syn.* Orbo, spolio, exuo, excludo, exspolio, expertem facio.)(*augeo*, *orno.* *Adv.* Indignissime, in perpetuum, crudelissime, paulo amplius. *Phras.* 1. *Bonis omnibus privatus est*, er ist aller seiner Güter beraubt worden. Ornamentis omnibus nudatus; præsidiis omnibus exutus; bonis fundi us eversis, e patrimonio tanquam è naufragio nudus expulsus est; inanis, egens patriis bonis deturbatus, ejectus, abire, cedere coactus est. 2. *Tot amicis me privari vehementer doleo*, es fället mir sehr schwer, daß ich so vieler Freunden muß beraubet seyn. Tot amicorum jacturam graviter, molesteque fero; tot amicis orbatum, spoliatum, destitutum me sine gravissimo dolore intueri non possum; fieri non potest, quin sim miserrimus, talibus amicis orbatus, quales nulli unquam erunt, & ut arbitror, & confirmare possum, nulli certe fuerunt. Quis me tot ab amicis orbum, non miserrimum esse fateatur? Quæ mihi reliqua esse potest vitæ cupiditas, cum tot amicis caream; cum eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem; cum tot amicos uno tempore mihi ereptos esse videam. V. *Eripio*, *adimo.* *Usus.* Aliquem civitate, suo jure privare.

Prius, eher. *Syn.* Ante. *Usus.* Nihil prius mihi faciendum putavi.

Priusquam, ehe und bevor. *Syn.* Antequam. *Usus.* Priusquam illa attingam. Id ego sensi, priusquam loqui cœpisti.

Pro, für. *Syn.* Loco. *Usus.* 1. Hæc pro certis ad te scribo. Jam pro hærede se gerit. Jam pro damnato habebatur. Unus mihi Cato pro millibus. 2. *Propter*, wegen. Pœnam pro peccato metuit. Pro jure amicitiæ id a te peto. Pro consulari autoritate te moneo. Is a me pro summis suis virtutibus valde observatur. 3. *Secundum*,

pro ratione, nach Art, Zeit, Weise, Würde. Hunc pro dignitate satis laudare non possum. Reliqua pro tua prudentia, pro tempore, pro re nata curabis. Pro opibus, pro virili parte juvabo. Id pro mea consuetudine, breviter. 4. *Alicujus gratia, causa*, für: einem zu gefallen. Hoc non pro me, sed contra me est. Venditare aliquid pro suo. Pro aliquo decernere. Pro se quisque certabat. 5. *Ante*, vor. Pro tribunali; pro æde Castoris sedens. Pro templis omnibus, vor allen Kirchen. 6. *Cum Comparativis*, wo etwas verglichen wird. Turba majorem, quam pro numero, speciem gerens. Stella, quam pro habitu corporis, excelsior.

Proavus, i, m. Alt-Vater, des Vaters Anherr. *Syn.* Avi paterni, vel materni pater. *Epi.* Privatus.

Probabilis, e. glaublich, wahrscheinlich: löblich. *Syn.* Verisimilis, credibilis.)(*Incredibilis.* *Adv.* Leviter, maxime, sane omnino. *Usus.* 1. Probabile est, quod fere fieri solet, aut in opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere. Causam alicujus reddere probabilem. 2. *Laudandus, tolerabilis*, löblich, leidentlich. Probabilis Orator. Probabile ingenium.

Probabilitas, tis, f. Glaubwürdigkeit. *Syn.* Verisimilitudo. *Epi.* Capitosa, magna. *Usus.* Multa sunt, quæ nos aliqua probabilitate fallunt.

Probabiliter, wahrscheinlich. *Syn.* Crediblliter. *Usus.* Ex quo potest probabiliter confici.

Probatio, onis, f. Beweisung, Bewährung. *Syn.* Approbatio.)(*Improbatio.* *Epi.* Gratuita, locuples, grata. Non ob probationem datum est pretium, cum multa sint improbata.

Probator, oris, m. der etwas gut heisset. *Syn.* Approbator. *Usus.* Nihil interest inter suasorem facti, & probatorem.

Probatus, a, um, bewiesen, bewährt. *Syn.* Spectatus. *Usus.* Vita spectata, & probata. V. *Probus.*

Probe, wohl. *Syn.* Recte, præclare. *Usus.* Quod cum probe scirem, tenerem. De ea re probe curasti.

Probitas, tis, f. Gütigkeit, Frömmigkeit. *Syn* Bonitas, integritas, virtus. *Phras.* *Probitatem qui habet, nihil præterea ad felicitatem requirit*, wer die Frömmigkeit hat, der hat alles. Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Bene sentire, recteque facere satis est ad bene, beateque vivendum. Quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla, maximeque certa patet via. Boni mores, & honestæ rationes felicitatem pariunt. Felicitas integritate comparatur; siquis in colenda probitate totus est, feliciter admodum, ac beatissime cum illo agitur. *Usus.* Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

Probo, as avi, atum, are. billigen, gut heissen, genehm halten: beweisen. *Syn.* Approbo, assentior: confirmo. fidem facio, argumentis tueor. *Adv.* Admodum, brevi, fastidiose, lente, maxime, mirifice, nimium, non perfacile, plane, plane non, prorsus, recte, vehementer, valde, vulgo, magis magisque, non sane, in primis, multum. *Phras.* *Probare crimen non potuit*, er hat das vorgegebene Laster nicht beweisen können. Convincere illum criminis; crimen planum facere; certis argumentis firmare non potuit; non satis docuit hæc ab eo commissa; id quidem efficere, cum multa argueret, non potuit, ut de crimine constaret; ex ejus tot criminationibus liquere non potuit, criminisne reus esset; fidem facere ejus criminis suis argumentis non potuit. *Usus.* 1. Libros meos, spero, tibi valde probari. Quis est, qui non probet, non laudet, non in eadem voluntate ac opinione sit? 2. *Satisfacio*, genug thun. Qua in legatione ita se omnibus probavit. 3. *Argumentis tueor, stabilio: confirmo, fidem facio*, beweisen, darthun. Quod tibi probare non poteris, alteri ne persuaseris. Id vel severissimis disceptatoribus probabo. Nullam rem defendit, quam non probaret; nullam oppugnat, quam non everteret. V. *Approbo, laudo, assentior.*

Probrosus, a, um, schmählich, schändlich. *Syn.* Ignominiosus. *Usus.* Probrosum crimen, factum. V. *Probrum.*

Probrum, i, n. Unthat, Schmach, Schande. *Syn.* Dedecus, convicium, maledictum. *Epi.* Paternum, magnum, privatum. *Phras.* 1. *Probrum alicui objicere*, einem eine Unthat vorwerffen. Objectare probrum; probri insimulare aliquem; probra inferre, ingerere; probra in aliquem jacere. maledictis, probrisque vexare. V. *Convicium*, *Calumnia.* 2. *Probro alicui vertere*. einem etwas für eine Schand ausrechnen. Probro aliquid dare alteri; in probri loco ponere; crimini dare. V. *Dedecus.* 3. *Probro sibi*

sibi aliquid ducere, ihme selbst etwas für eine Schande halten. Ignominiæ locô aliquid ferre; in contumeliam accipere; in contumeliam vertere. *Usus*. Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. V. *Ignominia*, *dedecus*.

Probus, a, um. fromm, fein. *Syn*. Bonus, moratus, benè institutus, spectatus, probatus, integer, frugi, religiosus, castus, antiquus, purus, sanctus, modestus.)(*Improbus* *Phras*. *Pauci sunt probi*, es seynd gar wenig fromm. Pauci sunt, qui probitatem colant, ament, sequantur; qui suum studium in probitate ponant, paucos invenias. Probati mores a paucis hodiè coluntur; virorum recti exempli, & quibus vita cum virtute traducatur; quibus in pretio & amore sit morum integritas, quam exiguus est numerus? Abest a plerisque mortalium laudata illa morum probitas. V. *Bonus*. *Usus*. Probus & benè moratus filius. Probum navigium. V. *Conscientia bona*, *pius*.

Procacitas, tis, f. Muthwill, Frechheit. *Syn*. Petulantia. *Usus*. Non enim procacitate linguæ vitæ sordes eluuntur. V. *Petulantia*.

Procaciter, * freventlich. *Usus*. Flagitatum stipendium procaciùs, quam ex more & modestia militari erat, & probra in tribunos jacta.

Procax, acis, *g. o.* frech, muthwillig. *Syn*. Petulans, temerarius. *Usus*. Scio te non esse procacem in lacessendo. V. *Petulans*.

Procedo, is, cessi, cessum, ere. fürhin gehen. *Syn*. Progredior; prodeo, exeo, gradum infero: proficio: evenio. *Adv*. Bene, longius in dando & credendo, minus, diutius, contrariè, multùm, non ita multùm, obviam, longissime, parum, paulium, prospere, temere, pulcherrime. *Usus*. 1. Ætate multùm processit. A primis ad ultima procedere. Longiùs processit, & in ipsum Pompejum invehi cœpit. In medium procedere, atque in concionem prodire. Procedere in publicum. Tota urbs illi obviam processit. 2. *Proficio*, Fortgang machen. Procedere in virtute & doctrina. Honoribus processit. Longè ad virtutem processit doctrinâ & naturâ. 3 *Evenio*, *cado*, von statten gehen. Non satis è sententia res procedit. Quid agam, cui nihil procedit, eaque, quæ cogitata sunt diligentissimè, deterrimè cadunt. Omnia ei bellè, pulcherrime procedunt. *Pro* duriùs procedere cum aliquo, *vulg*. übel mit einem verfahren. *Latinè*: graviter, crudeliter, male consulere in aliquem, de aliquo.

Procella, æ, f. Sturmwetter. *Syn*. Tempestas. *Epi*. Horribilis. *Usus*. Imbres, nimbi, procellæ, turbines. Tu procella patriæ, turbo pacis. Vitare procellas temporum. Equestrem procellam excitare, einen Einfall mit der Reutherey thun. V. *Tempestas*.

Procellosus, a, um. * voll Ungewitter. *Usus*. Venti procellosi.

Proceres, um, m. die vornehmsten Häupter einer Stadt. *Syn*. Principes.

Proceritas, tis, f. die Länge. *Syn*. Longitudo.)(*Brevitas*. *Usus*. Proceritates arborum admirantur.

Procerus, a, um. sehr lang. *Syn*. Longus. *Usus*. Procerum & tenue collum. V. *Magnus*, *longus*.

Processus, ûs, m. Fortgang. *Syn*. Progressus. *Epi*. Longior, tardus. *Usus*. Gradus tuos, & quasi processus dicendi velim cognoscere. Tantos processus in dicendo faciebat, ut evolare, non excurrere videretur.

Proci, orum, m. Mitbubler, Freyersmann. *Syn*. Qui eandem amant. *Usus*. Proci impudentes.

Procido, is, cidi, ere. niederfallen. *Syn*. Pronus cado, procumbo. *Usus*. Ad pedes alicujus procidere. V. *Cado*, *corruo*.

Procinctus, ûs, m. Zurüstung und Anstalt zu etwas. *Syn*. Sine ritu solenni, ùt in castris. *Usus*. Facere testamentum in procinctu sine tabulis. *Pro* in procinctu operis, in würcklicher Unternehmung des Wercks. *Rectius dicitur*: in ipso rei gerendæ articulo. V. *Expedio*.

Proclamator, oris, m. ein Ausruffer. *Syn*. Præco, cantor, rabula.

Proclamo, as, avi, atum, are. ausruffen. *Syn*. Vociferor. *Usus*. Adsunt, proclamant, fidem hujus implorant.

Proclivis, e. sich neigend; sich nieder, oder für sich haltend; geneigt. *Syn*. Propensus, facilis, pronus.)(*laboriosus*. *Usus*. Adolescentia proclivior est ad libidinem. Incitata semel in proclive labuntur. Dictu quidem proclive est, sed effectu arduum. V. *Facilis*.

Proclivitas, tis, f. Neigung. *Syn*. Facilitas. *Usus*. Proclivitas ad varios mores, varia vitia.

Proclivitèr, leichtlich, gähling. *Usus.* Faciliùs & procliviùs ad laudem nobilitatis perveniunt.

Proconsul, is, m. der die Stelle eines Statthalters vertritt. In provinciam missus cum potestate consulari.

Procrastinatio, onis, f. Verzug, Verzögerung, Aufschub. *Epi.* Odiosa. *Usus.* In rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est.

Procrastino, as, avi, atum, are. verziehen, verzögern, aufschieben. *Syn.* Differo, tardo, rem longiùs duco. V. *Differo, Moror.*

Procreatio, onis, f. das Kinderzeugen, gebähren. *Syn.* Proles, progenies. *Epi.* Charissima. *Usus.* Charissimam suam quisque procreationem habet.

Procreator, oris, m. Zeug-Vater. *Syn.* Genitor.

Procreo, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. *Syn.* Creo, pario, gigno, vitam trado, liberos suscipio. *Usus.* Multiplices fœtus procreant. Procreare alicui periculum. V. *Creo.*

Procudo, is, di, sum, ere. lang, oder breit schmieden. *Syn.* Exacuo.

Procul, weit, fern. *Syn.* Longè, longiùs. *Phras.* *Procul à nobis abest*, er ist weit von uns entfernet. Magnô locorum intervallô disjuncti sumus; disjunctissimis terris habitamus; in ultimis terris habitamus; in ultimis terris, in extremis terræ finibus, apud homines in extremis terrarum finibus positos, nimiâ longinquitate locorum remotos degit; magnis intervallis distamus; longè ab domo excitus, in ultimas, terrarúmque oras devectus, quas natura longè submovit regiones, colit. Eò ablegatus est, unde nec nomen, nec fama ejus accedere ad nos possit; inter nos multa maria, regionésque intersunt. V. *Longinquitas.* *Usus.* Cœlestia procul sunt à nostra cognitione. Procul remotus à vero. Procul ab omni metû. Procul videre, auscultare aliquid. Procul à patria. V. *Remotus, disto.*

Procumbo, is, cubui, cubitum, ere. * sich niederlegen. *Usus.* Fessus viâ procubuit. V. *Genu.*

Procuratio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. *Syn.* Curatio, administratio, gubernatio. *Epi.* Frumentaria, magna, plena, quæstoria. *Usus.* 1. Aliquem ad civitatis, negotii procurationem vocare; procurationi præficere; procurationem alicui committere, einem eine Verwaltung anvertrauen. Procurationem multarum rerum habére, viel zu verwalten haben. Aliquem à procuratione amovére; liberare aliquem procuratione, quæ illum multis officiis implicatum, & constrictum tenebat, einem eine Verwaltung hinwegnehmen, entsetzen. 2. *Expiatio,* Versöhnung. Constituendæ, faciendæ nobis sunt procurationes, & obsecrationes. V. *Administratio.*

Procurator, oris, m. Schaffner, Verwalter, Verweser. *Syn.* Qui aliena negotia procurat; alieno præpositus negotiô; alieni juris vicarius; qui aliquid nostri negotii gerit; qui res domesticas dispensat; qui curationem ac dispensationem rerum habet, suscepit. *Epi.* Æquus, diligens, familiaris, propinquus, necessarius, voluntarius, villicus. *Usus.* Cùm villicos procuratores dedissem. Procuratores ludorum. Procuratoris negligentiâ factum est, ut &c.

Procuro, as, avi, atum, are. verschaffen, verwalten. *Syn.* Curo, administro, guberno: gero. *Phras.* *Rem meam diligenter procura*, verwalte diese meine Sache fleißig. In rerum mearum procuratione nihil diligentiæ prætermitas, velim: rei istius curatio, ut cordi tibi sit, etiam atque etiam à te peto; tu si me amas, omnia dispicies, remque, ùt tuam, summâ fide geres. V. *Administro, curo, gero, facio.* *Usus.* 1. Hæreditatem, negotia, rationes alicujus procurare. 2. *Expio*, versöhnen. Vide, ut ea prodigia procurentur, & expientur.

Procurro, is, curri, cursum, ere. fürlauffen. *Syn.* Excurro. *Usus.* Sed ut productus studiô ultrà procurras. Cùm ab stationibus procurreretur.

Procursatio, onis, f. * Auslauff, Streifferey. *Usus.* A quibus per procursationem commissa pugna.

Procursator, oris, m. * Vorlauffer. *Syn.* Breve certamen cum procursatoribus fuit.

Procurso, as, avi, atum, are. * fürlauffen. *Usus.* Procursantibus à statione, qui lacesserent.

Procursus, ûs, m. * Auslauff. *Usus.* Tumultuariô præliô, ac procursu magis militum, quàm ex præparato certatum.

Prodeo, is, ivi, itum, ire. hervorgehen. *Syn.* Exeo, in medium procedo. *Adv.* Obviam, necessario. *Phras.* 1. *Hostes è latebris prodivere*, die feindliche Soldaten seynd aus ihren Schlupff-Winckeln hervorgegangen. E latebris erumpere, prosilire; è latebris in apertum

tum campum prævolârunt; consurrectum est repentè è latebris, & in patentem ad conspectum undique campum prolata signa; hostes, àb suis quisque latebris pariter exorti, repentè existebant; cuniculus delectis militibus plenus armatos repentè edidit; militum ingens manus repentè ex dumosis tumulis existebat, palamque armata volitabat. 2. *Res tota prodiit*, *vulg.* die Sache ist gantz herauskommen. Patefacta omnia, & in medium prolata; ùt morâ temporis interpositâ illustrantur omnia, & erumpunt, ita detecta quoque fraus est. Res tota in lucem extracta, in lucem prolata est. Haud ita res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur; quin secretum omne brevi tempore effunderetur. V. *Exeo, vulgo, manifesto*. *Usus*. In publicum prodire; in concionem, in lucem, in aciem prodire. Prodire obviam alicui.

Prodigè, verschwenderisch. *Syn.* Effusè.

Prodigium, ii, n. Warnungs-Zeichen. *Syn.* Monstrum, portentum, ostentum. *Epi.* fatale, exitiosum, importunum, recens, religiosum. *Usus.* Clodius fatale portentum, prodigiumque Reipublicæ. Hæc sunt prodigiis similia. V. *Miraculum*.

Prodigo, is, egi, ere, * verschwenden. *Syn.* consumo, effundo, ultra modum erogo. V. *prodigus*.

Prodigus, a, um, verschwenderisch. *Syn.* Profusus, effusus, nimius; nepos luxuriosus, dissolutus, perditus, luxu profligatus. *Phras.* 1. *Prodigus rerum suarum, si quisquam alius*, ein über die massen verschwenderischer Mensch. Homo largitor & prodigus; alieni appetens, sui profusus; homo perditâ nequitiâ, & insolens in aliena re, in quo tamen, pecuniæ, an famæ minùs parceret, non facilè discernas. Quis in largitione effusior, qui post effusos cum probro ac dedecore immensos sumptus, pecuniæ sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis, fortunísque afflueret? Quæ ista tam profusa luxuries, post fractas, eversásque opes, post patriam rem comestam, ac perditam? Vides hunc hominem? decoxit, & patrimonium omne profundô ventre circumfert. 2. *Patrimonium suum omne prodigus absumpsit*, er hat sein Erbtheil alles verschwendet. Patrimonium omne per luxum effudit, comedit, devoravit; patriam rem perdidit, confecit, dissipavit; relictas à patre fortunas per luxum consumpsit, dilapidavit; rem familiarem, pecuniámque omnem per luxuriam profudit, effudit, adedit, exhausit; rem omnem paternam confregit; per luxum ac nequitiam laceravit. V. *Nepos*. *Usus*. In honoribus decernendis prodigus, ac ferè nimius.

Proditio, onis, f. Verrätherey. *Epi.* grata, scelerata. *Usus*. In proditionis crimen vocari. Proditionis consilia agitare. V. *Prodo*.

Proditor, oris, m. Verräther. *Syn.* Desertor, oppugnator patriæ, qui proditionis consilia agitat. *Epi.* vetus, nefarius. *Usus*. Patriæ extinctor, imperii proditor.

Prodo, is, didi, ditum, ere, verrathen. *Syn.* Trado, mando, commendo, edo, scribo: aperio, manifesto, manifestum facio, indicium facio: patriæ exitium molior. *Adv.* imposterum, nefariè, falsè, temerè. *Phras.* 1. *Hostibus omnia prodidit*, er hat denen Feinden alles verrathen. Rem omnem ad hostes protulit, pertulit; rem omnem hostibus enunciavit; arcana consilia ducum cum hostibus communicavit; earum rerum indicium illo autore ad hostes permanavit. Nihil eorum omnium clam hostibus fuit indice servò, & civium dissensiones foràs efferente. 2. *Diu se prodere noluerunt*, sie haben sich lang nicht wollen heraus lassen. Diu cunctati animos nudare; diu tergiversati promere, quæ in animo laterent; multis agendum erat, palàm ùt facerent tandem, quæ sentirent; haud levis erat operæ, ut quæ staret ipsis sententia, aperirent, in aperto esset. *Us.* 1. Prodere posteris memoriam alicujus facti. Quod est memoriæ litteris, litterarum monumentis proditum. Liberis perniciosum exemplum ad imitationem prodere. 2. *Pronuncio, dico, creo*, benennen. Consulem prodere. 3. *Oppugno, vexo perfidè, desero, fidem violo, ad adversarios transeo*, verrätherischer Weise mit einem umgehen, verlassen, meineydig werden. Fidem suam, salutem alicujus, conscios, patriam prodere. Tu nos repentè relinquas? deseras? ad adversarios transeas? prodas? oppugnes?

Prodromus, i, m. Vorlauffer, Vorbott. *Syn.* Præcursor.

Produco, is, xi, ctum, ere, herfürführen, hinaus ziehen. *Syn.* Duco, in longius duco, profero: educo, extraho, in publicum conspectum do. *Adv.* Longiùs ab homine, vitam mirabiliter, doctrinam, ultrà quam satis est, coram, valdè. *Usus*. 1. Convivium, sermonem longiùs, in multam noctem producere. Vitam, bellum producere, in die Länge hinaus ziehen. Conditionibus aliquem, verbis, falsâ spe producere, einen bey der Nasen lang herum ziehen. 2. *Educo adduco in conspectum do, in conspectu constituo*, herfür führen. Copias in aciem, testes ad judices, aliquem

quem in conspectum & concionem populi producere. 3. *Gigno, creo, suscipio, procreo, progenero, prosemino*, erzeugen, hervorbringen. Pater simillimum sibi filium produxit. V. *Profero*.

Productè, der Länge nach.)(*breviter*.

Productio. onis. f. Verlängerung.)(*brevitas*. *Usus*. Productio verbi. Syllabæ, temporis.

Profano, as, avi, atum, are. * verunehren, entheiligen. *Syn*. Violo, polluo, profanò ritu tracto. *Usus*. Profanare dies festos.

Profanus, a, um. ungewenhet. *Syn*. Nihil habens religionis, à religione remotus.)(*consecratus*, *sacer*, *religiosus*. *Usus*. Cùm omnia illa ex sacris profana fecisset. Locus profanus.

Profectio, onis, f. eine Reiß. *Syn*. Discessus, iter.)(*Reditus, reversio*. *Epi* Misera, præceps, inutilis, periculosa, subita. *Usus*. Consilium profectionis, & reversionis meæ accipe. V. *Iter*.

Profectò, fürwahr, allerdings. *Syn*. Certè, quidem.

Profero, fers, tuli, latum, ferre, herfürbringen. *Syn*. Recenseo, dico, prodo, promo, adduco, commemoro. *Adv*. Absurdè, foras, jam dudum, latiùs diem, longiùs fines officiorum, immoderatè. *Phras*. 1. *Multa in medium protulit*, er hat vieles an das Tage-Licht gebracht. Multa in lucem protulit, patefecit; in lucem extraxit, manifesta fecit; in aspectum, lucémque protulit; ex occultis tenebris in lucem extraxit; occultissima quæque aperuit, & exprompsit. 2. *Tellus omnis generis herbas & fructus profert*. Terra flores, ac fruges fundit, profundit ager herbas; omnis generis fruges procreat; quotannis novis frugibus induitur; seges ex agro quotannis lætissima provenit; gignendæ herbæ non alius aptior est locus, quidquid alluit vicinus amnis, floribus vestitur. *Usus*. 1. Aliquid in medium, in lucem proferre. Sua merita, leges, testes proferre, *vulg*. *allegare*. 2. *Produco*, *prorogo*, *differo*, *longius rem duco*, erweitern, aufschieben. Fines Imperii, limites Regni proferre. Judicii diem proferre. Audaciam suam ultrà proferre.

Professio, onis, f. eine öffentliche Bekanntnuß. *Syn*. Certa confessio, & denunciatio apud Prætorem eorum, quæ quis possideret. *Usus*. 1. Jugerum subscriptio, ac professio. 2. *Promissio, pollicitatio*, Verheissung. Sciebam fructuosam mihi fore tuæ voluntatis professionem. 3. *Facultas*, Ubung in einer Kunst oder Wissenschafft. Vis Oratoris, ipsáque dicendi professio. *Professionem in Religione facere*, *vulg*. die Profession machen, die gewöhnliche Ordens-Gelübd ablegen. *Latinè*: Solemni ac perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare; vota solemni ritù nuncupare. Conceptis verbis, publicáque sponsione se DEO in perpetuum consecrare, dedicare; conceptis ex sacri sodalitii formulâ verbis sacramentum DEO dicere; sacramenti solennis sponsione sacræ se Familiæ adstringere.

Profestus, a, um. * wercktäglich. *Usus*. Dies profesti, Werck-Täge.

Proficio, is, feci, fectum, ere, zunehmen, wachsen: ausrichten, nutzen. *Syn*. Procedo, progressum facio; valeo, possum, prosum. *Adv*. Aliquantùm, multùm, necessario multùm, permultùm, plurimùm lepore, facetiis. *Phras*. *Multùm in Philosophia fecit*, er hat in der Welt-Weißheit viel zugenommen. Multùm processit; magnos in Philosophicis progressus habuit; magnas progressiones fecit; doctior fit indies, & naturæ intelligentior; ad summi Philosophi laudem profecit; magnos in Philosophia processus effecit. *Usus*. Nihil ea re ad summam profectum puto. Nulla res tantum ad virtutem proficit. Contentio tam diu sapiens est, quàm diu proficit aliquid. Si modò in dicendo profeci.

Proficiscor, eris, fectus sum, ficisci, reisen. *Syn*. Discedo, iter facio. *Adv*. Celeriter, clàm, communiter suspiciones ex negotio, copiosè, cupidè, festinanter, indè undè, longè à sedibus suis, maturè, non ita multò post, obviam, privatim quòquam, protinus à disciplina, publicè, rectâ, separatim, tandem aliquando, tardè. *Phras*. *Athenas in Græciam cogito proficisci*, ich habe im Willen, nach Athen in Griechenland zu reisen. Athenas in Græciam iter facere, ire cogito; Athenas accedere, me recipere cogito. Iter Athenas in Græciam dirigo; Athenas in Græciam me trajiciam, excurrere Athenas in Græciam cogito; Athenas in Græciam transire est animus; Athenas concedere, iter inire; in Græciam tendere; Athenas petere, iter convertere in

in Græciam cogito. V. *Iter.* *Usus.* 1. Roma in Asiam profectus. 2. *Autor sum.* Urheber seyn. Multa à me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

Profiteor, eris, fessus sum, eri. öffentlich bekennen. *Syn.* Polliceor, præbeo. *Adv.* Amplius, apertissime, palam, vere. *Usus.* 1. Ad aliquid operam suam profiteri. Contra facere, quam quis professus, aut pollicitus sit. Suscipere & profiteri magnum aliquid. Triduo me Jurisconsultum profitebor. 2. *Doceo*, lehren. Qui profitetur Philosophiam, gravem personam, sustinet. 3. *Præmefero, jacto me, glorior.* sich ausgeben. Grammaticum se, Sapientem, Oratorem profiteri. Tantam facultatem consecutum me non profiteor. 4. *Possessionum mearum modum magistratui denuncio, significo,* sein Vermögen aussagen. Quisque, quantum habeat prædæ, manubiarum; aratores jugerum modum apud Prætorem profiteantur.

Profligatus, a, um. vertrieben, verjagt. *Syn.* Perditus. *Usus.* Homo omnium profligatissimus, ac perditissimus. V. *Perditus.*

Profligo, as, avi, atum are. über den Hauffen werffen. *R. ex* pro & *antiq.* fligo. *Syn* Affligo, prosterno, depello, exturbo campo copias. *Us.* Hostium copias, Rempublicam profligare, ac perdere. V. *Perdo.*

Profluens, tis, m. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, Flumen, torrens. *Usus.* 1. Eum in profluentem abjici jussit. 2. *Liquidus, expeditus,* fliessend. Expedita & profluens oratio. *Adject.*

Profluenter, überflüßig. *Syn.* Abundanter, copiose.

Profluentia, æ, f. Uberfluß. *Syn.* Affluentia, abundantia, copia. *Epi.* Inanis. *Usus.* Oratoriam vim inanis quædam profluentia imitatur.

Profluo, is, xi, ere, ausrinnen, überfliessen. *Syn.* Mano, emano. *Usus.* Cujus ore melle dulcior profluebat oratio.

Profugio, is, fugi, ere. hinweg fliehen. *Syn.* Perfugio, transfugio. *Adv.* clam, plane. *Usus.* Filius domo ad me profugit. Extorrem in exilium profugere. V. *Fugio.*

Profugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus.

Profugus, a, um. flüchtig, ein Flüchtling. *Usus.* Ænea duce profugi sedibus incertis vagabantur. V. *Fugitivus.*

Profundo, is, fudi, fusum, ere. ausschütten, vergiessen. *Syn.* Effundo. *Adv.* Sæpe & multum. *Usus.* Profundere patrimonium suum, sein Erbtheil liederlich verthun. Laborem omnem, omnes ingenii vires profundere, & perdere. Vitam, sanguinem, animum pro aliquo profundere. Magnam vim Lachrymarum profundere. Profundere se in aliquem. Odium suum intus inclusum in aliquem profundere. Lachrimæ se profundunt. Voluptates primâ ætate compressæ se nonnunquam subito profundunt. V. *Effundo.*

Profundus, a, um. tieff. *Syn.* Altus. *Phras.* *Vallis profunda* ein tieffes Thal. Vallis in immensam altitudinem depressa; vallis infinita altitudine; vallis inexsuperabilis altitudinis. *Usus* Fossæ profundæ multos pedes altæ. Spelunca profunda, & multos pedes humi depressa. Scrobes profundæ in altitudinem quinque pedum fodiebantur.

Profuse. *überflüßiglich. *Usus.* Profuse intendentibus obstitit.

Profusus, a, um. verschwenderisch, vergossen. *Syn.* Immoderatus, immodestus, prodigus, nimius. *Usus.* Quanti, & quam profusi sumptus! Profusæ epulæ. Hilaritas profusa. V. *Nepos, prodigus.*

Progenero, as, avi, atum, are. *zeugen, gebähren. *Usus.* Aquilæ columbam non progenerant. V. *Genero.*

Progenies, ei, f. Leibes-Frucht, Geschlecht. *Syn.* Proles, genus. *Epi.* Divina, optima, tanta. *Usus.* Veteres se progeniem Deorum dicebant.

Progigno, is genui, genitum, ere. gebähren, erzeugen. *Syn.* Procreo. gigno.

Prognatus, a, um. erzeugt. *Syn.* Natus. V. *Filius.*

Prognosticon, ci, n. eine Anzeigung künfftiger Dinge. *Syn.* Conjectura, signum, rei futuræ divinatio. V. *Divinatio.*

Progredior, eris, gressus sum, gredi, fortgehen. *Syn.* Progressionem, *vel* progressum facio, procedo; serpo)(*Regredior. Adv.* Impune, longius, sensim, pedetentim, nusquam paullulum *Phras.* *Longius, quam voluissem, progressus sum.* ich bin weiter, als ich habe wollen, fortgeschritten. Eo accessi, unde receptum vix habeo; latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellos, quos mihi ipse circumdedi, egressus sum; lineas trans-

transsii, transsilii. V. *Proficio*. *Usus*. Multorum dierum iter jam progressus. Quo pervenire potuit hominis furor, progressus est. Progredi in virtute.

Progressio, onis, f. Fortgang. *Syn.* Progressus. *Epi.* Admirabilis. *Usus*. Progressionem ad virtutem ajunt fieri, non item levationem vitiorum.

Progressus, us, m. Fortgang. *Syn.* Progressio, processus. *Epi.* Firmus, præceps, constans. *Phras.* 1. *Progressu temporis*. mit der Zeit. Progrediente ætate; processû ætatis; procedente tempore. 2. *In tanto progressu rerum*, bey so glücklichem Zustand der Sachen. In tanto impetu cursuque rerum; tam secundis ominibus; tam læta in re; rebus tam belle fluentibus; cum cursum res tenerent suum. V. *Status*, *successus*. *Usus*. Qui rerum caufas, earumque progressus sciunt. Magnos in studiis progressus fecit; à progressu arcere.

Proh! * O! *Usus*. Proh scelus!

Prohibeo, es, ui, itum, ere. verhüten, verbieten. *Syn.* Inhibeo, veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obsto, non permitto. *Adv.* Acriter, diutius, omnino, neque semel, sed sæpius, maxime. *Phras.* *Nihil hominem prohibebit quin insanire pergat*, nichts wird den Menschen von seiner Raserey abhalten. Non religio, quam nullam habet, non verecundia à furore arcebit; non magnitudo pœnæ a maleficio submovebit; nihil furentis impetum continebit. V. *Coërceo*, *cohibeo*, *refreno*. *Usus* 1. Aditu, provinciâ, sepulturâ aliquem prohibere. 2. *Arceo*, *submoveo repello*. abhalten, abtreiben. Vim hostium ab oppido, ignes à navibus, à tectis fures prohibere. 3 *Tueor*. beschützen. Aliquem injuria, periculo, conviciis, calamitate prohibere.

Projectio, onis, f. das Auswerffen der Armen. *Syn.* Porrectio. *Usus*. Projectio brachiorum.

Projectus, a, um. hingeworffen, weggeworffen. *Syn.* Abjectus, porrectus. *Usus*. 1. Brachium projectum. Cum esset projectus inhumatus. Urbs in altum projecta. Insula in portus ostium projecta. 2. *Impudens*, *profligatus*, *contumax*, keck, vermessen. Projectus ad audendum. Projecta audacia. Projecta & effrenata cupiditas. V. *Audax*.

Projicio, is, jeci, jectum, ere. hinwegwerffen. *Syn.* Rejicio, expello. *Adv.* Foras. *Usus*. 1. Quando tandem hanc pestem urbs evomet, forasque projiciet? 2. *Negligo*, *amitto*. sich vernachlässigen, verschertzen. Se, libertatem, ac vitam projicere. 3. *Abjicio*. zu Füssen werffen. Se ad pedes alicujus projicere. 4 *Proripio*, aus dem Staub machen. Quæ libido se non proripiet, ac projiciet? V. *Abjicio*.

Proin, proinde, derohalben. *Syn.* Itaque. *Usus*. Proin, aut exeant, aut quiescant. Proinde bonô animo sis. Proinde, ut se res habuerit. Proinde, quasi isti aliter sentiant.

Prolabor, eris, psus sum, labi. niederfallen. *Syn.* Delabor, corruo, ruo. *Adv.* Longius. *Usus*. 1. Timore prolabi. 2. *Venio*, *accedo*. kommen, gerathen. Libenter ad eum sermonem delapsus sum. V. *Labor*.

Prolapsio, onis, f. das Fallen. *Syn.* Lapsus, lapsio. *Usus*. Viam tuam lubricam vix sine lapsione conficies.

Prolato, as, avi, atum, are. aufschieben, verzögern. *Syn.* Procrastino, differo, longius duco. *Usus*. Illud malum sustentando, & prolatando vix opprimi potest. V. *Differo*.

Prolatio, onis, f. Verschiebung, Verzögerung; Beybringung. *Syn.* Dilatio. *Usus*. 1. Judicii prolationem impetravit. 2. *Commemoratio*. Erzehlung. Exemplorum prolatio fidem facit. V. *Mora*.

Prolecto, as, avi, atum, are. herfür locken. *Syn.* Allecto, allicio. V. *Allicio*.

Proles, is, f. Kind, Leibes-Frucht. *Syn.* Progenies, soboles. *Epi.* ferrea.

Proletarius, a, um. * gemein, schlecht. *Syn.* Vilis, plebejus. *Usus*. Sermo proletarius. V. *Tenuis*, *Ignobilis*.

Prolixe, freygebig, willfährig. *Syn.* Large, liberaliter, cumulate. *Usus*. Id mihi prolixe pollicitus est. & promissis prolixe, celeriterque stetit.

Prolixus, a, um. willfährig. *Syn.* Liberalis, benignus. *Usus*. 1. Animus, natura prolixa, benefica. 2. *Facilis*, *expeditus*. leicht, fertig. Cætera spero tibi omnia prolixa fore. V. *Longus*.

Prologus, i, m. Vorrede. *Syn.* Præfatio, exordium.

Proloquor, eris, locutus sum, loqui. heraussagen. *Syn.* Profiteor, loquor. V. *Loquor*.

Proludo, is, lusi, lusum, ere. ein Versuch-Spiel thun. *Syn.* Specimen exhibeo. V. *Præludium*.

Pro-

Proluo, is, ui, ere. * waschen, begiessen. *Usus.* Vino se proluit.

Prolusio, onis, f. Versuch-Spiel. *Syn.* Præludium, proœmium.

Proluvies, ei, f. Wust, Unflath: Wasser-Ergiessung. *Syn.* Eluvies, eluvio. *Epi.* Mira. *Usus.* Mira Romæ proluvies, magna vis aquæ.

Promereor, eris, meritus sum, eri. verdienen. *Syn.* Mereor. *Adv.* optime. V. *Mereor.*

Promeritum, i, n. Verdienst. *Syn.* Meritum, beneficium. *Epi.* universum, majus. V. Meritum.

Promineo es, ui, ere, herfürgehen. *Syn.* Projicior, emineo. *Usus.* Tecti pars projecta, quæ prominet. A tota acie prominens. Id factum in memoriam, ac posteritatem prominebit.

Promiscue, ohne Unterschied. *Syn.* Sine discrimine. *Phras.* *Omnes promiscue cæsi.* sie seynd alle ohne Unterschied erschlagen worden. Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cædibus; promiscua omnis ætatis, ordinisque cædes facta est; modum ira non habuit promiscue in omnes versa. Sævitum in omnes nullô discrimine; ferrum effugere nemo potuit; non ætas, non sexus quemquam victoris iræ subduxerat; non ætatis, non sexus verecundia à belli injuria quemquam prohibuit; ne imbelli quidem ætati temperatum. *Usus.* Promiscue & communiter datum. Poterunt iis uti promiscue.

Promiscuus, a, um vermischet. *Syn.* Mistus, confusus, incertus. *Usus.* Connubia, cædes promiscua. Divina atque humana promiscua habere.

Promissio, onis, f. Verheissung, Zusage, *Syn.* pollicitatio. *Epi.* Perniciosa. *Usus.* Promissione auxilii alquem solari. Vt *Promissum.*

Promissum, i, n. Zusage, Versprechung. Verheissung. *Syn.* Fides, receptum. *Epi.* uberius, majus. Promissa cruenta, tetra, scelerata. Diis, hominibusque invisa, nec diuturna, nec salutaria, honesta, integra, gloriosa, plena lætitiæ, plena pietatis, firma, certa, rata, inutilia, multa. *Phras.* 1. *Volo, ut promissa serves.* ich will, daß du dein Versprechen haltest. Volo ut stes promissis; fidem exsolvas; fidem tuam liberes; promissa solvas, exsolvas; promisso satisfacias; solvas quod promisisti; re præstes, quæ pollicitus es; velim, ut cum tuis verbis facta consentiant; promissa tua exitus confirmet; persolvas, dependas, quod promisisti. 2. *Dabo operam, ut promissis faciam satis,* ich werde sehen, daß ich meinem Versprechen ein Genügen thue. Dabo operam, ut præstem fidem meam, ut servem fidem; ut fidem tibi probem meam; fidem non deferam; fidei ne desim; ut exequar, efficiam, quod promisi; promissa præstem; promissa ex tu confirmem; ut à meis verbis exitus non dissentiat; ut verba res confirmet; ut à promissis pactisque ne discedam. 3. *Turpe est, promissa non servare,* es ist schändlich, sein Versprechen nicht halten. Fidem, promissa fallere; frangere promissum, fidem; mutare fidem; à pactis, promissisque discedere, recedere, fidem deserere; fidei deesse; inania, irrita promissa reddere; fraude liberare animum nolle. *Usus.* Cæsar multa multis promissa fecit. Promissis suis tenetur. Multi àb eo promissa repetunt, exigunt, flagitant, expetunt. Promissis stabo, promissa servabo, solvam, exsolvam, persolvam; promissa efficiam; promisso satisfaciam.

Promitto, is, misi, missum, ere. verheissen, versprechen, zusagen. *Syn.* Polliceor, spondeo, recipio, promissum facio, fidem meam obligo; profiteor, paciscor, offero, defero, constituo. *Adv.* affirmatè, quasi Deo teste, bene, benignissime, exploratius, honeste, honorifice, large, liberalissime prolixe alicui, separatim, prompte. *Phras.* 1. *Promisit mihi omnia,* er hat mir alles versprochen. Oneravit me ingentibus promissis; dextram, fidemque dedit; auctor fuit, nihil mihi, quod in rem meam sit, defuturum; aureos montes mihi pollicitus est. 2. *Hoc tibi sancte promittere possum, nulla in re me tibi defuturum.* dieses kan ich dir versprechen, daß ich mich überall um dich werde annehmen. A me omnia in te studia, atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præsto me tibi semper fore existimes, planeque tibi persuadeas, velim. Hoc tibi confirmo ac re præstabo, nullum me studii, aut officii genus, quod in rem tuam sit, *vel* quod ad laudem, dignitatemque tuam pertinere videatur, ullô esse locô prætermissurum. Siquid valebo, valebo tibi. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod a re tua sit, desiderari me passurum. V. *Polliceor. Usus.* 1. Quod promitto, præstabo. Prolixe de sua voluntate polliceri. Alicui ad cœnam promittere. 2. *Alo,* wachsen lassen. Barbam promittere.

Promo, is, prompsi, promptum, ere. herfürbringen. *Syn.* Profero. *Usus.* Pecuniam ex ærario, vestem ex armario, libros e bibliotheca promere. Animus

semper ex se aliquid promit, quod delectat.

Promontorium, ii, n. Vorgebürg, Berg, so ins Meer hinaus langet. *Syn.* Mons in mare projectus; lingua in altum excurrens.

Promoveo, es, movi, motum, ere, befördern. *Syn.* Proveho; perduco. *Phras.* 1. *Multos promovit ad honores*, er hat viele zu Ehren-Stellen befördert. Ad dignitates perduxit; ad honores extulit; honoribus auxit, ornavit; ad maxima fastigia provexit; multis hunc fortuna dedit amplificatorem dignitatis suæ. Multi ejus opera crevere; in altiorem locum ascendere; altiorem dignitatis gradum ejus beneficio consecuti sunt; per eum in amplissimum locum pervenere; in altissimo gradu positi sunt; evolarunt ad summum gradum; ad honores ejus opera processere; in principum dignationem venere; ejus gratia ad id fastigii sunt extracti; ab humili ordine ad sublimem gradum promoti; ad magna & honorata ministeria, ejus suffragatione producti; in magnum fastigium emersere; eo magnitudinis processere. 2. *Ad summam dignitatem promotus est*, er ist zur grösten Würde erhoben worden. Honoribus longissime processit; ex infima fortuna ad summum fastigium provectus est; è tenebris extractus, ac in lucem famamque provectus est; secundo cursu ad summum fastigium evectus est; in summo fastigio positus est; eo magnitudinis processit, quæ omnium temporum dignitatem, ac gratiam antecederet; ex infima fortuna crescendi occasionem nactus, gradum ad summa quæque fecit. V. *Gradus*, *Dignitas*, *Honor*. *Usus*. Sedulo movens sese, nihil promovet.

Prompte, hurtig. *Syn.* Alacri animo, sine cunctatione.

Promptus, a, um. fertig, bereit, hurtig. *Syn.* Paratus, expeditus, alacer, hilaris, ardens, erectus: expositus, propositus, in promptu. *Adv.* Æque. *Phras.* 1. *Promptus sum ad te juvandum*, ich bin gantz willig und bereit, dir zu helffen. Aderit opitulandi studium, quod in te semper habui; omnis cunctatio aberit, ubi studii in te locum mihi aliquem esse intellexero; ipsum nomen amicitiæ mirabilem mihi alacritatem addet ad te omnibus in rebus juwandum. Quæ mihi animi incitatio, atque alacritas est innata, ea amicitiæ studio incensa, prompta tibi est, & expedita. 2. *Res in promptu est*, die Sache ist schon an der Hand. Res ad manum est; sub manum est; in manu est. *Usus*. Prompta & parata in respondendo celeritas, ad jocandum hilaritas. Ore, ac vultu alacri ac prompto intueri. Quod animo sentio, & vultu, & lingua promptum habeo, wie mir im Hertzen ist, so ist mir auf der Zunge. Promptissimus homo, & experiens. V. *Paratus*, *expedio*.

Promulgatio, onis. f. Ausruffung, Kundmachung. *Epi.* Nefaria, facidica. *Usus*. Leges promulgatione latæ, antequam scriptæ.

Promulgo, as, avi, atum, are. ausruffen, kund machen. *Syn.* Edo, prodo, publice propono. *Adv.* Nominatim, publice, separatim. *Usus*. Rogationem, legem promulgare. De salute alicujus, vel honore, de constituendo Imperatore promulgare.

Promulsis, idis, f. ein Tranck aus Honig gemacht. *Syn.* Potio mulsi condita.

Promus, i, m. ein Speiß-Meister. *Syn.* Cellarius, qui cellæ præest.

Pronepos, otis, m. Ur-Enckel.

Pronominatio, onis, f. Vor-Wort. *Tropus Rhetoricus*.

Pronunciatio, onis. f. das Aussprechen, die Aussprach. *Syn.* Prolatio; propositio legis. *Epi.* Dulcis, vera & falsa. *Usus*. 1. Nondum lege. & pronunciatione damnatus. 2. *Oratorium munus moderandi vocem*, die Ansprache eines Redners. Quis cantus moderatæ orationis pronunciatione dulcior? 3. *Dictum, enunciatio*, Ausspruch. Omnis pronunciatio aut vera, aut falsa est. V. *Pronuncio*.

Pronunciator, oris, m. ein Aussprecher. *Epi.* Grandis, sincerus. *Usus*. Thucydides pronunciator sincerus.

Pronunciatum, i. n. Ausspruch. *Syn.* Effatum, axioma.

Pronuncio, as, avi, atum, are. aussprechen, öffentlich heraussagen. *Syn.* Dico, edico; lingua nuncupo, litteras appello. *Adv.* Amplius, memoriter. *Phras.* *Orator is egregie pronunciat*, dieser Wohl-Redner hat eine stattliche Weise in der Aussprache. Orator eximia est in dicendo pronunciatione; sonus in illo dulcis, litteræ nec expressæ putidius, nec oppressæ. Non exprimit litteras putidius, nec obscurat negligentius. Verba non exiliter exanimata exeunt, non inflata & quasi anhelata gravius; sonus vocis, & appellandarum suavitas litterarum gratiam di

dicentis augent. Lenis appellatio litterarum, & emendata, cum ſuavitate vocum explanatio quid leporis habeant, in nullo magis, quàm in illo cernitur. Sonô vocis utitur ita rectô, & ſimplici, ut nihil oſtentationis aut imitationis afferre videatur; verba dicentis ſic expreſſa ſunt, ut ſuis litteræ, quæque ſonis enuncientur. *Uſus.* Memoriter multos verſus pronunciare. Pugnam in poſterum diem, victorum nomina, militibus certa præmia pronunciare.

Pronus, a, um. **für ſich geneigt, und gebogen.** *R. à* πρηνής, *Dor.* πρανής. *Syn.* Flexus, inclinatus.)(*Supinus. Uſus.* Motus corporis pronus. V. *Inclino.*

Procemium, ii, n. **eine Vorrede.** *Syn.* Exordium, principium orationis. *Epi.* Novum, mercenarium. *Uſus.* Longum, & altè petitum procemium. Exordium habet procemium, & inſinuationem.

Propagatio, onis, f. **Fortpflantzung.** *Syn.* Procreatio, amplificatio. *Uſus.* Propagatio Imperii, vitæ, temporis, miſeriarum.

Propagator, oris, m. **Fortpflantzer.** *Syn.* Amplificator.

Propago, as, avi, atum, are. **erweitern, fortpflantzen.** *Syn.* Profero, produco, amplifico, dilato. *Phraſ. Malum latius propagatur,* **dieſes Ubel breitet ſich weiter aus.** Mali contagio latiùs indies ſerpit; plures jam Imperii provinciæ mali contagione contaminatæ ſunt; patet id mali genus latiùs, quàm credi poſſit; ad plures Reipubl. partes pertinet; manat, vulgatur, diſſeminatur indies latiùs, & corroboratur; alpes aſcendit, provincias non jam finitimas, ſed remotiſſimas occupat, ac involvit. V. *Contagio. Uſus.* Vitam propagare victû ferinô. Gloria ejus latiſſimè propagata eſt. Ad memoriam propagandam, & poſteritati prodendam. V. *Amplifico.*

Propago, inis, f. **ein Neben-Schoß.** *Syn.* Vitis ad ſobolem ſuppreſſa.

Propalàm. **öffentlich.** *Syn.* Palàm, in aperto, in propatulo. V. *Palàm.*

Propatulus, a, um. **öffentlich, kund, offenbar.** *Syn.* Apertus. *Uſus.* In propatulo, more ferarum vivere.

Propè. **nahe, darbey.** *Syn.* Propter, juxta.)(*longè, procul, remotè. Phraſ. Hoſtis propè eſt,* **der Feind iſt gantz nahe.** haud procul abeſt; in ipſis propè portis eſt; in conſpectu eſt; in foribus eſt; tergo imminet; vix teli jactum abeſt; modicis ſpatiis diſtat; cervicibus incumbit; ſupra caput eſt; in propinquo eſt. V. *Vicinus. Uſus.* 1. Propè urbem, ripam. Propiùs à me abeſt. Propiùs urbem movére caſtra. 2 *Penè, ferè, propemodum, quaſi,* **faſt, beynahe, ſchier.** Propè centum annos natus. Ille, propè dicam, inſanit. V. *Propemodum.*

Propediem. **ehſter Tagen, ehſtens.** *Syn.* Brevi. *Uſus.* Propediem te videbo. V. *Brevi.*

Propello, is, puli, pulſum, ere. *Syn.* Impello, propulſo. *Adv.* Paullum remis. *Uſus.* Hoſtium impetum; navem remis propellere. V. *Pello.*

Propemodùm. **ſchier, beynahe, faſt.** *Syn.* Propè, ferè. *Phraſ. Acies noſtra propemodum in fugam verſa eſt,* **unſer Kriegs-Heer iſt faſt in die Flucht gerathen.** haud procul abfuit, quin terga verteret noſtra acies; nihil propiùs factum eſt, quàm ut in pedes ſe conjiceret acies tota; jam in eo res erat, ut in fuga ſibi pretium poneret acies noſtra; acciſæ res erant; inclinata res erat, vix ut ſuſtineri jam poſſet, quin effuſam in fugam converteretur miles noſter; jam ad fugam ſpectabant omnia. *Uſus.* Propemodùm manére in inſtituto meo mihi videor. V. *Penè.*

Propendeo, es, di, ſum, ére. **für ſich hangen; geneigt seyn.** *Syn.* Inclino, incumbo aliquò, animum inclino. *Phraſ. Omnes eò propendebant,* **alle waren dahin geneigt.** Sententiæ omnium eò inclinabant; inclinabat animus; mente atque animô in eam partem trahebantur; pleríque res ad eam factionem trahebant. Naturali quôdam ſtudiô, naturæ inductû eam partem ſequebantur, in eam partem præcipites erant. V. *Inclino. Uſus.* Summa voluntatis inclinatione ad nos propendet. Quocunque incubuerint, ac propenderint, impellam.

Propensè. **mit geneigten Willen.** *Syn.* Ex animo, libenter, ſpontè, ſummâ voluntate.

Propenſio, onis, f. **Zuneigung, guter Wille.**

Wille. *Syn.* Inclinatio voluntatis, proclivitas. *Usus.* Summa in virtutem, aut vitia propensio. V. *Inclino.*

Propensus, a, um. geneigt, günstig, wohl zugethan. *Syn.* Proclivis. *Usus.* Ad lenitatem, misericordiam natura propensus. Sua sponte ad dicendum propensus. V. *Inclino, Propendeo.*

Properantia, æ, f. * Eilfertigkeit, Eil. *Syn.* Properatio.

Properatio, onis, f. Eilung, das Eilen. *Syn.* Festinatio.

Properè. * in aller Eil, unverzüglich. *Usus.* Properè se recepit.

Propero, as, avi, atum, are. eilen. *Syn.* Festino, accelero, celeritate utor, maturo. *Adv.* Magnoperè, necessariò, protinùs, vehementer. *Phras.* 1. *Properandum est domum,* man muß nach Hauß eilen. accelerandus gradus est; ventis remisque in patriam iter maturandum; omni festinatione domum properandum; quantum accelerari potest, iter maturandum est; cursû magis quam itineris modô domum contendendum est; præcipitandum iter est; festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est; maturatô opus est. 2. *Hæc properans scripsi,* dieses habe ich in der Eil geschrieben. Præproperâ festinatione hæc exaravi; approperatô opere hæc in chartam conjeci; quod ad alia festinaret animus, ista deproperavi summa festinatione. 3. *Non potui meliùs scribere, quia properandum erat,* weil ich eilen müssen, habe ich es nicht besser schreiben können. festinatio curam exemit nitidiùs scribendi; festinantiùs scribendum erat, quàm ut opera pingendis litteris dari posset. Otii tantum non erat; non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minùs compositæ exirent. *Usus.* Remis & velis in patriam properare. Sive retardabis, sive properabis. V. *Festino.*

Propino, as, avi, atum, are. zutrincken, zu trincken geben. *R.* προπίνω, *præbibo. Syn.* Trado, offero.

Propinquitas, tis, f. Verwandtschafft, Nähe. *Syn.* Agnatio, conjunctio sanguinis, affinitatis necessitudo: vicinitas.)(*longinquitas. Epi.* Maxima, pia. *Usus.* 1. Pietate propinquitas colitur. Cum illo maximis vinculis cognationis & propinquitatis conjunctus. 2. *Vicinitas,* Nähe. Municipium propinquitate finitimum.

Propinquo, as, avi, atum, are. näheren, näher kommen. *Syn.* Accedo propiùs, propinquior fio. V. *Propè.*

Propinquus, a, um. der nahe ist. *Syn.* Vicinus, proximus, finitimus, citimus: cognatus, necessarius.)(*longinquus. Phras.* 1. *Domus propinqua foro est,* das Hauß ist nahe an dem Platz. foro imminet; conspectu fori est; haud longè abest à foro; à foro paucis vix passibus recedit. V. *Vicinus. Prope.* 2. *Propinquis abundas,* du hast viel Anverwandte. Propinquis, & affinibus flores; à propinquis optimè paratus, munitus es; cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit; multos habes conjunctione sanguinis devinctos; multi sunt cognationis, propinquitatis ac necessitudinis vinculis tecum conjuncti; quorum cognatione teneris, multi sanè sunt, & illustres; quos sanguine conjunctos habeo, populus sunt. V. *Cognatus, affinis.* *Usus.* 1. *Loco, intervallo, spatio vicinus,* nahend Orts halber. Propinqui horti, & finitimi. 2. *Tempore,* der Zeit nach. Propinquam mortem denunciat. 3. *Cognatione, amicitiâ, propinquitate conjunctus.* verwandt. Arctior colligatio est propinquorum. 4. *Naturâ proximus,* fast ähnlich Natur halber. Gravi propinquum est inflatum.

Propior, oris, *g. c.* näher. *Syn.* Arctior, junctior, interior. *Usus.* Omnibus sua pericula propiora videntur, quàm aliena. Causa fuit propior, & exitû similior. Propior est ejusdem generis, nationis, linguæ societas, arctior, interiorque conjunctio eorum, qui ejusdem sunt civitatis.

Propitio, as, avi, atum, are. * versöhnen, begütigen. *Syn.* Propitium reddo, placo. V. *Placo.*

Propitius, a, um. günstig, gnädig. *Syn.* Secundus. præsens.)(*Infestus, iratus. Us.* Ita mihi omnes Deos propitios velim. V. *Benevolus, Placatus.*

Propola, æ, m. Fürkäuffer. *Syn.* Qui mercatur à mercatoribus, quod statim vendat.

Propono, is, posui, positum, ere. fürtragen, fürstellen, fürlegen. *Syn.* Pono ante oculos mihi constituo. *Adv.* Breviter, paullò post, vehementer, aliquando tandem, amantissimè quid, fidissimè quid. *Phras.* 1. Ni-

1. *Nibil mihi præter salutem & libertatem Reipublicæ proposui*, ich habe mir nichts anders vorgenommen, als das Heyl, und die Freyheit des gemeinen Wesens zu erhalten. Nihil mihi deliberatius est, quàm salutem Reipubl. tueri; hoc unice intendo, hoc unum institui; me in hoc studium præclarè confirmavi; hoc unum destinatum habeo; hoc unum persequi in animô est: certum mihi est, & deliberatum; hoc totis animis imbibi; fixum hoc est in animo, & destinatum, quem ad defendendam Reipubl. libertatem impetum cepi, prosequar. Curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendi; ad libertatem Reip. meas cogitationes omnes contuli. Nihil aliud à communi libertate quæsivi; nihil præter communem libertatem curavi spectavi, secutus sum; præter libertatem Reipubl. proposita mihi res nulla fuit; ad hoc animum retuli meum; hoc spectabat animus; ad hoc consilia, cogitationes, totamque mentis aciem direxi. 2 *Propone tibi sæpiùs imaginem patris tui*, stelle dir selbsten öffter vor Augen die Bildnuß deines Vaters. Pono tibi ob oculos; statue, constitue tibi ob oculos, ante oculos, imaginem patris tui; illam tibi in mente atque oculis defige; subjice sub oculos, sub aspectum, imaginem patris tui; versetur sæpè ob oculos imago clarissimi patris tui; obversetur oculis; ante oculos versetur. 3. *Proposui mihi firmiter*, ich habe mirs kräfftiglich vorgenommen. Constitui mecum; in animum induxi; apud animum statui; animum induxi; in animo est; deliberatum habeo; id certum mihi, obstinatumque est; fixum mihi, destinatumque in animo est; obstinavi animô; ratum, fixumque est, certum mihi est; sententia stat. V. *Statuo*, *Constituo*. 4. *Proponam rem omnem populo*, ich werde die gantze Sache dem Volck vortragen. Ad populum feram; cum populo communicabo; populum de re tota certiorem faciam; populum de re tota edocebo. *Usus*. Edicendum aliquid publicè proponere. Ab eo, quod tibi proposueris, minùs aberrabis. Propone tibi duas leges, idque contemplare animô, quod oculis non potes. Qui leges scribunt, utilitatem sibi Reipubl. proponere debent. Rei alicujus imaginem, & memoriam sibi proponere.

Proportio, onis, f. Vergleich gegen einander, durchgängige Gleichheit. *Syn.* Comparatio. *Usus.* Quod aër aquæ, hoc aqua terræ proportione reddit. Habent hæ lineæ proportionem & comparationem, quam habent centum ad sexaginta. Paræqua proportio, quòd omnes partes inter se cum quodam lepore consentiant. *Proportionaliter*, *vulg.* gleicher Maas nach. *Lat.* pro rata parte.

Propositio, onis, f. Vortrag, davon man handeln will, ein vorgenommener Spruch. *Epi.* Ampla & splendida, infirma, perspicua. *Usus.* Hujus vitæ propositio, cogitatioque.

Propositum, i, n. Vorhaben, Vorsatz. *Syn.* Mens, consilium, scopus, proposita ratio, susceptum consilium, institutum. *Phras. Propositum meum non mutabo*, ich werde mein Vorhaben nicht ändern. Non mutabo institutum meum; perstabo in proposito; manebo, permanebo in suscepto consilio; tenebo, servabo institutum meum; à proposito nec latum unguem discedam; perficiam, quod animô intendi; destinata exequar; nunquam ego me à suscepto consilio, à sententia depelli, dimoveri patiar; retinebo, quam proposui, firmitatem animi, nec latum unguem à proposito deflectam. V. *Cogitationum scopus*, *Opinio*, *Sententia*. *Usus*. A proposito declinare, & deflectere sententiam; egredi, aberrare à proposito, von seinem Vorhaben abweichen. Permanere in proposito, susceptoque consilio, auf seinem Vorhaben bleiben. Nullâ re à proposito deterreor, sich nicht abschrecken lassen. Ad propositum redire, reverti, wiederum auf sein Vorhaben kommen. V. *Propono*, *Consilium*.

Propositus, a, um. vorgesetzt, ausgesetzt. *Syn.* Destinatus: expositus, objectus. *Usus.* Hoc mihi in omni vita propositum est. Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra.

Proprætor, oris, m. Land-Vogtey-Verweser. *Syn.* Cum Prætoris potestate missus.

Propriè, eigentlich. *Syn.* Privatim.)(*Communiter*, *publicè*, *promiscuè*. *Usus* 1. Quòd me amas, tibi commune est cum multis; quod ipse amandus es propriè tuum est. 2. *Ad rem*, *legitimè*, *verè*, eigentlich zur Sache, wahrhafftig. O hominem nequam! nihil enim magis propriè dicere possum.

Proprietas, atis, f. Eigenschafft. *Syn.* Naturæ vis, natura propria. *Usus.* Singularum rerum proprietates, & naturæ.

Pro-

Proprius, a, um. eigen. *Syn.* Singularis, peculiaris: germanus, legitimus. *Adv.* Maximè. *Phraf.* 1. *Laus ea tibi propria eft*, dieses Lob gehöret dir einzig und allein zu. Hujus gloriæ focium habes neminem; id quantum eft, totum tuum eft; nihil fibi ex ea laude decerpere quisquam poteft; nemo fe in focietatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre poteft; hoc tibi præcipuè à natura datum eft; eft ea laus fingularis planè & domeftica, quæ à te orta, te unô nititur. 2. *Confulatus non tuum, fed familiæ proprium decus es*, diese burgermeisterliche Würde ist nicht dein, sondern deines adelichen Stamms Ehre. Confulatus honorem non tibi, fed familiæ debes. Ad familiam fuam, non ad te pertinet, quidquid id fplendoris eft ex confulatu; non hoc tu tibi, fed familia tibi tua præftitit. *Ufus.* 1. Artis maximè proprium eft, creare, & gignere. 2. *Legitimus, germanus, certus*, eigenthümlich. Certa & propria rei nota. Nomen, vocabulum rei proprium. 3. *Conftans*, beständig. Illud perpetuum, ac proprium manebit. 4. *Mancipatus*, leibeigen. Domini proprius, non ufu tantùm, & fructû, fed mancipiô & nexû.

Propter, um, wegen. *Syn.* Ob, pro. *Phraf.* 1. *Non propter quæftum id egi*, das habe ich nicht Gewinns halber gethan. Non quæftûs caufa, non lucri nomine ea feci. Ea in re non cupiditati ferviebam; non aucupabar utilitatem; non tam de mea re folicitus, nec tam ad fpem mercedis, quàm ad fidem & officium attendebam. Non avaritiâ, nec ftudio aliô id officium tibi præftiti; lucri ergò nunquam me huc demiffurus eram, amicitiæ id dederam, quidquid à me præftitum eft. Ut ea præftarem, non quæftû ducebar, movebar. 2. *Unus propter alterum flebat*, einer weinte wegen des andern. Alter de altero flebat; alter alterius vicem mœftus ac folicitus in lachrymis jacebat; materia luctûs alter alteri extitit; lachrymas alter alteri impendit. 3. *Propter acceptam injuriam alteri femper erat infenfior*, er ware ihm allzeit auffätzig wegen angethaner Unbild. Per caufam acceptæ injuriæ, ab acceptâ injuriâ; ex injuriæ recentis fenfu, per memoriam acceptæ injuriæ femper infenfiorem gerebat animum. *Ufus.* 1. Propter reliquæ ætatis peccata pœnas perfolvo. Legibus propter metum parere. Tironem propter humanitatem ejus amo. 2. *Propè juxta*, neben. Propter flumen ambulare.

Propterea, darum. *Syn.* Ideò, idcirco, ex eo, eâ re. *Ufus.* Atque hæc propterea dixi.

Propterea, quòd. darum, daß. *Syn.* Ob eam rem, quòd; ob eam caufam, quòd; eô nomine, quòd. *Ufus.* Etfi hæc confolatio fera eft propterea, quòd &c.

Propudium, ii, n. Scheusaal. *Syn.* Res pudenda. *Ufus.* Propudium illud, ac portentum. V. *Probrum.*

Propugnaculum, i, n. Vestung, Bollwerck. *Syn.* Locus munitus. *Ufus.* Leges propugnacula funt, & muri, & præfidia tranquillitatis publicæ. Propugnaculum opponere, objicere; dejicere; propugnaculis urbem defendere. Adjutoria fenectutis & propugnacula præparare.

Propugnatio, onis, f. Schutz, Vertheidigung. *Syn.* Defenfio. *Epi.* Perpetua.

Propugnator, oris, m. Beschützer, Verfechter. *Syn.* Defenfor. *Epi.* Acerrimus, communis libertatis, ftudiofiffimus, levior, timidior. *Ufus.* Communis libertatis propugnator acerrimus. V. *Defenfor.*

Propugno, as, avi, atum, are. verfechten, beschützen. *Syn.* Defendo, pugno.)(*oppugno.* *Adv.* Acerrimè. *Phraf.* *Patriam fortiter propugnavit*, er hat das Vaterland tapffer verfochten. Acerrimus patriæ propugnator ac defenfor fuit; acerrimum fe patriæ libertatis defenforem præbuit, præftitit, oftendit. Hoftibus patriæ fæpè fuum corpus oppofuit, objecit; pro patria pugnavit ftrenuè & fummâ cum fortitudinis laude. Multa ille prælia pro patria fuftinuit; vires omnes ad falutem patriæ contulit; pro falute patriæ defendenda nullum laborem, nullum capitis difcrimen defugit. *Ufus.* Beftiæ pro partu fuo acerrimè propugnant. Pro falute alicujus propugnare.

Propulfatio, onis, f. das Abtreiben, Verjagen. *Syn.* Depulfio.

Propulfo, as, avi, atum, are. abtreiben, vertreiben. *Syn.* Repello, arceo, depello, propello. *Ufus.* Injuriam a fe, impetum inimicorum, frigus & famem propulfare. V. *Pello*, *Arceo.*

Propylæum, i, n. Vorhof. *Syn.* Veftibulum. *Epi.* Præclarum.

Proquæstor, oris, m. der die Einnehmer-Stell vertritt. *Syn.* Quæstoria potestate præditus.

Prora, æ, f. der Vordertheil des Schiffs. *Syn.* Anterior pars navis. *Usus.* In navigio latera, carina, prora, puppis.

Prorepo, is, repsi, ere. fortkriechen. *Syn.* Ultra repo.

Proripio, is, ripui, reptum, ere. geschwind sich davon machen. *Syn.* Repente me subduco. *Adv.* Repente se, undique se. *Usus.* E curia se proripuit, ejecit. V. *Prodeo*, *fugio*, *evado.*

Prorogatio, onis, f. Aufschub, Verschub. *Syn.* Prolatio. *Usus.* Utar unius diei prorogatione.

Prorogo, as, avi, atum, are. verlängern, verschieben. *Syn.* Produco, profero, extraho, propago, differo. *Usus.* Imperium alicui, provinciam prorogare. V. *Differo.*

Prorsus. gäntzlich, gantz und gar. *Syn.* Penitus, plane, omnino, omni ex parte, usquequaque, funditus, radicitus, sine ulla exceptione.)(*Nulla ex parte.* *Usus.* Prorsus non est dubium. V. *Plane*, *omnino.*

Prorumpo, is, rupi, ruptum, ere. herfürbrechen. *Syn.* Erumpo. *Usus.* Prorumpet hominum audacia. V. *Impetus*, *Erumpo.*

Proruo, is, rui, rutum, ere. * verwüsten, niederwerffen. *Usus.* Pars vallum vellere, pars aggeres proruere, pars fossas explere.

Prosapia, æ, f. Geschlecht, Stamm. *Syn.* Genus, stirps. V. *Genus.*

Proscenium, ii, n. Vorgerüst auf dem Schau-Platz. *Syn.* Locus ante scenam.

Proscindo, is, scidi, scissum, ere. zerspalten. *Usus.* Terram aratro proscindere.

Proscribo, is, psi, ptum, ere. öffentlich anschlagen, ins Elend jagen. *Syn.* Proscriptionem facio, publico. *Usus.* Familia Catonis tota proscripta est. V. *Exilium.*

Proscriptio, onis, f. Verschickung ins Elend. *Syn.* Damnatio, publicatio. *Epi.* Acerbissima, infortunata, mediocris, nova & multo crudelior, præclara, irrita. *Usus.* Ferre, facere, instaurare proscriptionem de capite & bonis civium. V. *Exilium.*

Proscriptus, a, um. öffentlich feil gebotten. *Syn.* Publicatus, neci addictus, in exilium actus. V. *Exul.*

Prosemino, as, avi, atum, are. aussäen. *Syn.* Procreo. *Usus.* Multæ familiæ Philosophorum à Socrate proseminatæ. V. *Semino.*

Prosequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, begleiten, anthun. *Syn.* Sequor, insequor, subsequor, persequor. *Adv.* Longius. *Usus.* 1. Discedentem lachrymis, animo, corpore, copiis prosecutus est. Aliquem benevolentia prosequi. Bona existimatio eum usque ad rogum prosecuta est. 2. *Orno*, *afficio*, zieren, anthun. Plausu aliquem, officiis alicujus memoriam prosequi. Vehementioribus aliquem verbis prosequi. 3. *Ago*, *tracto*, *exequor*, abhandlen, fortsetzen. Non id prosequor longius. Laudes clarorum virorum prosequi. Jus suum prosequi, *vel* exequi. 4. *Comitor*, begleiten. Mirabilis eum civium benevolentia prosecuta est. V. *Sequor.*

Proserpo, is, ere. * herfürkriechen.

Prosilio, is, ui, *vel* ii, ire. herfürspringen. *Syn.* Exsilio, prorumpo. V. *Erumpo.*

Prospecto, as, avi, atum, are. hinaussehen. *Syn.* Prospicio, specto.

Prospectus, ûs, m. das Aussehen. *Syn.* Locus editus, & apertus ad prospiciendum : specula. *Epi.* Præclarus, pulcherrimus. *Phras.* 1. *Prospectum impedire*, das Aussehen verhindern. Obstruere luminibus; prospectui officere; officere luminibus. 2. *Pulcherrimus est prospectus*, es ist ein überaus schönes Aussehen. Locus, unde liber prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, emetiri possit; unde omnis ora maris, late patente ex tam alto jugo prospectu, oculis subjicitur. *Usus.* Nescio, an magis tumulis, & prospectu, an ambulatione delecter. Prospectu in agrum capto.

Prospeculor, aris, atus sum, ari. * vorher ausspähen. *Syn.* Speculor. *Usus.* Ad locum castris capiendum, prospeculatum misit.

Prosper, ra, um. glücklich. *R.* ex Pro & Spero. *Syn.* Secundus, felix, ad voluntatem fluens. *Usus.* Cum prospero fortunæ flatu utaris. Prospera, æquabilis, perpetuaque fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. V. *Felix.*

Prospere. glücklich, nach Wunsch. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Omnia tibi prospere cedent, evenient, procedent.

Prosperitas, tis, f. Wohlstand, Glückseligkeit. *Syn.* Res secundæ, felicitas, secundus fortunæ flatus, prospera fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus.)(*Adversæ res*, *fortuna sinistra.*

Usus.

Usus. Improborum prosperitates, & secundæ res. V. *Felicitas, fortuna, bona.*

Prospicio, is, spexi, spectum, ere, vorsehen, vorher sehen. *Syn.* Prævideo, præsentio: consulo, provideo. *Adv.* Æque, alte, ante, imposterum, longe, multo ante, multum. *Phras. Suis commodis prospexit*, er hat ihm schon eine Vorsehung gemacht. Commodis suis serviit, consuluit naviter; ex re consultavit sua, res suas meliusculas fecit; constabilivit res suas naviter; auxilia suis rebus undique circumspexit. V. *Consulo. Usus.* 1. Animo, conjectura longe ante futuram Reipublicæ tempestatem prospexi. 2. *Consulo*, Vorsehen thun. Famæ, sociis, vectigalibus prospicite. V. *Prævideo, Provideo, Consulo.*

Prosterno, is, stravi, stratum, ere. zu Boden schlagen, oder werffen. *Syn.* Abjicio, affligo, ad casum do, perdo, obtero, perverto. *Phras. Gigantem prostravit*, er hat den Riesen zu Boden geschlagen. In spatium ingens ruentem porrexit corporis molem; ad terram dedit; in terram statuit; ad terram afflixit. V. *Deiicio. Usus.* Hostem prosternere. Perfringere ac prosternere omnia. Prosternere ac obterere malevolorum obtrectationes. Abjicere, & prosternere se ad pedes, & supplicare alicui. V. *Sterno.*

Prostibulum, i, n. * eine gemeine Hure. *Syn.* Scortum.

Prostituo, is, ui, utum, ere. * öffentlich feil biethen. *Syn.* Corporis potestatem promiscue facio, corpus vulgo. *Usus.* Pudicitiam prostituere. *Prostituere se, vulgo*, sich selbst zu Schanden machen. *Latine*. Os præbere ad contumeliam.

Prosto, as, iti, are. * herfürragen, herfürstehen.

Prosum, prodes, fuit, prodesse. nützlich oder vorträglich seyn. *Syn.* Proficio, utilitatem *vel* fructum affero; præsidio sum; juvo. *Adv.* Admodum, multum facetiis, necessario, posterius, vehementer. *Phras. Multum mihi prodest*, es nutzet mir viel. In rem meam est; è re mea est; in rem mihi est; multum affert, habet commodi. V. *Utilis. Usus.* Nec sibi, nec aliis prodest.

Protego, is, texi, tectum, ere. beschützen, beschirmen. *Syn.* Tueor, defendo, tutor. *Phras. Homo nequam à principe protegitur*, dieser Bößwicht wird von einem Fürsten beschützet. Latet sub umbra magni Principis; latet in præsidio & tutela; hominem nefarium magnus Princeps tutum præstat; nequam homo in tutela est Principis, qui ejus capitis custodiam nunquam dimittit; præsidio homini nequam est nomen viri Principis. V. *Tueor. Usus.* Jacentem & spoliatum protegere.

Protendo, is, di, sum, ere. herfürstrecken. *Syn.* Prorogo. *Usus.* Comitia in alterum mensem protendimus.

Protero, is, trivi, tritum, ere. zertreten. *Syn.* Conculco.

Proterve. * muthwillig, freventlich. *Syn.* Superbe, fidenter. *Usus.* Proterve loqui.

Protervitas, atis, f. Muthwill, Frevel. *Syn.* Petulantia. V. *Petulans.*

Protervus, a, um. frech, muthwillig. *Syn.* Petulans, audax. V. *Petulans.*

Protinus. alsobald. *Syn.* Statim. *Usus.* Protinus Romam perge. V. *Statim.*

Protraho, is, xi, ctum, ere. herfürziehen. *Syn.* Traho. *Phras. Prælium in noctem protrahere*, die Schlacht in die Nacht hinaus ziehen. Prælium in noctem conjicere; in noctem deducere; extrahere diem pugnando: prælium in noctem protendere. V. *Mora.*

Protrudo, is, si, sum, ere. herfürstossen. *Syn.* Impello, propello.

Proturbo, as avi, atum, are. hinweg treiben. *Syn.* Repello. *Usus.* Hostem telis, missilibusque proturbare. V. *Pello.*

Provectus, a, um. fortgeführt. *Syn.* Natu grandior. *Usus.* 1. Non admodum grandis natu, sed tamen ætate provectior. 2. *Progressus*, fortgeschritten. Longius, quam voluissem, provectus sum.

Proveho, is, xi, ctum, ere. fortführen. *Syn.* Produco, promoveo. *Adv.* Longius, paullo longius, multum, nec ita multum. *Usus* Res nostræ ad optatum exitum provehuntur. Populari aura lætissime provehitur. Navis in portum provehitur. V. *Progredior.*

Provenio, is, veni, ventum, ire. herauskommen. *Syn.* Exorior, venio. *Usus.* Nec, quid proventurum sit, provident.

Proventus, ûs, m. * das Einkommen, jährliche Gefälle. *Usus.* Calamitatum & miseriarum proventus: Superioris anni proventus. Fructus prædiorum, ac proventus. V. *Reditus.*

Pro-

Proverbium, ii, n. ein Sprüchwort. *Syn.* Adagium. *Epi.* Contritum vetustate, sermone, verum & vetus, laudatum, vulgare, commune. *Phras. Vetus est Proverbium:* Summum jus, summa injuria, es ist ein altes Sprüchwort &c. vetus verbum est; in proverbii consuetudinem venit; tritum sermone, decantatum, contritum vetustate proverbium est; jactatum vulgò proverbium est; proverbii locum obtinet; in proverbio est; in proverbium abiit; vulgò dici solet; vulgò dicitur; Summum jus, &c. ùt ajunt, quemadmodum ajunt, quomodò ajunt, quod vulgò dici solet, ùt in proverbii locô dicitur. *Usus.* Vetus, laudatumque proverbium est; res est in communibus proverbiis versata.

Providentia, æ, f. Vorsichtigkeit, Behutsamkeit. *Syn.* Numen, divinum imperium, consilium, prudentia, cura, gubernatio, administratio. *Epi.* Diligens & solers, divina, victrix & moderatrix. *Phras. Divinâ providentiâ mundus regitur*, die Welt wird durch die göttliche Vorsichtigkeit regieret. Æternæ mentis Numine, atque consiliô, universa pariter, & singula gubernantur. DEI nutû atque potestate summa pariter & ima administrantur. Res omnes cœlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cœleste Numen. DEI immortalis nutû atque consilio omnia geruntur. DEO res humanæ curæ sunt. Commoda, vitamque omnium tuetur æternæ mentis Numen. Terras, & maria contemplatur DEUS, rerumque omnium curam agit. Idem rebus humanis consulit non modo universis, sed singulis. V. DEUS. *Usus.* Providentia est, per quam futurum videtur, antequam eveniat. DEI providentia mundus, ùt constitutus est, ita regitur & administratur. V. *Prudentia.*

Providenter. vorsichtiglich. *Usus.* Ratio providentissime constituta.

Provideo, es, di, sum, ére. vorsehen, vorausſehen. *Syn.* Prospicio, consulo, medeor: prævideo, præsentio, præcaveo. *Adv.* Antè, diligenter, divinitùs, impostèrum, longissime, magnopere, multum, publicè, sapienter, vehementer, benè, fortuitò, nihil. *Phras. Ego inimicorum insidias satis provideo*, ich sehe die Nachstellung meiner Feinde wohl vor. Insidias inimicorum probè perspicio, odoror, cerno, intelligo, prævideo, cognosco, sentio; non me latet, fugit, fallit, præterit, quid insidiarum mihi paretur; obscuræ mihi non sunt, clàm mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant video, novi, didici, comperi, detexi. Quæ inimici mei moliuntur adversum me, mihi ignota minimè sunt, mihi patent, aperta sunt, liquent, me imprudente non fiunt; explorata mihi sunt ista, comperta, certa, nota, clara, manifesta, perspicua, apprimè cognita. *Usus.* 1. Providére saluti, incommodis mederi. 2. *Provideo*, *præsentio*, vorausſehen. Rebus è sententia paratis, compositis, provisis. In posterum providere. 3. *Præcaveo*, voraus verhüten. Antè animus occupatur iracundiâ, quàm providere potuerit. V. *Prospicio.*

Providus, a, um. vorsichtig, behutsam. *Syn.* Providens, cautus, multum in posterum providens, sagax, prospiciens. *Phras. Sapientes providi sunt*, die Weisen seynd auch vorsichtig. Sapientiâ præditi res futuras ùt præsentes intuentur, tanquam oculis cernunt; longè in posterum prospiciunt; futura cogitatione, animô præcipiunt; conjecturâ res futuras assequuntur; ea, quæ impendent, tanquam ex aliquâ speculâ prospiciunt. Sapientibus rerum omnium summa cautio est, atque proviso. V. *Prudens.* *Usus.* Homo animal naturâ providum, sagax. Natura solers, providaque utilitatum omnium. V. *Prudens.*

Provincia, æ, f. Landschafft. *Syn.* Regio bellô occupata: munus, partes. *Epi.* Aliena, anona, antiquissima, fidelissima, proxima, apta, explicata, aptissima, aquaria, citerior, clarissima, corruptior, cuncta, egregia, expeditissima, fidelis & amica, fructuosissima & opportunissima, non tam gratiosa & illustris, quam negotiosa & molesta, infesta alicui, legatoria, levis atque inops, libera à prædonibus, locuples, referta, vetus, longa, maxima, misera, perdita, nuda, officiosa, ornata, pacata per se & quieta, afflicta, plena laboris, periculi, detrimenti, propinqua, recens, salva, splendida, suburbana, plena optimorum sociorum, tribunitia, triumphalis, uberrima, vectigalis, urbana. Provinciæ consulares, dignissimæ aliquo, finitimæ, frumentariæ, novæ, gravissimæ, prætoriæ, totæ. *Usus* 1. Provinciam obtinere consulari imperio. 2. *transl.* *Munus, partes negotium, labor, opera, opus.* Amt, Geschäfft, Arbeit, &c. Provinciam sibi *deposcere*, Amt begehren. Provinciam alicui aliquam decernere dare, tribuere, conferre; provinciæ aliquem præficere, Amts-Verwaltung auftragen. Provinciam capere, accipere, habere, sustinere, obtinere, gubernare, administrare, obire, Amt verwalten. Provinciam deponere; provinciâ se abdicare, Amt ablegen. Provinciam alicui abrogare, ein Amt hinweg nehmen. In provincia versari, in einem Amt

 oder

- oder Verwaltung seyn. Provinciam finire, das Amt enden.

Provincialis, e. zur Vogtey gehörig. *Usus.* Viri, negotia, hospitia, provincialia.

Provisio, onis, f. Vorsehung, Fürsehung. *Syn.* Remedium, cautio. *Usus.* 1. Horum incommodorum summa cautio est, atque provisio, ne nimis citò diligere incipiamus. 2. *Præsensio*, Vorsehung. Multùm potest provisio animi, & præparatio ad minuendum dolorem.

Provocatio, onis, f. Ausforderung, Beruffung auf etwas. *Usus.* Provocatio patrona illa civitatis, ac vindex libertatis. Ad populum provocatio esto.

Provocator, oris, m. Ausforderer.

Provoco, as, avi, atum, are. ausfordern, aufforderen, sich beruffen auf jemand. *Syn.* Lacesso, voco, tento.)(*Respondeo.* *Adv.* Vehementer. *Phras.* 1. *Ad certamen provocavit*, er hat ihn auf einen Streit herausgefodert. Ad pugnam lacessivit; magnâ verborum contumeliâ ad pugnam evocavit, excivit; in certamen poposcit. 2. *Provoco ad Tribunos*, ich beruffe mich auf die Zunfftmeister. Tribunos appello; Tribunis disceptatoribus uti volo. *Usus.* Aliquem ad pugnam provocare. Injuriis aliquem provocare. Ad Catonem provoco.

Provolvo, as, avi, atum, are. * herfür fliegen. *Usus.* Ingenti clamore in locum aliorum ante signa provolant.

Provolo, is, volvi, volutum, ere. niederwerffen. *Usus.* In mediam viam aliquid provolvere. Ad genua, ad pedes alicujus se provolvere.

Prout. wie dann. *Syn.* ùt; perinde, ùt. *Usus.* Prout res tulerit, agam. Pro re natâ, prout res postulabit, consilium capiam.

Proximè. unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimè, postremò, paulo antè, nuper admodùm; in proximo. *Usus.* 1. Litteras, quas ad te proximè. 2. *Valde, prope*, sehr, nahe. Quam proxime hostem castra ponit. Equites ad Senatorem quam proximè accedunt.

Proximus, a, um. der näheste.)(*maxime remotus.* *Usus.* 1. *Ratione temporis*, der Zeit nach. Consul anno proximo. 2. *Ratione loci*. dem Ort nach. Proximus Pompejo sedebam. 3. *Ratione dignitatis, meritorum &c.* der Würde oder Verdiensten nach. Eques Senatori dignitate proximus. V. *Vicinus.* In proximo ædes conducere. Proximus à postremo, *penultimus, vulg.* der Vorletzte.

Prudens, tis, g. o. klug, vorsichtig. *R. contract.* ex Providens. *Syn.* Prudentia præditus, sapiens, multorum rerum peritus; magni usus, magni consilii. *Adv.* Satis superque. *Phras.* 1. *Vir prudens est*, es ist ein kluger Mann. Et animo, & consilio paratus; sapientia præditus prope singulari; quo consideratiorem vix reperias; ad perspicienda incommoda, ac pericula insigni prudentia; qui consilio plus quam fortunæ confidat; qui prudentia, tanquam divinatione quadam utatur; qui considerate faciat omnia; sagax, & cordatus; in existimando solers admodum ac prudens; consideratus idem, ac ab ingenii acumine, judiciique vi commendatus. 2. *Esne prudens?* bist du gescheid? mentisne te compotem esse dicam? mentene consistere; mente ego constare te credam; an ratione uteris? an sanum est consilium? an satis à temeritate remotum? consilione, ac ratione satis firmatum est, quod moliris? pectus tibi ego sapere existimem? *Usus.* Vir peracutus, gravis, & ad consilia prudens. V. *Provideo, sapiens, sapienter.*

Prudenter. klug, vorsichtiglich. *Syn.* Sapienter, providè. *Phras.* *Prudenter agendum est*, man muß vorsichtig handlen. Consilio & ratione agendum; rationi hic dandus locus est; rationi parendum, obediendum; magna circumspectione hic utendum est. *Usus.* Multa prudenter prævisa. V. *Sapienter.*

Prudentia, æ, f. Klugheit, Vorsichtigkeit, Weisheit. *Syn.* Sapientia, consilium, ratio: intelligentia, mentis acumen, vis eximia mentis. *Epi.* Civilis, communis, domestica, dulcis alicui, eximia, fidelis, grata, valdè grata, non indiserta, mediocris, moderatrix eloquentiæ, naturalis quædam, perspicua, præstans, non præstans, sed propè vulgaris & communis, simillima rerum omnium, singularis, summa, tanta, vacua, vetus illa & excellens. *Usus.* Prudentia in delectu bonorum, & malorum cernitur. Prudentia in judicando, & differendo. Hoc sentire, prudentiæ est; facere fortitudinis. V. *Consilium, Sapientia, Providentia.*

Pruina, æ, f. Reiff. *R. q.* πρωίνη, matutina, *quod mane cadat; vel q.* Perurina, *a* peruro, *quod gramina perurat.* *Usus.* Aqua nive, pruinaque concrescit. Obrigescere pruina.

Prurio, is, ire. * beissend, oder juckend seyn. *Usus.* Animus mihi prurit.

Psallo, is, ere. auf Saiten spielen. *Syn.* Fidibus cano, lyram pulso. *Hinc* Psaltria.

Pseu-

Pseudothyrus, i, m. heimlich, verborgene Thür. *Syn.* Posticum: janua in aversa parte domus. *Usus.* Voluptates non janua, sed pseudothyro intromissæ.

Puber, eris, *g. o.* mannbar, erwachsen. *Syn.* Adolescens. *Usus.* Ad puberem ætatem. Nemo puber tum fuit, qui arma non caperet.

Pubertas, tis, f. Alter von dem 14ten Jahr, Mannbarkeit. *Syn.* Pili, qui primi puberibus efflorescunt.

Pubes, is, f. Mannbarkeit, junge Mannschafft. *R. àb.* ἥβη. *Usus.* Pube tenus. Omnis Italiæ pubes.

Pubesco, is, ere. mannbar werden. *Syn.* Adolesco. *Usus.* Cùm primùm pubesceret Hercules, in solitudinem abiit.

Publicanus, i, m. Zöllner. *Syn.* Qui vectigal exercet, & exigit. *Epi.* Paullo cupidior, fortissimus, maximus, novus, afflictus, amantissimus alicujus, non firmus, alicui amicissimus, levis in exigendis vectigalibus, miser, molestus. *Usus.* Ordo publicanorum.

Publicatio, onis, f. öffentliche Einziehung der Güter. *Syn.* Proscriptio bonorum.

Publicè, öffentlich. *Syn.* Palàm, vulgo.)(*privatim.* *Phras.* *Res publicè gesta*, die Sache ist öffentlich geschehen. Res in oculis omnium; ante oculos; in luce; in publico; palam populo; in propatulo; propalam gesta. V. *Conspectus.*

Publico, as, avi, atum, are. die Güter öffentlich einziehen. *Syn* Proscribo, præconi subjicio. *Phras.* *Publicare bona alicujus*, die Güter einziehen, und öffentlich feil biethen. Addicere bona in publicum; hastam ponere; hastæ subjicere; præconi, *vel* præconis voci bona subjicere; facere bonorum proscriptionem; venditionem indicere; sub corona vendere. *Usus.* Agros, domum publicare.

Publicus, a, um. gemein, öffentlich. *Syn.* Communis. *Phras.* 1. *Prodire in publicum.* unter die Leute kommen, sich öffentlich sehen lassen. in concionem populi prodire; in publicum cœtum prodire; in solem, ac pulverem procedere; in civium conspectu, in luce habitare; velut in theatro versari: in foro versari. 2. *In publicum consulere.* öffentlich seine Meynung beybringen, zum gemeinen Besten. in medium afferre, proferre, quæ in rem communem sint; in medium conferre; in medium consulere, quid optimum factu Reipublicæ. 3. *Tune in publico comparére audes?* darffst du dich wohl unterstehen, öffentlich zu erscheinen? Tu lucem aspicere audes? Tu in foro, tu in urbe, tu in civium conspectu observari audes? Quæ ista est audacia, in publicum procurrere, obsidere vias, occurrere in triviis, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret. *Usus.* Proponere epistolam in publico; de publico stipendium statuere; de publico est elatus, auf gemeiner Stadt Ausgaben begraben werden.

Pudens, tis, *g. o.* schamhafftig. *Syn.* Verecundus. *Usus.* Est in eo liberale ingenium, pudens, pudicum.

Pudenter, züchtiglich, schamhafftig. *Syn.* Verecundè. *Usus.* Pudenter vivere, pudenter appellare aliquem, & rogare.

Pudet, uit. sich schämen. *Syn.* Pudore afficior, erubesco. *Adv.* Sero & nequicquam. *Phras.* 1. *Pudebat eum plura proloqui*, er schämte sich, etwas mehrers vorzubringen. Erubuit ora vestra; pudor eum penè subrusticus, ne plura diceret, deterruit, absterruit; ne pluribus ageret, verecundia impediebatur; pudore fractus, confectus, victus conticuit; plura dicendi verecundia fuit; verecundiâ motus, præpeditus, deterritus plura non addidit. Tot hominum conspectus ruborem ei incussit, loquendi verecundiam attulit; timentem jam, & sui vix compotem pudor quidam obstupefecit. 2. *Reputantem ista pudére cœpit*, da er sich erinnerte, fienge er sich an zu schämen. Reputantem ista verecundia cepit; animum verecundia subiit; reputanti ista jam dudum pudor versabat animum; reputantem ista pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere, aut loqui jam sustinebat; facinoris recordatio verecundiæ fuit; plura meminisse rubori fuit; facti recordatio hominem in ruborem dedit. 3. *Nullius te rei pudet*, dich schämt nichts mehr. Os dudum perfricuisti; perfrictæ frontis es; pudorem omnem abjecisti, exuisti, abstersisti; quidlibet audendi nulla tibi jam verecundia; quæ jam tanta est magistratuum autoritas, quæ verecundiam tibi imponat? quæ te res, quis pudor à licentia revocet? Pudor omnis jam dudum exulat; pudorem vivendi licentia excussit; pudorem omnem non tam dimisisti, quam ejecisti. V. *Impudens*, *Impudentia.* *Usus.* Sunt homines, quos infamiæ suæ neque pudeat, neque tædeat. Quem non pudet, hunc pœnâ dignum censeo.

Pudicitia, æ, f. Schamhafftigkeit. *Syn.* Pudor. *Epi.* Aliena, summa. *Usus.* Parcat juventus pudicitiæ suæ, ne spoliet, expugnet, eripiat alienam. Hunc nec pudicitia a cupiditate revocavit. Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia. V. *Verecundia.*

Pudicus, a, um. schamhafftig, keusch. *Syn.* Verecundus, castus, homo virginali verecundiâ, pudentissimus & optimus. *Usus.* Domus pudica. V. *Verecundus.*

Pudor, oris, m. Zucht, Schamhafftigkeit. *Syn.* Verecundia, rubor, ingenuitas, integritas, modestia.)(*Petulantia, protervitas. Epi.* Honestus, mirificus, moderator cupiditatis, periculosus, singularis, subrusticus, summus. *Usus.* Pudor est moderator cupiditatis, ornamentum florentis ætatis. Si non famæ pudor, supplicii metus te absterreat. Pudorem dimittere. V. *Modestia, Verecundia.*

Puella, æ, f. Mägdlein, Jungfräulein. *Syn.* Virgo, muliebris sexus liberi.

Puer, eri, m. Knab, Bube. *Syn.* Puerulus, filius, infans: servus. *Epi.* Acerbus, carus & jucundus, clarus & nobilis, conscius, egregius, fatuus & non gravis, non continens, festivus, formosus, non grandis, humanissimus, infans, insignis, miser, modestissimus, suavissimus, nobilis, optimus, parvulus, parvus, patrimus, matrimus, prætextatus, pulchellus, pulcherrimus, sapientior, suavis, amens alicujus, supplex, teter & fœdus. Pueri delicati, festivi, formosi, ingenui, meritorii, lepidi, regii, symphoniaci, venales. *Phras. A puero*, von Jugend auf. A teneris unguiculis; ab ineunte ætate; a primis temporibus ætatis nostræ; inde usque a toga purâ; ab incunabulis; jam inde usque a pueritia; a parvo; a puero parvulo; ab adolescentulo; ab adolescentia; ab ineunte adolescentia; a prima adolescentia; a primo tempore ætatis; ab ineunte pueritia, a primo tempore adolescentiæ; a teneris; a pueris; a parvis; a primæ ætatis initio. *Usus.* His pueris nihil potest esse festivius. Infirmâ ætate puer, imbecilláque vi mentis. Artes, quibus a pueris dediti fuimus.

Puerilis, e. bübisch, kindisch. *Usus.* Ætas, exercitatio, delectatio, species puerilis.

Pueriliter, kindischer Weise. *Syn.* Stultè.

Pueritia, æ, f. Kindheit. *Syn.* Primum tempus ætatis, ætas puerilis, prima ætatula, ætatis tirocinium, pueriles anni. *Epi.* Extrema, iners, petulans. *Usus.* A pueritia mihi cognitus es. V. *Puer.*

Puerulus, i, m. Knäblein, gar kleines Kind. *Syn.* Pusio.

Pugil, is, m. Kämpffer, Fechter. *Syn.* Athleta. *Epi.* Olympionices, cupidus olympiorum, inexercitatus.

Pugilatio, onis, f. das Fechten, Kämpffen. *Syn.* Pugilum exercitatio. *Usus.* Pugilatio, luctatio.

Pugio, onis, f. Dolch, Stoß-Degen. *R. à.* Pungo. *Syn.* Gladius brevis, sica. *Epi.* Cruentus, plumbeus, præsens, stillans.

Pugna, æ, f. ein Streit, Schlacht, Gefecht, Treffen. *R. à.* pugnus; *veteres ante armorum usum pugnis certabant. Syn.* Prælium, certamen. *Epi.* Acerrima, calamitosa, equestris, gladiatoria, incredibilis, mala, navalis. Pugnæ innumerabiles, maximæ, præclarissimæ, mirificæ, pedestres. *Phras.* 1. *Pugnam indicere in certum diem*, den Tag zur Schlacht bestimmen. Certum pugnæ diem constituere; pronunciare prælium in certum diem. 2. *Ad pugnam elicere hostem*, den Feind zur Schlacht herauslocken. Ad pugnam evocare; ad prælium, pugnam elicere; tumultuoso & minaci genere pugnæ hostem excire; hostem prælio lacessere; pugnam, prælium ciére. 3. *Pugnam tentare*, sich in eine Schlacht einlassen. Prælio belli fortunam experiri; pugnæ copiam, & potestatem hostibus facere, ire in pugnam; certamen tentare, experiri; dimicationem subire; pugnam subire; aleam universi certaminis adire, subire; in certamen descendere; certamen inire; rem prælio committere. 4. *Pugnam orairi*, die Schlacht anfangen. Pugnam capessere, manus conserere; certamen contrahere; armis congredi; prælium inire, incipere, conserere; in prælium ruere; ad certamen copias agere; signa conferre; arma conferre. 5. *Pugnam facere*, eine Schlacht halten. Acie decernere, dimicare acie; æquo campo, collatisque signis certare; prælium facere, edere, committere; decertare prælio; prælio contendere, confligere; pugnam facere, committere; pugnam edere; ad manus venire; armis contendere, disceptare. 6. *Pugnis minoribus præludere*, kleine Scharmützel halten. Parva, sed frequentia certamina serere, conserere, facere, miscere; parvis certaminibus in summam totius spei proludere; levia prælia facere; procursationes, leviáque certamina mirere; parvulis præliis, minutis præliis, pugna velitari; procursationibus cum hoste contendere; concurrere, discrimen universi belli experiri. 7. *Pugnam decretoriam facere*, vulg. eine Haupt-Schlacht liefern. In discrimen summæ rerum pugnare; ad universæ rei dimicatio-

cationem venire; ab ultima spe dimicare; in summam totius spei decertare; aleam universi certaminis jacere, subire; discrimen universi belli uno prælio facere. 8. *Pugna jam incipit*, die Schlacht hebt sich schon an. hæret jam acies collatô pede; undique jam pugna se movet; certamen accenditur, contrahitur; exardescunt prælii initia. 9. *Pugna adhuc anceps est*, die Schlacht ist noch gar zweiffelhafft. Communis adhuc Mars est belli; & fortuna necdum discrimen facit, quâ datura sit vires; Marte adhuc incertô, & dubiâ victoriâ pugnatur; pugna utrinque æquis adhuc stat viribus; æquo adhuc Marte nusquam inclinante victoriâ dimicatur; æquatum omnium periculum, æquata dimicatio; pari adhuc Marte certatur; æquô præliô concurritur, disceditur. 10 *Pugna, quæ jam paulo erat lentior, iterum ingravescebat*, die Schlacht, die schon all gemach abnahme, gienge wiederum aufs neue an. Pugna, quæ jam laxabatur, senescebat, remittebat, iterum recruduit exarsit; renovatum, redintegratum, restitutum est prælium. V. *Certamen, prælium. Usus* Pugnæ locum quærere. Pugnam ciére. Ad pugnam procedere; in pugnam procurrere. Pugnam pugnare, Schlacht liefern. Pugna laxata est remisit, inclinata est, senuit, die Schlacht hat nachgelassen. Pugnam extendere, extrahere; in noctem conjicere; in noctem deducere, die Schlacht spat hinaus ziehen. Pugnam detrectare; pugnam aliis delegare, & eventum in virtute alienâ ponere, sich in die Schlacht nicht einlassen. A pugna suos prohibére, continére, cohibére, seine Soldaten von der Schlacht zuruck halten. Pugnam iterare, die Schlacht wiederholen. Pugnam nox diremit, die Nacht hat dem Streit ein Ende gemacht. Pugna superiorem discedere, überwinden. Æquo Marte è pugna discedere, mit gleichem Glück die Schlacht enden. Pugna, præliô inferiorem discedere adversum prælium facere, überwunden werden. Denuò in pugnam succedere, wiederum sich ins Treffen wagen.

Pugnaciter, streitbar. *Syn.* Pertinaciter. *Us.* Pugnacissime defendere suam sententiam.

Pugnator, oris, m. *Kämpffer, Fechter *Epi.* Maximus, consideratus, lentus. *Usus.* Fortissimi quique pugnatores cecidère.

Pugnax, acis *g. o* streitbar. *Syn.* Bellicosus, pertinax. *Usus.* Centurio pugnax, & lacertosus. Oratio pugnax, & contentiosa. Perpugnax in disputando.

Pugno, as, avi, atum, are, streiten, kämpffen, fechten. *Syn.* Dimico, certo, depugno, congredior; contrarius sum. *Adv.* Acriter, apertissimè, cominùs in acie, contrà, magnoperè, mirabiliter, mirificè, periculose, simulatè, vehementer, verè. *Phras.* *Pugnatum est acerrimè*, man hat sehr scharff gestritten. Tumultuoso, & minaci pugnæ genere excitus hostis, cui potiùs in aciem descendere visum, quàm inclusus de tectis, mœnibùsque decertaret: manus confertæ cominùs cum hoste, signa collata, tandem ad universæ rei dimicationem ventum est; pugnam capessivêre Duces, suísque ipsi corporibus miscuêre certamina; jam ad manus, ad gladios, ubi Mars est atrocissimus, ventum; aliquoties æquô campô, collatísque signis certatum; infestis semper cuspidibus, infestis animis concursum: anceps prælium multos utrinque. & fortissimum quemque absumpsit. Ubi ferrô decernere visum, coorti omnes in pugnam equestri inprimis prælio contendêre: descensum deinde in aciem, signísque collatis justo prælio per multas horas pugnatum: peditum ibi acies ingenti vi conflixit, desideratis hostium quinque facile millibus, quos cruenta ea pugna sustulit. Procursationes primùm, leviáque certamina vario eventu inita; acie deinde decernere visum, sed inclinante in neutram partem victoria, cruenta pugna denique depugnatum est. Tumultuario prælio, ac procursu magis militum, quàm ex præparato, aut jussu Imperatorum atrox dimicatio fuit; hostes denique ingenti cæde prostrati sunt. V *Pugna, prælium, certamen, certo Usus.* 1. Pacem accipere malui, quàm pugnare. Hæc inter se; Stoici cum Peripateticis pugnant. 2 *Curo, contendo*, sich starck um etwas annehmen. Illud pugna, & enitere. Hoc non magnoperè pugno. 3 *Oppugno, repugno, contrarius sum*, darwider seyn. In oratione tecum pugnas.

Pugnus, i, m. Faust. *R.* à πυγμή.
Usus. Pugnis & calcibus conscindere aliquem. Verbis inter se, & pugnis contendere. Pugnis, calcibus, morsû, unguibus certare. Pugnis cædere, pectere, contundere, percutere: pugnum in os impingere.

Pulcher, ra, um. schön, fein, wohlgestalt. *Syn.* Formosus decorus, egregia facie, eximia specie formæ præstantiâ visendus. *Phras.* *Adolescens pulcher est*, es ist ein wohl gestalter Jüngling. Adolescens mira quadam suavitate, & lepore; summa formæ dignitate; apta membrorum figura, mira coloris suavitate; insigni venustate & corporis pulchritudine; forma liberali, facie concinna & venusta. Scitus adolescens, & longè festivissimus æqualium. Adolescens erat mira specie;

cie; eximius pulchritudine; formâ excellens; unus ante alios specie, ac pulchritudine insignis; pulchritudine est eximiâ; est in eo egregia oris, vultùsque dignitas; formâ præditus est præstanti* Summa est in eo suavitas oris, formæque dignitas; præcipuam laudem habet pulcherrima corporis forma in eo adolescente; inter multa alia decora, formæ commendationem habet præcipuam; omnium ætatis suæ multò formosissimus. V. *Pulchritudo*, *Forma*. *Usus*. Suum cuique pulchrum est. Hominem pulchrè nôram tam animô deformem, quàm pulchrum corpore. Ne pulchrum te, ac beatum putes.

Pulchritudo, inis, f. **Schönheit/ feine Gestalt.** *Syn*. Forma, species, oris aut formæ dignitas, forma & species liberalis; venustas. *Epi*. Excellens, formæ muliebris eximia, insatiabilis, mera, recens atque integra, tanta. *Phras*. *Lucretia erat eximia pulchritudine*. Lucretia **ware von auserlesener Schönheit.** incredibili venustate, gratiâ, decore, formæ dignitate; bellissimâ erat specie; efflorescebat in Lucretia mira coloris suavitas candórque eximius; una erat longè ante alias specie, ac pulchritudine insignis; eximia erat corporis specie, ac decore; Lucretia forma notissima, & castimonia matrona; ætatis suæ fœminas pulchritudine supergressa; luculenta ac festiva fœmina, & pulchritudinis omnis exemplar erat Lucretia. V. *Forma*. *Usus*. Pulchritudo corporis, apta compositione membrorum movet oculos, & delectat. Virtus tantam habet pulchritudinem ac splendorem, ut nulla species excogitari possit ornatior.

Pulchrè. **schön/ fein/ gar wohl.** *Syn*. Bellè, decorè. *Usus*. Mihi pulchrè est. Pulchrè hominem nosco. Pulcherrimè ferre fortunam adversam.

Pullarius, ii m. **ein Hühner-Hirt/ der/ so aus den Hühnern weissaget.** *Usus*. Oblata est religio pullariorum admonitû.

Pullus, a, um. **schwartz.** *Syn*. Ater, atratus, niger. *Usus*. Vestis tota pulla.

Pullus, i, m. **das Junge eines Thiers/ besonders der Vögel.** *Epi*. Columbinus, milvinus, saturi. *Usus*. Attulit in cavea pullos.

Pulmentum, i, n. **Zugemüs.** *Syn*. Obsonium.

Pulmo, onis, m. **Lunge.** *Usus*. In pulmonibus inest raritas quædam, & similis spongiis mollitudo, ad hauriendum spiritum aptissima.

Pulpamentum, i, n. **ein Lecker-Bißlein.** *Syn*. Cibus lautior. *Usus*. Mihi pulpamentum fames est.

Pulpitum, i, n. * **ein Gerüst / Bühne / Cantzel-Pult.** *R*. à βολβὸς, *eminentia*. *Syn*. Locus ante scenam editior, suggestum.

Puls, tis, f. **Brey/ ein Mus.** *R*. à πόλτος. *Usus*. Offa pultis.

Pulsatio, onis, f. **Schlagung / Klopffung.** *Syn*. Verberatio.

Pulso, as, avi, atum, are. **schlagen/ klopffen.** *Syn*. Verbero, percutio. *Adv*. Vehementius, extrinsecus. *Usus*. Pueri tui modò me pulsabant. Januam pulsare.

Pulsus, ûs, m. **ein Stoß/ Schlag/ das Klopffen.** *Syn*. Motus, impulsus, agitatio. *Epi*. Adventitius, alienus, externus, extremus. *Usus*. Intermisso impetu, pulsúque remorum. Inanimum est, quod pulsu agitatur externo.

Pulverulentus, a, um. **staubicht.**

Pulvinar, aris, n. **Polster/ Haupt-Küssen: erhabener Ort in den Götzen-Tempeln.** *Syn*. Lectus in templo religionis ergò positus, & Diis consecratus. *Epi*. Sanctissimum. *Usus*. Ad omnia pulvinaria Deorum supplicatio decreta est.

Pulvinus, i, m. **Haupt-Küssen: oder Polster zum Sitzen.** *Usus*. Sella cum pulvino rosa Melitensi farto.

Pulvis, eris, m. **Staub/ Pulver.** *Syn*. Trita, aridáque terra. *Epi*. Eruditus, multus. *Phras*. *Præ pulveribus videri nihil poterat*, *vulg*. **man hat vor Staub nichts sehen können.** Prospectum ademerat pulveris nubes; ortus ex distantibus locis pulvis, velut nube inducta, omnia oppleverat; pulveris nubes, quæ ad cœlum ferebatur, prospectum abstulit; discrimen omne sustulit obducta cœlo nubes pulveris, donec rursum consideret. *Usus*. 1. Multus in calceis pulvis. Altior sublatus pulvis hostis adventum indicabat. 2. *Publicum*, **öffentlich.** Educere orationem ex umbratili exercitatione in pulverem, *id est*, in forum, & curiam. 3. Pulvis nitratus, **Pulver zum Schiessen.**

Pumex, icis, m. * **Reibstein / Bimsenstein / Tuchstein.** *Usus*. Pumice levi

levi perpolitum. Aquam è pumice postulare.

Punctim. *Stich-weis. *Usus.* Hispani punctim magis, quam cæsim feriunt.

Punctum, i, n. ein Punct, Tüpfflein. *Syn.* Lineæ extremum, quod magnitudinem nullam habet: momentum; rationum *vel* quæstionum capita: suffragia. *Usus.* 1. Unô punctô temporis tot cædes editæ. Minimis temporis punctis diligenter utere. Ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. 2. *Suffragia,* Wahl-Stimmen. Quot in ea tribu puncta tulisti? Punctis singulis honorem colligere. 3. *Capita rationum* Haupt-Ursachen, oder Schluß-Reden. Minutis interrogatiunculis, quasi punctis conficit, quod proposuit.

Pungo, is, pupugi, punctum. stechen. *Syn.* Ango, molestiam affero, perstringo, mordeo, stimulo, stimulum admoveo, stimulis fodio; aculeum relinquo in animo. *Adv.* Perleviter. *Usus.* Hunc mihi ex animo scrupulum evelle, qui me dies, noctésque stimulat, & pungit. Pupugit me tua epistola. Si paupertas momordit, si ignominia pupugit, spes te sustentet.

Punio, is, ivi, itum, ire. straffen. *R. à* pœna. *Syn.* Castigo, plecto, vindico, ulciscor, pœnâ *vel* supplicio afficio; supplico constringo; animadverto, pœnam sumo; mulctam, pœnam, supplicium irrogo; exemplum in aliquem edo. *Adv.* Crudeliùs, leviùs. *Phras.* 1. *Æquum est, ut Judices reos severè puniant.* es ist billig, daß die Richter jene, so schuldig seyn, scharff abstraffen. Animadvertendum est in homines nocentes; severa sit in nocentes animadversio, & castigatio; id agendum est Judicibus, ut pœnas à nocentibus severissimas exigant; improborum audaciam Judices severissimis pœnis comprimere debent; æquum est, ut Judices severa de nocentibus sumant supplicia; ut autores facinoris ad piaculum noxæ objiciant; ut pœnas à nocentibus petant, expetant, repetant quàm severissimas; ut pœnis nocentes quam gravissimis afficiant; ut manum admoveant nocentibus, & pœnas ab iis quam severissimas judiciô persequantur. Æquum est, ut Judices reos non tantùm verbis castigent, sed mulctâ, vinculis, verberibusque coërceant; severè in nocentes animadvertant; scelera acerrime vindicent; pœnas nocentibus irrogent; pœnas in sontes capiant. 2. *Rei puniantur,* die Missethäter soll man straffen. Rei scelerum pœnas pendant, dependant, persolvant; pœnis, legibusque judiciorum teneantur; pœnam habeant sceleribus parem; supplicium de se dent; in pœna sint; pœnas dent suorum scelerum; plectendi, castigandi, male multandi sunt; luant improbi dignas facinoribus pœnas: supplicium persolvant; dignâ eorum factis animadversione afficiantur. 3. *Nondum puniti sunt.* sie seynd noch nicht gestrafft worden. Nondum ad supplicium dâti sunt; nondum pœnam suorum facinorum solverunt; nondum severe satis in illos vindicatum; nihil adhuc graviùs in illos consultum; nondum expiata sunt eorum flagitia; nondum pœnam habent noxia capita. 4. *Satis punimur.* wir werden genug gestrafft. Satis pœnarum subimus, suscipimus, ferimus, sufferimus; satis pœnarum damus, habemus; satis superque pœnarum pendimus; satis supplicii innoxiô præbemus sanguine; satis pœnarum est, quod in nos constitutum est. V. *Pœna. Usus.* Sontes, maleficium peccata punire.

Punitor, oris, m. *Straffer, Rächer. *Syn.* Ultor; vindex: exactor supplicii.

Pupilla, æ, f. Aug-Apffel. *Usus.* Fœminæ visu nocent, quæ duplicem pupillam habent.

Pupillus, i, m. ein Wäyslein. *Syn.* Impuber, qui desiit esse in patris potestate. *Epi.* Infans. *Usus.* Pupillum fraudare, cujus ætatem, & solitudinem, etiam si tutores non essent, defendere Prætor debuit.

Puppis, is, f. der hintere Theil eines Schiffes. *Syn.* Pars navis posterior.)(*Prora, Usus.* Gubernator sedens in puppi. Convertere navem ad puppim.

Pure. rein, sauber. *Syn.* Caste, simpliciter, candide. *Usus.* Quiete, pure, eleganter acta ætas.

Purgatio, onis, f. Reinigung, Entschuldigung. *Syn.* Satisfactio, excusatio. *Usus.* inediâ, purgationibus, vi morbi consumptus. Purpatio est, cum factum conceditur, culpa removetur.

Purgatorium, ii, n. Feg-Feuer. *Phras.* 1. Locus & regio apud inferos, in quo elapsi è corporibus humanis piorum animi, antequàm in beatorum sedes transferantur, salutarium flammarum ignibus lustrantur, & perpoliuntur. Locus expiandis post mortem peccatis destinatus. Animorum vitæ noxas expiantium post mortem sedes. Locus ubi contracta piacula per ignem expiantur à morte. Piacularis animorum carcer. Piacularia demortuorum stativa. Piaculares, purgantes post mortem flammæ. Locus, ubi contractæ per vitam animorum labes acerbâ, sed salutari ex-

piatione abſterguntur. Pœnæ piaculares, quas ſolutæ corporibus animæ luunt, perſolvunt, 2. *Liberare animas ex purgatorio. vulg.* Seelen aus dem Feg-Feuer erlöſen. expiatas luſtrali igne animas, cruciatibus eximere; ex piacularibus ignibus animas ad æterna gaudia transferre; addictos piacularibus flammis animos ad cœlum evehere; animos è piaculari carcere ereptos in libertatem aſſerere; luſtralibus flammis eripere animas, quæ admiſſas in hac vita noxas illo in igne expiant.

Purgo, as, avi, atum, are. reinigen, ſäubern. *Syn.* Expurgo: excuſo. *Adv.* Diligenter, præcipue. *Phraſ. Purgare, vulg.* purgiren. Humores noxios extrahere, medicamentis abigere, diſcutere, diſſipare; purgatione alvi, alvi ductione uti; purgare alvum, laxare, ſolvere, mollire; alvum ciere, medicamentis citare, movere. *Uſus.* 1. Alvum purgare. Educ tuos tecum, purga urbem. 2. *Excuſo, defendo, culpâ libero,* entſchuldigen. Purgavit ſe mihi per litteras de negligentiâ ſcribendi. V. *Excuſo, cauſor.*

Purpura, æ, f. Purpur, Purpur-Schneck. *R. à* πορφύρα. *Epi.* Demiſſa ad talos, plebeja, ac pene fuſca. *Uſus.* Purpurâ fulget. Regali purpurâ ornatus.

Purpuraſco, is, ere, roth werden wie Purpur. *Syn.* Purpureum fieri.

Purpuratus, a, um. mit Purpur bekleidet. *Syn.* Conchyliatus. purpurâ ornatus. *Uſus.* Illum regnantem; hunc illius purpuratum crederes.

Purpureus, a, um. von Purpur. *Uſus.* Veſtis, pallium purpureum.

Purus, a, um. rein, ſauber. *R. à.* πῦρ, ignis, *qui omnia purificat. Syn.* Mundus, caſtus, inviolatus, integer, nitidus.)(*concretus, craſſus. Uſus.* Caſtus animus & purus, omni admiſtione corporis liberatus. Mens pura, & integra. Aër tenuis & purus. Nihil in hiſtoria dulcius purâ & illuſtri veritate. V. *Mundus, caſtus.*

Pus, ris, n. Eyter. *R. à* πῦος. *Syn.* Sanies.

Puſillus, a um. klein, ſehr klein. *Syn.* Parvus, brevis. *Adv.* Valde. *Uſus.* Puſilla epiſtola, liber. V. *Parvus.*

Puſio. onis, m. ein kleines Kind. *R. à* παῖς. *Syn.* Puerulus.

Puſtula, æ. f. Blätterlein. *Syn.* Tuberculum in ſummo cutis naſcens.

Putamen, inis, n. eine Schaale, Schelffe. *Syn.* Nucis durior cortex.

Putatio, onis, f. das Beſchneiden der Bäume, oder Wein-Reben. *Uſus.* Putatio vitium & arborum.

Puteo, es, ui, ére. ſtincken. *Syn.* Malè oleo. V. *Fœtor.*

Puteus, i, m. Zieh-Brunn. *Uſus.* Haurire aquam de puteo.

Putidè. ſtinckend, unangenehm. *Syn.* Faſtidioſe, moleſte, inepte, odioſe dicere.

Putidus, a, um. ſtinckend: unangenehm. *Syn.* Odoris mali, male olens: inſuavis, moleſtus, gravis, faſtidioſus. *Uſus.* Hæc moleſta fortaſſe tibi, & putida videntur. V. *Odioſus.*

Puto, as, avi, atum, are. vermeynen. *Syn.* Reor, ſentio, cenſeo, judico, exiſtimo, æſtimo, autumo, mihi perſuadeo. *Adv.* Acutè, ad extremum, etiam atque etiam, falſò, planè ita, recte, non valde. *Phraſ.* 1. *Certo putabam* ich habe gewiß vermeynet. in animum induxi; in ea opinione eram; opinio mea ferebat; ea me opinio tenebat; pro certo habebam; in eam opinionem veni, incidi; in eam opinionem adductus ſum; eam opinionem imbibi; eâ opinione imbutus eram; opinio ea inſedit animo. 2. Ut *ego puto,* wie ich vermeyne. ùt mea fert opinio; quantum ego quidem aſſequi judiciô poſſum; ut ego quidem ſentio; quomodo ego quidem exiſtimo; ut eſt opinio mea; ut ego quidem ſtatuo; ut mihi videtur: quantum conjicio: quantum conjecturâ conſequor. V. *Opinio, judico. Uſus.* 1. Primum illud debes putare, nihil eſſe, quod &c. Pro nihilo putare aliquem. Ego te unum plurimi puto. 2. *Diſcepto.* unterſuchen. Rem ipſam putemus. 3. *Ineo, conficio,* Rechnung machen. Putare rationes cum publicanis.

Putrefacio, is, feci, factum, ere. *faulend machen. *Syn.* Corrumpo, diſſolvo.

Putreſco, is, ere. verfaulen. *Uſus.* Sui, ne putreſceret, anima pro ſale data eſt.

Putridus, a, um. faul, vermodert. *Syn.* Rancidus.

Putris, e. vermodert, faul. *R. à.* πύθω, *putrefacio. Syn.* Putridus, corruptus.

Putus, a, um. rein, ſauber. *Syn.* Purus, ſincerus.

Pyxis, idis, f. eine Kramer- oder Apothecker-Büchſe. *Uſus.* Veneni pyxidem tradere, tenere.

Q.

QUà, da hindurch. *Syn* Partim: quâ parte, *vel* ratione. *Usus.* Quà domini, quà servi. Quà itineris, quà navigationis consiliô. Licet mihi vagari, quà volo.

Quacunque, wohinaus immer. *Usus.* Quacunque velis vagari.

Quadrantarius, ii, m. der auch um einen Heller die verächtlichste Dienste thut. *Syn.* Qui quadrante nummi meret.

Quadrageni, æ, a, je vierzig. *Usus.* Quadragena millia.

Quadragesima, *æ*, *f.* die vierzig-tägige Fasten. Quadraginta dierum solenne jejunium; vernum jejunium; quadraginta dies solennis jejunii; feriæ quadraginta dierum jejuniô nobis statæ ac solennes; feriæ in quas jejunium majus nobis constitutum est; hebdomades, quæ anniversariam Christi morientis memoriam præcurrunt. V. *Jejunium.*

Quadraginta horarum preces, das vierzig-stündige Gebet. Quadraginta horarum comprecatio; preces publicæ coram augustissimo Christi Corpore in horas quadraginta indictæ, extractæ; quadraginta horarum supplicatio ad sanctissimum Christi corpus in ara propositum.

Quadrans, tis, m. der vierte Theil. *Syn.* Quarta pars assis.

Quadratus, a, um. viereckig. *Usus.* Quadrato agmine. Triangula illa Geometrarum, & quadrata.

Quadriennium, ii, n. vier Jahr, Zeit von vier Jahren.

Quadrifariam, * in vier Theil getheilet. *Usus.* Quadrifariam diviso exercitu.

Quadrigæ, arum, f. vierspänniger Wagen, Wagen mit vier Pferd nebeneinander. *Syn.* Rheda quatuor equis tracta. *Epi.* Poëticæ, pomeridianæ. *Usus.* Bruti adolescentia per medias laudes, quasi quadrigis vecta.

Quadrigarius, ii, m. Fuhrmann, so mit vier Pferden fährt. *Syn.* Qui quadrigas agitat.

Quadrijugus, a, um. vierspännig. *Usus.* Currû quadrijugô raptari.

Quadrimus, a, um. vierjährig. *Syn.* Quatuor annos habens.

Quadringenti, æ, a. vierhundert. Quadringentesimus der vierhundertste. Quadringenties vierhundertmal. Quadringeni, æ, a. je vierhundert.

Quadripartitus a um in vier Theil getheilt.

Quadriremis, e, das vier Ruder hat.

Quadro, as, avi, atum, are. viereckig machen: sich zusammen schicken, und reimen. *Syn.* In quadrum redigo: convenio. *Adv.* Apertè. *Phras.* 1. *Hæc optimè in te quadrant*, dieses schickt sich wohl auf dich. Hæc in te belle cadunt; ista nullum in hominem aptiùs, quàm in te conveniunt, accidunt. 2. *Calceus quadrat optimè*, der Schuh ist mir recht. Calceus aptè ad pedem *vel* optimè convenit. *Usus.* Omnia turpia in hunc hominem quadrant. Hoc ad multa quadrat. V. *Aptus.*

Quadrum, i, n. ein Viereck. *Usus.* Redigere sententias in quadrum, numerumque. Arripe inconditam alicujus sententiam, & dissipatam, eamque verborum commutatô ordine in quadrum redige.

Quadrupes, dis, *g. o.* vierfüßiges Thier. *Syn.* Bestia. *Epi.* Vasta, multæ. *Usus.* Nihil inter te, & quadrupedem interest.

Quadruplator, oris, m. der die Leute vor Gericht angiebt. *Syn.* Index & accusator publicorum criminum, cui pars quarta cedit bonorum ejus, quem detulit. *Usus.* Homo omnium quadruplatorum teterrimus.

Quadruplex, icis, *g. o.* vierfach.

Quadruplum, i, n. Vierfacher Theil. *Usus.* Dare judicium in aliquem in quadruplum. Quadrupli condemnari.

Quæro, is, sivi, situm, ere, forschen, suchen, fragen. *R ex* ἐρέω, *vel* ἐπερέω. *Syn.* Scrutor, vestigo, indago, exquiro, requiro, aucupor.)(*Respondeo.* *Adv.* Aliundè, ampliùs, apertè, contumeliose, copiosius, curiose, de aliquo, diligenter, extrinsecus, falsò, foris, honestè, magnopere, multum diuque, otiose, non propriè, omninò, privatim, procul, rectè, omninò, separatim, sigillatim, subtiliùs, usquequaque. Quæri commodius, comparate, communiter, generatim, obscurè, secretò, simpliciter, vehementer, maximè. *Phras.* 1. *Undique hominem quæsivi*, ich habe den Menschen überall gesucht. Hominem oculis quærebam, voce poscebam, scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, neque tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando; omnia circumcursavi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multum studii posui in perquirendo homine; quo non ivi, quo non accessi, ut hominem reperirem? Perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem inciderem.

2. *Quærit ubique gloriam,* er sucht überall seine Ehre. Omnes umbras falsæ etiam gloriæ consectatur; omnem occasionem consectandæ gloriæ aucupatur; totus est in captandâ populari aurâ. V. *Gloria. Usus.* 1. Rem mercaturis faciendis honestè quærere. *Interrogo, percontor, sciscitor.* Multa ex eo quæsivi. 3. *Quæstionem habeo.* gerichtliche Nachfrage thun. More majorum de servis in dominum quærere non licet. Quærere de cæde, de repetundis. V. *Indago, Aucupor, Inquiro.*

Quæsitor, oris, m. Gerichts-Vorsteher über einen peinlichen Handel. *Syn.* Judex, Prætor, qui judicium exercet, qui præest quæstioni rerum capitalium, cognitor causarum capitalium. *Epi.* Æquus, gravis, firmus. *Usus.* Hunc quæsitorem, & Judicem fugiebant.

Quæso, ich bitte dich, ey lieber. *Syn.* Obsecro, amabo te, rogo, peto. *Adv.* magnopere, maximopere. *Usus.* Quæso, quid mihi faciendum? quid consilii das? quid agendum suades?

Quæstio, onis, f. Frage. *Syn.* Controversia, dubitatio, disceptatio. *Epi.* Absoluta, acerrima, communis, definita, constituta, diffusa, ficta, incorrupta, infinita, iniqua, integra, judicialis, legitima, magna, nova obscura, periculosa, perdifficilis, pepetua, plena, catenarum publica, pulcherrima, necessaria, superior, tota. Quæstiones crudelissimæ, maximæ, minimæ, salutares, naturales, perpetuæ, remotæ universæ, modicæ & paucæ. *Phras.* 1. *Non est quæstio de hoc,* von diesem ist die Frage nicht. Non id agitur; non id quæritur; non venit in quæstionem; non vocatur in controversiam istud. Hac de re non disceptatur, non quæritur, non contenditur, non est controversia; non versatur id in quæstione. 2. *Hic occurrit difficilis quæstio,* da erhebt sich eine harte Frage. Existit, oritur, nascitur hoc loco difficilis quæstio; acriter hôc loco disceptatur inter doctos; quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia; hic verò non parva contentio est inter doctos; incidit hôc locô res controversa, & plena dissensionis inter doctos. *Usus.* 1. Aliquid in quæstionem, ac disceptationem vocare. Id in quæstione versatur. Quæstionem ponere, afferre, movere; quæstionem explicare, enodare, dissolvere. In quæstionem venit; in quæstione est. *Est quæstio de nomine, vulg.* omnis contentio est in verbi controversia posita. 2. *Forensis inquisitio criminis,* gerichtliche Nachfrage. Quæstionem de injuria à judice postulare. Quæstionem decernere, statuere, constituere. Quæstionem habere, exercere de perduellione; in caput alicujus de furto quæstionem habere.

Quæstor, oris, m. Rentmeister. *Syn.* Ærarii, & pecuniæ publicæ Præfectus. *Epi.* Ædilicius, bonus, custos pecuniæ, dignus, infirmus & inops, levis, libidinosus, optatior, salax, sordidior, urbanus.

Quæstorium, ii, n. Rent-Cammer. *Syn.* Domus Quæstoris.

Quæstorius, a, um. zum Rentmeister-Amt gehörig. *Usus.* Vis, comitia quæstoria.

Quæstuosus, a, um, wucherisch, gewinnsüchtig: einträglich. *Syn.* Qui quæstum facit: & ex quo quæstus capitur. *Usus.* Homo quæstuosus: mercatura, prædia quæstuosa.

Quæstura, æ, f. Rentmeister-Amt. *Syn.* Quæstoris munus. *Epi.* Funesta, grata & clara, hereditaria, nefaria, tota.

Quæstus, ûs, m. Gewinn, Wucher. *Syn.* Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. *Epi.* Domesticus, paternus, fœcundus, uber, totus, campestris, forensis, frumentarius, honestus, concessus, illiberalis, sordidus, immortalis, improbissimus, judiciarius, magnus, maximus, mediocris, meretricius, nocturnus, pecarius, quotidianus, turpis & odiosus. Illiberales & sordidi, immanes, immensi & intolerabiles, improbissimi, liberales, magni & uberes. *Phras. Ubique quæstum suum spectat.* er sucht überall seinen eigenen Gewinn, *vulg. Interessatus, est.* In re qualibet privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda sua spectat; suo privato compendio servit; quæstu suo, suis commodis omnia metitur; omnia refert ad utilitates & privata commoda; ex re qualibet, imo vel ex incommodo alieno occasionem petit; occasionem crescendi sibi datam censet; omnia quæstus, ac compendii sua causâ facit; res omnes quæstui habet. *Usus.* Rempublicam quæstui habet. Vocem, linguam, se totum in quæstum confert. um Geld ist ihm alles feil. Corpore quæstum facere; furtis quæstum facere, sich mit Huren und Stehlen unterhalten. In quæstu relinquere talentum. V. *Lucrum, commodum.*

Qualis, e, welcherley, was für ein. *Syn.* Cujusmodi, qui, quod genus. *Usus.* Qualis sit status rerum, inde cognosces. Quid hominis, & cujusmodi, qui vir sit, qualisque, nescio.

Qualiscunque, er seye, wie er wolle, beschaffen. *Syn.* Qualis is cunque, cujusmodicunque, cuicuimodi, cujusmodi, cujuscemodi, cuiusquemodi.

Qua-

Qualitas, tis, f. Gattung, Art, Beschaffenheit. *Usus.* Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ.

Quàm, als. *Usus.* 1. *Cum* Ante, Post &c. Duobus ante sæculis, quàm Plato floreret. Tertio post die, quàm veneram. 2. *Cum comparativo,* als daß. Sed hoc majus est, quàm ut à te postulem. Vehementior dolor, quàm ut ferri possit. Suscipere plus, quàm quantum præstare possis. 3. *Cum* Possum, *& Superlativo,* so viel, als ich kan. rc. Dico ergo, quàm possum, maxima voce. Nidos quàm mollissimos struunt aves. 4. *Contra, quàm,* anderst, als. *Suprà, quàm,* mehr, als. Contrà faciunt, quàm pollicentur. Suprà feret, quàm fieri possit. 5. *Pro* Valdè, sehr. Sunt vestrûm quàm multi. Sanè, quàm gaudeo. Quam volueris, multa dicam. Oratio quàm elucubrata.

Quamobrem, warum. *Syn.* Quare, quid ita? cur, quò. *Usus.* Quamobrem ita statuas, velim.

Quamprimùm, alsobald, mit ehesten. *Syn.* Primo quoque tempore, quàm mox, nulla mora, quàm maturissimè, è vestigio, sine cunctatione, abjecta omni mora.

Quamvis, wiewohl. *Syn.* Quantumvis, quanquam, licet, etsi, tametsi.

Quamdiu, so lang. *Syn.* Dum, quantum, quoad, quousque, usque dum, quem ad finem? *Us.* Quamdiu nos furor iste tuus eludet?

Quando, wann, sintemalen. *Syn.* Cùm, ubi: ecquando. *Usus.* 1. Quando tandem? 2. *Cùm, quia, quoniam, quandoquidem, postquam* weilē, sintemalen. Quando te video ita desiderare, obsequar voluntati tuæ.

Quandocunque, wann immer. *Syn.* Quocunque tempore.

Quandoque, unterdessen, einmal. *Syn.* Aliquando.

Quandoquidem, sintemalen. *Syn.* Nam, quia. *Us.* 1. Quandoquidem potes, fac promissa. 2. *Cum, postquam,* dieweil. Quandoquidem honestum ipsa virtus est.

Quanquam, wiewohl, ob gleich, ob schon. *Syn.* Tametsi, etsi, scilicet, quamvis. *Us.* Quanquam ea verba satis sunt impropria.

Quantoperè, wie sehr.)(*Tantoperè.* *Usus.* Non tantoperè desiderabam, quantoperè nunc delector.

Quantuluscunque, so gering, als es ist. *Usus.* Quantulum id cunque tibi est.

Quantum, wie viel, so viel, als viel. *Syn.* Quàm, ut maximè, quatenùs. *Phras.* *Enitar, quantum possum,* ich werde daran seyn, so viel ich kan. Quà licebit; quoad fieri poterit; pro virili parte enitar; quàm potero, studiosissimè; quoad res patietur, contendam; operam dabo, & quàm dignum est amicitia nostra, elaborabo; laborabo, quantum maximè poterò; quantum in me erit; quantum in me situm est, adnitar. *Usus.* Quantum ex illo cognovi. Quantum est in occasione, celeritate. Laborabo, quantum possum maximè.

Quantumvis, wiewohl, obschon. *Syn.* Licèt, quamvis.

Quantus, a, um, wie viel, wie groß. *Usus.* Dixi tanta contentione, quantum forum est. Ignoras, quæ, qualis & quanta sit vis amicitiæ.

Quantò, wie viel mehr, je. *Syn.* Quò. *Usus.* Quantò magis philosophari delectabit.

Quantuscunque, so groß und viel es seye. *Usus.* Totum hoc, quantumcunque est, tuum est.

Quapropter, warum, darum. *Syn.* Quare, quamobrem, quocirca. *Usus.* Quapropter vos oro, Judices.

Quaquaversùs, allenthalben, überall.

Quare, warum, weßhalben. *Syn.* Quamobrem, quapropter, ex quo. *Phras.* *Quare id consilii cepisti?* warum hast du dieses vorgenommen. Quem in finem, quid erat, quòd ita statueres? Ut quid, quid ita, quam ob causam ita apud te constituisti? Quid erat, quamobrem, quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causæ, cur ita potissimum velles? Quo tandem nomine ita consuluisti? Qua gratia, quid erat, quapropter ita statueres? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa, quibus de causis id consilium suscepisti? *Usus.* 1. Quare istud restat. 2. *Cur,* warum? Quare hoc negâsti?

Quartana, æ, f. viertägiges Fieber. *Us.* In quartanam conversa est vis morbi.

Quasi, als, gleichsam, schier. *Syn.* Tanquam, quodammodò, perinde, ac si. *Phras.* *Negotium tuum, quasi rem meam procurabo,* ich werde dein Geschäfft, gleich als wäre es meine Sache, verwalten. Tanquam mea res esset; perinde, quasi de me ageretur; velut meam causam tractabo. Negotium tuum, instar rerum mearum, mearum rerum modo curabo; non secùs, ac res meas curabo; mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram; sic tuam causam agam, ut si *vel* quasi si meam tuendam susciperem. *Usus.* Quasi desperatos eos relinquamus.

Quas-

Quassatus, a. um. zerquetscht, zerstossen, zerschüttelt. *Syn*. Fractus, debilitatus.

Quaterni, æ, a, *je vier. *Usus*. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. Quater, viermahl. Quaterdecies, vierzehenmal.

Quatefacio, is, feci, factum, ere erschüttern. *Syn*. Concutio. *Usus*. Nullo præsidio quatefeci Antonium.

Quatenùs. wie weit, so weit, in so fern. *Syn*. Quantum, *finis, termini, mensuræ ratione*. *Usus*. 1. In omni re videndum, & statuendum est, quatenùs. Id videamus, quatenùs amor in amicitiis progredi debeat. 2. *Quod attinet, ex ea parte, quò quâ in parte*, wie weit ꝛc. Advertendum est, quatenùs sermo delectat. Accipio excusationem ex ea parte, quatenùs &c.

Quatuor, vier. *Phras*. *Quatuor anni tempora*, die vier Jahr-Zeiten. Quadripartitæ temporum commutationes; annuæ commutationes temporum. 2. Quatember-Fasten. Stati per quatuor anni tempestates jejunio dies; quadripartita per annum jejunia, per leges instituta. Quatuordecim. vierzehen. Quatuorviri, Vier-Männer. Quatuorviratus, ûs, m. Würde der Vier-Männer. Quatriduum, ii, n. Zeit von 4. Tagen. *Usus*. Quatridui abest. Quatriduô ante venit.

Quatio. is, quassi, quassum, ere, erschüttern. *Syn*. Quatefacio. *Usus*. Est in animis tenerum quiddam, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur.

Que, und. *Syn*. Ac, atque, &. *Usus*. Quique optimè dicunt, quique id faciunt.

Quemadmodum, gleichwie. *Syn*. Ut, ita ût, perinde ût, sicut. *Usus* 1. Exquire, quemadmodum se nunc gerat. 2. Quomodò, quà ratione, qua via, auf was Weiß und Wege. Semper providi, quemadmodum salvi esse possimus. V. *Sicut*.

Queo, quis, quivi, quire, mögen, können. *Syn*. Possum. *Usus*. Non queo ad te sine lachrymis scribere. V. *Possum*.

Quercus, i. & ûs, f. Eich-Baum. *Syn*. Arbor querna.

Querela, æ, f. Klage. *Syn* Querimonia, conquestio, lamentatio, questus. *Epi*. Gravissima, iniquissima, inveterata, invidiosa, justa, magna, mira, misera, luctuosa, necessaria. Publicæ, assiduæ, inauditæ, multæ, quotidianæ. *Usus*. Nunc venio ad querelam, & suspicionem tuam. Querelis quotidianis nihil proficio. Epistola plena stomachi & querelarum. V. *Queror, lamentatio*.

Queribundus, a, um. kläglich. *Syn*. Lamentabilis.

Querimonia, æ, f. Beschwerung, Klage. *Syn*. Querela, lamentatio. *Epi* Communis, justa, magna, quotidiana, ficta, libera.

Queror, eris, questus sum, queri, klagen, sich beklagen. *Syn*. Conqueror, expostulo, deploro, querelam, *vel* querimoniam habeo. *Phras*. 1. *Jure de te queror*. billig beklage ich mich wegen deiner. Æqua est mea de te expostulatio; æquitatem querelæ meæ cognoscere ipse potes; jure te accuso; quod in me commeruisti, justam habet querelam; æquam de te querimoniam habeo. Locus hic est tecum expostulandi. 2. *Omnes querebantur*, alle beklagten sich. Plena erant omnia querelarum; lachrymantes questi sunt, dolorem suum nobis impertiverunt; fremebat urbs tota; querebantur cum luctu & gemitu; jactabantur tota urbe querimoniæ; querimoniæ de injuriis, conventúsque tota urbe habebantur; fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas; tempestas querelarum secuta est. Secuta est comploratio omnium; concursus plorantium magis, magísque augescebat. Primò secretæ multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem & publicam querimoniam res excessit. V. *Lamentatio*. *Usus*. Quererer tecum, atque expostularem. Quid est, quod cum Fortunâ hoc nomine queri possis? Queri de injuriis aliorum. Multa de Rege questus est.

Questus, ûs, m. Klage, Beschwerung. *Syn*. Querela, lamentatio. *Usus* Qui questus, qui mœror in tanta calamitate? V. *Querela*.

Qui, quæ, quod, welcher. *Usus*. 1. Qui Platonem superaret, nullus fuit. Mihi, qui hoc tibi nunciaret. Negat jus ei esse, qui miles non sit, cum hoste pugnare. 2 *Quis*, wer? Qui erit rumor populi, si id feceris? 3. *Ut*, daß, auf daß. Non sum tam demens, qui hoc credam. 4. *Quia, quoniam*, dieweilen. Vatem te esse oportet, qui futura prædixeris. Vigilantem enimverò Consulem, qui somnum toto consulatu suo non viderit. 5. *Qualis*, was für ein. Eum te esse puto, qui esse debes. Qui vir ille fuerit, considera,

Qui wie? *Syn*. Quomodo? *Usus*. Qui hoc esse poterit?

Quia,

Quia, dieweil. *Syn.* Quòd. *Usus.* Nemo dolorem, quia dolor est, amat.

Quicquam, etwas. *Syn.* Prorsus. *Usus.* Virtus, sine qua nihil quicquam egregium.

Quicquid, alles und jedes. *Syn.* Quæcunque res.

Quicunque, ein jeder. *Syn.* Quisquis, quivis, quisque.

Quid? was? *Usus.* 1. Quid est, cur? Quid pecuniâ fiet? Quid ejus sit, video. Exponam vobis? quid hominis, gaudii, consilii sit. 2. *In quo,* in welcher Sache. Quid offendi? Quid ille indiget mei? 3. *Subaudito verbô,* mit Auslassung des Verbi. Quid multa? Quid multis? Quid plura? Quid pater? vivitne? 4. *Augendi causâ,* und noch darzu. Quid? quod sapientissimus quisque animô æquissimô moritur.

Quidam, jemand. *Syn.* Aliquis, ullus, quisquam, certus, nonnullus, unus. *Usus.* Hoc majus est quiddam, quam tu censeas. Quidam ex amicis.

Quidem, ja, zwar. *Syn.* Etiam, profectò. *Usus.* Cupio quidem certè. Hoc quidem verum est profectò. Non satis prudenter ille quidem.

Quidquid, alles da. *Syn.* Quodcunque, quod velis.

Quies, etis, f. die Ruhe. *R. ex* ἡσυχία, *quies.* *Syn.* Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, cessatio, remissio, finis, respiratio.)(*Actio.* *Epi.* Diurna & nocturna, placidissima, sempiterna. *Phras.* *Utimur summâ quiete,* wir seynd in der höchsten Ruhe. Summa nobis pax, summa tranquillitas data; in summo otio vivimus; respiramus denique, & acquiescimus; otiosam ætatem, & quietam agimus. Locô vivimus quietis, & tranquillitatis plenissimô; vitam tranquillam, remotam à procellis invidiarum, & judiciorum contractû sequimur; in viam beatæ, placatæ, tranquillæ vitæ deducti sumus. Sine vi, sine metu, sine periculo ad otium nos totos referimus; tranquillis rebus, tacitis & pacatis utimur; in utramque, ùt ajunt, aurem dormimus. Animis vacuis, sine tumultu, aut periculo jucundissimè respiramus. V. *Quiesco.* *Usus.* 1. Excubabat animô, nec partem ullam quietis admittebat. Me non quies, non remissio delectabat, non labor ad quietem revocabat. Nunquam sibi quietem dabat, aut otium. Quiete uti, & suavitatibus nefas habebat. 2. *Somnus,* Schlaff. Ad quietem eamus; quieti nos tradamus. Sumptâ quiete. In quiete, secundùm quietem sæpe nobis videre aliqua, & audire videmur. V. *Otium.*

Quiesco, is, evi, ere, ruhen. *Syn.* Acquiesco, conquiesco.)(*Laboro.* *Adv.* Contra, ità. *Phras.* 1. *Post tot molestias quiescas licet,* nach so vielen Beschwerlichkeiten magst du wohl ruhen. A tot molestiis quiescas, respires, licet; post tot molestias quietem capias; quieti te tradas; quietô animô vivas; quietus esto; vitam traducas quietam, & otiosam; vitam traducas quietè; vitam in quiete degas, licet; otium sequi, & clementem vitam licet; solutis animis esse licet; in otio esse licet. 2. *Paulùm quievi,* ich habe ein wenig geruhet, geschlaffen. Horam unam, duas quieti dedi; quietem sumpsi; quietem cepi; quieti me tradidi; lassitudinem brevi quiete sedavi. V. *Quietus, somnus, dormio.* *Usus.* Quiescamus denique, & taceamus.

Quietè, ruhig. *Syn.* Tranquillè.

Quietus, a, um. ruhig. *Syn.* Tranquillus, compositus.)(*agitatus, fluctuans.* *Phras.* 1. *Quietô esse licet à negotiis,* es giebt jetzt nichts zu thun. Quies nunc est à negotiis; negotiorum nihil est; quiescunt negotia, feriæ sunt à negotiis; forum silet, à cæteris etiam est silentium; conticescit negotiorum tumultus; nihil nunc geritur negotiorum; tranquillam nunc pacem agere licet; liberale nunc contigit otium; cura domesticarum ac forensium rerum omnis defluxit; vacatio est à rebus gerendis; quietem à negotiis, vacationem a rebus gerendis ipsum tempus concedit. 2. *Nunquam quietô esse licuit,* ich habe niemahlen ruhig seyn können. Usque ad extremum spatium, nullum tranquillum, atque otiosum spiritum ducere mihi licuit; nunquam per negotia quietus fui; curæ publicarum rerum nullam mihi partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiunt; nunquam sinunt me respirare, nunquam acquiescere; nunquam licuit mihi animo consistere, & ad otium me referre; nunquam conquiescere, & animô vacuo esse mihi licuit. V. *Tranquillus, tranquillo, paco.* *Usus.* Quietâ mente consistere. Vitam quietam sine ullo labore & contentione traducere.

Quilibet, ein jeder. *Syn.* Quivis, unusquisque, unusquivis.

Quin,

Quin. daß nicht. *Syn.* Ut non, cur non, qui non. *Usus.* Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. Nemo est, quin acutiùs &c. Nemo est, quin malit.

Quincunx, uncis, m. fünff Untzen.

Quindecies, fünffzehenmal. Quindecim, fünffzehen.

Quin etiam, ja auch. *Syn.* Quin immô, atque etiam, quin prætereà. *Usus.* id meum dolorem non levabat, quin etiam augebat.

Quingeni, je fünff hundert. Quingenti, fünffhundert. Quingentesimus, der fünffhunderste. Quinquagesimæ, der fünffzigste Theil. Quinquageni, je fünffzig. Quinquaginta, fünffzig. Quinque, fünffe. Quinquennalis, fünff-jährig. Quinquennium, Zeit von fünff Jahren. Quinqueremis, fünff-ruderig. Quinqueviri, Fünff Männer. Quinqueviratus, der Fünff-Männer Amt. Quinquies, fünffmal. Quintilis, der Heumonath. Quintus, der fünffte. Quinus, allemal der fünffte, je der fünffte.

Quippe, als, sintemal. *Syn.* Nam, etenim, nempe, nec mirum, utpote, videlicet. *Usus.* Tibi verò aliud videtur, quippe viro erudito.

Quiritatio, onis, f. * Klag. *Syn.* Lamentatio. *Usus.* Fuga comitum, ut quiritatio facta est. V. *Querela.*

Quirites, um, m. Römische Burger. *Syn.* Populus Romanus.

Quirito, as, avi, atum, are. klagen. *Syn.* Fidem alicujus imploro. *Usus.* Quiritanti, civis Romanus sum; respondit: abi nunc, populi Rom. fidem implora.

Quis, quæ, quod *vel* quid? wer? welcher? *Usus.* Quis autem dubitet?

Quisnam, wer? *Syn.* Quis? ecquisnam?

Quispiam, etwan einer. *Syn.* Aliquis, quisquam.

Quisquam, einer, jemand. *Syn.* Aliquis, quispiam. *Usus.* Si quisquam est, qui Ciceronem legit. Nec quenquam omnium pluris facit, quàm me. Nec quisquam unus credet deinceps. Non est alter hodiè quisquàm me felicior. Nec melior vir fuit Africanô quisquam, nec clarior.

Quisque, ein jeder. *Syn.* Unusquisque, quivis, quilibet. *Usus.* 1. Pro se quisque vim queritur. 2. *Cum Comparativo.* Quo quisque est ingeniosior, hoc docet laboriosius. Ut quisque optime natus est, ita honoris cupidissimus.

Quisquiliæ, arum, f. Auskehricht. *Syn.* Sordes.

Quisquis, wer immer. *Usus.* Quisquis ille est, si modo est aliquis.

Quisvis, ein jeder. *Syn.* Quilibet, unusquisque.

Quò, wohin. *Usus.* Quò tibi tantum opus erat? Quò tantam pecuniam? Quò faciliùs, hòc tardius. Non quò dubitem. Quò se miser vertet? Quò te agis? Quò te pedes? Quò magis cavendum est, nequis introeat. Quò ditior, eò liberalior. Quo minùs ingeniô potest, hoc curiosior est.

Quoad, wie lang; so viel, als. *Syn.* Donec, usque dum, ùt. *Usus.* Quoad ejus fieri poterit. Eatenùs progredere, quoad licebit. Commoda te ei, quoad tua fides patietur. Quoad fas erit, útque facultas feret, juvabo.

Quocirca, weßwegen, deßwegen. *Syn.* Unde, quare, quapropter, ex quo, quô, itaque, quamobrem. *Usus.* Quocirca benè majores nostri.

Quocunque, wohin auch. *Usus.* Quôcunque veneris, quamcunque in partem te dederis. Quocunque res cadant, wie es immer ausschlagen soll.

Quod, daß, dieweil. *Syn.* Quia. *Usus.* 1. Gratum est, quod quieveris. Quod utinam minus cupidus vitæ fuissem. 2. *Namsi*, dann, wann. Quodsi mihi permisisses.

Quodammodo, etlicher Massen. *Syn.* Quasi.

Quomodo, wie, welchergestalt. *Syn.* Quô pactô, quâ ratione, quemadmodum, quâ viâ, qui, ùt, quibus præsidiis & adjumentis. *Usus.* Quomodo nunc sum, miserrimus certè sum. Quomodo exultat in victoria? Quomodo, siquis me roget &c.

Quomodocunque, wie es wolle, wie es auch ist. *Syn.* Utut, utcunque, quoquô modô, quôcunque modô, quibus rebus possis, quoquo pactô, quoquo animo. *Phras.* *Quomodocunque res sese habent*, es gehe, wie es wolle. Utcunque erit; quocunque res cadant; quoquè pacto res se habebit; quocunque res evadat; quemcunque res exitum habe-

habebit. *Usus.* Quomodocunque se res habet, advola.

Quondam, **ehedessen, vor diesem, weyland, vor Alters.** *Syn.* Olim, aliàs, quodam tempore; fuit olim tempus, cùm &c. *Usus.* Et aliàs sæpè, & quondam in Hortensii villa.

Quoniam, **dieweil.** *Syn.* Quia, pro eo, quod, quando. *Usus.* Moriendum fuit, quoniam homo erat.

Quoquàm, **etwahin.** *Syn.* Aliquò.

Quoquò, **wohin auch.** *Syn.* Quocunque.

Quoquomodo, **auf was Art und Weise es seyn mag.** *Syn.* Quomodocunque, quocunque modô, quâcunque ratione, omni ratione. *Usus.* Quoquomodo sis meritus.

Quorsum, **wohinaus?** *Syn.* Quô, ad quid, quem in locum, quem in finem? *Usus.* Quorsum hæc oratio? Quorsum hæc spectant, pertinent? Quorsum hæc evadent, recident, erumpent?

Quot, **wie viel?** *Usus.* Quot, quantæque calamitates.

Quotannis, **jährlich, alle Jahr.** *Syn.* Singulis annis.

Quotcunque, **wie viel immer.**

Quotenus, a, um, **wie viel jederzeit.** *Usus.* Nescio quotenorum jugerum.

Quotidianus, a, um. **täglich.** *Syn.* Vulgaris, communis. *Usus.* Sermo, victus, cultus vulgaris & quotidianus.

Quotidiè, **täglich.** *Syn.* Singulis diebus, in dies, in singulos dies, nullâ non die, quovis die. *Usus.* Quotidiè magis obdurescit.

Quoties, *vel* Quotiens, **wie offt, so offt.** *Usus.* Quoties, & quot nominibus auferes? Quotiens jam extorta est tibi sica de manibus.

Quotiescunque, **so offt immer.** Quocunque tempore, quandocunque.

Quotquot, **so viel es seyn.** *Usus.* Duo, vel quotquot fuerint.

Quotus, a, um, **der wievielste.** *Usus.* Quotus quisque est, qui &c. quotus est ille denarius?

Qousque, **wie lang.** *Syn.* Quamdiu, quem ad finem, quoad, quatenus. *Usus.* Quousque, inquies? quoad erit integrum.

Quum, * **als, nachdem.** *Syn.* Cùm.

R.

RAbidè, **wütend, rasend.** *Syn.* Rabiosè, furiosè, furenter. *Usus.* Omnia rabidè appetens cum inexplicabili cupiditate.

Rabidus, a, um, **toll, rasend, wütend.** *Syn.* Furens, rabiosus. *Usus.* Aspectu rabido. V. *Furens.*

Rabies, ei, f. **Grimm, Raserey, Wuth.** *Syn.* Furor. *Epi.* Inusitata. *Usus.* Hecuba propter animi acerbitatem, & rabiem in canem versa fingitur. V. *Furor, ira.*

Rabiosè, **rasender Weise.** *Syn.* Rabidè, furiosè.)(*leniter, quietè.*

Rabiosus, a, um, **wütend, rasend, tobend.** *Syn.* Rabidus. V. *Furens.*

Rabula, æ, m. **Zungen-Drescher, Plauderer, ein geschwätziger** Advocat. *Syn.* Causidicus rabiosus & ineptus; qui nimiâ verbositate aures obtundit. *Epi.* Probabilis. *Usus.* Declamator de ludo, rabula de foro.

Radicitùs, **von Grund aus.** *Syn.* Stirpitùs, funditùs, omninò. *Usus.* Opiniones aliquas radicitùs ex animis extrahere, evellere. V. *Omninò.*

Radio, as, avi, atum, are, **schimmern, strahlen.** *Syn.* Radios emitto, fulgeo.

Radiosus, a, um, **glänzend, strahlend.** *Usus.* Sol radiosus.

Radius, ii, m. **Strahl, Glantz.** *Usus.* In radio solis cernuntur.

Radix, icis, f. **Wurtzel.** *R. à* ῥίζα. *Syn.* Stirps. *Epi.* Altissima. *Usus.* Radices agere; radices mittere; **Wurtzel fassen.** Vera virtus altissimis est defixa radicibus; firmissimis radicibus nititur, sic, ut nullâ vi labefactari possit. Consuetudo altissimas habet radices. Non ramos solùm amputare vitiorum, sed ipsas radicum fibras evellere necesse est.

Rado, is, rasi, rasum, ere, **schaben, kratzen, abscheeren.** *Usus.* Superciliis rasis.

Ramentum, i, n. * **abgeschabtes Ding, Ab-**

Abschnittlein. *Usus.* Argenti, auri ramenta.

Ramosus, a, um. * voll Aeste.

Ramus, i, m. ein Ast, Zweig. *Usus.* Arboris ramum defringere.

Rana, æ, f. Frosch.

Rancidus, a, um. schmutzig, faul, stinckend. *Usus.* Caro rancida.

Rapa, æ, f. * eine Rübe. *Syn.* Rapum.

Rapacitas, tis, f. Raubbegierigkeit. *Syn.* Rapiendi cupiditas.

Rapax, acis, g. o. rauberisch. *Syn.* Prædo. *Usus.* 1. Iste crudelis olim furunculus, nunc etiam rapax. 2. *Citus, velox,* reissend. Rapax fluvius. V. *Prædo, rapio.*

Rapidè. eilend, behend, ungestümm. *Usus.* Velociter & rapidè ferri.

Rapiditas atis, f. * Schnelligkeit. *Usus.* Rapiditate fluminis ad transeundum impediuntur.

Rapidus a, um, rauberisch, behend, schnell. *Syn.* Velox.

Rapina, æ. f. Raub, Beute. *Syn.* Furtum vi factum. *Usus.* Spes prædæ & rapinarum.

Rapio, is, ui, ptum, ere, mit Gewalt wegnehmen, hinreissen, rauben. *Syn.* Abripio, aufero, eripio, prædor, furor: impello, ago. *Phras.* *Hostis omnia rapuit,* der Feind hat alles hinweg geraubt. Rem nostram furore suam fecit; prædam omnem avertit; loca omnia diripuit; quidquid agi, ferrique poterat, avertit. V. *Diripio, prædo.* *Usus* 1. Detrahere aliquid alteri, & sibi rapere. 2 *Impello, ago, allicio,* antreiben, anreitzen. Voluptas omnes ad se rapit. Quò te effrenata tua cupiditas rapiat? Curâ omni, ac studiô ad Philosophiam rapitur. Milites in aciem rapit. 3. *Adduco*, bringen. In invidiam, in odium aliquem rapere, in Haß bringen. V. *Aufero.*

Raptim, in der Eil. *Syn.* Cursim, subfecivis operis. *Phras.* *Raptim in hostem ducere milites,* eilends auf den Feind lassen anmarchiren. Manipulos in aciem rapere; raptare legiones; agmen in hostem agere; plenô gradû in hostem inducere; quàm proximè ad hostem ducere. *Usus.* Raptim cùm ageret, ac turbulentè.

Rapto, as, avi, atum, are, mit Gewalt wegschleppen, hinreissen. *Usus.* Quem vexastis, raptâstis, omni crudelitate lacerâstis.

Raptor, oris, m. * ein Rauber, Dieb.

Raptus, ûs, m. gewaltsame Entführung. *Usus.* Raptus Virginum. V. *Ecstasis, Abstractus, Alienatus.*

Raritas, tis, f. Dünnigkeit, Seltenheit. *Usus.* In pulmonibus inest raritas quædam.

Rarò. selten. *Syn.* Insolenter, rarenter, minimè sæpè, non sæpè, minùs sæpè.)(*frequenter.* *Usus.* Acipenser rarò admodùm capitur.

Rarus, a, um. dünn gesäet, durchsichtig, selten. *R. à* ἀραιός. *Syn.* Paucus, singularis, quotus?)(*multus, frequens.* *Adv* Maximè. *Phras.* 1. *Rariores jam hostes erant in acie* die Feinde waren schon nach und nach weniger. Vanior jam erat hostium acies; infrequens jam erat hostilis acies; nudata erat jam magna sui parte acies; dissipaverat aciem hostilem equestris procella; in acie summa infrequentia; rarus erat ad signa miles; ex hostili exercitu magna pars defluxerat; ex acie dilapsa erat. 2. *Rarum est*, es ist gar was seltsames. Rarò, perrarò accidit; ita rarum est, ut siquando auditum sit, portenti ac prodigii simile numeretur; infrequens illud, ac omninò peregrinum; id siquando accidat, tanquam albam avem videre sibi homines videntur. *Usus.* In omni re optimum est rarissimum.

Ratio, onis, f. die Vernunfft, Verstand, Urtheil; Beweißthum; Art und Weise. *R. à reor, ratus.* *Syn.* Vis cogitandi: judicium, mens, consilium: argumentum; modus. *Phras.* *Hoc est contra rationem*, das ist wider alle Vernunfft. Hoc ne rationi quidem consentaneum est; id agere hominis est à tota mente, & rectâ ratione deficientis; à præscriptione rationis aversi; id verò à sana ratione alienum est. V. *Prudentia.* *Usus.* 1. *Mens, animus*, Gemüth. Ratio præsit, appetitus obtemperet. 2. *Judicium, intelligentia, consilium, prudentia*, Urtheil, Verstand, Vernunfft. Ratio, dux, lumenque vitæ; domina omnium, & regina. Rationis participem esse; ratione uti, vernünfftig seyn. Rationi ac consilio locum dare; rationi parére, obedire, der Vernunfft folgen. De ratione deduci, abire, discedere; à mente & ratione deficere. närrisch werden. 3. *Argumentum*, Vernunffts-Schluß, Beweißthum. Rationibus solùm

solum pugnas; veritatem rationibus exquiris, etwas beweisen, wollen bewiesen haben. Rationes suæ sententiæ colligere, afferre, exponere, explicare, Beweißthum beybringen. Rationem suæ sententiæ reddere, ostendere: rationibus disputare, etwas gründlich erweisen. Adversariorum rationes refutare, rejicere, widerlegen. Probare suam rationem alicui, glaublich machen. 4. *Modus, via, consilium, institutum, genus, conditio*, Art und Weise. Belli gerendi modus & ratio. Mea in dicendo ratio hæc solet esse. Meæ vitæ rationes me inde avocant. Tua ratio postmodum est commutata. Nunc alia ratio est rerum omnium, Stand, Beschaffenheit. 5. *Res negotium*, Sache, Geschäfft. Meas rationes semper tuæ saluti post, habui. Incumbe toto animo in eam rationem, qua adhuc usus es. Adjungere se ad rationes alicujus; es mit einem halten. 6. *Commercium, societas*, Gemeinschafft, Freundschafft. Aliquem in suam rationem & consuetudinem inducere; rationem contrahere cum aliquo, Gemeinschafft machen. Quibuscum mihi ratio fuit; quibuscum mihi ratio intercessit. mit denen ich zu thun gehabt. 7. *Cura respectus*, Acht haben, bedacht seyn. Habere, ducere rationem absentis. Sui commodi rationem ducere; alienæ dignitatis rationem habere. Habenda erat Tarenti ratio, sed vicit respectus Capuæ; man hätte zwar sollen bedacht seyn auf Tarentum, aber die Sorge vor Capua drunge vor. 8. *Ratio administrationis*, & *rei pecuniariæ*, Rechenschafft, Rechnung. Rationem vitæ ab aliquo reposcere; rationem vitæ suæ reddere, Rechenschafft begehren, geben. Rationes cum aliquo putare, rationes subducere, inire, tractare, conficere; cum aliquo conferre, Rechnung mit einem machen. Rationes alicui edere; ad ærarium referre, Rechnung geben. Rationes in tabulas transferre, einschreiben. Pecuniam in rationem inducere, verrechnen. Cum rationibus paria facere, gleich abrechnen.

Ratiocinatio, onis, f. Vernunfft-Schluß. *Epi*. Diligens & considerata. *Usus*. Nullæ leges afferuntur, è quibus ratiocinatio nascitur.

Ratiocinativus, a, um, Vernunfft-mäßig. *Usus*. Ratiocinativum genus orationis.

Ratiocinator, oris, m. Rechen-Meister. *Syn*. Rationum subducendarum peritus, *vulg. Calculator*. *Epi*. Hilaris. *Usus*. Boni Ratiocinatores vident, quæ reliqui summa fiet.

Ratiocinor, aris, atus sum, ari, vernünfftig schliessen. *Syn*. Rationem ineo. *Adv*. Recte. *Usus*. Ratiocinari, quid in similibus fieri soleat. De pecunia ratiocinari, sordidum est. V. *Arguo*.

Rationalis, e, vernünfftig. *Syn*. Quod in ratione versatur. *Usus*. In causa rationali primum quæretur, ecquid &c.

Ratis, is, f. Floß. *R.* à ῥοώδης, *fluens*. *Syn*. Genus navigii planum, & trabibus tantum inter se nexis, aptisque vinctum.

Ratus, a, um, steiff und fest, fest beschlossen. *Syn*. Firmus, fixus. *Usus*. Astrorum rati, & immutabiles cursus. Acta Cæsaris omnia rata habebantur, bestättigen, gut heissen. Hoc fixum, & in perpetuum ratum, firmumque sit. Rato tempore fieri aliquid debet. Pro rata parte, nach Proportion. V. *Firmus, approbo*.

Raucus, a, um, rauh, heiser. *R.* à βράγχος, *ravis*. *Syn*. Qui vocem obtundit dicendo, clamando fessus. *Usus*. Vox natura subrauca. Ipse rumor jam raucus est factus.

Raudusculum, i, n. ungeprägtes Silber. *Syn*. Pecuniola.

Ravis, is, f. * Heiserkeit, Rauhigkeit der Stimme. *Usus*. Ad ravim clamore poscere.

Re, in der Sache, im Werck selber. *Syn*. Exitu. *Usus*. Non tam verbo, quàm re, & exitu præstare aliquid.

Readifico, as, avi, atum, are, wiederum bauen. *Syn*. Resarcio, instauro.

Reapse, in der That selber. *Syn*. Reipsa. *Usus*. Formæ reapse nullæ sunt, speciem tamen exhibent.

Rebellatrix, icis, f. * aufrührisch. *Usus*. Ingenio ferocem, & rebellatricem provinciam conficere.

Rebellio, onis, f. * Aufruhr. *Syn*. Seditio, tumultus, V. *Seditio*.

Rebello, as, avi, atum, are, * aufrührisch seyn. *Usus*. Plures diversis locis rebellare cœperunt. V. *Deficio, Desciſco, Seditio*.

Recalcitro, as, avi, atum, are, hintenaus schlagen. *Syn*. Calcitro.

Recalesco, is, calui, ere, wieder warm werden. *Syn*. Concalesco, refervesco.

Recanto, as, avi, atum, are, widerruffen. *Usus*. Jacta in aliquem probra recantare. V. *Revoco*.

Recedo, is, cessi, ere, zuruck gehen, weichen. *Syn*. Discedo, abeo; defluo, decedo. *Adv*. Longius, ne tantulum quidem, necessario, paululum. *Usus*. Ab armis, officio, causa, à veteri consuetudine recedere. Decedere de fide, defluere ex amicitia, ab officio recedere. V. *Deficio, Discedo*.

Recens, erst neulich, frisch. *Syn*. Nuper. *Usus*. Recens natus.

Recens, tis, *g. o.* neu, frisch. *R. à* νεαρός, *novellus*. *Syn*. Novus.)(*Antiquus*, *vetus*. *Usus*. Non ex recenti hominum sermone, sed annalibus. Aliter inveterata, aliter recentia. Est res in recenti memoria. Homo è schola, ludo, provincia recens. Recens àb illorum ætate. V. *Novus*.

Recenseo, es, ui, itum, ere. mustern, zehlen, erzehlen. *Syn*. Percenseo, persequor, percurro. V. *Numero*.

Recensio, onis, f. Zehlung, Erzehlung. *Syn*. Census, recognitio.

Receptaculum, i, n. Unterschleiff, Schlupff-Winckel, Behältnuß, Herberg. *Syn*. Locus receptator, perfugium. *Usus*. Templum illud fuit arx perditorum civium, receptaculum seditiosorum, castellum forensis latrocinii. V. *Perfugium*.

Receptator, oris, m. der Unterschleiff giebt. *Usus*. Ille latronum occultator, & receptator locus.

Receptrix, icis, f. die Unterschleiff giebt. *Usus*. Messana furtorum receptrix.

Receptum, i, n. Verheissung, Zusage. *Syn*. Promissum. *Usus*. Promissum & receptum intervertit.

Receptus, ûs, m. Abzug vom Streit; Zuflucht. *Syn*. Perfugium, avocatio ex pugna. *Usus*. Receptui canere, signum dare. Nullum receptum nisi ad te, & tuam opem habeo. Tempus jam non erat ad receptum pertinacis sententiæ, widerruffen.

Recessus, ûs, m. Abweichung, Abtretung. *Syn*. Digressus.)(*Accessus*. *Usus*. 1. Luna accessu & recessu suo maris accessum, recessumque gubernat. 2. *Latebra*, Schlupff-Winckel. Multi in hominum animis latebræ, multi recessus.

Recido, is, cidi, cisum, ere, abhauen, abschneiden. *Syn*. Incido. *Usus*. Recidere ornamenta superflua.

Recido, is, cidi, ere, widerfallen, zuruckfallen. *Syn*. Convertor, cado, redundo, incido. *Phras*. *In eadem scelera recidit*, er ist wiederum in die vorige Laster gefallen. De integro in eadem flagitia revolvi, relabi, incidere; iterum in eandem improbitatem incurrere; in eadem rursus flagitia se ingurgitare. V. *Peccatum*. *Usus*. Ex lætitia in luctum; in priorem fortunam recidere. Ea res ad hunc annum recidit. Mala consilia in autorem recidunt. Huc tandem omnia recidêre. Ad nihilum molitio tota recidit. V. *Cado, venio*.

Recino, is, cinui, ere, wieder singen. *Syn*. Resono.

Recipio, is, cepi, ceptum, ere, zuruck nehmen. *Syn*. Accipio, recupero. *Adv*. Brevi, difficillime, tardius. *Phras*. *In gratiam receptus est*, er ist wiederum zu Gnaden angenommen worden. Supplici apud eum gratiæ locus fuit; restitutus est in antiquum gratiæ locum; reconciliata inter eos est ex inimicitiis gratia, voluntatesque copulatæ. V. *Gratia, Reconcilio*. *Usus*. 1. Aliquem in fidem, gratiam, amicitiam recipere. Aliquem splendide, hospitio, ad epulas recipere. 2. *Abeo, exeo, redeo, proficiscor*, zuruck kehren. Domum se, in castra, in Italiam è provincia se recipere. Ad mores pristinos, ad ingenium suum, ad meliorem frugem se recipere. Recepit se hostis. 3. *Colligo*, wiederum erhohlen. Se à timore; animum è magno metu recipere. 4. *Polliceor*, verheissen. Mandata effice, quæ recepisti. Scis, quid tibi de me receperim. Recipere & confirmare aliquid alicui. Tibi spondeo, in meque recipio.

Reciproco, as, avi, atum, are, wiederhohlen. *Usus*. Quid Euripo in æstu reciprocando constantius?

Recitatio, onis, f. Ablesung, Hersagung. *Syn*. Lectio. *Usus*. Litterarum recitatio.

Recitator, oris, m. Leser. *Syn*. Lector.

Recito, as, avi, atum, are, laut ablesen, auffsagen. *Syn*. Percenseo, pronuncio, è memoria reddo. *Adv*. Clarius, denuo, identidem, palam. *Usus*. De tabulis publicis recitare. Epistolam, scriptum ex ordine recitare.

Recla-

Reclamatio, onis, f. Zuruckruffung, Aufruffung. *Syn.* Acclamatio. *Epi.* Præclara, luculenta.

Reclamo, as, avi, atum, are. widersprechen. *Syn.* Repugno, adversor, contradico. *Adv.* Fortissimè, vehementer. *Usus.* Tota theatra, omnes unâ voce reclamârunt. V. *Adversor.*

Reclino, as, avi, atum, are. zuruck, darnieder biegen. *Syn.* Reflecto, inclino.

Recludo, is, si, sum, ere. eröffnen, wieder aufthun. *Syn.* Aperio.

Recogito, as, avi, atum, are. nochmals bedencken, überlegen. *Syn.* Meditor, totâ mente repeto, recipio me ad cogitationem reliquam alicujus rei; priorum admoneor; rei præteritæ cogitatio me subit. V. *Memini*, *cogito.*

Recognitio, onis, f. Besichtigung. *Syn.* Recensio. *Usus.* Ejus animus nunc in recognitione scelerum versatur. *Recognitio*, Wiedererkenntlichkeit, *vulg. est*; *Latinè*: referendæ gratiæ studium.

Recognosco, is, novi, nitum, ere. wieder in Augenschein nehmen. *Syn.* Cognosco, considero, recenseo, recolo. *Adv.* Penitùs, perlibenter. *Usus.* Nihil novi audietis, vetera solùm recognoscetis. Recognosce mecum illam noctem. Reminiscendo recognosco aliquid. V. *Considero.*

Recolligo, is, legi, lectum, ere. wieder erholen. *Syn.* Colligo. *Phras.* *Vix recollegi me*, ich habe mich kaum zusammen geklaubt. Vix animum recepi; vix animum paulisper laxavi; vix animum à mœrore allevavi; ad spem & fiduciam torpentem animum erexi; vix animum languentem revocavi; vix animum solicitudine exoneravi; vix vitalem calorem recepi; vix rediit animus, & sui compos factus est. *Usus.* Animum recolligere. V. *Colligo.*

Recolo, is, ui, ere. erneuern, wiederholen. *Syn.* Recognosco; memoriâ repeto. *Usus.* Pristina sua studia recolere. Pueritiæ nostræ artes inter nos recolimus.

Reconciliatio, onis, f. Vergleich, Versöhnung, Vertrag. *Syn.* Reditus in gratiam. *Phras.* *Reconciliatio gratiæ ejus mihi curæ erit*, ich werde mir ihn schon versöhnen. Ut ejus mihi voluntas reconcilietur, operam dabo; ut mecum in gratiam redeat; ut in antiquum gratiæ locum me restituat; ut mihi se restituat; ut siquid alienæ opinionis, aut parùm amicæ voluntatis adversus me susceperit, deponat, abjiciat, dimittat. V. *Concilio.* *Usus.* Cæsar agit de reconciliatione gratiæ suæ & Pompeji.

Reconciliator, oris, m. Schiedsmann, Versöhner.

Reconcilio, as, avi, atum, are. versöhnen, miteinander vergleichen. *Syn.* Placo, in gratiam reduco, in veterem gratiam restituo, distractos in pristinam concordiam reduco; pacem concilio; gratiam inter aliquos compono; gratiæ reconciliationem efficio. *Phras.* *Reconciliati sumus*, wir seynd wieder ausgesöhnt worden. In gratiam rediimus; odium amore commutavimus; depositis odiis mutuam benevolentiam suscepimus. Inimicitias, simultates, odia deposuimus, abjecimus, dimisimus; omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus; odia misimus, ac finivimus; dexteras, fidémque de integro dedimus. Pulsô odiô successit amor pristinus. Orta est inter nos, vetere extinctô odiô, mutua benevolentia. Animorum nostrorum mutua in amore consensio; animorum ac voluntatum similitudo diuturno tandem odio successit. V. *Gratia*, *Amicitia*, *Concilio.* *Usus.* Hic me meus animus cum Cæsare reducit, reconciliat, restituit in gratiam. Inimici in gratiam reconciliabuntur.

Reconcinno, as, avi, atum, are. wieder zurecht bringen, machen. *Syn.* Reficio.

Reconditus, a, um. verborgen, geheim. *Syn.* Occultus, abditus, abstrusus, retrusus.)(*in promptu.* *Usus.* Sepositum, & reconditum habére aliquid. Interiores, & reconditæ litteræ. Homo naturâ tristis, & reconditus. Natura in specie oris reconditos mores effinxit.

Recondo, is, didi, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Condo, sepono, abdo, abscondo. *Adv.* Nimium, penitùs. *Usus.* Gladium in vaginam recondere. Mens visa arripit, & recondit; inde memoria oritur. V. *Abscondo.*

Recoquo, is, coxi, coctum, ere. wieder kochen. *Usus.* Nemo me tanquam Pelian recoxerit.

Recordatio, onis, f. Erinnerung. *Syn.* Memoria. *Epi.* Acerba, apta, assidua, non satis explicata, grata, jucunda, sana, secu-

secura, suavis. *Usus.* Recordationes fugio, quæ quasi morsû quôdam dolorem efficiunt. Repetere animô veteris memoriæ recordationem. V. *Memoria.*

Recordor, aris, atus sum, ari. sich erinnern. *Syn.* Reminiscor, memoriâ teneo. *Adv.* Diligentius, multum, verè. *Phras.* 1. *Sæpè recordor præteriti temporis calamitatem,* ich gedencke offt zuruck auf das Elend voriger Zeiten. Subit animum persæpè memoria temporis miserrimi; sæpè in memoriam redit calamitas temporis; animum persæpè refero ad præteriti temporis calamitates; tenet me persæpe memoria temporis calamitosissimi; infixa est animo calamitas temporis superioris; versatur identidem in animo calamitas; ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio; tangit persæpè animum memoria funestissimi temporis. 2. *Recordor adhuc dictorum,* ich erinnere mich noch, was geredt ist worden. Memoria teneo, memoria custodio dicta tua; in memoria mihi sunt, versantur dicta tua; memoria retineo, quæ dixeras; memoriam eorum habeo, teneo, servo, conservo, quæ tu mecum; resedit in animo memoria dictorum; animô teneô ac memoria, quæ tu ad me; scripta sunt in animo meo; quæ tu mecum olim: persæpè in mentem venit eorum, quæ tu olim mecum; sæpè redeo in memoriam eorum, quæ ex te audivi. V. *Memoria.* *Usus.* Recordor tua consilia, tuorum consiliorum, de tuis consiliis. Re ipsa admonitus recordor, & reminiscor. V. *Memoria.*

Recreo, as, avi, atum, are. ergötzen, erquicken, laben, erlustigen. *Syn.* Reficio, relaxo, relevo; restituo, colligo. *Adv.* Necessario, ocyus, paullulùm. *Phras.* 1. *Libenter me à magnis curis recreo,* ich erlustige mich gern nach grossen Sorgen. Tristitiam, & severitatem ludô aliquo relaxo, & mitigo; à contentione studiorum animos, curasque laxo; ex diuturna perturbatione, suavitate amicorum me recreo; vires amissas revoco; curam animi quiete aliqua remitto; me confirmo, relevo; requietem aliquam corpori & animo indulgeo; ad aliquam animi remissionem descendo; cum amicis me oblecto; varias a molestiis aberrationes, ac velut diverticula quædam quæro: inter labores jam exhaustos, & mox exhauriendos intervallum aliquod interjicio; ab assiduis contentionibus studiorum animum remitto. 2. *Pratorum ac nemorum aspectus mirificè me recreat,* die Betrachtung derer Wiesen und Wälder ergötzet mich sonderlich. Pratorum ac nemorum aspectus animum mirificè reficit; a molestiis abducit; mirifica voluptate animum perfundit; liquidissima voluptate animum complet; mirificè oculos animumque tenet, oblectat; pratorum aspectu suavissimè aberrat animus a molestiis, curisque; suavissimam animi voluptatem capio. 3. *Recrea te paumper,* erlustige dich ein wenig. A cæteris voluptatibus desertus, jucundô otiô sustenta te paullulum, & recrea; da te jucunditati paullulùm; ad aliquam animi remissionem descende; habeat aberrationem quandam a negotiis animus; animum liberali otiô, viresque revoca, ad ferendos novos de integro labores; relaxa animum, & abduc a contentione studiorum; da laxamenti aliquid contentioni studiorum; lassum pondere curarum animum ludô refice, & instaura; excedant animo curæ paulisper, ut acriore deinceps impetu ad intermissa revertare. V. *Delecto, oblecto.* *Usus.* Recreat me, & reficit aspectus vester: Afflictum erigere, perditum recreare. Litteris tuis sustentor, & recreor. Cum animus se collegit, & e mœrore se recreavit. E morbô recreari, & convalescere. V. *Relaxo.*

Recresco, is, crevi, ere. *wieder wachsen. *Syn.* Rursum cresco.

Recrudesco, is, dui, ere. ärger werden, wieder aufbrechen. *Usus.* Illa, quæ consanuisse videbantur, recrudescunt.

Recta, gerades Wegs. *Syn.* Recta via, directe.)(*oblique, per anfractus.* *Usus.* Mihi recta iter Romam est. Recta e navi ad me venit.

Recte, recht, wohl. *Syn.* Bene, probe, præclare, jure, more, rite, ordine, ratione.)(*perperam, vitio, obliquè, circuitione & anfractu.* *Usus.* Recte, atque ordine, & e Republica factum est. Si recte Homines novi. Recte an secus nihil ad nos. Recte an contra fecerint. Recte, ordine, ratione ex æquo & bono fecisti. Atomi recte feruntur aliquæ. V. *Bene.*

Rectio, onis, f. Herrschung, Regierung. *Syn.* Gubernatio, administratio. *Usus.* Non privatæ solum rei ratio, sed Reipublicæ rectio.

Rector, oris, m. Regierer, Herrscher. *Syn.* Gubernator, Præses. *Epi.* Comior, justus, summus. *Usus.* Rector publici Consilii, Gubernator urbis & Conservator

tor. Rector navis. Deus Rector, & Architectus tanti operis.

Rectus, a, um. recht, gerecht, gerad. *Syn.* Bonus, directus.)(*pravus, obliquus.* *Us.* Rectam instas viam, du thust schon recht. A recta conscientia transversum unguem discedere non oportet. Recta intelligentia, rectis oculis aliquid intueri. Rectissima sunt, quæ maximè conducunt.

Rectum, i, n. das Recht, Billigkeit.)(*Pravum.* *Usus* Rectum est, quod cum virtute & officio fit. Rectum non solius laudis causâ sequendum est. Te nihil scribere rectum vix est. V. *Honestum.*

Recubo, as, cubui, itum, are, liegen, ruhen. *Syn.* Recumbo, jaceo, quiesco. *Usus* Molliter & delicatè recubans.

Recudo, is, di, sum ere. * wieder schmieden. *Usus.* Vetera metalla recudunt.

Recumbo, is, cubui, itum, ere, liegen, sitzen. *Syn.* Cubo. *Usus.* In herba recumbo.

Recuperatio, onis, f. * Wiedererlangung. *Usus.* Ista præclara est libertatis recuperatio.

Recuperator, oris, m. verordneter Richter in gewissen Rechts-Händeln. *Syn.* Judex in causis civilibus & privatis. *Epi.* Improvidus. *Usus.* Recuperatorem dare alicui.

Recuperatorius, a, um. was zu solchem Richter gehörig. *Usus.* Judicium recuperatorium.

Recupero, as, avi, atum, are. wieder überkommen. *Syn.* Recipio, redimo, reparo. *Usus.* Erepta recuperare. Recuperare existimationem perditam, & in antiquum statum restitui. V. *Restituo.*

Recurro, is, curri, cursum, ere, zuruck lauffen, wieder kommen. *Syn.* Redeo, revehor: perfugio, ad opem alicujus confugio. *Usus.* Velim, quamprimùm ad nos recurras.

Recusatio, onis, f. Weigerung. *Epi.* Justa. *Usus* Omnes sine mora, sine ulla recusatione, summo etiam studio & alacritate negotium susceperunt.

Recuso, as, avi, atum, are. abschlagen, ausschlagen, verweigern. *Syn.* Abnuo, defugio, declino, aspernor, nolo, repudio, rejicio, aversor, tergiversor, abhorreo; à me amoveo, amolior, deprecor, ejuro. *Adv.* Diù, honestè, vehementer, valdè *Phras.* *Id si crimen est, non recuso pœnam,* wann das eine Unbilligkeit ist, so verweigere ich mich nicht, die Straff auszustehen. Nihil de pœna recuso; pœnam non refugio, non deprecor; causam non dico, quin, quod meritus sum, feram; causæ nihil est, quin; causæ nihil dico, quin pœnas, ùt meritus sum, luam. *Usus.* Nihil, quod homini accidere possit, recusandum est. V. *Nolo, nego.*

Redamo, as, avi, atum, are. Gegen-Lieb bezeigen. *Syn.* Amori, *vel* in amore respondeo.

Redarguo, is, ui, utum, ere, mit Worten straffen. *Syn.* Coarguo, convinco.)(*Probo.* *Usus.* 1. Inconstantiam alicujus redarguere. 2. *Increpo, accuso,* ausschelten. Redargue me, si mentior. Fallebat multos, quod nemo eum redargueret. V. *Arguo, reprehendo.*

Reddo, is, didi, ditum, ere. wieder geben. *Syn.* Restituo, refero, remunero, persolvo. *Adv.* Celeriter, commodè cumulatè, diligenter, justè, latinè, opportunè, probabiliter, studiosè, tardè, vicissim, verbosiùs. *Usus.* 1. Suum cuique reddere. 2. *Recito,* auffsagen. Quæ quisque didicerit, totidem verbis reddat. 3. *Verto,* verkehren. Quæ Græcè legeram, Latine reddebam. 4. *Do, tribuo,* geben. Sententiæ suæ rationem reddere. Reddere vitam pro Republica. Litteras alicui; honorem cuique suum reddere. 5. *Similis sum,* gleich seyn. Filius matrem reddit. 6. *Efficio, præsto,* machen. Cupiditas reddit homines cæcos.

Redemptio, onis, f. Kauff, Dingnuß. *Syn.* Conductio. *Usus.* Publicani temeritate redemptionis penè eversi.

Redemptor, oris, m. Verdinger, Auslöser. *Syn.* Operis faciendi, *vel* vectigalium conductor, *qui & manceps à Cicerone dicitur.* *Usus.* Redemptor ille, qui Torquato columnam conduxerat faciendam. *Redemptor noster,* unser Erlöser, *vulg. Latinè:* Autor, parénsque salutis nostræ; Vindex salutis humanæ; nostræ salutis Restitutor. *Similiter:* Redemptio nostra, unsere Erlösung, *vulg Latinè efferretur.* Nostræ salutis restitutio; salus hominum Christi cruciatibus, mortéque parta.

Redeo, is, ivi, itum, ire. zuruck kehren. *Syn.* Reverto, revenio, me recipio. *Adv.* Gradatim, insidiosè, peregrè, serò, verissimè. *Phras.* 1. *Cupio quamprimùm ad vos redire,* ich trachte, auf das bäldeste zu euch zuruck zu kommen. Ad vos me recipere; in optatis mihi est, ut me aliquando vestri, ac patriæ compotem fortuna faciat; ut in patriam me pedes referant; in domum meam re-

remigrem, revertar; domum me referam; reditû aut potiùs reversione mea vos exhilarem; ut ad vos recurrere; patriæ me reddere postliminio liceat: ut expeditum in patriam receptum habeam; urbem patriam repetam. 2. *Domum redibo*, ich werde nach Hauß gehen. Domum me referam; domum repetam; domum me convertam, conferam; domum remigrabo, revertar; domum me recipiam. 3. *Vix ad se rediit*, er ist kaum wieder zu sich kommen. Vix se, vix animum ex timore collegit; vix se, vix animum recepit à timore; vix recreatus est ex illo pavore; vix se recuperavit ex illa trepidatione; vix redintegravit animum. V. *Colligo, recolligo*. 4. *Rediisti ad pristinam consuetudinem*, du bist wiederum in die alte Gewohnheit gefallen. Ad tuam te intemperantiam innovâsti; in eandem vitæ consuetudinem revolutus es; ad mores pristinos rediisti; ad tuam te consuetudinem, moresque te retulisti. 5. Sed *ut redeam eò, unde cœpi*, damit ich aber (in meiner Rede) wieder auf das komme, wo ich angefangen. Sed ut ad prima redeam; ut redeam ad id, unde exorsus sum; ad ea, quæ constitueram; sed ut ad superiora illa redeat, revertatur oratio; ut ad præterita revertamur; ut ad eam partem, unde digressa est, revertatur oratio; verùm ad jurgium illud, quo loco digressus sum, revertar; sed adhibeat oratio modum, & redeat illuc, unde deflexerat. Ut eò, unde digressa est, se referat oratio; sed ut eò revocetur, unde huc declinavit oratio; sed redeamus ad inceptum; sed redeat, unde aberravit oratio. *Usus*. Ad quos dies redibis? In gratiam redire cum aliquo, sich wieder vergleichen. Ad ingenium suum, & mores rediit, es geht mit ihm wiederum auf den alten Schlag. In pristinum statum res rediit, die Sach ist wiederum auf den vorigen Fuß kommen. Parùm ex agro illo redit, aus diesem Acker kommt wenig ein.

Redhibeo, es, ui, itum, ére, wieder geben. *Syn*. Reddo. *Usus*. Rem emptam, cujus vitium venditor non dixerit, vendenti redhibére. V. *Reddo*.

Redigo, is, egi, actum, ere, zu etwas bringen. *Syn*. Adduco, pertraho; cogo, conficio, colligo. *Phras*. *Ad nihilum redactæ sunt opes meæ*, mein Haab und Gut ist alles zu nichts worden. Ad nihilum omnia reciderunt; rediit mihi res ad restim, ad rastros. V. *Perdo, pereo*. *Usus*. 1. Bellicosas gentes in ditionem suam, & potestatem; sub imperium & jurisdictionem redigere. V. *Conficio, colligo*, zusammen bringen. Ex præda, è bonis venditis magnam vim pecuniæ redigere. 2. *Revoco, reduco*, bringen. Inventa redigere in ordinem. Aliquid in memoriam redigere.

Redimiculum, i, n. Haupt-Binde.

Redimio, is, ivi, itum, ire, zieren. *Syn*. Orno, corono. *Usus*. Rosis, sertis, coronis redimire se.

Redimo, is, emi, emptum, ere, erkauffen, auslösen. *Syn*. Emo, recupero, conduco. *Adv*. Palàm, publicè, rectè, malè. *Phras*. *Christus nos sua morte redemit*, *vulg*. Christus hat uns mit seinem Tod erlöset. Debitas primi hominis culpæ pœnas suis cruciatibus exsolvit; salutem mortalibus, finémque diuturnæ servitutis moriendo attulit; sua morte perditum genus hominum in possessionem cœlestis patriæ restituit: genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit, & erexit; pro communi salute suum caput in omnes cruciatus obtulit, ut amissam nostra, primorúmque parentum culpa cœlestem nobis patriam recuperaret. *Usus*. Re vilissima maximam redemit. Culpam redimere. Ego vitam omnium meo unius periculo redemi. Ista vel vitâ rectè redimi possent.

Redintegratio, onis, f. Erneuerung, Wieder-Ergänzung. *Syn*. Renovatio, iteratio. *Usus*. Vehementer movet auditorem ejusdem verbi redintegratio.

Redintegro, as, avi, atum, are. erneuern, wieder gantz machen. *Syn*. Renovo, instauro. *Usus*. Bellum, prælium, vires, animum redintegrare. Memoriam redintegrare. V. *Renovo*.

Reditio, onis, f. Wiederkunfft. *Usus*. Celeritas reditionis.

Reditus, ûs, m. Zuruckkunfft. *Syn*. Reditio, reversio. *Epi*. Acerbus, capitalis, pestifer, celer, crudelis, difficilis, facilis, florens, gloriosus, gratuitus, illustris, constans, maturus. *Phras*. *Valetudo reditum impedivit*, eine Unpäßlichkeit hat ihn verhindert, daß er nicht zuruck kommen konte. Reditû prohibuit; regrediendi facultatem non dedit; valetudo obstitit, quò minùs iter domum flecteret, retrò concederet; ne in patriam esset reditus, valetudo in causa fuit.

fuit. *Usus.* Patet tibi gratiæ reditus. Gratiæ reditum tibi aperiam, conficiam: Nemo te reditu prohibebit. *Reditus pro* fructibus annuis, *vulg est.*

Redivivus, a, um, **wieder lebendig.** *Syn.* Renovatus, in vitam revocatus.

Redoleo, es, ui, ere, **Geruch von sich geben, riechen.** *Syn.* Oleo. *Usus.* Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem.

Reduco, is, xi, ctum, ere, **zuruck führen.** *Syn.* Restituo, redigo, reporto. *Usus.* Distractos aliquos in concordiam reducere. Aliquid in memoriam reducere. Medicinâ ægrum reducere ad salutem. De exilio aliquem domum reducere, reportare.

Reductio, onis, f. **Zuruckbringung, Zuruckführung.**

Reductor, oris, m. * **Wiederbringer.** *Usus.* Plebis in urbem reductor. Litterarum senescentium reductor.

Redundantia, æ, f. **Uberfluß.** *Syn.* Profluentia.

Redundo, as, avi, atum, are, **überlauffen, überfliessen.** *Syn.* Supero, superfluo, effluo. *Adv.* Aliquantum. *Usus.* Pituita, aut bilis cum in corpore redundat. Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum fere in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. E tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit & redundat oratio. Is redundantes nos, & juvenili licentiâ superfluentes repressit. V. *Abundo.*

Reduvia, æ, f. **Geschwär am Nagel des Fingers.** *Syn.* Ulcus digitorum. *Usus.* Capiti mederi debebam, reduviam curavi.

Redux, ducis, *g. o.* **wiederkommend.** *Syn.* Ex periculo, aut exilio revocatus. V. *Redeo.*

Refello, is, felli, ere, **widerlegen.** *Syn.* Redarguo, refuto.)(*confirmo. Adv.* Palam, studiosissime. *Phras. Ejus argumenta facile refellam,* **seine Beweißthümer will ich leicht widerlegen.** Criminationem totam nullô negotio dissolvam; diluam, quæ objicit; propugnaculum istud, quô contra impetus meos se usurum putat, facile dejiciam. Objecta facile infirmabo, & convellam; eam illius opinionem ratio convellet, oratio labefactabit, veritas denique extorquebit: argumenta ejus facile obruam, proteram, prosternam. Sententiam hominis facile frangam; tela ista haud difficulter repellam; faxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant; irrita reddantur. V. *Refuto. Usus.* Refellere & coarguere mendacium alicujus. Ea exemplis magis, quam argumentis refellit. Moribus oratio refellitur.

Refercio, is, fersi, fertum, ire. **voll anfüllen.** *Syn.* Repleo. *Adv.* Perangustè. *Usus.* Animos vulgi superstitionibus; sermonibus aures refercire.

Refero, fers, tuli, latum, ferre, **wiederbringen.** *Syn.* Reveho, reporto, reduco. *Adv.* Aperte, callide, cumulatissime, identidem, magnopere, occulte, pariter, publice, recte, separatim, simpliciter, vere. *Usus.* 1. Pedes me referunt in Tusculanum. 2. *Renuncio,* **unterbringen.** Misit, qui nuncios exciperent, & ad se referrent. 3. *Revoco,* **wiederherstellen.** Veterem consuetudinem, laudem, legem referre. 4. *Reddo,* **erstatten.** Meritam, debitamque gratiam referre. 5. *Adscribo, describo,* **aufschreiben.** Aliquid in commentarium, tabulas, volumen, codicem referre. Referre in Deos, in Deorum numerum. Rationes ad ærarium referre. 6. *Ad deliberandum propono,* **einem etwas zu berathschlagen vortragen.** De re aliqua ad senatum; de rebus obscuris ad Apollinem; de Religionibus ad sacerdotes referre. Ad alium, ad alterius arbitrium referre. 7. *Respondeo,* **zur Antwort geben.** Hoc ego non ad meam defensionem attuli, sed illorum defensioni retuli. 8. *Dirigo,* **richten, Absehen haben.** Omnia sua consilia ad gloriam; ad voluptatem referre omnia. 9. *Similis sum,* **gleich sehen.** Vultû patrem refert, moribus avum. 10. *Converto, revertor.* **sich zuruck wenden.** Se ad intermissa studia litterarum referre. Animum, oculos aliquo referre.

Refert. **es ist daran gelegen.** *Syn.* Interest, ad rem pertinet. *Phras. Meâ quidem id parum refert,* **mir ist daran wenig gelegen.** Rebus tuis sunt illa conjunctiora: ad rem meam nihil interest. In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista. Non est, cur ea de re me angam, discruciem. Mihi isthic neque seritur, neque metitur; utcumque fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. V. *Interest. Usus.* Tua id maxime refert. Parvi refert abs te dici.

Refertus, a, um, **voll angefüllet.** *Syn.* Confertus, plenus. *Usus.* Locuples & referta domus, bonis omnibus abundans, & affluens.

Refervesco, is, bui, ere. in vollem Sud seyn. *Usus.* Jam quasi refervescit oratio. Sanguis refervet, *vel* refervescit.

Reficio, is, feci, fectum, ere. ausbessern, wieder ergänzen. *Syn.* Reconcinno, recreo, restituo. *Phras.* *Corpus reficere.* mit Speiß sich erquicken. Corpora curare; corpus cibô, potionéque firmare; famem, sitimque cibô & potione depellere; firmare cibô vires, instaurare. V. *Cibus.* *Usus.* Nihil est jam, quô nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. Cùm animus se à forensi strepitu refecerit, & recreaverit. Reficere ædes, quæ vitium fecerant. Refectâ spe. Reficit me, ac recreat tua epistola. V. *Recreo.*

Refigo, is, fixi, fixum, ere. wieder herab reissen. *Syn.* Rescindo, infringo, revello. *Usus.* Acta Antonii, legesque refixistis. Num figantur rursus tabulæ, quas vos decretis vestris refixistis.

Reflatus, ûs, m. Gegen-Wind. *Syn.* Contrarius, adversus, reflans ventus. *Usus.* Naves reflatu Uticam actæ. Fortunæ reflatus semper timendus.

Reflecto, is, xi, xum, ere, zuruck biegen, zuruck halten. *Syn.* Revoco, sedo. *Usus.* Animum ad vindictam incitatum reflecto, & revoco. V. *Flecto*, *Recordor.*

Reflo, as, avi, atum, are. entgegen blasen. *Syn.* Contrà flo. *Usus.* Cùm fortuna reflârit, affligimur. Ventis reflantibus, cum aquilo mihi adversum teneret, in littus rejecti sumus.

Refluo, is, xi, ere, *zuruck fliessen. *Syn.* Retrò fluo.

Reformidatio, onis, f. Forcht, Entsetzung. *Syn.* Formido, metus. V. *Metus.*

Reformido, as, avi, atum, are. sehr erschrecken, sich förchten. *Syn.* Refugio, horreo. *Usus.* Dolorem imbelles horrent, & reformidant. V. *Timeo*, *Abhorreo.*

Reformo Religionem, einen geistlichen Orden reformiren, und in bessern Stand bringen. Ad disciplinam severiorem revocare; lapsam disciplinam ad vetera instituta revocare; instaurare disciplinam; è solutiore disciplina ad veterem sanctimoniam revocare; veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitiô perculsa, atque prostrata, excitare; constituere leges, revocare instituta, abhorrentes à vita sanctimonia mores abususque comprimere ac abolère, omnia denique, quæ dilapsa jam diffluxere, severis legibus vincire; dissolutam Familiæ sacræ disciplinam arctius adstringere ac in veterem dignitatem vindicare; lapsam, prolapsam disciplinam erigere; solutam disciplinam coërcere, ad arctiorem disciplinam erudire; pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, exscindere; à veteri sanctimonia declinantem, in semitam reducere.

Refractariolus, a um, in etwas widerspenstig. *Syn.* Concertatorius, contentiosus.

Refragor, aris, atus sum, ari, widerstreben. *Syn.* Adversor. *Usus.* Sed nolui homini amicissimo refragari. V. *Adversor.*

Refreno, as, avi, atum, are, im Zaum halten, ein Biß einlegen. *Syn.* Coërceo, reprimo, comprimo, cohibeo, circumscribo, retardo, restringo, contraho, sedo, debilito, edomo, frango, moderor, tempero, restinguo. Vinculum v. g. cupiditati injicio. V. *Cohibeo*, *coërceo*, *comprimo.* *Usus.* Refrenet priùs libidinem, iram teneat, coërceat avaritiam.

Refrico, as, cui, are. wieder aufkratzen, erneuren. *Syn.* Renovo, revoco, retracto. *Phras.* *Noli mihi refricare memoriam casus acerbissimi.* erneuere mir nur die Gedächtnuß jenes Trauer-Falls nicht. Noli mihi revocare in memoriam casum acerbissimum, noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi; noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi; noli obductam vixdum cicatricem refricare. V. *Memoria.* *Usus.* 1. Dolorem, cicatricem, vulnus refricare. 2. *Iterum vexo*, aufs neue plagen. Hæc me refricant.

Refrigeratio, onis, f. Erfrischung, Labung, Kühlung, Erquickung.

Refrigero, as, avi, atum, are. erkühlen, erfrischen, erquicken, laben.)(*Calefacio.* *Usus.* Stella Saturni refrigerat. Umbris & aquis refrigerari.

Refrigesco, is, frixi, ere, wieder erkalten. *Syn.* Refrigeror, defervesco. *Adv.* Plane, sane quidem. *Usus.* Belli apparatus, impetus ille animorum refrixit. Interpellata bellô studia refrixere. Causa illa omninò refrixit. V. *Remitto.*

Refrin-

Refringo, is, fregi, fractum, ere. wieder aufbrechen. *Usus.* Claustra illa nobilitatis refregi.

Refugio, is, fugi, ere. fliehen, entfliehen. *Syn.* Abhorreo, fugio, recedo, horreo, formido.)(*Appeto. Adv.* Prorsus, longe. *Usus.* Refugit animus ea commemorare. Ab impiorum consuetudine refugere. Refugit a dicendo animus. V. *Abhorreo.*

Refugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus, præsidium, arx. *Usus.* Nationum omnium portus & refugium, senatus.

Refulgeo, es, fulsi, ere. wieder glänzen. *Syn.* Reluceo.

Refundo, is, fudi, fusum, ere. wieder- oder zurückgiessen. *Syn.* Rursus fundo.

Refutatio, onis, f. Wiederlegung. *Syn.* Confutatio.

Refuto, as, avi, atum, are. verwerffen, widerlegen. *Syn.* Aspernor, despicio, repello: confuto, refello.)(*complector; confirmo. Adv.* Fortius, liberalius, gravius. *Phras. Erroris magistrum refutavit egregiè.* er hat den Urheber dieses Irrthums stattlich widerleget. quemadmodum erroris doctorem fregerit; quam docte illius fidem infirmarit; autoritatem elevârit, quis satis deprædicet? ut illum strenue refellerit, coarguerit, revicerit; ut firmissima quæque propugnacula ex ejus errorum defensione dejecerit, quis ignorat? V. *Refello. Usus.* 1. Refutare, & aspernari extera. Libidinem alicujus, & conatus refutare. 2. *Refello.* widerlegen. Nostra confirmare argumentis, aliena refutare.

Regalis, e. Königlich. *Syn.* Regius. *Usus.* Potestas, nomen, ornatus, purpura regalis.

Regero, is, gessi, gestum, ere. entgegen setzen. *Syn.* Oppono, objicio. *Usus.* Convitia regerere.

Regia, æ, f. Königlicher Pallast. *Syn.* Domus, Aula regia. *Epi.* Maxima.

Regie. Königlich, herrlich. *Syn.* More regiô.

Regifice. Königlich, köstlich. *Syn.* Apparatu regiô.

Regimen, inis, n. *Herrschung, Regierung. *Syn.* Rectio. *Usus.* Regimen totius magistratûs penes Appium erat. V. *Magistratus, Potestas.*

Regina, æ, f. Königin. *Syn.* Regni Socia, Domina. *Usus.* Omnium virtutum regina, justitia.

Regio, onis, f. Landschafft, Gegend. *Syn.* Provincia, ora, plaga, tractus, fines, termini: spatium. *Phras.* 1. *Regio fertilis,* ein fruchtbares Land. Regio tam ubere, & pingui solô ut à pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio omnium rerum soli fertilis. Regio uberrimô agrô, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis; regio fertilis inprimis, & omnium copia rerum opulenta; regio fidelis, & fautrix suorum. V. *Fertilis.* 2. *E regione curiæ domus nostra,* unser Haus ist gegen dem Rathhaus über. Domus nostra curiæ respondet; contra curiam domus nostra est; domus nostra curiæ est adversa & contraria. Ex adverso, è regione curiæ nostra domus est. *Usus.* 1. Immensa, & interminata in omnes partes regionum magnitudo. Regio lunæ. 2. *Spatium.* Weite eines Orts, Platz. Vitæ spatium exiguis regionibus circumscriptum. Officii regionibus se continere. E regione tuæ villæ mea est sita.

Regius, a, um. Königlich. *Syn.* Regalis.

Regnator, oris, m. *Herrscher, Regierer.

Regno, as, avi, atum, are. regieren, herrschen. *Syn.* Impero, dominor. *Phras. Regnabat apud Persas.* er regierte bey den Persianern. Persidem tenebat; Persis imperitabat; summæ rerum apud Persas præerat; imperium Persarum tenebat; inter Persas regnum agebat; summa Imperii Persici penes illum erat; summâ Imperii apud Persas potiebatur; imperium gerebat apud Persas; Persicum dominatum imperio tenebat; summam rerum apud Persas administrabat; regium principatum apud Persas gerebat, tenebat, obtinebat, habebat; imperii clavum tenebat; rerum potiebatur; regiô jure, ac potestate imperabat apud Persas. V. *Impero. Rego. Usus.* Hic vero regnat, & triumphat oratio. Regnat in centuriis.

Regnum, i, n. Königreich. *Syn.* Principatus

patus, dominatus. *Usus*. Regnum non modo Romano, sed ne Persæ quidem tolerabile. Regnum appetere. Regnum alicui dare, deferre. Regnum occupare, obtinere; regno potiri. Sub, *vel* in Regno alicujus esse, degere, vivere. Regnum in cervices accipere, sich einem, als einem König, unterwerffen. Regno aliquem pellere, expellere, ejicere; regnum adimere, regno spoliare. In regnum restituere, reducere. Regnum recuperare; in regnum redire.

Rego, is, xi, ere. regieren, lencken, beherrschen. *R. quasi rem ago populi. Syn.* Guberno, moderor. *Phras. Totam Rempublicam regit*, er regieret die gantze Stadt. Rempublicam unus gubernat, administrat omnem; unius nutum tota civitas intuetur; summæ rerum unus præest; omnia unus temperat, ac moderatur; ei populus sui velut habenas tradidit; ad ejus ductum se applicuit; Reipublicæ regimen penes eum est, ad gubernacula Reipublicæ sedet; summa rerum illi tradita est; ad ejus arbitrium, judiciumque summa rerum rediit; Reipublicæ tenet gubernacula; moderator est totius consilii publici; omnia moderatur, movet, regit; jura dat unus Reipublicæ; summæ rei præest; Rempublicam cum imperio & potestate obtinet; Reipublicæ arbiter ac moderator præsidet. V. *Impero, regno*. *Usus*. Animus regit corpus, & moderatur. Versare suam naturam, & regere ad tempus. Mundus regitur Numine Deorum.

Regredior, eris, gressus sum, gredi. umkehren, zuruckgehen. *Syn.* Pedem refero. *Usus*. Regredi, quam progredi malo.

Regressio, onis, f. Wiederkehr. *Usus*. Exponam vobis consilium protectionis, & regressionis meæ.

Regressus, us, m. das Wiederkehren. *Syn.* Recessus.

Regula, æ, f. Richtschnur, Regul. *Syn.* Norma, lex, exemplum, formula, præscriptio. *Epi.* Notissima, optima, pravissima. *Phras. Regulas præscribere*, geistliche Reguln vorschreiben. Privatam, publicamque disciplinam, quæque alia cœtibus hominum regendis usui esse solent, præscribere; leges ferre; privatam publicamque vivendi rationem legibus constituere. *Usus*. Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere & referre. Servare regulam de cœlo ad cognitionem omnium delapsam. Ab regula, & præscriptione vitæ aberrare, die Regul nicht halten. Studia sua naturæ regulâ metiri. Non egemus perpendiculis, normis & regulis. V. *Lex, Norma*.

Regulus, i, m. *Land-Herr; Königlein, ein Vogel.

Regusto, as, avi, atum, are. noch einmahl verkosten. *Syn.* Iterum gusto, degusto. *Usus*. Crebro regusto tuas litteras.

Rejectanea, orum, n. verwerfliche Dinge. *Syn.* Rejecta.

Rejectio, onis, f. Verwerffung. *Usus*. Rejectio Judicum facta est.

Rejicio, is, jeci, jectum, ere. verwerffen, wegwerffen. *Syn.* Aspernor, repudio. *Adv.* Plane, feliciter. *Phras. Ea sententia ab omnibus rejecta est*. die er Ausspruch ist von allen verworffen worden. ea sententia irrisa est ab omnibus; explosa & ejecta est; respuêre hanc sententiam omnes, & pro nihilo putavere; eam sententiam plerique omnes ineptam judicavere, improbavere, refutavere; fuit ea sententia plerisque spreta & damnata. V. *Amoveo*. *Usus*. Deligere bona, & rejicere contraria. Causam ad senatum rejicit. Ab iis libris obscuritas me rejecit. V. *Abjicio*.

Relabor, eris, lapsus sum, labi. zurückfliessen, zurückfallen. *Usus*. Relabuntur, refluunt, revertuntur flumina, unde fluxerunt.

Relangueo, es gui, ere. krafftlos werden. *Syn.* Oblangueo.

Relatio, onis, f. Fürtrag, Nachricht. *Epi.* Salutaris, diligens. *Usus*. Quis audivit aut actionem, aut relationem tuam. *Pro ex certa relatione*, aus gewisser Nachricht, *rectius dicitur:* certis autoribus comperi.

Relator, oris, m. der benachrichtiget. *Usus*. Te autore, & relatore.

Relaxatio, onis, f. Erquickung, Labung. *Syn.* Remissio. *Usus*. Otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio.

Relaxo, as, avi, atum, are. erweitern, auflösen, locker machen. *Syn.* Remitto, dissolvo, solvo. *Phras. Rus cogito, ut animum relaxem*, ich habe im Willen, auf das Feld mich zu begeben, um das Gemüth zu erquicken. animi causa; ut animum parumper à molestiis abducam; ut animus parumper acquiescat a curis; ut animum curis distractum, varieque dissipatum recolligam, ut animus sine cura quiescat; ut animus ex curarum tædio recreetur; ut, quam mihi negotiorum, & curarum odiosa consuetudo hilaritatem ademit, abstulit, eripuit,

eripuit, in me extinxit, eam rerum jucundissimarum aspectû, atque usu recuperem; ut aliquid vernæ amœnitatis degustem; ut verna jucunditate fruar; ut amissam animi hilaritatem recipiam; ut ex laboris assiduitate me reficiam; ut aberrem à molestiis, curis & negotiis; ut quandam à molestiis aberrationem habeam. V. *Remitto.* *Usus.* Animum relaxare, ac remittere. Risus tristitiam mitigat, & relaxat. Longior dolor intervalla dat, & relaxat. Se ab occupationibus relaxare, & jucunditati dare. Cùm se animus corporis vinculis relaxârit, ac liberârit. Alvus aliquando vel adstringitur, vel relaxatur. V. *Recreo.*

Relegatio, onis, f. **Verweisung ins Elend.** *Syn.* Amandatio. *Epi.* Jejuna, rusticana.

Relego, as, avi, atum, are. **verweisen, verschicken ins Elend.** *Syn.* Amando, exiliô mulcto, expello, ejicio.)(*Reduco.* *Usus.* Pater filium ab hominibus in prædia rustica relegârat. V. *Exilium, Ejicio.*

Relego, is, legi, lectum, ere. **wieder lesen, noch einmahl lesen.** *Usus.* Crebrò tuas litteras relego, & regusto.

Relevo, as, avi, atum, are. **wieder aufheben, erleichtern.** *Syn.* Levo, consolor, minuo, levationem affero. *Usus.* Jam tandem relevata, & recreata Respublica videtur. Communem casum relevare. Tu, qui toties dolorem meum tuis sermonibus relevâsti. V. *Consolor, Recreo, Levo.*

Relictio, onis, f. **Verlassung.** *Syn.* Derelictio, desperatio, proditio.

Religatio, onis, f. **Anbindung.** *Syn.* Colligatio.

Religio, onis, f. **Gottesdienst.** *Syn.* Pietas, sanctitas, cultus divinus, res divinæ, Sacræ, religiones & ceremoniæ sacræ, cultus Divini Numinis. *Epi.* Antiqua, communis, divina, domestica, externa, ficta, inexpiabilis, justa, magna, mira, nimia, perversa, pristina, privata, publica, pura, sancta, sempiterna, singularis, solennis, summa, tanta, utilis. *Phras.* 1. *DEUM summa Religione colebat*, **er diente GOtt auf das eifrigste.** Deo supremum cultum, & honorem tribuebat, præstabat, exhibebat; summa DEUM Religione venerabatur; DEUM pura, integra, incorrupta mente venerabatur; Sacris impensè dedebat animum, Deúmque Religione maxima colebat. Quæ divino cultu continentur, ea ille castè, integréque tractabat; in ejus animo Numinis assidua insidebat cura; existebat in eo mira Religionum sanctitas, cultûsque divini ardor. V. *Religiosus.* 2. *Religionem ingressus est, vulg.* **er ist in einen geistlichen Ordens-Stand eingetretten.** DEO sese in religiosam servitutem dicavit; totum se DEO religiosissima mente consecravit; DEO dicatorum hominum instituta complexus, professus est; abdicatis rebus omnibus, in Religiosorum hominum Familiam nomen dedit; sacræ militiæ se addixit, nomen dedit; inter sacræ Familiæ candidatos nomen professus est; à profanis stipendiis, ad Christi vexilla convolavit. 3. *Susceptus est ad Religionem, vulg.* **er ist in den Orden aufgenommen worden.** In sacram Familiam cooptatus est; ad sacri Ordinis alumnos aggregatus, adscriptus est; sacram Familiam auxit; in numerum dicatorum DEO hominum relatus est. *Usus.* 1. Religio Numinis pio cultu continetur. Religionem piè colere; Religioni servire. Religiones omnes polluere. Ab omni Religione declinare; à Religione abducere. Novas Religiones inducere, suscipere. Negligere Religiones. 2. *Scrupulus, conscientia, vulg.* **ein Gewissens-Scrupel.** Religionem alicui afferre, injicere, inducere, **einem ein Gewissen machen.** Aliquid in religionem vertere, trahere, **vermeynen, es seye ein Gewissen dabey zu haben.** Religione quadam tangi; aliquid sibi religioni ducere, habere **ihm dabey einen Scrupel machen.** Alicui religionem eximere, adimere, tollere, eripere, auferre; aliquem religione solvere, exsolvere, liberare, **den Scrupel benehmen.** Ea res in religionem venit populo, **das Volck hat ihm darbey ein Gewissen zu machen angefangen.** 3. *Sacramentum*, **Eyd-Schwur.** In re aliqua religionem interponere; adhibére. Religione obstrictum, implicatum, impeditum esse; obligare se, aliquem illigare religione.

Religiosè. **gewissenhafft.** *Syn.* Bona fide, sanctè, candidè.

Religiosus, a, um. **gottsförchtig, gewissenhafft.** *Syn.* Summa religione præditus, sanctus, sacris deditus, animus religione perfusus.)(*Impius.* *Phras.* 1. *Religiosissimus vir est*, **er ist ein gottsförchtig, geistreicher Mann.** Magna est & antiqua religione; maxima cum religione vitam traducit; pius, sanctúsque vir est; pietatem inprimis colit; exemplar est Religionis; vitam sanctè, piéque exigit. Is est, in quo tanquam in speculo intueantur, qui Religionem colunt; insigni est pietate erga Deum,

Ab

Ab ineunte ætate ad vitæ ſanctimoniam incumbit; pectus omni pietate imbuit. 2. *Vir Religioſus optimè ſibi conſulit* ein Geiſtlicher rathet ihm am beſten, iſt am beſten daran. Qui ſe Deo dicat, addicit, dedit, totum tradit; qui ſe ad unum Deum confert; qui ſuas omnes cogitationes, omnia ſtudia ſua in uno Deo figit ac locat; qui ab uno Deo pendere vult; qui divina ſtudia, præterea nihil colit; qui Chriſtianam pietatem non communi, vulgarique inſtituto, ſed proprio quodam ſtudio, propria quadam mentis inductione complectitur; qui præter Deum nihil animo ſpectat; qui ſuum animum, ſuas cogitationes, ſua conſilia ad unum refert Deum; qui omnibus in rebus duce Deo utitur; cujus eſt vita cum pietate conjuncta; qui nihil non pium, nihil non cum Religione conjunctum cogitat, is omnium optimè ſuis rationibus proſpicit. V. *Probus, pius, profeſſus. Uſus.* 1. Integer, innocens, religioſus, qui omnia, quæ ad cultum divinum pertinent, diligenter pertractat. Vir natura Sanctus, in teſtimonio religioſus. 2. *Scrupuli plenus*, etwas, daran ein Gewiſſen zu machen. Religioſum erat, lucum Marti ſacrum exſcindere.

Religo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn.* Vincio, colligo. *Adv.* Extrinſecùs. *Uſus.* Ad currum religatus Hector.

Relino, is, ere. aufthun. *Uſus.* Epiſtolam, dolium relinere.

Relinquo, is, liqui, lictum, ere. verlaſſen, hinterlaſſen. *Syn.* Linquo, reliquum, *vel* reliqui facio, miſſum facio: omitto, mitto, deſero, dimitto. *Adv.* Admodum nihil, trepidè, diſſolutè, feliciter, fortiter, in perpetuum, indignè, largiter, antequàm, omnino, nihil ſcripti, omninò nullam memoriam, planè, prorsùs nihil, ſapienter, ſtudiosè, ſtatuas, turpiter, intùs, conſultò. *Phraſ.* 1. *Reliquit ſua ſtudia priora,* er hat ſeine Studia aufgeben. multam ſalutem bonis litteris dixit; depoſuit cum libris litteras; diſceſſit, deſcivit à priſtino conſilio; miſſa fecit ſtudia ſua; deflexit de curriculo ſuo; bona gratia dimiſit doctrinarum ſtudia; removit ſe ab honeſtis litteris; ſtudia ab eo deſerta obſolevêre; ſegregavit à ſe penitus Muſas; abjecit bonas litteras; à litteris aliò operam induſtriamque tranſtulit, traduxit; à Muſis, utſi bellum ipſis indixiſſet, ſe disjunxit. 2. *Amici omnes me reliquerunt,* alle Freunde haben mich verlaſſen. Ab amicis ita deſtitutus ſum, ut nemo afflictum erigat; cauſam meam omnes deſerunt; deſunt amico amici; proditum, inductum, conjectum in fraudem jacère patiuntur. Ab amicis repudiatus, à propinquis nihil ſublevatus, in ſumma ſolitudine vivo; turpiſſima defectione deſeruerunt, & dereliquerunt me amici omnes. V. *Deſero, Deſciſco Defi io.* 3. *Tuo hæc arbitrio relinquo,* dieſes laß ich dir über nach deinem Gutachten. Iſtam partem totam ad te defero; id omne ad arbitrium tuum libentiſſimè confero; ejus rei æſtimationem tibi remitto; hujuſce rei arbitrum, diſceptatorem, ac Judicem te volo, conſtituo; hujuſce rei tuum eſto arbitrium; hanc rem omnem in tua fide, ac æquitate depono. *Uſus.* Nullum precibus meis locum; deſiderium ſui magnum reliquit. Aliquem non ſolùm relinquere, ſed etiam prodere.

Reliquiæ, arum. f. Uberreſt, Uberbleibſel. *Syn.* Reſidua. *Epi.* Anguſtè egentes, illuſtres, immortuæ, intermortuæ, magnæ, meliores, miſeræ, priſtinæ, ſeniles. *Uſus.* In his miſeris fortunæ reliquiis. Reliquias hoſtium perſequi. Cibi reliquiæ. Voluptatum reliquias colligere.

Reliquus, a, um. übrig, übergeblieben *Syn.* Reſiduus; relictus, rejectus. *Phraſ. Nihil mihi jam reliquum eſt*, es iſt mir nichts übergeblieben. Nihil mihi ex tantis opibus fortuna reliquùm fecit; ne reliquiæ quidem ullæ veteris fortunæ reſtant; ne tenues quidem reliquiæ priſtinæ felicitatis ſuperſunt; nihil mihi è fortunis meis ſupererat; præter vitam, eámque miſeram nihil mihi ſupereſt. Nihil eſt reſidui; nihil mihi reliqui ex tantis opibus fortuna fecit. *Uſus.* Nullum mihi jam ſolatium eſt reliquum in omni vita. De reliquo quid dicam?

Reluceo, es, luxi, ére. glänzen, wieder ſcheinen. *Syn.* Refulgeo.

Reluctor, aris, atus ſum, ari. widerſtreben. *Syn.* Adverſor. V. *Adverſor.*

Remaneo, es, manſi, ére. zuruckbleiben. *Syn.* Maneo, reſto, reſideo. *Uſus.* Nemo omnium apud me remanſit. V. *Maneo.*

Remanſio, onis, f. Zuruckbleibung. *Uſus.* Tuam remanſionem non probo.

Remedium, ii, n. Hülffs-Mittel. *Syn.* Medicina, medicamentum; cautio, proviſio, fomentum. *Epi.* Præclarum, præſens, præſentiſſimum. *Uſus.* In adverſis rebus ſine remedio atque allevamento permanére. Quærere remedium ad rem aliquam. Suo malo, ſuis incommodis, & vulneribus remedium comparare, invenire, afferre, adhibére. Acrioribus remediis huic malo occurrendum. Præſens remedium ægro adhibére. V. *Medeor, Medicina.*

Re-

Remeo, as, avi, atum, are. * zuruckkehren. *Syn.* Redeo. *Usus.* Ex urbe remeare. V. *Redeo.*

Remetior, iris, mensus sum, iri. * wieder messen. *Usus.* Iter remetiri.

Remex, igis, m. Ruder-Knecht. *Syn.* Qui remos agit. *Epi.* Vesc. nus. *Usus.* Remiges civitatibus imperare.

Remigatio, onis, f. das Rudern. *Syn.* Impetus, pulsusque remorum, remigium.

Remigium, ii, n. das Ruderwerck, Gemeinde der Ruder-Knechte. *Syn.* Remigatio; remigum multitudo.

Remigo, as, avi, atum, are. rudern. *Syn.* Remis navem propello, remis incito navigium, mare pertinaciùs remis everbero. *Adv.* Paullulùm. V. *Navigo.*

Remigro, as, avi, atum, are. zuruckreisen. *Syn.* Redeo, remeo. *Usus.* Remigrare in domum suam.

Reminiscor, eris, sci. sich wieder erinnern. *Syn.* Subit animam memoria rei.)(*obliviscor.* *Usus.* Præteri a reminisci. V. *Recordor*, *Memoria.*

Remisse, nachlässig. *Syn.* Leniter, molliter, levi animo & remisso. *Usus.* Remisse, urbanè, leniter dicere, agere.

Remissio, onis, f. Nachlassung, Trägheit. *Syn.* Languor, abjectio. *Epi.* Humanissima, liberalissima. *Usus.* 1. Remissio animi, & dissolutio. 2. *Quies, otium, solatium*, Ruhe, Erlustigung. Ad omnem animi remissionem, ludùmque descendere. 3. *Relevatio*, *imminutio*, Abnehmen, Abwachs.thum. Senescentis morbi remissio. 4. *Intermissio*, Unterlassung. Tales amicitiæ remissione usus sunt levandæ. V. *Relaxatio.*

Remissus, a, um. nachlässig, gelind. *Syn.* Lenis, contractus, timidus.)(*acer*, *contentus.* *Usus.* Animô esse leni & remisso. Sermo quietus & remissus. In ulciscendo, in bello gerendo, in disputando remissus. Dolor castigatus, & remissus, ein mäßiges Leyd. V. *Laxus.*

Remitto, is, misi, missum, ere. zuruckſenden; nachlassen. *Syn.* Retrò mitto; relaxo; minuor. *Adv.* Aliquantum, dissolutè, largiter, persciente r, nequaquam. *Phras.* 1. *Ventus remittit*, der Wind lässet nach. Ventus cadit, concidit; ventus, tempestas se frangit; ventus ponit; minuit ventus. 2. *Ira jam remittit*, der Zorn läßt schon nach. Languescit ira; defervescit, resedit, consedit; conquiescit ira; ira senescit, cadit, concidit; deflagrat ira. 3. *Industria remittit*, der Fleiß nimmt ab. Languescit, senescit industria, & remittit. V. *Minuo.* 4. *Remittere culpam*, einem die Schuld oder Straffe nachlassen. Condonare crimen; gratiam delicti facere: veniam & impunitatem dare. V. *Ignosco.* *Usus.* 1. Librum, nuncium remittere. 2. *Dimitto*, ablegen. Opinionem ante conceptam remittere. 3. *Condono*, nachlassen, weichen. Pœnam remittere. De meo tibi aliquid remitto. 4. *Minuo*, *diminuo*, *detraho*, abnehmen, mindern. De pristina severitate; de virtute remittere. Iracundiam remittere. Hyems, frigus, dolor remittit. 5. *Relaxo*, sincken lassen, nachlassen. Animum, vocem, arcum remittere. V. *Relaxo*, *Condono.*

Remollesco, is, ere. * weich werden. *Usus.* Otiô remollescunt homines.

Remora, æ, f. * Verhinderung. *Syn.* Retardatio. *Usus.* Multæ res obstant, remoramque faciunt rei privatæ, & publicæ. V. *Mora.*

Remordeo, es, mordi, morsum, ére. * wieder beissen. *Syn.* Crucio, solicito, uro, pungo. *Usus.* Multæ me curæ remordent. V. *Crucio.*

Remoror, aris, atus sum ari. verhindern, aufhalten. *Syn.* Retardo, retineo, distineo. *Usus.* Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardârunt. Nequid pacem distineat, ac remoretur vobiscum meam. V. *Moror.*

Romotio, onis, f. Wegräumen. *Usus.* Remotio criminis est, cùm facti intentio in alium derivatur.

Remotè, von weiten. *Usus.* Stellæ aliæ propiùs, aliæ remotiùs.

Remotus, a, um. abgeschafft, weggeräumt entfernet. *Syn.* Alienus, abhorrens. *Phras.* *Locus longissimè remotus est.* der Ort ist weit von uns. Locus à conspectu amotus longius; locus longius recedit àb urbe nostra; locus, quem natura longè submoverat oculis subduxerat; locus extra terminos solis, atque in extremis terrarum finibus positus. V. *Procul.* *Usus.* 1. Hoc à moribus, sapientia, naturâ hominis optimi remotissimum est. Ab omni cupiditate remotissimus. Hæc à vul-

vulgari intelligentia remotiora sunt. 2. *Distans*, entfernet. Res à memoria nostra remotæ. Locus remotus.

Removeo, es, movi, motum, ere. abschaffen, wegraumen, hinwegthun. *Syn.* Amoveo, dimoveo, submoveo, moveo, abduco, aufero, ejicio; deduco, abstraho, avoco, averto; deterreo, deprecor. *Usus.* Removere se ab aliquo negotio, ad otium perfugere. Ab amicitia alicujus se removere. Ex præsidiis militem removere. V. *Amoveo.*

Remugio, is, ii, ire. wiederthönen. *Syn.* Resono.

Remulcus, i, m. Zug-Seil des Schiffs. *R.* ἀ ῥυμὸν ἕλκων. *Usus.* Submersam navim remulco, multisque funibus reduxerunt.

Remuneratio, onis, f. Wiedervergeltung, Belohnung. *Syn.* Gratia, vicissitudo studiorum *vel* officiorum. *Epi.* Expedita. *Phras. Officiis tuis remuneratio nulla par erit*, deine Dienste werde ich niemalen mit gleichem Danck bezahlen können. Officia tua nunquam paribus officiis æquabo; nullam unquam meritorum tuorum partem assequar; nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia, tua beneficia consequar. Nunquam, ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam. Nunquam omnino tibi solvam, quantum debeo, ac ne ulla quidem ex parte. Officia tua nunquam rependam, compensabo. V. *Remuneror.* *Usus.* Nihil remuneratione benevolentiæ, vicissitudine officiorum jucundius.

Remunero, as, avi, atum, are; *vel* Remuneror, aris, atus sum. wieder belohnen, vergelten. *Syn.* Retribuo, compenso, beneficium reddo; mutuam gratiam reddo, refero; parem gratiam repono, mercedem do. *Phras. Remunerabor merita in me tua*, ich werde dir deine Dienste treulich vergelten. Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam; gratum, ac memorem paribus officiis probabo; beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies, aut majora; parem gratiam referam. Tuis beneficiis paribus officiis respondebo; quæ debeo, solvam, reddam beneficia. Qui tibi ex me fructus debentur, eos uberrimos colliges, capies, percipies, ex me feres. Eo, quo premor, tuorum beneficiorum onere levabor; laxabo me vinculis quasi quibusdam, si plane solvere non potero, beneficiorum tuorum; in id incumbam; eo curæ, cogitationesque intendentur, ut par pari referam: efficiam profecto, ut in me gratum animum desiderare non possis; omni studio enitar, ut officia tua paribus a me beneficiis compensentur; id in omni vita mihi erit antiquissimum, ut cumulate reddam gratiam tantis tuis in me promeritis; nihil agetur à me studiosius, quam ut de me optime meritum esse læteris. *Usus.* Quibus officiis tua beneficia remunerabo. Quo te munere remunerer, nescio.

Remus, i, m. Schiff-Ruder. *Usus.* Remis navem propellere. Detergere remos, *frangere.*

Renascor, eris, natus sum, nasci. wieder gebohren werden. *Syn.* Denuo nascor, exorior; renovor. *Usus.* Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

Renavigo, as, avi, atum, are. wieder zuruckschiffen.

Renavo, as, are. hingegen Fleiß anwenden. *Usus.* Renavabo operam.

Renes, um, m. Nieren. *Usus.* Ex renibus laborare.

Renideo, es, ere. * schimmern, glänzen: lächeln. *Syn.* Resplendeo: lætor, gaudeo.

Renitor, eris, nisus sum, niti. * sich widersetzen. *Syn.* Contra, *vel* adversum nitor. V. *Adversor, Obsisto.*

Renovatio, onis, f. Erneuerung. *Syn.* Redintegratio. *Usus.* Renovatio timoris magnam molestiam affert.

Renovo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Instauro, redintegro, reficio, integro: refero, repræsento. *Phras.* 1. *Nolo renovare dolorem tuum*, ich will dein Leyd nicht erneuern. Non faciam, ut, quæ coaluere vulnera, recrudescant; ut, quæ cicatricem duxerunt, refricentur vulnera; nolo dolorem tuum retractare, revocare; dolorem tuum jam senescentem irritare non cupio, nec enim novis vulneribus rumpendæ sunt cicatrices veteres. Nolo, reviviscat, à longo intervallo se referat, redintegretur, renascatur dolor. 2. *Renovare bellum*, den Krieg aufs neue anfangen. Comparare de integro bellum; redintegrare bellum; instaurare belli reliquias, ac renovare. V. *Bellum.* 3. *Conspectus filii renovavit dolorem*, die Gegenwart des Sohns hat den Schmertzen auf ein neues erwecket. Conspectus filii redintegravit lachrymas; vulnus retricuit, & dolorem; conspectus

spectus filii renovatio erat doloris; conspectus filii veteres dolendi causas retexuit, retulit; obductam cicatricem, quæ consenuisse videbatur, refricuit; conspectus filii integravit luctum; veteres dolendi causas revocavit; conspectu filii redintegrata est memoria acceptæ fœdissimæ cladis. *Usus*. Renovare memoriam, amicitiam, bellum. Veterem curam, ac molestiam mihi tuæ litteræ renovarunt. Jacta discordiæ semina efferent se, & ad renovandum bellum revirescent. V. *Iterum*.

Renunciatio, onis. f. **Verkündigung**. *Syn.* Nunciatio. *Usus*. Suffragiorum renunciatio.

Renuncio, as, avi, atum, are. **verkündigen, auffkündigen, auffsagen**. *Syn.* Significo, nuncio, expono: nuntium remitto. *Adv.* Auspicato. *Usus*. 1. Legati rem gestam renunciarunt. 2. *Pronuncio*, **benennen, öffentlich erklären**. Aliquem renunciare Consulem. 3. *Remitto nuncium*, **auffsagen**. Alicui hospitium, conductionem, societatem, pactionem renunciare. V. *Nuncio*.

Renuo. is, ui, ere. **weigern, abschlagen**. *Syn.* Aspernor, repudio, adversor. V. *Nolo*.

Reor, reris, ratus sum, reri. **darfür halten**. *Syn.* Puto, arbitror, censeo.

Repagula, orum, n. **Riegel**. *Syn.* Vectes, quibus januæ clauduntur. *Usus*. Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere.

Repandus, a, um. **krum gebogen**. *Syn.* Incurvus, reflexus.

Reparatio, onis, f. * **Erneuerung, Wiederverbesserung**. *Usus*. Regni reparatio.

Reparo, as, avi, atum, are. **ausbessern, erneuern**. *Syn.* Recupero, iterum acquiro. V. *Renovo*.

Repastinatio. onis, f. **Wiederumgrabung**. *Syn.* Secunda occatio.

Repedo, as, avi, atum, are. **zuruckgeben**. *Usus*. Domum cum laude repedandum.

Repello, is, puli, pulsum, ere. **abtreiben, zuruckstreiben**. *Syn.* Pello, rejicio, submoveo, impetum retundo; reprimo.)(*impello*. *Usus*. Vim vi repellere; à se dolorem repellere. Homines à foro, templo repellere. Hostem rejicere ac repellere. Vim hostium reprimere ac repellere. V. *Pello*, *Arceo*.

Rependo, is, di, sum, ere. **erstatten**. *Syn.* Reddo, repono, vicem reddo. *Usus*. Pro Gracchi capite aurum repensum. V. *Compenso*.

Repens, tis, *g. o.* **kriechend, gähling**. *Syn.* Repentinus.

Repente, **plötzlich, gähling**. *Syn.* Derepente, statim, subito, repentino, ex tempore, extemplo. *Phras.* *Repente iratus fui*, **ich bin gäh zornig worden**. Repente exarsi; repens me ira incessit; præsente iracundia exarsi; è vestigio, repentino, de improviso ira succensus sum; vestigio temporis, nec opinata, & minime provisa ira me invasit. V. *Subito*. *Usus*. Repente amicitiam præcidere. Repente, præter spem agmen in conspectum venit.

Repentino. **plötzlich**. *Syn.* Repente. *Usus*. Repentino moritur.

Repentinus, a, um. **unversehens, plötzlich**. *Syn.* Improvisus, insperatus, inexpectatus, repens, inopinatus. *Usus*. Omnia repentina, & nec opinata graviora. Magna ex nec opinato lætitia extitit repente. V. *Repente*.

Repercutio, is, cussi, cussum, ere. * **wieder zuruckschlagen**. *Usus*. Valles clamoribus repercussæ.

Reperio, is. peri, pertum, ire. **finden, antreffen**. *Syn.* Invenio. *Adv.* Difficillime, nusquam, perægre, recte, usquam. *Usus*. Exitum rei, finemque reperiemus. Ineunda est ratio, & via reperienda. Si quæras, reperies. V. *Invenio*.

Repetitio, onis, f. **Wiederholung**. *Usus*. Ejusdem verbi crebra repetitio. *Epi.* Crebra.

Repeto, is, ivi, itum, ere. **wiederfordern, wiederholen**. *Syn.* Exigo, peto, reposco: resumo, retracto. *Adv.* Altè & à capite, amplius, inde usque, longe, recte. *Phras.* 1. *Res ab initio est repetenda*, **man muß die Sache von dem ersten Ursprung her nachforschen**. Altius rei initium petendum; longius exordium rei petendum; ab ultima antiquitate; alte & à capite; a fonte repetenda, arcessenda est; ab origine, causisque primis res exponenda, repetenda est. 2. *Humaniores litteras repetam*, **ich werde die untere Schulen wiederholen**. Humaniorum litterarum studia ex intervallo recolam; ad politiores litteras regustandas me referam, retractabo artes, quas ab ineunte ætate condidici; in gratiam cum bonis Musis ex intervallo redibo; secundis curis bonas artes perpoliam; intermissa tantisper litterarum studia revocabo; me ad pristinas artes revocabo; Latinitatis autores ad manus revocabo. 3. *Semper idem repetit*, **er wiederholet allezeit das vorige**. Aures identidem iisdem vocibus obtundit; eandem crambem recoquit;

quit; eandem cantilenam iterat, canit, insusurrat; eâdem chorda oberrat; eandem tundit incudem, semper eodem revolvitur. *Usus.* 1. Jus suum, promissa; officii præmium & fructum; res ablatas ab aliquo repetere. 2. *Renovo, revoco,* erneuern, hervorziehen. Repetere memoriam superiorum temporum. Rem alte, à capite repetere. Sententiæ suæ gravitatem ab ipsa natura repetit. Repetere præcepta. V. *Iterum.*

Repetundarum. Anklag wegen Verschwendung gemeiner Gelder. *Usus.* Lege pecuniarum repetundarum teneri, damnari.

Repleo, es, evi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Impleo, refertio.

Replicatio, onis, f. das Umkehren. *Syn.* Conversio. *Usus.* Replicatio mundi.

Replico, as, cui, citum, are. zuruckgedencken, zuruckblättern. *Syn.* Repeto. *Usus.* Si velis replicare annalium memoriam, invenies.

Repo, is, repsi, ere. * kriechen, schleichen.

Repono, is, posui, positum, ere. wieder hinlegen. *Syn.* Colloco. *Usus.* 1. In aliquo, in alicujus humanitate, opibus spem omnem & salutem reponere. 2. *Annumero, recenseo, adscribo, reputo,* zuzehlen. Aliquem in numerum, *vel* numero amicorum, proborum civium; in suis reponere. 3. *Recondo,* verstecken. Fructus, alimenta in hyemem reponere. 4. *Rependo,* vergelten, erstatten. Næ, ego tibi reponam, cum veneris. Pro damno quid repones?

Reporto, as, avi, atum, are. zuruckfragen, davon tragen. *Syn.* Refero, reduco, reveho; obtineo, consequor. *Usus.* 1. Exercitum à provincia reportare; laudem & benevolentiam omnium; victoriam de hoste reportavit. 2. *Defero, denuncio,* anbringen, andeuten. Rem reportare ad Judices.

Reposco, is, posci, ere. wiederfordern, begehren. *Syn.* Repeto. *Usus.* Bona sua reposcere, ac persequi lite & judicio. V. *Peto.*

Repotia, orum, n. Nach-Hochzeit.

Repræsentatio, onis, f. Bezahlung. *Syn.* Solutio pecuniarum.

Repræsento, as, avi, atum, are. darstellen, zeigen; baar erlegen, auszahlen. *Syn.* Præsentem pecuniam persolvo: præsentem alicui gratiam refero; personam gero: aliquid re præsenti exhibeo, præsto. *Phras.* 1 *Repræsentavit in theatro Ducem*, er hat die Stelle eines Feld-Fürsten auf dem Schau-Platz vertreten. Personam Ducis in theatro gessit, retulit, sustinuit, repræsentavit; personam Ducis sibi imposuit, induit, suscepit. 2 *Repræsenta tibi in animo veterem Romam*, bilde dir nur das alte Rom ein. Finge te cernere, intueri animo veterem Romam; propone tibi; pone tibi ob oculos; cogitatione depinge veteris Romæ majestatem. Versetur tibi ante oculos; obversetur animo Romanæ majestas urbis. Romanam illam majestatem menti tantisper objice. V. *Imaginor. Usus.* 1. Reliquam pecuniam, cum dies promissorum advenerit, repræsentabimus. 2. *Refero, exhibeo, speciem exprimo*, vorstellen. Templum illud repræsentabat memoriam consulatus mei. 3. *Restituo, recupero*, wieder herstellen. Ego corpus libenter in cruciatus obtulerim, si repræsentari morte mea libertas civitatis posset. 4. *Antecapio, prævenio*, vorkommen. Non expectanda est temporis medicina, quam ratione repræsentare possumus.

Reprehendo, is di, sum, ere. mit Worten straffen, schelten. *Syn.* Increpo, arguo, redarguo, accuso; verbis castigo, exagito, insector; aliquem asperius appello, objurgo, in crimen voco. *Adv.* Brevi, gravius, leviter, libere temeritatem, errorem malè, magnopere, merito quid in aliquo, pergraviter, planè, rectè, verè, commodè, ita valdè, subtiliter, vehementer, vulgo judicium. *Phras.* 1. *Cato vehementer reprehendit Pompejum*, Cato hat Pompejum hefftig gescholten. Graviter invectus est in Pompejum; magna vocis libertate Pompejum perstrinxit; verbis vehementer accepit Pompejum; gravioribus verbis insectatus est; gravioribus verbis exagitavit; Cato Pompeji ambitionem verbis atrocibus castigavit; Cato Pompejum jurgio adortus, vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem; carpebat liberrime ambitionem Pompeji; increpitabat identidem Pompejum, magistratum plus æquo appetentem; Pompejus non effugit, vitare non potuit vituperationem Catonis. Pompejus non in paucas Catonis reprehensiones incurrit; Pompejus Catonis vituperationem subiit; in magnam vituperationem venit apud Catonem;

nem; Pompeji ambitio in vituperationem cadebat Catonis. Notavit Pompejum Cato perſæpe, & gravi objurgatione conſcidit; jurgiis laceravit; verbis increpuit; male verbis accepit. V. *Alloquor*, *Objurgo*, *Vitupero*. *Uſus*. 1. Graviſſimis verbis aliquem reprehendere & exagitare. Difficile eſt, in quo quis offenderit, alios reprehendere. 2. *Retraho*, *manu abduco*, bey der Hand zurückziehen. Revocat virtus, vel potius manu reprehendit. V. *Reprobo*.

Reprehenſio onis, f. Beſcheltung, Beſtraffung. *Syn*. Vituperatio. *Epi*. Bella, difficilis & lubrica, familiaris, falſa, juſta, levior, minima, nobilis. *Uſus*. Culpæ reprehenſio. Habet ea res juſtam reprehenſionem. In varias reprehenſiones incurrere. A reprehenſione longe abeſſe. Caret ejus vita reprehenſione. Omnem reprehenſionem fugere.

Reprehenſor, oris, m. Beſtraffer. *Syn*. Exagitator, accuſator.

Repreſſor, oris, m. Abhalter. *Syn*. Vindex.

Reprimo, is, preſſi, preſſum, ere. zurückhalten. *Syn*. Contineo, comprimo, coërceo. *Adv*. Aliquantulum, valde, paullisper. *Phraſ*. *Improbam ejus cupiditatem repreſſi*, ich habe ſeiner ungezäumten Begierde einen Zaum eingelegt. Cupiditatem retudi, fregi, & abjeci; perfeci equidem, ut ne poſſet cupiditati ſuæ ſatisfacere, libidini obtemperare, inique cogitata perficere, improba conſilia ad exitum perficere. Longius cupiditate proceſſiſſet, niſi ego incurriſſem, occurriſſem, obviam iviſſem, me objiciſſem, obſtitiſſem, reſtitiſſem, impediviſſem, impedimento fuiſſem, impedimenta objeciſſem. Rapiebat eum cupiditas, ego repreſſi; efferebat eum libidinis impetus, ego modum ſtatui; indomitam ejus cupiditatem domui; effrenatæ ejus libidini frenos injeci; eum ab effrenata cupiditate refrenavi. V. *Coerceo*, *cohibeo*. *Uſus*. Vim, conatum, audaciam reprimere. Se à ſupplicio ſumendo, ab ira reprimere, & continere.

Reprobo, as, avi, atum, are. tadlen, mißbilligen. *Syn*. Improbo, rejicio. *Phraſ*. *Non video, quid reprobare in vita ejus poſſint*, ich ſehe nicht, was man an ihm tadlen könnte. Non video, quæ pars vitæ ejus juſtam reprehenſionem habere; quid incurrere in aliorum reprehenſiones poſſit. Non video, quid vitio illi dare, vertere; quid fraudi tribuere; quid culpæ in eum conferre; qua culpa eum condemnare; quid in eo carpere; quam culpæ notam ei inurere; quo crimine accuſare; cujus culpæ inſimulare eum poſſint. Vita ejus longiſſime abeſt à juſta reprehenſione; reprehenſione caret. Non video, quid ſequius ſit in ejus moribus, quod in juſtam reprehenſionem cadat. V. *Reprehendo*. *Uſus*. Reprobare alterius ſententiam. V. *Rejicio*, *Diſſentio*, *Damno*.

Repromiſſio, onis, f. Gegen-Verheiſſung. *Syn*. Reſtipulatio. *Epi*. Recens.

Repromitto, is, miſi, miſſum, ere. dagegen verſprechen. *Syn*. Reſtipulor, ſtipulanti promitto, ſpondeo. *Uſus*. In referenda gratia hoc vobis repromitto. V. *Polliceor*, *Promitto*.

Repudiatio, onis, f. Verwerffung, Mißbilligung. *Syn*. Rejectio. *Uſus*. Repudiatio ſupplicum ſuperbiam arguit.

Repudio, as, avi, atum, are. verwerffen. *Syn*. Nuncium remitto, rejicio. *Adv*. Certe, conſtanter, contumaciter, fortiter, funditus, ingrate, impie, plane, ſapienter, ſuperbiſſime, valde. *Uſus*. Conſilium alicujus, vota, preces repudiare. Conditionem æquiſſimam repudiavit. V. *Rejicio*, *Abjicio*.

Repueraſco, is, ere. kindiſch werden. *Syn*. Ad puerilem ætatem redeo. *Adv*. Incredibiliter. *Uſus*. Utinam repueraſcerem!

Repugnanter. ungedultig. *Syn*. Invite.

Repugnantia, æ, f. Gegenſatz. *Syn*. Pugna, contentio. *Uſus*. Tu tot rerum repugnantiam non vides?

Repugno, as, avi, atum, are. widerſtreben, widerſtehen. *Syn*. Adverſor, obſiſto, reclamo. *Adv*. Acriter, apertiſſime, leniter, multum, plane, valde, vehementer. *Uſus*. Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Age, quod lubet, nemo repugnat. Illud vehementer repugnat, parumque conſentaneum eſt. V. *Adverſor*.

Repulſa, æ, f. abſchlägige Antwort. *Syn*. Offenſio, repudiatio à magiſtratu. *Uſus*. Repulſam ferre, accipere. Repulſam ferre, & ſuffragiis præteriri.

Repulſus, ûs, m. das Zurückſchlagen. *Uſus*. Scopulorum repulſu.

Repungo, is, ere. widerſtechen. *Syn*. Viciſſim pungo. *Adv*. Leviter. *Uſus*. Poſſem laceſſitus repungere.

Reputo, as, avi, atum, are. überlegen, bedencken. *Syn*. Cogito, expendo, animo agito, apud animum meum cogito. *Uſus*. 1. Hæc ego aſſidue mecum reputo. 2. *Statuo*, *conſtituo*, *decerno*; *intelligo*, *perſpicio*, bey ſich beſchlieſſen. Non eſt facile reputare, utrum recte, an perperam factum ſit. Hoc etiam reputo in ſenecta miſerrimum. V. *Cogito*.

Requies, etis, *vel* ei, f. Ruhe *Syn*. Quies. *Uſus*. Animo defatigato otium quærere, & requiem ab occupatione. Parum

habeo requietis. Oblectationem animi, requiemque curarum alicui afferre. Quantum temporis conceditur ad requiem corporis, & animi. V. *Quies.*

Requiesco, is, evi, ere. ruhen, schlaffen. *Syn.* Quiesco, conquiesco, acquiesco. *Adv.* Paullulum, diu. satis. *Usus.* Curam animi remittere, in sermone alicujus requiescere. Solicitudines amicorum consilio & sermone requiescunt. V. *Quiesco.*

Requiro, is, sivi, situm, ere. suchen, fragen. *Syn.* Quæro, postulo, flagito, deposco. *Adv.* Æque nihil, diligenter, magnopere, multum, recte, valde, vehementer, ultra. *Usus* Hominis in gerendo negotio fidem, & prudentiam requiro. Verum quidem dicis, sed requiram diligentius. Beatus quid requirat, ut beatior sit! V. *Quæro.*

Res, ei, f. ein Ding, Sache. *Usus.* 1. *Negotium*, Geschäfft. Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscepit, naviter procurat, bene agit, gerit, obit. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii, es ist eine Sache, so wohl Zeit braucht. 2 *Status rerum, conditio*, Beschaffenheit derer Sachen. Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, confusio, varietas. gravitas, asperitas status *Res perturbatæ*, ein verwirrter Zustand der Sachen. Res turbulentæ, incommodæ, adversæ, dubiæ, periculosæ; deteriores, contractæ, calamitosæ, desperatæ, perditæ, eversæ. Rerum interitus, occasus. Res *salvæ*, ein glücklicher Zustand der Sachen. Res integræ, bonæ, secundæ, florentes, amplissimæ. Ut tum res erant, wie dazumal die Sachen beschaffen waren. Pro re ac tempore consilia capere, nach Gestalt der Sachen einen Entschluß machen, Rath einholen. Consilium ex re natum, ein Entschluß, so man aus Gelegenheit der Sache abfasset. 3. *Causa*, Handel. Ad rem accedere. Pertractare ea, quæ rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est; in eum locum; in id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant, processerant. Re inclinata; extracta, procrastrinata, dilata, rejecta. 4. *Bona, opes, utilitas*, Gut, Geld, Nutzen. Res familiaris, domestica, pecuniaria, frumentaria. Rei familiari operam dare. Rem quærere, augere, amplificare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere, in rem suam aliquid convertere. Erit id in rem tuam, vel è re tua, zu Nutzen kommen. Res tua hic agitur, es gehet um dein Haab und Guth. Rem suam conficere, diminuere, dissipare, dilabi sinere; naufragium rei familiaris facere, sein Haab und Guth verschwenden, verliehren. 5. *Imperium*, Regiment. Rerum potiri. 6. *Contentio*, Zanck, Streit. Res mihi cum hujusmodi portento fuit. 7. *Occasio, opportunitas*, Gelegenheit. Colloquium pro re nata non incommodum. 8. *Factum*, That. Re præstare aliquid. Res, non verba ad purgandum attulit. Non tam re; quam spe laudatus. Ut res ipsa demonstrat. 9. *Promiscue*, in verschiedener Bedeutnuß. Revera. in Wahrheit. Nihil ad rem, das gehört nicht zu unserm Vorhaben. Reipsa de maleficio confiteri, in der Sache selbsten 2c Re, ac ratione; non re, sed opinione; re non verbis. Re omissa tantum nomen tenere.

Resaluto, as, avi, atum, are. wieder grüssen. *Usus.* Neminem resalutavit.

Resarcio, is. sarsi, sartum, ire. ersetzen, ergänzen. *Syn* Restituo, reficio *Usus.* Vestem, damna resarcire. V. *Restituo.*

Rescindo, is, scidi, scissum, ere. abschneiden. *Syn.* Reseco: dissolvo, infirmo, labefacto. *Usus.* Acta alicujus, leges, pactiones, instituta majorum rescindere. V. *Valeo.*

Rescisco, is, scivi, scitum, ere. innen werden, dahinter kommen. *Syn.* Intelligo, cognosco. V. *Scio.*

Rescribo, is, psi, ptum, ere. zurückschreiben. *Syn.* Litteris respondeo. *Usus.* Non gravabor, epistolæ tuæ rescribere.

Reseco, as, cui, ctum, are. abhauen. *Syn.* Excido, exscindo, exseco. *Usus.* Ad vivum resecare. Libidinem resecare.

Resero, as, avi. atum, are. eröffnen, wieder aufthun. *Usus.* Reserare januam, Italiam hostibus.

Reservo, as, avi, atum, are. vorbehalten, zuruckbehalten. *Syn.* Servo, conservo. *Adv.* Impostérum. *Usus.* Non te urbi, sed carceri reservavi. Ad extremum reservatus. Aliquid sermoni proximo reservare. Vitam ad meliora tempora reservare. V. *Servo, Differo.*

Reses, idis, g. *o.* * müßig, faul. *Syn.* Otiosus; ab opere, labore vacuus; cessator. *Usus.* Timebant Patres residem in urbe plebem. V. *Piger.*

Resideo, es, sedi, ere. zurückbleiben, sich niederlassen: übrig seyn. *Syn.* Consisto, maneo, remaneo, moror: supersum. *Usus.* 1. In villa, in oppido residere. 2. *Perduro, permaneo, supersum*, verharren, übrig bleiben. Non patiar, eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullæ reliquiæ in eo resident. Si quis in morte sensus residet. 3. *In-*

3. *Insum, vigeo, reluceo*, an einem haften. In eo tota Reipublicæ autoritas residet. Tota spes mea in te residet. 4. *Hæreo*, in einem stecken. Cujus culpa in te residet. Res gestæ, in quibus nulla potest residere inertiæ suspicio.

Resido, is, sedi, ere. sich sencken abnehmen. *Usus*. 1. Si montes resedissent. 2. *Sedor, placor*, vergehen, besänfftiget werden. Cum iræ, cum timor animò resedissent. Cum bella pace resedissent, ac deferbuissent. V. *Remitto*.

Residuus, a, um. übrig. *Syn*. Reliquus. *Usus*. Quid relatum, quid residuum sit. V. *Reliquus*.

Resigno, as, avi, atum, are. öffnen, aufbrechen. *Syn*. Aperio, solvo, relino.)(*obsigno*. *Usus*. Tabulas, litteras resignare. *Resigno officium, vulg*. sein Amt aufgeben; *Lat*. abdico me munere. *Resignatus vulg*. gantz ergeben zu allem; *Lat*. animo paratus.

Resilio, is, lui, *vel* lii, ire. zuruckspringen. *Syn*. Refugio. V. *Refugio, abeo*.

Resipisco, is, sipui, ere. sich bessern, klüger werden. *Syn*. Ad sanitatem, ad me redeo, me colligo, erroris me pœnitet. *Phras*. *Tandem resipuit*, endlich hat er sich gebessert. Tandem ad bonam, meliorem frugem se recepit; ad frugem rediit; ad sanitatem reversus est; ad officium redit; ad mores, & ingenium, quod à natura habuit, mite & tractabile, se recepit; tandem se collegit. V. *Converto, Conversio, Frugi*.

Resisto, is, stiti, stitum, ere. widerstehen. *Syn*. Repugno, obsisto. *Adv*. Acriter, acutius, acerrimè, apertè, fortiter, impudenter, necessariò, studiosius, vehementer. *Phras*. 1. *Resistam hominis audaciæ*, ich werde mich dieses Menschen Kühnheit widersetzen. Obsistam pro viribus; omni non contentione modò, sed dimicatione repugnabo; objiciam me, quoad possum, & ejus conatus refutabo; sceleri & audaciæ me opponam; luctabor cum homine improbo; vel inermis contra armatum resistam; improbis ejus consiliis occurram; audaciam frangam & debilitabo. Siquod in me telum contorserit, legum & judiciorum arma arripiam; lateris mei oppositû obnitar; ibo in hominem; obluctantem contundam, ferociam exultantis frangam. 2. *Miles irruenti hosti diu restitit*, die Soldaten haben dem Feind lang Widerstand gethan. Fortiter excepit impetum hostium; rem Rom. iniquô locô, animô atque audaciâ diu sustinuit; itum egregiè obviam hostium ferocitati; hostium impetum tardavit; miles non consistere modo adversus hostem ausus, sed reprimere etiam, & in castra rejicere. V. *Obsisto, Adversor, Obsto, Arceo*. *Usus*. 1. Libidini alicujus, dolori, hostibus, resistere. 2. *Persisto, insisto*, darauf bleiben, verharren. Sec ego in hoc resisto. Nihil est, ubi resistamus à lapsu.

Resolvo, is, vi, utum, ere. auflösen. *Syn*. Dissolvo; persolvo, numero. *Usus*. Senatus quæ est pollicitus, summô studiô resolvet, bezahlen.

Resono, as, ui, are. widerschallen. *Syn*. Persono, percrepo. *Adv*. Urbanius. *Usus*. 1. In hac vocum concordia dulce quiddam, & amicum resonat. 2. *Respondeo*, zusammentreffen. Gloria virtuti resonat, tanquam imago.

Respecto, as, avi, atum, are. stets zuruckschauen. *Syn*. Respicio. *Usus*. Hæc ita prætereamus, ut tamen intuentes, & respectantes relinquamus.

Respectus, ûs, m. das Zurucksehen. *Syn*. Aspectus aversus. *Epi*. Mirabilis. *Usus*. 1. Meus animus in acie est, nec respectum ullum quærit. 2. *Ratio*, Ansehen. Sine respectu Majestatis, ohne Ansehen der höchsten Gewalt. V. *Ratio, curo*.

Respergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn*. Aspergo, profundo, conspergo. *Usus*. Cum Prætoris oculos prædonum remi respergerent.

Respersio, onis, f. Besprengung. *Usus*. Sumptuosa respersio.

Respicio, is, exi, ectum, ere. zurucksehen. *Syn*. Retrò ad aliquem aspicio; os, vultumque in aliquem converto; oculos ad aliquem refero, retorqueo; aspectum refero in aliquid; oculis redeuntem sequor. *Adv*. Jucundius, longè, retro, melius, morosè. *Usus*. 1. E tenebris lucem aliquam respicere. Respexit, & simul ad Consulem aspexit. Antiquam societatem respexit. Præteriti temporis memoriam cogitatione respicere. 2. *Rationem habeo, curo*, acht haben auf etwas. Respicite salutem, Reipublicæ commoda. 3. *Adjuvo*, helffen. Nisi quis Deus nos respiciat.

Respiratio, onis, f. Athemholung, das Athmen. *Syn*. Interspiratio, interpunctio. *Usus*. 1. Alios intervalla, moræ, respirationes delectant. 2. *Exhalatio*, Dunst. Aër oritur ex respiratione aqua-

aquarum. 3. *Spirandi actus*, das Athmen. Sine respiratione animal intermoritur. V. *Respiro.*

Respiro, as, avi, atum, are. Athem holen, verschnauffen. *Syn.* Spiro, spiritum duco; anhelo; animam reddo, quæ ducta est spiritû: recreor, quiesco. *Adv.* Libere, paulùm. *Phras.* *Nunc ægre, nunc liberius respiro*, bald kan ich hart, bald leichter Athem holen. Spiritus nunc ægrè, nunc liberiùs meat; nunc arctè meat interclusus spiritus, nunc commodiùs ducitur; difficultas spirandi nunc fauces strangulat, nunc relaxat. Nunc difficiliùs, nunc commodiùs spiritus redditur. Noxius humor nunc spiritum intercludit, nunc reciprocare animam finit. Noxius humor nunc animam comprimit, nunc laxat. Tametsi anhelitum nonnunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpiùs elidit. Vix æquabilem tantisper spiritum traho, cum interclusio animæ, & solitæ spiritus angustiæ mox sequuntur. *Usus.* 1. Pulmones ductam animam respirant, & & reddunt. 2. *Recreor, quiesco, animum recipio*, sich erholen, erquicken. Erigere animum, paulùlum à metu respirare. Respirabo, si te videro, & in his miseriis equiescam. 3. *Cesso, intermitto*, aufhören. Oppugnatio ne punctum quidem temporis respiravit. V. *Recreor, instauro, colligo.*

Resplendeo, es, ui, ére. hell-scheinen. *Syn.* Refulgeo.

Respondeo, es, di, sum, ére. antworten. *Syn.* Responsum do, refero, responsum reddo, rescribo.)(*Interrogo.* *Adv.* Absurdè, acutè, æqualiter, amicè, argutè, asperè, audacter, benè, benignè, commodissimè, consideratè, constanter, copiosè, cumulatè, demissè, dolenter, dilucidè, falso, flebiliter, ferociter, graviter, honestè, honorificè, humanè, impudenter, inhumanè, inscitè, lente, liberaliter, litteratè, luculenter, malè, memoriter, perbenignè, probe, recte, separatim, suppliciter, tristius, vehementer, venustissime, verissime, confuse. *Phras.* *Respondit ad hæc alter*, hierauf antwortete der andere. Excepit sermonem alter; subjecit alter; ad hæc responsum dedit, reddidit alter; ad ea alter paucis; ad ea placide alter & benigne verba fecit; unum, non amplius verbum retulit, reddidit. responsi ratio hæc erat; reposuit alter ad hæc. V. *Responsum.* *Usus.* 1. Ad interrogata respondę, extra ea, cave, vocem mittas. Aspere verbis, vultuque respondit. 2. *Convenio, congruo*, übereinskommen. Extrema primis; virtus tua hominum opinioni; majorum laudibus respondent. Optatis meis fortuna respondit; inter eos mutuò officiis respondetur.

Responsio, onis, f. Antwort. *Syn.* Responsum. *Epi.* Brevis, inimica. *Usus.* Indigna responsione quæstio.

Responsum, i, n. Antwort. *Syn.* Responsio. *Epi.* Liberale, præclarum, homine docto dignum. *Usus.* Responsum dare, reddere, edere, Antwort geben. Responsum auferre, Antwort bekommen. Responsa Juris consultorum.

Respublica, æ, f. das gemeine Wesen. *Syn.* Res communis, publici consilii societas. *Epi.* Ægrota, afflicta, perdita, aliena, amantissima, clara, conjunctissima, florens, fortunata, germana, grata, imbecilla, infirma, ingrata, labens, libera, misera, municipalis, perturbata, perdita, privata, quieta, sana, salva, summa, tenuis, tota, tranquilla, turbulenta, vetus, universa. *Phras.* 1. *Rempublicam condere*, ein gemeines Wesen aufrichten. Rempublicam constituere, ædificare, serere; Reipublicæ fundamenta jacere, ponere; statum civitatis jure & legibus, & moribus de integro condere. 2. *Ad Rempublicam gerendam serò accessit*, er ist spat zur Regierung des gemeinen Wesens kommen. Sero ad Rempubl. se contulit; Rempubl. capessivit, accepit, attigit; gerere, tractare, administrare cœpit. 3. *Rempublicam strenue administrat*, er regieret das gemeine Wesen stattlich. Rempubl. pulcherrime gerit; legibus optimis temperat, sustinet, gubernat. Totus in Rempublicam incumbit, ejusque formam pulcherrimam effingit. 4. *Magna ars est Rempublicam rectè gerere*, es ist eine grosse Kunst, dem gemeinen Wesen wohl wissen vorzustehen. Ad gubernacula Reipubl. sedere; custodem, gubernatorémque Reipublicæ agere; clavum Imperii tenére: res communem utilitatem continentes administrare; gubernacula Reipublicæ tractare. V. *Rego, Regno, Impero.* 5. *Pœnas dabunt, qui adversus Rempublicam insurgunt*, die, so sich wider das gemeine Wesen aufmachen, werden nicht ungestrafft bleiben. Qui Rempublicam oppugnant, vexant, perturbant, labefactant, violant; qui Rempublicam convellere, opprimere, delére, vastare nituntur; qui arma contra Remp. ferunt; qui pestem patriæ moliuntur. V. Op-

Oppugno. 6. *Respublica ruinæ est proxima* das gemeine Wesen scheinet zu Grunde zu gehen. Respublica inclinata præcipitat in exitium; haud longè abest ab exitio, interitu; labat Respublica, & perditis jam propè rebus, omnia ad exitium præcipitia sunt, omnia ad perniciem profligata atque perdita videntur. 7. *Rempublicam conserva*, erhalte das gemeine Wesen. Rempubl. consiliis tuis excita, erige, fulci, contine, serva, restitue; ac si fieri possit, ut exsurgat, ac revivifcat, effice atque elabora. *Usus*. Conversiones Rerumpublicarum naturales esse, è Philosophia didiceram.

Respuo, is, ui, ere. verwerffen verachten. *Syn*. Repudio, aspernor. *Adv*. Vehementer. *Usus*. Respuere aliquid, ac pro nihilo putare. Respuere consolationem omnem, ac consilium. V. *Nolo, Recuso, Invitus*.

Restinctio, onis, f. Löschung. *Syn*. Sedatio. *Usus*. Extinctio sitis.

Restinguo, is, xi, inctum, ere. auslöschen. *Syn*. Sedo, comprimo.)(*inflammo*. *Usus*. Ardorem restinguere. Eloquentia cupiditates restinguit. Ignem, sitim restinguere. V. *Comprimo, Coërceo*.

Restipulatio, onis, f. Gegen-Versprechung. *Syn*. Repromissio.

Restipulor, aris, atus sum, ari. dargegen verheissen. *Syn*. Repromitto. *Adv*. Diligenter, porro.

Restis, is, f. * Seil, Strick. *Syn*. Funis.

Restituo, is, ui, utum, ere. wieder ersetzen, wieder einsetzen. *Syn*. Instauro, corrigo, repræsento. *Adv*. Æquè, dissolutè, honorificè, perniciosè, plane, turpiter, in integrum. *Usus*. 1. Pretium, veterem potestatem Reipublicæ restituere. Pecuniam, libertatem restituere, ac repræsentare. Restituere, ac corrigere depravata. 2. Reporo, wieder einsetzen. Aliquem in integrum, in antiquum gloriæ & honoris locum, in veterem possessionem, gratiamque restituere. Vix sibi è gravi calamitate restitui cœperat. Quem auctoritate, studiô, sententiis vestris restituistis, nunc manibus quoque vestris in suis sedibus collocate. 3. *Veniam do*, Schuld, Straffe nachlassen. Condemnatum clementer restituit.

Restitutio, onis, f. Erstattung, Ersetzung. *Usus*. Restitutio damnatorum.

Restitutor, oris, m. Wiederbringer. *Usus*. Lentulus salutis nostræ restitutor.

Resto, as, stiti, stitum, are. übrig seyn. *Syn*. Maneo, remaneo, resideo. *Adv*. Omninò. *Usus*. 1. Romæ restiti paullisper, dum cœpta perficerem. 2. *Relinquor, supersum, superat, reliquum est, residuum est*, übrigen. Nihil ei præter hortos restat. Hæc reliqua pars est, hic restat actus. Unicus mihi amicus restat. V. *Reliquus*.

Restrictè. streng, genau. *Syn*. Angustè, strictè. *Usus*. Cur id tam restrictè, parceque faciat, ignoro.

Restrictus, a, um. geitzig, karg. *Syn*. Tenax, parcus, avarus. *Usus*. Naturâ ad largiendum restrictior.

Resupinus, a, um. rücklings *Syn*. Supinus.

Resurgo, is, surrexi, ere. * wieder aufstehen. *Us*. Resurgunt res Romanæ contra spem. V. *Pascha, Christus*.

Retardatio, onis, f. Hindernuß, Einhalt. *Syn*. Mora, impedimentum.

Retardo, as, avi, atum, are. verhindern, Einhalt thun. *Syn*. Moror, moram affero, moram facio, moràm & impedimentum infero. *Usus*. Celeritatem alicujus, hostium animos, & impetum retardare, comprimere, frangere. Ne animum tuum à scribendo defatigatio ulla retardet. V. *Differo, Moror, Mora, Impedio*.

Rete is, n. Netz, Fischer-Netz, Jäger-Garn. *Syn*. Plaga, laqueus.

Retego, is, texi, tectum, ere, entdecken. *Syn*. Aperio, evolvo. V. *Aperio*.

Retentio, onis f. Hinterhaltung. *Usus*. Assensionis retentio.

Retexo, is, xui, xtum, ere, auflösen. *Syn*. Dissolvo. *Usus*. Dialectica quasi Penelopes telam retexens. Num, quod adolescens præstiti, commutem, & velut me ipse retexam? Retexo orationem meam, ich widerruffe das, was ich geredet habe. *palinodiam cano*.

Reticentia, æ, f. Verschwiegenheit. *Syn*. Taciturnitas.

Reticeo, es, ui, ére. verschweigen. *Syn*. Taceo, conticeo, obmutesco. *Adv*. Astutè prorsus, nullo modo. *Usus*. Silentiô utor, taci-

tacitum relinquo, filentiô prætereo, filentio involvo, abftineo me àb hujus rei fermone. V. *Taceo, Sileo.*

Reticulum, i, n. ein Netzlein.

Retineo, es, ui, tentum, ére. behalten. *Syn.* Detineo, curfum inhibeo; teneo.)(*Dimitto.* *Adv.* Diligenter, diutiùs, in perpetuum, mediocriter, meliùs, vehementer, vix. *Ufus.* 1. Sui juris retinendi quisque cupidus. Retine hominem, ni profectus eft. 2. *Confervo,* behalten. Retinent tamen caritatem in paftores. 3. *Delecto,* ergötzen. Ipfe hiftoriæ ordo nos retinet. V. *Detineo, Moror.*

Retorqueo, es, torfi, tortum, ére. zuruck treiben, zuruckwenden. *Syn.* Reflecto. *Ufus.* Retorquet oculos in hanc urbem.

Retractatio, onis, f. Widerruffung. *Syn.* Revocatio, recognitio. *Ufus.* Conficies igitur, idque fine dubitatione ulla, & retractatione. Sine retractatione ulla dicere liberè audeo. V. *Palinodia.*

Retracto, as, avi, atum, are. widerruffen, wieder abhandlen. *Syn.* Revoco. *Ufus.* Locus ille à me retractabitur. Retractando dolorem vulnerum augemus. V. *Revoco.*

Retraho, is, xi, ctum, ere. zuruckziehen. *Syn.* Abftraho: revoco. *Adv.* Non fanè, faciiè proficifcentem, *Ufus.* Retrahere aliquem à cœpto. A turpi confilio, à fcelere retrahere aliquem, & revocare.

Retrecto, as, avi, atum, are. weigern. *Syn.* Detrecto. *Ufus.* Sive retrectabis, five properabis, pereundum eft.

Retribuo, is, ui, utum, ere. zuruckgeben. *Syn.* Rependo, refero. *Ufus.* Retribue, quod debes. V. *Reddo.*

Retrò. ruckwärts. *Syn.* A tergo, poft tergum, àb tergo, pòft. *Phraf.* *Hoftis retrò ceffit,* der Feind ift zuruck gewichen. hoftis pedem retulit; fe recepit; receptû fibi confuluit; retrò abiit. *Ufus.* Tam longè retrò refpicere non poffum. Quid retrò, & à tergo fieret; ne laboret.

Retrorsùm. hinter fich. *Ufus.* Retrorsùm, viciffim ex æthere aër oritur.

Retrudo. is fi, fum, ere. zuruckftoffen. *Ufus.* Deorum fimulacra retrufa.

Retundo, is, tudi, tufum, ere. ftumpff machen. *Syn.* Obtundo. *Adv.* Bellè. *Ufus.* Sermones, improbitatem alicujus, diftrictos in Rempublicam gladios retundere. V. *Repello.*

Reveho, is, xi, ctum, ere. zuruckführen. *Uf.* Sed paulò longiùs ad fuperiorem ætatem revecti fumus.

Revelatio, onis, f. himmlifche Offenbahrung. *Syn.* Divinus admonitus. *Phraf.* *Ifta per revelationem intellexit,* dieses hat er durch göttliche Offenbahrung verftanden. Divinô admonitû; cœlefti admonitû; Deo aperiente; divinitùs cognovit: ifta Deo patefaciente, manifeftante cognovit; ejus rei notitiam è cœlo haufit, accepit.

Revello, is, revelli, vulfum, ere. abreiffen, umreiffen. *Ufus.* De corpore faucii tela revellere. Clauftra, januam revellere. Superiores injurias revellimus. Crucem, quæ ad portam fixa erat, revelliftis.

Revenio, is, ui, ventum, ire. zuruckkommen. *Syn.* Redeo. *Ufus.* Cùm domum revenero. V. *Redeo.*

Reverâ. fürwahr, allerdings. *Syn.* Reipsâ, reapfe. *Ufus.* Cujus igitur hoc crimen eft; reverâ nullius. V. *Certè.*

Reverentia, æ, f. Ehrerbiethung, Ehrerweifung. *Syn.* Honor, obfervantia. *Phraf.* 1. *Reverentiam parentibus liberi debent,* die Kinder feynd fchuldig, ihren Eltern alle Ehrerbiethung zu erweifen. Par eft, ut liberi parentum auctoritatem vereantur, judicium fequantur; cavendum, ne parentum reverentia liberorum animis excedat unquam; æquum eft, ut liberi parentibus præcipuum honorem habeant; præcipuâ obfervantiâ colant; reverentiam adversùs parentes adhibeant; omni cultû, ac veneratione profequantur; ùt afpectabiles quosdam Deos obfervent, & vereantur; fecundùm Deorum immortalium Numen primo in honore ac charitate habeant; ut parentum quâdam verecundiâ ducantur; pudore regantur; parentum quandam verecundiam habeant; præcipuam parentum rationem habeant. V. *Honor.* 2. *Nullam erga majores reverentiam habet,* vulg. *irreverens eft,* er ift gar unehrerbiethig. Omnis exceffit animo majorum reverentia; nullâ majorum verecundiâ ducitur; majoribus nullâ fe verecundiâ obftrictum reputat; inofficiofus, illiberalis erga majores eft; nulla illi majorum reverentia, verecundia nulla. Majorum nec auctoritatem veretur, nec vim pertimefcit; nulla illum majorum verecundia à vitæ licentia arcet. V. *Revereor.* *Ufus.* Adhi-

Adhibenda eſt quædam adverſus homines reverentia. V. *Revereor.*

Revereor, eris, veritus ſum, eri. **Ehre erweiſen, Ehrfurcht tragen.** *Syn.* Vereor, colo, obſervo, cultû quôdam & honore dignor. *Phraſ. Quos maximè debuit, eos minimè reveritus eſt*, **er hat denen, ſo er am meiſten ſolte, gar keine Ehrerbiethigkeit erwieſen.** Quorum maximè debuit, eorum nullam rationem duxit; quibus præcipuum debuit, illis nullum honorem habuit. Quorum judicium ſequi, voluntati parére, auctoritatem vereri debuit, eos nullo loco habuit, nullo honore, cultúque dignatus eſt; illis minimum tribuit; honorem nullum detulit; eos obſervantia nulla proſecutus eſt; iis ſtudium, obſervantiámque nullam præſtitit, exhibuit. *Uſus.* Obſervantia eſt, per quam ætate, aut honore antecedentes reveremur, & colimus. V. *Honor, Reverentia, Obſervantia.*

Reverſio, onis, f **Zuruckkunfft.** *Syn* Reditus.)(*Profectio. Uſus.* Reverſio, & motus febrium. De reditu, vel potiùs reverſione mea lætantur.

Revertor, eris, verſus ſum, verti, **zuruckkehren, wieder kommen.** *Syn.* Reverto, revenio, redeo, refero me, remigro. *Adv.* Acriter, crebrò retrò. *Uſus.* Ad propoſitum revertor. Sed ad jus publicum revertor. Domum reverti. Ad ſuperiorem conſuetudinem revertit. V. *Redeo.*

Revincio, is, vinxi, vinctum, ire. **ruckwärts binden.** *Uſ.* Revinctis poſt terga manibus.

Revinco, is, vici, victum, ere, **überweiſen.** *Syn.* Convinco. *Phraſ. Manifeſtè eum revici*, **ich habe ihn augenſcheinlich überwieſen.** Manifeſtis indiciis hominem tenui; jugulavi teſtibus, & elinguem reddidi. V. *Convinco Uſus.* Nunquam is argumentis revinci ſe patietur.

Reviresco, is, virui, ere. **wieder grünen, oder ausſchlagen.** *Syn.* Fruticor, renovor, refloreſco, reviviſco. *Uſus.* Reipublicæ rationes Senatorum operâ revireſcunt.

Reviſo, is, ſi, ſum, ere. **beſuchen, wieder heimſuchen.** *Syn.* Iterum viſo, inviſo. *Uſ.* Cùm poteris, nos reviſes.

Reviviſco is, vixi, ere. **wieder lebendig werden.** *Syn.* In vitam redeo, renaſcor; reſpiro, recreor ex metu, è fluctibus emergo. *Adv.* Neceſſariò. *Uſus.* Ut tua cauſa toties jugulata faciliùs reviviſcat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit.

Revocatio, onis, f. **Widerruff** *Epi.* Contraria, brumalis, ſolſtitialis. *Uſus.* Receptui ſignum, aut revocationem a bello nondum audivimus.

Revoco, as, avi, atum, are. **zuruckruffen, widerruffen.** *Syn.* Removeo, avoco, abſtraho.)(*Voco. Adv.* Acrius, arroganter, identidem. *Uſus.* 1. Revocare mentem a ſenſibus. Aliquem a ſcelere, ab incepto, ab inſtituto curſu a cupiditate & furore revocare. 2. *Refero.* **auf etwas ziehen.** Revocare omnia ad ſcientiam, ad veritatem. 3. *Repeto, inſtauro* **wiederum von ſich nehmen, ergänzen.** Studia, longo intervallo intermiſſa revocare. Vires amiſſas revocare. Revocare ſe ad priſtinam induſtriam. 4. *Promiſcue.* **auf verſchiedene Weiſe.** Aliquid in dubium, in memoriam, in animum revocare. Cum fortuna ex adverſo in meliorem ſtatum revocatur. Ad incertum revocabantur poſſeſſiones omnium.

Revolo, as, avi, atum, are. **zuruckfliegen.** *Syn.* Retro volo.

Revolvo, is, volvi, volutum, ere. **umwälzen.** *Syn.* Rapio, reduco. *Adv.* Neceſſario. *Uſus.* Identidem eodem revolvor. Imprudens eo, quo minime vult, revolvitur. V. *Iterum.*

Reus, i, m. **Beklagter, Schuldiger.** *Syn.* Is qui cauſam dicit; qui lege aliquâ tenetur; qui aliqua culpâ erroris tenetur humani; qui arguitur; de cujus re diſceptatur; qui de capite, civitate, fortunis dimicat; is unde petitur: ſons, nocens. *Epi.* Afflictus, humilis, improbus, innocens, invidioſus, locuples, mœſtus, nobilis, nocens, perditus, turpis. *Phraſ. Certe reus eſt*, **er iſt gewiß ſchuldig an einer Sache.** Culpâ tenetur; in culpa eſt; eſt quædam in illo culpa; culpa nonnulla in eo hæret, reſidet; culpa ejus facinoris in illo conſiſtit; incurriſſe in id crimen hominem, dubitat nemo: in ea noxâ fuiſſe hominem, pro comperto eſt; verſari in ea culpa; eô facinore contaminatum eſſe; in reos referendum nemo dubitat; haud exper em criminis; culpa non vacare, certum habeo. Crimen non quiſquam certius ſubiit; culpam ſine dubitatione ſuſtinet. *Uſus.* Aliquem capitalis rei, de furto reum facere, agere, peragere. Inter reos referre. Crimini ſe reum pro aliquo ſupponere. Sontibus, reis opitulari.

Rex, gis, m. **König.** *Syn.* Princeps, Dominus. *Epi.* Afflictus, alienus clariſſimus, doctiſſimus, generoſus, ignobilis, impius, impudens, nobilis, opulentus, potentiſſimus, præſtans. *Phraſ. Rex erit.* **er wird König werden.** Regis fortuna

tuna in eum transitura est. Rector terrarum earum erit; summam imperii obtinebit; civium omnium Dominus erit; regiis insignibus conspicuus erit; regalem potestatem habebit; regali potestate præditus erit; regno præficietur; summæ imperii præerit; summâ imperii potietur. V. *Impero, Regno. Usus.* Reges orbis terrarum Domini.

Rheda, æ, f. eine Kutsche. *Syn.* Essedum, vehiculum. *Usus.* Rheda vehor; in rheda sedere. Cum duobus essedis & rheda sedere Cum duobus essedis & rheda equis juncta.

Rhedarius, ii, m. Kutscher. *Usus.* Rhedarius Milonis occisus est.

Rhetor, oris, m. ein Redner, Wohlredner. *Syn.* Orator, dicendi artifex, Rhetoricæ disciplinæ doctor, qui dicendi præcepta tradit. *Epi.* Antiquissimus, doctissimus, eloquens, magnus, nobilis. *Usus.* Vis & artificium Rhetoris. V. *Orator.*

Rhetorica, æ, f. Rede-Kunst. *Syn.* Ars Rhetorica, Rhetorum ars, disciplina dicendi; vis oratoria, Oratoris facultas, ratio dicendi, copia dicendi. *Epi.* Forensis, paullo hebetior, similis palmæ. *Usus.* Scripsit artem Rhetoricam Cleanthes. Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem Zeno voluit.

Rhetorice. wohlrednerisch. *Syn.* Rhetorum more, copiose, ornate, splendidè. *Usus.* Rhetorice, mavis, an Dialecticè disputem.

Rhetoricus, a, um. wohlrednerisch. *Usus.* Exercitationes, libri, artes rhetoricæ.

Rhytmici, orum, m. gewisse Dichter. *Syn.* Poëtæ Lyrici, Musici numerorum, qui Græcis rhytmi, studiosiores.

Ricinium, ii, n. weibliches Trauer-Kleid. *Vestimenti genus.*

Rictus, us, m. der Rachen. *Syn.* Os minax, & hians.

Rideo, es risi, risum, ere. lachen. *Syn.* Risum edo; derideo, irrideo. *Adv.* Familiariter, docte, vehementius, valdè. *Phras.* 1. *Omnes ad hæc risêre.* alle haben darzu gelacht. maximus ad hæc omnium risus est consecutus; nemo tenebat risum; risus omnibus obortus est; cachinnos sustulêre omnes; risu pene corruêre; risu prope emortui sunt; risu excepere ista plerique; in risum effusi omnes. 2. *Nos interea ridemur.* unterdessen lacht man uns aus. Interea fabula sumus; in ora hominum pro ludibrio abimus; deridiculo habemur. V. *Irrideo. Usus.* Risi imprudentiam hominis. Risi nivem atram, teque hilari esse animo, & promptô ad jocandum gaudeo.

Ridicule. lächerlich. *Syn.* Facete, perridiculè, joco. *Usus.* Quidam ridicule insanus.

Ridiculum, i, n. ein Spaß, lächerlicher Schertz. *Syn.* Jocus, facetiæ, digna res, quæ omnium irrisione ludatur. *Epi.* Civile, frequens, impatiens, lentum, subobscœnum. *Usus.* Vitabit ridicula quæsita, nec ex tempore ficta, sed domo allata, quæ plerumque sunt frigida.

Ridiculus, a, um. lächerlich, poßierlich, schertzhafft. *Syn.* Jocularis. *Epi.* Petulans. *Usus* Facie magis, quam facetiis ridiculus. Homo perridiculus.

Rigeo, es, ui, ere. erstarren. *Syn.* Conglacio, congelo. *Usus.* Aut frigore rigent, aut calore uruntur. Vestes gelu rigent. V. *Frigus.*

Rigidus, a, um. erstarret, gefroren: rauh, hart. *Syn.* Durus, severus, austerus, ferreus, præfractus, acerbe severus. *Usus.* Aves rigidis cruribus, procero rostro. V. *Severus.*

Rigo, as, avi, atum, are. wässern, befeuchten. *R. a.* βρέχω. *Syn.* Respergo, irrigo, aquarum inductione terræ fœcunditatem do. *Usus.* Isti cum se fontes esse dicant, & omnia rigare debeant ingenia. Nilus Ægyptum rigat.

Rima, æ, f. Riß, Ritze, Spalt. *R. a.* ῥῦγμα. *Syn.* Hiatus. *Phras.* *Paries rimas agit*, die Mauer hat eine Ritze. vitium facit; labem ducit. V. *Hiatus. Usus.* Ne inferciat verba Orator, tanquam rimas expleat.

Rimor, aris, atus sum, ari. nachgrübelen *Syn.* Scrutor, inquiro. V. *Indago, meditor.*

Ringor, eris, ringi. schnauben, unmuthig werden.

Ripa, æ, f. Ufer, Gestad eines Flusses. *R. à* ῥιπή. *Syn.* Littus, ora. *Epi.* Aversa, contraria, viridis, opaca. *Usus.* Fluvium extra ripas redundantem coërcere. In viridi & opaca ripa obambulare. Viridissimi riparum vestitus. Impetus aquæ ripas alluentis.

Risus, ûs, m. Gelächter. *Syn.* Cachinnus. *Epi.* Magnus, maximus, mediocris. *Phras.* 1. *Risum commovit.* er hat ein Gelächter verursachet. risum excitavit; cachinnum commovit; risum movit omnibus; risum fecit; risum omnibus excussit, elicuit; solutissimum risum movit; in risum convertit. 2.

Risum

Risum comprimere non potui. ich habe das Lachen nicht verbeissen können. Risum tenere; continere non potui; non potui, quin risum ederem; cachinnum tollerem; obstinatum silentium in risum transferrem; in effusos risus solverer; temperare mihi a risu non poteram. V. *Rideo. Usus.* Risum captare, quærere. Risum edere. Risu corruere emori.

Rite, geziemend. *Syn.* Recte, modo, ac ordine. *Usus.* Nihil rite, nihil more, institutoque perfecit. V. *Recte.*

Ritus, us, m. Gebrauch. *R. a.* ῥητὸς. *constitutus. Syn.* Mos, consuetudo rata & firma, præcipue sacra, institutum vetus. *Epi.* Optimi, patrii. *Usus.* Ex ritu patrio Deos colere. Ritu pecudum vivere. Variis ritibus fana dedicantur. V. *Cerimonia.*

Rivalis, is, m. Mitwerber, Mitbuhler. *Syn.* Æmulus, competitor. V. *Æmulus.*

Rivalitas, is, f. Eyfersucht. *Syn.* Æmulatio. V. *Æmulatio.*

Rivus, i, m. Bach. *Syn.* Rivulus. *Usus.* Rivorum à fonte deductio. Rivulus arcessitus & ductus ab ipso capite.

Rixa, æ, f. Zänckerey, Hader. *R. à* ῥῆξις, *ruptura. Syn.* Turba, jurgium, verbosa, & plena jurgii contentio. *Epi.* Nova, magna. *Phras. Rixam excitare.* einen Strein-Handel anrichten. Rixam concire, concitare; certamina serere; in disceptationem aliquos trahere. V. *Contentio, jurgium. Usus.* Nostræ Academiæ cum veteri magna rixa est. In quorum rixam siquis incurrerit. V. *Certamen.*

Rixor, aris, atus sum, ari. zancken, hadern. *Syn.* Contendo, jurgor. *Usus.* De amicula rixantur. V. *Contendo.*

Roboro, as, avi, atum, are. stärcken, bestigen. *Syn.* Corroboro, confirmo. *Usus.* Ut hæc autoritate suâ roboraret. V. *Confirmo.*

Robur, oris, n. Stärcke, Eiche. *Syn.* Vis, firmitas, virtus, nervi, firmamentum: quercus, lignum durissimum. *Epi.* Firmissimum, incredibile animi. *Usus.* Quantum in animo cujusvis roboris est & nervorum. Copiarum robur deletum est. der Kern von Leuten ist umkommen Milo incredibili animi robore septus. Animi invicti magnitudo & robur. V. *Vires.*

Robustus, a, um. starck, Baum-starck. *Syn.* Fortis, valens, nervosus, lacertosus, maximis corporis viribus. *Adv.* Bene. *Phras. Robustiorem illo vidi neminem,* ich habe keinen stärckern Menschen gesehen. In quo plus roboris, firmitatis, virium inesset; qui firmior esset à viribus; qui virium firmitate præstaret; qui corporis robore anteiret; qui viribus magis valeret; in quo tam eximia virtus virium; cui tantum roboris & nervorum, cognovi neminem. V. *Fortis.*)(*Confectus. Usus.* Robustioris jam impietatis est. Malum inveteratum fit robustius. Audax, & robustus satelles. V. *Firmus.*

Rodo, is, rosi, rosum, ere. nagen, zernagen. *Syn.* Corrodo, arrodo, exedo. *Usus.* 1. Mures noctem & diem rodentes aliquid. 2. *Carpo.* tadeln. Qui aliquem in convivio rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

Rogatio, onis, f. Bitt, Frage. *Syn.* Rogatus, obtestatio, preces. *Epi.* Consularis, gratiosissima, justa, sceleratissima, similis, tribunitia. *Usus* 1. Ego Curtium rogatione tuâ diligo. 2. *Lex.* Gesetz. Rogationem ferre, perferre, promulgare. Rogationi intercedere. Rogationem abrogare. 3. *Interrogatio*, Frage. Chrysippus quâdam rogatiuncula delectatur.

Rogator, oris, m. der etwas fraget, bittet. *Syn.* Qui rogat, petit, quærit; qui cistas deferc colligendis per tribus suffragiis. *Epi.* Justus. *Usus.* Vos rogatores, vos diribitores, vos custodes fuistis tabularum.

Rogatus, ûs, m. Bitte. *Syn.* Rogatio, oratus. *Usus.* Meo rogatû rem impetravit.

Rogo, as, avi, atum, are. bitten, ersuchen, fragen. *Syn.* Oro, precor, quæso, deprecor, obsecro, obtestor: interrogo, ex aliquo quæro. *Adv.* Acrius, arroganter, auspicato, blande, breviter, diligenter, contumaciter, familiariter, etiam atque etiam, iterum & sæpius, magnopere, modeste, nominatim, penitus, precario, proprie, prorsus, tacite, vehementer. *Phras.* 1. *Rogo te per omnia, vulg.* ich bitte dich um alles. Hoc te vehementer rogo, imo obsecro; hoc maximâ obtestatione a te oro; hic ego imploro fidem tuam; hoc te summis precibus obsecro; ad pedes tuos stratus, jacensque supplico; supinas hic manus tendo, infimisque a te precibus contendo; hic ego te flens obtestor, neque te unquam fatigare precibus desinam; rogo te, quam studiose possum; id à te maximopere pro summa nostra conjunctione peto, quæsoque; id à te precibus etiam atque etiam exposco; valdè hoc & ex animo a te contendo; hoc te infimis oro precibus. Hoc a te ita postulo, ut major

majore ſtudio magisque ex animo petere non poſſim. Hoc ego per hanc te dexteram oro; per tuam te fidem oro, atque obſecro. Hoc à te ita poſtulo, ac contendo, ut nihil magis unquam; tanquam fortunæ meæ omnes in eo ſitæ, poſitæ, repoſitæ, locatæ eſſent; tanquam id ejusmodi eſſet, ut rationes meæ ex eo unice pendeant; tanquam in eo mihi eſſent omnia. 2. *Concede, quæſo, quod te rogo*, thue mir dieſe Gnade, um die ich dich bitte. Sit, quæſo, precibus meis apud te locus; facilem, oro te, precibus te meis præbe; ne me, rogantem ſuppliciter, à te rejice; ſine me iſtud à te impetrare; da, largire hoc precibus meis. Sine, te exorem quodque à te ſingulari ſtudio contendo, imperti. 3. *Rogavit illum vehementer*, er hat ihn ſehr gebeten. Precibus cum illo egit quam diligentiſſimis; preces ſuppliciter admovit; magnis ab illo contendit precibus; ad ejus pedes ſupplicem ſe abjecit; in pedes abjectus ſimplicem vocem miſit; paſſis manibus flens imploravit; infimis precibus obſecravit. V. *Oro*. *Uſus*. Hoc beneficium ita te rogo, ut majore ſtudio non poſſim. Sententiam ejus rogavi. Hæc ego de te rogo.

Rogus, i, m. der Scheiter-Hauffe. *Epi.* Ardens, extinctus. *Uſus*. Metellum filium in rogum poſuere. Bona exiſtimatio nos usque ad rogum comitetur.

Roro, as, avi, atum, are. tröpflen, thauen. *Uſus*. Rorantia pocula.

Ros, oris, m. Thau. *R. ex* δρόσος. *Uſus*. Nocturnum rorem excipiunt.

Roſa, æ, f. eine Roſe. *Uſus*. Cum roſam videret, tunc incipere ver antumabat. Sertis redimiri & roſa.

Roſtratus, a, um. geſchnäbelt. *Uſus*. Navis roſtrata.

Roſtrum, i, n. Schnabel, Rüſſel. *Syn*. Os avium, aut aliorum animalium. *R. à* Rodo, *ut* Raſtrum *à* Rado. *Uſus*. Avis corneo proceroque noſtro. Aduncitas roſtrorum. Sus roſtro humi litteram impreſſit. Roſtrum canis. Roſtrum in camelis. Roſtra navium. De Roſtris deſcendere, *ſuggeſtu Oratorum Romæ*.

Rota, æ, f. ein Rad. *Syn*. Orbis. *Epi*. Fervida. *Uſus*. Fortunæ rotam pertimeſcere.

Rotunde. rund-aus, nett. *Syn*. Concinne, explicate.

Rotundo, as, avi, atum, are. rund machen. *Syn*. Rotundum facio. *Uſus*. Orbem rotundavit ad volubilitatem.

Rotundus, a, um. Kugel-rund. *Syn*. Globoſus. *Uſus*. Stellarum rotundi ambitus, quarum motus in orbem circumferuntur. Forma urbis rotunda, quod eam flumen pene, ut circino circumductum, ambiat. Forma rotunda ullam negat eſſe pulchriorem Plato. Rotundus Orator Thucydides. Apta & quaſi rotunda verborum conſtructio.

Rubeo, es, ui, ere. roth ſeyn. *Syn*. Erubeſco, pudet.

Ruber, a, um. roth. *Syn*. Rubens. *Uſus*. Mare rubrum.

Rubens, tis, *g. o.* roth. *Syn*. Ruber.

Rubicundus, a, um. röthlich. *Syn*. Rubore plenus.

Rubiginoſus, a, um. * roſtig, verroſtet. *Syn*. Rubigine plenus.

Rubigo, inis, f. * Roſt. *Syn*. Ærugo.

Rubor, oris, m. Röthe. *Uſus*. Pudorem rubor conſequitur. Fuſus, & candore mixtus rubor. Verborum obſcœnitate vitanda præſtare ingenuitatem, & ruborem ſuum. Rubore ſuffundi.

Rubrica, æ, f. roth Erdreich, Rödel. *Syn*. Terra rubra. *Uſus*. Rubrica delibutus.

Rubus, i, m. * Brombeer-Staude, Dorn-Buſch.

Ructo, as, avi, atum, are, fröltzen, görpſen. *Syn*. Cruditatem exhalo. *Uſus*. Ructans, & nauſeans. Alicui in os ructare.

Ructus, ûs, m. Schlucken, Kröltzer, das Aufſteigen im Hals. *Syn*. Cruditatis exhalatio. *Uſus* Stoici ajunt, crepitus æque, ac ructus liberos eſſe oportere. Cruditatis ſigna ſunt crebri ructus.

Rudens, tis, m. groß Schiff-Seil. *Syn*. Ancorarius funis, ora. *Uſus*. Rudentis explicatio. Oras, & rudentes ſolvere.

Rudimentum, i, n. die erſte Unterweiſung, und Lehre eines Anfängers. *Uſus*. Sunt hæc rudimenta, & incunabula virtutis. Rudimentum aliquod ponere.

Rudis, e, unwiſſend; roh, grob, unbereitet. *Syn*. Imperitus, indoctus, ignarus, inſcius, tiro: hebes, tardus, ſtupidus, bardus: agreſtis, impolitus)(

Exer-

Exercitatus. *Adv.* Omninò, planè. *Phraſ.* *Rudis es adhuc*, du biſt noch unerfahren. Rudis es, ac hoſpes in ea re; novus, planè peregrinus in rebus es; rerum inſciens, ignarus es; in ea re adhuc tiro es; ab uſu rerum imparatus; usû parùm doctus; in tractandis rebus minimè verſatus es. Uſum rerum nondum habes; ad hanc rem aſſuefactus, conſuefactus non es. Nondum exercitatus in re; usû non benè firmatus, confirmatus; inexercitatus tantam rem aggrederis. V. *Imperitus*. *Uſ.* Multitudo imperita & rudis. Rudis in jure civili. Rudis, & ingenii expers. Homo ſine ſenſu, ſine ſapore, elinguis, rudis, tardus. V. *Stupidus*, *diſcipulus*.

Rudis, is. f. Spitz-Ruthe. *Syn.* Virga, quâ donabantur emeriti gladiatores, & qui vacationem a munere aliquo accipiebant. *Uſus.* Tam bonus gladiator, tam cito rudem accepiſti; rude aliquem donare, frey laſſen. Gladiatores ad rudem compellere.

Rudo, is, ere, ſchreyen wie ein Eſel. *Syn.* Aſinorum vocem mitto.

Ruga, æ, f. Runtzel der Haut. *Syn.* Cutis à ſenectute contracta. *Uſus.* Hic rugis nos, & ſupercilio decepit.

Rugoſus, a, um. * runtzlich. *Uſus.* Rugoſi ſenes.

Ruina, æ, f. Fall, Verfall, Untergang. *R.* *à ruendo.* *Syn.* Caſus, pernicies, peſtis, exitium. *Epi.* Magna, nimia, propria alterius legibus. *Phraſ.* 1. *Fortunarum omnium ruinam paſſus ſum*, *vulg.* mir iſt alles Haab und Gut zu Grunde gegangen. Mearum omnium fortunarum jacturam feci; fortunarum omnium, rei familiaris naufragium feci; perierunt omnes fortunæ meæ; afflictæ, everſæ, extinctæ, perditæ, profligatæ ſunt res omnes meæ; & induſtriæ & fortunæ fructus omnes perdidi; ex meis priſtinis ornamentis, ac commodis nihil reliquum eſt; actum eſt de fortunis meis; nihil mihi reliqui fortuna fecit; oppreſſæ jacent, everſæ fortunæ omnes. Res meæ eo loco ſunt, ut eas ſervare nec ſalus ipſa poſſit; evertit me omnibus bonis meis fortuna. Everſus ſum fortunis omnibus. Rerum mearum quid jam ſupereſt? Quid mihi reliquum fortuna fecit? 2. *Reſpublica in ruina eſt*, *vulg.* das gemeine Weſen liegt gantz darnieder. Reſpublica periit, concidit, nulla eſt; formam Reſpubl. amiſit; actum eſt penitùs de Republ. Formam, imaginem, ſimulacrum veteris Reip. nullum agnoſces. Communis res ita dilapſa eſt, ut ne ſpes quidem ulla ejus reſtituendæ relinquatur. Rempublicam dudum jam habemus nullam. Depoſita eſt Reipubl. ſalus. Non adverſa tantùm, verùm etiam penitùs everſa Reipubl. fortuna. Tractæ ſunt opes, afflictæ vires, amiſſa dignitas, ſalus ipſa Reipubl. extincta. 3. *Urbes etiam ruina involvet*, ſo gar die Städte werden dem Untergang nicht entweichen. Vi fortunæ aliquando perculſæ & proſtratæ jacebunt urbes præſtantiſſimæ. Fortunæ viribus perculſæ concident; præclaras etiam urbes, florentésque vis fortunæ aliquando perdet, opprimet, affliget, tollet, evertet, extinguet, delebit. *Uſus.* Ruina nobis impendet, inferetur. Ruinâ oppreſſus interiit. Ingentes ruinas edet. Prætermitto ruinas fortunarum mearum. Non fuit hoc judicium, ſed vis, ſed ruina, ac tempeſtas.

Ruinoſus, a, um. baufällig. *Syn.* Quod ruinam minatur, quod vitium facit, rimas agit, labem ducit; caſui, ruinæ proximus, caducus. *Uſus.* Ædes malè materiatæ, & ruinoſæ.

Ruminatio, onis, f. das Wiederholen, Wiederkäuen. *Syn.* Recordatio. *Epi.* Quotidiana. *Uſus.* Ruminatio quotidiana.

Rumor, oris, m. gemeine Sage, Gerücht, Geſchrey. *R.* *à* ῥῆμα, *verbum*. *Syn.* Fama. *Epi.* Bonus, falſus, firmus, inanis, jucundus, magnus, nuncius, ſecundus, raucus, plenus timoris. *Phraſ.* 1. *Rumor eſt quidem, ſed is incertus*, es iſt zwar die gemeine Sage, jedoch nichts gewiſſes. Rumores ſunt ſatis illi quidem conſtantes, ſed ſine auctore. Sermones exaudiuntur, prorſus tamen incerti, inanes, orti ex voluntate. Sermones diſſipantur, ſed quibus haberi certa fides non poſſit. Jactantur hæc ſermonibus incertis, & rumore ipſo nunciô. Manat in vulgus rumor, ſed nullô ſatis firmô teſtimoniô; ſermones audiuntur, ſed qui nihil certum ſequantur, qui neque nunciis, neque literis comprobentur; de quibus incertum, an veritate nitantur; ſed quibus dubia ferè fides; qui fidem tamen non faciunt. 2. *Magnus ubique erat rumor ea de re*, es ware eine groſſe Sage von der Sache. Res ea in ore erat omnium; in ore omnium verſabatur; ſerpebat hic rumor indies latiùs; latiùs opinione diſſeminatus erat; manavit ea fama non ſolùm per Italiam, verùm etiam aſcendit alpes, & obſcurè primùm ſerpens, multas provincias occupavit. Sermo per totam civitatem datus erat; manavit ea fama lon-

longiùs nec jam obscure. V. *Fama.* 3. *Sunt, qui quemvis rumorem temerè credant,* es giebt Leute, die alles glauben, was man erzehlet. Qui rumoribus incertis serviant; auditionem quamlibet pro re comperta habeant; rumores omnes colligant, excipiant, & res incertissimas pro visis renuncient. Sunt, qui, quidquid rumoris afflavit, quidquid rumor incertus attulit, pertulit, pro certo habeant. 4. *Rumor nunc augetur, nunc minuitur,* das öffentliche Gerücht nimmt bald zu, bald ab. Rumor nunc calet, nunc refrigescit; latè manaverat nuper fama, nunc perobscura est. 5. *Rumores paulatim deficiunt,* man redet nicht so viel mehr von der Sache. Refrigescit paulatim rumor, raucus fit, sedatur, extinguitur, moritur. Ejus famæ vix tenues supersunt reliquiæ. *Usus.* Rumores aucupari; rumorum ventos colligere, rumores excipere, alle Reden auffangen. Rumores spargere, dissipare, ein Geschrey ausbreiten. Rumor ortus est, es ist ein Geschrey auskommen. Rumor crescit, calet, nimmt zu. Rumor refrigescit, nimmt ab. V. *Fama.*

Rumpo, is, rupi, ruptum, ere, brechen, zerreissen. *Syn.* Dissolvo, discindo. Fœdera rumpere. Testamentum rumpere. Dolore rumpi.

Rumusculus, i, m. kleines Gemurmel, gemeine Sage. *Syn.* Rumor levis. *Us.* Imperitorum hominum rumusculos aucupari.

Ruo, is, ui, ere, fallen, übern Hauffen fallen. *R. ab* ὀρούω, *impetum facio.* *Syn.* Cado, præceps agor, *vel* feror, præcipito; ruinam edo. *Usus.* Ruere illa non possunt, nisi hæc eadem labefacta motû concidant. Ad interitum voluntarium ruunt. In agendo ruere, & sæpè peccare. V. *Cado, Præceps.*

Rupes, is, f. * Klippe, oder Fels. *Usus.* Cùm ex omni parte altissimas rupes haberet, unâ eâ parte aditus patebat.

Ruptor, oris, m. * Zertrenner. *Usus.* Ruptor fœderis.

Rursum, *vel* Rursus, hinwieder, wiederum. *Syn.* Iterum, denuò, de integro. *Phras. Rursus pugnare,* wiederum streiten. Redintegrare prælium, pugnam; retractare arma; instaurare certamen; prælium intermissum reparare; revocare ad signa, novô impetû signa inferre. V. *Iterum.*

Rus, ris, n. Feld, Acker. *Syn.* Locus extra urbem, ubi agri sunt, & villæ; villa. *Epi.* Amœnum, suburbanum. *Phras. Ruri libenter habito,* ich bin gern auf der Bäuerey, am Land- und Dorff-Leben hab ich mein Vergnügen. Libenter ruri, & procul à cœtu hominum ætatem ago; otium & quies rustica mirum in modum delectat, oblectat, capit, afficit; ruri esse, habitare, perjucundum est. Otiô illô, quod rustica præbet habitatio, libentissimè fruor; voluptatem ex rusticatione capio maximam. Si ullâ re, otiô capior & quiete rusticâ. Rusticari summæ voluptatis est; rus colere, rusticam agere vitam in deliciis habeo. V. *Rusticor.* *Usus.* Animi causâ in sua rura venire. Ruri esse, habitare. Rus amœnum & suburbanum.

Rusticanus, a, um. bäurisch. *Syn.* Rusticus. *Usus.* Homines rusticani ex municipiis.

Rusticatio, onis, f. Bauer-Leben. *Epi.* Communis. *Usus.* Labores pacis & belli, id est, rusticationis, & militarium stipendiorum. V. *Rus.*

Rusticatus, ûs, m. Wohnung auf dem Lande, Land-Leben. *Syn.* Rusticatio.

Rusticè, bäurisch, grob. *Syn.* Inurbanè, duriter, importunè.)(*urbanè.* *Usus.* Rusticè aliquid urgére.

Rusticor, aris, atus sum, ari. auf dem Feld oder Dorff leben. *Syn.* Ruri habito: ruri ætatem ago: autumni otium ruri fallo, exigo; rusticani recessûs amœnitate fruor, utor. *Usus.* Litteræ rusticantur nobiscum. V. *Rus.*

Rusticus, a, um bäurisch, Bauer, Ackersmann. *Syn.* Agrestis, rusticanus: inurbanus, insuavium morum, difficilis.)(*Urbanus.* *Epi.* Mendiculus, non incautus. *Usus.* Vita rustica honestissima, & suavissima. Homo morum imperitus, voce rusticâ. Rusticis vir moribus, vitâ incultâ, atque asperâ. Homines urbis immemores, procul à foro, & ambitione inter pecudes habitantes, operi rustico intenti. Vitâ agresti, atque rusticô cultû. Rustici Romani.

Ruta, æ, f. Raute. *R. à* ῥυτή. *Herbæ amaræ genus.*

Ruta, orum, n. allerley Haußgeräth. *Syn.* Omnis generis supellex mobilis, lapides etiam & ligna. *Us.* Ne in rutis quidem, & cæsis.

Rutilo, as, avi, atum, are, * schimmern. *Syn.* Splendeo. *Usus.* Rutilantia arma.

S.

Saburra, æ, f. grober Sand. *Syn.* Arena, quâ naves onerantur. *Usus.* Onerarias duxit multâ saburrâ gravatas.

Saccus, i, m. ein Sack. *R.* ὁ σάκκος. *Usus.* Coria, saccos, cilicia imperavit.

Sacellum, i, n. Capelle, Hauß-Kirchlein. *Syn.* Ædicula, cella, templum. *Epi.* Maximum, sanctissimum. *Usus.* Sunt loca publica urbis, sunt sacella.

Sacer, cra, crum. heilig, GOtt geweyhet. *Syn.* Religiosus, consecratus, habens religionem.)(*profanus.* *Usus.* 1. Sacra & religiosa signa. Rem sacram facere. Sarta tecta ædium sacrarum tueri. Insula Jovi sacra, dicatáque. 2. *Execrandus*, *diris devotus*, verflucht, verdammt. Homo sacer & intestabilis. Ejus caput Jovi sacrum est.

Sacerdos, tis, m. Priester. *Syn.* Minister publicus DEI, sanctissimô sacerdotiô præditus; antistes cerimoniarum & sacrorum; qui rebus divinis, qui sacris præest; qui sacrificia publica & privata procurat; sacerdotii religionibus venerandus. Flamen, fani antistes, sacrificulus, Götzen-Priester. *Epi.* Castissimus, exspulsus & exspoliatus sacerdotio, religiosus, sibyllinus. *Usus.* Præstò mihi fuere sacerdotes cum infulis. In Collegio sacerdotum est. In numerum sacerdotum accipere.

Sacerdotalis, e. * priesterlich. *Syn.* Quod ad sacerdotem pertinet.

Sacerdotium, ii, n. Priesterthum, priesterliches Amt, oder Pfründe. *Syn.* Sacerdotis munus. *Epi.* Amplissimum, populare, sanctissimum. *Usus.* Sacerdotium alicui mandare, dare, conferre, tribuere, *vulg. Beneficium*, priesterliches Amt mit dem Einkommen verleihen. Sacerdotium amplissimum consequi, inire, ad sacerdotium eligi, in sacerdotium venire, zu einem priesterlichen Amt gelangen. Sacerdotium habére, sacerdotio præesse, sacerdotiô præditum esse, ein solches Amt tragen. Sacerdotiô inaugurari, Priester werden. Expelli & exspoliari sacerdotiô, des priesterlichen Einkommens berauben; seines Amts und Würde entsetzet werden, *exaugurari.*

Sacra, orum, n. Gottesdienst. *Syn.* Religiones, sacrificia, res divinæ. *Phras.* *Sacra peragere*, den Gottesdienst verrichten. Res divinas facere; DEUM anniversariis sacris rite colere; sacra anniversaria facere, conficere; res divinas ritè perpetrare; sacra obire; solennia & stata sacrificia facere; sacra ritè curare; perpetrare, quæ ad pacem Deûm pertinent; sacrificia publica & privata procurare, sacrum suscipere; solennia suscipere; sacris operari.

Sacramentum, i, n. Eyd. *Syn.* Solenne jusjurandum. *Epi.* Justum, injustum. *Usus.* Obligare, adstringere aliquem militiæ sacramentô. Sacramentô teneri; solvere aliquem sacramentô. Justô sacramentô cum aliquo contendere. Injustis sacramentis fundos alienos petere.

Sacramenta, orum, n. die HH. Sacramenten der Kirchen. *Syn.* Sacra Mysteria. *Phras.* Sacra mysteria obire, die HH. Sacramenten empfangen. Sacra mysteria participare; divinorum mysteriorum usu animum procurare. V. *Eucharistia.*

Sacrarium, ii, n. geheiligter Ort. *Syn.* Locus, ubi res sacræ reponuntur, aut asservantur. *Epi.* Infimum, patrium, perantiquum. *Usus.* Sacrarium facere, constituere. V. *Templum.*

Sacratus, a, um. geheiliget, geweyhet. *Syn.* Consecratus, dedicatus, dicatus, sacer: inauguratus, tum Religione, tum lege inviolatus. *Usus.* Sacratæ leges. V. *Sacro.*

Sacrificatio, onis, f. Opfferung. *Syn.* Sacrificium. *Epi.* Extrema.

Sacrificium, ii, n. Opffer. *Syn.* Sacrum, res divina, res sacra. *Usus.* Sacrificia statuere, facere, factitare. Sacrificia violare, polluere. Ad sacrificium hostiás præbére. V. *Missa*, *Sacra.*

Sacrifico, as, avi, atum, are. * opffern. *Syn.* Sacris operor; sacra facio, conficio; facio *absolutè.* *Usus.* Summo Jovi sacrificare. V. *Sacra*, *lito.*

Sacrificulus, i, m. * Götzen-Priester. *Syn.* Qui sacra facit.

Sa-

Sacrilegium, ii, n. **Kirchen-Raub.** *Syn.* Furtum rei sacræ. *Usus.* Sacrilegio se obstringere. V. *Sacrilegus.*

Sacrilegus, a, um. **Kirchen-rauberisch.** *Syn.* Impius, sacrorum omnium hostis, ac prædo nefarius. *Phras. Sacrilegus erat*, **er hat recht Kirchen-rauberisch gehandelt.** Fana expilavit; simulacra sanctissima e delubris religiosissimis sustulit; per scelus & latrocinium signa sanctissima nefario ausu sustulit; religiones maximas violavit; templa depopulatus est; sacella suffodit, incendit, oppressit; fana depeculatus est; templis antiquissimis impias & sacrilegas manus afferre conatus est; templo sanctissimis religionibus consecrato manus sacrilegas admovit, admolitus est. Templorum spoliator, & expugnator; sacrorum omnium hostis, religionumque prædo erat.

Sacristia, æ, f. **Sacristey.** *Syn.* Vestiarium templi; Sacrarium, in quo reponitur sacer ornatus, & instrumentum; locus instrumenti sacri, *vel* suppellectilis sacræ. *Sacrista*, vel *Sacristanus vulg.* **Meßner, Küchner**; *Latinè* Æditυus, cultus ædis sacræ.

Sacro, as, avi, atum, are. **weyhen, heiligen, einweyhen.** *Syn.* Consecro, dedico, inauguro; religiosis cerimoniis augustius aliquid facio.

Sacrosanctus, a, um. **hochheilig.** *Syn.* Religione, ac lege inviolatus. *Usus.* Sacrosanctum in Republ. esse nihil potest, nisi quod populus sanxisset. Ut sacrosancti viderentur. Sacrosanctam vacationem habére.

Sacrum, i, n. **Gottesdienst.** *Syn.* Sacrificium, res divina. *Usus.* Sacris initiari. Sacra polluere. Sacrum facere. V. *Missa*, *Sacra.*

Sæpe, **offt.** *Syn* Frequenter, crebrò, identidem, sæpenumero, frequens. *Phras. Sæpè in foro est*, **er ist offt auf dem Platz.** Multum in foro est; sæpenumero, totos dies, frequentissime in foro versatur; rarò a foro abest; quàm sæpissime in foro est; forum urget assiduus; frequens in foro est; forum frequentat assidue, aut ut rectius dicam, illic habitat. *Usus.* Sæpe & multum; semel, & sæpius hoc mecum cogitavi. Semel atque iterum ac sæpius. Nimium sæpe id mihi venit in mentem.

Sæpenumerò **sehr offt.** *Syn.* Sæpe.

Sævio, is, ii, itum, ire. **wüten, toben.** *Syn.* Sævitiam in aliquem adhibeo, exerceo; crudelitatem in aliquem exerceo, adhibeo; in humiliores libidinose, crudeliterque consulo; fœdè in captos exerceo victoriam.

Sævitia, æ, f. **Grimm, Grausamkeit, Wuth.** *Syn.* Crudelitas.)(*Clementia.* *Usus.* Adhibére in famulos sævitiam. V. *Crudelitas.*

Sævus, a, um. **grausam, wütend.** *Syn.* Crudelis, ferus. *Usus.* Sævi turbines extitere. V. *Crudelis.*

Saga, æ, f. **Hexe, Unholdin, Zauberin.** *Usus.* Saga anus.

Sagacitas, tis, f. **Listigkeit, Verschlagenheit.** *Syn.* Calliditas, solertia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Incredibili ad investigandum sagacitate præditus. V. *Solertia.*

Sagaciter, **scharffsinnig, listig.** *Syn.* Callidè. *Usus.* Tu illud sagacissimè præsensisti. Sagaciùs odorari.

Sagatus, a, um. **soldatisch gekleidet.** *Usus.* Galli sagati, & togati.

Sagax, acis, *g. o.* **verschlagen, scharffsinnig.** *Syn.* Callidus, acutus, prudens. *Usus.* Sagax ad perspicienda pericula. Sagaces canes, quod acutè sentiant. Homo, animal providum, sagax, multiplex. Mens acris, & sagax. V. *Ingeniosus*, *acies*, *perspicax.*

Sagina, æ, f. **Mastung.** *R.* σάγμα, *onus jumenti*, *vel* σηκίζω, *sagino.* *Syn.* Cibus, offa ad saginandum apta. *Usus.* Plebem non autoritate, sed saginâ sibi conciliat.

Sagino, as, avi, atum, are. * **mästen, fett machen.** *Usus.* Sanguine saginatur.

Sagitta, æ. f. **ein Pfeil.** *Syn.* Jaculum, quod manû, aut balistâ jacitur. *Usus.* Sagittas emittere. Ingentem vim sagittarum infundere ratibus. Ictus sagittâ.

Sagittarius, ii, m. **Bogen-Schütz.** *Syn.* Barbari sagittarii.

Sagulum, i, n. **Filtz-Mäntelein.**

Sagum, i, n. **Kriegs-Rock.** *R.* σάγος. *Syn.* Vestis militaris *index belli*, *ut* toga

toga *pacis*. *Usus*. Saga sumere; ad saga ire, *quod fiebat tumultus causa*.

Sal, lis, m. Saltz. *R. ex* ἅλς. *Usus*. Multos modios salis simul edendos esse amicis ajunt. Commercium Salis. Urbanitatis lepor, quo tanquam sale perspergatur oratio.

Salarius, a, um. * zum Saltz gehörig. *Usus*. Vectigal ex annona salaria statuerunt.

Salax, acis, *g. o.* geil, unkeusch. *R. à.* Saliendo. *Syn.* Libidinosus. V. *Libido*, *voluptas*, *impudicus*.

Salebra, æ, f. unwegsamer Sand, steinigter Ort. *Syn* Locorum offensiones, loca aspera, & inæqualia. *Usus*. Ejus oratio sine salebra, ut sedatus amnis decurrit, fluit. Hærere in salebra. Incidere in salebram.

Salebrosus, a, um. * sehr uneben, steinig, sandig. *Syn.* Asper, multas salebras habens.

Sales, ium, m. höfliche Schertz-Reden, Schwäncke. *Syn.* Joci, facetiæ, urbanitas. *Epi.* Barbari, salsiores, veteres, urbani. *Usus*. Specimen humanitatis, salis, leporis, & suavitatis. Urbani sales in dicendo plurimum valent. V. *Facetiæ*, *Jocus*.

Salicetum, i, n. Weiden-voller Ort. *Syn.* Locus salibus consitus.

Salinæ, arum, f. Saltz-Gruben. *Syn.* Loca, ubi sal conficitur.

Salinum, i, n. * Saltz-Faß. *Syn.* Salillum, vas, in quo sal reponitur.

Salio, is, ii, ire. * hupffen und springen *Usus*. Salire de muro. Cor mihi salit.

Saliva, æ, f. * der Speichel. *Syn.* Sputum.

Salix, icis, f. Weiden, Felber. *Genus arboris*.

Salsamentarius, ii, m. der gesaltzene Speisen verkaufft. *Syn.* Qui salsamenta facit, *aut* vendit.

Salsamentum, i, n. gesaltzene Waare, Pöckel-Fleisch. *Syn* Quod sale conditum est in diuturnum usum, & cibum.

Salse. artig, vernünfftig. *Syn.* Facete.

Salsus, a, um. possierlich, artig. *Syn* Facetus. *Adv* Omnino. *Usus*. Accedunt salsiores joci quam veterum Atticorum. Homo salsus, facetus. V. *Facetus*.

Saltatio, onis, f. das Tantzen. *Usus* Intempestivi convivii, multarum deliciarum extrema comes est saltatio.

Saltator, oris, m. Täntzer. *Epi.* Calamistratus. *Usus*. Histrioni actio, saltatori motus est certus datus.

Saltatorius, a, um. täntzerisch. *Usus*. Cum saltatorium illum versaret orbem.

Saltatus, ûs, m. * Tantz. *Syn.* Saltatio.

Saltem. aufs wenigst. *Syn.* At saltem, at certe, tamen, minimum. *Usus*. Fratres saltem exhibe.

Salto, as, avi, atum, are. tantzen, hupffen und springen. *Syn.* Moveo me ad numerum; motus do non indecoros; choros agito; tripudiis, solennique saltatu me exerceo, choreas duco. *Adv.* Palam. *Usus*. Nemo fere saltat sobrius. Ajunt saltare eam commode, & elegantius, quam probam deceret.

Saltuosus, a, um. * waldig. *Syn.* Saltibus plenus. *Usus*. In loca saltuosa recessit exercitus.

Saltus, ûs, m. dicker Wald, Busch-Wald, Gebüsch. *Syn.* Silva. *Usus*. De saltu, agroque communi vi detruditur.

Salubris, e. heilsam, gesund. *Syn.* Salutaris, utilis, sanitatem afferens, incorruptus.)(*pestilens*. *Usus*. Salubris an pestilens annus futurus sit. Sententiam dixit saluberrimam, & necessariam. Summa salubritate, & amœnitate locus, sed aquis saluberrimus.

Salubritas, tis, f. Gesundheit, Heilsamkeit. *Syn.* Affectio sanitatem afferens.)(*pestilentia*. *Usus*. Ex habitu, & colore, tum salubritatis, tum pestilentiæ signa percipiuntur.

Salubriter. heilsamlich, nützlich. *Usus*. Ubi refrigeraberis salubrius?

Salve, ere. gegrüsset werden. *Usus*. Vale, salve. Dionysium velim salvere jubeas. Salvebis à meo Cicerone.

Salum, i, n. das Meer. *Syn.* Mare. *Usus*. Ærumnoso navigabam salo.

Salvo, as, avi, atum, are. erretten, befreyen, sicher setzen. *Syn.* Cedo in tutum, in tutum me denigro: salutem do, fero, affero; salutem reddo, salvum præsto, saluti sum. *Phras.* 1. *Salvavi patriam*, ich habe das Vaterland errettet, und erhalten. Patriam servavi; ab exitio vindicavi; patriæ incendium extinxi; patriæ salutem attuli, peperi, dedi. Opera mea stat patria. Cadentem, labentem patriam sustinui, confirmavi, excepi. Ego salus patriæ fui; à me salutem accepit patria;

tria; patriam ab exitio, à pernicie, ab interitu, à peste eripui, liberavi, tutatus sum. Sanavi patriæ mala; incolumitatem patriæ attuli; pestem abstuli; graviter laboranti patriæ opem tuli; à patria perniciem depuli. 2. *Salvavit se tamen*, er hat sich noch salviret, er ist noch entronnen. In tutum cessit; in tutum emigravit; discrimen effugit; è periculo elapsus est; in tutum evasit; discrimen evasit; receptum tamen in loca tutiora habuit; ex discrimine emersit; salutem expedivit; in loca tutiora se recepit. 3. *Pauci salvantur*, *vulg.* es kommen wenig in Himmel, es werden wenig seelig. Pauci salutem æternam consequuntur; cœlo potiuntur; salute æterna donantur: beatæ immortalitatis compotes fiunt; beatorum sedibus potiuntur. V. *Cœlum*, *Beatus*. *Usus*. Iterum salvabo Rempublicam, si cessero.

Salus, utis, f. Heyl, Wohlstand. *Syn.* Incolumitas, sanitas, requies, bonum.)(*Exitium*. *Epi.* Afflicta, bona, chara, communis, desperata, dubia, dulcis, prope fatalis, improvisa, infestior, integra, magna, multa, perpetua, perspicua, plurima, posterior, precaria, publica, summa, universa, utilis. *Phras. Salutem tuam strenue defendi*, ich hab dein Heyl tapffer beschützet. Ut caput tuum incolume esset; ut capiti tuo, famæque consuleretur; ut salvum te præstarem, quanta potui contentione, egi; salutem tuam pro virili parte tueri adlaboravi; salutis tuæ tuta atque integra conservatio semper mihi cordi fuit; salutis tuæ semper primam rationem duxi, habui; nunquam non tuæ saluti studiose consului, servivi; saluti tuæ nusquam defui. *Usus*. 1. Agebatur ea in re salus Reipublicæ. Petebat à te salutem Respubl. Per te ejus salus afflicta est. Saluti ejus defuisti. Saluti consulere, servire, saluti esse, salutem dare, ferre, afferre. Salutem alicui reddere, restituere; ad salutem vocare, reducere. Salutem alicujus à Principe deprecari. Salutem accipere, recuperare, retinere. 2. *Salutandi ratio*, Gruß. Tulliolæ meæ salutem dices, nunciabis, mittes, imperties, adscribes. Salute accepta, redditaque, nach beyderseits abgelegten Gruß. 3. *Relinquo, valedico, vulg.* verlassen, aufgeben. Ego vero multam salutem & foro dicam, & curiæ.

Salutaris, e, heilsam, ersprießlich. *Syn.* Salubris. *Usus*. Consilium, remedium salutare. Civis beneficus, & salutaris. Salutaris severitas. V. *Salubris*.

Salutariter, heilsamlich. *Syn.* Salubriter, utiliter.

Salutatio, onis, f. Begrüssung. *Syn.* Consalutatio, persalutatio. *Epi.* Aptior, communis, grata, gratiosior. *Usus*. Salutationibus multum temporis consumitur. Salutatio inter exercitus facta. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo.

Salutator, oris, m. Begrüsser. *Usus*. Deductorum magis officium est, quam salutatorum.

Saluto, as, avi, atum, are. grüssen. *Syn.* Salutem dico, nuncio; consaluto, persaluto, salutationem facio, salute aliquem impertio. *Adv.* Benigne, liberius, maxime, negligenter, plane. *Phras. Saluta illum meo nomine*, *vulg.* grüsse ihn in meinem Namen. Salutem illi meis verbis annuncia, nuncia; salute illum verbis meis imperti; salutem ei à me, velim, dicas; salvere illum verbis meis jube; amico à me multam salutem. *Usus*. Domus te nostra tota salutat. Salutare benigne, comiter appellare unumquemque.

Salvus, a, um. frisch und gesund, der wohl auf ist. *Syn.* Incolumis, integer, conservatus. *Phras. Salvo honore, salva venia*, mit Ehren zu melden, mit Respect. Honos sit auribus; quod pace vestra dictum sit; verbo sit venia; si fas est ita loqui; præfandus mihi ea in re honos est. *Usus*. Salvis legibus, vectigalibus, sociis. Cæsar te salvum cupit. Status fortunarum salvus & incolumis mansit. Salva & integerrima sunt omnia ad exercitum, bey dem Kriegs-Heer ist alles wohl auf.

Sanabilis, e, heilbar, leicht zu heilen. *Syn.* Quod ad sanitatem reduci potest. *Usus*. Animus, morbus, malum sanabile.

Sanatio, onis, f. Heilung, Gesundmachung. *Syn.* Sanitas, salus. *Epi.* Certa, propria. *Usus*. Eorum malorum in una virtute posita est sanatio. V. *Remedium*.

Sancio, is, xi, citum, *vel* sanctum, ire. ernstlich anordnen, gebieten. *Syn.* Fero, decerno, constituo, scisco, confirmo. *Adv.* Diligenter, imposterum, penitus. *Usus*. Solon capite sanxit, nequis &c. De servis acerbum supplicium sanxit Cæsar. Ut vestram imposterum autoritatem sanciret. Edicto sanxit prætor. Id lege communi, & jure gentium sancitum est. V. *Decerno*.

San-

Sancte. heiliglich. *Syn.* Auguste. *Usus.* Pie, sancteque DEUM colere.

Sancti, orum, m. die Heiligen im Himmel. *Phras.* 1. Cœlo jam recepti; cœlestium agminibus inserti; quos in cœlum merita extulerunt; quibus ruinæ cœlestes instauratæ, & viduata magnam partem civibus suis urbs illa cœlestis ac beata, quasi deductis coloniis iterum completa est; quibus præmia, quæ exprimi nullis verbis possunt, eaque sempiterna in cœlo constituta sunt; quos ex infinita mortalium multitudine selegit DEUS, quo vitam puram & castam agentes in terris, postea beati ævo sempiterno fruerentur in cœlo; qui pro salute æterna decertantes, cœlestibus & immortalibus coronis digni judicati sunt: Virgines, quæ æstuantem in corporibus flammam restinguere, & pudicitiæ suæ florem illibatum cœlo intulerunt: Purpurati suo sanguine victores, qui per mortes & vulnera Regi suo præclarum testimonium dederunt: innumerabiles alii, qui edomandis cupiditatibus, afflictandisque corporibus quotidie desudarunt. V. *Beatus, Anima.* 2. *Sanctos colere,* die Heilige verehren. Præcipuo quodam cultu, ac honore venerari; eximio cultu, ac præcipua religione sanctis deservire; ad sanctorum opem, fidem, clientelam confugere; in eorum fidem, ac patrocinium se conferre; præcipua erga sanctos religione ferri, teneri. V. *Colo, Honos.*

Sanctimonia, æ, f. Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Epi.* Summa. *Usus.* Quid mihi cum illa sanctimonia tua? V. *Virtus.*

Sanctio, onis, f. Satzung, Verordnung. *Usus.* Sanctiones fœderum, pactorum.

Sanctitas, tis, f. Heiligkeit, Frömmigkeit. *Syn.* Sanctimonia, sanctitudo. *Epi.* Patria, vetus. *Usus.* Deos placatos efficit sanctitas, pietas, religio. Sanctitas est scientia colendi Numinis. Exemplum veteris sanctitatis Cato. V. *Probitas, Virtus.*

Sanctitudo, inis, f. Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Usus.* Sanctitudo sepulturæ.

Sanctus, a, um. heilig, fromm. *Syn.* Augustus, religiosus, castus, inviolatus: summa virtute, pietate, religione. *Phras.* *Vir erat plane sanctus*, er war ein heiliger Mann. Exemplum erat raræ innocentiæ, spectatæque virtutis; quo nemo integrior, sanctiorque in civitate; summa erat in DEUM pietate, ac sanctimonia; excellebat in eo rara morum sanctitas; vitæ sanctimonia in paucis eminebat. V. *Pius, probus, religio, virtus.* *Usus.* Qui sancti? qui casti? nisi qui meritam Diis immortalibus gratiam justis honoribus, & memori mente persolvunt. Nullum est officium tam sanctum, tam religiosum, tam solenne, quod non avaritia violet. Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Sane. fürwahr, recht und wohl. *Syn.* Oppido, sane quam, licet. *Usus.* Acutus sane homo, & probatus. Sane quam illum puduit. Hæc sint falsa sane; invidiosa tamen non sunt.

Sanguinarius, a, um. Blut-durstig. *Syn.* Sitiens sanguinem, crudelis.

Sanguineus, a, um. blutig, Blut-reich.

Sanguinolentus, a, um. blutig, voll Bluts. *Syn.* Sanguine atratus, respersus, fœdatus; sanguine lubricus; cruentus.

Sanguis, nis. m. Blut. *Syn.* Vitalis in animante succus; cruor. *Epi.* Ater, civilis, communis, decolor, domesticus, incorruptus, multus, paternus, plurimus, pristinus, quotidianus, timidus, tribunitius, verus. *Usus.* 1. Sanguinem incisa vena mittere, detrahere; venam ferire, solvere, incidere & sanguinem è brachio mittere, aderlassen. Sanguinis detractio. Aderlaß. Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere, schröpffen. Sanguinis ex naribus cursus, das Bluten aus der Nasen. Sanguis emittitur, sequitur, manat, das Blut rinnet heraus. Sanguinis multum ex asperatis faucibus reddidit, rejecit, Blut speyen. Sanguis suppressus est, stetit, constitit; ist gestillet worden. Hauriendus, aut dandus est sanguis. Respersæ fando, nefandoque sanguine aræ. Plus in fuga sanguinis factum, quam in dimicatione. 2. *Cognatio*, Bluts-Verwandtschafft. Magnam vim habet maternus, paternusque sanguis. Transalpini sanguinis cognatio. 3. *Translate:* Iniquo judicio sanguinem exsorbere, einen durch Ungerechtigkeit unterdrucken.

Sanies, ei, f. Blut-Eyter. *Syn.* Putridus corruptusque sanguis, aut humor. *Usus.* Saxa sanie, taboque respergere.

Sanitas, tis, f. Gesundheit. *Syn.* Salus, valetudo bona, integra valetudo, integritas valetudinis, corporis bona habitu-

bitudo, firma corporis constitutio, firma corporis affectio. *Usus.* 1. Corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, quibus constamus, sanitas est. Homo integerrima & incorrupta sanitate. 2. *Ratio*, *consilium rectum*, **gesunde Vernunfft.** Suum quemque scelus de sanitate deturbat. Oratione ad sanitatem aliquem revocare. Ad sanitatem redire. Sanitas animorum posita est in tranquillitate quadam ac constantia. V. *Sanus.*

Sannio, onis, m. **Possenreisser / Spott-Vogel / Narr auf dem Schau-Platz.** *Usus.* Quid tam ridiculum, quam sannio? ore vultu, imitandis moribus, voce, corpore denique ridetur ipso.

Sano, as, avi, atum, are. **heilen / gesund machen.** *Syn.* Curo, medeor, sanum facio, ad sanitatem reduco, revoco; salutem do, reddo, restituo; morbum depello: morbo libero. *Adv.* Celeriter, *Phras.* 1. *Ego te sanavi*, **ich habe dich gesund gemacht.** Ego te ad pristinam valetudinem revocavi; ego te jacentem, male affectum ad pristinam sanitatem perduxi; meo beneficio ad sanitatem reversus es; pristinas vires recepisti, recuperasti, confirmasti; ego sanitatem attuli; mea opera in pristinum valetudinis statum restitutus es. 2. *Sanatus est tandem*, **er ist endlich gesund worden.** Cessit tandem morbus remediis; vis morbi levata est; morbo levatus est; concessit dolor medicamentis; recreatus à morbo est; convaluit; sanitatem recepit, recuperavit; morbus depulsus est. V. *Morbus*, *Convalesco*, *Confirmo.* *Usus.* Rempublicam ægram curare, confirmare, sanare. Horum voluntates nefarias nullis remediis sanare potui.

Sanus, a, um. **gesund.** *Syn.* Firmus, valens, integris viribus, qui firmo est corpore, qui incorrupta est sanitate: salubris, salvus: sanæ mentis, sani consilii.)(*Ægrotus*, *insanus*, *furiosus.* *Adv.* Bene, male, vix satis. *Phras.* 1. *Sanum te, ac integrum quamprimum videre cupio*, **ich möchte dich bald gesund sehen.** Firmum te ac valentem; viribus integris, sensibusque; morbo defunctum videre quamprimum cupio; vires tibi & colorem redire vehementer cupio; nihil laboro, nisi ut salvus sis; belle habeas; corpus tuum allevetur; ut morbo defunctus corpus habeas salubrius; tanta prosperitate valetudinis utaris; quæ medicamentis nullis indigeat; ne quæ diuturni morbi reliquiæ residcant; confirmatum è morbo videre quamprimum cupio. 2. *Vide, ut sanus permaneas*, **schaue / daß du gesund bleibest.** Non solum salutis, sed virium etiam, & coloris rationem habere te volo. Valetudini tuæ diligenter consule; depone omnia, & corpori servi; indulge valetudini tuæ; cura, ut firma sis corporis affectione; veterem imbecillitatem abjicias; ut quæ valetudini tuæ maxime conducunt, diligenter adhibeas; ut sanum te præstes & sospitem; ut bonam corporis habitudinem retineas; operam da, ut etiam atque etiam valeas; valetudinem tuam cura diligenter; tu, velim, ut valetudinem tuam confirmes. V. *Valetudo.* *Usus.* Sanum aliquem facere. Sana ac salva Respublica. Nihil in ejus oratione, nisi sanum & sincerum. Homo sanæ mentis, sani consilii.

Sapiens, tis, *g. o.* **weiß / klug / verständig.** *Syn.* Bene sanus, magni consilii, divina mente, & consilio præditus; alta quadam mente, & sapientia præditus; omnis divini, humanique juris consultissimus.)(*stultus.* *Adv.* Perfecte, plane, fero, valde. *Phras.* *Sapientem, qualis tu es, decet, veram laudem in una virtute collocare*, **ein Weiser / gleich wie du bist / muß dafür halten / das wahre Lob hafftc allein an der Tugend.** Tuæ sapientiæ est; sapientis est, qualem te habemus; ad eam sapientiam spectat, pertinet, qua tu excellis; tuum est, qui sapientia præstas, in quo sapientiæ plurimum; pectus sapientia munitum decet, pro certo habere; veram laudem ab una virtute nasci, fluere, existere, proficisci. *Usus.* Qui maxime perspicit, quid in unaquaque re verissimum sit, quique & acutissime, & celerrime potest videre, & explicare rationem, is sapientissimus haberi solet. Sapientissimum esse dicunt eum, cui, quod opus sit, ipsi veniat in mentem: proxime accedere ad illum, qui alterius bene inventis obtemperet. Homo ad conjecturam sapientissimus. In sapientem non cadit, alieno gaudere malo. Sapiens aciem in omnes partes intendit, ut quemcunque casum fortuna invexerit, hunc apte & quiete ferat.

Sapienter. **weißlich.** *Syn.* Scite, perspienter, considerate.)(*temere.* *Phras.* *Ostendam, sapienter à me factum*, **ich will es erweisen / daß ich weißlich gethan habe.** Factum meum rationibus tuebor; rationem probe reddam consilii mei; argumentis minime dubiis agam, tuebor, defendam, sustinebo,

pro-

probabo causam meam; argumentis id agam, ut non casû, temerè, inani quadam voluntate, repentinô mentis impetû, nullâ satis firmâ, certâque causâ impulsum, commotum, adductum id fecisse me homines intelligant. Quod feci, ostendam jure, consilio factum; optimis de causis, ratione suadente, ratione duce, certô judiciô, rectè & consideratè factum; ita factum, ut reprehendi non possit; factum meum ab omni reprehensione longissimè abesse. Quod feci, ostendam ita factum, ut temeritatem, imprudentiam, inopiam consilii reprehendere, objicere mihi nemo possit; ut non modò damnare, incusare, vituperare, exagitare, vitio dare facti mei consilium, sed ne in controversiam quidem, in dubium vocare quisquam possit. *Usus.* Sapienter & fortiter casus humanos ferre.

Sapientia, æ, Weißheit, Klugheit. *Syn.* Prudentia, rerum cognitio, Philosophia, lumen animi, ingenii, consilii.)(*Temeritas. Epi.* Admirabilis ac singularis, callida, antiqua, carior, comes naturæ & adjutrix hominis, custos & procuratrix hominis, digna opinione & cognomine alicujus, erudita, excellens, perfectaque, gloriosa, incredibilis, penè divina, jucunda, copiosè loquens, magna, mater omnium bonarum rerum, moderatrix omnium rerum, nova. *Usus.* Sapientia est rerum divinarum, humanarumque cognitio, ars vivendi, hominis custos & procuratrix, comes naturæ, & adjutrix, mater omnium bonorum, moderatrix rerum omnium, quâ nihil præstabilius hominum vitæ datum est. Magnam sapientiam consequi. Sapientia munitum esse; sapientiâ præstare.

Sapio, is, ui, ere. verständig seyn. *Syn.* Intelligo, video, sapientiâ præditus sum. *Adv.* Serò, planè. *Phras. Si saperes, hæc caveres*, wann du gescheid wärest, würdest du dieses bleiben lassen. Si quid videres; si satis sanus esses, ac sobrius; si viâ rectâ reputares tecum; si sanâ mente esses; si mentem gestares sanam ac sinceram; si mens tibi constaret; si sana mens esset; si quid non modò sapientiæ, sed vel sanitatis haberes; si quid sapientiâ posses, consilioque; si pectus gereres sapientiâ munitum; si dispiceres satis, ac provideres, in quæ mala te induas, missa faceres ista. *Usus.* Puer cùm primùm sapere cœpit, plusquam cæteri sibi sapere. Tibi semitam non sapis, & alteri viam monstras. V. *Prudens.*

Sapor, oris, m. der Geschmack eines Dings. *Syn.* Quod gustatu percipitur. *Usus.* 1. Voluptas, quæ sapore percipitur. Is non odore, non tactu, non sapore capitur. Cibus boni, grati, jucundi saporis, *sapidus*, *vulg.* 2. *Sal, urbanitas*, Artigkeit, Höflichkeit. Homo sine lingua, sine sapore, sine sensu; *stupidus.*

Sarcina, æ, f. * Bürde, Bündel. *Usus.* Alicui sarcinam imponere.

Sarcio, is sarsi, sartum, ire. ausbessern, flicken, ergänzen. *Syn.* Reficio, compenso; cursû tarditatem, officiis cessationem corrigo. *Usus.* Damnum illatum, injuriam sarcire. Crebritate & magnitudine officiorum priorem cessationem sarciam. V. *Compenso*, *renovo.*

Sarculum, i, n. Egge, Jät-Rechen, Radhaue. *Syn.* Instrumentum, quò segetes sarciuntur, *id est*, à loliis repurgantur.

Sarissa, æ, f. Macedonischer Spieß. *Syn.* Hasta Macedonica.

Sarmentum, i, n. Reißig, Reiß-Holtz. *R. à* Sarciendo. *Usus.* Sarmentorum amputatio. Vitis putanda est, ne sarmentis silvescat.

Sarracum, i, n. Rüst-Wagen. *Genus vehiculi.*

Sartor, oris, m. * ein Schneider. *Usus.* Sartor, satórque scelerum.

Sartus, a, um. schadloß, gantz. *Syn.* Incolumis, salvus, integer. *Usus.* Imperium, Rempublicam sartam tectam servare. Amicum ab omni periculo, ac detrimento sartum tectum præstare. V. *Integer.*

Satago, is, ere. * sich bemühen. *Syn.* Elaboro, enitor, operam do, magnô studiô aliquid ago; industriam in re pono; animum in rem, *vel* ad rem adjicio; omne consilium, opem ac operam, curam, studium, diligentiam, laborem ad rem confero: summâ ope nitor; omni ope, ac operâ annitor, enitor; nervos omnes contendo; omnem lapidem moveo; omnes machinas adhibeo; manibus, pedibusque conor; cogitationem omnem in re figo, loco, totus sum in ea re; hoc unum spectat mea industria; versor in hoc studio totus; hac in re meus tota ac studium ver-

versatur; id unum laboro; ad hoc nervos omnes intendo; id unum nervis omnibus contendo. *Usus*. Multùm rerum suarum satagit. V. *Studeo*, *solicitus*, *applico*.

Satelles, itis, m. **Trabant / Leib-Diener.** *Syn*. Stipator, minister, apparitor, custos corporis, potestatis administer; assuetæ corporis custodiæ. *Epi*. Diligentissimus. *Usus*. Manlius audaciæ administer & satelles. Scelerum satelles, administer cupiditatum.

Satietas, tis, f. **Genüge / Uberdrüßigkeit.** *Syn*. Fastidium.)(*cupiditas*. *Usus*. Satietatem afferre, parere, facere, dare; satietate afficere, **Uberdrüßigkeit verursachen.** Satietas rei me cepit, tenet; satietate defatigatus, defessus sum, **ich bin schon satt daran.** Satietati occurrere; satietatem relevare, **der Uberdrüßigkeit vorbiegen.** Satietatem vitare, fugere, **vermeiden.** Satietatem depellere, vincere, superare, **überwinden.**

Satio, as, avi, atum, are. **sättigen.** *Syn*. Saturo, expleo, satietatem affero; satietate afficio; famem expleo, pasco.)(*Exhaurio*. *Phras*. *Legendo satiari non potuit*, **er hat mit Lesen nicht können ersättiget werden.** Infinita, inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit; expleri mens ejus legendo non potuit; expleta à lectione recedere non potuit; à lectione depelli non potuit; satietatem nullam insaturabilis legendi cupiditas admisit; legendi nulla illum unquam satietas cepit, tenuit. *Usus*. Satiare odidium, explère cupiditates. Auditor ne similitudinis fastidiô satietur. Frugali cœnâ naturæ desideria satiare & explere.

Satio, onis, f. **das Säen / Aussaeung.** *Syn*. Satum. *Epi*. Æquabilis, perpetua. *Usus*. Jugèra sationum suarum profiteri.

Satis, **genug.** *Syn*. Sat; satis, supérque: sanè. *Phras*. *Sed jocorum satis est*, **es ist schon genug gescherzet.** Sed de joco satis est; affatim prorsus; jocorum satis superque; abunde est; satietas nos tandem jocandi capiat. Satur sum jocorum; sed hic finis sit jocandi. *Usus*. Hæc subtiliùs, quàm satis est, disputantur. Laudis, plusquàm satis est, avidus. Satis, superque hæc audivimus. Satis est causæ, quare nolimus.

Satisaccipio, is, cepi, ceptum, ere. **sich versichern lassen.** *Syn*. Prædes accipio, àb aliquo caveo. *Usus*. Quibus à prædibus satisaccipiet, iisdem ipse, quod peto, satisdet.

Satisdatio, onis, f. **Bürgschafft / Vergnügung.** *Syn*. Vadimonium. *Usus*. Sunt aliquot satisdationes secundùm mancipium.

Satisdo, as, dedi, datum, are. **Bürgschafft stellen / versichern.** *Syn*. Prædes do, fide jubeo, vadimonia promitto.)(*satisaccipio*. *Usus*. Qui pro sociis transigit, satisdat, neminem eorum posteà petiturum.

Satisfacio, is, feci, factum, ere. **genung thun / vergnügen.** *Syn*. Impleo, placeo, morem gero; quod debeo, solvo: expleo odium, *vel* cupiditatem: respondeo opinioni, expectationi, judicio, *Usus*. Satisfacere officio suo erga aliquem, naturæ, legibus. Amori erga te meo satisfactum puto. Nunquam mihi pro tuis in me injuriis satisfacies. Cumulateque satisfactum est tibi. Vel ex supervacuo satisfecimus.

Satisfactio, onis, f. **Genugthuung.** *Syn*. Purgatio. *Usus*. Satisfactionem meam non accipis?

Satius est, **es ist besser.** *Syn*. Præstat, melius est. *Usus*. Mori satius est, quam turpiter vivere. V. *Potius*.

Sator, oris, m. **Säemann.** *Syn*. Seminator.

Satur, ura, um. **satt.** *R*. *à* satis. *Syn*. Plenus, satiatus.

Saturitas, tis, f. * **Ersättigung.** *Syn*. Satietas.

Saturo, as, avi, atum, are. **ersättigen.** *Syn*. Expleo, satio. *Usus*. Explevi animos invidorum, placavi odia imperitorum, saturavi perfidiam perditorum. Sanguine se saturavit civium. V. *Satio*.

Satus, ûs, m. **die Saat / das Säen.** *Syn*. Satio. *Epi*. Humanus, primus. *Usus*. Ex cœli satu, terræque conceptu editus. Parentum optimorum satu editus adolescens. Philosophia præparat animum ad satus accipiendos.

Sauciatio, onis, f. **Verwundung / Verletzung.** *Syn*. Vulneratio.

Saucio, as, avi, atum, are. **verwunden / Blut-rüstig machen.** *Syn*. Vulnero, consaucio, vulneribus afficio. *Adv*. Graviter, leviter. V. *Vulnus*.

Saucius, a, um. **verwundet.** *Syn*. Vulneratus, vulneribus affectus, mortifero vulnere ictus. *Usus*. Medea amore saucia. Saucios & confectos ex acie efferre.

Sa-

Saxetum, i, n. steinigter Ort. *Syn.* Locus saxis plenus.

Saxeus, a, um. steinern, hart wie Stein. *Usus.* Moles saxea.

Saxosus, a, um. * steinicht. *Syn.* Saxis impeditus. *Usus.* Loca saxosa.

Saxum, i, n. Stein. *Syn.* Silex, lapis, rupes, cautes. *Epi.* Saxa aspera, prærupta. *Phras.* *Saxa in eum conjecerunt*, sie haben Steine auf ihn zugeworffen. Saxis facta lapidatio; lapides in eum miserunt, jecerunt: lapidibus eum appetivêre; lapidum ictû incessebant. *Usus.* Saxorum asperitates. Ventum ad rupem ita rectis saxis, ut &c. Ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt. Exesæ fluctibus rupes, saxa invia, & præruptæ cautes.

Scabellum, i, n. Bäncklein. *Syn.* Scamnum humile.

Scaber, ra, um, räudig, schäbicht. *Syn.* Asper. *Usus.* Pectus illuvie scabrum.

Scabies, ei. f. Räude, Krätze, Grindsucht. *Usus.* Scabies corpora invasit, & contagium mali etiam in alios vulgatum est.

Scabo, is, ere. * kratzen. *Usus.* Muli mutuum scabunt.

Scalæ, arum, f. eine Leiter. *Usus.* Sub scalas se conjecit.

Scalmus, i, m. Ruder-Ring. *Syn.* Lignum, quô nituntur remi.

Scalpo, is, ere, ausstechen, schneiden. *R. à* σκάλλω, *fodio.* *Syn.* Incido, *vulg. sculpo.* *Usus.* Ad pingendum, fingendum, scalpendum. E saxo scalptus, aut ebore dolatus.

Scalpellum, i, n. Messerlein. *Syn.* Chirurgi ferrum. *Usus.* Scalpellum sanæ parti adhibére.

Scalprum, i, n. * Schab-Messer, Meissel. *Instrumentum artificum.*

Scamnum, i, n. Banck. *R. à* σκάμνον. *Syn.* Sedes, scabellum.

Scandalum, i, n. vulgò, Aergernuß. *Syn.* Offensio, pravum exemplum, res mali, pessimi exempli. *Phras.* *Cave, ne des scandalum, vulgò,* schaue, daß du kein Aergernuß gebest. Cave, ne ætati maximè lubricæ atque incertæ vita tua nequitiæ exempla præbeat. Ne periculosam exempli imitationem filiis prodas; ne tua perversitate offensionem præbeas; nequid malo exemplo facias, aut dicas, ne contagione morum alios evertas; nequid offendas exempli pravitate; ne barbaræ licentiæ exemplum in mores hominum transferas; ne mores tuos in alios transfundas. V. *Exemplum.*

Scando, is, di, sum, ere, aufsteigen. *Syn.* Ascendo, conscendo. *Phras.* *Montem scandere,* den Berg besteigen. Superare montis verticem; in ardua evadere; superare iniquitatem loci; occupare montis jugum.

Scapha, æ, f. Schifflein. *Syn.* Linter longis navibus subserviens, navicula. *Usus.* E navi in scapham se conjecit.

Scaphium, ii, n. ein Schaff, Nacht-Geschirr: eine Gattung Trinck-Geschirr. *Syn.* Scyphus in scaphæ modum formatus.

Scapula, æ, f. * Schulter-Blat. *Syn.* Humerus.

Scateo, es, ui, ére, überlauffen, herfürquellen. *Syn.* Scaturio. V. *Plenus.*

Scaturio, is, ivi, ire, herfürquellen, aufwallen, entspringen. *Syn.* Emano, effluo, erumpo. V. *Origo.*

Sceleratè, schändlich, lästerlich. *Syn.* Per summum scelus, nefario scelere. *Us.* Bellum sceleratè susceptum, sceleratissimè gestum.

Sceleratus, a, um. lasterhafft, schändlich. *Syn.* Consceleratus, scelestus, nefarius, improbus, impius, scelere contaminatus, omni scelere coopertus. *Phras.* *Homo sceleratissimus*, ein überaus lasterhaffter Mensch. Homo post homines natos turpissimus, omni flagitiô contaminatus; omnium scelerum, flagitiorúmque documentum; homo nefarius, ex omni scelerum colluvione natus; unus omnium latronum teterrimus; libidine & ira effrenatus; in omni genere flagitiorum volutatus. Homo omnium, quos terra sustinet, consceleratissimus; omnibus divinis, humanísque obrutus sceleribus; nec pro scelere, sed monstro habendus. Homo crudelitate cæcus, ac scelere, sacrilegus, perjuriis assuetus; vitiorum ac probrorum plenissimus: omnibus flagitiis nobilitatus; omnibus vitiis deformatus; affluens omni scelere; monstrum ex cœno, & sanguine concretum. Homo summis sceleribus obstrictus; furens audaciâ, scelus anhelans, maximô furore inflammatus. Homo bipedum nequissimus, promptus ad vim

vim, paratus ad ſeditionem, audax ad omne facinus, ad audendum projectus; ad omnem nequitiam educatus, eruditus, projectus; omnibus flagitiis coopertus. Homo, in quo nihil eſt, præter maxima peccata, maximámque pecuniam; qui multa in Deum, hominésque impiè, nefariè commiſit; plurimis ſe ſceleribus obſtrinxit; qui maxima in ſe ſcelera concepit; omnia repagula juris & honeſtatis, pudoris & officii perfregit; qui in omnia ſe flagitia ingurgitavit, omnia divina, & humana jura nefario ſcelere polluit. Fingi flagitium nullum poteſt, quo ſe ille non contaminaverit; ejus vita omnibus flagitiis eſt inquinata. Homo ſummorum facinorum, omnium flagitioſorum poſtremus, & in quo omnia ſunt ad perniciem profligata; ſcelerum omnium artifex, & architectus. Homo inſignitè nequam; quo in portento cum ſumma turpitudine ſumma impudentia eſt conjuncta. Homo immani natura, moribus feris, ac omni vitiorum genere infamibus. *Uſ.* Impurus homo, ac ſceleratus. V. *Commaculo, Improbus.*

Sceleſtè, ſchändlicher Weiſe, leichtfertig. *Syn.* Sceleratè.

Sceleſtus, a, um. laſterhafft. *Syn.* Sceleratus. *Phraſ.* *Sceleſtos homines urbe pellere*, die laſterhaffte Leute aus der Stadt ſchaffen. Scelerum ſentinam ex urbe ejicere; vitiorum ſentinam exhaurire. Homines furentes audaciâ, ſcelus anhelantes, peſtem patriæ nefariè molientes ex urbe emittere, ejicere, depellere; monſtris illis ac prodigiis ſcelerum, à quibus pernicies certa comparata eſſet civibus, ex urbe ejectis, Rempublicam relevare ac recreare.

Scelus, eris, n. Laſter, Schandthat, Unthat, Ubelthat. *Syn.* Flagitium, facinus, fraus capitalis, atrocitas ſceleris. *Epi.* Acerbiſſimum, alienum, apertum, clandeſtinum, conſulare, deteſtabile, domeſticum, immane, impium, importunum, inauditum, incredibile, indignum, inexpiabile, inſigne, inteſtinum, meditatum, nefandum, tantum, uſitatum. *Phraſ.* 1. *Scelus atrox admiſit*, er hat ein greuliches Laſter begangen. Nefarium, ac ſceleſtum facinus auſus eſt; atrox, ſingulare maleficium admiſit, contraxit; grande piaculum admiſit, contraxit; capitalem fraudem auſus eſt; inexpiabile facinus admiſit; cupiditas effrenata præcipitem animum ad ultimum nefas impulit; maximô ſe ſcelere adſtrinxit, contaminavit, devinxit, alligavit; ſcelus ingens admiſit, ſuſcepit, edidit; cùm multa improbè, multa audacter, ac perfidioſè fecerit, graviſſimum tamen ſcelus tum concepit, molitus eſt, fecit, perfecit, cùm &c. 2. *Sceleris complex eſt, vulg.* er hat Theil an dieſer Laſter-That. Sceleris ſocietate conjunctus; culpæ ſocius; criminis conſcius, ac particeps; in eodem ſcelere verſatus eſt; ejus facinoris ſatelles, & adminiſter fuit. 3. *Non eſt ſimplex ſcelus hoc*, das iſt kein einfaches Laſter. Nullum ſcelus abeſt àb eo ſcelere; in uno illo ſcelere inſunt omnia ſcelera; multiplex in uno facinore crimen eſt; ſcelerum genus omne uno in facinore continetur. *Uſus.* Scelerum architectus & machinator. Scelus atrox concipere, ſuſcipere. begehen. Scelus ſcelere cumulare, ein Laſter über das andere begehen. Omnium ſcelerum genere imbutus. In ſcelere volutari. Abeſſe à ſcelere longiſſimè; ſcelere ſolutus, à ſcelere liberatus eſt. V. *Conſcientia mala, crimen.*

Scena, æ, f. Schau-Bühne. *R.* à σκηνή. *Syn.* Cavea: fabula. *Epi.* Argentea, magna, referta ſceleribus. *Uſ.* Ludorum elegantia, ſcenæ magnificentia. In ſcenam redire. Scenæ ſervire, *tempori ſe accommodare* ſich in die Zeit ſchicken. De ſcena decedere.

Scenicus, a, um. zur Schau-Bühne gehörig. *Uſus.* Scenicæ perſonæ, ùt mimi, hiſtriones.

Sceptrum, i, n. Scepter. *R.* à σκῆπτρον. *Uſ.* Rex cum purpura & ſceptro, & inſignibus regiis.

Scheda, æ, f. Schreib-Tafel. *Syn.* Tabella; pagella.

Schema, atis, n. Red-Zierde. *Uſus.* Verborum ornamenta & ſententiarum lumina, quæ ſchemata Græci vocant.

Schola, æ, f. Schule. *Syn.* Ludus litterarius, Gymnaſium. *Phraſ.* 1. *Sunt ibi ſcholæ publicæ*, es ſeynd dort öffentliche Schulen. Patet ibi litterarum ludus, quô juventus in diſciplinam convenit; eſt ibi doctrinarum ſedes nobilis, ad quam diſciplinæ cauſâ juventus frequens concurrit; eſt ibi nobilium ingeniorum altrix gymnaſium; eſt optimarum artium domicilium; litterarum, divinæ, humanæque ſcientiæ officina famâ nobilis; habent ibi & bonæ artes ſuum ſacrarium, & quoddam quaſi Muſarum templum; nec ſcholaſticæ palæſtræ copia deeſt. 2. *Multi hic ſcholam frequentant*, hier gehen viel in die Schul. Frequens hic juventus in diſciplinam convenit; frequens hic juventus diſciplinæ causâ ad Præceptores concurrit; fre-

frequentes hic Magistris operam dant; multi hic studiorum causâ in ludum eunt; scholas obeunt; gymnasium terunt. V. *Frequento*. 3. *Scholam amplius non frequentat*, er geht nicht mehr in die Schule. Ludo multam salutem dixit; manum ferulæ subduxit; bonarum artium disciplinis nuntium remisit. *Usus*. Homo è schola, atque à Magistro recens. Scholæ strepunt discentium vocibus. Schola solutâ, dimissâ zu Ende der Schule. Scholam explicare, in librum conterre, *id est, quæstionem umbratilem*.

Scholion, ii, n. kurtze Anmerckung und Erklärung über einen dunckeln Spruch. *Syn*. Interpretatio brevis, *vel* detensio.

Scienter, wissentlich. *Syn*. Scite, intelligenter, apte. *Usus*. Scienter versari in re aliqua. Iis, quæ habes, scienter utere, & modice.

Scientia, æ, f. Wissenschafft. *Syn*. Doctrina, disciplina, rerum cognitio, intelligentia, prudentia.)(*Inscitia, ignoratio*. *Epi*. Admirabilis & incredibilis, penè divina, certissima, civilis, excellens, eximia, finitima, litigiosa, necessaria, obscurior, par, peregrina, externa, perfecta, potior, præstabilis, quæstuosa, similis, summa, tanta, tenuis, vicina, utilis. *Phras*. 1. *Scientiæ in scholis cum virtute sunt conjungendæ*. in Schulen muß man die Wissenschafften mit der Tugend zugleich erlernen. In gymnasiis progressiones, progressus non in bonis tantùm artibus, sed in virtutibus etiam juventus faciat, necesse est; in scholis non ingenuarum solum artium studia, sed virtus etiam, divinusque cultus vigeat; juventus in scholis disciplinis simul & virtutibus imbuatur, & erudiatur; qui scholas frequentant, non doctrinæ modo, sed virtutis quoque studiosi sint; scholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam tum doctrinam, tum virtutem adhibeant, necesse est. In scholis virtus a litteris abesse, segregari non debet; in societatem doctrinæ virtutis studium se offerat, necesse est. 2. *Scientiam in Geometricis non vulgarem habet*, er hat eine ungemeine Wissenschafft in der Feldmesserey. Geometricis litteris perfecte est eruditus; Geometriam penitus cognovit, callet omnino; in Geometria excellit, vincit omnes, nemini secundus est, parem habet neminem, superior est omnibus; Geometricis disciplinis apprime excultus est; in Geometricis litteris ita processit, ut ad summum pervenerit. *Usus*. Omnes trahimur ad scientiæ cupiditatem. Scientias facile percipere. Aliquid scientiâ comprehendere. Habere scientiam multarum artium. Scientias alicui tradere. Oratoris actio scientiâ non continetur. Scientia rei militaris, oratoriæ, juris civilis.

Scilicet, nehmlich. *Syn*. Videlicet, nempe, nimirum, certo, profecto, nam, enim. *Usus*. Quis? tu ipse scilicet. Arma quærenda sunt scilicet, ut novum Dominum patiamur.

Scindo, is, scidi, scissum, ere. spalten, zerhauen, zerschneiden. *Syn*. Conscindo, discindo, seco, reseco, amputo, cædo, findo, diffindo. *Usus*. Ipse dolorem meum ne scindam. Comam scindere.

Scintilla, æ, f. Füncklein. *R. à.* σπινθήρ. *Syn*. Igniculus, *Usus*. Nequa scintilla deterrimi belli relinquatur.

Scintillo, as, avi, atum are. funckeln. *Syn*. Splendeo, emico. *Usus*. En, ut oculis scintillant.

Scio, is, scivi, scitum, ire. wissen. *Syn*. Habeo, teneo, cognosco, cognitum habeo, non ignoro, non sum nescius, scientiam meam non fugit; me non latet, præterit; scientiâ comprehendo, scientiam habeo, perspectum mihi est. mihi conscius sum, mihi de re aliqua certum est; apertum mihi est, non obscurum, notum mihi est; patet mihi res, in promptu est, non est ignotum, liquet, exploratum, perspectumque habeo.)(*Nescio*. *Adv*. Admodum, nihil, celeriter, certo, latinè, græcè, lentè, luculenter, maturè, mediocriter, melius, planè, probè. *Phras*. 1. *Scio res tuas omnes & consilia*, ich weiß um alle deine Sachen und Gedancken. Non sum rudis rerum tuarum; probè scio, non est occultum, exploratissimum mihi est; non me fallit; non me fugit, quid agas, quid moliaris. Ad me quoque rerum tuarum conscientia pertinet, quando ipse me conscium voluisti. Patent res tuæ, ac consilia, quando ipse me eorum participem fecisti. 2. *Scio, quid agam*. ich weiß, was ich thun will. Certum habeo, quid agam; exploratam, & explicatam habeo rationem consilii, salutis meæ. Quemadmodum expediam exitum hujus rei, reperi. Deliberatum cum animo habeo meo, quæ consilii ratio mihi sit tenenda, ineunda. 3. *Scio, multos mihi esse perinfensos*. ich weiß

weiß es wohl, daß mir viele feind seynd. Haud me fallit; haud ignarus sum; non sum nescius; satis gnarus sum, multos animo in me esse perinfenso. Compertum habeo; exploratissimum habeo; pro certo, pro comperto, pro explorato habeo; certum, cognitum, perspectum, exploratum habeo; multos periniquo esse in me animo. V. *Cognosco*. 4. *Nihil adhuc scio de re*, ich weiß noch nichts von der Sache. Nihil comperti habeo; res etiamnum clam me est; fugit etiamnum, latet me res ea. V. *Nescio, ignoro*. *Usus*. Latinè luculenter scio. De iis nihil scire, aut existimare queo. Sed non venerat, quod sciam, so viel ich weiß, so wäre er noch nicht kommen. Prudens, sciénsque fecit, mit Bedacht thun.

Scipio, onis, m. * Stecken, Stab.

Sciscitor, aris, atus sum, ari. erforschen, nachfragen. *Syn*. Scitor, quæro, percontor. *Us*. Ab, *vel* ex aliquo sciscitari sententiam. Sciscitari de aliqua re. V. *Interrogo*.

Scisco, is, scivi, scitum, ere, wissen, erfahren, verordnen. *Syn*. Sancio, edico, scitum facio. *Adv*. Nominatim. *Usus*. Sciscere legem, ein Gesetz machen.

Scitè, artig, geschicklich, schön, weißlich. *Syn*. Scienter, non inscitè. *Usus*. Statua scitè & venustè facta. Scitè dicere aliquid.

Scitor, aris, atus sum, ari. nachsuchen. *Syn*. Sciscitor.

Scitum, i, n. Satzung, Ordnung. *Syn*. Lex, jussum. *Us*. Brutus scitum fecit, ne &c.

Scitus, a, um, fein, zierlich, artig. *Syn*. Lepidus, elegans, festivus. *Usus*. Scitô sermone. & Atticô loqui. Vetus illud Catonis admodùm scitum est. V. *Venustus*.

Scopæ, arum, f. Besem. *Epi*. Dissolutæ. *Us*. Scopæ, ùt est in proverbio, dissolutæ.

Scopulosus, a, um. felsig, schroffig. *Usus*. Mare infestum, & scopulosum. Intelligo quàm scopulosô, & difficili locô verser.

Scopulus, i, m. Stein = Klippe, Felß. *Syn*. Saxum. *Usus*. Navis ad scopulum afflicta. Ad scopulum offendere. Nunquam tuas rationes ad eos scopulos appulisses. Syrtim patrimonii, scopulum libentius dixerim.

Scopus, i, m. Zweck, Endzweck, Ziel, Absehen. *R*. σκοπός. *Syn*. Quò spectamus, finis, proprositum. *Phras*. *Hic scopus erat meus*, das war mein Ziel und Vorhaben. Hoc spectavi; hoc secutus sum; id egi; huc retuli mea consilia; huc retuli cogitationes omnes; huc mentem direxi; huc consilia contuli; hoc spectabat animus meus; hic animo meo, meisque consiliis scopus erat; hic erat finis, hic terminus, quo intendebantur cogitationes meæ; hæc erat quasi meta, quo ut pervenirem, laboravi, atque vigilavi; huc me voluntas, huc judicium, & ratio ducebat, ut &c. hic animus, hæc mihi lex erat; hoc mihi propositum erat; hoc unum habebam propositum, ut &c. V. *Consilium*, *cogitatio*, *Propono*. *Usus*. Sed neutri scopus est iste, ut beati simus, quo alioquin omnia vivendi, recteque faciendi consilia sunt referenda.

Scorpius, ii, m. Scorpion.

Scortator, oris, m. Huren-Jäger, Hurer. *Syn*. Scortorum amator.

Scortor, aris, atus sum, ari. huren, Hureren treiben. *Syn*. Vitam in lustris ago; tempus ætatis omne in lustris consumo; cum scortis volutor.

Scortum, i, n. Hure, gemeine Metze. *Syn*. Meretrix, lupa. *Epi*. Vulgare. *Usus*. Cum scorto libere volutari. V. *Meretrix*.

Screo, as, avi, atum, are. * reuspern, foderen.

Screator, oris, m. * der sich reuspert.

Screatus, us, m. * das Ausreuspern.

Scriba, æ, m. Schreiber. *Syn*. Scriptor, librarius. *Epi*. Ædilitius. *Usus*. Scriba, qui rationes ad ærarium retulit. Scribæ, qui nobiscum in rationibus, monumentisque publicis versantur.

Scribo, is, psi, ptum, ere. schreiben. *Syn*. Litteras pingo, formo; litterarum elementa conformo; litterarum formas effingo; litterarum figuras formo. schreiben, Buchstaben machen: litteras conscribo, exaro, do, mitto, Briefe schreiben. litteris consigno, scriptis mando, litteris prodo, publicis monumentis consigno; memoriæ, posteritati prodo; monumentis mando, prodo; memoriæ, historiæ mando; memoriæ, posteritati propago; chartis prodo; litteris mando, consecro; in annales, fastos refero; hominum memoriæ sempiternæ trado; immortalitati trado, mando, commendo, auf-

aufschreiben, in die Bücher eintragen. Librum conficio, compono, efficio, ein Buch schreiben. *Phras.* 1. *Elegante sane charactere scribis*, du hast wohl eine schöne Handschrifft. Elementa conformas venustissime; litterarum formas pingis, tanquam typis æneis expressas; calamo ad venustissimam speciem typorum proxime accedis; litterarum elementa pingis, formas sane bellissimas; bella, venusta, exquisita, luculenta manus est, quæ ista scripturâ persequitur. Nihil in tota scriptione non egregie concinnatum est, ductus bellissimi, litteræ tanta proportione, & tam composite mutuo respondentes, versibus præterea paribus intervallis a summa pagina ad imam usque diremptis, & nulla omnino in parte vacillantibus, ut velut ad amussim directi, nusquam à recto tramite deflectant, lectoremque liberali quadam voluptate demulceant. Non inæquales litteræ, non vacillantes; litterarum formæ non illepidæ, aut invenustæ; elementa non tristia, ac deformia; figuræ litterarum non fœde, inscite, indecore pictæ, sed velut pictura bellissime concinnata oculis blandiuntur. 2. *Scribe ad me sæpius*, schreibe mir öffters; *de litteris seu epistolis.* Ne, quæso, litteris parcito; crebris nos litteris appellato, libet enim tecum garrire, & tametsi pagella altera procedat, tertiam etiam completo; res omnes litteris persequere; quoties ad amicos, eodem etiam oleo, ac opera aliquid ad me exarato. 3. *Livius res Romanas egregie scripsit*, Livius hat die Römische Geschichten sehr wohl geschrieben; *de libris.* Livius de rebus Rom. egregia scripta reliquit; res Rom. divinitus perscripsit; res Rom. litteris mirifice illustravit; litteris mandavit, consignavit; Rom. nomen scriptis celebravit, & illustravit; Romanorum bella pulcherrime contexuit; rerum Roman. commentarios confecit absolutissimos; res Rom. posteritati litteris prodidit. 4. *Docte, & erudite scribit*, er schreibt sehr gelehrt; *de modo, & styli genere.* Scribendi laude excellit; raram quandam laudem in scribendo consecutus est; præclara sunt, quæ ingenio studioque parit, quæ ejus industria elaborat; mirabiles, minimeque vulgares sunt ingenii, & industriæ ejus fructus; scribit, ut pauci; quidquid ille ex se promit, delectat alios, ipsum vero laudibus illustrat; nihil scribit nisi perfectum ingenio, industria elaboratum; scripta ejus miro verborum cultu sunt perpolita, & omni elegantiarum genere ornatissima, refertissima. *Usus.* Alii rem versibus luculenter scripsere. Scribere de aliquo asperius. Liber de rebus rusticis scriptus. V. *Littera*, *Litteræ*, *Epistola.*

Scriptio, onis, f. das Schreiben. *Syn.* Stylus, scriptura. *Epi.* Philosophica. *Usus.* Nihil ad dicendum magis proficit, quam scriptio.

Scriptito, as, avi, atum, are. offt schreiben. *Usus.* Te quidem, Antoni, multum scriptitasse non arbitror.

Scriptor, oris, m. Schreiber, Schrifft-Steller, Scribent. *Epi.* Astutus, sane bonus, doctus, ferreus, luculentus, peritus, politus, præstans, sanctus, egregie subtilis, vetustissimus. *Usus.* Ferreus scriptor, sed auctor bonus. Scriptor, ut temporibus illis luculentus.

Scriptum, i, n. Schrifft, oder Buch. *Syn.* Scriptura, monumentum, litterarum monimentum. *Epi.* Absurdum, inutile, indignum, ambiguum, antiquius, legitimum, necessarium, privatum, probabile. *Usus.* De scripto dicere, recitare. Plato scriptum, *vel* in scriptis reliquit. Scriptis res suorum temporum mandare, celebrare, illustrare.

Scriptura, æ, f. Schrifft. *Syn.* Scriptum. *Epi.* Assidua, contraria, diligens, superior. *Usus.* 1. Mendum scripturæ litura tollitur. 2. *Scriptio*, das Schreiben. Ea, quæ scriptura persecutus est, exscripta, exsignataque singulis attribuere. Genus scripturæ liberum, ac incitatum. 3. *Ratio eorum, qui portoria, pascua publica, vel decumas redimebant.* Verrechnung des Zoll-Amts. Per magistros scripturæ & portus & nostrarum diœcesium. Neque ex portu, neque ex scriptura vectigal conservari potest, aus dem Zoll-Amt. *Pro* Scriptura sacra, H. Schrifft, *Latine:* Libri divini, divinæ Litteræ; divinarum Legum, divinorum Scriptorum monimenta; sacræ Litteræ, Codex sacer.

Scrobs, is, f. Grube. *Usus.* Scrobem facere, subigere, invertere.

Scrupi, orum, m. Losungs-Steine. *Syn.* Lapides, quorum in tesserarum ludo usus.

Scrupulosus, a, um. steinicht. *Syn.* Asper; anxius,

anxius, triftis, folicitus, dubius, homo non intacti religione animi; fimplex, ac religiofus; religione attonitus, religione quadam obftrictus; qui in religionem trahit, vertit aliquid; æquô religiofior; qui religioni fibi ducit, admittere quidquam, quod culpæ vel fpeciem præferat, angſthafft, ſchwermüthig. *Phraſ. Scrupuloſus eſt*, er iſt ſcrupulos, ängſtig im Gewiſſen. Affiduis ex recordatione vitæ prioris fcrupulis pungitur, nullámque ægrô, faucioque animô quietem capit; animum gerit, nefcio, quibus religionibus obftrictum; nimis exiguè, exiliter, religiosèque omnia ad calculos revocantem; anxiis animi curis, & folicitudinum aculeis malè accipitur, afficitur, torquetur. Pungunt hominem, diesque ac noctes ftimulant, nefcio, qui fcrupuli ex fuperioris vitæ memoriâ relicti; torquent animum, exeduntque, nefcio, qui curarum, folicitudinumque ftimuli ex latentis fufpicione mali profecti; verfant animum novæ identidem fufpiciones, pavores, metus, fluctus æftusque folicitudinum, nefcio, cujus piaculi confcientiâ excitati. V. *Scrupulus*, *Anxius*. *Uſus*. Tandem è fcopulofis his cautibus enavigavit oratio.

Scrupulus, i, m. Sand, Steinlein. *Syn.* Exiguus lapillus calceo injectus: *transl.* folicitudo, dubitatio, fufpicio, religio, Scrupel, Zweiffel, Angſt. *Phraſ.* 1. *Injectus eſt populo ſcrupulus*, das Volck hat ihm ein Gewiſſen gemacht. Offufa animis, oculisque populi religio; moti funt in religionem animi populi; ea res populo in religionem venit; religioni fibi populus duxit; oblata, injecta eft populo religio; hic verò, nefcio, quæ fuperftitio mentes omnium occupavit, hic verò populum cepit religio; hic vero non magna res religionem incufferat hominibus; multitudinem juftæ religionis implevit; religione hic novâ obftrictus eft populus; hic verò res nova cumulavit religiones populi; nova hic populum inceffit religio. 2. *Facerem mihi ſcrupulum*, *vulg.* ich machte mir ein Gewiſſen darbey. Religioni haberem, mihi ducerem; religio mihi effet: haud fanè liber religione animus effet; religione impediri, confcientiâ impediri me putarem; religione quadam tangerer; haud fanè intactus religione futurus effet mihi animus, fi &c. 3. *Scrupulum habeo*, ich habe noch einen Scrupel. Scrupuli aliquid in animo refidet, quod me dies noctesque ftimulat, ac pungit; morfus tamen, & contractiunculæ quædam animi adhuc relictæ funt; fcrupulus reftat unus, qui me malè habet; difcruiat animum fufpicio quæ, dam latentis in tam fpeciofa cogitatione piaculi; angit me, folicitat, torquet pungens hæc animi cura; difcrucior animô, quoties in mentem venit prætenitæ ætatis. V. *Scrupuloſus*, *Religio*. 4. *Scrupulum iſtum facile tibi eximam*, ich werde dir diesen Gewiſſens-Zweiffel leicht auflöſen. Scrupulum iftum ex animo facilè evellam; religionem hanc facilè eximam; animum religione hac facilè exfolvam; animum religione hac facilè levabo; religionem iftam adimam, auferam, tollam, eripiam; iftâ te religione liberabo. *Uſus*. Hunc mihi ex animo fcrupulum evelle, qui me dies, noctésque pungit, ac ftimulat. Quem mihi odiofum de filio fcrupulum injecifti, adhuc in me refidet. Domefticarum folicitudinum aculeos, & fcrupulos occultare. V. *Anxietas*.

Scruta, orum, n. allerley altes Gerumpel. *Uſus*. Vilia fcruta vendere.

Scrutor, aris, atus fum, ari. nachfragen, nachſuchen. *Syn.* Inquiro, excutio. *Adv.* Furaciffimè. *Uſus*. Libros reconditos fcrutari. V. *Indago*, *meditor*, *cogito*.

Sculptus, a, um. geſchnitzt. *Uſus*. E faxo fculptus, *alias* fcalptus.

Scurra, æ, m. Lotter-Bube. *R. à* σκῶρ, *ſtercus*, *ſordes*. *Syn.* Sannio. *Uſus*. Scurra facetus, omnibus modis rifum captans. Scurra improbiffimus, facie magis, quàm facetiis ridiculus, qui fe tamen populi delicias vult exiftimari.

Scurrilis, e. leichtfertig, büdiſch. *Syn.* Obfcœnus. *Uſus*. Rifus, jocus, dicacitas fcurrilis & mimica.

Scutatus, a, um. einen Schild tragend. *Uſus*. Milites fcutati, haftati.

Scutella, æ, f. Schüſſelein, kleine Schaale. *Uſus*. Demus fcutellam dulciculæ potionis.

Scutica, æ, f. * Karbatſche, Peitſche. *Syn.* Flagellum ex pelle. *Uſus*. Dignus fcuticâ.

Scutum, i, n. Schild. *Syn.* Clypeus. *Uſus*. Miles ignavus abjectô fcutô fugit, quantùm poteft.

Scyphus, i, m. Becher, Trinck-Geschirr. *Syn.* Poculum.

Secedo, is, cessi, cessum, ere. abtretten, beyseit tretten. *Syn.* Decedo, recedo, ex turba me evolvo. *Usus.* Secedant improbi, secernant se à bonis.

Secerno, is, crevi, cretum, ere. absondern. *Syn.* Separo, distinguo, disjungo. *Usus.* Secerne te à pravis. Secernere, & internoscere unum àb altero. Salutaria à pestiferis, vera à falsis, animum à corpore secernere. V. *Separo.*

Secessio, onis, f. Abtretung, Abtrennung. *Syn.* Discessio, abscessio, seditio. *Usus.* Secessionem facere. Secessionem credebam, non bellum. V. *Seditio.*

Secessus, ûs, m. * abgelegener Ort.

Seciùs. minder, anderergestalt. *Syn.* Minùs. *Us.* Impedimentum est, quò seciùs lex feratur.

Secludo, is, si, sum, ere. ausschliessen. *Syn.* Secerno. *Us.* Domus seclusa à strepitu populari.

Seco, as, cui, sectum, are. schneiden. *Syn.* Exseco, reseco. *Usus.* Corpus uri, & secari patimur.

Secretio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Disjunctio. *Usus.* Est enim interitus quasi discessus, & secretio earum partium, quæ &c.

Secretò. heimlich, in geheim. *Syn.* Clam, remotis arbitris. *Usus.* Hæc inter paucos secretò narrantur. V. *Clàm.*

Secretus, a, um. abgesondert, heimlich. *Syn.* Separatus, sejunctus, seclusus, arcanus, à conspectu amotus, remotus. *Phras. Quæ secreta esse voluisti, ex me nemo resciet*, das, was du mir in geheim vertrauet, wird niemand von mir herausbringen. Arcanorum fidem servabo, præstabo integram; premam fideli silentiô, tacita relinquam, quæ tu in aurem mihi; nemo arcana tua consilia ex me exsculpet, exprimet, eliciet; nemo consilia, quæ tu occulta esse voluisti, ex me expiscabitur, eblandietur. V. *Taceo.* *Usus.* Succus secretus à reliquo cibo. Stellarum sphæra àb ætherea conjunctione secreta, & libera.

Secta, æ. f. Secte, Parthey, Spaltung. *Syn.* Familia, schola, disciplina: partes, factio, ratio vitæ, ratio philosophandi: hæresis. *Epi.* Difficilis atque ardua. *Usus.* Horum nos hominum sectam, atque institutionem prosequimur. Antonii sectam secutus est. Philosophorum hæresis, secta, disciplina. V. *Hæresis.*

Sectator, oris, m. Nachfolger. *Syn.* Consectator, amator, æmulus. *Usus.* Gabinii comes est, vel sectator.

Sectio, onis, f. Theilung, Abtheilung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Prædæ sectio veniit. Pecuniam pro sectione debere.

Sector, aris, atus sum, ari. nachfolgen. *Syn.* Assector, comitor. *Usus.* Sectari aliquem per omnia fora. Ejusmodi est, ut pueri eum sectentur. V. *Sequor.*

Sector, oris. m. Theiler des verfallenen Guts. *Syn.* Qui proscriptorum bona in auctione emit. *Epi.* Audacissimus. *Usus.* Antonius sector Pompeji.

Sectura, æ, f. * ein Schnitt, Hieb. *Usus.* Secturæ ærariæ, ferrariæ, *fodinæ.*

Seculum, i, n. Zeit von hundert Jahren. *Syn.* Ætas, multorum annorum spatium. *Usus.* 1. Sempiternis seculorum ætatibus non mutari. Omnium seculorum posteritas. Est hujus seculi labes quædam, & macula, virtuti invidere. Hujus seculi insolentiam vituperabat. 2. *Seculum*, Welt, weltliches Leben. *vulg.* *Latine:* Res fluxæ, caducæ, infimæ. *Unde &* secularis, Welt-Mensch. *vulg.* Latinè: homo profanus.

Secundanus, a, um. * zur anderten Ordnung gehörig. *Usus.* Milites secundani.

Secundarius, a, um. der nächste nach dem ersten. *Syn.* Secundus, proximus. *Usus.* Primum illud, secundarium vero istud.

Secundò. zum anderten, zweytens. *Syn.* *Iterum, deinde.*

Secundo, as, avi, atum, are, * beglücken. *Syn.* Prosperum reddo. *Usus.* Dii incepta secundent.

Secundùm. nach, neben. *Syn.* Poſt. *Uſus.* 1. Secundùm hunc diem adero. Maximum ſecundùm Deorum opes imperium. Secundùm Deum parentes honorandi. 2. *Pro, juxta, ex,* für, nach, aus. Prætor ſecundùm me tulit ſententiam. Secundùm tabulas litem dare. Secundùm naturam vivere. Secundùm Platonem aliter diſſerendum eſt. 3. *Non procul, propè, penes, propter, ad,* neben, unweit. Secundùm littus ambulare.

Secundus, a, um. der anderte, zweyte. *Syn.* Alter. *Uſ.* 1. Omnium judiciô ſecundus. 2. *Proſper, ad voluntatem noſtram fluens,* glückſelig, günſtig. Exercitus noſter ſecundô præliô eſt uſus. Secundis rebus; ventis ſecundis. Omnia ſecundiſſima nobis, illis adverſiſſima accidêre. Secundâ concionis admurmuratione audiri. V. *Felix.*

Securis, is, f. ein Beil, Axt. *Epi.* Funeſta, gravior. *Uſ.* Aliquem ſecuri ferire, percutere. Cervices ſecuri ſubjicere. Securim infligere, injicere rebus alicujus, *graviter lædere,* einen groſſen Schaden thun.

Securitas, tis, Sicherheit. *Syn.* Requies curarum, tranquillitas, otium. *Epi.* Blanda, maxima, mira, optata. *Uſus.* Securitatem civibus præſtare. Securitatem appello vacuitatem ægritudinis. V. *Securus.*

Securus, a, um. ſicher, ruhig, ohne Sorg. *Syn.* Sine cura. *Phraſ.* 1. *Miror, qui in tanto motu ſecurus ſis adeò,* mich wundert es, wie du in ſo groſſer Ungeſtümme ſo ſicher, und ohne Sorge ſeyn könneſt. Qui fieri poſſit, ut his tempeſtatibus prope ſolus in portu ſis; in alteram aurem dormias; non modò ſine cura quieſcas, ſed ſine metu ſpirare etiam poſſis; omnia tuta, & inſidiis vacua arbitreris; aliorum naufragia velut ex terra intuearis; tempeſtatem adeò periculoſam, inſidioſam, infeſtam non formides; res tuas in tuto collocatas, teipſum extra teli jactum poſitum exiſtimes; nihil tot ſaxa, tot cautes timeas; ita ſine metu ætatem agas; animô agas otioſô & tranquillô; velut in portu naviges; in utramque aurem otioſè dormias, velut res in vado, in tuto, in tranquillo eſſet. 2. *Securos eſſe juſſit,* er hat ihnen alle Sicherheit verſprochen. Spem affirmavit ſociis; periculum, noxam, damnum præſtitit; omnem ſecuritatem præſtitit; ſecuros reddidit; metum, curamque iis ademit, exemit. *Uſ.* De ea re ſecurus ſum. Securum te reddo. Securum te eſſe jubeo.

Secùs. anders. *Syn.* Contrà, aliter. *Uſus.* Rectè, an ſecus, nihil ad nos. Longè ſecùs. Non dixi ſecùs, ac ſentiebam.

Sed. aber, ſondern. *Syn.* At, ac quidem, certè, autem, verumtamen, porrò, verùm, verò; haud ſcio, an. *Uſus.* Non de me dixi, ſed de ſapiente.

Sedatè. ſtill, ruhiglich. *Syn.* Tranquillè, leniter. *Uſ.* Imperare animo ſuo, & injuriam ſedatè ferre.

Sedatio, onis, f. Ruhe, Stille. *Syn.* Tranquillitas, placatio.)(*Perturbatio.* *Uſus.* Temperantia, modeſtia, ſedatio perturbationum animi, ægritudinum, dolorum.

Sedeo, es, di, ſeſſum, ére. ſitzen. *Syn.* Aſſideo. *Uſ.* 1. Malo in tua illa ſedecula ſedere, quam illorum ſellâ. 2. *Maneo, moror,* ſich aufhalten. Totos dies in villa ſedére.

Sedes, is, f. Stuhl, Sitz. *R.* ἕδος. *Syn.* Sella: domicilium. *Epi.* Alta, antiqua, celſa, domeſtica, certa, hoſpitalis, maxima, publica, ſtabilis. *Phraſ.* 1. *Ligures ibi ſuas ſedes habent,* die Genueſer wohnen dort. Inter mare, alpéſque incolunt; agrum, terras tenent inter mare, alpéſque interjectas. 2. *Romæ ſibi ſedem poſuit,* er iſt zu Rom Haus-ſäßig worden. Romæ ſedem ſibi ac domicilium collocavit; domicilium fixit; Romæ ſedem ſuarum fortunarum conſtituit. V. *Habito.* *Uſus.* 1. Pulvinos popoſcit, & in iis ſedibus ſub platano conſedit. Sedem capere. 2. *Locus, gradus,* Ort, Staffel. Virtus ſola ponatur in ſummi boni ſede. 3. *Domicilium,* Wohnung, Vaterland. Urbs hæc ſedes omnium noſtrum, domicilium Imperii. Sedes alibi, ac domicilium collocare. Roma ipſa prope ſuis ſedibus convulſa. Sedem omnium fortunarum Romæ collocavit.

Seditio, onis, f. Aufruhr, Meuterey. *R. quaſi* ſeitio, *id eſt,* ſeorſum itio. *Syn.* Diſcordia, diſſenſio, ſeceſſio, vis, turba, motus populi, *vel* militum, tumultus. *Epi.* Commota, concitata, nocturna, domeſtica, pernicioſa. *Phraſ.* 1. *Seditionem molitus eſt,* er hat eine Aufruhr angeſponnen. Solicitavit ad defectionem animos; civitates concitavit; locum ſeditioni quæſivit; ſeditionem ciêre auſus eſt; movit ſe ad ſolicitandum ſtatum civitatis; eo autore ingens momento ſeditio concitata, excitata, facta, commota eſt. Motum molitus eſt, concitavit, attulit Reipublicæ ſanè gravem ac periculoſum; conflata per eum ſeditio ingens & pernicioſa. 2. *Videbatur inde ſeditio extitura,* es ſchiene, als würde es zu einer Aufruhr kommen. Ad ſeditionem ſpectare res videbatur. Res ad ultimum ſeditionis eruptura videbatur; res ad vim ſpectare videbatur; prope ſeditionem rem eſſe facilè appa-

pa-

parebat; prope erat, ut victo Imperio sustollerent animos; in seditionem & discordiam verti omnia videbantur; gliscere jam seditio videbatur. 3. *Seditio erat in urbe*, es ware ein öffentlicher Auffstand in der Stadt. Urbs repentè ingenti seditione exarsit; magnô tumultû arsit; urbanus repentè motus, & secessio populi facta est; conflata ingens est seditio; jamque ad manus propè ventum erat. 4. *Omnia seditionibus plena sunt*, es ist alles voller Aufruhr. Omnia seditionibus ardent; omnia turbulentis, seditiosis concionibus fervent; crebræ ex concursu multitudinis concitationes fiunt. Vulgus ingeniô mobili, rerum novarum cupidum, quieti & otio adversum omnia discordiis miscet. 5. *Seditionem composuit*, er hat die Aufruhr gestillet. Motus composuit; seditionem lenivit, sedavit, compressit, extinxit. Motum, rabiémque furentis plebeculæ coërcuit. V. *Sedo*, *Turba*, *Tumultus*. *Usus*. Seditio in castris orta, quamvis sopita, recrudescebat. Castra tota seditione ardent. Duces seditionem vix sustinent.

Seditiosè, aufrührerischer Weise. *Usus*. Seditiosissimè dicere.

Seditiosus, a, um. aufrührisch. *Syn*. Turbulentus; turbæ, ac tumultûs concitator, fax seditionum, factiosus. *Phras. Seditiosi homines*, aufrührerische Köpffe. Qui seditiosa coquunt consilia; qui turbas movent, concitant; qui seditiones commovent, conflant, seditionum faces per omnes urbis angulos spargunt. *Usus*. Seditiosus civis, & turbulentus.

Sedo, as, avi, atum, are. besänfftigen, stillen. *Syn*. Placo, mitigo, lenio, mollio, restinguo, sedationem affero.)(*incito*. *Phras. Sedata est ira populi*, der Zorn des Volcks ist besänfftiget worden. Dies, tempusque iras lenuit; suppressa ira est; ira deflagravit; mitescere discordia cœpit; furor, quô prius ardebant omnia, conticuit; ira consedit, deferbuit, conquievit. *Usus*. Discordias, animorum motus, bellum sine tumultu sedare, ac componere. V. *Placo*.

Seduco, is, xi, ctum, ere. beyseits führen. *Syn*. Abduco, in aliam partem duco. *Phras. Cave, ne seducaris*, *vulg*. schaue, daß du nicht verführet werdest. *Latinè*: Cave, ne corrumparis alienâ pravitate; ne te auferant aliorum prava consilia; ne de fide ac probitate deducant, de vetere pietatis laude dejiciant; ne animum tuum, nondum consiliô ac ratione firmatum iis rebus pelliciant, quibus capi illa ætas, ac deliniri potest; ne in errorem inducaris; ne àb rectò & honesto transversum agaris. V. *Corrumpo*, *Exemplo malo esse*. *Usus*. Cum hæc disseruissem, seducit me Brutus. Seduxit Crassum, ad eumque retulit.

Seductio, onis, f. das beyseits Führen. *Usus*. Seductiones testium, secessio subscriptorum.

Sedulitas, tis, f. Fleiß, Emsigkeit. *Syn*. Officium, diligentia. *Epi*. Arguta, digna aliquo præmio, insidiosa, simulata. *Usus*. Sedulitas nimiùm arguta non placet. Cornelii operam, sedulitatem laudo, dignámque præmiô censeo. V. *Diligentia*.

Sedulò, fleißig, emsiglich. *Syn*. Diligenter.

Sedulus, a, um. fleißig, emsig. *Syn*. Diligens, officiosus, frequens in re quapiam. V. *Diligens*.

Seges, tis, f. allerley Saat. *Syn*. Arva, ager. *Epi*. Deterior, læta, fœcunda. *Usus*. 1. Seges spicis uberibus, & crebris. Seges matura messi. Segetes fruges largiuntur, eædémque effundunt herbas inimicissimas frugibus. 2. *Ipsæ fruges*, die Früchte selbsten. Læta seges. 3. *Occasio, causa*, Ursach, Gelegenheit. Quid Clodium odisset Milo, segetem, ac materiam gloriæ suæ?

Segnis, e. faul, hinläßig. *Syn*. Piger, languens. *Usus*. Ego, si cui videor segnior, &c. V. *Piger*.

Segniter, * liederlich nachläßig. *Usus*. Segniter, ac contumaciter omnia agere.

Segnitia, æ, *vel* Segnities, ei, f. Trägheit, Faulheit, Hinläßigkeit. *Syn*. Inertia. *Epi*. Inertissima. *Usus*. Vir sine segnitia verecundus. V. *Pigritia*

Segrego, as, avi, atum, are. von einander scheiden, absondern. *Syn*. Sejungo, separo.)(*Congrego*. *Usus*. Eloquentia nos à vita agresti segregat. Scelus suum ipsum à Republ. segregavit. V. *Separo*.

Sejugo, as, avi, atum, are. von einander scheiden, absondern. *Syn*. Sejungo. *Usus*. Pars animi, quæ sensum habet, non est àb actione corporis sejugata.

Sejunctio, onis, f. Absonderung.

Sejungo, is, junxi, junctum, ere absondern. *Syn*. Segrego, separo, semoveo. *Adv*. Privatim. *Usus*. Fortunam nemo à constantia sejunget. V. *Separo*.

Selectio, onis, f. **Erwählung.** *Syn.* Electio, secretio. *Usus.* Rerum selectione aliquem exspoliare. Vitiorum selectio.

Seligo, is, legi, lectum, ere. **auserlesen, erkiesen.** *Syn.* Deligo.)(*Rejicio. Usus.* Exempla pauca è multis seligere. Omnia expendere, ac seligere, nec copiâ imprudenter uti. V. *Eligo.*

Sella, æ, f. **Stuhl, Sessel.** *Syn.* Sedes. *Epi.* Aurea, curulis, proxima, vacua. *Usus.* Sedebat in sella aureâ.

Sellularius, ii, m. **der, so bey seinem Handwerck sitzend arbeitet.** *Usus.* De plebeja fece sellulariorum.

Semel, **einmahl.** *Usus.* Antonius semel induxit in animum, omnia sibi licére.

Semen, inis, n. **Saame.** *Syn.* Materia serendi: *transl* principia, rudimenta. *Epi.* Perexiguum. *Phras. Innata sunt virtutum nobis semina*, **es ist uns gleichsam der Saame der Tugenden angebohren.** Virtutum quasi scintillas quasdam jam in pueris videmus. Ingeniis nostris congenita quædam sunt virtutum principia. In parvis etiam vis quædam elucet, & rudimenta virtutum. *Usus.* 1. Semen spargere, jacere. Prodit, exit, grandescit semen. Seminum vis ad gignendum plurimùm valet. Aliquid hominibus à stirpe generis & seminis ingeneratur. Cùm terra gremiô mollita, & subacta semen sparsum exceperit. 2. *Principium, origo, materia*, **Ursprung, Anfang, Materie.** Semen bellorum, malorum omnium.

Sementis, is, f. **die Saat.** *Syn.* Satio. *Epi.* Tanta malorum. *Usus.* Semente prohibitâ, messe amissa.

Semestris, e. **halb-jährig.** *Syn.* Sex mensium.

Semianimus, a, um. **halb-todt.** *Syn.* Exanimatus, semivivus, sopitus vulnere, ac nihil sentiens, semianimis, exsanguis.

Semiassus, a, um. **halb-gebraten.** *Syn.* Semiustus.

Semicirculus, i, m. **halber Circul.** Semidoctus, **halb-gelehrt.** Semihora, **halbe Stund.** Semiliber, **halb-frey.** Semiplenus, **halb-voll.** Semivivus, **halb-lebendig.** Semiustulatus, semiustus, **halb-verbrandt.** Semisomnis, **halb-schlaffend.**

Semigro, as, avi, atum, are. **hinwegziehen, wandern.** *Syn.* Secedo.

Seminarium, ii, n. **Pflantz-Garten.** *Syn.* Semen. *Usus.* Ex illo fonte, & seminario triumphorum. Id erat principium urbis, seminarium Reipublicæ.

Seminator, oris, m. **Saemann, Aussäer.** *Syn.* Sator. *Usus.* Omnium rerum seminator, altor, educator est mundus.

Semino, as, avi, atum, are. **säen.** *Syn.* Sero.

Semissis, is, m. **der halbe Theil.** *Syn.* Assis dimidium.

Semita, æ, f. **Fußsteig.** *Syn.* Trames, via. *Usus.* Quâ viâ modò exivit, eâdem semitâ revertatur; eandem semitam teneat.

Semoveo, es, movi, motum, ére **beyseit legen, schaffen; wegthun.** *Syn.* Secerno, removeo. *Adv.* Fortissime, omninò, subtiliter.

Semper, **allezeit, immerdar.** *Syn.* Omni tempore, in omni vita, dum genus hominum erit, in perpetuum, nunquam non, àb æternitate, omne tempus ætatis; memoriâ seculorum omnium: dies omnes, ac noctes; dies noctesque, totos dies, omnibus horis.)(*paulisper. Phras.* 1. *Semper celebrabitur id factum.* **Diese That wird zu allen Zeiten gerühmet werden.** Vigebit memoria seculorum omnium; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum laudibus factum illud ferat; nulla ætas de ejus facinoris laudibus conticescet. V. *Fama, laudo.* 2. *Semper tui memor ero*, **ich werde deiner allezeit eingedenck seyn.** Manebit mihi tui memoria, dum anima superabit; punctum temporis nullum tui memoria vacuum abibit, sine tui memoriâ præterire patiar; dum anima spirabit mea, tui memoria erit infixa animo sempiterna. V. *Proleg. Usus.* Quod semper movetur, æternum est. V. *Unquam.*

Sempiternus, a, um. **ewig, immerwährend.** *Syn.* Æternus. *Usus.* Veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Consilia nostra sempiternum spectare debent.

Semuncia, æ, f. **halbe Untze, ein Loth.**

Senarius, ii, m. **sechs-zählig, sechs in sich haltend.** *Syn.* Versus jambicus sex pedum.

Senator, oris, m. **ein Raths-Herr.** *R. d.* Senex, *quia prudentiâ senes in senatum olim legebantur.* *Syn.* Pater conscriptus.

ptus. *Usus.* Senator, qui consilio, ac sapientia gubernat Rempubl. Autor publici consilii, & regendæ civitatis Dux.

Senatorius, a, um, was zur Raths-Herrn-Stelle gehörig. *Usus.* Ordo, gradus, subsellia senatoria.

Senatus, ûs, m. der Rath. *Syn.* Ordo amplissimus, summus ordo, consilium senatus, consilium publicum, amplissimum consilium, magistratus, collegium Senatorum, ordo Reipubl. custos, princeps, præses, propugnator. *Usus.* Senatum convocare, vocare, cogere, den Rath versammlen. Senatum habere, Rath halten. Senatum dimittere, mittere, den Rath schliessen, von einander gehen lassen. Senatum dare, præbere legatis, vor dem Rath zur Verhör einen vorlassen. In senatum legere, cooptare aliquem, einen zum Raths-Glied machen. Senatu aliquem movere, ex senatu rejicere, aus dem Rath ausstossen. In senatum venit. Senatus discessit. Homo seditiosus senatum sibi ante omnia extinguendum, delendum censuit.

Senatus Consultum, i, n. Raths-Schluß. *Syn* Decretum senatus; lex, autoritas senatus. *Epi.* Honorificentissimum, magnificentissimum. *Usus.* Senatus Consultum factum fuit, extat.

Senectus, utis, f. das Alter. *Syn.* Prope acta jam ætas, decursaque; ultimum tempus ætatis, maturitas ætatis, ingravescens ætas, exacta, extrema; ætas præcipitata jam, & à diuturnis laboribus devexa ad otium, canities. *Epi.* Animosa & fortis, calamitosa & præceps, gravis, honorata, jucunda, levis, severa. *Phras. Senectus jam propinquat*, das hohe Alter meldet sich schon an. Senectus obrepit; ætas ingravescit; quantulum mihi vitæ spatium restat, superest, reliquum est, relinquitur; ætate progredior, procedo, provehor longius, & jam ad exitum vitæ natura pene ipsa me perducit; senectus in proximo est. V. *Senex senesco, ætas. Usus.* Senectus est occasus vitæ. Ad summam senectutem vivere. Homo senectute confectus. Magnam senectutem adeptus valetudine optima.

Senesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Consenesco, senex fio. *Adv.* Sensim. *Phras. Ideone senui, ut miserior essem:* bin ich dann deßwegen alt worden, daß ich noch elender würde? in hoc me longa, infelixque senecta traxit? ea causa tam longe ætate processi? In hos fines tam provecta ætas, tam longæ ætatis usus mihi contigit? An igitur istud erat, cur vitam agerem, viverem tam diuturnam? cur ætatem extenderem? cur inter homines tamdiu agerem, versarer? cur vitæ spatia tam longa decurrerem? cur vitam ducerem, traducerem, transigerem tam diuturnam? cur lucis hujus usura tam diuturna fruerer? cur tantam senectutem adipiscerer? cur ad summam senectutem viverem, ut, quidquid est in vita miseriarum, id in dies magis, magisque persentiscerem?

Senex, senis. alt, betagt. *Syn.* Ætate confectus, confectus senio, *vel* senectute; exacta ætate, gravioris ætatis homo, per ætatem ad munia publica inhabilis, grandis natu, magno jam natu, annis obsitus; ætate provectior, provectus; præcipiti senectute; ætate gravis; annis provectus. *Epi.* Debilis, desertus, pene agrestis, formosus, firmatus, imbecillus, miser, orbus, pudentissimus, optimus, stultus, credulus, obliviosus. *Adv.* Admodum. *Phras.* 1. *Senex admodum sum, & decrepitus*, ich bin schon sehr alt. Grandis natu sum; summa senectute confectus; exacta ætate; vir exactæ ætatis; ætate jam gravis & ad munera corporis invalidus; senecta jam ætate sum: nomen & umbram ex me relictum videtis: vires corporis affectæ, sensus oculorum, atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus est. Ætate fessus sum; ævo admodum processi; annis fractus; viribus defectus, exhaustus sum. Cursus mihi vitæ jam pene confectus est; decursum mihi prope est vitæ spatium; decursa propemodum ætas est; ad metam vitæ propemodum, tanquam à carceribus perveni; extrema pars vitæ agitur, restat; ad exactæ prope ætatis terminos consisto. V. *Senectus.* 2. *Quis scit, an tam senex futurus sim*, wer weiß, ob ich so lange leben werde. Vitam quis mihi præstet ad illud tempus? Explorata ad eum diem vita non est: vereor, ne id ætatis homo, vitæ prius, quam votorum metam contingam. 3. *Senior sum illo*, ich bin älter, dann er. Ætate illum anteeo, antecedo; natu major sum; annis præcedo illum; provectioris ætatis sum. *Usus.* Nemo est tam senex, qui se annum non putet posse vivere. Vetus, laudatumque proverbium est, quod monet, mature fieri senem, si diu velis esse senex. Ut de me aliquid more senum glorier.

Seni, æ, a. je sechs.

Senilis, e. ältlich. *Usus.* Specie puerili, sed senili prudentia.

Senium, ii, n. das Alter, Verdruß, Traurigkeit. *Syn.* Senectus. *Usus.* Civitas ista senio confecta. V. *Senectus.*

Sensim. nach und nach, langsam, allgemach, sachte. *Syn.* Pedetentim, leniter.)(*Repente.* *Usus.* Omnis mutatio sensim est facienda. Sensim ille dicebat causæ propria, tu cursim aliena.

Sensum, i, n. Gemüths-Meynung. *Syn.* Sententia, sensus animi, consilium. *Usus.* Sensa mentis, & consilia verbis explicare.

Sensus, ûs, m. Sinn, Verstand. *Syn.* Facultas corporea & exterior animi intelligentis, intima cogitatio: sententia, judicium. *Epi.* Acerbissimus, æternus, carus, certus, communis, divinus, domesticus, extremus, gravis, humanus, intimus, liberior, moderatus, nimius, rectus, voluptuarius, vulgaris. *Phras.* 1. *Mortui sensum non habent,* die Todten haben keine Empfindlichkeit. Sentiendi vis morte extinguitur; morte sensus amittitur; mortui sensu carent; mortuis nullus sensus inest. *Usus.* 1. Sensus, interpretes, ac nuncii rerum, in capite tanquam in arce mirifice ad usus necessarios collocati sunt. Sensus sunt velut viæ quædam ad oculos, nares, aures à sede animi perforatæ. Quod sensibus percipi non potest. Cum spiritu sensum jucunditatis amisit. Abstrahere à sensu mentis. Ab operis sensu aliquem avertere. 2. *Sensum, sententia, animus, mens, cogitatio,* Gemüths-Meynung, Gedancken. Quis est sensus tuus ea de re, quæ cogitatio? Vultus ostendit, quo sensu quidvis pronuncietur. Ego de meo sensu judico. 3. *Existimatio, judicium, captus,* Urtheil, Verstand. Est hic communis omnium sensus. Longe hoc est ab imperitorum intelligentia, sensuque.

Sententia, æ, f. Meynung, Spruch. *R.* à sentiendo. *Syn.* Dictum, & oratio brevis, & præclara; consilium, mens, opinio, voluntas. *Epi.* Accommodata, acuta, antiquissima, certa, communis, consularis, digna, dubia, firma, gravissima, illustris, libidinosa, ornatissima, perspicua, regalis, senatoria, virilis, utilis. *Phras.* 1. *Omnium sententia eadem fuit, pacem bello præhabendam,* alle waren einer Meynung, man solle lieber Fried, als Krieg haben. Pars major in hanc sententiam ivit, censuit, consensit, discessit, concessit, pedibus ivit. Stetere plerique omnes in eadem sententia; in pacem inclinavere plerique; haud dispar erat animorum habitus; nullius sententia in diversum tendebat; omnium sententiæ eo decurrebant, ut pax, si posset, æquis; sin minus, tolerandis conditionibus peteretur. Omnes in idem consilium descendere; una erat, consentiensque vox omnium, pacem bello præferendam; pax præ bello probata est, placuit omnibus. 2. *Non permanes in tua sententia,* du bleibest nicht auf deiner Meynung. Non perseveras in sententia; non tenes, non retines tuam sententiam; non manes in proposito, in sententia tua; mutas sententiam, consilium, opinionem; animi sensum mutas, deponis; à proposito declinas, aberras, egrederis; tibi non constas; à te dissentis; labas in sententia; à sententia discedis, desciscis; de sententia facile decedis; ad sententiam aliorum abis. 3. *Improborum artibus à sententia sua abductus est,* er ist durch böser Leute Arglist von seiner Meynung gebracht worden. Improborum artibus factum est, ut abjecta vetere sententia novam susciperet; in alia omnia abiret; sententiam suam repudiaret; de sua sententia desisteret, decederet; improborum malevolentissimis obtrectationibus, infensa, iniquaque opera de sententia depulsus, dejectus, deductus, motus, dimotus, deterritus, detrusus, deturbatus est; improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit; institutæ cursum opinionis flexerit, mutarit, alio converterit; improborum artes fregere ejus sententiam; eum ad suam sententiam duxere, perduxere, traduxere. V. *Opinio, Consilium, Propositum.* *Usus.* 1. Sententia utraque optimos habet auctores. 2. *Consilium, mens, opinio, voluntas, propositum, suffragium,* Vorhaben, Meynung, Willen, Wunsch. Nihil nisi de tua sententia statuam. Ex animi sententia hoc tibi confirmo, ac juro. Rem ex sententia gessi & confeci. Vicit ea sententia. In Bruti sententiam senatus decrevit. 3. *Cum verbis: dico, fero, pronuncio,* Urtheil sprechen. M. Cato sententiam rogatus, severam dixit, tulit, pronunciavit. Nec plura prolocutus sententiam peregit. Reus omnibus sententiis damnatus, nullius absolutus est. 4. *Argumenta,* Innhalt, Begriff. Epistolæ sententia hæc erat.

Sententiose. voller Sprüche, nachdrücklich, lehrreich. *Syn.* Graviter, scite.

Sententiosus, a, um. voller Sprüche, lehrreich *Usus.* Asiaticæ dictionis duo sunt genera: unum sententiosum, argutum alterum.

Sentina, æ, f. Schiff-Grund, Grund-Suppe,

Suppe, Unrath, Unflath. *Syn.* Fundus, *seu* ima pars navis. *Epi.* Magna & perniciosa. *Usus.* Ejicere perniciosam sentinam urbis, & exhaurire.

Sentio, is, si, sum, ire. fühlen, empfinden, verspühren. *Syn.* Sensum accipio, sensibus percipio, sensum alicujus rei capio, sensum ex mœrore percipio; odore quodam suspicionis aliquid persentisco, sensu gusto, gustum alicujus rei habeo, *vel* sensum; intelligo, audio: censeo, judico: agnosco.)(*sensu careo. Adv.* Acerbissime, acute, amicissime, apertissime, constantissime, demisse, fortissime, humiliter, improbissime, admodum, peræque, sapienter, sero. *Phras.* 1. *Dolores sentio gravissimos,* ich empfinde sehr grosse Schmertzen. Sensum doloris capio acutissimum; doloris sensu afficior gravissimo; doloribus gravissimis discrucior, opprimor, conficior, exerceor. V. *Dolor.* 2. *Nihil amplius sensi,* ich habe nichts mehr empfunden. Alienato à sensibus animo eram; ab sensu doloris, nescio, quæ me cura nova avertit; jam dudum obduxi callum; percallui ad dolorem; obduruit animus; malis dudum obdurueram; sensus stupore doloris nihil percepi; à sensu sensus aberat; ejus rei sensus ad animum non pervenerat. 3. *Omnes idem sentiunt,* alle halten zusammen. Omnes idem volunt, idem defendunt; omnia consilia cum illius consilio conjuncta sunt; nulla varietas est opinionum, voluntatum; nulla in re dissentiunt; in unam omnes sententiam eunt, discedunt; summa est consensio, ac societas consiliorum & voluntatum; omnium sensus congruunt; una mente omnes consentiunt. V. *Consentio, Concordia.* 4. *Ego sic sentio,* ich halte also von der Sache. Hic mihi de re sensus, hæc sententia est; ita de re statuo; hic mihi est animus; mihi sic videtur; mea sic est ratio. *Usus.* 1. Quidam sensus stupore quodam cibi suavitatem non sentiunt. 2. *Judico, censeo,* meynen, dafür halten. Omnes idem sentiunt. Sentire cum aliquo. Quid sentiam, habeo; quid dicam, non reperio. 3. *Agnosco, intelligo,* erkennen, verstehen. Sentio, quid velis.

Senticetum, i, n. * Dorn-Gebüsche. *Syn.* Locus sentibus plenus.

Sentis, is, m. Dorn. *Syn.* Spina.

Seorsum. beyseits, ins besondere. *Syn.* Separatim. *Usus.* Seorsum hoc ab illo tractandum est.

Separabilis, e. leicht abzusondern. *Usus.* Anima à corpore separabilis.

Separatim. absonderlich, sonderheitlich. *Syn.* Seorsum, singillatim, præter cæteros.)(*Communiter. Usus.* Dii separatim ab universis singulos deligunt. Separatim semel, iterum cum universis. In aliqua re separatim elaborare.

Separo, as, avi, atum, are. scheiden, absondern. *Syn.* Sejungo, distinguo, secerno, sevoco, distraho, divello, distermino, discludo.)(*Conjungo. Adv.* Diligenter, paullulum. *Phras.* 1. *Separandi sunt, ne juncti noceant,* man muß sie absondern, damit sie, wann sie vereinigt bleiben, nicht schaden. Dirimenda est eorum conjunctio; segregandi inter se, dividendi, ac distrahendi sunt; diducenda ea manus est hominum improborum; dissociandi illorum animi; alienatio, ac disjunctio aliqua ferenda; alius ab alio diversus aggrediendus est; avellendi, abstrahendi ex eorum societate aliqui, segregatique à cæteris invadendi sunt; dissidium, & animorum quoddam divortium inter eos est procurandum. 2 *Arx ab urbe modico amne separata est,* das Schloß ist von der Stadt durch einen kleinen Fluß abgesondert. Amnis modicus arcem ab urbe aquarum divortio dividit; arx ab urbe amne exiguo dirempta, disjuncta, discreta, secreta. *Usus.* Discrimine tenui separata maria.

Sepelio, is, ivi, pultum, ire. begraben. *Syn.* Humo, in sepulchro condo, corpus terræ reddo; humo injecta contego, tumulo contego, sepultura afficio, ad sepulturam do, in sepulchrum infero; terræ, tumulo mando; compono: supremo officio fungor, funus duco, funero, funus effero, justa persolvo; in rogum impono. *Phras.* 1. *Non omnes sepulti sunt,* man hat nicht alle begraben. Aliqui ex his honore sepulturæ caruerunt; insepulti jacent; nec sepulturæ honorem adepti sunt; inhumata cadavera aliquorum putrescunt. 2. *Splendide sepultus est,* man hat ihn herrlich begraben. Amplo funere elatus est; honesto funere humatus est; justa magnifice præstita, soluta sunt; nihil apparatus defuit, quo inferias illi quam magnificentissime darent; funus omni apparatu, atque honore celebratum; suprema officia apparatissima pompa celebrata sunt; ossa tumulo contecta, sepultura donata sunt quam honorificentissima; curatum, ut funeris honore quam amplissimo honestaretur; propinqui funus ei apparatissimum faciendum curarunt. V. *Funus, Exequiæ. Usus.* Qui vos in complexu liberorum trucidatos incendio patriæ sepelire est conatus.

Sepes, is, f. Zaun. *R. à* σκέπω, *munio. Syn.* Septum. *Usus.* Loca silvestribus sepibus densa.

Sepia, æ, f. Black-Fisch, Meer-Spinne. *R. à* σήπια, *Genus piscis.*

Sepimentum, i, n. Zaun-Werck, Verzäunung. *Syn.* Vallum. *Usus.* Atque hæc velut sepimento quodam vallabit eloquentia.

Sepio, is, sepsi, septum, ire. zäunen, verzäunen. *Syn.* Munio, vallo, septa facio, septis contineo. *Adv.* Sedulo, undique, religiose. *Usus.* Domicilia mœnibus sepserant. Ubi hæc omni cogitatione, memoria sepseris. Oppidum castellis & operibus sepire. Armatus, septus, stipatus satellitibus. V. *Munio.*

Sepono, is, posui, positum, ere. beyseit setzen, legen, wegthun. *Syn.* Segrego, separo, reservo. *Usus.* Seponi ista, & occultari possunt. Nullum mihi tempus ad ista negotia possum seponere. Aliqua prædæ pars seponi, & in publicum secerni debet.

Seps, is, f. Zaun.

Septem. sieben. September, Herbst-Monath. Septemdecim, siebenzehen. Septemvir, einer aus den Sieben-Herren. Septemviralis, was diesem Amt zugehörig. Septemviratus, das Amt der Sieben-Herren. Septenarius, siebenzählig. Septentrio, *rectius* semptem triones, Mitternachts-Gegend. Septeni, je sieben, und sieben. Septies, siebenmal. Septimum, zum siebendenmal. Septimo, zum siebenden. Septimus, der siebende. Septimus decimus, der siebenzehende. Septingenti, siebenhundert. Septingentesimus, der siebenhundertste. Septuagesimus, der siebenzigste. Septuaginta, siebenzig. Septunx, sieben Untzen.

Septum, i, n. verzäunter Ort, Verzäunung. *Syn.* Munitio, septimentum, sepes. *Usus.* Quibus septis tam immanes belluas continebimus? Septa diruere, revellere.

Sepulchrum, i, n. Grab. *Syn.* Tumultus, bustum, monumentum. *Epi.* Alienum, altum, disertissimum, nobile, operosius, ornatum, patrium, summum. *Usus.* Sepulchrum alicui decernere, constituere, ponere. Aliquem in sepulchro condere; in sepulchrum inferre. Sepulchri magnificentia, & religio. V. *Sepelio.*

Sepultura, æ, f. Begräbnüß. *Syn.* Humatio, bustum, sepulturæ honor. *Epi.* Humilis, insepulta, optima. *Usus.* Sepultura aliquem afficere. Corpus ad sepulturam dare. Humili sepultura cremare. Honore sepulturæ carere. V. *Sepelio, funus, Exequiæ.*

Sequester, ris, e; *vel* Sequester, ri, m. Schiedsmann, Unterhändler. *Syn.* Apud quem pecunia corrumpendi judicii causa deponebatur. *Usus.* Quo sequestre in illo judicio corrumpendo est usus. Quid opus est judice sequestre? Apud sequestrum deponere pecuniam.

Sequor, eris, secutus sum, sequi, folgen, nachfolgen. *Syn.* Comitor, excipio, consequor, insequor, comes sum, prosequor: agmen claudo, agmen cogo.)(*Antecedo, præeo. Adv.* Acerrime, belle, confestim, eleganter, facile, necessario, studiose, temere, vehementer, vitiose. *Phras.* 1. *Te præcipue sequendum mihi statui,* ich habe mich entschlossen, dir zu folgen. Te audiam, tibi obtemperabo, meum consilium ad tuum potissimum accommodabo; tuam authoritatem sequar; tuis itineribus ibo; humanitatis tuæ exempla imitabor; tuarum vestigia virtutum persequar; ad tuam autoritatem me conferam; tibi obsequar; tuam sectam & instituta persequar; judicio tuo stare decrevi; te affectabor; tibi in omnibus assentiar; meam tuæ *vel* ad tuam sententiam adscribam; tuo consilio utar; te ducem sequar; ad tuum me ductum applicabo. V. *Imitor, Consilium.* 2. *Bellum secuta est pestilentia,* auf den Krieg ist die Pestilentz gefolget. Bellum pestilens annus excepit; bello contestim continuabatur pestilentia; bellum pestilentia consecuta est; bellum inter, ac pestilentiam exiguum temporis intercessit; funesti belli exitus principium cladis erat, quam pestilentia post paulo intulit. 3. *Sequitur hinc, nihil esse &c.* aus diesem folget, läßt sich schliessen. Relinquitur jam, ut &c. quo fit, ut; ex quo illud conficitur, nihil esse &c. colligitur ex his &c. ex quo illud efficitur &c. *Usus.* Popularem viam sequi. Platonem in Philosophia sequor. Quæ pœna scelus illud sequetur?

Sera, æ, f. ein Schloß an der Thür.

Serenitas, atis, f. heiteres Wetter. *Syn.* Serenum tempus, serena tempestas, cœlum serenum V. *Serenus.*

Sereno, as, avi, atum, are. * hell und klar machen, ausheitern. *Usus.* Tum ille serenata fronte. V. *Serenus.*

Serenus, a, um. heiter, hell, klar. *R. à* σειράνω. *purum reddo, Syn.* Sudum. *Phras.* *Repente serenum est factum,* es ist gähling heiter worden. Ex turbido die serena, & tranquilla lux rediit; discussa repente caligine, liquidior lux cœlo apparuit; nitidior lux immensum camporum æquor aperuit, detexit, ostendit,

dit, deterfis, disjectis, diffipatis, fugatis nubibus alia repente, fereniorque cœli facies rediit; ferenior lux affulfit; fœdam tempeftatibus diem vefper ferenior excepit, confecutus eft; poft primam cœli perturbationem ferenitate ufi fumus ftabili & conftante; repente cœlo ferenitas reddita eft. *Ufus.* Cœlum ibi tam ferenum, ut nullus unquam dies tam turbulenta tempeftate fit, quin aliquo tempore ejus diei folem homines videant. Frons ferena, & tranquilla.

Sericum, i. n. * Seiden.

Series, ei. f. Reihe, Ordnung. *Syn.* Contextus, *vel* quædam continuatio rerum, ordo. *Ufus.* Fatum eft ordo, feriesque caufarum. Mirabilis feries, conciliatioque rerum, ut aliæ ex aliis, & omnes inter fe aptæ, colligatæque videantur.

Serio. ernstlich, ohne Scherz. *Phraf.* 1. *Serio rem agit,* er nimmt sich ernstlich um die Sache an. Minime ludibundus hic verfatur; non per ludum, aut negligentiam; non pro domeftica, & umbratili exercitatione; fed contentione magna, fevere, acerrime, extra jocum res agitur. Vere fevereque res tractatur; toto pectore in eam rem incumbit; in ea re tractanda feveritatem adhibet omnem. 2. *Nefcio fictene, an ferio laudet,* ich weiß nicht, stellet er sich, oder lobet er die Sache ernstlich. Laudat rem, fed utrum fronte, an mente, dubitatur; fimulate an ex animo; vultu tantum, an etiam animo approbet, in incerto eft; joco, an ferio laudet ignoro. *Ufus.* Serio rem dico.

Serius, a, um. ernsthafft. *Syn.* Gravis, feverus.)(*jocofus.* *Phraf.* *Res eft feria admodum,* es ist eine sehr wichtige Sache. Gravis admodum res eft; res ea multum habet ponderis & gravitatis; res eft minime levis; ineft in ea re gravitatis, ponderisque multum, non mediocre pondus. Res eft ejusmodi, quæ continet omnia; in qua funt omnia; in qua fita, pofita, collocata, conftituta funt omnia; ex qua pendent omnia; quæ valet in omnes partes. Res eft tanti, ut omnia comprehendat; res eft ejus ponderis, ac momenti, ut omnia complectatur. In hoc tota res agitur. V. *Gravis.* *Ufus.* Si de rebus feriis loquatur, feveritatem adhibeat. Sermo ferius, & jocus liberalis.

Sermo, onis, m. Rede. *Syn.* Locutio, mentio, oratio. *Epi.* Suavis, ludicrus, liberior, longus, multus, urbanus, commodus, præclarus, honorificus, vanus, obfcurus, tectus, dubius, pervagatus, exploratus, quotidianus, malevolus, ftultus, puerilis. *Phraf.* 1. *Incepit fermonem de tuis rebus,* er hat einen Discurs von dir angefangen. Sermonem intulit, injecit, induxit de tuis rebus; fermonem de tuis rebus inftituit; delapfus eft in fermonem de rebus tuis; fermonem de tuis rebus arripuit; fermonem de rebus tuis habere cœpit. 2. *Sermo multus eft de te, isque fatis malevolus,* man redet viel von dir, und zwar nicht gar gut. Multum das fermonis hominibus malevolis; multam fermonis materiam, anfam præbes; fæpe in hominum malevolorum fermonem venis; frequenter eorum fermonibus vapulas; in ore ac fermone multorum res tuæ funt; fermonis multum excitant res, ac mores tui. 3. *Varii fermones inftituebantur,* man hat unterschiedliche Discurse beygebracht. Serebantur, habebantur fermones varii, temporique potiffimum apti; in varios fermones delabebamur. V. *Loquor.* 4. *Sermones tacite aufcultabat,* er hat heimlich auf unsere Reden acht geben. Sermones captavit noftros; fermonem ex infidiis aucupabatur; fermones noftros clam excepit. V. *Aufculto, auris.* 5. *Poftquam ille ad colloquium acceffit, fermo in multam noctem extractus eft,* nachdem er zu dem Gespräch kommen, ist solches bis in die Nacht hinaus gezogen worden. Poftquam ille ad fermonem acceffit; fe in fermonem iftorum adjunxit, infinuavit; fermones cum illis contulit; fermonem cum illis copulare, confociare, mifcere, fermones cædere; in colloquium venire cœpit, fermo in multam noctem ductus, productus, tractus, perpetuatus eft; noctis pars magna inter colloquendum abiit, fermonibus confumpta eft. 6. *Sermo ifte valde frequens eft inter homines,* diese Rede gehet starck unter den Leuten herum. Is fermo in circulis, congreffionibus omnium verfatur; res eft in ore, ac fermone omnium; omnium fermonibus ea res ufurpatur, celebratur; fermo is pervagatus eft; fermo ifte latiffime diffipatur; pervulgatur, divulgatur ea res fermonibus omnium. Urbs iis fermonibus refercitur; latiffime perfertur, defertur is fermo: latiffime manat, emanat, permanat. 7. *Sermo ifte aliquando definet,* dieses Ubelreden wird ja einmal aufhören. Pervagatus hic fermo reprimetur utique, fedabitur, extinguetur, exhaurietur, retundetur, refrigerabitur, obmutefcet, morietur. V. *Rumor, fama.* *Ufus.* Sermonem cum aliquo communicare, mit einem reden. Sermonem injicere, eine Meldung von einer Sache machen. Sermones hominum fubire, denen Leuten unter das Maul kommen. Sermones hominum ferre, fuftinere der Leuten Reden nicht viel achten. Ab alicujus fermone fe avertere, sich abwenden. Quis omnes hominum fermones vitet, effugiat? fremden Mäulern entgehen. Sermonem ordiri, in fermonem ingredi,

ingredi, eine Rede anfangen. Sermonem conficere, endigen. Sermonem præcidere, incidere, abscindere, die Rede abbrechen. Sermonem alio transferre, von etwas anders reden. Dare se sermonibus vulgi, denen Leuten etwas von sich zu reden geben. Mittere hos sermones, diesen Discurs bleiben lassen. V. *Loquor*, *Colloquor*, *Oratio*.

Sermocinatio, nis, f. Gespräch, Unterredung.

Sermocinor, aris, atus sum, ari. sich unterreden, mit einander Gespräch halten. *Syn.* Sermonem habeo, loquor. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Diligenter cum eo sum sermocinatus.

Sero. spät, langsam. *Syn.* Tarde. *Phras.* *Sero admodum ad me venit*, er ist sehr spat zu mir kommen. Paulo antequam sol occideret; primis se intendentibus tenebris; post occasum solis; jam præceps in occasum sol erat; appetente jam nocte; jam serum diei erat, cum &c. sub solis occasum; sub primas tenebras; præcipite jam in noctem die; ad multam noctem; multum jam noctis erat, cum ille ad me &c. *Usus.* Sero, acto jam negotio, venisti.

Sero, is, sevi, satum, ere. säen, pflantzen. *Syn.* Sementem facio, semen spargo, semino. *Usus.* Serere arbores, quæ alteri seculo prosint. Sere beneficium, ut metere possis fructum. Sermones, discordias serere.

Serpens, tis, m. eine Schlange. *Usus.* Repente te, tanquam serpens à latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus extulisti.

Serpo, is, serpsi, ere. fortschleichen, gemächlich kriechen. *Syn.* Progredior. *Adv.* Longius, obscure, occulte, paullatim, sensim. *Usus.* Ea consuetudo, rumor, malum latius serpit, manat, funditur.

Serra, æ, f. eine Säge. *Usus.* Ne stridorem quidem serræ audiunt.

Serrula, æ, f. kleine Säge. *Usus.* Serrula adunca ex omni parte dentium, & tortuosa.

Sertum, i. n. ein Krantz, Crone. *Syn.* Corona. *Usus.* Sertis redimiti.

Servator, oris, m. Erhalter, Erlöser. *Syn.* Conservator.)(*Perditor.* *Usus.* Urbis, capitis mei servator, & custos.

Servilis, e. knechtisch. *Syn.* Famularis. *Usus.* Metu servili debilitata Respublica. Munus, vestis, color servilis. Servilem in modum cruciari.

Serviliter. zaghafft, knechtisch. *Syn.* Abjecte, timide. *Usus.* Nequid serviliter, aut muliebriter faciamus.

Servio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Deservio, servitutem servio, servitutem patior, pareo, obsequor, morem gero, lenocinor: præsto sum, operam do, consulo. *Phras.* 1. *Servit plebejo homini*, er dienet bey einem gemeinen Mann. In famulatu est; in servitute plebeji hominis est; operam præstat, præbet plebejo homini. 2. *Novit servire tempori*, er weiß sich der Zeit zu bedienen. Servire commodis; commodare rebus suis; omnia ad utilitatem referre suam; commodare sibi in rebus omnibus. 3. *Hoc eo servit*, das dienet dahin. Hoc eo valet; hoc oportunum est ad illud; habet ea res opportunitatem istam; illud ex hoc commodi est; est ea ratio peropportuna ad illud &c. *Usus.* 1. Populum Romanum servire fas non est. Tempori, corpori, auribus, gloriæ, laudi, cupiditatibus, valetudini servire. 2. *Gravor*, *obligor*, dienstbar seyn; *cum ad prædia rustica refertur.* Ædes, prædia non servient, quæ servierunt.

Servitium, ii, n. Knecht.: Dienstbarkeit. *Syn.* Servus: Servitus. *Usus.* Servitia ad cædem incitare. Abstrahere à servitio civitatem.

Servitus, utis, f. Dienstbarkeit, Knechtschafft, Sclaverey. *Syn.* Famulatus, servitium.)(*libertas.* *Phras.* 1. *in servitutem abrepti sunt multi*, viele seynd in die Dienstbarkeit hingeführet worden. In servitutem dati, abstracti, traditi sunt; in durissimam servitutem venere; servitute oppressi sunt; servituti addicti sunt; sub jugum missi sunt; multis jugum servitutis impositum est; jugum subire compulsi sunt; jugum accepere permulti. Multi in servitutem homini feroci adjudicati sunt; multi in servitium abstracti; ex his multi dura servitute premuntur; in servitute tenentur: in servitutem afferti sunt; multis æterna servitus injuncta est. 2. *Quis servitute nos liberavit?* wer wird uns von der Dienstbarkeit losmachen? quis à cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rumpet? Servitutem quis propulsabit? Quis tandem hoc servitutis jugum à nobis depellet, repellet, rejiciet, demet? Quis servitute, qua oppressi jacemus, nos liberabit? *Usus.* Servitutem alicui afferre. In servitutem venire. Servitutem servire. Servitutis jugum exuere.

Servo, as, avi, atum, are. erhalten. *Syn.* Conservo, asservo, tueor, custodio, teneo: observo. *Adv.* Constanter, diligenter, diu, magnopere, optime, sancte. *Phras.* 1. *Tu unus me servasti*, du allein hast mich erhalten. Tu unus parens, salus vitæ nostræ, fortunæ, nominis fuisti;

tuâ unius operâ salvus sum; tu unus sartum, tectúmque me, ùt ajunt, àb omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum, integrúmque conservâsti; servatorem te meum, & liberatorem semper prædicabo; parentem te fortunæ meæ statuo, agnoscámque semper. V. *Salvo, salus*. 2. *Servabo, quod promisi*, ich werde mein Versprechen halten. Constabit fides promissis; promisso fides exstabit; servabo, liberabo, præstabo, solvam promissi fidem; fidem, quam dedi, colam integrè. *Usus*. Servabo amicitiam, jus, leges summâ fide. Servare se integrum, & castum.

Serus, a. um. spät, langsam. *Syn*. Tardus. *Usus*. Sera nimis auxilia.

Servus, i, m. Knecht, Diener, Leibeigener. *Syn*. Servitium, famulus, puer, mancipium, qui servit, qui libertatem perdidit, qui servi munere fungitur. *Usus*. Servi quorum vis & conditio infima. Servus à pedibus. Cupiditatum servus. Servulus percuriosus, & minimè mendax.

Sesqui. anderthalb. Sesquialter, sesquimodius, sesquioctavus, sesquiplex, sesquitertius &c.

Sesquipedalis, e. *anderthalb Schuh lang. *Usus*. Tigna sesquipedalia.

Sessio, onis, f. das Sitzen. *Us*. Status, incessus, sessio, accubatio, inclinatio, cursus.

Sessus, ûs, m. das Sitzen. *Syn*. Sessio, *vel* ordo sedentium.

Sestertium, ii, n. *vel* Sestertius, ii, m. eine Römische Müntz, so bey 10. unseriger Pfenning, und etwas darüber ausmachet.

Seta, æ, f. Schwein-Borste, Pferd-Haar. *Epi*. Equina. *Usus*. Gladius è seta equina pendulus.

Setosus, a, um, * borstig. *Syn*. Quod setis abundat.

Seu. oder, es seye. *Syn*. Sive.

Severè. ernsthafftiglich, mit Ernst, streng. *Syn*. Austerè, stoicè, graviter, duriter, duris legibus, conditionibus. *Usus*. Ætas severissimè acta.

Severitas, tis, f. Strenge, Ernsthafftigkeit. *Syn*. Gravitas, duritas, tristitia.)(*Comitas*. *Epi*. Acerba, censoria, magistra pudoris, & modestiæ, incredibilis, patria, prisca, salutaris, singularis, non invidiosa, vetus. *Usus*. Summa severitas cum summa humanitate jungatur. Lenitate condiatur severitas, & gravitati comitas & facilitas aspergatur. Oratione mitigare patris severitatem, & humanitatis condimentis. Laxare Judicum animos atque à severitate ad hilaritatem traducere. Adhibére severitatem in aliquo. Senatum ad pristinam severitatem revocare. Mœstitia, severitas orationis.

Severus, a, um. ernsthafft, streng. *Syn*. Gravis, austerus, asper, durus, vehemens acerbus; tristis.)(*Dissolutus*, *indulgens* *Adv*. Valdè. *Phras*. *Vir est admodum severus*, es ist ein sehr strenger Mann. In omnes se severum, & vehementem præbet; tetrica ac tristi veterum disciplina imbutus; severissimi vir imperii; priscæ & nimis duræ severitatis; severè ac graviter agit omnia; nihil remisse, leniter, urbane. Naturâ implicatus ad severitatem est, pertristis censor, magister, & quidam velut patruus. In judiciis cùm assidet, Lycurgeus totus est, *vel* Cassianus, ac quidam velut reorum scopulus. *Usus*. Qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus, & severus in filium. Imperia sine acerbitate iracundiæ severa.

Sevoco, as, avi, atum, are. beyseits ruffen. *Syn*. Separo, abduco, avoco. *Adv*. Haud mediocriter. *Usus*. Mentem àb oculis, animum à negotiis, à societate corporis sevocare. V. *Avoco*.

Sex. sechs. Sexageni, je sechzig. Sexagesimus, der sechzigste. Sexagies, sechzigmahl. Sexaginta, sechzig. Sexennium, Zeit von sechs Jahren. Sexcenteni, Sexceni, je sechshundert. Sexcenti, sechshundert. Sexcenties, sechshundertmahl. Sexdecim, sechszehen. Sexies, sechsmahl. Sextans, ein Sechstheil. Sextarius Echtmaas, Nösel. Sextilis, der August-Monath. Sextula, der sechste Theil einer Untzen. Sextùm, sechstens, zum sechsten. Sextus, der sechste.

Sexus, ûs, m. Geschlecht, Art, Gattung. *R*. *à Seco*, *quòd natura animantium in marem*, *& fœminam dissecta est*. *Usus*. Virilis sexus, ac muliebris.

Si. wann, wenn. *Syn*. Ut, cùm, etiamsi. *Us*. Si volo is esse, ero.

Sibilo. as, avi, atum, are. zischen, pfeiffen. *Us*. Vagire, murmurare, mugire, sibilare.

Sibilus, i, m. das Zischen, Pfeiffen. *Usus*. Non modò sibilis, sed & convitiis explodebatur. Sibilum metuis? Nemo te sibilis consectabitur. V. *Ludibrium*, *Explodo*.

Sic. also, so. *Syn*. Eâdem ratione, ita, item, in hunc modum, hôc modô, istô modô, per-

perinde, similiter, æquè. *Usus.* Locutus est Cæsar sic, ut nullus æquè. Aliis sic, aliis secus videtur. Sic vita hominum est. Sic vivitur. V. *Similiter, æquè.*

Sica, æ, f. Dolch/ Stilet/ kleiner Stoß-Degen. *Syn.* Gladius. *Usus.* Sicam vibrare, distringere. Sicam de manibus furentis extorquére.

Sicarius, ii, m. Mörder/ Bandit. *Syn.* Gladiator, percussor, grassator. *Epi.* Vetus, facinorosus, armatus. *Usus.* Non sicarium, sed crudelissimum carnificem in judicium adduximus.

Siccè. trocken/ dürr. *Usus.* Presse, subtiliter, sicce dicere.

Siccitas, tis, f. Tröckne/ Dörre. *Syn.* Aquæ vel pluviæ penuria. *Phras.* *Magna fuit hôc annô siccitas,* dieses Jahr ist eine grosse Tröckene gewesen. Siccitate hoc anno laboratum est, nec cœlestes modò aquæ defuerunt, sed terra quoque ingenitô humore egens, vix ad perennes suffecit aquas. Sitiente solô, omnique humore ventis, solibúsque detersô fruges, segetésque exaruêre. *Usus.* 1. Siccitate accrescebant rerum pretia. 2. *Gracilitas,* die Dünne des Leibs. Siccitas corporis sequitur continentiam in victu. Siccitas orationis, & jejunitas.

Sicco, as, avi, atum, are. tröcknen/ dörren. *Syn.* Exhaurio.

Siccus, a, um. trocken/ dürr. *Syn.* Jejunus, sobrius pressus.)(*Vinolentus.* *Us.* Quædam terræ imbribus sicciores fiunt. Attici Oratores sani, & sicci.

Sicubi. wo etwann. *Syn.* Siquo in loco.

Sicunde. irgends woher. *Syn.* Si alicunde, siquo ex loco. *Usus.* Sicunde poteris, erues.

Sicut, sicuti. wie/ gleichwie. *Syn.* ùt, æque ùt, item ùt, ita ùt, perinde ùt, similiter atque, tanquam, velut. *Phras.* *Te sicut parentem amo,* ich liebe dich/ wie meinen Vater. Parentis numerô te colo; filii ritû, charitate te colo ac complector; perinde te amo ùt parentem; in modum parentis te amo; vice parentis mihi es. Parentis locô te habeo. *Usus.* Te ùt parentem alterum amo.

Sido, is, ere, * sich setzen. *Syn.* Subsido.

Sidus, eris, n. Gestirn/ Stern. *Syn.* Stella, astrum, sempiterni ignes, qui ex nobilissima, & purissima ætheris parte gignuntur. *Epi.* Radians. *Usus.* Sidera innumerabilia cœlo inhærentia. Forma cœli undique sideribus ornata.

Sigillatim. besonders/ absonderlich. *Syn.* Singillatim, singulatim.)(*generatim.* *Usus.* Ad pedes omnium singillatim accidit.

Sigillatus, a, um. gezieret. *Syn.* Signis, & emblematis ornatus. *Usus.* Scyphi, simulacra sigillata.

Sigillum, i, n. das Siegel/ Pittschier-Siegel. *Syn.* Parvum signum. *Usus.* Apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. In cera centum sigilla impressero. Sigilla avellere.

Signifer, ri, m. Fähndrich. *Syn.* Qui signum aut vexillum præfert. *Usus.* 1. Torquatus Signifer juventutis. Causæ Dux & Signifer. 2. *Zodiacus,* Thier-Creyß am Himmel. Signifer orbis.

Significanter. deutlich. *Syn.* Clarè, apertè, acriter.

Significatio, onis, f. Anzeigung/ Bedeutung. *Syn.* Vis, notio, potestas, virtus, sententia. *Epi.* Aperta, certa, clara, digna, exigua, magna, minima. *Usus.* 1. Digna est scriptoris prudentia significatio, quâ utitur. 2. *Indicium, signum, argumentum,* Anzeig/ Zeichen. Litteræ tuæ exiguam erga me voluntatis significationem habebant, dabant, præbebant. In hoc juvene magna significatio virtutis elucet, apparet. A Diis profecta significatio, & denunciatio calamitatum. Observatis longo tempore significationibus futura prænunciare. Morbi significationes.

Significo, as, avi, atum, are. anzeigen/ bedeuten/ benachrichtigen. *Syn.* Indico, ostendo, declaro, demonstro, designo, noto, significationem tribuo, facio, conficio; signum do, signum mitto: aliquid argumenti habeo, signum sum: vim, *vel* sententiam habeo, sono. *Adv.* Apertiùs, aptè, ingenuè, breviter, rectè, plurimùm, leviter, planiùs. *Phras.* 1. *Expende diligenter, quid hæc vox significet,* erwege es fleißig/ was dieses Wort bedeute. Quid sonet hæc vox; quæ res huic voci subjiciatur; quæ sit vis hujus verbi; quid valeat vox ista; quæ sit illi subjicienda sententia; quæ sit hujus vocis potestas; quid sibi velit vox ista. 2. *Crinita stella plerumque calamitates significat,* der Comet-Stern bedeutet gemeiniglich groß Unheil. Calamitates denunciat, nunciat; magnam conversionem rerum portendit, ostendit; multorum malorum significationem facit, dat, præbet, tribuit. 3. *Victoriam de hoste litteris significavit,* er hat ihn von dem Sieg über die Feinde benachrichtiget. Certiorem eum de victoria fecit; victoriæ

riæ nuncium cum illo communicavit. V. *Certus, Indico.* *Usus.* Hoc non significandum solum, sed declarandum arbitror. Idem verbum sæpè duas res, plurésque significat. Inter se significare, & colloqui cœpêre. Ratio, potestas, mens, numen, sive quod est aliud verbum, quô planiùs significem, quod volo. Dolorem meum non significarem?

Signo, as, avi, atum, are. **bezeichnen.** *Syn.* Designo, consigno, imprimo. *Adv.* Publicè. *Us.* Objectum visum imprimit, ac signat in animo suam speciem. Signatur in animis nostris. Aurum, argentum signare.

Signum, i, n. **Zeichen / Merckmahl.** *R.* **σημεῖον.** *Syn.* Indicium, nota, argumentum, vestigium, monumentum, insigne. *Epi.* Æneum, marmoreum, eburneum, amplum, excelsum, brumale, certum, commune, grave, improvisum, pervetus. *Phras.* 1. *Elucent hoc in puero multa probæ indolis signa,* **in diesem Knaben thun sich viele Zeichen eines guten Gemüths hervor.** Multa virtutis specimina; multæ & luculentæ notæ, ac indicia probitatis; vestigia apparent excellentis indolis; elucent igniculi quidam præclaræ mentis indices; species ipsa pueri nonnisi probitatem olet, vultúque totô clamitat; produnt se non vulgaris virtutis semina in hoc puero; multa hic puer optimæ spei argumenta præbet. V. *Indicium.* *Usus.* 1. Puer iste magna ingenii signa dat. 2. *Simulacrum, imago, statua,* **Bildnuß / Statuen.** Deorum signa fabricare, conflare, ponere, palàm collocare. 3. *Sidus cœleste,* **Gestirn / Stern.** Signum leonis oritur, occidit, obit. Signorum ortus & obitus definitum quendam ordinem servant. 4. *Sigillum,* **Siegel / Pittschafft.** Nec signum epistolæ tuæ, nec dies apposita est. Non utar meô chirographô, nec signô. Litteræ alieno signo obsignatæ, consignatæ. Librum tuum sub signo habeo, asservóque diligenter. 5. *Vexillum,* **Kriegs-Fahne.** Multas legiones sub signis habuit; multi ejus signa sunt secuti; sub ejus signis militârunt. Signa movére, aliquo expedire; signa convertere; collatis signis pugnare. Palantes ad signa revocare. Dilapsus à signis miles tandem ad sua signa convenit. 6. *Nota militaris.* **Kriegs-Zeichen.** Dato, edito, pronunciato, accepto signo; canentibus signis; signa ubi concinunt, in hostem itur.

Silentium, ii, n. **das Stillschweigen.** *Syn.* Taciturnitas, reticentia. *Epi.* Æternum, diuturnum, magnum, mirum, perpetuum, præsens, summum, tantum. *Us.* Silentium fieri jussit. Consecutum est magnum silentium. Magno silentio est auditus. Gravissimos dolores silentio ferre. Ea de re, *vel* àb ea re mirum nunc silentium est. Judicia diu jam in silentio jacent. Aliquid silentio transire, præterire, prætermittere prætervehi, **stillschweigend umgehen.** Facti memoriam à silentio vindicare.

Sileo, es, ui, ére. **stillschweigen / schweigen.** *R. à* **σιγάω.** *Syn.* Taceo, reticeo, obmutesco, silentio prætereo, tacitus prætereo, tacitum aliquid prætermitto, silentio utor, silentio aliquid tego *vel* premo, silentium habeo, aliquid celo summâ fide, aliquid solerti consiliotego; silentio transeo, prætervehor. *Us.* Silent leges inter arma; silére de re aliqua. V. *Taceo.*

Silex, icis, m. **Kiesel-Stein.** *Syn.* Lapis durus, ex quo ignis excuti solet. *Usus.* Non enim è silicè nati sumus.

Silus, a, um. **der eine Affen-Nase hat.** *Syn.* Naso benè extante & repandô.)(*Simius.*

Simia, æ, f. **ein Aff.** *Syn.* Simiolus, Simius. *Usus.* Simia bestia turpissima, quàm similis tamen nobis est.

Similis, e. **gleich / ähnlich.** *Syn.* Consimilis, parilis, æqualis, geminus, par, germanus, ejusmodi, instar, cui similitudo est cum aliquo, qui similitudinem gerit, speciémque alicujus; qui ad aliquid habet similitudinem, qui exprimit aliquem, qui habent similitudinem inter se.)(*Dissimilis, dispar, diversus.* *Phras.* 1. *Alter alteri simillimus est,* **es ist einer dem andern gantz gleich.** Par probitas, eadem virtus, ac religio, simillima utriusque, & maximè gemina indoles; proximè ad alterum alter accedit; respondet unus alteri; alter penè alter; moribus & naturâ perfectè congruunt; alter alterius imago est; alter alterius imaginem, morésque præ se fert; ingenii, virtutis, fidei exemplum expressam ad imaginem reddit. 2. *Canis leoni similis est,* **dieser Hund ist einem Löwen gantz ähnlich.** Ad similitudinem leonis accedit; ore leonem refert, reddit; faciem leonis exhibet; oris specie feroci leonem adæquat; oris specie leonem æquat, exprimit; oris specie à leone non abludit, abhorret; speciem leonis ore reddit; effigiem, faciem leonis habet, gerit; speciem leonis præbet, repræsentat; non dissimilis est, non discrepat à leone. 3. *Similis simili gaudet,* **gleich und gleich gesellet sich gern.** Nulla etiam bellua est, quæ non sui generis belluâ maximè

me delectetur; pares cum paribus, quod proverbiô dicitur, facillime congregantur. Ea est jucundissima amicitia, quàm similitudo morum conjugavit. Similitudo celeriter amicos contrahit. Mater & conciliatrix amicitiæ æqualitas est. 4. *Opifices, & his similes &c.* die Handwercker und dergleichen andere ꝛc. Opifices, & hujus loci atque ordinis homines; opifices, & qui sunt generis ejusdem, ex eo genere, de genere hoc. de genere horum; opifices & id genus alii. *Usus.* Voluntate inter se similes, & moribus, & totô vitæ genere. Ingenium Romuli memor Tullo Hostilio erat, & nequaquam Numæ simile. V. *Par, æqualis, idem.*

Similiter. gleicher Weis. *Syn.* Simili ratione, item, idem, æquè, pariter, simili modô, eôdem modô, unô & eôdem modô. sic. *Phras. Ego similiter me geram,* ich werde mich eben also aufführen. Eodem pacto, eodem tenore, eodem instituto rem agam; juxta tecum rem geram; idem institutum tenebo; de moribus tuis mores effingam meos. Simili ratione, atque ipse egeris, acturum me scito. V. *Sicut. Usus.* Similiter facit, ùt si roget.

Similitudo, inis, f. Gleichheit, Aehnlichkeit. *Syn.* Exemplar, forma, species, imago.)(*Dissimilitudo. Epi.* Difficilis, insignis, levis, maxima, tanta. *Phras. Magna est inter res nostras similitudo,* es ist eine grosse Gleichheit unter unsern Verrichtungen. Congruunt res tuæ cum meis; simillima est rerum nostrarum ratio; qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet; tuis in rebus res meas agnosco. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video; inter res nostras nihil interest; nihil est, quô res tuæ à meis differant, discrepent. V. *Similis, discrimen, differo, convenio. Usus.* Similitudinem quandam gerunt, speciémque sapientum. Ducere ex re aliqua similitudinem. Conferre, comparare similitudines. Ad similitudinem historiæ, orationem dirigere.

Simius, ii, m. ein Aff. *Syn.* Simia. *Usus.* Simius, non semissis homo, contra me arma tulit.

Simplex, icis, g. o. einfach, einfältig, lehrlich. *Syn.* Uniusmodi: apertus, sincerus, credulus.)(*Multiformis, compositus: callidus. Phras.* 1. *Homo est simplex.* es ist ein einfältiger Mann. Vir bonus, & simplicis veritatis amicus; homo est antiqui moris, qui nihil celat, nihil fingit; qui ex natura sua cæteros omnes fingit; homo minimè malus, minimè vafer; homo prisci moris; homo antiquâ virtute, fide, moribus; homo apertus & simplex; fraudis imperitus, à quo nemo fraudatum se queratur; vir est antiquorum hominum, minime versutus; homo est antiquus, qui ex suo ingenio de quovis æstimat. V. *Sincerus.* 2. *Simplicissimus homo & penè stupidus,* gar ein einfältiger Mensch. Homo non promptissimus; ingeniô tardô; homo sine sensu, sine sapore; incallidus, & elinguis. V. *Stupidus. Usus.* Quædam in rebus sunt simplicia, quædam copulata. Tuum hominis simplicis pectus vidimus. Simplex, & absoluta necessitas. V. *Apertus.*

Simpliciter, aufrichtig, einfältig, blößlich, lediglich. *Syn.* Apertè, candidè, sincerè: absolutè, præcisè.)(*dupliciter. Phras.* 1. *Id se facturum simpliciter negavit,* er sagte rund heraus, er werde solches nicht thun. Id se facturum, præcisè negavit; apertè, disertè negavit. 2. *Est homo simpliciter doctissimus,* er ist in der Wahrheit ein Grund-gelehrter Mann. Est homo sine exceptione, sine dubio, sine dubitatione doctissimus; vir est, ut Latinè ac planè dicam, doctissimus; vir est, apertè, ac sine fuco loquor, doctissimus. 3. *Veritatem simpliciter proloqui,* gerad heraus reden, was wahr ist. Ad veritatem loqui; Latinè, nullò apparatû, nudè planè, quod res est, dicere; sine fuco, sine simulatione veritatem patefacere. *Usus.* Simpliciter dicam & breviter. Vivere simpliciter, vitæque hominum amicè. Cum homine simplici simpliciter agam.

Simplum, i, n. einfach. *Usus.* Simplum, aut duplum.

Simpulum, i, n. ein enges Geschirr. *Vasis genus.*

Simul, zugleich, miteinander. *Syn.* Unà, pariter, communiter, cum in unum. *Phras. Simul omnia perdidi,* ich habe alles miteinander verlohren. Totum repentè avolavit; singillatim ac diu collecta, omnia uno tempore effudi; unam feci rerum omnium jacturam; unà omnia interière. *Usus.* Res, quas tecum simul didici. Id signum simul aspectum, & probatum est. Simul & illud cogita. Abjice voluntatem simul cum spe discendi.

Simul ac, sobald. *Usus.* Simul ac potero, veniam.

Simulacrum, i, n. Bildnuß. *R.* à Similis, *quasi* similacrum. *Syn.* Imago, forma, effigies, species, exemplar, idolum. *Epi.* Æternum, mutum, perantiquum, religiosum, sanctissimum, summum. *Usus.* Nullum superest simulacrum, ac vestigium civitatis. Statuæ ac imagines simulacra sunt corporum, non animorum. Cupidinis simulacrum. V. *Imago.* Si-

Simulate, gleißnerisch, zum Schein. *Usus*. Sive ficte, & simulate, sive ex animo loquaris.

Simulatio, onis, f. Verstellung, Gleißnerey, Heucheley. *Syn*. Species simulationis, species quædam assimulatæ virtutis. *Epi*. Aperta, bella, difficilis, diuturna, ficta, inveterata, periculosa, summa, verbosa, vitiosa. *Phras*. *Virum bonum simulatio non decet*, einem guten Mann steht es nicht wohl an, wann er sich verstellet. Non cadit in virum bonum simulatio; vir bonus abest àb omni simulandi studiò. Aliud sentire, aliud loqui non est ejus, qui vir bonus haberi velit. Viri boni non est fingere; artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est; longè à bonorum consuetudine discedit. V. *Astutia*. *Usus*. Errant, qui simulatione, sermone, vultùque ficto stabilem gloriam quærunt. Fronte ac vultu facillimè simulatio sustinetur. Simulatio tollit judicium veri, illudque adulterat. Summam prudentiam stultitiæ simulatione tegere. Æquitatis simulatione fallere. Nullæ insidiæ periculosiores, quam quæ latent in simulatione officii. V. *Simulo*, *fingo*.

Simulator, oris, m. Gleißner, verstellter Mensch. *Syn*. Adulator, assentator. *Epi*. studiosus. *Us*. Dulcis, faceti, festivi sermonis homo, & in omni oratione simulator.

Simulatus, a, um. falsch, verstellt, gleißnerisch, scheinheilig. *Syn*. Assimulatus, fictus, imitatione simulatus, fucatus, adumbratus, fallax, ad fallendum instructus.)(*verus, sincerus*. *Us*. Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt, nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. Amor solers & simulatus. V. *Astutus*, *fictus*.

Simulo, as, avi, atum, are. verstellen, auf den Schein etwas thun, gleich gestalten. *Syn*. Assimulo specie simulationis ostento, fingo. *Adv*. Facile, perbelle, solertius. *Phras*. *Nihil in illo*, *nisi simulatum*, es ist alles an ihm nur auf den Schein gericht. Aliud spe, aliud specie simulationis ostentat; ad speciem, & usurpationem virtutis fictus est; adumbratâ virtute fallit; nihil in illo, nisi fallax; imitatio, simulatioque virtutis in fronte, intùs scelus tegitur: personatus ambulat; multis simulationum involucris tegitur, & quibusdam quasi velis obtenditur; assimulata virtute laudem captat; longe alius est ingenio, quam cujus simulationem induit; alienam personam fert; ex industria factus ad simulationem virtutis & probitatis; probi hominis speciem præfefert; specie quâdam occultat sese, & virum frugi assimulat; vultum fingit, & imaginem quandam probitatis, sed quæ cum moribus non convenit. 2. *Simula, quantum vis, me profecto non falles*. stelle dich, so viel du wilst, mich wirst du nicht betrügen. Indue, quantum vis, animo simulationem; frontem, sermonemque ad fallendum instrue; præfer, quam vis, virtutis speciem; mentire fucatâ, adumbrata, adulterata virtutis specie, quantum vis, ac potes; personam, quàm vis, composito in speciem probitatis vultu, ferre potes, fallere certe, & judicium veri tollere non potes. V. *Fingo*. *Usus*. Perbelle simular. Multa & simulavi invitus, & dissimulavi cum dolore. Furere se simulavit.

Simultas, tis, f. heimlicher Groll und Widerwillen, Feindschafft. *Syn*. Inimicitia. *Epi*. Vetus. *Usus*. Cum aliquo simultates, nescio quas, suscipere, habere, gerere, exercere, retinere. Simultatem bonâ fide deponere. V. *Inimicitia*.

Sin, wann, wo nicht. *Syn*. Si; si non. *Usus*. Educ tecum omnes, sin minus, quam plurimos. Ego, ut constitui cras adero: sin utique postridie. Sin autem id non sit ejusmodi, tum vero &c.

Sincere, aufrichtig, redlich. *Syn*. Candidè, verè, ingenuè, sine fuco, sine fraude, sine assentatione, sine malo dolo, sincera fide fraterne, genuinè, ex animo, ex animi sententia, nihil alicui indulgens. *Usus*. Sincere tecum agam. V. *Simpliciter*.

Sincerus a, um. aufrichtig, offenhertzig, redlich, ohne falsch. *R*. ex, σὺν & κῆρ, *cum corde*. *Syn*. Purus, verus, integer, candidus, apertus. *Phras*. 1. *Sincerus mihi animus est*, ich habe ein aufrichtiges Gemüth. Animus mihi est apertus, simplex rectus, candidus; nulla simulatione tectus, purus àb omni fraude. Simulationem, simulandi artificium natura mea, consuetudoque respuit. Abest a me simulandi perversum studium; simplicem, apertam veritatem amo; odi artes, quibus veritas, uti involucro quodam obtegitur; animo sum minime versuto. Cum ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum, aut fallax deprehendes; cum ingenium meum usu cognitum ac perspectum habueris, abesse me ab omni dolo, ac fraude; esse me sinceri animi, simplicis ingenii, apertæ voluntatis, rectæ mentis; alienum àb arte fallendi, artificio simulationis agnosces. V. *Affectus*, *a*, *um*. 2. *Sincerum judicium tulit*. er hat redlich von der Sache geurtheilt. Puram & a favore, & odio, & integrioris judicii sententiam tulit; rectum animi sen-

sensum, purumque a partium studiis in dicendâ sententia secutus est; litem ex animi sententia diremit; non partium studiô, non malevolentiâ impeditus, ut quarum causas procul haberet, sententiam pronunciavit dignam viro antiqua virtute, ac fide. V. *Judicium*. *Usus*. Amicum mihi sincerum, integrumque conserva. Prudens & sincerum judicium videt, quid in quaque re sanum, sincerumque sit.

Sine, ohne. *Syn.* Absque, citra, extra.)(*cum*. *Phras.* 1. *Sine dubio ita est.* es ist ohne Zweiffel deme also. Sine controversia; sine ulla dubitatione res ita se habet; dubium mihi non est; nemo in dubium vocaverit, rem ita se habere. 2. *Sine metu.* ohne Forcht. Solutus omni timore; metus expers; remotô omni metû; propulso omni metû; metu vacuus; liber ab omni metu. 3. *Sine præsidio.* ohne Hülffe. Nudus amicorum præsidio; nullis amicorum præsidiis munitus; expers humanæ opis; inops auxilii; inops ab amicis; orbus amicorum præsidiis, & inops relictus. *Usus*. Homo sine re, sine spe, sine sede, sine fortunis.

Singillatim, eines nach dem andern, jedes ins besondere. *Usus*. Singillatim unamquamque rem attingere.

Singularis, e. einig, besonder. Maximè rarus, summus, inauditus incredibilis, divinus: peculiaris, præcipuus.)(*Vulgaris*. *Adv.* Prope. *Phras.* *Factum illud plane singulare est.* diese That hat gar was besonders. Eximium illud consilii, animique, & neutiquam vulgatæ laudis; factum elegans ad existimationem: ad memoriam singulare; ad memoriam præcipuum; facinus post homines natos, post hominum memoriam, ex omni memoria præstantissimum. *Usus*. 1. Vir summus, & singularis. Singulari in te amore feror. 2. *Proprius: peculiaris.* eigen, besonder. Sunt quædam in illo singularia, quæ in nullum alium convenire possunt.

Singulariter, ins besondere, sonderheitlich. *Syn.* Unice, simpliciter, singulari modô.)(*communiter*. *Usus*. Hunc singulariter semper dilexi.

Singuli, æ, a. ein jeder in Besonderheit. *Syn.* Quisque, unusquisque. *Usus*. Bini milites in singulas domos. Militibus viritim, ac in singulos magnam pecuniam polliceri. Crescit in dies singulos malum.

Singultus, us, m. das Hetschen, Glucken, der Schlucke. *Syn.* Gemitus. *Usus*. Fletus cum singultu. V. *Fleo*.

Sinister, ra, rum, linck. *Usus*. A sinistra. Cornu sinistrum.

Sinistra, æ, f. die lincke Hand. *Syn.* Læva manus.

Sinistra, zur lincken Hand. *Usus*. Supra, infra, dextra, sinistra.

Sinistre, *übel, unrecht. *Syn.* In malam partem, in pejorem partem. *Usus*. Sinistre cecidit.

Sinistrorsum, *linckwerts. *Usus*. Sinistrorsum se flectere.

Sino, is, sivi, situm, ere. lassen, zulassen, gestatten, verhängen. *Syn.* Permitto, patior, fero, locum do. *Us.* Plebem senatui parere non sinunt. Istud ne Dii siverint. Non patiar, non feram, non sinam. V. *Patior*.

Sinus, us, m. Busen, Meer-Busen. *Syn.* Gremium, complexus, summa familiaritas; curvatum littus. *Us.* 1. In sinu gaudere. In sinum alicujus se conferre, confugere. Aliquem in sinu gestare, *valde amare*. Ex suo sinu homines submisit improbos. Aliquem ex suo sinu dimittere. Græcia in sinu, ac gremio pacis posita. 2. *Littoris flexus*, Meer-Busen. Omnes maris sinus & portus.

Siparium, ii, n. der Fürhang. *Syn.* Velum, quô scena obtenditur.

Siquidem, sintemahl, wofern. *Syn.* Si tamen, quippe si. *Usus*. Fortunatum te, siquidem, qui es, permanseris.

Sirenes, um, f. Meer-Fräulein. *R.* ex. σειρὴν, *monstrum marinum*. *Usus*. Multa Homerus de Sirenibus, & earundem vocis suavitate confinxit.

Sisto, is, stiti, ere. darstellen, fürstellen, stehen machen. *R.* ab. ἵστημι. *Syn.* Exhibeo: cursum inhibeo, ante pedes destituo. *Us.* Siste te nobis quamprimum. Aliquem in judicio sistere. Vadimonium sistere.

Sitella, æ, *vel* Situla, æ, f. Eymerlein, Kübel, Schöpff-Geschirr; Körblein. *Syn.* Cista, in qua colligebantur suffragia.

Sitienter, dürstiglich, begierig. *Syn.* Avide.

Sitio, is, ivi, ire. dürsten. *Syn.* Sitis me urit, macerat, conficit; siti laboro; desiderium potionis accenditur; fauces siti arent; fauces siti ardent. *Adv.* Ardentius, gravius. *Usus*. Gloriæ, virtutis sitiens. Honores sitire. V. *Desidero*.

Si-

Sitis, is, f. Durst. *Epi.* Diuturna. *Usus.* Siti enectus Tantalus. Ardentibus siti faucibus. Cibô & potione famem sitimque depellere, expellere, sedare, restinguere. Levare sitim; eximere bibendi cupiditatem longa siti accensam. V. *Desiderium.*

Situs, a, um. gelegen, gesetzt, gestellt. *Syn.* Positus, locatus. *Phras.* 1. *In hoc omnia sita sunt,* an diesem ist alles gelegen. In hoc laus omnis considet; spes omnis residet; in eo res tota vertitur; in hoc laus tota consistit. 2. *Arx sita est versus meridiem,* das Schloß lieget gegen Mittag. Arx spectat ad meridiem; arx austrum accipit; arx contra septem triones est; arx ad meridiem vergit. *Usus.* In quo vitam beatam sitam putas; Hæc in nostra potestate sita sunt. Ante oculos situm est.

Situs, us, m. die Gegend, Lage eines Orts. *Syn.* Positio, natura loci. *Phras.* 1. *Urbs situ firma* ein von Natur vester Ort. Urbs valida muris, ac situ ipso munita sic ut fortunæ loci delegare spes suas Dux tutò posset; urbs situ, mœnibus, natura adversus vim hostium egregiè obsepta; urbs ingenio loci, mari undique, & montibus vallata. *Usus.* 1. Urbs situ, mœnibus, descriptione ædificiorum præclara ad aspectum. 2. *Illuvies, sordes* der Schimmel, Unflath, Fäule. Situ ac pedore squalida.

Sive, oder, entweder. *Syn.* Seu. *Usus.* Sive discessu, sive potius fuga.

Soboles, is, f. Kinder, Nachkömmlinge, Geschlecht, Stammen. Propagatio, proles. *Usus.* Propagare sobolem.

Sobrie, nüchtern, mäßiglich. *Usus.* Parce, continenter, sobrieque vivere.

Sobrini, orum, m. Geschwister-Kinder.

Sobrius, a, um. nüchtern, mäßig. *Syn.* Siccus, moderatus.)(*Vinolentus, ebriosus. Phras. Sobrius est in cibo & potu.* er ist mäßig in Speiß und Tranck. Homo frugi, ac sobrius; temperans, siccus, ab ebrietate alienus; sumptuosis cœnis minime amicus; frugalitate, victus moderatione, sapienti quadam in cibo, potuque temperantia commendatus; parce, continenter, sobrieque vivit; frugaliter, temperate naturæ desideria explet. V. *Abstineo. Usus.* Homines frugi, ac sobrii, inter sobrios bacchari vinolentum.

Soccus, i, m. Filtz-Schuh. *Calceamentum Græcorum.*

Socer, eri, m. Schwäher.

Sociabilis, e, * gesellig. *Usus.* Bini Spartæ Reges diu sociabilem consortionem inter se tenuere.

Socialis, e, gesellig. *Usus.* Bellum, jus, fœdus sociale.

Societas, tis, f. Gesellschafft, Gemeinschafft, Cammeradschafft. *Syn.* Consociatio, conjunctio, communio, communitas, consortio, commercium, comitatus: fœdus, pactio. *Epi.* Captiosa, civilis, communis, conjunctior, copiosa, difficillima, divina, firma, grata, hereditaria, humana, infirma, infinita, jucundissima, nefaria, sancta. *Phras. Non est cum improbis jungenda societas.* mit bösen Leuten muß man keine Gemeinschafft machen Coire societatem; coire in societatem cum perditis hominibus minime decet. Dare se in societatem perditorum; conferre se, applicare se, adjungere se ad homines perditos; conjungere se cum hominibus improbis; vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, utilitatis vel maxima spe proposita, non decet. Qui se socium ad perditos homines adjungit; qui cum perditis hominibus societatem init; qui se perditorum hominum societate implicat; qui ad perditorum hominum societatem accedit, turpiter facit. V. *Corrumpo. Usus.* Aliquos ad societatem secum ineundam, faciendam, conflandam, coëundam, convocare, accersere, in eine Gesellschafft und Verbindniß zusammen ziehen. Implicare se improborum societate, conferre se ad societatem improborum; societatem inire, coire, facere, pacisci, habere. Gemeinschafft mit schlimmen Leuten machen. Diu mihi cum illo, *vel* inter nos intima est societas, multis pactionibus confirmata, servataque. Gemeinschafft haben. Dudum ad illius societatem accessi; cum aliquo in societatem veni. in Gesellschafft kommen. Societatem nostram nullus casus dirimet, labefactabit, abrumpet; nullus nos casus a societate disjunget, die Gesellschafft zertrennen. Societatem renovare, in societatis veteris conjunctionem redire, die Gesellschafft erneuren.

Socio, as, avi, atum, are. gesellen, zusammen fügen, paaren. *Syn.* Conjungo. *Usus.* Sapientiam sociare cum eloquentia.

Socius, ii, m. *item* Socius. a, um. Gesell, Gespan, Camerad: gesellig. *Syn.* Comes, sodalis; particeps, consors, gregalis. *Phras.* 1. *Fidum te semper habui socium.* ich habe dich allezeit zu einem treuen Gesellen gehabt. Veterem as-

sectatorem, & ex numero amicorum te habui; te semper actionum, voluntatum, rerumque omnium comitem, consiliorum autorem, adjutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem & contubernalem optimum expertus sum; omnia semper inter nos conjunctissima fuere; in rebus lætis æque, ac adversis socium te ac consortem nactus sum. Convivam, compransorem, compotorem, collusorem ubique affixum lateri meo semper habui. 2. *Socii nostri sunt.* sie seynd unsere Mitgenossen. Communione rerum nobiscùm conjuncti sunt. Communitate juncti sunt nobiscum; est nobis vetus ac diuturna conjunctio. V. *Amicitia, Amicus, Conjungo, Conjunctio. Usus.*] Me voluntatum, sententiarum, rerumque omnium socium habebis. Socium me tibi adjunxisti, adscripsisti. Socium me tibi profiteor. Urbem adjutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam.

Socordia, æ, f. Trägheit, Faulheit. *Syn.* Desidia, stupiditas. V. *Pigritia.*

Socorditer, *liederlich, hinläßig. *Usus.* Res ab Albanis socordius acta

Socors, dis, g. o. träg, verdrossen. *Syn.* deses, stupidus. V. *Piger.*

Socrus, us, f. Schwiegermutter. *Syn.* Uxoris, aut mariti mater.

Sodalis, is, m. Gesell, Gespan. *Syn.* Socius.

Sodalitas, tis, f. Gesellschafft, Genoßschafft, Gespannschafft. *Syn.* Collegium, societas. *Epi.* Fera & plane pastoritia, honesta. *Us.* Officia sodalitatis ab aliquo flagitare; sodalitates constituere. V. *Societas.*

Sodalitium, ii, n. Bruderschafft, Gesellschafft, Zunfft. *Syn.* Sodalitas. *Us.* Erat in ædibus sodalitium eâ die futurum.

Sodes! sage mir, lieber! mein! *R.* Si audes, *contract. Usus.* Libenter verba copulando jungebant veteres, ut *sodes*, pro si audes.

Sol, lis, m. die Sonne. *Syn.* Moderator & dux temporum; dux & princeps, & moderator luminum reliquorum; sidus, quod astrorum tenet principatum. *Epi.* Adversus, æstivus, calidus, clarus, geminatus, igneus, inusitatus, lætus, magnus, nitidus, summus, tantus. *Phras.* 1. *Sol oritur,* die Sonne gehet auf. Exoritur, diem affert; lucem terris infert: terras collustrat; exactis, dispulsis, fugatis tenebris mundo diem reddit; orbem suo fulgore illustrat; suæ lucis aspectu mortales recreat; sua luce perfundit, & convestit omnia; suâ luce lustrat, & complet omnia. V. *Aurora, manè.* 2. *Sol occidit.* die Sonne gehet unter. Sol in occasum præcipitat; Sol in occasum pronus est; in occasum festinat, lucemque componit; Sol obit, occumbit; Sol in vesperum declinat. V. *Vesper.* 3. *Sol nubibus obscuratur,* die Sonne ist unter den Wolcken. Solis caput obscurâ ferrugine tegitur; lumen suum pene mundo negat; intentæ cœlo nubes lucem condunt. V. *Nubes. Usus.* Solis accessus & recessus. Sol ab ortu ad occasum commeat. Sol a meridie deflexus. Sol oriens, obiens. Sol ingenti æstu torret corpora. In solem procedere. In sole ambulare; a sole abesse. A sole collucent omnia. Non omnium dierum soll occidit. es kan noch seyn, es ist noch nicht verzweiffelt.

Solarium, ii, n. Sonnen-Uhr. *Usus.* Solarium descriptum, quo horæ declarantur.

Solatium, ii. n. Trost, Ergötzung. *Syn.* Consolatio, fomentum. *Epi.* Extremum, magnum, miserum, unicum. *Phras. Alterum solatium est amicorum fida conjunctio.* der andere Trost ist, daß meine Freunde mir treu verbleiben. Altera ratio, quæ mihi solatium affert, præbet, parit, quæ mihi solatio est, ex qua solatium reporto, habeo; quâ sustentor in tantis molestiis, amicorum fida manus. Alterum est, quo sustentor, ac recreor, in quo conquiesco, amicorum sincera fides. Accedit ad animum meum sustentandum amicorum fides. Illo præterea solatio utor, ac fruor, quod amicorum constantia mihi præbet. V. *Recreor, Consolor. Usus.* Solatium alicui dare. Solatiis quibusdam, & dolorum fomentis servitutis mala levare. Illo me solatio consolor.

Soleæ, arum, f. Sohlen, Schuhe, Pantoffel. *Syn.* Crepidæ.

Soleatus, a, um. Schlapp-Schuhe anhaben. *Usus.* Soleatus Prætor cum pallio purpureo.

Solennis, e, feyerlich, gewöhnlich. *Syn.* Quod cum quadam ceremonia consecratum, celebre, festum. *Usus.* Solennes ac festi dies. Solenne, statum sacrificium. Prisca & solennia verba. Observo solenne illud meum.

Soleniter, *feuerlich, gewöhnlich. *Usus.* Omnibus solenniter peractis.

So-

Soleo, es, ſolitus ſum, ére. im Brauch haben. *Syn.* Conſuevi, eſt meæ conſuetudinis; in more habeo, aſſuevi. *Uſus.* Omnes reprehendere ſolet. Ratio conſuetudinis meæ, quâ quondam ſolitus ſum, uti. V. *Conſuetudo*, *Mos.*

Solers, tis, *g. o.* fleißig, emſig, wacker, munter. *Syn.* Ingenioſus, perſpicax, ſagax.)(*Iners.* *Uſus.* Provida & ſolers natura. V. *Ingenioſus*, *diligens.*

Solerter, ſpitzfindig, fleißig. *Syn.* Sagaciter. *Uſus.* Solertiſſimè aliquid perſpicere.

Solertia, æ, f. Munterkeit des Verſtands, Emſigkeit. *Syn.* Sagacitas, perſpicax prudentia, animi motus incredibilis, & celeritas ingenii. *Epi.* Divina, peſtifera, tanta. *Phraſ.* 1. *Ad ſolertiam incitare*, einen zur Emſigkeit anhalten. Solertiam mercede evocare, invitare, eblandiri, elicere. 2. *Paucos vidi pari ſolertiâ*, ich habe wenig geſehen, die dir an Munterkeit des Verſtandes gleichen. Non poſſum ex tanto hominum numerô, quibus uſus, quibuscum conſuevi, multos recensére, in quibus eam, quâ tu polles, quâ præditus es, quâ præſtas, excellis, effulges, quâ ornatus es, ſolertiam, ſagacitatem, ingenii acumen perſpexerim. *Uſus.* Mundus ſine divina ſolertia effici non potuit. Homines congregati adhibent agendi, cogitandique ſolertiam. V. *Diligens.*

Solicitatio, onis, f. * Anreitzung, Anſtrengung, Beunruhigung. *Uſus.* Nuptiarum ſolicitatio.

Solicito, as, avi, atum, are. bekümmern, kräncken, anreitzen, anſtrengen. *Syn.* Afficio, ango, ſolicitum habeo; appello de pecunia, *vel* flagitio aliquem. *Adv.* Summè, valdè, vehementer. *Phraſ.* *Hæc res me vehementer ſolicitat*, dieſe Sache bekümmert mich ſehr. Animum ea res verſat aſſiduè; anxiis ſpectos curis implet; res ea gravem mihi curam affert, injicit; multas mihi curas dat; vehemens me ejus rei cura tangit; ingentem ea res curam mihi & ſolicitudinem conficit; ingentem animo ſolicitudinem incutit; intempeſtivâ ſolicitudine turbat animum; gravi me cura implicat, afficit, conficit; magnam ſolicitudinem affert; in magnos me metus & ſolicitudines adducit. V. *Angor*, *cura*, *ſolicitudo*, *ſolicitus.* *Uſus.* Ea cura me vehementer angit, & ſolicitat.

Solicitudo, inis, f. Bekümmerung, Sorgfältigkeit. *Syn.* Angor, cura, metus, moleſtia, negotium.)(*ſecuritas.* *Epi.* Aſſidua, incredibilis, ingens, ſempiterna, ſumma. *Phraſ.* *Plenus ſolicitudinum ſum*, ich bin voll der Sorgen. Solicitudo cum cogitatione multa me circumſtat; multa me ſolicitum habent; tot curæ vitam mihi vix reliquam faciunt; ſolicitudines meas quævis hora exacuit. V. *Angor*, *cura.* *Uſus.* Ea cura mihi magnam ſolicitudinem affert, conficit; in magnos me metus, ac ſolicitudines adducit; ſolicitudines mihi duplicat; magna me ſolicitudine afficit; ingenti ſolicitudini eſt, Sorgen und Kummer machen. Tanta in me hæret ſolicitudo; tantam de tuis rebus habeo, ſuſtineo ſolicitudinem; tot ſolicitudinibus langueo, opprimor, miſere exedor; in tanta ſum ſolicitudine, in Sorgen ſtehen. Nihil eſt, quod ſolicitudines allevet, demat; ſolicitudini meæ ſubveniat; à ſolicitudine animum abſtrahat, abducat; ſolicitudine me liberet, die Sorgen benehmen. Solicitudines ſibi ſtruere, ſibi acceerſere, ihme ſelbſten die Sorgen vermehren. Solicitudinem omittere, die Sorgen fahren laſſen.

Solicitus, a, um. ſorgfältig, bekümmert. *Syn.* Anxius, ſuſpenſus, perturbatus, exercitus.)(*ſecurus*, *ſolutus curâ.* *Phraſ.* 1. *Vehementer ſum ſolicitus*, ich bin ſehr in Sorgen. Multa ſubvereor; rebus meis, valdè metuo; non diſcedo, non oculos unquam dejicio de rebus meis; totos dies de rebus meis cogito; metus ille nunquam mihi decedit; tacita cura ſuſpenſum animum gero. Cura illa exonerare animum nequeo meum; multi me angores impediunt, animumque in diverſa trahunt; multi aculei pectus mihi compungunt, exedunt; magna in cura ſum, verſor; nullum tempus ſine ſolicitudine intercedit; multum animô de re mea laboro; magna eſt rerum expectatio; multis quotidie curis urgeor, conficior; aſſidua occupor ſolicitudine. V. *Angor*, *cura.* 2. *Solicitus ero de rebus tuis*, ich werde ſchon Sorge tragen, daß die Sache recht ausſchlage. Curas omnes intendam, ut rebus tuis quàm optimè conſulatur; rerum tuarum rationem habebo præcipuam; curæ mihi erunt res tuæ; curæ res habebo tuas, cura erit de rebus tuis. Interiore cura, ſuſpenſiore animô res curabo tuas. Cum cura res tractabo tuas. *Uſus.* Solicita ſuſpicione, ſuſpenſa metu civitas. Res tuæ valdè me ſolicitum habent; de tuis rebus mirificè ſum ſolicitus. Solicitô animô, & anxiô ſum.

Solidè, * veſtiglich, dauerhafft. *Syn.* Integrè.

Soliditas, tis, f. Dauerhafftigkeit. *Syn.* Firmitas. *Epi.* Terrena. *Uſus.* Soliditas corporis.

Solido, as, avi, atum, are. * vest machen, bevestigen. *Syn.* Roboro, firmo, V. *Firmo.*

Solidus, a, um. steiff, vest, gediegen, dauerhafft. *Syn.* Habens soliditatem: verus, eminens. *Usus.* 1. Solidum nihil, quod terræ sit expers. Solida corpora. 2. *Verus, constans, stabilis, certus*, wahr, beständig, gewiß. Non tam solidò, quàm splendidò nomine virtutis. Solida, gravis ac germana laus, non adumbrata & fucata. Solida bona; utilitas solida. V. *Firmus.*

Soliftimus, a, um. gewissen Glücks fähig. *Vox auguralis.*

Solitarius, a, um. einsam, alleinig. *Syn.* Solus, solivagus, remotus ab oculis hominum.)(*conjunctus & sociatus cum altero.* *Usus.* Solitarius homo, & in agris vitam degens. Non solitarium, neque simplex, sed &c. V. *Solus.*

Solitudo, inis, f. Einöde, Einsamkeit, einsames Leben. *Syn.* Locus desertus, recessus, secessus, regio inculta & deserta.)(*Frequentia, celebritas.* *Phras.* 1. *Abdere aliquâ in solitudine me cuperem*, ich möchte mich in eine Einöde verschliessen. Vitam fugæ, solitudinique mandare; discedere in aliquas solitudines; in asperas & densas sylvas me abstrudere, & ad saxa & scopulos mea mala deplorare cuperem. Vitæ genus inter feras solitarium, & àb hominum societate disjunctum sectari animus esset. In loca abdita, àb arbitris remota & libera, in loca àb interventoribus vacua me abdere cuperem. Loca ego omni solitudine vasta, atque sine humani cultûs vestigio pererrare mallem, quàm diutiùs inter homines agere. V. *Locus solitarius.* 2. *Solitudini aptior est, quàm civilis vitæ consuetudini*, er schickt sich besser in eine wüste Einöde, als unter die Leute. Rectiùs in agro, aut ubi nullum culti soli occurrit vestigium, vitam agat, quàm inter homines. Nudæ mutæque solitudines, non civilis frequentia tam abhorrentes à civilis vitæ consuetudine mores deceant. Abhorrent nimiùm quantùm asperi & agrestes ejus mores ab urbanæ vitæ elegantia; ita aliorum mores, ut nemo illo, ille nemine uti possit; ut neque is ferre quenquam, neque quisquam illum perferre possit; ut neque is consuetudine cujusquam, neque quisquam ejus amicitia uti possit. Ingenió, moribûsque àb ingenio reliquorum tam alieno est, ut solitudini, non urbium frequentiæ natus esse videatur. V. *Agrestis, Morosus.* *Usus.* Audistis, quæ solitudo in agris esset, quæ vastitas. Tibi solitudo erat pro frequentia.

Solivagus, a, um. einsiedlerisch. *Syn.* Solitarius.

Solium, ii, n. Königlicher Thron. *Syn.* Sedes. *Epi.* Fœderatum, paternum. *Usus.* Sedère in solio, ornatu regio.

Solœca, orum. n. ungeschickte und barbarische Redens-Arten. *Usus.* Multa in ejus scriptis solœca.

Solœcismus, i, m. unförmliche Wort-Art und Fügung. *Usus.* Solœcismus est, cum pluribus verbis consequens verbum superiori non accommodatur.

Solor, aris, atus sum, ari. trösten. *Syn.* Consolor, animum erigo, sustento, solatium adhibeo, do, præbeo, affero; lachrymas alicujus comprimo: timentes animos consolatione sano. V. *Consolor.*

Solstitialis, e. Sonnen-wendisch. *Usus.* Dies solstitialis.

Solstitium, ii, n. Sonnen-Wende.

Solùm, allein, nur, lediglich. *Syn.* Tantùm, modò. *Usus.* Non oratione solùm, sed & armis.

Solum, i, n. Erdboden, Erdreich. *Syn.* Terra. *Epi.* Charum, commune, exile, incultum. *Usus.* 1. Patriæ solum omnibus charum. Exilii causa solum mutare. Quod solum tam exile, & macrum. Sola terrarum ultimarum. 2. *Pavimentum, area*, Boden. Solum & quasi fundamentum orationis est.

Solvo, is, vi, solutum, ere, ledig machen, auflösen, zahlen. *R. à* σολλύω. *Syn.* Persolvo, dissolvo, pendo, dependo, numero, repræsento, pretium do, pecuniam do, satisfacio, reddo, confero, ære alieno exeo, *vel* me libero: explico, enodo: libero. *Adv.* Omninò, rectè, præclarè. *Phras.* 1. *Fideliter te solvam*, ich werde dich treulich bezahlen. Satisfaciam quamprimùm, & fidem liberabo; nomina dissolvam; quod spopondi, dependam; cavebo, ne solutione dilata mea apud te fides concidat. Arcæ meæ confidito, explicare me vel repræsentatione (*paratâ, præsente pecuniâ*) me posse non dubito; ad diem cum fide solvam: pecuniam præsentem numerabo; expeditum est, unde solvam. 2. *Solvere non possum*, ich kan nicht zahlen. Solvendo non sum; unde solvam, non habeo, non suppetit; impedita, nondum explicata est solutio, solvendi ratio; unde satisfaciam, non est;

eft; expedire nomen non poffum fine verfura, ohne neuere Schuld. 3. *Quis folvet?* wer wird es zahlen? Impenfam quis præftabit? Pecuniam quis numerabit, repræfentabit? Pretium quis dabit, perfolvet? V. *Æs.* *Ufus.* 1. Mifimus, qui æs alienum qui pro vectura folveret. Ab aliquo (*alicujus nomine*) folvere. Solve, quod patriæ debes. 2. *Explico, enodo,* auflösen. Captiofa argumenta folvere. 3. *Libero* befreyen Legibus aliquem folvere, *vulg. difpenfare.* Animum metu, curis folvere. Religione folvere civitatem. 4. *In re nautica*, in dem Schiff-Wesen. Anchoras, oras folvere; portu folvere, vom Land stossen. 5. Morem, difciplinam folvere, aufheben. V. *Anxius.*

Solus, a, um. einzig, allein, alleinig. *Syn.* Solitarius, unicus, unus folus, folus per fe, unus ex omnibus. *Phraf.* *Solus fere degit*, er wohnet fast allein. Secum, ut ajunt, vivit; præter feipfum neminem habet fecum; relictus & deftitutus à cæteris, lucem, conventumque vitat; in folitudinem, tanquam in portum fe recepit; tempus prope omne in fecreto, remotis arbitris terit; urbe, & omni cœtu caret hominum; fine arbitris agit; rerum fuarum neminem mortalium focium habet, aut confcium. V. *Solitudo.* *Ufus.* Abdimus nos, & fæpe foli fumus. In locis folis mœftus errabat. Solus fe in confilium vocat. Uno folo diffentiente.

Solute. frey, loß, ledig. *Syn.* Expedite. *Ufus.* 1. Solute & fuaviter dicere. 2. *Remiffe, frigide*, nachläßig, kaltsinnig. Tam folute egit, tam ofcitanter.

Solutio, onis, f. Bezahlung, Auflösung. *Syn.* Repræfentatio pecuniæ, diffolutio. *Epi.* Neceffaria. *Ufus.* Difficillima folutionis tempora. Solutio rerum creditarum. Solutio linguæ.

Solutus, a, um. frey, loß, ledig. *Syn.* Liber, diffolutus, promptus.)(*alligatus.* *Ufus.* Animo effe libero, & foluto. Homo folutus cura; fomno folutus. A natura ad dicendum fatis folutus, & expeditus.

Somniculofe. * schläffrig, träg. *Ufus.* Somniculofe, & negligenter aliquid facere.

Somniculofus, a, um. schläffrig, träg. *Syn.* Somni plenus. *Ufus.* Iners, ignava, & fomniculofa fenectus. V. *Piger.*

Somnio, as, avi, atum, are. träumen, Traum haben. *Syn.* Secundum quietem video, in quiete video, in fomnis videre videor, in quiete mihi videtur; dormienti, fecundum quietem mihi videtur; in fomnis cerno. *Phraf.* *Somniavi de fratre meo*, mir hat getraumet von meinem Bruder. Species fratris mei per fomnum, per quietem, in fomno mihi oblata eft; exagitabat me per fomnum fpecies fratris mei, quafi à latronibus circumventi. Nocturna fratris mei, quafi à latronibus circumventi imagine confundebar. Per nocturnos vifus oblata fratris interfecti fpecies admodum me terruit. *Ufus.* Si ea dormientes agerent, quæ fomniarent, alligandi effent omnes, qui cubitum irent. V. *Dormio.*

Somnium, ii, n. Traum, Gesicht im Schlaff. *Syn.* Nocturnum vifum, infomnium, imago nocturna, fomnii vifum, fpecies per fomnum oblata. *Epi.* Clarum, illuftre, recens, verum. *Ufus.* Id mihi fomnium objectum eft. Somnio ftimulatus. Somnia interpretari. Repente tanquam fomnio beatus. Ex earum rerum reliquiis inhærentibus, quas vigilans gefferit, aut cogitarit mirabiles exiftant fpecies fomniorum, vifa mendacia ac falfa, quibus tamen mens, cum languore corporis nec membris, nec fenfibus uti poteft, vehementer concitatur. Animus in varia vifa & fomnia incidit.

Somnus, i, m. Schlaff. *Syn.* Sopor quies.)(*Vigiliæ.* *Ufus.* Vehementer me fomnus urget; fomnum vix teneo, der Schlaff plaget mich sehr starck. Somno me dabo; fomnum capiam, videbo, sich schlaffen begeben. Arctiffimus me fomnus complectitur, starck schlaffen. Somno opprimor, einschlaffen. Curæ mihi fomnum adimunt; fomno me privant; è fomno excitant, fufcitant, nicht schlaffen lassen. Somnus eft perfugium omnium laborum, ac folicitudinum. Nihil morti tam fimile, quam fomnus. Somnus eft imago, *vel* fimulacrum mortis. Animus per fomnum curis vacuus. V. *Dormio.*

Sonipes, edis, m. Pferd, Roß, Gaul. *Syn.* Equus.

Sonitus, ûs, m. Thon, Getöß, Schall. *Syn.* Sonus, cantus. *Ufus.* Hoc fonitu completæ aures obfurduerunt. Verborum inani fonitu fertur ejus oratio.

Sono, as, ui, itum, are. klingen, lauten, thönen. *Syn.* Cano, fonum refero; fonum, fonitum reddo, efficio. *Adv.* Acute, graviter, male, numerofe, optime. *Ufus.* Non intelligit, quod fonet hæc vox voluptatis. Antiquitatem, fi ita fonet, fermo eorum retinere videtur. In qua oratione nihil fonare aut olere peregrinum poteft. Arma fonant. Extrema alia acute, alia graviter fonant.

Sons, tis, g. o. schuldig. *Syn.* Nocens. *Usus.* Comprehendere sontes. V. *Reus.*

Sonus, i, m. Thon, Klang, Schall. *Syn.* Vox, vocis sonus, vocis cantus, strepitus. *Epi.* Absurdus, acutus, agrestis, certus, discrepans, gravissimus, inanis, incredibilis, inflexus, miserabilis, rusticus, tristis. *Usus.* Varietas sonorum, intervalla, distinctio, & vocis genera diversa. Cursus vocis per omnes sonos. Aures sonô complentur; sonum recipiunt. Sonus in aures ac animos suaviter influit. Nervorum sonum elicere. Inanem sonum fundere.

Sophisma, tis, n. falsch, listige, unbündige Schluß-Rede. *Usus.* Contorta quædam, & aculeata sophismata: sic enim appellantur fallaces conclusiunculæ.

Sophistes, æ, m. spitzfindiger Mann, Witzling. *Usus.* Qui ostentationis, aut quæstus causa philosophatur.

Sopio, is, ivi, itum, ire. einschläffern. *Syn.* Soporem induco.

Sopor, oris, m. Schlaff, Schlummer. *Syn.* Somnus. *Usus.* Sopore placans artus languidos. Noli nobis languorem & soporem exprobrare.

Sorbeo, es, ui, ére. schlucken, einschlürfen. *Usus.* Ista odia non sorbeo solùm, sed concoquo.

Sordeo, es, ui, ére. stincken, mißfallen. *Usus.* Antonio sordebat Macedonica Provincia. V. *Displiceo.*

Sordes, ium, f. Wust, Unflath. *Syn.* Lutum, fex; avaritia: squalor. *Epi.* Alienæ, domesticæ, ingentes, lugubres, miserrimæ, summæ, turpissimæ. *Usus.* 1. Populus non amat profusas epulas, sordes multò minùs. 2. *Avaritia*, Geitz. Sordes hominis odi. 3. *Dedecus*, *macula*, *nota*, *culpæ flagitium*, Schandfleck. Virtus nullis unquam sordibus obsolescit. Sordes illæ eiui non possunt. 4. *Luctus*, *mœror*, *dolor*, Traurigkeit. Mater squalore filii, & sordibus lætatur; filium in squalore & sordibus jacentem; fletum ejus, sordesque lugubres parùm respicit. 5. *Cœnum*, *fex*, pro *homine abjecto & vilissimo per contumeliam*, Spottweiß. O lutum! o sordes!

Sordidatus, a, um. verächtlich gekleidet. *Syn.* Insignis sordibus, & facie reorum. *Usus.* Mœstus, & sordidatus senex.

Sordidè, geitzig. *Syn.* Avarè.

Sordidus, a, um. unfläthig, geitzig. *Syn.* Squalidus, turpis: avarus. *Phras.* *Est homo sordidus*, er ist in allen Sachen recht unsauber. Parùm splendidus; apud quem nihil lautum, nihil elegans; in quo nihil non sordidum & humile; lutulentus homo est; immundus illuvie; sordibus squalidus; pannis obsitus, sordidatus, neglectus; moribus adhæc tam incultis ac corruptis, ut cruore & lutô oblitus videatur. *Usus.* 1. Homo egens, sordidus. 2. *Avarus*, *cupidus*, geitzig. Qui liberales habendi, qui sordidi. 3. *Turpis*, garstig. Sordidissima & levissima gens Parthorum.

Sorites, æ, m. eine gewisse Schluß-Art aus mehrern Fürträgen oder Sätzen.

Soror, oris, f. Schwester. *Usus.* Soror germana.

Sororicida, æ, m. Schwester-Mörder.

Sororius, a, um. schwesterlich. *Usus.* Homo fraternis flagitiis, sororiis stupris infamis.

Sors, tis, f. Loos. *Syn.* Fortuna, casus, fatum. *Phras.* *Sorti res committatur*, man lasse es auf das Loos kommen. Sorti permittatur; ad sortem revocetur; sortes consulantur; in hydriam sortes conjiciantur, cujus nomen exiverit; cujus nomen sors ediderit, is primas ferat. Sortes educantur, ùt cuique sors ceciderit; ùt cujusque sors exciderit; ùt cuique sors evenerit, ita honoribus augeatur. Sortium beneficiô dignitatem quisque auferat; nominibus in urnam conjectis, dejectis, quod primum sorte exciderit, id citari jubeatur. Sortitio fiat; res sorti committatur; sors cernat, cujus in conferendis magistratibus habenda sit prima ratio. V. *Sortior.* *Usus.* Ex sortibus, ex oraculis. Sortes ducunt. Sortes eductæ in rem aptè cadere possunt divinitùs. Mea, prima sors fuit. Sortis Religio. Ea provincia mihi sorte obvenit; eam provinciam mihi sors dedit. Quod sors obtulerit, acturus videtur.

Sortilegus, i, m. Weissager aus dem Loos. *Syn.* Divinus, ariolus.

Sortior, iris, itus sum, iri. das Loos werffen. *Syn.* Sortitò capio, sortes conjicio, sortitionem facio; sorti committo, permitto; fortunæ arbitrio, judicio committo. *Usus.* Sortiri paucos è multis ad pœnam. Sortiri bona cum aliquo. Provincias inter se sortiuntur.

So-

Sortitio, onis, f. **das Loosen.** *Syn.* Distributio, quæ sortito, seu ductis fit sortibus. *Epi.* Ædilitia, contentiosa, præclara, religiosa, vespertina. *Usus.* Sortitione in aliquos animadversum est. Sapienter à majoribus sortitio magistratuum constituta est.

Sortito, **nach dem Loos, durch das Loos.** *Syn.* Sortitione, ductis sortibus. *Usus.* Sortito mittebantur in Provincias.

Sortitus, us, m. **das Loosen.** *Syn.* Sortitio.

Sospes, itis, g. *o.* **gesund, frisch.** *Syn.* Salvus. *Usus.* Sospites omnes Romam pervenere. V. *Salvus.*

Sospita, æ, f. **Nothhelfferin.** *Syn.* Salutaris. *Usus.* Juno sospita.

Sospito, as, avi, atum, are. * **unbeschädigt erhalten.** *Syn.* Incolumem servo, præsto. *Usus.* DEUM precibus exposcunt, ut propitius suam semper sospitet progeniem. V. *Salvo, salus, servus.*

Soter, eris, m. **Heyland, Erretter.** *Syn.* Servator, conservator.

Spargo, is, si, sum, ere. **ausstreuen.** *R. à* σπείρω, *semino.* *Syn* Fundo. *Phras.* *Rumor late spargitur*, **man streuet aus.** Sermones dissipantur; rumor late diffunditur, disseminatur; in vulgus editur, effertur; sermonibus multorum divulgatur, differtur, circumfertur. V. *Rumor, Fama.* *Usus.* Nummos populo spargere. Res gestas in memoriam sempiternam spargere. Semina doctrinæ in suis libris spargit.

Spatior, aris, atus sum, ari. **spatzieren, ausgehen.** *Syn.* Ambulo, deambulo. V. *Ambulo.*

Spatium, ii, n. **die Weite, Platz, Raum.** *Syn.* Loci intervallum, curriculum, cursus, regio. *Epi.* Æquum, æternum, annuum, extremum, immensum, liberum, longinquum, medium, menstruum, simile. *Usus.* 1. In ambulatione duo spatia aut tria facere. Ingens spatium conficere, decurrere. De spatio deflectere. 2. *Temporis intervallum*, **Raum, der Zeit nach.** Spatium ad deliberandum sumere; aliquid spatii sibi ad scribendum surripere. Meditandi spatium mihi non datur. Spatio aliquo interjecto redibo. Non habeo, non est mihi spatium scribendi.

Speciatim. **insonderheit, namentlich.** *Syn* Nominatim.

Species, ei, f. **Gestalt, Art, äusserlicher Schein.** *Syn.* Forma, figura, facies; imago. *Epi.* Admirabilis, æterna, beata, blanda: clara, consularis, divina, eximia, falsa, forensis, formosa, honesta, liberalis, pura, sancta, singularis. *Phras.* *Vir est in speciem tantum bonus*, **er ist nur dem Schein nach fromm.** Sub pietatis obtentu, per causam pietatis; per speciem pietatis multos fallit; imaginem tantum probitatis, & speciem fallacem præsefert. Vir specie probus, re improbissimus. V. *Simulator. simulo.* *Usus.* 1. Excellentis eloquentiæ speciem, & formam adumbrare. Obversentur animo species honestæ. 2. *Imago, similitudo,* **Abbildung, Gleichheit.** Me species quædam inanis commovit. Boni viri speciem gerere, præseferre, tueri. Aliud moliri, aliud specie & simulatione ostendere. Clementiæ specie multos devinxit. Ea res speciem præbuit magni exercitus. 3. *Forma, venustas, dignitas*, **Gestalt, Schönheit, Würdigkeit.** Pertinent hæc ad liberalem speciem, & dignitatem. Natura formam, in qua esset species honesta, in promptu posuit. 4. *Aspectus,* **Ansehen.** Vir liberali, honesta specie. Species, statura ad dignitatem apposita. 5. *Pars generis,* **Gattung.** Virtutes specie dispares prudentia conjunguntur.

Specillum, li n. **Wund-Eisen.**

Specimen, inis, n. **Prob, Prob-Stuck.** *Syn.* Indicium, significatio: exemplum. *Phras.* *Juvenis optimi specimina dat multa*, **er gibt gute Proben von sich.** Optime se ostendit; documenta futuri judicii dat maxima; multa in eo specimina virtutis cernuntur, elucent: experimenta edit egregiæ virtutis. *Usus.* 1. Specimen virtutis dare, capere. 2. *Exemplum*, **Beyspiel.** Cato specimen temperantiæ, ac prudentiæ.

Speciose. **schön, köstlich.** *Usus.* Speciose cum ornatu ingredi.

Speciosus, a, um. **schön, wohlgestaltet, köstlich.** *Syn.* Illustris, eximius. *Usus.* Reversionis has speciosas causas habeo.

Spectabilis, e. **ansehnlich.** *Syn.* Aspectabilis. *Usus.* Corpus cœli spectabile.

Spectaculum, i, n. **Schau-Spiel.** *Syn.* Res ad spectandum proposita, præsertim cum pompa & apparatu, *ut sunt ludi, & alia ejus generis.* *Epi.* Acerbum, egregium, jucundum, luctuosum, miserrimum, præclarum. *Usus.* Res cœlestes, quarum spectaculum ad hominem tantum pertinet. Spectaculum dare, præbere.

bere. Magnus ex iis ſpectaculis plauſus eſt excitatus. V. *Ludus.*

Spectat. es gehöret. *Syn.* Pertinet. *Uſus.* Hoc ad ſingulos ſpectat, illud ad univerſos. Alio ſpectat vox Pythica. V. *Attinet, intereſt.*

Spectatio, onis, f. Anſehung, Betrachtung. *Syn.* Inſpectio. *Uſus.* Animus levatur ſpectatione.

Spectator, oris, m. Zuſeher, Zuſchauer. *Syn.* Contemplator. *Epi.* Diligens. *Phraſ.* *Spectatores habebis plurimos*, du wirſt viele Zuſeher haben. Theatrum magnum habebis; tu te quaſi in aliquo theatro verſari exiſtima; res tuæ quaſi magno in theatro ſpectabuntur; res tuæ quaſi majoribus theatris erunt propoſitæ. *Uſus.* Spectatorem ſe otioſum præbere alienæ calamitatis. Homo ſpectator rerum cœleſtium.

Spectatus, a, um. bewährt, anſehnlich. *Syn.* Cognitus, probatus. *Uſus.* Vir ſpectatæ integritatis. Vir fortis & ſpectatus.

Specto, as, avi, atum, are. ſchauen, ſehen, betrachten; nach etwas trachten. *Syn.* Spectator ſum, æſtimo, cerno. *Adv.* Procul, alte, directe, ad extremum, foras, plane. *Uſus.* Hominem non ex cenſu, ſed moribus ſpectare oportet. Alterius animum ex ſuo ſpectare, einen nach ſeinem Schuh meſſen. Res ad arma, ad bellum ſpectat, es gehet auf einen Krieg loß. Nil niſi gloriam, laudemque ſpectat. Hoc ſpectant leges, ut &c. Domus ad mare ſpectans. V. *Propono.*

Spectrum, i, n. Geſpenſt, Ungeheuer. *Syn.* Idolum viſum. *Uſus.* Quæ illi idola, nos ſpectra appellamus.

Specula, æ, f. eine Warte, Wacht-Hütte, Wacht-Thurn. *Syn.* Vigilum locus, vigiliæ. *Uſus.* 1. Tanquam ex ſpecula aliqua proſpexi tempeſtatem futuram. Homines in ſpeculis ſunt, obſervant, ut vos geratis in retinenda religione. Velut in ſpecula collocatus, conſtitutus ſum. 2. *Parva ſpes*, kleine Hoffnung. Hac ſpecula me ſuſtentabam unice.

Speculator, oris, m. Ausſpäher, Kundſchaffter. *Uſus.* Speculator, venatorque naturæ.

Speculatorius, a, um. * zum ausſpähen dienlich. *Uſus.* Navigia ſpeculatoria.

Speculor, aris, atus ſum, ari. ausſpähen, auskundſchafften; beobachten. *Syn.* In ſpecula ſum, excubo, obſervo. *Adv.* Prope. *Uſus.* Omnia ante ſpeculabantur & ſcrutabantur. Multorum te oculi ſpeculantur, & aures. V. *Prævideo, obſervo.*

Speculum, i, n. Spiegel. *Phraſ.* *Speculum aſpicere*, ſich im Spiegel ſchauen. Speculum conſulere; ſpeculum in conſilium adhibere; ſemet in ſpeculo contemplari; ſpeculo uti; ſe in ſpeculo intueri, ſpectare, videre; ad ſpeculum explorare formam. *Uſus.* Verſus, in quibus velut in ſpeculo quisque ſe poſſit intueri. Comœdia eſt imitatio vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imago veritatis.

Spelunca, æ, f. Höhle, Grufft. *Syn.* Specus.

Specus, ûs, m. Höhle, Grufft. *Syn.* Spelunca.

Sperno, is, ſprevi, ſpretum, ere, verachten, nichts achten. *Syn.* Reſpuo, pro nihilo puto, contemno, deſpicio, rejicio, repello, repudio, refuto. *Uſus.* Spernit nos, & pro nihilo putat. V. *Contemno.*

Spero, as, avi, atum, are. hoffen. *Syn.* Spem habeo, ſpes eſt, in ſpe ſum, in ſpe aliquid habeo, ſpe ducor, inducor in ſpem, expecto, confido, ad ſpem erigor, ſpem propoſitam habeo, mihi ſpes propoſita eſt. n)(*Deſpero, timeo.* *Adv.* Bene, inſipienter, optime, plurimum, recte, ſaltem, temere. *Phraſ.* 1. *Bene de te ſpero*, ich hoffe auf dich. Tantum in te confido, ut omnia in te collocem, omnes in te ſitas, ac collocatas rationes habeam; ut tuis præcipue viribus nitar, nihil aliunde expectem; præſidia od omnes caſus omnia in te uno conſtituam; ſpes omnes in te repono, defigo. V. *Spes, Expectatio bona.* 2. *Spero, officia, tibi mea grata fore*, ich hoffe, daß du meine Dienſte genehm wirſt halten. Spes me tenet, ſuſtentat, alit, fovet, officia tibi mea grata fore; in ſpem venio; in ſpem ingredior; in ſpem adducor; ſpes affulget; tua benevolentia ſpem mihi dat; ſpem facit; ſpem oſtendit magnæ à te gratiæ ineundæ. 3. *Omnia ſic conſtitui, ut ſperare nihil non poſſim*, ich habe alles dergeſtalten eingericht, daß ich die beſte Hoffnung davon haben kan. Jacta ſunt à me fundamenta rei, ſic ut certa propemodum in ſpe ſint reliqua. Rem, ut opinor, ita conſtitui, in eo ſtatu collocavi, in eum ſtatum adduxi, ut omnia ſecunda, ut qualia volumus, ut omnia ex animi ſententia ſperare poſſimus. Rem, ut opinor, ita compoſui, nihil ut adverſum timere poſſim, ut delegare ſpes meas fortunæ poſſim; eo rem perduxiſſe

xisse mihi videor, ut eventum sperare quam secundissimum liceat; hoc mihi videor consecutus, ut optima spe niti possim. 4. *Ego, ut spero facile omnia impetrabo*, ich werde dieses alles, wie ich hoffe, leichtlich erhalten. Pro mea quidem spe, nisi me spes fallit, ut animus meus auguratur, quemadmodum ipse mihi polliceor, nihil est, quod à te non expectem. V. *Spes. Usus.* 1. Spero, & confido, te jam valere. Jubeo te de me bene sperare, & securo esse animo. 2. *Timeo, vereor*, förchten. Si à te, quod non spero, deserar.

Spes, ei, f. Hoffnung. *Syn.* Boni expectatio, fiducia: firmamentum, cupiditas.)(*Timor. Epi.* Abjecta, bona, certa, explorata, exigua, fallax, firma, incerta, infinita, nova, perennis, pertenuis. *Phras.* 1 *Litteræ tuæ mihi spem magnam faciunt*, dein Brief macht mir gute Hoffnung. Spem magnam afferunt, offerunt, faciunt, ostendunt, ostentant; ingentem mihi spem præbent, subministrant, dant, proponunt, injiciunt; in spem recuperandæ libertatis certissimam me vocant, inducunt; in spem meliorem me impellunt, ad spem me erigunt, rapiunt; spem mihi affirmant, inferunt; certioris me spei implent, quam quantam fides promissi, aut ratio ex fiducia rerum subjicere solet; tuæ litteræ augent, alunt, erigunt, confirmant spem meam; spei me bonæ plenum faciunt; spe ingenti me complent; fiduciam accendunt; securo me animo esse jubent. 2. *Spem novam concipio*, ich fasse eine neue Hoffnung. In spem ingredior; in spem venio; spes animum subit; spes animum cepit; in spem adducor; spes nova affulget; injecta mihi nova spes est; spem non ex incerto concipio. 3. *Spem magnam habeo, rem ex sententia cessuram*, ich habe gute Hoffnung, die Sache werde glücklich ablauffen. Spes est; in magna spe sum; spe certa teneor; spes ea in me hæret, residet; spei plurimum habeo; plenus bonæ spei sum; animus spe ista calet; spes ampla despondetur; spes ea me tenet; spe & animo confido; spem habeo maximam, rem ex sententia cessuram. 4. *Hæc una mihi spes superest*, diese einzige Hoffnung ist mir übrig. Eam unam spem video; hac una spe nitor; hæc una me spes sustentat, alit, consolatur; ex una spe illa pendet animus; in ea re una omnis fortunæ pono subsidia; res una mihi magnæ fiduciæ est; in una re spem omnem pono, repono, colloco; spes omnes sitas in ea re habeo; in ea re una spes meas omnes defigo, constituo, quod alias nunquam gratiæ esse locum ullum videam. Hanc unam spem sequor; in ea re una spes omnes repositas habeo; una in re salutis auxilium pono, spemque propositam habeo secundissimi eventus. 5. *Parva res erat, quæ hominem in spem tam insanam impulit*, es war gar eine geringe Sache, die diesem Menschen eine so unbesonnene Hoffnung gemacht. Parva dictu res erat, quæ hominis inconsultam fiduciam accendit; quæ solita vanitate spem ejus inflabat; qua homo inconsultus ad vanam fiduciam efferebatur; quæ illi tantum spei fecerat; parva dictu res erat, & in qua nihil ad eam spem agnosceres, qua ille inflatus hæreditati spe & animo incubabat; levissima impulsus causa, spe tamen devorabat hæreditatem totam; cum causæ nihil esset, cur in partem hæreditatis is veniret, spem tamen ejus veluti in manibus se habere existimabat. 6. *Sinister ille eventus spes omnium magnopere debilitat*, dieser unglückliche Zufall vermindert sehr unsere Hoffnungen. Remoratur, infringit, labefactat; sinistro illo eventu spes omnium magnopere extenuatur, plene evanescit; magnopere concidit; pene inveterascit; spes prope omnis incisa, præcisa est; spes prope ad irritum cadit. 7. *Hominis importuni furor nobis spem omnem prope ademit*, dieser unruhige Kopff hat uns fast alle Hoffnung benommen. Spem prope omnem nobis eripuit, abstulit, sustulit funditus; de spe optima nos dejecit, depulit, deturbavit; a spe animos omnium avertit; spem prope omnem incidit, abrupit. 8. *Spem omnem perdidimus*, wir haben alle Hoffnung verlohren. De spe decidimus; spem omnem abjecimus; spem omnem deposuimus. Spes tota nos deseruit, destituit, defecit; nobis discessit; spem omnem amisimus. 9 *Spes nos fefellit*, unsere Hoffnung hat uns betrogen. Fortuna spes nostras destituit; spe frustrati sumus; irritos spei abire nos necesse est; ingenti spe distituimur; spe lapsi sumus; à spe dejecti, repulsi sumus; spes nos nostra fefellit, frustrata est, elusit. 10. *Nulla spes superest*, es ist keine Hoffnung mehr übrig. Nullus jam spei locus est; spes nulla jam relinquitur; quæ porro spes reliqua esse potest? Spe omni cavendum est; spe prope omni orbati sumus, desperata spes est, incisa, abrupta. *Usus.* Certa se spes ostendit. Subito ad novam spem exarsi. In eam spem devolutus sum. Vana spe inflatur. Spem redintegrare. Spem omnium multum vicit, superavit. Neutro inclinata spe, bey noch ungewissen Ausgang der Sachen.

Sphæra, æ, f. **Kugel, runder Kreiß.** *Syn.* Globus. *Usus.* Habent suam sphæram errantes stellæ.

Spica, æ, f. **Korn-Aehr.** *Epi.* Uberes & crebræ. *Usus.* Seges spicis crebris & uberibus.

Spiculum, i, n. **ein Pfeil.** *Syn.* Telum, sagitta. *Usus.* Crassus spiculis prope scrutatus est alpes.

Spicilegium, ii, n. * **Nach-Erndte.** *Syn.* Collectio spicarum.

Spina, æ, f. **Dorn-Stachel.** *Epi.* Valida. *Usus.* 1. Spinas vellere. 2. *Subtilis ratio, quæstio acuta,* **spitzfindige Frage.** Spinæ Dialecticæ.

Spinosus, a, um. **dornicht.** *Syn.* Durus, asper. *Phras.* *Aggredienda tibi est spinosa illa Dialectica,* **du must nun jene spitzfindige Disputir-Kunst ergreiffen.** Tortuosum illud disputandi genus tibi omnino complectendum est; compelleris vel invitus in angustias illas, & dumeta Dialecticorum; vellendæ tibi erunt Dialecticæ differendi spinæ. Illæ argumentorum contorsiones, breves illæ, & acutæ conclusiunculæ negotium tibi nunc facessent. *Usus.* Spinosum & subtile disputandi genus. Spinosa & exilis oratio.

Spira, æ, f. * **gewundener Kreiß.** *Usus.* Anguis se in spiram colligit.

Spirabilis, e. **das Athem, oder Leben bringt.** *Syn.* Flabilis, animalis. *Usus.* Hæc spirabilis, animalisque natura, cui nomen est aër.

Spiratio, onis, f. **das Athmen, Lufft-Schöpffen.** *Usus.* Animalia spiratione aëris sustentantur.

Spiritus, ûs, m. **Athem, Leben, Lufft, Geist.** *Syn.* Vapor purissimus sanguinis: spiratio, vita: aër. *Epi.* Angustior, cœlestior, cœlestis, communis, contaminatus, divinus, extremus, infinitus, liber, minimus, tranquillus, regius. jucundus, vilis, vitalis, tribunicius. *Usus.* 1. Spiritus per omnes arterias funditur. Vita corpore & spiritu continetur. 2. *Respiratio, spiratio, anhelitus,* **das Athmen.** Nullum unquam tranquillum & otiosum spiritum duxi. Contaminatus spiritus. Animæ interclusio, & angustiæ spiritus. Longissima est complexio verborum, quæ volvi uno spiritu potest. Aër spiritu ductus. Legiones uno spiritu difflare. 3. *Vita,* **Leben, Geist.** Patriæ spiritum reddere; spiritum alicui eripere & auferre. 4. *Aer,* **Lufft.** Potestne tibi hujus cœli spiritus esse jucundus? 5. *Transl. Elatio animi, tumor, fastus, inflatio,* **Aufgeblasenheit, Hochmuth.** Res gestæ, nescio, quos spiritus ei attulerunt. E rebus gestis magnos spiritus sumere. Gestientes, & ferociter exultantes hominis spiritus comprimere, contundere. V. *Fastus superbia.*

Spiritus Sanctus, **der Heilige Geist.** *Phras.* Immensus ille, ac sempiternus spiritus, cujus afflatu atque numine omnia sustinentur, & conservantur; cujus numine humanæ mentes divinis sensibus afficiuntur; qui animis nostris cœlestis gratiæ rorem instillat; cœlestium munerum largitor Spiritus; interioris vitæ Autor ac Parens, atque, ut ita dicam, Anima animæ; sanctitatis omnis Fons & Origo.

Spiro, as, avi, atum, are. **athmen, Lufft schöpffen, leben, wehen, blasen.** *Syn.* Spiritum duco, animam duco, vivo, anhelitum duco. *Phras.* *Ægre spirat,* **er schöpfft sehr hart den Athem.** Interclusus spiritus arcte meat; animam ægre ducit; fatigatos anhelitus trahit; angustior illi est spiritus. Vis morbi animam comprimit; spirandi difficultate laborat. *Usus.* Mens Platonis adhuc in ejus scriptis spirare videtur. Non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possum.

Spisse. **dick.** *Syn.* Ægre, difficulter, vix.

Spissus, a. um. **dick, beschwehrlich.** *Syn.* Densus, difficilis. *Usus.* Spissum sane opus & operosum. Omnia adhuc tarda & spissa.

Splendeo, es, ui, ere. **glåntzen, schimmern.** *Syn.* Luceo, fulgeo, mico. *Usus.* Virtus splendet in tenebris, per seque lucet.

Splendide. **ansehnlich, herrlich.** *Syn.* Ample, magnifice. *Usus.* Splendide, & amplo funere efferre. Splendide accipere aliquem.

Splendidus, a, um. **ansehnlich, herrlich.** *Syn.* Magnificus, elegans, ornatus. *Usus.* Vir ornatissimus & splendidissimus. Nihil in Curii domo ornatum vel splendidum præter ipsum. V. *Magnificus, splendor.*

Splendor, oris, m. **Glantz, Scheinbarkeit, Ansehen.** *Syn.* Nitor, claritas, dignitas. *Phras.* *Homines summo splendore præditi,* **ansehnliche und prächtige Leute.** Quorum dignitas omnium oculos perstringit; sumptibus, & publica magnificentia prope extra modum exeuntes; lectis cælatis, laqueatis, ædibus omni

omni luxû, & opulentiâ inftructis magnificis; amplè & magnificè exornati. *Ufus.* Imperii noftri fplendor gentibus omnibus lucet. Omnia ad fplendorem & gloriam revocare. Dignitatis fuæ fplendorem obtinére. Habet maximum fplendorem virtus. Antiquæ virtutis fplendor obfolevit, moribus noftris deformatus. Splendore nominis ejus, & virtutis capti cives.

Spoliatio, onis, f. **Plünderung/Beraubung.** *Syn.* Direptio, privatio. *Ufus.* In tanta fpoliatione omnium rerum.

Spoliator, oris, m. **Rauber/ Freybeuter/ Plünderer.** *Syn.* Prædo, direptor.

Spolio, as, avi, atum, are. **berauben/ plündern.** *Syn.* Exuo, nudo, orbo, defpolio, privo; fpolia detraho; eripio, detraho.)(*Orno.* *Phraf.* *Spoliaberis, nifi auxilia circumfpexeris,* **du wirft ausgeraubt werden/ wann du nicht um Hülffe umfiehest.** Prædæ eris hoftibus; hoftes in fortunas tuas invadent; fortunis te evertent; de fortunis te deturbabunt, fanguinem exforbebunt tuum, nifi &c. *Ufus.* Apollonium omni argentô fpoliâfti. Nihil illô fpoliatius, nihil egentius. V. *Privo.*

Spolium, ii, n. **Raub/ Beute.** *R. ex* σύλα. *quidquid hofti detrahitur.* *Syn.* Exuviæ, præda. *Epi.* Cruentum, novum, pulcherrimum, *Ufus.* Cruenta alicui fpolia detrahere. Magna fpolia ex hofte capere. Aliorum fpoliis fuas opes augére. V. *Præda.*

Sponda, æ, f. **eine Seite des Betts/ Spann-Bett.** *Syn.* Lecti latus.

Spondeo, es, fpopondi, fponfum, ère, **verheiffen/ zufagen/ verfprechen.** *Syn.* Promitto, fponfionem facio, fponfionem interpono. *Adv.* Vehementer. *Uf.* Tibi dependendum eft, quod pro alio fpopondifti. Id fpondeo, inque me recipio. Honores & præmia fpondere alicui. V. *Promitto.*

Spongia, æ, f. **Schwamm.** *Ufus.* Spongia extergere fanguinem.

Sponfa, æ, f. **Braut.** *Uf.* Sua cuique fponfa.

Sponfalia, orum, n. **das Verfprechen/ Verlöbniß.** *Syn.* Sponfio, & repromiffio nuptiarum. *Uf.* Sponfalia alicui præbere; fponfalia facere. Sponfalia diffolvere.

Sponfio, onis, f. **Verheiffung/ Verfprechen/ Zufage.** *Syn.* Sponfum, omnis ftipulatio, & promiffio. *Ufus.* Sponfionem facere. Sponfione aliquem laceffere, **mit einem wollen wetten.** Sponfione vincere, **das Gewett gewinnen.** Sponfione vinciri. Sponfionem vincere. Voti fponfio. In anguftiffimam fponfionis formulam aliquem includere.

Sponfor, oris, m. **Bürg.** *Syn.* Præs. *Uf.* Pompejus idem mihi de voluntate Cæfaris fponfor, & de mea teftis. Tulliola præmium flagitat, me fponforem appellat. Marcellus pro Mario fponfor eft factus.

Sponfum, i, n. **Verheiffung/ Zufage.**

Sponfus, i, m. **Bräutigam.** V. *Nuptiæ.*

Spontè, **freywillig / von fich felbft.** *Syn.* Ultrò, fuâpte naturâ, fuâpte, vi fuâ, fuâ voluntate, fuo judicio. *Phraf.* 1. *Sponte venit,* **er ift freywillig erfchienen.** Suâ fponte, nullius coactû, hortatû, invitatû, impulsû venit; ultrò fe mihi obtulit; voluntarius affuit; fciens, prudénsque, voluntate affuit. 2. *Lapis fuâ fponte deorfum cadit,* **der Stein fällt von fich felbft hinabwärts.** Suâpte natura, vi fua, innata vi, fuôpte nutu, ac pondere, nullius adminiculo in terram fertur. *Ufus.* Sua fponte, quô impellimus, inclinat. Si fponte, ac voluntate nolet, vi extrudetur. V. *Libenter.*

Sporta, æ, f. **Zöger/ geflochtener Korb.** *Syn.* Fifcina, fifcella.

Spuma, æ, f. **Schaum.** *R. à* fpuo. *Ufus.* Spumas agebat in ora. Spumis os circumfluit.

Spumofus, a, um. * **fchaumicht.** *Ufus.* Spumofum littus.

Spumo, as, avi, atum, are. **fchäumen.** *Uf.* Spumans ex ore fcelus, anhelans crudelitatem.

Spuo, is, ui, ere, **fpeyen.** *Syn.* Salivam emitto.

Spurcè, **fchändlich.** *Syn.* Obfcœnè, fœdè, turpiter, flagitiosè.

Spurcus, a, um. **fchändlich.** *Syn.* Lutulentus, impurus, obfcœnus, turpis. *Ufus.* Tempeftas fpurciffima. V. *Turpis.*

Sputum, i, n. **Speichel.**

Squaleo, es, ui, ere, **unflätbig/ kothig/ fchmutzig; beftürtzt feyn.** *Syn.* Sordeo; mœreo, affligor.)(*niteo.* *Ufus.* Squalebat civitas, erat in luctu fenatus.

Squalidè, **unflätbig/ unfauber/ unartig.**

Squalidus, a, um. unsauber, unflätig, vernachläßiget. *Syn* Horridus, incultus, sordidus. *Phras. Homo squalidus*, ein übel-verstalter Mensch. Obsitus squalore; obsita erat squalore vestis, fœdior corporis habitus pallore, ac macie perempti: ad hæc promissa barba, & capilli efferaverant oris speciem; homo veste obsoletâ sordidatus, præferens in vultu, habitúque calamitatis suæ imaginem, corpus verò reliquum illuvie, veternóque & sordibus squalidum. *Usus.* Domus, oratio squalidior, & sine nitore. V. *Sordidus.*

Squalor, oris, m. Unflath, Schmutz, Scheußlichkeit. *Syn.* Sordes, mœror. *Usus.* In luctu, & squalore jacére. Squalore obsitus reus. Spectaculum tanti squaloris, luctus, sordium. V. *Sordes, squalidus.*

Squamma, æ, f. Schuppen.

Squammosus, a, um. schuppicht.

Squilla, æ, f. Meer-Zwirbel, Meer-Krebs. *Usus.* Pinna cum squilla coit societatem comparandi cibi.

Stabilio, is, ivi, itum, ire. bestättigen, bevestigen. *Syn.* Firmo. *Usus.* Rempublicam, leges, libertatem stabilire. Pedem stabilire in suo. V. *Firmo, confirmo.*

Stabilis, e, dauer- und währhafft. *Syn.* Firmus, constans, immutabilis, multum firmitudinis habens, fixus, fundatus, optimè constitutus, certus, proprius, perpetuus, perennis, immortalis.)(*lubricus, incertus.* *Us.* Nulla Domus tam stabilis, nulla civitas tam firma est, tantâ temporis diuturnitate confirmatâ, quæ non posset odiis, diffidiísque everti. Maneat hæc stabilis, & fixa sententia. V. *Constans.*

Stabilitas, tis, f. Beständigkeit, Dauerhafftigkeit. *Syn.* Firmitas, constantia. *Usus.* Respublica quassata multa amisit præsidia stabilitatis suæ. Quis corporis firmitáte, aut fortunæ stabilitate confidat? Amicitiam non adolescentulorum more, ardore quôdam, & impetû amoris, sed stabilitate, & constantiâ judicemus. V. *Constantia.*

Stabulor, aris, atus sum, ari. im Stall stehen. *Usus.* Pecus stabulatur meliùs ad hybernos exortus.

Stabulum, i, n. Stall, Stallung. *Us.* Pastorum stabula.

Stadium, ii, n. Renn-Platz, eine Weite von 125. Schritten. *Syn.* Spatium CXXV. passuum; curriculum. *Usus.* 1. Is locus citra Romam est stadia triginta. Multa stadia confecit. 2. *Curriculum, spatium, studium*, Renn-Platz, Weite rc. Qui stadium ingreditur, eniti maximè debet, ut vincat. In stadium artis Rhetoricæ prodire non audet.

Stagno, as, avi, atum, are. * still stehen, wie eine See. *De aqua, quæ nec effluit, nec sorbetur.*

Stagnum, i, n. See, Teich, stillstehendes Wasser.

Statarius, a, um, das auf einem Ort stehen bleibt. *Syn.* Firmus, stabilis; *item:* qui in dicendo, agendoque, gestu motúque utitur moderatò. *Usus.* Pugna stataria. Statarius, & sermonis plenus Orator.

Statera, æ, f. Waage, Schnell-Waage. *Syn.* Libra, trutina. *Usus.* Non auri ficis staterâ, sed populari judiciô rem examinare.

Statim, bald, alsbald, stracks. *Syn.* Continuo, illico, mox, quàm mox, protinus, jam jámque, quamprimùm, confestim, actutum, è vestigio, repentè, sine mora, nullâ interpositâ morâ, abjectâ omni cunctatione, primô quôque tempore, extemplò, haud cunctanter, properè: sine excusatione, nulla interposita dubitatione. *Phras.* 1. *Mandata tua statim exequar*, ich werde deine Befehle gleich vollziehen. Omni mora abjecta; ne minimo temporis spatio interjecto; simul ac potero, rem perficiam. Punctum temporis non morabor; sine mora mandata exhauriam. 2. *Statim concidit*, er ist gleich zusammen gefallen. E vestigio; in vestigio temporis; momento temporis concidit. *Usus.* Litteras scripsi statim, ut tuas legerem.

Statio, onis, f. Stell, Platz, Stand. *Syn.* Mansio, ac locus, in quo naves, aut milites tuto stare possint. *Usus.* Stationes disponere; cohortes in statione habère; in stationem educere; stationes ingruente hoste in castra subducere; stationes agere; submissis manipulis aliquot stationes firmare. Athenis nunc statio placet. V. *Præsidium, portus.*

Stativa, orum, n. Quartier, Stand-Lager. *Syn.* Statio. *Usus.* Stativa miles noster habet opima. Militem in stativis habere.

Stativus, a, um, aufgestellt zur Wacht. *Usus.* Hæc mea custodia est, hoc præsidium stativum.

Stator, ris, m. Stadt-Diener, Stadt-Knecht, Weybel. *Syn.* Apparitor, nuncius, tabellarius. *Usus.* Litteras stator tuus mihi attulit.

Statua, æ, f. Bild-Säule, Ehren-Säule. *Syn.* Signum, imago, simulacrum. *Epi.* Equestris, pedestris, nuda, palmaris, persimilis, aliena, publica, turmalis, inaurata. *Usus.* Senatus ei statuam auream decrevit, posuit, statuit, fixit, locavit, collocavit, consecravit. Statuam alicujus evertere, affligere, deturbare, dissipare.

Statuo, is, ui, utum, ere, bestellen, beschliessen, ordnen. *Syn.* Constituo, decerno, sancio, delibero. *Adv.* Certe, exploratius, facilius, honestius, omnino, prorsus, recte, regie. *Phras.* 1. *Firmiter statutum est*, es ist fest beschlossen. Ratum ac firmum est; certum id mihi atque obstinatum est; stat sententia; certum est hoc agere; illud manet, & fixum est; stat illud, stabitque mihi; deliberatum cum animo habeo meo; statutum habeo; fixum & statutum est; fixum id, ratum, firmumque; stabile decretumque hoc consilium est; hic animus, hæc mihi lex est. 2 *Statui, Romam proficisci*, ich habe mir vorgenommen, nach Rom zu reisen. Animus in eo erat, ut Romam peterem; in animo erat, in animo habebam; animum suscepi proficiscendi Romam. Deliberatum cum animo habebam; cum animo, apud animum statueram, Romam petere; consilium erat, Romam me conferre; animum induxi ad longinquam profectionem. *Usus.* 1. Rerum omnium jura statuere. De Cæsaris actis ut statueretur, placuit. 2. *Censeo, puto, judico*, dafür halten, urtheilen. Ego quidem ita statuo, nihil esse. Ego te parentem statuo fortunarum mearum. 3. *Pono, edo, colloco*, darstellen. Statuite documentum, nequis &c. Victori statuam, trophæum statuere & collocare. V. *Constituo, Decerno.*

Statura, æ, f. Leibes-Länge. *Syn.* Corporis habitus, figura. *Phras.* *Staturam habet egregiam*, er hat eine schöne Leibes-Länge. Corporis habitu præstat; statura corporis illi est apposita ad dignitatem; corpus illi magnitudine eximium; proceritate corporis insignis est. Visu & specie æstimantibus vir magnus. *Usus.* Corporis figura, forma, statura apposita ad dignitatem.

Status, a, um. gewöhnlich, eingesetzt, bestimmet. *Syn.* Solennis, statutus, certus. *Usus.* Stati dies; statæ & solennes ceremoniæ.

Status, ûs, m. Stand, Zustand. *Syn.* Conditio, fortunæ conditio, locus, casus, præsentis fortunæ habitus, articulus rerum. *Epi.* Amplissimus, bonus, certus, moderatus & concors civitatis, tranquillus, tolerabilis, pristinus, quietus & placatus, erectus & celsus, Reip. deterior, perturbatus, mediocris, incertus fortunæ. *Phras.* 1. *Vide, quis sit rerum nostrarum status*, siehe nur, in was Stand unsere Sachen seyen. Vide, quanta rerum sit varietas; res nostræ ut habeant; quem in locum deducta res sit; qui cursus rerum, qui exitus sit futurus; quemadmodum se res nostræ habeant; quo loco res nostræ sint; quæ sit forma Reipublicæ quæ fortuna, quæ conditio; quis sit præsentis fortunæ habitus; quanta rerum facta sit commutatio. V. *Conditio.* 2. *Pessimus est rerum nostrarum status*, unser gemeines Wesen ist gar übel beschaffen. Omnem non modo succum, & sanguinem, sed etiam colorem, & speciem dignitatis pristinæ amisimus; tanquam si nox quædam effusa esset rebus nostris, ita in tenebris ruunt, & miscentur omnia; quanta in rerum conversione, ac perturbatione, quo temporum motu versemur, vides. Deterrimo statu sumus; in propinquo est servitus, vel interitus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut eversis; in hoc incendio Reipublicæ; rebus tam trepidis, arctis & dubiis; in tanta fortunæ iniquitate; in extremis rebus nostris; in extrema spe salutis; in tam atroci, ac difficili Reipublicæ tempore parum abest, quin miserrimi simus. Non sane tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis pene submersi sumus. 3. *Status civitatis pristinus restitutus est*, das gemeine Wesen ist nunmehr wieder hergestellet. E superiorum temporum caligine, & tenebris lucem aliquam in Republica respicere cœpimus; Respublica in veterem dignitatem ac libertatem vindicari; Respublica respirare, reflorescere videtur. Res nostræ suum rursus statum tenent, melius fluunt; æquabilius & constantius se habent. Respublica turbata in tranquillam redigitur, reviviscit, caput attollit. *Usus.* Scio, quis rerum nostrarum status sit; nihil in suo statu semper manet. Reipublicæ statum fundare, collocare. Eundem vitæ statum usque ad senectutem tenere, retinere, tueri; in eo statu consistere, bey seinem Stand und Art zu leben bleiben. Vir sapiens de statu se suo dejici, deduci, dimoveri non patitur. Virtutis statum mali mores labefactant, convellunt, convertunt. Nunquam de statu dignitatis meæ decedam, discedam, declinabo. Ex incertis & perditis rebus in meliorem statum Respublica revocatur, restituitur, redit, pristinum statum recuperat, das gemeine Wesen erholet sich wiederum.

Stella, æ, f. Stern. *Syn.* Sidus, astrum: flammæ cœlestes, lumen, lucidi stellarum globi. *Epi.* Illustris, perlucida, micans, salutaris, præclara, infima, terræque proxima, obscurior & caliginosa, parva, terris finitima. *Usus.* Stellæ immutabilibus spatiis ab ortu in occidentem commeant. Chaldæi studiosè stellarum magnitudines, intervalla, cursus inquirebant.

Stellatus, a, um. gestirnt.

Stellifer, era, rum. gestirnt. *Usus.* Stelliferi cœli cursus.

Stercoro, as, avi, atum, are. düngen, mit Mist bedüngen. *Syn.* Fimum agris adhibeo; fimum, stercus agris ingero, arvo fimum reddo; fimum, stercus per agros spargo.

Stercus, oris, n. Mist, Koth, Düngung. *Us.* Nolo stercus curiæ dici Glauciam.

Sterilis, e. unfruchtbar. *Syn.* Nihil ferens. V. *Sterilitas.*

Sterilitas, atis, f. Unfruchtbarkeit. *Syn.* Frugum inopia. *Phras. Magna hôc annô sterilitas fuit,* es ist dieses Jahr eine grosse Unfruchtbarkeit gewesen. Adversus annus frugibus fuit; annus erat inopiâ frugum, ac siccitate insignis; frumentum angustiùs provenerat; noxia hôc annô frugibus intemperies inciderat. *Us.* Sterilitas agrorum, & annonæ caritas. V. *Annona.*

Sterno, is, stravi, stratum, ere. streuen, zu Boden werffen. *R. à* στορεννύω. *Syn.* Consterno: prosterno. *Usus.* Genialem lectum sternere.

Sternutamentum, i, n. das Niesen. *Usus.* Superstitiosi etiam sternutamenta observant.

Sterquilinium, ii, n. * Mist-Lache, Mist-Hauffe. *Usus.* Heus tu leno, sterquilinium publicum!

Sterto, is, ti, ere. schnarchen, hart schlaffen. *Syn.* Arctè, & graviter dormio. V. *Dormio.*

Stigmaticus, a, um. (*aliàs* Stigmatias, æ.) gebrandmarcket. *Syn.* Servus compunctus notis Threjiciis.

Stilla, æ, f. Tropffen. *Syn.* Gutta.

Stillicidium, ii, n. Dach-Trauffe. *Usus.* Jura stillicidiorum.

Stillo, as, avi, atum, are. tröpffeln. *R.* σαλάζω. *Usus.* Stillantem sanguine pugionem protulit.

Stimulo, as, avi, atum, are. stupffen, anspornen, reitzen, antreiben. *Syn.* Stimulum adhibeo, *vel* admoveo; pungo, excito, incito, curam affero. *Phras. Ille stimulare milites non desinit,* er lässet nicht nach, die Soldaten anzuspornen. Acuere animos; animos militum ad æmulandum decus accendere, incendere; admovére stimulos; stimulis concitare; animis militum calcar addere; fortitudinem inspirare; animos militibus addere; currentes incitare, & admotis velut calcaribus urgére non desinit. V. *Calcar, Incito, Excito, Impello. Usus.* Evelle mihi hunc scrupulum, qui me dies, noctésque pungit, ac stimulat. Cessantem ad agendum stimulo. V. *Excito, Animo.*

Stimulus, i, m. Stachel, Reitzung, Antrieb. *Syn.* Aculeus, incitamentum. *Usus.* Industriæ & laboris stimuli. Stimulos alicui adhibére, ignes admovére. Stimulô fodere, concitare aliquem. V. *Incitamentum.*

Stipatio, onis, f. das Umgeben, Geleit. *Syn.* Comitatus.

Stipator, oris, m. Trabant, Leib-Diener. *Syn.* Apparitor, satelles. *Usus.* Armatis, ac stipatoribus corpus circumsepsit.

Stipendiarius, a, um. das Steuer geben muß, steuerbar. *Syn.* Vectigalis. *Usus.* Vectigales & stipendiarios populos multos habemus.

Stipendium, ii, n. Steuer, Kriegs-Sold. *R. à* stips *&* pendo. *Syn.* Tributum, vectigal: æs viritim in milites distribuendum. *Epi.* Annuum, menstruum. *Phras. Stipendia militi ritè solvuntur,* der Soldat bekommet seinen Sold richtig. Militaria æra ritè procedunt; assignatus æris numerus rectè dependitur, dividitur; miles stipendiô afficitur; stipendia militi dantur, numerantur, persolvuntur; miles stipendia ritè recipit. *Usus.* 1. Civitatibus Galliæ stipendium imposuit Cæsar. Solvunt, pendunt, dependunt stipendia singulæ civitates. Multis stipendium remissum est. 2. *Ad rem militarem pertinet.* Kriegs-Sold. Stipendia bellô merére. Stipendiô afficere, remunerare militem. Benè meritos suô stipendiô fraudare. Emeritis, confectísque stipendiis. Pecuniâ in stipendium opus est.

Stipes, itis, m. Stock, Pfahl, Zaun-Stecke. *R. à* στύπος. *Syn.* Truncus. *Usus.* Ho-

Homo fit, an ftipes, dubites. Teretes ftipites àb fummo præacuti, & præufti, Palisaden.

Stipo, as, avi, atum, are. verschoppen, umringen. *R. à* στύφω. *Syn.* Conftipo, circumvallo. *Ufus.* Antonius fenatum armis ftipavit. Amicorum, armatorum gregibus ftipatus.

Stips, pis, f. Steuer, Allmosen, Gnaden-Geld. *Syn.* Pecunia, quæ vel in ærarium reponitur, vel Diis offertur, vel mendicis erogatur. *Ufus.* Stipem colligere, cogere; ftipem fpargere.

Stipula, æ, f. * Halm, Stopffel. *Ufus.* Stipula levior.

Stipulatio, onis, f. erforderte Zusage, Angelöbnuß. *Syn.* Promiffio in jure. *Ufus.* Pacta, conventa, ftipulationes. Pecunia ex ftipulatione debetur.

Stipulator, oris, m. Heischer, oder Anforderer einer verbindlichen Verheissung.

Stipulor, aris, atus fum, ari. ihme angeloben lassen. *Syn.* Poftulo mihi aliquid promitti folenni formulâ reftipulandi. V. *Polliceor.*

Stirpitus. von Grund aus. *Syn.* Radicitus. *Ufus.* Stirpitus aliquid extrahere.

Stirps, pis, f. Stamm, Wurtzel, Pflantze. *R. à* στέριφος, *firmus.* *Syn.* Planta: genus, familia. *Ufus* 1. In feminibus caufa eft arborum, & ftirpium. 2. *Truncus, caudex,* Stamm, Stengel. Quod è terra ortum, ftirpibus nititur fuis. 3. *Origo, caput, initium,* Ursprung. Stirps ac femen malorum omnium. Stirps juris à natura petenda eft. 4. *Genus, familia,* Geschlecht, Stamm-Haus. Ex antiquiffimâ ftirpe ortus. Stirpe generofa proficifci. Ambo ftirpis ejusdem funt, & familiæ. Improbitate fuâ ftirpis fuæ gloriam inquinant, contaminant. Stirps illa optima plurimùm degenerat. V. *Genus.*

Stiva, æ, f. Pflugstertze. *Syn.* Aratri manubrium. *Ufus.* Homines dè ftiva.

Sto, as, fteti, ftatum, are. stehen. *Syn.* Confifto, fum, gradum fifto.)(*fedeo. Adv.* Conftantiùs, confultò, diutiùs, occultè, paullifper, planè, pulcherrimè. *Ufus.* 1. Contra aliquem ftare. Stare àb aliquo, cum aliquo, ejusque partes tueri *vel* fufcipére. 2. *Permaneo, perduro, vigeo; fervo,* verbleiben, dauren, halten. Stamus animis. Utinam ftaret Respublica, quô fteterat locô! Stare fide, promiffis, conditionibus, conventis, jurejurando. 3. *Confentio, contentus fum,* beyfallen, vergnügt seyn. Stabo judiciô tuô, opinione, fententiâ. 4. *Confto,* kosten, gestehen. Ea victoria Cæfari multò fanguine ftetit. 2. *Datur, conceditur.* gegeben, zugestanden werden. Modò nobis ftet illud: nihil effe, quod &c. 6. *Vario modo ufu,* auf verschiedene andere Weise. Stat fententia, hominem deferere. Per me non ftat, quò minùs id fiat. Stabamus pulcherrime. Res noftræ optimô locô ftabant.

Stoicè. auf Stoische Art, ernstlich. *Syn.* Severè, Stoicorum more, aufterè.

Stoicus, i, m. der Stoischen Secte zugethan. *Epi.* Acutiffimus, feverus, perfectiffimus.

Stola, æ, f. weibliche Kleidung. *Veftis muliebris genus.*

Stolidè. unsinnig, ungeschickt. *Ufus.* Homo ftolidè ferox.

Stolidus, a, um, unsinnig, närrisch, ungeschickt. *Syn.* Stupidus, extremi ingenii homo. *Ufus.* Stolidum quodammodò hominum genus. V. *Stultus.*

Stomachor, aris, atus fum, ari. Verdruß schöpffen, ungehalten seyn, erzürnen. *Syn.* Indignor, indignè fero, moleftè fero, irafcor. *Ufus.* Faftidiofe ftomachatur omnia. V. *Indignor, irafcor, ira.*

Stomachofè. unwillig, zornmüthiglich. *Syn.* Iracundè.

Stomachofus, a, um. unwillig, zornmüthig. *Syn.* Iracundus. *Ufus.* Me quidem valdè movent ftomachofa, & fubmorofa ridicula. Litteræ tuæ ftomachofiores fuêre. Acumen fæpè ftomachofum, nonnunquam frigidum. V. *Iracundus.*

Stomachus, i, m. der Magen. *Syn.* Gula, gulæ extremum, quo cibus labitur, ut concoquatur: bilis, ira. *Epi.* Languens. *Uf.* 1. Stomachi calore etiam oftrea concoquit. Effe ftomachô languente. Nôsti ftomachi mei faftidium. 2. *Bilis, ira,* Unwillen, Unlust. Querula epiftola tua ftomachum mihi movit, fecit. Cave, ne ftomachum in te erumpam, die Gall auslassen. Iracundiâ exarfi & ftomachô. Stomachum omnem jam funditùs perdidi. Rifi in ftomacho. V. *Ira.*

Strabo, onis, m. Schieler, der scheel siehet. *Syn.* Qui oculis est perversis.

Strages, is, f. Niederlage in einer Schlacht. *Syn.* Clades. *Epi.* Horribilis, nocturna. *Phras.* *Ingens strages facta est*, es war eine grosse Niederlage. Ruinæ similis strages erat; vix ulla expers cladis exercitus pars erat; strages data, edita erat ingens; clades ingens accepta erat; omnia strage, fugaque repleta erant; quacunque pervasit equestris procella, stragem ruinæ similem dedit. *Usus.* Quas ille strages dedit, edidit, fecit. Per stragem lapidum & ruinas enisus in muros miles. V. *Cædes*, *Clades.*

Stragula vestis, allerley Deck-Zeug. *Syn.* Stragulum.

Stragulum, i, n. allerley Deck-Zeug. *Epi.* Textile, pictum. *Usus.* Collocavit hominem in lectulo pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto.

Stramen, inis, n. Stroh.

Stramentum, i, n. Streue. *Usus.* Casæ stramentis tectæ. Somnus, quiesque in stramentis erat.

Strangulo, as, avi, atum, are. würgen. *R. à* στραγγαλόω. *Syn.* Faucibus premo, suffoco, ango, cervicem frango, obtorta gula jugulo. *Usus.* Patrem strangulavit.

Stranguria, æ, f. Harn-Winde. *Syn.* Dysuria.

Strategema, atis, n. Kriegs-List. R. *à* στρατήγημα. *Syn.* Dolus militaris, inventum *vel* consilium callidum Imperatoris.

Stratum, i, n. Streue, Lager, Bette. *Syn.* Peristroma. *Usus.* Strata pulcherrima.

Strenue. tapffer. *Syn.* Naviter, fortiter. *Usus.* Ædificat, agit strenue.

Strenuus, a, um. tapffer. *R. à* στρηνὸς, *acutus.* *Syn.* Ad labores impiger, manu promptus, qui dignos nobilitate sua, dignos rebus gestis spiritus capit; cui digna vetere gloria, & majorum monumentis fortitudo inest; qui in armis, rebusque gerendis magnam virtutem præstat. *Usus.* Vir erat strenuus, & in periculis interritus. V. *Generosus.*

Strepitus, ûs, m. Geräusch, Getöß. *Syn.* Sonitus, stridor. *Epi.* Forensis, ingens, reconditus. *Phras.* *Ingens erat strepitus*, es war ein grosses Geräusch. Cum horrendo fragore strepitus extitit, editus est; ingens armorum strepitus ad cœlum ferebatur. Tumultuantium fremitus tantus erat, vox ut consulis obstrepentibus armis audiri non posset. *Usus.* Strepitu significare.

Strepo, is, ui, itum, ere. ein Geräusch machen. *R. à* στρέφω, *verto.* *Syn.* Rixor, jurgor. *Usus.* Cum Achivi inter se cœpissent strepere.

Stricte. eng, gar genau. *Syn.* Arcte, restricte.)(*laxe.* *Usus.* Stricte observa, ne plus reddas, quam acceperis.

Strictim. kurtz, mit wenig Worten. *Syn.* Compressius. *Usus.* Strictim alia, & breviter; alia copiosissime dicere.

Strideo, es, ere. kirren, knirschen. *Usus.* Stridebant cardines.

Stridor, oris, m. Geräusch, das Kirren. *Syn.* Strepitus. *Epi.* Densus, horrifer. *Usus.* Ne serræ quidem stridorem ferebat.

Strigilis, is, f. Striegel, Roß-Kamm. *Balnei instrumentum.*

Strigosus, a, um. sehr mager, hager, fast dürr. *Syn.* Gracilis, tenuis, exhaustus. *Usus.* Oratio strigosior.

Stringo, is, xi, strictum, ere. fassen, zusammen klemmen, oder drucken. *Usus* Nullum vinculum ad stringendam fidem, jurejurando est sanctius. Stringere gladium.

Strix, igis, f. * ein scheußlicher Nacht-Vogel, Uhu, Hex. *Avis nocturna infausta.*

Strophium, ii, n. Schnuptuch.

Structor, oris, m. Werckmeister, Fürschneider bey der Tafel. *Syn.* Minister ad mensam, cibosque struendos.

Structura, æ, f. Bau-Werck. *Syn.* Compositio, constitutio, coagmentatio. *Usus.* Structura verborum.

Strues, is, f. Holtz-Hauffe, Scheiter-Hauffe.

Struma, æ, f. Kropff, schwammichtes Hals-Gewächs. *Syn.* Tumor colli. *Usus.* Qui exsecant pestem aliquam, tanquam strumam civitatis.

Struo, is, xi, ctum, ere. bauen, zusammen setzen. *Syn.* Molior, construo. *Usus.* Alicui pestem, insidias, calamitatem, perniciem struere. Aciem, domum struere. Verba struere & componere.

Studeo es, ui, ere. obliegen; günstig seyn. *R. a* σπουδάζω. *Syn.* Operam do, studium in aliqua re pono, colloco: faveo. *Adv.* Summe, vehementer, exquisitius litteris. *Phras.* 1. *A puero huic scientiae studui.* ich habe mich von Kindheit auf auf diese Wissenschafft begeben. Meam operam ad haec litterarum studia jam inde à puero contuli; in hoc studiorum genere meam operam consumpsi, collocavi; meam operam his studiis dedi. Hanc doctrinam, hanc studiorum rationem ab ineunte aetate sum secutus, colui diligentissime. A puero haec me scientia delectavit; illi a teneris deditus, devinctus fui; à teneris in hoc studiorum genus incubui. Hoc genus studiorum me unicè cepit, tenuit, mihi placuit; huic uni meas vigilias dicavi, dedi, tradidi, addixi, dicatas volui; in his litteris aetatem duxi: his litteris tempus omne tribui. 2. *Noctu studeo litteris,* ich studire bey der Nacht. Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad litterarum studia etiam noctis bonam partem assumo, decerpo, sepono; litterarum causa etiam noctem pervigilo, pervigilem ago; somni partem mihi detraho, eripio. 3. *Litteris studes assidue,* du studirest ohne Unterlaß. Litterarum studia nunquam intermittis; nunquam te a litterarum studio sejungis; totus es in litteris; totum te in litteras abdis; litteris te involvis; noctem cum die litterarum studiis conjungis; litteras colis, tractas, exerces assidue. Nimius es in litteris; nimia litterarum cupiditate flagras, exaestuas. Immoderate, intemperanter litteris indulges; laboris, plusquam satis est, in litterarum studiis tractandis suscipis, sustines; sic in tuis his studiis elaboras, vigilas, ut vires imminuas, exhaurias, consumas, debilites, infirmes, affligas. Modum in studiis tuis non retines, tenes, servas; libros de manibus nunquam deponis; libros volvis, evolvis, tractas, legendo conteris assidue. Praeter modum, supra, extra, ultra modum studiis vacas. *Usus.* 1. Laudi, gloriae, virtuti, pecuniae, voluptati, rebus novis studere. 2. *Faveo,* günstig seyn. Pompejo Crassus studet. Omnes ei student, omnes adjuvant. 3. *Opto,* ich bin begierig. Studeo scire, quid egeris. Ego illum ulcisci non studeo. V. *Studium, litterae.*

Studiose. emsig, fleißig. *Syn.* Cupide, summo studio, summa ope, omni ope ac opera, diligenter, naviter. *Phras. Studiose id fecit, vulg.* er hat es mit Fleiß gethan. De industria; dedita opera; consulto; certo judicio; sciens, prudensque; ex composito; ex destinato; compacto, consilio certo egit; sedulo, & consilio; ex industria id ab eo factum. V. *Consulto.* *Usus.* Studiose negotium curare. V. *Scientia.*

Studiosus, a, um. emsig, fleißig; geneigt. *Syn.* Cupidus, amans, observans; cui res aliqua in studio est, qui alicujus rei studio tenetur, flagrat. *Usus.* Homo est existimationis meae, & laudis; mei studiosissimus, mei perstudiosus & fautor. Habet multos sui studiosos. Vir dicendi, doctrinae, eruditionis studiosus. Studiosus, *vulg.* ein Student. *rectius:* Litterarum studiosus, *addito Genit.* V. *Applico.*

Studium, ii, n. ernstlicher Fleiß, Emsigkeit. *Syn.* Opera, labor; voluntas, animus, cupiditas: litterae. *Epi.* Acre, admirabile, ardens, commune, desidiosum, divinum, eximium & singulare, flagrans, incredibile, insigne, languidius, mediocre, obscurum, mirificum, par, populare, pristinum, rectum, regale, stultum, tantum, totum. *Phras.* 1. *Studium suum arti alicui impendere,* seinen Fleiß auf eine Sache wenden. Studium suum, ac operam arti alicui tradere, dicare, addicere; in arte aliqua suum studium locare, collocare, ponere, consumere. 2. *Studium suum ac voluntatem alteri impendere,* einem andern seinen geneigten Willen darthun. Navare alteri studium suum, ac voluntatem; profiteri alteri, dicare, declarare suum studium; servire alterius laudi, honori, commodis; ad aliquem sua studia conferre; maxima voluntate, & studio erga alterum esse, ferri. V. *Benevolentia.* 3. *Studia* (*intellige,* litterarum, doctrinae, *quae vocabula ad verba:* studeo, studiosus, studia, *addenda fere sunt*) *summam habent utilitatem,* das Studiren bringt den grösten Nutzen. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, gloriam pariunt. Studiorum utilitatem nulla dies imminuet; horum utilitas non terminatur spatio temporis, non definitur ulla die, sed sempiternum spectat. Studiis secundae res ornantur, adversae sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria, ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpet. 4. *Studia litterarum intermittenda paulisper sunt,* man

muß

muß das Studiren eine Zeitlang unterbrechen. Animus à litteris avocandus, abducendus est; deponendum studiorum onus; labor studiorum parumper remittendus est; levandus est animus studiorum onere pressus: danda est aliqua vocatio à studiis; relaxandus est animus a studendi contentione; feriato à studiis aliquando esse liceat; vacatio, cessatio, intermissio quædam concedatur, oportet. 5. *Repetere intermissa paulum litterarum studia*, sich wiederum zum Studiren, so man in etwas uterbrochen, begeben. ad artium bonarum disciplinas se referre, revocare; ad sua se studia referre, conferre; ad studiorum usum & consuetudinem redire; intermissas operas studiis reddere; revocare se ad industriam priorem; novum ardorem ad interpellata tantisper studia afferre; cum Musis in gratiam redire; ad Musas se referre suas. Repetere, recolere, recognoscere, renovare superiora studia, artes pristinas. V. *Repeto*. 6. *Studiorum ardorem nihil imminuet*, seinen Eyfer im Sudiren wird nichts mindern. Litterarum ardorem, quarum studio mire tenetur, flagrat, ardet, incenditur, inflammatur, ad quas totum se contulit; ad quas toto pectore incumbit; in quibus studium omne ponit, adhibet, in quibus tempus omne, & ætatem consumit, conterit, exigit; nulla res tranget, nulla restinguet; nunquam in hoc homine doctrinarum studia obsolescent; nulla res illum suis a studiis abducet. 7. *A litterarum studio cessare*, aufhören vom Studiren. Doctrinæ studia abjicere, omittere, deserere, deponere; bonis litteris multam, longam salutem dicere; bonis litteris nuncium remittere; industriam suam alio traducere, transferre. 8. *Vix studia humaniora leviter percurrit, jam ad Philosophica transit*. er hat kaum die erstere freye Künste obenhin durchloffen, und will doch schon in die Philosophie gehen. Vix litteras humaniores attigit; vix leviter iis litteris tinctus & infectus est; in iis litteris versatus est; iis litteris operam dedit, quibus formari adolescentia solet; vix breve cum amœnioribus Musis commercium habuit, jam ad rerum naturalium cognitionem animum adjungit, applicat; jam Philosophiam animo complectitur; jam se *vel* animum suum iis artibus excolere cogitat, earum artium cognitionem consequi, eas artes memoriâ & scientia comprehendere, iis disciplinis erudiri; in iis disciplinis elaborare, iis artibus erudiri, quæ a sapientissimis viris traditæ omnem naturæ cognitionem complectuntur. 9. *Studium honoris divini & salutis animarum ingens habet*: *vulg. Zelum*, er hat einen grossen Eyfer für die Ehre GOttes, und das Heyl derer Seelen. Divini honoris studio mire incensus est; proferendi divini honoris studio mirifico tenetur, flagrat, ardet; ardore quodam sacro alienæ salutis pene conflagrat; ardor ingens ac cupiditas amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum exedit; præstanti est erga mortales quoslibet, ardentique plane charitate. In aliorum salute procuranda totus est; totum se in animorum procurationem tradidit; alienæ saluti totum se devovet; totum se ad juvandos mortalium animos confert; totus in studium quærendarum DEO animarum exardescit; unum illi votum est, animorum quæstus quam maximos facere; unum studium animorum salutem acerrime procurandi. *Usus*. 1. In arte aliqua studium suum locare. 2. *Voluntas*, *animus*, *ardor*, *amor*, *cupiditas*, *benevolentia*. Gewogenheit, Gutwilligkeit. Populi studia sibi multo artificio, ac simulatione conciliat. Studia in te mea, & officia facile perspicies, nec minora à te studia expecto. Populi studia amittere, impedire; populi studiis obsistere. Multum de veteri studio tuo detractum sentio. Prætermittis, deposuisti pristina tua erga me studia & officia. 3. *Litteræ*, das Studiren. litterarum studiis mire tenetur. Silent inter arma doctrinarum studia. V. *Litteræ*, *Benevolentia*.

Stultè. alber, närrisch, unweislich. *Syn.* Dementer, inspienter, incaute, non pro sano. *Usus*. Homo stulte arrogans: nihil pro sano fecit, sed stulte omnia, & improvide.

Stultitia, æ, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Fatuitas, dementia, amentia. *Epi.* Alta, incredibilis, loquax, media, misera, par, senilis, singularis, summa superior, tanta. *Phras.* *Quæ hæc tua stultitia est?* was ist das für eine Narrheit? quâ stultitiâ occæcatus hæc actitas? in quam amentiam miseram, & infelicem incidisti? quantæ hoc inscitiæ est? o delirationem incredibilem! o dementiam & fatuitatem singularem, quâ te constringendum, abripiendum, deridendum dedisti? à sanitate mentis quam alienum est? *Usus*. Non omnis error stultitia est dicendus. Stultitia est insania, id est, inconstantia sanitate vacans.

Stultus, a, um. thöricht, närrisch. *Syn.* Fatuus, delirus, mente captus, male sanus,

nus. demens, amens, nullius confilii.)(*fapiens*. *Phraf.* *Stultiorem hominem non vidi*, keinen närrischern Menschen habe ich nicht gesehen. Homo eft fine mente, fine fenfu; ftolidus & ftipes; hominum infcitiffimus, infulfiffimus; omnium, qui funt, quique fuerunt, longe ftultiffimus; mortales omnes exquifita ftultitia longe anteit; tam ftulte omnia & incaute agentem, tam excordem, fatuumque hominem non vidi; nihil hoc homine dementius, qui nihil adeo pro fano faciat. 2. *Hominem plane ftultum reddetis*, ihr werdet diesen Menschen gar zum Narren machen. A fanitate mentis deturbabitis; ad infaniam adigetis; mente movebitis; fanitate mentis fpoliabitis. *Ufus.* Homo ftultus, & credulus. Malo indifertam prudentiam, quam ftultam loquacitatem.

Stupa, æ. f. Abwerck von Hanff. *Syn.* Craffior pars lini.

Stupefactus, a, um. erschrocken, erstaunet. *Syn.* Attonitus.

Stupeo, es, ui, ere. erstaunen, sehr erschrecken, sich entsetzen. *Syn.* Obftupefco, attonitus hæreo, ftupenti fimilis hæreo, ftupore & filentio defigor. *Ufus.* Stupuere omnes. V. *Miror.*

Stupiditas, tis, f. Thorheit, Dummheit. *Syn.* Stupor, tarditas.

Stupidus, a, um. dumm, ungeschickt, alber. *Syn.* Stupens, tardus, ftolidus. *Phraf.* *Nihil homine ifthoc ftupidius*, es kan nichts dummers seyn, als dieser Mensch. nulla in re quidquam hominis habet; extremi ingenii homo eft; fine fenfu, fine fapore, elinguis, vecors; hominum vecordiffimus; ftupor hominis, feu pecudis potius; incredibilis hominem ftupor opprimit; propter ftuporem cordis hebes, ac ftolidus; plumbeus fane homo, mente vacans, tanquam truncus & ftipes; non modo ad fapientiam cæcus, fed ad ea ipfa, quæ cerni poffunt, hebes, obtufus; non plus fapientiæ habet, quam lapis, aut filex; nihil videt, nihil audit; ipfe quis fit, utrum fit, nefcit; rudi & inconditô fenfu homo eft; obefæ naris homo eft; lapidem, haud hominem effe pures; in facie, vultuque vecordia eminet. *Ufus.* Omnes ftupidi timore obmutuerunt. V. *Stupor*, *Stolidus*.

Stupor, oris, m. Erstaunung, das Entsetzen. *Syn.* Stupiditas, admiratio.)(*fenfus*. *Phraf.* *Stupor omnes oppreffit*. sie seynd alle erstaunet. Vox, fpiritus torpebat; tam fubitæ rei admiratio vocem omnibus interclufit; ftupor omnium animos, & velut torpor quidam infolitus membra tenebat, occupabat; repentina res cum ftupore ac miraculo torpidos defixit; defixos tenuit; novitate ac miraculo attonitis, neque animo, neque auribus, aut lingua conftabant; ftupor omnes repentinus invafit, oppreffit; exangues attonitisque fimiles ftabant, hærebant, refpectantes inter fe, per metum etiam voce fuppreffa; fine fuo vultu, fine colore, fine voce confiftebant. *Uf.* Immanitas in animo, ftupor in corpore. Stupor, debilitasque linguæ, tarditas ingenii. V. *Admiratio*.

Stupro, as, avi, atum, are. ein Weib schänden, zu Fall bringen. *Syn.* Conftupro, ftuprum infero, affero alicui, vim affero, pudicitiam eripio, ftupro aliquam maculo, corpus virginis violo, vi comprimo; pudicitiam alicujus expugno, vitium *vel* ftuprum alicui offero, virginem vitio; rem habeo, ftuprum facio cum aliqua; res mihi eft cum aliqua. *Ufus.* Stuprata per vim Lucretia.

Stuprum, i, n. Weibs-Schändung. *Epi.* Infeftum, nefarium, turpe. *Ufus.* Vir ftupri plenus. Stuprum virgini offerre, inferre. Stupro maculare aliquam.

Stylus, i, m. ein Schreib-Griffel; Schreib-Art. *Syn.* Inftrumentum, *aut* ratio, modusque fcriptionis. *Epi.* Cenforius, exercitatus, impurus, effector ac magifter optimus. *Ufus.* Stylus, optimus dicendi effector, & magifter; dicendi opifex & artifex. Exercitatione & ftylo limanda, formanda, ornanda eft oratio. In fumma ubertate ineft luxuries quædam, quæ ftylo depafcenda eft. Oratio Attico ftylo fcripta.

Suadeo, es, fi, fum, ere. rathen, einrathen.)(*Diffuadeo*. *Syn.* Autor fum, fio; fuafor & autor fum alicujus rei; moneo, hortor. *Adv.* Amice, fideliter, prudenter, fapienter. *Phraf.* 1. *Is mihi fuadet*, dieser rathet es mir. is mihi autor eft rei agendæ; ifto autore utor; hunc autorem confilii habeo, fequor; hujus ego autoritatem fequor; autoritati pareo; hic mihi confilii autor, dux, moderator; adjutor & adminifter eft. Is mihi confilium dat; confilio me juvat; confilio mihi adeft; confilio eft; confilii mihi copiam facit; confilio me inftruit. 2. *Si fuadentem me audiviffet*, *aliter omnia egiffet*. wann er, wie ich ihm rathete, mich angehöret hätte, würde er es weit anderst gemacht haben. Si

meis monitis paruiſſet; ſi meam ſententiam complexus eſſet; meis monitis ſi ſtare voluiſſet; ſi ſequi me autorem, ſuaſorem, & impulſorem; ſi mihi morem gerere; ſi conſilium à me exquirere voluiſſet, aliter omnia inſtituiſſet. Conſilium mutaſſet, vela alio vertiſſet. *Uſus.* Non ſolum ſuaſit, ſed & rogavit. V. *Autor, Moveo, Conſilium.*

Suaſio, onis, f. **Einrathung.** *Syn.* Conſilium, monitum, hortatio.)(*Diſſuaſio.*

Suaſor, oris, m. **Rathgeber, Einrather.** *Syn.* Conſuaſor, autor, hortator.)(*Diſſuaſor.* *Uſus.* Deditionis ſuaſor, impulſor, autor, probator fui.

Suaviloquentia, æ, f. **ſüſſe Redens-Art.**

Suavior, aris, atus ſum. ari. **küſſen.** *Syn.* Oſculor, ſuavium do, figo. *Uſus.* Cicerones noſtros cupio ſuaviari.

Suavis, e. **lieblich, ſüß, annehmlich.** *Syn.* Dulcis, conditus, jucundus. *Uſus.* Hic ſuavis haberi mavult, quàm gravis, & ſuavitate eâ, quæ perfunderet animos, non quæ perfringeret. V. *Jucundus.*

Suavitas, tis, f. **Süßigkeit, Lieblichkeit, Annehmlichkeit.** *Syn.* Suavitudo, dulcitudo, jucunditas. *Uſus.* Suavitates odorum efflantur è floribus. Suavitas ſermonis, orationis, humanitatis, Conquirit undique ſuavitates. V. *Jucunditas.*

Suaviter. **annehmlich, lieblich, ſüß,** *Syn.* Jucundè, dulciter. *Uſus.* Video, quàm ſuaviter voluptas ſenſibus blandiatur.

Suavitudo, inis, f. **Lieblichkeit, Annehmlichkeit, Süßigkeit.** *Syn.* Suavitas.

Suavium, ii, n. **Kuß.** *Syn.* Oſculum.

Sub, , **unter.** *Syn.* Subter, ſubtus. *Uſus.* 1. Sub terra habitant. Sub ſcalas ſe abſcondit. 2. *Ante*, **vor.** Res ſub aſpectum, ſub intelligentiam cadit. Simulacro ſub oculis poſito. 3. *Circiter*, **gegen, um.** ſub dies feſtos; ſub meridiem; ſub noctem venit. 4. *Poſt*, **nach.** ſub eas ſtatim tuæ ſunt recitatæ litteræ. 5. In, **in.** ſub aliena perſona latet, ſub nomine pacis bellum latet.

Sub manu. **unter der Hand,** *Syn.* In promptu in manu, in manibus; ad manum, præſtò.

Subactio, onis, f. **Ubung, Bezwingung.** *Syn.* Cultura, exercitatio. *Uſus.* Subactio autem eſt uſus, auditio, lectio.

Subciſivus, a, um. **zu den Neben-Stunden gehörig.** *Syn.* Subſecivus, ereptus ex ſummis occupationibus. *Uſus.* Hæc ego ſubciſivis horis contexui. Subciſivas horas mihi perire, fruſtra elabi non patior.

Subdititius, a, um. **unterſchoben, unterlegt.** *Syn.* Fictus, ſubditus, ſubornatus. *Uſus.* Litteræ, proles ſubdititiæ.

Subditus a, um. **unterlegt, unterſchoben.** *Syn.* Subdititius. ſubſtitutus. *Phraſ.* *Multos numerat ſubditos*, *vulg.* **er hat viele Unterthanen.** ſub ejus ditione. dominatu; in ejus ditione & poteſtate multi ſunt; in multos dominatum habet, exercet; dominatu ejus multi tenentur; ſubjectos ditioni ſuæ, & obnoxios multos numerat; ſub ejus imperio multi obedienter, & fideliter degunt, agunt, vivunt; jugum ejus qui acceperint, haud ſane pauci ſunt. *Uſus.* Subditus in locum alterius infans. Aquæ ſubditis ignibus effervescunt.

Subdo, is, didi, ditum, ere. **unterlegen, unterſchieben.** *Syn.* Subſtituo. *Uſus.* Quis in meum locum ſubdetur.

Subdole. **argliſtiglich, hinterliſtig.** *Syn.* Verſute, callide.

Subdolus, a, um. **argliſtig, hinterliſtig.** *Syn.* Callidus, verſutus, vafer. V. *Aſtutus.*

Subduco, is, xi, ctum, ere. **entziehen.** *Syn.* Subtraho, removeo. *Phraſ.* *Clam ſe ſubduxit.* **er hat ſich heimlich hinweggemacht.** Exconſpectu diſceſſit, evolavit; ex conſpectu repente amiſſus eſt; conſpectum fugit, vitavit; conſpectu ſui eos, qui præſentes erant, privavit; ex conſpectu ſe clam deduxit. *Uſus.* 1. De circulo ſe ſubduxit. Cibum alicui ſubducere. Pugnæ & periculo ſe ſubducere, **ſich heimlich wegſtehlen.** 2. *Ad rationes refertur*, **zuſammen rechnen.** Subducamus ſummam. Rationes & calculos ſubducamus.

Subductio, onis, f. **Rechnung, Abzug.** *Syn.* Subtractio.

Subeo, is, ivi, itum, ire. **eingehen.** *Syn.* Patior, fero; adeo. *Uſus.* 1. Aleam, fortunam, judicium multitudinis imperitæ, notam turpitudinis, odium publicum ſubire. 2. *Inceſſo*, **ankommen.** ſubiit animum timor, pudor quidam, & pœnitentia factorum. Spes, verecundia, cogitatio, neſcio, quæ mentem ſubiit. 3. *Venio.* **kommen.** Tectum paternum, vultum patris ſubire non audet. 4. *Succedo.* **auf etwas folgen.** Una legio ſubiit alteri.

Sub-

Subjectio, onis, f. Unterwerffung, Unterschiebung. *Syn.* Rerum quasi gerantur, sub aspectum subjectio.

Subjector, oris, m. Unterschieber. *Syn.* Qui falsa testamenta supponit. *Usus.* Testamentorum subjector.

Subigo, eis, gi, actum, ere. bezwingen, unter sich bringen; kneten. *Syn.* In potestatem, *vel* ditionem redigo, subjicio, subjungo. *Usus.* 1. Tertiam subegit orbis partem Africanus. V. *Subjicio.* 2. *Molior.* umgraben. Terram subigere fossione glebarum.

Subjicio, is, jeci, jectum, ere. unterwerffen, unterthänig machen. *Syn.* Addo, subjungo, induco, adjungo; Subigo. *Phras.* 1. *Cæsar Galliam totam sibi subjecit*, der Cæsar hat das gantze Gallien unter seine Botmäßigkeit gebracht. Galliam totam ad imperium populi Rom. adjunxit; in potestatem redegit; armis & legibus Galliam sempiternis vinculis adstrinxit: armis oppressit; in ditionem suam redegit; sub imperium populi Rom. ditionemque subjunxit; Gallia armis Cæsaris subacta, tota sub populi Romani imperium, ditionemque cecidit; suæ ditionis totam Galliam Cæsar fecit; Galliam belli cladibus domitam sub jus, ditionemque redegit; Gallorum opes fregit, eorumque cervicibus servitutis jugum imposuit. 2. *Provincia se victo. vi subjecit*, das gantze Land hat sich unter seine Botmäßigkeit begeben. se suaque omnia alienæ potestatis fecit; victori se submisit, substravit; sub victoris nutum, & arbitrium subjecit; jugum accepit; imperata fecit; se sub imperio victoris obedienter ac fideliter futuram; in potestate futuram; sub victoris jure futuram r cepit. *Usus.* 1. Rationem dictorum, & exempla subjecit. 2. *Subdo*, unterlegen. verborum inanis sonitus; nulla subjecta sententia. Arti materiam subjicere. 3. *Obnoxium reddo*, unterwerffen. subjicere se imperio, sub potestatem alicujus. Quæ sit vis subjecta huic voci, was dieses Wort heisse. 4. *Propono.* vorstellen. Oculis aliquid & cogitationi; aliquid sub aspectum subjicere. 5. *Adultero* verfälschen. subjicere testamenta. V. *Vinco.*

Subinde. nach der Hand, darnach. *Syn.* Deinde, statim post.

Subito, plötzlich, alsogleich. *Syn.* Repente, repentino, continuo: ecce tibi.)(*sumpto spatio.* *Usus.* Tabellario properanti, res enim cunctationem non receperat, subito litteras dedi. Subito præter opinionem omnium. V. *Repente;* *Improviso.*

Subitus, a, um. plötzlich. *Syn.* Repentinus; *Usus.* Subita defectio Pompeji.

Subjungo, is, xi, ctum, ere. beysetzen. *Syn.* Subjicio, adjungo. *Usus.* Multas urbes sub Rom. Imperium subjunxit.

Sublate. hochtrabend. *Syn.* Elate. *Usus.* Sublate, & ample dicere.

Sublatio, onis, f. hochtrabend Wesen. *Syn.* Elatio. *Usus.* Sublatio animi sine ratione. V. *Elatio.*

Sublego, is, gi, ctum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furto aliquid surripio. V. *Furor.*

Sublego, as, avi, atum, are. überheben, hülffliche Hand leisten. *Syn.* Sustento. *Adv.* Lenissime. *Usus.* 1. Miseros, miserorum inopiam suis opibus sublevare. 2. *Erigo*, aufheben. stratum & abjectum sublevare. 3. *Compenso*, ersetzen. Nominis novitatem dicendi gloria sublevare. V. *Consolor*, *juvo.*

Sublica, æ, f. *ein Brücken-Pfahl. *Syn.* Palus ligneus, qui rectus in aquam defigitur ad pontis constructionem. *Usus.* Non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed pronæ & fastigatæ, ut secundum naturam fluminis procumberent.

Sublicius, a, um. zur hölzernen Brücken gehörig. *Usus.* Pons sublicius.

Subligaculum, i, n. Halb-Hosen, Unter-Kleid.

Sublimis, e, hoch erhoben. *Syn.* Altus, excelsus.)(*humilis.* *Usus.* In sublime fertur. Sublime ferri. V. *Altus.*

Sublino, is, levi, ere. beschmieren. *Usus.* Os alicui sublinere, einem das Maul machen. *verba dare.* V. *Extollo.*

Submergo, is, si, sum, ere. untertauchen, ersäuffen. *Syn.* Mergo. V. *Mergo.*

Subministro, as, avi, atum, are. beybringen, an die Hand geben. *Syn.* Do, suggero. *Usus.* Pecuniam alicui, ornamenta, adjumenta subministrare.

Submisse. demüthiglich, leis. *Syn.* Demisse, remisse. *Usus.* Submisse se gerere, alicui supplicare.

Submissio, onis, f. das Niederlassen, Demuth, Unterwerffung. *Syn.* Demissio, remissio.

Submissus, a, um. niederträchtig, demüthig, unter etwas gelegt. *Syn.* Demissus: humilis, abjectus: remissus.)(*Elatus.* *Usus.* Neque submissum, neque se efferentem vivere oportet. V. *Humilis, Modestus.*

Submitto, is, misi, missum, ere. unterwerffen, heimlich schicken, heimlich darunter stecken. *Syn.* Clàm mitto: demitto.)(*Extollo.* *Adv.* Multùm. *Usus.* 1. Exercitum aliquo submittere. 2. *Demitto, inclino,* unterwerffen. Se alicui, fasces, animos submittere. V. *Subjicio.*

Submoveo, es, vi, motum, ere. auf die Seiten thun.

Subnecto, is, xui, xum, ere, anknüpffen. *Syn.* Annecto, subjicio.

Subnitor, eris, nixus sum, niti. * unterstützt seyn, auf etwas ruhen, sich steiffen. *Syn.* Nitor *Usus.* Subnixus innocentia animus, Victoria subnixus Dux. V. *Nitor, innitor.*

Suboleo, es, ui, ére. übel riechen: es geht mir vor. *Syn.* Præsentisco. *Usus.* Jam res patri subolet. V. *Præsentio.*

Suborno, as, avi, atum, are. heimlich bestellen, anlehren. *Syn.* Substituo, instruo. *Us.* Falsum testem subornare. Subornare aliquem ad facinus.

Subrepo, is, psi, ere. unterschleichen, mit einschleichen. *Us.* Sub tabulas subrepere.

Subrideo, es, risi, risum, ére. lächlen. *Syn.* Aliquantum, furtim rideo.

Subruo, is, ui, utum, ere. * niederreissen. *Syn.* Subverto. *Usus.* Muros subruere. Subruta cuniculis mœnium pars procubuit. V. *Vasto, Populor.*

Subscribo, is, psi, ptum, ere. unterschreiben. *Syn.* Subsigno, accusationem alicujus comprobo, sententiam meam adscribo: consentio. *Us.* Exemplum litterarum subscripsi. Alterius sententiæ subscribere, beyfallen. Statuæ Scipionis subscriptum: Omnes. In aliquem subscribere. Numerus aratorum quotannis subscribitur, *describitur.* V. *Consentio.*

Subscriptio, onis, f. Unterschrifft, Unterschreibung, Unterzeichnung. *Syn.* Adscriptio. *Epi.* Censoria, venalis. *Usus.* Jugerum subscriptio, ac professio.

Subscriptor, oris, m. Unterzeichner in Gerichts-Sachen. *Syn.* Adscriptor, causidicus. *Usus.* Descendit in judicium sine subscriptore.

Subsellium, ii, n. Sitz, Banck bey Gericht. *Syn.* Sedes Judicum & senatûs. *Usus.* 1. Sallustius bis ad Judicum subsellium attractus, extremâ fortunâ stetit. 2. *Judicium, forensis exercitatio,* Gerichts-Händel. Se a subselliis ad otium conferre. Alienus à subselliis. Optimâ fide versari in subselliis.

Subsequor, eris, secutus sum, sequi. darauf folgen. *Syn.* Sequor, insequor. *Usus.* Humanitatem ejus verbis subsequitur. V. *Sequor.*

Subservio, is, ivi, itum, ire. * Unter-Dienste verrichten, behülfflich seyn. *Usus.* Subservire alicujus voluntatibus. V. *Servio.*

Subsideo, es, sedi, ére. sich setzen, niederlassen. *Syn.* Consisto, subsido. *Usus.* In ipsa viâ, in villâ subsedimus paulisper.

Subsidiarius, a, um. * behülfflich. *Usus.* Miles, copiæ, cohortes subsidiariæ. V. *Auxiliarii.*

Subsidium, ii, n. Beyhülff, Mithülff. *Syn.* Auxilium, perfugium. *Epi.* Bellissimum, certum, firmum, miserum, opportunum. *Usus.* Subsidium sibi parare, comparare. Id mihi subsidio senectutis servavi. Subsidium alicujus invocare. Submittere, mittere subsidium. Subsidio alicui venire, ire, proficisci, occurrere. Subsidiis firmare aciem. V. *Auxilium.*

Subsido, is, sedi, ere. sich setzen, sencken. *Syn.* Subsideo. *Usus.* Pars collis labe terræ in aliquantum latitudinis diruta subsedit.

Subsigno, as, avi, atum, are. unterzeichnen. *Usus.* Subsignare tabulas.

Subsisto, is, stiti, stitum, ere. stehen bleiben. *Usus.* Ausi sunt subsistere hostes. Tanto sumptui vix subsisto.

Subsortior, iris, itus sum, iri. das Loos anderst werffen. *Usus.* In ejus locum quem subsortiemur?

Subsortitio, onis, f. anderte Wahl durchs Loos.

Substerno, is, stravi, stratum, ere. unterbreiten, unterstreuen. *Syn.* Consterno. *Usus.* 1. Aves nidos suos mollissimè substernunt. 2. *Subjicio,* unterwerffen. Deus substernebat animo omne, quod erat corporeum.

Sub-

Substituo, is, ui, utum, ere. an eines andern statt setzen. *Syn.* Constituo, sufficio, subrogo. *Usus.* In mei locum quem substituent?

Substo, as, stiti, are. * stehen bleiben. *Usus.* Metuo, ne substet hospes.

Substructio, onis, f. Unterbauung. *Usus.* Insanæ substructionum moles.

Substruo, is, xi, ctum, ere. * unterbauen. *Usus.* Capitolium lapide quadrato substructum.

Subsum, es, esse. drunter seyn, verborgen seyn. *Syn.* Lateo, insum. *Usus.* 1. Nullam video subesse causam. Etiamsi nulla culpa subsit. Non temere fama nascitur, quin aliquid subsit. 2. *Insto, adsum, prope absum*, nahend seyn. Dies comitiorum subest, ist vor der Thür.

Subter. unter. *Usus.* Virtus omnia subter se habet.

Subterfugio, is, fugi, ere. entwischen, heimlich entfliehen. *Syn.* Devito, Declino. *Adv.* Honeste. *Usus.* Ulysses amentiæ simulatione militiam subterfugere voluit.

Subterraneus, a um. * unter der Erden. *Syn.* Quod est sub terra.

Subtexo, is, xui, textum, ere. * drunter weben, unten anweben. *Usus.* Subtexit deinde fabulæ huic narrationem aliam. Cœlum fumo subtexitur.

Subtilis, e. fein, zart, geschmeidig, subtil. *Syn.* Acutus, tenuis. *Adv.* Egregie. *Usus.* Acutissimum & subtilissimum dicendi genus. Subtili & pressa oratione utitur. Solers, subtilisque descriptio partium. V. *Ingeniosus.*

Subtilitas, tis, f. Subtiligkeit, Geschmeidigkeit. *Syn.* Tenuitas, gracilitas. *Epi.* Dignissima, à causa remotissima, vix imitabilis, non immutabilis, incerta, minuta, physica. *Usus.* Subtilitas orationis. V. *Ingenium.*

Subtiliter. geschmeidig, zärtiglich. *Syn.* Acute, tenuiter. *Usus.* Versute, & subtiliter dicere.

Subtraho, is, xi, ctum, ere. entziehen, wegziehen, abziehen. *Syn.* Subduco. *Usus.* Materiam subtrahere furori. De commodis alterius subtrahere. Subtrahere se de curia. Supplicio se subtrahere. V. *Aufero, Tollo, Adimo.*

Subucula, æ, f. * wollen oder leinen Hembd, Futter-Hembd. *Genus vestis.*

Subvectio, onis, f. * Zufuhr. *Usus.* Ne ab re frumentaria duris subvectionibus laboraret exercitus.

Subveho, is, xi, ctum, ere. * zuführen. *Usus.* Commeatus ex Apulia subvehebatur. Averso flumine subvectus.

Subvenio, is, veni, ventum, ire. zu Hülffe kommen. *Syn.* Succurro, subsidio venio. *Adv.* Studiose. *Usus.* Circumvenior, nisi subveniτis. Morbo alicujus & mœrori subvenire. V. *Juvo, Succurro.*

Subvolo, as, avi, atum, are. auffliegen, in die Höhe flattern. *Syn.* Evolo.

Suburbanitas, tis, f. Nachbarschafft der Vorstädten. *Usus.* Populo Romano jucunda est suburbanitas Provinciæ Siciliæ.

Suburbanum, i, n. ein Haus nahe bey der Stadt. *Syn.* Prædium *vel* fundus prope urbem, fundus suburbanus. *Usus.* Voluptatis causa in hortis, & suburbanis æstatem agere.

Suburbanus, a, um. das in der Vorstadt ist. *Usus.* Fundus, ager, rus, suburbanum.

Suburbium, ii, n. Vorstadt. *Usus.* In suburbium ire non sum ausus.

Succedo, is, cessi, cessum, ere. an eines Stelle kommen; folgen: von statten gehen. *Syn.* Alterius locum occupo, in alterius locum sufficior; procedo, cado, evenio. *Phras.* 1. *Ut res succedet, ita de te homines judicabunt*, wie die Sache wird von statten gehen, also werden die Leute von dir urtheilen. Ut res cadet, eveniet; ut se res dabunt, ita de te existimabunt; qualis rei exitus erit, talem de te opinionem suscipient; ex eventu homines de te existimabunt. Rei exitum hominum judicia consequentur. Congruent cum exitu rei, consentient in utramque partem de te hominum judicia. 2. *Ut id succedat bene, opto*, ich wünsche, daß diese Sache von statten gehe. Actum feliciter esse, velit DEUS; quod actum fuerit, id felix, faustumque sit; prosperum habeat eventum; id DEUS probet, approbet, fortunet; id fortuna secundet. Succedat ex animi sententia, precor; id ut præclare, feliciter cadat; optime procedat; optatum finem sortiatur; exitum habeat cum animo tuo congruentem; quem ipse vis

 even-

eventum ferat, opto. Acta DEUS confirmet; rata esse velit, jubeat. 9. *Utinam omnia tibi feliciter succedant!* wollte GOtt, es gienge dir alles von statten! Utinam optata omnia contingant! contingant ea, quae cupis! omnia secunda fluant; nihil contra voluntatem eveniat! res omnes processus habeant optatos. *Usus.* 1. Succedam vicarius muneri tuo. Vicarius meae diligentiae succedet. 2. *Evenio, cado, procedo,* von statten gehen. Omnia ex sententia succedunt. 3. *Subeo, venio,* darunter gehen. Tectum imbris causa succedere. V. *Successus.*

Succendo, is, di, sum, ere. anzünden, anstecken. *Syn.* Inflammo, incendo. *Phras.* *Vicini domum succendit*, er hat seines Nachbars Haus angezündet. Vicini domui ignes admovit, adhibuit; ignem intulit; ignem injecit; faces, ignem jecit in vicini domum. V. *Ignis, Incendo.* *Usus.* Ira succensus.

Succenseo, es, ui, ere. unwillig werden, sich erzürnen. *Syn.* Irascor. *Adv.* Justius, leviter, plane, vehementer. *Usus.* Irasci & succensere solemus iis, qui, &c. V. *Irascor, Sentio.*

Successio, onis, f. Nachfolge. *Syn.* Haereditas. *Usus.* Caedis merces, in caeli locum successio petitur.

Successor, oris, m. Nachfolger, der an eines andern statt kommt. *Syn.* Qui sufficitur, subrogatur, submittitur: vicarius. *Epi.* Conjunctissimus, amicissimus, perblandus. *Usus.* Successori provinciam tradere. Successores fere aliquid mutant de institutis priorum. Regnum per manus traditur successoribus filiis.

Successus, ûs, m. Ausschlag, Ausgang, Fortgang. *Syn.* Eventus, exitus, processus. *Phras.* 1. *Res, spero, feliciter succedet*, die Sache, wie ich hoffe, wird einen guten Ausgang haben. Res ex animi sententia procedet. Eventus rei erit optimus. Successu res, quo volumus, concludetur; non aliter cadet, ac volumus; sequetur id, quod optamus. Rem consequetur exitus, eventus, finis optatus. Exitum res habebit, mea quidem ut spes fert, optatum, felicem, qualem volumus, qualem optamus. Puto fore, ut rem ex sententia geram, feliciter, prospere conficiam; ex animi sententia; ut animus fert, expediam, conficiam; ad eum, quem volebam, exitum perducam; felici exitu concludam. Efficiam, opinor, ut res optime succedat; ne res contra, quam volumus, succedat; nequid adversi contingat in re; ne sit infaustus, adversus, alius à nostris voluntatibus rei exitus; ne sit alius, quam volumus rei eventus. Spero futurum, ut in hac re meis optatis fortuna respondeat; ut cum animo meo fortuna consentiat; ut ab animo meo fortuna minime dissentiat; ut nihil adversi fortuna objiciat. Spero futurum, ut nequaquam fortuna repugnet, resistat, obsistat, adversetur, sese opponat, suam vim objiciat, obviam eat. Futurum existimo, ut in hoc secunda, felici, prospera, propitia, perbenigna fortuna utar; ut res omnes sub manus succedant; omnia ad voluntatem fluant; belle procedant omnia, ac prospere; ut fortuna consilia nostra comprobet. 2. *Res non successit, ut sperabam*, die Sache ist nicht von statten gegangen, wie ich hoffte. Non cecidit, ut optabam; praeter meam sententiam evenit; praeter voluntatem accidit; aliter, ac sperabam; contra, quam volebam contigit. Non ut volebam; secus, atque opinabar; aliter, atque spes erat, cecidit. Exitum res habuit alienum à sententia, spe, voluntate; dissimilem voluntatis, minime cum animo congruentem, minime cum voluntate congruentem; ab animô discrepantem, abhorrentem, diversum; contra spem, adversum voluntati exitum res habuit. Optatum exitum consecuta res non est; optatum ad exitum non pervenit. Exitus rei voluntate non respondit. Res pro voluntate non succedit; ex animi sententia non processit. Spes mea non eum, quem volebam, exitum consecuta est; spes me frustrata est, fefellit, decepit, delusit. Speratum eventum, exitum sortita, nacta, adepta non est. Inanem fuisse spem meam, exitus rei declarat. Opinione sum deceptus. Falsa me spes aluit, lactavit; haud bene res evenit; haud bene vertit; fortuna belli inclinavit; inclinata res est; omnia obstructa reperi; negotium totum refrixit.

Succidia, ae, f. Seiten-Speck. *Syn.* Tergum suillum.

Succido, is, cidi, cisum, ere. * unten abschneiden. *Usus.* Segetes succidere.

Succingo, is, xi, ctum, ere. umgürten, umgeben. *Syn* Munio, circumdo. *Usus.* Carthago portubus succincta. Gladio succinctus. Armis, legionibusque succinctus.

Succlamo, as, avi, atum, are. zuschreyen. *Syn.* Acclamo. *Adv.* Frequenter.

Succresco, is, crevi, ere. aufwachsen, mit unterwachsen. *Syn.* Succedo. *Usus.* Orator ille vestræ succrescit ætati. V. *Cresco.*

Succumbo, is, cubui, cubitum, ere. unterliegen. *Syn* Interior sum, vincor, cado, cedo, frangor, debilitor. *Usus.* Nulli neque homini, nec perturbationi animi succumbere. Succumbere dolori, labori, senectuti, amori, fortunæ. V. *Cedo, Vincor, Subjicior.*

Succurro, is, curri, cursum, ère. zu Hülff eilen. *Syn.* Subvenio, subsidio venio, opem fero: occurro, in mentem venit. *Adv.* Confestim. *Usus.* 1. Succurrere saluti fortunisque communibus. 2 *Occurro,* zu Sinn kommen. Quidquid succurrerit, scribam. V. *Auxilium, adminiculum, juvo, levo.*

Succus, i, m. Safft, Feuchtigkeit. *R. à Sugo. Syn.* Humor purus. *Epi.* Diuturnus, humifer, incorruptus, pristinus. *Usus.* 1. Stirpes ex terra succum trahunt. 2 *Vis quædam, robur,* Krafft. Non retinemus veterum Oratorum succum. Oratio succum suum è Philosophia omnem ducit.

Succussus, ûs, m. Aufschüttelung. *Syn.* Agitatio.

Sudes, is, f. * Zaunstecke. *Usus.* Sudes sub aqua defixæ flumine tegebantur.

Sudo, as, avi, atum, are. schwitzen. *Syn.* Sudore mano, diffluo, madeo, sudore perfundor, sudor ex omnibus artubus profunditur, sudorem emitto. *Usus.* Vides me sudare jam dudum laborantem.

Sudor, oris, m. Schweiß. *R. ab* ὕδωρ, *aqua*, vel ἱδρώς, *sudor. Epi.* Multus, plurimus. *Usus.* Herculis signum multo sudore manavit. Medicamentum multus sudor consecutus est.

Sudum, i, n. Heitere. *Syn.* Cœlum serenum. V. *Serenum.*

Suesco, is, suevi, ere. im Brauch haben. *Syn.* Assuesco, consuesco. V. *Assuesco.*

Suffero, fers, sustuli, sublatum, ferre. übertragen, erdulten. *Syn.* Fero, patior, perpetior. *Adv.* In perpetuum, omnino, vicissim. *Usus.* Pœnas sufferre. V. *Fero, patior.*

Sufficio, is, feci, fectum ere. genug seyn, zulänglich seyn: an eines statt einen andern setzen. *Syn.* Satis sum, satis habeo. *Phras.* Non sufficiebat ad tantos sumptus, tametsi amplum patrimonium, es erkleckte so gar sein grosses Erbtheil nicht zu so grossen Ausgaben. In tot sumptus vix suppeditabat amplum quantumvis patrimonium; in tot sumptus vix ampla satis erat tota hæreditas; tot sumptus vix amplissimum patrimonium sustinebat. V. *Satis. Usus.* 1. Immensæ gulæ amplissima pecunia non sufficiebat. Nec scribæ sufficere, nec tabulæ nomina capere poterant. 2 *Substituo*, statt eines andern setzen. Suffici in locum alterius.

Suffigo, is, xi, xum, ere. anhefften. *Syn.* Affigo. *Usus.* Cruci suffigi.

Suffimentum, i, n. Rauchwerck. *Syn.* Odores incensi.

Sufflo, as, avi, atum, are. anblasen, einblasen. *Syn.* Inflo. *Usus.* Sufflata dicendi figura.

Suffoco, as, avi, atum, are. ersticken, erwürgen. *Syn.* Strangulo, fauces premo, opprimo; animam intercludo, comprimo; animam reciprocare non sino; fauces ita premo, ut anima interclusa expiret; animam elido, spiritum elido; vocem includo; spiritu intercluso extinguo. *Usus.* Urbem fame suffocare.

Suffodio, is, fodi, fossum, ere. *Usus.* Sacella suffossa.

Suffragatio, onis, f. Beyfall, Mitübereinstimmung. *Syn.* Voluntatum, & animorum declaratio, quæ fit suffragiis. *Epi.* Facilis pro salute alicujus, gratior & par, militaris, si minus potens, at probata tamen, justa, debita, urbana. *Usus.* Suffragationem consulatus perdidit.

Suffragator, oris, m. der Beyfall giebt, beystimmet. *Epi.* Communis, proprius, fucosus, firmus. *Usus.* Tua nobilitas suffragatoribus & populo est obscurior.

Suffragatorius, a, um. beystimmig, mitstimmend. *Usus.* Brevis & suffragatoria amicitia.

Suffragium, ii, n. Wahl-Stimme, Beyfall. *Syn.* Punctum, tabella, vox, sententia. *Epi.* Corruptum, vitiosum, gratui-

tuitum, liberum, occultum. *Usus.* Ferre suffragium; inire suffragium de honore alicujus. Facta per tabulam suffragia. Suffragiis rem permittere. Me universis suffragiis, una voce Consulem populus declaravit. Tribus in suffragium vocare. Ite bonis Diis in suffragium. Redire in suffragium.

Suffragor, aris, atus sum, ari. einem in der Wahl seine Stimme geben, Beyfall geben, beystimmen. *Syn.* Faveo, suffragium fero.)(*adversor, refragor.* *Adv.* Maxime. *Usus.* Suffragari pro aliquo, laudibus alicujus. Ei meorum temporum memoriam suffragari videbam. V. *Assentio.*

Suffugio, is, fugi, ere. heimlich entfliehen, entkommen. *Syn.* Clam aufugio.

Suffulcio, is, fulsi, fultum, ire. * unterstützen. *Usus.* Columnam mento suo suffulcit. V. *Fulcio.*

Suffumigo, as, avi, atum, are. beräuchern. *Syn.* Subtus fumum excito. *Usus.* Vulnus sulphure suffumigare.

Suffundo, is, fudi, fusum, ere. zugiessen, drunter giessen. *Syn.* Respergo, perfundo. *Usus.* Animus nulla malevolentia suffusus. Sanguis cordi suffusus.

Suggero, is, gessi, gestum, ere. zusteuren, darreichen, an die Hand geben. *Syn.* Suppedito, subjicio, commemoro. *Usus.* Si memoria defecerit, tu mihi suggere. Suæ sententiæ rationes suggerere. Quis tot rebus sumptus suggeret? V. *Suppedito.*

Suggestum, i, n. ein erhöhter Ort, Cantzel, Predigt- oder Lehr-Stuhl. *Syn.* Pulpitum, rostra, locus concionum. *Usus.* Suggestum ascendere. Cum in communibus suggestis consistere non auderet, ex alta turri concionari solebat.

Sugo, is, xi, ere. saugen. *Syn.* Haurio. *Usus.* Errorem cum lacte nutricis suximus.

Sui, sibi, se. seiner. *Usus.* Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui. Sui memoria delectatur.

Suillus, a, um. * schweinen. *Usus.* Suilla caro.

Sulco, as, avi, atum, are. * Furchen machen. *Syn.* Sulcos facio, sulcum imprimo; terram in sulcos proscindo.

Sulcus, i, m. Furche, Pflugstrich. *Usus.* Sulcus altius impressus.

Sum, es, fui, esse. seyn. *Syn.* *Ad pretium relata,* kosten. Consto, valeo. *Usus.* 1. Frumentum tanti non est, quanti æstimasti. 2. *Dego, ago, vivo, moror, versor, habito,* wohnen, sich aufhalten. Totos dies cum illo est. Multum in publico, Athenis solet esse. 3. *Intercedo,* zu thun, zu schaffen haben. Nihil mihi posthac tecum erit. Multum animo est cum corpore. 4. *Attinet, spectat, oportet,* einem zustehen. Non est hoc nostri ingenii, vestri auxilii est. Boni viri, boni judicis est, es geziemet sich 2c. Magni hoc judicii est, darzu gehöret Verstand. Non erat hoc ejus curare, es war nicht seines Amtes. 5. *Cum Dativo varie,* gereichen. Fuit ea res Scipioni vituperationi, invidiæ, maculæ, malo, dedecori: honori, laudi, gloriæ. Tua epistola magnæ mihi molestiæ fuit. 6. *Æstimor, ducor, fio,* geschätzt werden. Annibalis nomen erat magna apud omnes gloria. Erat in magna gloria. 7. *Habeo,* haben. Cum spe sum maxima, tum etiam majore animo. 8. *Sto,* mit einem es halten. Cicero erat à Pompejo, totus erat Pompeji, mit dem Pompejo es halten. 9. *Cum Ablativo laudis, vel vituperii:* Oraculum illud nunc minore gloria est. Esse mirifico in aliquem studio. 10. *Varie.* Est, quod gaudeas, du hast Ursach, dich zu erfreuen. Erit, ubi te ulciscar, es wird noch eine Zeit seyn, wo ich dich werde rächen. Melius est illi, er befindet sich besser.

Summa, æ, f. die gantze Summ, Uberschlag, und Begriff. *Syn.* Caput, ratio præcipua rei pecuniariæ; genus. *Epi.* Carior, communis, fatalis, grandis, maxima, vera. *Usus.* Addendo, deducendoque videre, quæ reliqua summa fiat. Subducamus summam. Aliquid de summa remittere. Magnam pecuniæ summam conficere. Certam summam præscribere, præfinire. De capite detrahendo, remittendo semper aliquid, summa non maxima fiet reliqua. 2. *Ad alias res relata,* Haupt-Sache. Summam causæ breviter exponere. Summa illuc pertinet, ut sciatis. Omnia præcepta ad unam summam referre. In ea re tota judicii summa consistit. Summam Reipublicæ administrare. Ad summam, ista sic abire non possunt. V. *Summatim.*

Summatim, in einer Summ, kürtzlich, in einem Begriff. *Syn.* Ad summam; in summa; breviter; uno verbo; ne plura; ne pluribus; ne multa; ne multis; quid multa? ne longus sim; ne longum sit; ne longum faciam. V. *Breviter.*

Summe. am meisten, im höchsten Grad. *Syn.* Maxime, summopere. *Usus.* Summe illud concupivi. Summe illud à te contendo.

Summopere. höchsten Fleisses. *Syn.* Summe, maximopere, summa ope. V. *Valde.*

Summus, a, um. der Höchste, Oberste. *Syn.* Amplissimus, perfectus, singularis, incredibilis, in quo summa sunt omnia.)(*Infimus. Phras. Tua gloria ad summam pervenit,* deine Ehre und Glory ist auf das höchste gekommen. Nihil addi jam posse videtur ad tuam gloriam; evasisti in apicem gloriæ; non in secundis jam, aut tertiis consistis, sed ad summa pervenisti; ab humili ducta est ad summum gloria tua. *Usus.* Summum est, quo nihil superius. Summus vir & singularis. Summa hyeme. In summo aquæ. Summum pectoris. Bacillus à summo inflexus. Ad summum cras, aufs längste morgen. V. *Perfectus, Egregius.*

Sumo, is, psi, ptum, ere. nehmen, hinnehmen. *Syn.* Assumo, arrogo, attribuo, tribuo: capio, accipio. *Adv.* Aliquando, aliunde, crudelissime, nimium, quasi retro, communiter, gravissime, male. *Usus.* 1. Mihi tantum non sumo, ut te moneam, ich unterfange, unterstehe mich nicht, dich zu mahnen. Vide, quid mihi sumpserim. Hoc pro benevolentia nostra mihi sumpsi, ut peterem. *vulgo præsumo.* 2. *Assumo,* für bekannt nehmen. Pro certo, pro comperto sumere, quod tamen controversum sit. Sumere res non concessas, & ex illis conficere, quod velis. 3. *Capio, eligo,* nehmen. Autoritatem, magnam confidentiam, Regis partes sumere. Tempus sibi ad negotium; locum sumere; nomen ex re sumere, trahere, ducere. Judicem aliquem sumere. Tempus ad deliberandum sumere. 4. *Exigo,* nehmen. Pœnas, supplicium de aliquo sumere. V. *Accipio.*

Sumptio, onis, f. das Nehmen. *Syn.* Assumptio. *Usus.* Demus tibi has sumptiones, quas lemmata Dialectici appellant.

Sumptuarius, a, um. zun Ausgaben gehörig. *Usus.* Leges, rationes sumptuariæ.

Sumptuose. kostbar. *Usus.* Sumptuosius se, & insolentius jactant.

Sumptuosus, a, um kostbar, theuer. *Syn.* Splendidus, magnificus, lautus. *Adv.* Magnopere. *Usus.* Cœna sumptuosa. Ludi magnifici & sumptuosi. V. *Splendidus.*

Sumptus, ûs, m. Unkosten, Aufgang. *Syn.* Impensa, impendium. *Epi.* Annuus, exiguus, infinitus, expers fructuum, legitimus, magnus, minimus, necessarius, publicus, certus, effusus, nimis magnus, perpetuus, liberalis, quotidianus, tantus, tamque profusus. *Phras.* 1. *Alicui sumptus facere, vulg.* einen in Unkosten bringen. Sumptum alicui afferre, inferre, inducere; sumptui esse alicui. 2. *Sumptus minuere,* die Ausgaben vermindern. Sumptus circumcidere; sumpta alios levare; sumptum remittere, extenuare. 3. *Magnos sumptus fecit,* er hat ihme selbsten grosse Unkosten gemacht. Sumptus impendit, fecit, insumpsit; nullis sumptibus pepercit; multum pecuniæ in eam rem conjecit, effudit; magnas impensas fecit; multos sumptus expendit; prodigus pecuniæ in sumptus fuit. 4. *Quis ita dives est, ut his sumptibus sufficiat?* wer ist so reich, daß er solche Unkosten ihm machen könne? quis ita fortunæ bonis affluit, ut sustinere sumptum possit? quis ita firmus ab opibus est, ut sufficere, respondere sumptui possit; ut sumptum ferre possit; ut facere tantum sumptum possit; cujus divitiæ sumptui pares esse possunt? ferendo sumptui quis erit? tantam impensam quis sustineat? ita gravis est impensa, ut opprimere quemvis possit; quis sumptum tantum toleret? Non is est sumptus, qui sustentari à quoquam possit. Sumptus supra modum, immoderatus, infinitus est. Cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, cui tantum de bonis suis fortuna impertivit, ut quantum res postulat, tantum erogare possit? ut respondere tanto sumptui possit? *Usus.* Sumptum afferre. Sumptui esse. Sumptum facere. Sumptum tolerare, ferre, sustentare. Sumptum dare, suggerere, suppeditare. Sumptum minuere. Sumptu levare.

Suo, is, sui, sutum, ere. nähen, flicken, zusammen fügen. *Usus.* Tegumenta corporum texta *vel* suta.

Supellex, ectilis, f. Hausrath. *Syn.* Instrumentum domesticum, ornamentum. *Epi.* Elegantior, lauta, multa, magnifica, optima & pulcherrima, oratoria, reliqua, universa. *Usus.* Multa in mancipiis, argento, ebore, veste, pecore, tabulis pictis, vasis Corinthiis, hydriis argenteis, scyphis aureis, stragulis & lauta supellex.

Super. auf, über. *Syn.* Supra: de. *Usus.* Hac super re consulam. De ea re satis, superque dictum est.

Superabilis, e. * leicht zu überwinden, zu übersteigen. *Usus.* Murus scalis facile superabilis.

Superaddo, is, addidi, additum, ere. * noch darzuthun. *Syn.* Addo. V. *Addo.*

Superbe. stoltz, hoffärtig, prahlerisch. *Syn.* Arroganter, contumaciter. *Usus.* Superbe aliquem appellare. V. *Arroganter.*

Superbia, æ, f. Hoffart, Stoltz, Aufgeblasenheit. *Syn.* Arrogantia, spiritus, elatio; tumor, inflatio animi, fastidium animi, insolentia, intolerantia. *Epi.* Inaudita, singularis. *Phras. Odi superbiam hominum,* ich kan die Aufgeblasenheit der Leute nicht gedulten. Hominum insolentium spiritus; oris & oculorum illam contumaciam; supercilium, regios spiritus, protervitatem, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines, qui ut victos nos intuentur; arroganter, contumaciter se efferunt; inhumanos, superbos, minaces & arrogantes; animis inflatos, sublatosque; feroces, aliorumque contempores minime fero. Odi homines, fastidio & contumacia elatos. V. *Superbus. Usus.* Secundæ res superbiam fere afferunt; humiles animos superbia inflant. Fugere, deponere superbiam. V. *Arrogantia.*

Superbiloquentia, æ, f. stoltz, hochtrabende Rede. *Syn* Superbus & arrogans sermo.

Superbio, is, ivi, ire. stoltz und aufgeblasen seyn; sich viel einbilden. *Syn.* Efferor, superbus sum. *Phras. Superbire cœpit,* er hat angefangen sich zu übernehmen. Luxuriari, & evanescere nimia gloria; opinione inflari; spiritus, nescio quos, sumere; efferre se insolentius; magnifice se circumspicere; offendere in arrogantiam; ad vanam fiduciam efferri; animum super honoris fastigium efferre; flectere animum in superbiam & ambitionem; superbia intumescere; efferri animo cœpit. V. *Superbus, superbia, effero.*

Superbus, a, um. hoffärtig, stoltz, prächtig. *R. ex* super, *& eo, qui super alios emergere vult; vel ex Græco* ὑπερβαίνων, *superscandens.* *Syn.* Arrogans, insolens, imperiosus, elatus, inflatus, non ferendus; spe atque animis inflatus, asper, difficilis, gravis, qui fastidio, & contumacia effertur. *Phras.* 1. *Opes te superbum reddunt,* dein Reichthum machet dich aufgeblasen. Tuæ te divitiæ efferunt; insolentia tua, arrogantia tua ex opibus tuis, non ex animi præstantia manat. Istam insolentiam, istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritorum conscientia. Res domestica æquo major animos tibi facit; animum inflat; istos spiritus subdunt; ad superbiam istam extollunt. 2. *Superbus homo est,* er ist hoffärtig. Inflatus regiis animis, & spiritu; nimius animi; animo inflato est & tumenti; ventosus & insolens homo; ineſt illi contemptor animus, & superbia; contemptus hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, aditus non alienis modo, sed civibus difficiles argumenta sunt hominis ex incertissimo animos sumentis. V. *Arrogans, Ambitiosus, Superbia, Superbio.* *Usus.* Superbiorem se præbet in hac fortuna.

Supercilium, ii, n. die obern Augbraunen. *Syn.* Pars frontis ima: frontis nubecula, superbia. *Epi.* Abrasum, rasum sublatum, depressum. *Usus.* In superciliorum motu existunt animi motus, arrogantiæ, gravitatis, severitatis. Libidines fronte & supercilio tegere. Illa superciliorum contractio, & remissio, mœstitia, hilaritas, risus.

Superficies, ei, f. das Auswendige eines Dinges. *Syn.* Extrema & aperta pars corporum. *Usus.* Superficiem ædium æstimare. Terræ superficiem nondum æquabat moles.

Superfluo, is, xi, ere. überfliessen, überlauffen. *Syn.* Redundo, affluo, effluo, abundo. *Usus.* Is redundantes nos, & juvenili licentia superfluentes repressit. V. *Abundo, redundo.*

Superfluus, a, um. überflüßig. *Syn.* Supervacaneus, aut quod usum non habet, quod affluit rebus nostris, aut opibus.

Superfundo, is, fudi, fusum, ere. * überschütten, übergiessen. Tiberis agris superfusus. Superfundens se lætitia.

Superi, orum, m. die himmlische Einwohner. *Syn.* Cœlites.

Superjacio, is, jeci, ctum, ere. * darüberwerffen. *Usus.* Superjecere quidam augendo fidem, qui longe plures cœsos dicerent.

Superimpono, is, posui, positum, ere. * darüber auflegen. *Usus.* Stipendio etiam superimposito.

Superincido, is, cidi, ere. * oben auf fallen, über etwas fallen. *Usus.* Ruina superincidentium virorum oppressus.

Superior, oris, *g. c.* Vornehmer. *Syn.* Prior *tempore. Adv.* Longe. *Usus.* 1. Quid proxima quid superiore nocte? Suscepta in superiore vita flagitia eluere. 2. *Loco,* Orts halber. De loco superiore dicere. 3. *Ordine, dignitate,* Würde halber. Fortuna, famaque superior. Invidet paribus, inferioribus, superioribus. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. Contra hostem superiores fuimus.

Superlatio, onis, f. übermäßige Rede. *Usus.* Comparationes & superlationes.

Supero, as, avi, atum, are. überwinden, übersteigen. *Syn.* Vinco, excello, præsto, superior sum, præpondero: superfluo: supersum. *Adv.* Facile, longe, mul-

multum, præsertim, perfacile. *Usus*. 1. Arte, virtute, doctrina omnes longe superavit. 2. *Transcendo*, **übersteigen**. Fluvium, montem superare. 3. *Supersum*, **übrig seyn**. Quis ditior, cui deest, an cui superat? Egentibus pauca superant, quibus aliis gratificentur. 4. *Evado*, **überstehen**. Mala, pericula superare, malis perfungi, defungi. V. *Vinco excello. subjicio.*

Superscando, is, di, sum, ere. * **übersteigen**. *Syn*. Supero. *Usus*. Murum superscandere.

Supersedeo, es, di, ere. **überhoben seyn, sich entheben**. *Syn*. Abstineo, tempero. *Adv*. Opportune. *Usus*. Hoc labore commode supersedebis. **du kanst diese Arbeit bleiben lassen**. Hæc causa non est supersedenda, *reticenda*. V. *Omitto*.

Superstes, itis, *g. o.* **übrig, noch bey Leben**. *Syn*. Salvus, incolumis, qui mortuo superest, qui vita aliquem superat. *Phras*. Quamdiu *superstes ero*, **so lange ich noch bey Leben bleiben werde**. Dum anima exsuperabo mea; dum vita superabit, superstes erit; dum spiritum duxero; dum vita suppetet. V. *Vivo*. *Usus*. Utinam te non solum vitæ, sed & dignitatis meæ superstitem reliquissem. Siquos fortuna reliquos fecerit, & nobis superstites.

Superstitio, onis, f. **Aberglaube**. *R. à superstite, quod quidam parentes, ut sibi sui liberi superstites essent, totos dies precabantur, & immolabant, teste Cicerone*. *Syn*. Nimia, vana, & inanis religio. *Epi*. Anilis, barbara, contaminata, muliebris, propinqua, tanta, maxima. *Usus*. Omnis superstitio imbecilli, atque anilis animi est. Superstitio fusa per gentes oppressit omnium animos, hominum imbecillitatem occupavit. Anili superstitione imbui, obligari, conflictari. Omnibus superstitionibus obnoxius vivit. V. *Religio, Scrupulus*.

Superstitiose. **abergläubischer Weise**. *Syn*. Aniliter, sine ratione.

Superstitiosus, a, um. **abergläubisch**. *Syn*. Superstitione imbutus. *Phras*. *Plane erant superstitiosi*, **sie waren recht abergläubisch**. Dediti erant nescio quibus religionibus; nullus illis religionum modus erat; agitabat animos nescio quæ superstitio; invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima; omnibus superstitionibus obnoxii vivebant. Capti jam erant superstitione animi, victique; haud intactis religione animis homines erant; obligatæ omnium mentes miris & vanissimis superstitionibus. Oppresserat animos multiplex superstitio; imbecilles animos occuparat; non intacti erant superstitione mentis. Erant ii ad superstitionem humanarum mentium vitio facile revoluti. *Usus*. Stoici superstitiosa solicitudine omnia credunt. V. *Religio, Scrupulosus*.

Supersto, as, are. * **auf etwas stehen**. *Usus*. Curribus superstans armatus hostis.

Supersum, es fui, esse. **übrig, vorhanden seyn**. *Syn*. Resto, supero. *Adv*. Omnino, nihil. *Usus*. 1. E tanta cæde nemo fere superfuit. 2. *Redundo*, **überflüßig seyn**. Orator ita motu utetur, ut nihil supersit in gestu. 3. *Excello, supero*, **über einen seyn, übertreffen**. Scientia majoribus suis nec defuit, nec superfuit. V. *Reliquus*.

Supervacaneus, a, um. **überflüßig**. *Syn*. Supervacuus, usum non habens. *Usus*. Vereor, ne litteras meas supervacaneas existimes.

Supervacuus, a, um. **überflüßig**. *Syn*. Inanis, redundans, sine causa sine usu, superfluus.

Supervado, is, ere. * **drüber gehen**. *Usus*. Supervadentem munimenta victorem fugarunt.

Supervenio, is, veni, ventum, ire. * **eben dazu kommen, überfallen**. *Syn*. Ex inopinato venio. *Usus*. Supervenire lætitiæ alicujus.

Superus, a, um. **das oben, oder oberhalb ist**.)(*inferus*. *Usus*. Supera illa, & cœlestia. Mare superum & inferum.

Supinus, a, um. **rücklings, hinter sich**.)(*Pronus*. *Usus*. Motus corporis supinus, pronus, obliquus.

Suppar, aris, *g. o.* **fast gleichmäßig**. *Syn*. Fere par, *vel* æqualis. *Usus*. Huic cæteri suppares. V. *Æqualis*.

Suppeditatio, onis, f. **Darreichung**. *Syn*. Affluentia, subministratio. *Usus*. Suppeditatio bonorum nullo malorum interventu.

Suppedito, as, avi, atum, are. **darreichen**. *Syn*. Subministro. *Adv*. Aperte, copiose, large. *Usus*. 1. Suppeditabit nobis de thesauris suis. Alicui rerum omnium, quas natura desiderat, abundantiam & copiam suppeditare. Terra fruges fert, & ut mater, cibos suppeditat. Is locus miram varietatem, & ubertatem dicendi suppeditat. 2. *Suppeto, non desum, supersum, præsto sum*. **nicht abgeben, übrig seyn**. Si ei vita suppeditavisset, grandia moliebatur. In hoc campo Oratori omnis apparatus dicendi suppeditat. V. *Do, largior, suggero*.

Suppetiæ, arum, f. **Hülffe**. *Syn*. Auxilium, subsidium, præsidium. *Usus*. Laboranti exercitui suppetias mittere. Suppetias ire, proficisci, occurrere, venire, ferre. V. *Auxilium*.

Suppeto, is, ii, ere. **vorhanden seyn**. *Syn*. Suppedito, sum, supersum, adsum, præsto sum. *Usus*. Verba mihi non suppetunt. Mihi præter voluntatem ad

 remu-

remunerandum nihil ſuppetit. Si vita ſuppetet. V. *Habeo.*

Supplanto, as, avi, atum, are. den Fuß unterhalten, und zu Boden fällen. *Syn.* Pede objecto, *vel* ſubjecto ad caſum impello.

Supplementum, i, n. Zuſatz, Erſetzung. *Uſus.* Legionum ſupplementa ſcribere; ſupplementis integrare, explére, reficere legiones.

Suppleo, es, evi, etum, ére. *Syn.* Præſto, alienam fungor vicem: expleo. *Uſus.* Supplevit, quod utrique defuit. Legiones ſupplére & reficere. Addere, & ſupplére cætera ipſe poteris.

Supplex, icis, *g. o.* Fußfällig, demüthiglich bittend. *Syn.* Abjectus, jacens, proſtratus ad pedes. *Phraſ.* *Supplex vobis manus tendit*, er bittet euch fußfällig. Ad pedes ſe veſtros projicit; ſupplex ad vos venit, ad pedes ſe abjicit, deprecatur; ſupplicem ſe veſtræ miſericordiæ profitetur; veſtram fidem obteſtatur; fractô animô, atque humili pro ſalute ſuâ ſupplicat; maximô in ſqualore ad pedes veſtros volutatur; plenus lachrymarum ad pedes veſtros procumbit; genibus ſe veſtris advolvit; nixus genibus, obſitus ſqualore & ſordibus, ad preces, lachrymáſque effuſus orat, obſecrat, miſericordiam veſtràm implorat. *Uſus.* Tendit ad vos manus ſupplices. Senatum ſupplex adiit. Supplicem à genibus ſuis repellere. V. *Supplico, preces, rogo, oro.*

Suppliciter. bittlich, fußfälliger Weiſe. *Syn.* Demiſsè. *Uſus.* Blanditur, & ſuppliciter ſe inſinuat. Suppliciter, ac demiſsè gratias agere.

Supplicatio, onis, f. demüthige Bitte, oder feyerliche Danckſagung. *Syn.* Honor Diis immortalibus habitus pro victoriâ. Pompa ſolemnis ducta ad expoſcendam Superûm pacem. *Epi.* Conſularis, crebra, vehemens, prærogativa, juſtiſſima. *Uſus.* Supplicationem Diis immortalibus pro ſingulari eorum merito decernere, facere.

Supplicium, ii, n. Leib- und Lebens-Straffe. *Syn.* Cruciatus, pœna. *Epi.* Acerbiſſimum, commune, crudeliſſimum, æternum, dignum, divinum, extremum, ſummum, inſigne, leve, majus, maturius, medium, præſens, ſingulare, ſupremum, acrius, exquiſitum, inuſitatum, juſtum, debitum, miſerrimum. *Uſus.* Alicui maleficio ſupplicium conſtituere, auffetzen. Nova & exquiſita ſupplicia excogitare, invenire, exquirere, erdencken. Aliquem ad ſupplicium trahere, rapere, zur Straffe ziehen. Ultimô ſuppliciô afficere reum; ſuppliciis improbos coërcere, conſtringere, vindicare, abſtraffen. Supplicio addicere damnatum, ad ſupplicium dare; ſupplicium de reo ſumere, zur Straffe hernehmen. Conſtanter ferre, perferre, ſubire ſupplicium, ausſtehen. | Debitum ſupplicium remittere, condonare, die Straffe ſchencken. Omni ſuppliciô excruciatum necare, grauſam hinrichten. V. *Pœna.*

Supplico, as, avi, atum, are. fußfällig bitten. *Syn.* Suppliciter peto, ſupplex ſum alicui, deprecor, ad pedes alicujus ſupplex me abjicio, manus alicui, *vel* ad aliquem tendo: ſupplicatum eô, pacem Superûm expoſco, ſuppliciis, votiſque Deum fatigo. *Adv.* Diligentius, libentiſſimè, ſubmiſſè, publicè. *Phraſ.* *Supplicavit mihi*, er hat mich fußfällig gebethen. Multis & ſupplicibus verbis me oravit; ſuppliciter mecum egit; rogavit me, quàm ſuppliciter potuit; preces ſuppliciter admovit; ad pedes meos ſe ſtravit; genu poſuit, ſupplicem vocem miſit; paſſis manibus à me petiit, me obteſtatus eſt; precibus omnibus petiit; ſupplex ad me confugit pedibus advolutus meis; infimis precibus à me contendit; precibus mecum egit quàm diligentiſſimis; ad genua, pedes accidit mihi; aures oneravit meas precibus humillimis; fidem meam, quantô potuit ſtudiô, imploravit. V. *Rogo, preces. Uſus.* Quot pro innocentis hujus ſalute vobis ſupplicant. V. *Supplex.*

Supplodo, is, ſi, ſum, ere. mit Füſſen wider den Boden ſchlagen. *Syn.* Pede terram percutio, plaudo.

Supploſio, onis, f. das verächtliche Scharren mit den Füſſen. *Epi.* Crebra. *Uſus.* Pedis rara ſupploſione.

Suppono, is, poſui, poſitum, ere. unterſchieben, unterlegen. *Syn.* Subjungo, ſubjicio. *Uſus.* 1. In alterius locum ſuppoſitus & ſubſtitutus. 2. *Subdo,* unterlegen. Ova anatum gallinis ſupponere. Falſa teſtamenta ſupponere.

Suppoſitio, onis, f. * Unterſchiebung, Unterlegung. *Uſus.* Pueri ſuppoſitione decepta mater.

Supporto, as, avi, atum, are. herbeytragen, zuführen. *Uſ.* Frumentum navibus ſupportare. V. *Fero.*

Suppreſſio, onis, f. Diebſtahl, Vertuſchung, Unterdruckung. *Epi.* Judicialis.

Supprimo, is, preſſi, preſſum, ere. unterdrucken, vertuſchen, zuruck behalten. *Syn.* Sedo, placo; occulto.)(*pervulgo.* *Uſus.* Dolorem ſedare & ſupprimere. Retinuit pecuniam & ſuppreſſit. V. *Occulto, premo.*

Supra. oben, über. *Uſus.* 1. *Ratione loci,* Orts halber. Supra terram, lunam. 2. *Ordinis,* Ordnung halber. Illa, quæ ſupra dixi. 3. *Virtutis, ponderis,* Macht

Al-

Alter 2c. Supra hominis fortunam; supra ætatem sapit. Potentia, quæ supra leges est. Supra consuetudinem. Amor tantus, ut nihil suprà.

Supremus, a, um. das oberste, letzte. *Syn.* Summus: ultimus, extremus. *Usus.* Supremus vitæ dies; supremum supplicium. V. *Summus.*

Sura, æ, f. Waden am Schenckel. *Syn.* Cruris pars aversa, posterior.

Surculus, i, m. ein Schoß, Zweig, Sprößling. *Syn.* Planta. *Us.* Da mihi ex ista arbore, quo seram, surculos.

Surdaster, a, um. übel hörend, fast taub. *Syn.* Cui hebetiores sunt aures, qui ægrè audit.

Surditas, tis, f. Gehörlosigkeit, Taubheit. *Usus.* In surditate quidnam est mali?

Surdus, a, um. Gehörlos, taub. *Syn.* Qui sensù aurium, *vel* audiendi caret, auribus captus. V. *Auris.* *Usus.* Surdus varietates vocum, aut modos noscere non potest.

Surgo, is, surrexi, rectum, ere. aufstehen. *R. q.* Surrigo, *vel* sursum rego. *Syn.* De lecto exeo; me, *vel* corpus e lecto corripio; summum abrumpo: de sella exilio. *Usus.* Ante lucem surrexit è lectulo. Cunctus senatus surrexit.

Surrigo, is, rexi, rectum, ere. * aufrecken. *Usus.* Aures surrigere.

Surripio, is, ui, reptum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furor, sublego, clepo. *Adv.* Clam, occultè, impudenter. *Usus.* Surripere è bibliotheca libros. V. *Aufero, furor.*

Surrogo, *seu* subrogo, as, avi, atum, are. an eines andern statt setzen. *Syn.* Substituo.

Sursum. über sich in die Höhe.)(*Deorsum.* *Phras.* *Sursum tendat animus.* das Gemüthe solle sich nur hinauf schwingen. In cœlum suspiciat; sublimè feratur; à terra longissimè se efferat; supera semper petat & cœlestia; ad cœlum feratur; humana omnia inferiora se ducat. *Usus.* Idem sursum versus, retróque dicatur.

Sus, suis, *g. c.* Sau, Schwein. *R.* ὗς. *Syn.* Porcus. *Epi.* Lutulentus. *Usus.* Ut sues glande pascuntur.

Susceptio, onis, f. das Unternehmen. *Usus.* Laborum, dolorùmque susceptio.

Suscipio, is, cepi, ceptum, ere. unternehmen, vor die Hand nehmen, auf sich nehmen. *Syn.* Sumo, capio, recipio. *Adv.* Acerrimè, enixè, fortissimè, frustra, gratis, palam, paullisper, propriè, publicè, turpissimè. *Usus.* 1. Suscipe, quæso, id negotium, curam, cogitationem te dignissimam, munus illud, legationis causam, labores multos, onus, Rempublicam, molestias, profectionem, propugnationem Reipublicæ suscipere. 2. *Cogito, admitto, committo, patro, concipio,* im Sinne haben, verüben. Magnum scelus, facinus, spem suscipere. Mentem illam, voluntatémque dudum suscepi. 3. *Patior, subeo,* erdulten, übertragen. Luctum, squalorem, sordes, pœnam pro scelere suscipere. 4. *Habeo,* haben. Liberos e conjuge suscipere. 5. *Obtineo,* im Schwunge seyn. Suscepit consuetudo communis, ut &c. 6. *Accipio, recipio,* aufnehmen. Suscipere alienum amicorum causâ.

Suscito, as, avi, atum, are. erwecken. *Syn.* Excito, incito, exsuscito. *Usus.* Suscitare bellum civile. V. *Excito. Expergefacio.*

Suspectus, a, um. verdächtig, der im Verdacht ist. *Syn.* Suspicionem præbens; in quo subest suspicio alicujus. *Adv.* Falsò, vehementer. *Phras.* *Suspectus erat de morte patri illatâ.* er war verdächtig, als ob er seinen Vater hätte umgebracht. Mors parentis filium suspicione asperserat; opportunum parricidii crimini se fecit longô in patrem odio; suspicionem de se præbuit patris venenô sublati; in suspicionem venit de morte patris. V. *Suspicio.* *Us.* Doleo, me tibi negligentiæ nomine suspectum esse.

Suspendium, ii, n. das Aufhencken an den Galgen, das Aufknüpffen. *Usus.* Malorum remedium suspendio ac morte quærere.

Suspendo, is, di, sum, ere. aufhencken; im Zweiffel lassen: unausgeführter lassen. *Syn.* Cervices frango, in crucem ago, suspendio vitam finio; collum in laqueum insero, collum laqueo obstringo; in laqueum induo. *Usus* 1. Caput obnubito, arbori infelici suspendito. 2. *Interrumpo,* unterbrechen. Opus ita ædificatum, ut suspendi non possit. V. *Suspensus.*

Suspensio, onis, f. Ungewißheit, Zweiffel. *Usus.* Animi suspensio.

Suspensus, a, um. aufgehenckt; ungewiß, zweiffelhafft. *Syn.* Pendens: anceps, dubius, incertus, solicitus. *Adv.* Diutiùs, graviter, valdè. *Phras.* 1. *Suspensus est,* er ist an Galgen gehenckt worden. In furcam actus, sublatus est; in crucem sublatus, actus est; suspendio necatus est; laqueo vitam finiit; ex arbore infelici pependit. *Usus.* 1. Suspensus ex trabe. 2. *Solicitus, dubius, incertus,* im Zweiffel gelassen. Metû suspensa civitas, perturbata seditionibus. Suspensum me jam diu, & solicitum tenes. Rerum expectatione suspensi omnes, & anxii. 3. *Defixus, collocatus.* geheftet, gesetzt. Suspensas, aptásque à Deo habére vitæ rationes.

Suſpicio, is, ſpexi, ſpectum, ere. über ſich in die Höhe ſchauen. *Syn.* Aſpicio.)(*deſpicio.* *Uſ.* 1. Cœlum, in cœlum ſuſpicere. oculos attollere. 2. *Veneror, miror,* ehren, bewundern. Eloquentiam, virtutemque alicujus ſuſpicere.

Suſpicio, onis, f. Argwohn, Verdacht. *Syn.* Conjectura, opinio, metus. *Epi.* Abſcondita, adverſaria, atrociſſima, cæca, certa, falſa, ficta, ſatis firma, indigna, maxima, minima quædam, pertenuis, propria, repentina, ridicula, ſimilis, ſolicita, ſubita, tanta, turpiſſima, vacua, pura, domeſtica, honeſta, odioſa. *Phraſ.* 1. *Multorum de illo, ſed falſa ſuſpicio eſt,* viele haben einen Argwohn auf ihn, aber ohne Grund. Odioſæ quædam de eo ſuſpiciones multorum inſedêre animos; multi odore quodam ſuſpicionis afflati malè de illo opinantur; hominibus ad ſuſpicandum ſagaciſſimis immeritò ſuſpectus eſt; multi ſiniſtram, falsámque de eo opinionem accepêre; magna in illum ſuſpicio confertur; gravi ſuſpicione perſtringitur; in gravi ſuſpicione ponitur; in ſuſpicionem ſceleris, ſed immeritò, adductus, vocatus eſt: innocens in ſuſpicionem multorum venit, cecidit, incidit. 2. *Nec ſuſpicio fuit de illo,* es ware nicht einmahl ein Argwohn auf ihn. Nulla vel leviſſima ſuſpicione violatus erat; tam atrocis facti nulla vel ſuſpicio ad illum pertinebat; ei ſuſpicioni nec affinis erat; nulli vel leviſſimæ ſuſpicioni in eo locus erat; nullâ vel leviſſimâ ſuſpicione aſperſus erat; aberat longè à tam atrocis facti ſuſpicione; longè remotus erat àb ea ſuſpicione. 3. *Vide, ne cui ſuſpicionem avaritiæ præbeas,* ſiehe zu, daß du dich nicht ſelbſt verdächtig macheſt des Geitzes halber. Ne avaritiæ ſuſpicionem moveas, excites, des, præbeas; ne ſuſpicioni huic locum *vel* materiam des; nequa avaritiæ ſuſpicio naſcatur, exoriatur; nequa avaritiæ ſuſpicio in te reſideat; conſiſtat; nequa avaritiæ ſuſpicio in te convenire poſſit. 4. *Fuge vel ſuſpicionem avaritiæ,* fliehe auch ſo gar nur den Verdacht eines Geitzes. Avaritiæ vel ſuſpicionem vita, à te depelle, minue, extenua; id age, ut vel ſuſpicionem avaritiæ à te propulſes, dimoveas, removeas, tollas; à ſuſpicione te liberes, vendices, exſolvas; delenda tibi vel ſuſpicio avaritiæ, ſiqua in te reſidet. V. *Conjectura.* *Uſus.* Suſpicionem alicui facere, injicere, importare, einen Argwohn erwecken. Suſpiciones invaleſcunt, increbreſcunt; multa ſunt, quæ eam ſuſpicionem augeant, *vel* confirment; ſuſpicio in plures manat, der Verdacht wird allerweil gröſſer. Suſpicionem de aliquo habeo: ſuſpicio mihi de aliquo incidit, inſidet, einen Argwohn haben von einem. Venire, cadere, incidere, involvi in ſuſpicionem, in Argwohn gerathen. Suſpicionem aliquam trahere, ducere, einen Argwohn ſchöpffen. Abhorret à ſuſpicione tam atrocis facti ætas innocens, weit von einem ſolchen Argwohn ſeyn. V. *Suſpectus.*

Suſpiciosè. argwöhniſch. *Syn.* Credibiliter, criminosè.

Suſpicioſus, a, um. argwöhniſch, verdächtig. *Syn.* Suſpicionem præbens, & ſuſcipiens. *Uſ.* Durus, & ſuſpicioſus in ſuos. Te conſcientia ſcelerum timidum facit, ac ſuſpicioſum. Quod adhuc eſt ſuſpicioſum, res ipſa perſpicuum faciet.

Suſpicor, aris, atus ſum, ari. argwohnen, in Verdacht haben. *Syn.* Suſpicionem habeo, ex re aliqua ſuſpicionem duco, traho; ſuſpicione attingo, aſſequor. *Adv.* Difficillimè, injuriosè, leviſſimè, nihil dum, obſcurius, planè, ſceleſtè, temerè, valdè. *Uſ.* 1. De ejus ſcelere nihil ſuſpicari poteramus. 2. *Cogito, reputo,* gedencken. In DEO nec figuram, nec ſenſum ſuſpicari licet. V. *Suſpicio.*

Suſpirium, ii, n. Seuffzer. *Syn.* Gemitus, doloris indicium. *Uſus.* Quem nemo ſine ſuſpirio aſpicere poſſit.

Suſpiro, as, avi, atum, are. ſeuffzen. *Adv.* Familiariter, occultè. *Uſus.* Nemo eſt, quicum liberè jocari, aut familiariter ſuſpirare poſſim. V. *Gemo.*

Suſtentatio, onis, f. Ernährung, Erhaltung. *Syn.* Dilatio. *Uſus.* Num res moram, aut ſuſtentationem habeat, vide.

Suſtento, as, avi, atum, are. erhalten, ernähren, erdulten. *Syn.* Suſtineo, fulcio, nitor. *Adv.* Maximè, privatim, vix, miſere. *Uſus.* Patrimonio ſe ſuo, amicorum liberalitate egeſtatem ſuam ſuſtentare. Alienam tenuitatem opibus, ſumptibus, officiis ſuis ſuſtentare. Ea me ſpes, & conſolatio ſuſtentat. Mœrorem meum & dolorem illud unicè ſuſtentat. Litteris ſuſtentor & recreor. V. *Alo.*

Suſtineo, es, ui, ſtentum, ére. im Stande erhalten, leiden, dulten, erhalten, aufenthalten. *Syn.* Suſtento, tueor, corruere non ſino, fulcio, labentem excipio; contineo. *Adv.* Maximè, privatim, vix, miſerè, arroganter, diutius, ægrè, facilè, facillimè, firmè, planè non, præcipuè. *Uſus.* 1. Rempublicam conſiliis, humeris, cervicibus ſuis; cauſam alicujus ſua autoritate ſuſtinére. Magnam invidiæ molem, vim hoſtium, multum malorum ſuſtinére. Se à lapſu, currum, equos incitatos, gradum ſuſtinére, *detinére* vel *reprimere.* 2. *Occulto, tego,* verheelen, ver=

verdecken. Fronte, ac vultû simulatio facillimè sustinetur. V. *Patior, Fero.*
Sustollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, in die Höhe heben. *Usus.* Aliquem in equum sustollere.
Susurratio, onis, f. Gemurmel, Geräusch. *Syn.* Susurrus. *Usus.* De Cæsare crebri, & non belli rumores, sed susurrationes veniunt.
Susurro, as, avi, atum, are,* leis reden, murmeln, brummeln. *Syn.* Furtim, & submissâ voce loquor. *Usus.* Audio jam susurrari.
Susurrus, i, m. Gemurmel, Gethöne, Geräusch. *Usus.* Susurrus aquæ. Susurrô & laude infimorum hominum delectari.
Sutor, oris, m. * Schuhmacher, Schuster. *Usus. Prov.* Sutor ne ultra crepidam.
Sutorius, a, um. was einem Schuhmacher gehörig. *Usus.* Sutorium atramentum.
Suus, a, um. sein. *Usus.* Semper in disputando suus est. De suo addere, solvere, aliquid afferre.
Syllaba, æ, f. eine Sylbe. *Epi.* Brevis, longa, brevior, longior. *Usus.* 1. Legulejus auceps syllabarum.
Syllabatim. von Sylben zu Sylben.. *Usus.* Dictare alicui syllabatim.
Sylva, æ, f. ein Wald, Forst, Gehöltz. *R.* ὕλη. *Dor.* ὕλα. *Syn.* Nemus, saltus, *Epi.* Densa & aspera, infinita, magna, media, nobilis, publica, vindicata. *Us.* 1. Multos nemora, & sylvæ commovent. 2. *Ubertas, copia, materia.* Uberfluß, Menge. Sylvam rerum, & sententiarum comparare.
Sylvesco, is, ere. verwilden, zum Wald werden. *Syn.* In sylvam cresco. *Usus.* Vitis putanda est, ne sylvescat.
Sylvester, ris, re, waldigt, wild, bäuerisch. *Usus.* Loca sylvestria, montuosa. Vita inculta, & sylvestris.
Sympathia, æ, f. Ubereinkunfft der Natur und Neigungen. *Syn.* Convenientia, & conjunctio naturæ; cognatio naturæ, & quasi concentus atque consensus. Continuatio, coujunctióque naturæ. *Us.* Video sympathiam.
Symphonia, æ, f. Harmonie, liebliche Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus, cythara. *Usus.* In conviviis symphoniâ canere.
Symphoniacus, i, m. der dazu stimmet, Musicant. *Syn.* Cytharœdus, fidicen.
Syngrapha, æ f. Handschrifft, Versicherung, Quittung, Verschreibung, Bescheinigung. *Syn.* Chirographum, cautio. *Epi.* Firmata sigillis, inanis. *Usus.* Habeo à te syngrapham, quam fecisti, scripsisti. Tanquam ex syngrapha agere cum populo. Ex syngrapha credere, jus dicere. Cum inanibus syngraphis redire.

T.

Tabella, æ, f. Täfelein. *Syn.* Litteræ, codicilli. *Epi.* Grata, vindex. *Us.* 1. Tabella cerata. Tabella judicialis. Tabellis obsignatis agere cum aliquo. 2. *Voti tabulæ,* Gelübd-Tafel. Quot in eo fano tabellæ pictæ eorum, qui votis vim tempestatum effugerint.
Tabellarius, ii, m. Brief-Träger. *Syn.* Nuntius, qui litteras fert. *Epi.* Fidelis, ignotus, locuples, præposterus. *Phras. Quoties tabellarium nactus ero, scribam ad te,* so offt ich einen Brief-Träger werde haben können, so werde ich dir schreiben. Quoties mihi certorum hominum copia erit, litteras à me accipies; quoties erit, cui litteras recte dem, non committam, ut desideres meas. Nullum ad te, cui fidere audeam, tabellarium proficisci patiar, quin aliquid litterarum ad te dem. Quoties mihi sese tabellarius offeret, sine litteris non abibit; nemo deinceps hinc discedet, quin litteras ad te perferat. *Us.* Tabellarios instituere, mittere, remittere, expectare, subministrare, præbére. Tabellarios deprehendere, retinére, scrutari, excutere. V. *Nuncius.*
Taberna, æ, f. Zech-Haus, Wirths-Haus. Kram-Laden. *Syn.* Caupona. *Epi.* Instructa, ornata, libraria. *Usus.* In eandem tabernam divertimus. Tabernas, operis, & quæstûs quotidiani locum occlusêre. Taberna libraria, Buch-Laden.
Tabernaculum, i, n. Zelt, Hütte. *Syn.* Castrense tectum. *Epi.* Militare *Usus.* Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. In Philosophia, quasi tabernaculum viæ suæ collocare. Tabernacula statuere. Tabernacula defendere. *Tabernaculum sacrum,* Tabernacul in der Kirchen. Ædicula sacra *vel* sanctuarium asservando Sanctissimo Christi Corpori *rectiùs dicetur.*
Tabernarius, ii, m. Krämer, Wirth. *Syn.* Caupo.
Tabes, is, f. Schwindsucht, Dörrsucht. *R.* à τάκω, *consumo.* *Syn.* Macies. *Usus.* Tabes, cruciatus, afflictio.

Tabesco, is, bui, ere. ausdörren, von Leib oder Fleisch fallen. *Syn.* Liquefio. *Usus.* 1. Darescit frigoribus humor, calore tabescit. 2. *Contabesco, langueo, extabesco,* verschmachten, vergehen. Desiderio, otiô, dolore tabescere.

Tabificus, a, um. verzehrend, abmergleud. *Syn.* Quod tabem inducit.

Tabula, æ, f. eine Tafel, Bret. *Syn.* Asser. *Epi.* Ænea, nova, præclara, religiosa. *Usus.* 1. Tabulam de naufragio arripere. 2. *Pictura*, Gemähld. Tabulas benè pictas in bono lumine collocare. 3. *Liber rationum, scriptura publica, monumentum litterarum.* Rechnungs-Buch, schrifftliche Urkund. Facere, conficere tabulas. In tabulas referre. Tabulas accepti proferre. Digerere, obsignare tabulas. *Geographica descriptio.* Land-Charte. Tabulæ Dicæarchi.

Tabularium, ii, n. Archiv. *Syn.* Locus, in quo tabulæ publicæ civitatis servantur.

Tabulatio, onis, f. * Vertäfelung. *Syn.* Tabularium constructio. *Usus.* Centones injecerunt, ne tela tabulationem perfringerent.

Tabulatum, i, n. * Boden, Bühne. *Usus.* Turrim quatuor tabulatorum constituit Cœsar.

Tabum, i, n. blutiges Eyter. *Syn.* Sanies.

Taceo, es, ui, ere. schweigen, stillschweigen. *Syn.* Sileo, reticeo, conticeo, tacitum relinquo, silentio prætereo, supprimo. *Adv.* Arroganter, in perpetuum, insulse, nimium diu, pie, perpetuo, plane, recte, sapienter. *Phras.* 1. *Ecquid taces?* warum schweigest du? Quid te elinguem reddidit? Ecquid lingua obmutuit? quid sibi vult hæc taciturnitas tua? quid hæres, quid dissimulas, quid tergiversaris? cur silentio uteris tam diuturno? cur animi sensus nemini impertiris? quid diutinum adeo silentium tenes? cur consilia tua silentio premis? quid tegis, occultas consilia tua? cur vocem nullam mittis; cur lingua consistit? quæ res vocem tibi clausit, interdixit? quid ita ad silentium obstinatus es? quid sibi vult pertinax, quod tenes, silentium? 2. *Tacebo de ea re.* ich werde schweigen von dieser Sache. Verbum hac de re non faciam; sermonem hac de re nullum habebo; abstinebo me ab hujus rei sermone; silebo, præteribo; tacitus prætermittam; tacitum relinquam; silentio involvam, præteribo, percurram, prætermittam, prætervehar. Omittam ista; oratione mea non attingam; in oratione non ponentur. V. *Sileo, silentium.* 3. *Tacete,* haltet das Maul. Linguam comprimite, compescite; vocem nullam mittite; verbum non facite; quiescite; loquacitatem continete; mutos vos volo, & elingues; vox nulla vobis excidat. *Usus.* Diu de his rebus tacuerat.

Tacite. in geheim, stillschweigend. *Syn.* Silentiô, in sinu; suspensô gradu. *Usus.* Cùm libere loqui non audeant, tacite rogant.

Taciturnitas, tis, f. Verschwiegenheit. *Syn.* Silentium. *Epi.* Annua, perpetua. *Usus.* Taciturnitas imitatur confessionem. V. *Silentium.*

Taciturnus, a, um. verschwiegen, still, der gern schweiget. *Syn.* Tacitus. V. *Taceo.*

Tacitus, a, um. stillschweigend, verschwiegen. *Syn.* Silens, obscurus, abditus, interior, prætermissus, compressus, non expressus. *Usus.* Nihil me mutum delectat, nihil tacitum. Tacitô quôdam sensû sine arte aures judicant. Tacitum aliquid relinquere, præterire. V. *Prætereo, taceo.*

Tactio, onis, f. Berührung, das Greiffen. *Syn.* Tactus. *Usus.* Voluptas oculorum, tactionum, saporum.

Tactus, us, m. das Fühlen, Greiffen, Griff. *Epi.* Interior, intimus. *Usus.* Tactus fusus est per totum corpus, omnesque ictus, nimiòsque frigoris appulsus sentit. Ad tactum chordæ respondent. Quæ sub tactum, *vel* aspectum cadunt. *Tactus in Musica, vulg.* Tact. Mensura, modus, numerus Musicæ. Moderari Musicam, *tactum dare, vulg.* den Tact geben. Servare numerum in cantu, den Tact halten.

Tæda, æ, f. Fackel, Wind-Licht. *R.* ex δάς, δαδὸς. *Syn.* Fax. *Usus.* Agitari, & terreri ardentibus furiarum tædis.

Tædet. es verdreußt, es grauet, und eckelt. *Syn.* Fastidio, fastidio est, tædium me capit. *Phras.* *Tædet me, ista toties audire.* es verdreußt mich, dieses so offt zu hören. Fastidii delicatioris sum, quam ut ista toties audire sustineam; fastidio quôdam & satietate àb his rebus audiendis alienari me sentio; rerum notissimarum mirum quam pertæsum est; odiô rerum tritissimarum teneor, capior; propius fastidium, quam desiderium fabulæ sunt istæ; tædium mihi jam afferunt res toties repetitæ; tædium me capit rerum toties auditarum. *Usus.* Prorsus vitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. V. *Piget, tædium.*

Tædium, ii, n. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn.* Molestia, fastidium, satietas, *Phras.* *Cavendum, ne tædium capiat audientes.* man muß sehen, daß die Zuhörer nicht überdrüßig werden. Occurrendum satietati aurium; fugienda aurium satietas; audiendi tædium varie-

rietate levandum eft. Cavendum, ne audiendi fatietate expleantur audientes; ne ofcitantem jam auditorem, loquentem cum altero, nonnunquam etiam circulantem, *caput circumferentem*, faftidiò & fatietate prorfus abalienemus. *Ufus.* Ejus fermo inconditus plurimum mihi tædium attulit. Magnum inde tædium cepi. Lectionis tædium varietate levare.

Talaris, e. bis auf die Fersen reichend. *Syn.* Ad talos usque demiffus. *Ufus.* Tunica talaris.

Talarius, a, um. zum Würffeln gehörig. *Ufus.* Ludus talarius, Würffel-Spiel.

Talentum, i, n. Talent, Art eines Gewichts. *Syn.* Argenti fumma, quæ pretium efficit fexcentorum ferè coronatorum, *fi de* Talento Attico *fermo fit.* *Talentum pro* naturæ aut ingenii dotibus, Gemüths-Gaben, *vulg. eft.*

Talio, onis, f. *Wiedergeltung. *Ufus.* Pœna talionis.

Talis, e. folcher, folcherley. *Syn.* Hujusmodi, ejusmodi, ejusdem modi, ejusdem generis, id genus, hujus exempli. *Ufus.* Quales fumus, tales effe videamur.

Talpa, æ, f. Scheer-Mauß, Maul-Wurff. *Ufus.* Talpa cæcior.

Talus, i, m. die Fersen, Würffel. *R.* Ταλάω. *Syn.* Poftremum cruris, in quo os prope calcem eminet: *inde* os quatuor laterum, quo luditur. *Epi.* Rectus. *Ufus.* Purpura usque ad talos demiffa. Talum jacere, talis ludere, mit Würffeln spielen. Talus tibi recte cecidit.

Tam. so, sowohl. *Syn.* Æque, adeo. *Ufus.* Quid opus, tam valde affirmare. Ego hæc tam effe, quam audio, non puto. Tam tibi credo, ficut alteri nemini. Res mihi maxime neceffaria.

Tamen. doch, jedoch. *Syn.* Attamen, verumtamen, nihilominus, certe. *Ufus.* Tamen nihil ominus putabam.

Tametfi, wiewohl, obschon, wenn gleich. *Syn.* Etfi, quanquam, licet.

Tandem. endlich, letztlich. *Syn.* Demum, aliquando, ad extremum, denique, ad ultimum. *Ufus.* Tandem legi tuas litteras.

Tandiu, *vel* Tamdiu. so lange. *Syn.* Usque eò, tantò tempore, tantifper. *Ufus.* Feram tandiu, quam ferre potero. Tamdiu requiefco, quamdiu ad te fcribo.

Tango, is, tetigi, tactum, ere. berühren, anrühren, antasten, angreiffen. *Syn.* Contingo, attingo. *Adv.* Leviter, modice. *Ufus.* 1. In via, quæ villam tangit. Simul ac tetigit provinciam. Genu terram tangere. 2. *Indico, leviter tracto, leviter perturbo*, anzeigen: in etwas bekümmern, Sorge machen. Leviter unumquodque tangam. Cura me illa, religio, earum rerum memoria tetigit. Minæ tuæ me parum tangunt. 3. *Lædo*, *violo*, anzäpffen, hernehmen, mit Worten angreiffen. Aliquem in convivio tangere. 4. *Contrecto*, berühren. Ulcus tangere. Rem acu tangere, rem ipfam putare. Die Sache auf ein Härlein treffen, errathen.

Tanquam gleich als, eben als. *Syn.* Quafi, quodammodo ac, juxta ac, ut. *Ufus.* Iftum, tanquam fi Conful effet, falutavi. Tanquam domi meæ. Tanquam fi res mea agatur. V. *Sicut.*

Tantifper. so lange, eine kleine Zeit lang. *Ufus.* Morare tantifper, dum defervefcat hominis bilis.

Tanto. so viel, so sehr. *Ufus.* Non tantò ante fugiffet.

Tantopere. so sehr, so hefftig. *Ufus.* Non hæc tantopere defiderarem.

Tantulum. gar wenig, nur ein wenig. *Syn.* Nec digitum, nec digitum latum, *vel* transverfum; nec transverfum unguem. *Ufus.* Siquis tantulum de via deflecteret.

Tantulus, a, um. so klein, so wenig. *Syn.* Tantillus. *Ufus.* Vix huic tantulæ epiftolæ tempus habui. Ex grano tantillo tanta arbor.

Tantum. allein, nur. *Syn.* Tantummodo, folum. *Ufus.* 1. Non tantum parum commode, fed & turpiter. Tantum, quod hominem non nominat. 2 *Tam*, *ita*, *adeo.* so viel. Id tantum abeft ab officio, ut nihil fit officio magis contrarium. Tantum, quantum fat eft.

Tantummodo, allein, blosserdings, nur. *Syn.* Modo, duntaxat.

Tantundem, gerad, eben so viel. *Ufus.* Tantundem populo dandum eft, quantum.

Tantus, a, um. so groß. *Syn.* Tam multus, tam magnus. *Ufus.* Tantum ftudium pofui. Tanta res, tamque immenfa. Alterum tantum, noch einmahl so viel.

Tarde, langsam, saumseelig, gemach. *Syn.* Sero. *Ufus.* Litteræ ob longinquitatem tardiffime ad nos perferuntur.

Tarditas, tis, f. Langsamkeit, Saumseligkeit. *Syn.* Cunctatio, mora, ftupor.)(*Celeritas. Epi.* Abjecta, confiderata, contraria, odiofa, mollior. *Ufus.* Curfu corrigere tarditatem. Ifta legatio moram, & tarditatem bello afferet. Confiderata tarditate uteris. Plerisque in rebus tarditas & procraftinatio odiofa eft. Tarditas ingenii, debilitas, ftupor.

Tardo, as, avi, atum, are. aufschieben, zaudern, langsam, oder saumselig seyn: langsam machen, aufhalten. *Syn.* Moram interpono, moror, moram, & tarditatem affero: cunctor, indormio, differo, moram traho, *Ufus.* 1. Venti pro-

profectionem meam tardant. Ejus animum negligentia tardabat. Animos accusatorum tardare. 2. *Moram traho, commoror.* sich verweilen, langsam seyn. Tardare, & commorari se melius est. V. *Moror, mora.*

Tardus, a, um. langsam, saumselig. *Syn.* Serus, cunctator.)(*citus, celer, expeditus, velox, incitatus.* *Usus.* 1. Homo tardus, & parum efficax. Consideratus, & lentus potius, quam tardus. 2. *Hebes, remissus, obtusus, parum efficax.* dumm. Quis tam indocilis, tam tardi ingenii? V. *Segnis.*

Taurus, i, m. ein Stier. *R.* ταῦρος. *Epi.* Corniger, nobilis, optimus, truculentus. *Usus.* Taurus Phalaridis.

Techna, æ, f. * List, Ranck, Fund, Betrug. *Syn.* Ars, dolus, fraus artificiosa.

Tecte. verdächtig, heimlich, verdeckt. *Syn.* Obscure.

Tectorium, ii, n. Tünch-werck, Weissung, Bergypsung. *Syn.* Calx, *seu* crusta inducta parieti. *Epi.* Bellum, concinnum, novum, tantum, vetus. *Usus.* Columna, ex qua tectorium vetus deletum sit.

Tectorius, a. um. zum Tünchen, Weissen, Bergypsen, dienlich. *Usus.* Exornare sepulchrum opere tectorio.

Tectum, i, n. Dach, Dachwerck, Haus. *Syn.* Pars summa domus, quâ tegitur.)(*solum.* *Epi.* Absolutum, fartum, integrumque, tecta cælata, firma, inaurata, magnifica, marmorea, ebore fulgentia, misera, sylvestria. *Phras.* *Domum tectô spoliare*, das Dach wegreissen. Domum detegere; nudare tectum: detrahere culmen domui; tectum diruere, demoliri. *Usus.* Porticus ad tectum prope pervenerat. Tectum multorum fastigiorum. Multis locis ne tectum quidem accipio, sed in tabernaculo manendum est. Vos in vestra tecta discedite.

Tectus, a, um. bedeckt, verdeckt. *Syn.* Obscurus, occultus: defensus.)(*apertus.* *Phras.* 1. *Nullum delictum tectum esse diu potest.* kein Laster kan lange verdeckt bleiben. Nullum facinus celari, velari, supprimi, silentio involvi; latere diu potest. Nullum facinus esse potest, quin emanet, pateat, in lucem prodeat, divulgetur aliquando. V. *Occultus, clam.* *Usus.* 1. Bestiæ terrâ tectæ. Tectis verbis ad te scribo. 2. *Taciturnus*, verschwiegen. Quis illo consideratior, tectior, prudentior? 3. *Defensus*, beschützt. Majores nostri leges & jura clarissimorum hominum autoritate tecta esse voluerunt.

Temen, inis, n. Decke. *Syn.* Tegumentum. *Epi.* Durum, latum.

Tego, is, xi, ctum, ere. bedecken, verdecken. *R.* στέγω. *Syn.* Obduco, obnubo, obtendo, contego, velo, operio, occulto, vestio, convestio.)(*aperio.* *Adv.* Nimium, diù, perspicue, undique *Phras.* 1 *Tegit ille scelera sua*, er verdeckt seine Laster. Libidines suas tenebricosa fronte, & supercilio contegit, circumvestit sedulò, in operto habet; frontis integumentô ad occultanda vitia sua utitur; insignem nequitiam frontis, ac dissimulationis integumento velat; multis simulationum involucris, & quasi velis quibusdam sua scelera obtendit, bemänteln, beschönen, ein Färblein anstreichen. 2. *Non decet nos ista tegere.* es geziemet sich nicht, daß man diese Sachen vertusche. Non decet nos ista tenebris involvere; velle, ut in tenebris jaceant; ut in tenebris condantur; ut in obscuro sint. V. *Abscondo, celo, occulto.* *Usus.* 1. Suam prudentiam stultitiæ nomine tegere; suam sententiam tegere. 2. *Excuso defendo*, beschirmen, handhaben, vertheidigen. Meam salutem suo præsidio & benevolentia texit.

Tegula, æ, f. Ziegel, Dach-Ziegel. *Usus.* Cæmentis, ac tegulis famem suam expleturos se credebant.

Tegumentum, i, n. Decke. *Usus.* Quærere flagitiorum tegumenta Schand-Decken. Corporis tegumentum.

Tela, æ, f. das Gewebe. *Usus.* 1. Telam texere, retexere. 2. *Transl* Telam exordiri, rem aliquam incipere & aggredi, eine Sach anfangen.

Tellus, uris, f. Erde, Erdreich. *Epi.* Infima, media. *Usus.* Tellus neque movetur, & infima est.

Telum, i, n. Pfeil, Geschoß. *R.* a τῆλε, *Longinquè, quia longè mittitur.* *Syn.* Jaculum, hasta, gladius, hostile ferrum. *Usus.* Telum in aliquem intendere, emittere, immittere, conjicere. Eo graviores habent emissiones tela, quo sunt contenta, atque adducta magis. Erit id telum acerrimum ad omnes fortunæ impetus.

Temerarius, a, um. freventlich, verwegen, unbesonnen. *Syn.* Inconsideratus, præceps, nullius consilii. *Usus.* Ea sunt turbulenta, temeraria, & periculosa consilia. Cæca & temeraria cupiditas. V. *Præceps, temerè.*

Temere. verwegen, freventlich, unbesonnen, unbedachtsamlich. *Syn.* Inconsulto, inconsiderate, imprudenter, sine judicio & modo, temeritate quadam; nulla ratione, casu, fortuito, fortuitu. *Phras.* 1. *Nihil temere agit*, er gehet nicht blind darein. A reprehensione temeritatis longe abest; nunquam impetu, aut temeritate, sed delectu, & sapientia ducitur; non offert se ullis teme-

temeritatibus; minime præceps in consiliis, aut devius est; nihil per incogitantiam stulte, aut incaute, aut sine consilio suscipit; nunquam in præcipitia agitur consilia; nihil fortunæ permittit, omnia consilio. 2. *Temere in res irruit.* er gehet blind darein. sine recti, pravique discrimine res quasvis aggreditur; aura non consilio fertur; impetu magis, quam consilio incurrit; cæcus & præceps fertur in res; cæca cupiditate rapitur ad aliquid; cæcus atque amens furore; cæcus amentia, crudelitate, ac scelere fertur in rem; temeritatis inconsideratissimæ, & dementissimæ plenus est; temeraria utitur ratione; amentissimus, atque omnibus consiliis præceps, ac devius est, sine judicio, ratione; nullo adhibito consilio; per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. 3. *Temere credit.* er glaubet gar zu leicht. auditionem levem pro re comperta habet; rem credit, de qua nihil præter auditum habet; verba sibi dari facile patitur; credulum se præbet iis etiam, quibus fidem & autoritatem justa suspicio derogat. V. *Credo. Usus.* Audacter hoc dico, non temere affirmo.

Temeritas, tis, f. Frevel, Verwegenheit, Unbesonnenheit. *Syn.* Inconsiderantia.)(*Sapientia, judicium. Epi.* Admirabilis, furiosa, inconsideratissima ac dementissima, insignis, materna, summa, tribunitia, turbulenta, turpis, vitiosa. *Usus.* Genus inconsideratissimæ temeritatis. Errant, qui temeritate & casu, non consilio agi, regi, administrari credunt omnia. V. *Imprudentia*, *Temere*.

Temetum, i, n. starcker Wein. *R. a* τὸ μέθυ, *Vinum. Syn.* Vinum quod mentem tentet. *Usus.* Careant temeto mulieres.

Temo, onis, m. die Deichsel am Wagen.

Temperamentum, i, n. Maas, Mäßigung, Mittel-Maas. *Syn.* Temperatio, ratio. *Usus.* Inventum est temperamentum, quo tenuiores ditioribus æquentur.

Temperans, tis, *g. o.* mäßig, sittlich, bescheiden. *Syn.* Continens, moderatus, qui ab omni libidine se continet.)(*libidinosus. Adv.* Late, juste. *Phras. Homo est temperantissimus.* er ist gar mäßig. ab omni cupiditate longe remotus; ab omni cupiditate alienus; omnis cupiditatis expers; vir est, in quo rationis in libidinem, aliosque non rectos animi impetus firma, & moderata dominatio cernitur; qui rebus in omnibus certum habet vitæ modum; qui frugi hominis, & temperantis fungitur officio; qui victu, cultuque corporis parabili ad implenda naturæ desideria defungitur; vir est, in quo cum modestia certat frugalitas; qui salubri victu, cultuque moderato temperantissime agit; qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet; moderationem adhibet. Vir frugi. & in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii & religionis. *Usus.* An temperantem eum dices, qui in aliqua libidine se continuerit, in aliqua se effuderit? V. *Modestus, Moderatus*.

Temperanter. mäßiglich, züchtiglich. *Usus.* Si temperantius egisset.

Temperantia, æ, f. Mäßigkeit. *Syn.* Modestia, moderatio, frugalitas, continentia. *Usus.* Temperantia moderatrix omnium commotionum, inimica libidinum, in prætermittendis voluptatibus cernitur. Temperantia, cupiditatum moderatio rationi obediens, animi motus regit. Temperantia est sedatio perturbationum animi, & rerum modus. V. *Moderatio*.

Temperate. mäßiglich, bescheidentlich. *Usus* Temperate agere.

Temperatio, onis, f. Mäßigung, geschickliche Einrichtung. *Syn.* Temperamentum, moderatio. *Epi.* Modica, sapiens, superior. *Usus.* Cœli, civitatis, juris temperatio. Caloris temperatione semina oriuntur & augescunt. Sol mens mundi, & temperatio.

Temperator, oris, m. Ordner, Anordner. *Usus.* Temperator ille, ac moderator hujus varietatis.

Temperatus, a, um, mäßig, gemäßiget. *Syn.* Temperans, moderatus, modicus.)(*nimis incitatus. Adv.* Utcunque. *Usus.* Temperati mores. Temperatis escis, & potationibus uti. Oratio temperata numeris.

Tempero, as, avi, atum, are. mäßigen, geschicklich ordnen, Ziel und Masse geben. *Syn.* Moderor, rego, administro; temperationem facio, misceo *Phras.* *Vix mihi tempero,* ich kan mich kaum enthalten. vix comprimor, quin. &c. vix me teneo; vix me contineo, quin, vix possum animum vincere, vix me cohibeo. *Usus.* Lycurgus Rempublicam optimis institutis & legibus temperavit. Amara risu, victoriam clementia temperare. Ab injuria, a maleficio temperare. Vix sibi temperat, quin. V, *Moderor, coerceo, cohibeo.*

Tempestas, tis, f, gut Wetter, Witterung, Gewitter, Zeit. *Syn.* Tempus; status cœli, aëris constitutio, turbo, procella. *Epi.* Adversa, bona, calamitosa, civilis, horribilis, idonea, egregia, læta, sæva, serena, turbu-

lenta, violenta, tetra, popularis perfrigida. *Phras.* 1. *Tempestas mala exorta est*, es ist ein übles Wetter entstanden. Coorta est tempestas maxima cum magno fragore, tonitribusque; fœda tempestas cum grandine, ac tonitribus cœlo dejecta est; tanta vis tempestatis, imbris ac turbinis ferebatur, ut nulla unquam dies turbulentior fuerit; fœda tempestas nimbo denso omnia operuit, mare exasperavit fluctibus, omnia permiscuit; ingens repente commota, concitata tempestas est, erumpebant venti, sævi existebant turbines, fluctus ejiciebantur maximi; multis imbribus, & prope intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum prope intercluderet, nec reciprocare animam sineret: tum vero ingenti sono cœlum strepere, & inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre, creberrimaque grandine obruerentur omnia. Ab omni parte cœli emicabant fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita non oculos modo, sed etiam animos terrebant. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species visebatur, dum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunderetur. 2. *In mari tempestas fœda exorta est*, es ist ein grausames Ungewitter im Meer entstanden. Spissæ se cœlo nubes intendebant, & quidquid lucis intermicabat, effusa caligine extinctum est: tum inhorrescens mare paulatim levari, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere, ut scissis repente triremium vinculis ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum trahere, quidquid erat vectorum, inciperent. Interea atro nubium globo effusa grando cum ingenti fragore cœli, tonitribusque, ac fulminibus præstringentibus aciem oculorum: omne dehinc cœlum & mare in austrum cessit, qui immenso nubium tractu validus rapuit, disjecitque naves. Vehemens primum ingruebat ventus, isque cum fulgetris, & cœli fragore, tetraque ac minaci nubium vi: tum inhorrescens mare paulatim attolli, majoresque in momenta ciere fluctus, qui violentis ab omni parte exasperati flatibus quassatæ jam navis in perniciem conspirabant. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestas intumuit, sed direptus subito aër ita miscuit maria, ut artem mox à principio, & spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cœlum, micare ignes, ruere noctem videbamus; præliabantur venti, surgebant undæ, crebrisque fluctibus navem oppugnabant. Principio nigrescere, ac condensari nubes, solis aspectus adimi, tenebris conduplicatis inhorrere omnia, ut cæca quadam nocte obsessi, oppressique videremur: cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, concursu, conflictuque nubium fulgura & fulgetra ingeminant, atque in illa opaca caligine funestam nobis lucem præbent: glomerabant horrendam grandinem venti, imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus eversuros putares: totum cœlum in mare descendere, omniaque inter se elementa permisceri, atque confundi crederes: volvebantur aquarum montes, crescebatque magis semper, ac magis tempestas, & decumanis fluctibus, terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repente maris fides est; nam præter disturbatum procellis aërem, & furentium ventorum violentiam, ex obliquo mare miscentem, etiam nubes, æstivis caloribus incensæ, inter se collidebantur, creberrimoque ruptæ tonitru, fragoribus aures, tumultu pontum ac cœlum, fulgurum jactu oculos, animosque confundebant: cumque procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruina fractæ tam densis imbribus descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur. *Usus.* 1. Qua tempestate Græci florebant. 2. *Turbo*, *procella*, Ungewitter, Sturm-Wetter. Imbres, nimbi, turbines, cæteræque tempestates. Tempestate jactari, abripi, everti. *Transl. Ærumnæ*, *calamitas*, *tempus miserum*, schlimme und elende Zeiten. Tempestas in me coorta, commota, concitata est. Impendentem Reipublicæ tempestatem dudum prospexi. Hac populi tempestate jactamur. Turbulentissimæ huic tempestati cedendum. Tempestate Reipublicæ detineri, in portum rejici. Mutata, sedataque hac Reipublicæ tempestate. Tu procella patriæ, turbo ac tempestas pacis. 4. *Aeris, ac temporis constitutio*, *cœli status*, bequeme Witterung. Tempestatem idoneam nancisci, habere. Tempestate bona conscendere, solvere, navigare. V. *Serenus*.

Tempestive. zu rechter Zeit. *Syn.* Opportune, in tempore, mature, in loco, commodum, opportuno tempore, optima opportunitate.

Tempestivitas, tis, f. rechte, bequeme, gelegene Zeit. *Syn.* Opportunitas. *Usus.* Sua cuique parti ætatis tempestivitas est data.

Tempestivus, a, um. zeitig, bequem und gelegen. *Syn.* Opportunus. *Usus.* Mari ad navigandum nondum tempestivo solvit. Tempestivi fructus. Convivia tempestiva. V. *Opportunus.*

Templum, i, n. Kirch, GOttes-Haus, Tempel. *Syn.* Ædes sacra, locus sacer, Domicilium divinum: fanum, delubrum; sacrarium. *Epi.* Amplissimum, antiquum, sanctum & religiosum, auguratum, augustissimum, clarissimum, egregium, pulcherrimum & magnificentissimum. Opere nobilissimum, religione sanctissimum. *Phras.* 1. *Templum ibi est valde celebre,* es ist alldort ein sehr berühmtes Gottes-Haus. Ædes DEO sacra ibi est, magnis populorum concursibus celebrata. Sedes ibi DEO consecrata est advenarum frequentia insignis; inclytum ibi divitiis, & sanctitate Templum est; Templum ibi visitur advenarum concursu inprimis nobile, ac celebratum. Templum ibi est opere nobilissimum, Religione sanctissimum. Antiquum, augustissimumque ibi Templum est; augustissima Numini dicata ibi Domus est. 2. *Templa visitare,* die Kirche besuchen. Religionis causa celeberrima urbis Templa obire; loca sanctimonia inclyta veteri Religione visere; loca sacra, & coelestibus prodigiis illustrata, nobilitata, inclyta venerari. *Usus.* Templa publice vota, & dedicata. Sanctissimarum, & antiquissimarum Religionum Templum.

Tempus, oris, n. Zeit. *R à Temperando, quod tempus omnia temperet. Syn.* Temporis status, forma, ratio, varietas, cursus, inclinatio, perturbatio: tempestas, ævum, seculum. *Phras.* 1. *Tempore minime opportuno reverteris,* du kommest gar nicht zu rechter Zeit zurück. Alieno tempore reverteris; in alienum tempus cadit reditus tuus; reditum tuum ratio temporis haud sane probat; si rationem temporis spectasses, redeundi consilium non suscepisses, aut susceptum abjecisses; ineptum, aversum à ratione, plane stultum judicasses; revertendi maturitas nondum erat. 2. *Nemini bene est tempore tam misero,* es ist keinem wohl bey so elender Zeit. Nemo est, cui recte sit in hoc miserrimo temporum statu; in tanta temporum acerbitate, tristitia, calamitate, atrocitate, iniquitate, injuria; in tam iniqua, dura, adversa temporum ratione; in tam infelici temporum conditione; in hac temporum perturbatione; in his omni calamitate, omni scelere, ac flagitio refertis temporibus; in hac omnium rerum perturbatione; in hac malorum colluvie; in hac non modo virtutum, verum etiam doctrinarum pernicie; his miserrimis temporibus; his tam miseris, infaustis, iniquis, perditis temporibus; his tam alienis ab omni virtute, à bonis artibus, ab omni vivendi ratione, ac ordine temporibus. 3. *Tempore felici amicis abundamus,* zur Zeit der Glückseeligkeit haben wir viele Freunde. Prosperis temporibus; in prospera fortuna; in secunda, læta, felici, optima fortuna; rebus ad voluntatem fluentibus; cum rebus omnibus belle est; cum omnia facillimo cursu procedunt; optimis, lætissimis temporibus amicorum turba circumsepti sumus. 4. *Tempus breve admodum indulges,* die Zeit, so du mir zugiebest, ist gar zu kurtz. Tempus perexiguum præfinis; exiguam temporis usuram concedis; in horæ unius circulum me cogis; spatium agendæ rei das perexiguum, angustis terminis concludis. 5. *Tempus non habeo ad scribendum,* ich habe nicht Zeit zu schreiben. Tempore excludor ad scribendum; multæ, quæ me circumstant, occupationes spatium non dant, relinquunt scribendi; temporis angustiis, temporibus excludor à scribendo; otium, spatium non est scribendi; temporis nihil est, quod à reliquis negotiis possit subtrahi ad scribendum; quod eripi tot occupationibus possit; scribere per quotidianas, confertasque occupationes non licet; temporis nihil vacat, nihil reliquum est ad scribendum; quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. 6. *Tempori servire, sapientis est,* es stehet einem weisen Mann nicht übel an, wann er sich weiß in die Zeit zu schicken. Consulere temporibus, necessitati parere; rationem temporis habere; res ad tempus accommodare; servire, inservire, cedere, assentiri tempori; parere tempori; scenæ servire, nec sapiens interdum refugit. 7. *Tempus omne in litteris consumo,* ich bringe die gantze Zeit mit Studiren zu. In bonis litteris tempus omne pono, traduco, tero, contero; tempus omne bonis litteris do, transcribo; otium quod nactus sum, in bonis litteris tero; diem legendo, scribendoque condo; vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. 8. *Cum tempore, vulg.* mit der Zeit. Tempore suo; dato tempore; annis venientibus: procedente tempore; olim. 9. *Nondum tempus est,* es ist noch nicht Zeit. Immatura res agitur; nondum habet maturitatem res suam. 10. *Ubi tempus erit, faciam,* ich werde es thun, wann es Zeit wird

seyn. Ubi res & ratio postulabit; ubi locus agendæ rei datus fuerit; ubi tempus agendæ rei stabit, faciam, quæ cupis; quæ cupis, in loco suo tempore perficiam. *Usus.* Tempus alicui ad colloquium dare, constituere, designare, bestellen. Appropinquat, venit, accedit tempus rem exequendi; tempus est, ut rem exequamur, es ist Zeit, die Zeit kommet herzu. In quæ Reipublicæ tempora incidimus, incurrimus, gerathen. Adeundi aliquem tempus scite capere, arripere, observare, aussuchen. Ad litteras scribendas vix mihi tempus sumo, habeo, nanciscor, ihm eine Zeit nehmen, Zeit haben. Tempus in aliqua re pono, tero, contero, zubringen. Frustra tempus perdere, verliehren. Nugis tempus eximere, verschwenden. Tempus omittere, dimittere, prætermittere, vorbeygehen lassen. Abiit, præteriit tempus illud, verschwinden. Nec revocari, nec recuperari amissum tempus potest, wiederruffen, zuruckbringen. Temporis causa facere aliquid, etwas thun, um sich in die Zeit zu schicken. Tempore, in tempore, ad tempus venire, zu rechter Zeit. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare cœperunt omnia, von derselben Zeit an. Inter omne tempus, der Zeit durch. Interjecto haud longo tempore, nicht lange darnach. Multum temporis intercesserat, es ist inzwischen viel Zeit vorbeygegangen.

Temulentus, a, um. truncken, voll, dämisch. *R. Temetum. Syn.* Ebrius, ebriosus. V. *Ebrius, Vinolentus.*

Tenacitas, tis, f. Filtzigkeit, Kargheit, Zähigkeit. *Usus.* Aves quædam unguium tenacitate cibum capiunt. V. *Avaritia.*

Tenax, acis, g. *o.* karg, zäh. *R. à tenendo. Syn.* Parcus, retinens. *Phras. Propositi tenax est*, er hält vest auf seinem Vorhaben. A suscepta sententia dimoveri, averti non potest; à sententia nec transversum unguem deflectit; in suscepto consilio perstat; consilium non mutat, sua in sententia constat. *Usus.* Parcus & tenax. V. *Parcus.*

Tendiculæ, arum, f. Fallstrick, Vogel-Netz. *Syn.* Laquei, retia. *Usus.* Aucupia verborum, & litterarum tendiculæ.

Tendo, is, tetendi, tensum, ere. spannen, trachten, strecken. *R.* τείνω. *Syn.* Aliquid cogito, ad aliquid aspiro. *Usus.* 1. Ad consulatum tendere. Hæc jam habebamus, ad illa nunc acri tendamus animo. 2. *Extendo, porrigo*, ausstrecken. Græcia tendit dextram Italia. 3. *Molior*, nachstellen. Insidias alicui tendere. Adversus aliquem pertinaciter tendere. 4. *Fundo, diffundo*, ausbreiten. Animum autem per totum corpus tetendit. 5. *Eo, contendo, peto*, eilen, reisen. Romam, aliquo suum cursum tetendit. Sententiæ in diversum tendebant. 6. *Tentoria figo*, Lager schlagen. Tendere *simpl.*

Tenebræ, arum, f. Finsternüß, Dunckelheit. *Syn.* Obscuritas, caligo, nox.)(*lux. Epi.* Æternæ, crassæ, diurnæ, intimæ, magnæ, opacæ, terræ, & quasi perpetuæ. *Phras. Tenebræ media die factæ sunt*, es ware um Mittag = Zeit eine lautere Finsternuß. Umbra nocti similis premebat terram; nox cœlo obducta lucem condidit, suppressit; lux ipsa solis crassis occultata, & circumfusa tenebris latebat; quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est; spissæ repente tenebræ lucem supprimebant. *Usus.* Tanquam si Reipublicæ offusa sempiterna nox esset, ita in tenebris jacebant, miscebanturque omnia. Ex caligine, & tenebris in lucem respicere cœpit Respublica. Obscuram familiam è tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras rei. In tenebras deprimi. In tenebris jacere. Philosophia ab animo caliginem, & tenebras dispellit. Luce, non tenebris rediit, er ist bey Tag, nicht bey der Nacht zuruckkommen.

Tenebricosus, a, um. finster, dunckel, düster. *Syn.* Obscurus. *Usus.* Sensus tenebricosus. Libidines tenebricosæ. Tempus Reipublicæ tenebricosissimum. V. *Obscurus.*

Teneo, es, ui, ere. halten, ergreiffen. *Syn.* Retineo. *Adv.* Acutissime, ægre, copiosissime, diligenter, diu, facile, firmius, maxime, mordicus, necessario, omnino, bene, plane, postremo, præclare, probe, summe, jam ante, aliquando, coram, manifesto, undique. *Usus.* 1. Cursum suum tenere; dignitatem, morem, gravitatem, statum, & instituta sua tenere. Locum urbis principem, gubernacula Imperii, summam Reipublicæ, provinciam tenere. Gratiam alicujus, rei alicujus memoriam tenere. 2. *Adstringo, obligo*, verbinden. Voto, promisso, religione, lege, jurejurando teneri. 3. *Obtineo*, besitzen, behaupten. Qui mare tenet, rerum potitur. Civitatem servitute oppressam tenere. Dominatu unius omnia tenentur. Causam tenuit, *obtinuit*. 4. *Agnosco, assequor, intelligo*, wissen, verstehen. Probe rem teneo. Teneo voluntatem tuam. Aliquid animo tenere. 5. *Habeo*, haben. Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere exercitum, fiduciam. 6. *Deprehendo, circumvenio*, ertappen, ergreiffen. Tenetur in manifesto

fecto crimine. Manibus rem teneo; tenemur undique, non elabemur. 7. *Cohibeo*, einhalten. In tanto dolore lachrymas tamen tenui. Iram non tenui, quin erumperem. Vix risum tenui. 8. *Moveo, afficio, impello*, antreiben. Desiderio, spe, verecundia, studio rei alicujus, morbo, otio, ludis &c. tenetur. 9. *Conservo*, erhalten. Domum totam amicitia devinctam teneo. 10. *Moror, detineo*, aufhalten. Tempestas biduum me tenuit. Sermone hominem in multum noctem tenui. 11. *Contineo*, innenhalten. Domi se, suis finibus se, aliquem in custodia tenuit. Vix teneor, quin. Vix me teneo, quin. *Tenet mecum, vulg. est*, er hält es mit mir; *Latine*: mecum stat, in meis partibus stat; stat à me; mecum facit; meis partibus studet; mecum sentit.

Tener, era, um. zart. *R. à* τέρην. *Syn.* Mollis, tractabilis.)(*durus*. *Usus.* Nihil tam tenerum, tam flexibile, quod facilius sequatur, quocunque torqueas, quocunque ducas, quod magis pro arbitrio fingatur. Oratio mollis & tenera. Animo mihi videris teneriore. V. *Mollis*.

Teneritas, tis, f. Zartigkeit. *Syn.* Mollities.

Teneritudo, inis, f. * Zartigkeit. *Usus.* Si siccitates sunt, & terra teneritudinem habet.

Tenor, oris, m. gleichhaltende Weis. *Syn.* Æquabilis ratio, cursus. *Usus.* Is uno tenore, ut ajunt, in dicendo fluit. *Litteras hujus tenoris scribere, vulg. est*, einen Brief dieses Inhalts schreiben; *Latine*. In hanc sententiam, rationem scribere litteras.

Tentabundus, a, um. * der etlichemal versucht und probiret. *Usus.* Ventum ad angustam rupem, ut ægre expeditus miles tentabundus, manibusque virgulta retinens se demitteret.

Tentatio, onis, f. Anstoß der Kranckheit. *Syn.* Commotiuncula. *Usus.* Valetudinem tuam & à vetere morbo, & à novis tentationibus confirmatam gaudeo. V. *Consentio tentationi*.

Tentator, oris, m. * Versucher.

Tento, as, avi, atum, are. Versuch thun. *Syn.* Attento, periclitor, conor, periculum facio. *Phras. Omnia tentabo*, ich werde alles versuchen. Vias omnes persequar, quibus putabo ad id, quod volo, posse perveniri; nihil erit, in quo acquiescam; odorabor omnia, quam potero, sagacissime; animum versabo in omnes partes, agitabo, omniumque animos tentabo; sensus omnium, mentesque degustabo, explorabo, nihil ad summam diligentiam mihi faciam reliqui; ad omnia nitar; omnem lapidem movebo; ad vim etiam, & armatas preces animum convertam. *Usus.* Tentare leviter aliquem, quo animo ferat aliquid. Prælio belli fortunam tentare, experiri. Aliquem donis, spe, metu, armis tentare. Morbo tentari. Manu, pede aquæ frigus tentare. V. *Experior*.

Tentorium, ii, m. * Zelt, Gezelt. *Syn.* Tabernaculum militum.

Tenuis, e. * dünn, subtil, geringfügig. *Syn.* Exilis, minimi momenti, subtilis; parum locuples.)(*crassus, locuples. Phras.* 1. *Homines tenues*, schlechte, gemeine Leute. Obscuro loco nati; animo & fortuna imbecilliores; ordinis tenuioris homines; infimo loco nati; humili fortuna orti, nullius nominis, aut dignitatis; terræ filii; inferius genus hominum; qui in obscuro vitam agunt; obscuri inter populares generis. V. *Vilis, humilis, abjectus*. *Usus.* 1. Tenue cœlum, autoritas tenuis. In tenuissimis, ac minutissimis rebus sæpe labimur. Patrimonium tenue. Tenuis aqua vadum alibi aperiebat. 2. *Pauper, vilis, obscurus, humilis*, arm, schlecht, gemein. Cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ. Ordinis tenuioris homo. Tenuem victum anteferre copioso. 3. *Gracilis*, dünn, mager. Corpusculo tenui.

Tenuitas, tis, f. dünne. *Syn.* Gracilitas. *Usus.* 1. Quosdam corporum tenuitas ipsa delectat. 2. *Subtilitas*, Subtiligkeit. Tanta est animi tenuitas ut fugiat aciem. 3. *Paupertas*, Dürfftigkeit. Ex meis angustiis illius sustento tenuitatem. V. *Vilitas*.

Tenuiter. schlechtlich, geringfügig. *Syn.* Anguste, presse Philosophorum more.)(*Copiose*. *Usus.* Tenuius, subtilius, & acutius tractare.

Tenus. nahe, bis, nur. *Usus.* Aurium tenus. Verbo tenus.

Tepefacio, is, feci, factum, ere. warm, oder lau machen. *Syn.* Calefacio.

Tepesco, is, tepui, ere. laulicht, oder warm werden. *Phras. Tepescere cœpit in spiritu*, er hat angefangen, lau zu werden in dem Geist. Spiritus fervor in illo, quasi frigida affusa aqua restinctus est; ardor primus virtutis extinctus est; à religione officii declinavit; ardorem refrigescere passus est. Ardor remisit, refrixit, deferbuit; oblanguit fervor ille ex diuturna meditatione conceptus, & sensim evanescere cœpit. *Usus.* Maria agitata ventis tepescunt.

Tepidus, a, um. * laulicht, wärmlicht. *Usus.* Tepidus vapor. V. *Remissus*.

Tepor, oris, m. Lauigkeit, mittelmäßige Wärme. *Syn.* Moderatus calor. *Epi.* Externus, modicus. *Usus.* Tepor excitatus. Modice tepore calet.

Ter. dreymal. Terdecies, dreyßigmal.

Terebra, æ, f. * Bohrer. *Syn.* Instrumentum, quo ligna perforantur.

Terebro, as, avi, atum, are. * bohren.

Teres, etis, g. o. rund, nett, fertig. *Syn.* Rotundus: acer. *Usus.* Plena, & teres oratio. Atticorum teretes aures.

Tergiversatio, onis, f. Ausflucht, Weigerung. *Syn.* Recusatio. *Usus.* Quid ergo erat moræ, & tergiversationis?

Tergiversor, aris, atus sum, ari. Ausflucht suchen, sich weigern. *Syn.* Refugio. *Usus.* Invitum, æstuantem & tergiversantem ad dicendum coëgi. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Non est locus ad tergiversandum. V. *Nolo*, *invitus*, *moror.*

Tergo, is, tersi, tersum, ere. säubern, reinigen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* Qui tergunt, qui ungunt, verrunt.

Tergum, i, n. der Rucken. *Syn.* Aversa pars corporis tota. *Usus.* A tergo adoriri aliquem. Terga vertere, in fugam abire. Hostem à tergo interclusum relinquere. Insequitur nos à tergo senectus, nec opinantes assequitur. Ab tergo se objicere.

Terminatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Finis, mensura, modus. *Usus.* Versus inventus est terminatione aurium. Terminatio rerum expetendarum.

Termino, as, avi, atum, are. endigen. *Syn.* Determino, concludo, claudo, definio; regionibus aliquibus circumscribo, definio. *Usus.* Imperium Rom. non terræ, sed cœli regionibus terminatur. Iisdem finibus vitam & gloriam terminare. Epicurus bona, voluptate terminavit. Verba melius terminantur, ac cadunt in syllabas longiores. V. *Finio.*

Terminus, i, m. Marckstein, Gräntzen. *R. à* τέρμων, *extremitas.* *Syn.* Finis, regio. *Epi.* Certi, modici. *Usus.* Jus suum nullis terminis, ac finibus circumscribere, definire. Termini, quos Socrates pangit, & constituit. Certos mihi fines, cancellos, terminos ipse constituam, extra quos non egrediar. V. *Finis.*

Terni, æ, a. drey, je drey. *Usus.* Terna, aut bina, aut fingula etiam verba dicere.

Tero, is, trivi, tritum, ere. reiben, zerreiben, zerstossen. *Syn.* Contero, consumo, mollio. *Usus.* Terere tempus, ætatem nugis. Verbum vulgari sermone tritum.

Terra, æ, f. die Erde, Erdreich, Erdboden. *Syn.* Globus terræ, medius mundi locus, orbis terræ, humus, tellus, solum. *Epi.* Altrix, beata, effectrix, facunda, fœta, horrida, hostilis, immanis, immobilis, infirma, ingrata, lata, mater omnium, media, misera, parva, solida, globosa, tota, vestita floribus, universa, aliena, aspera, continens, disjuncta, mortifera. *Usus.* 1. Terra mater omnium, vestita floribus herbis, arboribus. Conquirere aliquem terra, marique. Romam terra petere, über Land nach Rom reisen. A terra solvere; navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere. Terram aratro proscindere, discindere, subigere. 2. *Orbis*, Welt. Homini nihil in terris simile. 3. *Regio*, Land. In terra hostili. Ex ultimis terris profectus. Nostra sunt maria, & terræ.

Terræ motus, ûs, m. Erdbeben, Erdbidem, Erschütterung des Erdbodens. *Epi.* Horribilis, magnus, usitatus. *Phras.* *Magnus terræ motus in Sicilia fuit*, es ist in Sicilien ein grosses Erdbiedem gewesen. Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, contremuit; in Sicilia terra per plures dies movit horrendum in modum; terra ingenti motu contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Sicilia magnis terræmotibus concussa est, adeo ut in agris tecta corruerent, multarum urbium magnæ partes prosternerentur, cursu rapido averterentur amnes, montes lapsu ingenti proruerentur, ventis per cava terræ citatis rupti montes, tumulique subsiderent. Terræmotus Siciliam maxime quatiebat: multa tum oppida corruere, multis locis labes facta, terræ desedere, flumina in contrarias partes fluxere: nutabat perpetuo solum, frequenter etiam subsultabat, tanto impetu ac fragore, ut urbes, ac oppida suis divellendas sedibus putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin saxis, terraque trementibus contremisceret. *Usus.* Animi terræmotibus, ac pestilentiæ vastitate maxime terrentur. Terræmotus factus.

Terrenus, a, um. irrdisch. *Syn.* Terrestris. *Usus.* Humor maritimus, & terrenus. Terrenis & concretis corporibus sunt interfepta. Corpora nostra terreno principiorum genere sunt confecta. V. *Mundanus.*

Terreo, es, ui, itum, ere. erschrecken, einen Schrecken einjagen. *Syn.* Terrorem affero, infero, injicio; metum affero, infero, facio. *Adv.* Minaciter, vehementius. *Phras.* 1. *Res ea vehementer nos terruit*, diese Sache hat uns sehr erschrecket. Animos terruit, formidine oppressit; perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer; percussit nos vox ea, inque animis, auribusque omnium adhuc versatur; magnum ea res metum incussit; multum trepidationis fecit; terrorem subita res præbuit, excivit; & repentino

tino pavore pene nos exanimavit; ea res subitum terrorem effudit; metu nos territavit; in timorem dedit; animos graviter percussit; ea res terrorem injecit; metum, trepidationem injecit animis; terroris mutui nos implevit; metum, terrorem incussit, omnibus; pavorem offudit mentibus; pavorem injecit; terrorem nobis ingentem obtulit; formidinis nos implevit; terrore animos fregit, oppressitque; in metum nos adduxit; metum objecit, incussit; metu nos affecit; animos in terrorem conjecit; timore mentes omnium nostrum præpedivit; religionem & formidinem incussit; periculi species animos hominum horrore perstrinxit, perfudit, pavore implevit, exanimavit. 2. *Magnopere territi sumus*, wir seynd sehr erschreckt worden. Novo quodam terrore ac metu permoti, concitati, obstupefacti, perterriti, perculsi fuimus. Lingua obmutuit, manus obtorpuit, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. Nemo fuit tanta confidentia, quin timido sanguis refugeret, & metu exalbesceret. Ultimo metu perfusi sumus tot terroribus undique ostentatis. Perlatus est ad omnes terror. Circumfuso undique pavore ita obtorpuimus, ut nemo dicere, quod in rem esset, nemo audire posset. Præsens timor adeo animos omnium occupaverat, ut prope alienata mente, obcæcati metu & terrore nobis ipsis excideremus. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente, sic ut vox omnes ac sanguis deficeret. 3. *Territi hostes in fugam se dant*, die Feinde, nachdem sie dermassen erschreckt waren, geben sich in die Flucht. Hostes pavore perculsi; vano timore perfusi; metu subacti; multiplici terrore perculsi, circumventi; tantis terroribus vexati, ancipite circumstante metu in fugam se conjiciunt; terror incussus hostes per tota castra trepidos agit. V. *Timeo*. *Usus*. Non me terrent ista. Suæ quemque conscientiæ animi te[rre]nt.

Terrestris, e. irdisch. *Syn*. Terrenus. *Usus*. Terrestre præsidium.

Terribilis, e. erschrecklich, grausam, greulich. *Syn*. Horribilis, horrendus. *Usus*. Vultus terribiles, & ardore animi micantes. Pompeji virtus terribilior Romanis quam exteris gentibus. V. *Terror*, *terreo*.

Terriculum, i, n. * Schreck-Bild, Scheusal. *Syn*. Quod terrorem injicit.

Terrificus, a, um. * schrecklich. *Syn*. Quod terrorem incutit. V. *Terribilis*.

Territorium, ii, n. Gebiet, Bezirck einer Landschafft und Botmäßigkeit. *Syn*. Terra, ager. *Epi*. Atriale. *Usus*. Florentis coloniæ territorium minuitur.

Terror, oris, m. der Schrecken, entsetzliche Furcht. *Syn*. Minæ. *Epi*. Barbarus, inanis verborum, immanis, implacabilis, militaris, nocturnus, novus; sempiternus, summus, tantus, tribunitius, mirus, mediocris. *Usus*. Terrores, minasque jacere, spargere, jactare, einen bedrohen. Is nuntius magnum nobis terrorem obtulit, attulit, intulit, incussit, injecit; magno terrori fuit, einen Schrecken einjagen. Terrorem addere, admovere, noch dazu schrecken. Siquid increpet terroris, wann sich gähling ein Geschrey erhebt von einer Gefahr. Anceps terror circumstabat, es sahe auf allen Seiten übel aus. Terrorem illatum reddere, hingegen wiederum einen Schrecken einjagen. Firmare ex terrore hominem, metuque liberare, einem den Schrecken benehmen. V. *Terreo*.

Tertianus, a, um. dreytägig, über den dritten Tag kommend. *Usus*. Febres tertianæ.

Tertio. drittens, zum drittenmal. *Usus*. Iterum, ac tertio.

Tertius, a, um. der dritte.

Teruncius, a, um. ein kleiner Pfenning. *Syn*. Nummulus. *Usus*. Ne teruncii quidem sumptus mei causa factus est.

Tessera, æ, f. Würffel, Loosung, Wahrzeichen. *Syn*. Talus. *Usus*. Nobis senibus de lusionibus multis talos relinquant, & tesseras. Quid enim est fors? idem propemodum, quod micare; quod talos jacere, quod tesseras.

Testa, æ, f. ein Topff, irden Geschirr, Hafen. *Syn*. Concha; vas fictile. *Epi*. Nativa.

Testamentarius, ii, m. Verfälscher des Testaments. *Syn*. Subjector testamentorum.

Testamentarius, a, um. zum Testament gehörig. *Usus*. Lex testamentaria.

Testamentum, i, n. Testament, letzter Wille. *Syn*. Suprema voluntas, voluntatis nostræ justæ sententia de eo, quod post mortem nostram fieri voluerimus. *Epi*. Falsum, firmissimum, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, irritum, ruptum, ratum. *Usus*. Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare; testamento aliquid alicui relinquere. Testamentum falsum supponere; testamentum subjicere. Nefas est, testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere, & voluntates mortuorum evertere. Qui factionem testamenti non habuerit. V. *Hæreditas*.

Testatus, a, um. bezeuget, bewähret, bekräfftiget. *Syn*. Exploratus, ratus, indubitatus. *Usus*. Nihil dixi nisi notum & testatum. Ut res multorum oculis fieret

fieret teſtatior. Res certiſſimis monumentis teſtata.

Teſtificatio, onis, f. Zeugnuß, Bekräfftigung, Bezeugung. *Syn.* Teſtimonium, formula teſtimonii. *Epi.* Summa, ſempiterna. *Uſus.* 1. Manebit hujus tui facti teſtificatio ſempiterna. Chirographa, teſtificationes, indicia, quæſtiones. 2. *Affirmatio privata,* Bezeugung. Cum ſumma teſtificatione ſuorum erga me meritorum. V. *Teſtimonium, teſtis.*

Teſtificor, aris, atus ſum, ari, bezeugen, Zeugnuß geben, bewahren. *Syn.* Teſtor, atteſtor, notum facio, teſtimonium dico, teſtibus firmo. *Uſus.* Id feci teſtificandi amoris mei cauſa. Hæc in maxima hominum frequentia teſtificabatur.

Teſtimonium, ii, n. Zeugnuß, Bekräfftigung, Bewährung. *Syn.* Teſtificatio, jurejurando devincta autoritas. *Epi.* Acerrimum, debitum, divinum, exploratum, externum; falſum, firmum, gratum, grave, improbum, inimicum, majus, mutuum, præclarum, proprium, publicum, ſempiternum, totum, vehemens, divinum, tacitum. *Uſus.* Teſtimonium ſecundum fidem & religionem graviſſime dicere. Pro teſtimonio dicere; teſtimonium innocentiæ alicui tribuere, impertiri. Sunt in eam rem multa teſtimonia. Refellere, refutare, elevare teſtimonia. Eodem is convertit aculeos teſtimonii ſui. Cauſa ejus graviſſimorum virorum teſtimoniis communita fuit.

Teſtis, is, m. ein Zeuge. *R. à* θέσθαι. τίθεσθαι, *deponere.* *Syn.* Laudator, autor, obſignator: teſtimonium. *Phraſ.* *Ejus rei multos teſtes habeo,* deſſen habe ich viele Zeugen. Ejus rei teſtes citare, proferre, edere, producere poſſum plurimos, qui ſe non opinari, ſed ſcire; non audiviſſe, ſed vidiſſe; non interfuiſſe, ſed egiſſe dicent; rem teſtibus planam facere perfacile mihi eſt. Teſtem citabo totam domum; ejus rei autores, teſtesque optimos dare poſſum; res ea multorum teſtimoniis communiri poteſt; in ea cauſa deeſſe non poſſunt, qui pro teſtimonio dicant; rem eam multis teſtibus firmare poſſum. *Uſus.* Teſtes adhibere locupletes, idoneos, religioſos, integros, incorruptos, graviſſimos: *aut contra* falſos, diabolares, ab religione remotos. Teſtis, ac ſpectator vivus ac præſens. Teſtis eſt Italia. Clariſſimæ victoriæ teſtes. Deos facere teſtes.

Teſtor, aris, atus ſum, ari. bezeugen, bekräfftigen, bewähren: zu Zeugen ruffen. *Syn.* Doceo, ſignifico, oſtendo, demonſtro, teſtificor: teſtes adhibeo, facio, voco, invoco. *Uſus.* 1. Ejus artificium operis artificis peritiam teſtatur. 2. *Teſtem invoco, imploro: obteſtor,* zu Zeugen nehmen, ruffen. DEOS teſtor, omnesque homines. 3. *Teſtamento decerno,* ein Teſtament machen. Poſſitne teſtari exul, quæritur. V. *Teſtis.*

Teſtudo, inis, f. Schild-Kröte: Gewölbe. *Syn.* Animal cruſta tectum, tardumque. *Epi.* Fluviatilis. *Uſus.* 1. Teſtudo capite brevis, cervice anguina, aſpectu truci. 2. *Locus fornicatus,* gewölbter Ort.

Teter, a, um. ſchändlich, ſcheußlich, greulich, garſtig. *Syn.* Fœdus, flagitioſus. *Uſus.* Quo nihil tetrius, fædius, truculentius, aſpectu terribilius, immanius reperiri poteſt. Bellua omni diritate, atque immanitate teterrima. V. *Horridus.*

Tetre. ſchändlich, greulich. *Syn.* Fœdiſſime, impure.

Texo, is, ui, xtum, ere. weben, wircken, flechten, ſtricken. *R. à* τάσσω, *Ordino.* *Syn.* Contexo. *Uſus.* 1 Quid araneæ texerent: 2. *Necto,* zuſammenſtricken. Stoici ipſi ſibi plagas texuere. Feſtive carmen aliquod texere.

Textilis, e. gewircket, gewebet, geflochten. *Syn.* Textus. *Uſus.* Textile ſtragulum.

Textor, oris, m. ein Weber, Wircker.

Textrina, æ, f. Webers-Werckſtatt. *Syn.* Textoris officina.

Textum, i, n. * Gewebe, Flechtwerck. *Uſus.* Clypei textum.

Thalamus, i, m. * Ehe-Bette. *Syn.* Conjugis utriusque cubiculum.

Theatralis, e. zum Schau-Spiel gehörig. *Uſus.* Theatrales conſeſſus.

Theatrum, i, n. Schau-Platz. *R* θέατρον. *Syn.* Cavea *Epi.* Bellum, commune, frequens, refertiſſimum celebritate, eruditiſſimum judicio, magnitudine ampliſſimum, vacuum. *Uſus.* Theatra tota reclamant. Id frequenti theatro, incredibili plauſu & clamore comprobatum eſt. Cæſaris virtutes majoribus theatris propoſitæ. Me quaſi in quodam theatro orbis terrarum verſari credebam. V. *Ludi.*

Theca, æ, f. * ein Futer, Truhe, Kaſten, Schachtel. *R.* θήκη. *Uſus.* Theca nummaria. Thecæ vaſorum.

Theologia, æ, f. Wiſſenſchafft göttlicher Dinge. *Syn.* Divinarum rerum ſcientia. *Uſus.* *Theologia Myſtica,* ſo von geiſtlichen Dingen und Vollkommenheit handelt. Arcana, recondita, interior, divinitus immiſſa mentibus hominum de DEO, divinisque rebus ſcientia. Doctrina interior DEO Magiſtro tradita. Divinarum rerum cognitio è cœleſti luce hauſta. *Theologia Speculativa,* Diſce-

Disceptatrix ac judex altissimarum de DEO, divinisque rebus quæstionum disciplina. Scientia geminata Fidei, rationisque luce illustrata. *Theologia Moralis*, quæ quæstiones de Christiani hominis officio complectitur; quæ arctas, impeditasque conscientiæ rationes explicat *vel* expedit; quæ interioris fori causas, quæstionesque tractat. *Theologia Polemica*, quæ controversas fidei, ac Religionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit; quæ in evertendis novarum opinionum commentis operam Christianæ rei locat; quæ Religionis arcana in controversiam adducta, ratione ac autoritate firmat, ac tuetur. *Theologia Positiva*, sacrorum Codicum interpres Theologia, quæ Patrum, sacrorumque autoritate Conciliorum, controversas Religionis nostræ quæstiones dirimit.

Theologus, i, m. **Gotts-Gelehrter.** *Syn.* Rerum divinarum peritus; sacrarum Litterarum intelligentia nobilis; interpres divinorum Oraculorum; qui vita ac ratione Religionis nostræ arcana explicat.

Theorema, atis, n. **Betrachtung, gemüthliche Beschauung.** *Usus.* Percepta appello, quæ Græci theoremata.

Thesaurus, i, m. **ein Schatz, gesammelter Reichthum.** *Syn.* Opes, divitiæ. *Usus.* Thesaurum defodere, alicubi obruere; alicui de thesauris suis aliquid suppeditare. Thesaurus rerum omnium memoria. V. *Opes.*

Thesis, is, f. **Satz, Vortrag.** *Syn.* Propositum. *Epi.* Perdifficilis, politica, acuta, tenuis.

Thuribulum, i, n. **Rauch-Faß.** *Syn.* Acerra.

Thus, ris, n. **Weyhrauch.** *Usus.* Thura & odores incendere.

Tiara, æ, f. * **ein Haupt-Schmuck bey den Persiern.**

Tibia æ, f. **eine Pfeiffe, Schalmey, Schienbein.** *Syn.* Fistula: os cruris. *Epi.* Inflata, modulata, nuptialis, tardior. *Us.* Tibia, ad Tibiam canere. Tibiæ modulate canentes. Tibiam inflare. Tibiarum cantu instincti pugnant acrius.

Tibicen, inis, m. **ein Pfeiffer, Schalmeyer.** *Syn.* Qui tibiis canit. *Epi.* Bellus, latinus, tardior.

Tignarius, ii, m. **ein Zimmermann.** *Usus.* Faber tignarius.

Tignum, i, n. **Latte, Balcke.** *Syn.* Trabs.

Timeo, es, ui, ere. **sich fürchten, befürchten.** *Syn.* Metuo, horreo, extimesco, pertimesco, reformido, vereor, in metu sum, afficior timore, metus animo objicitur, mente vix consto. *Phras.* 1. *Valde timet*, **er fürchtet sich sehr starck.** Magno in timore est; magnum in timorem pervenit; metu suspensus, fractus & debilitatus hæret; ictus metu gravioris mali, & horrore perfusus tuta omnia reformidat. Vix se præ formidine commovet. Metum cepit non mediocrem. Totus in metu est, & trepidatione; magnus hominem metus agitat, commovet; magnum in metum adductus est; vacuus metu non est. Timor hominem incessit, occupavit ingens. Gravi metu solicitatur. Pavor animum hominis intravit ingens; metum in se concepit; delirat miser timore, & nescio quid pavitat. 2. *Multi adeo imbecilles animo sunt, ut omnia timeant*, **viele seynd so weichhertzig, daß sie alles fürchten.** Multos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus metu contremiscant; metu exanimentur; metu exalbescant, exhorrescant; timore commoveantur; metu perturbentur. Multos ob animi infirmitatem, imbecillitatem, quilibet casus terret, perterret, perterrefacit; metu afficit; in timorem conjicit; ad timorem impellit; multis, quod animi imbecillitate laborent, vel minimus casus metum, terrorem incutit. V. *Terreo.* 3. *Timeo ne non optime consilia mea succedant*, **ich fürchte, meine Anschläge möchten nicht wohl von statten gehen.** Timeo, mei consilii quis sit exitus futurus. Utinam consilio meo respondeat exitus, vereor, tamen, ne aliorsum cadat. Quam feliciter mihi eventurum sit ex consilio meo negotium, plane non video: equidem adversos metuo exitus. Metuo, ne id consilii ceperim, quod explicare non facile possim. Meum consilium quo sit evasurum, nescio, ac timeo. Consilium à me captum ut eum, quem volo, habeat exitum, opto magis, quam spero. Exitum consilii mei extimesco. 4. *Tam vicino periculo timeo sane vehementer*, **bey so nahender Gefahr fürchte ich mich sehr.** Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet, spiritusque; metus percurrit meum, omniumque pectora; animus timore obstupescit; subito horrore obrigui, metuque nunc adeo exsanguis sum; formido incessit animum, & pavore marceo. V. *Timor, Terreo.* *Usus.* Quemadmodum explicari hæc possint, timeo. Timeo de consulatu; ab eo judiciorum genere.

Timide. **furchtsamlich, zaghafftig, kleinmüthig.** *Syn* Ignave, timido animo, dubitanter, diffidenter.)(*Fidenter, animose, fortiter.* *Usus.* Timide, ac verecunde dicere. Timide, modiceque dicere.

Timiditas, tis, f. **Furchtsamkeit, Zaghafftigkeit, Kleinmuth.** *Syn.* Angustus & parvus animus.)(*Confidentia, fortitudo.* *Epi.* Humilis, fracta, ingenua, turpis, utilis. *Usus.* Cautio mea, timiditasque in causis.

Pudore quodam, & timiditate ingenua refugisti. Timiditati & ignaviæ militum proposita supplicia. V. *Timeo.*

Timidus, a, um. **furchtsam, feig, kleinmüthig, schüchtern, zaghafftig.** *Syn.* Ignavus, nullius animi, circumspectans omnia; quidquid increpuerit, pertimescens; diffidens, imbellis, vecors.)(*Animosus. Phras.* 1. *Pusilli animi es, & timidus,* **du bist gar kleinmüthig, und furchtsam,** Exigui, infirmi, imbecilli animi es, nimiumque demissi. Infirmus ab animo es; animo jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viget animus tuus. Animus tibi sine animo est; abest animus ab animo tuo. Facile concidis, commoveris animo; roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Umbras etiam times trementibus labiis. Timorem prodis; nemo te meticulosior; animo es nimis ignavo ac demisso; magna quadam animi infractione, formidine, pavore timiditatem tuam ostendis; nescio, quas formidines agitando animis, ipsi tibi curas, & metus auges. 2. *Exercitus erat timidus,* **das Kriegs-Heer war voller Schrecken.** Fuga trepidus, plenus vulnerum & pavoris exercitus; tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladio esse opus, & umbonibus propelli posse videretur; ut nec vultum, nec aciem oculorum ferre posset; miles abjectus metu, terrore exanimatus; animo debilitatus, & qui umbram quoque metueret suam. Occupabat militum animos pavor insolitus; terror militi inciderat; terror militi mentem eripuerat; omnium mentes, animosque militum timor perturbarat. V. *Timeo. Usus.* Timidus & cautus. Quæ timido animo humili, fractoque fiunt.

Timor, oris, m. **Furcht, Zagheit, Kleinmuth.** *Syn.* Metus, formido.)(*Spes, animus. Syn.* Cæcus, domesticus, falsus, inanis major, verus novus, vetus. *Phras.* 1. *Hostis vicinus urbi maximum timorem incussit,* **der schon annahende Feind hat der Stadt einen grossen Schrecken eingejagt.** Maximo timore affecit; ingentem timorem injecit, incussit; pavore cuncta complevit; civium animos horrore perstrinxit; in maximum timorem cives dedit; maximo timori civibus fuit; maximum timorem hostibus objecit; maximo timore civitatem cumulavit. V. *Terreo.* 2. *In maximo timore est civitas,* **die Stadt ist in der grösten Furcht.** Ingenti timore perculsa, occupata est civitas; animi omnium ad timorem traducti; in magnum timorem venere; in timorem versi sunt. V. *Timeo.* 3. *Timorem præsetulit,* **er hat sich gestellt, als ob er sich fürchtete.** Opinionem timoris hostibus præbuit; signa timoris dedit; cum simulatione timoris egit; timoris opinionem apud hostes, quibuscunque potuit rebus, auxit; timoris suspicionem dedit hostibus; timoris sui signa multis rebus misit. 4. *Tandem timorem deposuit,* **er hat endlich die Furcht abgelegt.** Timorem omnem abjecit, deposuit; animum solicitudine exoneravit; metum amisit; tandem timore vacuus animum recepit; solvit animum metû; timore se expedivit; metum abstersit, exuit; posito metu animum respexit; animum recepit, recuperavit; revocavit; ad pristinam se fortitudinem revocavit; ex timore se collegit; recreavit se à timore; animum, spem redintegravit; animum renovavit. 5. *Timorem tibi hunc adimam,* **ich werde dir diese Furcht benehmen.** Isto te metu liberabo, levabo; a metu te isto abducam; metum tibi eximam, ejiciam, auferam, expellam; animum tuum confirmabo, constituam; animum afflictum excitabo, & ad spem, & fortitudinem revocabo. Efficiam tandem, nequis porro animum tuum metus perturbet, affligat, commoveat, concutiat, exagitet; ut a metu vaces; ut animus, qui jacebat, erigatur, excitetur, exsurgat; ut animus tuus sese colligat, atque confirmet. Languet animus tuus, ego ut valeat, & vigeat, efficiam. V. *Recreo. Usus.* Timor misericordiam non recipit. **die Furcht hat kein Erbarmnuß.** Timorem in rei frumentariæ simulationem conferre, **die Furcht zu bemänteln sich stellen, als ob man fouragiren gieng.**

Tinea, æ, f. * **eine Schabe, Motte.** *Syn.* Vermiculus vestes, librósque erodens.

Tingo, is, xi, tinctum, ere. **färben.** *Syn.* Coloro, imbuo, inficio.

Tinnio, is, ire. **klingen.** *Usus.* Expecto, quid ille tinniat.

Tinnitus, ûs, m. * **das Klingen.** *Usus.* Tinnitum ciere.

Tintinnabulum, i, n. * **Klöcklein, kleine Schelle.**

Titillatio, onis, f. **das Kützeln.** *Syn.* Suavitas motus. *Usus.* Non est senibus tanta titillatio voluptatum.

Titillo, as, avi, atum, are. **kützeln.** *Syn.* Moveo cum aliqua voluptate, suavitate. *Usus.* Voluptas cum suavitate quadam affluit, & allabitur, sensusque titillat.

Titio, onis, m. **ein erloschener Feuers-Brand.** *Syn.* Lignum adustum, quod ab igne extrahitur.

Titubanter. **wanckelmüthig.** *Syn.* Dubitanter, inconstanter.

Titubatio onis, f. **das Wancken, Zweiffel.** *Syn.* Hæsitatio. *Us.* Ut ne parvâ quidem titubatione, aut offensione impediremur.

Titubo, as, avi, atum, are. wancken, zweifeln. *Syn.* Hæsito, nec vox nec lingua consistit. *Usus.* Erubuisse expalluisse, titubasse. Si quid in bello titubatum sit. V. *Dubito.*

Titulus, i. m. Titul. *Syn.* Index. *Epi.* Indignissimus, insignis. *Usus.* Me sapientis titulus delectat. Titulum consulatus vix sustinet. Regis titulum sibi adscribere. Inscriptio libri; honoris vocabula & nomina, *rectius & usitatius*, quam *libri*. vel *honorum tituli*, Titul eines Buchs, Ehren-Titul. *Competentem titulum non dare, vulg.* den gebührenden Titul einem nicht geben; *Latine:* Aures debitâ appellatione fraudare.

Toga, æ, f. ein Römischer Rock in Friedens-Zeit.)(*Sagum. Epi.* Felix, parva, pulla, purpurea, texta, virilis, pura. *Us.* Toga pacis est insigne, & otii. Virilem togam sumere, assumere, induere.

Togatus, a, um. mit einem solchen Rock bekleidet. *Usus.* Quasi unus è togatis.

Tolerabilis, e. erträglich, leidentlich. *Syn.* Vendibilis, non contemnendns; patibilis.)(*impatibilis. Usus.* Vix singulis ætatibus singuli tolerabiles Oratores. Tolerabili fœnore solvere. Tolerabilis conditio.

Tolerabiliter. leidentlich, erträglich. *Syn.* Toleranter. *Usus.* Dolores tolerabiliter ferre.

Toleranter. leidentlich, gedultig. *Usus.* Toleranter dolorem pati.

Tolerantia, æ, f. Gedult, Erdultung, Ubertragung. *Usus.* Tolerantia rerum humanarum, contemptio fortunæ. V. *Patiens.*

Toleratio, onis, f. Erleidung, Ertragung, Erdultung.

Tolero, as, avi, atum, are. erdulten, übertragen. *Syn.* Fero, patior, perfero, sustineo: sustento: concoquo. *Usus.* Forti animo militiam, hyemem, fortunam adversam tolerare. Latrociniis vitam; ccstaneis famen tolerare. Verbera, plagasque is toleret, qui verbum concoquere vix potest. V. *Fero, Patior.*

Tollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, wegräumen. *Syn.* Aufero, removeo, eximo, detraho, deleo, extinguo: attollo. *Adv.* Celeriter, funditus, obscure, omnino, perfacile, recte. *Usus.* 1. Memoriam alicujus rei tollere. Suspicionem mihi omnem sustulit. 2. in currum patris sublatus. Risum, cachinnum, clamorem maximum sustulit. 3. *Laudo,* loben. Tollere in cœlum laudibus; augere, & altius dicendo tollere. 4. *Suspicio* auf sich nehmen. Tollere aliquid oneris. V. *aufero, adimo.*

Tondeo, es, totondi, tonsum, ere. scheeren, abscheeren. *Usus.* Dionysius ne tonsori collum submitteret, tondere filias docuit.

Tonitru, u. n. der Donner. *Syn.* Aëris sonitus, nubium fragor. *Usus.* Tonitrua, jactusque fulminum quis non extimescit? Cœlum tonitribus contremit. V. *Tempestas.*

Tono, as, ui, are. donnern. *Phras.* Tonat. es donnert. ingenti sono cœlum strepere & inter horrendos fragores micare ignes cœpêre. Continuus cœli fragor est, & passim cadentium fulminum species visitur. Cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, & concursu, conflictuque nubium fulgura ingeminat. Nubes æstivis incensæ caloribus inter se collisæ, creberrimoque ruptæ tonitru fragoribus aures, fulgurum flammis oculos verberant. Cœlum tumultu miscetur. Ruptæ cum fragore nubes omnia terrore tumultuque complent. *Usus.* Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit, aliquid de cœlo.

Tonsillæ, arum, f. Mandeln, Hals-Drüsen. *Syn.* Glandes ad radicem linguæ.

Tonsor, oris, m. Scheerer, Barbierer.

Tonsorius, a, um. zum Scheeren gehörig. *Usus.* Cultri tonsorii.

Tonstrina, æ, f. * Barbier-Stuben. *Syn.* Locus, in quo tonderi solet.

Topiaria, æ, f. Lust-Gärtnerey. *Usus.* Topiariam facere.

Topiarium, ii, n. Garten-Zierde, Lust-Garten-Werck. *Syn.* Opus ex arbore, *vel* frutice factum, varie inflexis, detortisque ramis, ad speciem, decorèmque hortorum.

Topica, orum, n. Kunst, die Beweißthümer aus den Locis Oratoriis zu nehmen. *Usus.* Aristotelis topica.

Toreuma, atis. n. erhobene, oder gegrabene Arbeit, Dreher- oder Schnitz-Werck. *Syn.* Opus torno factum. *Epi.* Nova, pretiosa. *Usus.* Pretiosa toreumata, artificis manu facta.

Tori, orum, m. die Fleischmauern, oder Musculen der Vörder Arm. *Syn.* Lacerti. *Usus.* O pectora! o terga! o lacertorum tori!

Tormentum, i, n. Pein, Folter, Quaal, Schmertzen. *R. a* Torquendo. *Syn.* Cruciatus, supplicium, equuleus: machina bellica, Geschütz, Feld-Stücke. *Epi.* Acerrima, graviora, varia. *Usus.* 1. Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermittitur. Vi tormentorum adducti servi. 2. *Machina bellica.* Geschütze. Tormentis muros verberare, quatere, disturbare, labefacere, labefactare, mit Stücken beschiessen. V. *Cruciatus, Torqueo, Oppugno.*

Tormina, um, n. Bauch-Grimmen. *Syn.* Intestinorum dolor. *Usus.* Fortem se in torminibus præbére. V. *Pæna.*
Torminosus, a, um. dem Grimmen unterworffen. *Usus.* Torminosi, gravedinosi.
Torno, as, avi, atum, are. drehen, drechslen. *Syn.* Polio, quasi tornô facio. *Usus.* DEUS mundum ita tornavit, ut nihil possit fieri rotundius.
Torpedo, inis. f. Glieder-Krampff, Trägheit, Faulheit: *item* ein Krampff-Fisch.
Torpeo, es, ui, ére. erstarren. *Syn.* Obtorpeo. *Usus* Epicurei DEUM feriatum cessatione volunt torpére. V. *Langueo.*
Torpor, oris, m. Trägheit, Einschlaffung, und Erstarrung der Glieder. *Syn.* Stupor.
Torquatus, a, um. der mit einer guldenen Hals-Ketten gezieret ist. *Usus.* Torque hosti detractô Torquati nomen invenit Manlius.
Torqueo, es, torsi, tortum, ére. drehen, biegen, lencken: peinigen, quälen, foltern. *Syn.* Flecto, intorqueo: excrucio. *Adv.* Acriter, diu, vehementer, mirifice. *Phras.* 1. *Ni fateatur torquebitur,* wann er nicht bekennet, wird er greulich gepeiniget werden. In cruciatum maximum dabitur; tormentis acerrimis ex eo quæretur; omnibus intolerandis humanæ patientiæ cruciatibus lacerabitur; metu tormentorum admoto vera fatebitur; tormentis exprimetur veritas. Nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum abripietur, agetur; cruciatus in illum exempla dirissima edentur; omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur; gravissimis cruciatibus afficietur; conficietur; per tormenta veritas explorabitur; quæstionibus atrocissimis subjicietur; quæstiones adhibitis tormentis de illo agentur, habebuntur. Ni fateatur, tortores & carnifices, dum verberibus, ac tormentis fatigentur, crudelitatem explebunt, satiabunt suam; tortores, dum tormenta ipsa defessa erunt, crudelitatem exercebunt suam. *Usus.* 1. Terra se circa axem convertit, & torquet. Opinionum vanitas torquet, ac flectit imbecillitatem animorum, quocunque libuerit. Vultus mutantur, ora torquentur. 2. *Vexo, exagito,* plagen, peinigen. Torquent te libidines tuæ, laudes meæ. Torqueri equuleo. 3. *Jaculor,* abschiessen. Torquere hastas amentatas. V. *Flecto, Excrucio, Crudelis.*
Torques, is, m. Hals-Ketten, Hals-Gehäng. *Syn.* Monile, colli ornamentum. *Usus.* Aliquem phaleris & torque donare.
Torrens, tis, m. rauschender Regen-Bach. *Syn.* Fluvius imbri crescens, qui e montibus lapsus rapide fertur. *Usus* Cum fertur quasi torrens, oratio.
Torreo, es, ui, tostum, ere. trocknen, dörren. *Syn.* Exuro. *Usus.* Solis ardore, succensis ignibus torreri.
Torridus, a, um. ausgedürret, ausgetrocknet. *Syn.* Perustus, aridus. *Usus.* Homo macie torridus.
Tortor, oris, m. Folterer, Peiniger. *Syn.* Carnifex.
Tortuosus, a, um. schlänglich gekrümmet, in die quer hin und her gebogen. *Syn.* Flexuosus. *Usus.* 1. Sonus ex tortuosis locis & inclusis refertur amplius. 2. *Difficilis, insuavis, arduus,* schwer, hart. Multiplex, & tortuosum ingenium. Multa objecit obscura, & tortuosa.
Torve. sauersichtig, greulich.
Torvus, a, um. sauersichtig, scheußlich. *Syn.* Horribilis.
Tot. soviel.)(*quot.* *Usus.* Tot homines, tanta servorum examina.
Totidem. eben soviel. *Syn.* Par numerus. *Usus.* Hunc ego locum totidem verbis è Græco transtuli.
Toties. so offt.)(*quoties.*
Totus, a, um. gantz. *Syn.* Omnis, cunctus, universus, omnes partes, plenus, integer, solidus.)(*Pars.* *Usus.* Tota Respublica omnis Italiæ pubes, cunctus populus, universus senatus. Totus est mihi deditus, totum se mihi tradidit. Totus ex mendaciis, & fraude factus. Ex toto id non intelligo. Totus in suis nugis est. Summa victoriæ. totaque belli ratio in eo constat.
Trabalis, e. Balcken groß. *Syn.* Robustissim *Usus* Beneficium us trabali clavô figere decet.
Trabea, æ, f. eine gewisse Kleider Tracht. *Usus.* Auguralis, Regia trabea.
Trabeatus, a, um. angethan mit einem Königlichen Kleid. *Syn.* Trabea indutus.
Trabs, bis, f. ein Trum, Balcke. *Usus.* Abiegnæ trabes.
Tractabilis, e. das sich handtieren läßt, geschlacht, biegsam. *Syn.* Quod sub tactum cadit. *Usus.* 1. Corporeum & aspectabile, itemque tractabile omne necesse est, quod natum est. 2. *Lenis, mollis, facilis, flexibilis, mitis ingenii,* mild, lind ꝛc. Virtus in Amicitia tenera est, & tractabilis. Nihil illo tractabilius. V. *Lenis.*
Tractatio, onis, f. Abhandlung. *Syn.* Usurpatio, usus, tractatus, explicatio. *Epi.* Digna, salutaris varia. *Usus.* Qui in armorum tractatione versantur. Tractatio litterarum mihi salutaris. In usu & tractatione dicendi. *Tractatio pro* lauto convivio, ein Gastmahl, *vulgi est.*
Tractatus, us, m. Handlung, Abhandlung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Ipsarum artium tractatu delectari.
Tractim, in einer langen Reihe. *Syn.* Longô tractû.

Tracto, as, avi, atum, are. handeln, tractiren, unter Händen haben. *Syn.* Exerceo, differo, doceo, disputo: accipio aliquem honorificè, aut asperè. *Adv.* Accuratè, acutè, asperè, comicè, crudeliter, cupidè, diligenter, disertè, divinitùs, facilè, graviùs, hilarè, honestè, honorificè, improbè, ingeniosè, insidiosè, lautè, leviter, leniter, liberaliter, minutim, modicè, nefariè, præclarè, publicè, remissè, sceleratè, studiosè, subtiliter, tenerè, commodè, cumulatè, benè. *Phras.* 1. *Commodum id argumentum tractabamus*, wir handelten eben dazumahl von dieser Materie. In eo argumento versabamur; multis eam rem sermonibus jactabamus; commodum de ea re disputabamus; in manibus habebamus ejus argumenti tractationem; id argumentum versabamus. 2. *Honestissimè me tractavit*, er hat mich gar ehrlich gehalten. Omni me officio, ac comitate complexus est; leniter ac clementer me accepit: victû me cæterísque rebus liberalissimè, commodissiméque habuit; liberaliter, indulgentérque me coluit; lepidè, nitidéque, honestè, comiter me habuit; nemo unquam prolixiùs, lautiùsque me habuit. Ornatè, cumulatéque me tractavit. 3. *Malè me tractavit*, er ist sehr übel mit mir umgegangen. Subcontumeliosè me tractavit; asperrimè, improbissiméque me habuit; crudeliter in me consuluit; servilem in modum laceravit me conviciis; pessimè me mulctavit; malis me modis, ac miseris accepit; indigna in me exempla edidit; nec humaniter, nec amicè me accepit; summa simulatione amoris insidiosissimè me tractavit, omnes indignitates, contumeliasque ab eo pertuli; maximum apud eum infortunium inveni. *Usus.* 1. Tractare, & agere causas amicorum. Artem Geometricam, Historiam tractare. Pecuniam publicam tractare. 2. Accipio, excipio, cum aliquo ago, mit einem umgehen. Liberaliter, insidiosè aliquem tractare. Animos tractare, & permovére voluntates eloquentiâ. 3. *Tango*, greiffen. Manû tractare. 4. *Gero*, sich halten, aufführen. Ita me in Republica tractabo.

Tractus, ûs, m. Strich Landes. *Syn.* Regio, ora, pars terrarum, cœli plaga. *Epi.* Celeberrimus, varius, levis, totus. *Usus*, 1. Tractus ille Venafranus. 2. *Cursus*, Lauff. Tractû orationis leni, & æquabili uti.

Traditio, onis, f. Ubergabe, Ubergebung. *Usus.* Abalienatio est rei suæ traditio. *Traditiones Apostolicæ*, *vulg.* Lehre der Kirchen, so zwar nicht schrifftlich, sondern mündlich von denen Aposteln hinterlassen worden. Doctrina à Christo, & Apostolis ad nos derivata; dogmata Religionis à Christo tradita, & ab Apostolis ad nos transmissa. Religionis capita verbo tradita, Patrúmque sermonibus consignata. Doctrinæ Christianæ capita Apostolorum ore excepta, & ad posteros transmissa. Christianæ legis sanctiones à Christo latæ, & Ecclesiæ omnium ætatum testimoniô, à Religionis nostræ primordiis ad nos usque derivatæ, & quodammodò per manus traditæ.

Trado, is, tradidi, traditum, ere. übergeben, dargeben, überreichen. *Syn.* Do, exhibeo, dico: doceo, demonstro, prodo. *Adv.* Atrociter, benè, egregiè, etiam, festivè, gratis, græcè, honestè, subtiliùs, penitus, expeditiùs, furtim, verè, latinè. *Phras.* 1. *Urbem victori hosti tradere*, die Stadt dem Feind übergeben. In possessionem urbis victorem admittere; victoris imperio, ac potestati urbem dedere; in fidem ac potestatem victoris urbem committere; hosti in manum tradere; divina, humanáque omnia, urbem, ac populum in ditionem, atque arbitratum victori dedere; victori hosti urbem permittere; in fidem ac potestatem ultrò venire. V. *Dedo*, *Deditio*. *Usus.* 1. Se, suáque omnia alicui in fidem, in potestatem, in deditionem tradere. Se in disciplinam tradere. Quieti, voluptati, libidinibus se tradere. Bellum, Provinciam successori tradere. Trado tibi hunc totum de manu, ùt ajunt, in manum. Per manus tradam provinciam, ei, cui maximè vos vultis. 2. *Doceo*, *refero*, lehren/ sagen, erzehlen, vorgeben. Artem dicendi discipulis; res gestas litteris, memoriæ posterorum, monumentis litterarum tradere. Memoriæ traditum est.

Traduco, is, xi, ctum, ere. hinüberführen. *Syn.* Trajicio. *Adv.* Paulisper, aliò, tranquillè, eleganter. *Usus.* 1. Fluvius profundior erat, quàm ùt copiæ traduci possent. 2. *Confero*, *flecto*, *converto*, *adduco*, einen zu etwas vermögen, oder bringen. Animum alicujus à metu ad spem, àb improbitate ad virtutem, àb iracundia ad lenitatem traducere; traducere aliquem ad se. 3. *Transigo*, *ago*, *duco*, führen, durchbringen. Vitam otiô, ætatem ludô traducere. Traducere aliquem per ora hominum. V. *Irrideo.*

Traductio, onis, f. Hinüberbringung. *Us.* Traductio furibundi hominis ad plebem. Traductio temporis.

Traductor, oris, m. Hinüberbringer. *Usus.* Traductor ad plebem.

Tradux, ducis, m. Baum oder Reb-Schoß zum Versetzen, Setzling. *Syn.*

Syn. Stirps arboris *vel* vitis alio traducta.

Tragicè. ernstlich, greulich. *Syn.* Sublate, amplè.

Tragicus, a, um. zu ernstlichen, oder traurigen Schau-Spielen gehörig. *Usus.* Poëta tragicus.

Tragœdia, æ, f. ein ernstlich oder trauriges Schau-Spiel. *R à.* τράγος, *hircus, &* ᾄδω, *cano, quia in Bacchi honorem fabula canebatur, cujus victima hircus, qui victoribus in præmium dabatur.* *Usus.* 1. Tragœdiam facere, scribere, agere, absolvere. 2. *Transl.* traurige Zufälle. Quantas tragœdias effecit, excitavit? Tragœdias in nugis agere.

Tragœdus, i, n. ein Tragödien-Spieler. *Usus.* Vox tragœdorum.

Tragula, æ, f. Pfeil, Geschoß. *Teli genus.*

Traho, is, xi, ctum, ere. ziehen. *Syn.* Vi adduco, impello. *Adv.* Consulto, divinitus, amplius, extrinsecus, leviter. *Usus.* 1. Uno impulsû plures in calamitatem trahuntur. Trahere aliquem in invidiam. 2. *Accipio, sortior.* überkommen. Ex contumelia nomen traxit. Molestiam ex re quapiam trahere. 3. *Produco, extraho,* erlängern, hinausziehen. Bellum trahere; noctem vario sermone trahere. 4. *Allicio,* anreitzen. Trahimur omnes laudis studio. V. *Moveo.*

Trajectio, onis, f. Uberfahren, Ubersetzen. *Usus.* Maris trajectio; verborum trajectio.

Trajectus, ûs, m. Uberfahrt. *Usus.* In trajectu Albulæ amnis submersus est.

Trajicio, is, jeci, jectum, ere. überschiffen, übersetzen. *Syn.* Transeo: traduco. *Adv.* Aperte, celeriter. *Phras.* 1. *Fluvium, trajicere.* über den Fluß setzen. Flumen navibus transire; superare fluvium; fluvium transmittere; transgredi flumen. 2. *Trajicere milites in adversum littus,* die Soldaten über den Fluß führen. Flumen copias traducere, trajicere; in adversam fluminis oram milites transportare. 3. *Trajicere aliquem sclopo,* einen erschiessen. Glande plumbea sternere, configere, conficere, exanimare, transverberare. *Usus.* 1. In Græciam trajicere. 2. *Traduco.* überführen. Alpes trajecit Antonius. Exercitum Rhodanum trajeci. 3. *Longius jacio,* darüberschiessen. Murum jaculo trajecit. V. *Transeo.*

Tralatitius, a, um. anders woher genommen. *Syn.* Translativus, translatus. *Usus.* Nosti hæc tralatitia.

Trames, itis, m. krummer Fuß-Weg. *Syn.* Semita. *Usus.* Egressus est non viis, sed tramitibus.

Trano, as, avi, atum, are. hinüberschwimmen. *Syn.* Trajicio.

Tranquille. still, ruhig. *Syn.* Placate, placide. *Usus.* Tranquille & placide vitam traducere.

Tranquillitas, tis, f. Stille, Ruhigkeit. *Syn.* Quies, otium, securitas, tranquillus animus; placata, tranqiulla, quieta vita. *Epi.* Honesta, reliqua, summa, utilis, mirifica. *Phras.* 1. *Res ea magnam tibi tranquillitatem pariet,* diese Sache wird dir ein ruhiges Leben verschaffen. efficiet, ut quiete, tranquilleque agas; ut summa sit rerum tranquillitas, summa animi quies; ut vivere, agere, ducere vitam tranquillam possis; facilem ut habeas, & expeditum rerum tuarum, vitæque cursum; ut omni molestia vaces; ut otio fruaris jucundissimo, uberrimo, suavissimo; ut otio tibi frui liceat. Ea res præstabit tibi otium, vitamque ab omni metu, curaque vacuam; vitam facilem, quietam, omnium expertem perturbationum; vitam ab omni molestia remotam, sejunctam, segregatam, disjunctam. 2. *DEO sit gratia, magna nunc tranquillitate fruor.* GOtt sey Danck, ich lebe nun sehr ruhig. Quæ DEI est gratia, vacuus molestiis sum, sine cura, sine sollicitudine; DEI benignitate factum est, ut nunc quidem omni molestia vacem, ut nullis angar curis, ut nulla vexer sollicitudine. Divino munere procul absum à molestiis; extra molestiam; tranquille ago. DEI benignitate contigit, ut nulla animum paulo molestior afficiat, vexet, exagitet, commoveat, perturbet cogitatio. DEI benignitate bene, tranquille, commode est animo meo; animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe sejuncto. DEI me benignitas ab omni molestia exemit, eripuit, liberavit, vindicavit. *Usus.* Vitam otii, quietis, tranquillitatis plenissimam sectari. V. *Quies.*

Tranquillo, as, avi, atum, are. stillen, besänfftigen, zufrieden stellen. *Syn.* Placo.)(*Perturbo,* *Usus.* Tranquillare animos perturbatos.

Tranquillus, a, um. still, ruhig. *Syn.* Quietus, securus, sedatus, placatus, lenis, placidus, omnis perturbationis expers.)(*Turbulentus.* *Phras.* *Vix credas, quam tranquillo sim animo,* du kanst es kaum glauben, wie ruhig ich in meinem Gemüthe sey. Vix cogitatione assequare securitatem, quietem, tranquillitatem, æquitatem animi mei; qua quiete fruar; quam ab omni cura vacuo sim animo; quam procul ab omni cura absit animus meus; quam tranquille agat, ac se ipso fruatur; quam omni vacem perturbatione; quam parum ani-

animus cura fluctuet, agitetur, vix cogitatione possis consequi, quæ sit animi mei tranquillitas. V. *Tranquillitas.* Usus. Tranquillo animo esse, consistere; tranquilla & serena frons. V. *Quietus.*

Trans. über, jenseit. *Usus.* Cogito trans Tiberim. Trans mare, fugi.

Transactor, oris, m. der einen Vertrag mache, Verwalter. *Us.* Rerum omnium transactor, & administer.

Transalpinus, a, um. jenseit des Gebürgs gelegen. *Usus.* Nationes transalpinæ.

Transcendo, is, di, sum, ere. übersteigen *Syn.* Transeo. *Usus.* Hoc malum transcendit Alpes. V. *Scando.*

Transcribo, is, psi, ptum, ere. abschreiben, abcopiren, copeyen. *Syn.* Exscribo, describo. *Usus.* Orationes totas sua manû transcripsit.

Transcurro, is, curri, cursum, ere. hinüber lauffen. *Usus.* Alexander & Cytus suum cursum transcurrerant.

Transenna, æ, f. Schranck, vergittert Fenster. *Syn.* Fenestra, cancelli. *Usus.* Eam copiam quasi per transennam, prætereuntes, strictim aspeximus.

Transeo, is, ivi, itum, ire. durchfahren, hindurch, hinübergehen. *Syn.* Trajicio, transmitto, transcendo, transgredior, prætervehor, permeo, trano; delabor, deflecto, abeo, defluo. *Adv.* Auspicato, breviter, deinceps, facile, leviter, separatim, singillatim, tuto, quam brevissime. *Phras. Cave ne modestiæ terminos transeas,* habe acht, daß du die Schrancken der Eingezogenheit nicht überschreitest. ne longius progrediare, quam modestiæ ratio patiatur; ne quos modestia tibi terminos præscribit, transilias, transgrediare, transcendas, prætergrediare; ne modestiæ terminos *vel* cancellos egrediare, excedas; ne à præscriptis modestiæ cancellis excedas. *Usus.* Flumen, mare transire. Ad alium sermonem transire; in sententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius transire. Si quidem est peccare, transire lineas. Legem, modum transire. Aliquid silentio transire.

Transfero, fers, tuli, latum, ferre. hinübertragen. *Syn.* Traduco, confero. *Adv.* Acute, astutius, apertius, audacius verba, contumeliose, crebrius, tragice, commode, deinceps, separatim, indidem. *Phras.* 1. *Invidiam omnem in me transtulit,* er hat den gantzen Neid auf mich geschoben. ad me transfudit; invidiam omnem deoneravit, & in me trajecit; totam invidiæ molem in me transmovit, derivavit, traduxit. Invidia tota, eo potissimum autore, in me vertit. 2. *De verbo ad verbum in Latinum transtulit, vulg.* er hat es von Wort zu Wort in das Latein übersetzt. verbis totidem in Latinum transtulit: verbum pro verbo reddidit, verbum de verbo expressit; ad verbum transtulit. *Usus.* Cum de curriculo studiorum tuorum deflexisses animumque alio transtulisses. Amorem suum, curam, laborem, studium ad illud transtuli. Culpam transferre in alium; verba apertius transferre. V. *Verto.*

Transfigo, is. xi, xum ere. durchstechen, durch und durch stossen. *Syn.* Configo, gladium lateri, jugulo defigo. *Usus.* Hasta transfixus.

Transfodio, is, di, fossum. durchstechen, durch und durch stossen. *Syn.* Transfigo, transverbero, trajicio latus. *Usus.* Fugienti latus transfodit.

Transformo, as, avi, atum, are. verstalten, eine andere Gestalt geben. *Syn.* In aliam formam muto: in aliam imaginem me converto; aliam personam, speciem, imaginem induo, fero. V. *Muto.*

Transfuga, æ, m. Uberläuffer, Abtrünniger. *Syn.* Perfuga.

Transfugio, is fugi, ere. übergehen, überlauffen, von einem zum andern fliehen. *Syn.* Perfugio, profugio. *Adv.* Levissime. *Usus.* Ab afflicta amicitia, ad florentem transfugere & devolare.

Transfugium, ii, n. das Uberlauffen, Flucht zum Feinde. *Syn.* Defectio, profugium. *Usus.* Longius ab hoste abiit, ut levibus ingenis impeditiora essent transfugia.

Transfudo, is, fudi, fusum, ere. aus einem Geschirr in das andere giessen. *Syn.* Transfero. *Adv.* Libenter *Usus.* Amorem omnem abjecit atque in hunc transfudit. Omnes meas laudes libenter ad te transfuderim. V. *Transfero.*

Transgredior, eris, gressus sum, gredi. übertretten, übergehen. *Syn.* Migro. *Adv.* Inauspicato. *Usus.* Alpes transgredi. V. *Transeo.*

Transgressio, onis, f. Uberschreitung. *Syn.* Transitus. *Epi.* Concinna. *Usus.* Vallum Alpium contra trangressionem Gallorum. V. *Delictum.*

Transigo, is, egi, actum, ere. Vertrag, Vergleich treffen: vollziehen. *Syn.* Decido, pactionem facio, conficio: gero, ago, perficio. *Adv.* Commode. *Usus.* 1. Transigere & decidere cum aliquo de re aliqua. Modica pecunia transiges. 2. *Rem perficio, absolvo,* vollbringen, vollenden. Transigere multas res uno tempore. Susceptum negotium transigere. 3. *Ago,* durchbringen. Vitam otiosam transigere & ludô, jocisque conterere. V. *Pactum, Paciscor.*

Transilio, is, ii, sultum, ire. überspringen. *Syn.* Prætereo, transeo, prætervehor. *Usus.* Transilire ante pedes posita. V. *Transeo.*

Trans-

Transitio, onis, f. Übergang. *Usus.* Transitio ad plebem. Nullis transitionibus ejus utitur oratio.

Transitus, ûs, m. Durchzug, Durchgang. *Usus.* Fossæ transitum ponticulo junxit.

Translatio, onis, f. Übersetzung, Überbringung. *Usus.* Verecunda debet esse translatio. *Epi.* Pervia, paullo durior, liberalis, multa, verecunda, continua, frequentissima, mollissima, puerilis.

Translatitius, & Translativus, a, um. nachgemacht, zur Übersetzung gehörig. *Usus.* Vetus hoc edictum translatitiumque est. Constitutio translativa.

Translator, oris, m. Übersetzer. *Usus.* Translator quæsturæ.

Transmarinus, a, um. über Meer gelegen, oder hergebracht.

Transmigro, as, avi, atum, are. * von einem Ort in das andere wandern. *Usus.* Suadebat, ut Vejos transmigrarent. V. *Migro.*

Transmissio, onis, f. Überfahrt, Übersetzung. *Syn.* Trajectio. *Epi.* Superior. *Usus.* Navigationem magnopere timebam, memor prioris tuæ transmissionis.

Transmitto, is, misi, missum, ere. überfahren, überlassen, zubringen. *Syn.* Transeo, trajicio. *Usus.* 1. Cæsar in Africam transmisit secunda navigatione. 2. *Trado*, übergeben. Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. 3. *Posthabeo*, nachsetzen. Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi. 4. *Consumo*, zubringen. Tempus inter libros transmittere. V. *Mitto.*

Transmontanus, a, um. * jenseit des Gebürges. *Syn.* Qui ultra montes habitat.

Transnato, as avi, atum, are, hinüber schwimmen. *Syn.* Trano, natando flumen transeo. V. *Trano.*

Transporto, as, avi, atum, are. überbringen, von einem Ort zum andern bringen. *Syn.* Trajicio, transfero. *Usus.* In Macedoniam tantum exercitum transportavit. V. *Transfero.*

Transtrum, i, n. Ruder-Banck.

Transvectio, onis, f. das Überfahren, Überschiffen. *Usus.* Num te terret transvectio Acherontis?

Transveho, is, xi, ctum, ere. hinüberführen. *Syn.* Trajicio, traduco. *Usus.* Mare transvehi.

Transverbero, as, avi, atum, are. durchstechen, durchstossen. *Syn.* Transfigo. *Us.* bestiam venabulo transverberare.

Transversus, a, um. überzwerch. *Syn.* Obliquus.)(*Rectus.* *Usus.* Multæ viæ transversæ. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, unguem discedere. Ecce tibi e transverso. Transversa ecce incurrit fortuna. Transversis itineribus Romam properat. V. *Obliquus.*

Transvolo, as, avi, atum, are. hinüberfliegen. *Usus.* Oceanum transvolavit Romanæ urbis gloria.

Trapezophorus, i, m. Tisch-Fuß, oder Gestell. *Syn.* Statua sustinendæ mensæ facta.

Trecenti, æ, a. dreyhundert.

Tredecies, dreyzehen.

Tremebundus, a, um. zitterend und bebend. *Usus.* Vox, manus tremebunda.

Tremefacio, is, feci, factum, ere. erschrecken, Forcht einjagen. *Syn.* Concutio. V. *Terreo.*

Tremo, is, ui, ere. zittern, vor Forcht beben. *Syn.* Contremisco. *Adv.* Omnino. *Usus.* Qui tremunt, & exalbescunt objecta re terribili. V. *Timeo.*

Tremor, oris, m. das Zittern, Beben. *Usus.* Terrorem tremor, & pallor, & dentium crepitus consequitur. V. *Timor.*

Tremulus, a, um, zitternd. *Syn.* Tremens, tremebundus.

Trepidatio, onis, f. das Zablen, zittern, Forcht. *Syn.* Metus, commotio, tumultus. V. *Timor.*

Trepido, as, avi, atum, are. zittern, beben, nicht wissen vor Schrecken, was man anfangen soll. *Syn.* Timeo, metuo, pavore defixus sto. *Phras.* *Trepidatum est*, man hat nicht gewust, was zu thun seye, vor Schrecken. Lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occultus metus percurrit, pervasit; lymphati aguntur, feruntur que; metû obtorpescunt; pavore exanimantur. V. *Timeo.*

Trepide. mit Furcht und Zittern. *Usus.* Stativa trepide deserta sunt.

Trepidus, a, um. vor Forcht zitternd, erschrocken. *Syn.* Pavidus, metuens, timens. *Usus.* Trepida res, dubia, & ob hoc timorem inducens.

Triangulus, a, um. Triangel, dreyeckig. *Usus.* Ea triangula, alia quadrata nominant.

Tribulis, is, m. Zunfft-Genoß. *Syn.* Curialis. *Epi.* Turbulentus, vicinus. *Usus.* Apud tribules suos plurimum gratia potest.

Tribunal, alis, n. Richter-Stuhl. *Syn.* Sella judiciaria. *Epi.* Certum, totum, continuatum, proximum. *Phras.* *Pro tribunali sedere*, zu Gericht sitzen. judiciis præesse; jura reddere; cognitionem capitalium rerum exercere; judicium exercere; causas cognoscere. V. *Judicium.* *Usus.* pro tribunali sedere, sententiam pronunciare.

Tribunatus, us, m. Zunfft-Meister-Amt. *Syn.* Magistratus Tribunorum plebis. *Epi.* Ardens, militaris, pestifer & funestus, præclarus, tacitus, totus, turbulentissimus. *Usus.* Tribunatum petere, suscipere, seditiose gerere.

Tri-

Tribunitius, a, um. dem Zunfft-Meister gehörig. *Usus.* Furor, terrores tribunitii. Potestas tribunitia.

Tribunus, i, m. Zunfft-Meister. *Syn.* Populi defensor, & custos. *Epi.* Nimium acer, vehemens, acerbus, criminosus, amentissimus, felix, fœdissimus, furiosus, horridus, improbus, inermis atque imparatus, iners, levis, non bonus, militaris, modestus, non modo non seditiosus, sed etiam seditiosis adversarius, officiosissimus, perniciosus, similis gladiatori, sordidissimus, vesanus, verus ac fortis, vigilans & accuratus, valens, vetus. *Us.* 1. Ut Lacedæmone Ephori Regibus, sic Romæ Consulibus Tribuni sunt oppositi. 2. Tribunus militum, qui ordines ducit. Obrister im Feld.

Tribuo is, ui, utum, ere. geben, zueignen. *R. quasi per* Tribus distribuo. *Syn.* Do, præsto, impertio. *Adv.* Caste, exigue, infinite, libentissime, liberaliter, longe, plurimum, multum, nunquam, pure, recte. *Usus.* 1. Suum cuique; opem & misericordiam miseris; honorem magistratibus tribuere. 2. *Honorem habeo, defero, confido,* viel auf jemand halten, vertrauen. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribue hoc valetudini tuæ. Nimium tibi ipse tribuis. 3. *Divido,* austheilen. Rem universam in partes tribuere. V. *Do, Divido, Largior.*

Tribus, us, f. Zunfft. *Syn.* Curia, corpus. *Epi.* Certa, rustica, urbana. *Usus.* Populum in tribus dividere. Tribu certa esse. Tribu moveri. Sui corporis, tribusque homines sibi obnoxios habuit.

Tributarius, ii, m. Steuer-Bauer, der Steuer, und Schatzung giebet. *Syn.* Stipendiarius, vectigalis. V. *Vectigalis.*

Tributim. den Zünfften nach. *Syn.* Per tribus singulas.

Tributio, onis, f. das Geben, Austheilung. *Syn.* Distributio. *Usus.* Æquabilis tributio.

Tributum, i, n. Steuer, Tribut. *Syn.* Quod a subjectis principi *vel* Reipublicæ penditur. *Epi.* Acerbissimum, intolerabile. *Phras. Magna tributa dare cogimur,* wir müssen grosse Steuer und Gaben geben. Magnitudine tributorum premimur; gravi tributo, & collatione iniqua frumenti opprimimur; ex censu tributa conferenda sunt maxima; vectigal in annos singulos magnum pendere; tributa pendere intolerabilia; stipendia ingentia dependere cogimur. *Usus.* Tributum ferre, pendere, solvere, conferre, Steuer geben. In singula capita tributum imponere, Steuer auflegen. Tributo, stipendio liberare, a tributis vindicare; tributorum finem afferre, die Steuer aufheben. V. *Vectigal.*

Tricæ, arum, f. Haar oder Werck, so denen Hennen an Füssen hanget, verworrene Sachen. *Syn.* Impedimenta. *Epi* Domesticæ *Usus.* Biennium in his tricis moror. V. *Nugæ.*

Triceni, æ, a, je dreyßig.

Triceps, ipitis, *g. o.* dreyköpffig.

Tricesimus, a, um. der dreyßigste.

Tricies. dreyßigmahl.

Triclinium, ii, n. Speiß-Saal, da drey Tisch voll sitzen können. *Syn.* Conclave, cœnaculum tribus ad discumbendum lectis instructum. *Usus.* Tribus tricliniis accepti sumus valde copiose.

Tricor, aris, atus sum, ari. unnütz Geschwätz treiben. *Syn.* Nugor, nugas ago. *Usus.* Publius tecum tricatus est. V. *Jurgor.*

Triduum, i, n. drey Tag.

Triennium, ii, n. drey Jahr.

Triens, tis, m. der dritte Theil eines Assis.

Trieteris, idis, f. drey-jährige Zeit.

Trigesimus, a, um. der Dreyßigste.

Triginta dreyßig.

Trinundinum, i, n. dreytägiger Jahrmarckt.

Trinus, a, um. drey, dreyfach, dreyerley.

Tripartito. in drey Theil getheilet.

Tripartitus, a, um. in drey Theil getheilt.

Triplex, icis, *g. o.* dreyfach, dreyerley.

Tripliciter, auf dreyerley Weis.

Triplus, a, um. dreyfach.

Triremis, is, f. eine Galee mit drey Ordnungen der Rudern. *Usus.* Damnatus ad triremes, auf die Galee verdammt.

Tripudio, as, avi, atum, are. tantzen, Freuden Sprünge thun. *Usus.* Exsultans, ac tripudians. V. *Exulto.*

Tripudium, ii, n. das Auffspringen von der Erde. *Epi.* Solistimum. *Usus.* Tripudium solistimum fit, cum ex offa aliquid in terram cadit.

Tripus, odis, m. Dreyfuß. *Usus.* Sacri tripodes.

Triquetrus, a, um. dreyeckig. *Syn.* Triangulus.

Tristis, e, traurig, betrübt. *Syn.* Mœstus, mœrens, dirus.)(*hilaris, jucundus. Phras. Quid ita tristis es?* warum bist du so traurig? Quid angeris? quid te excrucias? cur mœrore conficeris? quid tuæ miseriæ te ita discruciant? quid te mæror quotidianus lacerat, & conficit? cur animum ita mœrori das luctu afflictus, & confectus? quid ita in lachrymis & mœrore consenescis? quid diffidens, ac desperans de rebus tuis, in sordibus, lamentis, luctuque jaces? quid tristis capite demisso terram intueris? quid ita in domo tua omnia deserta, horrida, muta, plena luctus, & mœroris? quid ita frontem contrahis? quid te in hunc mœrorem rapit, conjicit? V. *Tristitia. Usus*

Tristis & conturbatus domum abiit. Tristis natura, & recondita. Tristissimis Reipublicæ temporibus.

Tristitia, æ, f. Traurigkeit, Betrübnuß, Kummer. *Syn.* Mœror: severitas. *Epi.* Simulata, versutaque. *Phras.* 1. *Immodica tristitia laborat*, er ist voller Traurigkeit. Æger animi est; haud levis dolor mœstum opprimit; fatigat hominem animi ægritudo ingens; vultu ipso dolorem animi præfert; doloris magnitudinem vix capit; tristitiæ immodicæ se dat, dedit; ægritudini se dedit; ægritudine ingenti opprimitur, conficitur; ægritudinem suscipit immodicam; pessime est animo; afflictus mœrore languet animus; tristissimis vexatur, & conficitur curis; mœrore & lachrymis propemodum contabescit; assiduo in luctu est, versatur; modum lugendi non facit; magnam tristitiam subit; lachrymis & tristitiæ se tradit. V. *Tristis, Ægritudo, Mœror.* 2. *Res ea magnam mihi tristitiam peperit*, diese Sache hat mir eine grosse Traurigkeit verursachet. Magnam mihi ægritudinem attulit; magna me ægritudine affecit; animum mœrore cumulat, cruciat, opprimit, conficit; ea res vehementer me mordet, pungit, solicitat, angit, acerbe vexat, graviter commovet. V. *Dolor, Mœror.* 3. *Deponamus tandem hanc tristitiam*, lassen wir doch diese Traurigkeit fahren. Mitigemus istam tristitiam, & relaxemus; tollatur omnis illa superior tristitia; mentem tandem à tristitia hac abducamus; ægritudinem exuamus, abjiciamus; animum ægritudine levemus, deleatur ista ex animo tristitia; ægritudinem quam ea res nobis asperserat, ex animo deleamus; exturbemus, abstergamus. *Usus.* Aliquem ad tristitiam contorquere. Tristitiam & severitatem mitigare. Oratione aliquem a tristitia abducere. V. *Ægre fero.*

Triticum, i, n. Weitzen. *Syn.* Frumentum.

Tritus, a, um. zerrieben; gemein. *Syn.* Decantatus, contritus, pervagatus, contemptus. *Usus.* Tritum sermone, vetustate proverbium. Res trita, communis, & pervulgata. Itinere trito incedere. V. *Vulgaris.*

Tritus, ûs, m. das Reiben. *Usus.* Conflictu, trituque lapidis ignem elicere.

Trivium, ii, n. ein Ort, da drey Wege zusammen stossen. *Syn.* Ubi tres viæ concurrunt. *Usus.* Maledictum de trivio arripere.

Triumphalis, e. zum sieghafften Einzug gehörig. *Usus* Porta, vehiculum, ornamenta triumphalia.

Triumpho, as, avi, atum, are. triumphiren, Sieg-prangend einziehen. *Syn.* Triumphum ago, Capitolium curru invehor, in Capitolium cum insigni laurea invehor. *Usus.* 1. Amplissime, atque honestissime triumphare. 2. *Transl.* Exultare lætitia, gaudio triumphare. Hic exultat oratio, & triumphat.

Triumphus, i, m. Triumph, sieghaffter Einzug. *R.* θρίαμβος, *cum festa fronde incedens*, *qui mos erat triumphantium.* *Syn.* Imperatoris, Ducis, victoris pompa, cum laurea, totaque palmata in Capitolium invecti. *Epi.* Falsus, castellanus, justissimus, clarissimus, recens, amplissimus, certissimus & inanissimus, gratissimus, jucundissimus, magnus, verus, justus, navalis. *Usus.* Triumphum alicui decernere; triumphum habere, agere, deportare. Aliquem ad triumphum revocare, lauream que illi insignem deferre. Differes de triumpho: quid tandem habet iste currus? quid vincti ante currum Duces? quid simulacra oppidorum? quid argentum, quid aurum? quid Legati in equis & Tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa? quid vehi per urbem?

Triumvir, i, m. einer der dreyen Gewalts-Herren zu Rom. *Epi.* Capitales. *Usus.* Triumviri capitales.

Triumviratus, ûs, m. Amt der dreyen Gewalts-Herren. *Syn.* Triumvirum magistratus.

Trochus, i, m. ein Topff, Treib-Horn. *Syn* Turbo, quo ludunt pueri.

Trophæum, i, n. Sieges-Zeichen. *Syn.* Victoriæ monumentum. *Usus.* In Macedonia trophæa statuit, posuit, constituit, quæ bellicæ laudis victoriæque insignia, ac monumenta sunt. Urbs trophæis, ac triumphis ornata ac ditata.

Tropus, i, m. Wechsel-Rede. *Syn.* Verborum immutatio.

Trucidatio, onis, f. Todtschlag, Mord. *Syn.* Cædes, clades. *Usus.* De Clodianis lapidationibus, insidiis, trucidationibus.

Trucido, as, avi, atum, are. greulich hinrichten, ermorden. *R.* *Truciter cædo.* *Syn.* Occido, interficio, multis vulneribus concido, conficio. V. *Occido, interficio.*

Truculenter. grausamlich. *Usus.* Atrociter, & truculenter se gerere.

Truculentus, a, um. grausam. *Syn.* Terribilis aspectu, trux, atrox. V. *Crudelis.*

Trudo, is, di, sum, ere. mit Gewalt stossen. *Syn.* Impello. *Usus.* Ad mortem, ad supplicium trudi se videbat.

Trulla, æ, f. Topff, Geschirr. *Usus.* Trulla excavata cum manubrio aureo.

Truncus, i, m. Stock. *Syn.* Stipes. *Epi.* Tantus, tutior, totus. *Usus.* 1. In arboribus truncus, rami, folia. 2. *Transl.* Truncus corporis, der Leib ohne Kopff.

3. Sto-

3. *Stolidus*, ungeschickt. Hic truncus, ac stipes consulatum sustineat?

Trutina, æ, f. Waag. *Syn.* Statera. *Usus.* Populari trutina rem examinare.

Trux, cis, *g. o.* grausam. *Syn.* Truculentus, atrox. V. *Crudelis.*

Tu. du. *Usus.* Tu mihi etiam legis mentionem facies?

Tuba, æ, f. Trommete, Posaune. *Syn.* Buccina. *Usus.* Tubæ sonitum in bello non fert. Tuba, ad tubam canere; tubam inflare.

Tuber, eris, n. Geschwulst. *Syn.* Terræ callum, tumor.

Tubus, i, m. Truchel, Brunnen-Röhre. *Syn.* Fistula. *Usus.* Ductus aquarum, quos illi tubos vocant.

Tueor, eris, tuitus sum, eri. behüten, bewahren, beschützen. *Syn.* Tutor, servo, conservo, custodio, foveo, præsideo.)(*Derelinquo.* *Adv.* Castissime, commodius, demisse, diligenter, facile, flagitiose, fortiter, honestissime, lautius, male, maxime, melius, mirifice, parum, perfacile, præclare, privatim, prudenter, publice, sanctissime, vigilanter, munifice, æque, admodum. *Phras.* *Hunc tu, quæso, omnibus modis tuere*, disen beschütze auf alle Weis. Sartum, tectum, ut ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum, integrumque conserves; in omnibus rebus tegas, velim; eum in præsidio, ac tutela autoritatis tuæ latere patiaris; ejus salutem tua benevolentia, præsidio, custodia tueris; ejus capitis custodiam nunquam dimittas, sine tua tuitione salvum esse non posse existimes. V. *Defendo, foveo, faveo.* *Usus.* Tueri munus suum, mediocritatem in omnibus rebus, societatem conjunctionis humanæ. Hunc Cæsar omnibus præsidiis tuetur, ac defendit. Rem familiarem, gratiam, & autoritatem suam tueri, & conservare.

Tugurium, ii, n. Bauren-Hütte. *Syn.* Habitatio rustici.

Tuitio, onis, f. Schutz und Schirm. *Syn.* Custodia.

Tum. dazumal, weiter. *Syn.* Tunc, illa tempestate: partim. *Usus.* Quid tum inde? cum alia multa, tum hoc maxime. Tum Græce, tum Latine. Modo unum, tum autem plures vidi.

Tumeo, es, ui, ere. aufschwellen, aufgeblasen seyn. *Syn.* Turgeo, turgesco, in tumore sum. *Adv.* Penitus. *Usus.* Sapientis animus nunquam turgescit, nunquam tumet. Negotia tument, es gibt vieles zu thun.

Tumidus, a, um. geschwollen, aufgeblasen. *Syn.* Turgidus, inflatus, velut omnes dictaturas, consulatusque gereret in voce, viribusque suis. *Usus.* Membrum vitiose tumidum. Serpens inflato collo, tumidis cervicibus. V. *Superbus, arrogans.*

Tumor, oris, m. Geschwulst. *Syn.* Inflatio. *Epi.* Repentinus, recens. *Usus.* Repentinus oculorum tumor. Erat in tumore animus. Recedit jam animi tumor. Ne desererem hunc tumorem rerum. V. *Superbia.*

Tumultuarius, a, um. * in der Eil, ohne Ordnung geschehen. *Syn.* Properatus, subitarius, repentinus. *Usus.* Dux, miles, exercitus tumultuarius. Sermo fortuitus & tumultuarius.

Tumultuatio, onis, f. * Auflauff.

Tumultuor, aris, atus sum, ari. eine Aufruhr anrichten, aufwiegeln. *Syn.* Turbas facio, inquietus sum. *Usus.* Quid tumultuaris, soror? quid insanis? V. *Turba, tumultus.*

Tumultuose. ungestümmlich, mit Unruhe. *Syn.* Magno tumultu. *Phras.* *Tumultuose agere*, ungestümmlich handeln. Mare cœlo miscere; cœlum, ac terras miscere; tragœdias, tumultum excitare; turbas facere, concire; tragœdias efficere. V. *Turba, Tumultus.*

Tumultuosus, a, um. unruhig, aufrührisch. *Syn.* Turbulentus. *Usus.* Tumultuosa & seditiosa vita, oratio.

Tumultus, ûs, m. Empörung, Aufruhr, Auflauff, Meuterey, Getümmel. *Syn.* Motus, turba, seditio: trepidatio. *Epi.* Civilis, domesticus, finitimus, magnus, proximus tantus, terribilis. *Phras.* 1. *Periculum est aperti tumultus*, es ist eine Gefahr von einem öffentlichen Aufstand. Res pro seditione est; res ad seditionem spectat; res à consilio ad vim abit; in metu sumus, nequa repentina vis in civitate existat; nequid turbulenti conflent; nequa in civitate tempestas excitetur, cooriatur. Tempestas à seditiosis civibus urbi impendet certissima. 2. *Ea res ingentem tumultum fecit*, diese Sache hat einen grossen Aufruhr erwecket. Ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, præbuit, commovit, conflavit, concivit; turbas ingentes fecit, concivit; ea re effectum est, ut omnia terrore, & tumultu streperent; ut tumultu cuncta turbarentur. V. *Turba, turbo, seditio.* *Usus.* Quid hos tumultus ciemus? Conticescente tumultu. Tumultum, rixas, jurgia comprimere, sedare, componere, die Aufruhr stillen.

Tumulus, i, m. ein Hügel, aufgeworffene Erde, Grabmahl. *Syn.* Locus ex terra leviter eminens. *Epi.* Excellens. *Usus.* 1. Tumuli sylvestres. 2. *Sepulchrum*, Grab. Alexander cum ad Achillis tumulum in Sigeo astitisset. V. *Collis, Sepulchrum.*

Tunc. dazumal, damals, alsdann. *Syn.* Tum, illo tempore, illa tempestate, per id tempus, per id temporis.)(*Nunc* *Usus.* Sed erat tunc excusatio, nunc nulla est.

Tundo, is, tutudi, tusum, ere. stampfen, stossen, schlagen. *Syn.* Cædo, pulso, verbero. *Adv.* Nihilominus, vehementissime. *Usus.* Bacillo oculos alicui tundere. V. *Pulso, verbero.*

Tunica, æ, f. Leib-Rock ohne Ermel. *Syn.* Vestis brevior virorum. *Epi.* Pulla, solivaga, talaris, manicata, trita. *Usus.* Cum tunica & pallio. Tunicam ponere.

Tunicatus, a, um. so dergleichen Leib-Rock trägt. *Usus.* Metus tunicatorum.

Turba, æ, f. Hauffe, Schaar des Volcks: Unordnung, Aufruhr. *Syn.* Multitudo, conventus hominum, concio, multitudo in unum conglobata, ac semetipsam turba impediens; juvenum manus, juvenum globus, circumfusa in concionis modum turba conferrissima; vulgus; seditio, vis, tumultus. *Epi.* Magna, media, nocturna, nova, prætoria, similis, vana. *Usus.* 1. Ex hac turba & colluvie discedam. 2. *Tumultus*, *Seditio*, Tumult, Aufruhr. Ingentes turbas concitare, moliri, facere, concire. 3. *Perturbatio*, Verwirrung. Ecce nova turba, & rixa. Quanta in turba & confusione rerum vivimus! E turbis se evolvere, exsolvere. V. *Multi.*

Turbate. unordentlich, verwirrt. *Usus.* Omnia raptim, & turbate aguntur.

Turbator, oris, m. Verwirrer. *Usus.* Pacis turbator.

Turbide. mit Verwirrung. *Syn.* Turbulenter, inconstanter.

Turbidus, a, um. verwirret. *Syn.* Perturbatus, confusus. *Phras.* 1. *Nunquam illum æque turbidum vidi*, ich habe ihn niemals so verwirrt gesehen. Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum, percussumque, nihil ut consilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore consisteret, nunquam vidi. Commotum sæpe, perculsumque vidi antea, sed nunc adeo color ipse immutatus est, vultus, oratio, mens denique ipsa excidit, & conscientia peccati mutum, exanimatum, ac vix vivum reliquit. Confusus animo, nec auribus quidem, & oculis satis constat: neque animo, neque lingua satis compos, vix apud se est, ita perturbato, atque incerto præ ægritudine animo est. Hominem tam commotum nunquam vidi alias, sic ut nec animus illi suppetere, nec constare mens sana videretur. Eo nuncio ita percussus est, ut animo adesse eum nemo existimaret. *Usus.* 1. Mens omni turbido motu semper vacans. 2. *Impurus*, *sordidus*, trüb, unrein. Aqua turbida, & cadaveribus inquinata. 3. *Miser*, *calamitosus*, armseelig. Turbidis rebus, temporibus adversis.

Turbo, as, avi, atum, are. verwirren, unruhig, oder unlustig machen. *Syn.* Obturbo, perturbo, misceo, permisceo. *Phras.* *Omnia in Republica turbantur*, alles wird verwirret in dem gemeinen Wesen. Nullum tam turbulentum Reipublicæ tempus fuit; annus est domi, forisque infestus; plurimum turbarum infinita hominum licentia concitum est; nusquam res quietæ; omnia divina, humanaque jura miscentur; civilibus fluctibus tument omnia; maximæ ubique turbæ, & tragœdiæ excitantur, efficiuntur. Tumultus non jam foro se continet, sed totam passim urbem pervadit. Ex agris in urbem tumultus penetrat, spemque omnem concordiæ exturbat. Tumultus repens ex agris in urbem illatus Rempublicam in summum discrimen adducit. Perlatus ad cives tumultus omnem Reipublicæ statum convellit, conturbat, inflammat. Urbes & oppida implentur. 2. *Is casus vehementer me turbavit*, dieser Zufall hat mich sehr verwirret. Mirifice me perculit; omnem animi statum inflammavit, incitavit, conturbavit; mentem propemodum è sua sede, & statu dimovit; mentem prope exturbavit meam, consilium eripuit. *Usus.* In Hispania turbatum est aliquid. Omnia turbavit, & miscuit. Vide, nequid turbet. Turbare aliquid, ac pacem solicitare.

Turbo, inis, m. Wirbel-Wind: Topff, der unten eng und spitzig, übersich allgemach breiter wird. *Syn.* Ventus omnia turbans, ac involvens. *Epi.* Maximus, sævus. *Usus.* 1. Tanquam turbine aliquo, & tempestate everti. Tu procella patriæ, turbo, & tempestas pacis. 2. *Coni figura inversa*, ein untenher zugespitzter, oben breiter Topff. Turbinem versare.

Turbulente, & Turbulenter. verwirret, unordentlich. *Syn.* Turbide, temere.

Turbulentus, a, um. verwirrt, unruhig, unordentlich. *Syn.* Turbidus, nata in vanos tumultus ingenia.)(*Tranquillus.* *Adv.* Necessario. *Usus.* Turbulenta, temeraria, cæca consilia. Tempora, tempestas Reipublicæ turbulenta. V. *Turbidus.*

Turgeo, es, & Turgesco, is, ere. sich aufblähen. *Syn.* Tumeo, inflatus sum. *Adv.* Penitus.

Turgidus, a, um. gesteckt voll, aufgeblähet. *Syn.* Tumidus, inflatus.

Turma, æ, f. ein Geschwader, Hauffen Reuter. *Syn.* Equitum ordo, globus, manus.

Turmalis, e. zu einer Schaar gehörig. *Usus.* Statuæ turmales.

Turmatim. * Hauffen-weiß. *Syn.* Per turmas, agmine.

Turpiculus, a, um. in etwas schändlich. *Usus.* Jocus in turpiculis rebus ponitur.

Turpificatus, a, um. verwüstet, häßlich gemacht. *Usus.* Depravatio, ac fœditas turpificati animi.

Turpis, e. häßlich, wüst, schändlich. *Syn.* Inhonestus, deformis, fœdus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. *Adv.* Æque, omnino non. *Phras.* 1. *Cave, nequid turpe admittas,* habe acht, daß du nichts schändliches begehest. Nequid dissolute, ac turpiter agas; nequid dedecoris admittas, aut quod fœdum sit, & flagitiosum, quod crimini esse possit; vide, nequid indecore, effœminateque facias; ne in turpem verborum obscœnitatem delabare; nequid in tua vita, moribusque maculæ hæreat, resideat; ne probrum, labem, ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas; ne priores tuas laudes vitæ turpitudine deformes. Cave, ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas; ne in flagitiis, in dedecore voluteris; ne in flagitia te ingurgites. 2. *Hoc apud illos turpe non est,* das ist bey ihnen nichts schändliches. Nullam ea res apud illos infamiam habet; in vitiis illud non ponitur; illud in rebus turpibus non habetur; illud turpe nemo putat, existimat; eorum moribus illud ab honestate remotum non est. Id nemini est turpitudini; illud eorum moribus nefas non habetur; illud eorum moribus flagitium non est. *Usus.* Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti est fœdissima. Id non modo turpe est, sed sceleratum, & nefarium. Turpis homo, vita infamis.

Turpiter. schändlich, häßlich. *Syn.* Turpe, obscœne, nequiter, nefarie. *Usus* Timeo, nequid turpiter faciam.

Turpitudo, inis, f. Schand, Unehre, Häßlichkeit. *Syn.* Deformitas, obscœnitas infamia, macula, flagitium, dedecus labes, deformatio, depravatio, fœditas. *Epi.* Accusabilis, domestica, flagitiosa, insignis, major, maxima, nefaria, sempiterna, singularis, summa, tota, vera, ficta, plurima. *Usus.* Nulla pars vitæ ejus summæ turpitudinis fuit expers. Omni turpitudine se fœdavit, quam ille nunquam eluet, aut delebit. Nihil non turpitudinis subiit, omni turpitudine notatus est. Ea causa turpitudinem habet. V. *Dedecus, turpis.*

Turpo, as, avi, atum, are. schändlich zurichten, häßlich machen. *Syn.* Fœdo. *Usus.* Jovis aram sanguine turpat. *Poet.*

Turris, is, f. ein Thurn. *Syn.* Celsa moles. *Epi.* Alta, altissima. *Usus.* Ex alta turri situ & opere multum edita dejectus.

Turtur, uris, m. Turtel-Taube.

Tussio, is, ire. husten. *Syn.* Tussi laboro, tussi urgeor.

Tussis, is, f. Husten. *Syn.* Screatus. *Usus.* Tussim pectore expellere.

Tute. du selbst. *Syn.* Tu ipse. *Usus.* Ut tute mihi præcepisti.

Tute. sicherlich. *Syn.* Tuto, impune.

Tutela, æ, f. Vormundschafft, Schutz und Schirm. *Syn.* Fides, defensio, patrocinium, clientela. *Epi.* Legitima, præclara, turpis. *Usus.* Filios suos alicujus tutelæ commendare; in tutelam alicui tradere; tutelæ subjicere. Pupillus cum primum in tutelam venerit; in tutela fuerit. Tutela se abdicare. Omnia hæc nostra latent in tutela, & præsidio armorum. V. *Præsidium.*

Tutor, aris, atus sum, ari. schirmen, schützen, handhaben, vertheidigen. *Syn.* Tueor, salvum, invictum præsto. *Adv.* Accuratissime, copiosius, facile. *Usus.* Provinciam, fines armis tutari. V. *Tueor.*

Tutor, oris, m. Vormunder, Beschützer. *Syn.* Defensor, Patronus. *Epi.* Castus, fidelis, legitimus, verus, annuus. *Usus.* Tutorem alicui instituere. In tutorum potestate est pupillus. Respublica orba Consulis fidem, tanquam legitimi tutoris implorat. Tutor Religionis.

Tutus, a, um. sicher, ausser Gefahr gesetzt. *Syn.* Metu, *vel* periculo vacuus, tectus, septus, munitus, securus, in tuto locatus; nihil insidiarum habens: sanctus, sacrosanctus. *Adv.* Maxime, plane, prorsus. *Phras.* *Tutus jam est,* er ist schon sicher. In tuto est; in portu navigat; in portu est; in vado est; cautum illi est. V. *Securus.* *Usus.* Tutam, & tranquillam vitam degere. Tutus ab inimicis. In tuto collocare; in tuto esse; mare tutum præstare.

Tuus, a, um. dein. *Usus.* Panætius ille tuus. Tuorum curam gere.

Typus, i, m. Muster, die erste Form eines Dinges: Druck-Buchstaben. *Syn.* Signum, forma. *Phras.* *Librum typis edere,* ein Buch drucken lassen. Typis mandare, commendare, committere; typis exprimere, edere, in lucem emittere; typis excudere, evulgare. *Usus.* Typos tibi mando.

Tyrannice. grausamlich, tyrannisch. *Syn.* Superbe, crudeliter.

Tyrannicus, a, um. tyrannisch, grausam. *Usus.* Leges, facta tyrannica.

Tyrannoctonus, i, m. der einen Tyrannen umbringet. *Syn.* Tyranni interfector, *vulg. Tyrannicida.*

Tyrannis, idis, f. gewaltsame Regierung. *Phras. Tyrannidem occupare*, sich gewaltsamer Weise zum König machen. Imperium sibi arripere; regnum invadere; capiti fortunæ regiæ insignia per vim adjicere; regium fastigium affectare & occupare. *Usus.* Tyrannidem occupare. Tyrannidem evertere, delere.

Tyrannus, i, m. Tyrann, Wüterich. *Syn.* Ereptor libertatis, oppressor civitatis. *Epi.* Crudelissimus, firmus opibus & voluntate, insanus, crudelis, inanis, gloriosus fama, gratus beneficio, importunus, amens, intolerandus, libidinosus, teter. *Usus.* Tyrannus quam, qui unquam fuit, sævissimus, ac violentissimus in suos. Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio.

Tyro, onis, m. ein neuer ungeübter Soldat, Lehr-Junge, Anfänger. *Syn.* Novus miles, rudis in re aliqua, inexpertus, inexercitatus, qui aliquam artem discit, tyrocinium artis ponit. *Epi.* Egentissimus. *Usus.* Usu, & exercitatione tyro. Orator nulla in re tyro, rudis, hospes, & peregrinus esse debet.

Tyrocinium, ii, n. Lehr-Jahr, Probier-Jahr. *Syn.* Rudimentum. *Phras.* I. *Religionis tyrocinium subire*, in ein geistliches Novitiat tretten. Sacræ militiæ tyrocinium auspicari; sacram militiam auspicari; religiosæ militiæ rudimenta ponere; religiosæ militiæ disciplinam complecti; in religiosæ virtutis scholam se abdere, religiosæ militiæ rudimentis instituendum se tradere. 2. *In tyrocinio etiamnum est*, er ist noch in dem Probier-Jahr. Tyronem etiamnum agit; tyro est; rudis adhuc, novusque est in religiosa virtute discipulus; in tyrocinio adhuc exercetur; in palæstra religiosæ vitæ adhuc exercetur; in religiosæ disciplinæ studio novitius adhuc est, & tyro; tyrocinio, religiosa periclitatione defunctus nondum est; tyrocinium emensus nondum est; inter ipsa religiosæ virtutis incunabula, & rudimenta hæret etiamnum, sanctioris vitæ præceptionibus informandus, imbuendus, excolendus. *Usus.* Lapsus ætatis tyrocinio, postea se correxit, die Fehler des jungen Alters mit den reifferen Jahren verbessern.

V.

Vacatio, onis, f. Ruhe, Freyheit, Befreyung von Kriegs-Diensten: Feyer-Stunde. *Syn.* Feriæ, cessatio, immunitas. *Epi.* Commoda. *Phras. Proxime erunt vacationes*, die Vacantzen werden mit nächstem kommen. Litterariæ feriæ; justitium litterarium; stata a litterariis muniis vacatio; autumni solemnes feriæ in proximo sunt; litterario ludo suum erit justitium; scholis sua erunt alcedonia; à litterarum studiis vacabitur; respirandi à studiorum labore facultas dabitur; à studiorum labore quies erit; liberalius à studiis litterarum otium indulgebitur. *Usus.* Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponimus. Militiæ vacatio senibus est, datur. Vacatione publicorum munerum donare aliquem. Nulla Ciceroni à causis vacatio dabatur unquam. Sublatis omnibus vacationibus delectum habere militum. V. *Immunitas.*

Vacca, æ, f. eine Kuhe. *Syn.* Bos fœmina.

Vacillo, as, avi, atum, are. wancken, fallen wollen. *Syn.* Nuto, labo, fluctuo, titubo, hæsito. *Usus.* Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota vacillat, & claudicat. Memoria vacillare. V. *Hæsito.*

Vaco, as, avi, atum, are. leer, oder frey seyn, feyern. *Syn.* Nihil ago, cesso, otium habeo, otium est, otiosus sum.)(*Sum occupatus. Usus.* 1. Dii administratione rerum humanarum non vacant. A curis, negotiis, molestiis vacare. 2. *Liberum est, vacuum est*, leer seyn, frey seyn. Nullum mihi tempus à negotiis vacat. Culpa vacat is jocus. 3. *Otium est*, Zeit haben. Si vacarit, adero. Nec Consulibus vacabat, id negotium agere; nec senatui, rem urgere. Hannibali operæ non erat, legationes audire; nec vacabat, dissidentes componere. 4. *Operam do, navo*, obliegen. Philosophiæ vacare.

Vacuitas, tis, f. Leerigkeit, Ledigkeit. *Syn.* Cessatio, quies. *Usus.* Vacuitas à doloribus, angoribus, molestiis. Vacuitas doloris, ægritudinis. Scis, quam perturbationem obitus Consulis, quam cupiditatem vacuitas (*quod vulgus* sede vacante *dicit*) injiciat.

Vacuus, a, um. leer, ledig, los. *Syn.* Inanis, exhaustus, nudus, jejunus.)(*Plenus, occupatus. Usus.* 1. Vacuum bonis forum. Nullum tempus vacuum habes. Domus vacua. Solum ab humano cultu purum, ac vacuum. 2. *Minime occupatus*, müßig, unbeschäfftiget. Aures

vacuas præbere alicui. Animum vacuum ad litteras afferre. Cum vacuus fuero, scribam ad te. 3. *Liber, expers,* frey, los, ledig. Animus curis vacuus. Locus à turba, à periculo vacuus. Scelere vacuus & integer. Animus per somnum sensibus vacuus.

Vadimonium, ii, n. Bürgschafft zum Recht, Tagsetzung, Erscheinung vor Gericht. *Syn.* Sponsio sistendi se in judicio ad certum diem. *Usus.* Vadimonium Siculi Syracusas promittunt, faciunt, constituunt. Nemo erat, qui vadimonium concipere posset. Vadimonium mihi cum illo nullum est. Venit Romam, vadimonium sistit, obit. Vadimonium differre, deserere, missum facere.

Vado, is, ere. gehen. *R. à* Ἑάδω, *eo.* *Syn.* Eo, iter facio, ingredior. *Usus.* Vadebam ad eum postridie. V. *Eo.*

Vador, aris, atus. sum, ari. einem einen Rechts-Tag ansetzen, vor Gericht ruffen. *Syn.* In jus voco. *Usus.* Si me vadari vis, promitto; in jus vocas, sequor; judicium postulas, non recuso. Hic hominem non vadatur, ita sine vadimonio disceditur.

Vadosus, a, um. * seicht, da man durchwaden, geben oder reiten kan. *Syn.* Vadum habens, qua transiri pedibus potest.

Vadum, i, n. Wasser-Fuhrt, da man durchwaden kan. *Usus.* 1. Vadum tentare equites jussit. 2. *Transl.* Res in vado est, *in tuto.* Emersit è vadis oratio, scopulosque est prætervecta.

Væ! weh! *Usus.* Væ misero mihi, cum herus domum redierit!

Vafer, ra, rum. listig, verschlagen. *Syn.* Callidus, astutus, veterator. V. *Astutus.*

Vafre. arglistiglich. *Syn.* Callide, maliriose.

Vage. hin und wieder. *Syn.* Disperse. *Usus.* Res vage disjectæ & sparsæ.

Vagina, æ, f. eine Scheide. *Syn.* Gladii theca. *Usus.* Gladium è vagina educere, vom Leder ziehen. In vaginam recondere, den Degen einstecken.

Vagio, is, ii, itum, ire. winseln, schreyen, wie ein unmündiges Kind. *Syn.* Ejulo, infantum more ploro. *Usus.* Ut ex hac ætate repuerascam, & in cunis vagiam.

Vagor, aris, atus sum, ari. hin und her schweiffen. *Syn.* Evagor, passim volito, erro. *Adv.* Late, libere, longe, passim. *Phras.* *Hinc, & illinc vagatur,* er zieht von einem Ort in das andere. Urbe tota volitat; huc illuc oberrat; huc illuc multiplici & erratico passu circumfertur; perpetuis erroribus circumagitur; huc illuc incerto pede fertur; vitam vagam prosequitur. *Usus.* Homines fusi per agros, ac dispersi bestiarum more vagabantur. Ne vagari, & errare cogatur oratio in tam immenso campo. Animus errore vagatur. Ejus crudelitas per omnes ætates, & ordines; ejus nomen latissime vagatur. V. *Erro.*

Vagus, a, um. umherschweiffend, unstet. *Syn.* Errans, inconstans, incertus; dispersus.)(*stabilis.* *Usus.* Errans & vaga sententia. Vitam inopem, vagamque prosequitur. Vagus & exul errat. Vaga, ac volubilis fortuna.

Valde. sehr, fast. *Syn.* Vehementer, admodum, majorem *vel* mirum in modum, egregie, non mediocriter, perquam, sane quam, impense, magnifice, graviter, inprimis, etiam atque etiam, mirifice, mirum quantum, immane quantum, supra vulgarem modum; sic, ut nihil supra; sic, ut nihil magis. *Phras.* 1. *Valde doctus est,* er ist sehr gelehrt. Sane quam eruditus; insigniter doctus est; incredibile, quam doctus sit; *doctus ita, ut qui maxime; quantum nemo unquam; ut nemo magis; satis, superque, bene, multum, eruditus; admirandum in modum, oppido, magnopere, impendio litteratus. 2. *Valde te rogo,* ich bitte dich über alles. Summa contentione, sic ut majori cura petere non possim; summe, majorem in modum; vehementissime; quam possum maxime te oro atque obtestor. *Usus.* Aliquid valde affirmare. Valde, vehementerque gaudeo. Suos valde amat, quam paucos habet. V. *Enixe.*

Vale. lebe wohl. *Syn.* Fac, operam da, cura, ut valeas.

Valens, tis, *g. o.* starck, gesund, wohl auf. *Syn.* Robustus, fortis, firmus, validus, potens: sanus.)(*imbecillus.* *Usus.* 1. Robustus, valens, audax satelles. Olim ita firma, & valens hæc civitas. Valens Dialecticus. 2. *Sanus.* gesund. Malo te sero valentem, quam semper imbecillum videre. V. *Robustus, Potens.*

Valeo, es, ui, ere. können, vermögen: gelten: gesund seyn. *Syn.* Possum, polleo, potens sum, momentum affero: vim, vires, autoritatem, pondus, momentum habeo: aliquo loco, *vel* numero sum apud aliquem: sanus sum, belle habeo. *Adv.* Augustius, belle, minus, bene, etiam atque etiam, imposterum, parum, maxime, melius, multum, non minimum, omnino, optime, deterius, plane, plurimum, perinde, proprie, recte. *Phras.* 1. *Multum valet apud omnes,* er gilt viel bey allen. Largiter apud omnes potest; nomen ejus apud omnes est amplissimum, plurimumque potest; plurimum momenti habet ejus autoritas; magna est ejus vis, gravissima autoritas apud populum; magno apud omnes loco est; locum tenet, obtinet non vulgarem;

quo loco, quo numero illum habeant omnes, haud facile dixero. V. *Gratia, locus.* 2. *Parum vales in curia*, du bist in keiner Acht bey dem Rath. Obsolevit tua autoritas; vacillat, jacet, friget, cecidit tua autoritas; autoritatem tuam æmuli infregerunt, exterminarunt; nullius est momenti, nullius ponderis, quod tibi videtur; nulla aut tenui es autoritate, nullus es; vanum est auxilium tuum; nullo apud senatum loco es; nullo in numero haberis. *Usus.* 1. Opibus, armis, potentia, pecunia, gratia, autoritate, ingenio permultum valet. Hoc ad beate vivendum permultum valet. Metus ad omnes valuit. Ignarus, quid virtus valeret. Sulpicius plus, quam ego apud te valere videtur. 2. *Recte habeo, belle habeo, meliuscule mihi est, recte mihi est, rectissime sunt apud me omnia, secunda valetudine utor*, wohl auf seyn. Si vales, bene est: ego quidem valeo. 3. *Salutantis supremum*, in Beurlaubung. Valete desideria mea, valete. Vale, mi Tyro, vale, vale, & salve. 4. *Respuentis aliquid*, in Verwerffung einer Sache. Tribuni isti, si nulla patriæ charitate tenentur, veleant cum suis illis legibus. V. *Possum.*

Valetudo, inis, f. Gesundheit, Leibs-Stärcke. *Syn.* Sanitas. *Phras.* 1. *Studeamus sane virtuti, sed valetudinem ne negligamus*, begeben wir uns auf die Tugend, aber vernachläßigen wir auch die Gesundheit nicht. Sequamur virtutem, sed valetudinem quoque non in postremis habeamus, ponamus; valetudinis cum virtute ducenda est ratio. Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur; spectanda virtus est, cum ea tamen valetudo ne abjiciatur. Excubare virtutis in studio, præclarum est, indormire tamen valetudini minime debemus. Excolatur animus virtutibus, nonnihil tamen corpori serviatur. Virtuti quidem inprimis, deinde etiam valetudini dare operam debemus. Virtuti primum, tum valetudini nostrum quilibet serviat, consulat, parcat, aliquid indulgeat, oportet. Virtutis primam, alteram valetudinis curandæ habeamus rationem, oportet. 2. *Valetudine sum bona*, ich bin von guter Gesundheit. Valeo, recte, commode, belle valeo; valetudine utor bona. Bene, satis belle, satis commode, recte me habeo; recte mihi est; mihi est, ut volo; viribus utor bonis; roboris, virium, valetudinis habeo satis. V. *Sanus, incolumis.* 3. *Valetudine sum infirma*, ich bin von schlechter Gesundheit. Valetudine utor parum, minime, haud satis, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilla, non optima, satis affecta, incommoda, vitiosa. Minus belle valeo; viribus parum firmis sum; vires mihi sunt parum validæ; valetudinis, firmitudinis, virium, roboris minus est; virium imbecillitate laboro. V. *Morbus.* 4. *Assiduo litterarum tractatio valetudinem lædit*, das gar zu lang anhaltende Studiren schadet der Gesundheit. Assiduo studiorum labore valetudo atteritur, infirmatur; incommodo afficitur; damnum facit. Studiorum laborem continuare diutius sine valetudinis damno non licet. Valetudinis cum detrimento fit, quoties litterarum studium pertinacius urgetur. Tenuitas virium continentem studiorum laborem non fert, sustinere non potest. Succumbat, necesse est, valetudo assiduæ litterarum exercitationi. Ferendo non est continenti studiorum labori virium hæc imbecillitas. 5. *Valetudinem paulatim recipio*, ich komme nach und nach wieder zur Gesundheit. Amissam valetudinem paulatim recupero, confirmo; ex afflicta valetudine paulatim emergo; languore, & valetudine sensim levor; melius mihi est; meliuscule mihi est; melius mihi fit indies; corpus vigorem recuperat; vires corporis recipio; vis morbi laxatur; salubritatem toto corpore percipio. V. *Convalesco.* *Usus.* Uti valetudine bona, commoda, integra: mala, incommoda, tenui, infirma, imbecilla; gravi, ægra, perdita. Multum me impedit valetudinis perturbatio, gravitas, infirmitas, imbecillitas. Valetudine a negotiis impedior. Valetudinem amittere, sustentare, confirmare. V. *Vires.*

Valide. kräfftig, mit Nachdruck, sehr. *Syn.* Enixe, summopere. *Usus.* Validissime ei faveo.

Validus, a, um. mächtig, kräfftig, vermögend. *Syn.* Valens. *Usus.* Cupio te quamprimum validum videre.

Vallaris, e. * zu einem Ehren-Krantz gehörig, wegen erstiegenen Walles. *Usus.* Muralibus, vallaribusque insignes coronis.

Vallis, is, f. Thal. *Usus.* Perpetua vallis jacet. Perpetua valle submittitur regio, es ist ein langes Thal alldort.

Vallo, aris, atus sum, ari. mit einem Wall befestigen, umschantzen. *Syn.* Stipo, munio. *Usus.* Portus & suis operibus, & natura regionis vallatus. Hæc omnia quasi sepimento quodam amicitiæ vallanda sunt. Legationis jus, hominum præsidio, & divino jure vallatum.

Vallus, i, m. * Pfahl, Rebstecken. *Syn.* Firmior palus.

Vallum, i, n. Schantz, Bollwerck, Wall. *R.* à βάλλω,

βάλλω, *jacio. Syn.* Propugnaculum, munitio castrorum. *Usus.* Hostibus vallum obducere, objicere. Castra vallo ac fossa munire, cingere, circumdare. Fossa & vallo septum tenere aliquem. V. *Munio.*

Valvæ, arum, f. Fenster-Laden, Thür mit zweyen Flügeln. *Syn.* Januæ templorum. *Epi.* Magnificentiores ex auro, ex ebore, multæ & graves, perfectiores. *Usus.* In templo Herculis valvæ clausæ repagulis, subito se ipsæ aperuerunt. Patent valvæ. V. *Janua.*

Vanesco, is, ere. verschwinden. *Syn.* Evanesco. V. *Evanesco.*

Vanitas, tis, f. Eitelkeit, Leichtfertigkeit. *Syn.* Inanitas, mendacium. *Epi.* Blanda, incredibilis. *Usus.* Ut vanitati veritas cedat. Levitate, vanitate, malitia exclusa. Opinionum vanitas.

Vanus, a, um. eitel, nichtig, liederlich, leichtfertig. *R. ex* ἐνὸς. *Syn.* Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. *Phras.* *Vanus homo est*, er ist ein leichtsinniger, eitler Mensch. Homo est longe ventosissimus; insigni futilitate, & vecordia, in quo nihil grave, nihil cordatum, qui specie quavis capitur; pueriliter miratur omnia; inania puerorum delectamenta captat; cui studia ut plena vecordiæ, ita inania pleraque & fluxa sunt; qui pompis inanibus gaudet; animoque puerili spectat omnia, & metitur. *Usus.* Vana ratio. Aruspices vanum, & futile genus hominum. Vana spe sibi illudere. V. *Inanis, mundanus, levis.*

Vapor, oris, m. Dunst, aufsteigender Dampff. *Syn.* Humor terrenus, aut marinus extenuatus; exspiratio, anhelitus terræ. *Usus.* Vapores ex aquis tepefactis, & agris excitantur. Terra semen tepefactum, vapore, & complexu suo diffundit.

Vaporarium, ii, n. Bad-Stube, Dampff-Loch, Schwitz-Stube.

Vapulo, as, avi, atum, are. geschlagen werden. *Syn.* Cædor, verberor. *Usus.* Omnium sermonibus vapulat. V. *Verbero.*

Variatio, onis, f. * Veränderung, Abwechselung. *Usus.* Plebs Consules eosdem sine ulla variatione dixit.

Varie. mancherley, vielfältiglich. *Syn.* Dissimiliter, diverse. *Usus.* Ea vis varie movetur à sideribus. Varie disputare.

Varietas, tis, f. Vielfältigkeit, Manchfaltigkeit. *Syn.* Dissimilitudo, dispar ratio, mutatio, mobilitas. *Epi.* Admirabilis, inæqualis, incredibilis, jucunda, magna sententiarum, multa, perfecta, perspicua, propria, simplex, suavis, subtilis, summa, annua, innumerabiles, non optabiles, multæ. *Usus.* Ut in corporibus magna dissimilitudo, sic animorum maximæ varietates. Varietas est propria fortunæ. Hoc sidus multas generat, præbet, facit, suppeditat varietates. Autores in magna varietate, ac dissensione sunt constituti. Quid varietate vicissitudine, commutatione aptius? V. *Mutatio, inconstans.*

Vario, as, avi, atum, are. verändern, abwechseln. *Syn.* Distinguo, varietate distinguo, varietatem facio; muto, commuto, verto. *Usus.* Orationem variare, & distinguere verborum, & sententiarum insignibus. Ut variari voluptas possit. V. *Muto.*

Varius, a, um. verschieden, mancherley. *R. ex* βάλιος, *vel* φάλιος. *Syn.* Dissimilis, dispar, diversus, multiplex, cujusque modi, *vel* generis, varietate distinctus, multiformis, commutabilis. *Phras. Homo est varius, commutabilis, multiplex*, er ist sehr veränderlich. Moribus est variis; nunquam sibi constat; à se ipso diffidet; alios in horas vultus, moresque induit, gerit; centies commutat, quæ statuit, seque ipse retexit; novum quotidie ingenium induit; animum in diversum facile mutat. V. *Muto. Usus.* Multiplices, variique sermones; variæ & discrepantes voluntates. Varii mores, varia oratio, varium poëma. V. *Mutabilis, inconstans.*

Varices, um. Krampff-Adern.

Vasarium, ii, n. Vorrath an Geschirren, Credentz. *Syn.* Suppellex vasorum: *vel* pecunia Magistratui in provinciam abeunti, viatici nomine attributa.

Vas, vadis, m. Bürge. *Syn.* Qui pro aliquo spondet, *vel* obligatur, præsertim in causa capitali; qui alicujus causam omnem suscipit, & se pro illo supponit reum; qui præstat alterius culpam; qui se suamque fidem in rem interponit. *Usus.* Vadem te tyranno dabis pro amico? me pro amico vadem accipies. Alter vas factus est ejus sistendi.

Vas, vasis, n. ein Geschirr, Gefäß. *Epi.* Argenteum, aureum, grande, vinarium. Fictilia, magnifica, pretiose cælata, plurima & pulcherrima, vitiosa. *Usus.* Exposuit vasa Samia, Corinthia, Delia, magnifica, & pretiose cælata. Corpus quasi vas est animi, & receptaculum.

Vascularius, ii, m. der köstliche Geschirre macht. *Syn.* Vasorum conficiendorum artifex. *Usus.* Cælatores vascularios convocat.

Vastatio, onis, f. Verwüstung, Zerstöhrung. *Syn.* Vastitas depopulatio. *Usus.* Italiam à vastatione defendit.

Vaste. wüst, öd, verstöhrt. *Usus.* Aspere, vaste, rustice, hiulce loqui.

Vastitas, atis, f. Wüsteney, Zerstöhrung. *Syn.* Vastatio, solitudo, ruina. *Epi.* Deser-

Deserta & inculta, miserrima. *Usus.* Quæ vastitas in agris, quæ solitudo? Quàm deserta, inculta, relicta omnia? Vastitatem à templis, delubris, urbe depellebat. Bella effecère hanc vastitatem. V. *Ruina.*

Vasto, as, avi, atum, are. **verbergen, verwüsten, zerstöhren.** *Syn.* Vastitatem infero, depopulor. *Phras.* 1. *Vastatur regio omnis,* **das gantze Land wird verwüstet.** Hostes adeò effusè populationem faciunt, nihil ut bellô intactum relinquatur. Uruntur nostra, & ferrô, flammáque omnia pervastantur. Per omnem latè agrum populabundus hostis incedit, grassatur. Nocturnis incursionibus summam vastitatem efficit. Vastas ex pulcherrima regione solitudines facit hostis; agri nudantur, exscinduntur urbes, cædibus & incendiis horrent omnia. Fumant incensa passim tecta, cuncta bello sunt evastata. Vexantur urbes, ardent oppida, agri exinaniuntur. 2. *Hoste in fugam actô, vastare agrum hostilem visum est,* **nachdem der Feind vertrieben ward, hat man beschlossen, das feindliche Land zu verwüsten.** Vastatione affligere opes hostium; depopulationem, vastitatem inferre; vocare ad exitium & vastitatem; depopulari fines; prædari, vexare, omnia longè, latéque affligere; possessiones rapinis, ferrô, flammáque consumere libuit. Prædatum abire in hostes visum est, & immissâ armatâ juventute, cum magna trepidatione agrestium villas diripere, ac incendere, agros urere, vicos exscindere, impetû ipso proculcare omnia, ac hosti solitudinem facere. 3. *Vastata sunt omnia,* **es ist alles geplündert und verwüstet worden.** Bellum in tecta urbis gestum est, muri cuniculo subruti, aut ariete strati, effractæ portæ, urbs ipsa excidio ac ruinis data. Exusta passim oppida, crematæ villæ, omnia flammis, ac ruinis sunt æquata. Abactæ prædæ hominum, pecorúmque, incendio passim facta, omnia bello exhausta sunt. Non incolæ suas urbes, non cultores habent terræ, omnia ferrum, flammáque miscuit, cædéque ac incendio cuncta sunt completa, hostibus, nisi nudum, sterileque solum, relictum est nihil. Urbes ad solum dirutæ, atque in ipsa tecta sævitum. Omnia strata, & pedibus subjecta; quidquid usui esse posset, corruptum; adeò non avaritia, sed crudelitas captâ in regione grassabatur. Regio tota omni clade vastata, nihil neque intactum, neque integrum relictum, ruinis demum & ignibus deleta omnia. V. *Populor, Depopulor.* *Usus.* Bellô vastabitur Italia, tecta ardebunt, agri exinanientur. V. *Destruo, exhaurio.*

Vastus, a, um. **öde, wüste, verstöhrt.** *R. à* πάυςὸς, *desertus.* *Syn.* Desertus. *Us.* 1. Ager propter sterilitatem incultus, propter pestilentiam vastus, & desertus. 2. *Immani magnitudine,* **entsetzlich groß.** Bellua vasta, & immanis; vastum mare transire. 3. *Incompositus, insuavis, difficilis, durus, asper,* **ungereimt, unangenehm, hart.** Quidam corporis motus vasti, & agrestes. Vocalium contorsiones vastam, & hiantem efficiunt orationem.

Vates, is, c. **Weissager, Prophet.** *R. q.* Fates, *à* fando. *Syn.* Fatidicus, divinus, divinô spiritû instinctus, spiritû divinô tactus vir. *Epi.* Verus, optimus. *Usus.* Utinam falsus sim vates! Vates, haruspices, fulguratores, interpretes ostentorum, augures, sortilegi, chaldæi, hariolatores, conjectores.

Vaticinatio, onis, f. **Weissagung, Wahrsagung.** *Syn.* Oraculum, prædictio. *Epi.* Falsa, vera. *Us.* Sortes, quæ vaticinatione funduntur. Auspicia, oracula, somnia, vaticinationes. V. *Divinatio.*

Vaticinor, aris, atus sum, ari. **weissagen, wahrsagen.** *Syn.* Divino, futura præsentio. *Adv.* Impudenter. *Usus.* Vaticinantis in modum cecinit, excidium patriæ fatale prodens. Hæc ego conjectura prospiciens, verè vaticinari possum; magna nobis impendet malorum ilias. V. *Præsagio.*

Uber, ris, n. **Brust.** *Syn.* Mamma.

Uber, ris, *g. o.* **überflüßig, reichlich, häuffig.** *Syn.* Fœcundus, ferax, fertilis, abundans, copiosus. *Usus.* Agrô benè cultô nihil est nec usû uberius, nec specie ornatius. Plenior, & uberior ad dicendum. V. *Copiosus.*

Ubertas, tis, f. **Uberfluß, Fülle.** *Syn.* Abundantia, copia, magnitudo. *Epi.* Maxima, vetus, summa agrorum. *Usus.* Omnis ubertas, & quasi sylva dicendi. Summa ubertas, & copia frugum. V. *Copia.*

Ubi. **wo.** *Syn.* Quo loco. *Usus.* 1. Nemo est, quin ubivis, quàm ibi, ubi est, esse malit. 2. *Postquàm, cumprimum, simul ut,* **nachdem, sobald.** Ubi galli cantum audit, mensam tolli jubet. 3. *In quo,* **an welchem Orte.** Porticus, ubi ambulabam. In ea urbe, ubi natus es. Ubi gentium est is homo?

Ubicunque. **wo es auch seye.** *Syn.* Quocunque in loco, ubiubi. *Usus.* Ubicunque gentium, & terrarum fueris.

Ubinam? **wo?**

Ubique. **allenthalben, aller Orten.** *Usus.* Mortales, qui ubique sunt.

Ubi-

Ubivis. allenthalben. *Usus.* Ubivis esse malim, quàm ibi.

Udus, a, um. * naß. *Syn.* Udis oculis respicies.

Ve. oder. *Usus.* Bis, térve litteras miserat.

Vecordia, æ, f. * Unverstand, Tollheit. *Us.* Color exsanguis, fœdi oculi, prorsus in facie, vultúque vecordia.

Vecors, dis, *g. o.* unbesonnen, toll. *Us.* Vecors repentè sine suo vultu, sine dolore, sine voce constitit. Istius vecordissimi mentem cura, metúsque terrebant. V. *Excors, piger.*

Vectigal, is, n. Zoll, Steuer, Brücken-Geld, Umgeld. *R. à* vecto, *vel* veho. *Syn.* Portorium. *Epi.* Certissimum, domesticum, grande, iniquum, grave, magnum, præclarum, prætorium, stipendiarium. Integra, magnifica populi, media, minora, publica, ridicula, salva, transmarina, urbana. *Phras. Vectigalibus præest*, er ist Zollmeister. Illi maximè commissa, commendata, demandata est vectigalium cura. Vectigalia præcipuô, summô quôdam jure tractat, exercet. Unus præcipuè vectigalium curam gerit, sustinet; scripturæ præest; princeps publicanorum est. *Us.* Vectigal grave provinciis imponere, irrogare, Steuer auferlegen. Vectigalia acerbè exigere, exercére, Steuer einsammeln. Vectigal pendere, pensitare, Steuer erlegen. Vectigalibus gravissimis liberare, levare populos, Steuer und Gaben vermindern. Vectigal conducere, redimere. Bellô affliguntur, pervertuntur, conquiescunt nostra vectigalia. V. *Tributum.*

Vectigalis, e. zinsbar, zollbar, steuerbar. *Syn.* Stipendiarius, tributarius; qui tributum péndere, solvere, conferre debent, qui publicè aliquid pendunt. *Usus.* Is provinciam vectigalem nobis, & stipendiariam fecit. Græcos nobis vectigales habemus. Non sunt immunes hi agri, sed fructuarii, & vectigales. V. *Obnoxius.*

Vectio, onis, f. die Fuhr, Führung.

Vectis, is, m. ein Riegel. *Usus.* Demoliri signum vectibus,

Vector, oris, m. Schiffmann, Färcher. *Syn.* Navigans, qui vehit, & vehitur. *Epi.* Ingratus, timidus, perterritus. *Usus.* Vectores timidi adversâ tempestate.

Vectura, æ, f. die Fuhr, das Fahren. *Syn.* Vectio. *Epi.* Longa, difficilis. *Usus.* Pro vectura solvere. Est summa vecturæ difficultas.

Vegetus, a, um, frisch und gesund, munter, hurtig, frisch, muthig. *R. à* Vigeo. *Syn.* Sanus, firmus, valens. *Usus.* Vegetum ingenium in vivido pectore vigebat. Siste te nobis vegetum in Græcia. Vegeta mens, sensúsque integri.

Vehemens, tis, *g. o.* hefftig, hitzig. *Syn.* Acer, fortis, ferox, incensus, immoderatus, effrenatus, nimius, ardens. *Phras. Vehemens naturâ est*, er ist hitzig von Natur. Ingeniô est vehementiore; effervescens facilè, incitatus, & violentus; fervidiore vir animô; ingenii vitiô impotentior, & asperior; ingeniô percitô, & feroci; impotens, immodicus, nimius animi; ferox naturâ; acri, & vehementi quâdam inflammatione incitatus; vehementis vir ingenii. *Usus.* Nimiùm est vehemens, feróxque naturâ. V. *Fervidus, Præceps.*

Vehementer, hefftiglich, hitzig. *Syn.* Acriter, acerbè, asperè; valdè, impensè, nimioperè, etiam atque etiam, incredibiliter, mirum quantum, summâ contentione, summâ ope, omnibus nervis, omnibus machinis; vehementissimâ contentione animi, ingenii, virium; animô acri; majoribus præsidiis ac copiis; omni arte, industriâ, solertiâ, omni ope ac operâ; majorem in modum.)(*Remissè. Phras. Vehementer dixit*, er hat hefftig gesprochen. Omnes dicendi faces adhibuit; summâ contentione animi, ingenii, virium dixit; vehementissimè declamavit; acris in oratione spiritus erat; acriter & vehementer præliatus est; perpetuáque, ac plenissimâ gravitatis oratione adversarium fregit. *Usus.* Illud mihi vehementer displicet. V. *Enixè.*

Vehiculum, i, n. Wagen, Fuhr-Wagen. *Syn.* Rheda, essedum, carpentum. *Epi.* Divinum & novum, triumphale. *Usus.* Ego vehiculô me ex horum latrocinio eripiam, si navis deerit.

Veho, is, xi, ctum, ere. führen, auf dem Wagen führen. *Syn.* Porto, inveho, conveho, deveho, subveho, deporto. *Adv.* Malè. *Usus.* Currû, equo, navi, in navi; rheda per urbem vehi. Fruges ex agris vehere, jumentis deportare. V. *Currus.*

Vel. oder, entweder. *Syn.* Ve, seu, sive, aut. *Usus.* 1. Multorum vel periculo, vel honori servire. 2. *Præcipuè, etiam, cumprimis*, auch, so gar. Vel mori satiùs est, quàm servire. Vel acerrimus Oratorum.

Velamentum, i, n. * Decke. *Usus.* Ramos oleæ, ac velamenta alia supplicum porrigentes.

Veles, itis, m. Scharmützler, der leichte Rüstung führt. *Syn.* Levis armaturæ miles.

Velificatio, onis, f. das Seegeln, Schiffung. *Usus.* Mutatâ velificatione id faciliùs assequêris.

Velificor, aris, atus sum, ari. seegeln, mit ausgespannten Seegeln fahren. *Syn.* Vela facio. *Transl.* Faveo, gratificor, auram popularem capto. *Usus.* Honori suo, aut cupiditati velificari. V. *Assentor.*

Velitaris, e. * zum Scharmützeln gehörig. *Usus.* Pugna, hasta, arma velitaria.

Velitatio, onis, f. * Scharmützel, Gefechte. *Syn.* Pugna, digladiantium dimicatio. *Usus.* Velitationes facere, & in multa prælia, parváque carpere summam totius belli.

Velitor, aris, atus sum, ari. scharmützeln, fechten. *Syn.* Pugno, contendo, certo. *Usus.* Diu mecum velitabatur.

Vellico, as, avi, atum, are. rupffen, zupffen. *Syn.* Pervello, *Usus.* In conviviis rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

Vello, is, velli, vulsum, ere. ausreissen, ausrupffen. *Syn.* Evello, pervello. *Usus.* Illa, quæ vellerat ex patellis, in aures pocculis illigabat. Spinas vellere.

Vellus, eris, n. abgeschorne Wolle. *Syn* Lana ex ovibus detonsa.

Velo, as, avi, atum, are. vorhängen, zudecken. *Syn.* Tego, obduco. *Usus.* Pietatis nomine velare suam cupiditatem. V. *Tego.*

Velocitas, tis, f. Behendigkeit, Geschwindigkeit. *Syn.* Pernicitas.)(*Tarditas.* *Usus.* Non enim viribus, non velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur. Alii velocitate ad cursum valent.

Velociter. behend, geschwind, flugs. *Syn.* Ocyùs.)(*tardè.*

Velox, ocis, *g. o.* * behend, geschwind. *Syn.* Celer. V. *Celer.*

Velum, i, n. Fürhang, Seegel. *Syn.* Integumentum, involucrum. *Epi.* Carbaseum, plenum. *Usus.* Multis simulationum velis natura cujùsque obtenditur. Res illa velis, remísque fugienda. Ad id, unde aliquis flatus ostenditur, vela dare, facere. Plenis velis navigare, Vela pandere; contrahere, demittere, subducere.

Velut. gleichwie, als wie, gleich als. *Syn.* Veluti, sicut. *Usus.* Velut in hac quæstione. V. *Sicut.*

Vena, æ, f. eine Blut-Ader. *Syn.* Arteria. *Epi.* Cava; abditæ; ad usum aptæ, crebræ, multæ, reconditæ auri. *Phras.* *Venam secare,* Aderlassen. Venas incidere, è venis sanguinem mittere; detrahere aliquid sanguinis; è venis sanguinem elicere; venam ferire; incisâ venâ sanguinem minuere; venas sanguine exonerare, levare. *Usus.* 1. Sanguis per venas in corpus omne funditur. Venæ & arteriæ micare non desinunt. Si cui venæ sic moventur, is habet febrim. Venam pertentare. 2. *Transl.* *Pars interior,* das innerste eines Dinges. Periculum in visceribus, venísque Reipublicæ inclusum. Reconditæ auri, argentíque venæ. Venas cujùsque generis, ætatis, ordinis teneat Orator, oportet.

Venabulum, i. n. Jäger-Spieß, Schwein-Spieß. *Syn.* Hasta, telum, spiculum venaticum. *Usus.* Venabulô transverberare bestiam.

Venalis, e. feil, das um Geld zu verkauffen. *Syn.* Ad vendendum expositus, pretiô addictus, mercede adstrictus. *Usus.* Proponere, habére fidem venalem, quæstui habére Rempublicam. Domi tuæ turpissimo quæstû omnia erant venalia, virtus, pudor, jusjurandum.

Venalitius, ii, m. der mit Leibeigenen handelt. *Syn.* Venditor mancipiorum. *Usus.* Divitiis Africanos omnes multi venalitii, mercatorésque superârunt.

Venaticus, a, um. zum Jagen gehörig. *Usus.* Canes venatici.

Venatio, onis, f. Jagd. *Syn.* Venatus. *Usus.* Condiunt curas aucupium & venatio. Prodigi venationum apparatus. V. *Venor.*

Venator, oris, m. Jäger, Nachsucher. *Usus.* Pernoctant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur. Physicus, speculator, venatórque naturæ.

Venatus, ûs, m. das Jagen. *Syn.* Venatio. *Usus.* Labor in venatu, cursus, sudor.

Vendibilis, e. verkäufflich, das einen Werth hat. *Syn.* Tolerabilis. *Usus.* Orator, oratio vendibilis.

Vendico, as, avi, atum, are. zueignen, anmassen, zuschreiben. *Adv.* Quodammodo. *Usus.* Quisque prædæ partem sibi vendicat. Homerum Chii suum vendicant. V. *Attribuo.*

Venditatio, onis, f. das Augen-dienen, Prahlerey. *Syn.* Ostentatio. *Usus.* Laudatiora, quæ sine venditatione, & sine populo teste fiunt. V. *Ostento.*

Venditio, onis, f. das Verkauffen, Verkauffung. *Syn.* Abalienatio. *Epi.* Fraudulentæ, firmæ, raræ. *Usus.* Venditio bonorum.

Vendito, as, avi, atum, are. zu Kauff, oder feil bieten. *Syn.* Ostento. *Adv.* Fallacissimè se, flagitiosè eloquentiam, peritissimè decreta seu imperia, palàm commentaria. *Usus.* Venditare se alicui, & operam polliceri. Memoriam ostentare, venditare ingenium. V. *Glorior, ostento.*

Venditor, oris, m. Verkauffer. *Syn.* Venalitius. *Epi.* Firmior, liberalis. *Usus.* Mercatores provinciarum, venditores libertatis.

Vendo, is, didi, ditum, ere. verkauffen. R. Venum do. *Syn.* Alieno, abalieno, ven-

venditionem facio, pretiô addico, venale habeo.)(*Emo.* *Adv.* Gravatè, malè, nominatim vectigalia, non ita commodè, præclarè, quam optimè, recte, palàm. *Usus.* Vendere aliquid alteri grandi pecuniâ. Parvô pretiô, quàm optimè, sub corona, sub hasta vendere. Emeritis fide vendere, **auf Credit verkauffen.** Præsenti ære, numeratâ pecuniâ vendere, **um baares Geld verkauffen.** Bona sub hasta vendere, præconis voci subjicere, auctionem facere, **dem Meist-biethenden verkauffen.**

Veneficium, ii, n. **Verzauberung.** *Syn.* Venefici artificium, crimen, cantio. *Usus.* Id veneficiis, & cantionibus factum dicebat. Veneficiis remedia invenire.

Veneficus, a, um. **Zauberer, zauberisch.** *Syn.* Qui venena spargit; qui cantionibus, & malis artibus utitur, ad suam libidinem explendam. *Usus.* Venefici nomen delatum est.

Venenatus, a, um. **vergifft.** *Syn.* Venenum habens, venenô imbutus, & infectus. *Usus.* Vipera venenata. Telô venenatô ictus concidit.

Venenum, i, n. **Gifft.** R. *quasi citò per venas iens. Scalig. vel à* φένων *occidens.* *Syn.* Virus. *Epi.* Improbabile, inusitatum, novum, malum, recens, suspiciosum, apertum, omnibus manifestum. *Phras.* 1. *Venenum alicui porrigere*, **einen mit Gifft vergeben.** Venenum alicui parare, præbére, miscére, infundere, dare; aliquem venenô interficere, tollere, necare, occidere; veneno grassari. 2. *Venenum sumere,* **Gifft nehmen.** Venenum haurire, sumere, bibere; veneno sibi mortem consciscere; poculum mortis exhaurire; veneno se exanimare; veneno mortem præcipere. *Usus.* Venenum spargere. Veneno uti. Venenum diluit, ferrumque promit.

Veneo, is, ii, ire. **verkaufft werden.** *Syn.* Vendor, sub præcone subjicior, pretio addicor. *Usus.* Cur bona non veniêre? Si venibunt horti, venibunt quàm plurimo. V. *Vendo.*

Venerabilis, e. ***ehrwürdig.** *Syn.* Cultû & veneratione dignus.

Venerabundus, a, um. ***ehrerbiethig.** *Usus.* Perfusus horrore, ac venerabundus astitit.

Veneratio, onis, f. **Ehrerbiethung.** *Syn.* Honor, reverentia. *Epi.* Justa. *Us.* Quidquid excellit, justam venerationem habet. V. *Reverentia.*

Venereus, a, um. **geil.** *Usus.* Rebus venereis uti: voluptatibus venereis frui. Venereo complexû jungi.

Veneror, aris, atus sum, ari. **verehren, sehr ehren.** *Syn.* Colo. *Adv.* Sanctè, augustè. *Phras. Loca sacra venerari,* **die Heil. Oerter andächtig verehren.** Eximiâ religione colere; piè, sanctéque colere; sacris locis religiosum cultum adhibére; veneratione prosequi. *Usus.* Dii, quos colere, precari, venerarique solemus. Aliquem ut Deum *vel* pro Deo venerari. V. *Colo, Revereor, Observo.*

Venia, æ, f. **Verzeihung, Erlaubniß.** *Syn.* Condonatio erroris, impunitas: potestas, copia, facultas. *Epi.* Accommodata, bona, molesta, tenuis. *Phras.* 1. *Delicti veniam petit*, **er bittet um Verzeihung.** Ad clementiam vestram confugit, ut ignoscatis, orat; suis peccatis concedi, ignoscique orat; veniam & impunitatem rogat; delicti gratia ut fiat; venia ut detur; noxa ut una hæc mittatur; præterita ut condonentur, aut parentum promeritis remittantur, supplicat. *Usus.* 1. Iis, qui errorem suum deposuerunt, & peccâsse se fatentur, veniam petentibus, venia danda, concedenda, tribuenda est. Dabunt mihi veniam cives mei, vel potiùs gratiam habebunt. A Diis immortalibus veniam, & pacem exposcere. 2. *Potestas, facultas*, **Erlaubniß.** Date mihi veniam exponendi. Quod pace vestra, quod bona vestra venia dictum sit.

Venialia peccata, **läßliche Sünden.** Noxæ minores, errata leviora; peccata leviora, & quotidiana, quæ crebra magis, & pauciores quasi officii numeros prætereunt; divinæ legis offensiones crebræ quidem, sed leviores; culpæ minores, quæ piorum etiam animis frequenter obrepunt. V. *Peccatum.*

Venio, is, ni, ventum, ire. **kommen.** *R. à* βαίνω. *Syn.* Advenio. *Adv.* Ad vesperum, æqualiter, aliquando, audacter, belle, bene, brevi, celerius, clam, confestim, continuò, coram, crebrò, diligentius, divinitus, falsò, honestè, incommodè, liberè, longè, maturiùs, modestè, necessariè, nunc primum, obviam, occultè, opportunè, optatò, palam, paratiùs, perraró, postremò, precariò, privatim, proximè, publicè, quam primum, seriùs, stultè, tardissimè, tutò, vesperi, ultrò. *Phras.* 1. *Veni quamprimùm*, **komme aufs baldeste.** Contende ad nos, advola quamprimùm; præsto sis; ad nos excurre; conveni nos quamprimùm; opportunè te nobis ostende. 2. *Cumprimùm venit ad nos*, **so bald er ankommen ist.** Simul ut ædes nostras tetigit; simul ut ad nos delatus est; simul ut pedem in ædibus nostris posuit; simul ut nos adivit.

advivit; præsto fuit; simul ut domum nostram accessit; simul ut nos convenit; simul ut se nobis ostendit; simul ut ædes nostras attigit. 3. *Libenter jam veniret*, er möchte schon gern kommen. Jam aspirat in urbem nostram; appropinquare adventum suum cupit; diem cupide expectat, quo se urbs nostra accipiet; quo se ardore ad urbem raperet, si modo liceret? 4. *Quomodo in eam mentem venisti?* wie bist du auf diese Gedancken kommen? quomodo huc descendisti? ad istas ineptias abiisti? huc perductus delapsus es? quomodo ad hæc inania defluxisti, te demisisti? 5. *Eo ventum tandem est*, es ist endlich so weit kommen. Eo res rediit; in eum locum adducta est; in eum locum rediit, deducta est; in eum locum res venit; eo res perducta est, prorupit; eo delapsa res est. 6. *Inde veniunt hæc mala*, daher kommen uns diese Mühseeligkeiten. Inde hæc manant, fluunt, affluunt, nascuntur incommoda. Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseriæ. Hic fons est, hæc origo malorum omnium. V. *Causa*, *Origo*. *Usus*. 1. In amicitiam alicujus, familiaritatem, complexum, conspectum, consuetudinem venire. Nescio, quomodo in certamen cum illo, ad inimicitias, in contentionem honoris venerim. In calamitatem ingentem venit. Res ad arma, ad pugnam, ad manus veniet. Ea res in oblivionem, in consuetudinem, in sermonem, & vituperationem, in odium publicum, in summam gloriam venit. Res, quæ in controversiam, in disceptationem veniunt. In suspicionem, in spem, in possessionem, in numerum Oratorum venire. In discrimen, in periculum venire. Venit mihi in mentem. Si usus venerit. 2. *Obtingit*, *obvenit*, zukommen. Magna ei hæreditas venit; multæ divitiæ, fama, honor ei venere. 3. *Adversor*, darwider kommen. Venire contra rem, existimationem, gratiam alicujus. Venire alicui adversum.

Venor, aris, atus sum, ari. jagen, nachjagen. *Syn.* Venatu me exerceo, venationi operam do, venatione me oblecto; feras consector, insector: aucupor. *Usus*. 1. Canum mira alacritas in venando. 2. *Transl.* Modestiæ laudem in re aliqua venari. V. *Capto*.

Venter, tris, m. der Bauch. *R.* ἀb ἔντερον, *intestinum*. *Usus*. Vitium ventris, & gutturis, *vulg. gulositas*.

Ventilator, oris, m. *der das Getreyd schwinget. *Syn.* Qui frumentum ventilat.

Ventilo, as, avi, atum, are. auslüfften, schwingen. *R.* à Ventulus. *Usus*. Ejus lingua, quasi seditionis flabello ventilata concio. V. *Excutio*.

Ventito, as, avi, atum, are. offt kommen. *Syn.* Crebro venio.

Ventosus, a um. windig. *Syn.* Levis, inanis, vanus. *Usus*. Homo ventosissimus, ein eitler, aufgeblasner Mensch.

Ventriculus, i, m. der Magen. *Usus*. Ventriculus cordis, cui similis est alter ventriculus, in quem sanguis ex jecore influit.

Ventus, i. m. Wind. *Syn.* Aura, flamen. *Epi.* Non adversus, gravis, molestus, popularis, servus, subtilis, vehemens, salutaris alicui, secundus, tempestivus. *Phras.* 1. *Ventus vehementior fit.* der Wind wird allerweil hefftiger. increbrescit ventus; ingravescit; violentior incumbit ventus; vehementius spirare incipit; majori se impetu effundit; furere, sævire, tumultuari majorem in modum incipit. V. *Tempestas* 2. *Ventus lenior spirat*, es ist ein linderes Windlein. aura leniter, molliter, placidè spirat; lenis favonius insusurrat. 3. *Ventus se ponit*, der Wind leget sich. ventus cadit, concidit, remittit; ventus ponit: venti vis omnis cadit; frangit se ventus, languescit; ventus jam est remissior. 4. *Ventum habemus prosperum*, wir haben einen guten Wind. secundo utimur vento; idoneum ventum nacti sumus; ventus flat bellissimè; venti nobis obsecundant; secunda vehimur, provehimur aura; flantibus ad puppim ventis propellimur. Ventis ferimur secundis. 5. *Ventos habemus contrarios*, wir haben widrige Winde. reflant venti; venti adversi sunt; adversis ventis utimur; ventis reflantibus rejicimur. 6. den Mantel nach dem Wind hängen. ex ancipiti mutatione temporum pendére; se ad motum fortunæ movere; suspensas habere ex temporum inclinatione consiliorum rationes. *Usus*. 1. Mare ventorum vi turbatum, & agitatum. Cape flabellum, & ventum mihi facito. Meliores ventos expecto. Vento se, & mari dare. Si mites, lenesque fuerint venti, solvemus. 2. *Transl.* Rumorum ventos colligere. Popularem ventum quærere, aucupari. Dux nobis, & auctor opus, & horum, quos proposui, ventorum moderator quidam, & gubernator. Cæsaris nunc venti valde secundi sunt.

Venundo, as, dedi, datum, are. verkauffen. *Syn.* Vendo.

Venus, eris, f. Liebes-Göttin, Wollust. *Syn.* Voluptas. *Usus*. Sine Cerere & libero friget Venus.

Ve-

Venustas, tis, f. Lieblichkeit, Holdseeligkeit, Annehmlichkeit. *Syn.* Pulchritudo *proprie* muliebris: lepos, gratia, suavitas. *Epi.* Eximia, muliebris, prisca, prope scenica, summa. *Usus.* Agere cum dignitate, & suavitate. Homo afflatus omni lepore, & venustate. V. *Pulcher.*

Venuste. lieblich, liebreich, schön, annehmlich. *Syn.* Pulchre, belle, apte, eleganter, commode. *Usus.* Illud pervenuste cecidit.

Venustus, a, um. schön, liebreich, annehmlich. *Syn.* Lepidus, festivus. *Usus.* Gestus, & motus corporis venustus. V. *Pulcher*, *Elegans.*

Vepris, is, m. Dornbusch, Hecken. *Syn.* Spinæ.

Ver, ris, n. Frühling, Lentz. *à Græco* ἔαρ. *Pars anni ab æquinoctio ad solstitium in Cancro.* *Syn.* Vernum tempus; tempus hyemi senescenti adjunctum; tempus hyemi mitescenti proximum; tempestas verna; dies verni; pars anni floridior. *Usus.* Vere jam appetente. Veris initium a favonio notatur. Ver tanquam adolescentiam significat.

Verax, acis, *g. o.* wahrhafftig. *Syn.* Veridicus, minime fallax, veritatis cultor, & amicus.

Verber, eris, n. Streich, Schlag. *R. q.* Ferber a ferio. *Syn.* Virga, flagellum. *Phras.* *Ventum est ad verbera.* es ist endlich auf die Schläge kommen. Nec manibus temperatum; procacitas manibus coërcenda videbatur; ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicis satisfactum; verbera adhibebantur; verberibus male mulctatus, acceptus est. *Usus.* Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio excruciatum necare. Verberibus aliquem cædere, exanimare.

Verberatio, onis, f. das Schlagen. *Syn.* Pulsatio.

Verbero, as, avi, atum, are. schlagen. *Syn.* Cædo, pulso, manus affero, vim & manus affero, infero. *Adv.* Vehementissime. *Phras.* *Graviter eum verberavit*, er hat ihn grob geschlagen. latera illi tutudit; fustibus membra debilitavit; loris concidit, cecidit; verberum dolore laniavit; graviter hominem pulsavit; de ejus tergo sibi satisfecit; verberibus eum fœdum in modum accepit, affecit, laceravit; multis plagis multavit; ejus tergo dire consuluit; homo miser tergo pœnas dependit; dirum in modum ab eo vapulavit. V. *Cædo*, *fustis*, *ictus.* *Usus.* Verberare matrem. Aliquem tacito cogitationis convicio verberare.

Verbose. schwätzhafftiger Weise. *Syn.* Loquaciter, copiose, multis verbis.

Verbosus, a, um. geschwätzig, plauderisch. *Syn.* Multus in verbis, loquax. *Usus.* Habes epistolam justo verbosiorem. V. *Inanis.*

Verbum, i, n. R. *Varroni a* Vero; *aliis a* Verberatione aëris. *Syn.* Nomen, vox, vocabulum. *Epi.* Ardens, consideratissimum, durum, insolens & humile, elegans, grave, immutatum, inflexum, inusitatum, novatum, translatum, nefarium, odiosum, plenum humanitatis, priscum, solenne, suspiciosum, usitatum ac tritum. Verba grandia, amplissima, gravia, sonantia, splendida, dura, aspera insolentia, prisca, inquinata, abjecta, odiosa, intolerabilia, inepta, rigida, obsoleta, non aperta, longe petita, scabra. *Phras.* 1. *Multi verba studiose curant, rem & sententiam non ita*, etliche geben nur auf die Worte, nicht aber auf die Sache selbsten. Multi toti sunt in aucupio verborum, & litterarum tendiculis; rem & sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes & jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios, rerum inquisitores non item Multi verborum magnificentia delectantur, in magna sententiarum jejunitate. 2. *Verborum pompa sine rerum pondere inanis & ridicula est*, das eitle Wort-Gepränge, wo nichts darunter, ist nur lächerlich. Verborum volubilitas sine rerum pondere inanis est & irridenda. Oratio, nisi subest res, inanem habet quandam elocutionem, & pene puerilem. Oratio, si res non subest, aut nulla sit, necesse est, aut omnium irrisione laudatur. Composite & apte sine sententiis dicere, insania est. 3. *Rerum copia, verborum copiam gignit*, wann es an der Materie nicht manglet, so werden die Worte nicht abgeben. Ipsæ res verba rapiunt; verba provisam rem non invita sequuntur; ex rerum magnitudine splendor quidam & copia in verbis existet. 4. *De verbo ad verbum transferre, vulg.* von Wort zu Wort übersetzen. Verbum è verbo exprimere; ad verbum de Græcis exprimere; verbum de verbo exprimere; totidem verbis transferre; verbum pro verbo reddere; verbum verbo reddere, ad verbum transferre. 5. *Ad meum verbum, vulg.* auf mein Wort. fide mea, me autore, interposita fide mea, 6. *Uno verbo*, mit einem Wort. verbo, in summa; ad summam; summa illa sit. *Usus.* Verbum ex eo elicere, exsculpere non potui, kein Wort heraus bringen. Non multa

verba faciam. Excidit mihi verbum priſcum & obſoletum. Verba perpetuare, difficile. Verbo aliquem laceſſere, violare, mit Worten angreiffen. Ad verborum contumelias deſcendere, in Schmäh-Worte herausbrechen. Verba mihi dari non patior, mit leeren Worten abſpeiſen. In verba alicujus jurare. Ad verbum ediſcere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Verbi cauſa, verbi gratia. Verbo promittere, re negare. Uno verbo dicam. Verbo rem tranſigam. Verba facere in ſenatu, apud ſenatum. Idem ſonat, valet hoc verbum. Subjecta verbo notio, die Bedeutung dieſes Worts. Verbum inſolens, inuſitatum, novatum, ungebräuchliches Wort. Verba vulgata, trita, uſitata, gemeine Worte. Verba priſca, deſita, obſoleta, alt und ungewöhnliche Worte.

Vere. wahrhafftig. *Syn.* Revera.)(*falſo, inaniter, ficte.* *Uſus.* Majores noſtri non ficte & fallaciter, ſed vere & ſapienter populares fuere. Vere tecum agam, & libere.

Verecunde. züchtiglich, ſchamhafftig. *Syn.* Pudenter, timide, dubitanter.)(*Impudenter.*

Verecundia, æ, f. Schamhafftigkeit, Züchtigkeit, Erbarkeit. *Syn.* Pudor, rubor, modeſtia, ingenuitas.)(*impudentia.* *Epi.* Inviſa, ſtulta, virginalis. *Uſus.* Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia cuſtos virtutum, & quidam quaſi ornatus vitæ. Solus homo pudoris, ac verecundiæ particeps. Virginali verecundia timidus. V. *Pudor.*

Verecundor, aris, atus ſum, ari. ſich ſchämen, züchtig ſeyn. *Syn.* Pudore deterreor, abſterreor, impedior; ingenuo rubore ſuffundor, erubeſco. *Uſus.* Cunctantem, & quaſi verecundantem incitare.

Verecundus, a, um. ſchamhafftig, züchtig. *Syn.* Prudens. *Phraſ.* *Juvenis eſt admodum verecundus*, er iſt ein ſehr ſchamhafftiger Jüngling. Verborum & rerum obſcœnitate vitanda ruborem ſuum, & ingenuitatem præſtat; pudorem animi, & pudicitiam corporis colit. Pudore ſeptus, in loquendo mire verecundus; adoleſcentis modeſtiſſimi pudor ab omni obſcœnitate longe abhorret: Incorruptis, caſtiſſimisque moribus juvenis, & virginali verecundia præditus. V. *Pudicus.* *Uſus.* Verecundus eſt, quem pudet impudica loqui. Oratio verecunda.

Vereor, eris, itus ſum, eri. ſich ſcheuen. *Syn.* Extimeſco, nonnihil commoveor. *Uſus.* 1. Iſtam culpam, quam vereris, ego præſtabo. Ab aliquo ſupplicium vereri. Vereor, ut tibi ſatisfaciam. Veritus es, ne operam perderes. 2. *Obſervo*, in Ehren haben, Ehr und Recht beweiſen. Is patrem veretur ut DEUM. Amici non ſolum ſe diligent, ſed etiam verebuntur. V. *Timeo.*

Vergo, is, ere. ſich neigen. *Syn.* Inclinor, in exitu ſum. *Uſus.* Bruti auxilium ad Italiam vergere, quam Aſiam maluiſſem. Ad meridiem vergit Sicilia. Vergebat jam annus, & in exitu erat.

Veridicus, a, um. der die Wahrheit redet. *Syn.* Verax, apertus.

Veriloquium, ii, n. wahrhaffte Erzehlung.

Veriſimilis, e. wahrſcheinlich, der Wahrheit ähnlich. *Syn.* Credibilis, probabilis, rationi conſentaneus; vero propius, ad veritatem propenſius, quod maxime ſpecie veritatis movet; quod propius fidem eſt; à vero non alienum, non abhorrens; vero ſimillimum, ſimile veri; quod ad veritatem maxime accedit, quod proxime accedit ad verum, quod à ratione non procul abeſt, non diſcrepat, non diſſentit; quod veri ſimilitudinem, ſpeciem, formam, imaginem præſefert, oſtendit. *Uſus.* In omni diſputatione, quid eſſet veriſimillimum, quærimus. V. *Probabilis.*

Veriſimilitudo, inis, f. Wahrſcheinlichkeit. *Syn.* Probabilitas, ſimilitudo veri.

Veritas, tis, f. die Wahrheit. *Syn.* Verum, vera ratio, res. *Epi.* Acerba, æterna, debilitata, in profundo demerſa, jucunda, grata, moleſta perſpicua, ſimplex, ſempiterna. *Phraſ.* 1. *Veritati plus, quam amicitiæ tribuo*, ich gebe mehr acht auf die Wahrheit, dann auf die Freundſchafft. Majorem habeo veritatis, quam amicitiæ rationem. Locum apud me honeſtiorem veritas obtinet, quam amicitia; cedat veritati amicitia, neceſſe eſt: nihil amicitiæ elargior, nihil veritati nego. 2. *Ut veritatem dicam*, die Wahrheit zu ſagen. Ut dicam, quod res eſt; ut vere dicam; ut ingenue fatear; ut verum loquamur; ne mentiar, ſi verum quærimus; ſi verum fateri volumus; ut ex animo, ac vere dicam. *Uſus.* Magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, & ſolertiam facile ſe per ſe ipſam defendit. Sunt alii ſimplices, aperti veritatis cultores, fraudis inimici. Græci contentionis cupidiores, quam veritatis. Veritatis ignoratione vulgi opiniones in maxima inconſtantia verſantur. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Animum à pictura ad veritatem traducere. Studia ſua ad veritatem dirigere. Veritate adductus hæc teſtor. Ad veritatem loqui, dicere. Veritas nempe in profundo demerſa in diſputatione limatur, eruitur. Obtine-

re

re, retinere veritatem. Veritate patefacta, atque omni errore sublato. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, deflectere; resistere & repugnare contra veritatem non audet. Ad veritatem nihil loqui, kein wahres Wort reden. Ad veritatem quam maxime accedere, der Wahrheit sehr ähnlich kommen.

Vermiculatus, a, um. gewürmelt, gestreifet. *Usus*. Emblema vermiculatum.

Verna, æ, m. Leibeigner, so zu Haus gebohren. *Syn*. Servus ex ancilla domi nostræ natus.

Vernaculus, a, um. einheimisch. *Syn*. Domesticus. *Usus*. Quotidianæ, ac vernaculæ res.

Vernus, a, um. zum Frühling gehörig. *Usus*. Verni temporis suavitas, Frühlings-Lust.

Vero. aber. *Syn*. Autem. *Usus*. 1. Numeris adstrictior Poëta, verborum vero licentia liberior. 2. *Certe quidem*, und zwar gewiß. Esto vero ita. Et vero maximus ille Scipio.

Verres, is, m. ein unbeschnitten Schwein. *R. ex* ἔρρωος, *aper, porcus non castratus*. *Syn*. Porcus masculus.

Verro, is, verri, ere. kehren. *Syn*. Scopis pulveres, vel sordes aufero, ejicio.

Verruca, æ, f. * eine Wartze.

Verrucosus, a, um. voll Wartzen. *Syn*. Verrucis plenus.

Versatilis, e. leichtlich umzuwenden, gelenckig, geschickt. *Usus*. Acies versatilis. Ingenium illi versatile fuit sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret. V. *Varius*.

Versicolor, oris, *g. o.* vielfärbig, bunt. *Syn*. Dubio, varioque colore.

Versatus, a, um. geübet. *Syn*. Exercitatus, subactus. *Usus*. Homo tum in aliis causis exercitatus, tum in hac sæpe versatus.

Versipellis, e. verschmitzt, arglistig. *R. vertens interdum pellem ad alium decipiendum*. *Syn*. Callidus, astutus, simulator. V. *Astutus*.

Verso, as, avi, atum, are. hin und her wenden. *Syn*. Volvo, tracto, converto, flecto. *Usus*. Æstuat dubitatione, versat se in utramque partem, huc, illuc. Versare suam naturam, & flectere ad tempus. Animum ad dolos, & fallacias versare cœpit.

Versor, aris, atus sum, ari. beschäfftiget seyn, womit umgeben. *Syn*. Sum, incumbo, laboro, do operam, insudo: consuesco. *Adv*. Abstinenter, acriter, acutissime, assidue, conjunctissime, callide, copiosius, diutius, honestius, impudentius, moderate, nimium, perite, perjucunde, populariter, subtilius, temere, caste, non obscure. *Phras*. 1. *Libenter cum illo versor*, ich gehe gerne mit ihm um. *vulg. conversor*. Jucundissime, conjunctissimeque cum illo vivo; assiduitate ejus delector; consuetudinem & amicitiam cum eo junctam amo; libenter cum illo ætatem ago; hæreo ad ejus latus non sine multa animi voluptate. 2. *Diu jam versor in hoc labore*, ich bin schon lang bey dieser Arbeit. Diu jam hoc saxum volvo; ætatem in hoc studio contrivi; diu jam hunc laborem tero; temporis partem non modicam in hoc studio posui. *Usus*. Diu in Sicilia versabatur. Nobiscum versari diutius non potes. In re oratoria versari. Res in ore vulgi, ante oculos versatur. In quo motu temporum versemur, vides; Juventus ejus tota in laudis cupiditate versabatur. Respublica in discrimine versatur. In negotiis versor maximis; nominis tui terror in auribus, animisque hostium versatur.

Versura, æ, f. Veränderung der Glaubiger, da man, eine alte Schuld auszulöschen, eine neue macht. *Syn*. Mutatio creditoris. *Usus*. Iniquissimo fœnore versuram facere.

Versus. gegen, gegenüber. *Phras*. *Locus jacet versus orientem*, dieser Ort liegt gegen Aufgang. Orientem versus, ad orientem; ad orientem conversus; ad ortum vergit; ad orientem pertinet, spectat; orienti oppositus; orienti objectus est. *Usus*. Aretium versus castra movit.

Versus, ûs, m. ein Reim, Vers. *R. q. versa in numeros oratio*. *Syn*. Carmen. *Epi*. Malus, pervagatissimus, seminator malorum. Alterni, delicatissimi, elaborati, heroici, hexametri, obscenissimi, ornatissimi, optimi, veteres, usitati. *Usus*. 1. Historiam versibus scripsit. Multi in eum versus facti, confecti. Magna felicitate versus fundit, texit, componit. Hominum flagitia delicatissimis versibus expressit. 2. *Linea*, *vulg*. Zeile. Multos versus uno spiritu pronunciare. Venio nunc ad transversum versum extremæ epistolæ tuæ versum, versiculum.

Versute. listig, verschmitzt. *Syn*. Callide, vafre, malitiose, subdole, subtiliter. V. *Astute*.

Versutus, a, um. listig, verschmitzt, verschlagen. *R. à* Versando mentem. *Syn*. Callidus, malitiosus, multiplex. *Usus*. Versutum appello, cujus mens celeriter versatur. Versutum & solers ingenium. Militia est versuta, & fallax nocendi ratio. V. *Simulator*, *astutus*, *callidus*.

Vertens, tis, m. sich wendend, zu Ende gehend. *Syn*. Circumactus, completus. *Usus*. Anno vertente; intra finem anni vertentis.

Vertex, icis, m. Gipffel, Wirbel, Scheitel. *R. à* Verto. *Syn.* Polus. *Epi.* Celsus, extremus, summus. *Usus* 1. Duo quasi cinguli terræ, cœli verticibus subnixi. 2. *Summa pars.* der oberste Theil eines Dinges. Vertex montis. Ab imis unguibus ad summum verticem.

Verto, is, ti, versum, ere. wenden, drehen, umkehren. *Syn.* Converto, vario, muto. *Usus.* 1. Vertere stylum in tabulis suis. Vertit se fortuna. Vertit hic rationem, fingit, quod probare non potest. 2. *Converto, dirigo iter.* wenden, die Reis richten. Terga vertere hostibus. Romam se vertit. 3. *Transfero,* übersetzen. Vertere Platonem Latinè. 4. *Commuto,* verändern. Solum vertere exilii causâ. 5. *Tribuo, do,* ausrechnen, auslegen. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. 6. *Recipio me, confugio,* sich verfügen. Quò se verteret, non habebat. 7. *Sum,* bestehen. In hoc res tota vertitur. In tua voluntate negotii summa vertitur. 8. *Succedo, cedo,* von statten gehen, ausschlagen. Id consilium ut tibi bene vertat, opto. Id in bonum uni, alteri in perniciem vertit. Res in contrarium vertit, die Sache hat anderst ausgeschlagen. 9. *Perdo, pessumdo, everto,* verderben. Cum multa fecisset egregiè, ad extremum omnia vertit. 10. *Traho, rapio,* auf sich bringen, zu sich ziehen. Ex illa pecunia maximam partem ad se vertit. 11. *Vertor,* verändert werden. Libertas in servitutem vertit.

Vertumnus, i, m. ein Abgott, der sich in alle Gestalten verkehret.

Vervex, ecis, m. verschnittener Hammel, Schöps. *Syn.* Aries castratus.

Verùm. aber. *Syn.* Sed.

Verumtamen. doch aber. *Syn.* Sed tamen. *Usus.* Optabam, verum tamen non audebam.

Verus, a, um. wahr, wahrhafftig. *Syn.* Sincerus, certus, non fucatus, germanus: solidus, justus, expressus.)(*Falsus, fucatus, adumbratus, simulatus.* *Usus.* Perspicere, quidquid in quaque re verum sit. Licet enim verum dicere, loqui. Si verum scire vis. Inter hunc & illum, verum, germanúmque Metellum multum interest. Justa, solida, veráque gloria. Sed nos veri juris solidam, expressámque imaginem nullam tenemus. Verissima illa, & velut ex oraculo Delphico edita existima. V. *Veritas.*

Vesania, æ, f. * Tobsucht, Aberwitz. *Usus.* Quæ vos agitat vesania? V. *Amentia.*

Vesanus, a, um. unsinnig, aberwitzig, alber. *Syn.* Vecors, insanus, furiosus. V. *Amens,* furiosus.

Vescor, eris. vesci. essen. *Syn.* Edo, pascor, utor. *Usus.* Lacte, caseo, carne vescor. Dii nec escis, nec potionibus vescuntur. V. *Comedo, edo.*

Vesica, cæ, f. Blase, Harn-Blase. *R. à* Φύσα. *Syn.* Folliculus urinæ.

Vespa, æ, f. Wespe, grosse Fliege. *Usus.* Vespas aculeis uti videmus.

Vespera, æ, f. Abend-Zeit. *R. ex* ἕσπερος. *Syn.* Extremum diei tempus. *Epi.* Obscura. *Usus.* Ad vesperam. Prima vespera. Die inclinato in vesperam. *Vesperæ, vulg.* die Vesper. *Latinè:* Vespertinæ in templo preces cantari solitæ.

Vesper, *vel* Vesperus, i, m. Abend. *Syn.* Vespera, serum diei, vespertinum tempus. *Phras. Vesperi,* vel *Vespere,* spat, Abends. Occidente sole; præcipitante jam sole; vesperascente cœlo; cum advesperasceret; die præcipiti; sub occasum solis; cùm jam serum esset diei: cùm haud multum jam diei superesset; primis se intendentibus tenebris; solis occasû; primâ vesperâ; cùm non multum ad solis occasum temporis superesset; inclinatô in vesperam die; cùm exiguum superesset diei; inclinante in vesperam die; cùm esset extremum diei; præcipiti in occasum die; præcipiti in noctem diei tempore; inclinante se sole; procedente nocte; ad solis occasum; accensis jam luminibus; sub primas faces; primo vespere; serò, obscurâ jam luce; nocte appetente. V. *Nox, sero.*

Vesperascit. es wird Abend. *Syn.* Ad solis occasum est. *Usus.* Vesperascente cœlo.

Vespertinus, a, um. abendlicht, spat. *Us.* Vespertino tempore.

Vester, ra, rum. euer.

Vestibulum, i, n. Vorhof. *Epi.* Privatum, vacuum, honestum. *Usus.* Primo aditû, vestibulóque prohibere aliquem.

Vestigator, oris, m. * Nachforscher, Nachgrübler. *Syn.* Venator.

Vestigium, ii, n. Fußstapffen, Spuhr. *Syn.* Reliquiæ, signum, nota, monumentum. *Epi.* Adversa, manifesta, nefaria, parva, pressa, recentia. *Usus.* Cùm pedem intulero, & in possessionem vestigium fecero. Tu extra ædes tuas, ubi vestigium imprimas, figas, ponas, non habes. Persequi vestigia alicujus; consequi aliquem vestigiis; in vestigiis sequi, auf den Fuß folgen. Stellæ cursus sui vestigium nunquam inflectunt. Num in ejus scriptis eloquentiæ ullum vestigium apparet? reliqua sunt, extant multa antiquitatis vestigia. Indicia, & vestigia veneni. In temporis, loci ve-

vestigio, auf der Stelle. Vestigia in multas partes ferentia.
Vestimentum, i, n. Kleid. *Syn.* Vestis, vestitus. *Usus.* Calceos, & vestimenta mutavit.
Vestigo, as, avi, atum, are. spühren, nachforschen, nachgrübeln. *Syn.* Indago. vestigiis odoror. *Usus.* Causas rerum vestigare. V. *Indago, quæro.*
Vestio, is, ivi, itum, ire. kleiden. *Syn.* Tego, obduco. *Adv.* Bene, extrinsecus, male, obsoletius. *Usus.* Deus animam corpore vestivit. Reconditas sententias eleganti oratione vestire, ac ornare. V. *Vestis.*
Vestis, is, f. Kleid. *R.* ab ἐσθής. *Syn.* Vestitus, vestimentum. *Epi.* Familiaris, muliebris, pretiosa, purpurea, stragula. *Phras.* 1. *Veste indutus splendida*, herrlich gekleidet. Veste auro illuta, gemmisque adornata, omnique peregrinæ opulentiæ cultu conspicuus; veste usus auro distincta, gemmisque; veste auro intexta splendidus. 2. *Vulgaris vestis*, ein gemeines Kleid. Vulgaris habitus; cultus, habitusque à privato vix abhorrens; levis & parabilis cultus corporis; vestitus humilis, ac obsoletus. *Usus.* Vestem conficere, resarcire. Vestem induere, mutare; vestem alicui detrahere; vestem discindere.
Vestitus, ûs, m. Kleidung. *Syn.* Vestimentum, ornatus, cultus corporis. *Epi.* Necessarius, obsoletior, pristinus, virginalis. *Usus.* Vestitus asper. Vestitus orationis, montium, riparum.
Vestras, tis, g. o. * einer aus den Euren.
Veteranus, a, um. alt und abgericht, geübt. *Syn.* Qui viginti annos militaverat.)(*Tyro.* *Usus.* Cæsar firmissimum exercitum invictissimo genere veteranorum militum comparavit.
Veterasco, is, ere. alt werden, veralten. *Usus.* Veterascentem eorum gloriam quis non videt?
Veterator, oris, m. ein alter, schlauer Fuchs, Betrüger. *Epi.* Magnus & perfamiliaris alicui. *Usus.* Homo callidus, & veterator. V. *Simulator, astutus.*
Veteratorius, a, um. schlau, verschmitzt, listig. *Syn.* Fallax, dolosus, malitiosus. *Usus.* Nihil ab eo, nisi tectum, & veteratorium expectes. V. *Astutus.*
Veternosus, a, um. * schläfferig, faul. *Usus* Veternosus senex. V. *Piger.*
Veternus, i, m. Schlaffsucht. *Syn.* Lethargus. *Usus.* Veternus civitatem occupavit. V. *Somnus.*
Veto, as, ui, itum, are. verbieten, untersagen. *Syn.* Prohibeo, absterreo.)(*Jubeo, cogo.* *Adv.* Assentatorie, dilucide, fraterne, planissime. *Usus.* Hoc omnes leges vetant. Vetuit eum desperare. V. *Prohibeo.*
Vetulus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Senex; antiquus.)(*Novellus.* *Usus.* Mulier vetula, & multarum nuptiarum. Equus vetulus.
Vetus, eris, g. o. alt. *R.* ab ἔτος, *annus.* *Syn.* Antiquus, priscus, quod vetustatem fert.)(*Novus, recens.* *Phras.* 1. *Vetus hic mos est*, diß ist ein alter Brauch. Vetustus, antiquus, longævus, priscus, jam diu institutus; remotissimus à nostra memoria mos est. 2. *Vetus hæc opinio est*, diß ist eine alte Meynung. Dudum animis hæc opinio insederat; inveteravit in hominum mentibus ea opinio; multi temporis, pervetus, diuturna, minime recens est opinio. *Usus.* Credendum est veteribus. Mos, amicitia vetus. Vina veterrima. V. *Antiquus.*
Vetustas, tis, f. Alterthum. *Epi.* Excellens, infinita, plena exemplorum, prisca, scenica, tolerabilis. *Usus.* Vetustatis exempla Oratori nota esse debent. Res aliæ vetustatem ferunt; aliæ vetustate senescunt, evanescunt. Vetustatem omnem superat viri excellentis virtus.
Vetustus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Vetus, antiquus. V. *Antiquus.*
Vexatio, onis, f. Anfechtung, Trillung, Peinigung. *Syn.* Magna & molesta quædam jactatio, & agitatio. *Epi.* Acerbissima, impunita. *Usus.* Afflictio est ægritudo cum vexatione corporis. Vexatio, & direptio sociorum.
Vexator, oris, m. Peiniger, Quäler. *Syn.* Exagitator. *Epi.* Crudelis alicujus Reip. & sceleratus.
Vexillarius, ii, m. * Fähndrich. *Syn.* Signifer. *Usus.* Ordo sexagenos milites, vexillarium unum habebat.
Vexillum, i, n. Fahne. *Syn.* Signum. *Usus.* Vexillo opus est, convolabunt. Nunquam perditis civibus vexillum deerit.
Vexo, as, avi, atum, are. plagen, trillen, anfechten, peinigen. *Syn.* Agito exagito, vexator sum; diripio, populor, infestum reddo, male habeo. *Adv.* Contumaciter, contumeliosissime, urbane, crudelissime, fœdissime, vehementer, vigilantissime. *Phras.* *Gravissime vexor*, man verfähret mit mir sehr übel. Multis sane molestiis conflictor; dies, noctesque torqueor; circumventus ab inimicis quotidianis turbis agitor, exagitor; negotium exhibetur immerenti; tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut libere respirare mihi liceat; tanta est æmulorum improbitas, ut æternum mihi cum iis bellum susceptum videatur; tot injuriis jactatur, & exagitatur æquitas, ut animus dolore exedi, dolore ac ægritudine confici videatur. Fodicant me quotidianæ inimicorum injuriæ, pun-

 gunt,

gunt, vellunt, lacerant, respirare non sinunt. Contumaciter, inurbane quotidie vexor, ac premor; omni vexationis genere exagitor, conviciis jactor, diuturnis molestiis conflictor, omni crudelitate laceror; ægre mihi faciendi, nec finis, nec modus est. *Usus.* Omnia divina, humanaque jura vexarunt, violarunt, perturbarunt, everterunt. Uxor mea, quam vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis. Verbis me, probris omnibus, & maledictis vexavit. Bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida. V. *Affligo, infestus, crucio.*

Via, æ, f. ein Weg. *Syn.* Iter: semita, callis. *Epi.* Æstuosa, pulverulenta, aperta, simplex, directa, brevior, certa, neque longa, expeditior, illustris, lata, immunita, inculta, sylvestris, militaris, occulta, popularis, præceps & lubrica, proxima ad gloriam, quasi compendiaria, recta vivendi, sacra, vendibilis, vitiosa. Ancipites viæ, optabiles in experiendo, jucundæ in legendo, optimæ, tritæ. *Phras.* 1. *Viæ erant difficiles,* es waren sehr harte und rauhe Wege. Viæ erant æstuosæ, pulverulentæ, angustissimæ, lubricæ, immunitæ; itineribus deviis proficiscendum erat; summa difficultas aditus; asperis, confragosis, arctis circum locis intrandæ erant angustiæ; pleræque cavæ, simulque occultæ viæ, nec unquam ante humano tritæ vestigio aperiendæ; asperitates viarum, & angustiæ inextricabiles erant, & crebris saltibus inclusæ; obsepta, interclusa, impedita erant itinera, aut imbribus abrupta; magnæ erant, ac difficiles locorum angustiæ, & quæ vix singulis hominibus paterent; viarum difficultates erant pene inexplicabiles. Luctandum erat cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliebantur pedes. Calles erant vix singulis pervii; itinera erant, qualia ingredi expeditis quoque vix tolerabile. Subacta diuturnis imbribus humus tenaci luto morabatur pedes. 2. *Viam sibi fecerunt,* sie haben ihnen einen Weg gemacht. Viam sibi aperuere; iter aperuere; corporibus, armisque rupere viam; per mediam turbam sibi fecere viam; viam sibi stravere, munivere. *Usus.* Viam facere, concinnare, substruere, sternere, Weg machen. Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam, & multorum dierum viam se dare, committere. In via esse, progredi, procedere. Multorum dierum viam conficere. De via deflectere, divertere, declinare; è via excedere, deduci. In viam redire. Præcedentium vestigia me ad viam deducunt, ferunt. V. *Iter, proficiscor.*

Viarius, a, um. was den Weg belanget. *Usus.* Lex viaria.

Viaticum, i, n. Weg-Zehrung. *Syn.* Viæ impensa, itineris subsidium. *Epi.* Largum & liberale, publicum. *Usus.* Quærendum, & congerendum viaticum. Viatico aliquem instruere, prosequi; viaticum suppeditare, suggerere. Viaticum præripere, eripere.

Viator, oris, m. Wanders-Mann. *Syn.* Qui iter facit. *Epi.* Præteriens, bene vestitus. *Usus.* Sæpe & latronem occidit viator.

Vibro, as, avi, atum, are. schwingen. *Syn.* Agito. *Usus.* 1. Hastas, sicas vibrare. 2. *Mico,* glänzen. Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nimis numeris contorta ferrentur. Mare à sole collucens albescit, & vibrat.

Vicarius, a, um. eines Statt vertretend, Statthalter. *Syn.* Qui vicem alterius obtinet; *item.* qui in locum alterius succedit. *Phras. Est vicarius Episcopi,* er vertritt das Amt des Bischoffs. Antistitis sacri partes, munus agit, sustinet; vicariam operam Antistiti præbet; absentis Antistitis personam gerit, sustinet; sacri Antistitis vicem fungitur. *Usus.* Vicarius alienæ dominationis, alieni juris. Succedam ego vicarius tuo muneri. V. *Loco.*

Vicatim. Gassen-weise. *Syn.* Per singulos vicos. *Usus.* Vicatim servi omnes conscribebantur.

Vice. anstatt. *Syn.* Loco. *Usus.* Tribuni vice me substituit. Poëtæ vice nomina fingere.

Vicem. Stelle, Zustand. *Syn.* Fortunam, sortem. *Usus.* Tuam vicem pertimesco, doleo, timeo, ulciscor, fungor.

Viceni, æ, a. je zwantzig. Vicesimus, der zwantzigste. Vicies, zwantzigmal.

Vicinia, æ, f. Nachbarschafft. *Syn.* Vicinitas. V. *Vicinitas.*

Vicinitas, tis, f. Nachbarschafft. *Syn.* Vicinia, propinquitas. *Epi.* Finitima, artium, studiorumque, infelix, meretricia. *Usus.* In istam te vicinitatem constituisti. Mihi cum eo vicinitas, & magnus usus est. Propter vicinitatem totos dies simul sumus. Tota vicinitas clamoribus personat.

Vicinus, a, um. nahe gelegen, Nachbar. *R. à* Vicus, *ejusdem vici habitator. Syn.* Propinquus, finitimus, proxime accedens. *Phras.* 1. *Est ille vicinus meus,* er ist mein Nachbar. Ejus ædibus meæ continentes sunt; meas ædes ejus domus attingit, tangit; ejus domus in meas ædes incurrit. Ejus ædes meis adjacent; domus ejus ædium mearum parietem tangit; prope ab domo mea; in proxima vicinia habitat; huc vicinia

viciniæ dudum commigravit. 2. *Bellum vicinum est*, der Krieg ist gar nahe. In ipsis prope portis bellum habemus. Ante portas est bellum. Velut in cervicibus habemus hostem. Non longius hostis abest, quam quo telum adjici posset. *Usus*. Dialectica vicina Rhetoricæ. Mulier gravida, atque ad pariendum vicina. V. *Propinquus*.

Vicissim. dargegen. *Syn*. Mutuo, pariter, invicem. *Usus*. Æstate calescere, hyeme vicissim algere. Mutuari ab aliquo aliquid, & ei vicissim reddere. Quod honestum, justum est, & vicissim.

Vicissitudo, inis, f. Wechsel, Abwechslung, Veränderung. *Syn*. Vices, commutatio, varietas quædam. *Epi*. Jucunda studiorum, officiorumque, nocturna, diurna, optabilis. *Usus*. Temporum varietates, fortunæ vicissitudines. Laborum, & quietis vicissitudine utendum. Nihil remuneratione benevolentiæ, nihil vicissitudine studiorum, officiorumque jucundius. V. *Varietas*.

Victima, æ, f. Schlacht-Vieh zum Opffer. *Syn*. Hostia. *Epi*. Gratior. *Usus*. Se pro Republica victimam præbere.

Victor, oris, m. Sieger, Uberwinder. *Syn*. In contentione superior, palmam ferens. *Epi*. Beatus, invitus, ingratus, lætus; summus. *Usus*. Galli victores alacritate, & quasi lætitia ad canendum excitantur.

Victoria, æ, f. Sieg, Uberwindung. *Syn*. Palma, triumphus, trophæum, res bene gesta.)(*offensio*. *Epi*. Acerbissima, bellica, civilis, crudelis, funesta, domestica, externa, gloriosa, gravis, turbulenta, horribilis, innocentissima, naturæ insolens, superba, molesta, navalis, præclara, recens. *Phras*. 1. *Victoria penes nos est*, der Sieg ist auf unserer Seiten. Victoria nobis cessit; de victoria ab hoste nobis concessum est; prælii exitus victoriam nobis dedit, detulit, tribuit; palmam dedit, detulit. 2. *Nos victoriam obtinuimus*, wir haben den Sieg erhalten. Gloriosam victoriam adepti sumus, habemus, reportavimus, consecuti sumus, palmam de hoste tulimus; victoria ad nos venit. 3. *Victoria prope certa est*, der Sieg ist gleichsam gewiß. Victoria pene explorata est; in manibus est victoria, victoriam in manibus habemus. 4. *Repentinus casus victoriam nobis eripuit*, ein unversehener Zufall hat uns den Sieg entrissen. Fortuitus casus palmam propemodum è manibus extorsit, eripuit; victoriam ad hostes transtulit, distulit certe, & moratus est tantisper; palmam in manibus infregit; victoria prope è manibus excidit. V. *Vinco*. *Usus*. Multa victoriam porten-debant. Ea res victoriam nobis peperit. Inde victoriæ initium factum, ortum, enatum fuit. Victoria bene uti novit Cæsar. Victoriam minime crudeliter exercuit. Victoria natura insolens ac superba.

Victus, ûs, m. Lebens-Mittel, Speis und Tranck. *R*. *à* Vivo. *Phras*. *Victu tenui uti*, mit geringer Kost vorlieb nehmen. Tenui victu vitam sustentare, propagare; famem, vitam tolerare; famem propulsare; lacte ac leguminibus vivere. *Usus*. Victus & amictus, Hülle und Fülle. Alicui victum liberaliter dare, præbere. Necessaria ad victum suppeditare. Victum labore, ac industria quærere, comparare. Tenui victu, cultuque delectari. V. *Alo*.

Vicus, i, m. Gasse. *R*. *ex* οἶκος, *domus*. *Syn*. Pars urbis pluribus domibus constans. *Usus*. Omnibus vicis statuæ collocatæ sunt.

Videlicet. nemlich. *Syn*. Scilicet, nimirum, nam, enim. *Usus*. Tibi videlicet molestus esse nolui.

Video, es, di, sum, ere. sehen, anschauen. *R*. *ab* εἴδω. *Syn*. Cerno, conspicio, perspicio, provideo, aspectu sentio, percipio, ante oculos mihi versatur, *vel* obversatur; oculis oberrat imago rei; videndi sensum *vel* oculorum sensum habeo. *Adv*. Acrius, acute, assidue, coram, diligenter, mature, palam, perspicue, recte, clam, physice, prudenter, strictim, paullo, plane, etiam atque etiam. *Phras*. 1. *Videndum se præbuit*, er hat sich sehen lassen. In conspectum se dedit; in conspectum venit, prodivit; copiam sui fecit. 2. *Ubi rem totam vidi*, wie ich die gantze Sache gesehen. Ubi rem penitus cognovi; oculis usurpavi; visu percepi; ubi rem oculis compertam habui; ubi res tota sub oculis erat; ubi rem totam oculis perlustravi; ubi rem oculis inspexi, percepi; ubi res tota oculis subjecta erat. 3. *Res tantilla vix videri potest*, eine so kleine Sache kan man kaum sehen. Vix sub aspectum cadit, venit; fugit aciem res tam exigua; vix in conspectum cadit; vix in cernendi sensum cadit; vix adspectabilis est; obtutum fugit res tantilla; sensum oculorum effugit; vix aspectu sentitur. 4. *Videre hominem non possum*, *vulg*. ich mag den Menschen nicht einmal anschauen. Oculi mihi dolent, cum hominem aspicio; oculi ferre non possunt hominis importuni os impudens; videre sine dolore hominis frontem non possum. 5. *Quodcunque vides*, *meum est*, alles, was du siehest, ist mein.

mein. Quidquid occurrit oculis; quidquid oculis subjicitur; quidquid in oculis est; contra quod longissime conspectum ferunt oculi; quidquid oculis terminatur, finitur, id in ditione mea est. 6. *Videri deinceps in tanta distantia non potuit*, man hat ihn weiter nicht mehr sehen können. Subtractus est oculis hominum; locorum ingens intervallum oculorum usum abstulit; conspectum hominis ademit loci intervallum; in tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. 7. *Omnes ad eum videndum procurrebant*, alle lieffen hinaus, ihn zu sehen. Omnis se multitudo ad cognoscendum hominem effudit; certatim requirebant, & vultum cognoscere cupiebant. Omnium in se oculos avertebat; spectaculo erat omnibus. *Usus*. 1. Octavii statuam videmus in foro. Hæc mala & vos videre ac perspicere potestis, & mihi ante oculos versantur. 2. *Agnosco. intelligo*, verstehen. Hæc ego tam prospicio animo, quam ea, quæ oculis cernimus. Multum ille videt. Diligentius nobis est videndum. Quid agas, quid moliaris, tu videris, schaue du zu, was du anhebest. Sed hæc videro posterius. V. *Intueor*, *cerno*.

Videor, eris, visus sum, eri. mich dünckt, es kommt mir vor, es scheinet mir, als. *Syn*. Speciem affero, præbeo; speciem habeo, præmefero, appareo. *Adv*. Facillime, longe, secus, magnopere, valde, vere. *Phras*. *Videbatur magis minari*, *quam supplicare*, er scheinte mehr zu drohen, als zu bitten. Minanti propior erat, quam roganti; rogantis habitus speciem potius minarum, quam precum fecerat, habuerat, præbuerat, apparebat facile, à precibus ad minas descensurum; apparebat facile, armatas esse preces. *Usus*. Quid tibi ea de re visum est? Hac nocte visus sum videre in somnis Æsculapium. Considératissimo verbo usi sunt Judices, ut ea non esse facta, sed *videri* pronunciarent. V. *Puto*, *Opinio*, *Existimo*.

Vidua, æ, f. Wittwe. *Usus*. Cognitor viduarum.

Viduitas, tis, f. Wittwenstand. *Usus*. Ebutius jamdiu Cæseniæ viduitate ac solitudine alitur.

Viduus, a, um. beraubt, Wittwer. *Usus*. Ipse viduus pestem hanc excipio.

Vietus, a, um. welck, schwach, hinfällig. *Syn*. Imbecillus, languidus. *Usus*. Cor bovis exiguum, vietum, & tanquam morbo contractum. Fructus vieti & caduci.

Vigeo, es, ui, ere. frisch seyn, bey Kräfften seyn. *R. ab* ὑγιὴς, *sanus*. *Syn*. Vireo, viriditatem habeo, floreo, polleo, in gratia sum.)(*Jaceo*. *Adv*. Vehementius, diu. *Usus*. In omni natura id vivit, vigetque, quod calet. Viget animus in somnis. Diu Cæsar viguit. Multum sæculis viguit ea disciplina. Interdum etiam objurgationes in amicis vigent. V. *Floreo*.

Vigesimus, a, um. der zwantzigste. *Syn*. Vicesimus.

Vigil, is, m. Wächter, wachtbar. *Usus*. Clamor à vigilibus tollitur.

Vigilans, tis, *g*. *o*. munter, wachsam. *Syn*. Attentus, acer, solicitus. *Usus*. Homo vigilans, & acutus. Nemo post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad judicium venit.

Vigilanter. wachtsam. *Usus*. Vigilanter, & nervose agere.

Vigilantia, æ, f. Wachtsamkeit. *Syn*. Diligentia, cura, studium, providentia. *Epi*. Horribilis, mirifica, singularis. *Usus*. Mea perfeci diligentia, ut tuti essetis. Diligentia, celeritate, labore, vigilantia opus est.

Vigilia, æ, f. Wacht. *Syn*. Lucubratio, abstinentia à somno. *Epi*. Consularis ac senatoria, flebilis, nocturna. *Usus*. 1, Cui non auditæ Demosthenis vigiliæ? 2. *Cura*, *diligentia*, Sorge, Wachtsamkeit. Idcirco in hac custodia, tanquam in specula collocati sumus, ut populum Rom. vacuum nostris vigiliis redderemus. Illam coloniam meis præsidiis, vigiliis, custodiis, munivi, servavi. 3. *Excubiæ*, Wacht, Wächter. De tertia vigilia ad me venit. Pro castris vigilias suscipere, collocare. In vigilias ire; vigilias agere, exigere, conficere. Alteri suam vigiliam tradere, nec tamen sibi deesse. Munus vigiliarum per se obire. Vigilias per tres noctes tolerare.

Vigilo, as, avi, atum, are. wachen. *Syn*. Excubo, vigilias ago, in vigilia maneo.)(*Dormio*. *Adv*. Acrius, multum. *Phras*. 1. *Ego diligenter vigilo*, ich wache fleißig. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio; totas noctes pervigilo; perpetuas vigilias suscipio; in ea re curæ, consilia, cogitationes meæ omnes evigilant. Diuturnas vigilias tolero, nec invictum animum ita curæ obruent, quin in hac custodia, tanquam in specula collocatum me meminerim. 2. *Totas noctes studiorum causa vigilat*, er studiret gantze Nächte. Nocturnas vigilias ad diurnum litterarum studium adjungit; diurno cum studio nocturnas vigilias conjungit. Ad litterarum studia noctium bonam partem assumit. In litteris totas noctes pervigilat. Continenti litterarum studio dies, noctesque jungit. *Usus*.

Vigi-

Vigilare ad multam noctem. De multa nocte vigilat.

Viginti. zwantzig Vigintiviratus. Vigintiviri, Rath der Zwantziger.

Vigor, oris, m. * Krafft oder Stärcke. *Syn.* Firmitas, robur, integritas. *Usus.* Membrorum, juventæ vigor.

Vilis, e. schlecht, gering, veracht, unansehnlich. *Syn.* Vulgaris, contemptus, abjectus, humilis, plebejus, levis, communis, nullo pretio, nullo numero, sordidus.)(*Pretiosus.* *Phras.* 1. *Vile illud caput, hoc audet?* dieser schlechte Kerl darff sich unterstehen? Illa labes, & eluvies civitatis; illa è vepreto extracta nitedula; illæ plebis quisquiliæ; homo ex ergastulo emptus, emersus è cœno, omnium facile omnibus rebus infimus; homuncus ille de lapide emptus, ex argilla & luto factus, de plebe humillimus; sordidus & despicatissimus, semilixa, postremus servorum; Mysorum ultimus; Cappadox modo abreptus de grege venalium; caput hoc vilissimum; vile hoc ac infame corpus; infame hoc cadaver & ejectum; ultimæ sortis homuncio id ausit? 2. *Miror, te homine tam vili & abjecto delectari*, es wundert mich, daß du mit einem so verächtlichen Menschen magst umgehen. Miror, quod hominis sordidissimi ac despectissimi consuetudine utaris; quod ejus te hominis usus, ac consuetudo delectet, cujus infima conditio; qui sit infimæ conditionis; qui sit despectus, abjectus, contemptus; nullius loci, nullius pretii, ordinis, dignitatis; qui sit unus de multis; qui sit terræ filius; inops ab omni existimatione, neque à se ipso, neque à majoribus commendatus; qui nulla majorum laude, nulla sua virtute honestatus, ornatus, nobilitatus; cujus omnis vita contempta & sordida; qui sine gratia, sine autoritate unus de populo, imi vir subsellii, vita inglorla & inhonorata; qui sit infra omnes infimos homines; qui sit infimi generis conditione; qui ex cœno plebejo extractus, humilitatem adhuc, sordidamque inopiam pudendæ artis quæstu profitetur. V. *Abjectus, humilis.* *Usus.* Nihil tam vile, tam vulgare est, cujus &c.

Vilitas, tis, f. Nichtswürdigkeit, Schlechtigkeit, Geringfügigkeit.)(*caritas.* *Epi.* Magna, communis, nec opinata. *Usus.* Summa annonæ vilitas. V. *Humilitas.*

Villa, æ, f. Mayer-Hof, Bauer-Gut, Land-Gut. *Syn.* Prædium, domus extra urbem, rureque ædificata. *Epi.* Aperta, ne rudis quidem, locuples, parva, maxima, publica, vetus, non magna. *Usus.* Antiquo more parva erat villa. Villa abundat porco, hædo, agno, gallina, caseo, lacte, melle. Ali ad villam. Cur vitulas meas non vides?

Villicus, i, m. Mayer. *Syn.* Custos villæ. *Epi.* Bonus. *Usus.* Mercari villicum tanquam fabrum.

Villosus, a, um. haarig, rauh, zottig. *Usus.* Veste villosa corpus contegere.

Villus, i, m. Haar-Zotte, Filtz. *Syn.* Pilus. *Usus.* Ovium villis vestimur.

Vimen, is, n. * eine Wiede, Flecht-Reiß. *Usus.* Simulacra viminibus contexta.

Vimineus, a, um. * von Wieden oder Reissen geflochten. *Usus.* Crates, fasces viminei.

Vinaceus, a, um. den Weinbeeren eigen. *Usus.* Acinus vinaceus, Weinbeer-Kornlein.

Vinarius, a, um. zum Wein gehörig. *Usus.* Vas, cella vinaria.

Vincio, is, vinxi, vinctum, ire. binden, flechten. *Syn.* Colligo, constringo.)(*dissolvo.* *Usus.* 1. Facinus est vincire civem Romanum. Tu liberos populos tyranno vinctos, constrictosque tradidisti. 2. *Connecto*, zusammenhefften. Sententias quidem habet graves, sed eas nec vincire, nec explere novit. Loca occupare, vincire præsidiis. V. *Vinculum.*

Vinco, is, vici, victum, ere. besiegen, überwinden, übermeistern. *Syn.* Devinco, expugno, victoriam reporto, frango, subigo, domo, feliciter decerto, præliis frango, secundum prælium facio, copias hostium fundo, rem bene gero, superior sum, superior discedo, in ditionem meam redigo: litem, causam obtineo: supero, præcurro, præsto, præpondero. *Adv.* Facile, funditus, magnifice, vicissim, nimirum etiam, turpissime. *Phras.* 1. *Cæsar Pompejum vicit*, der Cæsar hat den Pompejum überwunden. Cæsar Pompejum, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prælio tamen superavit, pugna fregit, acie fudit, fugavitque; in pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat; victoria penes Cæsarem erat; Cæsar Pompejanos obtrivit, concidit, confecit; in fugam conjecit, convertit; superior prælio discessit; victoriam, victoriæque insignia de Pompejo reportavit, tulit, consecutus est; victoriam obtinuit, adeptus est. V. *Victoria.* 2. *Turcæ à Cæsare victi sunt*, die Türcken seynd von dem Kayser überwunden worden. Turcæ victi cessere, discessere; in prælio Turcæ succubuere; inclinata Turcarum acies, fusaque est; impulsa Turcarum acies, percussaque palmam victori Cæsari dedit; detulit; Turcæ fusi, fugatique, ac omni clade perdomiti sunt; Turcæ acie victi, ac protriti Cæsari de victoria con-

concessere. 3. *Alexander, ubi orientis populos vicisset, morte extinctus est*, Alexander, nachdem er die Morgenländische Völcker überwunden, ist des Tods verblichen. Alexander, ubi bello subegit omnes orientis populos; ubi victoria omnes orientis provincias emensus est; ubi in ditionem & potestatem, redegit orientem; ubi debellato oriente, pedibus substravisset, & subjecisset omnia; ubi subactis bello populis, jugum orienti imposuisset; ubi subacta in deditionem Ægypto, occupata Perside, triumphum post hominum memoriam clarissimum deportasset; postquam devictus oriens jugum à victore totis cervicibus accepisset, naturæ concessit. 4. *Eloquentia facile ceteros vicit omnes*, er hat in der Wohlredenheit alle leicht übertroffen. Longe ceteris antecelluit, præstitit; facundia ante ceteros æquales fuit; vix ullam ceteris Oratoribus laudem reliquit; eloquentia ceteris superior fuit; famam cererorum eloquentiæ suæ laudibus facile obruit; in eloquentiæ certamine facile huic manus dedere ceteri, & victi cessère. 5. *Pauci seipsos vincere norunt*, wenige können sich selbsten, und ihre ungezäumte Neigungen überwinden. Pauci sunt, qui suas cupiditates, qui seipsos frangerent; qui suos ipsi animos contunderent, iracundiam cohiberent, impetum temperarent, iram comprimerent, contra libidinem animi sui recte, atque ordine omnia facerent. V. *Domo, Edomo, Subjicio*. *Usus*. Vincam opinionem tuam, expectationem omnium. Causam, sponsionem vincere. Sponsionem vincere, & superiorem discedere. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

Vinculum, i, n. ein Band. *Syn*. Nodus: compedes, catena. *Epi*. Aptissimum, pulcherrimum, grave, non mediocre, publicum, arctissimum, domesticum, sempiternum. *Phras*. *Vinculis constringere*, in Band und Eisen werffen. Vincula alicui injicere; vinculis astringere, colligare; in vincula abripere, conjicere; vinculis mandare; compedes alicui indere, impingere, inducere: vinculis devincire; catenas injicere; in catenas conjicere. *Usus*. Vincula injicere; in vinculis retinere; vinculis levare innocentem; è vinculis emittere; vincula rumpere, revellere; è vinculis corporis evolare. Omnibus conjunctionis, amoris, amicitiæ, necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

Vindemia, æ, f. Wein-Lesung. *R.* à Vino demendo. *Syn*. Vindemiola. *Usus*. Vindemiam ita fieri oportet. Omnes meas vindemiolas eo reservo.

Vindex, icis, m. Rächer. *Syn*. Ultor. *Epi*. Assiduus, gravior, optimus. *Usus*. 1. Vindex scelerum & temeritatis carcer. Furiæ speculatrices, ac vindices facinorum & scelerum. 2. *Custos*, Beschützer. Brutus vindex libertatis. Vindex æris alieni.

Vindicatio, onis, f. Rächung. *Usus*. Vindicatio est, per quam contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus à nobis.

Vindiciæ, arum, f. Beschirmung bey einem Recht. *Epi*. Injustæ. *Usus*. Injustis vindiciis, ac sacramentis alienos fundos petere.

Vindico, as, avi, atum, are. rächen, ahnden. *Syn*. Vindictam sumo: tueor, assero, vindico. *Adv*. Acerrime, celeriter, graviter, vehementer, severe. *Phras*. 1. *Injurias nostras in se ipso vindicavit*, er hat unsere Unbilden in sich selbst gerächet. Eundem & iniquum adversus nos, & iniquitatis atque injuriarum vindicem habuimus. Supplicium nobis de se ipse dedit. Quem hostem, eundem fuimet ultorem habuimus. Nostram vicem ultus est in seipse. *Usus*. Gracchi perditos conatus vindicavit. 2. *Punio*, abstraffen. Facinus, maleficium, seditionem graviter vindicare. 3. *Tueor, assero, libero*. beschützen, erhalten, befreyen. Rempublicam in libertatem vindicavit. Innocentia se à severitate judicum vindicavit. Laudem nostræ gentis prope senescentem factis illustribus vindicavit. V. *Ulciscor, Tueor*.

Vindicta, æ, f. Rache: eine Ruthe, wodurch bey den Römern die Freyheit denen Leibeigenen ertheilet wurde. *Usus*. Neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est. *Vindicta virgula erat, qua tactos Romani servos libertate donabant*. Vindicta cupidine exarsi, vor Rache aufbrennen.

Vinea, æ, f. Weingarten, Weinberg. *R.* à Vino. *Syn*. Vinetum. *Usus*. 1. Vineam instituere. Vineas ordinare, conserere, disponere, fodere; putare, tondere, incidere; palare. 2. *Machina bellica*, Kriegs-Werck. Aggere, vineis, turribus oppugnare oppidum.

Vinetum, i, n. Weingarten. *Syn*. Locus vitibus consitus, vinea. *Usus*. Vineta, & oliveta.

Vinitor, oris, m. Wein-Gärtner, Winzer. *Syn*. Vitis cultor, vinearum cultor.

Vinolentia, æ, f. Trunckenheit. *Syn*. Ebrietas. *Epi*. Furiosa, utilis. *Usus*. In vinolentiam incidere.

Vinolentus, a, um. truncken, versoffen. *Syn*. Ebrius, temulentus, vino plenus.)(*Sobrius, siccus*. *Phras*. 1. *Homo est admodum vinolentus*, er ist ein sehr versoffener Mensch. Indies se vino onerat;

rat; alienatis fere vino animis perpotat; vino incalescit indies; invitationibus benignis, & hilaritate juvenili facile in vinum trahitur; violentiam insitam ingenio, intemperantia vini accendit: maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusus; haud tolerabilis in eo est vini cupiditas; epulantium comitate facile ad largius vinum provehitur. V. *Ebrius, Potator.* *Usus.* 1. Ne vinolenti quidem hæc faciunt. 2. *Vino confectus*, **mit Wein angemacht.** Vinolenta medicamina.

Vinum, i, n. **Wein.** *R. ab* οἶνος. *Usus.* Vinum dulce, lene, molle, **ein linder Wein.** Vinum leve, tenue, **ein ringer Wein.** Vinum forte, vehemens, **ein starcker Wein.** Vinum austerum, asperum, acidum, **ein saurer Wein.** Vinum fugiens, vetustate evanescens, vetustate coacescens, **Wein, so absteht.** Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens, **ein alter Wein.** Vinum meracius sumere, alicui fundere, **einen stärckeren Wein aufsetzen.** Vino obrui, se ingurgitare. Hesternum vinum exhalare, edormire, **den Rausch ausschlaffen.**

Viola, æ, f. **Viole.** *Floris genus.*

Violatio, onis, f. * **Verletzung, gewaltsamer Angriff.** *Usus.* Ob violationem templi furore corripiuntur.

Violator, oris, m. * **Verletzer.** *Usus.* Ruptor fœderis, violatorque juris gentium.

Violenter. **mit Gewalt.** *Syn.* Per vim, injuriose.

Violentia, æ, f. **Gewaltthätigkeit.** *Syn.* Vis, impetus, injuria. *Epi.* Effrænata. *Usus.* Si violentiæ impetu, si ejus furore opprimimur. V. *Vis.*

Violentus, a, um. **gewaltthätig.** *Syn.* Qui vim affert. *Usus.* Alicujus furentes & violenti impetus. Homo vehemens, & violentus. V. *Vis.*

Violo, as, avi, atum, are. **verletzen, Gewalt anthun.** *R. à* Vi ago. *Syn.* Lædo, offendo; polluo, macula afficio, religionem imminuo: vim affero, manus affero, infero, injicio; infringo. *Adv.* Impurissime, indignius, teterrime. *Usus.* Loca religiosa, amicitiam, parentes, leges violare; autoritatem, decreta infringere & violare; fidem violare, ac solvere. Corpus tantum est violatum, animus insons. V. *Lædo, offendo.*

Vipera, æ, f. **Natter, Otter.** *Syn.* Anguis, *Epi.* Venenata, pestifera.

Viperinus, a, um. **zur Natter gehörig.** *Usus.* Morsu viperino periit.

Vir, i, m. **Mann.** *R. à* Viribus. *Phras.* 1. *Vir omni ex parte præclarus*, **ein in allen Dingen vortrefflicher Mann.** Vir omni laude insignis, excellens, præstans; omnibus, ut ajunt, numeris absolutus; in quo nihil ad summam virtutem, prudentiam, autoritatem desideres; vir optimus idem, & omni laudum genere insignis. 2. *Vir in Republica spectatissimus*, **ein ansehnlicher Mann in dem gemeinen Wesen.** Vir in Republica maximis, gravissimisque causis cognitus, ac probatus cujus est gravissima in Repub. autoritas; in publica re versatissimus; multæ apud omnes existimationis; consilio, rebusque gestis spectatissimus; qui omnes Reipub. partes probe tenet; tractandæ, administrandæ Reipublicæ, si quisquam alius, peritus; cui plurimum tribuitur; cujus sententia pondus habet gravissimum. 3. *Vir bonus, ac dives*, **ein zugleich guter und reicher Mann.** Vir cum virtutibus, tum fortuna satis ampla ornatus; vir integerrimus, & ab opibus non imparatus; vir plenus officii, & opibus commode instructus; qui animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat; qui animi bona multa, nec pauca fortunæ possidet. *Usus.* Is vere vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna flatu suo efferet, nec adversa infringet. Vir optimus, & homo doctissimus. Si pro patria mea ista virtus staret, virorum bonorum paucitatem non incusarem.

Vireo, es, ere. **grünen.** *Usus.* Alia semper virent, alia hyeme nudata, verno tempore frondescunt.

Vires, ium, f. **Kräfften, Vermögen, Stärcke.** *Syn.* Vis, nervi, lacerti, robur. *Phras.* 1. *Nondum satis virium habet*, **er hat noch nicht Kräfften genug.** Nondum id est roboris ac nervorum; nondum ita firmus est corporis viribus; nondum id vigoris in corpore, animoque est; nondum ita validus est; nondum ita convaluit, ita se confirmavit, ut par sit his conatibus. Adhuc sine nervis est; viribus adhuc necessariis caret; nondum ea facta est accessio virium, quam res tanta postulat. 2. *Omnes vires impendere*, **alle Kräfften anspannen.** Nervos omnes contendere, intendere, adhibere; summa ope niti; nulli operæ parcere; toto pectore ad rem incumbere; operam omnem aliquo conferre. *Usus.* Nolim, Respublica tibi tantas vires dedisset. Experire ejus vires. Pro viribus agere. Omnibus opibus, viribusque repugnare. Nimia contentione frangentur, deficient te vires tuæ, quas si amiseris, non facile revocabis. V. *Valetudo, robur.*

Viresco, is, ere. * **grün werden, ausschlagen.**

Virga, æ, f. **Ruthe.** *Syn.* Flagellum. *Usus.* Virgis ad necem cædere; acerrime con-

concidere aliquem. Tergum virgis laceratum. Violata virgis corpora Tribunorum.

Virgetum, i. n. ein Ort, da viel Gerten oder Ruthen seynd. *Syn.* Locus virgis consitus.

Virgineus, a, um. * jungfräulich. *Usus.* Pudor virgineus.

Virginalis, e. jungfräulich. *Usus.* Virginalis modestia, verecundia.

Virginitas, tis, f. Jungfrauschafft. *Syn.* Castitas, castimonia virginalis. *Usus.* Virginitatem suam violare parantem occidit. V. *Virgo.*

Virgo, inis, f. Jungfrau. *R. q.* Virago. à Vir, *viripotens.* *Epi.* Casta ac verecunda, generosa, nobilis, incorrupta, vestalis, digna, propter quam aliquid fieret, nata summo loco. *Phras.* 1. *Perpetua virgo mansit*, sie ist eine ewige Jungfrau geblieben. Illibatum virginitatis florem ad extremum usque spiritum conservare; virginalem pudicitiæ florem illibatum custodire; virginitatis decus illibatum retinére; virginalis integritatis laudem illibatam conservare, servare; inviolatô pudore vitæ hujus illecebras transire voluit. 2. *Virgo castimoniam DEO vovit*, sie hat ihre jungfräuliche Reinigkeit GOtt versprochen. Virginitatem, florem virginitatis voluntariâ sponsione DEO dicavit, addixit, consecravit; virginalem pudorem, integrum, ac intactum DEO solenni sponsione obtulit; cœlesti se sponso perpetuæ virginitatis votô consecravit; perpetuâ voti sponsione DEO se, virginitatémque suam obstrinxit, obligavit; virginitatis votum perpetuæ nuncupavit; perpetuâ voti religione virginitatem suam DEO dicavit. *Us.* Virginem per vim violare, comprimere, vitiare.

Virgulta, orum, n. Gesträuch, Gebüsch. *Syn.* Virgæ & aliæ stirpes passim enascentes. *Usus.* Via deserta, & inculta, & interclusa frondibus, & virgultis.

Viridis, e. grün, ausgeschlagen. *R.* à Ver. *Syn.* Habens viriditatem.

Viriditas, tis, f. die Grüne. *Epi.* Herbescens. *Usus.* Pratorum viriditas. Laurea ista viriditatem suam nunquam amittet.

Virilis, e. männlich, mannbar, behertzt. *Syn.* Viri proprius. *Phras.* *Ubi virilem ætatem attigeris*, wann du in ein mannbares Alter kommen wirst. Ubi maturior ætas te confirmârit; crescentibus, progredientibus annis, ubi ætas maturuerit; ubi maturior ætas virum te reddiderit: ubi virilem, puram togam indueris; ubi pubertatis annos egressus virilem togam sumpseris. V. *Ætas.* *Usus.* Fortis & virilis oratio. Pro virili parte me obligo. Nonnullos interdum jacit igniculos viriles.

Viriliter. männlich, tapffer, behertzt. *Syn.* Fortiter, animô magnô. *Usus.* Quod viriliter, animóque magno fit, id dignum, & decorum videatur.

Viritim. Mann vor Mann. *Syn.* In singula capita. *Usus.* Agrum viritim dividere.

Virtus, tis, f. die Tugend, Tapfferműthigkeit, Krafft, Vermögen. *R.* à vir, *vel* à vis, *quia vis quædam animi est.* *Syn.* Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens: fortitudo, vis, robur, vires: ars, facultas, perfecta & absolutissima ratio. *Epi.* Admirabilis, incredibilis, afflicta, prostrata, maximè luctuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloriâ, dura & quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non inhumana, neque immunis, neque superba. Laudabilis ipsa, memorabilis ac divina, mirifica, perennis, perfecta naturâ, & ad summum perducta, præstabilis, insignisque, præstantissima, socia vitæ, solitaria, tenera, tractabilis. Æquales & pares, dominæ omnium rerum, imperatoriæ & ministræ, sapientiæ comites, populares, regiæ, non voluntariæ, positæ in voluntate. *Phras.* 1. *Homo eximiæ virtutis est*, es ist ein sehr tugendhaffter Mensch. Homo præstanti virtute, atque integritate; egregiâ virtute præditus, ornatus; vir in quo præstabilis, insignisque virtus, atque adeò ad summum perducta; omni virtutum genere illustris; eximio splendore virtutum clarus; omni virtutum laude cumulatissimus; virtute luculenter instructus; multis, magnísque virtutum ornamentis instructissimus; spectatæ virtutis vir, exemplar antiquæ probitatis; viva virtutis imago. 2. *Si tuorum majorum laudibus respondére vis, tui muneris est, virtutem colere*, wann du deinen Vor-Eltern willst gleich kommen, so must du dich ernstlich um die Tugend annehmen. Si majores tuos referre, si te dignum iis præbére studes, tuarum partium est, tui officii est, non potes non virtuti operam dare; ut ad virtutem toto pectore incumbas; tuam operam, studiúmque conferas; ut omni studio, ac cogitatione virtutem complectaris, necesse est. 3. *Ista virtus magnô tibi constitit*, diese Tugend hat dich viel gekostet. Quod ista virtute sis, quòd virtute floreas, polleas, valeas, excellas, emineas, non tu id otio, sed magnis laboribus ac vigiliis consecutus es; labores, & vigiliæ eam tibi virtutem pepererunt; virtutem labori

ribus tuis ac vigiliis referre debes acceptam; non hoc virtutis in te esset, nisi labores gravissimos suscepisses & pertulisses; à laboribus istam virtutem habes; virtus ista non otiô ac desidia, sed magnis laboribus est comparata. 4. *Vitam ex virtutis præscripto vivere, vulgò virtuosè vivere*, tugendlich leben. Vitam ad omnem virtutis legem, normam, disciplinam exigere; rectè, ac cum virtute vitam degere, traducere; ex virtutis lege, ac præscripto vitam agere, gubernare. 5. *Perspecta virtus*, eine bekannte Tugend. Perspicuis testata signis; præclaris factis declarata; multis, & non dubiis egregiæ virtutis indiciis, notis, significationibus testati mores; versata in omnium ore ac sermone virtus. *Usus.* Virtus est recta animi affectio, per se ipsa laudabilis, cujus laus in actione consistit. Virtus una altissimis defixa radicibus labefactari non potest. Magnô virtutis amore teneor. Virtutem consequi, habére; virtutis compotem esse. Virtutem projicere. Virtutum laude crescere. Utinam pro patria mea staret ista virtus. V. *Probitas*, *Probus*, *Mores*, *Honestus*.

Virus, n. Gifft. *Usus.* Omne acerbitatis virus apud aliquem evomere. V. *Venenum.*

Vis, vim, vi, f. Macht, Krafft, Gewalt, Vermögen. *Syn.* Vires, virtus, robur, imperus, nervi, efficacia: violentia, injuria: copia, numerus. *Epi.* Æterna animi, aptior numeris & carminibus, calamitosa, conciliatrix humanæ societatis, confusa toto mundo, contraria, egregia, quasi dux vitæ & magistra officiorum, domina rerum præclara, & divina, fatalis, fracta, debilitata, hyemalis, imbecillis metûs, incredibilis quædam, & propè singularis, divina ingenii, infinita lacrymarum, quædam innata, magna animi, magna eboris, magna naturæ, maxima auri & argenti, maxima ad rationem aliquam naturæ, princeps rationis, atque ordinis, non modo senior, sed æqualis, interdum levior, summa ac diligenti contemplatione dignissima, tribunitia, vetus judiciorum, universa propria orationis vel oratoris. *Phras.* 1 *Ea res vim magnam habet ad beatè vivendum*, diese Sache hat einen grossen Nachdruck zu einem glückseeligen Leben. In ea re momenta sunt maxima; id permagni momenti est, & ponderis; res ea plurimum habet efficacitatis ad beatè vivendum; res ea confert plurimùm ad beatè vivendum; multum interest, multùm ad beatè vivendum refert, istâ si ratione utare. 2. *Omnia per vim gesta sunt*, es gienge Gewalt für Recht; man hat alles mit Gewalt angegriffen. Contra leges, morésque majorum, temerè, tumultuosè, per vim, ac furorem acta sunt; vis & ferrum in foro versabatur; vim adhibére & manum placuit; omnia per vim, metúmque expressa, extorta sunt; ibi legum reverentia, ac magistratuum cessit; sua cuique in acinace lex erat. 3 *Vis jam parabatur*, man hat wollen Gewalt brauchen. Res jam ad vim spectare visa est; jam ad vim, manúsque ventum est; jam gladiis rem transigere, ferrô decernere parabant; in eo jam res erat, ut vi, manû, ferrô, facibus, lapidibus nos adorirentur; concursû & lapidatione agi cœptum est; jam ad crudelem, superbámque violentiam animos converterant; jam vi lacessere, & pro se quisque manus afferre cœperat; erant, qui plebem ad vim vocabant; qui ad vim descenderent; qui vim intentare, denunciare; qui vim afferre, inferre, facere, adhibére; vim contra nos suscipere; manum afferre, inferre, injicere auderent. *Usus.* 1. Incredibilis quædam, singularis, & propè divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis dedit, attulit singularem. Tanta vis est Eloquentiæ. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii huc contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Ex vi nominis argumentum elicere. Omni vi te retinebo. Est hæc vis, & natura amicitiæ. 2. *Violentia*, *injuria*, Gewaltthätigkeit. Vi capere urbem. Vim afferre, inferre. Ad vim descendere. 3. *Copia*, *ubertas*, *multitudo*; *pondus*, *numerus*, Menge, Last, Zahl. Magna vis eboris, frumenti, auri. Magna vis lachrymarum. Magna vis servorum, vasorum.

Viscera, um, n. Eingeweide. *Syn.* Intestina, partes interiores & nobiliores corporis. *Usus.* Permanat in venas, hæret & insidet in visceribus malum. Alicujus crudelitatem à jugulo & visceribus civium averto. Visceribus ærarii villas struere.

Visceratio, onis, f. Austheilung rohen Fleisches unter das Volck. *Syn.* Crudæ carnis distributio, solenni ritû fieri solita.

Viscosus, a, um. † kleberig wie Leim.

Viscus, i, m. Vogel-Leim. *Usus.* In visco inhærescunt aves.

Visendus, a, um. sehens-werth. *Syn.* Spectandus, magnificus. *Usus.* Epulum visendo apparatû. Visendi operis signum. Visenda pietate spectaculo, exemplóque esse civibus.

Visio, onis, f. **Gesicht, Erscheinung, das Sehen.** *Syn.* Visum, spectrum, species. *Epi.* Communis veri & falsi, externa, adventitia, falsa, probabilis, fluens, inanis. *Phras. Visionem habuit cœlestem*, **er hat eine himmlische Erscheinung gehabt.** Oblata homini est cœlestium quædam species. In quiete visa illi species viri, quàm pro humano habitu augustioris. Obversata ejus animo per quietem cœlestis quædam species. Cœlestium præclara illi species oblata est; divina quædam species de cœlo effulsit. Nocturna quies cœlestem quandam illi speciem objecit, ostentavit. *Usus* 1. Animi externa & adventitia quadam visione turbati. Falsa ejus specie, & visione vehementiùs commoventur homines. 2. *Videndi actus*, **das Sehen.** Visio fine aëre fieri non potest.

Visito, as, avi, atum, are. **fleißig heimsuchen.** *Syn.* Viso, inviso. *Usus* Podagræ doloribus ardentem visitavit. *Visito Diœcesin, Provincias, vulg. est*, **das Bißthum, die Länder besuchen, besehen**; *Latinè*: Inspicio, lustro, obeo, recognosco Provinciam &c. V. *Viso*.

Viso, is, visi, visum, ere. **besuchen.** *Syn.* Inviso, visito, officii causâ adeo, convenio, accedo, salutatum venio. *Usus.* Constitui ad te venire, & visere, & cœnare tecum. Visere aliquem longô intervallô. Cùm laxati curis sumus, spectare aliquid volumus, & visere. Nunc ad eum visam.

Visum, i, n. **Gesicht, Traum, Erscheinung.** *Syn.* Visio, somnium. *Epi.* Falsum, probabile, verissimnm. *Usus.* 1. Visa somniantium. Visis, nescio quibus terreri. Visa dormientium pro nihilo habenda sunt. Multa visa somniorum proficiscuntur à Numine. 2. *Probabile, apparens, objecta menti species*, **glaublich, was einem gedüncket, Erscheinung.** Cùm visa in animos imprimantur, &c. Visis non omnibus adjungebat fidem.

Visus, ûs, m. **das Sehen, das Gesicht.** *Syn.* Videndi sensus, videndi vis, acies oculorum. *Epi.* Humanus, insignis, illustris. *Phras. Oculorum acies hebes, & obtusa*, **ein blödes Gesicht.** Caligantes oculi, oculi turbidi, videndi facultas turbida & confusa, **dunckle Augen.** Lumina oculorum amittere, videndi facultate destitui, **das Gesicht, die Augen verliehren.** *Usus.* Nocent visû fœminæ, quæ duplices pupillas habent. V. *Oculus*.

Vita, æ, f. **das Leben.** *R.* βιωτὴ, *vita. Syn.* Spiritus, usura hujus lucis, vitæ curriculum, cursus hujus vitæ, curriculum vivendi, communis spiritus, spiritus cœli, anima; caput, victus. *Epi.* Honesta, probata, suavis, jucunda, quieta, tranquilla, splendida, delicata, umbratilis, constans, aspera, insuavis, amara, horrida, fera, sordida, vitiosa, flagitiosa. *Usus.* 1. *Vitam duram agit*, **er führet ein rauhes Leben.** Vitam aridam, insuavem, vitam victû, cultúque inprimis horridam & asperam agit; vitam vivit duram & insuavem; duriùs consulit vitæ suæ; graviùs de vita sua statuit. 1. *Vitam agit commodam*, **er führet ein gelegensames Leben.** Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore, & contentione traducit, agit, degit, exigit; tranquille, placidéque vitam traducit; vitæ cursum, vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. 3. *In castris è vita decessit*, **er hat sein Leben in dem Lager geendet.** E vita discessit, excessit, cessit, recessit, exivit, descivit, migravit, emigravit, demigravit; vitam hanc mortalem deseruit; vitam in castris posuit, profudit, naturæ reddidit; vitæ supremum spiritum edidit; vitæ supremum diem egit; extremum vitæ diem morte confecit; vitam amisit, dimisit; in castris vita eum defecit; ad vitæ exitum à DEO vocatus est. 4. *Si mihi vita suppetet*, **wann ich das Leben so lange haben werde.** Si vita suppeditabit; si vita producta, perducta, propagata ad id tempus fuerit; si superstes ero; si vitâ fruor; si in vita ero, mansero, commoratus fuero tamdiu; nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circumscripsit, vivendo priùs confecero; nisi vita me defecerit prius; nisi quis casus mihi vitam prius adimat, auferat, eripiat; nisi quis casus lucis usuram hanc priùs eripiat. 5. *Ergone omnem vitam in foro transigam?* **so werde ich dann das gantze Leben in Rechts-Händeln zubringen.** Ergóne ætatem omnem in foro teram, conteram, consumam? ergo ætatem omnem in causis forensibus ducam, traducam, exigam? ergóne totum mihi vitæ curriculum in foro & curia conficietur? ergóne omne curriculum industriæ meæ in judiciis, forique contentionibus elaborabitur? 6. *Vitæ jam penè me tædet*, **es verdrießt mich fast das Leben.** Vitam mihi acerbam puto; vita, qua nihil prius, potius, charius, antiquius alioquin mortalibus, gravis mihi est, & molesta; piget spiritum, quo mortalibus nihil dulcius, longius ducere; lucis usuram, qua fruor, graviter jam, molestéque tero. Animam quam traho, spiritum, quem duco, acerbam mihi esse sentio. *Usus.* Vita nobis à DEO data, concessa, tradita est.

eft. Vitam à DEO habemus. In vitam edimur, introimus, venimus flentes, das Leben anfangen. Vitam producere, perducere, propagare ad ultimam senectutem, das Leben erstrecken. Vitam jucundam cum virtute degere, agere, vivere, traducere, transigere; vitam cum virtute colere, Leben führen. Tribus rebus vita hominum continetur, retinetur, sustentatur, cibo, potione, spiritû, das Leben erhalten. Vitam ad omnem virtutem dirigere, instituere, das Leben einrichten. Vitam rationem vitæ, certum vitæ genus, institutum sequi; certo genere, cursûque vitæ implicari, sich auf eine gewisse Lebens-Art begeben. Vitam alicujus enarrare, narrare; imaginem vitæ alicujus exprimere; vitam alicujus, vitæ consuetudinem explicare, eines sein Leben beschreiben. Vitam alicujus appetere, vitam persequi, einem aufs Leben gehen. Vitæ alicujus parcere; in vita servare, & retinere aliquem, beym Leben erhalten. Vitam alicui auferre, eripere, exhaurire, vita aliquem expellere, orbare, privare, einem das Leben nehmen. E vita migrare, das Leben lassen. Vitam abjicere, nicht mehr leben wollen. Vitam profundere, edere, das Leben unter fremden Händen lassen. Vita cum sanguine effluxit, sich verbluten. Mortuos ad vitam revocare; mortuis vitam restituere, zum Leben erwecken. V. *Vivo.*)(*Mors. Morior.*

Vitalis, e. lebhafft, lebend. *Syn.* Quod vitam præstat, salutaris. *Usus.* Vis vitalis per omnem mundum pertinens. Vitalis calor, spiritus.

Vitatio, onis, f. Fliehung, Meidung. *Syn.* Fuga. *Usus.* Vitatio periculi, lucis, urbis.

Vitellus, i, m. Eyerdotter. *Syn.* Ovi pars interior.

Vitio, as, avi, atum, are. verderben, schwächen, zum Fall bringen. *Syn.* Vitium affero virgini, violo, comprimo, vim affero, stuprum infero. *Usus.* Vitiare alienam uxorem. V. *Stuprum.*

Vitiosè schändlich, böslich, übel. *Syn.* Vitio. *Usus.* Vitiosè loqui, concludere. Lex vitiosè lata.

Vitiositas, tis, f. Lasterhafftigkeit. *Usus.* Malitia certi cujusdam vitii, vitiositas omnium.

Vitiosus, a, um. lasterhafftig, schändlich, bös. *Syn.* Multis vitiis, flagitiisque coopertus, convictus, depravatus, corruptus: quod vitiosè se habet, quod in vitio est, in vitio ponitur.)(*Purus, incorruptus. Phras.* 1. *Vitiosi multis partibus plures sunt, quàm improbi & integri*, Lasterhaffte giebt es allzeit mehr, als gute. Improborum, consceleratorum, pravorum, flagitiosorum, malè moratorum, malis artibus præditorum, malitia, scelere, vitiis, flagitiis insignium, qui suum animum ad malas artes adjunxerunt; eorum, qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, à virtute abhorrentem, vitiis turpissimè obrutam & coopertam traducunt, numerus semper major est, quàm bonorum. V. *Improbus, Sceleratus.* 2. *Vitiosus es admodum*, du bist zu allen Lastern geneigt. In vitium pronus es; nunquam à vitiis animum, mentem, cogitationem abducis; nunquam mens tua à malitia discedit, abducitur, avellitur, hærent in animo tuo studia vitiorum. V. *Malus, nequam. Usus.* Consuetudo naturæ vitiosa & corrupta. Animi hoc est integri, non vitiosi. Vitiosam naturam doctrina edomitam, & compressam habuit Socrates. Orator vitiosissimus. V. *Vitium.*

Vitis, is, f. Weinstock. *Usus.* Ars colonorum est quædam, quæ vites circumcidat, amputet, erigat, extollat, adminiculetur, ut quo natura fert, eò possint ire, ut ipsæ vites, si loqui possent, ita se tractandas, tuendásque esse fateantur. Vitem serere, & quæ sata est, diligenter colere. In vitibus putantur, resecantur ea, quæ se nimium profuderant.

Vitium, ii, n. Laster, Unthat, Sünd und Schande. *R. à* φθίω *aut* φθέω, *vitio. Syn.* Vitiositas, animi deformitas, morbus animi, labes animi, pravitas animi, turpis actio.)(*Virtus, sanitas. Epi.* Commune, pervagatum, finitimum, insigne, intolerabile, mediocre, maximum, perspicuum, grande, proprium senectutis, singulare. Vitia domestica, fraterna, occulta, paterna, perditissima, hominis stulta, iniqua, contraria. *Phras. Multis animi, corporisque vitiis laborat*, er ist allenthalben voller Mängel. Nullum est in moribus, naturáque vulnus, nulla pravitas, dedecus, turpitudo, qua non laboret. Eximia est ingenii tarditate, stupore, debilitate linguæ, oculis perversissimis, vultû, omnique motû corporis vastus, & agrestis. Quæ præterea libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto abest corpore? *Usus.* 1. Homo vorago, & gurges vitiorum; omnibus vitiis inquinatus, cumulatus, contaminatus, coopertus, lasterhafft. In vitium delabi. Affine illud vitio est. Facilè se vitiis & erroribus admiscent hominum animi. Vitia declinare, vitare, effugere, ponere: à vitiis abstinere, abesse, vitiô carere. 2. *Culpa.* Schuld. Qui valetudinis vitiô, qui for-

fortunæ vitio, non suo decoxère. 3. *Dedecus*, Schandfleck. Summam laudem alicui vitio dare, in vitio ponere. 4. *In auguriis*, bey der Wahrsagerey. Augures vitio creatum Consulem; vitio magistratum capessivisse ajunt; vitium obnunciant. 5. *Labes, rima*, Ritze des Hauses. Si ædes excessæ corruerint, *vel* vitium fecerint. V. *Scelus, crimen, flagitium, sceleratus.*

Vito, as, avi, atum, are. meiden, fliehen, sich hüten. *Syn.* Devito, fugio, effugio, declino.)(*Incido.* *Adv.* Cautè, facilè, honestè, magnoperè, summoperè, turpiter. *Phras.* *Adulatores vita*, hüte dich vor denen Heuchlern. Refuge ab infida adulatorum consuetudine; cave, effuge assentatorum istam perniciem; aufer te ab isto perniciosorum hominum grege; utere cautione certa; cautionem diligentem adhibe, ne te fallat perniciosa adulatorum consuetudo. *Usus.* Periculum, vituperationem, culpam vitare.

Vitricus, i, m. Stieff-Vater.

Vitrum, i, n. Glas. *Usus.* Merces fallaces chartis, & linteis, & vitris delatæ.

Vitulinus, a, um. kälbern. *Syn.* Ex vitulo.

Vitulus, i, m. Kalb.

Vituperabilis, e. scheltens-werth, straffmäßig. *Syn.* Vituperandus.

Vituperatio, onis, f. Tadlung, Scheltung, Bestraffung. *Syn.* Reprehensio, ignominia. *Epi.* Major, summa, tanta, vehemens, justa, maxima. *Phras.* *Vituperationem effugere quis potest?* wer ist, an dem man nichts zu tadlen findet? Quis est, qui non labatur in tam difficili, támque lubrica rerum humanarum via? quis est, qui non offendat? quis est, qui effugere, ac vitare offensionem omnem possit? Quis ab offensione præstare se immunem potest? *Usus.* Alicujus factum, aliquem in vituperationem adducere. Id in vituperationem cadit, venit. Subeunda erit ea causa magna vituperatio.

Vituperator, oris, m. Schelter, Tadler, Bestraffer. *Syn.* Reprehensor. *Epi.* Invidus. *Usus.* Si in vituperatores incideris.

Vitupero, as, avi, atum, are. schelten, tadlen, mit Worten bestraffen. *Syn.* Reprehendo, crimini, culpæ, vitio do, tribuo; culpo, deformo, de dignitate, de autoritate alicujus detraho; in maledicti, vel criminis locô pono *vel* objicio; maledictis alicujus gloriam, dignitatémve violo; verbis castigo. *Adv.* Acerrimè, asperiùs, graviùs admodum, valdè. *Phras.* 1. *Res palàm vituperatur*, man tadlet dieses öffentlich. Res palàm improbatur, damnatur, accusatur, acerbè notatur; sermones ea de re minùs commodi dissipantur. 2. *Autor operis vituperatur*, man tadlet den Urheber dieses Wercks nicht wenig. Autor operis convicio exagitatur, jactatur, vexatur, malè accipitur; conviciis urgetur; infamiâ notatur; in reprehensionem incurrit. V. *Reprehendo, Criminor.* *Usus.* Ego tuum consilium vituperare non audeo.

Vivax, acis, *g. o.* lebhafft, was eines langen Lebens ist. *Usus.* Cervus vivax.

Vividus, a, um. lebhafft, starck, und dauerhafft. *Syn.* Plenus vigoris. *Usus.* Impetus, ingenium vividum. V. *Alacer.*

Vivo, is, xi, ctum, ere. leben. *R. à* βιόω, *vivo.* *Syn.* Spiro, sum in vita, sum, in vita commoror, inter vivos numeror; vitam ago, transigo, dego; ætatem ago, vitam vivo, vita fruor; vitam & spiritum duco, vita & communi spiritû fruor, vitam colo, vita manet, vita suppetit, suppeditat; lucem intueor; anima mea exsupero. *Adv.* Amantissimè cum aliquo, amicissimè, animosè, audacter, calamitosè, comiter, concordissimè cum aliquo, congruenter, naturæ convenienter, familiariter, fideliter, honestissimè, immoderatè, improbè, impurè, intemperanter, jucundè, laudabiliter, liberè, licentius cum sua domina, luxuriosè cum libidinosis, magnificè, molliter, necessariò, otiosè, petulanter, prodigè. Quam diutissimè, quietè, sanctissimè, sapienter, satis superque, valdè, familiariter. *Phras.* 1. *Dum vivam, litteris studebo*, so lange ich leben werde, werde ich mich auf die Wissenschafften begeben. In litterarum studio vitam conterere, degere omnem ætatem, est animus; dum animus in hac custodia corporis retinebitur; quantumcunque ætas mihi contigerit longinqua; dum curriculum vivendi à natura datum confecero; dum salvus ero; dum spiritum duxero; dum vitâ, & hoc communi spiritû fruitus fuero; dum spiravero; dum lucem intuitus fuero, litteris studebo. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptum fuerit, iisdem litterarum uno studio quasi tabernaculum vitæ meæ collocabo. 2. *Miserè vivit*, er lebet sehr elendiglich. Animam trahit, spiritum ducit inter multos animi, corporísque cruciatus; paucos in vita dies videt, numerat non insigni aliquâ calamitate notabiles; in luctu & sordibus jacet, obsolescit, consenescit; vitam exigit, vitam degit in multis miseriis; ætatem omnem iis in calamitatibus exigit, ut nec vitæ hujus lux illi, nec cœli hujus spiritus jucundus esse possit; quæ illi lucis usura datur, quæ illi exigui usura temporis ad vivendum conceditur, ea

non tam beneficium est, quam nova series dolorum. 3. *Vivit ad genium suum, suaviter & molliter*, er lebet nach seinem Gefallen, und zwar nur gar zu zärtlich. Vivit arbitratu suo; vivit ingenio suo; sibi, genio indulget liberaliter; animo obsequitur; curat se molliter; cuticulam curat molliter ac delicatè. 4. *Vivere sine fratre non potest*, er kan ohne seinen Bruder nicht leben. Desiderium absentis fratris ferre non potest; spiritus ejus ex fratre pendet; spiritus, quem ducit, ex fratris ore trahitur; vita ac salus ejus in unius fratris anima consistit; partem viscerum avelli fratris discessu autumat. *Usus*. Secum esse, secumque vivere, ac habitare, einsam leben. Conjunctissime cum aliquo vivere, einträchtig mit einander leben. De lucrò vivo, es ist noch dieses ein Glück, daß ich lebe. Vivere de suo, aus eignen Mitteln leben. In horam, in diem barbarorum more vivere, von Tag zu Tag ohne Sorge leben. In otio vivere, in Müssiggang leben. Vivere ad alterius arbitratum, non ad suum, nach eines andern Willen leben. Naturæ satis vixi, ich habe lang genug gelebt. Precario vivere, zu Gnaden leben. Raptô vivere, von dem Raube leben.

Vivus, a, um. lebendig. *Syn.* Spirans. *Us.* Me vivo non triumphabit. E vivorum numero exturbare aliquem. Vivus & videns pereo. Ad vivum reseco. De vivo aliquid detraho, *vel* reseco, vom Capital etwas abziehen.

Vix. kaum. *Syn.* Vixdum, vixjam, ægrè. *Phras. Vix non totum periit*, es ist fast alles zu Grund gangen. Non multum abfuit, quin; paullum abfuit, quin totum periret; vix tenues supersunt reliquiæ. *Usus*. Vix, ac ne vix quidem evades. Vix est rectum, te huc venire.

Ulceratus, a, um. schwürig. *Syn.* Exulceratus.

Ulcerosus, a, um. * voller Geschwär. *Syn.* Plenus ulceribus.

Ulciscor, eris, ultus sum. ciscl. rächen. *R. ab* ἑλκίζω, *traho, q. ad pœnam traho.* *Syn.* Vindico, punio, persequor, pœnam repeto, injurias persequor; malè meritis refero, quod debeo; pœnas sumo, expeto. *Phras.* 1. *Nihil laudabilius esse statuo, quàm injurias non ulcisci*, ich halte nichts vor löblicher, dann sich wegen zugefügten Unbilden nicht rächen. Nihil ad laudem illustrius esse statuo, quam injurias contemnere, oblivisci; injurias ex animo delere; minimè persequi; ultione non persequi; de injuria persequenda, referenda nihil omnino cogitare; referendæ injuriæ curam non suscipere; ultionem injuriarum non spectare, non curare; de referenda injuria minimùm laborare. In contemnendis, obliviscendis, ex animo evellendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria conterendis, eximiam sitam esse laudem, mihi persuadeo. 2. *Ulciscar istam calumniam*, ich werde diese Verläumbdung noch rächen. Calumniam hanc non inultam patiar; pro istis injuriis graviter ulciscar; injuriam hanc certò persequar; gravem me ad calumnias istas vindicem servabo; ultor ero calumniæ, punitor doloris mei; vindicabo quàm acerrimè maledicta illa; dolorem ex calumnia meum justa ultione explebo; pœnas pro calumnia graves capiam; justus dolor ad repetendas calumniæ hujus pœnas me excitat, nec inultum id, quidquid est, à me auferes. *Usus*. Meas injurias nondum sum ultus. Ultus est Syllæ hujus victoriæ crudelitatem. Ulcisci inimicum, sich wider seinen Feind rächen. V. *Vindico.*

Ulcus, eris, n. Geschwär. *Syn.* Plaga inveterata, & sordida. *Usus*. Et tu tanquam unguis in hoc ulcere.

Ullus, a, um. einer, iemand, wer der auch seye. *Syn.* Aliquis, unus. *Usus*. Ullum nummum nemini debeo. Si ulla erit libertas. Sine ullo, *vel* uno metu.

Ultimùm. zum letzten, letztens. *Syn.* Postremùm, ultimò, novissime.

Ultimus, a, um. der letzte, äusserste. *Syn.* Postremus, extremus, novissimus: summus. *Usus*. Ex ultimis terris accersitus. Ab ultimo principio hujus urbis ad hoc tempus.

Ultio, onis, f. Rache. *Syn.* Vindicta.)(*gratia.* *Usus*. Ultionem parare. V. *Ulciscor, vindico.*

Ultor, oris, m. Rächer. *Syn.* Vindex, punitor. *Usus*. Injuriarum nostrarum ultor.

Ultra. über das, noch darüber, mehr als jemahls. *Syn.* Supra.)(*citra.* *Phras. Ultrà, quàm constitueram, progressus sum dicendo* ich bin schon weiter, als ich habe wollen, fortgeschritten. Longiùs vagata est oratio; cursus dictionis longiùs me extulit, provexit; fines dicendi longiùs, ac volueram, protuli; orationem produxi longiùs; quantumcunque me retinui, longiùs tamen oratione lapsus sum; oratio inter præscriptos dicendi fines non consedit. *Usus*. Ultrà, quàm satis sit, angeris. Oratio elegans, ut nihil possit ultra.

Ultrix, cis, f. Rächerin. *Syn.* Vindex.

Ultrò. freywillig, von selbst, von freyen Stücken. *Syn.* Spontè, non quæsitus. *Usus*. Omnia ei ultrò pollicitus sum.

Ultrò citróque. hin und wider. *Syn.* Huc, illuc, vicissim. *Usus.* Ultrò, citróque cursare, navigare, commeare. Beneficia ultrô, citóque data.

Ululatus, us, m. Geheul. *Usus.* Victoriam conclamant, & ululatum tollunt.

Ululo, as, avi, atum, are. heulen und schreyen. (*propr.* canum & luporum.) *Usus.* Inclinata, & ululanti voce. V. *Plango.*

Umbilicus, i, m. der Nabel, Mittel-Punct. *Epi.* Certus. *Usus.* Is locus, quod in media Siciliæ est, umbilicius ejus insulæ nominatur.

Umbo, onis, m.* erhobner Ort mitten im Schild. *Usus.* Umbonibus, incussaque ala sternuntur hostes.

Umbra, æ, f. Schatten. *R.* ἀμαυρὸς, *obscurus.* *Epi.* Fatalis, infera, tenuis. *Usus.* Umbram equitis Romani videtis, simulacrum pristinæ dignitatis. Umbras falsæ gloriæ consectari. Omnes umbras timet. Umbræ, & eminentiæ in pictura.

Umbraculum, i, n. Sonnen-Schirm, Sommer-Haus, Sommer-Laube. *Syn.* Locus frondibus tectus. *Usus.* Ex umbraculis eruditorum, otióque scholæ in solem, & pulverem prodire, procedere.

Umbratilis, e. im Schatten sich enthaltend. Quod in umbra & otio versatur. *Usus.* E domestica & umbratili exercitatione medium in agmen, in pulverem, in clamorem, in castra, in aciem forensem prodire, & ex litteris aliquid in lucem, aspectúmque proferre. Oratio mollis & umbratilis. V. *Fucatus.*

Umbrosus, a, um. schatticht. *Syn.* Opacus, umbrifer. *Phras.* *Locus umbrosus*, ein schattichter Ort. Locus ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contectus; multa arborum, frondiúmque amœnitate opacatus. V. *Opacus.*

Unâ. zugleich, miteinander. *Syn.* Simul, pariter, communiter. *Usus.* Si in Italia fueris, erimus unâ. V. *Simul.*

Unanimis, e.* einhellig. *Us.* Unanimes fratres, sodales. V. *Concors.*

Unanimitas, tis, f.* Einmüthigkeit. *Usus.* Nulla re magis, quàm unanimitate regna continentur.

Uncia, æ, f. eine Untze. *Syn.* Assis pars duodecima.

Uncinatus, a, um. krumm gebogen. *Syn.* Aduncus, hamatus.

Unctio, onis, f. Salbung. *Syn.* Unctura.

Unctor, oris, m. Salber, Schmierer. *Syn.* Aliptes. *Epi.* Bonus.

Unctura, æ, f. Salbung. *Syn.* Unctio. *Epi.* Servilis.

Uncus, i, m. krummer Haacke. *Usus.* Uncus fugitivo impactus est.

Unda, æ, f. Wasser-Fluth. *Syn.* Fluctus. *Us.* Undæ comitiorum. V. *Mare.*

Unde. woher. *Syn.* Ex quo, à quo. *Ratione causæ, originis* à re, loco. *Usus.* Eloquentia, unde longè absum. Materia, unde orta sunt omnia. Quærimus, unde sit beata vita. Unde omnia manant.

Undecies. eilffmal. undelibet woher immer. Undequinquagesimus, der 49ste. Undevicesimus, *vel* undevigesimus der neunzehende. Undeviginti, neunzehen.

Undique. allenthalben, aller Orten. *Syn.* Ex omni parte, ex omni genere. *Usus.* Undique ex omni regione terrarum concurritur. Aut undique Religionem tolle, aut undequaque conserva. Honestas undique perfecta. A tergo, a fronte, à lateribus, ex omnibus partibus undique tenetur.

Ungo, is, xi, ctum, ere. salben, schmieren *Syn.* Perungo, unguentis oblino. *Usus.* Cæsar unctus occubuit. Cùm is caput, & os unguentô perfricaret, & ungeret.

Unguentarius, ii, m. der, so Salben macht, oder verkaufft. *Syn.* Qui unguenta conficit, vel vendit.

Unguentum, i, n. Salbe, Schmier-Werck. *Syn.* Odorum variorum permistio. *Epi.* Conditum suavitate, moderatum. *Usus.* Unguentis oblitus. Unguentis effluens, calamistrata coma.

Unguiculus, i, m. kleiner Nagel an Hand oder Fuß, kleine Klaue. *Usus.* A teneris unguiculis.

Unguis, is, m. Nagel an Hand oder Fuß, Klaue. *Epi.* Transversus, adversus, ferus. *Usus.* Ab imis unguibus ad summum verticem. Unguibus eum discerpsêre. Ungues dempserat illi tonsor, collegit. Unguis in ulcere extitit. Unguibus in faciem involare.

Ungula, æ, f. Klaue, Pferds-Huf. *Epi.* Vehemens. *Usus.* Ungula equi, jumentorum.

Unicè, absonderlich, eintzig und allein. *Syn.* Singulariter. *Usus.* Patriam unice diligit. Hunc tibi unice commendo.

Unicus, a, um. eintzig, alleinig. *Syn.* Unus, unigena, singularis. *Usus.* Erat hoc unicum solatium in malis.

Universalis, e. allgemein. *Syn.* Universus, absolutus. *Usus.* Causa universalis.

Universè, allgemein, insgemein. *Syn.* Generatim, generaliter.

Universitas, tis, f. gantze Gemeinde. *Syn.* Universum, mundus. *Usus.* Universitas rerum, qua omnia continentur. *Universitas, vulg.* eine Universität; *Latinè:* Doctrinarum omnium sedes; artium, ac disciplinarum omnium palæstra, *vel* emporium. V. *Academia.*

Universus, a, um. gantz, sammentlich, alle insgesammt. *Syn.* Totus, omnis; infinitus, confusus. *Usus.* Quid potest esse

esse extra universa. Rem universam in partes distribuere. DEUS separatim ab universis singulos diligit.
Uniusmodi. einerley. *Syn.* Non varius.)(*multiformis.* *Usus.* Materia semper est uniusmodi, suique similis.
Unquam. jemals. *Syn.* Ab omni memoria, post homines natos; post hominum memoriam; ex omni memoria; post nostram, patrumque memoriam.)(*nunquam.* *Usus.* Omnes, qui unquam fuere, superat. Nihil unquam post homines natos.
Unus, a, um. einer. *R. ab* εἷς, ἑνός. *Syn.* Solus, singularis. *Usus.* Ut esset unus è nobis. Unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo. In unius anima positas omnes spes habemus. Ad unum omnes assentiunt. *Unus post alterum, vulg.* einer nach dem andern; *Latine*: super alium alius; alia super alia; aliud ex alio. *Unus melior, quam alter, vulg.* einer ist besser, als der andere; *Lat.* alius alio melior. Ad neminem unum imperii summa rediit, sed separatim suam quisque classem administrabat, das Regiment ist auf keinen allein, oder in Besonderheit kommen. In unum locum conducere, cogere; in unum corpus coalescere; in unum confundi; in unum congruunt res omnes.
Unusquisque. ein jeder, jedermänniglich. *Syn.* Singuli, quisque.)(*Nemo, nullus.*
Vocabulum, i, n. ein Wort. *R. à voco.* *Syn.* Vox, nomen, verbum. *Epi.* Certum, proprium, declarans, incognitum alicui, additum ad nomen, novum, priscum, ab oratore modificatum, inflexum quodammodo. *Usus.* Vocabulo ipso declaratur. Quo quæque res proprio, & certo vocabulo appellatur. Vocabulorum inanes opifices. Vocabulum ab Oratore modificatum, & inflexum quodammodo.
Vocalis, e. hellklingend, laut. *Usus.* Concursus vocalium certarum.
Vocatus, ûs, m. Vorforderung, Beruffung, Beruff. *Syn.* Arcessitus. *Usus* Drusi vocatu venimus.
Vociferatio, onis, f. grosses Geschrey. *Syn.* Clamor, vox elata. *Usus.* Muliebris vociferatio me commovebat. V. *Clamor.*
Vociferor, aris, atus sum, ari. überlaut schreyen. *R. a* vox, & fero. *Syn.* Clamo, clamorem edo, clamorem tollo, exclamo, vocem contendo. *Usus.* Palam minitari, & vociferari. V. *Clamo.*
Voco, as, avi, atum, are. ruffen, einladen, vorfordern. *Syn.* Advoco, inclamo, accerso, accieo, adesse jubeo, evoco: nomino. *Adv.* Exigue, fortuito, jam dudum, nominatim, parcius, paullo, recte, temere, ultro, falso, vulgo. *Phras.* *Locus is Troja vocatur*, dieser Ort heisset Troja. Troja appellatur: loco Troja nomen est; loco dixere nomen Trojam. Trojæ loco nomen est. V. *Nomen.* *Usus.* 1. Aliquem in jus; ad cœnam vocare. Senatum vocari jussit. 2. *Invito, traho, impello*, einladen, ziehen, antreiben. Qua spe me ad laudem, ad studium virtutis vocas? Consules ad arma vocant plebem. In eundem me luctum; in longum sermonem vocavit. Quod me a mœstitia vocas, nihil proficies. 3. *Adduco*, bringen. Aliquem in invidiam, in odium, in culpam, in suspicionem, in judicium; aliquid in dubium vocare. 4. *Nomino*, nennen. Quamque rem suo nomine vocare. V. *Accerso.*
Volaticus, a, um. flüchtig, unstet, fliegend. *Syn.* Inconstans. *Usus.* Furentes & volatici impetus. V. *Vanus, inconstans, levis.*
Volatilis, e. fliegend, was fliegen kan. *Syn.* Volucer. *Usus.* Bestiæ aquatiles, volatiles.
Volatus, us, m. Flug, das Fliegen. *Syn.* Lapsus volucrum. *Epi.* Aërii. *Usus.* Aër volatus avium sustinet.
Volito, as, avi, atum, are. fliegen, offt und schnell fliegen. *Syn.* Vagor, discurro. *Usus.* Volitare in foro; volitare per gentes, & regna.
Volo, as, avi, atum, are. fliegen. *Syn.* Volito, pennis me tollo. *Adv.* Late, insolentius, palam, vehementer. *Usus.* Volasse eum, non iter fecisse diceres. Volat ætas. Litteræ ad Pompejum volabant.
Volo, vis, volui, velle. wollen. *R. à* βȣλομαι. *Syn.* Voluntas est, voluntatem habeo, voluntas mea fert, sententia est: studeo.)(*Nolo.* *Adv.* Imprudenter, magnopere, maxime, nequicquam, perverse, plane, recte non, sane, valde, vehementer, etiam atque etiam. *Phras.* *Hoc unum volebat*, das hat er allein wollen. Hoc ferebat ejus voluntas; hoc significasse, & annuisse videtur; hoc tota animi inductione deposcebat; hoc totis animis volvebat; hoc toto animi ardore cupiebat; hoc optabat; votum hoc erat unicum; hoc spectabat unum; hoc unum cordi erat; huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat; hanc unam rationem rerum suarum ingressus erat, inierat, hoc unum in animo erat, in animo habebat. 2. *Si ita vis, fiat, per me licet*, wann du es also willst, meinethalben, geschehe es. Si id æquum censes; si animum induxisti; si tibi certum est, hoc agere; si

ea ſtat ſententia; ſi iis rebus agendis animum adjeciſti; ſi huc animum convertis; ſi tuæ id voluntatis eſt; ſi ita libet; ſi id conſilium agitas, fiat, quod lubet, nihil repugno. 3. *Vult mercaturam facere*, er will ſich auf die Handelſchafft begeben. Ad mercaturam ſe applicat, ad mercaturam ſe confert; mentem ad mercaturam faciendam appulit, animum adjecit; conſilium mercaturæ faciendæ cepit; animum ad mercaturam appulit; mercaturam facere in animum induxit; novam nunc vitæ, ac ſtudiorum rationem ſuſcipit, & ingreditur, totusque ad voluntatem mercaturæ faciendæ incumbit, qui mercaturam nunquam attigit. V. *Cupio, Deſidero*, Statuo. *Uſus*. 1. Volo omnes bene de me ſperare. Quid ſibi iſta volunt? *Cupio bene*, wohlwollen. Omnium cauſa, quos commendo, velle debeo. Valde ejus cauſa volo. V. *Decerno, ſtatuo, conſtituo*.

Volones, um, m. * freywillige Soldaten. Volonteurs. *Syn*. Milites voluntate ſequentes.

Volubilis, e. beweglich, unſtet, ſchnell. *Syn*. In orbem incitatus. *Uſus*. 1. Cœlum volubile. 2. *Concitatus*, übereilend, übereilet. Volubili & præcipiti quadam dicendi celeritate. Vaga, & volubilis, & inconſtans fortuna. V. *Vagus, Varius*.

Volubilitas, tis, f. Beweglichkeit. *Syn* Volubilis motus, celeritas, incitatio. *Epi*. Inanis, irridenda, magna. *Phraſ*. *Magna in eo eſt linguæ volubilitas*., es fleußt ihm nur aus dem Mund. Expedita & profluens eſt in dicendo celeritas; lingua incitatius fertur; oratione utitur volubili, celeri, concitata; oratio hominis rapida eſt, & celeritate pene cæcata; fundit orationem mira linguæ, verborumque volubilitate, & concitatione. *Uſus*. 1. DEUS cœlum ad volubilitatem rotundavit. 2. *Celeritas, incitatio, inconſtantia*, Behendigkeit, Geſchwindigkeit, Unbeſtändigkeit. Verborum, linguæ, fortunæ volubilitas. V. *Inconſtantia*.

Volubiliter. beweglich. *Syn*. Celeriter, incitate.

Volucer, ris, e. fliegend, ſchnell, wie ein Vögel. *Syn*. Volatilis: præceps, incitatus. *Uſus*. O nuncium volucrem! Nihil tam volucre, quam maledictum. Genus dicendi volucre. O ſpem volucrem!

Volucris, is, f. ein Vogel. *Syn*. Ales, avis, volatilis. *Uſus*. Volucres nidos fingunt, ac conſtruunt.

Volumen, inis, n. Buch. *R*. *à Volvo*. *Syn*. Liber. *Epi*. Cœleſte, maximum, plenum, novum. *Uſus*. Evolvi volumen epiſtolarum tuarum. Epiſtolas in volumen referre, redigere. Aliquot jam volumina confecit, effecit. Omnia hæc paucis voluminibus continentur. V. *Liber*.

Voluntarius, a, um. freywillig, ungezwungen. *Syn*. Sponte, ultro, judicio ſuſceptus, ad arbitrium, ad libidinem.)(*Invitus*. *Uſus*. Voluntaria oblivio. Sunt quidam animi motus voluntarii. Voluntarium facinus. Hominem habuit voluntarium laudatorem. V. *Libenter*.

Voluntas, atis, f. der Wille, das Wollen. *Syn*. Mens, animus, ſenſus, arbitrium, conſilium, propoſitum, ſententia, inſtitutum. *Epi*. Abdita, retuſa, aliena, offenſa populi, alienior ab aliquo, conjuncta inter aliquos, conſtantiſſima, depravata, eximia quædam & ſingularis, fraterna, plena humanitatis & pietatis, grata alicui, minime nova, incredibilis, popularis, jucunda in malis, grata in dolore, liberalis, obſtinatior & in iracundia obfirmatior, occulta, perpetua, præclara, omni laude digna. Conſceleratæ, nefariæ, diverſæ civium, juſtæ, inanes, ambitioſæ, multæ & perpetuæ, ſummæ omnium. *Phraſ*. 1. *Voluntati tuæ parebo*, ich werde deinem Willen nachkommen. Obſequar tuis voluntatibus; nihil niſi ex voluntate tua faciam; ero in poteſtate tua; decretis tuis parebo, morem geram; totum me tibi trado gubernandum; obtemperabo imperiis tuis; nihil niſi de tua ſententia acturus ſum; tuas ad leges volens veniam, deſcendam. 2. *Idem mihi ſenſus eſt, eadem voluntas*, ich bin eben der Meynung und Willen. In eadem tecum voluntate ſum; voluntatem eandem ſuſcepi, habeo; tuis voluntatibus plane aſſentior; in ſententiam tuam pedibus eo. V. *Conſentio*. *Uſus*. 1. Nec mutabo unquam, nec abjiciam, quam cepi, voluntatem. Ad voluntatem loqui. Ex voluntate alterius aliquid facere. Aliquo ex voluntate uti. 2. *Studium, benevolentia*, Gunſt, Gewogenheit. Civium voluntates propenſas ſibi bonis artibus conciliare, Gunſt ihme zuwegen bringen. Voluntates civium conglutinare, copulare, die Gemüther vereinbaren. Voluntatem ſuam civitas univerſa ad Pompeji partes conferebat, aggregabat; voluntatem ſuam Pompejo profitebatur, declarabat, re præſtabat; omnium voluntates ad Pompejum acceſſere; für einen ſtehen, einem gewogen seyn. Conſerva, retine hanc tuam erga me voluntatem, Gewogenheit behalten. Quam facile mutantur, alienantur, offenduntur hominum voluntates ac ſtudia, Gunſt verändern. De priſtina voluntate levi momento

remittere. von der Gewogenheit nachlassen. Alienatæ populi voluntates lente recuperantur, reconciliantur, die vorige Gunst wiederum herstellen. V. *Accommodo, Adjungo.*

Volvo, is, volvi, volutum, ere. wälzen, hin und her rollen. *Syn.* Verto, verso, in orbem torqueo. *Usus.* Facile, soluteque volvere sententias. Illi, qui volvuntur, stellarum cursus sempiterni. Cœlum admirabili celeritate volvi videmus.

Volupe. annehmlich, gefällig, ergötzlich. *Syn.* Delectabile. *Phras. Volupe est*, es ist ergötzlich. Voluptati est; voluptatem efficit, conciliat; voluptate afficit, perfundit. V. *Voluptas. Usus.* Salvum te venire, mihi volupe est.

Voluptarius, a, um. wollüstig, der Wollust ergeben. *Syn.* Effœminatus, voluptati deditus, voluptati studens. *Phras. Voluptarius homo est*, er ist ein wollüstiger Mensch. Omnia ad voluptatem refert; voluptatem spectat unam; omnia voluptate metitur; mollitia & luxu fluit; luxu & inertia diffluit; voluptatibus totum se dedit, tradit, dat; alienato ad libidinem animo est; effusus in venerem, & amoribus impeditus est; homo est natus abdomini; abdomini tantum operam dat, inservit; genio & abdomini indulget; suis se cupiditatibus mancipat; homo est, præterquam sibi nemini commendatus; animo suo morem gerit; animo obsequitur, quoquo fert libido. V. *Mollis. Usus.* Epicurus homo voluptarius cujus te mores delectant. V. *Voluptas, libido.*

Voluptas, tis, f. Wollust, Lust, Freude. *Syn.* Jucunditas, fructus jucunditatis, lætitia, jucundus voluptatis sensus. *Epi.* Amatoria, contraria honestati, non digna præstantia hominis, esca malorum, exquisita, illecebra turpitudinis, imitatrix boni, incredibilis lætitiæ, pene divina, inimica virtutis, insatiabilis, magna & perpetua, mater malorum omnium, obscœna, simplex, summa, sempiterna, turpis. *Æternæ.* confœderatæ, necessariæ, delicatæ, flexibiles, indignæ homine docto, majores, non necessariæ, plurimæ, maximæ, venereæ. *Phras.* 1. *Res ea mihi magnam voluptatem præbuit*, diese Sache hat mir eine grosse Freude verursachet. Voluptati mihi fuit ingenti; maxima voluptate me perfudit, ea ex re summam voluptatem cepi, percepi; summa voluptate complector. 2. *Voluptatibus se totum permittit*, er übergibt sich gäntzlich denen Wollüsten. Veneri, & Baccho tempus omne suum deberi arbitratur; totum se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenociniis tradit; libidinibus se suis constringendum præbet; voluptatibus ducitur, seque vitiorum illecebris totum dedit; obstrictus voluptatibus suis tenetur. Quis in voluptatibus illo inquinatior? Vino languidus, confertus cibo, sertis redimitus paratissimis vescitur voluptatibus; voluptati frena, habenas laxat; voluptatis illecebris delinitus, unguentis oblitus id tantum agere videtur, nequis sensus sit, qui commotionem suavem jucunditatis in corpore non persentisceret, cui voluptas suaviter non blandiretur, qui titillante quadam corporis dulcedine quasi perfusus non moveretur, ad quem voluptas cum suavitate non afflueret, & illaberetur, qui voluptatibus non afflueret, qui affluenti copia voluptatum, & illecebris omnis amœnitatis non colliquesceret. 3. *Voluptas multos perdidit*, die Wollust hat schon viele zu Grund gerichtet. Voluptas malorum esca, blandissima domina, inimica virtutis, illecebra turpitudinis, mater malorum omnium, multis exitio fuit. Voluptate, tamquam dulci veneno, pars magna hominum periit; multi illecti voluptate, dulcedine voluptatis, blandimentis voluptatum capti, irretiti, sopiti, in miserias incurrunt, infortunia subeunt, calamitates adeunt, graviter offendunt; multi ducem sequentes voluptatem in exitium præcipitarunt. *Usus.* Verbo voluptatis omnes, qui Latine sciunt, duas res subjiciunt: lætitiam in animo, & commotionem suavem jucunditatis in corpore. Voluptate dominante virtus jaceat, necesse est. Voluptas rationi inimica impedit consilium, mentis perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. Voluptas suaviter sensibus blanditur, sensus titillat, & hilarat. Jucundam ac dulcem voluptatum consuetudinem tristis admodum, & amarus consequitur eventus. Voluptatis exitus initium est doloris.

Volutatio, onis, f. Wälzung, Umwälzung. *Usus.* Scelera tua non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, & cubilibus persecuti sumus.

Voluto, as, avi, atum, are. offt hin und her wälzen. *Syn.* Revolvo, tracto. *Adv.* Libere, studiose. *Usus.* 1. Volutare libros. In luto, in omni scelerum genere, & libidinum, in omni dedecore volutari. 2. *Procido, accido ad pedes* auf die Knie fallen. Volutari ad pedes alicujus.

Vomer, eris, m. Pflug-Schaar. *Syn.* Ferrum in extremo aratro. *Usus.* Vomere terram perstringere, scindere.

Vomica, æ, f. Blut-Geschwär. *Syn.* Ulcus. *Usus.* Vomicam aperire.

Vomitio, onis, f. das Speyen, Brechen.

Vomitus, ûs, m. das Speyen, Brechen. *Usus.* Supprimere, inhibere, sistere vomitum. Vomitum invitare, facere; extrahere, repetere.

Vomo, is, ui, itum, ere. speyen, sich erbrechen. *Syn.* Ejicio, vomitione me purgo, vomitu egero. *Usus.* Convivium, in quo nemo potest dicere, utrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

Vorago, inis, f. Abgrund, Schlund. *Syn.* Gurges, charybdis. *Epi.* Ima, immensa, geminæ. *Usus.* Vos geminæ voragines, scopulique Reipublicæ. Immensa vorago, & gurges vitiorum. Habet secum fratrem, quem gurgitem, quam voraginem? quid eum non sorbere, quid non haurire cogitatione censetis? V. *Helluo.*

Vorax, acis. gefräßig, Vielfraß. *Syn.* Gurges, helluo, ganeo, qui crudus postridie se ingurgitat; edax & inexplebilis, natus abdomini suo, qui de convivio auferri debet, qui cibo ac potione se distendit. *Usus.* Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? V. *Helluor, comessor.*

Voro, as, avi, atum, are. fressen. *R. à* βορά, *pabulum.* *Usus.* Alia animalia vorant, alia mandunt. Nos hic cum Varrone voramus litteras.

Votivus, a, um. was verlobt ist. *Syn.* Quod voto fit, aut suscipitur. *Usus.* Ludi votivi. Legatio votiva.

Votum, i, n. Gelübde, Wunsch. *Syn.* Voti sponsio, qua obligamur DEO. *Epi.* Nefarium, nocturnum. *Phras.* 1. *Voto se obligavit*, er hat sich verlobt. Votum fecit, suscepit, nuncupavit; voti se religione obstrinxit, devinxit; voti sponsione se obligavit; votum vovit. *Usus.* 1. Votum DEO debemus. Voto tenemur. Voti rei sumus. Vota reddenda sunt Superis, solvenda, persolvenda. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare; suam DEO castitatem voto dedicare. 2. *Optatum*, Wunsch. Voti compotem facere. Voti damnamur. Votum *pro* suffragio Wahl-Stimme, *vulg. est*,

Voveo, es, vovi, votum, ere. angeloben. *Syn.* Vota suscipio, facio, nuncupo. *Phras.* *Vovere paupertatem, castitatem, obedientiam*, die dreyfache Ordens-Gelübde machen. Bona corporis, ac fortunæ per voluntariam inopiam DEO immolare; paupertatis votum nuncupare; arctissimo religionis sacramento ad abdicanda fortunæ bona se obstringere. Irrevocabili castitatis voto sese DEO obstringere, dicare; corporis ac animi pudorem, castimoniam, integritatem voto consecrare, ac immolare. DEO, Deique vicariis perpetuo obedientiæ nexu se obstringere, mancipare. Libertatem, & quæ pars animi est nobilissima, voluntatis arbitrium DEO immolare, sacrificare. *Usus.* Consul ludos Neptuno vovit. Nostri Imperatores pro salute patriæ sua capita voverunt. Nautæ voverunt, se Dianæ vitulum immolaturos.

Vox, cis, f. Stimme. *Syn.* Sonus, verbum. *Epi.* Acerba, inimica bonis, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva, mediocris, levis, aspera, contracta, diffusa, intermissa, fracta, scissa, attenuata, inflata. Vox mollis, muliebris, effœminata, absona, absurda, agrestis, rauca, inclinata, ululans, dura, fusa, dulcis, suavis, clara, grandior, plenior, canora, lenis. *Phras.* 1. *Vocem non amplius habui, vulg.* ich habe keine Stimme mehr gehabt, ich habe kein Wort mehr reden können. Dolor vocem suppressit, inclusit; vocem mittere, emittere nullam jam potui; voce defeci; vocem egerere, proferre nullam potui; suppressa mihi vox est. 2. *Voce submissa locutus est*, er hat gantz stille geredet. Voce demissa, intracta, suppressa locutus est; quassa jam voce, fractaque id unum dixit; sedata & depressa voce pauca locutus est. 3. *Clarissima voce dixit*, er hat mit heller Stimme überlaut gesagt. Magna voce, maxima, clarissima voce; voce magna & peracuta; maxima vocis contentione, ut omnes exaudirent, dixit; ille majus exclamans, ut vox in coronam, turbamque effunderetur, dixit; intonuit vox ejus, recreata jam, ac corroborata, sic ut ad omnes perferretur. *Usus.* Vox una eloquentiam maxime sustinet, & commendat. Cursus vocis per omnes sonos. Vocem ex eo elicere nemo potuit. Intendere, contendere vocem. In profundenda voce omne corpus intenditur. Vocem ad sonum miserabilem flectere, submittere. Theatrum totum vocibus percrepat gratulantium. Missa cœlesti voce recreatus. Una, consentiensque omnium vox erat. Una vox pari on-

consensu emissa. Una omnium voce laudatur. Hæc te vox non percutit?

Urbane. höflich, sittsamlich. *Usus.* Urbane, faceteque aliquem irridere.

Urbanitas, tis, f. Hof-Manier, Höflichkeit, Sittsamkeit, Ehrbarkeit. *Syn.* Sal, comitas, civilis vita. *Epi.* Facetosa, pristina, summa. *Usus.* Vir nostrorum hominum urbanitate limatus. Urbanitatis externæ color nostris Oratoribus deficit. Libandus est etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos. Omnis illa vetus urbanitas exaruit. Homo importunus urbanitatem omnem deposuit. Desideria urbis & urbanitatis depone. V. *Humanitas.*

Urbanus, a, um. höflich, zur Stadt gehörig. *Syn.* Non inurbanus, facetus. *Us.* 1. Urbani sales. Homo cautus & urbanus. 2. *Qui in urbe habitat, vel quod urbis est*, was in der Stadt ist, oder dazu gehörig. Manabat latius malum illud urbanum. Urbanarum rerum perturbatio. Urbanus Prætor. V. *Humanus.*

Urbs, urbis, f. Stadt. *R. ab* Orbis, *quod olim urbes in* Orbem *fiebant.* *Syn.* Civitas. *Epi.* Amantissima, amplissima, antiqua, clarissima, nobis amicissima, copiosissima, firma, permagna, fortunatissima, hostilis & bellica, munitissima, non solum incolumis, sed etiam ornata. Urbes inimicissimæ, locupletes, infestissimæ alicui imperio, maritimæ, militares, maximæ, tutissimæ. *Phras.* 1. *Urbs nobilis, & præclara,* eine vornehme, herrliche Stadt. Urbs & natura, & situ, & descriptione ædificiorum, & pulchritudine inprimis nobilis, ac opulenta. Urbs vetusta, & copiosa, eruditissimis hominibus, studiisque liberalissimis affluens. Urbs situ & opere munita, fossis, ac mœnibus septa, ac valida. Urbs amplissima, & ornatissima, atque omnibus rebus aucta. Urbs florentissima, potentissimaque, referta copiis, & descriptione ædificiorum, una omnium pulcherrima. Urbs ad res gerendas opportuna, situ & natura munitissima, aut quæ eadem & copiosa. 2. *Urbs capta est*, die Stadt ist eingenommen worden. Hostibus præda facta est; in hostium manus venit; in hostium potestatem pervenit; in deditionem accepta est; urbe hostes potiti sunt; urbem ditionis suæ fecere hostes. *Usus.* Urbem constituere, ædificare. Urbem capere, exscindere, evertere. Urbem relinquere, deserere. Urbe excedere.

Urceus, i, m. Krug, Wasser- oder Trinck-Geschirr. *Usus.* Urcei fictiles, aquarii.

Uredo, nis, f. der Brand in den Früchten. *Syn.* Morbus stirpes adurens. *Usus.* Si uredo, aut grando segeti nocuit.

Urgeo, es, ursi, ere. antreiben, anstrengen, hefftig zusetzen. *R. ab* ἐϱγάω, *incito.* *Syn.* Impello, incito, premo, insto. *Adv.* Angustius, diutius, graviter, rustice, sane, acriter, valde. *Phras.* *Urgere te non desistam,* ich werde nicht abstehen, dich anzutreiben. Usque te premam, instabo, insectabor, poscam, ut enitaris, elabores, rem perficias. Anniti, minari, etiam clamoribus & convicio impellere te non desistam, ut vel coactu meo rem suscipias; insistam, flagitabo, sollicitabo, nec remittam; non desistam, nec cessabo obtundere, dum perfecta videam, quæ inchoasti. *Usus.* Urge summo studio, insta, eblandire. Interrogando urgere. Urgere hostem, ac premere. Urgere, atque ab omni parte instare. V. *Impello.*

Urina, æ, f. Urin, Harn, Kammer-Lauge. *R. ab* οὖϱον. *Usus.* Urinam reddere, das Wasser abschlagen: *alias,* aquam petere, vesicam levare, exonerare: *vulg.* *Urinam mittere.*

Urinor, aris, atus sum, ari. sich unter das Wasser lassen, unterm Wasser schwimmen. *Syn.* Sub aqua nato, & mergo.

Urna, æ, f. Wasser-Eymer, Schöpff-Eymer; Gefäß, wo die Wahl-Zettul hineingelegt wurden. *Syn.* Hydria. *Usus.* Urnas delere, & evertere subsellia. Senatorum urna nos absolvit. Eduxit ex urna tres, qui sorte judicarent.

Uro, is, ussi, ustum, ere. brennen. *R. ex Chaldæo:* Ur, *ignis.* *Syn.* Aduro; igne perdo, corrumpo, comburo. *Usus.* Corpus uri, & secari patimur. Venatores uri se frigore patiuntur. V. *Comburo.*

Usitate gewöhnlicher Weise. *Syn.* Vulgariter, populariter.

Usitatus, a, um. gewöhnlich, gebräuchlich. *Syn* Pervulgatus usu receptus, solennis)(*Inusitatus.* *Usus.* Usitato more. Id non solum usitatum, sed etiam quotidianum est. Honor pervulgatus & usitatus. V. *Communis, Vulgaris.*

Uspiam. irgendswo. *Syn.* Alicubi.)(*Nusquam.* *Usus.* Si Brutum uspiam videris.

Usquam. irgend. *Syn.* Ullo loco, uspiam, alicubi. *Usus.* Nullus usquam consistendi locus.

Usque. allezeit, bis. *Syn.* Semper. *Usus.* 1. Mihi quidem usque curæ erit. 2. *Usque ad, in*, bis auf. Usque ad eum finem, dum Judices rejecti fuerint. Usque à janiculo ad ædem Vestæ. Usque à toga pura, von Jugend auf.

Usque adeo. so gar. *Syn.* Adeo. *Usus.* Usque adeo sæviit.

Usque dum. bis so lang. *Syn.* Donec.

Usque eo. so gar, bis dahin. *Syn.* Adeo, tamdiu. *Usus.* 1. Usque eo morosi sumus, ut &c. 2. *Tamdiu, ad eum usque finem*, bis dahin. Usque eo se tenuit, quoad Pompejus adesset.

Usquequaque. allenthalben. *Syn.* Ubique, omnino. *Usus.* Usquequaque sapere oportet.

Usucapio, is, cepi, captum, ere. ihm zueignen. *Syn.* Usu meum facio. Lex bustum usucapi vetat.

Usucapio, onis, f. Uberkommung, Nutzung, Niessung. *Syn.* Jus possidendi quæsitum continuatione temporis lege definiti. *Usus.* Usucapionum, & tutelarum jura.

Usura, æ, f. Zins, Wucher, Gebrauch, Genuß. *Syn.* Usus: fœnus, fœnerationis fructus. *Epi.* Parva, diuturna, plena lacrymarum, menstrua. *Phras.* 1. *Senatus populum usuris liberavit*, der Rath hat das Volck von dem Wucher befreyet. Ingravescente fœnore liberavit; fœnebrem rem levare aggressi sunt Senatores; multis fœnebribus legibus constrinxerunt avaritiam; ne fœnore trucidaretur populus senatus lege cavit. *Usus.* 1. Parvam exigui temporis usuram à te postulo. Usuram lucis alicui eripere. 2. *Fœnus* Wucher, Zins. Usuris suis cavere. Usuram cum fide pendere. Usura aliquem liberare. De capite deducere, quod usuris pernumeratum est, das Interesse vom Capital abziehen. V. *Fœnus, fœneror.*

Usurpatio, onis, f. Gebrauchung. *Syn.* Usus frequens, tractatio, mentio. *Usus.* Usurpatione, & renovatione doctrinæ me consolor.

Usurpo, as, avi, atum, are. brauchen. *R q.* *Usu rapio.* *Syn.* Utor, in usum adhibeo. *Usus.* 1. Crebris sermonibus usurpo vetus illud. Aliquid ex alienis bonis usurpare. Oculis aliquid usurpo. In ea, quam usurpas, tranquillitate. 2. *Dico, appello, voco*, nennen. Lælius is, qui sapiens usurpatur. V. *Occupo.*

Usus, ûs, m. Gebrauch, Nutz, Nutzung: Erfahrenheit, Ubung. *Syn.* Consuetudo. *Epi.* Arrogans, intolerabilis, annuus, assiduus, uni rei deditus, communis, vulgaris, diuturnus, domesticus, forensis, publicus, frequens, magnus, familiaris, militaris, necessarius, oratorius, popularis, civilis, provincialis, quotidianus, rhetoricus. *Usus.* 1. Ita usus obtinuit. Dicendi ratio in communi quodam usu versatur. 2. *Experientia*, Erfahrenheit. Vir magnæ prudentiæ, usu & exercitatione doctus. Usum in re bellica magnum habet. Docuit nos longa vita, ususque rerum multarum. Cum ad summam prudentiam tantus usus accesserit. Omnia collocata sunt in usu quotidiano. Res longo usu comprobata. 3. *Exercitatio*, Ubung. Usus frequens, omnium magistrorum præcepta superat. Tractatio, & usus vocis. Si rerum usum percallueris. 4. *Utilitas*, Nutzbarkeit. Conciliare sibi homines, & ad usus suos adjungere. Ea res magnos tibi usus afferet, dabit; magno usui erit. Res nulli usui. Ingentes inde usus percipies, habebis, magnis usibus frueris. Rei alicujus usum adimere sibi, alicui auferre. Si usus fuerit. 5. *Amicitia, familiaritas, consuetudo*, freundschafftliche Gewohnheit. Vetus mihi cum illo usus intercedit. Summus mihi cum parente ejus usus erat. Magno usu familiaritatis cum eo conjunctus sum. 6. *Opus est*, vonnöthen seyn. De cæteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit. Mihi sic usus est.

Ususfructus, ûs, m. Fruchtniessung. *Syn.* Jus utendi alienis rebus. *Usus.* Bonorum suorum usumfructum alicui legare.

Usuvenio, is, veni, ire. wiederfahren. *Syn.* Usu venit, usu evenit, usu accidit. *Usus.* Nunc illud mihi usuvenit, quod nuper tibi. Ilie mihi usuvenit in optima causa. V. *Evenio.*

Ut. auf daß, damit. *Syn.* Quo. *Usus.* 1. Hæc dicis, ut me teneas. 2. *Ut est, ut nunc est*, wie es ist, als wie. Si im-

improbus fueris, ut es. Cælius, ut illis temporibus; ut inter barbaros satis doctus. Ille, ut erat inter suos primus. Mihi factum, & ut in tali re, etiam fortuna probatur. 3. *Postquam, ubi*, nachdem, da. Ut ab urbe discessi, nullum intermisi diem. Simul ut me viderunt, alloquuntur. Primum ut me salutavit, abiit. 4. *Quamvis, etsi*, ob schon. Ut summa habeam cætera, temporis satis non habui. Ut nihil aliud, hoc tamen perfecit. 5. *Quam, quantum! admirantis*, wie, wie sehr! ut humilis, ut abjectus sermo est! 6. *Cum superlat.* seq. *ita*, so viel, gleichwie. Ut quisque optimus, ita modestissimus. Ut quisque senior, ita prudentior. 7. *Ut si, tanquam si, quasi*, als wann. Tuam rem sic ego, ut si mea esset. 8. *Quemadmodum, quomodo* gleichwie. Ut olim fiebat; ut est consuetudo.

Utcunque. wie es immer seyn mag. *Syn.* Quomodocunque. *Usus.* Utcunque res ceciderit; utcunque erit. *Vulg. taliter, qualiter.*

Utensilia, ium, n. * allerhand Hausrath. *Usus.* Reliqua utensilia.

Uter, a, um. welcher aus beyden. *Usus.* Utro bono frui velis, tua optio sit. Uter popularis est, tu, an ego?

Uterlibet. eines aus beyden, was man will. *Usus.* Utrumlibet elige.

Uterque. alle beyde. *Syn.* Utervis ambo, quisque.)(*Neuter, alteruter. Usus* Utraque sententia doctos habet autores.

Utervis. alle beyde. *Usus.* Utriusvis rei concursus.

Uterus, i. m. Mutter-Leib. *R. ab* ὕτερον, *locus fœtum recipiens. Usus.* Quæ te belluam ex utero, non hominem fudit?

Uti. wie, gleichwie; auf daß. *Syn.* Ut. *Usus.* Petiit, uti te placarem.

Utilis, e. nützlich, vorträglich, ersprießlich. *Syn.* Fructuosus, commodus, frugifer, salutaris, opportunus, quod multas habet opportunitates, quod ex usu est, quod usui est, quod utilitatem habet. *Adv.* Paullo, vehementer, maxime, proxime, sane, valde. *Phras.* 1. *Utile tibi hoc consilium erit*, dieser Rath, dieses Vorhaben wird dir sehr nützlich seyn. Maximum ex hoc consilio fructum capies; magnum id tibi fructum feret; rationibus tuis mire conducet; erit tibi admodum salutare; nihil hoc consilio commodis tuis aptius; valebit in omnes partes plurimum id consilium; nihil majori fructui, gloriæque tibi esse possit eo consilio; magnus ad te fructus inde redundabit; multum ad beate vivendum conferet; multum inde boni in te derivabis; erit id consilium cum summa rerum tuarum utilitate conjunctum; serviet utilitati tuæ; mirabiles utilitates tibi præbebit; erit id ex usu tuo, è re tua; in rem tuam perquam opportunum. 2. *Naves bellicæ valde utiles erant ad urbis obsidionem* die Kriegs-Schiffe waren uns sehr bequem zu Belagerung der Stadt. Magnam ad eam rem dabant facultatem; summa erat earum navium in obsidenda urbe facultas; in bello opera earum magni fuit; magno nobis erant usui; magnum ad eam rem usum habebant, efferebant; magnam utilitatem habuere, peperere, attulere; magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus, percipiebamus; magna ex iis navibus commoda existebant, proficiscebantur. 3. *Perge, ut cœpisti, si tibi id utile est*, fahre fort, wie du hast angefangen. Qua ire cœpisti via, perge, si è re tua est; si è commodo, ex usu tuo est; si utilitas tua ita feret; si suadet utilitas; si ratio rerum tuarum postulat; si tibi conducit, expedit; si bono, utilitati, commodo, usui, emolumento tibi est; si est, ut utilitatem capias; si est, ut fructum inde feras, colligas, consequare. Tene; quem cœpisti, cursum, si in rem tuam est. 4. *Ciceroni eloquentia sua valde utilis fuit*, dem Cicero hat die Wohlredenheit zu grossem Nutzen gedienet. Ciceroni summo emolumento fuit; emolumentum peperit; fructum tulit, attulit maximum; Ciceroni eloquentia multa commoda dedit; magnum ex eloquentia fructum cepit, consecutus est Cicero V. *Utilitas. Usus.* Homo ad nullam partem, ad nullam rem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus.

Utilitas, tis, f. Nutz, Nutzbarkeit, Vortheil. *Syn.* Emolumentum, fructus, commodum, opportunitas, usus, res, ratio, commoditas, lucrum, quæstus. *Epi.* Communis, forensis, domestica, gravissima, magna, mediocris, minor, mirabilis, necessaria, pergrata, præclara, solida, summa, tanta, aliena. *Phras.* 1. *Utilitatem meam hucusque non quæsivi*, ich habe bishero meinen Nutzen nicht gesucht. Utilitatis meæ rationem nondum duxi, habui ullam; rationibus meis operam nullam dedi; de utilitate mea minimum laboravi; uti-

utilitatem meam spectavi minime; quid esset è re mea, in rem meam; quid in rem meam faceret, quid rebus meis expediret, prodesset, conduceret; quid mihi emolumento esset, haud curavi. Utilitati meæ minimè servivi; commodorum meorum causa nihil adhuc à me susceptum est. 2. *Res est utilitate præcipua*, das ist das nützlichste. Nihil est uberius, conducibilius, ad utilitatem præstantius, unde plus manet utilitatis, plus emergat commodi, plus emolumenti existat. Res ea tantum continet utilitatis, quantum fortasse nulla res præterea, quantum haud scio, an ulla res præterea; res est ejusmodi, ex qua utilitas maxima consequetur; in quo tibi maxime consuletur; ex qua emolumenti, utilitatis, commodi plurimum capietur. 3. *Utilitatem suam spectat unicè*, er sucht nur allein seinen Nutzen. Ad suam utilitatem refert omnia; utilitatem tantum sequitur, spectat suam; utilitatem suam rebus omnibus antefert; utilitatis suæ prima illi, & antiquissima cura est; utilitati servit suæ, reliquorum nullam ducit rationem. V. *Utilis. Usus.* Utilitate nihil debet esse homini antiquius. Ex litteris plurimum utilitatis capies. Litteræ multas afferunt, pariunt utilitates. Multum habet ea res utilitatis. Ad utilitatem omnia referunt. V. *Commodum, quæstus.*

Utiliter, nützlich. *Syn.* Commodè, cum utilitate.)(*inutiliter. Usus.* Iracundia utiliter à natura data est.

Utinam! wollte GOtt! *Syn.* Velim, ita sit; velim, ita fortuna tulisset.

Utique, ja freylich, allerdings, gewißlich. *Syn.* Omnino. *Usus.* Quid faciendum censeas, utique scribito. Litteræ utique ad te perferentur.

Utor, eris, usus sum, uti. brauchen. *Syn.* Usurpo, frequenter adhibeo. *Adv.* Assiduè, bene, benigne liberalitate alicujus, cominùs gladiis, commodius, communiter munere, contentius ornamentis, cursim, difficilius litteris, diligenter, diutius cibo dulci, familiariter, horridius ornamentis, intemperantius, liberius paullo, malè, multum. moderate, necessario, non ita multum, optime, plurimum, quam sæpissime, salutariter, sane, studiose, temere, vehementius. *Phras. Fratre tuo ad omnia utar*, ich werde mich deines Bruders zu allen Geschäfften gebrauchen. Fratri tuo committam, tradam, quidquid agendum erit; utar opera fratris tui omni in re; in fratrem tuum rejiciam, ad fratrem tuum conferam, fratris tui operam poscam, siquid agendum erit. In obeundis, gerendis, conficiendis, transigendis negotiis meis primas ut partes frater agat, sustineat, habeat, curæ mihi erit. In agendis, & ad exitum perducendis rebus partes fratri imponam tuo. *Usus.* Facultatibus amplissimis, honoribus, valetudine commoda, prospero fortunæ flatu, ventis secundis uti. Cibo, litteris, integumento frontis uti. Patientia utitur incredibili. Aliquo multum, & familiariter uti. Aliquo vehementer infenso uti. Utitur patre facili, amicis optimis.

Utpote. als nehmlich. *Syn.* Quippe. *Usus.* Frater ejus utpote peregre veniens, bene accipitur.

Utrinque. zu beyden Seiten, beyderseits. *Syn.* Ab utraque parte, in utramque partem, utraque in parte. *Usus.* Magnæ utrinque copiæ.

Utrobique. an beyden Orten. *Syn.* Utraque in parte, utroque in loco. *Usus.* Eadem veritas utrobique est.

Utroque auf beyden Seiten. *Syn.* Utrumque in locum.

Utrum. ob. *Syn.* An, num, nunquid, utrumne. *Usus.* Quæro ex te, utrum tibi videatur.

Uva, æ, f. Weintraube. *Epi.* Maxima, peracerba gustatu. *Usus.* Uvæ a sole mitescunt. Uvæ gustatu peracerbæ.

Uvidus, a, um. Feucht. *Syn.* Humidus.

Vulgaris, e. gemein, schlecht, gering, alltäglich. *Syn.* Quotidianus, contritus, communis, popularis, unus de populo, unus de multis.)(*Excellens, Usus.* In communi vita & vulgari consuetudine maxime rudis. Res vulgaris, & pervagata est, ac pene obsoleta. V. *Communis.*

Vulgariter. gemeiniglich, ins gemein, *Syn.* Populariter, usitate. *Phras. Vulgariter loqui*, gemein dahin reden. Plebejo sermone, verbis quotidianis, minime ambitiose, cum vulgo loqui, *Usus.* Vulgariter, ut pro homine pernecessario scribere.

Vulgo. ins gemein, gemeiniglich. *Syn.* Passim, populariter, plerumque, magna ex parte; magnam, majorem, maximam partem. *Usus.* 1. Non sunt ista vulgo dis-

disputanda. 2. *Aperte, palam,* öffentlich. Vulgo hæc fiunt. Vulgo hæc loquebantur. V. *Communiter.*

Vulgo, as, avi, atum, are. gemein machen, kund machen, unter die Leuthe bringen. *Syn.* Pervulgo, divulgo. *Adv.* Valde, passim. *Phras.* *Nescio quomodo liber is vulgatus sit.* ich weiß nicht wie dieses Buch ist ausgangen. Quomodo exciderit, nescio; qua via in lucem prodierit emanarit, tam studiose compressus; quomodo exierit, atque in vulgus emanarit, nescio. 2. *Vulgata res est,* es ist eine bekannte Sache. Ad ultimas terras pervagata, jactata sermonibus, sermonibus dissipata, trita, atque celebrata res est. *Usus.* Vulgare naves, morbos. Nonne voce vestra vulgatum est? Vulgati contactu in homines morbi. V. *Effero, edo, divulgo.*

Vulgus, i, n. Pöbel, gemeiner Hauffe. *Syn.* Turba, multitudo. *Epi.* Incertum. *Usus.* In vulgus dividere, tribuere pecuniam. In vulgus gratum aut ignotum esse. In vulgus id exire, & emanare non volo. Valet ea res plurimum in vulgus. In vulgus commendari. Populus, ac vulgus imperitorum. Expertus, quam vanum, & levi aura mobile vulgus sit. Istius nequitia in ore vulgi est versata. V. *Plebs.*

Vulneratio, onis, f. Verwundung. *Syn.* Sauciatio.

Vulnero, as, avi, atum, are. verwunden, wund machen. *Syn.* Saucio, plagam, vulnus impono, plagam facio, plagam injicio, vulnus infligo, vulneribus conficio. *Phras.* 1. *Graviter hominem vulneravit,* er hat ihn schwer verwundet. Plagam mortiferam homini imposuit; vulnus intulit, impegit luculentum; gravi vulnere affecit hominem. Plagis sauciavit; corpus hominis plaga imposita cruentavit; graviter caput; gladio percussit; injecta *vel* inflicta securi hominem protrivit. 2. *Graviter vulneratus est,* er ist schwer verwundet. Sica, pugione percussus; telo ictus; multis vulneribus concisus; in adversum os telo sauciatus; æger vulneribus; vexatus vulneribus; trajectus telo, lancea transfixus; perfossus vulneribus; vulnere tardatus, retardatus; onustus vulneribus; vulnere afflictus; vulneribus exsanguis ægrum vix corpus trahit. *Usus.* Servi multi vulnerantur. V. *Saucius, Vulnus.*

Vulnus, eris, n. eine Wunde. *R.* εκ ἕλκη, *uelus Syn.* Plaga. *Epi.* Consulare, gravissimum, vehemens & mortiferum, voluntarium, domesticum, periculosum, recens. *Phras.* 1. *Non magnum vulnus fuit,* es ware keine grosse Wunde nicht. Ferrum haud alte in corpus descendit; summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud alte penetravit; non intactum quidem ferro corpus, attamen leviter tantum saucium erat. 2. *Ex vulneribus obiit,* er ist von so vielen Wunden gestorben. Mortifero vulnere ictus cecidit; multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore, & contrucidato se abjecit exanimatus; vulneribus confectus est; multis vulneribus confossus concidit; corpus multis vulneribus affectum, exsangue corruit; vulneribus confectus procubuit; telo secundum tempora graviter ictus in vulnus abiit. 3. *Vix sanabitur hoc vulnus.* diese Wunde wird kaum geheilet werden. Vix recreabitur ab inflicta plaga; vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet; alligari quidem, & curari herbis vulnus poterit, vix tamen percurabitur. *Usus.* 1. Vulnus alicui inferre, impingere. Grave vulnus accipere. Vulnera adverso corpore excepta. Vulneribus confici. Vulnus divellere & retractare. 2. *Transl.* Alterius famæ grave vulnus imponere, inurere, infligere. Gravi calamitate, & vulnere percuti. Antiqua Reipublicæ vulnera sanare.

Vulpecula æ, f. Füchslein. *Syn.* Vulpes parva. *Usus.* Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Vulpes, is, f. * Fuchs. *Usus.* Ut vulpes pyrum comest.

Vulturius, ii m. Raub-gieriger Mensch. *Usus.* Vulturius ejus Provinciæ Quæstor.

Vultuosus, a, um. aufgeblasen, hochtrabend, der so finster ausschauet. *Syn.* Tristis, severus. *Usus.* Cave, nequid ineptum sit, aut vultuosum.

Vultus, ûs, m. Angesicht. *Syn.* Os, facies. *Epi.* Bellissimus, hilaris, gravis, modestus, nefarius, consceleratus, perturbatus, plenus furoris, sapiens, severior, tristior, superbissimus, ficti, simulati. *Phras.* 1. *Vultu tristiore est, & severo,* er schaut traurig, und finster aus. Obscurior, suspensus, & incertus ejus vultus est; vultus ejus indignitate rerum acrior est; desperatio in ejus vultu, aut ira atrox eminet; ore confuso certas perturbationis notas, aut ingens malum præfert; in facie vultuque

que nescio quid triste inest, & asperum; frontem contrahit; frontem adducit; vultum demittit; oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus & indices oculi referre videantur. 2. *Vultus ab animo dissentit*, **das Angesicht betrügt.** Vultus fallit, mentitur, decipit; in fraudem impellit, inducit; falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus; falsa ista vultus species intuentibus imponit, illudit; animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minimè congruit. 3. *Ex vultû agnosco, quam alieno à me sit animo*, **ich kenne ihms aus dem Gesicht an, wie übel er gesinnet seye.** Ex oculis, ac fronte conjicio, conjecturam facio; vultus, qui index est, & imago animi, qui sermo quidam tacitus mentis est, de illo prædicat, quo erga me sit animo. Vultus, oculi loquuntur, ac clamant simulationem. De ejus in me animo vultus ipse significationem dat. Animi infensi notas in fronte lego; vultus ipse sensum animi indicat. *Usus.* Imago animi vultus est, indices oculi. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janua. Num ejus vultum subire audes? Num ejus vultum ferre potes? Fingere quidem, & simulare vultum possumus. In tuis oculis, tuo ore, tuo vultu acquiesco. V. *Forma.*

Uxor, oris, f. **Ehe-Frau, Ehe-Weib, Gemahlin.** *Syn.* Conjunx, quam in matrimonium quis habet. *Epi.* Non modo avarissima, sed etiam crudelissima, fidelissima atque optima, lectissima, mima, suo loco nata, sanctissima, probabilissima, superior. *Phras.* 1. *Uxor ei peperit multos filios*, **seine Haus-Frau hat ihm viele Söhne gebohren.** Ita fœcunda uxore usus est, ut filiis auctus sit pluribus; ut abundaverit multitudine filiorum. Complures ei nati sunt ex uxore filii; multos ex ea filios genuit, suscepit, sustulit. 2. *Uxorem duxit*, **er hat ein Weib genommen.** Animum ad uxorem appulit; in matrimonium duxit virginem; matrimonio secum junxit, conjunxit; nuptiis sibi adjunxit. V. *Matrimonium.* *Usus.* Quintius à ducenda uxore ita abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse jucundius. Multos ex ea uxore liberos habet.

Uxorius, a, um. **dem Ehe-Weib gehörig, gar zu vernarret in das Ehe-Weib.** *Syn.* Quod ad uxorem pertinet.

X.

Xystus, i, m. **Galerie, bedeckter Spatzier-Gang.** *Syn.* Porticus. *Usus.* Cùm inambularem in Xysto.

Z.

Zelotypia, æ, f. **Eyfersucht.** *Syn.* Obtrectatio. *Usus.* Offensio nostra, quæ magis ex zelotypia, quam ab injuria nata est. Obtrectatio, quam intelligi zelotypiam volo, est ægritudo ex eo, quod alter potiatur eo, quod ille ipse concupierit. V. *Æmulatio.*

Zodiacus, i, m. **Thier-Creyß im Himmel.** *Syn.* Signifer orbis, orbis signorum. *Usus.* Vis quædam est signifero in orbe, qui Græce Zodiacus dicitur.

LATI-

LATINITATIS ARS BREVICULA, SEU SYNTAXIS ORNATA, DE TRIBUS LATINÆ LINGUÆ VIRTUTIBUS, PURITATE, ELEGANTIA, ET COPIA.

Quid in linguarum ſtudio primum, quid ſecundum?
Reſponſio:

Primum eſt, ut vocum ſingularum ſignificata memoriæ mandentur: *Alterum*, ut Syntaxis ſeu ars verba ſingula aptè inter ſe, ac ad linguæ cujúsque ingenium ſine vitio ſtruendi diſcatur. Hæc duo qui tenuerit, intelligetur & intelliget utcunque nondum operis totum abſolverit.

Quid ultra requiritur?

Reſp. In quavis politiore lingua operam dent inſuper, non modò ut Solœciſmos devitent, ſed *Purè* loquantur ac ſcribant, id eſt, Verbis & loquendi generibus linguæ ſuæ *Propriis*; 2. Nec vulgaribus tantùm, ſed *Elegantibus* & delectis; 3. Ut *Copioſè* demum ſententiam eandem multiplici jucundáque varietate efferre nôrint.

Quibus præſidiis tres hæ Sermonis Virtutes: Puritas, Elegantia, Copia comparantur?

Reſp. Hebræa, Græca, Latina, quas vulgò *Doctas*, ſcientiis nempe diſcendis ſervientes, vel *Mortuas* appellant, quia nulli gentium jam in uſu vernaculo ſunt; hæ, inquam, linguæ earùmque Virtutes unicè à *Mortuis*, nempe libris eorúmque diutinâ attentáque pervolutatione petendæ ſunt; eò tamen pactô, ut Lectioni, præter periti Magiſtri ductum, ſcribendi exercitatio, imitatióque conjungatur. Nobis in præſenti de Latinâ duntaxat res eſt.

In quo ſita eſt Puritas Latinæ Linguæ?

Reſp. Altera in ſingulis *Verbis*; in tota ſententia, ſeu Conſtructione altera. Utraque in eo ſiſtit, ut ne alia *Verba*, aut *Loquendi Modi* adhibeantur, ac quæ Latini Sermonis originibus, naturæ, ingenio *Propria*, domeſtica ac veluti nativa; optimis Romanæ Reipublicæ temporibus doctiſſimorum hominum conſuetudine recepta, litteríſque tradita fuerint. Abſtinendum verò *Novatis* labente jam Romana eloquentia invaleſcentibus; vel *Obſoletis*, nempe è vetuſtiſſimis temporibus in uſum revocatis; vel *Barbaris*, per peregrinas linguas invectis.

CAPUT PRIMUM.

De Puritate, quæ eſt in ſingulis Verbis.

An non pro Latinis propriisque vocibus habendæ ſunt omnes, quæ in Latinis Lexicis ac Dictionariis reperiuntur?

Reſponſio:

Haudquaquam. Illi namque bona, mala, nova, obſoleta, barbara, ſemibarbara ſine diſcrimine congeſſerunt eô fine, ut cujusvis vocis notionem Germanicam quærentibus ſuggererent, non item ut in loquendi uſum vertantur. Vide è ſola littera *A*. celebris Lexicographi Kirſchii excerptas Voces Barbaras, omiſſis iis, quas ipſe adjectô ſignô † pro Barbaris notavit.

Voces Barbaræ ex litterâ *A*. Lexici Kirſchiani.

Barbara.	*Germanica.*	*Latina.*
Abaciſta	Rechenmeiſter	Rationum magiſter.
abannatio.	Elend 1. Jahrs	unius anni exilium.
abaudio	ungehorſam ſeyn	non obedio.
abditorium	Schlupf-Winckel	latebra.
abemo	abkauffen	emo ab aliquo.
abhorrificatio	Furcht	horror.
ablinguo	ablecken	delingo.
ablator	Rauber	raptor.
ablacto	abſpenen	lacte depellere.
abnormitas	Unordnung	enormitas.
abnuitio	Verlaugnung	abnutus.
abominanter	häßlich	fœdè.
abominamentum	Greuel	abominatio.
abſconditor	Hehler	occultator.
abſcio	vergeſſen	obliviſcor.
abſconſio	Verbergung	occultatio.
abſentatio	Abweſenheit	abſentia, fuga.
abſentivus	abweſend	abſens.
abſoleo	abgewehnen	deſueſco.
abſolutorium	Freyſprechung	abſolutio.
abſpes	ohne Hoffnung	deſperatus.
abſtantia	Entfernung	diſtantia.
abſterſorium	Schnupfftuch	mantile, muccinium.
abſtinax	mäßig	abſtinens.
abvacuare	ausleeren	evacuare.
accanto	mitſingen	concino.
accendium	Brunſt	incendium.
acceſſibilis	hinzugänglich	patens, quod accedi poteſt.
accerſitor	Aufwarter	apparitor.
acclinatorium	Lehne	adminiculum.
accreditare	beglaubigen	fidem facere.
accuſa, æ,	Klag	accuſatio.
acediari	faulentzen	ceſſare.
acerbitudo	Bitterkeit	acerbitas.
actionarius	Beſtellter	actor, procurator.
actualis	würcklich	actuoſus.
acuatio	Schärffung	*verbum medicum.*
acupictor	Sticker	phrygio.
acutiator	Schleiffer	
adærare	ſchätzen	æſtimare pecuniâ.
adamplio	vergröſſern	amplio.
adaugma	Zuſatz	augmentum.
addextero	die rechte Seite nehmen	ad dexteram ſto.
adhortamen	Ermahnung	adhortatio.
adindo	hineinthun	indo.
adinventio	Erfindung	inventio.
adjutorium	Hülffe	adjumentum.

adjuvamen	Hülffe	adjumentum.
administrativus	verwalterisch	administrans.
admissor	Pförtner	janitor.
admodiator	Bestandhaber	conductor.
adnotamentum	Bemerckung	adnotatio.
adobruo	überfallen	obruo.
adorabilis	anzubeten	venerabilis.
adtegro	ergäntzen	integro, as.
adventio	Ankunfft	adventus.
advisare	berichten	significare.
adulteritas	Ehebruch	adulterium.
adumbratim	schatticht	
advocamentum	Beystand	advocatio.
advocatia	Vogtey	præfectura.
advocatura	Beystand	advocati munus
æmulanter	neidig.	æmulatione.
æquamentum	Abgleichung	æquatio.
æquævus	gleiches Alters	æqualis.
æquiformis	gleichgestalt	conformis.
æquilancium	Gleiche des Gewichts	æquilibrium.
æquipes	gleichfüßig	æquis pedibus.
afflamen	Anblasung	afflatus, ûs.
aggravatio	Beschwerung	gravitas.
aggratiare	begnadigen	veniam impertiri.
aggressura	Angrieff	aggressio.
agnascentia	Freundschafft	agnatio.
alitura	Nahrung	alimentum.
allevamentum	Erleichterung	levamentum.
alternamentum	Abwechslung	alternis.
alumnare	erziehen	alere.
amicimen	Kleid	amictus.
amictorium	Kleid	amictus.
amorificus	Lieb-bringend	amatorius.
ancillatio	Bedienung	obsequium.
angustitas	Aengste	angustia.
anhelanter	eilends	avidè.
animæquus	gleichgültig	æquô animô.
animalitas	das Wesen der Seel	
antecœna	Jausen	cœnula.
anteluculò	vor Tags	diluculo.
antependium	Fürtuch	
anxietudo	Aengste	anxietas.
applano	abebnen	æquo, as.
aporiari	gequälet werden	premi, angi.
appartamentum	Appartement	Conclave separatum.
apprehensibilis	begreifflich	quod apprehendi potest.
appretiare	schätzen	æstimare.
apricitas	sonnig	apricum.
arborator	der die Bäume pflegt	arborum cultor.
arbustare	Bäume pflantzen	plantare arbores.
arcerius	Hartschier	satelles.
argumentosus	findig	solers, argutus.
armentalis	zur Heerd gehörig	ad armentum pertinens.
armilustrium	Musterung	lustrum militare.
arrendare	verdingen	locare.
articulamentum	Gelenck	articulus.
arti doctor	Lehrer der freyen Künsten	artium Doctor.
artista	Schüler	artium Studiosus.
ascensibilis	zu besteigen	quod ascendi potest.
ascensorium	Stiegen	scalæ, gradus.
aspergimen	Bespritzung	aspergo.
asperitudo	Hartigkeit	asperitas.
aspiramen	das Anblasen	aspiratio.
assalitura	Anlauff	assultus.

aſſeſſorium	Sitz=Saal	ſenaculum.
adſtrictorius	zuſammenziehend	aſtringens.
atriarius	Pfortner	atrienſis.
atritudo	Schwärtze	atritas.
authoritativè	herrſcheriſch	authoritate.
audibilis	zu hören	quod audiri poteſt.
auratura	Vergoldung	
aurigarius	fuhrmänniſch	ad aurigas pertinens.
auroſus	golden	auratus.
auſpicaliter	glücklich	auſpicatò.
autumnitas	Herbſt=Zeit	autumni tempus.
autumno	herbſten	
auxiliabundus	verhülfflich	auxiliarius.

Quænam igitur Pura ſunt & genuina Verba?

Reſp. Quæ apud Authores aureæ ætatis reperiuntur. Complectitur hæc ætas ducentos prope ante Chriſtum annos, nimirum inde à ſecundo Punico bello ad extrema Auguſti tempora. *Aurea* vocatur, quod eâdem ſcriptores floruêre clariſſimi, quorum nitor & Latinitas omnibus deinceps ſæculis pro exemplo, normáque eſſet; ſic ut ſuſpectum ſaltem habeatur, quidquid apud horum quempiam non extet. Omnium princeps eſt M. Tullius Cicero unus inſtar omnium, Latinitatis probæ theſaurus quidam & regula certiſſima; è cujus unius libris linguæ hujus omnes opes erui poſſint.

Quinam præterea ſunt hujus ætatis Scriptores?

Reſp. Ex antiquioribus M. Accius Plautus, Comœdiarum Scriptor, quem Varro ipſe ac Cicero omnis Romanæ eloquentiæ parentem appellant. Ab hoc: Terentius, Lucretius, Virgilius, Horatius, Ovidius, Tibullus, Catullus, Propertius, Poetæ. Salluſtius, Jul. Cæſar, Cornelius Nepos, Hiſtorici. Catonis item & Varronis fragmenta.

Quæ fuit Latinitatis ætas argentea?

Reſp. Primum poſt Chriſti ortum, quod & duodecim Cæſarum appellatur, ſæculum; quo venuſtas illa deflorEſcere, voces prioribus illis inuſitatæ uſurpari, Cicero jam pro inimitabili haberi cœpit. Ex his Scriptoribus *primi*, Phædrus nempe & Hyginus, Vellejus Paterculus, & Curtius proximè ad Latinitatis aureæ puritatem acceſſêre. Reliqui ſunt: Juſtinus, Valerius Maximus, Hiſtorici. Tum Cornel. Celſus, Columella, Petronius Arbiter, Seneca uterque, Lucanus, Juvenalis, Perſius, Pomponius Mela.

Qui ſunt Authores ætatis Æneæ?

Reſp. Poëtæ: Silius, Statius, Val. Martialis. Hiſtorici: Plinius, Florus, Suetonius, Corn. Tacitus, Plinius Junior, Quintilianus, Solinus, Frontinus.

Qui denique Ferreæ?

Reſp. Gellius, Apicius, Apulejus, Palladius, Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ, Marcellinus, Macrobius, Claudianus, &c.

Nullis igitur Verbis aliis uti licebit, niſi aureâ illâ ætate uſitatis?

Reſp. Etſi argenteæ ætatis Scriptores, ab aurea illa non plurimùm diffideant, Voces tamen nonnullæ hactenus inuſitatæ in uſum venêre, ut:

Nullibi	*pro*	Nuſpiam.
Converſatio	-	Conſuetudo familiaris.
Officium	-	Dignitas, munus.
Exceſſus	-	Delictum.
Taxo	-	Reprehendo.
Interim	-	Interdum.
Infulcire	-	Infercire.
Conſummo, *as*,	-	Perficio, Abſolvo.
Imputare alicui	-	Aſcribere, Aſſignare.
Profectus	-	Progreſſus, Progreſſio.
Experientia rerum	-	Uſus rerum.
Privilegium	-	Beneficium.
Sub meo nomine	-	Meô nomine, &c.

Cæterùm hæc Regula tenenda est Latinitatis veræ candidato, ut aureæ ætatis Autores unice sequendos sibi proponat. Olim, ut è scholis emancipatus fuerit, etiam Pliniano, Seneciano, Gelliano, &c. licebit esse.

Qui agnoscet Tyro, cujus ætatis & notæ sit vox quælibet?

Resp. Consulenda sunt Dictionaria, ut Thesaurus linguæ latinæ, Thesaurus Basilii Fabri, Nizolius, &c. aut si cui magna ejusmodi Lexica ad manum non sunt, Dictionarium vulgare, & inspiciendum, quos Authores, & an ex aureâ illa ætate afferat. Quam vocem in Phraseologia non repereris, tantùm non certum habeto, minùs Latinum esse.

At nimis molestum est, Vocem quamlibet inter scribendum, & legendum, ad hanc Regulam expendere?

Resp. Id & operosum nimis, neque necessarium est. Eæ solùm Voces examinandæ, de quarum probitate dubium fuerit. *Dubitari* autem potest de iis: 1. Quæ Germanicam aut peregrinam originem apertè præferunt: 2. Quæ terminationem habent suspectam: 3. Quæ in Alphabeto Barbaro sæpiùs, nec perfunctorie relegendo, lecta à te reminiscêris.

Quæ voces apertè Germanicum quid sonant?

Resp. E pluribus millibus a Carolo du Cangio congestis, paucula tantùm. De cæteris, quæ magno numero apud Authores ligneæ & luteæ ætatis ad decimum quintum sæculum occurrunt, adultior ipse judicabis.

Voces apertè originem Germanicam præferentes.

Aquagangium	Wassergang	Aquæductus.
aventura	Abentheur.	eventus mirus.
affa	Aff	simia.
Bodium	Boden	pavimentum.
bannire	verbannen	proscribere.
bnda	Binde	fascia.
burgus	Burg	aula, castellum, arx.
Camisia	Camisol	interula.
camera	Kammer	cubile, conclave.
caputium	Kapußen	capitis tegumentum.
cellarium	Keller	penus, promptuarium.
clocca	Glocken	campana.
Flasca	Flaschen	lagena.
forestum	Forst	sylva.
forestare	zu Forst machen	in sylvam convertere.
Herberga	Herberg	hospitium.
hueba	Huben	prædium, villa.
hosa	Hosen	caligæ, femoralia.
Leccator	Lecker	nequam, scurra.
Lotum	Loth	semuncia.
Morgengeba	Morgengab	dos.
marcha	Marck	limes, terminus.
marca auri	Marck Gold	
Nacca	Nachen	linter, scapha.
Pifferus	Pfeiffer	tibicen.
pultronus	Poltron	ignavus, timidus,
Quarteria	Quartier	stativa militum.
Reitres	Reuter	equites.
Steura	Steuer	census.
saumerius	Säumer	clitellarius.
schuba	Schaube	chlamys.
Torcia	Tortzen	tæda, fax.
tunna	Tonne	dolium vini.
torneare	turnieren	certamen equestre,
vidimare	vidimiren	recognoscere.

Quæ terminationes habendæ sunt pro suspectis?

Resp. Nomina in *ia, issa, ista, tas, antia, entia, ura, mentum, tus, ûs, orium &c.* Etsi enim Nomina harum terminationum permulta genuinæ Latinitatis sunt:

 plu-

plura tamen ad eorum similitudinem præter jus ac morem veterum à Novatoribus inducta sunt. Talia sunt, quæ sequuntur, & suspicionem movére possunt.

Nomina terminationis suspectæ

10. Nomina Latina *in issa* ferè barbara sunt: v. g. *Ducissa*, *Principissa*, *Comitissa Præceptorissa*, *Doctorissa &c.*

20. Latina in *ista*: v. g. *Parvista*: *Jurista*, *Minorista*, *Sacrista Humanista*, *&c.*

30. Latina in *ista*, *i* longo: v. g. *Sutoria*, *Pistoria*, *infirmaria*, *&c.* Si penultima brevis sit, intelligetur *Officina*, Pistoria &c.

40. A plerisque Adjectivis derivantur Substantiva Nominalia in *as*: v. g. pietas, æquitas, probitas, &c. Non item dices: *Idoneitas*, *nimietas*, *parvitas*, *prioritas*, *medietas*, *robustitas*, *&c.*

50. *In antia*, *entia*, ùt Ignorantia, frequentia, &c. At novata sunt: *Festinantia*, *sequentia*, *carentia*, *tendentia*, *vacantia*, *ingredientia &c*

60. In *ura*, ùt Scriptura, pictura. Barbara verò sunt: *Tonsura*, *rasura*, *confectura*, *captura*, *punctura*, *flexura*, *tortura*, *curvatura*, *&c.*

70. In *mentum* ùt Lenimentum, alimentum, &c. Cave dicas: *Adhortamentum*, *præparamentum*, *regimentum*, *gubernamentum*, *mandamentum*, *honestamentum &c.*

80. In *osus* ùt Fastuosus, furiosus, &c. Inepta sunt: *Strepitosus*, *cervicosus*, *præsumptuosus*, *affectuosus*, *gaudiosus*, *gustuosus*, *amorosus*, *unctuosus flexuosus*, *&c.*

90 In *alis*, ùt Regalis, dotalis, &c. Ne itèm dixeris: *Sensualis* *patrimonialis*, *bibalis armalis specialis*, *gratialis*, *astralis*, *cordialis*, *localis*, *finalis*, *punctualis*, *casualis*, *&c.* Præsertim à Græcis profecta. v. g. *Theatralis*, *synodalis*, *grammaticalis*, *&c.* Dicendum potiùs; Theatricus, synodicus, &c.

100 Barbara sunt permulta in *ivus*, vel *ivum*, queis Philosophi vim effectricem significant: v. g. *Motivum*, *impulsivum apprehensivus*, *cognoscitivus*, *intellectivus*, *visivus*, *locutivus*, *activus*, *tractivus*, *&c.*

101. Iisdem Philosophis relinquenda sunt permulta in *bilis*: v. g. *Creabilis*, *revelabilis*, *remissibilis*, *frangibilis*, *venerabilis*, *visibilis*, *irascibilis*, *agibilis*, *peccabilis concupiscibilis*, *&c.*

102. Multa in *orium* barbara sunt: v. g. *Dormitorium*, *laboratorium*, *parlatorium*, *cursorium*, *auditorium*, *monitorium*, *calefactorium. &c.*

103 Huc pertinent quædam in *arius*: v. g. *Secretarius*, *confessarius*, *notarius*, *casearius*, *pilearius*, *&c.* Uti & Græca eadem terminatione, v. g. *Apothecarius*, *Bibliothecarius*, *&c.*

104 Spuria sunt Adverbia nonnulla in *iter*: v. g. *Cordialiter*, *confidentialiter*, *formaliter*, *infallibiliter*, *visibiliter*, *finaliter*, *&c.* Item in *anter*, & *enter*: v. g. *Somnolenter*, *recenter*, *vigilanter sonanter*, *&c.*

105. Multa composita ex *facio*, novata sunt: v. g, *Salvificus*, *sanguificus*, *petrificus nubificus*, *vivificus*, *vulnificus*, *somnificus*, *&c.*

Item quædam ex *pario*: v. g. *Tardiparus*, *gemmiparus*, *somniparus*, *lucriparus*, *monstriparus*, *&c.*

106. Non licet nova verba Meditativa procudere: v. g. *Venditurio*, *lecturio*, *amaturio venaturio &c.* Nec Inchoativa, v. g. *Hyemasco*, *autumnasco*, *&c.*

107. Nomina è Latino & Græco composita, barbara sunt: v. g. *Monoculus*, *Protoparens*, *Archidux*, *Archifur*, *&c.*

108 Ut & verba è duabus Propositionibus: v. g. *Recommendo*, *prædecessor*, *abrenuncio*, *cooperio*, *adimpleo*, *coadjutor*, *&c.*

109. Cavendum est a Superlativo Participii in *dus*: v. gr. *Colendissimus*, *Honorandissimus*, *Reverendissimus*, *&c.*

Quodnam est Alphabetum Barbarum?

Resp. Index est vocabulorum quorundam omninò babarorum, quotidiano tamen in usu nimis frequentium; & à quibus singulari quôdam studiô repurganda est dictio. Hunc indicem sæplus relegisse non parum juverit. Diffusiorem habes in Phraseologia

In-

Indiculus vel Alphabetum Vocum Barbararum fruquentioris usûs, sæpius à Tyrone perlegendum.

Ab antiquo	von Alters her	Olim, antiquitus.
abbreviare	abkürtzen	notis compendiariis uti.
abecediarius	A B C-Knab	elementarius.
ab initio mundi	von Anfang der Welt	post homines natos.
ab invicem	von einander	à se, inter se.
absentare	sich abwesend machen	abesse
absolutè	durchaus	præcisè, simpliciter.
abusivè	mißbräuchlich	per abusum, minùs propriè,
activus homo	geschäfftiger Mensch.	actuosus, solers.
actû	in der Sach selber	revera, reipsâ.
adhuc semel	noch einmahl	iterum.
adhuc semel tantûm	noch einmahl so viel	alterum tantum
ad instantiam meam	auf mein Anhalten	in mei gratiam.
ad longum	nach der Länge	fuse, prolixè.
ad minus minimum	zum wenigsten	minimùm.
adunare	vereinigen	conjungere.
adversitas	Widerwärtigkeit	adversa, orum.
æquanimiter	gleichgültig	æquô animo.
æquè multum	eben so viel	totidem, tantundem.
aër sanus	gesunde Lufft	cœlum salubre.
aliàs	sonsten	alioquin.
aliqualiter	einiger massen	aliquatenus.
à longè	von weitem	eminus.
à propè	von der Nähe	cominùs.
altana	Althane	solarium, subdiale.
alterare se	sich meidern	commoveri, tentari febri.
alternatim	um einander	alternis.
ambulacra	Gänge	ambulationes.
amicabiliter	freundlich	amicè.
angariare	nöthigen	cogere, adigere.
angustiare	ängstigen	angere.
animitus	von Hertzen	ex animo.
annihilare	zernichten	ad nihilum redigere.
annuatim	jährlich	quotannis.
annullare	vernichten	antiquare, abolére
ante alios	vor andern	coram aliis.
anteheri	vorgestern	nudius tertius.
apotheca	Apothecke	pharmacopolium.
à parte	auf der Seiten	seorsim.
apparentia	Schein	species.
appellare	appelliren	provocare.
applicatio	Fleiß	industria, sedulitas.
appropriare	zueignen	suum facere, sibi vendicare.
approximare	hinzunahen	propinquare.
approximatio	Aproschen	appropinquatio.
aptitudo	Tauglichkeit	habilitas.
arrestare	arrestiren	comprehendere.
artificialis	künstlich	artificiosus.
assatura	Bratel	assum, caro assa.
assecurare	versichern	cavére, præstare.
assecuratio	Versicherung	cautio.
assistentia	Beystand	præsidium, auxilium.
authorizare	bekräfftigen	authoritate firmare.
augmentare	vermehren	augère.
aura bona	gute Lufft	cœlum serenum.
Baculare	prügeln	baculo ferire.
balneare	Baden	lavare.
barbitonsor	Barbierer	tonsor.
bastardus	Bastard	spurius, nothus.

benefactor	Wohlthäter	beneficus, benemeritus.
beneplacitum	Wohlgefallen	arbitratus, voluntas.
billietum	Zeddul	codicillus, scheda.
blasphemare	fluchen	execrari.
bona nova	gute Zeitung	lætus nuntius.
brutalis homo	brutaler Kerl	ferus, ferô ingeniô homo.
Cœlicus	himmlisch	cœlestis.
calculare	zusammenraiten	supputare, rationem inire.
calefactivus	wärmend	calefaciens.
caliditas	Wärme	calor.
capitosus	köpffisch	contumax.
camerarius	Kammer-Diener	cubicularius.
camera	Kammer	ærarium publicum.
capax	fähig	docilis.
cappa	Kappen	cucullus, pileolus.
capella	Capellen	sacellum, ædicula.
capitale	Capital	sors, caput.
capitaneus	Hauptmann	centurio.
capitulum dare	Capitel geben	objurgare.
capitulare	capituliren	de conditionibus agere.
captivare	gefangen nehmen	capere.
carminicus	auf Reim	metricus.
carnalis homo	fleischlich	voluptarius.
casu	ungefähr	forte, temerè.
casualis	ungefähr	fortuitus.
catenare	in Ketten werffen	vincire catenis.
certificare	berichten	certiorem facere.]
certificatio	Versicherung	fides.
certiorare	berichten	certiorem facere.
cervicosus	hartnäckig	obstinatus.
cespitare	strauchlen	offendere.
charitativus	diensthafft	obsequiosus, benignus.
christianitas	Christenheit	christianum nomen.
cifra	Ziffern	nota arithmetica.
circulariter	ringsherum	in orbem.
circumstantiæ	Umstände	adjuncta.
clancularius	heimlich	clandestinus.
clarificare	berühmt machen	illustrare.
coactè	gezwungen	per vim.
coadjutor	Mithelffer	adjutor.
coætaneus	gleiches Alters	æqualis, coævus.
cognoscibilis	erkänntlich	quod cognosci potest.
coincidere	eintreffen	concurrere.
colendissimus	geehrtester	maximè colendus.
colonellus	Obrister	tribunus.
collatio	Jausen	cænula.
collationare	collationiren	conferre, recognoscere.
collecta	Sammlung	stips, symbola.
combinare	vergleichen	componere.
comitiva	Gefolg	comitatus.
commembrum	Mitglied	collega.
commensalis	an einem Tisch	convictor.
commissarius	Commissari	inquisitor, præfectus.
compatior	Mittleyden tragen	alienô malô doleo
compassio	Mitleyden	miseratio, doloris societas.
commissionem dare	eine Commißion geben	aliquid committere.
communis homo	gemeiner Mensch	de plebe.
compaginare	zusammenbinden	compingere, conjungere.
comparative	in Vergleich	comparatè ad.
complacentia	Wohlgefallen	oblectatio, obsequium.
complices	Spieß-Gesellen	socii sceleris,
complimenta	Complimenten	honor verborũ urbanitates.
complexio	Complexion	corporis constitutio.

com-

computus	Rechnung	ratio.
concausa	Mit-Ursach	adjuvans causa.
conceptus	Concept	informata cogitatio.
concernit me	gehet mich an	ad me attinet.
concivis	Mitburger	civis.
concoctio	Verkochung	digestio.
concordantia	Einhelligkeit	consensio, concordia.
concupiscentia	Begierlichkeit	libido.
consanguinitas	Bluts-Freundschafft	sanguinis conjunctio.
condescendere cum aliquo	nachgeben	indulgere.
conditionaliter	mit Bedingnuß	ea conditione.
condolentia	Mitleiden	doloris societas.
conducibilis	ersprießlich	utilis.
conferentia	Conferentz	consilium, colloquium.
confidentia	Vertraulichkeit	fiducia.
confiscare	confisciren	publicare bona.
confœderati	Bundsgenossen	fœderati.
confortare	bekräfftigen	confirmare.
confrater	Mitbruder	collega.
confugium	Zuflucht	refugium.
conscientiosus	gewissenhafft	religiosus.
consequenter	folgends	deinde, porro, itaque.
consocius	Mitgesell	socius.
constellatio	gewiß Gestirn	astrorum positio, affectio.
consummatus vir	ein ausgemachter Mann	perfectus.
contemptibilis	verächtlich	contemnendus.
contentare	vergnügen	satisfacere.
continuitas	Verharrung	continuatio, perpetuitas.
contra flumen	wider den Strohm	adverso flumine.
contrariari	zuwider seyn	adversari.
contradictoria		pugnantia.
contributiones	Anlagen	tributa, census bonorum.
conversatio	Conversation	consuetudo, familiaritas.
convivere	mit einander leben	una vivere.
cooperari	mitarbeiten	adjuvare.
coordinare	zusammenordnen	ordinare.
copia litterarum	Abschrifft	exemplum.
copista	Abschreiber	librarius.
cordicitus	von Hertzen	ex animo.
cordialiter	von Hertzen	ex animo.
corporalis	leiblich	corporeus.
corporis necessaria	Leibs-Nothwendigkeiten	necessaria vitæ præsidia.
correcte	vollkommen	emendate.
correspondentia	Correspondentz	commercium litterarum.
creatura	Geschöpff	res creata.
cum tempore	mit der Zeit	tempore.
cum displicentia	mit Unwillen	ægre, graviter.
curabilis	heilbar	sanabilis, medicabilis.
curialia	Hof-Art	formulæ aulicæ.
Damnificare	beschädigen	Damno afficere.
deauratus	vergoldet	auratus.
decapitare	köpffen	caput abscindere.
decollare	köpffen	caput abscindere.
deceptio	Betrug	fraus, fallacia.
decrementum	Abnahm	diminutio, defectio.
de die in diem	von Tag zu Tag	in diem, diem ex die.
defalcare	defalciren	decidere, detrahere.
defectus	Mangel	vitium, error.
defensiva arma	Gewehr	defendentia.
deforis	daraussen	foris.
degradare	entsetzen	exauthorare.
dehonorare	entunehren	dedecorare.

delaſſare	abmatten	fatigare.
delectabilis	luſtbarlich	delectationem habens.
deliquium animi	Ohnmacht	defectio animi.
dementare aliquem	bethören	infatuare.
demordere aurem	Ohr abbeiſſen	mordicus auferre.
de novo	von neuem	denuo de integro.
depalmare	abflaſchen	colaphos infringere.
de parte ad partem	Stuck-weis	membratim.
dependet à te	es hangt an dir	à te pendet.
dependentiæ	Dependentien	acceſſiones.
deprædicare	rühmen	prædicare.
deputati	Verordnete	delecti, deſignati.
deriſio	Verlachung	irriſio, ludibrium.
diſarmare	entwaffnen	armis exuere.
deſcendentes	Nachkömmling	poſteri.
deſolare urbem	Stadt veröden	evaſtare, populari.
deſponſatus	verſprochen	deſponſus.
deſtructio	Verderbung	exitium, pernicies.
deſtruere librum	Buch verderben	corrumpere.
deteriorare	ſchlimmer machen	deteriorem reddere.
dethronizare	vom Thron jagen	exauthorare.
deturpare	verwüſten	inquinare, maculare.
de verbo ad verbum	von Wort zu Wort	ad verbum.
deviare	Abweg machen	declinare dè via.
devotus	andächtig	religioſus, ſanctus.
diarium	Tag-Buch	ephemerides.
dictamen rationis	Vernunfft	præſcriptum.
dieſcit	es taget	luceſcit.
dietim	täglich	in dies, quotidie.
diffamare	ausrichten	infamare.
difficultare	ſich beſchweren	difficultatem cauſari.
dignanter	würdiglich	digne.
diſciplinatus	züchtig	bene moratus.
dilatatus	ausgeſprenget	diſperſus, remotus.
diſconveniens	unziemlich	non conſentaneus.
diſcordantia	Mißverſtand	diſcordia.
diſcretio	Beſcheidenheit	modus, modeſtia.
diſcretus	beſcheiden	commodus, elegans.
diſpareo	verſchwinden	evaneſco.
diſparitas	Ungleichheit	diverſitas.
diſpenſare	diſpenſiren	legibus quem ſolvere.
diſplicentia	Mißfallen	moleſtia, tædium.
diſpoſitio ad majora	Vorbereitung	progreſſio.
diſſitus	entfernet	disjunctus, remotus.
diſtractio mentis	Ausſchweiffung	evagatio.
diverſimode	unterſchiedlich	alio, atque alio modo.
diviſibilis	zu zertheilen	dividuus.
doctoratus	Doctorat	doctoris gradus.
dubietas	Zweiffelhafftigkeit	dubium.

E contra	hingegen	contra, è contrario.
effective	würcklich	efficienter, reipſa.
effigiare	conterfayen	effingere.
effluxo tempore	verloffene Zeit	elapſo.
eſſentia	Weſenheit	natura, vis, poteſtas.
exalto	erhöhen	effero, extollo.
exceſſive	übermäßig	immoderate.
exceſſus	Fehler	delictum, peccatum.
exemplariter	zu einem Exempel	ad exemplum.
exemplificare	Exempel beybringen	exemplis docere.
exercitus volans	fliegendes Heer	expeditum agmen.
ex nunc	von nun an	jam nunc.
exorbitare	aus der Laiß gehen	deflectere de via.

ex-

expectorare	Hertz ausleeren	ſenſa animi pandere.
expenſæ	Unkoſten	impenſa, impendium.
expreſſe faciam	ausdrücklich	ſciens, dedita opera.
extraordinarie	auſſerordentlich	extra ordinem.
ex tunc	von dannen	inde, jam tum.
exultantia	Aufhupffung	lætitia.
Facilitare	leicht machen	facile reddere
factivus	würckend	efficiens, actuoſus.
fac totum	der alles iſt	eſſe omnia.
fallibilis	betrüglich	fallax, incertus.
falſare	verfälſchen	depravare.
falſificare	verfälſchen	adulterare.
falſiloquium	falſche Red	mendacium.
famigeratus	berühmt	fama clarus, celeber.
favorabiliter	gnädig	benigne, clementer.
felicitare	Glück wünſchen	fortunare.
feriari	feyern	ceſſare.
feſtinantia	Eilung	feſtinatio.
feſtivitas	Feſt	dies feſtus, ſolennis.
feudum	Lehen	beneficiarium prædium.
fictitius	erdichtet	commentitius.
fide juſſor	Bürg	vas, ſponſor, præs.
fiducialiter	vertraulich	fidenter.
figmentum	Gedicht	commentum.
filialis	kindlich	quod filii eſt, pietas.
filiatio	an Kindes ſtatt	adoptio.
finaliter	endlich	tandem, ad extremum.
financiæ	Finantzen	ærarium publicum.
finis urbis	End der Stadt	extremum.
fiſcalis	Fiſcal	quæſtor fiſci.
fixe	ſtarck	acriter, intento oculo.
fluctuanter	zweiffelhafft	dubitanter.
foraminare	durchbohren	perforare.
fortalitium	Veſtung	munimentum, caſtellum.
fortificare	beveſtigen	munire.
fortificatio	Beveſtigung	munitio.
frontiſpicium	Vorder-Theil	frons.
fructificare	fruchten	fructum facere, ferre.
fruſtraneus	umſonſt	irritus, ſupervacuus.
fundamentalis	gründlich	ſolidus.
fundator	Stiffter	conditor, author.
furiatus	furios	furens, furioſus.
Gabella	Accis	vectigal.
galanteria	Galanterie	elegantia, comitas.
galeria in bellicis	Galerie	vinea.
garrulitas	Geſchwätzigkeit	loquacitas.
guarantia	Guarantie	præſtatio, evictio.
generalatus	Generalat	ſummum Imperium.
generalitas	Generalität	univerſitas.
geniculare	knien	in genua ſe demittere.
glorificare	groß machen	celebrare.
gloſſare	dollmetſchen	interpretari, explanare.
gratanter	williglich	libenter, animo.
gratitudo	Danckbarkeit	gratus animus.
gravamen	Beſchwernuß	querela, difficultas.
grotta	Grotten	crypta.
guardia	Wacht	cuſtodiæ, prætoriani.
Hebdomadatim	wochentlich	quot hebdomadis.
heroldus	Herold	fecialis, caduceator.
hæreditare	erben	hæreditate acquirere.

her-

hermelinus	Hermelin-Maus	ponticus.
hodieque	noch heut zu Tag	hodiedum, hodie.
homagium	Huldigung	ſacramentum clientelæ.
honorificare	ehren	honorare.
humanitas	die Menſchlichkeit	humana natura.
humilitare ſe	ſich demüthigen	ſubmittere.
humilis vir	demüthig	ſubmiſſus, modeſtus.
hypocriſis	Gleißnerey	ſimulatio.
Idiota	ein Idiot	homo rudis, imperitus.
idoneitas	Tauglichkeit	habilitas.
ignoranter	unwiſſend thun	imprudens feci.
illatinus	unlatein	non Latinus.
immediate	alſogleich	ſtatim, extemplo.
immediatus	unmittelbar	proximus.
immemoriale tempus	undenckliche Zeit	cujus nulla memoria extat.
immobilia bona	unbewegliche Güter	quæ moveri non poſſunt.
immoriger	widerſpenſtig	inobediens.
impaſſibilis	unleidentlich	pati neſcius.
imperſuaſibilis	nicht zu bereden	obſtinatus in ſententia.
impertinens homo	boshafft	petulans, inſolens.
impertinens ad rem	nicht darzu gehörig	alienum a re.
impetuoſitas	Schuß	impetus, æſtus.
impingere in lapidem	anſtoſſen	offendere, incurrere.
importantia	Wichtigkeit	momentum.
imprægnare	ſchwängeren	violare, gravidam reddere.
improficuus	unnütz	inutilis.
impulſivus	antreibend	impellens, incitamentum.
inadvertentia	Unaufmerckſamkeit	incuria, inconſiderantia.
incarcerare	in die Keichen werffen	in cuſtodiam conjicere, dare.
incapax	untüchtig	indocilis.
incaſtus	unzüchtig	impudicus.
inceſſanter	unaufhörlich	nullo temporis
indefinenter	unaufhörlich	puncto intermiſſo.
incidenter	ungefehr	fortuito, caſu.
incorrigibilis	unverbeſſerlich	deſperatæ frugis.
incunctanter	ohnverſaumt	ſine mora, ſtatim.
indebite	unverſchuldet	injuſte, immerito.
in illo tempore	in der Zeit	illo tempore.
in diebus noſtris	zu unſeren Tagen	noſtra memoria.
indiſciplinatus	ungeſchlacht	male moratus.
indiſpoſitus	unrichtig	male conſtitutus.
indiviſibilis	unzertheilt	individuus.
induſiare	Hembd anziehen	intimam tunicam induere.
ineptitudo	Untüchtigkeit	natura inhabilis.
inferioritas	untere Stell	ordo inferior.
in inſtanti	im Augenblick	momento.
inintelligibilis	unverſtändlich	quod intelligi nequit.
inordinatus	unordentlich	perturbatus.
injuriare	ſchelten	injuria afficere.
in quantum	ſo weit	quatenus.
inſanus aër	ungeſunde Lufft	grave cœlum.
inſenſibilitas	Unempfindlichkeit	ſtupor.
inſenſatus	unſinnig	ſtupidus.
inſolubilis	unauflöslich	inexplicabilis.
integraliter	gäntzlich	integre.
intentio	Meynung	finis, ſcopus.
intercedo	fürſprechen	deprecor pro.
intereſſe	das Intereſſe	emolumentum, utilitas, cenſus.
interſtitium	unter Zeit	intervallum.
intermediare	vermitteln	ſe interponere.
inthronizare	auf den Thron ſetzen	inaugurare.

in-

intimare	intimiren	significare, denunciare.
intitulare	betitlen	librum inscribere.
intoxicare	vergifften	toxicô inficere.
intrinsecus, a, um.	innerlich	internus, intimus.
irrationalis	unvernünfftig	rationis expers.
irreligiosus	unandächtig	religionis expers.
irremissibilis	unnachläßlich	inexpiabilis.
inventiosus	sündig	industrius, solers.
invicem	mit einander	inter se.
intricatus	verwirrt	perplexus.
Judicatura	Gericht	Judicium.
jurista	Jurist	jurisconsultus.
justificare	rechtfertigen.	probare, purgare.
Lapidare	steinigen	lapidibus obruere.
lateraliter	seitlings	à latere.
Latinum bonum	gut Latein	benè Latinum.
laudabiliter	löblich	cum laude, pulchrè.
laxativum	Purgier	medicamentum laxans.
legalitas	Gesetzmäßigkeit	observantia legum.
legenda	Legend	res gestæ Sanctorum.
legitimare se	sich legitimiren	authoritatem proferre.
libertinismus	frey leben	vivendi libertas.
licentiare aliquem	einen entlassen	missum facere, dimittere.
licitò	erlaubt	jure.
liga	Bündnuß	fœdus, societas.
lineæ	Schantz-Graben	aggeres.
linealiter	nach der Linie	ad lineam.
à longè	von weitem	eminùs.
litigatio	Zanck	litigium, jurgium.
locumtenens	Anwalt	vicarius, legatus.
ludere fidibûs	auf der Geigen spielen	canere fidibûs.
lutosus	kothig	lutulentus.
Maculatura	Mackel	litura.
magnanimiter	großmüthig	magnô animô.
magnificare,	groß machen	magni facere.
majestaticus	majestätisch	augustus, grandis.
mandamentum	Gebot	edictum.
manicare	früh darauffen	in diluculo venire.
materialista	Gewürtz-Krämer	pigmentarius.
maxima	Maxime	regula.
medalium	Medaillen	nummus memorialis.
mediare	vermittlen	intervenire, conciliare.
mediator	Vermittler	conciliator, sequester.
meliorare	verbesseren	meliùs reddere.
melona	Melaun	melopepo.
mensurare	messen	metiri.
mensurator	Messer	dimensor.
mentaliter	mit dem Hertzen	mente, animô.
ministerialis	Beamter	administer.
minorare	minderen	minuere.
miraculosus	wunderthätig	prodigiosus.
modela	Muster	forma, modulus.
modernus	jetzig	hodiernus, recens.
molestare	belästigen	molestiam afferre.
mollificare	lind machen	mollire.
momentaliter	augenblicklich	momentô temporis.
monstra	Muster	exemplum.
moralitas	Sittlichkeit.	morum ratio.
mortificatio	Abtödtung	afflictatio.
multoties	offtmahl	sæpè, sæpenumerô.
mundanus	weltlich	vanus, voluptati deditus.

Na-

Nativitas	Geburt	ortus natalis.
naufragare	Schiffbruch leiden	naufragium facere.
neceſſitare	nöthigen	adigere, cogere.
nequitioſus	boshafft	nequam, improbus.
neutralis	neutral	neuter, partium medius.
neutralitas	Neutralität	neutrarum partium ſtudium.
nimietas	Allzuviele	nimium, redundantia.
nocturnalis	nächtlich	nocturnus.
notorie	offenbar	palam, aperte.
novercari	Stief-Mutter abgeben	adverſari.
nubiloſus	wolckicht	nubilus.
numularius	Wechsler	trapezita, menſarius.
Obeſare	mästen	ſaginare.
oblatio	Opfferung	liberalitas.
obviare.	begegnen	obviam fieri, ire.
obviatio	Begegnung	occurſatio
occaſionaliter	aus Gelegenheit	occaſione.
oculariter	augenmäßig	luculente, evidenter.
odoramentarius	Materialiſt	unguentarius.
officialis	Officier	miniſter, magiſtratus.
officioſitas	Höflichkeit	officium, ſtudium.
olfactus	Geruch	odoratus.
omnifariam	auf alle Weis	quavis ratione.
omnifarius	auf alle Weis	cujusquemodi.
opinioſus	eigenſinnig	ſententiæ tenax.
oraliter	mündlich	coram, ore, verbo.
ordinare	verordnen	præſcribere.
originale	Original	prototypon.
otioſitas	Müßiggang	otium, deſidia.
Palliditas	Bleiche	pallor.
paliſada	Paliſaden	valli, ſudes.
parcitas	Geſparſamkeit	parſimonia.
pariformiter	gleichmäßig	pariter, æque.
paritio	Gehorſam	obedientia.
partialis	partheyiſch	parti addictus.
partialiter	theils	partim.
particularis	beſonder	ſingularis.
parum ante	ein wenig zuvor	paulo ante.
paſquillus	Paſquill	libellus famoſus.
paſſabilis	ziemlich	tolerabilis.
paſſagium	Paß	tranſitus, iter.
paſſibilis	leidentlich	quod pati poteſt.
paſſiones	Anmuthungen	affectiones, affectus.
paſſio	das Leyden	perpeſſio.
paſſionatus	paßionirt	perturbatus, male affectus.
paſſus	ein Paß	litteræ commeatus.
patiens	Patient	æger, ægrotus.
patriota	Landsmann	civis, municeps.
patronatus	Beyſtand	patrocinium.
pauſa	Pauſe	quies, reſpiratio.
peccaminoſus	ſündhafft	vitioſus, improbus.
per accidens	ungefehr	fortuito, caſu.
percuſſura	eine Plag	percuſſio.
perdonare	perdoniren	condonare.
perfectionaliter	vollkommen	perfecte.
perferentia	Ubertragung	tolerantia.
permittere	laſſen	pati, ferre.
perpendiculariter	gerad	ad perpendiculum.
perſecutio	Verfolgung	inſectatio.
perſonaliter	perſönlich	coram, ipſe.
perſpectiva	Fern-Glas	tubus opticus.

per-

pertinentiæ	Angehörungen	prædia, reditus.
phantasticus	fantastisch	fanaticus.
phlebotomare	Ader lassen	venam incidere
phlegmaticus	wässericht	pituitosus.
piscatio	Fischerey	piscatus.
placiditas	Gelindigkeit	lenitas.
plagare aliquem	verletzen	vulnerare, lædere.
plasmare	gestalten	fingere.
plausibiliter	ansehnlich	cum plausu.
plaustraliter	Wagen-voll	copiosè.
plenariè	vollkommen	planè.
pompaticus	stoltz	splendidus, magnificus.
portarius	Pfortner	janitor.
possibilis	möglich	quod fieri potest.
posta	Post	cursus publicus, veredarii.
postarii equi	Post-Pferde	equi cursorii.
potentatus	Potentat	potestas, dominatio,
potentialiter	möglich	quâvis ratione.
practica	Practick	usus, experientia rerum.
præbenda	Pfarr-Gut	beneficium sacerdotis.
præcedentia	Vorgang	prærogativa loci.
præcisè	durchaus	accuratè, simpliciter.
præfigurare	vorbilden	repræsentare.
prægnans causa	wichtige Ursach	gravis causa.
prælmentionatus	vorgemeldter	prænominatus.
præprimis	voraus	inprimis, cumprimis.
prærequirere	voraus begehren	requirere.
præsentare	vorstellen	repræsentare.
præsidatus	Vorsitz	principatus.
præsumere	unterfangen	sibi sumere, audére.
præsumptuosus	frech	arrogans, insolens.
præsupponere	gewiß halten	ante constituere.
prætendere	prätendiren	postulare, sibi arrogare.
prævalére	vorschlagen	superare.
primogenitus	Erstgebohrner	major natû.
primatus	erste Stell	principatus.
primordialis	anfänglich	ad primordia pertinens.
principaliter	vornemlich	præcipuè, potissimùm.
principare	herrschen	dominari.
prioritas	Vorgang	dignior, prior locus.
proba	Prob	specimen, documentum.
processus	Proceß	causa, lis, actio.
prodigalis	verschwenderisch	prodigus, effusus.
prodigaliter	verschwenderisch	prodigè.
profunditas	Tieffe	profundum.
professor	Lehrer	magister, doctor.
prolongare	verlängern	producere, prorogare.
prolongatio	Verschub	prolatio.
pro mea persona	vor meine Person	quod me attinet.
promptitudo	Fertigkeit	alacritas.
pro nunc	für jetzt	in præsentia.
propalare	kund machen	evulgare, palàm facere.
proportionalis	proportionirt	congruens, æqualis.
protectio	Schutz	præsidium.
protector	Schützer	defensor, patronus.
pro tempore	zur Zeit	nunc, hôc tempore.
protestari	protestiren	intercedere, contradicere.
protocollum	Protocoll	commentarii, adversaria.
provisio	Vorrath	res frumentaria, penus.
proximare	hinzunahen	propinquare.
proximior	näher	propior.
proximitas	Nähe	propinquitas.
punctum honoris	Ehr	apices.
pusillanimis	kleinmüthig	pusillô animô.

Qualificatus	qualificirt	habilis, ornatus.
quæstionare	fragen	quæstionem instituere.
quietantia	Quittung	apocha, chirographum.
Rabulista	Plauderer	Rabula.
rancor	Haß	odium, acerbitas.
rapinari	rauben	rapere.
ratificare	genehm halten	ratum habére, facere.
reactio	Wieder=That	actionis reciprocatio.
realiter	würcklich	reapse, reverâ.
rebûs sic stantibûs	in diesen Umständen	sic habentibus.
recapitulare	wiederholen	rerum capita repetere.
recidivare	wieder kranck werden	recidivum fieri.
recommendare	befehlen	commendare.
recompensare	wiedervergelten	compensare.
rectificatus	zurecht gemacht	correctus.
redargutio	Widerlag	confutatio.
refectorium	Speis=Saal	triclinium, cœnatio.
reflexio	Bedencken	consideratio.
regimentum	Regiment	legio.
registrum	Register	tabulæ publicæ.
regulare se	sich reguliren	regere, dirigere se.
regratiare	bedancken	gratias agere.
regulariter	gemeiniglich	ferè, vulgò.
repatriare	heimkehren	in patriam redire.
residentia	Residentz	regia, sedes, domicilium.
resignare	quittiren	abdicare.
resistentia	Widerstand	repugnantia.
resolvere se	sich entschliessen	statuere, decernere.
resolutio	Resolution	consilium, sententia.
respectivè	nach Ansehen	comparatè ad.
retaliare	mit gleicher Müntz zahlen	par pari referre.
reversales	Revers	cautio.
revolutio	Aenderung	conversio.
rigorosus	genau	rigidus, asper.
robustitas	Stärcke	robur.
Sagittare	mit Pfeilen schiessen	telis petere.
salvare aliquem	einen erlösen	servare.
salvus conductus	Freyheits=Brief	fides publica.
sanguinare	bluten	sanguine manare.
scabrositas	Rauhe	asperitas.
scibilis	zu wissen	quod sciri potest.
scienter fecit	wissend thun	sciens, prudens.
scrupulosus	scrupulos	anxiè religiosus.
securare	versichern	cavére.
sensualis	sinnlich	delicatus, voluptarius.
sentimentum	Sinn, Meynung	sententia.
septimana	Woche	hebdomada.
serrare	sägen	serrâ dissecare.
servitor	Diener	servus, minister.
servus judicii	Gerichts=Diener	apparitor, accensus.
sigillare	petschieren	signare.
signanter	benanntlich	disertè.
significatio	Bedeutung	notio.
situari	gelegen seyn	situm esse.
situatio	Gelegenheit	situs.
solare	an der Sonne trucknen	siccare ad solem.
solennizare	feyerlich begehen	festum diem agere.
specialiter	besonders	speciatim.
specificare	specificiren	designare.
spontaneus	freywillig	ultroneus, voluntarius.
subditus	mein Unterthan	subjectus mihi.

sub-

ſubſtitutus	Nachgeſetzter	vicarius.
ſubſtantia	Haab und Gut	facultates, fortunæ.
ſucceſſive	nach und nach	pedetentim, ſenſim.
ſuccurſus	Succurs	ſuppetiæ, auxilia.
ſufferentia	Ubertragung	tolerantia.
ſufficienter	zur Genüge	abunde.
ſufficientia	Genüge	abundantia.
ſumma ſummarum	idem	ſummatim.
ſummare	ſummiren	ſummam ducere.
ſummitas	Gipffel	faſtigium.
ſuperbire	hoffärtig ſeyn	efferre ſe, inflari.
ſuperciliosſus	hoch tragend	arrogans.
ſuperioritas	Oberhand	principatus, eminentia.
ſuperſcriptio	Uberſchrifft	inſcriptio.
ſuppono, quod	ich zweifle nicht, daß	pono.
ſupra familiam præpoſitus	vorgeſtellt	familiæ præpoſitus.
Talentum bonum	gut Talent	animi dotes.
taliter qualiter	ſo und ſo	utcunque.
tangibilis	begreifflich	ſub tactum cadens.
tardatio	Verweilung	tarditas, mora.
taxare	taxiren	æſtimare rem.
tegere menſam	Tiſch decken	ſternere.
temporizare	ſich in die Zeit ſchicken.	ſervire tempori.
tenebrare	verfinſtern	obſcurare.
tene hoc pro certo	halte diß vor gewiß	ſic habeto.
titulare	tituliren	ornare titulo, &c.
totaliter	gäntzlich	penitus, ex integro,
tractare aliquem	tractiren	epulis accipere.
tractatus magnus	groſſer Tractat	volumen grande.
tranſeunter	obenhin	per transcurſum.
transparere	durchſcheinen	pellucere.
treuga	Vertrag	induciæ, pactio.
tribulare	tribuliren	angere, vexare.
tyrannizare	tyranniſiren	ſævire.
Vacantia	Vacantz	vacatio.
valedico	beurlauben	jubeo te valere.
verbaliter	mit Wort	verbo.
verificare	beglaubigen	probare, efficere.
vicibus tribus	dreymal	ter.
victorizare	victoriſiren	victoriam referre.
victualia	Eß-Sachen	alimenta.
virtuoſus	tugendlich	probus, honeſtus.
viſibiliter	ſichtiglich	in oculis.
viſus bonus	gut Geſicht	acris oculorum acies.
viſito	beſuchen	viſo, inviſo.
vituperium	tadeln	vituperatio.
vivifico	lebendig machen	ad vitam revoco.
unanimitas	Einmüthigkeit	concordia.
ullatenus	einigerley Weis	ullo pacto.
undequaque	überall	undique, omni ex parte.
unigenitus	Eingebohrner	unicus matris.
univerſaliter	insgemein	univerſim, generatim.
uſualis	brauchbar	uſitatus.
uſurare	wuchern	fœnerari.

Igitur his vocibus omnibus mihi interdictum erit?

Reſp. Niſi imperitus aut barbarus haberi velis ab omnibus. Ruditatis enim eſt & ignorantiæ, cum meliora ſuppetunt, deterioribus uti. Qui ab ipſis Grammaticæ incunabulis viæ hujus ducem fidum peritumque nactus fuerit, labore non maximo egregie Latinus evadet.

Atqui inde ab Ciceroniano ævo multa inventa, illis incognita?

Reſp. Cicero, quin ratio ipſa docet, rebus novis nova excogitanda nomina. Nec mirum, ſi per duodeviginti ſæcula in Eccleſiaſtica & politica Republica mutata multa; in ſcientiis, mathematica, architectonica, nautica, militari, muſica, cibaria, veſtiaria, forenſi, medica, hortenſi bucolica &c. multa nova inventa ſunt. Ejusmodi de rebus cum ſcribendum erit, aut loquendum; cave, ne putidus ſis, ac affectatus. Utere idiomate ſcholaſtico, cum philoſophaſtris; architectonico, cum de ædificatione &c. ſermo eſt. Utendum tamen Vocibus, quæ ad Latinæ rationem accedunt propius, & à Scriptoribus hodiernis melioribus, in eodem argumento verſantibus adhibitæ, jamque conſenſu doctorum probatæ apud Nomenclatores, v. g. in *Indiculo univerſali Pomæi*, *Apparatu Eruditionis P. Pexenfelder*, aliosque reperiuntur. Vide Specimen de bellicis.

Voces Rei bellicæ hodiernæ:

Generaliſsimus	Imperator, ſummus armorum Præfectus.
Feld-Marſchall	Mareſchallus
General-Feld-Zeugmeiſter	Peditatus Magiſter.
General der Reuterey	Equitatus Magiſter.
General-Feld-Wachtmeiſter	Aciei Structor.
Marſchall-Lieutenant	Pro-Sub-Mareſchallus.
Obriſter über ein Regiment	Tribunus.
Obriſt-Lieutenant	Pro-Tribunus, Tribuni Legatus.
Hauptmann, Rittmeiſter	Centurio.
Lieutenant	Pro-Centurio.
Corporal	Decurio.
Regiment	Legio.
Bataillon	Cohors.
Squadron	Turma.
Compagnie	Centuria.
Corporalſchafft	Decuria.
gantze Carthaunen	Primæ formæ tormenta.
halbe Carthaunen	Mediæ formæ tormenta.
Feld-Stuck	Caſtrenſes machinæ.
Feld-Schlangen	Colubrinæ.
Mörſer	Mortaria.
Bomben	Pilæ ignivomæ.
Granaten	Pilæ granatæ
Hagel-Geſchütz	Tormenta grandifera.
Paſteyen	Propugnacula.
Cortine	Cortina.
Ravelin	Propugnaculum à mœnibus adjunctum.
Caſamaten	Cœcæ cryptæ.
Contraſcarpa	Pars foſſæ mœnibus adverſa.

CAPUT SECUNDUM.

De Puritate ſeu Proprietate, quæ eſt in Sententiis.

Quid Sententiæ nomine intelligis? & quænam eſt ejus Puritas?

Reſponſio?

Sententia idem eſt, ac Conſtructio integra, ſeu ſenſus Nomine & Verbo completus. Ad ejus Puritatem haud ſatis eſt, quod verba ſingula, proba ſint & Latina, niſi ſtructura item Verborum Latine Linguæ ingenio conſentanea ſit. Quemadmodum è lapidibus etſi pulcherrime quadratis ædificium inæquale & vitioſum ſurgere poteſt.

Quibus vitiis læditur Latinæ Sententiæ Puritas?

Reſp. Solœciſmo & Barbariſmo. De *Solœciſmo* vitando Syntaxis præcipit, Regulasque tradit Conſtructionis emendatæ. Harum tamen Regularum vel neglectu, vel ignoratione factum eſt, ut horrida adeo, puerisque ridenda evaſerit oratio eorum, qui ante Maximiliani I. tempora, ducentos nempe & amplius ante annos, ſcripſere, quorum libri etſi minime indocti, ob ſtyli ſqualorem à paucis continguntur.

Quos-

Quosdam Solœcismos ita sibi fecerunt familiares, ut velut jus civitatis adepti viderentur. In quas Grammaticæ Regulas offenderint maxime habeto Specimina aliqua.

Solœcismi apud Scriptores Ligneæ Ætatis crebriores.

1. Regula Syntaxis est: *Post voces*: adeo, ita, sic, tam, talis, tantus, *nunquam ponitur quod*, sed *ut* cum Conjunctivo. Quia vero inter *quod* & *ut* nullum Germanis, Italis, Gallis, Hispanis discrimen est, sed eadem voce, daß, *che que*, utrumque efferimus, idem in Latino fecere tam liberaliter, ut prope nullus Solœcismus apud antiquos crebrior fit. Sic legas:

Ita fuit miratus, quod fecit crucem super crucem.
Tantus fuit exercitus, quod non potuit numerari.
Ita studuit, quod fuit pallidus.
In tantum iratus est, quod nihil vult audire.
Adeo fuit calidum, quod præ siti manserint.
Tam cæcus est, quod nec solem potest videre.

2. Grammaticæ præceptum est, *ut post verba*: eventus, necessitatis, voluntatis, rogantis, monentis, mandantis, *non* quod, *sed* ut *adhibeatur*. Contra illi:

Accidit, quod hostis noctu irrumperet.
Evenit, quod tam multi dormirent.
Necesse est, quod præfectis obedias.
Rogo te, quod mihi aliquas novitates perscribas.
Volo, quod statim illi litteram scribas.
Monuit illos, quod hostem non nimis longe persequantur.
Mandavit, quod statim castra debeant moveri.

3. Per Syntaxin verbum *videor* Conjunctionem *quod* refugit. Non refugiunt isti, dicuntque:

Videbatur omnibus, quod magnum periculum foret.
Videtur, quod erit magna tempestas.
Videmur nobis, quod simus docti.

4. Jubeo fere *Infinitivum* petit; isti Conjunctionem *quod* subjungunt:

Jussit, quod prædam dividant.
Jusserat, quod sine mora naves conscenderent.

5. Conjunctioni *quod* passim Indicativum tribuunt, quem tum solum admittit, cum *causalis* est, & loco *quia* adhibetur. Sic ajunt:

Nunciavit illis, quod ipsi res bene succedit.
Jam constat, quod tu fuisti author sceleris.
Dixit, quod non vult amplius illius amicus esse.

6. Interrogativa Conjunctivum petunt, nisi vel interrogent, vel relative ponantur. Hæc Regula olim & hodie apud pueros miserrime creberrimeque vapulat: v. g.

Statim conjecturavi, quid est.
Scimus, ubi anguis latet in herba.
Deus scit, quomodo huc venit.
Apparet ex hujus Regulæ ignoratione, quam parum scitis.
Interroga eum, quare abivit.
Vide, quantum constat.

7. Reciproco *sui* & *suus* utimur, cum tertia Persona in se ipsam, vel res possessa in possessorem transit, sed illi & quam liberaliter: v. g.

Multum valui apud illum, quando fui suus discipulus.
Venit mecum frater, & narravi sibi, quid mihi nuper acciderit.
Hæc fecit apud Raymundum, quando fuit in exercitu suo.
Degenerabit puer, quia mater sibi semper dat pecuniam.
Dic quæso, quomodo valet suus pater?
Prostravit eum ad terram, & abequitavit equum suum.
Ita bene rhytmizat, quod sibi nullus par est in Poesi.

8. Cum Germanis nullus sit Ablativus sine Præpositione, hanc illi in Latino quoque adhibent, etsi sit Ablativus Temporis: v. g.

In *diebus illis*; in *mense Octobri*; in *illo anno*; in *media æstate*, &c.

vel Ablativus Instrumenti:

Cum malleo eum ad caput percussit.
Perfudit me cum aqua frigida.
Non possum scribere cum creta.
Cum digitis mensurant supra illum.
Liber in catena ligatus.

vel Casus Loci communis: v. g.

Ex Francofordia; In Roma; Profectus ad Parisiam; Natus in Colonia; Studet in Vienna.

vel Ablativus Pretii: v. g.

Vendidit pro duobus aureis.
Emit pro decem denariis.

9. *Post verba*: Audio, jubeo, curo, sino, permitto, patior, &c. Verbum subsequens, nisi Persona agens addatur, in *Infinitivo Passivo* ponitur. Illi contra:

Faciam hunc librum imprimere.
Jussit eum ad tribunal citare.
Permisit eum ad patibulum suspendere.
Curavit sibi vestem facere.

10. Deponentia nec timide Passive construunt: v. g.

Diu sumus ab hoste persecuti.
Mors tanti viri stupende fuit lamentata.
Omnes adverterunt, quod sit mentitum.
Redux è bello filius sine fine à matre obsculatus fuit.
In illa die bis præliatum est.
Jam satis de hac re fabulatum est.

Utuntur iisdem subinde terminatione Activa: v. g.

Tua epistola me consolavit.
Deprædavit totam terram hostium, &c.

11. Occurrent item contra Regulas alias Solœcismi varii; ut:

Studet in Poetica, in legibus.
Accusavit eum propter furtum.
Cur mibi non juvas, sicut juvavisti aliis?
Est similis ad illum.
Iratus est mecum.
Iratus est super eum.
Scribe, an est tibi necessarium?

Remoto Solœcismo jam pura erit Sententia?

Resp. Minime, nisi ipsi modi loquendi item sint *proprii*, id est, classicis Authoribus usitati, ac Latinitatis mori conformes. Linguæ cujvis sui sunt velut domestici *loquendi Modi*, seu *loquendi Genera*, seu *Phrases*, seu *Idiotismi*, seu, quod Latine sonant, *Proprietates*. Inde fit, ut quamvis sensus quivis in qualibet lingua exprimi possit, multæ tamen sint Sententiæ, ad quas exprimendas in alia lingua Verba alia adhibere opporteat.

Da exemplum:

Resp. *Opus est numeris omnibus absolutum*, *Latinus* est loquendi Modus. Si Germanice vertas: Numerus, eine Zahl, omnis, alles, absolutus, vollendet: Diß ist ein Werck von allen Zahlen vollendet; inepta foret & barbara dictio. Germani dicimus: Diß ist ein von allen Stücken ausgemachtes Werck. E converso, einem die Stange halten, Idiotismus est Germanicus. Si Latine vertas, *alicui perticam tenere*, monstrosum fuerit. Aliis enim verbis Latini sensum eundem exprimunt, dicuntque: *Partes alicujus tueri*; *alicui præsidio esse*.

Quid igitur est Barbarismus Sententiæ?

Resp. Præter alias Species fœdissimus est & frequentissimus, cum Idiotismum Germanicum, seu modum loquendi Germanis proprium in Latinum invehimus, sic ut non tam Sententia Sententiæ, quam Verba ipsa Verbis singulis respondeant. Ut si assidentem Magistro accuses: Der Bub gibt mir kein Fried; *Iste puer mibi non dat pacem.* Hat mir Ohrfeigen gegeben; *Dedit mihi colaphos.* Hat mich beym Haar genommen; *Accepit me apud capillos.* Quid hac Latinitate barbarum magis & impurum? Latini Sententias easdem in hunc modum reddunt: *Iste puer me inquietat*; *Colaphos infregit*; *Capillos vulsit.*

Atqui

Atqui passim sic loquimur?

Resp. Hoc nempe malum illud est cum tanta Latinitatis strage tam latè pervagatum. Nec pueri solùm ita loquuntur, sed Luteæ, de qua meminimus, Ætatis Scriptores plerique Germanismis ejusmodi, Italismis, Gallicismis, Polonismis, scripta sua inquinarunt adeo, ut è scribendi genere distinguere liceat, Italus, Gallus, Germanusve fuerit author. Certe Germanus est piissimi opusculi author, cujus ea sunt: *Si scires totam Bibliam interius & exterius*, wann du die gantze Bibel aus- und inwendig köntest. *Habe oculum super te*, habe ein Aug auf dich. *Teneas te apud Dominum*, halte dich bey dem Herrn. *Ecce, quàm bonam vitam habet ille*, siehe, was gutes Leben hat jener, zc. Modi hi loquendi Germanis proprii nequaquam iisdem verbis reddendi, sed retentô sensu eôdem, Modi loquendi Latinæ linguæ proprii substituendi erant in hunc modum: *Si Biblia tota memoria teneres. Attende tibi. Confide in Domino. Quam commode vivit ille*, &c. Observationes quasdam, cùm generales, tum singulares de frequentioribus ejusmodi Germanismis subjicio cum indiculo Sententiarum aliquot barbararum, quæ apud permultos in usu sunt.

Observationes quædam Germanismorum magis vulgarium.

1. Finitus apud Latinos in Infinitum convertitur, omissa Conjunctione, *quod* post verbum *Sensuum*: Video, audio, sentio, cogito, puto, ajo, refero, narro nego, &c. Et *Affectuum*: Gaudeo, miror, doleo, spero, &c. Idque adeo Latinæ proprium est, ut quidam pro Soloecismo habeant: *Dico, quòd*; Scio, *quod*, &c. certè apud probos Authores raró reperias. Quia tamen hunc Infinitivum Germanice reddere non possumus fit, ut passim audiatur, & apud Ligneos Authores legatur:

Dicunt, quod non sit ita; negant ita esse.
Spero, quod erit alius; alium fore.
Miror, quod nondum advenerit; nondum advenisse.
Dicunt, quod Turca vicerit, ego nunquam credam, quod Christiani fugerint; Turcam vicisse; Christianos fugisse

2. Verbum necessitatis, seu *debeo*, è Latinæ Genio ferè in Participium Futuri *dus* convertitur. Rudioribus sæculis id parum observabant:

Das muß wahr seyn, *hoc debet esse verum*; hoc verum est.
Ihr müst wissen, daß ich kein Narr sey, *debetis scire, quod non sim stultus*; scitote, me stultum non esse
Debetis illum monere, quod debeat sæpiùs scribere, aliàs ego debebo nihil amplius illi mittere; Monendus est, sæpius ab ipso scribendum, alioquin nihil porro a me illi mittendum esse.
Judico, quod pueri non debent habere pecuniam; pueris non habendam.
Non video, quare debetis ridére; cur ridendum sit vobis.
Debes tacere cum tua laude; de laudibus tuis tacendum est.

3. Verbum *volo* ich will, Germanis frequentissimum est. Id Latini vel Futuro reddunt, vel omittunt omnino, ejusque Tempus Verbo subsequenti tribuunt: v. g.

Ich will ihn schon finden, *jam volo invenire illum*; jam eum deprehendam.
Audio quod vultis alio migrare; vos aliò migraturos.
Volo apud te prandere; prandebo.
Libenter vellem scribere, si; libenter scriberem, si.
Ich wünsche, daß ihr lang leben wollet, *opto, ut diu vivere velitis*; vivatis.
Si habuissem, voluissem dare; dedissem.

4. Similes Germanismos parit Verbum *possum* Germanicè usurpatum; id est, quando vel *Emphasis causa*, vel *loco: Scio, intelligo, calleo, peritus sum*, adhibetur.

Emphasis causa:
Der Mensch kan sich plagen, *iste homo se potest fatigare*; ùt iste se fatigat?
Vellem, ut semel posses ad me venire, ad me venires.
Non possum esse tam piger, quam vos; non ita piger sum.
Iste homo potest clamare in disputando; ut clamat in disputando

Loco: Scio, Intelligo &c.
Potest bona carmina facere; scit.
Non possunt legere Hebræum; non sciunt, callent.
Potest pulchre ludere in organo; scit probe organo canere.

Quid ego possum contrà? quid ego repugnem? quid id mea refert?
Ego possum ænigmata solvere; peritus sum solvendi.
Ego non possum Mathesin; non calleo.

5. Germani loco Particlvi, *aliquis*, *quidam*, *&c.* suum *ein*, *unus*. usurpant, quod cùm Numerale sit tantùm, in Latio planè absonum & barbarum sonat. Hoc Barbarismi genere vulgò & pueri sermonem, & boni illi Authores libros suos inquinant:

Ista est una horrenda impertinentia; insolentia insignis.
Timeo, quòd erit adhuc unum magnum disturbium; timeo, ne magnæ turbæ existant.
Ego tibi parabo unum lixivium, ich will dir eine Lauge zurichten; malum tibi adorno.
Fuit unus bonus amicus apud me; quidam.
Incessit in uno habitu mirabili; in habitu, *vel* habitû *potiùs*.
Nuper una fuit justificata; quædam capite plexa.
Si esset adhuc tam magnus, esset respectû vestri unus puer; si altero tanto major sit, tibi comparatus puer erit.
Fuit semel unus Rex; quondam quidam Rex,

6. Æquè frequenter, nec minùs barbarè completiva illa Germanorum particula, wohl, *benè*, in Latinum invehitur, v. g.

Est benè unus vilis homo; vilis homo.
Est benè dolendum; dolendum.
Potuisses id benè facere; facere id potuisses.
Benè tibi credo; satis credo.
Benè permittes stare, du wirst es wohl stehen lassen, rem suo loco relinques.
Ego benè tibi notabo, ich werde es dir wohl mercken, notabo, memor ero.
Est benè res lepida, es ist wohl eine seltsame Sach, res est lepida, &c.

Nota: Quod ejus loco Latini utantur particulis, *sanè*, *certè*, *probè*, *&c.*

7 Germani post particulam conditionalem, *si*, wann, subjicimus *tunc*, so: v. g. wann du wilst, so komme, *si vis*, *tunc veni*. Illud *tunc* omittendum est ferè in Latino; nec enim dicimus: Si vales, *tunc* benè est.

Si me interrogâsses, *tunc* dixissem.
Si aliquid habes, *tunc* mihi mitte.
Si pluerit, *tunc* manebo domi.

Idem *tunc*, pro hernach, à simplicioribus, præsertim in narrando, odiosissimè repetitur, & Latinis plane intolerandum est; uti & Formulæ istæ: *Deinde dixit, deinde respondit*, *&c.* v. g. *Tunc narravit mihi unum exemplum: Venit unus Judæus baptizatus in agone; tunc jussit portare leporem & canem, & dixit: Permitte eos currere. Tunc canis statim apprehendit leporem. Postea iterum jussit currere unum cattum & murem: & cattus apprehendit murem. Tunc dixit præsentibus: Sic est Judæus, quia nunquam dimittit fidem suam, & ego volo bonus Judæus mori. Tunc dixerunt illi: Nunquam fuit bonus Christianus &c.* Ut Germanitas hæc ope Participiorum evitanda sit, capite sequenti tractabitur.

Germanismi singulares:

Non fiet hoc in omnem æternitatem, diß wird in Ewigkeit nicht geschehen, id nunquam fiet.
Non tenebo illud pactum, jenen Vertrag werde ich nicht halten, non stabo pacto.
Iste puer est falsus, dieser Bub ist falsch, mendax, subdolus.
De hac re non possum audire, ich kan von dieser Sach nicht hören, Mentionem hujus rei non fero.
Loquuntur ad invicem in silentio, sie reden in der Still miteinander, secretò inter se loquuntur.
Pro magna mea fortuna, für mein groß Glück, bona mea fortuna, meo bono.
Arrisit me, er hat mich angelacht, arrisit mihi.
Eas ad patibulum, gehe zum Galgen, abi in malam rem.
Habe patientiam cum illo, habe Gedult mit ihm, fer, tolerato hominem.
Est tremendus nebulo, er ist ein erschröcklicher Böswicht, insigniter nequam.
Permittas me videre hunc librum, laß mir dieses Buch sehen, da videndum.
Et quod adhuc plus est, und was noch mehr ist, quid? quod; & quod ampliùs est.

Appetitum tenére in fræno, seinen Appetit im Zaum halten, frænare, coërcêre libidines.
Non facias, *noli facere*, thue es nicht, ne feceris.
Hoc semel pro semper dictum sit, diß sey ein- für allemahl gesagt, hoc semel dictum est.
Volo parùm tecum loqui, ich will ein wenig mit dir reden, paucis te volo.
Quomodo significat ille puer? wie heist der Bub? qui? quo nomine vocatur?
Oportet dicere, quod veritas est, man muß sagen, was die Wahrheit ist, oportet rem dicere.
Loquitur culinarium Latinum, er redet Küchen-Latein, malè Latinum loquitur.
Exest cum isto homine, mit diesem Menschen ist es aus, perditus est hic homo.
Hic homo totaliter se perdit, der Mensch verliehret sich völlig, totus desipit.
Melius stat cum illo, mit ihm steht es besser, meliùs agitur cum illo.
Facit turpes vultus, er macht wilde Gesichter, vultum detorquet.
In persona adfuit, er ist in Person da gewesen, ipse coràm adfuit.
Mittam vel *ibo pro illo*. ich werde um ihn schicken, oder gehen, accersam, *vel* vocabo illum.
Dedit mihi multum ad agendum, er hat mir viel zu schaffen gegeben, multum mihi negotii fecit.
Non possum illum pati, ich kan ihn nicht leiden, non fero hominem.
Est mihi planè contrarius, er ist mir gar zuwider, odiosus mihi est.
Scit benè circuire cum hominibus, er weiß mit denen Leuten wohl umzugehen, scit agere cum hominibus, tractare homines.
Bonus vir non habet cor, der gute Mann hat kein Hertz, nihil habet animorum.
Factus est totus albus præ timore, er ist gantz weiß worden vor Forcht, impalluit timore.
Timuit usque ad mortem, er hat sich zu todt geförcht, metû exanimatus est.
Unum oculum claudere, ein Aug zumachen, connivére, indulgére.
Porcum fecit in charta, er hat eine Sau gemacht auf dem Papier, lituram fecit.
Nihil habes ad comedendum? hast du nichts zu essen? nihil est, quod edas?
Jam est meliùs cum illo, es ist schon besser mit ihm, meliùs habet, valet.
Ille me planè vult annihilare, er will mich gar vernichten, contemnit me.
Est homo valdè illuminatus, & *in Philosophia profundus*, er ist ein sehr erleuchter, und in der Philosophie tieffsinniger Mann, vir est planè perspicax, & reconditæ doctrinæ.
Semper me vexat cum ista re, er vexirt mich alleweil mit dieser Sach, id mihi usque oggerit; ea re me divexat.
Est magnus sermo, quòd, es ist eine starcke oder grosse Rede, daß rc. multus est sermo, quòd.
Semper mihi mala loquitur, er redet mir allzeit übel nach, mihi maledicit.
Volo vobis semel unum specialem honorem facere, ich will euch einmal eine besondere Ehr anthun, aliàs singulari vos honore accipiam.
Vide, ut non facias ampliùs, schaue, daß du es nicht mehr thust, vide, ne iterum feceris.
Debes discere, qualis sum, du must lernen, wer ich sey, ostendam, quis sim.
Jam te docebo, bonum facere, ich werde dich schon lernen, gut thun, jam te compescam.
Pro tuo honore id memoravi, ich hab diß zu deiner Ehr gesagt, tui honoris, tui causâ.
Nulli permittit requiem, er läst keinem kein Ruh, neminem non inquietat.
Jam te inveniam ich werde dich schon finden, non me effugies.
Damnum est, quòd sit tam parvus, es ist Schade, daß er so klein sey, malum, quod ita pusillus est.
Ne habeas mihi pro malo, hab mirs nicht für übel, ne vitio vertas.
Ille mecum benè putat, er meynt es gut mit mir, optimam voluntatem gerit, animô optimô.
Jam me imponam ich werde mich schon einstellen, non ero ingratus.
Iste homo scit se invenire. der Kerl kan sich finden, solers est & industrius.
Habet bonum garribile, er hat ein gutes Red-Hauß, sanè loquax est.
Iste juvenis semper speculatur super sua scripta, er speculirt immer über seine Scripta, assiduò meditatur.
Semper est infirmus, er ist immer kranck, identidem ægrotat.

Dedit suam sententiam contra illum, er hat wider ihn seine Stimme gegeben, adversùs illum sententiam dixit, tulit.

Facies me iratum, du wirst mich toll machen, ad iram me moves.

Quid ex hoc puero fiet? Was wird aus diesem Buben werden? quid hôc puerô fiet?

Tunc veniunt huc cum sua Latinizatione, & putant, se magnos Hansones esse, da kommen sie mit ihrem Lateinischen daher, und meynen, sie seyen grosse Hansen, jactant suam Latinitatem, eáque se efferunt.

Quomodo sic me semper potestis tribulare scribendo? wie möcht ihr immer mich also mit Schreiben tribuliren? ecquid toties me litteris fatigas?

Multine sunt Latinis Idiotismi seu Proprietates, qui non nisi aliis verbis Germanicè verti queant?

Resp. Magnâ sui parte Latina cum Germanica convenit, abundat nihilominus Phrasibûs, seu loquendi generibûs, in quibus omninò discrepat. Discrepantias has *in Flore Latinitatis* pulchrè expressas, collectasque reperias, v. g. in Verbo *Mitto:* Aliquem missum facere, *Germanis est:* einen meiden, abdancken. Nuncium alicui mittere, einem auffünden, absagen ꝛc. Mittere sanguinem, zur Ader lassen. Mittere sub jugum, überwinden ꝛc. Plura exempla adjungo in Verbis: *Facio*, *Sto*, *Eo*, *Teneo*, *Maneo*; Nominibus: *Animus*, *Pars*, *Præsens*, *Projectus*. Ubi nota: Idiotismos tantùm afferri, omissis iis, in quibus Verba eadem ac Nomina Germanicæ versioni etiam ad verbum respondeant.

Idiotismi Verborum aliquot & Nominum Latinorum:

Facio.

Conjecturam facere, muthmassen.
Impetum facere, einen angreiffen.
Quid illo factum? wo ist er hinkommen?
Nihil reliqui fecisti? hast du nichts übrig gelassen?
Facere strenue, sich tapffer halten.
Quid facerem? was wäre zu thun?
Facere gratiam delicti, nachsehen.
Mercaturam &c. facere, Kauffmannschafft ꝛc. treiben.
Facere pecunias, Geld sammlen.
Facere copias, Volck auftreiben.
Nihil ad rem facit, es taugt nichts zur Sache.
Cum aliquo facere, mit einem halten.
Exemplum facere, ein Exempel stellen.
Facere damnum, naufragium, jacturam, Schaden, Schiffbruch leiden.
Paries vitium facit, die Mauer ist schadhafft.
Magni facere, hoch schätzen.
Missum aliquem facere, einen entlassen.
Fac ita esse, gesetzt, dem sey also.
Diis facere, denen Göttern opffern.
Bellum alicui facere, einen bekriegen.
Verba facere, eine Anrede halten.
Facere discessionem, von der Meynung weichen.
Facere insidias, einem nachstellen.
Facere justa, begraben.
Contumeliam facere, einen schmähen.
Fidem facere, beglaubigen.
Operæ pretium facere, thun, was der Mühe werth.
Compendium facere, einen Nutzen schaffen.
Sui copiam facere, zu sich einen Zutritt gestatten.
Vela facere, seegeln.
Fœnus facere, wucheren.

Sto.

Stare ab aliquo, eines Parthey halten.
Stare animis, standhafft, behertzt seyn.
Stare promissis, Versprechen halten.

Sta-

Stare judicio alieno, eines anderen Meynung halten.
Stat mihi sententia, ich bin entschlossen.
Victoria multò sanguine ftetit, der Sieg hat viel Blut gekostet.
Meliore locô ftamus, es stehet mit uns besser.
Per te ftat, quô minus id fiat, es stehet bey dir, daß solches nicht geschicht 2c.

Eo.

Ire in sententiam alterius, eines andern Meynung beypflichten.
Ire in alia omnia, gantz widriger Meynung seyn.
Ire inficias, laugnen.
Ire in possessionem, Besitz nehmen.
Ibit in duplum, es wird doppelt müssen bezahlet werden.
Mores eunt præcipites, die Sitten gehen Berg-ab.

Teneo.

Tenére provinciam, eine Verwaltung auf sich haben.
Tenére locum aliquem in Republica, eine Stelle oder Dienst bekleiden.
Tenéri voto, zu Vollziehung seines Gelübds gehalten seyn.
Tenéri ftudio alicujus rei, eine Lust zu einem Ding haben.
Magna me spes tenet, ich habe grosse Hoffnung.
Odium noftri eos tenet, sie hassen uns.
Tenetur ejus avaritia, sein Geitz ist Welt-kündig.

Maneo.

Aliquem manére, auf einen warten.
Manére promissis, Versprechen halten.
Magna eum pœna manet, es wartet eine grosse Straff auf ihn.
In officio manére, seine Pflicht beobachten.

Animus.

Animi causâ, für eine Kurtzweil.
Animo aliquid agitare, etwas bey sich überlegen.
Animô morem gerere, seiner Neigung nachgehen.
Animô hæc exciderunt, diese Sachen seynd mir aus dem Sinn gefallen.

Pars.

Primas in dicendo partes tenet, er ist der beste Wohlredner.
Tuarum partium eft, es ist deine Schuldigkeit.
Partes Cæsaris sequitur, er ist auf des Cæsaris Parthey oder Seiten.
Pro virili parte, nach Vermögen.
Primarum partium, er ist unter denen Vornehmsten.
Nullam in partem tuâ intereft, es gehet dich gar nichts an.

Præsens.

Præsens cum eo egi, ich hab mit ihm in Person gehandelt.
Venire in rem præsentem, den Augenschein nehmen.
Præsentem pecuniam solvere, baar bezahlen.
Remedium præsentissimum, das sicherste Mittel.
Præsens venenum, ein schnelles Gifft.

Projectus.

Projectus puer, Findel-Kind.
Rupes in mare projecta, ein in das Meer hinauslauffender Felsen.
Tectum in viam projectum, ein auf die Gassen hinaus hangendes Dach.
Homo ad audendum projectus; *vel* projectâ audaciâ, ein frecher Waghals.

Igitur Phrasibus seu Idiotismis exceptis Latina omnia ad verbum in Germanicum convertere potero?

Resp. Certè. Itaque de juventute litteraria benè meriti sunt, qui excerptas è Cicerone, Nepote, Cæsare, Livio, Curtio, &c. Phrases Latinas Germanicè versas, id eft, Phraseologiam Cornelianam, &c. edidêre. His inftructus Tyro sedulus, marte suô, solô Dictionariô adhibitô, ad legendos Authores accedere poterit. Pro Exemplo sit Epiftola 15. L. 14. quam nullô propè verbulô mutatô accommodè Germanicam facies:

Constitueramus, ùt ad te antè scripseram, Cice-
Wir hatten vest gestellt, wie ich dir zuvor geschrieben hatte, den Cice-
ronem Cæsari obviam mittere; sed consilium muta-
ronem dem Cæsar entgegen zu schicken; aber wir haben diesen Schluß geän-
vi-

vimus, quia de ejus adventu nihil audiebamus. De cæteris dert, weilen wir von dessen Ankunfft nichts höreten. Von denen übrigen rebus, etsi nihil novi erat, tamen quid velimus & Sachen, obwohlen nichts neues wäre, werdest doch, was wir verlangen, und hôc tempore opus esse putemus, ex Sicca cogno- zu dieser Zeit nöthig zu seyn vermeynen, von dem Sicca mehrers verneh- scere poteris. Tulliam teneo adhuc mecum. Tuam valetudinem cu- men können. Die Tulliam halte ich noch bey mir. Deine Gesundheit be- ra diligenter. sorge fleißig.

Viden', ût non modò Sensus idem, sed Verba propè omnia Linguæ utrique sint communia.

At non omnes ejus Epistolæ perinde planæ sunt?

Resp. Nihilominus Epistolarum etiam longiorum magna pars haud plurimis Phrasibus constat, & contextus ferè totus, versionis est non admodùm operosæ. En Phrases eminentiores prælongæ ad Lucejum Epistolæ L. 5. Ep. 12. Item ad Dolabellam L. 14. Ep. 19. ad Marium L. 7. Ep. 3.

Idiotismi seu Phrases Latinæ, Epistolæ Ciceronis *ad Fam. Lib. 5. Ep. 12. ad Lucejum.*

Vicit opinionem meam tuorum Scriptorum præstantia, deine Schrifften sind trefflicher, als ich vermeynt hatte.

Cupio, res nostras monumentis tuis commendari, ich verlange, daß meine Thaten in deinen Schrifften verfasset werden.

Hæc res me ad spem immortalitatis rapit, diese Sach erwecket in mir eine Hoffnung der Unsterblichkeit.

Multis oneribus premor rerum susceptarum & institutarum, die theils angenommene, theils schon angefangene Sachen machen mir viel zu schaffen.

Nolui mihi deesse, ich habe mich selbst nicht versäumen wollen.

Multùm interest ad meam laudem, es ist mir zur Beförderung meiner Ehre gar viel daran gelegen.

Mens mea tota in uno argumento versatur, ich hab mich, meine Sorg und Gedancken gäntzlich auf eine Sach geleget.

Ut me ornes, postulo, ich verlange, daß du mich lobest.

Etiam atque etiam te rogo, ich bitte dich inständig.

Hic homo à voluptate non afficitur, er läst sich von der Wollust nicht einnehmen.

Largire aliquid amicitiæ nostræ, thue unserer Freundschafft halber etwas übriges.

Cujus studium illâ historiæ varietate non erectum tenetur? wer lieset nicht mit Lust eine mit so verschiedenen Zufällen angefüllte Historie?

Si in eadem sententia fueris, wann du eben der Meynung seyn werdest.

Assentando gratiam alicujus aucupari, mit Schmeichlen sich um eines Gnad bewerben.

Id mihi & ad dignitatem, & commodum præstans erit, diß wird mir zu meiner Ehr, Ansehen und Nutzen vorträglich seyn.

Eventus temporum litteris mandare, die Begebenheiten unserer Zeiten in Schrifften verzeichnen.

Ad Marium Lib. 7. Epist. 3.

Diem ipsum memoriâ teneo, ich gedencke noch des nemlichen Tages.

Tu mihi præstò fuisti, du bist mir an die Hand gegangen.

Ea cogitatio me habet solicitum, jener Gedancken macht mir Sorgen.

Officio deesse, sein Amt und Pflicht verabsäumen.

Ejus periculum me commovet, es macht mir seine Gefahr Angst.

Pudori cedere malui, quàm salutis meæ rationem ducere, ich habe lieber der Leute Reden und meiner Schamhafftigkeit nachgeben, als mein Heyl beobachten wollen; habe mich aus lauter Scham selbst verlohren.

Magnum æs alienum, grosse Schulden.

Pacis author semper fui, ich hab immer den Frieden eingerathen.

Abhorret à pace Pompejus, Pompejus will nichts vom Frieden hören.

Bellum ducere, den Krieg verlängeren.

Signa conferre cum hoste, mit dem Feind schlagen.

Mortem sibi consciscere, sich selber entleiben.

Non

Non erat optima conditio vivendi, wir hatten ein schlecht Leben; es stunde nicht am besten.

Armis inferiores, non causa, der Handel ware gut, aber die Kräfften deste geringer.

Et quia Classicorum nullus æquè limpidus, facilis, brevis est ac Nepos, è Themistocle ejusdem vide excerptos Idiotismos.

Idiotismi seu Phrases

Excerpti è decem Capitibus Vitæ Themistoclis Corn. Nepotis.

Caput I.

Pater ejus generosus fuit, sein Vater war einer vom Adel.
Uxorem ducere, ein Weib nehmen; eine heyrathen.
Minus probatus parentibus, seine Eltern halten wenig von ihm.
Rem familiarem negligere, das Haus-Wesen, die Wirthschafft ausser Acht setzen, alles verthun.
Contumelia eum frangit, der Spott macht ihn kleinmüthig.
Famæ servire, suchen sich in Credit zu setzen; nach Ehren streben.
Multùm in judiciis versari, viel bey Gericht sich bemühen.
Callide de futuris conjicit, er ist von grosser Klugheit und Vorsichtigkeit.
Cap. II. Capessere Rempublicam, Dienst annehmen.
Multùm pecuniæ ex metallis seu agris redit die Bergwerck ertragen viel Geld.
Divitiis ornare aliquem, einem zum Reichthum verhelffen.
Petere hostem, auf den Feind losgehen.
Fama perfertur in Græciam, der Ruff gehet in Griechenland.
Ignarus, quò valeret Oraculum, unwissend was das Orackel sagen wolte.
Omnia, quæ moveri possunt, alle fahrende Güter.
Sacra procurare, den Gottes-Dienst verrichten.
Cap. III. Confligere cum hoste, mit dem Feind schlagen.
Pari prælio discessum est, es war ein zweiffelhaffter Sieg.
Ancipiti periculo premi, in die Enge kommen; ziemlich in Gefahr stehen.
Incendio delere urbem, die Stadt verbrennen.
Cap. IV. Summæ Imperii præesse, das Ober-Commando haben; das Regiment führen.
Eum habeo fidelissimum, ich darff ihm alles vertrauen.
Ingratiis ad aliquid cogi, wider seinen Willen zu etwas gedrungen werden.
Aliquid doli subest, es steckt ein Betrug darhinter.
Loco & tempore alienissimo, zur unbequemsten, ungestümmesten Zeit und Ort.
Cap. V. Male rem gessit, es hat die Sach nicht wohl ausgeschlagen, ist übel von statten gangen.
Ab hoc gradu depulsus est, er ist von diesem Vortheil abgetrieben worden.
Id agitur, man hat dieses vor.
Reditû aliquem excludere, einem den Ruckweg abschneiden.
Certiorem aliquem facere, einem etwas berichten.
Iter facere, reisen.
Post hominum memoriam, nach Menschen-Gedencken.
Cap. VI. Malô portû utimur, wir haben einen ungelegenen Haven.
Portum constituere, einen Haven anlegen.
Hoc longè alio spectat, das ist auf gantz was anders angesehen.
De Principatu nobis certamen est, wir fechten mit einander um den Vorzug.
Opus facere. arbeiten, Hand anlegen.
Murus è lapidibus constat, diese Mauer ist von Stein.
Cap. VII. Operam dare, Fleiß anwenden.
Tempus quàm longissime ducere, mit langem Verweilen suchen die Zeit zu gewinnen.
Causam interponere, etwas fürwenden.
Opus nihilominus fit, die Arbeit geht dannoch fort.
Apud aliquem contendere, quòd, &c. bey einem behaupten wollen, daß ꝛc.
Fidem alicui habere, einem glauben.
Morem alicui gerere, einem gehorchen.
Naufragium facere, Schiffbruch leiden.

Cap.

Cap. VIII. Argos habitatum concessit, er hat sich zu Argos häuslich niedergelassen.
Societatem cum aliquo facere, mit einem in ein Bündniß treten.
Cum eo mihi hospitium est, ich habe bey ihme meine gewöhnliche Einkehr.
Magna Religione tueri aliquem, sich eines mit allem Ernst annehmen.
Aliquem in fidem accipere, einen in seinen Schutz nehmen.
Fidem præstare, Treu und Glauben halten.
Capi alicujus misericordia, sich über einen erbarmen.
Gratiam alicui referre, einem Danck erstatten.

Cap. IX. Multa mala in domum meam intulit, er hat in meinem Haus viel Ubel gestifftet.
Cap. X. Aliquem sibi conciliare, ihm einen zum Freund machen.
Verba facere ad populum, zum Volck eine Rede halten.
Memoriæ prodere, etwas verzeichnen, schrifftlich hinterlassen.

Multine item sunt Idotismi Germanici?

Resp. Plures ac in ulla seu viva, seu mortua lingua. Loquendi generum seu *adagialium*, seu alioquin sibi uni *propriorum* hæc est ubertas, ut haud paulò majoris peritiæ ac laboris sit, è Germanico in Latinam, quam vicissim vertere. Solum verbum thun, machen, etsi in multis cum Latino concordat, propè centum Phrases progenerat, ab Latina planè abhorrentes.

Idiotismi Germanici Verbi *Facio*, thun, machen.

Convenit cum Latino Germanicum in his, quæ sequuntur:

Recht thun, justè, rectè, facere.
Einem Gutes thun, alicui bene facere.
Sich verächtlich machen, se vilem facere.
Frieden, Stillstand machen, pacem, inducias facere.
Sich einen Freund machen, sibi amicum facere.
Einen Burgermeister, Burger machen, Consulem, civem facere.
Einem zum Erben machen, Hæredem facere.
Ein Ende machen, Finem facere.
Einem etwas zum Verdruß thun, alicui ægrè facere.
Einem ein Hertz machen, animos facere.
Eine Probe machen, periculum facere.
Seine Schuldigkeit thun, officium facere.
Geld machen, facere pecuniam &c.

Contra vero in plurimis aliis discrepat ita, ut Latinè nisi circumlocutione, verbisque aliis adhibitis efferri nequeat, ut:

Sich davon machen, se aufferre, discedere.
Einem zu schaffen geben, negotium facessere.
Sich über etwas machen, se conferre ad aliquid, dare se operi alicui.
Sich an einen, über einen machen, adoriri, invadere, aggredi aliquem.
Sich zu einem machen, Conjungere se alicui.
Er macht nicht viel aus einer Sache, rem non magnoperè curat, pensi habet.
Er hat das Buch Teutsch gemacht, librum Germanice vertit.
Einen zum Narren machen, aliquem ad insaniam redigere.
Diß macht Schlaffen, id somnum conciliat.
Einen gelehrt machen, doctum reddere.
Du machst mirs zu grob, zu braun, nimiùm in me durus es, nimium me premis.
Er will mir weiß machen, daß, mihi persuadére vult, quod.
Er macht es allen also, talem se gerit, talis est erga omnes.
Ich habe ihn müde gemacht, fatigavi illum.
Einen böß machen, irritare aliquem.
Sich aus dem Handel, aus dem Spiel machen, expedire se negotio.
Einem Lufft machen, recreare aliquem, adjuvare in rebus angustis.
Wind machen, Thrasonem agere.
Sich bey einem zumachen, alicujus gratiam aucupari, assentari,
Einen starck ausmachen, acriter objurgare aliquem.
Einem Angst machen, conjicere in angustias, sollicitum reddere.
Einem ein böß Spiel machen, aliquem in fraudem inducere.
Richtigkeit mit einem machen, rationes componere cum aliquo.

Sein

Sein Amt recht machen, rite fungi officio.
Er macht die Sache ärger, als sie ist, rem exaggerat ultra justum.
Einen arm machen, ad incitas redigere.
Sich mausig machen, patzet machen, jactare se, efferre.
Grosse Augen zu einem Ding machen, stupere, mirari.
Das Creutz machen, signare se cruce.
Sich einen guten Tag machen, indulgere sibi, se exhilarare. Remittere.
Ich mach mir eine Ehr daraus, honori mihi duco.
Krumme Finger machen, clepere, furari.
Einem einen Schatten machen, alicujus luminibus præstruere.
Matthäis macht Eiß, glaciat.
Einen Exceß machen, excedere modum.
Einem das Maul machen, ducere aliquem, circumducere.
Sich einen Scrupel machen, religioni sibi ducere.
Einen irr machen, perturbare.
Feyer-Abend machen, à labore cessare.
Eine Stadt vest machen, munire urbem.
Einen Hand-vest machen, comprehendere aliquem. In custodiam ducere.
Den Feind flüchtig machen, fugare hostem.
Sich mit einem gemein machen, aliquo familiariter uti.
Geld machen, pecunias cogere, conficere, vel etiam *facere*,
Das Land öd machen, Regionem vastare.
Einem eine Forcht machen, terrorem alicui incutere.
Die Sach offenbar machen, rem manifestare.
Einem Platz machen, locum conficere.
Sich einen grossen Nahmen machen, sibi clarum nomen, famam parere.
Beut machen, prædas agere.
Sauer Gesicht machen, torvum, minaciter tueri.
Zuschanden machen, in pudorem dare.
Das Messer scharff machen, acuere cultrum.
Einen zum Schelm machen, contumelia aliquem *vel* probro afficere.
Gespaß machen, joculatorem agere.
Schulden machen, nomina, æs alienum contrahere.
Du machst mich gifftig, ad iracundiam me provocas.
Er wolte sich schön machen, purgabat, excusabat se.
Zu Staub machen, in pulverem redigere.
Einen schwürig machen, exacerbare aliquem.
Runtzeln machen, corrugare frontem.
Zahm machen, cicurare.
Er hat ihn wiederum gut gemacht, conciliavit, pacavit illum.
Das Fleisch einmachen, carnem condire.
Er macht nicht viel Wort, verborum parcus est.

Observa item in paradigmatis verborum, stehen, gehen, halten, bleiben, sehen, lassen, legen, schlagen, bringen, &c. quam Phrasi utraque inter se diffideat, quamque pronum sit, ut Tyro quidpiam è Germanico Latinum, aut vicissim redditurus, si verba verbis aptet, in barbarismos Sententiæ turpissimos & Germanicam quandam Latinitatem incidat.

Idiotismi quorundam Verborum Germanici, à Latino plane discrepantes.

Sto, stehen.

Etwas stehen lassen, aliquid missum facere.
Wie stehts, quid agitur?
Er stehet bey dir, penes te, in te est.
Die Sach steht übel, male agitur.
Ich stehe wohl mit ihm, mihi bene convenit cum illo. Amicus ei sum.
Ich stehe bey ihm in Gnaden, gratia valeo apud illum.
Er stehet wohl, habet satis, opulentus est.
Es stehet im Buch, in libro est, ita scriptum est.
Er stehet an, dubitat.
Es stehet ihm Leib und Leben darauf, de capite ipsius, & fortunis agitur.
Barbarum foret dicere, *Permittas stare. Quomodo stat? Bene sto cum illo.*

Stat

Stat in libro, &c. vide apud Aler. 51. Idiotiſmos Germanicos Verbi *ſio*. Eundem de verbis ſequentibus conſule.

Gehen.

Einem an die Hand gehen, alicui adjumento eſſe, opem ferre.
Es gehet mir vor, animus mihi præſagit, præſentio.
Laſſe ihn gehen, omitte, ſine hominem.
Die Sach gehet ihm zu Hertzen, ſentit, tangitur, dolet de re.
Diß gehet über mich, de me agitur, tangor.
Aus dem Weg gehen, decedere de via.
In ſich gehen, ad ſe redire: corrigere ſe.
Er gehet in das zehende Jahr, agit annum decimum.
Die Uhr gehet nicht recht, fallit, exerrat hoc horologium.
Es gehet Blut von ihm, ſanguine fluit.
Wie gehts dir? ut tecum agitur?
So gehts, wenn man ꝛc. ita fit, ita evenit, ſi, &c.
Es gehe, wie es wolle, utcunque accidat.

Barbarum: *Eat, ſicut vult. Quomodo tibi it. Ex via ire. It in decimum annum*, &c.

Halten.

Er hält ſich wohl, bene ſe gerit.
Hochzeit halten, celebrare nuptias.
Halte dein Verſprechen, ſta promiſſis.
Das Faß hält zehen Eymer, hoc dolium decem urnas capit.
Er hält viel von ſich, inflatus eſt, magnifice de ſe ſentit.
Ich halte ihn für meinen Feind, pro hoſte illum habeo.
Er hat uns ſtattlich gehalten, accepit, habuit nos perhumaniter.
Mahlzeit, Hochzeit halten, convivium, nuptias celebrare.
Er hält ſich an groſſe Herren, Magnatibus nititur, confidit.
Die Gebot halten, ſervare mandata.
Er hält mit mir, mearum partium eſt.
Miteinander halten, conſentire inter ſe.
Ein Bild gegen dem andern halten, unam imaginem conferre alteri, cum altera.
Er hält ſich zu Rom auf, Romæ moratur, habitat.

Barbarum: *Bene ſe tenet. Tenere nuptias. Tenere promiſſa. Multum de ſe tenet*, &c.

Bleiben.

Es bleibt dabey, ratum fixumque eſt.
Ich laſſe es darbey nicht bleiben, non acquieſcam, non ita rem ſinam.
Er bleibt bey ſeinem Kopff, ſententiæ ſuæ tenax eſt.
Er iſt in der Schlacht geblieben, in acie cæſus eſt.
Laſſe es bleiben, omitte.
Er bleibt bey ſeinem Wort, promiſſa præſtat.

Barbarum: *Manet apud. Manet apud ſuum caput*, &c.

Sehen.

Er läſſet ſich ſehen, in conſpectum prodit.
Läſſet ſich ſehen, Magnificus eſt.
Er läſſet ſeine Künſte ſehen, artis ſuæ ſpecimina dat.
Er ſiehet ihn gar gern, delectatur eo, ejus convictu, conſuetudine.
Ich ſehete gern, daß ꝛc. cuperem, ut &c.
Ich hab es nicht gern geſehen, ægre, moleſte tuli.
Sauer ausſehen, torvum tueri.
Siehe auf dich ſelbſt, cura te ipſum.
Er ſiehet ihm gantz gleich, ei ſimillimus eſt.
Durch die Finger ſehen, connivere.
Er ſiehet übel, cæcutit, debili oculo eſt.
Aufwärts ſehen, attollere oculos, ſuſpicere.

Barbarum: *Male videt. Aſpice ad te ipſum. Permittit ſe videri. Libenter illum videt. Male videt*, &c.

Laſſen.

Einen kommen laſſen, accerſere aliquem.
Er läſſet ihm nichts ſagen, nec monita audit, nec conſilium admittit.

Laſſe es gehen, liegen, ſtehen, mitte, omitte.
Laſſe michs wiſſen, certiorem me feceris.
Laſſe nur mich gehen, mihi rem permitte.
Es läſſet ſich nicht thun, fieri non poteſt.
Ich laſſe mir ein Kleid machen, veſtem mihi faciendam curo.
Einen zum Geld laſſen, arcam, pecuniam alicui credere.
Das Leben laſſen, vitam profundere.
Es läſſet ſich eſſen, eſui idoneum eſt.
Diß läſſet ſich hören, haud contemnendum eſt.
Die Ader laſſen, venam incidere, aperire.
Wein aus dem Faß laſſen, promere vinum è cado.

Barbarum: Permittere aliquem venire. Permistas ſtare. Sibi venam permittere &c.

Legen.

Etwas in Weg legen, impedire, obicem ponere.
Sich auf die Bücher legen, libris incumbere.
Geld auf Intereſſe legen, pecuniam ad cenſum collocare.
Die Schuld auf einen andern legen, culpam in alium transferre, transfundere.
Der Feind hat ſich vor die Stadt geleget, hoſtis caſtra ad urbem metatus eſt.
Sich in einen Handel legen, interponere ſe.
Hand anlegen, manum admovere operi.
Ihm die Sachen laſſen angelegen ſeyn, rem cordi habere.

Barbarum: *Aliquid in viam ponere. Se ad libros ponere. Ponere culpam ſuper alium &c.*

Schlagen.

Mit dem Feind ſchlagen, pugnare cum hoſte.
Der Feind iſt geſchlagen, hoſtis cæſus eſt.
Zu Boden ſchlagen, humi affligere.
Sich mit einem ſchlagen, congredi, rixari cum aliquo.
Aus der Art ſchlagen, degenerare.
Brücken ſchlagen, pontem ædificare.
Lager ſchlagen, caſtra figere.
Sich zu einem ſchlagen, ſe alicui adjungere.
In Wind ſchlagen, ventis tradere.
Die Orgel ſchlagen, organo canere.
Ballen ſchlagen, pila ludere.
Müntz ſchlagen, monetam cudere, ſignare.
Auf die Waar ſchlagen, mercium pretia augere, intendere.
Die Uhr ſchläget, hora, horologium ſonat.
Ein geſchlagener Mann, hominum miſerrimus.

Barbarum: *Hoſtis eſt percuſſus. Percutere in organo. Horologium percutit. Se ad aliquem percutere, &c.*

Bringen.

Etwas an ſich bringen, ſibi comparare.
Auf ſeine Seite einen bringen, ad partes ſuas, ad ſe aliquem traducere.
Unter ſeine Gewalt bringen, ſibi ſubjicere.
Unter die Leute etwas bringen, aliquid in lucem edere, evulgare.
Man kan nichts aus ihm bringen, nihil ex illo extundi *vel* exſculpi poteſt.
Ich hab die Sach ſo weit gebracht, eo rem adduxi.
Geſpän mit ſich bringen, ſocios ſecum adducere.
Volck aufbringen, exercitum conflare.
Das Verdorbene zurecht bringen, rem perditam reſtituere.
Einen um das Seinige bringen, aliquem rebus ſuis emungere, exuere.
Einen in Unglück bringen, aliquem in exitium, calamitatem adducere.
Einige hinter einander bringen, quosdam inter ſe committere.
Ich bring dirs, propino tibi.

Barbarum: *Socios ſecum ferre. Intra homines ferre.*

Quid de Adagialibus Idiotiſmis memorabas?

Reſp. Gentibus omnibus, etiam barbaris, ſua ſunt Adagia vel in vulgari ſermone familiaria adeo, ut quandam veluti linguæ partem faciant. Latinorum Adagiorum Chiliades

Eraſ-

Erasmus quatuor congessit. Horum quædam ad verbum Germanice reddi possunt, ut: *Propria laus sordet*, eigen Lob stinckt. *Cornix cornici oculos non effodit*, *&c.* eine Krähe beist der andern kein Aug aus ꝛc. Cæterum Adagii sensus primum recte intelligendus, ac tum alio verborum habitu convestiendus erit. Germanica, quorum plura item millia apud varios collecta extant, partim in Alleri & Beyeri Lexicis Latine versa habes. Exempla quæpiam attexo:

Idiotismi Germanici Adagiales, qui nisi circumlocutione aliqua Germanice reddi nequeunt.

In ein Horn blasen, colludere, conspirare.
Leer Stroh dreschen, actum agere.
Sich selbst bey der Nasen nehmen, vide, quid manticæ a tergo sit.
Der Katze die Schellen anbinden, suo periculo aliquid suscipere.
Die Katze zum Schmeer stellen, ovem lupo committere.
Unter dem Hütlein spielen, dolose agere, clam dolos nectere.
Er kommt auf kein grün Gras, è malo non emerget, de illo actum est.
Ein Stein fiel mir vom Hertzen, redivit mihi animus, mire levatus sum.
Er ist in Sack geschoben, victus est.
Haar lassen, succumbere, inferiorem viribus esse.
Kinder-Schuhe ausziehen, nuces ponere.
Er gieng mir ins Feuer, mei causa faciet omnia, feretque.
Hinter dem Berg halten, dissimulare, insidiari.
Ihm selbst die Laus in Beltz setzen, sibimet malum arcessere, creare.
Einen durch die Hechel ziehen, famam alicujus traducere.
Auf die lange Banck schieben, differre.
Bey dem Brette sitzen, ad clavum sedere.
Er hört das Gras wachsen, sapiens sibi videtur.
Seynd beyde über einen Leist geschlagen, inter se similes.
Einem das Loch verrennen, occasionem adimere, viam præcludere.
Mit einer scharffen Lauge zwagen, acriter reprehendere quempiam.
Er steckt in keiner guten Haut, periculosius opinione laborat.
Pfeiffen schneiden, da man im Rohr sitzt, occasione in rem suam uti.
Alles durch die Gurgel jagen, patrimonium abligurire, luxu perdere.
Alle Händ voll zu thun haben, mole negotiorum premi, obsideri.
Der Mensch gehet auf Steltzen, arrogans, thraso, se ipso plenus.
Er stellt seine Worte auf Schrauben, captioso sermone utitur.
Gebrannt Kind fürchtet das Feuer, proprio periculo sapere.
Unter einer Decken liegen, colludere.
Schlösser in der Lufft bauen, aureos sibi montes polliceri.
Mit grossen Herren ist bös Kirschen essen, cum Regibus verborum parcus esto.
Viel Köche versaltzen die Suppen, multorum manus, unius imperium.
Blauen Dunst vor die Augen machen, decipere, alicui imponere.
Wer die Wahrheit aufmacht, dem schlägt man die Geigen vorn Kopff, veritas odium parit.
Frisch gewagt, halb gewonnen, audaces fortuna juvat.
Neue Besen kehren gut, principium fervet.
Natur ziehet stärcker, dann sechs Ochsen, naturam expellas furca, tamen usque redibit.
Der anbeist, läst selten darvon, principiis obsta.
Wenn man schmiert, so gehts, invia nulla via est auro.
Einen auf die Haut legen, occidere.
Einen unter die Banck stecken, longe superare, altero superiorem esse.
Es wird ihm kein Hahn nachkrähen, nulla erit ejus memoria.
Ein jeder muß sein paar Narren-Schuhe zerreissen, quisque suos patitur manes.
Was er redet, hat Hände und Füsse, graviter, sententiose, loquitur.
Es gehet bey einem Ohr ein, bey dem andern aus, nihil ad animum admittit.
Was dich nicht brennt, blase nicht, aliena ne curaveris.
Am Hunger-Tuch nagen, fame confici, famem obsonare.
Den Kopff aus der Schlingen ziehen, periculo se subducere.
Endlich das Rauhe heraus kehren, tandem severitatem promere, personam ponere.
Man siehts im Gesicht, was er im Schild führet, animus in fronte legitur.
Art läst von Art nicht, nec procul à proprio stipite poma cadunt.
Aus fremden Beutel ist gut zehren, aliena vivere quadra.

Bes-

Besser einäugig, denn blind, è duobus malis minus eligendum est.
Einem die Zähne weisen, vim vi repellere.
Es ist überall gut Brod essen, ubi bene, ibi patria.
Er ist noch nicht über den Bach, nondum periculo defunctus est.
Der Tod schaut ihm bey den Augen heraus, emortuali facie est.
Zum Creutz kriechen, necessitati cedere.
Einem auf die Beine helffen, quempiam in integrum restituere, erigere aliquem.
Das Hälmlein streichen, assentari.
Dem Kind einen Nahmen geben, rem suo nomine compellare.
Gut Ding will Weile haben, festina lente.
Den kürtzern ziehen, succumbere.
Wie gewonnen, so zerronnen, male parta male dilabuntur.
Viel Hunde der Haasen Tod, multorum odiis nullæ opes resistere possunt.
Er ist hinter den Ohren naß, moribus est puerilibus, prætextatis.
Aus der Schule schwätzen, arcanum prodere.
Er läst es auf die Faust ankommen, res ad vim spectat.
Uber die Schnur hauen, limites, modum excedere.
Was von Katzen kommt, will mausen, sequitur patrem sua proles.
Das ist ein verdeckt Essen, latet anguis in herba, dolus subest.
Alles hat sein Warum, nihil sine causa.
Zuviel ist ungesund, omne nimium vitiosum.

Hanc in Sententiis Puritatem qua arte consequar?

Resp. In classicorum Authorum lectione sita sunt omnia. Si juvenis Grammatica doctrina rite imbutus Epistolas & Orationes Tullii, Cæsarem, Sallustium &c. nocturna triverit diurnaque manu; explorantem Magistrum magna attentione audiverit, stylum consuetis in Humanitatis ac Rhetoricæ schola exercitationibus poliverit, nihil oberit, quin è barbarie hac emergat.

Quid autem puero præstandum? quibus adjumentis utendum?

Resp. Ut in his initiis imaginem aliquam ac deformationem, quantumlibet rudem, veræ Latinitatis ducat, efficiet 1. *Auditione* prælectionum, quæ in schola habentur; 2. *Lectione* privata; 3. *Scriptione*, quæ duplex est, vel dictatorum thematum compositione, vel compositorum in Germanicum resolutione, quod idem est ac versio.

1. *Quid commodi capiam ex Auditione prælectionis?*

Resp. Explanantur in *Prima* seu infima Phædri Fabellæ, Stobæi Sententiæ; In *Secunda* una minimum aut duæ vitæ ex Cornelio Nepote, Epistolæ Ciceronis breviores, Progymnasmata aliquot Pontani; In *Tertia* Epistolæ Ciceronis longiores, Cato major, Libri aliqui è Cæsare; In *Quarta* Somnium Scipionis, Liber unus de Officiis, Flores Poëtarum, Ovidii Elegiæ quæpiam. Indicantur Idiotismi Latini, & Vocum Etymologiæ, quæ una est ad Proprietatem Sermonis consequendam via certissima. E tot quadriennii Grammatici prælectionibus fieri vix potest, quin multum adhærescat, si constanter & rite excipiantur.

Qui excipienda est Prælectio?

Resp. Adhibenda, quanta maxima potest attentio; cohibendus ab evagationibus cum oculis animus, hærendum in ore Magistri, singula in paratum ad id libellum referenda, quæ domi in ordinem alphabeticum deinde referantur, releganturque sæpius, ut memoriæ imprimantur magis.

2. *Quid nomine Lectionis privatæ intelligis?*

Resp. Cum in schola etiam mediocrium ratio habenda, festinandum lente; repetenda sæpius eadem sint & inculcanda, nec adeo multa explicari possint, efficiet Præceptor fidelis, ut discipulus in dies, aut festis ac vacationum diebus minimum, constructiones aliquot è Fabellis, Cicerone, Nepote, Curtio, &c. in Germanicum convertat. Hoc privato, & per hos annos nunquam intermisso labore incredibile quos progressus faciet tyro, cui ingenium natura felicius, & studendi opportunitas major, & Pædagogus peritior obtigerit.

3. *Quid Scriptionis nomine intelligis?*

Resp. Thematum vernaculorum in Latinum conversionem, seu Compositiones solitas intelligo. Ea dictandi duplex est ratio: *Altera* Italis, Gallis, Belgis, Rhenanis Provinciis usitata, qua discipulis dictati argumenti significationes è Dictionario conquirendæ relinquuntur. In eam rem Gallico-Latinum extat Pomæi Lexicon, Germanico-Latinum P. Aller, & Beyer, locupletia adeo, ut Gallicus

 Ger-

Germanicusque Idiotismus vix ullus occurrat, quem ibidem non Latine versum reperiant, (si quod ante omnia docentur) quaerendi methodum calleant. Hac via deducti adolescentes animadverso linguae utriusque discrimine sensim proprietatem Latinam & praeclare imbibunt.

Altera ratio est, qua vocibus thematum vernaculis suae significationes Latinae à Magistro dictantur, à pueris deinde ad Syntacticas Regulas componendae, ut si in Themate sit: Er hat seinen Handel verlohren; dictabitur: Causa cado. Er hat sich zu todt geforchten; Metus, Exanimo. Er ist bey ihm zu Gnaden kommen; &c. Gratia, Ineo, &c.

Aliquid de Versione in vernaculam tangebas?

Resp. Ut haec versionis exercitatio, quam domi saltem suscipiendam suasi, fiat utilior, Epistolam v. g. Ciceronis, locum aliquem è Nepote, Curtio, Pontano, &c. Latine reddes, ac tantisper sepones. Interpositis hebdomadis aliquot, Germanicum tuum Latine transferes, translatum cum ipso Ciceronis, Nepotis, &c. loco conferes, & emendabis. Haec industria ut ad puritatem & Elegantiam linguae comparandam utilitatis maximae à Quintiliano, P. Juvencio, & Praeceptoribus Grammaticis omnibus mirifice commendatur. Vide subjectas Epistolas Ciceronis Lib. 12. Epist. 17. & 19. ad Cornificium, & à me, quoad licuit, ad verbum Germanice factas, in Latinum traducito; traductas observato, ubi & quantum à Cicerone differant.

Epistolae duae Ciceronis Germanice versae, & à tyrone Latine vertendae, ac deinde cum ipsis Ciceronis Epistolis conferendae, ad Famil. Lib. 12. Epist. 17.

Ad Cornificium.

Mir ist sehr lieb, daß du meiner, wie du mir mit Briefen angedeutet, ingedenck seyest; und bitte, diese Gedächtnuß zu erhalten; nicht, als zweiffelte ich an deiner Beständigkeit, sondern, weil also zu bitten der Brauch ist.

Man hat uns aus Syrien wegen weiß nicht was entstandenen Unruhen berichtet, welches mich nicht so viel mein- als deinetwegen, der du näher dabey bist, in etwas entrüstet.

Zu Rom ist alles still, doch also, daß ich einig nützlich und ehrlich Geschäfft für besser hielte, welches ich auch hoffe, weilen sich Caesar dessen annimmt.

Du sollst wissen, daß ich in deiner Abwesenheit die Gelegenheit und Keckheit genommen habe, etwas freyers zu schreiben; und zwar etwas, wider das du nichts einwenden würdest.

Nächst habe ich von der besten Art der Wohlredenheit geschrieben, und offt geargwohnet, du würdest, als ein Gelehrter, mit meiner, als eines nicht allerdings ungelehrten Manns, Meynung nicht übereinstimmen.

Ich sehete gern, daß du diesem Buch, wo nicht von Hertzen, doch mir zu Gefallen dich günstig erzeigtest. Den Deinigen werde ich sagen, daß, wann sie wollen, es abschreiben, und dir zuschicken:

Dann ich bin der Meynung, daß, wann dir auch sonsten das Werck nicht gefiele, doch alles, was von meiner Hand kommt, in dieser Einsamkeit werde beliebig seyn.

Daß du mir dein Ansehen und Aufnahm anbefehlest, richtest dich nach aller Leuten Gebrauch. Glaube mir, daß ich die Liebe, welche wir gegen einander tragen, gar hoch halte; auch von deiner grösten Fähigkeit, ausbündiger Gelehrsamkeit, und Hoffnung höchster Ehr derley Gedancken führe, daß ich dir niemanden vorziehe, wenige dir gleich halte.

Ad Famil. Lib. 12. Epist. 19.

Deine Briefe habe ich sehr gern gelesen, in welchen mir am erfreulichsten gewesen, daß ich verstanden, daß dir mein Schreiben seye eingehändiget worden. Daß du solches gern lesen würdest, zweiffelte ich nicht; wohl aber, ob es dir richtig zukommen wurde.

Aus deinem Schreiben hab ich vernommen, daß dir der Krieg in Syrien, wie auch selbige Landschafft zu verwalten übergeben worden. Wünsche, daß dir solches wohl bekomme, wie ich es gäntzlich hoffe, mich auf deine Emsigkeit und Klugheit verlassend.

Was

Was du von Muthmassung eines Parthischen Kriegs meldest, hat mich ziemlich beunruhiget. Dann ich theils selbst ermessen kunte, theils aus deinem Schreiben vernahme, wie viel Volcks du zur Hand habest.

Wünsche also, daß sich dieser Zeit jenes Volcks nicht rühre, biß jene Regimenter dir zugeführet werden, welche ich höre, daß man dir zuführe.

Wann du aber nicht genugsame Mannschafft hast zu schlagen, magst du dich M. Bibuli Rath gebrauchen, der sich so lang, als die Parther im Land waren, in einem sehr vest- und best-versehenen Ort innen hielte.

Du aber wirst selber nach der Zeit und Sachen Beschaffenheiten Rath schaffen mögen. Ich zwar werde immer in Sorgen stehen, was dein Vorhaben seye, bis ich innen werde, was du ausgechritet.

Ich habe noch keinen gehabt, dem ich hätte Briefe aufgeben mögen, daß ich es nicht gethan hätte. Verlange also, daß du ein gleiches thuest, und besonders an die Deinige dergestalt schreibest, daß sie ersehen, daß ich bey dir alles gelte.

CAPUT TERTIUM.

De Elegantia Latini Sermonis.

Quæ est altera virtus Latinitatis?

Responsio:

Quamquam ornata satis videri possit Epistola, Narratio, Chria, &c. Si à Solœcismis ac Barbarismis *pura*, genuinam Latinitatem spirârit; adjicienda tamen erit Elegantia. Itali, Hispani, Galli, Germani, suæ linguæ ad summum nitorem perducendæ causa nobiles Academias instituêre. Quin gentes omnes, Turcæ, Persæ, Indi, Sinenses, ût in victu, habitu, ritibus delectum adhibent, ita linguæ quoque venustatem qualemqualem sectantur, cultiùsque scribunt, quam loquantur; & in aula nitidius quam ruri loquuntur. Quidni curâ eâdem Latina, nempe scientiarum omnium Instrumentum habeatur?

In quo sita est Latinæ Elegantia?

Resp. Puritas efficit, ut minimè sordida, & nativô velut habitû decora incedat oratio; *Elegantia* variis verborum ornamentis ad splendorem convestit eandem. Rectè enim ille sensit, qui, quod corpori nostro vestis est, hoc sententiis elocutionem esse dixit. Sunt autem *Elegantiæ* certa & exquisita loquendi genera, optimis Authoribus usurpata, & à quotidiano planòque sermone remota, quæ vulgô *Phrases* appellamus. Etsi enim etiam Idiotismi Latini Phrasium nomine veniant, si tamen aliquid distinctionis faciendum esset, illas *Phrases vulgares*, has *ornatas* vocabimus.

Da exemplum Elegantiarum ejusmodi:

Resp. Tui absentiam ægrè fero, Latinum quidem est, & proprium; elegantiùs erit: Tui desiderium non fero.

Terret me loci novitas; Moveor loci insolentiâ.

Non suppetit tempus ad scribendum; Laboro temporis angustiâ; Temporibus, temporis angustiis excludor.

Mutavi sententiam, Abii, discessi à mea sententia.

De nulla re magis sollicitus ero; Nihil mihi antiquiùs erit.

Dubito; Incessit me, venit mihi dubitatio.

Vix non te prodidissem; Proprus factum est nihil, quam ut te proderem.

Elegantias ejusmodi qua arte mihi parabo?

Resp. Eâdem, quâ *Proprietatem*, hoc est: 1. Lectione multiplici classicorum; 2. Ope Lexicorum Phraseologicorum; 3. Rectô Participiorum usû; 4. Observationibus recentiorum singularibus; 5. Particularum inprimis usû rectô; 6. Idoneâ Verborum collatione.

Utrum jam Grammaticæ Studiosis de Elegantia cogitandum?

Resp. Id quidem studium Grammaticæ proprium est. Nisi hoc viatico saltem leviter instructus ad Poëticam & Rhetoricam accesseris, id vel in ipso itinere præposterè erit comparandum, vel desperandum, ut unquam carmen scitum, orationem ornatam condas.

Atqui Syntaxeos Præcepta satis nos occupant, tempusque omne docenti juxta & discenti eripiunt?

Resp. Non ivero inficias, primas Grammatici partes esse, ut ad Syntaxis Regulas emendate scribat. Quin cum vulgo discipulorum præclare agetur, si ad hunc La-

Latinitatis gradum aſpirent; nec petendum, ut purpuratus auratusve incedat, cui gauſapina ad amictum deſint. Nihil tamen obſtat, quin principes ſcholæ, *Academici*, ingenio & ſciendi aviditate cæteris eminentiores, altero ſemeſtri *Tertiæ* ad delibandas *Elegantias* leniter ducantur, in *Quarta* verò largiùs ſe iisdem ingurgitent. A teneris namque optimis aſſueſcere; ac antiquæ Latinitatis guſtatu imbui, multum eſt.

I. *Qui è Lectione paratur Elegantia?*

Reſp. Quod ſupra, cùm de *Puritate* ſermo eſſet, monuimus, Lectio utraque, publica nempe in ſcholis, ac privata domi eum in modum eſt inſtituenda, ut occurrentes ſeu Idiotiſmi, ſeu loquendi Modi elegantiores in paratum ad id librum referantur, ordine Alphabetico digerantur, atque Themati opportune inſerantur. v. g. Quære verbum *Obedio*. Notatum reperies e Themiſtocle Nepotis: *Morem gero*. *Video*, oculis uſurpo. *Nuncio*, certiorem facio. *Offendo*, voluntatem alicujus a me abalieno, &c. Si per ſcholarum curriculum conſtantia enotandi non defecerit, miraberis opes maximas vix advertenti enatas.

II. *Quodnam adjumenti genus præbent Lexica Phraſeologica?*

Reſp. Extant ſeorſim excuſæ Phraſeologiæ Latino-Germanicæ, ſingulares Ciceroniana *Nizolii*, Liviana *Rhenani*, Plautina *Paræi*, Terentiana *Toſſani*, Cæſareana *Rhotii*, Curtiana *Kocheri*, Nepotiana ejusdem &c. Plerisque itèm claſſicis præſertim in uſum Delphini editis ſubjecti ſunt indices Latinitatis locupletiſſimi. Jam qui Ciceronem, Cæſarem &c. legit, ſi ex indice item quotidie aliquid adjecerit lectioni, ex alieno labore haud minimum compendii faciet.

Quam paucis autem ad manum ſunt editiones & Indicum optimorum Authores?

Reſp. Præter ſingulares hos Phraſeologos ſunt Lexica quædam Phraſeologica, quorum unum ſaltem comparandum erit ſtudioſo adoleſcenti. *Aldus Manutius* ea in re operam præſtitit egregiam; longè copioſior eſt Wolf. Schönslederi *Apparatus ad eloquentiam, &c.* Ex his aliisque *Univerſæ Phraſeologiæ Latinæ Corpus* congeſſi, ea formâ, quam ſtudioſæ Juventuti accommodatiſſimam fore credebam. Ex eo opere nuper admodùm ſecundîs curis Phraſeologiâ Livianâ, Cæſariana, Corneliana, Salluſtianâ ſic exaucto, ut addi perparum demi vix quidquam poſſe videatur, atque adeò locuplete ſatis utilitatis ſcholis acceſſiſſe, experimentô conſtat, & multorum teſtimoniô.

Quomodo utendum eſt hac Phraſeologia?

Reſp. Si conſtructionem elegantius efferre cupis, v. g. *Non eſt dedecori laborare, ſed otiari*; quære *Laboro*. Reperies: Laboribus ſe frangere. Quære iterum; *Otior*. Reperies: Otio marceſcere. Igitur elegantiùs dices: *Non eſt dedecori, frangere ſe laboribus, ſed otio marceſcere.* Sit ſententia altera: Si *lachrymæ malis mederentur, aurô comparandæ forent*; quære. *Medeor*, medicinam facere. *Comparo*, in contentionem adduco. Dic igitur: *Si lachrymæ malis medicinam facerent, cum auro in contentionem adduci poſſent.*

Prolixiora exempla juvat adjicere duas nempe Epiſtolas hac arte elegantiis Phraſeologicis adornatas.

Epiſtola, quâ Filius à Parente pecuniam ad libros coëmendos petit.

Stylô ſimplice.

Scio equidem, te alioquin mei cauſa multos *ſumptus* facere; *auſus* tamen ſum, novam inſuper gratiam *petere*. Suadet nobis Magiſter, ut libros, quos in ſchola *explicat, coëmeremus*: *ſpondetque*, ſi eos itèm domi *legerimus*, multùm *profecturos*. Uti hactenus ſemper *conatus* ſum, primo *loco* aut primis proximus eſſe, ita nihil *triſtius* foret, quam ſi ob hunc librorum defectum priorem laudem *amitterem*, & a condiſcipulis *contemnerer*. *Spero* autem in cauſa tam æqua, te, ùt fuiſti, erga me *liberalem* fore.

Quærito in Phraſeologia Voces minore charactere expreſſas, & elegantioribus commuta in hunc modum:

Cognitum equidem habeo, multos alioquin ſumptus a te mei cauſa tolerari, id tamen mihi ſumpſi, ut novam inſuper gratiam etiam atque etiam a te contendam. Author nobis ſit Magiſter, ut in coëmendos eos libros, quorum in ſchola interpretationem nobis facit, pecuniæ aliquid collocaremus; fidemque ſuam obligat, fore

ut,

ut si eosdem domi etiam legendo contriverimus, magnos progressus faciamus. Uti hactenus nervis omnibus contendi, principem in schola locum vel primo proximum tenére; ita nihil tristitiâ majore me conficeret, atque si ob hunc librorum defectum priorum laudum jacturam facerem, & à condiscipulis despicatui haberer. Spe autem ducor in causa tam æqua, fructus liberalitatis tuæ uberrimos, ùt pervenêre ad me, perventuros.

Epistola alia nunciatoria, & petitoria.

Stylô vulgarî.

Intellexeris è publicis novis, ut Turcicus exercitus per nostrum *devictus* sit, & Belgradum se *dediderit*, urbs aura *sanissima*, agro *fertili*, & cum præcipuis Europæ *comparanda*. *Rumor* quidem ad vos venerit, milites nostros multis *morbis laborâsse*, quia revera *calidissima* æstas fuit; sed tamen plerique jam *convalescunt*. In ea re *felices* fuimus, quòd non item annonæ *caritas* fuit; alias multo plures *morituri* erant. Ego quoque graviter *ægrotavi*, atque etiamnum sum viribus tam *infirmus*, ut vix *incedere* possim. Quare ex Ungaria vix *abire* hoc autumno potero. Sed mea soror, multas vobiscum *conquerendi* causas habeo; primo, quod mihi *suaseritis*, ut *miles* fierem. Qua in re plane me *decepistis*, nec aliud *volebatis*, quam ut me fraudulenter domo *amandaretis*. Certè, si *prævidere* potuissem, me tot miserias *passurum*, nunquam domo *abivissem*.

Alterum est, quod valde mihi *dolet*, quod licet mihi *promiseritis*, sæpiùs vos mihi *scripturos*, rarò tamen *scripseritis*, ut adeò *credam*, me plane a vobis *contemni*. Denique cùm frequenter *rogâssem*, ut cùm summè *egérem*, pecuniarum aliquid *mitteretis*, meam penuriam tamen nec nummo *juveritis*. Nisi debita saltem *solvere* potero, major erit vestra *infamia*, quam mea. Quodsi parens meus adhuc *iratus* est, matrem saltem *roga*, ne penitus me *deserat*, ne omnino mihi *desperandum* sit. Vale. Belgradi, &c.

Stylô elegante.

E publicis privatisque nunciis exploratum perspectùmque habebis, ut cùm exercitum haberemus multis partibus inferiorem, Turcicum nihilominùs in fœdam fugam conjecerimus; & Belgradum ad Cæsaris ditionem adjunxerimus, urbem sitam cœlo saluberrimo, abundantem omnibus copiis, ut cum præcipuis Europæ in contentionem venire possit. Rumore quidem ad vos perlatum fuerit, milites magno numero valetudine infirma prostratos, quod æstate præterita calores immensos habuerimus; nunc vero Deo opitulante pars maxima è morbis recreatur. Id commodè nobiscum actum est, quòd non item annonæ difficultate laboratum est, alioquin haud paulo plures lucis hujus usuram amissuri erant. Ego quoque gravi morbo oppressus decubui, atque etiamnum viribus parum firmis utor, sic ut vix pedibus insistam. Certè præ debilitate vestigium ex Ungaria movere non potero. At heus tu, soror amantissima, multa mihi vobiscum & æqua expostulatio est, inprimis quòd mihi authores fueritis, ut militiæ nomen darem; qua in re turpi fraude me circumvenistis, nec aliud erat vestrum consilium, ac ut astû patriis me penatibus detruderetis. Certè, si conjecturâ assequi potuissem, conditione me victurum tam miserâ, calamitatibus tot conflictaturum, domo pedem nunquam extulissem. Alterum est, unde acerbitatis molestiæque plurimum contraxi, quod licet mihi identidem sanctissime confirmassetis, sæpiusculè scripturos vos, officio tamen vestro literarum crebritate parum satisfeceritis. Ut adeo in animum inducam meum, vos de me minimùm laborare. Denique cùm infimis precibus toties contendissem, ut incredibili pecuniarum angustia presso, nummorum aliquid aspergeretis, ne asse quidem submisso inopiam meam levaveritis. Nisi facta saltem nomina diluere potero, ad vos gravior, quam memet redundabit infamia. Quodsi parens nòster veteres iras nondum deposuit, cum matre saltem diligentissimis precibûs agito, ut ne me neglectum omnino ac desertum jacere patiatur, ne spes mihi omnis exclusa videatur. Vale. Belgradi &c.

Quid in harum Elegantiarum conquisitione observandum?

Resp. Primo, ut nimius ne sis, & omnia Elegantiis farcire velis, sed ut condimentum parce inspergas, & cum judicio, quo discernas, quæ Phrasis, cui voci ejus Sententiæ aptior sit; item an Verbo, Substantivo, Adjectivo, Adverbio sua Phrasis conquirenda sit. Subinde *Verbum* erit fertilius, ùt in Sententiis: *Irrisurus aliquem, cave, ne ipse irridendus sis*, quære; Irrideo, Rideo. Si *vales*, benè est; quære: *Valeo*.

Alias *Substantivum*, præsertim apud Verba amplissimi usûs, ût sunt: *Sum*, *Fio*, *Evado*, *Possum*, *Facio*, *Reddo*, *Tribuo*, *Do*, *Teneo*, *&c.* v. g. Divitum omnes sunt amici; quære: *Dives*, *Amicus*. Homines duri victus evadunt *robusti*; quære: *Robustus*.

Alias Adjectivum, ût in sententiis: *Iratus ab insano tantum tempore distat*; quære; Iratus, Insanus. *Deformis sim potius, quam pulcher & malus*; *quære*: Deformis, Pulcher, Malus, &c.

Quid observandum præterea?

Resp. Non verba tantùm ac nomina, sed eorundem item Derivata & Composita; vel contra vestiganda erunt; quod ei facile, qui Primitivorum libellum sibi familiarem reddiderit. Sic in Sententia: *Nemo hominum sine labore clarus evasit, aut è paupere dives*. Præter *Labor*, *Clarus*, *Pauper*, *Dives*, perquirenda erunt à *Clarus* Clāritas, Claritudo &c. à *Pauper*, Paupertas à *Dives*, Divitiæ, Ditesco, &c. Quâ accuratione si Phraseologiam excusseris, vix erit Sententia, cui vel in *Synonymis*, vel *Usu*, vel *Phrasibus* aptam quandam Elegantiam non reperias.

Quid in hac vestigatione observandum tertiò?

Resp. Quod supra tetigi, ut in delectu Phrasium discrimen adhibeas, ac distinguas, quæ in rem quadret, quæ minus. Nisi veritus essem, ne libri moles nimiùm augeretur, Phrasibus singulis Germanicam significationem additurus eram, quod in suis Lexicis Beyerus & Allerus præstiterunt, ne deerrare possent Tyrones. Sic in Sententia: *Anima nihil pretiosius*; loco *Pretiosus* reperies in Phraseologia *multorum nummorum*, *seu sumptuum*, qui loquendi modus hoc loco plane ineptus foret. Nam dicendum esset: Anima nihil potiùs, antiquius, sanctius esse debet, &c.

Multum igitur interest, Phraseologici Lexici rite uti posse?

Resp. Sàne permultùm. Noveram adolescentes, qui orationem struerent tam elegantem ac Latinam, ut in volvendo Cicerone multos annos posuisse videri potuissent, hujus artificii ignaris. Inest & illud commodi, quod ea, quæ aliena fuerant, multiplici usû faciant; quódque dicitur, in succum & sanguinem suum vertant.

III. *Quid Elegantiæ affert Participiorum usus crebior?*

Resp. Germanica nostra Participiis Futuri Temporis & Ablativo absoluto fere destituitur, Participia Præsentis & Præteriti minus frequentem, sæpe violentum, ac ingratum usum habent. Inde fit, ut Germani scriptoris oratio Latina, etsi verbis *propriis* concepta, Germanicum tamen nescio quid oleat, certè ab Latinæ brevitatis Elegantia longè absit. Hæc brevitas, quâ duæ constructiones ope participii in unam coalescunt, nescio quid Latii saporis habet; Et multo venustius est: v. g. *Hosti te occisuro pepercisti*, ac si dicas; Hosti, qui te occidere volebat, pepercisti.

Nulla sunt Germanis Participia Futuri?

Resp. Nisi Relativo solvantur, efferri à nobis nequeunt: v. g.

Aspernamur profutura, nocitura amplectimur. Wir verachten das, was uns helfen würde, und umfangen die Ding, welche uns schaden werden.

Quid divitiis inhias morte alioquin amittendis? Was trachtest nach Reichthum, welchen du ohne dem im Tod wirst lassen müssen.

Custodi librum à me tibi commodandum. Bewahre das Buch, so ich dir leihen werde, &c.

Recentiores quidam in hunc modum exprimunt Participium Futuri Passivum.

Nodus solvendus. Der aufzulösende Knoff.

Negotium procurandum. Das zu verwaltende Geschäffte.

Examinandi testes. Die abzuhörende Zeugen.

Hostis pellendus Der abzutreibende Feind, &c. Alii alio modô efferunt: Der aufzulösen seyende Knopff, &c.

Præsentis tamen & Præteriti Temporis Participia habemus Germani?

Resp. Rectè quidem dicitur v. g. *Exitio suo propinquantem juvenem servasti.* Den seinem Untergang zueilenden Jungen hast zu erhalten. Sæpè tamen durior est & insolentior Participii Præsentis usus, ut si diceres: *Tibi imperanti parebo*, ich werde dir gebiethenden gehorchen. *Tui pereuntis miserebor*, ich werde mich deiner zu Grund gehenden erbarmen, &c. Participium Præteriti perfrequens quidem est, ejusque Ablativus absolutus per Præpositionem nach commodè significatur: v. g.

Cæsô hoste urbem cepit, nach geschlagenem Feind hat er die Stadt genommen.

Peracto labore dulcis quies, nach verrichteter Arbeit ist gut feyren.

Ubi-

Ubinam & quando Participiis utendum?

Resp. 1. Locô Relativi. 2. Locô suppressæ Conjunctionis copulativæ, *&*, *atque &c.* Und 3. Locô suppressarum Particularum temporis: *Postquam*, *quando*, *cum*. *dum &c.* Indem, nachdem, indem, weil, da &c. 4. Subinde etiam locô Particulæ conditionalis: *Si*, wann. Et *Causalium*, quales sunt: *Quia*, *cum*, *quoniam*. *quòd* pro *quia*, *eò*, *ideò*, *idcircò*, *eâ causâ*, *eapropter*, *nam*, *enim*, *etenim*, *quippe &c.* Dieweil, dessentwegen, derohalben, dann, &c.

Quid de his notandum?

Resp. Modus omittendi Relativum, *qui*, *quæ*, *quod*, & Particulas temporis: *Postquam &c.* jam in infimis duabus scholis; *Ablativus* verò *absolutus* in tertia & quarta frequentissimè inculcatur, nec satis unquam inculcari potest.

Quid de suppressione Particulæ Copulativæ dicebas?

Resp. Hæc ût in omni sermone est frequentissima, ita si, quô in scholis docetur modô, omittatur, duæque Constructiones in unam contrahantur, breviorem facit & succosiorem dictionem. Quæ industria in Narrationibus, maximè valet, ne cum vulgo imperito copulantem particulam sexcenties odiosissimè iteremus. Quid enim insulsius illo: *Fuit Ludimagister Faleriis*, *hic ducebat nobiles pueros*, & *hos extra civitatem velut ambulatum ducebat*, & *volebat eos tradere Camillo*, *Camillus noluit audire*, & *jussit illum vinciri*, & *pueris dari*, *ut eum sic in urbem ducerent.* Quantò breviùs compriùsque erit? Ludimagister Faleriis nobiles, quos docebat pueros, velut ambulatum extra civitatem ductos, Camillo tradere parabat. Is proditorem aversatus vinctum per pueros in urbem reduci jussit.

Hoc tam malè cohærente dicendi genere usi sunt plerique Historici è Lutea, de qua meminimus, Ætate. Exempla adjicio duo, in quibus observes licet, quàm longe aliam speciem induat hac Participiorum quasi veste contecta res eadem. Subjeci exemplum aliud exercitationis causâ, à discipulo eundem in modum adornandum.

Exemplum Narrationis Barbaræ & impolitæ.

Ex Roberto.

Seculi 14. Scriptore.

Erat quidam miles nomine Reymundus, animo virilis & corpore spectabilis. Hic perfectò odio Turcis inimicabatur, *&* diutiùs tolerare non potest, *ut* longo tempore feriarentur.

Hic plurimam sibi alligavit militum multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; *&* transiit duarum civitatum terminos, *&* pervenerunt ad quoddam castrum, *quod* Talamania vocabatur, *cui* gens Suriana principabatur.

Suriani nostros receperunt, & sese libentissimè eorum dominio tradiderunt. Deinde aliud castrum militari impetû invaserunt, *&* tota die fortiter oppugnaverunt, *&* vesperascente die occupaverunt.

Ibi *quietarunt* tribus diebus, *&* custodibus deputatis, *qui* urbem custodirent, quædam montanea conscenderunt, & in vallem descenderunt.

Vide Barbarismos: *Perfectô odiô*; capitali. *Inimicari*; flagrare odio. *Feriari*; cessare. *Alligavit*; adjunxit. *Principabatur*; dominabatur. *Vesperascente*; inclinente. *Quietarunt*; quieverunt. *Deputatis*; designatis. *Montanea*; montes.

Magis Latina puriórque erit oratio:

Erat quidam miles nomine Reymundus; hic capitali odio Turcas insectabatur, & diutiùs tolerare non potuit, ut longo tempore cessarent. Hic plurimam sibi adjunxit militum multitudinem, & in fines Saracenorum tradux't, & transiiit duarum civitatum limites, & pervenêre ad castrum quoddam, quod Talamania vocabatur, quod genti Syræ subjectum erat.

Syri nostros recepêrunt, & se eis summis voluntatibus tradiderunt. Ibi quievêre triduo, & designatis, qui urbem custodirent, quosdam montes conscenderunt, & in vallem descenderunt.

Narratio eadem, omissis Relativis & Particulis, ope Participiorum elegantior.

Reymundus quidam corporis animíque viribus spectabilis, implacabili Turcarum odio accensus, nec diuturniorem cessationem jam ferens, contractis multis copiis, in Saracenorum fines illatus, præteritis duabus urbibus ad castrum quoddam, Talamania dictum, Syrisque subjectum pervenit. Syri receptis illis

ſumma voluntate ſe ſuaque permisêre. Inde caſtrum aliud ſumma vi aggreſſi, tota die fortiſſimè oppugnatum ſub veſperum cepêre. Hic tridui quiete recreati, cohortibúsque ad urbis cuſtodiam deſignatis, è conſcenſis montibus in vallem ſe demisêre.

Hæc quidem Latina eſt, illa Germanica, aut Gallico-Latina oratio; nam eodem nobiſcum vitio Germano-Latinæ tres Linguæ, Italica, Francica, & Hiſpanica laborant.

Exemplum aliud. Simplice ac rudî ſtylô.

Fuit quidam Rex, qui legem tulit, quòd, quicunque ſubitò mori deberet, manè ante ortum ſolis ante domum ejus tubas canerent, & ſtatim talis veſtibus nigris ſe indueret, & ſic ad judicium properaret.

Ille Rex magnum convivium fecit, & omnes Satrapas Regni vocari fecit, qui & venêrunt. Erant hic omnis generis Muſici, qui ex ſuavi melodia magnum ſolatium convivis fecerunt. Rex verò nullum lætitiæ ſignum oſtendit, & vultum triſtem habuit, & ſuſpiria emittebat.

Videntes hoc convivæ admirati ſunt, & non audebant cauſam triſtitiæ petere, & ideo fratri Regis dixerunt, ut cauſam indagaret, qui & fecit. Ait Rex: Craſtinâ die reſponſum audies.

Et præcepit Buccinatoribus, ut ſequenti die venirent ante fratris domum, & tubis canerent. Audiens hoc, commota ſunt viſcera ejus, & ſe veſtibus nigris induit, & ad Regem ivit.

Hic fecit fieri foveam profundam, & ultrà foveam cathedram fragilem, quæ quatuor pedes fragiles habuit, & fecit fratrem ſuum exui veſtibus, & ſuper cathedram poni. Cùm eſſet in cathedra poſitus, fecit, ut ſupra caput gladius acutus per filum ſericeum penderet, & quatuor armati cum gladiis acutiſſimis ſtarent, unus à parte anteriore, unus à poſteriore, unus à parte dextra, unus à ſiniſtra &c.

Narratio eadem ope Participiorum elegantior:

Rex quidam legem tulit, ut, quibus ſubitò moriendum eſſet, tubis ſummo mane ad domum canentibus, pullis induti ad judicium properarent.

Idem Rex evocatos omnes Regni Satrapas magno convivio excepit. Symphoniacis ſuavi melodia convivas recreantibus, unus nullo oſtenſo lætitiæ ſigno, fronte contracta ſuſpiriis indulgebat.

Videntes & admirabundi convivæ, cauſámque triſtitiæ petere non auſi, per germanum Regis iram indagant; cui ille: cras, inquit, reſponſum audies.

Juſſis verò poſtridie ad ejus ædes canere buccinatoribus, vehementer commotus, pullatus ad Regem properat.

Ille paratæ profundæ foveæ cathedram fragilem, quaternis fragilibus pedibus nixam imponi, in eáque germanum veſtibus exutum collocari jubet, præacuto etiam gladio ſupra ſedentis caput, è filo tenui ſuſpenſo, quatuor armatis ad ſingula latera oppoſitis, &c.

EXEMPLUM TERTIUM.

Omiſſis Relativis, & Particulis conjunctivis à Tyrone ope Participiorum ornatius reddendum.

Rex Tripolis miſit Comitibus nuncios, *dum* ibi erant, rogant ea, *quæ pacis ſunt*; & miſit dona *concupiſcibilia*, arcum aureum, & equos. Sed dona receperunt, & illi *remandaverunt*, quod nunquam cum illo *pacem haberent*, niſi *Chriſtianitatem* reciperet. Comes enim Ægidius multùm deſiderabat terram illius, *quia* optima erat, & regnum ejus, *quia* præ cæteris erat *honorabilius*. Igitur quatuordecim diebus *ex licitis* exiêrunt de optima valle, & *abierunt* ad optimum caſtrum antiquiſſimum, cui nomen erat Achas. Hoc noſtri cum feſtinatione aggreſſi ſunt, *ſed* eorum impetum caſtellani viriliter ſuſtinuerunt. Sæpiùs illos invaſerunt omni telorum genere, & non prævaluerunt, & magis, quàm lucrarentur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de noſtris militibus *erga* Tripolim perrexerunt, & ſexaginta Turcas invenerunt, *qui* multos captivos & animalia rapuerant, & ante ſe ducebant. Quos *ut* noſtri viderunt, Domino adjuvante ſuperaverunt, & ſex de illis occiderunt, & eorum equos retinuerunt, & ovantes ad caſtra cum immenſa præda remeârunt, &c.

Quid

Quid de ſupprimendis Particulis cauſalibus dicebas?

Reſp. Harum loco eleganter vel Participium adhibetur; vel Verbum ſubſequens Subſtantivo mutatum, ut e duabus una fiat conſtructio. Participium adhibetur: v. g. *Solvi debuit conſilium, quia clamor omnia turbaverat.* Fac omiſſo *quia*: clamore omnia turbante ſolvendum fuit conſilium. *Deditionem fecêre*; nam *annona defecerat*: annona deficiente deditionem fecêre. *Ira ſuccenſus eſt*, idcirco *ne eum læſeris*: ira ſuccenſum ne læſeris. Verbo autem in Subſtantivum mutato dices: Obortus *clamor* conſilium ſolvit; Annonæ *defectus* deditionem maturavit; *Ardorem* hominis ne læſeris.

Iisdem cauſalibus Particulis Præpoſitio *per* eleganter ſubſtituitur: v. g. quia *tempus eſt percalidum, ſtudiis ineptus ſum.* Dic: per immodicum calorem ſtudere nequeo. *Scribere non potui*, quòd *nondum ſat convalueram*; Per valetudinem ſcribere non potui.

Ut video, in Participiorum doctrinâ probè me exercitatum eſſe oportebit.

Reſp. Ille mihi ſpem de ſe præbebit maximam, & ab germanitate ſe removebit longiſſime, qui Participiorum ritè tractandorum ſolertia cæteris præſtiterit. Hac una arte tam illuſtris eſt, Hiſtoricorum principis Livii, & adipalis & prope inimitabilis *cum perſpicuitate* brevitas.

Cur addebas: cum perſpicuitate brevitas?

Reſp. Quia pronum eſt, è ſtipatis nimiùm, cumulatiſque Participiis in obſcuritatem vel ambiguitatem incidere. Id quod ſibi accidere queſtus eſt Poëta: *Brevis eſſe laboro; obſcurus fio.* Eadem cauſa tyronibus T. Livii lectio, quàm aliorum Authorum difficilior videtur. Modus itaque mediúmque tenendum erit. Sit v. g. hæc periodus:

Nachdem ich die Arbeit, welche ich neulich angefangen, kaum vollendet, und zu was anderen mich fertig machte, besuchten mich einige Freunde, welche mich zu dem Spiel gebracht, so mir dazumahl recht nöthig wäre, weilen ich ziemlich müd worden.

Cùm labore, *quem* nuper cœperam, vixdum perfunctus eſſem, *&* ad alia me pararem, viſebant me amicorum quidam, *qui* me ad ludum traduxere, *qui* mihi tum, *quia* admodùm laſſatus fui, perneceſſarius erat.

En, ùt omiſſis Particulis *temporis* cùm, *copulativâ* & *&* *cauſali* quia, *Relativo* qui, ſex conſtructiones in unam, nec læſa perſpicuitate concreſcant:

Labore nuper cœpto vixdum perfunctum, & ad alia parantem me, inviſentes amici ad ludum traduxêre, mihi tum admodùm laſſato perneceſſarium.

Aliud: Nachdem der Printz *Belgrad* beyderſeits eng eingeſperret, damit er ſich von auswendiger Belagerung los machte, hat er ſeine Völcker aus dem Lager gezogen, darauf in die Schlacht-Ordnung geſtellt, und weil der Nebel Anlaß gabe, den Feinden, ſo den Sieg ſchon in Händen zu haben vermeynten, eine ſolche Niederlag zugefügt, die ſie nicht leicht erſetzen werden.

Princeps Belgrado utrinque arctè circumvallato, extima ſe obſidione liberaturus, eductis inque aciem diſpoſitis copiis, per nebulæ opportunitatem, hoſtibus, jam ſe victoriam manu tenére ratis, cladem intulit, haud facilè reparandam. *Viden' è ſeptem conſtructionibus unam.*

Aliud Valerii Maximi: Carthagine *capta* uxor Aſdrubalis *exprobrata* eidem impietate, dextra lævaque duos filios mortem non *recuſantes trahens*, incendio ſe *flagrantis* patriæ injecit.

Ejusmodi exempla Livii pagina utraque ſuppeditat.

Exemplum Livianæ Brevitatis è crebro Participiorum uſu.

Inde Turnus, Rutulíque *diffiſi* rebus ſuis ad *florentes* Hetruſcorum opes, eorúmque regem Mezentium confugiunt: qui Cære *opulenta* oppido *imperitans*, jam inde àb initio, novæ urbis origine minimè *lætus*, & tum nimiò plus, quàm ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere *ratus*, haud gravatim ſocia arma Rutulis junxit.

Participiorum tractandorum imperitus ità fortaſſe feciſſet:

Turnus ac Rutuli diffidebant rebus ſuis, *&* ad opes Hetruſcorum, *quæ* tum florebant, & eorum Regem Mezentium confugiunt; qui Cære, *quod* opulentum erat oppidum, imperitabat; & *quia* jam inde ab initio, novæ urbis origine minimè lætabatur, *&* tum nimiò plus, quàm ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere rebatur, haud gravatim &c.

Vernaculè verò in hunc modum.

Turnus und die Rutuler fiengen an, auf ihren Handel zu mißtrauen, und nahmen ihre Zuflucht zu denen Hetruriern, so damahl gar mächtig, und ihrem König Mezentio, welcher über Cære, das dazumahl eine reiche Stadt ware, herrschete, und schon Anfangs sich über den Ursprung dieser neuen Stadt Rom wenig erfreuete, weilen er vermeynte, es würde sich das Trojanische Wesen grösser machen, als es der anliegenden Völcker Sicherheit zuliesse, so hat er sich unbeschwert mit denen Rutulern in ein Bündnuß eingelassen. En quantùm diffusa hæc Germanitas ab stricta illa, & eò venustiore Latina brevitate dissideat.

IV. *Quale ad elegantiam adjumenti genus est, quas quarto loco dixeras Observationes singulares?*

Resp. Qui ad restituendum Latinæ Linguæ suum nitorem superioribus sæculis primi operam contulêre, observationes quasdam singulares earum rerum, è quibus antiquæ Latinitatis ingenium maximè enitescit, litteris tradidêre. *Hadriani* Cardinalis opusculum de Latino sermone præcipuè commendari meretur. Cæteri sunt: Laurentii *Vallæ* & *Sylvii* elegantiæ; Anton. *Schori* Thesaurus, *Goclenii* Observationes Latinæ Linguæ; *Doleti* Epitome, *Vorstii* de Latinitate meritò & falsò suspecta; *Borrichii* Vindiciæ; *Cellarii* Antibarbarus; *Niessii* de Ortu Latinæ Linguæ &c. Horum libellorum quempiàm, cum parabiles sint admodùm, sibi comparâsse juverit.

Atqui ad manum nullum habeo?

Resp. Unus instar omnium *Flos Latinitatis* P. Pomæi esto, viri de hac litteratura optimè meriti. Hoc ille libello Observationes illorum plerásque, quique *Verborum* singulorum, *Nominum Particularum* proprius & elegans usus sit, pulchrè complexus est; ut adeò Syntaxis *Particularis* & *Ornata* compellari possit.

Quô pactô ejus usum mihi familiarem reddam?

Resp. Hanc exercitationem, quam magni momenti existimo, describam tibi minutiùs. Initium facies in principio Tertiæ, atque hac methodo:

Legendus inprimis erit, & attente relegendus, quem dixi, Flos Latinitatis, certúmque lectionis hujus pensum in dies singulos constituendum: v. g. Pagina seu folii latus unum quo pacto totum commodè per *tertiæ* & *quartæ* decuriam absolvetur.

Secundò: *Repetendum* erit statæ lectionis pensum cum condiscipulorum aliquo cæteris studiosiore. Repetitionis hæc erit ratio, ut alternas quærentis & respondentis partes obeatis. Quæret primus, quæ Sententiis Latinis respondeat significatio Germanica? alter vicissim, quæ Germanicæ Latina? Vide

SCHEMA:

Quomodo Flos Latinitatis inter duos utiliter repeti possit, seu privatim, seu in schola.

Primum e. g. pensum esto Verba: *Abalieno*, *Abdico*. Secundum: *Abdico*, *Abdo*, *Abduco*. Tertium: *Abeo*. Quartum: *Aberro*. Quintum: *Abhorreo*, *Abigo &c.* Ex hoc penso rogabit primus, respondebit alter? v. g.

Quomodo Latinè reddis?	*Alter resp.*
Mein Bruder ist mir feind worden.	Frater meus se à me abalienavit.
Du hast den Vater von mir abwendig gemacht.	Patrem, *vel* patris voluntatem à me abalienâsti.
Sich von einem absondern.	Se ab aliquo abalienare.
Er hat abgedanckt.	Abdicavit.
Er hat das Burgermeister-Amt aufgegeben.	Abdicavit se consulatû.
Man hat ihn seines Amts entsetzet.	Abdicatus, privatus est suo munere.
Er will ihn für keinen Sohn erkennen.	Abdicavit filium.

Hâc respondendi vice perfunctus, alter roget è converso priorem: v. g.

Quomodo Germanicè reddis?	*Primus resp.*
Frater meus à me se abalienavit.	Mein Bruder ist mir feind worden.
Abdicavit se magistratû.	Er hat sein Amt aufgegeben.
Se ab aliquo, aliquem à se abalienare.	Sich von einem, einen von sich abwendig machen.
Abdicat, rejicit, repudiat illum filium, &c.	Er will ihn für keinen Sohn erkennen 2c.

Scriptio, quæ talis erit, Indici Germanico, qui Flori Latinitatis subnectitur, tu significationes Latinas è pagina notata, in libello ad id parato adscribes in hunc modum: Primum in Indice Verbum est: abbitten; adde Latinum: *deprecari aliquem, ab aliquo*, vel *aliquid*: Etwas inständig bitten, ꝛc. Abbrechen, *intermittere consuetudinem, opus, iter, laborem &c.* Ein Gebrauch, Werck, Reise, Arbeit, ꝛc. abbrechen, ꝛc. Scriptio ejusmodi singula memoriæ imprimet tenaciùs, nec operosus erit admodùm, dum assiduus sit, nec unquam intermissus labor.

Quid inde utilitatis capiam?

Resp. Qui hanc industriam per supremas duas Grammaticæ Classes continuaverit, Dii boni! quem sibi thesaurum juvenili memoria conditum parabit! qua facilitate Epistolam, Narrationem, Chriam, Carmen, Orationem panget, quam venustatem senilem, quam antiquitatis speciem stylo conciliabit suo! quàm solidum jaciet veræ Latinitatis fundamentum, reliqua ætate velut aliud agenti exædificandum!

Videris nimium oneris imponere, & præter Syntaxin generalem, etiam particularem hanc exigere?

Resp. Tingi te potiùs hoc elegantiarum colore, quàm imbui; & methodum saltem, tentes, artémque earundem condiscere velim. Ab juvene docili, avido, tempusculorum parco, plura opinione præstari possunt. Fortasse hæc exercitatio in ipsam scholam induci posset ea ratione, ut Academicis (iis dico, qui præter scholæ ordinaria plus aliquid efficere possint, quorúmque è denis ferè unus est aut alter) suus cuique æmulus, pensúmque unius paginæ præscribatur, quod inter se repetant. Id tamen liberum cuique, nec nisi volentium esse oportebit, neque, si omittatur, ulli pœnæ obnoxium. Saltem pauculi è multis præclari Latini è scholis egredientur.

V. *Ut memini, rectum Particularum usum, quintum dicebas Elegantiæ Fontem?*

Resp. Præpositiones, Conjunctiones, Adverbia intelligo, quæ velut fibræ corpus orationis omne pervadunt. Nulla re Latinæ ingenium exprimas melius, ac eas ritè tractando. Adeò in parvis his magna venustas. Tursellinus primus eam viam præivit, opusculo de Latinis Particulis elegantissimo. Quamquam hoc quoque carére possit, qui Floris Latinitatis partem tertiam de *Adverbiis*, & primo loco, & præ cæteris attentione studióque majore sibi familiarem reddiderit.

VI. *Quod est postremum Elegantiæ comparandæ adjumentum?*

Resp. Verborum apta *Collocatio*. Rhetoris quidem hæc ars propria est, delibanda tamen tyroni. Cùm ad ornatum squalorémque orationis plurimùm intersit, quò ordine collocentur verba, sic ut eadem sententia, sed aliter disposita, jam seipsâ elegantior videatur. Perinde ùt capilli iidem, qui impexi horrori erant, pectine compositi in ornamentum vertunt. Præcipuas aliquot Collocationis Elegantias ex Sylvio depromptas habeto:

Elegantiæ Collocationis.

1. Verbum plerumque periodum terminat; e. g. Non enim procacitate linguæ, vitæ sordes diluuntur.
2. *Omnis*, *nullus*, *meus*, *tuus*, *suus*, eleganter in finem Periodi rejiciuntur: Illa *lex turpitudinem habet summam*, *gratiam* nullam. *Si animum inspiceres* meum.
3. Comparativa & Superlativa tum in fronte, tum in fine Periodi: *Agricultura nihil* melius, dignius *nihil invenitur.*
4. Cum idem vocabulum repetitur, continenter ponitur: Amicus amici *consuetudine gaudet*; Clavus clavô *truditur.*
5. Idem de Derivativis intellige: Oratori orationes *sunt legendæ*; Deformis deformitate sua *ne dejiciatur.*
6. Duo contraria itidem continenter ponuntur: Docti indoctis *præstant*, *alii* exultant, lamentantur *alii.*
7. E Numeralibus minor præponitur: *Annus octavus* & tricesimus; *Sextus* decimus.
8. Genitivus eleganter ab altero Substantivo voce aliqua interjecta separatur: *Tuarum* litterarum *admiratus sum* elegantiam.
9. Inter *magis quàm* nihil interponitur: *Laude delector* magis, quàm *pecuniâ.*
10. Particula *quam* elegans est inter duos Comparativos: *Felicior*, quàm *ditior*; *Laudas me amiciùs*, quàm *veriùs.*

11. Particula *quam* inter duo Nomina eleganter ante Comparativum ponitur:
Re. quam *verbis liberalior*; *Aristoteles*, quam *Plato doctior.*
12. Item ante verbum *Malo*;
Italiam, *quam vitam deserere* malo; *Intelligi me*, *quam laudari* malo.
13. Inter duo Epitheta vox aliqua interjicitur:
Magnum *opus omnino atque* arduum.
14. Continuata duo Substantiva vix sine Particula *Et* ponuntur:
Tuis illum officiis & liberalitate adjuva.
15. Vocabula composita interdum dividuntur:
Magno *à te* opere *peto*; Rem *vero* publicam ne *desere.*
16 Particula *antequam*, *priusquam*, *postquam*, eleganter dividuntur:
Nullas ante *litteras accepi*, quam *tu redieras.*
Post *diem quartum*, quam *in Britanniam ventum est*, eum adii.
Parandum prius *bellum*, quam *gerendum.*
17. Nomen Dignitatis Proprio præponitur:
Pontifex Maximus *Clemens*; Cæsar *Carolus.*
18. Cognomina Nominibus anteponuntur:
Phalereus *Demetrius*; Montecuculus *Raymundus.*
19. Præpositio præponitur post *cujus*, *quorum*:
Cujus *ex amicitia*; quorum *in ædibus.*
20. Accusativus post Infinitivum:
Contemni *te putas*; Mirari *se ait.*
21. Participio postponuntur *me*, *te*, *se*:
Visurum *me spero*; Amantem *me redama.*
22. Ablativus in fronte vel medio, certe ante verbum ponitur:
Re intellecta *ad te properabo.*
23. Ut ne, loco *ne*:
Operam da, ut ne *fallare.*
24. Inter particulas *ne quidem*, *non solum*, *non tantum*, *non modo*, *sed etiam*, aliquid eleganter interponitur:
Amicitia non *mutua* solum *colenda*, sed. Non *Petrus* tantum, sed *omnis.* Non pilis tantum, sed gladiis etiam.
25. Particulæ *si*, *nisi*, non in fronte, sed proxime verbum eleganter locantur:
Amantem *si negligis*; id ille *si fecerit*:
26. Ut in medio & proxime verbum:
Negotium ut *conficias*, labora. Ita *confusa est oratio*, *nihil* ut primum, nihil *ut sit secundum.*
27. *Qui*, *quæ*, *quod*; item: *cum*, *dum*, *cur*, ne, eleganter in medio:
Relictum quod *erat*, *arripui*. *Eam causam* cum *suscipio*. *Ambulatum* dum *iret.*
Fortunæ vim ne *experire.*

Non item Poeticis Elegantiis licebit uti?

Resp. Inter eloquentiæ corruptæ causas putem hanc non esse ultimam, quod aliquorum juvenum depravatus gustus eo iverit, ut orationem scripturi, Elegantias è Synonymis, gradibus ad Parnassum, Flavissis &c. aucuparentur; Metaphoris intarcirent omnia, Phrasibusque Poetarum propriis. Qua re nihil perversius excogitari potest. Memini, puerum me gemmulas has summo studio consectatum, plurimum laudis retulisse, si nullam periodum non aliqua Metaphora exornatam afferrem. Habebam inter adversaria mea:

Nescio, quo novercantis fortunæ sidere evenisse dicam.

Insulæ nauseantis naturæ vomitu in orbem ultimum ejectæ.

Cum primi anni florerent, jam maturitas autumnabat in vultu.

Non expandunt se hortensem in iridem folia, nisi è laboris nubibus pluviæ distillarint.

Capillos cogunt in suggestum, sed crede mihi, nunquam illo de suggestu peroravit sapientia. Sub illa cæsarie nihil reperies, quam Aristophanis nebulas, Polystrati somnia, merasque tenebras in augustissimo Capitolio scilicet triumphantes.

CAPUT QUARTUM.

De Copia Latini Sermonis.

Quid intelligitur nomine Copiæ verborum?

Responsio:

Ut eandem Sententiam non modo proprie & eleganter, sed varietate multiplici, aliis aliisque verborum formulis efferre, ac veluti ceram in alias aliasque for-

formas & modulos transfundere noris: ut cum idem dicas, aliud ſemper dicere videare. Quod ut in omnibus linguis laudi datur, ita in Latina mortalibus, qui fuerunt, omnibus ſic antecelluit Cicero, ut *Orationis ejus divitias*, varietatem illam non imitabilem, ipſi ejusdem ætatis Oratores diſertiſſimi demirarentur.

Quid utilitatis affert hæc copia?

Reſp. Prima eſt ac neceſſaria ad Poëticam ac Rhetoricam præparatio. Hærebis in carmine condendo miſere niſi Sententiam Protei inſtar tamdiu transformare ſcias, dum verba eveniant metro apta. Cæterum uti in rebus omnibus, ita in oratione varietas delectationem habet. Ut colorum rerumque diverſitate jucunde tenetur oculus, nec concentus ſine tonorum alternis, nec ejusdem ſemper condimenti obſonium, nec invariata eademque veſtis, utut pulchra, diu placent; ita nihil faſtidioſius jejuno, inope, unius toni & coloris Oratore. Quod vitium Tautologiam, hoc eſt, ejusdem ſermonis inſulſam iterationem, Græci appellant.

Quomodo comparanda eſt Copia verborum, & quando?

Reſp. In ſuprema Grammaticæ tentandum aliquid, viaque prænoſcenda, qua deinceps eatur. Comparatur, ut reliqua omnia, exercitatione ac lectione Claſſicorum, Tullii inprimis, in quo uno cornu quoddam habes Copiæ. Quia tamen hæc lectio multorum annorum eſt, ac juvenibus paulo impeditior, Phraſeologiæ interim ſubſidio, alieno nempe peculio vivendum, præceptaque eadem Phraſeologia rite utendi diſcenda ſunt.

Quæ Præcepta affers?

Reſp. *Generalia* quædam de Sententia qualibet, quantumvis ſterili, varie commutanda; *Singularia* quædam de iis argumentis, quæ frequentius in orationem veniunt. Ars in eo eſt, ut, quod Eraſmus, quem præeuntem multis in rebus ſequor, ait: Sententiam quandam ſumas, eamque varies quam ſæpiſſime. Qui labor uberiorem afferet frugem, ſi plures inter ſe, propoſito in medium themate, confligentur. Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur ſinguli, & velut anſa præbita plura quisque inveniet. Qua quidem in re conveniet, Milonis illius Crotoniatæ ſolertiam imitari, ut principio bis, deinde ter, deinceps ſæpius ac ſæpius variando, ad eam facultatem proficiamus, ut jam ſine negotio centies aut ducenties variare poſſimus.

VARIATIONIS PRÆCEPTA GENERALIA.

Quænam ſunt de Copia generatim præcepta?

Reſponſio:

Tres ſunt primarii fontes Copiæ: I. SYNONYMIA; II. ENALLAGE; III. ÆQUIVALENTIA. *Synonymia* ex Græco σὺν & ὄνομα, quaſi Con-nominatio, verba ſubminiſtrat diverſa, rem tamen eandem ſignificantia; *v. g.* Domus, ædes; Enſis, gladius; Litteræ, epiſtola; Charta, papyrus.

I. Synonymia, ſeu Cognominatio.

Quomodo quærenda ſunt Synonyma?

Reſp. Ejusdem conſilio vis maxima è bonis authoribus colligenda foret, quia tamen hæc diligentia non hujus ætatis eſt, è Phraſeologia conquirenda erunt. Qua in conquiſitione id cavendum, ne Synonyma, quæ in propoſita Sententia Synonyma non ſint, deligantur: v. g. *Parva ſcintilla neglecta magnum ſæpe excitavit incendium.* Reperies pro *excito* adhortor: quod alienum habet ab hac Sententia ſenſum. Voces namque plurimæ duplicem habent ſignificationem, *propriam*, & ſimilitudinariam ſeu *metaphoricam*. *Proprie* dicimus: Librum abjecit in terram. *Translate:* Animum abjecit in terram. *Translate:* Animum abjecit. *Proprium* eſt: Abducere pecora. *Translatum:* Abducere aliquem à vitio. *Proprium:* Affigere cruci. *Translatum:* Animum ſtudiis. *Prop.* Abit domo. *Transl.* Abit ira homini. *Prop.* Ablegare foras aliquem. *Transl.* Ablegare curas, &c. Cavendum itaque, ne, cum proprium adhibendum eſſet, translatum loco non ſuo ſubſtituas. Qua in re judicio aliquo opus eſt. Sunt quædam in ſpeciem idem ſignificantia, quæ tamen plurimum inter ſe diſcrepant, ut: *Amo*, *diligo*; *Abſtinentia*, *continentia*; *Ira*, *indignatio*, &c. De hac tamen differentia religioſum admodum eſſe non oportebit juvenem.

II. Enal-

II. Enallage seu Immutatio.

Quid est Enallage, & quis ejus usus?

Resp. A Græco ἐν, *in* & ἄλλος, *alius*, è quo ἀλλάζω, *aliud reddo*, seu *immuto*, unde Εναλλαγή, Enallage, *immutatio*, seu ejusdem vocis paulùm deflexæ variatio: *v. g. Edo*, edax, edacitas, peredo &c. *Amo*, amor, amicitia, deamo. *Prudens*, prudentia, imprudens. Fit hæc immutatio *primò*, cum vocis alicujus *figura*, vel *species*, id est, *simplex* in compositam, *primitiva* in derivatam, aut contra mutatur; seu cum una pars orationis in aliam, Verbum in Nomen. Substantivum in Adjectivum vel Adverbium ac vicissim convertitur. *Secunda* species Enallagæ est, cum reliqua attributa Verbi, Nominis, Adverbii deflectuntur: ut Modi, Tempora, Casus. Numeri &c.

Quæ partes orationis utramque hanc Enallagæ speciem maximè recipiunt?

Resp. Verbum & Nomen. Nam Interjectiones, Conjunctiones, Præpositiones, Adverbia minimum mutationis admittunt. Participia Verbo aut Nomini accenseri possunt. Mutatur ergo *Verbum* in Substantivum Nomen: *v. g. Discernit* nihil; nihil *discriminis* habet. *Admiror*; tenet me *admiratio*. Substantivum in Adjectivum; ut: Valdè *impudens*, insignitæ *impudentiæ*. *Facundus*, miræ *facundiæ*. Adverbium; ut: *Hilariter* vivit, *hilaris* vivit.

Quomodo immutantur attributa Verbi?

Resp. In Verbi genus, id est, vox *Activa* in *Passivam*: *v. g.* Laborantes DEUS adjuvat; à DEO adjuvantur. Contingit multos hæc infamia; hac infamia multi continguntur.

Modus. In *Imperat.* Laborato, & DEUS adjuvabit. *Conjunctiv.* Si labores, DEUS juvabit. *Infinit.* Laborare est DEI opem provocare. *Depone* inimicitiam. Si me audis, *depone* inimicitiam. Benè tibi consules, cum inimicitiam *posueris*. Suadeo tibi *ponere &c.*

Tempus. Imperfect. Nullo non tempore Dii laboriosos juvabant. *Perfect.* Quis impensè laboriosus à DEO adjutus non est? *Plusquamperf.* Nullum exemplum est, quin studiosum hominem Superi adjuvissent. *Futur.* Laborato, & juvaberis. *Trahit sua quemque voluptas*; quis est, quem non *traheret*; quem non *traxerit*, *traxisset*, *traheret* aliquando sua voluptas.

Persona. 1. Laborantes certò à DEO adjuvamur. 2. Labora, & juvabere. *Numerus.* Laborantes Dii adjuvant. DEUS adjuvat. *Ereptis omnibus spem retine. Persona.* Spem *retineo.* Qui spem *retinet*, haud omnia perdidit. *Numer.* Spem retinete.

Ut attributa nominis mutantur?

Resp. 1. *Casus.* Laborantes juvantur à DEO. *Gen.* Laborantium curam DEUS gerit. *Dat.* Laborantibus præsto est DEUS. *Accusat.* Laborantes adjuvat. *Ablat.* A laborantibus nunquam frustra DEUS invocatur. *Id nuncium mihi gaudio fuit*; *Gaudii* materia fuit; *Gaudium* attulit; *Gaudio* me implevit.

2. *Numerus.* Laborantem, laborantes. DEUS. Dii.

3. *Genus.* Pileum, pileus. Hoc barbiton, hæc barbitus.

4. *Declinatio.* Violens, violentus; Contagium, contagio; Senecta, senectus &c.

Idem nomen facilè in singulos Casus deflectes, si Verba Genitivum, Dativum &c. regentia aptè applicueris.

Unde petam Enallagen Speciei ac Figuræ.

Resp. E Clavi seu Dictionario Denzleri, ac longè expeditius è Primitivorum seu Radicum libello, ubi *primitivis* ac *simplicibus Derivata sua* vel *Composita* ordine subjecta reperies; *v. g.* sit varianda Sententia: *Misero auxiliare* Quære in Radicum libello primitivum *Miser*: reperies Derivata *Miseria*, *misere*, *misereor*, *&c.* Composita: *Misericors*, *commiseror &c.* Quære porro, an verbum *auxilior* primitivum sit, an derivatum? Radicum gnarus facilè meminerit, ejus primitivum esse *augeo*, ejus derivata reperies, *augesco*, *augmentum &c.* Item ab *auxilior* auxilium, auxiliator &c. viden', quâ ubertate fluat Fons hic Immutationis.

III.

III. *Æquivalentia.*

Quid intelligis Æquivalentiæ nomine, quam tertium ajebas Copiæ fontem?

Reſp. Dicitur & *Æquipollentia*, Græcè ἰσοδυναμία, ab ἴσος, ſimilis, æqualis, & δύναμαι, poſſum, valeo, δυναμία, potentia, valentia. Fit hæc Æquivalentia, vocem vel ſententiam contrariis mutando, addita particula negante: v. g. homo diligens; non indiligens. Omnibus gratus; nemini odioſus. Vigilandum eſt; minime dormiendum eſt. Laborantes Deus juvat; otioſos Deus averſatur. Permitto; non repugno.

Non autem Æquivalenti huic ſententiæ vel voci ſuam iterum Synonymiam, ſuas Immutationes eſſe conquirendas. Quæ induſtria, ſi cæteræ omnes abſint, tantam effundet verborum redundantiam, ut vel librum de re quapiam ſcripturo nunquam defuturæ ſint formulæ, idem ſemper aliter aliterque exprimentes.

Quid igitur mihi, ſententiam meam, quam poſſum ſæpiſſime, variare cupienti faciendum erit?

Reſp. Adoleſcenti ingenioſo methodum hanc, nempe felicibus multorum experimentis comprobatam, tenendam ſuadeo:

Primo, ut ſententiæ propoſitæ, v. g. *Laborantes Deus adjuvat*, Synonyma è Phraſeologia conſcribat. v. g. Q. *Laboro*; *Synon.* Elaboro, contendo, operam do. His, vide, an non ſua item ſint nova Synonyma, v. g. *Contendo*; *Syn.* Nitor, enitor, curo, conor. Neque hic ſiſtes, sed novis his alia rurſus Synonyma conquires, eousque continuato quærendi labore, dum omnino exhauſeris. Eadem accuratione verbum *Adjuvo* excuties. Conquiſita Verba à Nominibus ſeorſim conſcribe.

Secundo. Verbis, Nominibus, Adverbiis ſuas è Radicum libello Enallagas, ſeu Derivata & Compoſita exſcribes, v. g. *Elaboro*, Elaboratio, &c. *Contendo*, Contentio &c.

Tertio. Pone Sententiæ ejuſdem Æquivalentiam, à contrariis; *pigros Deus deſerit.* Huic ſuam iterum Synonymiam ac Enallagas, quo dictum eſt modo, colligito.

Cæterum tota hæc Copiæ exercitatio Exemplis melius, quam Præceptionibus percipitur. En Schema.

Exemplum Copiæ Verborum pro varianda Sententia: Laborantes Deus adjuvat.

E primo fonte Copiæ, Synonymia vocibus ſingulis: *Laborantes*; *Adjuvat*; *Deus*; ſua Synonyma ſunt quærenda.

Quære: *Laboro*; *Syn. Elaboro. Contendo, Operam do.* Quærito rurſus in Phraſeologia, horum Synonymorum Synonyma, nempe primum Verbi *Contendo*; & ſic deinceps in hunc modum. Quære: *Contendo*; *Syn.* Nitor, Enitor, Curo, Conor; q. *Operam do*; *Syn.* Adminiſtratio, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura; q. *Nitor*; Connitor, Adnitor; q. *Curo*; *Syn.* Studeo; q. *Conor*; Tento, Experior; Id molior, Incumbo, Id pugno; q. *Adminiſtratio*; *Syn.* Curatio, Procuratio; q. *Munus*; *Syn.* Officium, Provincia. q. *Studium*; *Syn.* Labor; q. *Actio*; *Syn.* Actus, Factum, Negotium; q. *Opus* -- q. *Cura*; Sollicitudo, Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Angor, Moleſtia; q. *Studeo -- tento -- experior* -- q. *Molior*; *Syn.* Ago, Struo, Machinor, Paro, Comparo; q. *Incumbo* -- q. *Pugno*; *Syn.* Dimico, Certo, Depugno; q. *Curatio* -- *Procuratio*; *Syn.* Gubernatio; q. *Officium*; *Syn.* Partes; q. *Provincia*; *Syn.* Onus; q. *Labor*; *Syn.* Afflictatio, Contentio animi, Vigiliæ, Sudor, Aſſiduitas; q. *Actus*, *Factum*, *Negotium*, *Procuratio*, *Opus*; *Syn.* *Artificium*; q. *Sollicitudo*; *Syn* Moleſtia; q. *Diligentia*; *Syn.* Aſſiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio; q. *Meditatio*; *Syn.* Exercitatio; q. *Ago*; *Syn.* Tracto, Gero, Agito, Aggredior; q. *Dimico*; *Syn.* Confligo; q. *Certo*; *Syn.* Decerto, Belligero; q. *Contentio*; *Syn.* Luctatio, Certamen. Dimicatio, Pugna; q. *Sudo*; *Syn.* Deſudo; q. *Aſſiduitas*; *Syn.* Perſeverantia; q. *Exercitatio*; *Syn.* Induſtria, Curriculum; q. *Tracto*; *Syn.* Exerceo. q. *Gero*; *Syn.* Adminiſtro. *Agito*; Verſo, inquiro. *Dimicatio*; Diſcrimen. *Pugna*; Certamen. *Perſeverantia*; Conſtantia. *Commotio*; Motus. *Induſtria*; Ars Solertia, Ingenium. *Curriculum*; Stadium, Curſus, &c.

Horum

Horum Synonymorum Enallagæ, ſeu Derivata & Compoſita:

Enallagæ Nominum : Opera ; Operoſus, Operatio, Operor, Cooperor, Oportet. *Studium* ; Studioſus, Studioſitas, Studioſe. *Actio* ; Actuoſus, Actor, Actuoſe. *Cura* ; Curator, Curantia, Curioſus, Accuro, Accuratio, Accuratus, Curator: *Officium* ; Officina. *Labor* ; Laborioſus, Adlaboro. *Negotium* ; Negotioſus, Negotior, Negotiator. *Solicitudo* : Solicito. *Diligentia* ; Diligenter. *Onus* ; Onero. *Contentio* ; Contentioſus. *Vigilia* ; Vigil. Vigilo, Vigilantia, Per-E-Ad-Invigilo. *Sudor* ; Sudo, Deſudo, Inſudo. *Aſſiduitas* ; Aſſiduus, Aſſidue. *Sedulitas* ; Sedulus, Sedulo. *Exercitatio* ; Exerceo. *Luctatio* ; Luctor, Reluctor, Obluctor. *Certamen* ; Certatio, Certo. Decerto. *Pugna* ; Pugnax. *Lucubratio* ; Lucubro. *Perſeverantia* ; Perſevero. *Induſtria* ; Induſtrius, Induſtrie. *Solertia* ; Solers, Solerter, &c.

Deus.

Synonymia : Deus ; Dii, Divi, Divinus, Divinitus, Divinitas, Superi, Cœlum, Cœleſtes, Cœlicolæ, Jupiter, Mars, Hercules, Plutus, Minerva, Juno, Apollo, &c.

Adjuvat.

Synonymia : Adjuvo, Juvo ; Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo. Quære : *Opitulor* ; Subvenio, Adminiculor, Fulcio. *Auxilior* ; Succurro, Adſum. *Suffragor* ; Faveo. *Sublevo* ; Suſtento. *Subvenio* ; Subſidio ſum, Fulcio. Suſtineo. *Succurro* ; Succedo. *Adſum*, *Faveo* ; Studeo, Amo, Complector. *Subſidium* ; Perfugium. *Suſtineo* ; Tueor. *Amo* ; Diligo, Benevolus ſum. *Perfugium* ; Portus, Præſidium, Aſylum. *Tueor* ; Tutor, Cuſtodio, Faveo, Præſideo. *Diligo* ; Charus. *Benevolus* : Amicus, Studioſus. *Præſidium* ; Spes, Securitas. *Cuſtodia* ; Servo, Obſervo. *Faveo* ; Tego. Alo, Retineo. *Charus* ; Acceptus, Jucundus. *Amicus* ; Cupidus. *Spes* ; Fiducia, Firmamentum. *Alo* ; Nutrio, Paſco. Paſcuus. *Firmamentum* ; Stabilimen, Robur, Vires. *Robur* ; Vis, Vires, Firmitas, Nervi. *Vires* ; Lacerti, Facultas, Vis, Efficacia, &c.

Hujus Synonymiæ Enallagæ:

Enallagæ Nominum : Perfugium ; Perfugio, Confugio, Perfugium. *Benevolus* ; Benevolentia, Volo, Voluntas. *Portus* ; Littus, Portuoſus. *Charus* ; Charitas. *Fiducia* ; Fido, Fidentia, Confidentia. *Firmamentum* ; Firmo, Confirmo, Firmitas, Firmus. *Stabilimen* ; Stabilio, Stabilitas. *Robur* ; Corroboro, Robuſtus, Nervi, Nervoſus. *Lacerti* ; Lacertoſus. *Facultas* ; Facilis, Efficacitas, Efficax. *Gratus* ; Gratia, Gratioſus.

Enallagæ Verborum : Adjuvo ; Adjutor, Adjumentum, Adjutorium. *Opitulor* ; Opitulatio, Opitulator, Opem fero, Opulentus. *Subvenio* ; Subventio. *Adminiculor* ; Adminiculum, Adminiculatio. *Fulcio* ; Suffulcio, Fulcrum, Fulcimentum. *Auxilior* ; Auxilium, Auxiliator, Auxiliarius. *Succurro* ; Succurſus. *Suffragor* ; Suffragatio, Suffragium, Suffragator. *Faveo* ; Favor, Fautor, Favorabilis, Fauſtus, Fauſtitas. *Sublevo* ; Allevo, Allevatio, Allevamentum. *Suſtineo* ; Suſtento, Suſtentatio. *Subſidio ſum* ; Subſidiarius. *Succedo* ; Succeſſus. *Studeo* ; Studium, Studioſus. *Amo* ; Deamo, Amor, Amicabilis. *Tueor* ; Tutor, Tutela, Tuitio, Tutus. *Diligo* ; Dilectus, Dilectio. *Cuſtodio* ; Cuſtos, Cuſtodia. *Foveo* ; Refoveo, Confoveo, Fomentum. *Præſideo* ; Præſidium, Præſidiarius. *Alo* ; Altor, Alumnus, Alimentum, Alitura. *Tego* ; Protego, Protectio, Protector. *Nutrio* ; Nutrimentum, Nutricius. *Paſco* ; Pabulum, Paſtor, Paſcua.

Hanc tantam è Synonymia & immutatione enatam ſupellectilem in ordinem redegiſſe juverit: v. g.

Laborantes.

Verba : Elaboro, Contendo, Operam do, Nitor, Enitor, Curo, Conor, Adminiſtro, Connitor, Adnitor, Studeo, Tento, Experior, Molior, Incumbo, Pugno, Ago, Struo, Machinor, Paro, Dimico, Certo, Depugno, Tracto, Gero, Agito, Aggredior, Confligo, Decerto, Sudo, Deſudo, Exerceo, Verſo, Inquiro, Operor, Cooperor, Oportet, Adlaboro, Collaboro, Negotior, Solicitor, Onero, Vigilo, Evigilo, Invigilo, Pervigilo, Luctor, Obluctor, Lucubro, Perſevero.

Subſtantiva : Subſidium, Perfugium, Portus, Opera, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura, Curatio, Officium, Provincia, Partes, Labor, Negotium, Sollicitudo, Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Contentio, Moleſtia, Onus, Afflictio, Contentio ani-

animi, Vigilia, Sudor, Assiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio, Exercitatio, Luctatio, Certamen, Dimicatio, Pugna, Perseverantia, Industria, Curriculum, Stadium, Discrimen, Constantia, Ars, Solertia, Ingenium, Cursus.

Adjectiva: Operosus, Studiosus, Actuosus, Curiosus, Accuratus, Laboriosus, Negotiosus, Diligens, Vigil, Assiduus, Sedulus, Pugnax, Industrius, Solers.

Adjuvat.

Verba: Juvo, Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo, Subvenio, Fulcio, Adsum, Faveo, Sustento, Subsidio sum, Sustineo, Succedo, Studeo, Amo, Complector, Tueor, Diligo, Benevolus sum, Tutor, Custodio, Præsideo, Servo, Observo, Tego, Alo, Retineo, Nutrio, Pasco, Confugio, Fido, Firmo, Confirmo, Stabilio, Corroboro, Suffulcio, Allevo, Deamo, Confoveo.

Substantiva: Perfugium, Portus, Præsidium, Asylum, Spes, Securitas, Fiducia, Firmamentum, Stabilimen, Robur, Vires, Vis, Virtus, Nervi, Firmitas, Lacerti, Facultas, Benevolentia, Littus, Charitas, Fidentia, Confidentia, Stabilitas, Efficacitas, Gratia, Adjutor, Adjumentum, Adjutorium, Opitulatio, Opitulator, Subventio, Adminiculum, Adminiculator, Fulcrum, Fulcimentum, Auxilium, Auxiliator, Succursus, Suffragatio, Suffragium, Suffragator, Favor, Fautor, Faustitas, Allevamentum, Subsidiarius, Studium, Tutor, Tutela, Tuitio, Dilectio, Custodia, Custos, Fomentum, Præsidium, Altor, Alimentum, Nutrimentum, Pabulum, Pastor, Pascua.

Adjectiva: Charus, Amicus, Studiosus, Benevolus, Acceptus, Jucundus, Cupidus, Gratus, Portuosus, Firmus, Facilis, Efficax, Auxiliarius, Tutus, Amicabilis, Faustus.

Tertius Fons Copiæ, Æquivalentia, cum sua Synonymia & Immutatione.

Pigros Deus deserit.

Pigros.

Quære: *Piger*; *Syn.* Segnis; q. *Segnis*; Languens. *Langueo*; Flaccesco. Languidus sum, Torpeo, Torpesco, Marcesco. *Languidus*; Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remissus. *Torpeo*; Obtorpesco. *Marcesco*; Putresco. *Tardus*; Cunctator, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo. *Debilitatus*; Fractus *Mollis*; Effœminatus, Delicatus. *Lentus*; Frigidus, Tener. *Languor*; Desidia. Torpor, Stupor. *Negligo*; Non curo, Desero, Omitto. *Desidia*; Inertia, Ignavia, Socordia, Segnities. *Non curo*; Incuria, Incurius, Incuriosus. *Omitto*; Relinquo, Missum facio, Non exequor. *Inertia*; Negligentia, Nequitia, Fuga laboris. *Ignavia*; Iners, Somniculosus, Reses, Segnities. *Incuria*; Negligentia, Væcordia. *Negligentia*; Indiligentia. *Fuga laboris*; Declinatio, Aversio laboris. *Iners*; Væcors. *Dormio*; Cubo, Sopior, Quiesco. *Somnus*; Somnio, Quiesco, Conquiesco. *Quies*; Otium, Vacatio, Cessatio, Remissio. *Aversio*; Averto, Horreo, Abhorreo, Declino, Fugio, Tergiversor, Vito, Cesso, &c.

Deserit.

Desero; Destituo, Relinquo, Derelinquo, Absum, non adsum, Desum, Recedo ab aliquo, Prætermitto. *Destituo*; Destitutio; Derelictio. *Relinquo*; Missum facio, Tardo, Discedo. *Derelinquo*; Contemptio. *Absum*; Remotus Disjunctus, Facesso. *Negligo*; Excludo. Contemno, Curare omitto, Prætereo. *Tardo*; Moror, Differo, Contemno. *Contemptio*; Despicientia, Despicatui habeo, Sperno, Abjicio, Aspernor, Nihili facio, Minimi æstimo. *Remotus*; Alienus, Abhorrens. *Facesso*; Abeo. *Excludo*; Portas claudo. *Curare omitto*; Incurius. *Moror*; Morosus, *Tardo*; Differo, Procrastino. *Alienus*; Aversus, Alienatus. *Abhorreo Aversor*; Refugio, Defugio, Recuso, Me alio verto. *Alienatus*; Infensus. *Abalieno*; Rejicio. *Averto*; Aversus, Arceo, Removeo. *Refugio*; Fugio, Recedo. *Recuso*; Abnuo, Abnutus, Nolo. *Declino*; Repudio. Repulso, Repulsa, Respuo, Negligo, Fastidio. *Durus*; Asper, Inexorabilis, Inclemens, Immitis, Inexpugnabilis, Difficilis, Adversus, &c. &c.

Hanc Synonymorum copiam pari ratione certas in classes distribuere, haud inutile erit: v. g.

Pigros.

Verba: Langueo, Flaccefco, Torpeo, Torpefco, Marcefco, Putrefco, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo, Negligo, Omitto, Relinquo, Non exequor, Cubo, Sopior, Quiefco, Somnio, Dormio, Horreo, Abhorreo, Declino, Vito, Fugio, Tergiverfor, Ceffo.

Subftantiva: Remiffio, Languor, Defidia, Torpor, Stupor, Inertia, Ignavia, Socordia, Væcordia, Segnities, Pigritia, Incuria, Negligentia, Nequitia, Fuga laboris, Negligentia, Indiligentia, Declinatio laboris, Otium, Vacatio, Ceffatio, Mollities, Lentitudo, Frigus.

Adjectiva: Piger, Segnis, Languens, Languidus, Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remiffus, Fractus, Delicatus, Lentus, Effœminatus, Frigidus, Tener, Incurius, Incuriofus, Iners, Somniculofus, Refes, Defes, Negligens, Væcors, Socors.

Deferit.

Verba: Deftituo, Relinquo, Derelinquo, Abfum, Defum, Recedo ab aliquo, Prætermitto, Tardo, Difcedo, Faceffo, Excludo, Contemno, Prætereo, Moror, Differo, Sperno, Defpicatui habeo, Abjicio, Afpernor, Nihil facio, Minimi æftimo, Curare omitto, Procraftino, Abhorreo, Averfor, Refugio, Defugio, Recufo, Me alio verto, Rejicio, Averto, Arceo, Removeo, Fugio, Recedo, Abnuo, Repudio, Nego, Nolo, Declino, Repello, Faftidio, Recufo.

Subftantiva: Deftitutio, Derelictio, Contemptio, Defpicientia, Abnutus, Duritia, Faftidium.

Adjectiva: Remotus, Disjunctus, Alienus, Abhorrens, Incurius, Morofus, Averfus, Alienatus, Inimicus, Durus, Afper, Inexorabilis, Inexpugnabilis, Inclemens, Immitis, Adverfus, Faftidiofus.

Quid jam hac tanta fylva faciam?

Refp. Jam hoc tui ingenii ac judicii eft, ut è vocibus fingulis conftructionem juftam ædifices, quod fiet, fi 1. Nominibus verba idonea, quorum magnam copiam fuppeditat Syntaxis, Verbis item apta Nomina attribueris. 2. Enallagas Modorum, Temporum, Cafuum, &c. admifcueris. 3. Ad majorem varietatem conciliandam figuris variis; dubitantis, alloquentis, interrogantis, indignantis, optantis, exclamantis, ridentis, lugentis, monentis, docentis, dolentis, timentis, irafcentis, gaudentis, miferentis, jubentis &c. perfonam fumas. Quæ doctrina etfi jam figurarum Rhetoricarum peritiam aliquam depofcat, ingeniofo tamen tyroni lucis aliquid item affundet. Vide Exemplum.

Variationes Sententiæ fupradictæ è præfenti Verborum fylva conftructæ.

Ut rebus ipfe tuis *operam* dederis, ita â Deo *juvaberis*.
Munere fuo rite fungentibus *opitulatur* cœlum.
Student fuperi, fuimet ftudiofis.
Studium adhibenti dii *adminiculantur*. Dum ab *actione* non defiftas, omnia pro te agent fuperi.
Fac ipfe *opus*, & *auxilia* cœleftia ne defpera.
Tibimet *curæ* efto, & *fuffragabuntur* boni dii.
Qui *officio* non defuerit, in cœlitum *tutela* degit.
Quamdiu *partes* tuas impleveris, *fubvenient* laboranti cœlites.
Orna *provinciam* tuam pro viribus, & *fuppetias* de cœlo expecta.
Mortalium contenti *labores* præ thure conciliant immortales.
Nullum *negotium* aut *onus* defugienti Divi cœpta *fortunabunt*.
Summa *follicitudine* res adminiftrato fuas, aderunt *opitulatores* divi.
Hominum *diligentiam adjutores* dii *fuffulciunt*.
Cogitationes omnes ad fe fervandum conferenti, fuperum *favor* præfto eft.
Fruftra de fuperis *confidit*, qui laboris *moleftiam devitat*.
Si rerum tuarum omni *contentione* fatagis, *efficacitatem* fuppeditabit cœlum.
Nitere, quantum potes, *onus* levabunt cœlites.
Vigilias pro fe agentium *cuftodiam* dii fufcipiunt.
Sudore magis, quam victimis, cœleftia *præfidia* comparantur.
Laborandi *affiduitas* cœli *favores* provocat.

Homi-

Hominum *sedulitatem* ultro consequuntur de cœlo *adminicula.*
Ne ab *luctatione* abstiteris, *lacertos* firmabit Hercules.
A quo deorum victoriam petes, si *certamen* timidus defugias?
In omnem *dimicationem* paratos facilis Mars *tutatur.*
Strenue *pugnam* ineuntium Mars ipse commilitonem agit.
Laborandi *perseverantiam* læto *successu* coronant divi.
Fautores habebo Deos, si nihil industriæ ipse prætermisero.
In *curriculo* contende pro viribus, *vires nervosque* firmabit Deus.
Ne lassere in *stadio*, nec aliter *bravium* consequere.
Certum ad Deos *perfugium* habet, qui sibimet in *discrimine* consulit.
Constantia in cœptis Deum *adjutorem* habet.
Impigri navarchi *solertiæ* Neptunus ipse *portum* præparat.
Manu te *ingenioque* juva, tum scilicet Herculem voca.
Operoso *precatori* cœlestia adjumenta certa sunt.
Studioso homini summa est quidvis à Deo impetrandi *fiducia.*
Actuoso homini certum est in omni casu ad deorum altaria *asylum.*
Sui *curiosus* curæ est Jovi.
Accuratum officii *custodem* summa benevolentia complectuntur divi omnes.
Laborioso aratori Ceres ipsa *alimenta* præbet & *pabula.*
Negotiosorum Hominum *conatibus* nunquam se Mercurius subtrahit.
Diligens esto, nec, quod à te fieri possit, prætermitte quidquam; tum altaria obi.
Pervigili lucubratori *propitia* adest Minerva.
Assiduis ipsi dii *præsident.*
Omnia *cupiunt* cœlites *solerti* rerum suarum *curatori.*
Sedulus rem tuam exequere, cætera Jovi permitte.
Studentis & *pugnacis* hominis *subsidiarii* sunt cœlites.
Fovet cœlum homines *industrios.*
Solicite pro se *elaborantibus* in parato est divorum *gratia.*
Contende primum, tum ad cœlestes *confugito.*
Operam dato, venient in partem operis numina.
Nitere in tempestatem, *littus* admovebit Neptunus.
Enitentes in ardua, dii *sustinent.*
Curanti res suas, *vires* è cœlo venient.
Conantes divina auxilia *suffulciunt.*
Obniti malis & *obluctari* omni diligentia, validissimum est precum genus.
Tute *connitere*, ut *fulcrum* dii subjiciant.
In eorum vota facile est numen, qui res ipsi suas *administrant* sedulo.
Homo suis rebus *studens* naviter, Deorum *studium* est.
Tenta, audentibus *aspirat* secunda fortuna.
Tibi prospice, nihil non experire, *favent solertibus* cœlestes.
Age molire, quod tuum est, spondeo te superis in *amoribus* fore.
In *opus incumbenti*, benigni cœli *provident.*
Fortiter *pugnanti* numina volentia *subveniunt.*
Strue mœnia, tibi consule, *securitatem* dii præstabunt.
Machinare omni contentione, *firmamentum* de cœlo spera.
Pro aris, focis impigre *dimicantes* fere voti damnantur.
Temet *propugna*, & *auxiliarios fecisti* Deos.
Legitime *certantibus* superi *robur* adaugent.
Si perfunctorie res tuas *tractes*, cave, *opitulationem* à cœlo expectes.
Res suas strenue *gerere*, *confidentiam* in superos parit.
Aggredere fidenter, ne tibi deesto, efficiendi *vim* haud denegabunt cœlites.
Confligito, nec cede malis, nec de *tuitione* superum despera.
Omni vi *decertantibus* certa à cœlestibus subsidia affluunt.
Sudando, teque in partem omnem *versando*, cœli opem conciliabis.
Inquirito vias omnes, qua exeas; exitum è calamitate pandet aliquis deorum.
Impigre *operantibus* deos cooperari non piget.
Facientibus, quod *oportet*, facultatem suppeditat Numen.
Vin' *sublevari* à Deo, ipse tibi Deus esto.
Negotiosi hominis *tutor* Deus est.
Si tui nulla *sollicitudine* tangeris, qua fronte deos solicitas?
Laborem vitanti nullum & *onus*, *fulcimentum* præbent dii.
Quamdiu pro te *pervigilas* in superum *custodia* agis.

Dormire tibi precanti Deos, ne mirere.
Luctare alacriter, *sustinebit* te cœleste auxilium.
Obluctare malis, & *fomenta* divinitus reperies.
Qui in labore *perseverat*, tuto diis *fidit*.
Allabora, nec *repulsam* metue.
Complicatis manibus orare superos, ridiculum.
Impenetrabile Cœlum est, *languidi* ac *vecordis* hominis precibus.
Simul ad rem, simul ad vota vertitur.
Aras omnes nequidquam obit officii *neglector*.
An æquum est, iis adesse Jovem, qui sibimet *desunt*?
An superis partes, quas *negligis*, demandabis?
Queis labor odio est, his nemo propitia speret numina.
Otiosorum hominum fletu, ac ploratu nihil moventur dii.
Precando nihil agit, qui nihil agit.
Dormienti quis Deus vigilabit?
Quis credat, hominem sui *incurium* curæ fore cœlitibus?
Incassum ad templorum limina confugiunt, qui laborem *defugiunt*.
Ut precibus sit efficacitas, fac, quod potes.
Tende ad astra manus, sed callosas.
Ad preces *ignavorum* & ploratus, obsurduere cœlestes.
Pro *ignaviæ* adjutoribus haberi, vel minorum gentium deos dedecet.
Cupis, ut in tui *inertis* hominis pensum succedant superi?
Pigri hominis & calamitosi non homines miseret, nec deos.
Mitissimi dii ad inertium vota *duri* sunt, & *inexorabiles*.
Non sunt dii nisi pro hominibus, qui se homines, hoc est, ad laborem natos meminere.
Nervos ad opes, manus ad cœlum tolle.
Pauci fuere, queis sopitis urbes in retia egisset fortuna.
Supplex idem & otiosus repulsam mendicat à diis.
Non destituere à superis nisi ipse te dereliqueris.
Frustra superum opem implorat cessator, si vel hecatomben voveat.
Non esset honestum immortalibus, hominum *desidiam* opibus alere.
Merito rejicitur à diis rerum suarum actor negligens.
Nec otium probatur superis, nec otiosorum vota.
Erras, o piger, qui torporis tui advocatum speras Jovem.
Cum nullam quietis partem tibi concesseris, tum demum in superum auxilio acquiesce.
Ni tu vacaveris, haud dubie tibi vacabit Jupiter.
Ad somniculosi preces, cœlestes indormiunt.
De homine sui oblito, nihil meminere superi.
Nisi ipse manus admoves, thus incassum & victimas effundis.
Desidendo, superosque deprecando utrinque actum agis.
Male feriati hominis calamitatem nullæ obtestationes averruncabunt.
Ecqui bonos superos speret, qui sibi nequam est?
Languor orantis ac remissio superos immisericordes facit.
Si labori parcis, parce lachrymis, votisque.
Si otio hebescas & languore, nullo clamore deos excitabis.
Ne nubes quidem penetrant desidiosi hominis vota.
Somno se dedere, & in superos transferre negotium, prope impium est.
Negligentia obtorpescere, & Jovem invocare, non nisi stultorum est.
Si tute procrastinas, ne mirere tergiversari deos.
Ut tute eris ad laborem, ita superos in vota promptos habebis, aut lentiores.
Agito, quod tuum est, suis partibus non deerit cœlum.
Deorum auxilium ejurat, qui à labore se removet.
Injuria cœli duritiam incusat mollis homo & operis fugitans, &c.

Non sunt alii præterea Copiæ Fontes?

Resp. Cum Poëta fueris ac Rhetor, augere licebit suppellectilem è Tropis fere omnibus, inprimis *Periphrasi* seu Circumlocutione ejusdem Sententiæ, à Definitione, Causis, Effectis &c. petita; *Metaphora* seu Comparatione &c. Suggerent hæ novas denuo Propositiones, quibus si iterum suam Synonymiam, Immutationem, Æquivalentiam subjeceris, in immensum crescet copia. Sit Sententia; *Omnis fere Sententia multis modis variari potest*; Ejus *Æquivalentia*: Nulla Sententia verbis iisdem est alligata; *Periphrasis*: Latina lingua valde copiosa est; *Æquiv.*

Æquiv. Minime egena est; *Metaphora*: Quævis Sententia aliis coloribus pingi potest; *vel*: aliò verborum habitû vestiri potest. Hujus variationis supellectilem & variationem ipsam habeto.

Paradigma aliud in Sententia:

Quævis ferè Sententia multîs modîs variari potest:

Præter Synonymiam, Enallagen, & Æquivalentiam, etiam per Periphrasin & Metaphoram variata.

Quære: *Quævis*; *Syn.* Quilibet, omnis, quicunque, nullus non, universus, quis omnium non? Q. *Sententia*; *Syn.* Dictum, Oratio, Sermo, Opinio. Q. *Multus*; *Syn.* Multiplex. Q. *Multiplex*; *Syn.* Varius, copiosus. Q. *Varius*; *Syn.* Dissimilis, dispar, diversus, distans, commutabilis, varietate distinctus, multiformis. Q. *Dissimilis*; Cum aliquo dissimilitudinem habens. Q. *Dispar*; Disparilis. Q. *Diversus*; Disjunctus, contrarius, totus fere alius. *Enall.* Diversitas. Q. *Commutabilis*; Mutabilis. Q. *Multiformis*; Varius, diversus, Q. *Modus*; Ratio. Q. *Variari*; *Syn.* Distinguo, varietatem facio, muto. *Enall.* Varietas; *Syn.* Dissimilitudo, disparitas, mutatio, mobilitas. Q. *Distinguo*. *Enall.* Distinctio; *Syn.* Discrimen. Q. *Muto*; *Syn.* Immuto, permuto, commuto, verto, inverto. *Enall.* Mutatio; *Syn.* Permutatio, conversio. Item mutabilis, mutabilitas. Q. *Commuto* *Enall.* Commutatio, commutabilis. Q. *Verto*; *Syn.* Flecto. Q. *Inverto* *Enall.* Inversio. Q. *Flecto*; *Syn.* Inflecto, torqueo, contorqueo, detorqueo, verso. *Enall.* Flexibilis, flexio; *Syn.* Anfractus, conversio, flexus. Q. *Flexuosus*. *Syn.* Tortuosus. Q. *Torqueo*; Contorqueo. *Enall.* Contortio, contortus, contortè, tortus. Q. *Tracto*; *Syn.* Explico. *Enall* Tractabilis, tractatio; *Syn.* Explicatio. Q. *Explico*; *Syn.* Expono, differo, dico, verbis rem amplector, in medio pono. *Enall.* Explicatio; explicatus, ûs. Q. *Expono*; Exprimo, edissero. *Enall.* Expositio. Q. *Differo*; Disputo, Q. *Exprimo*; Oratione complector, effingo. Q. *Profero*; Promo. Q. *Disputo*. *Enall.* Disputatio.

Verba: Distinguo, Muto, Immuto, Commuto, Permuto, Verto, Inverto, Flecto, Inflecto, Torqueo, Contorqueo, Detorqueo, Verso, Tracto, Explico, Expono, Dico. Differo, Exprimo, Profero, Effero, Promo, Disputo, Oratione complector, Effingo.

Substantiva: Varietas, Distinctio, Disparitas Mutatio, Mobilitas, Discrimen, Commutatio, Conversio, Mutabilitas, Flexio, Flexus, Anfractus, Contortio, Tractatio, Explicatio, Disputatio.

Adjectiva: Varius, Mobilis, Distinctus, Mutabilis, Commutabilis, Contortus, Flexibilis, Flexuosus, Tortuosus, Tractabilis.

Æquivalentia:

Nulla Sententia iisdem verbis est alligata.

Quære. *Alligo*; Obstringo, Ligo, Devincio. Constringo. Q. *Obstringo*; Obligo. Q. *Ligo*; Vincio, Colligo, Constringo. Q. *Devincio*. Vincio. Q. *Constringo*; Arcto, Concludo. Q. *Obligo* *Enall.* Obligatio; *Syn.* Authoramentum, Servitus, Vinculum. Q. *Arcto*; *Enall* Arctus. Q. *Concludo*; Cogo, Claudo. Q. *Servitus*; Servitium, Famulatus. *Enall.* Servus, Servio; *Syn.* Deservio, Servitutem servio.

Verba: Alligo, Obstringo, Ligo, Devincio, Vincio, Arcto, Concludo, Includo, Obligo, Cogo, Claudo, Servio, Servitutem servio.

Substantiva: Obligatio, Authoramentum, Servitus, Servitium, Famulatus, Vinculum, Servus, Claustrum.

Adjectiva: Arctus, Inclusus.

Circumscriptio, seu Periphrasis:

Latina lingua valdè copiosa est.

Quære: *Latinus*; Romanus; *Enall.* Roma, Latium. Q. *Lingua*, Idioma, Sermo. Q. *Valde*; Admodum, Mirum *vel* majorem in modum, Egregiè, Non mediocriter, Perquàm, Sanè quam, Impense, Inprimis. Q. *Copiosa*; Abundans. Uber,

Uber, Dives; *Enall.* Copiosè, Copia; *Syn.* Abundantia, Ubertas, Facultas. Q. *Abundans*; Affluens, Circumfluens; *Enall.* Abundo. Q. *Uber*; Fœcundus, Fertilis, Ferax; *Enall.* Ubertas. Uberrimè. Q. *Dives*; Locuples, Opulentus. *Enall.* Ditesco, Divitiæ. Q. *Affluens*; Refertus, Plenus; *Enall.* Affluo, Affluentia. Item Circumfluens, Circumfluo. Q. *Abundo*; Redundo, Sum Dives; *Enall.* Abundè. Q. *Fœcundus*; *Enall.* Fœcunditas. Q. *Fertilis*; Opimus; *Enall.* Fertilitas. Q. *Locuples*; *Enall.* Locupleto; *Syn.* Dito, Divitiis augeo. Q. *Opulentus*; *Enall.* Opes. Opulentia. Q. *Divitiæ*; Abundantia &c. Q. *Redundo*; Supero, Superfluo; *Enall.* Redundantia; *Syn* Profluentia.

Verba: Abundo, Ditesco, Dito, Affluo, Circumfluo, Redundo, Locupleto, Augeo. Supero, Superfluo.

Substantiva; Copia, Abundantia, Ubertas, Divitiæ, Affluentia, Fœcunditas, Fertilitas, Opulentia, Redundantia, Profluentia.

Adjectiva: Copiosus, Abundans, Uber, Dives, Affluens, Circumfluens, Fœcundus, Fertilis, Ferax, Locuples, Opulentus, Redundans.

Circumscriptionis Æquivalentia:

Latina lingua minimè omnium est egens.

Quære: *Egens*; Indigens, Cui quæsito opus est; *Enall.* Egeo; *Syn.* Mihi opus est, Indigeo; It. Egestas; *Syn.* Inopia, Indigentia, Mendicitas, Domestica difficultas, Paupertas. Q. *Indigeo*; Q. *Inopia*: Q. *Mendicitas*; *Enall.* Mendicus; *Syn.* Pauper. Q. *Paupertas*; Tenuitas, Angustia rei; *Enall.* Pauper; *Syn.* Inops. Egenus. Tenuis, Parvis opibus ac facultatibus. Inanis. Q. *Exiliter*; *Jejunè*; *Enall.* Exilitas; *Syn.* Jejunitas. Q. *Exilitas*; Q. *Jejunitas*; *Enall.* Jejunus; *Syn.* Aridus. Q. *Aridus*; *Enall.* Ariditas.

Verba: Egeo, Indigeo, Quæsito opus est, Necessarium est, Destituor, Deficio.

Substantiva: Inopia, Indigentia, Egestas, Paupertas, Tenuitas, Mendicus, Exilitas, Exiguitas, Angustia rei, Difficultas, Mendicitas, Jejunitas, Ariditas.

Adjectiva: Pauper, Tenuis, Exilis, Angustus, Arctus, Inops, Egenus, Inanis, Parvis opibus, Exiguus, Jejunus, Aridus.

Metaphora:

Quævis Sententia aliis verborum coloribus pingi potest.

Quære: *Color*; Pigmentum, Fucus, Species; *Enall.* Coloro; *Syn.* Colorem induco. Q. *Pingo*; Picturâ exprimo, Expingo; *Enall.* Pictura, Pictor, Pictus, Pigmentum; *Syn.* Fucus, Ornatus. Q. *Ornatus*; Lux verborum, Flos orationis; *Enall.* Ornamentum; *Syn.* Honor, Dignitas, Insigne lumen; *Enall.* Orno; *Syn.* Exorno, Illustrô, Illumino, Decoro, Ornamentum affero, Ornamenta congero, Collocupleto, Instruo. It. Ornatus; *Syn.* Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus. Q. *Illustro*; Collustro; *Enall.* Illustris; Illustratio. Q. *Decoro*; Cohonesto; *Enall.* Decus; *Syn.* Honestamentum, &c.

Verba: Pingo, Expingo, Pictura exprimo. Coloro, Figuro, Colorem induco, Orno, Exorno. Illustro, Illumino, Ornatum affero, Ornamenta congero, Decoro, Collocupleto. Instruo. Collustro. Expolio, Cohonesto.

Substantiva: Pictura, Pictor, Pigmentum, Fucus, Ornatus, Lux verborum, Flos orationis Honor, Dignitas, Lumen, Insigne, Ornamentum, Decus.

Adjectiva; Pictus, Coloratus, Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus, Illustris.

Metaphora alia:

Quævis Sententia aliò & alio Verborum habitû vestiri potest.

Quære: *Habitus*; Forma, Figura. Q. *Forma*; Notio, Character; *Enall.* Formo; *Syn* Figuro, Fingo, Effingo. It. Formosus; *Enall.* Formositas; *Syn.* Pulchritudo. It. Formula. Q. *Figura*; *Enall.* Figuratus, Effiguro. Q. *Fingo*; Informo, Adorno, Adumbro; *Enall.* Figmentum. Q. *Informo*; Conformo; *Enall* Conformatio; *Syn.* Informatio; Q. *Vestio*; *Enall.* Vestitus, Vestimentum. &c.

Verba: Formo, Figuro, Fingo, Effingo, Effiguro, Informo, Adorno, Adumbro, Conformo.

Sub-

Substantiva: Habitus, Forma, Figura, Notio, Character, Formula, Formositas, Pulchritudo, Figmentum, Conformatio, Informatio.

Synonymia & Enallage:

Quævis fere Sententia multis modis variari potest.

Sententiam quamvis *multimodis* facile variaveris, *Varietatem* maximam Sententiæ prope omnes admittunt.
Multo discrimine orationem quamcunque *distinguere est*.
Sententiolam omnem multiplici verborum *contortione*, si artem tenes, tractabis.
Innumeris modis dictum idem *converti* potest.
Mira est in varias loquendi formulas Sententiæ cujusvis *mobilitas*.
Incredibilem verborum *mutationem* invariata eadem Sententia recipit,
Diversissimos in modulos dictionem unam periti *versare* nôrunt.
Dictum idem variari potest toties, ut *commutatum* a se atque aliud videri possit.
Infinitas verborum *permutationes* eadem oratio subire potest.
Superi! in quot modulos a bonis Latinis dictiuncula una *flectitur*.
Sententiæ singulæ in plurimas formas *faciles* sunt & *flexibiles*.
Plurimis *flexionibus* Sententiam quamvis *permutaveris*.
Infinities dictum idem docti homines vertunt.
In quot flexus Sententia una à docto homine *torquetur*!
Constaret utinam juvenibus quantum ars valeat, ad sermonem quemvis aliter atque, aliter verbis *effingendum*.
Nihil hominis oratione *commutabilius*, ita multipliciter & varie *contorqueri* se finit.
In maxima verborum dissimilitudine nihil tamen de Sententia *immutatur*,
Quæ omnium oratio est, quam in diversos loquendi modos detorquére non liceat?
Artis hoc beneficium est, rem eandem *diversissimis* formulis complecti.
Novis identidem verbis de re eadem eruditi *disputare* solent.
Idem sermo aliter atque aliter *explicari* potest.
Rem sæpe eandem dicimus, verbis inter se plurimum diffidentibus.
Imperitus es sane, nisi magnâ verborum *varietate* in eodem argumento diû commorari possis.
Si una de re differes pluribus, cave eâdem verborum crambe utaris.
Estne aliqua cogitatio, quæ unâ solum formula *exprimi* se patiatur?
Minima Sententiola multimodis *tractabilis* est.
Expeditius nihil, quam animi sensu quælibet aliter atque aliter *efferre*.
Inops nimium est, qui nisi uno verborum sono rem unam *explicari* non posse existimat.
Eandem Sententiam in maxima verborum discrepantia nullo negotio retinueris.
Longior de eodem argumento *disputatio* multiplici verborum inversione *tractanda* est.
Erit eadem oratio, etsi multa verborum diversitate contorta, &c.

Æquivalentia:

Nulla Sententia iisdem verbis est alligata.

Libera est oratio, nec certis ullis verborum limitibus *inclusa*.
Oratio nulla est, quæ arctis pauculorum verborum vinculis *ligetur*.
Non sic in angustum cogitur Romana lingua, ut una oratio una verborum formula *circumscribatur*.
Sententia nulla iisdem verbis *constringitur*.
Probrosa foret servitus, si oratio ad certa duntaxat verba *arctari* se pateretur.
Certis verborum carceribus nemo Latinus *devinciri* se finit.
Amplior Romana lingua est, quam ut Sententia ulla uni alicui verborum modulo *obstringatur*.
Nulla Sententia angustis verborum terminis definitur.
Definito verborum dimenso oratio nulla *obligatur*, &c.

Periphrasis cum sua Synonymia & Enallage:

Latina Lingua valde est copiosa

Da, si potest, linguam, cui *copia* major suppetat.
Ne Græca quidem Romana *abundantior* est.
Insigni *ubertate* Latinum idioma gloriatur.

Ut ærarii quondam *opibûs*, sic linguæ copia Romani hodiedum gentes omnes superant.
Quam mihi gentem dabis, quæ perinde *copiosè* loquatur?
Qua in lingua tantam verborum fertilitatem offendas?
Non *abundat* verbis solùm Latium, sed propemodùm *redundat*.
Putem agrum *feraciorem* nullum, quàm hunc antiqui Latii.
Nescio, Cæsaribûs argenti, an Tulliô orationis *divitiæ* fuerint majores.
Venâ *uberrimâ* Latinus sermo fluit.
Græcæ *opulentiam* æquat, vel antecellit Latina.
Quàm *fœcundus* sit Romanus sermo, experiundo disces.
Tam *locuples* est eruditorum hoc idioma, ut augeri nec possit, nec debeat.
Inexhausta quadam verborum *abundantia* Latium circumfluit.
Si *ditiorem* proferre noveris, per me quidem Latinam aspernaberis.
Paulùm exercitato Latino verba etiam *superant*.
Lætissima quædam *profluentia* verborum Romani sermonis perito quovis in argumento deesse nequit.
De verborum *sterilitate* non nisi ignavus & in Latio hospes queri potest.
Linguis quantumcunque fertilissimis fertilior Latina est.
Qui studium adhibuêre, *superfluere* etiam sibi verba sensêre, &c.

Æquivalentia, Periphrasis:

Latina lingua minimè omnium est egena.

Parvis nimiùm opibûs est, qui linguâ tam divite *tenuiter* jejunéque scribit.
Copiâ citiùs, quàm *inopiâ* Latini laborant.
Inscitiam suam, quam linguæ *egestatem* meliùs incusarent juvenes.
In Romana palæstra probè versatus verborum *inops* esse non potest.
Si per ætatem nondum rerum doctus esse potes, at ne verborum saltem *difficultate* labores, laborandum est.
Angustâ penû est, qui in Latio cum verborum *paupertate* conflictatur.
Sponte se offerunt verba, quæsito vix opus est.
Ad Romanam linguam pleræque *exiles* ferè sunt & *mendicæ*.
Miseret me juvenum, cùm verbis se *defici* scribentes lamentantur.
Nec *jejuna* profectò est, nec *arida* Romana lingua.
Ante Tyberis aquis, quàm verborum *flumine* Latium laborabit.
Latinum scriptorem, si rem tenet, verba *destituere* non possunt.
Nemo sanus Latinæ linguæ *exilitatem* unquam objecerit.
Quem nec ingenium, nec industria *destituerit*, verba destituent nunquam.

Metaphora:

Quævis Sententia variis verborum coloribûs pingi potest.

Novis semper verborum *ornamentis* dictum idem *illuminandum* est.
Eidem orationi alii aliique *colores* induci queunt.
Cùm eandem orationem nova semper verborum *luce illustrare* didiceris, disertus eris.
Alia, intérque se diversa ornamenta in idem dictum congerimus experti.
Fidem superat, quam multiplici varióque *flore* verbulorum exornari idem sermo queat.
Tentando disces, quam sine negotio idem dictum multiplici *verborum ornatu cohonestetur*.
Illustrior semper ac *nitidior* eadem Sententia reddi potest.
E nova verborum dignitate *luculentior* usque existet oratio.
Qui artem callent, *politiorem* usque *comptiorémque* orationem elaborant.
Idem sermo aliis atque aliis *pigmentis adornatus* se ipso videbitur pulchrior.
Unam Sententiam novo *expolitam* decore *splendidiorem* se ipsâ ac propè novam reddideris.
Aliter alitérque *pingi* fingíque sermo idem potest.
Aliis aliisque verborum *insignibus* eandem Sententiam *decorare*, eloquentium est.

Paradigma III.

In themate admodùm sterili:

Hæc charta est valdè alba.

Periphrasis àb Effectis: 1. Suo candore oculos delectat. 2. Ad scribendum invitat.

Me-

Metaphora: Cujus non oculos hæ nives perstringant?
Comparatio: Vernis floribus candidior est; Cygnorum candorem superat.
Æquipollentia: Hæc charta minimè est atra.

Synonymia cum Enallage.

Charta hæc est valdè alba.

Nihil hac chartâ candidius.
Quantâ non elegantiâ albescit!
Quid hujus venustate chartæ jucundius?
Color, qui potest esse sincerissimus, inest in hac membrana.
In papyro venustiore nondum calamum duxi.
Nihil vidi purius hac chartâ, nihil nitidius.
Æquè venusta membranula nondum sub oculos venit meos.
Quid est candidum, nisi hæc charta est?
Quis integellam hanc & nitidam lini filiam non exosculetur?
Utinam is, qui in charta resplendet, candor in hominum moribus enitesceret!
Mundiorem hac papyro frustra requiras.
Tam bellæ tabulæ Venus ipsa suum nomen inscribat.
Nitidiorem hac diphterâ vereor ut invenias.
Quid hoc macrocollo castius, concinnum magis & politum.
Superi, qua se venustate effert hæc charta!
Quis in tam candidula tabula non lubens scribat?
Macrocollum hoc mira puritate nitescit.
Incorrupto hoc candore nihil castigatius.
Mirus in hac papyro candor renitet.
Incorrupti integerrimíque hominis similem hanc chartam dicas.

Periphrasis cum Enallage & Synonymia:

Papæ, ùt oculos delectat hujus nitor membranæ!

Intuentes mirum in modum recreat hæc chartæ puritas.
Non usum modô, sed delectationem etiam scriptori præbet.
Aspectum sanè, quàm exhilarat talis candor.
Lumina intuentium multa voluptate perfundit rarâ hæc membranæ mundities.
Tenentur suspensi contuentium oculi à tanta luce.
Nulla videndi satietas obrepserit hanc munditiem contemplanti.
Teretur jucundè hoc candore oculus.
Non manus solum jucundè in hoc æquor excurrit, sed oculus simul hac tanta coloris jucunditate pascitur.
Affigi sentias oculos ad papyri hujus candorem, cùm semel inspexeris.
Diutiùs inspice, ampliùs placebit hæc charta.

Periphrasis secunda:

Hic papyri candor ad scribendum invitat.

Quis non hic litteras imprimere gestiat?
Tabellarii manum provocat hæc macrocolli gratia.
Non in alia charta nigellæ Cadmi filiæ pulchriùs exsplendeant.
Subest in hac chartæ venustate quædam ad scribendum provocatio.
Vel pigrum scriptorem hic tabulæ decor trahat.
Velut blanditias quasdam admovet hic chartæ color, quis talem membranam litteris inarare nolit?
Sola hac chartæ forma ad scriptionem excitari me sentio.
Scribendi quidem tædium in hac charta oboriri non potest.
Est sua quoque chartæ forma qua utile lenocinium faciat.
Aucupari scriptoris manum dicas, tantum illicii habet.
Nitidissimæ membranulæ gratia propemodùm in amoribus mihi est.
Nemo in æquore tam bello scribere detrectet.
Manum oculósque scriptoris allicit hæc venustas.

Metaphora cum sua Synonymia & Enallage:

Planè nivea est hæc membrana.

Supra puras nives, nullô tum pede calcatas manû te incedere credes.
Nivalem candorem imitatur hæc charta.
Si quid nivibus album est magis, hæc membrana est.
Virginali sanè candore gloriatur hæc papyrus, adeò intemerata est.
Ipsum ebur ad hunc candorem livescit.
Papyrum hanc non è lino, sed recentium nivium floccis concretam dixeris.
Ninxit puto in hanc chartam, tam alba est.

Comparatio cum sua Synonymia & Enallage:

Verni arborum flores huic candori decedunt.

Incredibili nitore hæc charta efflorescit.
Ne ver quidem chartâ hac floridius ridet.
Planè floret & vernat hæc papyrus.
Lux quædam candoris oculos ex hac membrana everberat.
In papyro florentiore nondum scripsi.
Ipse primus arborum honos minùs candescit.
Ad cygnorum colorem charta hæc accedit.
Cygneam quandam venustatem hic videas.
Charta utor gypsatissima.
Concretum lac te conscribere existimes.
Plusquàm lacteus candor hanc papyrum commendat.
Aut lactea est hæc charta, aut lac ipsum livescit.

Æquipollentia cum Synonymia & Enallage:

Nihil in hac charta nigroris est.

Ab omni labe remotissima est hæc charta.
Parte sui nulla squalet aut immundior est.
Quid in pulchello hoc æquore lividum aut squalidum?
Nihil hic invenustum aut luridum.
Coloris nobilitas minimè plebejam hanc chartam probat.
Ne umbrâ quidem maculæ ullius notatur charta hæc.
Æthiops fiam, si nævum hic ullum detegas.
Labeculam ullam si hic repereris, magnô talentô redemero.
Nihil in hac papyro noctis, nihil fuliginis.
Quis tam malignus, qui hujus innocentiam membranæ carbone notet.
Ne fortuita quidem labecula huic irrepsit.
Oculatus sit, oportet, qui sordis aliquid hic detegat.
Quæ lynx vel suspicionem aliquam nævi hic inveniat?
Nihil uspiam maculatum aut fœdum.
Cave, puer, tantum candorem per incuriam uspiam commacules.
Nihil hic, quod inquinet, aut oculos offendat, &c. &c.

Habes itidem Paradigma aliud: *Hæc charta valde est alba*; idque eâ causâ, ut animadvertas, vel in sterilissimo themate, quâ dixi, arte ubertatem verborum maximam congeri posse.

Exemplum aliud Erasmus habet: *Semper, dum vivam, tui meminero*; quam ille Sententiam non admodùm fœcundam, neque ad varietatem, idoneam ait, cùm re vera (pace ejusdem dictum sit) circumlocutionum sit perquam fertilis, & in omnibus linguis nulla ferè res copiosiùs efferatur, ac illud *vivere*, *mori*; voluntatis item ac intellectionis voces cæteris sint affluentiores, quas inter est *Memini, Memoria*: *v. g.*

Semper, dum vivam, tui meminero.

Nunquam, dum vivam, tui non meminero.
Nunquam, quoad victurus sum, tui me capiet oblivio.
Haud unquam, dum vixero, tu animo excideris meo.
Nunquam, donec vivam, mihi venies in oblivionem.
Nunquam, quoad in vivis ero, tui nobis veniet oblivio.

Non

Non priùs tui meminisse desinam, quàm vivere.
Non me antè tui memoria, quàm vita ipsa reliquerit.
Usque dum spirabo, tui memor ero.
Donec hac luce fruor, tu animo hærebis meo.
E vivorum contubernio citiùs emigraverim, quàm tui memoria nostro è pectore demigrârit.
Ipse priùs è vivis excessero, quàm Morus è nostra excesserit memoria.
Lux hæc me priùs deficiet, quàm tui immemor esse cœpero.
Vita me non seriùs destituet, quàm tam chari capitis recordatio.
Idem dies mihi tui memoriam eripiet, qui vitam.
Eadem lux oblivionem tui nobis est adductura; quæ mortem.
Idem nostræ tui memoriæ, qui vitæ finis erit.
Dum memor ipse fuero, tui meminisse neutiquam pigebit.
Non alius nostræ memoriæ tui, quàm lucis erit interitus.
Is solus dies tui memoriam extinxerit, qui vitam.
Ante mei ipsius, quàm tui oblivisci incipiam.
Nostro è pectore non priùs elabetur Mori memoria, quàm hæc anima.
Præter unam mortem nullus omninò te mihi casus expectorabit.
Egóne tam jucundi convictoris unquam vivus queam oblivisci?
Tum demum Mori sui oblivisci poterit Erasmus, cum ipse sui desinet memor esse.
Dum mihi sensus ullus mei reliquus erit, ut semper animo nostro obversaberis.
Cordi meo charior es, quàm ut vivo quidem in oblivionem venire possis.
Intimè nostris in præcordiis repositus est Morus, sic ut præter unam mortem nulla res illum illinc queat eruere.
Orco tradar ipse prius, quàm te mandem oblivioni.
Dum spiritus his oculis, his manibus imperabit, tu pectori insidebis meo.
Dum spiritus hos reget artus, tui meminero.
Quamdiu supererit in nobis halitus, non quivero, tui non meminisse.
Dum in vivis agam, vivet in me tui memoria.
Is mihi dies finis vitæ erit, qui tui oblivionis erit initium.
Idem casus hanc animam, téque è meo revellet animo.
Donec superstitem sinent esse superi, tui perpetuò recordabor.
Dum quidquam vitalis caloris in hoc pectore palpitabit, tui memoria non evanescet.
Non mihi diuturnior vita futura est, quàm tuorum in me meritorum memoria.
Non mihi brevior fuerit tui memoria, quam ipsa vita.
Non minùs durabilis erit tui capitis recordatio, quam hæc ipsa vita.
Me mihi eripiet is dies, qui tui memoriam adimet.
Ipse mihi subducas, priusquam te in memoriam habére destitero.
Haud longior erit mihi lucis hujus functio quam tuæ benignitatis memoria.
Non mihi posteriùs suppetet vivere, quam tui meminisse.
Extra me fuero citiùs, quam Morus intra hoc pectus desinet.
Vita hæc tuíque memoria pari stadiò ad metam decurrent.
Prorsus non erit Erasmus, cùm Mori immemor erit.
Non extabit hoc caput, ubi tam singularis amici quivero oblivisci.
Donec super terram acturus sum, non committam, ut obsolescat apud me tuæ comitatis memoria.
Donec communem hunc aërem hauriam, tu crebro animo occursabis meo.
Nunquam seriùs futurum est Erasmo vitam, quam tui memoriam obtinére.
Non ante de te cogitandi finem fecero, quam Atropos fatale filum secuerit.
Si qua dies unquam tui paritura est oblivíscentiam, ea certè nunquam antecesserit ei, quæ me luce orbabit ipsa.
Sol hic, qui videt omnia, nunquam me videbit non memorem tui.
Mors una tui recordationem his è præcordiis emovebit.
Donec ulla vitæ portio his in artibus residebit, Morus ab Erasmi cogitatione nunquam aberit.
Quamdiu sanguinis ulla pars hoc in corpusculo calebit, nunquam apud me refrixerit Mori memoria.
Mihi quidem dum vita aderit, tu à mente mea nunquam es absfuturus.
Quousque manebit hujus animæ corpusculíque copula, tu à mea memoria nullò tempore sejungeris.
Prius animus corpori quam tu animo meo præsens esse desines.
Spiritus ipse citiùs ex hujus corpusculi domicilio demigrabit, quam animo impressa meo imago tui deleatur.

Æquè

Æque diuturna fuerit apud me tui memoria ac vitæ curſus.
Eadem erit & vivendi, & de te cogitandi meta.
Non arctioribus pomæriis tui recordatio claudetur, quàm ipſa vita.
Quoad ulla vena mihi vitali tempore ſalicet; dulce fuerit, tui meminiſſe.
Quantùm mea Lacheſis fatale ſtamen extenderit, tantundem extendetur & mea tui memoria.
Eadem mihi & vivendi, & de te cogitandi meta fuerit.
Quoad corporis molem ſtatus vivificus ſuſtinebit, animum maximè tui memorem geram.
Dum lucis uſum cælitum indulgentia concedet, te ſemper animô feram.
Dum vitam permittent ſuperi, non committemus, ut tam fidi unquam congerronis nobis obrepat oblivio.
Donec me non deficiet anima, animum hunc & memorem & gratum nunquam poſuero.
Quoadusque ſole volubili frui fas erit, hunc hominem habebis tui memorem.
Vivum non videbit Eraſmum, qui videbit oblitum tui.
Quanto tempore vita mihi duratura eſt, mens quidem hæc manebit tui recordantiſſima.
Quamdiu ſuperô hôc Jove continget frui, non mihi contigerit oblivisci tui.
Donec vita perſeverabit, tu cordis obtutibus ſemper es obverſaturus.
Nominis ante mei, quam tam rari amici ventura eſt obliviſcentia.
Ipſe mihi priùs excidero. quam tui vultus imago.
Viventi quidem Eraſmo haud unquam excidet Morus.
Nulla diuturnitas ævi tui apud me memoriam obliterabit.
Non niſi mecum tui extinguetur memoria.
Ante fatalem diem è noſtra memoria non eliminaberis.
Ante obitum non deſiſtam, tui meminiſſe.
Ante ſuprema funera non ceſſabo, tui memor eſſe.
Non ante exacta vitæ ſtamina, tui queam obliviſci.
Vivo quidem Eraſmo, Morica memoria haud unquam effluet.
Tui apud me memoriam nulla unquam ætas antiquabit.
Ante ſummum diem non abrogabitur in me memoria tui.
Nulla neque locorum, neque temporum injuria efficiet, quò minùs tui quàm maximè meminerim in vita.
Per omnem vitam tui meminero.
Hæc vita, quàm longa continget, cum tui memoria ſemper erit conjuncta.
Ad ipſum uſque rogum me tui memoria proſequetur.
Mei ſenſû carebo, priusquam conjunctiſſimi hominis cariturus ſim recordatione.
A meis ipſe membris diſtrahar, antequàm tu àb animo meo divellâre.
Mors mihi citiùs acciderit, quàm oblivio tam dilecti capitis.
Certum eſt, mortem oppetere potiùs, quàm tui memoriam non jugiter obtinére.
Non niſi me ſepultô tui recordatio ſepelietur in me.
Tui quidem aut mecum aut nunquam eſt interitura memoria.
Donec exſpirem ipſe, ſpirâbit in me Mori mei memoria.
Donec apud ſuperos agitabimus, nunquam mihi inceſſet tuæ benignitatis oblivio.
Ante obitum meum nunquam animo meo tui incurret oblivio; ſic enim loquitur Seneca.
Nihil tam arduum hæc vita mihi gignere queat, ut tui memoriam ex his præcordiis poſſit extundere.
Nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita, quæ tui conciliet oblivionem.
Vivo nil poteſt exiſtere. quod mihi tuæ erga me humanitatis conflet obliviſcentiam.
Sic in me radices egit memoria tui, ut nullis omninò caſibus, qui quidem vivis ſolent accidere, ſit unquam ceſſura.
His nimirùm monumentis animo meo conſecratus es, ut ea nullum ævi ſpatium valeat demoliri, niſi mors, cui nihil rerum mortalium non cedit.
Niſi ipſe mortalis eſſem, non dubitarem, hanc de te memoriam immortalem fore, polliceri.
Si immortalis eſſet Eraſmus, immortalis itidem foret tui apud illum memoria.
Ejusmodi ſtatuam in mei animi penetralibus tua merita erexerunt, ut ea, quoad tellus ſuſtinebit, nullô caſû ſit diruenda.
His titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo, ut eos nulla temporis injuria poſſit unquam exedere.
Non niſi unà cum ætate recordatio tui in me conſeneſcet.
Ipſe mihi priùs excutiar, quàm Mori nomen ex adytis cordis exigatur.
Id unum tibi & confirmo & præſtabo, donec in mortalium numero futurus ſum, ut e ſcrinio memoriæ noſtræ nunquam dimovebere.

Ut

Ut omnia tempus possit, certe hoc unum non licebit illi unquam, ut vivo mihi tui pariat oblivionem.

Semper hic animus tui cum primis meminerit, neque id me dies, quamvis longa, dedocebit.

Donec me tellus alet, unum illud nunquam quibo dediscere, videlicet tam chari sodalis meminisse.

Donec futurus sum ἐπιχθόνιος, ut Homerico dicam verbo, Mori memoriam continenter obtinebo.

Quoad mihi continget inter σῖτον ἔδοντας, ut Homerice loquar, annumerari, nunquam hoc de pectore vultus Mori labetur.

Ὄφρ' ἂν ἔγωγε ζωοῖσι μετέω καί μοι φίλα, quemadmodum inquit Homerus, tu mihi nunquam es obliviscendus.

Tui memoriam perpetuo pariter cum ipso vitæ progressu producam.

Superstiti Erasmo sublimitatis tuæ memoriam nullus unquam dies expunxerit.

Corpore quidem abs te distrahi potero, verum animo te semper intuebor, quoad vitam numina largientur.

Donec aura vitalis hos artus moderabitur, tu à nostris cogitationibus nullo momento es absfuturus.

Usque adeo penitus his præcordiis tui impressa est memoria, ut nullo unquam pacto videatur eradenda.

Ut omnia tempore marcescant, tui certe memoria ad occasum usque vitæ apud me vigebit.

Arctius Morum meum animo complexus sum, quam ut vivo possit elabi.

Eadem me lux exanimem videbit, quæ tui conspiciet immemorem.

Adeo vivam quandam imaginem tui pectori insculpsisti meo, ut vix etiam mors ipsa sit abolitura.

Non erit Erasmus tui memoria vivacior.

Tam vivax tui erit apud me memoria, ut sim ipse non futurus vivacior.

Nunquam intercidat apud me Morica memoria, donec ipse non intercidero.

Semper hunc hominem experieris tui recordantem, donec vitæ particeps erit.

Expers hujus vitæ fuero, priusquam à tui memoria alienus.

Adeo vivax est in me tui memoria, ut ipse non sim illi futurus superstes.

Altius meæ memoriæ insedisti, quam ulla te res inde queat emoliri.

Tenacius inhæres cordi meo, quam ut præter mortis casum quicquam aliud inde te queat ejicere.

Penitius hoc in pectore conditus es, quam ut hinc ulla ratione sis excludendus, donec mihi vitam fata non invidebunt.

Interius insitus es animo nostro, quam ut inde incolumi quidem queas extirpari.

Fixius impressum est cordi meo simulacrum tui, quam ut superstiti possit unquam detrahi.

Sic effigies tui cogitationi meæ penitus impressa est, ut eam nulla sit ætas abrogatura.

Dum vita suppeditabit, nihil extiterit, quod fixam animo meo Mori statuam valeat labefactare.

Fieri nunquam poterit, ut vel vivam parum tui memor.

Donec apud superos commorabor, ne tota quidem Lethes aqua tui memoriam poterit abolere.

Donec aura vescar ætherea, tui subinde reminiscar.

Vitam modo Deus impertiat, ego tibi mentem perpetuo tui memorem polliceor.

Siquis mihi vita functo sensus erit, tam dulcis amiculi recordabor, tantum abest, ut vivus sim obliturus.

Omnia mihi citius acciderint in vita, quam oblivio tui.

Tum prorsus versus current amnes, ut Græcis est in proverbio, cum Erasmus Mori sui poterit non meminisse.

Non alius me visurus est oblitum tui, quam qui visurus est, arduis pronos relabi rivos montibus, & Tyberim reverti, ut ait Flaccus.

Ante leves alto pascentur in æthere cervi quam vivum Erasmum Mori capiat oblivio.

His coloribus in tabula pectoris mei depicta est imago tui, ut eam nulla annorum series possit eluere.

Supremus vitæ dies me tui memorem deprehendet.

Sospite vita non me fugiet memoria tui.

Salva vita hæc non demorietur apud me memoria tui.

Quo-

Quoad hæc mihi vita comes erit, comitabitur & tui recordatio.
Hæc me vita tui memorem relinquet.
Non avolabit à nobis tui memoria, nisi avolante vita.
Ad supremum usque vivendi limitem tui nobis memoria perseverabit.
In obtinenda tui memoria non fuero mihi dissimilis, nisi vivus esse desiero.
Donec hoc vitæ munus divina benignitas mihi salvum esse voles, non intermorietur apud me tuæ benignitatis memoria.
Vita defungar prius, quam tui recolere cessabo memoriam.
Diem obiero citius, quam te ventis & auræ mandem.
Clavis adamantinis nostræ memoriæ infixus est Morus, quos non nisi una mors valeat abrumpere.
Ad ipsos usque cineres pergam tui meminisse.
Ad extremam usque senectam tui me comitatura est memoria.
Per universum vitæ spatium Mori meminerit Erasmus.
Ad extremum usque rogum, tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur.
Fatalis ille dies denique me tui memorem est reperturus.
Dabo operam, ut tuæ humanitatis recordatio ad Libitinam usque proferatur.
Nunquam mihi quicquam obtigerit in vita, neque tam lætum, neque tam acerbum, quod tui nominis recordationem è sinu pectoris mei queat expellere.
Quoad hic animus in hoc corpusculo tenebitur alligatus, non exulabit meâ memoria Morus.
Citius futurum est, ut alterum in orbem tui memoriam mecum deferam, quam ut hic abjiciam.
Animam egero prius, quam te memoria tenere desiero.
Siquando corpus umbram suam poterit effugere, hic animus tui quibit oblivisci.
Non, antequam diem vitæ novissimum clausero, desiturus sum, tuam in me beneficentiam circumferre.
Quam longa dabitur vita, tam erit longa tui memoria.
Par nobis erit memoriæ, vitæque modus.
Tui meminero, quoad auras carpsero vitales.
Absit, ut mihi brevior fuerit tui memoria, quam vita.
Quamdiu supererit Erasmus, tamdiu meminisse non gravabitur.
Vita orbabor, antequam tui me relinquet memoria.
Supero privabor lumine, ut Priscorum more loquar, citius, quam Morus ex animo deleatur meo.
Ocyus hoc mihi corpusculum morte refrixerit, quam tui memoria frigescat apud me.
Inextinctam tui memoriam semper tenebo.
Quantum temporis anima fruar, sic enim loquitur Sallustius, tantundem tui meminero.
Perpetim tui recordatus fuero.
Sine fine tui meminero.
Nulla res tui oblivionem mihi invexerit, nisi quæ me ex hac luce evexerit.
Orbem hunc verterim citius, quam animum hunc tui memorem vertero.
Vita me exuerit is casus, qui tui importabit oblivionem.
Crudelibus umbris occubuero, quemadmodum loquuntur Poëtæ, citius, atque tui recolere memoriam desiturus sim.
Efferar ipse citius, quam tui memoria è corde efferatur meo.
Ad ipsum usque bustum tui memoria prosequetur.
Ne defunctus quidem tui potero oblivisci, nedum vivus.
Viventi mihi nunquam obsolescet hominis tam bene meriti recordatio.
Quando futurum est, ut apud Erasmum evanescat Mori memoria? nempe dum vita destituetur.
Usque eo tui memor ero, dum in vivis agam.
Usque dum spirabo, te corde gestabo.
Quamdiu dabitur anima frui, ut Sallustiano more loquar, non desinam tui memoria frui.

Præ-

Præcepta Copiæ singularia.

Quænam ais Præcepta Copiæ singularia?

Resp. Supra allati tres Copiæ Fontes generatim rebus omnibus, quæ in orationem cadere possunt, multiplicem varietatem subministrant. Et è re fuerit, contingere quædam minus quidem generalia, quæ tamen in orationem veniant frequentissime, ut sunt: I. Particulæ Conjunctivæ. II. Gradus Comparationum. III. De Virtutibus ac Vitiis. IV. Affectionibus humanis. V. De Actionibus humanis. VI. De variandis Particulis.

I. VARIATIO PARTICULÆ COPULATIVÆ.

Quomodo variantur Particulæ Copulativæ?

Resp. 1. *Particulis* aliis idem significantibus. 2. *Formulis* quibusdam, cum cæteris bonis Authoribus, tum Ciceroni maxime usurpatis.

I. *Particulæ Conjunctionis & æquivalentes.*

Vir doctus est & probus.

Et doctus, & probus; Quemadmodum doctus, ita probus.
Cum doctus tum probus; Simul doctus, simul probus.
Pariter doctus, ac probus; Haud secus doctus, ac probus.
Tam doctus, quam probus; Ut doctus, ita probus.
Non minus doctus, quam probus; Non tantum doctus, sed & probus.
Ex æquo doctus, atque probus; Non modo doctus, verum etiam probus.
Æque doctus, ac probus; Juxta doctus, & probus.
Æque doctus, atque probus; Similiter doctus, ac probus.
Perinde doctus, ac probus; Non dissimiliter doctus, ac probus.
Tum doctus, tum probus.

Sic dices: Vir est cum doctrinæ laude, tum pietate præstans.
Ut doctissimus, ita integerrimus.
Æque litteratus, atque incorruptus.
Exquisite doctus, itidem ac probus.
Doctissimus idem, ac vir optimus.
Vix ex æquo eruditus, ac probus.
Non tantum doctus, sed & probus.
Simul insigniter eruditus, simul integritatis maximæ.
Vir optimus quoque, non modo doctissimus.
Haud secus, juxta eruditus, ac probus, &c.

II. *Formulæ:*

Haud minore probitate, quam doctrina præditus.
Præterquam quod doctus, etiam optimus est.
De quo dubites, doctior sit, an melior?
In quo doctrina cum probitate ex æquo certet.
Qui litterarum laudem æquarit vitæ sanctimonia.
Cujus eruditioni par morum integritas respondet.
Qui cum insigni probitate, parem litterarum laudem copularit.
Summa quidem eruditione, virtute tamen neutiquam inferior sese.
In litteris egregius, nec sui dissimilis in probitate.
Qui doctrinæ decora pari cum probitate conjunxerit.
Cujus virtutem non minus, quam eruditionem suspicias, &c.

II. VARIATIO GRADUUM.

Quæ est ratio variandi gradus positivi?

Resp. Variantur itidem Particulis augentibus, vel minuentibus. Præpositio *præ*, Comparativo æquivalet; ut: Homo prælongus; *per* pro Superlativo: Homo perdoctus; Res perdifficilis. Talia item sunt Adverbia:

Perquam litteratus, doctus.		Summopere eruditus, doctus.	
Quam	-	Inprimis	-
Sane quam	-	In paucis	-
Nimis quam	-	Majorem in modum	-
Valde	-	Mire	-
Egregie	-	Exquisitè	-

Haud

Haud vulgariter	-	Oppido	-
Insigniter	-	Supra modum	-
Magnopere	-	Præter modum	-
Maximopere	-	Singulariter	-
Unice	-	Impendio	-
Eximie	-	Impense	-
Effuse	-	Abunde	-
Affatim	-	Si quisquam	-
Plusquam	-	Dici nequit, quam	-

Minuitur Positivus in has Formulas :

Homo subtristis, subtimidus. Nonnihil agrestis. Utcunque doctus. Aliquantulum morosus. Homo dicaculus, putidulus, vaniculus. Non omnino indoctus.

Quomodo variatur Comparativus ?

Resp. Primo : Ex Particulis nonnullis, perinde ac Positivus. Secundo: Verbis præcellentiam significantibus.

Particulæ sunt : v. g.

Longe facundior Platone Cicero.
Multo, *nimio* eloquentior Platone divino Tullius.
Multis partibus uberioris sapientiæ Plato, *quam* Tullius.
Pecuniæ appetentior, *quam* gloriæ.
Magis appetens pecuniæ, *quam* &c.
Opum cupidus *potius*, *quam* laudis.
Non tam gloriæ appetens, *quam* pecuniarum.
Minus honorum cupidus, *quam* divitiarum.
Haud perinde laudi inhians, *quam* nummis cumulandis.
Haud æque, ac, &c.

Verba præcellentiam significantia sunt:

Præsto,	excello,	antegredior.
antesto,	prægredior,	antevenio.
præeo,	præverto,	anteverto.
supero,	præfero,	cedo.
supergredior,	præhabeo,	decedo.
excedo,	antepono,	posthabeo.
post me relinquo,	præpono,	postpono.
Anteeo,	antecedo,	secundus sum.
præcello,	antecello,	posterior sum. v. g.

Juvenis cæteris diligentior.

Diligentia reliquis *præstat*, *antestat*, *præit*.
Reliquos *vincit*, *superat*, *excedit*, *post se relinquit*.
Æquales industria *anteit*, *antecedit*, *antecellit*, *antegreditur*, *antevenit*.
Æquales, *vel* æqualibus studio *præcellit*, *excellit*, *prægreditur*, *prævertit*.
Æqualibus *præferendus*, *præhabendus*, *anteponendus*.
Cujus diligentiæ *cedunt* reliqui, *postponendi*, *posthabendi*, *secundi*, *posteriores sunt*.

Quomodo variatur Superlativus ?

Resp. 1. Particulis : *Longe*, *facile*, v. g. Doctissimus.

2. Cum hic gradus rem maxime extollat, inprimis variandum erit generale Vocabulum. *Omnis* ; cujus Synonyma vel Æquipollentia sunt : *Cunctus*, *Universi*, *Quisque*, *Unusquisque*, *Quicunque*, *Quilibet*, *Quivis*. Item : *Quantuscunque*, *Quotcunque*, *Qualiscunque*. Huc pertinent Adverbia : *Utcunque*, *Quantumcunque*, *Quantumvis*.

Nullus non, *Nemo non*, *Quivis non*, *Haud quisquam*, *Quantum est hominum*, *Quidquid est hominum*.

3. Valent hæc Synonyma, sequentibus Formulis, quibus principatus significatur, adjuncta :

Cicero quo non alius eloquentior.
Homo quidvis potius, quam indoctus.
Doctrina nulli inferior.
Eruditionis palmam omnibus præripit.

Ele-

Eloquentiæ artem tenet.
Facundia nullo non prior, potior.
Facundiæ primas haud dubie obtinet.
Præter cæteros eloquens.
Facundus ultra humanum modum.
Primus haud dubiè Oratorum Cicero.
Unicus propè in civitate opulentus.
Tam dives, ut cum eo nemo omnium conferri possit.
Doctus adeò, ut magis non possit.
Tam eloquens, ut nemo ei æquandus.
Adeò doctus, ut parem habeat neminem.
Opulentus quàm qui maxime.
Solus propè Orator, cujus facundiæ nemo principatum deneget.
Supra mortales omnes eloquens.
Quis est, qui ei se comparare ausit?
Quem reperies æquè opulentum?
Opulentos omnes longo post se intervallô relinquit.
Opulentiâ nulli secundus.
Facundiæ laude nemine posterior.
Dominatur, regnat in pulpito.
Opibûs procul à se relinquit omnes.
Quem unum nemo exæquet.
Doctrina in eo tanta, quantam homo capere possit.
Cui omnes meritò concedant, cedant.
Cui comparatus nemo non infacundus videri queat.
Exemplar omnis facundiæ Cicero.
Hujus doctrinam nemo assequatur.
Ad tantam facundiæ laudem quis est, qui aspiret?
Iis opibûs, ut ad illum, præ illo quisque egenus videatur.
Quò quantumcunque docti minus se doctos profiteantur.
Quo facundius excogitari nihil possit.
Signifer quidam, dux, lumen, thesaurus omnigenæ doctrinæ.
Quicum nemo in contentionem venire possit.
Doctior, quàm credi possit.
Sine controversia quôvis hominum eruditior.
Cujus eloquentiam nulla cujusquam qualiscunque facultas æquiparet.
Ad cujus eruditionem nemo unus accedat.
Cujus doctrinæ addi nihil possit.
Tanta illi opulentia, quanta potest esse maxima.
Omnium consensû ditissimus.
Orator est singularis sine æmulo.
Nihil unô illô facundius.
Cui collatus, nemo non minor sit.
Modulum humanæ doctrinæ excedit.
Facundiâ immanè quantum præit, præcurrit disertos omnes.
Multi videntur, hic unus disertus est.
Utcunque doctos tulerint sæcula, parem non tulêre.
Omnes a tergo relinquit.

4. Variatur item Superlativus eleganter *per Hyperbolen* seu *Superjectionem*, ita dictam Rhetoribus, quod rem ultrà verum extollat; vel *per Comparationem* aliquam, è Fabulis, Historia, Natura ipsa petitam; ùt si dicas: Ipsâ nequitia nequior; Monstro monstrosior; Facundia eloquentior; Peste nocentior; Luce clarior; Nocte tenebriosior.

E Fabulis: Jano providentior, Cœlô antiquior, Cybele fœcundior, Gigantibûs audacior, Ganymede formosior, Icaro magis temerarius, Mercurio facundior, Æolo levior, Sileno rusticior, Satyro salacior, Venere formosior, Rhadamanto justior, Cerbero acerbior, Hercule robustior, Atreo crudelior, Theseo fidelior, Achille generosior, Thersite stolidior, Ulysse callidior, Nestore annosior.

E rerum Natura: Vitro fragilior, Anguilla lubricus magis, Melle dulcior; Nive candidior, Oleo tranquillior, Buxo pallidior, Glacie frigidior pluma levior Morte odiosior, Fonte purior, Pumice aridior, Euripo volubilior. Oculis clarior, Stipite tardior, Muliere loquacior, Cervo vivacior, Lepore timidior, Vulpe fraudulentior, Asellô tardior, Hirco salacior.

Ex Historia: Numâ religiosior, Tarquinio superbior, Scipione felicior, Pompejo major, Gracchis seditiosior, Catone severior, Fabio lentior, Hannibale vafrior, Nerone atrocior, Tiberio callidior, Trajano melior, Iro pauperior, Crœso ditior, Socrate sanctior, Chrysippo acutior, Lynceo perspicacior, Aristide justior, Alcibiade nequior, Cleopatra mollior, Milone fortior.

III. VARIATIO VIRTUTUM AC VITIORUM.

Quomodo variantur Virtutum ac Vitiorum Nomina, de quibus sermo incidit toties?

Resp. Primum est, ut Substantivum Adjectivo immutes, ac vicissim; ut: Probus, Probitas; Fortis, Fortitudo. 2. Hæc Adjectiva cum Verbo *Sum* varie efferuntur, nempe *in Genitivo*: Singularis constantiæ vir; vel *Ablativo*: Magna humanitate est; vel: Cui summa humanitas. 3. Multùm ad varietatem & elegantiam valent Adjectiva quædam, quæ tum personæ, de qua sermo, tum virtuti ipsi tribuuntur: v. g.

Personæ.

Excultus,	Perpolitus,	Ornatus.
Instructus,	Nobilis,	Clarus.
Præstans,	Paucis conferendus,	Nemine inferior.
Florens,	Illustris,	Eximius.
Insignis,	Conspicuus,	Exornatus.
Conspiciendus,	Præditus,	Spectabilis.
Summus,	Facilè princeps,	Inclytus.
Celebris,	Eminens,	Fulgens.
Affluens,	Abundans,	Notissimus.

Virtutis.

Commemorabilis,	Rarus,	Exquisitus.
Singularis,	Non vulgaris,	Præcipuus.
Excellens,	Egregius,	Summus.
Divinus,	Luculentus,	Exploratus.
Incomparabilis,	Admirabilis,	Ingens.
Illustris,	Præstans,	Eximius.
Infinitus,	Conspicuus,	Eminens.

Incredibilis: *Raræ* modestiæ juvenis. *Commemorabili* pietate mater. *Exquisita* prudentia senator. *Singulari* humanitate hospes. *Non vulgaris* religionis sacerdos. *Præcipuæ* solertiæ famulus. *Excellente* beneficentia patronus. *Egregiæ* docilitatis adolescens. *Summa* morum gravitate senex, &c.

Divina quadam mansuetudine *præditus* Princeps.
Ad omne decorum *excultus*.
Luculenta humanitate *perpolitus*
Explorata constantia *præditus*.
Incredibili sapientia *instructus*.
Incomparabili generositate *clarissimus*.
Admirabili morum integritate *præstans*.
Eximia moderatione *conspicuus*.

4. Majorem varietatem creabit Æquivalentia, si nempe per negantes Formulas vitium oppositum, aut si de vitio sermo est, virtutem removeas. Virtutum ac vitiorum Indiculum attexere visum est.

Indiculus Virtutum & Vitiorum.

Sapientia, sapiens.	Stultus, stultitia.
Sagacitas, sagax.	Stolidus, stoliditas.
Docilitas, docilis.	Stupidus, stupiditas.
Lepor, lepidus.	Insulsus, insulsitas.
Industria, industrius.	Ignavus, ignavia.
Ingenuitas, ingenuus.	Rusticus, rusticitas.
Concinnitas, importunus.	Inconcinnus, importunitas.
Sinceritas, sincerus.	Astutus, astutia.
Simplicitas, simplex.	Dolosus, dolus.
Subtilitas, subtilis.	Fatuus, fatuitas.
Decorum, decorus.	Ineptus, ineptia.
Urbanitas, urbanus.	Inurbanus, inurbanitas.
Circumspectio, circumspectus.	Temerarius, temeritas.

Gra-

Gravitas, gravis.	Levis, levitas.
Justitia, justus.	Injustus, injustitia.
Prudentia, prudens.	Imprudentia, imprudens.
Abstinentia, abstinens.	Avarus, avaritia.
Affabilitas, affabilis.	Morosus, morositas.
Beneficentia, beneficus.	Tenax, tenacitas.
Benignitas, benignus.	Invidus, invidia.
Benevolentia, benevolus.	Malus, nequam, malitia.
Fortitudo, fortis.	Timidus, timiditas.
Charitas, charus.	Inimicus, inimicitia.
Castitas, castus.	Luxuria, luxuriosus.
Constantia, constans.	Mutabilis, mutabilitas.
Continentia, continens.	Incontinens, incontinentia.
Comitas, comis.	Arrogans, arrogantia, fastus.
Mansuetudo, mansuetus.	Crudelis, crudelitas.
Pietas, pius.	Impius, impietas.
Diligentia, diligens.	Negligentia, negligens.
Solertia, solers.	Iners, inertia.
Spes, sperans.	Desperans, Desperatio.
Fidelitas, fidelis.	Perfidus, infidelitas.
Generositas, generosus.	Humilis, humilitas.
Gratus animus.	Ingratus.
Modestia, modestus.	Ambitiosus, ambitio.
Moderatio, moderatus.	Immoderatus, petulantia.
Humanitas, humanus.	Inhumanus, inhumanitas.
Innocentia morum, innocens.	Licentiosus, licentia.
Liberalitas, liberalis.	Sordidus, prodigalitas.
Misericordia, misericors.	Durus, feritas.
Munditia, mundus.	Vanus, vanitas.
Obedientia, obediens.	Pervicax, contumacia.
Patientia, patiens.	Impatiens, impatientia.
Pudicitia, pudicus.	Impudicus, impudicitia.
Pudor, pudicus,	Impudens, impudentia.
Puritas, purus.	Impurus, impuritas.
Religio, religiosus.	Superstitiosus, superstitio.
Sobrietas, sobrius.	Ebrius, gula.
Studiositas, studiosus.	Piger, torpor.
Taciturnitas, taciturnus.	Garrulus, Scurrilitas.
Temperantia, temperans.	Intemperans, intemperantia.

Negantes ejusmodi Formulæ sunt: *Minimè. Nihil minùs quàm. Cui nihil inest. In quo nihil reperias. Remotus à. Alienus. Abhorrens. Vacuus.* De vitiis verò: *Aversus. Inops. Destitutus. Ignarus. Immemor. Expers. Derelictus. Oblitus*: v. g.

Liberalis; Minimè sordidus. *Abstinens*; Nihil cupidus. *Fidelis*; Nihil minùs, quàm perfidus. *Castus*; Remotus ab omni luxuria. *Sincerus*; Abhorrens à malo dolo. *Ingenuus*; Ab omni rusticitate remotus. *Gravis*; A levitate alienus, &c.

De vitiis.

Crudelis; Omnis humanitatis oblitus. *Ambitiosus*; Ab omni modestia destitutus. *Petulans*; Moderationis immemor. *Impudens*; Pudoris inops. *Incultus*; Ab omni lepore derelictus, &c.

IV. VARIATIO AFFECTIONUM HUMANARUM.

Quomodo variantur ea, quæ ad humanas affectiones pertinent?

Resp. Affectiones hæ, quibus nempe varie afficiuntur homines etiam *motiones* vocantur & *Perturbationes*, & vulgari nomine *Passiones*, quod iis graviter perturbentur, & angantur animi. De earum numero disputant Philosophi. Aliæ *vehementes* sunt seu *violentæ*, *leniores* aliæ. Inter *vehementes* sunt: *Amor*, & quæ huc pertinent, Cupiditas seu Cupiditates, Libidines, Avaritia, Desiderium. *Ira*. Odium, Indignatio, Invidia, Vindictæ studium, Furor, Audacia, rabies. *Dolor*; Tristitia, Sollicitudo, Anxietas, Desperatio, Timor. *Lenioribus* accensentur Spes, Miseratio, Lætitia, &c.

Hæ perturbationes gradus suos habent & naturalem progressionem. *Primò* enim *arcère* à me iram *v. g.* studeo. 2. Tum causa aliqua *moveor* ad iram; itaque 3. *Concipio* iram; subinde 4. *Augetur* ira. 5. *Sum*, versor in ira. 6. Aliàs *minuitur*, & 7. tan-

tandem a me *deponitur*. Singuli gradus varietatem admittunt lætiſſimam, quæ non affectionibus tantùm ſupra memoratis, ſed & magnam partem virtutibus vitiíſque cum delectu attribui poteſt & applicari, excepto gradu quinto *ſum, verſor in ira*; quæ enim ad id variandum infra ſubjicientur verba, violentis affectibus maximè conveniunt.

I. *Quibûs modis variatur:* Arcere à ſe affectionem?

Reſp. Declinare, repellere, vitare, excludere, defendere amorem. Iter obſepire, viam præſtruere, aditum præcludere, reniti, obſiſtere, prævertere, obſtare, occurrere, obluctari, opponere ſe, repugnare, reſiſtere amori. Abſtinére, continére ſe ab amore. Immunem eſſe ab, obmunire ſe amore. Pugnare in amorem. Prohibére a ſe amorem. e. g. Declina, quantùm poteſt, longe a te repelle, cautè devita, exclude a te cupiditates effrænatas. Obſta principiis, viam præclude, occurre, præverte libidinum fomentis. Immunem te ſerva, contine te ab ira &c.

II. *Qui variatur illud:* Moveri, incitari ad Affectionem aliquam?

Reſp. Incitare, irritare, pellicere, illicere, allicere, movére, commovere, inſtigare, pertrahere, impellere, adducere, conjicere, trahere, ſollicitare, agere, redigere aliquem ad *vel* in iram. Inflammare, incendere, irretire, illaqueare, conſtringere, afflare, illigare aliquem amore. Ciére, creare, afferre, offerre, infigere, injicere, conflare, obtrudere, ingerere, inſerere alicui amorem: *e.* g. Dictis obſcœnis facilè ad inhoneſta, amores, libidines trahuntur, pelliciuntur incitantur, &c. adoleſcentes improvidi. Levi ſæpe momentô inflammamur, incendimur, exardeſcimus, irretimur inanium rerum deſiderio. Unicum verbulum ei magnum dolorem injecit afflavit, concivit, obtulit, &c.

III. *Ut variatur:* Concipere, ſeu admittere affectionem aliquam?

Reſp. Addicere, dedere, tradere, committere permittere, patefacere ſe dolori. Viam pandere, aditum præbére, locum dare, cedere, ſuccumbere, concedere dolori. Naſcitur, oritur, oboritur, progignitur dolor. Haurire, deguſtare, concipere, ſuſcipere, delibare, admittere, ingredi dolorem. Incidere, prolabi, delabi, agi, invadi in dolorem. Exardeſcere, capi, tangi, vinci, contingi dolore. Immigrat in me dolor: *e. g.* Victus tandem ceſſit, ſe dedidit, permiſit, patefecit, aditum dedit voluptati. Cupiditate tactus, captus eſt. Amor in eum immigravit. Ex aſpectu uno ingens in ejus animo ortus, enatus ardor. Incidit, delapſus eſt in amores. Hauſit totis pectoribûs ſuſcepit, admiſit amorem &c.

IV. Augere affectionem.

Acuere, exacuere, alere, paſcere, nutrire, amplificare, exaggerare, armare, intendere, confirmare, corroborare, augére, fovére timorem. Adoleſcit, inoleſcit, invaleſcit, ingraveſcit, incrementum capit, creſcit, gliſcit timor. Fomentum dare, acceſſionem facere timori: *e. g.* Ejus rei memoria mirum in modum intendit, acuit, exaggeravit, corroboravit hominis triſtitiam. Ex ea commemoratione crevit admodùm, invaluit, adolevit doloris acerbitas, &c.

V. Eſſe, verſari in perturbatione.

Perculſum, percitum eſſe, æſtuare, exæſtuare, agitari, agi, ſubigi, angi, exerceri, arderè, cæcari, obcæcari, caléte, accendi, capi, fervère, flagrare, implicari, depravari, corripi, abripi, irretiri, mancipari, inſanire, ſtimulari, efferri, efferari, vinci, abſorberi, obſtringi, torpére, tumere, turbari, perturbari, duci, inflammari, affligi, afflictari, furere, languere, ligari, conſtringi, impelli, impleri, repleri, opprimi, diſſolvi, attineri, offuſcari, urgeri, perire, concitari, mergi, emori, interimi, diſcerpi, exedi, erodi, confici, differri, configi, frangi, laniari, diſcruciari, excruciari, raptari morderi, dilaniari, ſterni, cruentari, affici, confundi, elidi, permiſceri, commoveri, enervari, obnubilari, depaſci, ſauciari, conſauciari, vulnerari, torreri, diſtrahi, convelli, tabeſcere, torqueri, vexari, devorari, uri, confodi, exulcerari, jugulari, excarnificari, lacerari, divelli amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudiô, triſtitia, ſollicitudine. Indulgere, obſequi, ſervire, morem gerere, parére, obtemperare, morigerari, ſatisfacere, dedere ſe, tradere ſe amori, cupiditatibus, iræ, dolori &c. *e.* g. Homo metû perculſus, percitus, ſui impotens. Homo ardens irâ, æſtuans, cæcus, obcæcatus, fervens, flagrans, inflammatus iracundiæ facibûs &c. Invidiæ ſtimulis confoſſus, laniatus, cruentatus, convulſus, commorſus, &c. Torquent hominem, devorant, urunt, jugulant cupiditates effrænatæ. Indulget maleſanus libidinibus ſuis, morem gerit, &c.

VI. Af-

VI. Affectionem minuere.

Domare, hebetare, cohibére, frangere, placare, infirmare, levare, sedare, castigare, frænare, delinire, demitigare, placare, dissipare, coërcére, temperare, refrænare, emendare, comprimere, oppugnare, premere, sanare, corrigere, moderari, refrigerare, inhibere, mollire, eripere, supprimere iracundiam. Mederi, modum ponere iracundiæ. Deficit, subsidit, frigescit, migrat, remittit iracundia: *e. g.* Amicorum monita domuêre utcunque, hebetârunt, placârunt hominis impotentiam. Exemêre homini furorem. Ex eo nuncio remisit, subsidit, lenitus est paulùm dolor. Philosophia hominis ardentem indolem correxit, suppressit, emollivit, temperavit, castigavit, fregit, &c.

VII. Affectionem deponere.

Explicare, disjungere, expedire, depurgare, eliberare, exsolvere, absolvere, abstrahere, evolvere, eripere, avertere se à dolore. Abdicare, egerere, ejicere, rejicere, ejurare, ablegare, relevare, proscribere, amoliri, amittere, missum facere, exonerare, depellere, ponere, repudiare, abrumpere, extinguere, restinguere, extirpare, eradicare dolorem. Evellere, exuere, segregare, expungere, eradere, submovere, excludere, secludere, exturbare, abigere, exigere, exterminare, eliminare, eruere ex animo dolorem. Finire, profligare, fugare, vincere, deserere, extrudere, excutere luctum. Renunciare iræ. Migrat, exarescit, exolescit, definit, emoritur amor. Transfugit, decedit, remittit, interit, extinguitur, conquiescit dolor. *e. g.* Totus à se alius est, amores omnes ex animo ejecit, emovit, erasit, abegit suo, ut jam non eundem hominem crederes. Restincta, oppressa tandem est illa libidinum sævities. Segregavit a se, disjunxit amores, se ab amoribus segregavit. Conquievit, remisit, decessit, excussus, eliminatus, exterminatus est furor, &c.

V. VARIATIO ACTIONUM HUMANARUM.

Qui variari possunt ea, quæ actionem humanam significant?

Resp. Quamvis etiam de rebus naturalibus &c. artefactis copiosè loqui liceat, varietatem tamen maximam sibi comparare oportebit in iis, quæ ad actiones humanas pertinent; nempe & consuetudinis quotidianæ, ac Poëticæ, Rhetoricæ, Historicæ princeps materia, ac propè unicum argumentum. Præcipuæ creberrimæque in sermonem venientes Actiones sunt; Bellum gerere, pacem icere, litteris studére, causas agere, ædificare, mercari, magistratum gerere, &c.

Ad Elocutionis varietatem eadem hic, quam de Affectionibus supra attulimus, methodus subserviet, aut paulum deflexa. Habent enim & nostræ actiones progressiones suas, gradusque inter se communes; ùt:

1. *Cogito* de bello, pace &c.
2. *Dubito*, quid eligendum.
3. *Moveor* rationibus, authoritate &c.
4. *Statuo*, rem amplecti.
5. *Incipio* bellum &c.
6. *Ago prosequor* cœpta.
7. *Perficio*, vel
8. *Remitto*, vel
9. *Omitto* ac *depono* omninò.

Horùmce Verborum cùm Phraseologiæ Latinæ Corpus copiam ministret propè inexhaustam, post tam multa scripta rem eandem rescribere supervacuum, certè ultra opusculi modulum fuerit.

VI. DE VARIATIONE PARTICULARUM.

Quid Particularum nomine intelligis?

Resp. Adverbia quædam, nòn tamen promiscuè, qualia à singulis ferè Verbis ac Nominibus derivantur, & derivari possunt infinita; suntque certæ quædam Actionum vel Rerum, seu Verborum & Nominum affectiones, vel, ùt Leges loquuntur, Modificationes. In præsenti de illis duntaxat sermo est, quæ veluti nervi, orationis corpus omne permeant, ejùsque membra singula inter se constringunt ac sustinent. Modalia illa pauculis tantùm; ista vel omnibus, vel prope omnibus Actionibus rebùsque attribui possunt; ùt: *acutè*, ab acies, intelligendi, disputandi Actionibus; non item arandi ambulandi, arcendi &c. quemadmodum *statim*, *aliquando*, *quia* &c, ubivis adjici possunt. Verùm hæc aliis relinquantur.

Quænam igitur & quales sunt hæ Particulæ?

Resp. Præcipuæ & perfrequentes sunt *Temporales* & *Locales*, nempe quibus tempus & locus actionis indicatur. Præter has: *Adversativæ*, quæ Sententiæ priori oppositum quid & repugnans subjiciunt; *Comparativæ* seu *similitudinis*, quibus duo inter

inter se comparantur; *Causales*, quæ dicti rationem reddunt; *Illativæ*, quæ ex dictis inferunt & colligunt aliquid; *Conjunctivæ*, quibus duo inter se copulantur; *Disjunctivæ*, quibus removentur; *Perfectivæ*, quibus actio vel res extollitur & augetur; *Minuentes*, quibus deprimitur; *Affirmativæ* gravius quid afferunt; *Interrogativæ* soli interrogationi serviunt; *Præpositivæ* seu *Præpositiones* denique omnes, quarum plures partim superioribus jam classibus continentur.

Eccur hæ Particulæ singulari curâ tractandæ sunt?

Resp. Primò, quia nullum Thema quantumlibet breve, Epistola, Narratio &c. est, in qua non plures ejusmodi Particulæ occurrant. Igitur ad evitandum earundem semper formularum fastidium, si uspiam, hic certe nec jejunum & copiosum esse convenit. *Secundo*, Particulæ hæ rite adhibitæ nescio quid antiquum spirant, & Ciceronianæ elegantiæ colorem quendam orationi conciliant.

Atqui easdem jam Tursellinus, aliique tractârunt?

Resp. Latinas quidem, a quibus Germanicæ nostræ multùm diffidenr. Exposuit ille, quam pro aliis dicendi generibus positæ, orationi elegantiam addant; nos in re omnium frequentissima copiam &c. & varietatem suppeditamus.

Quâ industria familiares eas sibi reddent Discipuli?

Resp. Si jam in media Grammaticæ moneantur, quin pro penso a Professoribus injungatur, ut quotidie occurrentes in thematis Particulas hujusmodi varient, melioribusque commutent. Sentient ipsi, & cum voluptate mirabuntur, unâ hâc industria, paucis & tenuibus his ductibus, aliam themati, nec paulo venustiorem speciem accessisse.

En Indiculum, è quo primum petitæ Particulæ numerus quærendus erit. Classes enim supra indicatas dividere, quam Alphabeti ordine contexere omnia, visum est potiùs. Inserta quidem Phraseologiæ sunt pleraque, sed parcius, nec eâ, quam hic congessimus, copia.

INDEX PARTICULARUM.

Aber siehe: sondern, allein 43
Allda, s. da 33
Alldorten, s. dorten 36
Allein, s. aber 43
Allererst, s. erst 13
Allzeit, s. immer 19
Als, da 1
Alsdann 2
Also, daß, s. dergestalt 54
Also, so 55
Alsbald 3
Als ob, s. als wann 53
Anders als 44
Auch 66
Auf, zu 97
Aus 98
Ausdrücklich 87
Ausser 45
Ausgenommen, s. ausser 45
Bald 4
Besonders 72
Bevor, s. ehe 12
Bey 81
Beysammen 32
Beyzeiten 5
Bis 6
Bis dahin, s. dahin 34
Bis dato, s. bishero 7
Bishero 7
Bisweilen 8
Da, allda 33
Da, indem, s. als 7
Dahero 60
Dahin 34
Damit, s. daß 63
Dann 61
Dannoch, s. doch 46
Darnach 9
Darneben 35
Darum 62
Daß, damit 63
Dergleichen 56
Desgleichen, s. dergleichen 56
Dessenthalben, s. darum 62
Dessentwegen, s. darum 62
Doch 46
Dorten 36
Durch 99
Ehe 10
Ehender als, ehe 10
Einmahl 11
Endlich 12
Entweder, s. oder 68
Erst 13
Führohin, s. hinführo 16
Für 100
Fürwahr, s. gewißlich 89
Gantz und gar 73
Gähling 14
Gegen 47
Gemeiniglich 15
Genug 74
Genugsam, s. genug 74
Gesetzt, daß 88
Gewißlich 89
Gleich, s. alsbald 3
Heimlich 37
Herentgegen 48
Hernach, s. darnach 9
Hinführo 16

Hin-

Hingegen, s. Herentgegen 48
Hieraus, s. dahero 60
Ja 90
Je, desto 58
Jemalen 17
Jetzt, jetzund 18
Immer 19
Immerzu, s. bisweilen 8
Indem, s. weilen 65
Irgend 39
Kaum 80
Keinesweges, s. nicht 49
Kümmerlich, s. kaum 80
Lang 20
Längsten, s. lang 20
Letztlich, s. endlich 12
Mehr 59
Mit 40
Nach 21
Nachdem 22
Nächstens 23
Nemlich 91
Nicht 49
Nicht allein 67
Nichts 50
Nie, niemalen 24
Nirgend, s. Irgend 39
Noch 25
Noch nicht, s. noch 25
Noch so lang, s. noch 25
Nun, s. jetzt 18
Nur allein 81
Ob 92
Obgleich, s. obwohlen 51
Obwohlen 51
Oder 68
Offentlich 41
Offt, offtmal 26
Ohne 82
Ohngefehr, s. ungefehr 85
Schier, fast 83
Schon lang, s. lang 20
Sehr 75
Selten 27
Sintemalen, s. dann 61
Sobald, s. alsbald 5
So, s. also 55
Sondern, s. aber 43
Sonsten 52
Viel, weit 76
Ubel 84
Uber 101
Uberaus 77
Uber das, s. darneben 35
Uber die massen, s. überaus 77
Und 69
Unterdessen 28
Unterweilen, s. unterdessen 28
Ungefehr 85
Unversehens, s. gähling 14
Von neuem, s. wiederum 30
Vor, s. für 100
Vor Zeiten, s. einsmal 11
Wann Si 29
Wann Interrog. 93
Warum 94
Weder 70
Wegen 64
Weilen 65
Weit 42
Wenig, wenigst 86
Wider, gegen 47
Wie 95
Wiederum 30
Wiewohlen, s. obwohlen 51
Wo 96
Wohl 79
Zeitlich, s. beyzeiten 5
Zuviel 78
Zuweilen, s. bisweilen 8
Zwar 71

PARTICULÆ TEMPORIS.

1. Als / Da, Indem / *Dum.*

Als ich schriebe, kam er zu mir, Cum scriberem; dum, quando scribebam, intervenit. *Hæc particula à Latinis brevitatis causa fere supprimitur, Verbo in Participium mutato.* Scribenti mihi, vel exarata jam epistola intervenit.

2. Alsdann / *Tum.*

Da der Rath geschlossen, alsdann hat man erst recht zur Sach gethan, Soluto senatu, tum denique, tum demum, tum temporis, tum vero, nec ante, serio agi cœptum.

3. Alsobald, Gleich / *Statim.*

Ich werde alsobald da seyn, Continuo, illico, mox, protinus, jam, jamque, quamprimum, confestim, actutum, è vestigio, sine ulla mora, nulla interposita mora, primo quoque tempore, extemplo, haud cunctanter, sine cunctatione, quantocyus adero.

4. Bald / *Brevi.*

Er wird ohnedem bald zurück kehren, Alioqui, propediem, haud diu post, mature, paulo post, exiguo, pauco post tempore, cito, opinione citius post paululum, ut primum revertetur. Prope est, proximum est, ut redeat. Perparum abest, quin jam nunc adsit.

Er wäre bald gestorben, Tantum non mortuus fuit. *Barb.* Brevi mortuus fuisset. Er redet bald dieses, bald jenes, Jam hoc, jam illud: tum modo alias hoc, tum, modo alias illud loquitur. Bald dieser, bald jener, Alius ex alio. Bald habe ich diß, bald jenes zu thun, Aliud ex alio negotium mihi enascitur.

5. Beyzeiten / Zeitlich, *Mature.*

Siehe, daß du dich beyzeiten, zur Zeit, zeitlich darstellest, Cura, ut sine mora, tempore, tempori, tempestive, opportune, commode, ne serius ne citius te sistas.

6. Bis / *Donec. Ante Verba.*

Ich werde harren, bis der Handel geschlichtet wird, Manebo, donec, dum, usque dum, quoad, eatenus dum eousque dum res confecta sit. Restabo tantisper, tamdiu, non ante discedam, dum, quousque, quoad negotium confiat.

Bis, *Usque. Ante Nomina.* Bis in das hohe Alter, Ad ultimam senectutem. Bis zu unserer Zeit, Ad nostram ætatem, ad hoc tempus. Bis auf einen Heller zahlen, ad denarium solvere. Ad ravim clamare.

7. Bishero, Bis dato / *Hactenus.*

Temporis: Bishero sind wir wohl gestanden, Hactenus, ac hunc diem, adhoc temporis, ad hunc usque diem. adhuc, hucusque res nostræ loco fuerunt optimo.

Loci: Bis hieher ist der Feind kommen, Hucusque, adhoc loci, ad hunc locum usque, hactenus hostis perrupit.

8. Bisweilen / Immerzu, *Interdum.*

Er ist viel zu Haus, bisweilen gehet er aufs Land, Multus est domi, interdum, subinde, nonnunquam ruri agit. Quandoque, aliquando, non raro ex intervallo in Tusculanum suum revolvitur. Domi quidem assiduus; est tamen, cum rus præplacet. Er ist bisweilen scharff, bisweilen gelind, Interdum severus, alias lenior.

9. Darnach / Hernach, Darauf / *Postea.*

Nun spare keinen Fleiß, hernach magst du ausrasten, Nunc elabora, post, postea, postidea, postmodo, postmodum, posthæc, posthac, reliquo tempore, post id otioso esse licebit. Nunc operæ nulli parcito, deinceps, deinde, dein, subinde, tum inde: exin, exinde, dehinc quiescas licet. Hoc facto, secundum ea, tum, tum inde, ut libet, respiraveris. Drey Tage hernach, Triduo post. Viele Jahre darnach, Multis post annis.

10. Ehe / Ehender, Bevor, Zuvor, *Prius.*

Die Stadt ist ehender übergangen, als die Hülffs-Völcker angekommen, Prius, citius ante, celerius capta est urbs, quam auxilia venissent. Suppetias nostras hostis prævenit, prævertit, antevertit.

Eheuder, Lieber, *Potius.* Ehender sterben, als Flucht geben. Potius, promptius, citius mori, quam fugere. Mors mihi præ fuga erit. Antiquior mihi famæ, quam vitæ cura. Satius, præstabilius erit, honeste cadere, quam turpiter fugisse.

11. Einsmal / Einst, Vor Zeiten, *Quondam.*

Die Tugend golte einsmal, vor Zeiten mehr, als heut zu Tag, Quondam, olim, aliquando, alias, subinde, lapsis ætatibus major erat virtuti honos; superiore ætate, tempore, memoria pluris habita est virtus. Fuit tempus, cum alio loco & numero fuit virtus, ac hodie.

Einmal, *Semel.* Una duntaxat vice, non plus vice simplice; semel, nec amplius, deliquisse, veniam fortasse meretur.

12. Endlich / Letztlich / *Tandem.*

Endlich hat Ulysses zu Ithaca geländet, Tandem, demum, denique tandem aliquando ad Ithacam appulit Ulysses. Ad ultimum, postremo, postremum, ad extremum, ultimo, ultimum Ithacam tenuit; ad extremum interposita longi temporis mora, interjecto longi temporis intervallo in patria exscendit.

13. Erst / Allererst, Erstens / *Primum.*

Er ist allererst aus dem Feld kommen, Primum, modo, jam primum, recens, nunc adeo, jam nunc, nunc demum, hoc prope temporis momento è castris venit.

Erstens, fürs erste ist zu mercken, Primum, primum omnium, primo loco, à principio, à primo illud observato, alterum &c.

14. Gähling / Unversehen, Unvermuthet, *Repente.*

Gähling erhebt sich ein Geschrey, Repente, derepente, subito, repentino clamor tollitur. Ex improviso, ex inopinato, minime proviso, ex insperato, præter omnium opinionem, præterquam, quod cuiquam in mentem venire poterat, existit vociferatio dira.

15. Gemeiniglich, *Communiter, vulgo.*

Es geschicht gemeiniglich, daß die Tugend gedruckt wird, Fit ut plurimum, passim,

passim, plerumque, vulgo, majori ex parte, persæpe, majorem partem, ut virtus prematur. Rara est virtus sine insectatione improborum. *Ordinarie: Barb. Communiter*: Gemeinschafftlich miteinder etwas besitzen, Bona, fundos communiter, æquo omnium fructu, una, simul, junctim, ex æquo possidere. Communiter inter se consultare. Communiter tibi omnes, hunc peculiariter commendo.

16. Hinführo / Fürohin / *Deinceps.*

Siehe dich hinführo besser vor, Deinceps, imposterum, in futurum cautior esto; in reliquum tempus, de futuro, posthac, dehinc, exinde, de reliquo melius tibi consules.

17. Jemalen / *Unquam.*

Wann jemalen schlimme Zeiten gewesen, sind es gewiß die unserige, Si unquam, ullo tempore, ulla ætate, omnibus retro ætatibus, ab omni memoria, ab omni vetustate, dum hominum genus, dum ulla præteritorum memoria, si aliquando, quandoque afflicta fuere tempora, certe hæc nostra sunt.

18. Jetzt / Nun / Jetzunder / *Nunc.*

Jetzt kanst dich zeigen, wer Mann du seyest, Nunc, in præsenti, jamjam, jam modo, in præsentia, jam porro, hodie, hoc ipso tempore, jam enimvero campum habes ostendendi, qui vir sis.

19. Immer / Allezeit / *Semper.*

Wie ich gegen dir gewesen, so werde ich allezeit, immer bleiben, Ut erga te fui hactenus, ita semper, nunquam non, omni tempore, omnem ætatem, in omni vita perpetuo, dies, annosque ero. Qualem me expertus es hactenus, talem æternum, nullo intervallo, perpetuum, continenter, sine intermissione experiere. Nullum erit tempus, sol orietur nullus, cum alius, quam fuerim, erga te ero.

20. Lang / Schon lang / Längstens / *Diu.*

Ich warte schon lange auf dich, Jam diu, longo tempore, perdiu, diutissime, longo jam temporis intervallo, jam pridem, jam quartum diem te operior. Quantum jam temporis lapsum est, quo te expecto?

21. Nach / *Post*, *Temporis.*

Nach der Arbeit, A labore dulcis quies. Nach dem Abendmahl, A cœna, a scholis, à ludo, secundum hunc diem.

Nach, *Secundum.* Nach deinem Belieben, Ad arbitrium tuum. Nach der Natur, nach der Vernunfft leben, Secundum naturam, ad normam, ex præscripto rationis vivere. Nach Gebrauch, nach Recht, De more, ex æquo & bono. Nach dem Vertrag und Rathschluß, Ex pacto, ex sententia senatus. Nach Gelegenheit, per occasionem.

22. Nachdem, Da / Als / *Postquam.*

Nachdem er wiederum genesen, triebe er die alte Unmaaß, Postquam convaluit, posteaquam, ubi, simul ac, simul atque, simul ut, cum, ut se è morbo recuperavit, ad priorem intemperantiam rediit. *Nota; Hæc particula suppressa fere Participio mutatur:* Recuperata valetudine, ad vetera rediit.

Nachdem, *Prout.* Nachdem du werdest fleißig seyn, wirst du belohnet werden, Prout diligentia, ita merces erit. Pro diligentia tua pro diligentiæ modulo, secundum tuam diligentiam præmii item modus erit. Nachdem es Zeit, Ort, Kräfften werden zulassen, Pro tempore, loco, pro facultate mea, pro viribus, pro virili mea parte, pro temporis & loci ratione. Nach Gestalt der Sachen, Pro re & tempore.

23. Nächstens / *Proxime.*

De præterito: Nächstens hat sich eine seltsame Sache ereignet, Proxime nuper, nuper admodum, nuperrime, paucis ante mensibus, haud diu abhinc res evenit nova. *De Futuro*: Nächstens werde ich dich heimsuchen, Proxime, primo quoque tempore, proximo quoque die, quam potero proxime apud te ero.

24. Niemalen, Nie, Nimmermehr, *Nunquam.*

Man hat noch niemalen dergleichen gesehen, Ad hunc diem, nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria, contra omnia vetustatis exempla, talia visa fuere. Dieses wird niemalen geschehen, Quidvis potius, ante, citius futurum est, quam ut tibi concedam.

25. Noch, *Adhuc. Temporis.*

Unsere Sachen stehen noch, wie zuvor, Res nostræ adhuc, quo fuerant loco, stant; adhuc temporis, adhucdum, etiamnum, ad hunc diem eædem sunt. 2. Noch nicht, *Nondum.* Man höret noch nichts von ihm, Nondum, necdum, nequedum, nihildum, nihil quidquam de eo auditur. 2. Noch so lang, schön, gelehrt,

Altero tanto clementior, pulchrior, doctior. *Adhuc semel tam longus.* *Barb.* Noch zweymal so gesund, als zuvor, Bis tanto sanior. Ich gieb noch so viel, Alterum tantum dabo. 4 Noch darzu, Insuper, praeterea, etiam, adhuc ultra. V. Darneben. 5. Noch einmal, Iterum, denuo, rursus, iterum iterumque. V. Wiederum.

26. Offt / Offtmal / *Saepe.*

Ich hab die Sache bey mir offt wohl überleget, Rem apud me saepe, persaepe, saepissime, saepiuscule, saepenumero, probe expendi. Ea de re frequenter, perfrequenter, crebro, identidem, multoties, iterum ac saepius, pluries, iterum iterumque, multum plurimum, haud raro, apud animum meum recogito.

27. Selten / *Raro.*

Er kam selten in Rath, Raro, perraro, rarissime, raro admodum, non saepe, haud frequenter, rarenter in senatum venit. Multum saepe tempus labitur, cum in curia non videatur.

28. Unterdessen / Unterweilen / *Interim.*

Unterdessen kam das Geschrey aus, Interim, interea, interea temporis, sub id tempus, subinde, inter haec, interibi, hoc interim temporis intervallo, tantisper inopinatus rumor venit.

29. Wann / *Si.*

Wann es anders seyn mag, werde ich mich darein geben, Acquiescam, si, siquidem, quam, cum modo aliter fieri nequeat. Non repugnabo, posteaquam, ubi, quando ita oportebit. *Haec conditionalis Particula item persaepe Participio mutatur.* Rebus ita habentibus, ita sitis, acquiescam scilicet.

30. Wiederum / Von neuem / *Denuo.*

Das Ubel hat wiederum von neuem überhand genommen, Malum denuo, de novo, iterum, de integro, rursum, rursus, secundo, iterato recruduit.

PARTICULAE LOCI.

31. Bey / *Apud.*

Loci: Er wohnet neben der Tyber, Apud, ad, prope Tyberim habitat. Propter, pone, penes, secus flumen domicilium habet. Der General bleibe bey dem Heer, der Sohn bey dem Vater, Imperator ad exercitum, ad patrem filius maneat.

Temporis: Bey Tag, bey Nacht, De die, de nocte. Bey dem Abmarsch, bey anbrechendem Tag, Sub discessum, sub diluculum.

Numeri: Bey zweyhundert sind geblieben, Ad ducentos, prope, fere, circiter ducenti periere. V. Schier.

32. Beysammen / *Simul.*

Alle sollen beysammen bleiben, Omnibus una, simul, insimul, junctim, juxta, conjunctim, conjuncte, nemine seorsum, separatim manendum est.

33. Da, Allda / *Hic.*

Da werdest du mich finden, Hic, hic loci, hic locorum, isthic, hoc eodem in loco me reperies.

34. Dahin / Bis dahin, *Eo.*

Der Zanck ist bis dahin gekommen, daß, Jurgium eo, usque eo, ad id acerbitatis, huc, eatenus, hucusque evaluit, ut. Bis dahin gehet mein Grund, Hactenus, hucusque, ad id loci, ad eum terminum fundus meus est.

35. Darneben, Uber das / *Praeterea.*

Die Gefahr war von aussen groß, darneben zu Haus alles uneinig, Plurimum erat ab hostibus periculum, praeterea vero seditionibus domi turbata omnia. Adhaec autem, super haec, insuper ad ea, ultra id domi turbata omnia. Foris pericula, quin etiam, porro, caeterum, ulterius, amplius etiam domi turbae. Accedit etiam, quod domi inquieta omnia.

Darneben, hiebey, über das ist auch zu melden, Jam quid de illo dicam? adde eodem & illud, addendum insuper. Exinde nec illud tacendum. Proximum ab hoc & illud. Porro autem. Eodem pertinet. Huic confine, finitimum, affine est & illud. Operae est, & illud commemorare. Quin etiam illud memorandum. Quid? quod & illud.

36. Dorten / Alldorten / *Ibi.*

Dort stehet der Feind, Ibi, inibi, illic, isthic, ibidem, ibi loci hostis metatur. Dorten her kam das Wetter, Inde, isthinc, illinc, ab inde minatur tempestas. Dorthin wende dich, Eo, illuc, istuc, isto te verte. Da und dort, hic & ibi, hinc inde, huc, illuc, vage, passim.

37. Heimlich / *Clam.*

Er hat sich heimlich aus dem Staub gemacht / Clam, clanculum, clandestine, furtim, occulte, occulto erupit. Heimlich handelt er mit den Feinden / Latenter, in occulto, ex occulto, secreto, remotis arbitris, inaperto, tectè nescio, quos sermones miscet cum hostibus.

38. Nahe / *Prope.*

Nahe bey der Stadt hat man das Lager geschlagen / Prope urbem, proxime, juxta, ad urbis mœnia, haud procul à muris, sub ipsis muris, penes, pone, ad muros castra locavit.

39. Irgend / Nirgends / *Usquam, Nusquam.*

Wann er doch irgends ist / Si tamen uspiam, usquam, ullibi, usquam locorum est. Man kan ihn nirgends finden / Eum nuspiam, nusquam, nullo in loco, nusquam locorum, terrarum, gentium reperire est.

40 Mit / *Cum. Præp.*

Er ist ein Mensch / mit dem ich gerne umgehe / Homo est, quicum libenter sum. Mit Lust lesen / Cum voluptate legere. Einem mit Unrecht / mit List etwas nehmen / Per injuriam, per insidias, per vim, per nefas alicui quid eripere. Mit Gelegenheit / Per occasionem. Mit Schand das Leben verliehren / Per dedecus vitam amittere.

41. Offentlich / Vor allen / *Palam.*

Er hat seine Unthat bekennen dürffen / Palam, aperto, manifesto, publice, propalam, luce palam, in propatulo facinus suum confiteri ausus est. Eo confidentiæ venit, in oculis omnium, inspectantibus omnibus & audientibus, in ore omnium, in omnium conspectu: ante oculos omnium, in præsentia populi, præsentibus plurimis, nemine non inspectante dedecus suum prodere non erubuerit.

42. Weit / *Procul.*

Mein Vaterland ist weit davon entlegen / Mea patria procul inde, longe, nimia locorum longinquitate, magnis intervallis distat; admodum inde dissita, remota est. Meam inter tuamque patriam multæ regiones intersunt.

PARTICULÆ ADVERSATIVÆ ET NEGANTES.

43. Aber / Allein / Sondern / *Sed.*

Es ist ein schöner Kopff / aber allein nichts darinn / Pulchra est larva, sed, at, sed etiam, at enim, verum, verumtamen, atqui cerebro vacua. Bella est, cerebro vero, autem, tamen, certe autem nullo. Bella; cæterum, cæteroquin, attamen vacua cerebro.

44. Anderst / Als / *Aliter.*

Die Sache befindet sich als anders / als du erzehlest / Res aliter habet, ac narravisti; haud ita, secus, dispari longe ratione, non perinde, non ita, alio pacto, diverso modo, contra ac narrasti, res longe secus, multo secius, aliquando secus, toto cœlo aliter evenit.

45. Ausser / Ausgenommen / *Præter.*

Ausser der Hitze kan ich alles Ungemach ertragen / Præter, extra, citra, prætorquam, nisi calorem, incommoda cætera facile tolero. Excluso, dempto, excepto calore; reliquas aëris iniurias haud formido. Unus calor est, quem incommode fero.

46. Doch / Dannoch / *Tamen.*

Post Particulas: Quidem & Quamvis. Ob er es gleich nicht zeiget / hat ihm doch die Rede sehr geschmertzet / Etsi dissimulet, is tamen sermo eum acriter pupugit; tamen, attamen, nihilominus, verumtamen, certe tetegit hominem is sermo.

47. Gegen / Wider / *Erga.*

Er hat gegen mich das beste Gemüth / Erga, adversum adversus, versus, in me maxima benevolentia fertur. 2. *Loci.* Gegen Ost / West / Suden / Norden / Spectat ad, versus orientem, occidentem versus, adversus septentrionem, contra meridiem. Unser Haus lieget gegen über / Nostra domus è regione, ex opposito, ex adverso, adversa fronte, è parte opposita jacet. 3. *Temporis.* Gegen Morgen / Abend / Mittag / Mitternacht / Sub ortum solis, sub primam lucem, sub vesperum, circa meridiem, sub noctis medium. 4. *Comparativa.* Er ist nichts gegen ihm / Nihil est ad illum.

48. Herentgegen / Hingegen / *Contra.*

Ich habe niemand geschadet / herentgegen vielen geholffen / Læsi neminem; contra multos adjuvi, è contrario, è converso, è contraria parte, imo potius multis opem

opem tuli. Ich ware dieser Meynung; hingegen andere einer andern, Ego ita censebam; aliter, aliud, non idem, diversa ratione, secus, non perinde alii.

Notandum est item elegans loquendi genus cum duplici; ut: Tantùm abest, ut quemquam læderem, ut multos etiam adjuvarem. Tantùm abest, ùt mecum sentirent, ut in alia omnia discederent cæteri *Item:* Adeò læsi neminem, ut multos etiam juvarem. Adeò mihi assensi non fuère, ut etiam oppugnarent.

49. Nicht / Keineswegs / Durchaus nicht / Mit nichten / *Non*, *Minimè.*

Er hat dieses Geschäfft nicht auf sich nehmen wollen, Non, haudquaquam, nequaquam, neutiquam, minimè gentium, nullò pactô, nullâ conditione, neutiquam adduci potuit, ut id negotii susciperet. Ich werde diß keineswegs thun, Quidvis potiùs, omnia citiùs, nihil non ante egero, quam isthoc, quod imperas. *Huc pertinent loquendi formulæ:* Ne vivam, nullus sim, dispeream, ita Deos omnes iratos habeam, si hoc fecero.

50. Nichts, *Nihil.*

Er hat nichts von einer wahren Tugend, Nihil habet veræ, solidæque virtutis. Nihilum, nihil quidquam, non quidquam, ne tantillum quidem, ne hilum, nihil omnium, nihil admodum, nihil prorsus, omninò nihil, nec vestigium vel umbram veræ virtutis possidet. Minimum, minimô minus ei virtutis inest.

51. Obwohlen / Wiewohlen / Obgleich / *Quamvis.*

Obwohlen er keine Schuld daran hat, ist er doch verdächtig, Quamvis, quantumvis, quanquam, quantumlibet, licet, etsi, tametsi, etiamsi à culpa absit, suspicione non caret. Ut, ubi etiam utut, etiam ut reus non sit, suspectus est certè. Esto, concedatur extra culpam esse, at. V. Gesetzt.

52. Sonsten / Anderst / *Alioqui.*

Verrichte den Befehl, sonsten wird es dir übel gehen, Morem gerito, alioqui, alioquin, secùs, aliter autem, cæteroquin, de reliquo malè tecum agetur. Dir und sonst keinem, Tibi, præterea nulli. Extra te, præter te, de cætero nemini.

PARTICULÆ SIMILITUDINIS VEL COMPARATIONIS.

53. Als wann / Als ob / *Quasi.*

Du ehrest mich, als wenn ich dein Vater wäre, Quasi parenti mihi honorem habes; acsi, tanquam, non secùs ac parenti; veluti si, similiter, pariter, non aliter, non minùs, juxta acsi parens essem, ita me colis; itidem, perinde, propè ùt parentem observas.

54. Dergestalten / Dermassen / *Adeò.*

Er ware so, also, dergestalt erfroren, daß er kaum möchte erwärmet werden, Adeò obriguerat, ita, usque èo, usque adeò frixerat, tam, eum in modum, in tantum, tantoperè, sic eum frigus pervaserat, vix ut refoveri posset.

55. Also / So / *Sic.*

Also gehet es heut in der Welt zu, Sic, ita, taliter hodie sunt homines. Hujusmodi, hôc modô, in hunc modum, hac facie, hac conditione, hôc pactô, perinde nunc sunt tempora, eum in modum nunc vivitur.

56. Dergleichen / Desgleichen / *Ejusmodi.*

Dergleichen Exempel könte ich gar viel beybringen, Ejusmodi, hujusmodi, hujus generis, istiusmodi, illiusmodi exempla afferre possem plurima. Talia, horum similia, ejusdem classis, ex hoc numero, non absimilia, ejusdem rationis exempla multa extant.

57. Gleichwie / Wie / *Sicut.*

Gleichwie du gegen mir bist, also werde ich gegen dir seyn, Sicut, sicuti, uti, quemadmodum, prout, similiter atque erga me fueris, perinde, pro eo modulo, quomodo, æquè, pariter, ac me viseris, ita te colam. Idem, non alius, talis erga te fuero, ut in me eris.

58. Je / Desto / *Quò - - eò.*

Je mehr du hast, desto mehr verlangst du, Quò plura habes, eò plura desideras. Quantò abundas magis, tanto magis, magísque cupis. Quam dives es, hòc cupidior. Ut quisque ditior est, ita cupidior. Ut quisque major, ita sit modestior. Ut ditior indies, ita cupidior evadis. Pro modo opum cupidus es.

59. Mehr / Als / *Plùs.*

Er hat mehr begehrt, als sich geziemet, Plus, amplius, ultra, supra petiit, quam par erat. Plus nimiô, plus æquô, justô, supra, quam oportebat, petiit. 2. Mehr, als 100. Jahr, als 6. Täge, Decenniô amplius, sex diebus amplius. Mehr als hundert, Centum amplius, supra centum. 3. Und was noch mehr ist, Et quod amplius, quod hoc etiam amplius est.

PARTICULÆ CAUSALES ET ILLATIVÆ.

60. Dahero / Derohalben / Hieraus / *Hinc.*

Aus diesem kan man abnehmen / was er würde gethan haben / Hinc, ex eo, exinde, hinc adeo, inde colligas, quid facturus fuisset. Derohalben ist wohl geschehen / Igitur, idcirco, quapropter, quamobrem, quocirca, itaque, his de causis, propterea, proinde, quare, qua gratia probe factum, quòd.

61. Dann / Sintemahlen / *Nam.*

Machet doch Füsse / dann der Feind ist nahe / Accelerate, quæso, nam, quippe, etenim, namque à tergo est hostis. Nihil moremini, hostis enim, videlicet, nimirum cervicibus imminet. Ich werde den Brief schliessen; dann / alsdann werde ich kommen / Signabo epistolam, tum, tum temporis, tunc veniam. Ich begehre keinen dann dich / Præter, extra, citra te desidero neminem. Te volo, præterea nullum.

62. Darum / Dessentwegen / *Ideò.*

Er hat es darum erzehlet / daß er den Rath schreckte / Ideo, idcirco, ob id, eâ causâ, ea gratiâ rem exposuit, ut senatum terreret. Ea propter, hoc fine, eam ob rem, eo intuitu, ex eo, hoc nomine, hac de causa, ut terrorem afferret senatui. Per causam terrendi senatus ea dixit.

63. Daß / Damit / *Ut.*

Causam finalem significat.

Er gehet auf das Land / daß er frischen Lufft schöpffe / Rus abit, ut, uti, quo liberiore cœlo utatur.

Eleganter Participiô mutatur.

Cœlo salubriore usurus, ad captandam auram meliorem, captandi ergò, causa, gratia.

64. Wegen / *Propter.*

Wegen deinem Wohlseyn habe ich viel leyden müssen / Propter te, ob tuam salutem, pro te, honoris tui causa, gratia, nomine, per causam tui tuendi multa mihi ferenda fuêre.

65. Weilen / Indem / *Quia.*

Weilen du es also haben wilst / soll es geschehen / Quia ita vis, cùm, quum, siquidem ita videtur; quandoquidem, quoniam. quando hæc tua est sententia, fiat licet; Fient ista, nempe ita placet, nempe cui ita placet.

Hujus Particulæ locô sæpè Participium adhibetur.

Hæc ita volenti, de re adeò tibi optata gratificabimur.

PARTICULÆ CONJUNCTIVÆ ET DISJUNCTIVÆ.

66. Auch / *Etiam.*

Ich habe vom Vater Brief bekommen / auch von den Freunden / A patre venerant litteræ, etiam, item, similiter ab amicis. A patre, non minus, præterea insuper, quin & ab amicis litteras accepi. Dieses mag auch der Einfältigste verstehen / Hæc vel hebes, vel mediocris ingenii homo, vel stipes intelligat. V. Und &c.

67. Nicht allein / *Non solùm.*

Nicht allein denen Eltern / sondern auch denen Lehrmeistern gebühret Ehre / Non solum, non tantum, non modò Parentibus, sed & Magistris insuper honos habendus est. Parentibus quidem mos gerendus, sed nec minùs, sed præter, super, ad hos, cum his etiam Doctori; & vero etiam, præterea item Magistris. Tam Parentes, quam Magistri; ut Parentes, sic Institutores colendi sunt.

68. Oder / Entweder / *Vel.*

Entweder bist du es gewesen / oder dein Geist / Vel tu, aut tu, aut tuus genius fuit. Sive tu, sive tui simillimus. Si minus tu, certè tui imago fuit; tu, aut verò, aut etiam tuus genius; sive tu, sive quid tui. Te viderim, an tuum genium, dubito.

69. Und / *Et.*

Conjunctionum frequentissima.

Burger und Soldaten haben zu den Waffen gegriffen / Et cives, & milites, cives militésque, cum civibus miles; non solum, non minus summi, quam imi, similiter, æquè, perinde, juxta milites & cives ad arma concurrêre. Præter milites, cives item, præterea, insuper, itémque, unà plebs & nobilitas arma sumpsêre. V. Syntaxin ornatam.

70. Weder dieses / Weder jenes / *Nec hoc, Nec illud.*

Weder fromm / weder gelehrt / Neque doctus, neque probus, æquè, pariter, juxta indoctus & improbus. Pessimus quidem, & nihilô doctior. Bonarum litterarum nihil habet, tantundem probitatis. Non modo indoctus. sed & improbus. Cum doctrina, tum probitate omni vacuus. V. Und. *Iisdem enim formulis & copulamus, & removemus contraria.*

71. Zwar /

71. Zwar / *Quidem.*

Ich lobe zwar deinen Fleiß, nicht aber deine Aufführung, Tuam quidem, equidem tuam diligentiam laudo, mores non item. Diligentia fortasse tua, non item vitæ ratio laudem meretur.

PARTICULÆ AUGENTES ET PERFECTIVÆ.

72. Besonders / *Inprimis.*

Pompejo waren zwar viele beygethan, besonders aber Cicero, Pompeji partes multi sectabantur, inprimis, cumprimis, præprimis, præquam cæteri, præ cæteris omnibus Cicero; singulari verò quadam ratione, singulariter, speciatim, unus omnium maxime Cicero. Si quisquam, certè Tullius; simpliciter, sine exceptione prope unice, potissimum, præcipue Pompejanus fuit. *Principaliter, extraordinariè* barbara sunt.

73. Gantz und gar / Allerdings / *Penitùs.*

Die alte Redlichkeit ist gantz und gar dahin, Antiqua simplicitas penitus, omninò, prorsus, usque quaque, plane periit, abiit, interiit. Simplex ille candor omni ex parte, funditus, radicitus, per omnia, omnimodis extinctus videtur. Antiqui mores admodum, universim, penitissimè, plenè, plenissime undequaque exolevêre.

74. Genug / Genugsam / *Satis.*

Er hat Mittel genug erworben, Satis, abunde, affatim, fane, sat sane facultatum habet. Largiter, copiose, ad satietatem, abundanter, plusquam satis à facultatibus instructus est.

75. Sehr / *Valdè.*

Er ist ein sehr gelehrter Mann, Vir est valde, multum, admodum, sane, sane quam, perquam litteratus. Scientiis non vulgariter non mediocriter, magnopere, impense, oppido excultus. Mirum in modum supra quam credi posset, ad miraculum, quantum pauci, in paucis, probe, unice sapit. Mirifice, majorem in modum, maximè, ita ut nemo æquè doctus, opinione doctior. Er hat sehr viel Mannschafft und Proviant zusammen gebracht, Quantas maximas potuit copias; quam maximam potuit annonæ vim contraxit. V. Uberaus.

76. Viel / Weit / *Multò.*

Das alte Rom war viel grösser, als das jetzige, Vetus Roma multò, longe, haud paulo, non paulo hodiernâ major fuit. Vetus Roma multis partibus, impendiô longo intervallo, permulto, undéquaque spatiosior fuit. Nihil, perexiguum quid est hodierna Roma ad antiquam illam.

77. Uberaus / *Plurimùm.*

Man hält ihn für einen überaus reichen Mann, Vir habetur nimium quantum, mirum quam, immensum quantum, incredibile quantum opulentus. Vulgò censetur præter modum, sine modo, insignitè, immane quam, perquam nummatus. Mirificè, immoderatè, insigniter, apprime, perquam copiosus habetur.

78. Zuviel / *Nimis.*

Er hält gar zuviel auf sich, Nimis, nimium sibi placet. Nimio plus, immodice, immoderate, nimiopere inflatus est. Supra modum, plus æquo, plus justo, ultra limites, multa sibi arrogat.

79. Wohl / *Benè.*

Er wird im Studiren wohl zunehmen, In litteris bene, perbene, probe, optime, recte, rectissime, belle, perbelle progressurus videtur. In litterarum studio pulchre, præclare, commode, insigniter, plane è sententia progressum faciet. Betruncken. Bene potus. Gar reich, Bene nummatus.

PARTICULÆ MINUENTES.

80. Kaum / Kümmerlich / *Vix.*

Die Stadt ist so bevestiget, daß sie der Feind kaum einbekommen solle, Urbs est adeò munita, ut eam hostis vix, aut ne vix quidem, ægre, perægre, difficulter capturus sit; urbem tam munitam haud sine multa opera, contentione, difficultate subiget hostis, multum faxit, mirum si capiet; vix est, ut capiat.

81. Nur allein / *Tantum.*

Diese eintzige Gnade bitte ich mir aus, Hanc tantum, hanc solum, unice gratiam à te peto. Hoc modo, solummodo tantummodo, duntaxat peto, quæsóque. Isthoc, nec aliud, nec amplius, nec quidquam prætere rogabo. Nisi, præter, extra hoc peto nihil.

82. Ohne / *Sine.*

Ohne meine Schuld, aber auch ohne bessere Hoffnung bin ich sauber hin, Sine, absque, extra meam culpam, sed & præter, citra spem meliorem; procul, exclusa omni spe oppido

do interii; nulla quidem mea culpa, sed & spe nulla. Man hat die Sach angehebt, ohne den Rath zu fragen, Res cœpta est non consulto senatu. *Sine consulendo senatum, Barb.*

83. Schier/ *Fermè.*

Es wäre schier Ernst draus worden, Ferme, fere, prope, propemodum ad arma ventum esset. Prope, parum, minimum, tantum aberat, quin cædes fieret; in eo erat, in proximo erat, huc jurgium devenerat, ut gladii promerentur. Er war schier todt, Pro mortuo haberi poterat.

84. Ubel, *Malè.*

Es stehet übel mit seinen Sachen, Res ejus male, misere, non optime, incommode habent. Res ejus iniquo, malo loco, sane incommode, in ambiguo sitæ sunt. Hierinn hast du übel gethan, Id quidem perperam, improbe, mala ratione, prope nequiter, vitiose egisti.

85. Ungefehr / Ohngefehr, *Fortuitò.*

Ungefehr kam uns der ungestümme Gesell entzwischen, Fortuito, forte, temere, incogitantibus omnibus supervenit importunus. Nescio, quo casu, quo fato, qua fortuna subito, ex improviso, præter opinionem adest homo minime expectatus. Es waren ungefehr zweyhundert, Erant ad ducentos, circa ducenti; propterpropter ducenti; plus minusve ducentis.

86. Wenig/ Wenigst, *Parùm.*

Diese Rede hab ich ein wenig verändert, Hanc orationem non nihil, paulum, pauxillum, aliquanto, aliquantulum, tantillum, minimum, perparum, modicum immutavi. 2. *Temporis:* Warte ein wenig, eine Weil, Mane tantisper, parumper, paulisper, punctum temporis, aliquanto &c. 3. Er theilet gar wenig mit, Parce, leviter, maligne, perparum largitur. 4. Wenigst must du dieses zulassen, Saltem, minimum id concedes. Certe, ac hoc negare non potes.

87 Ausdrücklich/ *Expressè.*

Ich habe dir ja dieses ausdrücklich verbothen, Atque illud tibi aperte, diserte, conceptis verbis, nominatim, singillatim prohibueram. At id exposite, explicite, definite planissime, speciatim fieri vetueram.

88. Gesetzt, *Positò. Barb.*

Gesetzt, du habest keine Zeit gehabt, so hatte doch, Pone sic esse; sit ita sane; concedatur; fac verum esse, quod tempus non suppetierit, at. Ut ita hoc tibi donem; finge tempus fuisse angustius, at.

89. Gewißlich/ *Certò.*

Ich werde gewiß mein Versprechen halten, Certo, certo certius, haud dubie, indubitato, plane, revera promissis stabo. Er ist gewißlich überwiesen, Sine dubitatione, dubio procul, sine controversia, explorato, liquido, aperte sceleris convictus est.

PARTICULÆ AFFIRMANTES.

90. Ja, Fürwahr/ *Ità.*

Ja du bist es gewesen, Ita, imo, imo vero, ita sane, ita prorsus, imo certo tu fuisti. Omnino, admodum, profecto, utique videlicet, scilicet tu mali causa es. Sic, haud aliter est. Ita male peream; amens, nullus sim, ni tu unus fuisti. Er ist ein Dieb, ja so gar ein Kirchen-Rauber, Fur est, quin imo, quin etiam, imo vero, insuper, atque sacrilegu .

91. Nemlich / *Nempe.*

Du hast nemlich dieses sagen wollen, daß, Nempe, nimirum, scilicet, videlicet id volebas. Quippe, enimvero, certo, profecto, haud dubie id innuebas.

PARTICULÆ INTERROGANTES.

92. Ob/ *An.*

Siehe zu, ob du dich mehr um Geld, als Ehr zu bewerben, Vide, an, utrum, num, numnam pecuniæ magis, quam famæ serviendum. Pecuniæne, an famæ; anne, utrumne honori magis consulendum, quam utilitati.

93. Wann/ *Quando.*

Wann wird er doch da seyn? Quando, quandonam, ecquando, quando gentium, quo tempore, ad quod temporis, ad quam horam veniet?

94. Warum/ Was Ursachen/ *Cur.*

Warum bist du gegen mir nicht mehr also, wie du gewesen? Cur, eccur, quare, quapropter, quamobrem, qua de causa, qua gratia, quo nomine, quam fueris, alius erga me es, Ut quid, quid ita, quid est causæ, quod te adeo mihi immutaveris? Warum nicht? Quidni, quippeni, quin ergo, utique.

95. Wie/

95. Wie / *Quomodo.*

Wie werden wir die Sach zu Ende bringen? Quomodo, quo pacto, qua ratione, qui, qui tandem, qui demum, ut, ut denique rem ad exitum bonum perducemus? Quemadmodum, qua via, quibus præsidiis, quibus conditionibus, qualiter, quinam, quomodonam rem tam arduam effectam dabimus? Wie heist er? Qui, quo nomine vocatur? Es seye ihm, wie es wolle. Utut sit.

96. Wo / *Ubi.*

Wo hat er sich doch verstecket? Ubi, ubi tantundem, ubinam, quo in loco, ubi terrarum, ubinam gentium, quem in angulum se abdidit? Er mag seyn, wo er wolle, Ubiubi sit, ubicunque locorum, terrarum, gentium conditus lateat.

PRÆPOSITIONES.

97. Auf / Zu / *Ad.*

Auf bestimmten Tag, Ad horam, ad diem. Auf die Helffte, Ad dimidium. Auf meinen Schlag, Ad meum sensum. 2. *In.* Auf alle Jahr, In annos singulos. Auf morgen, In crastinum. Auf das künfftige, In futurum. Auf jeden Kopff, In singula capita. Auf einen los gehen, In aliquem ire. 3. Auf der Gassen, Clamat de via. Auf unsere Kosten, De nostro. Auf dem Richterstuhl, De tribunali. Auf der Stelle, E vestigio.

98. Aus / *E. Ex.*

Aus Unverstand, Ex imprudentia, Aus dem Gesicht, E vultu conjicere de homine. Aus den Augen, E conspectu abire. 2. *A vel Ab.* Aus des Vaters Beutel, aus gemeinen Geld zahlen, A Patre solvere, ab ærario. Aus Aberglauben, A superstitione vates consulit. 3. *De.* Einer aus ihnen, Unus de illis. Aus der Schrifft, De scripto recitare. Aus dem Schiff gehen, De navi exire. 4. *Per.* Aus Geitz, aus Zorn, Neid, Begierlichkeit, Per avaritiam aliquid petere, per iram furere, per invidiam fremere, per libidinem grassari. 5. *Præ.* Aus Furcht und Ehrerbietigkeit, Præ metu & reverentia.

99. Durch / *Per.*

Durch deinen Beystand, Per te vici. Durch Gewalt, Per vim & scelus. *Verùm hujus locô ferè Ablativus communis usurpatur:* Vi & scelere. Nimio clamore raucus. Tua culpa &c. 2. *A vel Ab.* Er ist durch Unmäßigkeit verdorben, Ab intemperantia periit.

100. Für / Vor, *Pro.*

Sich für einen Bürger aufführen, Pro cive se gerere. Für einen Feind, Pro hoste habére. 2. *Præ.* Vor Zorn, Zähren, Forcht, Præ ira, lachrymis, metu. 3. *Supra.* Vor allen lieb ich dich, Supra, ante omnes potissimum te amo.

101. Uber / *Suprà, Super.*

Uber Hoffnung, Supra spem. Uber Tisch, Super cœnam. Uber die Massen, Supra modum, plus æquo, ultra justum. Ein Geschäfft über das andere, Aliud ex alio negotium. 2. *Trans.* Uber das Meer schiffen, Trans mare. 3. Uber diß, Ad hoc, præterea &c. v. Darneben. 4. Uber hundert, Centum amplius.

RATISBONÆ
EX OFFICINA
ZUNKELIANA

INDEX DIFFUSIOR VOCUM BARBARARUM, AUT MINUS ELEGANTIUM

Barbara.	Latina.
Ab antiquo	Antiquitùs.
Abbas	Cœnobiarcha, monaſterii Antiſtes.
Abbatiſſa	Antiſtita Sacrarum Deo Virginum.
Abbreviare	Notis compendiariis uti.
Abbreviatè	Notis compendiariis.
Abbreviatio, vel *Abbreviatura*	Notæ compendiariæ.
Abdicare officium	Abdicare ſe munere publicô.
Abecedarius	Elementarius puer, tyro.
Ab initio mundi	Poſt homines natos, poſt hominum memoriam.
Ab initio rem repetere	A capite, ab ultima ætate, memoria; altiùs rem arceſſere; ab origine, primisque cauſis rem repetere.
Ab invicem	Inter ſe timere, diſtare.
Ablactare	A lacte depellere, à matre, ab ubere.
Ablutio	Expurgatio.
Abominabilis	Abominandus, deteſtabilis, exſecrabilis.
Abominatio	Res deteſtabilis, exſecratio.
Abortire	Partum abigere, abortum facere.
Abrenunciare	Fidem, amicitiam renunciare.
Abrumpere ſermonem	Incidere, præcidere, abſcindere ſermonem.
Abſcindere reditum, annonam	Receptû commeatuque aliquem intercludere.
Abſentare ſe	Subducere ſeſe.
Abſolvere ab excommunicatione	Eccleſiæ communioni reſtituere, pacem Eccleſiaſticam reſtituere.
Abſolvere ab hæreſi	Expiare ab hæreſi. Eccleſiæ reconciliare.
Abſolvere à peccatis	Criminum vinculis exſolvere.
Abſolutè	Præciſe, ſimpliciter negare.
Abſolutio	Facta criminum venia.
Abſonè	Abſurdè.
Absque eo ſcivi	Alioquin novi.
Absque omni dubio	Sine ulla dubitatione.
Abſurditas	Res abſurda.
Abuſivè	Per abuſum, minus propriè.

Barbara.	Latina.
Abyſſus	Profundum maris, inferi, vorago.
Acceptare officium	Suſcipere munus.
Accentus *	Vocis ſonus.
Acceptio perſonarum	Diſcrimen inter homines.
Acceptum ferre	Acceptum referre.
Acceſſorium	Appendix, quod ad rem pertinet.
Accidentia	Res attributæ, fructus fortuiti.
Acciere	Accire.
Accipere aliquid malè	Ægrè, moleſtè ferre aliquid.
Acclinis	Inclinatus, reclinatus.
Accordare	Tranſigere, conſentire, convenire.
Accubitus	Accubatio.
Acedia	Pigritia, negligentia.
Acervare	Cumulare.
Acquieſcentia	Æquitas animi.
Acquieſcere conventioni	In pacta deſcendere, acquieſcere pactis, conventis ſtare.
Acquiſitio	Comparatio.
Activus	Homo navus, ſolers, induſtrius.
Activitas	Solertia, induſtria, velocitas.
Actu ſit	Modò, re ipſa fit.
Actualis Conſul	Qui in præſens Conſul eſt.
Actum eſt mecum	Actum eſt de me.
Acuminare	Acuere.
Ad animam meam	Ne vivam, ne ſim ſalvus, malè mihi ſit, ſi.
Adaquare	Ad aquam agere.
Ad dextram & ſiniſtram ſedere	Accumbere ſupra, infra.
Ad diem præfixum	Ad diem, ad diem dictum, ad ſtatum diem.
Additio	Acceſſio, additamentum.
Adgeniculari	Ad genua accidere alteri.
Adhuc ſemel	Iterum.
Adhuc ſemel tantum	Alterum tantum.
Adimplere	Explere, implere, perficere.
Ad inſtantiam	Alterius gratiâ, altero urgente, poſtulante, deprecante.
Ad inſtar	Inſtar.
Adinventio	Inventio.
Ad invicem	Inter ſe, invicem.
Adjutorium	Auxilium, adjumentum.
Ad latus eſſe	Affixum eſſe lateri, hærere lateri.
Ad longum	Diffusè, copiosè, uberrimè.
Ad majus	Summum, ad ſummum.
Ad meam fortunam	Fortè, fortunâ.
Ad minimum	Minimùm.
Admiralis	Præfectus claſſis, navalis militiæ Imperator.
Ad multos annos	In annos multos.
Ad oculum demonſtrare	Apertiſſimè demonſtrare.
Adoptare in Senatum	Cooptare.
Adoptatio	Adoptio.
Adoptivus	Filius judicio, & voluntate.
Ad plenum	Perfectè, plenè.
Ad receſſum canere	Receptui canere.
Adſcribere in charta	In codicem, commentarium referre.
Ad ſimilitudinem *	Ad exemplum imperii amiſſi.
Adverſitas	Res afflictæ, res adverſæ, caſus adverſi, res turbidæ, aſperæ.
Ad vivum exprimere	Scitè, mirô artificiô exprimere.
Adunare	Conjungere, congregare.
Advocare	Cauſas agere, in foro verſari.
Advocatia	Opera forenſis.

Barbara.	Latina.
Ad votum	Ex ſententia ad voluntatem.
Ædificare alios	Bono eſſe exemplo.
Ædificatio morum	Morum exemplum optimum.
Æquanimiter	Æquô animô.
Æquanimitas	Animi æquitas.
Æquè tantum	Tantundem.
Æquè tot	Totidem.
Æquipollere	Tantundem valere.
Æquivalens verbum	Verbum ſono diverſum: vi ac poteſtate idem.
Æquivalere	Tantundem eſſe, valere.
Æquivocatio	Ambiguitas nominis.
Æra	Temporis cardo, nota.
Ætate noſtra *	Noſtrâ, patrûmque memoriâ.
Æternalis	Æternus.
Æternaliter	Æternùm.
Æthiopiſſa	Æthiops, *vel* quædam ex Æthiopia.
Affabiliter	Blandè, comiter.
Affectare urbanitatem	Nimium ac parum feliciter conſectari nobilium mores hominum; quod naturæ deeſt, arte quadam ſed parum feliciter in mores adſciſcere: nobilium mores ſtudioſius, quam felicius exprimere, imitari.
Affectatio *	Immoderatum humanitatis ſtudium, & arte quadam ad oſtentationem compoſitum.
Affectata res	Nimia, nimis exquiſito ſtudio facta.
Affectatus homo †	Alieni moris imitator infelix, *vel* inſcitus.
Affectionem alicujus habere	Eſſe in amore, diligi ab aliquo.
Affectuoſa imago	Ad ingenerandam pietatem idonea.
Affectus *	Animi motus, motiones, concitationes, perturbationes, cupiditates, animi affectio.
Affictitius	Commentitius, fictus.
Affirmativa pars, pars negativa	Pars ajens, negans.
Affirmativè	Affirmatè.
Afflatio	Afflatus.
Agenda Eccleſiæ	Liber, in quo divini officii ratio continetur.
Agens cauſarum	Curator negotiorum, actor cauſarum, cauſarum patronus.
Aggredi illotis manibus	Illotis manibus tractare, attingere.
Agonia	Supremus morientis conflictus.
Agonizare	Animam agere, cum morte luctari.
Alatus	Volucer, ales, aliger.
Albedo	Candor, albus color.
Aliqualiter	Aliquomodo, quodammodo.
Aliquot centum	Aliquoties centum
Allatrare	Per invidiam criminari.
Allegare librum, Authorem	Adhibere teſtimonium Authoris, afferre teſtimonium libri, laudare hunc vel illum authorem
Allevamentum	Lenimentum, levamentum.
Allocutio	Compellatio.
Allodium	Prædium a clientelarum nexu liberum.
A longè	Procul, eminùs.
A longo tempore	Jam dudum, pridem.
Alphabetum	Litterarum notæ, *vel* formæ.
Alta voce	Clarâ voce.
Altanum	Solarium.
Altare portatile	Altare temporarium.
Alterare ſe	Commoveri.
Alternatim	Alternis.
Alternatio	Viciſſitudo, per vices variatio.
Amantiſſimus frater meus †	Chariſſimus; *dicitur tamen activè* mei amantiſſimus:

Barbara.	Latina.
Amanuenſis	Servus à manu.
Amaricare *	Amarum reddere.
Amat fieri *	Solet, conſuevit fieri.
Ambonem conſcendere	In ſuggeſtum, ſuperiorem locum aſcendere.
Ambulacra ſub porticibus	Intercolumnia ambulationis.
Ambulacra ſub umbra arborum	Receſſus amœni nemoribus manû conſitis.
Amicabiliter	Amicè, amiciſſimè.
Amicus meus bonus eſt	Conſuetudine & benevolentia implicitum habeo hunc hominem.
Amittere litem *	Causâ cadere, cadere in judicio.
Amittere prælium	Præliô inferiorem diſcedere, adverſum prælium facere, vinci.
Amniſtiam ſancire *	Dictorum tactorùmque veniam & oblivionem ſancire.
Amodo	Deinceps, poſthac.
Amphibologia	Amphibolia.
Ampliare ædes	Ædibus acceſſionem adjungere.
Ampliatio	Amplificatio.
Anatomia	Anatome.
Angaria	Trimeſtre Eccleſiaſticum.
Angariare	Cogere, adigere, compellere.
Anguſtiare	Premere, affligtare.
Animalculum	Beſtiola.
Animitùs	Ex animo.
Annihilari	Ad nihilum recidere, redigi.
Annotare in librum rationum	Referre in tabellas accepti & expenſi.
Annô Domini	Annô poſt Chriſtum natum, annô Chriſti nati, annô à parta, *vel* recuperata, *vel* reſtituta humano generi ſalute, annô à partu Virginis.
Annuatim	Quot annis, in annos ſingulos.
Annullare	Abolére, antiquare, reſcindere.
Ante brevi	Paulò antè, aliquantò antè.
Anteceſſores	Majores.
Anteheri	Nudius tertius.
Ante judicem vocare aliquem	In judicium vocare aliquem.
Antemurale	Propugnaculum hoſtibus objectum.
Ante omnia	Inprimis, præ cæteris.
Antepenultimus	Secundus àb ultimo.
Anterior	Prior, *aut* exterior.
Animoſitas	Alacritas impetus animi.
Antipendium	Pallium, quò altare prætexitur.
Antiphonarium	Liber antiphonarum.
Anxiare	Angere, ſolicitum reddere.
Aperit ſe terra	Terra diſcedit.
Apoſtata	Deſertor Religionis.
Aparuit in ſomno	Vidi ſecundùm quietem, ſpectaculum habui in ſomno, per quietem ſpectandum ſe mihi obtulit.
Apoſtatare	Nuncium remittere Religioni, ejurare Sacra, deficere à fide Chriſto data.
Apotheca †	Pharmacopolium; *dicitur tamen* Apotheca *pro* penu, *aut* cella vinaria.
Apothecarius	Pharmacopœus.
Apparentia	Species.
Appellit navis	Appellitur navis, natu appellit.
Applicatio	Induſtria, ſolertia.
Appodiare ſe	Reclinare ſe ad parietem.
Appretiare rem	In pretio habere.
Appropriare	Adſciſcere, vindicare, ſuum facere, tribuere.
Approximatio	Appropinquatio, acceſſus.

Ap-

Barbara.	Latina.
Approximare	Appropinquare.
Aptitudo	Habilitas.
Apud aures aliquem tenere	Auribus aliquem tenére.
Aqua benedicta	Aqua luſtralis, conſecrata.
Aquaticus	Aquatilis, aquarum incola.
A quo tempore	Quam dudum.
Archivarius	Tabularii cuſtos, præfectus.
Archivum	Tabularium rerum geſtarum.
Arguo ſic	Argumentor ſic.
Argutator	Sophiſta.
Armiluſtrium	Luſtratio exercitus, luſtrum militare, delectus cenſus militum.
Armiſtitium	Induciæ.
Aromatarius	Seplaſarius.
Aromatizare	Condire.
Arreſtare	Comprehendere, cuſtodibus tradere, in cuſtodiam, vincula dare.
Arriſit me	Blando vultu me intuitus eſt: blando me riſu ſalutavit.
Articulus fidei *	Caput doctrinæ Chriſtianæ.
Artificialis	Arteficioſus, arte factus.
Artilleria	Res tormentaria.
Artiſtica facultas	Liberalium artium collegium.
Aſſaſſinus	Sicarius pretiô conductus.
Aſſatura	Caro aſſa.
Aſſecurare	Securum reddere, præſtare, cavére alteri.
Aſſecuratio	Cautio.
Aſſignationem facere pecuniæ	Delegare pecuniam.
Aſſiſtentia	Auxilium, præſidium, ſubſidium, præſentia.
Aſſiſtere moribundo	Confirmare aliquem in ſupremo certamine; adeſſe, ſuccurrere, firmare illâ horâ, quæ de annis omnibus ſententiam feret.
Aſſumptionis feſtum	Dies, qui Dei genetrici in cœlum aſſumptæ ſacratus eſt.
Attemperare	Moderari, adaptare.
Atteſtatum	Teſtimonium.
Attinet Rempublicam	Ad Rempublicam attinet, pertinet.
Auctionatio	Auctio.
Auctorizare	Authoritatem tribuere, authoritate firmare.
Audientiam habere	Sermonis aditum habere, *vel* conveniendi alterius poteſtatem.
Audire non poſſum de hac re	Reſpuunt hoc aures meæ.
Audire miſſam	Intereſſe rei divinæ.
Ave Maria	Salutatio Angelica.
Augmentare	Augere.
Augmentator	Amplificator.
Avocamentum	Interpellatio.
Auſteritas vitæ	Victus, cultúsque aſperior.
Authenticè	Cum auctoritate, fide ſumma.
Authographum	Codex manu authoris ſcriptus.
Auxiliator	Adjutor.
Axioma	Pronunciatum, Effatum.
Baccalaureus	Primâ laureâ donatus.
Baculare aliquem	Baculo cædere, ferire.
Balbuties	Hæſitantia linguæ.
Baldachinum	Cadurcum tegmen, umbella.
Balneare ſe	Lavare.
Balſamare mortuos	Condire mortuos.
Bannum	Proſcriptio.

Barbara.	Latina.
Baptizare, baptizari	Sacro Baptiſmate abluere: ſalutari aquâ ablui, ſacro rore tingi.
Barbitonſor	Tonſor.
Baſilicè	Magnificè.
Baſilicus	Regalis, magnificus.
Baſſus	Vox depreſſa, gravis.
Beatificare	Beatorum numero addere, beatum reddere.
Belligeratio	Bellum.
Bellum intrinſecum	Bellum inteſtinum, civile.
Benedicere populo	Benè precari populo, fauſta cum prece dimittere, pacem & veniam à Superis precari.
Benedicere pro gratiis Deum	Laudare, prædicare Numinis clementiam ac largitatem.
Benedictio	Fauſta Sacerdotis precatio.
Benedicta cera	Sacrata, conſecrata.
Benedicta Virgo	Beata, cœleſtium munerum affluentia nobilis, inſignis.
Benefactor	Beneficus, munificus, patronus.
Beneplacitum	Arbitratus, voluntas, nutus, libido.
Benè fit	Benignè fit.
Bene vivere	Purè, caſtéque vitam colere: *vel* lautè indulgentérque vivere.
Beſtialis	Brutus, inhumanus, bruto conveniens.
Beſtialitas	Nefas ultimum, quo humanitas exuitur.
Bibere ſanitatem alterius	Libare alicui poculum, libare alterius ſaluti.
Bibitio	Potatio, perpotatio.
Bibliothecarius	Bibliothecæ præfectus.
Bidellus	Adminiſter fori litterarii.
Biformis	Biformatus.
Birretum	Pileus Magiſtrorum.
Blanditor	Adulator, aſſentator.
Blasphemare	Impias in Deum voces mittere, ſceleſtâ linguâ Deum laceſſere.
Blasphemia	Atroces in Deum voces, verborum impietas.
Bloquada	Obſidium, concluſio diutina. *J. Cæſ.*
Boatus	Mugitus.
Bombæ	Pilæ ferreæ pulvere nitrato fartæ, bolides igneæ.
Bombarda	Fiſtula ænea, ferrea, tormentum manuale, ſclopus.
Bona nova	Læti nuncii.
Bona opera	Actiones ſanctæ, pietatis ſtudia, morum ſanctitas.
Bona opera facere	Virtutum officiis fungi.
Bonæ conſcientiæ eſt	Animi integerrimi; mente nullius culpæ ſibi conſcia.
Bonum importans	Prædium opimum, opulentum; vectigalibus liberum, fundus de vectigalibus exemptus, immunis.
Bovina caro	Caro bubula.
Bovinus	Bubulus.
Brachium ſæculare implorare	Ad Magiſtratûs civilis præſidium appellare, confugere.
Brachium ſiniſtrum fluvii	Siniſtra pars fluminis.
Braxare cereviſiam	Coquere cereviſiam.
Braxator	Zythopœus.
Breviarium	Liber precum horariarum ſacerdotalium.
Breve Apoſtolicum	Litteræ aut edictum Pontificium.
Brutum	Beſtia, animal, pecus.
Bulla Pontificia	Litteræ à Pontifice obſignatæ, diploma Pontificium.
Burſa	Crumena.

Ca-

Barbara.	Latina.
Cæremoniæ	Ritus ſacri Eccleſiaſtici.
Cæremoniarius	Rituum ac morum, aut ſolennium admiſſionum Magiſter.
Caffée	Fabæ Arabicæ.
Calculare	Computare, rationem inire.
Calculatio	Calculus, computatio.
Calefactivum	Quod vim habet calefaciendi.
Calendarium	Faſti.
Caliditas	Calor.
Calumniosè	Per calumniam, injuriam.
Cambiator, Campſor	Argentarius, collybiſta, trapezita.
Cambire	Permutare pecuniam litteris collybiſticis, *aut* argentariis.
Cambium	Permutatio pecuniæ, collybus, pecunia implicita cum aliorum pecuniis & cohærens.
Camerarius	Cubicularius.
Campum tenére	Vincere, ſuperiorem diſcedere.
Campana	Æs campanum.
Campanila	Turris, ex qua æs campanum ſonat.
Cancellaria	Tabularium ſanctius, ubi publicæ litteræ aſſervantur.
Cancellarius	Tabularii ſanctioris præſes, cuſtos, magiſter ſcriniorum.
Canonicatus	Sacerdotium opulentum, amplum.
Canonicè	Ex præſcripto Canonum.
Canonizare.	In divos referre, ad Sanctorum ordinem, numerum adſcribere.
Capella	Ædicula ſacra, ſacellum, ſacrarium.
Capellanus	Adjutor Curionis ſacri.
Capillatura	Crines ficti, adſciti.
Capitale pecuniæ	Caput, ſors, pecuniæ ſumma in fœnore poſita.
Capitaneus	Centurio.
Capitoſus	Contumax.
Capitulare	De conditionibus tractare, pacta in certa capita referre.
Capitulum dare	Objurgare.
Capitulum Canonicorum	Collegium Senatus Canonicorum.
Capitulum Monaſterii	Locus reprehendendis erratis deſtinatus. Religioſi Cœtus Senaculum.
Captivare	Comprehendere, conjicere in vincula.
Caput habet bonum	Ingeniô eſt acri, docili.
Cardinalis	Purpuratus Eccleſiæ pater, unus de Senatu ſacro Pontificis Romani.
Carentia	Inopia.
Cariſtia	Annonæ caritas.
Carminicè	Metricè, ligatâ oratione.
Carnalis homo	Libidini, voluptatibus deditus.
Caſſa	Ærarium privatum, publicum.
Caſtigator.	Vindex.
Caſtratus	Ad delicias cantûs eviratus.
Caſtrum doloris	Monumentum exequiale, moles funebris, Cenotaphium.
Casû *	Temerè, fortè, fortuito.
Caſualis, caſualiter	Fortuitus, fortè fortuitò.
Caſula	Sacra veſtis, veſtitus Sacerdotis.
Caſus conſcientiæ	Quæſtiones de moribus, de officiis hominis Chriſtiani, res ad Chriſtianum officium pertinentes.
Cataphractus	Eques loricatus, ſerie laminarum gravis eques, eques, cui tegumentum ex ferreis laminis ſerie inter ſe connexis.

Barbara.	Latina.
Catarrhus ſuffocativus	Diſtillatio ſuffocans, deſtillatio humorum, Epiphora.
Catechizare	Prima ſanctioris doctrinæ rudimenta tradere, imbuere fidei myſteriis pueritiam.
Catenare	Catenis vincire.
Catholicus factus eſt	Catholica dogmata amplexus eſt, ad pie recteque Credentium numerum aggregatus, ad Sacra Romana tranſiit.
Cauſare dolorem	Efficere, afferre dolorem.
Cauſativus	Efficiens.
Cautela	Cautio.
Cautionem dare	Cavére, ſponſionem facere.
Celebrare miſſam	Facere, Sacris operari, Sacrificium facere, Hoſtiam cœleſtem immolare.
Cella monaſtica	Cubiculum, conclave monachorum.
Centeſies	Centies.
Ceroferarius	Ad deportanda in Sacrificio lumina deſtinatus.
Certificatio	Fides.
Certiorare	Certiorem facere.
Certitudo	Certum reſponſum, certi aliquid.
Cervicoſus	Obſtinatus, pertinax.
Ceſpitare	Offendere, hallucinari, labi.
Charitativè	Cum ſumma charitate ac benevolentia.
Chirotheca	Manica.
Cholera	Stomachus, bilis.
Chorea	Saltatio.
Chorus Muſicorum	Odæum.
Chriſtianitas	Res Chriſtana, Reſpublica Chriſtiana. Orbis Chriſtianus.
Chriſtianus	Chriſti ſectator, Chriſti diſciplinam profeſſus, *vel* nomen Chriſtianum.
Chriſtianum facere	Ad Chriſtum adjungere, Chriſtianis Sacris imbuere, Chriſtianæ militiæ adſcribere.
Chronica, æ	Chronica, orum, Annales, Hiſtoria temporum contexta, commentarii annorum.
Chronologia	Deſcriptiones & ordines temporum.
Ciffra	Nota arithmetica.
Circulariter	Circumcircà, in obem conſiſtere.
Circumferentia circuli	Extremitas.
Circumlocutio	Circuitio verborum, circumſcriptio.
Circumvolare	In orbem torquere.
Circumſtantia	Res attributæ, adjuncta loci temporiſque ratio.
Circumvallatio	Locus aggere ambitus, limes extimus, circuitus, munimenta Caſtrorum.
Citadellum	Caſtellum, quod arcis locum obtinet.
Citare Authores	Laudare Authores.
Civilitas	Humanitas.
Clamare poſt aliquem	Clamore aliquem conſectari, requirere.
Clamosè	Magno clamore.
Claudere circulum	In orbem conſiſtere.
Claudere Epiſtolam	Obſignare.
Clavis Imperii	Clauſtra Imperii.
Clauſtrum monachorum	Cœnobium, monaſterium.
Clauſura	Incluſio, clauſtrum.
Coactè	Per vim, vi adactus, adductus.
Coadjutor	Adjutor.
Coæqualis	Æqualis, ejuſdem ætatis.
Coætaneus	Æqualis, ejuſdem ætatis, temporis.
Coævus	Æqualis ejuſdem temporis.
Coëxiſtere	Una exiſtere.
Cœlicus	Cœleſtis.

Barbara.	Latina.
Cœlitùs	De cœlo, divinitùs.
Cœna Domini	Dies ſacer Cœnæ Domini; Epulum divinum, ſacrum.
Cognoſcibile	Quod cognoſci poteſt, quod cognitionem habet facilem.
Cohoſpes	Cui mecum eſt hoſpitium.
Coincidit	Concurrit, convenit, tantundem valet, ſimul incidit.
Coitus	Concubitus, complexus Venereus.
Colendiſſimus	Maximè colendus.
Colicâ laborare	Ex inteſtinis laborare.
Colaphizare	Alapam infligere, infringere colaphos.
Collaterales	E latere conſtituti.
Collatio pro:	Modica & veſpertina cœnula.
Collationare rem	Recognoſcere exemplum.
Collectam facere	Preces, precationem facere.
Collegialiter cum aliquo vivere	Pro fortis neceſſitudine cum aliquo vivere.
Colligere in cumulum nummos	Conſtruere nummos.
Collimare	Collineare.
Colonellus	Tribunus.
Combinare	Connectere, coagmentare, conciliare.
Comitantia	Conſecutio.
Comitatio	Affectatio, comitatus.
Comitiſſa	Comes illuſtriſſima.
Comitiva	Comitatus, ſocietas.
Commaſticare	Commanducare, mandere.
Commater	Sacræ initiationis arbitra.
Commembrum	Membrum ejusdem Collegii, Ordinis.
Commenda, æ.	Præfectura Ordinis ſacri equitum.
Commendare Deo negotium in oratione	Conſulere per preces Deum.
Commendatoriæ litteræ	Commendatitiæ.
Commenſalis	Convictor.
Commiſſarius	Quæſitor, curator rei.
Commiſſionem dare	Dare negotium, committere cauſæ cognitionem.
Commonitorium	Commonitio.
Communis homo	De plebe, plebejus.
Communicare	Ad ſacram Synaxin, menſam, panem cœleſtem accedere, divinô Epulô paſci.
Communiter pro:	Plerumque, vulgò.
Compaginare	Conjungere, Compingere.
Comparativè	Comparatè.
Comparere ante aliquem	Siſtere ſe alicui.
Compaſſio	Commiſeratio, miſericordia.
Compater	Sponſor fidei, luſtricus pater, ſacræ initiationis teſtis ac arbiter.
Compati	Commoveri, capi, affici miſericordiâ; dolere caſum, vices alterius.
Compatibile	Conveniens, quod componi, conciliari cum altero poteſt.
Compatriota	Popularis, Gentilis.
Competens	Competitor.
Competit; rectè in eum	In eum convenit.
Compilare † pro:	Colligere, congerere.
Complacentia	Oblectatio.
Complexio † pro:	Corporis conſtitutio, humorum temperamentum, corporis habitudo.
Complimentum	Honor verborum, officia humanitatis.
Componiſta	Muſurgus, qui ad artis muſicæ leges cantiones concinnat.
Compromiſſarius	Arbiter.

Barbara.	Latina.
Compunctio	Dolor de peccatis.
Compunctus	Dolens.
Computus	Computatio.
Concatenatus	Catenatus, ſimul vinctus, connexus.
Conceptus mentis	Senſa mentis, cogitata mentis.
Concernit te	Ad te pertinet
Concionari *	De rebus divinis ad populum dicere, habere concionem.
Concionatorem eſſe *	Præconem, Oratorem ſacrum, populo à concionibus eſſe.
Concipiſta	Auctor ſcripti.
Concivis	Civis, municeps.
Concluſi mecum	Certum eſt mihi deliberatumque.
Concoctio	Digeſtio.
Concordantia	Conſenſus, concentus.
Concordantiæ Biblicæ	Index vocum parallelarum omnium in ſacris paginis.
Concupiſcentia	Cupiditas, libido.
Condeſcendere cum aliquo	In alicujus ſententiam tranſire, ejus voluntatibus obſequi, vel mitius, indulgentius aliquem habere.
Conditionatè	Sub conditione, ea lege.
Conditura	Conditio ciborum.
Condolentia	Dolor animi in malo alterius, ægritudinis ſocietas.
Condolere	Casû alterius commoveri, dolere vicem, doloris eſſe participem.
Condomeſticus	Quicum mihi domus communis eſt.
Conductor militum	Conquiſitor.
Confabulatio	Collocutio, ſermones.
Confeſſarius	Conſcientiæ arbiter, moderator, qui eſt à ſacris confeſſionibus, arcanus judex.
Confidentia † pro:	Fiducia.
Confiſcare	Bona alicujus publicare, proſcribere, in publicum conferre, fiſco addicere.
Confiſcatio	Sectio bonorum, publicatio.
Confiteri	Perpurgare, emaculare animum, conſcientiam; eluere animum criminum ſordibus.
Confluxus populi	Concurſus.
Confæderare ſe	Fœdere ſibi ad- *vel* conjungere, ſocietatem armorum. Cum alioque coire, fœdus jungere.
Confœderatus	Fœderatus, ſocius.
Confortare	Corroborare, confirmare.
Confrater	Collega.
Confraternitas	Sodalitas.
Confugium	Refugium.
Confundere alterum	Incutere pudorem.
Confundi	Erubeſcere, pudore ſuffundi, affici.
Confuſus	Pudefactus.
Congaudere	Unà gaudere.
Congregatim	Gregatim, confertim.
Congruè	Congruenter.
Congruus	Congruens.
Conjugata	Conjuncta.
Connatus	Innatus.
Connumerare	Annumerare, referre in numerum.
Conregnare	Simul regnare.
Conſcientiâ bonâ	Salvô officiô, fide, legibus.
Conſcientiæ bonæ vir	Vir integer, juſtus, optimæ mentis, conſcientiâ tutus.
Conſcientiam ſibi facere	Religioni ſibi aliquid ducere.

Con-

Barbara.	Latina.
Conscientiosus	Religiosus, numinis metuens cui religio est, quidquam præter fas æquumque agere.
Consequenter	Porrò, quod ex eo consequitur.
Consequentia pessima *	Consecutio.
Consiliare, vel *Consiliari*	Consultare, deliberare.
Consistentia corporis	Status corporis confirmatus.
Consistorium	Consessus, senatus sanctior.
Consodalis	Sodalis, socius.
Consortium *	Consortio, societas.
Conspurcare	Deformare.
Constellatio	Affectio cœli, astrorum; sydus, cœli ac stellarum positio, situs.
Consuetudinarius	Flagitiis assuetus, innutritus.
Consummatus Vir	Vir perfectus.
Contages	Contagio.
Contemplativus	Contemplator.
Contemporaneus	Ejusdem temporis, ætatis.
Contemptibilis	Vilis, contemnendus, abjectus.
Contentare alterum	Satisfacere alteri.
Contentiosus	Litigiosus.
Contentus est	Sorte, rebus suis contentus est.
Conterraneus	Popularis, ejusdem gentis.
Contiguus	Continens, contingens, *vel* proximus, vicinus.
Continuè	Continenter.
Contra flumen navigare	Adversô flumine proficisci.
Contractio corporis	Pravitas, imminutióque corporis.
Contractus civilis	Pactio.
Contractum membris	Pravum, debilitatum, imminutum, detortum corpus.
Contradicere sibi	Pugnantia loqui, secum ipso pugnare.
Contradictio	Rerum repugnantia.
Contradictoria	Repugnantia, inter se non cohærentia, *aut* verborum.
Contrariari	Adversari, repugnare.
Contribulis	Tribulis.
Contributio	Vectigal, stipendium, tributum.
Contritio	Dolor animi ex criminum recordatione natus, dolor de admissis sceleribus.
Contritum esse	Dolore admissorum excruciari.
Controversiæ fidei *	Dogmata *aut* fidei capita, quæ in controversiam vocantur.
Controverti	In controversia esse, in controversiam venire, deduci, vocari.
Contumeliari aliquem	Contumeliam inferre alicui.
Contundere, *conjungere capita*	Conferre capita.
Convalescentia	Pristina valetudo.
Conventio	Conventus, *vel* Conventum.
Conversari	Versari cum aliquo, uti familiariter.
Conversatio	Vitæ ratio *aut* consuetudo, usus, commercium, convictus humanus, societas.
Convertere ad fidem	Christo, ad fidem adjungere.
Convertere se	Ad frugem redire, ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire.
Convesci	Unà vesci.
Convitiari	Proscindere convitiô.
Convivere	Unà vivere.
Cooperari	Socium operis se adjungere, unà operari.
Coopertorium	Tegumentum, operculum.
Coordinare	Suô quodvis ordine collocare.
Copia Epistolæ	Exemplum litterarum, apographum.

Copi-

Barbara.	Latina.
Copiare	Deſcribere, exſcribere, exemplum litterarum exarare.
Copulator	Conciliator nuptiarum.
Cor †	Animus, ratio, mens.
Cordatus †	Animoſus, forti vir animô.
Cordialiter	Sincerè, candidè.
Cordicitùs	Ex animo.
Cordolium	Commiſeratio.
Coronidem alicui rei imponere	Finem facere.
Corporale	Linteoli ſacri.
Corporalis	Decurio.
Corporatura	Statura, habitus.
Corporis cohors	Cohors prætoria.
Corporis neceſſitates	Neceſſaria vitæ præſidia; res ad vitam *vel* uſus neceſſarios requiſitæ.
Corpus proportionatum	Corporis dignitas. Corporis ratio ſuis partibus abſoluta, apta corporis habitudo.
Correctè	Emendatè.
Correlativum	Quod alterum reſpicit.
Correſpondentia	Officium litterarium, commercium litterarum.
Correſpondére inter ſe	Reſpondére inter ſe, *vel* uti mutuo Literarum Commercio.
Corrugare frontem	Contrahere, adducere frontem.
Crapulari	Vinô ſe obruere, onerare, incaleſcere.
Craſſeſcens vinum	Vinum fugiens.
Craſſities	Craſſitudo.
Creare Doctores *	Renunciare Doctores.
Creatura	Res creata, res condita ab opifice & ædificatore mundi Deo.
Credentiarius	Structor menſæ.
Crepare præ dolore	Disrumpi dolore.
Creſcit malum	Malum indies ingraveſcit.
Criminalis proceſſus	Dimicatio, judicium capitis, *vel* de rebus capitalibus.
Crinoſus	Crinitus.
Crucem facere	Signum crucis digitô in fronte effingere, ſalutari ſe ſignô crucis munire.
Cruces multas habere	Incommodis conflictari.
Crucifigere	Cruci affigere.
Crucifixum	Imago Chriſti cruci affixi, pendentis è cruce Servatoris noſtri ſignum.
Crux * pro:	Moleſtia, res adverſæ, calamitas.
Crux domeſtica	Malum domeſticum.
Culcitra	Culcita.
Cum Deo	Deo adjuvante.
Cum diſplicentia	Ægrè, graviter.
Cum tempore	Progreſſu temporis, procedente tempore, temporè.
Cum venia tua	Pace tua.
Cumulatim	Cumulatè.
Cuprum	Æs Cyprium.
Curabile malum	Sanabile.
Curialia	Officia ritúsque in aulis Principum uſurpari ſoliti.
Curialis	Qui aulam curiamque frequentat.
Currus volans	Ciſium, curriculum.
Curſoriè	Curſim.
Curſitare	Curſare.
Curtare	Decurtare.
Curvæ litterarum lineæ	Vacillantes litteræ.
Curvare arcum	Arcum intendere.
Curvitas	Aduncitas.
Cuſtodire ſuum honorem	Conſulere ſuæ dignitati.

Damna-

Barbara.	Latina.
Damnare ad inferos	Suppliciis æternis mactandum addicere.
Damnare ad mortem	Damnare capitis, *vel* capite.
Damnare ad perpetuos carceres *	Æternis vinculis mandare, *dicitur tamen* damnare ad operas publicas.
Damnificare	Damnum dare, detrimentum adferre.
Damnó meó	Meô periculô.
Damnosus	Noxius, perniciosus, qui alicui damno est.
Damnum passæ sunt	Damnum fecerunt litteræ.
Dapifer	Qui dapes infert.
Dare ad pignus	Pignori rem opponere, oppignorare.
Dare aliquid ad custodiendum	Deponere aliquid.
Dare licentiam	Potestatem facere.
Dare se cognoscendum	Se alicui indicare.
Dare sententiam	Sententiam dicere.
Dare virum filiæ	Collocare filiam viro.
Dato, non concesso	Fac ita esse.
Datum litterarum	Dies in Epistola adscripta.
Deauratus	Inauratus, auratus.
Debita facere	Æs alienum conflare, in ære alieno esse, æs alienum facere, contrahere, habere.
Debiti solutionem petere	Admonere debitores, appellare de pecunia, nomina exigere.
Decalvare	Calvum facere.
Decanus	Collegii aut ordinis princeps.
Decapitare	Securi ferire, percutere.
Deceptio	Fallacia, fraus, dolus.
Deceptor	Veterator, circumscriptor.
Deceptorius	Veteratorius, insidiosus.
Decimus nonus	Undevicesimus.
Declinare	Nomen per casus flectere.
Decollare decapitare *	Caput abscindere.
Decrementum	Diminutio, defectio.
Dedecens	Turpis, indecorus.
Dedicatio templi	Solemnia consecrationis templi.
De die in diem	Indies, *dicitur tamen* diem ex die ducere, proferre, procrastinare.
Defalcare	Decidere de summa, deducere.
Defectus	Vitium ædium &c.
Defensiva arma	Arma ad defensionem comparata.
Definitum	Res, quæ definitur.
Deforis	Extrinsecus.
Degradare	De gradu dignitatis dejicere, movere gradû, ordine, exauctorare.
Dehonorare	Ignominiâ, probrô dedecore afficere.
De hora, in horam	In horas.
Deificare	Referre in Deos.
Dejicere ædificium	Demoliri ædificium.
Deitas	Divinitas.
Delassare	Fatigare.
Delassatio	Defatigatio, lassitudo.
Delator	Index, accusator.
Delectabilis	Quod habet delectationem.
Deliquium pati	Subitâ defectione animi concidere.
Delusio	Illusio.
Dementare	Infatuare.
De mente excidere	Insanire, deseri à mente, de potestate mentis exire.
Demittere se ad vulgi opinionem	Abire ad vulgi opinionem.
Demolire	Demoliri, destruere.
Demordere	Mordicus auferre auriculam.

De-

Barbara.	Latina.
De novo	De integro, denuò.
Depalmare	Colaphos infringere.
De parte ad partem	Membratim.
Dependentiæ	Acceſſiones.
Dependere ab aliquo	Pendere ex aliquo.
Depilare	Pilos evellere.
De plano	Ex æquo loco.
Deponere officiô hominem	Abrogare homini munus, movere eum loco.
Deponere officium	Deponere munus, abire, decedere magiſtratu:
Deprædari	Prædari, ſpoliare, diripere.
Deprædicare	Prædicare.
Deprecari defectus	Veniam erroris petere, rogare ; *dicitur tamen pro* valdè precari, *vel* avertere precibus periculum.
Deputare † pro :	Deſtinare, aſſignare.
Deputatum annuum	Demenſum avenæ, *aut* annuum ſtipendium.
Deriſio	Irriſio.
Deſcendentes	Poſteri, nepotes.
De ſe	Per ſe honeſtum.
Deſertum	Locus deſertus, ſolitudo, locus humanô cultû vacuus, ſolitudine & inopiâ vaſtus.
Deſidiosè	Per deſidiam.
Deſolari urbem	Vaſtare, diripere, evertere.
Deſolatio	Vaſtitas, excidium.
Deſperare, ſine ſuo caſu	Animô deficere, cadere, concidere.
Deſponſare	Deſpondére.
Deſponſata	Sponſa.
Deſtructio	Excidium, exitium, ruina.
Deſtructor	Interfector, perditor.
Deſtruere librum	Corrumpere librum.
Deſueſcere *	Conſuetudinem deponere, deſuefacere.
Deſuper	Poſt hæc.
Deteriorare	Rem deteriorem facere.
Determinare	In animum inducere, conſtituere, conſtitutum habere.
Dethronizare	Exauctorare, regnô ſpoliare, pellere, regnum eripere, adimere.
Detractor	Obtrectator.
Detractoria verba	Famæ adverſantia, inimica nomini, honorem lædentia, violantia.
Detrahere aliquid de pretio	Deducere de ſumma.
Deturpare	Inquinare, polluere, maculare.
De verbo ad verbum	Ad verbum, verbum de verbo, totidem verbis.
Deviare	Declinare, aberrare, deflectere de via.
Devotio † pro :	Religio, pietas in Deum & Superos.
Devotus S. Paulo	Præcipuô quôdam cultû fertur in S. Paulum ; Religione magnâ & præcipuâ tenetur.
Devotus ſenex	Miræ pietatis, raræ in Deum Religionis.
Deus ter optimus, maximus	Deus optimus, maximus.
Diabolus	Cacodæmon, hoſtis humani generis.
Diarium † pro	Ephemeris.
Dicatio libri	Nuncupatio.
Dictamen rectæ rationis	Præſcriptum rationis.
Dictamen conſcientiæ	Præſcriptum ſanæ mentis.
Dicterium	Dictum facetè.
Dictio * pro	Vocabulum.
Dictionarium	Lexicon, liber de verborum ſignificatione.
Dies caniculares	Dies ab exortu caniculæ proximi.
Dies annunciatonis	Dies cæleſti ad Virginem nuncio ſacer.
Dies S. Nicolai	Dies, quam Sancti Nicolai nomine ſacram habet Eccleſia.

Die-

Barbara.	Latina.
Diescit	Lucescit, dies appetit.
Dietim	In dies.
Diffamare	Infamare, aspergere alicui infamiam.
Difficultare.	Difficultatem afferre, *vel* tergiversari.
Digestim	Rectè atque ordine.
Dignanter	Clementer, benignè.
Diluvium	Eluvies, eluvio.
Diœcesanus	Qui ad alicujus diœcesin, seu procurationem & administrationem sacram pertinet.
Dimensuratio	Dimensio.
Dirigere milites	Signum dare militibus.
Discantus	Vox acuta, cantus in vocum harmonia supremus.
Disciplinam facere	Flagris in se sævire.
Disciplinatus	Honestatis observantissimus.
Discooperire	Non tegere, retegere.
Disconveniens	Alienum non consentaneum.
Discordantia	Discordia, discrepantia.
Discorditer	Discordibus animis.
Discretio	Prudentia in discrimine faciendo, delectus ac judicium.
Discretus † pro	Prudens, eleganti vir judiciô; *dicitur tamen pro* sejunctus, separatus.
Discurrere † pro	Differere, colloqui.
Discursus † pro	Sermo, disputatio; *dicitur tamen pro* Concursatio.
Disparere	Evanescere, sublimem abire, oculis subitò subduci.
Disparitas	Ratio dispar, diversa.
Dispensare † pro	Legibus solvere, gratiam legis facere, sacramenti religione solvere.
Dispensator domus	Promus condus.
Dispergere aliquid	Divulgare sermonibus.
Displicentia	Offensa, dolor, molestia, offensio.
Dispositio animi	Animi comparatio, affectio.
Dispositio bonorum	Cura, opera legandi bona tua.
Dispositus ad locum bonum	Statione commoda locatus.
Dispositus hodiè malè sum vel *bene*	Malè aut probè affectum esse ad rem quandam graviter affectum.
Disquirere	Exquirere.
Dissensus	Dissensio.
Dissimulantia	Dissimulatio.
Dissitus † pro	Disjunctus, longinquus, remotus; *dicitur rectè pro* dispersus.
Dissonare	Discrepare, dissidere, dissentire.
Distractio † pro	Evagatio animi, mentis aberratio.
Distractus † pro	Parùm attentus, animô vagus.
Distrahere se † pro	Animum à curis abducere, animô evagari, lenire curas; *dicitur rectè pro* divellere.
Distributivè	Distribute.
Districtus, ûs	Ager, terrarum tractus, territorium.
Ditescere	Divitem fieri
Ditio † pro	Regio; *dicitur rectè pro* Imperio & Potestate.
Diversificare	Variare.
Diversimodè	Variè, aliô atque aliô modô, non unô modô.
Diversionem facere amico, vel *hosti*	Amicè distinére aliquem, hostilibus artibus distinére.
Diversitas	Varietas, dissimilitudo.
Divinator	Augur, vates.
Divisim	Seorsim, separatim.
Diutiùs sex mensibus	Amplius sex menses.
Doctio	Munus docendi, doctrina.

Do-

Barbara.	Latina.
Doctoratus	Doctoris gradus, dignitas, munus.
Dolorificus	Dolorem inurens, adferens.
Domicella	Heræ, *aut* dominæ filia.
Dominium *	Dominatus, imperium.
Dominicalis	Qui in feſtum diem incidit, quem Dominicum a rerum Domino nominamus.
Donaria	Dona, munera.
Dono mittere rem	Donare, munera mittere.
Dormitorium *	Cubiculum.
Dubietas	Dubium.
Dubitabilis	Dubitationem habens.
Dubito, an non	Dubito, an facturus ſim, haud ſcio, an dicturus.
Ducatus †	Nummus aureus.
Ducatus Styriæ *	Provincia Styrorum Duci ſubjècta.
Duciſſa	Dux celſiſſima.
Duellum * † pro	Certamen ſingulare duorum; *dicebatur olim pro* bellum inter duorum hoſtium exercitus.
Duplicabitur multa pecuniaria	Multa in duplum ibit.
Ebriare	Ebrium facere.
Ebullit aqua	Efferveſcit aqua.
Eccleſia	Reſpublica Chriſtiana, rectè credentium cœtus.
Eccleſia Cathedralis	Ædes ſacra primaria.
Eccleſia Catholica	Rectè credentium congregatio.
Eccleſia parva	Templum minimè ſpatioſum.
Eccleſia Romana	Pontificum ſedes, Orbis terrarum Princeps & Magiſtra.
Echo	Saxa & ſolitudines voci reſpondentia, vox aut ſonus repercuſſus, valles clamoribus repercuſſæ.
Eclipſis	Solis aut Lunæ defectio; luna deficiens, laborans.
Econtra	Contra, è contrario, contra ea, ex contraria parte.
E converſo	E contrario.
Effectivè *	Efficienter.
Efficacia	Efficacitas.
Efficaciter	Efficaci conatu.
Effigiare	Effingere, exprimere.
Efformare	Effingere, exprimere, formare.
Egenus *	Egens.
Elapsô annô	Annô ſuperiore.
Electionem dare alteri	Optionem dare, facere eligendi poteſtatem.
Electores	Principes Imperii creandorum Cæſarum jure inclyti, qui in creandis Cæſaribus ſummum obeunt munus.
Eleemoſyna *	Stips, beneficium, munificentia erga pauperes.
Elevatio ſub Sacro	Cùm Sacerdos cœleſtem hoſtiam extollit, populo venerandam oſtendit.
Eliminare *	Expellere, exterminare, projicere ex urbe.
Elongare ſe	Longè ſe ſubducere, amovére.
Eluceſcit	Lucet, luceſcit.
Elucidare	Lucem adferre, adhibere lumen.
Elucidarium	Liber, quô explicatur.
Emancipator	Vindex libertatis.
Emphaſis verbi *	Vis verbi.
Encœnia *	Novi templi dedicatio.
Encomium	Præconium, laudatio.
Enervis	Enervatus.
Enubilatus	Perſpicuus, planus.
Epilepſia	Morbus comitialis.

Epi-

Barbarà.	Latina.
Epiſcopus *	Antiſtes, Sacrorum Præſul.
Epiſtolium	Epiſtola, litteræ.
Epitomare	Compendiô ſtringere, referre, in compendium redigere, ſtrictim colligere.
Equiſo	Agitator equorum.
Equites Dragoneri	Equites deſultorii, dimachæ.
Eremitorium	Caſa hominis ſolitarii.
Eremus *	Inculta ſolitudo, locus deſertus.
Eſca ſpectaculi locô appoſita	Pomparum fercula.
Eſſentia rei	Natura, vis poteſtas rei.
Eſt videre * pro	Licet.
Ethnicus	Homo à vera Dei cognitione alienus, expers doctrinæ divinioris, falſorum Numinum cultor, qui veritatis luce caret.
Evacuare *	Exhaurire.
Evadere in virum doctum	Virum doctum evadere.
Evaginare gladium	Gladium ſtringere, è vagina educere.
Evitatio	Declinatio.
Evulſi, Præteritum	Evelli.
Exactè	Accuratè.
Exaltare aliquem	Efferre, provehere ad honores.
Examen conſcientiæ facere	Sua dicta, factáque recognoſcere, excutere conſcientiam, in ſe inquirere, explorare animi latebras.
Exaudire pro	Votis precibúsque annuere, preces ratas habére.
Exceſſivè	Nimiùm, ſupra modum, immoderatè.
Excommunicare	Cœtû, communione rectè credentium movére, arcére; uſu Sacrorum interdicere.
Excommunicatio	Sacrum Eccleſiæ fulmen.
Excreſcere	Effloreſcere, creſcere, augeri.
Excuſabilis	Excuſandus, quæ habent aliquid excuſationis.
Executor teſtamenti, tributi pendendi	Curator datus exequendæ ſupremæ voluntatis, vectigalibus conquirendis.
Exemplaris homo	Vir exempli recti, exemplum innocentiæ.
Exemplariter	Exempli cauſâ, gratiâ, *vel* ad exemplum aliorum.
Exemplificare	Exemplis illuſtrare.
Exercitus volans	Exercitus expeditus, legio, manus, agmen expeditum.
Exercere virtutem	Declarare, oſtendere.
Exhæreditare	Exhæredare.
Exhibitor litterarum	Qui exhibet, repræſentat litteras.
Exire	Prodire in publicum.
Exiguitas temporis *	Anguſtiæ temporis.
Exinanitus	In nihilum redactus.
Ex nunc	Ex hoc.
Exoptabilis	Optabilis.
Exorbitare	Extra cancellos longius efferri, deflectere.
Exoticus	Peregrini moris homo, peregrina res.
Ex parte mea	Pace mea, nomine, *vel* verbis meis.
Expectorare ſe *	Omnia animi ſui ſenſa promere, prodere, aperire, explicare, patefacere.
Expenſa *	Impenſa, ſumptus.
Expertus in muſica *	Experientiſſimus.
Explodere tormenta	Excutere tormenta.
Exponere Authorem	Interpretari, explicare, explanare.
Exponere ſe periculo	Offerre ſe periculis, committere.
Expoſitor	Interpres.
Ex poſt	Poſt id temporis, poſt id factum.
Expreſsè faciam	Sciens, deditâ operâ.
Expreſſum mittere	Certum hominem mittere.
Ex profeſſo	Conſultò, de *vel* ex induſtria, deditâ operâ.
Exſecrare	Exaugurare.

Barbara.	Latina.
Exsecratio	Exauguratio.
Exspeculari	Excogitare, *vel* explorare.
Extendere vitam	Producere vitam.
Exterminium	Ejectio, *vel* clades.
Extispicina	Ars extispicum.
Extollere se	Efferre se.
Extollere vocem	Intendere vocem.
Extrahere	Excerpere.
Extractus litterarum	Compendium, epitome.
Extraordinariè	Extra ordinem.
Extremum judicium	Dies, qui de omnibus annis nostris sententiam laturus est, dies novissimus.
Extremam unctionem accipere	Sacro perungi oleo, inungi supremùm, ad novissimum cum tartareo hoste certamen.
Extrinsecè	Extrinsecus.
Extrinsecus, a, um.	Externus, exterior, *vel* alienus.
Ex tunc	Inde, jam dum.
Exuberantia	Abundantia.
Exultantia	Lætitia.
Fabrefacere	Facere summo artificio.
Facere bonum sibi diem	Relaxare animos, dare se jucunditati, diem sibi hilarem sumere.
Facere crucem	Salutari signo se munire, signum crucis digito fronti imprimere.
Facere pœnitentiam	Labem piaculo aliquo diluere, voluntarias pœnas ultro suscipere, ab se expetere, præteritas culpas acerrime vindicare.
Facere primitias	Primam Deo hostiam litare, immolare.
Facere risum	Risum movere, excitare.
Facilitare	Faciliùs reddere, levare onere aliquem.
Faciliter	Facile, nullo negotio, sine negotio.
Factor	Effector, perfector.
Factor cœli & terræ	Conditor, molitor, effector universi.
Facultas medica, juridica	Medicorum, Jurisconsultorum ordo, classis, schola, natio.
Fallibilis	Fallax, errori obnoxius.
Falsare	Depravare, adulterare, ementiri.
Falsator	Falsarius. * *Sueton.*
Falsificare	Adulterare, corrumpere.
Falsiloquium	Mendacium.
Famescere, famere	Esurire.
Famigeratio	Prædicatio, celebritas nominis.
Famigeratus	Fama clarus, nobilis.
Famigerare	Fama celebrare.
Famosus * pro	Inclytæ famæ homo.
Fasciare	Fasciis ligare.
Favere alicui infortunium	Voluptatem ex alterius infortunio capere.
Favorabilis *	Favens, benevolus.
Favorabiliter	Benevole, benigne.
Febricitari *	Febri jactari, laborare.
Felicitare	Fortunare.
Feracitas	Ubertas.
Feriari	Ferias habere, cessare, feriatum esse.
Festinantia	Festinatio, celeritas.
Festivus concionator	Qui festis diebus pro concione dicit.
Festivitas † pro	Festus dies.
Festum	Festus dies.
Feudum	Prædium, clientelæ beneficio possessum. *Alias* prædium beneficiaria lege acceptum, *aut* Provincia jure fiduciario collata.

Feu-

Barbara.	Latina.
Feudum accipere	Inaugurari ritû beneficiariô.
Fictitius	Fictus, commentitius.
Fidejubêre	Sponsionem facere, spondere pro altero.
Fidejussor	Sponsor, praes, vas, dis.
Fideicommissum	Castrum, vel praedium beneficiario jure possessum.
Fidelis † pro	Christianus, Sacrorum communione nobis conjunctus.
Fiducialiter	Cum fiducia, fidenti animô.
Figlinus	Fictilis.
Figmentum	Commentum, res ficta, commentitia.
Filialis affectus	Pietas in parentes, amor filii.
Filialis Ecclesia	Templum paroeciae appendicis locô adjunctum.
Filiatio	Adoptio.
Finaliter	Ad extremum, ad ultimum, tandem.
Financiae Consiliarius	A consiliis aerarii publici.
Finire coetum	Dimittere coetum.
Finire librum *	Libri finem facere, conficere librum, absolvere.
Finire vitam, bellum	Cursum vitae conficere, conficere bellum.
Finis urbis	Extremum urbis.
Finitio	Terminatio.
Fiscalis	Quaestor.
Fistulare	Fistulâ canere.
Fixe	Acriter, intentô animô, acri animô.
Flavedo	Flavus color.
Florenus	Nummus Rhenensis.
Fluctuanter	Dubitanter.
Fluvialis	Fluviatilis.
Fluxus aquae	Cursus, fluxio aquae.
Foemininus	Foemineus.
Folium chartae	Pagina.
Fomes peccati	Vitiorum seminarium.
Formidabilis	Formidolosus, terribilis.
Formulare, formularium	Formula.
Fornicari	Scortari.
Fornicatio	Stuprum, libido.
Fornicator	Scortator.
Fortalitium	Propugnaculum, munimentum, castellum.
Fortificare	Munire, communire.
Fortificatio	Munitio, circummunitio.
Fortis locus	Locus munitus.
Fraternitas	Fratrum conjunctio, sodalitas, germanitas.
Fraudulenter *	Insidiosè, ex insidiis, dolô.
Frigefacere, frigefieri	Refrigerare, refrigescere.
Frigefactivum	Refrigerans.
Frixorium	Sartago.
Frontispicium	Frons fabricae, aedium.
Fructifer	Frugifer.
Fructificari	Fructum ferre.
Frustraneus	Irritus, supervacaneus.
Fruticescere	Fruticari.
Fugaciter	More fugientium, celeriter.
Fulgidus	Fulgens.
Fulminatus	De coelo tactus, ictus fulmine.
Funambulus *	Schoenobates.
Fundamentalis	Solidus, solido fundamento impositus.
Fundamentalis lapis	Substructionum moles.
Fundare † pro	Condere nosodochium; *dicitur tamen pro* stabilire.
Fundatio est pro pauperibus	Locus, domus, vectigalia in pauperum usus destinata.
Fundator	Conditor urbis, ordinis; author, parens ordinis.

Barbara.	Latina.
Fundulus piscis	Gobius fluviatilis.
Funeralia	Justa funebria.
Funerare *	Humare, sepelire, sepulchrô condere.
Fungi vitâ	Extremam diem morte conficere, concedere naturæ, vitâ decedere, migrare.
Furiatus *	Furens, furibundus, furiosus.
Fustigatio	Fustuarium.
Gabellæ	Vectigalia.
Galanteria	Elegantia, ornatus exquisiti operis.
Galla	Pompa Procerum aulæ.
Galera	Triremis.
Galeria	Vineæ, testudines bellicæ, *aut* porticus.
Garrulitas	Inanis verborum profluentia.
Gaudenter	Cum gaudio, lætô animô.
Gehenna	Inferi.
Genealogiam scribere	Familiarum originem texere.
Generalatus	Imperium armorum, belli administrandi.
Generalis	Dux belli, Imperator.
Generalis equitum, peditum	Præfectus equitum summus, qui præest equitatui, Præfectus peditum.
Generalis Locum tenens	Qui Legati locum obtinet.
Generalitas	Universitas.
Generatio pro	Ætas, sæculum.
Geniculare	Ad genua se demittere.
Genitor, genitrix *	Pater, mater.
Gentiles	Antiquæ superstitionis sectatores, viri cultus divini expertes.
Geographicæ mappæ	Tabulæ regionum, locorúmque indices.
Gesta *	Res gestæ.
Gesticulare	Gestus agere.
Glorificare	Laudare, prædicare, laudibus extollere.
Glossa	Interpretatio verborum.
Glossare	Vim vocum explorare, interpretari.
Graduatus	Honoribus Academicis ornatus.
Granatæ	Ignes missiles, pilæ pulvere nitratô fartæ.
Grana benedicta	Piaculares globuli.
Grandiloquentia	Magniloquentia.
Grandiusculus	Grandior.
Gratanter	Libenter, gratô animô.
Gratari	Gratulari.
Grates agere *	Gratias agere.
Gratiam invenire apud alterum	Inire ab altero gratiam.
Gratiosè *	Lepidè, venustè.
Gratitudo	Beneficii memoria, grata voluntas, gratus animus.
Gravamen	Querela, molestia.
Gravare *	Onus imponere.
Grossus habitus	Pannosus vestitus & crassus.
Grossus pecunia	As.
Grotta	Crypta artificiosa.
Guarda	Milites prætoriani.
Guardianus	Custos ac præses cœnobii.
Gulositas	Vitium ventris.
Gulosus	Qui ventris vitiô ac gutturis laborat, gulæ indulgentior.
Gundula	Phaselus Venetorum.
Guttatim	Guttis sensim manantibus.
Gutturosus	Gutturis vitiô laborans.

Barbara.	Latina.
Habere aliquem pro stulto	Putare aliquem sibi pro deridiculo & delectamento, ludos facere aliquem.
Habere apud se	Habére ad manum.
Habere bonum exitum, vel *malum*	Prosperè, benè & feliciter evenire, *vel* minus prosperè evenire.
Habere pro nihilo	Nihili facere.
Habilitare aliquem	Habilem, aptum reddere.
Habitaculum	Habitatio domûs.
Habitus pravus	Corroborata jam studiô, & consuetudine, *vel* usû ac vetustate malitia.
Hactenùs, cùm pro tempore ponitur	Adhuc.
Hæredare, vel *hæreditare*	Hæredem esse, *vel* hæreditate consequi.
Hæreticus	Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus.
Harmonia musica	Concentus vocum.
Hastiludium	Ludi equestres animi causâ hastis instituti.
Hebdomadarius	Qui per hebdomadem res administrat.
Hebdomadatim	In singulas hebdòmadas.
Hebetudo oculorum	Hebes acies oculorum.
Heleparta	Bipennis.
Heraldus, seu *Heroldus*	Caduceator, fecialis, præco Reipubl.
Heraldica	Doctrina de insignibus, scutis gentilitiis.
Hermaphroditus	Homo sexûs ambigui.
Hermelinus	Mus ponticus.
Hinc inde	Huc atque illuc, hinc atque illinc.
Hispanicos equites ponere	Jungere hastas decussatas, *vel* portis Ericium objicere.
Historiographus	Historicus.
Homagium vel *hominium præstare*	In clientelam se conferre.
Honorarium largiri	Honorem habére alteri munerum largitione.
Honorificare	Honorare.
Horas canonicas orare	Preces dicere, quæ horarum intervalla distinguunt.
Hortamentum	Hortatus, exhortatio, adhortatio.
Hortulanus	Olitor, topiarius.
Hospes † pro	Caupo.
Hospitium † pro	Diversorium, caupona.
Hospitale	Xenodochium, nosodochium, valetudinarium publicum.
Hospitari *	Hospitiô accipere, *vel* conjungi.
Hospitiorum Magister	Designator hospitiorum.
Humanitas pro	Natura humana.
Humerale	Velum humeris imponi solitum.
Humiditas	Humor.
Humiliare se	Submittere se, submissè se gerere.
Humiliare superbos	Spiritus reprimere arrogantes.
Humilis	Modestus, animi submissi homo.
Humilitas	Modestia, submissio animi.
Humiliter	Demissè.
Humorem habet mirabilem	Homo ingenii instabilis & haudquaquam ad vitam socialem facti: mutabili vir ingenio, & à moribus nostris multùm alieno.
Hypocrisis	Simulatio pietatis impia.
Hypocritam esse	Speciem pietatis præbere, simulatorem esse pietatis.
Hypocaustum	Conclave calidum.

Barbara.	Latina.
Jacere in agone	Animam agere.
Ictu oculi	Momentô *vel* punctô temporis.
Idea domus	Forma domûs.
Idiota	Homo rudis.
Idololatra	Cultor falſorum numinum.
Idololatria	Cultus falſorum numinum.
Idolum	Imago Dei ficti & commentitii.
Jejunare	Abſtinere ſe ciborum uſu.
Ignaviter	Ignavè.
Ignobiliter	Sordidè, plebejô modô.
Ignominiosè	Per ignominiam, cum ignominia.
Ignoranter	Inſcienter, per ignorantiam.
Illatinus	Non Latinus.
Illæſus	Incolumis, non læſus.
Illectamentum	Illecebra.
Illogitimus	Non legitimus, ſpurius.
Illibenter	Non libenter, invitus.
Illicitè *	Per nefas ſummum, non ſine culpa.
Illuminare imagines	Colorum varietate diſtinguere.
Illuminatio nocturna	Ignes feſti.
Immaculatus	Incorruptus, maculæ expers.
Imaginari	Perſuadere ſibi, fingere cogitatione.
Imaginatur ſibi multum	Multa ſibi ſumit, arrogat, ſtultâ arrogantiâ elatus eſt.
Imaginatio *	Opinio, ingenii perſuaſio.
Immatriculatus	In Album Academicorum relatus.
Immediatè	Proximè, nullô interveniente.
Immemoriale tempus	Cujus nulla exſtat memoria.
Immiſericordia	Inhumanitas.
Immorari	Inſiſtere, hærere.
Immobilia bona	Bona, quæ moveri non poſſunt.
Immorigerus	Malè morigerus.
Impalare	Infigere palo, palo tranſadigi.
Impaſſibilis	Pati neſcius, malo nulli obnoxius.
Impatienter *	Cum ſtomacho, intoleranter, ægrè.
Impatientia, ſimpliciter *	Animi commotio, ſtomachus.
Imperfectè	Imperfecta re, opere.
Imperitia	Inſcitia, inſcientia.
Imperſuaſibilis	Obſtinatus in ſententia.
Impertinens	Quod ad cauſam non pertinet, *vel* petulans.
Impertinentia	Petulantia.
Impetuoſitas	Impetus.
Impetuoſus *	Homo vitio ingenii vehemens, iræ animique impotens, ferox rapidusque in conſiliis.
Impingere *	Offendere, incurrere, labi per imprudentiam.
Implere legem	Parere legibus, obſervare, ſequi legem.
Implicat	Repugnat.
Impœnitens	Cujus animus invitiis obfirmatus, voluntas obſtinata eſt, qui nullô criminum ſenſu tangitur.
Impœnitentia	Obſtinatio in flagitiis, impietas.
Importantia	Momentum, pondus.
Impoſſibile *	ἀδύνατον, quod fieri non poteſt.
Impoſterum	Inpoſterum.
Impoſtor	Circumſcriptor, homo fraudulentus.
Imprægnare	Vitium pudori afferre, vitiare.
Impræmeditatus	Imparatus.
Impræſentiarum	In præſens, in præſenti, in præſentia.
Imprecari *	Triſtiſſimis ominibus perſequi aliquem.
Imprecatio	Exſecratio.
Improficuus	Inutilis.

Impre-

Barbara.	Latina.
Improperare	Exprobrare.
Improportionatus	Impar, cui deest æqua proportio.
Improsper	Infelix, adversus.
Impulsivum	Causa movens, impellens incitamentum.
Impulsivus	Impellens.
Impurare	Inquinare, polluere.
Imputare	Adscribere, culpam conferre in aliquem.
In abscondito	In occulto.
Inadvertentia	Inconsiderantia, incuria.
Inadibilis	Inaccessus.
Inanis gloria	Falsa gloria.
In æternum non	Nunquam.
Incapax	Ineptus, indocilis, non capax.
Incapistrare	Capistrô constringere.
Incarcerare	In custodiam dare, tradere, in carcerem condere, in vincula conjicere.
Incarnatio	Individua naturæ divinæ cum humana conjunctio.
Incarnatus	Hominem indutus.
Incastus	Impudicus.
Incentivum	Incitamentum.
Incentor	Author, impulsor, suasor.
Incertitudo	Incerta belli, fortunæ, casuum.
Incessabilis	Continuus, non intermissus, perpetuus.
Incessanter	Assiduè, sine intermissione.
Incidenter	Casu, fortuito,
Incipere novum modum	Inducere novum modum.
Incivilis	Agrestis, officii expers, illiberalis.
Inclarescere *	Clariorem fieri.
Inclementer aliquem aspicere	Intueri aliquem animô iniquô.
Inclinatio	Proclivitas.
Inclinatus sum pro	Propensus, proclivis.
Incœnis	Incœnatus.
Incogitantia	Inconsiderantia.
Incognito proficiscitur	Omnibus incognitus proficiscitur.
Incolatus	Habitatio.
Incompetens forum	Non legitimum, alienum.
Incompossibilitas	Repugnantia.
Incomprehensibilis	Incomprehensus.
Incongruens	Quod non est conveniens.
Incongruus & derivata	Non congruens.
Inconjugatus	Cælebs.
Inconsideratio	Inconsiderantia, inconsulta ratio.
Inconsultû meô	Me inconsultô.
Incontentus	Quem suæ fortunæ pœnitet.
Incontinens *	Intemperans.
Inconveniens	Absonum, absurdum.
Incoram	Coram.
Incorporare	In unum corpus conflare, redigere.
Incorporeus	Corporis expers.
Incorrigibilis	Insanabilis.
Incorruptibilis	Incorruptus.
Incredulitas	Obstinatus animus ad fidem habendam.
Incredulus	Obstinatus.
Inculpatus *	A culpa vacuus.
Inculpare	Vitio dare, vertere.
Incunctanter	Sine mora, haud cunctanter.
Incurabilis	Insanabilis, desperatus.
Indebitè	Immeritò, injustè.
Indesinenter	Continenter, perpetuô, sine intermissione.
Indeterminatè aliquid	Aliquid non speciatim expressum.
In diebus nostris	Nostrâ memoriâ.

Barbara.	Latina.
Indifferenter se habere	Neutras partes amplecti.
Indigestio	Cruditas.
Indigitare	Indicare.
Indigus	Indigens.
Indisciplinatus	Male moratus, protervus.
Indiscretè	Sine discrimine, imprudenter.
Indiscretus pro	Imprudens.
Indispositus	Non satis idoneus ad res malè animatus.
Indivisibilis	Individuus, *vel* ἄτομος :
Indubitanter	Non dubitanter, sine dubio, haud dubiè.
Indubitatè	Procul dubio.
Indubius	Haud dubius, indubitatus.
Indulgentiæ	Pœnarum condonatio.
Industriosè	Industriè.
Ineffabilis, *e*.	Quod verbis exprimi non potest.
Ineloquens	Indisertus, parum facundus.
Inemendabilis	Insanabilis.
Inenarrabilis, *e*.	Quod exprimi oratione non potest, quod verbis consequi nemo alius potest.
Ineptitudo	Ingenium inhabile, stupor mentis.
Inexcusabilis, *e*.	Excusationem non habens.
Inexperientia	Inscitia.
Inextinguibile odium	Implacabile, *vel* immortale.
In extremis esse pro	Animam agere.
Infacetus	Inficetus.
In facto	Re vera, re ipsa.
Infallibilis	Qui falli non potest, certissimus.
Infatigabilis	Acerrimus, pertinacissimus.
Infernus	Inferi, orcus.
Infernalis	Infernus.
Inferioritas	Inferior ordo.
Infestare	Infestum esse, infestum reddere.
Infidelis pro	Religionum nostrarum mysteriis non initiatus.
Infidelitas	Obstinatus animus ad Religionis mysteria credenda.
Infideliter	Fide malâ.
In fine	Ad extremum, ultimum.
Infinities	Infinitè, sine numero.
Infinitudo	Infinitas.
Infirmaria	Valetudinarium.
Infirmari † pro	Ægrotare, in morbum implicari.
Infirmitas pro	Morbus.
Infirmiter	Infirmè.
Influxus syderum	Vis syderum, influens in corpora inferiora, tactus lunæ, vis stellarum.
Informator * pro	Magister.
Infractus pro	Invictus.
Infrangibilis	Firmus, solidus.
Infrascribere	Subscribere.
Infrigidare	Refrigerare.
Infucatus	Non fucatus.
Infumibulum	Vaporarium.
In fundamentalibus	In fundamentis.
In genere	Generatim, universè.
Ingeniculari	Ad pedes jacére.
Ingloria	Dedecus, ignominia.
Ingluvies	Insaturabile abdomen.
In gratiam alterius	Alterius causâ.
Ingratiis †	Invitô me.

In-

Barbara.	Latina.
Ingratitudo	Ingratus, immemor beneficii animus.
Ingurgitatio	Ingluvies, crapula, ebrietas.
Inhabitator	Habitator, incola.
In inſtanti	Punctô temporis, momentô, e veſtigio.
In illo tempore	Illô tempore.
Injungere aliquid alteri *	Partes dare, negotium committere.
Injuriari	Injuriâ laceſſere, afficere; *Paſſivè* accipere injuriam.
In loco aliquo	Uspiam.
Innodatus	Vinctus, conſtrictus.
Innominatus	ἀνόνυμος, Autor ſine nomine.
Inobediens	Contumax, parùm morigerus.
Inopinus	Inopinatus.
Inordinatè	Sine lege ac modo.
Inplantatus amor	Amor inſitus.
In quantum	Quatenus, qua ex parte.
In quantum poſſum	Quantum in me eſt, quantum conſequi potero.
Inquiſitionem de aliquo inſtituere	Quæſtionem habére de aliquo, *vel* in aliquem quæſtionem exercére.
Inquiſitor	Quæſitor.
Inſalutatus *	Non ſalutatus.
Inſanus aër	Cœli gravitas.
Inſatiabiliter *	Inſaturabiliter.
Inſenſatus	Stupidus, delirus, ſenſû deſtitutus.
Inſenſibilis	Qui ſenſû caret, quod ſub ſenſum non cadit.
Inſenſibilitas	Stupor mentis, *vel* ſenſûs.
Inſenſibiliter	Senſim, ſine ſenſu.
Inſido	Inſideo.
Inſignium	Inſigne.
Inſimul	Simul.
Inſipidus	Ingrati ſaporis, ſine ſapore, nullius ſaporis.
Inſolitè	Inſolenter.
Inſolubilis *	Inexplicabilis.
In ſomnio	Per quietem.
In ſpecie	Speciatim, nominatim, ſigillatim.
Inſpiratio	Inſtinctus, adflatus divinus.
Inſtabilitas	Varia, commutabiliſque vitæ ratio *aut* vaga volubiliſque fortuna, viciſſitudo.
Inſtallare	In ſtationem, munus *vel* poſſeſſionem mittere, admittere.
Inſtantia	Preces, *vel* ſimilitudo.
Inſtructio	Inſtitutio, diſciplina.
Inſtrumentum paſſionis	Cruciatus inſignia, *vel* monumenta.
Inſufficienter	Nimiùm parce, non ſatis.
Inſufflare	Inhalare.
In tantum	Usque eò, *vel* in eam partem.
Integraliter	Integrè.
Intellectus	Intelligentia, ratio.
Intelligibile	Quod ſub intelligentiam cadit.
Intelligibiliter	Intelligenter.
Intendere alicui actionem	Jure experiri cum aliquo.
Intenſive	Acriter, contentè.
Intentione eâ	Eô conſiliô, hac mente.
Intentio hæc noſtra eſt	Eô pertinent, valent conſilia mea, mens noſtra hæc eſt.
Intercedere pro *aliquo* pro	Deprecari pro aliquo, ſupplicare.
Interceſſio pro	Deprecatio.
Interceſſor pro	Deprecator.
Intereſſe	Fructus adventitius pecuniæ fœnebris. Fructus adventitius crediti. *Liv.*

Barbara.	Latina.
Intereſſe ſuum quærit	Privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda in ea re ſpectat.
Intereſſe ſolvere	Uſuras ſolvere, uſuris ſe expedire.
Intereſſe ſtrictè exigere	Ad uſuram, ad fœnus ſolvendum adigere.
Interfectio	Cædes, occiſio.
Interim † pro	Interdum.
Interitio	Interitus.
Interludium, intermedium	Ludus interpoſitus.
Interminationes	Comminationes.
Internus *	Interior.
Interſtitium	Intervallum, *vel* intercapedo.
Intertexere	Intexere.
Interula	Subucula.
Intimare	Indicare, proponere, non Communicare.
Intimatio	Rerum aliqua Communicatio.
Intitulare	Inſcribere librum.
Intonare	Voce præire.
Intoxicare	Venenô interficere, tollere.
Intricatus ſermo	Confuſus, perplexus, perturbatus.
Intrinſece	Intrinſecùs.
Intrinſecus, a, um	Interior.
In vacuum	Fruſtrà.
Invariabilis	Conſtans, non mutabilis.
Invaſor	Qui invadit.
Inventarium	Index rerum.
Inventioſus homo	Promtus in rebus excogitandis.
Inverecundè	Impudenter.
Inverecundia	Impudentia.
Inveſtitura	Inauguratio *vel* confirmatio in jure Sacrorum *vel* prædiorum.
Inviolabiliter	Inviolatè.
Inviſibilis	Qui oculorum obtutum *vel* aciem effugit.
Invitatorium	Cantus, quô ad laudes divinas invitantur mortales.
Invocare Sanctos	Sanctos intenta ſupplicatione propitiare.
Inundatio	Proluvies.
Involuntarius	Non voluntarius, invitus.
Jocando dicere	Jocô dicere.
Irate	Iracundè, cum ira.
Ire in annum ſexageſimum	Agere annum ſexageſimum.
Irrationabiliter	Sine ratione, more rationis expertium.
Irrationalis	Rationis expers.
Irreconciliabilis	Implacabilis.
Irregularis	Quod à regula *vel* norma declinat, inhabilis ad ſacerdotium.
Irregularitas	Defectio à communi norma, impedimentum ſacrorum Ordinum.
Irreligioſus *	Ab omni Religione alienus, remotus.
Irremediabiliter	Quin mederi quisquam poſſit.
Irremiſſibilis	Inexpiabilis, non condonandus.
Irreparabiliter	Irreparabili jacturâ, damnô.
Irrequietus	Solicitus, laborioſus.
Irrevocabiliter	Irrevocabili pactô, promiſſô.
Ita, affirmat. * pro	Ita eſt.
Iterum pro	Viciſſim.
Itinerari	Iter facere.
Itinerarium	Deſcriptio itineris.
Jubilæum	Annus ſæcularis.
Jucundari	Lætum eſſe.
Judicator	Æſtimator rerum, judex.
Judicialiter procedere	Experiri legibus, lege agere cum aliquo.

Judi-

Barbara.	Latina.
Judiciosus vir	Judicio pollens.
Judicium extremum	Decretorius generi humano dies.
Junctura *	Commissura.
Jurista	Jurisconsultus, peritus.
Jus habeo	Jure meô possum.
Justificare	Justum declarare, a culpa absolvere.
Justitiarius	Æqui amans, juris tenax.
Juxta Ciceronem † pro	Secundùm Ciceronem, ex Ciceronis sententia, *vel* ut est apud Ciceronem.
Labilis	Debilis, infirmus, *vel* Caducus.
Laborator	Operarius, bajulus.
Lachrymabiliter	Cum lachrymis.
Lacticinia	Edulia ex lacte, cibi lacte confecti.
Landgravius	Comes provincialis.
Laniena * pro	Cædes.
Lanio	Lanius.
Lapidare	Saxis, lapidibus obruere.
Lapidicina	Lapicidina.
Lateraliter	A latere.
Latinum culinarium	Latinitas inquinata.
Lavacrum	Lavatio.
Lautor, vel *Lotor*	Qui lavat.
Laxativum	Medicamentum, quod corporis meatus aperit, laxandi vi præditum.
Lectisternia † pro	Culcita, lodices, & lecti instrumentum reliquum.
Legenda Sanctorum	Res gestæ Sanctorum.
Legitimare	Natalium dedecus *aut* notam delere.
Lenimentum	Levamentum.
Lethaliter	Lethiferâ plagâ, morbô.
Leuca	Bis mille passus.
Liber rationum	Codex accepti & expensi.
Libertinismus	Vivendi libertas.
Liberum arbitrium *	Voluntas libera.
Libraria	Taberna libraria.
Licentiare	Missum facere, dimittere, veniam abeundi facere.
Licentiatus Juris	Honores proximos à Doctorum gradu consecutus.
Licitè	Justè, honestè, justis de causis.
Licitari	Liceri, auctionari.
Liga	Fœdus.
Ligare vulnus	Obligare.
Ligatura	Ligamen. *
Limitaneus	Finitimus, confinis.
Limitare *	Definire, terminis circumscribere.
Linea pro	Versus.
Linea æquinoctialis	Limes æquinoctialis.
Lineæ hostiles	Aggeres hostiles, fossæ.
Linea vestis *	Lintea vestis.
Linealiter	Ad lineam.
Lingua materna	Sermo patrius.
Liquiditas	Liquor, humor.
Litaniæ	Preces supplices Ecclesiæ.
Litteræ ejusdem tenoris	Litteræ unô eôdemque argumentô.
Litteraliter	Ad litteram, ad verbum.
Litigatio	Jurgium, concertatio.
Locumtenens	Vicarius, procenturio.
Longanimis	Mitis, ad iram tardus, remissior in ulciscendo.
Longo tempore post	Longô intervallô.
Loqui ex utraque parte	Ultro citróque verba habere.
Loqui pro & contra	In utramque partem disceptare.

Barbara.	Latina.
Loqui ſcabioſè	Siniſtris ſermonibus infamiam aſpergere :
Lubricitas	Lubricum.
Lucroſus	Quæſtuoſus.
Lucta	Luctatio; certamen.
Luctificus	Luctum faciens.
Ludere fidibûs	Canere fidibus.
Lupanar	Luſtrum.
Luridus	Squalidus.
Luror	Squalor.
Luſcioſus	Qui oculos habet hebetiores.
Luſcus † pro	Strabo, qui diſtortos habet oculos, nam luſcus coclitem ſignificat.
Luſorius	Aleatorius.
Lymphatum vinum	Aquâ temperatum.
Lyricen	Lyræ fidicen.
Macerari curis	Confici curis.
Macor	Macies.
Macreſcere *	Macie extabeſcere.
Mactare aliquem laude	Laudibus efferre.
Maculatura	Charta lituris obſita.
Madefacere	Perfundere, reſpergere.
Magnalia	Res magnæ, illuſtres, admirandæ
Magnanimitas	Magnus animus, animi excelſitas, altitudo, magnitudo, excellentia.
Magnanimiter	Magnô animô.
Magnates	Optimates.
Magnificare	Celebrare, extollere, illuſtrem reddere.
Majorennis factus eſt	E curatorum tutela exceſſit.
Male contentus eſt	Animô eſt alienatô & offenſô.
Maledictus	Execrabilis, deteſtabilis; orci victima.
Malè diſpoſitus	Malè animatus ad rem.
Malefactor	Malitioſus, facinoroſus.
Malè feriati homines	Inſani, væcordes, mente capti.
Malus aer	Cœli gravitas.
Mandatum publicare	Edictum pervulgare.
Manere apud conditiones ſuas	Stare conditionibus.
Manere in prælio	Cadere in prælio.
Mania	Inſania.
Manifeſtare *	Planum facere, *vel* manifeſtum, efferre in vulgus; aperire, proferre in medium.
Manſionarius, Fourier	Metator, deſignator hoſpitiorum militarium.
Manuale	Enchiridion.
Manuductio	Ductus.
Manuductor	Ductor, dux.
Manufacturæ	Opera manu facta.
Marceſco	Putreſco.
Marchio	Comes limitibus tuendis præfectus.
Mareſchallus aulæ	Præfectus prætorio.
Maritare	Collocare virginem.
Martyres	Fidei Chriſtianæ teſtes ſuô ſanguine purpurati.
Martyrium	Teſtimonium fidei ſanguine confirmatum.
Martyrizari	Omnes cruciatus & ſupplicia pro tuenda veritate fidei perferre.
Maſculinus †	Virilis.
Maſticare	Mandere, cibum dentibus conficere.
Materialiſta	Pigmentarius.
Matricula	Catalogus Academicorum.
Matrimonialiter	Matrimonii vinculo.
Mechanicæ artes	Artes ſedentariæ, ſellulariæ, vulgares.
Medalium	Nummus in memoriam rei cuſus.

Me-

Barbara.	Latina.
Mediatè, *immediatè*,	Interveniente aliquô, *vel* nullô, remotè, proxime, per *vel* non per alium.
Mediator	Deprecator, conciliator, medius, ſequeſter Dei ac hominum.
Medicari	Mederi, ſanare.
Medicinaliter	Ope, *vel* manû medicâ.
Medietas *	Pars dimidia, medium.
Meditari	Exercére mentem in contemplatione rerum cœleſtium.
Medium, *media* pro	Sumptus, facultates, ſubſidia, *vel* modus, via, ratio, *vel* remedium.
Meliorare	Melius facere, emendare, revocare alium, *vel* recipere ſe ad meliorem frugem.
Melodia	Modulatio.
Membra militaria	Ordines militares.
Memoriale †	Libellus ſupplex, *vel* monimentum.
Menſarius, Wechsler	Trapezita.
Menſurare	Metiri.
Menſurator	Dimenſor, metator.
Mentaliter	Mente, animô, cogitatione, mente atque animô.
Mercator frumenti	Frumentarius, frumentator.
Meretricari *	Pudicitiam in propatulo habére. Corpus vulgare.
Meridiari	Meridianum ſomnum habére.
Meridionalis	Meridiana regio.
Methodus certa *	Ratio ac via.
Meticuloſus	Animus timore exanimatus.
Militia † pro	Exercitus, copiæ.
Mille alii	Sexcenti.
Mille artifex	Peritus artium, uſû variarum artium exercitatus.
Milleſies	Millies.
Millio	Decies centena millia.
Minera	Vena auri, argenti.
Mineralia	Foſſilia.
Minerval	Didactrum, doctrinæ ſtipendium.
Minutim	Minutatim, exiguè.
Miniſtralis	Miniſter, adminiſtrator.
Minorare	Minuere.
Minorennis	Minor annis, curatorum tutelâ nondum exemptus.
Minui capite	Securi feriri, percuti.
Miraculoſus	Mirandis operibus & ſuper hominis conditionem editis clarus.
Miſericorditer	Summâ miſericordiâ.
Miſſale	Liber Liturgiæ ſacræ.
Miſſam dicere	Facere rem divinam, ſacris operari, cœleſtem hoſtiam immolare, ſacrificium facere.
Miſſionarius	Vir Apoſtolicus miſſus ad expeditionem ſacram.
Miſſio pro	Expeditio ſacra.
Miſſiva	Tabella, codicilli.
Mitratus	Infulâ inſignis, infulatus.
Mobilia	Supellex, inſtrumentum, res, quæ movéri poſſunt.
Modella	Forma, modulus.
Modernus	Hodiernus, recentior, qui nunc eſt; Author noſtri temporis, novus.
Mœchari	Adulterari, maculare thorum.
Molendinarius	Molitor.
Molendinum	Mola.
Moleſtare	Moleſtiâ afficere, moleſtiam afferre.

Barbara.	Latina.
Momentaneus	Breviſſimi temporis.
Monachus S. Franciſci	Sodalis, *vel* de familia S. Franciſci, qui inſtituta ejus profitetur.
Monarchia	Dominatus unius.
Moneta falſa	Nummus adulterinus.
Monetarius	Qui monetam cudit.
Monialis	Virgo Deo ſacra, dicata, ſacrata.
Monoculus	Luſcus, cocles.
Monſtra	Exemplum.
Monſtruoſitas	Inuſitata forma.
Moralia	Morum præcepta, res morum.
Moralitas	Morum conditio.
Morbus caducus	Morbus comitialis.
Morſellus	Buccella.
Mortale peccatum	Crimen lethiferum, mortiferum, capitale.
Morticina	Cadavera.
Mortificare ſe	Corpori ægrè facere, in ſemetipſum durum ac ſævum eſſe, acriter ſibi imperare, acriter animum frangere.
Mortificatio	Corporis afflictatio, aſperitas vitæ voluntaria.
Moſqueta	Tormentum minus, ſclopetum.
Moteta	Cantio ſacra.
Motû propriô	Sua ſponte.
Multifarius *	Varius.
Multoties	Sæpenumero, ſæpè, identidem.
Multùm antè	Multô antè.
Mundanæ res	Caducæ, perituræ, profanæ, infimæ, fugaces, inanes, mortales, fluxæ, fragiles, humanæ res.
Mundus pro	Rerum fluxarum blandimenta & illecebræ; *item pro* turba & colluvie improborum.
Murarius, murator	Murorum ſtructor.
Muræula	Torques aureus.
Muſcata nux	Nux odorata, aromatica.
Muſica Inſtrumentalis	Cantus nervorum & tibiarum.
Mutatio temporum	Inclinatio temporum.
Mutire	Hiſcere.
Mutuare, & mutuò dare	Dare pecuniam mutuam.
Mutuò accipere	Pecuniam ſumere mutuam, mutuari pecuniam, utendam accipere.
Natatus	Natatio.
Nativitas	Natalis, ortus.
Naturaliter mori	Morbo extingui, ſua morte.
Natus * pro	Filius.
Naufragare	Naufragium facere, naufragio interire.
Naumachia	Prælium navale.
Nec autem, vel *minùs autem*	Nec verò, minùs verò.
Neceſſe habére re aliquâ	Alicui opus eſſe re aliqua.
Neceſſitare	Neceſſitatem imponere.
Negativa, affirmativa	Negantia, ajentia.
Neotericus	Recentior, novitius.
Nepos ex fratre, ſorore *	Fratris *aut* ſororis filius.
Nequitioſus	Nequam, improbus.
Neutralis	Neutrius partis, à ſtudio alienus partium.
Neutralitas	Partes mediæ.
Nexus † pro	Vinctus, captivus.
Nigredo	Nigror.
Nobilis novus	Homo novus.
Nocteſcit	Nox appetit.
Nocturna ſella	Sella familiaris ad exonerandum ventrem.
Nocuus † Poet.	Noxius, infeſtus.

No-

Barbara.	Latina.
Nomenclatura	Nomenclatio.
Non diu post	Non ita multo post.
Non verò	Non autem.
Noscere jam hominem disco	Perspicio jam hominis animum.
Notarius	Scriba, librarius, obsignator testamenti.
Nothus	Incertô patre natus.
Notificare	Aperire, significare.
Notoriè	Apertè.
Notorius	Apertus, manifestus, evidens.
Nova	Nuncii.
Novellæ	Commentarii rerum novarum.
Novendecim	Undeviginti.
Novercari	Adversari, repugnare.
Noviter	Nuperrimè, nuper.
Novitius † pro	Tyro, Candidatus Religiosæ Familiæ, [qui nuper nomen dedit in familiam sacram.
Nullatenus	Nequaquam, neutiquam, nullo pacto, modo, nulla ratione, minime.
Nullibi	Nusquam.
Nullô labore	Nullo negotio.
Numerarius	Rationum magister.
Nummularius	Trapezita.
Nuntium	Nuncius.
Nuntium certum vel *proprium mittere*	Mittere certum hominem.
Nuspiam	Nusquam.
Obfuscare	Obscurare, infuscare.
Objectum	Res objecta sensibus.
Obiter *	In transcursu.
Obligatio † Versicherungs-Brief	Fiduciam dare, *vel* accipere.
Obligationem de se dare	Nomina facere.
Oblivium, Poeticè	Oblivio.
Oblivioni tradere *	Oblivioni dare.
Obnixè rogare	Enixè rogare, obsecrare, omnibus precibus orare, petere.
Obryza, Probier-Stein	Obrussa.
Obsequium * pro	Officium; *nam pro* indulgentia patris nimia *bonum est*.
Obsidium	Obsidio.
Obtenebrare	Obscurare, caliginem offundere.
Obviare	Obviam procedere, ire, venire, occurrere.
Obviatio	Occursatio.
Occasione tuâ bonâ	Oblata facultate, quod commodo tuo fieri possit.
Occasionaliter	Occasione *vel* fortuito.
Occidere velle alterum	Vitam alicujus appetere.
Occidere se	Adferre sibi manus, mortem consciscere.
Octodecim, *octavus decimus*	Duodeviginti, duodevicesimus.
Octuaginta, *octuagesimus*	Octoginta, octogesimus.
Ocularis inspectio	Oculorum fides, testimonium.
Oculariter	Oculorum judicio, fide.
Odibilis	Odio dignus.
Odisse cane pejus & angue	Malè, pessimè odisse.
Odisse odiô Vatinianô	Odio capitali dissidere ab altero.
Odoramentarius	Unguentarius.
Odoramentum	Odor.
Officiales	Magistratûs ministri.
Officina *	Opificum taberna.
Officiositas	Officium, studium.
Officium acceptare *	Suscipere munus publicum.
Olfactus *	Odoratus.

Omnes

Barbara.	Latina.
Omnes usque ad unum	Ad unum omnes.
Omni ex parte	Usquequaque.
Omnifariam	In omnes partes, quavis ratione.
Omnifarius	Cujusque modi.
Omnigenus, Poeticè	Omnis generis.
Omnimodè	Omni modô, ratione, omnibus modis.
Opacitas	Locus opacus.
Opera pro	Ludus Scenicus, cantû peragi ſolitus, Drama muſicum.
Opera bona	Officia virtutis, piæ actiones.
Opinionem malam habére de aliquo	Male exiſtimare de altero.
Opto tibi fœlicem ſucceſſum rei *	Hanc rem feliciter tibi, *vel* proſperè evenire cupio.
Opus habére re	Re mihi opus eſt.
Orationis filum abrumpere	Incidere orationem.
Oratio mentalis	Tacita precatio, mente concepta.
Oratorium pro	Locus precibus dicatus.
Ordinare	Præſcribere.
Ordinariè	Plerumque.
Ordinatio pro	Præſcriptum, imperium, imperata.
Ordines ſuſcipere	Sacris initiari. Sacerdotio inaugurari.
Oretenus	Coràm, verbis ſuis.
Orientales vel *occidentales populi*	Gentes, quæ ad Ortum & Occidentem terras colunt.
Originale pro	Archetypon, Prototypon.
Originale peccatum	Labes ab ortu nobis ingenita, innata.
Orphanus *	Pupillus, pupilla, orbus.
Oſcitantia	Oſcitatio, inertia.
Oſtenſio	Significatio.
Otioſitas	Ceſſatio, deſidia, ſocordia.
Pacatè, pacificè	Tranquillè.
Pactare	Paciſci, pactum inire.
Paganus	Priſcæ ſuperſtitionis ſectator, falſorum Numinum cultor.
Palleſco	Palleo, exalbeſco.
Palliditas	Pallor.
Palliſatæ	Valli ſudes, pili murales.
Palmarum dies	Ramalia, Palmaria ſacra.
Palpare manibus	Manibus explorare.
Panifex	Piſtor.
Papa	Romanus Pontifex.
Papyrus	Charta.
Paradiſus	Beatorum ſedes ſempiternæ.
Parcitas	Parſimonia.
Parentatio	Laudatio funebris.
Parentela	Cognatio.
Paraſceve dies	Dies redempti orbis memoria ſacer: dies anniverſaria paſſi pro nobis Dei, ac Hominis memoria ſacer.
Pariformiter	Similiter.
Parlamentum	Senatus regni.
Parochia	Parœcia.
Parochialis, parochianus	Curionis ſacri fidei commiſſus, ſubjectus curioni ſacro.
Parochus	Curio ſacer.
Paroxiſmus febrilis	Commotiuncula febrilis.
Parricidatus	Parricidium.
Partialis	Partium ſtudiô abreptus, qui hominum, non cauſarum totus eſt, apud quem gratia vim æqui habet.

Par-

Barbara.	Latina.
Partialiter	Ex parte aliqua.
Particularis	Singularis, peculiaris.
Particulariter	Singillatim, ſigillatim.
Particulatim	Speciatim, ſeparatim per partes.
Parùm antè	Paulò ante.
Parvi facere	In minimis ponere.
Parvo labore	Nullo negotio.
Parvum eſſe	Statura eſſe humili.
Parvus eſt in oculis ſuis	Modeſtiſſimè de ſe exiſtimat.
Pasquillus	Libellus famoſus, criminoſus.
Paſſagium	Tranſitus, iter.
Paſſibilis	Patibilis. *Cic.*
Paſſibilitas	Natura perpeſſioni ſubjecta.
Paſſio Chriſti	Hiſtoria Servatoris, noſtra cauſâ cruciatus ac mortem paſſi.
Paſſionatus homo	Ira, odio, invidia perturbatus.
Paſſiones	Animi motiones, perturbationes.
Paſſus pro	Litteræ publici *aut* liberi commeatus.
Paſtinare	Fodere.
Patheticè pro	Diſertè, expreſsè.
Patiens	Æger, ægrotus.
Pati jacturam *	Detrimentum accipere, *vel* incommodum.
Patientiam habere cum aliquo	Patienter ferre mores alterius, *vel* accipere non repugnanter.
Pati deliquium	Animo linqui.
Patrinus	Sponſor, pater luſtricus.
Patriota	Civis, popularis, gentilis.
Patronatus Eccleſiæ	Jus deſignandi ſacerdotem in uſus templi.
Pavefacere	Pavorem incutere, metum injicere.
Pauſa, pauſare	Quies, reſpiratio, requieſcere, reſpirare inter canendum.
Peccaminoſus	Sceleſtus, vitioſus.
Peccator, peccatrix	Scelerum reus, rea.
Peculari	Depeculari.
Pecunia parata	Pecunia numerata, pecunia præſens.
Pecuniam accipere ad intereſſe	Fœnori accipere pecuniam.
Pecuniam corradere	Pecuniam conficere, redigere ex re aliqua.
Pedellus	Miniſter publicus Academiæ.
Pelliceum	Veſtis ex pellibus.
Penitiores litteræ	Litteræ interiores.
Penultimus	Poſtremo Proximus.
Per accidens	Caſu, temerè, fortuito.
Perceptores	Publicani, tribuni ærarii.
Per dies ſingulos	In dies ſingulos.
Perdonare crimen	Condonare.
Peremptoriè	Sine provocatione, dempto omni comperendinandi jure.
Perfectionaliter	Perfectè.
Periodus	Ambitus verborum.
Permanere in ſententia	Sibi conſtare.
Permittere	Pati, ferre.
Pernicialiter	Perniciosè.
Perpendiculariter	Ad perpendiculum.
Perruca	Crines adſciti & fictitii.
Perſecutio Chriſtianorum	Vexationes & funeſtæ clades populi Chriſtiani, quæſtiones cum magna ſævitia in Chriſtianos habitæ.
Perſecutor Chriſtianorum	Nominis Chriſtiani hoſtis.
Perſona † pro	Homines, capita, *pro* larva, *aut* muneris gerendi habilitate, *probum eſt*.

Barbara.	Latina.
Perſonaliter ſe ſiſtere	Coram adeſſe.
Perſpectiva	Tubus opticus.
Pertinentiæ	Omnia, quæ pertinent ad aliquid, ut prædia, fundi.
Pertinet ad me liber	Meus eſt liber.
Pertingere	Pertinere.
Pertranſire	Permeare.
Perverſio	Everſio,
Peſtiferus	Peſtifer.
Peſtis ceſſavit	Abiit peſtis, *vel* peſtilentia remiſit.
Phantaſta	Homo fanaticus.
Phantaſticè loqui	Aliena loqui.
Philira	Chartæ plagula.
Phlebotomare	Mittere ſanguinem, venam incidere, ſecare.
Phlegmaticus	Cui pituita moleſta eſt, pituitoſus.
Pica pro	Abſurdus prægnantium appetitus.
Pignerare	Oppignerare.
Piiſſimus, pientiſſimus *	Maximè pius.
Pileum deponere	Caput aperire.
Pileum apponere	Caput operire.
Pilulæ	Catapotia.
Pinnaculum	Pinna.
Pinſere panem	Panem coquere.
Piſcatio *	Piſcatus.
Placiditas	Lenitas.
Plagare	Sauciare, plagis vulnerare.
Planctus *	Plangor.
Plantare arbores *	Arbores ſerere.
Plantarium	Plantarum ſeminarium.
Plaſmare	Fingere.
Plauſibiliter	Cum plauſu, applauſu.
Plebanus	Curio ſacer.
Plenarius	Plenus, integer, perfectus.
Plenipotentiarius	Legatus cum auctoritate, *vel* plena agendarum rerum poteſtate inſtructus.
Pleuritis	Lateris dolor.
Plicare	Complicare.
Pluries *	Sæpius.
Podagra laborare *	Ex pedibus laborare, dolore articulorum cruciari, ardere doloribus podagræ.
Pœnitentiam agere	Reſipiſcere, ad frugem redire, dolere de admiſſis criminibus, vitia virtutibus emendare.
Pœnitentiam injungere	Piaculum imponere.
Politia	Inſtitutum civile.
Politica	Prudentia civilis.
Pompaticus	Magnificus.
Pomposus	Splendidus, magnificus.
Pomum † pro	Malum; *nam* Pomum *vox eſt generica omnis ſpeciei.*
Ponderare aliquid	Pondere, trutina examinare.
Ponere caſum	Proponere quæſtionem, *vel* ponere.
Ponere loco alterius aliquem	Sufficere alteri alterum.
Populoſus	Celeber, frequens.
Porcelana vaſa	Murrhina, *aut* vaſa Sinenſium fictilia.
Poroſus	Poris frequentibus.
Portarius	Janitor.
Portatile	Quod portari poteſt, ſolet.
Poſitivè velle	Abſolute, præciſe velle.
Poſitò, quod ita ſit	Fac, ita eſſe; finge, rem ita habere.

Poſi-

Barbara.	Latina.
Poſitura	Status, *vel* ſpecies.
Poſſibilis, *e*	Quod fieri poteſt, ſi res facultatem habet, quantùm conſilio effici poteſt.
Poſſibilitas	Facultas, vires.
Poſta	Veredarii equi, * meritorii. *
Poſtilla	Commentarii Evangelii, explanatio Evangelica.
Poſtſcriptum	Appendix extremæ epiſtolæ adjuncta.
Potare alium	Potum præbere.
Potentatus *	Poteſtas, Dominatio.
Practica	Uſus, experientia.
Practicare	Exercere, facere *v. g.* medicinam.
Practicus	Solers, induſtrius, exercitatus.
Præbenda	Fructus annuus Sacerdotiorum.
Præcedentiam habere	Principatum habere.
Præcipitantia	Repentinus animi motus.
Præcisè	Abſolutè, ſimpliciter.
Præconcepta opinio	Concepta prius præcepta.
Prædeceſſor	Anteceſſor. *
Prædeſtinatio	Decretum Dei hominem ad ſempiternam felicitatem deſtinantis.
Prædicantes	Præcones ſectarii.
Præeminentia	Conſpicua præ cæteris dignitas.
Præexiſtere	Prius exiſtere.
Præfatus author	Supradictus, laudatus.
Præfigurare	Imagine prius exprimere, repræſentare.
Præfocare	Suffocare.
Prægnans cauſa	Gravis cauſa, res magni momenti.
Præhabere	Anteferre.
Prælatus	Præſes, Antiſtes, Præſul.
Præmeditatè	Conſulto & cogitato conſilio.
Præmentionatus, *prænominatus*	Is, de quo dixi, commemoravi, de quo ſupra memini, *aut* mentio facta eſt.
Præmiare	Præmia tribuere, præmiis donare.
Præ oculis habere	Verſatur mihi ante oculos.
Præpoſitura	Præfectura ſacra.
Præpoſitus, ſimpliciter	Præpoſitus ædi ſacræ, Collegio.
Præprimis	Inprimis, cumprimis.
Prærequirere	Requirere ante alia.
Præſagium	Præſagitio, præſenſio, prædictio rerum futurarum.
Præſentaneus	Præſens.
Præſentare	Repræſentare.
Præſervare ſe à morbo	Morbum antevertere; valetudinem tueri, ſervare.
Præſidens	Præſes.
Præſumere † pro	Multa ſibi ſumere, audere, arrogare ſibi; *nam pro* priùs ſumere *probum eſt.*
Præſumptuoſus.	Arrogans, immodicus æſtimator ſui.
Præſupponere	Pro certo ponere, pro conceſſo probatoque ſumere.
Prætendere pro	Poſtulare.
Prætendens Regni	Regni competitor.
Prætenſio	Poſtulatum, poſtulatio.
Prætextu aliquo	Per ſpeciem, ſimulatione, ſub ſpecie, obtentu, per cauſam, nomine amoris, honoris &c.
Prætextus *	Simulatio, ſpecies, nomen, obtentus.
Prævalere	Viribus ſuperiorem eſſe, ſuperare, vincere.

Barbara.	Latina.
Pransus sum	Prandi.
Praxis	Usus, consuetudo, exercitatio.
Primatus	Principatus.
Primates	Principes civitatis, Optimates, Primarii Viri.
Primicerius	Princeps ordine ac dignitate.
Primitùs *	Primùm, olim.
Primogenitus	Natu maximus.
Primogenitura	Jus natu maximi.
Primordialis	Ad primordia pertinens.
Principare	Dominari, imperare.
Principaliter	Potissimum, præcipue.
Principissa	Fœmina Princeps.
Prior pro	Præfectus monasterii.
Priorissa	Antistita sacrarum Virginum.
Prioritas	Prior locus.
Privatè	Privatim.
Privilegiare aliquem	Immunitate aliquem donare.
Privilegiati	Privilegio nominatim affecti, donati immunitatibus.
Probam dare, vel *facere*	Dare documentum, specimen *aut* periculum facere.
Probare pro	Periclitari, experiri, periculum facere.
Processio	Supplicatio publica, longus procedentium in supplicatione Ordo, processus sacri Ordinis in publicum.
Processionaliter ire	Procedere in supplicationem.
Processionem ducere	Ducere supplicantium agmen, ducere solemnem pompam ad templum
Processum alicui facere	Intendere litem.
Processum perdere	Causa cadere, litem perdere.
Processus criminalis	Causa, judicium capitale, causa capitis, *vel* judicium capitis.
Processus impensas solvere	Præstare periculum judicii.
Processus judicialis	Causa judiciaria, lis, disceptatio fori.
Pro contractu	Ex pacto, conventu.
Proculcare	Conculcare.
Procul distare	Longè abesse.
Prodigalis	Prodigus.
Prodigalitas	Profusio, effusio pecuniarum.
Prodigaliter	Prodige, effuse, per luxum.
Prodigere	Fortunas abligurire.
Proditoriè	Proditorum more.
Producere fructus	Ferre fructus.
Pro & contra	In utramque partem, ultro citróque.
Profectus * pro	Progressus, progressio.
Professor	Magister, Doctor.
Proficuus, proficue	Utilis, utiliter.
Profunditas	Profundum, *vel* altitudo maris, fluminis.
Prognosticatio	Prædictio, divinatio.
Prolificare	Prolem gignere.
Prolixè pro	Pluribus verbis.
Prolixitas orationis	Oratio copiosa, orationis circuitus.
Prolongare tempus	Tempus prorogare, longissime ducere.
Prolongatio	Prolatio diei, productio temporis.
Promanare	Emanare, profluere.
Pro me est	Mecum facit istud.
Pro mea persona	Quod ad me attinet.
Promittere, præsentiam suam in cœna	Promittere ad cœnam, ad convivium condicere.
Promotor	Patronus, amplificator dignitatis.

Pro-

Barbara.	Latina.
Promovere, ſimpliciter	Provehere, promovere ad gradum ſublimiorem, augere, amplificare dignitatem.
Promptitudo	Promtus animus, voluntas, animi alacritas.
Pro nihilo	Gratis.
Pro nunc	In præſentia.
Procœmiari	Exordiri.
Propalare	Divulgare, in vulgus edere.
Propè jam facta eſt res	Res affecta eſt.
Propenſitas	Propenſio.
Properanter	Feſtinanter.
Properus *	Præproperus.
Propheta, *Prophetiſſa*	Vates divinus, ſacer; vates divina.
Prophetare	Vaticinari, prædicere, præſentire futura.
Prophetia	Vaticinatio, prædictio, oraculum.
Proponere conditiones	Ferre conditiones.
Proponere aliquid in Senatu	Referre ad ſenatum, ad populum.
Proponere ſibi aliquid faciendum	Inducere animum, conſtituere, decernere.
Proportionaliter	Pro rara parte, pro facultate, proportione.
Proportionatus	Congruenter factus.
Proprietarius	Poſſeſſor.
Proprio Marte, *propria manu*	Suo Marte, manu ſua.
Proſa	Oratio ſoluta.
Prorſum	Prorſus.
Protectio	Defenſio, tutela, clientela, præſidium, patrocinium.
Protector	Defenſor, Patronus.
Pro tempore * pro	Nunc, *vel* hoc tempore; *nam ſi pro* ratione temporis *ponatur*, *probum eſt.*
Protervia	Protervitas.
Proteſtari contra	Intercedere.
Proteſtatio contra facta	Interceſſio.
Protocollum	Adverſaria.
Protonotarius	Archigrammateus.
Protoplaſti	Primi parentes generis humani.
Proventus *	Fructus annui.
Proviſio † pro	Res frumentaria, alimenta, annona.
Proximare	Propinquare.
Proximior	Proprior.
Proximus † * pro	Alius quisque.
Pſalmi	Divina Davidis carmina.
Pſaltrius	Pſaltes.
Puellaris	Virgineus.
Pugnantia	Repugnantia.
Pullatus	Atratus, pullus.
Pulmentarium	Pulmentum.
Pulpitum	Suggeſtum.
Punctare	Punctis notare.
Punctum honoris	Honoris apices.
Puppæ	Oblectamenta puerorum.
Purgare, *purgatio*, ſimpliciter	Alvum purgare, alvi purgatio.
Purgatorium	Piaculares flammæ.
Purificatio	Expiatio.
Puritas	Elegantia, *vel* munditia.
Puriter	Pure.
Purus Grammaticus † pro	Merus Grammaticus, nihil niſi Grammaticus.
Puſillanimis	Timidus, animo fracto, humili, abjecto.
Puſillanimitas	Animus abjectus, anguſtiæ pectoris, parvus animus.

Barbara.	Latina.
Quadrageſies	Quadragies.
Quadrangularis	Tetragonus.
Quadrat hoc in eum	Hoc cadit in eum.
Quæſtionare	Quæſtionem inſtituere.
Quæſtionem proponere	Quæſtionem ponere.
Qualificatus	Habilis, idoneus, dotibus ad rem inſtructus.
Qualisqualis	Qualiſcunque.
Qualitates egregiæ	Dotes animi egregiæ.
Qualitercunque res cadat	Utcunque erit, *vel* res cadat, cedat.
Quamdiu mundus erit	Dum mundus erit ac hominum genus.
Quamdiu mundus ſtat	Poſt homines natos, poſt hominum memoriam.
Quamprimùm poteſt fieri	Primo quoque tempore.
Quandoque † pro	Interdum, nonnunquam.
Quantitas vini, frumenti	Numerus, vis, modus ingens frumenti.
Quantociùs	Quamprimum.
Quaternio	Quatuor paginarum charta.
Quatuor tempora	Annuæ commutationes temporum quadripartitæ.
Quercinus	Quernus.
Querulare	Queri.
Querulofus	Querulus.
Quid fiet cum illo	Quid fiet illi, *vel* illo.
Quid habeo tecum	Quid rei mihi eſt tecum.
Quidquid ſit	Utcunque res ſe habeat, *vel* quoquo modo.
Quietantia	Syngrapha, cautio.
Quoad corpus	Secundùm corpus.
Quomodo ſtat?	Quid agitur?
Quotennis es?	Quot annorum es?
Radicare	Radices agere.
Rancor	Acerbitas animi.
Raptus pro	Alienatio ſenſuum.
Raquetum	Ignis artificioſus, miſſilis.
Ratificare	Ratum habere, facere.
Ratificatio	Approbatio, confirmatio.
Rationalis	Ratione utens, particeps rationis.
Rationabiliter	Prudenter, ratione probabili, certa conjecturâ.
Ratio ſtatus	Rationes & utilitates Reipublicæ.
Raucedo	Vox obtuſa, ravis.
Rauceſcere	Raucum fieri.
Ravelinum	Opus exterius, *aut* moles à vallo divulſa, & aqua circumfuſa.
Reactio	Actio reciproca.
Realiter	Revera, reapſe.
Reatus	Culpa, crimen.
Rebaptizare	Sacro fonte iterum tingere.
Rebellare *	Deficere à Republica, novis rebus ſtudere.
Rebellis *	Seditioſus, factioſus.
Rebus ſic ſtantibus	Rebus ita ſe habentibus.
Recapitulare	Repetere ſumma rerum capita.
Recenter	Recens.
Receptor, ſeu *perceptor*	Coactor, vectigalibus præfectus, quæſtor.
Receſſus Imperii	Comitiorum decreta, ſanctiones Imperii.
Recidivare	In morbum recidere, *vel* de integro incidere.
Recidivam pati	*ut ſupra.*
Reciprocè	Mutuo, viciſſim.

Barbara.	Latina.
Recommendare	Commendare.
Recompenſare	Compenſare.
Recordatione hominum	Poſt memoriam hominum.
Recreatio pro	Remiſſio animi.
Recte venit	Commodum adeſt.
Rectitudo	Recta *vel* incorrupta rei ratio.
Redargutio	Confutatio, reprehenſio.
Redemptor noſter	Vindex, Paréntque libertatis noſtræ.
Reditus	Vectigalia, fructus annuus.
Redituum regionis Magiſter	Quæſtor provincialis.
Reduplicare	Conduplicare.
Refectorium	Cœnatio, cœnaculum.
Referendarius	Qui ſupplices libellos offert Regi, Magiſter libellorum ſupplicum.
Refeſtinare	Remeare.
Refibulare *	Fibulam ſolvere.
Refirmare	Denuô firmare.
Reflexionem facere	Rationem ducere, habere abſentis.
Reflexio	Accurata conſideratio, deliberatio.
Refocillare *	Recreare, reficere.
Reformare Religionem	Inſtaurare, Religiones è ſolutiore diſciplina ad veterem ſanctimoniam revocare.
Refrigerium	Refrigeratio.
Regalia	Res regiis juribus debitæ.
Regaliter	Regificè, regiè.
Regeneratio	Generatio nova.
Regentes	Qui in procuratione regni *vel* præfecturarum ſunt.
Regere ſe non poteſt	Impotenti eſt animo.
Regimentum militum	Legio.
Regimen militum	Legio.
Regiſtrare	In tabulas referre.
Regiſtrum	Index *aut* Commentarius rerum urbanarum, tabulæ publicæ.
Regit Accuſativum	Jungitur cum Accuſativo, petit Accuſativum.
Regnicolæ	Regni incolæ.
Regulare ſe	Conformare ſe ad alicujus voluntatem.
Regulares milites	Milites legionarii.
Regulariter	Secundùm legem, normam, *aut* ferè, plerumque.
Rejicere culpam in aliquem	Derivare culpam in aliquem.
Reiterare	Iterare.
Reiteratio	Iteratio.
Relatio pro	Nuncius, fama, rumor, memoria.
Relativè	Comparatè ad alios.
Religionis exercitium liberum	Sacrorum, rituúmque ſuorum uſus non impeditus.
Religioſitas	Pietas erga Deum.
Remediare	Mederi, ſanare.
Remiſſionem peccatorum petere	Petere veniam delicti.
Remittere peccatum	Gratiam delicti facere, delictorum veniam dare culpam condonare.
Remorſus conſcientiæ	Pungentes animi ſtimuli, morſus.
Renunciare ſæculo	Rebus caducis nuncium remittere.
Reparare damnum	Sarcire damnum.
Repatriare. repedare	Redire in patriam.
Repetere idem & inculcare	Decantare.
Repertorium	Indices.
Reponere frumentum in uſus futuros	Frumentum condere.
Repræſentare perſonam Regis	Inducere perſonam regis.

Barbara.	Latina.
Repreſſalia	Metuæ belli offenſiones, Clarigatio *ſecundum quosdam.*
Repudium	Repudiatio.
Repulſio	Repulſa.
Reputationem tueri	Exiſtimationem ſuam tueri.
Requiem legere	Sacrum funebre facere, juſta Chriſtiano ritu ad aras peragere.
Res eſt in eo ſtatu	Res in eum adducta eſt locum.
Res eſt ſic	Res ſic ſe habet.
Reſervatio mentalis	Reſervatum mente.
Reſidentia	Regni ſedes, Regia.
Reſignare	Abdicare ſe munere publico.
Reſipiſcentia	Vitæ emendatio.
Reſiſtentia	Repugnantia.
Reſiſtitiva potentia	Potentia reſiſtendi.
Reſolvere ſe	Animum inducere, conſilium capere.
Reſolutio	Animi propoſitum.
Reſolutus homo	Vir promti conſilii & expediti.
Reſonantia	Sonus repercuſſus.
Reſpective	Comparate.
Reſpectu hoc	Hac ratione, mente, conſilio.
Reſpectum omittere	Ponere reverentiam adverſus Principem, exceſſit animis reverentia.
Reſpectu humano vinci	Noxia verecundia impediri.
Reſtaurare, reſtauratio	Inſtaurare, inſtauratio.
Reſumere animos *	Colligere ſe, animum.
Reſurgere à mortuis	Reviviſcere.
Reſurrectio Chriſti	Dies anniverſarius Chriſti reviviſcentis, Chriſti reditus ad vitam.
Reſuſcitare à mortuis	Revocare à mortuis.
Retaliare	Par pari referre.
Retinere frumentum in horreo	Comprimere frumentum.
à Retro eſt	A tergo, ponè ſubit.
Retrocogitare	Memoriam rei repetere, recordari.
Revaleſcere	Convaleſcere.
Revelare aliquid	Patefacere, rei indicium facere.
Raverentiam facere	Honorem habere, aſſurgere.
Reverſales dare	Cautionem præbere, ſcripto fidem obſtringere.
Reverſus ſum	Reverti.
Reviſio	Recognitio.
Revolutio rerum	Inclinatio, Converſio rerum.
Reunire	Conjungere iterum.
Rigoroſus	Rigidus, difficilis.
Rixoſus *	Pronus ad rixam.
Robuſte	Nervosè.
Rubedo	Rubor.
Rubeus	Ruber, rubens.
Ruditas	Stupor, tarditas animi, ingenii.
Rumpere leges	Leges perrumpere, violare.
Ruricola	Agricola.
Sacramenta † pro	Myſteria Chriſtiana, ſacra.
Sacra Scriptura	Libri divini, divinæ litteræ; divinarum legum, ſcriptorum monumenta.
Sacriſtanus	Æditus, cuſtos ædis ſacræ.
Sacriſtia	Veſtiarium ſacrum, & locus inſtrumenti ſacri, *vel* ſupellectilis Sacræ, Sacrarium.
Sæpiuſcule	Sæpenumero, ſæpe.
Sagittare	Sagittam torquere, emittere.
Sagittator	Sagittarius.
Salarium	Stipendium.

Sa-

Barbara.	Latina.
Salescere	Converti in ſalem.
Salvator	Servator.
Salvificare	Servare, ſalvum reddere.
Salvificus	Salutaris.
Salvaguardia	Præſidium, *aut* tutela, *aut* perfugium & aſylum.
Salvus conductus	Fidei publicæ teſtes litteræ.
Salutifer	Salutaris.
Sanctificare	Conſecrare, ſanctum eſſe jubere.
Sanctimonialis	Virgo Deo ſacrata.
Sanguinare	Sanguine manare.
Sanguinem effundere † pro	Occidere, hoſtilem ſanguinem fundere.
Sanguiſuga	Hirudo.
Sapidus	Boni, grati ſaporis.
Sarcophagus *	Feretrum.
Saties	Satietas.
Satrapa	Præfectus Provinciæ.
Satum	Seges.
Saturum eſſe vitæ	Naturam expleviſſe ſatietate vivendi.
Scabere caput	Pertricare caput.
Scabroſitas	Aſperitas.
Scandalum	Res mali, peſſimi exempli, * offendiculum, offenſio.
Scandalizare	Contagione malorum alterum evertere.
Scandaloſus	Homo mali exempli.
Scandere carmen	Verſum metiri.
Scholarcha	Scholis Præfectus.
Scholaris	Scholaſticus, bonarum artium ſtudioſus.
Sciatica	Dolor, *aut* morbus iſchiacus.
Scibile omne	Quod ſciri, *aut* intelligi poteſt ex omnium artium diſciplinis.
Scienter	Sciens, prudensque id feciſti.
Sclavus	Mancipium.
Scopare	Scopis everrere.
Scopus † pro	Finis, propoſitum.
Scortatio	Effrænis libidinum uſus.
Scribere diſcit pro	Diſcit pingere litteras.
Scribere falſo	Scribere mendosè.
Scribere in librum recepti	Referre expenſum.
Scriniarius pro	Magiſter, Præfectus ſcrinii regii.
Scrupuloſe	Nimis exigue & exiliter, *aut* religioſè.
Scrupuloſus	Obſtrictus Religione, religioſus.
Scrupuloſus minime	Solutus Religione animus.
Scrupulum habere	Impetum retardat ſuſpicio latentis in tam ſpecioſa cogitatione mali, *aut* piaculi; religione impediri.
Scrupulis angi	Ægritudine, æſtu, ſolicitudinum pavore, animi fluctu, ſtimulis, pungentibus curis.
Scrutinium *	Scrutatio.
Sculptor	Fictor.
Scurrilitas	Scurrarum joci.
Seceſſus	Receſſus, locus remotus.
Secretarius	à Secretis, à libellis.
Secretarium	Locus cauſarum arcaniorum.
Secrete	Secreto.
Secularis † pro	Profanus.
Seculum † pro	Res fluxæ, caducæ &c.
Sectatio	Affectatio.
Sectatrix	Conſectatrix.
Secum ipſo loqui	In animo ſecum verſare.
Secum loquuntur	Loquuntur inter ſe.

Barbara.	Latina.
Secundò	Iterum.
Secundùm Lucam	Scriptore Luca.
Secundùm possibilitatem	Pro virili parte, pro mea facultate.
Secundum virtutem	Ex virtute.
Securè	Tutò, sine cura, periculo.
Secus viam *	Juxta viam.
Sedere ad mensam	Accumbere, accubare.
Sedere post fornacem	Æstatem domi agere.
Seducere	Corrumpere mores, corruptelarum illecebris irretire.
Seductio	Corruptio.
Seductor	Corruptor juventutis.
Semel aut bis	Semel iterúmque
Semel pro semper	Hæc semel dixisse sufficiat.
Semotè	Remotis arbitris.
Senior fio	Ætate procedo, senesco.
Sensatus	Cordatus, judicio pollens.
Sensibilis, e	Quod sub sensum cadit, sensu percipitur.
Sensualis	Voluptatum, quæ ad sensus pertinent, studiosior.
Sensualitas	Studium commodorum ac voluptatum, quæ cum sensus illecebra conjunctæ sunt.
Sensus litteralis	Ratio explanandi historica.
Seorsim	Seorsum.
Separatio	Divortium, dissidium.
Septentrio *	Septentriones.
Septimana	Hebdomas.
Sequax	Qui sequitur.
Sequestrare *	Apud sequestrum deponere.
Seriosè	Graviter, affirmatè.
Sermonem facere	Sermonem habere, verba facere.
Serrare	Serra dissecare.
Serva	Ancilla.
Servare conventa	Stare conventis.
Servitor	Servus, minister.
Servitudo	Servitus.
Servus judicii	Accensus, apparitor.
Sigillare Epistolam	Signare Epistolam.
Signanter	Disertè.
Significantia	Significatio.
Silentiarius	Silentii amans; *alias* minister arcanorum Principis.
Simonia	Sacrorum nundinatio, mercatus sacrilegus.
Simul tempore	Simul temporis ordine.
Sine omni	Sine ullo *v.* g. dubio.
Situari	Situm esse, positum esse.
Situatus est hic	Humatus, sepultus est.
Situatio	Situs loci.
Smigma	Smegma.
Solamen *	Solatium.
Solatiosus	Plenus solatii, consolationis.
Sole meridiano clarius est	Clarissimum est.
Solennitas	Dies festus, *aut* pompa solennis.
Solennizare	Festum diem agere.
Solvere alicujus nomine	Solvere ab aliquo.
Solvere vestem, panem	Solvere pro veste, *vel* panis pretium.
Solutionem petere	Appellare alterum de pecunia.
Somnolentus	Somniculosus.
Somnolentia	Languor, sopor.
Sopitivum	Soporiferum.

Barbara.	Latina.
Sordities	Sordes, avaritia.
Sortilegium	Sors.
Sospitator	Servator.
Spagirica ars	Ars dissolvendi & separandi metallum.
Sparsim	Pluribus in locis, non uno in loco.
Spatiari	Inambulare.
Species facti	Figura negotii, series.
Specificare	Designare speciatim.
Spectat ad me liber	Liber meus est.
Speculari, *speculatio* † pro	Meditari, commentari, meditatio, commentatio.
Spem dare alteri	Spem facere, in spem adducere.
Sperma	Semen.
Spurcitia	Lues, turpitudo.
Spiritualis liber, *vir*	Liber sacer, vir inprimis religiosus, insigniter pius.
Spondaici versus	Spondiaci, *Græce*.
Spontaneus *	Voluntarius.
Stadiodromus	Qui stadium decurrit.
Staffeta	Cursor expeditus extra ordinem.
Stannum † † Zinn	Plumbum candidum, album.
Standardum	Signum militare.
Stare à longè	Stare eminus.
Stare in luce alteri	Officere apricanti, obstruere luminibus.
Stare pro damno	Præstare alteri damnum.
Stare sibi in luce	Sibi deesse.
Statuarius *	Qui signa fabricatur.
Status imperii * pro	Ordines Imperii, Provinciæ.
Sternutatio	Sternutamentum, *Cic.*
Stipendiare	Stipendia dare, conducere.
Stipendiarius † Passivè	Beneficiarius. *Cæs. Nam Active pro eo*, qui solvit stipendia, *Livii est.*
Stipulari	Promittere.
Stratagema	Consilium *vel* inventum callidum Imperatoris, *vel* dolus, artificium militare.
Studere sine casu	Bonis litteris deditum esse, in artibus ingenuis versari, operam dare litteris.
Studia sine Casu altero	Doctrinarum studia.
Studio	Data, dedita opera, consulto, consilio, judicio, ex composito, de *vel* ex industria.
Subalternare	Alternis superiorem *vel* inferiorem esse.
Subalternus	Inferior.
Subcontrariæ propositiones	Adversis contrariæ.
Subdiaconus	Hypodiaconus.
Subditi	Cives subjecti & subditi Regibus.
Sub eo prætextu	Ea simulatione, specie, nomine.
Subfeudare	Prædium beneficiarium in alium transferre.
Subhastare	Voci præconis bona subjicere, *vel* hastæ.
Subinde † pro	Interdum.
Subinnuere	Aliquo modo innuere.
Subintelligere, *subaudire*	Intelligere vocem non expressam.
Subjugatus	Qui in dominatu alicujus est.
Subitaneus *	Repentinus.
Subjungare *	Subigere, sub jugum mittere.
Sublimare	In sublimi ferre, evehere.
Sublimitas	Excelsitas.
Sublimiter	Sublimi loco, gradu.
Submittere se legibus	Obtemperare legibus.
Subnervare equos	Nervos incidere.
Subsannare	Sannis excipere, illudere.

Sub-

Barbara.	Latina.
Subſtantia pro	Natura, *aut* fortunæ
Subſtitutus *	Vicarius.
Subtunicale	Tunica interior.
Succeſſive, *ſucceſſû temporis*	Progreſſu temporis, ſenſim, ſubinde.
Succeſſores	Poſteri, qui ſuccedunt.
Succinctè	Breviter.
Succolla	Adjutor.
Succurſus militares	Auxilia, ſubſidia, auxiliares milites.
Sufferentia	Tolerantia.
Sufficienter	Satis.
Sufficientia	Copia, quæ ſatis eſt.
Suffraganeus	Vicarius Epiſcopi.
Sultanus	Turcorum Imperator.
Summa ſummarum	In ſumma, ſummatim.
Summare	Summam ducere.
Summitas	Faſtigium.
Superabundare, *ſuperabundanter*	Abundare, abundanter.
Super aliud tempus	In reliquum tempus.
Superbire	Efferre ſe, inflari.
Superciliofus	Qui vultu importuno eſt.
Superogatoria opera	Actiones liberæ, nullíſque legibus præceptæ.
Superficialiter *	Obiter, negligenter.
Superficies	Extremitas.
Superfluitas	Redundantia.
Superfluus	Supervacaneus.
Superimplere	Cumulare.
Superintendens	Præfectus inſpiciendis curatoribus.
Superior Religioſus	Præſes, moderator Familiæ ſacræ.
Superioratus	Principatus, Eminentia.
Super menſam *	Inter cœnam, cœnandum.
Supernaturalis	Superans naturæ vires.
Superpelliceo indutus	Linteatus, lintea veſte indutus.
Superſcriptio	Inſcriptio litterarum.
Supervivere	Superſtitem eſſe alteri.
Supplere aliquem	Partes alicujus ſuſtinere.
Supplicatio	Libelli ſupplices.
Supponere	Ponere.
Suppoſito hoc	Poſito hoc.
Supradictus	De quo ſupra dixi.
Surrexit Propheta	Vates ſacer ortus eſt.
Suſpendere actionem	Rejicere actionem in aliud tempus.
Suſpendi ab officio	Munere ad tempus abſtinere jubeor.
Syllogiſmus	Ratiocinatio.
Syllogizare	Ratiocinari.
Symmetria	Congruentia æqualitáſque partium.
Sympathia	Cognatio naturæ & quaſi concentus & conſenſus, *Cic.*
Sympatriota	Civis.
Synagoga	Judæorum Conventus.
Syndicatus	Dignitas Oratoris publici civitatis.
Synditus civitatis	Orator civitatis. Orator in curia.
Synodus	Cœtus ſacer Religionis cauſa collectus.
Tabefacere	Conficere, conſumere.
Tabernaculum pro	Sanctuarium auguſtiſſimo Chriſti corpori aſſervando.
Tabularius	Cuſtos tabellarum.
Tactum dare	Moderari muſicam.
Tactus pro	Menſura, modus, numerus Muſicæ.
Tædioſus	Tædio plenus.

Barbara.	Latina.
Talentum bonum	Naturæ, animi dotes egregiæ, magna naturæ ornamenta, dona.
Taliter, qualiter	Utcunque.
Tam benè quàm poteram	Pro virili parte, pro rei copia.
Tangibilis	Sub tactum cadens.
Tangit hoc me	Hoc ad me pertinet.
Tantillo ne quidem tempore	Ne punctum quidem temporis.
Tardatio	Tarditas, mora.
Taxare * pro	Reprehendere.
Taxare, ſeu *taxam facere*	Æſtimationem facere, *v. g.* litem æſtimare.
Techna	Dolus, inſidiæ.
Technicè	Artificioſè.
Tegmentum	Tegmen, tegumentum.
Temperies	Temperatio.
Tempeſtuoſus	Turbulentus.
Temporalia bona	Caduca, fluxa, res externæ.
Templum Cathedrale	Templum princeps, maximum.
Temporaliter	Ad tempus.
Temporizare	Servire temporibus.
Tempora gravia, vel *mala*	Temporum iniquitas, acerbitas.
Tempus carum	Annonæ caritas.
Tenebroſus	Tenebricoſus.
Tenere apud ſe arcana	Tacere.
Tenet cum illo	Studet partibus ejus, ſequitur, favet, ſtat ab illo, facit cum illo.
Tenetur hoc facere	Oportet, munus *aut* partes ſunt ejus.
Tenoris præſentis	In hanc ſententiam, rationem ſcribere litteras.
Tentamentum	Tentatio.
Tenuitas	Mediocres *vel* tenues vires, facultas exigua.
Tepiditas	Tepor.
Termino uti † pro	Voce, verbo, vocabulo.
Terminus † pro	Certa conſtituta dies, diem laxiorem dare, ſtatuere.
Terra firma	Terra continens.
Terrefacere	Terrorem inferre, terrere.
Terreus	Terrenus.
Teſtamentum antiquum	Priſcæ legis inſtituta.
Teſtatio	Teſtimonium.
Teſtimoniales litteræ	Teſtimonium ſcriptum.
Textus authoris	Verba authoris, *aut* ſententia.
Thalerus	Nummus uncialis, imperialis.
Theatrum belli	Sedes belli.
Theoria	Contemplatio & mentis agitatio.
Theſaurarius	Theſauri cuſtos, ærario Præfectus.
Theſaurizare	Pecuniam condere.
Thurificare	Thus adolere, incendere.
Tinctor	Infector lanarum.
Titularis Rex eſt	Nomine Rex eſt.
Titulare Regem	Regem ſalutare.
Tituli honorum	Vocabula honorum, nomina.
Titulum libro facere	Librum inſcribere.
Titulus libri	Libri inſcriptio.
Tonſtrix	Tonſtricula.
Tonſuratus	Ex ritu Eccleſiæ attonſus.
Tonus	Sonus.
Tormentare	Excruciare.
Tornator	Mentor.
Torneamenta	Ludi equeſtres.
Tortura	Tormenta, quæſtio.
Totalis, *totaliter*	Totus, penitus.

Barbara.	Latina.
Toxicum	Venenum.
Tractare casus conscientiæ	Explicare quæstiones de moribus.
Tractare malè alterum	Accipere pessimè, verbis, verbere.
Tractatio splendida	Lautum convivium.
Tractatus eruditus	Volumen eruditum.
Traducere *in Latinum*	Latinè vertere.
Transactio	Decisio.
Transibit hoc non ita	Hoc sic non abibit.
Transmutatio	Immutatio.
Transparere	Translucere.
Trenschare	Dapes scitè dissecare.
Treuga	Induciæ.
Tribulare	Affligere, vexare.
Tribulatio	Afflictio, calamitas.
Trigesies	Tricies.
Triginta octo, novem	Duodequadraginta, undequadraginta.
Trisinctum	Intritum vini aromaticum.
Trivialis schola	Schola vernaculæ linguæ, ludus puerilis.
Triumphator	Triumphans.
Tumba	Sepulchrum.
Turpare	Deformare.
*Typographia** pro loco	Typographeum.
Tyrannicida	Vindex & oppressor injustæ dominationis.
Tyrannizare	Sævire.
Vacantia	Longior vacatio à litterarum studiis, Literariæ autumni feriæ.
Vacuare	Exhaurire, vacuum facere.
Vacuum	Inanitas, inane.
Vagabundus	Vagus.
Valdè serò	Multa nocte.
Valedicere *	Valere jubeo.
Valedictorius	Quo valere jubemur.
Valenter	Fortiter, viriliter.
Valere † pro	Posse.
Vallis miseriarum	Profundum miseriarum.
Valor *	Pretium.
Vanè	Inaniter.
Vanitas mundi	Res inanes, fluxæ.
Vappa	Vinum fugiens.
Variabilis	Mutabilis, parùm sibi constans.
Vasallagium	Jus fiduciarium.
Vasallus	Cliens beneficiario jure obstrictus.
Vaticinium	Vaticinatio.
Ubertim	Abunde, affatim.
Vecorditer	Vecordi animo.
Vegetativus	Quod viget vivítque anima infimi ordinis.
Vehementia *	Acrimonia, impetus.
Velox	Concitatus.
Vendicare	Vindicare.
Venditio publica	Auctio.
Venenosus	Venenatus.
Veneranter	Cum veneratione.
Venit considerandum	Est considerandum.
Venialia peccata	Errata leviora; quotidianæ vitæ mortalis macula, minora piacula.
Ventositas	Quod habet inflationem magnam.
Ventus bonus	Ventus secundus.
Verbaliter	Verbo.
Verbotenus †	Ad verbum; *nam positum pro* verbis aliquid promittere, *bonum & Livianum est.*

Ver-

Barbara.	Latina.
Verbum suum dare	Fidem dare, interponere.
Vergere ad honorem	Laudi esse.
Verificatum est	Probatum est.
Veritatem dicere	Verum dicere.
Versari circa rem	In re versari.
Versificare	Versus facere, carmen condere.
Veriloquus	Veridicus.
Vernalis	Vernus.
Versus vesperum	Ad vesperum.
Vesperas cantare	Vespertinas preces canendo persolvere.
Vexare aliquem	Joco exagitare aliquem, ludere aliquem dolis.
Vexatio, vexa pro	Jocosa exagitatio.
Vexinifer	Signifer.
Vice-Rex	Pro-Rex,
Vice hac	Nunc, in præsens.
Vice una & altera	Semel atque iterum.
Vicibus tribus, multis	Ter, sæpe.
Vicissim amare	Inter se amare.
Victoriosè	Victrici manu.
Victualia	Annona, alimenta, commeatus.
Vide, ne feceris *	Cave, id agas.
Vidimatus	Relectus & approbatus.
Vigesies	Vicies.
Vigiliæ defunctorum	Sacra funebria, privilegium.
Vinculatus	Vinctus.
Vinum evaporatum, acescens	Vinum fugiens.
Vinum lymphatum	Vinum aqua mistum.
Viror	Viriditas.
Virtuosus	Virtute præditus, arte nobilis, conspicuus.
Virunculus	Homuncio.
Visibilis	Res, quæ sub aspectum venit, cadit.
Visitare † pro	Inspicere mores, disciplinam.
Visitator	Qui inspectionem habet.
Visus bonus	Oculorum acies acris & acuta.
Vitæ austeritas *	Victus, cultúsque asperior.
Vituperium	Vituperatio.
Vivere de proprio	Vivere de suo.
Vivere in pace	Quietam ætatem traducere.
Vivificare	Ad vitam revocare.
Ullibi	Uspiam, usquam.
Ultimatim	Denique, ad extremum, ultimo.
Ullatenus	Ullo pacto.
Ulterius *	Longius, ultra.
Ultionem sumere	Ulcisci.
Ultroneus *	Voluntarius.
Unanimiter	Uno ore, uno animo, concordissime.
Unctionem extremam accipere.	Sacro oleo extremum perungi.
Undequaque	Omni ex parte.
Unicè † pro	Tantum, solum; *nam positum pro* singulariter *bonum est.*
Uniformis	Simplex.
Unigenitus	Filius unicus.
Unio	Concordia, animorum & sententiarum summa consensio.
Unire se	Conjungere.
Universaliter	Universe, generatim.
Uno tempore lætus, alio tristis	Alias lætus, alias tristis.
Unum & unum	Tabula, *vel* abacus Pythagoricus.
Vocatio divina	Vitæ gradus divinitus nobis assignatus.

Barbara.	Latina.
Vocem habere in Capitulo	Jure ſuffragii ferendi in curia gaudere.
Volenter	Volenti animo.
Voluptuarius, voluptuoſus *	Voluptarius.
Vomitus *	Vomitio.
Voracitas *	Edacitas.
Votivè	Ex voto.
Votum pro	Suffragium, ſententia.
Votum emittere	Vota facere, ſuſcipere, nuncupare, voti ſponſione perpetua ſe obſtringere, Deo ſe conſecrare, dicare.
Uſualis	Uſitatus, ad uſum quotidianum comparatus.
Uſurare	Fœnerari, fœnori dare pecuniam.
Uſurarius	Fœnerator.
Ut plurimùm	Plerumque.
Ut quid	Cur, quare.
Vulnus pectore exceptum	Vulnus adverſum.
Vulnus à tergo acceptum	Vulnus averſum.
Uxoratus	Qui uxorem duxit.
Zelus animarum	Ardor multos mortales ad Dei agnitionem adducendi, *vel* ad virtutem.
Zelare	Sancto ardore ſuccendi, inflammari.
Zelotes	Strenuus ſalutis alienæ curator.
Zelotypia	Animus violatæ inter conjuges fidei ſuſpicione agitatus.
Zephyrus	Favonius.
Zona	Cingulum.

IN-

INDEX
GERMANICO-LATINUS.

Abbitte, Deprecatio.
abbitten, erbitten, Deprecor.
abbringen, Aboleo.
abbrocken, Decerpo.
abdancken die Soldaten, Dimitto.
Abend, Vesper, vespera.
Abend, es wird, Advesperascit.
Abentheur, Monstrum.
abentheurisch, Monstrosus.
aber, Sed, at, autem, vero, verum.
Aberglaube, Superstitio.
aberglaubisch, Superstitiosus.
Abfall, Defectio. zum = = rathen, 1. an den = = gedencken, 2. abfallen, 3.
abfallen, Descisco, deficio von den Römern = = 3. vom Glauben = = 4.
abfliegen, Abvolo.
abfliessen, abrinnen, Defluo.
abführen, Abduco.
abgekürtzt, Compendiarius.
abgeschmackt, Absurdus.
Abgötterey, Idololatria.
abgesondert, Disjunctus.
abgewöhnen, Desuefacio.
Abgrund, Schlund, Vorago.
abhalten, zaumen, Cohibeo, abstineo, arceo.
abhandeln, Detracto, transigo.
abhauen, Amputo, accido.
ab = hinabsteigen, Descendo.
abkratzen, Abrado.
abkühlen, Defervesco.
abkürtzen, Compendiarius.
ablegen, abthun, Depono. die Forcht, 1. ein Amt, 2.
abmahlen, Depingo.
abmahnen, Dehortor.
abmatten, Defatigo.
Abmattung, Defatigatio.
Abnahme, Defectus.
abnehmen, Deficio. die Kräfften, 1. die Sitten, 2. Delabor.
Abreise, Discessus.
abreissen, abbrechen, Abrumpo.
Abscheu haben, Abhorreo, abominor.
abscheulich, Abominandus.
abschlagen, ausschlagen, Recuso.
abschlagen das Begehrte, Abnuo.
abschneiden, Abscindo.
abschrecken, Absterreo, deterreo.
Absehen, meiner Gedancken, Cogitatio, 6.
absenden, Ablego.
Absicht, Meynung, Intentio.
absingen, Decanto.
absondern, scheiden, Separo. Man muß sie = = 1. das Schloß von der Stadt = = 2. *Item* Segrego, disjungo.
absprechen, Abjudico.
abstehen von einer Sache, Abeo, absisto.
abstehen, aufhören, Desisto, von Zähren = = 1. von Anhaltung um einen Dienst = = 2.
Abbt, Abbas.
Aebbtißin, Abbatissa.
abthun, benehmen, Derogo.
abtödten sich selbst, *Mortifico.*
Abtödtung seiner selbst, *Mortificatio.*
abtreiben, Abigo, depello.
abdringen, abnöthigen, Extorqueo.
Abtritt, auf den = = gehen, Alvus.
abtrocknen, Abstergo.
Abtrünniger vom Glauben, Apostata.
abwaschen, Abluo.
abweichen auf die Seiten, Declino.
abweichen, hinweg gehen, Discedo, recedo.
Abweichung, Declinatio, digressio.
abwegig, Avius.
ab = wegruffen, Avoco.
abwenden, Deflecto, averto. Das Gemüth vom Studiren = = 1. den Untergang von der Stadt = = 2.
abwendig, Aversus.
abwendig machen, Abalieno, alieno.
abwesend, Absens.
abwesend seyn, Absum.
Abwesenheit, Absentia. deine = = sehe ich nicht gerne.
Abwechslung, Aenderung, Vicissitudo.
abwischen, Abstergo.
abziehen, Abstraho.
abziehen, etwas von der Summa, Detraho.
abzielen, Collineo.
Abzug vom Streit, Receptus.
acht, Octo.
acht haben, sich vorsehen, Consulo.
achten, schätzen, Censeo.
Achtung, Ansehen, Existimatio. sich = = erwerben, 1. eines andern = = verringern, 2.
Acker, Ager.
Acker = Bau, Agricolatio.
ackern, pflügen, Aro.
Ackersmann, Agricola.
Acten, Acta. = = in das Protocoll eintragen, 1. = = für ungültig erklären, 2. = für gültig halten, 3.
Adel, Nobilitas.

adelich, Nobilis. gar gut = = 1. nicht so = = von mütterlicher Seite, 2. neuer Edelmann, 3.
Ader, Vena = = lassen.
adeln, Nobilito.
Advent-Zeit, Adventus Domini.
Advocat, Rechtsgelehrter, Advocatus, Patronus.
Advociren, das, Advocatio.
Agnus Dei, *Agnus Dei*.
Almosen, Eleemosyna.
also, Sic, ita.
alsobald, Actutum, mox, statim.
alt, betagt, Senex. noch nicht = = 1. = = werden, 2. älter, als er, 3. Decrepitus.
alt, veraltet, Antiquus. alter Worte sich gebrauchen, 2. Liebhaber des Alterthums, 3. *It.* Vetus. ein alter Brauch, 1. = = Meynung, 2.
alt werden, Senesco, consenesco.
Altars-Sacrament, *Eucharistia.*
Alter, Ætas. junges = = 1. mittles = = 2. hohes = = 3.
Alter, Senectus. = = ist dir nahe.
Alterthum, Antiquitas, vetustas.
altväterisch, Obsoletus.
Amt, Munus. = = ertheilen, 2. = = verwalten, 3. = = bekommen, 4. = = verliehren, 5. seinem = = genug thun, 6. dieses ist dein = = 7. *It.* Provincia, 2.
anbefehlen, Commendo.
anbefehlen, Jubeo, mando, impero.
anbellen, Allatro.
anbeten, Adoro. GOTT = = 1. mehr Götter = = 2. *It.* Deum adorare.
anbinden, Alligo.
anblasen, Afflo.
Anblasung, Eingebung, Afflatus.
andächtig, *Devotus.* gegen GOtt = = 1. der Mutter GOttes = = 2.
anderer, Alius, alter.
andersmal, ein, Alias.
anders, Aliter.
anderswo, Alibi.
anderswoher, Aliunde.
anderswohin, Alio.
Andeutung, Anzeige, Omen.
Anfang, Principium, initium, exordium, aggressio.
Anfang machen, Incipio. = = zu hoffen, 1. = = zu reden, 2. dem Krieg = = 3.
anfangen, Inchoo, incipio.
Anfall, Gewalt, Impetus. = = auf eines Güter 1. = = auf den Feind, 2. 3. = = eines andern aushalten, 4.
Anfall, feindlicher, Incursio.
anfallen, Adorior, invado.
anflammen, anzünden, Accendo.
angebohren, Innatus.
angehen, Attinet. diese Sache gehet dich an.
angeheфtet, Affixus.
Angelegenheit, Ratio, 5.
angenehm, Acceptus.
Angesicht, Vultus. traurig = = 1. betrüglich = = 2. zeigt das Innere, 3.
Angesicht, das Anschauen, Conspectus. sich unter das = = stellen, aus dem = = gehen, 2. *It.* Aspectus.
Angel, Hamus.
angräntzend, Confinis.
angreiffen, Aggredior. unversehens = = 1. die Feinde tapffer = = 2. ein schwer Geschäfft = = 3. *It.* Invado.
Angst, Angor.
angsthafft, Anxius.
anhalten, Ambio. um die Burgermeister-Stelle = =
Anhang, Appendix.
anhangen, Adhæreo. dem Plato = =
anhangen, hafften, Hæreo.
anhangen, Appendo.
anhäuffen, Accumulo.
anhefften, Defigo. sich an das Studiren = =
anjetzo, In præsentia.
Anhöhe, Acclivitas.
Anklage, Accusatio.
anklagen, Accuso.
Ankläger, falscher, Prævaricator.
Ankläger, Accusator.
anknüpffen, Annecto.
ankommen, Advenio.
ankünden, Denuncio, affero.
Anlage, Pactio.
anländen, Appello, is.
anlegen, anziehen, Induo.
anlehnen, sich, Innitor.
anleinen, Acclino.
anlocken, Pellicio.
anmassen sich etwas, Arrogo.
Anmerckung, Animadversio.
Anmerckung, Zeichen, Nota.
Anmuthung, Affectio, affectus.
annehmen, zu sich nehmen, Assumo.
annehmen, Accipio.
Annehmung, Acceptio.
Annehmlichkeit, Venustas.
anordnen, gebiethen, Sancio.
Anordnung, Vorhaben, Institutum.
anreden, einen, Compello.
anreden, Alloquor, alloquium.
anreitzen, Instigo, incito, induco.
anreitzen, verbittern, Lacesso.
Anreitzung, Incitamentum.
Anreitzung, Lockung, Illecebra.
anruffen, kläglich, Imploro.
anrühren, Attingo, attrecto.
anscheinen, Affulgeo.
Ansehen, grosses, Amplitudo.
ansehen, Intueor. den Himmel = = 1. mit unverwandten Augen = = 2.
ansehen, Aspicio. Anschauen des Orts, 2. alle sehen es, 3. ich mag es nicht ansehen, 5.
Ansehen, grosses, Authoritas. = = sich machen, 1. = = haben, 3. = = verliehren, 5.

anſehnlich, Conſpicuus, luculentus, ſplendidus.
an ſich ziehen, Attraho.
anſpannen, Intendo, contendo, 2.
Anſpannung, Intentio.
anſpringen, Aſſilio.
anſtatt, Loco. = = eines Vaters, 1. = = eines Dieners, 2.
anſtellen, Inſtituo.
Anſtifftung, Concitatio.
anſtoſſen, Impingo, allido.
anſtoſſend, Continens.
anſtreichen, Illino.
Anſtrich, Betrug, Fucus.
anthun, bewegen, Afficio.
antragen, anbiethen, Offero.
antragen, bringen, Defero.
antreiben, Concito, admoveo. 2.
antreiben, Impello. zur Begierde der Ehren = = 1. zu einer That = = 2.
antreiben, Inſto,
antreiben, anſtrengen, Urgeo.
Antrieb, Impulſus.
antworten, Reſpondeo.
Antwort, Reſponſum.
anwenden ſich, Impendo. auf die Rede-Kunſt = = 1. die Wohlthat iſt wohl angewendet, 2.
anwenden, Impendo. Fleiß = = 1. 2.
Anzeige, Omen.
anzeigen, Indico. der Frau alles = = 1. es gibt der Mordthat genug = = 2.
Anzeiger, Index.
Anzeigung, Indicium.
anzünden, Succendo, incendo, accendo.
Apoſtel, *Apoſtoli.*
Appetit zum Eſſen machen, Acuo.
Arbeit, Labor. viele = = haben, 1. vergebene = = 2.
Arbeit, Opera. = = im Studiren, 1. vergebene = = 2.
arbeiten, Laboro. ſtarck = = 1. wird niemalen abgehen = = 2. fleißig = = 3. ſchon lang = = 4.
arbeitſam, Laborioſus.
arbeitſam, můſam, Operoſus.
argliſtig, Callidus.
Argliſtigkeit, Calliditas.
argwöhneriſch, Suſpicioſus.
Argwohn, Verdacht, Suſpicio. falſcher = = es war dieſer = = 2. Anlaß geben zu = = 3. = = vermeiden, 4.
argwohnen, Suſpicor.
arm, dürfftig, Pauper. ſehr = =
Armuth, Bedürfftigkeit, Egeſtas.
Armuth, Mangel, Inopia. zu gröſter = = bringen, 1. der = = abhelffen, 2.
Art, Gemüths-Art, Indoles.
Artzney, Medicamentum, medicina.
Artzt, Leib-Artzt, Medicus.
Artzt, erfahrner, Doctus = = 3.
Aſchen, Cinis.
Atheiſt, Atheus,
Athem, Geiſt, Spiritus.
Athem, Anhelitus, halitus.
athmen, Reſpiro. bald leicht, bald härter Athem holen.
auch, Etiam.
aufbringen, ausſchwätzen, Divulgo.
aufbehalten, Aſſervo.
aufbauen, Exſtruo.
aufbrennen, Exardeſco.
auf daß, damit, Ut.
aufdringen, Obtrudo.
auferbauen andere, Exemplum, 2.
auferziehen, Educo.
Auferziehung, Educatio.
aufgeben, ein Amt, Abdico.
aufgeblaſen, Inflatus.
aufgeblaſen werden, Inflor.
aufgehen, entſpringen, Exorior, orior.
aufgehenckt, Suſpenſus. am Galgen = =
aufhäuffen, Cumulo.
aufhalten, Detineo.
aufhalten, hindern, Diſtineo.
aufhencken, Suſpendo.
aufhören, Ceſſo 1. Abjicio, 2.
aufhören, abſtehen, Deſiſto.
auflegen, Impono.
auflöſen, Diſſolvo, exſolvo.
aufmercken, Attendo.
aufmerckſam, Intentus.
aufmerckſam, Attente.
aufmerckſam, Attentus.
Aufmerckſamkeit, Attentio.
aufmuntern, Animo, erigo.
aufnehmen, Coopto.
aufnehmen, Accipio. gut = = 4. übel = = 5.
aufnehmen, Excipio. höflich = =
aufnehmen, vor die Hand nehmen, Suſcipio.
auffordern, Provoco.
aufrecht, Erectus.
aufrecken, Arrigo.
auffreſſen, Devoro.
aufrichten, Erigo.
aufrichtig, redlich, Sincere.
aufrichtig, treu = Fidus.
aufrichtig, Simpliciter.
Aufruhr, Meuterey, Seditio = = anſpinnen, 1. zur = = kommen, 2. es iſt eine groſſe = = 3. alles voller = = 4.
Aufruhr, Empörung, Tumultus. Gefahr einer = = 1. = = erwecken, 2.
aufrühriſch, Seditioſus.
aufſagen, Recito.
aufſchwellen, Tumeo.
Aufſicht haben, meiſtern, Moderor.
aufſitzen, Inſideo.
aufſpringen, Exilio.
aufſtehen, Surgo.
aufſteigen, Aſcendo. auf den Berg = = 1. in eine höhere Schul = = 2. nicht aufſteigen, 3. Scando.
aufſtoſſen, beleidigen, Offendo.
auftrennen, Diſſuo.

aufwachen, Evigilo.
aufwallen, Effervesco.
Aufwandlung in der Messe, Elevatio sacræ hostiæ.
aufwecken, Excito. aufmuntern zum Studiren, 1. Item Animo, 2.
aufwecken, Expergefacio.
aufzeichnen, Annoto, noto.
Auge, Oculus. das = = erheben, niederschlagen, nicht abwenden, auf etwas wenden.
Augenblick, Momentum.
Augenbraun, Supercilium.
Augenschein nehmen, Recognosco.
augenscheinlich, Manifeste.
aus, è, ex.
ausbessern, Interpolo.
ausbessern, ergäntzen, Reficio.
ausbitten, Exoro.
ausbrechen, Erumpo. das Ubel muß = =
ausbreiten, Dilato, dissemino, divulgo.
ausbündig, ausgemacht, Egregius.
ausdämpffen, Exspiro.
ausdrucken, Exprimo.
ausdrucklich, Affirmate, expresse.
auserlesen, Exquisitus.
Ausfall, Eruptio.
ausfallen, Excido.
ausfeilen, Expolio, elimo, limo.
ausfliegen, Evolo.
ausfliessen, Effluo. der Rhein in das Meer.
ausfragen, Percunctor.
ausführen, Educo.
Ausgang, Eventus.
Ausgang, Endschafft, Exitus.
Ausgang, Ausschlag, Successus. guter = = 1. übler = = 2.
ausgedruckt, Expressus.
ausgehen, Exeo. von Haus = =
ausgelassen, Immodestus.
Ausgelassenheit, Licentia.
ausgemacht, Deliberatus.
ausgemergelt, Attenuatus.
ausgenommen, Præter, præterquam.
ausgeschliffen, Limatus.
ausgiessen, Diffundo.
ausgiessen, Effundo. seinen Zorn = = 1. sein Gemüth = = 2.
ausgraben, Effodio.
aushungern, Macero.
ausklopffen, ausschlagen, Excutio.
auskommen, Emano.
auslachen, Derideo.
auslachen, verlachen, Irrideo. alle Leute = = 1. Gelegenheit geben zum = = 2.
auslassen, Emitto.
auslauffen, Excurro.
auslegen, aussetzen, Expono. sich allen Gefahren = =
auslegen, dollmetschen, Interpretor. Griechische Bücher = = 1. eine Sache unterschiedlich = = 2.
auslegen, erklären, Explico.
Auslegung, Explanatio, interpretatio.
auslöschen, Extinguo.
ausmachen, ausschelten, Reprehendo.
ausmachen, den Handel, Transigo.
Ausnahme, Exceptio.
ausnehmen, Excipio.
ausnehmen, befreyen, Eximo.
auspfeiffen, Exsibilo.
ausplündern, Expilo.
ausrauben, Exspolio.
ausrauben, ein Land, Depeculor.
ausrauffen, Eradico, evello.
ausrichten, Expedio. ein Geschäfft = =
ausrotten, Exstirpo.
Ausruffer, Præco.
aussagen, Edico.
ausschlaffen, Edormio.
ausschlagen, Calcitro.
ausschelten, Increpo.
Ausscheltung, Objurgatio.
ausschliessen, Excludo. den Feind aus der Stadt = = 1. den Studenten aus Schulen = = 2. einen von einem Amt = = 3.
ausschlucken, Exsorbeo.
ausschütten, Profundo.
ausschwimmen, Emergo.
Aussehen, das, Prospectus. das = = verhindern, 1. ein schönes = = 2.
aussinnen, etwas vorhaben, Machinor.
ausdörren, Extabesco.
aussöhnen, abbüssen, Expio. seine Sünden = =
Ausspäher, Emissarius.
ausspötteln, Explodo.
ausspotten, Illudo.
Aussprache, Elocutio.
aussprechen, Pronuncio.
ausstehen, gedulten, Sustineo.
ausstrecken, Extendo. sich weit = = 1. die Insul in das Meer = = 2. der Baum in viel Aeste = = 3.
aussuchen, Exquiro.
austheilen, Distribuo.
Austheiler, Distributor.
austheilen, Dispenso.
Austheilung, Dispensatio.
austreiben, Expello.
austretten, Excedo.
austrincken, Absorbeo.
auswärtig, Adventitius.
auswärts, ausser, Extra.]
ausweiden, Eviscero.
auswendig, Extrinsecus.
auswendig, Memoriter. = = lernen, 1. = = sagen, 2.
auswendig lernen, Edisco.
auswürcken, Efficio. etwas in des andern Handel = =
ausziehen, ablegen, Exuo.
auszieren, Exorno.
Auszug, Epitome.

Bach, Amnis, rivus.
Backenstreich, Colaphus.
bald nun, Mox, statim, modo, brevi.
Banck, bey Gericht, Subsellium.
Band, Vinculum.
Barbarey, Barbaries.
barbarisch, Barbarus.
barmhertzig, Misericors.
Barmhertzigkeit, Misericordia. würdig der = = 1. anflehen die = = 2.
Bart, Barba. = = wächst, 1. langer = = 2. ohne = = 3. 4.
Bastey, Bollwerck, Propugnaculum.
Battaillon, Cohors.
Bauch, Alvus.
Bau-Herr, Ædificator, Ædilis.
Baumeister, Architectus.
bauen, Ædifico.
Bauer, Ackersmann, Rusticus.
bäurisch, Agrestis.
Bauersmann, Colonus.
Bedachtsamkeit, Consideratio.
bedachtsamlich, Cognate.
bedauren, trauren, Lugeo. den Tod eines Freunds = =
bedecken, Tego. seine Laster = =
bedencken, sich wohl, delibero, reputo
bedeuten, anzeigen, Significo.
Bedeutung, Kenntschafft, Notio. significatio.
Bedienter, Minister.
Bedingnuß, Conditio. = = setzen, 1. = = annehmen, 2. nicht annehmen, 3.
Bedrohung, Minæ.
bedürfftig, Inops.
Bedürfftigkeit, Inopia.
befehlen, Jubeo, mando.
befestigen, Munio. die Stadt = = 1. das Lager = = 2.
befestiget, Munitus. von Natur = = 1 von Kunst = = 2.
befeuchten, Humecto.
befleissen, sich, Satago, conor.
befördern, Promoveo. zu Ehren = = 1. zu höchster Würde = = 2.
Befreundter, Cognatus.
befriedigen, Paco.
begeben, sich, Evenio.
begegnen, aufstossen, Offendo, obviam.
begehen, Committo. ein Laster = = 1.
begehren, Appeto, peto.
begehren, hefftig, Concupisco.
begiessen, Perfundo.
Begierde, Appetitio, aviditas.
Begierde, Begierlichkeit, Cupiditas. einem = = machen, 1. = = haben, 2. = = innen halten, 3. = = erfüllen, 4.
begierig, Avidus, Cupidus.
begleiten, Comitor.
begraben, Sepelio. herrlich = =
Begräbniß, Sepultura, funus. eine ansehnliche = = 1. = = mit vielen Klag-Leuten, 2.

begreiffen, umfangen, Complector.
begreiffen, Comprehendo, Perspicio.
Begreiffung, Comprehensio.
Begriff, Complexio.
behalten, verbergen, Condo, retineo.
Beharrlichkeit, Perseverantia.
Beharrung, Continuatio.
Behausung, Domicilium.
Beherrschung, Dominatio, Dominatus.
behüten, bewahren, Tueor.
behutsam, Providus, cautus.
Beicht, *Confessio sacra.* = = ablegen, 1. General = Beicht, 2 = = hören, 3.
Beicht-Vater, Confessarius.
Beil, Axt, Securis.
beissen, Mordeo.
bekannt, Cognitus.
bekannt, Notus. bekannte Sachen beybringen, 1. die Sache ist = = 2.
bekannt, es ist, Patet
Bekänntnuß, Confessio.
Bekehrung von Sünden, *Conversio à peccatis*, 1. 2.
Bekehrung eines Ketzers, *Conversio hæretici.* 1. 2.
Bekehrung eines Abgötters, *Conversio idololatræ.*
bekennen, gestehen, *Fateor.* sein Verbrechen = =
bekennen, Confiteor.
bekennen, öffentlich, Profiteor.
bekommen, Accipio.
bekommen, Acquiro. eine Würde = = 1. Reichthum, grossen Nahmen = = 3.
bekommen, wieder, Recupero.
bekräfftigen, bevestigen, Confirmo. der Ausgang = = den Ruff, 1. sich das Reich = = 2.
bekümmern, Solicito.
belägern, umgeben, Obsideo. Numantiam = = 1. eine Stadt = = 2.
Belagerung, Obsidio. = = aufheben, 2. = = aufhalten, 3.
beleidigen, Offendo. einen schwer = = 1. 2.
Beleidigung, Offensa, offensio.
beliebet, es, Libet.
beliebt, angenehm, Gratiosus.
belobt, Laudatus.
belohnen, vergelten, Remuneror. die Verdienste = =
Belohnung, Verehrung, Præmium, der Wohlverdienten = = 1. gut und fromm Lebenden = = 2.
Belohnung, Vergeltung, Remuneratio.
belustigen, Delecto, delector.
Belustigung, Delectatio, jucunditas.
bemackeln, Maculo.
bemühen, sich, Adnitor, nitor, connitor. conor, satago.
Bemühung, Conatus.
benedeyen, *Benedico Deum.*
beneiden, eyfern, Æmulor, invideo.
beobachten, anmercken, Observo.

bequem, tauglich, Accommodatus, conveniens.
bequemen, Accommodo. ich werde mich dir = = 1. in anderer Leute Willen = = 2. 3. in die Zeit schicken, 4.
Bequemlichkeit, Commoditas.
berathschlagen, Consulto, delibero.
berathschlagen, sich mit GOtt, Deum precibûs consulo.
Berathschlagung, Deliberatio.
berauben, Spolio, privo. einen aller Güter = = 1. seiner Freunde = = 2.
bereden, Adduco, adducor.
bereichern. Dico, locupleto.
bereit, fertig, Paratus. zu allen = = 2.
bereiten, zurüsten, Paro. sich zur Reise = =
Berg, Mons. voller Berge, 1. hoher = = 2. zugespitzter = = 3. schroffichter = = 4.
bergicht. Montosus.
berichten, Significo.
berühmt, hell, Clarus.
berühren, Contingo.
berühren, anrühren, Tango.
berühren, obenhin, Perstringo.
beruffen, Accersio, accio.
beruffen, Arcesso.
besänfftigen, Abstergo, lenio. die Aufruhr des Volcks = = 1. den erzürnten Herrn = = 2. den Schmertzen lindern, 4.
besänfftigen, stillen, Placo. den Menschen = = 1. GOtt = = 2.
Besatzung, der Vestung, Præsidium.
beschaffen, Affectus, a, um.
Beschaffenheit, Gestalt, Habitus. des Gemüths = = 1. des Leibes = = 2.
Beschaffenheit, Persona affectio.
beschäfftiget, Occupatus. sehr = = 1. jetzt nicht = = 2.
Beschäfftigung, Occupatio
bescheiden, mäßig, Moderatus
Bescheidenheit, Moderatio.
Beschirmer, Defensor.
beschliessen, verordnen, Statuo. vest etwas = = 1. zu reisen = = 2.
beschlossen, vest, Firmus, ratus.
Beschluß, Clausula.
beschreiben, Conscribo, describo.
Beschreibung, Descriptio.
beschützen, beschirmen, Defendo, protego.
beschuldigen, Arguo, Coarguo.
Beschuldigung, Inzücht, Crimen, criminatio. = = ableinen, widerlegen.
beschweren, Aggravo.
Beschwerniß, Beschwerlichkeit, Difficultas.
Beschwörung des Teuffels, Exorcismus.
beseelt, Animans.
besichtigen, Contemplor, lustro.
Besichtigung, Recognitio.
besitzen, Possideo.
Besitzung, Possessio.
besonder, Singularis.
besonders, absonderlich, Separatim, singillatim.
Besorgung, Curatio.
besprengen, Aspergo.
bessern, Corrigo. er wird sich = = 1. ist nicht zu bessern, 2. die Rede verbessern, 3.
bessern, sich, Resipisco.
besser, fürträglicher, Potior, oris.
besser, Melior, meliùs.
beständig, Constans.
Beständigkeit, Stabilitas, constantia.
bestättigen, Comprobo, affero, assevero.
Bestättigung, Confirmatio.
beste, der, Optimus.
bestehen, Consto.
bestehen, still stehen, Consisto.
bestechen, mit Geld, Corrumpo.
bestellen, sich fürnehmen, Constituo.
bestellt, Constitutus.
bestraffen, Corripio.
Bestraffung, Correctio.
bestürmen, bekriegen, Oppugno.
besuchen, Frequento. das See-Ufer = = 1. die Schule = = 2.
besudlen, Polluo, contamino.
betrachten, bedencken. Meditor, considero. die Sache genauer = = 1. die Grösse der Gefahr = = 2. die ewige Freuden = = 3.
betrachten, besichtigen, Contemplor. göttliche Dinge = =
Betrachtung, Contemplatio.
beträngt, geplagt, Afflictus.
betrüben, Contristo.
Betrübnuß, Kummer, Mœror, ægritudo. in die = = kommen, 1. die = = lindern, 2.
Betrübnuß, Tristitia. = = haben, 1. in = = bringen, 2. = = ablegen, 3.
betrübt, Tristis.
Betrug, Dolus.
betrügen, Fallo, decipio. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
betrüglich, Fallax.
betrügerisch, Fraudulentus.
beten, Oro. zu GOtt = = 1. andächtig = = 2.
betteln, Mendico.
Bettler, Mendicus.
befestigen, Fundo, as.
Beute, Exuviæ, præda.
bewaffnen, Armo.
bewahren, Custodio.
bewegen, Commoveo.
bewegen, Adduco, a. Adducor, permoveo.
bewegen, anreitzen, einführen, zu etwas, induco.
bewegen, Moveo. der Menschen Hertzen = = 1. mit Bitten, 2.

beweglich, Mobilis.
Bewegli , Volubilitas.
Bewegung, Motus, commotio.
beweinen, Deploro, defleo.
Beweis, Argumentum, ratio, 3.
beweisen, folgern, Argumentor.
bewerben, sich, Contendo.
Bewilligung, Assensio.
bey, Apud.
beybringen, annehmen.
beyderseits, Utrinque.
beyfallen, beystimmen, Assentio, suffragor, approbo.
Beyhülff, Subsidium.
beyseyn, Adsum.
beyseits führen, Seduco.
beyseits setzen, Sepono.
Beysitzer, Assessor.
Beyspiel, Exemplum. = = der Unschuld, 1. gutes = = geben, 2. ein = = nehmen, 4. böses = = geben, 5.
beyspringen, Succurro.
beystehen, Assisto. einem Sterbenden = =
beyzehlen, adnumero, annumero.
Beywohnung, Convictus, consuetudo.
bezahlt, baar, Numerato.
Bezahlung, Solutio.
bezeichnen, Signo.
bezeugen, Testificor, testor.
bezwingen, Subigo.
Bibel, Biblia.
biegen, Inflecto, flecto.
Bienlein, Apes.
Bildnuß, Simulacrum, statua.
billig, gerecht, Æquus.
billig, Meritò.
Billigkeit, Fas, æquitas.
binden, zusammen, Copulo.
binden, Vincio.
Bischoff, Episcopus. = = werden, 1. Bißthum bekommen, 2. Weyh-Bischoff, 3.
Bis hieher, bishero, Hactenùs.
bisweilen, Interdum.
Bitte, Anwerbung, Petitio.
bitten, wünschen, Precor. GOtt inständig = = 1. nicht umsonst = = 2.
bitten, ersuchen, Oro, rogo. durch alles = = 1. 2. sehr = = 3.
bitten, ernstlich, Obtestor.
bitten, fußfällig, Supplico.
bitter, Amarus, acerbus.
Bitterkeit, Acerbitas.
Blasbalg, Follis.
blasen, in das Ohr, Insusurro.
Blatt, Folium.
bleiben, Maneo. zu Haus = = 1. bey einem = = 2. in seiner Meynung = = 3. bey voriger Farb = = 4. mir das Meinige = = 5.
bleiche Farb, Pallor.
blenden, Cæco.
blind, Cæcus.

Blindheit, Cæcitas.
bloß, nackend, Nudus.
blühen, Floreo. die Bäume = =
Blume, Blüthe, Flos.
Blut, Sanguis. = = lassen aus der Nase.
blutig machen, Cruento.
Bluts-Freund, Consanguineus.
Bluts-Freundschafft, Agnatio.
Boden, Estrich, Pavimentum.
Bogen, Arcus.
böse, Pravus, malus.
Bosheit, Pravitas, improbitas, malitia.
boshafft, schändlich, Sceleratus, scelestus, maliciosus, improbus.
Böswicht, Nebulo.
Bote, Nuncius.
Brauch, Weise, Gewohnheit, Mos. es ist der = = 1. er hält seinen = = 2.
brauchen, Utor.
brechen, zerbrechen, Frango. die vesten Wercke = =
breit. Latus.
brennen, Flagro, ardeo, uro.
Brief, Litteræ. = = schreiben, 1. = = schicken, 2. = = bringen, 3. = = bekommen, 4. = = schreiben unterlassen, 5. = = erwarten, 6. = = auffangen, 7. = = beantworten, 8. = = eröffnen, 9. = = versiegeln, 10.
Brief-Träger, Tabellarius.
bringen, zu etwas, Redigo.
Brod, Panis.
Bruderschafft, Germanitas.
Brücke, Pons. = = machen, 1. 2. = = abwerffen, 3. Destruo, 2.
Brügel, Fustis.
Brunn, Fons.
Brust, Pectus.
Brunst, Incendium.
Buch, Volumen.
Buch, Liber. = = schreiben, lesen.
Buchstab, Littera.
Büchlein, Libellus.
Bündnuß, Fœdus, eris. = = mit einem machen, 1. dazu sich bekennen, 2. = = halten, 3. = = brechen, 4.
Bürge, Vas, præs.
Bürgschafft, Vadimonium.
büssen, Luo. für andere = = 1. seine Vermessenheit = = 2.
Burger, Civis. zum = = machen, 1. = = werden. 2. Burger-Recht verliehren, 3.
burgerlich, Civilis.
Burgermeister, Consul.
Burgermeister-Amt, Consulatus.
Burger-Recht, civitas, 2. 3.
Busen, Sinus.
Buß, Reue, Pœnitentia. = = thun, 1. = = für seine Sünden, 2. auferlegte = = verrichten, 3.

Calender, Fasti.
Calvari-Berg, Mons Calvariæ.
Cammerad, Contubernalis.
Cammer-Gut, Fiscus.
Capitul der Geistlichen, Capitulum Ordinis.
Cardinal, Cardinalis.
Casist, Casus conscientiæ.
Catholisch, Catholicus.
Ceremonie, Cærimonia.
Char-Freytag, *Parasceve.*
Chor, Chorus.
Chor-Herren-Stelle, Canonicatus.
Christ, Christianus.
Christliche Lehr, Catechismus.
Christus, Christus Jesus. Christi Menschwerdung, Christus incarnatus. = = Geburt, Christus natus, 3. = = Leyden, = = passus, 4. = = Auferstehung, = = resurgens, 5. = = Auffarth, = = ascendens in cœlum 6.
citiren, ruffen, Cito, as.
commandirender General, Imperator.
Comet, Cometa.
Communion, Communio sacra. die H. Communion reichen, 1. = = empfahen, 2. General-Communion 3.
Concilium, allgemeines, Concilium sacrum, œcumenicum.
Confect, Bellaria.
Contrefait, Effigies.
Creys, Ring, Gyrus.
Creutz, Crux. = = machen, 3.
Creutz, heiliges, Crux SS.
creutzigen, Crucifigo.
Crucifix-Bild, Crucifixi imago.

Dabey seyn, Intersum.
dahin, so weit, Eò, die Sache ist so weit kommen.
dämpffen, Exhalo.
dann, Nam, enim.
Danck, Gunst, Gnad, Gratia. bedancken, sich, Gratia, 1.
danckbar, Gratus. = = gegen einen Gutthäter, 1. sich allzeit = = erzeigen, 2. im Werck selber = = 3. kan nicht genug = = seyn, 4.
Danck-Fest, Supplicatio.
dafür halten, Sentio, 3. 4.
darinnen seyn, Insum.
darreichen, Porrigo, suppedito.
darstellen, Sisto.
darum, igitur, eò, ergo, propterea quod.
darwider seyn, Aversor.
daselbst, Ibi.
dauerhafft, vest, Stabilis.
dazwischen kommen, Intercedo.
dazumahl, Tunc.
Degen, Schwerdt, Gladius.
Decke, Kleid, Integumentum.
decken, Tego.
demüthig, kleinmüthig, Demissus.
demüthig, niedrig, Humilis.
demüthigen, sich, Demitto. gar zu viel = = 1. so viel du kanst = = 2.
Demuth, Demissio, humilitas.
denckwürdig, Memorabilis.
derohalben, Ideò, proin.
derselbige, Idem.
Dieb, Fur.
Diebstahl, Furtum.
Diebstahl gemeines Guts, Peculatus.
dienen, Servio. einem schlechten Menschen = =
Diener, Knecht, Servus.
Dienst, Höflichkeit, Officium. einem = = schuldig seyn, 1. = = erweisen, 2. = = erwiedern, 3. = = unterlassen, 4.
Dienste, seine, einem antragen, *Officia sua deferentis formulæ.*
Dienstbarkeit, Servitus. abführen in die = = 1. losmachen von der = = 2.
Dienst thun, Commodo.
dienstwillig, Officiosus.
Discretion, *Discretio.* die Stadt ergiebt sich auf = = 1. er hat keine = = 2. es braucht eine grosse = = 3. spielen um = = 4.
dispensiren, Dispenso.
disputiren, Discepto, disputo. viel von einer Sach = = 1. 2. aus der Philosophie = = 3.
dissimuliren, verheelen, sich stellen, Dissimulo. den innerlichen Schmertzen = = 1. die Unbild = = 2.
doch, jedoch, Tamen.
dörffen, Audeo.
Dollmetscher, Ausleger, Interpres.
Donner, Tonitru.
Donner-Strahl, Fulmen, 1. 2.
donnern, Fulmino, tono.
Dorff, Pagus.
dornicht, Spinosus.
draussen, Foris.
drohen, Minor, aris.
drucken, Premo.
Dünne, Tenuitas.
dürr, trocken, Siccus, aridus.
dürsten, Sitio.
Dummheit, Unlehrsamkeit, Stupiditas.
dunckel, finster, Obscurè.
Dunckelheit, Caligo.
Dunst, Exhalatio, vapor.
durch, Per.
durchbrechen, Perfringo, perrumpo. die höchste Alpen, = = 1. das feindliche Heer = = 2.
Durchbruch, Alvus, 7.
durch einander, Confusè, confusio, promiscue.
durch-eindringen, Penetro. sehr weit = = 1. in das Hertz = = 2.
durchfliessen, Perfluo.
durchgehen, Pervado.

Durch-

Durchlauff, Diarrhœa.
durchlauffen, Percurro.
durch- übergehen, Transeo.
Durst, Sitis.

Eben also, Perinde, pariter.
eben, flach, Planus.
Ebene in dem Feld, Planities.
Edelgestein, Gemma.
Ehe, Ehestand, Conjugium.
ehe dann, Antequam.
ehe und bevor, Priusquam.
ehebrechen, Adultero.
Ehebrecher, Adulter.
Ehe-Frau, Uxor. trächtige = = 1. = = nehmen, 2.
Ehescheidung, Divortium.
Ehestand, Matrimonium. in den = = treten, 1. ein Weib haben im = = 2. zur anderten Ehe schreiten, 3. zusammen geben, 4.
Ehr, Glorie, Lob, Gloria. ehrgeitzig = = 1. eitler = = 2 Ehr-begierig = = 3. von Kindheit an = = 4. mit Verdiensten Lob erwerben, 5. GOttes Ehr allein suchen, 6.
Ehr, Lob, Zierde, Decus.
Ehr abschneiden, Detraho, 1. 2.
ehrbar, Ingenuus.
Ehrbarkeit, Honestas, ingenuitas, decorum.
Ehre, Ruhm, Honor. den Vorfahren = = erweisen, 1. grosse = = erwerben, 2. einem dazu helffen, 3. = = verletzen, 4. 5. 6. eines = = angreiffen, 7. in Gefahr seyn, 8. die Armuth hindert von = = 9. seiner = = entsetzt werden, 10.
ehren, Colo, cohonesto, honoro.
Ehren-Gedächtnuß, Monumentum.
ehrlich, Honestè.
ehrlich, einfältig, Simplex.
ehrlich, züchtig, Honestus.
Ehren-Zeichen, Insigne.
ehrerbiethig seyn, Revereor.
Ehrerbiethung, Observantia.
Ehr erweisen, Revereor.
Ehrgeitz, Ambitio, ambitus.
ehrgeitzig, Ambitiosus.
eigen, Proprius. diß ist dein eigen Lob, 1.
eigennützig, Dirigo.
Eigenschafft, Proprietas.
Eigenthum am Vieh, oder erworbenen Gut, Peculium.
eigentlich, Propriè.
eilen, Accelero, festino, propero. nach Haus = = 1. in Eil schreiben, 2.
einbilden, sich etwas, Imaginor, Cogitatio, 2.
einbinden, Illigo.
einbrechen, Irrumpo. in die Feinde = = 1.
einbrennen, Inuro.
eindrucken, Imprimo.

einer, Aliquis, unus. = = nach dem andern.
einfältig, Simplex.
einfallen, in den Sinn, Occurro. nichts ist mir = = 1. diß allein = = 2.
eingehen, Subeo.
eingehen, hereingehen, Ingredior.
eingepflantzt, Insitus.
eingeweyht werden, Initior.
eingezogen, züchtig, Modestus.
Eingezogenheit, Zucht, Modestia.
eingiessen, Infundo.
eingraben, Insculpo.
Einhalt thun, zurück halten, Compesco, comprimo.
einhellig, Concors.
Einhelligkeit, Concordia.
Einkehr, Hospitium.
einkehren, Diverto.
Einkommen, Proventus.
einladen, Invito.
einnehmen, Occupo.
einsam, Solitarius.
Einsamkeit, Solitudo. verschliefen sich in die = = 1. tauglich zur = = 2.
einschlaffen, Obdormio.
einschlagen, Pango.
einschleichen, Irrepo. = = sich, Insinuo.
einschliessen, einsperren, includo.
einschneiden, Incido.
einschreiben, Inscribo.
einsehen, Introspicio.
Einsprechung, Instinctus. auf Göttliche = =
einstens, einsmahl, Aliquando.
Einstimmung, Einhelligkeit, Consensus, consensio.
eintuncken, Imbuo.
einwickeln, Involvo.
einwilligen, Consentio.
einziehen, Immigro.
Eiß, Gelu, glacies. es wird = = 1. darauf gehen, 2. = = schleiffen, 3. = = fallen, 4. = = nicht gehen können, 5.
Eisen, Ferrum.
eisern, Ferreus.
eitel, leichtfertig, Vanus.
Element, Elementum.
elend, voll Jammer, Calamitosus.
Elend, Jammer, Noth, Calamitas. ins Elend bringen, 1. in = = fallen, 2. aus Elend helffen, 3.
Elend, Exilium. in das Elend schicken, 1. in das = = ziehen, 2. von dem = = zurück kommen, 3. Cicero war im Elend, 4.
Elend, Armseeligkeit, Miseria. das gröste = = 1. = = ohne einigen Trost, 2.
elend, erbärmlich, Miser. von allen Stücken = =
Ellenbogen, Cubitus.
embsiglich, fleißig, Assiduè.
embsig, Solers, studiosus.

Embsigkeit, Solertia, industria, studium, assiduitas.
Empfang, Perceptio.
empfangen, fassen, Concipio.
empfinden, verspühren, Sentio. grosse Schmertzen = = 1. nichts mehr = = 2.
End-Urtheil, Judicatum.
Ende, Schluß, Finis. nahend bey dem = = 1. zu Ende des Monaths, 2. vom Anfang bis zum End, 3. vom Anfang bis zum End zurück gehen, 4. das End ist dem Anfang ungleich, 5.
enden, ausmachen, Conficio, finio. den Krieg = = 1. das Geschäfft = = 2. den Waffen-Stillstand = = 3.
endigen, Termino.
endlich, Denique, tandem.
eng, Angustè.
eng, Contractus, a, um.
eng Gäßlein, Angiportus.
Enge, enger Paß, Angustiæ, angustus.
Enckel, Nepos.
Engel, Angelus.
Englischer Gruß, *Ave Maria.*
entblössen, Nudo.
entbrennen, Exardesco.
entdecken, Aperio.
enterben, Exhæredo,
entfernt, Remotus.
Entfernung, Weite, Longinquitas.
entfliehen, Effugio, refugio.
Entfrembdung, Alienatio.
entgegen, Obviam. = = gehen dem Vater, 1. einem Reisenden = = 2.
entgehen, auskommen, Evado. aus der Gefahr = =
entgehen, verfliessen, Elabor. verflossener Monath, 1. entkommen aus dem Kercker, 2.
enthalten, sich, Abstineo.
enthaupten, Ferio.
entkräfften, weibisch machen, Effœmino.
entladen, Deonero, exonero.
entlassen, Dimitto.
entledigen, sich, Expedio.
entlegen seyn, Disto, procul.
entlehnen, Mutuor.
entscheiden, Dispicio, dijudico, discerno.
entschuldigen, Excuso. sich mit einer Unpäßlichkeit = = 1. es lasset sich kaum = = 2. du hast dich nichts zu entschuldigen, 3.
Entschuldigung, Excusatio.
entsetzen, sich, Exhorresco, horreo.
entstehen, Existo.
entwerffen, Adumbro.
Entwurff, Adumbratio.
entziehen, Subduco.
entzünden, Inflammo.
entzündet werden, Effervesco.
erachten, Existimo, arbitror.
Erb, Hæres.
Erbarmnuß, Misericordia, Miseratio.
erbarmen, sich, Misereor, miseret.
erbärmlich, Miserabilis.
Erbauung, Ædificatio.
erbleichen, Palleo, expallesco, exalbesco.
erblich, Hæreditarius.
Erbschafft, Hæreditas. = = bekommen, 1. einem = = nehmen, 2. = = fleißig erhalten, 3.
Erd-Früchte, Fruges.
Erd-Messerey, Geometria.
Erdbeben, Terræ motus. grosses = =
Erdboden, Humus.
Erdboden, Erdreich, Solum.
Erde, Terra.
erdencken, Excogito.
erdichten, Comminiscor.
erdichtet, falsch, Fictus.
Erdichtung, Commentum.
ereignen, sich, Accidit, evenit.
erfahren, verständig, Peritus. der Kriegs-Kunst = =
erfahren, Expertus.
Erfahrnuß, Experientia. ein Mann von grosser = =
Erfinder, Inventor.
Erforschung des Gewissens, Examen conscientiæ.
erfreuen, Lætifico, exhilaro.
erfreuen, sich, Lætor.
erfrischen, auskratzen, Refrico.
erfüllen, Impleo, compleo, expleo.
ergeben, Deditus, addictus.
ergeben, sich, Dedo.
Ergötzlichkeit, Deliciæ.
ergreiffen, Arripio.
erhalten, Conservo. sein Gut = = 1. sein Ansehen = = 2.
erhalten, erbitten, Impetro.
erhalten, Servo. du hast mich = = 1. was ich versprochen, werde ich halten, 2.
erhalten, ernähren, Sustento, alo.
erharten, Obduresco.
erheben, Extollo.
erheben, sich, Insurgo.
erhitzt seyn, Ferveo, fervidus.
erhitzt seyn, Æstuo.
erhören, Exaudio.
erholen, sich, Colligo, recolligo.
erinnern, sich, Recordor. voriger Zeiten = = 1. voriger Reden = = 2.
erkalten, Refrigesco.
Erkanntnuß, Cognitio.
erkauffen, auslösen, Redimo. Christus hat uns = =
erkennen, Agnosco cognosco. ich erkenne aus deinen Briefen, wie du gesinnet.
erklären, Declaro, illustro, explano, clarus, 2. 3.
erklären, sich, Cognitio, 7.
erkundigen, sich, Exploro.
erlangen, Acquiro, assequor, obtineo.
erlaubt, es ist, Licet.
erleichtern, Allevo, levo, relevo.
erleuchten, Illumino.

erlöſen, erretten, Libero. von der Furcht der Feinde ＝＝ 1. 2. 3.
Erlöſer, Liberator.
Erluſtigung, Delectatio.
ermahnen, Moneo, admoneo, Exhortor, hortor. 1. die Eltern ＝＝ ihre Kinder, 2.
Ermahnung, Admonitio.
ernähren, Alo.
erndten, ſchneiden, Meto.
erneueren, Integro, inſtauro.
erneueren, die Wunden, Reficio.
erneueren, Renovo. den Schmertzen ＝＝ 1. 3. den Krieg ＝＝ 2.
ernſthafft, Serius.
Ernſthafftigkeit, Gravitas.
ernſtlich, Seriò. ungeſtellt.
erobern, einnehmen, Expugno, occupo. ein Land ＝＝ 1. frembde Güter ＝＝ 2.
eröffnen, Patefacio, aperio. ſein Haus den Freunden ＝＝ 1. die Thür mit Gewalt ＝＝ 2. den Brief ＝＝ 3. ſein Gemüth ＝＝ 4.
eröffnen, Communico, 1.
erquicken, Laxo, relaxo.
Erquickung, Levamentum.
erreichen, erlangen, Aſſequor.
erretten, befreyen, Salvo. das Vaterland ＝＝ 1. ſich ＝＝ 2. wenig werden errettet, 3.
erſättigen, Saturo.
erſchaffen, machen, Creo. GOtt hat die Welt ＝＝ 1.
Erſchaffer, Creator. ＝＝ der Welt.
erſcheinen, Compareo, appareo. im Schlaff ＝＝
erſchöpffen, Exhaurio. ein gantz Land ＝＝
erſchrecken, Terreo. 1. 2. 3.
erſchrecken, erſtaunend machen, Obſtupefacio, percello.
erſchrecken, ſich fürchten, Horreo.
erſchrecklich, Terribilis. horribilis.
erſetzen, vergelten, Compenſo.
erſtarren, Obtorpeſco, ſtupeo.
erſtaunen, Stupeo, obſtupeſco.
Erſtaunung, Stupor.
Erſte, der, Primus. Erſtgebohrne.
erſtrecken, ſich bis zu, Pertineo.
erſtummen, Obmuteſco. vor Verwunderung ＝＝
ertappen, begreiffen, Comprehendo.
ertappen, Deprehendo.
ertattert, erſtaunt, Attonitus.
erwachen, Expergiſcor.
erwachſen, Adoleſco.
erwachſen, Adultus. Alter.
erwarten, Expecto. ſchon lange, ＝＝ 1. den Ausgang der Sache ＝＝ 2. da, alles wartete, 3.
erwegen, überlegen, Perpendo, examino.

erwehlen, Eligo. den Burgermeiſter ＝＝ 1. den beſten Theil ＝＝ 2. Tag und Ort ＝＝ 3.
erweiſen, darthun, Exhibeo, ſich als ein Freund ＝＝
erweiſen, Probo, 1. 3. demonſtro.
erweitern, Laxo, relaxo.
erzehlen, Commemoro, narro. man ſaget, 1. unterſchiedlich ＝＝ 2. ordentlich ＝＝ 3. eine Sach öffters ＝＝ 4.
erzörnen, zornig ſeyn, Iraſcor. nicht leicht ＝＝ 1. annoch ＝＝ 2. ſich ſehr ＝＝ 3.
Ertz, Kupffer, Æs.
eſſen, Edo, comedo. mäßig ＝＝
Eß-Waaren, Eſculenta.
Evangelium, *Evangelium.* predigen das ＝＝
ewig, Æternus.
Ewigkeit, Æternitas, perpetuitas.
examiniren, die Studenten. Examino. 2.
excommuniciren, *Excommunico.*
Excommunicirter. *Excommunicatus.*
Ey, Ovum.
Eyd, Sacramentum.
Eydſchwur, Jusjurandum.
Eyferſucht, Zelotypia.
eyfrig, hitzig, Fervidus.

Fabel, Fabula
fabelhafft, Fabuloſus.
Fackel, Fax.
fähig, Capax.
fälſchlich, Perperam.
Fähndrich, Signifer.
färben, Coloro.
Fall, Lapſus.
fallen, Cado. vor Wunden ＝＝ 1. das Hertz ＝ laſſen, 2. in vorige Sünden ＝＝ 3.
fallen zu Hauffen, Corruo.
fallen, fehlen, Labor, eris.
fallen, über den Hauffen, Ruo.
falſch, betrüglich, Falſus. ＝＝ wird von allen gehaßt.
falſch, verſtellt, Simulatus.
Farb, Color.
faſſen, nehmen, Capio. Stadt einnehmen, 1. mit dem Verſtand etwas ＝＝ 2
faſſen, innhalten, Contineo.
Faßnacht, Bacchanalia.
Faſten, Jejunium. 40-tägige ＝＝ 1. ＝＝ halten 2.
Faſten, 40-tägige. *Quadrageſima.*
faul, träg, Deſes, deſidioſus, iners, piger.
faul, matt ſeyn, Langueo.
Faulentzer, Ceſſator.
faulentzen, Otior. nicht ＝＝ 1. ＝＝ iſt ſchändlich, 2. Ceſſo.
Faulheit, Deſidia, ignavia, pigritia.
Fauſt, Pugnus.
Fechter, Gladiator.
Fegefeuer, Purgatorium.

fehlen, Aberro, erro.
Fehler, Erratum.
Fehler, Error. bringen in = = 1. seyn im = = 2. = = erkennen, 3. = = benehmen, 4. = = ablegen, 5.
feil, Venalis.
fein, Bellè, bellus, concinnus, lepidus.
Feind, Hostis.
Feind, feindlich, Inimicus. er ist mein ewiger Feind. Inimicè hostiliter.
feindlich, gefährlich, Infestus, malevolus.
Feindschafft, Adversor.
Feindschafft, Inimicitia. = = haben, 1. = = ablegen, 2.
Feindschafft, verdeckte, Simultas.
Feld, Acker, Campus, rus. auf dem Land gern wohnen.
Feld-Marschall, General, Generalis. 2.
Felsen, Klippen, Scopulus.
Fersen, Calx, talus.
fertig, bereit, Promptus. = = einem zu helffen.
fertig zum rc. Procinctus, expeditus.
Fett, Abdomen, pinguis.
feucht, Humidus.
Feuer, Ignis.
feyerlich, Solennis.
feyerlich, Festus. es ist ein Feyertag, 1. ein Fest einsetzen, = = begehen, 3. = = halten, 4. = = nicht halten, 5.
Feyertäge, Feriæ.
Fieber, Febris. = = haben.
Figur, Figura.
finden, erfinden, Invenio.
finster, dunckel, Obscurus.
Finstere, Dunckelheit, Obscuritas.
Finsternuß, Ecclipsis.
Finsternuß, Tenebræ.
firmen, Confirmo.
Fisch, Piscis.
Fleck, Mackel, Gebrechen, Labes.
Fleiß, beständiger, Assiduitas, assiduè, opera, industria.
Fleiß, Diligentia. mit größtem = = 1. einen grösseren = = erlangen, 2. keinen = = spahren, 3.
Fleiß auf etwas wenden, Confero.
fleißig, Studiosè, diligenter. = = studiren, 1. Geschäfft = = verrichten, 2.
fleißig, Diligens.
fleißig im Studiren, Applico.
flicken, ausbessern, Sarcio.
Fliegen-Wedel, Flabellum.
fliegen, Volo.
fliehen, meiden, Fugio. das Übel von Natur = = 1. unser Soldat ist geflohen, 2. die Feinde sind = = 3. die Flucht einstellen, 4. den Flüchtigen nachsetzen, 5. heimlich aus der Stadt = = 6.
fliessen, sich ausbreiten, Mano.
Flucht, Fuga. die = = nehmen, den Feind in die = = schlagen, die = = einhalten, von der = = abstehen, 2.
Flügel, Ala.
Fluß, Flumen. tieffer = = 1. seichter = = 2. reissender = = 3. aus dem Berg entspringender = = 4. der = = fliesset in das Meer, 5. = = wässert die Aecker, 6. = = hat hohe Ufer, 7. = = ergiesset sich, 8. über den = = setzen, 9.
Folge, Consecutio, consequens, consequentia.
folgen, gehorsamen, Morigeror.
förchten, Timeo. sehr = = 1. alles = = 2. 3. 4.
Forcht, Metus. einem = = einjagen, 1. in der = = seyn, 2. = = benehmen, 3. = = ablegen, 4.
Forcht, Zaghheit, Timor. = = einjagen, 1. = = haben, 2. = = zeigen, 3. = = ablegen, 4. 5.
forchtsam, Timidus. = = Gemüth, 2. = = Heer, 2.
forchtsamlich, Timidè.
Forchtsamkeit, Timiditas.
fordern, Exigo, Postulo.
fortfahren, Pergo.
Fortgang, Progressio.
fortgehen, Progredior.
fortpflantzen, Propago, as.
Frage, Quæstio.
fragen, Interrogo.
Fraß, Gefräßigkeit, Gula.
Frau, Domina.
frech, keck, Ferox, audax.
Frechheit, Keckheit, Licentia.
frembd, Peregrinus, advena, alienigena, alienus.
Freud, Gaudium, lætitia.
freuen, sich erfreuen, Gaudeo. ob deinem Glück = = 1. ich habe mich sehr erfreuet, 2.
Frevel, Temeritas.
freventlich, *Adv.* Temerè.
freventlich, verwegen, Temerarius.
freundlich, Amicè.
freundlich, Blandè, blandus.
Freundlichkeit, Affabilitas, comitas.
Freundschafft, Amicitia, = = mit einem machen, 1. in = = kommen, 2. mit einem = = haben, 3. = = halten, 4. = = vermehren, 5. = = vermindern, 6. = = aufheben, 7. = = erneuern, 8.
frey, ledig, seyn, Vaco. 1. von allen Diensten, 2. = = aller Gesetze, 3.
frey machen, Emancipo.
frey, Liberè. = = reden.
freygebig, Liberalis. gegen alle = =
Freygebigkeit, Liberalitas.
Freygelassener, Libertus.
Freyheit, Libertas. = = geben, 1. = = haben, 2. benehmen, 3. = = verliehren, 4. = = wiederherstellen, 5.
Freyheits-Brief, Diploma.
freylich, Utique.
Freyungs-Ort, Asylum.

freywillig, Voluntarius.
Fried, Einigkeit, Pax. == begehren, 1. == machen, 2. == nicht annehmen, 3. == stifften, 4. == erneuern, 5. == mit Auswärtigen, 7.
frisch, munter, Alacer.
frisch, neulich, Recens.
frisch seyn, Vigeo.
frisch und gesund, Incolumis valeo.
frölich, lustig, Hilaris.
Frölichkeit, Hilaritas.
Frömmigkeit, Gütigkeit, Probitas.
frolocken, Applaudo, applausus, gestio, exulto, plausus.
fromm, andächtig, Religiosus, pius, frugi.
Fronleichnams-Fest, *Corporis Christi Festum.*
Frucht, Obst, Fructus.
fruchtbar, fertilis, fructuosus.
Fruchtbarkeit, Fœcunditas, fertilitas.
frühe, Mane.
frühzeitig, Præcox, præmaturus.
Frühling, Ver.
füglich, Commode.
für, Pro.
fürbey fahren, Prætervehor.
Fürbitt, Depreaatio.
fürbitten, Deprecor.
Fürbitter, Deprecator.
Fürhang, Velum.
führen, Veho, duco.
fürhin gehen, Procedo.
Fürnehmste, Fürst, Princeps, Optimas, Proceres.
Führer, Dux. einem == folgen, 1. Cæsar war ein vortrefflicher == 2.
fürnehmlich, Inprimis, potissimum.
Fürnehmste, Præcipuus. == bey Hof, 1. == unter den Lateinern, 2.
für sich eigen, Privatus.
für sich selbst, Privatim.
Fürstenthum, Principatus.
fürtrefflich, Egregius, egregie.
fürwahr, Revera, sane.
fürwerffen, Objicio.
fürziehen, Obduco.
Fuhr, Vectura.
Fuhrmann, Auriga.
Fuhrt, Wasser- Vadum.
Furie, Furia.
Fuß, Pes.
fußfällig bittend, supplex.
Fußgänger, Pedes.
Fußstapffen, Vestigium.

Gab, Donum. Gemüths-Gaben, 1.
gäh, Præceps. == Ort, 1. ein == Mensch, 2.
gähling, plötzlich, Repente.]
gäntzlich, gantz und gar, Prorsus, penitus, omnino.]
Gang, Itio.
gantz, Totus.]
gar zu viel, Nimis. == zu lange Rede, 1. == zu grosse Macht, 2.
garstig, rauh, Horridus.
Garten, Hortus.
Gast-Wirth, Hospes. er hat mich zu Gast gehabt, 1. ich bin bey deinem Schwager ein Gast gewesen, 2.
Gast-frey, Hospitalis.
Gast-Haus, Hospitium.
Gastmahl, Convivium. herrlich == 1. == zubereiten, 2. dabey seyn, 3.
Gauckler, Histrio, mimus.
gebähren, Gigno, pario.
Gebäu, Ædificium.
Gebäue, Gerüst, Machina.
geben, Do. gern ==
geben, an die Hand, Suggero.
Gebehrden, Gestus.
Gebeth, Preces.
Gebieth, Jurisdictio, ditio.
gebiethen, befehlen, Impero, mando.
gebohren, Natus.
gebohren werden, Nascor.
geborgt, geliehen, Mutuus.
Gebot, Befehl, Præceptum. == geben, 1. == verrichten, 2.
gebräuchlich, Usitatus.
Gebrauch, Ritus, usus, mos.
gebrauchen, Usurpo.
gebührt sich nicht, Dedecet.
gebührt, es == sich, Decet.
gedacht seyn, eines, Ratio.
Gedächtnuß, Memoria. gutes == 7. schwaches == 8. von Menschen-Gedencken, 1. unsterbliches == erwerben, 2. die Sache ist noch in dem == 4. == der obigen Zeiten, 5. 6.
Gedancken, Cogitatio. diß hat mich auf die Gedancken gebracht, 1. 2. der Sache recht nachdencken, 4. den Gedancken fahren lassen, 5. zerstreute Gedancken, 8.
gedencken, Cogito. lang bey sich == 1. auf gefährlichen Anschlag == 2. auf die Schlacht == 3. allzeit auf einen == 6.
gedencken, Memini. ich werde deiner allzeit ==
gedencken, zuruck, Recogito.
Gedult, Patientia.
gedultig, leidend, Patiens.
gedultiglich, Patienter.
geduncken, Videor.
geehrt, angesehen, Honoratus.
gefährlich, Periculose.
Gefährd, Reise- Comes.
gefällig, Volupe.
Gefängnuß, Custodia. in die == werffen, 1. entlassen, 2. darinn seyn, 3.
Gefahr, Periclitor. in grosser == 1. deine Sachen stehen in grosser == 2.
Gefahr, Discrimen, periculum. einen stürtzen in die == 1. darinnen seyn, 2. ==

ma-

nahet sich von allen Seiten, 3. sich in die = = begeben, 4. 5. darein verfallen, 6. ausser = = 7. unerschrocken in = = 8.
gefallen, Placeo.
gefangen, Captivus, Captus.
Gefangenschafft, Captivitas.
gefräßig, Vorax.
gefräßig, Gula, 1.
gefrieren, Congelo, conglacio.
gegen, Versus, erga.
Gegend, Lager eines Orts, Situs. von Natur und Lage veste Stadt.
gegenwärtig, Præsens. ich war selbst = = 1. = = nicht achten, 2. in meiner Gegenwart, 3. möchte dich = = sehen, 4. bin vor Leyd mir kaum = = 5. überall = - 6.
Gegenwart, in, Coram, præsentia.
gegen über, E regione.
gehäßig, Odiosus.
Geheimnuß, Mysterium.
gehen, Eo. weit = = 1. wo gehest du hin? 2. auf der Post = = 3. Schritt vor Schritt = = 4. still daher = = 5.
gehen, fürhin, Procedo.
gehen, von statten, Succedo, 1. 2. 3.
Gehör, Auditio, auditus.
Gehör-los, Surdus.
gehorchen, Pareo.
gehöret, es, Spectat.
Gehorsam, Obedientia.
gehorsamen, folgen, Obedio. GOtt = = 1. dem Rath = = 2.
gehorsamlich, Obedienter.
Geissel, Flagellum. einen schlagen mit der = = 1. = = empfinden, 2.
geistlicher Stand, Religio. in = = eintreten, 2. in = = aufgenommen werden, 3.
geistliches Beneficium. *Beneficium Ecclesiasticum.*
geißlen, sich, Disciplina.
gekrümmet, hin und her, Tortuosus.
Gelächter, Risus.
gelangen, bis zu, Pertineo.
gelangen, kommen an einen Ort, Pervenio.
Geld-Straff, Mulcta.
gelegen, Situs. an dem ist viel = = 1. das Schloß ist wohl = = 2.
Gelegenheit, Occasio. gute = = 1. nicht versaumen, 2. = = brauchen, 3. = = nicht unterlassen, 4. wann eine = = seyn wird, 5. mit deiner guten = = 6. aus = = 7.
Gelegenheit, bequeme, Opportunitas.
gelehrsam. Docilis.
gelehrt, Litteratus, eruditus.
gelehrt, Doctus. sehr = = 1. nicht besonders = = 2. = = in der Artzney-Kunst, 3.
Gelehrtigkeit, Doctrina.
Geleits-Mann, Comes.
Gelindigkeit, Indulgentia.
geloben, verloben, angeloben, Voveo. ewige Armuth, Keuschheit, Gehorsam = =
Geld, Pecunia. viel = = zusammen machen, 1. = = haben, 2. = = zu suchen wissen, 3. gemeines = = ist wenig, 4. = = verschwenden, 5.
gelten, Valeo. viel bey allen = = 1. wenig bey Hof = = 2.
gelten, viel, Gratiosus.
Geld-reich, Pecuniosus, copiosus.
Gelübde, Wunsch, Votum.
Glück, Fall, Fortuna. ein jeder macht ihm sein = = selbst, 1. auf Glück und Unglück, 2. sich auf die Glücks-Seiten schlagen, 3. = = vermag im Krieg vieles, 4. bald Glück bald Unglück, 5. sich dessen mäßig brauchen, 6. kein = = haben, 7. das menschliche Leben ist vielen Fällen unterworffen, 8. = = ist unstet, 9. = = wendet sich, 10.
gelehrig, lehrsam, Docilis.
Gemächlichkeit, Commoditas.
gemäß, gleichförmig, Consentaneus.
gemein, Communis. guten Freunden ist alles = = 1. das ist ein gemeini Laster, 2. das Ubel wird über alle kommen, 3.
gemein, leutselig, Popularis.
gemein, Vulgaris.
gemein, öffentlich, Publicus.
gemein machen, ausblasen, Vulgo, as. ein Buch = = 1. etwas = = 2.
gemein Wesen, Commune.
Gemeinde, gantze, Universitas.
gemeines Wesen, Respublica. = = aufrichten, 1. = = verwalten, 2. 3. = = wohl verwalten, 4. wider das = = handlen, 5. = = ist nahe bey dem Untergang, 6. = = erhalten, 7.
gemeiner Mensch, Plebeius.
gemeiniglich, Plerumque.
gemeinsam, Communiter.
Gemeinschafft, Communio, communitas.
Gemeinschafft; Vertraulichkeit, Consuetudo, sodalitas.
Gemüth, Vernunfft, Animus, mens.
Gemüths-Bewegung, Motus.
Gemurmel, Murmur.
geneigt seyn, Inclino, propendeo.
geneigt, Proclivis.
General eines Ordens, Generalis.
Generalissimus. Generalis, 1.
Generalität, Generalis, 4.
Genick, Cervix.
geniessen, Fruor.
genug, reichlich, Affatim, satis.
genug, zulänglich seyn, Sufficio
genug thun, vergnügen, Satisfacio.
Genüge, Uberdrüßigkeit, Satietas.
Gepräng, Pracht, Pomp, Pompa, luxus.

geraden Wegs, Recta.
Geräusch, Strepitus.
gerathen, übel, Degener.
gerathen, in etwas, Incurro.
gerecht, billich, Justus. ein gerechter Mann.
Gerechtigkeit, Justitia.
gereuet, es mich, Pœnitet.
Gericht, Urtheil, Judicium. zu = = fordern, 1. vor = = erscheinen, 2. bey = = herum gezogen werden, 3. Richter bestechen, 4. Recht sprechen, 8.
Gericht, Jüngstes, Judicii extremi dies.
Gerichts-Ferien, Justitium.
Gerichts-Handel, Actio, 3.
gern, willig, Libenter. einem = = dienen, 1. einen = = wiedersehen, 2.
Geruch, Odor.
Gerücht, Ruff, gemeine Rede, Fama. es gehet die = = 1. 2. = = wird bald aufhören, 1.
Gesandter, Legatus.
Gesandtschafft, Legatio.
Gesetz, Lex. = = geben, 1. = = annehmen, 2. = = halten, 4. = = brechen, 5. = = abschaffen, 6. = = dispensiren, 7.
Gesatzgeber, Legislator.
Geschenck, Gabe, Munus. mit = = bestechen, 1.
Geschenck, Donum.
Geschäfft, Occupatio, negotium. viele = = haben, 1.
geschehene Sach, Actum est.
Geschicht, Historie, Historia. = = lesen, 1. = = schreiben, 2. man lieset = = 3.
Geschicht-Schreiber, Historicus.
Geschicklichkeit, Agilitas.
geschickt, Versatilis, aptus.
Geschirr, Vas.
Geschlecht, Art, Genus. Adeliches = = 1. = = unadeliches = = 2.
Geschlecht, Nation, Natio.
Geschlecht-Schreiber, Genealogus.
Geschlechter, Patricius.
geschliffen, Politus.
Geschmack, Gustus, sapor.
Geschöpff, Creatura.
Geschrey, Clamor.
geschwätzig, Loquax, garrulus.
Geschwätzigkeit, Loquacitas.
geschwind, Celer.
geschwind, Cito.
Geschwindigkeit, Celeritas.
Geschwulst, Tumor.
Gesell, Gespan, Socius. ein getreuer = =
gesellen, zusammen, Jungo.
Gesellschafft, Comitatus.
Gesellschafft, Gemeinschafft, Societas. böse = = zu meiden.

Gesicht, Erscheinung, Visum, visio. Göttliches = =
Gesicht, das, Visus.
gesittet, Moratus.
Gespräch, Colloquium.
Gestalt, Species.
Gestalt, Form, Conformatio.
Gestalt, äusserliche, Forma. nicht gar schöne = = 1. ansehnliche = = 2.
gestalten, erdichten, Fingo, formo.
Gestanck, Fœtor. = = aus dem Maul.
Gestirn, Astrum, situs.
gesund, Incolumis, salubris, sanus. = = seyn, 1. = = bleiben, 2.
gesund seyn, Valeo.
gesund werden, Convalesco.
Gesundheit, Incolumitas, sanitas, valetudo. die = = beobachten, 1. gute = = 2. schlechte = = 3. verletzen, 4. wieder erholen, 5.
getrauen, sich viel, Audeo.
gewaffnet, Armatus.
Gewalt, Ansehen, Authoritas. = = sich machen, 1. 2. groß = = haben, 3. = = verletzen, 4.
Gewalt, Vis.
Gewalt, Macht, Vermöglichkeit, Potestas. die Tugend hat grosse = = 1. Cæsar hatte die gröste Macht, 2. diß stehet in deiner = = 3. eines = = einschräncken, 4. = = zulassen, 5. unter Gewalt stehen, 6.
gewaltthätig, Violentus.
Gewerb, Commercium.
Gewicht, Last, Pondus.
Gewinnst, Quæstus, lucrum. = = begierig, 1. keinen = = haben, 2.
gewinnen, Lucror.
gewiß, Certus, exploratus.
Gewissen, Conscientia. gutes = = 1. böses = = 2. 1.) Gewissens-Wurm, 2. 2.) ein Mensch ohne = = 3. sich ein = = machen, 4. Gewissens-Rechenschafft geben, 5. = = erforschen, 6.
Gewissen sich machen, Religio, 2.
Gewißlich, Certe.
Gewohnheit, Consuetudo. abweichen von der = = 1. gemeine = = 2. = = einführen, *Usus* 2. = = ändern, 3. = = halten, 4.
gewöhnlich, Status, a, um.
gewohnen, Consuesco, assuefacio, assuesco. die Arbeit = = 1. das Unglück = = 2.
Gewürtz, Condimentum.
gewürtzen, Condio.
geil, muthwillig, Libidinosus.
Geilheit, Begierlichkeit, Libido. der = = nachgeben, 1. zu der = = angereitzet werden, 2. = = unterdrucken, 3.
geziemet, es sich, Convenit.
geziemet sich nicht, Dedecet.
Gifft, Venenum. = = geben, 1. nehmen, 2.

Gipffel, Apex, fastigium.
Glantz, Ansehen, Splendor.
glatter Dings, Simpliciter.
glauben, Credo. nicht leicht einem jeden = = 1. 2. glaube mir, daß = = 3. ein glaubwürdiger Mann, 4.
Glauben, Christlicher, Fides. = = verlaugnen, 7.
glaublich, glaubwürdig, Credibilis.
gleich, geschwind, Confestim, è vestigio.
gleich, Æqualis, par. in allen Sachen = = 1. gleich mit gleich vergelten, 2.
gleich, eben, Æquabilis.
gleich, so eines, wie das andere, Æque.
gleich, ähnlich, Similis. einer dem andern, 1. ein Hund dem Löwen = = 2. gleich und gleich gesellet sich, 3. und dergleichen, 4.
gleich, als, Tanquam.
gleichfalls, Pariter.
gleichförmiglich, Æquabiliter.
Gleichförmigkeit, Æquabilitas.
gleichgültig, Indifferens.
Gleichgültigkeit, Tenor.
gleicher Weise, Similiter.
Gleichheit, Æqualitas, similitudo.
Gleichheit, Proportion, Proportio.
gleich machen, Æquo.
gleichsam, als, Quasi.
Gleißner, Simulator.
Gleißnerey, Simulatio.
gleichwie, Instar, quemadmodum, sicut.
Glied, Articulus, artus, membrum.
Glück und Segen, Fortuna.
glücklich, feliciter.
glücklich, Prosper, secundus, fortunatus.
glückselig, Felix. = = bin ich, 1. bis dahin war er = = 2.
Glückseligkeit, Felicitas. = = ist unbeständig, 1. glückseliger, als alle andere, 2.
Glück wünschen, Gratulor.
Glückwünschung, Gratulatio.
gnädig, gütig, Clemens.
Gönner, Fautor.
görpsen, Eructo.
göttlich, Divinus.
göttlicher Schickung, aus, Divinitus.
göttliche Macht, Numen.
Götz, Idolum.
Gold, Aurum.
Gottlosigkeit, Impietas.
GOtt, DEUS. = = Erschaffer aller Dingen, 1. = = höchster Beherrscher, 2. der gütigste = = 3. der vollkommenste = = 4. GOttes Hülff anruffen, *DEI opem implorare.*
GOtt, wann es GOttes Wille ist, *Deo favente.*
GOtt verhüte es, Absit.
Gottesdienst, Sacra. = = verrichten.
Gottesdienst, Religio. eiferiger = =
Gotteslästerung, Blasphemia.
gottlos, Impius.
gottsförchtig, Religiosus. 1.
Gottsforcht, Frömmigkeit, Pietas.
Grab, Sepulchrum.
graben, Fodio.
gerad, Directus.
Gräntz-Stein, Limes.
grau, Canus.
grau werden, Canesco.
grausam, Atrox, crudelis, dirus, immanis.
Grausamkeit, Atrocitas, crudelitas.
Grausen haben, Nauseo.
Griechisch, Græcus.
Grimm, Raserey, Rabies.
groß, Magnus. = = Sachen, 1. = = von Leib, 2. = = von Macht und Ansehen, 3.
grob, Agrestis.
grob machen, Exaggero.
großmüthig, Altus, 3. Animus. 1.
Großmüthigkeit, Magnanimitas.
Grube, Fossa.
Grund, Boden, Fundus.
gründen, sich auf etwas, Nitor.
Grün-Donnerstag, *Cœna Domini.*
Grundveste, Fundamentum.
grüssen, Saluto.
günstig, Amicus, 3.
günstig seyn, gönnen, Faveo. dir ist die gantze Stadt = = 1. das gemeine Volck.
günstig seyn, Studium, 1. 2.
Güter, geistliche, *Bona spiritualia*, 1. weltliche, 2.
Güter, zeitliche, Bona. sich darum bewerben, 1. = = wegnehmen, 2. = = verschwenden, 3.
gütig, Benigne, benignus.
Gütigkeit, Benignitas, bonitas, clementia, clemens.
Gunst, Gewogenheit, Favor. = = bey Hof, 1. = = bey dem Volck, 3. etwas für eine Gnad halten, 2.
Gurgel, Jugulum.
Gutes thun, Benefacio.
gut heissen, Approbo, probo.
Gut, Hauswesen, Res, 4.
gut, fromm, Bonus. ein guter Mann.
gutstehen für etwas, Præsto.
gutwillig, Benevolus.
Gutwilligkeit, Facilitas, benevolentia. eines andern = = gewinnen, 1. = = erweisen, 2.

Haar, Capillus.
Haarlocken, Cincinnus.
haben, besitzen, Habeo. viel Freunde und Geld, 1. gantz Welsch-Land = = 2.
Hader, Zanck, Altercatio.
Hafft, Commissura.
Hagel, Grando.
Hahn, Gallus.
halb, Dimidius.

Halm,

Halm, Culmus.
Hals, Collum.
halsstarrig, Contumax, obstinatus.
Halsstarrigkeit, Contumacia.
halten, hart, Accipio.
halten, sich wohl, Gero, 1. übel = = 2. sein Amt wohl = = 3. führt sich auf, wie ein König, 4.
halten, schätzen, Habeo, 4.
halten, ergreiffen, Teneo.
Hand, Manus.
Handelsmann, Mercator.
Handel, Rechts-Handel, Causa. = . anfangen, *Usus* 2. 1.) = = führen, 2.) = . verliehren, 3.) = = gewinnen, 4.) = = nachlässig fortsetzen, 5.) ein zweifelhaffter = = 6.) vom = = abstehen, 7.) sich des = = halber vergleichen, 8.)
handeln, tractiren, Tracto. von einem Geschäfft = = 1.
Handelschafft, Mercatura.
Handlung, Geschäfft, Actio.
Handschrifft, Chirographum, Syngrapha.
Handwercksmann, Faber.
hangen, aneinander, Cohæreo.
hangen, Pendeo. alles hangt an dem.
Harnisch, Lorica.
hartnäckig, Pertinax.
häßlich, bemackelt, Deformatus.
häßlich, schändlich, Turpis. schändlich Leben, 1. 2.
Haß, Feindschafft, Odium. einem = = erwecken, 1. 2. im Haß seyn, 3. den = = stillen, 4. = = gegen einen fassen, 5. bey allen in Haß seyn, 6. = = sincken lassen, 7.
hassen, Odi.
häuffig, Copiose, cumulate.
häuffig, Frequens, creber.
Hauffen Soldaten, Agmen.
Hauffe, Schaar, Turba.
Hauffen, Acervus, cumulus.
Haupt, Caput.
Hauptmann, Centurio.
Haus, Domus. = = bauen, *Usus* 1. aus dem = = gehen, 2. nach = = 3. bleiben zu = = 4.
Haus, Kirch, Ædes.
Hausrath, Suppellex.
Hausgenoß, Domesticus.
Hausgesind, Familia.
häuslich, mäßig, Frugalis.
Heerde, Schaar, Grex.
hefften, vest machen, Figo.
hefftig, hitzig, Vehemens.
hefftig, Acer, acriter.
hefftiglich, Vehementer. = = predigen.
Heyl, Wohlstand, Salus. beschützen.
heilen, Medeor. die Zeit wird das Ubel = = 1. 2.

heilig, fromm, Sanctus, sacer.
Heilige im Himmel, *Sancti.*
heiligen, Sacro.
Heiligkeit, Sanctitas.
heilig sprechen, *Canonizo.*
heilsam, Salubris.
heimisch, zahm, Cicur.
heimlich, Arcanus, clam.
heimlich, verborgen, Occultus, secretus.
heimsuchen, Visito, viso.
heisser, Raucus.
heissen, befehlen, Jubeo.
heiter, hell, klar, Serenus.
helffen, Adjuvo, auxilior, juvo, opitulor. seinen Freunden = = 1. dem Vaterland = = 2.
Helffer, Adjutor.
Helffte, Medietas.
Hencker, Carnifex.
herabfallen, Decido.
herabruffen, Devoco.
herausleuchten, Eluceo, emico.
herausgeben, Edo. ein Buch = =
heraussagen, Eloquor.
Herberg, Diversorium.
herbergen, Diversor.
herbeybringen, Affero.
herfürbringen, Profero. etwas an das Tag-Licht = = 1. die Erde ihre Früchten = = 2.
herfürführen, Produco.
herfürgeben, Promo.
herfürgehen, Exeo, prodeo. aus dem Schlupff-Winckel = = 1. die Sache ist auskommen, 2.
herfürlocken, Elicio.
herfürragen, Emineo.
hernach, Deinde, postea.
Herr, Dominus.
herrisch, Imperiosus.
herrlich, weit, Amplus.
Herrschafft, Gewalt, Imperium. einem = = anvertrauen, 1. = = übernehmen, 2. = = verwalten, 3. = = über viele haben, 5.
herum, Circum.
hervorsuchen, Eruo.
herumschweiffen, Vagor.
Hertz, Cor. von Hertzen, 1. zu Hertzen nehmen, 2.
hertzhafft, behertzt, Animosus.
herzuruffen, Advoco.
hetzen, Agito.
heulen, weinen, Ejulo.
heut, Hodie.
heutig, Hodiernus.
Heyde, Ethnicus.
heyrathen, einen Mann nehmen, Nubo einen adelichen = =
Hülffs-Mittel, Remedium.
Himmel, Æther, cœlum. in Himmel kommen, 1. an den Himmel gedencken, 2.

Himmelfahrt Christi, *Ascensio Domini.*
Himmelfahrt Mariä, *Assumptio B. M. Virginis.*
himmlisch, Cœlestis.
hinabfallen, Delabor.
hinablauffen, Decurro.
hinauf, über sich, Sursum.
hinaus, Foras.
hinausruffen, Evoco.
hinausgehen, Egredior.
hinausstossen, Extrudo, extermino.
hinaustragen, Effero.
hinderlich, schädlich seyn, Incommodo.
Hinderniß, Impedimentum. 1. 2.
hineinbringen, Infero.
hineinfallen, Incido. unter die Feinde = = 1. mir fällt ein Gedancken ein, 2.
hineinführen, Inveho.
hineingehen, Ineo, intro.
hineinstossen, Infigo.
hineintreiben, Adigo.
hinfällig, Caducus.
hinfüro, Dehinc, deinceps.
hingehen, Adeo.
hincken, Claudico.
hinterlistig, Insidiosè.
hin und her, Passim.
hin und wider, Ultrò citróque.
hinweggehen, Discedo.
hinwegnehmen, Aufero.
hinwegreissen, Avello.
hinwiederum, Vicissim.
hinzuführen, Adduco.
hinzugehen, Accedo.
hinzunahen, Appropinquo.
hinzusetzen, Appono, adjungo. zum Freunde machen.
hinzuthun, Addo, admoveo.
hinzutragen, Apporto, affero.
hinzuwerffen, Adjicio. das Auge auf etwas = = 3.
Hirt, Pastor.
Hitze, Æstus, ardor.
Hitze, Eyfer, Fervor.
hitzig, Æstuosus.
hitzig, hefftig, Abruptus.
Hitzigkeit, Ardor.
hitzig werden, Exardesco.
hoch, Altus, excelsus.
hochmüthig, Altus, 3. Elatus.
hochheilig, Sacrosanctus.
Hochmuth, Elatio, impotentia.
Hochzeit, Heyrath, Nuptiæ.
Höchste, Oberste, Summus.
höflich, leutselig, Urbanus, humanus. = = in seinen Sitten, 2. etwas Höflichkeit halber thun, 3.
höflich, Humaniter.
Höflichkeit, Comitas, urbanitas, humanitas. Cæsar hatte viel = =
Höhe, Altum.
Höhle, Caverna.
hören, Audio.
hoffärtig, Insolens, superbus, 1. 2.
Hoffart, Arrogantia, superbia.
hoffen, Spero. gut = = 1. 2. 3. auf einen alles = = 4.
Hoffnung, Erwartung, Expectatio. grosse = = von sich geben, 1. 2. 3. der = = ein Genügen thun, 4.
Hoffnung, Spes. = = machen, 1. = = haben, 2. 3. diese eintzige = = ist noch übrig, 4. unbesonnene = = machen, 5. = = vermindern, 6. = = benehmen, 7. = = verliehren, 8. 9. 10.
Hoffnung, alle = = verliehren, Despero.
holdselig, Affabilis, amabilis, festivus, lepidus, lepidè.
Hölle, Inferi. dahin kommen, 1. da büssen, 2.
Holdseligkeit, Festivitas.
Holtz machen, Lignor.
Hügel, Collis. hoher = =
Hülffe, Adjumentum, adminiculum, auxilium.
Hülffs-Völcker, Auxiliarius, suppetiæ.
Hülsen-Frucht, Legumen.
hüten, verhüten, Caveo.
Hund, Canis.
Hunger, Fames. = = plagt mich, 1. vor = = sterben, 2. = = stillen, 3. = = verursachen, 4.
Hure, Meretrix. bekehrte = =
hurtig, Agilis.

Ja, ja so gar, Immò.
Jagd, Venatio.
Jäger, Venator.
jährlich, Annuus.
jagen, Venor.
Jahr, Annus. Anfang des Jahrs, 1. zu Ende des = = 2. zwey Jahr sind verflossen, 3. er gehet in das dritte Jahr, 4.
Jahr, im, nach Christi Geburt, *Anno Domini.*
Jahr-Bücher, Annales.
jeder besonders, Singuli.
jeder, Quisque.
jemand, Quidam, quisquam.
jetzt, Nunc, jam.
immerwährend, Perennis, perpetuus.
in der Eil, Raptim.
ingleichen, Item.
innerer, Interior.
innerhalb, Intrà.
innerste, Intimus.
innhalten, Contineo. den Zorn = = 3.
in so weit, Eatenùs.
Insul, Insula.
interessirt, Quæstus.
Innwohner, Inquilinus.

Joch, Acker, Jugerum.
Joch, Jugum.
irgendwo, Alicubi.
irren, fehlen, Aberro, erro. jeder kan = = 1. weit = = 2.
Jugend, Juventus. du bist noch jung.
jünger, Junior.
Jüngling, Adolescens. Adelicher = = 1. wohl = studirter = = 2. = = von besten Sitten, 3. sehr jung, 4.
Jungfrau, Virgo. ewige = = 1. verlobte, 2.
Jungfrauschafft, Virginitas.

Käfig, Cavea.
Kälte, Frost, Frigus.
kämpffen, Decerto, confligo.
kahl, Calvus.
kalt, Frigidus.
Kammer, Cubiculum.
Kammer = Diener, Cubicularius.
Kampff, Streit, Certamen.
karg, zäh, Tenax.
Kargheit, Unhöflichkeit, Illiberalitas.
Kasten, Arca.
kauffen, Emo, mercor.
Katze, Felis.
kaum, schwerlich, Difficulter, vix.
keichen, Anhelo.
keiner aus beyden, Neuter.
keiner, Nullus.
keinesweges, Nequaquam.
Keller, Cella.
kennen, erkennen, Nosco. gar wohl = =
Kercker, Carcer.
Ketzer, Hæreticus,
Ketzerey, Anhang, Hæresis. = = ausbreiten, 1. zunehmen, 2. darwider streiten, 3. in die = = verfallen, 4. davon bekehrt, 5.
keusch, Caste, castus.
Keuschheit, Castitas.
Kinder, Liberi.
Kindheit, Ætas, 1.
Kirch, Gottes = Haus, Templum. berühmte = = 1. besuchen, 2.
Kirche Gottes, *Ecclesia.* die Römische = = die erste = = vom Anfang der = = Dom = Kirch.
Kirchen = rauberisch, Sacrilegus.
Kirchen = Gebrauch, Cærimoniæ.
Klage, Querela.
klagen, Conqueror, queror. billig = = 1. alle = = 2.
klar, Dilucidus.
klar, hell, Perspicuus.
Klarheit, Claritas.
Kleid, Vestis.
kleiden, Vestio.
klein, Parvus, minutus.
klein wenig, Paulò.
kleinmüthig, verzagt, Animus. 2.
Kleinmüthigkeit, Abjectio.

klingen, Sono.
Klufft, Spalt, Hiatus.
klug, vorsichtig, Prudens, 1. 2.
Kläger, Actor.
Knab, Bub, Puer.
Knall, Crepitus.
Knopff, Nodus.
Knie, Genu. zu Füssen fallen, 1. = = biegen, 2.
Koch, Coquus.
kochen, Coquo.
keck, frech, Audax.
keck, unverschämt, Projectus.
König, Rex.
Königreich, Regnum.
können, Possum. wann ich könte, 1. ich kan dir versprechen, 2. ich habe nicht länger können, 3. 4. 5. 6.
köstlich, theuer, Pretiosus, = = Bibliothec. 1. = = Kleid, 2.
kommen, von Sinnen, Deliro.
kommen, Venio. bald = = 1. 2. gern zu Fuß = = 2. dahin ist es kommen, 5. daher kommt das Ubel, 6.
Kopff Fluß, Gravedo.
Korn, allerley, Frumentum.
Korn sammlen, Frumentor.
Kost, Lebens = Mittel, Victus.
kostbar, Sumptuosus.
kosten, versuchen, Gusto.
Koth, Cœnum, lutum.
kothig, Lutulentus.
kräncken. Ango.
Kräfften, Stärcke, Vires. nicht genug = = haben, 1. alle = = anwenden, 2.
Krafft, Nachdruck, Efficacitas.
Krafft, Macht, Gewalt, Vis. jenes hat grosse = = 1. Gewalt für Recht, 2. 3.
Krafft = los seyn, Langueo.
Krafft = los werden, Elanguesco.
kramen, Nundinor.
kranck, Æger, ægrotus.
kranck seyn, Ægroto.
Kranckheit, Ægritudo. = = des Gemüths.
Kranckheit, Ægrotatio. erbliche, Contagio.
Kranckheit, Morbus. in eine = fallen, 1. in der = = liegen, 2. = = wechselt, 3. = = nimmt ab, 4. nicht völlig gesund, 5. gantz hergestellt, 6. = = greiffet weiter um sich, 7.
Krantz, Corona.
krumm, Aduncus.
Kraut, Herba, olus.
Kreys, Circulus, orbis.
Krieg, Bellum. = = stehet uns bevor 1. = = erwecken, 2. = = zurüsten, 3. = = ankünden, 4. = = anfangen, 5. mit = = überfallen, 6. einem = = zu führen auftragen, 7. = = führen, 8. es ist Krieg in Welschland, 9. = = beyderseits

seits gefährlichen Ausschlags, 10. = = verlängern, 11. = = abtreiben, 13. = = läst nach, 14. = = nimmt ein End, 15. = = höret auf, 16. = = wird erneuert, 17.
kriegen, Bello, bellum, milito.
kriegerisch, Bellicosus, militariter.
Kriegs-Heer, Exercitus. = = zusammen bringen, 1. = = recroutiren, 2. gutes = = haben, 3. 4. grosses, aber schlechtes = = 5.
Kriegs-Wesen, Militia.
krönen, Corono.
kühn, keck, Fidens.
kümmerlich, kaum; Ægrè.
künfftig, Futurus.
Künstler, Artifex, fabricator.
künstlich, Artificiosè, affabrè.
kürtzlich, Breviter.
küssen, Osculor, suavior.
kützeln, Titillo.
kummerhafft, Anxius.
Kundschafft, Wissenschafft, Notitia.
kund werden, Percrebresco.
Kunst, Ars. freye Künste lernen.
Kunst-reich, Artificiosus.
Kunst-Stück, Artificium.
kupplen, Lenocinor.
Kuppler, Leno.
kurtz, Brevis, curtus.
kurtzweilig, Lepidus, facetus.

Lachen, Rideo.
läßliche Sünden, Venialia.
Lager, Castra. = = schlagen, 1. mit dem = = aufbrechen, 2. = = erweitern, 3. = = zusammen ziehen, 4. = = abstecken, 5. mit dem = = näher anrucken, 6. = = verändern, 7. im = = seyn. 8. = = angreiffen, 9. einnehmen, 10. mit dem = = zurück gehen, 11. vestes = = 12.
Land-Genoß, Municeps.
Landschafft, Provincia.
Landschafft, Gegend, Regio.
Land Tag, Comitia.
Land Tags-Stube, Comitium.
lang, Diu. lang zuvor, 1. lang darnach, 2.
Langsamkeit, Lentitudo, tarditas.
langwürig, Diutinus, diuturnus.
Langwürigkeit, Diuturnitas.
lästerlich Criminosus.
Last, Moles.
Last, Bürde, Onus.
Laster, Crimen. ein grosses = = begehen.
Laster, Ubelthat, Scelus. ein greulich = = 1. Mithelffer des = = 2. kein einfaches = = 3.
Laster, Untugend, Vitium. = = Leibs und der Seelen.
lasterhafft, Sceleratus. überaus = =
lasterhafft, verderbt, Vitiosus. = = sind gar viel, 1. 2.
Last-Vieh, Jumentum.
Latein, zierlich, Latinitas.
Latinität, Latinitas.
Lauff, Cursus.
lauffen, Curro.
lauffen, hin und her, Discurro.
Lauff-Platz, Curriculum.
laugnen, absprechen, Nego.
lauter, Merus.
lautmährig machen, Divulgo.
laxiren, Alvus, 2. 3.
Leben, Vita. hartes = = 1. bequemes = = 2. = = enden, 3. so lang ich lebe, 4. in lauter Rechts-Händeln leben, 5.
leben, Vivo. lang = = 1. elend = = 2. wohl = = 3. 4.
lebendig, Animalis, vivus.
lebendig werden, wieder, Reviviſco.
ledig, unverheyrathet, Cælebs.
leer, ledig, Vacuus.
Leffzen, Labium, labrum.
legen, wohin, Repono.
Lehre, Doctrina. Wissenschafft.
lehren, Doceo.
Lehrer, Doctor. = = der Kirchen. Doctor machen. = = werden.
Lehrmeister Magister.
Lehrjung, Schüler, Discipulus, tyro.
Lehr-Schule, Prob Schule, Tyrocinium.
Lehr-Stuck, Documentum.
Leib, Corpus.
Leibeigener, Mancipium.
Leibs-Frucht, Fœtus.
Leibs-Straffe, Supplicium.
Leich-Begängnuß, Exequiæ.
leicht, Facilis. ein leichter Handel, 1. 2.
leicht, leichtsinnig, Levis.
Leichtglaubigkeit, Credulitas.
leichtlich, Facile.
Leichtsinnigkeit, Levitas.
leicht zu biegen, Flexibilis.
leiden, Patior. wer mags erleiden? 1. grösstes Elend = = 2.
leisten, Præsto. etwas = =
Lermen blasen, Classicum.
lernen, Disco. Griechisch = = 1. aus Erfahrung = = 2. wenig = = 3.
lesen, Lego. den Ciceronem = =
Leser, Lector.
letztens, Extremum.
letzter, Ultimus, extremus. die Sache ist auf das äusserste kommen.
leuchten, Luceo.
Leut-scheu, Homo, 1. Lucifugus.
leutselig, freundlich, Comis.
Licht, Lumen, Lux.
lieb, Charus.
Liebe, die, Amor. = = des Vaterlands, 1. = = überall erweisen, 2. = = erhalten, 3. = = aufheben, 4.

Lie-

Liebe, Charitas.
lieben, Amo, diligo.
lieber wollen, Malo. = = in Einsamkeit, als unter Leuten leben.
Liebhaber, Amator.
liebkosen, Blandior.
Liebkosen, das, Blanditia.
lieblich, liebreich, Amabilis, amœnus, suavis.
Lieblichkeit, Suavitas.
liebreich, willig, Amanter.
liegen, Cubo. schlaffen gehen.
liegen, Jaceo.
liegt daran, es, Intereſt, refert. = = dir nichts, 1. = = mir gar viel, 2.
lindern, besänfftigen, Delinio, lenio.
Linie, Linea.
List, Betrug, Fraus.
listig, Aſtutus, verſutus.
Listigkeit, Aſtus, aſtutus.
Litaney, *Litaniæ*.
Lob, Laus. = = suchen, 1. 2. = = erwerben, 3. = = haben, 4. einem andern = = geben, 5. sich eines andern = = zueignen, 6.
loben, rühmen, preisen, Laudo. einen Wohlverdienten = = 1. eines besondere Liebe = = 2.
Lobsprecher, Laudator.
Lobspruch, Elogium.
Loch, Foramen.
löblich, Laudabilis.
Lohn, Merces, cedis. nichts ohne = = 1. grossen = = begehren, 2. = = bekommen, 3.
locken, anlocken, Allicio.
Lockung, Illecebra.
Loos, Sors. etwas dem = = überlassen.
Loos werffen, Sortior. = = ausstreuen, Spargo.
losmachen, sich, Explico. von Geschäfften = = 2.
lossprechen, Abſolvo.
Lotterbub, Scurra.
Lufft, Aër. gesunde = = 1. dicke, ungesunde = = 2.
lüfftig, Aëreus.
lügen, Mentior.
Lügner, Mendax.
Lust, Neigung, Genius.
Lustbarkeit, Jucunditas.
Lust, keinen = = haben, Animus, 7.
Lust haben zu etwas, Animus.

Macht, Potentia.
Majestät, Majeſtas.
Mackel, Macula. = = anhängen, 1. = = auslöschen, 2. = = bekommen, 3.
mächtig, Potens.
männlich, beherßt, Fortiter.
männlich, Virilis, acer.
mäßig, Abſtinens, modicus, temperans.
mäßig, bescheidentlich, Moderatè.
Mäßigkeit, Abſtinentia, diæta, frugalitas, temperantia.
mäßiglich, Modicè.
Mäßigung, Temperatio.
Magd, Ancilla.
Magen, Stomachus.
mager, Macer.
Magerheit, Macies.
mahlen, Pingo. einen Kopff = = 1. erfahren im = = 2. zum Leben = = 3.
Mahlzeichen, Character.
Mahnung, Warnung, Monitum.
mancherley, Multimodis.
manglen, Deſum, careo.
mangelhafft, Mancus.
Mannigfaltigkeit, Varietas.
Manier, Weise, Modus.
mannbar, Nubilis.
Manns-Alter, Ætas, 2.
Mantel, Pallium.
Maria, die Mutter GOttes, *MARIA*.
Marianische Versammlung, *Congregatio Mariana*.
Marckt, Forum.
Marck-Stein, Confinium.
Marck-Stein, Gräntzen, Terminus.
Märtyrer, heilige, *Martyr*.
Maaß, Menſura.
Maaßgebung, Præſcriptio.
Mastung, Sagina.
Materie, Zeug, Materia.
Mathematicus, Mathematicus.
matt seyn, erliegen, Langueo. unsre Jugend liegt gantz darnieder.
matt, Krafft-los, Languidus.
Maul, böses, Contumelioſus.
Mauer, Murus. = = durchbrechen mit Geschütz, 1. = = beschiessen, 2. = = ausbessern, 3. abtreiben von der = = 4.
Meer, Mare. ungestümm = =
Meer-Enge, Fretum.
Meer, das grosse Welt-Oceanus.
mehr, Plus.
mehr, über diß, Amplius.
mehreren Theils, Plerumque.
meiden, fliehen, Vito.
Meineyd, Perjurium.
meineydig, Perjurus.
meinethalben, Pax, 6.
meistens, Maximè.
Meister-los, Diſſolutus.
meistern, Edomo.
melancholisch, Melancholicus.
Meldung, Erinnerung, Commemoratio
Meldung, Mentio.
Menge, viele, Multitudo.
Menge, Frequentia.
Menge, Uberfluß, Copia. = = des Getrayds, 1. = = der Früchten, 2.
Menge des Volcks, Celebritas.
Mensch, Homo. ein vornehmer = = 1. ein gar schlechter = = 2.

menschlich, Humanus. alle menschliche Dinge sind vergänglich, 1.
mercken, Adverto, animadverto.
mercken, bezeichnen, Noto.
Merckmahl, Denck-Zeichen, Monimentum.
merckwürdig, Memorabilis, notabilis.
messen, Metior.
Meßner, Æditunus.
Meß-Opffer, *Missa*. Meß lesen, 1. 2. dienen zur = = 3. = = hören, 4. sich bereiten zu der = = 5. eine Seel-Meß, 6. unter der = = 7. nach der = = 8.
Meyerhof, Villa.
Meynung, Urtheil, Arbitrium.
Meynung, einer andern = = seyn, Dissentio.
Meynung, Opinio. es ist die gemeine = = 1. alle sind dieser = = 2. abwendig machen von = = 3.
Meynung, Spruch, Sententia. gemeine = = 1. bleiben in der vorigen = = 2. abweichen von der = = 3.
Milch-Haar, Lanugo.
mild, Mitis.
mildern, besänfftigen, Mitigo.
mindern, verringern, Minuo. eines andern Ehr = = 1. Ansehen = = 2. Haabschafften = = 3. den Schmertzen = = 4. eines andern Verdienste = = 5.
miniren, Cuniculus.
mischen, vermengen, Misceo.
Mißbrauch, Abusus.
mißbrauchen, Abutor.
Mißgeburt, Abortio.
mißtrauen, Diffido.
Mist-Grub, Cloaca.
mit, Cum.
mit Ehren, Honoratè.
Mit-Esser, Compransor.
mit Fleiß, Constituto.
mit Fug und Recht, Jure.
Mitgenoß, Consors.
mittheilen, Communico. einem den Raub = = 2.
mittheilen, Impertio, participo.
mitlauten, Consono.
Mitleyden, Commiseratio.
Mitleyden tragen, Commiseror.
mit nichten, Minimè.
Mittag, Meridies.
Mittag-Essen, Prandium.
mittelmäßig, Mediocris.
Mittelmäßigkeit, Mediocritas.
Mittel, Remedium.
Mittlere, Medius.
Mittlester, Intermedius.
Mitwerber um eine Stell, Competitor.
Mönch, Münch, Monachus.
Mörder, Strassenrauber, Latro, sicarius.
Monath, Mensis.
monathlich, Menstruus.
Mond, Luna. Neu = = 1. Voll = = 2. wachsender = = 3. abnehmender = = 4. = = Finsterniß.
morgen, Cras.
Morgenröthe, anbrechender Tag, Diluculum.
müd, Lassus.
müd machen, Fatigo.
Müdigkeit, Lassitudo.
Mühe, Fleiß, Contentio, 3.
mühesam, Difficilis, operosus.
mühesam, geschäfftig, Laboriosus.
Müheseligkeit, Ærumna.
Mühl, Mola.
Müntz, Pfenning, Nummus.
müßig, faul, Otiosus.
Müßiggang, Cessatio, otium.
müßiggehen, faullentzen, Otior.
Mund, Os.
Munterkeit, Alacritas.
Music, Musica. = = ergötzet mich, 1. Instrumental = = 3.
muß seyn, Oportet.
Muster, Idea, typus.
muthmassen, Conjicio. aus dem Gesicht = = 1. hart zu = = 2.
Muthmassung, Conjectura.
Muthwillen, Petulantia.
muthwillig, ausgelassen, Petulans.

Nach, Post, secundùm.
Nachbar, Vicinus. er ist mein = = 1. der Krieg ist nahe, 2.
Nachbarschafft, Vicinitas.
nachdencken, Agito, 3.
nachdencken, Commentatio, commentor.
nachdrücklich, Enixè.
Nachdruck, Impressio.
nachfolgen, nacheilen, Insequor.
nachfolgen, im Amt, Succedo.
nachforschen, Indago, investigo.
nachfragen, Sciscitor, inquiro.
Nachkömmling, Posteri.
nachläßig, Negligens, remissus.
Nachläßigkeit, Negligentia.
nachlassen, zuruck senden, Remitto. der Wind lässet nach, 1. der Zorn = = 2. der Fleiß = = 3. die Schuld = = 4.
Nachlassung, Verzeihung, Impunitas.
nachmachen, Effingo.
nachmachen, nachthun, Imitor. den Vorfahrern = = 1. 2.
Nachmittags-Schlaff, Meridiatio.
nachsehen, verzeihen, Condono.
nachsehen, Indulgeo. dem Sohn = = 1. seinem Lust = = 2.
nachstellen betrügen, Capto, insidior.
nachstellen, suchen, Consector.
nachstellen, verfolgen, Persequor. den Feind = = 1. er will mich = = 2.
Nachstellung, Hinterhalt, Insidiæ. einem nachstellen, 1. denen = = entgehen, 2.

Nachsuchung, Persecutio.
Nacht, Nox. bey = = bey eingehender = = 2. in die späte = = 3. von der = überfallen werden, 4. die gantze = = reisen, 5.
Nachtmahl, Cœna.
Nadel, Acus.
nächst, unlängst, Proximè.
Nähe, in der, Cominùs.
Näheste, der, Proximus.
nähren ernähren, Nutrio.
närrisch, Alienatus, delirus, demens.
nagen, Rodo.
Nagel an der Hand, Unguis.
nahe seyn, Immineo. der Feind ist = 1. das Unglück ist = 2.
nahe, darbey, Propè.
nahe gelegen, Finitimus.
nahender, Propinquus.
Nahmen, Ruhm, Nomen. Scipio hat den = von Africa, 1. er hat diesen = 2. grüssen in meinem = 3. = ohne Sach, 4.
Nahmen-Tafel, Album.
Nahrung, Alimentum.
närrisch, *Adv.* Stultè.
närrisch, thöricht. Stultus. ich hab keinen so = gesehen, 1. er wird gar = = werden, 2.
Narrenpossen, Ineptiæ.
Narrheit, Thorheit, Stultitia.
Nase, Nasus.
Natur, Natura. gegen einen günstige = = 1. gute = = 3. eine andere = = annehmen, 2. verdrüßlich von = = 4.
natürlich, Nativus, naturalis.
natürlich, Naturaliter.
neben, Juxta.
neben, bey, Penes, præter.
neblich, Nebulosus.
nehen, spinnen, Neo.
Neid, Invidia.
Neider, Eiferer, Æmulus.
neidig seyn, Invideo.
neidisch, Invidus.
neigen, hängen, Inclino. zur Güte = 1. zum Geitz = 2.
Neigung, Abnahm, Inclinatio.
nein, nicht, Non.
nehmen, hinnehmen, Sumo.
nemlich, Nempe.
nennen, anreden, Appello, as.
nennen, benahmsen, Nomino. einen Ascanium = 1. ein Buch Georgica = 2.
Nerven, Spann-Adern, Nervus.
nett, sorgsam, Accuratus.
Netz, Plaga, rete.
neu, Novus. gute Zeitung, 1. üble = 2. ungewisse = 3. unglaubliche = = 4.
neu, frisch, Recens.
Neuigkeit, Novitas.
Neuling, Novitius.
neutral, Medius, neuter.
nicht allein dieses, sondern auch &c. Cum, tum.
Nichtigkeit, Nihilum.
nichts, Nihil. durchaus nichts verlassen, 1. er hat nichts von der Tugend, 2.
nicht wissen, Nescio.
niederfallen, zusammenfallen, Concido.
Niedergang, Occasus, occidens.
Niederlag, Mord, Cædes, clades, strages.
niedersitzen, Consideo.
niederträchtig, Submissus.
niederwerffen, abwerffen, Dejicio.
niedrig, schlecht, Abjectus.
niedriger, Inferior.
Niedrigkeit des Gemüths, Humilitas.
niemahlen, Nunquam.
niemand, Nemo.
nirgends, Nusquam.
noch bis dato, Adhuc.
noch nicht, Nondum.
nöthigen, zwingen, Cogo.
Nonne, Closter-Frau, *Monialis.*
nothwendig, *Adv.* Necessariò.
nothwendig, Necessarius.
nothwendig, Necesse. = zu thun.
Nothwendigkeit, Necessitas.
nüchtern, Jejunus, sobrius.
nutz ist es, Conducit, confert.
Nutz, Nutzbarkeit, Utilitas. = suchen, 1. = bringen, 2. 3.
Nutzbarkeit, Usus, 4.
Nutzen, Commodum. = suchen, 1. eines andern = verhindern, 2. grossen = = bringen, 3.
nützlich, Commodus, utilis, 1. 2. 3. 4.

Ob, An.
oben, über, Supra.
obenhin, Obiter.
Obere, Superior.
Obrigkeit, Magistratus. derselben Würde ertheilen, 1. viel Obrigkeitliche Aemter bekleiden, 2. die höchste = = 3.
obwohl, Etiamsi.
oder, Vel.
öffnen, Aperio. sein Haus den Feinden = 1. die Thür mit Gewalt = 2. den Brief = 3. sein Gemüth = 4.
offen, Apertus.
offenbar, bekannt, Manifestus.
offenbar machen, Evulgo, divulgo, patefacio.
Offenbarung, himmlische, Revelatio.
offenhertzig, Apertus.
offen stehen, kund seyn, Pateo.
offentlich, Apertè, palàm, publicè.

offt, Sæpe.
offtmahig, Creber.
ohnbestrafft, Impunè.
ohne, Absque. sine.
ohne Unterschied, Promiscuè.
Ohnmacht, Deliquium.
Ohr, Auris. die Ohren spitzen.
Opffer, Sacrificium.
opffern, Sacrifico.
ordnen, Dispono.
ordnen, anordnen, Ordino. die Schlacht-Ordnung = = 1. das gemeine Wesen = = 2.
Ordnung, Dispositio, Ordo.
Ort, Stelle, Locus. ein heiliger = = 1. einsamer = = 2. annehmlicher = = 3. vester = = 4. wilder = = 5. weiter = = 6.
Ostern, *Pascha.*

Papier, Charta.
Parthey-Gang, Excursio.
Parthey, Factio die Stadt in zwey = = getheilt, 1. sich zu einer = = schlagen, 2.
Parthey, Spaltung, Pars 1. 2. Secta.
Paßion, *Passio Domini.*
Patron, Fautor.
Pein, Schmertzen, Tormentum.
peinigen, Excarnifico.
peinigen, foltern, Torqueo. = = bis er es gestehet.
Peinigung, Cruciatus.
Pest, Pestis.
Pestilentz, Pestilentia. = = wüthet grausam.
Pfand, Pignus. = = geben, 1. = = nehmen, 2.
Pfeiffe, Tibia.
Pfeil, Telum.
Pferd, Equus. = = besteigen, 1. auf das = = gehoben werden, 2. sitzen zu = = 3. zu = = reisen, 4. dem = = die Sporn geben, 5. starck reiten, 6. absteigen vom = = 7. 8. fallen vom = = 9. herabgestürtzt werden vom = = 10.
Pflantze, Planta.
Pflantz-Schule, Seminarium.
Pflantz-Stadt, Colonia.
pflegen, Soleo.
Pflicht, Obligatio.
Pflug, Aratrum.
Pförtner, Atriensis.
Pfütze, Lacuna.
Plag, Afflictio.
plagen, Afflicto, affligor, vexo.
Platz-Regen, Imber,
plaudern, herab, Deblatero.
Plauderer, Rabula.
plötzlich, Subitò.
plündern, Diripio. eine Stadt = =
Podagra, Podagra.
Pöbel, Vulgus.
Polster, Küssen, Pulvinar.
Possen, Nugæ.
Possen treiben, Nugor.
Pracht, Magnificentia.
prächtig, Lautus.
prahlen, Jacto, ostento.
Prahlerey, Jactatio, ostentatio.
prahlerisch, Gloriosus.
prassen, schlemmen, Commessor, helluor.
Prasser, Schlemmer, Epulo.
predigen, Concionor.
Prediger, Concionator.
preisen, rühmen, Prædico.
Preisung, Prædicatio.
Priester, Obrister, Pontifex.
Priester, Sacerdos.
Priesterthum, höchstes, Pontificatus.
Priesterthum, Sacerdotium.
privilegirt, frey, Immunis. = = von gemeinen Anlagen = =
Prob, Specimen, periculum.
probiren, Experior. ich werde alles = =
probiren, Tento, examino.
Project machen, Adumbro.
Protocoll, Commentarium.
Proviant, Commeatus, annona. = = hat der Feind abgeschnitten, 2. = = schicken, 3.
Punct, Punctum.

Rache, Vindicta.
rächen, Vindico, ulciscor. die Unbild = = 1. 2.
Rächer, Vindex.
Rätzel, Ænigma.
Raserey, Furor, oris.
Rath, Consiliarius.
Rath, Consilium. = = begehren, 1. = = geben, 2. = = beschliessen, 3. = = folgen, 4. durch frembden = = verführt werden, 5. heimlichen = = beschliessen, 6. = = ändern, 7. ungewisser = = 8. der Alten = = 9. fremden = = lieber, als seinem eigenen folgen, 10.
Rath, der, Senatus. = = versammlen, halten.
Rathhaus, Curia.
rathen, Consulo. rathsfragen.
rathen, weissagen, Divino.
rathen, einrathen, Suadeo.
Raub, Beuth, Spolium, præda. = = Trost der Soldaten.
rauben, Latrocinor, compilo, prædor, rapio.
Rauch, Fumus.
rauchen, Fumo.
rauh, hart, Asper.
rauh, scharff, Rigidus, austerus.
Rauhe, Asperitas.
Rausch, Trunckenheit, Crapula.

rauschig, Ebrius.
Rebellion, Perduellio.
rechnen, zusammen, Computo.
Recht, das, Jus.
Rechtsgelehrter, Jurisconsultus, jurisperitus.
Rechts-Handel, Causa. = = anfangen, *Usus* 2 1.) = = führen, 2.) = = verliehren, 3.) = = gewinnen, 4.) = = nachläßig fortsetzen, 5.) zweiffelhaffter = = 6.) abstehen vom = = 7.) sich vergleichen, 8.)
recommendiren, Commendo.
Rede, Dictio.
Rede, Oratio. eine wohlgestellte = = 1. ungeschickte = = 2. lange = = 3.
reden, miteinander, Colloquor.
reden, Loquor. von einem = = 1. er konte kaum = = 2. nichts ungereimtes = = 3. frech = = 4. mit ihnen = = 5. von deinem Lob = = alle, 6. nach langen Stillschweigen = = 7.
Red-Kunst, Rhetorica.
redlich, Apertus.
redlich, aufrichtig, Sincerus. = = Gemüth, 1. = = Urtheil, 2.
reformiren, einen geistlichen Orden, *Reformo Religionem*
Regen, Pluvia. sehr grosser = = 1. einsteter = = 2.
Regen-Bach, Torrens.
Regiment Soldaten, Legio.
regieren, Regno, rego, guberno. das gemeine Wesen = = 1. wohl = = 2. Regiment ist aus, 3.
Regierer, Rector.
regnen, Pluo. sehr = =
Rechnung machen, Calculus, 2.
recht, wohl, Rectè.
recht, aufrecht, Rectus.
rechtmäßig, Legitimus.
reich, überflüßig, Copiosus, dives.
Reich, Imperium, = = erweitern, 4.
reich machen, Dito.
Reichthum, Opes, divitiæ. = = suchen, 1. = = haben, 2.
Reichthum, Fortunæ. des = = berauben.
Reihe, Series.
Reim, Versus.
rein, sauber, Purus.
reinigen, säubern, Purgo.
Reise, Weg, Iter. = = vornehmen, 1. = = fortsetzen, 2. = = einstellen, 3. schwere = = 4. = = nach Rom, 5.
reisen, hin und her, Comeo.
reisen, Proficiscor, nach Athen = =
reiten, Equito.
reitzen, anreitzen, Allicio.
Religios, Religiosus, 2.
Renn-Platz, Stadium.
resigniren, das Amt, Abdico.
Reuter, Eques.
Reuterey, Equitatus.
reuterisch, Equestris.
richten, Dirigo. alles zu seinem Nutzen = =
Richter, Judex.
Richter-Stuhl, Tribunal.
Richtschnur, Norma.
riechen, Odoror.
riechen, Oleo.
Rinden, Cortex.
rinnen, fliessen, Fluo.
Römischer Pabst, Pontifex. erwehlen.
Röthe, Rubor.
Rock, Toga.
Rosenkrantz, *Corona*, 4.
Rost, Ærugo.
Ruff, Gerücht, Rumor. es gehet der = = 1. 2. jedwedes = = leichtlich glauben, 3. = = wird vermehrt, 4. = = nimmt ab, 5.
ruffen, nennen, Voco.
Ruhe, Quies.
Ruhe, Freyheit von der Arbeit, Vacatio. = = der Schulen.
ruhen, Conquiesco, quiesco.
ruhig, Quietus. = = von Geschäfften, 1. niemahlen = = 2.
Ruhm, Ansehen, Nahmen. Fama. = = suchen, 2. 1.) des = = halber Sorg tragen, 2.) = = bekommen, 3.) = = ist allen zu wünschen, 4.) in grossem Ansehen seyn, 5.) unsterblichen Nahmen erlangen, 6.) = = verringern, 7.) = = ersetzen, 8.
ruhmredig, prahlerisch, Gloriosus.
rühmen, erheben, Celebro.
rühmen, Effero, ferre. 3.
rühmen, sich, prahlen, Glorior.
Rucken, Tergum.
ruckwärts, Retrò.
Rüstung, Apparatus.
rund, kürtzlich, Præcisè.
rund, Rotundus.
Ruthe, Virga.

Saame, Semen.
Saat, Seges.
Sach, Ding, Res. der Sachen Zustand, 2. der = = verwirrter, glücklicher Zustand, *ibid.*
Sacramenten, *Sacramenta.*
Sacristey, *Sacristia.*
säen, Sero.
Sänffte, Lectica.
sättigen, Satio. kan sich mit Lesen nicht = =
Säuffer, Potator. ein grosser = =
Safft, Liquor.
salben, schmieren, Ungo.
Saltz, Sal.
sanfft, gelind, mild, Lenis.
sanfft, Placidus.

sanfftmüthig, zahm, Mansuetus.
Sanfftmüthigkeit, Lenitas, mansuetudo.
Sattel, Ephippium.
säugen, Lacto.
sauber, Nitidus.
Sauberkeit, Munditia.
schaden, Officio, noceo.
Schaden, Nachtheil, Incommodum.
Schad-los, gantz, Sartus.
schädlich, verderblich, Perniciosus.
schämen, sich, Erubesco.
schämen, sich, Pudet. = = mehrers zu reden, 1. 2. nicht = = 3.
schändlich, Fœdus, turpis, 1. 2.
schändlich, Indignè.
Schärffe, Schneide, Acies.
schätzen, hoch, Æstimo, magnifacio.
Schätzmann, Æstimator.
Schätzung, Æstimatio.
Schaaf, Ovis.
Schalck, Böswicht, Nequam.
Schalckheit, Nequitia.
schamhafftig, Pudicus, verecundus.
Schamhafftigkeit, Pudicitia, pudor, verecundia.
Schand, Schmach, Probrum. einem = = vorwerffen, 1. zur = = ausrechnen, 2.
Schand, Unehr, Turpitudo.
Schandthat, Flagitium.
Schantz, Munitio, vallum.
scharff, Acer.
scharffsinnig, Ingeniosus.
Scharffsinnigkeit, Acrimonia.
Schatten, Umbra,
Schatz, Thesaurus.
Schatzkammer, Ærarium.
Schaubühne, Scena.
Schauspiel, Spectaculum.
Scheide, Vagina.
Scheitel, Vertex.
scheeren, Tondeo.
Schenckung, Largitio.
Schertz, Jocus. aus Gespaß, 1. mit Ernst, ohne Schertz, 2. aus etwas einen = = machen, 3. geschickt zu schertzen, 4. schändlicher Schertz, 5.
schertzen, Jocor.
schertzig, Facetus.
Schertz-Reden, Facetiæ, sales.
schier, fast, Ferè, penè, propemodùm.
Schiff, Navis. = = bauen. = = besteigen.
Schiffbruch, Naufragium.
schiffbrüchig, Naufragus.
schiffen, Navigo. es ist Zeit zu = = 1. kaum aus dem Haven = = 2. in Griechen-Land = = 3. in Ungarn = = 4. nebst Africa = = 5. nach Genua = = 6.
Schiff-Herr, Navarchus.
Schiffmann, Nauta.
schicken, um einen, Accio, accerso.
schicken, Mitto.
schicken, sich, Quadro.
Schicksal, Fatum.
Schildkröte, Testudo.
Schlacht, Pugna. prælium. = = anfangen, halten, unterbrechen, erneuern.
Schlacht liefern, Prælior.
Schlacht-Opffer, Hostia.
Schlacht-Ordnung, Acies. = = machen, *Usus* 1. dazu geben, 2. die = = ändern, 3. = = wancket, 4. die erste Linie der = = durchbrechen, 5. = = wieder herstellen, 6. = = enden, 7.
Schlaff, Somnus.
Schlag, Verber.
schlagen, Ferio, percutio, verbero.
schlagen, zu Boden, Prosterno.
schlecht, Obscurus. = = Redner, 2.
schlecht, gering, Tenuis. = = Leut, 1. Vilis. 1. 2.
schlechter Mensch, Homo, 3.
schleimig, Pituitosus.
schlemmen, ludern, Abligurio.
Schlemmer, Fraß, Abdomen.
schlüpfferig, Lubricus.
Schlupffwinckel, Latebra, latibulum.
Schlund, enger Ort, Fauces.
Schlund, Gula.
Schluß-Red, Epilogus.
Schmach, übler Nahmen, Infamia. einem = = zufügen, 1. = = wiederum auslöschen, 2. = = haben, 3.
schmähen, übel nachreden, Maledico, obtrecto.
Schmäh-Wort, Maledictum. mit = = aufeinander kommen.
schmeichlen, Adulor.
Schmeichler, Adulator.
Schmeichlerey, Adulatio.
Schnabel, Rostrum.
Schnee, Nix.
schneiden, Scindo.
schneutzen, Emungo.
Schnuppe, Gravedo.
schön, wohlgestalt, Pulcher. ein = = Jüngling.
Schönheit, Pulchritudo. = = der Lucretiæ.
schöpffen, Haurio.
schon längst, Jam diu.
Schooß, Sinus.
Schrancken, Limes. = = setzen, 1. 2. = = überschreiten, 3.
schreiben, Scribo. sauber = = 1. einem öffter = = 2. eine Historie = = 3. sehr gelehrt = = 4.
Schreiber, Scriba, scriptor.
Schrecken, Terror.
Schrifft, oder Buch, Scriptum, scriptura.
Schritt vor Schritt, Pedetentim.
Scrupel, Scrupulus. einem einen = = machen, 1. 2. = = haben, 3. = = nehmen, 4. Religio, 2.

seru-

scrupuloser Mensch, Scrupulosus.
Schul, Gymnasium.
Schulden, Nomen, *Usus*. 3.
Schulden machen, Æs. 2. 1.) = = haben, 2.) = = abzahlen, 3.)
schuldig, schädlich, Nocens, reus.
Schule, Schola. offentliche = = 1. viel sind in der = = 2. bleiben aus der = = 3.
Schulen, sechs untere, Humanus, 4.
Schulter, Humerus.
Schultheiß, Prætor.
Schüssel, Lanx.
Schütz, Jaculator.
Schutz, Vorsprechung, Patrocinium.
schwach, Imbecillis.
schwach, Infirmus. = = von Leib, 1. = = von Gemüth, 2.
Schwachheit, Imbecillitas, infirmitas.
schwächen, Infirmo, labefacio, labefacto.
schwächen, verletzen, Violo, vitio.
schwärmen, Grassor, vagor.
schwätzen, Garrio.
schwätzig, Garrulus.
schwanger, Gravidus.
schweigen, Taceo, 1. 2.
Schweiß, Sudor.
schwer, gewichtig, Gravis.
schwimmen, Nato. über den Fluß = = 1. unter dem Wasser = = 2.
schwitzen, Sudo.
schwören, Juro. dahin gehörige Schwörungs-Arten, *Jurandi Formulæ*.
schwören, falsch, Pejero.
Secte, Spaltung, Secta.
Seegel, Velum.
See-Haven, Port, Portus. = = erreichen.
sehen, Video. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
sehr, Etiam atque etiam, enixe.
sehr, fast, über die massen, Magnopere, perquam.
Seite, Latus.
selten, dünn gesäet, Rarus.
Sendung, Missio.
setzen, an ein Ort, Loco.
setzen, legen, stellen, Pono.
seyn, Sum.
sicher, Securus, 1. 2. Tutus.
Sicherheit, Securitas.
sichtig, Eminens.
sieben, Septem.
Sieg, Uberwindung, Victoria. = = ist bey uns, 1. 2. = = ist hier gewiß, 3. = = schier verlohren, 4.
Siegel, Sigillum.
sincken, Labo,
Sinn, Verstand, Sensus. die Todte haben keine Empfindlichkeit.
Sinnreich, Ingeniosus.
sintemahl, Quippe.
Sitten, *Mores*. gute = = 1. üble = = 2. vorige = = nehmen ab, 4.

Sitz, Stuhl, Sedes.
sitzen, Sedeo.
so, also, Adeò.
sochen, Tabesco,
so gar, Usque adeò.
so groß, Tantus.
Sohn, Filius.
so lang, Tamdiu.
Sold, Steuer, Stipendium. = = kommt dem Soldaten richtig. Allmosen = = Stips.
Soldat, Miles. = = werben, 1. = = werden, 2. = = abdancken, 3. tapfere = = 4. erfahrne = = 5.
Sommer, Æstas.
Sonne, Sol. = = gehet auf, 1. = = nieder, 2. = = ist unter den Wolcken, 3.
Sonnen-klar, Evidens.
Sorg, Fleiß, Vigilantia.
sorgfältig, bekümmert, Sollicitus. sehr = = 1. = = wegen deiner Sachen, 2.
Sorgfältigkeit, Solicitudo. voll Sorgfalt.
so sehr, Tantopere.
so viel, Quantùm.
so weit, in so fern, Quatenus.
so wohl, Tam.
Spaß, Ridiculum.
Spalte, Rima.
spannen, trachten, Tendo.
sparsam, Parcus.
Sparsamkeit, Parsimonia.
spat, langsam, Serò.
Speise, Esca.
speyen, sich erbrechen, Vomo.
Spiegel, Speculum.
spielen, Ludo.
Spiel, Ludus.
Spieß, Hasta.
spitzen, Acuo.
spitzfindig, Acute, acutus.
Spott, Verspottung, Ludibrium. anderen zum = werden.
Sprach-los, Elinguis.
Sprichwort, Proverbium.
Spur, Indicium.
Stachel, Aculeus, stimulus.
Stärcke, Robur, vis.
stärcken, Roboro, confirmo.
Staffel, Stiege, Gradus. = = der Ehren.
Stamm, Wurtzel, Stirps.
Stammen-Baum, Genealogica arbor.
stammen, Gens, 2.
Stammen, eines, Germanus.
Stand-Zustand, Status, 1. übler = = 2. = = ist besser worden, 3.
starck, Baum-starck, Robur.
Stadt, Urbs. eine schöne, 1. eingenommen, 2.
Stadt-Knecht, Accensus.
Stadt-Mauer, Mœnia.

Statt-

Statthalter, Vicarius.
stattlich, prächtig, Magnificus.
Staub, Pulvis.
stechen, stupffen, Pungo.
stehen, Sto.
stehet mir zu, Attinet.
stehlen, Furor, aris, 1. 2.
steiff, vest, Solidus. Firmus.
Stein, Lapis. werffen mit = = item Saxum.
steinigter Ort, Salebra.
Steinlein, Scrupulus.
Stelle, Platz, Statio.
stellen, sich, verstellen, Simulo. an ihm ist alles verstellt, 1. stelle dich, so viel du willst, 2.
sterben, Emorior, intereo, 1.
sterben, Morior. an der Kranckheit = = 1. an Wunden = = 2. sehr alt = = 3. gottseelig = = 4. gähling = = 5. ehender = = 6. für das Vaterland = = 7. verlangen zu = = 8. alle müssen = = 9.
sterblich, Mortalis.
Sterblichkeit, Mortalitas.
Stern, Stella.
stets bitten, Flagito.
Steuer, Tribut, Tributum. man muß grosse = = geben.
Steur = Ruder, Gubernaculum.
stifften, einen Orden, Closter, Fundo, as.
still, ruhig, Tranquillus. = = von Gemüth.
Stille, Ruhigkeit, Tranquillitas. = = des gemeinen Wesens, 1. 2.
stillen, besänfftigen, Sedo.
stillschweigen, Sileo.
Stillschweigen, das, Silentium.
Stillstand der Waffen, Induciæ.
Stimme, Vox. = = nicht mehr haben, 1. leise = = 2. helle = = 3.
stinckend, Putidus.
Stirn, Frons,
Stock, Truncus.
stoltz, frech, Insolens.
Straf, Pœna. scharffe = = 1. = = ausstehen, 2. 3. frey der = = 4.
straffen, Mulcto.
straffen, Punio. die Richter sollen = = 1. die Ubelthäter, 2. 3. 4.
straffen, mit Worten, Reprehendo.
Strauchen, Gravedo.
Streich, Ictus. mit vielen = = verwundet.
Streich geben, Infligo.
Streit, Gefecht, Schlacht, Treffen, Pugna. = = bestimmen, 1. = = suchen, 2. sich in = = einlassen, 3. = = anfangen, 4. = = halten, 5. kleine Scharmützel halten, 6. Haupt-Schlacht liefern, 7. = = fanget an, 8. = = ist zweiffelhafft, 9. = = gehet von neuem an, 10.
streiten, Pugno. scharff = =
Streit = Händel, Lis. einem = = ankünden, 1. = = verliehren, 2. neue = = anfangen, 3. sich in = = einlassen, 4. beylegen, 5.
streng, Severus.
Strenge, Ernsthafftigkeit, Severitas.
Strick, Strang, Laqueus.
stümmeln, Mutilo.
stürtzen, herab, Præcipito. sich ins Wasser = = einen vom Thurn = = 2.
studiren, Studeo. auf eine Wissenschafft = = 1. bey Nacht = = 2. beständig = = 3.
studiren, Studeo, studium. = = bringt grossen Nutzen, 3. = = ist zuweilen zu unterbrechen, 4. = = wiederum vorzunehmen, 5. das = = nicht aussetzen, 6. aufhören vom = = 7. eines nach dem andern = = 8.
Stuck = weis, Particulatim.
stumpff machen, Hebeto, obtundo.
stumm, Mutus.
Stund, Hora.
stupffen, antreiben, Stimulo.
Sturm = Wetter, Procella.
subtil, Subtilis.
suchen, forschen, fragen, Quæro. einen überall = = 1. Ehre = = 2.
Sünde, Ubelthat, Peccatum. Todt = = 1. läßliche = = 2. Erb = = 3. aller = = schuldig, 4. = = begehen, 5. eines andern = = auf sich nehmen, 6.
sündigen, Pecco, 1. 2.
Summa, die gantze, Summa.

Tadeln, Carpo, reprobo, vitupero.
Tadlung, Bestraffung, Vituperatio.
Täfelein, Tabella.
täglich, Diurnus.
täglich, Quotidie.
Tafel, Bret, Tabula.
Tag, Dies. es wird kaum = = 1. bey Mittag, 2. abnehmender = = 3. am bestimmten = = 4. 5. den = = verschieben, 6. den = = mit Schwätzen verbringen, 7. = = in Geschäfften, 8.
Tag = Arbeit, Pensum.
Tag darnach, Postridie.
tagen, Dilucescit.
taget, es, Illucescit.
Taglöhner, Mercenarius, operarius.
Tagsatzung erstrecken, Comperendino.
tantzen, Salto.
tapffer, edel, großmüthig, Generosus.
tapffer, vornehm, Illustris, strenuus.
Tauffe, *Baptismus.* tauffen, 1. die = = empfangen, 2. aus der = = heben, 3.
tauglich, Appositus, aptus, idoneus.
Testament, Testamentum.
Teufel, *Diabolus* = = austreiben.
That, böse, Facinus, 1. gute = = 2.
That, Factum. herrliche = = 1. 2.

Theil,

Theil, Stuck, Pars.
theilen, Partior.
theilhafftig, Particeps. der Ehre = = 1. der Laster = = 2.
theils, Partim.
Theilung, Divisio.
Theologie, *Theologia.*
Theurung, Annona, 1. nimmt ab, 5. Caritas.
Thier, Animal.
Thon, Sonitus, sonus.
Thor, Pforte, Porta.
Thür, Fores, Janua. = = sperren, 1. = = einsprengen, 2. warten, vor der = = 3.
thun, machen, Ago.
thun, machen, Facio. = = was befohlen, 1. leicht zu thun, 2. ich werde alles thun, 3. er thut alles in allen, ist das Fac totum, 6. nach seinem Gefallen = = 7.
tieff, Profundus.
Tieffe, Altum.
Tisch, Mensa.
Titel, Titulus.
Tochter, Filia.
Tod, Mors.
Tod=Sünd, Mortale peccatum.
todt, Mortuus.
Todte erwecken, Excito, 3.
tödten, Interficio.
tödten, umbringen, Occido. viel sind getödtet worden, 1. sich lassen = = 2. sich selber = = 3.
tödtlich, Mortifer.
tölpisch, grob, Hebes.
Trabant, Satelles.
Tracht, Lebens=Art, Cultus.
trachten, nach etwas, Aspiro.
trachten, bemühen, Contendo 2.
tractiren, Tracto. wohl = = 1. übel = = 2.
Trägheit, Remissio.
tragen, ertragen, Fero.
tragen, zusammen, Comporto.
trauen, glauben, Fido. dem Glück nicht zu viel = =
Traum, Somnium.
traumen, Somnio.
Trauer, Luctus. alles ist in = =
trauren, Mœreo.
traurig, Mœstus, æger.
Traurigkeit, Mœror.
Trauer=Spiel, Tragœdia.
treiben, Ago, 4.
treiben, auf etwas, Insisto.
treiben, vertreiben, verjagen, Pello.
tretten, daher, Incedo. züchtig = =
treu, Fidelis. = = Diener.
Treu, Glaube, Fides. einem = = zusagen, 1. = = halten, 2. = = verletzen, 3. = = verminderen, 4. keinen = = haben, 5. sich in eines Treu begeben, 6.
Treue, Fidelitas.
Treu=los, Perfidus.
trincken, Bibo. unmäßig = =
Trinck=Geld, Honorarium.
Triumph, Triumphus.
triumphiren, Triumpho.
Tröckne, Dürre, Siccitas.
trösten, Solor, Consolor. den Betrübten = = 1. nichts kan mich = = 2. dieses allein = 3.
Trost, Consolatio, solatium.
truncken, voll, Ebrius.
truncken, besoffen, Vinolentus.
trutzen, Insulto.
Tugend, Virtus. von besonderer = = 1. 2. = = köstet viel, 3. leben nach der = = 4. bekannte = = 5.
Tumult, Aufruhr, Turba, 2.
tyrannische Regierung, Tyrannis.

Vätterlich, Patrius.
Vasall, Beneficiarius.
Vatter, Pater.
Vatterland, Patria.
verachten, Aspernor, contemno. alles Zeitliche = = 1. Reichthum = = 2. alles = = 3.
verächtlich, Abjectè.
verändern, Muto. das Ort, nicht die Art = = 1. Das Glück ändert sich, 2. seinen Entschluß = = 3. seine Keckheit = = 4. Zeit geben, seine Gedancken zu = = 5.
verändern, Vario.
veränderlich, Mutabilis.
Veränderung, Mutatio.
veralten, Obsolesco.
veraltet, Abolitus.
verbergen, Abdo.
verbergen, Celo, recondo.
verbesseren, Corrigo, emendo.
verbiethen, Interdico, prohibeo.
verbindern, Abstringo, devincio. einen mit Wohlthaten.
Verbindnuß, Freundschafft, Conjunctio.
verbleiben, Resideo.
verblenden, Excæco.
verblühen, veralten, Defloresco.
verborgen, geheim, Abditus, absconditus, reconditus.
verborgen liegen, Lateo. der schlimme Mensch ist verborgen geblieben, 1. die Laster können nicht lang = = 2. er wünschet = = 3.
Verbot, Interdictum.
verbrennen, Comburo.
verbrennen, Deflagro, conflagro.
verbunden, Obligatus.
verdächtig, Suspectus.
verdäuen, Concoquo, digero.
verdammen, Damno.
verdecken, Obtego.
verderben, Corrumpo. die üble Begierden = = die Jugend, 1. Jugend leicht zu = = 2 von üblen Gespänen = = 3.

Verderber, Corruptor.
verdienen, Mereor.
Verdienst, Meritum.
verdorben, verlohren, Perditus.
verdrüssen, Malè, tædet.
verdrüßlich, Odiosus.
Verdrüßlichkeit, Beschwerlichkeit, Molestia. einem = = machen, 1. = = haben, 2. = = benehmen, 3. davon befreyen, 4.
Verdruß, Fastidium, tædium.
Verdruß machen, Fastidio.
verdunckeln, verfinstern, Obscuro.
verehren, Veneror.
vereinbahren, Copulo.
vereinigt, einig, Conjunctus.
verfechten, beschützen, Propugno. das Vatterland = =
Verfertiger, Effector.
verfluchen, Abominor, execror.
Verfluchung, Diræ.
verfolgen, Insector.
verfügen, sich wohin, Recipio. *Usus*, 2.
verführen, Seduco.
vergangen, Præteritus.
verganten, Publico.
vergeben, Irritus. = = Arbeit, 1. = = Hoffnung, 2.
vergebens, Frustra. sich = = bearbeiten, 1. = = bitten, 2. sich = = freuen, 3.
vergeblich, leer, Inanis.
vergehen, Dilabor.
vergehen, Evanesco.
vergelten, Compenso. eines Verdienst = = 1. Das Unglück wird die Tugend ersetzen, 2.
vergessen, Obliviscor. eines = = 1. seines Elends = = 2.
Vergessenheit, Oblivio. = = der Niederlag, 1. = = so vieler vornehmer Leute, 2. = = des vergangenen Ubels, 3.
Vergleich, Versöhnnng, Reconciliatio.
vergleichen, Æquiparo, comparo.
Vergleichung, Comparatio.
vergnügt, Contentus.
vergrössern, erweitern, Amplifico. das Reich = = 1. etwas mit Worten = = 2.
Verhängniß, Fatum.
verharren, Persevero.
verhasset, Invisus, exosus, invidiosus.
verheissen, versprechen, Promitto, spondeo.
Verheissung, Zusag, Sponsio.
verheeren, Depopulor.
Verherung, Depopulatio.
verhinderen, Impedio. ich habe dich nicht wollen = = 1. einen mit Heimsuchungen = = 2. ich werde dich nicht = = 3. die Sach ist ungefehr, verhindert worden, 4. üble Anschläge = = 5.
verhindern, hintertreiben, Intercludo.
verhindern, Interpello, retardo.
verhindert, Distentus.
verhüten, Caveo.
verjagen, in die Flucht, Fugo.
verkauffen, Vendo.
Verkehrung, Conversio.
verklagen, Accuso.
verkosten, versuchen, Libo.
verkündigen, Bothschafft bringen, Nuncio.
verlachen, Eludo, illudo.
verläumden, Infamo. = = ist ein großes Laster, 1. 2. 3.
Verläumder, Calumniator.
Verläumdung, Calumnia.
verlangen, Concupisco, cupio.
verlangen, Desidero. nichts als den Himmel, = = 1. = = daß du gelobt werdest, 2.
Verlangen, das, Desiderium. = = erwecken, 1. brennen vor = = 2. sich sehnen, 3.
verlassen, Derelinquo. desero.
verlassen, Desertus.
verlassen, Relinquo. seine Studien = = 1 seine Freund = = 2.
verlaugnen, Abnego. GOtt und den Glauben = =
verletzen, beleidigen, Lædo. sich selbst = = 1. durch einen Fall = = 2. einen mit Worten = = 3. eines andern Ehre = = 4.
Verletzungr Offeusio.
verliebt, unmäßig, Amo, 3.
verliehren, Amitto, perdo. alles = = 1.
verloben, sich, Devoveo.
Verlöbniß, Devotio.
Verlust, Jactura.
vermählen, Despondeo.
vermehren, Augeo. das Reich = = 1. den Schmertzen = = 2. die Mißgunst = = 3. seinen Reichthum = = 4. das Ubel = = 5.
Vermehrung, Amplificatio.
vermeynen, Existimo, puto, opinor
verminderen, Comminuo, diminuo.
vermischen, Misceo. sich in Geschäffte = = 1. alles unter und über sich = = 2.
vermischen, Permisceo, admisceo.
Vermögen, Gewalt, Facultas.
vernehmen, Accipio, 6.
vernünfftig, Rationalis.
Vernunfft, Verstand, Ratio.
verordnen, beschlüssen, Decerno.
verpflicht, verbunden. Obligatus.
verpflichten, Obligo. einem sich = = 1. sich = = 2. aus eigenem Versprechen = = 3.
Verpflichtung, Obligatio.
Verräther, Proditor.
Verrätherey, Proditio.
verrathen, Prodo. Alles dem Feind = = 1. sie = = sich, 2.
verreisen, Discedo.

verrichten, Exequor, fungor, obeo.

verringeren, verminderen, Attenuo, Extenuo.

verrucken, Dimoveo.

Vers, Gedicht, Carmen.

versagen, Denego.

versammlen, werben, Colligo, is. Congrego.

Versammlung, Cœtus, collegium, concilium.

Versammlung des Volcks, Concio.

versaumen, vernachläßigen, Negligo. das Studieren = 1. sein Amt = 2. alles = 3. gemeinen Nutzen = 4.

verschieben, Tagsatzung erstrecken, Amplio.

verschieben, aufschieben, Differo. eine Sach = 1.) den Handel = 2.) meine Abreise = 3.) bis in Sommer = 4.) die Straff = 5.

verschieben, Extraho.

verschieden, änderlich, Varius.

verschicken, Amando.

Verschickung, Amandatio.

verschlagen, scharffsinnig, Sagax.

verschliessen, Præcludo.

verschonen, Parco. einem = = 1. den Kirchen = = 2. unser wird gar nicht = = 2.

verschreyt, verrucht, Infamis.

verschwenden, Decoquo.

Verschwender, Decoctor.

verschwenderisch, Prodigus. seiner Sachen = 1. seines Erbguts = 2.

Verschwendung, Luxus.

verschwiegen, Tacitus.

verschwinden, vergehen, Evanesco.

verschwören, Abjuro.

versencken, Demergo, mergo.

Versicherung, Cautio.

versieglen, Consigno.

versöhnen, Concilio. sich mit einem = = 1. die Brüder unter einander = 2.

versöhnen, Reconcilio.

Versöhnung, Conciliatio.

versprechen, zusagen, Polliceor.

Versprechen, Zusag, Promissum. = halten, 1. 2. = nicht halten, 3.

versprechen, Recipio, 4.

Versprechen, das, Sponsalia.

Verstand, natürlicher, Fähigkeit, Ingenium. ein trefflicher = 1. 4. diß ist über meinen = 2. = auf etwas wenden, 3.

Verstand, Erkänntniß, Intelligentia.

Verstand, Klugheit, Judicium, 9.

verstehen, sich heimlich mit einander, Colludo.

verstehen, Intelligo. alles = = 1. etwas aus den Briefen = = 2. die Dialectic = = 3.

verstecken, verbergen, Occulto.

verstellen, sich, Simulo.

Verstellung, Dissimulatio, simulatio.

verstopfft, Alvus, 6.

versuchen, Degusto.

versuchen, Delibo, tento.

vertauschen, Permuto.

vertilgen, Aboleo, deleo.

Vertraulichkeit, Confidentia.

Vertraulichkeit, Familiaritas, necessitudo, usus. = machen, 1. darein kommen, 2. darinn leben, 3.

Vertrag, Conventum.

Vertrag, Vergleich, Pactio.

Vertrag machen, Paciscor.

vertragen, sich, Transigo. Vertrag machen, 1. = nicht halten, 2.

vertrauen, Concredo, confido.

Vertrauen, Zuversicht, Fiducia. = auf einen setzen.

vertrauter Freund, Familiaris. wir seynd die innerste = = .

vertreiben, Extermino.

vertreiben, verjagen, Pello. aus der Stadt = 1. den Feind = 2.

vertruncken, Ebriosus.

verursachen, Affero, 2. Conflo, excito, 2.

verurtheilen, Condemno.

verwalten, Administro. das gemeine Wesen = 1. 2.

verwalten, Procuro.

Verwalter, Administrator, curator, procurator.

Verwaltung, Administratio, procuratio.

Verwandte, Propinquus, affinis, cognatus.

Verwandtschafft, Affinitas, propinquitas.

verweilen, aufhalten, Moror.

Verweilung, Verzug, Cunctatio.

verweisen, Relego.

verweisen, einem etwas, Reprehendo, objurgo.

Verweis geben, vorhalten, Exprobro.

verwelcken, Marceo.

verwerffen, Abjicio, rejicio.

Verwiesener, Vertriebener, Exul.

verwicklen, Implico.

verwilligen, Annuo.

verwilligen, in die Versuchung, Consentio, 2.

verwirren, Agito, 2.

verwirren, bestürtzen, Conturbo.

verwirren, Perturbo. im Gemüth =

verwirren, Unruh machen, Turbo. alles in dem gemeinen Wesen = 1. dieser Fall hat mich sehr = 2.

verwirrt, zerrüttet, Turbidus. habe ihn niemalen so = gesehen.

Verwirrung, Bestürtzung, Perturbatio. = des Gemüths, 1. = der jetzigen Zeiten, 2.

verwiesen, im Elend seyn, Exulo.

verwüsten, ein Land, Destruo. 3. Populor, vasto. das Land = = 1. feindlich Land = = 1. alles = = 3.
verwunden, Vulnero. schwer = =
verwundern, sich, Admiror, miror.
verwunderlich, Admirabilis.
Verwunderung, Admiratio.
verwundet, Saucius.
vexiren, Exagito.
verzäunen, Sepio.
verzagen, Concido.
verzagt, faul, Ignavus, Infractus.
verzehren, Absumo, consumo. sein Erbgut = = 1. die Zeit mit Faullentzen = =
verzeichnen, Designo.
Verzeichnung, Designatio.
verzeihen, Concedo, 3. Ignosco.
Verzeihung, Venia.
verziehen, verlängern, Extraho.
Verzug, Mora.
verzuckt, Abstractus.
Verzuckung, Ecstasis.
verzweiffeln, Despero.
verzweiffelte Sach, Actum est.
Ufer, Gestad, Ripa.
Ubel, das, Malum. er drohet uns ein grosses = = 1. = = abwenden, 2.
Ubelthat, Maleficium.
übel thun, Malefacio. keinem = =
üben, Exerceo.
überall, allenthalben, Undique.
überaus, Apprime, impense.
über das, darüber, Ultra. = = als ich gemeint.
überdecken, Obruo.
überdiß, noch dazu, Præterea.
übereinkommen, Congruo.
übereinstimmen, einwilligen, Consentio, concordo.
überflüßig, Abundans, supervacuus.
Uberfluß, Affluentia, profluentia.
Uberfluß haben, Affluo.
überführen, Traduco.
Ubergab, Deditio. zur = = bereden, 1. = = zwingen, 2. durch = = einnehmen, 4.
übergeben, ein Geschäfft, Commito, 2. 3.
übergeben, Trado. die Stadt dem Feind = =
Ubergebung, Traditio.
überhaupt, Generatim, summatim.
überheben, Sublevo.
überkommen, Adipiscor.
überlästig, verdrießlich, Molestus. diß ist mir = = 1. ich werde dir nicht = = seyn, 2. mit Klagen = = 3.
überlästig, Negotium, 2.
überlästig, Odiosus.
überlauffen, überfliessen, Redundo.
Uberlauffer, Desertor, perfuga.
überlegen, bedencken, Cogitatio, 3. 5.
überlegen, bedencken, Expendo.
übermüthig, Impotens.
übermüthig, hochgetragen, Insolens.
überreden, bereden, Persuadeo. einen zum Studiren = = 1. er wird mich niemals = = 3.
überschicken, Transmitto.
Uberschlag, warmer, Fomentum.
überschreiben, Perscribo.
überschwemmen, Inundo.
übersetzen, Trajicio. den Fluß = =
übersteigen, überwinden, Supero.
übertragen, erdulten, Tolero.
übertragen, Transfero.
übertreffen, Antecello, præcello, excello, præsto.
übertrincken, Excessus.
überweisen, Convinco, revinco.
überwinden, obsiegen, Vinco. Cæsar hat den Pompejum = = 1. die Menge Völcker = = 2. 3. andere in der Red = = 4. sich selbst = = 5.
Uberwinder, Victor.
überzwerch, Transversus.
übel, Male. es steht mit uns = = 1. = = thun, 2. einen = = halten, 4. = = ausschlagen, 5.
übel lautend, Absonus.
übrig, übrig geblieben, Reliquus, superstes.
übrig seyn, Resto, supersum.
Ubrige, das, Cætera.
übrig haben, Abundo.
Ubung, Exercitium. geistliche = = geben, 1. = = machen, 2.
Vieh, Pecus.
viel, Multo.
viel, Multus.
vielfältig, Multiplex.
vest, beständig, Firmus.
vest, Mordicus.
vest, Munitus.
Veste, Firmamentum.
Vestung, Schloß, Castrum, munitio.
umbringen, Interficio. viele sind umgebracht worden, 1. sich selbst = = 2. Interimo.
umsonst, Frustra, gratis.
umfahen, Amplector, amplexor.
Umfrag, Disquisitio.
Umgang, Circuitio, circuitus.
umgehen, Circumdo. die Stadt = =
umgehen, mit einem, Versor. gern = = 1. lang = = 2.
umgürten, Accingo.
umkehren, zerstöhren, Everto. das Reich = = 1. das Haus = = 2. dieses Menschen Anschläg = = 3.
umkommen, Occumbo.
umlauffen, Concurso.
umschantzen, Vallor.
umschneiden, beschneiden, Circumcido.
umschreiben, Circumscribo.
Umschweiff, Ambages.
Umschweiffer, Vagus.

um-

umſehen, Circumſpicio.
umſtehen, Circumſto.
um, wegen, Propter. nicht um Gewinn, 1. einer wegen dem andern, 2.
Umweg, Krümme, Antractus.
unangenehm, Putidus.
unbändig, Effrænatus, indomitus.
unbarmhertzig, Immitis.
unbedacht, ungeſcheid, imprudens.
unbedachtſam, Inconſideratus
unbefleckte Empfängnuß, *Conceptio immaculata B. M. V.*
unbekandt, Ignotus.
Unbequemlichkeit, Incommoditas.
unberedt, Indiſertus.
unbereitet, Imparatus.
unbeſonnen, übereilig, Præceps. gäher Ort, 1. gäher Menſch, 2.
unbeſonnen, Temerè. = = handlen, 1. = = darein gehen, 2. = = glauben, 3.
unbeſtändig, Deſultorius, inconſtans. der Menſchen Willen iſt = =
Unbeſtändigkeit, Wanckelmuth, Inconſtantia. eines = = beſtraffen, 1. 2.
unbewohnlich, Inhoſpitalis.
Unbild, Unrecht, Injuria. = = zufügen, 1. = = leiden, 2. rächen, 3. ſich darwider ſchützen, 4. = = übertragen, 5. = = vergeſſen, 6.
unbillig, Immerito.
unbillig, ſchändlich, Indignus. 1.
Unbilligkeit, Indignitas, iniquitas.
und, Et.
undanckbar, Ingratus. du biſt = = 1. nichts ſchändlicher als ein = = 2.
unter, Inter, ſub.
unterbrechen, Interrumpo.
unterdrucken, Deprimo, opprimo.
unterfangen, ſich, Audeo.
Untergang, Exitium, interitus, pernicies.
Untergang, Verfall, Ruina. = = aller Güter, 1. = = des gemeinen Weſens, 2.
untergehen, Intereo.
unterlaſſen, Intermitto, prætermitto, omitto. ein Geſchäfft = = 1. die Spott-Reden = = 2.
unterliegen, Succumbo.
unternehmen, vorhaben, etwas, Molior.
Unternehmung, Conatus.
Unterredung, Communicatio.
Unterricht, Informatio.
unterrichten, anordnen, Inſtruo.
unterſcheiden, Diſcerno, diſtinguo.
Unterſchied, Diſcrimen, diſtinctio, differentia. differo 2. 1.) 2.)
unterſchiedlich, Diverſus.
Unterſchleiff, Receptaculum.
unterſchreiben, Subſcribo.
unterſte, geringſte, Infimus.
unterſtehen, ſich, Enitor.
unterſtützen, Fulcio.
unterthan, Subditus.
unterweiſen, Erudio, imbuo.
Unterweiſung, Unterricht, Diſciplina.
unterwerffen, unterthänig machen, Subjicio. Gallien hat ſich dem Cæſar = = 1. das Land dem Obſieger = = 2.
unehrbar, Inhoneſtus.
unehrlich, Infamis.
Uneinigkeit, Diſcordia. = = ſtifften, 1. = = aufheben, 2.
uneinig ſeyn, Diſcordo, diſſideo.
Uneinigkeit, Diſſenſio. = = erwecken, 1. = = ſtillen, 2. = = hat viele Städte verdorben, 3.
Unempfindlichkeit, Indolentia.
unendlich, Infinitus.
Unendlichkeit, Infinitas.
unerfahren, Imperitus.
unerträglich, Intolerabilis.
unfläthig, Obſcœnus.
unfläthig, unſauber, Sordidus, ſqualidus.
Unflath, Colluvies.
unfreundlich, Animus, 4. Moroſus.
Unfreundlichkeit, Moroſitas.
Unfruchtbarkeit, Sterilitas.
ungebräuchlich, Inuſitatus.
ungefehr, Circiter, fortè, fortuito.
ungelegen, Intempeſtivus.
ungelehrt, Indoctus.
ungelehrſam, Indocilis.
ungerecht, Iniquus, injuſtus.
ungereimt, Abſurdus, inconveniens.
ungern, Invitus. = = zu einem gehen, 1. = = einen Dienſt annehmen, 2.
ungern haben, Stomachor.
ungern ſehen, Ægre fero.
ungeſaltzen, Inſulſus.
ungeſchickt, plump, Ineptus. einer, der = = 1. abgeſchmackte Rede, 2.
ungeſchliffen, Incultus.
ungeſtalt, Deformis.
Ungeſtalt, Unform, Deformitas.
ungeſtümm, Importunus.
Ungeſtümmigkeit, Importunitas.
ungeſtrafft, Impunitus.
ungewiß, Incertus. die Sach iſt = = 1. 2. 3.
ungewöhnlich, Extraordinarius, inſolitus.
ungültig, nichtig, Irritus.
ungünſtig, Infenſus.
Ungunſt, Malevolentia.
unglaublich, Incredibilis.
ungleich, Diſpar.
ungleich, Diſſimilis. die Brüder ſind offt = = 1. nicht viel = = 2.
ungleich ſeyn, Abludo, diſcrepo.
Ungleichheit, Diſſimilitudo.
Unglück, Infelicitas, infortunium.
unglückſeelig, Infelix.
unhülflich, unfreundlich, Inhumanus, 1. 2. Inurbanus.
unkeuſch, Amo, 3.
Unkoſten, Sumptus. einem = = machen, 1. = = minderen, 2. groſſe = = machen, 3. = = nicht erklecken, 4.
unluſtig, Injucundus.
unmäßig, Immoderatus, intemperans.

Unmäßigkeit, Intemperantia.
unordentlich, Inordinatus.
unrecht, Sinistre.
Unreinigkeit, Impuritas.
unruhig, Inquietus. 1. 2.
unsauber, Sordidus, squalidus.
Unsauberkeit, Squalor.
Unschuld, Innocentia.
unschuldig, Innocens. = = seyn, 1. = = verklagen, 2. = = verdammen, 3.
unsinnig, Amens, insanus.
Unsinnigkeit, Amentia, insania. = = aus Schmertzen, 1. = = wegen verlohrnen Proceß, 2.
unsinnig seyn, Insanio.
unsterblich, Immortalis.
unsterblicher Nahmen, Æternus.
Unsterblichkeit, Immortalitas. = = des Nahmens, 1. 2.
unsträfflich, Integer.
unsträfflicher Wandel, Integritas.
untersuchen, Discutio.
Untreue, Perfidia, infidelitas.
untreu, Infidelis.
Untugend, Vitium.
Unverdäulichkeit, Cruditas.
unverletzt, Integer.
unvermuthet, inopinate.
unverschämt, Impudens, 1. = = im Begehren, 2.
unversehens, Improviso.
unversehrt, Incorruptus, integer.
unversöhnlich, Implacabilis.
unvollkommen, Imperfectus.
Unvorsichtigkeit, Imprudentia.
unwillig, Stomachosus.
Unwillen, Zorn, Indignatio.
unwissend, Ignarus.
unwissend, grob, Rudis.
unwissend seyn, Nescio.
Unwissenheit, Inscientia.
unwürdig, Indignus. der Lieb = = 2. der Wohlthat = = 3.
unüberwindlich, Invictus.
unzeitig, Immaturus.
unzertrennlich, Individuus.
Unzucht, Luxuria.
unzüchtig, unverschämt, Impudicus.
unzugänglich, Innaccessus.
Volck, Gens, populus.
voll, Plenus. alles = = der Soldaten.
vollbringen, ausmachen, Perficio. ein Buch = = 1. das gedachte = = 2.
vollenden, Absolvo. ein Werck = = 1. eine Sach = = 2. 3.
vollenden, Defungor.
Vollendung, Confectio.
vollkommener Mann, Perfectus.
Vollkommenheit, Absolutio, perfectio.
vollkommentlich, Perfecte.
von fern, Eminus.
von Grund aus, Radicitus.]
von hinnen, Hinc.
von neuem, De integro.
vonnöthen seyn, Opus est.
von statten geben, Cedo. wohl = = 5. übel = = 6.
von statten gehen, Succedo, 1. 2. 3.
vor, Ante.
vor, gegen, Præ.
vorbedeuten, Portendo.
vorbereiten, Præparo.
Vorbereitung, præparatio.
vorbetrachten, Præmeditor.
vorbeygehen, Prætereo.
Vorbild, Exemplar.
Vorgänger, Vorfahrer, Antecessor.
Vorgang, Antecessio.
vorgeben, sich stellen, Præmefero.
vorgehen, Antecedo.
vorhaben, Propono, propositum.
vorhergehen, Anteeo.
vorhernehmen, Præcipio.
Vorhof, Atrium.
vorigen Tag, Pridie.
vorkehren, Anteverto.
vorkommen, Antevenio, anticipo, prævenio. dem Ubel = =
vormittägig, Antemeridianus.
Vormunder, Tutor.
vornehmen, sich etwas, Propono. 1. 3.
Vornehmsten. der = = einer, Primarius.
Vorrath, Penus.
vorsagen, Divino. prædico, præsagio.
Vorsatz, Vorhaben, Propositum. = = nicht ändern.
vorschlagen, im Gewicht, Præpondero.
vorschreiben, Præscribo.
Vorschrifft, Formula.
vorsehen, Prævideo, prospicio.
vorsehen, voraussehen, Provideo. des Feinds Anschlag = =
vorsetzen, Præficio.
vorsetzen, Præpono. die Lateinische anderen Sprachen = =
vorsichtig, Cautus, providus.
Vorsichtigkeit, Providentia. Göttliche = =
Vorsprecher, Beschützer, Patronus.
vorstädterisch, Suburbanus.
Vorstadt, Suburbium.
vorstehen, Præsum.
Vorsteher, Præses.
vorstellen, vortragen, Propono. sich die Gedächtnuß des Vaters = =
vor tags, Antelucanus.
verträglich, es ist, Expedit.
vortrefflich, Excellens, insignis, præclarus.
vortretten, Antegredior.
Vorurtheil, Præjudicatus, præjudicium.
Vorwand, unter dem, Prætexo.
vorwenden, Prætexo.
vorzeiten, Quondam.
vorziehen, Antefero.
vorziehen, vorsetzen, Antepono.
Vorzug, Rang, Prærogativa.
Urheber, Author. alles Ubels = =

Ur-

Ursach, der Ursach halber, Animus. 9.
Ursach, Causa. ich hab viel = = dich zu straffen, 1. sie waren = = dieser Ublen, 2.
Ursprung, Origo.
Urtheil, Gedancken, Sensus. Usus. 2.
urtheilen, sprechen, Arbitror.
urtheilen, richten, Judico. es stehet dir zu, zu = = 1. nach Billigkeit = = 2. einem das = = überlassen.

Waar, Merx.
wachen, invigilo, vigilo. fleißig = 1. gantze Nacht zum Studiren = = 2.
wachsam, Vigilans.
wachsen, Cresco. die Kräuter = = aus der Erd, das Ubel wächset täglich, 2. der Knab = = 3. der Zorn = = 4.
Wacht, Custodia, excubiæ, vigiliæ.
Wacht halten, Excubo.
Wachtmeister, General, Generalis, 4.
Wächter, Hüter, Custos.
wägen, Libro.
wägen, erwägen, Pondero, pendo.
wältzen, Volvo, voluto.
Wärme, Calor. grosse = = 1. 2. = = wächset, 3. = = lässet nach, 4.
wärmen, Calefacio.
wässeren, Wasser haben, Aquor.
wässeren, Rigo.
Waffen, Arma. = = bereiten, 1. zu = = ruffen, 2. = = ergreiffen, 3. mit = = streiten, 4. dem Streit ein End machen, 5.
Wahl, Electio.
wahr, wahrhafftig, Verus.
wahrhafftig, *Adv.* Vere.
Wahrheit, Veritas. 1. 2.
wahrsagen, Auguror.
Wahrsager, Ariolus.
wahrscheinlich, Probabilis, verosimilis.
Wald, Sylva.
Wand, Mauer, Paries.
wanderen, verreisen, Migro. aus der Stadt = =
wanderen, in die Frembd, Peregrinor. gern = = 1. nach Loretto = = 2.
Wandlung in der Meß, *Consecro S. Hostiam.*
wann, Si.
wann nicht, wo nicht, Nisi.
wann, sintemahlen, Quando.
wancken, hin und her, Fluctuo.
wancken, zweifflen, Hæsito.
warm halten, Foveo.
warum, Cur, quare.
was? Quid?
waschen, Lavo.
Wasser, Aqua.
Wasserguß, Eluvio.
Wasser-Trincker, Abstemius.
Wasser-Wirbel, Gurges.
Waystein, Pupillus.
Wechsel, Collybus.
Wechsel-weis, Alternus.
Wechsler, Mensarius.
Weg, Via. harter = = 1. sich einen = = machen, 2.
Weg-Zehrung, Viaticum.
wegen, Ob.
weggehen, Abscedo.
wegnehmen, Abripio, adimo, aufero, eripio.
wegraumen, Removeo.
Wegscheide, Diverticulum.
wegschieben, wegthun, Amoveo. den Feind von der Stadt = = 1. sich von allen Leuten abschrauffen = = 2. von den Geschäfften = = 3.
wegtragen, Deporto.
Weheklag, Lamentatio.
weheklagen, Lamentor.
Weib, Mulier. böses = = 1. gutes = = 2.
weibisch, verzagt, Effœminatus.
weich, gelind, Mollis. ein Zärtling.
Weiche, Mollitia.
weichen, Cedo. dem Feind = = 1. die Feinde sind gewichen, 2. er weicht dem Homero allein, 3. = = aus dem Weg, 4. dem wenigern = = 8.
Weide, Pastus, pascua.
weiden, Pasco.
weigeren, sich, Detrecto, gravor.
Weih-Bischoff, *Coadjutor Episcopi.*
weihen, zueignen, Consecro.
weihen, Dedico. die Kirch = = 1. ein Buch zuschreiben, 2.
Weihnacht, *Nativitas Domini.*
Weih-Wasser, *Aqua Benedicta.*
Weile, Verzug, Mora. ohne = = 1. die Sach leidet keinen = = 2. die Sach braucht = = 3. ich werde nicht verweilen, 4.
Wein, Vinum.
weinen, Fleo, lachrymo. anfangen zu = = 1. nicht aufhören zu = = 2. alles weinete, 3.
Wein-Garten, Vinea.
Weinstock, Vitis.
weis, klug, Sapiens.
Weise, Art, Modus. fortfahren auf die = = wie angefangen, 1. = = zu Ehren zu gelangen, 2. Weise und Manier halten, 3.
Weise, Art, Ratio, 4.
Weisheit, Klugheit, Sapientia.
weislich, Sapienter.
weissagen, rathen, Divino, vaticinor.
Weissager, Vates.
Weissagung, Divinatio, oraculum.
weit, herrlich, Amplus.
Weit, Laxus.
weit, fern, Procul. er ist weit von uns.
Weite, Zwischen-Raum, Intervallum.
Weite, Platz, Raum, Spacium.
Wellen, Fluctus.

Welt, Mundus. so gehts in der = = 1. so lang die = = gestanden, 2. so lang die = = stehen wird, 3. alles, was in der = = ist, 4. er kan sich in die = = schicken, 5.
weltlich, Mundanus. = = Sachen, 1. Welt-Kind, 2.
Weltweiser, Philosophus.
Weltweisheit, Philosophia.
wenden, umkehren, Converto, verto.
wenig, Exilis, exiguus, parùm.
wenig, Paucus = = guter Leute.
weniger, Minus.
wenig, gar, Aliquantulum.
Wenigkeit, Paucitas.
wenigstens, Minimum.
Werber, Conquisitor.
Werbung, Conquisitio, delectus.
werden, Fio. daraus wird ein Aufruhr = = 1. wanns geschehen kan, 2. er ist ein Obrister worden, 3.
werffen, zu Boden, Affligo, sterno, prosterno.
werffen, Jacio.
werffen, darzwischen, Interjicio.
werffen, hinweg, Projicio.
Werck, Opus.
Werckmann, Meister, Opifex.
Werckstatt, Officina.
Werckzeug, Instrumentum.
Werth, Pretium.
Wetter, Witterung, Tempestas. übles = = 1. grosses = = auf dem Meer, 2.
Wetzstein, Cos.
wichtig, Momentum. 2. Ponderosus.
wider, entgegen, Contra, adversus.
widerfahren, Evenio.
Widerhall, Echo.
widerig, Adversus, contrarius.
widerlegen, Confuto, refello. eines anderen Beweißthum = =
widerlegen, verwerffen, Refuto. eines andern Irrthum = =
wider meinen Willen, Ingratiis.
widerrathen, Dissuadeo.
widerreden, Obloquor.
Widerruff, Palinodia.
widerruffen, Revoco.
Widerruffung, Retractatio.
Widersacher, Adversarius.
widersetzen, sich, Intercedo.
widersprechen, Contradico.
widersprechen, widrig gesinnt seyn, Dissentio. die Authores sind nicht eines, 1. widriger Meynung seyn, 2. 3.
Widerstand thun, Obsisto.
widerstehen, Resisto. eines Keckheit = = 1. dem Feind = = 2.
widerstreben, Repugno.
Widerwärtigkeit, Adversa.
wie, Quomodo.
wie, gleichwie, Sicut.
wiederbringen, Refero.
wieder fallen, Recido, in voriges Luder = =
wiedergeben, Reddo.
wiederholen, Repeto. eine Sache von Anfang = = 1. die untere Studia = = 2. allzeit eben eines = = 3.
wieder lebendig werden, Reviviſco.
wiederum, Iterum, rursus.
Wiegen, Cunabula.
wild, grausam, Ferus, sylvestris.
Willen, Voluntas, eines anderen = = gehorchen, 1.
willfahren, Gratificor. einem etwas zu gefallen thun, 1. seinen Freunden = = 2.
willfahren, folgen, Obsequor. seinen Lüsten = = 1. einem gottlosen Menschen = = 2.
Willfahrung, Obsequium.
Wind, Ventus. starcker = = 1. linder = = 2. = = leget sich, 3. wir haben guten = = 4. widriger = = 5.
Winck, Nutus.
wincken, Innuo.
winseln, weinen, Gemo.
Winter, Hyems.
Winter-Quartier, Hyberna.
Wirbel-Wind, Turbo.
Wirthshaus, Taberna.
wissen, Scio. ich weiß deine Anschläg, 1. = = was zu thun, 2. = = daß man Feinde habe, 3. ich weiß noch nichts davon, 4.
wissen, nicht, Nescio.
Wissenschafft, Litteræ, scientia. = = ist mit Tugend zu vergesellen, 1. er hat eine grosse = = 2.
witzig, verständig seyn, Sapio.
wo, Ubi.
Wochen, Hebdomas. Char-Wochen.
wohin? Quo.
wohlauf! Macte.
wohl-auf, gesund, Salvus.
wohlberedt, Wohlredner, Eloquens.
wohlgewogen, Animus. 3.
wohl, auf, schon recht, Bene. es stehet um mich wohl.
Wohlredenheit, Eloquentia.
Wohlredner, Orator. ein zierlicher = =
Wohlstand, Prosperitas.
Wohlthat, Beneficium. = = begehren, 1. = = ertheilen, 2. = = empfangen, 3. = = erwiederen, 4. der = = ingedenck seyn, 5. = = vorwerffen, 6.
wohnen, Habito.
wo immer, Ubicunque.
Wolcken, Nubes.
Wolle, Lana.
wollen, Volo. diß allein = = 1. wann du willst, 2. ein Kauffmann = = werden, 3.
wollen, nicht, Nolo. = = weiters gehen, 1. solchen Vortrag = = machen, 2.
Wollust, Voluptas. = = bringen, 1. sich der = = ergeben, 2. = = verderbt viele, 3.
wollüstig, Voluptarius.

Wort,

Wort, Verbum. = = ohne Safft, 1. 2. von = = zu = = 4. auf mein = = 5.
Wort Vocabulum.
Wucher, Fœnus, usura.
wucheren, Fœneror.
wünschen, Opto.
wünschen, Precor. eine glückliche Reise = = 3. beständige Gesundheit = = 4. übels wünschen, 5. 6.
Würde, Ehr, Ansehen, Dignitas. acht haben auf die = = 1. alles nach seiner Ehr thun, 2. eines andern = = besorgen, 3. = = erhalten, 4. = = beschützen, 5. = = verletzen, 6. = = suchen, 7. = = verleihen, 8. zur Ehren-Stelle gelangen, 9. darinnen seyn, 10. sie verliehren, 11. = = ablegen, 12. daran verhindert werden, 13. wiederum bekommen, 14. = = vermehren, 15.
würdig, Dignus.
würdigen, Dignor.
Würffel, Alea, tessera.
würgen, Strangulo.
Würckung, Effectus.
wüst, öd, Vastus.
wüthen, toben, Furo, sævio.
wüthend, tobend, Furens, Furiosus.
Wunde, Vulnus. nicht grosse = = 1. tödtliche = = 2. unheilbare = = 3.
Wunder, Miraculum. = würcken.
wunderbar, Mirus, mirabilis.
wundersam, Mire, mirifice.
wunderwürdig, Mirandus.
wund machen, Exulcero.
Wundmahl, Cicatrix.
Wurff, Streich, Ictus.
Wurtzel, Radix.
Wust, Unflath, Sordes.

Zähren, Thränen, Fletus, lachryma. zu = = bewegen, 1. = = vergiessen, 2. = = innhalten, 3. vor = = nicht schreiben können, 4.
zähmen, dammen, Domo.
zärtlich, Delicatus.
zäumen, Einhalt thun, Coërceo, freno.
Zahl, Numerus.
zahlen, Pendo.
zahlen, Solvo. baar = =
zahlreich, Numerosus.
zahm, heimisch, Cicur.
Zahn, Dens.
Zanck, Jurgium.
zancken, hadern, Altercor, contendo, litigo.
zart, Tener.
Zauberer, Magus.
Zauberer, Veneficus.
Zaum, Frenum.
zäumen, enthalten, Cohibeo, refræno.
Zaun, Sepimentum, septum.
zehlen, Numero.
Zeichen, Signum. = = guter Art.
zeigen, Monstro, ostendo.
Zeit, Tempus. ungelegene = = 1. üble = = 2. glückseelige = = 3. gar zu kurtze = = 4. nicht = = haben, 5. sich in die = = schicken, 6. mit der = = 8. wann = = seyn wird, 10.
zeitig, reiff, Maturus.
Zeitigung, Maturitas.
Zeitung, Novus. gute = = 1. üble = = 2. ungewisse = = 3. unglaubliche = = 4.
zeitig werden, Maturesco.
zeitlich, Mature, tempestive.
Zelt, Hütte, Tabernaculum.
zerbrechen, Infringo, concido.
zerbrochen, Fractus.
zerknirscht, Contritus.
zerlassen, Liquefacio.
zernagen, Corrodo.
zernichten, Redigo.
zerreiben, Contero.
zerreissen, Lacero, discerpo.
zerrinnen, Diffluo.
zerschneiden, Discindo.
zerspringen, Dissilio.
zerstöhren, Convello, demolior, disturbo, everto.
zerstöhren, verderben, zerbrechen, Destruo. die Stadt = = 1. die Brucken = = 3. gantz Italien = = 3.
zerstreuen, Dispergo, dissipo.
zerstreut, in Gedancken, Distractus.
Zerstreuung des Gemüths, Distractio.
zerstucken, zerreissen, Conscindo.
zertheilen, Dispertio, divido.
zertrennen, Dirimo, Dirumpo, disrumpo.
zertreten, Obtero.
Zeug, Testis.
Zeugnuß, Testificatio.
Zeugnuß, Bekräfftigung, Testimonium.
ziehen, von einander, Distraho.
ziehen, Traho.
Ziel, Meta.
Ziel setzen, Definio.
Zierde, Glantz, Nitor, ornamentum.
zieren, Como, orno.
zieren, loben, Decoro, colo.
zierlich, Concinnus, decorus.
zierlich, Elegans, eleganter, festivè.
Zierlichkeit, Concinnitas, elegantia.
Zins, Census, pensio.
Zischen, das, Sibilus, sibilo.
zittern, förchten, Paveo, trepido.
Zimmer, Gemach, Conclave.
Zoll, Fuhrlohn, Steuer, Portorium, vectigal.
zollbar, Vectigalis.
Zorn, Ira. = = wegen einer Schmach-Red, 1. grosser = = 2. = = ausgiessen, 3. abnehmen, ablegen, 4.
zornig, Iratus.
zornig machen, Exaspero.
zornmüthig, Iracundus.
Zornmüthigkeit, Iracundia.
zottenhafft, Scurrilis.

zu-

zubringen, Dego.
Zucht, Honestas, disciplina. eine gute = = halten, 1. = = gehet allgemach zu Grund, 2. die alte scharffe = = wiederum einführen, 3.
Zuchtmeister, Censor.
zu dem, darneben, Adhæc.
zueignen, Mancipo, attribuo, vendico.
Zufall, Fall, Casus. es ist ungefehr geschehen, Advolo.
zufliegen, Advolo.
Zuflucht in der Noth, Perfugium, præsidium.
Zuflucht nehmen, Confugio.
zufrieden, Contentus.
zufrieden seyn, Acquiesco.
zuführen, Adveho.
Zugang, Aditus. = = zu Ehren, 1. = = sperren, 2. = = stehet allen offen, 3.
zugegen, Coram.
zugleich, miteinander, Simul.
zugeschweigen, Nedum.
zugeschweigen dieses, Prætermitto.
zugesellen, Consocio.
zugethan, geneigt, Affectus.
zu Grund gehen, Intereo. 2.
zu Grund gehen, Pereo. alle = = 1. es wird alles = = 2. alle menschliche Sachen = = 3. die Güter mögen immer = = 4.
zuhören, Ausculto.
züchtig, Modestus.
züchtigen, Castigo.
Zügen, letzte, *Agonia*.
Zügel, Habenæ.
zulassen, Admitto. wann es die Zeit = = 2.
zulassen, Concedo.
zulassen, verwilligen, Permitto. einem etwas = =
zulauffen, Accurro.
Zunahme, Cognomen.
Zunfft, Tribus.
Zunfftmeister, Tribunus.
Zung, Lingua.
zurichten, übel, Affligo.
Zuruff, Acclamatio.
zuruffen, Acclamo.
zurüsten, anstellen, Adorno, paro.
zuruck, Retro.
zuruckbringen, Reporto.
zuruckdencken, Recogito.
zuruckführen, Reduco.
zuruckkehren, Reverto, redeo. zu euch = = 1. nach Haus = = 2. zu sich kommen, 3. in vorige Gewohnheit = = 4.
Zuruckkunfft, Reditus.
zurucknehmen, Recipio. zu Gnaden = =
zuruckruffen, Revoco.
zurucksehen, Respicio.
zuruckstellen, Restituo.
zusagen, Addico.
zusammenbinden, Colligo. as.
zusammendrucken, Comprimo.
Zusammenlauff, grosser, Concursus.
zusammenfügen, Applico, coagmento, jungo.
Zusammenfügung, Coagmentatio.
zusammenführen, Conduco.
zusammenfliessen, Confluo.
zusammengemacht, Compositus.
zusammengewachsen, Concretus.
zusammengiessen, Confundo.
zusammenkommen, Coëo, convenio.
Zusammenkunfft, Conventus.
zusammenleimen, Conglutino.
zusammenrechnen, Computo.
zusammenrotten, verbinden, Conspiro.
Zusammenrottung, Conspiratio.
zusammenruffen, Convoco.
Zusammenruffung, Convocatio.
zusammenscharren, Corrado.
zusammenschreyen, Conclamo.
zusammenschwören, Conjuro.
Zusammenschwörung, Conjuratio.
zusammensetzen, Compono, dispono.
zusammensetzen, fügen, Conjungo.
Zusammenfügung, Compositio.
zusammentragen, Congero, confero.
zusammentretten, Congredior, mit dem Feind Hand = gemein werden.
Zusammentritt, Congressio, congressus.
Zusammenziehung, Contractio.
zusammenwältzen, Agglomero.
zusammenzwingen, Coarcto.
Zusatz, Accessio.
zuschreiben, beymessen, Adscribo. einem den Sieg = = 1. das Lob = = 2. die Schuld = = 3.
zusehen, schauen, Specto.
Zuseher, Spectator.
zuspitzen, Fastigio.
zusprechen, den Handel gerichtlich, Adjudico, addico.
Zutritt, Accessus.
Zuversicht, Fidentia.
zuvor Antea.
zuwachsen, Accresco.
zuwider, Contrarius.
zuwider seyn, Adversor.
zwar, Equidem.
zweiffelhafftig, Anceps, dubius, ambiguus.
Zweiffel, Ambiguitas, dubium.
zweifflen, Ambigo, dubito.
Zweck, Ziel, Absehen, Scopus.
zwingen, Cogo. ich habe es gezwungen gethan.
zwischensetzen, Interpono.

FINIS.

BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Wagner, Franz,

Universae Phraseologiae Latinae Corpus

Ratispona 1748

L.lat. 936
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10586619-1
VD18 14756757-001